HISTORIÆ VNIVERSÆ, SACRÆ ET PROFANÆ.

Tomus alter.

QVI EST, DE REBVS AB ALEXANDRI MAGNI MONARCHIA, GESTIS, AD ſalutiferum CHRISTI DOMINI Natalem.

AD ILLVSTR.mum ET REVER.mum DOM.

D. IACOBVM BOONEN, ECCLESIÆ MACHLINIENSIS ARCHIEPISCOPVM, ET BELGICÆ PRIMATEM, &c.

Auctore D. ANDREA HOIO Brugenſe, Regio, in Academiâ Duacenâ, Eloquentiæ & Hiſtoriarum Profeſſore.



DVACI,
Ex Officinâ Typographicâ BALTAZARIS BELLERI;
ſub Circino aureo. Anno 1629.
Cum Gratiâ & Privilegio.

Illuſtr.mo & Rever.mo

IN CHRISTO PATRI,

D. FRANCISCO BOONEN.

METROPOLITANÆ MACLINIENSIVM ECCLESIÆ ARCHIEPISCOPO;

ET BELGICÆ PRIMATI.

AFFLIGINIENSIS COENOBII ADMINISTRATORI.

SALVTEM, ET OBSEQVIVM.

AVSVS ſum, & pro officio meo debui, ILLVSTR. & R. DOM. huius Hiſtoriæ Vniverſę, & ſacroprofanæ, partem priorem; quæq; priora ab Orb. Cond. ad CHRISTI Dom. Natalem, Sæcula cõprehendit: Sereniſſimo Principi, S. Roman. Eccleſiæ Cardinali, & Toletanę Archiepiſcopo; Hiſpaniarum Infanti & Primati. Academiæ noſtrę, ex Iuris hereditarij, & primævę fundationis, ab Avo uſque p. m. PHILIPPO II. prærogativâ, Tutori & Patrono: inſcribere, & nuncupare. & aliquem eidem Scripto, & Auctori ſplendorem indè mutuari. Alterius Tomi, (qui pro multiplici rerũ deinceps, paucioribus licet ſæculis, conſecutarum varietate, vaſtior evaſit) tutelam, Tuę, Illuſtr.mæ & Rever.mæ Dominat.i ut committerem; verecundè & prętimidè, licet multis privatim & publicè nominibus obſtrictus; induci me paſſus ſum.

Defugere etenim non potui; quin te Metropoliten meum, (qui BRVGAS, in cæteris, natale mihi ſolum; & non ignobile Provinciæ. V.æ membrum, latè patentibus ſacræ iuriſdictionis limitibus complecteris,) ac proinde Sacrorum, in potiore Belgicæ portione, Principem, agnoſcerem. Cuius iudicio & Cenſuræ, hæc de rebus præſertim ſacris Hiſtoria, Profanis pro re natâ permiſta, ſubijceretur. Quamque, tàm illuſtri ſimiliter nomine præſcriptam, tutò in publicum prodire; & ceu quemdam teſtandæ ex parte, & pro præſenti tenuitate, gratię arrhabonem, & pignus, apud te deponi poſſe exiſtimarem.

Cauſſæ certè complures, eæque peculiares, cur Te colere, ſuſpicere; venerari, & quo licet modo honeſtare; debeam, ſeſe offerre viſæ. N. Eetveldium, ad S. Donatiani, Brugis, Canonicum, virum venerandâ tum canitie & auctoritate gravem, puer olim, & eiuſdem Eccleſiæ Scholæque alumnus, venerari memini; & munificum, in cęteris, ſtudiorum meorum fautorem experiri. Quem Mater iſta Tua, matronarum noſtri ſæculi decus, ætate & viduitate longęva, Patruum fortè agnovit. Et cariſſimum Coniugem, Genitorem Tuum, Curię Brabanticę Senatorem: Filiumque, natu à te proximum, magnæ ſpei adoleſcentem. (Illum medicatâ ab impijs & ſeditioſis potione; hunc pręmaturâ Lovanij morte, ſublatos) & alterum è Brimęâ gente Generum; tot annis lugére ſuſtinuit: & nunc in Tuâ, maioris filij, Caritate & Dignitate acquieſcit.

Perveterem deinde mihi, cum Ampliſſimo Viro, p. m. PETRO PECQVIO, Equite, Regio Ex-Legato & Conſiliario, Magno Brabantiæ Cancellario, BARBARÆ, ſororis tuæ, lectiſſimæ feminæ, Marito; ex ingenuo communium litterarum fœdere, familiaritatem interceſſiſſe; & honori vertiſſe, gloriari poſſim.

Acceſſit huc poſtremò novum à Te beneficium, & gratâ memoriâ dignum. quod me vel ſolum, ad hocce meæ ergà V.am Illuſtr.mam & Reverend.mam Dominationem obſervantię; & paris, quo Pater filiuſque obſtringimur, vinculi, teſtimonium ſolenniter perhibendum, impellere potuerit.

Filium ſcilicet meum, primę ætatis, Timotheum, ſacerdotem. qui ſęcularis Pompę, & adridentis pro eo tempore fortunę transfuga;

transfuga; & in Gallicanam Proſeucham, (ſi hâc voce uti liceat) coöptatus, tantos ibidem in pietate, & Chriſtianæ Diſciplinæ Exercitationibus progreſſus feciſſe viſus eſt: ut & in negotijs gerendis. & in ſacris pertractandis, aliquanto in poſterum uſui eſſe poſſit.

Illum, inquam; quâ neſcio ſorte deſtitutum, in familiæ contubernium; in curarum arcanorumque partem, pridem adſciſcere non es dedignatus. Quo quidem nomine cum mihi vehementer ſum gaviſus; & immortaleis T. Illuſtr.^{mæ} & Rever.^{mæ} Dominationi gratias debere profiteor; Tum illi quoque gratulari meritò poſſum; cui pòſt vulgatiora communis prudentiæ, in Romanâ & Gallicanâ Aulâ; & in eâ, quam dixi, Proſeuchâ, experimenta, coràm iſthîc oculis, ad admirandum; ad imitandum; ad prædicãdum, uſurpare licebit, tot excellentiſſimarũ virtutũ ornamenta, magno Heroë & primario Pontifice longè digniſſima.

Vt namque eximiam iſtam rerum ac ſcientiarum peritiam, cum ſingulari iudicij acrimoniâ coniunctam, prætereamus. Iſtam *animi* minimè elati *ſubmiſſionem*; quæ vel merita ſuarum laudum præconia non ferat, aut agnoſcat.

Benignitatem; quæ in egenos facultates ſuas ut liberaliſſimè eroget. ita miſericordiſſimè diſpenſet.

Comitatem, & adfabilitatem; quæ ſine diſcrimine quemlibet ad ſe accedere; neque pro meritis triſtem decedere patiatur. Quis non admiretur; & rarũ iſtum, tum in emendandis Cleri moribus; tum in reſtituendâ Eccleſiaſtici, & Hierarchici Iuris ditione (quã τῶν ἐξαιρέτων quidam, certatim, & uno velut agmine, infringere, an coërcere! contẽdunt) Zelum, prędicet; & in ſummâ laude ponat? Qui eâ fini, ex eâ, quam dixi, Proſeuchâ, Aſcetas; illos aſſiduo Hierarcharum Subſidio, quaſi ad nutum, Devotos, peregrè arceſſierit: & maximis ſumtibus, fundoque ad ſedes locandas coëmto; Collegium ijſdem Lovanij, matrice Academiâ, aperuerit. Vndè in propinqua Diœceſeôs ſuæ opida, novum paullatim iſtiuſmodi (in Vineâ DOMINI excolendâ) Adiuvarum, examen, feliciore omine, diffundat.

Qui in Cœnobium Affliginienſe; fidei ſuę patrocinioq; commiſſum, Lotaringicam Benedictini Inſtituti Cenſuram introduxerit. Ad quam, ceu rectiorem Salutaris Decreti normam reliqui, in Flandris Brabantiſque, eius ordinis Sodales, ſeſe conformare contendant: alijq; adſpirare incipiant.

 Et quis

Et quis profectò cordatè Catholiceque ſentiens, iſta, aut nulla alia, Hæreſeôn, nunc paſſim, non in Germaniâ modò, aut Britaniâ; ſed in ipſis, eheu! Belgicæ etiam noſtrę viſceribus graſſantûm, everricula eſſe, non perſpiciat?

Vt res nimirum Chriſtianæ religionis, in eum locum, ex quo multis abhinc annis deciderit; ſive in antiquum ſuum ſtatum, reſtituatur.

A capite morbum medullitùs depellere: atque ita reliqui corporis vitioſitatem ſanare velle. Patrio quodam in commiſſam promiſcuè plebem animo eſſe: eamq; non verbis ſolùm ad ſalutaris diſciplinæ fidem ſimul & amorem, pertrahere, aut adlicere; ſed morum etiam honeſtate, vitæque innocentia, cæteris pręlucere. Caritatem denique, hoc eſt, Pium, & Chriſtianis ingenijs dignum, ergà omneis generatim homines, benignitatis adfectum. non modò uti totius felicitatis, & publicę concordię matrem; ſed omnium etiam diſſidiorum, atque ipſarum adeò hęreſeôn victricem atque interfectricem; fovére paſſim, atque omnium animis ſedulò inculcare?

Hic itaque tàm illuſtrium in te Virtutum ſplendor, Illuſtr.^me & Rever.^me Dom. Hæc publica tàm pręclarorum Conatuum admiratio. ut quibuſdam quaſi radijs mentis noſtræ aciem perſtrinxit; ita tacitâ vi impulit, ut hocce cuicuimodi meæ, ergà tàm beneficum, & de Eccleſiâ, Réquepublicâ Belgicâ benemerentiſſimum Archipræſulem, obſervantię teſtimonium, publico etiam Orbis præconio ſubijcere non dubitarim.

Quod quidem ut æqui boni conſulas; & DEVS Opt. Max. Te, cum in iſto ſummariæ Dignitatis faſtigio; tum in laudabili benè de Chriſtianitate merendi inſtituto, quamdiutiſſimè & feliciſſimè incolumem conſervet; ex animo voveo & opto.

Duaci, Kal. Ianuar. anni ∞ DCXXIX. auſpicibus,

V.^æ Illuſtriſſ.^mæ & Reverendiſſ.^mæ

Dominat.^i Devotiſſimus cliens,
ANDR. HOIVS Brugenſis.

ELENCHVS ET CONSPECTVS,

SIVE SVMMA TOMI II.

HISTORIÆ VNIVERSÆ.

EA EST ÆTATIS QVINCTÆ PARS POSTERIOR, AB

Alexandro Mag. ad ſalutarem Christi Dom. Natalem.

Pag. 1. Alexander Mag. Macedonum; & Darius Codomanus, Perſarum, Reges.
Nova Athenienſ. Rebellio. Vènia data.
2. Alexander, Perſicæ Exped. Imperator. finitimos domat, & pacat.
Thebæ funditùs exciſæ.
3. Lampſacus ſervata.
Expeditio in Perſas. Pugna ad Granicũ.
4. Multæ in Aſia provinciæ & urbes Alexandro deduntur. Darij Adparatus, & copię.
5. Alexandri morbus, Tarſi.
Pugna ad Pylas Cilicias, ſive ad Iſſum.
6. Alexandri in captivos moderatio. Amyntæ & Thymodæ in Ægypto conatus. Agis Lacedæm. Perſis ſocius.
7. Damaſcus capta & direpta.
Darius pacis conditiones proponit.
Rex Sidonijs datus.
8. Variæ ducum Alexandri victoriæ. Tyri obſidio ac clades.
9. Novę pacis leges à Dario.
Reip. Iudaicæ ſtatus. Manaſſes Sanaballetæ gener, Templum novum in Garizim erigit.
10. Gaza expugnatur.
Alexander Hieroſolyma ingreſſus, Iaddo Pontifice.
11. Ægyptij à Perſis deficiunt.
Alex. Iovis Hammonis oraculũ cõſulit.
Alexandria in Ægypto conditur.
12. Novus belli utrimque adparatus. Litteræ à Dario de pace.
13. Pugna ad Arbela fatalis.
14. Alex. victor, Rex Aſiæ, & Monarcha.
15. Bella, Agidis Laced. Alexandri Epirotę. Sopyrionis.
16. Babylon & Suſa Alexandro dedita. In Perſidis interiora penetratum.
17. Perſepolis exciſa, direpta.
18. Conſpiratio Beſſi aliorũque in Darium. Miſerabilis regis exitus. Alexander Monarcha.
19. Eius in remotiores Aſiæ genteis Expeditio. Luxus. Procerum aliquot in eum Coniuratio.
20. Philotæ & Parmenionis mortes. Vlteriora tentat; Bactra & Caucaſum.
21. Beſſi ſupplicium.
22. Alexandria ad fluv. Oxyartem condita. Bellum cum Scythis.
23. Alexander Clytum occidit.
24. Roxanen coniugio ſibi adiungit.
25. Eius ambitio divinitatis. In eum altera Coniuratio. Bellum Indicum.
26. Petræ, Aorni, expugnatio. Omphis, Abiſares, & Porus, Indorum reges.
27. Pugna cum Poro ad Hydaſpem, & Alexandri victoriæ.
28. Milite ita volente, ab ulteriore in Ortum expeditione pedem refert.
29. Oceanum tentat: naufragia in fluminibus. Ex temeritate invadẽdi periculũ.
30. Græcorum militum ſeditio.
Dioxippi Pugil. & Horratę Macedonis duellum. Varij reges ſubacti.
31. Admirandus Indici Oceani æſtus: naufragium.
32. Rex cum exercitu Bacchatur.
Ambirioſa eius inſtituta. Orſinis Sarrapæ caſus. Bagoas ſpado.
33. In Grecia tumultus, duce Harpalo. Calanus Philoſophus Indus. Luxus regis.
34. Seditio militaris, ob novos militum delectus ex Barbaris.
Hephæſtionis mors. Variæ ad regem Legationes.

Pag.35. Varia de morte Alexandri præſagia. Amilcar Pœnus explorator. Mors Alexandri.
36. Interregnum à morte Alexandri. De regni ſtatu inter proceres diſceptatio, & mòx diſcordia. aliis Perdiccam, aliis Aridęum ſive Philippum eligentibus.
37. Meleager ſeditioſus aſtu Perdiccæ perit. Aſiæ & Satrapiarum deſcriptio.
38. Earum inter principes diſtributio. Lagidæ. Ptolemæus Lagi Filius primus Ægypti rex. (ſed poſteriùs.)
39. Græcorum in Satrapijs militum ſeditio, & clades.
Rhodiorum & Athenienſ. rebellio.
Bellum Lamiacum. Perdiccæ ambitio.
40. Athenienſ. & aliorum rebellium clades: deditio, & pax. Variæ principum inter ſe molitiones.
41. Ptolemæi Lagidæ incrementa
Adversùs Perdiccam conſpiratio & ducum Diſſcidia. Alexandri ſepultura.
Eumenis victoriæ.
42. Crateri & Neoptolemi & Perdiccę mortes. Ptolemæi victoris modeſtia.
Ariſtotelis & Demoſthenis exitus.
43. Ætolorum & Acarnanum factiones. Nova provinciarum inter duces partitio.
Bellum Antigoni cum Eumene.
Duces regiæ dignitatis titulos adfectant.
44. Bellum Antigoni cum Alceta & Piſidis.
Antipatri circà Athenas geſta, & eius Exitus.
45. Caſſandri & Antigoni Molitiones. Polyſperchontis adverſarij conatus.
Eumenes Aſiæ Imperator.
46. Argyraſpidum impotentia & perfidia.
47. Athenæ variè tentantur.
Pugna navalis ad Helleſpont.
Altera Antigoni cum Eumene pugna.
48. Agathocles Siciliæ tyrannus, cum Hamilcare Pœno ſocietatem init.
49. Eurydices importunitas, & Olympiadis crudelitas.
Eumenes in Aſiâ ulteriore bellum & copias parat.
50. In eumdē Antigoni expeditio, & pugna.
51. Olympias Pydnæ à Caſſandro obſeſſa.
Antigonus cum Eumene cōfligit. Huius exitus. Argyraſpidū perfidia, & pœna.
52. Pythonis exitus. Antigoni ambitio.
53. Olympiadis exitus. Caſſandri crudelitas.
Caſſandriæ conditus, Principum in Antigonum conſpiratio, & acre bellum, terrâ mariq́ue.
54. Agathoclis in Sicilia progreſſus.
55. Novi principum conatus & bella.
56. Ptol. Lagidæ, res in Libya & Cypro.
Bellum eiuſdem cum Demetrio.
57. Epirotæ turbant.
Seleuci Nicanor, res proſperæ. Æra Seleucidar. ſive Anni Græcor.
58. Ptol. cladem accipit. Antigoni in Arabas expeditio. Demetrij ſucceſſus.
59. Agathocles res ſuas firmat.
Fedus inter Principes, & Ambitio.
Pœnor. adversùs Agathoclē expeditio.
60. Pœni Syracuſas obſident.
61. Agathocles in Africam traijcit exercitū; & Pœnos vincit, agros vaſtat, urbeis capit.
62. Principes varijs locis inter ſe confligantur. Res in Boſporanis.
63. Caſſandri & Polyſperchontis perfidia.
Amilcar Pœnus ad Syracuſas.
64. Motus in caſtris Agathoclis.
Cleopatræ, ſororis Alex. Mag. exitus.
65. Varij in Africa bellor. caſus. Ophellæ Cyrenæi clades. Bomilcar tyrannus.
66. Demetrij in Græcia & alibi progreſſus, & cum Ptolemęo ad Cyprum conflictus.
67. Principes regium nomen adſumunt.
Agathoclis ſęvitia, & in Siciliam reditus.
68. Archagathi F. ſucceſſus, & mòx clades.
Pœni copias reparant. & Agathocles in Africam redit. Leptinis geſta.
69. Panicus in caſtris Agathoclis terror.
Ipſe victus ex Africa fugit. Sævit in ſuos.
70. Antigoni in Ptol. expeditio, & clades.
Novæ in Sicilia turbæ.
71. Bellum Antigoni cum Rhodijs: Agathocles rebelleis domat.
72. Rhodus à Demetrio oppugnatur, & cū eodem paciſcitur. Agathoclis ſacrilegium.
73. Demetriadis Conditus.
Cleonymi Lacon. flagitia
Nova æmulorum Princip. in Antigon. Coniuratio.
74. Lyſimachi genus, & caſus, & geſta.
75. Irrita Sidonis obſidio per Ptolem.
Seleuci res in Aſia ulteriore. Hiſtoriæ Græc. & Roman. ſeries.
76. Ingens & fatalis inter principes pugna.
Antigoni exitus. Athenienſ. ingrati.
77. Adfinitas inter principes, & mòx diſcordia: Agathoclis exitus.
78. Hieronis Siculi initia.

Caſſandri

Caſſandri filij inter ſe diſcordes.
Athenienſes Demetrio ſe dedunt. Sparta tentatur.
79. Demetrius Macedon. rex,
80. Thebanos ſubigit. Ptol. Lagi, Iudæos victos in Ægyptum tranſportat.
81. Demetrij cum Pyrrho pugnæ.
Eius ambitio ab æmulis repreſſa.
Lyſimachus & Pyrrhus, ex amicis, diſcordes.
82. Demetrij caſus & Captivitas.
Lyſimachi domeſticæ calamitates.
Idolum Synopenſe.
83. Demetrij mors, & liberi.
Ptol. Philadelphus II. Ægypti rex.
84. Reip. Achaicæ initia.
Alter Gallor. in Italia motus.
85. Lyſimachi, & dein Seleuci Exitus.
Antioch. Soter F. II. Syriæ Aſiæq; rex.
Ptol. Cerauni perfidia, & crudelitas.
86. Ipſe à Gallis cæſus. Novi Macedō. reges.
Bellum Tarentinum.
87. Pyrrhus in Italiam tranſit, & cum Roman. pugnat. Altera Gallor. in Græciam irruptio.
88. Bibliotheca Alexandriæ. Lxx. Biblior. Interpp.
89. Tertia Gallor. in Græciam Irruptio.
Antigonus Gonatas eos vincit.
90. Pœnor. ad Roman. Legatio. Medici regij perfidia candidè detecta. Pyrrhus in Siciliam tranſit. Ptol. Philadelphi potentia.
91. Pyrrhus in Italiā redit. victus à Roman. Græciam redux turbat.
92. Eius exitus. Philadelphus Rom. amicus. Samnitium pax cum Roman. Tarentini Roman. dediti.
93. Rhegini perfido præſidio liberati, Hierō. Siciliæ rex. Legationis violatæ Pœna.
94. Brundiſini Portûs opportunitas.
Vulſinij ſervili malo liberati.
Romani Italiæ Domini, Siciliæ inhiant.
95. Bellum Siculum & Punicum.
Hieronis cum Romanis ſocietas.
96. Novarum in Græcia Tyrannidum vindex Aratus.
Antiochus Theos III. Syriæ rex.
Pœnor. expeditio in Siciliā, & Romanos.
97. Claſſis navalis Romanor. & pugna cum Pœnis.
98. Duillij Triumph. navalis. Variè pugnatū.
99. Coſſ. Roman. victores in Africā traijciūt.
Attilius, in legibus victis dandis, durior.
Eius caſus, Xāthippo Lacedæm. ducē.
Antiochi Thei, & Antigoni Gonatæ diſſenſiones, Græciæ funeſtæ.
100. Galli cæſi in Macedon. Fortunæ ludus ibidem alternāte inter reges victoriā.
Novus utrimque claſſium, in Siciliam, adparatus.
101. Crebra inter pugnas & tēpeſtates naufragia. Longa ad Lilybæum ſeſſio.
102. Reguli fides & ſupplicium.
Magas Cyrenæor. rex, hoſtis & mōx adfinis Philadelpho fratri.
Parthorum initia.
103. Siciliç Deſcriptio. Lilybæum oppugnatur diu & acriter, ac defenditur.
Aratus Sicyonios tyrannide liberat.
104. Romani variè à Pœnis victi. Cauſſa ex ſuperſtitione in contemtum auſpiciorum reiecta.
105. Arati Induſtria.
Variæ iterū inter Rom. Pœnoſq; pugnę.
Antiochi Thei, cum Philadelpho, bellum & pax.
106. Pt. Euergetes III. Ægypti; & Seleucus Callinicus IV. Syriæ, Reges.
Res & motus in Iudæa. Ioſephi, qui Oniæ, ex ſorore, nepos erat, Induſtria.
Claudiæ Appiæ vox faſtuoſa.
107. Agidis regis pręclari conatus in reſtituendâ *inrepublica*, Spartæ.
Arati & Achęorum progreſſus, captâ Acrocorintho.
108. Mors Antigoni Gonatę. Demetrius F. ſuccedit. Motus Lacedæmone, & Agidis Exitus. Ætolorum ſocietas cum Achæis.
109. Naval. Roman. adparatus; conflictus & victoria. Pax cum Pœnis, & finis I. belli Punici.
110. Attali Pergam. fortuna, & Liberi. Poëſeos Roman. initia. Faliſci ſubacti.
Inteſtina Afror. ſeditio.
111. Motus in Sardiniâ. Seditioſor. in Africâ crudelitas & ſupplicium.
112. Sardiniam cedunt Pœni Romanis. Bellum cum Boijs & Liguribus.
113. Novi motus Spartæ rege Cleomene.
114. Bellum Gallic. & Liguſtinum.
Annibal devotus Romanor. hoſtis. Pax irrita cum Corſis.
115. Arſacis in Parthis initia.
Motus in Epiro. Sardinia Roman. provincia fit.
116. Corſi & Ligures domiti.

Sardi

Sardi & Ligures iterùm deficiunt.
Antiochus Doſon, Philippi Macedonis tutor, & regni adminiſtrator.
Achaicæ reip. incrementa, & cum Ætolis diſſidia.
117. Sardi iterùm domiti.
Bellum cum Boijs, & cæteris Gallis, ob legem Flaminiam.
Athenienſes Arato federati.
118. Triumph. de Sardis & Corſis.
Cleomenes turbat, & novat.
Arati imprudentia, an Invidia?
119. Bellum Gallic. & Illyricum.
Teutæ reginæ impotentia.
120. Terræmotus Rhodi. Pax cum Illyrijs.
Pœnor. in Hiſpan. progreſſus.
121. Arati res geſtæ. Seleucus Ceraunus rex Syriæ. Eius & fratris Hieracis exitus.
Eumenes Pergamenus rex.
Gallici belli tumultus; & de ijs Victoria.
122. Ioſephi Iudæi cuiuſdam caſus.
123. Arati in Cleomenem invidia.
Bellum Inſubrie.
124. Cleomenis conatus in rep. conſtituēdâ, & diſſcidium cum Antigono.
Pugna extrema, quâ victi Lacedæmonij.
125. Sparta Antigono dedita.
Philippus Antiocho Gonatę ſuccedit in Macedon. regnum: tutori pupillus.
Seleuci Cerauni exitus.
Antiochus Magn. ſuccedit. Regū Ponticorum origo.
126. Dies Conſulatui, Romæ, ſtati.
Belli Gallici finis. Virdumari cædes.
Cleomenis in Ægypto calamitas.
Medi & Perſę ab Antiocho deficiunt.
127. Ptol. Philopator Ægypti rex.
Regum eâdem ætate indoles.
Philopatoris nequitia & ignavia.
Bellum Iſtricum.
128. Ætoli inquieti graſſantur.
Bellum Punicum II.
129. Bellum Rhodior. cum Byzantijs.
Antiochi in Molonē defectorē expedit.
130. Res Annibalis in Hiſpania.
Saguntum tentat. Illyrior. rebellio.
Cynæthenſium in Arcadiâ clades.
131. Ætolor. cum Achæis certamina.
132. Bellum Sociale contrà Ætolos.
Cleomenis miſerabilis exitus.
133. Bellum Byzantinum componitur.
Antiochi altera in Aſiam expeditio.
134. Herméæ Caris exitus.
Bellum cum Illyrijs.
Saguntinor. obſidio & clades.
Legatio Romanor. Carthaginem.
135. Novi motus Spartæ. Lycurgus rex.
Motus in Cretâ.
136. Bellū Philippi cum Ætolis & Dardanis.
Clades Ætolor. Euripidâ duce.
137. Achęi rebellio adversùs Antiochum.
Antioch. Seleuciam obſidet & capit.
In Ptolemæum Philop. ducit exercitū.
138. De regnorum iure diſceptatio.
Annibalis in Italiam expeditio.
139. Apparat. Romanor. contrà eumdem.
Boiorum Inſubriúmque defectio.
140. Pugna inter exploratores utriuſq; partis. Annibal regni arbiter inter fratres.
Alpeis tranſcendit. Primum cum Scipione pugnat ad Ticinum.
142. Sempronij Coſ. res in Sicilia geſtæ. Ad Trebiam Scipioni ſe coniungit.
143. Altera ibidem cum Annibale pugna, & clades.
144. Res in Hiſpan. proſperiùs geſtæ.
145. (ſic emend. pro 159.) Philippus Pſophidem & Tryphaliam ſubigit.
Chilon Spartæ tyrann.
146. Apellis in Aratum malitia. Et in regem Phil. coniuratio.
147. Philippi in Laconicam excurſio: & cū Lycurgo certamina.
148. Coniurati ſupplicijs adficiuntur.
Pax per legatos tentata & irrita.
Belli inter Syrū, & Ægypt. reges adparat.
149. Antiochus multis locis potitur.
Pedneliſſæ in Pamphylia obſidio.
Achęi ibidem conatus, & pax cum Selgenſibus.
150. Achæi cum Attalo bellum.
Novum Ptol. Philop. cum Antiocho bellum, & pax.
151. Ptolemæi Panicus ſtupor.
152. Arati præt. induſtria.
Dercyllaidas à Philippo deficit.
Pugna ad Thraſymenū cum Annibale.
153. Trepidatum Romæ ob cladem.
Fabius Pro-dictator.
154. Libri Sibyll. inſpecti. Fabius cunctando eludit Annibalem.
155. Annibalis Strategema, bobus ardētibus.
Bellum in Hiſpan. ducibus Scipp.
156. Obſides Hiſpanor. liberantur.
Philippus, & Grçci in Romanos inciat.
157. Pax in Græcia. Athenienſ. fluctuant.
Philippi in Illyr. bellum. Philopatoris in Iudæos iniquitas. Minutij Mag. equit.

quir. temeritas & pugna.
158. Ipſe Dictatori exæquatur: Et victus ab eodem liberatur.
159. Ducis & Militum ſubmiſſio. Servilius Coſ. in Africâ rem malè gerit.
Legatio Roman. ad Philippum.
Dictatura, & Interregnum Romæ.
160. Exercitus Legionumque incrementâ. Hieronis munificentia. Pænuria in caſtris Annibalis. Varronis Coſ. temeritas. Et Paulli Coſ. ſolertia.
161. Pugna & clades Cannenſis.
162. P. Scipionis pro patriâ ſtudium.
163. Romæ trepidatum.
Legatio Captivor. Romam, irrita.
164. Defectio ſocior. à Romanis.
Capuanorum luxus & perfidia.
165. Capuani cum Annibale paciſcuntur.
Pœnor. ex eâ victoriâ gaudium.
166. Nuceria dedita Annibali. Pugna ad Nolam. Caſilinum acriter defenſum.
167. Petellinor. conſtantia. Senatus ſuppletur.
168. Clades à Gall. ad Silvam Litanam.
Varia inter duces in Hiſpan. certamina.
Petellia expugnata. Croton dedita.
169. Philippi maritimæ molitiones. Sardinia ad Pœnos deficit. Pruſias cum Gallis confligit.
170. Legatio Philippi ad Annibalem.
Cumanorum dolus in Campanos.
171. Cumæ oppugnantur.
Legati Philippi Romæ ſiſtuntur.
Nova Philippi ad Annibal. Legatio.
Bellum in Sardin. cum Harſicorâ.
172. Annibal Nolam cum clade tentat.
Memorab. Scipionum in Hiſpan. victoria.
173. Locri deduntur Annibali.
Inteſtina in Vrbibus Italiæ diſſcidia.
Hieroni ſuccedit Hieronymus. Eius luxus & faſtus.
174. In eum coniuratio; & exitus. Q. Fab. IV. & Marcell. III. Coſſ. creati. Belli adparatus.
175. Annib. à Tarentinis invitatur.
Pugna Gracchi ad Beneventum.
176. Pugna altera ad Nolam.
Cenſoria Romæ decreta.
Caſilinum Fabio deditur.
In Lucanis, malè; In Samnio benè pugnatur.
177. Tarentum fruſtra tentat Annibal. Factiones Siculorum.
178. Hippocr. & Epycyd. Prætt. Syracuſ.
179. Syracuſæ à Rom. obſeſſæ.
180. L. Pinarij ſolertia apud Ennæos.
Bellum motum cum Philippo.
In Hiſpaniâ continuatur.
181. Victoriæ ex Hiſpanis. Maieſtas Cõſularis. Caſſius Altinus proditor Arporum. Societatis cum Syphace initia.
182. Maſaniſſæ cum eodem bella. Varij in Bruttijs prœlior. caſus. Achæi exitus.
183. Nova delectûs militaris ratio. Tarentinor. coniuratio & proditio.
184. Ludi Apollinares. Capuâ obſidetur.
185. Metapontinor. & Thurior. defectio.
Centenij temeritas & clades.
186. Fulvij præt. clades. Syracuſæ oppugnantur. Gravis in caſtris peſtilentia.
187. Transfugæ pacem turbant.
Merici Hiſpani opportuna deditio.
188. Scipionum in Hiſp. exitus. L. Martij Virtus & victoria.
189. Luxus Romam ex Sicil. invectus. Mutinæ, ducis Afri, virtus.
190. Capua capitaliter oppugnatur. Annibal à Capuâ repulſus Romam contendit. Capuanor. pertinacia, & ſupplicia.
191. Cl. Nero res in Hiſpan. gerit. Scipio iunior provinciam belli ſuſcipit.
192. Marcelli de Syracuſ. triumphus. Pœni Siciliam depopulantur. Societas Romanor. cum Ætolis.
193. Horum in Acarnanas expeditio. Arati exitus. Incendium Romæ. Querelæ Campanor. & Siculor. in Senatu.
194. Remigij ſupplendi ratio. Annibalis rapacitas. Salapia recepta. Pugna navalis ad Sacriportum. Agrigentũ receptum. Sicilia omnis debellata.
195. Nova Carthago à Scipione oppugnatur. Certamen de coronâ murali. Obſides Hiſpaniæ remiſſi.
196. Fulvij Procoſ. clades. Pugna Marcelli cum Annibale. Novum Capuanor. facinus. Amicitia Romanor. cũ Syphace.
197. Romanor. conſilia contrà hoſtium paſſim molitiones. Dictator, & Coſſ. creati. Querelæ Coloniar. Italiæ.
198. Variæ ad Canuſium pugnæ. Tarentum à Fabio expugnatur.
199. Pugna Scipionis cum Aſdrubale.
200. Scipio regis nomen aſpernatur.
Maſſiva captivus ad avunculum miſſus.
Marcellus in Senatu ſe purgat.

Oniæ

Oniæ Pontific. Liberi. Ludi Apollinares. Inquiſitio in Etruſcos.

201. Decretum in Tarentinos. Coſſ. clades, & Marcelli interitus. Pœni ad Salapiam cæſi.

202. Annibal Locros obſidione ſolvit. Græci in factiones diſciſſi. Induciæ, & publici federis ibidem tentamenta. Philippi popularitas & luxus.

203. Conflictus ad Elidem. Dardani regem bello laceſſunt. Livij Salinatoris laus; Neroni reconciliatur.

204. Haſdrubal in Italiam deſtinatus. Fódem penetrat. Claudij cum Annibale conflictus.

205. Claudius Aſdrubali adventanti occurrit. Livio iungitur, & Aſdrubalem cum copijs profligat.

206. Novum in Hiſpanis bellum.

207. Oringis opid. oppugnatio.
Sulpitij Proc. & Attali molitiones adversùs Philipp. Oréum expugnatur.

208. Opus capta, & recepta.
Philippus res civitatium componit.
Coſſ. Livius & Claudius triumphant.

209. Inquiritur adhuc in Etruſcos. Hiſpania iterùm turbat. Ingens ad Bæculam pugna.

210. Pœni omni Hiſpanià pulſi. Scipio iamtum Africam ſpectat. Fò ad Syphacem traijcit. Syphax Scipionis & Aſdrubalis hoſpes.

211. Caſtulonenſ. & Illiguritani defectores caſtigantur.

212. Scipio Patri patruoque parentat. Aſtapenſium ex deſperatione facinus. Mago res novat in Hiſpan.

213. Seditio militaris inter Romm. Auctores puniuntur. Hannonis conatus interruptus.

214. Conflictus navalis Lælij & Aſdrubalis. Nova Mandonij & Indibilis defectio. eorumdem reconciliatio.
Colloquium Scipionis cum Maſaniſsâ. Mago in Italiam cogitans, Hiſpanos alioſque expilat, &c.

215. Scipio Romam redit. Saguntini honorantur. Scipio in Africam traijcere parat.

216. Mago in Italiam venit. Scipio res in Sicilià conſtituit.
Rebellio Hiſpaniæ, duce Indibile. Et mox quies reddita.

216. Lælius Africam incurſat. Magna Carthagini trepidatio. Maſaniſſæ prudens conſilium. Locri à Rom. recepti.

217. Pleminij Præf. ſcelera, in Locris. Oraculum de Matre Idæâ.

218. Ætolor. Epirotar. & Romanor. Pax cum Philippo. Idolum Peſſinunt. Romæ acceptum.

219. Coloniæ refractariæ ſupplent exercitũ. Legatio Locror. contrà Pleminium. Inquiſitio in Scipionem, in Sicilià.

220. Syphax Pœnis ſocius. Scipio in Africam traijcit. Varij Maſaniſſæ caſus.

221. Vtica oppugnatur à Scipione. Annibal ad Crotonem victus.

222. Cenſorum diſcordia. Ptol. Epiphanes rex Ægypti mulieroſus. Caſtra Pœnor. incenſa.

223. Clades Pœnor. Nova de Syphace & Pœnis victoria. Pugna claſſica.

224. Syphax captivus. Cirtha capta, Sophonisba Syphacis, Maſaniſſæ nubit.

225. Eadem veneno perit. Maſaniſſa rex ſalutatur. Legatio Pœnor. ad Scipionem de pace.
Pugna cum Magone in Inſubribus.

226. Annibal Italià excedit. Legatio Pœnor. Romam. Servilij Coſ. ambitio. Naufragium ad Ægimurum. Pœnor. perfidia in naufragos.

227. Bellum Pruſiæ cum Cianis. Querelæ Græcor. de Philippo.
Annibal in Africam adpulſus.

228. Colloquium Scipionis & Annibalis. Pugna inter utrumque fatalis, victore Scipione. Legatio ſupplex Pœnor.

229. Nova ab ijſdem Legatio. Pax data. Irritus Claudij Coſ. conatus.

230. Decretum Senatûs de comparandis inter Coſſ. Provincijs. Legati Philippi Macedon. Legati Carthaginienſ. Pax ijs publicè data & probata.

231. Scipionis reditus & triumphus.
Mors Syphacis. Bellum I. Macedonicũ.
Bellum cum Boijs, & clades accepta.

232. Querelæ de Philippo. Bellũ ei indictũ. Tumultus belli Gallici.

233. Antioch. Mag. Philippo federatus, Ægyptum invadit. Bellum huius cum Athenienſib. Abydi obſidio & clades.

234. Bellum Gallic. continuatur. Gallor. cædes. Chalcis intercepta. Philippus Athenas fruſtrà oppugnat. Nabis Spartæ Tyrannus.

Pag. 235. [illegible] ſacrilega crudelitas. Macedonia à Roman. vaſtatur.
Concilium Ætolorum. Ibidem inter Philipp. & Roman. diſceptatio.
236. Velitationes utrimque: & mòx iuſta pugna.
237. Ætoli Romanis coniuncti Philippum inteſtant & ceduntur. Dardani vincũtur. Athenienſium in Philippũ diræ. Andros expugnatur, & Inſulæ alię tentantur.
238. Oreum capitur. Furij præt. de Gallis triumphus. Res in Hiſpan. geſtæ.
239. Thaumaci obſeſſi. Caſtra Phillppi oppugnantur. Res in Inſubribus Improſperæ. Flamininus ex prætore Coſ.
240. Antiochus Attalum bello lacẽſſit: Huius ad Senatum querelæ.
Euſdem Antiochi cum Ptolemæo bellum: & in Iudæos benignitas.
Quinctius in Macedoniam ducit. Pax tentata.
241. Ad bellum utrimque procinctus. Macedonum fuga. Ætoli & Athamanes Macedoniam incurſant. Epirotis venia data. Theſſalia vaſtatur.
242. Maritima Roman. in Philipp. expeditio. Eubœa vaſtatur. Rhage fruſtrà obſeſſa. Phocis vaſtatur.
243. Concilium Achaicum: Ibidem altercatio de fœdere cum Roman. iungendo. Corinthus oppugnatur. Elatia deditur.
244. Argivi ad Philipp. deficiunt.
Coniuratio ſervorum apud Setiam detecta. Colloquium de pace ad Maleã.
245. Bellum cum Boijs & Inſubribus.
Colloquij Maliaci continuatio.
246. Legatio ſociorum, & Philippi Romam, irrita. Phil. Nabidem ſocium adſciſcit. Nabis Argis graſſatur: eius perfidia.
247. Nabidis, eiuſque uxoris rapacitas. Bœotiaſtu conciliati Romanis. Attali morbus. Caſtra utrimque ad Scotuſam. Pugna fatalis ad Cynoſcephalas.
248. Acarnaniá ſubacta. Dardani victi. Antiochus Philippo fœderatus, Romanor. hoſtis.
249. Rhodij Antiocho ſe opponunt.
Mors Attali. Coſſ. de Gallis triumphus. Legatio Philippi Romam.
250. Novum in Hiſpan. bellũ. & clades ibi accepta. Bœotorũ ingratitudo & crudelitas: reconciliati. Pax cum Philippo.
251. Ætolorum cõtumacia. Græciæ libertas data. Cõditiones pacis Antiocho propoſitæ. Coniuratio ſervorum, in Etruſcis oppreſſa.
252. Prœlium anceps in Boijs. Boij Liguresque victi. Antiochus cum Ptolemæo belligeratur; & Aſiæ Europæq; imminet. Legatio ad eumdẽ cum mandatis.
253. Inteſtina Carthaginienſ. mala. Calumniæ in Annibalẽ, & ſuſpicion. Oppia lex abrogata.
254. Acre in Hiſpanos defectores bellum. duplex Strategema Catonis. Hiſpani victi.
255. Hiſpani & Boij iterùm victi. Bellum in Nabidem decretum.
256. Lacedæmon, & Gythium oppugnantur.
257. Pax Nabidi data. Et mòx violata.
Sparta obſeſſa. Induciæ. Argos receptum. Ætolor. querelæ de pace
258. Pleminius Incendiarius pœnas luit.
Novæ coloniæ. Anceps in Boijs pugná.
Captivi Romani reſtituti.
259. Agathocles, Tutor Ptol. Epiphanis.
Novus à Liguribus motus.
Legatio Antiochi Romam. Quinctius Proc. cõtroverſiarũ in Græcis arbiter.
260. Novæ turbæ Carthagine ob Annibalẽ.
Nova in Hiſpanijs rebellio repreſſa.
Bellum cum Boijs & Liguribus.
261. Bellum Ætolicũ. Legatio ad Antioch.
Colloquium Scipionis cum Annibale.
262. Minio carpit Romanor. ambitionem.
Ligures iterùm domiti. Res proſperè in Hiſpanijs.
263. Bellum Antiochinum.
Philopoemonis cũ Nabide certamina.
264. Thoas belli Ætolici incentor, Antiochum arceſſit.
265. Temeritas Ætolorum.
Nabidis exitus. Thoas Chalcidẽm oppugnat. Antiochus in Europam traijcit irrito conatu.
266. Aminandri vanitas. Variæ in Achaico Concilio de bello ſententię. Sana Cõſulis ad Achæos conſilia.
267. Antiochus ad Aulidem: Eubœa potitur. Variæ Romam legationes. Bœotĩ fluctuant: & Theſſali tentantur.
268. Annibalis conſilium de bello. Philippus in Antiochum exacerbatus. Huius in Theſſaliã progreſſus.
269. Eius ignavia. Multæ urbes à Romanis captæ aut deditæ.

 Athama-

Athamania Philippo tradita.
Thaumaci oppreſſi. Deſcriptio Thermopylarum.
270. Pugna fatalis ad Thermopylas. Claſſis regia diſſipata.
271. Bellum Ætolicum. Conſilia Conſulis ab ijs reiecta. Heraclea deditur. Ætoli pacem petunt; ſed leges reſpuunt.
272. Novum cum ijſdem bellum. Naupacti obſidio. Zacynthus Romanis reddita: & Demetrias dedita.
273. Concil. Achaicum. Indè Legati Romam. Bellum iterùm cum Boijs & Liguribus. de ijſdem triumphus. Annibal belli & Antiochi incentor. Maritimus utrimque adparatus.
274. Pugna navalis. Ætolorum Legati duriùs accepti.
275. Legati ab Ægypto. Scipio ad bellũ proficiſcitur. Lamia expugnata. Athenienſes pro Ætolis intercedunt.
276. Philippi in Romanos ſtudium. Antiochi adparatus. Navalis Romanorum in eumdem expeditio.
Polyxenidæ fraus in Piſiſtratum Rhodium.
277. Pugnæ varijs locis navales, inter Antiochinos, & Romanor. ſocios.
278. Æmylij Regilli, & Antiochi, mari molitiones. Pruſias ab Antiocho ſollicitatur.
279. Pugna navalis ad Teon inſulam. Teiorum pœna.
280. Antiochi ſtupor. Phocæa expugnatur & diripitur. Coſ. Scipio Helleſ-Põtum traijcit. Antiochus pacem tentat.
281. Novus belli adparatus. Caſtrorũ utrimque metatio. Cavillum Annibalis.
282. Pugna fatalis ad Caicum.
283. Vrbium multarum deditio.
Antioch. pacem petit & impetrat.
Acilij triumphus. Coloniæ novæ in Italiâ.
284. Ætolor. legatorum præſidentia. Legati Antiochi, aliorũque Romam. Hiſpania turbat & pacatur. Varij triumphi.
285. Bellum Creticum. Athamanicum. Ætolicum. Ambraciæ obſidio.
286. Legatio Ætolor. ad Coſ. Ambracia dedita. Ætolor. legatio Romam. Pacis leges impoſitæ.
286. Bellum Galaticum, ſeu cũ Gallo-græcis.
287. Gallor. olim in Europam Aſiamque expeditio & propagatio.
288. Manl. Conſul. ulterior in Galatiam expeditio & victoriæ.
289. Captivæ cuiuſdam facinus.
Bellum cum Tectoſagis. Cephallenia tentatur.
290. Samæorum temeritas & cædes.
Tumultus in Peloponneſo, & Lacedæmone. Legatio Achæor. Romam. Eorumdem immoderatio in Spartanos.
291. Variæ ad Coſ. Manlium Legationes. Fedus cum Antiocho. Vrbes in Lyciâ receptæ.
292. Civitates Aſiæ conſtitutæ. Coſ. a Thracibus ſpoliatur. Provinciæ prætoriæ.
293. Tumultus a Liguribus. Calũnia in Proc. Fulvium. Manlij triumphus.
In Scipionem Aſiatic. calumnia. De eodem Tib. Sempronij ſententia.
294. Catonis invidia. L. Scipio accuſatur δωροδοκίας. ab eodem Sempronio defenditur. Bellum cum Ligurib.
295. Cænomani reſtituti. Inquilini Româ domos dimiſſi. Fulvij triumphus.
Antioch. Magni exitus.
Seleucus Philopator rex Syriæ.
Luxuriæ apud Rom. origo.
Bacchanalia Romæ deiecta & punita.
296. Improſpera in Liguribus pugna. Nova belli origo cum Philippo. Res variè in Hiſpan. geſtæ.
297. Philippi purgatio. Prætores in Hiſpaniâ nunc victi, nunc victores.
298. Ligures victi.

ALTERA PARS TOMI II.

299. Res Iudæorum. Heliodori ibidem molitiones.
300. Protaſis belli & Imperij Machabaïci, Græcia iugo Macedonico liberatur.
Philippi offenſa & ultio in Maronitas.
Lycortæ præt. Achæor. facinora.
301. Catonis cenſorij laus. Cenſoriæ ſeveritatis exemplum. Plautus Comicus. Galli opidum condunt in Venetis. Novæ de Philippo querelæ.
302. Diſceptatio Romæ, inter Demetrium Philippi F. & adverſarios.
Philopæmonis exitus. Annibalis extrema, & exitus. P. Scipionis exitus.
303. Demetrij reditus Patri ingratus. Galli ex agro Veneto Italiáque decedunt.

Bellum

Bellum Iſtricum. Novæ coloniæ.
304. Legationes tranſmarinæ. Theoxenæ facinus. Philippi filiorum diſcordia.
Solennis luſtratio exercitûs Macedonici.
305. Ligurum deditio. Bellum cū Celtiberis. Diſceptatio agraria inter Pœnos & Maſaniſſam. Bellum cum Liguribus.
306. Navalis rei cura. Philippi vani conatus. Demetrium veneno exſtinguit.
Bellum cum Liguribus Ingaunis.
307. Arcæ cum libris in agro repertæ. Bellum iterùm cum Celtiberis. Contrebia capta.
308. Pax cum Liguribus; cum Pœnis: Et Corſis. Decreta de militiâ Hiſpanienſi. Quæſtio de Veneficis. Bellum iterùm de Liguribus.
309. Bellum iter. cum Celtiberis: cum Liguribus. Querelæ de Gentio rege.
310. Exitus Ptol. Epiphanis. Ptol. Philometor ſuccedit. Lex Annaria.
Hiemis ſævities. Cenſores Romæ inter ſe conciliati. Munda & Certina in Hiſpan. captæ.
311. Pugna ad Alcen, opidum, ibidem. Exitus Philippi Maced. eius anxietas.
312. Perſeus poſtrem. Macedon. rex Baſtarnę auxiliares Macedonum.
Triumphi de Ligurib.
313. Antiochus Epiphanes Syriæ rex. Eius hypocriſis & ambitio.
Bellum cum Iſtris.
314. Motus in Sardiniâ. Lyciorum de Rhodijs Querelæ.
Tribb. in Manlium criminatio.
Legatio & Querela Latin. de inquilinis.
Iſtri domiti. Claudij Coſ. temeritas.
315. Ne ſatium in Iſtris oppugnatur. Dirum civium facinus & cędes. Sardi domiti.
Ligures victi; iterùm rebellant.
Inopina mors Coſ. Cornelij.
316. Mutina recepta. Sardi iterùm domiti. Ligurum feritas. Omen infauſtum Conſulis, & exitus. Ligures cæſi.
Impia Iaſonis apud Iudæos nundinatio & publici mali labes.
317. Metus belli à Macedone. Dardani oppugnant Baſtarnas. Perſei mores, & inconſtantia. Gravis peſtilentia.
318. Pœni ſuſpecti. Perſei expeditio in Dolopas. Ipſe civitates ſolicitat.
Ætolor. inteſtinus furor; & indè Cretenſium. Celtiberi iterùm domiti.
319. Patavini pacati. Triumphus de Sardis.
Poſtumius exactor: res mali exempli in poſterum. Ædes Fortunæ Equeſtris: & Iunonis Laciniæ direpta. Perſei molitiones. Eius cum Eumene comparatio.
320. Ætolorum ſeditiones compoſitæ.
Legatio Antiochi Epiphanis Romam.
Corſi pacati; & Ligures.
Durities Coſ. in dedititios.
321. Mira locuſtarum lues.
Diſſidia in Iudæis, & Pontificum nundinationes. Crimina in Perſeum. Legatio eius Roma reiecta. Rhodij Legati intemperantia.
322. Perſeus ſicarios Eumeni immittit.
Attali credulitas. Indices cædis, Eumeni intentatæ. Tacitus belli in Perſeum adparatus. Exambitæ regum ſocietates. Rogatio Martia de Liguribus reſtituendis.
323. Diſceptatio de agro inter Pœnos, & Maſaniſſam.
Legatorum de Perſei conatibus renuntiatio. Querelæ & ſuſpiciones de Gentio rege. Reges in Aſiâ Romanis fidi. Rhodij ſuſpecti.
Belli terrâ marique adparatus.
324. Fœda mors Fulvij Pontif.
Bellum Macedonicum II.
Regum ergà Romanos ſtudia.
Maſaniſſæ cautio. Populorum de eodem bello opiniones.
325. Coſ. Prætorumque in delectu militari nova poteſtas. Legati Perſei, Româ, re infectâ, dimiſſi. Legati Romanorum provincias obnoxias partiuntur.
326. Achæi murmurant. Epirotæ parent; alij fidem operamque pollicentur.
Theſſali fidi. Rex in colloquium cum Martio venit. Induciæ regi conceſſæ.
Bœoti Romm. ſe permittunt.
327. Chalcis præſidio Achaico defenſa.
Legati ad Inſulas. Rhodij opem pollicentur. Rex eoſdē, & Bœotos ſolicitat.
Martij aſtus à cordatis reprehenſus.
Legati regis auditi, & decedere iuſſi.
328. Perſeus ad bellum accingitur. Copiæ & opes regis. Ipſe multa opida præoccupat. Romm. In regem ducunt. Iis Eumenes iungitur.
329. Rex Pheræos incurſat. Pugna dubia.
Rex prœlio victor. Pacem petit, neque impetrat.
330. Multis grata regis victoria.

Haliartum everſum. Thebæ receptæ.
Irritus regis in caſtra Roman. conatus, Pabulatores cædit. Præſidium Romanum fruſtrà oppugnat. Tumultuaria pugna: præda amiſſa.
331. Regis ſtupor. Cotys ad ſua tuenda digreditur à rege. Coſ. Roman. multas urbeis expugnat.
Res in Illyrico geſtæ. Caſſij Coſ. vani conatus. Querelæ Hiſpanor. de Magiſtratibus, eluſæ.
332. Carteia colonia condita. Legati ex Africâ. Lenitas prætoris laudata. Abderitarum querelæ de Hortenſio, non irritę. Legati è Græciâ & Aſiâ: eorumque obſequia.
333. Legati ex Africâ & Cretâ.
Chalcidēſium querelæ. Lucretius violentiæ damnatus. Rex Gentius ſuſpectus. Furij ex temeritate clades. Diſcordia inter Ptolemæos fratres.
334. Antiochi Epiphan. perfidia, & in Hieroſolymitanos ſævities. Res in Macedoniâ minus proſperæ. Cenſorum concordia. Legator. Rom. in Græcis, fides.
335. Perſei expeditio in Illyricum. res ſecundæ. Gentius à Perſeo ſolicitatur. Appij ignavia.
336. Gentius mercedem à Perſeo captat. Ptolemæi fratres reconciliantur.
Antiochi calliditas, & in Iudęos iniquitas. Coſ. cum copijs adventus. Hoſtilij laus. Perſei perplexitas.
337. Caſtrorū poſitus. pugnæ præludia. Romani, ſtupente rege, evadunt.
Dium, deſertum occupatur à Roman. idem à rege recipitur.
338. Heracléa expugnatur. Rex attonitus. Theſſalonica fruſtrà oppugnatur.
Clades alterna ad Antigoniam. Caſſandréa fruſtrà, & cum clade, oppugnatur.
Item Melibœa & Demetrias.
339. Eumenes rex ſuſpectus. Variæ Romam legationes. Rhodiorum in poſtulando ſuperbia. Cenſor. ſeveritas. Alexandrinorum de Ant. Epiphane querelæ.
340. Reges bello abſtinere iuſſi. Status Romani exercitûs in Macedoniâ. Perſeus Gentium, alioſque ſolicitat.
Gallj auxiliares reiecti.
341. Gentius à Perſeo abalienatus.
Galli cæſi à claſſiarijs Perſej.
Deli Inſulæ religio. Legati Gentij & Perſei apud Rhodios.
342. Anicij Proc. laus. Scodra oppugnatur. Rex Gentius pacem petit.
Scodra capta, & rex vinctus. Perſei turbatio. Rhodior. legati in caſtris.
Caſtra utrimque ordinata.
343. Perſeus undique circumventus, & ad pugnam procinctus. Lunæ defectio hoſtijs procurata. Ardor ad pugnam.
344. Caſus pugnæ fortuitus. Aciei Roman. ordo. Fuga regis. Scipio de filio ſolicitus. Civitatum ad Roman. defectio.
345. Regis Perſei, deſperatio & ſolitudo. Multæ civitates Coſ. deduntur. Fama victorię anticipata. Rhodior. legatorum diſſimulatio. Regis litteræ.
346. Samothracæ religio à rege violatur. Ipſe fugam circumſpectat: & mòx ſe dedit, cum liberis. Exemplum Humanæ mutabilitatis.
Regum Macedon. Series, ſub unum conſpectum data.
347. Popilius Rhodios increpat. ad Antiochum Epiph. legatus.
348. Fratrum Ptolemæor. Syncretiſmus, ſuſpecto iā Antiocho. Is ad Legator. adventum obſtupet, & ab Ægypto deſiſtit. Variæ Romam Legationes, & de Victoria gratulationes.
349. Inter Pontific. Hieroſol. contentio. Antiochus Iudæis infeſtus.
Iudæorum in pietate conſtantia. Matathias pij belli ante-ſignanus. Cædes Iudæorum.
350. Libertinor. Romę ſtatus. Libertas victis Macedonib. & Illyrijs data. Attali gratia.
Rhodij legati ſupplices in gratiā recepti.
351. Rhodij defectores caſtigant. Anicius res in Illyrico conſtituit: Epirotas domat. Illyrijs libertas confirmata: Provincia tripertita.
352. Rebelles in Macedoniâ domiti.
Proc. Paullus Græciæ celebriora perluſtrat.
Cædes Principum in Ætoliâ. Perſeus artiùs cuſtoditus. Libertas Macedonib. confirmata: Provincia quadripertita. Leges de Connubijs & commercijs.
353. Ætoli duriùs habiti. III. Principum in civitatibus genera. Calumniarum ſeges.
Arma cremata. Præda Romam devecta.

Romani

Romani indignè Illyrios & Epirotas diripiunt.
354. (Em. pro 358.) Paulli & Anicij in Italiam reditus.
Galli ad pacem præfracti. Reges captivi in cuſtodiam dati. Victores triũphant. Invidia fortunæ comes. Obtrectatio Paulli Proc. & triumphus. Eiuſdẽ calamitas domeſtica. Triumphus Navalis Octavij.
355. Humanitas Roman. ergà Cotyn regem. Anicij triumphus de Gentio. Levitas Samaritarum.
Marathię ſuccedit Iudas Maccabę⁹. Pruſias rex Romę honoratur: Eius adulatio.
356. Eumenes rex urbe excluſus. Iudę & Antiochi bella. Iudæ variæ victoriæ. Severitatis Paternæ exemplum.
357. Iudas Templum expiat. Æmuli Iudęor. domiti.
358. Temeritas Sacerdotum. Sacrilegium Antiochi, & Exitus. Eupator ſuccedit. Horologium Romæ.
359. Octavij cædes. Paulli Æmilij abſtinẽtia. Rex Eupator in Iudęos benignus, mòx alienatus.
360. Eleazari virtus. Bethſura regi dedita. Rex à templi obſidione avocatur; & cũ Iuda pacem facit. Alcimus Menelao ſuffectus Pontifex.
Onias Tẽplũ in Ægypto ędificat, Oniõ.
361. Vanitas augurior. Romæ. Demetrius Syriæ rex.
362. Leges ſumtuariæ Romæ. Alcimus Iudam criminatur, & Demetrium in bellum concitat.
Bacchidæ ſævities. Nicanor dux perfid⁹.
363. Idẽ vincitur & cæditur. Iudas Roman. ſocius. Nova Bacchidæ expeditio.
364. Iudæ generoſus exitus. Alcimi exitus. Demetrij regis expeditiones.
365. Iudæi miſerè adflicti. Ionathas dux electus. Bacchides in Ionathã ducit. Vltio fraterna. Perfugæ Iudæam turbant.
366. Bethagla oppugnatur. Ionathas Bacchidæ federatus. Belli Liguſtini finis. Ærarium Romæ.
367. Legati Athenienſ. Philoſophi. Varijs ex gentibus triumphi. Veneficij pœna.
368. Bellum cum Celtiberis. Dies Conſulatui ſtatus.
Duces belli Numantini. Faſtus Demetrij regis.
Alexander Veles, Syriæ rex.
369. Ionathæ ſocietas à regib. exambita. Vectigalia Iudææ. Demetrius in pugna cadit.
370. Varia in Hiſpanijs prœlia. Galbæ perfidia. Syri regis cum Ægyptio adfinitas. Honor Ionathæ ab ijſdem habitus. Samaritar. contentio.
371. Belli III. Punici initia. Pruſiæ regis cædes.
372. De bello Punico diſceptatio. Pœni ſe dedunt: deinde ad bellum ſe parant. Scipionis præclara facinora.
373. Demetrius Nicanor, Syriæ rex. Apollonius armis repreſſus. Scipio tutor liberorum Maſaniſſæ.
374. Bellũ cum Andriſco. Scipio Coſ. & Imperator. Alexander regnum amittit. Ionathas ſe purgat.
375. Alexandri & Ptolemæi regg. exitus. Scipio Carthaginem oppugnat & obſidet. Ptolem. Euergetes, Ægypti rex.
376. Bellũ Achaicum; & Corinthi exſcidiũ.
377. Metelli Macedon. rara fortuna. Carthago expugnatur.
378. Bellum Viriathinum; variáque eius alea. Ionathas Arcem Sioniam obſidet: & Demetrio reconciliatur.
379. Iudæi Demetrio auxiliares & fidi. Idem in eoſdem iritatus. Vanitas teſtamenti. Antiochus Theos rex.
380. Idem Ionathæ ſocius. Huius Legatio Romam & Spartam.
Tres Iudæorum ſectæ. Duces Demetrij fugantur.
381. Legati Romani rés in provincijs tranſmarinis cõſtituunt. Virgo ſacra triumphum Patri extorquet.
Arſacidarum in Parthis regnum. Ibidem Demetrij molitiones, & caſus.
382. Tryphonis ambitio, artes. Ionathas captivus.
Simõ dux electus in fratris locum. Nova Tryphonis fraus: Ionatham interficit.
383. Tryphon Syriæ rex. Simon Demetrio reconciliatus. Eius rés geſtæ & Æra. Legati Iudæi Romæ. Res variè in Hiſpan. geſtæ. Metelli Coſ. malignitas.
384. Cenſor. Romæ diſcordia. Pſeudo-Philippus Macedo.
Iudicium de corrupela. Paterna ſeveritas. Pax turpis cum Viriatho. Belli Numantini occaſio.
Demetrius Nicator è fuga retractus.
385. Proſper Iudææ ſtatus ſub Simone.
Pax cum Viriatho abrupta. illius exitus.

Pompeius victus perfide paciſcitur.

386. Antioch. Sedetes Syr. rex, Simoni amicus.
Bellum cum Numantinis renovatum.
Tryphon obſidetur. Romani in Simonem benivolentes. Eidem Antioch. amicus. Tryphonis exitus.

387. Scipionis conſtantia. Bruti Coſ. res in Luſitaniâ geſtæ. Antiochus Simoni bellum faceſſit.
Simonis filij vincunt regios. Iudęorum ſervitus, ad Simonem uſque.

388. Infauſta Mancini expeditio. Ipſe hoſti deditur. Lepidi Proc. res contrà Vaccæos. Illyrij & Thraces obiter domiti.

389. Bellum ſervile in Siciliâ. Ptol. Abobi perfidia: Simonis cædes. Ioan. Hyrcanus ſuccedit.
Arcis Dochæ obſidio: pietas ibi Ioannis in matrem.
Antioch. Hieroſolymam fruſtrà obſidens, pacem cum Hyrcano facit.

390. Scipio bello Numantino Imperator.

391. Iugurtha Scipioni auxiliaris. Theſauri Davidis reperti. Tribunitiæ poteſtatis incōmoda. Seditio Gracchana. Leges Agrariæ.

392. Servi ſeditioſi in Sicilia oppreſſi. Attalus, homo inſanus, popul. Rom. heredem nuncupat.
Numantinor. deſperatio, & exſcidium.

393. Triumphi ex Callæcis & Numantinis.
Craſſi Pontif. cum Ariſtonico pugna, & exitus.

394. Ptol. Phyſconis barbaries. Scipionis Africani exitus. Ariſtonicus captivus. Aſiæ provinciæ Romanis cedunt.

395. Phocenſes veniâ dignati. Præmia fidis regib⁹ reddita. Regina mater venefica.
Sideræ expedit. in Parthos, comite Hyrcano. Demetrius Nicator iterū regnat.

396. Res ab Hyrcano geſtę. Ludi Terentini. Legatio Hyrcani Romam. Syri deficiunt à Demetrio.
Alexander Zebina Syriæ rex.

397. Demetrij exitus. Fulvij Flacci obſtinatio. Ex Locuſtis peſtilitas. Cenſoria ſeveritas. Bellum cum Tranſalpinis. Cōiuratio Latinor. repreſſa.

398. Bellum Balearicum. Altera Gracchana Seditio. Carthago Nova Roman. colonia. Bellum Allobrogic. Bellum inter Syriæ reges.

399. Antioch. Grypus Syriæ rex. Bellū cum Bituito Arverno, & Allobrogibus.
Narbonenſis provincia. Gracchi leges ſeditioſæ. cædes auctorum.

400. Opimius nimius in ulciſcendo. Cleopatra veneficij pœnas luit.

401. Marij initia. Triumphus ex Dalmatis, & inalpinis. Cyzicenus, Grypi hoſtis.
Ptol. Phyſcon II. Ægypti rex.

402. Cleopatra turbat regiam familiam.
Bellum inter fratres reges, & ſorores.
Scauri claritati reſtituti.

403. Ligures domiti paludibus exſiccatis. Inſania gulæ, Romæ. Iudææ tranquillitas. Bellum cum Scordiſcis. Antonij oratoris crimen.

404. Cimbri in Italiā irrūpunt. eorū origo.
Antioch. Cyzicenus Syriæ rex. Belli Iugurthi initia.

405. Iugurthæ fratricidæ bellum indicitur. Romam arceſſitus, corruptis auro Nobilibus evadit.

406. Maſſivæ cædes. Albin⁹ in Africā venit. Auli fratris cū Iugurthâ pax. Ioan. Hyrcanus Samariam obſidet, & evertit.

407. Cimbri Hiſpanos & Gallos bello laceſſunt.
Albini in Numidiâ conatus irriti. Metelli Coſ. induſtria, & cum Iugurthâ prælia.

408. Phariſæi & Saducæi exorti. Hyrcani offenſa à Phariſæis.

409. Res in Hiſpaniâ, & Numidiâ. Iugurtha deditionem detrectat. Marij ambit. & calumn.

410. Vaccenſiū perfidia. Thala expugnatur.

411. Bocchus, Iugurthæ ſocius, teratur. Marius Coſ. Metello ſufficitur. Clades à Tigurinis. Capſa capitur & incenditur.

412. Pugna varia cum Iugurthâ. Aurū Toloſanum, & indè conſecuta clades.

413. Syllæ & Bocchi colloquiū de prodendo Iugurthâ. Ariſtobulus Pontif. & rex Iudææ.

414. Antigoni, fratris regij, cędes. Ariſtobuli pænitentia, & mors. Alexander Iannæus rex.

415. Cimbrorum irruptio: ab ijs clades. Seditio Tribunit. Romæ.

416. Marij Coſ. triumphus. Bellum cū Cimbris. Cleopatræ ambitio, & iniquitas. Ptolemaïs obſeſſa.

417. Ptol. Alexander, Ægypti rex. Bellum Cimbricum, & clades. Marius Catulo collegæ ſuccurrit.

418. Altera Cimbror. clades. Seditio Saturnini.

419. Servile

419. Servile in Sicil. bellum. Q. Metelli ab exſilio reditus. Ptol. Lathyri bellum cum Iamnæo.
420. Iamnæi fedus cum Cleopatra. Eius Victoriæ. Bellum cum Celtiberis. Duronij Trib. luxus.
421. Iamnæus Gaza potitur. Cyrene in Africa, pop. Romani provincia. Origo belli Italici.
422. Seditio in Iamnæum coorta. Cleopatræ exitus.
Belli Mithridatici initia. Regum Aſiæ bella.
423. Bella inter Syriæ reges.
Seleucus, Antiochus, & alter Antiochus, ibidem reges.
Ptol. Lathyrus iterùm regnat.
424. Philippus & Demetrius Grypi FF. reges. Latini Rhetores Romæ. Phariſæorum cum Iamnęo bellum. Seditio Liv. Druſi.
425. Bellũ Italicũ. Belli Mithridatici fomes.
426. Cenſoria Romæ decreta.
427. Improſperũ cum Mithridate bellum. Sulla Coſ. Bellum civile Sullanum. Q. Pompeij cædes.
428. Mithridatis progreſſus, & victoriæ. Phariſæi regem Alexandrum oppugnant: & puniuntur.
Seditio Cinnana.
429. Marij in civeis crudelitas. Syllæ in Mithridatem Græciamque expeditio.
Marij exitus. Athenæ à Sulla captæ.
430. Eius de pręfectis regijs victoriæ. Demetrij Eucæri captivitas. Prol. Auletes, Ægypti rex.
431. Flacci Coſ. cædes. Mithridates pacem tentat. Philippus Syriæ rex. Eius cum Iamnæo, cum fratre, & Areta, bella.
432. Cinnæ Coſ. cędes, & Fimbriæ. Pacis leges Mithridati datæ. Tigranes Armenius, Syriæ rex. Capitoliũ inſtauratum.
433. Factiones contrà Syllam; & huius victoriç. Marij Iunioris conatus repreſſi.
434. Eius cædes. Sulla Felix & Dictatos dictus. Tabulæ proſcriptionis: cędes civium. Murænæ cũ Mithridate bellum.
435. Triumphi Syllç. Res Põpeij in Sicilia & Africa, & Triumphus. Iamnęus regnũ ampliat. Ptol. Auletes regno pulſus.
436. Sertorij molitiones in Hiſpan. & bellũ. Syllæ Ex-dictatoris mors fœda.
437. Iamnæi moribundi monita. Phariſęorũ impotentia. Alexandra, Iudææ regina.
438. Seditio M. Lepidi Coſ. Pompeius Sertorio opponitur.
439. Querela Cottæ Coſ. de ſtatu reip.
Sertorij proſpera. Bellum Piraticum.
P. Servilius, Cilicas domat.
440. Pompeij res in Hiſpaniâ. Sertorij cum Mithridate fedus. Lucullus Mithridati opponitur.
Cyzicus obſidione liberatur, cæſis hoſtibus.
441. Sertorij exitus. Perpennæ perfidia. Põpeij integritas. Bellum Spartacinum: prædones graſſantur.
442. Mithridates bellũ reparat. Phariſæi ſub Alexãdrâ dominãtur. Tigranis in Syria expeditio, & cum Iudæis ſocietas. Arioviſtus Germanus, Galliâ potitur.
443. M. Lucullus varias gẽteis domat. Spartacus cum ſuis deletur. Triumphi ex Hiſpaniâ.
Luculli & Mithridatis certamina.
444. Luculli in Ponto progreſſus. Metelli integritas in Siciliâ. Diſſcidium inter Iamnæi liberos.
445. Luculli de Mithridate, & Tigrane victoria. Antiochus Commagenus, Syriæ rex ultimus.
446. Niſibis capitur. Vterque rex rerum ſuarum ſatagit.
Bellum Creticum. Bellum Piraticum, duce Pompeio.
447. Militum in Lucullum cõtumacia. Metelli in Cretes ſævitia.
448. Pompeij gratia. Lex Manilia, de bello Mithridat. Tigranes ſe dedit.
449. Fedus cum Oræſe Albano, Coniuratio Craſſi & Cæſaris. deinde Catilinæ. Põpeij cum varijs regibus federa.
450. Phrahatis in Armeniam expeditio.
Cleopatræ, reginæ Ægyptiæ, mariti.
451. Cicero Coſ. legibus Tribunitijs obſiſtit.
Antiochus Commagenus regno Syriæ excluſus.
Regum Seleucidarum Series.
452. Mithridatis exitus. Filius rebellis. Pompeij progreſſus. Antipater fratres in Iudæa committit.
Pompeius Hieroſolymam obſidet.
453. Capta urbe, ingens cædes. Hyrcanus Pontifex.
Ariſtobulus captivus. Iudæa provincia facta.
454. Pompeius Imperium prolatat. Altera Catilinæ Coniuratio.
455. Catilina pugnat, & cadit. Luculli triumphus.

Antonij clades in Macedoniâ.

456. Pompeij triumphus triplex. Helvetij in armis.

Cæſar in Luſitaniâ res gerit.

TERTIA PARS TOMI II.

457. Inclinatio Imperij Romani. Triumviratus Pompeij, Craſſi, & Cæſaris. Provinciarum partitio.

458. Leges & actiones Cæſaris populares. Clodius Trib. pleb. Ptol. Auletes amicus pop. Rom. Cæſaris ſordes.

459. Clodij Leges populares. Ciceronis exſilium. Ptol. Ægyptius Cypro & vitâ decedit. Cato regiam gazam Romam deportat.

460. Bellum Cæſaris cũ Helvetijs, Arioviſto. Cicero ab exſilio revocatur. Ptol. Aulet. reſtitutus.

461. Antipater Scauro opitulatur. Alexander Judæus ſe dedit. Gabinius Judææ res conſtituit.

Bellum Belgicum, Veneticũ, & Celticũ.

462. Ptol. Auletæ mors. Bellum Venetic. & Aquitan.

463. Seditio cruenta Romæ. Metelli res in Hiſpania. Pompeius ſuffectus. Ariſtobulus Judæam turbat; captivus. Alexander F. turbat.

Bellum Cæſaris cum Germanis Tranſrhenanis.

464. Cæſar in Britania. Gabinius peculator. Craſſus in Parthis infeliciter pugnat.

465. Treviri & Britani domantur. Q. Cicero in Nervijs. Craſſi clades & cædes. Iuliæ mors.

466. Induciomarus in pugna cadit. Treviri, & finitimi vincuntur. Cæſar Rhenum tranſit. Bellum cum Ambiorige.

467. Eburonum viciniam vaſtat Cæſar. Q. Ciceronis, & Craſſi virtus. Milo Clodium occidit.

468. Vercingetorix Arvernus Gallos concitat.

Avaricum expugnatum. Ædui a Litavico deficiunt.

469. Res ad Gergoviam. Noviodunum ab Æduis interceptum.

Labienus Lutetiam tentat. Cæſar Alexiam obſidet.

470. Copiæ Gallor. ad Alexiam obſidione liberandam.

Tribus prœlijs vincuntur. Vercingetorix ſe dedit.

Diverſæ Romæ pro Cæſare ſententię.

471. Initia belli Civilis. Vota pro Pompeij ſalute.

Curio incentor belli. Res in Ciliciâ.

472. Res in Syriâ. Parthici belli finis. Bituriges & Carnutes domiti. Expeditio in Bellovacos. Commij virtus. Treviri, Eburones, Carnutes, Pictones, variè domiti.

473. Vxellodunum obſeſſum & deditum. Aquitani domiti. Commij virtus.

474. Fomes belli civilis. Galliæ pacandæ rationes. Cæſaris gratia apud Italos. Cõpendium rerum in Gallijs geſtarũ. Pompeio Vrbis exercituumque cura commiſſa.

475. Curio turbator. Pacis ſtudiũ in Cæſare. Adparatus belli civilis. Cæſaris ad Romam progreſſus.

476. Trepidatum Romæ. Fuga Pompeij & Senatorum.

Vrbes Italiæ Cæſari ſe dedunt. In deditițios Corfinij clementia.

477. Pompeius deſerto Brundiſio in Gręciam fugit.

Inſulæ Italiæ propinquæ per Cęſaris Legatos occupantur.

478. Acta Cęſaris Romæ. Ærariũ compilat. In Hiſpaniam movet. Maſſilia oppugnatur.

Domitio Brutus opponitur ad Maſſiliã. Pompeiani in Hiſpan. duces. Certamina ad Ilerdam.

479. Auxilia Cæſari ſubmiſſa fugantur. Annonæ inopia: & Pontes ad Ilerdam. pugna navalis Maſſilienſ. & Bruti.

480. Bellum in Celtiberiam trãſlatum. Mutua inter milites utrimque colloquia, de pace, diſturbantur.

481. Pompeiani victi pacem impetrant. Maſſilia oppugnatur. Pacem petunt, & violant.

482. Varro ſe cum provinciâ dedit. Cæſaris moderatio.

483. Cęſar dictator Romã redit, victis Maſſil. Res in Africâ inter Curionem, & duces Pompeij.

484. Curio victus & cæſus, Iuba victore.

485. Iubæ ſævities. Seditio militũ compreſſa. C. Iul. Coſ. & I. Roman. Imperator.

486. Cæſ. in Græcia trajicit: Põpeij adparat. M. Octavij res ad Salonam.

487. Cæſ. pacis conditiones proponit. Vrbeis

beis ma[illegible] cum Epiro occupat. Caſtra ad Dyrrachium. Conatus in traiectu.
488. Colloq. de pace irritum. Motus Romę. Milonis & M. Cælij exitus. Libo ad Brundiſium.
489. Coponij cōflictus cum Cæſarianis. Antonius milites traijcit & exponit. Ariſtobuli & Alexandri exitus.
Antipatri uxor & Liberi.
490. Scipionis in Syriâ rapinæ. Res in Theſſaliâ. Cōflictus Impp. ad Dyrrachium.
491. Cæſarianor. tolerantia. Inopia Pompeianor.
492. Fratrum Allobrog. defectio. Pugna inter utrâque caſtra.
Caſtra ad Apolloniam tranſlata.
493. Cæſarianor. à clade conſternatio. Eos Pompeius perſequitur. Domitij copiæ Cæſari iunguntur. Multæ Theſſaliç urbes Cæſari deditæ.
494. Scipio Pompeio iungitur. Pompeij cōſilium reiectum. Eius acies ad pugnam progreſſa: & Cæſaris procincta. Pugna Pharſalica. acierum ordinatio.
495. Stupor omnium antè pugnam. Craſtinus antèſignanus. Fuga Pompeianorum. Teſſeræ utrimque.
496. Pompeij fuga. Eius caſtra expugnata. Cæſar fugienteis ſupplices in gratiam recipit.
497. Caſſij circà Siciliam Italiamq; conatus. Cæſar Pompeium fugientē perſequitur, in Ægyptū uſque. Exitus Pompeij.
498. Caſſius cum claſſe Cæſari ſe dedit; in Ægyptum tendit. Athenæ & Megara eidem deditæ. Res Gabinij & Octavij in Illyrico.
499. Motus in Hiſpan. ex Q. Caſſij immanitate. M. Lepidi in rebus componendis æquitas. Caſſij exitus.
Cæſar Dictator, & M. Antonius Mag. equitum.
500. Diſſidium inter Dolabellam & Treboniū. M. Catonis res geſtæ poſt pugnā. Provincias partitur.
Diſſenſio inter Pompeianos.
501. Scipio Imperat. exercitûs reliqul. Cęſar ad capitis Pompeij conſpectum illacrymar. Vim parat contrà Alexandrinos. Photinus & Achillas conſpirant. Cleopatra Cæſari ſe ſiſtit.
502. Cæſar oppugnat. Reges Ægypti conſtituit. Achillas urbem cum copijs invadit. Pugna ad Portum & Pharum.
Arſinoe regina ſalutatur. Auxilia adversûs Cæſarem.
503. Achillæ cædes. Ganymedes ſuffectus. Strategema aquarium. Pugna navalis, & ad Pharum, varia.
504. Cæſar natando periculum evitat.
505. Alexandrinor. perfidia. Pugna navalis. Mithridatis Pergameni, & Antipatri conatus, pro Cæſare.
506. Rex Ptol. ſubmerſus, & caſtris exutus.
507. Ptol. iunior & Cleopatra reges Ægypti. Cæſaris luxus. Domitius à Pharnace vincitur.
508. Cæſ. Antipatrum Iudææ præficit, reiecto Antigono.
509. Deiotarus in gratiam receptus. Bellum cum Pharnace, qui feliciter vincitur.
510. Regna fidis regibus attributa. Cæſar non ſine notâ rapacitatis in Italiā redit. Antipatri prudentia. Varium Cæſaris ingenium, & largitas.
511. Seditio Veteranor. compreſſa. Vatinij Conſulat.
512. Cęſar in Siciliam. Africę ſtatus. Bellum in eâ. Pugna ad Adrumetum.
513. Iuba rex imperioſus in Roman. Pugna ad Ruſpinam.
514. Scipionis copiæ. Cn. Pompeius in Mauritaniâ. Egregia Sitij & Bogudis opera pro Cæſare.
515. Afrorum querelæ; & perfugia. Prçludia pugnæ fatalis.
516. Speculatores Scipionis ad Cæſ. deficiūt. Crebræ utrimque velitationes.
517. Irrita Acillæ obſidio. Magnanimitas Pontij Centurionis. Rex Iuba Scipioni coniungitur.
518. Cæſaris caſtrorum ſitus. Pugna ſecūda. Perfugia Gætulorum ad Cæſ.
519. Maritima Vari & Cæſ. conflictatio. Inſidiæ Labieni. Caſtra ad Agar.
520. Cæſaris equitatus è pugna ancipiti expeditus. Vaccæi proditionis pœnas luunt. Sarſura expugnata.
521. Thabennenſes ſe dedunt. Velitatio ad Tegeam. Pugna ad Thapſum fatalis. Scipio tribus caſtris exutus, cum exercitûs ſui clade.
522. Thapſus obſeſſa. Equitum Scipionis immanitas. Varia fuga Ducum Pompeianor. hortante Catone.
523. Catonis obſtinatio, exitus, & ſepultura. Utica Cæſari dedita. Cæſ. clementia in ſupplices.
524. Crudele Iubæ decretum. Zamenſium defectio.

defectio. Conſidij exitus. Tiſdra deditur. Iubæ & Petreij; Fauſti, Afranij & Scipionis exitus.

525. Cæſ. Roman. redit. Honores ei decreti. IV. eius Triumphi in Vrbe.

526. Epulum. Congiarium, Ludi &c. Cæſ. remp. ordinat, Faſtos corrigit. Fert leges ſalutareis.

527. Vaſtitatis reſarciendæ remedia. Comitiorum Iura & Annua magiſtratuum. Antipater filijs ſuis, Herodi &c. Imperia diſtribuit.

De hoc querelæ; & in iudiciũ vocatur.

528. Semææ Phariſæi de Herode præſagium. Fuga eiuſdem, & ab eo metus.

Bellũ Hiſpaniẽſe contrà Põpeios fratres.

529. Cęſ. in Hiſpaniã venit: Atteguã obſidet.

530. Prodigia ante pugnam Mundenſem. acerrimum ibidem prœlium. Anceps Cæſaris eo prœlio fortuna.

531. Munda expugnata cum reliquijs exercitûs. Fuga Pompeianor. Corduba & Hiſpalis captæ.

532. Carteia dedita. Cn. Pompeij cædes. Cęſ. Romam redit. Triumphus ex Hiſpan. Coſſ. ſuffecti.

533. Clementia Cæſ. Eius nimia largitas. Honores ei delati. odioſa arrogantiã.

534. Ridiculus Caninij Cõſulatus. Novi magiſtratus. Statuæ & Leges à Cęſ. Coloniæ novæ. Præſumtæ Cæſaris expeditiones.

535. Magiſtratus in annos deſignari. Ambitioſa Senatûs decreta. Regij nominis adfectatio in Cæſare.

536. Adulatio Antonij. Brutus & Caſſius cõſpirant. dies & locus conſtituti.

537. Prodigia cædem Cæſ. antegreſſa. Interregnũ. coniurati Capitolium occupãr.

538. Cinnæ & Dolabellæ ingratitudo. Lepidi & Antonij pro Cæſar. ſtudia. Lex Amneſtiæ. Antonius reconciliationem procurat.

539. Teſtamentum Cæſaris. Funus, rogus & luctus popularis. Ara & Templum.

540. Vitæ & rerum geſtar. epitome. Antonij auctoritas. Percuſſorum fuga, aut ex Vrbe deceſſio.

541. C. Octavianus, Auguſtus Cæſar, II. Rom. Imper. Eius cum Antonio diſſenſio. Ambitio.

542. Trebonij exitus. Antonij molitiones. Offenſæ utrimque. Antonij contrà D. Brutum Expeditio.

543. Mutinenſis obſidio. Cæſaris prærogativæ. Iniqua Antonij poſtulata.

544. Ciceronis auctoritas, & metus. IV. ad Mutinam prœlia. ea liberata. Cæſaris cum Bruto ſimultas.

545. Cęſar Senatui formidabilis. Cõſulatum petit. Antonij cum Lepido, Cæſare &c. coniunctio.

546. Cæſaris poſtulata. Vrbẽ occupat. Coſ. leges perrogat: cũ Antonio paciſcitur. D. Bruti exitus. III. Virat[9] & proſcriptio.

547. III. Viri provincias partiuntur. Tabulæ proſcriptionis. Ciceronis exitus.

548. Triumphi ex Hiſpan. & Galliã. Bruti & Caſſij copiarum adparatus, & progreſſus. C. Antonij exitus.

549. Par Bruti Caſſij〈que〉 fortuna. Q. Baſſi ſeditio. Caſſij incrementa.

550. Trebonij exitus, & Dolabellæ. Caſſij rapacitas. Iudæis tributa imponit. Herodes adiutor.

551. Malchi Arabis malignitas. Herodes Cœle-Syriæ. Præfectus. Antipatri exitus. Malchi exitus. Seditio Hieroſolymis.

552. Herodes Mariammen ducit. Expeditio in Lycios & Rhodios. Xanthiorum calamitas.

553. Cõſules Suffecti. Murcus ad Brũdiſium. Cæſ. & Anton. in Græciam traijciunt.

554. Brutus & Caſſius eódem tendunt. Spectrum Bruti. Summa copiarum: & caſtrorum ſitus. Pugnæ tentamenta.

555. Pugna Philippenſis. Brutus Cæſarẽ; Antonius Caſſium vincit. Huius exitus.

556. Brutus novam pugnam detrectat: à ſuis urguetur. Infauſtum auſpicium.

557. Catonis Iunioris exitus. Bruti & alior. Victores provincias partiuntur. Lepidus ſuſpectus.

558. Fulvia res novat. L. Antonius Peruſij captus. Tib. Neronis conatus.

559. Fuga Fulviæ & Iuliæ. L. Anton. & Lepidus in provincias ablegati. M. Antonius Aſiæ gravis. Eius & Cleopatræ amores. Herodes ab eodem regno præfectus.

560. Alterum bellũ Parthicũ, duce Labieno. Antigon. in regnum reſtitutus. Phaſaeli caſus.

561. Herodis fuga & victoria. Hieroſolyme diripitur.

558. (emend. 562.) Hyrcanus mutilatus. Phaſaeli exitus. Fuga Herod. in Italiam Anton. Cæſari bellũ faceſſit. ſocio Pompeio. Fulviæ exitus. Fedus Brundiſinum.

559. Pax

559. Pax cum Pompeio (emend. 563.)
560. (Nota è repet. emend. 564. &c.) Herodes rex appellatus. Cæſ. & Anton. Romà digreſſi.
561. (deb. 5 ; .) Antonij Athenis vanitas. Ventidij ex Parthis victoria. Iudæos ludificatur. Herodes Hieroſolymam obſidet. Romanor. hyberna.
562. Latrunculos perſequitur Herodes. Aſinius Pollio in Dalmatiâ. Agrippa in Galliâ. Livia Cæſaris uxor.
563. Bellum Siculum cum Pompeio. Pugna navalis ad Cumas. Cæſar. periculum. Pompeij vanitas.
564. Altera Ventidij victoria. Eius fortuna. Anton. cum Cæſ. reconciliatur. Herodes ab Anton. auxilium impetrat.
565. Ioſephi frat. exitus. Herodes ulciſcitur: & Hieroſolyma obſidet. Ea capta diripitur.
566. Antigoni exitus; qui poſtremus Aſſamonæor. Res in Africâ inter reges. Pompeij victoria.
567. Pugna ad Naulochos fatalis. Meſſana direpta. Lepidi vanitas, & ſubmiſſio. Cæſaris virtus.
568. Seditionem milit. reprimit. Honores ei delati. Samæi Phariſæi de Herode præſagium.
569. Hyrcanus ex Parthiâ reuocatur. Ananelus Pontif. Alexandra turbat. Ariſtobuli Pontificis exitus.
570. Herodis excuſatio: adfectus Vxorius. Antonij cum Parthis aliiſque bellum.
571. Artavaſdis perfidia: Antonij clades. reditus in Ægyptum. Zelotypia Herodis. Salomes calumniæ.
572. Cleopatræ ambitio, Herodi inſidiatur. Anton. in Armenios. Regem capit. Octaviam repudiat.
573. Sex. Pompeij exitus. Bellum cum Pannoniis, Iapydibus, Dalmatis &c.
574. Antonij vana largitas. Fedus cû Medo. Belli Civilis fomes.
575. Diſſenſio inter Cæſ. Antonium & Cleopatram.
576. Herodes à Malcho victus. Præludia pugnæ Actiacæ.
577. Pugnæ Actiacæ eventus. Fuga Antonij & ſtupor.
578. Auguſtus Monarcha. Terræ-motus in Iudæâ. Bellum cum Arabibus.
579. Hyrcani exitus. Herodis ad Auguſtum profectio.
580. Novum in Anton. bellum. Cleopatræ molitiones.
581. Corn. Galli ad Parætonium res geſtæ. Cæſar Ægyptum invadit. Herodes Cæſari reconciliatur.
582. Antonius à Cæſare profligatur. Illius deſperatio.
583. Antonij exitus. Cleopatra Cæſari ſupplex.
584. Cleopatræ exitus. Liberi eiuſdem.
585. Regum Lagidar. ſeries. Ægyptus provincia.
586. M. Cicero F. Patris ultor. Lepidi iunioris exitus.
587. Cæſar Romæ gratioſus, & largus. Eiuſdem Triumphi.
588. Gazæ Ægyptiæ copia. Res in Daciâ. Ianus clauſus.
589. Cæſar remp. ordinat. Salutis augurium: Eiuſdem de imperio retinendo Conſultatio.
590. Inter ipſum, & pop. Rom. provinciarum diſtributio.
591. Opera urbana. Herodes uxorem & ſocrum occidit.
592. Cæſar Auguſtus dictus, Remp. conſtituit. Novæ expeditiones. Britannia vectigalis.
593. Gallia quadripertita. Bellum Cantabricum.
595. Indi & Scythæ ſocietatem expetunt. Corn. Galli exitus. Coſtobari in Herod. conſpiratio, & exitus.
596. Herod. in Ethniciſmum degenerat. Sebaſte condita.
597. Arracilium everſum. Bellum Aſturicum. Novæ in Hiſpan. Coloniæ.
598. Iubæ & Cleopatræ coniugium. Arabica Expeditio.
599. Herodis in Iudæos aliosque benignitas. Nuptiæ.
600. Muſa Medicus. Cæſar annonam procurat. Marcelli Nepotis laus & exitus.
601. Agrippæ ſimultates. Rationarium imperij. Salutares à Cæſare leges.
602. Moderatio Auguſti. Cantabri & Aſtures domiti. Bellum Æthiopicum.
603. Cæſaréæ Côditus. Herodis filij Romam. Eiuſdem cum Agrippâ congreſſus.
604. Agrippa gener Auguſti, & Vrb. præfectus. Auguſtus è Siciliâ in Græciam, & in Aſiam.
605. Herodes à Cæſare abſolutus. Variæ rerum in Armeniâ vices. Parthus pacem petit.

606. Pax

606. Pax cum Indis. Honores Cæſari delati. Garamantes, Germani & Cantabri domiti.
607. Aquæductus Romæ. Pannones domiti. Nova Templi Hieroſolymit. fabrica.
608. Salutaria Cæſaris in omnem partem decreta.
609. Decreta de maritandis ordinib. Nuptijs, &c.
Liberi Herodis Româ reduces. In eoſdem odia & calumniæ.
610. Sibyllæ & carmina Sibyllina.
611. B. Virg. MARIÆ Ortus Ludi ſæculares. Publicæ pudicitiæ cura. Cæſaris liberi adoptivi.
612. Bella cum Sicambris, Dacis, Pannonijs &c.
Licinij rapacitas in Galliâ. Agrippa ab Herode hoſpitaliter acceptus, & bello Boſporano adiutus.
613. Bellum cum Rhætis, Noricis &c. Agrippa Iudæor. privilegia confirmat.
614. Vedij Pollionis gula. Bellum cum Boſporanis, Pannonijs, Liguribus.
615. Miſſio militaris reſtricta. Lepidi exitus. Annus ordinatus. Rationarium Auguſti. Ludi Natalit.
616. Agrippæ exitus, & varij caſus. Tiberius gener Auguſti Pannonij domantur.
617. Expeditio in Sicambros, Friſios &c. Maris Septemtrionalis exploratio. Herodis regia turbat.
618. Herodes filior. accuſator. Senatus Romæ reſtitutus. Druſi ex Germanis victoriæ.
619. Octaviæ mors. Variæ Legator. Auguſti victoriæ.
Fius in Herodem munificentia.
620. Herodes ſucceſſores ſibi deſignat. Spectrum Druſi: exitus, & Laudes.
621. Prætorum prærogativa. Germania domita. Herodes Cæſaream, aliaſque urbes condit.
622. Fius ſacrilegium. Virgines Veſtales leguntur. Mæcenatis obitus. Tiberius de Germanis triumphat.
623. Tropæum Auguſti. Pomœrium prolatum.
624. Herodis aula turbat. Alexandri F. criminatio.
625. Bell. Arabicum contra Syllæum & latrones. Ille Romæ Herodem accuſat.
626. Cæſar Herodi indignatur. Syllæus accuſatur. Tiberius Româ deſerta Rhodi degit.
627. Caius in Aſiam miſſus. Cum Tiberio ſimultas. Criſpini Fæſulani proles. Eurycles Lacon.
628. Herodis ſævities in filios & familiam.
629. Syllæus accuſatur & damnatur. Filij Herodis condemnantur, Patre accuſante.
630. Cōiurationes in Herodem. Filiorum exitus.
Fed' Caij Principis cū Phrahate Partho.
631. Ioan. Baptiſtæ conceptus. Filiorum & Nepotum Herodis coniugia.
632. Herodis Magn. progenies.
634. Phariſæor. obſtinatio. Domeſticæ turbæ in regiâ Herodis Antipater Syllæū accuſat.
635. Pheroræ exitus. Antipater Patri exoſus ob veneficium. Pontificum in Iudæis Series.
638. Novæ turbæ in regiâ. Caij & Lucij exitus.
639. B. Virgo Maria deſponſa. Ioſephi Genealogia.
640. Salutat Angelus B. Mariam.
641. D. IESV CHRISTI Conceptus. Maria viſit ad Eliſabet.
642. Ortus Ioannis Baptiſtæ. Vitę auſteritas.
Antipater accuſatur & condemnatur.
643. Quinctil. Varus, Syriæ præſes.
Teſtamentum & legata Herodis.
644. Seditio in Herodem. Fius morbus & diritas.
Antipatri & Herodis exitus. Captivi laxantur.
645. Edictum Auguſti, & Deſcriptio Orbis. IOSEPH. & B. MARIA Bethlehemum profecti.
D. IESV CHRISTI Ortus, & miracula.
Paſtores Chriſtum adorant & prædicant.
646. Dom. CHRIST. Puer circumciditur.
947. Scriptorum Chronologia, per annos digeſta.

FINIS ELENCHI SECVNDI TOMI.

HISTORIÆ VNIVERSÆ,

SACRÆ ET PROFANÆ,

TOMVS ALTER.

AVCTORE ANDREA HOIO BRVGENSE.

Quæ eſt ætatis Quinctæ pars poſterior; ab ALEXANDRO *Magn. Rege & Monarchâ, ad ſalutarem* DOM. CHRISTI *Natalem.*

ALEXANDER MAGN. MACEDONVM; ET DARIVS, PERSAR. XI. ET VLTIMVS.

3616. *1. Alexand. & Dar.* | *Quo ferè itaq; tempore, Philippo mortuo, Alexander in Macedoniæ regnum ſucceſſit; Principatum itidem in Perſis ſuſcepit Darius.* | 334.

Et hic quidem BAGOAM, quamvis dignitatis, ac fortunæ! ſuæ, auctorem; ſed paricidijs regijs iam adſuetum; atque adeò vitæ etiam ſuæ inſidiantem; eodem, quod ſibi ille porrexerat, veneni poculo, ad mortem adegit. *Magno procerum, populiq; gaudio.*

Res autem geſtæ ALEXANDRI, cognomine Magni, pænè incredibiles, & à profanis ſcriptoribus immenſùm exaggeratæ viderentur; niſi & 1. Machabæor. Libri, cap. 1. eædem Magnificorum facinorum laudes commemorarentur: Et DANIEL ipſe, acerrimum Imperatorem commendaret; eumque ſub figurâ HIRCI depingeret: qui victum Arietem (Regem Perſarum illum ultimum) funditus eſſet proſtraturus.

Et hic certè inter Heroas illos nō poſtremus, qui Maiorū ſplendore, generiſq; claritate nobiles, *Deo favente & providente*, ſuccidaneam, in hoc internam Orbis, Imperiorum Maieſtatem, ſuâ quiſque ætate, tutati ſunt, & conſervárunt.

Paterno namque genere. HERCVLEM: Materno, Æacidas attingebat. *Vide ſup. Seriem Reg. Macedon.*

Erat ille xx. tùm natus annos; quùm prima illi paternarum exſequiarum; & circà cædis conſcios, ultionis, cura fuit.

Deinde quum in exercitu PHILIPPI, ſicuti variæ gentes erant; ità, eo acciſo varij animorum motus exiſterent. Alij multâ, uti putabant, ſervitute oppreſſi, ad ſpem ſe priſtinæ libertatis erigerent; Alij in tam ſubitâ rerum mutatione, reputantes nunc provocatam Aſiam; nunc Europam nondum perdomitam, aut pacatam: haud mediocriter novo & adoleſcenti regi ſubmetuerent.

Ipſe tàm intrepidè, tamque prudenter ſe geſſit, & genteis rebellanteis compeſcuit, orienteiſque ſeditiones extinxit: ut Macedones, corpus & nomen hominis; non virtutem Regis, mutâſſe ſe, dicerent.

NOVA ATHENIENS. REBELLIO.

Athenienſes nihilo-minus, à DEMOSTHENE, qui deletas à Triballis omneis, cum rege, copias, falsò in concione adfirmârat; & Perſico auro ad rebellandum corruptus erat, inducti; iugum Macedonici imperij è ſe deijcere: & ATTALVM, qui res novas in Aſiâ tentabat, ad ſocietatem ſolicitare, contendebant.

Thebani itidem regium præſidium ex Arce Cadmeâ depellere. Alijque Græcorum, recuperandæ, aut retinendæ, libertatis ſtudio incitari.

ALEXANDER verò ſibi non deeſſe; ſed ſtrenuum & vigilantem Imperatorem agere. Et tantâ celeritate inſtructo, paratoque exercitu, Græciam ipſam, Barbaris iam debellatis, opprimere: ut Theſſali, beneficiorum Patris, & maternæ ſuæ, cum Æacidarum gente, neceſſitudinis, in tranſitu, commo-

niti; non cupidè modò parérent; ſed traditis etiam vectigalibus, exemplo Patris, univerſæ eum gentis Ducem crearint.

Quumque ſuperatis ille Thermopylis, copias in Bœotiam traduxiſſet; & poſitis ad Cadméam caſtris, Thebanos in magnam trepidationem conjeciſſet; Athenienſes, ſicuti primi defecerant; ità primi pœnitére cæperint: & miſsis legatis, bellum deprecari. Et hoſtis bellum, Oratoribus tantùm graviter increpitis, remittens, magno eam remp. metu liberárit.

Evocatis deniqùe Corinthum Civitatibus, & Amphictyonum concilio, Dux, ſive Imperator Perſicæ expeditionis, in locum Patris, publico decreto, ſit ſubſtitutus.

Quibus peractis in Macedoniam reverſus, & in belli tàm longinqui adparatu occupatus, nuntium de cæde ATTALI, quem HECATÆVS, in Aſiam alteris cum copijs miſſus, ſuo iuſſu, per inſidias oppreſſerat; lætus accepit.

DARIVS, qui vivente adhuc PHILIPPO, de bello in ipſam Macedoniam transferendo cogitárat; & morte illius nūriatâ, omni cura liberatus ſibi eſſe videbatur; quòd ALEXANDRI adoleſcentiam haud magnoperè ſibi formidandam iudicaret: poſteaquam à Græcis omnibus declaratum ducem; & magnâ illum in rebus agendis induſtriâ, neque minore celeritate uti, intellexit; attentiorem viciſsim bello, & exercitui comparando animum adpellere cæpit.

MEMNONEM itaqùe Rhodium, cum mercenario milite, ad Cyzicum oppugnandam, ſed irrito conatu; miſit. Is CALLIAM tamen, qui Troadi præerat, prœlio vicit: & PARMENIONEM, qui Grynnium vi occupárat; à Pitanæ oppugnatione deiecit.

ALEXANDER, ſedatis Græciæ motibus, in Thraciam contendit. & populos, qui tumultum fecerant, propinqui exercitùs terrore, in officio fideqùe continuit. & totum, quàm latè patet, Pæoniæ, Illyrici, & finitimæ regionis tractum, regibus aut victis; aut pulſis; & inter cæteros, SYRMO Getarum, capto; obſequentem ſibi reddidit.

ALEXANDRI DE THEBANIS FVNDITVS EVERSIS VICTORIA.

Cognito autem Thebanos, præ cæteris, palàm & iterùm à ſe defeciſſe; & Cadméam, inviſo Macedonum præſidio inſeſſam, prægaltis foſsis, valloque munitiſsimo, ita cinxiſſe; ut neque auxilia, neque commeatus, obſeſsis importari poſſent.

Ab illis prætereà Peloponneſios, & Athenienſeis, ad communem rebellionem ſolicitari. invitus iterùm in Bœotiam exercitum, è veteranâ militum manu conflatum, reduxit. *Indulgentiâ in rebelleis uſurus, ſi pœnitentiam inveniſſet.*

Solos enim ab ijs factionis duces depoſcebat, quorum ſupplicio iram ſuam ſatiaret. Sed illi; *Se non tantum ſua, ſed totius Græciæ libertatis vindices eſſe*, reſpondent. Et armis atque obſtinatione, non precibus aut ſupplicatione, uti pertendunt.

Et licet multis prodigijs terrerentur; inauditâ quâdam temeritate, ſignu etiam publicæ ad Perſas defectionis ſublato; ad patriæ internecionem præcipitárunt.

Rex tripertito exercitu, hos in vallum obniti; illos pugnam ciére; alteros feſſis & laborantibus ſuccedere, prælìumque renovare iubet.

Thebani, equitibus intrà vallum collocatis; & peregrinis, ſervìſque locum propugnare iuſsis; ipſi cum Macedonibus, qui regem ſtipabant, manus conſerunt.

Quùm itaque ob egregiam pugnantium utrimque virtutem, prœlij fortuna diu anceps ſteriſſet: neque Thebani, licet à recentioribus ſubſidijs obruti, abſterrerentur. ſimul atque PERDICCAM, anguſtâ & averſâ Portâ, quæ negligentiùs cuſtodiebatur, in Vrbem irrupiſſe; & partem eius captam eſſe, ſenſerunt: ulteriùs ſibi exſpectandum eſſe non putárunt, quin intrà muros ſeſe reciperent.

Sed quùm eodem pænè momento, & equites, Peditum exemplo, in urbem concurrerent; eâque in trepidatione, & inter anguſtias, commiſti, alteri alteros obterrerent. Et ſimul Cadméæ arcis præſidiarij, egreſſi, & Thebanos à tergo adorti, magnam cædem facerent: inuſitatæ crudelitatis ſpectaculum editum eſt. dum & Macedones irritati, nulli Thebanorum parcerent; neque Thebanorum ullus, ut ſibi parceretur, ulli Macedoni, nedum Græco, ſupplicaret. ſed ſaucijs etiam corporibus, quoad ſpiritus ſupereſſet, ſuam & patriæ vicem, ad ultimum reſiſtendo, ulciſcerentur.

Victi tandem, quos Martis alea reſervarat; graviſſima quæqùe miſerrimæ captivitatis ſupplicia. & Græcæ nationis homines, qui ALEXANDRI, hâc expeditione, ſocij, & victoriæ participes fuerant; quàm Macedonas ipſos, acerbiores adverſarios experti ſunt.

Nocte ingruente, domus omnes ſæviſſimè direptæ, (Parcitum ſolùm Sacerdotibus; Macedonum hoſpitibus; PINDARI Poetæ familiæ; & ſiquis probare poterat; bellum ſe diſſuaſiſſe.) Feminæ, pueri, & ſenes, qui ad templa Deorum confugerant; omni contumeliarum genere vexati.

Cæſi e Thebanis, ad ſexies-mille. (Plut. & Ælian. ad xc. Millia. fortè, unà cum mercenarijs & peregrinis) captivi, plus xxx. Millibus.

In Concilio, quùm de exſcidio Vrbis deliberaretur: eaqùe res Græcorum, ſociorum, iudicio à rege integra relicta eſſet; Theſpienſes, & Platæenſes, Orchomenij & Phocenſes, qui omnes iureiurando obſtrictos ſe dicerent. ut victis aliquandò Perſis, Thebas ipſi diruerent: non tantùm nupera ſuarum, ab ijs. urbium exſcidia meminerant; ſed & præſentia eorum in Perſas ſtudia; & veteres, adverſus publicam Græciæ libertatem, molitiones, increpabant. Et ſic regis, cæterorumqùe animos, in Thebanorum odium, Vrbiſque exitium, inflammabant.

Vrbs itaque, in paucis, inclyta; quæ non tantùm viros eximios, verum Deos etiam ſive Heroas, vulgò habitos, BACCHVM, & HERCVLEM,

aliosqùe

aliosque genuerat: & PHILIPPUM, ipsius ALEXANDRI Patrem, educarat à rege, apud quem *potentior ira, quam preces*, fuere; funditùs everſa est.

Agri, inter victores funt diviſi: Captivi, ſub coronâ venditi. Quod pretium non ex ementium commodo, ſed ex inimicorum odio, ità extenſum eſt, ut ad regem CDXL. talentûm argenti ſumma ferit.

Quibus autem rex, qui fugitivos conquiri & mancupio dari juſſerat; Athenienſibus, quòd portas ſuas receptaculis profugorum, Thebanorum, contrà eius interdictum, aperuiſſent; graviter offenſus eſſet: tum ijs, alterâ demùm legatione bellum deprecantibus, culpam eâ lege remitteret, ut Oratores, & duces (quorum fiduciâ toties rebellaſſent) ſibi dedantur. Ipſi, agente contra PHOCIONEM, DEMOSTHENI adverſantem, DEMADE, ne bellum ſubire cogerentur; eò rem deduxere;

„*Ut retentis Oratoribus, ceu innoxijs, & reip. ſalutaribus viris, duces tantùm in exſilium agerentur.* Qui ex continenti ad DARIUM profecti, (inter quos CHARIDEMUS; Curt. Eudemus) non mediocre momentum, Perſarum viribus, acceſſere.

3619. 2. Dar. & Alexand. — 331.

LAMSACENI SERVATI.

LAMPSACENIS in Aſiâ, qui Perſis adversùs Macedonas faviſſe triducebantur (quod crimen in Græcis tum piaculare cenſebatur) idem, qui Thebanis, exitus imminere videbatur.

Sed illi irato, & ad iter procincto regi, ANAXIMENEM Philoſophum obviàm mittunt, cum ipſi, tum PHILIPPO Patri notum & carum.

Rex, non exſpectato, quid pro ijs dicturus ANAXIMENES eſſet; fruſtrà deprecatione uſurum eum prænunciat. Se namque iuráſſe; nihil minus facturum, quam quod ille dicturus aut petiturus eſſet.

Hic ſubitò ANAXIMENES ſubiecit; Peto, rex, ut Lampſacum evertas. Hæc ſolertiæ gratia, oppidum, vetuſta nobilitate inclytum, exitio eripuit.

EXPEDITIO PERSICA.

ALEXANDER itaque, (relicto in Europâ, cum X. Peditum, & II. equitum Millib. ac D. ANTIPATRO) ad Perſicum bellum proficiſcens, omnes novercæ ſuæ cognatos, quos PHILIPPUS in excelſiorem dignitatis locum provectos provinciarum imperijs præfecerat; & ATTALUM in primis, uti diximus, interfecit.

Et ne qua ſeditionis materia, ſe procul agente, in Macedonia, remaneret; ne ſuis quidem, qui apti regno viderentur, pepercit.

Sacris, in Dio, Macedoniæ urbe; & certaminibus Iovi Muſiſque novendino peractis; cum exercitu in Helleſpontum profectus eſt. Unde conſpectâ Aſiâ, incredibili mentis ardore accenſus, XII. aras Deorum, in belli vota, ſtatuit. & hoſtias cecidit: petens victoriam bello, quo, ſcilicet, toties à Perſis appetitæ Græciæ ultor ſit electus.

Illis tam longa ſatis & matura imperia contigiſſe.

Tempus eſſe, ac vices, ut melius moderatiſſ. aſtures exciperent.

Indè navibus, exercitu oneratis, quùm delatus in continentem eſſet; primus iaculum, velut in hoſtilem terram, emittit. & littori infigit: armatuſque de navi emicans, & tripudianti ſimilis, proſiluit.

Et apud Ilium, ad tumulos eorum, qui Troiano bello occiderant; parentavit. Cæſiſque iterùm hoſtijs, precatus eſt; *Ne ſe, regem, terreſtre ina vita accipiant.*

In exercitu eius fuêre, Peditum XXXII. & Equitum, minimum, ad V. Mill. (Alij, ad ſummum, Equitum XX. & Peditum CXX. Millia excreviſſe prodidérunt.) Omnes veterani, & emeritæ ferè militiæ; in quibus ordines nemo, niſi ſexagenarius, duxerit.

Hác tàm parvâ manu univerſum terrarum orbem adgreſſus eſt, & vicit.

Quum autem præfecti & Duces DARII regis, neglecto MEMNONIS Rhodij conſilio, (qui partim hoſti procuratâ, ex vaſtatis, aut demeſſis paſſim in Aſiâ agris, commeatûs difficultate; partim bello, & copijs ex eâdem Aſiâ, in Macedoniam, terrâ marique tranſlatis; aleam prœlij in præſentiâ declinandam ſuadéret) Regi ſuo, virium fiduciâ elato; *Occulta furtivæ victoriæ conſilia non convenire; & glorioſius repellere bellum, quam non admittere*; cenſerent. in Phrygiam, ad Helleſpontum, progreſſi, in Campis Adraſtijs, quos Granicus amnis interſecat, & Troadem à Propontide diſterminat; caſtra poſuêrunt. Copijs, quæ longè Macedonicis numero (Iuſtin. ad DC. Mill.) præſtarent, undique arceſſitis: & ripis fluminis opportunè munitis.

PUGNA AD GRANICUM.

ALEXANDER, magnis eos itineribus inſecutus, amnem traiecit. Et non minus arte ſuâ, & præſentì, inter vulnera vitæque diſcrimina, animi fiduciâ, (imò ſi potius, non conſilio) quam Theſſalorum equitum Macedonumque virtute, hoſtem magnâ cæde profligatum, terga vertere coëgit.

E Perſis X. Peditum; & bina amplius equitum Mill. deſiderati: Ad vicies Mille, capti.

Ipſe Pedites omninò IX. & CXX. equites amiſit. Quos impenſè, ad cæterorum exemplum & ſolatium, humatos, ſtatuis equeſtribus donavit.

(Hæ, victo poſteà PERSE, à Romanis, ex Dio, Romam adlatæ ſunt; & à PAULLO ÆMYLIO, aut OCTAVIO in Porticibus collocatæ. teſte VELLEIO.

Poſt hanc victoriam, non modò Græcæ in Aſiâ urbes regi, ſpe certæ libertatis, ſe dediderunt: ſed maior etiam regionis pars, quæ intrà Taurum & Euphratem eſt, ad victorem defecit.

Et ipſe varios DARII præfectos, non tàm armis, quàm terrore ſui nominis, ad urbium, quas tenebant; Magneſiæ, Trallium, aliarumque, deditionem, adegit.

Sardeis, cum theſauris regijs, in Lydia, à METHRINNE: deinde & Epheſum recepit.

Et Mileto; quò Perſæ plerique, adverſo prœlio ſuperſtites, duce MEMNONE ſe receperant; pulſis per vim præſidiarijs & civibus ſeſe, urbemque, in fidem eius tradentibus; potius, ut tum inutili ſumtu ſe levaret; tum omnem ſuis reditûs in patriam, aut fugæ ſpem, intercideret; claſſem domum remiſit.

Et ad Halicarnaſſum, primariam Cariæ Vrbem, quam idem MEMNON, rei ſummæ à DARIO rege præpoſitus, & Navarchus conſtitutus; cum ingenti Perſarum & mercenariorum manu defendendam ſuſceperat; caſtra poſuit. propinquis Græcorum civitatibus ad libertatem invitatis: & Caribus, ob redditum ADÆ reginæ (IDRIÆI ſorori) regnum, quo ab ORONTOBATE pulſa fuerat; benevolentibus.

Hic Rex, muris Vrbis ariete, & omni machinarum genere, anteà conquaſſatis: & hoſtibus, qui erumpebant, ſæpius in urbem, nec ſine mutuâ clade, compulſis; poſtquam ORONTOBATES & MEMNON, qui arceis præſidio firmarant; & reliquam civium multitudinem, cum pecunijs, in Coñ Inſulam aſportarant; Vrbem deſeruiſſent; eam ipſe captam diruit. Et arceis, in quibus pro tempore obſidendis tempus minimè terendum exiſtimabat; muro foſſiſque circumſepſit.

His actis, cum per duces ſuos, quos in Mediterranea dimiſerat, regiones omneis, Phrygiâ maiore tenùs, devicit; tum ipſe ad maritima Lyciæ & Pamphyliæ digreſſus, poſt arduam multarum Vrbium, caſtellorumque (Hyparnorum, Telmiſſi, Pinarorum, Xanthi, Patarorum, Phaſeli) expugnationem; omnia ſibi ad Ciliciam uſque prona ſubiugavit.

Et huius in extremis ſitam, munitiſſimam Marmárum, qui iniuriâ ſe ſuoſque laceſsierant, Rupem, vi adortus; iuventute in propinquos monteis indè dilapsâ; &, iniecto de induſtriâ igne, ædibus univerſè, cum imbelli turba, deflagrantibus; deſertam occupavit. Atque ita oræ pænè totius maritimæ potens, claſſem hoſtium inutilem effecit.

Devictis exinde Piſidarum rebellantium populis, in Phrygiam ingreſſus, inter alia, Celænas, Marſyâ amne nobileis; & Gordium, MIDÆ olim ad Sangarium regiâ, Iovis Templo, & GORDII regis vehiculo, ac vinculo, nodis compluribus adſtricto, (quod ipſe, ut ex oraculo fide Aſiæ potiretur, gladio diſrupiſſe ibi traditur) inclytum; in deditionem accepit.

3620. | 330.
3. Dar.
& Alexand.

MEMNON, quem à DARIO univerſæ claſsi, oræque maritimæ præfectum fuiſſe; & ex Halicarnaſſo profugiſſe, diximus; de bello in Macedoniam, Græciamque transferendo; & hoſte ex Aſia avertendo, iterum, ſeu repetito conſilio, cogitans; cum CCC. navium claſſe. Chium petit, & proditione occupat: omneiſque Lesbi civitates, præter Mitylenen, in ſuam poteſtatem redigit.

Iam trepidabat tota Eubœa: & multæ ex Cycladibus ad fœdera, Perſicamque ſocietatem, inclinabant. Et ipſi Lacedæmonij, à Macedone alieni, eventum rei ſpectabant. quùm dux, ille, difficili Mitylenæorum obſidioni intentus, ex morbo deceſſit: & vanas illorum ſpes fefellit. Mitylene nihilominus à PHARNABAZO legato, & terrâ interclusâ & mari ingenti claſſe obſeſſa; ad pactiones deſcendit.

ALEXANDER, qui DARIVM regem, ubicumque eſſet, occupare ſtatuiſſet; ut à tergo tuta omnia relinqueret; AMPHOTERVM claſsi ad oram Helleſponti; copijs verò præfecit HEGELOCHVM: qui Inſulas, Lesbum, Chium & Con, præſidijs hoſtium liberaret.

Vbi ad Ancyram Galatiæ ventum: inituſque ibi copiarum numerus; Paphlagones, per legatos ſe dedunt: hoſtilem ingreſſum in fineis ſuos cum exercitu, & tributi exactionem, tantùm deprecati.

Atque inde adſumtis, tum qui ex Macedoniâ, (quò ut hiberna, & prolis ex novis coniugijs procreandæ gratiâ, nuper fuerant dimiſſi) tum qui recèns ex Peloponneſo conducti advenerant: in Cappadociam contendit. Et omnem, quæ cis Halyn fluvium eſt, regionem; & partem ulterioris, ſubegit.

DARII ADPARATVS.

DARIVS contrà, morte MEMNONIS, ſtrenui iuxtà ac prudentis viri, haud ſecus, quàm par eſt, motus; omiſſa omni aliâ ſpe, ipſe cum hoſte decernere: &, licet EVDEMVS Athenienſis dehortaretur; ſeque pro rege cum exiguis copijs ultrò ducem offerret; in aciem prodire, conſtituit.

Caſtris itaque ad Babyloniam poſitis, intrà vallum XERXIS primi exemplo, per Myriades, copias ſuas recenſuit.

Erant eæ, (Ariano & Plut. DC. hominum M. Diodor. & Iuſtin. CD. Peditum, & C. equitum M. Curtio, LX. equitum, & CCL. Peditum M.) Eaſque in Meſopotamiæ campos emittit, & caſtra ad Euphratem movere iubet. Ipſe unà ſecum, matrem, Vxorem, filium unum, duas filias, cum incredibili pompâ, in expeditionem deducit.

Verùm ALEXANDER, quod iam fama eſſet, DARIVM, omnibus cum copijs, Babylone diſceſſiſſe; Ciliciam petens, in regionem Myliadem,

(quæ

(quæ CYRI ſive Maioris, adverſus Crœſum, in Lydiam, ducentis; ſive Minoris, fratri Artaxerxi rebellantis; caſtra appellant) pervenerat. ut vix L. ſtadijs, ab artiſſimis Pylarum faucibus, ſive ab aditu, quo in Ciliciam intratur, abeſſet.

Quùm ARSAMES, Ciliciæ præſes, reputans, quod initio belli MEMNON ſuaſiſſet; quondam ſalubre conſilium, ſerò & præpoſterè exſequi ſtatuit.

Et quùm longè utilius eſſet, Anguſtias, quas dixi, valido occupare præſidio, & iugum itineri imminens obtinere, undè ſubeuntem prohibere aut opprimere hoſtem potuiſſet: igni ferroque Ciliciam vaſtat, ut hoſti ſolitudinem faciat.

Et paucis, qui collibus præſiderent, relictis, retrò ipſe conceſſit; populator terræ, quam à populatione vindicare debuerat.

ALEXANDER, paucis illis, qui relicti erant, & proditos ſe rebantur; ne adſpectum quidem, nedum impetum hoſtis, ſuſtinere volentibus, iugi fauceis, ſive Pylas, impunè intravit.

Et ad Tarſum, urbem opulentam, cui Perſæ, ARSAMIS iuſſu, ne eâ hoſtis potiretur, ignem tum maximè ſubijciebant; PARMENIONE ad incendium inhibendum præmiſſo, pervénit.

ALEXANDRI PERICVLVM

EX MORBO.

Hic regem, pulvere ac ſudore ſimul perfuſum, amoenus & adridens Cydni fluminis liquor invitat, ut calidum adhuc corpus, veſte depoſitâ, ablueret.

Vix in præfrigidam undam ingreſſi, ſubito horrore artus rigere cœperant: & totum propemodum corpus vitalis calor reliquerat.

(Alij præ nimio labore, & laſſitudine, qui L. ſtadia eo die confeciſſet; in morbum acrem incidiſſe tradunt.) Eaque ob rem ingens ſolicitudo, & pænè iam luctus in caſtris erat:

Quùm in ſummâ Medicorum diffidentiâ; (quòd interfectori ALEXANDRI DARIVS Mill. talenta daturum ſe, palàm pronuntiari iuſſiſſet) unus PHILIPPVS ACARNAN, (licet cum nuperæ PARMENIONIS literæ, regi, eodem crimine, falsò tamen, ſuſpectum feciſſent) remedium polliceri auſus eſt; vim morbi medicatâ potione levaturum eſſe.

ALEXANDER, cui omnis ſanitatis recipерandæ, & victoriæ ex DARIO adpropinquantis, mora, morte ipſâ gravior eſſet. & qui dubiæ ſe fidei medico credere, quàm indubitato morbo perire mallet: quum literas amici, ſanè fidelis, ſed moleſtè officioſi, medico legendas tradidit; tum ſimul ab eo (qui nullum trepidationis ſignum daret) poculum, in quo medicamentum diluerat; acceptum, interritus hauſit. ſanitatemque IV. poſt die recepit.

At DARIVS nuntio de adverſâ eius valetudine accepto, quam-maximâ potuit celeritate, tàm immenſum exercitûs agmen, (DC. Mill.) ad Euphratem contendit: eoque pontibus iuncto, V. tantum diebus traiecit exercitum, Ciliciam occupare feſtinans.

ALEXANDER viciſſim, viribus corporis receptis; & PARMENIONE ad anguſtias alteras, quibus Aſſyria à Ciliciâ diſpeſcitur, occupandas, præmiſſo; è Tharſo, Anchialon, & inde Solos; & CC. ibi argenti talentis. mulctæ nomine, exactis, votiſque pro ſalute perſolutis; Mallon. Caſtabalamque, pervénit.

Hic PARMENIO regi occurrit, qui anguſtijs ſaltûs occupatis, Iſſon quoq; à barbaris deſertam occupárat: & non alium prœlio aptiorem locum edocebat. ubi utriuſque regis copiæ, diverſâ licet ratione, futuræ eſſent pares. Quòd multitudinem Perſarum anguſtiæ illæ non caperent; ſed veluti mole ſuâ obruerent: Planities autem camporum Macedónibus vitanda eſſet; ne pauci à pluribus & quidem equitibus circuiri; vel ancipiti acie opprimi, poſſint.

THYMONDAS, unà cum Græcis militibus, quos ad XXX. Mille à PHARNABAZO acceperat; præcipuum exercitûs robur; maturè ad DARIVM perveniens: magnoperè eidem ſuadebat, ut retrò cum copijs abiret; & ſpatioſos Meſopotamiæ campos repeteret. Aut ſaltim copias; quæ innumerabiles mole ſuâ ibi laboraturæ eſſent, divideret: neu ſub unum fortunæ ictum, totas regni vireis cadere pateretur.

Id conſilium à purpuratis, qui mercede venalem in illo duce proditionem interpretarentur; & ceu auctorem conſilij ad præſens ſupplicium temerè depoſcerent; exploſum eſt.

Et rex, pecuniâ omni, rebuſque pretioſiſſimis, & impedimentis, Damaſcum Syriæ, cum modico militum præſidio, tranſmiſſis; reliquas copias in Ciliciam traduxit.

Et eâdem fortè nocte, ALEXANDER quidem ad fauceis, quibus Syria aditur; DARIVS verò, ad eum locum, quem Amanicas Pylas vocant; pervenére. Perſis haud dubitantibus, quin Iſſo relictâ, quam pridem ceperant, Macedones, ad ſtrepitum ſui adventûs, diffugerent.

Nam & ſaucios quoſdam atque invalidos, qui agmen, receptâ iam ab hoſtibus Iſſo, non poterant perſequi, exceperant: & barbarâ feritate præciſis, aduſtiſque manibus, per caſtra ſua circumduxerant: & quas ibi regis Perſici copias coràm, inſpectâſſent, regi ALEXANDRO nuntiatum ire iuſſerant. Motis itaque caſtris, Pyramum amnem ſuperant, in tergis hoſtium, uti credebant, fugientium heſuri.

PVGNA AD PYLAS CILICIAS,

SIVE AD ISSVM.

ALEXANDER, cùm à mutilis illis, & exploratoribus; tum nocturno ignium per campos incendio, certior factus, DARIVM cum exercitu univerſo adventare; caſtra eo ipſo in loco ſuos metari iuſſit. Lætus, quod omni expetiverat voto; in illis potiſſimum anguſtijs, (Ciliciæ, & Syriæ Pylis) prœlij decernendi copiam ſibi oblatam. Et animo ad fiduciam, victoriæque præmia compoſito; & ſacrificio Dijs, locorum præſidibus, peracto: milites, curatis tàm corporibus, & itineri ſimul prælioque paratos, ad eas anguſtias, à quibus vix XXX. ſtadijs DARIVS aberat, quaſque occupare decreverat; perducit.

DARIO propinquum hoſtis adventum pavidi

agreſtes renuntiarunt, vix credenti, occurrere etiam ſibi, quem, ut fugientem, ſequebatur. & uti ſerpentem, in ipſo luſtro proculcandum, ſibi perſuaſerat.

(Diodor. tradit; Earum regionum incolas, contemtâ Macedonum paucitate, DARIN, qui immenſis ſtipatus eſſe copijs videretur, ſeſe adiunxiſſe: & commeatum aliaque neceſſaria exercitui eius abundè ſuppeditâſſe.

Re itaque propiùs exploratâ, non mediocris formido & tumultus exercitum eius, nec unius imperio intentum, compleverat.

Ipſe interim DARIVS aciem hunc in modũ conſtituit. Vt NABARZANES quidem equitatu, & xx. ferè funditorum ſagittariorumque Millib. cum THYMODE, qui xxx. Græcorum Millib. erat præpoſitus; dextrum cornu tueretur.

ARISTOMEDES verò Theſſalus, qui pugnaciſſimas genteis in ſubſidijs locárat; lævo in cornu, xx. Barbarorum Peditum Mil. haberet.

Et rex, eodem cornu dimicaturus, præter III. delectorum, ſive prætorianæ turmæ, equitum M. Pedeſtrem XL. M. aciem duceret.

Hyrcani deinde, Medique; & his proximi cæterarum gentium equites, non ſine funditoribus & iaculatoribus, dextrâ lævâque diſpoſiti, cõtiſterent.

Atque ità cornua, hinc à Iugo, illinc à Mari ſtarent; & domeſticum regij Gynæcéi gregem, aliaque impedimenta, in medium agmen acciperent.

Ipſe contrà ALEXANDER, Phalange in fronte conſtitutâ, NICANOREM, PARMENIONIS F. cũ alijs agminum ducibus, dextrum cornu tueri iuſſit.

In lævo, quod ad Mare pertinebat, PARMENIONEM ipſum ſtatuit. equitibus ſimiliter, cum funditoribus leviſque armaturæ ferentarijs, ad utrumque cornu collocatis.

Poſtquàm acies utrimque ad teli iactum, cum truci, hinc indè, clamore, adpropinquaſſet: & pòſt denſam miſſilium nubem, vandique exinde, in confertis, ictus; gladios impigrè ſtrinxiſſent; multum ſanguinis fuſum eſt. Quod acies ità cohæſæ, armis arma pulſarent, & mucrones in ora dirigerent: & collato quaſi ſinguli pede, inter ſe dimicarent: neque ex acie, cum hoſtes à fronte, tum ſui à tergo inſtarent; excedere poſſent.

ALEXANDER non ducis magis, quàm militis munia obiens, quùm opimum victoriæ decus, ex cæſo rege DARIO, qui curru ſublimis eminebat, & ſuos ad rem benè gerendam incitabat; pro ſe expeteret: & obvium OXYATHREM, regis fratrem, haberet; poſt ingentem utrâque ex parte, circa currum DARII, cadentium ſtragem; ipſe quoq; dextrum femur mucrone perſtrictus eſt.

Et DARIVS, quem equi vectores, vulnerum dolore efferati, curru excutere cæperant; in equum alium impoſitus; & inſignibus imperij abiectis, fugam circumſpectans; cæteros, quà cuique patebat via, proiectis pariter armis, ad fugiendum induxit. Qui à PARMENIONIS equitatu plerique aut cæſi, aut proſtrati.

Et Theſſalis in dextro cornu, poſt anceps certamen, expeditâ equorum agilitate, Perſas gravi armaturâ impeditos, vincentibus; & peditatu deindè profligato; tum demùm ALEXANDER fugientibus inſtare, & cum Mil. equitibus inſequi; eoſque, pecorum modo, agere, cæpit.

Soli Græci, qui in partibus DARII ſteterant, AMYNTA duce, transfugâ, à cæteris abrupti, compoſitâ acie diceſſere.

E Barbaris verò, alij, quà rectum iter in Perſidem ducebat, fugam intenderunt: quidam occultos montium ſaltus petivére: Pauci, in caſtra DARII refugerunt. In quæ iam hoſtis victor tum intrárat, omni quidem opulentiâ referta. Ingens auri argentique pondus, non belli, ſed luxuriæ adparatu. Eaque milites ità diripuerant; ut nec feminarum corporibus vis aut lubido parceret. & ſolum DARII tabernaculum omiſerint intactum; quo, tradito more, rex victor excipi ſoleret.

Ille autem perſequendo DARIVM fatigatus, quùm nox appeteret; & adſequendi, quem equis ſubinde mutatis longiùs fuga abſtulerat; ſpes non eſſet; in caſtra, à ſuis iam, uti diximus, capta, pervénit.

Iuſtin. tradit; LXI. Peditum, & equitum X. M. è Perſis, cæſa. Ad XL. M. captos. Diodor. XII. Peditum Myriadas. Curt. C. Mill. Pedit.

E Macedonibus, Pedeſtres, CXXX. cæſos; & MDIV. ſaucios. Equites CL.

Inter captivos in caſtris, DARII regis mater SISYGAMBIS; Vxor, eademque ſoror, cum filio ſexenni; & filiæ duæ, adultæ virgines, fuére.

ALEXANDER poſteaquàm curam ſepulturæ ſuorum impendiſſet; & Perſarum nobiliſſimis, eumdem honorem haberi iuſſiſſet; ad captivas viſit; eaſque in ſũmmo luctu, quòd DARIVM in acie cæſum temerè exaudiſſent; conſolatus; & DARIVM vivere ſignificavit; & bonum animum habere iuſſit. Ipſas non incolumeis modò, ſed priſtinæ etiam fortunæ adparatu reginas fore; datâ dextrâ, & filio in tutelam recepto, promiſit.

Qua quidem animi moderatione & clementiâ, omneis antè ſe reges viciſſe: Et beatior maiorq; eſſe creditus eſt; quàm ſi gemines inſuper mundos debellâſſet.

Memor tamen adhuc DARIVM vivere; PARMENIONEM ad occupandam Perſarum claſſem: alioſq; ex amicis, ad recipiendas in fidem Aſiæ civitates, dimiſit. Quæ ſtatim auditâ famâ victoriæ, ipſis Darianæ factionis præfectis, magno cum auri pondere ſe tradentibus, in poteſtatem victorum venérunt.

DARIVS autem, qui Perſarum reliquijs, & IV. Græcorum Millib. è fuga recollectis, ad Thapſacum urbem. (Curt. Vnchas) & Euphratem, (quem medium ſibi & ALEXANDRO eſſe cuperet) cum equitatu contenderat; & (Diodor. Babylonem pervenerat; id demum credebat fore ipſius, quod celeritate præripere potuiſſet.

AMYNTAS, porrò ANTIOCHI; & THYMODES, MENTORIS, Filij; alijque transfugæ, è montibus, ubi, ceu in ſtatione, fuerant collocati; è pugnâ ſtatim, cum IIX. pænè militum Millib. Tripolim, Phœniciæ urbem, ſe recepérunt. Et navibus, è navali, quot ſibi tranſportandis ſatis eſſet, adſumtis, in Cyprum, & indè in Ægyptum, perfugérunt.

PHARNABAZVS verò & AVTOPHRADATES, diutius apud

pud Chium commorati parte navium in Cûn, atque Halicarnaſſum, miſsa; c. navibus benè inſtructis Siphnum adpulſi ſunt. Vbi cum A[illegible] DE Lacedæmon. rege, novam belli inter ini ſocietatem molienteis, inopinatus de prœlio, ad I[illegible]um commiſſo, & clade acceptâ, nuncius, perturbavit.

ALEXANDER, III. aris, in P[illegible] (al. Pynari) amnis ripa IOVI, HERCVLI, & MINERVÆ, ſacratis; Syriam petit; PARMENIONE, Damaſcum, ubi regis Darij gaza erat, [illegible] lecuer præmiſſo.

Satrapa, eius opidi præfectus, iam-tum litteras, per Mardum quemdam, ad ALEXANDRVM perſcripſerat, ut ex ducibus ſuis aliquem, exigua cum manu, mitteret. Omnem regiam ſupellectilem, cum pecuniâ, traditurum pollicitus.

Quæ interceptæ, PARMENIONEM perpulerunt eâ uti celeritate, ut IV. die ad urbem perveneris.

DAMASCVS CAPTA ET DIREPTA.

Præfectus, quaſi parum munimentis opidi fidens, & hinc metum fugamque ſimulans; revera, ut prædam hoſti offerret: antè ſolis occaſum, regiam Gazam, cum pretioſiſſimis rerum, ex urbe efferri iubebat. Eumque irâ excedentem, multa virorum mulierumque millia, ſequebantur; Nobiles, & prætorum coniuges, aut liberi; & Græcarum Civitatum legati. quos DARIVS, velut obſides, ibi in arce tutiſſimâ collocârat; & in proditoris, imprudens, reliquerat manibus.

Quum autem baiuli, [illegible]is egredientibus permiſſi, non ſpernendi agminis ſpeciem præberent, PARMENIO proditionem, ob MARDVM è manibus cuſtodientium elapſum, ſuſpectans, ſuos acri impetu, velut in hoſtem, invehi iubet.

Atque tum illi, qui ſub oneribus erant, inermes, omiſsis illis, per metum capeſſunt fugam. tum armati, qui ſequebantur, armis abiectis, & præfecto terrorem ſimulante, eodem metu, nota diverticula petere cæpérunt.

Sic opes regiæ, illuſtrium virorum & feminarum cultus, vaſa, vehicula, & tabernacula ingentis opulentiæ plena, à ſuis deſtituta; totis campis iacuére. *Vt vix avara militum manus prædæ ſufficerent.*

Inter feminas, quarum pleræque parvos trahentes liberos ibant; Vxor, & tres Virgines, OCHI, qui antè DARIVM regnarat, filiæ, fuére. Et OXATRIS (frater hic erat DARII) filia. Et ARTABAZI, PHARNABAZI, & MEMNONIS, Coniuges & filij.

Vixque ulla purpurati domus à tantâ clade expers evaſit.

Aliquot præterea ex Lacedæmonijs & Athenienſibus, nobiles, qui violatâ ſocietatis fide Perſas fuerant ſecuti. Sed ex ijs, incolumes pleriquè domum paullo-pòſt ſunt remiſsi.

Summa pecuniæ ſignatæ fuit, Bis Mille, & LX. talenta: argenti pondus, D. æquabat. Hominum XXX. & Iumentorum VII. Millia, quæ dorſo onera portarent, capta ſunt. Proditor ab uno ex conſcijs interfectus eſt; eiuſque caput ad DARIVM perlatum; opportunum ſcilicet, & ipſi, & proditis, ſolatium.

3621. 4. Alexand. | 329.

PACIS CONDITIONES A DARIO PROPOSITÆ.

ALEXANDRO victori, in Syriam proficiſcenti, obvij cum in[illegible]his, multi eius regionis reges fuére. Et inter cæteros, STRATON, GEROSTRATI, Aradiorum (al. Sidoniorum) & finitimorum regis, Filius in fidem accipi poſtulans, Aradum Inſulam, & MARATHON, aliaque opida tradidit.

Ibi litteræ ALEXANDRO à DARIO traduntur. quibus ipſe poſtulabat; ut acceptâ pecuniâ, matrem ſibi, ac coniugem, liberoſque reſtitueret. De regno, æquo, ſi vellet, marte contenderet.

Si ſapiat, contentus patrio, cederet alieni imperij finibus: & ex fœdere paterno, quod cum ARTAXERXE deceſſore, intercesſerit, ſocius amicuſque Perſarum eſſet.

ALEXANDER contrà; iniurias à Perſis acceptas; & Græciæ, ac Macedoniæ, earumque incolis, illatas, ab ultimâ memoriâ DARII, qui Hyſtaſpis dictus; eiuſque filij, XERXIS; & MARDONII, huius præfecti; repetens; PHILIPPVM, parentem ſuum, à ſubornatis, & auro Perſico corruptis, inſidiatoribus interfectum; & in caput ſuum, proximè redemtum talentis Mill. percuſſorem, exprobravit.

Se itaque repellere, non inferre bellum. Cui, novis iniurijs laceſſito, ne belli quidem iura priùs ſervata ſint.

Si rex acie iàm bis victus, & magnâ Aſiæ partè exutus, ſupplex nihilominus ad ſe venerit; res cariſſimas, quas poſtulet, ſine pretio à ſe recepturum.

REX SIDONIIS DATVS.

Ipſe Byblo deinde, ac Sidone, in fidem acceptis: & STRATONE, cuius fides ſuſpecta, depoſito, quùm prius HEPHÆSTIONI poteſtatem feciſſet, ut amicorum ſuorum cuipiam regnum illud traderet: Et hoſpes quidam Sidonius, ab HEPHÆSTIONE hoc beneficio ornatus, recuſaret; & regiæ ſtirpi regnum deberi confirmaret) ABDALONYMVM quemdam, ab hoſpite illo HEPHÆSTIONIS delectum & commendatum, (qui lógâ quidem cognatione regiæ ſtirpi adnexus eſſet; ſed ob inopiam ſuburbanum hortum exiguâ ſtipe coleret) quod brevi & generoſo ſermone magnæ indolis & probitatis ſpecimen præbuiſſet.

(Rogatus namque à rege, quâ patientiâ inopiam tuliſſet; Vtinam, inquiebat, eodem animo regnū pati

& ferre poſſim. Manus ſuas ſuo ipſius deſiderio ſuffeciſſe: nihil habenti, nihil defuiſſe) regem Sidoniorum, amplificatâ dignitate, & ditione, creavit.

Eumdem Diodor. vult, Tyrijs, poſt exſcidium Vrbis, regem fuiſſe præpoſitum.

AMYNTÆ TRANSFVGÆ EXITVS.

Intereà AMYNTAS transfuga, qui Ægyptum, prætore ſuo in prœlio cæſo, nutantem; & à præſidijs invalidam, ſpe & cupiditate devorârat: & milites ſuos, Ægyptioſque, quaſi ad certam, inclinatæ nupero regis caſu, provinciæ poſſeſſionem, aut ad libertatem excitârat: Dum Peluſij potitus, ad Memphim copias promovet, agroſque impunè populatur; à Perſis, duce MAZACE, ex Vrbe erumpentibus, occiſus, geminatæ perfidiæ pœnas luit.

VARIÆ DVCVM ALEXANDRI VICTORIÆ.

ANTIGONVS, Lydiæ præfectus, alios DARII prætores, qui prœlio ad Iſſon ſuperfuerant; & cum fugientium reliquijs, adſumtâ etiam Cappadocum, Paphlagonumque Iuventute, Lydiam reciperare tentabant; tribus prœlijs, aliâ atque aliâ regione commiſſis, fudit & compreſsit.

ARISTOMENEM, ſimiliter, qui ad oram Helleſponti reciperandam à DARIO miſſus erat; Macedones, qui claſſem è Græcia properè acciverant; captis eius, aut demerſis navibus, ſuperârunt.

AGIS Lacedæmon. rex, IIX. Græcorum Millib. qui ex Ciliciâ profugi domos repetierant, contractis; bellum ANTIPATRO, Macedoniæ pro-regi, moliebatur. Et Creta, pro factionum ſtudio, nunc Spartanorum, nunc Macedonum præſidijs, occupabatur.

TYRI OBSIDIO, AC CLADES.

Sed inter hæc leviora partium diſcrimina, unum certamen, ex quo cætera penderent, fortuna intuebatur.

Iam tota enim Syria, iam Phœnicia, exceptâ Tyro, Macedonum erant. Habebatque rex ibi caſtra in continente; à quâ, urbem illam, anguſtum fretum dirimeret.

Legati Tyriorum, præter auream coronam, gratulationis de victoriâ vicem; cõmeatus etiam haud malignè, & hoſpitaliter, ex oppido adduxerant. ſic tamen ut ſocietatem potiùs, quàm obſequium offerre viderentur.

Et ALEXANDRVM, qui ne in DARIO quidem ſocietatis nomen tuliſſet; irritabant iſtiuſmodi officia magis, quàm demerebantur.

Quùm itaque rex HERCVLI TYRIO, unde ipſe genus ducere falsò gloriabatur, vota ſolvere, & ſacra ex oraculo peragere; idque in ipſâ Vrbe, & ſolenni Æde, prætenderet: Et illi, qui pro re natâ belli eventum exſpectare; neque temerè a DARIO deficere, conſtituerant; cuiuſvis, Græci ſive Macedonis, ad ſe, introitum deprecarentur. In Palætyro, (ſive Tyro-vetere) & Templo illic vetuſtiore, regem, ſacra, quæ cuperet, ritè Deo facturum.

Ille, iſthoc ſophiſmate, quod in ſui cõtumeliam interpretaretur; & innatâ irâ ità exarſit; ut miſſo feciali, vel ingratijs, intraturum ſe urbem, aut expugnaturum minaretur.

Illi verò loco, quem à continente, IV. Stadiorum, & prealtum, muros turreiſque ambiens, fretum, divideret: & præſentibus copijs, quibus totum illud Mare obtinebant; ſatis confiſi. obſidionem ferre, quâ ALEXANDRI conatus neceſſariò diſtraherentur; & DARIO gratificari, cui ſpatium ad belli reliqui adparatum daretur; decrevérunt.

Pœnis etiam, qui ad Sacrum more patrio anniverſarium, tum fortè venerant; & ut fortiter ipſi agerent, hortantibus; & auxilia mox Carthagine, ſtirpis ſuæ coloniâ, ventura pollicentibus; quò & imbellem ætatem, ſexumque, ex urbe obſeſsâ, tranſportare fas eſſet.

ALEXANDER, quantumvis & claſſem, (abſque quâ, nec tormenta procul excuſſa emitti; nec ſcalæ mœnibus adplicari poſsint) in promtu non haberet: & longinquiorem obſidionem, magno ſibi ad cætera impedimento, fore proſpiceret. Caduceatorum tamen, quos vel belli denuntiandi, vel pacis conciliandæ, Tyrum præmiſerat; & Tyrij in mare præcipitarant: indignâ, contra ius gentium, cæde, commotus; urbem obſtinatis viribus obſidere conſtituit.

Et cùm iacendæ altè moles eſſent, quæ Vrbem continenti committerent; & magna, eâ fini, vis ſaxorum è Palætyro, quam everterat; & materies ex Libano monte adveheretur, tum iteratis circà molem certaminibus; & Tyrij enavigantes opera incendio ſubinde conſumſérût; & venti vehementiores compagem aggeris, interfluente undâ, & ſæviente Mari, diſrupere.

Arabes inſuper finitimi, dum moles obſidioni adparatur, & materia è longinquo comportatur; excurſiones crebras in lignatores fecére.

Tandem ALEXANDER, claſſe Rhodiorum & Lyciorum, Phœnicum & Cypriorum, qui certatim ei ſe dediderant, adiutus; & novi operis molem orſus; & terreſtri ſimul navalique clade, è propinquo, urbem undique opprimens: Tyrios, à Pœnis (qui domeſtico bello; & Syracuſanis Africam urguentibus impedirentur) deſtitutos, in ſummam deſperationem adegit.

Et poſt animoſa comminùs utrimque ad ipſos muros prœlia, Vrbem VII. poſt menſe (Iuſt. per proditionem) captam, miſerabili clade ſævineq; evertit. *Vt nec veteris, nec novæ Tyri veſtigia ulla exſtarent.*

VI. viforum M. intrà urbis munimenta trucidata ſunt; eorum, qui captâ etiam patriâ, pervicaciter cum armis obſtitiſſent. Bis mille, in quibus occidendi defecerat rabies, crucibus per litus adfixi.

Capta XIII. Mil. (Arrian. XXX. M. ſub haſtâ veniiſſe, tradit) XV. Mil. à Sidonijs cognatis, clàm, huc illuc, ſubducta.

ALEXANDER cõpedibus, quas Tyrij, per dementiam, Apollini, ne ſe desereret, iniecerant, detractis; Herculi, quod ante voverat, ſacrificium exſolvit.

NOVÆ

NOVÆ A DARIO PACIS CONDITIONES.

Alteræ, iiſdem ferme diebus, DARII litteræ ad ALEXANDRVM adlatæ; & ut Regi inſcriptæ.

Dotem dare filia ſua, Satipnæ, ſi ALEXANDER nuptijs eam ſibi adiungere velit; regionem omnem, qua Helleſpontum inter, & Halyn amnem, ſita eſt.

Se terris, indè ad Ortum obverſis, contentū fore.

Conſideraret, Homines, quamcumq. felicitatem haberent, maiori tamen invidiæ eſſe obnoxios.

Vereri ſe, ne avium modo, quas naturalis levitas ageret ad ſidera; inani ac puerili mentis adfectu efferatur, & tandem concidat.

Nihil difficilius eſſe, quàm in illâ ætate tantam capere fortunam. Vt regno ſe pellat, multos amneis & môteis, magna rei ſui munimenta, ſuperandos eſſe.

Seneſcendum ipſi fore, antè, quam tantum terrarum & gentium, quot Perſico imperio pareant; vel ſine prælio, obeat & emetiatur.

ALEXANDER; DARIVM, reſpondit, aliena promittere: quodque totum amiſerit: velle partiri. Quæ doti diceret: *victoriæ ſuæ eſſe præmia.* tanti belli exiguam mercedem, niſi Perſepolim, Baſtra, Ecbatana, & ultimi Orientis terminos, imperio ſuo iam deſtinâſſet.

Et certè tum Rhodij urbem ſuam portuſque ALEXANDRO dediderant. Et Græci, in Iſthmiorum concilio, & Ludicro, Regem, ob res pro ſalute Græciæ & libertate geſtas, aureâ coronâ donandum decreverant.

Neque ipſe modò Vrbeis, quæ iugum imperij adhuc recuſarent, obibat; ſed prætores ipſius & duces, pleraque invaſerant: Paphlagoniam, Lycaoniam, Miletum, & Inſulas Achaiæ & Aſiæ interiectas; Tenedon, Chium, Côn, Leſbum, & in ea Mitylenen.

DARIVS contrà, deſperatâ à Macedone pace, ad reparandas vireis, bellumque impigrè adminiſtrandum, animum adiecit. Et ſuarum copiarum duces in Babyloniam convenire: & in cæteris, BESSVM, Bactrianorum Satrapam, ſuſpectâ iam-tum perfidia dubium; cum exercitu quàm poſſit maximo, ad ſe deſcendere iubet.

ALEXANDER, ob miram in Perſis arcana regni cælantium fidem, eorum, quæ apud hoſtem gererentur, ignarus, Gazam Vrbem nihil Tyriorum caſu territam, obſidebat. Cui BATIS (Ioſeph. Iabameſes) Satrapa, ſive Eunuchus eximiæ in DARIVM, regem ſuum, fidei præerat; & muros ingentis operis, modico Arabum præſidio, tuebatur.

IVDAICÆ REIP. PRO TEMPORE STATVS.

Sed & hic, inter profanos Regum motus, Iudaicæ reip. ſtatum, qui pro tempore fuit, inſpiciamus.

Paucis ante annis, quùm IOHANNI, al. Ionathani, qui IOIADÆ Filius, & ELIASIBI Nep. erat IADDVS, qui & Iaddua, Filius; in Pontificatum, Hieroſolymis, ſucceſſiſſet; eiuſque frater MANASSES, SANABALLETIS Chuþæi, quem DARIVS Samariæ Satrapam præfecerat; filiam, Nicasôn, Vxorem ſibi adſciviſſet. Et connubium ſocer, ſibi honorificum; & ceu pignus quoddam exoptatæ cum Iudæa gente amicitiæ, & hoſpitij fore, ratus eſſet. Proceres Hieroſolymitani, qui moleſtè ferrent, iſtiuſmodi externæ mulieris coniugio, ceu gradum factum, ad patrias de Connubijs leges, quæ cum profanis gentibus miſceri vetant; antiquandas.

Atque adeò priſtinarum calamitatum meminiſſent, quas DEVS iſtiuſmodi flagitijs irritatus, ſibi, Iudæis, invexiſſet. poſtulabant; *Vt Manaſſes, aut Vxorem peregrinam miſſam faceret; aut ab Altaris Templique miniſterio arceretur.*

Ille itaque à fratre Pontifice ſacris prohibitus; quum apud ſocerum; *Nolle ſe uxoris cauſsâ, quantumvis eam eximie diligeret; gentilitio, & honoratiſsimo apud populareis ſuos, ſacerdotij honore privari*; proteſtatur.

Et ſocer, ſi filia eius, uxor retineatur, generum, non ſacerdotio tantum; ſed Pontificatu etiam, cum totius provinciæ, quam teneret, principatu, aucturum. & in Garizimo monte totius Samariæ editiſſimo, & Sichimis proximo, Templum, Hieroſolymitano geminum, ædificaturum, polliceretur.

MANASSES apud ſocerum, ætate iam grandiorem, remanſit: & bona regis DARII gratiâ, Pontificem ſe creatum quandoque iri confidens; permultos è ſacerdotibus, & Iſraelitis, rerum novarum cupidos; qui paribus ſecum exterarum mulierum coniugijs impediti eſſent; in fidem recepit. Quibus ſocer, ambitioni generi velificatus, & pecuniam, & agros quos colerent, cum domicilijs, liberaliter attribuit.

Quo autem tempore DARIVS, traducto Euphratem exercitu, in Cilicia ALEXANDRVM prælio excipere conſtituerat; SANABALLETES, ſtatim à regis Perſæ victoria, quam certam illi, in tantâ Macedonum paucitate, animo informârat & ominabatur ea, quæ MANASSI, & Iudæis deſertoribus, erat pollicitus; præſtaturum iactabat.

Verùm ubi, rege victo & in Perſidem refugiente, ALEXANDER in Syriam ingreſſus, Damaſco & Sidone occupatis, Tyrum quoque oppugnare perſtitit, & ſcriptis ad ſummum Iudæorum Pontificem litteris, auxilia, & liberum exercitui ſuo iter, & rerum venalium forum: aliaque, quæ DARIO Iudæi antea præſtiterant, obſequia imperavit.

Et Pontifice (qui ſacramento obſtrictus, adverſus DARIVM, dum viveret, perinde & hoſtiliter ſe gerere, nefas eſſe duceret) ad ea obnitente; minatus eſt idem; *Se, Tyro captâ, in Iudæos Hieroſolymamque ducturum.*

Tum demùm SANABALLETES, temporis opportunitate

tunitate uſus, à DARIO defecit: & IIX. è provinciâ ſuâ Millib. adſumtis, in caſtra ALEXANDRI, ad Tyrum, ſe contulit: & in fidem receptus, eum, pro DARIO, dominum & regem agnovit.

Et liberè quid vellet, elocutus; Generi ſui, aliorumque Iudæorum, de Templo, in Samariâ conſtruendo, petitionem, regi expoſuit, cauſſamque commendavit.

„*In rem novi regis eſſe, ut Iudæorum, gentis, ſuis omni memoria regibus infidæ, & uſque rebellantis, potentia dividatur.*

Id poſtquam à rege impetratum eſt; omni ille ope adnixus Templum in Garizimo ædificavit: & MANASSEM eidem Antiſtitem præfecit. ampliſsimum, filiæ ſuæ poſteris, hunc honorem relicturum ratus.

Hinc principium acerbiſsimi inter vicinos populos odij, & in religione diſſidij. quod ad CHRISTI uſque Servatoris tempus; atque adeò ad ſupremum Vrbis Hieroſolymitanæ excidium, durârit. Dum alij, MANASSIS Templo & doctrinæ adhereſcunt: alij, IADDO, (quem quidam Simonem Iuſtum putârunt) & Hieroſolymitano, veterum regum & Prophetarum communi, Templo, & avitâ pietate, parti ipant.

Hunc SAMBALLETEN putant Genebr. & Scalig. eumdem eſſe, cuius mentio 2. Eſdr. c. 13. Oroniten Samaritanorum principem. Cuius filiam, licet alienigenam, quidam, de genere ELIASIBI Pontificis (quem hûc MANASSEM, IADDI Fratrem, ELIASIBI Pronepotem, eſſe volunt) in uxorem duxerit: quique eo nomine à NEHEMIA ſit repulſus.

Et Nehemiam ſcilicet, ad ALEXANDRI Mag. in Aſiam. adventum. pertigiſſe: & vixiſſe, plus minus CXXX. ann. à CYRO, ſcilicet, ad VI. aut VII. ALEXANDRI annum. Vid. ſup. ad Nehemiam, quæ in contrarium attulimus, de II. Sannaballathis; & II. generis eorumdem.

GAZA EXPVGNATVR.

ALEXANDER Gazam, unam ſibi urbem, quominùs ſecurus in Ægyptum intraret, obſtare; & ſe gemino, inter prœliandum, vulnere ab obſeſsis adfectum, ægre ferens; aggerem, quo mœnium altitudinem æquaret (cuius latitudo, duorum ſtadiorum; & altitudo pedum eſſet CCL.) eduxit: & velut ex continenti, crebris arietibus & cuniculis, urbem ſubruiiuſſit. ſic ut interiora quæque, infeſta telis eſſent; & per ruinas milites irreperent.

Cecidere è Perſis & Arabibus, qui II. menſium obſidionem fortiter tolerârant, circiter X. Mill. non incruentâ Macedonibus victoriâ. Hoſtes namque adverſis omnes vulneribus, ſuo quiſque loco, cecidiſſe ſunt reperti.

BATIS, cuius fidem & conſtantiam hoſtis admirari, & colere debebat; ab iracundo rege; & gloriante; ACHILLEM à quo genus ipſe deduceret in pœnâ in hoſtem capiendâ, imitari ſe voluiſſe; loris per talos traiectis, ad currum religatus, & ab equis admiſſis, circà urbem, Hectoris exemplo, raptatus & diſtractus eſt.

HIEROSOLYMA PERICLITATVR: ALEXANDRI IN EAM INGRESSVS.

Quùm autem Gazâ expugnatâ, & SANABALLETE ibi, in caſtris, defuncto; ALEXANDER Hieroſolyma iter properè, & infeſto exercitu inten‍deret; IADDVS Pontifex, conſilij inops; & extrema, rege ſibi, ob neglecta imperia, irato metuens; ſupplicationibus populo indictis, & victimis Deo immolatis, ad opem eius confugit: & publicam illi gentis ſuæ incolumitatem commendavit.

Nocturno itaque per quietem oraculo à Deo cõmonitus, & bono eſſe animo iuſſus, *Portas adventanti regi, urbe paſſim coronatâ, aperiret*. Et populus quidem, candidis veſtibus, ipſe verò, & reliqui ſacerdotes, ſolenni quiſque ordinis cultu, obviam prodirent. Novâ hac & venerabili pompâ, ad nuntium propinquantis regis, Sapham uſque progreſſus eſt.

Et quùm Chaldæi ac Phœnices, ceu furoris regij adminiſtri, Vrbis direptionem, & dira civium ſupplicia, animis præcepiſſent; & adhuc ſpirarent; ALEXANDER è longinquo, candidatum populi agmen, & Sacerdotes byſſino amictos; Pontificem que, præcinctum auri laminâ, cuique Dei nomen inſculptâ, tiaram, capite geſtantem, & hyacinthinâ ſtolâ exornatum, conſpicatus; ſolus, & extrà ordinem, proximè acceſſit, eoque comiter ſalutato, *Nomen illud & Numen arcanum* adoravit.

(Alij addunt, ex equo deſilijſſe; in genua procidiſſe; & ad pedes Pontificis proſtratum, ſupplicaſſe.)

Quumque Iudæi omnes, uno ore, regem ALEXANDRVM conſalutarent, & in orbem cingerent. Et Syriæ reges, alijque proceres & amici regis, in hâc inuſitata animi in rege, tàm ſubitò commutati demiſsione & clementiâ. obſtupeſcerent: Rex PARMENIONI cuius id ſuis percontanti. *Quid ita ipſe, à Principibus adorari ſolitus, reum nunc ſupplex adoraret*. hanc cauſam ſubiecit.

Se, dum in Dio adhuc Macedoniæ eſſet, & iſtam Aſiæ expeditionem animo verſaret; DEVM, *ſub eo ipſo habitu, quem Pontifex præferret, vidiſſe*: A quo, macto ut animo eſſet, & exercitum ſine mora in Aſiam deportaret; fuerit confirmatus. *Eius* nempe *auſpicijs, Perſarum imperio potiturum*. Vnde nec vana ſpe, nec ſine Numine, exercitum in DARIVM duxerit; & iam victoriæ compos factus ſit.

Ipſe itaque, deducente ſacrificorum cœtu, in urbem ingreſſus, & in Templum conſcendens, Deo victimas, præeunte ſacerdote, immolavit; & ſuum Pontifici honorem exhibuit.

Qui quùm illi arcanum DANIELIS Vatis librum oſtendiſſet, quo prædictum erat; *e Græcis Principibus quemdam, Perſas aliquando eſſe debellaturum*; eum ipſe ſe eſſe fauſto omine interpretatus; Iudæis liberam ſuis legibus vivendi poteſtatem; & VII. quoque anno tributi immunitatem, conceſsit: & privilegia, quæ ſub Perſis habuerant, confirmavit. Eandem gratiæ prærogativam, ijs

etiam

etiam Iudæis, qui Babylonium, Mediamve incolerent, impertitus.

Templum quoque ingentibus donarijs locupletáſſe, traditur & hinc ad matrem ſcripſiſſe ſibi à ſacerdote quodam revelatum; *Deos Gentium, homines fuiſſe.*

D a ver cuivis facilitate, militiam ſuam, ſalvis ubique patriæ religionis ritibus, ſequendi; permulti è Iudæis in eam expeditionem nomina dedérunt.

Samaritæ autem, quorum tunc caput Sicima, ad montem Garizimum ſita, & deſertoribus gentis, ac religionis Iudaicæ, habitata; poſtquàm animadvertiſſent, Iudæos ab ALEXANDRO tàm comiter munificéque habitos eſſe; pro deſultoriâ animorum & ſtudiorum levitate, quâ fortunæ præſenti ſemper obſequi ſoliti eſſent; ſe quoque Iudæos profiteri decrevérunt.

Sed neque recens Sicimitarum Templum ſuâ præſentia ALEXANDER dignatus eſt; neque Sabbatici ijs anni tributum remiſit.

IADDO, paullo-poſt defuncto, ONIAS F. ſucceſſit.

Annus ille ALEXANDRI, Iudæis, tamquam ſui ex Ægypto olim Egreſsûs Milleſimus, in celebritate fuit. Et pactus cum iis rex dicitur; *Ut ab eo deinceps anno, publica & privata actorum conventorumque inſtrumenta obſignarentur.*

Sub idem tempus, ex quibus neſcio Rabbinis, vult Genebr. EZRAM, ZACHARIAM, AGGÆUM, & Varium omnium poſtremum MALACHIAM, è vita deceſſiſſe. Vid DARII Hyſtaſpidæ priores regni annos. Res refutatione vix digna.

3622. 5. Alexand. | 328.

ÆGYPTIORUM A PERSIS DEFECTIO.

Ægyptij, Perſarum in imperando crudelitati, & exercitæ ab ijs ſubinde, in patria Deorum delubra & ſacra (uti interpretabantur) impietati, iam olim infenſi; ad ſpem advenientis ALEXANDRI erexerant animos.

Atque ille, VII. die pòſt quàm à Gazâ copias moverat; in eam Ægypti regionem pervénit, quæ Caſtra dein ALEXANDRI dicta ſunt. Et pedeſtribus copijs Peluſium, quò naves è Phœnice erant adpulſæ, petere iuſſis; ipſe, cum expeditâ manu, Nilo amne vectus eſt.

Eumque MAZACES (Curt. Aſtaces) Ægypti Satrapa, rebus DARII iam inclinatis diffiſus; in provinciam interiorem, & in urbeis, Memphin & Heliopolim, amicè & ſine certamine, traditis etiam DCCC. talentis, & regiâ ſupellectili; recepit.

Rebuſque ibi compoſitis, & ſacris ludiſque perfectis; ità ut nihil ex patrio Ægyptiorum more, ſalvo etiam API, mutaret: IOVIS HAMMONIS oraculum, (exemplo PERSEI, & HERCULIS, progenitorum ſuorum) adire ſtatuit: de futurorum eventu, & origine ſuâ, Deum conſulturus.

Quem generis ſui auctorem, haud contentus mortali faſtigio, aut credebat, aut credi volebat. quòd mater OLYMPIAS ex ſerpente concepiſſe, viro olim confeſſa eſſet; & ipsà, ceu ſtupri comperta, ab eo dimiſſa.

IOVIS HAMMONIS ORACULUM.

Viæ, ob aquarum penuriam, & campos alto ſabulo horrenteis, impeditiſſimæ; ſive ſerpentes, ſive corvi, ceu præcurſores & duces, fuiſſe traduntur.

Sedes Deo illic conſecrata, (& à DANAO Ægyptio olim condita) inter vaſtas ſolitudines; ambientibus undique arborum fructiferarum ramis, & umbris contecta. Et multi fontes, dulcibus aquis paſſim manantes, non ſine perpetuâ verni cœli temperie, (quod ſub ipſis Cancri ardoribus, mirum) ſilvas alunt.

Rex, à ſacerdote ſubornato, ſive in adulationem compoſito; *Iovis filius* (ficto linguæ errore; χαῖρε παῖ Διὸς, pro, χαῖρε παιδίον) ſalutatus: & humanæ ſortis oblitus, nomen, uti omen, accepit, & agnovit.

„ *Sibi totius orbis imperium fatis deſtinari; & invictum fore, donec excederet ad Deos.* PHILIPPI quidem interfectores luiſſe ſupplicia: ſed Patrem eius nullo ſcelere poſſe violari.

Comitibus quoque eius, aulicis, reſponſum; gratum fore Hammoni, Iovi, ſi regem divino honore colerent.

Porrò HAMMON iſte, Arietis ſupernè, & infernè Hominis ſpecie, adoratus; videtur eſſe Ham, ſive Cham, à Patre Noacho olim diris devotus.

Et ipſe ALEXANDER, ut eius ſe filium preferret; Cornutus fingi à ſtatuarijs voluit; & hominis pulcritudinem belluino cornu dehoneſtavit.

Hinc aucta illi inſolentia; qui nimiæ felicitatis modum ferre non poſſet. Exemtâ illa comitate, quam & Græcorũ litteris, & priſcis ſeveriſq; Macedonum inſtitutis, didicerat.

In itinere Cyrenæi, è Libyâ, obvij ALEXANDRO ſe ſuaque omnia, pacem petentes, ultrò dedidére. cum quibus amicitiam pro tempore coniunxit.

ALEXANDRIÆ CONDITUS.

Ab Hammone autem reverſus; ut à Mari (& Parætonio) ad Mareotim Paludem, quæ haud procul inſulâ Pharo, iuxta Canobicum Nili oſtium, ſita eſt; pervénit. Et inſulam eam, haud magnæ ſedis capacem eſſe exiſtimans; alium condendæ, urbi ex ſuo nomine, ALEXANDRIÆ, locum, (qui antiquitus, in ſacris, No; & Straboni, Rhacotes, dictus,) in Africæ parte, elegit.

Complexuſq;, quidquid ſpatij eſt inter Paludem & Mare, LXXX. ſtadiorum muris ambitium, deſignavit.

ſtinavit: DENOCRATE ita metante, ut vici omnes Eteſiarum flatibus perſpirarentur: & ipſe ſitus, Macedonicæ Chlamydis iuſtar præferret; atque in angulos prominenteis hinc inde procurreret.

Omiſsâ in præſens ulterioris in Ægyptum, & Æthiopiam, peregrinationis cupidine, ad imminens à DARIO bellum, cuius multo maior ſupererat moles; ſe convertit. Et colonis ex finitumâ regione Alexandriam commigrare iuſſis, novam Vrbem magnâ Macedonum multitudine implevit; & caput Ægypti eſſe voluit.

Et quum ſub id tempus Samaritæ ANDROMACHVM, quem ipſe Syriæ præfecerat, vivum cremáſſent; ad eius necem vindicandam, ſummâ cum celeritate in Palæſtinam contendit: & tanti ſceleris auctores, ſibi traditos, extremo ignis ſupplicio adfecit.

AMPHOTERVM, claſſis præfectum, ad liberandam Cretam (cuius pleraque & Perſarum, & Piratarum armis, obſidebantur) miſit. Et Mare, quod rege utroque in bellum converſo, prædonibus erat obnoxium & infeſtum; à Piraticis conatibus vindicare iuſſit.

3623. 6. Alexand. | 327.

NOVVS VTRIMQVE BELLI ADPARATVS.

DARIVS verò. ubi cognovit ALEXANDRVM, rebus in Ægypto Africaque compoſitis, iter ſuis ad Euphratem pronuntiaſſe: cumque cum omnibus copijs, quamcunque ipſe petijſſet regionem, eodem venturum. Omnia longinquarum etiam gentium auxilia ad Babyloniam contrahi iuſſit: ut dimidio fermè maior eſſet exercitus, quàm in Ciliciâ fuerat.

Et motis Babylone caſtris, quùm Tigri ſuperato, haud procul abeſſe hoſtem audiſſet; MAZÆO prætori VI. equitum Millia attribuit. qui partim tranſitu amnis hoſtem arceret; partim regionem, quam ALEXANDER eſſet aditurus, popularetur atque incenderet. Credens *inopiâ debellari poſſe, qui nihil haberet, niſi quod rapiendo occupâſſet.* Ipſi autem, & ſuis, commeatus alij terra; alij Tigri, adfatim ſubveherentur.

Iamque Lyco amni Ponte iuncto, ad Gaugamela; & indè, Bumado tranſito, haud procul ab Arbelis, (quem vicum nox à ſuorum clade nobilem eſſet facturus) caſtra poſuerat:

Quùm ALEXANDER, Vndenis caſtris, ad Euphratem pervenit; & MAZÆO non auſo ſui periculum facere, ſed ultrà amnem omnia flammis vaſtante; ripâ iam deſertâ, & Pontibus, quos ille mutilárat, refectis, exercitum tranſduxit. Et quarto die, præter Arbela, ad Tigrim progreſſus, copijs, non ſine moleſtiâ & ſarcinarum iacturâ, tranſmiſsis; ibi ſtativa habuit.

Milites, Lunâ tum deficiente, & ſanguinis colore offusa, perturbatos, editis in vulgum Ægyptiorum vatum reſponſis; *Lunam, quæ Perſarum ſit propria, quoties deficit; cladem & ruinam illi genti portendere*; ad fiduciam erexit.

Atque iter, Tigrim inter à lævâ, & Gordyæos (al. Sogdianos) monteis, a dextrâ, ingreſſus; in Perſicos Darij exploratores, ſive equites præcurſores, incidit. quorum pleriſque, aut cæſis, aut captis; flammas. quas fugientes illi tectis & horreis paſsim injiciebant, exſtingui curavit. Atque ità copiâ commeatuũ inſtructus, quatriduũ eodem loci ſubſtitit. Vbi interceptas Darij litteras, quibus Græci milites ad regem ſuum interficiendum aut tradendum ſolicitabantur; ſilentiô ſalutari ſuppreſsit.

Et quùm caſtrà indè moventi nuntiatum eſſet, Vxorem Darij. & viæ labore, & animi ægritudine (al. Partus dolore, ſive ex colliſione ſeminis abiecti) inter ſocrûs, & virginum filiarum, manus, collapſam, & exſtinctam eſſe; eius, quam ſemel tantùm viderat, morti illacrymatus, & exſequias benignè proſecutus eſt.

Quæ officia in hoſte per ſpadonem DARIO nũtiata, ALEXANDRO qui caſte ſanctéque captivam reginam habuiſſet, eique veris lacrymis parentâſſet; *non tàm iuſto hoſti, quam miſericordi victori*, benè precari; & regnum Aſiæ, ſecundum ſe, augurari, impulérunt.

Itáque, quamquàm pace fruſtrà bis petitâ, omnia in bellum conſilia converterat; victus tamen clementiâ & continentiâ hoſtis, per legatos, è cognatis intimos, novas pacis conditiones tulit;

„ *Se, qui anteà imperio Alexandri finem deſtináſſet Halym, amnem, qui Lydiam terminet: nunc quidquid Helleſpontum inter, & Euphratem eſt, in dotem filiæ, quam eidem lubens tradat. offerre.*

„ *Pro III. corporibus, matris, & filiarum, XXX. (fort. CCC.) auri talenta acciperet.*

„ *Et Ochum F. quem in poteſtate habeat, pacis ac fidei obſidem, retineret.*

Alia, ad animi moderationem, addita. Et gratiæ actæ, quod nihil hoſtile aut inclementius in captivos deſignáſſet.

Ad hæc ALEXANDER; qui non pecuniam, uti PARMENIO ſuadebat; ſed gloriam mallet: neque ſe mercatorem; ſed regem eſſe meminiſſet; reſpondit:

„ *Quæ clementer & liberaliter feciſſet; non amicitiæ Perſarum tribuiſſe, ſed naturæ ſuæ.*

„ *Perſam, bonâ fide a ſe pacem non petere; qui modò milites ſuos ad proditionem; modò amicos in perniciem ſuam. pecuniâ ſolicitárit.*

„ *Eum itaq. ad internecionem ſibi perſequẽdum; qui non iuſtus hoſtis, ſed veneficus ſit percuſſor.*

„ *Iam ſe ultrà Euphratem eſſe: Et ſummam dotis, quam promittat, terminũ caſtris ſuis tranſiſſe.*

„ *Si rex ipſi ſecundus, & non par haberi velit; verbum non commutare. Alioqui. uti nec II. Solibus regi poteſt mundus; ità nec duo ſumma imperia, ſalvo terrarum ſtatu habere poſſe. Proinde aut deditionem*

dubitem hodie, aut in craſtinum bellum pararet.

Legati ad DARIVM dimiſſi, certamen adeſſe denunciarunt.

PVGNA AD ARBELA.

Ille, qui memor, ſuperiore prœlio, plurimum copiis ſuis ex ... Ciliciæ anguſtias incommodaſſe; ... nere optabat; iuſſis armis Mi... ac ... pe nit.

Cuius exercitus ſumma. CVRTIO, XLV. equitum: & CC. Peditum Millib. comprehenditur.

ARRIANO, CD. equitum, & decies centenis peditum, Millib. præter CC. currus falcatos, & XV. elephantos.

Iuſtin. C. equitum, & CD. peditum Millib.

Diodor. CC. equitum, & DCCC. peditum Millib.

ALEXANDER, qui, ARIANO teſte, VII. equitum Millia, & quadragies Mille rantùm pedites haberet: ſuos, ex ſubito, ob hoſtium multitudinem. pavore confirmatos, collem editum, quem MAZÆVS, à DARIO ad itinera, quà hoſtis cumque tranſiturus eſſet, occupanda, præmiſſus, cum XXX. equitum Millib. inſederat; & ad ſuos rediens mòx deſeruerat; occupare iuſſit. Vndè acies hoſtium, quæ in camporum planitie explicabatur, deſpici poſſet.

Quo in loco quùm caſtra muniiſſet, & vallum iecíſſet: & in tantâ extremi periculi propinquitate, (Eò quippe ventum erat, undè recipi exercitus, niſi victor, aut ſine clade, non poſſet) conſilium adhiberet, quid optimum factu eſſet, exquirens. reiectâ PARMENIONIS ſuaſione, qui furto, non prœlio. opus, pro tempore, eſſe cenſebat: *Intempeſtâ ſcilicet nocte, ... moribus, & linguâ diſcordes, opprimi poſſe.* Ipſe palàm, luce, hoſtem adgredi, & aperto Marte victoriam adipiſci, decrevit.

Nocte, in merâ ſolicitudine, utrìſque caſtris, tranſactâ, quùm DARIVS, unà cum ducibus, agmina in armis ſtantium, non ſine exhortatione, circumiret; tum ALEXANDER ſomno, (quem partim dubia animi, omnia circumſpectanti, anxietas; partim repentina, rebus in utrumque eventum libratis, ſecuritas, conciliáſſet. ob exoptatam diu, etiam ultrò oblatam, ſine morâ cum univerſis DARII copijs confligendi facultatem) correptus. & ægrè à PARMENIONE excitatus; Ab hoſte, aciem inſtructam propè iam admoveri: Et militem ipſius, adhoc inermem & incompoſitum, ducis exſpectare imperium cognovit. Mox itaque ſignum pugnæ, tubâ dari imperans, copias prorupto vallo excuntes hoc ordine diſponit.

Lævum cornu PARMENIONI tuendum dedit: Ipſe in dextro ſtetit.

Et inſidiarum loco, quem transfuga quidam demonſtrarat ferreis muricibus ſtratum eſſe, circuitu quodam prudenter evitato; DARIO regi, qui lævo ſuorum cornu præerat, occurrit.

Ille equitibus Meſſageris, duce BESSO, in lævum ALEXANDRI cornu invehi iuſſis; falcatos currus quos antè ſe agebat, ſigno dato, univerſos in hoſtem obiectum effudit. Et Macedones, qui laxatis ſenſim ordinibus, contrà admoniti, non ceſſerant; effusâ fugâ aciem ibi turbavérunt.

Altera ex parte equites à MAZÆO, ad diripienda hoſtis impedimenta (quæ cum captivis, in colle, quem dixi, modico cum præſidio, ALEXANDER conſtituerat) circumvecti, tantum perculſis metum iniecérunt; ut poſtea-quàm PARMENIO, contemnere ſarcinarum damnum, & nihil ſubſidij aut virium ex acie ſubducere à rege iuſſus eſſet; pleroſque cuſtodum impune cæderent: & captivi, vinculis ruptis, obvia quæque, queîs armari poſſint, raperent. & ſuorum equitatui aggregati, Macedonas, ancipiti circumventos malo, invaderent.

Neque tamen SISYGAMBIM, cui viciſſe DARIVM filium nuntiabant; quòd præcoce gaudio fortunam irritare vereretur; inducere ad fugam poſſent.

Licet AMYNTAS, equitum ALEXANDRI præfectus, qui opem impedimentis laturus, cum paucis turmis, advenerat; vix tentato, adverſus Scythas raptores, certamine, ad regem, cà re ſolicitum, refugiſſet. Et ARETES, haſtatorum, (quos ſariſſophoros vocant) dux, eódem ſubmiſſus, quantumvis ducem Scytharum occidiſſet; Bactrianis à Dario ſupervenientibus, pænè cum ſuis obtritus eſſet.

Quùm Perſæ itaque clamore tùm ſublato, qualem victores ſolent edere, in hoſtem, quaſi ubique profligatum, incurrerent: ALEXANDER, quà rarior in dextro Perſarum cornu erat acies, in laxatos, ex Bactrianorum ad impedimenta diſceſſu, ordines invadit, & multâ cæde invehitur.

Sed Perſis, qui in lævo cornu erant, ſpe poſſe eum includi, agmen ſuum à tergo dimicantis opponentibus: & Agrianis viciſſim Barbaros adortis; & averſos cædendo, ut ſe à rege oppugnando, in ipſos converterent, cogentibus; turbatæ erant utrimque acies.

Et quoniam Bactriani, impedimentis hoſtium direptis, reverſi, ordines ſuos recipere non poterant; plurima ſimul, abrupta à cæteris, agmina, ubicumque alium alij ſors miſcuerat, dimicabant.

Et duo reges, iunctis propè agminibus, hic curru, ille equo vectus, ſuos ad prœlium accendebant. Eoſque delecti quique, non ſine mutuo periculo tuebantur: quod ſibi quiſque cæſi regis, huius, aut illius, decus expeterent.

Aquila intereà paullulùm ſuprà caput ALEXANDRI, placide volitans, & pendenti ſimilis; & militibus, in pugnam intentis, monſtrata, haud dubium victoriæ auſpicium fuiſſe proditur.

Quò & alter acceſſit caſus; qui totam ferè Perſarum, æquo adhuc Marte pugnantium, aciem & ſpem, turbavit.

Nam quùm auriga Darij haſtâ, ſive telo, quod ALEXANDER in ipſum regem contorſerat & aberráras; transfixus eſſet: diditus eſt incondito clamore per agmina rumor, de regis cęde. ut cognati eius, atque armigeri, currû in fugam, equis temerè raptantibus, effuſum deſtituerent. Et ipſe ſtricto

acinace dubitaret; an fugæ dedecus honeſtâ morte præverteret.

Sed dum pugnanteis etiam-num ſuos deſtituere erubeſcit; & ſpem inter, metumque, heſitat: ipſi Perſæ ſenſim cedere, & ordines laxare.

At Macedones, rege inſtigante, & equos ſubinde mutante; aut reſiſtentium adverſa ora, aut fugientium terga fodere. Quumque iam non pugna, ſed cædes eſſet; DARIVS quoque curſum ſuum in fugam vertit.

In lævo autem Macedonum cornu, quod PARMENIO tuebatur; longè aliâ fortunâ res utriuſque partis gerebatur. Vbi MAZAVS, cum omni ſuorum equitatu, vehementer urguebat Macedonum alas. Et iam aciem circumvehi cæperat; quum PARMENIO, ALEXANDRO, per equites, nuntiari exercitûs ſui diſcrimen iubet.

Sed ille iam fugientium, cum rege DARIO, tergis imminens, multum viæ proceſſerat. & iſto nuntio eripi ſibi è manibus victoriam, frendebat.

Interim ad MAZÆVM, ſuperati, & fugientis regis Darij, fama pervenerat. Atque is fortunâ partium territus, licet validior, perculſis ſegniùs inſtabat.

Quâ vincendi, & ſui expediendi occaſione utendum ſibi ratus PARMENIO, Theſſalos equites, in hoſtem, qui pedem referret, & pavorem proderet; ſubditis calcaribus, proruere iubet. Vt illi iam non ſenſim, ſed citato gradu recederent. nec quidquam fugæ, niſi quod terga nondum verterant; deeſſet.

Quumque PARMENIO, fortunæ regis ignarus, ſuos ab inſequendo repreſſiſſet; Tum MAZAVS, dato fugæ ſpatio, non rectà, ſed maiore circuitu, & Tigrim ſuperavit, & Babylonem, cum devicti exercitûs reliquijs, intravit.

DARIVS autem, paucis fugæ comitibus, ad Lycum amnem contenderat. Quem poſtquàm ponte traiecisset; eum non recidit; ſed ſuorum, è fugà conſequentium, vicem miſeratus, & ſaluti conſultum cupiens, intactum reliquit. Qui, *Inſequenti hoſti iter dare malle* ſe diceret, *quàm ſuis fugientibus auferre*. Atque ità ingens ſpatium fugâ emenſus. mediâ fere nocte ad Arbella pervenit.

Sed hic ſcriptores Græci, loca & flumina confundunt. dum loci celebritate moti, Arbella potius, urbem eà tempeſtate nobilem; quàm Gaugamela, vicum incelebrem, à Dario Hyſtaſpide conditum; & Camelo, annonæ regiæ olim baiulo, conſecratum. huius prœlij memoria, an clade l inſignire voluerint.

ALEXANDER, ad Lycum uſque amnem fugienteis, quos nō modò pons, quem dixi, ſed ne amnis quidem capiebat, perſecutus; ſuorum ulteriùs curſum inhibuit. Et tempus quidem diei, in noctem præceps, cauſſatus; ſed re-verâ de lævo cornu, & PARMENIONE, ibi laborante, adhuc ſolicitus; ad opem ſuis ferendam, reverti ſtatuit.

Dumque ſubmiſſi à PARMENIONE equites, eidem, ſigna iam convertenti, illius quoque partis, ſive Cornu lævi, victoriam in itinere nuntiarent: & ipſe copias in caſtra reduceret: Paucis incompoſitè ſequentibus, & victoriâ quaſi perfectâ ovantibus; repentè, ex-adverſo, hoſtile equitum agmen apparuit. & conſpectâ Macedonum paucitate, turmas ſuas in obvios concitavérunt.

Rex, præfectum equitatus, incautiùs in ſe ruentem, haſtâ transfixit: Eoque ex equo labente, proximum, ac deinde plures eodem telo confodit. Amicis quoque eius, turbatos ità adorientibus; ut Barbari tandem (quibus, obſcurâ luce, fuga tutior videretur, quàm pugna) diverſis agminibus abirent. Et rex periculo extra-ordinario defunctus, incolumeis ſuos in caſtra demùm perduceret.

Cecidiſſe hoc universè prœlio, è Perſis, CVRT. tradit, XL. Mill.

Macedonum verò minùs quàm CCC. eſſe deſideratos.

Diod. XC. Mill. tàm Peditum, quàm equitum Perſarum: Macedonum, D. cæſos.

Oroſius; Tribus, quæ memoravi, prœlijs, Quindecies-centena Perſarum Millia, variâ peſte, fuiſſe abſumta.

(CHITR. ET LESNOR. pugnatum volunt, XXVI. Auguſti. CVRT. Iulio. ARRIAN. menſe Pyanepſione. hoc eſt, Octobri.)

Hoc prœlio, inquit Iuſtin. Aſiæ imperium ALEXANDER rapuit. V. poſt acceptum Macedoniæ regnum, anno.

• Curt. lib. 5. ex perſonâ DARII. *Ità Dij fata ordinavere. ut Perſarum imperium, quod ſecundo curſu per annos,* CCXXX. *ad ſummum faſtigium evexerant; concuterent. Admonerentque nos fragilitatis humanæ; cuius nimia in proſperis rebus oblivio eſt.*

Scalig. l. 5. Em. Temp. Initium, inquit, Imperij Aſiatici, Alexandrei, (quod & Græcorum dicitur) pertinet ad cladem Darij, & prœlium ad Gaugamela commiſſum, Calend. Octob. Tunc enim ALEXANDER Imperator Aſiæ ſalutatus eſt ab exercitu. Ex Plutarc. *Hoc pugna illius eventu, imperium Perſarum omnino ſubverti viſum eſt: & ALEXANDER rex Aſiæ renuntiatus*, Dijs magnificè ſacrificavit. Amicis opes, domos, provincias eſt largitus. Et ambitioſè ad Græcos ſcripſit; *Velle ſe, ut iniuſti dominatus paſſim tollantur; & immunes ſuis ipſi legibus vivant.*

Genebr. ait Hebræos tradere; Monarchiam Perſicam tantum LII. annis durâſſe. quòd poſt Darium Medum aut certe Cyrum, IV. tantum imperaturi adſignentur. Dan. 2. Ipſe verò colligit, CXLI. ann. multis regibus omiſſis.

Sev. SVLPIT. Regnum Perſicum vult ſtetiſſe, CCL. ann. pro CCXL. quòd ARTAXERXI II. tribuat annos LXII. Alioqui nobiſcum conſentit.

In hunc VI. ALEXANDRI annum, qui eſt primus MONARCHIÆ, incidit principium Περιόδων Callippicarum. annot. LXXVI. Conſtabat enim iſta Periodus IV. Cyclis METONIS; ſive XIX. Olympiadas

pia las complectebatur. Eam autem à Lunę Eclipſi, quæ pugnam ad Arbela anteceſſit, Callippus, exorſus eſt. Scal. in annum ſequentem diſtuliſſe putat.

Plin. Nobili apud Arbela, Alexandri Mag. victoriâ, Lunam defeciſſe noctis horâ II. prodita eſt.

Capell. Luna deficit primo Magnorum Cereris myſteriorum die, Boëdromionis XVI. Septembr. XX. undecimo die ante pugnam.

Hæc Persica Monarchia ità everſa, permanſit uſque ad Arsacem Parthum, per C. ann. cuius poſteri Arſacidæ.

In poteſtâte verò poſterorũ Alexandri, per CCC. ann. uſque ad Iul. & Aug. Cæſares, variè perſtitit.

Callisthenes, Nepos Ariſtotelis, Alexandreæ expeditionis Comes, ſcripſiſſe ad avunculum traditur:

A primo Babyloniæ & Ninives rege, ad Alexandr. Magnum, M.D. ... III. annos interceſſiſſe. Idque ex cœleſtibus Babylonior. obſervationibus.

Qui numerus ſi trahatur à Diluvio; CXXXI. anni ſummo dum reperientur, quùm Nimrodus regnare occępit.

I. Becan. Cronior. 4. Quum Alexander Babyloniam occupavit, MMMDCXXXVI. anni ab Orb. Cond. numerabantur. Vndè colligatur; Obſervationes Babylonior. ad Mundi annum, MDCCXXXI. adſcendere: quo tempore Nemrodus potuerit eſſe natus, plus minus, XLI. ann. Si Chus, ſtatim à Diluvio genitus, Nimbrodum anno ætatis ſuæ XXX. procreavit.

Sc. Fun. Ab Orb. C. ad Nat. Christ. putat annos 3963. Demptis hinc 327. ann. antè Nat. Chr. ab Alexandri Monarchiâ exiſtunt illi 3636. ab Orb. Cond. ad Alexandrum.

Diſſentit à noſtrâ Chronologiâ, in annis 13. uti & Chytræus.

BELLA ALIBI GESTA.

Ante quàm ad res geſtas Alexandri Magn. quæ prælium ad Arbela ſunt conſecutæ, ulteriùs perſequendas adgrediamur; ea quæ ſub idem pænè tempus, aut paullo anteriùs, diverſis locis contigérunt: & de quibus per epiſtolas, è Macedoniâ ab Antipatro, vicario Græciæ moderatore, redditas, certior rum commodùm factus eſt idem Alexander. Bella nempe, Agidis. regis Spartanorum, in Græciâ: & Alexandri Epirotæ in Italiâ; & Sopyrionis in Scythiâ; breviter delibanda eſſe, haud abs re duximus.

Poſt Alexandri namq; in Aſiam profectionem, & proſpera ante priora eius cum Dario, Perſiſque ducibus, prœlia, Græcia ferme omnis (præter Athenienſeis) Macedonicæ fortunæ incrementa reformidans; & rebus Darij nondum penitùs acciſis, in recuperandæ libertatis occaſionem intenta: & Thracum exemplo, (qui duce Memnone, ab Alexandro deficere, & bellum pro Perſis moliri cæperant) invitata: Et Lacedæmoniorum, qui Philippi Alexand. iq; pacem leges hac ſoli ſpreverant, auctoritatem ſecuta: ad arma concurrebat.

Sed Antipater, rebus in Thraciâ utcumque compoſitis, & contractis ſociorum delectu, ad XL. hominum millia, copijs motum illum in ipſo pęnè ortu oppreſſit.

Nam & Lacedæmonij, magno prœlio in ipſâ Peloponneſo victi ſunt: & ipſe rex Agis, licet fortiter pugnans, occubuit. Cecidére ex Lacedæmonijs, V. Mill. & CCLX. Ex Macedonibus haud amplius CCC. (al. III. Mill. & D.)

Antipater ipſe, agere arbitrum victoriæ, ob perſpectam ſibi Alexandri ambitionem, non auſus; Concilium Græcorum, quid fieri placeret, cóſuluit. Et ab illo Lacedæmonij, nihil aliud, quàm ut Oratores mittere ad Regem liceret, precati, gratè veniam defectionis, præter auctores, impetraverũt.

Megapolitani, quorum urbs obſeſſa erat, à defectione; Achæis & Ætolis (al. Eléis) CXX. talenta date iuſſi.

Porrò Alexander, Epiri rex, Moloſſus cognomine, in Italiam à Tarentinis, in auxilium adverſus Bruttios (Strab. l. 6. Meſſapios & Lucanos) ſollicitatus, ità cupide, ex æmulatione, fuerat profectus; *quaſi diviſo inter ſe orbe terrarum* Alexandro Macedoni, Olympiadis ſororis ſuæ Filio, *Oriens; ſibi Occidens ſorte contigiſſet. Et non minorem ipſe rerum materiam, in Italia, Africâ, Siciliaq́; quàm ille in Aſiâ & in Perſis, habiturus eſſet.*

Huc accedebat; quòd ſicut Alexandro Macedoni Delphica oracula inſidias in Macedoniâ; ità huic reſponſum Dodonæi Iovis, urbem Pandoſiã, amnemq́ue Acheruſium, loca fatalia prædixerat. Quæ utraq́ue quùm in Epiro eſſent; ignarus eadem in Italiâ eſſe, ad declinanda fatorum pericula, peregrinam militiam cupidius elegerat.

Primùm ibi cum Apulis bellum geſſit: & mox, ob quædam antiquitatis fata, quibus illi Brundiſiũ ab Ætolis conditum, & interceptum ſibi olim vindicárant; compoſuit. Et pace cum Metapontinis, alijſq́ue; & cum Romanis etiam factâ, quùm Lucani Bruttijq́ue, ex quibus aliquot urbeis ceperat, finitimorum auxilijs aucti, acrius bellum repeterent; ipſe rex iuxtà urbem & flumen, quorum fatale nomen non prius, quàm occideretur, cognoverat; interfectus eſt. Et moriens *Non in patria ſibi fuiſſe periculoſam mortem, propter quam patriam fugerat;* intellexit. Corpus eius, quod hoſtes indignè conciderant & mulctârant, Thurij publicè redemtum, ſepulturæ tradidérunt.

Agell. l. 17. tradit, eum in Italiam veniſſe; ut bellum pop. Rom. faceret: Cuius fama & virtus apud exteras genteis eniteſcere iam-tum cæptabat. Sed priuſquam bellum iniret, vitâ deceſſiſſe. Eumq; in traiectu dictaſſe; *Se quidem ad Romanos ire, quaſi in ἀνδρωνῖτιν: Macedonem iſſe ad Perſas, quaſi in γυναικωνῖτιν.*

Diodor. Hæc à Moloſſo in Italiâ geſta putat, Philippo Alexandri M. Patre adhuc ſuperſtite, & bello nondum in Aſiam tranſlato.

Sopyrion intereà, quem Ponti Thraciæque prefectum Alexander reliquerat, & ipſe audendum ſibi aliquid ratus; coacto ad XXX. M. exercitu, Scythis finitimis bellum intulit. Cæſuſq́ue cum omnibus copijs, pœnas genti innoxiæ, & temere ad bellũ ſolicitatæ, expendit. Vid. inf. ad ann. O.C. 3627.

Alexander, ab aſperâ & ingenti illâ, quam memoravimus, ad Gaugamela, victoriâ, opulentiſſimis Darij caſtris potitus; & poſtero die victoriæ veſtigia acriter perſecutus, Arbellam, DC. indè ſtadijs diſſitam, petivit.

Eodem namq́ue, mediâ ferè nocte, DARIVS, cum magnâ amicorum militumq́ue parte, è fugâ pervenerat: & plenâ deſperationis apud ſuos oratione, ALEXANDRI eiuſq́ue militum aviditati celeberrimas urbeis, agroſq́ue omni copiâ rerum abundanteis; aliaque, *ceu onera & ulterioris victoriæ, ſive expeditionis impedimenta*, relinquenda eſſe perſuaſerat. *Id ſuis ſcilicet rebus, tali in ſtatu, ſaluti fore*: qui deſerta cum expeditâ manu petere; & ex ultimis regni, quæ adhuc intacta eſſent, bello vireis haud ægrè reparare conſtituiſſet. quibus hoſtem, *prædâ, & pretioſâ ſupellectili onuſtum*, & pellicum ſpadonumq́ue agmine ſtipatum, viciſsim vinceret.

Quod eius ſive imperium, ſive conſilium ſecutis ducibus, ipſe in Mediæ fineis ingreſſus eſt. Ibi prœlij fugæque reliquias, inermeis, armat: è finitimis gentibus novum militem evocat: & earum regionum præfectos, ut in priſtinâ ergà ſe fide perſtent, commonefacit.

ALEXANDRO verò advenienti, Arbella, quò totius pœnè exercitûs opes fuerant ininò congeſtæ; cum diri gazâ, (quæ tv. Millib. (al. C. Millib. & xx.) talentûm, æſtimaretur) ultrò tradita ſunt.

Indè itinere, per uberrimos, Meſopotamiæ campos, Tigrim inter & Euphratem, inſtituto, quartis caſtris ad Mennin urbem pervénit.

Et Babylonem procedenti, MAZÆVS, quem ex acie in eam urbem confugiſſe diximus, obvius cum liberis, & ſupplex, urbem ſeſeque dedidit. Et Bagophanes, Arcis, regiæque pecuniæ cuſtos, cum magni pretij muneribus, & lætis Magorum Chaldæorumq́ue carminibus, & effuſis civium in victorem laudibus, in urbem arcemq́ue, quadrato agmine cinctum & curru vectum, lætus excepit.

Hàc in urbe, *ad illectamenta voluptatum, & diſciplinæ militaris corruptelam: ad convivaleis ludos, & publicas lubidines*, inſtructiſſimâ, diutiùs commoratus, rex cum exercitu; pecuniâ Darij recognitâ, & facto liberaliter militibus donativo; dum caſtra indè movéret; nova militiæ, peditum equitumq́ue ſupplementa, ab ANTIPATRO, ex Macedoniâ, Thraciâ, Peloponneſo, duce AMYNTA, Andromenis F. præter L. Macedoniæ Principum liberos, regij corporis cuſtodes & miniſtros, adducebat.

Præfectis deinde, citeriori cuique regioni, iuſtu cum præſidio relictis; & rebus in Babyloniâ compoſitis; poſtquam in Satrapenen, terram omni commeatu abundantem, perveniſſet; & rem ibi militarem per otium, delectis Chiliarchis, & equitum præfectis, ex antiquâ diſciplinâ, conſtituiſſet; Suſa iam-tum udituro, ABVLITES, regionis eius præfectus; ſive Darij iuſſu, ut ALEXANDRVM prædâ teneret; ſive ſuâ ſponte, filium obviàm miſit, traditurum ſe urbem pollicens.

Eò ut intravit, incredibilem ex theſauris pecuniæ ſummam egeſſit: L. M. talentûm argenti rudi pōdere, & IX. M. talentor. auri, Daricâ formâ ſignati. *Sic opes tantæ, à multis regibus, & longâ ætate, in ſpem poſterorum, cumulatæ, unâ horâ in externi regis manus ſunt delapſæ.*

Indè rex quartis caſtris ad fluviū pervenit, quem Paſitigrim incolæ vocant; quique in montibus Vxiorum (qui Suſis finitimi, in primam Perſidem excurrunt) ortus, poſt diſparem, & longum aquarum tractum, Perſico ſe Mari inſinuat.

Præerat regioni MADATES, ultima pro fide, & DARIO, quem propinqua cognatione contingeret, experiri, locumq́ue tueri certus.

Rex amne ſuperato in impeditam aſperamq́ue Vxiorum regionem, ingreſſus, & à peritis locorum edoctus, occultum iter eſſe per calleis, & averſum ab urbe. Si paucos miſiſſet leviter armatos, ſuper capita hoſtium evaſuros.

Id conſilium quùm placuiſſet, & tum ipſe admotis à fronte turribus, urbem adoriretur; tum ij, qui ſubmiſſi per calleis penetrárant, ſeſe ſuper Arcem de-improviſo oſtentarent: ad ancipitem utrimque conſpectum, & animi hoſtium labare, & Macedones acrius prœlium inire cœpérunt. Magna itaq́ue illorum pars, urbe deſertâ, in arcem conceſſere.

Quibus quùm initiò, licet oratores ad deprecandum miſiſſent, nullum veniæ eſſe locum, rex reſpondiſſet: tandem SISYGAMBIS, quam illi, mitigando regi, clàm per nuntios ſubornarant, intercesſione; non MADATI modò, uti reginæ propinquo, ignovit; ſed omneis, & deditos, & captivos, libertate atque immunitate donavit, & urbe intactâ, agros ſine tributo colere permiſit.

ARRIAN. tradit, Vxiorum eos, qui p[illegible]na [illegible]lerent, & Perſicæ Satrapiæ antè paruiſſent, ALEXANDRO deditionem feciſſe. Montanos verò, Perſis ſubiectos numquam fuiſſe. Eoſque ALEXANDRO advenienti nuntiâſſe; ſe nequaquam paſſuros, ut cum exercitu in Perſas tranſeat, niſi tantumdem daret, quantum à Perſarum regibus, pro libero tranſitu, accipere conſuéſſent.

Sed ALEXANDER eo, quo diximus, ſtrategemate uſus, utrimq́ue oppreſſos, & Macedonum celeritate conſternatos; vel cecidit, vel in fugam vertit. Et illi ægrè ab eodem impetrarunt, ut ſalvâ agrorum ſuorum poſſeſſione, annua tributa victori penderent. Equos nempe C. iumenta D. & xxx. Pecudum Millia; quibus ſolis abundabant.

Tunc diviſis cum PARMENIONE copijs, illum quidem campeſtri itinere procedere iubet; ipſe verò, cum expeditis, iuga montium cepit, quorum perpetuum dorſum in Perſidem excurrit. Et tertio die, Perſidem; quincto, anguſtias intravit, quas illi Suſidas Pylas vocant: quaſque ARIOBARZANES, cum XV. Peditum Millib. (al. XX. Peditum, & VII. equitum Millib.) occupárat.

Indè rex, licet multa, in prærupta cautium enitendo, conatus, & ſæpius cum damno ac pudore repulſus; atque adeò ſigno receptui dato quùm ex anguſtijs, in quas temerè exercitum coniecerat ægrè & retrò elapſus eſſet; tādem à Lycio quodam, (cui editæ ſortis, è patriâ, oraculū favebat; quique olim à Perſis, in patriâ, captus; tum ab ALEXANDRO iterùm captivus detinebatur) per abruptos, & nivibus oblitos colleis; & longo uſu, ſibi, herilia pecora paſcenti, luſtratos; ità deductus eſt: ut, ex ſummâ itinerum averſorum deſperatione, in edita montium iuga, poſitaſq́ue ibi hoſtium ſtationes, terrore undique illato, evaſerit. Et ARIOBARZANEM, nihil tale cogitantem, à tergo adgreſſus, in fugam verterit.

Hic tamen,

[illegible] per [illegible] Macedonum [illegible] ; & P[illegible], caput re[illegible] u-pa[illegible] is cuſtod[illegible] ; cu[illegible] ſus [illegible] ti-bus, p[illegible] renovato cæſus eſt.

Reg[illegible] inde [illegible], [illegible] inſpe[illegible], pro-gr[illegible] TIRID[illegible] p[illegible], apud Per-ſ[illegible], per[illegible] indicat, eos qui in ur-b[illegible] diripere velle me-[illegible]os: & Darij auxilia [illegible] properaret oc-cupare.

Q[illegible] ille Araxem, qui interfluebat, ſibi ra-ti [illegible] ponte tranſ[illegible]; & haud procul ab urbe ab-e[illegible]; m[illegible]abile & triſte ei ſpectaculum offertur.

[illegible], ac [illegible] al. IV. Mil. (quos Perſæ (Diod. ſup[illegible]res Per[illegible]arum reges) vario ſuppliciorum mo-d[illegible], & captivitatis pœnâ adfecerant: & ex [illegible]mis membrorum partibus, pedibus, manibus; naribus, auribus; truncaverant) ex urbe, velut ergaſtulo, ad regem eg[illegible] I[illegible]vem, Græciæ ultorem, tandem o-[illegible]os aperuiſſe [illegible]: & ſolatium aliquod ab eius liberalitate expetunt.

Eos ille, quùm præ cicatricum, & inhoneſtæ mu-tilationes pudore, reditum in patriam reſpuerent; pecuni[illegible] & frumento donatos, certis ſedibus collocav[illegible] & ag[illegible] colendos attribuit.

Hæc [illegible] Barbara in ſuis ſævitia, regis animum in ultion[illegible] & Perſep[illegible] excidium exacerbavit. Hu-ius tàm infeſtæ urbis, unde illa immenſa ag[illegible]mina in Græciam olim infuſa; undè DARIVS priùs; deinde XERXES, impi[illegible] Europæ bellum intulerint; occaſu, *parentandam eſſe maiorum Manibus.*

Barbaris [illegible] oppido, quaquemque metus agebat, diffugientibus, rex phalangem nihil cun-ctatus inducit. [illegible] inſolenti exercitûs ſævitiæ, luxû & urbis opes, virorum vitam, & feminarum pudo-rem, expon[illegible] *ut non avaritia ſolum, ſed etiam crudelitas in capta urbe graſſaretur.* [illegible] ulti, ho-ſtium [illegible]anus voluntaria [illegible] occuparent, aut è [illegible] ſemetipſi in præceps iactarent. qu[illegible]dam etiam igneis ædibus ſubijcerent, & cum ſuis vivi crema-rentur.

[illegible]us in urbis gazâ creditum eſt fuiſſe (CXX. Mil. talenta [illegible] circiter auri Milliones.) In eius nam-que urbis a[illegible]em & regiam, iam-tum à CYRO uſque primo [illegible] Perſidis opes congeſſerant Barbari.

Ad hanc pecuniæ ſummam, captis Paſargadis, (quam urbem CYRVS condiderat, ſepulturæq́; de-legerat: & ALEXANDRO, præfectus GOBARES tradi-derat [illegible] VI. talentûm Mill. [illegible] III. Milliones) acceſ-ſere. Ad quæ vehenda (namq́; ad uſus belli ſecum omnia portare decreverat) doſſuaria iumenta à Su-ſis, & Babylone contrahi iuſſerat.

I[illegible] magnâ exercitûs parte, & impedimentis ibi relict[illegible] qu[illegible] PARMENIONEM, CRATERVMQVE ijs præ-feciſſet; cum expeditâ manu interiora Perſidis, ſub ipſum Virgiliarum ſidus, petivit. Et ſilvas propemo-dum invias, & itinera nivibus oblita, & ſolitudinum [illegible]nti[illegible] emenſus, vaſtatis Perſarum agris, & vicis [illegible]urib[illegible]us in poteſtatem redactis; Mardorum gentem belli[illegible] ſam, & belluinâ feritate in montium luſtris degentem, eodem f[illegible]tunæ impetu perdomuit.

Et tricefimo, poſtea quàm profectus fuerat, die, Perſepolim reverſus: ibi quattuor menſium hiber-[illegible]is, [illegible] militum [illegible] fregit potius, quàm a laboribus recreavit. A[illegible] ingenti[illegible] animi ſu-bor[illegible], [illegible] duâ compotatione & vini cupiditate; [illegible]dabat; [illegible] de[illegible] vi[illegible], quibus & pelices interer-eſſent, [illegible] [illegible]mibat.

Ex quibus una THAIS, Attica genere, & ipſa te-mulenta, *Dijs Græciæ tutelaribus, haud uno urbis Perſepoleos excidio, ſatisfactum eſſe,* cùm excla-maſſet; Ultionem [illegible] quas à Perſis Græci accepiſſent, Artis ipſius & Regiæ, rei apud Perſas pulcerrimæ & nobiliſſimæ, incendio, explendam & exercendam.

Hoc quaſi celeuſmate, ſive tamquã Megeræ cu-iuſdam œſtro, per[illegible]ulſus ALEXANDER; & è menſâ exſiliens, cum adoleſcentulis & mulierculis, Liberi Patris orgia ſimulantibus, arreptam tędam in Regiã iaculatur. Eum prima THAIS; deinde cæteri omnes conſecuti ſunt.

Atque ità ſuperbum illud *Palatium, Perſicæ po-tentiæ decus*, tot annorum opus, *tot regum domi-cilium*, [illegible] penè momento *meretricis unius pro-tervæ ſubvertit ebrietas.* Et impietatem XERXIS, Perſarum regis, quam in Athenienſium Arcem olim exercuerat, eodem cladis genere ulta eſt.

Rex quiete menti, ebrietate grav[illegible]ſæ, redditâ, pœnitens, hoc tantum adiecit *Maiores pœnas Græcis Perſas daturos fuiſſe, ſi ipſum in ſolio regiáq́ XERXIS ſedentem conſpicere coacti eſſent.*

Inde ad cæteras Perſidis urbeis cum exercitu cõ-tendens, alias vi cepit; alias vulgatâ iam paſſim be-nignitatis ſuæ famâ, in deditionem accepit.

Hinc in regionem Mediæ tranſeunti, novorum è Ciliciâ militum ſupplementum, duce PLATONE Athenienſi, occurrit. Quibus copijs auctus DARIVM perſequi ſtatuit.

I[illegible] autem Ecbatana iã pervenerat, caput Mediæ. Et quum deinde in Bactra cogitaret; veritus ne cele-ritate ALEXANDRI occuparetur; conſiliũ iterũ; muta-vit. & iam ſe prœlio magis, quàm fugæ præparabat.

XXX. eum Peditum M. ſequebantur; in quibus Græci quater mille, fide ergà regem ad ultimũ invi-ctâ. Præter funditores & ſagittarios, III. M. & CCC. equites, maxime Bactriani; quibus BESSVS, regis agnatus, & regionis eius Satrapa, præerat.

NABARZANES interim, cum eodem BESSO, inau-diti anteà facinoris ſocietate initâ, regem ſuum per milites, quibus ambo præfecti erant, comprehen-dere & vincire decreverant: eà mente, ut ſi ALE-XANDER ipſos inſecutus foret; traditu in manus re-ge vivo, inirent gratiam victoris. Sin autem effuge-re eum potuiſſent; interfecto DARIO, regnũ ſibi vin-dicarent; bellumque adversùs exteros renovarent.

Hoc parricidium quum diu volutaſſent; & NA-BARZANES, quaſi regnum ſalubri ratione conſerva-tum vellet, coràm rege, & in conſilio proponeret, ac ſuaderet: Quoniam *Dijs adverſis bellum hactenùs geſtum ſit; & pertinax fortuna Perſas urguere non deſinat;* donec Aſia decederat hoſtis; BESSVM, Bactrorum, (quò tutiſſimum poſt, DARIO & co-pijs, pro re nata receptaculum ſit) præf[illegible]ctum, op[illegible]r-tere temporis gratia regem ſtatui & appellari, qui rebus compoſitis, iuſto regi fiduciarium reſtitueret imperium.

Eaque tàm flagitioſâ oratione, vix animo temperaret Darivs; & parricidij aperti nefas perfidiamque increparet. Et Nabarzanem ſtricto acinace interfecturus videretur: ni Bessvs & Bactriani, triſtiũ ſpecie, deprecantes; cæterùm, ſi perſeveraret, vincturi, circumſtetiſſent. Vterque à rege digreſſi, copias etiam, quibus præerant, à cætero exercitu ſecedere iuſſérunt, ſecreta inituri conſilia.

Hìc Darivs, quamvis Artabazvs, amicorum vetuſtiſſimus, & Philippi Macedon. olim hoſpes, animo eum bono eſſe iuberet; & imperatorijs officijs inter milites ſedulò fungeretur. Atque adeò, dux militum Græcorum, Patron, ſuos ad exſequendum regis imperium paratos haberet; attonitus tamen mœſtitiâ ſimul & deſperatione, tabernaculo ſe incluſit. Et in caſtris varij animorum motus erant; nec in commune, ut anteà, conſulebatur.

Bessvs interim, & Nabarzanes, regni cupiditate incenſi, quod, Dario incolumi, tantas opes ſperare non poſſent; diu omnibus, quæ ſceleri exſequendo eſſent, cogitatis, conſtituerunt, per milites Bactrianos, ad omne obſequium deſtinatos, regem vivum comprehendere: & eius rei nuntium ad Alexandrvm mittere. Si, id quod timebant, proditionem aſpernatus eſſet; occiſuri Darivm; & Bactra, cum ſuarum gentium manu, ceu ſedem belli, petituri.

Sed quùm propalàm Darivs comprehendi non poſſet; quod vi nequibant, fraude adſequi tentant. Ipſi, pœnitentiam ſeceſsionis ſimulant. Darivs fictis lacrymis mitigatus, eos in priſtinum amicitiæ gradum recipit. Patron, qui Bessi & parricidarum facinus inſidiaſque regi detexerat; & corporis eius cuſtodiam ſibi Græciſque depopoſcerat; ab ijs, ceu perfidus homo & mercede conductus; qui Alexandri opes ſpectaret, & omnia venalia haberet; apud regem, cui tàm periculoſum eſſet, eo rerum ſtatu, non credere ſuis, quàm decipi; impunè traducitur. Ita rex deſtinatus ſorti ſuæ, & iam nullius ſalutaris conſilij patiens, inimicorum libidini patebat.

Cuſtodibus namque, qui Bactrianis, imperante Besso, armatis haud ſe pares futuros erant rati, aliò dilapſis; Bessvs & Nabarzanes in tabernaculum ingreſsi, regem (quem antè à ſemetipſo & ſponte interemtum ex ſuis falsò intellexerant, & tunc vivere adhuc comperiebant) comprehendi per ſceleris ſui ſatellites vincirique iuſſerunt.

Ille aureis compedibus, ad fortunæ ludibrium, colligatus, in ſordidum vehiculum, pellibus undique contectum, & ab ignotis actum, imponitur. pecunia eius & ſupellex, quaſi iure belli diripitur. Perſæ, qui ſub Artabazo meruerant, Bessi promiſſis onerati, Bactrianis ſe coniungunt.

Alexander autem audito, Darivm ab Ecbatanis moviſſe, omiſſo itinere, quod in Mediam patebat, fugientem inſequi pergit. Et iam D. ſtadia curſu emenſus, in vicum, ubi regem ſuum vinxerat Bessvs, pervenerat; quùm Darivs aut deſtitutus à ſuis, aut oppreſſus, à transfugis nuntiatur. Et iam ulterius ad ccc ſtadia progreſſus, Bessvm haud ampliùs quam cc ſtadijs abeſſe, & Darivm vivere intelligit; ſi feſtinaret ſequi, exercitui hoſtili, qui nihil præcaveret, & incompoſitus procederet, ſuperventurum.

Iamque in conſpectum Barbarorum venerant Macedones, nequaquam futuri pares, ſi Besso tantùm fuiſſet animi ad prœlium, quantum ad parricidium fuerat. Numero namque & robore, præſtabant Barbari; & præterea refecti, cum fatigatis, certamen inituri erant. Sed nomen Alexandri, & virtutis fama, ***maximum utique in bello momentum***, pavidos in fugam convertit.

Bessvs & cæteri facinoris participes, vehiculum Darii aſſecuti, hortari eum cœperant, ut equo conſcenſo, & fugâ, hoſti ſeſe eriperet. Ille verò *Deos ultores* adeſſe teſtatus, & Alexandri fidem implorans; negat ſe parricidas velle comitari. Vndè irâ quoque accenſi tela in regem conijciunt, multiſque confoſſum vulneribus relinquunt. Iumenta quoque ipſa, ne longiùs proſequi poſſent, convulnerant; & ſervos duos, qui regem comitabantur, interficiunt.

Hoc edito facinore, ut veſtigia fugæ ſpargerent, Nabarzanes in Hyrcaniam; Bessvs in Bactra, cũ exiguo equitatu, contendebant.

Barbari ducibus deſtituti, quà quemque aut ſpes ducebat, aut pavor; diſſipati: III. fermè Mill. reſiſtentium occiſa ſunt. donec rex à cædibus abſtineri iuberet. & plures captivi, quam qui caperent, fuere.

Iumenta interim, quæ Darivm ſemivivum vehebant, nullo regente, deceſſerant viâ militari; & errore delati per IV. ſtadia, in quâdam valle conſtiterant, æſtuque ſimul & vulneribus fatigata.

Ad fontem, qui haud procul erat, fortè Polystratvs, Macedonum unus, ſiti maceratus, acceſſerat; & tela, deficientium iumentorum corporibus infixa conſpexerat; confoſſa ea potius, quam abacta, miratus. Quùm propiùs accedens, Darivm, in ſordido vehiculo, poſt vulnera adhuc ſpirantem, interprete captivo, cognovit: & poſtrema ab eo ad Alexandrvm perferenda, mandata accepit.

Agere ſe ALEXANDRO gratias pro beneficijs, in matrem, coniugem, liberoſq́; ſuos impenſis. quibus & vitam, & priſtini ſtatus reverentiam conceſſerit. *Sibi autem à cognatis atque amicis, quibus & regna & vitam dederit; illa omnia erepta eſſe. precari ſe, ut illi victori terrarum omnium imperium contingat. Vltionem ſceleris ergà ſe perpetrati*, vel exempli cauſa *ne negligeret*. In eam rem *unicum regiæ fidei pignus, dextram* ſe ferendam Alexandro *dare*. Poſthac porrectâ manu exſpiravit.

Quæ ubi Alexandro nuntiata ſunt, viſo demortui corpore, tàm indignam illo faſtigio mortem lacrymis proſecutus eſt. detractâque ſibi Chlamyde corpus illius contexit: & regio ornatum cultu ad matrem Sysigambin, patrio regióque more ſepeliendum, atque regijs maiorum ſuorum tumulis inferendum, tranſmiſit.

Hic Darij, & Imperij Perſici exitus. quorum ille VI. ann. regnarat. hoc, (NABARZANI apud Curt.) 230. ann. durarat.

Alij tribuunt 210. quòd CYRVS ann. 20. in patriâ regnaſſet, antè, quam captâ Babylone novam ſui imperij Æram ordiretur.

Quod & in ALEXANDRO ſervatum, qui ann. VI. in Macedonia regnárat ante, quàm novam ALEXANDREI imperij Æram inchoarent Græci.

A morte itaque DARII initium ducit prima CALLIPPI Cyziceni Periodus, complectens IV. Cyclos Lunæ, ſive ann. LXXVI. idque Hecatombæonis neomenia, Cancri III. & Iunij duodetricesimo. Complectebatur ann. ille XIX. Olympiadas.

ALEXANDER MONARCHA.

ALEXANDER à DARII morte, tripertito agmine in Hyrcaniam contendens; quò, eo in itinere, expeditior eſſet, ignem in ſarcinas ſuas coniecit; & reliquis, ut idem facerent, exemplum dedit.

In itinere NABARZANES, ille Darij Chiliarchâ, & BESSI ſocius; & PHRADAPHERNES Hyrcaniæ & Parthyenæ Satrapa, alijque: Et poſtquam Hyrcaniam attigit, peregrinorum militum (hi M. D. Græci fuiſſe dicuntur) dux, & Tapirorum præfectus AVTOPHRADATES; & ARTABAZVS, ſpectatâ in DARIVM fide nobilis, & PHILIPPI Patris olim hoſpes; cum liberis, & nobiliſſimis quibuſque Perſarum, ALEXANDRO ſe dediderunt.

Hinc in Mardos, (vel alios à prioribus; vel eoſdem iterùm rebellantis) profectus, eos ferarum inſtar, in ſuis ipſorum luſtris, indagine quâdam deprehenſos, ſubegit. Et in Zadracortâ, Hyrcaniæ metropoli, ob Taleſtrim, Amazonum reginam, ad XV. dies commoratus eſt.

Illa, regioni, Thermodontem inter & Phaſim ſitæ, imperaſſe; & cum CCC. Amazonibus in urbem adveniſſe fertur; tum videndi regis, tum liberûm ex eo procreandi cupidine.

Licet verius ſit, nullum eâ tempeſtate Amazonum ijs in locis imperium extitiſſe. ſed mulieres illas, ſive captivas, ſive deditias, fuiſſe quaſdam è Barbaris viragines, quæ veterum Amazonum habitum origineméque mentirentur.

Hinc Parthyenos & Arios ſibi adiungit. Sed horum Satrapa SATIBARZANES hoc tantum præproperâ deditione ſategiſſe viſus eſt, ut ALEXANDRO à ſe ulteriùs remoto, copias per otium maiores colligeret; & BESSO coniunctus, regem faciliùs oppugnaret.

Quo cognito ALEXANDER, quantumvis plurimum viæ emenſus, parte exercitûs in caſtris, cum CRATERO, relictâ, ipſe Arios adgreſſus, prius prævaricatorem, quàm copias idoneas colligere potuiſſet, XXX. dierum ſpatio oppreſſit. Et gentis caput, Arſacoanam, aliamque arcem locis abruptis munitiſſimam, expugnavit.

Dein Drangas, qui & Zaragæi, adortus, eorum Satrapam, BARSAENTEM, necis & ſceleris in DARIVM patrati conſcientiâ vecordem, in Indiam profugere coëgit: Eumque ab Indis correptum, & ſibi traditum meritâ pœna adfecit. Parthis domitis, præfectum, ex nobilibus Perſarum, Andragoram ſtatuiſſe dicitur: unde poſteà originem Parthorum reges habuerint.

ALEXANDRI LVXVS.

Hic verò rex palàm cupiditates ſuas ſolverat; & continentiam ac moderationem, quæ in altiſſimâ quâque fortunâ eminent bona, in ſuperbiam ac laſciviam verterat. Patrios mores, & diſciplinam Macedonum regum ſalubriter temperatam; civilemque habitum, velut leviora magnitudine ſuâ ducens, Perſicæ regiæ, par Deorum potentiæ, faſtigium æmulari cœpit; purpureo diademate & veſte Perſicâ. Pellicibus CCCLX. ſpadonum gregibus: Principibus etiam militum in peregrini luxûs imitamenta traductis.

Quæ quùm veteres PHILIPPI milites, rudis etiamdum natio, palàm averſarentur; ſæpius comparatæ in eius caput inſidiæ, ſeceſſio, & liberior inter mutuas querelas dolor, & viciſſim eius iræ & ſuſpiciones, aliaque his ſimilia, deinceps ſunt conſecuta. Et tum provectam eius felicitatem inopinata quædam, inteſtini facinoris calamitas pænè interrupit.

PERICVLVM ALEXANDRI A CONIVRATIONE.

DYMNVS, è Macedonibus unus, modicæ apud regem gratiâ; magnæ in regem & arcanæ coniurationis conſcius, rem cum exoleto, delicijs ſuis, cui nomen NICOMACHVS, communicarat.

Hic licet prius amatori fidem ſilentij iureiurando pollicitus eſſet; fratri tamen CEBALLINO negotium detulerat, ut rem totam regi aperiret.

Sed CEBALLINVS, quùm regis adeundi poteſtas non fieret; PHILOTÆ, Parmenionis Filio, qui erat quaſi magiſter equitum, & regi perfamiliaris, rem patefacit. Et is, ſive quòd & ipſe ſceleris conſcius; ſive per incuriam, ſibi commiſſa, regi non aperuit. Et ſub veſperam rogatus à CEBALLINO, an mandatum exſecutus foret; atque iterum poſtridie commonitus; negat ſibi id per alios cum rege ſermones licuiſſe. Sibi tamen curæ fore, reſpondet; neque ea tamen, quæ audierat, enuntiat.

CEBALLINVS itaque PHILOTAM, uti ſuſpicioni adfinem, non ultrà interpellandũ ratus, METRONI (al. Memnoni) armamentarij præfecto, quod

ſcelus in regis caput pararetur, indicat.

ALEXANDER ab eo certior factus, miſſis extemplò ad comprehendendum DYMNVM ſatellitibus, ex CEBALLINO ordine, quæ noſcenda erant, cuncta cognoſcit.

Iam diem tertium quidem eſſe, ex quo frater indicium ſibi detuliſſet: ſed eodem temporis momento, quo audiſſet, ad PHILOTAM, in regiam, decucurriſſe, & inſtitiſſe; ut eadem regi nuntiaret.

DYMNVS interea gladio à ſe grauiter vulneratus, & in regis conſpectum perductus; edito gemitu, collapſus eſt, & extinctus.

PHILOTAS deinde in regiam venire iuſſus, CEBALLINVM quidem, ſcorti ſermonem ad ſe detuliſſe falſus eſt: ſed iurgium, inter amatorem & exoletū, fortè exortum, tanti non duxiſſe, ut ad regem deferretur. Regem itaque orare, ut præteritam vitam potiùs, quàm culpam ſilentij, non facti ullius, intueretur.

Rex qui vel crederet contemnium magis ab illo, quam celatum indicium fuiſſe; vel altiùs in præſens iram ſuppremeret; dextram, reconciliatæ gratiæ pignus, ei obtulit.

Sed aduocato mox amicorum conſilio; & iiſdem, quæ antè ad regem detulerat, à CEBALLINO coràm & ordine repetitis; CRATERVS, regi in paucis carus; & eò PHILOTÆ, ob æmulationem dignitatis, aduerſus; odioque ſuo pietatis præferens ſpeciem; monet regē; ut latus à domeſticis hoſtibus muniat. Nec cæteri dubitabant, quin cōiurationis indicium ſuppreſſurus non fuiſſet, PHILOTAS, niſi auctor, aut particeps. Nunc verò præ conſcientiâ pariter atque ignominiâ, non ceſſaturum in poſterum, donec cogit ita perpetrârit. Proinde quæſtionem de eo, ut participes ſceleris indicare cogeretur, habendam decernunt.

Denuò itaque ille correptus, ſub equuleo ſiue, vera. ſiue ut tormentis grauioribus ſeſe eriperet, falſa, de ſuo etiam Patre confeſſus, cum cæteris à DYMNO notatis, & læſæ Maieſtatis conuictis, more maiorum, ſaxis obruitur.

His acceſſit, ALEXANDER Lynceſtes, qui tertium iam annum in vinculis cuſtodiebatur. PHILIPPI cædis anteà, cum Pauſaniâ, conſcius; & qui ALEXANDRVM quoque occidere voluiſſet.

Aberat interim PARMENIO, Mediæ præfectus, qui & regis theſauros (CLXXX. talentūm M.) Ecbatanis adſeruabat.

Mittitur itaque POLYDAMAS, PARMENIONI olim acceptiſſimus, cum duobus Arabibus. Fratribus illius, & horum coniugibus ac liberis, ceu quodam fidei vinculo, apud regem detentis.

Qui citatis itineribus, per deſerta ... loca, camelis vecti, litteras ad CLEANDRVM, ... prætorem: ad ... TALIM & MINIDEAM, Mediæ duces, perferrent.

A quibus, iuſſu regis, Parmenio per fraudem, & inter legendum, literas, à rege, & alteras ilij nomine datas, occiditur.

Milites interim, ſicut recentibus ſceleris veſtigijs, eos qui coniurati ... , iure adfectos ſuppliciis cenſuerant, ita poſtquam deſierant ... , ... diſſent; ira & inuidia in miſericordiam verti ... & ſeditioſæ voces ad regem referebantur.

Ille, & eos, qui PHILOTÆ & PARMENIONIS mortem conqueſtos eſſe: & quos litteris ad ... tos quiſque ſuos, in Macedoniam, de rege, & ingrata ſub eo militiâ, liberiùs ſcripſiſſe & expoſtulaſſe, compererat, ſeparandos à cætero exercitu ratus, in unam cohortem ſecreuit. & ſeorſum, ignominiæ cauſſa, tendere iuſſit. ducemque his Leonidam dedit. Quod conſilium, forſitan temerarium (fortiſſimos quippe Iuuenes hac contumelia in ſe irritârat) ſicut omnia alia, felicitas regis excepit, & bene vertit. Nihil illis ad bella promtius fuit; in quibus & virtus, ignominiæ demendæ cupidine incitaretur: & proditionis ſuſpicio, fortioribus factis, quæ in paucis & extraordinarijs latere non poterant; facile dilueretur.

3625. | 325.

ALEXANDER itaque, ut exercitûs, otio laſciuientis, vitia negotio diſcuteret; rebus in Ariene compoſitis, iter pronuntiari iubet in Arimaſpos, (qui & Agriaſpæ.) Quos iam tunc mutato nomine Euergetas appellabant; ex quo CYRVM, in Scythiam cum exercitu tendentem, frigore victûque penuriâ adfectum, tectis & commeatibus, abundè iuuerant. Cuius beneficentiæ & fidei memoriâ, nō modò apud conſecutos Perſarum reges; ſed & apud ALEXANDRVM, ipſi non indigni maiorum gloriâ, & nihil barbaræ feritatis præſerre viſi; omnem à tributis immunitatem ſunt adepti.

Eamdem ALEXANDRI liberalitatem, in gratijs referendis finitimi Gedroſij, ob parem mutuamque in exteros beneficentiam ſunt experti.

Rex miſſo in Satibarzanem, qui ad Beſſum defecerat; & cum equitum manu in Arieos irruens, ad rebellionem iterum incitabat; Carano, cum VI. Pedit. Millib. & DC. equitibus; Arachoſios (quorum regio ad Ponticum mare, Curt. (Veriùs, ad Sinum Perſicum, & Indum) pertinebat) ſubegit. Ibique exercitum, qui ſub Parmenione fuerat (VI. Macedonum Mil. cum CC. Nobilibus, & V. Græcor. Mil.) robur haud dubiè regiæ militiæ, occupauit.

Hinc Paropanniſadas, agreſte hominum genus, & inter Barbaros maximè inconditum, quorum ingenia locorum quoque aſperitas duraret; adortus eſt.

Hi montis cognominis, (qui totam Aſiam quaſi perpetuo premens iugo, alia alibi ſortitur nomina; & à quibuſdam Caucaſus ubivis vocatur) incolæ, gelidum Septemtrionis axem, magnâ ex parte, ſpectant. (Veriùs tamen eſt, frigoris iſtam vehementiam non Septemtrioni vicino, ſed montium altitudini, tribui. Bactrianis, ad occaſum, ſunt coniuncti; ſed Meridiana regio ad Indicum Mare vergit.

Hic militi non niſi cum niue, glacie, & frigore, maximè penetrabili, certamen fuit. Incolæ, qui

numquam

nunquam in terris ſuis, tàm inacceſſis, advenam viderant; quum armatos repentè conſpicerent, metu exanimati, quidquid in tugurijs erat ultro adferebant, Corporum ſalutem deprecantes.

Quùm verò ad cultiora perventum eſſet; & exercitus largiore commeatu recreatus; in Caucaſum montem tandem proceſſum eſt. Iſque XVII. dierum ſpatio ſuperatus; & condendæ in eius radicibus urbi ſedes electa eſt, quam ALEXANDRIAM dixére; & VII. Mill. ſeniorum Macedonum, alijque milites, quorum opera deſita, inſedérunt.

BESSVS intereà, licet ALEXANDRI celeritate perterritus, parto tamen per ſcelus regno ſuperbus, & inter vina vix potens mentis, inter ſuos iactabat; *Socordiâ Darij creviſſe Macedones famam:* cui in anguſtiſſimis Ciliciæ faucibus ille occurriſſet: quùm retrocedendo, incautum, & exiguo militum numero ſtipatum, in loca naturæ ſitu invia, ſine ullâ fugæ, nedum reſiſtendi, ſpe, pertrahere potuiſſet.

Sibi placere, in Sogdianos recedere. *Oxum amnem, velut murum, hoſti eſſe obiecturum*, dum ex finitimis gentibus, Chorasmiorum, Daharum, Sacarum & Indorum; & à Tanai Scytharum, auxilia concurrant.

IIX. Bactrianorum M. habebat armata BESSVS; qui poſtquam adventare ALEXANDRVM compertum eſt, in ſuos quiſque vicos dilapſi, ducem & regem deſeruérunt. Ipſe cum fidâ clientum manu, Oxum amnem tranſmittit; & exuſtis, quibus uſus erat, navibus, novas copias in Sogdianis contrahebat.

ALEXANDER verò Caucaſo, uti diximus, tranſito, cum ſ[illegible]mmâ rerum neceſſariarum, olei, vini, frumenti penuriâ, conflictatus, herbis & piſcibus & carne d[illegible]mum veterinâ, donec in Bactrianos perveni[illegible]etur, [illegible]uſtentare exercitum coactus eſt.

Ba[illegible]triana autem, præſide ſive rege deſtituta, ul[illegible] ALEXANDRO ſeſe dedidit: licet Bactriani equites XXX. Mil. explérent. & præſens Macedonibus terror adferretur; Scythas, qui ultrà Tanaim amnem colunt, adventare, BESSO opem ferenteis.

Regi præterea ad Bactra, regionis caput, (quam urbem [illegible]b monte Paropaniſo ſitam, Bactros, amnis c[illegible]gnominis, præterfluit) ſtativa habenti nuntiata Laconum & Peloponneſiorum defectio.

Sed iàm illi ab Antipatro victi erant.

Verum eodem tempore lætior accepit, quæ CORANVS, in Ariorum gente, contrà SATIBARZANEM transfugam, qu[illegible]m EVGYIVS ſingulari certamine congreſſus, confoderat: & duce amiſſo, Barbari arma victori tradiderant) feliciter fortiterque geſſiſſet.

Rex agris Bactrianorum peragratis; & arenarum ſyrtibus exanclatis; in Suſitanorum deſerta incidit. in quibus, per CD. ſtadia, ne modicus quidem hum[illegible] ex[illegible]iſtit. Arenas vapor æſtivi ſolis accendit. quæ ubi flagrari cœpérunt, haud ſecus quàm [illegible]ntinenti incendio cuncta torrentur. Caligo deinde, immodico terræ fervore excitata, aerem lucemque tegit. camporumque non alia, qu[illegible]m vaſti & profundi æquoris, ſpecies eſt.

Nocturnum iter tolerabile videbatur; quia rore & matutino frigore corpora levabantur. Cæterùm cùm ipſa luce æſtus oritur, omnemque naturalem abſorbet humorem; ſiccitate ora viſceraque penitùs uruntur. Quæ res eò admirabilior, quòd ea loca, quàm Paropaniſus ipſe, Boreæ ſiut viciniora.

Primum itaque in militibus animi, ob æſtū ſitimque intolerabilem, & aquarum penuriam; deinde corpora defecerant; quùm ad flumen Oxum primâ ferè veſperâ, rex cum primo agmine & expeditis, pervenit. & hi maturè cibo ac potione firmati, ijs qui ægrè ſequebantur, utres aquâ impletos an[illegible]tulérunt. Sed qui intemperantiùs hauſerant, interclusſo ſpiritu exſtincti ſunt. multoque maior horum numerus fuit, quàm ullo prælio deſiderati.

Nec poſtero die, lætior rex erat. quia nec navigia habebat; nec in ſolo, circumquaque amnem, nudo, & materiæ ſterili, pons erigi poterat.

Conſilium itaque, quod unum neceſſitas ſubiecerat, init. Et tum pelles tentoriorum; tum utres quamplurimos, ſtramentis infertos, inter ſe committit: quibus incubantes amnem tranſnavére. ut ſexto demum die exercitus totus in ulteriorem ripam impunè expoſitus ſit.

Iamque ad perſequendum BESSVM ſtatuerat proſequi; cum SPITAMENES, adſcitis in ſocietatem præclari facinoris, DATAPHERNE & CATENE, quos inter amicos BESSVS præcipuo honore coluerat; partim metu, partim promerendæ gratiæ cupidine, (cui vindicta Darij, ceu ſpecioſus titulus, prætexetur,) BESSVM, direpto ex capite regni inſigni, laceratàque veſte, quam ſpolium occiſi regis induerat; vinctum, & nudum ad ALEXANDRVM, qui ad Tanaim amnem (alium ab Europæo,) iam proceſſerat; perduxére.

Ille OXYATRI, Darij fratri, quem inter corporis cuſtodes tum habebat, eum tradidit: ut cruci adfixum, auribus naribuſque mutilatis, Barbari ſagittis configerent: eoque loco, in quo Darium ipſe occiderat, necarent.

Haud procul hinc Branchidæ, exigui opidi incolæ, qui Miletum Xerxi olim prodiderant; & Templū Didymæum, in gratiam eius, violárant: Eoq; tranſlati longinquâ ſede conſtiterant; magno cū gaudio regem exceperе, urbem ſeq; dedentes. Ille pietatis ſpecie, veterem ulturus iniuriam, Branchidas illos, Mileſiorum, qui apud ipſum militabant, aliorumq; Macedonum, ſævitiæ libidinique exponit. Incolę, promiſcuis cædibus; urbis mœnia, ruinis funditùs exſcinduntur. *Sic culpam maiorum poſteri luére.*

Sed nec Macedones impunè tulerunt. Dum enim ad pabulum petendum egreſſi liberiùs palantur; à Barbaris, qui proximos montes ad XX. M. inſidebant, oppreſſi ſunt; & plures capti quàm occiſi. Et ipſe rex, dum inter promtiſsimos dimicat; ſagitta ictus eſt; quę in medio crure fixa reliquerat ſpiculum. Illi nihilo minus poſtero die legatos ad regem miſére; & veluti virtute illius ſuperati, in fidem ſe, gentemq; ſuam dedidére. Sed niſi captivis receptis, in deditionem accepti.

Caſtris, indè motis, quarto die ad Maracanda, urbem, cuiùs murus, LXX. ſtadia complectebatur; perventum: præſidioque ibi relicto, proximos vicos de[illegible]opulatos eſt.

Et Legatos Scytharum, qui Abij dicti, & inter Aſiaticos iuſtiſſimi: quique, ex quo CYRVS deceſſerat,

deceſſerat, liberi, tum imperata facturi eſſe, & niſi laceſſerentur, ab armis abſtenturi, viderentur; benignè eſt adlocutus.

Sogdiani nihilo minus VII. equitum Millib. freti, iam ad defectionem inclinabant; & SPITAMENES, cum CATENE, qui BESSO tradito magna à rege dona acceperant; Bactrianos, vanis de ALEXANDRI ſævitiâ rumoribus, & pœnæ univerſæ impendentis metu, ad arma concitabant.

ALEXANDER transfugarum defectione compertâ, ut eam maturè compeſceret; CRATERO negotium dat, Cyropoleos, Vrbis à Cyro conditæ, obſidendæ. ipſe Gazam, eâdem in regione, coronâ capit. Signoque, ut puberes interficerentur, dato, reliqui in prædam ceſſere victoris.

Memaceni, gens valida, & utrimque interiecta, quòd equites præmiſſos, & clementiæ regiæ, ſi ſe dederent, ſponſores, hoſpitaliter quidem acceptos, ſed epulis ſomnoque graveis, intempeſtâ nocte adorti interfeciſſent, urbe captâ, & per delectos Macedones, haud iniuriâ infeſtos, direptâ, graviſſimè mulctati ſunt.

Cyropolis verò, longè cæteris, & murorum altitudine, & fluminis profunditate munitior, quam prætereà XIIX. armatorum Mill. tutarentur; poſt crebras oppugnantium cædes, & ultimum pœnè ipſius regis ex vulnere periculum; mœnibus cuniculo ſuffoſſis, & alveo fluminis ſiccato, capta, & dirui iuſſa eſt.

SPITAMENES transfuga, præſidium Macedonum ex Maracandis deiecerat, ſeque eius muris incluſerat. neque opidani prohibere poterant. Adversùs hunc MENEDEMVS, cum III. Peditum Mill. & DCC. equitibus, à rege ſubmiſſus eſt; dum ipſe interim ad ripam Tanais, (qui revera Orxantes, al. Oxyartes, eſt) urbem LX. ſtadiorum ambitu, quantum ibidem ſoli occupaverat caſtris; condidit, & muro circumdedit. quam de ſuo nomine ALEXANDRIAM appellari iuſſit. Opus tantâ celeritate perfectum, ut XVII. die, quàm munimenta excitata erant, tecta quoque urbis abſolverentur. Incolæ novæ urbi dati, captivi; pretio dominis reſtituto.

Hanc urbis condendæ ſedem, ceu clauſtrū quoddam perdomitis gentibus, & quas deinde adire decreverat, opponendum; multo-antea præceperat, & delegerat.

Rex Scytharum (cuius tum ultrà Orxantem (quem milites ALEXANDRI Tanaim vanè indigetabant) longè lateque imperium erat) ratus novam urbem ſuis impoſitam eſſe cervicibus; fratrem, CARTHASIM nomine, cum magnâ equitum manu, miſit, qui eam dirueret; & Macedonum copias procul amne ſubmoveret.

ALEXANDER, morbo, ex cervicis ictæ dolore; & ancipiti, hinc Bactrianæ defectionis, inde Scythicæ inſultationis periculo implicitus; non modò agitaus inter amicos conſilijs; ſed ex ſuperſtitione etiam, per ARISTANDRVM vatem, cui credulitatem ſuam addixerat; ſacrificijs, rerum eventum exploravit. Et quum illi regem à præcipiti tranandi amnis, in tantâ hoſtium ad ripas propinquitate, propoſito deterrerent; hic modò triſtia exta, modò lætiora & prioribus longè diverſa, ſignificâret. Conſultanti poſtremùm; *Quonam modo flumen tranſiret*; ea aliundè nuntiata ſunt, quibus continuæ ipſius rerum felicitati, quamdam labem impoſitam eſſe ſenſit.

MENEDEMVS, ut ſuprà dictum eſt, ad obſidendum Maracandis SPITAMENEM miſſus, ab ipſo deſertore, qui urbis muris includi caverat, in inſidias pertractus; & unà cum HYPSIDE, memorabili pugnâ editâ, cæſus eſt. Et cæteros, qui cædi ſupererant, & tumulum paullò editiorem ceperant; SPITAMENES ipſe fame in deditionem ſubacturus obſedit. Eo prœlio II. Peditum M. & CCC. equites cecidere. Eamque cladem rex ſolerti conſilio ad tempus texit.

Quumque ille nihilo minus in amnis ad Scythas tranandi propoſito perſiſteret; & ratibus equitem Phalangemque tranſportaturum eſſe pronuntiâſſet; & ſuper utres, eos qui leviter armati eſſent, nâre iuſſiſſet; tantâ alacritate rates iunctæ ſunt, ut in triduum ad XII. Mill. effectæ ſint.

Iamque omnibus ad tranſeundum aptatis, Legati Scytharum ad eum cum mandatis in caſtra advenérunt. Qui cum illi *fortunæ in rebus humanis varietatem* ob oculos propoſuiſſent; & ipſis, bonis amicis, ſi bello non laceſſantur, uti poſſe declaraſſent. *Quod inter pares, qui nondum inter ſe virium periculum fecerint, amicitia, ſit firmiſſima: & qui victi ſint ſemel, ſolide conſtanterq; amici eſſe non poſſint.*

Et rex contrà, cum fortunâ ſuâ, cui confidat; tum conſilijs eorum, nequid temerè faciat, uſurum eſſe reſpondiſſet; ijs à ſe dimiſſis, in præparatas rates exercitum imponit. Et ipſe cum delectis primus ratem ſolvit, & in ripam dirigi iuſſit. Eique Scythæ, ripæ ulteriori præſidentes, admotos equitum ordines, ne rates adpulſati terræ poſſent, oppoſuere.

Hic in magnâ navigantium, obliquo flumine impulſorum, perturbatione; tormenta, quibus in confertos, temereque ſe offerenteis, tela eminus, nec fruſtrà excutiebantur, ſaluti fuere. quantumvis Barbari ingentem viciſsim ſagittarum vim ratibus offunderent, & ſcuta perforarent.

At poſtquam ratibus iam terræ applicatis, acies Clypeata, quæ eâtenus, ad evitandos ſagittarum ictus, in genua ſubſidere erat iuſſa, conſurgeret; & haſtas certo ictu emitteret; territis mox, & recipientibus hoſtium equis, alacres mutuâ adhortatione in terram deſiliére; pedemque acriter inferre cæpérunt. Equitum deinde turmæ, perfregére Barbarorum aciem, Omneſque hi effuſis habenis confeſtim fugam capeſſiverunt. quorum tergis rex, & deinde alij, vel ultrà LIBERI Patris terminos, aſſiduè cædendo in ſeram noctem inhæſérunt.

Hæc expeditio, deficientem magnâ ex parte Aſiam, famâ tàm opportunæ victoriæ domuit, aut in officio fideque continuit, Scythis enim fractis, quos invictos eſſe crediderant; *qua gens Macedonum armis par fore* ſperaretur? Itaque & Sacæ miſere legatos, qui gentem imperata facturam pollicerentur: quos regis non virtus magis, quàm clementia in devictos Scythas, exciverat. Is namque captivos omneis ſine pretio dimiſerat; fidem facturus, ſibi cum ferociſsimis gentium, de fortitudine & gloriâ, non de irâ fuiſſe certamen.

Benignè

Benignè itaque legatos excepit, & cum ſpe amicitiæ dimiſit.

Ipſe, CRATERO cum maiore exercitûs parte, modicis itineribus ſequi iuſſo, ad Maracanda urbem pervenit. Sed inde SPITAMENES, cognito eius adventu, Bactra perfugerat.

Vbi pòſt longinquum itineris, & quatridui ſpatium, in eum locum perventum eſt, in quo MENEDEMO duce, bis Mille Pedites, & tercentum equites amiſerat; eorum oſſa legi, & contegi tumulo, & inferias more patrio fieri iuſſit.

Poſtquam verò cum Phalange CRATERVS acceſſit; copijs diviſis, eorum, qui rebellarant, agros flammis vaſtari, & puberes interfici imperavit. ut iſtiuſmodi ſtrage Macedonum cæſorum Manibus parentaret.

Ex captivis Sogdianorum, XXX. nobiliſſimi, eximio corporum robore, ad eum perducti, eiuſque iuſſu ad ſupplicium trahendi; carmen, lætantium more, canere, & tripudijs quoddam animi gaudium oſtentare cœperunt. Cauſam rogati; Quòd à tanto rege, omnium gentium victore, occidendi, maioribus ſuis redderentur; mortem honeſtam carminibus ſui moris, lætitiâque celebrare ſe reſponderant.

Siquis ipſos beneficio, quàm iniuriâ, experiri maluiſſet; certaturos fuiſſe, ne vincerentur officio.

Numquam ſe inimicos regi; ſed bello laceſſitos, apertè hoſteis fuiſſe.

Quumque ex ijs rex quæreret; Quo pignore fidem ei, cuius beneficio victuri eſſent, obligare promitterent? *Vitam, quam acciperent, pignori futuram* eſſe, dixérunt: reddituros, quandoque repetiiſſet.

Neque illi promiſſum fefellérunt. Qui namque remiſsi domos ierant; in fide continuére populareis. Et IV. ex ijs, inter corporis regij cuſtodes, recenti, nulli Macedonum in regem caritate ceſſérunt.

Rex indè Bactra pervenit; & BESSVM adhuc captivum, Ecbatana perducendum curavit, ubi DARIO, à ſe cæſo, pœnas capite perſolveret.

Hinc exercitu, ſupplementis militum, tum ex Europâ, tum ex Aſiâ citeriore, ſubmiſsis, (erant XXI. tàm equitum, quam peditum Mill. & D.) immensùm aucto; & interfectis paſsim defectionis, & conſternationis auctoribus, IV. die ad flumen Oxum proceſsit.

Eodemque, & deinde Ocho altero ſuperatis, ad urbem Marginiā pervénit. Et circà eam VI. Opidis condendis ſedem elegit. Ex quibus duo ad Meridiem; IV. ad Orientem verſa, & in editis collibus ſita, modicis inter ſe ſpatijs diſtarent: ut propior mutui auxilij copia; & domitarū gentium freni eſſent;

3626. | ——— | 324.

Iam cætera pacárat; quùm ab ARIMAZE Sogdiano Petram quamdam, cum XXX. armatorum Mill. & alimentis anté, vel in biennium, congeſtis, obtineri intelligit.

Petra ea in altitudinem XXX. eminebat ſtadijs; & circuitu CL. complectebatur. Aquæ è fontibus collatæ, per prona montis flumen emittebant. Rex ſpectatâ iam loci difficultate prius quam fortunam obſidionis experiretur; miſit COPHEN, ARTABAZI F. qui Barbaris ſuaderet, ut rupem, ſecum, dederent: neque regem, maiora molientem, in unius rupis obſidione herére cogerent.

Illi ſuperbè reſpondent: &, An ALEXANDER, *cum ſuis, volare poſſit*; interrogant. Quæ nuntiata regi ſic accendere animum, ut CCC. ex toto exercitu iuvenes pernicitate pariter & animi robore præſtanteis, ſelegerit. & non laudum modò aculeis, ſed & præmiorum magnitudine incitárit, ad verticem montis ſcandum. Illi, amiſsis tantùm, in adſcenſu, XXXII. per aſperrima eniſi, & omnia rimati, cuneis, paxillis, funibus, alter alteris opem ferentes, Petræ faſtigiū ſuperárunt: & haſtis, quod è re erat, ſignum, candida vela, impoſuerunt. Quo conſpecto, rex, fecialem rurſus ad rupices miſit, qui ubi alatos proſpicerent, commonentem.

Quem illi quum priùs irriſiſſent, & mox oſtentatis à tergo, qui in cacumen, quaſi pinnis uſi, evaſerant militibus; & ſublato à fronte atque è caſtris Macedonum totius exercitus clamore, iamtum abeuntem revocáſſent; XXX. cum eo Principes mittere, qui Petram tradant, & ut incolumibus abire liceat, paciſcantur.

Quumque rex ARIMAZIS, & ſaniorum ſuperbiæ infenſus, ullam ſe deditionis conditionem accepturum negaſſet; ARIMAZES, cum quibuſque gentis ſuæ nobiliſsimis, in caſtra deſcendit: eoſque omneis rex ſub ipſis radicibus Petræ, crucibus iuſsit adfigi. Et multitudo dedititiorum, novarum, quas dixi, urbium incolis, cum pecuniâ captâ, dono data eſt.

His ita geſtis, Barbarorum quidam, armis ſubacti; plures, antè certamen, imperata fecérunt. & hiſce, eorum, qui defectionem perſeverabant, urbeis vacuas, agroſque adſignari iuſsit.

ARTINAM ab exſulibus Bactrianis, & equitibus Maſſagetis, in inſidias pertractum, & cum CCC. equitibus, cæſum, ultus eſt CRATERVS, Dahis Mill. oppreſſis. quorum clade totius regionis finita defectio.

Poſtquam Rex Maracanda redijt; ibi Legati, à Scythis, qui ſupra Boſporum colunt; & à Maſſagetis Dahiſque, qui regionum confinio adiuncti ſunt; imperata facturos polliciti, & mutuas per connubia adfinitates pacti; utrique à rege benignè auditi ſunt.

In Bazariam quùm veniſſet, regionem nobilium ferarum gregibus opulentam; & in ſaltum, muris cinctum, ingreſſus, feras agitari iuſsiſſet; ipſe Leone occiſo, & IV. ferarum Mill. deiectis, cum toto exercitu ibidem eſt epulatus.

Maracandis, & finitimæ Sogdianorum regioni, CLITVM, Dropidæ Macedonis F. & HELLANICES, nutricis ſuæ fratrem, veterem PHILIPPI militem, & multis bellicis operibus clarum, præfecerat.

Forte accidit, ut anniverſarium ſacrificium LIBERO Patri, & ſtato tempore, non redderet; ſed DIOSCVROS ſolenni convivio celebraret.

braret. In quo cum multo incaluiſſet mer , immodicus ſui æſtimator, non modo ſua tacta in maius extollere, ſed & PHILIPPI Patris res geſtas deprimere, aut eorum maximam partem, ac præcipuam ex iis gloriam, ſibi ipſe adrogare cæpit.

Ibi Clytus ne ipſe quidem ſatis ſobrius, non modò PHILIPPVM, ſub quo diutiùs militâſſet, tueri; ſed & ALEXANDRO multa, & in cæteris, PARMENIONIS mortem, & Iovem Patrem, exprobrare. nec finem orto procaciter ſermoni, (licet rex dolorem premeret, & convivio eum excedere tantùm iuberet,) imponere. Donec ALEXANDER iræ, animiq; impotens, è lecto repentè proſiluit; & raptâ ex armigeri, ſeu vigilis, manibus lanceâ, CLYTI, qui ultimus è regiæ veſtibulo, cæteris qui una cœnaverant, elapſis, exire contendebat, latus transfixit: & ad PHILIPPVM & PARMENIONEM portò ire iuſſit.

At poſtquam ira mente deceſſerat, & tam ebrietate diſcuſsâ, magnitudinem facinoris perſpexit; propè abtuit. quin pœnitentiâ in deſperationem abreptus, vel eâdem lanceâ, in ſemet retorta; vel obſtinato ad moriendum animo, & ad quatriduum ieiunio ſibi vitam ripuerit.

Tandem ſuperſtitione (cædis, ſcilicet ob ſacra LIBERI intermiſſa, interpulas, manifeſtâ Dei irâ, commiſſæ excuſatione & Macedonum, (qui ſute interfectum CLYTVM, & tantum-non ſepulturâ indignum decreviſſent adulatione, eluſus eſt dolor. Et x. diebus, maximè ad confirmandum pudorem, apud Maracanda conſumtis; & provinciâ AMYNTÆ traditâ, ipſe in Xenippa, confinem Scythiæ regionem, pervenit, Bactrianorum exſulum receptaculum.

Sed hi, rege adventante, pulſi ab incolis, & ad bis Mille & ducentos equites, congregati, AMYNTAM, ALEXANDRI prætorem, ex improviſo adorti ſunt: & ancipiti in u prœlio, ad extremum, DCC. ſuorum amiſſis, & CCC. captis, cæſi, aut in fugam fuſi; veniam tamen, poſt alteram etiam defectionem, impetrârunt.

His in fidem acceptis, in regionem, quam Naura appellant, rex cum toto exercitu venit. Cuius Satrapa SISIMITRES, præter alias regionis fauceis, Rupem quamdam, valido munimento ſepſerat. Cuius alti ido xx. ſtadiis eminebat; & ambitu circiter LX. complectebatur.

Sed Barbaros, ob excitatam ex cæſis arboribus, & ſaxis, molem, ſubito metu pavidos, rex ad deditionem compulit. Et inpenum SISIMITHRI reſtituit; licet ater eius, eademque coniux, moriturum ſe antè denuntiaſſet quàm in ullius veniret poteſtatem. Duos tantum filios, ex ſuâ matre genitos, tradi, & ſecum militaturos ſequi iuſſit.

Dahas deinde ſtatuerat petere, ubi SPITAMENEM illum, bis perduellem eſſe cognoverat. Is Vxorem, cuius in mo ito amore flagrabat, in omne diſcrimen comitem habebat. Quæ fugæ & exſilii pertæſa, maritum admotis liberis, monet, ut ALEXANDRI clementiam, quàm iram, experiri malit.

Ille ſe prodi ab eâ, quæ formæ fiduciâ quamprimùm ALEXANDRO dedi cuperet; non moneri, ratus, ſtricto acinace abire è conſpectu iubet. Sed eam continuò, uti erat uxorius, futuram de cæteris in viri poteſtate, & caſus quem fortuna con, ruſticiter, ſociam, revocavit. Ipſa, cio n u, vino & ſomno ſ pitum iacentem ſque adgreſſa, caput eius abſciſſum, ſervo facinoris conſcio tradit, & eodem comitante, in Macedonum aſtra ad ALEXANDRVM perfert.

Ille ut meritum in ſemet Ingens, credebat, transfugæ & proditoris nec ita crimenum adeò in coniuge, communium liberorum parente, facinus averſabatur. Et quùm gratiam meriti, ſceleris atrocitas vinceret, procul eam à caſtris arceri imperat. *ne tam Barbaræ licentia exemplar in Græcorum mores & mitia ingenia transferretur.* Dahæ, SPITAMENIS cæde comperta, DATAPHERNEM defectionis eius participem, vinctum ALEXANDRO, ſeque dediderunt.

His curis rex liberatus, ad vindicandas eorum iniurias, quibus à prætoribus ſuis avarè & ſuperbè paſſim imperari cognoverat, animum convertit; & deiectis, qui peccârant, lectiores & moderatiores provinciis præfectos dedit.

Moto deinde poſt tertium menſem ex hibernis exercitu, in regionem, quæ Gabaza appellatur, profectus eſt. Quo in itinere inſolitis tempeſtatibus, cœli fragore & fulguribus, imbribus, grandine miſtis, & intolerabili aeris rigore, adflictus exercitus, rege uno tanti mali patiente Mille militum & lixarum deſideravit, quos peſtis illa conſumſerat.

SYSIMETRES ille, cui rex provinciæ in Nauris imperium reſtituerat, gratiam relaturus, cognitâ exercitus calamitate, multa iumenta & bis mille camelos, coctis cibariis oneratos, in caſtra adduxit. quæ diſtributa pariter militem, & damno, & fame, liberavêrunt. Rex viciſſim totam Sacarum ditionem depopulatus, XXX. Pecorum M. ex prædâ, Satrapæ dono reddidit.

Quumque indè in regionem perveniſſet, cui OXYATRES (al. Cohortanus) nobilis Satrapes præerat; ſeque regis poteſtati fideique mox permiſerat; filiam eius ROXANEN, eximiâ corporis ſpecie, in convivium, cum aliis virginibus, introductam, matrimonio ſibi adiunxit. *Socero, inter vinum & epulas, ex deditis electo; è captivâ geniturus, qui victoribus imperaret.* Itâ rex, qui uxorem DARII antè, eiuſque filias, formâ pulcerrimas, haud alio animo, quàm parentis, adſpexerat; nunc in virgunculæ, longè ignobilioris, amorem effuſus, *Inter obſequia fortunæ, contra quam, non ſatis cauta umquam mortalitas eſt*; minus ſuis iam cupiditatibus imperabat.

Cæterùm Indiam, & inde extremum Oceanum petiturus, ne quid à tergo, quod deſtinata impedire poſſet, relinqueretur; XXX Millia. Iuniorum ex omnibus provinciis legi iuſſit, & ad ſe armata perduci. *Obſides ſimul futuras & milites.* CRATARVM autem, ad perſequendos HAVSTANEM & CATHENEM, in Bactris adhuc rebellanteis, miſit. Ex quibus HAVSTANES captus eſt; CATHENES in prœlio occiſus.

Regio quoq;, quæ Bubaceene dicta, à Polyſperconte, ſub idem tempus, in deditionem redacta eſt.

Omnibus

O[illegible] nobilitis, cogitationes in bel[illegible] cxx. armatorum m. erant, qui regem ad [illegible] sequebantur; armis ad luxum magis, quam ad magnificentiam; ut cum Indis certaren[illegible], exornati.

DIVINITATIS IN ALEXANDRO AMBITIO.

Sed omnibus ita præparatis, quod olim pravâ mente conceperat tunc eſſe maturum; quonam modo cæleſteis honores uſurparet, cœpit agitare. IOVIS FILIVM non dici tantùm ſe, ſed etiam credi volebat: & more Perſarum, à Macedonibus, *proſtratis humi corporibus, ſalutari.*

Nec deerant talia concupiſcenti, pernicioſi ex Græcis adulatores, qui profeſſionem honeſtarum artium malis corruperant moribus.

AGIS quidam Argivus, peſſimus, poſt CHOERILVM, carminum conditor; & ex Siciliâ CLEON, cæteraque urbium ſuarum purgamenta. *Cælum regi ſuo aperiebant.* HERCVLEM [illegible], & *patrem Liberum*, & cum POLLVCE CASTOREM, *novo Numini ceſſuros eſſe*, iactabant.

CALLISTHENES contrà (cuius viri gravitas, & promta libertas iampridem regi erat inviſa; quaſi ſolus Macedonas, paratos ad tale adorationis obſequium, moraretur) acerrimum patrij moris, & publicæ libertatis vindicem ſeſe ferebat. Regi verò iræ, in CALLISTHENIS contumaciam explendæ, matura obvenit occaſio.

ALTERVM ALEXANDRI PERICVLVM A CONIVRATIONE.

Mos erat principibus Macedonum, adultos liberos regibus tradere, ad munia, haud multum ſervilibus miniſterijs abhorrentia. qui inter cætera, ſervatis nocturnis vicibus, proximi foribus eius ædis, in quâ rex acquieſcebat, ſoliti erant excubare. Et honor iiſdem præcipuus, ſedentibus cum rege veſci: neque, præter [illegible]um, à quoquam verberibus caſtigari.

Ex hâc cohorte HERMOLAVS, SOSIPPI F. quùm, inter venandum, aprum telo occupâſſet, quem rex ferire deſtinaverat; iuſſu eius verberibus adfectus [illegible]. Hanc ignominiam SOSTRATVS, collega & æqualis, [illegible] eius ardens, haud minùs ægrè, quàm læſus ipſe, accepit.

Hi ergo [illegible] inter ſe occidendi regis conſilio, ſeptem alios in ſocietatem ſceleris adſcivêrunt. tantâ [illegible] pertinaciâ, ut, dum rei exſequendæ occaſionem exſpectarent, in permutationis ſtationum vicibus cæteroque adparatu, XXXII. dies abſumti ſint. Quumque iam nox adeſſet, quâ coniurati ſimul excubare debebant; & ad fores ædis eius, in quâ rex fortè veſcebatur, adſtarent; facinori ipſorum obſtitit convivium, fanaticæ mulieris monitu, in lucê extractum. Quippe alios in ſtationem oportebat poſtridie, & primâ luce, ſuccedere. ipſorum poſt VII. demum dies, reditura vice.

Interea dum cæteri proximam ſtationis ſuæ noctem pertinaciter & mutuâ fide exſpectant EPIMENES, unus ex coniuratis, ſive comitate regis, (qui coniuratis, quòd traditâ etiam alijs vice, excubare tamen [illegible] ſed ſpe in facinus pertinaci) eâ nocte perſeverâſſent; L. ſingulis ſeſtertia [illegible] hoc eſt, Quingenos Daricos; dederat. Sive quia Deos cœptis obſtare credebat; propriône metu, an ſceleris conſcientiâ inductus, fratri ſuo EVRYLOCHO, quem antea expertem eſſe conſilij voluerat; quid pararetur, aperuit.

EVRYLOCHVS, fratrem manu prehenſum, ad regem, mero adhuc & ſomno ſopitum, apertis per excubitores foribus, & lumine illato, in cubiculum perducit. eique cuncta ordine, & conſciorum nomina EPIMENES expoſuit. Ille, condonatâ EPIMENI veniâ, fratrem EVRYLOCHVM L. talentis donavit.

Sceleris autem auctores, & inter eos CALLISTHENEM (quem tamen, non ut participem facinoris nominatum eſſe conſtabat; ſed ſolitum puerorum ſermonibus, regem criminantium, faciles aureis præbere;) vinctos in poſterum diem adſervari iuſſit.

Coniurati, præter CALLISTHENEM, in concilium introducti, quæ agitaverant, ſine cunctatione ſunt confeſſi. & mox damnati, traditique hominibus, qui ex eadem erant cohorte. Hos illi, ut fidem ſuam ſævitiâ regi adprobarent, excruciatos necavêrunt.

CALLISTHENES quoque antè tortus, interijt. initi in caput regis conſilij innoxius; ſed haud quamquam aulæ, & adſentantium accommodatus ingenio. Nullius itaque cædes maiorem apud Græcos regi excitavit invidiam; quàm quòd virum, optimis moribus artibuſque præditum, (ARISTOTELIS ex ſorore nepotem) non tantùm occiderit; ſed etiam. & indictâ quidem cauſſâ, torſerit. Hanc *crudelitatem ſera regis pœnitentia eſt conſecuta.*

Sed ne *otium ferendis rumoribus natum aleret;* in Indiam movit. ſemper bello, quàm poſt victoriam, clarior.

BELLVM INDICVM.

ALEXANDRO fineis Indiæ ingreſſo, gentium ſuarum reguli occurrêre, imperata facturi. Illum, *tertium Iove genitum*, ad ipſos perveniſſe memorantes. Rex benignè acceptos ſequi iuſſit, iiſdem itinerum ducibus uſurus. HEPHÆSTIONEM & PERDICCAN cum copiarum parte præmiſſos, ſubigere, qui imperium averſarentur, & ad flumen Indum procedere, iuſſit: & navigia facere, queis in ulteriora tranſportari poſſet exercitus.

Ipſe, CRATERO cum Phalange ſubſequi iuſſo, equitatum & levem armaturam educens, eos, qui primi occurrêrunt, levi prœlio in urbem proximam cõpulſos obſedit. & quòd inter obequitãdum ſagittâ ictus fuiſſet; capto opido, & omnibus incolis eius trucidatis, incendio etiam in tecta ſævitum eſt.

Inde domitâ ignobili gente (Araſacis fort. & Aſpijs) ad Nyſam urbem pervenit. cuius incolæ, poſt aliquantum inter ſe diſſidium, obſidionis malis fatigati, dedidêre ſe. A LIBERO patre conditos ſe eſſe haud vanè iactabant. Sita eſt ſub radicibus

montis, quem Meron incolæ appellant. in quo multa edera, vitiſque gignitur. Lauri quoque & baccæ, & agreſtis in rupibus ſylva.

Hic non inſtinctu divino, ut volunt; ſed laſciviâ provecti milites, hederæ vitiumq́ folia paſſim decerpſere; & frondibus capita redimiti, toto nemore, ſimiles bacchantibus, pervagati ſunt.

Et rex fortuitam licentiam non averſatus, omnibus largè ad epulas præbitis, per X. dies LIBERO patri operatum habuit exercitum.

Hinc ad regionem, quæ Dædala vocatur, traiecto Choâ, perventum eſt: cuius incolæ, deſertis ſedibus, in avios monteis confugerant. Sic & Acadera tranſit, incolentium æquè fugâ deſtituta.

Superato deinde Choaſpe; & COENO duce, ad Beziræ, opulentæ urbis, obſidionem relicto, ipſe ad Mazagas venit: urbem non ſitu ſolùm, ſed opere munitam. quam CLEOPHIS, ASSACANI nuper demortui mater, cum XXX. peditum M. tuebatur. (Arrian. In ipſâ urbe VII. tantum peregrinorum M. ſed XXX. M. totius provinciæ (Aſſacenorum) tutandæ adfuiſſe tradit) ALEXANDER, per Guræos eò profectus, dum urbis munimenta contemplatur, è muro ſagittâ percuſſus eſt, quæ in ſuram incidit. Nec tamen ante ſe in caſtra recepit, quàm cuncta perſpexit; & quæ opera fieri vellet, militibus edixit. Quæ iam ingenti militum ardore, intra nonum diem abſoluta ſunt; ut & immanes cavernæ arborum ſtipitibus ſaxiſque explerentur; & turribus erectis, machinæ proximè admoverentur: e quibus crebra telorum, pilorum, & haſtarum vis in propugnatores eſt effuſa.

Illi itaque, deſperatâ urbis tutelâ, in arcem conceſſêre. Et inde confeſtim legatos ad regem miſête, veniam petituros. Quâ impetratâ, Regina quoque, parvo filio genibus regis admoto, non veniam modò, ſed priſtinæ etiam fortunæ decus impetravit. Tradunt concubitu redemtum regnum, & filium ex eo genitum, qui poſtea regnarit.

Polyſperchon, urbem Noram, (al. Oram) opidanis è pretio intrà munimenta compulſis, in deditionem redegit. multaque minoris notæ opida, à ſuis deſerta, in poteſtatem regis venere.

ADMIRABILIS PETRÆ CVIVSDAM EXPVGNATIO.

Eorum locorum incolæ, cum Bezirenſibus, cæteris ſuperbis, armati, Petram, Aornon nomine, occupârunt. Petra illa in metæ maximæ modum erat erecta, ut ſumma eius in acutum cacumen exſurgerent. Radices eius Indus amnis ſubibat, præaltis utrimque & aſperis ripis. Alterâ autem ex parte, voragines eluvieſque erant præruptæ. Ambitus CC. altitudo XI. minimùm cubitorum erat. Hanc ab HERCVLE fruſtrà obſeſſam eſſe; terræque motu coactum abſiſtere, fama vulgaverat.

Inopem conſilij ALEXANDRVM, ſenior quidam, peritus locorum, adit; ſe aditum monſtraturum eſſe promittens. Huic, leviter armati, duce MVLLINO, ſcribâ regis, additi, qui in ſummum iugum occulto circuitu evaderent. Ipſe interea truncis arboribus cavernas explebat. Et quum ſagittarios, aliosque ex ſuâ cohorte promtiſſimos per ardua niti iuſſiſſet; ne manifeſto quidem periculo contineri potuit, quin corporis cuſtodibus ſequi ſe iuſſis, primus in Rupem invaderet. & Macedones relictis ſtationibus, certatim, & ſuâ ſponte regem ſequerentur.

Vbi poſt miſerabilem multorum ex præruptâ rupe caſum; nec minùs crebram, promtiſſimorum iuvenum, à Barbaris, ingentia ſaxa in ſubeunteis provolventibus, cædem, & interitum; rex ſignum receptui dedit.

Indi tamen, cognitâ regis pertinaciâ, qui licet deſiſtere incepto ſtatuiſſet, ſpeciem in obſidione perſeverantis oſtendebat: obſcurâ nocte, ſed facibus torâ Petrâ accenſis, per invia ſaxa effugerunt. quorum pleroſque rex inſecutus cecidit, aut territos in præcipitia adegit.

Inde Ecbolima, ad fluvium Cophenem, proceſſit. Et cognito anguſtias itineris ab ERYCE quodam (Diodor. APHRICE) XX. armatorum millibus inſideri; ipſe CRATERO gravius exercitûs agmen modicis itineribus ducere iuſſo, cum funditore & ſagittario prægreſſus, eos, qui inſederant ſaltum, deturbavit. Et Indi, ſive odio ducis, ſive victoris gratiam inituri, ERYCEM fugientem adorti interemerunt: caputque eius, atque arma ad ALEXANDRVM detulerunt. Ille *facto impunitatem dedit; honorem denegavit exemplo.*

Hinc ad flumen Indum, XVI. caſtris pervénit: omniaque, ut præceperat, ad traiiciendum ab HEPHÆSTIONE præparata; (naves erant ita iunctæ, ut ſolutæ plauſtris vehi poſſent, ruſuſque coniungi) in tempore, reppent.

Hic OMPHIS, qui eâ in regione regnabat, quique patri etiam fuerat auctor, regni ALEXANDRO ante vim dedendi; & miſſis antea ad eumdem legatis, gratuitum frumentum HEPHÆSTIONI, eiuſque copijs fuerat admenſus: venienti regi obviam, cum armato exercitu, egreſſus eſt. Elephanti quoque, per modica intervalla, militum agmini immixti, procul caſtrorum fecerant ſpeciem.

ALEXANDER non ſocium, ſed hoſtem adventare ratus, aciem explicat, & ad pugnam procingit. At Indus, cognito Macedonum errore, iuſſis ſubſiſtere cæteris, equum, quo vehebatur, concitat. Idem ALEXANDER facit, vel ſuâ virtute, vel illius fide tutus.

Barbarus occurriſſe ſe dixit cum exercitu totas ſui imperij vireis protinùs traditurum: corpus ſuum, & regnum illi permittere. Rex viciſſim dextram, Fidei ſuæ pignus dedit, & regnum reſtituit. Ille LVI. elephantos, multaque pecora eximiæ magnitudinis, & tauros ad III. M. ALEXANDRO tradidit. Et bellum ibi eſſe cum duobus regibus, expoſuit: quorum uterque ultra HYDASPAM amnem regnaret; & belli fortunam, quiſquis arma inferret, experiri decreviſſent.

Hi; ABISARES & PORVS, erant. Sed in PORO eminebat auctoritas. OMPHIS, & regium inſigne ſumere; & nomine, quod patris fuerat; quodq́ue more gentis, regum commune, TA-

XILIS

[illegible] ap[illegible] permiſſus eſt. [illegible]ius liberalitatem [illegible] tal[illegible].& [illegible]vis alibus ex auro at- [illegible] gen[illegible] [illegible]lavit.

Po[illegible] A[illegible] [illegible]: & o- [illegible] do[illegible] [illegible]ditu[illegible] [illegible], permiſe- [illegible] [illegible]u[illegible]àq; ſe [illegible] ad regem ſuum re- m[illegible].

PVGNA CVM PORO AD HYDASPEM.

ALEXANDER PORVM quoque, nominis ſui fama, ratus ad deditionem poſſe compelli, miſit CLEOCHAREM, qui ei denuntiaret; ut ſtipendium penderet: & in primo finium ſuorum aditu occurreret regi. Ille alterum ex his facturum ſeſe reſpondit, ut intranti regnum ſuum, præſtò eſſet, ſed armatus.

Interea BARZENTES, defectionis in Arachoſijs auctor, cum GAMAXO Indorum regulo, vincti ad regem adducti ſunt, & in cuſtodiam traditi.

PORVS in ulteriore Hydaſpis ripâ conſederat, hoſtem, quiſ eò perveniſſe nuntiabatur, tranſitu prohibiturus. LXXXV. elephantos (Arrian. CC.) obiecerat: ultraque eos, currus CCC. peditum XXX. & equitum IV. M. Præſidia præterea varijs fluminum locis, & propioribus intervallis diſperſerat.

Macedonas non conſpectus hoſtium ſolùm, ſed etiam fluminis, quod tranſeundum erat, magnitudo deterrebat. Levia tantùm prœlia in Inſulis, medio amne crebris, in quas utrimque enatare poterant, conſerebantur.

Ibi SYMMACHVS & NICANOR, nobiles Iuvenes, & perpetua partium felicitate ad ſpernendum omne periculum accenſi, poſt magnam Indorum cædem, circumventi ab his, qui occulti enataverant, eminùs telis obruti ſunt. alijque aut impetu amnis abrepti, aut verticibus implicati. Eaque pugna multū fiduciæ PORO, cūcta ex ripâ adversâ cernēti, addiderat.

ALEXANDER inops conſilij, tandem ad fallendū hoſtem, t[illegible] d[illegible]lum intendit.

Erat Inſula in flumine amplior, ſilveſtris eadem, & tegendis inſi[illegible], & tranſvectioni idonea. Foſſam quoque ipſe tenebat, haud procul ripâ præaltâ; quâ non pedites modo, ſed etiam cum equis viri facilè poterant abſcondi.

Vt igitur ab huius opportunitatis cuſtodiâ hoſtiū oculos averteret; PTOLEMÆVM cum omnibus turmis obequitare per ripam iuſſit; & ſublato ſubinde clamore Indos terrere, quaſi tranaturus eſſet. Atque ita PORVM agmen ſuum ei ſemper parti, quam petere credebat, advertere coegit.

Poſt varia huius fraudis, ſive conſilij tentamenta; Rex [illegible] h[illegible]ſte in eos, qui cum PTOLEMÆO in- fe[illegible]m & ab [illegible]la remotam [illegible]ſedeſſent ripam; no[illegible]is [illegible]ræ & procellosæ o[illegible] uſus, dato ſi[illegible]o, ut ſui omnes ſilentiò adſcenderent in rates, [illegible] fini pa[illegible]tas; eam, quâ ipſe vehebatur, primam in [illegible] expelli.

Vacua erat ab hoſtibus ripa, quæ petebatur. cætera [illegible], Inſulam præt[illegible]rgreſſę, in adverſum eva[illegible] & milites mox arma capere. & in ordi- n[illegible].

Iamque agmen in cornua diviſum ipſe ducebat, quum PORO nuntiatur, armis virisq; eam ripam obtineri. Ille confeſtim, c quadrigas & IV. millia equitum venientibus, duce HAGE fratre, obiecit.

Summam virium in curribus collocarat, qui ſenos ſingulos viros vehebant clypeatos, ſagittarios, & aurigas à iaculis inſtructos. Quum S[illegible]hæ & D[illegible]hæ, ALEXANDRO militantes, primi [illegible] Indos invaderent; & hinc PERDICCAS cum equitibus in dextrum eorum cornu; illinc rex à fronte, expedito agmine ſtrenuè inveheretur; & pugna undique ſe moveret: Tum ij, qui currus agebant, effuſis habenis in medium diſcrimen ruere cæperunt. Anceps utriſque malum. quùm & Macedonum pedites primo impetu obtererentur; & per lubricos ex immodico imbre campos immiſsi currus, non in voragines modò & lacunas; ſed in amnem etiam, excuſsis rectoribus, & equis turbatis, præcipitarent.

Tum belluæ, alterum auxilium, inter armatos à PORO diſpoſitæ. Et ALEXANDER, mandato ducibus ſingulis dato, quid à lævâ & dextrâ; quid mediâ in acie & fronte geri, pro re nata placeret: & victoribus per haſtatos deturbari, & belluis confodi iuſſis; primus equum concitat, & in hoſtium ordines invadit.

COENOS verò ingenti vi in lævum cornu invehitur; & phalanx ſimul, unoque impetu, in mediam aciem prorumpit.

Belluæ contrà, à PORO adverſus equites agi iuſſæ, equorum velocitatem ęquare non poterant. Nec ſagittarum quidem ullus barbaris erat uſus; quòd ijs longis & prægravibus uterentur. & niſi prius arcus in terrâ ſtatuerent, haud ſatis aptè & commodè imponerentur. Tum humo lubricâ, & ob id impediente conatum, molientes ictus celeritate expeditorum hoſtium occupabantur.

In hâc acierum perturbatione, PORVS cum paucis obvius hoſti ire pergit; & elephanthos ante agmen ſuorum agi iubet.

Magnum initiò belluæ terrorem iniecerant, donec Macedones ſecuribus pedes amputare, & copidibus, (gladijs leviter, & falcium in modum curvatis) manus belluarum appetere didicérunt. Atque ita elephanti, vulnerū impatientes, ſuos impetu ſternebant, & rectores in terrâ pręcipitatos obterebant.

PORVS à pluribus deſtitutus; & quod ipſe procero corpore eſſet; & eminente inter cæteras belluâ veheretur; expoſitus ad ictus, undique petebatur.

Illum vulneribus confectum, & iam deficientem, belluâ in fugam concitata rector extra teli iactum abripuerat; quùm ALEXANDER, Buchephalo etiam ſaucio, & ex inſtituto procumbente, equum mutare coactus, tardiùs fugientem eſt inſecutus.

Interim frater TAXILÆ, de quo ſuprà, ab ALEXANDRO ad PORVM præmiſſus, ut ſe victori dederet; néve ultima experiri perſeveraret, monere cæperat. quum ille quamquam ſanguine deficiente vires eſſent exhauſtæ; telum, quod reliquum erat, in eum contorſit. quod per medium pectus penetravit ad tergum. ad[illegible]dit[illegible]que *Agnoſcere ſe TAXILÆ fratrem, qui imperium, regnumq́; ſuum prodidiſſet.*

Iamque ALEXANDRO conſecutus [illegible] & PORVS telis undique iterū in ipſum, [illegible] reſiq́ne eius, quos rec[illegible]ns [illegible]biecerat, congeſtis, tadem gravatus, è belluâ labi cæperat: quùm Indus, qui elephantum regebat,

deſcendere eum ratus, more ſolito belluam procumbere iuſsit in genua. Qui ut ſe ſubmiſit; cæteri quoque (ita enim inſtituti erant) corpora in terram demiſére.

Eas & PORVM, & cæteros victoribus tradidit. Quùm verò ALEXANDER, qui interemtum crederet, ſpoliari eius corpus, & loricam cum veſte detrahi iuſsiſſet; bellua iterum dominum tueri, & ſpoliantes cæpit appetere; levatumque eum rurſus dorſo ſuo excipere: donec ipſâ confoſsâ, captus PORVS in vehiculum imponeretur.

Ad regem adductus, & rogatus: *Quâ dementiâ, in tantâ victoris, rerumq; geſtarum famâ, belli fortunam experiri tentáſſet, quum TAXILEM, ſuæ in deditos clementiæ tam propinquum habuiſſet exemplum*; Ipſe, *Neminem ſe fortiorem eſſe*, qui nondum alienas expertus eſſet vireis, hactenus *cenſuiſſe*, reſpondit. *Nunc* ALEXANDRVM *fortiorem eſſe belli eventu didiciſſe*. cui, quod in parte felicitatis putet, ipſe ſecundus ſit.

Rurſus interrogatus: *Quid a victore ſtatuendum eſſe cenſeret?* Quod hic, inquit, dies regi ſuaſuerit: quo expertus eſſet, *Caducam eſſe mortalium felicitatē*.

Rex tam interritam animi in victo magnitudinem, ac ne fortunâ quidem infractam, non miſericordiâ modo, ſed etiam honore dignatus eſt. Ægrum ſedulò curavit; & confirmatum; contra ſpem omnium, in amicorum numerum recepit: mox donavit ampliore regno, quàm tenuerat.

ALEXANDER, tam memorabili victoriâ lætus, quâ ſibi Orientis fineis apertos eſſe cenſebat; & militibus pro concione laudatis, perſuadere conatus: *Quidquid Indis virium fuiſſet, illo conflictu eſſe proſtratum*: iiſque cum bona ſpe novæ ex Indiâ ulteriore prędæ & gloriæ in præſentiâ dimiſſis, navigia ędificari iubet. ut cum totam Aſiam percucurriſſet, finem terrarum, Mare inviſeret.

Et duabus urbibus in utrâque fluminis, quod ſuperaverat, ripâ conditis; NICÆA, victoriæ nuperæ, & BVCEPHALA, equi eo prœlio mortui, monumētis; duces, & milites, præmijs pecuniâque donavit.

ABISARES, qui ante conflictum legatos ad ALEXANDRVM miſerat; rurſus alios mittit; qui omnia quæ imperáſſet; facturum polliceantur. modò ne cogeretur corpus ſuum dedere. Illi ALEXANDER nuntiari iuſſit: *Si gravaretur ad ſe venire, ipſum ad eum eſſe venturum.*

Hinc PORO, amneque ſuperato, ad interiora Indiæ proceſſit.

Per ſilvas, in immenſum propè ſpatium diffuſas, ſerpentibus frequenteis; & per deſerta ventum erat ad flumen Hyarotim (al. Hydraotim) Vnde caſtris motis, opidum haud procul oppoſitum coronâ capit: obſidibuſque acceptis, ſtipendium imponit.

Ad magnam deinde urbem pervenit, non muro ſolùm, ſed etiam palude munitam. Quùm barbari; vehiculis inter ſe iunctis dimicaturi, occurrerent; quibus tela, haſtæ, aut ſecures eſſent; Macedones ab utroque latere circumfuſi, vinculis curruum inciſis repugnanteis fodiebant. DCCC. itaque ſuorum amiſſis, in opidum refugérunt.

Poſtero die, ſcalis undique admotis, muri occupantur. pauci perniciores, cognito urbis excidio, paludem tranavere; & in vicina opida ingentem intulere terrorem.

ALEXANDER ad vaſtandam eam regionem PERDICCA cum expeditis miſſo, partem copiarum HEPHÆSTIONI & EVMENI tradit, ut ij quoque barbaros aliâ ex parte ad deditionem compellerent. Ipſe cæteros ad urbem validam, in quam aliarum quoque confugerant incolę, induxit.

Opidani, miſſis initio, qui regem deprecarentur, nihilo-minus bellum parabant. & vulgus ortâ ſeditione, in diverſa conſilia diducebatur. Sed dum nihil in commune conſulitur, qui deditioni imminebant, apertis portis hoſtem recipiunt.

Omnibus, etiam belli auctoribus, venia à rege data; & obſidibus acceptis; ad proximā deinde urbem caſtra promota. Incolæ cum obſidibus, qui ante agmen ducebātur; quoſque è muris, ut pote eiuſdem gentis, agnoſcebant, in colloquiū venerunt. Ab ijs clementiâ regis, & ſimul vim edocti, ſe dedidere. cæteręque urbes ſimili modo deditæ, & in fidem acceptæ ſunt.

Hinc in regnum SOPHITIS perventum. Gens ea, ut barbari, ſapientiâ excellit, & bonis regitur moribus. SOPHITES ex opido, cū duobus adultis filijs, regi occurrit; mirifico, ex auro, purpurâ & margaritis, veſtium cultu. ALEXANDER illum ſuo in regno reliquit: & ad fluv. Hypaſin proceſſit.

PHEGELAS (Diod. Phegeus) gentis proximæ rex, popularibus ſuis colere agros, ut adſueverant, iuſſis; ALEXANDRO cum donis occurrit. & nihil quod imperaret detrectans, biduum apud eum ſubſtitit.

Rex tertio die amnem ſuperare decreverat, tranſitu difficilem, non ſpatio ſolùm aquarū, ſed ſaxis etiam impeditum. Ipſe intercà PHEGELAM percontatus; Vltrà id flumen, XI. dierum, per vaſtas ſolitudines, iter eſſe cognoſcit. Excipere deinde Gangem, maximum totius Indiæ fluminum. Vlteriorē ripam à Gangaridis & Parrhaſijs coli; eorumque regem eſſe AGRAMMEN, (al. Sandramen) qui XX. (al. LXXX.) equitum, & CC. pedit. millib. vias obſideat. Ad hæc quadrigarum II. (al. VI.) mill. trahere; & elephātos III. (al. IV. al. IIX.) millium numerū explere. Eadem, licet incredibilia viderentur, ex PORO cognoſcit. Cæterum, qui regnaret, non modò ignobilem eſſe, ſed etiam ultimę ſortis. cuius pater tonſor, propter habitum haud indecorum, cordi fuerit reginæ: & rege per inſidias interfecto, regnum invaſerit. & necatis pupillis, hunc qui nunc regnat generáſſe, paternæ magis fortunæ, quàm ſuæ memorem.

Hæc quò fide maiora videbantur; tantò acriùs inſatiabilis in rege glorię famęque cupido ad omnia ardua ſpernenda incitabat.

Sed Macedones, tot itinerum laboribus, tot bellis fracti, tot incommoditatibus & vulneribus exhauſti; nullis neque blanditijs, neque publicæ gloriæ ſtimulis, neque minis flecti potuerunt, ut ultrà pergerent.

Itaque ALEXANDER, quàmlibet fremens, pedem ab expeditione in Ortum longiore, referre coactus eſt. Sed priùs erigi XII. Aras, ex quadrato ſaxo (L. cubitorum) expeditionis ſuæ monimentū. Munimenta quoque caſtrorum foſsâ cingi (quæ L. cubitis latâ, & XL. alta eſſet) iuſſit extendi. Cubiliaque amphoris formæ, quam pro corporum habitu; & præſepia relinqui. ut ſpeciem omnium augeret poſteritati fallax miraculum.

Properè hinc repetens, quæ emenſus erat, ad flumen

men Aceſinem caſtra locavit. Et iam in aquâ, claſſis quam ad cari ofſerat, ſtabat: quum MEMNON interim ex Thracia in ſupplementum, equitum VI. M. præter eos, ab HARPALO. peditum, XXX. M. adduxit. & arma, quantum XXV. hominum millibus ſatis eſſe poſſit. (Diod. addit, advecta *ἰατρικῶν φαρμάκων* C. talenta.)

Mille itaque navigijs aditurus Oceanum, ex veteri odio inter ſe diſcordeis, PORVM & TAXILEM, firmatâ per adfinitatem gratiâ, ſuo quemque in regno reliquit. ſummo amborum in ędificandâ claſſe ſtudio uſus.

Elephantis deinde & impedimentis terrâ ſequi iuſſis, ſecundo amne defluxit: & in regionem, ubi Hydaſpes amnis Aceſini committitur, pervénit.

Hinc in fineis Sobiorum (Diod. Iborum) decurrit, qui ſe ab exercitu HERCVLIS oriundos eſſe memorabant: & poſt irritam Aorni Petrę oppugnationem, relictos ægros, ſedem ibi obtinuiſſe. Iis pelles ferarum pro veſte, & clavæ pro telis erant: aliaque ſtirpis inſignia.

Hic excenſione factâ, CCL. ſtadia proceſſit. depopulatuſque regionem, opidum, caput eius, coronâ cepit.

In ripâ, quæ dixi, fluminum, alia gens (Diod. Agalaſſes vocat) III. equitum, & XL. peditum millia oppoſuerat. Hos, amne ſuperato, in fugam compulit, incluſoſque mœnibus expugnat. Puberibus interfectis, cæteri veniérunt.

Alterius urbis incolæ, poſt primam Macedonum impreſſionem magnâ vi depulſam; quùm rex, multis licet amiſſis, in obſidione perſeveraret; deſperatâ ſalute, ignem ſubiecére tectis, & ſe cum liberis coniugibuſque incendio cremárunt. Quod cum ipſi augerent, & hoſtes immiſſi extinguerent; *ipſa natura iura, ex bello, in contrarium mutari cenſebantur.* In arce, quæ erat intacta, III. mill. præſidio dereliquit: cui III. flumina, quæ in Indum paullo-infrà confluunt, munimento, ſuas quodque adplicant undas.

Hic quùm crebri fluctus maritimis ſimiles ſe invehérent; & navium hinc proras, inde latera pulſarent; nautis præ rapiditate fluminum coeuntium celeritate in ſubducendo occupatis; duo maiora navigia in oculis ſubmerſa ſunt. levioribus, quæ & ipſa regi nequirent, citra noxam, in ripas expulſis.

Rex ipſe, qui navigio arcem circumvehi voluerat, in rapidiſſimos vertices inciderat. quũ vix concitatis remis navis ex undis erepta, non tamen ripæ adplicita eſt; ſed in proximũ vadũ, rege ſalvo, illiſa.

Inde, ſacris peractis, & Aris pro número fluminum poſitis, in regionem Oxydracarum, Malloꝛumque pervénit. Quos aliàs bellare inter ſe ſolitos, communis tunc periculi ſocietas iunxerat, IX. M. Iuniorum peditum (Arr. *ἐννέα μυριάδας* Diodor. LXXX. pedit. M.) in armis erant. & præter hos, equites decies mille, nongentæque quadrigæ.

Hic Macedones improviſo integri belli metu territi, ſeditioſis rurſus vocibus regem increpare cæpérunt. Ipſe verò, concione advocatâ, facilè multitudinem militarem, quæ *mobilis plerumque impetu fertur*, compeſcuit; & ad delitum officium reduxit. *Seditiones quippe non remedia, quàm principia, maiora eſſe ſolent.*

Rex lætus, novis militum acclamationibus, iubentium duceret *Dijs ſecundis, & æquaret gloriâ* HERCVLEM *&* LIBERVM *patrem*, quos ęmularetur, & quorum terminos tranſire contenderet: ad hoſteis protinùs caſtra movit.

Validiſſimæ Indorum gentes erant; ducémque belli ſpectatâ inter Oxydracas virtute elegerant. Sed rex nihil clamore eorum, & patrij moris ululatu territus; quin fiduciæ ac ſpei plenus; alacreis milites arma capere, & exire in aciem iubet. At barbari, metune, an ſeditione inter ipſos obortâ, ſubitò profugérunt. Rex perſecutus, impedimenta cepit.

Iamque opido, in quod plerique confugerant (Syracuſas quidam nominare videntur) vim admovebat; quùm Vates DEMOPHOON monere eum cepit; *Vitæ eius periculum oſtendi.* ne in præſens committeret; aut certè obſidionem differret.

Ille moleſtum Vatẽ neglexit & ſcalis admotis, primus evaſit in murũ. Quumque, plures veriti, ne rex ſolus, qui undique petebatur, & incidentia tela clypeo propulſabat; vel obrueretur, vel hoſtibus dederetur; pro ſe quiſque in muri faſtigium evadere certarent; ſcalis ex onere perfractis devoluti, unicam ſpem regis velut in ſolitudine deſtituti, fefellérunt.

Ille, clamantibus infernè amicis, ut ad ipſos deſiliret, labentem excepturos; rem auſus eſt, *magis ad temeritatis famam, quàm gloriæ, inſignem.*

In urbem ſcilicet hoſtium plenam, & intus opſeptam, præcipiti ſaltu ſemet ipſe immiſit; corpore ita librato, ut ſe pedibus exciperet. Hic aliquamdiu ſe arboris & clypei obiectu tutatus eſt, donec continuo labore gravia genua ſuccidérent: & ipſe prægrandi ſagittâ percuſſus, & magnâ vi ſanguinis emicante, exanimis poſtmodùm procumberet.

Tandem PEVCESTES per aliam opidi partem irrumpens, & muri veſtigia, deturbatis propugnatoribus, perſecutus; regi ſupervénit.

Subiérunt inde TIMÆVS, LEONATVS, & ARISTONVS, qui omnes, dum regem protegunt, vel eccidére, vel inutiles præ vulneribus fuére. Inter hæc famâ de regis caſu, an morte! in caſtra perlatâ, Macedones periculi omnis immemores, dolabris murum perfregére; & quà via facta, in urbem irrupére. Omnibus tum viris, tum impubéribus iugulatis, ne feminis quidem parcitum eſt; & urbs direpta ac ſubverſa: & *extremâ hoſtium internecione iuſta ita parentatum.*

Rex ſeptem diebus, curato, poſt ſpiculum evulſum, vulnere, conſpectus pro tabernaculo ab incolis, ſpem hoſtium, falſo mortis ſuæ nuntio conceptam, inhibuit: & ſecundo deinde amne defluxit.

Quarto autem poſtquam navigare ceperat die, pervénit in regionem, ab incolis quidem deſertam; ſed frumento & pecoribus abundantem. Qui locus, & ad ipſius, & ad militum requiem mirificè placuit; & per complureis dies ibi ſtativa habuit.

(Ex oratione ALEXANDRI ad amicos, & corporis cuſtodes, qui eum orabant; *ne tam manifeſtis poſthàc periculis corpus offerret, neque ſuo capite ignobileis vicos, aut vileis victorias emeret.* tandem exſatiaræ laudi modum faceret, ac *ſaluti ſuæ, hoc eſt, publicæ, parceret.* Patet, inquam, ex Curtio, quotus regni, quotus ætatis annus regi fuerit, quùm hæc, quæ memoro, geſta ſunt.

Iam, inquit, *haud procul abſum fine mundi; quem egreſſus, aliam*

ſus, aliam naturam, alium orbem aperire mihi ſtatui. Ex Aſiâ, in Europæ terminos, momento unius horæ tranſivi Victor utriuſque regionis, poſt nonum regni mei, poſt viceſimum atque octavum ætatis annum, videorne vobis in excolendâ gloriâ, cui me uni devovi, poſſe ceſſare? &c. Capellius agnoſcit xi. regni annum.

Addit ibidem ALEXANDER; *Rei olim in animo ſuo cogitatæ, nunc promendæ occaſionem ſibi oblatam: maximum laborum atque operum ſuorum fructum fore; ſi* OLYMPIAS *mater immortalitati conſecretur, quandocumque vitâ exceſſerit. Hoc, ſi licuerit, ipſum præſtiturum. ſi fatum præcepeſſet; mandatum, ipſi (amici) meminiſſent.*

3627. Alex. 11. | 323.

Hæc dum in Indiâ geruntur, Græci milites, nuper in colonias à rege circa Bactra deducti, vitæ inter barbaros pertæſi, defecerant; & Bactrianâ arce occupatâ, barbaros quoque in ſocietatem defectionis impulerant.

ATHENODORVS eorum princeps, regis nomen adſumſerat; non tam imperij, quàm in patriam revertendi cupidine, cum ijs, qui auctoritatem ipſius ſequebantur.

Illo per BOXVM quemdam ex inſidijs, & BICONIS, æmuli, operâ, occiſo; Græci nihilo-minus colonias à rege attributas, reliquêrunt; & BICONE illo, quem pœnâ & tormentis bis liberârant, comite, an duce? in patriam reverterunt. Sed Macedones, ab exceſſu regis, ſeditioſos illos ad pœnas vocârunt.

Interim ad ALEXANDRVM, duarum, de quibus dixi, gentium legati, c. numero, adierunt. curru omnes vecti, decoro habitu; & veſtibus auro intextis, purpurâque diſtinctis. Seipſos cum urbibus & agris dedere, & inviolatam per tot ætates libertatem, illius primùm fidei ditioniq́ue permittere, referebant: & intactis viribus iugum excipere.

Rex conſilio habito, deditos in fidem accepit; ſtipendio, quod Arachoſijs utraque natio penſitabat, impoſito. Bis præterea mille pedites, & quingenti equites imperati.

Paullo-pòſt Legatis gentium, cum regulis, ad epulas invitatis, convivium luxu, ex veteribus Perſarum, noviſq́ue Macedonum vitijs, confuſo, exornari iuſſerat. & gymnicos Agones, ut quidam volunt, inſtituerat.

DIOXIPPI PVGILIS, ET HORRATÆ MACEDONIS DVELLVM.

Rixâ fortè eo in convivio, inter DIOXIPPVM Athenienſem, pugilem eximiâ virium virtute nobilem; & HORRATAM (al. Coragum) Macedonem, obortâ; quùm illi acriùs etiam poſtridie certamen, de viribus, & bellandi peritiâ, expoſcerêt; rex, qui deterrere non poterat, deſtinata exſequi paſſus eſt. Acceſſit huc militum, ex utraque gente, æmulatio.

DIOXIPPVS, oleo nitens, & coronatus, lęva puniceum amiculum; dextrâ validum nodoſumq́ue ſtipitem præferens; cum HORRATA, qui præter gladium, iuſta arma, clypeum, ſariſſam, & lanceam ſumſerat; quaſi nudus cum armato, congredi auſus eſt. Et evitatâ, quam adverſarius emiſerat, lanceâ; & haſtâ mox perfractâ, antè quàm ille gladiû ſtringere poſſet; occupatum complexus, pedibus repentè ſubductis, in terram arietat, & ſtrenuè debellat. victum & iacentem ſtipite intentato eliſurus, ni à rege prohibitus eſſet.

Triſtis ſpectaculi eventus non Macedonibus modò, ſed ALEXANDRO etiam, ob barbarorum præſentiam, fuit. ne celebrata popularium Macedonum fortitudo ad ludibrium recidiſſe putaretur.

Sed victor ex criminatione invidorum, de aurei poculi inter epulas furto traductus, & talio inſimulatus; conſcriptis antè ad regem, ſui purgandi litteris, ferro ſe interemit. & rex mortem eius, iuſtæ indignationis, non pœnitentiæ teſtem, graviter tulit.

Indorum legati, domos dimiſſi, & paucis pòſt diebus reverſi, plurima ingentis pretij & patriæ mercis munera, adtulêrunt.

Ipſe deinde, CRATERO copias, haud procul amne, per quę erat navigaturus, ducere iuſſo, & comitibus in naveis impoſitis; ſecundo fluvio in Mallorum fineis devectus eſt.

Inde Sabracas (Diod. meliùs, ex ſitu, Sambaſtas) adijt, validam Indiæ gentem, quæ populi, non regum imperio regebatur. Hi cognito Macedonû adventu, VI.M. (Diod. LX.) pedit. & VI.M. (Curt. I IX.) equitû; & D. currus, coêgerant. & III. duces virtute bellicâ ſpectatos elegerant.

Sed terrore, ab agreſtibus, fluminis accolis, qui amnem navigijs conſtratum, & tot militum arma circumquáque fulgentia conſpexerant, in ſuoru exercitum illato; legati miſſi ſunt gentem dediturí.

Quibus in fidem acceptis, ad alias dein genteis, IV. die pervenit. Nihilo plus animi his, quâ cęteris fuit.

Itaq; opido ibi condito, quod Alexandriam appellari & x. Mille colonis habitari iuſſerat, fineis eorum, qui Muſicani appellantur, ingreſſus eſt. (Alij, Maſſanos, & Scodras, qui utramque flum. ripâ tenent, priores hîç collocârunt. Muſicanis deinde in ditionem redactis, urbi eorum præſidium impoſuit.

Inde Præſtos, Indiæ accenſos, perventum eſt. Horum rex PORTICANVS (al. Oxycanus) munitę ſe urbi cum magnâ manu populariû, incluſerat; quam ALEXANDER tertio poſt obſidionê die, expugnavit. Et PORTICANVS quidem, poſtquâ in arcem côfugiſſet, legatos de deditione, ad regem miſerat; ſed antequâ adiretur, Macedones per ruinas duarû turriû, quæ ſubito fragore prociderant, in arcê evaſere; & PORTICANVM, cum paucis repugnantem, occidêre.

Dirutâ igitur arce, & captivis ſub haſtâ venumdatis, in SAMI regis fineis intrârunt; & validiſſimam eius gentis urbem cuniculo, non ſine ſingulari barbarorum, eiuſmodi militiæ rudium, ſtupore, cepêrunt. Tradunt Indorum, eâ in regione, LXX. M. cæſa eſſe, pluriſq́ue captivos ſub coronâ veniſſe.

Quùm rurſus Muſicani defeciſſent; ad eos opprimendos miſſus PYTHON, captû principê gentis, eumdemq́ue defectiônis auctorem, ad regem adduxit.

Quo ALEXANDER in crucê ſublato, claſſem denuò conſcendens, IV. deinde die, ſecundo amne, pervenit ad opidum, quâ iter in regnû erat SAMI. Quamvis nuper ille ſe dediſſet; oppidani tamen imperium detrectabant, & portas clauſerant.

Hîc Agriani, ſicut à rege imperatum erat, priùs in mœnia ſubiêrunt; deinde eliciendi hoſtis, terga ſubito ver-

tò vertérunt. barbari eos inſequenteis,& in alios, regemque ipſum delapſi, renovato prœlio, ex III mil. DC. amiſerunt. & mille ex ijs captis, cæteri mœnibus urbis incluſi.

Eventus huius nihilo-minus victoriæ haud lætus fuit. Tinxerant quippe Barbari tela & gladios veneno. ſaucij, itaque ſubinde, ex levi plagâ etiam exſpirabant.

(Diod. id Brachmanis, circa Harmateliam urbem, factum attribuit) donec per quietem ALEXANDRO ipſi draco viſus eſt herbam medicam commonſtrare: quâ repertâ primùm PTOLEMÆVS, Lagi F. tum è militibus quilibet, facilè curatus eſt. Sic barbari, ut prima ſpes fefellerat, ſeipſos urbemque dedidére.

Hinc in proximam gentem, Pathaliam, perventū eſt. cuius rex MOERIS, urbe deſertâ, in monteis profugerat. Itaque ALEXANDER opido potitus, agros impunè populatur: Et ad inſulam, medio fermè alveo enatam, ubi Indus in duo oſtia diffinditur, & Delta efficit; defluxit.

Ipſe viſendi Oceani, qui mundum terminet, cupidus, ſine ducibus, & in merâ locorum imperitiâ, in flumine ignoto, navigabat. Et iam CD. ſtadia proceſſerat; cùm gubernatores haud procul abeſſe Oceanum, ex proximâ maris aurâ, iudicárunt. Et nacti agreſtes quoſdam, ad ripam accoléteis, è quibus certiora noſcerent, hoc tantùm didicére. Tertio die pervéniri poſſe ad aquam amaram, quæ dulceis fluvij aquas corrumperet. Et intellectum, Mare, ab eius naturæ ignaris, deſtinari.

Tertio iam die, mixtum flumini mare, leni adhuc æſtu, qui diſpares undas confunderet, ſubibat. Tum aliam inſulam, medio amni ſitam, evecti, claſſe, ob curſum æſtu reverberatum, lentiùs adplicatâ, ad commeatus petendos diſcurrunt. ſecuri caſûs eius, qui mox ignaris de-ſubito ſupervénit.

ADMIRANDVS MARIS INDICI ÆSTVS: ET EX EO PERICVLVM.

Tertia fermè hora erat, quùm ſtatâ vice Oceanus exæſtuans invehi cæpit, & retrò flumen urguere. & campis paullo-antè ſiccis, ſuperfundi. Vnde levatis navigijs, & claſſe totâ diſperſâ; quæ nauticorum, & militum ad naves recurrentium, navigia impellentium, & enavigare, alijs non exſpectatis, properantium; fuerit trepidatio: quis tumultus & clamor, hinc exſpectare, hinc ire iubentium; & territis gubernatoribus, nuſquam in idem ac unum tendentium; dum & naves inter ſe colliduntur, & remi invicem abſterguntur; quis animo complectatur; nedum verbis explicet!

Neque hic finis malorum. navibus namque partim in præaltâ aquâ, quà valles ſubſederant, ſtantibus; partim in vado hærentibus; ſubitò novus, & priſtino maior terror incuſſus eſt.

Mare reciprocare cępit, & aquæ magno tractu in fretum ſuum recurrére. Navigia vectoribus deſtituta, partim præcipitari in proras, partim in latera procumbere. Belluæ quoque è mari in littus abiectæ, huc illuc vagari.

Sed poſtridie exæſtuante iterum mari, & aquis leni tractu ſubeuntibus, navigia levari; & mox æſtu totis campis inundante, claſſis impelli cæpit.

Rex cùm ex eo, quod acciderat, coniectaret, poſt ſolis Ortum, ſtatum tempus eſſe; mediâ nocte, ut æſtum occuparet, paucis cum navigijs evectus ad os amnis, CD. ſtadia proceſſit in mare. & tandem voti ſui compos, Dijs, & maris, & locorum præſidibus, ſacrificio facto, ad claſſem redijt, & adverſum flumen ſubijt.

(Curt. ita rem memorat, ac ſi præcipitatâ iam hyeme advectus eo ALEXANDER vernum tempus exſpectârit. quo tum ipſe terra copias duceret, tum NEARCHVS, nauticæ rei peritus, validiſſimas navium in Oceanum deduceret. & quoad tutò poſſet progreſſus, vel eodem amne, vel Euphrate, ſubiret, cum reverti ad ſe vellet.

Arrian. contrà; Mare illud non alio tempore commodiùs navigari; quàm ſub hiemis initium.)

Quùm tunc itaque Eteſiæ à Meridie, illis locis, ſpirarent; NEARCHVS, hyemis initium, uti commodum navigationis tempus, exſpectare iuſſus eſt.

Diod. Regē, ab Oceano reverſum ad Hyala, inſignem urbem, per flumen adpulſum. cuius reſpub. more Spartanorū regebatur. & reges duo è familijs duabus, iure ſucceſſionis adſciſcerentur, qui rei bellicæ præeſſent. In cæterâ adminiſtratione, præcipua ſenectutis erat auctoritas.

Mitigatâ, ut Curt. tradit, hyeme; & navibus, quæ inutiles videbantur, crematis; rex terrâ ducebat exercitum. Nonis autem caſtris in Abaritarum, (al. Arabitarum) inde totidem diebus Cedruſiorum regionem perventum eſt. Quibus ultrò ſe dedentibus, nihil, præter commeatus, imperatum eſt.

Quarto hinc die venit ad flumen, Arabon, ſive Arabium, quem Indiæ limitem eſſe volunt. Regio deſerta, & aquarum inops excipit: quam emenſus in Horitas tranſit. Ibi tripertito exercitu Indos populatus, magnas prædas egit. & urbem eâ in regione (Rambaciam) condidit, quò Arachuſij in coloniam ſunt deducti.

Hinc ad maritimos Indos pervenit, gentem immitibus ingenijs efferatam: quæ piſcibus ſole duratis; & maiorum quoque belluarum, quas fluctus eijcit, carne veſcuntur.

Conſumtis igitur alimentis, Macedones primò inopiam, deinde famem ſentire cæperunt; eamque erutis palmarum radicibus aliquamdiu ſuſtentárūt.

Poſtremò iumenta cædere adgreſſi, ne equis quidem abſtinebant. Et quùm deeſſent, quæ ſarcinas veherent; *ſpolia de hoſtibus, tot laboribus, & ex ultimis Orientis parta, incendio cremare ſunt coacti.*

Famem deinde peſtilentia ſecuta eſt. Quùm itaque nec manere, ob famem; nec progredi, ob morbum poſſent: Campique pluribus pænè ſemivivis, quàm cadaveribus, ſtrati eſſent. (ex CXX. namque peditum, & XV. equitum mill. vix quarta pars evaſiſſe traditur) quod valentes itinere ad ſpem ſalutis feſtinato, raptim agmen agerent: & ægri ne leviùs quidem ſequi poſſent; rex dolore ſimul, ac pudore anxius, (quia cauſſa tantæ cladis ipſe eſſet; & multò antè ab accolis monitus, ſoli inopiam, & connexa incommoda, prævidiſſet) ad PHRATAPHERNEM, Parthinorum Satrapen, aliosque finitimarum provinciarum præfectos, mitit, qui camelis cocta cibaria adferri iuberent.

Fame itaque dumtaxat vindicatus exercitus, tandem in Cedroſiæ fineis perducitur. eâq; in regione,

quæ ſola rerum fertilis eſt, ſtativa habuit, militibus quiete firmandis.

Inde in Carmaniam progreſſus, ASPASTEM gentis Satrapen, de rebus novis ante ſuſpectum; & iam ſibi ultrò occurrentem, dum de re cognoſceretur, in eodem honore habuit: eumque paullo-pòſt interfici iuſſit.

Et cum Indiæ præfecti uti imperatum erat, ingentem equorum, iumentorumque iugalium vim miſiſſent, militibus, quibus deerant impedimenta, reſtituit. Arma quoque ad priſtinum refecta ſunt cultum. quippe haud procul à Perſide aberant; non pacatâ modò, ſed & opulentâ.

REX CVM EXERCITV BACCHATVR.

Rex igitur tot expeditionum periculis defunctus; & animo, ex rerum geſtarum memoriâ, ſuper humanum faſtigium elatus; qui LIBERI patris non gloriam modò, quam ex illis gentibus deportárat; ſed famâ etiam, æmulatus videri vellet. ſtatuit quoque, fabuloſum, ſive triumphum, ab eo tunc primùm inſtitutum; ſive Bacchantium luſum imitari.

Vici, per quos iter erat, floribus coroniſque erant ſtrati. Liminibus ædium, crateres vino repleti, aliaque eximiæ magnitudinis vaſa diſpoſita. Vehicula deinde, tabernaculorum in modum alia candidis velis, alia veſte pretioſâ, exornata.

Primi ibant amici & cohors regia, corollis & frondibus redimiti. Et in ipſis vehiculis, pro copiâ cuiuſque odornatis, comiſſabundus exercitus, armis, quæ maximè decora, circumpendentibus.

Hic tibicinum cantus, illic lyræ ſonus audiebatur. Currus, crateris, alijſque ex auro poculis prægravis, ipſum regem convivaſque vehebat.

Hoc modo per dies VII. bacchandum agmen inceſsit. Res temeritatis, an fiduciæ plena: per genteis nondū ſatis domitas, temulentos incompoſito agmine evagari. quos mille viri, modò & ſobrij, ſeptem dierum crapulâ graveis, pecorum ritu mactare, aut in ſuo triumpho capere, potuerint.

Iiſdem ferè diebus CLEANDER & SITALCES, cum alijs, qui PARMENIONEM iuſſu regis occiderant, cum V. pedit. M. & equit. M. ad regem advenére. Sed & accuſatores, è provincijs, quibus illi præfuerant, ſequebantur.

Ipſi ſtupris & rapinis, ſive avaritiâ ac libidine, inviſum barbaris Macedonum nomen feciſſe traducebantur. Rex inter crimina, & quidem maximum, *præceptam ab ijs ſuæ ſalutis deſperationē ponebat. Nunquam talia auſuros, qui ipſum ex Indiâ ſoſpitem aut optaſſent reverti; aut credidiſſent reverſurum.* Auctoribus itaque vinctis, DC. è militibus, qui ſævitiæ eorum miniſtri fuerant, interfici iuſsit.

Sumtum & ſupplicium de OZINE & ZARIASPE, nobilibus Perſis, quos defectionis auctores, vinctos CRATERVS adduxerat.

Haud multo-pòſt dum rex in urbe maritimâ, cui Salmunti nomen, moraretur; & ſcenica certamina ſpectaret; NEARCHVS & ONESICRITVS, ex oceano, in quem longiùs procedere cum claſſe iuſsi fuerant, supervenére. Quædam illi audita, quædam comperta nuntiabant. De Inſulâ, amnis oſtio obiectâ, quæ equorum inops, auro abundaret. De belluarum marinarum magnitudine & crebritate: De Rubro mari; quod non à colore undarum, ſed ab ERYTHRO rege appellatum ſit.

Rex his non contentus, plura perluſtrare, & rurſus terram legere iubet; donec claſſe ad Euphratem adpulſâ, Babylonem adverſo amne ſubirent.

AMBITIOSA ALEXANDRI INSTITVTA.

Ipſe animo infinita complexus, ſtatuerat, omni ad Ortum maritimâ regione perdomitâ, ex Syriâ petere Africam, Carthagini (fort. Tyriorum cauſſâ) infenſus. Inde Numidiæ ſolitudinibus peragratis, curſum ad Gadeis dirigere: ubi COLVMNAS HERCVLIS eſſe fama vulgaverat. Hiſpanias deinde adire, & prætervehi Alpeis, Italiæque oram, unde in Epirum brevis tranſmiſſio eſt.

Eâ fini; Meſopotamiæ Prætoribus imperavit, ut materiâ in Libano monte cæſâ, & ad urbem Syriæ, Capſagas (fort. Thapſacum) devectâ, ingentium carinas navium, ſeptiremium, ponerent; & Babylonem deducendas curarent. Vtque Cypriorum reges, æs, ſtupamque, & vela præberent.

ORSINIS SATRAPÆ CASVS.

Ventum eſt deinde Paſargadas, Perſicæ gentis civitatem, cuius Satrapes ORSINES, nobilitate ac divitijs inter omnes barbaros eminebat; & à CYRO, rege quondam Perſarum, genus ducebat. Opes à maioribus traditas, longâ, ut fit, per fas, per nefas, imperij poſſeſſione, cumulaverat. *Immodica & magnifica in regem, eiuſq; amicos, benignitas; barbaro cauſa mortis fuit.*

In cæteris regis amicis, quos donis, ſuper ipſorum vota, coluerat; BAGOÆ, ſpadoni regio, non modò, nullum habuit honorem: ſed cauſſam rogatus, etiam reſpondit: *Amicos regis, non ſcorta, ſe colere.*

Quo audito, ſpado potentiam, flagitio & dedecore quæſitam, in viri nobilis, & fortè inſontis, caput, exercuit. Credulas regis aureis falſis criminibus, ſubinde implebat. ORSINEM modò avaritiæ, interdum etiam defectionis, arguens.

Et quùm ſub idem tempus ALEXANDER, CYRI ſepulcrum aperiri iuſſiſſet (quod expilatum eſſe, licet ab incerto, conſtabat) nihilque præter clypeum eius putrem, & arcus duos Scythicos, & acinacem reperiſſet; miratus tanti nominis regem, haud pretioſiùs ſepultum eſſe, quùm ſi è plebe fuiſſet; ipſe coronam auream impoſuit; & amiculo ſuo ſolium, in quo corpus erat conditum, velavit.

Hic ſpado; *Haud mirum, inania regum eſſe ſepulcra, quùm Satraparum domus, aurum unde egeſtum,* (ad III. talentûm M.) *capere vix poſſint.* Hinc illam in regem, eiuſque amicos, extitiſſe ORSINIS benignitatem; *ut quod impunè habere ille non poterat, donando etiam gratiam iniret.*

Nec mora, ſubornati à Spadone teſtes, regem iam concitatū, paribus in inſontem criminibus occupant.

Generoſa rei morituri ad BAGOAM inſultantem vox refertur: *Regnáſſe olim in Aſiâ feminas.* Novum[t] *Nunc regnare caſtratum.*

Eodem tempore PHRADATES, regnum adfectáſſe ſuſpectus, occidi iuſſus. Cœperat rex præceps eſſe, *ut ad deteriora credenda; ita ad repræſentanda ſupplicia. Sic res ſecundæ commutare valent* (an poriùs latentem produnt!) *naturam: & rarò quiſquam erga bona ſua ſatis cautus*

Zopy-

ZOPYRION de quo ſuprà, an. O.C. 3623. dum expeditionem in Getas faceret, tempeſtatibus procelliſque ſubitò ortis, cum toto exercitu fuerat oppreſſus. Hac clade cognita SEVTHES, Odryſes populareis ad defectionem compulerat. Amiſſa propemodum Thraciâ, ne Græcia quidem ſatis in fide perſtatura videbatur) &c.

Igitur XXX. navibus Sunium tranſmittunt; Atticæ terræ promontorium, unde portum urbis petere decreverant.

(*Hæc Curt. lib. 9. Quæ inter ſe cum ijs, quæ conſequuntur malè cohærent. Diodor. lib. 17. loco forte-an manco! & lacunæ ſuccurret.* HARPALVS *quem theſauris, & vectigalium cuſtodiæ* ALEXANDER *Babylone præfecerat, quum regem in extimâ Indiæ penetraſſe cum exercitu audiſſet; perſuaſerat ſibi eum numquam illinc ſoſpitem reverſurum eſſe. Itaque delicijs & intemperantiæ ſe totum dedidit: & ingentem pecuniarum vim in turpiſſimarum voluptatum uſus; ſcortis etiam ex Atticâ magno cum impendio arceſſitis, abſumſit. In omnem autem eventum, Athenienſem populum, quo ſi opus foret, perfugium haberet; ſibi præ cæteris devincire contendebat.*

Quùm itaque rex ex Indiâ reverſus, multos ex præfectis, de peculatu & impotenti dominatu delatos, morte mulctaret; Ille male ſibi conſcius, & metuens, adſumtis ſecum VI. *mercenariorum millibus, & quinquies mille talentis, ex Aſiâ in Græciam profugit. & relictis aut dimiſſis, circa Tænarum Laconicæ, militibus, ſupplex Athenas, cum pecuniarum parte eſt profectus.*

Sed dum ab OLYMPIADE & ANTIPATRO *repoſceretur; corruptis auro Oratoribus, qui cauſſam pro ſe ad populum agerent, aufugit: & receptis è Tænaro militibus in Cretam tranſmiſit. Vbi à* THYMBRONE, *familiarium uno, per inſidias eſt interemtus.*

DEMOSTHENES, *cum alijs, qui pecuniam ab eo accepiſſe convicti eſſent, eo crimine ab Athenienſibus ſunt condemnati. Hactenus Diod.*)

Subiungit autem Curt. abruptè: His cognitis, rex HARPALO, Athenienſibuſque iuxtà infeſtus, claſſem parari iubet, Athenas protinùs petiturus. Et dum in eo eſt, litteræ ei ſunt redditæ; HARPALVM intráſſe quidem Athenas, & pecuniâ animos principum ſibi conciliâſſe: ſed mox concilio plebis habito, iuſſum urbe excedere, ad Græcos milites perveniſſe: & ab ijs interceptum, atque interemtum à quodam viatore per inſidias. Quibus lætus rex, conſilium in Europam traijciendi omiſerit.

(*Opinor hæc longè anteriùs eveniſſe. Iuſtin lib. 13.* ALEXANDER *mille naves longas ſocijs imperari præceperat; quibus in Occidente bellum gereret. Excurſuruſq; cum validâ manu fuerat ad Athenas delendas.*)

Volunt quidam id temporis DEMETRIVM Phalereum, PHANOSTRATI, ex CONONIS familiâ F. THEOPHRASTI diſcipulum & Oratorem, regere cœpiſſe Athenis remp. tantâ apud civeis gratiâ & caritate, ut principis inſtar, annos X. rem adminiſtrârit, & ſtatuas æneas CCCLX. intra totidem pæne dies erectas, emeruerit. quæ pòſt everſæ. Sic Capell. ex Laertio. Sed nobis videtur longè poſterior.

Quùm verò ALEXANDER, exſules, præter, qui ſacrilegij & civilis cædis damnati eſſent, ab omnibus Græcorum civitatibus, queis pulſi erant, per præcones, ludis Olympicis) recipi imperâſſet; Græci, imperium aſpernari non auſi; quanquam id ſolvendarum legum principium eſſe cenſebant; bona quoque, quæ exſtarent, reſtituere damnatis.

Soli Athenienſes, non ſuæ modò, ſed etiam publicæ vindices libertatis, hominũ colluvionem finibus ſuis prohibuêre. nec purgamenta quondam urbis ſuæ, tunc etiam exſilij, admittere voluerunt. Idem Ætoli feciſſe traduntur.

CALANVS, INDORVM PHILOSOPHVS.

Iam rex cum exercitu ad Suſianæ fineis pervenerat, quùm CALANVS, Indus philoſophus, qui ſuadente TAXILE regem erat ſecutus, novo mortis genere ſe ipſe interfecit.

Vixerat ille morbi omnis expers an. LXXIII. & tunc alvi dolore correptus, vitæq́ue ſuæ finem adeſſe coniectans, regem rogat; Vt ſibi pyram conſtrui; & ſimul ipſe conſcendiſſet, accendi iuberet. A quo incepto, quùm deterreri non poſſet; & ſe brevi regem Babylone viſurum eſſe prædixiſſet; non ſine militari Macedonum clamore & adplauſu, crematus eſt.

ALEXANDRI LVXVS.

Rex Suſâ profectus, Perſicis delicijs, & nuptiarum pompis ſe totum tradidit. Vno eodemq́ue die, ac loco; LXXX. minimùm Perſicas virgines, eximias, primarijs amicis matrimonio, habitu & more Perſarum, coniunxit. STATIRAM, maiorem DARII filiam ſibi, & iuniorem DRYPETIN HEPHÆSTIONI, nuptijs elocavit. Et ut huius luxûs invidiam munificentiâ aboleret, alijs X. virginum Perſicarum millibus, quæ Macedonibus antè enupſerant, dotem ipſe certam attribuit, & maritorum æs alienum diſſolvit.

NOVA ALEXANDRI MILITIA, ET CLASSIS.

Interea XXX. Perſarum M. omnes & ætate, & corporum robore præſtantes, ad munia bellica ſub magiſtris diu exercitati, & Macedonicâ armaturâ pulcerrimè inſtructi, Suſa venêrunt; & caſtris ante urbem poſitis ſeſe regi in armis oſtentârunt. id unum ſatagenti, ut Macedonum, ſi ita vellent, aut ſiquid ipſi ſecus molirentur, operâ carere poſſet,

Præterea ex Bactrianis, ac Sogdianis, finitimiſq́ue populis, quam-plurimos in prætorianum equitatum cooptavit.

Ipſe quoque NEARCHVS, cum claſſe, Suſa adverſo Eulæo advenerat; quùm rex oſtium Tigris luſtrare cupiens, HEPHÆSTIONE cum magnâ exercitûs parte præmiſſo, in naveis ingreditur.

Tigris ab Oriente, Euphrates ab Occidente, Meſopotamiam diſterminant; & tandem ubi concurrerint, mox iterũ diſſiliunt. Sed Euphrates in multa ſegmenta, agris irrigandis, diffiſſus, in mare vadoſius ingredi-

ingreditur. Tigris verò maiore impetu ſolum premens, neque diſſipatus, una foſſâ eaque ingenti labore deducta, in Eulæum committit alveum. quo naves NEARCHI quaſſatæ, in Tigrim ſunt devectæ.

Et quia Perſæ, ne quiſquam mari, adverſo flumine, delatus, Babyloniam infeſtare poſſet, multis cataractis rectum Tigridis curſum interruperant; ALEXANDER huiuſce cautionis irriſor, eas omnes æquari iuſſit; ut inde Babyloniam petere poſſet.

Ipſe itaque cum navium velociſſimis in Oceanum (ſinum Perſicum) ingreſſus, mox ad Tigridis oſtium revolavit. Et ad Opin urbem ſubvectus, & aliquamdiu ibi interquieſcens, coortam militum ſeditionẽ, non minore virtute, quàm prudentiâ compeſcuit.

SEDITIO MILITARIS.

Quùm enim veteranis & emeritis militibus, honeſtâ in patriam miſſione gratificari conſtituiſſet; & XIII. modò peditum, binaque equitum mill. in Aſiâ, tum domitâ, & colonijs Europæis refertâ, retinere: diſſolutis ex regiâ pecuniâ utrorumque debitis: (quæ in exercitu, tot ditiſſimarum gentium victore, fuere immania; & ampliùs IIX. mill. & [illegible]X. talenta exhauſerunt.)

Statim, ut cognitum eſt, alios remitti domum, alios retineri; perpetuam eum regni ſedem in Aſiâ fixurum rati; regem ferociùs, quam alias, adorti, omnes ſimul miſſionem poſtulare cœpérunt; deformia cicatricibus ora, & præmaturam capitum canitiem oſtentantes.

Rex oratione in ingratos, cum multis probris, detortâ; & ijs faceſſere ocyùs, & in patriam, ſe deſerto, a[illegible]is ſuis, frendens de tribunali deſiluit, & in medium armatorum agmen ſe demiſit, & ferociſſimum quemque manu corripuit. Nec auſos repugnare [illegible]III. ex ijs, adſervandos cuſtodibus corporis tradidit.

At ipſi hâc contumeliâ perciti, quùm poſtero die veniſſent, & prohibiti aditu eſſent, Aſiaticis modò militibus admiſſis; lugubrem univerſi totis caſtris edidere clamorem. *Protinus eſſe morituros, ſi rex veteribus miniſtris perſeveráret iraſci.*

Rex nihilo-minus pervicaci ad omnia, quæ agitáſſet, animo. Perſis corporis ſui cuſtodiam credidit: Perſas ſatellites apparitoreſque fecit: per eoſque, auctores ſeditionis, Macedones, & vincti ad ſupplicia tracti, & in amnem immerſi.

Tum concurſu in regiam facto, & armis ante ianuam (pœnitentiæ ſignum) proiectis, flentes, non niſi veniâ impetratâ, diſceſſuros conteſtati ſunt.

Quibus ille nunc modicè incuſatis, nunc comiter appellatis; complureis bello inutileis exauctoravit: (ad X. ſeniorum mill.) & magnificè donatos, talento quemque, præter ſtipendia in diem reditûs adpenſa; dimiſit.

Et ſcriptis ad ANTIPATRVM, Macedoniæ præfectum, literis, ijſdem priores in theatris [illegible] ſpectandis certaminibus, adſignari; coronatoſque [illegible] re, iuſſit.

Defunctorum quoque liberos, pupillos, paterna contrahere ſtipendia voluit. CRATERO [illegible] præpoſito. Quem etiam, loco ANTIPATRI (cuius [illegible] cum OLYMPIADE matre ſimultates increſcebant) Macedonibus, Theſſalis, Thracibuſque præeſſe iuſſit. Et ANTIPATRVM viciſſim, cum [illegible] ſupplemento, in CRATERI locum vocavit.

CRATERVS nihilo-minus, (quibus cauſis in ertum) in Ciliciâ, ad ALEXANDRI uſque mortem, ſubſtitit. Et ANTIPATER, qui evocari ſe valde iniquo ferret animo, ALEXANDRVM veneno interficere ſtatuit.

Rex Opide egreſſus, & cum claſſe Tigridis oram legens, in pagos, qui Cari dicuntur, pervenit. Hinc quartis caſtris in Sambanam; ubi VII. dies exercitui ad quietem dati. Tertio pòſt die Celonas, ad Choaſpem fluv. Vbi Bœotorũ proles ſupererat, ex ijs orta, quos olim XERXES eò in coloniam deduxerat: nequedum à patrijs inſtitutis, aut ſermone, degener.

Hinc Bagiſtanam, eximiæ amœnitatis regionem cultam, perluſtrat. Inde in Nyſæos campos, paſcuorum ubertate nobileis, tranſijt. In quibus olim CLX. equarum Nyſæarum millia, ad ſubolem, à regibus Perſarum ali ſolita. Tum verò reliquis à prædonibus abactis, vix tertia pars reperta eſt.

Iis in agris XXX. dies commoratus, ſeptimis caſtris Ecbatana, Mediæ caput, pervenit. Huius urbis ambitum Diod. teſtatur fuiſſe CCL. ſtadiorum.

HEPHÆSTIONIS MORS.

Septimo poſt adventum die, quùm regni neceſſaria diſponeret, & ſpectacula denuò, dieſque ſcenicis indiceret; HEPHÆSTION, quem rex unicè & fratris loco diligebat; dotibus primò formæ puerilitæque, mox obſequijs regi percarus, ex febri. (Curt.) ex crapulâ (Diod.) vitâ decedit.

Ex eius morte ALEXANDER incredibili adfectus dolore, luctu diem noctemque continuato, ſuper exanime amici corpus eiulans procubuiſſe traditur: & ei, tamquam Heroi, ſacrificari iuſsit. In funus, atque monimentum ei Babyloni faciendum, plus quàm XII. talentûm M. impenſa ſunt.

Regem autem à luctu pæné ludicro, ad ſeria commodùm avertit nuntiata Coſſæorum defectio. Gens eſt bellicoſa, quæ Vxijs finitima aſperrimos incolit monteis; & externi principis iugum hactenus detrectarat, nec Macedonum vireis magni æſtimabat. Nihilo-minus intra XL. diem varijs prœlijs fracti; multiſque eorum, aut deſideratis, aut captis, imperata facere coacti ſunt: & opidis opportunè conditis, & cum præſidio obiectis, in ſervitutem redacti.

3628. | 322.

LEGATI VARIARVM GENTIVM.

ALEXANDRO, Coſſæis ſubactis, Babylonem, quo antè conſtituerat, revertenti, nuntiatum eſt; Legatos, intactarum adhuc gentium, ex diverſis terrarum orbis partibus, Africâ, & Carthagine; Hiſpaniâ & Illyrico, & aliunde, Babylonem confluxiſſe, eiuſque adventum exſpectare. Alios, ut de rebus tam feliciter geſtis, non ſine coronis & muneribus, congratularentur. Alios, qui ſocietatem expeterent. Alios, ut de obiectis criminibus ſeſe expurgarent.

Ipſe itaque, tamquam conventum univerſi orbis acturus, Babylonem pervenire feſtinabat.

VARIA IN MORTE PRÆSAGIA.

Aberat ab urbe ad [illegible] ſtadia; & [illegible] itineribus ex[illegible]itum pro[illegible] [illegible] quos Chal[illegible], ſideral[illegible] ten [illegible] ne [illegible] ad [illegible] cedunt, & [illegible] *Ne Babylonem ingrediatur.* alioqui infauſtu[illegible]; & [illegible] pe[illegible] um po[illegible] endi.

I[illegible] eiuſmodi animum [illegible] ſtitioni plu[illegible] ſatis addictus, [illegible]oque nonnihil perturbatu[illegible] multis amicorum in urbem tranſmiſſis, & prætectione in aliud tempus dilatâ; caſtra [illegible] cc. à Babylone ſtadijs, metatus, ſive ut Iuſtin. [illegible] in Burſiam urbem, trans Euphratem [illegible] deſ[illegible] [illegible]ceſſit.

A[illegible] tradun[illegible] [illegible]um, ſive felicitatis ſuæ recordatique ſec[illegible]; ſive ſuſpicatum, per fraudem ſibi id con[illegible] [illegible] Babylonem magnâ cum pompâ ingreſſum. Sed [illegible] tanto poſt ad perluſtranda vicina loca egreſſ[illegible], atque ita fato ſe defunctum putaſſe; & de[illegible] ſecurum Babylonem exornandæ animum intend[illegible].

Diod. Ab hominibus Græcis, & præcipuè philoſophis, qui ANAXARCHO operam dediſſent, inductum, omne Chaldaicæ divinationis genus ut incertum. quod *iſtiuſmodi prædicta, ſi fatis conſtent, ignota mortalibus; ſi naturæ debeat ur, immutabilia ſint.*, [illegible] dum iudicaſſe, aut [illegible] ſiſſe & ulteriùs progreſſum, in urbem ſine animi offenſione intraſſe. Vbi magnificentiſſimè à civibus, uti antea factum erat, exceptus, Legatos omnes benignè acceptos dimiſit, & totum ſe deinde ad funus HEPHÆSTIONI celebrandum convertit. Vid. Diod. l. 17. funeris pompam.

AMILCAR POENVS EXPLORATOR.

Iuſtin. ſub fin. LXXI. Inter hæc Chartaginienſes tãto ſucceſſu rerum ALEXANDRI MAG. exterriti & verentes, ne Perſico regno & Africam vellet adiungere, mittunt ad ſpeculandum eius animos, AMILCAREM, cognomento Rhodanum, virum ſolertiâ facundiâque, præter cæteros, inſignem.

Augebant enim metum & Tyrus urbs, auctor originis ſuæ, tam ampè exciſa: & Alexandria æmula Carthaginis, in terminis Africæ & Ægypti condita: & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna ullo modo terminabantur. Igitur AMILCAR per PARMENIONEM aditu regis obtento, profugiſſe ſe ad regem, expulſum patria, fingit, militemque ſe expeditionis offert.

Atque [illegible] conſ[illegible] eius exploratis, in tabellis ligneis, vacuâ deſuper cerâ inductâ, civibus ſuis omnia perſ[illegible]nbebat.

Sed Carthaginienſes, poſt mortem regis, reverſum in [illegible], quaſi urbem regi venduaſſet, non ingr[illegible] tantum, verum-etiam crudeli decreto necaverunt.

Sub idem tempus, PEVCESTES, xx. delectorum ex Perſis, Tapyris, Coſſæis, [illegible] finitimis & domitis populis [illegible] qui plerique funditores aut ſagittarii ad re[illegible] ad luxerat. qui prioribus copijs immi[illegible] [illegible] ſucceſſ[illegible] [illegible] diſtributis, ſtipen[illegible] [illegible] quemdã exercitum conſtituit.

(Tunc quoque THEOPHRASTVS *Epheſius* MELANTHI *Eullonis F. Platonis & Ariſtotelis auditor, Ariſtotele in Chalcidem profecto & mox demortuo, ipſe quadragenarius, Olymp. 114 in Lycéo ſucceſſit.)*

ALEXANDRI MORS.

His curis defun[illegible] ALEXANDER, multis diebus otio datis, intermiſſa olim convivia cum amicis ſolenniter inſtituit; & in lætitiam verſus crapulam, & quidem continenter) totum ſeſe effudit. menſe Deſio modò apud [illegible] MAEVM & PERDICCAM; modo apud BAGOAM; & tandè apud THESSALVM MEDIVM, epulatus. Et apud hunc quidè, quum diei noctè pervigilem iunxiſſet, & iam è convivio recederet; inſtauratâ comiſſatiune, & nõdum HERCVLIS ſcypho, qui circumferebatur, epoto; repentè, velut telo confixus, altũ ingemuit. Elatuſque è convivio ſemianimis, tanto dolore cruciatus eſt, ut ferrum in remedia poſceret. Amici, cauſſam morbi, intemperiẽ ebrietatis divulgarunt. Revera autem inſidiæ fuerunt, quarum infamiam ſucceſſorum potentia oppreſſit.

Quã de re videtur dubitaſſe, Diod. qui hæc addit: Sic ALEXANDRO, Quùm ſib[illegible] [illegible] *ſummum potentia & felicitatis humana faſtigium attigiſſe, fati violentia tempori, quod eius vita natura præſtituerat, terminum iniecit:*

Arrian. verò, [illegible] tontaſſe ſatius ei fuit *in ſummo felicitatis faſtigio, ſummoq, hominum deſiderio, vitam cum morte commutar[illegible], priuſ quàm ei calamitas aliqua humano more accideret.*

Series autem inſidiarum, de quibus dixi, hæc fuiſſe proditur.

ANTIPATER, de cuius animi à rege alienatione, ſupr. dictum eſt, præparatum venenum CASSANDRO F. qui cum fratribus PHILIPPO & IOLLA, regi miniſtrare ſolebant; tradiderat. ſed præmonito, ne alijs, quàm fratribus, & THESSALO, illud crederet.

Fratres potum regis prægustare ſoliti, in aquã frigidã venenum habentes [illegible] eam prægustatæ potioni regis ſupermiſcuerunt. Eius namque veneni tanta vis fuiſſe dicitur, ut non ære aut ferr[illegible] [illegible] qu[illegible] teſt[illegible] cõtineretur; ſed equi tantum ungu[illegible] ſufferri poſſet.

Quarto deinde die, milites partim mortis, quæ celaretur, ſuſpicione; partim deſiderio impulſi, & mœſti, in regiam ſe contulerunt; ut ſibi regis coram inſpiciendi copia fieret, orantes.

Quos ille compuſito corporis habitu, & porrectâ ad oſculandũ manu, conſolatus dimiſit. *Animo, ut in hoſtem, ita in mortem invicto.*

Amicis propiùs adire iuſſis, [illegible] rogatis, *Similemne ſibi videantur reperturi regem?* quùm cuncti tacerent, & quaſi ſilentio abnuerent; Se vaticinari mẽtiſque oculis tam pæne proſpicere dixit *Quantis cadibus & ſanguine, ſibi mortuo Macedonia, amulâ principum ambitione, foret brevi parentatura.*

Ad poſtremum, corpus ſuum ad HAMMONIS templum ferri & condi iuſſerat. & vox eum pæně defecerat, quùm Amicis viciſſim quærentibus: *Quem imperij ſui heredem relinquat?* reſpondit: *Digniſſimum. Tanta illi animi magnitudo, vel in ſuos ἀσεβεῖα, & in omnes univerſè invidia fuit,* ut eum HERCVLEM F. Fratrem ARIDÆVM, uxorem [illegible] prægnantem, ROXANEN, relinqueret; *oblitus neceſſitudinum, tanti regni opes non alij, niſi forti viro relinqui fas eſſe duceret.*

Qua tamen voce, quùm veluti *bellicum inter amicos* ce-

eos ceciniſſe, aut malum diſcordiæ miſiſſe videretur, ut omnes in æmulationem conſurgerent; & ambitione vulgari tacitum militum favorem quærerent: Sextâ demum die, præcluſâ iam voce, & mutato forte-an conſilio, *exemtum digito anulum* PERDICCÆ tradidit. Quæ res gliſcentem amicorum diſſenſionem ſedavit: quod ille, etſi non voce nuncupatus heres, iudicio tamen electus eſſe cenſeretur.

INTERREGNUM A MORTE ALEXANDRI.

Deceſſit ALEXANDER (Iuſtin.) anno imperij VI. & regni XII. annos XXXIII. ſupra menſem natus. ARRIANO; mortuus eſt Olymp. 114. Vixit annos duo & triginta: & tertij; menſeis octo. Regnavit annos XII. & menſeis octo, ut mortuus ſit exeunte I. Olymp. CXIV. anno. B. Hieron. mortuus eſt, inquit, Olymp. centeſimâ tredecimâ (leg. quartadecimâ) Anno CCXXXVI. regni Perſarum, quod cœperat primo anno LV. Olymp. quo tempore CYRUS Babylonios ſuperavit. *Sed id temporis, ille in Perſide regnare cœpit, non Babylone.*

Rege ita, in ipſo ætatis & fortunæ flore, ex rebus humanis erepto, non minùs victores, quàm victi; Macedones, quàm Perſæ; illi optimum & fortiſſimum regem; hi iuſtiſſimum & mitiſſimum dominum, deplorabant: & certamen quoddam inconditi mæroris edebant. Nec iam urbis muris luctus continebatur; ſed magnam etiam Aſiæ partem, cis Euphratem, tanti mali fama pervaſerat.

Et SYSIGAMBIS, DARII mater, quæ ALEXANDRUM vivum amârat & ſuſpexerat; tantoperè defunctum deſideravit, ut quæ poſt LXXX fratres ſuos ab OCHO, regum ſæviſſimo, eodem die trucidatos; poſt unicæ filiæ mortem; poſt filium regno ſimul & vitâ ſpoliatum; vivere ſuſtinuiſſet: auditâ regis amantiſſimi morte, ne ei ſupereſſet, inediâ mori decreverit: & quincto pòſt die, non tam inediæ, quàm doloris vi oppreſſa, exſtincta ſit.

Cæterum Babylone, corporis eius cuſtodes, in regiam principes amicorum, ducesque copiarum advocârunt. Et milites ſecuti, qui ſcire cuperent, in quem ALEXANDRI fortuna eſſet tranſitura.

CONSULTATIO DE REGNI STATU.

PERDICCAS, regiâ ſellâ in conſpectum vulgi datâ, in quâ diadema veſtiſque ALEXANDRI cum armis erant, anulum ſibi pridie à rege traditum in eâdem ſede poſuit.

Et quoniam *Dij, regem, quem rebus humanis, tantùm, & ad tempus, accommodâſſe, viſi ſint, nunc ſorte eorum completâ*, citiùs, quàm ſubiecti optarent, *ſtirpi ſuæ repetiiſſent*: & neceſſariò in commune conſulendum ſit, ac cogitandum; ut provinciæ, & gentes tot bellorum ſucceſſibus, & ſingulari regis demortui virtute, ſub Macedonici imperij poteſtatem redactæ, in fide priſtinâ obedientiâque contineantur; *Capite opus eſſe*, pronuntiavit. Unone, an pluribus, in ducum militumque poteſtate eſſe.

Si ROXANE, quæ ſextum iam menſem prægnans ſit, marem enitatur; eius regnum, Dijs adj[ecturos] [om]nibus, futurum. A quibus interim, regi velint; in præſentiâ deſtinari poſſe.

NEARCHUS verò; Exſpectari nondum ortum regem; & qui iam ſit, præteriri; nec animis Macedonum convenire, nec tempori rerum, aiebat. Eſſe è BARSINE filium regis: huic diadema dandum.

PTOLEMÆUS; *Indignam regno* ROXANES, vel BARSINES ſubolem, *uti* maiore ex parte *captivam*, cenſebat; quæ *libera Macedonum genti* imperaret. *Qui Perſas vicerint, ut ſtirpi eorum ſerviant?*

Hanc ipſius eſſe ſententiam; Ut *ſede* ALEXANDRI *in regiâ poſitâ*, qui conſilijs eius antea adhibebantur, *ij coëant*, quoties in commune conſulto opus fuerit. eoque, quod pars eorum maior decreverit, ſtetur. Iiſdem duces præfectique copiarum pareant.

ARISTONO autem placebat; ſummam imperij ad PERDICCAM ipſum deferri, cui ALEXANDER, ex magnâ amicorum turbâ delecto, ut optimo regni heredi, *anulum*, quo ille *regni atque imperij vireis obſignare ſolitus erat*; *tradiderit*.

Iamque univerſi procedere in medium PERDICCAM, & regis anulum tollere iubebant: quum ille, cupiditatem inter pudoremque cunctatus; & diutius quid ageret incertus; ad ultimum tamen receſſit. qui, quo *modeſtius*, quod appetebat, *exſpectaret*, tenuenti *pervicaciùs oblaturos* eſſe credebat.

Hâc PERDICCÆ cunctatione erectus, unus è ducibus, MELEAGER; Nihil intereſſe, exclamat: ROXANES filium, quandoque genitus erit; an PERDICCAM regem ipſi haberent; quùm iſte, ſub tutelæ nomine, regnum ſit occupaturus. Et mox diripiendi theſaurorum auctor; *populumque regiarum opum eſſe heredem* proteſtatus, per medios armatos erupit, multis prænuntiatam, an propinatam! prædam conſequentibus.

(In theſauris fuiſſe traduntur L. talentûm millia Et in anno vectigalium tributo, trecena mill.)

Quumque iam frequens circa MELEAGRUM armatorum eſſet globus; & concio penè in ſeditionem ac diſcordiam verſa; quidam ex infimâ plebe, & pleriſque ignotus; ARIDÆUM, PHILIPPO genitum, & ALEXANDRI fratrem, ab ijs præteriri, & gentium communi iure fraudari, expoſtulans; concionem induxit, ut pariter conclamarent; ARIDÆUM eſſe vocandum. Et licet PYTHONE multis in Iuvenem probris impenſis (de matris, ſcorti Lariſſæi, ſordibus, & valetudinis vi maiore) deterrere conante; poſtquam MELEAGER, inviſus infeſtuſque PERDICCÆ, eum ſtrenuè in regiam perduxiſſet; milites eumdem mutato nomine, PHILIPPUM, conſalutatum, regem appellârunt.

Hæc apud vulgum. ſed principum alia erat ſententia. E quibus idem PYTHON, prius PERDICCÆ conſilium exſequi cupiens, tutores filio, ex ROXANE futuro, deſtinat. PERDICCAM & LEONATUM, ſtirpe regiâ genitos. Præterea, in Europâ CRATERUM & ANTIPATRUM res adminiſtrare iuſſit. Tum iuſiurandum à ſingulis exegit, futuros in poteſtate regis, qui ALEXANDRO genitus eſſet.

Sed MELEAGER, qui paullò antè metu ſupplicij cum ſuis ſeceſſerat, rurſus PHILIPPUM ſecum trahens,

hens, in regiam irrumpit, & clamitat; Suffragari reip. de *novo rege, regum duorum, filio & fratre.*

Hic mutatis ſubitò voluntatibus, pauci PERDICCÆ modò electo; plures PHILIPPO, quàm ſperaverat, imperium dedére: & ad ultimum, in ſtirpem regiam ſtudijs inclinavére.

Aridæus itaque, qui territus principum auctoritate è concione ceſſerat, revocatus; veſtem fratris, quæ in funebri ſellâ poſita fuerat, induitur.

Et ſimul MELEAGER, thorace ſumto, capit arma, novi regis ſatelles. Phalanx quoque haſtis clypeos quatiens, iam expletura ſe videbatur illorum ſanguine, qui regnum, nihil ad ipſos pertinens, adfectare auſi eſſent.

Pòſt aliquantum autem certamen, ad conclave ipſum (in quo ALEXANDRI corpus iacebat; & clauſtra ab armatis perfracta; PERDICCAS, & qui cum eo erant (DC. ſpectatæ virtutis; & Ptolemæus, cum regiâ puerorum cohorte) à ſenioribus rogati, ut bello abſiſterent, regique & pluribus cederent; tandem arma depoſuere.

Sed mòx dum alteri ab alteris inſidias metuunt; equitatus, qui ex nobiliſſimis iuvenum conſtabat, PERDICCAM & LEONATVM, frequens ſecutus eſt: atque urbe excedere, & tendere in campos cogitabat.

Quos dum occupatis circà Babylonem campis, frumentum, quod in urbem de more invehebatur, retinuiſſe nuntiatum eſt: & inopia primum, deinde fames eſſe cœpit; placuit tandem ijs, qui in urbe erant, legatos ad equites mitti de finiendâ diſcordiâ.

Et quum illi, diſcordiæ auctores ſibi à rege dedi; tum hi, ut tertius dux adſciſceretur, MELEAGER, à PERDICCA petijſſent; haud ægrè id impetratum eſt. Et hinc MELEAGRO cum Phalange obviam egreſſo; illinc PERDICCA equitum turmis antecedente; utrumque agmen, mutuâ ſalutatione factâ, inter ſe coijt; in perpetuum, ut arbitrabantur, concordiâ & pace firmatâ.

Sed iam fatis admovebantur Macedonum genti bella civilia: *Regno, quod inſociabile eſt, a pluribus expetito.*

Vigebant mutua inter PERDICCAM & MELEAGRVM odia, & alter in alterius perniciem erat intentus. Et PERDICCAS quidem cum ſuis, communi cõſilio, rationẽ opprimendi maximè noxios, hanc inijt.

Placuit exercitum, uti poſt diſcordiam, patrio more luſtrari: Vt intrà certum campi ſpatium armati omnes ſtarent, hinc equites, illinc Phalanx.

Et eo fortè die, quem luſtrationi deſtinárant, rex cum equitibus elephantiſque conſtiterat contrà pedites, quein MELEAGER præerat.

Ille itaque unà cum alâ obequitans, diſcordiæ auctores, quos uti ſui fautores tueri ipſe debebat; PERDICCÆ, maximi antè adverſarij, inſtinctu, ad ſupplicia depoſcit.

PERDICCAS, ut torpenteis cum duce pedites, & obnoxios, vidit; CCC. ferè, qui MELEAGRVM è concione erumpentem fuerant priùs ſecuti, à cæteris diſcretos, elephantis, in conſpectu totius exercitûs, obiecit; omneſque belluarum pedibus mòx obtriti ſunt. MELEAGER, ſerò intellectâ fraude PERDICCÆ, & damnatâ ſpe ſalutis; confugit in templum. At nec loci quidem religione defenſus occiditur.

Hoc bellorum civilium, Macedonibus, & omen & principium fuit.

PERDICCAS, perducto in urbem exercitu, concilium principum virorum habuit; ut de provincijs, ſive Satrapijs inter ſe dividundis, decerneretur.

Sed nequid earum, quæ conſequuntur deinceps, rerum narrationem aut ſeriem perturbet; Aſiæ totius ſitum, & ipſarum Satrapiarum magnitudinem, altaq; connexa, priùs, & quidem breviter, exponere viſum eſt.

ASIÆ, ET SATRAPIARVM DESCRIPTIO.

Igitur à Tauro Ciliciæ mons perpetuus per totam Aſiam extenditur, ad Caucaſum uſque, & Orientalem Oceanum; ſive potiùs ad Paropamiſum, (quem Macedones, ALEXANDRI gloriæ velificati, Caucaſum dixére) & ad Gangem, maximum Indiæ fluv.

Atque is varijs iugorum ſpatijs diſtinctus, varia quoque, ſed in ſingulis peculiaria, ſortitur nomina.

Aſiæ itaque hoc modo diviſæ, pars una ad Septemtriones; altera in Meridiem vergit. Flumina verò ex hiſce ferè montibus exorta, pro tractuum varietate, in diverſa etiam fluunt; alia in Caſpium Mare; alia in Pontum Euxinum; nonnulla in Oceanum Arctoum.

Quæ autem his adverſa ſunt; partim in Indicum Mare; partim in Oceanum huic continenti proximum; nonnulla in Erythræum, ſive Rubrum (qui Arabicus Sinus dicitur) deferuntur.

Sic ex Satrapijs, eumdem in modum diſpertis, pars ad Arcton, aliæ ad Auſtrum vergere cenſendæ.

Et ab Arcto quidem, primæ, ad Orxantem fluv. (quem milites ALEXANDRI, Tanaim dixére; Scythæ Silym) Sogdiana & Bactriana.

Quibus continentes Aria & Parthia, Hyrcanum Mare comprehendunt.

Citrà has Media eſt, varijs locorum nominibus diſtincta, & inter Satrapias maxima.

Quam deinceps ſequuntur Armenia, Lycaonia, & Cappadocia, hiberno cœlo obnoxiæ.

His ex-adverſum, & finitimæ, Phrygia maior, & quæ ad Helleſpontum ſita. Ex obliquo verò, Lydia & Caria. A dextro autem Phrygiæ latere, pari longitudine protenta Piſidia; eique continens Lycia.

In maritimis quidem iſtarum, quas memoravi, Satrapiarum locis; Græcorum urbes & coloniæ ſitæ ſunt, quarum nomina ex-antegreſſis nota.

Nunc ad eas, quæ ad Meridiem ſpectant, nos convertamus.

Inter quas prima ad Caucaſum India eſt; regnum gentibus frequens. Quarum maxima, Gangaridæ; ab ALEXANDRO, ob elephantorum multitudinem, intacti. Ea autem regio, & Iudica adnexa, fluvio Gange, qui omnium illic maximus eſt, & XXX. ſtadijs latus; diſterminatur.

Cis eam, reliqua eſt India, fluminibus crebris irrigua, & fertilitate nobilis: in quâ, præter alia complura; PORI, TAXILÆQVE regna, quæ Indus fluv. perfluit.

Infrà hæc, Arachoſia, Cedroſia, & Carmania: & præter has, Perſis, Suſianam & Sittacenen complexa.

Deinceps Babylonia, ad Arabiæ deſerta extenditur. Supràque eam Meſopotamia eſt, duobus fluminibus, Tigri & Euphrate, circumfuſa.

Babyloniæ adiacet Syria ſuperior; & proximæ maritimæ, Cilicia, Pamphylia, & Cœle-Syria cum Phœniciâ.

Ad extima Cœles-Syriæ, & ei continentem ſolitudinem, qua Nilus delabens Syriam Ægyptumq́; diſpeſcit; deſignata eſt omnium præſtantiſſima Satrapia, & proventibus annuis abundantiſſima, Ægyptus.

Hæ autem omnes Satrapiæ, ſub meridiano cœlo æſtuoſæ ſunt.

SATRAPIARVM INTER PRINCIPES DISTRIBVTIO.

Vt ad inſtitutum redeamus; In eo, quod diximus, concilio, Imperium recens partum, ſive Satrapias Aſiæ, quas Alexander debellatas Macedonici regni coronæ adiecerat, ità dividi placuit.

Vt rex quidem Philippvs, ſummam regni, nomenque obtineret. Ptolemævs, Lagi F. Satrapes eſſet Ægypti, & Africæ gentium, quæ in ditionem conceſſiſſent.

Laomedonti, Syria cum Phœnice; Philotæ, Ciliciâ deſtinata.

Lyciam, cum Pamphyliâ & maiore Phrygiâ, obtinere iuſſus Antigonvs. In Cariam Cassander; Menander in Lydiam miſſi.

Phrygiam minorem, quæ Helleſponto adiuncta, Leonato adiudicárunt. Cappadocia Eumeni, cum Paphlagoniâ, ceſſit; eamque regionem, ad Trapezunta uſque, defendere; & bellum cum Arbate gerere iuſſus. qui ſolus detrectabat imperium.

Python Mediam; Lysimachvs Thraciam, cum Ponticis gentibus, obtinuére.

Qui Indiæ, qui Bactris & Sogdianis, cæteriſque aut Oceani, aut Rubri Maris accolis, præerant; quibus quiſque finibus habuiſſet, imperij etiam ius obtinerent.

Decretum, ut Perdiccas cum rege eſſet, copijsq́; præeſſet, quæ regem ſequebantur. Sed in cæteris, Antipatro Macedonia; & Cratero Cilicia reddita eſt.

Ordini ſociorum equitum, qui longè clariſsimus erat, quaſi Tribunum caſtrorum, Selevcvm præfecére.

(1. Machab. c. 1. *Traditur ALEXANDER, antè quàm moreretur vocáſſe ad ſe pueros ſuos nobiles, qui ſecum à iuventute fuerant educati; & regnum illis ſuum diviſiſſe.*

Quod & Curt. attingit: credidiſſe quoſdam, teſtamento ALEXANDRI diſtributas eſſe provincias: ſed famam eius rei, quamquam ab autoribus tradita ſit, vanam ſe comperiſſe.)

Atque eum in modum paullo-ante regis miniſtri, ſpecie alicui imperij procurandi, ſinguli ingentia invaſére regna: quibus expeditius paullo-poſt viſum eſt, eadẽ augere, quàm accepiſſe, aut reddere.

Quod tamen imperium *ſub uno ſtare* potuiſſet; *dum à pluribus ſuſtinetur,* tandem ruit. Multos Macedonia, pro uno, Alexandros habuiſſet, niſi fortuna eos æmulatione virtutis in perniciem mutuam armáſſet.

Septimus iam dies erat, ex quo corpus regis iacebat in ſolio; curis omnium ad formandum rei publicæ ſtatum, à tam ſolenni munere, averſis.

Vt tandem curare corpus exanimum amicis vacavit; nullâ tabe, ne minimo quidem livore corruptum, nec vultum vigore ſpiritali deſtitutum vidiſſe traduntur, qui intraverant. Quod ſi verum eſt; in tanto Meſopotamiæ regionis æſtu, admirandum extitit.

De eius ſepulcro, infrà. Aridævs namque rex corpus fratris ſui in Hammonis templum deducere iuſſus, biennium ferè in funeris apparatu conſumſit.

L A G I D Æ.

PTOLEMÆVS LAGI F. SOTER. PRIMVS ÆGYPTI REX.

3629. | ———————— | 321.

Ptolemævs, Lagi F. Soter dictus, cui, in cæteris Satrapis, Ægyptum, & Africæ Arabiæque partem, vel ſuffragijs, vel ſorte obveniſſe, diximus; etiamſi ſeptimò demùm ac decimo poſt anno, regis nomen adſumſerit; tamen quia eoipſo, quo Alexander obijt, anno, Ægypti obtinuit; ac deinceps ad obitum uſque ſuum poſſedit: ideò ab eodem anno Ptolemæi Lagidæ, ſive Soteris & Ægyptij regni (quod ſtetit deinceps an. 294.) initiũ inchoamus. Et univerſæ hiſtoriæ, annorumque ſeriem per poſteros eiuſdem, ad Cleopatram & Avgvstvm uſque, pertexemus.

Illum, Iuſtin. teſte, ex gregario milite Alexander, virtutis cauſsâ, provexerat.

Curt. verò l. 9. Sanguine ei coniunctum fuiſſe tradidit. & quidam Philippo genitum eſſe credebant. Certè pellice eius ortum conſtabat.

Idem corporis cuſtos, promtiſsimuſque bellator; & pacis artibus, quàm militiæ maior & clarior; modico civilique cultu, liberalis in primis, aditusque facilis, nihil ex faſtu regio adſumſerat. Ob hęc regi, an popularibus carior eſſet, dubitari poterat.

Tum certè primum (quum videlicet in regno Sabi, (al. Samij) inter dimicandum, lævo humero leviter quidem ſaucius, ſed telo venenato; & maiore periculo, quàm vulnere, adfectus; regis ſolicitudinem in ſe converterat) expertus ſuorum erat animos; adeò ut fortunam, in quam poſteà adſcendit, in illo periculo Macedones ominati eſſe videantur. Quippe non levior illis Ptolemæi fuit cura, quàm regis. qui & prœlio & ſolicitudine fatigatus, quùm Ptolemæo

aſsideret,

aſſideret, lectum, ut quo ipſe acquieſceret, iuſſit inferri. In quem ut ſe recepit, protinùs altior inſecutus eſt ſomnus. Ex quo excitatus, per quietem vidiſſe ſe exponit ſpeciem draconis, oblatam herbam ferentis ore, quam veneni remedium eſſe monſtráſſet: Inventamque deinde vulneri impoſuit. Protinuſque dolore finito, intrà breve ſpatium cicatrix quoque obducta eſt.

Ab hoc anno, primo Ptolemæi, uſq; ad regnum Seleucidarum, anni ſunt XII. Mirâ namque Principum contentione protracta eſt diſcordia ad totidem annos, quando cæpit Seleucus regnare; Syriámque & Babylonem obtinuit.

GRÆCORVM MILITVM SEDITIO ET CLADES.

Intereà Græci per colonias in ſuperioribus Aſiæ Satrapijs collocati, auditâ ALEXANDRI morte, res novas moliri cæperant; & iam patriam deſiderio præceperant; delectoque duce, Philone Æniane, non contemnendas copias, ad XX. peditum & III. equitum M. coëgerant.

Ad hos comprimendos PYTHONEM, Agenoris filium, mittit PERDICCAS, cum III. Macedonum peditum Mill. & equitibus DCCC. iuſſiſque, per litteras, Satrapis milites Pythoni ſufficere, ad X. pedit. & VIII. equitum Mill.

PYTHON, cui datum à Perdiccâ mandatum erat ut perduelleis omneis internecioni daret, & ſpolia Macedonibus diſtribueret; Græcos ille contrà comitate quâdam ſibi conciliare; & auctis eorum ſocietate copijs, res ſuas augere; & finitimas Satrapias ſuæ ditionis facere cogitans; prœlio cum ijs commiſſo victor, per præconem edixit; *Vt armis poſitis; fideq; acceptâ, domos ſe quiſq; ſuas tutò reciperent.*

At Macedones, mandatorum Perdiccæ memores, iure-iurando ducis neglecto, fidem Græcis non ſervárunt. Eoſque ſecuros de-improviſo adorti, omneis miſſilibus contrucidárunt, & ſpolia pecuniamque inter ſe ſunt partiti.

RHODIORVM ET ATHENIENSIVM REBELLIO.

Rhodij quoque, eiecto ex urbe & Inſulâ ſuâ Macedonum præſidio, ſe in libertatem vindicárunt.

Nec minùs Athenienſes, quùm exſules ſuos, licet invitiſſimi, tandem ſuſcipere coacti eſſent; ex morte regis reciperandæ libertatis ſpem reſumſérunt: reliquoſque ad vindicandam Græciæ libertatem cohortati, multos in parteis ſuas pertraxére. Et LEOSTHENE duce populari, Ætolis primùm, dein Argivis & Theſſalis in ſocietatem adlectis, VIII. emeritorum ALEXANDRI militum M. ad Tænarum Laconicæ conducunt. & V. peditum ex ſuis, & bina mercenariorum M. armant, & equites D.

ÆSCHINES, qui ante-decennium in exſilium pulſus, Rhodi tranquillè tum degebat, fidele civibus conſilium dedit; ne ſe bello, cui ſuſtinendo impares eſſent, temerè implicarent. DEMOSTHENES contrà, licet & ipſe, ob crimen accepti ab HARPALO auri, patriâ pulſus, Megaris fortè exſularet; ut miſſum ab Athenienſibus HYPERIDEM legatum cognovit, qui Peloponneſios in ſocietatem armorum ſolicitaret; eumdem ſecutus, Sicyona, Argos & Corinthum, cæteraſque civitates eloquentiâ ſuâ Athenienſibus iunxit. Ob quod factum, miſſâ ab Athenienſibus obviàm nave, ab exſilio revocatus eſt.

BELLVM LAMIACVM.

Athenienſes contracto iam XXX. Millium exercitu, & CC. navibus, bellum ANTIPATRO, cui Græcia ſorte evenerat, inferunt. Eumque detrectantem prœlium, qui XIII. tantum Macedonum Mill. & DC. equites haberet; (al. prœlio victum) & Heracléæ, vel potius Lamiæ (undè hoc bellum, LAMIACVM) urbis mœnibus tuentem ſe obſidione cingunt.

LEOSTHENES in obſidione Antipatri ſtrenuè perſiſtens, ab Ætolis, qui domum revocabantur, deſertus, & ab erumpente ANTIPATRO oppugnatus; telo è muris in tranſeuntem iacto, occiditur.

Cui ſubſtitutus ANTIPHILVS, poſtquàm LEONATVM, à quo auxilium per legatos petierat ANTIPATER; cum exercitu ex Macedonibus collecto, ad XX. peditum, II. equitum Mil. & D. advenire, cognoviſſet; ipſe, cui XXII. pedit. & equitum ferè IV. Mill. ſupereſſent; obſidionem quidem ſolvere coactus eſt; ſed hoſti recenti obviàm procedens, & prœlio congreſſus; LEONATVM, Theſſalici equitatûs virtute, ſuperavit & occidit.

Cuius morte lætatus traditur ANTIPATER, qui & æmulum ſublatum; & vireis eius ſibi acceſſiſſe gratularetur.

Ipſe tamen continuo pòſt, obſidionis tædio liberatus, recepto LEONATI exercitu, cum par hoſtibus etiam prœlio videretur, in Macedoniam conceſſit.

Clytus autem claſſis Macedonicæ, quæ CCXL. navibus conſtaret, præfectus, Eetionem Atticarum navium, quæ CLXX. erant, prætorem, bis prœlio navali egregiè vicit; & multas, ex adverſarijs, adflixit, circa Echinadas inſulas.

PERDICCÆ AMBITIO.

Intereà PERDICCAS, qui regem PHILIPPVM, regiaſque copias ſecum haberet, ARIARATHEN, Cappadociæ regem, (alij moderatorem, ſive Satrapam appellant; ſed qui regnum adfectáſſet) qui nec ALEXANDRI quidem, ad DARIVM Perſidemque properantis, imperium agnoverat; & grandem ex regionis proventibus pecuniam, atque indè cum domeſticas, tum peregrinas copias, ad XXX. pedit. & XV. equitum Mill. conflaverat; bello adortus, vicit & cepit. Eumque, cum omni cognatione, tormentis & cruce adfecit. Provinciam verò ita compoſitam, Eumenis Cardiani fidei, ex pacto, tradidit.

(Iuſtin. tradit; PERDICCAM ex eo bello nihil præmij, præter vulnera & pericula, rettuliſſe. Quippe hoſtes ab acie in urbem recepti, occiſis coniugibus & liberis, domos quiſque ſuas cum omnibus copijs incendérunt; & eódem congeſtis etiam ſervitijs ſemetipſos præcipitárunt, ut nihil hoſtis ſuarum rerum, præter incendij ſpectaculo, frueretur. Illud facinus alij Iſaurijs, Piſidiæ, adſignárunt.)

PERDICCAS ut viribus regiam auctoritatem acquireret, ad nuptias CLEOPATRÆ, ſororis ALEXANDRI Magni; & alterius ALEXANDRI, Moloſſi ſive Epirotæ, viduæ; matre eius Olympiade non adſpernante, intendit. Sed dum fingit ſe in matrimonium ANTIPATRI filiam (NICÆAM) petere, quò facilius ſub adfinitatis obtentu eum caperet, & ſupplementum tironum ex Macedoniâ obtineret; dolum præſentiente ANTIPATRO, dum duas eodem tempore uxores quærit, neutram obtinuit.

3630. 2. Ptol. Lagidæ. | 320.

GRÆCORVM ET ATHENIENSIVM CLADES, DEDITIO, ET PAX.

CRATERVS, qui hactenus in Ciliciâ, ſibi attributâ, ſubſtiterat, certior factus de inteſtinis Græciæ tumultibus, in Macedoniam traijcit XIII. pedit. Mill. & equites quingentos ſuprà Mille. Et caſtris in Theſſaliâ, apud Peneum fluv. fixis Principem locum ultrò & lubens Antipatro ceſſit. Vt exercitus, ad XL. gravis armaturæ peditum & ad ſagittariorum funditorumq; III. Mill. & ad quinquies Mille equites excreverit. quùm Græcis Atticæ factionis vix XXV. pedit. & paullò plus III. equit. M. (reliquis temerè ad ſua dilapſis) ſupereſſent.

Et hi antè, quàm à Civitatibus auxilia advenirent, in certamen de ſummâ rerum deſcendere coacti, & ad Cranonem ancipiti pugnâ prœliati; quùm maior quàm pro clade conſternatio eorum animos occupâſſet; & Theſſaliæ urbibus, certatim victori ſe, & ſingillatim, dedentibus; univerſæ hoſtium vireis Athenas verſùs ducerentur; MENONE & ANTIPHILO, primarijs ducibus, haud refragantibus; DEMADEM cum PHOCIONE, legatos ad Antipatrum miſérunt, qui de communi pace agerent.

Hic Athenienſes à ſocijs, qui ſinguli & carptim in leges deditionis abierant, deſtituti, eas pacis conditiones accipere coacti ſunt, quæ victori placuiſſent: quaſque ipſi eidem Antipatro, ad Lamiam obſeſſo, inſolenter propoſuerant.

Antipater itaque in urbem abſolutâ cum poteſtate admiſſus, clementiùs, quàm opinati eſſent, victoriâ uſus, hoc unum exegit; *Vt præſidium, duce Menyllo, in Munichiâ acciperent; Et Democratiam cum Ariſtocratiâ commutarent.*

„ *Vtque nemini reip. adminiſtratio committeretur, qui non, minimum, bina Drachmarum Mill. poſſideret.*

Ex quibus, aſſiduis & locupletibus, IX. M. ſunt reperta. reliqui, proletarij, aut capite cenſi, à rep. excluſi, quibus bellum pace ſemper utilius cenſeretur. Ex quibus in Thraciam abducti, ad vicies & bis mille.

Pro eâ comitate, & ob Reſpp. paſſim per Græciâ probè conſtitutas, ANTIPATER, laudes & coronas ab omnibus eſt conſecutus.

Quùm autem controverſia de Samijs exſulibus, ad reges, ALEXANDRI heredes, eſſet relata; Perdiccâ omneis revocari; & poſt XLIII. annorum exſilium bona ijs poſtliminij iure reſtitui iuſſit. *Hic exitus belli Lamiaci,*

VARIÆ PRINCIPVM MOLITIONES.

PERDICCAS, debellato ARIARATHE ex Cappadociâ in Piſidiam profectus, urbeis duas, Larandam & Iſauram; propterea quòd vivente adhuc ALEXANDRO defecerant; & BALACRVM, NICANORIS F. præfectum interfecerant; funditùs evertere cogitabat. Et Larandam quidem facilè cepit, & ſolo æquavit: Sed Iſaurij, poſt aliquot virium pendilitationes, ubi ſe vim Perdiccæ, & ſupplicia cum contumeliâ coniuncta effugere non poſſe vidérunt; ſe cum liberis vxoribuſque & copijs communi incendio perdidérunt. (*Id Iuſtin. Cappadocibus, Ariarathi tum parentibus, attribuit.*)

Antipater cum Cratero in Ætolos, qui ſoli belli Lamiaci ſocij adhuc indomiti perſtabant, expeditionem fecére; inſtructi XXX. peditum Millib. & equitibus bis mille quingentis.

Ætoli tantis copijs impares, urbium partim, quæ infirmiores, deſertis; & quæ naturâ aut opere firmæ, iuſto præſidio munitis; ad decies Mille, in montana aſperaque loca, cum uxoribus & liberis, & copijs domeſticis, confugérunt.

Sed obſtructis à Cratero montium anguſtijs, cū frigore & fame conflictari, ſalutem deſperare cœperant; quùm fortè ANTIGONVS, PHILIPPI F. omnium ducum ad res gerendas maximè idoneus; qui calumnias & ſævitiem PERDICCÆ metuens, cum amicis & filio DEMETRIO, conſcenſis clàm navibus Atticis, ex Aſiâ in Europam tranſierat; & cum Antipatro ſe coniunxerat: eumdem de omnibus PERDICCÆ conſilijs, de dubiâ fide, & Nicææ filiæ repudio, edoceret.

Illum, adſcitâ in matrimonium regiâ filiâ, CLEOPATRA, iam-nunc cum copijs in Macedoniam venturum; & ceu regû tutorem, & regni candidatum, omneis, ſuo quemque imperio, privaturum.

Quo nuntio illi perterriti, protinus cum Ætolis pacem fecérunt: quos debellatos, in ſolitudinem, & cum totis familijs in regiones Aſiæ remotiſſimas, ablegare conſtituerant.

Ipſis, habito inter ſe concilio, copias celeriter in Aſiam traijcere; & Cratero Aſiæ, Antipatro Europæ imperium tradere, viſum eſt. Et miſſis legatis Ptolemæum Lagidem in PERDICCAM, ſibi haud ſecus infenſum, concitare.

PTOLEMÆI LAGIDÆ INCREMENTA.

Hic in Ægypto, cui præerat, magnas opes ſolerti induſtriâ pararat: Ægyptios inſigni moderatione in favorem ſui ſolicitârat: & reges finitimos beneficijs obſequijſque devinxerat. terminos quoque imperij per Libyam ampliârat: & Cyrenaicam provinciam, inteſtinis diſſenſionibus laborantem; & per THIMBRONEM, HARPALI cæde nobilem, variè diuque adflictam, armis, duce OPHELLA, terrâ marique circumdatis, ſibi adiunxerat. Nec multo-poſt, Cyprus & Phœnice acceſſere. Factuſque iam tantus erat, ut non tàm timeret hoſteis, quàm timendus ipſe hoſtibus eſſet.

ALIORVM DVCVM IN PERDICCAM CONSPIRATIO.

Illi itaque, quos dixi, factâ virium voluntatumque conſpiratione, & cauſsâ ſcripto publicatâ, expeditionem in Perdiccæ caput adornant. Cui plus publicum ex arrogantiâ odium, quàm vires aut conatus hoſtium nocerent.

Ipſe autem, alienatis itâ rebus in Piſidiâ, ARIDÆVM, & ALEXANDRI filium, cum amicis & ducibus, de ſummâ belli, in conſilium adhibet. Et cum quibuſdam placeret bellum in Macedoniam, ad ipſum fontem & caput regni; ubi non mediocre partibus momentum, OLYMPIAS, mater ALEXANDRI, eſſet; & popularium favor, propter PHILIPPI ALEXANDRIQVE nomina.

Alijs tamen in rem viſum eſt, ab Ægypto incipere: ne in Macedoniam profectis, Aſia à tergo relinqueretur, & à PTOLEMÆO occuparetur.

NOVA PROVINCIARVM DISTRIBVTIO ET DVCVM DISSCIDIA.

3631. | ——— | 319.

EVMENI, præter provincias, quas acceperat, Paphlagonia & Caria, Lycia, & Phrygiâ, ſunt adiectę. Ibique, circà Helleſpontum, ANTIPATRVM & CRATERVM, cum iuſtis copijs, opperiri & tranſitu prohibere iuſſus eſt.

Additi, adiutores, cum exercitibus, ALCETAS, PERDICCÆ frater, & NEOPTOLEMVS.

CLITO cura claſſis tradita; & Cilicia PHILOXENO data, quam Philotæ ſuſpecto ademerant.

ALEXANDRI SEPVLTVRA.

Aridæus, ALEXANDRI frater, cui corporis ad Hammonem deportandi provincia fuerat mandata, quùm biennium ferè in funeris regij adparatu conſumſiſſet; tandem, vere ineunte, ad iter inſtitutum ſe accinxit.

Corpus erat concluſum feretro, ſupernè aureo, & aromatis infercto. De plauſtro, cui impoſitum erat, purpureum tegumentum dependebat, adpoſitis ALEXANDRI armis, & imagine res eius geſtas exprimente.

Plauſtri fornix ex ſquamis aureis, & pretioſis lapillis exſtructus, octo cubitis latus, & duodecim erat longus.

Sub fornicis tecto, ad feretri latus, ſolium aureum adiacebat, formâ quadratâ, innumeris inſtructum ornamentis; in quibus artis opus materiam longè ſuperaret. Tantam molem exquiſitiſſimi muli, LXIV. robore & proceritate præſtantes, devehebant.

Ptolemæus, ut ſupremum ALEXANDRO regi & hero ſuo honorem impertiretur, Aridæo, ex Babylone adpropinquanti, in Syriam uſque, cum copijs occurrit, pompæ funebris curam in ſe ſuſcepturus.

Sed longinqui & laborioſi ad HAMMONEM itineris tædium cauſſatus, Alexandriæ ſubſtitit. (Alij, Memphim priùs deportatum tradunt) & in auguſtiſſimo, clariſſimæ toto orbe urbis templo recondidit; iuſtis magnificentiſſimè, non ſine heroicis ſacrificijs & certaminibus, peractis.

Et hoc fortè prætextu Perdiccas in Ptolemæum, licet alijs ſibi nominibus inviſum, quaſi perduellem & maieſtatis reum, celeriùs arma commovit; & Ægyptum ingenti cum exercitu petivit.

EVMENIS VICTORIÆ, ET PERDICCÆ EXITVS.

EVMENES intereà, adverſarios ex Europâ in Aſiam traiecturos prohibere iuſſus; cui cæteri duces, tum ob rei militaris peritiam, tum ob fidei ergà PERDICCAM & ſocios conſtantiam, parêrent; cum traditis ſibi copijs, & equitatu provinciali, (XX. peditum Miſcellorum, & V. equitum Millibus) ad Helleſponti cuſtodiam erat profectus. Et ANTIGONVS cum CRATERO, nihilo-minus, qui XX. pedit. & bina tantùm equitum M. ducebant, in Aſiam traiecerant; quùm NEOPTOLEMVS, EVMENI adiutor relictus; quique ſatis magnam Macedonum militum manum penes ſe habebat; ex odio & æmulatione collegæ, ad ANTIPATRVM, imperij cum eo communionem pactus; non ſolum tranſfugere; ſed prodere etiam partium exercitum tentavit.

Verùm cum eam rem EVMENES præſenſiſſet; cum proditore decernere prœlio neceſſe habuit. Eumque ità vicit, & caſtris peditatuque ſpoliavit; ut vix ille cum CCC. equitibus ad ANTIPATRVM elapſus, perſuaſerit, ut continuatis itineribus, læto ex victoria & ſecuro fugâ ſuâ, EVMENI, ſupervenirent. Illi, re inter ſe deliberatâ, copias bifariam dividere ſtatuerunt: ut unâ cum parte ANTIPATER in Ciliciam adverſùs PERDICCAM, proficiſceretur: alterâ CRATERVS,

cum NEOPTOLEMO, EVMENEM adorirentur. Et tum coniunctis demùm copijs; & PTOLEMÆO in ſocietatem cooptato; regius exercitus, quem PERDICCAS ducebat, undique opprimeretur.

Sed EVMENES, quem hoſtium inſtitutum non latuerat; ipſemet illis, in itinere ſecuris, & pervigilio noctis fatigatis, cum firmo equitatu occurrit. Et commiſſo prælio, CRATERVS (malè Iuſtin. POLYSPERCHON. qui Græciæ & Macedoniæ ab ANTIPATRO præfectus, & relictus erat) dextrum agmen agens, ex equo delapſus, & prætereuntium pedibus proculcatus eſt. NEOPTOLEMVS verò, cui ſiniſtrum cornu obvenerat, cum EVMENE congreſſus, & diu per mutua vulnera conflictatus, tandem occubuit.

Atque ita equitibus utroque cornu in fugam verſis, & ad peditum agmen, ceu fidum propugnaculum, ſeſe recipientibus; pedites eâ clade conſternati, veniam ſecedendi, ab EVMENE victore, & ultrò conditiones offerente, deprecati; ubi primùm factâ per loca propinqua frumentatione, & cibo ſumto, vireis recollegéruot; noctu clam digreſſi ad ANTIPATRVM ſe contulérunt.

Qui ſe non tàm ſocijs orbatum, quàm æmulis ducibus liberatum, reputans, tantò acriùs & alacriùs bellum cæptum perſecutus eſt: & PTOLEMÆO ſuppetias ferre properans, in Ciliciam movit. Neve Macedones fidei violatæ religione retardarentur; non iam in EVMENEM, ſed in ipſum PERDICCAM, arma converti iactavit.

Hic namque in Ægyptum iam moverat; & caſtra ad Nilum, haud procul Peluſio, fixerat. Sed quod pridem, ob faſtum pariter & ſævitiem, ſuis exoſus eſſet; & PTOLEMÆVS contrà beneficentiâ ergà omneis & æquitate commendaretur. Ad hæc, opportuniſſima quæque Ægypti loca firmis cuſtodijs, armis & rebus neceſſarijs præmunijſſet; multi ex amicis, & ducibus Militum, illo deſerto, ad hunc ſe conferebant.

Quumque ille poſt irritam Caſtelli, cui MVRVSCAMELÔN, nomen, PTOLEMÆO acriter defendente, oppugnationem; circà Memphim, & proximâ Inſulam, Nilum, cum exercitu fruſtrà, tum propter fluminis altitudinem; tum ob vada deſidentia, traijcere conatus, magnam militum ſuorum & impedimentorum partem amiſiſſet; exorto in caſtris murmure, primi ducum, circiter C. & in his illuſtriſſimus PYTHON, ab eo defecére. Deinde equitum nonnulli, in tabernaculum ingreſſi, Imperatorem ſuum trucidárunt. (Prob. à Seleuco & Antigono interfectum tradit.)

Ita Perdiccas, cum ferè triennium imperaſſet, ſtrenuus quidem dux, ſed impius, & ſuprà perfidiam crudelis; captatam tot artibus tyrannidem amiſit. tantò lugubriùs, quod biduo pòſt, fama illuſtris illius de CRATERO & NEOPTOLEMO, ab EVMENE profligatis, victoriæ, accepta eſt.

PTOLEMÆI MODESTIA.

PTOLEMÆVS poſtridie coacto procerum Macedonum cœtu, ijſque benignè ſalutatis, & facti ſui ratione reddita, quùm illos commeatus defeciſſet, frumentum copioſè ſuppeditavit, rebuſque neceſſarijs caſtra complevit. Quumque comparatâ hinc multitudinis ergà ſe benivolentiâ, & gratiâ, regiæ tutelæ dignitatē facilè adipiſci poſſet; ipſe PYTHONI & ARIDÆO, ob priſtina beneficia, devinctus, ut ijs ſumma illa imperij poteſtas, publicis ex ſuffragijs, deferretur, perſuaſit & curavit. Præterea, tantâ in PERDICCAM atrocitate Macedonum ira recruduit, ut primarij quique eius amici, L. & in his ALCETAS frater, & EVMENES, quaſi totidem perduelles, & maieſtatis manifeſti, omnium ſententiâ, capite damnarentur. Et ex ijs obvios quoſque confeſtim ipſi iugularent; &, inter cæteros, ATALANTAM, PERDICCÆ ſororem; ATTALI, qui claſſi præfectus tum apud Peluſium commorabatur, coniugem.

Hic verò, de nece PERDICCÆ, & uxoris ſuæ, certior factus; claſſem indè ſolvit, & ad Tyrum adpulit. Et ab ARCHELAO, Macedone, qui præſidij eâ in urbe erat præfectus, comiter acceptus, pecunias etiam, quæ illic à PERDICCA erant depoſitæ, ad DCCC. talenta, accepit. & ſuperſtites ex Memphiticâ expeditione, PERDICCÆ amicos, qui illuc evaſerant, humaniter iuvit & refecit.

ARISTOTELIS, ET DEMOSTHENIS EXITVS.

(Eodem anno Ariſtotelem & Demoſthenem obijſſe tradit Diog. Laert. Et Ariſtoteles quidem vixit ann. LXIII. natus ſcilicet primo Olympiadis XCIX. anno, qui fuit V. C. CCCLXX ἑπτακαιδεκαέτης Platonem audire capit, per annos XX. uſque ad eiuſdem Platonis mortem. Alexandrum πεντεκαιδεκαέτη, docere capit. Athenas redijt II. Olymp. CXI. anno, qui erat V. C. CDXX in Lyceo docuit annos XIII. Inde Chalcidem profectus eſt, impietatis ab Athenienſium Hierophantâ damnatus. Ibique non multo-poſt obijt.

Demoſthenes verò, patriæ, uti diximus, reſtitutus, & mulctâ ſolutus, quum poſt prælium ad Carnonem commiſſum, ANTIPATER & CRATERVS, ad Athenas accedere nunciarentur; unà cum alijs clàm ex urbe ſe ſubduxerat, capitis, ex ſenatus-conſulto DEMADIS, damnatus. Et miſſis ab ANTIPATRO paſſim lictoribus (quorum dux, ARCHIAS Thurius) prius HYPERIDES orator, & IMERÆVS Demetrij Phalerei frater, qui in Ægina ad ÆACI ſacellum confugerant; indè avulſi, & CLEONAS ad ANTIPATRVM miſſi, periérunt. Deinde DEMOSTHENES, qui Calauriæ ad ædem NEPTVNI ſupplex ſedebat, quum perſuaderi non poſſet, ut ad ANTIPATRVM, cum ſatellitibus, citrà noxam, abiret; veneno ſe ipſe extinxit. Et poſt obitum honores habiti, & ſtatua aurea cum elogio, à civibus, erecta.)

Apud Iudæos, Onias, Iaddi F. Pontifex Max. tum clarus habebatur.

ÆTOLO-

ÆTOLORVM ET ACARNANVM FACTIONES.

3632. | | 318.
4. Ptolem.

Antipatro in Aſiam tranſgreſſo, Ætoli, ut eum in diverſa diſtraherent, ex fœdere, quod ipſis cum Perdicca, (cuius procul in Ægypto occiſi, ignari erant) iampridem interceſſerat; cùm XII. pedit. Mill. & CD. equitibus, duce Alexandro Ætolo, in Theſſaliam irrumpunt: & obiter Amphiſſenſium, in Locride, agrum depopulati, & urbium in propinquo potiti; Polyclem, Antipatri ducem, acie fuderunt. Et ex Theſſalis multos ita conterritos ſibi adiunxére, ut paullo-poſt XXV. pedit. Mill. & mille ac quingentos equites universè coëgerint.

Sed quùm Acarnanes, inveterato odio, Ætolorum abſentium agros viciſſim evaſtarent; ipſi de patriâ ſoliciti, cæteris, duce Menone Pharſalio, in Theſſaliâ relictis, cum domeſticâ manu celeriter reverſi, Acarnanas quidem repreſſérunt; Sed Polysperchon, Macedoniæ præfectus, cum iuſtis copijs in Theſſaliam adveniens, Menonem nullo negotio profligavit.

Python Aridæo, tutelæ regiæ, collega, ex Ptolemæi & Macedonum decreto, datus, copijs iam à Nilo in Triparadiſum, ſuperioris Syriæ urbem, tranſductis, ob importunam reginæ Eurydicæ adversùs tutores impotentiam, pro concione, tutelâ ſe ipſe abdicavit. Et Antipater, vel abſens, à Macedonibus tutor, in Pythonis locum, ſubſtitutus, eamdem Evrydicen, ſeditioſiùs inter milites agentem, partim metu iniecto, partim blanditijs placavit. Atque idem, veluti rerum iam potens,

TERTIA SATRAPIARVM INTER DVCES PARTITIO.

Satrapias denuò, inter principes ſibi obnoxios, ita partitus eſt. Vt Ptolemæo quidem Ægyptum, quaſi Marte ſuo partam, reliquerit: & Laomedonti Mitylenæo Syriam tradiderit. Quam tamen haud multo poſt idem Ptolemæus invaſit, & incredibili felicitate, breviq́ue temporis momento, totam ſibi vindicavit.

Ex reliquis Satrapijs, Selevco Babylonia; & Antigono, quod primus Perdiccam nupero prœlio invaſiſſet; præter totius regij exercitûs & belli, in Evmenen Alcetamque, perſequendi præfecturam; Suſiana. Et aliæ alijs obtigérunt.

Ipſe verò regibus ſecum adſumtis, & copijs eorum, in Macedoniam contendit, quaſi reges in avitum regnum reducturus.

BELLVM ANTIGONI CVM EVMENE.

Antigonvs verò exercitum ex hybernis coëgit; & rebus ad bellum comparatis, adversùs Evmenem, qui tunc in Cappadociâ agebat, contendit.

Hic verò militibus, quos rei, & belli in ſe per reges decreti, novitas initio terruerat, in partium ſuarum ſtudia adductis; & reſciſſuros ſe ferro Macedonum decreta palam adfirmantibus; quùm à Civitatibus Æolicis pecunias extorſiſſet; & Sardis profectus ad Cleopatram, Alexandri Magn. ſororem, eius voce & auctoritate centuriones principeſque ſuos confirmâſſet.

Atque adeò in caſtra reverſus, epiſtolas, totis caſtris abiectas, (quibus ijs, qui Evmenis caput ad Antigonvm detuliſſent, magna præmia definiebantur) novo commento eluſiſſet; poſt debellatum, operâ Phœnicis Tenedij, Perdiccam, alterum, ducem ex ſuis illuſtrem, qui procul ab reliquo exercitû, cum III. pedit. Millib. & equitibus quingentis rebellábat; iam caſtra locis ad certamen equeſtre idoneis collocárat.

Ei namque ſupererant XX. (al. XII.) ferè pedit. & Quina equitum. M. Antigonvs verò, X. tantùm pedit. Mill. ſed lectiſſimos Macedonum: & bina equitum Mill. cum elephantis XXX. penes ſe habebat. Ideoq́ue campis imminentem montis radicē occupárat. Sed is paullo-ante Apollonidem; qui equitatui apud Evmenem præerat, largitione corruptum, eò induxerat; ut in ipſo prœlij ardore, ducem proderet, & ad ſe ex acie cum ſuis transfugeret.

Ita proditus, & faciſſè, ſed non ſine magnâ clade, victus Evmenes, unà cum paucis amicorum fidiſſimis, numero vix DC. in arcem munitiſſimâ, Phrygiæ, Noram, in Cappadociæ & Lycaoniæ finibus ſitam, confugit.

(Iuſtin. vult ab eo, qui obſidionis periculum proſpiceret, maiorem exercitûs partem dimiſſam fuiſſe; ne aut conſenſu inconditæ multitudinis hoſti traderetur; aut obſidio ipſa multitudine gravaretur.)

Ibi ille ſummâ laborum & inediæ patientiâ; morum ſuavitate, ac prudentiâ ſingulari, obſeſſos in officio continens, annuam pænè obſidionem ſuſtinuit. qui ſibi iam ſatis perſuaſiſſet, res diu & eodem loco ſtare non poſſe. quòd & vana reges nomina præferrent; & præfecti pariter omnes, proprij ſibi quiſq; regni cupidi, omnia ſuſque deque haberent.

REGIÆ DIGNITATIS IN DVCIBVS ADFECTATIO.

Et certè Antigonvs Eumenianis copijs, Satrapijs & pecunijs auctus, maiora iam appetebat. & rebus in ſolido conſtitutis, nec regibus deinceps, nec Antipatro ipſi parere cogitabat.

Intereà & ipſe Ptolemæus Lagi, Perdicca cum regijs copijs profligato, ferocior; & Ægypto, Libiaq́ue parte, non contentus; Phœnicia etiam & Cœle-Syriâ,

Cœle-Syriâ, opportunis Ægypto regionibus, vehementer potiri cupiebat.

Miſſus ab eo in Syriam, dux exercitûs, NICANOR, LAOMEDONTEM ibi Satrapam vivum cepit, & Syriâ ſubegit: & civitates Phœniciæ benivolentiâ ſibi adiunxit, præſidijſque firmavit.

ANTIGONVS verò, idoneo præſidio ad Caſtellum Noræ, quod muro, foſſa & vallis, mirandum in modum, cingendum curâtat; relicto: in ALCETAM, PERDICCÆ fratrem; & in ATTALVM regiæ claſſis præfectum, exercitum duxit.

3633. | ———— | 317.
5. Ptolem.

ANTIGONI BELLVM CVM ALCETA, ET PISIDIS.

ALCETAS auditâ iam-tum fratris nece, & ANTIPATRI potentiâ; & coniuratione in omneis PERDICCÆ amicos invaleſcente; Piſidiam, provinciam ſitu aſperam, & viris bellicoſis abundantem, omni beneficiorum ratione ſibi demereri contenderat: & Iuventutem ſui ſtudioſiſſimam liberalitate & comitate effecerat.

ANTIGONVS autem, ut hoſteis latéret, tantâ celeritate iter confecit; ut licet elephantos quamplurimos, & pedit. XL. & equit. VII. M. ſecum duceret; ſeptem diebus, totidemque noctibus, à Cappadociâ, ad Piſidiæ urbem, quæ CRETVM dicta eſt, MMD. ſtadia ſit emenſus.

Eoque pacto ALCETAM imparatum, nihilque dum tale metuentem pænè oppreſſerit. & anguſtijs montium occupatis, edito & tuto loco caſtra ſit metatus.

ALCETAS, licet viribus impar, cui DCCCC. tantùm equites, & XVI. peditum Mill. adeſſent, prœlij tamen aleam experiri tentavit.

Sed Antigonus è loco editiore pugnans, & viribus longè ſuperior, fuſo adverſariorum exercitu, ATTALVM, cum DOCIMO & POLEMONE, alijſque, vivos cepit. & copias eorum à clade ſuperſtites, comi impunitatis & munerum pollicitatione ſuis adiunxit.

Piſidæ nihilo minus ſexies Mille, viri animis & robore præſtantes, ALCETÆ fidem ſervârunt; & incolumem cum ſatellitibus & pueris ſuis in urbem Termeſſum perduxerunt; extrema, cum, & pro eo, omnia toleraturi.

Sed Antigono cum copijs omnibus ad urbem caſtra-metante, maiores natu, qui indomitâ Iuniorum temeritate patriam, unius Macedonis cauſâ, in-certum periculum vocari ægriùs ferrent; Antigono auctores fuére, ut propiore oppugnatione, & ſimulatâ ſubinde fugâ, Iuvenes ex urbe ad certamen eliceret.

Quod dum ſedulò, nec fruſtrà, Antigonus facit; ſeniores ALCETAM, urbis cuſtodiæ deſtinatum & relictum, adgreſſi, confodiunt. (Diod. quùm vivum capere nequijſſent, ad manus ſibi inferendas adegérunt.) Eiuſque cadaver, lectulo impoſitum, viliique lacernâ opertum, inſcijs adhuc foris velitibus, ad Antigonum miſérunt.

Iuniores eo cognito, in tantam iram exarſérunt, ut propè abfuerit, quin parenteis ſuos cum totâ urbe concremârint. Sed iracundiâ tandem in hoſtem versâ; quia iuſto bello non poterant, ad latrocinia converſi, Antigoni provincias longè lateque infeſtârunt.

Et corpus tàm cari ducis, indignis per totum triduum ab hoſte contumelijs habitum, & inſepultum, ipſi honorificè ſublatum ſplendidis exſequijs cohoneſtârunt.

ANTIPATRI CIRCA ATHENIENSEIS GESTA, ET EXITVS.

In Macedoniâ verò ANTIPATER, qui eò reges nuper ex Aſiâ perduxerat, DEMADEM ab Athenienſibus ad ſe miſſum, ut præſidium, quod antè quinquennium victæ urbi impoſuerat, ex pacto, è Munichiâ educeret; ob occultam, quæ ipſi & Athenienſibus, cum Perdiccâ, intereà interceſſerat, conſpirationem; cum filio Demeâ, licet legationis collegâ, uti fidei violatæ convictos, & liberiùs comminanteis interfecit.

(Eidem DEMADI tribuitur, quod alij in Demoſthenem contulérunt. Ille namque quùm adverſùs Mileſios oráſſet, & plura dicturus eſſet; Mileſij ab eo ſilentium pretio ſunt emercati. Et orator in forum quidem prodijt; ſed focati revinctus: Quaſi συνάγχην pateretur. Tum unus è populo; non hanc eſſe κυνάγχην, ſed ἀργυράγχην exclamavit.)

ANTIPATER extremo morbo ſenioque confectus, extremam etiam operam dedit, ut Regum tutela, & ſumma imperij poteſtas, ſecûdum ſe, POLYSPERCHONTI (qui natu maximus inter duces ALEXANDRI æquales, eſſet, & in Macedonibus honoratiſſimus) committeretur.

CASSANDRVM F. adhuc adoleſcentem, neque maiori oneri parem; præter Cariæ Satrapiam, Tribunum (quaſi magiſtrum equitum, ſive caſtrorum præfectum; quod munus ab antiquo nobiliſſimum fuit) creavit. Neque multò poſt, feliciter ecrtè, & incruentâ morte mortuus eſt.

(Iuſtin. tradit; legatos ad ANTIPATRVM ab EVMENA, dum obſidetur, miſſos, qui ſolus par ANTIGONI viribus videretur. A quo cum auxilia obſeſsis miſſa ANTIGONVS didiciſſet, ab obſidione receſſerit. Quæ de re infr.)

CASSANDRI ET ANTIGONI

MOLITIONES.

CASSANDER, Antipatri F. indignatus POLYSPERCHONTA ſibi prælatum, & iniquiùs ſe à Patre habitum, clàm apud ſuos conteſtatus; tentatà cum Ptolemæo & Antigono, alijſque belli ſocietate, adverſus Polyſperchontem coniurat.

ANTIGONVS viciſsim tot hoſtibus debellatis, tantaque virium acceſsione auctus, totius Aſiæ imperium ſibi ſoli vindicare conſtituit, excuſſo regum & tutorum iugo. Eamque ad rem EVMENEM, prudentem iuxtà ac fortem ducem; qui hornotinà iam longiorem obſidionem toleràrat, per Hieronymum, amicum civemque, & hiſtoriæ ſcriptorem, reſtitutà Cappadociæ Satrapià, ſibi conciliare tentavit.

Totius denique Aſiæ Satrapas, quà minis; quà promiſsis, aut ſubvertere, aut in ſui inſtituti partes pertrahere.

ARIDÆVS, Phrygiæ ad Helleſpontum Satrapa, (alius, uti credere par eſt, ab ALEXANDRI fratre) Cyzicum, urbem ſibi opportunam, de-improviſo adortus, civibus ſuarum rerum ſatagentibus, fruſtrà fuit.

ANTIGONVS quoque, quum hæc ei ſcribi, auxilium, eidem civitati, impenderet; & ſerius veniſſet; benevolentiam ſaltem oſtentavit, ſpe ſuâ fruſtratus.

Sed Aridæum, quaſi imminentem, ſociamque Græcorum civitatem iniquè obſediſſet, Satrapiâ cedere, & quietè deinceps vivere iubet.

Ille urbibus ſuis in eventum firmatis, partem copiarum emiſit, præfecto eis duce, cum mandato, ut EVMENEM, ſoluta caſtelli, quo detinebatur, obſidione, liberaret; eique ceu ſocio ſe coniungeret.

ANTIGONVS, ultionis deſiderio ardens, partim copias ad eum debellandum immiſit; partim cum altero exercitu in Lydiam movit, ut CLYTVM Satrapam, ARIDÆO amicum, ſuà quoque provincià ſpoliaret.

Sed hic itidem præſidijs per opida primaria collocatis, in Macedoniam navigavit; POLYSPERCHONTI & regibus rebellionem audaciamque ANTIGONI patefacturus, & opem ab ijs, periclitantibus fidorum Satraparum rebus, petiturus.

ANTIGONVS verò Epheſo obiter occupatà, ſexcenta argenti talenta intercepit; quæ ÆSCHYLVS Rhodius è Ciliciâ in Macedoniam ad reges perferebat: eaque in mercenariorum militum ſtipendia convertit.

3634. 6. Ptolem. | 316.

CASSANDER, quùm Macedonibus in POLYSPERCHONTEM bene animatis, in adfectando Macedoniæ imperio, offendiſſet; clàm inde in Cherroneſum, & mox in Helleſpontum, ac deinque in Aſiam profectus, ab Antigono auxilium ſibi depoſcit. Cui Ptolemæus quoque belli ſe ſocium fore, pollicitus eſſet. Ille hoſpitem comiter acceptum, expromtæ operæ, copiarumque tàm navalium quàm terreſtrium ſpe implevit. Veteri quidem Antipatri Patris amicitiæ id daturum ſimulans; ſed id unum re-vera moliens, ut dum CASSANDER bello adverſus POLYSPERCHONTEM gerendo diſtineretur; ipſe Aſiæ totius imperium, ſine magno negotio, in ſe transferret.

POLYSPERCHONTIS ADVERSARII CONATVS.

POLYSPERCHON, regum tutor, ut adverſùs CASSANDRVM, PTOLEMÆI & ANTIGONI, potentium principum, ſocietate ſubnixum & ferocem, ſe tutaretur; veritus, ne Græcarum urbium præfecti, ab Antipatro olim inſtituti, in filium eius, CASSANDRVM, inclinarent; promulgato Regum nomine edicto; „ *Reſp. omneis, quæ* poſt ALEXANDRI in Aſiam tranſitum, optimatium aut paucorum dominatum, aut præſidia admittere coactæ eſſent, *in antiquum ſtatum*, qui ſub PHILIPPO, & ALEXANDRI primordijs viguiſſet, *reſtitui*: Et eo nomine *relegatos*, præter qui homicidij aut impietatis damnati eſſent, *in ſuam quemque patriam, revocari* iuſſit.

„ Omnes viciſſim *Græci caverent, ne quis* ex ipſorum ſubiectis *militaret adverſarijs ducibus, aut nomina daret. Pœna, exſilium & facultatum publicatio eſſet.*

Scribit præterea ad EVMENEM, recèns ex caſtello, fide Antigono datâ, digreſſum; cogitaret ſecum, quàm hoſtiliter ab Antigono habitus eſſet: quamque parum tutò, CASSANDRO, ob vetus Antipatri odium, confidere debeat. Maturè igitur ſibi proſpiciat; & regibus potiùs, quàm infidis perduellibus, fidem & obſequium præſtet.

EVMENES ASIÆ IMPERATOR.

Nec abnuit EVMENES, *honeſtiorem ac tutiorem ſibi fore ratus ſub regibus, quam ſub prædonibus, militiam.* Neque ullam à periurio culpam metuebat; quod in iuriiurandi formulà, quà fœdus cum Antipatro inierat, Olympiadem & reges, uti amicos, complexus eſſet: quæque ipſorum Macedonum, à quibus obſidebatur, ſuffragijs eſſet comprobata. licet ea & Hieronymo ſequeſtro, & ipſi Antigono plurimùm poſteà diſplicuerit.

Sed iam evaſerat cū ſuis EVMENES, Antigonoque haud iniuriâ diffidens, ſecuritati ſuæ conſulebat.

Mandatum erat Ciliciæ Satrapæ, ac regijs quæſtoribus, ut EVMENI, ceu creato totius Aſiæ Imperatori, Argyraſpides, ter Mille, cum ducibus (invictus olim ille exercitus) parerent; & D. aut etiam

aut etiam plura, ſi opus ſit, talenta, tum militibus conſcribendis; tum damnis, quæ acceperat, reſarciendis, confeſtim traderentur.

OLYMPIAS, quæ pridem ANTIPATRI odio ac metu in Epirum ſeceſſerat; quamq́ue POLYSPERCHON, rebus iam turbatis, ut ſecura rediret; & Nepotum (Herculis, ex Barſine; & ALEXANDRI, ex Roxane) curam, regniq́ue ex parte adminiſtrationem ſecum ſuſciperet; rogárat. haud æquo animo ferens, POLYSPERCHONTI, tutorio nomine regem agenti, ſe ſubijcere; honeſtas ad EVMENEM perſcripſit litteras.

Illum unum ex fidis ALEXANDRI amicis ſupereſſe, tanti imperij adminiſtratione, regiorumq́ue liberûm tutelâ dignum. Veniret ergò, regiæ domus ſolitudini ſuppetias, & levamentum adlaturus.

EVMENES, Aſiam pro re natâ deſeri non poſſe conteſtatus, monet interim, in Epiro ipſa maneat, dum in locum paullò tranquilliorem res eſſent reductæ.

(Addit Prob. Sin aliquâ cupiditate in Macedoniam raperetur; omnium iniuriarum oblita, in neminem acerbiore uteretur imperio.)

Ipſe quantumvis à POLYSPERCHONTE, & deinde ab OLYMPIADE, Aſiæ imperator denuntiatus eſſet; & iam-nunc Argyraſpides, cum ducibus ſuis, ANTIGENE & TEVTAMO, uti imperatum erat, illi obviàm, quâdam cum comitate, & militari alacritate, proceſſiſſent: Memor tamen undè evaſerat, & invidiam veritus, ſi potiùs ipſe alienigena, nec amplo genere natus, ſummi Imperij potiretur, quàm alij Macedonum, quorum ibi eſſet multitudo. in principijs caſtrorum, nomine ALEXANDRI (quem noctu ſibi viſum fingebat, imperantem, ut ſibi Ædes, & ſtatua, ſolio aureo inſidens, uti omnium conſiliorum præſidi, conſecraretur) Tabernaculum, & ſellam auream cum ſceptro & diademate conſtituit; quò quotidie omnes convenirent: & de rebus ſummis conſilia caperent. *Et ipſe ſic quodam modo lateret; quùm tamen unus gereret omnia.*

Hàc prætereà moderatione uſus eſt, ut Argyraſpidum ſe non ducem, ſed commilitonem præferret. Et quò modeſtiùs imperium recuſabat; eò obſequentiores ſibi cæterorum animos redderet.

Adeo Phalanx illa ALEXANDRI Magni, à Clypeis argenteis nomen ſortita; quæ Aſiam victrix peragrárat, Perſasq́, devicerat; inveteratâ cum gloriâ, tum etiam licentia, non parére ſe ducibus, ſed imperare poſtulabat.

EVMENES nihilo-minus, qui perſequente MENANDRO, ANTIGONI duce, caſtra è Cappadociâ moverat; & magnis itineribus, Tauroq́ue monte ſuperato, cum paucis comitibus, in Ciliciam venerat; dimiſſis cum pecuniâ in Piſidiam, & Lyciam; in Cœle-Syriam & Phœnicen, aliaq́ue loca, ducibus; & Græcorum permultis nomina ultrò profeſſis; ad x. pedit. & II. equit. Mill. præter Argyraſpidas, & aſsiduam manum; coëgerat.

Quùm PTOLEMÆVS, iſto incredibili hoſtis ſui incremento territus; & Zephyrium, Ciliciæ, claſſe adpulſus, ad Argyraſpidum duces miſit, qui eos dehortarentur, ne EVMENI, capitis iampridem damnati, obnoxios ſe præberent. neve Quæſtores, qui Iſſi, aut Anazarbi erant, pecuniam ei ullam ſuppeditarent.

Neque ſeciùs ANTIGONVS ſibi, Regum deſertori, gravem adverſarium à POLYSPERCHONTE obiectū ratus; ab inſidijs eidem ſtruendis ceſſabat.

Per Philotam itaque, ex amicis fidum, & xxx. Macedonum primis ſtipatum; ducum, & primariorum inter Argyraſpidas militum, animos, privatim tentavit; ſi forte largitione, aut munerum pollicitatione, induci poſſent, ad inſidias adverſus EVMENEM ſtruendas, aut adiuvandas.

Et quum reliqui quidem perfidiæ præmia generosè recuſarent; tum ANTIGENES quoque collegam TEVTAMVM, argento corruptum, de priore ſententiâ deduxit: quòd certiorem præmiorum ſpem in EVMENE, peregrino, ſed fidei obſervantiſsimo; quàm in ANTIGONO, nimis præpotente & fallaci; ponendam eſſe duceret.

Philotas, ubi cuniculis nihil ſe profeciſſe vidit; convocatis in unum, clàm EVMENE, militibus, arietem admovet.

Litteras Antigoni manu ad exercitum ſcriptas, publicè legit; quibus ille dictatoriâ confidentiâ imperabat; ut EVMENEM, publicâ Macedonici conſilij ſententiâ capitis damnatum, confeſtim morte adficiant. Quod ſi detrectent; omnes quamprimum, immiſſo exercitu, contumaciæ & perduellionis pœnas eſſe luituros.

Exterruerant Argyraſpidas hæ minæ; & hinc regum & POLYSPERCHONTIS imperio; indè Antigoni propinqui metu, incerti, velut inter ſacrum & ſaxum, animis, fluctuabant; quùm EVMENES commodùm ſupervenit: Qui laudum aculeis, & orationis eloquentiâ collabentes plærorumq́ue animos in tantam fiduciam erexit, ut metu in iram verſo, regibus, eorumq́ue patrono EVMENI, longè quam anteà fideliores, & in ANTIGONVM rebellem efferatiores, facti ſint.

Ille ità expeditus in Phœniciam contendit; naveis ex urbibus undique maritimis, ad iuſtæ claſſis inſtar, coacturus, quarum ope POLYSPERCHON maris imperium teneret; & quandoq́ue vellet, copias ex Macedonia in Aſiam adverſus Antigonum tranſportaret.

Sed dum hinc Antigonus, inde Ptolemæus urguerent; coactus eſt ad Seleucum in Babyloniam confugere, ut copijs indè arceſsitis ſe confirmaret. Quod quidem iter non ſine maximis periculis, & militum laſsitudine, perfecit.

RES CIRCA ATHENAS.

NICANOR intereà, quem Caſſander ſtatim à Patris exceſſu, & imperio in Polyſperchontem tranſlato, Athenas miſerat; & Munychiam, loco Menylli, tutari iuſſerat; Athenienſibus auctor erat, ut à Caſſandri partibus, contrà Polyſperchontem, ſtarent. Ei autem quùm nemo obtemperaret; & ex vi diplomatis regij, quo toti Græciæ priſtina libertas fuerat decreta, præſidium quam-primum è Munychiâ educere poſtularetur;

lateretur; ipſe moras nectens, & maiores copias clàm arceſſens, quæ & præſidio, & obſidioni, ſiqua vis fieret, pares eſſent; muros etiam Piræi, & Portûs clauſtra occupavit. Athenienſes duplici malo conſternati, à POLYSPERCHONTE ſuppetias ſibi ferri, & ſuis legibus utendi facultatem dari petiérunt. Et OLYMPIADEM induxérunt, ut NICANORI Munychiæ & Piræi reſtitutionem imperaret.

Tandem POLYSPERCHON, qui Athenas non tàm in libertatem adſerere, quàm CASSANDRO loca illa, ad belli uſus maximè opportuna, eripere, ſibique adiungere cuperet; ALEXANDRVM F. cum exercitu ad Athenienſeis miſit. Cui vel ipſe PHOCION, legum patriarum metu, obviàm progreſſus, perſuaſit, ut loca illa præſidijs infeſſa teneret, neque Athenienſibus, niſi CASSANDRO debellato, traderet.

(*Illum ANTIPATER tanti pridem fecerat, ut eius cauſa quidvis Atheniensibus largiri & gratificari velle videretur. Et quum dum potiſsimum ſibi eſſe Athenis clienteis profiteretur, DEMADEM, & hunc PHOCIONEM; DEMADEM, ἀκορεφάγον, aiebat numeribus a ſe numquam expleri potuiſſe, PHOCIONEM contra ἀδέκαστον induci numquam potuiſſe ut quidquam acciperet.*)

CASSANDER verò, acceptis ab ANTIGONO XXXV. navibus, & IV. Mill. Militum, ex Aſiâ, in Piræum navigans, adoleſcentis ducis conatus facilè eluſit. & à NICANORE comiter acceptus, Piræum Portûſque clauſtra accepit; & ille Munychiam cum ſuis militibus retinere, ac tueri permiſſus.

3635. 7. Ptolem. | 315.

POLYSPERCHON, qui eo tempore cum regibus in Phocide morabatur, cum toto exercitu (qui erat vicies Mille peditum Macedonum, & quater Mille ſociorum: Mille equitum, & LXV. elephantorum) iter in Atticam ſuſcipere coactus; miſit priùs, qui monerent, non poſſe ſe Athenienſibus ſuccurrere, niſi & ipſi viciſſim operam dent, ut patriæ & publicæ libertatis proditoribus, (quos ipſe deſignabat) ſe ipſi & civitatem liberent.

Populus itaque indictâ concione magiſtratum veterem abrogat; & conſtitutâ ex hominibus maximè popularibus Curiâ, eos qui in paucorum Dominatu magiſtratum geſſerant, alios morte, alios exſilio & bonorum publicatione damnavit. In quibus PHOCION, ſummâ antè ſub ANTIPATRO potentiâ, & curâ culpam quidem, potitus.

Illi autem ex urbe eiecti, ad ALEXANDRVM, qui caſtra in propinquo habebat; & ab eo, ad Patrem POLYSPERCHONTEM, confugérunt. A quo comprehenſi & vincti, Athenas miſſi, totius pænè populi ſuffragijs, vel indictâ, aut ſaltim inauditâ cauſâ, quaſi mutatâ reip. formâ comitiorum ius plebi eripuiſſent, & ſervitutem patriæ impoſuiſſent; damnati ſunt: & viri optimi, gloriâ & nobilitate primi, cicutam bibere iuſſi.

POLYSPERCHON caſtris propè Piræum poſitis, CASSANDRVM & arceis obſidere conatus; quod & difficilis longaque obſidio futura eſſe videretur; neque frumenta alendo exercitui ſuppeterent; parte copiarum in Atticâ, duce filio, relictâ; ipſe in Peloponneſum, ad res componendas, profectus eſt.

Sed modò truculentis amicorum ANTIPATRI, Oligarchiæ retinentium, cædibus; modò ſtolidâ cunctatione, multa è manibus effluere ſinens; odium ſimul, & ſui contemtum excitavit. & Megalopolitas in Arcadiâ, qui CASSANDRO palam ſtuderent, irrito conatu obſedit.

PVGNA NAVALIS AD HELLESPONTVM.

Et quùm CLYTVS Navarcha, quem ad Helleſpontum miſerat, prohibiturum ne copiæ hoſtiles ex Aſiâ in Europam tranſportarentur; NICANOREM, Munychiani præſidij præfectum, & regiæ claſſis prætorem, commiſſo ad Byzantium prœlio egregiè ſuperâſſet; & claſſis victæ reliquias in adverſum Chalcedoniorum Portum compuliſſet: Eumdem, iam propè ſecutum, & haud procul litore, factâ militum è navibus exſcenſione, caſtra metatum; ANTIGONVS de improviſo adortus, ità perterruit; ut milites eius non ſine tumultu in naveis vacuas inſilirent; & NICANOR, qui noctu à recenti ANTIGONI milite inſtructus ſolverat, primo impetu eos in fugam verteret; totâ pænè claſſe, cum vectoribus, potitus.

Clytus, autem, dum terreſtri itinere in Macedoniam evadere nititur; ab obvijs LYSIMACHI militibus cæſus eſt.

ALTERVM ANTIGONI BELLVM CVM EVMENE.

ANTIGONVS, hoſtibus tantâ calamitate conſternatis, & maris ſibi imperium, & Aſiæ ſtabilem dominatum parare contendens; delectis ex toto exercitu XX. pedit. & IV. equit. Millib. EVMENIS, qui copias undique augebat, profligandi, cauſâ in Ciliciam properavit.

Ille Phœniciæ, quam PTOLEMÆVS iniquè occupârat, regibus vindicandæ & recipiendæ ſpe deiectus; per Cœle-Syriam ad ſuperiores Satrapias tendebat. Et cum apud Tigrim, ab incolis noctu invaſus, aliquantam militum partem amiſiſſet; tum in Babyloniâ, à SELEVCO, apud Euphratem, exceptus, caſtris, perfoſsâ fluminis ripâ, circumfuſis, tantum-non extremum cum copijs periculum adierat; niſi imperatoriâ arte uſus, & in tumulum quemdam ſe recepiſſet; & averſâ foſsâ aquam in alveum reduxiſſet.

Vnde exercitu (qui XV. pedit. Millib. & equitibus Mille & quingentis univerſè conſtabat) in Perſidem traducto, ſuperiorum provinciarum præfectos, ad ſe milite & pecuniâ iuvandũ, ſollicitabat.

Pleræq; verò Græciæ urbes, in tanto POLYSPERCHONTIS cõtemtu, ad Caſſandrũ, à regibus, deficere cœperant;

cæperant; quùm Athenienſes, omni ſpe deſtituti, in magnâ ſententiarum varietate, tandem ad haſce cum eodem pactiones deſcenderunt.

„*Athenienſes quidem urbis ſuæ, & annuorum proventuum, ac navium, compotes eſſent; & in priſtinâ ANTIPATRI ſocietate permanerent: Munychia verò in poteſtate CASSANDRI eſſet, donec bellum, adverſus reges, conficeretur. Reip. deinceps adminiſtratio, ex cenſu, ad menſem X. conſtituta; curatore DEMETRIO Phalereo, qui pacatè & ſummâ cum humanitate civibus iura diceret.*

NICANOR cum claſſe ad Helleſpontum victrici in Piræum adpulſus, & honorificè à CASSANDRO acceptus; quòd poſteà arrogantiùs ſe gerere, & Munychiam ſuorum militum præſidio tenere velle viſus eſſet; ab eodem per dolum interfectus eſt.

AGATHOCLES SICILIÆ REX.

Sub id tempus AGATHOCLES, CARCINO, Patre figulo, Rhegino, Thermis in Siciliâ natus, ex humili & ſordido genere, ad regni maieſtatem pervenit: & Syracuſis tyrannidem occupavit, annis DCCCLXVI. poſt Ilij exſcidium.

Pater CARCINVS, exſul, primò Thermas, urbem Siciliæ, Carthaginienſibus tum parentem, profugerat: ibique uxore ductâ, & iam uterum-ferente, inſomnijs terrebatur. Ob quæ Delphos quùm miſiſſet, & oraculum reſpondiſſet; *Naſciturum ipſi filium, qui Siculis pariter & Carthaginienſibus, exitioſus foret, & magnarum calamitatum auctor*: partum abijcere decreverat, At mater infantem clàm ſubductum, apud fratrem HERACLIDEM depoſuit, & educandum curavit; & ex avi materni nomine AGATHOCLEM nuncupavit.

Iam ille ad ſeptimum ætatis annum pertigerat, quùm Pater CARCINVS ab HERACLIDE invitatus, non ſine admiratione puerulum, & formæ venuſtate, & raro corporis robore, egregium, ſpectavit, & collaudavit.

Ibi mater primùm admiranti ſubiecit; *Eo oris & corporis habitu futurum fuiſſe filium ſuum, ſi educari per Patrem licuiſſet*. Deinde eidem pœnitenti & ingemiſcenti, rem geſtam detexit.

Is præ gaudio collacrymatus, atque interim Pœnos reformidans, quibus notum erat Dei Delphici oraculum; Syracuſas eum filio, totâque familiâ commigravit. quo tempore TIMOLEON Corinthius, victis ingenti prœlio Pœnis, externos, qui vellent cumque, civitate donavit; ſub ann. V. Cond. CDXV.

AGATHOCLES, Patre paullo-poſt è vivis erepto, à DAMA quodam, cive inter ſuos illuſtri & locuplete, adamatus, diu vitam ſtupri patientiâ exhibuit; & rem familiarem eâ fœditate auxit.

Bello ſtrenuus quoque ac facundus quùm eſſet; ab Acragantino duce Tribunus militum factus, multo maiorem gloriam gratiamque, apud milites & populum, ſibi comparavit.

Et DAMA illo, cui in delicijs fuerat, defuncto, viduam eius ſibi uxorem duxit: & inter locupleres cenſeri cæpit.

Eâ tempeſtate Syracuſarum reſp. populo in ordinem redacto, à DC. Viris, regebatur, quorum facilè princeps erat SOSISTRATVS; AGATHOCLI, viro auræ popularis percupido, maximè infenſus. A quo ille in exſilium pulſus, varijſque fortunæ & bellorum procellis exercitatus,

(*Qui modo Crotoni a Bruttijs obſeſſa, cum alijs Syracuſanis, opem tulerat: modò ijſdem Crotoniatis, & deinde Tarentinis, inſidiatus; tandem Rheginis, quos idem SOSISTRATVS cum HERACLIDE oppugnabat, præſidio fuit. A Murgantinis, apud quos exſulabat, prætor & deìn dux creatus, urbem Leontinorum cepit; & patriam ſuam Syracuſas, adverſus quam Piraticam antè exercuerat, obſidere etiam cæpit.*)

Tandem eorum maximè operâ, quibus paucorum dominatus erat exoſus, ab exſilio revocatur. Et mox ipſe SOSISTRATVS, cum potentioribus, DC. Viris, urbe viciſſim pulſi, adverſùs eos, qui popularem ſtatum tuebantur, difficile bellum geſſerunt; & HAMILCARIS Pœnorum ducis auxilium implorârunt.

AGATHOCLES, cui militum conſcribendi facta erat copia, è peregrinis fortiſſimos quoſque, ac ſibi iam prœliorum, aut latrociniorum ſocietate coniunctos; & e civibus pauperrimos, & locupletibus per invidiam maximè infenſos, adſcivit.

HAMILCAREM item, qui militum præſidia, obſeſſis à ſe Syracuſis, miſerat, precibus & per internuntios exoravit; ut inter ſe, & Syracuſanos pacis arbitria ſuſciperet; peculiaria, & ſua viciſſim officia repromittens.

Quâ ſpe impletus Pœnus ſocietatem cum eo, metu potentiæ eius, iungit. ut quantùm virium AGATHOCLI adverſùs Syracuſanos dediſſet; tantùm ipſe ad incrementa domeſticæ, adverſus patriam, potentiæ conquireret.

Atque ità non pax tantùm AGATHOCLI conciliata eſt; verum ipſe etiam prætor Syracuſis conſtitutus.

Et acceptis ab HAMILCARE, V. Afrorum Mill. apud milites & populum inſidias ſibi à potentioribus, Oligarchis, ſtrui mentitus, plebeios tantoperè exacerbavit; ut universè exclamarent; *Videret ipſe, nequid Reſp. detrimenti caperet.*

Quo ceu claſſico gerendi pro lubidine magiſtratus dato. in Sexcentos primùm, in concione præſenteis; tum in locupletiſſimorum quorumque, abſentium, domos, impetus factus; tantâ diritate, ut plus VI. hominum Mill. ex urbe profugerint: & plus quater Mille trucidati. Taceo virginum matronarumque ſtupra; domorum direptiones, Templa, inceſtis, ſacrilegijs, & promiſcuo cruore horrendum in modum fœdata.

His ita perpetratis, & initâ rursùm populi concione, commemorat AGATHOCLES; quàm ſuperbè & impotenter Sexcenti tyranni Remp. hactenùs oppreſſerint. *Vrbem, ijs aut interfectis, aut eiectis, perpulcrè expiatam.*

Se quidem magiſtratu cedere. & tutum deinceps inter privatos otium exoptare. Ipſi remp. capeſſerent; & cui vellent, imperatoriam dignitatem concrederent.

Hæc ille verſipellis; ſpecie popularis, & recuſantis, Tyrannidem flagrantiſſimè concupiſcens.

At conſceleratiſſimi quique, latrociniorum aut cædium, ſub illo tribuno, ſibi conſcij, & talionis pœnam, ſi alius dux eligeretur, veriti; exclamare: *Remp. ne deſerat*; nunc vel maximè tanti ducis operâ indigentem.

Tum ille, ubi ſe urgeri, & tantum-non cogi vidit, quaſi ſtudio plebis acquieſcens, reſpondit: *Se immeritò cupere, vel privatum agere, vel ſine collegâ ducem; ne ipſe innoxius, collegarum culpam præſtare cogeretur.*

Ita palam dux omnium electus, & ſingulare imperium nactus, operam deinceps dedit; ut derivatum in alios tantæ ſævitiæ atque immanitatis odium, omnibus comitatis ac beneficentiæ officijs elueret. neque diademate regio uſus; neque ſtipatoribus cinctus: in ſolâ vectigalium curâ, & armorum naviumq́ue adparatu, deditus.

(Interea dum Romani cum Samnitibus, longinquo bello, & alternis agrorum depopulationibus, conflictantur; Crotoniatę etiam, fœdere cum Brutijs contracto, adverſus popularis factionis principes, pro re natâ, & ob ſocietatem cum SOSISTRATO & HERACLIDE, Syracuſanis, anteà initam, exſules, bellum feliciter, adverſarijs cæſis, confecérunt.)

EVRYDICES REGIÆ VXORIS IMPORTVNITAS: ET OLYMPIADIS crudelitas.

EVRYDICE interea, PHILIPPI, ſive ARIDÆI, regis, uxor, mariti ſive ſocordiâ, ſive valetudine abutens, omnia eius officia ſibi vindicabat, & turbulẽtiſſimis factionibus Macedoniã divexabat. Quùmq́ue illa POLYSPERCHONTEM è Græciâ in Macedoniam redire; & ab eo OLYMPIADEM, ex Epiro, arceſſiri ad regnum, cognoviſſet; mulicbri æmulatione perculſa; ſcribit, regis nomine, POLYSPERCHONTI, ut exercitum CASSANDRO, in quem regni adminiſtrationem rex tranſtulerit, confeſtim tradat. Eademq́ue, & in Aſiam, ANTIGONO per epiſtolam nunciat.

OLYMPIAS viciſſim à POLYSPERCHONTE maturè advenire. priuſquam EVRYDICE, ſuis artibus omnia perſumdet, iuſſa; unà cum Æacidâ, Moloſſorum rege; & altero ALEXANDRI filio, HERCVLE, in Macedoniam, ex Epiro, POLYSPERCHONTE exercitus duce, erat ingreſſa; quùm EVRYDICE, magnâ Macedonum manu, & ARIDÆO rege comitata, ex Euijs, Macedoniæ urbe, obviam progreditur, vel finibus regni ulteriùs prohibitura, vel de imperij ſummâ prœlio cum æmulâ dimicatura.

Iamq́ue procinctæ in pugnam ſtabant acies; quùm Macedones, ſeu memoriâ mariti, ſeu magnitudine filij & indignitate rei moti, mutatis ſententijs, & deſertâ EVRYDICE, ad OLYMPIADEM tranſiêre.

A quibus cum rex PHILIPPVS, eiuſq́ue comites, ſtatim: tum EVRYDICE, cum POLICLE, a conſilijs intimo, dum Amphipolim ſe reciperent, intercepti, & in manus OLYMPIADIS traditi ſunt.

Illa mulicbri impotentiâ inſoleſcens, & regni iam compos, fortunam moderatè non tulit. quod antè & Antipater, & Eumenes futurum præſagierant.

Neque Eurydicen modò, ſanè non immerentem, ad voluntarium ſuſpendium adegit; ſed Aridæum etiam, nullo alio magis, quàm ignaviæ crimine, infamem, (te ro prius carcere excarnificatos) ſtimulis confodi iuſſit. poſtquam is VI. ann. & menſibus IV. poſt ALEXANDRVM, regno quaſi precario potitus eſſet.

EVMENIS MOLITIONES.

EVMENES, quem in Perſidem, & ad Tigrim, copias ſuas perduxiſſe diximus; quùm neque SELEVCVM, Babyloniæ; neque Pythonem Mediç, Satrapas, precibus aut legatis, inducere poſſet, ut ſibi & regibus, adverſus Antigonum auxilium ferrent; Quin & Argyroſpides, militiæ eius comites, ab ijs interpellarentur, ut Eumeni, homini peregrino, & capite minuto, parère detrectarent; Reliquos tamen ſuperiorum provinciarum præfectos, (quos ad ſe, qui pro OLYMPIADE & regibus ſtaret, pecuniâ, & milite iuvandum, ſolicitârat) eò habuit æquiores, quod pleriſque Python à Parthis expulſus, & Seleucus, ſuſpecti eſſent, qui imperij cupidine, maiora æquo agitare, & tentare exiſtimarentur; & communem ſpem foverent.

Illi autem commodùm ſub idem tempus in Suſianam, cùm copijs, ad V. mill. D[illegible]. pedites, & IV. M. DC. equites, pervenerant quum tabellarij ab Eumene in tempore adfuérunt.

Sed rurſus inter multos duces, ut cumque pareis, exorta eſt de primatu contentio. Quùm Peuceſtes, ducum omnium illuſtriſſimus, & Perſidis Satrapiâ; & bellatorum multitudine. & veteri ALEXANDRI prærogativâ, præfidens, ſibi militare imperium vindicaret.

Et contra Antigenes, Argyraſpidum præfectus, Macedonibus Aſiæ ſub ALEXANDRO domitoribus, & invictis, deferendam electionis pôteſtatem cenſéret.

Verùm EVMENES hanc controverſiam, inſtitutâ pridem quaſi Ariſtocratiæ ſpecie, cui pręeſſet ALEXANDRI Thronus, ad quem quotidiani procerum conſeſſus, & conſilia de rebus gravibus haberentur; prudentiſſimè ſedavit.

Seleucus his cognitis, Antigonum monet, ut maturè adcurrat antè, quàm Eumeni maiores copiæ accedant.

EXPEDITIO ANTIGONI IN EVMENEM.

3636. Pt.Lag.VIII. (Capell. & Diod. Olymp. CXVI. & V.C. CDXXXIIX.)		314.

ANTIGONVS verò, quùm in Meſopotamiâ hiemâſſet; ineunte vere, in Babyloniam venit; & SELEVCO PYTHONIQVE coniunctus, Tigrim cum ſuis & ſocialibus copijs traiecit.

EVMENES autem, poſtquam XENOPHILO theſauri cuſtodi, & arcis Suſianæ (quam mox SEVLEVCVS, regionis eius Satrapa, ab ANTIGONO creatus, obſeſſurus credebatur) præfecto, mandata dediſſet; ne ANTIGONO, brevi illuc acceſſuro, pecuniæ quidquam erogaret; in adverſam Tigridis alterius, (qui & Paſitigris dicitur) ripam, ad Ortum, ſe recepit; ut collocatis paſſim, à fontibus fluminis ad mare uſque, præſidijs, ANTIGONVM ulteriore in provinciam aditu prohiberet. Sed quùm eum ad Copraten fluvium, qui in Paſitigrim influit, & à caſtris ſuis LXXX. ſtadia diſtabat, acceſſiſſe cognoviſſet; cumque fluvium, & rapidum, & ad IV. iugera latum, non niſi magno laboris temporiſque diſpendio traijci poſſe ſciret; ipſe pontem Tigri impoſitum cum IV. peditum millib. & equitibus mille ac trecentis, celeriter emenſus; ex Antigonianis, qui navigiolis aut pontonibus iam tranſmiſerant; & vallum iacere; ductiſque de-ſubito aggeribus, reliquos exſpectare, & in tutum recipere iuſſi erant; permultos, & adhuc incompoſitos, in fugam, & in naveis coniecit. Ex quibus alij demerſi, aut fluctibus abrepti periérunt: alij, ad quater mille, ad ripam, capti ſunt.

Deſperato itaque Copratis fluvij tranſitu, retrogreſſus ANTIGONVS, ad Bagadem urbem, ripamque Eulæi, caſtra promovit. Idque ſub ortum caniculæ; quo tempore & Paſitigris ſolitò impetuoſior exundare, & aër intolerandis fervoribus æſtuare, ſolent.

Quare Bagadâ ille in Ecbatana Mediæ profecturus, non editiore & regiâ viâ, propterea quod & immodico calore, & XL. dierum longitudine moleſta erat; ſed per Coſſæos, Vxijs montibus proximos, iter inſtituit; ut brevius, ita anguſtius & frigidius.

At Coſſæi, quos muneribus pellicere dux contemſerat; occupatis montium anguſtijs, plurimum negotij copijs & elephantis eius faceſſivére.

Nihilo-minus nonis caſtris in cultiora Mediæ loca exercitum perduxit; & fatigatum recreavit.

Audito, hoſteis in Mediâ caſtrametari, Eumeniani inter ſe diſſentire cæperunt. quùm EVMENES, & ANTIGENES Argyraſpidum dux, & cæteri, qui ex maritimâ Aſiâ illò-uſque venerant, eodem ſibi retrocedendum arbitrarentur.

Qui verò è ſupernatibus provincijs deſcenderant; de populis illic ſibi ſubiectis ſolicíti, ſuſcipiendam eorumdem locorum tutelam ſuaderent.

EVMENES, qui perſpiceret, diviſo exercitu, alterutram partem hoſtibus imparem fore, poſterioribus adſenſus eſt. & caſtris à Paſitigride motis, ad Perſepolim, Perſarum regiam, XXIV. dierum itinere inde diſtantem, progredi cæpit.

Cuius regionis amœniſſimæ, & omni rerum neceſſariarum, hominumque bellicoſorum copiâ frequentiſſimæ, Satrapa PEVCESTES, EVMENI iam-pridem invidens, ſacrificijs & convivijs pluſquam heroicis, milites duceſque demulcebat; eorum ſtudia & favorem aucupatus.

Quod ambitioſi & popularis hominis inſtitutum ſubodoratus EVMENES, literas commentus eſt, quibus & milites ad neceſſariam bellandi alacritatem excitaret; & PEVCESTÆ faſtum ſplendoremque deprimeret: ſeque ipſe in maximam ſpei apud vulgus exſpectationem eveheret.

Confingit literas ab OLYMPIADE, & regibus, qui ſublato CASSANDRO, regni Macedonici iam compotes eſſent; ad ſe perſcriptas. Quibus & auctoritas ipſius confirmaretur; & POLYSPERCONTIS in Aſiam cum regijs copijs & elephantis, adverſus ANTIGONVM, adventus nuntiaretur.

Has item literas Syriaco ſermone conſcriptas, tamquam ab ORONTE, Armeniæ Satrapâ, cui vetus cum PEVCESTE neceſſitudo intercedebat, miſſas, inter epulas & per caſtra divulgat. Sic univerſi exercitûs ſtudia à PEVCESTE in ſe facilè convertit: in cuius manu futura eſſet poteſtas; & quos vellet regiâ auctoritate provehendi; & pœnas de ſontibus expetendi.

Quùm verò & ipſe ANTIGONVS in Perſidem proficiſci nuntiaretur; & EVMENES ei cum exercitu obviam procederet, multa minuta prœlia, caſtris inter ſe adpropinquantibus, conſeruére; & ſubinde ſtrategematis, & arte militari, alter alterum eluſérunt.

Dum tandem EVMENEM, ex Gabiene, quam præoccupárat, longiùs progreſſum, ANTIGONVS adſecutus, & moratus, ad tentandam prœlij aleam coëgit.

Ducebat Eumenes ſecum XXXV. (al, XVI.) pedit. & VI. equitum M. Elephantos CXIV.

In Antigoni exercitu, cum auxiliaribus Seleuci & Pythonis copijs, erant duodetriginta pedit. & equit. novem (al. octo) M. Elephanti LXV.

Prœlio itaque acri & diu ancipiti commiſſo, quod vix nox media diremit; Eumenes quidem, licet DXL. tantùm pedites deſideráſſet, equiteſque perpaucos; & ſaucios plus DCCCC. haberet; in caſtra ſua, & ad ſarcinas, reverti, & cæſorum ſepulturam pro tempore negligere, à collegis coactus, certiſſimæ victoriæ ſpe præmioque excidit.

Antigonus verò, licet ferè IV. pedit. M. amiſiſſet; totidemque ſupereſſent vulneribus adfecti; cadaverum tamen utrimque potens factus, præcipuam victoriæ partem (quæ in camporum, & cæſorum dominatu ſita eſt) ſibi adrogabat.

Acceptæ nihilo-minus ab Eumene cladis, & sub-

ortæ in

ortæ in militibus ſuis conſternationis conſcius, tutiùs ſibi cenſuit, quàm longiſſimè poſſet ab EVMENIS caſtris recedere. Pervenitque longis itineribus ad Gamaiga Mediæ, regionis, quæ & PYTHONI parebat, & exercitui alendo par erat.

EVMENES autem, qui ob itinerum difficultates, & ærumnas militum, ciborumque inopiam, ANTIGONVM clam ſe ſubducentem inſequi non poſſet; peractis cæſorum exſequiis, (*Vbi admirabile & novum inter duas Ceteï, Indi ducis, coniuges, certamen; altera cum marito, qui in prælio ceciderat, viva flammis communibus crematetur.*)

Ex Paraetacis, in Gabenam, uberem & intactam regionem, profectus eſt. Hiberna tamen uterque ſua haud longiùs quàm IX. ſtathmorum itinere inter ſe diſſita collocarunt; & exercitus refecerunt.

CASSANDRI IN GRÆCIA CONATVS.

In Europâ verò Caſſander, qui Tegeam in Peloponneſo obſederat, cognito Olympiadis in Macedoniam reditu; & Eurydices, regiſque Philippi nece; & adverſus Iollæ fratris tumulum iniuria; rebus cum Tegeatarum populo compoſitis, in Macedoniam cum exercitu contendebat, & arma in Olympiadem convertebat.

Sed hinc Alexandro, Polyſperchontis F. Inde Ætolis, qui pro Olympiade ſtabant, clauſtra Peloponneſi undique inſidentibus; non niſi comparatis ex Eubœâ & Locride navigiis, in Theſſaliam copias tranſportare potuit.

Olympias, audito Caſſandri adventu, Ariſtonoum ducem creavit, qui prœlio Caſſandrum exciperet. Ipſa interea, Macedonibus, qui muliebrem impotentiam deteſtarentur; diffiſa, cum nuru Roxane, & nepote Hercule; cum Theſſalonice privignâ, Philippi patris numine clarâ; cumque Deidamiâ, Æacidæ regis filiâ, & Pyrrhi ſorore, in urbem Pydnam conceſſit.

Eique comites ſeſe addidêre, Attali filiæ, aliæque permultæ principum matronæ, cum aliquantâ amicorum & conſanguineorum manu. *Specioſus magis grex, quàm ad belli caſus utilis.*

Hæc quùm nuntiata Caſſandro eſſent, ſuperatis Perrhœbiæ anguſtiis, quas Dinias, Polyſperchontis dux, occupârat; ſtatim & citato curſu Pydnam advolavit, & eam terrâ marique obſidione cinxit.

Et Æacidæ, Epirotarum regis, qui cognatæ ſuppetias cum exercitu adventabat, conatus, partim tranſitu Epiri per Atarriam ducem occupato; partim ſeditione inter milites Epirotas concitatâ, irritos reddidit.

Adeò enim Epirotis ſævitia Olympiadis erat ingrata, ut regem ſuum, ei auxiliarem; & in milites, quos militiam eam detrectantes, exauctorârat, ſæviorem; ipſis Æacidis adnitentibus;

(*Quod antehâc in Epiro contigerat numquam, ex quo* NEOPTOLEMVS, ACHILLIS F. *ibi regnârat: & filii uſque in regno, a patribus accepto, fuerant immerſat*) exſilio multarint, & abdicârint: & cum Caſſandro ſocietatem coiverint. Quorum exemplo permulti in Macedoniâ, ab OLYMPIADE, ad eumdem defecerint.

ANTIGONVS EVMENEM PERSEQVITVR.

ANTIGONVS, qui in Gadamalis Mediæ hibernârat; nec ignarus erat EVMENIS milites, commodæ frumentationis cauſſâ, in diverſa oppida eſſe diſperſos; & pleroſque ex iis, quinque aut ſex dierum itinere, inter ſe diſsitos; viâ circa brumam, brevi, ſed aſperrimâ, per campeſtrem ſolitudinem (ſparſâ apud hoſteis novæ in Armeniam expeditionis famâ) exercitum vel reluctantem traduxit: ut incautos, & ita diſsipatos ſine periculo opprimeret.

Quùm autem accolæ, igneis de nocte in caſtris, ob frigus accenſos, conſpicati; ſive exploratores, in montibus conſtituti, EVMENEM commonuiſſent, ANTIGONVM cum exercitu in propinquo verſari. Et PEVCESTES, interea dum omnes copiæ, variè diſperſæ, in unum coirent, in extrema uſque hibernorum loca, recedendum eſſe cenſeret; EVMENES, qui id parum honeſtum & intutum eſſe putaret; ANTIGONVM iſtiuſmodi artificio eluſit.

Quos penes ſe habebat duces cum militibus, iuſſit igneis quam-plurimos noctu, & editis, per vigiliarum vices, locis, accendere, & certâ locorum intercapedine inter ſe diſtare; ut vel LXX. ſtadiorum ambitum implerent. quò procul ſpectantibus iuſtior videretur eſſe in caſtris propinquis, exercitus.

ANTIGONVS verò, cui nuntiabatur EVMENEM haud longè cum toto exercitu caſtra eſſe metatum; re inopinâ perculſus, & ſe proditum ab aliquo credens, iter inhibuit. Neque compoſitos & integros; ipſe feſſus, rerumque omnium egens, adoriri auſus; aliquantulum, & in cultiora loca ſecedere cogitur; ut exercitum recreet & inſtauret. dum interea ad EVMENEM ſui undique ex vicis confluerent.

Cuius etiam elephantos, ſeriùs ex hibernis egreſſos, & conſueto auxilio deſtitutos; fruſtrà ille intercipere, & apertâ vi invadere conatus eſt.

MEMORABILIS PVGNA, ET EVMENIS EXITVS.

Poſtremò, quùm tota utrimque caſtra non longiùs, quàm XL. ſtadior. intervallo diſtarent, ambo tamquam de ſummâ rerum decertaturi, acies ſuas inſtruxêrunt.

ANTIGONVS, cui peditum erant XXII. Equit. IX. M. & elephanti LXV. diſtributis in cornua equitibus, lævam partem PYTHONI committit; dexteram DEMETRIO F. ei adiutor futurus.

Et elephantorum ſpatiis levi armaturâ expletis, pedites in medio collocatos per univerſum exercitum ordinavit.

EVMENES, cui XXXVI. pedit. & equitum VI. M. & L. cum elephantis CXII. aderant; ut peditatu & belluis præſtabat, ita equitatu erat inferior. Ipſe lævo in cornu præſtantiſſimos equitum, Satrapis ducibus, & inter cæteros, Mithridate Ariobarzanis F. collocavit. & ſe ipſe cum iiſdem Antigono oppoſuit.

In fronte exercitûs, acie nonnihil inflexâ, LX. ex

 elephan-

elephantis optimos. ſpatijs levi itidem armaturâ infarctis, conſtituit.

Primi inter propugnatores, pedites, fuêre; deinde Argyraſpides; ac poſtremi peregrini, quique Macedonico ritu armati. Dextrum cornu tenebant equitum & elephantorum infirmi; quorum præfectus PHILIPPVS fugiendo pugnare, & alterius partis eventum exſpectare, iubebatur.

ANTIGONVS initio prœlij, pulveris fortè concitati opportunitate utens, præmiſſis clam binis Medorum & Tarentinorum millib. EVMENIS caſtra & impedimenta diripuit.

Deinde, iniecto PEVCESTÆ terrore, equitatum hoſtium facile profligavit.

At Argyraſpides, plerique ſexagenarij & multi ætate provectiores, robore & pugnandi dexteritate prçſtantes nemine ex ſuis amiſſo, ſupra V M. ex adverſarijs ceciderant; & pedites omneis, numero longè potiores, in fugam verterant.

Quùm tandem PEVCESTE, EVMANI non obtemperante, & prœlium detrectante, ipſi equitum ſuorum auxilio deſtituti; & à PYTHONE, dum ANTIGONVS EVMENEM inſidiando perſequitur, acriter invaſi, ad flumen ſe recipere ſunt coacti.

Ibi multa in PEVCESTÆ ſocordiam debacchati; neque ſatis firmâ inter EVMENEM, alioſque Satrapas, concordiâ, ſupra impedimentorum & rerum cariſſimarum iacturam, conſternati; ignaris ducibus, ad ANTIGONVM legatos mittunt; petentes, ut ſua ſibi reſtitui iubeat.

Ille redditurum ſe omnia pollicetur, ſi EVMENEM ſibi in manus tradant.

Ipſi itaque ducis unius capite, liberos, uxores, & ſupellectilem ſuam redemturi EVMENEM è fugâ retractum vinciunt; & neglectis eius tum precibus, ut inter ſuos moriens ignominiâ mortis liberaretur; tum diris, quibus periura militum, iureiurando ſibi obſtrictorum, capita devovebat; ducem ſuum captivum, & ipſi captivi, triumphum de ſeipſis in victoris ſui caſtra perducunt.

Omnia denique regis ALEXANDRI auſpicia, tot bellorum palmas & laureas, unà ſecum ANTIGONO tradunt. receptis impedimentis, & fide acceptâ, in caſtra eius militiamque cooptati.

Quorum paullo-pòſt perfidiam tantoperè dux ipſe deteſtatus eſt; ut omneis veteranos illos orbis prædones, in Arachoſiam ablegârit: Vt quod ijs EVMENES, ultima perfidorum victima, fuerat imprecatus, inopes extorreſque reliquum ævi in caſtrenſi exſilio agerent; & taleis à Dijs, periuriorum vindicibus, exitus ferrent, qualeis ipſi ducibus ſuis dediſſent.

ANTIGONVS EVMENEM, prioris amicitiæ verecundiâ, in conſpectum ſuum venire prohibitum, adſignari cuſtodibus præcepit. Quumque à ſuis urgueretur, ut ſupplicium de eo ſumeret, à quo tot annos adeò malè habiti fuiſſent; negabat ſe ei vim adlaturum, cui aliquando fuiſſet amicus. Et quotidianum tantùm victum ab eo removeri iuſſit.

Hic tamen non ampliùs quàm triduum fame fatigatus, quùm iam caſtra eo ex loco moverentur, inſciente, an diſſimulante! ANTIGONO, iugulatus eſt à cuſtodibus.

Hunc vitæ exitum habuit EVMENES. In quo quanta fuerit omnium opinio, eorum, qui poſt ALEXANDRVM M. reges ſunt appellati, ex hoc facillimè poteſt iudicari: Quod nemo, EVMENE vivo, rex appellari auſus ſit, ſed regius, ſuæ quiſque provinciæ, præfectus. Et ijdem, poſt huius viri occaſum, regium ſtatim ornatum nomenque ſumſerint.

ANTIGONVS præterea EVMENIS cadaver propinquis eius ſepeliendum tradidit: qui militari honeſtoque funere eum cremavérunt, & oſſa in Cappadociam ad matrem & liberos eius ex BARSINE, ROXANES ſorore, deportanda curárunt.

Neque Argyraſpides ſoli, ſed neque Satrapæ, & reliquorum ducum militumque plurimi, deſerto Imperatore, ſuæ quiſque ſaluti ſatis conſuluerunt. Ex quibus ANTIGENES Argyraſpidum dux, lignorum ſtrui impoſitus & vivus exuſtus: EVDAMVS, elephantorum ex Indiâ, ductor, alijque, ei ſemper infenſi, ANTIGONI iuſſu, interfecti ſunt.

PYTHON INSIDIOSE INTERFECTVS.

3637. Ptol. IX. | ———————— | 313.

PYTHON Mediæ Satrapa, ANTIGONI gloriæ æmulus, rebus novis ſtudebat: & milites eius, eâ in regione diſtributos, donis aut promiſſis ſibi adiungere moliebatur.

ANTIGONVS, accuſatoribus palam increpitis; & ſparsâ paſſim famâ: Sibi in animo eſſe totius Orientis Satrapias Pythonis fidei, iuſtis cum copijs, committere, egregiâ diſſimulatione uſus, ad eumdem in extremis Mediæ finibus hiemantem, & multos ex ſuo exercitu ſecum rebellaturos parantem, litteras ſcribit honorificentiſſimas, laudis & maioris in poſterum ſpei plenas. rogatque interim, ut maturè ad ſe veniat, de totius imperij ſummâ cum ipſo conſilium habiturus.

His pollicitationibus ineſcatus, & vanis amicorum litteris inductus Python venit ad Antigonum. & factâ inſidiarum quæſtione damnatus, meritas tum prævaricationis infidæ, tum ineptæ credulitatis, pœnas luit. Neque ita multo-poſt, MELEAGER & MENOETAS, alijque eius amici, aut coniurationis conſcij, qui collectâ, ex EVMENIS & PYTHONIS familiaribus, manu, agrum vicinum fuerant depopulati; & tumultu regionem complérant; comprehenſi & malè multati ſunt.

ANTIGONI AMBITIO.

ANTIGONVS in Perſidem profectus, Peuceſtæ homini apud incolas gratioſo, Satrapiâ abrogat, & Aſclepiodorum ſubſtituit. Aliaſq; Satrapias, quaſi iam totius Aſię potés, inter ſuos diſtribuere adgreſſus eſt. Ita tamē ut priores Satrapas, Carmaniæ Tlepolemū: Bactrianæ Staſanorem; Paropamiſadis Oxyartem,

ROXA-

R[illegible]espatum; & Arachoſiæ SIBVRTIVM; ſuis quæque ſubiectis præfectos, & magnis copijs inſtructos, in ſtatu reliquerat.

[illegible] fratrem & [illegible]atrem, Ariæ; & ORON[illegible]BATEN Mediæ præfecit.

Theſauros vero [illegible], plurimos adſeruit. Ecbatanis quidem v. & Suſis xv. aliunde, ex nubijs & [illegible], altera v. al. x. talentûm millia.

OLYMPIADIS EXITVS. CASSANDRI CRVDELITAS ET IMPOTENTIA.

OLYMPIAS verò Pydnæ diu & artè obſeſſa, & ad extremam [illegible] adacta, adeò ut ex obſeſſis quidam [illegible] veſcerentur; deſperata fuga, & pacta ſalute, CASSANDRO ſe tradidit.

Eidem MONIMVM Pellæ, & ARISTONOVM Amphipolis præfectos, qui duo ſoli ipſi fidi ſupererant, parere; & urbeis ſuas dedere iuſſit.

Quod quum ARISTONVS gravatè feciſſet; per CRATEVÆ, (quem nuper ille prœlio victum, & exarmatum, datâ fide dimiſerat) cognatos, interemtus eſt.

Et CASSANDER populo ad concionem vocato, ſciſcitaturus quid OLYMPIADE fieri velint; ſubornat agnatos, ab eadem pridem interfectorum, qui ſunt lugubri veſte crudelitatem mulieris accuſarent. A quibus incenſi Macedones, ſine ullo priſtinæ maieſtatis reſpectu, inauditam capitis damnarunt.

CASSANDER nihilo-minus, quòd illa ad fugam cum ſuſpicione capeſſendam induci non poſſet; & & apud Macedones cauſſam dicere, parata eſſet: Macedonum in PHILIPPVM & ALEXANDRVM fidei, & reginæ arteis veritus, milites percuſſores immittit.

Qui poſtquam eam ultrò obviam veſte regali procedentem, conſpicati ſunt; velut attoniti fortunâ maieſtati priſtinis, ſubſtiterunt donec à CASSANDRO [illegible] ſubmiſſi, eam, non gladium aut [illegible] fugientem; neque muliebriter vociferantem; ſed virorum more fortium, pro gloriâ veteris [illegible], morti ſeſe offerentem, confoderent.

CASSANDER imperium ſibi ſtabiliturus, THESSALONICEN [illegible] eam ALEXANDRI ſororem, in matrimonium [illegible]: & ROXANEN, eiuſque F. ALEXANDRVM, quos necare nondum audebat; in arcem Amphipolitanam traducit, artàque ibi cuſtodiâ habere iubet.

PHILIPPVM & EVRYDICEN, reges, ab OLYMPIADE trucidatos, Ægis, regio funere, ſepelit.

CASSANDRIA CONDITA.

(Ipſe urbem, apud Pallenen, de ſuo nomine Caſſandriam condit, in quam ex Cherſoneſo, Potidæâ, & finitimis locis, in olæ [illegible] um Olynthiorum ſuperſtitibus, tranſlatis; brevi ita crevére, ut inter [illegible] æ etas Macedoniæ urbeis maximam poteſtatem [illegible].)

[illegible] erant infenſi adhuc CASSANDRO hoſtes, POLYSPERCHON in Ætoliâ, & ALEXANDER eius F. in Peloponneſo, cum copijs haud contemnendis.

POLYSPERCHON namque qui Naxi in Perrhoebis tum obſidebatur, cognito OLYMPIADIS caſu, ex eà urbe profugiens; & adſumto ſecum ÆACIDA, ex Theſſalia profectus in Ætoliam ſeſe receperat, rebus mutandis intentus.

CASSANDER viciſſim, ALEXANDRI è Peloponneſo deturbandi cupidus, cum exercitu è Macedoniâ in Theſſaliam venit; & Thermopylis ſuperatis, in Bœotiam.

THEBÆ ET OLYNTHVS RESTITVTÆ.

(Ibi Thebas xx. ab hinc annis ab ALEXANDRO, quemadmodum & Olynthum à PHILIPPO, everſas, inſtaurari permittit. Et Olynthijs quidem, Macedones; Thebanis verò, Athenienſeis, alijque Græcorum populi, manus in ædificando ſocias haud illubenter præbuerunt.)

PRINCIPVM IN ANTIGONVM CONSPIRATIO.

ANTIGONVS animo ad Occidentis res converſus, Babylonem petit. Vbi a SELEVCO magnificis epulis cum univerſo exercitu acceptus, ipſe, quaſi regem agens, ab eodem, ceu Satrapâ, proventuum rationes exegit.

SELEVCVS primò negare, id æquum eſſe, ut Babyloniæ, quæ ipſi à regibus, ob egregia in ALEXANDRVM patrem, merita; & à Macedonibus, ob publica in totam gentem beneficia, concredita eſſet; ulli, præter reges ipſos, rationem redderet.

Deinde, gliſcente in dies diſſidio, PITHONIS aliorumque procerum, quos ille interfeciſſet, caſum recordatus, xxx. cum equis, fugam in Ægyptum, ad PTOLEMÆVM principem, probitate & fide ſpectatum, capeſſit.

ANTIGONVS primo lætari, quod SELEVCVS, cui vim vix & gravatè intuliſſet, fugâ, & ſine certamine, vacuam ſibi Babyloniam feciſſet.

Deinde Magorum reſponſis exterritus, fatalem ſibi pòſt fore SELEVCVM; ad eumdem ex itinere intercipiendum certos homines, fruſtra tamen, ſubmittere.

Ille PTOLEMÆVM docet, quid ANTIGONO, tantâ copiarum & pecuniarum magnitudine ſuſtulto, & tot ſucceſſibus ebrio, conſtitutum eſſet. Illuſtriſſimos quoſque Macedonum, varijs de cauſsis ſibi ſuſpectos; & falſis criminibus circumventos, opprimere: & Macedonici regni ſummam ſpe iam complecti; ni maturè eius conatibus obviam eant.

PTOLEMÆVS ad CASSANDRVM, cui Macedonia cum Græciâ; & ad LYSIMACHVM, cui Thracia cum Ponto, parebant; legatos mittit qui eadem edocerent, & cum utroque ſocietatem renovarent.

(Hoc fuit graviſſimorum inter tam potenteis collegas, bellorum initium.)

Prius tamen illi ad ANTIGONVM, qui iam è Ciliciâ in ſuperiorem Syriam contendebat, legatos mittunt, qui omnium nomine poſtulent; *Vt theſauri ex regijs ærarijs dempti, pecuniæ in prædâ captæ, pro rata inter ſe ex æquo & bono dividantur.* Et ſpeciatim SELEVCO Babylonia reddatur; & tota Syria PTOLEMÆO, Cappadocia cum Lyciâ, CASSANDRO: Phrygia ad Hellespontum, LYSIMACHO cedat. Quod ni faxit, bellum eidem indicant.

ANTIGONVS legatis [illegible] increpitis, [illegible] cum ludibrio dimiſſis, ad bellum ſe accingit. Naves, quinque diverſis locis, in Phœnicia, & Ci[illegible] R[illegible], fabricari [illegible]s, & frumenta u[illegible] d[illegible]e [illegible] nvehenda curat. Nec [illegible] emixe adverſarij quæ bello gerendo neceſſaria adparabant.

Ille, ut honeſtum bello adverſus tot ſocios nomen prætexat; divulgat ſe OLYMPIADIS a CASSANDRO interfectæ mortem ulciſci velle; & Alexandri regis ſui filiū, cum matre, cuſtodiâ Amphipolitanâ liberare.

Ptolemæum, ex fratre Nep. cum copijs in Cappadociam amandat qui minoris Aſiæ res componat, & miſſos illuc à Caſſandro milites ej[illegible] [illegible]umque Caſſandrum [illegible] ex Europâ, in Helleſpontum [illegible] diu, prohi[illegible].

Ipſe Ioppe, & Gazâ, quæ contumaces erant, expugnat[illegible]; Tyri etiam rebellis obſidionem adornat.

Ariſtodemus Miletius, ab eodem in Peloponneſum, cum mille talentis, miſſus, contractâ cum Polyſperchōte, eiuſque filio Alexandro, ſ[illegible] ex mercenarijs exercitu, Caſſandrum [illegible] detinere, eique bellum facere iuſſus eſt.

Is in Laconicam navigans, factâ à Spartanis copiâ, VIII. militum e Peloponneſo millia collegit. & Polyſperchontem eiuſdē regionis præfectura donavit; Et Alexandrum F. ad Antigonum in Aſiam ut naviget, cumque eo d. totius belli ſumm[illegible] agat, induxit.

Hic ſimulatque in caſtra venit, ex communi Macedonum ſententia decretum ſancitur; *Quo iuberetur Caſſander Olynthum, Thebas, & Caſſandriam, urbeis Macedonico regno infeſtiſſimas, & recens a ſe inſtauratas, evertere. Roxanen, [illegible] ſq. filium, liberos dimittere. Ex omnibus Graciæ urbibus præſidia deducere; ij[illegible]; pri[illegible] ſtinam libertatem reſtituere. & Antigono, penes quem imperij ſumma & regni procuratio eſſet; cedere & morigerari. Secus ſi faxit; hoſtis & parricida denuntietur.*

Et confeſtim, quùm alij aliò, tum Alexander in Græciam, cum D. talentis, dimittitur; qui Decretum iſtud paſſim pervulget.

INGENS BELLI VTRIMQVE ADPARATVS.

ANTIGONVS arceſſitis Rhodo navibus; & earum pleriſque quas ædificari ijs, quos diximus, locis iuſſerat, probè inſtructis; ad Tyrum, iam antè obſeſſam navigat. Et quoniam maris iam potens erat, quo minùs frumentum illuc importaretur, facilè prohibuit: & tandem obſeſſos XV. menſium ſpatio ad dirā egeſtatem & ad pa[illegible]es adegit.

Et Ptolemæi militibus inde, cum reculis ſuis impunè dimiſſis, præſidium, ad eius urbis cuſtodiam, introduxit.

Ptolæmeus, qui non minus momenti, ad ſua conata, in Græcarum urbium ſtudijs ac benivolentiâ con[illegible]da, poſitum putaret, ad eos perſcribit: *Se, haud ſ[illegible]cus candide quam Antigonus fingeret; de eorum libertate ſolicitum eſſe.*

Caſſandrum alterum, Cariæ Satrapam, urbium multarum potentem, ſibi in ſocietatem adſciſcit. Et præter priores copias, quas Cypri regibus, ſibi fidis, auxilio [illegible]erat; Myrmidonem Athenien[illegible] de[illegible]e militibus; & Polyclitum cum [illegible] quibus Menelaus, frater [illegible]us, præeſſet co[illegible] davit.

I[illegible]que conſilio de rei ſumma, cum Seleu[illegible] claſſem alteram habebat, communicato; vi[illegible]um V[illegible] P[illegible]us quidem [illegible] cum navibus, in Pelo[illegible] n[illegible] navigaret, & cum Ariſtodemo, Poly[illegible]chonte & Alexandro F. coniunctus bellu[illegible], Myrmidon verò, cum mercenarijs, Caſſ[illegible] ria, [illegible] à Ptolemæo, Antigoni duce & patruele oppugnabatur, ſuppetias iret. Seleuc[illegible] den[illegible]q[illegible] Menelao, in Cypro relicti, Nicocreonti [illegible] ſocij, præſidio eſſent.

Neque minore curâ claſſis ab Anti[illegible]batur; ut brevi ex Helleſponto & Rhodo, ex Phœniciâ & Tyro, ad [illegible] naves longas congeſſerit [illegible]x quibus [illegible] in Peloponneſum pari [illegible] deſtin[illegible] qnis Dioſcoridem, fratris F. præfecit; & ci[illegible] que navigare iuſsit [illegible] ſocijs viciſſim præſi[illegible] rum. & inſulas, quæ inimicæ eſſent, ſibi [illegible], an[illegible] [illegible]ntia, adiuncturum.

In Europâ verò, Apollonides, a Ca[illegible] Argivæ præfectus, factâ in Arcadiam excurſione, Stymphalo quidem potitus eſt: ſed ex Arg[illegible] ea[illegible], qui Caſſandrum oderant, Alexandru[illegible] perchontis F. ad ſe evocârant, urbem ſe e[illegible] ros pol[illegible]ri.

Verùm eo tardante, Apollonides Argos reverſus, D. quos in curiâ eâ de re conſultanteis erat [illegible] vivos combuſſit: reliquorum partim releg[illegible] interficit.

Caſſander itidem, Polyſperchonte fruſtra ad amicitiam invitato, & per Theſſaliam in B[illegible]am [illegible]greſſus, & Thebanis in redivivâ urbis ſuæ, mu[illegible]que ædificatione, auxiliatus, in Peloponneſum [illegible]rum concedit: & Cenchreis expugnatis, C[illegible]rum agrum depopulatur.

Ab Orchomenijs receptus, Alexandri a[illegible] qui in fanum Dianæ confugerant, Orchomenio[illegible] lubini & lamenæ obiecit.

Inde ex Arcadiâ in Argiam profectus, quum Nemeorum ludorum certamina ibidem peregiſſet, & mox in Macedoniam ſe recepiſſet: Alexandrum abſens, miſſo legato, ab Antigoni ſocietate divulſum in ſuas partes pertraxit; donatâ ipſi Peloponneſi præfecturâ, & ſummo exercitus imperio.

Polyclitus à Seleuco, uti diximus, è Cypro in Peloponneſum miſſus; cognitâ Alexandri defectione, ex Cenchreis in Pamphyliam, & inde in A[illegible] ſiadem, Ciciliæ, traijciens; Theodo[illegible]um, A[illegible] navarchum, qui ex Pataris Lyciæ, cum Rh[illegible] navibus, prætervehebatur: & Perilaum, qui cu[illegible] bus terra iter faciebat, utrumque claſsi cu[illegible]m [illegible]bebat, inſigni ſtrategemate deluſit. [illegible] laum e[illegible]que [illegible]pras, [illegible] navali per[illegible] dijs l[illegible] collocat[illegible], capit, aut [illegible] Theodotum, cum claſſe auxilium terreſt[illegible] conantem ipſe ordinatâ acie facil[illegible] in fu[illegible] tis, & naveis omneis, cum vecto[illegible]us int[illegible]

3638. Ptol. x. | 312.

ARISTODEMVS verò, cognitâ eiuſdem Alexandri rebellione, Ætolos Antigono conciliat: co[illegible]que operâ multas Græciæ & Peloponneſi urbe[illegible] in [illegible]cio fideque continui[illegible], aut obſidione, [illegible] advehi[illegible].

[illegible].

[illegible] cy[illegible] mu[illegible]bus or[illegible] ALEXANDRVM, [illegible] tum [illegible] [illegible]ideret. [illegible] us[illegible] POL[illegible] ſ[illegible]nilibus [illegible] atque au[illegible] erum [illegible] ſ[illegible] & Si[illegible]s,ad [illegible]trin ſe [illegible] entem, pr[illegible] eſ[illegible] victrix m[illegible]ſeuit; & captos ex [illegible] xx. [illegible] is in [illegible] ipes [illegible] xit.

[illegible] vici[illegible]im A[illegible]manes, [illegible]ibus vetuſ odium & [illegible] bellum, cum Æt[illegible] intercedebat, [illegible]. E[illegible] magno cum e[illegible] è Macedonia p[illegible]tus, perſuaſit, ut qui [illegible] è & di[illegible] habitarent, in u[illegible] tr[illegible]es, ſibi vicinas; Stratopolim, Sauria[illegible], e[illegible] commigrarent; eoque faci[illegible] ſu[illegible].

Leu[illegible] quoque ſibi conc[illegible], & Apolloniam, H[illegible] recepit. GLA[illegible] rum regem [illegible] vincit, & deinde [illegible] ſibi a[illegible]. E[illegible] dio in Epidamnum, [illegible] Macedoniam revert[illegible]. Tum [illegible] ux harcis in C[illegible] P[illegible] & [illegible] idas, ab A[illegible] bus [illegible] nover[illegible] mittit.

[illegible] Ptolemeus, qui iam tum [illegible] in Iubea di[illegible] erat, EVP[illegible] in ſidiatc[illegible] um IIX. pedit. & I I. equit. [illegible] à Caſſandriam [illegible] apud Cap[illegible] & [illegible] pugnâ, vivum cepit, & m[illegible] ad ded[illegible]nem [illegible].

Et ANTIGONVS CASSANDRVM, non [illegible] Europâ contentu[illegible] A[illegible] contentionem, præ[illegible] Lagi. Syriæ p[illegible] inquæ in[illegible] ſub[illegible] DEMETRIVM F. du[illegible] & viginti annatu[illegible] Q[illegible], in Syria reliquit, cum x [illegible] p[illegible] & [illegible] millibus.

Ipſe, reliquo cum exercitu, in Aſiam minorem conten[illegible], l[illegible]emiſ[illegible] ual[illegible] erna[illegible] tem [illegible] in Phrygiæ hib[illegible] na diſtri[illegible].

RES IN SICILIA AB AGATHOCLE GESTÆ

I[illegible] verò AGATHOCLES [illegible] caſtellum [illegible] o[illegible] talen[illegible], loc[illegible] ipſam ter[illegible] mar[illegible] que, [illegible] ſtra[illegible].

A legatis Carthaginien[illegible] de violato fœdere increpitus, & caſtellum re[illegible] ctus, pacem cum [illegible] anen[illegible] d[illegible] ſe[illegible] urbem ſ[illegible] tam [illegible] ium, qui à ſe d[illegible] erc viderentur, plus xx. iug[illegible].

Acr[illegible] civium [illegible] ſera[illegible] an hortatu Geloi & Meſſ[illegible] in ſocietatem cooptatis, bellum adverſus AGATHOCLEM decernunt.

ACROTATVM, CLEOMENIS Lacedæmon. regis F. per legatos ducem ſibi depoſcunt. Is verò à patrijs inſtitutis degener, (licet obiter Apolloniates cum GLAVCIA Illyrio, à quo obſidebantur, [illegible] & à Tarentinis xx. navium auxilium impetr[illegible]ſſet) non modò nihil memorabil[illegible] geſſit, ſed luxuria, per[illegible] furtis, & crudelitate ſua, omnia peſſumdedit. coactus & imperium a[illegible] care, & clandeſtinâ fugâ invaſæ pl[illegible] bis [illegible] devit[illegible].

Acragantini [illegible] queſtro [illegible] AMILCARE, bellum cum AGATHOCLE certis legibus componunt. qua[illegible] h[illegible] capita.

Pœni [illegible] a quas prius Heracleam, Selinuntem, & præter [illegible] ſiderent. Reliquæ Siciliæ urbes Græcæ liberæ, ſuiq; iuris eſſent; & Syracuſanorum imperium agnoſcerent.

Vix in[illegible] ibus ſuis Acragantini & Amilcar miſſionem dederunt, quùm AGATHOCLES, copijs ampliſſimas [illegible], urbeis multas & caſtella ditioni ſuæ impun[illegible] ſub[illegible]: & principatum, quem animo informatum gerebat, valid[illegible] con[illegible]mat.

Atque adeò haud ignarus AMILCAREM à Pœnis damnatum, quòd iniuſſu ſuo pacem ſanx[illegible]et; ſibi ab ijs certum bellum impendere. præter ſocios, & cæteros ex Syracuſis mi[illegible] a[illegible] ptos; ma[illegible]os mercenariorum [illegible] tum del[illegible] ctus ageb[illegible] ad x. pedit. & I I I. equit. millia. Ingentem præterea armorum & omnis generis telorum vim con[illegible]parab[illegible].

3639. Ptol. x I. | 311.

RES IN PONTO. CALLATIÆ OBSIDIO.

Callatiani, qui ad lævum Ponti [illegible]tus habitabant, præſidium, [illegible] ipſis L[illegible] impoſuerat eie[illegible]ran[illegible] Et I[illegible]nanorum urbe pariter liberatâ, Thracas etiam & Scythas, hinc inde finitimos, in amicitiam ad[illegible]verant.

L[illegible], copijs celeriter paratis, & ſuperato Æmo Thraciæ, Odeſſum [illegible] I[illegible] recepit. [illegible] & [illegible]has, qui magn[illegible] a[illegible] C[illegible]tia[illegible] endam adproperaban[illegible] ll[illegible] dem terr[illegible] a[illegible] lex[illegible] verò [illegible] c[illegible] a fin[illegible] ma[illegible] cum [illegible] per[illegible].

Ia[illegible] in [illegible] d[illegible] em caſtr[illegible] qu[illegible] uo a[illegible] ANTIGONO [illegible] us, annis [illegible], [illegible] E[illegible] [illegible] diſſe in Pontum [illegible] vig[illegible] P[illegible] Hieron, cum non exigua manu, caſtra [illegible].

Ipſe itaque non paucis ad obſidionem relictis, cum præſtantiſſimâ copiarum parte, ad Æmum contendit. Et prius SEVTHAM regem qui à ſe ad Antigonum defecerat, & aditus montis cuſtodi[illegible], h[illegible] non incruenta pugnâ propulſavit: deinde Pauſaniam [illegible]s, in angustijs in quas confugerant, duce interfecto, debellavit.

NOVI PRINCIPVM PASSIM CONATVS.

ANTIGONVS [illegible] ſpe fruſtratus, Teleſphorum cum [illegible] navibus, & [illegible] m[illegible] in Pelopon[illegible]ſum m[illegible] qui [illegible] libertate Græcorum [illegible] ſtudioſque [illegible]tur. Qui [illegible] & præſidijs, quæ ALEXANDER urbi[illegible] pulu[illegible] eiectis, [illegible] præter Sicy[illegible] & [illegible]thum, qu[illegible] POLYPERCHON vi[illegible]bus & [illegible]ens, tenebat) in libertatem vindicavit.

PHILIPPVS contrà, dux à CASSANDRO ad bellum cum Ætolis gerendum deſtinatus, primùm ÆACIDEN Epirotam, qui in regnum ſuum redierat, & copiis ſum ibi exercitum coëgerat, ante-quàm Ætolorum vires acceſſiſſent, adgreſſus eſt, & profligavit: & L. captos, qui regi reditûs auctores fuerant, in vinculis ad CASSANDRVM tranſmiſit.

Deinde Ætolos, quibus Epirotæ è fugâ ſe coniunxerant, ingenti prœlio, una cum rege ÆACIDA, proſtravit.

At in Aſiâ ANTIGONVS, CASSANDRVM illum, Cariæ Satrapam, qui bello ant ario premebatur, ſibi eâ lege adiungit:

Vt milites omnes ANTIGONO tradat; Græcis urbium libertatem concedat; & fidus deinceps partium amicus, Satrapiam retineat.

Sed illo, licet AGATHONEM fratrem obſidem dediſſet, præ ingenij levitate, rurſus ad Ptolemæum deficiente; Antigonus, Miletum, Tralleis, Caunum & Iaſum, nobileis Cariæ urbes, ſibi ſubegit. Cum Ætolorum & Bœotorum legatis, qui ad ſe in Aſiam venerant, ſocietatem coivit. Et cum CASSANDRO ipſo, qui ad Helleſpontum de pace acturus deſcenderat, in colloquium ingreſſus, quod inter ſe minimè convenire potuiſſet; re infectâ diſceſſit.

3640. | | 310.
XIS. Ptol. Diod. |
Olymp. 117. |

Ille de compoſitione deſperans, ut rebus Græciæ conſuleret, Oreum obſidet, & oppugnat. Iamque in eo erat, ut oppidum vi caperetur; quum TELESPHORVS ex Peloponneſo, & MEDIVS ex Aſiâ, cum ſuâ quiſque claſſe, Oritis ſuppetias advenére. & igne navibus CASSANDRI, quæ in portu ſtabant, iniecto, eum ab incepto atcuére.

ANTIGONVS ducem ſuum Ptolemæum (Diod. Polemonem) cum navibus & copijs in Græciam mittit, qui ex urbibus undecumque poſſet, CASSANDRI præſidia ſubducat.

Ille à Rhodijs & Oritis naveis bellicas; à Bœotis peditum equitumque auxilia, adſciſcit: Chalcidenſeis qui ſoli in Eubœâ ab hoſtibus tenebantur, liberaturus.

CASSANDER de Chalcide, urbe ſibi opportunâ, ſolicitus, ſolutâ Orei obſidione, & copijs undequaque arceſſitis, eodem contendit.

At ANTIGONVS celeriter in Helleſpontum adcurrit, tamquam in Macedoniam tranſiturus. ut eam, ſi circa Eubœam moraretur CASSANDER, defenſoribus deſtitutam, opprimeret: Aut ſi ille regno ſuppetias laturus, domi decertaret; Græciæ negotia miſſa faceret.

Id ſubodoratus Caſſander, relicto apud Chalcidem PLEISTARCHO, ex Eubœâ exercitum tranſportat: Oropum obiter & per vim capit; Thebanos iterum in ſocietatem cooptat. & factis cum reliquâ Bœotorum gente inducijs; & EVPOLEMO Græciæ duce inſtituto, in Macedoniam recedit.

ANTIGONVS, ubi in Propontidem pervénit, Byzantios fruſtrà ad commune fedus invitat. qui hortatu LYSIMACHI tutiùs ſibi ducerent; *Quietem agere, & æquabilem erga utroſque amicitiam conſervare.*

Quo incommodo commotus, & hibernis tempeſtatibus excluſus, Antigonus, militi ſuo per urbeis hiberna diſtribuit.

Intereà Corcyræi, ope Apolloniatis & Epidamnijs adlatâ; & Caſſandri militibus, illinc datâ fide, dimiſſis; illos quidem penitùs liberárunt, hos verò GLAVCIÆ Illyrio tradidérunt.

Et Ptolemæus, abſente iam Caſſandro; & PLEISTARCHO, qui præſidijs præerat, perterrefacto; Chalcidem cepit, & liberam reliquit. Oropum receptam Bœotis reddidit; & præſidiarium Caſſandri militem in fidem accepit.

Poſt hæc, Eretrienſibus & Caryſtijs in ſocietatem receptis, caſtra in Atticam promovit.

Quo ad urbem adpropinquante, Athenienſes, qui paullò antè & clam, legatos, de ſe liberandis, ad Antigonum miſiſſent; DEMETRIVM Phalereum, urbis præfectū & potentem coëgerunt inducias in præſens facere; & de fœdere ineundo legatos iterum mittere.

Ptolemæus inde in Bœotiam progreſſus, Cadméam cepit; & præſidijs eiectis, Thebanos liberavit. Idem in Phocide & Locride præſtitit.

PTOLEMÆI LAGIDÆ RES IN LIBYA, ET CYPRO.

PTOLEMÆVS verò Lagides, Cyrenæos in Libyâ, qui à ſe defecerant, & arcem præſidio infeſſam obſidebant, AGIDE cum copijs & Epenæto cum claſſe, ſubmiſſis domuit, & caſtigavit.

Et Cypri regulos PRAXIPPVM & STASSOECVM defectionem ſimul moliētos, acriter repreſſit: & Lapithia Ceraunia que urbibus everſis, incolas, ſervituti addictos, Paphum tranſtulit. Et toti Cypro, Nicocreontem, attributis rebellium regum proventibus opibuſque, præfecit.

Hinc inſtitutâ in Syriam ſupernatem navigatione, Poſidéum & Potamoſ-caron; & Mallum in Ciliciâ, cum vicinâ regione, expugnat, & militi diripienda tradit.

BELLVM IN SYRIA CVM DEMETRIO, ANTIGONI FILIO

Hic victoriarum dulcedine illectus; & à Seleuco, qui ab Antigono erat alieniſſimus, inſtigatus, bellum in Syriam, cui DEMETRIVS præerat, transferre conſtituit. Et coactis undique copijs ad XIIX. pedit. & IV. equit. M. præter infinitam Ægyptiorum multitudinem, ab Alexandriâ in Peluſium ſolvit: & ſolitudinum vaſta emenſus, iuxta Veterem-Gazam, proximè hoſtem, caſtra eſt metatus.

Habebat contrà Demetrius XI. pedit. & VI. equitum mil. præter XLIII. elephantos. & inter cæteros, Pythonem ducem, & militiæ magiſtrum.

Prœlium itaque haud procul ab eâ, quam dixi, urbe commiſſum eſt.

Vbi Demetrius, ætate quidem iuvenis, ſed animo ferox, nec aciei inſtruendæ imperitus, adverſus veteranos & exercitatiſſimos Alexandri milites pugnās, fortiſſime reſtitit. Nec niſi ultimus, elephantis qui in vallos ferratos impegerant, & vectores amiſerant

runt, ſaucijs, & captis; & equitibus eo terrore in fugam compulſis, fugere inſtituit.

Sed tanta Ptolemæanorũ fuit virtus, ut hoſteis in fugã, licet ordinibus ſervatis, ſemel datos, inſecuti, Gazam uſque, urbem ipſam portis ultrò, ad exportandas Demetrianorum equitum, qui eò ex fugâ præcucurrerant, ſarcinas patentibus, toto ferè cum exercitu, qui ſupererat, atque impedimentis omnibus, occuparint.

DEMETRIVS tamen CCLXX. ſtadia curſu emenſus, circa mediam noctem, Azotum pervénit.

Ceciderunt in acie ex eius militibus plures D. (Diod.) Quinquies mille, Plut.) magnam partem equites ſpectati; & ante alios PYTHON, & BOEOTVS, æquali pænè cum DEMETRIO potentiâ Duces. Capti ad octies mille.

PTOLEMÆVS. conceſſâ mortuorum ſepulturâ, præcipuos etiam DEMETRII amicos cum ſuis rebus, gratis dimiſit; & privatum eius omne inſtrumentum, ac familiam reddidit.

Non ſe propter prædam, ſed pro dignitate bellum iniſſe.

ANTIGONVM patrem, devictis diverſæ factionis ducibus, PERDICCA EVMENE. &c. ſolum, communis ſecum victoriæ præmia, & provincias, contra fas omne, corripuiſſe.

Tum victoriam impigrè perſequens. Sidonem quidem non invitam ſibi adiungit: Sed caſtris ad Tyrum admotis, dum urbis præſidijque cuſtodem ANDRONICVM ad arcem ſibi tradendam amplis præmijs invitat; atque ille non modò fidem ANTIGONO & DEMETRIO datam, fallere nolle diceret; ſed convicia etiam adderet: milites eâ incivilitate exaſperati, duce pulſo, arcem PTOLEMÆO tradidére.

Is nihilo minus non tam convicijs iritatus, quàm ANDRONICI fidem conſtantiamque admiratus; non illum modò abſolvit, ſed inter amicos in poſterum habuit.

RES CIRCA ELIDEM.

In Europâ verò TELESPHORVS, ANTIGONI navarchus PTOLEMÆVM collegam, cuius fidei univerſæ Græciæ negotia ANTIGONVS commiſiſſet, ſibi prælatum ferens; imperio ſe abdicat. & adſcitis in partem ſui inſtituti conſcijs militibus, intus canere, & res ſuas curare cœpit.

Et ad Elim profectus, priſtinæ cum Antigono amicitiæ ſpecie, arcem muro cinxit, & civeis in ſervitutem redegit.

Fanum præterea Iovis, quod Olympiæ erat, exſpoliat: & plus quinquaginta talentis corrâſis, externum militem mercede conducit. Ptolemæus autem, cum exercitu in Peloponneſum profectus, Eléis, arce ſolo æquatâ, libertatem; & pecunias, Templo Deoque reſtituit. nec multò-pòſt ab eodem Teleſphoro, ad officium reducto, Cyllenen præſidijs munitam accepit, & Eleis reſignavit.

EPIROTÆ TVRBATI.

Sub idem tempus Epirotæ, Æacidâ rege ſuo defuncto, Alcetæ regnum tradiderant, qui à patre ARYBILO in exilium eiectus fuerat, & CASSANDRO maximè erat infenſus.

Eapropter LYCISCVS, Acarnaniæ dux à Caſſandro inſtitutus, cum exercitu in Epirum tranſijt; eâ ſpe, ut Alcetam, rebus nequedum planè confirmatis, de regno deijceret.

Dumque ille circa Caſſopiam caſtra fixiſſet; Alcetas, iuſſis filijs ſuis Alexandro & Teucro quamplurimos poſſent, ex urbibus milites colligere; cum eâ quam habebat manu, hoſti propinquus, filiorum adventum exſpectabat.

Sed LYCISCO, qui multitudine præſtabat, urguente & in oppoſitos invadente, Epirotæ territi ad hoſteis defecérunt. Alcetas verò deſertus à ſuis, Eurymenas, Epiri urbem, perfugit. Vbi dum oppugnatur; præſto fuit Alexander patri opem laturus.

Hic prœlio acriter commiſſo multi ex Lyciſcianis interempti ſunt. Inter quos, Micythus dux, & Lyſander Athenienſis, Leucadiorum procurator.

Sed DINIA mox victis auxilium ferente, altera fit pugna. Quâ Alexander & Teucer victi in locum munitum cum patre ſe receperunt; & LYCISCVS, Eurymenis potitus, eam urbem diripuit & ſolo æquavit.

Caſſander, qui ignarus poſterioris ſuorum ſucceſſus, auxiliaturus adcurrerat. cum Alcetâ pacem fecit: quem Epirotæ paullo-pòſt, ob importunius imperium, cum duobus tenerâ adhuc ætate filijs, Helione & Niſo, crudeliter trucidárunt.

Apolloniatæ, qui ad Hadriam habitant, quod Caſſandri præſidium eiecíſſent, & ſeſe Illyrijs adiunxiſſent; metu obſidionis, aciem prò muris inſtruere; & cum Caſſandro confligere auſi; illum magnâ cum ſtrage & probro, à ſe reppulérunt; & in Macedoniam impendente iam hieme recedere coëgerunt.

Eoque digreſſo, Leucadij quoque, ope Corcyræorum, a cervicibus ſuæ civitatis ſervile præſidij eius iugum deiecérunt.

(Memorat Iuſtin. l. 15. Caſſandrum, ab Apolloniâ redeuntem, incidiſſe in Abderitas, qui propter ranarum muriumque multitudinem, relicto patriæ ſolo, ſedes quærebant. quos factâ pactione in ſocietatem receperit; & agros ijs in extremis Macedoniæ adſignárit.)

SELEVCI FELICITAS ET RES PROSPERÆ.

ÆRA SELEVCIDARVM, SIVE GRÆCORVM REGNI.

SELEVCVS ubi vidit magnam Syriæ partem, Ptolemæo acceſſiſſe; operæ ſuæ præmium ab eo poſtulat; CC modò equitum, & DCCC. pedit. auxilium. *Tanta animi fiduciâ erectus*, ut tantillæ copiæ ſibi ſatis eſſe viderentur, ad totam Meſopotamiam Babyloniamque reciperandam.

Huc accedebant. præter priſtinam Babyloniorum erga ipſum benivolentiam; Branchidarum oracula, & ALEXANDRI in ſomno adſtantis prodigium, de futuro regno.

Eiuſque mater LAODICE, quùm nupta eſſet ANTIOCHO, claro inter PHILIPPI duces viro, viſa ſibi fuerat per quietem ex concubitu Apollinis concepiſſe; gravidamque factam, munus concubitûs, anulum à Deo accepiſſe; in cuius gemmâ ANCORA ſculpta eſſet. iuſſamque donum filio, quem peperiſſet, dare. Et poſtera die anulus eiuſdem ſculpturæ in lecto inventus; & figura ancoræ in femore,

cum

cum ipſo parvulo, citata eſt. Quod originis argumentum etiam in poſteris manſit.

Ille itaque cum amicis & filijs in Meſopotamiam profectus, eos ex Macedonibus, qui Carrhis habitabant, partim pellexit, partim ad communem ſecum militiam compulit.

Et deinde Babylonij, qui ipſo Satrapâ per quadriennium maximè æquo & commodo antea uſi fuiſſent; cum ANTIGONVM procul abſentem, tum DEMETRIVM victum viderent; non inviti Seleuco ſe ſuaque, eiectis ANTIGONI præſidijs, tradiderunt.

Arce, in quam Antigoniani, duce Diphilo, confugerant; expugnatâ; pueros & amicos, quotquot ab Antigono, poſt ipſius è Babylone in Ægyptum deceſſionem, in cuſtodiam traditi fuerant; exportavit.

Quùmque non ampliùs quàm CD. equites, & pedites ter mille haberet; Nicanor verò Mediæ, & Evagoras Perſidis, Satrapæ, cum VII. equit. & X. pedit. mill. in Babyloniam irrumpere, & naſcentis adhuc Seleuci ſpes opprimere cogitarent; Ipſe, quod aperto marte nō poterat; aſtu perficere molitus, traiecto Tigri, milites ſuos in ſilvis paludibuſq; traiecit.

Illi, hoſtem, qui non compareret, longiùs fugiſſe rati, ſegniùs de nocte cuſtodias agebant.

At Seleucus impetu in caſtra facto, & terrore iniecto; Euagoram occidit; & Nicanorem cum paucis relictum, & ne hoſti dederetur, metuentem, fugâ ſibi conſulere coegit.

Hac victoria moderatè uſus, non modò hoſtilem exercitum ſibi adiunxit; ſed longè lateque diffuſâ fortitudinis, ac clementiæ ſuæ famâ; Suſianam, Perſidem, ac Mediam, nullo negotio ſibi conciliavit. Nicator à Victorijs dictus.

Ab hoc anno Olympiadis CXVII. primo, Æram Seleuci Nicatoris inchoat Euſeb. Hecatombæonis primo; Iulij nono.

Quin & ab huius anni Niſan, hoc eſt, Martij tredecimo, initium ducit Æra Seleucidarum quâ Ioſephus, & auctor I. libri Machabæorum utuntur; & Annos Græcorum vocant. Iudæi in ſuo Kalendario, Æram Contractuum nominant; & ab Adamo ad eam numerant annos ter ∞. CDXLIIX. abſolutos.

Alij præterea, hanc Æram inchoant à primo Tiſri, & Hyperberetæi, Septembris ſexto, feria quinta. Alij anno integro ſeriùs.

Sed plerique, diſcriminis cauſſâ, Æram iſtam quæ ab hoc anno initium ducit, Iudaicam vocant: eam verò, quæ ab anno conſequēte incipit, Chaldaicam.

PTOLEMÆI CLADES.

3641. Ptol. 13. | 309.

PTOLEMÆVS, qui in Cœle-Syriâ agebat, cognito Demetrium, è Ciliciâ reverſum, in ſuperiore Syriâ caſtra habere; Cillæ Macedoni exercitum ſatis magnum tradidit; ut illum aut Syriâ prorſus exterminaret; aut deprehenſum prœlio profligaret.

Verùm Demetrius de caſtris Cillæ negligentiùs habitis, per exploratores certior factus, impedimenta apud Myuntem reliquit; & cum expeditâ manu noctu, contentoque iter fecit. & circa quartam vigiliam hoſteis de repente* adgreſſus, toto exercitu cum Cillâ duce, & ſine prœlio potitus eſt. (Plut. tradit VII. hominum M. capta.) Caſtra verò ſua paludum ſtagnorumve obiectu, adverſus Ptolemæum propinquum, communijt.

Antigonus à filio ut aut copias ampliores quàmprimùm mitteret, aut ipſe in Syriam veniret, commonitus, & Celænis Phrygiæ digreſſus, ſuperato paucis diebus Tauro; copias cum Demetrio coniungit. Ptolemæus, qui ſe alieno in ſolo, tantis copijs, & belluis, & duci hactenus invicto, imparem cenſeret; pleriſque urbibus, quas in Syriâ occupârat, (Acâ, Ioppe, Samariâ, Gazâ) complanatis, & præſidio pecuniâque nudatis, in Ægyptum, & neceſſariarum rerū copiâ, & locorum firmitate potiorem, ſe recepit.

ANTIGONI IN ARABAS EXPEDITIO.

Ita Antigonus, citra periculum, Syriæ Phœniciæque potitus; & Arabas Nabatæos ſibi ſubigere cupiens, tradit Athenæo DC. eximiæ pernicacitatis pedites: IV. verò equitum millia. Is ex Idumæâ profectus, triduo continente poſtquam bis mille ducenta ſtadia confeciſſet, ſub noctis initium ad Petram acceſſit; loci quidem ſitu propemodum inacceſſam; ſed nullâ arte, nullis muris munitam. in quam Arabes, uxores cum liberis, ſuamque ſupellectilem, aut merces conferre ſolebant.

His omnibus haud magno labore occupatis; & quibuſdam cæſis aut ſaucijs; Athenæus ſuſpicatus barbaros ſe perſecuturos, confeſtim diſcedit: Et CC. ſtadia remenſus, militibus ſomno graviore oppreſſis, caſtra negligentiùs communit.

Barbari à captivis, fugâ elapſis, ea edocti; ad IIX. hominum M. in Athenæi caſtra irrumpunt; & pedites equiteſque pænè omneis trucidant, ſuaque cum lucro reportant.

Et ipſi quidem ſcriptis ad Antigonum literis, Athenæum avaritiæ & crudelitatis incuſant; neceſſariam ſui tutelam excuſant.

Antigonus verò, quo conſilium ſuum celaret, iuſtam Arabum ultionem collaudat; & Athenæum acriùs, quàm ipſi, condemnat.

DEMETRII IN BABYLONIA SVCCESSVS.

Sed paucis pòſt diebus Demetrium F. cum IV. pedit. totidemque equit. M. in eoſdem immittit. Hi itinere tridui per avia loca facto, Nabatæos non latuere: Qui cuſtodibus Rupi impoſitis, prædam inter ſe partiti, alij aliò in ſolitudinem aufugerunt.

Demetrius omni oppugnationis genere, per noctem diemque conſequentem, Rupem adortus, gnaviter ſe tuentibus barbaris; tandem à legatis perſuaderetur, ut acceptis obſidibus, ac muneribus (DCC. camelis) à Rupe ſecedat.

Et quùm idem CCC. ſtadia emenſos ad Aſphaltiten, Idumææ lacum, caſtra poſuiſſet; eiuſque naturam &

ram, & magnos è bitumine proventus exploráſſet; patri auctor fuit, ut HIERONYMO, hiſtoriarum ſcriptori, negotium daretur; totum è Lacu bitumen regio fiſco vindicandi. Sed & ipſe ab Arabibus è Lacu cum navigijs exactus, non ſine ignominiâ, ab incepto deſiſtere coactus eſt.

ANTIGONVS per litteras edoctus, quid rerum in Oriente SELEVCVS gereret; DEMETRIVM F. mittit cum XV. pedit. & IV. equitum millib. iuſſum, ſimulatque Babyloniæ Satrapiam reciperáſſet, ad mare quàm-celerrimè deſcendere.

Is Meſopotamiam milite deſtitutam nactus, Babylonem etiam, incolis, in tempore alsò dilapſis, vacuam, facilè cepit. Ex arcibus verò, unam quidem occupatam militibus ſuis dirripiendam tradidit. ad alterius verò obſidionem ARCHELAO cum aliquantâ exercitûs parte relicto, iter, uti iniunctum erat, ad mare convertit.

Militum interea Demetrianorum in prædis agendis licentiâ Babylonios ab ANTIGONO *immane quantum alienârit, & in* SELEVCVM *inclinârit*

AGATHOCLES IN SICILIA.

AGATHOCLES autem Meſſenios, quos pace cum Siculis nuper factâ excluſerat, iam ſemel deceptos, vi tamen armorum, & infeſtâ agrorum, per ducem PASIPHILVM, depopulatione, eò adegit, ut iterum ſe ipſius fidei committerent.

Ille primò nihil aliud poſtulare, quàm ut exſules Syracuſanos ex urbe eijcerent: conciveis verò, qui ſibi inſidiabãt, quoſque ipſi lege relegârant, reciperẽt.

Quo impetrato, omneis eos, quos ſibi plurimũ adverſari ſuſpicabatur; è Meſſanâ, & Tauromenio, ad ſe evocatos, non pauciores ſexcẽtis, iugulat. *Ita Meſſenij in ordinem redacti, ſpem omnẽ libertatis perdidérunt.*

Tyrannus, Acragantis capiendi, ob ſubitum Carthaginienſium, cum LX. navibus adventum, ſpe deiectus ſpari ſævitiâ in Centuripinos & Galaritanos, defectionem molitos, uſus eſt.

Quorum illi NYMPHODORVM à DINOCRATE, exſulũ Syracuſanorum duce, deſtinatum, intra urbem; licet infelici exitu, admiſerant; hi DINOCRATEM ipſum, ultrò ad ſe evocârant, & AGATHOCLIS præſidium eiecerant.

Sed AGATHOCLES ſubmiſſo celeriter, adverſus DINOCRATEM, à III. pedit. & II. equit. M. inſtructum, & caſtra ante urbem metantẽ, cum quinquies mille militibus, PASIPHILO; poſt anceps certamen, exſulum conatus oppreſſit.

Quâ victoriâ elatus, adverſus Carthaginienſeis, qui in Geloâ collem Ecnomon, ſive Sceleratum, occupârant, contendit; & ad pugnam provocavit.

Sed illis congredi non auſis, ratus ſe ſine prœlio omnibus ijs, quę ſub dio eſſent, potiri poſſe; Syracuſas redijt; & Templorũ clariſſima ſpolijs exornavit.

BREVE PRINCIPVM FEDVS, ET AMBITVS.

Sub idem ferè tempus CASSANDER, PTOLEMEVS, & LYSIMACHVS, cum Antigono pacem fecerunt: ſive verius aliquot dierum fedus pacti ſunt, his legibus: *Vt interim dum Alexander, Roxanes ex Alexand. M. F. adoleſcat, Lyſimacho Thracia; & Caſſandro reliqua Europa: Ptolemæo Ægyptus, cum urbibus Africa Arabiæq; conterminis; & Antigono, univerſa Aſia, cederent. Græci ſuis legibus viverent.*

Sed Seleuci, qui præteritus fuiſſet; & trium priorũ, qui nimię Antigoni potentię inviderent, ambitione & artibus; fedus illud continuò poſt abruptum eſt.

Caſſander, metuens ne Alexander Roxanæ F. iam adultus, favore paterni nominis, in regnum Macedoniæ vocaretur; Glauciæ, pueri cuſtodiæ præfecto, imperat, ut matrem cum filio clam interficiat; eorumque corpora terrâ obruat, ne cædes ſepulturâ proderetur.

Ita cæteris quidem collegis, Regis, qui omnia olim innovare, ſibique quæ occupârant, vindicare poſſet, metu adempto, rem non ingratam fecit; ſibi verò uni æternam exſecrandi parricidij infamiam contraxit.

Et qui hactenus Satraparum, Ducumve, aut Procuratorum nominibus, provincias, imperij Macedonici obnoxias, variè inter ſe diſcerpſerant; deinceps, quod nullus neque Philippi, neque Alexandri iuſtus heres ſupereſſet, (nam & Hercules, cum Barſine matre, mox à Polyſperchonte interfectus eſt) confidenter, regias ſpes alere; & ſupremi imperij ornamenta, in provincijs quiſque ſuis, tamquam ſetro partis regnis, arrogare ſibi non dubitárunt.

Hinc Æra Seleuci Chaldaica, initium ducit, anno CCXLIX. *à primo Cyri imperantis anno.*

POEN. IN AGATHOCLEM EXPEDITIO.

Carthaginienſes bellũ ſibi adverſus Agathoclem, magis magiſque in Siciliâ invaleſcentem, maiore vi adgrediendum arbitrati; CXXX. triremibus, XIV. armatorum, partim, civium & Afrorum, partim Tyrrhenorum & Balearium, millia imponunt, duce Amilcare, Giſgonis F.

Qui licet, exortâ inter traijciendum tempeſtate, LX. triremes, & CC. onerarias amiſiſſet; ipſe nihilominus cum reliquis navibus in Siciliam adpulſus, conterritos ſociorum animos ſuâ virtute confirmat. & ex Siciliæ delectibus exercitum ad XL. pedit. & V. equitum M. adauget. Et primo impetu XX. naveis in Syracuſano portu cum vectoribus capit.

Agathocles de Gelâ, cui hoſtium copiæ proximè imminerent, ſolicitus; milites ſuos paullatim in eam urbem irrepere iubet. & ubi ipſos iam civibus potiores eſſe ſenſit; tum ipſe ad Gelam accedit: Geloos, proditionis crimine, ſive fictum id erat; ſive paucorum culpâ vinculat. & ſupra quater mille ex ijs cõfodit, bonaque eorum omnia proſcribit. Quin & reliquis imperat, ut omne ſuum aurum atque argentum, rude, ſive ſignatum, in ærarium conferant; pœnam capitis contumacibus comminatus.

Ita ingẽtẽ pecuniæ vim corradit; & Geloorũ cadaveribus in foſſas cõgeſtis; impoſitoq; urbi pręſidio, & caſtris ad Himerâ fluv. poſitis, ad prœliũ accingitur.

Pœni, Ecnomon, ſive Sceleratum collem (*Tauri ænei ſupplicio ſub Phalaride olim infamem*) haud procul Gelâ, occupabant. ſicut caſtra medius dirimeret fluvius; eoque obice utrique adverſus alteros uterẽtur.

Terrebat hîc Pœnos pariter, ac Siculos, vetus neſcio quod & ambiguum oraculum: quo ferebatur: *Ingens olim hominum ſtrages eo loco edenda.*

Hinc utrique ad flum. traijciendum, & ad pugnã tardiores. donec Agathocles, quaſi nõ Carthaginienſeis modò, ſed & oraculum ipſum eluſurus, inſidijs opportuno loco diſpoſitis, & abactâ trans flum. prædâ, Pœnorum aliquot equites ad pugnam adlexit. Qui paulò incautiùs excurrẽtes, & in inſidias pertra-

ctiin

cti, in ſugam mox vertuntur.

Dum his reliqui Carthaginienſes auxilium ferre cogitant; tòtus utrimque exercitus ad iuſtum prœlium commovetur.

Sed AGATHOCLI & Siculis, huic occaſioni antè intentis, facile fuit ordinés legitimos ſervare, & Pœnos, quibus ad aciem inſtruendam otium deerat; & confusè procurrebant; exterrére, ac tandem profligare.

Et quamvis Baleares crebro ſaxorum iactu Græcos undique laceſſerent; AGATHOCLES, tamen, iteratà oppugnatione, ipſa iam caſtra tàntum-non occupárat; & bellum ſibi confectum ſperabat:

Quùm ecce Pœnis animo conſternatis, & nihil tale cogitantibus, opportuniſſimum ſuccurrit auxilium, claſſe recèns ex Africâ advectum.

Tum ergo alternans victoria, Pœnorum ſpolia iam ſpe devorantem, AGATHOCLEM, fruſtrata eſt; & in ſugam coëgit; eò periculoſiorem, quod & procul diſtabant caſtra, (XLVI. ſtadijs) & ſiti ac labore iam enectos Siculos, (Sirio flagrante, & æſtu meridiano) integri Pœni perſequebantur.

Et hi quidem universè ad quingentos; AGATHOCLES verò ad [illegible] II. ſuorum millia, in campis & ad flumen, deſiderárunt.

Hic prudenter tamen, cladem tantam moderatus, cum ijs, qui evaſerant, Gelam ſe recepit, ut hoſteis expugnationis ſpe illectos diſtineret. Et Syracuſanis ad fruges ex agris percipiendas, ac comportandas ſpatium daret, & ſaltem duo hæc opida ſibi integra adſervaret. Nam cætera pænè omnia ſatis agnoſcebat ſuæ crudelitatis odio confeſtim ad Pœnos defectura.

Quod & ſanè contigit. Nam primùm Camarinæi & Leontini; deinde Catanæi & Tauromenitæ; poſtremò Meſſanenſes & Abacæni, & quidem certatim, AMILCARI, humanitatem præferenti, ſe tradidérunt.

AGATHOCLES copiarum reliquijs Syracuſas reductis, labanteis muros inſtaurat, & ex agris frumenta comportat. Iam tum cogitans, relicta urbi, adverſus obſeſſuros Pœnos, cuſtodiâ, *bellum ab Inſulâ in Africæ continentem transferre.*

3642. Ptol. 44. Sel. 3. — 308.

Quùm itaque victores Pœni Syracuſas obſidione cinxiſſent; & AGATHOCLES à ſocijs, crudelitate eius offenſis, deſereretur; facinus adgreſſus eſt, prodigioſæ temeritatis.

Priùs Syracuſis tutores omneis iubet pupillorum pecunias in ærarium inferre: deinde à locupletiſſimo quoque, etiam invito, pecuniam fenori accipit: & matronis mundum muliebrem; & ornamenta omnia, & templis donaria quædam detrahit.

Poſtremò, vocato in concionem populo; *Se quidem periculis adſuetum, quævis belli aut obſidionis diſcrimina, reip. cauſſâ, facile ſubiturum. ſed commiſerari ſe fingit civium eorum vicem, quibus iſtiuſmodi laborum & ærumnarum, præ inſolentiâ, nova eſſet facies.*

Suadère igitur ultrò, ut quicumque dubiam obſidionis ſortunam experiri nollent; vitæ ac ſecuritati, cum ſuis facultatibus, tempori proſpiciant: utiliùs foris, quàm intùs, periclitanti patriæ conſulturi.

Quæ oratio honeſta & popularis viſa, induxit locupletiſſimos quoſque, ut die dictâ, non tam Pœnorum, quàm AGATHOCLIS ipſius odio & metu, diſceſſum pararent.

In quos iam aliquantulum ab urbe digreſſos, ille ſub noctem mercenarios ſuos immittit; qui eos omneis, quaſi deſertores trucident, eorumque bona proſcribant.

Hâc arte coacervatâ pecuniarum vi, & urbe hominibus ſibi ſuſpectis purgatà, milites conſcribit, & ſervos militiæ idoneos civitate & libertate donat.

Claſſem denique adornat, quaſi vel aliquam Siciliæ urbem Pœnis extorturus; vel piraticis in Italiam, Sardiniamve excurſionibus, bellicos ſumtus ſuſtentaturus.

Naveis partim milite conſcripto, & ſervis; partim locupletium civium delectu, implevit. Sic ut fratres à fratribus, filij à parentibus avellerentur: & illi vel illuentes, mutuâ inter abſenteis caritate, alteri alteris fidem ſervarent.

Vrbem frumento & ſtipendio inſtructam, ANTANDRO fratri, & idoneo militum numero, cuſtodiendam tradidit.

Ipſe, nullo militum ſciente quò veherentur, curſum in Africam dirigit: Carthaginienſeis, longæ pacis ſecuritate luxurianteis, & recenti victoria domi exſultanteis, ex improviſo oppreſſurus.

Pœni clandeſtinum eius conatum & diſceſſum ſubodorati; claſſem quoque ſuam Syracuſis a[illegible]verant. dumque illi onerarias naveis, quæ tum fortè frumentum in urbem devehebant, intercipere conantur; & AGATHOCLES, quaſi defenſurus eos in ſe convertit; naves in urbem impunè illapſæ ſunt: & ipſum eum claſſe, fuga velox, & nox superveniens, periculo eripuit.

Exterruerat tamen Siculos portenti religio; quòd navigantibus eis ſol defecerat. Sed AGATHOCLES, qui pridem non modò ſuperſtitionem, ſed omnem pietatis ſenſum exuerat; perſuadet ijs, iſtiuſmodi Siderum deliquia ſemper præſentem rerum ſtatum mutare. Verùm hoc ipſum Siculis, qui iam in expeditionem egreſſi ſint, fauſti inſtar ominis eſſe, & libertatem portendere; Pœnis verò, ad quos eatur, inexſpectatam ſervitutem ſignificare.

Septimo pòſt die, Pœnorum naves, Siculas inſecutæ, iam propè tergo imminebant, & ad tel[illegible] ctû acceſſerant; cum AGATHOCLES, poſt breve [illegible]unditorum certamen, in Latomias, proximum Africæ littus, delapſus, naveis ſuas remulco ſubduxit.

Nocte conſequenti, impedimentis [illegible]ibus è navibus expoſitis, duces militeſque epulo ſol[illegible] excipit: & vino iam exhilaratos, apto commento docet, ſe, cum à Pœnis urgueretur, Cereri ac Proſerpinæ, tutelaribus Dijs, votum nuncupaſſe. *Si ſalvus in litus evaſiſſet, naveis ſuas incenſurum. Vota*

itaque

[illegible], *Deabu pro* [illegible] *perſolvenda.*

Eccu[illegible]o, [illegible] in p[illegible] facem ſibi oblatam in navem præ[illegible] cæterique duces, quaſi procaci ex vino l[illegible], ibicinibus claſſicum canentibus, & militibus lætâ voce conclamantibus, eius exem[p]lu[m] ſunt ſecuti.

Vt omnes ſcirent, aux[il]io fugæ ademto, aut vincendum in peregrino ſolo; aut m[o]riendum eſſe.

Vbi vinum deferbuit; triſtitiam aut deſperationem, in militibus, pœnitentiæ comitem, negotio diſcuſſurus; iubet iram in hoſteis, eorumque terram, co[nv]ertere.

Primæ [illegible] offerebant urbes, Megalopolis & Leuco-Tunes. quas imbelleis, & vix muris cinctas, facile occupat, & militi diripiendas obijcit: tàm opimis ſpolijs exiguam navium iacturam exſarturus.

Et ne intempeſtivo perfugio, aut ancipiti ſpoliorum receptaculo, nondum devictis Carthaginienſibus, locus daretur, eaſdem urbeis complanat, & ſub dio caſtra metatur.

Quùm deinde omnia, quacumque ingrederetur; proſterneret, villas caſtellaque incenderet;

Carthaginienſes primò tàm inexſpectato caſu propemodum exanimati; quòd ſibi perſuaderent; AGATHOCLEM, non niſi profligatis penitùs in Siciliâ Pœnis, victoriam impigrè & peregre perſequi auſurum eſſe. Poſtquam ex claſſis ſuæ præfecto contra eſſe comperérunt, metu in contemtum verſo, ſe collegérunt. Et Navarchis, quòd maris potentes, per ignaviam victos Siculos è manibus elabi, & in Africam traijcere, paſſi eſſent; loco motis, aut etiam, de more, cruce adfixis;

HANNONEM & BOMILCAREM, (quorum privatam ex avitâ ſimultate diſcordiam publicè ſibi ſalutarem fore exiſtimarent) attributis XL. pedit. & II. equit. Millib. prætereà totidem currus; militiæ duces, ſubſtituérunt.

AGATHOCLI vix XII. pedit. Millia, universè aderant: & pleri[q]ue ex ijs inermes, Clypeorum tegasina, pro clypeis, oſtentabant.

Pœni duces, nô exſpectatis ſociarum urbium auxilijs, & tumulo haud procul ab hoſtibus occupato; aciem ſic inſtruxere; Vt HANNO dextrum cornu, cum *Sacra cohorte* obtineret; BOMILCAR ſiniſtro, agmine, ob loci iniquitatem denſiore, præeſſet. Et currus cum equitibus antè agmen, & in fronte, collocarentur.

AGATHOCLES, dextro cornu ARCHAGATHVM, F. cum II. Mill. & D. peditibus, præfecit. Quos Syracuſani, numero ter Mille & quingenti; & deinde totidem pænè è Græciâ mercenariorum, Millia; ac poſtremo non impari numero Itali Gallique ſubſequebantur.

Ipſe cum ſatellitio, & Mille armatis, mediá aciem tuebatur, iaculatoribus & funditoribus, ad quingentos, per cornua diſtributis.

Pœni ad ſupplicij aut nundinationis, ſpectaculum [illegible]ùs, quàm ad prœlium, accincti, XX. compedum Millia ſecum atuliſſe iactabantur.

A[GA]TH[OC]LES ve[l] ut ſu[o]s, non abs re conſterna[tos], aliquo aut ſolatio demulceret, aut augurio confirmaret; magnam noctuarū vim, quam eâ fini pridem [illegible]; repentè per agmina emitti iuſſit. Quæ è cavis eculeis dum elapſæ, Militum galeis aut ſcutis repente inſederunt. Idque commenti genus, optimi augurij loco habitum, plurimum animi militibus addidiſſe putatur.

Curribus & equis Pœnorum, poſt aciem impreſſionem, in fugam converſis; HANNO ſingulari in patriam caritate, & propriâ virtute incitatus, multis acceptis vulneribus, fortiſſimè pugnans occubuit.

Sacra tamen *cohors*, cui ille præfuerat, nihil territa ducis morte, totum prœlij onus ſuſtinebat; dum BOMILCAR non tàm ignaviâ, quàm prævaricatione, (qui tyrannidis occupandæ occaſionem ſibi ex eo caſu oblatam eſſe ſperabat) ſignum receptui reliquis in collem proximum dedit; unde tutiùs ſcilicet hoſtem ex edito propulſaturus eſſet. Quod quum minus ordinatè fieret, fugæ ſpeciem præbuit.

AGATHOCLES, Barbaris in urbem dilapſis. eorum caſtris potitus, non in præſens modò ſpolijs opimis; ſed magna etiam in poſterum ſpe militum ſuorum animos implevit.

Cecidiſſe feruntur ex Siculis ad CC. ex Pœnis Mill. aut, ut quidam memorant; Sexies Mille.

(Iuſtin. duo de Siculis; tria de Pœnis Millia cum ipſo duce cecidiſſe tradit.)

Ex huius prœlij eventu, tàm ingens Carthaginienſibus inceſſit conſternatio, qui divinitùs tantam ſibi cladem immiſſam putarent; ut ad omne ſupplicationum, votorum & quidem ſuperſtitioſiſſimorum genus ſe converterint: Et non modò immenſa munera, belli ſumtibus paria, ad HERCVLEM Tyrium, (cui olim proventuum ſuorum decimas offerre ſolebant; & diu id facere iam neglexerant) ceu compenſationis vicem, tranſmiſerint. Sed & quùm pridem pro civibus, pueros pretio emtos, & domi educatos, immolare ſoliti eſſent; (quos ænea Saturni ſtatua, manibus ſupinis quidé, ſed in humum inclinatis impoſitos, in voraginem igneam devolvebat) tum CC. ferè illuſtrium civium liberi ſorte delecti ſint: & alij inſuper trecenti, ceu piaculares, ultrò ſe ignibus cremandos obtulerint.

Quùm ità ergò Agathocles, mirâ proſſus audaciâ, quibus in ſolo urbis ſuæ par non fuerat, eorum urbi bellū feliciter inferret: & qui ſua tueri nequiverat, aliena impugnaret; Pœni tandem *non manibus votis, aut frivolis ſupplicijs; ſed agendo & benè conſulendo res magnas geri* recordati; ſtratagema haud abſurdum excogitarunt. Mittunt ad AMILCAREM, Syracuſarum obſidioni intentum, qui iubeant periclitanti quidem patriæ protinùs opem ferat; ſed metu diſſimulato famam in vulgum ſpargat; Agathoclem totá cum claſſe perijſſe.

Quæ mandata Pœnus prudenter exſequens, mittit ad obſeſſos, qui cladem Agathoclis renuntient; & indicij vicem, navium incenſarum ferramenta, an fragmenta! oſtentent; eoſque ad æquabilem deditionem cohortentur.

Tum ingens certè luctus & ſeditio urbem occupavit. Idò acerbius, quod ex ijs. quibus deditio placebat, ad octies Mille in exſilium expellerentur. Reliqui ità à ſuis deſerti, & ſuorum in Africa orbitate adflicti, extrema iam metuebant.

Atque adeò, quùm Antandro ipſi, Agathocli fratri, non diſpliceret deditio; tum ER[YM]NON Ætolus, Antandru con[ſil]iarius à fratr[e] ad[di]tus perducandū eſſe

eſſe cenſuit, dum certiora aliundè, quàm ab hoſte, docerentur.

Nec minus providus AGATHOCLES, & id ipſum metuens, ſtatim à pugnâ duas actuarias, diverſis itineribus, ad Syracuſanos ſubmiſerat.

Sed nec Pœnos, qui claſſe Syracuſarum Portum obſeſſum tenebant, fefellit ſenſim mari irrepens coronatis vectoribus, navicula. Quam dum illi adoriuntur & diſtinent; altera in Portum incolumis evaſit.

AMILCAR conſpicatus, cum militibus, cives effuſè ex urbe in Portum, & ad optatum nuntium, concurriſſe; & ratus muros à defenſoribus vacuos tum eſſe; ſcalas admovit. Et non pauci è Pœnis in muros evaſerant; quum populus claſſico hoſtili monitus, turmatim è Portu in Pœnos irruens, captas iam turreis facilè reciperat & hoſteis partim intrà urbem iugulat, partim de muris præcipitat.

Atque ità AMILCAR urbis occupandæ ſpe depoſitâ, ab obſidione diſcedit: & V. hominum Mill. auxilio Carthaginem mittit.

Intercà AGATHOCLES urbeis in Africâ, caſtellaque expugnat, & ingenteis prædas agit. Et cum primò Tunetem Neapolimque occupâſſet; tum Adrymettum obſedit.

Sed dum in hoc ille eſt; Pœni viciſſim Tunetem obſidione cinxerunt, hoſtilium ibi caſtrorum opportunitate uſi.

Quo audito, Agathocles, noctu, in edito colle, cum paucis caſtra locat: undè & ab Adramytienis obſeſſis; & à Pœnis, qui Tunetem obſidebant, conſpici poſſet.

Hîc ignibus variè excitatis terrorem utriſque iniecit, quaſi nova ipſi auxilia advenîſſent. Ita Pœni ab obſidione Tunetis, relictis machinis, trepidè Carthaginem ſe recipiunt: & Adrymettini, præ metu, Agathocli ſe dedunt.

Ipſe Thapſum vi expugnat; & CC. alias urbeis in Africa, minis, aut blanditijs, aliiſque artibus, ſibi ſubijcit: partim invitas, præſentis exſcidij metu; ſæpiùs volenteis, & crebeſcente in Pœnos odio.

Dumque paullò longiùs in ulteriorem Africæ agrum excurriſſet; Carthaginem pervenêre illa è Sicilia auxilia. Quibus recreati Pœni, Tunetem rurſus obſedêre.

Quo cognito, Agathocles ab expeditione confeſtim revertens, ubi CC. tantum ſtadijs ab hoſte abeſſe ſe ſenſit, ad noctem uſque, ignibus accendi vetitis, ſubſtitit. Et primo diluculo Pœnos, ſecurè palanteis, atque ità, ut erant incompoſitos, adgreſſus, bis Mille interfectis, nec paucioribus captis, novam Afrorum ſpem oppreſſit.

Et ELYMAN, eâ in regione regem, rebellantem, cum magnâ Barbarorum ſtrage prœlio ſuperavit.

RES IN MACEDONIA, ET ALIBI, INTER PRINCIPES.

In Macedoniâ verò CASSANDER, quùm Autoleonti, Pannoniorum regi, cui cum Antarijs, Theſprotică gente, bellum intercedebat, opem attuliſſet; XX. Mill. hominum, cum uxoribus & liberis in Orbitaum montem tranſportat.

Et PTOLEMÆVS ANTIGONI Conſobrinus & copiarum in Peloponneſo præfectus, cum eodem ſocietatem inivit, deſerto Patruo eodem ANTIGONO, à quo indigniùs haberi ſe quiritaretur.

Et Satrapia Helleſponti, Phœnici, ex fidis amicis uni, demandata militibuſque ſubmiſſis, tu et præſidia urbeiſque tueri, & ab ANTIGONI obedientia avellere.

Simul. & PTOLEMÆVS; Ægypti rex, ANTIGONVM incuſans, quod quaſdam Græcorum urbeis contrà publicum libertatis decretum, præſidijs occupaſſet, bellum adornat. Et miſſo cum copijs LEONIDE, urbeis, quæ in Aſperâ Ciliciâ Antigono parebant, ſibi ſubiecit. Et propinquas, quæ vel LYSIMACHO, vel CASSANDRO erant obnoxiæ, ut ſecum ſentirent, & immodicæ Antigoni potentiæ obviàm ſecum irent; eſt cohortatus.

Antigonus contrà, ex filijs quidem natu minorem PHILIPPVM in Helleſpontum amandat, qui Phœnici rebellibuſq; bellum faceſſat: Demetrium verò, in Ciliciam, qui victis Ptolemæi ducibus, urbeis ibi feliciter reciperavit.

At POLYSPERCHON, CASSANDRI viribus impar & regni nihilo minus ſibi vindicandi cupidus; quem hactenùs HERCVLES, Alexandri ex BARSINE F. pro Spurio habitus; & Pergami neglectus eſſet; tum ſublatâ legitimorum PHILIPPI heredum ſtirpe, illum XVII. iam annos natum ad ſe arceſſit, & Græcis adversùs CASSANDRVM obijcit.

Et Æoli quidam in parteis pertracti, CASSANDRI odio, opem ſuam pollicentur; aliique permulti ad regis reditum confluunt, ſupra XX. pedit. Mill. & equites Mille.

Ptolemæus verò Ægyptius NICOCLEM, Paphi regem, in Cypro, intentato perfidiæ & defectionis crimine, per ſuos, ad mortem voluntariam adegit. Cuius coniux Axiothea, filias virgines, iugulâſſe non contenta, fratrias etiam mariti, quantumvis in eas nihil grave Ptolemæus conſtituiſſet, ad mortem unà ſecum oppetendam exhortata eſt. Earumque exemplum ſecuti fratres, regia tot cædibus funeſtâ, & incenſâ, & ipſi ſibi manus intulerunt.

RES APVD BOSPORANOS.

Per idem tempus filij PARISADÆ qui Cimmerij Boſpori in Ponto duodequadraginta annos rex fuerat; EVMELVS SATYRVS, PRYTANIS, de regni iure inter ſe contendebant. SATYRVS natu maximus, EVMELVM fratrem, qui ARIOPHARNIS, Thracum regis, auxilijs fretus ſecum depugnarat, ad Thapſum flumen regiamque perſecutus, & inter oppugnandum vulneratus, poſt nonum regni menſem, vitâ defungitur.

Huius corpus quùm ad PRYTANIM alterum fratrem, deportatum, & ab eo honorifice ſepultum eſſet; ipſe Gargazam confeſtim venit, & exercitus fraterni reliquias cum principatu accepit.

Neque EVMELO, qui legatos ad eum de parte regni miſerat, obtemperavit; ſed relicto Gargazæ

tuendæ

[illegible] z [illegible] Boſp [illegible] rani impe- ri, [illegible] a [illegible] gina, [illegible] recepit.

A [illegible] omn [illegible] pa us Gar- g [illegible] P [illegible] n exerci- tu [illegible] ſ [illegible] ſ [illegible] Ili [illegible] prope M [illegible] edere, re- [illegible] t.

S [illegible] que P [illegible] eam [illegible] be redijt, [illegible] que victus, in [illegible] e [illegible] tus eſt.

Sublato [illegible] d [illegible] us E [illegible] MELVS, ut [illegible] in tut [illegible] cet c [illegible] aret; eo- rum [illegible] s, [illegible] iuges & liberos [illegible]

V [illegible] F [illegible] ARISATES, pue admo- dum [illegible] & urbe relicta ad AGARVM, Scytha- rum [illegible], equo a [illegible] fugit.

[illegible] M [illegible] eſtituta Panticapæenſibus immu- nitate, aliiſque populis beneuolentiæ argumen- tis, tum vulgo gratiſſimus, magna cum omnium laude regnum adminiſtravit. [illegible] B [illegible] zantios, Sin- penſeis, & Callantianos [illegible] LYSIMACHO oppreſ- ſos, beneficus, Mare Ponticum a prædonibus tu- tum fecit, & à mercatoribus magnam univerſè gratiam inijt.

Is poſtquam annos quinque [illegible] tandemq; menſeis imperaſſet, adu [illegible] itabili [illegible] alu [illegible] ctu [illegible] tt. Quum namque ex Scythiâ domum reverteretur [illegible] & ad feſtum ſacrificium properaret; quadriga ad regiam contendebat.

Iamque perterrefacti forte equis, & curru, au- rigâ excuſſo, raptantibus, verſus ne in ſcrobes im- pingeret, & exſilire conatus, enſe in rotam impli- to, eodem impetu diſtractus eſt, & e veſtigio ex- ſpiravit.

PTOLEMÆI, CASSANDRI, POLYSPERCHONTIS MOLITIONES.

3641. 15. Ptolem. 4. Sel.			307.

PTOLEMÆVS cognito plerâſque Ciliciæ urbeis, quas poſſederat, ad DEMETRIVM defeciſſe; [illegible] o d [illegible], Phaſelidem expugnat & in Lyciâ, Xanthum, Heraclium, Perſi um, vel [illegible] vel ſub iugum mittit. Et cum PTOLEMÆ [illegible], A [illegible] G [illegible] Patruele ſocietatem cojit: [illegible] umque è Chal- cide ad Con a [illegible] ſe profectum humaniter acce- pit.

Sed cum ille præ ſubdolâ ingenij ſui levitate res novas mo [illegible], & ducum animos corrumpere deprehenſus eſſet, cicutam [illegible] cre iuſſus eſt.

CASSANDRI ET POLYSPER- CHONTIS PERFIDIA.

CASSANDER autem veritus [illegible] ne Ma [illegible] nes um [illegible] ru [illegible] ſtudio, tum pro ve [illegible] n AL- XANDRI amore, ad HERCVLEM eius F [illegible] qui ca- ſtra proxim Stymphaliam iam fixerat, deſciſce- rent, [illegible] ad POLYSPERCHONTEM mittit, qui mo- neat: *parum ſuis rebus conſulere, qui ultrò ſibi Domi- num acceſſierit, & impoſuerit; quum ipſe imperare poſſit.*

Veteres potius ſimultates deponant, ſanctumque fœdus ineant. & oppreſſo iſto adulterino partu, ſibi [illegible] ſecuritas; & pax certa turbatæ Græciæ, re- ſtituatur.

His [illegible] ctus POLYSPERCHON, vecors pariter ac p [illegible] us; *a latrone, parricida; quam a rege fides & vir- tu [illegible] m [illegible] ex [illegible] ctare maluit.*

[illegible] q [illegible] tribu [illegible] a CASSANDRO acceptis per B [illegible] m Peloponneſum [illegible] deſtinatam, tranſ- m tere c [illegible] tar [illegible] Bœotis & Peloponneſ js prohibi- [illegible] n [illegible] s remeare, ibique hibernare cogitur.

RES APVD LACEDÆMONIOS.

[illegible] EN [illegible] Lacedæmoniorum rex [illegible] ann [illegible] b nn V.C. 384. ad ann [illegible] T [illegible] M [illegible] S [illegible] VNDVS.

445 regnâſſet; obijt, relicto AREA nepote, ex ACROTATO, qui [illegible] ann regnat.

Huius patruelis [illegible] E [illegible] NIDAS, CLEONYMI F. AGI- DEM, ab AGESILAO magno ortum, occiderat.

Mira per ea tempora & tot motus bellorum, Spartæ obſcuritas: niſi quantò irrequietis regno- rum prædonibus abiectiores; tantò in tam tranquillâ longævitate reges feliciores cenſeri debuerint.

AMILCAR POENVS AD SY- RACVSAS.

AMILCAR Syracuſas maiore, quàm an- tea, exercitu obſeſſurus, [illegible] x x. ped. & v. equit. Mill. ex tota Siciliâ collegit; urbemque, paullo- ante meſſem circumvallat: & maris potens, com- meatum importari prohibet.

Dumque ille temerè Vati fidem habet, qui die craſtini Syracuſis cœnaturum eſſe prædixerat; & primo adventu muros oppugnare ſtatuit: Syracu- ſani conſilium ſubodorati, ſub noctem, circiter III. pedit. Mill. & CD. equites ex urbe emittunt; & Eurya [illegible] lum locum munitum) occupare atque inſi- dere iubent.

Iamque eâdem nocte AMILCAR quidem exercitû, DINOCRATE equitibus præfecto, & peditatu Bar- barorum Græ [illegible] rumque auxiliarium bipertito, edu- cebat; ſed tumultuaria etiam lixarum & inutilium bello capitum turba, ad prædam potius, quam ad prælium, non ſine inconditis clamoribus & rixis; ſimul procurrebat.

Tum Syracuſani, qui Euryelum, & loca editiora tenebant; audito adpropinquantium hoſtiû tumultu, quaſi ex inſid j procurrunt; & incautos locîſque anguſtis impeditos [illegible] gentis ſtrage conte [illegible] nt ipſumque AMILCAREM vivum capiunt. [illegible] cœnâ [illegible] us in urbe ex oraculo, acceptum [illegible] bitionibus [illegible] s, ſecuri percutiunt. Eiuſque præ [illegible] caput ad A [illegible] CLEM in Africam mittunt

 Qum

Quin & excurſione factâ hoſteis trepidos adorti, caſtra diripiunt, & in urbem ampla ſpolia reportant.

Pœnos tam fœdè profligatos, & ex fugâ vix poſtridie collectos, diſſenſio animorum excepit. Et Barbari, loco AMILCARIS, Pœnum hominem, à duce ſecundum; Græci exſuleſque DINOCRATEM ſibi ducem elegerunt.

ACRAGANTINORVM ALACRITAS.

Hoc rerum ſtatu, Acragantini ſpem liberandæ Siciliæ concipiunt; & XENODICVM ducem cum exercitu emittunt. Qui Gelam, Ennam, Erbeſſum, aliaſque civitates, Pœnorum iugo liberavit. Leontinos & Camarinæos, quorum agrum Syracuſani milites, occupatâ priùs Echetlâ, depopulabantur; in priſtinum dominatum libertatemque, receptâ Echetlâ, reſtituit: Syracuſanis pariter & Pœnis formidabilis.

Et illi cum fame & rerum inopia conflictati; & clàm Pœnorum ſtatione, cum XXX. triremibus Megaras profecti, ut naveis indè frumentarias ad ſe averterent; Carthaginienſibus eodem adpulſis, prœlio navali decertare coacti, X. ex ſuis triremibus deſiderárunt: reliquæ opidanorum ſubſidio ſervatæ ſunt.

MOTVS IN CASTRIS AGATHOCLIS.

In Africâ, quùm AGATHOCLES, AMILCARIS eiuſque copiarum clade, in ſpem maximam erigebatur; tum Carthaginienſes, conſpecto regis ſui capite, haud iniuriâ turbabantur.

Sed illius felicitatis tenorem fortuna penè abrupit: & Imperatori extremũ quaſi periculum creavit.

ARCHAGATHVS F. LYCISCVM, non obſcurum ducem; ſed procaci temulentiâ in Patrem AGATHOCLEM, & in ſe, tamquam novercæ ALCIÆ adulterum, probra iacientem, pilo confoderat.

Milites ducis ſui necem, nec prorſus tamen iniuſtam, tàm iniquo animo tulerunt; ut infenſi ad AGATHOCLEM procurrerent, & filium ad Pœnas expoſcerent; atque adeò ipſi Patri, ſi abnuat, necem intentarent.

Huc acceſſit importuna ſtipendiorum exactio, & novorum ducum delectus. factionibus denique omnia permiſcentur. Tunete capto, optimates in cuſtodiam paſſim deduntur.

Carthaginienſes, ad quos eius novitatis fama erat delata; ſeditioſis continuò per legatos ampla ſtipendia pollicentur & præmia.

AGATHOCLES, qui ſalutem ſuam in dubio poſitam cerneret; quique à militibus ſuis occidi, quàm hoſtibus ignominioſè dedi, mallet; dignum audaciâ ſuâ conſilium capit.

Purpuram exutus, vili habitu in prætorium venit. cunctiſque cum ſilentio admirantibus, congruentem præſenti fortunæ orationem habet.

Commemorat, quæ hactenus geſſerit: quoties pro ipſorum ſalute morti ſeſe obiecerit. Nunc quoque, ſi ità ipſis expedire videatur, mortem non extimeſcere, aut detrectare. Et cum dicto, in exſerti gladij mucronem incumbit, quaſi letale ſibi vulnus inflicturus.

Sed milites, clamore protinùs ſublato, ut ferrum abijciat, ſibique parcat, & purpuram reſumat; ſupplices & obnixè contendunt: priſtinumque obſequium polliciti, crimina omnia diluunt aut extenuant.

AGATHOCLES à animorum commutatione utendum ratus, milites in hoſtem educit.

Pœni, qui ducem ex compoſito captivum ad ſe adduci, & militem deſciviſſe crederent; modò non lætum pæana concinebant.

Verùm Græci quieto eátenus agmine progreſſi, ubi propiùs acceſſere, ad claſſici cantum, hoſteis ſubitò conterritos adorti, facilè profligant. Ducenti tantum, potiores factionis auctores, ad Pœnos defecére.

PTOLEMÆI PRO LIBERTATE CONATVS.

3644. 16. Ptolemæi. 5. Sel. Olymp. 118.		306.

PTOLEMÆVS, Lagides, quem uti fide & probitate ſpectatiorem Græci adierant; & toties promiſſæ libertatis. quam CASSANDER & ANTIGONVS opprimebant potiùs, quàm procurabant; præſtationem poſtulabant; magnâ claſſe è Myndo per inſulas navigans, Andrum, inter cætera, obiter liberam, exacto præſidio, effecit. Et indè ad Iſthmum profectus, Sicyonem & Corinthum, à Crateſipoli, ALEXANDRI illius viduâ, accepit. Idem in cæteris Græcorum civitatibus, quarum ergà ſe benivolentiam rebus ſuis conducibilem exiſtimaret, præſtaturus.

Sed quùm Peloponneſij ipſi frumentum & pecuniam conferre iuſſi, nihil eorum, quæ promiſerant, præſtarent; indignatus, cum CASSANDRO in gratiam redijt; eâ lege, ut quæ ſibi quiſque pepererat, retineret. Et duabus, quas dixi, urbibus præſidio munitis, in Ægyptum reverſus eſt.

CLEOPATRÆ, SORORIS ALEXANDRI MAGNI INTERITVS.

CLEOPATRA, illa ALEXANDRI Magni ſoror; & alterius ALEXANDRI, Epirotæ, qui in Italiam olim expeditionem ſuſcepit, vidua; ob generis nobilitatem, & regiæ familiæ, ſummique indè imperij prærogativam, ac ſpem, à quattuor illis primarijs ALEXANDRI ſucceſſoribus in coniugium expetebatur.

Sed

Sed Antigonus præcipuè, licet octog narius, in dies nuptias ſecum procraſtinantem, Sardibus adſervari iu erat; metuens nè effugeret, & cuipiam ex alijs nuberet.

Et cum illa ad Ptolemæum, quem cæteris præferebat, fugam adornáſſet; tacitâ mulierum quarundam manu eſe perimendam curavit. Ne tamen cædis autor haberetur, ex inſidiatricibus nonnullas ſupplicio adfecit, & funus reginæ ampliter procuravit. Sic tota illa familia, quæ ſuâ ambitione tot Europæ Aſiæque populos cruentárat, ferro exſtincta eſt.

VARIJ IN AFRICA MOTVS, ET CASVS.

In Africâ, ad famam deleti in Siciliâ cum Imperatore exercitûs, non tributariæ tantùm urbes, verumetiam ſocij reges, à Carthaginienſibus deficiebant: *Obſequij ſive amicitiæ iura, non fide, ſed ſucceſſu ponderantes.*

Ipſi nihilominus, miſſo exercitu, multos ex Numidis, qui Zuphones dicti, ad priſtinum officium ſocietatemque retrahere conati, in AGATHOCLEM benè inſtructum incidérunt. Et dum prælium inter eos committitur; Numidæ utrimque è pugna excedunt, & prœlij victoriæque eventum exſpectant.

Quumque AGATHOCLES tandem viciſſet; & expugnandis hoſtium caſtris procul intentus eſſet; Numidæ ſpectatores in ipſius caſtra involárunt, & diripuerunt. & noctis beneficio longè ſe incolumes cum prædâ captiviſque ſubduxerunt.

Steterant à Pœnis aliquot Græci; &, duce CLINONE, acerrimè omnium Siculis reſtiterant. Ex ijs AGATHOCLES ad mille captivos, inter quos D. Syracuſani, in caſtello quodam depoſuit. Vnde quùm pœnæ metu, & occiſis cuſtodibus, in locum munitum evaſiſſent; eoſque fide datâ, deſcendere iuſſiſſet AGATHOCLES, omnes neci dedidit.

OPHELLÆ CYRENÆI MOLITIO, ET CLADES.

Hâc pugnâ defunctus AGATHOCLES totius iam Africæ imperium, aut vaſtitatem animo agitabat.

Nec minùs improbâ ſpe Ophellas, qui PTOLEMÆI auſpicijs Cyrenen ſubegerat; & ſuo quàm alterius nomine eam regere malebat; res novas moliri, & Libyæ regnum animo amplecti ferebatur.

Cum hoc AGATHOCLES per legatos ſocietatem iungit; pactus, ſi Pœnos communibus opibus debellare poſſint, ut ſibi Siciliæ, illi Africæ imperium cederet.

Hâc imperij proferendi cupiditate ac ſpe illectus Ophellas, qui EVTHYDICEN, MILTIADÆ Athenienſis Filiam in uxorem duxerat, haud difficulter ex Græciâ tam longinquis & mutuis principum bellis extenuatâ, & peregrinas iam ſedes ſpectante; præter domeſticum robur, ingentem exercitum; quem Vxores liberique ſequebantur, conflavit. Et duodeviginti diebus III. Stadiorum M. emenſus, ad Automalas, gentem veteris reginæ Lamiæ, fabulâ & regno famoſam, pervenit.

Inde per reliqua horrida, & infeſta ſerpentibus deſerta, continente plùs duorum menſium itinere, progreſſus, caſtra proximè AGATHOCLEM defixit. A quo blandè ſalutatus, & omni adulationis humilitate acceptus, (abſentibus fortè, frumentandi cauſsâ, militibus,) falſo, an verò inſidiarum crimine, oppreſſus eſt.

Eius milites ille ſolatus, & armis deponi iuſſis, cũ facti excuſatione, mira pollicitus, conſilij in tàm alieno ſolo inopes, & duce viduos; ſeu volenteis, ſeu invitos; ad ſe adlexit. Et Carthaginienſes iteratò, omnique ope bellum cienteis, magno utriuſque exercitûs ſanguine, & gravi prœlio ſuperavit.

BOMILCAR TYRANNVS.

BOMILCAR, qui hactenùs tempus conſtituendæ ſibi tyrannidi idoneum aucupatus eſſet; in bellum, quod dixi, Numidicum, civium præſtantiſſimos, ſuiſque cœptis adverſaturos, emiſerat. & in merâ rerum utrimque, quæ in urbe caſtriſve hoſtilibus gererentur, ignoratione, eo ipſo die, quo OPHELLAM AGATHOCLES interfecit, ipſe adſcitis civium, ſibi fidorum, quinquentis, & mercenariorum Mille, regium nomen arripit & palàm uſurpat.

Militibus quinquepertitò in urbem immiſſis, obvios quoſque reclamanteis trucidat, & plateas omneis civili ſanguine defœdat. Eoque magis omnes attoniti ſtupebant, quòd eam cædem ab hoſtibus, per proditionem immiſſis, perpetrari crederent.

Vbi verò palàm factum eſt, hanc lanienam à Bomilcare, cum paucis ſicarijs, exerceri; Iuventus inſtructâ acie adverſus tyrannum acerrimè inſurgit.

Et quùm ille fugiens locum in Neapoli munitum inſediſſet; tandem impunitatem ſtipulatus, cum ſuis ſeſe dedidit. Et cæteris quidem, ob impendentia ab hoſte tàm propinquo pericula, fides ſervata; BOMILCAR verò eo beneficio indignus viſus eſt.

(*Iuſtin. tradit, ob noxam mediatæ ad AGATHOCLEM, cum exercitu ſuo, tranſitionis, in medio patriæ foro patibulo ſuffixum fuiſſe: & magno animo ſupplicium tuliſſe. & de ſummâ cruce, velati de tribunali, in Pœnorum ſcelera, & in exercitam ab ijs adverſùs immerenteis Imperatores,* HANNONEM, GISGONEM, AMILCAREM *patruum, ſævitiem, clarè concionantem, exſpiráſſe.*)

3645. 17 Prolem. & 6. Seleuci.		305.

ANTIGONVS, ut laudem liberatæ Græciæ CASSANDRO & PTOLEMÆO æmulis præriperet, DEMETRIO Filio V. talentûm argenti Mill. & naves CCL. cum validis terrâ Mariquе copijs, machiniſque ad obſidio-

ad obſidiones neceſſarijs, tradidit.

DEMETRII IN GRÆCIA, ET ALIBI PROGRESSVS.

Ille ex Epheſo, Aſiæ, ſolvens, tàm ſecundis uſus eſt ventis, ut prius ad Pyræum conſpectus ſit, quàm de eius adventu quidquam auditum. & quæ erat populi ſupinitas; PTOLEMÆI nomine excipiebatur.

Athenienſes primò quidem agnitum quaſi hoſtem, ducibus Dionyſio, Munichiæ; & DEMETRIO Phaleréo, Vrbis, procuratoribus, Caſſandro obnoxijs, de muris magnâ vi propulſabant. Mòx irrumpenti bus per vim militibus, & multis ex adversâ parte ad DEMETRIVM transfugientibus, cedere coacti.

Simulac ille in Piræum ingreſſus eſt, per præconem pronuntiari iubet; *Bonis avibus advenire ſe, Patris Antigoni iuſſu, ut Athenienſibus primùm, deinde cæteris Græcorum Civitatibus, ſolidam libertatem reſtituat, eiectis undiquaq; Macedonum præſidijs.*

DEMETRIVS Phaleréus, qui à pugnâ Cranoniâ, ad hunc uſque annum, (quod fuit XV. annor. intervallum) tum propriâ virtute, tum Caſſandri gratiâ, inter Athenienſes plurimùm pollens; quamdam Monarchiæ in patria ſpeciem erexerat; quantumvis legatus à populo miſſus, vt de Libertate & ſalute ſuâ verba faceret, honorificè à DEMETRIO acceptus fuiſſet; infidam tamen tunc populi levitatem extimeſcens. primùm Thebas, deinde Alexandriam, ad Ptolemæum ſe recepit.

DEMETRIVS Antigoni, Munychiâ, etiam, quę & loci ſitu, & propugnaculorum firmitate munita eſſet, poſt bidui certamen, expugnatâ: & Dionyſio, præſidij, quod CASSANDER impoſuerat, præfecto, capto; priſtinam populo libertatem reſtituit, & cum eo amicitiam ſocietatemque coivit.

Et qui bello Lamiaco ſub iugum ab ANTIPATRO, CASSANDRI Patre, miſſi fuerant; veterem Patriæ reip. formam, XV. ann. pòſt, & præter opinionem, tunc recepére.

Et in Demetrij, libertatis ſuæ auctoris, ſive SERVATORIS ſui, laudes, an adulationes! effuſi; ſtatuas ei aureas curuleis, coronas, aras, Minervæ contubium, dies feſtos; duarum Tribuum novarum, DEMETRIADIS & ANTIGONIADIS; ſuffragia; aliaque eius generis, decrevérunt.

ANTIGONVS viciſſim, præter libertatem; ob honores ſibi filioque decretos, CL. Medimnûm frumenti Mill. & materiam C. triremibus fabricandis parem, dare pollicitus eſt.

Ipſe educto ex Imbro præſidio, opidanis urbem liberam reddidit. Et Fil. DEMETRIVS Megarenſium civitatem, præſidio per vim expulſo, eodem beneficio adfecit; magnis ab eàdem honoribus adfectus.

Is à Patre iuſſus, poſteaquam Concilium ex ſocijs in Græciâ civitatibus conſtituiſſet, qui de communibus Græcorum negotijs & commodis inter ſe conſultarent; in Cyprum cum exercitu confeſtim traijcere; & PTOLEMÆI ducibus bellum faceſſere; Caryas, Lyciæ, profectus, & Rhodios ad bellum adversùs PTOLEMÆVM ſecum ſuſcipiendum obiter & fruſtrà, pro tempore, cohortatus; adſcitis è Ciliciâ XV. pedit. Mill. & CD. equitib. ac navibus univerſè CLXIII. idoneoque commeatu, in Cyprum navigat.

Caſtriſque ibi in orâ maritimâ Carpaſiæ collocatis, & vallo foſſâque communitis; poſt Vraniam & Carpaſiam per incurſationem ex finitimis interceptas, cum exercitu ad Salaminem contendit. Vbi MENELAVS, à fratre PTOLEMÆO Inſulæ tuendæ præpoſitus, ſe continebat.

Is quùm hoſtem XL. tantùm ſtadijs abeſſe cognovit; ex urbe ſubitario agmine cum DCCC. equitib. & XV. pedit. Millib. egreſſus, prœlium committit; & mòx in fugam vertitur. DEMETRIVS victos in urbem uſque perſecutus, circiter Mille interfectis, non pauciores ter Mille vivos intercepit.

Quos quidem primùm crimine abſolutos, in ſuorum militum claſſem adſcripſit. Sed quum iterùm, ob impedimenta in Ægypto apud PTOLEMÆVM depoſita, ad MENELAVM inclinarent; in naveis impoſitos, in Syriam, ad Patrem ANTIGONVM, ablegavit. Qui ſub id tempus, ad fluv. Orontem, urbem de ſuo nōmine condebat, LXX. ſtadia ambitu ſuo complexam. Eam SELEVCVS paullo-poſt evertit, & incolas in ſuam Seleuciam transduxit.

MENELAVS, licet victus, Salaminem adverſus DEMETRIVM, eiuſque novas machinas, & in cæteris Helepolim, (quæ utrumque in latus cubitis XLV. lata, & XC. alta eſſet: novemque contignationibus diſtincta, quattuorque rotis impoſita, (quarum altitudo octonûm eſſet cubitorum) inambulantis propugnaculi ſpeciem præferret) ſumma ope defendendam ſuſcepit.

Et quùm tota ea moles, quâ obſeſſi premebantur, è ligno eſſet; iniectâ noctu aridorum lignorum ſtrue, & facibus ardentibus, non machinam modò, ſed & milites quam-plurimos incendio conſumſit.

Ptolemæus à fratre ſolicitatus; & veritus, ne amiſſâ Cypro reliqua quoque periclitarentur; ducit ipſe naveis longas CXL. & militareis pænè CC. quibus X. milit. Millia vehebantur. MENELAO autem ſupererant naves LX. in Portu.

DEMETRIVS, parte exercitûs ad obſidionem relictâ, & instructa egregiè ad pugnā navalem claſſe, CIIX. (al. LXXX.) earum, quæ remis agebantur, partim è Phœniciâ, partim Athenis; & collocatis ad fauceis Portûs, X. alijs navib. quæ MENELAVM indè ſolvere, & ferre fratri auxilium vetarent. Et equitibus ad littus ſtare iuſſis, qui naufragos, ſi ita caſus ferret, ſervarent: in Ptolemæum, qui accelerato in Salaminem curſu, Portûm occupare, & hoſtem ante-capere ſatagebat; invectus; de vitâ, rerumque ſummâ decertare, & ultima experiri conſtituit.

Anceps diu & varia prœlij fortuna fuit. ubi *potior interdum caſui, quam virtuti locus eſſe conſuevit.*

Tandem DEMETRIVS acriter premēdo, dextrum hoſtium cornu in fugam vertit; & Ptolemæum, qui maximis navibus, & viris lectiſſimis ſtipatus, adverſarijs quoque ſuis facilè fuſis, multas naveis depreſſerat, nec pauciores cum viris ceperat; ſed ob lævum ſuorum cornu profligatum, & effuſam reli-

quorum

quorum fugam; de victoriâ deſperabat: Citium ſe recipere coegit.

Huc acceſſit, ſerum à MENELAO LX. navium ſubſidium: Quæ licet non infeliciter commiſſo, cum X. Demetrianis, ad oſtium Portûs, prœlio; & iiſdem ad pedeſtreis copias ſe receptare compulſis; irrito tamen conatu, Salaminem rediére.

Victor, traditis NEONI & BVRICHO, ad hoſtem perſequendum, & naufragos excipiendos, navibus; ipſe cum ſuis, & captivis, non ſine adparatu, & ſpoliorum oſtentatione, in caſtra, ſuumq; Portum revertit.

(PLVTARC. tradit, eo prœlio, captas naveis LXX. reliquas ſubmerſas.

Diodor. centum actuarias, in quibus IIX. hominum Millia erant; & naveis longas XL. in hoſtium poteſtatem veniſſe: ſubmerſas, ad LXXX.)

Ptolemæus, rebus Cypri deſperatis, & quaſi conceſſâ hoſti victoriâ; in Ægyptum redit.

DEMETRIVS, occupatis totius Inſulæ opidis; & militibus, qui paſſim erant in præſidijs, in fidem ſuam acceptis, (erant autem universè XVI. pedit. Mill. & equites DC.) eos auctoravit, & in militiæ ſuæ claſſeis adſcripſit.

(Addit Iuſtin. ab eodem DEMETRIO, filium Ptolemæi, Leontiſcum, & fratrem MENELAVM, amicoſque eius, cum privati inſtrumenti miniſterio gratis in Ægyptum remiſſos; qui pari anteà beneficio à Ptolemæo provocatus fuiſſet.)

PRINCIPES, REGIVM NOMEN ADSVMVNT.

Antigonus hâc victoriâ elatus, Regem ſe cum Demetrio F. à populo appellari iubet.

Ptolemæus quoque, ne minore apud ſuos auctoritate haberetur, Rex ab exercitu cognominari paſſus eſt.

Quibus auditis, in Europâ, Macedones & Græci, CASSANDRVM; & Thraces, LYSIMACHVM, Reges deinceps nuncupárunt, & tanti nominis ornamentis honorárunt.

SELEVCVS denique, quem Barbari hactenùs regem appellárant, tunc etiam à Græcis rex ſalutari cæpit.

AGATHOCLIS SÆVITIES.

AGATHOCLES, qui eorum, quos dixi, Principum exemplo, neque iis ullâ ex parte inferior, regium quoque nomen adſciverat, coronâ tamen ſacerdotali contentus; Vticam tum rebellantem adgreſſus eſt. Et miſerabili ſpectaculo, CCC. civeis in agris comprehenſos, & de machinâ quâdam ſuſpenſos, proximè ad urbis muros admovit: Vel promiſſâ impunitate eos ad deditionem faciendam adacturus; vel civeis civium iaculis confodiendos, obiecturus.

Et quùm Vticenſes, licet magnâ ſuorum commiſeratione commoti (quibus, publicam tamen libertatem & ſalutem poſthaberent) intrepidè periculis, & oppugnantium furori ſeſe opponerent; urbem caſtris cinxit, & milite per loca minus munita irrumpente, expugnavit. Ex civibus alios in crucem ſuſtulit; alios e templis, & ab aris abſtractos, interfecit; urbemque promiſcuâ cæde complevit.

Inde Hippacram, locum vicinâ Palude firmum, incolis navali prœlio devictis, per vim cepit: & urbibus pleriſque tum maritimis, tum Mediterraneis potitus eſt.

Numidarum alij cum eo amicitiam coluérunt, alij rei totius eventum exſpectabant.

VARIJ AFRICÆ INCOLÆ.

Quum que eo tempore Africam IV. populi incolerent; Phœnices ſive Pœni, Carthaginis incolæ. Libophœnices, multarum ad Mare urbium potentes: quibus coniugiorum, & communis cum Carthaginienſibus adfinitatis, ius erat. Et quæ maxima pars, Libyes, qui inexpiabile cum iiſdem Carthaginienſibus, ob intolerabilem eorum dominationem, odium exercebant. Ac poſtremò Nomades, qui magnam Africæ partem, ſolitudine tenus, depaſcebantur.

Agathocles ubi videt ſe tum urbibus in littore ſitis, tum Libycarum gentium ſocietate, ipſis Pœnis non inferiorem eſſe; Archagatho F. Africani belli duce & curatore relicto, ipſe in Siciliam cum II. militum millibus profectus eſt.

AGATHOCLES IN SICILIAM REDVX.

Intereà XENODOCVS Acragantinæ militiæ, & Siciliæ in libertatem adſerendæ dux electus, X. pedit. Mill. & equites Mille in Syracuſanos armárat. Cui Leptines cum Demophilo, & IIX. pedit. Millib. & CC. & equitibus ACC. obviàm facti, Agrigentinos prœlio victos, & MD. Militibus imminutos, à præclaro ſuo liberandæ Siciliæ incepto deſiſtere coëgerunt.

Agathocles Selinuntem à recenti pugnâ advectus, Heracleotis, qui ſe in libertatem adſeruerant, iterùm ſervitutis iugum imponit.

Thermitas, in altera Inſulæ parte, Pœnis extorquet. & Cephalœdio per vim expugnatæ Leptinem præfecit. Centoripam per inſidias dum tentat, urbe pulſus, ſuprà D. milites amittit. Et Apolloniâ magna cum ſuorum clade potitus, pleroſque ex civibus interemit, bonaque eorum diripuit.

Quâ ſævitiæ famâ, Siculæ civitates ad capeſſendam tantò acriùs libertatem excitatæ, Dinocrate exſulum duce, & Acragantinorum inſtitutum perſequi iuſſo, ad XX. pedit. Mill. & equites MD. confluxére. & ſub dio caſtra metati, Tyranno pugnæ copiam fecérunt. Qui, ut viribus multò inferior, aperto prælio dimicare non auſus: ſed levibus velitationibus Siculos modò hâc, modò illâc fatigans, à pugnâ cruentâ & laborioſâ abſtinebat.

Ex illo, Agathoclis res, non in Siciliâ modò, ſed in Africâ etiam, in deterius labi cæpére.

ARCHAGATHI SVCCESSVS ET MOX CLADES, IN AFRICA.

3646. 18. Ptolem. 7. Sel. | 304.

ARCHAGATHVS F. à Patris in Siciliam deceſſu, EVMACHVM ducem cum copijs in ulteriora Africæ loca miſerat. qui expugnatâ Tocâ, urbe permagnâ, multos ex finitimis Numidis ſubegit. Et captâ per obſidionem Phelline, Aſphodelodas, gentem Æthiopum concolorem, imperio ſuo adiunxit. His adiecit Maſchalam, Græcorum quorumdam ab expeditione olim Troianâ reducum, coloniam: & alteram Hippacram; & Acridem, civitatem liberam, quam militibus ſuis diripiendam tradidit.

Deinde in urbem Miltinam ex-improviſo ingreſſus, & à Barbaris eiectus, multos ex ſuis deſideravit.

Et montem nihilominus longè patentem, qui felibus abundans, ab avibus, ob naturale inter eas odium, nudus eſſet; emenſus, in regionem irrupit ſimiarū feraciſſimam; in qua urbes III. ab eodem animante nomen ſortitæ, Pithecuſæ. Vbi ſimijs cōmune cum hominibus domicilium victuſque; & divinus, ſcilicet ab ijſdem cultus.

Ex ijs urbibus unam EVMACHVS captam diripuit; duas alteras in fidem accepit.

Cæterum ubi cognovit Barbaros, conſcripto celeriter exercitu, contrà ſe tendere; caſtra inde, ad maritimas urbeis convertere iam cogitabat.

CARTHAGINIENSES ANIMOS RESVMVNT.

Quùm Carthaginienſes tandem tot damnis meliora conſilia edocti, bellum cautiùs magiſque impigrè aggredi & adminiſtrare conſtituunt.

Tripertitum ex urbe exercitum, ad XXX. M. ſub III. ducibus, educunt. Ex quibus decies Mille ad maritimas civitates; totidem ad Mediterranea; totidemque in ſuperiorem Libyam dimittuntur.

ARCHAGATHVS idem facere coactus, alios maritimæ tutelæ deſtinat; alios duci ÆSCHRIONI committit: cæteros ſibi in omnem eventum paratos adſciſcit; & validum præſidium Tunéte relinquit.

Hanno, Pœnorum unus, cui Mediterranea obtigerant, ÆSCHRIONEM inſidijs interceptum adortus, equites CC. & ad IV. pedit. Mill. unà cum duce confodit. reliqui partim capti, partim ad ARCHAGATHVM, qui L. indè ſtadijs aberat, incolumes è fuga ſe recepére.

HIMILCO verò, Libyæ ſuperiori datus; EVMACHVM confuſo ordine ſe, qui fugam ſimularet, perſequentem, & copijs ex propinquâ civitate, de compacto, in averſos erumpentibus, circumventum; tanto impetu invaſit, & concidit, ut ex VIII. pedit. Millib. vix XXX. & ex DCCC. equitibus, vix XL. ſalvi evaſerint.

Quâ duplici clade conterritæ ſociorum urbes pleræque ad Pœnos defecérunt. Et ipſe ARCHAGATHVS, cum ſuis exercitûs reliquijs, Tunete ſe continens, hinc ab HIMILCONE, inde ab ATARBA, artè obſidebatur.

AGATHOCLES REDIT IN AFRICAM.

AGATHOCLES his de rebus per filium certior factus, licet res ipſi minus proſperè in Siciliâ, ob increbeſcentem in dies exulum numerum, ſuccederent; naveis tamen XVII. conſtrui iubet. & belli, quod in Inſulâ gerebatur, curâ Leptinæ, alijſque commiſsâ, commodam enavigādi opportunitatem præſtolatur. quòd XXX. Pœnorum naves ex propinquo imminerent.

Intereà duodeviginti ex Tyrrheniâ auxiliares naves adpulſæ, & noctu, clanculum Pœnis, in Portum ſunt dilapſæ.

Eâdemque texendi, pro re nata, ſtratagematis occaſione utens, ipſe antè quàm è Portu ſolveret, Tyrrhenos monet; ne prius erūpant, quam Pœnos ad ſe perſequendum pellectos, & incompoſitos, à tergo commodè adoriri poſſint: & ipſe converſis navibus in eoſdem invehatur.

Quod ità opportunè effectum, ut Pœnis rei novitate territis, & in fugam datis, quinque naves captæ ſint. Et ipſe Punicæ claſſis præfectus, in prætoriâ manus ſibi ipſe præproperè intulerit; licet navis eadem vento ſecundo, & dolone ad proram ſublato, periculum evaſerit.

Ea victoria haud parum Syracuſanos recreavit; & qui eâtenus frumenti inopiâ laborârant, Mari deinceps liberiore, à rebus neceſſarijs mercibuſque abundarunt.

LEPTINES IN SICILIA REM GERIT.

Tum Imperator Leptinem in Acragantinum agrum immittit. Et XENODOCVM, cui cum multitudine minus tum conveniebat, ad prœlium conſerendum elicere iubet.

Ille, qui ſe viribus imparem ſentiret, primò recuſare; deinde ignaviæ à civibus incuſatus, & cum hoſtibus longinquâ militiâ induratis, congreſſus; amiſſis peditibus D. & L. equitibus, in urbem cum ſuis, otio & delicijs potiùs, quàm bello adſuetis, compulſus; & vulgi criminationes veritus, Gelam indè ſe proripuit.

Agathocles verò hoſtibus terrâ marique tàm

facilè

fa[illegible] debellat; Dijs ſacra facit. & in convivorum licent[illegible], facetiaſque pænè ſcurriles ſeſe effundit. an[illegible] euſque inter pocula explorare cupiens; e[illegible]que, qui [illegible] ius imperio alieni deprehenſi eſſent, e medio tollere.

Q[illegible] â [illegible]rte, & libertatis ſpecie, D. è civibus Syracuſa[illegible] ſibi maximè ſuſpect[illegible]; quos ad convivium, [illegible]era ioren que compotationem invitárat, ſatellitibus ſuis [illegible]dos ob[illegible]it.

A[illegible] den um, quaſi ſacris ritè peract[illegible], & rebus ſt[illegible]bi[illegible]tis, e Sic[illegible]â in Africam renavigat. ubi & m[illegible]c in caſtris conſternatos, omniumque rerum [illegible]am offendit.

[illegible] verò caſtris validiſſimis circumcluſum tenebant Tun[illegible]em: & ſine prælio eos fame moráq; à ſe expugn[illegible]tum iri ſperabant.

Quapr[illegible]er ille, qui ex peditatu reliquo Græcorum [illegible]. Millia; nec pauciores Celtas, Sammitès & Tyr[illegible]en[illegible]s haberet; & Afros decies Mille, ſed de[illegible] fide, ſubſidiarios; præter MD. equites, & c[illegible]rruum Libyc[illegible]rum ſex Millia. quòd è re ſuâ eſſe duceret, collatis quamprimum ſignis cum hoſte decertare Milites ad ſubeunda pericula c[illegible] hortatus, aciem in apertum, factâ hoſti pugnæ poteſtate, edu[illegible]. Quumque Carthaginienſes, locis editis arduiſque ſiti, intra caſtra ſe continerent; & ipſe ulteriùs provectus ad ea proximè acceſsiſſet; à Pœnis, numero & loci ſitu potioribus repulſus, in caſtra ſua, fœdè, & deſideratis plus III. hominum Millib. ſe recepit.

PANICVS IN CASTRIS TERROR.

Nocte verò conſecutâ, inopinata quædam calamitas utrumque exercitum invaſit. Dum namque Carthaginienſes Dijs ſuis, ceu victoriæ auctoribus, captivos immolare, & in igneis conjicere contendunt; ventis ſubitò c[illegible]rtis, vaſti flammarum globi, in proxima quæque tentoria, arundine aut ſtramine contecta impelluntur. Eaque cum hominibus, horrendo conſumunt incendio.

Sic Impietas ipſa, aut veriùs Deus Impiorum vindex, par exer[illegible] in captos crudelitati ſupplicium, immanibus ſacril[illegible]gis irrogavit.

Accidit præterea, ut ad Pœnos tantis adhuc mõſtris attonitos, eâdem nocte, V. Mil. Numidæ, ab AGATHOCLE, cui eátenus militárant, in caſtra transfugerent.

At illi contrà, AGATHOCLEM inſtructâ acie in ſe novo caſu conturbatos, ingruere rati; cæco impetu, & nullo imperia audiente, alij in Numidas irruunt; alij in fugam ſe proripiunt. Perque noctis obſcura, & locorum abrupta, alij alios vel confodiunt, vel [illegible] de rupibus præcipitant.

Tandem plus V. Millib. Panico iſto terrore interfectis, reliqui variâ hinc indè fugâ Carthaginem perveniunt; & vix ortâ luce errorem agnoſcunt.

Neque AGATHOCLIS caſtra, minore infortunio ſunt conflictata. Numidæ namque deſertores, [illegible]nari quid monſtri eſſet: & deflagrantibus Pœnorum caſtris, exortoq; tumultu, veriti ulteriùs procedere; ad priora Siculorum caſtra refugérunt.

Et hi itidem, hinc flammarum horrore; illinc Pœnorum fragore, & ſubitâ Nomadum reverſione attoniti, & Barbaros contrà ſe ire rati; quaquaverſum extrà caſtra diffugiunt; & alij alijs occurſantes ſeſe mutuò contrucidant. Vt ampliùs IV. Mill. Lymphatico illo tumultu exſtincti ſint.

AGATHOCLIS EX AFRICA' fuga, & Pœnorum Victoria.

AGATHOCLES, qui res in Africâ iam penitùs conclamatas iudicaret; neque, tum ob commeatûs inopiam, tum ob Punicæ claſſis in Mari potentiam, ſperaret totum exercitum, navibus impoſitum; in Siciliam poſſe traijcere: de fugâ ſeorſim cum paucis, & iuniore filio HERACLIDE, faciendâ cogitat. ARCHAGATHVM, maiorem, iam-tùm ſuſpectum habens; ne homo naturâ ferox, & novercæ familiaris, inſidias ſibi aliquandò moliretur.

Is verò Patris inſtitutum præſentiſcens, rem cum aliquot ducibus communicat. Et milites eâ fraude exaſperati, qui bis ſe à rege ſuo in medijs hoſtibus relictos eſſe clamarent; AGATHOCLEM corripiunt, & in carcerem concludunt.

Sed novo terrore per caſtra, nulli imperio obnoxia, diſſipato; dum militum alij huc, alij illuc, fœdâ fugâ diſiecti palantur; AGATHOCLES, elapſus, quibus navibus à Siciliâ reverſus fuerat, cum earumdem cuſtodibus Syracuſas delatus eſt.

(*Exemplum flagitij ſingulare; Rex exercitûs ſui deſertor; filiorumq; Pater proditor.*)

Milites verò, pavore in iram verſo, imperatoris ſui filios, interfecére; & Carthaginienſibus, pactione factâ, ſe tradidérunt: & urbeis, quas tenebant, acceptis CCC. talentis, reſtituérunt.

Ex ijs alij ſacramentum Pœnis dixére, & ſtipendia meruére: Alij in Siciliam profecti, ſedes Solunti poſuérunt.

Pœni urbium, quæ rebellionem perſeverabant. & obſidionem exſpectare auſæ erant; præfectos quidem in crucem ſuſtulérunt; reliquos verò compedibus vinctos agris, quos bellicâ IV. annorum calamitate ipſi evaſtárant, colendis deſtinárunt.

Hæc Dei in AGATHOCLEM vindicta eò clariùs elaxiſſe cenſeatur; quòd eodem menſe, ac die, (circà Pleiadum occaſum) *ei, quæ diximus, contigére; quo idem Ophellam, amicum & hoſpitem, perfidè necaverat. Et milites, qui cum Ophellâ venerant vindices ſceleris paterni, manus filijs eius attuliſſe traduntur.*

NOVA AGATHOCLIS CRVDELITAS.

Sanguinarium nihilo-minus iſtud hominis monſtrum, *ſeu potius, arcanum Dei flagellum* hanc in Africâ iacturam novâ crudelitatis & avaritiæ arte ſarcire cogitans; quùm Ægeſtam, urbem ſociam, & X. Virorum Millib. frequentem, cum parte exercitûs veniſſet; civium tenuioribus extrà urbem, ad

Scamandrum

Scamandrum flux. interfectis [illegible] quoque exquiſitis [illegible], & P[illegible]ARD S Tauro genitis, excarnificat. [illegible] non modo op[illegible], quæ in propatulo erant; ſed quæ etiam in terrâ defoſſæ latebant, ab iſs exprimeret.

Et inauditis non virorum modo, verumetiam mulierum cruciatibus, tamque d[illegible] ſpectaculo, oculos paſceret. Multis vel ad voluntarium incendium, vel ad ſuſpendium adactis.

Et poſtquam pueros cum virginibus in Italiam deportatos Bruttiſs vendidiſſet: Ægeſtæ, uno die funditus exhauſtæ, ne nomen quidem reliquit: ſed novam transfugarum coloniam, Di[illegible]cæ p[illegible] qu[illegible] appellavit.

I[illegible] A[illegible] [illegible] ut [illegible]nium e[illegible], quos ipſe in Af[illegible] deſeruerat, [illegible]renses, [illegible] a[illegible]neis, vir[illegible] uxores & infantes, [illegible] quaſdam piaculares, cæt[illegible] tum ibi, [illegible]horum [illegible], ſin[illegible] conſodiat.

M[illegible] S[illegible], abiectorum pro[illegible]miſcuè ca[illegible] ve[illegible] [illegible]; & ipſum Ma[illegible] tetro denſi[illegible] cæ[illegible] [illegible]ſpu[illegible]ata, inſignem facti crudelitatem [illegible]. [illegible]que tantâ omnium conſternatione ut ne collacrymari quidem aut ingemiſcere, nedum parentare; quiſquam præ metu auderet.

ANTIGONI IN ÆGYPTVM EXPEDITIO

3647. 19. Ptolem. 8. Sel.		3[illegible]3.

A[illegible]GONVS, Cypro in poteſtatem redactâ, occupandæ [illegible] Ægypti ſpem præceperat. Itaque poſt funus P[illegible]ENTI [illegible] è filiſs min[illegible]mo, regiſice procuratum, coacto ad ANTIGONIAM exercitu, ſuprà LXXX. pedit. & [illegible]IX. equit. Millia, & LXXXIII. elephantos. & att[illegible] DEMETRIO F. CL. navibus longis, & C. m[illegible]ribus, quibus magna telorum vis vehebatur. ipſe copias pedeſtreis per Cœle Syriam ducebat, ſecundum quas filius cum claſſe curſum tenere iubebatur.

Et contemtis Navarchorum monitis, qui Pleiadum occaſum, octiduo pòſt, exſpectandum cenſerent; ad Gazam caſtra [illegible] [illegible]ctatus eſt.

Et commeatu militibus in decem dies imperato, magnaque frumenti ac pabuli copiâ in iumenta, & camelos impoſita, moleſtiſſimum per deſerta, luto & voraginibus infeſta, iter faciebat.

DEMETRIANI verò è Gaza ſolventes, magnâ per aliquot dies cœli marisque tranquillitate, celocum remulco actuarias trahebant.

S[illegible]d ſimul & Pleiades opprimere, & à Septemtrione venti ſ[illegible]are cæperunt; multæ ex quadriremibus Ra[illegible]am, urbem importuoſam abreptæ ſunt. Et earum, quæ miſſilia vehebant, partim undis concuſſæ perierunt; partim ad Gazam reiectæ. ut vix reliquæ ex firmiſſimis omnium navibus Caſium uſque enavigarint.

Qui locus haud procul à Nilo, quòd hibernis tempeſtatibus inacceſſus ſit; iactis in altum ancoris, duobus ci[illegible]iter à terra hoſtili ſtadiſs; nec ſine magno naufragiſ periculo; nec ſine graviore aquationis penuria, in ſalo ſtare ſunt coacti.

Sed eâ vi cœli marisque ſedatâ; & ANTIGONO caſtra [illegible]rope [illegible] fa[illegible]iente; tum miles nauticus ſe re[illegible], tum naves tribus quinqueremibus amiſſis; [illegible]vio ſunt receptæ.

PT[illegible]LEMÆVS parta ſemper tueri, quàm quærere intentior, omneis regni fluminiſque aditus ſumma diligentia, & firmiſſimis præſidiſs, con[illegible]at.

Qu[illegible]que ANTIGONVS caſtrâ proxime Nilum coll[illegible]; ipſe ſubmiſſis per litora navigia præconibus ampla militibus & ducibus, qui ab ANTIGONO ad ſe deficere velint, præmia proponebat. Quod quum plures inducti facerent; iſte quoſdam ex tranſfugis deprehenſos dims ſuppliciis adfecit, & reliquos exemplo deterruit.

Indè ad Nili oſtium, quod Pſeudoſtomum dicitur, provectus; & aditu ab Ægyptiis prohibitus; ad alterum Phagnuticum [illegible] ſubſequi, ad nocturnam prætoriæ tacem, iuſſâ; contendit.

Verum & hic morâ, ob navitum à recto curſu errorem, interiectâ; & PTOLEMÆO properè ad litus cum auxiliſs adcurrente, DEMETRIVS fruſtrà fuit, & retrò flexit. Atque adeò orto iterum à Septemtrionibus vento, & fluctibus immenſum elatis, III. quadriremes, totidem que militares, in litus eiectæ, in PTOLEMÆI poteſtatem venerunt.

Et quoniam Peluſiaco oſtio ab hoſtibus inſeſſo, inutiles erant navales copiæ; ne pedeſtres, in tantâ fluminis altitudine, quicquam proficere poterant. Et ut milites frumentum, ita iumenta pabulum deficere cæperat: ANTIGONVS caſtra inde moveri iuſſit, totamque claſſem quamcelerrimè in Syriam reduxit.

(Tum Dionyſius Heracleæ, quæ in Ponto eſt, tyrannus principatum, quem XXXII. ann. geſſerat, filiſs reliquit, qui ann. XVII. regnârunt.)

NOVÆ IN SICILIA TVRBÆ.

Paſiphilus verò, præſidiſ Syracuſani præfectus, contemto Agathocle quem & cladem in Africa accepiſſe, & filiſs orbatum eſſe, cognoverat, ad DINOCRATEM tranſiſt, facti que cum eo federe, urbes ſibi ab Agathocle commiſſas retinuit; & multas ſpe promiſſiſque ab eodem abalienatos ſibi adiunxit.

Quare omni ſpe deiectus Agathocles, miſsâ ad DINOCRATEM legatione, in has pacis conditiones deſcendit.

Ut ipſe imperio to in Sicilia cedat & duas tantum urbes, Thermam & Cephaledium retineat. Syracuſa civibus,

... bus, cum ... ertate; & DINOCRATES patriæ, re... ... untur.

Illud memor certè eius, quod olim DIONYSIO, ... HELORIS ... eceiat; Præclarum eſſe ... tyrannidem.

LI ... ACLES; Enim, qui tyrannide exuendus ſit, ... pertractum ... non volentem, decedere.

Se... ſalutaribus patriæ conditionibus ſeæva ... ambitio ... erſata eſt. Qui iamdiu invet... gni exerc... imperio adſuetus, & regi... tate pollens, privatus in patriâ, & æqua... ius iure degere, deſugiebat. & pacem ... quovis exilio peius averſaretur.

Ipſ... diem de die ducens ſervileis AGATHO... ationes variis cauſſis procraſtinabat; & omnem pacis rum ſpem eludebat. qui modò illum totâ Siciliâ excedere iuberet; modò finos eius in obſidatum dari poſtularet.

AGATHOCLES cognito dolo, DINOCRATEM apud transfugas, veluti publicæ pacis & libertatis remoram, incuſat.

Deinde ad Pœnos ſe convertit; & per legatos pacem eâ lege facit;

„*Vt quas in Sicilia urbes illi antea poſſediſſent; à ſe reciperent.*

Ipſe, pro tali munere, aurum quod CCC argenti talenta (al. C L.) efficeret: & CXX. Medimnum frumenti Millia, ab iis vicisſim acciperet.

(Iuſtin. tradit Pœnos ad perſequendum belli reliquias, duces in Siciliam miſiſſe, cum quibus AGATHOCLES pacem æquis conditionibus fecerit.)

BELLVM ANTIGONI CVM RHODIIS.

3648. | 302.
20. Pt... in.
9. Sel.

ANTIGONVS verò ... iam pridem in Rhodios, qui ... auxilia adversus PTOLEMÆVM ante recuſaſſent, iram evomere cogitabat.

Erat Rhodus longâ pace florens, iam tum ab ALEXANDRO M... gn. multis beneficiis & honoribus, (depoſitis apud eos extremæ voluntatis tabulis, ſive Teſtamenti ... exculta: & ab omnibus eius ſucceſſoribus magni habita. Nec malè de universâ Græciâ promerita, quòd ſuſcepto in Piratas bello, Mare totum, latronibus infeſtum, expurgâſſent.

Et Rh... quidem pro ſuâ prudentiâ, licet animis in PTOLEMÆVM propenſioribus eſſent, quòd præcipua ... rum commercia in Ægypto ver... entur, ... tamen caverant, ne partium conſent... ... entur: ſed æqualiter cum omnibus p... aque uterentur.

ANTIGONVS verò ob recuſatum, quod dixi, bello Cyprio navium auxilium; quod factum in ſui contume... am interpretabatur; dilatam quaſi in opportunum tempus ultionem, DEMETRIO F. committit.

Et licet illi Piraticis priùs inſurſationibus infeſtati; deinde DEMETRIO ad ſui obſidionem accincto, regis potentiam veriti, ſe imperata facturos eſſe denuntiâſſent. quia tamen & C. ex primariis civibus obſides dare; & claſſem eius in portus ſuos admittere iuberentur; ad bellum ſuſtinendum ſe comparârunt.

Fe... adversus Piratas ſtrenuè ſe tutati; ... DEMETRII ... navem deprædati. quòd navem, in qua à Phila veſtes & litteræ ad maritum ... bantur, intercepiſſent, eamque ad PTOLEMÆVM tranſmiſiſſent; DEMETRIVS ſuprà modum ... runt.

... naves longæ CC. & ſubſidiariæ CLXX. ... privatorum hominum, qui non tam ad præ... quàm ad prædam opulentiæ urbis confluebant; onerarias ſuprà Mille. quibus universè ... cum tribus, & ſociis Piratis, XL. ... Millia ... bantur.

Rhodii, miſſis ad PTOLEMÆVM, CASSANDRVM & LYSIMACHVM, quorum cauſâ bellum ſuſtinebant; legatis, qui auxilia poſtularent; & factâ peregrinis, aut diſcedendi, aut remanendi in urbe poteſtate; ex iis, qui arma ferre poſſent & vellent, civium ſex Millia, & peregrinos mille recenſuerunt. Et quùm cæteris omnibus induſtriæ præmia, morituris honores, eorumque liberis ſtipendia honoraria conſtituiſſent; ſervos etiam, qui ſe forteis in propugnando præſtitiſſent, manumittere & civitate donare decreverunt.

Et cū DEMETRIO tranſegerunt; ut captivi utrimque, liberi quidem ... illenis; ſervi vero quingenis Drachmis, redimi poſſint.

Itâ magno adparatu, & animorum contentione, Rhodus & oppugnatâ pariter, & tenâ ... que propugnata eſt: rebus aliquandiu ex dubia Martis alea alternantibus; donec ſociorum auxilia, licet pro periculi magnitudine exilia, & ſera, Rhodios nonnihil recreârunt. A Cnoſſo quidem ... L. à PTOLEMÆO verò, ferè totidem, cum aliquot Rhodiis, qui ſub eo rege ſtipendia fecerant.

AGATHOCLIS DE REBELLIBVS VICTORIA.

AGATHOCLES interea cum Carthaginienſibus pacificatus, quùm non cum exſulibus, qui à DINOCRATE ſtabant, convenire non poſſet; de rerum ſummâ iterum dimicare conſtituit. licet por... non amplius V. Millia, & DCCC. equites penes ſe haberet. Et DINOCRATI, qui ... ſum libertatis pu... ... ationi ſuæ præ... bat; ad XX... pedit. & III. equit. Millia ſuperefſent.

Sed commiſſo ad G... ... prælio ut bis Mille transfugæ DINOCRATIS ..., quam maior exercitus pars ad Agathoclem defectura eſſet, perculerunt;

culérunt; itá proclivem AGATHOCLI victoriam præbuerunt.

Victor à pugnâ, equitibus in turum fugâ elapſis, in quater Mille pedites, qui in colliculu quemdam evaſerát, & inde fide datâ deſcendere & exarmari juſſi. ſeſe dediderant; promiſcuâ cæde deſævijt.

Sic periurus tyrannus vireis ſuas non ex ijs, quas habebat, copijs; ſed ex ſubiectorum infirmitate æſtimabat: & ſocios magis quàm hoſtis reformidabat.

Reliquis tamen ille exſulum in fidê acceptis, cum DINOCRATE, quem & Democratiæ hoſtem, & ſuis proinde conſilijs non inidoneum compererat, pacem fecit. & magnæ exercitus ſui parti, negotijque maximè arduis in poſterum præfecit.

Atque is, proditis ità ſocijs, PASIPHILVM in Gelâ correptum interfecit: & urbeis præſidiaque, bienni expeditione expugnatas, AGATHOCLI tradidit.

RHODVS OPPVGNATVR.

3649. 21. Ptolem. 10. Sel. | 301.

DEMETRIVS, cui intentata à Mari oppugnatio hactenus parum ſucceſſit; à terrâ ſtatuit impetum in Rhodios convertere. Ipſi certè à peritiâ diſciplinique faciendi obſidij, machinarumque, ad capienda oppida repertarum, ſolertiâ, cognomentum τοῦ πολιορκητοῦ tributum fuiſſe memoratur.

Extrui itaque Helepolim alteram, Cypriacâ, de qua antè, longè validiorem; cui promovendæ III. hominum Mill. & cc. inſervirent.

Rhodij, acceptâ à ſocijs regibus, magnâ frugum leguminumque copiâ, præter auxiliarem manum; non modò duas machinas muris admotas facibus injectis exuſſerunt, & cuniculos oppreſſerunt; ſed emiſſis etiam è Portu IX. navibus, & lectis ducibus; foris in Carpatho, in Pataris Lyciæ, in Inſulis finitimis, captâ hoſtium navigia partim demerſerunt; partim cum commeatu, & captivis, in urbem deduxérunt.

Deinde excurſionibus nocturnis, & novis murorum ſubſtructionibus graviter hoſtem fatigárunt; & ſemel iterumque per parietinas in urbem irrumpenteis reppulerunt.

Multæ interim Græcorum, Athenienſium, Cnidiorum & Ætolorum legationes, apud DEMETRIVM pro Rhodijs deprecabantur.

Quum ergò paullo-ante legatorum adventum, ANTIGONVS filium commonefeciſſet, ut quâcumque poſſet conditione cum Rhodijs, (quos ſimiliter PTOLEMÆVS, licet frumenti copiam, & tria pugnatorum Millia, in eventum, pollicitus,) ad pacem cum ANTIGONO, quoad commodo ſuo id facere poſſent, fuerat adhortatus, componeret; quaſi reip. Æolorum gratificaturus, itá eum ijs tranſegit.

„Vt Rhodijs libertas integra, cum annuis reip. proventibus, conſervaretur.

Ipſi C. ex civibus obſides DEMETRII voluntati permitterent; præter eos qui magiſtratum gererent.

ANTIGONI mutuam ſocietatem, adverſus quoſvis, præter PTOLEMÆVM, ſuſciperent.

Ita urbs totum annû obſeſſa, tandem liberata eſt. non minimum gratiæ apud reges promerita, quòd eorum imagines, quas multi, flagrante bello, uti hoſtium, deturbandas eſſe cenſebant; conſtanter & cum dignitate conſervâſſet.

Commemorat lib. 15. cap. 31. Agell. Quùm in obſidione illa ædeis quaſdam publicè factas, quæ extra urbis muros cum parvo præſidio erant, DEMETRIVS adgredi & vaſtare, atque abſumere igni pararet. In quibus ædibus erat memoratiſſima Ialysi imago, PROTOGENIS*, illuſtris pictoris, manu ficta: eiuſque operis pulcritudinem præſtantiamque, itá percitus ille, Rhodijs invideret; Miſiſſe Rhodios ad regem legatos, cum his verbis;

Quæ, malum, inquiunt, ratio eſt, ut tu imaginem iſtam tectis incendio adium facto diſperdere? Nam ſi nos omneis ſuperaveris; & opidum hoc totum ceperis; imagine quoque illa integrâ & incolumi per victoriam potieris.

Sin verò nos vincere obſidendo nequiveris; petimus conſideres; ne turpe tibi ſit, quia non potueris bello Rhodios vincere, bellum cum PROTOGENE mortuo geſſiſſe.

Hoc ubi ex legatis audivit; oppugnatione deſitâ, & imagini & civitati pepercit.

Rhodij Ptolemæo, ob beneficentiam, & merita, ex HAMMONIS oraculo, magnificum, tamquam Deo, aut Heroi, delubrum in urbe ſua extruxérunt, quod Ptolemæium vocárunt.

DEMETRIVS. pace itá cum Rhodijs compoſitâ, ad priſtinum liberandæ Græciæ inſtitutum reverſus, cum univerſis copijs ſolvit; & per Inſulas devectus, ad Aulidem Bœotiæ adpulit.

Et primo Chalcidenſium urbem, quæ Bœotorum præſidio tenebatur, in libertatem vindicavit: & injecto terrore, eos, qui in Bœotiâ erant, à CASSANDRI amicitiâ avertit.

Deinde, factâ cum Ætolis ſocietate, ad bellum POLYSPERCHONTI & CASSANDRO, qui abſente hoſte magnam Græciæ partem erant depopulati; facellendum, ſe componit.

(Interea EVMELVS, Boſpori rex, poſt VI. regni annum, Spartacum F. ſucceſſorem reliquit, qui XX. ann. regnavit.)

AGATHOCLIS SACRILEGIVM.

AGATHOCLES verò, claſſe ad Liparæos federatos invectus; L. talenta exigit. Et quum ſolvendo non eſſent, pecuniam, ex Prytanéo, quæ Æoli & Vulcani nominibus erat conſecrata, diripit. Sed exorto vento naves XI. quæ pecuniam portabant, in reditu confractæ ſunt.

Sic Æolo, ventorum ſcilicet Domino, naufragus; & poſteà Vulcano, ignis præſidi, prunis candentibus ambuſtus, pœnas ſacrilegij exſolviſſe, ex vulgari ſuperſtitione, ferebatur.

DEME-

DEMETRIUS PASSIM LIBERTATEM RESTITVIT.

300.

[illegible] præſidium é Sicyone depul[illegible] [illegible] ... à plebe, & libe[illegible] tum ad pacis uſum ... Demetriadem appella[illegible]

[illegible] thum, cum portubus, quorum[illegible] e, occupavit; eiuſque duo præſidia, [illegible] & Acrocorinthum, admotis machinis, [illegible] & eiecto inde CASSANDRI duce [illegible] cuſtodiam militarem, volentibus ſic ci[illegible]

[illegible] in A[illegible] profectus, Buram, & Scyron, a[illegible] capit & [illegible]

[illegible] um ST[illegible] duce, [illegible] & maledico [illegible] per vim ex[illegible]: ducemque cum LXXX. ... ante urbem in [illegible]: & bis mille ex mercenarijs dediti[illegible]

CLEONYMI LACONIS FLAGITIA.

TARENTINI ſub id tempus bello adverſus Lucanos & Romanos implicati, à Spartanis auxilia du[illegible]ue CLEONYMUM depoſcunt. ipſi pecuniam na[illegible] que mittunt.

[illegible] circiter V. millibus peregrinorum circa Tænarum Laconiæ collectis; Tarentum navigat: ibique totidem præ[illegible], quot priùs mercenarijs aucto[illegible]atis, è civium delectu ad XX. pedit. & II. equitum millia conſcribit. Ex Italiâ præterea Græcos permultos, & gentem Meſſapiorum adſciſcit.

H[illegible] copiarum multitudine territi [illegible] in gratiam amicitiamque cum Tarentinis redierunt.

At quùm Metapontini minùs obſequerentur; CLEONYMUS Lucanis, ut in illorum fineis irrumperent, perſuaſis, eos ex improviſo, & ex occaſione adortus perterruit. & in urbem, tamquam amicus, admiſſus, ſupra DC. argenti talenta, & CC. nobileis virgineis, non tam obſides & fidei pignora, quàm lubinis ſuæ mancipia, homo, *Laconici pudoris & frugalitatis immemor, exegit.*

Quùmque in Siciliam ſe expediti[illegible]nem, abolendæ AGATHOCLIS tyrannidi, inſtitue[illegible] fingeret; cà re in præſens intermiſſâ, in Corcyram [illegible] vigat. & urbe, ad res in Græciâ gerendas opportunâ, potitus, præſidio inibi collocato, grandem pecuniam expreſſit.

Ibi DEMETRII pariter, & CASSANDRI legatis, qui eius ſocietatem cert[illegible] exambirent, contemtim habitis; ad Tarentinos, qui rebellionem moliri ferebantur, redit, in contumaceis animadverſurus.

Et ad urbem eorum præſidiariam adpulſus, eâ captâ, & agro evaſtato, homines ſub coronâ vendidit. & Triopi ſubactâ, ad III. captivorum millia in ſervitutem abegit.

Sed eius regionis barbari, concurſu facto, caſtra eius de nocte invaſerunt; & plus CD. interfectis, ad mille, vivos ceperunt.

Huic incommodo acceſſit coörta ſubito ventorum tempeſtas, quæ naveis ferè XX. in ſtatione caſtris proximâ, graviter adflixit. Quibus ille detrimentis adfectus, in Corcyram inglorius renavigavit.

NOVA PRINCIPVM IN ANTIGONVM CONSPIRATIO.

361 I. Pol. X[illegible] I. XII. Sel.

299.

CASSANDER, qui Græcorum vireis in dies au[illegible] ri, totamque belli molem in Macedoniam i[illegible] re pr[illegible] piceret; de futuro ſolicitus, legatos in A[illegible] ad ANTIGONUM mittit, ſecum ut pacem [illegible] que conſtituat.

[illegible] uni ille unam compoſitionis eſſe viam re[illegible] , ſi CASSANDER illi rerum ſuarum arbi[illegible] permitteret; hic LYSIMACHUM, cuius ſpe[illegible] ſemper virtus, & regnum Macedoniæ contermi[illegible]; ex Thracia ad ſe arceſſit: & ambo, re [illegible] de[illegible], ad PT[illegible] Ægypti, & SE[illegible] orum in Aſia Satrapiarum, domi[illegible] legationem mittunt. quæ & ANTI[illegible] tam, & communis belli periculum odo[illegible]

Illi, qui ſingulos ab ANTIGONO carpi & mul[illegible] totius imperij ſocium ferri, ani[illegible]vertere, tempus locumque coëundi condicunt; bellumque communibus viribus inſtruere & acrius gerere decernunt.

LYSIMACHI PRÆCLARA FACINORA

Sed CASSANDER, qui hoſti adventum mir imè exſpectandum duceret; LYSIMACHUM cum parte copiarum, & [illegible] PREPELAO, in A[illegible] jubet; dum ipſe cum [illegible] DEMETRIUM Græc[illegible]que oppug[illegible]

LYSIMACHUS Lampſacenos & Parianos, quod ſe

 ultrò

ultrò dedidiſſent; liberos dimittit: & Sigeo præſidium imponit.

Ipſe Abydum magno iam tormentorum adparatu obſidere cœperat; ſed auxilijs mari à DEMETRIO ſubmiſſis, re infectâ, diſcedere coactus; Phrygiâ, quæ ad Helleſpontum, in parteis ſuas pertractâ, Synada, urbem, regiarum opum cuſtodiæ deſtinatam obſedit.

Et DOCIMO, ANTIGONI duce, ad mutuam rerum gerendarum ſocietatem pellecto; & urbem, eius opera & munimenta quædam, quibus regia pecunia concludebatur, recepit.

PREPELAVS verò, à LYSIMACHO cum VI. peditum millib. & equitibus mille, ad tentandas Ioniæ Æoliſque civitateis, miſſus; & Adramyttio obiter potitus; Epheſum obſedit, territiſque oppidanis recepit. & deprehenſos ibi C. Rhodiorum obſides in patriam remiſit.

Epheſios autem miſſos fecit, navibus tantùm, quæ in portu erant, concrematis. quòd hoſtes mari potirentur, & totius belli eventus incertus eſſet.

Teios deinde & Colophonios ſibi conciliat. Et quùm Erythræorum Clazomeniorumque urbeis, ob ſubmiſſa ſibi tempori per mare auxilia, capere non potuiſſet; eorum agros depopulatus, & Sardeis profectus eſt.

Hic PHŒNICE & DOCIMO, ANTIGONI ducibus, ad defectionem inductis, urbem cepit, præter arcem; quam PHILIPPVS, ANTIGONO fidus, conſtanter tuendam ſuſceperat.

ANTIGONVS, qui tum Antigoniæ, urbe recèns à ſe exſtructâ, conventu ſolemnem, Gladiatorum & artificum certamina, concelebrabat; cognitâ LYSIMACHI in Aſiam tranſitione, & ſociarum urbium rebellione; omiſſis ludis, ex Syriâ, magno cum exercitu ad hoſtem contendit. Et poſtquam Tarſum, Ciliciæ, pervenit; ex eâ pecuniâ, quam è Cuyndis deportárat; trimeſtre ſtipendium militibus perſolvit; III. talentûm millibus in expeditionum eventus reſervatis.

Deinde Tauro ſuperato, in Cappadociam profectus, eos, qui in Phrygiâ ſuperiore & Lycaoniâ rebellárant, ad priſtinam ſocietatem revocavit.

LYSIMACHVS, cui ante SELEVCI adventum, de ſummâ rerum, prœlio decertare non erat decretum; ſatis habuit, caſtris vallo foſſaque munitis, hoſtiũ impetum ſuſtinere. Et tandem ne commeatu intercluderetur; ad Dorylæum, in Phrygiâ, locum, & frumẽti copiâ abundantem, & fluminis opportunitate commodum, caſtra poſuit. Ibique poſt aliquot cum Antigono perſequente, & caſtra oppugnante velitationes; uterque copias ſuas in hiberna diſtribuunt.

Et LYSIMACHO quidem in Salmonei campo hiemanti, magna commeatûs vis ex Heracleâ adportabatur, contractâ cum Heracleotis adfinitate. (duxerat enim AMESTRIN, Oxyartæ filiam, DARII regis neptem, quam olim uxorem ALEXANDER CRATERO tradiderat; quæque tunc urbi imperabat.)

LYSIMACHI GENVS, ET CASVS.

Hic ille eſt LYSIMACHVS, AGATHOCLIS filius, illuſtri quidem Macedoniæ loco natus; ſed animi magnitudine, & philoſophiæ ſtudio, viriumque gloriâ omnibus, per quos Oriens ſub ALEXANDRO domitus eſt, antiſtans.

Ille, quod CALLISTHENI, præceptori ſuo, venenum in remedia calamitatum dediſſet; ab ALEXANDRO [illegible] leoni [illegible] objectus, feram exanimatam, ſilvus evaſerat.

Et poſtmodò reconciliatus, & aſſiduus regi in omni expeditione comes, quùm forte ab eodem haſtæ cuſpide in frontem vulneratus eſſet, ut ſanguis aliter cludi non poſſet, quam diadema ſibi demtum rex, alligandi vulneris cauſsâ, capiti eius imponeret; id illi primum maieſtatis regalis auſpicium fuit.

DEMETRIVS verò Athenis, ubi tum commorabatur, Eleuſinijs ſacris extra ordinem initiatus, & mox digreſſus, ad Chalcidem Eubœæ, claſſem pedeſtreiſque copias cogit.

Sed vijs in Theſſaliam à CASSANDRO interclusis, prætervectus cum copijs in portum Lariſſæ, urbem quidem ex itinere cepit; arce verò per vim expugnatâ, & libertate Lariſſæis reſtitutâ, præſidiarios vinctos in cuſtodiam tradidit.

Et paullo-pòſt Pronis & Pteleo urbibus potitus, Dium & Orchomenum, ne Thebas CASSANDRI iuſſu tranſmigrarent, prohibuit. CASSANDER, qui DEMETRIO res ex animi ſententiâ ſuccedere videret; Pheras & Thebas validioribus præſidijs communit; & univerſis copijs, quæ XIX. peditum, & II. equitum millibus conſtabant, unum in locum coactis, caſtra ex-adverſum DEMETRIO opponit.

Erant autem DEMETRIO, equites MD. pedites Macedones non minùs IIX. mille, mercenarij XV. M. & ex Græciæ civitatibus XXV. M. Huc accedebant ferentarij, & alij latrocinijs adſueti, ad IIX. M. Vniversè pedit. LVI. M.

Hic caſtra caſtris quidem oppoſita; ſed omnium animis in eventu Aſiaticæ expeditionis ſuſpenſis, levibus tantùm prœlijs certatum; nec ab alterutris ſummæ rei periculum factum eſt.

DEMETRIVS interim à Pheræis evocatus, & in urbem cum parte exercitûs ingreſſus, arcem expugnat; & CASSANDRI milites datâ fide dimittit.

Dum eo in ſtatu res Theſſalicæ pendent; & CASSANDER, uti viribus longè inferior, reſtitat; ſupervenére ab ANTIGONO nuntij, quibus DEMETRIVS copias in Aſiã quàm celerrimè deportare iubebatur.

Hic DEMETRIVS mandata patris diſſimulans, ne eius è Græciâ diſceſſus fugæ ſimilis videretur; cum CASSANDRO pacem facit, eâ lege; ut pacta rata forent, ſi eadem ANTIGONVS ſanxiſſet. *Interim omnes tam in Aſiâ, quàm in Europâ, Græcorum civitates libertate fruerentur.*

DEMETRIVS claſſe ad Epheſum devectus, & proximè muros caſtrametatus, urbe in antiquum ſtatum reſtitutâ, præſidium, quod PREPELAVS, LYSIMACHI dux, impoſuerat, dimiſſo, & collocatâ in arce militum ſuorum cuſtodiâ, in Helleſpontum tranſijt.

Ibi Lampſacenis & Parianis, alijſque, qui defecerant, in fidem receptis; ad oſtium Ponti pervenit; & caſtris haud procul Chalcedoniorum Fanô munitis, ad eius loci tutelam III. pedit. M. & XXX. naves longas reliquit. cæteros in hiberna diſtribuit.

(Sub id tempus MITHRIDATES, Antigoni cliens, quòd ad CASSANDRVM defeciſſe viſus eſſet, apud Cium Myſiæ interfectus eſt. cui, ut & Arrinæ, XXXV. annis imperârat. Eius principatum excepit filius cognominis;

gnomiois, multoſque ſibi conciliavit: & Cappadociæ Paphlagoniæque xxxvi. ann. dominatus eſt.)

Cassander interim Pleistarchvm ducem cum copijs, (xxii. pedit. millibus & d. equit.) in Aſiam Lysimacho ſuppetias mittit.

Ille, locis ad Ponti oſtium ab hoſte occupatis, de traiectu diffidens, Odeſſum venit; quæ urbs Apolloniam inter & Galatiam ſita; ex-adverſum, Heracléam, altero in littore poſitam, reſpicit.

Et ob commeatûs penuriam, copias trifariàm partitus, primos feliciter Heracléam, quæ Lysimachi milite tenebatur, tranſportat: Alteri, ab hoſtili cuſtodiâ, ad Ponti oſtium, intercepti ſunt.

Tertia claſſis, quæ & ipſum Pleistarchvm vehebat, ita vi tempeſtatis colliſa eſt; ut ex d. vectoribus vix xxxii. ſint elapſi. Ita tanti exercitûs dimidia modò pars ad Lysimachvm pervenit.

IRRITA SIDONIS OBSIDIO.

Ptolemævs verò ex Ægypto, cum inſtructiſſimo exercitu, profectus, pleriſque Cæle-Syriæ urbibus in poteſtatem redactis, Sidonem obſidebat. quũ falſo rumore deceptus, an exterritus! cõmiſſo ſcilicet inter reges prœlio, Lysimachvm & Selevcvm victos Heracléam ſe recepiſſe: & Antigonvm victorem cum omnibus copijs in Syriam adventare; quadrimeſtres cum Sidonijs inducias pactus eſt; & præſidijs in urbeis, quas ſubegerat, introductis, in Ægyptum reverſus.

SELEVCVS RES GERIT IN ASIA VLTERIORE.

Selevcvs, quem Babyloniam ſibi quaſi iuſto bello partam, vindicâſſe ſupra diximus, auctis, ex priore illâ de Demetrio, Antigonique ducibus, victoriâ, viribus, Bactrianos etiam ſibi ſubiugarat. Deinde tranſitum in Indiam fecit; quæ paulo-pòſt mortem Alexandri, veluti cervicibus iugo ſervitutis excuſſo, præfectos eius occiderat. auctore libertatis quidem Sandrocotto; ſed qui titulum libertatis, poſt victoriam in ſervitutem verterat.

Fuit is quidem humili genere natus; ſed ad regni poteſtatem quâdam veluti maieſtate numinis impulſus.

Olim is Alexandrvm procacitate ſuâ offenderat; & interfici iuſſus ſalutẽ celeritate pedum quæſierat. Quumque ei dormienti leo profluentem ſudorem lingua deterſiſſet, & expergefactum blandè reliquiſſet; iſto prodigio in ſpem erectus, contractâ latronum manu, Indos ad novitatẽ regni ſolicitavit: iiſque bellum adverſus Alexandri præfectos molientibus, ducem ſe præſtitit.

Sic regno acquiſito, Sandrocottvs eâ ferè tempeſtate, quâ Selevcvs futuræ magnitudinis fundamenta iaciebat, Indiam poſſidebat. Qui-cum factâ pactione Selevcvs, compoſitiſque in Oriente rebus, in bellum Antigoni ex Aſiâ maiore deſcendit. quùm anteà urbem condidiſſet, quam ex patris nomine, Antiochiam. vocavit; & campos urbi vicinos, Apollini, ceu ſtirpis ſuæ auctori, dedicâſſet.

Ipſe itaque magno cum exercitu (in quo erant xx. pedit. & xii. equit. ſagittariorumque m. ſupra ccLxxx. elephantos. & currus falcatos amplius c.) in Cappadociam traiecit: & quod proximâ æſtate reges inter ſe armis de imperio decertare decreviſſent; milites in hibernis collocavit.

CONTINENS GRÆCÆ ET ROMANÆ HISTORIÆ SERIES.

Hactenus Diodor. Sicvlvs *cuius de XL. bibliothecæ Hiſtoricæ libris, vix XV. integri exſtant. Et deincep. abſque* Polybio *foret; fragmenta tantum Græcæ hiſtoriæ haberemus, quæ ex* Plvtarcho, Pavsania, *aliiſque ſint decerpenda.*

Neque ipſi Polybio, *qui illi erit ſuccidaneus, fortuna temporum, aut hominum induſtria, fuit magis propitia. Ex cuius totidem (hoc eſt XL.) libris, quos ſcripſit, ſoli exſtant V. priores, & epitome XII. conſequentium.*

Is exorſus a I. Punico bello, pertigit uſque ad bellum, quod Punico II. adfecto, geri cœptum eſt, inter Romanos & Philippvm *Macedonem.*

Eapropter Hiſtoria Græca, unà cum Diodoro & Polybio, *propemodum intercidiſſe cenſeatur.*

Sed quemadmodum Hiſtoriam ſacram, uti diximus, Græca excepit; ſic Græcam Romana. Quantumvis in Romanorum rebus, huc uſque geſtis, deformia potiùs carioſæ antiquitatis rudera, quam ullum iuſtæ hiſtoriæ nomine dignum ædificium habeamus; Quod Romani res gerere, quam litteris mandare, maluerint. tam Græcis interim ignoti, quàm ipſi Græcarum rerum aut litterarum ignari.

At poſtquam Græcis, aut per bella propinqua, aut per ſocietates, innoteſcere cœperunt; partim præclaros ex ipſa Græciâ præcones nacti ſunt, Polybivm, & Diodor. *quos dixi, &* Dionys *Halicarnaſſeum: partim, hauſtâ à Græcis ſcribendi diſciplinâ, ipſi res ſuas recognoſcere, & ſtylo exornare contendérunt. Ex quibus* Livivs *ſua perte xuit.*

INGENS INTER ALEXANDRI DVCES PVGNA.

3652. xxv. Ptol. xiii. Sel. — 298.

Iam adunatæ erant, regum ſociorum in Aſiâ copiæ, quùm ſolvit è Græciâ DEMETRIVS; & parenti, qui ſupra ætatem in id bellum incumbebat, atque exſultabat; ſe coniunxit. multoque etiam magis in ſpem victoriæ patrem erexit.

Si ANTIGONVS paullulum quid de ſuo iure decedere; & ex immodicâ ambitione remittere voluiſſet; is & ſibi fortè diutiùs retinere, & filio in poſterum Aſiæ principatum relinquere, potuiſſet.

Verùm uterque ingenio ferox, & aliorum contemtor, tam proterve hoſtibus inſultabant, ut totam illam regum coïtionem & ſocietatem, anſerum inſtar, ſimul paſcentium, ſolo ſtrepitu, aut uno lapidis iactu, diſturbaturos ſe gloriarentur.

Habebant ipſi ſub ſignis peditum ſupra LXX. & equitum X. mill. elephantos LXXV.

In adverſâ ſociorum acie, erant ad LXXIV. pedit. & X. equit. mil. & quingenti. elephanti CD. & CXX. currus.

Antigonus, ad conſpectum hoſtilium caſtrorum, ſuſpenſus, præter morem, & taciturnus; filium ſuum exercitui ſuo oſtendit, & quaſi ſucceſſorem deſignatum commendavit.

Demetrio, ſecundum quietem, ALEXANDER MAGN. armatus ex eo percontari viſus eſt; *Ecquodnam pugnæ ſignum daturi eſſent*! Vbi reſpondit: *Iovem & victoriam*; Ille abire ſe dixit ad hoſteis eius.

Et Antigonus pater, in ipſo acierum procinctu, pedem offendit, & pronus in terram decidit. Eoque caſu territus, protentis ad cœlum manibus, Deos rogavit; *Aut victoriam, aut citam, ante cladem, mortem.*

Vbi ad manus ventum, Demetrius quidem in Antiochum, SELEVCI F. invectus eum profligavit; ſed dum acriùs tergis fugientium inſiſtit, ob interiectos de-induſtriâ elephantos, revertens ad peditatum ſe recipere non potuit.

Et Seleucus, quùm in Antigoni aciem, equitatu nudatam, irrumpere poſſet; eam modò minitando circumvectus, militi adverſario poteſtatem ad ſe tranſeundi fecit. Et multi certè ex ijs ultrò ad eum tranſiére.

Antigonus, ingenti hoſtium globo cinctus, dum filium, ut ſibi ſuppetias veniat, exſpectat ad extremum, & reſpectat; grandine telorum in ipſius caput undique coniectâ appetitus, occubuit.

Demetrius, vix cum V. peditum, & IV. equitum millibus è pugnâ elapſus, Epheſum primò, concito curſu delatus eſt. Vbi quùm ob pecuniæ inopiam à fano DIANÆ non temperaturus manum crederetur; ipſe, ne idem milites facerent veritus, properè inde ſigna movit, & curſum in Græciam tenuit. Nullum ſibi certius propugnaculum, nec portum fideliorem, præ Athenienſium benevolentiâ, arbitratus. quod ibi claſſem, pecuniam, & coniugem DEIDAMIAM (ÆACIDÆ Epirotæ filiam, & PYRRHI ſororem) ceu pignora, reliquiſſet.

Atque ita Aſia tota, quæ Antigono & Demetrio, tot bellis quaſi parta, eatenus paruerat; tribus, quos dixi, Regibus, ceu victoriæ præmium ceſſit; & miſerè diſcerpta eſt.

Tyrus, & Sidon in Phœniciâ, & paucæ in Helleſponto urbes, in Demetrij fide perſtitérunt.

Quantumvis autem de prædæ provinciarumque diſtributione, quomodo inter victores convenerit, ſatis non conſtet; quùm tamen, uti ex V. POLYBII libro colligitur; Seleucidæ, LXXX. poſt annis, iamtum quaſi iudicio contenderint, Sibi Syriam & Aſiam univerſam, ex decreto victorum, fuiſſe attributam: Ptolemaidæ verò, Cœle-Syriam & Phœnicen, ſuis ipſorum armis, ante pugnam fatalem, ſui quoque iuris factam: & reliquam modò Aſiæ partem SELEVCO conceſſam; conſectarium videtur, ut Europa CASSANDRO & LYSIMACHO ita ſit relicta; ut in Aſiâ nihil ſibi arrogárint.

ATHENIENSIVM ERGA DEMETRIVM INGRATITVDO.

DEMETRIO ita fugato, planè præter ſpem accidit, ut legati Athenienſium, qui ſibi eodem properanti obviam ad Cycladas inſulas venerant; orarent: *Vt ſe urbe ſuâ abſtineret*. Idque plebiſcito cautum; & cuivis regi, urbis ſuæ aditu, interdictum eſſe teſtarentur.

Et quamquam illi uxorem, eiuſque liberos, honorifice & magno cum comitatu, Megaram dimiſiſſent; Nihil homini alioqui conſtanti hâc tam indignâ & inexſpectatâ Athenienſium levitate, an inconſtantiâ! gravius accidere potuit.

Sed remiſſâ ab ijs claſſe, & navi tredecim ordinibus inſtructâ, ipſe in Iſthmum prænavigans, quòd res ſuas afflictas, præſidijs eius undique vel eiectis, vel ad hoſteis deſciſcentibus, animadverteret; Pyrrho ſororio in Græciâ relicto, curſum in Cherſonneſum intendit.

Vbi evaſtatâ Lyſimachi ditione, ita exercitum ſuum è prædâ alebat & ditabat, ut non mediocria incrementa, ad priſtinam magnitudinem, acceſſura mox viderentur.

NOVA INTER PRINCIPES ADFINITAS.

3651. 26 Ptol. 14. Sel.		297.

Exortâ namque inter Europæos, CASSANDRVM & Lyſimachum; & Aſiatıcos, Seleucum ac Ptolemæum de provincijs hereiſcundis, diſſenſione; præter omnium exſpectationem, nova ſpes Demetrio, tantum non depoſito, adfulgere cœpit.

SELEVCVS, qui ex Apama, Perſide, filium ſuſceperat Antiochum; quòd & res ſuas pluribus etiam heredibus ſuffecturas; & neceſſitudinem cum Demetrio conducibilem ſibi fore exiſtimaret; miſſis legatis, Stratonicen, eius è PHILA filiam, uxorem ſibi dari poſtulavit. Quandoquidem Lyſimachum quoque viderat, ex Ptolemæi filiabus, unam ſibi, alteram filio Agathocli, in matrimonium adſciviſſe.

Demetrius, adſumtâ ſecum filiâ, cum totâ claſſe in Syriam navigat. Cumque in Ciliciam adpuliſſe; Pliſtarchus, Caſſandri frater, cui ea provincia à regibus, ſtatim à conflictu, extra ordinem, fuerat attributa; ratus eâ Demetrij in continentem exſcenſione, fines ſuos violari ad expoſtulandum cum Seleuco, quod cum communi hoſte, abſque focijs, in gratiam rediſſet; profectus eſt.

Quâ occaſione utens Demetrius, Cuynda è mari contendit. & aſportatis inde ex veteri ærario MD. talentis, raptim ſolvit: eique, iam comite PHILA, SELEVCVS, ad Oroſſum, occurrit.

Congreſſus regum, plenus fuit candoris: nec ulla mutuæ diffidentiæ indicia. Et SELEVCVS quidem STRATONICEN magnâ cum pompâ Antiochiam deduxit; DEMETRIVS verò Ciliciam occupavit; & PHILAM uxorem ad CASSANDRVM amandavit, quæ fratris PLISTARCHI crimina dilueret.

Is præterea DEIDAMIA morbo, brevi, exſtinctâ, à PTOLEMÆO, cuius amicitiam SELEVCVS, gener, ſibi iam conciliârat, ſororis Ptolemaidis nuptias pactus eſt.

SIMON APVD IVDÆOS PONTIFEX.

Eâ tempeſtate apud Iudæos SIMON, Oniæ F. Pontifex maximus, clarus habetur: cognomento, Iuſtus; ob ſolicitam adverſus Deum pietatem, & pronam in cives ſuos clementiam.

Huius, qui & MAIOR SIMON dictus eſt; SIRACIDES Eccleſiaſt. c. 50. cum laude meminiſſe cenſeatur. Ad ONIAN verò patrem, ſcripta fuiſſe videatur ab AREO, Lacedæmoniorum rege epiſtola illa, cuius meminit, c. 12. 1. Machab. I. Et Ioſ. c. 5. lib. XII. Antiq. Non ad tertium nomine, ONIAM. quâ ille reſtatur Spartiatarum genus ab Abrahæ poſteris non fuiſſe alienum.

NOVA INTER ADFINEIS DISCORDIA.

3654. Ptol. XXVII. XV. Sel.		296.

Hactenus SELEVCVS cum DEMETRIO ſocero civiliter egiſſe viſus, poſtquam ab eo Ciliciam, & deinde, nec ſine ſtomacho, Tyrum etiam & Sidonem, repoſcere inſtitit; habitus eſt violentior & avarior.

Quùm namque in poteſtate ſuâ haberet, quidquid terrarum inter Indiam & mare Syriacum interiacet; quaſi adhuc inops & mendicus, duorum cauſſâ opidorum, ſocerum ſuum, & fortunæ varietate adflictum, exagitare & irritare viſus eſt. Neque hic negavit reſpondiſſe DEMETRIVS: *Se licet ſexcentis alijs pugnis victus eſſet; animum non inducturum, ut SELEVCI adfinitatem mercede amplectatur.*

Idem ut accepit LACHAREM, ex diſſidio Athenienſium tyrannidem moliri; in ſpem venerat urbis facilè potiundæ; & ſupplicij de ingratis ſumendi.

Sed dum Atticam prætervehitur; tempeſtas oborta, & naufragium cum magnâ militum clade coniunctum; licet ipſe ſoſpes elapſus aliquantulum Athenienſeis bello vexârit; eius impetû ſunt remorata.

Et claſſe denuò coactâ in Peloponneſum tranſiens, Meſſenen obſedit. Ibi opidis aliquot, quæ defecerant, receptis, de integro in Atticam irrumpit; & Eleuſine ac Rhamnunte captis, fineis eorum fœdè vaſtat.

AGATHOCLIS EXITVS.

AGATHOCLES (Iuſtin. l. 23.) quaſi anguſtis Inſulæ Siciliæ, terminis clauderetur; cuius imperij partem primis incrementis ne ſperaverat quidem; à Lucanis, alijſque Græciæ maioris populis, adverſus Bruttios, à tempeſtate finitimus terribilem, imploratus; ſpe ampliandi regni, in Italiam traiecit.

Ad eius adventûs opinionem concuſſi hoſte legatos ad eum miſere, ſocietatem, amicitiamque petitum.

Eos ille ad cœnam invitatos, ne exercitum traijci viderent; in poſterum ſtatutâ his die, conſcenſis navibus fruſtratus eſt; haud læto fraudis eventu. paucis ſiquidem pòſt diebus reverti eum in Siciliam vis morbi coëgit; quo toto corpore comprehenſus, humore peſtifero per omneis nervos articuloſque pergraſſante,

graſſante, velut inteſtino ſingulorum membrorum bello, impugnabatur.

Quâ ex deſperatione, bellum inter filium nepotemque eius, regnum iam quaſi mortui vindicantes, exortum eſt. quod occiſo filio, nepos tandem occupavit.

AGATHOCLES, rebus deſperatis, uxorem ſuam THEOXENAM, & duos ex eâ parvulos, cum omni pecuniâ & regali inſtrumento, navibus impoſitos, in Ægyptum, unde uxorem acceperat, remittit. timens ne prædonem, regni ſui hoſtem, paterentur. Paullo-pòſt ipſe flammis exſtinctus fuiſſe proditur.

HIERONIS SICVLI INITIA.

Sub idem tempus HIERON, HIEROCLIS (al. Hieroclyti) viri nobilis (cuius origo à GELONE, antiquo Siciliæ tyranno, manabat) F. viam ſibi paullatim ad tyrannidem Siciliæ ſternebat, quam paucis pòſt annis obtinuit; & longè clementiùs, quàm AGATHOCLES, habuit.

Eius filius GELON, quod NEREIDEM, PYRRHI Epirotæ filiam duxiſſet; non exiguum paternæ potentię munimentum in poſterum conciliâſſe exiſtimatus eſt.

Ipſe verò ex ancillâ natus, velut generis dehoneſtamentum, à patre olim expoſitus fuerat. Sed apes, humanæ opis egentem, congeſto circa iacentem melle, multis diebus aluére. Pater reſponſo aruſpicum, qui regnum infanti portendi canebant, ad monitus, parvulum recollegit, omnique ſtudio ad ſpem maieſtatis, quę promittebatur, inſtituit. De eo inf.

CASSANDRO MORTVO FILII SVCCEDVNT.

3655. xxviii. Ptol. xvi. Sel. | 295.

Poſt CASSANDRI regis, qui aquâ intercute, & vermiculis inde enatis, miſerandum in modum, exſtinctus eſt: & PHILIPPI, maximi natu, eique in regnum ſuccidanei, continuas morteis; duo alteri filij ANTIPATER & ALEXANDER. diſcordes inter ſe atque æmuli, IV. annos regnárunt.

Ex ijs ANTIPATER, matrem THESSALONICEN, quæ filios ad concordiam hortabatur; quamque ille, in regni diviſione, iuniori faviſſe erat ſuſpicatus; ut litem parricidio dirimeret, (quantumvis ea vitam per materna ubera deprecaretur; neque ullum maternę fraudis veſtigium exſtitiſſet) interfecit.

ALEXANDER, quaſi in ultionem maternæ necis, bellum cum fratre geſturus; ex Epiro, PYRRHVM; è Peloponneſo DEMETRIVM evocavit.

Et PYRRHVS quidem, qui prior accurrerat; auxilij præmium, aliquantam Macedonię partem obtinuit. Parricida ad LYSIMACHVM ſocerum ſe recepit.

ATHENIENSIVM DEDITIO. DEMETRII HVMANITAS.

3656. xxix. Ptol. xvii. Sel. | 294.

Athenarum urbe, ad extremam inopiam, & famem redactâ; ut ſalis medimnus, XL. & tritici modius, CCC. drachmis veniret: LACHARES quidem, qui publicæ caritatis ſpecie tyrannidem invaſerat, auxilia undique conquirens, naveis CL. à PTOLEMÆO impetraverat: eæque circa Æginam conſpiciebantur.

Sed quùm DEMETRIO naves eſſent è Peloponneſo, & Cypro, ad CCC. Athenienſes claſſe dilapſâ, & LACHARE ex urbe profugiente, ſpem urbis tutandæ abiecérunt.

Ipſi quidem initio obſidionis lege caverant; *Capitale futurum, ſi quis foederis, aut pacis cum* DEMETRIO *faciendæ auctor fuiſſet*. Sed ingens telum, neceſſitas, & legē antiquare, & DEMETRIO manus dare coëgit.

Ipſe inermem populum in Theatrum, armis & ſtipatoribus ſuis ſeptum, convenire iuſſit. Et poſtquam ſatis exterruiſſe viſus eſt; fronte diductâ, & blandis verbis Athenienſis populi levitatem, & tot beneficiorum oblivionem, molliter caſtigavit. & magiſtratus dedit, quibus ne ipſi quidem ſibi gratiores eligere potuiſſent.

Tritici præterea medimnûm C. millia donavit. & præſidium, coërcendæ levitatis, in Piræo & Munychiâ; atque adeò in Muſéo, impoſuiſſe contentus; inſperatæ humanitatis admiratione attonitos reliquit.

(Idem, teſte Euſeb. Vrbem Samaritarum evaſtavit, quam PERDICCAS antè conſtruxerat, aut inſtaurárat, Quæ ea ſit, non liquet.)

Redactis in poteſtatē Athenis, Lacedæmonios adgreditur. & rege ARCHIDAMO ad Mantinéam collatis ſignis fuſo, & in ipſius Spartæ conſpectu iterū ita profligato, ut D. capti, & CC. cæſi cenſerentur; urbem omni memoriâ invictam, tantum-non brevi capturus videbatur; quùm adfertur nuntius, ſuas in Aſiâ urbeis à LYSIMACHO; Cyprum, pręter unicam Salaminem; in quâ mater eius ac liberi obſiderentur; à PTOLEMÆO eſſe occupatam.

Quo tam gravis rumoris ceu fulmine ictus, & conſilij inops; Lacedæmonem intactam reliquit.

Nec

Nec minus Salaminē, NICOCLE, quem Cypro regendæ DEMETRIVS præfecerat, ſtationem turpiter deſerente, deditionem faciunt.

PTOLEMÆVS tamen DEMETRII matrem ac liberos omnibus humanitatis officijs proſecutus, liberos dimiſit. & NICOCLEM deſertorem ita exterruit, ut mortem ſibi ipſe conſciſceret.

GALLORVM IN ITALIA MOTVS.

Galli Cisalpini, qui xxx. annis pacem cum Romanis [illegible] ſervaverant, ex quo fedus ad Veios cum ijs ictum fuerat, MAMERCO Conſ. cui Gallicum bellum obvenerat, an. V. C. 425.) quùm iam Tranſalpini ipſos arma moverēt; & bellum, quod ſibi perniciofum fore arbitrabantur, expaveſcerent; quæ muneribus, quā generis adfinitate adlegatā, hoſtium con[illegible] impetum à ſe amoliri, in Romanos irrūrunt; ſeque expeditionis comites præbuerunt.

Factā autem per Etruſcorum, qui & ipſi inſtitutæ expeditionis participes erant, agros impreſſione, & magnā prædā averſā, finibus Romanorum ſine periculo exceſſērunt.

Verùm in patriam reverſi, & ex mutuā ſpoliorum cupiditate ad ſeditionem impulſi; & prædæ & exercitûs ſui bonam partem amiſerunt.

Et mox Romani, ut vicem rependerent. Etruſcorum agros impunè populati ſunt; villaſque direptas incendērunt.

Quarto dein. poſt eam quam dixi, incurſationem, anno; Galli ijdem Samnitibus coniuncti, primò quidem ad Cluſium, (quæ olim Camertium regio) L. SCIPIONEM Proprætorem, ac legionem Romanam, internecione ceciderunt.

Deinde Samnites, adverſus FABIVM; Galli, adverſus DECIVM Coſſ. toto impetu puguarunt.

DECIVS ubi ſuos in fugam agi vidit; patris qui ante an. XLV. adverſus Latinos pugnans ita ceciderat) exemplum ſecutus; præeunte LIVIO pontifice, Telluri ac Dijs Manibus ſe devovit. & diras ſecū circumferens, in medios hoſtes irruit. Et milites, dum ſe ducis morte victuros ſperant, è fugā reverſi, Gallos exterruērunt. FABIVS verò, qui eátenus cunctando potiùs, quàm pugnando, Samnitium impetum fregerat; ubi defeſſi cæteris animadvertit; viribus totis in hoſtem effuſus, inſignem, ſed non incruentam, victoriam reportavit, cæſis xxv. millib. & IIX. captis.

DEMETRIVS REGNVM MACEDONIÆ OCCVPAT.

3657. Ptol. 30, 18. Sel. — 293.

ALEXANDER ille, CASSANDRI F. ubi DEMETRIVM, quem per litteras ad ſe arceſſierat, hominem auctoritate & dignitate præ PYRRHO magis ſibi formidandum, cum amplo exercitu adventare audivit; novo metu perculſus, obviam ei ad Dion proceſſit; ſalutavit, comiterque accepit. & gratijs actis, neque armis ſibi, neque eius præſentia opus eſſe edocuit.

Iam enim LYSIMACHVS, ANTIPATRI ſocer, à DEMETRIO ſibi malè metuens, genero ſuo perſuaſerat, ut cum fratre in gratiam reverti mallet; quam paternum avitumque hoſtem in Macedoniam admitti.

DEMETRIVS, qui inchoatam inter fratres reconciliationem præſenſiſſet; & pluris artis, quàm veritatis, in ALEXANDRI excuſatione ineſſe cognóſſet; omnia circumſpicere cæpit.

Et dum ambo, de laterībus utrimque ſuſpiciones aucupantibus, foris comitate inter ſe certant; intùs diffidentiā cruciantur; tandem DEMETRIVS regno Macedonico inhians, an perſuaſus ſibi inſidias eſſe comparatas; ANTIPATRVM Lariſſæ, quo in Theſſaliam uſque e ditione ſuā digredientem fuerat proſecutus, ad cœnam vocatum per ſuos ſtipatores obtruncavit.

Ipſe exercitu Macedonum in concionem vocato, cædem excuſat; priorem ſe inſidijs ab ALEXANDRO petitum, quas prudenter & feliciter occupârit.

Regem ſe Macedoniæ, vel ætatis rerumque experimentis, vel cauſis iuſtiorem eſſe. Patrem enim ſuum, PHILIPPO & ALEXANDRO regibus, fidum in omni militia ſocium, liberorum ALEXANDRI miniſtrum & tutorem; & ad caſtigandos perſequendoſque defectores, ducem exſtitiſſe.

Contrà, ANTIPATRVM, avum horum adoleſcentium, acerbiorem ſemper regni adminiſtrum, quàm ipſos reges fuiſſe.

CASSANDRVM verò patrem, domûs regiæ interemtorem, non feminis, non pueris pepercitſe. ab eo omnem regiæ ſubolis ſtirpem eſſe deletam.

Quorum ſcelerum ultionem, quia nequiſſet à CASSANDRO exigere; ad liberos eius tranſlatam.

Quod ſiqua etiam veteris memoria ANTIPATRI beneficiorum, in eorum animis ſuperſtit; PHILAM matrimonio ſe habere, & ex eā filium iam adultum, iuſtum regni ſucceſſorem, qui patris caſtra ſequatur. Quùm nemo iam ex eā ſtirpe ſuperſtes ſit, à quo regantur, præter matricidam, parricidæ filium.

His tam honeſtā in ſpeciem oratione delinitis populi utriuſque animis; rex Macedoniæ appellatus, VII. an. ibidem regnavit.

LYSIMACHVS quoque, quod bello Doricetis (al. Dromichætis) Thracum regis, tum premeretur; ne eodem tempore, & adverſus eum dimicare neceſſe haberet, traditā ei alterā Macedoniæ parte, quæ Antipatro, eius genero, obvenerat, pacem cum eo fecit.

3658.
xxxi. Ptol.
xix. Sel. 292.

Nec minùs iucundum fuit DEMETRIO cognoſcere, STRATONICEN filiam, ANTIOCHO SELEVCI filio, (patre, qui filiolam ex eâdem ſuſceperat, cedente, & amori pudoriſque filij ægrotantis obſecundante) novercam privigno, enupſiſſe: & provinciarum ſuperiorum', ſive Tranſeuphratenſium regno dotali auctam eſſe.

DEMETRIVS THEBANOS SVBIICIT.

Ipſe iam Macedoniæ, cum Theſſaliâ; & maiorem partem Peloponneſi; & intra Iſthmum Megaræ & Athenarum poten ,bello Bœotios adortus eſt.

Et primò quidem pax ſatis æquis conditionibus inter eos erat conſtituta; ſed deinde, ubi CLEONYMVS Lacon Thebas cum exercitu ingreſſus eſt; & PISIS, inter Theſpienſes dignitate & opibus facilè princeps, ijs animos addidit; iterùm deſecêre. donec à Demetrio admotis machinis obſeſſi, CLEONYMO perterrito, & ex urbe ſe ſubducente, trepidi deditionem iterùm fecêre.

Ipſe impoſito opidis præſidio; & ingenti pecuniæ ſummâ à rebellibus exactâ; & HIERONYMO, hiſtoriographo, præſide ijs dato, clementiùs opinione cum ijs agere viſus eſt: & PISIDEM captum, comiterque habitum, Theſpijs Polemarchum creavit.

Cognito autem LYSIMACHVM à DROMICHÆTE captum eſſe; dum in Thraciam properat, eam veluti vacuam occupaturus; iterùm deſecêre Bœoti, & ſimul LYSIMACHVS dimiſſus eſſe nuntiatur.

Ille ira exardens, & retrò iter flectens, Bœotios ab Antigono ... acie iam cæſos, & Thebas obſidione cinctas offendit.

Dum autem, diverſâ ex parte, PYRRHVS Theſſaliam depopulatur, & ad Thermopylas uſque excurrit; relicto ad obſidionem Antigono, raptim in illum copijs contendit.

Sed illo properè refugiente, x. peditum millia, & equites mille ad præſidium Theſſaliæ relinquit; & Thebanos pervicaciter premere pergit.

Et urbe, non ſine magnâ militum ſuorum clade, & accepto privatim vulnere, tandem potitus; poſt minas, & terrores victis intentatos, XIII. tantùm civium interfectis, & nonnullis in exſilium pulſis cæteris, noxam remiſit.

Sic urbs recèns inſtaurata, & recuperatis intra decennium viribus nimium elata, bis iugum ſuſcipere, & victoris clementiam experiri coacta eſt.

PTOLEMÆVS LAGID. IVDÆOS SVBIGIT ET TRANSFERT.

3659.
Ptol. xxxii.
xx. Sel. 291.

Commemorat Euſeb. PTOLEMÆVM, miſſis ab Alexandriâ Romam legatis, amicitiam impetraſſe.

Et Ioſep. l. 12. c. 1. illum, præter meritum, Sotêra appellatum fuiſſe contendit; qui Hieroſolyma dolo circumvenerit & occupârit: Sabbatho namque in urbem velut ſacrorum gratiâ, ingreſſus. Iudæis, ex more otio & quieti indulgentibus, nihilque hoſtile ſuſpicantibus, ceu iure captam, acerbè indementerque tractavit.

AGATHARCHIDES Cnidius, ſuperſtitionē Iudæis exprobrat, propter quam libertatem amiſerint: & dum gravantur arma ſumere, gravem dominum acceperint.

PTOLEMÆVS multos, ex montano Iudææ tractu, & Hieroſolymorum viciniâ; ex Samariâ & Garizimio monte, captivos in Ægyptum traduxit, ibique ſedes figere iuſſit.

Et quòd Hieroſolymitas iuſiurandi & fidei ſervantiſſimos eſſe, ex reſponſo, quod ſibi & alijs ALEXANDRI legatis, poſt DARII cladem olim dederant, compertum haberet; multa ex ijs, per arces regni, præſidia collocavit. ijſque ius civitatis apud Alexandriam, pari cum Macedonibus conditione impertitus, omneis ſacramento devinxit, fidem ſe poſteris eius inviolatè ſervaturos.

Nec pauci præterea ex Iudæis, ſponte ſuâ in Ægyptum commigrârunt; partim regionis ubertate, partim vulgatâ Ptolemæi erga gentem ſuam liberalitate, adlecti.

Seditiones nihilo-minus ferè continentes fuêre, inter eorum poſteros, & Samaritas; ob patria inſtituta. Dum Hieroſolymitani ſuum Templum ſacroſanctum eſſe; & proinde victimas à Iudæis non aliò mittendas, adfirmant: Samaritæ contrà, de montis Garizij ſanctitate, itibuſque glorioſè contendunt.

Neque minùs Iudæi eadem tempeſtate, ab Aſiæ regibus, ob navatam fideliter in militiâ operam, honorati fuêre: Quibus SELEVCVS Nicanor, in urbibus à ſe per Aſiam & inferiorem Syriam, recens conditis; adeóque in ipſâ metropoli, Antiochiâ, ius civitatis dedit: voluitque pari ibidem cum Macedonibus & Græcis conditione degere.

Quo iure in multos deinceps annos, & ad Romani imperij tempora, unà cum ſuis in cultu Dei moribus ritibuſque, uſi ſunt.

3660.
33 Pt. xxi. Sel. 290.

MENANDER Diopithis F. Athenienſis, populo Cephiſienſis, Comicus, obijt annos natus LII. annis totidem

totidem antè, quàm LIVIVS Andronicus Romæ fabulam ageret. Ipſe novæ Comediæ auctor, ſcripſit CCIX. comedias, & multas ad PTOLEMÆVM epiſtolas.)

DEMETRII CVM PYRRHO BELLA.

DEMETRIVS, inſtantibus PYTHIIS, rem planè novam auſus eſt.

3660. | 290.

Dum enim Ætoli, ei adhuc infeſti, anguſtias Phocidis, ne ad celebranda Delphis Pythia, veniret; inſediſſent; ludum & ferias Athenis peregit. Illic Deum potiùs colendum adſerens, qui & præſes urbis eſſet, & eorum originis auctor eſſe perhiberetur.

Et vix inde in Macedoniam regreſſus; quòd neque ipſe ad quietem natus; neque Macedones domi ſeditioſi, rerumque novarū cupidi, in expeditionibus, ampliùs Imperatoris dicto audientes eſſent; movit in Ætolos, agriſque eorum vaſtatis, & PANTAVCHO duce, cum aliquantâ exercitûs parte ibi relicto; in Pyrrhum, recta in ſe, uti putabat, venientem contendit.

Sed quia diverſis itineribus profecti, alter ab altero deerrárant; DEMETRIVS quidem Epirum evaſtavit; PYRRHVS verò in PANTAVCHVM incidit: & ſignis collatis, poſt mutua manuum vulnera, fudit; & V. hominum M. cepit. Ex quo conflictu magnum ſibi ille & illuſtre, apud Macedonas, audaciç nomen comparavit.

3662. Ptol. 34. 23. Sel. | 288.

DEMETRIO, Pellæ, in ancipitem morbum delapſo, PYRRHVS meliorem Macedoniæ partem invaſerat, ad Edeſſam uſque progreſſus.

At ſimul ille à morbo convaluit; iis, quæ amiſerat, reciperatis, cum PYRRHO, licet iam pulſo, ſed ſemper levibus prœlijs & excurſionibus digladiari ſolito; certum fœdus percuſſit.

3663. | 287.

DEMETRII AMBITIO A REGIBVS REPRESSA.

Ipſe anguſtis Macedonici regni terminis non cōtentus, totum Aſiæ imperium, quod pater obtinuerat, repetere inſtituit. Tantę eius ſpei ac molimini reſpondebat adparatus.

Copiæ iam conſcriptæ erant, ad C. plus minus pedit. & XII. equit. millia.

Claſſis D. naviū in portubus Pirçi, Corinthi, Chalcidis & Pellæ, ædificabatur. Quantas vires, ſecundū ALEXANDRVM, nemo quiſquā habuiſſe memoratur.

At Ptolemæus, Seleucus & Lyſimachus, experti priore certamine, quantæ vires eſſent concordiæ; pactâ ſocietate, adunatiſque exercitibus, bellum adverſus Demetrium transferunt in Europam.

Et Pyrrhum, miſſis comuni nomine legatis, hortantur, ut belli ſocium ſe iungat, ſibique Macedoniam adſerat. Inducias, quas hoſtis Demetrius, non tam dederat, quàm ſibi ad bellum maturiùs parandum, ſumſerat, flocci æſtimet.

Et certè iam Demetrius, non ita ſævitiâ, ut faſtu pluſquam tragico, Macedonum ac Græcorum animos à ſe alienaverat.

Eodem itaque tempore, & Ptolemæus ingenti advectus claſſe Peloponneſum & Græciā; & hinc Lyſimachus è Thraciâ; & inde Pyrrhus è vicino in Macedoniam invadunt, infeſtiſque incurſionibus omnia populantur.

Demetrius, relicto in Greciâ F. Macedoniā tueri, & obviam Lyſimacho primùm ire ſtatuerat. Sed perlato ad exercitum rumore, Pyrrhum iam urbis Berrhææ potiri; nihil ordine geri potuit.

Lacrymis & indignatione in ſuum imperatorem, atque adeò maledictis perſonabat exercitus. milites non ſimul manere; ſed verbo domum, ut res ſuas in tuto collocarent; re autem verâ, ad Lyſimachum, iam propinquum, diſcedere parabant.

Quapropter Demetrio viſum eſt, cum quam-longiſſimè à Lyſimacho deflectere, quem popularem, & compluribus, ex veteri Alexandri commilitio, familiarem eſſe, perſpexerat: tum vires ſuas in Pyrrhum convertere; quem uti advenam & hoſpitem, ſibi à Macedonibus prælatum iri numquam ſperatet. Quæ ratio eum plurimùm fefellit.

Caſtris enim è propinquo cum Pyrrho collatis; quùm eius in armis ſtrenuitatem, & Alexandro proximum animi vigorem ſemper admirati fuiſſent; & in dedititios lenitatem perſpectam haberent; palam ad eum defecerunt: Demetrio, antè ab amicioribus monito, abiret, ſibique conſuleret. (Iuſtin. tradit exercitum Demetrij a Pyrrho corruptum fuiſſe.)

Quùm autem miles ad prædam converſus, ipſum Demetrij tabernaculum, nec ſine certamine, diripere pararet; ſuperveniens Pyrrhus eos compreſſit, & caſtra occupavit. Et cū Lyſimacho univerſam Macedoniam partitus eſt, VII. anno poſtquam Demetrius eamdem, nemine turbante, occupârat.

Poſtquam Caſſandriam, fugâ elapſus, venit; PHILA eius uxor, immodico dolore victa; neque virum iterùm privatum & exſulem intueri ſuſtinens; eius fortunam, quæ in adverſis, quàm ſecundis rebus fuiſſet ſemper ſtabilior, exſecrata, hauſto veneno ſe ipſa exſtinxit.

Sed inter Lyſimachum & Pyrrhum, belli paullò antè adverſus Demetrium ſocios; *aſsiduum inter pares, Diſcordia malum*; bellum commoverat. Victor Lyſimachus, pulſo Pyrrho, qui VII. vix menſibus rapto fuerat potitus; idem regnum ad ſeptennium occupat: Macedonibus regum ſuorum perfidiam ſtrenuè imitantibus.

Et is quoque generum ſuum Antipatrum, quòd regnum Macedoniæ ſocer fraude ſibi ademtū quereretur, interfecit. filiamque ſuam Eurydicen, querelarum mariti ſociam, in cuſtodiam tradidit.

Ita Caſſandri, *qui ſtirpem Alexandri ex. iderat familia, ſtirpitùs quoque exciſa eſt.*

SIMON

SIMON ille Iuſtus, Oniæ F. Ialdua nepos, Iudæorum Pontifex, duos fratres reliquerat, Eleazarum & Manaſſem: & filium Oniam admodum parvulum. Eleazarus itaque patruus, mortuo fratre, Templi interea miniſterium ſuſcepit.

(Strato, Arceſilai F. Lampſacenus, phyſicus & orator, Pt. Philadelphi, à quo LXXX. talenta donatum ferunt, præceptor; Theophraſto, ſuo itidem præceptori ſuccedit, ſcholamq; Athenis XVI. ann. tenet.)

DEMETRII VARII CASVS ET CAPTIVITAS.

3664.
Ptol. XXXVII.
XXV. Sel. ——— 286.

DEMETRIVS nuper ad incitas redactus, adfluentibus ad eum ſenſim veteranorum copijs, ſpem & vireis reciperat.

Thebanis liberam remp. reſtituit. Athenienſeis, quòd DIPHILO, (qui in acta relatus, τῶν Σωτήρων, Antigoni ſcilicet & Demetrij, ſacerdos erat) ex faſtis expuncto, Archontas denuò priſco de more ſibi creâſſent: & PYRRHVM è Macedoniâ, ceu ſocium acciviſſent; validè arteque obſedit. Et à Cratete philoſopho, viro claro, perſuaſus, non modò obſidionem ſolvit; ſed quod clementiam, ſibi, quàm ſeveritatem, rebus etiam num adflictis, utiliorem perſpiceret; deditios benigne habuit.

Inde coactis, quas potuit navibus, & XI. millib. cum equitatu in eas impoſitis, in Aſiam navigat, Cariam & Lydiam LYSIMACHO ademturus.

Ibi EVRYDICE, PHILÆ iam defunctæ ſoror, Ptolemaidem, ſuam ex Ptolemæo filiam, antea, pacto Seleuco, eidem pactam, circa Miletum adduxit. A quibus nuptijs ſtatim ad urbes ſe convertit. quarum partim ultrò in poteſtatem eius venerunt; partim per vim ſubactæ ſunt. Captis etiam Sardibus, multi ex LYSIMACH. militibus & ducibus, pecuniam & copias ad eum ſecum adduxêre.

Sed AGATHOCLE, LYSIMACHI F. cum exercitu ſuperveniente, in Phrygiam adſcendit: eâ ſpe, ut ſi Armeniam occupâſſet, Mediam commoveret; & in ſupernatibus provincijs res novas tentaret. quæ etiamſi ab ijs repelleretur, multa præberent effugia & receptus.

Verùm premente acriùs AGATHOCLE, quantumvis levibus prœlijs ſemper ſuperior; cum fame & pabulandi difficultate, & peſtilentia, ſupra VIII. mi itum millia, in Lyci fluminis tranſitu, iacturam; conflictatus; ab inſtituto itinere in Ciliciam remeavit.

Quò ut Tarſum venit; quùm milites à prædis, eâ in regione, quæ SELEVCI erat, agendis; tum ob ſummam inopiam; tum ob iuga Tauri ab AGATHOCLE inſeſſa & muro concluſa; prohibere non poſſet; primò ſcriptis ſuppliciter literis SELEVCVM nonnihil inflexit, ad commeatum copijs eius abundè præbendum: deinde faucibus, quà iter in Syriam patet, ab eodem, iam mutante, obſtructis; quum ſe undique, feræ inſtar, concluſum cerneret; ad vim neceſſariò ſe vertit: & SELEVCI fineis depopulatus, cum eo non ſemel conflixit.

Sed multa ad poſtremum conatus, poſtquam plerique militum ad SELEVCVM, regem ſuum ſalutantes, tranſitionem fecêre; tandem, ſuadentibus ita amicis, SELEVCI fidei ſalutem ſuam permiſit.

In eius tamen conſpectum non venit; ſed quaſi in ANTIOCHI & STRATONICES adventum, coram quibus de pactis conveniret, reſervatus, & mox in Syriæ Cherſoneſum remotus eſt. Vbi triennium, adhibitâ cuſtodiâ, in voluptatibus & otio tranſegit.

LYSIMACHI DOMESTICÆ CALAMITATES.

Per idem fermè tempus in Helleſponti & Cherſonneſi regionibus terræmotus fuit, quo, inter cætera, LYSIMACHIA urbs (olim Cardia) ante XXII. annos à LYSIMACHO rege condita, corruit. *Quod portentum LYSIMACHI regno & ſtirpi dirum, fuit & quaſi fatale.*

Ille namque paullo-pòſt AGATHOCLEM F. quem regno ſucceſſorem deſignarat; & per quem multa bella proſperè geſſerat; ultra humanum, nedum patrium, morem peroſus, per ARSINOEN novercam, veneno interfecit. *Fuit hic amoris inceſti fructus.* LYSIMACHVM, iam depontanum, non puduit, ARSINOEN illam, Lyſandræ adhuc viventis, & aliquot liberorum ex AGATHOCLE F. parentis, ſororem, ſibi matrimonio coniungere.

ARSINOE viciſſim, à viro inceſtum edocta, AGATHOCLEM privignum de ſtupro compellat. & illum à tanto flagitio abhorrentem, odio novercali proſequuta, apud LYSIMACHVM criminata eſt, quaſi patrium cubile polluere tentârit.

Tum LYSANDRA paria ſibi metuens, cum liberis & fratribus in Aſiam confugit. ipſa quidem ad Seleucum cum filijs; fratres verò ad Ptolemæum.

Parricidium hoc, principum in civitate ſecutæ cædes, mœroris ſui, ob occiſum iuvenem, ſupplicia luentium.

Itaque & hi, qui cædibus ſuperfuerant; & hi, qui exercitibus præerant; certatim ad Seleucum deficiunt: cumque pronum iam, ex æmulatione gloriæ ad bellum LYSIMACHO inferendum impellunt.

IDOLVM SINOPENSE.

3665.
XXXIIX. Ptol.
XXVI. Sel. ——— 285.

PTOLEMÆVS Lagides quùm audiſſet haud procul Sinope, Ponticâ urbe, Templum eſſe, vetere inter accolas famâ, Iovis DITIS; cui muliebris effigies adſiſteret, quam plerique PROSERPINAM vocent. Et

ante, per

..., per quietem, à iuvene quodam, eximio decore, & ma... qu... humana ſpecie, monitus eſſet, ut fidiſſimis ... eorum in Pontum miſſis, effigiem ſuam acciret. Id lætum regno; magnamque & inclutam ſedem fore, quæ excepiſſet.

Legatos & dona S... YDROTHEMIDI Sinopenſium regi, expedire iuſſit. præcepitque navigaturis, ut PYTHI... APOLLINEM prius adeant.

I... mare ſ...ndum, & ſors oraculi haud ambigua: *Irent, ſimulacrumque patris ſui reveherent; ſororis, relinquerent.*

Vt Sinopen venere, munera, preces, mandata regis ſui S...EMIDI adlegant. Nihil, averſante ſemper vulgo, per triennium, profectum.

Maior... fama tradidit; Deum ipſum in adpulſas ... naveis Ægyptiorum, ſponte conſcendiſſe. Et legati, mirum dictu tertio die tantum manſement... Alexandriam adpelluntur.

Tem...lum, pro magnitudine urbis exſtructum, ...ui nomen Racotis. Fuerat illic ſacellum, Sarapidi atque I...di antiquitùs ſacratum. (*Hæc Tacit. l. 4. ...or.*)

CLEM. vero Protrept. Sinopenſeis tradit à PTOLEMÆO (ſed PHILADELPHO) dum fame laborarent, plurimùm recreatos fuiſſe. & ut gratiam referrent, miſiſſe Idolum PLVTONIS, qui apud Ægyptios SERAPIS dicitur: ſive potiùs, veteris numinis novum idolum. *Vide quæ ſuperius dicta de* IOSEPHO IACOBI F. Alij namque APIOEM, ſive SERAPIDEM, hominem fuiſſe locupletem volunt, qui tempore famis, Ægyptum ſuſtentarit. Hinc capiti eius, Modium imponi, & bovem aratorem. Quæ in IOSEPHVM expetant.

SEDITIO PLEBIS APVD ROMANOS.

Romæ Tribb. pleb. novas tabulas, æris alieni levandi, promulgant. Dumque in gratiam creditorum, Coſſ. intercedunt; plebes in Ianiculum ſecedit.

Ad eam placandam mittitur Q. HORTENSIVS; qui verbis plebem demulcet, & promiſſis: Futurum ſcilicet, ut deinceps PLEBISCITA, legum vim obtineant.

DEMETRII MORS, ET SVBOLES.

3666. Ptol. 39. 27. Sel.		284.

DEMETRIVS eò fortunæ redactus, ut filius quidem ANTIGONVS, pro parente captivo, obſidem ſeſe offerret: LYSIMACHVS verò, in cæterorum regum commiſeratione, pecuniam etiam SELEVCO, ſi eum necaſſet (*Dignum deteſtabile, & barbaro Thracum rege facinus: quid dicam philoſopho?*) repræſentaret; poſtquam duces ſuos & amicos, qui Athenis & Corinthi ſupererant, per literas commonuiſſet, ut regni reliquias ANTIGONO F. reſervarent; totum ſe ad præſentis for..., & captivitatis tolerantiam comparavit. Et primò quidem venatione ac curſu, quà licebat, ...ns, corpus exercuit. deinde ad ignaviam ...apſus, pocula, aleamque conſectatus eſt; vel oblivia quærens ſobriæ de præſenti caſu cogitationis; vel ſummam fe...tem, quam in armis belliſque aſſiduis eatenus quæſiiſſet, in tranquillitate & vitæ quiete iamnunc reppeŕiſſe exiſtimans.

Atque ita ille, poſt triennalis cuſtodiæ moleſtias, ex otio, ſagina & vino, in morbum incidit; & LIV. annos natus, e vitâ deceſſit.

F. ANTIGONVS, acceptis patris reliquijs, funus planè tragicum eidem adparavit; & Demetriade, urbe cognomine, tumulavit.

Reliquit ille ſtirpem ex PHILA, ANTIGONVM & STRATONICEN: & duos DEMETRIOS; unum ex muliere Illyricâ; alterum ex PTOLEMAIDE, qui poſt Cyrenis regnavit.

Ex DEIDAMIA ALEXANDRVM, qui in Ægypto vitam egit.

Ex EVRYDICE Corrabum fuiſſe genitum perhibent.

Progenies eius, ad PERSEA uſque poſtremum Macedonum regem, certa ſerie perſeveravit.

REGNI PERGAMENI INITIA.

Tum quoque PHILETERVS, gente Paphlagon, Eunuchus, opum LYSIMACHI cuſtos, quùm videret pleroſque, LYSIMACHO deſerto, ad SELEVCVM transfugere; ipſe Pergamum, quæ ad Caycum ſita eſt, occupavit: & inita cum SELEVCO ſocietate, primò præfecti, deinde regis nomine, regni (Pergameni) non contemnendi fundamenta fecit.

PTOLEMÆVS PHILADELPHVS, II. ÆGYPTI REX.

3669. Pt. Lag. xx...x. & ...1 Pt. Philad. xxviii. Sel.		281.

Et PTOLEMÆVS SOTER, Lagi F. finito bello, magnâ cum rerum geſtarum, & regni iuſtè ſapienterque geſti gloriâ, mor...us, ante infirmitatem, minimo natu ex filijs, contra ius gentium, regnum

regnum tradiderat; eiuſque rei populo rationem reddiderat. Et huius *non minor favor in accipiendo, quam patris in tradendo regno fuit.*

Inter cætera mutuæ inter patrem & filium pietatis exempla, ea etiam res amorem populi iuveni conciliaverat; quod pater, regno publicè tradito; ut privatus, officium regi inter ſatellites fecerat; omnique regno pulcrius, regis eſſe patrem duxerat.

Deinceps ad Iul. uſque Cæſarem, omnes Ægypti reges PTOLEMÆI dicti ſunt: ut ante CYRUM, PHARAONES: Et quantumvis Lagides, Soteris cognomine licet immodico, ob æquitatem & prudentiam non prorſus indignus fuiſſe videatur; ita ij reliquorum fuerunt mores; ut nihil illis minùs convenisse videatur, quàm cognomenta, quibus ſunt gloriati.

(Tum quoque SOSTRATUS Cnidius, Pharum, turrim celſiſſimam, in Alexandreiæ portu conſtruxit; quæ periculoſo, per illos tractus, mari navigantibus facem præberet.)

REIP. ACHAICÆ INITIA.

Et quoniam circiter hunc annum (Olympiade CXXIV.) Reſp. Achæorum, populis paullatim (qui per civitates diviſi, & ſub imperio Lacedæmoniorum, vel Macedonum, præter fidem & integritatem, nullis rebus præclare geſtis, neque inſignibus principibus, obſcuri latuerant) in unum quaſi corpus iterùm coäleſcentibus, caput nonnihil extollere cæpit, & ad eam amplitudinem pertingere, de quâ multa deinceps memorabûtur; Eorum ſtatum paullò altiùs, non erit abs re, repetere. prǽter ea, quæ ſuprà à nobis dicta ſunt, de Achæis & Iönibus, poſt Athenienſeis.

Regnari apud eos cæptum, quo tempore TISAMENUS, ORESTIS F. pòſt Heraclidarum Deſcenſum, Lacedæmone expulſus, loca, quę ſunt circa Achaiam, occupavit.

Ab illo, continenti ſerie, ad SYGI ætatem (al. Gygis) reges habuere. Poſtea, regium nomen exoſi, quòd SYGI Filij in tyrannidem degeneráſſent; remp. à regibus ad populum tranſtulérunt, eamque in magnâ etiam temporum varietate, ad PHILIPPI ALEXANDRIQUE Macedonum ætatem, Democratico more adminiſtrare conati ſunt.

Ea autem ex XII. civitatibus conſtabat: quæ (præter Olenum & Helicen, ante Leuctricam pugnam, terręmotus abſorptas) fuére; Patræ, Dyme, Pharæ, Tritéa, Leontium, Ægyra, Pellene, Bura, Ceraunia, Carinia.

Poſt ALEXANDRI exceſſum; & ante eam, quam dixi Olympiad. CXXIV. (intra quam PTOLEMÆUS Lagides & LYSIMACHUS, DEMETRIUS & SELEUCUS; & PTOLEM. CERAUNUS, LYSIMACHI ſucceſſor, vitâ functi ſunt) tanta inter eos, maximè propter Macedoniæ reges, orta eſt diſſenſio; ut civitates inter ſe diviſæ, publicum bonum ſuſque deque haberent.

Quibus ex rebus accidit, ut civitatum aliæ modò CASSANDRI, modò DEMETRII, & paullo pòſt ANTIGONI præſidia admitterent. Aliæ à tyrannis, qui tunc in Græcià, ſub ANTIGONO, complures erant, occuparentur.

Ea verò, quam diximus, Olympiade (quo ferè tempore PYRRHUS Epirota in Italiam transfteravit) ijdem populi quaſi ad ſaniorem mentem reverſi, ſocietatem inter ſe coire aut redintegrare cæpérunt.

Et principiò quidem convenére Dymæi & Patrenſes, Tritæenſes & Pharenſes, populareis ſuos ad concordiam, & ad libertatem capeſſendam cohortati. Sic tamen, ut nullus dum titulus eiuſmodi inter urbeis conſenſionis index, exſtaret.

Vix elapſo quinquennio, Ægirei, & Burij, & non longè poſt Ceraunij, eiecto unà cum tyrannis præſidio, in partem ſocietatis venére. Idem fecére Carinęi; ISEA ſponte tyrannidem abdicante.

Hæ, quas dixi, civitates XXV. annis, remp. ſuam ſic adminiſtrârunt; ut unum ſibi Quæſtorem, & duos Duces viciſſim crearent. poſteà unus dumtaxat dux conſtitutus eſt, cui ſumma rerum omnium committeretur.

Hoc veræ & perfectæ Reip. (Democratiæ) exemplar fuiſſe, perhibet POLYBIUS. in quâ nihil prǽter ſalutem & libertatem publicam, ſive commune omnium bonum ſpectaretur. Iiſque artibus tandem totam Peloponneſum ſibi adiunxerunt: tam arto vinculo conſociatam; ut quæ ijſdem legibus, ponderibus, menſuris, nummis, uteretur, omniaque communia haberet; *una civitas* haberetur.

Sic & olim magnæ Græciæ in Italiâ populi; Crotoniatæ, Sybaritæ, & alij, in magnâ rerump. ſuarum, PYTHAGOREIS aut cæſis aut expulſis, mutatione; acceptis, ab Achæis, legibus & inſtitutis, collapſum civitatis quiſque ſuæ ſtatum compoſuére, & ad DIONYSIUM uſque, Syracuſarum tyrannum, tenuére.

Sed poſt Leuctricam pugnam, Lacedæmonij victi, & victores Thebani, ſolos ex omni Græcià Achæos delegére, quibus rerum inter ſe controverſarum iudicium permitterent. Idque ob fidem eorum & integritatem, quę eà tempeſtate apud omneis inſignis haberetur.

ALTER GALLORUM IN ITALIA MOTUS.

Galli Senones, anno poſt eam pugnam, quam DECIO & FABIO Coſſ. an. O.C. 3656. memoravimus, decimo; in Etruriam cum ingenti exercitu ingreſſi Aretium obſedere. & Romani cum ijs, haud longè à ſociæ urbis mœnibus, dimicárunt.

Vbi cum L. Cæcilius Coſ. cecidiſſet; & M. Curius, in eius locum ſuffectus, legatos in Galliam de captivis redimendis amandáſſet; legati, contra ius Gentium, à Gallis per temulentiam occiſi ſunt.

Eo facto indignati Romani in Galliam penetrant; & Senones ſibi obvios magnâ cum ſtrage profligant; reliquos è ſedibus ſuis exturbant. Et totâ

corum

eorum regione potiti, quæ Pado & Hadriatico mari alluitur, novam in urbem (Piceni colo-niam inducunt, eamque veteri nomine Senam (Alijs, Senogalliam) appellant.

Boij verò ne ipſi quoque idem paterentur; Tyrrhenis in ſubſidium vocatis, cum Romanis congreſſi, & duplici prœlio victi, & penè ad internecionem deleti ſunt. Quâ clade fracti, fœdus per legatos cum Romanis percutiunt.

Hæc triennio antè Pyrrhi in Italiam adventum; & quinquennio ante Delphicam alterorum Gallorum cædem, geſta.

Sic Galli pacem cum Romanis per annos, plus minus XLVI. deinceps, & inviolatè ſervârunt.

LYSIMACHI EXITVS.

3670. 2. Philad. 30. Sel. — 280.

Selevcus, uti dixi, in Lysimachvm à ſubiectis, quibus gravis erat, inſtigatus, iam bello incumbebat.

Vltimum hoc certamen inter Alexandri commilitones fuit; & velut ad exemplum fortunæ, par reſervatum. Ille ſeptem & LXX. annos natus; hic triennio minor erat. Sed in hac ætate iuvenilis in utroque animus, & inſatiabilis imperij cupiditas inerat.

In eo bello Lysimachvs, amiſsis antea, varijs caſibus, XV. liberis, non inſtrenue moriens, poſtremus domus ſuæ ruinæ cumulus acceſsit.

Lysimacho ſuccedit Ptolem. Ceraunus, Ptolemæi Lagidæ, ex Eurydice, (quæ Antipatri) Filius, cuius ſororem, Arſinoen, Lysimachvs in matrimonio habuerat. Hic menſ. IX. regnavit, (al. I. ann.)

SELEVCI EXITVS.

3671. 3. Philad. 31. Sel. 1. Ant. Sot. — 279.

Selevcvs, non modò tantâ victoriâ lætus; ſed quod maius victoriâ putabat, ſolum ſe de cohorte Alexandri, victoremque victorum remanſiſſe; non humanum opus, ſed divinum munus, gloriabatur. *Næ, prorſus ignarus, haud multo-poſt, fragilitatis humanæ ſe ipſum exemplum futurum.*

Quippe poſt menſeis admodùm VII. à Ptolem. Cerauno, per inſidias circumventus, ad Lyſimachiam occiditur: Regnumque Macedoniæ, quod ipſe Lysimacho eripere tentârat, cum vitâ pariter amittit. Illi ſuccedit

Antiochvs Soter F. II. Syriæ & Aſiæ Rex; regnatque annis XIX.

PTOLEMÆI CERAVNI PERFIDIA.

Lysimacho ſupererant filij duo ex Arſinoe; Lysimachvs cognominis, XVI. ann. natus; & Philippvs, triennio minor.

Erant & Arsinoæ, Antipatri ex Evrydice nepti, totidem fratres conſanguinei; Ptolemæi, Philadelphvs & Ceravnvs, uterque Ptol. Lagidæ, ex Berenice, filij.

Philadelphvs, qui Patri in regnum Ægypti ſucceſſerat; Ceravnvm in Macedoniam amandat, ubi ſpecie tutoris Græciam obtineret.

Hic, quùm & in gratiam memoriæ Magni Ptolemæi Patris, & in favorem ultionis Lysimachi, ſororij, ambitioſus apud populares eſſe cœpiſſet; primò Lysimachi filios conciliare ſibi ſtatuit; nuptiaſque Arsinoes, matris eorum, & ſororis ſuæ, ambit; puerorum adoptione promiſsâ. ut quum in locum Patris eorum ſucceſsiſſet, nihil illi contrà ſe moliri, vel verecundiâ matris, vel appellatione Patris, auderent.

Fratris quoque Philadelphi, Ægypti regis, concordiam per epiſtolas deprecatur; profeſſus deponere ſe offenſam erepti paterni regni; neque amplius à fratre quæſiturum, quod honeſtius à paterno hoſte perceperit.

Omnique arte adulatur Evmeni & Antigono, Demetrii Poliorcetæ filijs: & Antiocho Soteri, filio Selevci: cum quibus bellum habiturus erat. Ne tertius ſibi hoſtis accederet.

Sed nec Pyrrhus, rex Epiri, omiſſus, ingens momentum futurus, utri parti ſocius acceſsiſſet.

Ptolemævs, quùm pulſo Antigono, Demetrij Filio, regnum totius Macedoniæ occupaſſet; pacem cum Antiocho facit: & adfinitatem cum Pyrrho, datâ ei in matrimonium filia ſuâ, iungit.

Deinde metu ab externis, depoſito, facinoroſum & impium animũ ad domeſtica ſcelera convertit. & inſidias inſtruit, quibus & Arsinoen ſororẽ Caſſandreæ urbis poſſeſsione, & filios eius vitâ privaret.

Illa nõ inceſtum, ſed truculentum fratris ingeniũ averſata, etiam aſpectum congreſſumque fugiebat.

Sed Ceraunus ioi, ſæpeque diris exſecrationibus (ſummis etiam in manus altaribus) deieravit ſe bonâ fide agere, Velle ſe cum filijs eius regni conſortium iungere; & ipſam, Reginam nuncupare) ut Arsinoe vertita præ tàm pervicaci diffidentiâ, fraternæ crudelitatis rabiem in ſe ſuoſque provocare: in matrimonium eius conceſſerit.

Nuptiæ magno apparatu, lætitiâque omnium celebratæ ſunt; & capiti ſororis diadema coràm exercitu impoſitum.

Vbi Caſſandréam (cuius urbis cupiditate, fraudem ille ſtruxerat) admiſſus eſt; die feſto indicto, & templis exornatis, Lysimachus & Philippus, privigni, uterque formâ inſignes, & coronis redimiti, novo Sponſo, & avunculo occurrunt.

Quos cupidè, & ultrà modum veræ adfectionis amplexus, ubi ad Portam ventum eſt, occupatâ priùs arce, interfici iubet. Qui cum ad matrem confugiſſent, in gremio eius, inter ipſa oſcula, trucidantur.

Mater ſpoliata etiam filiorum funeribus, ſciſsâ veſte, & crinibus ſparſis, cùm duobus ſervulis ex urbe protracta, Samathraciam in exſilium abijt.

PTOLEMÆVS CERAVNVS A GALLIS CASVS.

Sed nec Ptolemæo *inulta ſcelera* fuerunt. Quæ non Macedones expiârunt; ſed Galli. Qui tum & antè abundanti domi multitudine, ſedes novas ferro quærebant. Trecenta erant hominum Millia, velut ver ſacrum, quoquoverſum è terrâ natali emiſſa.

Ex ijs portio in Italiâ conſederat, quæ & urbem Romam captam incendit.

Et portio Illyricos ſinus, ducibus avibus, (augurandi namque ſtudio Galli clarebant) per ſtrages Barbarorum penetravit; & in Pannoniâ conſedit. Ibi domitis Pannonijs, per multos annos cum finitimis varia bella geſſérunt.

Hortante deinde ſucceſſu, diviſis agminibus, alij Græciam, alij Macedoniam petivére. Tantuſque terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non laceſſiti, ultrò pacem ingenti pecuniâ mercarentur.

Solus rex Macedoniæ Ptolemæus, adventum Gallorum intrepidus audivit. & contemtis Dardani regis, qui xx. armatorum Mill. offerebat, auxilijs; cum paucis, & incompoſitis, pa dicorum furijs agitatus, occurrit.

Igitur Galli, duce Belgio, tentandis Macedonum animis, legatos ad Ptolemæum mittunt: pacemque offerunt, ſi emere velit.

Sed Ptolemæus, inter ſuos, belli metu Gallos pacem petere, gloriatus; Non minus ferociter ſe legatis, quàm inter amicos, iactavit; *Aliter pacem ſe non daturum, niſi Principes ſuos ipſi obſides dederint, & arma tradiderint.*

Quæ poſtulata quùm Galli riſiſſent, & prœlium conſeruiſſent: Macedones victi cæduntur; & Ptolemæus (Χέραυνος ſcilicet, ſive belli fulmen) multis vulneribus ſaucius capitur: eiuſque caput præciſum, & lanceâ fixum, totâ acie ad terrorem circúfertur. Paucos ex Macedonibus fuga ſervavit: ceteri aut capti, aut occiſi.

NOVI MACEDONIÆ REGES.

3672. 4. Ptol. Philad. 2. Ant. Soter.	———	278.

Gallis totam Macedoniam impunè raptantibus, in ſummâ reliquorum deſperatione, Sosthenes Macedo, contractâ iuventute, & Gallos victoriâ (ex furore & temeritate Ptolemæi) exſultanteis, compeſcuit; & Macedoniam ab hoſtili populatione defendit.

Ob quæ virtutis beneficia, quum multi nobiles regnum Macedoniæ adfectarent; ipſe obſcuro genere ortus, ijs antelatus eſt. Et rex ab exercitu appellatus, non in regis, ſed in ducis nomen iurare milites voluit; & ad biennium regno potitus eſt. Euſeb. antè Sosthenem ponit Meleagrum, qui menſibus 2. & Antipatrum, qui 45. diebus regnârint.

BELLVM TARENTINVM.

Tarentini ſuo adversùs Romanos bello, quod mòx conſecutum eſt, totam pænè Italiæ partem, quæ Magna Græcia dicta, Campanos, Apulos, Lucanos, alioſque complectitur: & unà cum ijs, Pyrrhum, clariſſimum Græciæ regem, unà veluti ruinâ pariter involvérunt; hoc ferè initio.

Ludos fortè celebrabant, in maiore urbis theatro, quod portui imminebat, ad proſpectum Maris poſitum. quùm fortè L. Valerius, claſſis Romanæ præfectus, litori, quaſi ſociæ civitatis, adremigavit.

Tarentini namque, quamvis Samnitibus clàm faverent, cum Romanis tamen, quorū incrementa pertimeſcerent, palàm ſocietatem fovebant.

Ipſi itaque malè ſibi conſcij, in Valerium, quaſi hoſtili animo accedentem, inſultant; & cum comitibus, aquis immergunt.

Aderat, ſine morâ, querelam ferens à Senatu legatus, L. Posthumius. Et hic quoque fœdiùs per obſcenam contumeliam violatus, & lotio per feneſtram eiecto reſperſus, ſine reſponſo dimittitur.

Bellum itaque adverſus eos decernitur, & L. Aimylio Cos. mandatur.

Dumque is nihilo minus Tarentinos amicè ad ſanitatem revocare conatur; *diffidentia, perfidiæ comes, & iuvenum temeritas, ſanis conſilijs aures occluſerant.*

PYRRHI

PYRRHI IN ITALIAM TRANSITVS.

3673. | 277.
5. Ptol. Phil.
3. Ant. Sot.

PYRRHVS Tarentinis, à quibus, adversùs Corcyræos, anteà adiutus fuerat, auxilij vicem relaturus; & ſimul invadendæ Italiæ occaſionem arripiens, ab ANTIGONO, Demetrij F. navêis, ad exercitum in Italiam deportandum, mutuò petit.

Ab Antiocho Seleuci, pecuniam, qui ab opibus, quam à militibus erat inſtructior.

A PTOLEMÆO CERAVNO, Macedonum militum auxilia. quem etiam, filiâ eius in matrimonium acceptâ, vindicem regni ſui reliquit.

Ipſe itaque iteratâ Tarentinorum legatione; additis Samnitium & Lucanorum precibus, fatigatus; & exemplis maiorum, ALEXANDRI patrui, & ALEXANDRI Macedonis, ad maiora audendum incitatus; Occidentis imperium ſpe & animo præcipiebat. & relicto regni cuſtode PTOLEMÆO F. quindecenni; alijſque duobus parvulis, ALEXANDRO & HELENO, in ſolatia longinquæ ſecum expeditionis, abductis, Italiam verſus contendit.

Et licet oborta tempeſtas claſſis eius maximam partem diſiecisſet, ac perdidiſſet; Tarentum tamen delatus nihil de confidentiâ remittit. *Pro ſocio, Dominum ſe gerens*; & graviora Tarentinis onera imponens, quàm illi à Romano victore metuerant.

Eius audito adventu, VALER. LÆVINVS Cos. ut priùs cum eo congrederetur, quàm auxilia ſociorum convenirent, exercitum in aciem educit. Nec rex, licet militum numero inferior, certamini moram fecit.

Apud Heracléam, & Campaniæ fluv. Sirim, pugnatum eſt. tàm atrociter ut rex graviter vulneratus, & proiectis inſignibus prœlio excedere ſit coactus.

Actum erat; niſi elephanti, converſo in ſpectaculum bello, procurriſſent; quorum tum mole, tum deformitate, & inuſitato odore ſimul ac ſtridore conſternati Romanorum equi, fugam ſtragemque latè dedérunt.

Vicit ergò PYRRHVS; ſed ità ut *de ſe actum fateretur; ſi rurſus eo modo vinceret.*

Huius tamen pugnæ eventum multæ civitates ſecutæ PYRRHO ſe tradidére. In cæteris etiam Locri, prodito Romanorum præſidio, defecére.

Ex eâ prædâ PYRRHVS CC. captivos milites Romam gratis remiſit; ut cognitâ virtute eius, Romani cognoſcerent etiam liberalitatem. Interemtos verò cremavit ex ritu patrio.

Neque ipſe minus Romanam virtutem, quos adverſis in pectore vulneribus, & relictis in vultu morientium minis, occubuiſſe viderat. Eorumque, in reparando exercitu, feſtinationem, admiratus; exclamaſſe traditur; *Facile eſſe orbis imperium occupare, aut ſibi, Romanis militibus; aut ſe rege, Romanis.*

Et, HERCVLIS planè *ſidere ſe natum*, cui quaſi ab Angue Lernæo tot cæſa hoſtium capita de ſanguine ſuo renaſcerentur.

LÆVINO namque Cos. recedente, licet in Etruriam uſque excurrerit; neque Capuam tamen, neque Neapolim, neque ſecundi prœlij aleam tentare auſus eſt, infauſta ſemper auguria prætexens.

Atque adeò miſſis in urbem legatis, omni modò adniſus eſt, ut in amicitiam reciperetur.

Iuſtin. vult, FABRICIVM, legatum, à Senatu miſſum, ut de captivis redimendis ageret; pacem cum PYRRHO compoſuiſſe. Ad eamq; confirmandam, CYNEAM Romam cum ingentibus donis miſſum; Neminem, cuius domus munerum corruptelæ pateret, invenisse. Atque immò, Perorante APPIO CÆCO, pulſos cum muneribus ſuos legatos. Et CYNEAM, quùm turbatam pacem renuntiaſſet, interrogante rege quid de Româ, hoſtium ſede, ſentiret, reſpondiſſe; Vrbem, Templum, & Senatum, regum conceſſum, ſibi eſſe viſum.

ALTERA GALLORVM IN GRÆCIAM IRRVPTIO.

3674. | 276.
6. Phil.
4. Ant. Soter.

Intereà Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam ſe effuderat, auditâ victoriâ ſuorum, qui BELGIO duce Macedonas vicerant; adunatis CL. pedit. & XV. equit. Millib. in eamdem Macedoniam irrumpit.

Et quum ab Athenienſibus, Thermopylarum anguſta inſidentibus, aditu prohiberetur; viam aliam inſtitit, quam olim EPHIALTES, XERXI, Perſarum regi, monſtraverat.

Ei itaque agros villaſque populanti, occurrit cum inſtructo Macedonum exercitu SOSTHENES. ſed pauci à pluribus, trepidi à valentibus, facilè ſunt profligati.

Quùm victi itaque Macedones intrà urbium ſuarum muros ſe condidiſſent; Macedonia impunè à Gallis pervaſtabatur.

Indè, quaſi terrena iam ſpolia ſorderent; animos ad Deorum immortalium, (quos ipſi ſaltim pro talibus haberent) templa convertérunt; non ſine ſcurrili ioco; *Locupletes Deos, largiri hominibus egentibus oportere.*

Statim itaque Delphos, in Phocidem, iter vertére, *prædam religioni; aurum, offenſæ deorum,* præferentes.

Brennus cum in conſpectu haberet Templum Pythij Apollinis, (poſitum in monte Parnaſſo, & rupe undique impendente, quæ in formam theatri recedebat) ubi opulenta regũ populorumque munera viſebantur, diu deliberáſſe traditur; conſeſtimne rem adgrederetur; an verò feſſis à viâ militibus, noctis ſpatium ad reſumendas vireis daret.

Vt ea res dilationem Delphis dedit; ità, Gallis, vino cæterarumq; rerum copiâ, per villas, Bacchantibus; auxilia iiſdem finitimorum ad IV. Millia acceſſére. Et urbs antè permunita eſt, quàm Galli ad ſigna revocarentur.

Poſtridie Galli, ſpe prædæ incitati, & heſterno mero ſaucij, in oppugnationem ruebant.

Delphi, partim ſaxis, partim armis, ſcandenteis, è ſummo montis vertice obruebant.

In eo pariium certamine, Templorum Antiſtites, cum Vatibus, in primam pugnantium aciem procurrunt; & quaſi Dijs anteſignanis, reliqui certatim in prœlium proſiliunt.

Mòx autem repentino terræ-motu portio montis abrupta Gallorum ſtravit exercitum: & inſecuta deinde tempeſtas, grandine & frigore ſaucios ex vulneribus abſumſit. quorum dolorem quùm dux ipſe BRENNVS ferre non poſſet; pugione vitam finivit.

Alter ex ducibus, cum X. ſauciorum M. Græciâ exceſſit. quos palanteis, populi, per quos iter habebant, velut prædam conſectati, id ſaltim effecére; ut pauci ex ijs, vel tentati, vel perpetrati ſacrilegij pœnam evaſerint. (Polyb. lib. 4. eos qui ſuperárint, circà Byzantium conſtitiſſe, ibique imperium condidiſſe ſcribit.)

ANTIGONVS GONATAS MACEDONIÆ REX.

SOSTHENE vel ſuâ morte defuncto, vel in pugnâ occiſo, ſuccedit ANTIGONVS GONATAS, DEMETRII Poliorcetæ F. (qui XXXVI. ann. Macedoniæ dominatus eſt.) Idque circà Olympiad. CXXVI.

Is PHILAM uxorem ducturus, ad nuptiarum ſolennia cum multos alios invitáſſe; tũ maximè PERSEVM Philoſophum, eiuſque diſcipulum ARATVM, ATHENODORI F. Cilicem gente, & patria Solenſem, traditur, cuius exſtant Phœnomena. qui XXI. Olympiadibus antiquior fuit NICANDRO Colophonio, Theriacωn, aliorumque ſcriptore.

Hoc anno ZONARAS tradit, PYRRHVM adversùs SVLPIT. & DEC. Coss. pugnáſſe; qui amiſſis XX. virorum Millib. victus ſit, & ſauciatus: & Romanos non amplius V. Mill. deſideráſſe.

Sulpitius nihilominus, amiſſo collegâ DECIO, in hiberna ſecedere maluit, quàm victoriâ uti.

FLOR. ait, anno ab V. C. CDLXXV. dimicatum apud Aſculum, meliore fortunâ. FABRICIO & ARNYLIO COSS. terrore belluarum iam exoleſcente. in quas pila Romani congeſſerint, & faceis in turreis vibiárint: & tota hoſtium agmina ardentibus ruinis operuerint.

BIBLIOTHECA ALEXANDRINA, LXX.

BIBLIOR. INTERPRETES.

DEMETRIVS Phaleréus, regiæ Bibliothecæ apud Alexandrinos præfectus, dum omnes totius orbis libros colligeret, aut coëmeret. & PTOLEMÆO regi, eius rei ſtudioſo, compertum ſibi eſſe diceret; multos eſſe in Iudæâ gente Libros, *de legibus patrijs*, indigenitali linguâ conſcriptos, qui cognitione & Bibliothecâ regiâ digni eſſent, ſi in Græcum ſermonem converterentur:

Rex eius rei procurandæ negotium Pontifici Iudæorum, ELEAZARO, per litteras demandavit.

Hâc occaſione utendum ſibi ratus, ARISTÆVS quidam, regi intimus, ad Iudæos, quos Pater Ptolemæus. Lagi F. in Ægyptum tranſtulerat, regno & libertati reſtituendos, re cum Sosibio Tarentino, & Andréâ, regiorum ſatellitum præfectis, communicatâ; apud regem, cauſſam eam agere inſtitit: Et rege tanto dignam, & Deo, omnium hominum opifici, regnorumque largitori, gratiſſimam eius generis beneficentiam commendavit.

Quumque ex ijs ille intellexiſſet eſſe ſupra CXX. hominum Millia, quibus iſtiuſmodi beneficio opus eſſet; iuſſit, ut quando militi ſtipendia exſolviſſent, pro ſingulis captivis, qui in Ægypto eſſent, Centenas-vicenas drachmas adnumerarent.

Et quùm publico edicto non ij ſolùm comprehenderentur, quos Pater, aut eius exercitus, factâ in Syriam aut Phœnicen incurſione, è natali ſolo abduxiſſent; verumetiam, qui vel antè, vel poſteà, in ſervitutem abſtracti fuiſſent: eáque libertatis vindicta diceretur plus CD. talenta expoſcere; ne eam quidem ſummam impendere rex gravatus eſt.

Hoc peracto, DEMETRIVS auctor fuit regi, ad Iudæorum Pontificem ſcriberet, ut ſenos ex ſingulis Iſraelitarum Tribubus, aliquot natu maiores, patriarum legum & utriuſque ſermonis peritiſſimos, mittat: qui Libros arcanos, reconditæ ſententiæ convenienter, interpretentur, fideliterque explanent.

Miſit itaque rex Hieroſolymam, præter donaria immenſi pretij & artificij, L. auri talenta; & innumerabilem vim gemmarum, ac pecuniæ; quæ in ſacrificia, reliquoſque Templi Hieroſolymitani uſus erogarentur.

Hæc per eoſdem, Ariſtæum & Andréam, viros regi cariſſimos, cum literis tranſmiſſa.

Et cum

Et cum Pontifex ELEAZARVS pro rege, eiuſque ſorore ARSINOE, & liberis, victimas immolavit; tum populus vota pro felici regni eorumdem ſtatu, nuncupavit.

Et delecti ſeni è Tribubus ſeniores, cum Legis volumine, eodem amandati, venere Alexandriam, eodie, quo rex anniverſariâ celebritate recolebat pugnæ navalis, quâ ANTIGONVS à Patre victus fuerat, memoriam.

Iis vero hoſpitibus pulcerrima ſub ipsâ arce diverſoria deſignanda; victumque more patrio adparandum præbendumque curavit.

Illi, Iuſtin. Martyr. ut extra omnem turbâ poſiti, in munus deſtinatum commodiùs incumberent; vii. procul ab Vrbe ſtadijs (ubi Pharos pro re natâ tum fuit exſtructa) exiguos, æquato cum Interpretibus numero, cellulas ingreſſi, & à mutuo congreſſu diſpreti; ut accurata interpretationis ratio per ipſorum etiam conſenſionem, deprehendi poſſet; ſinguli ſeorſim arbitris, ſeparatim, & per ſe, Legis divinæ, ex Hebræo, in Græcum, tranſlationem, intra LXXII. dies, abſolvêrunt.

Poſtea-quam verò rex intellexit, LXX. Viros, non modò ſententijs, ſed dictionibus etiam ijſdem eſſe uſos; neque à mutuo inter ſe conſenſu, vel minimum aberráſſe; verùm eadem, & de ijſdem, ſcripſiſſe: Obſtupefactus, & occultâ quâdam divini Numinis virtute, interpretationem eam conſcriptam, & quaſi dictatam ratus; ipſos quidem omni honore dignos, & uti viros Deo amicos, (Sacrorum Interpretes, & Prophetas) exiſtimavit; multis autem muneribus donatos, in patriam ſuam redire iuſſit.

Addit Philo; Eos ſinceriſſimis ſenſis, cum puriſſimo Moyſis ſpiritu, concurriſſe. &c. Eius rei cauſâ, in hodiernum uſque diem anniverſariam feriarum celebritatem in Pharo Inſulâ agitari ſolitam. ad quam non Iudæi modo, ſed & alij quamplurimi, trajicerent: & locum veneraturi, in quo hæc interpretatio primùm effulſit; & pro veteri beneficio, ceu recente, gratias Deo acturi.

De eadem Interpretatione, B. Aug. lib. 2. Doct. Chriſt. *Latinis codicibus, inquit, emendandis, Græci adhibeantur; in quibus LXX. Interpp. quod ad vetus Teſtamentum attinet, excellit auctoritas. qui iam per omnes peritiores Eccleſias tantâ præſentiâ Spiritus-ſancti interpretati eſſe dicuntur; ut os unum tot hominum fuerit.*

Etiamſi aliquid aliter in Hebr. exemplaribus invenitur, quam iſti poſuerint; cedendum eſſe arbitror divinæ diſpenſationi, quæ per eos facta eſt: ut Libri, quos gens Iudæa cæteris populis, vel religione, vel invidiâ, prodere nolebat; crediturum per DOMINVM Gentibus, miniſtrâ regis PTOLEMÆI poteſtate, tanto ante proderentur.

Itaq; fieri poteſt, ut ſic illi interpretati ſint, quemadmodum congruere gentibus, ille, qui eos regebat, & qui os unum omnibus fecerat, Spiritus-ſanctus iudicavit. Hæc, & plura, ille.

Rex certè acceptos à DEMETRIO Libros quùm adoráſſet, adſervari diligenter, & incorruptos manere iuſſit. (quibuſd. in SERAPIDIS Templo.)

(*Hæc acta VII. poſt Lagidæ mortem anno. Et annis CCXLIX. ante Cleopatræ mortem.*)

TERTIA GALLORVM IN GRÆCIAM IRRVPTIO.

3675. 7. Philad. 5. Ant. Soter. — 275.

ANTIGONO GONATÆ, pace cum ANTIOCHO SOTERE; conſtituta, in Macedoniam revertenti, novus repente hoſtis exortus eſt, Galli, qui à BRENNO duce, cum in Græciam proficiſceretur, ad terminos gentis tuendos relicti fuerant; ne ſoli deſides viderentur; xv. pedit. & iii. equit. Mill. armaverunt. fugatiſque Getarum Triballorumque copijs, Macedoniæ imminentes, legatos ad regem mittunt, qui pacem ei venalem offerant, ſimul & regis caſtra ſpeculentur.

Ille oſtentatione opum & virium ſuarum, metum ſe externis incuſſurum exiſtimans; eorum animos, tanquam ad opimam prædam, magis ſollicitavit.

Et hi de regis, circà officia militaria, negligentia edocti; nocte caſtra Macedonum adgrediuntur.

Sed rex eam tempeſtatem præſentiens, ſignum ſuis pridie dederat; ut omnibus rebus ablatis, in proximâ ſilvâ taciti ſe occultarent.

Galli omnia non defenſoribus modò, ſed cuſtodibus etiam vacua conſpicati, & non fugam hoſtium, ſed dolum arbitrati; ſcrutantes potius, quàm diripientes, caſtra occupavêrunt. Et ablatis, quæ reliqua invenerant, ad littus converſi, dum naveis incautiùs diripiunt; à remigibus, & ab exercitûs parte, qui eò cum coniugibus & liberis confugerant; nihil tale metuentes, trucidantur.

Tanta autem cædes Gallorum fuit; ut ANTIGONO pacem, opinio huius victoriæ, non à Gallis tantùm, verumetiam à finitimorum æmulatione, aut feritate, præſtiterit.

Quamquam Gallorum, eâ tempeſtate, tantæ fecunditatis iuventus fuit; ut Aſiam omnem quibuſdam velut examinibus implerent. Denique neque reges Orientis, ſine mercenario Gallorum exercitu, ulla bella geſſerunt; neque pulſi regnis, ad alios, quàm ad Gallos, confugêrunt.

Itaque in auxilium à Bithyniæ rege (Strab. Attalicis regibus, quorum terras diu populárant) invocati, regnum cum eo partâ victoriâ diviſêrunt; eamque regionem GALATIAM, ſive GALLOGRÆCIAM, cognominavêrunt.

CARTHAGINIENSIVM AD ROMANOS LEGATIO.

Iuſtin. lib. 18. Intereà, inquit, MAGO, dux Carthaginienſium, in auxilium Rom. cum cxx. navibus miſſus, Senatum adijt. *Ægrè tuliſſe Carthagini enſes, quòd bellum in Italia à peregrino rege paterentur*. eaque de cauſsâ miſſum ſe, ut externis auxilijs iuventur.

Gratiæ à Senatu Carthaginienſibus actæ, auxiliaque remiſſa.

Sed MAGO Punico ingenio, poſt paucos dies, tacitus, quaſi pacificator Carthaginienſium, PYRRHVM adijt, ſpeculaturus conſilia eius de Siciliâ, quò eum arceſſiri fama erat.

Neque alia Carthaginienſibus promittendi Romanis auxilij cauſſa fuerat, quàm, ut ne PYRRHVS in Siciliam tranſire poſſit; Romano bello in Italiâ implicitus, diſtineretur.

MEDICI REGIJ PERFIDIA, ROMANORVM CANDOR.

Tum PYRRHI Medicus, NICIAS. (Alij, TIMOCHAREDEM vocant) ad FABRICIVM Coſ. veniſſe traditur; qui venale regis ſui caput offerret. ſive, ſi de præmio conveniret, regem venenis necare promitteret.

FABRICIVS (al. Senatus Romanus) hanc perfidiam averſatus, monuit regem; Vt circumſpectius ageret; atque à proximorum ins[illegible]is ſalutem tutaretur.

Rex populo Rom. laudes atque gratias ſcripſit; captivoſque omneis quos tum habuerat, reſtituit.

Dum pacem n[illegible] minus poſtularet; prius ex Italiâ excedere, quàm de pace agere iubetur.

Atque ipſe [illegible] reliquij; ecu pace iam impetratâ, in Siciliam ſe [illegible]dit; ſperans ſe felicius adverſus Pœnos pugnaturum, quàm in Italia adverſus Romanos feciſſet.

PYRRHVS IN SICILIAM TRANSIT.

Commodum namque poſt hæc Siculorum legati ſupervenerant tradentes PYRRHO totius Inſulæ imperium; quæ aſſiduis Carthaginienſium bellis vexaretur.

Relicto, itaque, Locris, ALEXANDRO F. ſociorumque civitatibus valido præſidio firmatis, in Siciliam exercitum traiecit.

Ipſe Syracuſas adpulſus, multarumque civitatum potitus, rex Siciliæ, ſicut & Epiri; appellabatur.

Quarum rerum felicitate lætus, HELENO Filio Siciliæ, velut avitum; [illegible] ſuſceptus n[illegible]que ex filiâ AGATHOCLIS regis, erat. ALEXANDRO autem alteri, Italiæ regnum deſtinabat. Et multa certe ſecunda prœlia cum Carthaginienſibus fecerat.

ROMANI DEFECTORES CASTIGANT.

3676. 8. Philad. 6. Ant. Soter. | 274.

Tarentinorum temeritas; & auxiliaris PYRRHI adventus, multos Italiæ populos ad defectionem pertraxerat. Romani, PYRRHO iam amoto, defectores prius, quam hoſtes, caſtigandos rati; Samniteis bello, licet infeliciter, a[illegible] ſunt. Crotonem tamen fruſtrà vi oppugnatam, ſimulata deinde deceſſione ſecuram, RVFINVS Coſ. occupavit.

PTOLEMÆI PHILADELPHI POTENTIA.

PTOL. PHILADELPHVS, licet litterarum amantiſſimus, & in civeis pariter atque externos munificentiſſimus; falſo tamen cognomine φιλάδελφος dictus cenſeatur; qui duo fratres, ex E[illegible] natos, occiderit. dubium, moresne in [illegible]is exoſus, an conſortij impatiens!

Sororem ARSINOEN, non fraterno, ſed inceſto amore [illegible]lexit, & uxorem duxit.

THEOCRITVS Poëta eius potentiam ita deſcribit; ut d[illegible]at eum Ægypto, Phœniciæ, Arabiæ, Syriæ, Libyæ, Æthiopibus, Pamphyliæ, Ciliciæ, Cariæ, Lyciæ & Cycladibus imperâſſe. Vrbeis 3339. poſſediſſe.

B. Hieronymus, ex fide Hiſtoricorum, (in c. XI. Dan.) habuiſſe eum, CC. M. peditum & equitum XX. currus bis Mille; elephantos, quos primus ex Æthiopiâ eduxerit, CD.

Naveis longas, quæ Liburnæ dictæ, MD. alias onerarias ad Mill. Auri quoque & argenti grande pondus. Ita ut de Ægypto, ſingulis annis. XIV. M. DCCÇ. argenti talenta acciperet & frumenti artabas quæ menſura tres modios, & tertiam modij partem comprehendit) quinquies & decies centena millia.

Cuius tam eff[illegible] potentiæ comes, plerumq., impotē[illegible]

SOTADES Poëta, iam luxu perditus, quàm maledicus quòd regis ſui inceſtum, increpuiſſet; carceris pœ[illegible] ore malè perijt.

Sub eodem tamen rege, viri docti permulti domeſticâ ſ[illegible]militate & liberalitate floruere Poëtæ VII. Pl[illegible]ades dicti: Callimachus, Apollonius, Aratus, Bion, &, quem dixi, Theocritus, &c. cum Mathematicis, Conone, Hipparcho, &c.

FRVGALITATIS ROMANÆ EXEMPLVM.

3677. 9. Phil. 7. Ant. Sotce. — 273.

Quùm gravis peſtilentia Romæ ſummâvi in homine pecudibuſque ſæviret; CORN. RVFINVS, duobus ante Conſulibus defunctis, vel peſtis amoliendæ, vel clavi figendi cauſa, DICTATOR creatus fuiſſe dicitur

Is cenſorio loco actuſatus, (*ô ſalutarem eâ tempeſtate Romm. pauperiem & frugalitatem!*) quòd decem pondo argenti facti domi haberet. Eamque ob cauſſam Senatu motus, FABRICIO & PAPO CENSORIB.

Eodem tempore videntur Romm. cum Samnitibus, Lucanis & Bruttijs, abſente PYRRHO, bellum continuâſſe: Et FAB. GVRGES de jſdem triumphâſſe.)

PYRRHVS E SICILIA IN ITALIAM REDIT.

3678. 10. Phil. 8. Ant. Soter. — 272.

Tarentini, cum Lucanis & Samnitibus, quùm ſe à Romanis graviùs urgueri viderent, PYRRHVM in Italiam revocant; & nuntiant Romanis rebus illi non poſſe diutius reſiſtere, eamque futuram, niſi ſubveniat.

Ille iam ambiguo periculo anxius, utiliſſimum putavit, omnibus viribus decernere in Siciliâ; & profligatis Carthaginienſibus, victorem exercitum in Italiam tranſportare.

Conſerto itaque prœlio, cum ſuperior fuiſſet; quoniam tamen à Siciliâ abiret, pro victo fugere viſus eſt: ac propterea ſocij ab eo deſecérunt & imperium Siciliæ, *tàm citò amiſit, quàm facilè quæſierat.*

Sed nec in Italiâ meliore felicitate uſus eſt. Suprema enim in Lucaniâ pugna fuit, ſub Aruſinis, quos vocant, campis, FABRICIO ÆMILIOQVE Coſſ.

Vbi feræ eædem, quæ primam illi victoriam pepererant; ſecundam parem fecerant; tertiam, ex ſui perturbatione & caſu, Romanis tradidére.

Iuſtin. lib. 25. tradit PYRRHVM, navali prœlio à Pœnis victum, ab ANTIGONO Macedoniæ rege ſupplementum militum per legatos petiiſſe, & denuntiâſſe; ni mittat, redire ſe in regnum neceſſe habere. Incrementa rerum, quæ de Romanis voluerit, de ipſo quæſiturum.

Quod ubi negatum legati retulêre; diſſimulatis cauſsis, repentinam finxit profectionem. Socios interim parare bellum iuſsit. Et arcis Tarentinæ cuſtodiam HELENO F. & amico MILONI tradidit.

Sic illo bis caſtris exuto, bis ſaucio, & in Græciam ſuam trans Mare fugato; non modò pax & quies Romanis parta; ſed uno illo Tarentino bello, intrà quadriennium, maxima Italiæ pars in ditionem ab ijs redacta eſt. Et tanta de opulentiſsimis gentibus ſpolia relata; ut victoriam ſuam Roma non caperet.

PYRRHVS REDVX GRÆCIAM TVRBAT, ET TANDEM CADIT.

3679. 11. Phil. 9. Ant. Soter. — 271.

PYRRHVS in Epirum reverſus, ubi novas ſe conſcripturum copias finxerat; ſtatim fineis Macedoniæ invadit. Illi ANTIGONVS cum exercitu occurrit; victuſque prœlio in fugam vertitur.

Atque ita victor Macedoniam in deditionem accipit. Et veluti damna amiſſæ Italiæ Siciliæque, acquiſitio Macedoniæ regno, penſaſſet; relictum Tarenti filium, & amicum, arceſsit.

ANTIGONVS autem cum paucis equitibus, fugæ comitibus, amiſsi regni ſpeculaturus eventum, Theſſalonicam ſe recepit: ut inde, conductâ Gallorum mercenariâ manu, bellum repararet.

Sed rurſus à PTOLEMÆO, PYRRHI Filio, victus, cum VII. comitibus fugiens, non iam reciperandi regni ſpem; ſed ſalutis latebras, ac fugæ ſolitudines captabat.

PYRRHVS igitur in tanto regni faſtigio collocatus, iam nec eo, ad quod votis perveniendum fuerat, contentus; Græciæ Aſiæque imperium meditatur. Neque illi ex regno maior, quàm ex bello voluptas erat. Quem ut nemo, quà tuliſſet impetum, ſuſtinere valuit; ita longè melius acquirere imperia, quàm retinere ſtuduiſſe viſus eſt.

Itaque cùm copias Cherroneſo tranſpoſuiſſet; legationibus Athenienſium, Achæorum, Meſſeniorumque exceptus eſt. Et Græcia omnis admiratione nominis eius, ſimul, & rerum adverſus Romanos Pœnoſque geſtarum gloriâ, attonita, adventum eius exſpectabat.

Tarentini tamen, ubi vidérunt ſe foris à Romanis

manis urgueri; & intùs à præſidiarijs peregriniſ-ſque militibus gravari; in MILONEM, qui ibi à PYRRHO relictus erat, ut ſpe ſubſidij ſocios in officio fideque contineret; inſurgunt, & à Romanis veniam ac pacem petunt; nec ſtatim impetrant.

PHILADELPHI CVM ROMANIS SOCIETAS.

3680. 12. Phil. 10. Ant. Soter. | 270.

PTOL. PHILADELPHVS PYRRHO ut potentior, ita prudentior; Romanorum amicitiam exambit; & legatos Romam mittit; invictæ eorum fortitudini congratulaturus.

Romani viciſſim FABIOS, GVRGITEM ſcilicet, & duos PICTORES cum OGVLNIO, Alexandriam mittunt, ut cum rege ſocietatem iungerent.

Qui non modo humaniſſimè à rege accepti ſunt, ſed eum ampliſſimis donis dimiſſi.

(Iuſtin. lib. 18. addit; Legatis ad cœnam invitatis aureas coronas miſſas eſſe: quas illi honoris quidem cauſſâ receperint, ſed poſterà die ſtatuis regis impoſuérint.)

Et illi dona, quæ privatim à rege acceperant, antè, quam ad Senatum legationem referrent, in publicum ærarium rettulérunt. Sed Senatûs populique decreto, eadem ijs, quòd attentam in Dorodociâ maiorum diſciplinam obſervâſſent; reſtituta ſunt.

PYRRHI EXITVS.

PYRRHVS verò, dum Spartanos bello laceſſit; maiore ibi mulierum quàm virorum, virtute exceptus, PTOLEMAVM F. & robuſtiſſimam exercitûs partem amiſit.

Filius in ipsâ oppugnatione, dum in mediam uſque urbem equo procurreret; concurſu multitudinis interfectus eſt. Cuius corpus ut Patri relatum, dixiſſe eum ferunt; *Aliquanto tardius illum, quàm timuerit ipſe; vel temeritas eius meruerit; occiſum eſſe.*

Repulſus à Spartanis PYRRHVS, Argos petit. Vbi dum ANTIGONVM, in urbe clauſum, expugnare conatur; & inter confertiſſimos violentiſſimè dimicat; ſaxo de muris ictus (al. tegulâ, manu muliebri in caput coniectâ) occiditur.

ANTIGONVS, capite hoſtis ad ſe delato, victoriâ mitiùs uſus, filium eius HELENVM, cum Epirotis ſibi deditum, in regnum remiſit: eique inſepulti Patris oſſa in patriam referenda tradidit.

Hic exitus Æacidarum, qui belli quàm ſapientiæ gloriâ ſemper præſtitiſſe exiſtimati.

Iuſtin. tamen, neminem ait, non inter reges tantùm, verumetiam inter illuſtreis viros, aut vitæ ſanctioris, aut iuſtitiæ probatioris præ PYRRHO, viſum fuiſſe.

Patriam ſuam, anguſtam ignobilemque, famâ rerum geſtarum, & claritate nominis ſui, toto orbe illuſtrem reddidiſſe.)

SAMNITES CVM ROMANIS PACEM FACIVNT.

3681. 13. Phil. 11. Ant. Soter. | 269.

SAMNITES, qui cum Romanis per annos circiter LXX. belligerati fuerât; & de quibus Romani XXXI. triumphos egerant. quique per biennium, PYRRHO in ſocietatem adſcito; ſuo magis milite vireis eius auxerant, quàm ipſi eius viribus fuerant defenſi; ab eodem deſerti, pacem neceſſariam accepérunt. quibus Lucani & Bruttij in pareis leges acceſſére.

TARENTINI ROMANIS DEDITI.

Tarentini quoque, comperta PYRRHI morte, quùm nec à Romanis pacem impetrare; nec MILONEM, qui arcem obtinebat; & ſuo, quàm legati nomine imperare mallet; à ſe amoliri poſſent; ad Carthaginenſeis confugiunt, opemque ab ijs flagitant. Romanorum quidem in ſpeciem ſocijs; at æmulis. quippe qui hoſtibus, quàm amicis propiores eſſent.

MILO, qui ſe tribus ſimul hoſtibus imparem ſentiret (Romanis terrâ; Carthaginienſibus Mari prementibus) cum PAPIRIO CVRSORE Coſ. paciſcitur, *Vt ſibi cum ſuis tuto liceat diſcedere.*

Arce captâ, FABRICIVS, nullo negotio, Carthaginienſibus, uti Romm. federatis, è Portu digreſſis, potitus eſt.

FRONT. lib. 4. tradit; PAPIRIVM MILONI & popularibus Epirotis, ſi per illum opido potiretur, ſalutem eſſe pollicitum: Eumque ijs præmijs corruptum, Tarentinis perſuaſiſſe; ut ſe legatum de pace ad conſulem mitterent.

A quo, quùm plena promiſſa ex pacto rettuliſſet; opidanis in ſecuritatem reſolutis, Vrbem cuſtodiam CVRSORI tradidiſſe.

Muris urbis dirutis, armis & navibus traditis, pax Tarentinis, & libertas, ſed pacto tributo data eſt.

RHEGINI AB INFIDO PRÆSIDIO LIBERATI.

3682. 14. Phil. 12. Ant. Soter.		268.

Rhegini, metu Pœnorum ſimul & Pyrrhi, auxilium à Romanis impetraverant. Et milites quidem præſidiarij, duce Dec. Campano, (à quo Legio Campana, dicti) quater Mille, Vrbi fidem diu ſervârunt: civibus ſummam poteſtatem penes ſe retinentibus.

Sed paullo-poſt ijdem Romanæ ſpei, ob Pyrrhi adventum, diffiſi; & tum rei opportunitate, tum urbis opulentiâ pellecti, civitatem ſociam peſſimè tractârunt. & civium partim occiderant, partim in exſilium pepulerant.

Idque non tàm Mamertinorum, popularium itidem è Campaniâ militum, exemplo permoti; quàm ſuſceptæ in pari facinore conturationis participes.

Campani namque, multo-ante, ſub Agathocle in Siciliâ militantes, & urbis Meſſanæ ſplendorem opulentiamque admirati: ſimul-atque oblata fuit rei patrandæ opportunitas, violatâ fœderis fide, & impetu in urbem facto; civeis partim eiecerant, partim trucidârant: eorum uxores & liberos, item fortunas & agros, inter ſe partiti.

Romani licet tantam perfidiam atque immanitatem militum ſuorum deteſtati; & Rheginorum civium vicem miſerati; ſubſidium tamen, ob ſuperiora bella, ferre non poterant.

Bellis autem, quæ diximus, confectis, miſſus Genucius Cos. qui Rheginos liberali manu aſſereret. Vrbem obſeſſam & captam liberat. & perfidos illos milites, quotquot ex acerrimâ ſe defendentium pugnâ ſupererant, ad ccc. Romam e-veſtigio mittit. Ij à prætoribus flagris cæſi ac ſecuri percuſſi ſunt: & unà cum urbe, agri Rheginis reſtituti.

HIERON SICILIÆ REX.

3684. 16. Phil. 14. Ant. Soter.		266.

Poſt Pyrrhi è Siciliâ profectionem, Hieron, de quo ſuprà Magiſtratus, hoc eſt, Princeps regni, à Siculis creatur.

Cuius tanta moderatio fuit; ut conſentiente omnium Civitatum favore, dux adversùs Carthaginienſeis primùm, deinde rex crearetur. Agebat ille tum annum circiter xxxvi. & ex eo tempore liv. annos regnavit.

MONETA ARGENTEA ROMÆ.

C. Fabio Coſ. Argentum Romæ ſignari cæptum, ann. v. antè I. Bellum Punicum. Argenti copia, ex cuiuſdam in Samnitibus caſtelli expugnatione comparata. Ità cum æneis nummis anteà uſi eſſent Romàni, argentei denarij tum percuti cœpêrunt.

NOVÆ ROMANOR. IN ITALIA COLONIÆ.

3685. 17. Phil. 15. Ant. Soter.		265.

Conditæ à Romanis, ſive Coloniæ deductæ; Ariminvm in Piceno; & Beneventvm in Samnio. Et ſuffragij ferendi ius datum Sabinis.

Domiti Picentes, qui ſocij hoſtium fuerant; & caput gentis Asculum.

Stabant in acie pugnaturi Picentes & Romani, quùm exortus terræ-motus utroſque exterruit.

Cos. Sempronivs Tellvri Ædem vovet; & Picenteis ſuperſtitione exterritos, quaſi voti compos, debellat.

LEGATIONIS VIOLATÆ POENA.

Legatos ab Apolloniâ Romam, ſocietatis cauſſâ, miſſos, Q. Fabivs & Cn. Apronivs, Ædiles, ortâ contentione, pulſârant.

Id ubi comperit Senatus; continuò eos per feciales legatis tradidit: Quæſtoremque cum his, Brundiſium uſque, ire iuſſit; ne à deditorum cognatis violarentur.

BRUNDI-

BRUNDISINI PORTUS OPPORTUNITAS.

3686. 18. Philad. 16. Ant. Soter.		264.

Brundiſinis, Salleutinis, & Calabris, crimini datum; quòd PYRRHO, quàm Romanis, æquiores fuiſſent.

Sed quoniam Brundiſium tàm commodo Portu inſtructum erat, ut eodem vento illuc adpellere, & inde ſolvere liceret; tantò avidiùs à Romanis appetitus videtur opportunus ille in Græciam traiectus.

Apolloniates iterum legatos, ſed de iniuriâ, miſérunt. Q. FAB. Senator, eorum qui Apolloniatibus, dediti fuerant, cognatus, legatos contumeliâ adfecerat.

Senatus, ut Apolloniam, in ipſâ Græciâ, ceu patentem ad Ionicum Sinum ianuam, amicam haberent; hunc itidem Senatorem Apolloniatibus dedidit.

Illi, ne litem lite ſererent, FABIUM incolumem Romam remiſérunt.

VULSINII SERVILI MALO LIBERATI.

3687. 19. Philad. 17. Ant. Soter.		263.

Vulſinij (quos poſtremos Italicorum in fide manſiſſe, tradit Flor.) Etruſcorum opulentiſſimi, & antiquiſſimi, magnis opibus, mœnibus validis, & tep. optimis legibus conſtitutâ freti, diu Romanis bello reſtiterant.

At poſtquàm ſpecie ſocietatis, Romanis ſubiecti eſſe cæpérunt; ſecuritas in delicias deſidiamque vertit. Atque ità otio dediti, ſervos temerè manu mittebant; & per libertos domi foriſque omnia adminiſtrabant.

Liberti verò dominorum facilitate, & opibus abuſi; pro ſervis, heros, ſe gerere; & tranſlatâ in ſe rep. dominari cæpérunt.

Illi itaque ſic oppreſſi Romam mittunt; rogantque, ut Senatus in Æde privatâ ſibi detur.

Sed ne ſic quidem legatio latuit. Legati domum reverſi, cum multis civitatis primoribus, à ſervis interfecti ſunt.

Bellum igitur in ſervos decretum; quod anno ſequente à DECIO Cos. confectum eſt, oppido exciſo, & indigenis aliò; & II. Millibus ſtatuarum, Romam tranſlatis.

CENSUS ROMÆ HABITUS.

Quùm verò iam clarum Urbis Romanæ nomen eſſet; arma tamen extrà Italiam nondum moverant. Ut igitur quæ copiæ Romanorum eſſent, certò cognoſceretur; cenſus eſt habitus. & inventa ſunt civium capita, CCXCII. Millia, & CCXXIV.

ROMANI ITALIÆ DOMINI SICILIÆ INHIANT.

3688. 20. Phil. 18. Ant. Soter.		262.

Populus Romanus annis propè quingentis (decennio minus) domi luctatus, tum demum caput Italiæ, quam domuiſſet & ſubegiſſet; iam eſſe cæperat.

Annis CC. qui conſequentur; Africam, Europam, Aſiam; totum denique pænè orbem terrarum bellis victorijſque peragravit.

Et quùm à terrâ, fretum uſque veniſſet; paulliſper ſubſtitit. Sed mox opulentam in proximo prædam, Siciliam, quodam modo ab Italiâ ſuâ revulſam, conſpicata; adeò cupiditate eius exarſit; ut quatenus nec mari iungi, nec pontibus poſſet; armis belloque iungenda, & ad continentem ſuam revocanda, videretur.

Sed ecce, ultrò ipſis, viam pandentibus fatis, nec occaſio defuit: quùm de Pœnorum impotentiâ, federata Siciliæ civitas, Meſſana, quereretur.

Adfectabat enim, ut Romanus, ità Pœnus, Siciliam; & eodem tempore, paribus uterque populus votis ac viribus, Imperium orbis agitabat.

Romani itaque, qui Rheginos antè ſexennium liberárant; à Mamertinis, (ſic dicti à Campanis, Meſſanenſes) qui intrà cum militibus, Rhegij præſidiarijs, conſpiratione, ſuos pariter civeis oppreſſiſſe iudicabantur; pœnas aliquando repoſcere inſtituerant.

BELLUM

BELLVM SICVLVM ET PVNICVM.

Intereà, Hiero, cum Pœnis conjunctus, Mamertinos obſidebat.

Ex hiſce, alij à Pœnis; alij à Romanis opem petendam cenſebant. dum hi Pœnorum perfidiam; illi, ſceleris ſibi conſcij, Romanorum iram reformidant. Pœni interim arcem ſibi traditam occupárunt.

Opidani nihilo-minus Romam mittunt legatos, qui veniam anté-actorum deprecentur, & opem implorent.

3785. 21. Phil. 19. Ant. Soter. | 265.

Romæ diu deliberatum; an Mamertinis ferendum eſſet auxilium. Per-abſurdum enim videbatur, immò & iniquum, perfidos & perduelles, ultima commeritos, iuvare. Et qui cives ſuos, Rhegij proditores, ultimo ſupplicio adfeciſſent; Barbaros, eiuſdem ſceleris participes, ab exitio liberare.

Sed contrà alij contendebant; præſtabilius eſſe, Meſſanam ſervari, quàm in HIERONIS, aut Pœnorum poteſtatem recidere.

Non eſſe ferendum, ut Pœnorum potentia, iam nimia, & Italiæ imminens, (qui non Africam modò, & magnam Hiſpaniæ partem; ſed inſulas etiam omneis Sardoi & Tyrrheni Maris, vi atque armis ſibi ſubegiſſent) hoc præterea in Sicilia incrementum accipiat; futurum veluti pontem & traiectum in Italiam. *Vicit itaq; utilitas.*

Ap. CLAVDIO CAVDICI Cos. Sicilia decreta; dum alter M. FVLVIVS FLACCVS, Etruſco apud Vulſinos bello implicatur.

Claudius quidam, Trib. Militum, à Conſule præmiſſus, quùm navicula Meſſanam traieciſſet; & cum utriſque (Hierone & Pœnis) de pacis conditionibus fruſtrà egiſſet; claſſe fretum ſuperare conatus; tum vi tempeſtatis, tum Pœnorum ſolertiâ, multis amiſſis navibus, vix Rhegium tenuit.

HANNO quidem Pœnorum Imperator, navibus, quas ceperat, remiſſis, APPIVM ad componendam ſecum pacem provocavit.

Ille verò eam repudiat; & claſſe refectâ, & perſpectâ freti æſtûſque naturâ, in Siciliam traijcit.

Mamertini, quùm arcis ſuæ præfectum ex urbe eieciſſent; APPIVM ad ſe vocant; civitatem in eius manus tradituri.

Pœni legatum ad Conſulem mittunt; & ut certâ die Romani Siciliâ decedant, edicunt.

Quod ubi fruſtrà fuit; coactis repentè terrâ marique copijs, Meſſanam arctiſſimè obſident.

Hieron oblatam ſibi occaſionem ratus, Barbaros, qui Meſſanam tenebant, è Sicilia expellendi; fœdere cum Carthaginienſibus inito, caſtra cum copijs alteris, eidem urbi admovit.

At Coſ. Romanus, freto per noctem traiecto, Meſſanam adpulſus, quùm urbem acerrimè undique premi, & imparem ſe hoſtibus eſſe; atque adeò obſidionem turpem non minus ſibi, quam periculoſam futuram cerneret; legatis ad utrumque miſſis, tentandum ſibi duxit; *An rebus pace compoſitis, Mamertinos præſenti belli exitio liberare poſſet.*

Quod ubi non ſuccedit; copias, inſtructâ acie, in Hieronem & Syracuſanos educit. Victor Romanus hoſtem, multis cæſis, in caſtra uſque perſecutus eſt. & Coſ. ſpoliatis cæſorum corporibus cum exercitu in urbem ſe recepit. Hieron verò, peiora metuens, nocte proximâ Syracuſas properè contendit.

Poſtridie Appius, auctis ex Syracuſanorum fugâ animis, nihil cunctatus, milites corpora curare iuſſos primâ luce iterum educit. & conſertâ cum Pœnis, diverſâ parte caſtra metatis, manu, partim trucidat, partim in proxima opida recipere ſe cogit.

Ita duplici hoſte ſolutus, & patentis campi potens; agris undique pervaſtatis, Syracuſas ipſas tandem obſedit.

Hæc fuit prima Romanorum extra Italiam expeditio; & primi belli Punici initium. Quo neque diuturnius uſum (XXIV. ann.) neque quod maiore adparatu, pluribuſve pugnis & facinoribus, magiſve vario utrimque eventu, inter duos populos, eâ tempeſtate legibus ſuis integros, fortunâ mediocres, & viribus pares, geſtum ſit; reperiri facilè poſſit.

HIERONIS CVM ROMANIS SOCIETAS.

4690. 22. Phil. 20. Ant. Soter. | 260.

Ad famam adventûs duorum Coſſ. M. VALERII MAXIMI, & MESSALLÆ M. OTACILII, cum IV. legionibus & auxilijs, pleræque Siciliæ civitates; vel Hieronis infirmitatem deſpicatæ; vel Pœnorum perfidiam exoſæ; ad Romanos defecere.

HIERON quoque tutiorem ſibi, & illuſtriorem cum Romanis, quàm cum Pœnis, futurã ſocietatem arbitratus; mittit ad Coſſ. qui pacem petant.

Quæ eâ lege conceſſa eſt; *Ut captivos omneis rex gratis dimitteret; & centum argenti talenta penderet. & deinceps Syracuſani ſocij atque amici pop. Romani appellarentur.*

Rex ille,

Rex ille, fidus in poſterum, auxilijs & commeatibus Romanos duces iuvit & ipſe, Principum omnium, qui inter Græcos gloriæ aut dominationis cupidi exſtitêrunt, fortunatiſſimus; ſecurè & diutiſſimè, ſub eorum tutelâ, regnavit.

Quo in ſocietatem adſcito, Romani levius fore in Siciliâ bellum; neque neceſſarium, copias omneis extrà Italiam mittere arbitrati; duas modò legiones ſatis ſuperque eſſe, in maiore uti apparebat, & peregrinâ rerum neceſſariarum copiâ, duxerunt.

NOVA TYRANNIS IN GRÆCIA, ARATVS VINDEX.

Sicyonij, ut pleríque ex Peloponneſijs, ſtatu ARISTOCRATIÆ ſublato, perditorum quorumque, qui tyrannidem modò invadere audebant; præda erant.

TIMOCLIDAS & CLINIAS, virtute, quàm potentiâ inter civeis ſuos præſtantes, occiſo CLEONE tyranno meliorem reip. conſtituendæ ſpem, ſimul, & quietem dabant. quùm TIMALCIDAS fato ſuo functus eſt; & mòx ABANTIDAS PASIÆ F. in CLINIAM, ad finem ſuum, inſurgit. Eoque interfecto, tyranni ſem occupat, ann. XIII. CLINIÆ F. ſeptennis, ARATVS, Patris percuſſores fugiens; & à SOSA, PROPHANTI, patrui ſui, viduâ, ſed Abantidæ ſorore, occultatus; proximâ nocte Argos perductus eſt; quò multi è Sicyone exſules, aut tyrannidis oſores, confugerant.

Ibi liberaliter educatus, & honeſtis moribus atque artibus imbutus, Princeps evaſit, commemorabilis, patriæque vindex.

Sub idem penè tempus, quùm ab exceſſu PYRRHI, ſingulæ in Peloponneſo civitates, aut ſocietatem cum ANTIGONO Gonatâ iungerent; aut mutuis inter ſe odijs, in bellum ruerent; Eleorum quoque urbs ab ARISTOTIMO Principe, per tyrannidem, occupatur.

A quo cum multi, ex primoribus, occiſi; plures in exilium acti eſſent; Ætolis per legatos poſtulantibus, coniuges liberoſque exſulum redderet; priùs negavit: poſteà, quaſi pœniteret, proficiſcendi ad ſuos omnibus matronis poteſtatem dedit; diemque profectioni conſtituit.

Illæ quaſi in perpetuum cum viris exſulaturæ, cariſſima quæque auferentes, quùm ad portam ſimul convenirent; omnibus rebus exſpoliatæ in carcerem recluduntur. Occiſis priùs in gremio matrum parvulis liberis, virginibuſque ad ſtuprum direptis.

Hi ad tam ſævam dominationem attonitis omnibus, Princeps eorum HELLANICVS, ſenex & liberis orbus, contractos domum fidiſsimos amicorum, in vindictam patriæ hortatur.

Qui dum cunctantur, & deliberandi ſpatium poſtulant; ille arceſsitis ſervis, fores obſerari iubet; tyrannoque nuntiari. *Mitteret, qui coniuratos apud ſe comprehenderet.* Obiectans ſingulis; ſe quia liberandæ patriæ auctor eſſe non poſsit, eius diſertæ ultorem futurum.

Tunc illi ancipiti periculo circumventi, & honeſtiorem viam eligentes; coniurant in necem tyranni.

Atque ità ARISTOTIMVS, quinto pòſt quàm tyrannidem occupaverat, menſe, oppreſſus eſt.

ANTIOCHVS THEOS III. SYRIÆ REX.

3692. 23. Phil. 1. Ant. Thei.		258.

ANTIOCHO SOTERI, Aſiæ & Syriæ regi, cum ann. XIX. regnâſſet, ſuccedit cognominis F. ANTIOCHVS, III Syriæ rex, quem Paraſiti Aulici impiâ appellatione, Θεὸν, Deum, nuncupârunt. regnatque ann. XV.

NOVI POENORVM BELLO SICVLO ADPARATVS.

Carthaginienſes, ubi HIERONEM hoſtem ſibi factum; & Romanos maiore Siciliæ parte potitos eſſe vidêrunt; validioribus ſibi copijs opus eſſe rati; ex adverſâ ſibi regione, magnam vim Ligurum atque Gallorum, & pleroſque ex Hiſpania milites, in ſupplementum conſcribunt.

Quibus in Siciliam traductis, quòd Agrigentum, urbem ad belli adparatum peropportunam, & adversùs hoſteis à fronte munitiſsimam eſſe iudicarent; contractis in eamdem undique copijs, & commeatu comportato; illâ, veluti quadam belli arce, adversùs Romanos uti inſtituêrunt.

Conſulibus ijs, qui cum HIERONE fedus percuſſerant, L. POSTVMIVS MEGILLVS, & Q. MANLIVS VITVLVS, ſuffecti, ſimul-atque cum exercitu (II. legionibus, & auxilijs) in Siciliam venere; ipſum Agrigentum, quod L. circiter hominum Millia, duce Annibale, tenebant; obſidere, atque eminùs oppugnare adgreſsi ſunt.

Et haud longiùs IIX. ab urbe ſtadijs caſtra metati, Pœnos mænibus iam incluſos tenebant.

Illi nihilo minus militem Romanum procul à caſtris palantem; & colligendis, adultâ iam meſſe, frugibus intentum, conſpicati; magnâ vi pars in caſtra, pæne vacua; pars in frumentatores, de-improviſo impetum faciunt.

Romanis ſaluti fuit diſciplinæ militaris auſteritas, apud quos ſtationem deſerere capitale erat. Quo effectum eſt, ut ipſi fortiſsimè reſiſtentes, plureis ex hoſtibus interfecerint; neque modò à caſtris, quæ iam tantum-non diſcerpebantur, averterint, ſed in ipſa propè mænia præcipiteis impegerint. Hinc, maior apud utroſque in excurrendo cautio.

Commeatus,

Commeatus, aliaque neceſſaria, à ſocijs Romanorum in Erbeſſum oppidum ſummo ſtudio congerebantur; ut inde tanquam è foro peterentur, aut in caſtra inferrentur.

Vrbe tandem, ex quinquemeſtri obſidione, & quotidianis excurſionibus, ad mediam reductâ; miſſæ ſunt ex Africâ recentes ad ANNONEM, alterum in Siciliâ ducem, copiæ cum elephantis.

Is Erbeſſo, quod rei frumentariæ horreum erat Romanis, per proditionem receptâ, iam obſeſſores ipſe viciſſim obſidere viſus.

Neque Romanis commeatûs, aut auxilij ſpes ulla adfulgebat; quòd HIERO, ea quæ neceſſaria erant, ſolus ſuppeditare vix poſſet: & ipſi crebris Annonianorum excurſionibus fatigarentur. Quùm ANNIBAL auxilium, inediæ ſuæ impatientiùs, conſuetis flammæ nocturnæ indicijs & nuntijs, expoſtulâs, eò ANNONEM adegit, ut copijs in aciem eductis, cum Romanis, quibus fames iram, ira fortitudinem acuerat, prœlium committeret. & ipſe, acceptâ per elephantos ſuos ſtrage, ab ijſdem repelleretur.

ANNIBAL verò, rebus iam deſperatis, dum Romani, & recenti victoriâ elati, & prœlij heſterni laboribus feſſi, negligentiùs cuſtodias agunt; commodum expediendæ ſuorum ſalutis tempus adeſſe ratus, nocte intempeſtâ, cum ſtipendiarijs, Agrigento egreſſus, per medias hoſtium ſtationes, incolumis evaſit.

Romani paulliſper fugientium veſtigia perſecuti, mox portis vi patefactis urbem locupletiſſimam capiunt & diripiunt.

NICOMEDIÆ CONDITVS.

(Sub id tempus NICOMEDES, Bithyniæ rex, Aſtacum, veterem urbem, muris ædificijſque amplatam, de ſuo nomine Nicomediam appellavit.

CLASSEM NAVALEM ADPARANT ROMANI.

3693.
Phil. XXIV.
II. A. Th. — 257.

Agrigento expugnato, novi Coſſ. L. VALER. FLACCVS, & T. OTACILIVS CRASSVS magno militum delectu habito, in Siciliam miſſi, bellum penè, cum hoſtibus, maris dominis, æquabant.

Pleraque enim ex Mediterraneis Siciliæ opidis, metu pedeſtrium copiarum, ad Romanos defecêre. & complures maritimæ civitates, ad famam claſſis adventantis, Carthaginienſibus ſe dedidêre.

Sed quoniam Italia, ob nauticæ rei imperitiam, navalibus è mari incurſationibus obnoxia; Africa verò, ab iſtiuſmodi bellorum periculis expers eſſe videretur. quod Carthaginienſes peritiſſimi, maris Mediterranei imperio fruerentur. Romani tunc primum & naves cum idoneis inſtrumentis conficere, & navalis pugnæ periculum facere inſtituêrunt.

3694.
25. Phil.
III. Ant. Th. — 256.

Ipſa velocitas claſſis comparatę, quoddam quaſi futuræ victoriæ auſpicium fuiſſe cenſeatur. Intra enim LX. diem, quàm cęſa ſilva fuerat, CLX. navium claſſis in anchoris ſtetit. Et pauciorum dierum intervallo, milites ad remigium imaginarium, ſubſellijs in arena ſeriatim diſpoſitis, exercitati, & omnimodam navigandi artem edocti, verum in undis peritiæ ſuę periculum facere auſi ſunt.

CN. CORNEL. SCIPIO ASINA Coſ. claſſi novæ præfectus, dato Navarchis ſuis mandato, ut cum omnibus navibus, ubi perfectæ eſſent; ad fretum venirent; ipſe cum XVII. Meſſanam contendit. Vbi rebus, quæ ad claſſem uſui eſſent, paratis, aliquantò celeriùs, quàm neceſſe erat, cum totidem, quot dixi, navibus in Liparas navigavit.

ANNIBAL, Carthaginienſium dux, qui Panhormi cum claſſe erat, BOODEM Senatorem, cum XX. navibus eodem tranſmiſit. qui navibus Romanorum in portûs anguſtias concluſis, & multitudine in continentem fugiente; Conſulem inopinato malo (Flor. ſimulato colloquio evocatum) & Punicâ perfidiâ circumventum, & ultrò ſe dedentem, ad ANNIBALEM abduxit.

Is cognito, reliquam Romanorum claſſem, ſecundùm Italiæ littora navigare, & haud procul à Siciliâ abeſſe; delectis L. navibus, eodem, quaſi ad ſpectaculum novę claſſis, non ad prœlium, contendit.

Sed contrario curſu delatus, in claſſem Romanam, bene inſtructam, de inopinato delapſus, ſubitâque vi oppreſſus; compluribus navium amiſſis, ipſe præter ſpem ſuam, cum paucis ſalvus effugit.

C. DVILLIVS NEP. alter Coſ. pedeſtres copias, quibus præerat, Tribunis militum relinquens; in Mylaſiam regionem, quam Pœni populabantur, cum claſſe profectus eſt.

Hoſtes detorquere remos, & ludificari fugâ roſtra anteà ſoliti, quum ſuas celereis voluereiſque naveis à gravibus tardiſque Romanorum comprehendi, & manibus ferreis, uncis, alijſque machinis (quę novo CORVORVM nomine tum indigitabantur) ſimul colligari; & certamen, quaſi pedeſtre, in ſolido decerni vidérunt; primò territi; deinde Romanis in ſua navigia per machinas irrumpentibus, promiſcuè

cæſi; alij ſeſe dedidérunt; alij in fugam verſi ſunt.

Dux ipſe, ſeptiremi, quæ PYRRHI olim fuerat, aliiſque quinquaginta amiſſis, in ſcapham proſiliens, vix evaſit.

Romani deinde Segeſtam periclitantem, hoſtium obſidione liberant; & urbem Macellam expugnant.

Ab hoc prælio AMILCAR, pedeſtrium in Siciliâ copiarum dux, qui ad Panhormum ſeſſitabat: audito ſocios à Romanis, vel ob æmulationem, vel ob iniquiorem prædæ diſtributionem, diſſidére; & illos ſeorſim, inter Propum & Thermas, caſtra fixiſſe; eos ex improviſo adortus, ad IV. hominum M. cecidit.

ANNIBAL cum reliquijs navium Carthaginem reverſus; & paullo-pòſt cum novâ claſſe, & claris aliquot Trierarchis, in Sardiniam miſſus, in portu quodam à Romanis concluſus, omnem ferè claſſem amiſit. Atque adeò ex hoſtium manibus neruùm elapſus, mox a Carthaginienſibus captus, pro familiari Pœnorum in ſuos duces ſævitiâ, cruci adfixus eſt.

DVILLII TRIVMPHVS NAVALIS, &c.

3695.
XXVI. Phil.
IV. Ant. Th.
255.

DVILLIVS itaque primus, inter Romanos duces, navalis victoriæ duxit triumphum. Eamque ob cauſam ei perpetuus quoque honos habitus eſt; ut redeunti à cœnâ funalia prælucerent, & tibiæ præcinerent. (Tacit. l. 2. Iano Templum, apud Forum Olitorium, ab eo exſtructum: Et Plin. l. 34. columnam ibidem poſuiſſe, cuius tituli nunc quoque exſtent fragmenta.)

L. CORNEL. SCIPIO, collega Q. AQVILII FLORI, in Conſulatu, in Sardiniâ & Corſicâ, eodem anno adverſus ANNONEM POENORVM ducem, feliciter pugnavit. (Flor. Caralæ urbis exſcidio, incolas terruit) Et ipſum ANNONEM, in Olbiæ oppugnatione cæſum, amplo funere extulit.

AMILCARI verò, alteri Pœnorum duci, qui totam Siciliam brevi ſubacturus videbatur, alter Coſ. FLORVS obſtitit. Ambo itaque Coſſ. de Pœnis triumphárunt. (Polybius tamen nihil ſanè memoriâ dignum in Siciliâ ab ijs geſtum eſſe tradit.)

3696.
XXVII. Phil.
V. Ant. Th.
254.

Coſſ. A. ATILIVS CALATINVS, & C. SVLPITIVS PATERCVLVS, ad Panhormum (ubi Carthaginienſium copiæ tum hibernabant) exercitū admovére.

Sed hoſte pugnæ copiam non faciente, Hippanam, Myſiſtratum, Camarinam, Ennam, (al. Ætnam) aliaque opida, Pœnis eripiunt. Flor. Drepano, Panhormo, Eryce, Lilybæo, omnia ferè Pœnorum præſidia detraxére.

Trepidatum circa Camarinenſium ſaltum. ſed eximiâ virtute CALPVRNII FLAMMÆ, Trib. milit. evaſum eſt. Qui lectâ CCC. manu, infeſtum & inſeſſum ab hoſtibus tumulum occupavit: adeoque moratus hoſteis, dum exercitus omnis evaderet: & ipſe tantę expeditioni ſuperfuit. (Agell. l. 3. c. 7. Q. CEDITIVM appellat, & CD. milites attribuit.)

3697.
XXVIII. Phil.
VI. Ant. Th.
253.

C. ATILIVS Coſ. II. CNEI CORNELII BLASII collega, claſſi Romanæ præfectus, quùm apud Thyndaritanos ſtationem haberet; & claſſem Punicam, haud longè à litore temerè præter-navigantem, conſpicaretur; mandato ducibus dato, ut ſe quàm-celerrimè conſequantur, cum X. tantùm navibus in altum enavigans, à Pœnis, sei quoque gerendæ intentis, circumventus eſt. pleræque naves ſubmerſæ. & vix prætoria vi remorum evaſit.

Interea Romani, cum cæterâ claſſe Pœnis obvij, naveis ex ijs X. onuſtas capiunt; VIII. mari demergunt. reliquæ in Liparęas Inſulas perfugére.

Ex ancipiti hâc pugnâ, utrique multò ardentiùs ad maritimi belli adparatum animos adiecére.

3698.
29. Phil.
VII. Ant. Th.
252.

Romani quidem Coſſ. L. MANLIO VVLSONE LONGO, & M. ATTILIO REGVLO, (qui Q. CEDITIO, in Conſulatu defuncto, erat ſubſtitutus) cum CCCXXX. longis, roſtratiſque navibus, (ex quibus

quibus ſingulæ tricenis remigibus, & centenis ac viceni pro pugnatoribus erant inſtructæ; hoc eſt, CXL. fere hominum millibus) Meſſanam convenerant.

Inde, ſuperato Pachyni promontorio, Ecnomon enavigant, ubi pedeſtres copiæ claſſem præſtolabantur. Hinc, toto impetu in Africam trajicere conſtituerant.

Carthaginienſes verò, qui cum CCCL. roſtratis Lilybæum primò, & deinde ad Heracleam-Minoam convenerant: quod proſpicerent facilem Romanis in Libyam fore deſcenſum: & hoſtibus ſemel in continentem ingreſſis, imbelleis infidoſque, in agris, populos facilè a ſe defecturos; navali prœlio cum Romanis decertare; eoſque tranſitu prohibere decernunt.

Quare paratis utrâque in claſſe copijs, hinc ANNONE & AMILCARE Pœnorum ducibus: illinc duobus Romm. Coſſ. atrox fuit prœlium. Et Carthaginienſes quidem, celeritate & nauticâ ludificandi arte longè præſtabant; Romani verò, robore militum ac virtute; & Corvorum, quibus naves inter ſe colligabantur, induſtria haud inferiores.

Tandem AMILCAR primus, poſt longum & triplex certamen, cum ſuis in fugam ſe dedit. Deinde, ANNONEM, qui Triarios, & Hippagines acerrimè opprimebat; Coſ. ATTILIVS, cum tergis ſecundæ claſſis navibus, ſuppetias ſuis, ſummo in diſcrimine verſantibus, accurrens, naveis in altum ſubducere & fugere coëgit.

Poſt hæc, Coſſ. ambo, diverſo licet itinere, reliquos Carthaginienſeis, qui circa littus tertia in Romanorum claſſem gnaviter oppugnabant, de-repente, à fronte ſimul & à tergo, circumveniunt & circiter LXIV. naveis unà cum viris intercipiunt. Ex Romanis XXIV. & ex Punicis amplius XXX. naveis periiſſe traduntur.

Coſſ. victores inſtitutâ in Libyam navigatione, ad arcem Mercurij (quæ quaſi prima Punico litture ſpecula in mare procurrit, & Siciliam ſpectat) haud procul ab urbe Aſpide al. Clupeâ expoſitis in terram copijs, naveis ſubducunt, eaſque vallo & foſſâ diligenter muniunt.

Ex urbe, quam dixi expugnata; omnibuſque copijs in agrum Carthaginienſem adductis, impetum in provinciam faciunt; prædam pecorum ingentem, & ad XX. captivorum M. ad naveis perducunt.

In Africa adlato Roma Senatus mandato, ut unus è duobus Coſſ. in Africâ, cum idonea copiarum parte maneret; alter cum claſſe Romam reverteretur; M. ATTILIVS REG. cum XL. navibus, & XV. pedit. millib. equitibuſque D. remanſit: Manlius verò cum reliquo exercitu, & captivorum multitudine, ex Africâ ſolvens, in Siciliam primùm, mox Romam incolumis pervénit.

Carthaginienſes AMILCAREM ex Heracleâ arceſſitum, & V. pedit. M. cum equitibus D. adducentem, tertium univerſi exercitus ducem, ASDRVBALI, ANNONIS F. & BOSTARI, a ſe recens creatis, adiungunt.

Qui cumque Adin urbem ab ATTILIO obſideri agnovisſent, ad eam liberandam cum omnibus copijs profecti, & in colle ſibi opportuno caſtrametati; omnem vim ſuam ſpem in equitatu atque elephantis c[illegible].

Verùm Romani ad avertendum belluarum, quæ in prærupto monte protſus ad bellum inutiles eſſe cenſebantur; impetum; ex utroque latere montem cinxere.

Et licet Romanæ legiones, à mercenarijs, qui è ſuperiore loco egregiè dimicabant, referre aliquantulùm pedem cogerentur; quùm tamen reliqui, ſuperato alterâ ex parte monte, adparerent; Carthaginienſes per abrupta, caſtris derelictis, præcipites aufugére. & belluæ cum equitibus in plana delapſæ tutò omnes evaſére.

Romani caſtris potiti, & omnia impunè depopulati, Tunetem quoque expugnant.

Eaque occaſione uſi Numidæ, gens vaga & rapax, Pœnos hoſtiliter invadunt; & maiore quàm Romani, clade adficiunt. Ruſticis in urbem Carthaginem compulſis, fames & mœror, & perturbatio univerſè ſunt conſecuta.

ATTILIVS Coſ. quùm urbem tot malis oppreſſam brevi in poteſtatem ipſius venturam non dubitaret; veritus tamen ne novus Imperator, qui propediem Roma in Africam venturus credebatur, rerum à ſe egregie geſtarum laudem interverteret, aut delibaret; de fœdere cum Carthaginienſibus agere cœpit.

Sed quùm legati, principes civitatis, ad eum veniſſent; acerbitatem eorum, quæ ſibi, ceu ad extremum victis, à Conſule imperabantur, æquis animis audire aut ferre non potuérunt.

Et reſponſum, ut nimis ſuperbum, deteſtati, ſuorum civium animis non modò indignationem, ſed audaciam etiam, ex ſalutis deſperatione, iniecérunt.

Et redierat ſub idem tempus quidam ex ijs, qui iuſſu Senatûs populique Carthaginienſis, in Græciam miſſi, militem ibi mercenarium conſcripſerant: & unà cum ijs XANTHIPPVM quemdam Lacedæmonium, virum rei militaris peritiſſimum, ad duxerant. Erantque in exercitu eorum plus XII. pedit. & IV. equitum M. & C. elephanti.

ATTILII REGVLI CASVS.

XANTHIPPVS verò, qui errores à ducibus Pœnis, proximis prœlijs, præ imperitiâ, admiſſos palam expoſuiſſet; tantùm fidei apud conterritos, & ultima metuenteis, Pœnos, invenit, ut ſummæ rei bellicæ & caſtrenſis præficeretur.

Is mox reſtitutâ in melius militiæ diſciplinâ; & compertâ militum, ſub peregrini ducis imperio, alacritate; prœlio cum Romanis decernere auſus; legiones, quæ hactenus invictæ videbantur, partim equitatu circumfuſo, partim concitato elephantorum impetu, profligavit.

Magnaque ſtrage editâ, ut vix bis mille Aſpidem ſalvi evaſerint; Coſ. REGVLVM, qui nuper Pœnis tam inſoléter inequitârat, cum D. è fuga, intercepit.

Ipſe, REGVLO in catenas coniecto, in Græciam illicò navigavit.

NOVA IN GRÆCIA BELLA.

Iuſt. l. 24. Paucis antè annis pleræque Græciæ civitates, velut datâ ex regum ANTIOCHI THEI, & ANTIGONI GONATA, diſſidijs, occaſione; ducibus

Spartanis, ad ſpem libertatis erectæ, miſſis invicem legatis, per quos in ſocietatis fœdera coirent; in bellum proruperant.

Et ne cum ANTIGONO, ſub cuius regno erant, bellum cepiſſe viderentur; ſocios eius Ætolos adgreſſi erant. cauſſati, Cyrrhæum campum, qui Græciæ conſenſu APOLLINI ſacratus eſſet, per vim ab ijs occupari.

Huic bello delectus AREAS, (Acrotati F. Cleomenis Nep. eius, qui poſtquam ann XLIV. regnâſſet, circa Corinthum pugnans occubuit) urbeis & ſata in ijs campis poſita, depopulatur, aut incendit.

Quod è montibus Ætolorum paſtores, conſpicati, & ad n. congregati, hosteis palanteis, & de numero incertos, conſectantur; & ad IX. mill. trucidatis, prædones in fugam vertunt.

GALLORVM IN MACEDONIA CLADES.

Nec multo-pòſt ANTIGONVS, dum multiplici bello Spartanorum & ſociorum premeretur; novuſque illi hoſtis, è Gallo-Græciâ exercitus, adfluxiſſet; in ſpeciem caſtrorum parvâ manu adverſus cæteros relictâ, contra Gallos totis viribus proficiſcitur.

Galli in prœlium procincti, quùm extis hoſtiarum, quas in auſpicia pugnæ ceciderant; magna cædes interituſque omnium prædiceretur: in furorem verſi, coniuges & liberos ſuos trucidant: & adhuc ex recenti ſuorum cæde cruenti, in prœlium ruunt.

Sed tantâ ſtrage & occidione cęſi ſunt; ut pariter cum hominibus, Dij, conſenſiſſe in exitium parricidarum cenſerentur.

FORTVNÆ LVDVS IN MACEDONIA.

Poſt huius pugnę eventum Spartani & ſocij, victorem hoſtium exercitum declinantes, in tuttora ſe recipiunt. Et ANTIGONVS ſtatim Athenienſibus bellum infert.

In quo cum occupatus eſſet; ALEXANDER interim Epiri rex, ulciſci mortem patris PYRRHI cupiens, fineis Macedonię depopulatur.

Adverſus quem cum reverſus à Gręciâ ANTIGONVS eſſet; tranſitione militum deſtitutus, regnum Macedoniæ cum exercitu amittit.

Eius autem F. DEMETRIVS, puer admodum, abſente patre, reparato exercitu, non modò amiſſam Macedoniam recipit; verum-etiam Epiri regno ALEXANDRVM ſpoliat.

ALEXANDER verò, quùm exſul ad Acarnanas confugiſſet; non minore Epirotarum deſiderio quàm ſociorum auxilio, in regnum reſtituitur. FORTVNÆ LVDVS.

INVSITATVM DRACONIS MONSTRVM.

Dum in Africâ pugnabat ATTILIVS REG. caſtris ad Bagradam poſitis, prœlium grande, atque acre feciſſe traditur (Agell. l. 6. c. 3.) adverſus ſerpentem unum, inuſitatæ magnitudinis, illis in locis ſtabulantem; eumque magnâ totius exercitûs conflictatione, balliſtis atque catapultis diu oppugnatum. Eiuſque interfecti corium, longum pedes CXX. Romam miſiſſe. quod ibi aliquam-diu cunctis miraculo fuerit.

PONTIFICES APVD IVDÆOS.

3699. xxx. Phil. IIX. Ant. Th. | ———— | 251.

(Apud Iudæos, poſt exceſſum ELEAZARI, MANASSES, eius patruus; & eo defuncto, ONIAS, SIMONIS IVSTI, (qui ELEAZARI frater fuit) F. pontificatum adſumſerunt.)

NOVVS VTRIMQVE CLASSIVM ADPARATVS.

Romani, cognito profligatum in Africâ exercitum, captumque eſſe conſulem, & reliquas copias in Aſpide obſideri; magnam denuò claſſem comparabant. Pœni verò, propugnantium ibi Romanorum virtute, & animorum magnitudine fracti, urbis, quam dixi, obſidionem ſolverant. ſed novæ ex Italiâ claſſis rumore permoti, CC. naveis armârunt. Romanos ab Africæ aditu prohibituri.

M. AIMILIVS PAVLLVS SER. & FVL. PÆTINVS NOBILIOR, Coſſ. cum CCCL. navibus ineunte Vere trajicere in Africam iuſſi, quùm haud longè à MERCVRII promontorio (al. Clupeâ) abeſſent; in ſpeculatricem Carthaginienſium claſſem inciderunt. Et facto de-repente in eam impetu, CXIV. ex eis naveis, cum vectoribus cepére.

Directoque inde ad Aſpidem curſu, & reliquis militum in naveis impoſitis; Siciliam repetunt.

Moniti à nautis, tempeſtatem, inter Orionis & Canis exortum, nequaquam navigationi eſſe commodam; & littus Siciliæ, quod Africam ſpectat, opidò importuoſum. quare aut quieſcendum, aut ſine morâ & recto itinere in Italiam properandum:

Illi victoriæ Siculis oſtentandæ ſtudio, littus id temerè prætervecti, in ipſo propemodum Camarinę portu, â tam atroci procellâ excepti ſunt; ut ex CCCLXIV. ſolæ LXXX. naves à tempeſtate incolumes ſuperfuerint: & Conſules, ſuam ex rebus antè geſtis gloriam, naufragij turpitudine fœdârint.

Pœni eo hoſtium caſu læti, ASDRVBALEM cum veterano exercitu, & novis ex Heracleâ militibus, ac CXL. elephantis, in Siciliam amandant. & claſſem

claſſem CC. navium parant. Quibus copijs ad Lilybæum turò expoſitis, Aſdrubal ſocias Romanorum urbeis infeſtare cœpit.

Romani cedere malis neſcij, novam quoque CCXX. navium claſſem exædificant; tantâ celeritate, ut intra trium menſium ſpatium omnes perfectæ, & in mare ſint deductæ.

3700. 35. Phil. IX. Ant. Th. — 250.

CN. CORNELIVS SCIPIO ASINA, & A. ATILIVS COLLATINVS, II. Coſſ. cum eâ, quam dixi, claſſe, & cum reliquis LXXX. navibus, in Siciliam invecti; Panhormum, in eâ Inſulâ urbium principem, partim vi, partim deditione expugnárunt: & relicto inibi præſidio, Romam mox revertérunt.

3701. XXXSI. Phil. X. Ant. Th. — 249.

Coſſ. CN. SERVILIVS COEPIO, & C. SEMPRONIVS BLÆSVS, è Siciliâ Africam adorti, dum varia ſubinde littora tentant; præ locorum imperitiâ, juxta Lotophagorum Inſulam, quæ Menınx dicta, in Syrteis impegére. Ex quibus reciprocantis quidem undę beneficio, ſed non niſi iacturâ factâ, præter ſpem, ſeſe expediérunt.

Panhormum severſi, & inde in Italiam redeuntes, ex repentinâ tempeſtate iterum naufragium fecérunt. amiſſiſque CL. navibus, reliqui vix ſoſpites evaſére.

Ita ſubacta ad tempus Romani populi contumacia, à marinis expeditionibus deſtitit. qui terrâ ſe quàm mari felicius tutiuſque acturos, & ſui imperij maieſtatem tutaturos, præſiderent.

3702. XXXSII. Phil. XI. Ant. Th. — 248.

C. AVRELIVS COTTA, & P. SERVILIVS GEMIN. Coſſ. metu naufragiorum, à claſſe comparati, maris imperio Pœnis cedentes, ne terra quidem cum illis, hoc anno, pugnare auſi ſunt; metu elephantorum, quos ante quadriennium victoriæ cauſſam dediſſes & peditum ingentem numerum obtriviſſe ſcirent.

Itaque caſtra non niſi VS. aut VII. ſtadijs prope hoſtes facere; nec æquis ſe campis committere auſi, Thermam & Liparas obſedere.

SEVERITAS CENSORIA.

Eodem anno, M. VALER. MAXIMVS, & P. SEMPRONIVS SOPHVS, Cenſores luſtrum XXXVII. condidérunt. Cenſa ſunt Romanorum civium capitum CCXCVII. mill. & DCCXCVIS.

Illi, CD. iuvenes equites, quia in Siciliâ ad munitionum opus tre iuſſi, facere id neglexerant; equis publicis ſpoliatos, in numerum ærariorum settulérunt.

Id COTTA apud Cenſores queſtus effecit. Idemque P. VALERIVM, ſanguine ſibi iunctum, nobilem Tribun. militum, quem obſidioni Liparitanę, ad auſpicia repetenda Meſſanam tranſitutus, præfecerat; virgis cæſum, militiæ munere inter pedites fungi coëgit; quod eius culpâ ages incenſus, & pænè caſtra capta fuerant.

3703. XXXSV. Phil. XII. Ant. Th. — 247.

L. CÆCIL. METELLVS, & CN. FVRIVS PACILIVS, in Siciliam advecti. (quibus LX. dumtaxat naves, idque comportandi frumenti cauſſâ, datæ fuiſſent) ne hoc quidem anno acie cum Pœnis congredi audebant; rati ſat benè ſecum agi, ſi parta tuerentur.

Rebus itaque in Siciliâ compoſitis, FVRIVS cum parte copiarum, in Italiam redierat; & CÆCILIVS Panhormi ſtativa habebat.

ASDRVBAL, cui perſpecta erat Romanorum timiditas, & paucitas; Lilybæo profectus, ut maturas in ſociorum agris fruges incenderet, & hoſtem tritatum ad pugnam provocaret; Panhormum verſus copias ducit.

CÆCILIVS, metu adſimulato, opidi mœnibus ſe continet; & fruges corrumpi patitur. ſe non commoturus, donec hoſtem, ad flumen, quod in propinquo erat, cum elephantis, traijciendum pelle-xiſſet.

Quod ut eſt adſecutus; expeditos compluréis ex opido exire, & hoſtem tritare iuber. Alios agilitate pręſtanteis, pro mœnibus ſupra aggerem diſponit, ut adverſus elephantos, ubi propiùs acceſſerint; telis ac verutis eminus pugnent. Ipſe cum ſignis militaribus, ad portam, quæ lævum hoſtium ſpectabat, conſtitit, tempori erupturus.

Belluæ primò terribiles, poſtquam undique ſe telis transfigi ſenſérunt; neque ultra aggerem progredi poſſent; in fugam ac furorem verſæ, deiectis rectoribus, in ſuos ruunt, agmina proturbant, & magnam proculcatorum ſtragem faciunt.

Conſul eductis repentè copijs, fugienteis turbatoſque perſequens, facilè profligat.

Ad xx. Carthaginienſium mill. cæſa, & ex elephantis xxvi. interfecti: civ. capti adduntur. Qui in Italiam tranſducti argumentum ingentis victoriæ & maximum populo ſpectaculum præbuerint; & ſui contemtum in poſterum Romanis cum audaciâ ingenerârint.

ASDRVBAL, qui cum paucis Lilybæum profugerat, abſens capite à Pœnis damnatus eſt.

REGVLI FIDES, ET SVPPLICIVM.

Hoc eodem anno victi Pœni, M. REGVLVM, captivum, Romam de pace, aut de captivis commutandis, miſérunt; quùm priùs iuráſſet ſe rediturum.

Qui primùm ut venit, captivos reddendos non eſſe in Senatu cenſuit. Deinde, quùm retineretur à propinquis & ab amicis; ad ſupplicium (quod graviſſimum poſt tulit, inſomniâ necatus) redire maluit, quàm fidem hoſti datam fallere.

TVDITANVS apud Agell. l. 6. c. 4. Id quoque addidiſſe ait; Venenum ſibi Carthaginienſeis dediſſe, non præſentaneum; ſed eiuſmodi, quod mortem in diem proferret. eo conſilio, ut viveret quidem tantiſper, quoad fieret captivorum permutatio; pòſt autem graſſante ſenſim veneno, cor tabeſceret.

Vbi Romæ agnitum eſt REGVLI ſupplicium; nobiliſſimi Pœnorum captivi, liberis REGVLI à Senatu dediti; & ab ijs in armario, mucronibus præfixo, deſtituti, eodemque inſomniæ malo cruciati interierunt.

MAGAS CYRENÆOR. REX; EIVSQVE SVCCESSORES.

3704.
xxxv. Phil.
xIII. Ant. Th.

246.

PTOLEMÆO PHILADELPHO frater erat uterinus, ex BERENICE matre, (quam olim ANTIPATER, cum EVRYDICE filiâ, PTOLEMÆI LAGIDÆ ſponſâ, in Ægyptum amandárat;) ſed PHILIPPO quodam Macedone, ignobili & plebeio, progenitus; MAGAS (al. Agas) nomine.

Huic, BERENICE mater, Cyrenæorum regimen commiſit. Quos ad faciendam a Ptolemæo defectionem impulſos, quùm ille adverſus Ægyptum iam nunc educeret, cognitâ in itinere Marmaridarum à ſeipſo defectione, Cyrenen redijt.

Is poſtea APAMEN, ANTIOCHI filiam, SELEVCI neptem, in uxorem duxit: & ANTIOCHVM ſocerum ad bellum Ptolemæo fratri faciendum inſtigavit. de quo ſuprà.

Idem paullò ante deceſſum, BERONICEN, unicam filiam, ad finienda cum fratre Ptolemæo certamina, filio eius, qui EVERGETES dictus, deſponderat. Sed poſt mortem regis, mater virginis, ARSINOE, ut invitâ ſe contractum matrimonium ſolveretur; miſit, qui, ad nuptias virginis, regnumque Cyrenarum, DEMETRIVM fratrem regis ANTIOCHI GONATÆ, à Macedoniâ arceſſerent; qui & ipſe ex filiâ PTOLEMÆI procreatus erat.

Neque DEMETRIVS moram fecit: & Cyrenas advectus, fiduciâ pulcritudinis, quâ nimis placere ſocrui cœperat, ſtatim à principio ſuperbus, regiæ familiæ militibuſque impotens erat: ſtudiumque placendi à virgine in matrem contulerat. Quæ res ſuſpecta primò virgini; dein popularibus militibuſque inviſa fuit.

Itaque verſis omnium in PTOLEMÆI filium animis, inſidiæ DEMETRIO comparantur. Eique, cum in lectum ſocrûs conceſſiſſet, percuſſores immiſſi ſunt.

Sed ARSINOE, auditâ voce filiæ, ad fores ſtantis, & præcipientis, ut matri parceretur; adulterum paulliſper corpore ſuo protexit.

Illo autem interfecto, BERONICE, & ſtupra matris, ſalvâ pietate, ulta eſt; & in matrimonio ſortiendo, iudicium patris ſequuta.

POPVLORVM IN ORIENTE DEFECTIO. PARTHORVM INITIA.

Ex ANTIOCHI & SELEVCI fratrum, SELEVCI NICANORIS nepotum, diſcordiâ, Parthis, in Oriente, defectionis impunitas data eſt. Quippe dum ſibi invicem illi eripere regnum contendunt; perſequi defectores omiſerunt.

Et eodem ferè tempore THEODOTVS, mille in Bactrianis urbium præfectus, defecit; regemque ſe appellari iuſſit.

Idem exemplum ſecuti & alij ad Orium, ſive trans Euphratem ſiti, populi, à Macedonibus deſcivere.

Parthi, Scytharum, vel ipſo vocabulo, exſules fuére: & Aſſyriorum Medorumque temporibus, inter Orientis populos obſcuri. Et imperio Orientis, à Medis ad Perſas tranſlato, præda victórum: poſtremò Macedonibus, triumphato Oriente, ſerviérunt.

Adminiſtratio gentis, poſt defectionem imperij Macedonici, ſub regibus fuit. quamquam exercitum non, ut aliæ gentes, liberorum, ſed maiorem partem ſervorum haberent. quorum vulgus, nulli manu-mittendi poteſtate permiſſa, ac per hoc omnibus ſervis naſcentibus, in dies creſceret. quique non minùs quàm liberi pariter curarentur, & equitare ac iaculari induſtriè docerentur.

Poſt mortem ALEXANDRI, quùm inter ſucceſſores eius, Orientis regna dividerentur; nullo Macedonum dignante, Parthorum imperium STASANORI, externo ſocio, traditum eſt.

Hi poſtea, diductis Macedonibus in bellum civile, cum cæteris ſuperioris Aſiæ populis, EVMENEN ſecuti; eo victo, ad ANTIGONVM tranſiére.

Poſt

Poſt hunc à NICATORE SELEVCO, ac mox ab ANTIOCHO & ſucceſſoribus eius poſſeſſi. à cuius nepote, SELEVCO, primùm defecere, his, quos hoc anno (belli Punici XIV.) nominabimus Coſſ. *Vide infr. ad ann. O. C. 3718.*

BELLVM CVM POENIS IN SICILIA.

C. ATTILIVS REG. (MARCI captivi frater) & L. MANLIVS VVLSO. II. Coſſ. melioris in poſterū ſpei pleni; & non elephantorum modò, ſed maris etiam metu depoſito; CC. navium claſſe in Siciliam delati, quùm Pœnis eâ in Inſulâ nihil, præter Lilybæum & Drepanum, ſupereſſet; iiſque expugnatis ipſi in Africam transferre bellum conſtituiſſent; Lilybæum ſibi priùs obſidione urguendam decrevérunt. quæ in promontorio cognomine ſita eſt, mœnibus foſſiſque & ſtagnis, quà in portum iter eſt, munitiſſima.

SICILIÆ DESCRIPTIO.

Siciliæ namque omnis figura triquetra eſt, & inde TRINACRIA dicta. & quot eius anguli, totidem ad extremum promontoria.

Ex his, quod in meridiem vergit, & pelago Siculo adluitur; Pachynum dicitur.

Quod Septemtriones ſpectat, partemque portûs occiduâm terminat; neque ampliùs MD. paſſibus ab Italiâ diſtat; Pelorum.

Tertium, Africæ & ipſi Carthagini, ab Occaſu hiberno, obverſum; quod ab eiuſdem Africæ littoribus circiter C. M. & XXVII. paſſibus abeſt, & Sardoum pelagus à Siculo diſpeſcit; Lilybæum eſt.

Cuius cognominem urbem Pœni omni ſtudio tueri conſtituerant. eamque, præter urbanam multitudinem, X. peregrinorum militum M. duce HIMILCONE, tutabantur.

Magnâ itaque utrimque contentione, ea oppugnata & defenſa eſt: & multa ab utriſque facinora, temeritati, quàm audaciæ propiora, ibi perpetrata. proditiones Gallorum, qui ſub Pœnis militabant, detectę.

ANNIBAL, AMILCARIS F. à Carthaginienſibus, de obſeſſorum ſalute ſolicitis, cum L. navibus, quæ X. hominum M. veherent, miſſus, & ſubſidio ire iuſſus, ab Æguſis Inſulis in portum paſſis velis, hoſte fruſtrà deterrente, nec congredi auſo, invectus, incolumeis copias Lilybæi exponit.

Et HIMILCO eâ ſupplementi acceſſione excitatus, in machinarum turriumque, quas Romani erexerant, incendia, cum XX. hominum millibus, erumpit. tam conferto agmine, ut vir cum viro, quaſi ſingulari certamine congreſſi, circa machinas, depugnarent.

Romani nihilo-minus, qui res tum ſuas in extremo propè ſitas vidiſſent, incredibili animi fortitudine, extremæ ſimiliter Pœnorum audaciæ reſiſtentes, machinas tandem operaque ſua ab iniuriâ prohibuérunt.

Et ANNIBAL cum iis, quas ſecum adduxerat, navibus, intempeſtâ nocte Lilybæo ſolvens, Drepanum, (quod inde ſtadiis circiter CXX. diſtabat; & ab ADHERBALE, altero Carthaginienſium duce, tenebatur) profectus eſt.

A cuius deceſſu, quùm Romani, qui fruſtrà priùs portûs fauceis, & onerariis ſabulo onuſtis, & infinitâ vi aggeris, obſtruere tentaſſent: & poſtea Rhodiâ quâdam navi, & quadriremi Punicâ captis; iiſque in portu ad excubias collocatis, aditum omnem interclusiſſent; urbem iam acriter oppugnarent, & mœnia pleriſque locis vi tormentorum everterent; de ſubito coorta eſt tempeſtas, quę machinas omnes, operaque Romanorum ſuo ſtridore ac procellâ adflictaret; & alta turrium tabulata deiiceret.

Quâ occaſione uſi Pœni, & eruptione iterùm factâ, machinis flammas, tribus locis, iniecere. quæ propitiâ ventorum vi, in opera, arida & ſole aduſta, & in arietum capita repulſæ, facillimè omnia abſumſérunt; Romanoſque ab ope ferenda arcuérunt.

Coss. itaque Romani, reiectâ machinarum curâ, aggere & foſſâ urbem, cum caſtris ſuis, circumplexi, lentæ obſidionis conſilia: & Pœni, Lilybęi defenſores, refectis, quæ corruerant, mœnibus, extremæ tolerantiæ pericula agitabant. Atque ita in conſequentem annum continuata eſt obſidio.

Romani tamen, & caſtra ſuorum, & claſſem, tot utrimque cædibus, penè vacua eſſe gnari, ſupplementum ad X. hominum M. ſubmiſere.

TYRANNIS APVD SICYONIOS.

ARATVS VINDEX.

ABANTIDAS, PASEÆ F. Sicyoniorum tyrannus, CLEONIS ſucceſſor, à philoſophis, DINIA & ARISTOTELE, (quos ille lubenter audierat; & hi nihil magis philoſophiâ dignum arbitrarentur, quàm Tyranni cæde de patria benè mereri) confoſſus eſt.

Et quùm eius pater PASIAS, crudâ adhuc & viridi ſenectâ, de tyrannide retinendâ cogitaret; NICOCLES, id meditantem, dolo occidit

Qui & ipſe tyrannus eſſe maluit, quàm tyrannicidæ laudem promereri. Vixdum enim IV. menſeis principatu erat potitus, quùm ARATVS, CLINIÆ F. annis XX. natus (POLYB. Prætor Achæorum, M. Carynæo ſuffectus,) cum amicis Argivis, & exſulibus Sicyoniis, plus D. Sicyonem occupat: & impetu in NICOCLIS ædeis facto, tyranni, qui ipſe per cuniculos evaſerat, cuſtodes, ſine ſanguine, comprehendit.

Et quùm hinc, exſules, in patriam reverſi, erepta ſibi bona, poſtliminii iure, reciperare vellent: Inde bonæ fidei poſſeſſores, qui temporis præſcriptionem, aliudve quidpiam prętexerent, id à ſe extorqueri non paterentur.

Et ARATVS, ex eo, tum novas ſeditiones; tum ANTIGONI GONATÆ, libertati urbium inſidiantis, vim metueret: auctor fuit Sicyoniis; ut Achæorum reip. ſeſe adiungerent. Idque IV. anno poſtquam M. CARYNAVS (qui idem civibus ſuis Carynæis ante XXX. annos libertatem procurárat) ſolus inter Achęos præturam obtinuiſſet; quùm anteà bini quotannis prætores, circa Pleiadum ortum, creari ſoliti eſſent.

ROMANI A POENIS VARIE VICTI.

3705. 36. Phil. & 14. Ant. Th. 245.

P. Clavdivs Pvlcer (Appii Cæci F.) Coſ. & L. Ivnii Pvlli collega, in Siciliam miſſus, ut exercitui ad Lilybæi obſidionem præeſſet; Adherbalem Drepani præfectum, nihil minus ſuſpicantem; neque ſupplementi gnarum, neque ab adflictâ Romanorum claſſe ſibi metuentem; ex improviſo adgredi; & ad Drepanum, habito virorum & navium delectu, noctu navigare conſtituit; urbem vel obiter occupaturus, vel obſidione preſſurus.

Adherbal verò, quantumvis tam inopinato hoſtium adventu perculſus; tamen præſenti animo ſuos ad pugnam cohortatus, locorum peritiâ, navium celeritate, remigumque induſtriâ, tam dextrè uſus eſt; ut Romanis omnia, qnibus pollére viderentur, adverſa reddiderit. Et Clavdio, qui diu, ſed fruſtrà, reſiſtere fuerat conatus, cum xxx. navibus turpi fugâ elapſo, xciii. navium ſit potitus: & claſſi alteri Romanæ, quæ Lilybæum obſidebat, plurimùm incommodarit.

Appivs Conſulatu abdicare ſe coactus, & infeſto populo obiectus, meritas temeritatis ſuæ pœnas Romæ luit.

Neque tamen propterea Romani, de priſtinâ animorum conſtantiâ quidquam remiſére; quin reparatâ confeſtim claſſe L. Ivnivm, alterum Coſ. mitterent; & iis, qui Lilybæum adhuc obſidebant, ſubſidium commeatumque adferre iuberent.

Ille cum Lx. roſtratis Meſſanam navigat; & contractis ex omni Siciliâ navibus, cxx. roſtratarum claſſem effecit: præter infinitam vim onerariarum.

Ex ijs dimidiam ferè partem, cum aliquot roſtratis, Quæſtori ſuo tradit, qui commeatum in caſtra importet. Ipſe Syracuſis ſubſiſtit, reliquas à Meſſanâ naveis, frumentum, ſocijs mediterraneis imperatum, excepturus.

Intereà Adherbal, poſtquam Romanorum captivos & naveis Carthaginem tranſmiſiſſet; Carthalonem trierarchum cum xxx. navibus in hoſtem immittit; mox cum Lxx. alijs conſecuturus.

Carthalo de-inexſpectato in claſſem Romanam, quæ in Lilybetano portu ſtabat, invectus, navibus partim incenſis; partim abreptis, magnum caſtris terrorem iniecit.

Quo inconditò tumultu excitatus Himilco, ſuos quoque ex urbe in hoſtem trepidantem eduxit; eumque undique circumventum in non mediocre diſcrimen coniecit.

Paullo-pòſt idem Carthalo, dum Lilybæo ſolvens, Heracleam verſus navigat, ut commeatum, qui inde Romanis ſubvehebatur, intercluderet: & fortè in Quæſtorem, onerarijs, quas dixi, ſtipatum, delapſus, ad pugnam ſe comparat; Romani ad bellum navale imparati, & impares, in proximum fortè littus naveis ſubduxere.

Et locorum anfractibus, rupibuſque tuti, ſaxis ac fundis navium hoſtilium acceſſum diu arcebant; dum Pœni multa conati, in propinquum flumen enavigarent: eoque ex loco digreſſuris Romanis inſidiarentur.

Consvl, intereà loci, ignarus eorum, quæ præcurſoribus ſuis accidiſſent; Syracuſis Lilybæum petebat.

Quo cognito, Carthalo, confeſtim adverſus contendit, procul à cæteris, quas dixi, ſuorum navibus cum eo concurſurus.

Ille verò, hoſtilis claſſis magnitudine territus, neque pugnam committere audebat; neque in tantâ propinquitate fugere tutò poterat. Quapropter in proximo portu ſtationem fecit; & extrema omnia antè experiri decrevit, quàm exercitum ſuum in hoſtium poteſtatem venire pateretur.

Carthalo viciſſim, medium quemdam inter utramque Romanorum claſſem portum tenuit, utriſque abeundi facultatem ablaturus.

Sed exortâ tum fortè in mari tempeſtate, quam Pœni, locorum, rerumque maritimarum peritiores, cedendo evitârant; Romanorum claſſis, quæ locis importuoſis ſtabat, penitus confracta eſt.

Illi nihilo-minus in obſidione perſiſtere; & mari excluſi, terrâ rem ſtrenuè gerere offirmârunt.

Ivnivs Coſ. ut tot clades aliquo memorabili facinore elevaret; Erycem montem, Drepano Panhormoque interiectum, cum Veneris Templo, & cognomine opido, proditione occupavit: & duplici præſidio verticem montis, ac radices, inſedit.

Præcipuã verò iſtarum è naufragijs calamitatum cauſſam adfingebat ſuperſtitio, ſolennium auſpiciorum contemtui: quod Coss. per iocum Deos iriſiſſent.

Cum pullarius enim nuntiâſſet, caveâ liberatos pullos non paſci; P. Clavdivs mergi eos in aquam iuſſit; *Vt biberent, quoniam eſſe nollent.* Qui riſus, inquit Cic. multas ipſi lacrymas, & magnam populo Romano cladem attulit. ideoque condemnatus eſt.

Eius collega Ivnivs, qni tempeſtate claſſem amiſerat; quod auſpicijs non paruiſſet; necem ſibi ipſe conſcivit.

Clavdivs ille à Senatu revocatus, iuſſuſque Dictatorem dicere; velut iterùm illudens diſcrimini publico, C. Glavciam, viatorém ſuum, ultimæ ſortis hominem, dixerat. qui mox coactus eſt ſe magiſtratu abdicare.

Et Attilivs Calatinvs ei ſuffectus, primus Dictatorium

ctatoriųm exercitum extra Italiam duxit. Sub eo L. CÆCILIVS METELLVS magiſtrum equitum egit. (*A neutro memorabile quidquam in Siciliâ geſtum, tradit Zonaras*,) iiſdem, quos dixi, Conſulibus, tertios ludos Sæculares celebratos fuiſſe, prodidit LIVIVS.

ARATI SICYONII VIRTVS.

ARATVS, quùm placandis Sicyone exſulibus, qui bona ſua repoſcebant, magno opus eſſe ſumtu perſpiceret; ad PTOLEM. PHILADELPHVM in Ægyptum proficiſci conſtituerat.

Navi verò, quâ vehebat, vi ventórum ad urbem, ab ANTIGONI GONATÆ militibus infeſtam, & in litore Hadriatici maris ſitam, adpulſa; ut eos declinaret, aliquamdiu in ſilvis latitavit. donec Romanâ navi, quę in Syriam tendebat, primùm in Cariam, deinde in Ægyptum, propemodum nudus enavigavit.

PHILADELPHVS magnitudinem animi in eo admiratus, CL talenta pollicitus eſt, quibus amicos ille regi compararet.

Levatâ cum in modum Sicyoniorum paupertate, ab omnibus electus eſt arbiter controverſiarum, inter exſules, & veteres bonorum alienorum poſſeſſores. Quod quidem negotium, adſcitis eam ad rem XV. Viris, gratioſè & feliciter compoſuit.

POENI ET ROMANI ITERVM IN SICILIA.

3706. 37. Phil. 15. Ant. Th.	————————	244.

AMILCAR, cognomine BARCA, claſſi Punicæ præfectus, maritimam Italiæ oram depopulatur: & vaſtatis Locrorum Bruttiorumque agris, Panhormum reverſus, montem, & commodo portu, & fecundiſſimis totius Siciliæ agris, circumdatum, Panhormum inter & Erycem ſitum, occupat & communit. Vnde tamquam ex arce belli Romanos terrâ marique, continuis excurſionibus, per triennium, & eò amplius, fatigavit. ab iis viciſſim vexatus. quod hi ſumma & ima montis; ille verò urbem mediam teneret.

Et licet Romani priorum annorum naufragijs adflicti, per quinque penè annos, mari deinceps abſtinuerint; hoc tamen an. C. AVREL. COTTA, & P. SERVILIVS GEMINVS, Coſſ. Lilybæum & Drepanum oppida oppugnare; Pœnos terrâ prohibere; ſociaſque eorum urbeis populationibus infeſtas reddere, perſeverârunt.

Quos dum Carthalo avertere, & claſſe oram Italiæ peragrare, conatur; exortâ mercenariorum militum ſeditione, in Siciliam rediit.

ANTIOCHI THEI CVM PTOL. PHILADELPHO BELLVM ET PAX.

3707.	————————	243.

Dum ANTIOCHVS THEOS, à MAGA Cyrenæo, uti dixi, concitatus, abrupto fœdere in Ægyptum invadere moliretur; à Philadelpho, qui celeriter & viciſſim, miſſâ in Syriam militum manu, omnem regionem ab ſummo & imo infeſtabat; prohibitus eſt.

Sed hi reges longinqui belli tædio, ſocietatem tandem, nuptiarum vinculo confirmatam, ineunt. PHILADELPHVS ſcilicet filiam BERENICEN, amplâ cum dote, ANTIOCHO tradit, eâ lege, ut LAODICE (quæ prior coniux, SELEVCVM CALLINICVM, & ANTIOCHVM HIERACEM filios ei pepererat) vel repudiatâ, vel pellicis loco habitâ; BERENICE, legitimæ uxoris, ac reginæ dignitatem obtineret.

Neque ita multo-pòſt obit PTOLEM. PHILADELPHVS. eique ſuccedit filius PTOLEMÆVS EVERGETES.

ANTIOCHVS verò, ubi ſocerum fato functum vidit; LAODICEN, priorem uxorem, cum liberis, in priſtinam gratiam regiamque recepit.

Illa verò contumeliæ, quàm beneficij memor; & mariti inconſtantiam verita, præbito clam veneno, DEVM illum, Θεὸν, in cœlum iuſſit deſcendere. cui SELEVCVS CALLINICVS ſucceſſit.

BELLVM CVM POENIS CONTINVATVR.

Ex Coſſ. unus C. Cæcilius Metellus, II. ad Lilybæum rem geſſit. Alter Num. Fabius Buteo, II. Drepanum obſedit; & Columbariam Inſulam cepit. Pœni verò Italiæ oram claſſe vexârunt.

PTOLE-

PTOLEMÆVS EVERGETES III. ÆGYPTI; ET SELEVCVS CALLINICVS, IV. SYRIÆ ASIÆQVE, REGES. Ille XXVI. Hic XX. annis.

3708. 1. Everg. & Callinici.	242.

LAODICE, regni in Syriâ potens, æmulam BERENICEN, eiuſque filium, recèns ex ANTIOCHO ſuſceptum (Aliјs eſt parvulus eius frater, ex PTOLEMÆO) cum comitibus Ægyptijs, qui Daphnæ, apud Antiochiam, tanquam in Aſylo, ſe concluſerant; è medio tollit: regnumque Filio ſuo SELEVCO tradit: eique CALLINICO nomen fecit; quaſi præclaram de hoſtibus ſuis victoriam adepto. cum priùs POGON diceretur. *Vide cætera ſup. ad 11. c. Danielis.*

RES ET MOTVS IN IVDÆA.

Horum in Syriâ motuum occaſione, ONIAS, Simonis F. defuncto MANASSE patruo, Sacerdotium Hieroſolymæ adeptus, XX. talentorum tributum, quod Sacerdotes regibus Ægyptijs, de ſuo, & pro populo, exſolvere ſoliti, temerè detrectabat.

Eâ de re miſſus ab EVERGETE, ATHENION tributum id exigebat.

ONIAS verò iam ſtolidus, quàm avarus, legatum duriore reſponſo iam exacerbaverat. quùm ſoror ONIÆ, filium ſuum, ex Tobiâ quodam, IOSEPHUM nomine, ad ſe arceſſitum, commonuit, quantum Vrbi & genti univerſæ periculum impendeat, niſi maturè legati & regis ira placetur.

IOSEPHVS tantâ prudentia uſus eſt, in compellandis, tum Avunculo, tum ATHENIONE, ut ſpem faceret brevi ſe regi ſatisfacturum.

Miſſus itaque in Ægyptum, cum expromtâ tributi, aliorumque munerum penſitatione; tum honeſtâ oratione, regem non modò placavit, ſed & ſibi amicum reddidit.

Quumque ſub id tempus regia Syriæ vectigalia propalam haſtæ ſubijcerentur, & quam-plurimi redemtores undique conveniſſent: neque pluris tamen quiſquam quàm IIX. talentorum millib. licitaretur; IOSEPHVS duplum obtulit; & inſuper proſcriptorum bona regi remiſit.

Rogatuſque à rege, quos vades daret? Duos, ſubiecit ille, locupletiſſimos, & maximè idoneos; Regem, ſcilicet, cum reginâ CLEOPATRA.

Grata hæc utrique ab ingenuo homine urbanitas: in quo non minus animi, quam ingenij eluceret, ad ea, quæ ſpoponderat, præſtanda.

Quùm itaque alij redemtores annui eſſe ſolerent; ipſe per XXII. ann. (hoc eſt, ad obitum uſque) totius Syriæ, Phœniciæ & Samariæ, vectigalia, procuravit. eo tempore, quo SELEVCVS CERAVNVS, ANTIOCHI M. frater, Aſiam regebat.

(IESVS STRACHIDES hoc anno in Ægyptum veniſſe, & Eccleſiaſticum ſcripſiſſe proditur. Alij alio referunt.)

CLAVDIÆ APPIÆ FASTVS.

M. OTACILIO CRASSO II. M. FABIO LICINO, eius an, Coſſ. memorat (Agell. lib. 10. cap. 6.) CLAVDIAM APPII Cæci Filiam, & P. CLAVDII ſororem, quùm fortè a ludis, quos ſpectaverat, rediens, turba confluentis populi iactata eſſet, & malè ſe habitam quereretur; in has voces erupiſſe: *Quid enim me tunc factum eſſet, quantoque artiùs preſſiuſque conflictata eſſem; ſi P. CLAVDIVS, frater meus, navali prælio claſſem navium, cum ingenti civium numero, non perdidiſſet! Vtinam reviviſcat frater, atque iſtam multitudinem perditum eat; quæ me malè nunc miſeram convexavit.*

(Appiæ gentis faſtu & faſtidio digna vox)

Hoc ubi reſciverunt Ædiles plebei, multam dixêrunt ei gravis æris XXV. millia. & ita inſolentem faſtum compreſſerunt.

3709. 2. Euerg. & Sel. Call.	241.

(Tradit Florus M. FABIVM BVTEONEM, Coſ. C. ATTILII BALBI collegam, claſſem hoſtium, quæ iam in Italiam ultrò navigaret, apud Ægimurum, in Africo mari, gravi pugnâ adflixiſſe. ſed interceptam tempeſtate victoriam, & triumphum periiſſe naufragio. Quod nemo, præter eum prodidit. Si qua claſſis fuit, eam ad iutanda tantùm Italiæ litora Romani tunc habuiſſe putandi ſunt.)

BELLVM ÆTOLICVM.

Scribit & Plut. (ARATO) ABÆOCRITVM Bœotarcham, cum x. Bœotorum M. in Ætoliam excurriſſe, qui ab Achæis auxilia ſperaret. Sed Ætoli priùs ad pugnam conferendam adegérunt Bœotos, quàm Achæi advenirent: & prœlio proſperè facto, ABOEOCRITVM, & mille Bœotos, ad Chæroneam occidérunt.

Quùm tamen ARATVS, Achæorum prætor, invitis Ætolis, Locridem & Calydoniam, populatus eſſet; magnam inde ſibi apud Achæos auctoritatem comparavit, ut tertio quoque anno Prætor crearetur.

BRVNDISIVM COLONIA.

3710. III. Euerg. & Callin.	———————	240.

A MANLIO TORQVATO, & C. SEMPRONIO BLÆSO, II. Coſſ. Brundiſium colonia à Romanis deducta eſt.

AGIDIS LACEDÆM. PRÆCLARI CONATVS.

AGIS, EVDAMIDÆ II. & AGESISTRATÆ F. AGESILAI illius magni atnepos, qui circa hoc tempus regnare Lacedæmone cœperat, vix ann. xx. natus, continens, & honeſti amans ſupra ætatem, & liberiorem in delicijs muliebribus, ſub matre educationem, qui ne regnum quidem concupiſſet, niſi & leges & maiorum inſtituta id præſcriberent. Is quùm perſpexiſſet, Spartam inveterato iam luxu, ex hereditatum fortiumque inæqualitate, & hinc enatà paucorum opulentia, diffluere, & ab antiquà ut diſciplina, ita dignitate degeneráſſe; veteris LYCVRGI exemplum æmulari ſtatuit.

E. Ephorum, LYSANDRVM nomine, LIBYIS F. ab illo inſtituto non abhorrentem, induxit, ad rogandam legem; quà nomina omnia per novas tabulas abolerentur, & nova agrorum fieret diſtributio: Adeoque ut ad vetuſtam *ἰσονομίαν*, adſcitis etiam peregrinis, qui ingenuè modò eſſent inſtituti; paulatim rediretur.

Ipſe rex, ut exemplo præiret, opes ſuas, agros & pecuniam, primus in commune confert; & neceſſarios ſuos, ut idem faciant, impellit.

LEONIDAS verò, alter rex, (CLEONYMI F. & CLEOMENIS Nep. & AREI, cui pater ACROTATVS fuit, patruelis) qui pupillo ſuo, AREI poſthumo, & octenni, ſucceſſerat: & ipſe diu in Aulis Satrapicis volutatus, ac SELEVCVM Syriæ regem ſecutus, faſtum peregrinum in Græcorum remp. & legitimum regnum transtulerat; cum maximà Senatorum parte, (locupletiſſimis ſcilicet, & pridem luxu fractis) tam præclaris AGIDIS conatibus, obſtitére.

LYSANDER contrà, LEONIDAM ortum degenerem obiectat. *Nefas eſſe, immò capitale, ex peregrinà natum, Spartiatis imperare.*

Adſtringit inſuper patriæ ſuperſtitionis neſcio quod *τέχνασμα*, quod nono quoque anno, Lunà intermeniti, in cœlo obſervari ſolebat: Ex ſtellæ ſcilicet traiectione, Deorum offenſam, & regni abrogationem.

Simul CLEOMBROTVM, LEONIDÆ generum, Heraclidem, & Spartanà matre ſatum, ad regnum ſibi adſerendum, impellit.

Neque hunc puduit, per ſoceri contumeliam, regnum ambire. Sed LEONIDAM, regno & patrià pulſum, filia, nomine CHELONIS, comitata eſt: & patris inſontis exſilio, iniqui mariti regnum poſthabuit.

Et quùm AGESILAVS, novus Ephorus, AGIDIS avunculus, percuſſores fugienti LEONIDÆ immiſiſſet, re compertà, AGIS fidos alios ſubmiſit, qui LEONIDAM ſtiparent, cumque Tegeam tutò perducerent.

ARATI ET ACHÆORVM PROGRESSVS.

3711. IV. Euerg. & Callin.	———————	239.

ANTIGONVS GONATAS fraude, & ſimulatis filij ſui DEMETRII, cum NICÆA, ALEXANDRI, in cuius manu fuerat Acrocorinthus, viduà, nuptijs; arcem illam interceperat; & veluti lupatum toti Græciæ iniectum, valido præſidio munitam tenebat.

ARATVS verò, Achæorum Prætor, (quem ille modò muneribus ad parteis ſuas pellicere; modò de certà illius amicitia gloriando, Achæis, & EVERGETÆ ſuſpectum reddere, erat molitus) eòdem oculos mentemque converterat.

In eà, quam dixi, arce DIOCLES, gente Syrus, miles erat præſidiarius; & fratres habebat, propinquę urbis inquilinos, ERGINVM & DIONYSIVM.

Ex ijs,

Ex ijs ERGINVS, qui ſubductos è regio theſauro nummos aliquot apud Sicyonium trapezitam depoſuerat; & fortè locum ſe ſcire iactarat, quà arx illa commodè invadi poſſet; ab ARATO LX. talentorum pollicitatione inductus, fratribus in parteis pellectis; die dictâ, ARATVM cum CD. militibus, non ſine prœlij diſcrimine, in arcem deduxit.

Deiecto itaque inde Macedonum præſidio, Corinthij libertate donantur; & ARATO iterum Prætore, in Achæorum ſocietatem, haud illubentes, adſciſcuntur.

Corinthiorum exemplum ſecuti ſunt Megarenſes, Troezenij & Epidaurij. ut iam Achæis libera eſſet in Atticam uſque excurrendi facultas.

ARATVS, Heræo & Lechæo potitus, XXV. naveis regias & D. equos ibidem intercepit.

Achæi Acrocorintho præſidium CD. militum, & L. canum, cum totidem venatoribus, vigilum inſtar, impoſuére, qui eâ in arce alerentur.}

Neque ita multo-pòſt obijt ANTIGONVS GONATAS, quùm XXXVI. an. in Macedonia regnâſſet. Et ſuccedit F. DEMETRIVS, & X. an. regnat.

MOTVS LACEDEMONE, ET AGIDIS EXITVS, &c.

Poſtea-quàm LEONIDES, regno exutus, Lacedæmone exceſſiſſet; AGESILAVS ille, de quo dixi, Ephorus, qui latiſſimum quidem & uberrimum agrum poſſideret, ſed ingenti ære alieno obrutus eſſet; AGIDI incauto perſuaſit: *Rem nimis arduam eſſe, duo ſimul à civitate exigere; debitorum abolitionem, ſive χρεωκοπίαν; & agrorum diſtributionem. Illud priùs poſtulandum. eoq; impetrato;* facile fore, alterum (rem agrariam) impetrare. Annuit AGIS, non repugnante CLEOMBROTO.

Productæ itaque ex Archivis ſyngraphæ omnes, & creditorum tabulæ flammis palam exuruntur. inſultante, civium pecunioſis & feneratoribus, AGESILAO: *Iucundiorem flammam Spartæ numquam anteà illuxiſſe.*

Qui poſtulante poſt hæc plebe, & regibus urgentibus, ut agri quoque confeſtim ex convento publico dividerentur; remoram uſque iniecit: & cauſſando tempus protraxit, dum AGIS ad longinquius bellum proficiſci neceſſe haberet.

Interea namque Ætoli, Achæorum æmuli, per Megarenſium agros, in Peloponneſum irruptionem facturi nuntiabantur.

Quibus obviam progreſſus ARATVS, Achæorum prætor, Lacedæmonios, eorumdem tum ſocios, rogat ſuppetias ſibi, adverſus communem hoſtem, veniant.

Miſſus eò AGIS, etiamnum adoleſcens, alacri, & agrarij beneficij cupidâ iuventute ſtipatus, magnam modeſtiæ & prudentiæ ſuæ admirationem apud vicinos populos concitavit.

Ipſe ARATO, cui apud Corinthum ſe coniunxerat, uti natu grandiori & primario duci, cedens, conſilia tamen de pugnâ, & de ſignis cum hoſte conferendis, ſupra ineuntis ætatis fervorem, utiliora proponebat.

Ætolis aſtu potiùs, ob deſectas paſſim & perceptas ex agris fruges, quàm vi repulſis; AGIS revertens Spartam novo tumultu attonitam offendit.

AGESILAVS namque, inſigni morum improbitate & audaciâ, eo, quod dixi, debiti onere liberatus, à nullo ſcelere, quod quæſtui adfine eſſet, abhorrebat. Satellitio latus ſuum cingebat: & non ſine regum contemtu, poteſtatem ſibi prorogabat.

Inimici eius, coitione factâ, neque invitâ plebe, quæ ſe agrariæ largitionis ſpe excidiſſe, doleret; LEONIDAM ex Tegea in regnum reduxerunt. Et AGESILAVM quidem; HIPPOMEDON F. ob animi probitatem omnibus carus, civibus exoratis, clam ex urbe eduxit, & ſervavit.

Reges verò ambo, AGIS in Neptuni; CLEOMBROTVS in Minervæ, Ædeis, ceu aſyla, confugére.

Pro CLEOMBROTO deprecatur uxor CHELONIS. eumque quantumvis nocentem, in exſilium, uti antè patrem, comitatur. *in utrumque æquè pia.*

AGIS verò, qui in Neptunitano ſe ita continebat, ut ſatellitio ſuo ſeptus ad balnea ſubinde prodiret; ab AMPHARE, alijſque familiaribus, tandem proditus, & in carcerem pertractus; atque inibi indictâ cauſſâ (niſi quod ſe optimorum conſiliorum pœnitere negaret) ab Ephoris, alijſque publici conſilij adminiſtris, rei capitalis damnatus; & maturatâ, ob metum ſeditionis, nece, ſtrangulatus eſt.

Quùmque accurriſſent AGESISTRATA mater, & ARCHIDAMIA avia; &, *Indignum facinus*, clamitarent; altera poſt alteram, ab eodem AMPHARE immaniſſimè laqueis ſunt enectæ.

Tam atroci facinore nihil umquam indignius Spartæ contigiſſe, ex quo urbs condita fuerit, plebes ipſa quiritabatur.

Frater AGIDIS, ARCHIDAMVS, Meſſenen fugiens, à NICAGORA humaniſſimè exceptus, regni tandem conſortio ab ipſo LEONIDA donatus eſt. Eiuſdem verò AGIDIS viduam, AGIATIDEM, GYLIPPI filiam, opibus, formâ, morumque caſtitate præſtantem, LEONIDAS, qui eam elocari alteri nollet; filio ſuo CLEOMENI, vix nuptijs maturo, vel invitam, deſpondit. Inter quos nihilo-minus mutuus amor ita crevit, ut ille uxorijs ſermonibus & præceptis, AGIDI, quàm patri ſimilior evaderet; & ad remp. paribus cum illo inſtitutis reſtituendam, ſe compararet. cæteris quidem virtutibus par; ſed *verecundâ modeſtiâ & lenitate inferior.*

ÆTOLORVM SOCIETAS CVM ACHÆIS.

Ætoli, qui hactenus Macedonum regibus adverſus Achæos, eorumque prætorem ARATVM, opitulati fuerant: quique eo temeritatis erant elati, ut cum ANTIGONO GONATA fedus facere, de diſtribuendis inter ſe Achaiæ civitatibus, non erubuerint; deinceps à DEMETRIO ANTIGONI F. laceſſiti, diſſenſiones illas paulliſper remiſére; & in mutuam cum Achæis ſocietatem venére.

NAVALIS

NAVALIS ROMAN. ADPARATVS; CONFLICTVS; ET VICTORIA.

3712. 5. Euerg. & Callin. | 238.

Quòd autem Romani, uti dixi, aliquot iam annis maris imperio ceſſiſſent: Pœni ſegniùs rem nauticam exercebant. atque adeò, ut publicis ſumtibus parcerent, claſſem è Siciliâ, uti minùs neceſſariam, ſubduxerant. & pedeſtribus copijs ſe reliquum belli confecturos, duce AMILCARE, ſperabant.

Romani contrà, qui ob ducis Pœni audaciam, nihil ſe terrâ promovere intelligerent; rurſus ſibi tentandam maris aleam ſtatuêrunt.

Ceperant illi, ſeptem circiter abhinc annis, in Lilybæi oppugnatione, navem Rhodiam, eximiæ ad navigandum celeritatis; ad cuius exemplar, non tam publicis, quàm privatorum civium facultatibus, claſſem integram extruunt. Et à Rhodijs, eâdem in navi captivis, artem nauticam exactiùs addiſcunt.

Poſtquam omnia probè inſtructa; C. LVTATIVM CATVLVM, cum CC. navibus, in Siciliam mittunt. Nam CÆCILIVS METELLVS Pontif. tum maximus, A. POSTHVMIVM ALBINVM, eius collegam, (ſucceſſerant hi, C. Fundanio Fundulo, & C. Sulpitio Gallo, antegreſſi anni Coſſ.) quoniam & idem Flamen Martialis erat, ne ad bellum proficiſceretur, neve à ſacris recederet; in urbe retinuit. Sed Q. VALERIVS FALTO prætor, LVTATIO adiutor datus.

(Et certè hoc primum anno duo prætores Romæ creati fuiſſe cenſeantur: unus, qui, in urbe ius diceret; alter, qui Conſulem in bello comitaretur, & iuvaret.) LVTATIVS propinquas Drepano & Lilybæo ſtationes de-improviſo occupat; & opera confeſtim ad Drepani oppugnationem neceſſaria molitur.

Carthaginienſes verò, licet inopinato Romanæ claſſis & expeditionis nuntio territi, naveis viciſſim tumultuariâ operâ adornant; & remiges militeſque, pleroſque nauticæ & bellicæ rei ignaros, undequaque conquirunt. Quùm LVTATIVS interim quotidianis exercitamentis in utramque diſciplinam ſuos egregiè erudijſſet.

HANNO claſsi Punicæ præfectus, In Inſulam, quæ Hieronneſus dicta eſt, delatus, aliquantiſper ſubſtitit, ut clàm hoſtibus in caſtra HAMILCARIS enavigaret: Et exoneratis commeatu navibus, & meliore nautarum militumque delectu, ad prœlium navale eſſet expeditior.

Sed id ipſum ſubodoratus LVTATIVS, claſſem in proximâ Inſulâ, Ægusâ (al. Ægatibus) collocat; & obviàm procedit, omnia antè experiri certus; quàm pati, ut HANNO AMILCARI coniungatur.

Turbido itaq; licet, & adverſante mari, in HANNONEM, vento ſecundo utentem, & plenis velis in Siciliam properantem, invehitur, & manus conſerit. Facileque ab omnibus, quæ ad prœlium navale uſui eſſe ſolent, imparatiorem profligat.

Confractæ aut demerſæ, ex Pœnis, naves L. Captæ cum vectoribus & onere, LXX. Reliquæ ſublatis velis, & ſubitâ venti mutatione, in Sacram-Inſulam ex fugâ ſe recepêre.

Conſul ad Lilybæum reverſus, prædam & captivos, ad X. M. inter ſuos dividit. Inde ad Erycem, civitatem, quam Pœni tenebant, veniens, altera II. Carthaginienſium M. prœlio confecit.

Hac Cataſtrophe I. Belli Punici.

PAX CVM POENIS, ET FINIS I. BELLI.

3713. 6. Euerg. & Callin. | 237.

Q. LVTATIO CERCONE, & A. MANLIO TORQVATO, II. Coſſ. pax poſtremò cum Carthaginienſibus facta eſt. Ex quibus Lutatius, cum fratre Catulo, res in Siciliâ compoſuiſſe traditur.

Pœni, quùm Romanos, unius victoriæ beneficio, maris totius circà Siciliam, imperio, iam liberè potiri; neque ei reciperando, ſe, amiſsâ iam claſſe, pareis eſſe cognoſcerent; de Ducis, & militum optimè de rep. meritorū ſalute ſoliciti, retinendæ Siciliæ ſpem deponunt, & pacem petūt.

Eius autem negotiationem AMILCARIS BARCÆ, viri, ut fortitudine, ità conſilio præſtantis, prudentiæ fideique commiſêrunt.

Is, qui neceſsitati pro tempore cedendū perſpiceret; cū Coſ. Lutatio, qui & ipſe Reguli in pacificādo præfractioris, exemplū metueret, ità tranſegit.

„*Vt amicitia Romanis cum Carthaginienſibus eſſet.* „*Vt, ſi id pop. Romano videatur; Carthaginienſes omni prorſus Siciliâ excederent, & dein abſtinerent.* „*Ne poſthàc HIERONI, Syracuſanis, eorumve ſocijs. bellum inferrent.* „*Sine pretio captivos omneis dimitterent. Et intrà XX. annos, talenta Euboica II. Mill. & CC. penderent.*

Senatus, ſubmiſsis in Siciliam X. Viris ad conditiones, hæc adiecit.

„*Vt illi M. talenta ſtatim, & altera II. M. CC. intrà decennium exſolverent.* „*Inſulas omneis, Siciliâ Italiamq; interiectas, Romanis cederent.*

Ita finis primo bello Punico impoſitus, anno XXIV. poſtquam inchoatũ fuerat. Quo bello Pœni, D. quinqueremeis; Romani DCC. amiſiſſe produntur.

Romani certè toties prœlio navali victi, totiq; naufragijs attriti, laboris improbitate ac pugnandi pertinaciâ, & excelsâ propagandi imperij cupiditate, effecerunt, ut bello victores evaderent.

Amilcar itidem Eryce excedere, relictis armis, à Catulo iuſſus; ſe periturum potiùs reſponderat; quàm ut arma, contrà hoſteis à patriâ data, hoſtibus traderet. Et non niſi mærens leges à Romanis impoſitas, & ſuâ manu ſcriptas, iubente patriâ, accepit.

Lutatius Coſſ. & Valarius proprætore, de Pœnis triumphârunt.

Eo bello Sicilia prima provincia populi Rom. facta eſſe cenſeatur: excepto Hieronis Syracuſani regno. Vniverſa autem in pop. Rom. poteſtatẽ venit, bello Punico II. captis iam tũ à Marcello Syracuſis.

ATTALI PERGAMENI FORTUNA ET LIBERI.

Attalus Pergamenus, cui præter divitias nihil ad ſpem regni fortuna dederat, ijs ſimul prudenter, ſimul magnificè utendo effecit; primùm ut ſibi, deinde alijs, non indignus videretur regno.

Victis demùm prœlio uno Gallis, quæ tum gens recenti adventu terribilior Aſiæ erat; regium adſcivit nomen, cuius magnitudini ſemper animum æquavit.

Summâ Iuſtitiâ ſuos rexit: unicam fidem ſocijs præſtitit. Liberos IV. ſuperſtites habuit. (Eumenem, Attalum, Athenæum, & Philetærum.) Regnumque adeò ſtabile ac firmum reliquit, ut ad tertiam ſtirpem poſſeſſio eius deſcenderit.

POESEOS ROMANÆ INITIA.

3714.
7. Euerg. & Callin.
Olym. 135. V.C. 514. | 236.

M. Claudio Centhone, Cæci F. & M. Sempronio Tuditano. Coſſ. (teſte Cicer. in Catone, & Bruto) Livius Poëta, ſenex, fabulam, primus Romæ docuit, anno ipſo antè quàm natus eſt Ennius. Sic & Agell. l. 17. c. 21.

Sed Accius vult Livium ann. demùm V.C. 545. à Q. Fabio V. Coſſ. Tarenti captum; & primam fabulam ab eo Romæ actam, anno V. C. 557.

FALISCI A ROMANIS SUBACTI.

Sub id tempus Faliſci (qui anno V. C. 359. Camillo Tribuno militum, ob iuſtitiam, quòd is puerorum nobilium præceptorem, ſed proditorem, ipſis captum remiſiſſet; olim ſe in populi Rom. fidem tradidiſſe memorantur) nunc rebellantes. cæſis ex ijs XV. Millib. & cæteris pace conceſſâ, ſexto die domiti, iterùm in deditionem venêrunt.

INTESTINA AFRORUM SEDITIO.

Pœni verò, ex bello inteſtino, in extremum ferè diſcrimen devenêre, hoc initio.

Amilcar poſt percuſſum cum Romanis fedus, copias ex Eryce Lilybæum deduxerat; & magiſtratu abdicato, Gisconi duci copias in Africam tranſmittendas tradiderat.

Ille, ſeditionis præmetuens, mercenarios non ſimul omneis, ſed diſiunctos, in Africam dimittebat; ubi ſtipendia illi, & militiæ præmia ſingillatim exciperent. & primi domum antè abirent, quam ſecundi ſuperveniſſent.

Sed quùm milites in urbem admiſſi inſolentiùs ſe gererent; & propterea in opidum Siccam cum uxoribus & liberis tranſducti licentiùs ibidem, per otium & ſocordiam, uti ſolet, agerent: & non modò ſtipendia; ſed præmia etiam, immodica, quæ olim duces ſtrenuis in Siciliâ erant polliciti, exigerent. Et Carthaginienſes comitâ, per Annonem, multa de ærarij pænuriâ cauſſati, milites rogarent, ut aliquid de ſuo iure remitterent.

Multitudo, ex magna morum, & linguarum varietate cõflata, (Hiſpani, Galli, Ligures, Baleares, & Græci profugi) ingenti cum tumultu inſurgere cœperunt; ſuoque exemplo totam Africam ad defectionem trahere.

Raptis iam per iram armis, ad XX. hominum M. apud Tunetem caſtra locant. Et Spendio, quodam ſervo, à Romanis transfugâ; & Mathone ſeditioſo Afro, ducibus, ſibi conſtitutis; Gisconem, qui ad eos pacandos à S natu miſſus erat, in vincula coniecêrunt; & pecuniam; ſtipendio deſtinatam, diripuêrunt. Et Africæ civitates, propoſitâ libertate, ad belli ſocietatem haud difficile impulêrunt.

Alij Vticam, alij Hipponem, urbeis à tàm nefariâ conſpiratione abhorrenteis, partitis inter ſe copijs, & ad LXX. armatorum Mill. ex Africâ convenientibus, obſedêre.

Carthaginienſes, qui rem familiarem agriculturâ dumtaxat ſuſtentare; publicas autem pecunias ex Africæ, tributis colligere, & bella conductitijs tantùm militibus gerere conſuêrant. Et quibus hæc omnia, præter ſpem, ob ictum nuper cum Romm. ſedus, acciderant; quò ſe verterent, haud ſatis providebât. quùm in præſentia, pro ſeipſis, pro liberis. pro patriâ, periclitari ſe cernerent, omni adparatu deſtitutos; & vicinorum populorum, ob antegreſſam imperij crudelitatem, odijs expoſitos; omniq; pænè, tot urbibus in propinquo obſeſſis, Africâ excluſos.

Hanno

Hanno nihilo-minus, mercenarijs, quà potuit, conſcriptis, urbanam iuventutem armat; equites exercet; & triremeis inſtaurat, aut inſtruit.

Sed ad diſſolvendam Vticæ obſidionem profectus, poſtquam hoſtem, primo impetu, & elephantorum violentiâ perterritum, diſſipâſſet; & cæterà ſecurus, Vticæ curando corpori operam daret. Seditioſi, qui in collem proximum, & naturâ munitum, haud longè è fuga ſe receperant, de-repentè caſtra hoſtium adgreſſi, & multis cæſis, aut in fugam actis, machinis & omni adparatu ſunt potiti.

Annoni, ut imperito, ita infelici duci, Amilcar ſubſtitutus, incredibili virtute, uno tempore & hoſtium animos fregit, & Vticæ obſidionem diſſolvit.

Carthago, tunc undique ab hoſtibus ità circumcingebatur, ut nemini privato, nedum exercitui, liber ex urbe in Africæ continentem tranſitus eſſet.

Ille tamen copijs, præter fluvij, (Machæræ) tum fortè, obnitentibus ex-adverſum ventis, & vadoſo mari ſtagnantis oſtia, traductis; adversùs Mathonem & eos qui Gephyrâ, urbem Ponti Machæræ fluminis impoſitam, tenebant, de-improviſo movit.

Quo cognito, Spendivs ſubſidio ſuis accurrit. Et quod Gephyræ decem hominum Millia eſſent; ipſeque ab Vticâ xv. M. ſecum adduceret; hoſtem à fronte & à tergo opprimi facilè poſſe ſperabat.

Amilcar verò, acie peritiſſimè inſtructâ, & mutatis ſubinde ordinibus, hoſtibus fugæ & perturbationis ſuſpicionem iniecit; & ad manus è propinquo conſerendas pellexit. Eoſque incōpoſito agmine & utrimque in ſe irruenteis non modò ſuſtinuit, ſed etiam diſſipavit. Adeò, ut ad vi. M. tam Afrorum, quam ſtipendiariorum, cecidiſſe, & bina Mill. capti eſſe memorentur.

Amilcar Gephyram, milite, qui Tunetem effugerat, vacuam, primo impetu cepit: & pleraque finitimæ provinciæ opida in poteſtatem, deditione aut vi, redegit.

Ipſe tandem in planitie quâdam, montibus undique circumſeptâ, tribus hoſtium caſtris concluſus; ut à fronte Afri, à tergo Numidæ, & Spendivs (qui vi. veteranorum, & ii. Gallorū M. ducebat) ab latere, imminerent; opportunâ Narv e cuiuſdā, inter Numidas clari; & binorum eiuſdem gentis Millium, tranſitione, ità ſe expedivit; ut commiſſo acriter prœlio, ad x. hoſtiū M. ceciderit, & ad quater Mille ceperit. Captivos tamen partim militiæ ſuæ adſciſcit, & cæſorum ſpolijs ornat; partim certâ lege liberos dimittit.

MOTVS IN SARDINIA.

Per idem tempus mercenarij in Sardiniâ milites, Afrorum exemplum ſecuti, in Carthaginienſeis, qui in inſulâ erant, invadunt. ducem Bostarem alioſque obtruncant. Annonem, qui cum novis copijs illuc miſſus erat, à ſuis deſertum, cruci adfigunt. & totâ inſulâ ſunt potiti; donec ortâ inter ſe, & Sardiniæ populos, ſeditione, ab illis expulſi, in Italiam venérunt.

Quâ occaſione Sardinia poſtremùm à Carthaginienſibus defecit; licet pro tempore Romani legatos veteranorum, qui Inſulam pop. Romano tradere vellent, non audierint.

SEDITIOSORVM IN AFRICA CRVDELITAS; ET SVPPLICIVM.

Ea autem, quam commemoravi, Amilcaris ergà captivos benignitas, primarios ſeditioſorum in Africâ duces ità efferavit; ut Gisconem, alioſque apud ſe captivos, numero dcc. extra vallum productos, præciſis priùs manibus, cruribuſque diffractis, vivos in ſcrobem quamdam coniecerint. Eoſque, qui tàm iniquum ſimul atque atrox ſupplicium deprecarentur, lapidibus obruerint.

Caduceatores, qui Carthagine miſſi mortuorum corpora ad ſepulturam poſcerent, omni in poſterum ad ſe aditu interdixerint.

Decretum ſibi eſſe; ut Carthaginienſis quilibet, qui in manus ipſorum veneri, atroci ſupplicio enecetur: Carthaginienſium verò ſocij, manibus præciſis, Carthaginem remittantur.

Amilcar viciſsim, (qui Annone, altero duce, in urbem reverſo, in exercitu remanere iuſſus eſſet) in captivos hoſtium ſævit.

Sed poſtquam ad onerariarum, quibus neceſſaria in caſtra ex urbe importabantur, naufragium; & ad Sardiniæ defectionem, inopinata calamitas acceſsit. ut Hipponenſes quoque & Vticenſes, fidiſsimæ hactenus civitates, non modò turpiter ad Afros deſciſcerent; ſed veterem etiam ergà Carthaginienſeis fidem & benivolentiam, implacabili odio atque irâ, mutâſſent. Et D. amplius præſidiarijs, unà cum duce, ibidem interfectis, & in præceps è muro deiectis, urbeis ſuas Afris tradidiſſent. neque cadavera civibus ad ſepulturam poſcentibus redderent.

Hoc rerum ſucceſſu elati, Matho & Spendivs, ipſam Carthaginem obſidére adgreſsi ſunt.

Amilcar verò, unà cum Annibale collegâ, & Natvâ Numidâ; excurſionibus aſsiduis itinera hoſtium obſervare, levibuſque prœlijs caſtra infeſtare; commeatum intervertere; ac eos, qui frumentatum, pabulatumve excurrerent, intercipere ſatagebat.

Carthaginienſibus ità undique circumventis, Hieron Syracuſanus, (qui eorum ſalutem ad ſe quoque, in tantâ Romanæ potentiæ propinquitate,) pertinere putabat; non exigua auxilia ſubmiſit.

Neque Romani, fœdere obſtricti, quidquam induſtriæ, quo minus omnem illis opem præſtarent, prætermiſére.

Et mòx compoſitâ, de captivis utrimque dimittendis, controverſiâ; mercatoribus ſuis, ut frumenta Carthaginem comportarent, permiſérunt. & ne rebellibus quidquam ſuppeditarent, vetuérunt.

Hiſce autem ſubſidijs adiutus Amilcar, cum rebelleis ad extremam rerum neceſſariarum pænuriam; tum ad diſſolvendæ obſidionis neceſsitatem, adegit.

Illi tamen facto ad L. hominum M. ex omnibus copijs delectu, auſi contrà Amilcarem contendere;

quantumvis viribus atque audaciâ inferiores non eſſent; peritiâ tamen adverſarij ducis, nunc à reliquis abſciſsi, nunc inſidijs circumventi; nunc inexſpectatis irruptionibus perterrefacti; immanè quantùm quotidie imminuebant. Quùm & ij, qui vivi in poteſtatem Carthaginienſium veniſſent, feris laniandi obijcerentur: & univerſi tandem caſtris hoſtilibus, & foſsâ undique ac vallo circumſepti, quòd neque pugnare equitum elephantorumque metu auderent; neque tutò effugere poſſent; præ extremâ fame ſuis ipſorum corporibus invicem veſci cogerentur.

Poſtquam verò corporibus captivorum & miniſtrorum crudeliſſimè abſumtis; & ſpe venturi à Tunete auxilij conclamatâ; incertis inter ſe conſilijs, tum famis angore, tum præſentis ſupplicij formidine, diu, multumque fluctuaſſent: miſſo tandem caduceatore, petiêre, ut ſibi ad AMILCAREM legatos mittere liceat.

Quo impetrato, cum legatis, ANTARITO Gallorum duce, & SPENDIO, AMILCAR ità pactus eſt.

„*Vt Carthaginienſes X. quidem ex hoſtibus, quos velint, eligere; reliqui verò cum ſingulis tunicis impunè abire poſſint.*

Et ſimul cum dicto, ijdem, qui præſtò erant legati ex pacto deliguntur, & in manus AMILCARI traduntur.

Afri, captis ipſorum ducibus, pactionis ignari, & fidem à Carthaginienſibus fractam eſſe rati, raptis armis caſtra tutari pergebant.

Sed eos ità tumultuanteis confeſtim AMILCAR, cum elephantis & expeditis copijs adgreſſus facilimè oppreſſit. Omneiſque ad XL. ampliùs Mill. ad Prienem, ſive Serram, internecione delevit.

Et inde multis Afrorum urbibus receptis, Tunetem verſus caſtra promovit, MATHONEM ſocioſque bipertito exercitu obſeſſurus.

Hic ille SPENDIVM, cæteroſque vinctos, in hoſtium conſpectu, crucibus ſuffixit. Et viciſsim MATHO, ANNIBALEM, alterum Pœnorum ducem, factâ ex urbe eruptione, multis hoſtium cæſis, aut in fugam actis, caſtris impedimentiſq; direptis, vivum cepit; eumque e veſtigio ad Spendij crucem pertractum; corpore illius depoſito, in eàdem cruce adfixit. Triginta prætereà ex Punicâ nobilitate viros, circa eiuſdem Spendij corpus ſæviſſimè trucidat.

AMILCAR, qui ob loci intervallum, Collegæ ſuccurrere non potuerat; exercitum ſuum à Tunete ad fluv. Machæram reduxit, & proximè eius oſtia caſtra eſt metatus.

Carthaginienſes eius cladis nuntio graviter perculſi, ANNONEM iterum cum delectæ iuventutis manu emittunt. Eumque quorumdam Senatorum operâ reconciliatum, veterumque ſimultatum oblitum, communibus cum AMILCARE auſpicijs rem gerere iubent.

Ipſi poſt levia aliquot cum Mathone certamina, tandem ex compoſito de ſummâ rerũ cum hoſtibus, haud minus alacribus, decernere conſtituérunt.

Vbi poſt atrox prœlium victores, & Mathonem ipſum vivum cepérunt; & ex pugnæ diſcrimine reliquos, qui in propinquam urbem confugerant, ad deditionem adegérunt.

Vticenſes ſoli, cum Hipponenſibus, ſceleris à ſe patrati conſcij, neque veniæ aut miſericordiæ locũ ſibi relictum arbitrantes, à pertinaciâ non deſtitére. Sed caſtris propiùs ab utroq; duce admotis, victoris arbitrio permittere ſe ſunt coacti. Matho, reliquique captivi in triumphi modum per urbem traducti, dignas ſuis ſceleribus pœnas expendere.

Hic exitus Africi belli, quod III. ann. & IV. Menſib. duravit. Omnium mutuâ crudelitate maximum.

SARDINIAM ROMANIS CEDVNT POENI.

Romani intereà, ab ijs, qui è Sardiniâ ad ipſos transfugerant, impulſi, inſulam eam cum armis frequentare pergebant.

Quod factum, quùm Carthaginienſes, qui ſibi potiores iuris in eàdem parteis eſſe putabant, ægriùs ferrent; & iam copias, quæ eò mitterentur, pararent; Romani conqueſti eum belli adparatum, non tàm adversùs Sardos, quàm contrà ſe ipſos fieri; bellum illis indicunt. Incuſabantur porro, negotiatores Romanos mari populati fuiſſe.

At Carthaginienſes imbecillitatis pro tempore ſuę conſcij, ità tempori ceſſérunt, omnemq́, belli cauſſam à ſe avertere ſunt conati; ut non modò Sardiniâ cederent; ſed decreti etiã ſui temeritatẽ, MCC. talentûm multâ expiarent, & quaſi bellũ deprecarentur,

3715. 8. Euerg. & Callin.	———	235.

(Coss. C. MAMILIO TVRRINO, & Q. VALERIO, FALTONE, Q. ENNIVS Poëta naſcitur. Qui primus amœno, (Romam) Detulit ex Helicone perenni fronde coronam. Vixit LXX. ann. obijtque anno V. C. 385. Tunc & Valentiam colonia deducta, in Hiſpaniâ.)

BELLVM CVM BOIIS, ET LIGVRIBVS.

3716. 9. Euerg. & Callin.	———	234.

T. SEMPRONIVS GRACCHVS, & P. VALERIVS FALTO, Coſſ. diverſâ in Italiâ bella geſſére.

VALERIVS quidem adversùs Gallos Ciſalpinos, Boios; & variâ quidem ſorte. Vt priore conflictu

III. M.

III. M. D. Romanorum ceciderint: ſecundo autem, XIV. Mill. ex Gallis caſi; & II. Mill. capti ſunt. Ob priorem tamen cladem, triumphus ei negatus.

SEMPRONIVS autem, VALERII collega, bellum Liguſtinum inchoáſſe traditur; quod eorumdem Ligurum latrocinia excitarunt. Cum quibus per annos LXXX. bellatum ſcribit, Strab. lib. 4. donec M. Fulvius Nobilior ann. V. C. DXCV. nobilem de ijs victoriam reportavit.

NOVI LACEDÆMONE MOTVS, REGE CLEOMENE.

LEONIDÆ illi, Spartanorum regi, CLEOMENES F. ſucceſſerat. Qui quum & naturæ gravioris inſtinctu, & domeſticæ diſciplinæ, (quam hauſerat à Sphæro Boryſthenite, Zenonis Cittyci diſcipulo) acrimoniâ, ad imitandum AGIDIS exemplum, totus ferretur: & in tam diſſolutis eâ tempeſtate civium moribus; ut divites quidem privato luxui, & compendio remp. poſthaberent: plebes verò, ob rei familiaris anguſtias, & ad bellum ignava, & ad pueritiæ diſciplinam ſocors planè exiſteret. prætereà ſe nomine tantùm regis frui, & reliquarum rerum arbitrium penes Ephoros eſſe, indoleret; ad res novandas animum adiecit.

LIVIVS cum quidem vocat Spartæ tyrannorum primum. Sed ſi mores ſpectes; habuit Sparta reges CLEOMENE longè deteriores. Si genus; regio ſanguine ortus, ab Heraclidis originem ducebat.

Ipſe, quod bellum potius, quam otium, commovendo reip. ſtatui accommodatius eſſe iudicaret; primùm civitatem cum Achæis, qui & ipſi querelarum cauſſas præbuerant, commiſit.

ARATVS namque, cuius ſumma apud Achæos erat auctoritas; id unum moliens, ut omneis Peloponneſios in unum corpus redigeret; eoſque liberos, & à bellis externis tutos, faceret; quum ſoli ex ijs Lacedæmonij, & Eléi, & Arcadum aliquot, à tali ſocietate abhorrérent; ſimulatque LEONIDAS deceſſit; Arcadiam, Achæis finitimam, bello lente infeſtat, quaſi CLEOMENEM, ætate immaturum, contemneret.

CLEOMENES ab Ephoris emiſſus, Athenæum, Belbinæ propinquum (ea Arx clauſtrum Laconiæ erat, cum Megalopolitanis controverſa) occupat & communit.

ARATVS viciſſim, ſine ullâ expoſtulatione, Tegeatas, & Orchomenios de nocte adortus, re infectâ, retrò ceſſit.

Quum illo autem abſente Caphyas cepiſſet: & CLEOMENES iterùm cum copijs miſſus, expugnato Methydrio, fineis Argivorum depopularetur; Achæi XX. peditum Mill. & Mille equitibus, ſigna, prætore ARISTOMACHO, extulére.

Quibus cum ille ad Palantium occurreret; & dimicare geſtiret; ARATVS, ducis audaciam expaveſcens, Prætori ſuaſit, ne rem in pugnæ diſcrimen adduceret: & cum dicto abſceſſit.

Quâ cauſſa, non modò à Lacedæmonijs, qui V. Mill. numerum non explebant, irriſus; ſed ab Achæis etiam contumelioſe proſciſſus eſt.

Poſtquam verò Eléis, quibus Achæi vim inferrent, opitulaturus, in eoſdem, ſe ſenſim iam recipienteis, ad Lycæum, invectus eſſet CLEOMENES; totum perpulit pepulitque Achæorum exercitum; tantâ cæde, ut ARATVS etiam ipſe cecidiſſe paſſim vulgaretur.

Quâ ille vulgaris famæ occaſione utens, raptim ex illâ fugâ Mantinéam petijt; & captæ de-improviſo urbi præſidium impoſuit.

ARCHIDAMVS, AGIDIS frater, priùs exſul, deinde à LEONIDA ad regni conſortium admiſſus; (uti e POLYBIO colligi poſſe videtur) illo defuncto, metu CLEOMENIS filij iterùm exſulare, coactus eſt; & à NICAGORA, eâdem quâ pridem humanitate, apud Meſſenios, exceptus.

CLEOMENES, dum ſibi bella aſſiduè agitanti refraganteis videt Lacedæmonios; eumdem ARCHIDAMVM, ad quem ex alterius familiæ prærogativâ regnum ſpectaret; revocare é Meſſene inſtituit. quo præſente, obtuſiorem fore Ephororum poteſtatem exiſtimabat.

Sed AGIDIS, fratris eius interfectores, ne ARCHIDAMVS redux, de ſe pœnas repoſceret, formidantes; ipſum clàm in urbem ingreſſum illicò intereméerunt, ambiguâ CLEOMENIS, inviti, an conſentientis? famâ.

(Alij namq; tradunt, CLEOMENEM, ARCHIDAMO, quem abſentem magis quàm præſentem metueret, reditûs ſpem inieciſſe. Quam quidem reconciliationem magno ſtudio NICAGORAS procurárit, & federis pignora poſtulárit. Eaque ſecuritate fretum ARCHIDAMVM Spartam repetiiſſe, & in ipſo itinere à CLEOMENE eſſe obtruncatum.

Et NICAGORAM quidem: qui mos eſt à Principe diſcedentium, CLEOMENI, quod ſibi comitibuſque pepercíſſet, grateis quidem egiſſe; ſed alia interim mente indignationem manſiſſe repoſtam; & tam ſævæ perfidiæ deteſtationem, duodeviginti poſt annis, apud Alexandriam, erupiſſe. Quâ de re infrà.)

Pergit nihilo minus CLEOMENES res novare, matre CRATESICLEA filij gloriæ, quà gratiâ, quà pecuniâ, velificante. Et quum corruptis auro Ephoris belli poteſtas ipſi iterùm permiſſa eſſet; & Leuctra, (POLYB. Laodicia) agri Megalopolitani opidum, occupáſſet; ſignis haud procul opido collatis, primùm ARATVM, qui cum Achæis opem adlaturus advenerat, perculit: deinde LYSIADEM Megalopolitanum, qui poſitâ tyrannide, & libertate popularibus redditâ, civitatem ſuam Achæis adſociarat, cum equitatu, oppreſsit: ac poſtremò univerſum Achæorum exercitum profligavit. Quo ſucceſſu ille ſublatus, de Ephoris tollendis cogitavit.

BELLVM GALLICVM, ET LIGVSTINVM.

3717. 10. Euerg. & Callin. | 233.

L. CORNELIO LENTVLO, & Q. FVLVIO FLACCO Coſs. Bellum contrà Gallos ſuſceptum,& continuatum eſt. Atque illi, dum communi conſenſu rem geſſére, invicti fuére. Vbi verò, diſtractis copijs prædæ cupiditate agros populari cœpérunt; FLACCI caſtra à Gallis undique cincta & in diſcrimen adducta ſunt. undè tum illi repulſi, maiore poſt conatu in Romanos rediérunt.

Contrà Ligures quoque, intrà Italiam, bellum geſtum. Et, iidem Coſſ. primi trans Padum Romanas legiones eduxére. Ibique cum Inſubribus & Liguribus pugnatum: ex quibus XXII. Mil. interfecta, & V. Mill. capta. Et de ijs triumphus actus.

Eodem anno, vel, ut alijs placet, conſequente, Galli Ciſalpini, accitis, clàm, & inconſultâ plebe, ad ſe Tranſalpinis, terrorem Romanis multitudine ſuâ incuſſuros rati; per legatos Ariminenſem agrum, uti ſuum, repetiérunt; & Romanos Arimino opido cedere iuſſérunt.

Coſs. qui neque pro copiarum exiguitate confligere; neque poſtulata concedere auderent; factis pro tempore inducijs, Gallorum legatos ad Senatum Romanum teiecérunt. Qui irritâ re in caſtra reverſi; & armis, quæ negabantur, ereptum ire obfirmati; res ſuas domi perditas offendérunt.

Quidam enim ex focijs ipſorum, graviora à Romanis, tū potentibus, veriti, mutatâ ſententiâ, Boios ipſos adgreſſi ſunt; eoque prœlio multi utrimque cecidére. Et reliquis demum dilapſis; Boij, agri parte multati, pacem impetrárunt.

Polyb. lib. 2. tradit; Quum Tranſalpini auxiliares ad Ariminum veniſſent; Boiorum multitudinem, earum rerum ignaram, & adventu illorum perculſam, regibus ſuis, ATA & GALATA, qui eos acciverant, interfectis; acie cum Tranſalpinis ipſis conflixiſſe.

Romanos verò, qui Tranſalpinorum motu perterriti exercitum eduxerant, auditâ Gallorum inter ſe diſſenſione & pugnâ, domum reverriſſe.

ANNIBAL DEVOTVS ROMANORVM HOSTIS.

AMILCAR autem BARCA, bello civili, confecto, ac rebus in Africâ feliciter prudenterque compoſitis; tàm Siciliam, licet iuſto bello captam; quàm Sardiniam, contrà fedus à Romanis, calamitati Pœnorum tùm inſidiantibus, interceptam; ægerrimè ferebat.

Sed quòd non eſſet is rerum Punicarum ſtatus, ut tum exerceri cum hoſte, tàm potente, inimicitiæ poſſent; dum tempus opportunum exſpectat, altâ interim mente dolorem preſſit;& filium ſuum ANNIBALEM, VIX IX. ann. natum, ſecum in Hiſpaniam, quò cum exercitu amandabatur, deduxit.

Ibi, ſacris fortè peractis, cum perlitâſſet, amotis arbitris, filium inuſitato ante aram iureiurando adegit; ut ſpondeat; *Æterno, ſe, & implacabili odio Romanos perſecuturum.*

Eumque ſtudijs militaribus imbuens, toto pænè novennio arma Pœnorum, quam-latiſſimè poteſt, in Hiſpaniâ extendit:& multas civitates partim bello ſubegit, partim deditione in Carthaginienſium fidem accepit: multiſque rebus egregiè geſtis extremum vitæ diem, non illandatâ ibidem morte, confecit.

Advénit autem cum Patre, ANNIBAL in Hiſpaniâ, XXXVI. annis antè ſecundi Punici belli finem.

Defuncto, quem dixi, AMILCARE, Carthaginienſes ASDRVBALEM, AMILCARI adfinem, & egregium Trierarchum, exercitui præfecérunt.

(Plin. lib. 2. cap. 87. *Memorat, hoc IV. Olympiad. CXXXV. anno, Inſulas duas, Theram & Theraſiam, inter Cycladas, enatas: quemodo pridem anteà Rhodos, & Delos, Anaphe & Nea. & multo-poſt Hiera, (qua & Automate) de-ſubito exſtitiſſe produntur.*)

CORSICA TENTATA A ROMANIS.

3718. 11. Euerg. & Callin. | 232.

P. CORNELIVS LENTVLVS, & C. LICINIVS VARVS Coſs. Gallico tumultu compoſito, ille quidem adversùs Ligures exercitum duxit; iiſque victis, caſtella etiam quædam in ditionem ſuam redegit. Hic verò Corſicam petiturus, cum propter navigiorum penuriam traijcere non poſſet; CLAVDIVM CLINIAM (al. M. CLAVDIVM) illuc cum copijs præmiſit.

Hic terrore Corſis iniecto, in colloquium venit; & quaſi Imperator eſſet, fedus cum ijs fecit.

At Varus, eo neglecto, Corſos nihilo-minus oppugnare non deſtitit, donec eos ſubegiſſet.

Romani verò ut à ſe violati federis crimen removerent, CLAVDIVM, infamis pacis auctorem, eis dedidérunt; atque ab ijs non receptum, expulérunt. aut, uti VALERIVS ſcribit, in carcere necárunt.

Eodem anno Carthaginienſes bellum reparare tentabant, Sardis, qui ex federis conditione Romanis parére debebant; ad rebellandum impulſis. Sed adveniens Carthaginienſium legatio, pacem impetravit.

ARSACIS IN PARTHIS CONATVS.

ARSACES, vir inter Parthos, ſicut incertæ originis, (GEORG. MONAC. Chronico, ait, illum, cum fratre TERIDATE, genus duxiſſe. ab Artaxerxe, Perſarum rege; & Bactriorum fuiſſe Satrapas.) Ità virtutis expertæ; ſolitus latrocinijs & rapto vivere, acceptâ opinione SELEVCVM CALLINICVM à Gallis in Aſiâ victum; ſolutus regis metu, cum prædonum manu Parthos ingreſſus, præfectum eorum ANDRAGORAM oppreſſit. Eoque ſublato, imperium gentis invaſit.

Non magno deinde poſt tempore, Hyrcanorum quoque regnum occupavit. Atque ità duarum civitatium imperio præditus grandem exercitum parat; metu SELEVCI, & THEODOTI, qui paullo-ante à Macedonibus defecerat; & ex Bactriorum præfecto, regem appellari ſe iuſſerat.

Sed confeſtim, ex morte THEODOTI, metu liberatus, cum filio eius cognomine fedus ac pacem fecit.

Nec multo-poſt cum SELEVCO, qui ad defectores perſequendos venerat, congreſſus, victor fuit. *Quem diem Parthi exinde ſolennem, velut initium libertatis, obſervavere.*

SELEVCO deinde novis motibus in Aſiam revocato, datoque indè laxamento; regnum Parthicum, & milite, & arcibus format. non minus memorabilis Parthis, quam Perſis CYRVS; Macedonibus ALEXANDER; Romanis, ROMVLVS.

Cuius memoriæ hunc honorem Parthi tribuérunt; ut omneis exinde reges ſuos ARSACIDAS nuncupárint.

GEORG. MONACHVS tradit; AGATHOCLEM Perſidis præfectum, inſidiatũ vitæ TERIDATIS, quem amare ſimulabat. ſed à fratribus interfectum, & regnum Perſidis occupatum. Cui ARSACES annis duobus; TERIDATES XXXVII. præfuerit.

Iuſtin. vult ARSACEM maturâ ſenectute deceſſiſſe; eique F. cognominem ſucceſſiſſe.

LVDI SÆCVLARES.

Iiſdem, quos dixi, Coss. III. Ludi ſæculares fuére, ſive XV. virales. quorum feries poſt CX. annos recurrebat.

Primi quidem facti videntur, anno V. C. 188. regnante SER. TVLLIO; poſtulante id Dæmone. Et horum exemplo, XV. Virum iuſſu, primi facti ſunt anno V. C. 298. Secundi anno V. C. 408. Tertij denique hoc anno. (Sic Cenſorin.)

MOTVS IN EPIRO.

Sub hæc tempora, OLYMPIAS, PYRRHI Epirotæ regis filia, amiſſo marito, eodemque germano fratre, ALEXANDRO; cum tutelam filiorum, quos ex eo ſuſceperat, PYRRHI & PTOLEMÆI; regnique adminiſtrationem in ſe recepiſſet; ab Ætolis, partem Acarnaniæ, quam in portionem belli, Pater pupillorum antè acceperat; eripere volentibus, ad regem Macedoniæ DEMETRIVM decurrit.

Eique, quantumvis uxorem haberet, ANTIOCHI, regis Syriæ, ſororem; filiam ſuam PYTHIAM in matrimonium tradit, ut auxilium iure cognationis obtineret.

Prior uxor, velut matrimonio pulſa, ſponte ſuâ ad fratrem ANTIOCHVM decedit; eumque in mariti bellum impellit.

Acarnanes quoque, diffiſi Epirotis, adversùs Ætolos, auxilium Romanorum implorantes, obtinuérunt à Senatu; ut legati mitterentur, qui denuntiarent Ætolis; *præſidia ab urbibus Acarnaniæ deducerent:* paterenturque eſſe liberos; qui ſoli quondam adversùs Troianos, originis ſuæ auctores, auxilia Græcis non miſiſſent.

Sed Ætoli legationem Romanorum ſuperbè audivére: Pœnos illis & Gallos exprobrantes, à quibus tot bellis occidione cæſi eſſent. *Se Græciæ Principes ſemper fuiſſe: ſe Macedonas, eorumq́; reges, Philippum & Alexandrum, ſemper contemſiſſe.*

Et ne fortiùs locuti, quàm feciſſe viderentur, fineis Epiri & Acarnaniæ depopulantur.

Iam OLYMPIAS filijs regna tradiderat; & in locum PYRRHI, fratris defuncti, PTOLEMÆVS ſucceſſerat. Qui quùm hoſtibus inſtructo exercitu obvius proceſſiſſet, infirmitate correptus in itinere decedit. Neque OLYMPIAS diu filijs ſupervixit.

Ex filiabus eius, NEREIS, GELONI, Siciliæ regis, filio, enupſit. LAODAMIA ad Aram Dianæ confugiens, concurſu populi interfecta eſt.

Hinc Epirotæ ſterilitatem famemque paſſi, & inteſtinâ diſcordiâ vexati; externis ad poſtremum bellis pænè conſumti ſunt.

SARDINIA ROMANOR. PROVINCIA.

3719. 12. Euerg. & Callin. | 231.

TI. MANLIO TORQVATO, & C. ATILIO BALBO Coss. de Sardis, qui auctoribus Pœnis rebellárant. triumphatum eſt. Et Sardinia tum certum accepit imperium, ſtipendio etiam ſuperimpoſito.

Hæc prima pop. Romani provincia hoc tempore facta eſt. Nam Sicilia, non niſi Syracuſis à MARCELLO captis, in provinciæ formam tota redacta eſt.

IANVS CLAVSVS APVD ROMANOS.

Romani pace omnibus pænè locis factâ, nullum bellum habuérunt. quòd poſt Romam conditam ſemel tantùm, NVMA POMPILIO regnante, contigerat. Et Varro, eodem anno clauſum & patefactum ſcribit Iani Templum.

CORSI, ET LIGVRES DOMITI.

3720. 13. Euerg. & Callin. —— 230.

Sardi, Corſi, & Ligures iterum defecerant. Ex Conſulibus L. POSTHVMIVS ALBINVS adversùs Ligures; & Sp. CARVILIVS MAXIMVS, adversùs Corſos, cum exercitu miſſi. Et utrique populi, quamvis non ſine labore; ſummâ tamen celeritate devicti ſunt.

Et P. CORNELIO prætore, ac pleriſque alijs, qui in Sardiniam deſtinati fuerant, morbo exſtinctis; idem CARVILIVS, Sardos, nihil moderatum animis agitanteis, ingenti prœlio ſuperavit, deque ijs triumphavit.

REPVDIVM I. ROMÆ.

Repudium inter uxorem & virum, uſq; ad DXX. V. C. annum, nullum Romæ interceſſerat.

Primus autem Sp. CARVILIVS uxorem ſterilitatis cauſsa dimiſit, de amicorum ſententia, Agell.)

Qui quamquam tolerabili ratione motus videbatur; reprehenſione tamen non caruit. quia nec cupiditatem quidem liberorum, cõiugali fidei præponi debuiſſe, arbitrabantur.

(Eodem anno C. NAVIVM Poëtam fabulas ad populum dediſſe, teſtatur Agell.)

SARDI, ET LIGVRES, AVCTORIBVS POENIS DEFICIVNT.

3721. 14. Euerg. & Callin. —— 229.

Sardi & Ligures, Romanis inde digreſſis, de integro defecerant.

Ex Conſulibus, Q. FABIVS MAXIMVS (quod cognomen ab avo accepit: Verrucoſus, à Verruca in labris, dictus;) contrà Ligures: M. POMPONIVS MATHO, contrà Sardos, miſſi.

Carthaginienſes, ut eorum bellorum auctores, hoſtes iudicati; iuſſique pecuniam numerare, & omnibus cedere Inſulis, quæ iam in Romanorum poteſtatem veniſſent.

Miſſa ad eoſdem epiſtola, ubi ſcriptum fuit; Pop. Romanum miſiſſe ad eos haſtam, & caduceum, duo ſigna, belli an pacis! (Varr. duas Teſſerulas, in quarum altera caduceum; in altera ſimulacrum haſtæ inciſum.) E queis utrum vellent, optarent, & deligerent. quod elegiſſent; id unum ut eſſe miſſum exiſtimarent.

Carthaginienſes nihili territi, quùm ad alia reſpondêrunt aſperiùs; tum ſe neutrum eligere dixerunt. ſed poſſe, qui attuliſſent, utrum mallent, relinquere. quod reliquiſſent, id ſibi, pro lecto, futurum. Hinc mutuis udijs conceptis, neutri dum bellum inire ſunt auſi.

Fabius interim Ligures magno prœlio ſuperavit. quâ illi clade accepta, ad Alpeis receſſêrunt, ac finem populandi fecêrunt. (Obſervat PLVTARC. FABIVM non ſolùm de Liguribus tum triumphaſſe; ſed ex nullâ umquam ipſum pugnâ, niſi ex eâ, ex quâ triumphavit, victorem exceſſiſſe. Cicero ab eodem, hoc bello Liguſtino, Templum Honori dedicatum tradidit.

PHILIPPVS MACEDON. REX: ANTIGONVS TVTOR.

DEMETRIVS, Macedoniæ rex, moriens, filium Philippum impuberem relinquit. Huic ANTIGONVS, Patruelis, *ὁ δώσων* dictus, (quòd Daturum ſe ſemper polliceretur, nihilque præſtaret) tutor eſt datus: Eoque nomine regiam pueſtatem per ann. XV. obtinuit; vel potius XI. bonâ fide & magnâ cùm laude tutelam geſſit. (Iuſtin. Acceptâ in matrimonium matre pupilli, regem ſe conſtitui laborabat.)

Interiecto deinde tempore, quùm minaci Macedonum ſeditione clauſus in regia teneretur; in publicum ſine ſatellitibus proceſſit. Proiectoque in vulgus diademate ac purpurâ, ſua illis beneficia commemorat.

Ut defectionem ſociorum vindicaverit: ut Dardanos Theſſaloſque, morte Demetrij regis exſultanteis, compeſcuerit: ut dignitatem den que Macedonum non modò defenderit, verumetiam auxerit. Quorum ſi illos pœniteat; deponere imperium, & reddere illis munus ſuum. quod adhuc invidioſum ipſe non voluptatibus, ſed laboribus ac periculis uſque ſenſerit.

(*Quæreripſi regem quærant; qui aut imperare illis neſciat, aut cui parere ipſi ſciant.*)

Quùm populus pudore motus, recipere eum regnum iuberet; tamdiu recuſavit, quoad ſeditionis auctores ſupplicio traderentur.

ACHAICÆ REIP. INCREMENTA, ET CVM ÆTOLIS DISSCIDIA.

Ab exceſſu Demetrij, incredibile Achæorum cõmuni, ſive Reip. incrementum acceſſerat.

Nam præter mutuam cum Ætolis amicitiam; ſive veriùs Syncretiſmum, quem infeſtus utrique genti DEMETRIVS extorſerat; omnes pænè in Peloponneſo Tyranni tum morte regis, quo fautore ſteterant; in deſperationem adacti; tum invaleſcente ARATI, Tyrannidum oſoris, & publicæ per Græciam libertatis vindicis, auctoritate, exterriti; Achaicæ ſocietati certatim ſeſe adgregârunt.

LYSIDAS

LYSIDAS Megapolitanus; ARISTOMACHVS Argivus; XENON Hermionius, & CLEONYMVS Phliaſius. depoſito ſuæ quiſque patriæ dominatu, in tàm generoſam optimè conſtitutæ Reip. æquabilitatem coiere.

Sed his ARATI conatibus, agnata Ætolorum cupiditas, & adversùm Achæos invidia, obſtitiſſe viſa. qui uti anteà, ſocietatis inter populos, qui cooluerant, diſſolvendæ appetentes; Acarnanũ quidem civitates cum ALEXANDRO; Epirotâ; Achæorum verò, cum ANTIGONO GONATA, inter ſe, ex deſtinato, diviſerant; Ita conſimili ſpe, ANTIGONVM Macedoniæ; & CLEOMENEM Spartæ, reges, impleverunt; & in ſententiam ſuam pertraxérunt.

Haud dubiè & ipſi in eam ſpem adducti; ſi præter ANTIGONVM, Achæis, ob amiſſam Corinthi arcem, maximè infeſtum; Lacedæmonios quoque eo bello adiutores haberent; facilè ſe eam gentem, ſibi ob res ſecundas inviſam, armis undique circumventam, eſſe oppreſſuros.

Tantâ animorum cæcitate & obſtinatione, ut cum ipſos puderet Achæis, optime de ſe, Demetriaco bello, meritis, bellum palàm indicere; Lacedæmonios ad id faciendum, incitarent.

Tum CLEOMENI, Tegéam, Mantinéam & Orchomenum, ampliſſimas, & non modò ſocias ſed eiuſdem planè cum illis civitatis & ſtatûs participes, urbeis, quas ille per fraudem interceperat; lætiſſimè reſignarent.

ARATVS itaque & Achæorum proceres; qui bellum quidem nemini propalàm indicendum, ſed Lacedæmoniorum conatibus obviàm eundum priùs conſtituerant; ubi CLEOMENEM, Athenæum, in regione Megalopolitanâ caſtellum, impunè exædificare; & apertè hoſtem profiteri, vidérunt; bellum etiam adversùs Lacedæmonios manifeſtè ſuſcipiendum decernunt. *Quod CLEOMENICVM appellatum eſt.*

SĄRDI ITERVM DOMITI.

3722. | 228.
15. Euerg. & Callin.

M. AIMILIVS LEPIDVS, & M. POBLICIVS MALLEOLVS, Coſſ. in Sardos, (qui ne priore quidem bello fracti quieviſſe videntur miſſi, magnam prędam abegerunt: eâdemque à Corſis, cum ad eos acceſſiſſent, ſpoliati ſunt.

LEX FLAMINIA, DE AGRO PICENO: ET EX EA BELLVM.

Tum C. FLAMINIVS Trib. Pl. popularis auræ cupidus, peſſimo ut conſilio, ità exemplo atque eventu, Legem ad populum tulit; *Vt ager Picenus, undè Galli Senones fuerant expulſi*, populo militibuſque Romanis divideretur. Quæ res novo & graviſsimo bello cauſſam dedit.

Boij namque, præ cæteris, qui ſe etiam cum de Principatu aut gloriâ ageretur, Romanorum iugo invitiſſimi ſubmiſerant; ubi de focis atque aris agi viderunt; cum Inſubribus, & alijs Gallis, qui intrà Rhodanum & Alpeis habitant, re cõmunicatâ, permultos, & in ijs CONGOLITANVM & ANEROESTEM, Gęſatarum (hoc eſt, eorum qui mercenariæ militiæ vacabant; vel qui gæſis, certo teli Gallici genere, in prœlijs utebantur) reges, partim auro oblato, partim opimę prædę ſpe, in belli adversùs Romanos ſocietatem ità animàrunt; ut neque maior umquam exercitus; neque quà militum robore, quà rerum omnium adparatu, inſtructior, è Galliâ umquàm deſcenderit.

Qui nuntius Romam adlatus, tanto urbem terrore complevit; ut quum nequedum Galli è proprijs ſedibus exceſſiſſent; ipſi novos delectus facere, commeatum adparare, copias in fineis ſuos educere cœperint.

In huius belli adparatu, VII. plus minus anni utrimque conſumti.

Eaque res haud parum Carthaginienſibus commodavit ad Imperium in Hiſpaniâ propagandum. Et coacti ſunt Romani res Hiſpanienſeis negligere, quoad res in Italiâ in tuto collocarentur. Renovato itaque cum ASDRVBALE Carthaginienſium duce, fœdere, animos & vires in bellum Gallicum convertérunt.

ATHENIENSES ARATO FŒDERATI.

Athenienſes, auditâ morte Demetrij, ſpretâque PHILIPPI pueritiâ, & tutoris eius ANTIGONI ſenectâ, ad libertatem (quod beneficium iampridem procurare ipſis ARATVS tentaverat) adſpirant. Et tum demum ſpectatæ in viro illo virtutis, ac beneficiorum memores, ARATVM eumdem, quem ante XI. annos à ſe pro hoſte reppulerant; arceſſunt, eiuſque auxilium implorant.

Ille, licet, obtinente tum præturam LYSIADE, æger in lecto decumberet; ſe tamen lecticâ Athenas deportari iuſsit: quodq; armis non potuerat, comitate & promiſsis impetravit.

DIOGENEM, qui Macedonum nomine, Piræum, Munychiam, Sunium & Salaminem, ibi cum præſidio tenebat, induxit; ut Athenienſibus, acceptâ CL. talentorum mercede, (ex quibus ipſe XX. de ſuo intulit) ea loca proderet.

(Apud Iudæos Simon II. Oniæ SS. Fil. & Pontificatu fungitur & clarus habetur. De eodem ſup.)

TRIVMPHVS DE SARDIS ET CORSIS.

3723. 16. Euerg. & Callin. | ———— | 227.

Ex Coſs. M. POMPONIVS MATHO, qui Sardìs arma intulerat; quùm eorum pleroſque, in ſaltuoſis ſpecubus abditos, indagare non poſſet; ſagaces canes ex Italiâ ad ſe adduci iuſsit: per eoſque tramitibus hominum pecudumque inveſtigatis, multos indè exſtinxit.

C. verò PAPYRIVS MASO, Corſos campis pulſos, quum in monteis abegiſſet; ex inſidijs multos milites amiſit. Et præ ſiti plures amiſiſſet; ni poſtremò aquâ inventâ, Corſos, ut deditionem facerent, induxiſſet.

(Hic MASO, qui primus in mõte Albano de Corſis triumphavit, Myrto coronatus Ludos Circenſeis ſpectare ſolitus traditur. (Feſtus addit; *Quòd Corſos in campis Myrteis ſuperâſſet, eo frondis genere uſum.*)

CLEOMENIS RES NOVÆ APVD SPARTANOS.

CLEOMENES, re cum MEGISTONO, vitrico ſuo, viro potenti. pauciſque alijs cõmunicatâ, ad Reip. ſtatum, ſublatis Ephoris, pro arbitratu ſuo conſtituendum ſeriò ſe accinxit.

Et priùs quidem civibus, quos maximè ſibi obſtaturos ſuſpicabatur, in expeditionem eductis; & poſt Heræum, Aleamque, (quæ opida Achæis contributa erant) receptas; & importatum Orchomenijs commeatum; in Arcadiâ relictis; cum mercenario milite Spartam contendit.

Et EVRYCLIDA, quem præmiſerat, in convivium Ephororum ingreſſo, alij, ducibus THERICIONE & PHOEBIDE, diſtrictis gladijs in triclinium irrumpunt, eoſque omneis confodiunt.

Solus AGYLÆVS, è vulnere, quo exanimem iacentemque ſe ſimulârat; in propinquam TIMORIS Ædem ſe recepit; & poſtridie ſalvus evaſit. Reliqui quattuor, cum decem alijs, qui auxiliaturi adcurrerant; cæſi ſunt.

CLEOMENES LXXX. è civibus ſolum vertere iuſſit; & Ephororum ſellas ſuſtulit, præter unam; in qua ſedens ius dicturus eſſet.

Indignam rem eſſe clamans; *Adſcititiâ illâ novorum hominum poteſtate, vetus ità imperium peſſumdari; ut reges partim è regno deturbare; partim indictâ cauſâ occidere*; aut etiam, ſi qui pulcerrimum Spartæ ſtatum reſtituere aveant; *palàm perniciem ijs minitari auſi ſint.*

Ipſe itaque primus agros, & patrimonium omne ſuum in medio poſuit; & ære alieno obſtrictos exſolvit. Quod exemplum mòx reliqui ſunt ſecuti: & ager ex æquo diviſus. ſortibus etiam ijs, quos in exſilium egiſſet; quoſque, rebus pacatis, revocaturus eſſet; attributis.

Suppletâ, ex delectu optimorum finitimorum, civitate, & milites veteri armorum diſciplinâ imbuit; & iuventutem generoſis Laconicæ patientię & frugalitatis legibus informavit.

Et ne nomen dominatus offenderet; fratrem EVCLIDAM regni conſortem ſibi cooptavit. *Et tunc duos unâ ex domo reges Spartiatæ habuérunt.*

Et quem Achæi, ſuſpensâ adhuc motibus novis civitate, extrà fineis ſuos cum exercitu exiturum minimè putabant; ipſe de-inopinato in Megalopolitanum agrum ingreſſus, tum prædam ingentem congeſsit; tum magnam edidit vaſtitatem.

Et quò acerbiùs hoſtibus inſultaret; excitatâ, in hoſtico, theatri formâ, per peregrinos, ludicræ artis præſtigiatores, ludos edidit, & ſpectavit.

Ipſe nihilo minus totius temperantiæ exemplar, & doctor; comitate, & lepidâ oratione, prætereà ſibi hoſpites conciliare eruditus.

Hinc primùm Mantinei exſules eum ſponte ſuâ invitârunt. Et clàm, de nocte in urbem ſuam eo duce irrumpentes, eiecto Achæorum præſidio, in fidem eius ſe dedidére.

Et ipſe reſtitutâ civibus rep. Tegeam progreſſus, & per Arcadiam circumvectus; Achęos, qui in Dymæis ad Hecatombæum caſtra habebant, intrepidè laceſſens, ad manus conſerendas adegit.

Quibus acie fuſis, multos eo prœlio profligavit; nec paucioribus captivis potitus eſt. Et Langonem adortus, Achæis eiectis, opidum Eleis reſtituit.

Quumque legatis Achæorum paullò duriora viſus ſibi eſſet imperaſſe; alios ſubmiſit, qui poſtularent; *Sibi modò imperium permitterent: de cætero facilè cum ipſis conventurum*: captivis etiam, & ijs quæ occupâſſet, è-veſtigio reſtitutis.

Quæ cum probarentur Achæis, ad pacem inclinatis: & ipſi CLEOMENEM, Lernam, quò gentis totius concilium indixerant; accirent; hic fortè agmine raptim acto, & aquâ intempeſtivè hauſtâ, vim ſanguinis effudit; ut vox ei intercluſa ſit, & nobiliſsimis captivorum, ad Achæos remiſsis, quòd dies conventûs prorogata eſſet, Lacedæmonem ſeceſsit.

Et hæc quidem mora, res Græciæ planè labefeciſſe viſa eſt. quæ alioquin è præſenti calamitate oculos nonnihil attollere, & impotentem Macedonum dominatum declinare potuiſſet.

ARATI IMPRVDENTIA, AN INVIDIA!

ARATVS namque, ſive diffidentiâ & metu CLEOMENIS, commotus; ſive ſubitariæ eius proſperitati invidens. & probro ſibi verſurum ratus; Si ſibi, qui XXXIII. iam annis Principatum inter ſuos obtinuerat, rex adoleſcens, nomen ſimul ac potentiâ ſubitò detraheret;

detraheret; & rerum ab ſe actarum, impenſq; amplificari gloriam interverteret; primùm Achæos à fœdere faciendo deterrere annisus eſt: Deinde, quū Lacedæmoniorum (qui Peloponneſum in veterem ſtatum libertatemq́; reſtituere cōtenderent poſtulata, æqua vulgo cēſeri, & probari: animadvertiſſet. facinus Græco nomine, & tot antegreſſarum actionum gloriâ indigniſſimum auſus eſt.

Vt cum ANTIGONVM in Græciam acciret; & Peloponneſum Macedonibus, (quos, captâ Acrocorintho, pepuliſſe erat olim gloriatus) propinaret; tum regem Spartiatarum, Herculis progeniem; veterum Lycurgi legum, & Doricæ diſciplinæ inſtauratorem; Sicyoniorum & Triccæorum, ſcilicet Principatu indignum iudicaret; atque ità alienaret.

Atque adeò, quum Argos iterum Achæi conveniſſent; & ex Tegeâ CLEOMENES ad illos deſcendiſſet; in ſummâ exoptatæ pacis ſpe, ARATVS, (cui iam maximis de capitibus cum Antigono clam convenerat,) CLEOMENEM, propoſitâ novarum conditionum iniquitate, *Vt vel ſolus, acceptis obſidibus, in publicum concilium veniret; vel in Gymnaſio ſuburbano* (CYLLARABIO) *remotis copijs, cum ijſdem tranſigeret*) iniurioſè avertit; & ad bellum ipſis Achæis, miſſo Ægion caduceatore, indicendum inflammavit.

BELLVM GALLICVM.

3724.
17. Euerg.
& Callin. | ——— | 226.

Quùm Boij, cæterique Galli, ex venditione tum aliarum rerum, tum plurimorum captivorum, magnam pecuniam facerent; Romani veriti ne ijs opibus contrà ſe uterentur, edixérunt; *Nequis homini Gallo vel aurum, vel argentum daret.*

Hinc Galli, cognitâ Coſſ. M. Aimilij Barbulæ & M. Iunij Piræ in Ligures expeditione, ſe, ut Romā rectà contenderent, iam comparabant. Sed Coſſ. eos improviſo adorti adeò terruérunt, ut per amicitiæ ſpeciem obviàm eis egrederentur. Illi viciſſim ſimulárunt, ſe non contrà illos eſſe profectos; ſed per eorum agrum in Ligures tranſituros.

BELLVM ILLYRICVM, EIVSQVE ORIGO.

Belli autem Illyrici, & primæ Romanorum in eam, vicinaſq́ue Græciæ regiones, traiectionis, hoc fuit initium.

Illyriorum (qui ſub extremis Alpium radicibus, inter Arſiam, Titiumque flumen, olim agebant, longiſſimè per totum Hadriatici Maris litus effuſi) rex AGRON, PLEVRAT F. copijs militaribus pollens; & à DEMETRIO, ANTIOCHI GONATÆ F. mercede corruptus, Midionijs (Pauſan. Mothonæis) quos Ætoli tum obſidebant, auxilium tulerat.

Et haud ſeciùs ASDRVBAL, qui eâdem in obſidione multa ſub Ætolis pericula tulerárat, urbis, ſi caperetur, prædam ſibi ex æquo depoſcebat.

Quâ de re dum in comitijs, inter duces, contenditur; x. Illyriorum M. lembis in urbis Portū tranſvecti, Ætolorum caſtris mòx expugnatis; & Midionijs pariter ex urbe, in fugienteis, erumpentibus, poſt magnam hoſtium cædem, armis eorum & impedimentis omnibus ſunt potiti.

Paucis, ab eâ ſuorum victoriâ, diebus rex AGRON, ex intemperantia, diem ſuum obijt. Et in eius locum ſuffecta TEVTA uxor, muliebri illa ingenio, & lucri dulcedine illecta, patiebatur ſubiectos ſibi populos, Piraticis incurſionibus, rebus & commercijs vicinorum omnium incommodare: agros populari, & urbeis expilare. Obvia denique omnia, diripere aut vaſtare.

Phœnice denique, urbe Epiri, potentiſſimâ, per Gallorum, quos ipſi imprudentiſſimè præſidio impoſuerant; proditionem, potiti, Illyrij; Epirotas, prœlio victos; eò adegérunt: ut relictis Ætolorum Achæorumq́ue, quos in auxilium evocárant, partibus; & miſſis ad TEVTAM legatis, ſocietatem ſecum, & cum Acarnanibus, inirent.

Quùm autem de Illyriorum rapinis Itali mercatores, alijq́ue ſæpè Romæ conqueſti eſſent. & ipſi Iſſam, quæ ſola adversùs eorum vim obduraverat; obſidére pergerēt; miſſi ſunt à Senatu ad TEVTAM legati C. & L. CORVNCANI, de iniurijs expoſtulatū.

Quibus ſuperbè auditis, reſpondit tandem regina; *Curæ ſibi futurum, ne qua populo Rom. ab Illyrijs publicè fiat iniuria. Quid privati faciant; reges non præſtare.*

LVCIVS autem e legatis iunior; At *Romanis*, inquit; *Privatas iniurias publicè perſequi mos eſt. Et dabunt operam, Deo volente, ut regia iſthæc iura brevi emendes.*

Illa verò muliebri impotentiâ percita, diſſimulatâ in præſens irâ, percuſſores ſubmittit, qui tàm magnanimi reſponſi auctorem in itinere confodiant.

Romani ius gentium à feminâ violari non paſſi; ad tanti ſceleris ultionem ſe comparárunt: & duobus Coruncanijs ſtatuas in Vrbe poſuérunt.

3725.
18. Euerg.
& Callin. | ——— | 225.

Intereà dum Illyrij, miſſu TEVTÆ, maritimas Græcorum civitates infeſtant; quòd Romani, non tàm ſuis, quàm alienis ſumtibus, iniurias ab ijs acceptas ulciſci; & hoc gratificandi nomine Græcis ſeſe oſtentare, decreviſſent; Cn. FVLVIVS CENTVMALVS, cum CC. navium claſſe; & A. POSTHVMIVS ALBINVS, II. Coſſ. cum terreſtribus copijs, XX. peditum, & II. equitum Millibus, Româ profecti ſunt.

Et FVLVIVS quidem in Corcyram, quā etiamdum ab Illyrijs obſideri rebatur; rectà navigat. Vbi, cives, licet paullo-ante ſubacti, præſidium, ducemq́; Demetrium

Demetrium Pharium acceperant: & crudo adhuc vulnere, ad ereptam ſibi libertatem adſpirabant. DEMETRIVS verò monitus, ſe criminationibus æmulorum apud TEVTAM traduci; initâ cum Romanis ſocietate, præſidium Illyricum, urbemq; ijs tradidit.

Conſul autem coniunctus demùm cum collegâ POSTHVMIO, qui copias Brundiſio iam tranſmiſerat; Apolloniâ obiter in fidem acceptâ, Dyrrachiũ navigant; & Illyrios ab iterata opidi obſidione trepidè diſcedere cogunt.

Inde curſu in interiora Illyrici inſtituto, Ardyęos, Parthinos, Atintanos & Iſſenſes in fidem deditionemq́ue accepére. Vrbes aliæ vi captæ.

TEVTA, exiguo cum comitatu, Rhizonem, in cognominis fluvij ripâ ſitum, fugiens ſe recepit.

Conſules, pleriſq́ue Illyriorum civitatibus DEMETRIO traditis, cum claſſe & pedeſtri exercitu Dyrrachium reverſi ſunt.

Vbi POSTHVMIVS quidem, cum XL. navibus, & novo ex finitimis opidis, quæ ſe dediderant, delectu, ſtativa fecit. FVLVIVS verò, cum maiore copiarum parte, Romam navigavit. Cui tamen belli adversùs Illyrios imperium prorogatum videtur, qui Proconſ. de ijs triumphárit.

TERRÆ-MOTVS RHODI.

Quùm Rhodij eâ tempeſtate nimium ſuæ induſtriæ prudentiæq; fideiq; & omnium ferè regum ac populorum benivolentiam ijs artibus ſibi conciliâſſe gloriarentur: DEVS immiſſo terræ-motu, quo Coloſſus ille corruit, & maxima quæque eius urbis atque Inſulæ ornamenta, & munimenta deiecta ſunt; eorum inſolentiam caſtigâſſe viſus eſt.

At quùm eum caſum moderatè illi ferrent; & patriæ potiùs, quiſque, quàm ſuam, vicem deflerent; tantam ſortis ſuæ commiſerationem apud univerſos commovérunt, ut regibus, Principibus, ac civitatibus vicinis, liberaliter ac certatim donaria, pecuniam, frumenta, ſubmittentibus; intrà XII. plus minus annos, longè meliora & plura repoſuerint; & damna multo cum fenore exſerſerint.

PAX CVM ILLYRIIS.

3726.
19. Euerg.
& Callin.

224.

Sp. CARVILIO MAXIMO II. & Q. FABIO MAXIMO II. Coſſ. TEVTA regina, miſſis Romam legatis, qui de federe agerent, his legibus pacem impetravit.

„*Vt impoſita ſibi tributa quotannis Romanis exſolveret.*

„*Vt omni Illyrio excederet; & intrà exiguos locorum, ex præſcripto, limites ſe contineret; & deinceps ei ultrà Liſſum, niſi duobus, ijſque inermibus, lembis, navigare ne liceret.*

Ita caſtigatâ mulieris impotentiâ, & Illyriorum rapacitate, Romani totam Græciam, quam illi offenderant; ſibi, tamquam publicæ quietis vindices, obligárunt. belloq́ue confecto, Achæos & Ætolos, Athenienſeis & Corinthios, de victoriâ, de federis conditionibus, deque ſui inſtituti ratione, certiores fecérunt.

A Corinthijs etiam in ludorum Iſthmiorum ſocietatem adſciti. (Iuſtin. addit; ſtrictas in Principum Illyriorum colla ſecureis: atque ità Legatorum Manibus litatum.)

(De ijſdem Coſſ. CICERO in Catone. Q. FABIVS MAXIMVS Coſſ. iterùm, Sp. CARVILIO collega, quieſcente, C. FLAMINIO Trib. pleb. reſtitit, agrum Picenum Gallicumq́ue contrà Senatûs auctoritatem dividenti.

Augurq́ue quùm eſſet, auſus eſt dicere; *Optimis auſpicijs ea geri, quæ pro reip. ſalute gererentur: Quæ contra remp. fierent; contrà auſpicia fieri.*)

POENORVM IN HISPANIA PROGRESSVS.

AMILCARE BARCA, poſtquam per IX. ann. multa præclare in Hiſpaniâ geſſiſſet, defuncto; quod eius F. ANNIBAL vix duodeviceſimum annum attigiſſet; eius loco ASDRVBAL, gener, non minus, quàm ille Romanis infenſus; Hiſpanienſium rerum curam annis circiter IIX. ſuſtinuit: & incredibili virtute maiorem Hiſpaniæ partem Punico imperio adiecit.

Vrbem denique, Carthaginem novam, loco tum ad ipſius Hiſpaniæ, tum ad Africæ res, maximè opportuno, condidit.

Romani his quidem ſucceſſibus invidérunt: & Carthaginienſium nomen, ſuâ ſocordiâ in Hiſpaniâ adoleviſſe dolebãt; ob imminentem tamen urbi ſuæ Gallorum in præſens terrorem, & impetum, dolore animorum diſſimulato, quaſi & ipſi ſocios in Hiſpaniâ haberent; fedus cum ASDRVBALE renovant: & inter cætera cavent; *Ne Carthaginienſibus liceret Iberum fluvium cum armis traijcere.*

QVATTVOR ROMÆ PRÆTORES.

3627.
20. Euerg.
& Callin.

223.

P. VALERIO FLACCO, & M. ATILIO REGVLO Coſſ. duo prætores Romæ facti & additi, ut quattuor eſſent. Ex quibus M. VALERIVS Sardiniam, FLAMINIVS Siciliam, provincias ſunt ſortiti. Corſicæ adminiſtratio, Sardiniæ adpendix fuit.

ARATI

ARATI RES GESTÆ.

Quæ ſuprà de Arati expeditionibus attigimus, ea alij in hunc annum referunt. Ille decimùm iam Prætor Achæorum factus, & cum Cleomene apud Lycéum congreſſus, ac fuſus, & pro mortuo habitus; uti ſuprà diximus: de improviſo Mantinæos adortus, urbem ceperat.

Poſtea Megapolitanis, in quorum fineis Lacedæmonij incurſabant; auxilio miſſus; neque cum eodem Cleomene, viro audace, decertare auſus; quamvis levis Achæorum armatura, Spartiatis ad caſtra uſque repulſis, per eorum tentoria effuſa eſſet) Lysiadem collegam, qui cum equitatu in hoſtem impetum fecerat; inhibitâ militum ſuorum alacritate, turpiter deſeruit; & pro patriæ portis cadere paſſus eſt: Ipſe mox cum toto exercitu longè turpius profligatus.

Cuius facti probrum ut elueret; Cleomene iam digreſſo; & factâ in Laconicam, cum reliquis, impreſſione, ccc. Lacedæmonios interfecit; & in his Megistonvm, Cleomenis vitricum cepit.

SELEVCVS CERAVNVS V. SYRIÆ REX. Ann. III.

3728. | *M. VALERIO MESSALA, & L. APVSTIONE FVLLONE* | 222.
21. Everg. | *Coſſ SELEVCO CALLINICO, poſtquam XX. ann. regnâſſet, de-*
1. Sel. Ceraun. | *functo, ſuccedit F. SELEVCVS CERAVNVS.*

Præter bella, quæ Selevco illi Callinico, cum Ptolemæo Evergete, ob Berenicen eius ſororem, & Callinici novercam, apud Antiochiam, à privigno crudeliter interfectam, interceſſére; ſæpiuſque victus, & tantum-non regno avito exutus eſt. (de quibus ſuprà ad 11. Danielis cap. fuſiùs, & extra ordinem diximus) poſt factam etiam cum Ptolemæo in x. annos pacem, perpetua cum fratre germano, Antiocho Hierace (*Accipitris in modum rapaci*) fuit contentio.

Ipſe namque iis, quas dixi, cladibus fractus, auxilium fratris imploràrat; & Aſiam, inter fineis Tauri montis, premium latæ opis, obtulerat.

Hic autem, ſupra ætatem (xiv. annorum) regni avidus, pacem, quam frater cum Ptolemæo intereà fecerat, interpellat. & conducto Gallorum exercitu, pro auxilio bellum; pro fratre hoſtem, exhibet. Eo in prœlio victor virtute Gallorum fuit.

Sed Galli Selevcvm in acie cecidiſſe arbitrati, in ipſum Antiochvm arma vertere: liberiùs depopulaturi Aſiam, ſi ſtirpem regiam funditùs exſtinxiſſent.

Id ubi ſenſit Antiochvs; velut à prædonibus, auro ſe redimit; ſocietatemque cum mercenarijs ſuis coniungit.

EVMENES, BITHYNIÆ (SIVE PERGAMI) REX.

Evmenes, Bithyniæ rex (ſive Pergamenus) Evmenis (qui frater maior fuit Philetæri Tianij, Eunuchi, & gazæ Alexandreæ, ſub Lysimacho, apud Pergamum, olim cuſtodis) Filius. & Attali (qui Galatarum victor, & primus rex ſalutatus, Romanorum fuit ſocius) pater: quaſi, conſumptis inteſtinâ diſcordiâ fratribus, vacantem Aſiæ poſſeſſionem invaſurus; victorem Antiochvm, Galloſque adgreditur. Nec difficile ſaucios, adhuc ex ſuperiore congreſſione, integer ipſe viribus ad Sardeis, ſuperat: & magnam Aſiæ partem occupat.

Fratres nihilo-minus, omiſſo externo hoſte, in mutuum exitium bellum reparàrunt. Quo victus Antiochvs; & ab Artamene, Cappadocum rege, ſocero ſuo, benignè primùm exceptus: cognito deinde inſidias ſibi ab eodem parari, ſalutem fugâ quæſivit. atque hinc ad Ptolemævm hoſtem decurrit.

Qui non amicus dedito quàm hoſtis factus, ſervari eum artiſſimâ cuſtodiâ iuſſit. Inde quoque meretricis operâ, & deceptis cuſtodibus, elapſus fugienſque, à latronibus interfectus eſt.

Frater quoque Selevcvs, iiſdem fermè diebus, amiſſo ex parte regno, equo præcipitatus, decedit.

Sic fratres, quaſi & caſibus germani, exſules ambo, poſt regna & clades, ſcelerum ſuorum, & novercæ interfectæ, pœnas, luérunt.

GALLICI BELLI TVMVLTVS.

Iam Romani Italiâ pænè totâ, Picenum uſque, potiebantur. Siciliam & Sardiniam tenebant; Illyrici partem ſubegerant, & cum finitimis Græcis ſocietatis iura iunxerant.

Sed quùm eorum animi in Gallici belli exſpectatione eſſent; à ſocijs undique auxilia conquirunt. Magnum ipſi & militum & commeatuum adparatum faciunt. militaris ætatis tabulas conquirunt, ut ſcirent, quot ipſi, quot ſocij viros, ferendis armis idoneos, habeant.

Militiæ nomina profeſſi ſunt, ad dcc. peditum, & ad Lxxx. equit. millia. Ex quibus ſeptima circiter pars in armis erat; reliqui domeſticis ita curis incumbebant ut velut in ſtatione eſſent.

Et Itali univerſi non quaſi pro Romanorum imperio; ſed pro ſuâ ipſorum ſalute dimicaturi, ad bellum expromtis animis ſeſe accingebant.

Veneti & Cenomani, eo bello, Romanorum, quàm Gallorum, populatium ſuorum, ſocietatem amplecti maluerunt. Eâque de cauſſa, Boij, quùm totis in Italiam viribus irruere cogitarent; domi, cum magnâ copiarum ſuarum parte, remanere ſunt coacti.

3729. 22. Everg. & 2. Sel.Cer.	*L. AIMILIO PAPO, & C. ATTILIO REGVLO, Coſſ. bellum illud Gallicum Ciſalpinum erupit.*	221.

Et IIX. poſt iniquam agri Piceni, per C. FLAMINIVM Trib. pleb. diviſionem, anno; Gallorum, qui trans Alpeis ad Rhodanum accolunt; & Gæſatarum reges, CONCOLITANVS & ANEROESTVS, ingentibus cum copijs Alpeis in Italiam tranſcendérunt: & cum Boijs Inſubribusque coniuncti, ad L. peditum, & XX. equitum, eſſedariorumque mill. in Etruriam irrupérunt.

Romani unum ex Conſulib. ATTILIVM, ad compeſcendos, qui eodem tempore oborti erant, in Sardiniâ motus, cum parte copiarum tranſmiſerant. Et alter, AIMILIVS, ut Gallos tranſitu prohiberet, mariſque Hadriatici oram tutaretur; ad Ariminum contenderat.

Vni itaque Prætorum decernitur Etruria. per quam facto iam itinere Galli, Cluſium, urbem tridui itinere à Româ diſſitam, pervenerant. & audito Prætorem à tergo inſtare, ipſi obverſâ fronte in eumdem pergunt; & collatis ad Fæſulas ſignis fugatum, in collem editum recipere ſe, amiſſis VI. mill. coëgerunt.

Cuius quùm obſidionem, re in ſequentem diem, dilatâ, pararent Galli; L. AIMILIVS Coſ. ſaltubus Apennini ſuperatis, de-improviſo advénit.

Sed ne huius quidem copiæ Gallorum viribus pares erant; niſi illi, regis ANEROESTIS conſilium ſecuti (qui priùs in patriam redeundum; depoſitiſque ibi immenſæ prædæ ſarcinis, Etruriam expeditâ acie repetendam; & prœlium ita demum cum hoſtibus committendum, ſuaſerat) caſtra ante lucem moviſſent; & tot impedimentis onuſti, per Inferi maris litus, in Galliam repedâſſent.

Et dum Coſ. AIMILIVS, copijs ijs, quæ in tumulum cum Prętore confugerant, ſusceptis, eoſdem perſequitur; alter interim Coſ. ATTILIVS è Sardiniâ, per Liguriam, ſuperveniſſet.

Galli itaque utrimque concluſi, & quaſi de-induſtriâ circumveniri rati; quantumvis fortiter, & acie bifronti, atque ad præſentem neceſſitatem optimè inſtructâ, dimicantes; Gæſatarum potiſſimùm, qui nudi, & ob id telis maximè obnoxij, in primam aciem proceſſerant; neque ſcuta ad corporum tutelam, neque enſeis Romanis pares habebant; temeritate, an rabie! profligantur.

Cæſi ad XL. M. Decies mille, in quibus CONCOLITANVS, vivi in poteſtatem hoſtium venére. ANEROESTES, cum paucis, à fugâ, manus ſibi ultrò attulére.

C. ATTILIVS, initio pugnę, & mutuâ equitum incurſatione, temerè, an ſtrenuè! pugnans, occiderat; eiuſque caput ad Gallorum reges fuerat perlatum.

His ita geſtis L. AIMILIVS, prædam, quam Galli averterant, legitimis dominis reſtituit; & cætera hoſtium ſpolia Romam tranſmiſit.

Omnibuſque cum copijs, per Liguriam in Boiorum fineis ingreſſus, vaſtato agro, & prædâ omnis generis inde abactâ, Romam reverſus, armis, ſignis, torquibuſque aureis, Capitolium exornat; & captivos cum exuvijs in triumphum ducit. (Addit Flor. Gallos priùs BRITOMARO duce iuráſſe; *Se non antè poſituros baltbea, quàm Capitolium adſcendiſſent.* Quod & factum. Victos enim ÆMILIVS in Capitolio diſcinxit.)

IOSEPHI IVDÆI, PONTIFICII NEPOTIS; ET HYRCANI FILII, CASVS.

3730. 23. Everg. 3. Sel. Cerau.	———————	220.

Hoc anno IOSEPHVS ille, SIMONIS Iuſti, ex filiâ nepos, qui in ſummâ apud EVERGETEM gratiâ vixerat, mortuus eſt.

Is ex legitimâ uxore filios ſeptem genuerat; Sed quùm in PTOL. EVERGETÆ aulâ meretricem pſaltriam conſpicatus, eiuſque amore captus, fratrem SOLYMIVM rogâſſet, ut operam ſibi lenoniam præſtaret: Hic, meretricis loco, filiam ſuam ſubſtituit. Et IOSEPHVS iam ſæpe diuque cum eâ conſueverat antè, quàm errorem agnoſceret.

Ibi factum inſolens miranti, reſpondit frater: *Se eius dedecus ſuo probro redemiſſe.* Malui, inquit, filiæ meæ ſtuprum à patruo offerri, quàm te alienigenæ contactu maculari. Factum id probavit IOSEPHVS; fratriſque ſui filiam uxoris loco habuit.

Ex eâ natus HYRCANVS, generoſus quidem, & ingenioſus; ſed qui immodicâ profuſione, & aulicâ apud regem Ægyptium oſtentatione, magnam opulentiæ paternæ partem abſumſerit. Vnde à patre exheredatus; & à fratribus invidis in exſilium pulſus, in Arabiam ſeceſſerit; inibique ex rapto vixerit. donec ANTIOCHI MAG. iram, ob facinora, in Arabas patrata, metuens; mortem ſibi ipſe conſcivit. poſt VII. à morte patris annum.

BELLVM GALL. CONTINVATVR.

Romani ex ſuperiore victoriâ, in ſpem adducti, Gallos ex Italiâ omninò expelli poſſe; T. MANLIVM TORQVATVM, & Q. FVLVIVM FLACCVM, II. Coſſ. in Galliam cum legionibus miſerunt. Qui numeroſo exercitu Boios Circumpadanos infeſtârunt; & in fidem Romanorum concedere coëgérunt.

Quùm autem ad reliquos Gallos bellum transferrent; imbrium ac peſtilentię magnitudine deterriti, abſtinuérunt.

Alij tra-

Alij tradunt, ductis tum primùm trans Padum legionibus, pugnatum cum Inſubribus Gallis; & ex ijs ad XXIII. M. interfectos; ad V. M. captos.

Et quod Conſules à bello Gallico avocari non placeret; L. METELLVM (qui idem Pont. II. Cos. & Mag. equit. fuerat) Dictatorem, cum N. FABIO BVTEONE, magiſtro equitum, comitiorum habendorum cauſâ, creatum.

ARATI INCONSTANTIA, ET INDE ANTIGONI INCREMENTA.

ARATVS, ut ſuprà dicere cępimus, CLEOMENI aut diffidens, aut invidens; aut fortè etiam luxui, in tot patrię gentis præturis, ac regni licentiâ, adſuetus; & Laconicam frugalitatem aſpernatus; quidvis experiri priùs ſtatuerat, quàm ut CLEOMENI, licet Achæis iam in eius parteis & fedus inclinatis, cederet.

Et quantumvis CLEOMENES, occupatâ, dedentibus ſe opidanis, Corintho, domui ARATI pepercisset; & theſauros ipſius amicis commendâſſet. & inſuper duodena quotannis talêta ei offerret; quùm à PTOL. EVERGETA ſena tantùm accipere ſolitus eſſet; maluit tamen ille etiam ab ipſo EVERGETA, cuius hactenus cliens & ſtipéndiarius fuiſſet, deficere; & ad ANTIGONVM, cui ſemper fuerat infenſiſſimus, confugere; quàm ei cedere, à quo ſuæ tot annorum gloriæ ſementem, unâ æſtate demeſſum iri metueret.

Et qui ex Macedonibus, uſque pro patriâ oppugnatis, tantam gloriam pepererat; perſuadere inſtitit Achæis; ut ANTIGONVM, redditâ Acrocorintho, firmiſſimo Peloponneſi clauſtro, demereantur; & Macedonum armis ſimul CLEOMENEM debellent. *Prima mali labes.*

ANTIGONVS, Dux Achæorum terrâ mariqúe pronuntietus; & Acrocorinthum, dotis ac pignoris inſtar, & futuri belli receptaculum; tum ARATI conſilio, tum Achæorum voluntate, adeptus; ab ipſis etiam Argivis (CLEOMENI, quòd promiſſam χρεωκοπίαν ſibi non præſtitiſſet, infenſis) ultrò arceſſitus eſt.

Et quantumvis CLEONENES, qui Corinthúm & Iſthmi aditus tenebat, ANTIGONI conatus impediret; ARATVS tamen cum MD. militibus Argos pervaſit.

CLEOMENES viciſſim MEGISTONVM vitricum, cum peditibus bis mille, eòdem ſubmittit. Quo inter pugnandum cæſo, ipſe accurrit, diuqúe obſiſtit. donec, ANTIGONO magnis cum copijs per Iſthmum, iam reſeratum, adveniante, cum ſuis ſoſpes Lacedæmonem repedare, coactus eſt.

Argivorum exemplum pleræque urbes ſunt ſecutæ. ANTIGONVS milites in hiberna dimittit; & cum Achæis hilaria agit. Et cuſtodes, potioremque regiæ pompæ partem, à ſe amoliens, populari in ſpeciem comitate Græcorum animos ſibi conciliare conatur.

Atque ita CLEOMENES Peloponneſo, quam pænè totam uno quaſi impetu conquiſierat, breviſſimo temporis ſpatio excidit. alijs, qui in præſidijs urbium erant, ab eo deſciſcentibus; alijs opida ANTIGONO certatim tradentibus.

BELLVM INSVBRICVM.

3731. | 219.
24. Everg. |

C. FLAMINIVS Nepos. & P. FVRIVS PHILVS Coſſ. in Galliam cum exercitu profecti, acceptis in fidem Ananibus, (al. Anamuris) qui haud procul Maſſiliâ habitabant; mox inde in Inſubrium agros, (quo loco Addua fluv. in Padum influit) legiones traduxére.

Hoſtes, ad L. M. ſignis aureis, è Templo Minervæ ſublatis, caſtra ex-adverſum oppoſuere.

Et quantumvis Coſ. FLAMINIVS, Cenomanos ſocios, uti gentem ſuſpectam, amne tranſito & ponte reſciſſo, ab ope popularibus ferendâ, prudenter arcuiſſet; & incautiùs locum pugnæ inidoneum, ad ripam fluminis, delegiſſet; Tribunorum tamen militarium peritiâ atque induſtriâ, Inſubreis numero longè ſuperiores, egregiè vicit.

Illi namque haſtas triariorum, qui in poſtremis ordinibus collocari ſolent; ante-ſignanis, ſive primis cohortibus, ad primum Gallorum impetum, tradiderant: dein, ubi haſtis præcidendis, Gallorum gladios hebeſcere animadvertiſſent; ſtrictis ipſi enſibus, pedem pedi conferre, & cæſim feriendo, ingentem quaſi inermium Gallorum ſtragem edere iuſſi erant. (Plut. tradit; MARCELLO.

Quùm Coſſ, caſtra adverſus Inſubreis haberent, fluvium, qui per Picenum agrum labitur, ſanguine fluere viſum; & treis Lunas Arimini apparuiſſe. Quumqúe augures conſulti, vitio creatos videri Coſſ. reſpondiſſent; Senatum eos ſubitò ab exercitu litteris revocâſſe.)

Eas autem acceptas non priùs FLAMINIVS aperuit, quàm collatis ſignis barbaros fudiſſet: & quaſi Augurum vaticinia vanitatis convieiſſet.

Itaque redeunti ei, ac multa ex hoſtibus ſpolia referenti, populus obviam non proceſſit; ac vix triumpho conceſſo, eum cum collegâ, magiſtratu abire coëgit.

OROS. addit IIX. Gallorum M. eo prælio caſa; & XVII. M. capta.

LIVIVS verò; à M. IVNIO Dictatore, VI. hominum M. Gallicis ſpolijs, quæ triumpho C. FLAMINII tranſlata erant, armata fuiſſe.

Et FLORVS; Torquibus Gallorum, ab eodem FLAMINIO, aureum IOVI Tropæum eſſe erectum.

CLEOMENIS LACEDÆM. HEROICI CONATVS.

Quùm CLEOMENI Spartano, ad publicas clades mors etiam AGIATIDIS, uxoris amantiſsimæ, privatim acceſsiſſet; & rex Ægypti PTOLEMÆVS, auxilij ſpem oſtentans, liberos eius, matremq́ue obſides depoſceret; mater CRATESICLEA, dubitantem vltrò, ad ſe dimittendam, cum puero, impulit.

Ea in Ægyptum adpulſa, ubi comperit, tum mandata, legatoſq́ue ANTIGONI à PTOLEMÆO admitti; tum filium CLEOMENEM, ab Achæis, pacis ſecum faciendæ, invitatum; ſuâ obſidumq́ue cauſſâ vereri, quò minus bellum cum hoſtibus, iniuſſu PTOLEMÆI, componeret; generosè illum per literas cohortata eſt; ne anûs & pueli gratiâ, quidquam trepidaret. Neve ab ijs, quæ ex dignitate Spartæ, atque è rep. eſſent, amplectendis, agendiſq́ue abſiſteret.

Porrò occupatâ ab ANTIGONO, Tegeâ; & Orchomeno, Mantineáq́ue direptis, (Ex quibus, hanc Antigoniam deinceps appellari voluit) CLEOMENES in Laconicam quaſi repulſus, ex Ilotis, qui v. minas Atticas præſtare potuiſſent, manu-miſsis. D. talenta coëgit: & bina ex ijſdem millia, more Macedonico, adverſus ANTIGONI Leucaſpidas, armavit, rem inexſpectatam adgreſſus.

Et quoniam palàm erat, Megapolitanorum In primis inſtigatione Achæos inductos fuiſſe, ut ARATO ſuaſore, ANTIGONO ſeſe ſubmitterent; & ſocietatem cum eodem, Macedonibuſq́ue inirent. cui Epirotæ, Phocenſes, Boeoti, Theſſali, alijq́ue mox acceſſuri eſſent: eorum urbem, Lacedæmone neque minorem, neque infirmiorem, ſed negligentiùs. in tantâ ſociorum potentiâ & propinquitate, cuſtoditam; factâ ſub noctem excurſione, invadit.

Quo tam repentino caſu conſternati cives, plerique fugam capeſſunt: pauci, correptis armis, globoq́ue facto, obſiſtunt, hoc ſaltem fructu, ut fugientibus abeundi ſecuritatem præberent: & præter mille, reliqui, cæteri omnes, cum coniugibus ac liberis in tutum, Meſſenen evaderent.

Hic quùm LYSANDRIDAS, captivorum unus, CLEOMENEM rogaret: *Vt civitatem tam nobilem conſervaret; & amicis in poſterum fidis, ſocijſque firmis compleret.* tum conſilium id, glorioſum magis ſibi, quàm utile, non abnueret rex Lacedæmonius; & eodem LYSANDRIDA interprete, adiunctoq́ue caduceatore, Megalopolitanis, qui Meſſenen confugerant, urbem ſe reddere enuntiaret; ſi, relictis Achæis, ſocietatem ſecum amicitiamq́ue iunxiſſent; PHILOPOEMENES, Dux poſtmodò Achæorum inclytus, eam regis humanitatem ſiniſteriùs interpretatus; quod CLEOMENES non tantùm urbem, ſed civeis etiam profugos in poteſtate habere velle cenſeretur; effecit, ut Megalopolitani tam præſenti beneficio, priſtinam Achæorum ſocietatem antepoſuerint.

Quibus renuntiatis, CLEOMENES, qui urbem intactam conſervaverat; tunc irâ efferatus, fortunas civium in prædam conceſſit. Et ſignis, pictiſq́ue tabulis, Spartam tranſmiſſis, maximam urbis eius partem deformavit., & ſolo æquavit.

Deinde, quùm ſciret ANTIGONVM, à copijs non ſatis inſtructum, cum Argivis deliciari; ad eam urbem uſque excurrit, & circumquaque populatur. Multa probra ANTIGONO obiectans, quo illum ad pugnam eliceret.

Et Argivi, qui impatienter agrorum ſuorum vaſtitatem ferrent, nihilo modeſtiùs ſe gerebant.

Ille verò, uti prudentem ducem decebat, rumores ante ſalutem non ponere, & domi ſe continere decreverat; donec appetente iam Vere, Macedones atque Achæi ex hibernis reverterentur; & ipſe exercitu ex popularibus & ſocijs; ex mercenarijs Gallis & Boijs; ex Epirotis, Acarnanibus, & Illyrijs; ad xxx. mill. conflato, in Laconicam viciſsim irrumperet.

Quod ſi CLEOMENES nuperam ANTIGONI cunctationem imitatus, ad dies aliquot prœlium differre ſciſſet; vi ctor procul-dubio hoſtium, ſine pulvere & ſanguine, evaſiſſet. Et leges, quas vellet, ijs impoſuiſſet. ANTIGONO ad bellum domeſticum mox evocato.

Sed quia nervus belli pecunia eum deficeret; & ab unius urbis præſidio, ærarioq́ue, in communi Sociorum defectione, ſtipendia, commeatuſq́ue penderent; ipſe, qui vix xx. armatorum mil. haberet, in armis omnia poſita ducere; & cum Macedonibus, (qui non numero tantùm, ſed armorum etiam genere longè erant ſuperiores) decertare coactus eſt.

PVGNA EXTREMA, QVA VICTI LACEDÆMONII.

Cognito namque per exploratores hoſtium adventu, aditus omneis, qui in provinciam patebant, præſidijs, foſsis, ſectiſq́ue arboribus, diligenter munivit, aut obſepſit. & Seplaſiam, quâ hoſtem iter facturum rebatur, cum exercitu occupavit.

Cui loco, quùm colles duo imminerent; uni, cui Evæ nomen, EVCLIDEM fratrem, cum gregario milite ſocijſq́ue, impoſuit. Ipſe in altero, Olympo, cum Lacedæmonijs & mercenarijs, conſiſtere decrevit. equitibus in planitie, ſupra utramque fluminis ripam, collocatis.

Adeò ut ANTIGONVS uno tempore, & difficilem locorum ſitum, & miram CLEOMENIS in diſponendo exercitu induſtriam conſpicatus, abſtinendum ſibi à prœlio in præſens exiſtimaret. & haud procul Gorgyli fluminis ripâ caſtra poneret.

Sed quùm duos duces, virtute & peritiâ pareis, fortuna commiſiſſet; & communi quaſi conſenſu inimicitias prœlio dirimere ipſi conſtituiſſent; poſt longum & atrox certamen, priùs EVCLIDES undique in colle ſuo circumventus, PHILOPOEMANE maximè auſpice, cæſus & profligatus eſt: deinde ipſe CLEOMENES totam prœlij molem diu fortiterq́ue ſuſtinens, ſuis fugam circumſpectantibus, ſe ipſe ſervavit.

Præter

Præter mercenarios ad vi. mil. Spartiatarum, minus cc. ceciſſe in prælio feruntur.

SPARTA ANTIGONO DEDITA.

Vt Lacedæmonij, (Iuſtin. lib. 29.) non ipſi tantum, ſed etiam coniuges liberique, magno animo fortunam tulêre. Suam modo vicem dolebant, quòd non ipſi quoque pro patriæ libertate cecidiſſent. Nullus in urbe ſtrepitus, nulla trepidatio.

Inter hæc CLEOMENES rex, ſuo pariter & hoſtium cruore madens, ſupervénit. urbemque ingreſſus non humi conſedit; non cibum aut potum popoſcit; non denique armorum onus depoſuit. ſed ac-clivis parieti, quùm IV. millia ſola, ex pugnâ ſupereſſe conſpexiſſet; hortatus eſt, ut ſe ad meliora reip. tempora reſervarent.

Addit PLVTARCH. Occurrentibus ſibi civibus ſuaſiſſe: *Vt civitatem* ANTIGONO *traderent. Vitæ ſe reliquum, ſive mortem, reip. in poſterum commodaturum.*

Tum denique cum coniuge & liberis, navi ad Gythium conſcenſâ, in Ægyptum ad PTOLEMÆVM profectus eſt. apud quem aliquamdiu ſummâ in dignatione vixit.

Sed poſt PTOLEMÆI mortem, à filio eius cum omni familia interfectus eſt. *Vide ſupra ſeriem Regum Lacedæmoniorum.*

ANTIGONVS autem, cæſis ita occidione Spartanis, fortunam tantæ urbis miſeratus, à direptione milites prohibuit; veniamque ijs, qui ſuperfuerant, dedit.

Non minori ſibi gloriæ fore, ſi ab eo ſervatâ Lacedæmon, à quo ſolo capi, contigiſſet; *ad poſteros proderetur.*

Civeis itaque ſalvâ integrâque rep. patrijs legibus ac inſtitutis vivere, & libertate frui permiſit.

Ibi paucis diebus commoratus, quùm ei nuntiatum eſſet; Macedoniam ab Illyrijs, alijsque barbaris, devaſtari; in patriam cum exercitu reverti conſtituit.

Exinde Tegeam profectus; & rebus in ceterâ Peloponneſo, pro tempore compoſitis; Argos advénit, ſub ipſum Nemeorum Ludorum tempus.

In quibus nihil ad fœdam adulationem reliqui fecérunt Græci, non modò regios, ſed & divinos honores ei deferentes. Qui virtute quidem rex & prudentiâ præſtabat; cæterum cadaveroſâ facie & phthiſi rabidus, ſceleto inambulanti, quàm vivo viventi, erat propior.

Simul verò in Macedoniam reverſus eſt; barbaros, qui eam populabantur, difficili certamine depulit & profligavit.

Et dum ſenio taboque confectum corpuſculum immodicis laboribus; & inter certandum, clamoribus fatigat; venis abruptis ſanguinem effundit, & moritur, undecimo tutelæ ſuæ anno. *Fidi tutoris, boniq. regis, & ſtrenui ducis laudem adeptus.*

Succedit ei privignus PHILIPPVS DEMETRII *F.* ANTIGONI GONATÆ *Nepos, XVI. ætatis annum agens; regnatque annos XLIV.*

SELEVCI CERAVNI FVLMINATORIS CONATVS.

SELEVCVS CERAVNVS (qui id nomen, veluti ad territandos hoſteis, adſciverat) quùm ex antiquiſſimo vetuſtæ poſſeſſionis iure, totam Aſiam, ab Helleſponto, ſive mari Ægæo, ad Indum uſque flumen, ſibi arrogare pergeret: & ex eâ Cœlen-Syriam à PTOLEMÆO; Cappadociam à MITHRIDATE; à Pruſiâ Bithyniam; ab ATTALO Pergamum, occupari, indoleret. Sed imprimis ATTALVM ita paulatim creviſſe, ut maximam Aſiæ, cis Taurum ſitæ, partem ſibi vindicaret; haud diutiùs ferendum ratus; & parentis, tot bellis agitati, & indignè ſpoliati, ultione ardens: regni adminiſtratione HERMIÆ, Cari nequiſſimo, relictâ; & ACHÆO (is erat ANDROMACHI, matris Laodices, fratris, Filius) in conſiliorum belliqque ſocietatem adſcito; ad bellum accingitur.

Sed vixdum Taurum montem cum copijs ſuis adverſus ATTALVM tranſcenderat, quùm à NICANORE, & viro Gallo, nomine verè Apaturio, per dolum interfectus eſt. (Alij pharmaco ab amicis ſublatum volunt.)

ANTIOCHVS MAGN. VI. SYRIÆ REX. Ann. XXXVI.

Illi ſuccedit ANTIOCHVS frater, impubes adhuc & adoleſcentulus. Eâque cauſſâ, & tutoris proregiſve nomine, idem HERMIAS Car, omnia in novo regno ſuſque deque ferebat.

ANTIOCHVS verò LAODICEN, MITHRIDATIS filiam, uxorem ductutus; magno cum adparatu obviam procedit; & Antiochię reginam ſalutari iubet.

REGVM PONTICORVM ORIGo.

MITHRIDATES autem ille ſocer, à Cappadociæ Satrapis, an regibus! erat oriundus. Ipſi autem genus trahebant ab uno ex VII. illis Perſarum principibus, qui cum DARIO HYSTASPIDA magos interfecére, anno Vrb. C. 198. Et ipſe, præmium virtutis perpetuam provinciarum, quæ Ponto Euxino adiacent, Satrapiam obtinuerat. Quam ubi hereditariam reddiderunt; eius poſteri, regni etiam nomine auxerunt; & continenti ſucceſſione, uſque ad annum V.C. 691. per annos ferè D. poſſedérunt.

DIES CONSVLATVI APVD ROMANOS SOLENNES.

3732.
25. Ptol. Everg.
2. Aut. Mag.

218.

C. FLAMINIVS, anni ſuperioris Coſ. triumphaverat, VI. Idus Mart. & poſt triumphum magiſtratu abire coactus, Interregem nominavit MARCVM CLAVDIVM MARCELLVM; qui unà cum collegâ, CN. CORNELIO SCIPIONE CALVO, conſulatum adivit Idibus Martijs. Ita deinceps Idus Martiæ magiſtratibus inaugurandis ſolennes fuêre, uſque ad annum Urb. C. 600, quùm antea Kalendæ Quinctiles eo privilegio gauderent, ab anno uſque V.C. 363. vel 425.

Sic obſervatum eſt anno 352. ab Idib. Decembrib. propter rem malè ad Veios geſtam, ad Kal. Octobris, abdicatis prioribus magiſtratibus, regreſſum eſſe factum. *Hac de re vide Faſtos.*

BELLI GALLICI, SIVE INSVBRICI FINIS.

Quùm autem Inſubres, accisis opibus fracti, pacem à Romanis peterent; uterque Conſul, eductis repentè, ne à Senatu impetrarent, contra eos copijs ad arma capienda invitos compulêrunt.

Et ipſi quidem Acerras, Gallorum; Inſubres verò Claſtidium, ſociorum Romanorum opidum, viciſſim obſedêrunt.

(Plut. tradit BRITOMARTVM, al. Virdumarum, Gallorum ducem, cum XXX. Gæſatarum mill. (quos Inſubres conduxerant,) caſtra ad Acerras (quæ inter Padum & Alpeis) poſuiſſe; dum haud procul inde ambo Coſſ. abeſſent, & Mediolanum obſidêrent.)

MARCELLVS inde ad Claſtidium liberandum, cum equitibus DC. & aliquanto peditatu, profectus, poſtquam in populabundum Gallorum exercitum imprudens incidiſſet & equo in orbem flexo omnia eſſe infeſta, vidiſſet; precatus Deos, in medios hoſteis, & numero, immane quantum, ſuperiores, irrupit; & BRITAMARTO, ſive VIRDVMARO, qui prior Coſ. ferire erat conatus; manu ſuà in acie cæſo, profligavit.

Cepit deinde Acerras: quùm ij, qui in præſidio erant, Mediolanum, Inſubrium caput, confugiſſent.

Quos CORNELIVS alter Coſ. inſecutus, ipſumque recedentem adgreſſos, ſupremo prœlio ſuperavit; & Mediolanum, Comumque, opida, expugnavit. Quo facto, & rebus deſperatis, Inſubres Romanorum fidei ſe permiſerunt.

Addit Plut. MARCELLVM, eo prœlio, voviſſe IOVI FERETRIO ſpolia regis VIRDVMARI, quem ſuâ manu occiderit: atque ipſi ſoli triumphum eſſe decretum.

Eutrop. ſpolia ea ſtipiti impoſita humeris ſuis Romam advexiſſe.

Flor. Gallos, VIRDVMARO rege, Romana arma VULCANO promiſiſſe ſed vota alitrſù m cecidiſſe. & rege eorum occiſo, MARCELLVM Tertium & ultimum, poſt ROMVLVM, ſive Quirinum patrem, Iovi arma, ſive opima ſpolia ſuſpendiſſe.

Hic Gallici belli finis. quo nullum, vel animorum obſtinatione; vel prœliorum atrocitate; vel copiarum, cædiumque utrimque numero, maius umquam fuit.

CLEOMENIS IN ÆGYPTO CALAMITAS.

CLEOMENES Alexandriam, uti diximus delatus, ita ſupplicem apud regem EVERGETEN egit, ut regiam tamen perſonam non exueret. Quod quidem tantâ ſolertiâ temperabat, ut Ægyptius, ex ſolis regis induſtriam ac generoſitatem miratus, ingemuerit; quod tantum virum ab ANTIGONO vinci, auxilij inopiâ, paſſus eſſet. Et in poſterum naveis, viros, equos; & quotannis XXIV. talenta, queis regnum & priſtinum decus reciperaret; ſit pollicitus. Quæ conſilia mors regis, quæ mox conſecuta eſt, intervertit.

ACHÆVS ATTALO RECONCILIATVR.

Quùm ACHÆVS, SELEVCI CERAVNI cognatus, & expeditionum comes; quique provinciæ omni, quæ citra Taurum eſt, iam ſecure imperabat; ATTALVM, Pergami muris ſe tuentem, obſideret: Byzantij, pridem cum ATTALO ſocietate coniuncti, ACHÆVM monuerunt; *Longe conſultius facturum ſi cum ATTALO conciliatus, de tutando ac firmando novo ſibi regno*, adverſus PRVSIAM, ipſumque ANTIOCHVM cogitaret. ACHÆVS itaque cum ATTALO pacem facit: eamque infidam, nec diuturnam.

MEDI ET PERSÆ AB ANTIGONO DEFICIVNT.

Diverſâ ex parte fratres duo, MOLO & ALEXANDER, qui regiones trans Euphratem ſitas, ille Mediam, hic Perſidem, ANTIOCHI nomine, obtinebant; regis ſui adoleſcentiam deſpicati & HERMIÆ procuratoris impotentiam exoſi, à rege deficiunt: quod idem facturum in Aſiâ ACHÆVM ſperarent.

Hic EPIGENES, vir conſilio bonus, & manu promtus, ſapienter ſuadebat; ut ANTIOCHVS ipſe præſentiæ ſuæ maieſtate exorientem illam perfidæ defectionis nubem diſſiparet.

Contrà, HERMIAS, qui periculoſiorem regi militiam

litiam, trans, quàm is Euphratem, iudicaret, aut ſi ne ... intendebat. XENONEM & THEODOTVM duces, pr... ſtibus deſ...andis pares fore. *Regis præſ ut ain nobiliori bello l... andam*: quum pro totius ... cele Syria, a PTOL. LAGIDA, LXXX. ante an... iniuriâ occup...

Hæc ... id unum ſatagens, ut ipſius opera regi, quam-plurimis curis implicito, magis eſſet neceſſaria: & ipſe omnibus magis formidatus.

EPIGENIS conſilium eventus comprobavit. MOLO namque, XENONE & MENODOTO profligatis, Mediâ non contentus, Apoll... niacum agrum invaſit, & circa Cteſiphontem hibernavit.

PTOLEM. PHILOPATOR IV. ÆGYPTI REX. 17. ann.

3733. ult. ... ng. 11. Ant.M. 1. Phil.	*PTOL. EVERGETÆ ſucceſſit PTOL. PHILOPATOR. poſtquam pater annis XXV. (alijs XXIV. aut XXV.) regnâſſet.*	217.

NOVI PASSIM REGES, EORVMQVE INDOLES.

Iiſdem fermè temporibus (Iuſt. l. 29.) univerſi prope orbis imperia nova regum ſucceſſione mutata ſunt.

In Macedoniâ, mortuo ANTIGONO DOSONTE, PHILIPPVS XIV. annos natus regnum paternum ſuſceperat.

In Aſia, ANTIOCHVS, CALLINICI F. adhuc impubes, fratri SELEVCO CERAVNO, erat ſuffectus.

Cappadociæ quoque regnum ARIARATHI, puero admodum, pater ipſe, METHRIDATES, tradiderat.

Ægyptum, patre ac matre interfectis, occupaverat PTOL. PHILOPATOR. cui ex facinoris crimine, cognomentum fuit.

Spartani in locum CLEOMENIS, LYCVRGVM ſuffecerant.

Et ne qua temporibus mutatio deeſſet; apud Carthaginienſes quoque, ætate immatur (minor XXV. ann.) dux ANNIBAL, publico mox decreto conſtitutus eſt. non penuria ſeniorum, ſed odio Romanorum, quo imbutum eum à pueritiâ ſciebant. *Fatale non tam Romanis, quam ipſi Africæ malum.*

Hic obſervat Polyb. Quemadmodum Olymp. 124. SELEVCVS, PTOLEM. LYSIMACHVS, ALEXANDRI Mag. ſucceſſores ſimul fuerant extincti: ita Olymp. 139. diem ſuum obiiſſe, ANTIGONVS DOSONTEM; PTOL. EVERGETEN, & SEL. CERAVNVM.

His regibus pueris, etſi nulli ſenioris ætatis rectores eſſent; tamen in ſuorum quiſque maiorum veſtigia intentis, magna indoles virtutis enituit.

PTOL. PHILOPATORIS NEQVITIA, ET IGNAVIA.

Solus PTOLEMÆVS, ſicut ſcelestus in occupando regno, ita & ſegnis in adminiſtrando fuit. Et ANTIOCHI PHILIPPIQVE, vicinorum hinc inde regum, pueritiam deſpiciens; re ... militarem, atque adeò ſeria omnia inſuper habens; totuſque in Venerem, iocos ſcurrilis, pſaltrias, & id genus ludicra ac fœda, effuſus; promiſſum CLEOMENI à patre EVERGETE auxilium ac commeatû, neque dare volens, neque negare ſuſtinens, & diem de die ducens; Spartanum regem, æſtuantem, varijs procraſtinationibus ludificabatur.

Et ne à patris exemplo degeneraret; fratrem MAGAM, & ſororem BERENICEN, velut æmulos & ſuſpectos, à ſe amoliendos ſtatuit.

(Iuſtin. Ad necem utriuſque parentis, cædem etiam fratris adiunxit) auctore SOSIBIO, qui tum PHILOPATORIS nomine regnum quaſi obtinebat. Et dum viveret MAGAS fidem peregrini militis ſibi non ſatis firmam ſuſpectabat.

CLEOMENES, qui cum SOSIBIVS regis propoſitum communicarat; primùm, *Regi honeſtius eſſe dixerat, plures fratres ad regni ſecuritatem optare; quam nullum habere.*

Deinde, ſi a mercenarijs, imbellibus Syris, metus ullus; ſe, ſi ita placeat, *ter mille e Peloponneſo Græcos arceſſiturum*, quibus in omnem eventum, & pro nutu, rex uti poſſit.

SOSIBIVS itaque rem cæptam confidenter adgreſſus eſt, & perpetravit.

Sed PHILOPATOR tam ſævus & infidus, quàm ignavus; ipſum etiam CLEOMENEM (qui ſpe auxiliorum depoſitâ, ſolus cum amicis in Græciam, egregiè, Ætolis & Achæis, inter ſe commiſſis, tumultuantem, dimitti poſtularat) uti *Leonem inter inertia* Aulicorum *pecora*, verſantem, ſuſpectiorem habere cæpit.

Sed qui veluti lupum auribus teneret; nec dimittere, virum audacem & inquietum, ægrique regni inſpectorem, nec invitum retinere, gravem & corruptæ aulæ formidabilem, cenſeret audebat: ut quid conſilij caperet, aliquamdiu incerto fuerit.

BELLVM ISTRICVM.

PVBLIO CORNELIO SCIPIONI ASINA, & M. MINVTIO RVFO. Coſſ. Iſtri erant decreti.

Hi, Illyriorum populi, a DEMETRIO PHARIO, beneficiorum, quæ à Romanis acceperat, oblitis; ad fœdus cum Romanis antè initum, (Quo autum erat: *Ne pluribus, quam duobus lembis Liſſum amnem Illyrij ſuperarent*) violandum impulſi, iam L. amplius lembis. Hadriaticum, Ioniumque mare & Cycladas Inſulas, piraticis incurſionibus infeſtare audebant.

Eorumque latrociniorum particeps erat DEMETRIVS (Illyriorum rex) qui ſuas iam ſpes in Macedonum regibus poſitas haberet.

Illi itaque, dum Romani cum Gallis bellum gererent; & naveis mitterent, quibus per mare Hadriaticum frumentum, aliaque neceſſaria, exercitui ſuo ſubveherentur; in eas illapſi Iſtri, ceu prædam opimam lubenter arripuerant.

Sed Coſs. exercitu eo traducto, multo quidem ſuorum ſanguine; multas eorum urbeis, partim vi, partim deditione in poteſtatem redegérunt. de quibus SCIPIO triumphâſſe exiſtimatur.

Dum bello autem tranſmarino diſtinentur Coſs. Dictator creatus eſt Q. FABIVS MAXIMVS, & C. FLAMINIVS Equitum magiſter.

Sed (res ridicula!) occentus ſoricis auditus, ut magiſtratum uterque deponeret, in cauſſâ fuit. Et Comitia deinde per Interregem habita.

ÆTOLORVM INQVIETA TEMERITAS.

Ætoli iamdiu pacem, quæ ANTIGONO vivente, inter Græcos erat firmata, pertæſi; & aliorum laboribus, ſive rapto, vivere adſueti; contemtâ pueri PHILIPPI ætate; cauſſas belli cum Peloponneſijs anquirebant: & ſe Achæis multò belli potentiores exiſtimabant.

Et forte DORIMACHVS Trichonéus, NICOSTRATI F. Æolicæ temeritatis plenus adoleſcens, publicè Phygaleam, urbem Arcadiæ, ſociam; & Meſſeniorum montibus obverſam, miſſus fuerat, qui urbi ſcilicet regioniqúe præeſſet. re-verà Græciæ ſtatum exploraret.

Hic piratis ea loca infeſtantibus, quùm ex fœdere, per ſe, commeatum præbere non poſſet; auctor fuit; ut Meſſeniorum, licet amicorum & ſociorum, agros pecoraque diriperent.

Meſſenij namque, Cleomenico etiam bello neutri, longæ pacis otio & animum bellicum exuerant; & magnas opes accumulárant: Ideoque iniuriæ magis obnoxij DORIMACHO viſi ſunt.

Ipſe Meſſenijs, de piratarum iniuriâ querentibus, modò inſultare; modò captioſis reſponſis omnia illudere.

Sed ab eorum Ephoro Scyrone, dum graviores minas intentat, ſcommate perſtrictus; & BABYRTHÆ, viliſſimæ apud ſe ſortis homini, cætera perſimili, compoſitus; & prædam Meſſenijs refundere adactus; in Ætoliam quidem diſceſſit; ſed verbi contumeliam, bello per nefas excitato, ulciſci perſequique decrevit.

SCOPAN, Ætolorum Prætorem, in parteis trahit; & docet Meſſenios ut opulentos, ita imbelleis, omni ſociorum ſubſidio deſtitutos, poſſe magno lucro, & nullo periculo, incurſari & expilari.

Tuta omnia à Macedonibus, rege adhuc impubere, fore.

Lacedæmonios, ex inveterato odio, à Meſſenijs alienos eſſe. Et quod in nuperâ ipſi cum Græcis amicitiâ perſtarent; à nemine ſibi, ad Meſſenen uſque tranſitum impeditum iri.

Ætolis denique, qui prædas agere & rapto vivere gaudeant; futurum id gratiſſimum.

Si Achæi obſtiterint; ultrò occaſionem bello daturos: ſin conquieſcant; liberum ſibi, quò volent, iter fore.

His rationibus inductus SCOPAS, & prædæ inhians, ne conſultis quidem Ætolici concilij principibus; ea molitus eſt, quæ univerſam Græciam, Achaicę ſocietatis participem, Ætolis infenſam reddidére.

Illi namque emiſſis omnem in partem piratis, & blandiente quęſtûs cupidine, non modò Meſſeniorum; ſed Macedonum etiam, & Arcananum, aliorumque maritimorum, rebus & commercijs, populando & graſſando, incommodabant.

II. BELLVM PVNICVM.

ASDRVBALE verò, qui poſt octenne in Hiſpaniâ imperium, necta per inſidias à Gallo quodam privatim offenſo, domi occiſus fuerat; quique magnam inibi Carthaginienſium rebus acceſſionem fecerat; deſuncto; milites ANNIBALEM, AMILCARIS BARCÆ F. & ASDRVBALIS adfinem, præceptis ab utroque militaribus, vel ab ineunte ætate, imbutum, ſuffecére.

Neque Carthaginienſibus militum ſententia diſplicuit. quos iam-pridem, ablato maris imperio, raptis Inſulis, dare tributa, quę conſueverant iubere, pudebat.

Et huius iniuriæ ultionem puer ANNIBAL patri ad aram iuraverat. Et ipſe patris fratriſque veſtigijs inſiſtens, in id unum pro tempore incumbebat; ut reliquam Hiſpaniæ (eius potiſſimùm, quæ mari mediterraneo adluitur) partem, Punicæ ditioni adiungeret.

Ea namque Hiſpaniæ pars, quæ Oceano Atlantico contigua eſt; Pœnis ac Romanis tum ferè ignota, & barbara, egeſtatem ſimul, ac morum feritatem, pro ſuî munimento habebat.

Accepto itaque ANNIBAL imperio, & exercitu properè in Holcadum fineis traducto; Carteiam, (al. Althæam) caput gentis, obſedit, & horrendis modis expugnavit. Eoque metu perculſę cęteræ urbes ultrò ſe Pœnis dedidére.

Victor exercitus, prædâ onuſtus, Carthaginem-novam, alteram Carthaginienſium regiam, in hiberna deducitur; & non inani, futurarum rerum ſpe, impletur.

RHODIORVM CVM BYZANTIIS BELLVM.

Sub idem tempus Rhodij, adverſus Byzantios, hâc de cauſâ bellum commovére.

Byzantij, præter loci opportunitatem, & maris utrimque commoditates, agrum etiam fecundiſſimum incolebant. & hinc à vicinis Thracibus, ceu fucis, graviſſima damna perpetiebantur.

A quorum bellis & vexationibus ut ſe redimerent; ad vicena, & tandem ad octogena quotannis talenta pendere erant coacti. Quos ſumtus, ut tolerarent, vectigalia & ipſi à prænavigantibus, portorij nomine, exigere cœperant.

Id cum alijs, tum Rhodijs potiſſimùm, qui maris principatum eo tempore ſibi quodammodo vindicabant; grave erat & moleſtum.

Et cum legationibus nihil proficerent; bellum Byzantijs indixére. & in eoſdem, PRVSIAM, Bithyniæ regem, concitárunt; id Byzantijs ſuccenſentem, quòd pacis inter ACHÆVM & ATTALVM, ſanciendæ, paullo-antè auctores fuiſſent.

Byzantij viciſſim, ATTALVM & ACHÆVM, ut ſibi adverſus Rhodios auxilio ſint, miſſâ legatione, ſolicitant.

Et cum ATTALVS, ad id præſtandum promtus; ſed ſummis rerum anguſtijs preſſus, & intra paterni imperij limites ab ACHÆO redactus, parùm virium haberet; tum ACHÆVS, omnium, quæ citra Taurum erant, potens; & palàm ſe regem, contemto ANTIOCHO, præferens, auxilium Byzantijs palàm etiam pollicitus eſt.

Quæ res PRVSIÆ & Rhodijs non exiguum terrorem; & Byzantijs ad bellum ſuſtinendum, alacritatem iniecit.

ANTIOCHI IN DEFECTORES EXPEDITIO.

ANTIOCHVS verò MAGN. cognitis MOLONIS, quem ad Cteſiphontem hibernâſſe diximus, conatibus; omiſſo PTOLEMÆO, adverſus defectorem, copias educere, (uti EPIGENES ſuaſerat) parabat.

Sed HERMIAS, à priore ſententiâ non diſcedens; *Defectoribus*, ſcilicet, *duces tantùm regios; regibus regem ipſum opponendum eſſe*: XENOETEN Achæum, cum copijs, adverſus MOLONEM emiſit.

Rex autem, per loca Libani montis, vaſta & anguſta, alterum exercitum in Syriam ducens; ubi THEODOTVM Ætolum, quem PTOLEMÆVS Syriæ præfecerat, Brochijs & Gerris potiturum comperit; & loca circum vallis cuſtodijſque munita; ab incepto & vi deſtitit.

Atque adeò adlato ad ſe de infelici XENOETÆ adverſus MOLONEM conflictu, nuntio; de domeſticis tuendis, relictâ Syriâ, cogitare cœpit.

XENOETAS ille, cum copijs Seleuciam profectus, DIOGENE & PYTHIADA, (quorum ille Suſianæ regionis; hic Rubri maris præfecti erant) ad ſe arceſſitis; caſtra haud longè ab hoſtibus, medio Tigri, collocárat.

Sed transfugarum fraude ad flumen tranſmittendum pellectus; & MOLONEM, qui impedimentis apud caſtra relictis, fugam aſtu ſimulabat, perſecutus; ab eodem è Mediâ redeunte, unà cum militibus, vino & ſomno ſepultis, tam variâ peſte & horribili fugientium ſtrage, profligatus eſt; ut victor, tum caſtris etiam, quæ ultra flumen erant, potiretur; tum non Seleuciam modò deſertam, ſed cæteras urbeis in fidem impunè acciperet.

Deinde totius Babyloniæ, & omnium citra mare Rubrum locorum, imperium conſecutus; Suſa è veſtigio (præter Arcem, à DIOGENE infeſſam) debellaret. Et paucis pòſt diebus, omnem, citra & ultra Tigrim, provinciam, ad Europen uſque; & Meſopotamiam, ad Dura, ſibi ſubigeret.

Hic dum hæret ANTIOCHVS; & iterum ſententias de bello, in procerum conſilio inquirit: & HERMIAS vix tandem EPIGENI, eadem quæ priùs ſuadenti, adſentitur; totus bellicæ expeditionis furor in MOLONEM converſus eſt. Sic tamen, ut eius conſilij auctor, & fidus regis monitor EPIGENES, procul ab expeditione, & honoris ſpecie aliò amandaretur.

HERMEAS autem amicis quidem regijs, terrore; militibus verò, ob diviſum ex æquo frumentum, beneficio ſibi conciliatis; & auctoritate ſupremâ ad ſe devolutâ; tam ambitioſus, quàm ignavus; adeóque ſcævus, ut regem cum regno, ſéque ipſe perditum ire mallet, quàm pari, ut quiſquam rebus gerendis idoneus, gratiâ apud regem præ ſe polleret. Dum veretur, ne revocatus aliquando EPIGENES ſibi officeret; confictis per calumniam litteris, quaſi à MOLONE ad EPIGENEM ſcriptis; per ſervum ALEXIDIS, (qui arcis Apamenſis præſes, fraudis erat conſcius) eaſdem cæteris EPIGENIS ſchedis admiſcendas clam curavit.

Tum ALEXIS, ceu veſtigabundus, & in EPIGENIS ſcrinia ingreſſus, deprehenſo ſcilicet vetitarum litterarum commercio, reum, confeſtim occidit.

3734. 3. Ant. M. 2. Pt. Philopat.	*(Hic annus Olympiadis 140. initium eſt POLYBIO Hiſtoriæ eius, quam πραγματικὴν vocat; quæque annos LIII. complectebatur.)*	216.

LVC. VETVRIVS PHILO, & C. LVTATIVS CATVLVS, Coſſ. in Iſtros profecti, & cum exercitu ad Alpeis uſque progreſſi, citra pugnam multos ex ijs ſibi adiunxére.

LVSTRVM ROMÆ, ET CENSVS.

Tunc quoque luſtrum à Cenſoribus, L. AEMILIO PAPO, & C. FLAMINIO, Viris Conſularibus, conditum eſt. Et lectus ab ijs Senatus; quia per quinquennium multi & bello, & alijs caſibus, Senatores perierant.

Eo autem luſtro, cenſa ſunt civium capita CCLXX. mill. CCXIII.

Libertini in IV. Tribus redacti, quùm antea diſperſi fuiſſent; in Æſquilinam, Palatinam, Suburranam, Collinam.

C. FLAMINIVS ille Cenſor, Viam Flaminiam munivit; & Circum Flaminium exſtruxit. (Plin. lib. 35. tradit, ab ijſdem Cenſoribus, legem Metilliam, de Fullonibus dictam, datam ad populum ferendam.)

RES ANNIBALIS IN HISPANIA GESTÆ.

Primo Vere, ANNIBAL, ducto in Vacczos exercitu, Ermandicâ potitur, (al. Salmantica eſt) & deinde Arbachalam, ſed longiore obſidione, nec ſine diſcrimine & vi, expugnat.

Carpetani interea, cum Vaccæis & Holcadibus, ad C. hominum mill. in apertum prœlium prorumperant. Sed dum Tagum flumen, ad cuius ripas caſtra locárat ANNIBAL, temerè tranſmittunt; ab elephantis obtriti; & ab equitibus expeditis, ipſi vix vado fidentes, medios inter gurgites, trucidati, aut in fugam verſi ſunt. Vt iam, præter Saguntinos, nulla trans Iberum gens, adverſùs Pœnos, oculos auderet attollere.

Illi itaque, & de rebus ſuis ſoliciti, & futurorum præſcij, miſſis crebrò legatis, inſtant, & Romanos monent; ut ambitioſi, & odio in Romanos furentis Iuvenis, conatibus, ac ſucceſſibus maturè obſiſtant.

Romani verò, quibus fœderum ſumma religio eſſet; memores icti cum Pœnis fœderis, non ſtatim ad arma procurrunt; dum priùs, more legitimo, queri malunt.

Mittunt itaque oratores, qui & actiones ANNIBALIS ſpeculentur; & eidem denuntient: *A Saguntinis, populi Romani ſocijs, abſtineat. Néve Iberum, uti fœdere cautum, tranſgrediatur.*

ANNIBAL feroci reſponſo, odium non diſſimulavit. *Principes quoſdam* ſuæ civitatis, à Romanis, qui diſſidium cum Saguntinis compoſitum vellent, per iniuriam à Romanis *interfectos, ulciſci velle* comminatus.

Nec ſeciùs miſſis Carthaginem nuntijs Senatum conſuluit: *Quid adverſùs Saguntinos facto opus eſſet*, qui Romanorum ſcilicet ſocietate, freti, gravia pleriſque Carthaginienſium opidis & clientelis damna intuliſſent.

Romanorum legati, etſi bellum neceſſariò ſuſcipiendum eſſe intelligerent; Carthaginem tamen profecti, eadem illis in concione denuntiárunt.

Et quoniam non in Italiâ ſe, ſed in Hiſpaniâ cum Pœnis dimicaturos; & Saguntum ibi, velutí quoddam belli longinqui receptaculum ac ſedem habituros eſſe ſperabant; tantò acriùs Illyrico ſibi bello incumbendum putárunt. ut eo confecto, toti in Hiſpaniâ eſſent.

Sed conſilia eorum antevertit; & longè aliò, quam opinabantur, tránſtulit ANNIBAL.

ILLYRIORVM PRINCIPVM REBELLIO.

Per id autem tempus. DERCYLLAIDAS Illyrius & DEMETRIVS PHARIVS, contemtis Romanorum mandatis & minis, cum XC. lembis Liſſum tranſgreſſi, Ionium Ægéumque, maria, latrocinijs infeſta reddebant: Pylum tamen fruſtrà adorti.

Et DEMETRIO, in Cycladas, ad Rhodum uſque incurſante; DERCYLLAIDAS, fretus amicitiâ & adfinitate AMYNTÆ, Athamanum regis, Naupactum contendit.

Et ſequeſtro AGELAO, fœdus cum Ætolis inijt; *Vt prædâ æquabiliter diſtributâ, unà ſimul* (adſcitis in partem DORYMACHO & SCOPA) *in Achaiam irruerent.*

Et commodùm inopinata latrocinandi occaſio ſeſe offerre viſa. Arcades, ab heroicis uſque temporibus, quòd rigente ſolo, & craſſo aëre nutrirentur; & ærumnoſam vitam magno labore ſuſtentarent; ruſticam ingenij ſui torvitatem muſicæ dulcedine & cantandi ſtudio emollire ſoliti erant & edocti.

CYNÆTHENSIVM IMPROBITAS, ET CLADES.

Soli inter eos Cynæthenſes, muſicâ, & ingeniorum expolitione reiectâ, feros animos morum duritate exaſperare pergebant. Et hinc omnibus invíſi, & inter ſe diſcordes, perpetuis ſeditionibus, cædibus & rapinis, & mutuis exſilijs conflictabantur.

Et non ita pridem CCC. civibus in exſilium pulſis, præſidiarios milites, cum duce, ab Achæis, urbis tutandæ, impetraverant.

Exſules verò, culpam deprecati, reditum exorant; & Achæis adſentientibus, impetrant. ſimulatâque concordiâ perſuadent opidanis, *onerosum & inutile iam ipſis pariter eſſe Achæorum præſidium.*

Eoque, cum duce, ex urbe dimiſſo; ijdem exſules, vix intra urbis mœnia recepti, perfidioſiſſimè, tum vindictæ ſtudio, tum ſpoliorum ex adverſarijs ſpe, Ætolos portis recluſis, invitant.

Ætoli urbe potiti, primos proditores (quod unum iuſtiſſimè feciſſe exiſtimentur) confodiunt, eorumque fortunas diripiunt. reliquos, ſimul arma poſuérunt, urbe pellere, & bonis omnibus, niſi quæ celarent, ſpoliare contenti.

Cynæthenſeis, uti exitio ſuo digniſſimos, nemo vicinus miſeratus eſt. Et Mantinei, profugis ex urbe ſuâ faceſſere iuſſis, eam, quaſi temporario ipſorum

rum contagio impiatam, luſtrandam curárunt.

ÆTOLORVM CVM ACHÆIS CERTAMINA.

DORYMACHVS interea & SCOPAS, coactas iuxta Rhium montem Ætolorum copias, Cephallenorum navibus in Peloponneſum traiecérunt.

Factoque præter Patrenſium, Pharæenſium, & Triteenſium oram, itinere; neque id ſine incolarum detrimento; Meſſenios, non occulto iam latrocinio, ſed quaſi iuſto bello populabantur. & omnibus promiſcuè evaſtatis, tandem Phygaléam pervenerant.

Meſſenij verò, uti viribus impareis, intra urbis ſuæ mœnia ſe continebant.

Achæi, comitiorum tempore, Ægium convenérant. Vbi quùm hinc Patrenſium & Pharæenſium legati de iniurijs Ætolorum quererentur; illinc Meſſenij, ius ſocietatis ſimul & auxilium poſtularent. ipſi quidem, niſi conſultis reliquis ſocijs, & maximè PHILIPPO Macedonum rege, iure civitatis ſuæ Meſſenios donare negabant: opem tamen, ſed certis legibus, pollicebantur.

Et TIMOXENVS, Achæorum prætor, cuius magiſtratui pauci dies ſupererant; eam rem paulò lentiùs, aut diſſolutum, aut neglectum à Cleomenico bello, in Peloponneſijs diſciplinæ militaris uſum, urguebat & procurabat.

ARATVS verò Prætor deſignatus, ſuorum iniurias, & Ætolorum audaciam graviter ferens; nec veterum ſimultatum immemor; quam-primùm Achæos armare, & cum Ætolis graſſatoribus congredi properabat. Et diebus V. ante legitimum præturæ ſuæ diem, Sigillum publicum ab anteceſſore exigit, & litteras ad ſocias civitates perſcribit: quibus cogi ad arma Iuventutem, & Megalopolim convenire, pro ſuâ auctoritate, imperabat.

Ipſe rebus cum Meſſenijs (*qui liberos ſuos Lacedemonijs tradere; & fedus, aut pacem cum Ætolis, in poſterum, facere vetabantur*) compoſitis; legatos ad Ætolos mittit: qui eos iubeant ex agro Meſſeniorum copias educere; neque Achæorum ulli vim inferre. *Secus pro hoſtibus habitum iri.*

Eo audito, Ætoli quidem receptui canunt: & præmiſſâ navigijs prædâ, itinere ad Eleos, ſibi fidos, inſtituto, diſcedunt.

ARATVS verò, temerè illos, uti ſtatuerant, diſceſſuros ratus; copijs pænè ſociorum omnibus miſſionem, & ſuas cuique domos abeundi poteſtatem dederat. III. dumtaxat peditum millibus, & CCC. equitibus, qui ſub TAVRIONE militabant, apud ſe retentis. Et inde Patras, ubi ſe abeuntibus temerè hoſtibus, ſcilicet, obijceret, contendit.

DORYMACHVS, poſtquam Olympiam venit; & ab exploratoribus cognovit TAVRIONEM cum copijs, quas dixi, haud procul à Clitorio abeſſe; veritus ne propterea ex Rhio, uti ſtatuerat, ſolvere, ſine certaminis periculo, non poſſet; optimum facti iudicavit, ſi ſine morâ, cum ARATO, qui exiguis admodum copijs ſtipatus, & futuræ rei ignarus eſſet, prœlio decerneret. ſive pugnam detrectante, ſive profligato; & vaſtatâ provinciâ, tutus ſibi per Rhium tranſitus eſſet.

Dumque ipſe non longè à Megalopoli, iuxta Methydrium, caſtra collocaſſet: Achæi imprudenter primùm Clitorio profecti & ad Caphyas ſunt metati caſtra.

Et poſtea, dum Ætoli à Methydrio, per Orchomenum, tranſirent; ipſi deductis in Caphyentium agrum copijs, præterfluente amne, quodam veluti munimento, concluſi; Ætolos, tum loci iniquitate, & foſſarum antè flumen profunditate; tum metu copiarum, quę interea cogi, & ſubſidio venire poterant, deterritos, eò adegiſſe videbantur, ut omiſſo pugnandi inſtituto, Olygyrtum verſùs, eo quo conſtiterant ordine progrederentur; & omno conflictûs diſcrimen declinarent.

Verùm hic ARATVS, in eâ, quam dixi, copiarum paucitate; & omiſſâ imprudenter camporum opportunitate, (ubi procul-dubio, ob varium armaturæ genus, ſuperior eſſe potuiſſet) in equitatum hoſtilem, qui à peditatu ſuo, iam ſumma montis tenente, minimùm aberat; equites, & deinde ferentarios, ex utroque cornu, immittit. & mox cum reliquis copijs, rato agmine, eòdem feſtinat.

Ætolorum viciſſim equites, ad montium radices progreſſi; & pedites ſuos ex alto in ſubſidium evocantes, primùm Achaicum equitatum, deinde ferentarios, in fugam coniecérunt. Sic tamen ut vix quingenti in acie ceciderint; ſed bis pænè mille fugæ ſe commiſerint.

Qui dum ad ARATI ordines honeſtè & ſalutariter fugere ſe putarent; illos quoque loco motos conſpicati, alij aliò, alij in ſuos delapſi, miſerabile fugæ aut cædis ſpectaculum præbuerunt.

Et niſi vicinæ urbes, Orchomenus & Caphyæ, tutum fugientibus receptum præſtitiſſent; copiæ omnes ad Internecionem, eo die, cæſæ eſſent.

Megapolitani, qui poſtridie Achæis ſubſidio accurrerant, ſocios, cum quibus viventibus adverſus Ætolos pugnaturos ſperaverant, ab hoſtibus interfectos ſepeliérunt, eiſque more patrio iuſta perſolvérunt.

Ætoli verò victores, liberè per mediũ Peloponneſum vagati, tentatâ Pellenenſium civitate, & agro Sicyoniorum pervaſtato; tandem per Iſthmi anguſtias evaſérunt.

ARATVS Achæos, qui publicè & privatim ipſum tantę cladis auctorem modo-non deteſtabantur; eloquentiæ ſuæ vi, & antegreſſorum meritorum commemoratione, facilè placavit

Decretum ab Achæis; ut legati ad Epirotas, Boeotios, Phocenſeis, Acarnanes, & ad Macedoniæ regem PHILIPPVM, mitterentur, qui ex federe præſidium peterent adverſùs Ætolos, iam bis in Achaiam, contra federis leges, per vim ingreſſos.

Præterea; „ *Vt Meſſenij in ſocietatem adſciſcerentur.* „ *Vt Achæorum Dux, ſive Prætor, V. peditum mill. & D. equites conſcriberet; & Meſſenijs ſi iterum ab Ætolis infeſtentur, ſubſidium ferret.*

Legati, mandata ſedulò perſequi. Dux, Iuventutem ad arma cogere: & cum Lacedęmonijs Meſſenijſque

ſeniſque paciſci; ut *utrique* XI. *pedit. millia*, CCL. *equites compararent: & omnes ſociorum copiæ, ad* X. *pedit. mill. & equites mille, evaderent.*

Ætoli viciſſim, ex concilij decreto, pacem agitare cum Lacedæmonij & Meſſenijs, alijſque vicinis, conſtituérunt: atque ita Achaicæ ſocietatis vireis labefactare.

Achæi, ſi à Meſſeniorum ſocietate diſcederent, amici: ſecus, hoſtes iudicaretur.

PHILIPPVS rex, & Epirotæ, Meſſenios quidem in federis ſocietatem non illubentes accepérunt. ſed cum Ætolis (qui licet multa protervè egiſſe traducerentur, nihil tamen à moribus ſuis alienum feciſſe, viſi eſſent;) in pace perſeverare malebant.

Lacedæmonij, quantumvis adeò nuper Achæorum opera ab ANTIGONO in libertatem reſtituti; PHILIPPO Macedonibuſque promiſiſſent, nihil ſe adverſùs eos molituros; miſſis tamen clam ad Ætolos legatis, occultam cum ijs amicitiam firmavérunt. & ſeditionibus inter ſe cædibuſque, ob partium diſſidia, ſunt conflictati.

Ætoli, capta in eum, quo diximus, modum, & exſpoliatâ Cynethà, Luſas verſùs diſceſſerant.

Quumque ibi Templum DIANÆ, quod Cynethę & Clitorio erat interiectum; & Aſyli inſtar à Græcis colebatur; cum gregibus Deæ ſacris, & donarijs, expilare vellent; Luſiatæ, parte eorum ultrò oblatâ, vix gentis impietatem repreſſérunt.

Et illi inde caſtra haud procul Clitorio metati; & opidanos hortati, ut miſſis Achæis, ſecum ſocietatem inirent; quùm nihil neque obſidione, neque impreſſione militari profeciſſen; Cynætham reverſi, direptis Deæ armentis, urbem Eléis tradere voluerunt.

Sed ijs munus id reſpuentibus, EVRIPIDEM cum præſidio urbi impoſuére.

Famà verò advenientis è Macedoniâ præſidij, & Achæorum adparatu, exterriti, eamdem incendérunt: & Rhium verſùs profecti, tranſitum illàc tentárunt.

TAVRION, DEMETRIO Phario, quem Rhodij, ab Inſularum Cycladum depopulatione redeuntem, cum claſſe perſequebantur, ſibi adiuncto: & tranſportatis per Iſthmum Lembis, quùm Ætolos biduo antè tranſijſſe intellexiſſet; maritima eorum loca populatus, Corinthum renavigavit.

ARATVS verò ſuos, ut civiliter potius, quàm militariter agerent, hortatus, tamdiu, ex acceptæ nuper cladis memoriâ, quietus reſtitit; quoad SCOPAS & DORIMACHVS, à provinciæ populatione, domum eſſent regreſſi.

PHILIPPVS REX PACI STVDET, AVT SIMVLAT.

PHILIPPVS verò Macedo, qui cum exercitu Achæis ſubſidio Corinthum uſque venerat, quùm ſeriùs veniſſe ſe intellexiſſet; dimiſsis ad ſocios præconibus, hortatum, ut ad ſe Corinthum, de communibus rebus conſultatum, convenirent; ipſe Tegeam verſùs exercitum promovit, ut Lacedæmonios tumultuanteis, & diſſciſsis in varia ſtudia cum populo, prætidibus, defectionem molienteis, terreret potiùs, quàm caſtigaret: & lenitate potiùs, quàm ſupplicij acerbitate, ad mutuam amicitiam, & fidei ſacramentum, revocaret.

Inde Corinthum reverſus, comperitiſque ibi ſociorum legatis, de rerum ſummâ conſultare cæpit.

Hic quùm omnes uno quaſi ore Ætolorum facinora deteſtarentur; bellum ijs indicendum decrevérunt. Quod Sociale dictum paullo pòſt exarſit.

BELLVM SOCIALE CONTRA ÆTOLOS.

Et quùm iterùm Achæi ÆGIVM convenissent; veterem cum PHILIPPO, quę cum maioribus eius interceſſerat, amicitiam renovarunt.

Ætoli viciſsim conventu ſuis indicto, quaſi remedium ab eo, qui vulnus fecerat, ſperarent; SCOPAM, qui belli crimina ſeverat, & tot facinorum auctor fuerat; Præturam malitioſe & præpoſtere reſtituerunt.

CLEOMENIS INDIGNVS EXITVS.

CLEOMENE, ijs, quas dixi, de cauſsis, apud Alexandrinos æſtuante, & regis aulicorumque ſuſpicionibus obnoxio; evénit, ut NICAGORAS Meſſenius, ARCHIDAMI, Spartani ante regis, (quem CLEOMENES occidit) paternus hoſpes, Alexandriam delatus, præſtanteis equos venaleis ad regem adduceret.

Cui obvius CLEOMENES, & adventûs cauſſam percontatus, reſponderit: *Se malle, ut exoletos & ſambucistrias ad regem* PHILOPATOREM, *qui in ijs totus eſſet, quam equos, adduceret.*

NICAGORAS verò ſubridens, & iniuriarum memor, quas ante XXIX. annos à CLEOMENE acceperat, (Plut. addit; pretium agri olim vendìti ab eo fraudatum) ſcomma illud in regis perſonam, aliaſque privatæ ſimultatis cauſſas, SOSIBIO penes quem primaria aulicis in negotijs erat auctoritas, aperuit. & confictis ad eumdem litteris, regi etiam ſuſpectiorem reddidit.

CLEOMENEM, *niſi ſtatim cum claſſe & commeatu ex Ægypto dimittatur, ſtatum regis in magnum diſcrimen adducturum.*

Perſuadet itaque facilè regi SOSIBIVS, CLEOMENEM, ne elabatur, in cuſtodiâ habendum.

Ille, qui regis iram ac diffidentiam, tam levi ſupplicio contentam non fore, iam ex aulicorum ſuſurris ſuboleciſſet, cum reliquis amicis, cuſtodiæ ſuæ ſocijs, vel ad memorabile facinus patrandum vel ad honeſtà morte occumbendum, ſe comparabat.

Et rege Canobum fortè digreſſo, ſe litteras ab eo accepiſſe finxit, quibus liberationis ſpes facta eſſet, eoque nomine epulum paravit; & milites, à quibus cuſtodiebatur, victimis, coronis, & vino liberaliter accepit.

Quos ut vino ſepultos vidit; ſtrictis enſibus cuſtodes ſuos confódit. & impetu in plateam urbis facto, & aliquot capitum cæde, Alexandrinos ad libertatem iuvitat.

Cives, quibus ne libertatis quidem nomen erat notum; CLEOMENIS tantùm audaciam mirari & ſtupere:

ſtupé , ſed conſortium fugere & expaveſcere.

Poſtquam oppido perreptato; & impreſſione in arcem carceremque fruſtrà tentatâ, effugio locum non eſſe perſpexerunt; audaciâ in iram versa, Tredecim numero, inter ſe pacti ſunt, ut alter alterius mucrone pereant potiùs, quàm regis effeminati ludibrio reſerventur.

Maximus natu ex CLEOMENIS liberis, quamvis puer, ex domûs faſtigio in ſolum deſiliens, ne ſic quidem, licet afflictus, exſpiravit.

Mater, CRATES.CLEA, nepotum, quos complexa tenebat, ſortem cum eiulatu graviter lugebat.

In eos omnes, eorumque comites, etiam feminas; & in cæteris, PANTEI uxorem, PTOLEMÆVS promiſcuâ cæde deſævijt: & CLEOMENIS corpus cruce ſuffigi iuſsit. Ità perijt ille, quùm annos XVIX. (al. XVI.) regnáſſet. Et licet vir rebus gerendis ſtrenuus; tamen perfidæ in ARCHIDAMVM, Agidis fratrem, ſævitiæ, meritas pœnas, luiſſe viſus.

BELLI BYZANTII EXITVS.

Byzantij à Rhodijs, & à Pruſiâ rege, terrâ marique infeſtati, cum Achæum ad opem ſibi ferendam ex pacto ſolicitarunt; tum ex Macedoniâ, Thibætem, Pruſiæ patruum, ceu regni aviti æmulum, evocáruot.

Rhodij, qui omnem Byzantiorum ſpem ab uno Achæo pendére; & ipſum Patris ANDROMACHI, quem PHILOPATOR Alexandriæ fortè captivum in vinculis detinebat, liberandi cupidiſsimum eſſe cognóſſent; ipſi, qui pridem gratiâ & auctoritate apud Ptolemæos plurimùm pollebant; à PHILOPATORE, magni muneris loco, ANDROMACHVM efflagitant.

Quo impetrato; & Achæo ſibi ità per Patrem, gratis reſtitutum, reconciliato, maximam ſubſidij ſpem Byzantijs ademérunt. Atque illi, tali deſtituti auxilio, pacem cum Rhodijs & Pruſia facere, & Portorij exactionem abolere ſunt coacti.

ANTIOCHI VLTERIOR IN ASIAM EXPEDITIO.

ANTIOCHVS verò, qui ad Euphratem uſque iam venerat, motis ad Antiochiam caſtris; in Mygdoniâ, dum hiems deſæviret, ſubſtitit, & dein Libam venit.

Hic dum de itineris, & quærendorum commeatuum ratione, diſceptatur; (quòd eâ tempeſtate MOLON in Babyloniâ moram traheret) & HERMIAS cenſeret, *ſecundum citeriorem Tigris ripam progrediendum eſſe*; qui fluvius, unà cum alijs, Lyco & Capro, ſibi pro munimento eſſet futurus: ZEVXIS vix regi, metu Hermiæ, qui adverſarium non ferret, ſalutarius conſilium expromere auſus eſt: *Trajiciendum eſſe Tigrim*, ob maximas viarum citrà amnem; & tranſitûs denique ulterioris, atque adeò commeatûs, difficultates.

Amne tranſmiſſo, Apolloniates ſe ultrò regi dedituros; & rerum neceſſariarum copiam, ex fertili illic regione, ſuppeditaturam.

MOLONEM denique in Mediam reditu omninò interclusum iri. Futurum itaque eſſe, ut vel MOLON in prœlij aleam deſcenderet; vel copiæ eius, non ità duci audientes, regiæ fidei ſeſe permitterent.

Comprobatâ ZEVXIDIS ſententiâ, & Tigri tripertitis copijs, cum impedimentis traiecto, primùm Dura, urbem, obſidione, quam Moloniani tentare cæperant; liberarunt: deinde, Orico monte, per octiduum ſuperato, Apolloniam deſcenderunt.

MOLON, Suſianis & Babylonijs, recens à ſe ſubactis, haud ſatis fidens, & metuens, ne ſibi in Mediam reditus intercluderetur; Tigrim & ipſe cum omnibus copijs traijcit, & regionis montana prior occupare nititur.

Eâ ſpe deiectus; concubiâ nocte in regis caſtra cum delectâ manu, ex editioribus locis, impetum facere conſtituerat; ſed comperto, decem ſimul iuvenes, ex ennſaijs, clàm & noctu ad regem tranſiſſe, ab incepto deſtitit. Et ad ſuos rediens, inopinato ſub auroram copiarum adventu, ingenti terrore & tumultu caſtra complevit. & pæne ad turpem fugam impulit.

Rex poſtridie, copijs in aciem productis, hoſtem ad prœlium provocat.

MOLON, cui pedem referre integrum non erat; ſuos, ut erant conturbati, paucis cohortatus, acie temerè ordinatâ concurrit.

Sed dum ipſe dextro cornu adversùs Zeuxidem fortiter rem gerit; Læva, & media exercitûs pars, cui fratrem NEOLAVM præfecerat; in ipſa dimicatione ad regem tranſgreſſa, reliquum exercitum conſternat, & in fugam impellit. MOLON, & primarij defectionis auctores, ſibi manus intulére. NEOLAVS, qui incolumis è prœlio fugerat, in Perſidem, ad ALEXANDRVM, alterum fratrem, profectus, matrem liberoſque MOLONIS obtruncat; ALEXANDRO, ut idem in ſe ſtatuat, perſuaſo. Et dein ſuper agnatorum cadaveribus ſe ipſe iugulat.

Sic brevi vitam, & iniquè partum regnum perduelles amiſére.

Recuperatis autem trans Euphratem regionibus; & militibus, qui arma contrà tulerant, veniâ datâ in Mediam remiſſis; rex ANTIOCHVS Seleuciam profectus, res vicinarum civitatum non minus prudenter, quàm clementer compoſuit.

Sed hîc HERMEAS, veteris inſtituti non immemor, Seleucientibus, quòd à fide defeciſſent, Mille talentum mulctam irrogavit; alios vinculis, alios morte adfecit.

Rex contrà humanior, centum modò & quinquaginta talentis placari ſe ſivit.

Et ut vicinos Barbarorum reges ab ope perduellibus ferendâ in poſterum deterreret; ARTABAZANEM, (cuius provincia, inter Euxinum Caſpiumque maria, ſita, Mediæ imminebat) adoriri decreverat.

Et Herméas, qui cum Atropatios, ARTOBAZANIS ſubiectos, validam & fortem gentem, metueret; & belli in Ptolemæum transferendi cupidior eſſet; tum omne periculum in regis, iuvenili audaciâ ferocientis, caput, redundaturum; & ſe

filioli, qui nuper ANTIOCHO natus erat, tutorem ſummâ cum poteſtate futurum eſſe ſperaret; regem ad eam expeditionem, publicè arduam, ſed tot nominibus privatim ſibi utilem, magis magiſque incitavit.

Verùm ARTABAZANES, ætate iam grandis, audaciæ & fortunæ ANTIOCHI in tempore cedendum ratus; cum eodem, quibus ipſe vellet legibus, pacem fecit.

Prætereà rex ab APOLLOPHANE medico, ut ab Hermeæ audaciâ inſidijſque ſibi caveret, monitus; & compe[illegible], pl[illegible]ſque aulæ pr[illegible]ceres, idem cum APOLLOPH[illegible]NE, ſentire; illu[illegible] ſimulatâ, le[illegible]tendi oculorum morbi. prodeambulati[illegible]ne, co[illegible]em longiùs à caſtris, milrumque conſpectu, abductum, per amicos, conſilij arcani participeis, interfi-ciendum curavit.

Hic iuſtus potentiæ, per multa ſcelera impotenter graſſantis, exitus. Eodem nan qu. tempore Apameæ, feminæ quidem, Vxorem; pueri verò, filios eiuſdem Hermeæ contrucidârunt.

3735. 4. Ant. M. 3. Pt. Philop.	*Anno primo Olympiadis CXL. Sive V. C. DXXXV. creati Romæ Coſſ. M. LIVIVS SALINATOR, & L. AIMILIVS PAVLLVS.*	215.

BELLVM CVM ILLYRIIS.

(Sub quibus, primus è Medicis, Romam venit è Peloponneſo, ARCHAGATHVS, LYSANIÆ F. Plin. l. 29. c. 1.) Et ipſi iterum cum Illyrijs rebellantibus bellum gerere iuſſi.

DEMETRIVS namque Pharius, Illyriorum Princeps, cum Romanos, hinc Gallorum, inde Carthaginienſium, terrore perculſos, cerneret; ijſque relictis, ſpem in Macedoniæ regibus, ex bello CLEOMENICO ſibi obnoxijs, poſitam haberet; opida Illyrij, quæ Romanis iam-tum parebant, evaſtabat, aut expugnabat. Et navigijs in Cycladas inſulas invectus, ſubiti turbinis inſtar, omnia in Ægéo Mari percellebat.

Cognito autem Romanorum adparatu, Dimalum quidem urbem præſidio & commeatu munierat; eiectis verò ex toto Illyrio Romanorũ amicis, cum VI. veteranorũ Millib. Pharum contenderat.

AIMILIVS Coſ. Dimalo intrà VII. dies per vim expugnatâ, & Illyrijs vicinis in fidem receptis; adversùs Pharum, DEMETRII regiam, infeſtus pergit: & hoc aſtu capit.

Facto per noctem in Inſulam curſu, aliquantam copiarum partem in ſilvâ, denſis obſitâ arboribus, collocavit. Et ipſe, orto iam die, pau-cis cum navibus in proximum urbi Portum delatus, exſcenſionem parabat; quùm DEMETRIVS, contemtâ Romanorum paucitate, cum opidanis effuſus, aditu Conſulem prohibere, & à litore arcere conatur.

Romani è propinquâ ſilvâ, audito pugnæ clamore, tempeſtivè eòdem concurru[illegible] & colle, qui inter urbem & Portum erat muni[illegible]mus, occupato, ipſos hoſteis reditu in urbem inter[illegible]ludunt.

In quos dum averſi Illyrij confertis agminibus incumbunt; & CONSVL. cum ſuis, è navibus libere egreſſus, eorum tergis inſtat, DEMETRIANI à fronte & à tergo concluſi, non ſine atroci certamine profligantur.

DEMETRIVS lembis, in eum eventum par[illegible]is, devectus, ad PHILIPPVM Macedonem profugit: apud quem reliquum ætatis peregit.

Coſ. verò AIMILIVS, Pharo potitus, urbem ſunditùs evertit: & cæteras Illyrij civitates Romano imperio adiungit.

(Addit Liv. lib. 22. PINEVM regem, AGRONIS F. TEVTÆ privignum, ſtipendia qu[illegible] tannis dare coactum.

SAGVNTI OBSIDIO IN HISPANIA:
ET BELLI II. PVNICI INITIA.

Intereà ANNIBAL Carthagine Novâ cum omnibus copijs profectus, Saguntum Vrbem Romanis fidam, & opulentam, & virtute militari præſtantem, & in libertate communi ſedere exceptam, (Ea ultrà Iberum ſita in radicibus montis, qui Hiſpanos à Celtiberis dividit, circiter M. paſſib. à mari diſtabat) totâ vi oppugnabat. Nequid ipſe, meditatum pridem bellum in Italiam tranſlaturus, à tergo infeſtum relinqueret; & Romanis omnem gerendi peregrè in Hiſpaniâ, belli, ſpem adimeret.

Vrbem itaque, licet munitiſſimam & acriter propugnatam, octavo menſe cepit: & novis incolis implevit. Pecuniam ibi repertam in belli ſumtus ſeponit; & militibus mancipia largitus, ſupellectilem pretioſiorem Carthaginem tranſmittit.

Qua re & militum animos ad ſubeunda pericula acuit; & à Carthaginienſibus, Romano nomini pridem infenſis, longè ampliorem rerum pro[illegible] bitratu gerendarum facultatem obtinuit.

FL[illegible]R. addit, IX. menſibus f[illegible]los Saguntinos, [illegible]me, machinis, ferro & igne; verſâ demùque in rabiem fide, immanem in foro excitâſſe rogum: tum deſuper ſe ſuoſque, cum omnibus opibus ſuis, ferro & igne corrupiſſe.

Fidei erga Romanos magnum quidem, ſed triſte monimentum.

Illi, Sociæ urbis caſum ægrè ferentes, fec[illegible] Carthaginem mittunt; qui. ANNIBALEM, & pr[illegible] *bellì Saguntini auctores, uti federis violati reos, dedi ſibi poſtulent: ſecus, bellum denuntient.*

Tergiver-

Tergiverſantibus Pœnis & de iure federum diſceptantibus, dux legationis, FABIVS; *In hoc*, inquit, *ſinu bellum ego ad fero & pacem. Vtrum eligitis, Vtrum placet, ſumite*.

Cumque non minus ferociter ſucclamatum eſſet; *Vtrum vellet, ipſe daret*. Excuſſo in mediâ Curiâ togæ gremio, non ſine horrore,quaſi planè ſinu bellum ferret; effudit.

Similis ait Flor. *exitus belli, initio fuit*. Nam quaſi has inferias ſibi Saguntinorum ultimæ diræ, in illo publico parricidio incendioque, mandâſſent; ita Manibus eorum, *vaſtatione Italiæ, captivitate Africæ, ducum & regum*, qui id geſſêre bellum, *exitio, parentatum* fuit.

Hanno, in cæteris, æqua à Romanis poſtulari cenſebat; ſed quòd odio Barcinæ domus, non caritate in patriam, itâ ſentire videretur, ab omnibus ferè exploſus eſt.

NOVVS MOTVS LACEDÆMONE.

Quùm novi apud Lacedæmonios Ephori creati eſſent, illi, qui ſeditionis & cædium antè auctores fuerant ab Ætolis impetrant; ut MACHATAS legatus ad ſe mittatur, qui primò *ſocietatem poſtulet*; deinde ſuadeat, *ut defuncto iam Cleomene, regem ex Heraclidis eligere pergant*.

Ephori, quibus neutrum placebat, de rege tamen poſteà ſe diſpecturos, dixêrunt. Populum intereà per maiores natu viros, monent, quot beneficia à Macedonibus; quot iniurias ab Ætolis, acceperint. Cauſſam itaque non eſſe, cur fidos ac potentes ſocios deſerant; & cum infidis Græciæ prædonibus conlocientur.

Irâ re infectâ dimiſſus MACHATAS in Ætoliam rediјt. At ij, quibus turbæ & latrocinia, & Ætolica ſocietas cordi erat; non modò taciti fremere, & Ephoris obloqui; ſed tem maximè nefariam moliri adgreſſi ſunt.

Feſto die ſolebant Ephori quidem in Minervæ Chalciœcæ delubro ſacra annua peragere; & Iuvenes in armis, urbe perluſtratâ, ad idem fanum accedere.

Cuius templi, ceu Aſyli, ea erat religio, ut ne nocentibus quidem, perduellibus aut capite damnatis, vim in eo adferre fas eſſe ducerent.

Nonnulli ex hiſce Iuvenibus, qui armati ludis intereſſe debebant; præmijs corrupti, conſtituto tempore, Ephoros ad ipſum altare contrucidârunt: & optimos quoſque ſeniorum, alioſque, qui Ætolicæ ſocietati adverſati fuerant, partim iugulârunt; partim in exſilium eiecêrunt. Novos ex ſuis magiſtratus creant, & cum Ætolis ſocietatem redintegrant.

Et qui triennio ferè, poſt CLEOMENIS diſceſſum, in libertâ rep. de ſubrogandis regibus ne cogitârant quidem; atque adeò in CLEOMENE ipſo, cuius reditum incredibili deſiderio præſtolabantur, ſpem benivolentiæ permagnam habuerant; ubi de eius obitu nuntiatum eſt; repentè ad regum creationem animos converterunt.

Et primùm quidem AGESIPOLIM, ætate puerum, AGESIPOLIDIS F. CLEOMBROTI, antè XXVII. ann. in exſilium pulſi, nepotem; legitimè, & eâ lege regem delegere; ut CLEOMENES. CLEOMBROTI F. AGESIPOLIDIS illius germanus; tutoris. nomine, patruus, regnum pupilli adminiſtraret.

Et licet ex alterâ, regiâ, familiâ, ARCHIDAMO, EVDAMIDÆ Filio, ex HIPPOMEDONTIS filiâ, duo filij; & ipſe etiamnum HIPPOMEDON, AGESILAI Filius & EVDAMIDÆ nepos; alijque complures, ſupereſſent; ijs poſthabitis, LYCVRGVS, ab Heraclidarum ſtirpe planè alienus, Ephororum cuique talentum largitus; regni & ſtirpis regiæ titulum emercatus eſt.

MACHATAS Spartam, rebus itâ mutatis nutantem, reverſus, facilè eos ad bellum Achæis indicendum impulit.

Et LYCVRGVS, copijs, ex mercenario milite & urbanâ multitudine, coactis, in Argivos nihil tale exſpectanteis, inſultat. Et repentino impetu Polychnam, Praſiam, Leucam, Cyphanteam, aliaque eorum opidula capit; agrumque circum-circa ferro ignique evaſtat.

MOTVS IN CRETA.

Sub idem tempus, omnis Creta erat in motu. Gnoſſij Gortynijque, inito inter ſe fœdere & communibus auſpicijs, totam Inſulam, exceptis Lyctijs, antiquiſſimis Lacedæmoniorum colonis, ſibi ſubegerant; & bello adverſus eos, qui iugum abnuerant, ſuſcepto, mox inter ſe diffidere cœpêrunt.

Et Polyrenæi, Geretæ, Lampei, Horij atque Arcades, deſertis Gnoſſijs, pro Lyctijs ſtetêre.

Et quùm Gortynij quoque variarent; Gnoſſij, in re tàm inopinatâ, Mille viros ex Ætoliâ, iure ſocietatis, in ſubſidium arceſsivêre.

Quo comperto, Gortyniorum ſeniores, arce extemplò occupatâ, Gnoſsios ſimul cum Ætolis introduxêrunt; & Iunioribus partim in exſilium eiectis; partim crudeliter interfectis, urbem Gnoſſijs dedidêre.

Deinde, quùm fortè Lyctij univerſo agmine in hoſtilem agrum irrupiſſent; Gnoſsij urbem eam, præſidio, & cuſtode vacuam, occupârunt; & mulieres cum pueris Gnoſſum tranſmiſêre.

Lyctij ab expeditione reverſi, patriæ incenſæ & dirutæ fortunam, ſuorumque vicem lamentis & gemitu tantùm proſecuti; ad Lampæorum urbem ſe recepêre, humaniter & amicè ab ijs accepti. Et pro civibus, profugi licet atque hoſpites, intrà unius diei ſpatium, facti, cum ſocijs bellum adversùs Gnoſsios ſtrenuè perſeverabant.

Et initâ viciſsim cum PHILIPPO Macedone, & Achæis, Ætolorum hoſtibus, ſocietate; & impetraris ad DCC. auxiliaribus, auctiſque viribus; Eleutherneos, Cydoniatas, Apteréos, alioſque, a Gnoſsijs ad ſe deficere compulérunt.

Et Gorthynij exſules, Phæſti & ipſius Gortynis Portubus occupatis, in ſuos populareis hoſtiliter incurſabant.

(Tum quoque MITHRIDATES rex, Sinopenſibus bellum intuliſſe. Et his Rhodij commeatum, arma, pecunias, tormenta, aliaque ſuſtinendæ obſidioni neceſſaria, ſubmiſiſſe memorantur.

BELLVM PHILIPPI CVM ÆTOLIS, ET DARDANIS.

Quùm autem PHILIPPVS rex è Macedoniâ in Theſſaliam atque Epirum exercitum ductaret; & inde tranſitum in Ætoliam facere maturaret; DORIMACHVS Ætolus, cum ALEXANDRO, ex Oeanthiâ tranſmittens, Ægiram, Achæorum urbem, inter Ægium & Sicyonem, ex adverſo, ſitam; proditione iam ceperat.

Sed dum ad prædam temerè properant Ætolij ab Ægiratis, qui in arcem confugerant, incredibili animi conſtantiâ repelluntur; & cum ducibus ipſis, ad internecionem cæduntur.

Dymæi viciſsim, Patrenſes & Tritæi, ab Eléis & Ætolis, duce eorum EVRIPIDA, bello & excurſionibus vexati, & infeliciter præliati; & amiſſo Muro, (caſtello, ad prædas agendas hoſti opportuniſsimo) graviora veriti; litteris & legationibus ab Achæis auxilium petunt. ARATVS, ob ſtipendij inopiam, & ſuo more, ſolens, ſegniùs rem agebat.

At illi ſpe ſuâ fruſtrati, de ſuo ſibi proſpiciunt. Decretoque cavent; *ne quam deinceps pecuniam in communis belli uſus Achæis penderent*, ſe ipſi, contractis CCC. peditibus, & L. equitibus, ſe patriamque tutarentur.

PHILIPPVS, iam adſcitis Epirotis, alijſque auxilijs, in Ambraciotarum regionem pervenerat; in Mediterranea Ætoliæ loca impetum facturus.

Sed ipſe ab Epirotis, qui privatum commodum publicæ ſociorum utilitati anteponerent, & iam antè Ætolis auxilium polliciti eſſent, perſuaſus, ut Ambracum, ab Ætolis ſibi ereptum, priùs reciperaret; poſitis ibi caſtris, neceſſaria ad obſidionem parabat.

Quùm intereà SCOPAS, Ætolorum prætor, aliena invadere, quàm ſua tueri, doctior; in Macedoniam, quaſi vacuam, uſque excurrit. Et cum alia multa, tum maximè Dium, regiam urbem, amœnam, ſed minus munitam, & incolis fugientibus deſertam; promiſcuè, & nullis operibus, neque Gymnaſio, neque Templorum Porticibus, aut regum ſtatuis parcens, evaſtat.

PHILIPPVS verò, Ambraco intrà XL. dies potitus, traiecto Ambracio ſinu, per interiorem Acarnaniam, devectus; Poetiam, Ætolorum urbem, perendie quam eo venerat, pactione capit. Et cæſis in itinere Ætolis, qui ſuppetias Poetinis veniebant; caſtriſque ad Acheloum amnem, haud procul ab urbe Strato, poſitis, provinciam totam impunè populatur. Metropoli incenſa, & Ithoriâ funditùs everſâ, alijſque opidis & caſtellis in prædam militi datis.

Hinc promoto Oeniadas versùs exercitu, Pæanium expugnavit, & ſolo æquavit.

Poſtremo Chalcidem [illegible] munit [illegible] potiti Macedones, in Calydoniam vaſtabundi [illegible] effuderunt. & urbem Oeniadarum, uti traiectui, in Peloponneſum faciendæ, accommodam, cum arce navalibuſque inſtaurarunt.

In his quùm eſſet PHILIPPVS; & Dardanos, cum finitimis, quibus velut ingenitale odium cum Macedonum regibus erat, facto ſuorum delectu, & rebus ad bellum paratis in Macedoniam cogitare audiret; ad ſua tutanda animum advertit. & legatis Achæorum, (qui ad Straton opidum occurrerant; & ut iterum tranſmiſſo Rhio iter in Eleidem verteret, ſibique auxilio veniret, poſtulaverant) cum bonâ ſpe domum remiſsis, dum ſummâ celeritate per eadem, quâ venerat, loca, reverteretur; & Ambracio ſinu ex Acarnaniâ in Epirum tranſmitteret; DEMETRIVS Pharius, quem victum, & Illyrico expulſum à Romanis diximus; unico lembo occurrit. Eumque rex benignè amplexum, Corinthum navigare iuſsit; atque inde per Theſſaliam in Macedoniam proficiſci. Ipſe in eamdem Macedoniam, ad Vrbem Pellam, ſe è-veſtigio recepit.

Dardani, iam Macedoniæ imminentes, [illegible], præter exſpectationem redeuntis, metu perculſi, exercitu ſtatim diſſoluto, diffugêre.

Et quia meſſis tempus inſtabat; Philippus miſſionem militibus ſuis, ut fruges ex agris perciperent, fecit. ipſe reliquum æſtatis Lariſſæ actutus.

Ætoli, conſequente auctumno, ſtato comitiorum tempore, Dorymachum prætorem, ſive Polemarchum, creâtunt. Is ſtatim in ſupernates Epirotas copias ducit; non tàm ſpe prædæ, quàm vindictæ ſtudio, fœdè omnia depopulans.

Dodonæum Iovis fanum omni ornatu ſpoliat, porticus incendit, ſacram denique Ædem evertit. *Adeò Ætoli nec pace, nec bello quidquam penſi habebant, dum quæſtum facerent.*

PHILIPPVS, præcipitante iamtum hieme; & omnibus, ob anni tempeſtatem, eius in Peloponneſum adventum deſperantibus; adſcitis V Popularium gravis armaturæ Millib. ccc. Cretenſibus, & CD. circiter equitibus, Lariſsâ profectus, facto per Theſſaliam Eubœamque itinere, inde per Bœotiam, & Megaridem, ſub ſolſtitium hibernum, improviſus Corinthum advenit. Clauſiſque opidi Portis, & cuſtodijs in itinere poſitis; poſtridie ARATVM ſeniorem à Sicyone arceſſit. Iuniori, qui tum prætor Achæorum erat, quid fieri velit, quando & quo loco armati convenire debeant, per litteras mandat. Hinc Dioſcoriûm petit Phliaſiorum urbem & haud longè caſtra ponit.

CLADES ÆTOLORVM EVRIPIDA DVCE

Eodem forte tempore EVRIPIDAS [illegible] duabus Eleorum, (quibus cum Ætolis vetus ſocietas intercedebat) legionibus; & equitibus [illegible] e. alijſque

al... u n Pi... , cu n mercenarij.. poſtquam D... s & Pat. ci ... vicinos, n quamdiu & fru.. el vexaſſet, ex.. Brunum, P.. p nde, ſociâ Ele.. um in Arcadibus urb.. in quam diverterat, pr.. ..., per Pheneum & Stymphaliam, in Si.. ... rum agrum incurrit. quaſi plus damni ex improviſo illaturus; & maximem ex longinquo terreren.

Et quum prior ipſ.. per pabulatores Cretenſeis, adventum PHILIPPI reſciviſſet, id diſſimulans, & copias ſenſim inde ſubducens, de-repente me.. ... h.. eis elapſus vix ſenſit.

PHILIPPVS namque ſub ipſâ Stymphalo, Cap.. as verſus, iter inſtituebat: quò loci in armis Achæ.. convenire mandarat.

...tè accidit, ut hinc Macedonum, inde Ele..., primi ordinis milites, in collis Apeauri, ... procul Stymphalia, verticem ſimul, ſed diverſ.. parte; & alteri alteris ignari, enitirentur.

EVRIPIDAS itaque loci temporiſque iniquitate exterritus, fugâ cum paucis arreptâ, per ſaltus pæne invios, Pſophidem evaſit Exercitus verò & duce ſuo deſertus, & rei novitate perculſus, aliquantiſper in dubio hæſit.

E.. prius quidem, ex armaturæ genere, galearum, Megapolitanos eſſe rati, conſerta acie propè ſtabant. Deinde, ubi Macedonas propiùs eſſe comperierunt; omnes armis abiectis, ſe in fugam coniecerunt Et paucis ità ſervatis, ad M.. l. cc. vivi in poteſtatem hoſtis venere: Reliqui, pecudum in morem, trucidati, aut per præcipitia delapſi.

Hoc PHILIPPI factum eò illuſtrius viſum eſt, quod fama eodem tempore, & adventum eius, & victoriam Peloponneſijs enuntia..et.

ACHÆI REBELLIO,

ET CONATVS.

Diverſâ ex parte, ACHÆVS, quo tempore ANTIOCHVS adversùs ARTABAZANEM exercitum educebat; ratus, aut regem eâ in provinciâ periturum: aut ſe antè reditum eius, qui longinquo bello diſtineretur, impetum, ... in Syriam facturum; & Cyrrheſtarum, qui nuper à rege defecerant, ope, regnum illud de-repente occupaturum; maximis cum viribus è Lydia fuerat profectus. Quumque Laodiceam Phrygiæ veniſſet, diadema & regium nomen adſumſerat; & continuato in Syriam itinere, haud longè à Lycaoniâ aberat; quum tumultuari & diffidere ab eo milites cæpêre; qui nollent in Antiochum, regem ſuum, hoſtiliter educi.

Ille mutatâ in præſens conſilij ratione, à cæpto itinere deflexit; & Piſidarum, tanquam rebellium, regione depopulata eſt diſtributâque inter milites prædâ, & conciliatâ ſibi omnium benivolentiâ, domum remeaverat.

SELEVCIA AB ANTIOCHO

OBSESSA ET CAPTA.

Nec ſeciùs ANTIOCHVS, bello Transeuphratenſi defunctus, & domum reverſus; ACHÆO per litteras ingratitudinem & perfidiam exprobrat: gravia interminans, ni reſipiſcat.

Interruptum iterum de recuperandâ Cœle-Syriâ conſilium repetens, ... expeditionis initium, ex Apollophanis, Medici Seleucienſis, ſententiâ, à Seleuciâ ipſâ fecit.

Eam ad Orontis oſtia opportuniſſimo & munitiſſimo loco ſitam, terra marique fortiter adgreſſus; ſubmiſſis etiam, qui opidanos partim minis terrerent, partim promiſſis pellicerent: ſuburbium quidem vi; urbem verò ipſam, alioqui inacceſſam, minorum ibi ducum proditione cepit.

(Fuerat ea urbs in poteſtate ac præſidio regum Ægyptiorum, ex quo PTOL. EVERGETES ultus caſum BERENICES ſororis, ducto in Syriam exercitu, ea potitus eſt.

ANTIOCHVS victor, non modo liberis civibus ex pacto, pepercit, ſed revocatis etiam in urbem Seleucienſium exſulibus, & remp. & ſuas cuique fortunas, reſtituit.

Et quum inde totâ belli mole in Achæum ferretur, literis & cohortatione THEODOTI Ætoli, in Syriam revocatur.

Is Ptolemæo fidus, antè biennium, à Syriâ Antiochum fortiter repulerat. ſed invidorum apud regem, PHILOPATOREM, calumnijs traductus, præſentiſſimum vitæ periculum adierat.

Igitur partim odio ac contemtu regis Ptolemæi; partim ſpe mercedis; quas urbeis in Syriâ obtinebat, Ptolemaidem, Tyrum & alias, cum omni belli navium que adparatu, ANTIOCHO tradidit.

ANTIOCHI IN PTOLEMÆVM

EXPEDITIO.

Quumque intereà nuntiatum eſſet, Ptolemæum clàm Memphim confugiſſe; omneiſque eius copias ad Peluſium cogi, & aditus Nili undique intercludi; ipſe ab invadendo quidem P.. ſio deſtitit; ſed rapto per provinciam exercitu grassatus, civitates partim vi, partim benivolentia adiungere ſibi admitebatur.

PTOLEMÆVS verò muliebri luxu, ac ſtolido faſtu regem agens, & omnia per ſocordiam ſuſque deque ferri ſinens; SOSIBIO & AGATHOCLI totius pænè regni negotia, & habenas conceſſerat.

Et hi quidem quum magnâ diligentiâ peritiſſimos quoſque è Græcis duces, & quam plurimas omnis generis copias, conſcriberent; eiſque militaris diſciplinâ imbuendas accurarent; legatos nihilo minus de pacis conditionibus ad ANTIOCHVM miſerunt, Et Cyzicenos, Rhodios, Byzantios

zantius & Ætolos ſulicitarunt, qui reges ſcilicet, ad mutuam pacem legationibus exhortarentur: & ſic Antiochi conatus, quoad vires ſibi viciſſim paratæ eſſent, morarentur.

Antiochvs cum Duræ, urbem, diu irrito labore obſediſſet: quaſi legatorum poſtulatis id tribueret, ſub hiemis initium quadrimeſtres inducias pactus, pollicetur in uperſe de rei ſummâ ad æquiſsimas cum Ægyptio cōditiones deſcenſurum.

MEMORABILIS DE IVRE REGNORVM DISCEPTATIO.

Seleuciæ legatos Alexandrinos, alioſque, comiter audit. ignarus eius adparatûs, qui Alexandriæ interim fiebat: Et militiæ in poſterum negligentior, quòd tot locorum in Syria & Phœnice potens, ſperaret Ptolemæum numquam ſecum in prœlium deſcendere auſurum.

Atque ut non tàm armis, quam iure, diſceptare videretur; prætendebat Syriam, maioribus ſuis ereptam. (Cuius priùs Antigonvs Cocles, deinde Selevcvs Nicanor, veri iuſtiq; domini fuiſſent) ſibi, iure hereditario vindicatum veniſſe.

Reges ipſos, Antigoni illius victores, Ptolemæum Lagidam, Caſſandrum & Lyſimachum, in regnorum inter ſe partitione, Selevco commilitoni Syriam omnem adiudicaſſe.

Verum Alexandrini contrà adſerebant; Cœleſyriam à Ptolemæo Lagidâ, non Selevco ſed Antigono ipſi ereptam, iure belli Ægypto adiecisſe. Qui Selevco totius quidem Aſiæ imperium, ſuis ſociorumque regum armis, peperiſſet: ſibi vero, cum operæ pretium, Syriam & Phœnicem vindicâſſe. Iniquè itaque earum regionum poſſeſſionem & Principum fœderatorum decreto; & annor LXXX. præſcriptione confirmatam ab Antiocho, Selevci abnepote, in dubium revocari.

Achævm, quem fœdere comprehendi Antiochus nollet; non uti rebellem aut proditorem ſed ut adfinem, à Ptolemæo defendi.

In his Legatorum, ultrò citroque commeantium, diſceptationibus, hiems inutiliter tranſacta eſt.

SVPERSTITIO ROMÆ COMPRESSA.

Quum verò peregrina ſacra Romæ paullatim invaleſcerent; id ſapientioribus diſplicuiſſe docet factum L. Aimilii Pavlli Coſ. Sub quo cum Senatus Isidis & Serapidis fana diruenda cenſuiſſet; nemoque ea opificum tangere auderet; ipſe, poſitâ prætextâ, ſecurim arripuit, Templique eius foribus inflixit.

ANNIBALIS IN ITALIAM EXPEDITIO.

3736.
5. Ant. M.
4. Pt. Philop.

214.

Annibal, qui Nova-Carthagine hibernárat, ante quàm ex Hiſpania diſcederet; & fluctuoſam & iamdiu deſtinatam Punici belli tempeſtatem in Italiam, Romanoſque effunderet; ut mutuis veluti pignoribus Africam cum Hiſpaniâ conſtringeret; in hâc quidem, valida ex Afro in lite præſidia; in illa verò, accita ex Hiſpanis ſupplementa collocavit.

Et cum Hiſpaniæ populis, trans Iberum ſitis, fratrem Asdrvbalem; tum Ilergetibus, Barguſiis, Auſetanis, aliiſque, quos, traiecto Ibero, ad Pyrenæum uſque montem recèns ſubegerat; Hannonem; iuſto utrumque cum exercitu, præfecit. & ſingulis Dena pedit. Mill. equites Millenos attribuit.

Poſtquam autem nuntii, quos ad explorandos Gallorum animos, & Alpium tranſitus, cum donis, præmiſerat, reverſi, ſatis omnia proſpera nuntiaſſent: & ea quæ Carthagine cum Romanis legatis acta decretaque pro ſe eſſent, cognoviſſet; cum reliquis copiis, L. pedit. & equit. circiter IX. Millibus, omnibus duriſſimâ, inter Hiſpaniæ genteis, XXIII. annor. militiâ induratis, Pyrenæum tranſgreſſus, ad proximum Rhodani oſtium contendebat.

Fama eſt (inquit Livivs, in quiete viſum ab eo iuvenem divinâ ſpecie, qui ſe ab Iove diceret ducem in Italiam Annibali miſſum. Proinde ſequeretur; neque uſquam à ſe oculos deflecteret.

Pavidum primò, & nuſquam circumſpicientem, aut reſpicientem, ſecutum: deinde, cura humani ingenii, cum quidnam id eſſet, quod reſpicere vetitus erat, agitaret animo, temperare oculis nequiviſſe.

Tum vidiſſe poſt ſe ſerpentem, mirâ magnitudine, non ſine ingenti arborum ac virgultorum ſtrage, ferri: ac poſt inſequi cum fragore cœli nimbum.

Tum quæ moles ea, quidve prodigii eſſet, quærentem, audiiſſe; *Vaſtitatem Italiæ eſſe*. Pergeret porrò ire; nec ultrà inquireret, ſineretque fata in occulto eſſe.

ADPARATVS ROMANORVM CONTRA HANNIBALEM.

Hæc Romæ nuntiata ... ſanguum patribus ter... unt. ... Conſules provincias, iam nominatas, ... ſorti iuſſi. Ex quibus P. CORNELIO SCIPIONI Hiſpania; TIBERIO SEMPRONIO Longo Africa cum Sicilia evenit.

VI. in eum annum decretæ legiones, & ſociorum quantum ipſis videretur quantaque claſſis parari poſſet.

XXIV. pedit. Roman. Mill. ſcripta ſunt; Mill. DCC equites.

Sociorum XL. v. pedit. & IV. equit. Mill.

Naves CCXX. quinqueremes, & XX. celoces deductæ.

Eius belli cauſsâ, ſupplicatio per urbem habita; & adorati Dij ut bene ac feliciter eveniret, quod bellum populus Romanus iuſſiſſet.

Copiæ autem inter Coſ. ità diviſæ.

SEMPRONIO datæ legiones II. eæ ſingulæ quaterna ... pedit. Millia, & equites CCC. Ex ſociis, XVI. pedit. Mill. equites Mill. DCCC. Naves longæ CLX. & celoces XII.

Cum his terreſtribus, maritimiſq́ue copiis, TIB. SEMPRON. ... ſſus in Siciliam, inde in Africam tra... ſurus; ſi ad arcendum Italiâ Pœnum Coſ. alter ſatis eſſet.

SCIPIONI minus copiarum datum; quia L. MANLIVS prætor, & ipſe cum haud invalido præſidio, in Galliam mittebatur.

Navium maximè SCIPIONI numerus diminutus. LX. quinqueremes datæ. Neque enim mari venturum, aut eâ parte dimicaturum hoſtem credebant. Et II. Romanæ legiones cum ſuo iuſto equitatu. Et XIV. Mill. Sociorum, equitibuſque Mill. ...

Atque hoc apparatus belli ſpecie SEMPRONIVS quidem Veteri in Africa Carthaginem, SCIPIO Novam in Hiſpania obſeſſuri cenſebantur. *Quum longe alio verſa eſſet belli alea.*

Poſtquam ... per Pyrenæum ſaltum, traduci Pœnorum exercitus ... eptus eſt: rumorque per Barbaros manavit ... de bello Romano, III. Millia inde Carpetanorum ... er averterunt: non tam belli metu ... quam longinquitate viæ, in ... rabilique Alpium tranſitu deterritorum.

Annibal illos ab ſe di... ſimulans alios, quos & ipſe gravatim ..., ſeuſerat, ſuprà VII. hominum Mill. ...

... ad oppidum Illiberim caſtra locaſſet: Galli, quanquam Italiæ bellum inferri audiebant, metu tamen ſervitutis, quam Hiſpanis trans montem Annibal impoſuerat, ad arma conſternati, RVSCINONEM aliquot populi conveniunt.

Sed ... Gallorum, miſſis legatis invitati & ... ad Illiberim exteplò motis, haud gravatè ad Pœnum venientes, capti donis, cum bona pace exercitum per fineis ſuos, præter Ruſcinonem, traduxerunt.

BOIORVM INSVBRIVMQVE DEFECTIO.

Galli circumpadani, Boij & Inſubres, haud ſecus ac ſi Annibal Alpes iam tranſiiſſet, cuius adventum avide exſpectabant: rupto fœdere à Romanis palàm defecere. Nec tam ob veteres in pop. Romanum iras, quàm quòd nuper circà Padum Placentiam, Cremonamque colonias, in agrum Gallicum deductas, ægrè patiebantur.

Itaque armis repentè arreptis, in eum ipſum agrum impetu facto, tantùm terroris ac tumultus fecerunt, ut non agreſtis modò multitudo; ſed ipſi Triumviri Romani, qui ad agrum venerant adſignandum, diffiſi Placentiæ mœnibus, Mutinam confugerint.

Qui quùm ibi obſiderentur, & ſimulari cæptum eſſet, de pace agi; evocati ab Gallorum Principibus legati ad colloquium, non contrà ius modò gentium, ſed violata etiam, quæ data in id tempus erat, fide, comprehenduntur. Negantibus Gallis, *Niſi obſides ſibi redderentur, eos ſe dimiſſuros.*

Quùm hæc de Legatorum, & præſidij Mutinenſis periculo, nuntiata eſſent; & L. MANLIVS Pr. irâ accenſus, effuſum agmen ad Mutinam duceret; ipſe in loca ſilvis impedita, & in inſidias, præcipitatus, multis militibus & ſignis amiſſis, Cannetum vicum, Pado propinquum, ſe recepit. ibi ſe munimento ad tempus, commeatibuſque fluminis, & Brixianorum Gallorum auxilio, adversùs creſcentem in dies multitudinem hoſtium, tutaturus.

Qui tum ultus repens poſtquam eſt Romam perlatus; & Punicum inſuper Gallico bello auctum Patres accepêrunt; C. ATTILIVM Pr. cum unâ legione Romana, & V. Mil. ſoc... rum, delectu novo à Coſ. conſcriptis, auxilium ferre MANLIO iubent. Is ſine ullo certamine, abſceſſerant enim metu hoſtes) Cannetum pervênit.

P. verò CORNELIVS, novâ legione in locum eius, quæ miſſa cum Prætore ATTILIO fuerat, ... anſcriptâ, profectus ab urbe LX. longis navibus præter oram Etruriæ Liguriumque, & inde Salyum, mox, quinto die ... venit Maſſiliam: & ad proximum oſtium Rhodani caſtra locat. *Vixdum ſatis credens Annibalem ſuperaſſe Pyrenæum.*

Quem ut de Rhodani quoque tranſitu agitare animadvertit: incertus quonam loco ei occurreret; ... interim delectos equites, ducibus Maſſilienſibus & auxiliaribus Gallis, ad exploranda omnia præmittit.

Annibal ... aut ... aut pretio pacatis, iam in Volcarum ... pervenerat agrum, qui circa utramque Rhodani ripam colunt.

Sed diffiſi, citeriore agro arceri Pœnum poſſe; ut flumen pro munimento haberent, eodem traiecto, ulteriora armis obtinebant.

Annibal ingente vi navium lintriumq́ue coactâ; aut raptim ex obviâ materiâ, fabricatâ, & omnibus ſatis ad traijciendum comparatis; ut hoſteis, qui exadverſo terrebant, & omnem ripam viris equiſque obtinebant, averteret; Hannonem, Bomilcaris F. cum parte copiarum, maximè Hiſpanis; amne longiùs & occultiſſimè traiecto, agmen circumducere iuſſit; ut cum facto opus eſſet, hoſtem à tergo adoriatur.

Quos ſimulatque tranſijſſe, & haud procul abeſſe, ſumi indicio, Annibal accepit; ſuis quoque ad traijciendum ſignum dedit.

Galli vim quidem facere conati; ſed quòd ſimul è navibus tàm conferta vis armatorum in terram evaderet; & improviſa à tergo Hannonis acies premeret; ultrò pulſi, quà patére viſum maximè iter, perrumpunt; trepidiq́ue in vicos paſsim ſuos diffugiunt.

Annibal cæteris copijs, & elephantis, per otium traiectis, & ſpretis Gallorum conatibus; caſtra locat. Dumq́ue elephanti ratibus vecti tranſmittunt; ipſe interim Numidas equites D. ad caſtra Romana miſerat ſpeculatum, ubi, & quantæ copiæ eſſent, quidve pararent.

Et quùm iſti equitum alæ, miſsi à Scipione, uti dictum eſt, ab oſtio Rhodani, equites occurriſſent; prœlium atrocius, quàm pro numero pugnantium, editur, cæde prope pari.

Fuga nihilominus, & pavor Numidarum, Romanis, iam admodum feſsis, victoriam dedit.

Victores, ad clx. nec omnes Romani, ſed pars Gallorum; Victi, verò, ampliùs ducentis, cecidérunt.

Re ita geſtâ, ad ſuum utrique Imperatorem rediérunt.

Nec Scipioni ſtare ſententia poterat; niſi ut ex conſilijs cæptiſq́ue hoſtis, & ipſe pro re natâ conatus caperet.

Et Annibalem animo fluctuantem, utrum cæptum in Italiam intenderet iter; an cum eo, qui primus ſe obtuliſſet Romanorum exercitus, manus conſereret; averterat à præſenti certamine, Boiorum legatorum, reguliq́ue Matali (al. Magili) adventus. qui ſe itinerum duces, & ſocios periculorum fore, adfirmantes, integro bello, & nondum libatis viribus, Italiam adgrediendam cenſebant.

Annibal igitur ſuos ad invadendam Italiam cohortatus; & adverſa ripâ Rhodani profectus, Mediterranea Galliæ petit. Non quia rectior ad Alpeis via eſſet; ſed quantùm à Mari receſſiſſet, minus obviàm ſibi fore Romanum credens; Cum quo, prius quàm in Italiam ventum foret, non erat in animo manus conſerere.

Quartis caſtris ad Inſulam pervénit; ubi Arar, Rhodanuſque amnes, diverſis ex Alpibus (ſed Arar ex monte Vogeſo) decurrentes, agri aliquantulum amplexi, confluunt in unum.

Accolebant propè Allobroges, gens opibus aut famâ nulli Gallorum inferior. tum diſcors, regni inter fratres certamine & ſeditione.

Cuius quidem diſceptatio quùm ad Annibalem reiecta eſſet; ipſe regni arbiter factus, maiori, Branco, imperium reſtituit; undè à minore fratre, & cœtu iuniorum, per vim fuerat depulſus.

Ob quòd meritum, commeatu copiaq́ue rerum omnium, & veſtimentis eſt adiutus.

Et quum inde iam Alpeis peteret; non recta regione iter inſtituit; ſed ad ævam (veriùs, dextram) in Tricaſtinos flexit. Indè, per extremam oram Vocontiorum agri, tetendit in Tricorios. haud uſquam impeditâ viâ, prius quàm ad Druentiam flumen pervenit, rapidum, & omnium tranſitu difficillimum.

P. Cornelius Coſſ. triduo ferè poſtquàm Annibal ab ripâ Rhodani movit quadrato agmine ad hoſtium caſtra venerat, nullam dimicandi moram facturus.

Cæterùm ubi deſerta munimenta; nec ſe facilè, tantùm progreſſos, adſecuturum videt; ad mare, & ad claſſem redijt; tutiùs faciliuſq́ue ità deſcendenti ab Alpibus Annibali occurſurus.

Ne tamen nuda auxilijs Romanis Hiſpania eſſet, quàm provinciam ſortitus erat; Cn. Scipionem fratrem, cum navibus & magnâ copiarum parte, non ad tutandos modò veteres ibi ſocios, novoſq́ue conciliandos; ſed ad pellendum etiam Hiſpaniâ Asdrubalem, dimiſit.

Ipſe cum admodum exiguis copijs Genuam repetit: eaſq́ue in Galliam Circumpadanam ducit, ut prætoribus, qui iam inibi pugnabant, coniunctus, Italiam ab Annibale defenderet.

ANNIBAL ALPEIS TRANSCENDIT.

Annibal ab Druentia, campeſtri maximè itinere, cum bonâ pace incolentium ea loca Gallorum, ad Alpeis pervenerat.

Tum ex propinquo viſa montium altitudo, niveſq́ue cœlo propè immiſtæ; cæteraque viſu quam dictu fœdiora; terrorem in Pœno milite renovavére.

Et certè non niſi pòſt ardua cum montanis, ſive Inalpinis gentibus, certamina; cum nivibus, præcipitijſque rupium, luctamina; poſt ingentem hominum, pecorum & ſarcinarum ſtragem; vix nono die in iugum Alpium perventum eſt. Idque per invia pleraq́ue; & errores; quos aut ducentium fraus; aut, ubi fides ijs non eſſet, temerè initæ valles à coniectantibus iter, faciebant.

Biduum in iugis ſtativa habita. Sed feſſis tædio tot malorum militibus, nivis etiam caſus, occidente iam ſidere Virgiliarum, ſive Pleiadum, (circiter Id. Octobr.) ingentem terrorem & metum iniecit.

Et quum pigritia inter incedendum, ac deſperatio in omnium vultu emineret; prægreſſus ſigna Annibal, in promontorio quodam, unde longè ac latè proſpectus erat, conſiſtere iuſsis militibus, *Italiam latus oſtentat.*

Cæterùm iter multò, quam in adſcenſu fuerat, difficilius fuit; rupium inviarum, quæ ſe obijciebant, anguſtijs aut lubricitate.

Quarum ſaxa cum cædenda eſſent, milites arboribus

arboribus [illegible] s [illegible] atis, ſtruem ingentem [illegible] eamque vento ferente ſuccenſam [illegible] & ardentia iam ſaxa infuſo aceto ma[illegible].

[illegible] rupem ferro pandunt; & [illegible] ſubus ità molliunt, ut non [illegible] etiam deduci poſſent. Q[illegible] circa rupem conſumptum.

[illegible] fame abſumebantur, donec [illegible] nive opertis cacuminibus, in infe[illegible] deventum eſt. Ibi iumenta in pabulum [illegible], & quies feſſis hominibus data triduo. In [illegible] m del[illegible] um eſt; & *lo[illegible] molientibus [illegible] ingenijs*

[illegible] e n[illegible]o, & Alpes intrà quindecimum [illegible] n ſuperatæ: & à Carthagine Nova [illegible] n quinto menſe perventum eſt.

[illegible] greſſo ANNIBALI vix ſuperfuiſſe [illegible] exercitu pedit. XX. & equitum VI. [illegible] Quamquam vero ſimile ſit, mul[illegible] Gallis Tranſalpinis, & Liguribus, Mil[illegible] rum an mercenariorum? ad cum[illegible] ANNIBALEM, poſtquam Rhodanum tran[illegible] e.

[illegible] m [illegible] tem, [illegible] ipia rerum, Tau[illegible] quæ proxima [illegible] adverſus Inſubres [illegible] bellum erat. Sed armare exercitum, [illegible] adfectum, ANNIBAL non poterat.

Ea P. Cornelio Scipioni cauſſa fuit, quùm Piſas [illegible] miſſet, & exercitum a MANLIO ATTILIOQVE Prætt. accepiſſet; tro[illegible] m, & à novis ignominijs [illegible] a Boijs, ad Mutinam, acceperat) trepidum; ad Padum feſtinandi, ut cum hoſte, nondum refecto, m[illegible] conſereret.

Sed quùm Placentiam venit; iam ex ſtativis moverat ANNIBAL: Taurinorumque unam urbem, caput gentis eius, quia volens in amicitiam non veniebat; vi & quidem triduo, expugnârat.

Iunxiſſetque ſibi, non metu ſolum, ſed etiam voluntate Gallos, Padi accolas, ni eos, circumſpectantes defectionis tempus, ſubitò adventus Coſſ. oppreſſiſſet.

Et is, Pado traiecto, ad Ticinum caſtra movebat; eumque amnem Ponte iungebat, ſuperimpoſito caſtello.

Quo in opere dum occupantur Romani; MAHARBAL cum alâ Numidarum, D. equitibus, ſociorum pop. Roman. agros depopulari iuſſus eſt; & Gallorum animos ad defectionem ſolicitare.

Ponte perfecto, traductus Rom. exercitus in agrum Inſubrium, V. paſſuum Mill. à Vico, (Clastidio) in tumulis conſ[illegible].

Ibi Annibal caſtra habebat: revocatoque propere MAHARBALE atque equitibus, quùm inſtare certamen cerneret, vocat ad concionem milites.

Quos longa, & acri oratione anteà ad rem ſtrenuè agendam [illegible]; certa præmia promittit, in quorum ſpem pugnarent.

SCIPIO procuratis prodigijs, quibus Romani nonnihil terreri videbantur; cum equitatu iaculatoribuſque expeditis, profectus ad caſtra hoſtium, ut ex propinquo copias, quantæ & cuius generis eſſent, ſpecularetur; obvius fit ANNIBALI, qui & ipſe cum equitibus ad exploranda circà loca fuerat progreſſus.

PRIMA ANNIBALIS PVGNA CVM SCIPIONE.

Vbi inter ſe propinquarunt, [illegible] nſtitit utrimque agmen & prœli[illegible] expediebant.

SCI[illegible] [iacu]latores & Gallos equites in fronte [illegible] Romano[illegible], ſociorumque quod roboris fuit, in ſubſidijs.

ANNIBAL frenatos equites in medium accipit, [illegible] Numidarum.

Vixdum clamore ſublato; iaculatores fugére, inter ſubſidia, ad [illegible] aciem. Inde equitum certamen erat [illegible] quam [illegible] nceps.

Deinde, quia turba[illegible] qu[illegible] s intermiſtì pedites [illegible] multi ex equis labe[illegible] tur aut deſilirent, u[illegible] circumventos vi[illegible] ent; iam magnà ex parte [illegible] erat pugnæ alea; donec Numidæ, q[illegible] er[illegible] nt, circumvecti paullulum, ab R[illegible] ſeſe oſtendére.

Is [illegible] periculi [illegible] manos auxit que pavorem, Conſulis vulnus. P[illegible] ulumque ab eo intercurſu [illegible] primùm pubeſcens, & prætextati filij, c[illegible] ims, pr[illegible] latum. *Et hic erat SCIPIO, qui [illegible] Africa tum [illegible] bat, cognomen ex malo [illegible] arus.*

I[illegible] oribus, quos primos Numidæ invaſe[illegible] fugientibus; alius confertus equitatus, Conſulem in medium acceptum, non armis modò, ſed corporibus etiam ſuis protegens, in caſtra, nuſquam trepidè, neque effuſè cedendo, reduxit.

SCIPIO, ut campos patenteis, & equitatui, quo melior erat Pœnus, aptos, declinaret; proximâ nocte iuſſis militibus vaſa ſilentio colligere, caſtris ab Ticino motis, ad Padum feſtinavit, ut ratibus, quibus iunxerat flumen, nondum reſolutis, ſine tumultu atque inſectatione hoſtis, copias traduceret. Prius Placentiam pervenere, quam ſatis ſciret ANNIBAL ab Ticino profectos.

Vix biduo locus [illegible] rate iungendo flumini, ab ANNIBALE inventus; qui, cum Magone, equites Hiſpanorumque expediti [illegible] præmiſſi, ab tranſitu fluminis, diei unius itinere, Placentiam ad hoſtes contendere.

ANNIBAL, qui citrà flumen legationibus Gallorum audiendis moratus, gravius tandem peditum agmen traiecerat: paucis pòſt diebus VII Millib. paſſ. à Placentia caſtra communivit. & poſtero die, in conſpectu hoſtium, acie directâ, poteſtatem pugnæ fecit.

Inſequenti nocte cædes in caſtris Romanis, tumultu tamen quàm re maior, ab auxiliaribus Gallis facta eſt. Ad duo ſcilicet Millia peditum, & ducenti equites, vigilibus ad Portas trucidatis,

trucidatis, ad ANNIBALEM transfugére. quos Pœnus benignè acceptos, & ſpe ingentium munerum accenſos, in civitates quemque ſuas, ad ſollicitandos popularium animos, dimiſit.

SCIPIO cæde eâ, & defectione Gallorum, commotus, quamquam gravis adhuc vulnere erat; quartâ tamen vigiliâ noctis inſequentis, tacito agmine profectus ad Trebiam flumen, in loca altiora, colleſque equiti impeditiores, caſtra movet.

Et ni aviditate prædæ in vacua Romanorum caſtra, Numidæ divertiſſent; & nullo ſatis digno moræ pretio, in perſcrutandis caſtrorum locis, tempus triviſſent; noviſſimum utique Romanor. agmen turbari & carpi potuiſſet.

SCIPIO adhuc ſaucius, collegam SEMPRONIVM, quem iuſſu Senatûs iam revocatum ex Siciliâ audierat; exſpectandum ratus; locum, qui propè flumen tutiſſimus ſtativis eſt viſus, delectum, communivit.

Nec procul indè ANNIBAL conſedit; quantùm victoriâ equeſtri elatus; tantùm anxius inopiâ, quæ per hoſticum euntem, nuſquam præparatis commeatibus, maior in dies excipiebat.

Mittit itaque ad Claſtidium vicum, quò magnum frumenti numerum congeſſerant Romani. Et quùm vim ibidem pararent; P. BRVNDISINVS, præſidij præfectus, haud ſanè magno proditionis pretio, CD. nummis aureis, (Mill. Coronaris,) ANNIBALI Claſtidium tradidit. quod Pœnis horreum fuit, ad Trebiam ſedentibus.

RES IN SICILIA, ET ALIBI.

Interim, aliâ ex parte, circà Siciliam, Inſulaſque, Italiæ imminenteis, & à SEMPRONIO Coſ. & antè advectum eius, terrâ Mariquc res gerebantur.

Viginti quinqueremes, cum Mille armatis, ad depopulandam Italiæ oram, à Carthaginienſibus miſſæ, novem ex iis Liparas; octo, Inſulam VVLCANI tenuerunt: treis in fretum avertit æſtus.

Ad earum conſpectum, duodecim naves ab HIERONE, Syracuſarum rege, (qui tum fortè Meſſanæ Conſulem Rom. opperiebatur,) miſſæ, nullo repugnante captas ex eo numero naveis in Portum Meſſanæ adduxérunt.

Cognitum ex captivis, XXXV. alias quinqueremeis Siciliam petere, ad ſollicitandos veteres ſocios. quæ fortè claſſis, eâdem tempeſtate, quâ ipſi, ad Ægateis, Inſulam. ſit deiecta. Lilybæi occupandi præcipuam iis curam eſſe.

His de rebus à rege commonitus AIMILIVS, Siciliæ præt r, neceſſaria quæque proſpicit ſedulò, & procurat; ut ad hoſtium adventum, pars militum in muris Portarumque ſtationibus; pars in navibus præſtò eſſent.

Carthaginienſes de induſtria morati curſum navium ſuarum, ut antè lucem ſublatis armamentis, accederent Lilybæum; quòd rem ſibi fore haud eum imparatis, ex ſigno è ſpeculis dato; & ſolemni, AD ARMA, per opidum conclamatione, animadverterent; uſque ad lucem Portu ſe abſtinuérunt: ſed claſſem interim ad pugnam aptárunt.

Vbi illuxit; in altum ſe recepére; ut ſpatium pugnæ eſſet; liberumque è Portu exitum naves hoſtium haberent.

Vbi in altum evecti ſunt; Romanus militum multitudine ac virtute fretus, è propinquo vireis conferre, & pugnam conſerere velle. Pœnus contrà, qui ſociis navalibus adſatim iuſtructam claſſem, ſed milite inopem haberet, cludere, & arte, non vi rem gerere: naviumque, quàm virorum aut armorum, malle certamen facere.

Extemplo VII. naves Punicæ circumventæ; cæteræ fugam cepérunt. M.DCC. fuére in navibus capti, milites nautæque; & in iis tres nobiles Carthaginienſium.

Claſſis Romana incolumis, unâ tantùm nave perforatâ; ſed ea quoque ipſa cum cæteris, reduce, in Portum rediit.

Secundùm hanc pugnam T. Sempronius Coſ. Meſſanam venit. qui ab eodem Hierone de ſtatu Inſulæ, & Carthaginienſium conatis edoctus; & nihil cunctatus, Lilybæum claſſe petiit.

Et Hierone, qui omnia Romanis officia & ſubſidia liberaliter pollicebatur, cum regiâ claſſe indè dimiſſo, & Prætore ad tuendam Siciliæ oram relicto; ipſe in Inſulam Melitam, quæ à Carthaginienſibus tenebatur, traiecit.

Advenienti AMILCAR, Giſgonis F. præſidii præfectus, cum paullo minus II. militum Millib. opidumque ſimul cum Inſulâ, traditur. Ipſe Lilybæum reverſus, captivos, præter inſigneis nobilitate viros, ſub coronâ vendidit.

Indè ad Inſulas Vulcani, ubi ſtare Punicam claſſem fama erat, traiecit. Nec quiſquam hoſtium circà eas Inſulas inventus.

Iam fortè tranſmiſerant ad vaſtandam Italiæ oram: depopulatoque Vibonenſi agro, in Bruttiis, Vrbem etiam terrebant.

Quod quidem repetenti Siciliam Conſuli nuntiatum eſt; & ſimul litteræ à Senatu, de Annibalis in Italiam tranſitu; & ut primo quóque tempore Collegæ ferret auxilium; miſſæ, traduntur.

Ille multis ſimul anxius curis, exercitum extemplò in naveis impoſitum, Ariminum Supero mari. (POLYB. terreſtri itinere XL. dierum) miſit. & Sex. Pomponio legato cum XXV. longis navibus Vibonenſem agrum, maritimamque oram Italiæ tuendam attribuit. M. Aimilio Præt. L. navium claſſem explevit.

Ipſe verò compoſitis Siciliæ rebus, X. navibus oram Italiæ legens, (POLYB. & Romà tranſiens) Ariminum pervénit. Inde cum exercitu ſuo ad Trebiam flumen profectus, Collegæ Scipioni coniungitur.

ALTERA PVGNA AD TREBIAM.

Illis amborum Coſſ. copijs, iam ANNIBALI oppoſitis aut defendi poſſe Romanum imperium; aut ſpem nullam aliam eſſe, ſatis declarabatur; Tamen Conſul alter, equeſtri prœlio uno, & vulnere ſuo minutus, trahi rem malebat. Alter recens animi, eoq́ue ferocior, præpropero pugnandi ſtudio flagrabat.

Pœnus, quùm periniquo animo ferret, Gallos, qui Trebiam inter Padumq́ue accolunt, nihil movere, à quibus accitum ſe veniſſe, ad liberandum eos, dictitabat: ſimul ut prædâ militem aleret; II M. peditum, & M. equites, Numidas Galloſq́ue inter ſe mixtos, populari omnem deinceps agrum uſque ad Padi ripas imperârat.

Egentes ope Galli, cum ad id dubios ſervaſſent animos, Legatis ad Coſ. miſſis, adversùs iniuriæ auctores, auxilium Romanorum, terræ, ob nimiam in incolis, erga ipſos, fidei conſtantiam oppreſſæ & laboranti; orant.

SCIPIONI nec cauſſa, nec tempus agendæ rei, placebat, ob gentem multis nominibus ſuſpectam. SEMPRONIVS contrà, continendis in fide ſocijs, maximum vinculum eſſe, primos, qui coiſſent, ope defenſos, cenſebat.

Et cunctante collegâ, equitatum ſuum, & Mille peditum, iaculatoribus fermè admiſtis, ad defendendum Gallicum agrum, trans Trebiam mittit.

Ij ſparſim incompoſitos, prædâq́ue oneratos populatores nacti, ingentem terrorem, cædemq́ue ac fugam, uſque ad caſtra ſtationeſq́ue hoſtium, fecere.

Sed effusâ inde multitudine repulſi, rursùs aliquot in ſubſidium à SEMPRONIO ſubmiſſis, prœlium reſtituere; & varia pugnâ hoſtem ſunt inſecuti, victoribus propiores, quàm victis.

Vndè SEMPRONIVS animo elatus, quâ parte copiarum alter Conſul victus foret, eâ ſe viciſſe. Nec quemquam eſſe, præter collegam, qui dilatam dimicationem vellet. *Nihil eſſe cur ultrà differatur & tempus inutiliter teratur. & hoſtes in mediâ Italiâ, ac propè in conſpectu Vrbis, invaleſcere ſinatur.*

Stimulabat & tempus propinquum Comitiorum, ne in novos Conſules bellum differretur; & occaſio, in ſe unum vertendæ gloriæ, dum æger collega eſſet.

Itaque, nequidquam diſſentiente CORNELIO, qui conſul ius fore monebat; *ſi nuper conſcriptus miles, & tiro per hiemem præceptis & exercitationibus militaribus imbueretur.* (quâ ex morâ minus periculi, aut damni Romanis, quàm Pœnis futurum eſſet) parari ad propinquum certamen militem iubet.

Hoc ipſum ſentiens ANNIBAL, adeſſe gerendæ rei fortunam haud diffidebat. Et locum inſidijs circumſpectare cœpit.

MAGONI Mille equites, totidemq́ue pedites attribuit, qui rivum in medio prætaltis utrimq́ue clauſum ripis, & herbis paluſtribus vepribuſque obſitum, inſideant.

Primâ deinde luce Numidas equites, tranſgreſſos Trebiam flumen, obequitare iubet hoſtium Portis; eoſq́ue ad pugnam elicere; & iniecto certamine, cedendo ſenſim citrà flumen pertrahere.

Cæteris poſtremò equitum peditumq́ue ducibus præceptum; ut prandére omneis iuberent; armatos deinde, inſtratiſq́ue equis ſignū exſpectare.

SEMPRONIVS ad primum tumultum obequitantium Numidarum, primò omnem equitatum; deinde VI. Mill. peditum, ac poſtremò omneis copias, (duodeviginti Mill. Romanorum erant: ſociûm, nominiſq́ue Latini, XX. auxilia, præter Cenomanos) raptim; neque capto antè cibo; ad locum iam antè conſilio deſtinatum, avidus certaminis eduxit.

Erat forte Brumæ tempus, & dies nivalis: & quidquid auræ fluminis adpropinquabat, vi frigoris acriore adflabatur.

Simul igitur refugienteis Numidas inſecuti ſunt; & in aquam, quæ iam pectoribus tenus aucta erat nocturno imbri, ingreſſi; tum utiq́ue egreſſis & madentibus rigére omnibus corpora; ut vix armis tenendis eſſent. & procedente iam die, fame etiam deficere. Cum ſe ANNIBALIS interim Miles ignibus oleoq́ue fovisset; & per otium cibo procuráſſet.

Poſteaquam itaque tranſgreſſos flumen nunciatum eſt hoſteis; ipſe alacer animis corporibuſque arma cepit, atque in aciem proceſſit.

ANNIBAL Balearibus ante ſigna locatis, ac levi armaturâ, ad IIX. fermè hominum Millia: graviorem deinde armis peditem, quod virium robur erat; (POLYB. XX. Mill. inter Hiſpanos atque Afros mixtis Gallis) X. equitum Millib. in cornibus circumfudit.

His utrimq́ue copijs concurſum eſt, prœlio à Balearibus orto.

Romani equites, quùm vix iam per ſe ſubſiſterent: X. Millib. equitum, ipſi quater Mille; & feſſi, pleriq́ue integris oppoſiti; obruebantur inſuper velut nube quadam iaculorum, à Balearibus, leviteique armatis, ſiue more, coniectâ.

Ad hoc, elephanti, ab extremis cornibus eminentes, equis maximè, non viſu modò, ſed odore inſolito territis, fugam latè faciebant.

Pedeſtris pugna par animis magis, quàm viribus erat. quas quidem recentes Pœnus, paulò antè curatis corporibus, in prœlium attulerat: Romanis contrà ieiuna feſſaq́ue corpora, & rigentia gelu torpebant.

Neque id ſatis: ſed Baleares ijdem, pulſo equite, in eorum latera iaculabantur; & elephanti iam in mediam peditum aciem ſeſe intulerant.

MAGO denique, cum ſuis Numidis à tergo exortus, ingentem tumultum & terrorem faciebat.

Romani, licet multa conati elephantos veruris coniectis averterent; & ſub caudis averſos foderent. quùm tamen ijdem adversùs Gallos auxiliareis ab ANNIBALE agi iuſſi, haud dubiam

Et quo [illegible] cum ſi caperetur Aliqui dum Achæorum [illegible] que rebus [illegible] opportunior viſus eſt; tanto rex maiore ſtudio & [illegible] cohortatione illam [illegible] eripere cupiens, claro die & tribus partibus [illegible] admovet; & oppidanos, quantumvis non impigre ſe defenſarent, rei novitate militum robore & conſtantia, & multitudine, inuſitatoque genere machinarum terrefactos, à mœnibus in arcem compulit.

Et mox urbe per vim capta, arx à commeatu rebuſque neceſſarijs inops, factâ civibus ſimul & advenis liberè abeundi facultate, dedita eſt. Vnamque rex, non ſine manifeſto ſummæ in eos benivolentiæ indicio, Achæi donavit: & Pſophidij in urbem, ſuas quiſque domos, tutò reverti permiſſi.

Laſionenſes quoque, præſidiarijs urbem deſerentibus, eodem impetu à rege recepti, & iiſdem Achæis donati. & Stratum, quod Eléi interceperant, Telphuſijs reſtitutum.

Hinc Olympiam delatus, & ſacris conſuetis operatus, Eleorum agros populoſiſſimos, & à rebus omnibus inſtructiſſimos, & olim, ex communi Græcorum, propter religionem & certamen Olympicum, conſenſione, tutiſſimos & liberrimos, invaſit; & Thalamo præſertim vi expugnato, ingentem pecorum hominumque ad V. mil. prædam, Olympiam reportat.

APELLIS MACEDONIS IN ACHÆOS INIQVITAS.

Apelles unus ex ijs, quos Antigonvs regendæ Philippi regis adoleſcentiæ admoverat, gratiâ & auctoritate plurimum apud eum valebat. Is quùm animo agitare cœpiſſet, quo pacto Achæorum gentem *ἀυτόνομον* [illegible] parem cum Theſſalis, qui iam tum in Macedonicum erga reges ſuos [illegible] ntiam, ſervilem adfinem [illegible] conditionis ſtatum adduceret; primùm Macedonibus mandavit, ut tum Achæos, ſi quæ fortè loca præoccupaſſent, è ſtationibus expellerent: & prædâ, quam nacti eſſent, fraudarent, aut ſpoliarent. Tum ex ijs refractarios, levi etiam ex cauſâ, per miniſtros verberarent, aut in vincula ducerent.

Sic nuper eoſdem Achæos, odio imperij Cleomenici, ſub Antigono, ad cuiuſlibet moleſtiæ tolerantiam, adſueviſſe.

Philippvs nihilo-minus, rex tum optimis naturæ dotibus ornatus; & qui ſolidis virtutibus imperij ſui fundamenta iecerat; ab Arato de iniurijs Apellis commonitus, illi, nequid in poſterum in Achæos, ſocios & amicos, ſine ducis ſui ſententiâ, ſtatueret, mandavit.

Ipſe, motis ex Olympiâ caſtris, primùm Phariam, deinde Eréam venit. Ibi ponte ſupra Alphéum conſtructo, in Triphaliam tranſmiſſurus.

Sub idem tempus Dorimachvs, Ætolorū dux, Eléis quorum ager vaſtabatur, cum Ætolis circiter DC. ducem Phylidam, ſubſidio miſerat.

Et is acceptâ ab Eleis mercenariorum & oppidanorum, & aliquot Tarentinorum, ad MD. & eò ampliùs, manu; in eamdem regionem, (quæ Eleorum & Meſſeniorum regioni interiecta, X. circiter

PHILIPPVS TOTA TRIPHALIA POTITVR. EIVSQVE REGIONIS deſcriptio.

vitates complectebatur) pervenerat. & Eleis Lepréon; mercenarijs Aliphéream tenere iuſſis; ipſe cum Ætolis, Typaneæ conſidebat.

Ad hanc autem urbem accedens Philippvs, immiſſis & in collem præruptum, & in mœnia ipſa militibus, primùm urbem vacuam; deinde arcem, quò cives confugerant, deditione cepit.

His cladibus perterriti Triphaliæ populi, de ſuâ patriæque ſalute conſultare cœperant; quùm Phylidas Typaneâ, direptis antè per ſummam inhumanitatem aliquot civium domibus, Lepræum profugit.

Mox Typaneatæ urbem ſuam Philippo dedidére: & ſecuti idem exemplum Hiparenſes.

Phialenſes pariter, dimiſſis ex urbe Ætolorum piratis, & miſſis ad regem legatis; ſeque & urbem in eius poteſtatem tradidere.

Lepreatę, poſtquam rex Tavrionem cum parte copiarum in Phialiam tranſmiſiſſet; & ipſe cum reliquo exercitu haud longè à ſe abeſſet; rem memoratu dignam peregere.

Licet namque Phylidas urbem ſuam, cum MD. Ætolis, Lacedæmonijs CC. & M. Eleis, præſidij ſpecie, mancipaſſet, & arcem inſideret; tantâ tamen animi celſitate fuére, ut minimè deſerendam, in tam asperâ fortunæ conditione, patriæ ſalutem & libertatem exiſtimárint.

Quâ conſtantiâ, & regis adpropinquantis metu, fractus Phylidas, cum Eleis & Lacedæmonijs ex urbe profugit: & cum Ætolis Samicon ſe recepit. & Lepreatæ ita liberati honeſtis conditionibus Philippo ſe permiſerunt.

Ipſe cum ſcutatis & levi armaturâ Phylidam perſecutus, omnibus illum impedimentis exuit.

Quùmque Samici obſidionem ſimularet; eâ re territi Elei & Ætoli, acceptâ à rege fide, & oppido tradito; Elim ſunt profecti. Idem exemplum reliquæ urbes ſecutæ, Phryxa, Tylangion, (al. Scylagium) Epion, Bolax, Pyrgos & Epitalion.

Atque eum in modum Philippvs univerſam Triphaliam, cum aliquot urbibus intra VI. dies, ditioni ſuæ ſubiecit.

Inde per Tegéam, Argos profectus, reliquum hiemis ibi tranſegit.

CHILON LACEDÆMONE TYRANNVS.

Sub idem tempus Chilon Lacedæmonius, ab Heraclidis ſtemma repetens, eoque ſibi prælatum Lycvrgvm iniquè ferens; ad res novas animum adiecit. Et re cum amicis communicatâ, novæ agrorum partitionis ſpem iniecit.

Sed quùm huic ſuo inſtituto maximè adverſaturos, Lycvrgvm & magiſtratus, per quos ille rex fuerat creatus, ſuſpicaretur, hos quidem, ſimul fortè cœnantes, de-improviſo & crudeliter trucidavit;

cidavit; illum verò facto agmine domi obſedit. Qui amicorum ope clam elapſus, Pellenen migravit.

Deinde Tyrannus CHILON in forum progreſſus, adverſarijs omnibus manus iniecit. Quùmque eius facti indignitate iritatos in ſe civium animos perſpexiſſet; ex urbe egreſſus, ſolus & exſul in Achaiam occultis itineribus pervénit.

Lacedæmonij nihilo-minus veriti PHILIPPI adventum, opida ſua præſidijs rebusſque neceſſarijs communivére; & Athenæum Megapolitanorum, locum opportunum, funditùs evertére.

APELLIS MALITIA, ET ARATI CONSTANTIA.

APELLES ille, quò inceptum ſuum de Achæis in ordinem redigendis perficeret; & ARATI, qui maximè adverſari putabatur, auctoritatem, quâ ille & apud regem, & in vulgum pollebat, imminueret; non modò PHILIPPVM iterùm monere auſus eſt: *Ita Græcos in libertatem adſerendos, ut dignitatem ſuam ipſe proditum non eat.* Moderandam utriuſque ARATI potentiam; quæ regibus gravis, & civibus ſæpè ſit exitioſa.

Sed ex Achæis eos etiam, qui diverſæ ab ARATO factionis eſſent, ad amicitiam ſuam pellicere; & de Prætore, ex eâdem factione, proximis comitijs, deligendo, agitare.

Quo felle imbutus PHILIPPVS, qui ARATI virtutem hactenus ſuſpexerat & foverat; deinceps eiuſdem æmulis auſcultans, comitiorum tempore, (circa Pleiadum ortum, menſe Aprili) Ægium profectus, TIMOXENO, quem ARATVS nominárat, reiecto; EPERATO Pharæenſi, cuius imperitiam & ſegnitiem idem ARATVS, innocentiæ nomine, texerat aut diſſimulárat; præturam dandam curavit.

Et motis Ægio caſtris, caſtellum, quod Murum incolæ vocant; quodque multo-antè EVRIPIDES interceperat; Eléis pulſis, receptum, Dymenſibus reſtituit.

APELLES primo conatu non contentus, alteram calumniæ tragulam ARATO impingere contendit. hoc initio.

AMPHIDAMVS Eleorum dux, in villâ, quam Thalamum ſuprà nominavimus, captus, & Olympiam traductus, impetrato regis adloquio, poſſe ſe aiebat, ſi dimitteretur, Eleos in regis amicitiam ſocietatemque adducere.

Gratis ille dimiſſus; & regiam gratiam, libertatem & immunitatem, Eleis renuntiare iuſſus, non perſuaſerat.

APELLES ARATVM, & eiuſdem factionis Achæos, qui ſinceram cum rege Macedonibuſque amicitiam non colant; neque é re Peloponneſiorum eſſe, ut PHILIPPVS Eleis dominetur, iudicent; in cauſſâ fuiſſe, incuſat, cur Eléi pacis conditiones ſint adſpernati.

Sed hæc calumnia per ipſum AMPHIDAMVM, qui deſertis Eléis Olympiam ad regem redierat, detecta eſt: & rex ARATVM falsò ab APELLE inſimulatum deprehendit.

Ex primarijs regiæ Aulæ miniſtris, LEONTIVM Cetratorum, & MEGACLEAM ſcribarum præfectos, ob morum ſimilitudinem, ſibi APELLES facilè ſociárat, ſed TAVRIONI Peloponneſi præfecturam, & ALEXANDRO regij corporis cuſtodiam invidebat. quos quo minus locis ſuis moveret, ſola ARATI prudentia obſiſtebat.

PHILIPPVS namque EPERATI vecordiam ignaviamque re ipſâ expertus, & errorem in delectu agnoſcens, utrumque ARATVM ad ſe evocat; culpam facti in APELLEM LEONTIVMQVE confert; & in poſterum meliora pollicetur.

Ipſi viciſſim, indicto Sicyonem conventu, regi, ſummâ commeatuum & pecuniarū inopiâ laboráti, ſuâ apud Achæos gratiâ & interceſſione, impetrant & procurant, ut quinquagena quidem in præſens talenta; ſive trimeſtre militibus ſtipendium; & x. modiorum frumenti millia perſolverentur. In poſterum verò, quamdiu in Peloponneſo rex imperſonatus bellum gereret; ſeptena-dena in menſem talenta.

MARITIMA PHILIPPI EXPEDITIO.

PHILIPPO, cui cum Ætolis, Eléis & Lacedæmonijs, eodem tempore, bellum erat; ſimul copiæ ex hibernis præſtò fuere; viſum eſt, maritimâ expeditione in hoſteis, magno inter ſe locorum ſpatio diſſitos, inſultare. & mutui auxilij ſpem intercidere.

Naveis Achæorum, & ſuas, in Lechæo, Corinthiorum portu, cogit: ibique milites remigio exercendos curat.

TACITA ET INTESTINA IN EVMDEM CONIVRATIO.

APELLES, cum LEONTIO & MEGACLEA, dummodo inimici intercciderent, PHILIPPVM etiam perditum iam cupiebant; & inter ſe coniurant. ut hi duo, pro re natâ, conſilia progreſſuſque regis coram impediant; ipſe, in Chalcidem profectus, regijs undique copijs commeatum intercludat.

Rex claſſem Corintho ſolvens, iuſſis Meſſenijs & Epirotis, Acarnanibus & Deteyllaidâ, cum navibus ſibi ad Cephalleniam occurrere; Patris profectus, ad Pronum, eius Inſulę caſtellum, *(al. metropolim) navigavit: & inde Paleam, urbem opulentam, ſibique ad cœpta opportunam, adpulſus eſt. Sed quo minus eâ urbe, iam pænè expugnatâ, poliretur; LEONTII perfidiâ effectum eſt.

Intereà LVCVRGVS ille Lacedæmonius, cum exercitu ad Meſſenen venerat: & DORYMACHVS, cum dimidiâ Ætolorum parte, in Theſſaliam moverat.

Quùm igitur legati utrimque, hinc à Meſſenijs; inde ab Acarnanibus, ad PHILIPPVM, opem imploratum, veniſſent; LEONTIVS quidem coniurationis memor, ſuadere inſtitit, ut in Meſſenen traijceret. (quod ſi factum fuiſſet, reliquam Veris partem rex in otio erat tranſacturus.)

ARATVS verò in Ætoliam navigandum eſſe cenſebat; quæ abſente cum copijs DORIMACHO prædæ & depopulationi iam obnoxia pateret.

Rex itaque dato negotio EPARATO Prætori, ut

cum

cum ſubitarijs Achæorum legionibus ſuppetias Meſſenijs ferret; per Cephalleniam in Leucadem profectus: & inde per Ambracium Sinum, ad flumen uſque Acheloum delatus, Thermum, inopinato, ut putabatur, loco ſitam, belli arcem, & provinciæ ærarium, obſidet, capit & evertit. neque locis quidem, quæ pro ſacris habebantur, pepercit.

Ita dum iræ indulget, ſacrilegia ab Ætolis, Dodonæ & Dij, admiſſa, non tam ulciſci, quam imitari viſus eſt. parum memor, quæ pari in cauſſâ, eius deceſſores PHILIPPVS & ALEXANDER; ille in Athenienſes, hic in Thebanos, infenſiſſimos ſibi hoſtes, olim patraſſent, Qui nôrant, *parcere ſubiectis, & debellare ſuperbos.*

Regem cum immenſâ prædâ à Thermo, per eaſdem locorum anguſtias, quà venerat, digreſſum, adorti à tergo Ætoli, & in inſidias pertracti, magnam cladem accepérunt.

Rex deinde Metapâ eversâ; & alteram urbem, Acras, prætervectus, non ſine miſerabili agrorum vaſtitate; & Acheloo iterùm traiecto, haud procul ab urbe Strato caſtrametatus eſt.

Et quamquamvis eâ in urbe III. circiter pedit. M. equites CD. & Cretes D. eſſent; nêmo tamen inde in hoſtem provocantem erumpere auſus eſt; donec poſtremum agmen prætergredi urbem cœpiſſet.

In hos, equites aliquot Ætolorum invecti; & mox à Cretibus alijſque ſubſidio advolantibus, adiuti, periculum Acarnanibus, regi fidis comitibus, creâſſent: ni Illyrij, à PHILIPPO ſubmiſſi, & ad mœnia uſque perſecuti, eorum impetum repreſſiſſent.

Huius de Ætolis victoriæ quia meritò pars aliqua ARATO adſcribebatur; LEONTIVS & MEGACLEAS uri & angi.

Et quùm PHILIPPVS, ob res feliciter geſtas, Dijs gratias ageret; & epulo publico duces ſuos acciperet; ijdem vel ipſo vultu animi malignitatem prodere: Et inde ad tentoria reverſi, & ARATVM in itinere nacti, non modò convicijs, ſed ſaxis etiam impetere auſi ſunt.

Fuitque ea PHILIPPI facilitas, ut MEGACLEAM vinctum, & manifeſtò condemnatum, XX. tantùm talentis multaret; & LEONTIO fide iubente dimitteret: ipſum verò LEONTIVM, perduellem, verbis tantùm caſtigaret.

DORYMACHVS ab ingreſſu Theſſaliæ, à CHRYSOGONO, regis PHILIPPI alumno, prohibitus; & ſuis popularibus, quos premi à Macedonibus audierat, ſuppetias ire feſtinans, non priùs advénit; quàm ex Ætoliâ rex victor deceſſiſſet.

PHILIPPVS namque è mediâ Ætoliâ, uti diximus, digreſſus, nocte unâ Ambracium ſinum traiecerat; & cum claſſe Leucadem delatus, & ordinandis per ea loca rebus, biduum commoratus; evaſtatâ Ætoliæ orâ maritimâ, Corinthum adpulit: navibuſque in Lechæo relictis, copias eduxit.

Continuato inde per Argivum agrum, & Tegeam, itinere; & acceptis, qui eò convenire iuſſi erant, Achæorum armatis; die ſeptimo, in agrum Laconicum pervénit. priùs conſpectus, quàm auditus.

PHILIPPI IN LACONICAM EXCVRSIO

Primo dein die iuxta Amyclas, urbem & omni frugum genere, & Templo Apollinis memorabilem, caſtra poſuit. agrumque circa omnem depopulatus, ad PYRRHI, quæ dicuntur, Caſtra; deinde ad Carnium, non ſine inſigni agrorum vaſtitate, metatus eſt. Et Aſine fruſtrà tentatâ, & provinciâ omni ad Tænarum uſque evaſtatâ, ad navale Lacedæmoniorum, quod Gythion dicitur, iter convertit.

Eleâ denique, quam paullo antè LYCVRGVS interceperat; quæque maxima atque optima Spartani agri pars erat; cum Acribus, Leucade, & Boeis, miſerandum in modum ferro ignique defœdatâ, ad Amyclas omnem exercitum reduxit.

Meſſenij, uti PHILIPPVS imperarat, confeſtim habito ex opidanis maximè idoneis, delectu, circiter II. pedit. M. & equites CC. ad regem miſerant.

Verùm illi, ob itinerum longinquitatem, Tegeam, ſeriùs, & rege iam inde digreſſo, pervenérunt. Ne tamen ſuo deſuiſſe officio viderentur; ut ſe cum regijs copijs coniungerent, irrumpere in agrum Spartanum decrevérunt.

Sed caſtris ad Olympes caſtellum negligentiùs poſitis, quæ nec foſſâ, nec vallo circumdederant; freti vetuſtâ, erga ſe incolarum benivolentiâ, ad mœnia proximè acceſſerunt.

LYCVRGVS verò, mercenarijs, cum aliquantâ Lacedæmoniorum parte, ſecū adſcitis, quùm illuc pervenisset, inſtructâ acie in Meſſenios ferebatur.

Illi, & numero imminuti, & rerùm improvidi, hoſte vix conſpecto, fugâ ſe præcipiti in caſtellum receperunt: & LYCVRGVS equis atque impedimentis, maximam partem, potitus eſt.

Captoque domi cum ducibus & amicis conſillo, ne PHILIPPVS per Spartanum agrum prœlij aut periculi expers evaderet, ipſe cum II. circiter hominum M. ex urbe egreſſus, loca Menelaio proxima occupat. Et ijs, qui in urbe erant, mandat: ut tempori, & ad certi ſigni conſpectum, ſummâ cum celeritate, & diverſis locis, erumpant, & ad flumen Eurotam ſe recipiant.

PHILIPPVS LYCVRGVM ex ijs, quæ occupârat, locis expellere conatus, & quaſi flumen traiecturus, in colleis cum ſuis enititur. prœlioque commiſſo, tam Lycurgianos, quâm opidanos in fugam vertit. ex quibus C. cæſi, & paullò plures capti: reliqui in urbem refugére.

Rex victor collibus Illyrico præſidio firmatis; & tranſmiſſo flumine, cum copijs, quas ARATVS ex Amyclis adduxerat, ſe coniungit.

Lacedæmonij equites, quùm facto in Macedonas impetu prœlium conſeruiſſent; ſcutatis fortiſſimè unà cum rege dimicantibus, turpiter ad portas uſque urbis ſunt repulſi.

Rex verò, Tegeæ, quò per loca ea, quibus ANTIGONVS & CLEOMENES memorabili prœlio inter ſe conflixerant, reverſus erat: ibique aliquantiſper, dum præda divideretur, commoratus, mox cum copijs Corinthum remeavit.

Eò ad illum venére Rhodiorum & Chiorum le-

gati, quorum interceſſione pax cum Ætolis componeretur. Illos, benè de ſe ſperare iuſſos, ad Ætolos abire permiſit, quibuſcum de pacis conditionibus tractarent.

Ipſe ex Lechæo ad navigandum ſe parat, quędam in Phocide negotia expediturus.

Sed in ipſo quaſi articulo, LEONTIVS, cum MEGACLEA & PTOLEMÆO, coniurationis Apelleæ conſortibus; ſcutatos. & eos, quos AGEMA Macedones vocant, quaſi *cohortem prætoriam*; ad ſeditionem, & in regem, ceu illiberaliorem, ita concitárunt; ut rex è portu in urbem, iam tumultuantem, & iræ cupiditatique militari expoſitam, regreſſus, vix ſingulari prudentiâ & diſſimulatione, eoſdem ſedaverit.

LEONTIVS autem & ſocij, qui ſe facinoris principes denotari perſpexerant; APELLEM, abſque quo nihil ſe effecturos ſperarent, è Chalcide evocárunt.

Ille, qui regem ibi egerat, & PHILIPPO contemto, omnia pro animi ſui lubidine adminiſtrárat; ubi Corinthum venit, magnâ & ſtipantium, quos dixi, ducum, & militum pompâ comitatus, rectà in regiam contendit.

Sed à Ianitore, regem in præſentiâ occupatiorem excuſantte, non admiſſus, & rei novitatem admiratus, inde diſcedit; & ſolus pænè cum domeſticis pueris domum redit.

Illum rex paullo. pòſt ſecum in Phocidem ducit. & rebus ex voto expeditis, Cyrrhâ cum claſſe profectus, in Sicyoniorum portum navigavit: & apud ARATVM, in urbe divertit, APELLE Corinthum ablegato.

MEGACLEAS inter hæc, timore ſuffuſus, Athenas, & inde Thebas, profugerat.

Quod ubi rex reſcivit; ſcutatos, quibus LEONTIVS præerat, in Triphaliam cum TAVRIONE, per ſpeciem negotij gravioris amandat; & mox LEONTIVM, ceu exauctoratum, in vincula duci iubet. & eorumdem militum importunâ pro duce ſuo deprecatione, atque adeò comminatione, ſiquid in eum gravius ſtatueretur, exſtimulatus; celeriùs quàm ſtatuerat, LEONTIVM è medio tollendum curavit.

PAX PER LEGATOS TENTATA ET IRRITA.

3736.
5. Ant. Mag.
4. Ptol. Phil.

214.

Inter hæc, Rhodij Chijque legati, ex Ætoliâ ad regem reverſi, & XXX. dierum inducias pacti, diem inter ſe conſtituére, quo ad Rhium conveniretur. polliciti inſuper Ætolos nihil non facturos, quo pax ſemel componatur.

Rex viciſsim, litteris ad ſocios datis, hortatus eſt, ut Patras legati undique mitterentur, qui ſecum de pacis conditionibus agitarent.

Eidem ad Patras adpulſo litteræ ex Phocide adlatæ ſunt; quibus MEGACLEAS, ſuper alia in regem maledicta, Ætolos ad bellum adverſus ipſum, inopiâ commeatuum, rerumque neceſſariarum ſcilicet laborantem, continuandum, incitabat.

Rex horum criminum cauſſam & caput, APELLEM meritò ratus; comprehendi eum, & Corinthum cum filio, & exoleto quodam, abduci iuſsit.

MEGACLEAS, qui miſſo Thebas ALEXANDRO, venire ad regem, & fideiuſſorem liberare, iuſſus eſſet, ſibi ipſe manus intulit. Et paullo-pòſt APELLES, cum ijs, quos dixi, extremo ſupplicio ſunt adfecti.

Ætoli, qui die dictâ ad futuros ſe Rhij, ſive Patris receperant; licet bello exhauſti, & ſuâ iam ſpe toties fruſtrati, à bello abhorrerent; quòd Macedonas tamen tot magnatum & ducum ſuorum necem non impunè laturos; & motum aliquem in aulâ exoriturum, arbitrarentur; non comparuérunt.

Neque PHILIPPO, belli quàm pacis cupientiori, Ætolorum prævaricatio ingrata fuit. Is ſociorum legatos, qui convenerant, ad bellum, pace ab adverſarijs prius repudiatâ, neceſſarium cohortatus; & Macedonibus in Theſſaliam hibernatum remiſſis; è Cenchréis, per Euripum, in Demetriadem navigavit.

BELLI INTER ANTIOC. MAG. ET PTO. PHILOPAT. ADPARATVS.

In Aſiâ verò, magno utrimque adparatu; & animorum contentione, inter ANTIOCHVM MAGN. & PTOLEM. PHILOPATOREM; Hinc, NICOLAO Ætolo, DIOGNETO & PERIGENE; Inde THEODOTO Ætolo, MENEDEMO & DIOCLE, ducibus adverſis, de Coele-Syria pugnabatur. Et NICOLAVS quidem, iuſſu PHILOPATORIS, præoccupatis, cum parte copiarum, ijs, quæ circa Platanum ſunt, anguſtijs; ipſe cum reliquo exercitu, ad urbem Porphyreonem profectus, adiuvante PERIGENE, claſſis (quæ XXX. cataphractis, ſive conſtratis; & plus CD. onerarijs navibus conſtabat) præfecto, regem ANTIOCHVM ab ingreſſu provinciæ prohibere moliebatur.

ANTIOCHVS autem, quùm Marathum veniſſet, Aradios, qui ad ſe ineundæ ſocietatis cauſsâ acceſſerant, tam Inſulareis, quàm continentis incolas, ſublatis diſſenſionum cauſſis, inter ſe reconciliavit. Inde per promontorium, (quod Πρόσωπον Θεοῦ, ſive Facies Dei, dicitur) in regionem ingreſſus, Botro obiter captâ; & Triere Calamoque incenſis; Berytum pervénit.

Et ſpeculatus NICOLAI caſtra, inter Libanum mariſque littus, loco anguſto & pænè inacceſſo poſita; tripertitis copijs, totidemque ducibus & locis, in eadem impetum fieri iuſſit: Et ſimul prœlium navale, haud procul terrâ, per præfectos iniri. Sic ut ipſe è medio loco utrumque certamen proſpectaret; & uno ſigno, unâque præconis voce exciti, terrâ marique, milites acerrimè pugnarent.

Et mari quidem æquis pænè viribus, diu, & ancipiti victoriâ, depugnatum eſt: In terrâ verò, ubi NICOLAVS, opportuno locorum ſitu, ſe facilè utro-

que ex

que ex latere turbabatur; ſimul-atque THEODOTVS ex ſuperioribus montis iugis, de-improviſo irrumpere in capita cæpit; ipſe, unaque cæteri in fugam ſunt converſi: & II. circiter mil. amiſſis, Sidonem ſe recepérunt. Et PERIGENES, claſſis Ægyptiæ præfectus, ſiniſtro terreſtrium conflictu turbatus, eódem cum ſuis vela convertit.

ANTIOCHVS caſtra quidem proximè eam urbem poſuit: ſed quòd & à commeatu probè inſtructa; & non incolarum modò ſed fugitivorum etiam recentium multitudine eſſet munita, tentandam armis non putavit. Et DIOGNETO, (an Diocli?) claſſis ſuę præfecto, Tyrum navigare iuſſo; ipſe ad Philoteriam acceſſit. quæ propè paludem ſita eſt, in quam Iordanes fluv. defluit; & rurſus in agrum Scythopolitanum erumpit.

Quarum duarum urbium iam potens; & quod ager ille, cellæ inſtar penariæ aut horrei, exercitui futurus eſſet; animo ad res futuras arrectior, ſuperatis montibus, Atabyrium venit. Quæ urbs in colle mamillante ſita, vix XV. ſtadiûm adſcenſu penetratur.

Rex opidanos in inſidias pertrahit & circumventos magnâ ex parte concidit: reliquoſque perſecutus, urbem unà cum ijs cepit.

Inde cæptum iter perſequens, Pellam, Camum, & Gephrum occupat.

Et proximis Arabiæ populis in fidem ultrò acceptis, in interiora penetrans, Galaaditim & Abilam ſibi adiungit.

Gadara, locum quaſi naturâ inexpugnabilem, machinis ad terrorem oſtentatis, ad deditionem compulit.

Rabbathamanam, ulterioris Arabiæ urbem, quò magna hoſtium copia confluxerat; & agros Arabum, eorum, qui regi adhæſerant, depopulabantur; nec murorum parietinis, nec continuis noctu diuque impreſſionibus, expugnâſſet; niſi obſepto rivo, quem captivi demonſtrárant, omnem aquationis ſpem obſeſſis ademiſſet.

HIPPOLOCHVM Theſſalum, & CHÆREAM, qui recens a PTOLEMÆO ad ſe defecerant; cum V. pedit. mill. Samariam mittit, ut à dedititijs & ſubiectis ſibi populis periculum & vim omnem depellerent. Æſtate hiſce in rebus conſumtâ, rex Ptolemaide cum copijs hiemavit.

PEDNELISSÆ IN PAMPHILIA OBSIDIO.

Eâdem ęſtate Pedneliſſenſes, in Pamphyliâ, à Selgenſibus artè obſeſſi, ſubſidium ab ACHÆO petierant. Et ille GARSYERIM ducem cum VI. peditum millib. & equitibus D. opitulatum miſerat. Cuius adventu per exploratores cognito, Selgenſes, anguſtias, circa Climaca, ſive Scalas, conferti inſedérunt.

ACHÆVS, facto impetu, in Myliadem ingreſſus, quùm caſtra circa urbem, quæ Crétum dicitur, poſuiſſet; finxit ſubitò diſceſſum, quaſi ademtâ ſibi ferendi auxilij poteſtate.

Selgenſes, hoſtem ſeriò, præ deſperatione, digreſſum rati; partim in caſtra, partim ad meſſem tam maturam, abierant.

Sed GARSYERIS de-ſubito regreſſus, fauceis Scalarum, iam cuſtode vacuas occupat; & præſidium, duce PHAYLLO, imponit.

Ipſe Pergen profectus, Pamphyliæ Piſidiæque populos, tum ad Achæi ſocietatem, tum ad opem Pedneliſſenſibus obſeſſis ferendam, invitat. & ab Aſpendijs, Etennenſibusque impetrat.

Selgenſes, re inſeliciter adverſus PHAYLLVM in Faucibus tentatâ, artiùs intentiùſque hoſteis ſuos Pedneliſſenſeis obſidebant; & fame propè obfuſcabant.

Cui malo ut mederetur GARSYERIS, bis mille homines, frumento onuſtos, de nocte in urbem immittere annixus, fruſtrà fuit. Nam & milites, magnam partem, à Selgenſibus interfecti; & frumentum omne interceptum eſt.

Hoc illi ſucceſſu elati in ipſa hoſtium caſtra irruptionem parant. Et GARSYERIM tam repentino impetu ita obſtupefecérunt; ut in extremâ ſalutis ſpe, ad extremam conſilij ancoram, confugerit.

Equites per loca, à cuſtodiâ vacua, emittit. Iique creditti fugam, impendentis cladis metu, arripuiſſe; & proinde à Selgenſibus contemti, & impune abire permiſſi; facto paulliſper in orbem circuitu, & mox à tergo hoſteis adorti, acerrimo prœlio eos invadũt.

Nec ſecius pedites, obverſo in eoſdem vultu ferũtur, & undique circumventos in fugam convertunt.

Pedneliſſenſes denique, factâ ex urbe eruptione, eos, qui ad caſtrorum cuſtodiam erant relicti, penitùs eiecére. Vltra X. hominum M. deſiderati. Ex reliquis autem, ſocij quidem ſuas quiſque domos remearunt: at Selgenſes, rapto per monteis itinere, in patriam confugére.

Quos poſtridie inſecutus GARSYERIS ita oppreſſit; & exterrefecit, ut confeſtim unum ex civibus ſuis, LOGBASIM, ANTIOCHO olim, qui in Thraciâ obijt; & in præſens, ACHÆO, ab uxore LAODICE, quam domi aluerant; familiarem, de pace acturum, ad victorem miſerint. Is pro deprecatore proditorem agit; & ACHÆO, ſi arceſſeretur, urbem ſe traditurum pollicetur.

Induciæ interim, dum fœdus commodè percutiatur; aut veriùs LOGBASI rei perficiendæ opportunitas præbeatur; civitati datæ. earumque beneficio Selgam milites è caſtris crebrò commeabant.

ACHÆVS ad conſtitutam diem venit. deque eius erga ſe humanitate Selgenſes, unà congreſſi, haud exiguam ſpem conceperant. At LOGBASIS ſatis magno militum numero, ex ijs, qui in urbem ventitabant, domi ſuæ coacto; cives hortari cæpit, ut vocato in concionem populo, de fœderis conditionibus inter ſe agerent.

Quod dum fit; & ij etiam, quibus munitiorũ in urbe locorũ cuſtodia erat cõcredita, eódem cõfluunt; LOGBASIS dato, uti cõvenerat, ſigno, repentè, quoſcumque domi habebat, inſtruit; ſeque unà cum filijs armatum, ad eventum periculi, comparat.

Et ſimul ex hoſtibus, ACHÆVS quidem cum dimidiâ copiarum parte ad urbem accedit: GARSYERIS verò cum reliquis, Ceſbedium verſus, (quod erat Templum Iovis, urbi, arcis inſtar, imminens) contendit. Quùm quidam verò forte-fortunâ expeditos, & urbi adpropinquanteis hoſteis proſpexiſſet; idque præcipiti cum curſu multitudini, quæ in concione erat, enuntiâſſet; tantus repentè omnium ani-

mis ardor inceſſit, ut certatim alij ad Cesbedium; alij ad loca cuſtodiæ ſuæ adſignata; permulti ad ædes ipſius LOGBASIS concurrerint. Ibíque detectâ proditione, & impetu in fores facto, ipſum auctorem, cum filijs, cæteroſque coniurationis conſcios, promiſſimè contrucidarint.

Poſthæc, proclamatâ per præconem ſervis libertate, mutuò ſeſe cohortati, ad tuendas locorum urbiſque munitiones, alacerrimè convolarunt.

Atque ita tum GARSYERIS, Cesbedio iam à civibus præoccupato, ab inſtituto deſiſtere coactus: tum ACHÆVS, dum in portas arietare molitur, cum magnâ ſuorum clade repulſus; nón ſine dèdecore & irâ, in caſtra recurrérunt.

Selgenſes tamen, & inteſtinę ſeditionis, & hoſtis adhuc impendéntis metu, maiores natu ad ACHÆVM, pacem poſtulatum, ex urbe emiſérunt: quam his conditionibus impetrárunt. „ *Pax mutua inter Selgenſes ACHÆVMQVE eſſet.* „ *Ipſi eidem in præſens* CCC. *talenta; & aliquanto pòſt* CD. *exſolverent. & Pednelißenſium captivos gratis dimitterent.*

BELLVM ACHÆI ADVERSVS ATTALVM.

ACHÆVS, Myliade, & magnâ Pamphyliæ parte in ditionem redactâ, & exercitu Sardeis abducto; bellū adverſus ATTALVM gerebat, iam toti cis Taurum Aſię, eiuſque Dynaſtis, gravis & formidabilis.

Quo verò ipſe tempore in Pamphyliâ, & apud Selgenſeis, occupatus fuit; ATTALVS, Tectolagarum, & aliorum Gallorum, quorum aliquot tum examina circa Pontum incertis ſedibus vagabantur; operâ uſus; multas Æolidis, finitimarumque regionum civitates, quæ priùs metu ad ACHÆVM defecerant; & in ijs, Cumas, Smyrnam & Phocæam: deinde Ægeeſes & Lemnitas, Teios & Colophonios; ad deditionem & ſocietatem compulit.

Hinc Lycum flum. tranſgreſſus, Myſios, Carſeas, & Didymenos, prodente THEMISTOCLE, (quem ACHÆVS ducem ijs in locis reliquerat) in fidem accepit.

Quùmque agro Apiæ evaſtato Pelecantem montem tranſcendiſſet; & ad flumen ibi Megiſtum (fortè Maximum) caſtra poſuiſſet; Galatæ, qui coniuges ſuas, cum parvulis, curribus circum ducebant, viarum difficultatibus fracti, ulteriùs procedere recuſabant; deficientis tum fortè Lunæ prodigio deterriti.

ATTALVS veritus, ne illi à ſe contemtim deſerti, aut miſſi, ad ACHÆVM ſe converterent; confectâ militiâ, ſedes ijs, ad Helleſpontum, adſignavit. Et Lampſacenis, Alexandrinis atque Ilienſibus, quod integra erga ſe fide conſtitiſſent, humaniter tractatis, & in patriam reductis, Pergamum ſe cum copijs recepit.

3737.
6. Ant. Mag.
5. Ptol. Phil.

213.

NOVVM PHILOPATORIS CONTRA ANTIOCHVM BELLVM.

PTOL. PHILOPATOR, quòd ANTIOCHI præſentiam militibus ſuis ſuperioris victoriæ cauſſam fuiſſe cognoviſſet; tandem, excuſſo velut veterno, ad bellum accingitur: & Vere ineunte, Alexandriâ movens, Peluſio in poteſtatem recepto, per Caſium montem, & Bathia, Gazam venit.

Et dein haud procul Raphiâ, primâ Cavæ-Syriæ urbe, caſtra-metatus eſt. ſecumque adduxerat LXX. peditum; V. equit. M. & è Libyâ elephantos LXXIII.

ANTIOCHVS viciſſim, cuius copiæ erant LXXII. peditum; & VI. equit. M. præter CII. ex Indiâ elephantos; eódem venit: & cum exercitu, X. circiter ſtadijs, ab hoſte conſedit. Deinde caſtris propiùs coniunctis, modò inter eos, qui aquatum, ſeu pabulatum utrimque exierant; modò inter pedites equiteſque, levibus interdum prœlijs, & ex provocatione, ad militarem exercitationem, certatum eſt.

Sub id tempus THEODOTVS Ætolus, loco tabernaculi regij, in quo PHILOPATOR cœnare, & clientibus reſponſa dare compertus, eminùs obſervato; duobus tantùm comitatus, noctu in caſtra eius irrépit. Et in tentorium, quod oculis & animo deſignárat, ingreſſus; è tribus quidem viris, quos ibi comperérat, cubicularios duos ſauciavit, & ANDREAM Archiatrum interfecit.

Rex verò, extra prętorium, loco arcaniore, tum fortè, ex DOSITHEI, hominis Iudæi, providentiâ, decumbebat.

THEODOTVS, iſto facinore peracto, (in quo tum Ætolicam planè audaciam; tum Dei in rege ſervando providentiam miréris) tutò, licet re infectâ, in regis ſui ANTIOCHI caſtra reverſus eſt.

Reges autem, quùm iam dies pænè quinque, invicem, & procul, ſpectaſſent, & de ſummâ rerum unico prœlio inter ſe decertare, & ultima experiri tandem decreviſſent; Vterque in primis phalanges, & delectos, ac more Macedonico armatos, ex-adverſum ſibi collocárunt.

Cornua autem ſuę aciei PTOLEMÆVS ita inſtituit: ut POLYCRATES cum equitibus proprijs lævum teneret. interque eos, & Creticam Phalangem, proximè eius equites locarentur.

Hos regium agmen; deinde ſcutati, ſub SOCRATE: poſtremò Libyes, ritu Macedonum inſtructi, ſequerentur.

Dextrum verò, ECHECRATES Theſſalus, cum equitibus pariter proprijs, tueretur. quibus proximi Galatæ & Thraces. deinde PHOXIDAS, cum mercenarijs è Græciâ militibus; ac poſtremò Ægyptia phalanx.

Ex elephantis, XL. lævo cornu, (quâ parte rex PTOLEM. pugnaturus credebatur) & alios XXXIII. haud procul à mercenarijs equitibus, in fronte dextri cornu, collocati.

ANTIOCHVS contrà, LX. elephantos, præfecto PHILIPPO, dextrum cornu, ubi adverſus PTOLEMÆVM certare decreverat, antecedere iubet.

Hos bis mille, ſub ANTIPATRO, regij fratris F. equites ſecuti. & ab eorum fronte Cretes. deinde mercenarius è Græciâ miles. ac poſtremò V. pedit. millia, quos Macedonico ritu armatos, BITTYCVS Macedo ductabat.

In ſiniſtro verò cornu, ante omneis, bis mille equites, duce THEMISONTE, diſpoſiti. iuxtaque eos Cardaces, & Lydi ſagittarij. Deinde tria expeditorum, duce MENEDOMO, millia. necnon Ciſſij, Medi & Carmani: & extremi Arabes, cum Phalange implicati.

Ex elephantis reliquos, & in fronte ſiniſtri cornu collocatos, MYISCVS, ex regijs pueris unus, regendos ſuſceperat.

Milites, regijs utrimque cohortationibus animati, ad manus veniunt. Et reges in primis ſibi adverſi, PTOLÆMEVS quidem cum ſorore eâdemque coniuge, ARSINOE, al. Laodice lævum aciei ſuæ cornu: ANTIOCHVS verò, cum phalange regia dextrum, tenentes; ad claſſici ſonitum, cum elephantis, prœlium invadunt.

Sed elephanti Libyci, Indicorum nec adſpectum; nec odorem ferre adſueti, protinus in fugam aguntur; ſuorumque ordines conturbant; & magnam in PTOLEMÆI phalange ſtragem ediderunt.

Quod conſpicatus ANTIOCHVS, cum iiſdem elephantis in equites POLYCRATIS invehitur: & ſimul mercenarij milites, qui circa phalangem, in ſcutatos PTOLEMÆI rapido impetu feruntur.

Feris itaque hos ordines etiam diſsipantibus, lævum Ægyptiorum cornu inclinare cæpit.

Altera verò ex parte, ECHECRATES, qui dextro cornu præerat, & eventum primi conflictûs exſpectabat; elephantis, quos minus audenter in adverſos ferri animadverterat, ex acie ſubductis; unà cum PHOXIDA, & mercenarijs, hoſteis à fronte adortus; poſt anceps diu prœlium, lævum ANTIOCHI cornu in fugam vertit.

Sed phalangibus adhuc utrimque integris, quùm PTOLEMÆVS ad ſuam ſe recepiſſet; & quantùm alacritatis ſuis, tantùm terroris hoſtibus inieciſſet; ANDROMACHVS cum SOSIBIO in eoſdem ſariſsis invecti, NICARCHVM cum ſuis retrò cedere coëgerunt.

ANTIOCHVS victorem ſe ratus, & iuvenili temeritate POLYCRATEM fugientem longiùs inſecutus; quùm monitus exſurgentem, & à phalange ad ipſius uſque caſtra delatum pulverem reſpexiſſet; converſo quidem itinere ad eadem caſtra reverti conatus eſt; ſed maximam exercitûs ſui partem fugæ ſe dare conſpicatus, conſilij inops, & militum ignaviam incuſans, & ipſe Raphiam fugit. Et eductis ex urbe, quæ ex tantâ clade ſupererant copijs, poſtridie Gazam profectus, caſtra ibi poſuit. miſiſque, qui ſuorum cadavera repoſcerent; mórtuis parentavit.

Deſideravit eo prœlio X. pedit. mill. CCC. equites, & elephantos V. Vivi verò ad IV. M. in poteſtatem hoſtium venére.

Ex Ptolemaicis cæſi ſunt, equites DCC. pedites MD. elephanti XVI. ſed reliquorûm pars maior ab ANTIOCHO capta.

(*Lib. 3. Machab. memoratur, ARSINOEN, PTOLEMÆI ſororem, in ipſo prælij huius ardore, milites, præmijs promiſsis, ad gnaviter agendum, egregie animâſſe.*)

ANTIOCHO victo, & domum cum copijs regreſſo; & populis Syriæ certatim, & ex veteri erga Alexandrinos reges benivolentiâ, ſeſe dedentibus; PTOLEMÆVS Raphiâ, & pleriſque Cavæ-Syriæ civitatibus potitus eſt. Quæ & culpam deprecatæ; & victoriæ eius exquiſitiſſimis, & tantum-non divinis lætitiæ irritamentis, gratulatum proceſſérunt.

ANTIOCHVS ſimul-atque Antiochiam venit, ANTIPATRVM patruelem, cum THEODOTO Hemiolio, ad Ptolemæum ablegavit, qui pacem poſtularent.

Ptolemæus, cui præter ſpem victoria obvenerat; tanto rerum ſecũdarum ſucceſſu elatus; & in Syriæ, regni aviti, poſſeſſione acquieſcens; leviter increpitis ANTIOCHI legatis, quàm & ipſe quietis cupidus eſſet, diſſimulare non potuit. Annuas itaque inducias, cum ſpe firmioris pacis coniunctas, conceſſit: & SOSIBIVM, ſententiæ ſuæ interpretem, ad ANTIOCHVM, amandavit.

Et circiter III. menſeis, in Syriâ ac Phœnice, rebus illic ordinandis, & hilarijs concelebrandis, commoratus; ANDROMACHVM Aſpendium Syriæ Prætorem reliquit: & cum ſorore ARSINOE, atque exercitu, Alexandriam reverſus eſt.

PTOLEMÆI CONSTERNATIO,

DIVINITVS IMMISSA.

Memorant* Machab. l. 3.) huic PHILOPATORI poſtquam Hieroſolymam veniſſet; ſacriſque ibidem operatus eſſet; cupidinem Templi penitiùs luſtrandi inceſſiſſe. Quùm eius verò conatibus SIMON ſummus Sacerdos, obſtaret; & doceret, præter ſacerdotes, nemini id fas eſſe, nedum homini peregrino, & à Iudaicis ritibus alieno; eò vehementiùs ille in propoſito inſiſtere. ſe ſupra leges eſſe perſuaſus.

Quùmque Iudæi omnes, nullo ætatis aut ſexûs diſcrimine, anxiè ſolliciti eſſent; Deumque precibus fatigarent, ut vetera Templi ſui iura tueretur: Regem iam ſibi aditum vi parantem, cæcus horror invadit; adeoque trepidantem conſternat, ut vix à ſuis in pedes erigi potuerit. Sed in Ægyptum reverſus, iram in Iudæos, Ægypti inquilinos, acerbè convertit.

ANTIOCHVS verò, firmatâ iam cum SOSIBIO pace, & rebus ex ſententiâ compoſitis, bellum adverſus ACHÆVM, uti initio conſtituerat, adparabat.

LYCVRGVS autem, quem ſuprà falſis criminibus traductum, in Ætoliam fugiſſe diximus, ab Ephoris, veriora edoctis, Lacedæmonem revocatus; & ſe cum PYRRHIA Ætolo, Elienſium adverſus Meſſenios duce, coniungere iuſſus; Meſſeniorum quidem agrum incurſavit, & Calamas opidum, proditione ex ijs intercepit; ſed cum PYRRHIA, qui nudus ferè ex Elide advenerat; & mox à Cyparenſibus cum clade fuerat reiectus; iungere copias prohibitus; neque ipſe per ſe ad res gerendas par, Spartam redijt.

ARATI PRÆTORIS INDVSTRIA.

ARATVS CONTRA Achæorum præturâ recèns auctus, quũ tumultus & milites, & civitates negligentiùs, EPERATI deceſſoris ignaviâ, ad bellum inſtructas, comperiſſet; ex Achæorum tamen decreto, quo mercenarij milites ad octo millia, & equites quingenti, conſcribi; & ter mille pedites, equiteſque trecenti, ex Achæis; & mille pedites, centumque equites, ex

Megalopolitanis & Argivis, coniun&c delig:& ſex naves bellicæ, partim in Argolico ſinu, partim ad Patras, armari iubebantur; in belli adparatum omni ſtudio incumbebat. Et Megalopolitos, Tegeæ, Argiæ, & Meſſeniæ finis, adverſus Lacedæmoniorum incurſiones, propugnaculis, & præſidiarijs militibus, duce TAVRIONE, communiebat. & Achaiam ipſam ab Illeis & Ætolis gnaviter defendebat.

Et Megalopolitanos quidem inteſtinis, ob egeſtatem, & Cleomenicum exſilium, diſſidijs, laborantes; inter ſe conciliavit. & tatas pacis conditiones æreæ columnæ inſcriptas, ad Veſtæ aram, in Omario collocavit.

Ipſe deinde, mercenarijs SELEVCO Pharæo traditis, ad Achæorum concilium profectus eſt. Quâ occaſione uſus EVRIPIDES, quem Eléi, PYRRHIÆ, utì ignavo, ducem ſubrogárant, cum copijs, DC. equitibus, & bis mille peditibus, Pharæos incurſans, & regionem omnem ad Ægiadem uſque depopulatus; captâ iam ingenti prædâ ad LEONTIVM ſe recipere cogitabat; quùm LYCVS, obviam hoſti progreſſus, & collatis viribus, circiter CD. ex ijs interfecit; & CC. vivos, & quidem opidò claros in cæteris viros, cepit. armis atque impedimentis omnibus potitus.

Et ſub id tempus Achaicæ claſsis præfectus, è Molycriâ in Chalcæam navigás, opidanis obviam egreſſis, binas longas naves, remigio cæteriſque rebus abundè inſtructas, cum aliquot navigiolis, è portu abduxit.

DERCYLLAIDÆ A REGE PHILIPPO DEFECTIO.

DERCYLLAIDAS interea, ob ſtipendium imminutum, à rege PHILIPPO alienior, XV. lembis in Leucadem immiſsis, AGATHINVM & CASSANDRVM, Corinthios, (qui in eumdem portum, tanquam amici, quattuor cum navibus fuerant ingreſsi) violato federis iure, unà cum navibus captos, ad ſe tranſmitti imperavit. Et per eoſdem prędones, curſu in Maleam uſque inſtituto; in mercatores paſsim omneis vim inferri.

Et quùm EVRIPIDES per Tritenſium regionem impunè graſſaretur; LYCVS & DEMODOCHVS, privati Achæorum duces, coactâ, ſupra mercenarios, ex Patræis, Dimęis, & Phareis, manu; & impetu in Eléum agrum facto; hoſteis non longè à Phyxio in inſidias pertractos, cæſis ad ducentos, & ad octoginta captis, in fugam egérunt; & omni prædâ ſpoliárunt.

Neque ſeciùs, claſsis Achaicæ præfectus, in Calydonem & Naupactum navigans, omnemque circa regionem depopulatus; AGETAM, Ætolorum ducem ad redhoſtiendum, & ad inferendam Acarnaniæ & Epiro omni vaſtitatem, incitavit.

Qui tamen, poſt Acarnanas è Stratenſi agro turpiter repulſos, vanâ apud Phanotenſes, in Phocide, proditionis ſpe pariter eluſus eſt.

PHILIPPI CVM ÆTOLIS BELLA.

PHILIPPVS autem Macedo, tunc temporis Bylazorâ, maximâ totius Pæoniæ urbe, captâ; Dardanis in Macedoniam aditum omnem interclúſerat. Fidemque facilitate Melitæam iam pænè ceperat; abſque eorum culpâ fuiſſet, qui ſcalas iuſto breviores fecíſſe ſunt deprehenſi.

Thebas in Phthiotide, urbem mari propinquam, Ætoli tunc tenebant; atque inde Theſſalorum, Pharſaliorum & Lariſſęorum, aliorumque finitimorum, rebus plurimùm incommodabant.

Quâ tam moleſtâ viciniæ ſpina liberare ſuos cupiens PHILIPPVS, urbem eam acriter oppugnat. & tandem omni machinarum genere, actiſque cuniculis, expugnat. civeis deditities, cum pretioſiſſimâ ſupellectili, ſub haſtâ vendi. & novos è Macedoniâ colonos, Philippopolim, mutato nomine, immittit.

FLAMINII CONSVLIS TEMERITAS; PVGNA AD THRASYMENVM.

C. FLAMINIVS II. & CN. SERVILIVS GEMINVS Coſſ deſignati, (ex quibus ille, legionibus duabus, quæ Placentię hibernarant, à SEMPRONIO & ATTILIO accep tis; & Arimini in caſtris ad Id. Martias eſſe iuſſis, ob vetera cum patribus certamina, non Romæ, ſed in provinciâ, inauſpicatò, magiſtratum init; neque revocatus Senatui paruit) Ignari quà impetum facturus eſſet ANNIBAL, duabus vijs illi obviam itur; hic claſſe Ariminum; ille per Apenninis tramites, & Etruriam, Arretium petivere. ANNIBAL namque, dum Conſul alter placandis Romæ Dijs, & procurandis prodigijs, delectuque habendo daret operam; ex hibernis moverat. Et nequidquam antè conatus Apenninum, præ intolerandis frigoribus, tranſcendere; & cum ingenti vitæ periculo, metuque Gallorum moratus; (Galli ſcilicet, quùm ſuas terras, ſedem belli eſſe, & utrimque premi, viderent; verterant retrò ad ANNIBALEM ab Romanis odia) Et ille mutando nunc vellem, nunc tegumenta capitis, errore etiam ſeſe ab eorum inſidijs munire fuerat coactus.

Iamque FLAMINIVM Conſulem Arretium pervenìſſe fama erat; quùm Pœnus ex duabus propiorem, licet incommodiorem viam, per paludes petit, quâ Arnus fluv. per eos dies ſolito magis inundaverat. Iis ex locis vix poſt quatriduum, multis hominibus iumentiſque fœdè amiſſis, exercitus emerſit. Dux ipſe, ex vernâ intemperie & vigilijs, altero oculo captus eſt.

Et caſtris tandem in ſicco locatis, Conſulis, quem propinquum ſibi eſſe cognoverat, conſilia atque animum, cæteraque quæ cognoſcenda inte erant, ſummâ cum curâ inquirebat.

Inſitam FLAMINII ingenio ferocitatem iam conſulatu priore, fortuna, proſpero civilibus bellicíſque rebus ſucceſſu, aluerat. Itaque ſatis apparebat, nec Deos, nec homines conſulentem, ferociter omnia ac præproperè acturum. Quoque pronior in vitia ſua eſſet; callidus Pœnus agitare eum atque irritare parat.

Et hoſte ad lævam relicto, Fæſulas petens, Etruriæ agros prædatum profectus, quantam maximam vaſtitatem poteſt, cædibus incendijſque Conſuli procul oſtendit.

Ille, qui ne quieto quidem hoſte quieturus erat; poſteaquam res ſociorum, ante oculos propè ſuos, agi ferrique vidit; cęteris omnibus in concilio ſalutaria magis, quàm ſpecioſa ſuadentibus; ſignum ſimul itineris, pugnæque, propoſuit.

Et vexillis

Et vexillis ocyùs convelli iuſſis, quùm in equum inſiliunt, equus repentè corruit; lapſumque Conſulem ſuper caput effudit. Inſuper nunciatur, ſignum, omni vi moliente ſignifero, cõvelli nequiiſſe.

Et prioribus quidem duplici prodigio territis; ſed milite, in vulgus, eâ ducis ferociâ læto; agmen incedere iuſſum eſt: & Pœnos quaſi fugienteis inſequi. *Tantâ animi præſidentiâ ac ſecuritate, ac ſi ad prædam non ad prælium, irent.*

Quod ipſum præſagiens ANNIBAL, colles inſidijs deligit, Thraſymenum lacum inter & Tiberim, ſitos.

Via tantùm intererat perangusta, velut ad id ipſum de-induſtriâ relicto ſpatio. deinde paulò latior pateſcit campus; inde colles adſurgunt.

Ibi caſtra in aperto locat, ubi ipſe cum Afris modò, Hiſpaniſque conſideret. Baleareis, levemque armaturam, poſt monteis circumducit. equites, ad ipſas fauceis ſaltûs, tumulis aptè tegentibus, locat. Vbi intráſſent Romani; obiecto equitatu, clauſa omnia lacu ac montibus eſſent.

FLAMINIVS neque loci, neque temporis, quod nebuloſum erat, ratione habita; per anguſtum, Peruſiam inter, lacumque, aditum, copias intromittit in convallem, ſive patentiorem campum, qui collibus ab ANNIBALE inſeſſis ſubiacebat.

Pœnus ubi circumfuſum ſuis copijs habuit hoſtem; ſignum omnibus dat invadendi.

Romanis eò magis ſubita atque improviſa res fuit; quòd orta ex lacu nebula, campo, quàm montibus, denſior ſederat.

Agmina verò hoſtiũ ex pluribus vallibus ipſa inter ſe ſatis cõſpecta; eóq; magis pariter decurrérunt.

In Romanos, qui circumventi vix ſenſerant, antè in frontem lateraque pugnari cæptum, quàm ſatis inſtrueretur acies; aut expediri arma, ſtringique gladij poſſent.

Quantumvis enim Conſul, perculſis omnibus, ipſe ſatis, ut in trepidâ re impavidus, turbatos ordines, pro tempore & loco inſtrueret; ſtare ac pugnare iubens; præ ſtrepitu tamen ac tumultu, nec imperium accipi poterat; neque ſigna, ordinẽ aut locum, noverat miles. *Sors omnia conglobabat: & animus ſuus cuique, antè, an poſt, pugnandi ordinem dabat.*

Tantuſque fuit pugnantium ardor, ut eum terræmotum, qui commiſſam aciem ſecutus eſt; quique multas Italiæ urbeis concuſſit, & monteis lapſu ingenti proruit; nemo ſenſerit.

Treis fermè horas pugnatum eſt; ſed acerrimè circa Conſulem, qui inſignis armis, rem impigrè gerebat; donec Inſuber eques, (DVCARIO nomen erat) faciem noſcitans, ſubditis calcaribus equo, per confertam hoſtium turmam, impetum fecit; & obtruncato priùs armigero, Conſulem lanceâ trãsfixit.

Spoliare cupientem, Triarij obiectis clypeis arcuére. Magnæ partis fuga inde primùm cæpit. multi gurgitibus lacûs hauſti, plures ab hoſtium equitibus, inter fugiendum, paſſim trucidati.

Sex millia fermè primi agminis, per adverſos hoſteis, eruptione impigrè factâ, ex ſaltu evaſere. & conſpectâ eminùs ſociorum ſtrage, ſublatis raptim ſignis, & quàm citatiſſimo poterant agmine, ſeſe abripuérunt.

Poſtero die, quùm, ſuper cætera, extrema etiam fames inſtaret; MAHARBALE, qui cum equeſtribus copijs nocte conſecutus erat, fidem dante, ſi arma tradidiſſent, abire cum ſingulis veſtimentis paſſurum; ſeſe dedidérunt. Quæ Punica religione ſervata fides ab ANNIBALE: atque in vincula omnes coniecti.

XV. Romanorum M. in acie cæſa ſunt. (totidem capta, alijs.) X. M. ſparſa fugâ, per omnem Etruriam, diverſis itineribus Romam petiére.

Pœni mille & quingentos, è ſuis, & maximam partem Gallos, deſiderárunt. Multi poſtea utrinque ex vulneribus periére.

ANNIBAL captivorum, qui Latini nominis eſſent, ſine pretio dimiſſis; & Romanis in vincula datis; ſegregata ſuorum corpora ſepeliri iuſſit. & FLAMINII Cos. quoque corpus, funeris cauſſa, magnâ cum curâ conquiſitum, non invenit.

TREPIDATIO ROMÆ

Romæ ad primum nuntium cladis eius, omnia ingenti terrore ac tumultu ſunt completa. Senatum Prætores per dies aliquot continenter in curiâ retinent, conſultantes; quonam duce, aut quibus copijs, reſiſti Pœnis victoribus poſſit.

Et priùs quàm certa conſilia eſſent; repẽns alia nunciatur clades. IV. M. equitum, quos cum C. CENTENIO (al. Centronio) Proprætore, ad Collegam alter Coſ. SERVILIVS, Arimino, ſuppetias miſerat; in Vmbriâ, quò poſt pugnam ad Thraſymenum auditam averterant iter, ab ANNIBALE circumventa. (al. à MAHARBALE partim obtruncata partim capta.)

DICTATOR ROMÆ CREATVS FABIVS MAXIMVS.

Cuius rei fama quùm variè homines adfeciſſet; ad remedium iam diu deſideratum, nec adhibitum; *Dictatorem dicendum*, civitas confugit.

Et quia tum Coſ. aberat, à quo uno dici poſſe videbatur, & per occupatam armis Punicis Italiam, haud facilè erat, vel nuntium vel litteras mittere: neque Dictatorem à populo creari fas erat. quod nunquam ante eam diem factum, Pro-dictatorem populus creavit, Q. FABIVM MAXIMVM II. & Mag. equitum M. MINVTIVM RVFVM: iiſque negotium ab Senatu datum; *Curarent nequid detrimenti civitas acciperet.*

ANNIBAL IN PICENO.

ANNIBAL interim recto itinere per Vmbriam ad Spoletum uſque venerat. & per populato agro, urbem oppugnare adortus, magnaque cum ſuorum cæde repulſus. Atque inde coniectans, quanta Romanę urbis, ſi tentaretur, moles eſſet; in agrum Picenum, non modò frugibus, ſed prædis etiam refertum; iter avertit. Ibique habitis per dies aliquot ſtativis, militem hibernis, paluſtribuſque itineribus, & prœliorum laboribus, malè adfectum, refecit. ſimul & portus ad Adriatici littoris ripam occupaturus; quibus Carthagine nuntios & commeatus opportuniſſimè acciperet.

Inde relicto Adriæ campo, per Prætutinos, Marrucinos,

rucinos, Pelignos, Ferentanos, Arpos, in Dauniam, Apuliæ provinciam, & Luceriam, populabundus pervenit.

C. SERVILIVS, alter Coſ. leviter cum Gallis ibidem prœliatus, poſtquam de collegæ exercitûſque cæde audivit; iam mœnibus patriæ metuens, ne abeſſet in diſcrimine extremo, ad urbem iter intendebat.

SIBYLLINI LIBRI INSPECTI.

Q. FABIVS MAX. Dictator, quo die magiſtratum inijt, vocato Senatu, quùm edocuiſſet Patres, plus negligentiâ cæremoniarum auſpiciorumque, quam temeritate atque inſcitiâ, peccatum à C. FLAMINIO Coſ. eſſe; pervicit: ut libri Sibyllini à x. Viris adirentur: vota Dijs facta perſolverentur; & Ver ſacrum, & Ludi magni, voverentur.

Decretum à Patribus, ut ipſe à SERVILIO Coſ. exercitû acciperet. ex civibus prætere a ſocijſq; quantum equitum peditumque videretur, conſcriberet.

Duabus legionibus à Magiſtro equitum ſcriptis, & Tibur convenire iuſſis; edictoque propoſito, ut paſſim omnes in loca tuta commigrarent, eóque ex agris fruges comportarẽt: ipſe via Flaminiâ obviam Conſuli exercituique ad Ocriculum profectus eſt. & Conſul ſine lictoribus, uti per Viatorem imperatum, ad Dictatorem acceſſit.

Quùmque litteræ ab urbe adlatæ eſſent; naveis onerarias, quibus commeatus ab Oſtiâ in Hiſpaniã ad exercitum portabantur, à claſſe Punicâ, circa portum Coſanum, captas eſſe; Conſul extemplò Oſtiam proficiſci iuſſus eſt: & navibus milite completis perſequi hoſtium claſſem; ac littora Italiæ tutari.

Dictator Tibure digreſſus, itineribus ſummâ cum curâ exploratis, ad hoſtem ducit; nullo loco, niſi quantum neceſſitas cogeret, fortunæ ſe commiſſurus.

FABIVS CVNCTATOR.

Quo primùm die, haud procul Arpis, in conſpectu hoſtium poſuit caſtra; Pœnus ſine morâ in aciem educit, pugnandique copiam facit. Sed ubi quieta omnia apud hoſteis, nec caſtra ullo tumultu mota videt; increpans Romanorum metum & ignaviam, in caſtra ſua redijt.

Dictator, varijs licet modis ad pugnandum laceſſitus, per loca alta agmen ducebat, modico ſemper ab hoſte intervallo: & militi ne pedis quidem extra vallum efferendi poteſtatem faciebat. & tamen tuta ſuis omnia, & infeſta effuſis hoſtium pabulatoribus præbebat.

Sed non ANNIBALEM ille magis infeſtum tam ſanis conſilijs habebat; quàm Magiſtrum equitum; virum ferocem, & in conſilijs rapidum, ac linguâ immodicum; qui propalam ipſum, *pro cunctatore ſegnem; pro cauto timidum*, compellaret.

ANNIBAL ex Arpinis in Samnium tranſiens, & Beneventanum agrum depopulatus; Teleſiam (al. Venuſiam) urbem capit. & tam propinquis ſociorum cladibus, ducem Romanum ad æquum certamen trahere nitebatur.

Atque inductus à tribus Campanis equitibus in ſpem Capuę potiundæ; quùm ex peritis regionum didiciſſet, ſi ſaltum Caſſinatem occupaſſet, exitum Romano, ad opem ferendam ſocijs, interclusum iri; eòque ſe perduci ipſe imperaſſet; Punicum abhorrens à Latino nomen, Caſilinum, pro Caſino, accipere ducem fecit. averſuſque ab itinere, per Allifanum, Calatinum & Calenum agrum, in Campum Stellatem deſcendit. Et detecto ibi errore, ac duce ad reliquorum terrorem in crucem ſublato, caſtris communitis, MAHARBALEM cum equitatu, in agrum Falernum prædatum dimiſit.

Neque tamen is belli & populationis terror, fide ſocios demovit.

Sed poſtquam ad Vulturnum flumen caſtra ſunt poſita, & amœniſſimus Italiæ ager exurebatur, villæque paſſim incendijs fumabant. Iti FABIVS qui ad prohibẽdam populationibus Campaniam, agmen celeriùs duxiſſe credebatur; extrema Maſſici montis iuga otioſus inſideret; propè de-integro, eodem Magiſtro Equitum inſtigatore, ſeditio inter milites coórta eſt:

Adeò non Tribunorum modò, ſed militum etiam animis MINVTII oratione concitatis; ut ſi militaris ſuffragij res fuiſſet, haud dubiè Magiſtrum equitum Dictatori prælaturi fuerint.

FABIVS nihilo-minus, quamquam probè ſciret, non in caſtris modò ſuis, ſed iam Romæ etiam ſuam cunctationem infamem eſſe: obſtinatus tamen, eodem conſiliorum tenore, æſtatis reliquum extraxit. ut ANNIBAL deſtitutus ab ſpe ſummâ appetiti certaminis, iam hibernis locũ circumſpectaret. quia ea regio præſentis erat copiæ, non perpetuæ. ibi omnia amœnis magis, quàm neceſſarijs fructibus eſſent conſita.

FABIVS, qui, re exploratâ, ſatis ſciret ANNIBALEM per eaſdem anguſtias, quibus in Falernum agrum intraverat, rediturum; Calliculam montem, & Caſilinum, urbem Vulturno flumine diremtam, modicis præſidijs occupavit. Ipſe iugis ijſdem exercitum reducit; miſſo prius exploratum, cum CD. ſociorum equitibus, L. HOSTILIO MANCINO; & iuſſo, quàm tutò poſſet progreſſum, prius ſeſe recipere, quàm in hoſtium conſpectum veniret.

Illum certaminis avidum, Numidæ primùm nunc occurſando, nunc refugiendo, ad caſtra propè ſua, cum fatigatione equorum atque hominum pertraxére.

Deinde CARTALO concitatis equis invectus, averſum hoſtem & fugientem quinque mill. fermè paſſ. continenti curſu ſecutus, MANCINVM, omni parte virium imparem, præ deſperatione, ad prœlio confligendum, ſeque expediendum, adegit. Itaque ipſe dux & delecti equitum circũventi occiduntur: Cæteri effuſo rurſus curſu, & in vijs propè collibus, ad Dictatorem perfugerunt.

Eo fortè die MINVTIVS ſe FABIO coniunxerat; miſſus antè ad firmandum præſidio ſaltum, qui ſuper Tarracinam in artas coactus fauces, imminet mari. ne immunito Appiæ viæ limite, Pœnus pervenire in Agrum Romanum poſſet.

Coniunctis tum exercitibus, caſtra in viam deferunt, quà ANNIBAL ducturus eſſe credebatur, qui duo inde millia aberat.

Quùm poſtero die Pœni, quod viæ inter bina caſtra erat, agmine complevissent; & Romani

ſub ipſo vallo, loco haud dubiè æquiore, conſtitere. ANNIBAL tamen, cum expeditis equitibus, ſuis, qui raptim ad laceſſendum hoſtem nunc procurſando, nunc ſeſe recipiendo pugnarent.

Reſtitit ſuo loco Romana acies, lenta pugnâ. & ab his eadem c. Pœnorum verò DCCC. cecidere.

ANNIBAL, qui incluſus, & intra Caſilinum obſeſſus ſuis ſibi artibus peti videretur: & intra Formiana ſaxa, Linterni arenas, ſtagnaque ſitu perhorrida, hibernaturus; ad arteis ſe convertit. & terribili quodam ludibrio oculorum hoſtem fruſtrari; & principio noctis furtim ad monteis ſuccedere ſtatuit.

MIRVM ANNIBALIS STRATEGEMA.

Faces undique ex agris, faſceis virgarum & aridâ ſarmenta, collegerat; quæ præligarentur cornibus boum. (Ad II. millia, ex agreſti prædâ fuere.)

ASDRVBALI negotium datum, ut primis noctis tenebris id armentum, accenſis cornibus, ad monteis ageret; & maximè quidem ſuper ſaltum ab hoſte inſeſſum.

Vbi ad radices montium ventum, & ſignum datum, boves, motis iam caſtris, aliquantò ante ſigna acti, in adverſos concitantur monteis. & tum ipſo relucentis ex capite flammæ metu; tum calore ad vivum penetrante, quibuſdam; veluti ſtimulis, in furorem aguntur. Eoque repentè diſcurſu, haud ſecus quàm ſilvis montibuſque accenſis, omnia circum virgulta ardebant; capitumque in bobus inquietatio flammam excitans, hominum paſſim diſcurrentium ſpeciem præbebat.

Romani in tranſitu ſaltûs locati, ignibus ſuprà ſe conſpectis, circumventos ſe eſſe rati, præſidio exceſſere. Et dum ſumma montium iuga, quà flamma ingens emicabat, peterent; in boves quoſdam, à ſuis gregibus palanteis, inciderunt. Et primò, quùm procul cernerent, veluti flammas ſpirantium miraculo attoniti, conſtiterunt: Deinde ut humana apparuit fraus, inſidias rati, in fugam effunduntur. Et quantumvis in levem hoſtium armaturam incurrerent; nox tamen, æquato timore, neutros pugnam incipienteis ad lucem tenuit.

Toto interea agmine ANNIBAL per ſaltum, paucis oppreſſis, traducto, in agro Alitano caſtra poſuit.

FABIVS, qui hunc tumultum ſenſerat, & inſidias ratus erat; ab nocturno utique abhorrens certamine, ſuos munimentis continebat. & poſt leve ſub iugo montis, cum levi hoſtium armaturâ, Hiſpaniſque prœlium, caſtris trans ſaltum motis; ſuper Alifas, loco alto ac munito conſedit.

Et quùm ANNIBAL per Samnium Romã ſe petere ſimularet, & in Pelignos uſque populabundus rediiſſet; & cõverſo iterum in Apuliam itinere, Geronem Polyb. Geranium urbem metu deſertam, pervenit. FABIVS, qui medijs eâtenus, inter hoſtis agminen urbemque Romam, iugis, nec abſiſtens, nec congrediens, duxerat; in Larinate agro caſtra communij:

Atque inde, ſacrorum cauſſâ, Romam revocatus, nequidquam præmonito Mag. Equitum, ut *civis ſervandi, quàm hoſtis lædendi ſtudioſior eſſet; & ſe potiùs du em Cunctatorem; quàm SEMPRONIVM FLAMINIVMQVE præcipites, imitaretur*; legiones eidem tradidit, & in patriam profectus eſt.

BELLVM IN HISPÁNIA.

Principio æſtatis, qua hæc in Italia gerebantur, apud Hiſpanos quoque terrâ mariqùe cæptum eſt bellum. ASDRVBAL namque Novâ-Carthagine moverat, tum claſſicum XL. navium, tum pedeſtrem exercitum; eâ mente, ut iuxta Iberi oſtium, alterum alteri coniungeret. CN. autem SCIPIO minus terrâ, propter ingentem novorum ex Hiſpaniâ auxiliorum famam, concurrere auſus; delecto milite in naves impoſito, XXXV. navium claſſe, ire obviam hoſti pergit. Eumque, altero ab Tarracone die, in oſtio Iberi caſtra-metantè, & in naveis properè conſcendentem, nactus in fugam eò faciliùs vertit; quòd Pœni paratum ſibi in pedeſtris exercitûs propinquitate perfugium deſtinarent; & non ab hoſte & prœlio magis, quàm ſuometipſi tumultu turbarentur. Et in littus naves agere coacti; vadiſque, aut littore ſicco excepti; armati, inermes; ad inſtructam per littus aciem ſe reciperent. duabus navibus primo concurſu captis, & quattuor depreſſis.

Romani prætereà, licet armatam, totoque prætentam in littore hoſtium aciem cernerent; haud cunctanter inſecuti, naveis, ex XL. ad V. & XX. integras cepére: & toto eius oræ mari potiti ſunt.

Honoſcam urbem, quò exſcenſu è navibus in terram facto profecti fuerant, vi cepérunt. & circa Carthaginem, agrum omnem, tectis ad muros uſque & portas incenſis, depopulati, ad Longunticam pervenére.

Et in Ebuſum Inſulam tranſvecti, urbe fruſtrà oppugnatâ, prædam immenſam ex vicis & agris in naveis congeſſere.

Ibi & ex Balearibus Inſulis pacem petentes ad SCIPIONEM venére. Et poſtquam in citeriora provinciæ reditum eſt; eorum, qui Iberum accolunt, & ultimæ Hiſpaniæ, ad CXX. populorum, legati, concurrérunt.

Quúmque iam Romani, terreſtribus quoque copijs ſatis fiſi, in agrum uſque Caſtulonenſem; & ASDRVBAL in Luſitaniam, ac propiùs Oceanum, conceſſiſſet; & quieta per æſtatem utrimque omnia fore viderentur; MANDONIVS vir nobilis, qui antea Ilergetum regulus fuerat, avidi in res novas ingenij. poſtquam Romanos ab ſaltu ad oram maritimam receſſiſſe comperiſſet; concitis popularibus, in agrum pacatum Romanorum ſociorum, populabundus, invaſit. Sed ea, uti tumultuaria manus, multis occiſis aut captis, levi expeditorum auxiliorum, quæ SCIPIO ſubmiſerat, certamine fuſa eſt.

Hic tamen tumultus cedentem ad Oceanum ASDRVBALEM, cis Iberum ad ſocios tutandos retraxit. Et quùm ipſe quidem in Ilercaonenſium agro; Romani verò ad novam claſſem caſtra poſuiſſent; Celtiberi principes, qui regionis ſuæ legatos, obſideſque Romanis dederant; nuntio miſſo à SCIPIONE excui, arma cepérunt, provinciamque Carthaginienſium valido exercitu invaſerunt. Inde cum ASDRVBALE duobus prœlijs egregiè pugnantes, XV. hoſtium M. occiſis; IV. M. virorum, cum multis militaribus ſignis, cepérunt.

Hoc ſtatu rerum, P. SCIPIO in Hiſpaniam venit, prorogato poſt Conſulatum imperio, ab Senatu miſſus; cum XXX. longis navibus, & IX. M. militum, magnâque commeatûs copiâ.

Ea claſ-

Ea claſſis, ingens agmine onerariarum, procul viſa, magnâ cum lætitiâ civium ſociorumque, portum Tarraconis ex alto tenuit. Ibique expoſito milite, profectus SCIPIO CN. eo fratri coniungitur. ac deinde communi animo conſilioque gerebant bellum.

Carthaginienſibus bello Celtiberico occupatis; haud cunctanter Iberum tranſgrediuntur; nec ullo viſo hoſte, Saguntum ire pergunt. Ibi obſides totius Hiſpaniæ, cuſtodiæ ab ANNIBALE traditos, fama erat, modico in arce cuſtodiri præſidio.

Quod unum pignus, inclinatos ad Romanam ſocietatem omnium Hiſpaniæ populorum animos, morari videbatur: ne ſanguine liberûm ſuorum, culpa defectionis lueretur.

Eo vinculo Hiſpaniam vir unus, ſolerti magis quàm fideli conſilio, exſolvit. ACEDVX (Polyb. Abilyx) Sagunti erat, nobilis Hiſpanus. fidus antè Pœnis, tum cum fortunâ mutaverat fidem, & ad Romanos inclinabat. Ad quos ut inſigni cum emolumento tranſiret; obſidibus in eorum manus tradendis animum adiecit.

BOSTAREM, arcis præfectum, qui caſtra extra urbem in ipſo littore, ut aditum ex portu intercluderet Romanis, habebat; arte aggreditur, docetque: *Non ſine periculo tot obſides uno loco adſervari. Si parentibus quiſque ſuis reſtituantur; artiore benivolentiæ vinculo, quàm obſidum pignore, civitates Pœnis devinctiores fore. Ipſum BOSTAREM, tanti beneficij auctorem, magnam gratiam apud omneis initurum; & exquiſita munera accepturum.*

Vt perſuaſit; & ipſe miniſterium obſidum domos reſtituendorum, uti depopoſcerat, à duce accepit; re antè cum SCIPIONE communicatâ; tranſfuga, de nocte, cum cuſtodibus puerorum, ex urbe egreſſus, veluti ignarus, in præparatas ſuâ fraude inſidias præcipitavit; obſideſque prodidit. Eoſdemque SCIPIO liberaliter ad ſuos remiſit.

Ingenti itaque conſenſu pleræque civitates ad defectionem à Pœnis ſpectare. Et extemplò arma moviſſent; ni hiems, quæ Romanos pariter & Pœnos in tecta concedere coëgerat, interveniſſet.

PHILIPPVS MACEDO IN ROMANOS INCITATVS.

PHILIPPVS autem Macedo, quum adhuc Philippopoli moraretur; & à legatis interceſſorum, Chiorum, & cæt. regiſque PTOLEMÆI, fruſtrà compellatus fuiſſet; piratas priùs, qui auſpicijs DERCYLLAIDÆ, excurſione ad Maleam uſque factâ, mercatoribus omnibus haud ſecus ac hoſtibus utebantur; & quaſdam ex ſuis naveis ad Leucadem interceperant; coercere quidem; & armatâ iam claſſe, ipſorum lembis potiri contendebat.

Sed re infeliciter tentatâ; Argos venit ludoſque ibi Nemeæos celebravit. Nova belli in Ætolos continuandi conſilia agitaturus.

Hic quùm ſpectaculo intereſſet, litteræ ad eum ex Macedoniâ ſunt adlatæ: quibus ſignificabatur; Romanos ingenti clade ab ANNIBALE ad Thraſymenum lacum, victos caſtriſque exutos eſſe.

Quâ occaſione uſus, DEMETRIVS Pharius, quicum rex litteras, remotis arbitris, communicârat; regem natura audacem, & imperij avidum adoleſcentem, rebus priùs in Illyrio compoſitis, & pace cum Ætolis factâ; ad tentandam in Italiæ oras tranſmiſſionem, & ad principatum totius orbis eâ viâ capeſſendum, cohortatus eſt. quò & præſens Græciæ tranquillitas, & clades Romano populo nuper à Pœnis illata, invitarent.

Romanos, non contentos Italiæ terminis, & imperium terrarum ſpe improbâ amplexos, bellum cum omnibus regibus gerere. Sic illos Siciliæ Sardiniæque potenteis, & Hiſpaniæ totiuſque Africæ imperia adſectanteis; bellum pro tempore cum Pœnis Hiſpaniſque ſuſcepiſſe. Se quoque regno patrio ab ijs expulſum; quod Italiæ nimis finitimus videretur. Regi & ipſi cavendum eſſe exemplum; cuius quò promtius nobiliuſque ſit regnum, tantò ſit Romanos acriores hoſteis habiturus.

His auditis, PHILIPPVS, ſeriò legatos Ætolûm, pacem poſtulanteis, audire cœpit. Et in Ætoliam ipſe profectus, coacto ſemel atque iterum Senatu, pacem eâ ſummarim lege, haud procul Naupacto, ſanxit; & ſocijs imperavit: *Vt ſibi quiſque in poſterum retinerent, quidquid ex alterutrâ iuriſdictione, vel Achæi, vel Ætoli, eorumque ſocij uſurpâſſent; & bello exacto parta, invenirentur.*

Græcos autem ad pacem mutuamque concordiam graviter & pertiò id temporis AGESILAVS Naupactius excitâſſe memoratur.

„ Græciam in maiore numquam periculo fuiſſe, licet frequenter nunc Perſarum, nunc Gallorum, nunc Macedonum bellis, ingenteis olim motus cladeſque, perpeſſam.

Conſurgentibus ſiquidem ab Occidente novis Pœnorum & Romanorum imperijs, quibus una hæc, à Græciâ atque Aſia, ſit mora, dum præſentes inter ſe bello diſcrimen imperij faciunt: cæterum, ſtatim victoribus tranſitum in Orientem fore.

Cernere ſe quam dira & cruenta inter ſe bella, utrique populi, & viribus copiarum, & ducum artibus, gerant. Quæ rabies finiri ſolo partis alterius interitu, ſine ruinâ finitimorum, non poſſit.

Metuendum non minùs Macedoniæ, licet remotiori & in vindictam ſui robuſtiori; quàm Græciæ propinquæ & imbecillæ, certamen eorum; qui ſuperiores exſtiterint: Neque hoc ſine victoriæ contenti ſint futuri.

Græcis itaque, & inprimis Regi ſedulò ſerioque curandum; ut inter ſe concordes in Occidentem potius arma convertant, quàm ut patiantur ſive à Pœnis, ſive à Romanis victoribus, in Græciam bella transferri.

Firmato itaque fœdere, pacem ſinguli in patriam pro bello reportârunt. & ab inteſtinis diſſidijs animos menteiſque ad Italiam convertêrunt.

Atque adeò in Aſiâ ipsâ, & Inſulis, omnes qui vel PHILIPPO infenſi erant, vel ab ATTALO diſſidebant; neque iam in ANTIOCHVM aut PTOLEMÆVM, neque in Meridiem aut Ortum; ſed in Occaſum defixi hærebant. alij Carthaginienſeis, alij Romanos, crebris legationibus fatigabant.

Romani quoque, tametſi Pœni, eorumque ſocij, in cervicibus erant; Macedonum, & induſtrij, atque in bella promti eorum regis metu, legatos in Græciam mittebant.

Et ipſe PHILIPPVS, nihil aliud quàm Pœnorum Romanorumque bella reſpicere; & ſingulorum vires ex victorijs offenſionibuſve, perpendere.

PAX

PAX IN GRÆCIA. ATHENIENSES ELVTVANTVR.

Achæi, bello exſtincto, & TIMOXENO duce e... ad vetera patriæ reip. inſtituta reverſi: & reliquæ ... Peloponneſi civitates, iam agros colere, iam Ludos & annua Deorum ſacra, quæ aſſiduus armorum tenor aboleverat, inſtaurare cœperunt.

A ...enſes metu quidem Macedonum liberati, quieſcere honeſte poterant; ſed ducum ſuorum, EVRICLI... & MITIONIS imprudentiam ſecuti, omnium pænè regum, & potiſſimum PTOLEMAI erant tributarij. Cui quidem PTOLEMÆO mòx bellum cum ipſis Ægyptijs, ſubortum eſt. Quorum ope à quum ſuperiore bello adversùs Antiochum uſus eſſet, mox ab eis deſertus eſt, parere regi iam detrectantibus. & quaſi bello per ſe gerendo pares, ducem ſibi alium conquirebant.

ANTIOCHVS verò, intra cum Ætolis ſocietate, & Tauro tranſ...ſo, bellum adversus infeſtum ſibi ACHÆVM renovabat.

Ætoli, Agelao illi Naupactio, quaſi præcipuo publicæ per Græciam pacis conciliatori, primùm gratulari, ac præturam deferre. Mòx deinde ſucenſere, quòd omneis impunè & ſolenniter prædandi vias ſibi in id inſueris, occluſiſſet.

Sed prætor pro ſuâ prudentiâ rumores & querelas eorum patienter audire: furentium impetum moderari; & tandem vel invitos, depoſita iracundia, ad ſanitatem revocare.

PHILIPPI IN ILLYRIOS BELLVM.

PHILIPPVS totus quidem bellum Italicum ſpirabat, ſed priùs Illyrios, qui non minùs toti Græciæ ac Macedoniæ graves erant, quàm anteà Ætoli; debellandos ſibi putavit. Et quas civitates, in Daſſaretide Pelagonia & Macedonia, DERCYLLAIDAS, per ſpeciem ſtipendij à rege ſibi debiti, occuparat; facilè recepit: belloque in DERCYLLAIDAM decreto, pernéceſſarium ſibi exiſtimavit Illyrium omne dinoni ſuæ ſubigere, cum ad alias res gerendas, tum ad claſſem indè commodè in adverſas Italiæ oras tranſmittendam.

Ei DEMETRIVS Pharius, belli ſuaſor, eo ... pacto urbeis, quibus à Romanis anteà ſpoliatus e...t, fac...us reciperaturum ...rabatur.

PHILIPPVS itaque reliquâ æſtatis & Auctumni parte, incurſatis latè Illyriorum agris, & copijs in hiberna dimiſſis, in Macedoniam redit.

PTOL. REGIS IN IVDÆOS INIQVITAS

PHILOPATOR uerò ... reto publico ſi... verat, ut Iudæi omnes, qui in Ægypto commorabantur, ab... ita religione, idolis immolarent. ſecùs, privilegijs omnibus, omnique immunitatis iure ſpoliati, in vectigalis referrentur. Si qui præfractè obſiſtant; mancipio darentur; & impreſſo frontibus DIONYSI, ederæque ſigno, ſtigmatizæ traducerentur.

Plerique Iudæorum tributum iniquum exſolvere, quàm patriam legem violare maluerunt. Et ſi quem ex ſuis, profanis ſacris operatum, noſſent; ei ritu ſolenni Synagogâ Interdicebant.

Id ubi rex reſcivisset; iuſſit conquiſitos undique Iudæos Alexandriam compelli. Et factâ per dies XL. deſcriptione, ingens multitudo in urbem eſt adducta.

Rex elephantos, quos D. habebat, vino, thure condito, inebriandos curarat; ut efferatæ belluæ obiectos in caraſtâ Iudæos dentibus dil...rent, aut pedibus proculcarent. ratus id ſpectaculum ſibi, Curiæ, & populo Alexandrino, fore gratiſſimum.

Poſtero tamen die, quùm regem altus ſopor ad prandij uſque horam d...tinuiſſet; tota iam ſpectatorum turba diffluxerat. Et die c...nſequenti tanta crudelis mandati regem cepit oblivi...; ut eos, q... ipſum ad ſpectaculum invitabant, inſanire u...o putaret.

Mòx tamen redeunte ſævitiâ, iuſſa repe...untur. Sed tertio die admiſſæ belluæ, rabiem in carnifices ipſos converterunt.

Tum deniqúe Philopator divinæ potentiæ, & in ſui cultores benivolentiæ id tribuens, Iudæos non modò intactos dimiſit; ſed multis etiam honoribus ac præmijs mactavit. Ipſi per dies ſeptem, rege publicum epulum præbente, hilaria celebrârunt.

Et ſic quidem DEVS, populi ſui cuſtos ac ſervator, regis adhuc adoleſcentis ſævitiæ in præſens pepercit. Sed quia nihilo melior indè evaſit; quinquennio poſt, petulantiæ & impietatis ſuæ pœnas ANTIOCHO dedit.

MINVTII, MAG. EQVIT. TEMERITAS, ET PVGNA.

MINVTIVS, abſente & ad urbem profecto, ut diximus, Fabio, in omnem opprimendi ex parte hoſtis, & parandæ inde famæ, occaſionem intentus, & tranſlato in tumulum quemdam, quem hoſti ademerat, cum caſtris exercitus inde Pœnos, quos ANNIBAL pabulatum frumentatumque è caſtris emiſerat, vagos, & per agrum vicinum palanteis, conſpicatus, ſub meridiem copijs eductis, graviorem quidem armaturam acie inſtructa caſtris hoſtium oppoſuit; equites vero cum expeditis in frumentato...s immittit, nulli parc...re iuſſos.

ANNIBAL repentino malo circumventus, neque acie pugnare, ob paucitatem ſuorum; neque ſparſis per agrum multibus opem ferre poterat.

Du... itaque Romani equites & expediti cædem latè ac fugam palantium facerent; qui cum MINVTIO in caſtris & pro vallo erant, ſociorum exemplo & audacia animati, in hoſtium caſtra ... irrumpere, & ducem ipſum pæne obſidere iam audebant.

ANNIBAL, ſuis intra vallum retentis, caſtra ſua tutari

tutari vix poſſe videbatur; quùm Asdrvbal, collectis ſubitò ad tv. Millia militibus, qui in priora, pro Geryonis mœnibus, caſtra refugerant; Annibali ſuppetias venit.

Quo auxilio erectus Annibal, & è caſtris egreſſus, vix iandem præſenti periculo exercitum liberavit. & ad ea, quæ ad Geryonem erant, caſtra, prædæ amittendæ metu, reverſus eſt.

Minvtivs quoque, magnâ iam & ad hoſtium ſtationem, & in agris cęde factâ, & vacuis eorum caſtris potitus; in præſentiâ copias reduxit, ingenti in futurum ſpe elatus.

Auctores ſunt, inquit Livius, iuſtâ acie dimicatum: & primò concurſu Pœnum uſque ad caſtra fuſum. Inde eruptione factâ, repentè verſum in Romanos terrorem.

Nvmerii Decimi, (viri inter Samnites facilè Principis, qui iuſſu Dictatoris iix. pedit. Mill. & cc. equites, in caſtra adducebat) adventu, prœliū reſtitutum. Et quum is ab tergo Annibali apparuiſſet, ſpem parti utrique novi ſubſidij præbuiſſe, Tumque Fabio ab Româ veniente; Annibalem, inſidiarum aliquid timentem, recepiſſe ſuos. Romanum inſecutum, adiuvante Samnite, duo caſtella eo die expugnâſſe. VI. hoſtium Mill. cæſa: V. admodum Romanorum. Tamen in tàm pari propè clade famam egregiæ victoriæ, cum vanioribus litteris Magiſtri equitum, Romam perlatam.

MAG. EQVIT. DICTATORI EXÆQVATVS.

Hic, re in Senatu & concione ſæpius agitatâ, unus M. Metellvs Trib. pleb. tum criminandis ad plebem Fabii Dictatoris; tum extollendis Minvtii Magiſtri equitum, rebus geſtis; effecit, ut huic imperium cum Dictatore exæquaretur.

Nec prius Fabivs ad exercitum dimitteretur, quàm Conſulem in locum C. Flaminij ſuffeciſſet. De eodem etiam abrogando Tribunus ille laturus erat, ſi ſuffragatores inveniſſet.

Dictatur, Conſule creato M. Attilio Regulo, ne præſens de iure imperij dimicaret, pridie quàm rogationis ferendæ dies adeſſet, nocte ad exercitum abijt.

Cumque autoritas Metellianæ rogationi deeſſet; vnus pariter inventus eſt ſuaſor legis, M. Terentivs Varro, priore anno prætor; homo ſordido loco, & Patre lanio ortus, ipſe inſtitor. quique iam honoribus alijs popularitate quæſitis perfunctus, ad Conſulatus ſpem animos attollere audebat.

Is itaque haud parum callidè auram favorabilis populi, ex Dictatoriâ invidiâ, captans, unus plebis gratiam tulit.

Minvtivs vix antè tolerabilis ſecundis rebus, ac favore vulgi; tum utique immodicè immodeſteque non Annibale magis victo ab ſe, quam Fabio in ordinem redacto, gloriari. Et petere à Fabio, ut vel alternis diebus, vel partitis temporibus, ſummum ius imperiumque penes alterutrum eſſet.

Fabius verò; *ſe non tempora aut dies imperij cum eo, ſed exercitus diviſurum*, reſpondit: *ſuiſq́, conſilijs, quoniam omnia non liceret, quæ poſſet, adverſus alterius temeritatem, ſervaturum.*

Ità obtinuit, ut legiones, ſicut Conſulibus mos eſſet, inter ſe partirentur. Sed Minvtivs caſtris ſe quoque ſeparari voluit.

Duplex indè Annibali gaudium; liberam Minutij temeritatem dolis ſuis obnuxiam fore: & ſolertiæ Fabij dimidium virium deceſſiſſe.

Tumulus erat inter caſtra Minutij Pœnorumque. Eum qui occupaſſet, haud dubiè iniquiorem erat hoſti locum facturus. Hic ſtatuit Annibal cauſſam certaminis cum Minutio, quem occurſurum ad reſiſtendum ſatis ſciebat; contrahere.

Et emiſſis noctu, in maximè idoneas rupium propinquarum latebras, ducenis & trecenis, equitibus, ad quingentos; peditibus, ad quinquies Mille; iuſſiſque ibi ſeſe quam poſſent tectiſſimè condere; paucos prima luce ad capiendum, quem diximus, tumulum mittit; Eoque pacto ab inſidijs, quæ in valle apertâ latebant, hoſtium oculos avertit.

Primo ſtatim conſpectu contemta à Romanis paucitas: & ad locum capiendum dux ipſe, inter tirones, ſtolidè feroceis, ad arma vocat: vanis animis, minisque hoſtem increpat. Et principio quidem levem armaturam; deinde conſerto agmine equites dimittit: Poſtremò, quùm hoſtibus ſubſidia mitti videret; inſtructis legionibus, procedit.

Annibal viciſſim laborantibus ſuis, alia atque alia, gliſcente certamine, auxilia peditum equitumque ſubmittens, iuſtam iam expleverat aciem, ac totis utrimque viribus certabatur.

Inclinatâ nonnihil Romanorum acie, exorti repentè inſidiatores eum tumultum terroremque in latera utrimque, & ab tergo, incurſantes, fecerunt; ut neque animus ad pugnam; neque ad fugam ſpes cuiquam ſupereſſet.

Tunc Fabivs primo clamore paventium audito; dein conſpectâ procul acici perturbatione; *Ita eſt*, inquit, *non celerius quàm timui, deprehendit fortuna temeritatem.* Ille Fabio æquatus imperio, Annibalem, & virtute & fortunâ ſuperiorem videt. *Vos, me duce, ſigna extrà vallum proferte; ut victoriam hoſti; civibus erroris confeſſionem, extorqueamus.*

Iam Minutiani, cæſis quamplurimis. fugam circumſpectabant; quùm Fabiana ſe acies repentè, velut cœlo demiſſa, ad auxilium oſtendit. Itaque priuſquàm ad coniectum teli veniret; & ſocios à fugâ effuſâ; & à feroci pugnâ, hoſteis continuit.

Qui ſolutis ordinibus vagè diſſipati erant; undique ad integram aciem ſe receperunt. Qui plures ſimul terga verterant; converſi in hoſtem, orbe facto, nunc ſenſim referre pedem; nunc conglobati reſtare.

Ac iam propè una acies facta erat, victi atque integri exercitûs; inferebantque ſigna in hoſtem: cum Pœnus receptui cecinit. Palàm ferente Annibale; *Ab ſe Minutium; ſe à* Fabio *victum.*

EGRE-

EGREGIVM GRATI ANIMI ET SVBMISSIONIS IN MILITIBVS EXEMPLVM.

Vbi in caſtra reditum; MINVTIVS, & milites eius, perſuaſi, ut caſtra cum FABIO coniungant; & adlatis ad prætorium eius ſignis; dux quidem, Dictatorem, pro beneficio, parentem: milites verò, ſocios, pro ſuâ tutela, patronos ſalutent. ſigno dato, & vaſis conclamatis, profecti, & facto agmine ad ſocia caſtra incedentes, tum ipſum FABIVM, tum omnèis, qui circà erant, in admirationem convertèrunt.

Vt conſtituta ſunt antè tribunal ſigna; progreſſus antè alios Magiſter equitum, quùm ipſe FABIVM; & milites, Dictatori circumfuſos, quo conſtitutum erat ritu, conſalutâſſent. *Parentibus*, inquit, *meis, ô Dictator, quibus te modò nomine, quo fando poſſum, æquaris vitam tantùm debeo. Tibi verò, cum meam, tum omnium horum ſalutem, acceptam refero.*

Itaq; plebiſcitum, quo oneratum magis, me, quam honoratum ſentio, primus antiquo abrogoq;. Et quod tibi mihiq;, quod meo exercitui tuoq;, conſervato & conſervatori, ſit felix; ſub imperium auſpiciumq; tuum redeo: & ſigna hæc legioneſq; reſtituo.

Tu, quæſo, placatus me, Magiſtrum equitum hoſce. ſua quemque ordinibus, teneri iubeto. Tum dextræ interiunctæ, & mutuæ hoſpitalitatis lætitia conſecura.

Romæ, ut perlata eſt fama rei geſtæ, & litteris utrimque adfirmata; pro ſe quiſque MAXIMVM laudibus efferre.

Et tum demum ſenſit ANNIBAL, cum Romanis, atque in Italiâ bellum eſſe: quos iam per bienuium adeò ſpreverat.

Illum prætereà ex acie redeuntem dixiſſe memorant: *Nubem eam, quæ ſediſſet in iugis montium, ſulcatam procellâ imbrem aliquando ediidiſſe.*

SERVILII COS. INFELIX IN AFRICA MOLITIO.

Dum hæc in Italiâ geruntur, Cn. Servilius Coſ. cum claſſe navium circumvectus Sardiniæ & Corſicæ oram, Meninge Inſulâ vaſtatâ, ad littora Africæ acceſſit, copiaſque expoſuit. Sed quùm milites iuxtà ac ſocij navales, agros, tamquam cultorum egenteis, deprædantur; in inſidias temerè illati; & à gnaris locorum circumventi, cum multâ cęde ac fœdâ fugâ retrò ad naveis compulſi ſunt: ad Mille hominum, cum Quæſtore, amiſſis.

Claſſis verò à littoribus, hoſtium plenis, ſoluta, in Siciliam curſum tenuit. Eâque traditâ, Lilybæi, T. OTACILIO prætori, ut ab legato eius P. SVRA Romam reduceretur; ipſe Conſul per Siciliam pedibus profectus, freto in Italiam traiecit.

Litteris Q. Fabij accitus, & ipſe, & Collega eius M. ATTILIVS; ut exercitum ab ſe, exacto iam propè ſemeſtri, Dictaturæ, imperio, acciperent. Illiq; exercitu accepto, hibernaculis maturè communitis, geminis Fabij artibus, cum ſummâ inter ſe concordiâ, bellū geſſérunt: & ANNIBALEM ad eam pabuli frumentique inopiam adegerunt, ut de repetendâ Galliâ cogitaret.

NEAPOLITANOR. MVNIFICENTIA.

Cum ad Geryonem, hieme iam impendente, cōſtitiſſet bellum; Neapolitani legati Romam venére. Ab ijs XL. pateræ aureæ, magni ponderis, in curiam illatæ, quòd pop. Romani ærarium bello exhauriri ſcirent. Gratiæ à Senatu actæ; unaque patera, quæ minimi ponderis erat, accepta.

LEGATIO ROMANOR. AD PHILIPPVM, ET ALIOS.

Legati & ad PHILIPPVM, Macedonum regem, miſſi, ad depoſcendum DEMETRIVM Pharium, qui bello victus ad eum fugiſſet.

Alij in Ligures; ad expoſtulandum, quòd Pœnum opibus auxilijſque ſuis iuviſſent. ſimul ad viſendum, quid Boij Inſubreſque molirentur.

Ad PINEVM quoque, Illyriorum regem; ad ſtipendium, cuius dies exierat, poſcendum.

Ædes Concordiæ, quam per ſeditionem militarem, biēnio antè, L. Manlius prætor in Galliâ voverat, in Arce facienda, à Duumviris locata eſt.

A prætore urbis Æmylio, ex Senatusconſulto, litteræ ad Coſſ. miſſæ, ut ſi ijs videretur, alter eorum ad Conſules creandos Romam veniret.

DICTATVRA, ET INTERREGNVM.

Quumque à Coſſ. reſcriptum eſſet; ſine detrimento reip. abſcedi, ob hoſteis, non poſſe; Itaq; per Interregem comitia habenda potiùs, quàm Conſulū alter à bello avocetur; Patribus rectiùs viſum eſt, Dictatorem à Conſule dici, comitiorum habendi cauſſâ.

Dictus L. Veturius Philo, M. Pomponium Mathonem Magiſtrum Equitum dixit. Sed his vitio creatis, iuſſiſque die quartodecimo ſe Magiſtratu abdicare; ad Interregnum res redijt. Et Conſulibus prorogatum in annum imperium.

Interreges primùm proditi à Patribus, C. CLAVDIVS Centho, APPII F. deinde P. CORNELIVS ASINA. Et in huius interregno, comitia habita, magno certamine Patrū & plebis. Dum plebes C. Terentium Varronem, inſectatione Principum & popularibus artibus conciliatū, alienâque invidiâ ſplendentem; ad Conſulatum extrahere niteretur: & Patres ſummâ ope obſtarent. Tandem, licet tres Patricij, & nobiles duo plebi familiares, ambirent; C. TERENTIVS Conſul unus creatus eſt: in cuius manu eſſent comitia rogando collegæ.

Et proximo comitiali die, concedentibus omnibus qui cū VARRONE certaverant, L. Æmylius Paullus, ob priorem in Cōſulatu damnationem, plebi infeſtus; par magis in adverſando, quàm collega, datur Conſuli Varroni. Prætores creati, M. POMPONIVS Matho, & P. FVRIVS Philus: quorum ille Romæ, ſive in Vrbe: hic inter cives Romanos & peregrinos, ius dicerent.

EXERCITVS ROMANI, ET LEGIONVM INCREMENTA.

Exercitus quoque multiplicari ſunt. Alij, x. novorum militum Millia in ſupplementum ſcripta; Alij, novas IV. legiones, v. legionibus additas, tradidére. ut IX. legionibus rem gererent.

Numero quoque peditum equitumque legiones auctas, Millibus peditum, & centenis equitibus in ſingulas adiectis. ut quina Mill. peditum, treceni equites eſſent. Socij duplicem numerum equitum darent; pedites æquarent.

Quidam auctores ſunt, LXXXVII. armatorum Millia, & ducentos, in caſtris Romanis fuiſſe, quùm ad Cannas pugnatum eſt.

Cæterùm priùs, quam ſigna ab Vrbe Novæ legiones moverent, x. Viri libros Sibyllinos adire atque inſpicere iuſſi. propter territos vulgò homines novis prodigijs, quæ undique nuntiabantur. Eaque ritè ſunt procurata.

Legatis, qui à Pæſto pateras aureas Romam attulerant; ſicut Neapolitanis, gratiæ actæ; aurum non acceptum.

HIERONIS MVNIFICENTIA.

Per eoſdem dies, ab HIERONE Syracuſano claſſis Oſtiam cum magno commeatu acceſſit. Laudato palam HIERONE; qui ex quo tempore in amicitiam populi Rom. venerit, fidem coluiſſet; ac tem Romanam ſemper munificè adiuviſſet; Senatus Victoriam auream, pōdo cccxx. (hoc eſt, 35840. coronator.) quam ominis cauſſâ attulerant, accepit, & in Capitolio collocavit. Funditores ſagittarijque, Mille, ab eodem rege ſubmiſſi: idonea, adversùs pugnaceis miſſili telo genteis, manus; cum frumento, Conſulibus tradita.

Et quia legati Syracuſani ad ſua dona conſilium quoque addiderant; ut prætor Siciliensis, claſſem in Africam traijceret; & hoſtibus in terrâ ſuâ bellum faceſſeret; quinqueremes ad navium claſſem, quæ cum T. OTACILIO prop:ætore in Siciliâ erant, XXV. additæ: Eique permiſſum, ut ſi è rep. cenſeret eſſe, in Africam traijceret.

Delectu perfecto, Conſules paucos morati dies, dum ſocij ab Latino nomine venirent: Et milites, quod numquam anteà factum, iure iurando à Tribunis adacti; *Iuſſu Conſulum conventuros; neque iniuſſu abituros.*

3738. 7. Ant. M. 6. Pt. Philop.		212.

Vt in caſtra Conſules venérunt, permiſto novo exercitu, ac vetere, caſtris bifariam factis (ut nova minora eſſent propiùs Annibali: in veteribus, maior pars, & omne robur virium eſſet) tum anni prioris Conſ. M. ATTILIVM, qui ætatem excuſaret, Romam miſérunt: Cn. SERVILIVM in minoribus caſtris Legioni Romanorum, & ſociûm peditum equitumque duobus Millibus, præfecérunt.

PÆNVRIA IN CASTRIS ANNIBALIS.

ANNIBAL, quamquam parte dimidiâ auctas hoſtium copias, quarum duæ partes propè eſſent tironum, cerneret; adventu tamen Conſulum, qui diſſimiles diſcordeſque impetitarent; mirè gaudere, & ſpes novas rei meliùs in poſterum gerendæ agitare.

Ipſi ANNIBALI, in præſens, quùm nihil undè raperet, quidquam reliqui eſſet; & omne undique frumentum, poſtquàm ager parum tutus erat, in urbeis munitas convectum; vix decem dierum, quod poſteà compertum eſt, commeatus ſupererat. Hiſpanorumque, ob inopiam, tranſitio parata erat; ſi maturitas temporis exſpectata foret.

Sed temeritati & properantiæ Conſulis VARRONIS, fortuna etiam materiam dedit. quòd tumultuario quodam in prohibendis prædatoribus prœlio, haud quaquam par Pœnis dimicatio fuiſſet; qui ad M. DCC. ex ſuis deſiderárant; non plus centum Romanorum ſociorumque occiſis.

VARRONIS COS. TEMERITAS.

Victoribus effuſè ſequentibus, metu inſidiarum, PAVLLVS Coſ. cuius eo die erat imperium, prudenter obſtitit; VARRONE indignante ac vociferante; *Emiſſum è manibus hoſtem: debellari, ni ceſſatum foret, potuiſſe.*

ANNIBAL, qui iſtâ ſuorum iacturâ, velut ineſcatam temeritatem ferocioris Conſulis, & novorum maximè militum, crederet; locum & tempus inſidijs aptum ſe habere ratus; nocte proximâ è caſtris, nihil præter arma ferenteis ſecum milites, educit. Et poſtquàm trans proximos monteis, lævâ quidem pedites inſtructos; dextrâ verò equites condidiſſet; & impedimenta per cornua in medium agmen traduxiſſet; caſtra plena omnis fortunæ, publicæ privatæque, reliquit. ut in ijs diripiendis impeditum hoſtem opprimeret.

Crebri relicti in caſtris ignes fidem fecerant; dū ipſe longius ſpatium fugâ prærriperet; falſâ imagine ſtativorum caſtrorū tenere in locis Cōſules voluiſſe.

Vbi illuxit, ſatis compertâ caſtrorum hoſtilium ſolitudine, milites ad prætoria Coſſ. concurrunt & conclamant; *Ad caſtra diripienda, hoſteſque perſequendos, extemplò ducantur.*

Et Coſ. alter, velut unus turbæ militaris erat. PAVLLVS contrà, quum vix ſeditionē, ducemque ſeditionis ſuſtinere interim poſſet; per M. Statiliū præfectum,

quem exploratum miſerat, certa inſidiarum indicia edoctus, inuitè iterùm ad rerum pretioſarum, & obvij in caſtris adverſis argenti mentionem accenſo, educique cupiente; atque adeò Varrone ipſo proficiſcendi ſignum dante; obnunciari Collegæ iuſſit; *Pullos auſpicio non addixiſſe*. Ea res, recentiaque eius generis exempla, religionem, Conſulis, licet feroeis, animo incuſſérunt.

Et certè Dij propè ipſi eo die magis diſtuliſſe, quàm prohibuiſſe imminentem peſtem Romanis evocantur. Nam fortè ità evénit; ut quùm referri ſigna in caſtra iubenti Coſ. milites non parerent; duo equitum Italorum ſervi, eo die ab Numidis ab heris ſuis refugerent; & deducti ad Coll. denunciarent *Omnem exercitum Annibalis trans proximos monteis ſedere in inſidijs.*

Annibal detectâ nequidquam fraude in caſtra reverſus, quùm & inopiâ frumenti premeretur; & creſceret ſtilium de ſtipendio, de annonâ & fame, quæ illæ excitarentur. & non modò mercenarij, Hiſpani maximè generis, de tranſitione conſilia caperent; ſed ipſe dux etiam de fuga ſubinde in Galliam cum ſolo equitatu, capeſſendâ agitaret; movere indè ſtatuit in calidiora, atque eò maturiora meſſibus Apuliæ loca. Simul ut, quò longiùs ab hoſte receſſiſſet, transfugia impeditiora levibus ingenijs eſſent.

Profectus eſt nocte, ignibus ſimiliter factis, tabernaculiſque paucis in ſpeciem relictis; ut inſidiarum par priori metus contineret Romanos. Sed per eumdem Statilium, omnibus ultrà caſtra, tranſque monteis, exploratis, quùm relatum eſſet; *viſum procul hoſtium agmen*; tum poſtridie eius inſequendi conſilia agitari cœpta.

Quùmque utriuſque Coſ. eadem eſſet, quæ ſemper antè fuiſſet, ſententia; cæterùm Varroni ferè omnes; Paullo nemo, præter Servilium, prioris anni Conſulem, aſſentiretur; maioris partis ſententiâ, ad nobilitandas quarto cladis Romanæ vulnere Cannas, urgente fato profecti ſunt.

PVGNA ET CLADES CANNENSIS.

Propè eum vicum (à Canuſio III. paſſ. Mill. ad Aufidum amnem, diſſitum) Annibal caſtra poſuerat, averſa Vulturno vento. Cuius beneficio, in obcæcatum, pulvere campis torridis effuſo, hoſtem, pugnaturus eſſet.

Conſules, ut eódem ventum eſt, & in conſpectu Pœnum habuérunt; bina caſtra communiunt, eodem fermè intervallo, ſicut antè ad Geryonem, diviſis copijs.

Annibal ſpem nactus loci ad equeſtrem pugnã, quâ parte virium invictus erat; acie directâ, pugnandi copiam Conſulibus facit: & hoſtem Numidarum procurſatione laceſsit.

Dum altercationibus magis inter diſcordeis Cõſules, quàm conſilijs tempus teritur, Annibal ex acie, quam ad multum diei tenuerat inſtructam, cũ in caſtra cæteras reciperet copias; Numidas, ad invadendos ex minoribus caſtris Romanorum aquatores, trans flumen, immittit.

Illi vixdum in ripam egreſsi, quùm inconditam lixarum turbam ſolo pænè clamore fugâſſent; in ſtationem quoque pro vallo locatam, atque ipſas propè Portas, evecti ſunt.

Ea indignitas, & terror caſtris Romanis ab tumultuario auxilio iniectus, ad flumen tranſcundum, aciemque dirigendam, impulerat; niſi ſumma imperij eo die penes Paullum fuiſſet.

Varro itaque poſtero die, cui forte eius diei imperium erat, nihil conſulto collegâ, ſignum pugnæ (*ſagulum coccineum*) propoſuit; inſtructiſque copijs flumen tranſivit: ſequente Paullo, quia licet conſilium non probaret; non tamen adiuvare, aut errorem corrigere, pro re natâ, non poſſet.

Tranſgreſsi flumen, in dextro cornu, quod erat flumini propius, Romanos equites locant; deinde pedites. Lævum cornu extremi equites ſociorum; intrà pedites, & ad medium iuncti legionibus Romanis iaculatores tenuérunt. Ex cæteris leviorum armorum auxilijs, prima acies facta.

Conſules cornua tenent; Terentius quidem lævum; Aimilius verò dexterum. Cn. Servilio media acies tuenda data eſt.

Annibal, luce primâ, Balearibus, levique aliâ armaturâ præmiſsâ, tranſgreſſus flumen, ut quoſque traduxerat, ità in acie locabat. Gallos Hiſpanoſque equites propè ripam, lævo in cornu, adverſùs Romanum equitatum: Dextrum cornu Numidis equitibus datum: media acies peditibus firmata, ità ut Afrorum utraque cornua eſſent; interponerentur his medij Galli atque Hiſpani.

Numerum omnium, qui tum in acie pro Annibale ſteterunt, L. Millia fuiſſe memorant. XL. peditum, & X. equitum.

Duces cornibus præerant: Siniſtro Asdrubal, dextro Maharbal. (Pol. Hanno) Mediam aciem Annibal ipſe, cum fratre Magone, tenuit.

Sol, ſeu de induſtriâ ità locatis, ſeu fortè ità ſtando, peropportunè utrique parti obliquus erat; Romanis in meridiem, Pœnis in Septemtrionem verſis.

Ventus, quem Vulturum incolæ regionis vocant; adverſùm Romanos coortus, multo pulvere in ipſa ora volvendo, proſpectum ademit.

3738. 7. Ant. M. 6. Pt. Philop.		212.

Clamore ſublato, concurſum ab auxilijs; & pugna levibus primùm armis commiſſa. Deinde equitum Gallorum Hiſpanorumque lævum cornu, cum dextro Romano confligit. & præter equeſtris pugnæ morem, in directum utrimque nitentes, ſtantibus ac confertis, & poſtremò turbatis equis, vir virum amplexi equo detrahebant.

Sub equeſtris finem certaminis, quo pulſi Romani equites terga verterant; coorta eſt peditũ pugna. Hic Romani defuncti nequidquã prœlio uno, omiſsis

omiſſis Gallis Hiſpaniſque, quorum terga ceciderant; etiam adversùs Afros integros pugnam inire ſunt coacti. Non tantum eò iniquam, quod ab tergo incluſi, adversùs circumfuſos, alaſque circumdantes; ſed etiam quòd feſſi cum recentibus ac vegetis, pugnare cogerentur.

Iam & in ſiniſtro Cornu Romano, ubi ſociorum equites adversùs Numidas ſteterant, ſegnius erat prœlium, à Punicâ cœptum fraude. Quingenti fermè Numidæ, occultos gladios ſub loricis, & parmas poſt terga habentes, ſpecie transfugarum, ab ſuis adequitárant, & ex equis deſilierant. Iidemque parmis & iaculis ad hoſtium pedes proiectis, ex mediâ acie ad ultimos ducti, ibique ab tergo conſidére iuſſi.

Poſtquam omnium animos oculoſque certamen occupáſſet; iidem arreptis ex obvio ſcutis, averſam adorti Romanam aciem; tergaque ferientes, ac poplites cædentes, ſtragem ingentem dedérunt: ac maiorem aliquantò pavorem ac tumultum fecérunt.

Quumque alibi terror ac fuga; alibi pertinax in malâ iam ſpe prœlium eſſet; ASDRVBAL, quâ parte præerat, ſubductos ex mediâ acie Numidas, ad perſequendos paſſim fugienteis mittit: & Hiſpanos Galloſque pedites Afris, cæde magis quàm pugnâ feſſis, ſuccenturiat.

Parte alterâ pugnæ, PAVLLVS Coſ. primùm eques, deinde pedes, ob vulnus ex fundâ; aliquot locis prœlium reſtituerat. Eiuſq; exemplo alijs equitibus ad pedes deſcendentibus; & haud dubiâ iam hoſtium victoriâ, poſt aliquantum, ex deſperatione, equitum Romm. circà ſe prœlium, pulſus; & in ſtrage militum ſuorum mori atque exſpirare obſtinatus, telis ab ignaro hoſte obrutus eſt.

VII. Millia hominum in minora caſtra: x. in maiora; II. fermè in Vicum ipſum, Cannas, perfugérunt. Sed hi extemplò à Cartalone atque equitibus circumventi ſunt.

Coſ. alter, nulli fugientium inſertus agmini, cum L. (al. CCC. al. LXX.) ferè equitibus, Venuſiam profugit. XL. Millia (POLYB. LXXII.) pedit. bis Mille & ſeptingenti equites, pari civium ſociorumque numero, cæſi. In his, præter alterum Conſulum, Quæſtores duo: XXI. Tribuni Militum; Conſulares quidam, (Servilius & Atilius) prætoriíque, & Ædilitij: LXXX. Senatores; aut qui eos magiſtratus geſſiſſent, undè in Senatum legi deberent; quùm ſuâ voluntate milites in legionibus facti fuiſſent.

Capta eo prœlio III. (al. IIX.) Mill. peditum: & equites CCC. dicuntur. (Flor. addit ANNIBALEM militibus edixiſſe; parcerent ferro.)

Binis autem in caſtris cum multitudo ſemiermis ſine ducibus eſſet; nuntium, qui maioribus præerant, ad alteros mittunt. *Dum quies nocturna hoſteis premeret, ut ad ſe tranſirent, uno agmine Canuſium abituros.*

Eam ſententiam alij totam aſpernari: alijs animus ad tranſeundum deeſſe. Donec P. Sempronij Trib. milit. hortatu quidam ex ijs excitati, ad DC. cuneo facto, per medios hoſteis, in maiora caſtra evalérunt; atque indè protinùs, alio magno agmine aucti, Canuſium incolumes pervenére.

ANNIBALI victori quùm cæteri circumfuſi gratularentur; ſuaderentque; *Vt tanto perfunctus bello, diei quod reliquum eſſet, noctiſq; inſequentis, quietem & ipſe ſumeret, & feſſis daret militibus;* MAHARBAL equit. præfectus, (Plut. BARCAS dicitur; Flor. Bomilcaris filius) minimè ceſſandum ratus, ſubiecit: *Intra quinctum diem epulari ANNIBALEM in Capitolio poſſe; ſi quemadmodum ſciret vincere, ſic uti victoriâ.*

Sed ille victoriâ frui, quàm uti maluit. qui & rem, & viam maiorem eſſe exiſtimaret, quàm ut eam ſtatim vel ipſe, vel milites feſſi animo capere poſſent. *Mora eius dies ſatis creditur saluti fuiſſe, Vrbi atque imperio.*

Poſtero die, ubi primùm illuxit, ad ſpolia legenda accingunt. Quibus ad multum diei lectis, ANNIBAL ad caſtra minora ducit: ubi ab omnibus, labore, vigilijs, vulneribuſque etiam feſſis, maturior ipſius ſpe deditio eſt facta. Pacti; *Vt arma atque equos traderent: & pretio, quod convenerat, perſoluto, cum ſingulis abirent veſtimentis.* Eos intrà caſtra hoſtes recepérunt: traditíque in cuſtodiam omnes ſunt; ſed ſeorſum cives, ſocijque.

Caſtra maiora, undè, quibus ſatis virium ant animi fuit, ad IV. hominum Millia, & CC. equites, Canuſium profugerant; ab faucijs timidiſque, eâdem conditione, quâ altera, tradita hoſti. Præda ibi ingens reperta eſt: & præter equos viroſque; & ſiquid argenti, quod plurimum in Phaleris equorum erat; omnis cætera præda à milite direpta eſt.

Tum ſepeliendi cauſsâ conferri in unum corpora ſuorum iuſſit ANNIBAL. Ad IIX. Millia fuiſſe dicuntur. (Auctores ſunt, Conſulem quoque Romanum conquiſitum, ſepultumque ab eo fuiſſe.)

Eos, qui Canuſium perfugerant, mulier quædã, BVSA nomine, genere & divitijs clara, mœnibus tantùm tectiſque à Canuſinis acceptos; frumento, veſte, viatico etiam iuvit.

PRIMVM IN P. SCIPIONE VIRTVTIS MILITARIS SPECIMEN.

Ibi quùm Tribb. Milit. quattuor eſſent, omnium conſenſu ad P. CORNELIVM SCIPIONEM, admodùm adoleſcentem; & ad App. CLAVDIVM Pulcrum, ſumma imperij delata eſt.

Cumq; illis, inter paucos, de ſummâ rerum conſultantibus nuntiatum eſſet; quaſi deſperatâ comploratâque rep. nobileis Iuvenes quoſdam, Principe L. CÆCILIO METELLO, mare ac naveis ſpectare; ut deſertâ Italiâ, ad regum aliquem transfugiant. Eoque tàm atroci, quàm novo malo, cæteri torpidi conſternarentur; SCIPIO, iuvenis, fatalis dux huiuſce belli, pergit ire, paucis ſequentibus, in hoſpitium Metelli. Ibique concilio iuvenum, de quibus adlatum erat, invento; ſtrictoque ſuper capita conſultantium gladio, ſubiecit:

„ *Ex mei animi ſententiâ iuro; ut ego remp. non deſeram; neque alium civem Romanum deſerere patiar. Si ſciens fallo; tum me, Iupp. Opt. Max. domum, familiam, remq; meam peſſimo leto adficias. In hæc verba L. Cæcili iures, poſtulo, cæteriq; qui adeſtis. Qui non iuraverit, in ſe hunc gladium ſtrictum eſſe ſciat.*

Quo

Quo dicto, illi haud ſecus pavidi, quàm ſi Annibalem victorem cernerent, omnes iurant: cuſtodiendoſque ſemetipſos, *contrà* Annibalem, Scipioni tradunt.

Iam ad x. Millia hominum eò confluxerant.

Eoque tempore, quo hæc Canuſij agebantur, Venuſiam, ad Coſ. ad IV. Mill. peditum equitumque, qui ſparſi fugâ per âgros fuerant, pervenére. Quos omneis amicè & liberaliter Venuſini accepérunt, & curárunt: & præter veſteis pecuniaſque, arma etiam, quibus deerant, dedérunt.

APPIVS & SCIPIO poſtquam incolumem eſſe Coſ. alterum accepérunt; nuntium extemplò mittunt, quantæ ſecum peditum equitumque copiæ eſſent: ſciſcitatumque ſimul, Vtrum Venuſiam adduci exercitum; an manere iuberet Canuſij?

Varro ipſe Canuſium copias ſuas traduxit: ut iam ſpecies aliqua conſularis exercitus eſſet; & mœnibus ſecertè, ſi non armis, ab hoſte viderentur defenſuri.

ROMÆ TREPIDATIO.

Romæ, quantum numquam ſalvâ urbe, ingens pavor fuit & tumultus. quò iam adlatum erat; *Occidione occiſos, cum duobus exercitibus, Conſules; omneſq; copias deletas: nec caſtra Romanis, nec ducem, nec militem eſſe. Totam prope Italiam Annibalis iam factam.*

Hoc rerum publicè privatimque tumultu, & Senatu in Curiam Hoſtiliam per prætores vocato, quùm conſilium non ſatis expedire poſſent; cenſuit FABIVS MAXIMVS: *Equites expeditos, Appiâ & Latinâ vijs, mittendos, qui de fortuna Conſulum exercituumq; certiora explorent, & referant.*

Patrum auctoritate, in tantâ magiſtratuum infrequentiâ, trepidationem omnem & tumultum in urbe tollendum. Cuſtodes Portis adponendos, nec quemquam ex urbe egredi ſinendum.

Quum ſummotâ foro per magiſtratus turbâ, Patres diverſi ad ſedandos tumultus diſceſſiſſent; tum demum litteræ a TERENTIO Coſ. adlatæ ſunt; *L.* AIMILIVM Coſ. *exercitumq; cæſum. Canuſijq; ſe eſſe, & reliquias tantæ cladis, velut ex naufragio, colligere. Ad X. Millia Militum, ſed incompoſitorum, eſſe.*

ANNIBALEM nunc ad Cannas ſedere, in captivorum pretijs, prædâq; alia, victoriam, nec victoris animo, nec magni ducis more, metientem.

Tum privatæ quoque per domos clades vulgatæ ſunt. Adeoque totam urbem opplevit luctus, ut ſacrum anniverſarium Cereris intermiſſum ſit. Et ne alia ſacra deſererentur; luctus, Senatûs-conſulto xxx. diebus finiri iuſſus. (Vide Valer. Max. lib. I. cap. I.)

Ceterùm, cum ſedato urbis tumultu, revocati in Curiam Patres eſſent; aliæ inſuper ex Siciliâ litteræ adlatæ ſunt abs T. OTACILIO proprætore; *Regnum Hieronis claſſe Punicâ vaſtari. Aliam claſſem ad Ægateis Inſulas ſtare inſtructam: ut ubi ſe verſum ad tuendam Syracuſarum oram Pœni ſenſiſſent; Lilybæum extemplo, Romanamq; circa provinciam, adgrediantur.* Cl[illegible] que [illegible]pus eſſe.

Litteris C[illegible]ſ. proprætoriſque lectis, placuit: M. CLAVDIVM MARCELLVM, qui claſſi ad Oſtiam ſtanti præerat, Canuſium ad exercitum mitti. Scribique Conſuli, ut cum prætori exercitum tradidiſſet, primo quôque tempore, quod commodo reip. fieri poſſit, Romam veniret.

Quùm prodigijs etiam ſuper tantas clades terrerentur, & Veſtalium ſtupris ſupplicijs quæ; placuit; Deos, humanis etiam inter cætera hoſtijs, Galli & Gallæ, Græci & Græcæ, placari. idque ex librorum Sibyllinorum inſpectione; & irâ in Gallos, qui acciverant; & in Græciæ magnæ incolas, qui admiſerant Annibalem.

MARCELLVS ab Oſtiâ Mille & quingentos milites, quos in claſſem ſcriptos habebat, Romam, ut urbi præſidio eſſent, mittit. Ipſe legione claſsis, (ea Tertia erat) cum Tribuno militum, è Theano Sidicino præmiſsâ, & claſſe P. FVRIO collegæ traditâ; paucis pòſt diebus Canuſium contendit.

Dictator ex auctoritate Patrũ dictus M. IVNIVS, Pera; & T. SEMPRONIVS Magiſter equitum, delectu edicto, Iuniores ab annis XVII. & quoſdam prætextatos ſcribunt. Ex quibus IV. legiones, & Mille equites effecti.

Item ad ſocios Latinumque nomen. pro militibus ex formulâ accipiendis, mittunt. arma tela, aliaque parari iubent: & vetera hoſtium ſpolia templis porticibuſque detrahunt. Et præ inopiâ liberorum capitum, IIX Mill. iuvenum validorum, ex ſervitijs emta, publicè armavérũt. (Hi VOLONES dicti, quod velle ſe militare, rogati, reſpondiſſent.) Et cum pretio minore redimendi, apud ANNIBALEM, captivos copia fieret; hic miles magis placuit; ratis, *Nullum in milite crimen eſſe capitalius, ignaviâ & officij deſertione.*

Annibal quùm captivis productis, ſegregatiſque ſocijs, ſicut anteà ad Trebiam & Thraſymenum; hos benignè compellatos ſine pretio dimiſiſſet; Romanos quoque vocatos, quod numquam aliàs, ſatis miti ſermone adloquutus eſt: *Se de dignitate atq; imperio cum Romanis certare*; itaque redimendi ſui captivis copiam facere. Pretium fore in capita, equiti quingenos quadrigatos nummos: trecenos pediti, ſervo centum.

LEGATI EX CAPTIVIS ROMAM MISSI.

Placuit ſuffragio eorum decem deligi, qui Romam ad ſenatum irent. Nec pignus aliud fidei, quàm ut iurarent ſe redituros, acceptum. Miſſus cum his CARTHALO, nobilis Carthaginienſis: qui, ſi fortè ad pacẽ inclinarent animi. conditiones ferret.

Vbi eos Romam venire nuntiatum eſt; CARTHALONI obviàm miſſus lictor, qui Dictatoris verbis nuntiaret; ut antè noctem excederet finibus Romanis. Legatis captivorum vix ab Dictatore Senatus datus eſt.

Pro ijs redimendis dixit M. IVNIVS, legatorum princeps. Contrà T. MANLIVS TORQVATVS, priſcæ ſeveritatis homo: *Indignos eſſe qui redimantur,* pertendit. *quòd in tentorijs latentes lucem ſimul atque hoſtem exſpectare maluiſſent; quùm ſilentio noctis*, duce & hortatore P. SEMPRONIO, *erumpendi*

pendi occaſio fuiſſet. Et quùm orto ſole hoſtis ad vallum acceſsiſſet, antè ſecundam horam, nullam certaminis fortunam experti, *arma ac ſeipſos tradiderint*.

Quæ poſteaquam Manlius dixit, (quamquam Patrum quoque pleroſque captivi cognatione attingerent; & magno cum eiulatu eorumdem patentes Curiæ veſtibulum obſiderent,) præter exemplum civitatis, minimè in captivos voluntarios iam inde antiquitùs indulgentis; pecuniæ quoque ſumma homines movit. quia nec ærarium exhaurire, magnâ iam ſummâ erogatâ, in ſervos ad militiam emendos armandoſque; nec Annibalem, maximè huiuſce rei, ut fama erat, egentem, locupletari volebant.

DEFECTIO SOCIORVM.

Quantò autem hæc Cannenſis clades maior ſuperioribus cladibus fuerit, vel ea res indicio eſt; quòd qui ſociorum ad eam diem firmi ſteterant; tū labare cæperint, & de imperio deſperare.

Defecêre autem ad Pœnos hi populi; Atellani, Calatini, Hirpini, Appuli eorum pars. Præter Ar-gyripani Samnites: &, præter Pentrinos, Brutij omnes; & Lucani.

Deinde Surrentini, & Græcorum omnis fermè ora: Tarentini, Metapontini, Crotonienſes Locrique: & Ciſalpini omnes Galli.

Neque tamen hę clades, defectioneſque populorum movérunt, ut pacis umquam mentio apud Romanos fieret. Immo eo tempore tàm magno animo civitas fuit, ut Conſuli Varroni, ex tantâ clade, cuius ipſe præcipuè magna cauſſa fuiſſet; redeunti, & obviàm itum frequenter ab omnibus ordinibus ſit: & gratiæ actæ, quod de rep. non deſperâſſet. Cui, ſi Carthaginienſium ductor fuiſſet, nihil recuſandum ſupplicij foret. Ei in Piceno quattuor annos continuatum imperium: & cæteris Tribunis militum, honor ſervatus.

COMPSA ANNIBALI TRADITA, &c.

Moverat iam ex Apuliâ in Samnium Annibal, accitus in Hirpinos à Statio Compſano. ab eoque, ſine certamine, adverſarijs tantùm ex urbe egreſſis, urbs Compſa tradita; præſidiumque acceptum eſt.

Ibidem prædâ omni & impedimentis relictis, Annibal exercitum cum Magone partitus; illum quidem regionis eius urbeis, aut deficienteis ab Romanis in fidem accipere; aut detrectanteis cogere ad defectionem iubet.

NEAPOLIS TENTATA.

Ipſe per agrum Campanum, mare inferum petit, oppugnaturus Neapolim, ut urbem maritimam haberet. Vndè quùm turma equitum in Numidas prædatores erupiſſet; à cedentibus conſultò, tracta in inſidias & circumventa, maiorem cladem accepiſſet; niſi mare propinquum, & ſcaphæ in littore repertæ peritis nandi dediſſent effugium. Ab urbe oppugnanda Pœnum abſtinuére conſpecta mœnia, haud quaquam prompta oppugnanti.

CAPVANORVM LVXVS ET PERFIDIA.

Indè Capuam flectit iter, longa felicitate atque indulgentia fortunæ luxuriantem. Prona ſemper in luxuriam civitas; tum verò obſequio Principum & licentiâ plebis, (quorum utrumque Pacvvivs Calavivs obnoxium ſibi fecerat) ita laſcivere, ut nec libidini, nec ſumtibus modus eſſet.

Ad contemtum legum, magiſtratuum, Senatûſque; acceſſit tum poſt Cannenſem cladem, ut, cuius aliqua erat verecundia, Romanum quoque imperium ſpernerent. Id modò erat in morâ, ne id extemplò efficerent; quod connubium vetuſtum, multas familias claras ac potēteis Romanis miſcuerat. Quodque cum militarent aliquot apud Romanos maximum vinculum erant ccc. equites, nobiliſſimus quiſque Campanorum, in præſidia Siculorum urbium delecti ab Romanis, ac miſſi. Horum parentes cognatique ægrè pervicerunt, ut legati ad Coſ. Romanum, (Varronem, tum adhuc Venuſiæ deſidentem) mitterentur.

Cumque legati, *Ægrè ferre Sen. Populumque Campanum, adverſi quidquam eveniſſe Romanis*, nuntiâſſent; pollicerenturque omnia, quæ ad bellū opus eſſent. Et Conſul nimis coràm ijs detegeret cladem acceptam, ac nudaret: & ſe cum paucis ſemiermibus, bonis quidem locijs miſerabilem; ſuperbis verò atque infidelibus, uti erant Campani, vilem ac ſpernendum oſtentaret. *Pulcrum ſcilicet fore Campanis, ſi prolapſum continenti clade Romani imperij ſtatum, ſuâ fide ſuiſque viribus retinerent, aut reciperarent.*

Triginta pedit. Millia, & IV. equitum. ex Campaniâ conſcripta: pecuniæ præterea, frumentique, adſatim penes ipſos eſſe. Si parem itaque fortunæ ſuæ fidem habeant; nec Annibalem viciſſe, nec Romanos victos ſe eſſe ſenſuros.

Hâc oratione Coſ. dimiſsis, redeuntibuſque domum legatis, unus ex ijs Vibivs Virivs; *Tempus veniſſe*, ait, *quo Campani non agrum ſolùm, ab Romanis quondam per iniuriam ademtum, reciperare; ſed imperio etiam Italiæ potiri poſſint.*

Fœdus enim cum Annibale, quibus velint legibus, facturos. neque controverſiam fore; quin ipſe, confecto bello, victor in Africam hinc decedat, exercitumque deportet: Italiæ imperium Campanis relinquatur.

Hæc Virio loquenti adſenſi omnes: & ità renuntiant legationem, uti deletum omnibus videretur nomen Romanum.

Extemplò plebes ad defectionem, & maxima pars Senatus, ſpectare: Et licèt res, ſeniorum autoritatibus, per paucos dies fuiſſet extracta; poſtremò vicit ſententia plurium: *ut ijdem legati, qui ad Coſ. Romanum ierant, ad* ANNIBALEM *mitterentur.*

Quò priùs quàm iretur, certumque defectionis conſiliū eſſet; (ut quidam tradidere) Romā legati à Campanis miſſi ſunt; poſtulantes, *Vt alter Coſ. Campanus fieret*. ſi rem Romanam à ſe adiuvari vellent.

Sed indi-

Sed indignatione ortâ, ſummoveri à Curia iuſſi ſunt. Miſſuſque lictor, qui ex urbe educeret eos; atque eo die manere extrà fineis Romanos iuberet. quia Legatio ea nimis compar vetuſtæ Latinorum quondam poſtulationi erat.

CAPVANI CVM ANNIBALE PACISCVNTVR.

Legati ad Annibalem profecti, pacem cum eo his conditionibus fecerunt.

„ *Ne quis Imperator, magiſtratúſve Pœnorum, ius ullum in civem Campanum haberet.*

„ *Neve civis Campanus invitus militaret; munúſve faceret.*

„ *Vt ſua leges, ſui magiſtratus Campanis eſſent.*

„ *Vt CCC. ex Romanis captivos Pœnus daret Campanis, quos ipſi elegiſſent: cum quibus equitum Campanorum*, (qui in Sicilia ſub Romanis militarent aut ſtipendsa facerent) *permutatio fieret.* „

His ità pactis, alia inſuper quàm quæ pacta erant, fœdiora Campani, ediderunt Nam præfectos Sociûm, civeiſque Romanos alios, partim militiæ munere aliquo occupatos; partim privatis negotijs implicitos, plebs repentè omneis comprehenſos, velut cuſtodiæ ſuæ cauſsâ, balneis includi iuſſit: ubi fœtore atque æſtu animâ iuterclusâ, fœdum in modum exſpirarent.

ANNIBAL è caſtris modico cum præſidio in urbem venit; eamque luſtrando magnam diei partem conſumſit.

EGREGIA MAGII CAMPANI CONSTANTIA.

Et quum frequentes ſtudio viſendi tot iam victorijs clarum Imperatorem, ſibique fœderatū, concurrerent; DECIMVS MAGIVS, vir egregius, qui & legationi, ac defectioni, & civium in Romanos crudelitati, quà pote, reſtiterat: atque adeò ut interfecto Punico præſidio, ſi quod receptum eſſet, cives ſe vetuſtiſſimis conſanguineiſque ſocijs reſtituerent. ſuadere auſus erat; neque evocatus à Pœno in caſtra ire voluit; neque in urbem venienti obviàm egreſſus eſt.

PACVVIVS CALAVIVS ANNIBALIS HOSPES.

PACVVIVS CALAVIVS, Punicæ factionis Princeps, apud quem ANNIBAL diverſabatur; filium PACOLLAM, cui, uti acerrimo Decimianæ factionis defenſori, ANNIBALEM placárat; à cœna, ad quam unà cum Patre vocatus erat, exſurgentem, & ſanguine Annibalis hoſpitis Romanum fœdus, vel inter menſæ ſacra, reſarcire molientem, vix enixis precibus & lacrymis compeſcuit; & ut gladium datâ fide poneret, pervicit.

ANNIBAL MAGIVM Decium dedi ſibi poſtulárat; uti Punicæ amicitiæ, fœderiſque ſecum facti, exſortem.

Comprehenſus ille, & coràm magiſtratu cauſſam dicere iuſſus, cum manente ferocia animi, negaret, *lege fœderis id cogi poſſe*; tum iniectæ catenæ, ducique ante lictorem in caſtra iuſſus.

Exemploque impoſitus in navim, & Carthaginem miſſus; ne motus aliquis Capuæ ex indignitate rei oriretur. Navem Cyrenas detulit tempeſtas, quę tum in ditione regum erant.

Ibi quùm Magius ad ſtatuam Ptolemæi regis confugiſſet; deportatus à cuſtodibus Alexandriam, ad regem; dum eum docuiſſet; contrà ius fœderis vinctum ſe ab Annibale eſſe; vinculis liberatur: permiſſumque ut rediret, ſeu Romam, ſeu Capuam mallet. Ille in regno eius vivere maluit, quem vindicem atque auctorem habuerat libertatis.

ORACVLVM DELPHIS ADLATVM.

Dum hæc geruntur, Q. FABIVS Pictor legatus, à Delphis Romam redijt; reſponſumque ex ſcripto recitavit, græco carmine, ut videtur, conſcriptum; & ex eo interpretatum.

In eo Divi erant, *quibus, quóque modo ſupplicaretur.* Ea ut primo quoque tempore cum curà fierent, Senatus decrevit.

Legatus coronam lauream, quâ coronatus & oraculum adierat, & rem divinam fecerat, navemq; adſcenderat; Romæ in arâ Apollinis depoſuit.

POENORVM EX VICTORIA GAVDIVM.

Nuntius intereà victoriæ ad Cannas, Carthaginem venerat. MAGO namque ab ANNIBALE fratre præmiſſus, cum ei Senatus datus eſſet, res in Italiâ à fratre geſtas expoſuit. Pro quibus tot tantiſque victorijs petere; *Vt ſacrum Dijs immortalibus agatur & habeatur.*

Ad fidem deinde tàm lætarum rerum, effundi in veſtibulo curiæ iuſſit annulos aureos: quorum acervus dimidium, ſuper treis modios, expleverit. (PLIN. lib. 33. cap. 50. Trimodia annulorum.) fama propior vero, haud plus fuiſſe modio. *Neminem niſi equitem, atque eorum ipſorum priores, id gerere inſigne. Quo propius ſpes belli perficiendi ſit; eò magis omni ope iuvandum Annibalem.* Et victoris etiam copijs parte aliquâ minuiis, *ſupplementum, cum pecuniâ & frumento, mittendum eſſe*, tàm bene-meritis de nomine Punico militibus.

Poſt aliquantam HIMILCONIS, factionis Barchinæ viri, cum HANNONE adverſario, qui ea quæ MAGO vehementiùs exaggerare viſus erat, gravi oratione elevabat; & ea, quæ ille poſtulárat, nec victoribus; nedum falsâ atque inani victoriâ fruſtrantibus, mittenda eſſe cenſebat; diſceptationem. ingenti conſenſu fit S. C. *Vt ANNIBALI XL. Numidarum Millia in ſupplementum mitterentur, & XL. elephanti, multaq; argenti talenta.*

Dictator Carthaginienſium cum MAGONE in Hiſpaniam præmiſſus, ad conducenda xx. pedit. & IV. equitum Millia. quibus exercitus, qui in Italiâ, quique in Hiſpania erant, ſuppleretur.

Cæterû

Cæterùm hæc, ut in ſecundis rebus, ſegniter ab ijs otioſeque geſta ſunt. Romanos, præter inſitam animis induſtriam, fortuna etiam præſens cunctari prohibebat.

Dictator M. IVNIVS, præter II. urbanas legiones, quæ à Conſulibus conſcriptæ fuerant; & ſervorum delectum; cohorteiſque, ex agro Piceno & Gallico collectas; ad ultimum propè deſperatæ reip. auxilium, reos & vinctos, qui ex ipſis apud ſe milites fierent, noxâ pecuniâque exſolvit. Et VI. eius generis hominum Millia Gallicis ſpolijs, quæ triumpho C. Flaminij olim tranſlata erant, armavit. Itaque cum XXV. armatorum Millib. ab urbe profectus eſt.

NOLA AB ANNIBALE TENTATA.

ANNIBAL, Capuâ receptâ, quum iterùm Neapolitanorum animos partim ſpe, partim metu, nequidquam tentáſſet; in agrum Nolanum exercitum traduxit, ibi paria tentaturus.

Prætorem MARCELLVM CLAVDIVM, qui Canuſij cum exercitu erat, (plebe, quæ rerum novarum avida, & tota Annibalis eſſet, & novi fœderis conditiones exſpectaret; delusâ) Senatus & primores Nolani, ad ſe acciverant. Sub cuius adventum Pœnus agro Nolano exceſſit: & ad mare proximè Neapolim deſcendit. Et quum eam quoque urbem à præfecto Romano teneri accepit; (M. IVNIVS SYLLANVS erat, ab ipſis Neapolitanis accitus) neutróbi admiſſus, Nuceriam petit.

NVCERIA DEDITA ET DIREPTA.

Eam fidam licet, Principibus cum plebe nequidquam ad deditionem ſolicitatis, fame tandem cepit: & ut dedititij inermes cum ſingulis abirent veſtimentis, ex pacto, permiſit. Ijs, qui remanſiſſent, ac militare ſecum vellent, præmia quidem atque honores propoſuit; ſed ea ſpes neminem tenuit.

Dilapſi omnes, per Campaniæ urbeis, maximè Nolam Neapolimque. Cum fermè XXX. Senatores, ac fortè primus quiſque Capuam petiſſent; excluſi, Cumas ſe contulérunt.

Nuceriæ præda militi data eſt; urbs direpta atque incenſa.

Nolam Marcellus non ſui magis fiduciâ præſidij, quam voluntate Principum habebat. Plebes timebatur, & antè omneis L. BANTIVS, iuvenis acer, & in ſocijs nobilis eques. quem ſeminecem ad Cannas, curatumque, cum donis, ANNIBAL domum remiſerat: & ob eius gratiam meriti, rem Nolanam in ius ditionemque Pœni dare voluerat.

Hunc prætor Rom. donis & promiſſis ità ſibi conciliavit, ut nemo indè ſociorum rem Rom. fortiùs aut fideliùs iuverit.

PVGNA AD NOLAM.

Quumque Annibal, qui Nolam rurſùs à Nuceriâ caſtra moverat, ad portas eſſet; plebſq; Nolana deintegro ad defectionem ſpectaret; & nocturna colloquia inter plebem Pœnoſq; fierent; MARCELLVS Nolanis muros portaſque adire vetitis; & ad treis portas, in hoſtem verſas, exercitu tripertitò inſtructo, fortunam pugnæ experiri ſtatuit.

ANNIBAL, qui ſub ſignis, uti per aliquot dies fecerat, ad multum eius diei in acie ſteterat; miratus, nec exercitum Rom. portâ egredi, nec armatum quemquam in muris eſſe: Et ratus deinde prodita eſſe colloquia; partem militum in caſtra remittit, iuſſos properè omnem adparatum, oppugnandæ urbis, in primam aciem adferre.

Quod dum fit, & in ſua quiſque miniſteria ad prima ſigna diſcurrit, ſucceditque ad muros acies; patefactâ repentè portâ mediâ, Marcellus ſigna canere, clamoremque tolli; ac pedites primùm, deinde equites, quam maximo poſſent impetu, in hoſtem erumpere iubet.

Satis illi terroris tumultûſque in aciem mediam intulerant; quùm duabus circa portis, Legati, cum novis militibus, levique armaturâ, ac ſociorum equitatu, in cornua hoſtium erupére.

Addidére clamorem, & frequentiæ maioris ſuſpicionem, lixæ caloneſque, & alia turba cuſtodiæ impedimentorum adpoſita.

Bis Mille, & Trecenti hoſtium cæſi traduntur: Romani non plus uno amiſiſſe. Ingens eo die res geſta. *Non vinci enim ab Annibale, vincere ſolito; difficilius fuit, quàm poſteà vincere.*

ANNIBAL ſpe potiundæ Nolæ ademtâ, cum Acerras receſſiſſet; MARCELLVS, quæſtione de perfidis civibus habitâ, ſuprà LXX. damnatos proditionis, ſecuri percuſſit; bonaque eorum iuſſit publica eſſe. Et ſummâ rerum Senatui civitatis traditâ, cum exercitu omni ſuprà Sueſſulam caſtris poſitis conſédit.

ACERRA DESERTA, INCENSA.

Acerrani, licet initiò obſtinati, ut circumvallari mœnia ſua viderunt; deſperatâ urbis tutelâ, Silentio noctis dilapſi, in urbeis Campaniæ, quæ fidem non mutárant, perfugérunt. Annibal Acerris direptis atque incenſis, exercitum ad Caſilinum ducit.

CASILINVM ACRITER PROPVGNATVM.

Id opidum eo tempore Quingenti plus minus Præneſtini, cum paucis Romanis, Latinique nominis, habebant. Illi ſeriùs poſt delectum, domo profecti; & nuntio adverſæ ad Cannas pugnæ, ab itinere, Caſilinum retrò averſi; poſtquàm Annibalem Capuæ acceptum pro certò habuere; interfectis nocte opidanis, & Campanis, quibus ſuſpecti mutuas inſidias metuebant; partem urbis, quæ citrà Vulturnum eſt, occupavére. Idque præſidium Caſilini habebant Romani.

Acceſſerat & Peruſina cohors, homines CD. & LX. eodem nuntio, quo Præneſtini, paucos antè dies Caſilinum compulſi. Et ſatis armatorum ad tàm exigua mœnia, & flumine alterâ parte cincta, tuendum erat. Penuria frumenti, nimium etiam ut videretur hominum, efficiebat.

Primùm Gætuli ab Annibale præmiſſi, & iuſſi

præſidiarios

præ[illegible] nos ad P[illegible] aperiendas verbis benignis p[illegible]cere, ſe[illegible] ent[illegible]e [illegible]quà parte urbem invad[illegible] poſſi[illegible]: du[illegible] clau[illegible]ra [illegible] in[illegible] par[illegible], repul[illegible].

Dein[illegible] MAHARBA[illegible] ma[illegible] cum robore virorum, nec ipſe eruptionem c[illegible] hortium [illegible].

Poſtremò neque ip[illegible]e Annibal, multa mo[illegible]tus. & c[illegible] ar[illegible] [illegible] mœn[illegible]a op[illegible]ens, f[illegible] re[illegible]bus [illegible] ocijs, & pal[illegible] & c[illegible] hoſtiũ obviam euntibus; quidquam pr[illegible]fecit. D[illegible]nec eum pudor ab incepto revocav[illegible]: & m[illegible]di[illegible] præſidio commun[illegible] is caſtris impoſit[illegible] ne [illegible]miſſa [illegible]dereretur, in hiber[illegible]a C[illegible] [illegible] p[illegible] maiorem hic[illegible] xerc[illegible] in t[illegible]ctis ha[illegible].

Et quos nu[illegible] mali (itinerum, laborum & præliorum) hactenus [illegible] erat vis, perdidêre nimia bona; & Campan[illegible]ru[illegible] deliciarum voluptates *immodicæ, corporibus [illegible] paullatim enervatis.*

Cæ[illegible] n[illegible]ſſent iam [illegible] me, & ducto ex hibernis [illegible]te C[illegible]num re[illegible]: ubi ob continuatam ob[illegible]ionem, oppidani præſidiumq; ad ultimum inopiæ erant ad[illegible].

MA[illegible]L[illegible]VM, qui ſe[illegible] aux[illegible] [illegible]bſeſſis cupiebat, Vu[illegible]u[illegible] aqu[illegible] p[illegible]s Nolan[illegible]rum atque Acerran[illegible]rum [illegible] Campan[illegible]æ vi[illegible]iniæ, tenebant.

TIT. SEMPR[illegible] qui caſt[illegible]is Romani[illegible], Dictatore abſente; & [illegible] repetendorum cauſsâ, Romam profe[illegible]o, præerat, licet t[illegible]a pat[illegible]ntiæ militaris exempla nũtiarentur; cum neque pugnam iniuſſu Dictato[illegible]is conſerere auderet; neque [illegible]umenti clàm importandi ſpes eſſet; dolia farre ex agris undique [illegible] comp[illegible]it, quæ ſecundo amni Caſilinum deferrentur. Donec ANNIB[illegible] [illegible]lt certus, intentiore cuſtodiâ cavendum curavit, ne quid falleret Vulturno ad urbem miſſum.

Deinde nuces fuſæ, in amnem, eòdem delatæ & cratibus exceptæ.

Poſtremò ad id ventum inopiæ eſt; ut lora, detractaſque ſcuti[illegible] p[illegible]les, ubi fervidâ m[illegible]iſſent aquâ, mandere co[illegible]arentur. Nec muribus, alio[illegible]e animali abſtinerent. & omne [illegible]e[illegible]barum radicumque genus agge[illegible] b[illegible] [illegible]e[illegible]erent. Et quum obarâſſent, quidquid herbi[illegible] terreni propè murũ erat, raporum ſemen iniecérunt.

CASILINI DEDITIO GLORIOSA.

Adeò ut Annibal longiorem ad Caſ[illegible]inum ſeſſionem veritus, qui nullam anteà pactionem auribus admiſerat, tum demum agi ſecum paſſus ſit de redemtione liberorum capi[illegible]um.

Et quidem ſeptunces auri (63. coronáti) in ſingulos pretium convenit. fideque accepta ſeſe tradidérunt. E[illegible] donec aurum o[illegible]e perſolutum eſt, in vinculis hab[illegible] tum r[illegible]miſſi [illegible]umas cum fide.

Prænestini, ut d[illegible]x[illegible]s, [illegible]axima [illegible]rs [illegible]ére. Ex quingent[illegible] [illegible] ptuagînta, qui in præ[illegible] fuerũt; minus dimidium ferrum fame[illegible]que abſumſit. Cæteri [illegible]columes Præneſte cum p[illegible]ætore ſuo MANITIO (ſ[illegible]a is anteà fuer[illegible]t) redi[illegible]tunt. Præt[illegible]i ſtatua in [illegible] r[illegible]u[illegible] is poſita. & m[illegible] bus Præneſti[illegible]is Senatus Rom. duplex ſtipendium, & quinquennem militiæ vacationem decrevit. Civitate cum dona-

rentur ob virtutem, non mutaverunt.

Perusinorum cas[illegible] obſcurior fama eſt; nec ipſ[illegible]rum monimento ullo, nec decreto Romanorum ill[illegible]ſtratus.

Caſi[illegible]num oppidum redditum eſt Campanis; firmatumque DCC. militum, de exercitu Annibalis, præſidio.

PETELLINORVM FIDES ET CONSTANTIA.

Eodem tempore Petellinos, qui uni ex Bruttijs in amicitiâ Romana manſerant; non Carthaginienſes modò, regionis potentes; ſed Bruttij quoque cæteri, ob ſeparata ab ſe conſilia, oppugnabant.

Quumque miſsis Romam ad præſidium petendum legatis, nec precibus, nec lacrymis, impetrarent; ſed fide ad ultimum expletâ, conſulere ſibimet ipſi, pro præſenti fortunâ, iuſsi eſſent; poſt aliquantam trepidationem, convectis omnibus ex agris, urbem ac muros firmare decrevérunt.

Par ferè reſponſum datum proprætoribus Siciliæ & Sardiniæ, OCTACILIO, & CORNELIO MAMMVLÆ: Non eſſe unde ſtipendium frumentumve mitteretur: *Ipſi ſibi exercitibuſq́, conſulerent.*

OCTACILIVS, ab HIERONE quantum argenti opus fuit: & VI. menſium frumentum accepit. CORNELIO in Sardiniâ civitates ſociæ benignè contulérunt.

Et Romæ quoque propter pænúriam argenti, Triumviri menſarij facti ſunt. Et tres Pontifices, totidem alijs, qui pugnâ Cannenſi ceciderant, ſuffecti.

DICTATOR NOVO DELECTV SENATVM EXPLET.

Et quùm ad explendam Curiæ ſolitudinem, M. FABIVS BVTEO, per C. TERENTIVM Conſ. ex S. C. ſine Magiſtro equitum Dictator in VI. menſes dictus eſſet; ipſe rebus tàm novis modum impoſuit: & recitato vetere Senatu, indè primum in demortuorum locum legit, qui poſt L. AEMILIVM & C. FLAMINIVM cenſores (quinquennio ferè antè) curulem Magiſtratum cepiſſent; & necdum in Senatum lecti eſſent; ut quiſque eorum primus creatus erat.

Tum legit, qui Æ[illegible]iles, Tribuni, Prętores Quæſtorésve fuerant. tum ex ijs, qui ſpolia ex Rom. hoſte fixa domi haberent, aut civicam coronam accepiſſent. Ita CLXXVII. cum ingenti approbatione omnium, in Senatum lectis, extemplò ſe magiſtratu ab[illegible]icav[illegible]: ſummo cum honore & frequenti omnium adplauſu, quæ ceu vana ille fugerat, domum deductus.

Conſul nocte inſequenti ad exercitum redijt. Eoque abſent[illegible], ex decreto Senatus, Dictator IVNIVS cum Magiſtro equitum, T. SEMPRONI[illegible]; & prætore M. MARC[illegible]L[illegible]O, qui relictis legatis in exercitu, omnes mòx advenérunt [illegible] accitus, comitia edixit, quibus L. POSTHVMIVS I[illegible]I. (abſens ille

tum

tum Galliam provinciam obtinebat) & T. SEMPRONIVS GRACCHVS (qui tum Magiſter equitum è caſtris adcurrerat) Coſſ. crearentur. Dictator confeſtim Theanum in hiberna ad exercitum rediit.

Et Sempronius Coſ. iam deſignatus, Romæ relictus, de exercitibus comparandis Patres conſulebat; quùm nova clades nuntiatur. L. POSTHVMIVM Coſ. deſignatum ad Litanam, Galliæ Togatæ Silvam, cum exercitu deletum.

CLADES A GALLIS AD SILVAM LITANAM

Ille ſuprà binas Rom. legiones, tantùm ſociorum ab ſupero mari conſcripſerat, ut XXV. armatorum Millia in agros hoſtium induceret.

Galli eius, quam dixi ſilvæ oras ità circumſederant; ut ſimulatque Romani ſaltum intràſſent, arborum incīſarum impulſu & lapſu, arma, viros & equos, ancipiti ſtrage obruerint; & cæteros inopinato malo trepidos interfecerint. Caput conſulis præciſum, & auro cælatum, Templo apud ipſos ſanctiſſimo illatum eſt, & facto vaſi deſtinatum.

A Gallis nihilo minus tàm dira auſis, in Pœnos, belli auctores, pro tempore, converſa eſt ultio. *Cætera iis victis in Deorum ac pop. Romani poteſtate fore.*

Exercitus Dictatoris, Conſuli decretus. Qui ex Cannenſi ſtrage fugiſſent, & commilitones in pugnâ deſeruiſſent; in Siciliam eos traduci, atque ibi militare, donec in Italiâ bellum eſſet, placuit. Eodemque reiici, ex Dictatoris legionibus, minimi quemque roboris aut pretii.

BELLVM IN HISPANIA.

Dum hæc in Italia geruntur, adparanturque; nihilo ſegnius in Hiſpania bellum erat; ſed ad eam diem magis proſperum Romanis. Fratres SCIPIONES inter ſe partiti copias; ut Cn. terrâ; Pub. Mari navibuſque, rem gererent.

ASDRVBAL neutri parti virium ſatis fidens, procul & locis tutis ſe tenebat. Eique diu obteſtanti, IV. Mill. pedit. & D. equites in ſupplementum ex Africâ miſſi. Et dum claſſem inſtaurare molitur; in præfectos navium, qui transfugerant; & motu in Carpeſiorum gente facto, urbeis aliquot ad defectionem adegerant; & Aſcnam in cæteris, vi ceperant; arma ab Rom. avertere eſt coactus.

Quibus tandem domitis, ſubinde ab Carthagine adlatum eſt, ut ipſe primo quoque tempore in Italiam exercitum duceret. Quæ vulgata res per Hiſpaniam, omnium fermè animos ad Rom. convertit.

Carthaginienſes, quibus Italiæ cura prior potiorque erat, HIMILCONEM tantùm cum exercitu iuſto, & auctâ claſſe, ad retinendam terrâ marique, ac tuendam Hiſpaniam, miſerunt.

ASDRVBAL priusquàm caſtra ex Hiſpaniâ moveret; pecunias populis omnibus ſuæ ditionis imperat: iiſque raptim exactis, ad Iberum deſcendit.

Ea ubi ad Rom. ſunt perlata, ambo duces iunctis copiis ire obviam cœptis atque obſiſtere parant; nè ASDRVBAL dux, atque Hiſpanienſis exercitus, Annibal in Italia iungantur.

Quumque illi, ut hoſtem ab itinere propoſito morentur, urbem Iberam, & ASDRVBAL viciſſim pro ope ſociis ferendâ aliam urbem, nuper in fidem Roman. deditam, oppugnare, pararent; omiſſa tandem utrinque obſidione caſtra caſtris contulere. Et poſt aliquot velitationes, uno eodemque die, velut ex compoſito ſignum pugnæ utrinque propoſitum; atque omnibus copiis in campum deſcenſum eſt.

Romani, quibus relictus in patriam, & Italiæ ſalus, eo pugnæ diſcrimine verteretur, obſtinaverant animis, vincere, aut mori.

Hiſpani, quorum in alterâ acie maxima pars, vinci in Hiſpaniâ, quàm victores in Italiam trahi malebant.

Primo igitur concurſu, & vix pilis coniectis, retulit pedem media acies, Hiſpanis maximè firmata; & inferentibus ſeſe magno impetu Romanis terga vertit. Quibus pulſis, & totâ in medium coeunte Romm. acie; cornua hinc Pœnorum, inde Afrorum, poſt acre prœlium, dimota, & profligata ſunt. Magna vis hominum ibi occiſa.

Mauri Numidæque equites, ſimul inclinatam mediam aciem viderei effuſâ fugâ nuda cornua, elephantis quoque præ ſe actis, extemplò deſeruerant.

Et ASDRVBAL uſque ad ultimum eventum pugnæ moratus, è mediâ cæde cum paucis effugit. Caſtra Romani cepere, atque indè diripuere.

Ea pugna, ſi qua dubia in Hiſpania erant, Romanis adiunxit. & Roma, nō tam victoriâ, quam prohibito Aſdrubalis in Italiam tranſitu, lætabatur.

PETELLIA EXPVGNATA.

Intereà Petellia in Bruttiis, aliquot poſt menſibus, quàm cœpta oppugnari erat; ab IMILCONE, Annibalis præfecto, expugnata. Multorumque ſanguine ac vulneribus ea Pœnis victoria ſtetit. Nec ulla magis vis obſeſſos, quàm extrema fames expugnavit: ut vires ad ſtandum in muris ferendaque arma civibus deeſſent. Pœnus inde ad Conſentiam copias traducit. quam minus pertinaciter defenſam, intrà paucos dies in deditionem accepit.

CROTON DEDITVR.

Crotonem Græcam urbem, circumſidit. opulentam olim armis viriſque: tum variis adeò cladibus adflictam, ut vix omnis ætatis XX. Millia civium ſupereſſent. Ea itaque defenſoribus vacua facilè potiti ſunt.

Arx tantùm retenta. in quam, & inter tumultum captæ Urbis, è media cæde quidam effugere.

Locri quoque multitudine à Principibus proditâ, ad Bruttios Pœnoſque paullo poſt deſciſcunt.

Rhegini

R[illegible] [illegible] & in fid[illegible] erga Romanam [illegible] maneret.

SICILIA FLVCTVAT.

[illegible] que cadem animorum inclinatio pene [illegible]. [illegible] Hieron[illegible] s[illegible] ra a[illegible] a[illegible] [illegible] Gelon[illegible] us ſtirpe [illegible] ntà ſimul ſenectute patri; [illegible] poſt Cannen[illegible] ad[illegible] à Romana ſocietate, a[illegible] Pœnos defe[illegible] M[illegible] viſ[illegible] in Sicilia [illegible], ut patrem q[illegible] ne ad[illegible] ret; n[illegible] adeò op[illegible] ntem cum inu[illegible] inem, ſociosque [illegible]m, occupaſſet.

MARITIMÆ PHILIPPI MOLITIONES.

PHILIPPVS autem Macedo, dum in hibernis eſſet, ut ſuprà diximus, [illegible] navium ad paratu ratu, non tam ad pugn[illegible] navalem [illegible] parer[illegible] quippe [illegible] Romanis, mari, eſſe [illegible] quam ad c[illegible] pias in It[illegible] ubitet tranſmittendi[illegible], c. lembis fabricari iuſſerat. & ineunte æſtate [illegible] per Euripum & [illegible] itinere, ad loca, Ce[illegible] & Leucadi proxima, c[illegible] le vene[illegible] at & c[illegible] in terra poſita, Romanæ claſſis metu va[illegible] ac foſſa diligenter communierat.

Vbi verò eam circa Lilybæum ve[illegible] ab exploratoribus didi[illegible]; cæptum [illegible] pr[illegible] que[illegible], curſum ad Apolloniam dirigit. Ibi vano & panico terrore perculſus, c[illegible] ctis ancoris, inhibere remos, a[illegible] iter convertere iu[illegible].

DERCYLLAIDAS namque quùm audiſſet illam lemborum claſſem à PHILIPP[illegible] magno ſtudio inſtrui, eamque in ſe, multis non [illegible] us [illegible] parari arbitraretur; auxilium à Romanis per legatos implorarat. & Romani x. naves quinqueremes, e Lilybetanâ claſſe ſubmiſerant. Eædem Rhegium prætervectæ, & a regijs navicularonibus conſpectæ; regem ab incepto abſterruerunt.

Quod ſi in præſens contemſ[illegible]et; & navibus ijs potiti, & peropportunum ad res Illyricas tempus habere potuiſſet, Romanis non unâ clade adflictis.

PRVSIAS GALLOS EXTERMINAT.

Sub idem tempus PRVSIAS rem memoratu dignam geſſit. Quùm namque Gal[illegible], quos ex Europa rex ATTALVS adverſus ACHÆVM in Aſiam arceſſierat, à rege digreſſi, univerſas Helleſponti civitates cupide crudeliterque depopularentur; & Il[illegible]um quoque urbem obſidione cinxiſſe[illegible] ab Alexandrinis, THEMISTE, quodam ad IV. hominum millia, duce; ex omni Tro[illegible] [illegible].

[illegible] PRVSIAS adverſus eoſdem, qui Ari[illegible] à ex Abydenis intercepta denuò in vicinos omneis inſultabant; cum copijs profectus, inito mox prœlio profligavit: uxoreſque eorum cum filijs impuberibus, ſine diſcrimine interfecit.

3739.
8. Ant. Mag.
7. Pt. Phil.

211.

Circumacto III. anno Punici belli, Idib. Mart. T. SEMPRONIVS Coſ. II. magiſtratum ini[illegible] ſolus.

Ei paulò-pòſt comitijs, [illegible] Conſuli rogandi, in locum L. POSTHVMII [illegible] ed [illegible] reatus erat ingenti plebis conſenſu, M. CLAVDIVS MARCELLVS, qui extemplò magiſtratum [illegible]peret.

Is verò à Coſ. SEMPRONIO ad permutandos exercitus, in Campaniam, [illegible] nte plebe, profic[illegible] iuſſus antè fuerat.

Sed eo iam ineunte, quùm tonuiſſet; vocati Augures vitio creatum vid[illegible]ri pronuntiavérunt. vulgoque patres ita famâ ferebant: *Quod tum primum duo plebeij Conſules facti eſſent; id Deis cordi non eſſe.* Atque ita in locum MARCELLI ubi is ſe magiſtratu abdica[illegible]t, ſuffectus eſt FABIVS MAX. tertiùm

C[illegible]nſul[illegible] exercitus inter ſe diviſérunt & FABIO quidem, is, cui M. IVNIVS Dictator præfuerat, obvenit [illegible] SEMPRONIO, Volonum q[illegible]od fuerat, & ſociorum [illegible] M. VALER[illegible] Præt. legi[illegible] quę ex Sicilià rediſſent, decretæ. M. autem CLAVDIVS P[illegible]onſ. ad eum exercitum cui ſupra Sueſſulam Nolæ præſ[illegible]eret, miſſus. Prætores in Siciliam ac Sardiniam profecti.

SARDINIA AD POENOS DEFICIT.

Interim Carthaginem (unde MAGO, frater ANNIBALIS. XII. pedit. M. & MD. equit. XX. elephantos, & mille argenti talenta in Italiam tranſmiſſurus erat cum præſidio LX. navium longarum) nuntius adfertur, in Hiſpaniâ rem male geſtam: omneſque eius provinciæ populos ad Romanos defeciſſe.

Simul & Sardiniæ recipiendæ repentina ijs ſpes adoleſcit. miſsâ clam per principes eius Inſulæ, auctore primario HARSICORA, ad Pœnos legatione: *Sibi imperij Romani pertæſis nihil deeſſe aliud, quam auctorem, ad quem deficiant.*

Mittitur itaque cum claſſe ſuâ & copijs in Hiſpaniam MAGO. Et in Sardiniam ASDRVBAL, cognomento Calvus, dux delectus: eique tantum ferè copiarum, quantum MAGONI, decretum.

FABII COS. INDVSTRIA.

FABIVS Cos. ad bellum profecturus, edixit; ut frumenta omnes ex agris, ante Kal. Iunias, in urbeis munitas convehérent. ſecus eorum, ceu perduellium ſe agrum populaturum, villas incenſurum, ſervos ſub haſtâ venditurum.

Nec Prætoribus quidem urbanis vac[illegible]nem à belli adminiſtratione dedit. Ex quibus, M. VALERIVM LÆVINVM in Apuliam ire placuit, ad exercitum à TERENTIO accipiendum. quùmque ex Sicilià legio-

liâ legiones veniſſent, is potiſſimum uti, ad regionis eius præſidium, Terentianum verò militem illuc mitti, cum aliquo legatorum.

Eidem VALERIO XXV. naves datæ, quibus oram maritimam, Brundiſium inter ac Tarentum, tutari poſſet.

Par navium numerus Q. FVLVIO FLACCO, urb. Præt. decretus, ad ſuburbana littora tutanda.

C. TERENTIO Proconſ. negotium datum, ut in Piceno agro conquiſitionem militum haberet, locíſque iis præſidio eſſet. Et T. OTACILIVS CRASSVS in Siciliam cum imperio, qui claſſi præeſſet, miſſus.

LEGATIO PHILIPPI AD ANNIBALEM.

In hanc dimicationem duorum potentiſſimorum toto orbe populorum, omnes reges gentéſque animos intenderant. Inter quos PHILIPPVS, eò magis, quòd Macedonia propior Italiæ, ac mari tantùm Ionio diſcreta eſſet; cum fortunâ in Pœnos inclinabat. Mittit itaque ad ANNIBALEM legatos, qui evitatis Brundiſij Tarentíque portubus, ad Laciniæ Iunonis Templum in terram egreſſi; & inde per Apuliam, petentes Capuam, media in præſidia Rom. illati: & ad M. VALERIVM LÆVINVM, qui circa Nuceriam (al. Luceriam) caſtra habebat, deducti ſunt.

Ibi intrepidè XENOPHANES, legationis princeps, à PHILIPPO rege ſe miſſum adfirmat, ad amicitiam ſocietatem que cum pop. Rom. iungendam, mandata câ de re habere ad Coſſ. ac Senatum populúmque Romanum.

VALERIVS inter defectiones veterum ſociorum, novâ iam clari regis ſocietate lętus admodùm, hoſtem pro hoſpite comiter accipit, & fidos itinerum duces attribuit.

Legati Macedones, per præſidia Romanorum in Campaniam; inde quà proximum fuit, in caſtra ANNIBALIS pervenerunt: fœdúſque cum eo atque amicitiam iunxére, his legibus: „*Vt PHILIPPVS rex quam maximâ claſſe (CC. fortè navium) in Italiam traijceret, vaſtaret maritimam oram; bellum pro parte ſuâ terrâ mariq́; gereret.*

Vbi debellatum eſſet; Italia omnis, cum ipſâ urbe Româ, prædaq́; omni Carthaginienſium atque ANNIBALIS eſſet.

Perdomitâ verò Italiâ, in Græciam ſimul navigarent, bellumq́; cum quibus regibus placeret, gererent. Quæ civitates continentis, quæ Inſulæ ad Macedoniam vergunt, eæ PHILIPPI regniq́; eius eſſent.

Remiſſi viciſſim cum Macedonibus, ad regis ipſius firmandam fidem, à Pœnis legati, GISGO, BOSTAR & MAGO; eòdem, ad Iunonis Laciniæ Templum, ubi navis occulta in ſtatione erat, perveniunt.

Inde provecti cùm altum tenerent, & conſpecti à claſſe Romanâ eſſent; atque ad navem perſequendam retrahendamque Q. FVLVIVS FLACCVS Corcyræos miſiſſet; regij primò fugere conari; deinde, ubi celeritate victi ceſſérunt, ad præfectum claſſis adducti ſunt.

Ex litteris ab ANNIBALE ad PHILIPPVM deprehenſis, compertum, quid conſilij ambo caperent. Captivi comitéſque eorum Romam ad Senatum; aut ad Coſſ. ubicumque eſſent, ut deportarentur L. VALERIO ANTIATI cum curâ & navibus commiſſi ſunt.

In Sardiniam, quam ad bellum ac defectionē ſpectare CORNEL. MAMMVLA retulerat, ob Q. MVTII, qui ei ſucceſſerat, periculoſum morbum, miſſus eſt, iuſſu FVLVII FLACCI, cum V. pedit. mill. & CD. equitibus T. MANLIVS TORQVATVS, qui Conſulatu priore Sardos ſubegerat.

Et ſub idem ferè tempus, claſsis in eamdem Inſulam, duce ASDRVBALE Calvo, Carthagine miſſa, fœdâ tempeſtate ad Baleareis Inſulas eiecta, dum naves quaſſatæ reficiuntur; rei gerendæ moram iniecit.

CVMANI TENTANTVR, EORVMQVE DOLVS.

Quùmque in Italiâ, poſt Cannenſem pugnam, fractis alterius par[illegible] viribus; alterius (Punicæ) mollitis luxuriâ animis, ſegnius bellum eſſet; Campani per ſe adorti ſunt, rem Cumanam ſuæ ditionis facere; partim apertè eos ad defectionem ſolicitandos, partim tectiore publici conventûs dolo.

Invitant illi Cumanum Senatum, ad ſtatum Hamis ſacrificium, ubi in commune conſultarent, quos pro iiſdem uterque populus ſocios hoſteiſve haberet.

Cumani, quamquam ſuſpecta fraus erat; nihil abnuére; ita tegi fallax conſilium poſſe rati. & Tit. SEMPRONIO Cos. qui circa Liternum caſtra poſuerat, nuntiandum curant, quid Campani moliantur. Triduum poſt eum diem feſtum eſſe. cum omni Senatu caſtra etiam & exercitum Campanum ibi futurum.

Conſul, iuſsis Cumanis omnia, ex agris in urbem convehere, & intra muros manere; Cumas movet caſtra, unde Hamæ III. paſſ. millibus aberant.

Iam Campani eò frequentes ex compoſito, convenerant: Nec procul inde, MARIVS ALFIVS (al. Medix tuticus, qui ſummus magiſtratûs erat Campanis) cum XIV. militum millibus habebat caſtra: ſacrificio, & inſtruendę fraudi intentior, quàm muniendis caſtris aut operi militari.

Triduum ad Hamas ſacrificatum. & nocturnum erat ſacrum, ita ut ante mediam noctem cōpleretur.

Huic GRACCHVS inſidiandum tempori ratus; cuſtodibus ad portas poſitis, ne quis enuntiare poſſet; à ſextâ ad decimam diei horam, coactis militibus, corpora cibo ſomnoque curare, & primis tenebris ad ſignum convenire; Vigiliâ fermè primâ, tolli iuſsit ſigna; ſilentíque profectus agmine, cum ad Hamas mediâ nocte perveniſſet; caſtra Campana, ut in pervigilio neglecta, ſimul omnibus portis invadit. Alios ſomno ſtratos, alios perpetrato ſacro inermeis, redeunteis, obtruncat. Cęſa eo tumultu plus II S. millia, cum ipſo duce ALFIO: capta ſigna militaria XXXIV. GRACCHVS minùs C. militum iacturâ caſtris hoſtium potitus, Cumas ſe properè recepit; ab ANNIBALE metuens, qui ſupra Capuam ad Tifata caſtra habebat.

Et certè is ratus Romanos in prædis agendis adhuc occupatos inventurum, citato agmine ad Hamas pervénit. Vbi vacua ab hoſtibus caſtra, nec quidquam, præter recentis cædis veſtigia, & ſtrata

paſſim

paſſim ſociorum corpora, invenit; & retro in caſtra ſua ſe recepit.

CVMÆ OPPVGNATÆ ET DEFENSÆ.

Inde fatigatus Campanorum precibus,ſequenti die cum omni adparatu oppugnandę urbis, Cumas redit; & agro populato mille paſſus ab urbe caſtra locat. GRACCHVS magis verecundia deſerendi ſocios, quàm ſatis fidens exercitui, ibi ſubſiſtit.

FABIVS interim, alter Coſ. qui ad Cales caſtra habebat; neque Vulturnum traijcere auſus erat exercitum: primò auſpicijs Romæ repetendis,deinde prodigijs expiandis,occupabatur.

Et iam ANNIBAL operibus Cumas oppugnabat: neque ſegniùs Coſ. Romanus omni miſſilium genere urbem mœniaque tuebatur.

Et quùm inter operum incendia, trepida armatorum Pœnorum multitudo de turri, quam proximę muro admoverant,ſeſe præcipitaſſet; eruptione ex opido ſimul duabus portis factâ,ſtationes hoſtium fudit fugavitque in caſtra. Ad M. CD. Carthaginienſium cæſi; capti pauciores, & ex improviſo oppreſſi. ANNIBAL, poſtquam acie,urbem inter & caſtra, inſtructâ, hoſtem ad ſuſtum prœlium fruſtrà laceſſijſſet, infectâ re in caſtra ad Tifata reverſus eſt.

RES IN LVCANIS PROSPERÆ.

Iiſdem diebus & in Lucanis ad Grumentum, T. SEMPRONIVS LONGVS cum HANNONE Pœno proſperè pugnans,ſuprà II. hominum mill. occidit,vix CCLXXX. militibus amiſſis. ſigna militaria ad XLI. cepit.

HANNO finibus Lucanis pulſus, retrò in Bruttios ſe recepit. Tria ex Hirpinis opida, quæ defecerant, per M. VALERIVM Prætorem recepta: defectionis auctores ſecuri percuſſi; & ſupra mille captivorum ſub haſtâ venierunt.

LEGATI MACEDONIS ROMÆ SISTVNTVR.

Interea naves V. quæ Macedonum atque Pœnorum legatos captos Romam portabát, à Superomari ad Inferum circumvectę.& Cumas adpulſæ ſunt; & captivi cum litteris ad Coſ. GRACCHVM deducti. Quę ille omnia conſignata ad Senatum itinere terreſtri miſit; & navibus devehi legatos iuſſit.

Cum eodem ferè die litteræ legatique Romam veniſſent; & percunctatione factâ, dicta cum ſcriptis congruerent; ex templò agitatum eſt, quemadmodum ultrò inferendo bellum, averterent ab Italiâ Macedonem. Captivis in vincula conditis,eorumque comitibus ſub haſtâ venditis; Decretum;ut M. VALERIVS LAVINVS Tarentum ad claſſem, quæ L. navium erat futura, profectus, non modò Italiæ oram tueretur; ſed primo quoque tempore in Macedoniam tranſmitteret;daretque operam,ut PHILIPPVM in regno contineret.

NOVA PHILIPPI AD ANNIBALEM LEGATIO.

PHILIPPVS ubi cognovit legatos ſuos cum litteris captos; & ignarus eſſet, quæ cum ANNIBALE legatis ſuis convenillent,quæve legati eius ad ſe adlaturi fuiſſent;legationem aliam cum eiſdem mandatis mittit. cuius principes HERACLITVS Scotinus, CRITON Berrhæus, & SOSITHEVS Magnes, proſperè tulérunt ac retulérunt mandata. Sed priùs ſe æſtas circumegit, quam movere ac moliri rex quidquam poſſet.

Et iam circa Capuam, FABIO, poſt expiata tandem prodigia, Vulturnum tranſgreſſo, ambo Coſſ. rem gerebant;& aliquot,quę ad Pœnos defecerant, opida, & in ijs ANNIBALIS præſidia, vi ceperunt.

Quumque Nolæ,ſicuti priore anno, Senatus Romanorum,plebes ANNIBALIS eſſet,& occulta de cæde principum,& urbis proditione, conſilia inirentur;ne ijs incepta procederent, exercitu, Capuam inter, caſtraque ANNIBALIS, quæ in Tifatis erant, tranſducto; FABIVS ſuper Veſuvium in caſtris Claudianis conſedit; atque MARCELLVM Proconſulem,cum ijs, quas habebat,copijs, Nolam in præſidium miſit.

BELLVM IN SARDINIA CVM HARSICORA.

T. verò MANLIVS, Proprætor, in Sardiniam ut venit,navibus longis ad Caraleis ſubductis; navalibuſque ſocijs,ut terrâ rem gereret,armatis,exercituque à Prætore(Q. MVCIO) accepto,qui iam XXII. pedit. millia & MCC. equites confecerat; profectus in agrum hoſtium,haud procul ab HARSICORÆ caſtris caſtra poſuit. HARSICORA verò tum fortè ad Pellidos Sardos profecto, ut armatâ inde Iuventute copias augeret; filius eius, nomine HIOSTVS, caſtris præfectus, adoleſcentiâ ferox, prœlio temerè inito fuſus fugatuſque. Ad XXX. Sardorum mill. eo prœlio cæſa: mille circiter & trecenti vivi capti.

Alius exercitus, primò per agros ſilvaſque fugâ palatus: dein,quò ducem fugiſſe fama erat, ad urbem,nomine Cornum,eius regionis caput confugit.

Debellatumque eo prœlio in Sardiniâ eſſet; ni claſſis Punica,cum duce ASDRVBALE, è Balearibus, in tempore ad ſpem rebellandi advenilſet. MANLIO itáque ad famam claſſis Caraleis ſe recipiente;HARSICORA Pœno ſe coniunxit.

ASDRVBAL copijs in terram expoſitis,& claſſe Carthaginem remiſsâ, ad ſociorum pop. Roman. agrum populandum profectus; Caraleis erat perventurus,ni MANLIVS obvio exercitu ab effusâ eum populatione continuiſſet: & poſt l. via certamina in aciem deſcendiſſet.

Hic ſignis collatis, iuſtoque prœlio per quattuor horas pugnatum. pugnam diu ancipitem, Sardis facilè vinci adſuetis, Pœni fecere. donec & ipſi terga darent; & circumducto cornu, quo Sardi pulſi fuerant à Romanis includerentur.

Cædes inde magis quàm pugna fuit. XII. hoſtium mill. cæſa. Sardorum ſimul Pœnorumque

III. circiter mill. & DCCC. capti. & XXVII. militaria ſigna. Victoriam memorabilem fecére, ASDRVBAL imperator, HANNO belli concitator, MAGO propinquâ cognatione ANNIBALI iunctus, in manus victoris delapſi.

Ex Sardis, HIOSTVS Harſicoræ F. in acie cecidit. Pater, auditâ filij nece, mortem ſibi ipſe conſcivit.

Cornus, eadem, quæ antè, fugæ receptaculum, intra paucos dies à MANLIO recepta. Aliæ deinde civitates, obſidibus datis, ſeſe certatim dedidérunt, ſtipendio aut frumento imperato multatæ.

MANLIVS navibus longis è Caralitano portu deductis; impoſitoque, quem ſecum advexerat, milite, Romam navigat. & ſtipendium Quæſtoribus; frumentum Ædilibus; captivos FVLVIO Prætori tradidit.

Per idem tempus OCTACILIVS Præt. L. navium claſſe ab Lilybęo in Africam tranſvectus, agrumque Carthaginienſem depopulatus, quùm Sardiniam inde peteret; claſſi Punicæ Africam repetenti occurrit. & certamine in alto commiſſo, VII. inde naveis cum ſocijs navalibus cepit. cæteras metus, haud ſecus quàm tempeſtas, paſſim diiecit.

Tum & BOMILCAR cum militibus ad ſupplementum Carthagine miſſis, XL; elephantis, & commeatu, ad Locros acceſſit: inde ad HANNONEM in Bruttios profectus. APPIO CLAVDIO fruſtrà multa conante, & Locrorum portis excluſo.

NOLAM ITERVM TENTAT ANNIBAL.

MARCELLVS ab Nolâ, quam præſidio obtinebat, crebrò in agrum Hirpinum, & Samnites Caudinos excurrens, adeò omnia ferro atque igni vaſtavit; ut antiquarum cladium memoriam Samnio renovaret: & ipſi legatos ad ANNIBAB ALEM expoſtulatum mitterent. Quorum querelis inſtigatus ille, modico in Tifatis præſidio relicto, profectus, cum cætero exercitu Nolam ire pergit.

Eódem HANNO ex Bruttijs, cum recenti ſupplemento, atque elephantis venit.

MARCELLVS, qui inter prædandum eátenus nihil aut fortunæ, aut hoſti temerè commiſiſſet: ubi hoſtem adventare ſenſit, copias intra mœnia tenuit: & per muros inambulare Senatores Nolanos iuſſit; omniaque circa explorare, quæ apud hoſteis fierent.

ANNIBAL, primarijs aliquot è civitate fruſtrà ad colloquium de ſocietate, urbeque, deſertis aut proditis Romanis, dedendâ, per HANNONEM evocatis, & compellatis; ubi ſpem Nolæ per proditionem recipiendæ ablatam vidit; oppidum coronâ circumdedit, ut ſimul ab omni parte mœnia adgrederetur.

Quem ut ſucceſſiſſe muris MARCELLVS vidit; inſtructâ intra portam acie, cum magno tumultu erupit. Vbi atrocem pugnam effuſus ingentibus procellis imber diremit, nemine ex Romanis deſiderato.

Triduo pòſt, quùm ANNIBAL partem copiarum prædatum in agrum Nolanum miſiſſet, Marcellus extemplò in aciem copias eduxit: neque Annibal detrectavit. In campo itáque urbi proximo concurrérunt. & Nolani aciem Romanam auxerant; ſed eos Marcellus in ſubſidijs ſtare, & pugna abſtinere iuſsit, niſi ab ſe ſignum accepiſſent.

Prœlium erat anceps. ſummâ vi & duces adhortabantur, & milites pugnabant. Tandem pulſi omni parte Pœni terga vertunt, & in caſtra compelluntur. Quæ oppugnare cupienteis milites, MARCELLVS magno cum gaudio, & plebis, antè in Pœnos inclinantis, gratulatione, Nolam reducit. Hoſtium plus mille eo die cæſi: capti MDC. & ſigna militaria XIX. Ex elephantis IV. in acie occiſi, II. capti. Romanorum minùs mille interfecti. (Plut. Marcello. & vet. lib. Hoſtium plùs vel cæſi eo die, vel vivi capti, V. millia.)

Poſterum diem, inducijs datis, ſepeliendo utrimque in acie cęſos conſumſérunt. Spolia hoſtium Marcellus, Vulcano votum, cremavit.

Tertio pòſt die (vel ob iram credo aliquam, vel ob ſpem liberalioris militiæ) MCCLXXII. equites, miſti Numidæ, Hiſpanique, ad Marcellum tranſfugérunt. quorum forti fidelique operâ eo in bello uſi ſæpe Romani: & ipſi, in ſuâ utrique patriâ, poſt bellum, agro lato, virtutis cauſſâ, donati.

DVORVM EQVITVM AD CAPVAM DVELLVM.

Q. FABIVS, caſtris propiùs Capuam motis agrum Campanum late depopulatus eſt. & coacti Campani egredi portis, & caſtra ante urbem in aperto communire: quod equitatu pollerent, equeſtribus prœlijs hoſtem laceſſebant. ibi ſingulare & præclarum ex provocatione, inſpectante utroque exercitu, certamen duorum equitum, IVBELLII TAVREA Campani, & CLAVDII ASELLII Romani, ſed incruentum. non tamen ſine Romanæ virtutis & conſtantiæ gloriâ.

Quieta inde ſtativa fuére, ac retrò etiam Coſ. caſtra movit, ut ſementem Campani facerent. nec antè agrum eorum violavit, quàm iam altæ in ſegetibus herbæ pabulum præbere poterant. Id convehi curavit in Claudiana caſtra ſuper Sueſſulam, ibique hiberna ędificavit.

SVBSIDIA IN HISPANIAM SCIPIONIBVS SVBMISSA, ET MEMOrabilis victoria.

Quùm verò ex Hiſpaniâ fratres SCIPIONES, & res a ſe geſtas, & ſtipendij frumentique & aliarum rerum penuriam, literis ad Senatum ſignificâſſent: FVLVIVS Prætor, publicas neceſsitates populo indicavit: exhortatuſque eſt, qui redemturis auxiſſent patrimonia, ut reip. ex quâ creviſſent, ad tempus commodarent: conducerentque, ex lege, præbenda, quæ ad exercitum Hiſpanienſem opus eſſent. ut cum pecunia in ærario eſſet, ipſis primis ſolveretur.

Quùm autem hi commeatus, per redemtores & publicanos Romæ coemti, in Hiſpaniam venérunt: Illiturgi oppidum ab Aſdrubale, & Magone Hamilcaris, & Aſdrubale Giſgonis, FF. ob defectionem ad Rom. oppugnabatur.

Inter

Inter hæc te...a hoſtium caſtra, SCIPIONES frumentum, cuius inopia erat, non ſine certamine & ſtrage ...ſtentium, in urocinium exêrunt: & confirmatis opidanis, ſine mora, ad caſtra maxima, quibus ASDRVBAL præerat, educunt.

Eodem duo autem Pœnorum duces, cum ſuis excitibus, concurrerunt: & facta e caſtris eruptione, pugnam conſeruêrunt. LX. hoſtium mill. eo die in pugnâ fuerunt; XVI. circiter Romanorum. Tamē adeo haud dubia victoria fuit, ut pluréis, quàm ipſi erant, Romani hoſtium occiderint. ceperunt amplius III. hominum mill. paullo-minus mille equorum. LIX. militaria ſigna. elephantis V. in pugna occiſis; terniſque caſtris eo die potiti. Pœni autem de-integro ſuppletis ex provinciâ ipſâ, & belli avidâ, & Iuventute abundante, copijs, ad Indibili, alterum opidum oppugnandum, exercitus ſuos traduxerant. Signis ibi iterum collatis, eâdem fortunâ utriuſque parti pugnatum. Supra XIII. hoſtium mill. cæſa, ſupraque III. capta, cum ſignis XLII. & IX. elephantis. Tum verò omnes propè Hiſpaniæ populi ad Romanos defecerunt.

MAGNÆ GRÆCIÆ VRBES TENTANTVR.

HANNO verò in Italiâ, ubi ex Campaniâ in Bruttios redijt, adiutoribus & ducibus Bruttijs, Græcas urbeis tentavit; quæ eò faciliùs in ſocietate manebant Romanâ, quòd Bruttios, quos oderant & metuebant, iam factionis Punicæ factos eſſe cernerent.

Locri, metu victi, ob ſuos, dum palantur, urbe interclusos, AMILCAREM Pœnoſque eâ conditione, ut fedus æquis legibus fieret, in urbem accepêrunt: L. ATINIO, præfecto præſidij, quique cum eo milites Romani erant, clam in portum deductis, atque impoſitis in naveis; ut tutò Rhegium devcherentur.

Pœni inſecuti, ſi quo caſu in freto æſtus morari, aut deferre naveis in terram poſſent; poſtquam alias à Meſſanâ traijcienteis freto Rhegium naveis conſpexêrunt, quibus milites Romani à CLAVDIO Prætore mittebantur, ad obtinendam præſidio urbem; extemplò inde abſceſſêrunt.

INTESTINA IN VRBIBVS DISSCIDIA.

Vnus velut morbus invaſerat omneis Italiæ civitates, ut plebes ab optimatibus diſſentirent: Senatus, Romanis faveret; plebs, ad Pœnos rētraheret.

Sic quùm Bruttij à plebe acciti & accepti urbem Crotonem cepiſsent; optimates arcem tenebant, præparato iam antè ad talem caſum perfugio: & à Bruttijs, cum plebe ſuâ, circumſedebantur.

Et HANNONIS Crotoniatas illos ad deditionem certis conditionibus compellere conat..., ut coloniam Bruttiorum eò deduci, & urbem vaſtam ac deſertam bellis, frequentari paterentur; morituros ſe adfirmabant citiùs, quàm immiſti Bruttijs in alienos ritus, mores legeſque, ac mòx linguam etiam verterentur.

Locrenſes brevi pòſt legati, cum permiſſu HANNONIS arcem intraſſent, perſuaſêrunt; ut traduci ſe Locros patiantur, nec ultima experiri velint. quod ut ſibi liceret, iam ab ANNIBALE impetrarant. Ita Crotone exceſſum eſt: deductique Crotoniatæ ad mare, navibus conſcenſis, Locros omnis multitudo abierunt.

In Apuliâ, Luceriæ SEMPRONIVS Cos. ANNIBAL haud procul Arpis, hibernabant. Inter eos levia ex occaſione, & huius aut illius partis opportunitate, prœlia ſubinde conſerebantur.

HIERONIS MORS; SICILIA TVRBAT.

In Siciliâ verò, Romanis omnia mutaverat mors HIERONIS, regnumque ad HIERONYMVM, nepotem eius, tranſlatum; puerum (XV. fermè annor.) vix dum libertatem, nedum dominationem modicè laturum.

Ipſe HIERON ultimâ ſenectâ voluiſſe dicitur liberas Syracuſas relinquere, ne ſub dominatu puerili, per ludibrium, bonis artibus partum, firmatumque interiret regnum.

Sed huic conſilio eius ſummâ ope obſtitére filiæ; nomen regium penes puerum futurum ratæ; regimen rerum omnium penes ſe, viroſque ſuos, ANDRONODORVM (cui DAMARATA enupſerat) & ZOILVM. Nam ij tutorum primi relinquebantur.

Tutores itaque, numero XV. puero pater reliquit; eoſque moriens precatus eſt: *Vt fidem erga pop. Rom. L. annos ab ſe cultam*, (Ipſe anno ſcilicet II. primi belli Punici, M. VALERIO MAXIMO; M. OCTACILIO CRASSO Coſſ. in ſocietatem venerat Romanam, iam quadragenarius. à quo anno, ad hunc, numerantur XLIX.) *inviolatam ſervarent*. iuvenemque ſuis potiſsimum veſtigijs inſiſtere vellent; diſciplinæque, in quâ edoctus eſſet. Poſt hæc mandata, quùm exſpiraſſet; tutores teſtamentum proferunt, & funere regio perfunguntur.

HIERONYMI REGIS INSANVS LVXVS ET FASTVS.

ANDRONODORVS, qui iuvenem iam tum eſſe HIERONYMVM, & regni potentem dictitabat, deponendo tutelam, quæ ipſi cum pluribus communis erat, in ſe unum totius aulæ imperium, cæterorumque vireis convertit.

Et HIERONYMVS, cui, licet moderato, haud facilis apud Syracuſanos favor fuiſſet, ſuccedendi, tantâ caritate HIERONIS; velut vitijs ſuis deſiderabilem efficere vellet Avum, (qui nec veſtis habitu, nec ullo alio inſigni, à cæteris umquam civibus differre viſus eſſet) purpurâ ac diademate, ſatellitibus armatis, & alborum equorum quadrigis, more DIONYSII tyranni, regem agere & oſtentare cœpit.

Huc accedebant mores, tam ſuperbo adparatui & habitui convenientes: faſtidia, contumeliæ, libidines novæ, & crudelitas. ut quidam ex tutoribus, aut morte voluntariâ, aut fugâ, præverterent metum ſuppliciorum.

Ex tribus autem, quibus ſolis aditus in aulam familiarior erat, ANDRONODORVS & ZOILVS, generi HIERONIS, ad Carthaginienſeis; THRASO, ad Romanam ſocietatem, tendebant; & certamine ac ſtudijs interdum in ſe animum adoleſcentis convertebant.

Quùm verò non pauci in Tyrannum coniuraſſent; ex iis unus THEODORVS comprehenſus, traditusque ANDRONODORO torquendus, conſcios celabat. ſed tandem intolerandis cruciatibus laceratus, ac malis victum ſe ſimulans; avertit ab conſciis, in inſontes, ſed peſſimos quoſque tyrannidis adminiſtros, indicium: THRASONEM eſſe auctorem conſilii mentitus.

Ab latere inde eos nominat Tyranni, quorum capita viliſſima fingenti inter dolores occurrerant. Ii omnes extemplò ad ſupplicium traditi.

THRASONE itaque è medio ſublato, quod unum vinculum cum Romanis ſocietatis erat; res haud dubiè ad defectionem ſpectabat. Legatique ad ANNIBALEM miſſi: ac remiſſi ab eodem nobiles adoleſcentuli, HIPPOCRATES & EPICYDES, nati Carthagine, ſed oriundi ab Syracuſis, exſule, avo: qui iunctâ iam ſocietate apud tyrannum, non illubente ANNIBALE, manſérunt.

AP. CLAVDIVS Siciliæ Prætor legatos viciſſim ad HIERONYMVM, renovandæ, quæ cum Avo eius fuiſſet, ſocietatis, miſit. Sed illi per ludibrium, & non ſine cladium, quas Romani à Pœnis acceperant, exprobratione, auditi ac reiecti.

Et mox HIERONYMVS, miſſis Carthaginem legatis, pacto convenit. „ *Vt cum Romanos Siciliâ expuliſſent, (id brevi fore, ſi naves atque exercitum mitterent) Himera amnis, qui ferme inſulam dividit, finis regni Syracuſani, ac Punici imperii eſſet.*

Verùm ille aliam deinde legationem miſit: quùm adſentatores eum non HIERONIS tantùm, ſed PYRRHI etiam regis, materni avi, meminiſſe iuſſiſſent.

Æquum itaque ſe cenſere: *Vt Sicilia ſibi omnis cedatur; & Italiæ imperium proprium Carthaginienſi populo quæratur.*

Eam animi levitatem ac iactationem, in iuvene furioſo, & ad exitium præcipiti, Pœni neque mirabantur, neque arguebant: dummodò averterent eum ab Romanis.

Iamque ille in Romanos expeditionē parabat; & præmiſſis HIPPOCRATE atque EPICYDE, cum binis armatorum millibus, ad tentandas urbeis, quæ præſidiis tenebantur Romanis; ipſe in Leontinos, cum cætero omni exercitu, (erant autem ad XV. peditum equitumque M.) profectus eſt.

Ibi à coniuratis, qui tum omnes fortè militabant, fraude INDIGEMINIS, unius ex corporis regii cuſtodibus, in anguſtiis plateæ cuiuſdam, confoſſus eſt. Satellitibus, ut iacentem vidêre regem, dilapſis; Interfectores, pars in forum, ad multitudinem lætam libertate; pars Syracuſas pergunt; ad præoccupanda ANDRONODORI, aliorumque regiorum conſilia.

ROMANI OBVIAM EVNT CÆPTIS, &c.

Incerto hoc rerum ſtatu, AP. CLAVDIVS bellum oriens ex propinquo cùm cerneret, & Senatum de conciliatione hoſtium certiorem feciſſet; adverſus Syracuſana conſilia, provinciam regnique fineis, omnia convertit præſidia.

Q. FABIVS IV. ET M. MARCELLVS III. COSS. CREATI.

Exitu eius anni, Q. FABIVS, ex auctoritate Senatûs, Puteolos, cæptum per bella frequentari emporium, communiit, præſidiumque impoſuit. Inde Romam comitiorum cauſſâ veniens, die comitiali, comitia edixit: atque ex itinere, præter urbem, in campum deſcendit.

Quum eo die ſors prærogativę Aniensi iuniores exiiſſet, eáque T. OTACILIVM, & M. ÆMYLIVM REGILLVM Coſſ. diceret; interceſſit FABIVS: & potiores pro tempore Coſſ. creandos cenſuit.

Prærogativâ Iuniorum in ſuffragium revocatâ, cùm T. OTACILIVS ferociter eum continuare conſulatum velle vociferaretur, atque obſtreperet; lictores ad eum accedere Conſul iuſſit, & admonuit; cum ſecuribus (quod extra urbem licebat) faſceis ſibi præferri, quibus in eum animadvertere poſſit.

Interim prærogativa ſuffragium initi in eáque Conſules ipſe præſens Q FABIVS MAXIMVS IV. & M. MARCELLVS III. licet abſens, ad exercitum eſſet; creati. eoſdemque Conſules, cæteræ centuriæ, ſine variatione ulla, dixérunt.

Et Prætor unus refectus Q. FVLVIVS FLACCVS. novi alii creati, T. OTACILIVS CRASSVS II. Q. FABIVS Conſulis F. P. CORNELIVS LENTVLVS.

Comitiis Prætorum perfectis, S. C. factum eſt; ut Q. FVLVIO extra ordinem urbana provincia eſſet: iſque potiſſimùm, Conſulibus ad bellum profectis, urbi præeſſet.

MAGNVS TERRA MARIQVE BELLI ADPARATVS.

3740.
9. Ant. Mag.
8. Pt. Phil.

210.

V° ſecundi belli Punici anno, Conſules, quos dixi, magiſtratum ineuntes, plus ſolito converterant in ſe civitatis animos. multis enim annis tale Conſulum par non fuerat.

Decretum præterea eodem die, ut Conſules ſortirentur, uter Cenſoribus creandis comitia haberet, priuſquam ad exercitum proficiſcerentur. Prorogatum deinde imperium omnibus, qui ad exercitus erant.

Duodeviginti legionibus bellum geri placuit. ex iis binas Coſſ. ſibi ſumere: totidem Galliam, Siciliam ac Sardiniam obtinere: duabus Q. FABIVM Prætorem Apuliæ; & totidem Volonum. T. GRACCHVM circa Luceriam præeſſe. Singulas C. TERENTIO Pr.

rio Proconſule ad Picenum; & M. VALERIO ad claſſem, circa Brundiſium; & duas urbi præſidium, relinqui.

Qui numerus legionum ut expleretur; VI. novas legiones Coſſ. ſcribere iuſſi. & claſſem parare; ut cum eis navibus, quæ pro Calabriæ littoribus in ſtatione erant, CL. longarum navium claſſis eſſet.

T. OTACILIVS cum claſſe in Siciliam proficiſci iuſſus, nautas, quorum tunc penuria, ex edicto, & pro ratâ cenſûs portione, armatos inſtructoſque ab dominis, cum XXX. dierum coctis cibarijs, accepit; & naveis socijs navalibus, privatâ civium impensâ completas, conſcendere iuſſit.

Campani tanto adparatu conterriti, ANNIBALEM orant, ut propiùs Capuam exercitum admoveret. Is ne prævenirent Romani, profectus Arpis, ad Tifata, in veteribus caſtris ſuper Capuam conſedit. Inde Numidis Hiſpaniſque ad præſidium ſimul caſtrorum, ſimul Capuæ, relictis, cum cætero exercitu ad lacum Averni, per ſacrificij ſpeciem; re ipſâ, ut Puteolos, & ibidem præſidiarios tentaret, deſcendit.

ANNIBAL A TARENTINIS CLAM INVITATVR.

Ad ANNIBALEM, quùm ad lacum Averni eſſet, quinque iuvenes nobiles, olim capti & comiter ab eo dimiſſi, ab Tarento venerunt; qui in poteſtate Iuniorum, plebem; in manu plebis, rem Tarentinam eſſe; & Punicam ſocietatem expeti nuntiarent.

Illos domum ad cœpta maturanda Pœnus redire iubet; urbis potiundæ cupidus; & maritimæ, & ſibi, ſocijſque Macedonibus, opidò opportunę.

ANNIBAL PVTEOLOS, ET NEAPOLIM TENTAT.

Sacro inde perpetrato, ad quod venerat, & dum ibi moratur, agro Campano ad Miſeni promontorium pervaſtato, Puteolos repentè agmen convertit ad opprimendum præſidium Romanum. Locus non munimento modò, ſed naturâ tutus; & ſex hominum millia inerant. Ibi triduùm moratus Pœnus, & fruſtrà tentato undique præſidio; ad populandum agrum Neapolitanum magis irâ, quàm potiundæ urbis ſpe, proceſſit.

NOLA ITERVM AD ANNIBALEM INCLINAT.

Adventu eius in propinquum agrum, Nolana plebs mota; iam diu averſa ab Romanis, & ſuo Senatui infeſta. Legati itaque ad ANNIBALEM arceſſendum, cum haud dubio promiſſo tradendæ urbis, venêrunt.

Inceptum verò eorum MARCELLVS Cos. à primoribus acctus, prævenit, & ſummâ cum celeritate adcurrens, VI. peditum millia, equiteſque CCC. qui præſidio Senatui eſſent, Nolam intromiſit, dum ANNIBAL tempus terit; bis iam antea nequidquam tentatâ re, ſegnior ad credendum Nolanis factus.

PVGNA AD BENEVENTVM.

Iiſdem diebus ad Beneventum, velut ex compoſito, parte alterâ HANNO ex Bruttijs, magnâ cum peditum equitumque manu; alterâ T. GRACCHVS ab Luceriâ acceſſit.

Is primò opidum intravit; deinde, ut HANNONEM III. fermè millibus ab urbe ad Calonem fluv. caſtra poſuiſſe, & inde agrum populari audivit; & ipſe egreſſus mœnibus, mille fermè paſſus ab hoſte caſtra locavit.

Legiones, magnâ ex parte Volonum erant, qui iam alterum annum libertatem tacitè mereri, quàm poſtulare maluerant. Et ipſe bonâ eorum fortiq;ue opera uſus fuerat: neque ad exemplum iuſti militis quidquam eis, præter libertatem, deeſſe videbatur. Priùs itaque quàm cum hoſte manum conſereret; pronuntiat; *Tempus veniſſe eius libertatis, quam diu ſperâſſent, potiundæ.* poſtero die ſignis collatis dimicaturum, puro ac patenti campo; *ubi vera virtute res geri poſſet.* Qui caput hoſtis retuliſſet; eum ſe extemplò liberum (vel ipſo Senatu libertatis auctore) iuſſurum eſſe. Qui loco ceſſiſſet; in eum ſervili ſupplicio animadverſurum.

Ipſe, lætis ad ea militibus, & pugnam poſcentibus, poſtridie, ſole iam orto, in aciem copias educit.

Nec hoſtes moram dimicandi fecêrunt. XVII. pedit. mill. erant, maxima ex parte Bruttij ac Lucani. Equit. MCC. ferè Numidę omnes & Mauri.

Pugnatum acriter & diu; quattuor horis, neutrò inclinante victoriâ.

Nec alia magis Romanum impediebat res, quàm capita hoſtium, pretia libertati facta. quę dum abſcinduntur, & dextrâ à ſingulis tenentur, iam pænè in ſtanteis hoſteis pugnari deſierat.

Signum itaque dari iubet GRACCHVS, ut proiectis capitibus, hoſtem invadant: *libertatem ſtrenuis viris haud dubie futuram.*

Tum redintegrata pugna, & eques in hoſtem immiſſus. Poſt acre certamen, fugientibus in caſtra Pœnis inſtant Romani, continenti propè agmine inſecuti. & novum quaſi de-integro prœlium, incluſi hoſtium vallo, edidêrunt.

Adiuvêre & captivi, qui rapto inter tumultum ferro conglobati, & terga ceciderunt Pœnorum, & fugam impediêrunt.

Minùs itaque II. millia hominum ex tanto exercitu; & ea maior pars equitum, cum duce ipſo, effugêrunt. alij omnes cæſi aut capti. capta & ſigna XXXVIII. Ex victoribus II. fermè M. cecidêre.

Quùm prædâ onuſti in caſtra rediiſſent, IV. fermè M. Volonum militum, qui pugnaverant ſegniùs, nec in caſtra hoſtium ſimul irruperant; metu pœnæ collem haud procul caſtris cœpêrunt. Poſtero die per Trib. militum inde deducti, concione militum advocatâ à GRACCHO, ſupervenêre.

GRACCHVS cum veteres milites, ita meritos, donis militaribus donavit; tum Volones quidem omneis,

ſine diſcrimine, liberos eſſe iuſſit.

Sed ne nullum diſcrimen virtutis, ignaviæve, exſtaret; nomina eorum, qui detrectatę pugnæ conſcij, & memores ſeceſſionem fecerant, referri ad ſe iuſſit. citatoſque ſingulos iureiurando adegit; niſi quibus morbus cauſſa erit, *Non aliter, quam ſtanteis, cibum potumq̃, quoad ſtipendia peregerint, eſſe capturos.*

Inde vaſis collectis, milites cum prædâ, quaſi ludibundi Beneventum rediére. Ibi in publico epulati omnes: & Volones quidem Pileati, alij ſtantes, alij accubantes, ſimul & miniſtrabant & veſcebantur.

PVGNA ALTERA AD NOLAM.

Annibal verò agrum Neapolitanum depopulatus, ad Nolam caſtra movit. Conſul Pomponio Propręt. cum eo exercitu, qui ſuper Sueſſulam erat, accito, ire obviam hoſti parat; ne moram dimicandi faceret.

Clavdivm Neronem, cum robore equitum, per averſam maximè ab hoſte portam, ſilentio noctis emittit; & circumvectum occultè ac ſenſim agmen hoſtium ſubſequi iubet; & coorto iam prœlio, à tergo ſe obijcere.

Id errore viarum, an exiguitate temporis, Nero exſequi non potuerit; incertum.

Abſente eo cùm prœlium commiſſum eſſet, ſuperior quidem haud dubiè Romanus erat; ſed quia equites non adfuére in tempore, non auſus inſequi cedentes Marcellvs, vincentibus ſuis ſignum receptui dedit. plus tamen II. M. hoſtium eo die cæſa traduntur: Romanorum minùs CCCC.

Nero, ſole ferè occaſo, & equis hominibuſque nequidquam diem noctemque ſatigatis rediens, adeò graviter à Coſ. increpitus eſt, ut per eum ſtetiſſe diceret, quo minus accepta ad Cannas redderetur hoſti clades.

Poſtero die Romanus in aciem deſcendit. Pœnus taciiá etiam confeſſione victus, caſtris ſe tenuit. & inde Tarentum ad certiorem ſpem proditionis profectus eſt.

CENSORIA ROMÆ DECRETA.

Nec minore animo res Romanę domi, quàm militiæ gerebantur. & Cenſores ad mores hominum regendos, caſtigandaque vitia, animum advertérunt.

Citati & notati, qui poſt Cannenſem pugnam, remp. deſerére, Italiáque excedere voluiſſe, principe L. Cæcilio Metello, erant convicti. Deinde callidi exſolvendi iuriſiurandi interpretes; qui captivorum ex itinere regreſſi clam in caſtra Annibalis, ſolutum, quod iuraverant redituros, erant rati. His, ſuperioribuſque illis, equi ademti, qui publicum equum habebant. tribuque moti, ærarij omnes facti.

Nomina omnium ex Iuniorum tabulis excerpta, qui quadriennio non militáſſent; quibus neque vacatio iuſta militiæ, neque morbus cauſſa fuiſſet. Ex ijs ſupra bis mille in ærarios relati; tribuque omnes moti. Et ex S. C. ita à Cenſoribus notati; pedibus merere, & in Siciliam abire iuſſi ſunt, ad Cannenſis exercitùs relliquias.

Huc acceſsit magna omnium ordinum liberalitas, & inclinatio animorum plebis, ad ſuſtinendam inopiam ærarij. quæ ex urbe etiam in caſtra manavit; ut non eques, non centurio ſtipendium acciperent; ſed ſuſtinerent.

CASILINVM OPPVGNATVR ET DEDITVR FABIO COSS.

Q. Fabivs Coſ. iam ad Caſilinum caſtra habebat, quod bis mille Campanorum, & DCC. militum Annibalis tenebatur præſidio. Marcellvs a collegâ acceitus, II. militum millibus Nolæ in præſidio relictis, cum cętero exercitu Caſilinum venit. eiuſque adventu, Campani, qui duce Magio Atellano ſeſe iam moverant, & caſtra Romana invadere cogitabant, quievérunt. atque ita à duobus Coſſ. opidum oppugnari cæptum.

Fabivs, ob crebra ſuccedentium mœnibus temerè militum vulnera, tardioremque ſucceſſum, abſcedendum inde cenſebat. Marcellvs verò, *Multa magnis ducibus, ſicut non adgredienda; ita ſemel adgreſſis non dimittenda eſſe*, dicendo: *& magna famæ momenta in utramque partem fieri*; tenuit, ne incepto abiretur.

Quumque ille vineas, aliaque operum machinationumque genera admoveret; Campanique Fabivm orarent, ut abire ſibi Capuam tutò liceret; paucis egreſſis, Marcellvs portam, quâ egrediebantur, occupavit. cædeſque promiſcuè omnium, primò circà portam; deinde, irruptione factâ, etiam in urbe fieri cæpta eſt.

Ex Campanis ferè L. qui primum egreſſi ad Fabivm confugerant, eiuſdem præſidio Capuam pervenére. Cæteri, Caſilino ſic inter colloquia, cunctationemque petentium fidem, occupato, captivi, ſive Campanorum, ſive Annibalis militum erant; Romam miſſi; atque ibi in carcerem incluſi ſunt. opidanorum turba per finitimas urbeis in cuſtodiam diviſa.

CLADES IN LVCANIS ACCEPTA, QVAM FABIVS IN SAMNIO redhoſtit.

Sub idem tempus Gracchvs in Lucanis aliquot cohorteis eâ in regione conſcriptas, cum Præfecto Sociorum, in agros hoſtium prædatum miſerat. Eos effuſè palatos Hanno adortus, haud multò minorem, quàm ad Beneventum acceperat, reddidit hoſti cladem. ſed celeri fugâ ſe proripuit, ne Graccho inſequendi ſpatium eſſet.

Marcello retrò, unde venerat, Nolam regreſſo; Fabivs in Samnium proceſsit: & agris depopulatis, opida vi cepit, Compulteriam, Teleſiam, Compſam, Melas, aliaq; in Sãnitibus; Lucanis, & Apulis.

Hiſce in opidis ad XXV. hoſtium millia, aut capta, aut occiſa feruntur. perfugæ ad CCCLXX. recepti: qui Romam à Conſule miſſi, & virgis in comitio

cæſi

cæſi,& de ſaxo deiecti ſunt.

A Præt. Q. FABIO, cui circa Luceriam provincia erat; Accua oppidum vi captum; & ſtativa ad Erdoneas in Apuliâ communita. dum MARCELLVM ab rebus gerendis valetudo adverſa Nolæ teneret.

TARENTVM FRVSTRA TENTAT ANNIBAL.

Interea Tarentum pervenerat ANNIBAL, non ſine magnâ omnium, quácumque ierat, clade: ſed in Tarentino agro nihil violari voluit. Cęterum, quòd triduo antè, à M. VALERIO Proprat. claſſis ad Brundiſium præfecto, T. VALERIVS legatus Tarentum miſſus eſſet; & is conſcriptâ primorum iuventute, ſtationibuſque paſſim ad portas, circaque muros diſpoſitis, neque hoſtibus, neque dubijs ſocijs, loci quidquam præberet ad tentandum. Atque adeò nemo eorum, qui ad lacum Averni ad ANNIBALEM adiſſent, aut ipſi venirent, aut nuntium literaſve mitterent; Pœnus vana ſe promiſſa temerè ſecutum cernens, caſtra inde movit. Et agro Tarentinorum iterum intacto, Salapiam tendit: eóque, tamquam lectum hibernis locum, frumentum ex Metapontino atque Heracleenſi agris, comportat.

FACTIONES ET DIVERSA STVDIA SICVLORVM.

Romani Siciliam, ubi mors tyranni duces magis impigros dediſſe Syracuſanis; quàm cauſſam aut animos mutâſſe videretur; M. MARCELLO alteri Conſulum, provinciam decernunt.

Leontij. poſt HIERONYMI cædem; & aliquantum inde tumultum, quo ſanguine coniuratorum regi eſſe parentandum fuerat conclamatum; primùm dulce reſtitutæ libertatis nomen auditum, & crebrò uſurpatum; deinde ſpes facta ex pecuniâ regiâ largitionis militi, atque fungendi potioribus ducibus: tum vulgata tyranni ſcelera ac libidines, adeò vulgi & militum mutavére animos, ut inſepultum iacére corpus, paullo-antè deſiderati regis, paterentur.

Et quùm cæteri ex coniuratis ad exercitum obtinendum remanſiſſent; tum THEODORVS & SOSIS regijs equis, quanto maximo curſu poterant, ut ignaros rei geſtę regios opprimerent, Syracuſas contendunt.

Sed iam ANDRONODORVS certior, & Inſulam & Arcem, aliaque opportuna præſidijs firmárat.

Illi verò ingreſſi, & per Tychén tranſvecti, multitudinem, oſtentatâ veſte regiâ, capitiſque inſigni, ſimul ad libertatem, ſimul ad arma vocant; & in Achradinam convenire iubent.

Inermes, ex Olympij Iovis Templo, ſpolia Gallorũ Illyriorumque, dono data HIERONI à pop. Rom. ab eoque fixa, detrahunt, precantes Iovem: *Vt volens propitius ſacra arma pro patriâ, pro Deûm delubris, pro libertate ſeſe armantibus, præbeat.* Iidemque ſtationibus, per principes regionum urbis diſpoſitis, ſeſe adiungunt.

Et poſtquam horrea publica frumentumque in Senatûs poteſtate eſſe cognovêre; in Achradinam, ad curiam conveniunt. Vbi POLYÆNI, unius ex principibus concione, ut liberâ, ita moderatâ, commoniti, ad ANDRONODORVM legatos mittunt, qui denuntient; Vt in poteſtate Senatûs ac populi ſit. alioqui multò acriùs ab eo, quam ab HIERONYMO, repetitum iri libertatem.

Ille licet à DEMARATA uxore retinendam tyrannidem, & milites Leontio arceſſendos, inſtigaretur; in præſentiâ tempori ceſſit; & poſtero die patefactis Inſulæ portis in forum Achradinæ venit: & excuſatâ cunctatione; ijſque, quæ metu publicæ omnium regis propinquorum, aut miniſtrorum cædis, tentaſſet; omnia, quæ rex fidei eius tutelæque commendárat, patriæ reſtituere paratus, claves portarum, pecuniæque regiæ, ante pedes eorum depoſuit.

Poſteroq; die comitia Prætoribus creandis habita. & creatus in primis ipſe ANDRONODORVS; cæteri magnâ ex parte interfectores tyranni; THEODORVS, SOSIS, THEMISTIVS; duoque abſentes, SOPATER & DINOMENES.

Et hi pecuniam regiam, quæ Leontij erat, Syracuſas devectam quæſtoribus tradiderunt. Pars ea muri, quæ ab cætera urbe nimis firmo munimento interſepire Inſulam videbatur, conſenſu omnium deiecta eſt.

HIPPOCRATES autem & EPICYDES militum duces, auditâ morte tyranni, ab ijs, quos ducebant, deſerti, Syracuſas rediére. & Prætores primùm, deinde per eos Senatum adeunt: *Se ab ANNIBALE miſſos ad HIERONYMVM, tamquam amicum & ſocium, eius paruiſſe imperio. cuius Imperator ſuus voluerit. nunc eo mortuo ad ANNIBALEM redire velle* Cæterùm tam infeſtis à Romano paſſim exercitu itineribus, petere, ut præſidij dent aliquid, quo Locros in Italiam tutò perducantur.

Dum ea miſſio minùs, quàm maturato opus erat, naviter expeditur; Iuvenes interim militares, egentes atque æquè audaces, nunc apud milites, nunc apud transfugas, Romanorum ſocios pleroſque; nunc apud infimæ plebis homines, criminata in Senatum & optimateis ſerebant.

Id unum eos clam moliri, ut Syracuſæ, per ſpeciem reconciliandæ ſocietatis, in ditione Romanorum ſint; dein factio, & perpauci auctores fœderis renovati, dominentur.

Et certè credula multitudo, maior in dies Syracuſas confluens, non ſolùm Pœnis illis ducibus ſpem novandarum rerum, ſed ipſi etiam ANDRONODORO, præter quotidiana, ambitioſæ uxoris convicia præbebat.

Hic cum THEMISTIO, cui HARMONIA Gelonis filia nuptijs iuncta erat, rem conſociat: & paucos poſt dies ARISTONI cuidam Tragico actori, arcanorum participi, incautiùs aperit. Et is extemplò fidem potiorem ratus, quam patriæ debebat, iudicium ad Prætores defert.

Qui ubi rem haud vanam eſſe certis indicijs comperérunt; conſultis ſenioribus; & auctoritate eorum præſidio ad fores poſito, ingreſſos Curiam THEMISTIVM atque ANDRONODORVM interfecérunt.

Detulerat autem index, inter eos conveniſſe, ab ambitio-

ambitioſis coniugibus antè inſtigatcs: *Vt occiſis reliquis Pretoribus, & optimatum potentiſſimis quibuſq;, HIERONIS regnum inter ſe partirentur.*

Sed orto ob cædem tumultu, populus primò fremere, atque adverſarijs Prætoribus ſuccenſere. Et mòx idem ubi DEMARATÆ conſilia; & publicæ libertatis diſcrimina edoctus eſt; non modò factum laudare; ſed edito ex omnibus partibus concionis clamore: *Neminem ex tyrannorum ſtirpe ſupereſſe ſinendum*: continuò in HIERONIS domum irrumpitur; & DEMARATA HARMONIAQVE ſtatim iugulantur.

HERACLEA, HIERONIS filia, uxor SOSIPPI (qui legatus ab HIERONYMO ad regem PTOLEMÆVM miſſus, voluntarium conſciverat exſilium) cum tenellis filiabus, in ſacrarium illapſa, aliquantiſper percuſſores morata eſt. Mulier proba, & HIERONE patre digna.

Sed lymphati, & ſanguinem ſpirantes cives, ex penatium penetralibus abſtractam iugulárunt. Filiæ quoque, inter effugiendum, vulneribus confectæ exanimes corruérunt.

Et iam mutatis repentè, ſed ſerò, ad miſericordiam animis, nuntius advenit, populi nomine iubens, ut matri liberiſque parceretur. *Adeò varia & cæca furentis multitudinis conſilia.* cuius natura eſt; *ut vel ſerviat humiliter, vel ſuperbe dominetur.*

Iidemque mox miſericordiâ in iram verſâ, fremere graviter, & in locum ANDRONODORI & THEMISTII, Prætorum comitia poſcere. Et quaſi ipſis ſuæ libertatis auctoribus iraſcentes, quos ex ipſorum ſententiâ minimè futuros eſſe nórant; inconditis vocibus, & haud dubio multorum adſenſu, EPICYDEM & HIPPOCRATEM, pridem ab ANNIBALE ad HIERONYMVM regem miſſos, & eo cæſo abiturienteis, prętores pronuntiant.

HIPPOCRATES ET EPICIDES PRÆTORES DICTI.

Quibus nihil erat ægrius; quàm legatos de inducijs x. dierum, ad APPIVM CLAVDIVM Coſ. miſſos; & ijs impetratis, qui de fœdere antiquo cum Romanis renovando agerent, alios eſſe remiſſos.

APPIVS ad Murgantiam tum claſſem c. navium habebat: quò evaderent motus, ex cædibus tyrannorum orti Syracuſis; quóve eos ageret nova atque inſolita libertas; opperiebatur.

MARCELLVS à morbo convaleſcens, & in Siciliam delatus, cognitis pacis, quæ proponebatur, conditionibus; Syracuſis, coram Prætoribus, eàdem de re per legatos agi curat.

Quùm ſæpè res acta eſſet medijs certaminibus; poſtremò, quia belli cum Romanis gerendi ratio nulla adparebat; pacem fieri placuit: mittitque cum Prætoribus, & Senatorum delectis, legatos ad rem confirmandam.

Quùmque paucos poſt dies ex Leontinis legati veniſſent, pręſidium finibus ſuis orantes: eaque legatio peropportuna viſa eſſet, ad urbem inconditâ multitudine levandam, eiuſque duces ablegandos; HIPPOCRATES Pręt. ducere eò transfugas iuſſus; cum mercenarijs, qui ultro ſecuti, IV. armatorum M. effecit.

Hic, qui novandi res occaſionem ſibi datam duceret, finitima provinciæ Romanæ primò furtivis excurſionibus vaſtare cœpit: deinde, quùm ad tuendos ſociorum agros miſſum ab APPIO præſidium eſſet; omnibus copijs impetum in oppoſitam ſtationem cum cæde multorum, fecit.

Eaque ubi nuntiata ſunt MARCELLO, legatos extemplò Syracuſas mittit, qui pacis fidem ruptam eſſe dicerent. nec belli defuturam umquam cauſſam, niſi HIPPOCRATES atque EPICYDES, non ab Syracuſanis modò, ſed totâ procul Siciliâ ablegentur.

EPICYDES & ipſe in Leontinos profectus, quùm ſatis eos adverſus pop. Rom. concitatos cerneret; avertere etiam à Syracuſanis cœpit. quos ita pacem cum Romanis pepegiſſe fingeret: *Vt quicumque populi ſub regibus fuiſſent, ſuæ etiam ditionis in poſterum eſſent. Nec libertate contentos, regnare etiam & dominari ceteris velle.*

Legatis itaque Syracuſanorum, & de cæde ſtationis Romanæ querentibus, & Pœnos illos duces ex Siciliâ excedere iubentibus; quùm eò veniſſent, ferociter reſponſum eſt; *Neque mandáſſe ſeſe Syracuſanis, ut pacem pro ſe cum Romanis facerent; neque teneri alienis fœderibus.*

MARCELLVS, ad quem Syracuſani detulerant Leontinorum defectionem, cum omni exercitu, APPIO quoque accito, in eoſdem profectus, primo impetu urbem expugnavit. Pœni duces, iam captis muris, in arcem ſeſe cum paucis receperant; & inde clam nocte Herbeſſum confugerant.

Leontinorum militumque aliorum nemo, (præter duo transfugarum mill. qui verberati aut ſecuri percuſſi) poſt captam urbem, violatus fuerat. ſuaque omnia eis, niſi quæ primus tumultus abſumſerat, reſtituebantur.

Syracuſanis tamen, qui IIX. millium armatorum agmine domo erant profecti, quaſi & ipſi Leontinos unà cum Romanis oppugnaturi; ad Mylam flumen nuntius occurrit; qui *captam urbem eſſe; cætera falſa miſta veris ferret. Cædem promiſcuè oppidanorum atque militum factam: direptam urbem: bona locupletum donata; nec quemquam puberem ſupereſſe.*

His auditis, quùm ad defectionem inclinatos militum ſuorum animos cernerent Prętores duceſque, SOSIS ac DINOMENES: ſed eum motum haud diuturnum fore, ſi duces amentiæ ſublati eſſent. exercitum quidem Megaram ducunt: ſed ipſi paucis cum equitibus Herbeſſum profecti, ſpe urbis per proditionem potiundæ; & ubi fruſtrà ipſis inceptum fuit, caſtra Megaris movent, ut Herbeſſum omnibus copijs oppugnarent.

Et prima, tum fortè ſigna DC. erant Cretenſium, qui apud HIERONYMVM ſub illis ducibus meruerant; & capti ad Thraſymenum, inter Rom. auxilia, & ab ANNIBALE dimiſſi fuerant.

Quùm itaque HIPPOCRATES & EPICYDES militaris benivolentiæ fiduciâ obviam agmini proceſſiſſent; & Cretas ex ſignis armorumque habitu cognôſſent; ramis oleæ porrectis, orant; ut ſeſe recipiant, & tueantur, neu Syracuſanis prodant, à quibus mox ipſi populo Romano trucidandi tradantur. Illi viciſſim bonum ut animũ haberent, conclamãt.

Poſtquam Pœnos duces, qui conquirebantur, adeſſe pervaſit rumor: fremituſque toto agmine erat

haud

haud dubiè adprobantium à Leontinis eorum. & Prætores ad prima ſigna progreſſi, colloquijs ſuorum cum hoſte in re[d]itis, comprehendi vincirique catenis HIPPOCRATEM iuſſerunt; tantus repentè inter milites clamor ortus eſt, ut ijdem, rerum ſuarum incerti, ſigna Megaram referrent; & nuntios de ſtatu præſenti Syracuſas mitterent.

Pœnus, inclinatis ad omnem ſuſpicionem animis, fraude & vana crimina addidit. & litteras, quas ipſe compoſuerat, quaſi à Cretēſibus interceptas, recitari curavit. Quibus ſcilicet à Prætoribus Syracuſanis gratiæ MARCELLO agebantur, quod de Leontinis ſupplicium ſumſiſſet. Sed eamdem omnium mercenariorum meritum eſſe cauſſam: eorum itaque cæde liberandandas tandem eſſe Syracuſas.

Quùm præterea ſubornatus teſtis, qui ea, quæ ad Mylam falsò nuntiata erant, oculis ſe vidiſſe ſuis, cædem Leontinorum, & Romanorum inibi crudelitatem, auctorem ſe exhiberet; & narrando, iras hominum concitaret. Tum verò fremere omnes, & Romanorum ſævitiam avaritiamque incuſare: & Pœnis ducibus, Syracuſas redire.

Prætores nequidquam multa moliti, in Achradina, quò confugerant interficiuntur. Creatis eâ in terum perturbatione HIPPOCRATE & EPICYDE, iterùm Prætoribus, Syracuſæ, cum breve tempus libertas adfulſiſſet, in nequiſſimos dominos; in odium Romanorum, & in antiquæ ſervitutis mala, recidérunt.

SYRACUSÆ A ROMANIS OBSESSÆ.

Syracuſæ, poſt irrita legatorum, quos APPIUS priùs è portu; deinde ex Olympico miſerat, cum Pœnis ducibus extra portam colloquia; terrâ marique ſimul, ſive ab Hexapylo & Achradinâ, oppugnari cæptæ. Nec diffidebant Romani, vaſtam diſiectamque ſpatio urbem aliquâ ſe parte invaſuros: omnemque adparatum, oppugnandæ urbi neceſſarium, muris admoverant.

Neque res cæpta, fortunâ caruiſſet, niſi unus homo Syracuſis eâ tempeſtate fuiſſet; ARCHIMEDES, unicus cœli ſiderumque ſpectator, ſed admirabilior tormentorum bellicorum operumque machinator; quibus, ea, quæ hoſtes ingenti mole agerent, ipſe perlevi momento everteret, aut ludificaretur.

Incomparabilis nihilo-minus illa, & fidem propemodum ſuperans unius hominis ſolertia, Siciliæ exitio fuit.

Dum enim munimentis illis, pridem ab HIERONE proviſis & à ſe elaboratis, ingenioſè utēs, MARCELLI inſultus conatuſque remoratur; ab Italiâ in Siciliam bellum transfertur. Romanis retinere, Pœnis reciperare tam divitem Inſulam, enixè molientibus.

Romani maritimâ primùm ad Achradinam oppugnatione, artibus ARCHIMEDIS eluſi; deinde, dum totis viribus terrâ urbem adgredi tentant, eodem tormentorum adparatu, & aditu undique arduo aut interclaſo, coerciti; quod omnis conatus ludibrio eſſet; ab oppugnando abſtinere, atque obſidendo tantùm arcere terrâ marique commeatibus hoſtem placuit.

MARCELLUS interea cum tertiâ ferè exercitûs parte, ad urbeis, quæ eo motu defecerant, recipiendas profectus, Pelorum atque Herbeſſum, dedentibus ipſis, recepit. Megaram vi captam diruit ac diripuit; ad reliquorum, & maximè Syracuſanorum, terrorem.

HIMILCO quoque, qui ad Pachini promontorium claſſem diu tenuerat ad Heracleam, quę Minoa dicta eſt, XXV. pedit. & III. equit. millia, cum XII. elephantis, expoſuit. Adventu ipſo Heracleam, & paullo-pòſt Agrigentum, volenteis, recepit.

His auxilijs & ſucceſſibus, ijs, qui obſidebantur Syracuſis, animi ita ſunt ſublati, & inter ſe munia belli partiti; ut EPICIDES præeſſet cuſtodiæ urbis; HIPPOCRATES coniunctus HIMILCONI, bellum adverſus Coſ. Romanum gereret.

Ille itaque cum X. millibus pedit. & D. equitibus ex urbe egreſſus, caſtra circa Acrillas urbem, ponebat; quùm munientibus de-inopinato ſupervénit MARCELLUS: ſed Agrigento iam à Pœnis occupato, quò fruſtrà ut præveniret hoſtem, feſtinanter tetenderat, revertens.

Et Siculos ita incompoſitos, & pleroſque inermeis nactus; quod peditum fuit, circumvenit: eques, poſt leve certamen, cum HIPPOCRATE, Acras perfugit.

Eâ pugnâ deficienteis ab Romanis, quùm cohibuiſſet Siculos MARCELLUS; Syracuſas redijt. Et poſt paucos dies HIMILCO adiuncto HIPPOCRATE, ad flum. Anapim, IIX. fermè inde millibus caſtra poſuit.

Et ſub idem ferè tempus, tum naves longæ LV. Carthaginienſium, cum BOMILCARE claſſis Præf. in magnum portum ex alto Syracuſas decurrére; tum Romana item claſſis, XXX. quinqueremes, legionem primam Panhormi expoſuere.

Quam inde venientē Syracuſas, prædæ haud dubię ſibi futurā ratus HIMILCO; ſed viâ deceptus eſt. Quùm ipſe namque mediterraneo itinere duceret; Romani maritimâ orâ, claſſe proſequente, ad APPIUM, Pachynum, cum parte copiarum obviam progreſſum, pervenere.

Nec diutiùs Pœni Syracuſis morati ſunt. BOMILCAR, nec par claſſi Romanæ, nec utilis ſuis; velis in altum datis, in Africam tranſmiſit. Et HIMILCO nequidquam MARCELLUM ſecutus, quùm nitum ad Syracuſas, & munimentis, & viribus hoſtem cerneret; caſtra inde movit, ſociorum ab Romanis defectioni intentus.

Murgantiam primùm, ubi magna frumenti commeatuumque vis convecta erat à Romanis, prodito ab ipſis Rom. præſidio, recepit. Eoque exemplo aliæ civitates ad defectionem erectæ, præſidia Romana, aut artibus ſuis pellebant; aut prodita per fraudem opprimebant.

L. PINARII ASTUS.

Ennenſes iam cum HIMILCONE de proditione præſidij clam pacti; quaſi volentes, ac non coacti, in Romanorum amicitia [manere] vellent, à L. PINARIO præfecto claves portarum urbis ſuę repoſcebant.

Ille primùm tergiverſari. ad MARCELLUM Coſ. cuius

cuius iuris atque arbitrij tota res eſſet; quique haud procul abeſſet; legatos mitterent.

Quùm illi miſſuros negarent; & vindictam aliquam libertatis ſuæ quæſituros ſe teſtarentur; Pinarivs ſaltim dari ſibi populi concilium rogavit. Quùmque ex conſenſu concio in poſterum diem edicta eſſet; ipſe proximâ nocte milites evocatos, & periculum edocet; & quid facto opus ſit, hortatur.

Poſtero die productus ad populum à magiſtratibus Præf. Romanus, Ius Conſulis, & eadem quæ pridie, repetit. Quùmque cives reddi claves unâ quaſi voce iuberent, & cunctanti ferociter minitarentur; nec viderentur ultra vim ultimam dilaturi; tum præfectus togâ excuſſâ, ut convenerat, ſignum dedit.

Militeſque intenti dudum ac parati, alij supernè in adverſam concionem clamore ſublato decurrunt; alij ad exitus theatri conferti obſiſtunt. Ennenses caveà incluſi, cæduntur: ut urbis captæ modo, fugâque & ſtrages omnia teneret.

Ita Enna aut malo, aut neceſſario facinore retenta. Marcellvs nec factum improbavit; & militibus prædam Ennenſium conceſſit. eam rem exemplo cęteris fore ratus.

Verùm ea clades, ut urbis in mediâ Siciliâ ſitæ, & multis nominibus claræ, propè uno die omnem Siciliam pervaſit. Et quia cæde infandâ putabant, non hominum tantùm, ſed etiam Deorum (Cereris & Proserpinæ) ſedem violatam eſſe; qui antè dubij, fuerant; defecére ad Pœnos.

Hippocrates inde Murgantiam; Himilco Agrigentum, ſeſe recepére: poſtquam acciti à proditoribus nequidquam ad Ennam copias ſuas admoviſſent.

Marcellvs verò retrò in Leontinos redit: modicoque ibi præſidio relicto, & commeatibus alijs in caſtra convehi iuſſis, ad Syracuſas obſidendas venit. Et Appio Clavdio inde Romam ad Conſulatum petendum miſſo, T. Qvinctivm Crispinvm in eius locum claſſi caſtriſque præfecit veteribus. Ipſe hibernacula, v. paſſ. m. ab Hexapylo Leontiam vocant locum) ædificavit & communijt.

BELLVM CVM PHILIPPO MACEDONE.

Eâdem æſtate & cum Philippo Macedone, quod iam ante ſuſpectum fuerat, motum bellum eſt. hoc initio.

Romanorum ſocietatem ante annos xv. amplexæ fuerant urbes in Ionij maris orâ, Oricum, Apollonia, & Epidamnus. Hinc per legatos nuntiatur M. Valerio, Pr. claſſis ad Brundiſium Calabriamque præfecto, Philippvm levibus biremibus cxx. flumine adverſo ſubvectum, primò Apolloniam tentáſſe. deinde ad Oricum clam nocte exercitum admoviſſe; quam, uti invalidam, primo impetu oppreſſerit.

M. Valerivs, T. Valerio legato ad locorum cuſtodiam relicto, & claſſe inſtructâ, Ionium pelagus emenſus, alterâ die Oricum pervenit; & urbem modico Macedonum præſidio inſeſſam haud magno certamine recepit.

Deinde, ab Apolloniatibus, iam arte obſeſſis rogatus; mille delectorum militum, duce Nævio Crispo, ſocium præfecto, in urbem, hoſte vix ſentiente, immittit.

Etis armatâ Apolloniatium iuventute, ſilentique agmine noctu egreſſus, caſtra hoſtium offendit ita temerè neglecta, ut vel rex ipſe in prætorio opprimi potuerit: niſi terror & clamor ex cæde vigilum omnia occupáſſet. Et rex eodem tumultu excitus, propè ſeminudus, ad naves cum multa turba perfugiſſet. Paullo minus iii. militum millia in caſtris aut capta aut occiſa. Caſtris direptis, Apolloniatæ tormenta bellica, in ſe comparata, tuendæ in eventum urbi, ſecum avexére: cętera præda Rom. conceſſa.

Quùmque M. Valerivs, certior factus, claſſem extemplò ad fluminis oſtium duxiſſet, ne rex navibus capeſſere fugam poſſet; ille, qui neque terreſtri, neque navali certamine ſatis fore ſe parem fideret; ſubductis aut incenſis navibus, cum exercitu ſpoliato, terrâ Macedoniam petijt. Valerivs cum claſſe Orici hibernavit.

BELLVM IN HISPANIA CONTINVATVR.

In Hiſpaniâ priùs quàm Romani amnem Iberum tranſiſſent, ingentes copias Hiſpanorum Mago & Asdrvbal fuderant. defeciſſetque ab Romanis ulterior Hiſpania, ni P. Cornelivs, traducto Iberum exercitu, dubijs ſociorum animis, in tempore adveniſſet.

Iamque Romani ab Alto Caſtro, ad montem Victoriæ caſtra tranſtulerant, & communierant; quùm eòdem Cn. Scipio cum omnibus copijs: & Asdrvbal Gisconis F. tertius Carthaginienſium dux, cum exercitu iuſto, advenit. contraque caſtra Romanorum trans fluvium omnes conſedére.

Ibi P. Scipio cum expeditis ad explorandum profectus, & in tumulo, quem in propinquo ceperat, ab hoſte circumſeſſus; adventu fratris exemptus eſt.

Caſtulo, Hiſpaniæ urbs nobilis, unde uxor Annibali erat, ad Rom. defecit. Et quùm Pœni Illiturgi opidum, in quo præſidium erat Romanum, iterum oppugnare adorti eſſent; locumque inopiâ expugnaturi viderentur; Cn. Scipio, ad opem obſeſſis ferendam, cum legione expeditâ profectus, intra bina caſtra, cum magnâ hoſtium cæde, in urbem eſt ingreſſus: & poſtero die eruptione æquè felici pugnavit. ut duobus his prœlijs ſupra xii. hominum m. cæſa ſint: plus x. mill. capta, cum xxxvi. militaribus ſignis.

Receſſerant ab Illiturgi obſidione Pœni, & Bigerram inde, urbem Rom. ſociam, oppugnabant. Idem Scipio, ſine certamine, adveniens, eoſdem diſcedere coëgit.

Tum ad Mundam, ſignis collatis, pugnatum per iv. fermè horas. egregieque vincentibus Romanis, ob Cn. Scipionem femur tragulâ confixum, ſignum receptui eſt datum. Abſque quâ morâ, caſtra Punica eo die capi potuerint. Hoc quoque prœlio ad xii. hominum mill. cæſi, & propè ter mille capti, cum ſignis militaribus lvii. Elephanti uſque ad vallum acti, & ex ijs xxxix. pilis confixi.

Ad Auri.

Ad Auringen inde urbem Pœnos recedenteis, & territos, ſecuti Romani: Ibique iterùm SCIPIO, lecticulâ in aciem illatus, conflixit. Minus dimidio hoſtium, quàm anteà, occiſum.

At in gente, inſtaurandis bellis natâ, MAGO ad militum conquiſitionem à fratre miſſus, brevi replevit exercitum: animoſq; ad tentandū de-integro certamen fecit. Sed pari, ut prius, eventu pugnatum. Plus IIX. hominum Mill. cæſi, Mille capti, & ſigna militaria LIIX. Multa ex Gallis ſpolia, anuli aurei, torques, armillæ. Et duo eius gentis reguli, MOENICAPTVS & GVISMARVS, in acie cecidérunt. Ex elephantis, IIX. capti, & III. occiſi.

Saguntbum indè opidum, quod belli cauſſa, octavum, (veriùs, VI.) iam annum ſub hoſtium poteſtate fuerat; vi pulſo præſidio Punico, recepérunt: cultoribuſque antiquis, quos vis reliquerat belli, reſtituérunt. Et Turdetanos, qui contraxerant eis cum Carthaginienſibus bellum, in poteſtatem redactos, ſub corona vendidére, urbemque delevére.

Conſularia tum Comitia habita à Q. FABIO Max. Coſ. & creati Conſules, ambo abſentes, Q. FABIVS Max. Conſulis Verrucoſſi F. & T. SEMPRONIVS GRACCHVS II.

Prætores fiunt M. ATTILIVS, P. SEMPRONIVS Tuditanus, Cn. FVLVIVS CENTIMALVS, & M. ÆMYLIVS LEPIDVS.

Comitijs perfectis, ab Q. FABIO Conſule deſignati Coſſ. Romam arceſſiti, magiſtratum iniérunt. Inter quos, & prætores, provinciæ exercituſque diviſi ſunt.

3741. 10. Ant. M. 9. Pt. Philad.		209.

Conſules procuratis de more, & ex decreto Pontificum, prodigijs, ab urbe movent; & Sempronius in Lucanos, in Apuliam Fabius, proficiſcuntur.

Pater filio legatus ad Sueſſulam in caſtra venit. Cumque ei obviàm filius progrederetur, & lictores verecundiâ maieſtatis eius taciti anteirent, neque Patrem ſummovérent; præter XI. faſceis equo prævectum ſenem ut Conſul animadvertit; proximo lictori, ut ſibi adparéret, imperavit: atque is, ut deſcenderet ex equo, inclamavit.

Tum demum deſiliens; *Non ego*, inquit, *ô fili ſummum imperium contemſi: ſed experiri volui, ſatin' ſcires Conſulem agere, & te eſſe. Ita publica inſtituta privatâ pietate apud Rom. potiora*. ubi & Patribus in filios tamen ius erat vitæ ac necis.

CASSIVS ALTINVS PRODITOR.

In eadem caſtra CASSIVS ALTINVS, Arpinâs, clam nocte venit; promittens, ſi ſibi præmio foret, ſe Arpos (quorum prodendi ANNIBALI auctor fuerat) Romanis proditurum eſſe.

Quùm alij eum pro transfugâ verberandum necandumque cenſerent; Pater Fabius; neque eum pro hoſte, neque pro ſocio in præſentiâ habendum; liberâ cuſtodiâ haud procul caſtris in aliquâ fidâ civitate, per belli tempus, adſervandum decrevit. Perpetrato bello, tum conſultandum, utrum defectio prior plus merita ſit pœnæ, an hic reditus veniæ.

Eo audito Annibal, qui & ipſum, ut ambiguæ fidei virum, ſuſpectum iam pridem habuerat; & cauſſam ſe nactum gaudebat, in tam locupletis hominis bona invadendi; ut iræ tamen magis quàm avaritiæ datum crederent homines; coniugem eius liberoſque, in caſtra accitos, vivos combuſſit.

ARPI A FABIO RECEPTI.

Fabius nihilo minus ab Sueſſulâ profectus, Arpos inſtituit oppugnare. Milites DC. portam quamdam humilem atque anguſtam, parte urbis infrequenti & à cuſtodiâ neglectâ, ſcalis prius tranſgreſſos ad murum pergere, & ex interiore parte clauſtra refringere iubet. & tum cornu ſignum dare, ut cæteræ copiæ admoveantur.

Imber tum commodùm à media nocte coortus, & vigiles dilapſos è ſtationibus ſuffugere in tecta coegerat; & ſtrepitum demolientium portam ab auribus averterat.

Cornicinibus itaque canentibus, Conſul ex compoſito ſigna efferri iubet; & paullo-ante lucem, per effractam portam, urbem ingreditur.

Præſidium in ea erat, Annibalis V. fermè armatorum Millia: & ipſi Arpini ter Mille numerum explebant. Et hi, quos primos, nequid ab tergo fraudis eſſet, Pœni hoſtibus oppoſuerant; cum Romanis colloqui, ſeſe purgare, & Principes, à quibus venumdati oppreſſique ſint, incuſare cœpérunt.

Prętor denique Arpinus ab ſuis ad Coſ. fide datâ deductus, effecit; ut Arpini repentè pro Romanis adversùs Carthaginienſeis arma verterent.

Hiſpani quoque, paullo minus Mille homines, nihil prætereà cum Conſule pacti, quàm ut ſine fraude Punicum emitteretur præſidium; ad Coſ. ſigna tranſtulérunt.

Pœnis portæ patefactæ; dimiſſique cum fide incolumes, ad Annibalem, Salapiam venérunt. Hiſpanis duplicia cibaria dari iuſſa: Quæ fida deinceps Romanis manus. Sic Arpi ſine clade ullius, præter proditoris & perfugæ, reſtituti.

SCIPIONES CVM SYPHACE NVMIDA SOCIETATEM AVSPICANTVR.

Eodem anno Scipiones in Hiſpaniâ, multis veteribus ſocijs receptis, & novis adiectis, in Africam quoque ſpem extendérūt. Illi ad Syphacem, Numidarū regem, qui rū ſubitò Carthaginienſibus hoſtis factus fuerat; centuriones treis, legatos, miſérūt, qui cum eo amicitiam ſocietatemq; facerent. & pollicerétur, ſi perſeveraret urguére bello Carthaginieſeis,

eam rem gratam Sen. populoq́ue Romano fore.

Barbarus viciſſim exorat, ut duo ex ijs legationem ad Imperatores ſuos referrent; unus apud ſeſe, magiſter rei militaris, remaneret; qui rudem ad pedeſtria bella Numidarum gentem, & equis tantùm habilem, ordinaret, inſtitueret, alijſq́ue inſtitutis militaribus ità adſuefaceret; ut hoſti, qui pedeſtri Marte fideret, robore virium æquari poſſet.

Rex itaq́ue cum duobus Romanis, relata; & ex ſuis Numidis legatos in Hiſpaniam miſit, ad accipiendam ab Imperatoribus Romm. fidem. Iiſdemq́ue mandatum; ut protinùs Numidas, qui intrà Portas, ſeu præſidia Carthaginienſium auxiliares eſſent, ad tranſitionem nomine ſuo pellicerent.

Carthaginienſes ea de re certiores facti, confeſtim ad GALAM, in alterâ Numidiæ parte (quæ gens Maſſyla dicitur) regnantem, legatos viciſſim mittunt, & docent; *Conducibilius eſſe Galæ, ut ſe quam-primum Carthaginienſibus fœdere & ſocietate coniungat; quàm Syphax, qui regibus populiſq́, Africa imminere, & ex nova ſocietate, dominari ambiat, in Hiſpaniam; aut Romani fœderati in Africam tranſeant.*

Facilè perſuaſum GALÆ, filio eius MASSANISA, magnæ indolis adoleſcente, id bellum ultrò depoſcente; ut exercitum mitteret.

Is coniunctis ſibi Carthaginienſium legionibus, magno prœlio SYPHACEM devicit, ut XXX. hominum M. eo prœlio cæſa dicantur. Quumq́ue SYPHAX cum paucis ex acie equitibus in Mauruſios (hi extremi propè Oceanum adversùs Gadeis colebant) refugiſſet; & adfluentibus ad famam eius undique barbaris, ingenteis brevi copias armâſſet; ante quàm cum ijs in Hiſpaniam, anguſto diremtam freto, traijceret; MASSANISA cum victore exercitu advenit. Ibiq́ue cum SYPHACE, per ſe, ſine ullis Pœnorum opibus, ingenti gloriâ bellum geſſit.

Et tum primùm Romani in Hiſpaniâ mercenarium militem in caſtris, Celtiberos, à Pœno abſtractos, pari ſtipendio habere, cœpérunt.

VARII IN BRVTTIIS PROELIORVM CASVS.

Intereà ANNIBAL in agro Tarentino æſtatem cōſumſit, ſpe urbis per proditionem potiundæ; aliquot ſimul Salentinorum opidulis ad eum deficientibus. Eodemq́ue tempore in Bruttijs, ex XII. populis, qui annis prioribus ad Pœnos deſciverant, Conſentini & Thurini (al. Derinæi) in fidem pop. Romani redierunt. Et plures rediſſent; ni L. POMPONIVS Veientanus, præf. Sociûm, ob proſperas aliquot in agro Bruttio populationes, iuſti ducis ſpeciem nactus, exercitu tumultuariè coacto, cū HANNONE conflixiſſet: & magnam quidem vim hominum, ſed inconditæ turbæ agreſtium ſervorumq́ue, ipſe in cæteris captus, amiſiſſet. Et SEMPRONIVS Coſ. in Lucanis nec ſatis memorabiliter præliatus; nec nobilia eâ in regione opida expugnavit.

SVPERSTITIO ROMÆ COERCITA.

Sacrificuli ac vates, eo tempore Romæ ità hominum ceperant menteis; & religio, eaq́ue magnam partem externa, civitatem inceſſerat; ut non iam in ſecreto modò, atque intrà parietes, ritus Romani contemnerentur; ſed in publico etiam, ac foro Capitolioq́ue, mulieres neque ſacrificarent, neque Deos patrio more precarentur. Datum itaq́ue ab Senatu negotium M. Aimilio (al. Atilio) præt. ut cum Ædilibus & Triumvirr. capitalibus, his religionibus populum liberaret.

Quum iam Comitiorum Conſularium tempus appeteret, & Conſules à bello avocari non placeret; T. SEMPRONIVS Coſ. comitiorum cauſsâ Dictatorem dixit C. CLAVDIVM CENTONEM. Et ab eo Mag. equitum eſt dictus Q. FVLVIVS FLACCVS.

3742.
11. Ant. M.
10. Pt. Philop. — 208.

Dictator primo comitiali die Conſules creavit Q. FVLVIVM FLACCVM (III.) Mag. pro tempore equit. & AP. CLAVDIVM PVLCRVM, qui Siciliæ prætor fuerat.

P. CORNELIO SCIPIONI, cui pòſt Africano cognomen fuit, Ædilitatem tum petenti, Tribb. quidem plebis, ob ætatem, ad petendum nequedum legitimam, obſiſtebant; ſed acria Tribuum ſuffragia Tribunos coercuére.

ACHÆI PRINCIPIS EXITVS.

Circiter hunc annum, Orb. Cond. 3742. qui eſt XI. ANTIOCHI MAGNI (ſiquid ex Polybianæ hiſtoriæ reliquijs, ubi plurimæ lacunæ, & abruptæ rerum narrationes, certi colligi poſſit, Propterea quòd iſti, quem memorabo, Achæi caſui, ſubijciatur Tarentinorum, auctoribus NICONE & PHILOMENE, proditio, & ad Annibalem defectio, libr. 8.) ACHÆVS dolis circumventus, captus, & ANTIOCHO traditus eſt, hoc modo. ACHÆVS, ab ANTIOCHO, ut videtur, bello laceſſitus, & Sardeis, inque arcem compulſus, & cum LAODICE uxore, alijſq́ue amicis circumſeſſus; tum SOSIBII, amici ſimplicitate, qui Achæi liberandi conſilia cum infidis hominibus communicâſſet: tum Bolidis, & Cambyli, Cretenſium, artibus & perfidiâ, qui eamdem conſiliorum rationem ANTIOCHO rettuliſſent; mirificè eluſus eſt. Et quidem ipſe litteris à NICOMACHO Rhodio, hoſpite paterno; & MELANCOMA Epheſio, quorum fideli antè operâ uſus fuerat; confirmatus: non modo liberationis ſuæ ſpem hauſerat; ſed

van[illegible] es f[illegible]ebat, [illegible] liberatus ſib[illegible]. A[illegible]TIOCHVS apud [illegible]ardeis [illegible]ar tu[illegible] ſe [illegible] A[illegible]hiæ, & in Phœnic[illegible] S[illegible] [illegible]multum facere.

[illegible] pr[illegible] [illegible]d[illegible] in arcem ingreſſi [illegible] & d[illegible] tu[illegible] c[illegible] rati[illegible]e [illegible]nſultan[illegible]bus; tandem q[illegible]tuor t[illegible]um, ex [illegible]s, [illegible]tus, ipſ[illegible], quantu[illegible] LAO[illegible] te [illegible] pr[illegible]visa conſternaretur, & [illegible]u[illegible]deret; t[illegible] & vulgari veſte, ut la[illegible] indutus, n[illegible]cte ex ar[illegible]e egreditur; & in e[illegible] qui in inſidijs erant [illegible]inque eorum poteſtatem in[illegible]d[illegible], & unà cum amicis, ad ANTIOCHVM [illegible] [illegible]na caſtra perducitur. Rex quidem lacrymis & [illegible]mm[illegible]eratione teſtatus eſt, *incertos, & in[illegible]utabiles fortunæ caſus*. Decretum nihilo minus in p[illegible]l[illegible]co concilio, ut manibus pedibuſque præciſ[illegible], & capite in utrem aſininum conſuto, reliquum eius corpus in cruce ſuffigeretur.

LA[illegible]DICE per præconem res ſuas conuſare, & arce excedere iuſſa eſt. Milites in partes diſſciſſi, & pars in LAODICEN, pars in ARIOBAZVN animis inclinati, ſeſe, arceſque, ob mutuam inter ſe diffidentiam, tradiderunt.

Inito iam a Conſulibus magiſtratu, prætores quoque novi provincias ſunt ſortiti. P. CORNELIVS SVLLA, urbanam ſimul & peregrinam, quæ duorum antè ſors fuerat: Cn. FVLVIVS FLACCVS Apuliam: C. CLAVDIVS NERO Sueſſulam: M. IVNIVS S[illegible]lanus, Thuſcos.

Conſulibus bellum cum Annibale, & binæ legiones decretæ. Sed ad veteres exercitus duæ Vrbanæ legiones ab iiſdem ſcriptæ: ſummaque XXIII. legionum eo anno effecta.

PVBLICANI MVLTATI.

Tum qu[illegible]que de Publicanis, quorum Princeps, [illegible]aud[illegible] a[illegible]ari[illegible]aq[illegible]e nemini ſe[illegible]undus, M. POSTVMIVS [illegible] Pyrg[illegible]ntis; qui [illegible] naufragia, & comm[illegible]u[illegible] mari un[illegible] iactatas fui[illegible] ementi[illegible] par[illegible] [illegible]vi ær[illegible], par[illegible]m o[illegible] [illegible]tum in civitate [illegible]o[illegible]t[illegible]a Tribunos con[illegible]itatum, & Concilium ple[illegible]is ſublatum; bonis, & capit[illegible] aut exſilio multati.

NOVA DELECTVS MILITARIS RATIO

Conſules quùm ægrè d[illegible]lectum conficerent, ob inopiam iun[illegible]rum, Tribuni pleb. ad populum [illegible]lerunt; ut qui iuniores VI[illegible]. & X. annis ſacramento dixiſſe[illegible] [illegible] iis perinde ſtipendia procederent, a[illegible] ſi VII. & XX. annorum, aut maiores, [illegible]es f[illegible]cti eſſent. Et ex hoc Senatûs Conſulto conquiſitio ingenuorum, in quibus ad [illegible]nda arma roboris ſatis eſſet; à binis Triumv[illegible] per agr[illegible] habita.

DESE[illegible]TORES MILITIÆ NOTATI

M[illegible]ha[illegible]ur[illegible]um P. LENT[illegible] [illegible]n S[illegible]i[illegible]à, Cannen[illegible] [illegible]quiæ. Exercitus pridem in eam [illegible] [illegible]e relegatu[illegible], ne antè Punici belli finem [illegible] Ita[illegible] [illegible]re[illegible]r. Iij pe[illegible] Lentuli, ex [illegible]d[illegible] e[illegible]teq[illegible] delectos, ad M. MARCELLV[illegible] [illegible]na [illegible]erant, & hanc ignominiæ no[illegible] [illegible]bantur.

Se[illegible]à[illegible]e re [illegible]ſultus, ità decrevit, *Milit[illegible] qui ad Cannas commilitones ſuos pugnantes d[illegible]nt, Senatui non videri remp. committendu[illegible]*. Si M. C[illegible]u[illegible] proc[illegible]nſ[illegible] al[illegible] videret[illegible], [illegible]ret quod e rep. fideque ſua du[illegible]er[illegible]. *Dum nequis eorum munere vacaret; neu dono militari, virtuti[illegible] e[illegible] donaretur, neu in Italiam reportaretur, donec [illegible]ſt[illegible] [illegible] Italiam eſſet.*

OBSIDES TARENTINI, OB FVGAM, PVNITI.

Tarentinorum obſides, quum Romæ, in Atrio Libertatis, liberiore cuſtodiâ detinerentur; quòd nec ipſis, nec civitati eorum fallere Romanos ex[illegible]p[illegible]; à PHILEA, qui diu iam per ſpeciem legationis Romæ verſabatur, crebris colloquijs [illegible]hortati; & corruptis æditius duobus; primis tenebris è cuſtodiâ educti, iam fugam ſpectabant. quùm vulgato ſub lucem rumore emiſſi ex urbe qui perſequerentur. à Tarracinâ comprehenſos omnes retraxerunt. Deducti in comitium, virgiſque adprobante populo cæſi, de ſaxo deijciuntur.

TARENTINORVM CONIVRATIO. ET PRODITIO

Huius a[illegible]r[illegible] [illegible]s pœnæ, duarum nobilium in Italiâ Græcarum civitatum animos, & publicè & privati[illegible] irritavit.

Ex iis XIII. iuvenes nobiles Tarentini coniurant; eorumque Principes, NICON & PHILOMENES, per ſpeciem venandi, nocte ex urbe egreſſi, & cum ANNIBALE congreſſi, fide datâ acceptâque ſanxerunt:

Liberos Tarentinos, leges ſuaq. omnia habituros neq. ullum vectigal Pœno penſuros præſidiumve invitos recepturos. prodita hoſtium præſidia, Carthaginienſium fore.
Sed quod Arx val[illegible]do præſidio; urbs quoque à multis militibus teneretur; cautiùs agi visum.

PHILOMENES, venandi ſtudio inſignis, conſuetudinem nocte e[illegible]u[illegible] [illegible]diundi redeundique in urbem, cum canibus alꝗ́ue adparatu; & cum prædis, impunè & clam ex h[illegible]o actis, frequentiorem fecerat: eique, q[illegible]imque noctis tempore, ad ſibili ſignum porta aperiebatur.

ANNIBAL cum X. pedit. equitumque M[illegible]lib. concubiâ nocte, proximè urbem movit; & ex compoſito, flammæ indi[illegible]ium extulit.

Tum, inde NICON portarum vigiles in cubilibus

ſuis obtrūcat, portâq; Temenide apertâ ANNIBALEM, cum peditum agmine, equitibus ſubſiſtere in eventum iuſſis; admittit.

Inde PHILOMENES, duos iuvenes, inferenteis aprum, cum expedito venatore, ſecutus, vigilem portulæ, ſibi ad commeandum adſuetæ, venabulo traijcit. Et ingreſſi mox XXX. ferè armati, cæteros vigiles cædunt, & portam maximam refringunt. Et agmen confeſtim ſub ſignis irrupit. Indè cum ſilentio in forum perducti, Annibali ſeſe coniunxêrunt.

Iam tumultus erat clamorque, qualis eſſe in captâ urbe ſolet; pleriſque quid rei eſſet haud ſatis gnaris. Præfectus, C. LIVIVS, ad primum tumultum excitatus, in Portum effugit; & inde acceptus ſcaphâ in arcem adſcendit.

Poſteaquam lux certior eſſet; & Romani, qui cædibus ſuperfuerant, (nam Annibal per Gallos tripartitò in urbem dimiſſos, Romanos paſſim cædi, & opidanis parci iuſſerat) in Arcem cum aliquot civibus, confugiſſent; conticeſcente paullatim tumultu, & concione vocatâ, ANNIBAL Tarentinos recipere ſe in domos ſuas quemque iuſſit, & foribus nomen ſuum inſcribere. Domos, quæ inſcriptæ nō eſſent, ſigno dato, diripi ſe iuſſurum. Et capital fore; ſiquis in hoſpitio, licet vacuo, civis Romani nomen inſcripſiſſet. Ea enim omnia militi in prædam ceſſura.

Ipſe, qui Arcem neque vi, neque operibus expugnabilem eſſe perſpiceret; ne aut ſeipſum cura tuendi Tarentinorum, à maioribus rebus moraretur; aut in relictos ſine valido præſidio Tarentinos impetum ex arce, quùm vellent, Romani facerent; vallo urbem ab arce interſepire ſtatuit; & modico pòſt intervallo murum addere.

Quumque indè profectus cum copijs ad flum. Galeſum caſtra poſuiſſet; & ex ijs ſtativis ad opus inſpiciendum regreſſus, id aliquantum opinione eius celeriùs creviſſet; ſpem cepit etiam arcem expugnari poſſe, quæ muro tantum ac foſsâ ab urbe eſſet diviſa.

Et iam omni machinationum operumque genere arcem oppugnabat; quùm miſſum à Metaponto præſidium Romanis fecit animum, ut nocte ex improviſo in opera hoſtium invaderent; aliaque diſijcerent, aliaque igni corrumperent.

Annibal Principibus Tarentinis præſenteis difficultates exponit. Neque in arcis munitæ expugnatione, neque in eiuſdem obſidione quidquam habere ſpei, donec mari potiantur hoſtes.

Si naves ſint, quibus commeatus invehi prohibeant; hoſteis extemplò aut abſceſſuros, aut dedituros ſe.

Tarentini contrà, Punicas naveis ex Siciliâ accitas id poſſe præſtare: ſuas, quæ Sinu exiguo interclusæ eſſent, quùm clauſtra portûs hoſtis haberet, in apertum mare quî evaſuras?

ANNIBAL viâ eâ, quæ ex portu per mediam urbem, in plano poſitam, ad mare tranſmiſſa erat, naveis haud magnâ mole plauſtris tranſvehendas curat: & paucos pòſt dies claſſis inſtructa ac parata ci cumvehitur arcem, & antè ipſum portum ancoras iacit.

LVDI APOLLINARES.

Quùm anno ſuperiore Senatus damnâſſet omneis novos & peregrinos ritus; tum pro tempore nova religio animis hominum credulorum obiecta eſt ex carminibus MARTIANIS: ſive veriùs, planus aliquis in medium protulit Verſus, quaſi pridem à MARTIO, Vate illuſtri, conſcriptos.

Priore carmine impoſtor Cannenſem cladem, rem antè geſtam, videlicet vaticinabatur; In altero obſcurius hariolatus, & Pœnorum fugam, ex Ludis Apollini vovendis, ominatus.

Senatus iſtiuſmodi πχιάσματα amplecti & pronis auribus excipere ſolitus, mandat Decemviris, ut libros, Sibyllinos, inſpiciant.

Ea quum inſpecta relataque ad Senatum eſſent; cenſuerunt; *Apollini ludos ex voto faciendos; & ſacra eidem, Latonæq;, Græco ritu peragenda.*

Hæc origo Ludorum Apollinarium; qui victoriæ, non valetudinis ergô, voti.

Et primò quidem incertis; deinde ſtatis diebus fieri ſoliti, III. Non. Quinctileis, ex S. C. quod quadriennio pòſt factum eſt.

CAPVANÆ OBSIDIONIS INITIA.

Quùm Conſules, qui ambo in Samnio erant, Capuam circumſeſſuri metuerentur; & Campani, malum diuturnæ obſidionis, famem, iam ſentire cœpiſſent; Legatos Tarentum ad Annibalem mittunt, ut frumentum in tempore ex propinquis locis Capuam convehi iubeat.

Eius iuſſu, Hanno ex Bruttijs cum exercitu profectus, ubi Benevento adpropinquavit, III. paſſ. Millib. ab ipsâ urbe; loco edito caſtra ponit, & accuratè communit, illinc frumentationi operam daturus.

Frumento undique in caſtra devecto; & præſidijs, quæ commeatus eos proſequerentur, iam deſtinatis; factum eſt Campanorum ſocordiâ, qui vix XL. vehicula, & pauca prætereà iumenta ſubmiſerant, ut ea res lentiùs procuraretur:

Et FVLVIVS Coſ. monitus, & accitus, Beneventum veniret. Compertoque Hannonem ipſum cum parte exercitus frumentatum abiſſe; caſtra carris, & inconditâ agreſtium turbâ plena eſſe; quartâ noctis vigiliâ egreſſus, antè lucem, caſtra adoritur. Sed ea edito munitoque loco ſita eſſe; & milites ex alto ſuos vulnerari conſpicatus; animumque deſpondens, & meliora in poſterum diem pollicitus, receptui canit.

Milites, qui ad vallum ac foſſas pervenerant, imperatoris conſilia ſegnitiemque aſpernati, pergunt atque inſtant. VIBIVS, Pelignæ cohortis præfectus: & dein T. PEDANIVS III. legionis Princeps, vexilla ſua in hoſtium caſtra traijciunt: ſe & milites ſuos exſecrati, niſi ea ab hoſte capi prohibeant.

Itâ pertinaci manipularium labore, totâ legione ſecutâ, & ipſo Conſule ad incitandos,

quos

quos revocárat, milites verſus caſtra uberrimâ prædâ multoque frumento referta, capiuntur. Suprà VI. Mill. hoſtium cæſa, & plus VII. capta, cum frumentatoribus Campanis; omnique plauſtrorum & iumentorum adparatu.

Hanno auditâ ſuorum clade, cum paucis frumentatoribus, fugæ magis, quàm itineris modo, in Bruttios rediјt.

Et Campani, quòd duo Coſſ. Beneventi eſſent, diei iter à Capuâ; rurſus Annibalem ſolicitant:neve ſe indefenſos relinquat, obteſtantur. Ille curæ ſibi omnia fore pollicitus, in præſentia II. equit. Millia cum legatis mittit: quo præſidio agros populationibus poſſint prohibere.

METAPONTINORVM ET THVRIOR. DEFECTIO.

Romanis interim de Arce Tarentinâ ſolicitis, C. Servilius legatus, à P. Cornelio præt. in Etruriam, ad frumentum coëmendum, miſſus, cum aliquot navibus onuſtis in Portum Tarentinum, inter hoſtium cuſtodias, pervénit.

Sed traductis ad Arcem tuendam, qui Metaponti erant, militibus; Metapontini metu præſidij, quo tenebantur, liberati, ad Annibalem protinus defecére. Idem vicini & conſanguinei (ex Achaiâ oriundi) Thurij fecére. quibus ſcilicet, obſides ſociorum, Tarentinorum, Romæ, nuper, & acerbiùs, interfectos fuiſſe, doleret.

Poſtquam Hanno ſpe urbis potiundæ ab ijs evocatus, M. Atinium, Romani ibidem præſidij præfectum ad certamen, & in inſidias pertraxiſſet; & aliquantam cædem militum, quos fuſos ex acie, Thurini portis excluſerant, feciſſet; illi, Atinio cum ſuis, ad mare ac naveis, ob mite & iuſtum eius in ſe imperium, in tutum deducto; Carthaginienſeis in urbem accepérunt.

CAPVÆ OBSIDIO CÆPTA.

Conſules, deductis à Benevento in Campanum agrum legionibus, nobilem ſe Conſulatum tàm opulentæ urbis, (cuius iam tertium (immò quinctum) annum defectio impunita fuiſſet) excidio, facturos rati; ad Capuam oppugnandam ſe comparabant. Et T. Gracchum ex Lucanis, cum equitatu, ac levi armaturâ, Beneventum venire, ac tueri iuſſerant; alio in Lucanis, qui res ibi obtineret, relicto.

Sed ille, Flavij Lucani, qui prætor & caput fuit eius partis Lucanorum, qui pro Romanis ſtabant; perfidiâ; & prætextâ publicæ omnium eius provinciæ populorum, ſive Nominis Lucani, cum Rom. reconciliationis ſimulatione; in inſidias præcipitatus; & in Magonis manus, poſt acrem pugnam, traditus; & exanimis propè, ab eo ad Annibalem miſſus; incertum vitæ exitum invénit. (Alij ab Annibale in rogum iniectum, & magno honore exſequias celebratas: Alij, capite tantùm Gracchi hoſteis potitos, quod ad ſe delatum Annibal, per Carthalonem, ad Cn. Cornelium quæſt. in caſtra Romana detulerit. Et ab eo funus imperatori in caſtris, celebrantibus unà cum exercitu Beneventanis, factum eſſe, tradidérunt.)

Interea dum Coſſ. agrum Campanum paſſim populantur; ab erumpentibus cum Magoni oppidanis, ad M. D. ex palantibus cæſi ſunt. Et hinc ad cavendum intentiores facti.

Neque parum animi audaciæque Romanis adiecit, duellum T. Quinctij Criſpini, cum Badio Campano; ingrato hoſpite, & prætèroci hoſte, feliciter & cum iuſta armorum ſpoliorumq; oſtentatione, adfectum.

Annibal ex agro Beneventano caſtra ad Capuam quum moviſſet, tertio pòſt die quàm venit; copias in aciem eduxit. prœlioque inito, acies Romana, equitum maximè incurſu iaculiſque obruta, laborabat.

Quumque equeſtre ex æquo prœlium committeretur; Cn. Cornelius Quæſtor cum Semproniano exercitu ſuperveniens, utrique parti parem metum præbuit; ne hoſtes recentes adventarent. Et ſic utrimque, velut ex compoſito, ſignum receptui datum; & æquo propè Marte diſceſſum.

Conſules autem, ut Capuâ Annibalem averterent; Fulvius, in agrum Cumanum; Claudius, in Lucanos, abierunt.

Poſterò die quùm vacua caſtra Romanorum nuntiatum Annibali eſſet; & Conſules duobus agminibus diverſos abijſſe; ex ij. Appium inſtitit ſequi. Ille verò circumducto hoſte, quà voluit; alio itinere ad Capuam in caſtra rediјt.

CENTENII CENTVRIONIS TEMERITAS, ET CLADES.

Sed aliam rei benè gerendæ fortunam obtulit Annibali M. Centenius Penula, inſignis antè inter Primi-pili Centuriones.

Is perfunctus militiâ. & in Senatu multa de ſe magnificè pollicitus; quaſi brevi operæpretium facturus, ex hoſtis, & regionum peritiâ; IIX. militum Millia, præter voluntarios, adſcivit: ac propè duplicato ex agris exercitu, in Lucanos, ubi Annibal ſubſtiterat, pervénit.

Vt conſpecta inter ſe agmina ſunt, & neutra pars detrectavit pugnam; extemplò inſtructæ acies. Pugnatum, in tanto Ducum exercituumque, veteranorum & novorum, diſcrimine, duas amplius horas: & donec dux ſtaret, Romanâ acie immotâ.

Qui poſteaquam, ne ſuâ temeritate contractæ cladi ſupereſſet, obiectans ſe hoſtium telis cecidit; fuſi Romani. Et quum ne fugæ quidem iter pateret, omnibus vijs ab equite inſeſſis, ex tantâ multitudine (XVI. Mill.) vix Mille evaſérunt.

CAPVÆ OBSIDIO CONTINVATVR.

Capua interim ab Conſulibus ſummâ vi, rebus quę opus erant comportatis, obſideri cœpta eſt.

Et quod tum flumen Vulturnum, tum mare proximum, in eorum eſſet poteſtate; frumenta, tam ex Sardiniâ, quam ex Etruriâ, facilè in maritima caſtella, & indè in caſtra, convehebantur.

Super eam autem cladem, quæ in Lucanis erat accepta; Volonum exercitus, velut morte GRACCHI ducis, exauctoratus, ab ſignis diſceſſit.

FVLVIJ PRÆTORIS CLADES.

Præterea ANNIBAL caſtris in Apuliam motis, ubi citcà Herdoneam FVLVIVS prætor, cum legionibus Romanis, erant, in tantam licentiam ſocordiamq; effuſi, ut nulla diſciplina militiæ eſſet; inſidijs opportunè poſitis, & itineribus per equites inſeſſis, in aciem copias educit.

Nec FVLVIVS cũctatus eſt, non tàm ſuâ ullâ ſpe, quam fortuito impetu procurrentium temerè militum tractus: Ita ne clamorem quidem atque impetum primum Afrorum, Romani ſuſtinuére.

Dux ubi rem inclinatam vidit; equo arrepto, cum CC. fermè equitibus effugit. Cæteri à tergo, à fronte atque alis circumventi. Eo uſque cæſi, ut ex XIIX. hominum Millib. II. haud amplius Millia evaſerint; hoſteiſque caſtris ſint potiti.

Senatus miſſis ad Coſſ. legatis, denuntiant, uti duorum exercituum reliquias cum curâ colligant: dentque operam; ne per metum ac deſperationem hoſti ſe dederent: & ut deſertores de exercitu Volonum conquirerent; ijq́ue ad ſigna reducerentur.

SERIA CAPVÆ OBSIDIO.

Et iam Cl. NERO Pr. ab Sueſſulâ ex Claudianis caſtris accitus, ad Conſules, qui Capuam circumſidebant, cum omnibus copijs deſcenderat; quum tribus prætorijs circà urbem erectis, tres exercitus diverſis partibus opus adgreſſi, foſſâ valloq́ue eam circumdare parant. Et ſic cum erumpentibus pugnant, ut poſtremò portis muroq́ue ſe contineret Campanus.

SYRACVSARVM OPPVGNATIO.

Quùm maximè Capua circumvallaretur; Syracuſarum quoque oppugnatio ad finem venit: ſuprà ducis virtutem, inteſtinâ etiam proditione, & ſuſpectis exſulum Syracuſanorum, cum ſuæ partis civibus, colloquijs; non minimè adiuta.

MARCELLVS loco muri, inter colloquia, animadverſo, qui vel mediocribus ſcalis ſuperari poſſet; & cognito, diem feſtum DIANÆ, per triduum, epulis vino longiùs celebrandis, agitatum iri; nocte concubiâ, loco pluteis ſcalas adplicat. Et parte muri captâ; portulâq́ue ad Hexapylum refringi cæptâ; iam undiq́ue non furtim, ſed vi, apertè, res gerebatur. & ad Epipolas, frequentem cuſtodijs locum, iam perventum erat. atque adeo ad tubarum cantum, è muris editum, cuſtodes, omnia latè teneri rati, alij per murum fugiebant; alij de eodem deſiliebant.

MARCELLVS, ut mœnia ingreſſus ex alto urbem, omnium eâ tempeſtate pulcerrimam, ſubiectam oculis vidit; illacrymâſſe dicitur; partim gaudio rei perpetratæ; partim vetuſtâ urbis gloriâ.

Et dum is fruſtrà tentatis transfugis, qui Achradinæ portas muroſq́ue tenebant; fruſtraq́ue Philodemo Argivo, quem EPICYDES, Euryalo, (Tumuli nomen eſt) impoſuerat; de ſtatione traddendâ, cõpellato; caſtra inter Neapolim, & Tycheo (urbis parteis; & quidem ipſas, urbium inſtar) poſuiſſet; legati utrimque ad eum cum velamentis acceſſérunt; precantes, ut à cædibus atque incendijs parceretur.

MARCELLVS verò militibus edixit; *Ne quis liberum corpus violaret; cætera prædæ futura.*

Et à cædibus quidem temperatum eſt: rapinis verò nullus antè modus fuit, quàm omnia, tàm diuturnâ felicitate cumulata, bona egeſſiſſent. Atque inter hæc PHILODAMVS, fide acceptâ, ut inviolatus ad EPICYDEM rediret; reducto ſecum præſidio, Tumulum Romanis tradidit.

BOMILCAR verò, noctem nactus tempeſtuoſam, cum XXXV. navibus è Portu Syracuſano egreſſus; LV. alijs EPICYDÆ relictis, vela in altum dedit. Edoctiſque Carthaginienſibus in quanto res Syracuſana diſcrimine eſſet, cum C. navibus, poſt paucos dies, eódem redijt.

MARCELLVS, Euryalo recepto, quùm nullam ab tergo vim hoſtium formidaret; Achradinam ternis caſtris, per idonea diſpoſitis loca, circũſedit. quùm aliquot poſt dies, repentè adventus HIPPOCRATIS & HIMILCONIS, ut ultro undique oppugnarentur Romani, effecit.

Sed & CRISPINVS, qui veteribus Romanorum caſtris præerat, HIPPOCRATEN non modo à munimentis reppulit; ſed trepidè etiam fugientem inſecutus eſt. Et MARCELLVS Epicydem in urbem, undè eruperat, gnaviter compulit.

GRAVIS IN VTRISQVE CASTRIS PESTILENTIA.

Acceſſit & peſtilentia, commune malum, quod facilè utrorumque animos averteret à belli conſilijs.

Et iam quotidiana funera, & mors ob oculos omnium obverſabatur. Iam mortui ægros; ægri validos; cum metu, tum tabe ac peſtifero odore cadaverum conficiebant. Ægros viciſſim ſani; mortuos, vivi; deſerebant. Quidam ferro malentes, quam vi peſtis abſumi; ferro in hoſtium ſtationes ſoli irruebant.

Ex hoſtium exercitu, Siculi, ut primum vidére ex gravitate loci, vulgâri morbos; in ſuas quiſque propinquas urbeis dilapſi ſunt. Carthaginienſes, quibus nuſquam receptus erat; cum ipſis ducibus, HIPPOCRATE & HIMILCONE, ad internecionem omnes periére.

Et quantumvis MARCELLVS, in tantâ vi mali, ſuos in urbem adduxiſſet; corporaq́ue infirma tectis atque umbris recrearentur; multi tamen ex Rom. exercitu, eádem peſte abſumti ſunt.

Deleto terreſtri Pœnorum exercitu; Siculi, qui ſub Hippocrate militárant, in opida tuta perfugére;

è quibus

è quibus & auxilia arceſſebant, & commeatus obſeſſis comportabant.

BOMILCAR CXXX. navibus longis, & LXX. onerarijs auctus, & Carthagine profectus; primò adventûs ſui famâ; deinde, præter ſpem, morâ; gaudium metumque, invicem, Romanis Syracuſanisq; præbebat.

EPICYDES, Acradinâ mercenariorum militum ducibus traditâ, ad BOMILCAREM, navale prœlium reformidantem, navigat; eumque ad fortunam certaminis experiundam perpulit.

Et MARCELLVS, ne ſimul terrâ marique, incluſus urbe hoſtiû, urgueretur; licet numero navium impar, prohibere aditu Syracuſarum BOMILCAREM conſtituit.

Duæ claſſes infeſtæ circà promontorium Pachynum ſtabant. BOMILCAR, qui prior moverat, poſtquàm tendere ad ſe Romanas naveis vidit; ſubitò territus, vela in altum dedit. Miſſiſque nuntijs Heracleam, qui onerarias naveis retrò Africam repetere iuberent; ipſe Siciliam prætervectus, Tarentum petit.

EPICYDES ità deſtitutus, & nolens in obſidionem, magna ex parte captæ urbis redire; Agrigentum navigat.

Quæ ubi in caſtra Siculorum ſunt nuntiata, EPICYDEM Syracuſis exceſſiſſe; & Inſulam propè iterùm Romanis traditam; legatos de conditionibus dedendæ urbis (exploratâ priùs per colloquia voluntate eorum, qui obſidebantur) ad MARCELLVM mittunt.

Prætores tamen priùs creati, ex eorumque numero delegati, qui cum Conſule paciſcerentur.

Dum in eo ſunt, ut æquabilea à Romano pacis leges impetrent & accipiant; Transfugæ tradi ſe Romanis rati, mercenariorum quoque auxilia in eumdem compulére metum. arreptiſque armis, prætores primùm obtruncant; indè ad Syracuſanorum cędem diſcurrunt. Et VI. è ſuis præfectos creavére, ut terni Acradinæ, ac Naſſo præeſſent.

At ſedato tumultu, mercenarij, ſciſcitando, quæ cum Romanis acta eſſent, cognovére, aliam ſuam, ac transfugarum, cauſſam eſſe. Eâque ſuſpicione ab ipſis legatis, qui in tempore redierant, ſunt liberati.

MERICI HISPANI OPPORTVNA DEDITIO.

Intereà MERICVS Hiſpanus, ex III. Acradinæ præfectis unus, clàm per fratrem, legationis ſociû, cum MARCELLO pactus; milites eius, eâ regione portæ, quæ propè fontem Arethuſam, expoſitos, recepit. Et ſimul Marcellus omnibus copijs Acradinæ mœnia adgreſſus eſt.

Quùmque ab Naſſo etiam armati, relictis ſtationibus ſuis, ad vim arcendam concurrerent; actuariæ naves iam antè inſtructæ, & ad Naſſum adpulſæ, ſuos quoque armatos expoſuérunt. qui improvisò adorti ſemiplenas ſtationes; & ad apertas portæ fores, haud magno certamine Naſſum cepére.

MARCELLVS ut captam eſſe Naſſum didicit; & Acradinæ regionem unam teneri; Mericumq; cum præſidio ſuis adiunctum; ne regiæ opes diriperentur; receptui cecinit. Atque ità ſuppreſſo multitum impetu; & transfugis, qui in Acradinâ erant, ſpatium, locuſque fugæ datus eſt: & Syracuſani tandem liberi metu, portis Acradinæ apertis, oratores ad Marcellum mittunt; nihil petentes aliud, quam incolumitatem ſibi, liberiſque ſuis.

MARCELLVS, Quæſtore cum præſidio ad Naſſum, accipiendæ cuſtodiendæque regiæ pecuniæ, miſſo; & divitis per domos eorum, qui vel exſulârant, vel intrà præſidia Romana fuerant, cuſtodibus; urbem militi diripiendam dedit. Vbi tantum prædæ fuiſſe dicitur, quantum vix captâ Carthagine tum fuiſſet.

ARCHIMEDEM memoriæ proditum eſt, in tanto diſcurrentium diripientiumque tumultu, intentum formis, quas in pulvere deſcripſerat, ab ignaro milite interfectum. Ægrè id ferentem Marcellum ſepulturæ curam habuiſſe: & propinquis, etiam inquiſitis, honori præſidioque nomen ac memoriam eius fuiſſe.

OCTACILII PRÆTORIS INDVSTRIA.

Paucis antè diebus, quàm Syracuſæ caperentur, T. Otacilius cum quinqueremibus LXXX. Vticam ab Lilybæo tranſmiſerat; & portum incuſtoditum ingreſſus, onerarias frumento onuſtas ceperat; ſimulque prædam ex agro vicino retrò ad naveis egerat. Ipſe Lilybæum tertio die, quam inde profectus erat, cum CXXX. onerarijs navibus, frumento prædâque onuſtis, redijt. Id frumenti Syracuſas miſſum, ni tàm in tempore ſubveniſſet; victoribus victiſque pariter pernicioſa fames inſtabat.

RES MAGNÆ IN HISPANIA: ET SCIPIONVM EXITVS.

In Hiſpania SCIPIONES, qui hactenus ASDRVBALEM, in Italiam tendere geſtientem, retinuerant; ad bellum ibidem finiendum ſe accingunt. Satis ad id virium acceſſiſſe rati, xxx. Mill. Celtiberorum, eâ bieme ad arma excitata.

Tres hoſtiû exercitus erant. ASDRVBAL, GISGONIS F. & MAGO coniunctis caſtris, V. fermè dierum iter ab Romanis aberant. ASDRVBAL, AMILCARIS F. vetus in Hiſpania imperator, propiùs ad urbem Auitorgin exercitum babebat.

Romani duces optimum rati, diviſis bifariàm copijs totius ſimul Hiſpaniæ amplecti bellum; ità inter ſe diviſérunt. Vt P. CORNELIVS duas parteis exercitûs, Romanorum ſociorumque, adverſus ASDRVBALEM Magonemque duceret: Cn. CORNELIVS, cum tertiâ parte veteris exercitûs, adiunctis Celtiberis, cum ASDRVBALE Barchino bellum gereret.

Poſtquam fratres unà profecti cum exercitibus ſuis, & Celtiberis prægredientibus, ad urbem Anitorgin, in conſpectu hoſtium, & amne tantum dirimente, caſtra poſuiſſent; Ibi Cn. quidem SCIPIO, cû quibus antè dictum eſt copijs, ſubſtitit; & P. Frater ad deſtinatam ſibi belli partem profectus eſt.

ASDRVBAL exiguum Romanorum exercitum in caſtris animadvertens; & ſpem omnem in Celtiberorum auxilijs eſſe; per occulta popularium colloquia, magnâ mercede cum eius gentis Principibus paciſcitur; ut copias inde abducant. Signis itaque repentè ſublatis, Barbari abeunt; domeſtico ſe avocari bello teſtati.

SCIPIO, qui nec ſe hoſti iam parem: nec fratri rurſus coniungi poſſe videret; retrò, quantum poſſet, cedere ſtatuit: in id omni curâ intentus, necubi hoſti æquo ſe committeret loco; qui tráſgreſſus flumen propè veſtigijs abeuntium inſiſtebat.

Alterâ ex parte, per eoſdem propè dies, par terror, ſed periculum maius, P. SCIPIONEM ab novo hoſte urguebat.

MASSANISSA erat iuvenis, eo tempore Carthaginienſium ſocius, qui cum equitatu Numidarum adeo inſenſa omnia SCIPIONI faciebat; ut compulſis intrà vallum Romanis, propè iuſta obſidio eſſet.

Quam cum artiorem fore apparéret; ſi INDIBILIS Hiſpanus, (quem cum VII. Millib. & D. Sueſſetanis adventare fama erat) ſe Pœnis coniunxiſſet. dux Cautus & prudens, neceſſitatibus victus, temerarium capit conſilium; ut nocte INDIBILI obviàm iret.

Modico igitur in caſtris præſidio relicto; & T. FONTEIO legato ijſdem præpoſito; mediâ nocte profectus, cum obvijs hoſtibus manus conſeruit.

Sed hîc Romanis, ut in tumultuariâ pugnâ, vincentibus; equites Numidę, quos fefelliſſe dux rarus erat, ab lateribus circumfuſi, magnum terrorem intulére.

In hoc novi certaminis ardore, tertius inſuper advenit hoſtis. Pœni ſcilicet duces, ASDRVBAL & MAGO, ab tergo iam pugnanteis adſecuti.

Anceps prœlium Romanos circumſteterat, in quam partem conferti erumperent, incertos. Pugnanti hortantique Imperatori, & ubi plurimus erat labor, ſe offerenti, latus dexterum lanceâ traijcitur: & is exanimis ex equo lapſus eſt. Cuius rei rumor paſſim pervagatus, ut & hoſtes haud dubiè pro victoribus; & Romani pro victis eſſent, effecit.

Fuga confeſtim, amiſſo duce, ex acie fieri cæpta; in quâ plures, quam in pugnâ, cæſi ſunt. Paucos, præcipiti iam ad veſperum die, nox periculo exemit.

Duces indè Pœni haud ſegniter fortunâ uſi, vix neceſſariâ quiete datâ militibus, citatum è prœlio agmen ad ASDRVBALEM AMILCARIS rapiunt; non dubiâ ſpe, ubi copias coniunxiſſent, debellari poſſe.

Cn. SCIPIO, in quem tota belli moles vertebatur, cede e quantum poſſet enitens; ſuos prœlijs obiter editis feſſos, & collectos in tumulum quemdam ſubducit.

Vbi quum neque virgulta vallo cædendo; nec terra ceſpiti faciendo, aut ducendæ foſſæ, alijve ulli operi aptà, inveniri poſſet; clitellas illigatas oneribus, velut ſtruentes, ad altitudinem ſolitam, circumdabant. cumulo ſarcinarum omnis generis obiecto, ubi ad moliendum clitellæ defuerant.

Hæc nova munitionis facies primò Pœnos, veluti miraculo quodam tenuit; donec pluribus partibus munimenta deiecta armatis viam dedére. Et captis iam undique caſtris, pauci à b multis, perculſi à præſenti victoriâ lætis, paſſim cæſi ſunt.

Magna pars tamen militum, cum in propinquas refugiſſet ſilvas, in caſtra P. SCIPIONIS, quibus FONTEIVS præerat, perfugérunt.

Cn. SCIPIONEM alij in tumulo, primo hoſtium impetu, cæſum tradunt: Alij, cum paucis in propinquam caſtris turrim confugiſſe. hanc igni circumdatam, & exuſtis foribus vi captam; omneſque intùs, cum ipſo Imperatore, occiſos, ſive crematos.

Ita SCIPIADÆ, *duo fulmina belli*, ſeptimo poſtquàm in Hiſpaniam advenerant, anno, periérunt. ab optimis quibuſque, non minus in Hiſpaniâ, quàm in Italiâ, deſiderati.

LVC. MARTIJ VIRTVS.

Sed vir unus res Romanorum perditas reſtituit. Iserat L. MARTIVS, Septimij F. ſub Cn. SCIPIONIS diſciplinâ, per tot annos, omneis militiæ arteis edoctus.

Hic & ex fugâ collectis militibus, & quibuſdam de præſidijs deductis, haud contemnendum exercitum fecerat; ſeque cum T. FONTEIO, P. SCIPIONIS legato, coniunxerat.

Ad illum, quùm caſtris citrà Iberum communitis, ducem exercituum comitijs militaribus creari placuiſſet; eunte per omneis ſuffragio, cuncti ſummam imperij detulérunt.

Iamque ASDRVBAL iunior Iberum tranſierat; & ad delendas quaſi belli reliquias veniebat; quùm ſigno pugnæ ab novo duce propoſito, Romani milites, ex priorum Imperatorum, quibus freti ad pugnam prodire ſoliti eſſent, recordatione, in lamenta & muliebres fletus effuſi, veluti torpebant. Donec mulcente & increpante MARTIO, ad propinquum hoſtilium tubarum ſonum, verſo repentè in iram luctu, ad arma & ad portas diſcurrunt. Et in hoſtem, negligenter atque incompoſitè inſultantem, tàm ferociter incurrunt; ut Pœni ſtupentes, pedem referre; & dein validiore pulſi impreſſione, terga vertere ſint coacti.

Et, aut fœda fugientium cædes fuiſſet; aut temerarius periculoſuſque inſequentium impetus; niſi MARTIVS ſuis concitatis, & renitentibus, properè receptui ſignum dediſſet: & in caſtra, avidos adbuc cædis ſanguiniſque, reduxiſſet.

Quum itaque omnia apud hoſteis neglecta, ob contemtum ducis, & paucitatis Romanæ, eſſent; ijs exploratis, MARTIVS ad conſilium primâ ſpecie temerarium magis, quàm audax, animum adiecit; ut ultrò caſtra hoſtium oppugnaret, antè, quàm ſe rurſus tres exercitus, ac tres duces, iunxiſſent.

Erant ultrà proxima caſtra, VI. Millium intervallo diſtantes, aliæ Pœnorum copiæ. Vallis cava intererat, condenſa arboribus.

In huius ſilvæ medio fermè ſtadio cohors Romana cum equitibus abdita eſt. Et ſic medio itinere intercepto, cæteræ copiæ ſilentii agmine ad proximos hoſtes ductæ. & quòd ſtatio nulla pro portis, neque in vallo cuſtodiæ eſſent; velut in ſua

caſtra,

caſtra, null uſquam obſiſtente, penetravere.

Indè ſignis canentibus, & ſublato clamore, pars ſemiſopitos hoſteis cædunt, pars ſtramenta arida tectis injiciunt: pars portas, ne fugæ ſit locus, occupant.

Fit varia & promiſcua cædes ferè inermium, aut ſenſibus alienatorum. Dumque non pauci ad altera caſtra fugam intendunt; à cohorte, & equitibus ex occulto prorumpentibus, circumventi cæſique ad unum omnes ſunt.

Romani raptim adeò in altera tranſcurrére caſtra, (Magonis) ut prævenire nuntius cladis non poſſet. Ibi verò quò longius ab hoſte aberant; & quia ſub lucem pabulatum, lignatum aut prædatum, multi dilapſi fuerant; neglecta magis omnia ac ſoluta invenere.

Feroci victori nequaquam in portis reſiſti potuit. Intrà portas, concurſu ex totis caſtris ad primum tumultum facto, atrox prœlium oritur. Diuque tenuiſſet, ni cruenta ſcuta Romanorum viſa cominùs, alterius cladis indicium Pœnis, atque inde pavorem, inieciſſent. Hic terror in fugam avertit omneis.

Ita nocte & die bina caſtra hoſtium expugnata. & ductu L. Martij, Scipionum Manibus pulcre parentatum.

Variant in numero cæſorum captorumque auctores. Alij ad xxxvi. hoſtium Mill. cæſa; captos ad M. DCCCXXX. Valer. Antias, vna caſtra Magonis capta tradit; vii. Mill. cæſa. E altero prœlio eruptione pugnatum cum Aſdrubale x. Mill. occiſa, iv. Mill. CCCXXX. captos. Piſo, v. Millia, quùm Mago cedenteis noſtros effusè ſequeretur, cæſa ex inſidijs ſcripſit. Valer. Maxim. lib. I. c. 6. de prodig. Æquè felicis, inquit, eventûs, illa flamma, quæ ex L. Marcij, duorum exercituum ducis, quos interitus Cn. & P. Scipionvm in Hiſpania debilitaverat, capite, tùm concionantis, eluxit. Namque eius adſpectu, pavidi adhuc milites, priſtinam reciperare fortitudinem admoniti. Momimentum victoriæ eius, uſque ad incenſum Capitolium, fuiſſe produnt, in Templo, Clvpeum, argenteũ, pondo CXXXIIX. Martivm appellatum, cum imagine Aſdrubalis Barchini.

LVXVS ROMAM INVECTVS.

Quietæ deinde aliquamdiu res in Hiſpaniâ, mutuo metu, fuere. Marcellvs verò, captis Syracuſis, cum cætera in Siciliâ tantâ fide atque integritate compoſuiſſet, ut non modò ſuam gloriam, ſed pop. etiam Romani maieſtatem augeret; ornamenta urbis, ſigna tabulaſque, quibus urbs illa abundabat, uti ſpolia, iure belli parta, Romam devexit. *Vnde primum initium mirandi Græcarum artium opera & hinc licentia, ſacra profanaq; omnia vulgo ſpoliandi, factum eſt.*

Et perexigua certè pars talium ornamentorum, in Templis à Marcello dedicatis, *pòſt paucos annos comparuit.*

MVTINÆ, DVCIS AFRI VIRTVS.

Intereà Epycides & Hanno Agrigentum adhuc tenebant, prioris belli reliqui duces. Et his tertius novus acceſſit ab Annibale, in locum Hippocratis miſſus, Mvtines Hipponiates, gente Libyphœnix, vir impiger, & belli peritus.

Is primis expeditionibus, cum auxiliari Numidarum manu, ità in hoſtium agros pervagatus eſt; & tam opportunè ſocijs auxilium tulit: ut magnum quid ſpondere cenſeretur, & brevi tempore totam Siciliam nominis ſui impleret: Et duces, Pœnus Syracuſanuſque, extrà muros, Agrigento egreſſi, ad Himeram amnem caſtra ponerent.

Vt Marcellus extemplò copias eòdem movit, in eius ſtationes, Mvtines de ſubito, & ingenti cum tumultu, invectus, & poſtridie iuſto propè Marte prœliatus, Romanum intrà munimenta compulit.

Sed hic ccc. Numidarum, qui Heracleam Minóam ſeceſſerant, rebellio, eius impetum retardavit. Ad quos ille mitigandos atque ad officium revocandos profectus, multùm conteſtatus collegas dicitur, ne, abſente ſe, cum hoſte manus conſererent. Id ambo ægrè paſſi, eius gloriâ anxij; & tranſgreſſi flumen, in aciem exeunt.

Numidæ, & eâ ſeditione, quam diximus, moti: & invidiam veterum ducum, qui præfectum ſuũ, ſub ipſam certaminis diem, ex æmulatione ablegâſſe viderentur, deteſtati; à prœlio abſtinére, in animum inducunt: & id ſe facturos Imperatori Romano denuntiant.

Quæ à transfugis edoctus Marcellus, haud magna vi certaminis, ſed primo clamore atque impetu rem decrevit. Multa hominum Millia cæſa, captaque. Et ea clades, Punica fuit in Sicilia fundi calamitas.

Hâc ſiquidem victoriâ Sicilia tota in poteſtatem P. R. venit: factaque eſt provincia.

3743. | | 207.
12. A I. M.
11. Pr. Philad.

Cn. Fvlvivs Centimalvs, & P. Svlpitivs Galba Coſſ. deſignati, cum Idib. Mart. Magiſtratum iniſſent;

Q. Fvlvio, & Appio Clavdio, prioris anni Coſſ. imperium prorogatum, atque exercitus, quos habebant, decreti: adiectumque, ne à Capuâ, quam obſidebant, abſcederent, prius quàm expugnaſſent. Quæ urbs nobilis & potens, ſicut defectione ſuâ traxerat aliquot populos; ità recepta, inclinatura rurſùs animos videbatur ad veteris imperij reſpectum. Tribus & viginti legionibus Romanis eo anno bellum terrâ marique geſtum eſt.

MILITARIA SENATVS DECRETA.

Militibus Cn. Fulvij, qui fœdè in Apulia cæſus fugatuſque fuerat, Senatus eumdem, quem Cannenſibus, finem ſtatuerat militiæ. Additum etiam

utrorumque

utrorumque ignominiæ; ne in opidis hibernarent; neve hiberna propiùs ullam urbem x. paſſ. Millib. ædificarent.

Et ipſe Cn. FVLVIVS, bis accuſatus; & tertiùm teſtibus datis; præterquàm quod omnibus probris onerabatur: & iurati permulti dicerent; fugæ pavoriſque initium ab ipſo, prætore, ortum; & ab eo deſertos milites terga dediſſe; ab iratâ plebe perduellionis iudicatus, exſulatum in Tarquinios abijt.

L. quoque Marcij res in Hiſpania geſtæ, Senatui quidem magnificæ ſunt viſæ: ſed titulus honoris, quod Imperio, non populi iuſſu, neque ex auctoritate Patrum, dato, proprætore Senatui ſe inſcripſerat; magnam partem hominum offendebat; uti res novi exempli. Alium itaque cum imperio in Hiſpaniam mitti placuit ad eum exercitum, cui Cn. SCIPIO imperator præfuiſſet.

CAPVA CAPITALITER OPPVGNATVR.

Inter hæc vis omnis belli verſa in Capuam erat. Adversùs eorum eruptiones, & equeſtria prœlia, fermè ijs proſpera, inita eſt ratio peditum equiti immiſcendorum. qui & vehi poſt equites, & ex equis deſilire perniciter adſuefierent. & parmis brevibus protecti, in hoſtium equites incurrentes, iacula ferro præfixa, quale haſtis velitaribus ineſt; alia ſuper alia emitterent. Et tum equites denique in perculſum hoſtem invecti, vel fugam, vel ſtragem facerent.

ANNIBAL AD CAPVAM.

ANNIBALEM nuntijs & querelis Campanorum excitatum, à Tarento, Capua ad ſe traxit; in quam omnium ſociorum hoſtiumque converſi animi eſſent. Relicta itaque magnâ impedimentorum parte in Bruttijs; & omni graviore armaturâ; cum delectis peditum equitumque; & XXXIII. elephantis, in Campaniam contendit.

Quumque adveniens Calatiam, caſtellum, pulſo indè præſidio, cepiſſet; in circumſedenteis Capuam ſe vertit: præmiſſis antè in urbem nuntijs, quo tempore caſtra Rom. adgreſſurus eſſet; ut eodem & illi, ad eruptionem parati. portis ſeſe omnibus effunderent.

Primo certè impetu caſtra Rom. minimo minus capta. Sed ANNIBAL, poſtea quam cohortem Hiſpanorum, quæ cum tribus elephantis uſque ad vallum pervaſerat; & per ſtragem iacentium belluarū, atrocem pugnam ediderat; cæſam vidit. & alterâ parte Campanos, cum Punico præſidio, in urbem magna vi compulſo; omiſſa oppugnatione, recipere ſigna, & convertere agmen retrò peditum, obiecto à tergo equitatu, cæpit.

Cæſa eo die feruntur, ex Annibalis exercitu, IIX. hom. Mil & III. ex Campanis. multa ſigna utrimque adempta.

Quum fame ferroque urguerentur Campani; neque ſpes ulla ſupereſſet; ijs, qui nati in ſpem honorum eſſent, honores detrectantibus; SEPPIVS LESIVS, loco obſcuro, tenuique fortunâ ortus, quærendo deſertam ac proditam a primoribus Capuam, ſummum magiſtratum, qui Mediaſtuticus dicitur. eo anno, ultimus omnium, cepit.

Quem adhuc puerum aruſpex quidem ad ſummum imperium civitatis perventurum reſponderat; & mater eundem, in ſummo honore, res Campanorum perditurum ſubiecerat.

Annibali abſcedere, irrito incepto; & caſtra à Capuâ movere iam paranti; & multa ſecum quò porrò ire pergeret, volventi, ſubijt animum impetus, caput ipſum belli, Romam, petendi. Cuius rei ſemper cupitæ prætermiſſam occaſionem, pòſt Cannenſem pugnam, & alij vulgò fremebant; & ipſe non diſſimulabat. Hortatus ante per litteras Campanos, ne animum intereà deſpondērent; neve ſe dederent. tolerando paucos dies, Româ in extremum diſcrimen coniecta, totam ſoluturos obſidionem.

ANNIBAL ROMAM CONTENDIT.

Q. FVLVIVS proconſul, cui ex Senatûs conſulto collegâ APPIO ex vulnere, quod nuperâ ad Capuam pugna acceperat, ægro, & Capuam porrò obſidere iuſſo; eundum Romam erat; e III. exercitibus milite electo, ad XV. peditū Mill. & equites M. Vulturnum ratibus, (naveis namque Annibal incenderat: &, indè haud procul, idem flumen tranſgreſſus, caſtrà poſuerat) traiecit.

Iamque Annibal pervaſtatis paſſim, quà iterat agris, Algido Tuſculum petebat; nec receptus mœnibus, infrà id opidum dextrorsùs in Gabios deſcendens, in Pupiniam demiſſo exercitu, IIX. paſſ. Millia, à Româ, caſtra collocarat: quùm in magno civitatis terrore ac tumultu, FVLVIVS FLACCVS portâ Capenâ cum exercitu Romam ingreſſus, mediâ urbe, per Carinas Eſquiliaſque, contendit; & indè egreſſus, inter Exquilinam Collinamque portas, caſtra poſuit.

Annibal tum Anienem tranſgreſſus, in aciem omneis copias eduxit. Nec FLACCVS Conſuleſque certamen detrectavere.

Inſtructis utrinque exercitibus in eius pugnæ caſum, in quâ, *urbs Roma victori præmium eſſet* imber ingens, grandine miſtus, ità utramque aciem turbavit; ut vix armis retentis in caſtra ſe receperint; nullius rei minore, quàm hoſtium metu. Et poſtero die acies eodem loco inſtructas, eadem tempeſtas diremit.

Vbi recepiſſent ſe in caſtra; mira cœli ſerenitas cum tranquillitate oriebatur.

In religionem ea res apud Pœnos verſa eſt: auditaque vox Annibalis fertur; *Potiundæ ſibi urbis Romæ, modo mentem non dari, modo fortunam.* In reditu Feroniæ templum, divitijs eà tempeſtate inclytum, omnibus donis ſpoliavit.

Cæterum non quantùm pertinaciæ ad premendam obſidione Capuam Romanis fuit; tantum ad defendendam Annibali. Ipſe ex Lucanis in Bruttium agrum; ad Fretum verò ac Rhegium eò curſu contenderat; ut propè repentino adventu mœnia opprefſerit.

PERTINACIA CAPVANORVM ET SVPPLICIVM.

Capua verò, etſi nihilo ſegnius per eos dies oppugnata fuerat, tamen adventū Flacci ſenſit; mirata

non ſimul regreſſum Annibalem. Vndè relictos ſe deſertoſque, & ſpem Capuæ retinendæ deploratam apud Pœnos eſſe, intellexérunt.

Neque tamen, edicto proconſulis etiam palàm vulgato; *Vt qui civis Campanus ante certam diem tranſiiſſet, ſine fraude eſſet;* ulla facta eſt tranſitio. *Metu magis eos, quam fide continente,* Domibus incluſi, omnes patriæ occaſum, cū ſuo exitio, in dies exſpectabant.

Quùm cæteri de legatis mittendis ad Imperatores Romanos agerent; Vibivs Virivs, defectionis ab Romanis auctor; alijque, ad xxvii. Senatores, eius oratione inducti, & cum eo poſtremùm epulati; alienatis vino mentibus, ab imminentis ſenſu mali, venenum omnes ſumſerunt; & priuſquam aperirentur hoſtibus portæ, exſpirárunt, corporibus in communem rogum coniectis.

Poſtero die legio una Capuam intromiſſa. & duæ alæ, cum C. Fvlvio legato. Is cum omnium primùm arma telaque, quæ Capuæ erant, ad ſe conferenda curâſſet; cuſtodijs ad omneis portas diſpoſitis, ne quis exire aut emitti poſſet, præſidium Punicum comprehendit.

Senatum Campanū ire in caſtra ad Impp. Rom. iuſſit. quò cum veniſſent, extemplo ijs omnibus catenæ iniectæ; iuſſiq; ad Quæſtores deferre, quod auri argentique haberent.

Senatores v. & xx. Cales in cuſtodiam; Duodetriginta Theanum miſſi, quorum de ſententiâ maximè deſcitum ab Rom. conſtabat.

De ſupplicio captivorum Senatorum, haudquaquam inter Fvlvivm, Appivmqve conveniebat. Facilis impetrandæ veniæ Clavdivs; Fulvij durior ſententia erat.

Ille ad Senatum cenſebat rem deferendam; hic, ægro collegâ, præcipuum imperium obtinens, nec differendum ſupplicium, nec crudelitatis invidiâ onerandum Sènatum ratus; primum Theani, deinde Calibus, etiam cum à Senatu Rom. litteræ eâ de re miſſæ & traditæ ipſi eſſent; Principes civitatis, virgis cæſos, ſecuri percuſſit. Et tū litteræ, quas acceptas, neque reſolutas in gremio repoſuerat, lectæ; Senatùſq; conſultum, ſerum ad impediendam rem actam; quæ ſummâ ope, ne impediretur, erat adproperata.

Alij adſcriptum in eo Senatûs-conſulto tradidérunt; *Si ei videretur, integram rem ad Senatum reijceret.* Idque illum interpretatū eſſe; quid magis è rep. duceret, æſtimationem ſibi permiſſam.

Ità ad lxxx. Principes Senatûs interfecti; & ccc. fermè nobiles Campani in carcerem conditi. Alij per ſociorum Latini nominis urbeis in cuſtodias dati, varijs caſibus interiérunt. Multitudo alia civium venumdata.

Atellâ & Calatiâ in deditionem acceptis, ibi quoque in eos, qui capita rerum erant, animadverſum.

Vrbs Capua, propter agri fertilitatem, ut eſſet aliqua aratorum ſedes, ſervata eſt: Nec ſævitum incendijs ruiniſque in tecta innoxia & muros. Ager omnis publicus pop. Romani factus: Et præfectus ad iura reddenda ab Româ quotannis miſſus.

Et habitari tantùm, tanquam urbem, Capuam, frequentanque; & ſine conſilio publico; ſine imperio eſſe, placuit.

Romani pro-Coſſ. perfuncti, quod ad Capuam attinebat, curâ; Clavdio Neroni, ex ijs duabus legionibus, quas ad Capuam habuerat, vi. pedit. Mill. & ccc. equites, quos ipſe legiſſet; & ſociûm Latini nominis parem pedit. numerū, & dccc. equites, decernūt. Eumq; exercitū, Puteolis in naveis impoſitum, Nero in Hiſpaniam tranſportavit.

CLAVDII NERONIS RES IN Hispania gestæ.

Quùm Tarraconem Navibus veniſſet; & ad Iberum flumen profectus, exercitum abs T. Fonteio, L.q; Martio accepiſſet; ad hoſteis ire perrexit.

Asdrvbal, Amilcaris, F. ad Lapides-Atros caſtra habebat; locum inter opida Illiturgi, & Mentiſſam.

Eius ſaltûs fauceis quùm Nero occupâſſet; & Asdrvbali res in arto eſſent, neque expedire ſe ipſe poſſet; Is caduceatorem miſit, qui promitteret, ſi indè miſſus foret, omnem ſe exercitum ex Hiſpaniâ deportaturum.

Sed dum de conditionibus, & arcium tradendarum; & diei ad præſidia deducenda conſtituendæ, diutiùs conſultatur; datâque operâ dies de die ducitur; Pœnus ſingulis noctibus clàm aliquam exercitûs ſui pedeſtris partem, è periculo & ſaltu ſubducit, & in tutum emittit. Donec & ipſe cum equitatu, elephantiſque, caſtris egreſſus, nebulâ ſaltū omnem intexente; & ſine ullo tumultu, evaſit.

Clavdivs, Punicam fraudem agnoſcens, hoſtem fruſtrà & inſecutus eſt, & ad pugnam provocavit.

Senatus Neronem paſſum ſibi fucum fieri tàm iniquo tulit animo, ut confeſtim alium, & quidem proconſulem comitijs creandum, ipſique ſufficiendum cenſeret.

Cum nemo ex Magiſtratibus, aut Principibus, nomen profiteretur; neque periculi plenam provinciam, imperiumq; accipere auderet; P. Cornelius, P. illius qui in Hiſpaniâ ceciderat, F. iv. & xx. fermè ann. natus, profeſſus eſt ſe petere.

P. CORNEL. SCIPIO HISPANIÆ PROVINCIAM SVSCIPIT.

In eum poſtquàm omnium ora converſa eſſent; clamore ac favore ominati extemplò ſunt felix fauſtumque imperium; & iniris centuriatim (ſive curiatim,) ſuffragijs decrevérunt.

Quam ille populi de ſe exiſtimationem, & crebris concionibus confirmavit; & homines certioris ſpei, quàm quantam fides promiſſi humani, aut ratio ex fiduciâ rerū ſubijcere ſolet; implere cōtendit.

Divinę ſtirpis vir eſſe creditus; & anguis immanis, qui in matris eius cubiculo perſæpè viſus fuerat, cōcubitu conceptus. rettulitque famā, in Alexandro M. prius vulgatam, vanitate aut fabulâ parem.

Ad eas copias, quas ex vetere exercitu Hiſpania habebat; quæque à Puteolis cū Clavdio Nerona traiectæ erant; x. pedit. M. & equites M. addūtur.

Ità cum xxx. navium, quinqueremium, claſſe, Oſtijs Tiberinis profectus, Emporijs tandem, urbe Græcâ, & Phocæâ origine, copias expoſuit.

Atque inde, ſequi navibus iuſſis, Tarraconem pedibus profectus, conventum omnium ſociorum habuit. &

buit: & reſponſa legationibus, tot caſuum varietate ſuſpenſis, dare cæpit. ſic ut omnibus, quæ diceret, cum ingens maieſtas ineſſet, tum fides.

Pœnorum duces in hiberna diverſi conceſſerant: ASDRVBAL iunior ad Oceanum uſque & Gadeis: MAGO in mediterranea, ſuprà Caſtulonenſem ſaltum: ASDRVBAL ſenior proximè Iberum, circà Saguntum, hibernabat.

CLASSIS PVNICA AD TARENTVM INVTILIS.

Claſſis Punica, quæ ex Siciliâ Tarentum erat accita, ad arcendos commeatus præſidij Rom. quòd in arce erat Tarentinâ; clauſerat quidem omneis, ad arcem, à mari aditus: ſed adſidendo diutiùs, artiorem annonam ſocijs, quàm hoſti faciebat: & claſsis ipſa turbâ navali miſta plurimum frumenti abſumebat. Maiore itaque tandem gratiâ, quàm venerat, ea dimiſſa eſt.

M. MARCELLI TRIVMPHVS.

M. MARCELLVS, quùm ex Siciliâ provinciâ ad urbem veniſſet; neque, ut triumphanti inire liceret, impetrâſſet: Tribuni pleb. ex auctoritate Senatûs ad populum tulêrunt: *Vt ei, quo die urbem ovans iniret, imperium eſſet.*

Pridie tamen quàm urbem iniret, in monte Albano triumphavit: inde ovans, multam præ ſe prædam in urbem intulit.

Nec minimum fuêre ſpectaculum, cum coronis aureis præcedentes, Soſis Syracuſanus, & MERICVS Hiſpanus: quorum altero, duce nocturno, Syracuſas introitum erat: alter Naſſum præſidiumque prodiderat. His ambobus civitas data, & agri adſignati.

POENI SICILIAM DEPOPVLANTVR.

Poſt profectionē Marcelli ex Siciliâ, Punica claſſis (haud dubiè, BOMILCARE DVCE à Tarēto digreſſa) IIX. pedit. & III. Numidarum equitum Millia, expoſuit. Et ad eos, Murgantinæ terræ tractus, cum Hyblâ & Magellâ, alijſque ignobilioribus quibuſdâ, deſcivit. Et Numidæ, præfecto MVTINE, vagi, per totam Siciliam, ſociorum pop. Rom. agros fœdè urebant.

Exercitus verò Romanus, iratus, partim quòd cū Imperatore Marcello non devectus ex provinciâ eſſet: partim quod in opidis hibernare veriti erant: ad ſeditionem inclinati, ſegnî fungebantur militiâ.

Sed eos M. CORN. Pr. nunc conſolando, nunc caſtigando ſedavit: & civitates omnes, quæ defecerant, in ditionem redegit: atque ex ijs Murgantiam, MERICO, & Hiſpanis, quibus urbs agerque debebatur, ex S. C. tribuit.

Quùm ambo Coſſ. Apuliam provinciam haberent; minuſque iam terroris à Pœnis & ANNIBALE eſſet; ſortiri iuſſi ſunt provincias. Et SVLPITIO quidem Macedonia evênit; iſque Lævino ſucceſſit.

FVLVIVS Romam, ex Apuliâ, comitiorum cauſſâ arceſſitus, quùm comitia Conſulibus rogandis haberet, prerogativa centuria Iuniorum declaravit T. Manlium Torquatum, & T. Otacilium. Ex quibus prior ille, valetudinem oculorū, & præſentem reip. belliqúe ſtatum, cauſſatus, conſtanter recuſavit, & effecit ut in ſuffragium rediretur, ſeniorumque centuria citaretur. Ità de tribus cōſultatione datâ (tertius erat Q. Fabius) ſenioribus dimiſsis, iuniores ſuffragium ineunt: & M. CLAVD. MARCELLVM, fulgentem tum Siciliâ domitâ, & M. VALERIVM in Macedoniâ occupatum, abſenteis Coſſ. dixêrunt.

Exemplum, & Principum à cupidine imperij temperantûm; & multitudinis eâ tempeſtate benè moratæ.

Et fort: ita incidit, ut comitijs perfectis nuntiaretur, T. Otacilium collegam T. Manlio datum, mortuum in Siciliâ eſſe.

SOCIETAS ROMANOR. CVM ÆTOLIS, ET ALIIS.

Per idem tempus M. VALER. LÆVINVS, tentatis prius per ſecreta colloquia Principum animis, & expoſitis in publico Ætolorum concilio, rerum in Italiâ Siciliâque & Macedoniâ ſecundarū ſucceſſibus; illos, & ad deferendum PHILIPPVM, & ad ineundam cum Romanis ſocietatem, impulit.

Cuius quidem federis SCOPAS prætor; & DORYMACHVS, Princeps gentis, auctores præciſè fuêrūt: quos ſpes Acarnaniæ potiundæ maximè movebat.

Conſcriptæ igitur conditiones, quibus illi in amicitiam ſocietatemque populi Romani venirent. Additumque, ut ſi placeret, vellentque; eodem iure amicitiæ Elei Lacedæmonijque; & ATTALVS Aſiæ; & PLEVRATVS, ac SCARDILETVS, Illyriorum reges; eſſent.

„ *Ætoli extemplò bellum cum Philippo terrâ gererent; navibus ne minus XX. quinqueremibus à Romanis adiuti.*

„ *Et urbiū. ab Ætoliâ, Corcyrâ tenus. ſolum, tectaq; ac muri cum agris, Ætolorum; alia omnis præda pop. Rom. à ni eſſet.* „ *Darentq; operā Romani, ut Acarnaniam à corpore ſuo diremtam, in antiquam iuris ac ditionis ſuæ formulam reſtitutam, Ætoli haberent.*

Hæc quidem, & eius generis adſinia, in præſentiâ convenêre; ſed ità conſcripta non niſi biennio pōſt, Olympiæ ab Ætolis; in Capitolio ab Romanis, ut teſtata ſacratis monimentis eſſent, ſunt poſita.

Ætoli nihilo minus adverſus Philippum bellum movêrunt: & Lævinus Zacynthū, & Oeniadas Naxumq; Acarnanū urbeis, vi captas, Ætolis cōtribuit.

PHILIPPVM quoq; ſatis implicatum bello finitimo ratus, ne Italiam Pœnoſque, & pacta cum ANNIBALE, poſſet reſpicere; Corcyram ipſe ſe recepit.

PHILIPPVS de Ætolorum defectione certior factus, expeditionem ſubitam in Oricorum & Apolloniatium fines fecit: & Apolloniates egreſſos magno cum terrore intrà muros compulit.

Illyriorum proximis vaſtatis, & captâ ex Dardanis urbe, quæ in Macedoniam tranſitum facere poſſet; per Beerhocam in Theſſaliam deſcendit. Et relicto ad fauceis regionis PERSEO F. cum IV. armatorum Millib. ad arcendos aditu Ætolos, ex Macedoniâ in Thraciam exercitum, & in Mædos eduxit; & eius gentis caput arcemque, Iamphorinam, oppugnare cæpit.

ÆTOLO-

ÆTOLORVM IN ACARNANAS EXPEDITIO.

Cognitâ regis profectione, Scopas armatâ Ætolorum iuventute, bellum inferre Acarnaniæ parat. Adverſus quos Acarnanum gens, & viribus impar; & amiſſis, quę dixi, oppidis; Romanâque ſocietate conterrita; ita magis, quàm conſilio bellum inſtruit.

Coniugibus liberiſque, & ſenioribus ſupra LX. ann. in propinquam Epirum miſſis, ab XV. ad LX. annos cæteri omnes coniurant: *Niſi victores, ſe non redituros.* diras imprecati. *& ijs, qui victi acie exceſſiſſent, & eorumdem fugientium hoſpitibus.*

Precatique ſimul Epirotas: *Vt qui ſuorum in acie cecidiſſent; eos uno tumulo contegerent*; & hunc titulum humatis adhiberent: *Hic ſiti Acarnanes, qui adverſus vim atque iniuriam Ætolorum, pro patriâ, pugnantes, mortem oppetierunt.*

Ipſi caſtra, in extremis regionis ſuæ finibus, obviam hoſti poſuérunt, & miſſis ad Philippum nuntijs, id quod in manibus erat, bellum omittere coëgérunt; Lamphorinâ per deditionem iam receptâ, & proſpero alio rerum ſucceſſu.

Ætolorum impetum tardaverat primò Acarnanicæ coniurationis fama; deinde auditus Philippi adventus, regredi etiam in fineis intimos coëgit.

Lævinus, veris principio, à Corcyra, ubi hibernârat, navibus profectus, ſuperato Leucate promontorio, cùm veniſſet Naupactum; Anticyram Locrorum inde petit; & unà cum Scopa Ætoliſque utrimque oppugnat. eamque intra paucos dies deditione receptam, Ætolis tradidit: & præda ex pacto Romanis ceſſit.

ARATI EXITVS.

Aratus ille iam decimum-ſeptimùm Achæorum Prætor hoc anno obijſſe videtur. Illum Philippus, aliquot, poſt Antigoni mortem, annis, ob conſilij & auctoritatis prærogatiuam, in honore habuerat: filium etiam eius in delicijs. Quæ turpitudo utrique exitioſa fuit. Nam in libidinem ſemel effuſus Philippus, Arati etiam Iunioris uxorem deperire & corrumpere cæpit; & mariti animum venenatis ac peſtiferis moribus imbuit. Patrem, qui vel tacens vitiorum in rege cenſor videretur, amoliendum ratus, Taurioni negotium dederat, ut lentum aliquod, eòque minùs ſuſpectum, venenum ei propinaret.

3744.
13. Ant. Mag.
12. Pt. Phil.
(V.C.544. alijs)

206.

M. Marcellus Idib. quidem Martijs conſulatum inijt, abſente, & ægro peregrè in Ætoliâ Collegâ M. Valerio Lævino. Sed quùm partim M. Cornelius Pr. delectum per totam pęnè Siciliam habuiſſet, ut quam plurimi queſtum de Conſule Romam venirent; partim falſis litteris urbem impléſſet, bellum in Siciliâ tectum potiùs, quàm ab eodem extinctum: dum eius rei cognitio in Lævini collegæ reditum differtur; & propè iuſtitium omnium rerum futurum videtur; otium, ut ſolet, excitavit plebis rumores; Conſules nimis bellicoſos ambos, ac feroceis creatos; qui ne à bello quidem reſpirare civitatem forent paſſuri.

INCENDIVM ROMÆ.

Interim prid. Quinquatrûs (XVIII. Martij) pluribus ſimul locis circa forum incendium ortum eſt; nocte ac die continuatum.

Quùm verò Conſul pro concione edixiſſet; *Premium indici fore; libero pecuniam, ſervo libertatem*; Nannus quidam, Calaviorum, Campanæ gentis nobilium, ſervus, (qui verberibus caſtigatus ab dominis diſceſſerat) indicavit dominos; & quinque preterea Iuvenes nobileis Campanos, quorum parentes à Q. Fulvio ſecuri percuſſi erant; id incendium feciſſe. Quæſtione ex miniſtris facinoris haberi cæptâ, faſſi omnes. atque ita in dominos, ſervoſque conſcios animadverſum eſt.

QVERELÆ CAMPANORVM ET SICVLORVM.

Lævinus Cos. cui Capuam prætereunti multitudo Campanorum ſe circumfuderat, obſecrantium cum lacrymis, ut ſibi Romam ad Senatum ire liceret, oratum; Ne ſe ad ultimùm perditum irent: aut à Q. Flacco penitùs deleri ſinerent: unà cum Siculis, qui ſibi obviam egreſſi fuerant, & patia pænè poſtulabant; Romam pervénit: Fulvio & Marcello, clariſſimarum urbium exſcidio celeberrimis viris, victos bello accuſatores ſecum in urbem adducens.

Sed priùs de Rep. & de provincijs ad Senatum relatum. & decretum: *Vt alteri Conſulum Italia, bellumq; cum* Annibale, *provincia eſſet*; (quæ Lævino obvenit) *Alter claſſem*, cui T. Otacilius præfuiſſet; *Siciliamq; provinciam*, cum L. Cincio Pr. *obtineret.*

Et multis prorogato in annum imperio; ne plures, quàm una & viginti Romanæ legiones, (ad V. peditum millia, & trecentos equites redactæ) eo anno eſſent, ſtatutum.

Inter Conſules, maximè ob Siculorum à Marcello alienorum complorationem, facta eſt provinciarum permutatio.

In Siculorum cauſſâ ita patres decrevérunt: *Quæ* Marcellus, *gerens bellum, victorq; egiſſet; rata habenda eſſe. In reliquum, curæ Senatui fore rem Syracuſanam. &* Conſuli Lævino *mandaturos, quoad ſine*

iacturâ reip. fieri poſſet; fortunis eius uiritatis conſuleret.

In Campanos duriùs conſultum: & omnia ferè FVLVII acta, partim exſilio aut relegatione captivorum, aut bonorum publicatione, comprobata. Vtiliſsimon iaſh FVLVII ſævitiem in ſe; ſed iniquitatem Deûm, atque exſecrabilem fortunam ſuam, incuſarent.

REMIGII SVPPLENDI RATIO.

Habito deinde delectu, & ſcripto exercitu, de remigum ſupplemento agi cæptum. Ob publicæ pecuniæ inopiam, edixerant Conſules, ut privati, ex cenſu, ordinibuſque, ſicut antea, remiges darent, cum ſtipendio, cibariiſque xxx. dierum. Ad id edictum tantus fremitus hominum, tantaque indignatio fuit; ut magis dux, quàm materia ſeditioni deeſſet.

Conſules inter ſe collocuti, viam pecuniæ, ad belli claſſiſque uſus conflandæ, commodiorem, & æquabiliorem invenérunt, & perſuaſérunt.

Senatorum in primis pro ſe quiſque aurum, argentum, & æs ſignatum, in publicum contulérunt; ut præter quod in bullis, cingulis, & anulis erat, nemo ſibi auri relinqueret. Idq; e tanto certamine, ut nec Triumviri menſarij accipiendo; nec ſcribæ in publicas tabulas referendo, ſufficerent. Hunc Senatûs conſenſum, Equeſter ordo eſt ſecutus: Equeſtris ordinis, plebes. Ita ſine edicto, ſine cohortatione magiſtratûs, nec remige in ſupplementum, nec ſtipendio reſp. eguit.

ANNIBALIS RAPACITAS.

ANNIBAL quùm videret ſocios in Italiâ populos in dies magis ac magis, captâ iam Capuâ, Romanorum potentiam extimeſcere. neque urbeis eorum omneis tenere præſidijs, niſi exercitu in multa diſcerpto poſſet: nec deductis præſidijs, ſpei liberam, vel timori obnoxiam, ſociorum relinquere fidem vellet; præceps in avaritiam & crudelitatem animus, ad ſpolianda, quæ tenere nequibat, ut vaſtata hoſti relinquerentur; inclinavit.

Id fœdum conſilium cum incæpto, tum etiam exitu fuit; & multorum animos alienavit. quòd ad plureis exemplum, quàm calamitas, indignâ patientium, pertineret.

SALAPIA RECEPTA.

Salapia, auctore BLASIO, (al. Bladio) & obſiſtente graviter DASIO, æmulo, qui ANNIBALI amicus erat, cum Punico præſidio, (D. Numidæ erant) MARCELLO traditur.

Sed equites, in re improviſâ eruptionem tentárunt. & quùm evadere nequirent, pugnantes ad ultimum occubuérunt: nec plus L ex ijs vivi in poteſtatem hoſtium venérunt. pluſque aliquanto damni hæc ala fortiſſimorum equitum amiſſa, ANNIBALI, quàm Salapia fuit.

PVGNA NAVALIS AD SACRIPORTVM.

Tum quoque D. QVINCTIVS, claſſi xx. fermè navium, quæ Rhegij ſtabat; & commeatibus ab Sicilia ad arcem Tarenti nam miſſis, præfectus; cum DEMOCRATE. qui pari cum claſſe navium Tarentinarum, ad Sacriportum obvium ſe dederat, concurrit; & ex propinquo pugnam conſeruit. Sed inter pugnandum haſtâ transfixus, non modò prætoriam navim amiſit; ſed cæteris etiam tantum terroris iniecit, ut fugientes paſſim, aliæ in alto merſæ, aliæ in terram remis abreptæ, mox prædæ fuerint.

FRVMENTATORES TARENTINI CÆDVNTVR.

Haud pari fortunâ per eos dies Tarenti res geſta. Ad IV. hominum mil. frumentatum egreſſa, cum in agris paſſim vagarentur; à C. PERSIO, quem LIVIVS præſidij Rom. præfectus, cum II. armatorum millib. ex arce emiſerat, cæſa ſunt. & pauci ex multis, trepidâ fuga in urbem, ſemiapertis portarum foribus, ne urbs patens eodem impetu caperetur, compulſi. Sic frumenti ſpes, quæ in oculis fuerat, utrolque pariter eſt fruſtrata.

AGRIGENTVM RECEPTVM.

LAVINVS verò Cos. in Siciliam eùm veniſſet; Syracuſanorum rebus utcumque compoſitis, Agrigentum inde, quod belli reliquum erat, tenebaturque Carthaginienſium præſidio; duxit legiones.

HANNO Carthaginienſium imperator, omnem in Mutine Numidiſque ſpem repoſitam habebat. is per totam Siciliam vagus prædas ex ſocijs Romanorum agebat. neque intercludi ab Agrigento vi aut arte ullâ; neque quin erumperet, ubi vellet, prohiberi poterat.

Huius gloriæ invidens HANNO, præfecturam eius filio ſuo donat. ratus cum imperio auctoritatem quoque ei inter Numidas ereptum iri. Quod longè aliter evenit. Nam veterem favorem eius ſua inſuper invidiâ auxit: neque ille indignitatem iniuriæ tulit.

Is pactus cum LÆVINO, & rei gerendæ modum edocens, portam ad mare ferentem, per Numidas ſuos occupat: & pulſis inde cuſtodibus aut cæſis, Romanos ad ipſum miſſos, in urbem accepit.

HANNO, qui veluti ad comprimendam Numidarum ſeditionem proceſſerat; quùm clamor Romanus, haudquaquam ignotus, ad aureis accid iſſet; priuſquam ad ictum teli veniret, per averſam portâ emiſſus, adſumto ei mite EPICYDE, cum paucis ad mare pervénit. Nactique opportunè parvum navigium, relictâ hoſtibus Siciliâ, de quâ per annos certatum erat; in Africam traiecérunt.

Alia multitudo Pœnorum Siculorumque, quùm clauſi exitus eſſent, inter fugiendum, circa portas cæſa eſt.

Cos. opido recepto, qui capita rerum Agrigenti erant, virgis cæſos ſecuri percuſſit: cæteros, prædamque vendidit: omnem pecuniam Romam miſit.

SICILIA OMNIS DEBELLATA.

Huius cladis fama, ita cæteram Siciliam exterruit, ut omnia repentè ad Romanos inclinárint. Proditia

brevi

brevi ſunt XX. opida, VI. vi capta; & voluntariâ deditione in fidem venérunt ad XL.

Quarum civitatum principibus, cum pro cuiuſque merito præmia pœnaſve exſolviſſet; & Siculos poſitis tandem armis, ad agros colendos, animos convertere coegiſſet; LÆVINVS ab Agatirnâ inconditam multitudinem, IV. hominum mill. ex omni colluvione miſtos, exſules, obæratos, capitalia auſos pleroſque, in Italiam ſecum tranſvexit. & adſuetam latrocinijs manum, Rheginis uſui futuram, ad populandum Bruttiorum agrum, ratus; ibidem collocavit. Et ſic in Siciliâ eo anno debellatum.

NOVAM-CARTHAGINEM OPPVGNAT SCIPIO.

In Hiſpaniâ P. SCIPIO, navibus deductis, evocatiſque edicto Tarraconem ſociorum auxilijs; claſſem onerariaſque, oſtium inde Iberi flum. petere iubet. Quumque eódem ex hibernis legiones convenire iuſſiſſet; ipſe cum V. millib. ſociorum, ab Tarracone ad exercitum profectus eſt.

Ibi accenſis gravi oratione veterum militum animis; & nomini Scipionum; ſibique, imperatorũ ſuorũ ſucceſſori favere iuſſis; & relicto ad prǽſidiũ regionis eius M. SILLANO, cum III. pedit. M. & CCC. equit. cæteras omnes copias (erant autem XXV. pedit. M. & bis mille quingenti equites) Iberum traiecit. Novam ſcilicet Carthaginem oppugnare conſtituerat. Vrbem, cum ſuis divitijs opulentam, tum hoſtium omni bellico adparatu plenam. (*Ibi arma, ibi pecunia, & totius Hiſpaniæ obſides erant*) Sitam præterea opportunè ad traijciendum in Africam: tum ſuper portum, quantævis claſſis capacem.

C. LÆLIVS, qui ſolus omnium, quò iretur, gnarus erat; claſſe circummiſſus, ita moderari curſum navium iuſſus fuerat, ut eodem tempore SCIPIO ab terrâ exercitum oſtenderet; & claſſis portum intraret.

Septimo autem die, ab Ibero Carthaginem ventum eſt. Vrbs confeſtim terrâ marique oppugnari cæpta. Quùm autem ea murorum eſſet altitudo, ut fruſtrà, maximoque cum damno, ſcalas admoverent Romani; & receptui proinde ſignum dare Imperator cogeretur; mox idem, comperto maris æſtum deceſſiſſe; & piſcatores nunc levibus cymbis; nunc, ubi eæ ſedérent, vadis per ſtagnum pervagari; & facilem proinde pedibus ad muros infimos tranſitum dari; eò de-repente armatos deduxit. medio ſtagno evadere in mœnia cohortatus; nullo opere pęnè emunita; nec ullâ armatorum ſtatione aut cuſtodiâ obſepta. intentis illic omnibus ad opem eò ferendam, unde certius periculum, ab terrâ ſcilicet; oſtendebatur.

Vbi urbem ſine certamine intravére; contento curſu ad eam pergunt portam, circa quam omne contractum certamen erat. In quod adeò omnium non animi ſolùm, ſed etiam aures, oculique, erant intenti; ut nemo antè ab tergo ſenſerit captam urbem, quàm tela in averſos incidérunt; & utrimque ipſi ancipitem hoſtem habebant.

Tum confractis intus foriſque portæ foribus, armati ex-adverſo impetum fecére; & iuſtæ aciei inſtar, cum ducibus, cum ordinibus, mediâ urbe in forum proceſſére. quùm interim, qui muros tranſcenderant, paſſim ad cædem opidanorum verterentur.

MAGO Pœnorum dux, præter caſtellum in alto tumulo ſitum, & primo impetu captum: Arcem, in quam cum omnibus armatis, qui muris pulſi fuerant, refugerat; defendere conatus: cùm omnia hoſtium plena videret, neque ſpem ullam eſſe; ſe arcemque, & præſidium dedidit.

Tum ſigno dato, cædibus finis factus; & victores ad prædam verſi. Liberorum capitum, virilis ſexûs, ad X. M. capta.

Inde, qui cives Novæ-Carthaginis erant, miſit; urbemque & ſua omnia, quæ reliqua eis bellum fecerat, reſtituit. Opifices, ad ſs. mill. hominum, publicos fore populo Romano edixit: cum ſpe propinquæ libertatis, ſi ad miniſteria belli enixè operam navâſſent. Cæteram multitudinem incolarum, iuvenum & validorum ſervorum, in claſſem, ad ſupplementum remigum, dedit.

Captus, & adparatus ingens belli, & armorum telorumque numerus. Auri argentique relata ad Imperatorem magna vis. Naves onerariæ CXIII. in portu expugnatæ: captęque quędam cum ſuis oneribus, frumento, armis, ære, & ferro, linteis & ſparto, aliaque materiâ ad claſſem ædificandam. *Vt minimum omnium, inter tantas opes belli, capta ipſa Carthago fuerit.*

CERTAMEN DE CORONA MVRALI.

Coronæ muralis decus, inter milites, duo, magnâ partium, hinc ſociorum navalium, inde legionariorum, contentione petebant; Q. TREBELLIVS Centurio quartæ Legionis; & SEX. DIGITIVS, ſocius navalis. ut prope ſeditionem id certamen veniret. Donec SCIPIO, cognitione à reciperatoribus, quos dederat, ad ſe traductâ, pronuntiaret: *Se ſatis compertum habere, utrumque, quos dixi, pariter in murum adſcendiſſe: ſeq; eos ambos, virtutis cauſâ, coronis muralibus donare.*

C. LÆLIVM, claſſis præfectum, & omni genere laudis ſibimet ipſe ęquavit; & coronâ aureâ, & XXX. bobus donavit.

OBSIDES HISPANIS REMISSI.

Inde vocatis civitatum Hiſpaniæ obſidibus; & acceptis earumdem civitatum nominibus, recenſuit captivos, quot cuiuſque populi eſſent. & nuntios domum miſit, ut ad ſuos quiſque recipiendos venirent. Romanos beneficio potiùs, quàm metu ſibi obligare Hiſpanorum animos ſtudere.

Matronas, & puellas, ætate & formâ florentes (inter quas mulier magno natu, MANDONII, qui frater INDIBILIS, Ilergetum reguli erat; uxor: & ipſius INDIBILIS filiæ, aliæque nobilitate pari; cuidam ſpectatæ integritatis viro tradidit; tuerique haud ſecùs verecundè ac modeſtè, quam hoſpitum coniuges ac matres, iuſſit.

In cæteris captivis, quùm ad eum virgo adulta, & for-

& formâ eximia, â militibus adduceretur; ubi deſponſam eam principi Celtiberorum adoleſcenti, ALLVCIO, (al. Lucoio) accepit; parentibus, ſponſóque ab domo accitis, intactam reddidit. mercedem pro eo munere pactus; *Vt amici pop. Rom. eſſent.*

Aurum quoque, cuius ſatis magnum pondus, ad filiam redimendam, parentes cognatique attulerant; ſummæ dotis adiecit. Sponſus, ijs donis honoribuſque lætus, ac dimiſſus domum, implevit populareis laudibus & meritis SCIPIONIS. Delectu itaque clientium habito, cum delectis M. & CD. equitibus, intra paucos dies, ad SCIPIONEM redijt.

LÆLIVS ROMAM MITTITVR.

SCIPIO retentum ſecum LÆLIVM, dum captivos obſideſque, & prædam ex conſilio eius diſponeret; rebus tandem omnibus compoſitis, data quinqueremi, captivis, cum MAGONE, & XV. ferè Pœnorum Senatoribus, in navem impoſitis, nuntium victoriæ Romam mittit. Ipſe paucos dies, quibus morari Carthagine ſtatuerat, exercendis navalibus pedeſtribuſque copijs, & edendis prœliorum terrâ marique ſimulacris abſumſit.

In urbe omnia apparatu belli ſtrepebant, fabris omnium generum in publicâ officinâ incluſis. Ipſe urbis muris, quos quaſſaverat, refectis, & præſidijs ad eius cuſtodiam diſpoſitis; Tarraconem eſt profectus, quò omnibus veteribus noviſque ſocijs edixerat conventum.

(*Memorat Val. Max. l. 3. c. 7. tantam ſui fiduciam in SCIPIONE fuiſſe; ut, cum opidum Badiam circumſedéret; eos, qui ad tribunal ſuum adibant, intentis in Ædem. quæ intra hoſtium mœnia erat, digitis; ibi vadimonia in poſterum diem facere iuſſerit. fiduciæ reſpondit eventus. ſcalis enim confeſtim admotis, urbe potitus, & tempore & loco, quo prædixerat, ius militibus dixit.*)

In Italia Cos. MARCELLVS, Salapiâ per proditionem receptâ, Maronéam & Meles de Samnitibus vi cepit. Ad III. M. militum ibi ANNIBALIS, quæ præſidij cauſſâ relicta erant, oppreſſa. prædæ aliquantum uſui militum conceſſum. Tritici quoque CCXL. M. modiûm, & CX. mill. hordei inventa. Sed clades intra paucos dies accepta, huius ſucceſſûs gaudium obſcuravit.

FVLVII PROCONS. CLADES AD HERDONEAM.

CN. FVLVIVS Proconſ. caſtra ad Herdoneam habebat, nec loco ſatis tuto poſita, nec firmata præſidijs. Auxerat ſcilicet negligentiam ingenio ducis ſpes ea, quòd labare in obſeſſis, adverſus Pœnum, fidem ſenſerat.

Ea occultè ANNIBALI in Bruttios delata, ſimul curam retinendę ſociorum urbis, & ſpem fecére incautum hoſtem adgrediendi. Exercitu expedito, ita ut famam quoque præveniret, magnis itineribus ad Herdoneam contendit; & acie inſtructâ, ad terrorem hoſti obijciendum acceſſit.

Par audaciâ Romanus, conſilio & viribus impar, copijs raptim eductis. conflixit.

Romanos, licet acriter pugnanteis, ſubitus equitum Pœnorum à tergo tumultus; ſimul à caſtris clamor auditus; turbavit, & in fugam vertit. multis in medio cæſis; ubi, & ipſe CN. FVLVIVS, cum XII. milit. Tribunis cecidit: memoriamque renovavit cladis, quam biennio antè CN. FVLVIVS Pr. & eius cognatus, cognominis, ijſdem devictus locis, acceperat.

Fuerant Romanor. XIII. circiter M. ex quibus VII. cæſa; reliqui capti. Pauci ſemiermes ad MARCELLVM ſe receperunt, caſtris prædâque hoſtis potitus eſt.

Hordeoniam, fidei ſuſpectam, multitudine omni Metapontum ac Thurios traductâ, incendit. occiditque principes, qui cum FVLVIO colloquia occulta habuiſſe comperti eſſent.

PVGNA MARCELLI CVM ANNIBALE AD NVMISTRONEM.

MARCELLVS nihil admodum tantâ clade territus; & Senatui ſecundiora per litteras pollicitus, ex Sãnio in Lucanos trãſgreſſus; ad Numiſtronẽ, in conſpectu ANNIBALIS, qui collem tenebat, plano loco caſtra poſuit; & prior in aciem produxit. Nec detrectavit ANNIBAL, ut ſigna portis efferri vidit. Ab horâ tertiâ ad noctem pugna extenta; & ſubmiſſis utrimque recentibus in locum feſſorum, diu neutrò inclinata acies ſtetit. Nox tandem, incertâ victoriâ, diremit pugnanteis.

Poſtero die Romani, ab Sole orto, in multum diem ſtetére in acie. Vbi nemo hoſtium adverſus prodijt; ſpolia per otium legére; & congeſtos in unum locum cremavere ſuos.

Nocte inſequenti, ANNIBAL ſilentio movit caſtra: & in Apuliam abijt. MARCELLVS, ubi lux fugam hoſtium aperuit; ſaucijs cum modico præſidio Numiſtrone relictis, veſtigijs inſtitit ſequi. eoſque ad Venuſiam adeptus eſt. ibi procurſantibus ſubinde ab ſtatione militibus, minuta prœlia, & ferme omnia Romanis ſecunda, fuere.

NOVVM CAPVANORVM FACINVS.

Capuæ interim FLACCVS, dum bonis principum vendendis; & agro, qui publicatus fuerat, locando, tempus terit; novum in occulto gliſcens, per indicium, protractum eſt facinus.

Milites ædificijs emoti, ut cum agro tecta etiam urbis fruenda locarentur; neve ipſi urbis amœnitate etiam emollirentur; in portis muriſque tecta militariter ædificátant ex materiâ, quæ igni eſſet obnoxia.

Hæc noctis unâ horâ ut omnia incenderent, CLXX. Capuani, principibus BLOSIIS fratribus, coniuraverant. Portis repentè Proconſulis iuſſu clauſis, & indicio eius rei ex familiâ BLOSTORVM facto; omnes, qui in noxâ erant, comprehenſi; & quæſtione acriter habitâ, damnati necatique.

AMICITIA ROMANORVM CVM SYPHACE.

Eo fortè tempore, legati ab rege SYPHACE Romam venérunt; proſpera eius cum Carthagienſibus præ-

bus prœlia, & amiciſsimum Romanis regem eſſe memorantes. Miſiſſe anteà in Hiſpaniam legatos ad fratres SCIPIONES, Romanos Imperatores: nunc, ab ipſo velut fonte, petere Romanam amicitiam voluiſſe. Non modò legatis benignè reſponſum; ſed & Senatus legatos viciſsim cum donis ad regem miſit: & alios porrò Africæ regulos, non ſine muneribus, adire iuſsit.

Miſsi præterea alij Alexandriam ad PTOLEMÆVM CLEOPATRAMQVE reges; qui & dona ferrent, & commercent renovarentque amicitiam.

NOVA ROMANORVM CONTRA HOSTIVM MOLITIONES CONSILIA.

3745. xIv. Ant. M. xLII. Pt. Ph. | 205.

M. VALERIVS Cos. litteris L. MANLII Prætoris urbani, & iuſſu Senatûs, ex Siciliâ; ad comitia, (quòd MARCELLVS, alter Cos. negáſſet è rep. eſſe, veſtigium abſcedi ab ANNIBALE) revocatus, & x. navibus profectus Romam pervenit: & habito Senatu de rebus à ſe geſtis commemoravit. Quùm annos propè LX. in Siciliâ terrâ marique inter Romanos & Carthaginienſes varijs cladibus bellatum eſſet, ſe eam provinciam confeciſſe.

Quùm intereà M. VALERIVS Meſſalla, (quem claſsis præfectum, cum L. navibus, prædatum ſimul ſpeculatumque Carthaginienſium molitiones, Cos. paullo-antè in Africam miſerat: & ipſe factâ de-improviſo in agrum Vticenſem excurſione, & multis inde mortalibus, cum aliâ omnis generis prędâ, captis, tertiodecimo, quàm profectus inde erat, die, in Siciliam redierat) ſtatum Africæ, aliaque ex captivis comperta, omnia Conſuli ordine perſcripſiſſet. Copias ſcilicet per totã Africam cogi, & mercede conduci, quæ in Hiſpaniam ad ASDRVBALEM traijcerentur. ut is quàm maximo exercitu primo quoque tempore in Italiam tranſgreſſus, iungeret ſe ANNIBALI. Claſſem præterea ingentem adparari ad Siciliam repetendam.

DICTATOR CREATVS.

Hæc palam à Conſule recitata, ita movérunt Senatum, ut non exſpectanda comitia Conſulibus creandis cenſeret; ſed Dictatore comitiorum habendorum cauſsâ dicto, extemplò in provinciam redeundum.

Longa hîc diſceptatio tenuit; quùm & Conſul populum rogare nollet; (quem Dictatorem dici placeret) quod ſuæ id poteſtatis eſſet; & Prætorem rogare vetaret Et Tribunis pleb. nihilo-minus rogantibus, plebeque ſciſcente, ut Q. FVLVIVS, qui tum ad Capuam erat, Dictator diceretur; quo die id plebis concilium futurum erat; idem Conſ. qui M. VALERIVM Meſſalam optárat; clam nocte in Siciliam abijſſet: MARCELLVS alter Conſul à patribus accitus, ut deſertæ à Collegâ reip. ſubveniret; eumdem, quem populus iuſſerat, Q. FVLVIVM Dictatorem; & FVLVIVS, ex eodem plebiſcito, Q. LICINIVM CRASSVM, qui tum Pontifex maximus erat, Mag. equitum. dixit.

Dictator poſteaquam Romam venit, comitia, quo primùm die potuit, edixit. Sed ea certamine inter Tribunos Dictatoremque iniecto, perfici non potuerant.

Quùm namque Galeria iuniorum, quæ ſorte prærogativa erat, Q. FVLVIVM, & Q. FABIVM Conſules, dixiſſet; eódemque aliæ iure vocatæ, inclinarent; Tribuni pleb. ſe interpoſuérunt. qui vix, quod Senatus cenſuiſſet, ſtetérunt.

Patribus id tempus reip. intereſſe viſum eſt, ut per veteres & expertos Imperatores res publica gereretur. Atque ita tandem, comitijs habitis, ijdem qui ſuprà Conſules declarati, Q. FABIVS MAXIMVS V. & Q. FVLVIVS FLACCVS IV.

SARDINIAM POPVLANTVR POENI.

Præcipiti huius anni æſtate, Punica claſſis XL. navium, præfecto AMILCARE, in Sardiniam traiecta, vaſtatis Olbienſium & Caralitanorum agris, cum prædâ omnis generis in Africam redijt.

Paullo-pòſt C. LÆLIVS, legatus SCIPIONIS, ex Hiſpaniâ Romam venit: & cum captivorum agmine ingreſſus, magnum concurſum hominum fecit. Ipſe metu ASDRVBALIS, in Italiam tranſituri, confeſtim cum quibus venerat navibus, redire in Hiſpaniam iuſſus eſt.

CONSVLES PROVINCIAS PARTIVNTVR

Idib. Mart. quo die magiſtratum iniérunt, Italia ambobus Coſs. provincia decreta. ſic tamen ut regionibus imperiũ partirentur; & FABIVS ad Tarentũ, FVLVIVS in Lucanis ac Bruttijs rẽ gereret. M. CLAVDIO prorogatum in annum imperium: & eædem legiones quibus Conſul benè rem geſſerat, decretæ.

Nec de Hiſpaniâ quidquam mutatum: niſi quòd non in annum Scipioni Syllanoque, ſed donec revocati ab Senatu eſſent; prorogatum imperium eſt.

QVERELÆ COLONIARVM.

Ob belli, bellicorumque ſumtuum longinquitatem; & tranſportatos in Siciliam milites; quorum maior pars Latini nominis ſociorumque. magni motus in concilijs coloniarum, orti ſunt.

Decimum iam annum delectibus, & ſtipendijs, ſe iam exhauſtos eſſe: alios in acie occidi, alios morbo abſumi. Si veteres milites non redeant in patriam, & novi uſque legantur; brevi neminem ſuperfuturum. Itaque quod propediem res ipſa negatura ſit, priùs quam ad ultimam ſolitudinem atque egeſtatem perveniant; negandum pop. Romano eſſe.

Romanos, ſi conſentienteis in hoc ſocios videant; profectò de pace cum Carthaginienſibus iungendâ cogitaturos. aliter numquam vivo ANNIBALE, qui nunc maximè viribus floreat, ſine bello Italiam fore.

Tum ex XXX. populi Romani colonijs, cum omnium legationes Romæ eſſent; Duodecim (ex fuére, Ardea, Nepet, Sutrium, Circeij, Alba, Carſeoli, Sueſſa Sora, Setia, Cales, Narnia, Interamna) palam Conſulibus negaverunt ſibi eſſe, unde milites pecuniamque darent.

Conſules re novâ perculſi; & eos in ſententiâ obſtinatos experti; ad Senatum detulerunt: & magnum animis omnium pavorem iniecerunt, donec pertentatis priùs aliarum coloniarum animis, & citatis legatis rogatiſque: *Ecquid milites ex formulâ paratos haberent?* pro XIIX. colonijs, M. SEXTILIVS Fregellanus reſpondit; *Et milites ritè paratos; & ſi pluribus opus eſſet, daturos: & quod à populo Romano imperaretur, enixè facturos. Ad id neque ſibi opes deeſſe; animum etiam ſupereſſe.* Illis non Conſules modò, ſed Senatus etiam, & deinde populus universè, gratias egérunt.

Fuére autem; Signini, Nolani, Norbani, Satriculani, & Brundiſini, & Fregellani, Lucerini, & Venuſini, Adriani, & Firmani, & Ariminenſes: & ab altero mari, Pontiani, & Pæſtani, & Coſani. Et Mediterranei; Beneventani, Eſſernini, Spoletini, Placentini & Cremonenſes.

Harum Coloniarum ſubſidio & fide tum imperium populi Romani ſtetit.

Patres, duodecim aliarum coloniarum, quæ imperium detrectaverant, legatos, vel dimitti, vel retineri, vel à Conſulibus appellari vetuérunt. *eaq; tacita caſtigatio maximè ex dignitate populi Romani eſſe viſa eſt.*

Cætera expedientibus, quæ ad bellum opus erant, Conſulibus, aurum vicesimarium, quod in ſanctiore ærario ad ultimos caſus ſervaretur; promi placuit. Idque varios in uſus diſtributum impenſumque eſt.

VARIÆ AD CANVSIVM PVGNÆ.

MARCELLVS Conſulis FABII litteris excitatus, ut quàm acerrimo bello detineret ANNIBALEM, dum ipſe Terentum oppugnaret; ad Canuſium ANNIBALI occurrit. eumque locis planis ac patentibus adſecutus, caſtra ponentem, pugnando undique in munitores, operibus prohibet. Ita ſigna collata, pugnatumque totis copijs. & cum iam nox inſtaret, Marte æquo diſceſſum eſt.

Poſtero die copiæ iterum utrimque in aciem educuntur. pugnatum ampliùs duabus horis eſt. Dum Romanorum alij trepidè cedunt, alij ſegniter ſubeunt; turbata tota acies eſt. dein prorſus fuſa; & vincente pudorem metu terga dabant. Ceciderein pugnâ fugâque ad duo millia & ſeptingenti civium ſociorumque. & in his quattuor Romani centuriones, duo Tribuni militum. ſigna militaria ſex amiſſa.

MARCELLVS tam aſperâ & ſævâ oratione milites in caſtris caſtigavit, ut illi ipſi qui primi fugerant, primos ſe in acie & ultimos pugnaturos deierarent. nec minus ferociter in aciem procedunt.

Quod ubi ANNIBALI nuntiatum eſt; *cum eo ſibi bello rem eſſe teſtatus eſt, qui nec bonam, nec malam ferre fortunam poſſet. qui ſeu vicerit, ferociter inſtet victis; ſeu victus ſit, inſtauret cum victoribus certamen.*

Quùm anceps diu pugna fuiſſet; ANNIBAL elephantos in primam aciem induci iuſſit. Turbárant illi primò ſigna ordineſque: ſed C. DECIMIVS Trib. militum, aliquot manipularibus ſequi ſe, & pila conferum in eos conijcere iuſſis; effecit, ut ſaucij, in fugam verſi, etiam integros ſecum averterent. Atque ita in ſuos ruentes belluæ tantò maiorem ſtragem ederent, quàm inter hoſteis ediderant. *quantò acrius pavor conſternatos agit; quam inſidentis magiſtri imperio reguntur.*

In perturbatam, tranſcurſu belluarum, aciem ſigna inferunt Romani pedites: & haud magno certamine diſſipatos trepidanteiſque avertunt.

Tum in fugienteis, equitatum immittit MARCELLVS. Nec antè finis ſequendi eſt factus, quàm in caſtra paventes compulſi ſunt.

Cæſa ad VIII. hominum mill. & V. elephanti. Ex Romanis mille fermè & ſeptingenti, de duabus legionibus: & ſociorum ſuprà M. & CCC. occiſi, præter vulneratos.

ANNIBAL motis de nocte caſtris in Bruttios contendit.

MVLTARVM VRBIVM DEDITIO.

Iiſdem fermè diebus, & ad Q. FVLVIVM Cos. Hirpini, & Lucani & Volſcentes, traditis præſidijs ANNIBALIS, quæ in urbibus ſuis habebant, dediderunt ſeſe. clementerque à Conſule verborum tantùm caſtigatione, ob errorem preteritum, accepti.

Et Bruttijs ſimilis ſpes veniæ facta eſt; cum ab ijs VIBIVS & PACTIVS fratres, longè nobiliſſimi gentis eius, eamdem, quæ data Lucanis erat, conditionem deditionis petentes veniſſent.

TARENTVM A FABIO COS. EXPVGNATVR.

Q. FABIVS alter Cos. poſt Manduriam, opidū in Sallentinis vi captam; ubi ad IV. hominū M. præter prædam, capta ſunt, Tarentum profectus, politis in ipſis portus faucibus caſtris, navibus omni machinationum miſſiliumque genere inſtructis, & ſcalis ad muros propiùs adlatis; cominùs eminùſque, urbem adgredi atque oppugnare parabat. Quùm miles quidam, qui eius in exercitu erat, ad illum acceſsit & nuntiat; ſororem ſibi eſſe Tarenti, quam præſidij Bruttiorum, quod Tarentinis ab ANNIBALE datum, præfectus, homo locuples, & inter ſuos honoratus, deperiret. per eam, quólibet amantem impelli poſſe.

Mittitur miles, qui transfugæ ſpecie, præfectum lenocinijs & blandinjs muliebribus, atque adeò promiſsis tentet; & perpellat ad proditionem cuſtodiæ loci, cui præpoſitus erat.

Poſtquam convénit, & ratio rei agendæ, & tempus; FABIVS primâ vigiliâ, dato ſigno ijs, qui in arce erant, quique cuſtodiam portus habebant, ipſe circuito portu, ab regione urbis ad Orientem verſâ, occultus conſédit. Canere inde tubæ ſimul ab arce, & à portu; & à navibus, quæ aperto & iam libero mari adpulſæ erant.

Cla-

Clamorque undique, cum ingenti tumultu, unde minimum periculi erat, de-induſtriâ ortus.

Poſtquam locum deſignatum, a defenſoribus (deductis ad arcem cuſtodijs) vacuum ex ſilentio cognovit; ſcalas ad eam partem muri, quà Bruttiorum cohors præſidium agitabat, admoveri juſſit.

Eà primùm captus eſt murus, adiuvantibus recipientibuſque Romanos Bruttijs: atque in urbem tranſcenſum eſt. & portâ refractâ, frequenti agmine ſigna illata.

Quùmque in forum impunè perveniſſent; omneis undique, qui ad arcem portumque pugnabant, in ſe convertérunt. Tarentini priùs pænè quàm conſererent manus, terga dedérunt; & domos dilapſi ſunt.

Duo ex ducibus, NICON & DEMOCRATES, fortiter pugnantes cecidére. PHILOMENES, proditionis antè ad ANNIBALEM auctor, ex prœlio citato equo evectus, creditus eſt, errante per urbem equo, & corpore nuſquam invento, in puteum apertum ex equo præcipitâſſe.

CARTHALO, Punici præſidij Præfectus, dum poſitis armis, commemoratione paterni hoſpitij, ad Conſulem veniret; ab milite obvio obtruncatus eſt.

Promiſcua Carthaginenſium pariter ac Tarentinorum cædes edita. & inter eos multi ex ipſis Bruttijs, ſive errore, ſive odio, & ad proditionis famam exſtinguendam, interfecti.

Tum à cæde ad diripiendam urbem diſcurſum. XXX. millia ſervilium capitum dicuntur capta: argenti aurique vis ingens; ſigna tabulæque, propè ut Syracuſarum ornamenta æquarent.

Sed eius generis prædâ abſtinuit FABIVS; & ſigna (ingentis magnitudinis Dij erant, ſuo quiſque habitu, in modum pugnantium, formati) templis detrahi vetuit; *Deos*, inquiens, *iratos Tarentinis relinquamus*. Murus inde, qui arcem ab urbe dirimebat, dirutus eſt ac diſiectus.

ANNIBAL ijs, qui Cauloniam in Bruttijs obſidebant; quique ſub adventum eius, ne opprimerentur, in tumulum, nec ſatis tutum, conceſſerant; in deditionem acceptis; auditâ Tarenti oppugnatione, quùm rapto agmine feſtinans ad opem ferendam, captam urbem audîſſet: *Romani*, inquit, *ſuum habent ANNIBALEM: qui eâdem, quâ nos ceperamus, arte Tarentum recepit.*

FRAVS ANNIBALIS DETECTA AD METAPONTVM.

Ipſe ad dolos verſus, Metapontinos quoſdam, cum litteris principum eius civitatis, ad FABIVM Tarentum mittit, fidem ab Conſule accepturos; impunita priora fore, ſi Metapontum cum Punico præſidio ei prodidiſſent. FABIVS vera ea ratus, diem, quâ acceſſurus erat, conſtituerat; & ANNIBAL haud procul Metaponto inſidias poſuerat. Sed proditores remiſſi, ut cunctantem illum hortarentur; & repentè comprehenſi, metu gravioris quæſtionis, detexérunt inſidias.

PVGNA SCIPIONVM CVM ASDRVBALE.

ASDRVBAL, cum P. SCIPIONIS, Romanorumque res tacitis augeſcere incrementis; & velut fortunâ animorum inclinatione Hiſpaniam omnem à Punico imperio ad eos averti cerneret; ſuaſque res in dies imminui; dimicare quam-primùm ſtatuit.

Et SCIPIO cum uno dimicare duce exercituque, quàm ſimul cum univerſis iunctiſque, malebat. Et ipſe arte quâdam copias auxerat. Quòd namque vacua omnis Hiſpaniæ ora claſſibus Punicis eſſet, ſubductis navibus ſuis Tarraconem, navaleis ſocius terreſtribus copijs addiderat; & armis, quæ tum capta Carthago, tum opifices in urbe incluſi, ſuppeditabant; inſtruxerat.

Veris itaque principio, ab Tarracone profectus, LÆLIO iam ab Romà reverſo, ducere ad hoſtem pergit.

Per omnia pacata eunti, INDIBILIS & MANDONIVS, haud dubie omnis Hiſpaniæ principes, cum omni populatium manu, occurrérunt. Coniuges liberique eorum, obſides aut captivi, ijs redditi; & fœdere accepta fides. ijſdemque ducibus ad hoſtem perventum.

Proximus Carthaginienſium exercitus ASDRVBALIS, propè urbem Bæculam erat: & pro caſtris, equitum ſtationes habebat. In eas velites & anteſignani, ex itinere advenientes, priùs quàm locum caſtris caperent, impetu contemtim facto, in caſtra trepidâ fugâ compulérunt; & propè portis ſigna intulérunt.

Poſtero die, ad caſtra ASDRVBALIS, edito loco probè communita, & fluvio ripiſque circumſepta, acerrimè pugnatum. Romani quamquam adſcenſus difficilis erat, & propè telis ſaxiſque obruebantur; pertinaciâ tamen animorum ſubiérunt.

SCIPIO iuſſis adverſus mediam aciem evadere victoribus; ceteras copias cum LÆLIO dividit. Et hunc parte dextrâ tumuli circumire iubet: ipſe ab lævâ in tranſverſos hoſteis incurrit. & locum medijs ad evadendum dedit; qui per tam iniquum locum, ſtantibus integris ordinibus, & elephantis ante ſigna locatis, evadere vix potuiſſent.

Et iam ne fugæ quidem hoſtibus locus patebat. Nam & ſtationes utrimque Romanæ dextrâ lævâque inſederant vias; & portam caſtrorum ducis principumque fuga, clauſerat. nec minor ab elephantis, iam territis, trepidatio. Cæſa itaque ad IIX. hominum mill.

ASDRVBAL antè quàm dimicaret, pecuniâ raptâ, elephantiſque præmiſſis, quam-plurimos poterat de fugâ excipiens, præter Tagum flum. ad Pyrenæum tendit.

SCIPIO caſtris hoſtium potitus, cum præter libera capita omnem prædam militibus conceſſiſſet; in recenſendis captivis, X. mill. peditum & II. equitum invénit. Ex ijs Hiſpanos omnes ſine pretio domum dimiſit; Afros vendere Quæſtorem iuſsit.

SCIPIO REX AB HISPANIS APPELLATVS.

Circumfuſa inde multitudo Hiſpanorum, & antè deditorum, & pridie captorum, Regem eum ingenti conſenſu appellavit. Quod ille nomen, *uti Romæ male-ominatum & intolerandum*, aſpernatus, *maximum ſibi Imperatoris nomen eſſe*, dixit, quo ſui ſe milites appellâſſent.

Senſére barbari etiam magnitudinem animi. cuius miraculo nominis alij mortales ſtupérent, id ex tam alto faſtigio adſpernantis.

Dona deinde regulis principibuſque Hiſpanorum diviſa: & INDIBILIS CCC. equos, quos ex magnâ copiâ vellet, eligere iuſſus.

MASSIVA CAPTIVVS AD MASANISSAM REMISSVS.

Inter venaleis Afros puer adultus, formâ inter eos inſigni, à Quæſtore, quòd regij generis eſſe audiſſet; ad SCIPIONEM miſſus: & Numidam eſſe profeſſus eſt. MASSIVAM à popularibus vocari; orbum à patre relictum, apud maternum avum GALAM, regem Numidarum, educatum, cum avunculo Maſaniſſa in Hiſpaniam traieciſſe. prohibitum anteà propter ætatem, ne prœlio intereſſet; eo die, quo cum Romanis pugnatum eſſet, clam avunculo, armis equoque ſumto, in aciem exiſſe. Ibi prolapſo equo effuſum in præceps, captum ab Romanis eſſe.

Illum ita cupientem, & magnis muneribus exornatum; iuſſis proſequi quoad vellet equitibus; ad MASANISSAM SCIPIO dimiſit.

Paucis poſt prœlium, ad Bæculam factum, diebus, cum SCIPIO rediens iam Tarraconem ſaltu Caſtulonenſi exceſsiſſet; ASDRVBAL GISGONIS F. & MAGO, alteri Pœnorum Imperatores, ex ulteriore Hiſpaniâ ad ASDRVBALEM venére. ſerum poſt malè rem geſtam auxilium: conſilio ad cętera belli exſequenda, haud parum opportuni.

MARCELLVS CRIMEN OBIECTVM DILVIT.

Fortè ſub idem tempus, & MARCELLVS Procos. ad deprecandam ignominiam, quam ei C. PVBLICIVS BIBVLVS, Trib. pleb. Romæ intentabat; & de abrogando eius imperio (ob adverſam pugnam; & milites mediâ æſtate, vagante tum per Italiam ANNIBALE, Venuſiam in tecta abductos:) agebat. & ſimul Q. FVLVIVS Cos. comitiorum cauſſa; Romam venere. MARCELLVS, Tribuni orationem, qui non MARCELLVM modò, ſed omnem nobilitatem, uti quæ ANNIBALI, decimum iam annum in Italiâ graſſanti, indulgeret; accuſabat: ita rerum ſuarum commemoratione obruit; ut non rogatio ſolùm de abrogando eius imperio antiquaretur; ſed poſtero die Conſulem eum V. (al. IV.) ingenti conſenſu centuriæ omnes deſignarent; & T. QVINCTIVM CRISPINVM, qui tum prætor erat, collegam adderent.

ONIÆ, SVMMI APVD IVDÆOS PONTIFICIS, LIBERI.

3746. xv. Ant. Mag. xiv. Pt. Phil. | 204.

Quùm Conſules, quos dixi, XI. Punici belli anno conſulatum inirent;

Apud Iudæos, ONIAS III. SIMONIS II. F. Pontificatum gerebat. SIMON ille II. filios tres reliquerat; hunc, quem dixi, ONIAM: IESVM, qui IASON dici maluit; & ALTERVM ONIAM, cui cognomen Menelao fuit. Eorum maximus, etiam optimus fuit. reliqui duo, quàm pravi fuerint, ex ijs, quæ infrà memorabuntur, facilè conſtabit.

P. SCIPIO, cui, unà cum M. SYLLANO, Hiſpaniæ, exercituſque ſui in annum erant decreti; ex LXXX. navibus, quas aut ſecum ex Italiâ adductas, aut captas Novâ-Carthagine habebat; L. in Sardiniam tranſmittere iuſſus. quia fama erat, magnum navalem adparatum eo anno Carthagine, in Africâ, eſſe. qui CC. navibus omnem oram Italiæ, Siciliæque ac Sardiniæ impleturi eſſent: Vnâ & viginti legionibus eo anno defendi imperium Romanum placuit.

Conſules religio tenebat, quod prodigijs aliquot nuntiatis non facilè litabant. Per dies aliquot hoſtię maiores ſine litatione cæſæ; diuque non impetrata pax Deûm. In capita ipſorum Conſulum, Rep. incolumi, exitiabilis prodigiorum eventus vertiſſe iudicatus eſt.

LVDI APOLLINARES.

Ludi Apollinares, qui ante triennium primùm facti fuerant, deinceps per Prætores urbanos facti ſunt quidem; ſed illi in unum annum vovebant; dieque incertâ faciebant. Quùm verò eo anno peſtilentia gravis in urbem agroſque incidiſſet; lex ad populum lata, ut hi ludi in perpetuum & in ſtatam diem voverentur. dies autem deinde ſolennis ſervatus, ad III. Nonas Quinctileis.

INQVISITIO IN ETRVSCOS.

Solicita fuerat anno ſuperiore Civitas de Hetruriæ defectione, cuius rei principium ab Aretinis fieri fuerat nuntiatum. Eò confeſtim miſſus MARCELLVS, conſul tum deſignatus, qui rem inſpiceret, ac ſi di-

ſi digna videretur, exercitu accito ex Apuliâ bellum in Hetruriam transferret.

Eo metu compreſſi Etruſci quieverant. Nunc de iiſdem Aretinis, & fama in dies gravior, & cura patribus creſcebat.

Ita C. HOSTILIO TVBVLO, cui prorogatum erat imperium, ut Pro-prætore in Etruriam ad duas legiones ſuccederet C. CALPVRNIO; perſcriptum eſt: Ne differret obſides ab Aretinis accipere. cui traderet Romam deducendos, C. TERENTIVS VARRO cum imperio miſſus.

Qui ut advénit, extemplò HOSTILIVS legionem unam, quæ ante urbem caſtra habebat, ſigna in urbem ferre iuſſit. Tum in foro citatis Senatoribus, obſides imperavit.

Dum res in poſterum diem differtur; & portæ negligentiùs cuſtodiuntur; ſeptem principes Senatûs, ante noctem, cùm liberis evaſérunt. Quibus poſtridie deſideratis, bona eorum veniérunt. & à cæteris Senatoribus cxx. obſides, liberi ipſorum, accepti, traditique C. TERENTIO.

Is, tanquam imminente Etruſco tumultu, legionem alteram ex urbanis ducere iuſſus; eamque habere in præſidio urbis. & C. HOSTILIVS, cum cætero exercitu totam provinciam peragrare; & cavere, ne qua occaſio novare cupientibus daretur.

DECRETVM IN TARENTINO.

De Tarentinis, quos FABIVS, quòd ipſos armis cepiſſet, defendit; alij infenſi, Campanorum noxæ pœnæque æquabant; S.C. factum eſt: Vt *oppidum præſidio cuſtodiretur: Tarentiniq; omnes intra mœnia continerentur.* res integra poſtea referretur, cùm tranquillior ſtatus Italię eſſet.

M. LIVIVS arcis Tarentinæ præfectus, ab alijs notatus eſt quòd eius ſocordia Tarentum proditum hoſti ANNIBALI fuiſſet. Alij præmia decernebant; quòd per quinquennium arcem tutatus eſſet.

Quùmque amici eius Tarentum illius unius operâ receptum fuiſſe vulgò, & in Senatu, iactarent; ſubiecit falsè FABIVS: *Fateri ſe operâ LIVII urbem receptam: Neque enim recipiendam fuiſſe, niſi amiſſa foret.*

Conſulum alter T. QVINCTIVS CRISPINVS, ad exercitum, quem Q. FVLVIVS FLACCVS habuerat, cum ſupplemento, in Lucanos eſt profectus.

COSS. CLADES, ET MARCELLI INTERITVS.

MARCELLVS bello Gallico ad Claſtidium, tunc primùm Conſul, Ædem HONORI & VIRTVTI voverat; eiuſque dedicatio à Pontificibus fuerat impedita. Tunc additâ Virtutis Æde, & opere quidem adproperato, ad exercitum, quem priore anno Venuſiæ reliquerat, cum ſupplemento, proficiſcitur.

Quem ubi eduxiſſe iam Venuſiâ exercitum CRISPINVS cognovit; omiſſâ Locrorum oppugnatione, quam machinis & navibus è Siciliâ arceſſitis parârat in Apuliam ex Bruttijs rediit, ut collegæ ſe coniungeret.

Iamque inter Venuſiam Bantiamque, minùs trium millium paſſuum intervallo, binis caſtris Coss. conſederant; quùm averſo ab Locris bello, ANNIBAL in eamdem regionem venit.

Quùm levia inter bina caſtra vario eventu prœlia fierent; Coss. nihilo minus oppugnari Locros poſſe rati, L. CINCIO, ut ex Siciliâ eòdem cum claſſe traijceret, ſcribunt. Et ut ab terrâ quoque oppugnari mœnia poſſent; ab Tarento partem exercitûs, qui in pręſidio erat, duci eò iuſſerunt.

Quæ ita futura per Thurinos quoſdam ANNIBAL edoctus; mittit III. equit. & II. pedit. mill. quæ ab Tarento viam inſideant. In eos autem, inexploratò euntes Romani quùm incidiſſent, ad bis mille armatos cæſi, & M. CC. fermè vivi capti.

Quùm autem ad tumulum quemdam ſilveſtrem, qui inter Punica & Romana caſtra erat; & in cuius medio ANNIBAL clam & nocte aliquot Numidarum turmas condiderat; explorandum, cum equitibus ccxx. Conſules ambo exiiſſent; undique circumventi, poſt aliquantum in re ancipiti certamen; MARCELLVS quidem lancea transfixus ex equo prolapſus eſt; CRISPINVS verò, duobus iaculis ictus, cum MARCELLO Iuniore, ſaucio & ipſo, effugit.

Lictores Conſulum V. vivi in hoſtium poteſtatem venérunt: cæteri aut interfecti, aut cum Conſule evaſerunt.

Præter A. MANLIVM, Tribunum militum, & M. AVLVM præfectum ſociorum; equites quadraginta tres, aut in prœlio, aut in fugâ ceciderunt. XXX. vivi capti, cum L. ARENNIO, altero ſociûm præfecto.

ANNIBAL caſtris in tumulum, in quo pugnatum erat, translatis, inventum ibi corpus MARCELLI ſepelit; ſive ſplendidè & magnificè ornatum cremavit. Oſſa Romam ad filium remiſſa, à prædonibus Numidis intercepta, periiſſe produntur.

CRISPINVS, & morte Collegæ, & ſuo vulnere territus, ſilentio noctis inſequentis profectus, in proximis montibus, loco alto & undique tuto, caſtra poſuit.

Ipſe, ne qui dolus à Pœno necteretur, circa civitates proximas nuntios miſerat, occiſum Collegam eſſe, annuloque eius hoſtem potitum. ne quibus litteris crederent, nomine MARCELLI compoſitis.

POENI AD SALAPIAM SVA FRAVDE CIRCVMVENTI, ET cæſi.

ANNIBAL Salapianis per eius generis litteras denuntiárat; MARCELLVM, ſcilicet, nocte, quæ diem illum ſecutura eſſet, ad urbem venturum: parati milites eſſent, qui in pręſidio erant.

Illi fraudis ignari, perfugis Romanis, habitu & ore Latinis quos ANNIBAL præmiſerat, ſubductâ vectibus funibuſque in altum portę cataractâ, aditum dedérunt. & cum DC. fermè intraſſent, remiſſo fune, quo ſuſpenſa erat, eamdem cataractam magno

impetu

impetu ſonituque deiecérunt.

Alii itaque perfugas negligenter armatos invadunt; Alij è turribus muriſque, ſaxorum pilorumque grandine, ſubeunteis abiterruere.

LOCRORVM OBSIDIO SOLVTA.

ANNIBAL ſuâmet ipſe fraude captus, ad Locros liberandos abijt, quos CINCIVS ſummâ vi, operibus & tormentis ex Siciliâ advectis, oppugnabat.

MAGO, ut Numidas auxiliareis edito e ſpeculis ſigno adventare ſenſit; & ipſe patefactâ repentè portâ ferox in hoſteis erumpit, & anceps certamen ciet. Deinde ut ſupervénere Numidæ, tantus pavor Romanis eſt iniectus, ut paſſim ad mare ac naveis fugerent. relictis operibus machiniſque, quibus muros quatiebant. Ita adventu ANNIBALIS ſoluta Locrorum obſidio.

CRISPINVS, poſtquam ANNIBALEM in Bruttios profectum ſenſit; exercitum, cui collega præfuerat, M. MARCELLVM Trib. militum Venuſiam abducere iuſſit. ad quem regendum mox Q. FABIVS, filius, Româ miſſus eſt.

PRÆDA EX AFRICA REPORTATA.

Eâdem æſtate M. VALERIVS cum claſſe c. navium ex Siciliâ in Africam tranſmiſit: & factâ ad Clupeam urbem exſcenſione, agrum latè & impunè vaſtabat. quùm repentè fama accidit, claſſem Punicam adventare; LXXX. erant & tres naves.

Prædatores raptim ad naveis recepti, cum Pœnis ad Clupeam proſperè pugnant. & X. & XIX. navibus captis, alijs fugatis, cum magnâ terreſtri navaliq́ue prædâ, Lilybæum redeunt.

GRÆCI IN FACTIONES DISSCISSI.

Paucis antè annis, PHILIPPVS Macedo, & Ætoli Græciæ turbatores, multos in bellum concitaverant. & PHILIPPVS quidem, Achæos, & PRVSIAM Bithyniæ regem, & Pœnos: Ætoli verò Eléos, Romanos, Lacedæmonios, & ATTALVM, ſibi conciliárant.

Achæos urebant Elidenſes vicini, & MACHANIDAS Lacedæmoniorum tyrannus; & ipſi Ætoli è propinquo in eos ſubinde, traiecto freto, inſultabant.

Præcipuum verò virium ſuarum ac ſociorum robur in PHILIPPVM regem armabant: & ſecum auxilia ab ATTALO habebant; quem abſentem, honoris cauſsâ, Prætorem ſuum deſignárant.

Habebant & mille fermè ex Romanâ claſſe, à P. SVLPITIO miſſos; quùm claſſis interim Romana maritimam Achæorum oram infeſtaret.

PHILIPPO itaque in Græciam deſcendenti, ad Lamiam urbem, Ætoli, duce PHYSTA, qui Prætor in eum annum, cum abſente ATTALO, creatus erat, occurrérunt. Cum ijs bis PHILIPPVS proſpero eventu pugnavit, multis admodum hoſtium utrâque pugnâ occiſis; & intra Lamiæ muros ſeſe continere coëgit.

INDVCIÆ, ET PVBLICI FEDERIS TENTAMENTA.

Quùm victor rex ad Phaleram, in Maliaco ſinu, exercitum reduxiſſet; eò legati ab rege Ægypti PTOLEMÆO, Rhodijs, Athenienſibuſque, & Chijs venére, ad dirimendum, inter PHILIPPVM atque Ætolos bellum. & ab Ætolis, AMINANDER, rex Athamanum, pacificator adhibitus eſt.

Sed omnium non tanta pro Ætolis, feroci gente, cura erat, quàm metus; ne PHILIPPVS, regnumve eius, gravè libertati futurum, rebus Græciæ immiſceretur: & fortè ne Romanorum eo prætextu invaleſceret potentia. Verùm amplior de pace conſultatio in concilium Achæorum dilata eſt: interim XXX. dierum induciæ impetratæ.

Profectus inde rex, per Theſſaliam Bæotiamque, Chalcidem Eubœæ; ut ATTALVM, quem claſſe Eubœam petiturum audiverat, portubus & littorum adpulſu arceret. Relictoque ibi adverſus ATTALVM præſidio, cum paucis equitum Argos venit.

Ibi curatione Heræorum, (hoc eſt, IVNONIS, Argivorum patronæ) Nemeorumque, ſuffragijs populi, ad eum delatâ; (quia ſe Macedonum reges ex eâ civitate oriundos referunt) & Heræis peractis, ab ipſo ludicro extemplò Rhium profectus eſt, ad indictum antè ſociorum concilium.

CONVENTVS AD RHIVM. PHILIPPI POPVLARITAS, ET LVXVS.

Ibi de bello finiendo actum, ne cauſſa aut Romanis, aut ATTALO, intrandi Græciam eſſet. Sed ea omnia, vixdum induciarum tempore circumacto, Ætoli turbavére; poſtquam & ATTALVM Æginam veniſſe, & Romanam claſſem ſtare ad Naupactum audivére.

Iniquis itaque poſtulatis; & locorum, quibus vellent reſtituendorum conditionibus; ſatis teſtati ſunt, bellum ſe malle.

Id verò indignum ratus PHILIPPVS, infectâ pace, concilium dimiſit. & relictis ad præſidium Achæorum IV. armatorum millib. Argos regreſſus eſt, appetente Nemeorum tempore; quæ præſentiâ ſuâ celebrari volebat.

In ipſo ludorum adparatu, P. SVLPITIVS ab Naupacto profectus, claſſem adpulit inter Sicyonem & Corinthum: agrumque effusè vaſtavit.

Eius rei fama PHILIPPVM ab ludis excitavit: raptimque cum equitatu profectus, iuſſis ſubſequi peditibus, palanteis paſſim per agros, graveſque prædâ, adortus Romanos ad naveis, & ad Naupactum redire compulit. victoriolâque hâc elatus, ingenti cum lætitiâ dies feſtos celebravit. Ibi ſpecie popularitatis tegem exuens, demto capitis inſigni & purpurâ, alioque regio habitu, cæteris ſe æquaverat.

Et præbuiſſet haud dubiam eo facto ſpem libertatis; niſi omnia intolerandâ libidine fœda ac deformia effeciſſet: & libertatem, quam alijs vanam oſtenderat, in ſuam licentiam vertiſſet.

Iam

Iam periculoſum erat viris & parentibus, moram, incommodâ ſeveritate, libidini regię feciſſe. & vim flagitijs etiam adhibebat.

ARATO Iuniori, uni Achæorum principi, uxorem POLYCRATIAM, ademerat; & ipſe nuptiarum regiarum in Macedoniam aſportarat.

Per iſtiuſmodi flagitia ſolenni Nemæorum peracto, Dymas profectus eſt, ad præſidium Ætolorum, quod ab Eleis accitum & in urbem acceptum erat; inde eijciendum.

CONFLICTVS AD ELIDEM.

Achæi, duce CYCLIADA, penes quem ſumma imperij erat, ad Dymas regi occurrére. & Eleorum accenſi odio, quòd à cæteris Achæis diſſentirent; & infenſi Ætolis, quos Romanum quoque adverſus ſe moviſſe bellum credebant.

Coniuncto itaque exercitu, & acie inſtructâ, ad urbem accesſérunt: ignari SVLPITIVM cum XV. navibus ab Naupacto Cyllenen traieciſſe; & expoſitis in terram IV. mill. armatorum, ſilentio noctis intráſſe Elim.

Poſtquam inter Ætolos Eleoſque Romana ſigna atque arma rex cognovit; primo quidem recipere ſuos voluerat; dein contracto inter Ætolos, & Triballos certamine, ubi urgueri ſuos vidit; & ipſe cum equitatu in cohortem Romanam incurrit.

Ibi equus pilo traiectus cum prolapſum per caput regem effudiſſet; & ipſe pedes inter equites coactus eſſet inire prœlium; multis circa eum cadentibus, aut vulneratis, raptus ab ſuis, atque alteri equo iniectus, fugit.

Eo nihilo minus die caſtra V. paſſ. mill. ab Eleorum urbe poſuit; & deinde copias omneis ad Pyrgum, propinquum Eleorum caſtellum, duxit. Quo expugnato, prędà ibi reperta pæné compenſavit, quod ignominiæ ad Elim acceptum fuerat. Erant autem IV. hominum agreſtium, M. pecorumque omnis generis ad XX. mill.

PHILIPPVS DOMESTICO BELLO REVOCATVR.

Dum in eo eſt, nuntius ex Macedoniâ venit, ÆROPVM quemdam, corrupto arcis præſidijque præfecto, Lychnidum cepiſſe; & quoſdam Daſſaretiorum vicos, & Dardanos etiam concire.

Omiſſo itaque Ætolico bello; & relictis, ad præſidium ſociorum, MMD. armatis, profectus ab Dymis, per Achaiam Bœotiamque, & Boebeidem, decimis caſtris Demetriadem, in Theſſaliam, pervénit.

Ibi nuntiatur, famâ regis ad Sicyonem occiſi inter barbaros vulgatâ, Dardanos in Macedoniam effuſos, Oreſtidem iam tenere, ac deſcendiſſe in Ægeſtæum campum.

Poſt profectionem ex Achaiâ PHILIPPI, SVLPITIVS Æginam claſſe profectus, ATTALO ſe coniunxit: & uterque ibidem hibernavit.

Exitu huius anni, T. QVINCTIVS Cos. Dictatore, comitiorum ludorumque faciendorum cauſſâ, dicto, coram tribus legatis, Româ ad ſe miſſis, T. MANLIO TORQVATO; ex vulnere (alijs Tarenti, alijs in Campania) moritur.

Sic duo Conſules, ſine memorando prœlio interfecti, velut orbam remp. reliquerant. Dictator MANLIVS C. SERVILIVM, qui tum Ædilis Curulis erat, Magiſtrum equit. dixit.

LIVII SALINATORIS COS. LAVS.

Cæterùm quùm duo conſulares exercitus tam prope hoſtem, ſine ducibus, eſſent; unà præcipua cura patres populumque inceſſit, Conſules primo quoque tempore creandi; & eos potiſſimùm, quorum virtus ſatis tuta à fraude Punicâ eſſet.

C. CLAVDIO NERONI, acri viro, M. LIVIVM SALINATOREM collegam adiungi placuit. Licet is multis antè annis ex Conſulatu priore, ob prædam Illyricam malignìus diviſam, populi iudicio damnatus & rus migráſſet, & urbe omnique cœtu hominum caruiſſet. donec à Coss. MARCELLO & LÆVINO; in urbem reductus, & à Cenſoribus, depoſito ſquallore, in Senatum venire, & alijs publicis muneribus fungi, coactus eſt.

Et populus indigno ſe iniuriam feciſſe; & magno ſibi damno fuiſſe perſpexit; quòd tam gravi bello, nec operâ, nec conſilio talis viri uſa reſp. eſſet.

Comitijs peractis, C. TERENTIVS VARRO in Etruriam Propr. miſſus, ut ex eâ provinciâ C. HOSTILIVM Tarentum ad eum exercitum ire iuberet, quem T. QVINCTIVS Conſul habuerat. Vique L. Manlius trans mare legatus iret, viſeretque, quæ ibi res gererentur.

Simul quòd Olympiæ ludicrum eâ æſtate futurum erat, quod maximo Græciæ cœtu celebraretur; ut ſi tutò per hoſtem poſſet, adiret id concilium. Et ſi qui ibi Siculi, bello profugi, aut Tarentini cives relegati ab Annibale eſſent, domos redirent; ſcirentque ſua cuique omnia, quæ ante bellum habuiſſent, reddere populum Romanum.

COSS. INTER SE RECONCILIATI.

Quia verò periculoſiſſimus annus imminere videbatur; neque Conſules in rep. erant; in Conſules deſignatos omnes verſi, quam-primùm eos ſortiri provincias, & præſciſcere, quam quiſque eorum provinciam, quemque hoſtem haberet, volebant.

Et quùm de reconcillatione gratiæ eorum, (nam nobiles antè, & ex LIVII calamitate acerbiores, inimicitiæ inter eos erant) in Senatu actum eſſet; vicit eiuſdem Senatûs auctoritas, ut poſitis ſimultatibus, communi animo conſilioque adminiſtrarent remp.

Provinciæ itaque ijs diverſę extremis Italiæ finibus, alteri adverſus ANNIBALEM Bruttij Lucanique: alteri Gallia adverſus ASDRVBALEM, quem iam Alpibus adpropinquare fama erat, decreta. & exercitus inter eos æquabiliter diviſi.

Sed ob Aſdrubalis in Italiam adventum, II. legiones ada

nes addiţ veteribus, ut eſſet ſumma XXIII. legio-rum. Ex ijs IV. in Hiſpania erant: Binę in Siciliâ, Sardinia, & Gallia: & Romæ ſub Prætoribus. Binæ Conſulum utrique, & tribus Proprætoribus attributæ. Vna C. HOSTILIO Cepuæ, quæ pro Tarento ei mutata erat. Supra ſociorum auxilia; quæ legionariorum militum numerum ferè ſuperabant; robur numquam æquabant.

ASDRVBAL IN ITALIAM DESTINATVS.

Quùm diſſenſiones inter ASDRVBALES duos, AMILCARIS & GISGONIS FF. Pœnorum res in Hiſpaniâ plurimùm adflixiſſe compertæ eſſent; viſum eſt è rep. fore, ut ſenior ad fratrem ANNIBALEM mitteretur; alter in Hiſpaniâ maneret.

Illum Maſſilienſium legati iam nunc nuntiaverant in Galliam tranſgreſſum: erectoſque adventu eius, (quia magnum pondus auri attuliſſe diceretur, ad mercede auxilia conducenda) Gallorum animos.

Et miſſi ab Romà legati ad rem inſpiciendam, retulerant, pro comperto habere; ASDRVBALEM ingentiiam coacto exercitu, proximo Vere, Alpeis traiecturum; quem niſi nihil clauſæ frigoribus Alpes morentur.

3747.
16. Ant. M.
15. Pt. Phil.

203.

Hoc anno luſtrum Romæ conditum eſt à Cenſoribus, P. SEMPRONIO TVDITANO, & M. CORNELIO CETHEGO. cenſa civium capita CXXXVII. M. CIIX. minor dimidio pæne numerus, quàm qui ante bellum fuerat.

Cl. CONSVL cum XL. pedit. & II. equit. millib. D. in Sallentinos, adverſus ANNIBALEM: LIVIVS cum aliquantò maioribus copijs; nam & Volones ad ſigna revocati, & in legiones ſcripti erant.

Et P. SCIPIO ex Hiſpaniâ IIX. mill. Hiſpanorum Gallorumque, & II. de legionibus militum mill. Equitum ad MD. miſtos Numidas Hiſpanoſque, duce M. LVCRETIO: Et C. MANLIVS ex Siciliâ, ſagittariorum funditorumque ad IV. mill. navibus ſubmiſerant) in Galliam adverſus ASDRVBALEM, eodem pænè tempore, profecti ſunt.

ASDRVBAL IN ITALIAM PENETRAT.

ASDRVBALI, cuius non tam facilem maturumque in Italiam tranſitum frater ANNIBAL exſpectârat; & ſuâ & aliorum ſpe omnia celeriora atque expeditiora fuere.

Non enim receperunt modò Arverni eum, deincepſque Gallicæ atque Alpinę gentes; ſed etiam ad bellum ultrò ſecutæ ſunt. Et iam XII. annorum adſuetudine Alpes quaſi perviæ factæ erant.

Cæterum, quod celeritate itineris profectum erat; id morâ ad Placentiam, dum fruſtrà obſidet magis quàm oppugnat, corrupit. quam coloniam frater, ab Trebia victor regreſſus, fruſtrà olim tentârat.

Priuſquam Claudius Coſ. in provinciam perveniret; Annibalem per agrum Larinatem exercitum ducentem, cum expeditis cohortibus adortus C. Hoſtilius, incompoſito Pœnorum agmini terribilem tumultum intulit. ad IV. hominum mill. occidit, & IX. militaria ſigna cepit. Et Capuam petens, CLAVDIO Cos. qui copias ex hibernis moverat, & in Sallentinos convertebat, ad Venuſiam obvius fit. & delectis ex utroque exercitu peditum XLII. & equitum II. mill. D. quibus Conſul adverſus ANNIBALEM rem gereret; reliquas copias Capuam ducere, & Q. FVLVIO Procos. tradere iuſſus eſt.

VARII CLAVDII COS. CVM ANNIBALE CONFLICTVS.

ANNIBAL undique contracto exercitu ex Bruttijs, in Lucanos, ad Grumentum venit. eiuſque urbis mœnibus propè vallum iam iunxerat; quum CLAVDIVS exploratis itineribus à Venuſiâ eodem contendit; & MD. ferè paſſ. caſtra ab hoſte locat.

In campo, qui medius inter utraque caſtra iacebat, ſubinde à ſtationibus procurſatum, & leviter certatum. dum Romanus id modò quærit, ne abire hoſtem pateretur: & ANNIBAL inde evadere cupiens, totis viribus in aciem deſcendit.

Tum Cos. ingenio hoſtis uſus, quo minus in nudis, & neutri ſuſpectis collibus, timeri inſidiæ poterant; quinque cohorteis, cum totidem manipulis, nocte iugum ſuperare, & in averſis vallibus conſidére iubet. Tribunis, quos cum ijs mittebat, tempus ex inſidijs exſurgendi, & adgrediendi hoſtem, edoctis.

Ipſe luce primâ copias omneis pedit. equitumque in aciem eduxit. paullo-pòſt & ab ANNIBALE ſignum pugnæ propoſitum; & clamor in caſtris ad arma diſcurrentium eſt ſublatus.

Quos ubi è portis ruenteis & effuſos Cos. vidit; equites legionarios magno impetu in hoſtem emitti iubet.

Incompoſiti hoſtes, ut quemque aut pediti, aut equiti, caſus obtulit; ita conſerunt manus: & pugna ſubſidijs creſcit.

Iamque pugnanteis veteranos ſuos, inter tumultum ac terrorem, dux vetus ANNIBAL haud difficile inſtructurus videbatur; quùm cohortium ac manipulorum, per colleis decurrentium, clamor ab tergo auditus, metum, ne à caſtris intercluderetur, iniecit.

Hinc ex pavore fuga paſſim fieri cœpta eſt: ſed eam propinquitas caſtrorum breviorem perculſis fecit. Tamen ſupra IIX. hominum M. occiſa, ſupra DCC. capti. & ſigna IX. Ex elephantis IV. interfecti, II. capti. Romanorum ſociúmque CC. ceciderunt.

Poſtero die quùm Pœnus quieſceret, Romanus

copijs

copijs in hoſtem eductis, ſpolia cæſorum hoſtium legit, ſuoſque ſepelivit: & diebus aliquot continuis ità inſtitit portis, ut propè inferre ſigna videretur.

Annibal tertiâ vigiliâ clàm profectus, Apuliam petere intendit. Conſul ubi ſilentium in caſtris, neminemque in vallo portiſq; ſe oſtendentem vidit; poſtquam iura omnia ſatis exploratum habuit, inferri ſigna iuſſit. tantumque ibi moratus, dum milites ad prædam diſcurrerent; receptui cecinit; multoque antè noctem copias reduxit.

Poſtero die magnis itineribus famam & veſtigia agminis ſequens, haud procul Venuſia hoſtem adſequitur. Ibi quoque tumultuaria pugna fuit, & ſuprà II. Mill. Pœnorum cæſa.

Indè nocturnis montaniſque itineribus Pœnus, ne locum pugnandi faceret, Metapontum petijt.

HANNO indè in Bruttios cum paucis ad exercitum novum comparandum miſſus: eiuſque copijs ad ſuos additis, ANNIBAL, Venuſiam retrò, quibus venerat itineribus, repetit; atque inde Canuſium procedit.

Numquam NERO veſtigijs hoſtis abſtiterat; & Q. FVLVIVM, cum Metapontum ipſe proficiſceretur, in Lucanos, ne ea regio ſine præſidio eſſet, arceſſierat.

CLAVD. COS. ASDRVBALI OCCVRRERE PARAT.

Inter hæc ab ASDRVBALE poſtquam à Placentiæ obſidione abſceſſit; IV. Galli equites, cum duobus Numidis, cum litteris ad ANNIBALEM miſſi; & incertis itineribus Tarentum delati, à pabulatoribus Romanis ad Q. CLAVDIVM Proprǽt. deducuntur. Ij metu tormentorū vera fateri coacti, edocuérunt; litteras ſeſe ab ASDRVBALE ad ANNIBALEM ferre.

Cum ijs litteris, ita ut erant, ſignatis, L. VIRGINIO Trib. mil. ducendi ad CLAVDIVM Coſ. traduntur.

CLAVDIVS litteris per interpretem lectis, & factâ ex captivis percunctatione, litteras eaſdem Romam ad Senatum mittit. ſimul & ipſe Patres cōſcriptos, quid pro re natâ paret, edocet. ut quùm in Vmbriâ ſe occurſurum ASDRVBAL fratri ſcribat, legionem a Capuà Romam arceſſant; & exercitum urbanum hoſti ad Narniam opponant.

Iuſſi prætereà Larinates, Prætutiani, alijque finitimi, ex agris urbibuſque commeatus paratos, militi ad veſcendū, in viam deferre; equos iumentaq; alia producere; ut vehiculorū feſſis copia eſſet.

Ipſe de toto exercitu civium ſociorumque, quod roboris erat, VI. pedit. Mill. & equites Mille deligit. Tum pronuntiat ſe in Lucanis proximam urbem, Punicumque in eâ præſidium, occupare velle; ut ad iter parati omnes eſſent.

Et relicto Q. TATIO Legato, qui caſtris præeſſet, nocte profectus flexit in Picenum, & quantis maximis poterat itineribus, ad collegam LIVIVM ducebat.

Milites, iam detecto ducis conſilio; eiuſque oratione animati; nihil in itinere morari, nec ab ſignis abſiſtere. Cibum, quem viri mulieresque, undiq; ex agris effuſi, benignè & ultrò præbebant; capientes, diem ac noctem ire. vix quod ſatis ad naturale deſiderium corporum eſſet, quieti dare.

Ad Senam (quæ Senogallia eſt) caſtra alterius Conſulis erant: & D. inde fermè paſſ. ASDRVBAL aberat.

Itaque quùm iam appropinquaret, tectus montibus ſubſtitit NERO, ne antè noctem caſtra ingrederetur.

Silentio ingreſſi, ab ſui quiſque ordinis hominibus in tentoria adducti: & cum ſummâ omnium lætitiâ hoſpitaliter accepti ſunt.

Poſtero die, variantibus in concilio, de re in præſens gerendâ, ſententijs; NERO non ſuadere modò, ſed ſumma ope orare inſtituit, ne conſilium ſuum, quod tutum celeritas feciſſet, temerarium & inutile alij morando facerent. *Qui prolatando ſpatium hoſti det; eum & caſtra ſua, ſine duce relicta, prodere Annibali; & aperire in Galliam iter;* ut per otium, ubi velit, ASDRVBALI fratri coniungatur.

Extemplò igitur ſignum dandum, & exeundum in aciem, *abutendumq; errore hoſtium, abſentium præſentiumq;*. Dum neq; illi ſciant cum paucioribus; nec hi cum pluribus & validioribus rem ſibi futuram.

MEMORABILIS AD SENOGALLIAM PVGNA. ASDRVBAL CÆSVS.

Concilio dimiſſo, ſignum pugnæ proponitur, confeſtimque in aciem procedunt. Et iam hoſtes ante caſtra inſtructi ſtabant.

Sed ASDRVBAL, vetus dux, & Romano hoſti adſuetus; ac Cōſulis alterius adventū ſubodoratus; receptui properè canit, & pugna detrectat. Et multis anxius curis, ne vel frater haud mediocri aliquâ clade abſterritus inſequi è caſtris diſcedētem Cōſulem auſus nō eſſet; vel ipſe ſerū perditis rebus auxiliū veniſſet; exſtinctus ignibus, & dato ſuis primâ vigiliâ ſigno, ut taciti vaſa colligerent; ſigna efferri iuſſit.

Poſt nocturnos errores, quibus deſertū à ducibus agmen per agros palatum eſt; & relictis ſignis, corpora ſomno ac vigilijs feſſa paſſim ſtraverat; ASDRVBAL, luce iam viam oſtendente, quùm Metaurū flumen traijcere cogitaret; ſed quantum à mari abſcedebat, tantò altioribus, coercentibus amnem ripis, non inveniret vada; diem terendo ſpatium dedit, ad inſequendum ſe, hoſti.

Et NERO quidem cū omni equitatu advénit; quē L. Porcius Licinius Præt. cum levi armaturâ adſecutus eſt. Qui cū feſſū hoſtiū agmen ab omni parte carperent, & incurſarent: & iā omiſſo itinere, quod fugæ ſimile erat, Pœnus caſtra metari in tumulo, ſuper fluminis ripâ, vellet; advenit Livius peditum omnibus copijs, nō itineri modò, ſed ad conſerendū extemplò prœlium, inſtructis, atque armatis.

Vbi directæ acies fuêre, CLAVDIVS dextro in cornu, LIVIVS ab ſiniſtro pugnam inſtruit: media acies Prætori tuenda datur.

ASDRVBAL, omiſſa caſtrorum munitione, poſtquàm pugnandum vidit; in prima acie antè ſigna elephantos locat. Circà eos, lævo in cornu adversùs CLAVDIVM, Gallos, ab hoſte timeri credens, opponit. Ipſe dextrum cornu adversùs LIVIVM, ſibi, atque Hiſpanis, veterano militi, ſumſit.

Ligures, quorum IIX. Millia obiter cōſcripſerat; in medio, longiore quàm latiore acie, poſiti.

Poſt acre certamen inter LIVIVM ASDRVBALEMQVE,

BALEMQVE, & atrocem cædem, ubi maior pars peditum equitumque; CLAVDIVS, quum dextram omnem aciem. extrà prœlium eminentem, ceſſare videret; & collis oppoſitus arceret, ne aut à fronte, aut ab latere adgrederentur: & in adverſum collem ſigna fruſtrà erigerentur; cohortes aliquot ſubductas è dextro cornu poſt aciem circumducit, & in ſiniſtrum hoſtium latus incurrit. Idque tantâ celeritate, ut quum oſtendiſſent ſe in latere, mox in terga iam pugnarent.

Ità ut ab omnibus partibus, ab fronte, ab latere, à tergo trucidarentur Hiſpani Ligureſque. Et minimo iam certamine Galli, intolerantiſſima laboris corpora, cæderentur aut caperentur.

Ex elephantis, plures ab ipſis rectoribus, quàm ab hoſte interfecti, poſtquam ſævire & ruere in ſuos cæperant.

ASDRVBAL, poſt quam omnia ducis militiſque munia eâ in pugnâ naviter obijſſet; cum haud dubiam hoſtium fortunam intueretur; ne ſuperſtes tanto exercitui, ſuum nomen ſecuto, eſſet; concitato equo ſe in cohortem Romanam immiſit. Ibique, ut patre AMILCARE, & ANNIBALE fratre, dignum erat, pugnans cecidit.

Numquam eo bello, unâ acie, tantum hoſtium interfectum: Redditaque æqua Cannenſi clades, vel ducis, vel exercitûs interitu. videbatur. LVI. Mill. occiſa, capta V. Mill. & CD.

Præter prædam, civium etiam Romanor. qui capti apud hoſtes erant, ſupra IV. Mill. capitum recepta.

Nec incruenta Romanis fuit victoria. IIX. fermè Mill. ex ijs, ſocijſque occiſa.

Paſſus eſt LIVIVS Gallos Ciſalpinos, Ligureſque, qui aut prœlio non interfuiſſent, aut inter cædem effugiſſent; uno agmine abeunteis, impunè evadere: ut aliqui nuntij, & hoſtium cladis, & Romanæ virtutis ſupereſſent.

Nero verò eâ nocte, quæ ſecuta eſt pugnam, citatiore, quàm inde venerat, agmine, die ſexto, ad ſtativa ſua, atque ad hoſtem ANNIBALEM pervénit.

Senatus de victoriâ certior factus, quòd Conſules incolumi exercitu, ducem hoſtium legioneſque occidiſſent; ſupplicationem in triduum decrevit.

Claudius verò Coſ. quùm in caſtra rediſſet, caput ASDRVBALIS, quod ſervatum cum curâ attulerat, projici antè hoſtium ſtationes: captivoſque Afros vinctos, ut erant, oſtendi: duos etiam ex ijs ſolutos ire ad Annibalem, & expromere, quæ acta eſſent, iuſſit.

ANNIBAL publico ſimul, familiarique ictus luctu; *Agnoſcere ſe fortunam ſive, infelicitatem Carthaginis*, fertur dixiſſe; non ſine *præſagio quodam fati imminentis.*

Caſtriſque indè motis, omnia auxilia, quæ diffuſa latiùs tueri non poſſet, in extremum Italiæ angulum, Bruttios, contrahit. Metapontinos & Lucanos, qui ſuæ ditionis erant, ſedibus ſuis excitos, in Bruttium agrum traducit.

NOVVM IN HISPANIIS BELLVM.

In Hiſpanijs, quæ Aſdrubalis in Italiam tranſitu levatæ videbantur, renatum ſubitò par priori bellum eſt.

Ibi noſtri maris ora, omniſque fermè Hiſpania, quà in Orientem vergit; ſub SCIPIONE, Romanæ ditionis erat.

ASDRVBAL, GISGONIS F. ad Oceanum penitùs, Gadeiſque conceſſerat. Hanno, novus Imperator, in locum ASDRVBALIS BARCINI, novo cum exercitu ex Africâ tranſgreſſus; & Magoni iunctus, cum in Celtiberiâ, quæ inter duo maria media eſt, brevi magnum hominum numerum armâſſet; SCIPIO, adversùs eum, M. Syllanum cum X. pedit. Mill. & D. equitibus miſit.

Is per aſpera viarum non modò nuntios, ſed famam etiam adventûs ſui prægreſſus, ducibus indidem ex Celtiberiâ transfugis, ad hoſtem pervénit.

Et caſtra MAGONIS, quæ ſoluta neglectaque, ut Barbarorum & tironum, & in patrio ſolo ovantiû, compertum habebat; priùs adgredienda ratus; vix quoquam hoſtium ſentiente, militem recentem & expeditum iuſtâ acie in púgnam vadere iubet.

Quùm ijs, qui vix Mille paſſuum aberant, conſpectis, trepidari repentè cæptum eſſet; MAGO ex caſtris, citato equo, ad primum tumultû advectus, iuſtam quaſi legionem, IV. Mill. ſcutatorum Celtiberorum, & CC. equites in primâ acie locat. & in eos, vixdum vallo egreſſos, Romani pila coniecérunt. Mòx pes cum pede collatus, & gladijs geri res cæpta eſt.

Sed inter anguſtias & virgulta, ordinibus diremtis, ſinguli iam, aut bini, velut cum paribus, conſerere pugnam cogebantur.

Quod autem ad fugam hoſtibus, in prœlio concurſare ſolitis, impedimento erat; id Romanis ſtabili pugnæ adſuetis, ad cædem eos, velut, vinctos, præbebat.

Scutatis interfectis, levis armatura, alijque Carthaginienſes, qui ex alteris caſtris ſubſidio venerât; haud difficiliter cædebantur. Duo haud amplius pedit. Mill. & equitatus omnis, vix inito prœlio, cum MAGONE effugérunt.

HANNO, alter Imperator, cum eis, qui poſtremi, profligato iam prœlio, advenerant, vivus capitur. MAGO, cum ijs quos dixi, decimo die in Gaditanam provinciam ad ASDRVBALEM pervenérunt. At Celtiberi, novus miles, in proximas dilapſi ſilvas, indè domos diffugérunt.

SCIPIO ſpem, ex tam opportunâ victoriâ, debellandi nactus; ad id quod reliquum belli erat, in ultimâ Hiſpaniam, adversùs Aſdrubalem, pergit.

Pœnus cum caſtra ſua fortè, ad ſociorum animos in fide continendos, in Bæticâ haberet; ſignis repentè ſublatis, fugæ magis, quàm itineris modo, penitùs ad Oceanum & Gadeis ducit.

Cæterùm ante quàm freto Gadeis traijceret; exercitum paſſim omnem in civitates dimiſit, ut & muris ſeipſi, & armis muros tutarentur.

ORINGIS OPIDI OPPVGNATIO.

SCIPIO, qui circumferre ad ſingulas urbeis arma, diutini magis quàm magni operis eſſe cenſeret; retrò vertit iter. Sed ne hoſtibus regio relinqueretur; L. SCIPIONEM fratrem, cum x. pedit. Millib. & equitibus Mille, ad Oringin, opulentam iis locis, & auri feracem, urbem, oppugnandam mittit. (Ea arx erat ASDRVBALI ad excurſiones, circà, in mediterraneos populos, faciendas.)

Tentati prius, quàm urbs circumvallaretur, per adloquium è propinquo civium animi. Qui ubi nihil pacati reſponderunt; foſsâ dupliciq́ue vallo urbe circumdatâ, fit acris & ſpiſſa in muros impreſſio; adeò ut opidani mœnia repentinâ fugâ deſererent; & Punicum præſidium, metu proditionis, relictis ſtationibus, in unum locum ſe colligeret.

Deinde opidani, metu promiſcuæ cædis, patefactâ repentè Porta, frequentes ex opido ſeſe eiecérunt. ſcutis quidem adversùs tela protecti; ſed gladijs abiectis dextras nudas oſtentantes.

Romani, utrum parum id ex intervallo proſpexerint; an dolum aliquem ſuſpectum habuerint; haud liquet.

Impetus itaq́ue hoſtilis in tranſfugas factus; nec ſecùs, quam adverſa acies, cæſi. eâdemq́ue Portâ ſigna infeſta urbi illata.

Quâ pervaſâ & direptâ, Carthaginienſes omnes in cuſtodiam dati, cum ccc. opidanis, qui Portas clauſerant. Cæteris traditum opidum, ſuæq́ue res redditæ.

P. SCIPIO, fratre collaudato, & acceptis captivis; quòd hiems inſtaret, ut nec tentare Gadeis, nec diſiectas paſſim per provinciam ASDRVBALIS copias conſectari poſſet; in citeriorem Hiſpaniam recipit exercitum. Dimiſſiſq́ue in hiberna legionibus; & L. FRATRE, cum HANNONE hoſtium imperatore, cæteriſq́ue nobilibus captivis, Romam miſſo; ipſe Tarraconem conceſſit.

ROMANI PROCONS. ET ATTALI ADVERSVS PHILIPPVM molitiones.

P. verò SVLPITIVS Proconſ. & ATTALVS rex, hibernis Æginæ actis, primo vere, & claſſe iunctâ, ille cum XXV. hic cum XXXV. quinqueremibus, Lemnum petunt.

PHILIPPVS Macedo, ut in omnem eventum paratus eſſet, Demetriadem ad Mare deſcendit; conventu exercitui ad Lariſſam edicto.

Ætoli, cum ab Romanâ ſocietate, tum poſt Attali adventum, animos ſuſtulerant; & finitimos depopulabantur. Etiam non Acarnanes ſolùm, Bœotiq́ue & Eubœenſes, in magno metu erant; ſed Achæi quoque; quos ſuper Ætolicum bellum, MACHANIDAS etiam, Lacedæmoniorum tyrannus, è propinquo terrebat. Hi omnes auxilia regem petebant.

Nuntiabantur præterea SCERDILETVS, PLEVRATVSQVE, & Thracum maximè Mædi, ſi quod longinquum bellum regem occupâſſet; in proxima Macedoniæ incurſuri. Et Thermopylarum ſaltus foſsâ valloq́ue ab Ætolis intercludi; ne tranſitum ad ſociorum urbeis tuendas PHILIPPO darent.

Rex Legatis, benè ſperare iuſſis, pollicitus omnibus auxilium pro tempore laturum, Peparethum, urbem Inſulæ cognominem, præſidium miſit; undè ATTALVS ab Lemno claſſe tranſmiſsâ agrum Inſulæ depopulari ferebatur.

Et miſſis in Bœotiam, atque in Chalcidem præſidiarijs, ipſe Scotuſſam profectus eſt; eódemq́ue ab Lariſsâ Macedonum copias traduci iubet.

Hic nuntiatur regi ATTALVS ad Concilium, ab Ætolis Heracleæ indictum, ad conſultandum de ſummâ belli, venturus. Ille ut ſubito adventu conventum eum turbaret; magnis itineribus Heracléam duxit. Et Concilio quidem dimiſſo ſeriùs venit: ſegetibus tamen, quæ iam propè maturitatem erant, maximè in ſinu Æniano, evaſtatis, Scotuſſam copias reducit: & inde cum cohorte regiâ Demetriadem ſeſe recipit.

Et ut ad omnes hoſtium motus poſſet occurrere; in Phocide, Eubœâ, & Peparetho, alia loca eligit, unde editi ignes apparerent. Et in Tiſæo monte ſpeculam poſuit, ut ignibus procul ſublatis, ſignum, ubi quid hoſtes molirentur, momento temporis acciperet.

OREVM EXPVGNATVR.

Romanus imperator, & ATTALVS rex, è Peparetho Nicæam traiecérunt: atque indè claſſem in Eubœam ad urbem Oréum tranſmittunt. Et quatriduo occultis cũ PLATORE, quem PHILIPPVS urbi præpoſuerat, colloquijs abſumto; Romani à mari, & regij à terrâ, urbem adgreſſi ſunt. Et dum turrim quandam, omni telorum genere inſtructam, tormentis, machiniſq́; è navibus expoſitis, oppugnant; PLATOR, oculis animiſq́ue omnium ad id certamen averſis, in maritimam arcem Romanos accepit.

Inde pulſi opidani in mediam urbem, ad alteram tendebant arcem; ſed foribus portæ de compoſito obiectis excluſi, in medio cæduntur aut capiuntur.

Macedonum præſidium, quod ſub arcis muro conglobatum immotumq́ue ſtabat; PLATOR, veniâ à SVLPITIO impetratâ, in naveis impoſitum, ad Demetrium, Phthiotidis, expoſuit: ipſe ad Attalum ſe recepit.

Ne Chalcis, opidum aliâ parte clauſum mari, alia terrâ egregiè munitum, eodem impetu caperetur; obſtitit præfectorum principumq́ue fides: & Euripus, infeſta claſsi ſtatio.

(Non qui ſepties die, ſicuti fama fert, & ſtatis temporibus reciprocet; ſed temerè in modũ, atque adeò ad arbitrium ventorum, (qui à præaltis montibus utrimq́ue ſubiti & procelloſi decidunt) nunc huc, nunc illuc verſo mari, velut torrens monte præcipiti devolutus, rapiatur.)

Et PHILIPPVS ad Chalcidis auxilium, ubi ſignum ex ignibus, quos dixi, accepit, impigrè motus eſt. Et deiecto præſidio, & fuſis Ætolis, qui ſaltum Thermopylarum inſidebant, quùm ab Deme-

Demetriade Scotuſam tertiâ vigiliâ profectus, trepidos hoſteis Heracléam compuliſſet; ipſe unâ die Phocidis Elatiam, Millia amplius LX. cōtendit.

OPVS CAPTA, ET MOX RECEPTA.

Eodem ferme die ab Attalo rege Opuntiorum urbs capta diripiebatur. quam prædam SVLPITIVS regi conceſſerat; quia Oreum paucos antè dies ab Rom. milite, expertibus regijs, direptum fuerat.

Et Romana quidem claſſis Oréum ſe receperat: Attalus verò ignarus adventûs PHILIPPI, pecunijs à Principibus exigendis tempus terebat.

Et niſi Cretenſes pabulatores, ab urbe longiùs progreſſi, agmen hoſtium procul conſpectum nuntiâſſent, opprimi poterat.

Ipſe inermis, curſu effuſo, mare ac naveis petit. & molientibus ab terrâ naveis PHILIPPVS advénit: & metu tantùm nautis iniecto, Opuntem rediit & recepit. civeiſque, quod quum trahere obſidionem in adventum ſuum potuiſſent, viſo ſtatim hoſte in voluntariam propé deditionem conceſſiſſent; graviter increpuit.

Attalus, quum Orei eſſet; & famâ accepiſſet PRVSIAM Bithynum in regni ſui fineis tranſgreſſum; omiſsis Romanorum rebus & Ætolico bello, in Aſiam traiecit: & SVLPITIVS ad Æginam claſſem recepit.

PHILIPPVS verò compoſitis circà Opuntem rebus, Toronen (al. Thronium eſt) haud magno certamine cepit; urbem ex ruinis Thebarum Phthioticarum conditam.

Deinde Tritono & Drymijs, parvis Doridis opidis, potitus; Elatiam, iuſsis ibi ſe opperiri PTOLEMÆI Rhodiorumque legatis, qui nuper Heracléæ Concilio Romanorum Ætolorumque interfuerant; venit.

Et quùm de finiendo cum Ætolis bello ageretur; nunciuſque intereà adferretur, MACHANIDAM Eleis, Olympiorum ſolenne parantibus, vim adferre ſtatuiſſe; id prævertendum ratus; legatis cum benigno reſponſo dimiſsis, expedito agmine profectus per Bœotiam, Megaram atque indè Corinthum deſcendit. & ſumto inde commeatu Phliuntia Pheneumque petit.

Etiam quùm Heræam veniſſet, audito MACHANIDAM, famâ adventûs ſui territum, refugiſſe Lacedæmonem (Eléi in gratiam fortè cum Ætolis redierant) Ægium, ad Concilium Achæorum, Prætore NICIA, ſe recepit. Simul claſſem Punicam, ut mari etiam aliquid poſſet, ibi ratus ſe inventurum.

Pœni namque paucis antè diebus in Phocidem traiecerant; & inde Portus Acarnanum petierant; quùm ab Oréo profectum ATTALVM Romanoſq; audiſſent: veriti ne in ſe iretur; & intrà Rhium, ſive Corinthij ſinûs fauceis, opprimerentur.

PHILIPPI IN PVBLICO IACTATIO, ET IN REBVS CIVITATIVM COMponendis induſtria.

Philippus in concilio incuſans fortunæ iniquitatem, quæ rapiens omnia ex oculis celeritatem ſuam eluſiſſet; & hoſtium duces, propè captos, quaſi è manibus ſuis elabi ſiviſſet; elato animo multa diſſeruit. Confeſsionem ſe hoſtium habere, nequaquam pareis eos eſſe; nec meliore eventu eos ſecum, quàm ſpe, ſi modò congredi auſint, pugnaturos.

Achæis Heréam & Triphyliam; & Megalopolitis, ſui iuris eſſe probantibus, Alipheram reſtituit.

Indè cum navibus lembiſque profectus ad Erythras Ætolorum, propé Eupalium, exſcenſionem fecit.

Ibi pecora quæ inter feſtinationem ab incolis abigi nequiverant, direpta & in naveis compulſa. Cum his cæteráque prædâ Niciâ Achæorum Pr. Ægium miſſo, quum Corinthō petiiſſet, pedeſtreis indè copias per Bœotiam, terrâ duci iuſsit.

Ipſe Cenchréis, præter Atticam, ſuper Sunium, navigans, inter medias propè hoſtium claſſeis, Chalcidem pervénit; fidemque ac conſtantiam civium collaudat.

Indè Oréum petit: & ijs Principum, qui fugere captâ urbe, quam ſe Romanis tradere maluerant; ſummam rerum, urbiſque cuſtodiam, permittit. Ipſe Demetriadem, ab Eubœa undè primò ad ferendam ſocijs opem erat profectus, traiecit.

Et Caſſandreæ contractâ navalium fabrorum multitudine, qui poſitas iam Centum navium longârum carinas pertexerent; retrò in regnum conceſsit, ut Dardanis bellum inferret.

COSS. VICTORES ROMÆ TRIVMPHANT.

Patres intereà Romę nō M. LIVIVM Coſ. tantū, decedere è provincia, ſatis tutâ; cupientem, ſed collegam quoq; eius M. CLAVDIVM ad urbem redire iuſſérunt. Eo diſcrimine, ut Livij exercitus, manente cum ſuis legionibus L. PORCIO, deduceretur: NERONIS legiones ANNIBALI oppoſitæ in provinciâ manerent.

Ambo eodem die Præneſte venére; & triduo poſt ad urbem acceſſére. non ſine publicâ populi, ob rem benè geſtam, congratulatione.

Senatus ſupplicationem Dijs, amborum Conſulum nomine, & triumphum utrique decrevit.

Inter ipſos, ne cum bellum communi animo geſſiſſent, triumphum ſepararent; ità convenit. Quoniā in provinciâ M. Livij res geſta eſſet; eiuſque eo die, quo pugnatum, auſpicium fuiſſet; & exercitus eius Romam deductus veniſſet; NERONIS, de provinciâ deduci non potuiſſet. ut M. LIVIVM quadrigis urbem ineuntem milites ſequerentur: C. CLAVDIVS equo, ſine militibus, inveheretur.

Ità conſociatus triumphus, cum utrique, tum magis ei, qui quantùm merito anteibat, tantùm honore collegæ ceſſerat; gloriam auxit.

A M. LIVIO, quem Claudius collega Dictatorem comitijs habendis dixerat; creati poſtero die Conſules, L. VETVRIVS PHILO, & Q. CÆCILIVS METELLVS; tum Mag. equitum à Livio dictus.

Hos, milites inter triumphandum magnis extulerant laudibus; hortatiq; fuerant plebē, ut eos Conſules in proximum annum crearent. cui equitum prærogativæ, Conſules auctoritatem adiecerunt.

INQV

INQVISITIO IN ETRVSCOS CONTINVATVR.

Comitijs perfectis, Dictator Magiſtratu abdicato, dimiſſoque exercitu, in Etruriam provinciam ex S. C. profectus eſt, ad quæſtiones habendas; qui Etruſcorum Vmbrorumve populi defectionis ab Romanis ad Aſdrubalem, ſub adventum eius, conſilia agitáſſent; quique eum auxilijs, aut commeatu, aut ope aliquâ iuviſſent.

3748.
17. Ant. M.
16. Pt. Philop.

202.

Anno belli Punici XIII. Bruttij, ambobus Conſulibus; & ut cum ANNIBALE bellum gererent, provincia decreta eſt.

Exercitus ità diviſi. Conſulum alteri, quem C. CLAVDIVS, prioris anni Conſul; alteri, quem Q. CLAVDIVS proprætor (eæ binæ legiones erant) exercitum habuiſſet.

Ex prætoribus C. SERVILIVS Siciliam, cū Cannenſibus duabus legionibus; & XXX. navibus, quas à M. VALERIO proconſ. acciperet: T. CLAVDIVS Sardiniam, cum novâ legione, quam Conſules conſcripſerant; ſortiti ſunt.

M. Livius pro-conſ. cui prorogatum in annum imperium erat; duas in Hetruriâ Volonum legiones à C. TERENTIO proprær. acciperet.

In civitate, tanto belli diſcrimine ſolicitâ, eum omnium ſecundorum adverſorumque cauſſas in Deos verterent; multa prodigia nuntiabantur, quæ Conſules procurare iuſſi.

Ignis in Æde Veſtæ exſtinctus, negligentiâ humanâ, Veſtalis Virginis, plus omnibus prodigijs animos terruerat.

Quùm Coſſ. in Conſentinū agrum exercitus ſuos duxiſſent, paſſimque omnia depopularentur; in ſaltu anguſto à Bruttijs, iaculatoribuſque Numidis, maiore tumultu, quàm pugna turbati ſunt. Et præmiſsâ prædâ incolumes legiones in tuta evaſere.

Indè in Lucanos profecti: quæ tota gens ſine certamine in ditionem pop. Rom. redijt.

QVIES ANNVA VTRIMQVE.

Cum Annibale nihil rei eo anno geſtum: qui fratris nece perculſus quievit; neque a Coſſ. eius quies interpellata eſt.

Ipſe intereà rebus adverſis, quàm ſecundis melior, quamtumvis in ultimum Italiæ angulum concluſus, pecuniæ ac commeatûs indigens; exercitū, ex multarum gentium colluvione miſtum, in officio fideque continebat; tutumque adversùs duorum Conſulum inſultus præſtabat.

RES ITERVM TVRBANT IN HISPANIA.

In Hiſpaniâ, ASDRVBAL GISGONIS, regreſſus ab Gadibus. rebellandi ſpem, adiuvante MAGONI AMILCARIS, delectibus per ulteriorem Hiſpaniam habitis. ad L. (al. LXX.) hominum M. & IV. M. D. equites armárat.

Ad Silpiam urbem duo duces Pœni, eâ mente, ne detrectarent certamen, conſidebant.

SCIPIO, arceſſitis undequaque auxilijs, cum SILLANO, qui III. pedit M. & equites D. à COLICHA regulo adduxerat; cumque omni exercitu civium, ſociorum; peditum equit.que; V. & XL. Millib. ad Bæculam urbem proceſſit.

Caſtra ponenteis, Mago & Maſaniſſa, cū omni equitatu adgreſſi ſunt. ſed abditi à Scipione poſt tumulum equites, in effuſos incurrunt, & vixdum inito prœlio fundunt. Et cæteri, qui ſub ſignis atque ordinibus agminis inceſſerant; poſt longiorem pugnam, ab expeditis cohortibus, & militibus ex opere deductis, feſsi ab integris, Pœni Numidæq; terga vertere coacti ſunt.

Per dies deinde aliquot prior ſemper Pœnus copias caſtris educebat; priorque feſsis ſtando ſignum receptui canebat.

INGENS AD BÆCVLAM PVGNA.

Iamque credebantur mediæ acies Romanorum Pœnorumque, quos inter belli cauſſa eſſet; pari robore animorum armorumque concurſuræ; quùm Scipio omnia de induſtriâ in eum diem, quo pugnaturus erat, mutavit: & vixdum ſatis certâ luce, equitatum omnem cum levi armaturâ, in ſtationes Punicas immiſit.

Ipſe indè confeſtim cum gravi legionum agmine procedit; præter deſtinatam hoſtium, ſuorumque opinionem, cornibus, Romano, milite firmatis; ſocijs in mediam aciem acceptis.

Aſdrubal contrà ſubito tumultu excitatus, & equitatu extemplò in equites emiſſo, caſtris cum peditum agmine egreſſus, nihil ex ordine ſolito, in acie inſtruendâ, mutavit.

Hinc effectum eſt, ut ab omni parte haudquaquam par pugna eſſet. tum quòd turba lixarum tironumque Hiſpanorum, quæ in cornibus Punicæ aciei erat, Romano Latinoque milio obijceretur; tum quòd procedente iam die, vires etiam deficere Pœnos cæperant; quos matutino tumultu oppreſſos, priùs quam cibo corpora firmarent, ASDRVBAL raptim in aciem exire coegiſſet.

Et certè ad id ſedulò diem extraxerat Scipio, ut ſera pugna eſſet. Feſſi igitur corporibus animiſque rettulére pedem, ordinem tamen ſervantes. Donec victore in ſemel inclinatos acriùs invehente; & fruſtrà Imperatore in colleis proximos receptum tutum, ſi modicè ſe reciperent, oſtentante; terga dedére, atque in fugam ſeſe omnes effudére.

Atque immò, quùm primo conſiſtere ſigna in radicibus collium, & revocari in ordines milites cæpiſſent; cunctantibus in adverſum collem erigere aciem Romanis; ſtatim ut inferri intrepidè

ſigna viderunt; integratâ fugâ, in caſtra pavidi compelluntur.

Quæ eodem impetu victores cepiſſent; niſi tanta vis aquarum è nubibus deiecta eſſet, ut vix in caſtra ſua ſe receperint.

Carthaginienſes, licet labore ac vulneribus feſſi, quaſi primâ luce hoſtibus caſtra eorum oppugnaturis, ſaxis undique circà, ex propinquâ valle, congeſtis augent vallum; munimentis ſeſe, quando in armis parum præſidij foret, defenſuri.

Sed tranſitio ſociorum, fuga ut tutior morâ videretur, fecit. Principium defectionis ab ATTANE, Turdetanorum regulo, factum. Is cum magnâ popularium manu transfugit: Et duo munita opida, cum præſidijs, tradita, à præfectis, Romano.

Quæ res ne latiùs ſerperet; ſilentio proximæ noctis ASDRVBAL caſtra movet: Et clauſo Romanis inſequentibus fluminis Bætis tranſitu, ad Oceanum deflectit.

Eques nihilo minus, leviſque armatura, nunc ab tergo, nunc ab lateribus agmini effusè fugienti occurrendo, fatigabat ac morabatur; donec ſupervenirent legiones.

Inde non iam pugna, ſed trucidatio velut, pecorum, fieri.

Dux ipſe fugæ auctor, in proximos colleis cum VII. Millib. fermè ſemiermium evaſit: cæteri cæſi captique.

Pœnus quidem caſtra tumultuaria tumulo editiſſimo communierat; ſed obſidio, loco nudo atque inopi, vix in paucos dies tolerabilis erat. Itaque crebræ ad hoſtem tranſitiones fiebant.

Poſtremò ipſe dux, navibus haud procul à mari acceptis, nocte, relicto exercitu, Gadeis perfugit.

SCIPIO fugâ ducis hoſtium audita, X. pedit. Millia, & equites Mille SYLLANO relinquit ad caſtrorum obſidionem: ipſe cum cæteris copijs, ſeptuageſimis caſtris, pronnùs cauſſis regulorum civitatumque cognoſcendis; & præmijs cuique, ad veram meritorum æſtimationem, tribuendis; Tarraconem redijt.

Poſt profectionem eius MASANISSA cum SYLLANO clàm congreſſus, cum paucis popularibus, in Africam traiecit; & obſequij deinceps ergà Romanos, & conſtantiſſimæ ad ultimam ſenectam fidei fundamenta iacturus.

MAGO vero, remiſſis ab ASDRVBALE navibus, Gadeis petit. Cæteri deſerti ab ducibus, pars tranſitione, pars fugâ diſſipati ſunt, per proximas civitates. Nulla manus numero aut viribus inſignis.

CARTHAGINIENSES OMNI HISPANIA PVLSI. ET SCIPIO IAM AFRICAM ſpectat, animoq́, complectitur.

Ità ductu atque auſpicio P. SCIPIONIS pulſi Hiſpaniâ Carthaginienſes, XIII. anno poſt bellum initum. V. poſtquam idem SCIPIO provinciam & exercitum accepit. Neque multo pòſt SYLLANVS debellatum referens, Tarraconem ad SCIPIONEM redijt.

L. SCIPIO, cum multis nobilibus captivis, nuntius receptæ Hiſpaniæ Rumam miſſus eſt. Quam rem cum cæteri lætitiâ gloriâque ingenti vulgò ferrent; unus qui geſſerat, inexplebilis virtutis veræq́; laudis, nô contentus Hiſpaniâ, iam Africâ magnamq́; Carthaginem, & in ſuû decus nomenque, velut conſummatam eius belli gloriam, ſpectabat.

Præmoliendas itaque ibi ſibi res, conciliandoſq́; regum ac gentium animos ratus, SYPHACEM primùm, Maſæ-Sylorum, gentis Mauris adfinis, opulentiſſimum regem, tentare ſtatuit. qui antè octennium cum Pœnis bellum; cum Romanis ſocietatem inchoaverat. quemque MASANISSA à Romanis alienatum Pœnis conciliaverat.

Illi itaque fedus eâ tempeſtate cum Carthaginienſibus erat. quod haud gravius et ſanctiuſque, quàm vulgò Barbaris, quibus ex fortunâ pendet fides; ratus fore, SCIPIO, oratorem ad eum C. LÆLIVM cum donis mittit.

Quibus Barbarus lætus, amicitiam ſe Romanorum, quibus tum res ubique erant proſperæ, accipere annuit. Sed eius firmandæ fidem nec dare in præſens, nec accipere, niſi cum ipſo coràm duce Romano.

Ita LÆLIVS in id modò fide ab rege acceptâ, tutum adventum fore, ad SCIPIONEM redijt.

SCIPIO IN AFRICAM, AD SYPHACEM, TRAIICIT.

Dignam itaque rem SCIPIO ratus, quæ vel magno periculo peteretur; L. MARTIO, & M. SYLLANO, ad præſidium Hiſpaniæ relictis; cum LÆLIO, duabus quinqueremibus, ab Carthagine profectus, in Africam traiecit.

Et fortè ità inciderat, ut eo ipſo tempore ASDRVBAL, pulſus Hiſpaniâ, VII. triremibus Portum invectus, ancoris poſitis, terræ adplicaret naveis. Et cummodùm percuſſa ex alto vela paullò acriore vento priùs in Portum intulérint quinqueremeis Romanas; quàm Pœni, nequidquam arma navelſque expedientes, ancoras molirentur. Nec ultrà tumultum agere quis quidquam in regio Portu audebat.

Itaque prior in terram ASDRVBAL; mòx SCIPIO & LÆLIVS egreſſi, ad regem pergunt.

(Duo ſcilicet opulentiſſimorum eâ tempeſtate populorum duces, uno die pacem amicitiamq́, regis petentes.)

SYPHAX SCIPIONIS ET ASDRVBALIS HOSPES.

Vtrumque rex in hoſpitium invitat. Et quoniam fors eos ſub uno tecto eſſe, & in eodem Penate voluiſſet; contrahere in colloquium, dirimendarum ſimultatum cauſsâ, eſt conatus.

SCIPIONE abnuente, aut privatim ſibi ullum cum Pœno odium eſſe, quòd colloquendo finiret; aut de re publicâ ſe quidquam cum hoſte agere, iniuſſu Senatûs, poſſe.

Cœnatum nihilo minus ſimul apud regem eſt; qui id magnoperè contendebat, ne alter hoſpitum mêsâ excluſus videretur. eodem etiam lecto SCIPIO atque

atque ASDRVBAL menſæ accubuerunt.

Nec SYPHACEM modò Barbarum, inſuetumque moribus Romanis; ſed ASDRVBALEM etiam, hoſtem infeſtiſſimum, SCIPIONIS comitas,& ad omnia naturalis ingenij dexteritas ità cepit, & facundis adloquijs conciliavit; ut hic iam-tum SYPHACEM,eiuſque regnum, in Rom. poteſtate eſſe non dubitârit. Et non tantum de Hiſpaniâ atque Italiâ deſperare; ſed ipſi etiam Africæ ac Carthagini timere cæperit.

SCIPIO fœdere icto cum SYPHACE profectus ex Africâ, die quarto Novæ Carthaginis Portum tenuit.

CASTVLONENSIS ET ILLITVRGITANI DEFECTORES CASTIGANTVR.

Caſtulonenſes, quùm, proſperis rebus, Romanorum ſocij fuiſſent; poſt cæſos eum exercitibus P. & Cn. SCIPIONES, ad Pœnos deſecerant.

Illiturgitani prodendis, qui ex illâ clade ad ſe perfugerant, interficiendiſque, ſcelus etiam defectioni addiderant.

Scipio, tranquillis iam rebus, expetendæ pœnæ tempus commodum veniſſe ratus, accitum ab Tarracone L. MARTIVM, cum tertiâ copiarum parte, ad Caſtulonem oppugnandum mittit. Ipſe cum cætero exercitu ad Illiturgim pergit.

Hi & Portas clauſerant; & omnia ad oppugnationem arcendam parata inſtructaque habebant. Et ob ſupplicij metum, tanto ardore certamen iniérunt, ut domitor ille totius Hiſpaniæ exercitus, ab unius opidi iuventute repulſus à muris, haud ſatis decôro prœlio trepidârit.

Sed incitati ducis exemplo milites, ſcalas multis ſimul partibus erexére; & deiectis propugnatoribus muros occupârunt. arce etiam inter tumultum captâ.

Afris transfugis, qui tum inter auxilia Romana erant, in editiſſimam urbis partem, quà rupe præaltâ tegebatur, clavis per modica intervalla defixis, & facto veluti ità gradu, evadentibus: & indè cum clamore in urbem, iam à Romanis captam, decurrentibus.

Præ irâ atque odio, inermes iuxtà atque armati, feminæ pariter ac viri, cum infantibus,trucidantur. Ignis deinde tectis inijcitur: & quæ incendio abſumi nequibant, ità diruuntur, ut & ipſa urbis veſtigia exſtinguerentur.

Caſtulonem indè Scipio exercitum duxit. quam urbem non Hiſpani modò Convenæ; ſed Punici etiam exercitûs, è diſſipatâ paſsim fugâ, reliquiæ tutabantur.

Sed quùm Imperatoris Rom. adventum fama Illiturgitanæ cladis prævenisſet;ex terrore ac deſperatione, tacita primò ſuſpicio, deinde aperta diſcordia, ſeceſsionem inter Carthaginienſeis atque Hiſpanos fecit.

His CERDVBELLVS, propalàm deditionis auctor; Himilco, Punicis auxiliaribus præerat. quos, urbemque, clàm fide acceptâ, CERDVBELLVS Romanis prodidit. Verùm mitior ea victoria fuit: quòd nec tantundem noxæ admiſſum eſſet; & aliquantum iræ leniiſſet voluntaria deditio.

SCIPIO IVSTA FVNEBRIA PATRI PATRVOQVE EXSOLVIT.

L. MARTIVS indè in Barbaros, ſi qui nondum perdomiti erant, ſub ius ditionemque redigendos, miſſus eſt.

Scipio Carthaginem ad vota ſolvenda Dijs,munuſque gladiatorium, quod mortis cauſâ Patris; patruique, paraverat; edendum redijt; in quo voluntaria omnis & gratuita opera pugnantium eſſet.

In eo CORBIS & ORSVA, Patrueles fratres, de Principatu civitatis, quam Ibem vocant, ambigentes, ferro inter ſe certârunt.

ASTAPENSIVM AVDAX EX DESPERATIONE FACINVS.

Martius,ſuperato Bæte amne, duas opulentas civitates ſine certamine in deditionem accepit.

Aſtapenſes, latrocinijs adſueti, Romanorum rebus plurimùm incommodaverant. Vbi L. MARTIVM cum exercitu in ſe venientem viderunt; conſcientiâ ſcelerum, vecordes, quia nec deditio tuta ad tàm infeſtos videbatur; nec ſpes mœnibus, aut armis tuendæ ſalutis erat; facinus in ſe ac ſuos fœdum ac ferum conſciſcunt.

Locum in foro deſtinant, quò pretioſiſsima rerum ſuarum congererent. Et ingenti circà rogo coniuges cum liberis imponunt: dato mandato L. iuvenibus armatis, ut ſi rem inclinatam viderent; atque in eo iam eſſe, ut urbs caperetur; ipſi ignem Pyræ ſubijcerent.

Eruptione itaque factâ, in ipſis propè hoſtium caſtris, cæci furore in vulnera ac ferrum ruunt; & in veſtigio quiſque ſuo obſtinati mortem oppetunt. In urbe verò, imbellis feminarum puerorumque turba à civibus ſuis fœdiùs cæditur; & in ſuccenſum rogum ſemanima plerorumque corpora injiciuntur. adeò ut rivi ſanguinis flammam orientem pænè reſtinguerent. Et ipſi poſtremò carnifices, miſerandâ ſuorum cæde ſatigati, cum armis medio ſe incendio iniecérunt. *Ita Aſtapa, ſine prædâ militum, ferro igniq́; abſumta eſt.* Et Martius cæteris eius regionis metu in deditionem acceptis, victorem exercitum Carthaginem ad Scipionem deduxit.

MAGO RES NOVAT IN HISPANIS.

MAGO ex fugâ, Gadibus, poſt ASDRVBALIS deceſſum, ſubſtiterat; navibuſque in Oceano collectis, aliquantum auxiliorum, & trans fretum Africæ oræ, & ex proximis Hiſpaniæ locis, per HANNONEM præfectum, collegerat.

Per eos autem ipſos dies, perfugæ à Gadibus ad Rom. Imperatorem venérunt, pollicentes, urbem; Punicumq́; præſidium & præfectum præſidij cum claſſe, proditúros eſſe.

Fide acceptâ datâque perfugis, & MARTIVS eò cum expeditis cohortibus; & LÆLIVS cum VII. triremibus, unâque quinqueremi, miſsi; ut

terra mariq́ue, communi conſilio, rem gererent.

SCIPIONIS MORBVS.

Scipio ſub id tempus gravi morbo implicitus, graviore tamen famâ, provinciam omnem, ac maximè eius longinqua, turbavit: adeò ut nec ſocij in fide, neq́ue exercitus in officio manſerit.

Mandonius & Indibilis, (quibus, quia regnum ſibi Hiſpaniæ, pulſis inde Carthaginienſibus, deſtinárant animis, nihil pro ſpe contigiſſet) concitatis popularibus, Lacetanis, & Iuventute Celtiberorum, agrum Sueſſitanum Sedetanumq́ue, ſociorū pop. Romani, hoſtiliter depopulati ſunt.

SEDITIO MILITARIS INTER ROMM.

Civilis deinde alius furor in caſtris ad Sucronem ortus. Octo ibi Millia militum erant, præſidium gentibus, quæ cis Iberum incolunt, impoſitum.

Illi iamiam pridem licentiâ ex diutino, ut fit, otio collectâ, efferebantur. nonnihil etiam commoti, quòd in hoſtico, laxiùs rapto ſueti vivere, artiores in pace res eſſent. Itaq́ue omnia pro libidine militum; nihil inſtituto ac diſciplina militiæ, aut imperio eorum, qui præerant, ibi gerebatur.

Atque adeò, poſtquam Tribunos improbare ea quæ fierent; & conari obviàm ire; & propalàm abnuere, furoris eorum ſe futuros ſocios, ſenſérunt; erupit aperta ſeditio.

Fugatis itaq́ue ex principijs, & paullo-poſt è caſtris Tribunis, ad principes ſeditionis, gregarios milites duos, delatum omnium conſenſu imperium eſt. Qui præter tribunitia ornamenta, inſignia etiam ſummi imperij, faſceis ſecureiſq́ue, attrectare auſi.

Sed evaneſcente ſenſim, qui temerè ortus erat, rumore; quùm vivere primò, mox etiam valere Scipionem certi auctores adferrent; ſeditioni, in ſtuporem atque horrorem datæ, VII. Tribuni militum, ab ipſo Scipione miſſi, ſupervenérunt.

Ad quorum adventum, quantumvis militum ducumq́ue animi nonnihil exaſperarentur; mòx tamen, ipſis placido ſermone permulcentibus, leniti; vulgò ſtipendium non datum ad diem; neque ſuis rectè factis gratiam exſolutam, cauſſabantur.

Scipio bellis adſuetus, ad ſeditionum procellas rudis; ſolicitus erat, ne aut exercitus peccando, aut ipſe puniendo modum excederet. In præſentiâ tamen leniter agi placuit; & miſſis circà ſtipendiarias civitates exactoribus, ſtipendij ſpem propinquam facere. Edictum ſubinde propoſitum, ut ad ſtipendium petendum convenirent Carthaginem. ſeu carptim partes, ſeu univerſi, mallent.

SEDITIOSORVM SVPPLICIA.

Tranquillam militum ſeditionem, iam per ſe langueſcentem, repentina quies rebellantium Hiſpanorum fecit. Redierant enim in fineis, omiſſo incepto, Mandonius & Indibilis, poſtquam vivere Scipionem adlatum.

Vbi ſeditioſi milites Carthaginem, ad petendum ſtipendium, venérunt; & alterum exercitum, duce M. Syllano, omnia ad iter & expeditionem, quæ egregiè ſimulabatur, in defectores Lacetanos parantem, viderunt; rati ſe magis habituros ſolum imperatorem, quàm ipſi futuri in poteſtate eius eſſent; excepti ſermonibus de induſtriâ compoſitis, corpora, uti iuſſi in craſtinum curant. Et à Tribunis interim, ſine ullo tumultu, auctores ſeditionis (ad XXXV.) inducti in hoſpitia, vinoq́ue ſopiti, comprehenſi ac vincti ſunt.

Agmen alterius exercitus, quòd motis ſub lucem ſignis proficiſci ſimulabat, ad Portam retentum eſt: & cuſtodes circùm omnes Portas miſſi, nequis urbe egrederetur.

Vocati deinde ad concionem, qui pridie venerant, quùm ferociter in forum ad tribunal Imperatoris, veluti ultrò ſucclamationibus territuri, concurriſſent; ſimul & Imperator in Tribunal conſcendit; & armati à Portis reducti, inermi ſe concioni ab tergo circumfudérunt; tum omnem ferociam depoſuere. Mirari in cōcione, robur animi, & coloris vultuſq́ue in Imperatore cōſtantiam, qualem ne quidem in acie meminerant.

Atque is cognito, deductos in forum ſeditionis auctores, & parata iam omnia eſſe; atrocitatem facti, acerrima & liberâ oratione, incuſans; Quod ad univerſos attinet, *ſi erroris modò pœniteat, ſatis ſuperq́, pœnarum habere* ſe dixit. ſed nefariæ ſeditionis auctores, Albivm Calenvm & Atrivm Vmbrvm, cæteroſq́ue, *ſanguine luituros, quod admiſerint.*

Vix finem dicendi fecerat; cum ex præparato ſimul omnium rerum terror oculis auribuſq́ue eſt offuſus.

Exercitu, qui coronâ concionem circumdederat, gladijs ad ſcuta concrepante; præco nomina damnatorum in concilio citat. Illi nudi in medium protrahuntur; & deligati ad palum, virgiſq́; cæſi ac ſecuri percuſſi. adeò torpentibus metu, qui aderant, ut ne gemitus quidem, nedum vox ferocior, exaudiretur.

Loco purgato, citati nominatim milites, apud Tribb. militum in verba Scipionis de-integro iurárunt: ſtipendiumq́ue ad nomen ſingulis perſolutum.

HANNONIS CONATVS INTERRVPTVS.

Per idem tempus, ad Bætim fluvium, Hanno præfectus à Magone, miſſus à Gadibus cum parvâ manu Afrorum, mercede Hiſpanos ſolicitando, ad IV. Mill. iuvenum armavit.

Caſtris deinde exutus ab L. Martio, maximâ parte militum, inter tumultum captorū caſtrorum; quibuſdam etiam in fugâ amiſſis; & equite Romano palatos perſequente, cum paucis ipſe effugit.

Lælivs interim freto in Oceanum evectus, ad Carteiam. urbem, in ora maris, ubi primum è faucibus anguſtis panditur, ſitam, acceſsit.

PRODITIO APVD GADEIS DETECTA.

Apud Gadeis, quam ſpes erat ſine certamine per transfugas accipiendi; patefacta immatura proditio

dirio eſt. Comprehenſoſq; omneis MAGO ADHERBALI prætori Carthaginem devehendos tradit.

CONFLICTVS NAVALIS INTER LÆLIVM ET ASDRVBALEM.

ADHERBAL, coniuratis in quinqueremem impoſitis, eâque ob tarditatem præmiſſâ; ipſe cum IIX. triremibus, modico intervallo, ſequutus eſt.

Iam fretum intrabat quinqueremis, quùm LÆLIVS & ipſe quinqueremi e Portu Carteiæ, ſequentibus VII. triremibus, evectus, in ADHERBALEM, & triremeis invehitur.

Pœnus, in re ſubitâ, parumper incertus trepidavit; Vtrùm quinqueremem ſequeretur, an in hoſteis roſtra converteret.

Sed facultate detrectandæ pugnæ ademtâ, inter triremeis, fortunâ æſtûs ac freti tegente, anceps prœlium miſcebatur. & quinqueremis Romana duas hoſtium triremeis, detertis remis, ſuppreſſit. Cæteraſque, quas indepta eſſet, mulcâſſet; ni cum reliquis V. navibus ADHERBAL, velis in Africam tranſmiſiſſet.

Lælius Carteiam revectus, ſpe proditionis apud Gadeis in irritum redactâ; cum MARTIO Carthaginem rediit.

Mago eorum diſceſſu, & auditâ Illergetum rebellione, nonijs ad Senatum Carthaginem miſſis, ſpem reciperandæ repetendæque Hiſpaniæ proponit, ſi auxilia maturè mittantur.

NOVA MANDONII ET INDIBILIS DEFECTIO.

MANDONIVS verò & INDIBILIS in fineis ſuos regreſſi; poſtquam vulgata eſt ſupplicij, quo in motûs civilis auctores uſus erat Scipio, atrocitas; ſuam quoque noxam pari pœnâ æſtimatam rati; vocatis rurſus ad arma popularibus; conntractiſque, quæ antè habuerant, auxilijs, in Sedetanum agrum, ubi principio defectionis ſtativa habuerant, cum XX. pedit. & I. t. equit. Millib. D. tranſcendêrût.

Scipio, cum fide ſolvendi omnibus noxijs, innoxijſque ſtipendij; tum vultu ac ſermone in omneis placato, facilè militum animos reconciliârat. Et in concione, in perfidiam rebellantium Regulorum invectus, ad iter ſe comparare milites iubet. Profectuſque decimis caſtris pervênit ad Iberum flumen. & ſuperato indè amni, die quarto in conſpectu hoſtium poſuit caſtra.

IIDEM RECONCILIANTVR.

Victus magnâ clade INDIBILIS; licet Romanis minimè incruenta fuerit victoria. Et fugâ, cum tertia ſuorum parte, quæ in colle ad ſpectaculum magis tutum, quam ad partem pugnæ capeſſendam, ſteterat; inter tumultum, elapſus; abiectis belli conſilijs, & fiduciâ Romanæ clementiæ, MANDONIVM fratrem ad SCIPIONEM mittit. Qui veniam erroris deprecatus, & omnem in miſericordiâ victoris ſpem habere repoſitam profeſſus; ità facilè impetravit; ut pecuniâ tantummodò imperatâ, ex quâ ſtipendium militi præſtari poſſet, dimitteretur.

Ipſe, SCIPIO, MARTIO in ulteriorem Hiſpaniam præmiſſo; & SILLANO Tarraconem remiſſo, paucos moratus dies, dum imperatam pecuniam Illergeres pernumerarent; cum expeditis MARTIVM, iam Oceano adpropinquantem, aſſequitur.

Cauſſa tam longi tam que devij itineris fuit; dilatum, alijs atque alijs de cauſſis, cum MASANISSA colloquium: qui cum ipſo congredi SCIPIONE, atque eius dextra fidem ſancire vellet.

COLLOQVIVM SCIPIONIS CVM MASANISSA.

Ille itaque cum Gadibus eſſet, certior adventare cum à MARTIO factus; anquiſita equorum, in inſulâ præ deſidia otioque marceſcentium, cauſsâ, MAGONEM perpulit, ut ſe traijcere in continentem, ad depopulandos proximæ Hiſpaniæ agros, pateretur.

Tranſgreſſus, tres Principes Numidarum præmittit, ad tempus locumq; colloquio ſtatuendum. & duobus obſidum loco retentis, & tertio remiſſo; qui quò iuſſus erat, Maſaniſſam adduceret; cum paucis in colloquium venerunt.

Numida propè ipſo congreſſu, ob maieſtatem viri, attonitus, gratias de remiſſo nuper fratris filio (MASSIVA) egit. Cupere ſe & SCIPIONI & pop. Romano, operam enixè navare.

Quod minùs in Hiſpaniâ, terrâ alienâ atq; ignotâ, præſtare potuerit; idem in quâ genitus, educatuſque in ſpem paterni regni eſſet, factûs promtiuſque præſtaturum. *Perbrevis avi Carthaginem fore; ſi SCIPIONEM ducem Romani in Africam mittant.*

Et Scipio quidem lætus, fide datâ acceptâque, profectus retrò Tarraconem eſt: MASANISSA verò, permiſſu Romanorum, ut conſilium occultaretur populatus proximoſ agros, Gadeis rediit.

MAGO IN ITALIAM COGITAT, ET HISPANOS EXPILAT. NOVAM-CARTHAginem tentat, & loca quà tranſiturus.

Magoni, deſperatis in Hiſpaniâ rebus, paranti traijcere in Africam, nuntiatum eſt ab Carthagine; *Iubere Senatum, ut claſſem, quam Gadibus haberet, in Italiam traijceret:* conductâq; ibi Gallorum ac Ligurum, quanta maxima poſſet, iuventute, coniungeret ſe Annibali.

Ad eam rem, & à Carthagine pecunia advecta eſt: & ipſe quantam potuit, à Gaditanis exegit. Nō ærario modò eorum; ſed templis etiam ſpoliatis. Et privatim omnibus coactis, aurum argentumque in publicum conferre.

Quùm præterveheretur Hiſpaniæ oram, haud procul Carthagine-Novâ, expoſitis in terram militibus, & agris depopulatis, claſſem ad urbem adpulit. Et noctu in litus expoſitos, ad partem eam muri, quà capta ab Romanis urbs fuerat, ducit. Nec

præſidio

præſidio ſatis valido urbem teneri ratus; & opidanos aliquid moturos.

Vbi effuſi hoſtes, miſtâ inter milites navali turbâ, ad muros tumultu maiore, quàm vi ſubiérunt; patefactâ repentè portâ, Romani cum clamore erumpunt; & hoſtes ad primum telorum coniectum aversos uſque ad littus multâ cum cæde perſequuntur.

Poſtero die, quùm claſſis indè retro ad Oceanum, undè venerat, fugiſſet; ad DCCC. homines cæſi; & inter murum littuſque, ad II. Mill. armorum inventa.

MAGO quùm Gadeis repeteret; excluſus indè ad Cimbim claſſe adpulsâ, mittendis legatis, querendoque, quod Portæ ſibi ſocio atque amico clauſæ forent; ad colloquium Suffetes eorum (qui ſummus Pœnis eſt magiſtratus) cum Quæſtore, ex urbe elicuit: laceratoſque verberibus cruci adfigi iuſſit.

Indè navibus ad Pityuſam inſulam, quam Pœni incolebant, traiecit. Hîc non modò commeatus benignè præbiti; ſed in ſupplementum claſſis, iuventus, armaque data.

Quorum fiduciâ Pœnus in Baleareis inſulas tranſmiſit. In Maiore ea iis, commodo Portu hibernaturum ſe cenſebat. Cæterùm haud ſecùs, quàm ſi Romani eam Inſulam incolerent, hoſtiliter claſſi occurſum eſt.

Tantaque vis lapidum, creberrimæ grandinis modo, in propinquantem iam terræ claſſem è fundis, peculiari incolarum telo, effuſa eſt; ut intrare Portum non auſi averterent in altum naveis.

In Minorem inde Inſulam traijcientes, & egreſſi navibus, loco munito caſtra locant. ac ſine certamine urbe agroque potiti, duobus Millib. auxiliarium inde conſcriptis, miſſiſque Carthaginem; ad hibernandum naveis ſubduxerunt.

Poſt Magonis ab Oceani orâ diſceſſum, Gaditani Romanis deduntur.

SCIPIO ROMAM REDIT.

SCIPIO, L. LENTVLO & L. MANLIO ACIDINO provinciâ traditâ, x. navibus Romam rediit. Et Senatu extrà urbem dato, poſtquàm res à ſe in Hiſpaniâ geſtas diſſeruiſſet; magis tentavit triumphi ſpem, quàm petivit pertinaciter. quia nem ineminem ad eam diem triumphâſſe, qui ſine magiſtratu res geſſiſſet, conſtabat. Ipſe Senatu miſſo, urbem eſt ingreſſus; & argenti infecti ſignatique vim ingentem in ærarium intulit.

3749. 18. Ant. Mag. 17. Pt. Philopator.		201.

Comitia inde creandis Conſulibus habuit L. VETVRIVS PHILO: centuriæque omnes ingenti favore P. Scipionem Conſulem dixére.

Collega additur ei P. LICINIVS CRASSVS, Pont. Max. cui divitiæ, facundia, nobilitas, iuris Pontificij peritia, ad ſummum Pontificatum, præturam, cenſuram & conſulatum, (qui bellicæ quoque gloriæ compotem eum fecit) aditum patefeciſſe cenſentur.

Scipioni conſulatus, non tàm præmium rerum in Hiſpania geſtarum fuit, quàm gradus ad maiora; quæ illi animis univerſi iam deſpondebant: & Africam, perinde ac debellatum in Italiâ foret, provinciam deſtinabant.

XIV. itaque Punici belli anno Conſulatum ineuntibus, nominatæ provinciæ ſunt; Sicilia SCIPIONI extrà ſortem, concedente collegâ; & Bruttij CRASSO, quem cura ſacrorum in Italia retineret.

Ille Ludos, quos nuperâ militari ſeditione in Hiſpaniâ voverat, ex eâ pecuniâ, quam ipſe in ærarium detuliſſet; & ex Senatûs-conſulto, quod ipſo referente factum erat; celebrandos curavit.

SAGVNTINIS HONOR HABITVS.

Legatis Saguntinorum, qui in Senatum venerant, & coronam auream in Capitolium Victoriæ ferebant; reſponſum eſt; *Et dirutum & reſtitutum Saguntum, fides ſocialis, utrimque ſervata, documentum omnibus gentibus fore*. Quæ iis Imperatores Romani commoda tribuiſſent; ea rata, atque perpetua auctoritate ſuâ Senatum facere; & permittere, ut donum in Capitolio ponatur.

SCIPIONIS AMBITIO, ET INDE INvidia. In Africam tamen traijcere parat.

Quàm verò Africam, novam provinciam, extrà ſortem, P. SCIPIONI deſtinari homines famâ ferrent; & ipſe ambitioſiùs, non ad gerendum modò bellum, ſed ad finiendum diceret ſe Conſulem declaratum eſſe. Neque id aliter finiri poſſe, quàm ſi ipſe in Africam bellum tranſportâſſet: & acturum id ſe per populum aperte ferret, ſi Senatus adverſaretur.

Idque conſilium haudquaquam prioribus Patrum placeret; cæterique per metum aut ambitionem muſſarent: Q. FABIVS, Princeps Senatûs, maximè reclamavit; ſive ſtimulante invidiâ, quòd adoleſcens, FABII ſenis, qui ex rebus maturè prudenterque geſtis, MAXIMI nomen obtinuiſſet, luminibus officere videretur. ſive quòd illi tutiora ſemper, quàm audaciora conſilia placuiſſent; non tàm periculi metu, quàm popularis auræ contemtu.

Provinciæ nihilominus ex S. Conſ. ità decretæ; Alteri Sicilia, & xxx. roſtratæ naveis, quas C. SERVILIVS ſuperiore anno habuiſſet: permiſſumque ut in Africam, ſi id è rep. eſſe cenſeret, traijceret. (VALER. lib. 3. c. 7. Vetante Senatu traductum in Africam exercitum tradit.)

Alteri, Bruttij, & bellum cum Annibale, cum eo exercitu, quem L. VETVRIVS, aut Q. CÆCILIVS habuerat.

SCIPIO, quùm ut delectum haberet, neque impetrâſſet, neque magnoperè tetendiſſet; ut volun-

tarios

tarios ſibi ducere milites liceret, tenuit. Et quia impenſæ negaverat reip. futuram claſſem; ut quæ à ſocijs darentur ad fabricandas novas naveis, acciperet.

Etruriæ primùm populi, pro ſuis quiſque facultatibus, Conſulem adiuturos polliciti: frumentum, vela, arma, & navium armamenta contulérunt.

Alij abiegnam materiem in fabricandas naveis; alij milites, voluntarioſque dedérunt. ut Conſule operi inſtante, die XLV. quàm ex ſilvis detracta materia erat, naves inſtructæ, & in aquam deductæ ſint. Profectus itaque in Siciliam eſt XXX. navibus longis, voluntariorum VII. fermè Millibus in naveis impoſitis.

P. LICINIVS, in Bruttios ad duos exercitus conſulares venit: & ex eis eum ſibi ſumſit, quem L. VETVRIVS Coſ. habuiſſet.

METELLO, cui prorogatum in annum imperium, quibus præfuiſſet legionibus, ijs præeſſet; faciliùs *cum adſuetis imperio rem geſturum* ratus, permiſit. Et prætores diverſi in provincias profecti.

AGER CAMPANIÆ VENALIS.

Et quoniam pecunia ad bellum deerat, agri Campani regionem, à Foſsâ Græcâ ad mare verſam, vendere Quæſtores iuſsi.

MAGO IN ITALIAM VENIT.

Eâdem æſtate MAGO, AMILCARIS F. ex minore Balearium Inſulâ, ubi hibernárat, iuventute lectâ in claſſem impoſitâ, in Italiam XXX. fermè roſtratis navibus, multiſque onerarijs, XII. pedit. Millia, & II. fermè equit. traiecit. Genuamque, quòd maritima ora præſidijs nudata eſſet, repentino adventu cepit.

Ingauni, Ligurum Alpinorum gens, cum Epanterijs montanis bellum eâ tempeſtate gerebant. Pœnus itaque Savone, oppido Alpino, prædâ depoſitâ, & X. longis navibus in ſtatione ad præſidium relictis: cæteris ad tuendam maritimam oram, quò fama erat SCIPIONEM traiecturum eſſe; Carthaginem miſſis: ipſe ſocietate cum Ingaunis, quorum gratiam malebat, compoſitâ, montanos inſtitit oppugnare: creſcente in dies exercitu, & Gallis ad famam nominis eius undique confluentibus.

Ea res nuntiata curam ingentem patribus accendit. M. itaque LIVIVS proconſ. ex Hetruriâ Volonum exercitum Ariminum admovere iuſſus; & M. VALERIVS LÆVINVS duas urbanas legiones Arretium deduxit.

Eiſdem autem diebus naves onerariæ Pœnorum, ad LXXX. circà Sardiniam ab Cn. OCTAVIO, qui provinciæ præerat, captæ, ſive miſſo ad ANNIBALEM frumento commeatuque onuſtæ: ſive, ut alij tradidérunt, prædam Etruſcam, Ligurumque montanorum captivos, Carthaginem portantes.

In Bruttijs nihil fermè anno eo memorabile geſtum eſt. Peſtilentia inceſſerat pari clade in Romanos, Pœnoſque. Sed hi, ſuper morbum, fame etiam laborabant.

TITVLVS AB ANNIBALE ERECTVS.

Annibal, propter Iunonis Laciniæ Templum, æſtatem egit: ibique Aram condidit, dedicavitque, cum ingenti rerum ab ſe geſtarum Titulo, Punicis Græciſque litteris inſculpto.

SCIPIO RES IN SICILIA COMPONIT.

SCIPIO ubi in Siciliam venit, CCC. ex voluntarijs, ætate florenteis & virium robore inſigneis, delegit; quos Siculorum totidem, longinquam militiam detrectantium, armis equiſque, ceu vicarios, inſtruxit; & exercendos docendoſque, domi cuique ſuæ tradidit. Quæ equitum ala multis prœlijs ſpectatam operam reip. navavit.

Et ex legionibus, plurimorum ſtipendiorum milites, maximè qui ſub duce MARCELLO, militaverant; uti & optimâ diſciplinâ inſtitutos, & urbium oppugnandarum peritos, delegit.

Indè Syracuſas, nondum ex magnis belli motibus ſatis tranquillas, venit. Et ſuas res, quas Italici generis quidam eâdem vi, quâ per bellum ceperant, retinere nitebantur; partim edicto, partim iudicijs etiam, in pertinaceis ad obtinendam iniuriam redditis, Syracuſanis reſtituit.

REBELLIO HISPANIÆ DVCE INdibile: & mòx quies reddita.

Eâdem æſtate in Hiſpaniâ ingens bellum, conciente Ilergetes Indibile, coortum. Pulſis ex Hiſpaniâ Pœnis; & SCIPIONE, cum magna veterani exercitûs parte, in Italiam reverſo; pulcerrimam Hiſpaniæ tandem liberandæ, aut ſibi ſubijciendæ, occaſionem offerri.

Iamque multos, & in his Auſetanos, alioſque ſibi aut illis finitimos, ad arma concitárant; & in paucis diebus ad XXX. pedit. & IV. fermè equit. Millia in Sedetanum agrum coègerant; quùm L. LENTVLVS, & L. MANLIVS Imperatores à SCIPIONE relicti, naſcenti malo, prius quàm gliſceret, obviàm eundum rati; iunctis & ipſi exercitibus, per Auſetanum agrum, hoſtico tamquam pacato, clementer ductis militibus, ad ſedem hoſtium pervenére.

Primò per legatos nequidquam eſt tentatum, ut ab armis diſcederetur. Deinde, quùm in pabulatores Romm. impetus repentè ab equitibus Hiſpanis factus eſſet; ſummiſſo ab ſtatione Romanâ equitatu, prœlium equeſtre fuit.

Poſtero die armati inſtructique omnes, M. fermè paſſus à caſtris Rom. aciem oſtendére. Pugnâ flagrante, Romani equites, duce Ser. CORNELIO Trib. milit. in mediam hoſtium aciem invecti, ſimul pedeſtreis acies turbárunt; ſimul equitibus Hiſpanis viam, immittendi in adverſam aciem equos, clauſérunt. ut omiſsâ pugnâ equeſtri, ad pedeſtrem deſcendere Hiſpani cogerentur.

Vbi turbati ordines, & præ trepidatione fluctuare ſigna cæpérunt; Romani, aciem reſtitui non paſſi, in perculſos infeſto impetu invadunt.

Hic Indibilis, cum equitibus ad pedes digreſſis,

antè

ante prima ſigna peditum ſe obiecit; & atrocem pugnam edidit.

Tandem poſtquam ij, qui circà regem ſeminecem & reſtantem deinde pilo terræ adfixum, pugnabant, obruti telis occubuerunt; tum fugâ paſſim ca ptâ, plures cæſi: quia equos conſcendendi equitibus ſpatium non ſuerat; Romanis acriter inſtantibus.

Nec antè abſceſſum, quàm caſtris quoque exuêrunt hoſtem. XIII. Mill. Hiſpanorum eo die cæſa; DCCC. fermè capti. Ex Romanis ſocijſque, paullò ampliùs CC. cecidêrunt.

Reliqui miſſis legatis & traditis armis, ita in deditionem accepti; ſi MANDONIVM, cæteroſq; belli concitatores tradidiſſent vivos.

Quibus comprehenſis, & ad ſupplicium traditis; reddita pax Hiſpaniæ populis. ſed ſtipendium eius anni duplex, frumentum ſex menſium, veſtes militares, aliaque onera impoſita. Atque itâ ab Hiſpaniâ omnis belli terror in Africam verſus.

LÆLIVS AFRICAM INCVRSAT. Magna Carthagini trepidatio.

C. LÆLIVS in Africam præmiſſus, & ad Hipponem regium adpulſus; ad populandum agrum ſub ſignis milites ſocioſque navales eduxit; & magnam cladem terroremq; intulit, ut ipſe SCIPIO cum claſſe Romanâ advenisſe exiſtimaretur.

Carthaginienſes itaque delectus raptim in urbe agriſque habere; ad conducenda Afrorum auxilia mittere; urbem munire; arma cum navibus parare.

Et ubi à ſolo LÆLIO in agros incurri, & ſummam belli molem adhuc in Siciliâ eſſe cognovere; ad SYPHACEM, aliosque regulos, firmandæ ſocietatis causâ, legationes mittunt.

Ad PHILIPPVM quoque Macedonem miſſi, qui CC. auri talenta pollicerentur, ut in Siciliam, aut in Italiam trajiceret.

Et ad ſuos imperatores in Italiâ; ut omni terrore Scipionem retinerent.

Ad Magonem, XXV. naves longæ. VI. pedit. M. & equites DCCC. cum VII. elephantis. Ad hæc magna pecunia, ad conducenda auxilia; quibus fretus propiùs urbem Romam exercitum admoveret, fratrique ſe Annibali coniungeret.

MASANISSÆ PRVDENS CONSILIVM.

Ad Lælium intereà, prædas agentem, MASANISSA, famâ Romanæ claſsis excitus, cum equitibus paucis venit. Is ſegniùs rem à SCIPIONE agi queſtus, quod non tam exercitum in Africam traieciſſet, perculſis Carthaginienſibus, & SYPHACE finitimis bellis impedito. Quem certum haberet, ſi ſpatium ad ſua ut velit, componenda detur, nihil ſincerâ fide cum Romanis acturum; aut etiam ad Pœnos tranſiturum.

Se, quamquam regno paterno pulſus eſſet, cum haud contemnendis copijs ad futurum. Lælio in Africâ non eſſe morandum, quòd claſſem validam ab Carthagine iamnunc profectam crederet.

Lælius igitur poſtero die naves prædâ onuſtas ab Hippone ſolvit: revectuſque in Siciliam mandata MASANISSÆ SCIPIONI expoſuit.

Et eiſdem pæn diebus, naves ab Carthagine ad MAGONEM miſſæ, ad Genuam acceſſerunt. Ille auditis Senatûs mandatis, Gallos & Ligures, ad quos in libertatem vindicandos, ſcilicet, ſe miſſum iactaret, hortatur; ut in partem Pœnos, contrà duos Romanorum exercitus, quos in conſpectu haberent, iuvare porrò pergant.

Quod quum Ligures non abnuerent, duorum modò menſium tempus delectibus habendis petiêrunt.

Quòd autem Galli, præ metu vicinorum exercituum occultè tantùm adiuvare vellent; militem clàm per agros eorum mercede conducit. Et ab eiſdem populis commeatus omnis generis occultè in eius claſſem caſtraque mittebantur. Romanis interim Imperatoribus M. LIVIO, & LVCRETIO, in Gallia Etruriaque, in omnem occaſionem belli propulſandi intentis.

LOCRI A ROMANIS RECEPTI.

Poſt reditum, C. Lælij; & Scipione adhortationibus Maſaniſſæ extimulato; & militibus, qui prædam ex hoſtico inſpectarent tota claſſe exportati, ad trajiciendum quam primùm accenſis; intervenit maiori minor cogitatio; Locros urbem, quæ ſub defectionem Italiæ deciverat & ipſa ad Pœnos; recipiendi.

Fabri quidam Pœnorum, in arce Locrenſi mercenarij, capti ab excurſoribus Romanis, Rhegiumque abducti; ſpem fecerant quibuſdam Locrenſium Principibus, qui Rhegij exſulabant, pulſi ab adverſâ factione, quæ patriam Annibali tradiderat. *Si redemti ac remiſſi forent; arcem, ubi habitabant, ſe ijs tradituros.*

Ijs extemplò redemtis remiſſiſque, cum ordinem agendæ rei compoſuiſſent, Principes ipſi, ad SCIPIONEM Syracuſas profecti, promiſſa captivorum referunt; & ſpem ab effectu haud ità abhorrentem Conſuli faciunt.

Ille tribunos militum duos cũ exſulibus mittit; & iubet ab Rhegio III. Millia militũ Locros ducere.

Et Q. PLEMINIO Proprætr. ſcriptum, ut rei agendæ adeſſet. Itum; ſcalæ admotæ, & ad ſcandendum à proditoribus demiſſæ.

In vigiles Pœnorum impetus factus; clamor ab ijs, qui extrà arcem erant, ſublatus. Ira velut plenâ iam hoſtium arce, territi Pœni, licet numero ſuperiores, omiſſo certamine, in alteram arcem confugiunt. Opidani urbem habebant, victoribus præmium in medio poſitam.

Ex arcibus duabus, hinc PLEMINIO Romanorum; indè AMILCARI Pœnorum, præfectis, levibus quotidie prœlijs inter præſidia certabatur; & ſubſidijs ex propinquo arceſſitis, copiæ utrimque augebantur.

Ipſe poſtremò veniebat ANNIBAL. Nec ſuſtinuiſſent

nuiſſent Romani, nihil Locrenſium multitudo, exacerbata ſuperbiâ atque avaritiâ Pœnorum, ad Romanos inclinaſſet.

Scipio quoque, in tanto præſidij diſcrimine, neque facilè indè receptu, à Meſſanâ naveis mari ſecundo tranſmiſit.

Annibal, iuſſis ſuis ſumma vi prælium cum Romanis, Locriſque, in urbe conſerere; dum avertit omnibus in eum tumultum, ab tergo urbem incautam adgredi parat: & haud procul mœnis, ad terrorem hoſtium, aciem oſtendit; ſcorpione, qui proximus eum fortè ſteterat, ictus; tamque periculoſo caſu territus, receptui cecinit, & caſtra procul ab ictu teli communijt.

Claſſe Romanâ Locros adpulsâ, milites expoſiti omnes navibus, & antè occaſum ſolis urbem ingreſſi ſunt.

Poſtero die cœpta ex arce à Pœnis pugna; & ANNIBAL iam ſcalis, alijſque omnibus ad oppugnationem parans, ſubibat muros; quùm repentè in eum, nihil minus quàm tale quidquam timentem, patefactâ Porta erumpunt Romani, & ad cc. occidunt. Cæteros ANNIBAL, ut Conſulem adeſſe ſenſit, in caſtra recipit. nuntioque miſſo ad eos, qui in arce erant ut ſibimetipſi conſulerent, nocte motis caſtris, abijt.

Qui verò in arce erant, igni iniecto tectis, quæ tenebant (ut is tumultus hoſtem moraretur) agmen ſuorum, fugæ ſimili curſu, antè noctem adſecuti ſunt.

SCIPIO Locrenſibus ob defectionem graviter increpatis, & ſumto de auctoribus ſupplicio; bona eorum, alterius factionis principibus, ob egregiam adversùs Romanos fidem, conceſſit. Cæteros, quam miſſis legatis Senatus æquum cenſuiſſet, fortunam habituros.

Ipſe Q. PLEMINIO legato præſidioque, quod arcem ceperat, ad tuendam urbem relicto; cum quibus venerat copijs, Meſſanam traiecit.

PLEMINIJ PRÆFECTI SCELERA, & in Locros crudelitas.

PLEMINIUS, eiuſque præſidiarij milites, Pœnos, qui ſuperbè crudeliterque Locrenſeis ad ſe deficienteis habuerant, tantùm ſcelere atque avaritiâ ſuperarunt; ut non armis, ſed vitijs videretur certari.

In corpora ipſorum, in coniuges, in liberos, infandæ contumeliæ editæ. Inter alia templa violata, intacti etiam omni ætate Proſerpinæ theſauri, ſacrilegis ceſſêre. quos unus PYRRHUS, non ſine magno piaculo, olim ſpoliaſſe ferebatur. Et par eventus ſecutus.

Sicut enim antè regiæ naves laceratæ naufragijs nihil in terram integri, præter ſacram pecuniam Deæ, quam aſportabant, extulerunt; ità tum alio genere cladis, eadem illa pecunia, omnibus, contactis eâ violatione, furorem obiecit; atque inter ſe ducem in ducem, militem in militem, rabie hoſtili vertit.

Tribuni militum SERGIUS & MATIENUS, cum PLEMINII militibus, raptoribus, tumultuoſe concurrunt. Tribuni ab irato PLEMINIO verberantur.

& viciſſim PLEMINIUS ab irato Tribunorum milite, lictoribus priùs indignum in modum mulctatis, laceratur: & propè exſanguis, naſo auribuſque mutilatur.

Scipio Locros hexéri advectus, cauſâ utrimque audita, PLEMINIUM noxâ liberat; Tribunos ſonteis iudicat & in vincula conijcit.

PLEMINIUS in eiuſdem loci præſidio relictus, impotens iræ, Tribunos attrahi ad ſe iuſſit, & immanibus ſupplicijs interfecit, inſepultoſque proiecit.

Similè crudelitate in Locrenſium Principes, quos conqueſtum de iniurijs ad SCIPIONEM profectos audierat; uſus, fœda in ſocios exempla edebat. ut infamiæ atque invidiæ non ſibi modò, ſed etiam Imperatori eſſet.

GRAVIS IN CASTRIS LICINII COSS. PESTILENTIA.

Quùm comitiorum iam appeteret tempus; & à P. LICINIO Coss. litteræ Romam adlatæ eſſent; *Se exercitumque ſuum gravi morbo conflictari*: nec ſubſiſti potuiſſe, niſi eadem vis mali, aut gravior etiam, in hoſtem ingruiſſet. Et quoniam ipſe ad comitia venire non poſſet; ſi ità Patribus videretur, ſe Q. CÆCILIUM METELLUM Dictatorem, comitiorum causâ, dicturum. Exercitum Q. Cæcilij dimitti, è rep. eſſe, cuius neque ullus in præſentiâ uſus eſſet; cum ANNIBAL ſuos in hiberna iam receperit. & tanta morbi vis in ea caſtra inceſſerit, ut niſi maturè dimittantur, nemo omnium ſuperfuturus videatur. Ea omnia Conſuli à Patribus facienda, ut è rep. fideque ſuâ duceret, permiſſa.

ORACULUM EX LIB. SIBYLLINIS, de matre Idæâ Romam arceſſendâ.

Civitatem eo tempore repens religio invaſerat, invento carmine in libris Sibyllinis, propter crebrius, eo anno, de cœlo lapidatum, inſpectis:

„ *Quandocumque, hoſtis alienigena terræ Italiæ bellum intuliſſet; eum pelli Italiâ vincique, poſſe, ſi mater Idæa Peſſinunte Romam advecta eſſet.*

Id carmen ab x. Viris inventum, eò magis Patres movit, quòd & Legati, qui donum Delphos portaverant, retuliſſent; & ſacrificantibus ipſis Pythio Apollini, omnia læta exta fuiſſe; & reſponſum oraculo editum:

„ *Maiorem multò victoriam, quàm cuius ex ſpolijs dona portarent, adeſſe populo Romano.*

Huc etiam Scipionis de fine belli præſagium, qui provinciam Africâ depopoſciſſet, facere celebratur.

Legati ad ATTALUM regem, qui cum, propter commune adversùs PHILIPPUM bellum cœpta erat amicitia, decernuntur. iiſque quinque naves quinqueremes, ut ex dignitate pop. Romani adirent eas terras, ad quas concilianda maieſtas nomini Romano eſſet; attribuuntur.

Legati Aſiam petentes, Delphos cum exſcendiſſent, oraculum adierunt. Reſponſum eſſe ferunt; *Per Attalum regem compotes eius fore, ad quod negotium domo miſſi eſſent. Quum Romani Deam devexiſſent; tum curarent, ut eam, qui vir optimus Romæ eſſet, hoſpitio acciperet.*

Legatos Pergamum venientes, comiterque ac-ceptos rex Peſſinuntem in Phrygiam, deduxit: ſa-crumque ijs lapidem, quem Matrem Deûm ſto-lidi incolæ dicebant, tradidit; & deportare Ro-mam iuſſit.

Remiſſus ab legatis M. VALERIVS Falto nuntia-vit, Deam adportari. quærendum virum optimū in civitate eſſe, qui eam ritè hoſpitio acciperet.

Q. CÆCILIVS METELLVS Dictator ab Conſule in Bruttijs comitiorum cauſſâ, dictus, exercitu eius dimiſſo, Mag. equitum L. VETVRIVM PHILONEM dixit. Comitijs per Dictatorem habitis, Conſules facti M. CORNELIVS CETHEGVS, P. SEMPRONIVS TVDITANVS, abſens, quùm provinciam Græciam haberet.

(Ædem VIRTVTIS eo anno ad Portam Ca-penam M. MARCELLVS dedicavit, XVII. anno poſtquam à Patre, eius primo Conſulatu, vota in Galliâ, ad Claſtidium, fuerat.)

ÆTOLI CVM PHILIPPO PA-CEM FACIVNT.

Neglectæ eo biennio res in Græciâ fuerant. Ita-que PHILIPPVS Ætolos ab Romanis deſertos, cui maximè fidebant auxilio; quibus voluit conditioni-bus ad petendam & paciſcendam ſubegit pacem.

Quod niſi omni vi perficere maturâſſet; bellan-tem eum cum Ætolis P. SEMPRONIVS Procoſ. ſucceſſor imperij miſſus SVLPITIO, cum X. pedit. Millib. & equitibus Mille, & XXXV. roſtratis navibus, haud parvum momentum ad opem fe-rendam ſocijs, oppreſſiſſet.

Vixdum pace factâ nuntius regi venit, Roma-nos Dyrrachium veniſſe; Parthinoſque, & pro-pinquas alias genteis motas eſſe ad ſpem novandi res; Dimallumque oppugnari.

Eò ſe averterant Romani ab Ætolorum, quò miſſi erant, auxilio; irati quòd ſine auctoritate ſuâ, adversùs fedus, eum rege pacem feciſſent.

Ea quùm audiſſet Philippus, magnis itineribus Apolloniam contendit; quò SEMPRONIVS ſe rece-perat, miſſo LÆTORIO legato cum parte copiarum, & XV. navibus in Ætoliam; ad viſendas res, pa-cemque, ſi poſſet, turbandam.

Philippus agros Apolloniatum vaſtavit; & ad urbem admotis copijs, poteſtatem pugnæ Roma-no fecit.

Quem poſteaquam quietum muros tantummo-dò tueri vidit; nec ſatis fidens viribus ut urbem op-pugnaret: & cum Romanis quoque, ſicut cum Ætolis, cupiens pacem, ſi poſſet: ſin minus, indu-cias facere; nihil ultrà iritatis novo certamine o-dijs, in regnum ſe recepit.

PAX EPIROTARVM, ET ROMM. CVM EODEM PHILIPPO.

Per idem tempus tædio diutini belli Epirotæ, tentatâ priùs Romanorum voluntate, legatos de pace communi ad Philippum miſere.

Venit Phœnicen rex, Epiri urbem: ibique priùs collocutus cum ÆROPO, DARDA & PHI-LIPPO, Epirotarum prætoribus; poſteà cum SEMPRONIO congreditur.

Adfuit colloquio & AMINANDER Athamanum rex; & alij ex Epiro Acarnaniâque magiſtratus.

P. SEMPRONIVS conditiones pacis dixit.

„ *Vt Parthini, & Dimallum, & Bargulum, & Eugenium, Romanorum eſſent*. addito, quod miſſis Romam legatis ab Senatu impetrâſſent, ut Mace-doni accederent.

In eas conditiones quùm pax conveniſſet; ab rege federi adſcripti, PRVSIAS Bithyniæ rex, Achæi, Bœoti, Theſſali, Acarnanes, Epirotæ. Ab Romanis, Ilienſes, ATTALVS rex, PLEVRATVS, NABIS Lacedæmoniorum tyrannus; Elei, Meſ-ſenij, Athenienſes.

Hæc conſcripta conſignataque ſunt, & in duos menſeis induciæ factæ; donec Romam mitteren-tur legati, ut populus in has conditiones pacem iuberet. Iuſſeruntque omnes Tribus: quia verſo in Africam bello, omnibus alijs in præſentiâ le-vari bellis volebant.

3750. | 200.
19. Ani. M. |
18. Pt. Philop. |

Quinctus-decimus erat annus belli Punici, quùm M. CORNELIO CETHEGO, & P. SEMPRONIO TVDITANO, (Is pace factâ è Græciâ Romam redierat) Conſulibus; provinciæ decretæ ſunt. Illi quidem Etruria, cum vetere exercitu; huic verò Bruttij, ut novas ſcriberet legiones.

P. SCIPIONI cum eo exercitu, cumque eâ claſſe quam habebat, prorogatum in annum im-perium eſt.

L. CORNELIVS LENTVLVS, & L. MAN-LIVS ACIDINVS Proconſules, ſicuti priore an-no tenuiſſent, obtinere Hiſpaniæ imperium iuſſi.

IDOLVM PESSINVNTIVM RO-MÆ ACCEPTVM.

Quùm verò Matris Idææ, ſive Cybeles, ſimulacrū Tarracinæ iam eſſe nuntiatum eſſet; Senatus P. SCI-PIONEM, Cnei eius, qui in Hiſpaniâ ceciderat, filium, adoleſcentem nondum quæſtoriū, qui & Naſica, & Corculum (alij id cognomen filio tribuunt) dictus, in totâ civitate virum optimum iudicavit.

Is cū matronis omnibus Oſtiam obviàm ire Deæ iuſſus, eam ut de nave acciperet; & in terram ela-tam, traderet matronis ferendam.

Ad oſtium amnis Tiberini traditam, matro-næ, primóres civitatis, accepére. Inter eas unius CLAVDIÆ QVINCTÆ inſigne fuit nomen. cui dubia, ut traditur, antè fama, clariorem ſcilicet

ad poſteros

ad poſteros tàm religioſo miniſterio pudicitiam fecerit.

Hæſerat navis, idolum iſtud Peſſinuntium ferens, in vado fluminis: & populus adductis funibus fruſtrà movere tentabat. CLAVDIA, ter capite aquâ flumineâ adſperſo, exclamans; *Si caſta ſum, ô Dea, ſequere: ſin minus, mane.* Cum dicto funem trahit; & navis è luto expedita ſequitur.

Ità & CLAVDIA pudicitia; & Lapis divinitatis famam, conſequuntur.

Matronæ per manus ſuccedentes, aliæ alijs, omnibus thure etiam, quà præferebatur, accenſo, precantibus; *ut volens lubenſq. urbem Romam iniret*; in Ædem Victoriæ, pertulére Deam. pridie Id. April. Iſque dies feſtus fuit, & Ludi Megalenſes inſtituti. (Vid. eâ de re B. Auguſtin. iudicium Lib. de Civit. Dei. II. & X.)

SVPPLEMENTA EXERCITVS;
EX COLONIIS REFRACTARIIS.

Quùm de ſupplemento legionum, quæ in provincijs erant, ageretur; Duodecim illæ Latinæ coloniæ, quæ Q. FABIO & Q. FVLVIO Coſſ. milites dare abnuerant; & iam annum fermè ſextum vacationem militiæ, quaſi honoris & beneficij cauſâ, habuerant; quùm interim boni obedienteſque ſocij, continuis omnium annorum delectibus exhauſti eſſent; duplicatum peditum numerum, & equites centenos vicenos; aut pro uno equite tres pedites, dare coactæ ſunt. ut equites peditesque ex locupletiſſimis legerentur; mitterenturq. ie ubicumque extrà Italiam ſupplemento opus eſſet.

PECVNIA DEBITA PVBLICE,
EXSOLVTA.

M. VALERIVS LÆVINVS, quo Conſule & anctore pecuniæ à privatis collatæ fuerant, inopi tum ærario, nec plebe ad tributum ſufficiente; rettulit: & eas pecunias ſingulis reddi æquum eſſe dixit.

Decretum itaque eſt, ut tribus penſionibus ea pecunia ſolveretur. Primam præſentem, ij qui tum eſſent; duas, tertij & quinti Conſules, numerandas curarent: & publicam fidem liberarent.

LEGATIO LOCRENSIVM AD
SENATVM.

Decem legati Locrenſium, obſiti ſqualore & ſordibus, ſedentibus in Comitio Conſulibus, velamenta ſupplicum, ramos oleæ, ut Græcis mos eſt, porrigentes; antè tribunal cum flebili vociferatione humi procubuérunt. Ea ſe paſſos à Q. PLEMINIO legato, Romaniſque militibus, quæ pati ne Carthaginienſeis quidem velit pop. Romanus. *Fanum Proſerpinæ ab ijs exſpoliatum*: aliaque infanda commemorant. Miſiſſe ſe legatos ad SCIPIONEM, & querelas detuliſſe, ſed eum belli adparatu occupatum eſſe: & in Africam aut iam traieciſſe, aut intrà paucos dies traiecturum.

INQVISITIO IN PLEMINIVM,
ET CONSCIOS: EORVMQVE condemnatio.

M. POMPONIVS prætor, cui Sicilia provincia ſorte evenerat; cum X. legatis è Senatu lectis, & duobus Tribb. plebis, ex decreto, Meſſanam & Locros ire iuſſi; tum in PLEMINIVM, tum in SCIPIONEM, eiuſne iuſſu ac voluntate ea PLEMINIVS, quorum incuſabatur, feciſſet; inquiſituri.

PLEMINIVS cum ſeditionis Principibus, ſeu antè, Scipionis, ut quidam tradidére; ſeu tum prætoris iuſſu, traditi ſunt Rheginis in cuſtodiam.

Ipſe prætor legatique Locros profecti, primùm religionis curam habuére. omnem enim ſacram pecuniam, quæque apud PLEMINIVM, quæque apud milites erat, conquiſitam; cum eâ, quam ipſi ſecum attulerant, in theſauris Templi repoſuérunt, ac piaculare ſacrum fecerunt.

Tum vocatos in concionem milites, prætor ſigna extrà urbem efferre iubet, caſtraque in campo locat; cum gravi edicto: *ſiquis miles aut in urbe reſtitiſſet, aut ſecum extuliſſet, quod ſuum non eſſet.* Locrenſibuſque permittit, ut quod ſuum quiſque cognoſceret, prehenderet: ſiquid non comparéret, repeteret. corpora libera ſine morâ ijſdem reſtituerentur.

Habitâ Locrenſium concione; *ijs libertatem legeſq. ſuas populum Rom. Senatumq. reſtituere*, dixit.

Locrenſes prætori legatiſque, S.p.q. Romano gratias egére. Se ad PLEMINIVM accuſandum, Rhegium unà ituros. SCIPIONEM verò, quamquam parum iniurijs civitatis ſuæ doluerit; amicum ſibi, quàm inimicum malle. & pro certo ſe habere neque iuſſu, neque voluntate eius tot tamque nefanda commiſſa.

Prætor itaque & conſilium, PLEMINIVM, & XXXII. homines cum eo damnaverunt; atque in catenis Romam miſérunt.

INQVISITIO IN SCIPIONEM.
Magnificus eiuſdem adparatus.

Ipſi ad SCIPIONEM profecti ſunt, ut ea quoque, quæ vulgata ſermonibus erant, de cultu ac deſidiâ Imperatoris, ſolutâque militiæ diſciplinâ; comperta oculis perferrent Romam.

Venientibus ijs Syracuſas SCIPIO res, non verba, ad purgandum ſe, paravit. Terreſtrem, navalemque exercitus, non inſtructos modò, ſed illos decurrenteis; & claſſem in portu navalis pugnæ ſimulacrum edentem, oſtendit.

Adeoque lætis indè animis profecti ſunt; tamquam victoriam, non magnificum belli adparatum, nuntiaturi Romam eſſent.

Pleminius, quique eâdem in cauſâ erant, poſtquàm Romam eſt ventum; extemplò in carcerem conditi. Mortuus eſt tamen priùs in vin-

culis, quàm Iudicium de eo perferretur.

Tradidérunt quidam, ludis votivis, quos Romæ AFRICANVS iterùm Conſul, fecit, conatum per quoſdam, quos pretio corruperat; aliquot locis urbem incendere. ut frangendi carceris, fugiendiq́ue haberet occaſionem. Patefacto dein ſcelere, delegatum in Tullianum ex S. C. fuiſſe.

Legati, cum Tribunis in Senatu, claſſem, exercitum, belliq́ue in Siciliâ adparatum, & ipſum ducem, ità verbis extulére; ut Senatus cenſeret primo quoque tempore in Africam traijciendum. Et Scipioni permitteret, ut ex ijs exercitibus, qui in Siciliâ eſſent, ipſe eligeret, quos in Africam ſecum duceret; quos Siciliæ relinqueret præſidio.

SYPHACIS CVM CARTHAGINIENSIBVS SOCIETAS.

Carthaginienſes haud parvum tuendæ Africæ momentum adiecisſe rati, Societate SYPHACIS regis; cuius maximè fiduciâ, uti federati, traiecturum in Africam Romanum crediderant:

Illum ASDRVBAL, ſpe nuptiarum filiæ ſuæ, Sophonisbæ, à Romanis averterat; & publico federe Pœnis iunxerat.

Monet itaq́ue rex Scipionem, ne prioribus ſuis promiſſis fretus in Africam traijciat. alioqui, ſi bellum Carthaginienſibus inſerat; neceſſarium ſibi fore, pro patriâ & ſuâ, & coniugis ſuæ, dimicare.

Fingit Scipio ad milites, Regem SYPHACEM legatos miſiſſe, poſtulantem; ut aut traijciatur tandem in Africam exercitus; aut, ſi mutata conſilia ſint, certior fiat; & ipſe ſibi regnoq́ue conſulat.

SCIPIO, quidquid militum naviumq́ue in Siciliâ; Lilybæum convenire iubet. Legiones autem ità ſupplevit, ut ſingulæ Sena Millia & ducenos pedites; trecenos haberent equites.

Quidam XV. pedit. Millia, & bis Mille ducentos equites. Alij parte plus dimidiâ, V. & XXX. M. peditum equitumq́; in naveis impoſita tradidérunt.

ROMANI IN AFRICAM TRAIICIVNT.

Præter L. longas naveis, quadringentis fermè onerarijs exercitus eſt tranſvectus; SCIPIONE proſpera fauſtaq́ue Deos adprecante; & crudis extis, cæsâ victimâ, in mare porrectis, litante.

Ad Pulcri-promontorium proſperâ navigatione directæ naves, & copiæ omnes in terram expoſitæ. Et Romani caſtra in proximis tumulis metati.

Vrbibus omnibus magnus terror illatus; & præcipuè Carthagini, propè ut captæ, tumultus fuit. Nam poſt M. ATTILIVM REGVLVM, & L. MANLIVM Coſſ. annis propè L. nullum Rom. exercitum viderant.

Quingenti ex urbe equites ſpeculatum ad mare, turbandoſq́ue egredienteis ex navibus, miſſi, in ſtationes Romanorum incidérunt. Qui cum Punico equitatu prœlium quùm commiſiſſent, paucos in ipſo certamine; pleroſq́ue fugienteis perſecuti, & in ijs præfectum quoque HANNONEM, nobilem iuvenem, occidérunt.

SCIPIO non agros modò circà vaſtavit; ſed urbem etiam Afrorum proximam, ſatis opulentam, (Locham) cepit. ubi præter cætera, in naveis onerarias impoſita, miſſaque in Siciliam, IIX. Mill. liberorum capitum, ſervorumq́ue, capta.

Lætiſſimus Romanis, in principio rerum gerendarum, fuit Maſaniſſæ adventus. quem alij cum CC. haud amplius equitibus, pleriq́ue cum duûm Millium equitatu tradunt veniſſe. Huius regis, omnium ſuæ ætatis regum maximi, varia fuit fortuna, in amittendo, reciperando, paterno regno.

VARII MASANISSÆ CASVS.

Quûm is pro Carthaginienſibus in Hiſpaniâ militaret; Pater eius GALA mortuus eſt. Regnum, ad fratrem regis, DESALCEM, iam natu grandem (more Numidarum patrio) pervenit. Sed eo quoque haud multo-poſt mortuo, maior ex duobus filijs eius CAPVSA, puero admodúm altero, Paternum imperium accepit.

Sed MEZETVLLVS quidam, familiæ regibus ſemper inimicæ, concitatis popularibus, apud quos, invidiâ regum, magnæ auctoritatis erat; regem in aciem deſcendere, & dimicare de regno coëgit.

Eo in prœlio CAPVSA cum multis Principum cecidit; & gens Maſſylorum omnis in ditionem imperiumq́ue MEZETVLLI conceſſit.

Sed is contentus modico nomine tutoris, puerum LATVMACEM, qui ſtirpis regiæ ſupererat, regem appellat.

MASANISSA vix tandem, MAGONE Gadibus relicto, patriam repetebat, quûm his auditis à BOCCHARE, Mauritaniæ rege, IV. Maurorum Millia, auxilium itineri, quoniam bello non poterat, impetravit.

MEZETVLLVS pupillum ſuum LATVMACEM ad SYPHACEM mittit, auxilia petiturum.

Illi MASINISSA cum quingentis fermè Numidis ad Thapſum occurrit. Trepidum agmen cum in urbem refugiſſet; & urbem MASANISSA primo impetu capit; & ex regijs alios cepit, alios occidit. Puer cum maiori parte ad SYPHACEM pervénit. Numidæ ad MASANISSAM victorem undiq́ue ex agris vicisq́ue adfluebant.

His copijs ille fretus, cum MEZETVLLO, cui X. Millia equitum erant; & cum LATVMACE, qui ab SYPHACE XV. peditum Mill. adduxerat, acie conflixit. Vicit & veterum Galæ militum virtus, & prudentia ducis inter Romana & Punica arma exercitati.

Quin & LATVMACES & MEZETVLLVS, qui victi in Carthaginienſium agrum perfugerant, ſpe impu-

ſpe impunitatis & otij non inhoneſti, cum Masanissa tranſigunt, quantumvis reclamantibus Carthaginienſibus, eoſque adversùs regem ſuum incitantibus.

Et inſtigante Asdrvbale, Syphax regem ſuum bellum infert, & primo certamine Maſſylos fundit fugatque.

Masanissa ex monte Balbo, in quem cum paucis equitibus ex acie perfugerat, infeſta omnia, maximè circà Carthaginem, latrocinio aperto faciebat.

Bocchar, unus ex regis Syphacis præfectis, præmiorum ingentium ſpe oneratus, ſi caput Masanissæ retuliſſet, aut vivum cepiſſet; degreſſum iugis Masanissam perſequens, in valle artâ, faucibus utrimque obſeſsis, incluſit: & ingentem Maſſylorum cædem fecit.

Fugientis Masanissæ, per montis anfractus, veſtigia tenuit Bocchar: adeptuſque eum patentibus, propè Clupeam urbem, campis, ità circumdedit; ut præter iv. equites, omneis ad unum interfecerit. Ipſumque Masanissan ſaucium, propè è manibus, inter tumultum, amiſit.

Sed ille tranato flumine elapſus, & pro mortuo creditus, curato vulnere pergit ire ad regnum repetendum.

Quùmque in Maſſylos veniſſet, tantum motum, cum favore priſtino, tum inſperato ſalvi regis gaudio, fecit; ut intrà paucos dies vi. peditum armatorum, & iv. equitum Mill. ad eum convenirent. iamque non in poſſeſſione modò paterni regni eſſet; ſed etiam ſocios Carthaginienſium populos, Maſæ-Sylorumque fineis vaſtaret. Et irritato ad bellum Syphace, inter Cirtham Hipponemque in iugis opportuniorum ad omnia montium conſedit.

Eius loci fiduciâ, Syphacem, qui per adverſum montem erectam aciem ducebat, adoriri auſus; dum rex Pater à fronte, & filius Vermina, qui agmen circumduxerat, à tergo urguérent; cæteris cæſis, aut captis, ipſe cum lxx. equitibus ad minorem Syrtim pervénit. Ibique uſque ad C. Lælij claſſiſque Romanæ adventum in Africam, delituit.

Eius ad Romanos acceſſus haud vilis fuit momenti, propter locorum & rei militaris peritiam.

Scipio ad Vticam, Mill. fermè paſſus ab urbe, caſtra habebat; quùm Hanno, Amilcaris F. comparato per novum delectum ad iv. M. equitatu, Saleram urbem occupavit, xv. fermè Millia ab Romanis caſtris.

Eo præmiſſus ab Imperatore, Maſaniſsâ cum equitatu, & hoſtem ad certamen elicere, & inter pugnandum cedere ſemper paullatim iuſſus eſt; dum ipſe cum Romanis equitibus conſecutus ſeſe oſtentaret.

Quùm omnis itaque hoſtium equitatus prœlio iam adeſſet; & à cedente ſenſim Maſaniſsâ ad tumulos, qui Romanum equitatum tegebant, eſſet pertractus; exorti repentè equites, & ipſi integris viribus, & recentibus equis, Hannoni Afriſque, pugnando ac ſequendo feſſis, ſe circũfudére: & Maſaniſsâ, flexis ſubitò equis, in pugnam redijt.

Mille fermè ex primo agmine, cum ipſo duce Hannone, intercluſi atque interfecti ſunt. Cæteros, ducis præcipuè territos cæde, effusè fugienteis, victores ſecuti, ad ii. prætereà Mill. equitum aut cepérunt, aut occiderunt. Ex quibus non minus cc. Carthaginienſes, divitijs & genere illuſtres.

Scipio firmo præſidio Saleræ impoſito, cum cætero exercitu profectus; latè fuſo terrore belli, ſeptimo die, magnam vim hominum & pecoris, omniſque generis prædæ, ex agris, vicis urbibuſque contractæ, trahens; in caſtra redijt.

Eodem ſortè, quo hæc geſta ſunt, tempore, naves, quæ priorem prædam in Siciliam vexerant; cum commeatu rediére. Velut ominatæ ad prædam alteram repetendam ſeſe veniſſe. eæ namque graveis hoſtium ſpolijs iterum dimiſſæ ſunt.

Et Scipio ad oppugnãdam Vticam omneis belli vireis convertit. eam ſi cepiſſet, ſedem deinde ad cætera exſequenda habiturus.

VTICA A SCIPIONE OPPVGNATVR.

Eam iam xl. ferè dies terrâ marique, tormentis machiniſque proximè admotis, nequidquam omnia expertus obſederat; quùm Asdrvbal, poſtquam intentiſſimâ conquiſitione ad xxx. pedit. & iii. equitum Mill. effeciſſet; & deinde Syphax, cum l. pedit. & x. equitum Millibus, motis ab Carthagine caſtris, haud procul Vticâ, munitionibuſque Romanis, conſedérunt.

Quorum adventus hoc tandem momenti fecit, ut Scipio irrito incepto indè abſcederet, hieme iam inſtante. Ità tamen caſtra & terrâ & littore diſpoſuit; ut & adversùs Asdrvbalem ac Syphacem tutus eſſet, & Vticam circumſedéret.

VICTVS A COSS. ANNIBAL AD CROTONEM.

Paullo-antè P. Sempronivs Coſ. in agro Crotonienſi cum Annibale tumultuario prœlio, & in ipſo itinere, confligens; ad M. cc. de exercitu ſuo deſideravit, & trepidus in caſtra ſe recepit. Sed poſtquam P. Licinio Proconſ. qui ut legiones ſuas admoveret, præmiſſo nuntio, monitus erat, copias coniunxit; cum Conſuli duplicatę vires, & Pœno recens victoria animos faceret; nulla dimicandi mora facta eſt. Fuſi ac fugati Pœni; ſuprà iv. armatorum M. cæſa; paullo minus ccc. vivi, cum aliquot equis & ſignis militaribus, capti. Perculſus adverſo prœlio Annibal Crotonem exercitum abduxit.

ETRVRIA NVTANS IN FIDE CONTINETVR.

Eodem tempore M. Cornelivs Coſ. alterâ parte Italiæ, totam pænè Etruriam, ad Magonem, & per eum ad ſpem novandi res verſam, non tàm armis, quàm iudiciorum terrore continuit. & eorum, qui aut ipſi ierant, aut miſerant ad Magonem de civitatum

civitatum ſuarum defectione, poſtquam primò, præſentes damnati, ſibimetipſi poſtea conſcientià exſilium conſciviſſent; corporibus ſubtractis, bona pœnæ pignorata ſunt.

SIMVLTAS INTER CENSORES.

M. LIVIVS, & C. CLAVDIVS NERO, qui trienio antè conſulatum; hoc anno Cenſuram ſimul geſſerunt. Sed quæ tum ſepultæ videbantur inimicitiæ, fœdum in modum recruduérunt.

Vectigal novum ex ſalariâ annonâ ſtatutum.

Primus NERO M. LIVIO equum ademit, aut vendere iuſſit; quòd olim populi iudicio condemnatus fuiſſet.

Viciſſim LIVIVS, C. CLAVDIVM vendere equum iuſſit; tum quòd falſum adversùs ſe teſtimonium dixiſſet; tum quod non ſincera fide ſecum in gratiam rediiſſet.

Victor CLAVDIVS, XLV. luſtrum condidit. Et cenſa ſunt, cum ijs qui per provincias in exercitibus eſſent, CCLXV. civium Roman. Millia.

P. SEMPRONIVS Coſ. Annibale campis cedente, Petiliam vi cepit. Conſentia, Pandoſia, & aliquot alia ignobilia opida ultrò in deditionem venerunt.

PTOLEMÆVS EPIPHANES V. ÆGYPTI REX, ANNOS 24.

PTOL. PHILOPATOR, bello Antiochino, de quo ſuprà, ſolutus, & in veterem luxuriam revolutus; occiſâ uxore EVRYDICE, eâdemque ſorore ſuâ; AGATHOCLIÆ Pſaltriæ meretricis illecebris, & infamibus AGATHOCLIS fratris eius amoribus captus; omnemque nominis ac maieſtatis regiæ magnitudinem oblitus; ipſe non ſpectator, ſed nequitiæ magiſter, noctes in ſtupris, dies in convivijs conſumebat. AGATHOCLES regis lateri iunctus, civitatem regebat.

Tribunatus & præfecturas, mulieres, AGATHOCLIA cum matre OENANTHE, ordinabant. Nec quiſquam in regno ſuo minùs, quam ipſe rex, poterat. Interim poſtquam ità regnâſſet annos circiter XIIX. relicto quadrimo, ſive quinquenni, ex EVRYDICE, filio, moritur.

Sed mors eius; dum pecuniam regiam mulieres rapiunt; & imperium, inita cum perditiſſimis quibuſque ſocietate, occupare conantur; diu occultata fuit. Re tamen cognitâ, concurſu multitudinis, & AGATHOCLES occiditur; & mulieres, in ultionem EVRIDICES, patibulis ſuffiguntur.

Romæ, quùm comitiorum tempus appeteret, CORNELIVS Coſ. quem potiùs ex Hetruria, ubi nihil belli erat, acciri placuerat; Conſules creavit: Cn. SERVILIVM CÆPIONEM, & Cn. (al. C.) SERVILIVM GEMINVM. (al. Nepotem.) Conſul, comitijs perfectis, ad exercitum in Etruriam rediit.

3751.
20. Ant. Mag.
1. Ptol. Epiph.

199.

Annus belli Punici XVI. erat, quùm Conſulibus provincias inter ſe ſortientibus, Cæpioni Bruttij; Servilio Etruria evénit.

P. SCIPIONI non temporis, ſed rei gerendæ fine, donec debellatum in Africâ foret, prorogatum imperium. & ſupplicatio decreta, ut in Africam provinciam traiectio ſalutaris pop. Romano, ipſique duci & exercitui eſſet. XX. legionibus & CLX. navibus longis, res Romana eo anno geſta.

Scipio ne hiemis quidem tempore belli opera remiſerat. Vticam obſidebat; & caſtra in conſpectu ASDRVBALIS erant.

Hybernacula Carthaginienſium, congeſtâ temerè ex agris materia, ædificata, lignea ferè tota erant. Numidæ præcipuè, arundine textis, ſtoriâque pars maxima tectis, paſſim nullo ordine habitabant.

Quæ Scipioni per exploratores relata, ſpem fecerant, utraque caſtra hoſtium per occaſionem incendendi.

CASTRA POENORVM INCENDVNTVR.

Et commodùm ex mentione & ſpe pacis, cum SYPHACE, per homines idoneos tentatæ; negligentia, ut fit, apud Pœnos Numidaſque orta cavendi, nequid hoſtile interim paterentur.

Et quod SYPHAX ſolus, relictis Carthaginienſibus, pacem cum Romanis facere nollet; atque adeò iniquas conditiones expoſtularet. Scipio antiquiſitâ cauſsâ, & abruptis legationibus, inducias tollit. ut liberâ ſcilicet fide incepta exſequeretur.

Et ut ſimul ab eo quod parabat, in alterius rei curam converteret hoſtium animos; ſimul nequa, quùm ipſe ad SYPHACEM ASDRVBALEMQVE profectus eſſet, eruptio ex urbe & impetus in caſtra, relicta cum levi præſidio, fieret; deductis navibus, machinas tormentaque, velut à mari adgreſſurus Vticam, imponit: & II. Mill. in litum ad capiendum, quem anteà tenuerat, tumulum, ſuper Vticam, mittit.

Bina Pœnorum caſtra à Romanis VII. ferè paſſ. Millib. aberant. Ad ea ut mediâ nocte, & explicato agmine, perventum; SCIPIO partem copiarum LÆLIO, & MASANISSAM cum Numidis, attribuit: caſtraque SYPHACIS invadere, igneiſque conijcere iubet. Se ASDRV-

BALEM

BALEM Punicaque caſtra adgreſſurum, ſimulatque ignem in rec, js ca . . . . . ori exi . et.

Neque ea res morat . . . u eſt. Ingenti flammâ repentè exortâ, Afrorum alij ſemi . . . mnes hauſti: Alij, fortuitum, non hoſtilem ignem rati, ſine armis ad reſtinguendum effuſi, in armatos inciderunt: vel in anguſtijs portarum, mutua ruina obtriti ſunt.

Eodem & Pœni ex Aſdrubalis caſtris, ab eodem errore credentes & ipſi ſua ſponte ortum incendium; & ea modò quæ reſtinguendo igni forent portantes; in agmen Romanorum ruebant.

Vbi omnia turbata; & neglectas, vt in tali tumultu, portas videre; C. LÆLIVS SYPHACIS, SCIPIO ASDRVBALIS caſtra, ignibus iterùm in proxima tecta coniectis, adorti, diripiunt: ſtragem horrendam edunt.

Bina itaque caſtra una die deleta. Duces tamen ambo, & ex tot Millibus armatorum bis Mille pedites, & D. equites, ſemiermes, magna pars ſaucij, adflatique incendio effugerunt.

Cæſa, aut flammis hauſta, ad XL. hominum Mill. capti ſuprà VI. Mill. multi ex Carthaginienſibus nobiles, XI. Senatores: ſigna militaria CLXXIIX. Equi Numidici ſuprà bis Mille, ſeptingentos: cum ingenti armorum vi. & ſex elephantis. Octoque ex ij . . ij, ferro aut flammis abſumti.

Ea omnia Imp. Volcano ſacrata incendit.

ASDRVBAL ex fugâ cum paucis proximam urbem (Andan nominat Appian.) petierat; eoque ducis veſtigia ſecuti multi ſe receperant. ſed ille metu, ne dederetur Scipioni, indè exceſſit. Vrbs mòx patentibus portis Scipioni in deditionem conceſſit. Duæ præterea urbes captæ direptæque. Ea præda, & quæ caſtris incenſis ex igne rapta erant, militi permiſſa.

ASDRVBAL Carthaginem contendit. quò tantus primò terror erat adlatus, ut omiſſâ Vticâ, ad ſe obſidendos crederent extemplò venturum Scipionem.

Senatu à Suffetibus vocato, dum alij de pace legatos ad Scipionem decernerent; alij ANNIBALEM ad tuendam ab exitiabili bello patriam revocarent: alij denique, Romanæ in adverſis rebus conſtantiæ exemplo, reparandum exercitum; Syphacemque ne bello abſiſtat, rogandum, cenſerent; hæc ſententia, quia ASDRVBAL præſens, Barchinæque omnes factionis, bellum malebant; Vicit.

SYPHAX BELLVM REPARAT.

Syphax, & legatorum Carthaginienſium, & uxoris SOPHONISBÆ precibus, expugnatus; atque adeò ultionis cupidus, qui incendio, non prœlio cladem acceptam doleret; acriùs quàm pridem, excitâ ex omni regno iuventute, bellum parat.

Et ſpem opportunè oblatam adferebant legati, IV. Millia Celtiberorum, ab conquiſitoribus ſuis in Hiſpaniâ conducta, egregiæ iuventutis, circâ Vrbem, nomine Abam; quo ſe poſt nocturnam cladem Syphax receperat) ſibi occurriſſe.

NOVA PVGNA, VINCENTIBVS ROMM.

Poſt dies itaque paucos, rurſus ASDRVBAL & SYPHAX copias, ad XXX. ferè armatorum Millia, iunxerunt.

SCIPIONEM, velut impunè Vticæ oppugnandæ intentum, iamque machinas urbi admoventem, avertit fama redintegrati belli. Modicisque præſidijs, ad ſpeciem modò obſidionis, terrâ marique relictis; ipſe cum robore exercitûs ire ad hoſteis pergit.

Et quùm quarto demùm die in aciem utrimque deſcenſum eſſet; neque Numidæ equites, maximam partem agreſtes, Italicum equitatum; neque Carthaginienſes, & ipſe novus miles, MASANISSAM, multis nominibus & victorijs terribilem, ſuſtinuère.

Et iam nudata utrimque cornibus Celtiberorum acies ſtabat: quibus neque in fugâ ſalus ulla, ignotis locis, oſtendebatur; neque ſpes veniæ ab Scipione; quem & de ſe & ſuâ gente bene meritum, mercenarijs annis oppugnatum in Africa veniſſent.

Igitur circumfuſis undique hoſtibus, alij ſuper alios cadentes, obſtinati moriebantur.

Intereà omnibus in eorum pugnam ex . . en que verſis, aliquantum ad fugam temporis SYPHAX & ASDRVBAL præceperunt.

Scipio LÆLIVM & MASANISSAM, cum omni Romano & Numidico equitatu, ad perſequendos duces mittit: Ipſe cum robore exercitûs urbeis circà omnes, quæ Punicæ ditionis erant, partim vi, partim metu ſubegit.

Carthagini nihilo minus in ſummâ trepidatione, rara mentio pacis: frequentior legatorum, ad ANNIBALEM ex Italiâ arceſſendum.

Pleri que claſſem, quæ ad commeatus excipiendos parata erat, mittendam cenſent ad opprimendam navium ſtationem, quæ incautius ad Vticam ageret; & navalia caſtra, quæ cum levi præſidio relicta eſſent. Deductæ itaque poſtero die naves: ſimul & Legati in Italiam ad ANNIBALEM profecti.

SCIPIO, captivis, aliâque prædâ, in vetera caſtra ad Vticam miſſis; cum expedito exercitu occupat, relictum, fugâ cuſtodum, Tuneta. (Abeſt is locus à Carthagine XV. paſſ. Millia. Polyb. CXX. ſtadia) locum eum operibus, tum ſuâpte naturâ tutum. Et qui ab Carthagine conſpici, & præbere ipſe proſpectum cum ad urbem, tum ad circumfuſum urbi mare, poſsit.

PVGNA CLASSICA.

Indè, quùm maximè vallum Romani iacerent, conſpecta claſsis hoſtium eſt, quæ Vticam Carthagine petebat. Omiſſo itaque opere, & itinere pronuntiato, ſigna raptim ferri ſunt cœpta: ne naves in terram & obſidionem verſæ, minimèque navali prœlio aptæ. opprimerentur.

Carthaginienſes claſſe in portum, Ruſcinonem, adpulsâ inſtruxère ab alto naveis velut ad iuſtum prœlium navale. Quumque diu ſtetiſſent, neque

exire contrà hoſtem, neque ab eo moveri quidquam vidérent; tum demum onerarias, quæ quadruplici ordine pro muro adversùs hoſteis oppoſitæ, & malis antemniſque de nave in navem traiectis, funibuſque validis, velut uno inter ſe vinculo, illigatis, comprehenſæ erant; magno impetu adgrediuntur.

Poſt longum certamen, & denſum telorum miſſilium utrimque iactum; poſtquam harpagones ex Punicis navibus injici in Romanas cœpti; & à roſtratis rettò inhibitis onerariæ hærentes unco trahi; ſciſſa ſunt vincula, quibus aliæ alijs erant innexæ,

Hoc maximè modo lacerati ſunt pontes, ut vix tranſiliendi in ſecundum ordinem navium propugnatoribus ſpatium daretur.

Sex fermè Romanorum onerariæ puppibus abſtractæ Carthaginem ſunt; maiore, quàm pro re, lætitiâ.

Certum eſt tamen, haud procul exitio fuiſſe Romanam claſſem; ni ceſſatum, die uno ſegni navigatione abſumto, à Punicarum navium præfectis foret; & SCIPIO in tempore ſubveniſſet.

Tum quoque Maſaniſſa à C. Lælio in Numidiam deductus, Maſſylijs ad regem diu deſideratum lætis; paternum regnum recipcrat.

SYPHAX ITERVM PROCINCTVS, ET VICTVS, ET CAPTVS.

Et SYPHAX, pulſis inde præfectis, præſidijſque ſuis, vetere ſe continebat regno, neutiquam quieturus.

Stimulabant ægrum amore uxor ſocerque; & integræ adhuc regni, per multos florentis annos, vires, Barbaro atque impotenti animo ſpiritus faciebant.

Exercitu haud minore, quàm quem priùs habuerat; cæterùm omni propè novo atque incondito, ire ad hoſteis pergit.

Vbi ad manus ventum; quò concitatiores ad velitarem equeſtremque concurſationem, eò ad ſtatariam cum Romano pedite pugnam ineptiores Numidæ, & Maſæſyli; legionum impetum ſuſtinere non potuérunt.

Ibi Syphax, dum obequitat hoſtium turmis, ſi pudore, ſi periculo fugam ſuorum ſiſtere poſſet; equo graviter icto effuſus opprimitur capiturque; & vivus ad Lælium attrahitur.

Cædes in eo prœlio minor, quàm victoria fuit: quòd equeſtri tantum pugnâ certatum fuerat. Non plus v. Millia occiſa: minus dimidium eius hominum captum, impetu in caſtra facto; quò perculſa, rege amiſſo, multitudo ſe cōtulerat. Præter eos, qui Cirtham, regni caput, ex fugâ ſe receperant.

CIRTHA SYPHACIS REGIA CAPTA.

MASANISSA cum equitatu, victoque SYPHACE, Cirtham, adſentiente Lælio, prægreſſus, evocatis ad colloquium urbis Principibus; apud ignaros regis casùs, neque quæ acta eſſent promendo; neque minis, aut ſuadendo, antè valuit, quàm rex vinctus in conſpectum datus eſt.

Tum coortâ ad ſpectaculum tàm fœdum comploratione, partim mœnia pavore ſunt deſerta; partim repentino conſenſu gratiam apud victorem quærentium, patefactæ portæ.

Et Maſaniſſa præſidio circà portas, opportunaque mœnium, dimiſſo, ne cui fugæ pateret exitus; ad regiam occupandam citato vadit equo.

Intranti veſtibulum, in ipſo limine SOPHONISBA, uxor SYPHACIS, occurrit: & genibus advoluta ſuppliciter obteſtatur; *Hanc ſibi veniam daret, ut ipſe de captivâ ſtatuat; neq; in cuiuſquam Romani arbitrium venire ſinat. Et ſi nullâ aliâ re poſſet, morte ſe vindicaret ab iſtiuſmodi arbitrij atrocitate.*

Forma reginæ erat inſignis, & florens ætas; & propiùs iam blanditias oratio, quàm preces erant. Itaque non in miſericordiam modò prolapſus eſt animus victoris; ſed amore captivæ victor captus, datâ dextrâ, in id quod petebatur, obligandæ fidei, in regiam concedit.

SOPHONISBA CAPTIVI REGIS VXOR, MASANISSÆ NVBIT.

Hîc ſecum reputans quemadmodum promiſſi fidem præſtaret; ab amore temerarium atque impudens mutuatur conſilium.

Nuptias in eum ipſum diem parari iubet; ne quid relinqueret integri aut LÆLIO, aut ipſi SCIPIONI, conſulendi, velut in captivam, quæ Maſaniſſæ nupta iam foret.

Factis nuptijs, ſupervénit LÆLIVS: & adeò non diſſimulavit improbare factum, ut primò etiam, cum Syphace & cæteris captivis, detractam eam toro geniali, mittere ad SCIPIONEM conatus ſit. Victus deinde precibus Maſaniſſæ, arbitriū, utrius regum duorum fortunæ acceſſio SOPHONISBA eſſet; ad SCIPIONEM reiecerit.

Ipſe, miſſo Syphace & cæteris captivis, reliquas Numidiæ urbeis, quæ præſidijs regijs adhuc tenebantur, adiuvante Maſaniſſâ, recepit.

Scipio Maſaniſſæ temeritatem atque intemperantiam modeſtè quidem, ſed ſeverè caſtigat. quòd eam ſibi nuptijs iunxiſſet, de quâ, uti captivâ, Senatûs populique Romani iudicium atque arbitriū eſſet. Quæ Patrem, hoſtium imperatorem, haberet; quæque regem maritum, Romanis anteà ſocium, alienâſſe; atque in arma coegiſſe præcipitem diceretur.

Maſaniſſa rubore & lacrymis ſuffuſus; ſe quidem in poteſtate Imperatoris futurum reſpōdit: ſed orare, ut quantum res ſineret, fidei ſuæ temerè obſtrictæ (quâ promiſerat, ſeſe in nullius poteſtatem eam traditurum) conſuleret.

Et ex prætorio in tabernaculum ſuum concedens, anceps animi, &, remotis arbitris, dolori gemitibuſque indulgens, fido ex ſervis uni venenum in poculo miſtum tradit; & ferre ad Sophoniſbam iubet, ſimulque nuntiare;

SOPHO-

SOPHONISBA VENENO SIBI PROPINATO PERIT.

Libenter Maſaniſſam primam et fidem præſtiturum fuiſſe, quam vir uxori debuerit. ſed quoniam arbitrium eius, qui poſſint, adimant; ſecundam fidem præſtare, ne viva in poteſtatem Romanorum veniat. Memor Patris imperatoris, patriæq;, & duorum regum, quibus nupta fuiſſet, ſibi ipſa conſuleret. Illa miniſtro, qui nuntium & venenum attulerat, reſpondit; *Accipere ſe nuptiale munus; nec ingratum, ſi nihil maius vir uxori præſtare potuerit. Melius ſe tamen morituram fuiſſe, ſi non in funere ſuo nupſiſſet.* Nec locuta eſt ferocius, quam acceptum poculum, nullo trepidationis ſigno dato, impavidè hauſit.

MASANISSA REX SALVTATVR, ET MVNERIBVS DONATVR.

Scipio poſtero die ægrum animi Iuvenem nunc ſolatus; nunc quòd temeritatem aliâ temeritate luiſſet, leniter caſtigans; & advocatâ concione in tribunal adſcendens, Maſaniſſam, primùm regem appellatum, eximijſque ornatum laudibus, aureâ coronâ & paterâ, ſella curuli, & Scipione eburneo, togâ pictâ, tunicâque palmatâ (quæ triumphantium apud Romanos ornamenta) donavit.

Lælium deinde, & ipſum collaudatum, pari coronâ impertit. Alijque militares viri; operæ navatæ præmijs exornantur.

Imperator, ſublato Syphace, in ſpem propinquam omnis Numidiæ potiundæ; C. Lælio, cum rege, alijſque captivis, Romam miſſo, cum quibus & Maſaniſſæ legati profecti ſunt; ipſe ad Tuneta rursùm caſtra refert; & quæ munimenta inchoaverat, permunijt.

LEGATIO CARTHAG. AD SCIPIONEM. PACIS CONDITIONES.

Carthaginienſes eà clade perculſi, Oratores ad pacem petendam mittunt XXX. ſeniorum Principes.

Qui quum non culpam purgarent; ſed initium culpæ in HANNIBALEM transferrent: & paratis obedienter ſervire, quæ vellet, Scipionem imperare iuberent.

Populum Rom. ex victis hoſtibus imperium, non perniciem, petere ſolere.

Ipſe, quantumvis victoriam propè in manibus haberet, pacem non abnuere reſpondit. *Populum Rom. & ſuſcipere iuſtè bella, & finire. Leges ſe pacis has ducere.*

„ *Captivos, & perfugas & fugitivos, reſtituant.* „ *Exercitus ex Italiâ & Galliâ deducant:* „ *Hiſpaniâ abſtineant:* „ *Inſulis omnibus, quæ inter Italiam & Africam ſunt, decedant;* „ *Naveis longas, præter XXX. omneis tradant.* „ *Tritici præterea D. hordei CCC. Millia modiûm.*

(Pecuniam; alij ad V. Millia talentûm; alij V. Millia pondo argenti; alij duplex militibus ſtipendium imperatum tradiderunt.) Addidit Scipio.

Si his conditionibus pax placeret, triduum ad conſultandum datum iri. Si placuiſſet; ſecum inducias facerent: ſed Romam ad Senatum legatos mitterent.

Ità dimiſſi Carthaginienſes, qui nullas pacis conditiones recuſandas ſibi cenſerent: & moras temporis quærerent, dum ANNIBAL in Africam trajiceret; legatos alios ad SCIPIONEM, ut inducias facerent: alios Romam ad pacem petendam mittunt, ducentes paucos in ſpeciem captivos & perfugas, quò impetrabilior pax eſſet.

Poſteaquam Lælius cum captivis Romam venit: ingenti omnium & in præſens lætitiâ, & in futurum ſpe auditus.

Patres conſulti regem SYPHACEM in cuſtodiam mittendum Albam cenſuérunt: & pro rebus proſperè geſtis in quatriduum ſupplicationem decrevérunt.

Legatis MASANISSÆ reſponſum eſt: *Scipionem rectè atque ordine videri feciſſe, quòd eum regem appellâſſet: & quidquid aliud feciſſet, quod honori aut emolumento foret MASANISSÆ, ea Patres comprobare atque laudare.* Regi præterea munera, & legatis lautia præbita.

PVGNA CVM MAGONE IN INSVBRIBVS.

In Italiâ iam tertium propè annum MAGO, ANNIBALIS frater, relictâ Hiſpaniâ, Liguriam inſidebat. Galli, odio pariter & metu, eum Romanis palàm favebant; tum Pœnis per occulta & magis fida auxiliabantur. Ligurum pars maxima aperto Marte ijs militabant: & tandem Inſubres quoque Magoni nomen dederant.

In horum regione M. CORNELIVS Proconſ. & P. QVINCTILIVS VARVS prætor, cum MAGONE ſignis collatis pugnavérunt.

Atrox & cruentum fuit prœlium. Equi Romanorum ſtridore atque odore elephantorum Punicorum territi, vanũ auxiliũ equeſtre fecére; & equites ſuos Numidarum iaculis ex intervallo obiecére.

Deinde haſtati legionis XI. conglobati, eoſdem elephantos, qui iam peditum aciem turbabant, denſis pilis confixos, omneis retrò in aciem ſuorum avertérunt. Tum prima commota hoſtium acies; & pedites ad augendum pavorem effuſi.

Sed donec ſtetit antè ſigna MAGO, gradum ſenſim referentes tenorem pugnæ ſervabant. Poſteaquàm illum femore transfixo cadentem, auferrique ex prœlio propè ex ſanguem vidére; extemplò in fugam omnes converſi.

Ad V. M. hoſtium eo die cæſa; & ſigna militaria XIIX. capta. Nec Romanis incruenta victoria fuit. II. M. & CCC. de exercitu prætoris, & pars multo maxima ex Legione XII. amiſſa. III. Tribb. militum cecidére. Multi equites illuſtres, cum aliquot centurionibus, obtriti ab elephantis periérunt.

Et longius certamen fuiſſet; ni vulnere ducis conceſſa victoria eſſet. Ipſe ad Mare in Ligures Ingaunos ubi pervénit; ibi in legatos ab Carthagine paucis antè diebus in ſinum Gallicum

eum navibus adpulſos, incidit; qui iuberent primo quoque tempore in Africam traijcere. quod idem frater Annibal facere iuſſus eſſet.

Ille impoſitis in naveis copijs profectus, vixdum ſuperatâ Sardiniâ, ex vulnere mortuus eſt. Naves quoque aliquot Pœnorum diſiectæ in alto, à claſſe Rom. quæ circa Sardiniam erat, captæ ſunt.

Cōſul C. Servilivs, qui nihil memorabile in provinciâ Etruriâ, & Galliâ geſſerat; Patre C. Servilio, & C. Lvtatio patruo, ex ſervitute, poſt xvi. annum, receptis, qui ad vicum Cannetum (al. Tanetum) à Boijs capti fuerant; hinc Patre, inde patruo latera cingentibus, privato magis, quàm publico, décore inſignis, Romam rediit.

Ad alterum Conſ. Cn. Sarvilivm Cæpionem, qui in Bruttijs erat, Conſentia, cum alijs urbibus, multique ignobiles populi, quòd ſeneſcere Punicum bellum viderent; defecére.

ANNIBAL ITALIA EXCEDIT.

Idem Conſul in agro Crotonienſi cum Annibale acie conflixit; & ad v. hoſtium Millia (ut auctor eſt, Valerius Antias) cecídit.

Nihil certè ultrà rei in Italiâ ab Annibale geſtum. Legati namque ab Carthagine, *Italiam omittere. & periclitanti patriæ opem ferre iuſſérunt.*

Iuſſis ille obſequitur, frendens ac gemens; ac dira tam Hannoni, qui Barchinam familiam, obtrectatione atque invidia, & ſubſidijs parciùs malignuiſque ſubmiſsis, patriæ etiam ruinâ opprimere uſq; eſſet conatus: quàm ſibi imprecans quòd nō cruentū ab Cannenſi victoriâ militem, rectâ ad Romam trepidantem duxiſſet. Iam hoc ipſum præſagiens animo, præparaverat antè naveis.

Itaque inutili militum turbâ, præſidij ſpecie, in opida agri Bruttij, quæ pauca magis metu, quàm fide continebantur; dimiſsâ; quod roboris in exercitu erat, in Africam tranſvexit.

SAGVNTINORVM IN ROMM. FIDES.

Tum quoque Legati Saguntini Romam venérunt; & comprehenſos cum pecuniâ adduxérunt Carthaginienſeis, qui ad conducenda auxilia in Hiſpaniam traiecerant. ccl. auri. dccc. pondo argenti, in veſtibulo Curiæ poſuérunt.

Hominibus acceptis, & in carcerem conditis, auro argentoque reddito; gratiæ legatis, non ſine munerum magnificentiâ, actæ.

LEGATI POENORVM ROMÆ.

Iam dimiſſus erat Lælius cum legatis Masanissæ; quùm Q. Fulvius Gillo, legatus Scipionis, legatos Carthaginienſeis de pace ad Senatum venienteis, Puteolis Romam adduxit.

Illis urbem ingredi vetitis, hoſpitium in villâ publicâ; Senatus, ad Ædem Bellonæ, datus eſt.

Oratione eâdem ferè, quâ apud Scipionem, uſi, culpam omnem belli à publico conſilio in Annibalem vertérunt.

„ *Illum, iniuſſu Senatus, privato conſilio; bellum Saguntinis & Romanis intuliſſe.*

„ *Senatui populoq; Carthaginienſi, ſi quis vera æſtimet, fœdus ad eam diem inviolatum eſſe cum Romanis.*

„ *Nihil itaq; aliud ſibi mandatum eſſe, ait peterent, quàm ut in eâ pace, quæ poſtremò cum Conſule LVCTATIO facta eſſet, manére liceret.*

Verùm quùm de fœderibus interrogati, ne meminiſſe quidem ſe per ætatem (omnes enim fermé iuvenes erant) reſpondiſſent; conclamatum ex omni parte curiæ eſt; *Punicâ fraude electos, qui veterem pacem repeterent, cuius ipſi non meminiſſent.*

Quùm emotis Curiâ legatis, variatum inter Patres ſententijs eſſet; & alij ad Conſules, alij ad Scipionem, totum pacis accipiendæ abnuendæve negotium reijcerent: Legati, qui ſpeculatores veriùs veniſſe, & pacis ſtudium ſimulare, arguebantur: re infectâ, ac propè ſine reſponſo, dimiſsi ſunt.

SERVILII COS. TEMERARIA AMBITIO.

Cn. Servilivs Coſ. haud dubius, quin pacatæ Italiæ penes ſe gloria eſſet; veluti pulſum ab ſe Annibalem perſequens, in Siciliam, inde in Africam tranſiturus, traiecit. Et quùm Senatus æquum cenſeret eum in Italiam reverti; & ipſe prætoris, cui ſcribendi negotium datum erat, litteras ſpreturus videretur; Dictator ad idipſum creatus P. Svlpitivs Galba, pro iure maioris imperij, Conſulem in Italiam revocavit.

Reliquum anni eum M. Servilio Mag. equitum, circumeundis in Italiâ urbibus, quæ bello alienatæ fuerant, noſcendiſque ſingularum cauſſis; conſumſit.

Per induciarum tempus, ex Sardiniâ, ab Lentvlo prætore, c. onerariæ naves cum commeatu, & xx. roſtratarum præſidio, mari, & ab hoſtibus, & à tempeſtatibus tuto, in Africam tranſmiſérunt.

NAVFRAGIVM ROMANÆ CLASSIS ad Ægimurum. Pœnorum perfidia.

Cn. Octavio, qui cc. onerarijs, & xxx. longis navibus ex Siciliâ traijcere tentabat, non eadem fortuna fuit. In conſpectu ferè Africæ, vi ventorum naves diſiectæ. Et quùm ipſe, ingenti remigum labore, Apollinis promontorium tenuiſſet; onerariæ pleræque in Ægimurum inſulam, Carthagini proximam; aliæ ad Aquas calidas, adversùs urbem ipſam, delatæ.

Poterant Pœni, modico in naufragos beneficio, pacem honeſtis conditionibus redimere. Vicit perfidia. Omnia in conſpectu Carthaginis erant. *Tantamne ex oculis manibuſq; amitti prædam?* Permiſto pænè Senatûs populique conſilio conſenſum eſt, ut claſſe l. navium Asdrvbal Ægimurum traijceret: indè per littora portuſque diſperſas, Romanas naveis colligeret. De-

ſertæ

ſertæ fugâ nautarum, primùm ab Ægimuro; dein ab Aquis Calidis, onerariæ Carthaginem puppibus tractæ ſunt.

Scipio eò indigniorem iniuriam ratus, ab ijs qui petiiſſent pacem & inducias, *ſpem pacis, & fidem induciarum violatam eſſe*; legatos Carthaginem miſit.

Qui quùm multitudinis concurſu propè violati eſſent, nec reditum tutiorem futurum cernerent; petierunt à magiſtratibus, qui vim prohibuerant, ut naves mitterent, quæ ſe in tutum proſequerentur.

Datæ triremes. ex ijs duæ, quùm ad flumen Bagrada perveniſſent, undè caſtra Romana conſpiciebantur, Carthaginem rediere. Et tres, ex claſſe Punicâ, quæ ad Vticam ſtabat, quadriremes, quinqueremem Romanam, quæ iam-tum Promontorium ſuperabat, ex alto repentè adgreſſę ſunt. Sed legati, cum vectoribus, poſt aliquantum certamen & cædem, navi in litus impactâ & deſerta, incolumes evaſérunt.

Ità alio ſuper alind ſeclere, quùm haud dubiè induciæ ruptæ eſſent; Lælivs Fvlvivsqve, ab Româ, cum Legatis Carthaginenſibus ſupervenérunt.

Scipio, etſi non induciarum modò fides, ſed etiam ius gentium in Legatis ſuis violatum eſſet; tamen ſe nihil, nec inſtitutis pop. Romani, nec ſuis moribus, indignum in ijs facturum eſſe quùm dixiſſet; *Vobis*, inquiens, *inſontibus, civium veſtrorum ſcelera fraudi non erunt*. Inducias ipſas ad ultimum uſque diem inviolatas ſervabo. In tempore, *Dijs adiutoribus*, faciam, *ut Pœnis ſua perfidia exitio ſit*.

Ità dimiſsis legatis, bellum parabat. Et Annibal, claſſe ad Leptim minorem adpulsâ, copias ibidem expoſuit.

BELLVM PRVSIÆ CVM CIANIS.

Sub idem fermè tempus, Prvsias Bithyniæ rex, Philippi Macedonis gener, Cianis, in ipsâ Bithyniâ ſitis, infenſus, bellum infert, ſocero adiuvante.

Cianus, urbs luxu diffluens, & ex aliorum damnis ſua commoda comparare ſolita; ultimo quidem exitio erat dignisſima. ſed nec Philippvs, nec Prvsias digni erant, qui Græcam urbem bello iniuſto perditum irent.

Ad Philippvm accedunt multarum Græciæ civitatum legati, ſupplicantes; *Ne, qui Græcorum Patronus audiat, Græcam urbem exſcindat.*

Sed potior fuit apud Prvsiam ultionis; apud Philippum prædæ, cupiditas. Et hic iniuriæ contumeliam addidit. Legatos inanibus promiſsis lactans, ac diem ex die ducens, tamdiu apud ſe detinuit; quoad urbem expugnaret: Et ipſi rei triſtisſimæ ſpectatores eſſent. Quà re Græcos dum terntare cogitat; plurimum irritavit, maximè Rhodios & Ætolos.

Tum quaſi vulnere vulnus curaturus, in reditu, Lyſimachiam, in Thraciâ Cherſoneſo ſitam urbem, Ætolorum ſocietate ſubnixam, eiecto ipſorum prætore, occupavit: præſidioque tenuit, ſpecie ſubſidij ipſis, adversùs Thracum incurſiones, præſtandi. quam tamen aliquanto poſt, alijs curis implicitus, paſſus eſt à Thracibus capi, diripi, ſubverti.

QVERELÆ GRÆCORVM DE PHILIPPO.

Cæterum, quùm legati ſociarum urbium ex Grçciâ queſtum veniſſent Romam; vaſtatos agros ab regijs præſidijs; miſſoſque in Macedoniam legatos ad res repetendas, nequaquam admiſſos ad Philippum regem. ſimul nuntiaſſent, IV. Millia milit. cum Sopatro duce, in Africam tranſduci, ut eſſent Carthaginienſibus præſidio; & pecuniæ aliquantum una miſſum.

LEGATIO ROMM. AD PHILIPPVM.

Legatos ad regem, qui hæc adversùs fedus facta viderent Patribus, nuntiarent; mittendos cenſuit Senatus. ijſque tres quinqueremes datæ.

3752. 198.
21. Ant. Mag.
2. Ptol. Epiph.

Indictis, (à Cn. SERVILIO ne Coſ. an à P. SVLPITIO, quem ille abſens in Etruriâ, & queſtiones de coniurationis Principibus habens, Dictatorem dixerit; incertum) Comitijs, M. SERVILIVS PVLEX, (al. Geminus) qui tum Mag. equitum erat: & Tiber. CLAVDIVS NERO, Conſules facti, Italiam atque Africam, provincias, in ſortem conijci; ſed Africam ambo cupientes, volebant.

Cæterùm populo à Tribb. plebis rogato, quem vellet in Africâ bellum gerere; omnes Tribus P. Scipionem iuſſérunt.

Conſules nihilominus, Senatu ità decernente, Africam ſunt ſortiti: eaque Tib. Clavdio evenit: ut L. navium claſſem, omnes quinqueremes, in Africam traijceret; parique imperio cum Scipione imperator eſſet.

At M. Servilivs Etruriam ſortitus eſt. quem ſi remorari ad urbem Senatui placuiſſet, Cn. Servili prorogatum in eâdem provinciâ imperium eſt.

XVI. nō amplius legionibus eo anno rem Rom. imperij defendi placuit, quũ rebus in Italiâ atq; Hiſpaniâ pacatis, totus belli moles in Africa vertiſſet.

Iam Adrymetum pervenerat Annibal, undè poſt aliquantam militu, ex maritimâ iactatione reficiendo, datam quietem, excitus pavidis nuntijs, omnia circà Carthaginem obtineri armis, adferentium; magnis itineribus Zamam contendit; quæ quinque dierum iter ab Carthagine abeſt.

Speculatores indè præmiſſi, & ab Romanis cuſtodibus excepti, deductiq́ ad Scipionem; & omiſſo metu circumite per caſtra, & viſere omnia permiſſi;

datis

datis qui proſequerentur, retrò ad ANNIBALEM redierunt.

Et ſimul MASANISSA, eo ipſo fortè die, cum VI. pedit. & IV. equit. Millib. in caſtra venerat.

His auditis, & maximè Imperatoris Rom. fiduciâ, perculſus ANNIBAL (quamquam & ipſe eius belli cauſſa erat; & adventu ſuo turbaverat pactas inducias, & ſpem federum, tamen ſi integer, quàm ſi victus peteret, pacem æquiorem impetrari poſſe ratus; nuntium (ſuâne ſponte, an publico conſilio, incertum) ad SCIPIONEM miſit, ut colloquendi ſecum poteſtatem faceret.

(Sunt qui tradant, primo prœlio victum eum à SCIPIONE, quo XII. armatorum Millia in acie cæſa, & M. DCC. capti ſint; legatum ſuum, cum alijs X. in caſtra Scipionis miſiſſe.)

COLLOQVIVM SCIPIONIS ET ANNIBALIS.

Quùm SCIPIO colloquium non abnueret; medio quodam inter utraque caſtra loco, & ſummotis pari ſpatio armatis, cum ſingulis interpretibus congreſſi ſunt, maximi omni memoriâ Imperatores: & diu mutua admiratione defixi ſtetere.

Quùm verò ANNIBAL pauciora, quàm Pœni priore anno fecerant, ad pacem ſtabiliendam offerret; & SCIPIO ad ea, in quæ tum pax conventura videbatur; mulctam etiam, & navium cum commeatu per inducias expugnatarum, & legatorum violatorum, adijci vellet; neque conveniret; ad arma ventum.

PVGNA FATALIS INTER VTRVMQVE.

Et utrimque in caſtris pronuntiatum; *Milites arma animosq́; expedirent ad ſupremum certamen: non in unum diem, ſed in perpetuum, ſi felicitas adeſſet;* victores. *Par periculum præmio, quibus adverſæ pugnæ fortuna fuiſſet.*

ANNIBAL neque in ordinandâ acie, neque in prœlio quidquam omiſiſſe iudicatus eſt, quod ad ſummi ducis officium pertineret.

Sed elephantorum LXXX. quibus vel maximè cõfidebat, præter omnium opinionem, is fuit pavor; ut vix conſpectum ac clamorem Romanorum ſuſtinere auſi, ſuis, quàm hoſti, fugâ incompoſitâ & præcipiti, plus damni intulerint.

Auxiliares Carthaginienſium, cum & ipſi Romani peditus impreſſionem non ferrent; cedere aut fugere coacti.

Qui à tergo ſtabant, Carthaginienſium alij per ignaviam, ne adiuvérunt quidem: alij ferociùs fugam ferro inhibentes, priùs in ſuos, quàm in hoſteis, ſævierunt.

Ipſe dux nihilominus, confeſſione etiam SCIPIONIS, aliorumque militiæ peritorum, illam laudem adeptus; ſingulari arte aciem eo die inſtruxiſſe.

Elephantos in prima fronte, quorum fortuitus impetus, atque intolerabilis vis, ſigna ſequi & ſervare ordines, (in quo plurimum ſpei ponebant) Romanos prohiberet.

Deinde auxiliareis, ante Carthaginienſium aciem; ſimul ne homines miſti ex colluvione omniũ gentium, quos non fides teneret, ſed merces; liberum receptum fugæ haberent. ſimul primum ardorem atque impetum hoſtium excipientes fatigarent; ac ſi nihil aliud, armis & vulneribus ſuis ferrum hoſtile hebetarent:

Tum, ubi omnis ſpes erat, milites Carthaginienſeis Afroſque; ut omnibus rebus alijs pares, eo quod integri cum feſſis ac ſaucijs pugnaturi eſſent; ſuperiores evaderent.

Italicos intervallo quoque diremtos, incertos, ſocij an hoſtes eſſent, in poſtremam aciẽ ſummoverat.

VINCIT SCIPIO.

Carthaginienſium ſociorumque, eo die, cæſa ſupra XX. Millia. Par ferme numerus captivorum, cũ ſignis militarib. CXXXII & XI. elephantis. Victores ad II. Millia ex ſuis deſiderárunt.

ANNIBAL cum paucis equitibus, inter tumultum, elapſus, Adrumetum perfugit. Indè quùm accitus Carthaginem, VI. & XXX. pòſt anno, quàm puer indè profectus erat, redijſſet; faſſus in Curia eſt: *Non prælio modò ſe ſed bello victum.* hoc tantùm fortiter pugnando feciſſe; *ut quam cruentiſſima Romanis victoria foret. Nullam ſalutis ſpem alibi, quam in pace impetrandâ eſſe.*

SCIPIO confeſtim à prœlio expugnatis hoſtium caſtris direptiſque, cum ingenti præda ad mare ac naveis redijt. nuntio adlato, P. LENTVLVM cum L. roſtratis, C. onerarijs, omni genere commeatûs, ad Vticam acceſſiſſe.

Admovendum igitur undique terrorem perculſę Carthagini ratus; miſſo LÆLIO Romam cum victoriæ nuntio, Cn. OCTAVIVM terreſtri itinere ducere legiones Carthaginem iubet. Ipſe ad ſuam veterem, novâ LENTVLI claſſe adiunctâ, profectus ab Vtica, Portum Carthaginis petit.

LEGATIO SVPPLICVM CARTHAGINIENSIVM.

Haud procul aberat; quùm velata infulis, ramiſque oleæ, Carthaginienſium occurrit navis. Decem Legati erant, Principes civitatis, auctore ANNIBALE miſſi ad petendam pacem.

Qui quùm ad puppim prætoriæ navis acceſſiſſent, & porrectis ſupplicum velamentis fidem miſericordiamque SCIPIONIS implorarent; nullum ijs aliud reſponſum datum; quàm ut Tunetem venirent. eò ſe moturum caſtra.

Ipſe, ab contemplato ſitu Carthaginis, non tàm noſcendi in præſentiâ, quàm terrendi hoſtis cauſsâ; Vticam, revocato eodem OCTAVIO, redijt.

VERMINA SYPHACIS F. AVXILIO VENIT PŒNIS, & PROFLIGATUR.

Hinc ad Tunetem procedenti, nuntiatur; VERMINAM, Syphacis Filium, cum equitibus pluribus, quam peditibus, venire Carthaginienſibus auxilio.

Pars exercitûs cum omni equitatu miſſa; & turmatim primum agmen adgreſſa, Numidas levi certamine fudit. Exitu quoque fugæ intercluſo, à parte omni circumdatis equitibus, XV. hominum millia cæſa. MCC. vivi capti, cum equis Numidicis mille quingentis; & ſignis militaribus LXXII. VERMINA, cum paucis, fugâ evaſit.

NOVA A POENIS LEGATIO.

Tum SCIPIO ad Tunetem eodem, quo anteà loco, caſtra poſuit; legatique XXX. ab Carthagine ad eum venére. In concilio, quamquam iuſta ira omneis ad delendam ſtimulabat Carthaginem; tamen quùm & quanta res eſſet, & quàm longi temporis, obſidio munitæ adeò & validæ urbis, (qui ne Vticam quidem adhuc capere potuiſſent) ſecum reputarent. & ipſum SCIPIONEM, exſpectatio ſucceſſoris (TIB. CLAVDII.) venturi ad paratam alterius labore ac periculo, finiti belli famam, ſolicitum haberet; ad pacem omnium animi verſi ſunt.

Poſtero die revocatis legatis, & cum multâ caſtigatione perfidiæ monitis, ut tot cladibus edocti, tandem Deos & iuſiurandum eſſe crederent; conditiones pacis dictæ.

PAX CVM IISDEM.

„ *Vt liberi ſuis legibus viverent.*

„ *Quas urbeis, quoſq́; agros, quibuſq́; finibus ante bellum tenuiſſent, tenerent: populandiq́; eo die finem Romanus faceret.*

„ *Perfugas fugitivoſq́; & captivos omneis, & naveis roſtratas, præter decem triremeis, traderent, cum elephantis, quos domitos haberent: neque domarent alios.*

„ *Bellum néve in Africâ, néve extra Africam, iniuſſu populi Rom. gererent.*

MASANISSÆ res redderent, fœduſq́; cum eo ſacerent.

Frumentum ſtipendiumq́; auxiliis, donec ab Româ legati rediſſent, præſtarent.

„ *Decem M. talentûm argenti, deſcripta penſionibus æquis, in annos L. ſolverent.*

„ *Obſides C. arbitratu SCIPIONIS darent; ne minores XIV. nec XXX. annis maiores.*

Inducias ita ſe daturum ſi naves onerariæ, per priores inducias captæ; quæque fuiſſent in navibus, reſtituerentur. Aliter neque induciarum, nec ſpem pacis ullam eſſe.

ANNIBAL, iis conditionibus per legatos in concione editis, GISGONEM, qui ad diſſuadendam pacem proceſſerat, arreptum manu ſuâ, ex ſuperiore loco detraxit. & excuſatâ ad populum frementem militaris facti imprudentiâ, de pace multis verbis diſſeruit, quàm nec iniqua, & neceſſaria eſſet.

(Auctores tamen ſunt, qui ANNIBALEM ex acie ad mare perveniſſe; inde præparatâ nave ad regem Syriæ ANTIOCHVM extemplò profectum tradant. poſtulantique ante omnia SCIPIONI, ut ANNIBAL ſibi traderetur; reſponſum eſſe, ANNIBALEM in Africâ non eſſe.)

Quoniam verò ex navibus per inducias captis, quæ cum bonis mercibuſque repetebantur, nihil præter ipſas comparebat naveis; neque facilis erat inquiſitio; Placuerat, *naveis reddi, & homines utique inquiri. cætera, quæ abeſſent, æſtimanda SCIPIONI permiſit; atque ita pecuniâ luere Carthaginienſeis.*

Poſteaquàm igitur redierunt ad SCIPIONEM legati, quæ publica in navibus fuerant, & publicis deſcripta rationibus, Quæſtores; quæ privata, profiteri domini iuſſi; pro eâ ſummâ pecuniæ, XXV. millia pondo argenti in præſentiâ exacta. Induciæque Carthaginienſibus datæ in treis menſeis.

Additum; *ne per induciarum tempus aliò uſquam legatos, quam Romam,* mitterent.

Et quicumque legati Carthaginien: veniſſent, ne antè dimitterent eos, quàm Romanum Imperatorem, qui, & quæ petentes, veniſſent, certiorem facerent.

Cum legatis Carthaginienſium Romam miſſi L. VETVRIVS PHILO, & M. MARTIVS RALLA, & L. SCIPIO, Imperatoris frater.

IRRITVS CLAVDII CONSVLIS CONATVS.

Romę, ad primum nuntium rebellionis Carthaginienſium, iuſſus erat T. CLAVDIVS Cos. maturè in Siciliam claſſem ducere, atque inde in Africam traiicere. Is ſegniùs id negotii geſſerat; quod patres, de pace, SCIPIONIS potiùs arbitrium eſſe, quibus legibus daretur; quàm Conſulis cenſuerant.

Conſulem ab urbe profectum atrox vis tempeſtatis in portubus Italiæ proximis, & in Sardôo mari adflixit: & claſſem eius diſiecit, ut vix Caraleis tenuerit. Ibi eum, dum ſubductæ reficiuntur naves, hyems oppreſſit: & circumacto anni tempore, neque prorogato imperio, privatus claſſem Romam reduxit.

Alter Cos. M. SERVILIVS, ne comitiorum cauſſâ ad urbem revocaretur; Dictatore dicto CN. SERVILIO, in provinciam profectus eſt. Et Dictator, Magiſtrum equitum P. ÆLIVM PÆTVM dixit.

Sæpè comitia indicta perfici tempeſtates prohibuérunt. Itaque quùm præter Id. Martias veteres magiſtratus abiiſſent, novi ſuffecti non eſſent; Reſp. ſine curulibus magiſtratibus erat.

Poſtquàm legati ex Africâ, Romani ſimul Carthaginienſeſque, Romā veniſſent, & VETVRIVS PHILO, rerum in Africâ geſtarum commemoratione, tum patres, tum populum ingenti lętitiâ perfudiſſet; & patefactis gratulationi Templis in urbe omnibus ſupplicationes in triduum decretæ eſſent; legatis Carthaginienſium, & PHILIPPI Macedonis, qui eodem venerant, petentibus, ut Senatus ſibi daretur reſponſum iuſſu patrum, à Dictatore eſt: *Conſules novos eis Senatum daturos eſſe.*

3753. 22. Ant. M. 3. Pt. Epip. | 197.

Comitijs itaque à Dictatore habitis, creati ſunt Coſs. CN. CORNELIVS LENTVLVS, & P. ÆLIVS PÆTVS, tum Mag. equit.

De provincijs Conſulum nihil antè placebat agi, quàm legati Macedones & Carthaginienſes auditi eſſent. *Belli finem alterius, principium alterius, iam-tum animis proſpiciebant.*

DECRETVM SENATVS DE COMPARANDIS PROVINCIIS.

Et quùm CN. LENTVLVS Coſ. flagrans cupiditate Provinciæ Africæ, negaret priùs quidquam agi paſſurum, quàm ſibi ea provincia decreta eſſet: Et concedente Collegà, viro moderato & prudenti, ea res Senatui permiſſa eſſet; patres iurati cenſuérunt; *Uti conſules provincias inter ſe compararent, ſortirenturve; uter Italiam, uter claſſem navium L. haberet.*

Cui claſſis obveniſſet; in Siciliam navigaret. Et ſi pax cum Carthaginienſibus componi nequiſſet, in Africam traijceret. Conſul mari; SCIPIO eodem, quo adhuc, iure imperij terrâ rem gereret.

Si pacis conditiones convenirent; & Tribb. plebis, rogato populo, pacem per SCIPIONEM dari, atque ab eodem exercitum deportari, iuſſiſſent; ne Coſ. ex Sicilia in Africam traijceret.

Et ſimul P. SCIPIONI, eum exercitibus, quos haberet, in Provinciâ Africâ prorogatum imperium. XIV legionibus, eo anno; C. navibus longis, remp. adminiſtrari placuit.

LEGATI PHILIPPI MACEDONIS.

Legati Macedonum in Senatum introducti, partim purgabant quæ miſſi ad regem ab Româ legati queſti erant de populatione ſociorum: partim ultrò accuſabant quidem, & ſocios populi Romani, ſed multò infeſtiùs M. AVRELIVM; qui unus ex tribus legatis, delectu habito, ſubſtitiſſet; ſeque bello contra fedus laceſſiſſet; & cum præfectis ſuis apertè pugnâſſet.

Partim poſtulabant, ut Macedones, duxque eorum SOPATER, qui apud ANNIBALEM mercede militâſſent, captique in vinculis eſſent; ſibi reſtituerentur.

Adverſus ea reſponſum: AVRELIVM, ex legatis unum, relictum, ne ſocij populi Romani feſſi populationibus atque iniuriâ, ad regem deficerent. finibus ſociorum non exceſſiſſe; ſed dediſſe operam, ne impunè in agros eorum tranſcenderent populatores.

SOPATRVM ex purpuratis & propinquis regis eſſe. enim cum IV. millib. Macedonum, & pecuniâ, miſſum nuper in Africam eſſe, ANNIBALI Carthaginienſibuſque auxilio. in hoſtium itaque caſtris, aut acie captum, cum ſuis, meritò in vinculis haberi.

Ad hæc Macedonibus perplexè reſpondentibus, additum: Regem, qui dupliciter fedus violârit, bellum ultrò & inſuper quærere; & ſi pergat, propediem inventurum.

LEGATI CARTHAGINIENSIVM.

Carthaginienſium legatorum princeps erat ASDRVBAL, cognomine Hoedus, pacis ſemper auctor, & factioni Barchinæ adverſus. qui belli culpam in paucorum cupiditatem à rep. transferebat.

Variè tamen oratione uſus, nunc purgando crimina, nunc quædam fatendo: nunc monendo etiam patres; ut *rebus ſecundis moderatè uterentur.*

Rarò ſimul hominibus bonam fortunam, bonamque mentem dari: quod in ſuis Pœnis expertus eſſet. *Populum Romanum eò invictum eſſe, quod in ſecundis rebus ſapere & conſulere uſque meminerit. Plus pæne parcendo victis, quam vincendo imperium auxiſſe.* Cæterorum miſerabilior fuit oratio; commemorantium; *ex quantis opibus quò recidiſſent Carthaginienſium res.*

Hi quodam ex Senatoribus, qui perfidiæ Punicæ infeſtior eſſet, ſuclamante: *Per quos Deos fedus icturi eſſent, quùm eos, per quos antè ictum eſſet, feſelliſſent?*

Per eoſdem, inquit, ASDRVBAL, *qui tam infeſti ſunt federa violantibus.*

Et quùm inclinatis omnium ad pacem animis, CN. LENTVLVS Conſul, cui claſſis provincia erat, Senatûs conſulto intercederet; Rogatæ per Tribb. plebis Tribus, iuſſérunt pacem dare P. SCIPIONEM, & eumdem exercitus deportare.

Eâque ex rogatione Senatus decrevit; ut P. SCIPIO, ex X. legatorum ſententiâ, pacem eum populo Carthaginienſi, quibus ei videretur legibus, & præſentibus fecialibus, ritè faceret.

Quumque legati gratias patribus egiſſent: & poteſtate ſibi introeundi in urbem factâ, peterent inſuper, ut ex ijs civibus, qui capti in publicâ cuſtodiâ eſſent, ſibi quos vellent redimendi copia fieret; & ducentorum fermè nomina ederent: S. C. factum eſt, ut *legati Romani* CC. *ex captivis*, quos Carthaginienſes vellent, *ad P. CORN. SCIPIONEM* in Africam *deportarent*: nuntiarentque ei, ut *ſi pax conveniſſet, ſine pretio eos Carthaginienſibus redderet.*

PAX DATA CARTHAGINIENSIBVS.

Ita dimiſſi ab Româ Carthaginienſes, quùm in Africam ad SCIPIONEM veniſſent; quibus antè dictum eſt, legibus, pacem fecérunt.

Naveis longas, elephantos, perfugas & fugitivos, XV. captivorum mill. tradidérunt.

Naves provectas in altum, (eæ D. omnis generis, quæ remis agerentur, fuiſſe feruntur) incendi iuſſit.

Quarum conſpectum repentè incendium, tam lugubre

lugubre fuerit Pœnis, quàm ſi ipſa Carthago arderet.

De perfugis graviùs, quàm de fugitivis conſultum. Nominis Latini qui erant, ſecuri percuſſi: Romani, in crucem ſublati.

Annis antè XL. pax cum Carthaginienſibus, poſtremò facta erat, Q. LVTATIO & A. MANLIO Coſſ. bellum hoc initum annis pòſt tribus & viginti, P. CORNELIO, & T. SEMPRONIO Coſſ. Finitum octavo-decimo (ſive ſeptimo decimo, veriùs) CN. CORNELIO, P. ÆLIO PATO Coſſ.

GLORIOSVS SCIPIONIS REDITVS, ET TRIVMPHVS.

SCIPIO, concione in caſtra advocatâ, MASANISSAM, ad regnum paternum, Cirthâ opido, & cæteris urbibus agriſque, quæ ex regno SYPHACIS in pop. Rom. poteſtatem veniſſent, adiectis; donavit.

Ipſe, pace, terrâ, mariq́ue partâ, exercitu in naveis impoſito, Lilybæum, in Siciliâ, traiecit.

Inde per lætam pace victoriâque Italiam, non ſine effuſis paſſim honoribus, Romam pervenit; triumphoq́ue omnium clariſſimo urbem eſt invectus.

Intulit in ærarium argenti pondo c. mill. XXXIII. militibus, ex prædâ, quadringenos, æris, 4. cor.) diviſit.

MORS SYPHACIS.

SYPHAX, morte ſubtractus eſt ſpectaculo magis hominum, quàm triumphantis gloriæ; Tibure haud ita multo-antè mortuus, quo ab Albâ traductus fuerat. publico nihilo minus funere elatus eſt. (Polyb. auctor eſt, regem eum in triumpho ductum) Q. TERENTIVS CVLLEO, Senator, qui inter captivos erat, quos Pœni reddiderunt; triumphantem SCIPIONEM, pileo capiti impoſito, ſecutus eſt: omniq́ue deinde vitâ libertatis auctorem coluit.

Primus hic Imperator nomine victæ ab ſe gentis (an militari favore, aut populi aurâ; an ab adſentatione familiari! incertum) nobilitatus eſt. Zonaras auctor eſt, Libyæ partem illam, in qua Carthago, iam-tum Africam præcipuè, aut propriè, dici cæptam; unde Africani cognomen.)

Addunt alij; VERMINAM SYPHACIS F. quùm pacem peteret, magnâ ſui regni parte multatum; eamq́ue MASANISSÆ datam. *Fuerunt autem III. & XL. anni à primo Punico, ad ſecundum uſque bellum finitum.*

BELLVM MACEDONICVM I.

Pacem Punicam, bellum Macedonicum excepit; periculo haudquaquam comparandum, aut virtute ducis, aut militum robore; ſed claritate regum antiquorum, vetuſtateque famâ gentis, & magnitudine imperij, propè nobilius. Itaque nomine ampliùs, quàm exſpectatione gentis fuit.

Cæptum quidem adverſus PHILIPPVM X. fermè antè annis, triennio prius depoſitum erat, quùm Ætoli & belli & pacis fuiſſent cauſſæ.

Vacuos deinde pace Punicâ Romanos, & infenſos PHILIPPO; cùm ob infidam adverſus Ætolos, alioſque regionis eiuſdem ſocios pacem; tum ob auxilia, cum pecuniâ, nuper in Africam ANNIBALI Pœniſque miſſa; preces Athenienſium, quos agro pervaſtato in urbem ille compulerat, excitavêrunt ad renovandum bellum.

Et ſub idem ferè tempus ab ATTALO & Rhodijs legati venêrunt, qui nuntiarent Aſiæ quoque civitates ſolicitari à rege.

LEGATIO AD PTOLEMÆVM.

Miſſi interim ad PTOLEMÆVM, Ægypti regem, legati tres; qui & victum ANNIBALEM nuntiarent; & gratias regi agerent, quòd dubijs rebus in fide manſiſſet. & peterent; ut ſi coacti iniurijs bellum adverſus PHILIPPVM ſuſcepiſſent, priſtinum animum erga pop. Romanum conſervaret.

BELLVM CVM BOIJS, ET CLADES ACCEPTA.

P. ÆLIVS Conſul, adverſus Boios, in agros ſociorum incurſanteis, C. OPPIVM, ſociûm præfectum, cum tumultuariâ duarum legionum, & aliquot cohortium manu, per Vmbriam, in ipſorum Boiorum agrum invadere iuſſerat; dum ipſe aperto itinere, per medios monteis, duceret.

OPPIVS ad demetenda frumenta, haud ſatis circà exploratò profectus; improviſo impetu Gallorum, cum frumentatoribus, eſt circumventus. Ad VII. M. hominum, per ſegetes palantia; ſunt cæſa: inter quos & ipſe Oppius præfectus. cæteri in caſtra metu compulſi; & inde, rel. ctâ magnâ rerum ſuarum parte, ad Conſulem ægrè pervenêre.

Ipſe agris Boiorum populatis; & fœdere cum Ingaunis Liguribus ictoRomam redijt.

M. VALERIVS LÆVINVS, Pro. prætore, cum imperio à Conſule miſſus, circa Vibonem XXXIIX, navibus, ab CN. OCTAVIO ex Siciliâ acceptis, in Macedoniam tranſmiſit.

Sed M. AVRELIVS legatus, maiore conatu id bellum Romanis capeſſendum eſſe, ad Conſules Senatumq́ue perſcripſit. ne cunctantibus ijs, PHILIPPVS auderet, quod PIRRHVS priùs auſus, eſſet, aliquantò minore regno, eſſet.

AGRI MILITIBVS ADSIGNATI.

Exitus huius anni, quùm de agris veterum militum relatum eſſet, qui ductu atque auſpicio P. Scipionis in Africâ bellum perfeciſſent; decretum eſt; ut M. Ivnivs Prætor urbis, x. viros, agro Samniti Apulóque, quod eius publicum pop. Romani eſſet, metiendo dividendoq́ue crearet.

QVERELÆ DE PHILIPPO.

Attalvs, cum Rhodijs, Athenas venerat; & multa in Philippvm, Prvsiæ Bithyni, quem peſſimè oderat, ſocerum, debacchatus; ad bellum concitárat: & eumdem communem Græciæ hoſtem pronuntiárant.

Philippvs Heraclidem mittit, qui fineis Atheniensium agat, ferat: & ipſe Maroneam primo impetu capit. hinc in proximam Cherſoneſum delatus, Elęuntem, Callipolim, & Madytos occupat. totam denique Cherſonneſum ſubigit. Ita Græci bella temerè ſuſcepta ſegniter gerentes, dum Macedonum iugum, non iam æneum, ſed laneum acri quidem animo, ſed molli brachio excuſſum eunt; novum & quidem ferreum, Romanorum iugum, arceſsivérunt, & cervicibus ſuis impoſuerunt.

3754.
23. Ant. M.
4. Pt. Epip.

196.

Per eos dies P. Ælio Conſule comitia habente, creati Coss. P. Svlpitivs Galba II. & C. Avrelivs Cotta.

Tum quoque opportunè irritandis ad bellum Macedonicum animis, & litterę à M. Avrelio legato adlatæ, & nova Atheniensium legatio venit; quæ regem appropinquare finibus ſuis nuntiaret; & mox etiam urbem in ditione eius futuram, niſi quid in Romanis auxilij foret.

Socijs gratiæ à Senatu actæ, quòd diu ſolicitati, ne obſidionis quidem metu, fide defeciſſent.

Conſules provincias inter ſe ſortiti ſunt; & cum Avrelio Italia, tum P. Svlpitio Macedonia, obtigit. Atque is ex Sen. Conſulto rogationem promulgavit: *Vellent iuberent, PHILIPPO regi, Macedonibuſq́; qui ſub regno eius eſſent, ob iniurias, armaq́; illata socijs pop. Romani, bellum indici.*

BELLVM PHILIPPO INDICITVR.

Hęc rogatio primis comitijs ab omnibus fermè centurijs antiquata eſt; cum præ tædio longinqui belli, laborum & periculorum; tum Q. Bæbii Trib. pleb. criminatione, qui patres incuſabat bella ex bellis ſerere, ne pace umquam plebs frui poſſet.

Conſul, iuſſu Senatûs, comitijs in Campo Martio habitis, priuſquam centurias in ſuffragium denuò mitteret; gravi oratione belli Macedonici neceſsitatem expoſuit. Et populus, metu impendentis Italiæ belli, uti rogárat Conſul, & patres cenſuerant; bellum iuſsérunt cum legionibus, in Macedoniam tranſportari.

Sex legionibus eo anno rem Rom. adminiſtrari placuit.

Et in ipſo belli adparatu, legati ab rege Ptolemæo nuntiárunt, Athenienſeis adverſus Philippvm petiiſſe ab rege ſuo auxilium. Cæterum, etſi communes ſocij ſint; tamen niſi ex auctoritate pop. Rom. neque claſſem, neque exercitum, defendendi aut oppugnandi cuiuſquam cauſſâ, regem in Gręciam miſſurum.

Vel quieturum eum in regno, ſi populo Rom. ſocios defendere liceat: vel Romanos, ſi malint, quieſcere paſſurum; atque ipſum auxilia, quæ facilè adverſus Philippvm tueri Athenas poſsint, miſſurum.

Gratiæ regi actæ; reſponſumq́ue: *Tutari socios populo Rom. in animo eſſe. ſiquâ re ad id bellum opus ſit, indicaturos regi: regniq́; eius opes ſcire, ſubſidia firma ac fidelia ſuæ reip. eſſe.*

TVMVLTVS BELLI GALLICI.

Omnium animis in bellum Macedonicum verſis, repentè Gallici tumultûs fama exorta eſt. Inſubres, Cœnomani, & Boij, excitis Salyis, Ilvatibuſq́ue, & cæteris Liguſtinis populis, Amilcare Pœno duce (qui in ijs locis de Asdrvbalis exercitu ſubſtiterat; ſive à Magone nuper in Liguriâ erat relictus ad ſollicitandos Gallorum animos) Placentiam invaſerant. & direptâ urbe atque incensâ, vix duobus millibus hominum inter incendia ruinaſq́ue relictis, traiecto Pado, ad Cremonam oppugnandum pergebant.

L. Fvrivs Purpureo, Prætor, tum provinciæ præerat, & cæteris ex S.C. dimiſsis, præter v. millia ſociûm ac Latini nominis, cum ijs copijs in proximâ regione provinciæ, circa Ariminum, ſubſtiterat. Erant verò xl. hoſtium millia in armis.

P. Svlpitivs Cos. profectus ab urbe Brundiſium venit; & veteribus militibus, voluntarijſq́ue ex Africano exercitu in legiones deſcriptis; navibuſq́ue ex claſſe Conſulis Cornelii lectis; alterâ die, quàm à Brundiſio ſolvit, in Macedoniam traiecit.

Ibi ei prę ſto fuère ab Athenis legati, orantes, ut ſe obſidione eximeret.

Non tamen ipſe rex Athenas obſidebat; ſed eo maximè tempore Abydum oppugnabat; iam cum Rhodijs & Attalo navalibus certaminibus, neutro feliciter prœlio, viteis expertus.

ANTIO-

ANTIOCHVS M. PHILIPPO FEDERATVS, ÆGYPTVM INVADIT.

Sed animos ei faciebat, præter ferociam inſitam, fedus ictum cum ANTIOCHO (Magno) Syriæ rege: diviſæque iam cum eo Ægypti opes; cui, morte audità PTOLEMÆI regis, (Philopatoris) ambo iamtum imminebant. (Vid. ſupr. an. ab O. C. 3422. inter oracula & Viſa Danielis.)

ANTIOCHVS namque ſpreta PTOLEMÆI EPIPHANIS ætate, quem PHILOPATOR quadrimum in ſpem quidem regni reliquerat; ſed domeſticis, inuſitatâ poteſtate armatis, ceu prædam aut ludibrium obiecerat: Ægypto in ſuam ditionem redigendæ animum adiecit. & rupto federe in Phœnicen, & Syriacas Ægyptij iuris civitates, invaſit.

Initâque cum PHILIPPO Macedone pactione, urbeis, regno quiſque ſuo opportunas, ex PTOLEMÆI ditione decerpere moliti ſunt.

BELLVM PHILIPPI CVM ATHENIENSIBVS.

Bellum autem PHILIPPO, cum Athenienſibus, hinc ortum proditur. Acarnanes duo Iuvenes ante biennium, per initiorum dies, non initiati, Templum Cereris, ignari religionis, cum ceterâ turbâ fuerant ingreſſi. proditi, & ad Templi antiſtites deducti, cùm palam eſſet per errorem id factum; tamquam ob infandum ſcelus, interfecti ſunt.

Gens Acarnanum factum tam ſævum ac fœdum ad PHILIPPVM detulit; impetravitque ab eo, ut datis Macedonum auxilijs, bellum ſe inferre Athenienſibus pateretur.

Hic exercitus primo terram Atticam ferro ignique depopulatus, cum omnis generis prædâ in Acarnaniam, animis hic utrimque irritatis, rediit: poſtea iuſtum bellum, decretis civitatis ultrò indicendo factum.

ATTALVS enim rex, Rhodijque ſecuti cedentem in Macedoniam PHILIPPVM, quùm Æginam veniſſent; Rex Piræum renovandæ firmandæque cum Athenienſibus ſocietatis cauſſâ, traiecit; divinis propè honoribus à civibus exceptus; & tribu Attalide, ad x. veteres Tribus additâ, auctus.

Rhodijs civitas data, quemadmodum Rhodij prius Athenienſibus dederant. Tum ingenti omnium conſenſu bellum adverſus PHILIPPVM decretum.

ABYDVS A PHILIPPO OBSESSA, ET CAPTA. ABYDENORVM DESPERATIO & clades.

PHILIPPVS nihilo-minus, ſegniter rem gerentibus Rhodijs & ATTALO, vireis colligit. & iam totius Thraciæ Cherſoneſi potens, Abydenos, qui ne legatis quidem admiſſis, regi portas clauſerant, acriter oppugnat. Eripi ex obſidione poterant; ni Rhodij Attaluſque ceſſâſſent. Hic ccc. tantùm milites in præſidium; illi ex claſſe, quæ ad Tenedum ſtabat, quadriremem unam ſubmiſere: & ſpem modò auxilij è propinquo oſtendere.

Abydeni interea terrâ marique gnaviter ſe tutabantur; donec & pars muri ſtrata ruinis; & ad interiorem, raptim oppoſitum, murum, cuniculis hoſtis iam perveniſſet.

Tum legatis ad regem de conditionibus tradendæ urbis, miſſis, paciſcebantur; ut Rhodiam quadriremem cum ſocijs navalibus, Attalique præſidium emitti liceret; atque ipſis, urbe excedere cum ſingulis veſtimentis.

Quibus quùm Philippus nihil pacati, niſi omnia permittentibus, reſpondiſſet; tantam ea regis ferocia ab indignatione ſimul ac deſperatione, iram accendit, ut ad Saguntinam rabiem verſi; & Aſtapenſium in Hiſpaniâ, ante ſexennium, exemplum imitati; matronas in templa; pueros virgineſque & infanteis in Gymnaſium includi; aurum & argentum in forum deferri, veſtem pretioſam in naveis, Rhodiam Cyzicenamque, quæ in portu erant, conijci; altaria cum victimis ſacerdotibuſque in medio poni iuberent.

Ibi delecti primùm, qui ubi cæſam aciem ſuorum, pro diruto muro pugnantem, vidiſſent; extemplò coniuges liberoſque interficerent. Aurum, argentumque & veſtem è navibus in mare deijcerent. tectis publicis privatiſque igneis inijcerent.

Et præeuntibus exſecrabile carmen ſacerdotibus, ſe facinus perpetraturos iureiurando adacti; & militaris ætas iurare, neminem vivum, niſi victorem, acie exceſſurum.

Mox omnes adeò pertinaciter pugnavérunt, ut quùm nox prœlium diremtura eſſet; rex prior, territus rabie eorum, pugnâ abſtiterit.

Atque ita tandem, quùm pauci, & confecti vulneribus ac laſſitudine prœlio ſupereſſent; principes, quibus atrocior pars facinoris delegata erat, luce primâ ſacerdotes cum infulis ad urbem dedendam Philippo, emittunt.

Ille, M. ÆMYLIO, uno ex tribus legatis, qui Alexandriam miſſi ab Romà erant, pro Abydenis obſeſſis fruſtrà intercedente, & dimiſſo; licet aurum argentumque, quæ in foro erant coacervata, accepit; omnem tamen hominum prædam amiſit.

Tanta enim quaſi de integro multitudinem rabies, ex devotione & periurij horrore, invaſit; ut omnes repentè ad cædem coniugum liberùmque diſcurrerent: ſeque ipſi per omnes leti vias interficerent. Et rex eo furore obſtupefactus, ſuppreſſo militum impetu, triduum ſe ad moriendum Abydenis dare diceret.

Quo ſpatio plura facinora in ſe victi edidérunt, quam infeſti edidiſſent victores; ut vix vivus quiſquam in poteſtatem hoſtis venerit.

Quumque iam, veiu Sagunti exſcidium, Annibali; ſic Philippo, Abydenorum clades, ad Romanum bellum animos feciſſet; nuntij, in regnum redeunti, occurrérunt: Conſulem P. SVLPITIVM in Epiro eſſe. & Apolloniam terreſtreis copias; navaleis, Corcyram, in hiberna deduxiſſe. *Vt Saguntis, Pœnos; ita Abydi ruinæ, Macedonas oppreſſuræ erunt.*

Legatis verò, qui in Africam miſſi erant queſtum de AMILCARE, Gallici exercitûs duce, reſponſum eſt à Carthaginienſibus: *Nihil ultra ſe præſtare poſſe, quàm ut exſilio eum multarent, bonaq; eius publicarent.* perfugas & fugitivos, quos inquirendo veſtigare potuerint, reddidiſſe. CC. M. modiûm tritici Romam; CC. ad exercitum in Macedoniam miſérunt.

A MASANISSA, equites M. Numidæ accepti, quos ipſe in naveis imponendos curavit; & cum CC. millibus modiûm tritici, totidemque hordei, in Macedoniam miſit.

VERMINA, SYPHACIS F. ultrò ijſdem legatis obviam profectus, ut ſcriberent ipſi, quas vellent, pacis conditiones, permiſit: Iuſſitque, ad eam confirmandam, mittere legatos Romam.

(Per idem tempus L. CORNELIVS LENTVLVS Proconſ. ex Hiſpania rediit; & ex S.C. ovans urbem eſt ingreſſus: magnamque pecuniæ vim in ærarium intulit, & militibus ex præda diviſit.)

BELLVM GALLICVM CONTINVATVR. GALLORVM CÆDES.

Iamque exercitu conſulari ab Arretio Ariminum, & V. millib. ſociûm Latini nominis, ex Galliâ, in Hetruriam traductis; L. FVRIVS Præt. ab Arimino, adverſus Gallos Cremonam tum obſidenteis, profectus, caſtra proximè hoſtem poſuit. Galli ex agris revocati, & in aciem progreſſi, eo curſu in prœlium venérunt; ut vix Romano inſtruendi ſpatium daretur.

FVRIVS, licet numero impar, ordinibus tamen peritè & opportunè inſtructis, pugnam non detrectat.

Galli Romanos ſuâ multitudine circumvenire, & utrumque amplecti dum cogitant; eques Romanus cornua ſtrenuè propulſat; & pedes mediam aciem, diductis cornibus extenuatam, perrumpit.

Atque ita quùm omni parte cæde ingenti ſternerentur Galli; terga vertunt; fugâque effusâ repetunt caſtra. Eoſque fugienteis perſecutus eques, mox & legiones inſecutæ, in caſtra impetum fecerunt. Minùs VI. mill. hominum inde effugérunt. cæſa & capta ſupra V. & XXX. mill. cum ſignis militar. LXX, & carpentis Gallicis. multâ prædâ onuſtis. plus ducentis. AMILCAR dux Pœnus eo prœlio cecidit, & tres Imperatores nobiles Gallorum.

Placentini ad II. M. liberorum capitum, captivi. colonis redditi. Romanorum, ſociorumque ad totidem millia, eâ pugnâ cecidérunt.

CHALCIS A ROMANIS INTERCIPITVR.

Ab claſſe, quæ Corcyræ à P. SVLPITIO ſubducta erat, C. CLAVDIVS CENTHO, cum triremibus Romanis, Athenas miſſus, & ad Piræeum adpulſus; deſpondentibus iam animos ſocijs, ſpem ingentem adtulerat.

Et ipſe cum III. Rhodijs quadriremibus, & III. Atticis aphractis, ab hoſtili incurſione maritimos agros facilè tutabatur; quùm exſules quidam ab Chalcide Eubocæ, regiorum iniurijs pulſi, nuntiárunt oppidanos, præſidiarijs militibus confiſos, cuſtodiam urbis negligere: & præſidiarios ipſos, quia nullus in propinquo hoſtium metus eſſet; paſſim vagari; & prędis intentos ſecuriùs agere. Vrbem itaque ſine ullo certamine occupari poſſe.

CLAVDIVS igitur primis tenebris, & tranquillo profectus, Chalcidemque delatus; ſcalis admotis, urbem incuſtoditam capit. Et quia eam, exiguo militum numero, tenere & cuſtodire non poſſet; maribus omnibus, qui militaris ætatis erant, occiſis, direptam incendit: & prædâ omni in naveis impoſitâ, captivisque alijs è carcere regio emiſſis; in Piræum, unde profectus erat, rediit.

PHILIPPVS, qui tum Demetriade erat, quamquam ſerum auxilium perditis erat; ultionem acceptæ cladis petens, cum expeditis V. mill. pedit. & CCC. equitibus, curſu propè Chalcidem contendit. & deformi urbis ſemirutæ, ac fumantis, ſpectaculo efferatus, transgreſſuſque ponte Euripum, per Boeotiam Athenas ducit. ſi fortè Athenienſibus incautis, & ſibi pridem invisis, talionem poſſit rependere.

PHILIPPVS ATHENAS FRVSTRA OPPVGNAT.

Sed excitati ab hemerodromo, ſive ſpeculatore Athenienſes, unà cum auxiliarijs & mercenarijs militibus, ad portas undique & ad muros diſcurrunt: & ad Dipylon, acie intra portam inſtructâ, ſigna extulerunt.

PHILIPPVS, pugnâ fruſtrà tentatâ, quamquam hoſteis in portam compulſos conſecutus, magnam in anguſtijs trepidantium cædem edidiſſet; ſigno receptui dato, caſtra ad Cynoſarges (Herculis Templum) poſuit. Quod quidem ille, unà cum Lyceo, & quidquid ſancti amœnique circa urbem erat, incendit: & non tecta ſolùm, ſed ſepulcra etiam, præ impotenti irâ, diruit.

Poſtero die, quùm præſidium ATTALI ab Æginâ; Romanique ab Piręeo in urbem intráſſent; Rex Eleuſinem profectus, ſpe Templi caſtellique, quod Templo imminet, capiendi; omiſſo ob cuſtodias ibi non neglectas, incepto, Megaram, ac protinus Corinthum ducit.

NABIS LACEDÆMONIORVM TYRANNVS.

Inde Argos venit ad concilium Achæorum, qui tum de bello conſultabant, adverſus NABIN, Lacedæmoniorum tyrannum. Qui tranſlato à Philopœmene, ad Cycliadem, nequaquam illi parem ducem, præturæ imperio, & dilapſis Achæorum auxilijs, bellum redintegraverat; & non agris modò, ſed & urbibus erat terribilis.

PHILIPPVS, omnem belli terrorē, ducto in ipſam Laconicam exercitu, ab Achæis ſocijſque, tranſlaturum pollicetur. ita tamen, ut ipſi viciſſim tantùm parent militum, quantùm ad Oreum, & Chalcidem.

dem, ac Corinthum ruenda, ſatis ſit.

Non feſellit Achæos id regem tam benignâ pollicitatione quærere, ut obſidem Achæorum iuventuté educeret ex Peloponneſo, ad illigandam Romano bello gentem.

CYCLIADES itaque Achæorum Prætor, ut regis inſtitutum pro tempore eluderet; ſub ecit: *Non licere legibus Achæorum ai ijs de rebus referre, quàm præter quas convocati eſſent.* Et decreto, de exercitu ex quàque civitatum parando adverſus NABIM, facto, concilium fortiter ac liberè habitum dimiſit.

PHILIPPVS verò, magnâ ſpe depulſus, Corinthum, atque in Atticam terram rediit. Et communicatis cum PHILOCLE præfecto, qui ab Eleuſinij caſtelli oppugnatione mulus cum vulneribus receſſerat, copijs; dum & idem ipſe oppugnare tentat; naves Romanæ à Pireeo, intromiſſum que præſidium; abſiſtere incepto coëgerunt.

SACRILEGA PHILIPPI CRVDELITAS.

A Piræeo, & inde ab Athenis, iiſdem ferè defendentibus, repulſus; diviſo cum PHILOCLE rurſus exercitu, ad vaſtandos agros profectus, quùm priorem populationem, ſepulcris circa urbem diruendis exercuiſſet; ne quid inviolatum relinqueret; templa etiam Deûm, quę Gręci pagatim ſacrata & eximiè ornata habebant, dirui atque incendi iuſſit.

ROMANI MACEDONIAM VASTANT.

Cos. SVLPITIVS, qui eo tempore inter Apolloniam & Dyrrachium, ad Apſum flumen, caſtra habebat; L. APVSTIVM legatum cum parte copiarum ad depopulandos hoſtium fines mittit. Ille extrema Macedoniæ populatus, & aliquot caſtellis primo impetu captis; ad Antipatriam, in faucibus anguſtis ſitam urbem, venit & principibus ad deditionê fruſtrà ſollicitatis, vi atque armis adortus expugnavit: puberibus que interfectis, & prædâ militibus conceſſâ, muros diruit atque urbem incendit.

His metus, ut Codrio, validum ſatis & munitum opidum ſe dederet, effecit. præſidio ibi derelicto, Ilion, haud inde procul vi capitur.

Revertentem cum prædâ legatum, ATHENAGORAS, regius præfectus, in tranſitu fluminis à noviſſimo agmine adortus, poſtremos turbavit. ſed ſignis propere in hoſteis converſis, multos Romani ex ijs occiderunt; plureis cepére.

Hâc ſatis felici expeditione bello commiſſo, reguli ac principes, ac colæ Macedonum, in caſtra Romana veniunt, PLEVRATVS SCARDILETI F. & AMINANDER Athamanum rex; & ex Dardanis, BATO, LONGARI, qui bellum ſuo nomine cum DEMETRIO, PHILIPPI patre, antè geſſerat, Filius: & auxilia prolixè pollicentur.

Conſul Dardanorum & PLEVRATI operâ, ſimul ac exercitum in Macedoniam induceret, uſurum ſe reſpondit. AMINANDRO, Ætolos ad bellum concitandos attribuit.

ATTALI legatis mandat, ut rex Æginæ, ubi hibernabat, claſſem Romanam opperiretur; & ſimul bello maritimo PHILIPPVM urguerent.

PHILIPPI BELLICVS ADPARATVS.

Nec PHILIPPVS ſegniùs in Macedoniâ adparabat bellum. Filium PERSEA, puerum admodum, additis ætatis rectoribus, cum parte copiarum ad obſidendas anguſtias, quæ ad Pelagoniam ſunt, mittit.

Sciathum, ac Peparethum, haud ignobileis, in Inſulis cognominibus, urbeis, ne claſſi hoſtium prædæ aut præmio eſſent; diruit.

CONCILIVM ÆTOLORVM, IN QVO VARIE PHILIPPVS, ET ROMANI diſceptant.

Concilium Ætolorum ſtatutâ die, quod Panætolium dicunt, erat prox me fu urum. Eò præter PHILIPPVM, & Cos. Romanus, & Athenienſes legatos miſerunt.

Primi Macedones, cum quibus recentiſſimum fedus erat, auditi: *Nullâ novâ re, nihil ſe novi habere, quod adferrent*, dixérunt. *Quibus enim de cauſis, expertâ inutili ſocietate Romana, pacem cum PHILIPPO feciſſent; compoſitam ſimul ſervare eos debere.*

Multa ibi in impotentem Romanorum dominationem, & perpetuam cum ſocijs levitatem, acerbè dicta. Hoc eodem loco, inquiebant, iiſdem hominės, de eiuſdem PHILIPPI pace, triennio ante decreviſtis. iiſdem improbantibus eam pacem Romanis, qui nunc pactam & compoſitam turbare volunt. *In quâ conſultatione nihil fortuna mutavit; cur vos Ætoli mutetis, nihil cauſſæ videmus.*

Secundum Macedonas, ipſis Romanis ita concedentibus, introducti Athenienſes deploravérunt vaſtitatem populationemque miſerabilem agrorum, templorum, & monimentorum.

Obſecrare itaque ſe Ætolos; ut, *ſui miſerti, Dijs immortalibus, quos Macedones inaudito ſcelere petiiſſent, ducibus; deinde Romanis, qui ſecundum Deos plurimùm poſſent, bellum ſuſciperent.*

Tum Romanus legatus, criminibus, quæ Macedones Romano nomini intentârant, refutatis; & querelis Athenienſium in maius exaggeratis; quòd Ætoli, Romanis bello Punico occupatis, coactos metu, leges pacis à PHILIPPO, qui tum plus poterat, accepiſſe ſe quiritarent; *Nunc*, inquiebat, *quùm nos Deûm benignitate Punico perfecto bello, totis viribus in Macedoniam incumbamus; vobis, reſtituendi vos in amicitiam ſocietatemq́, noſtram, fortuna offertur; niſi perire cum PHILIPPO, quàm vincere cum Romanis, mavultis.*

His dictis, quùm inclinari omnium animi ad Romanos cœpiſſent; DAMOCRITVS, Ætolorum prætor, pervicit; ut quoniam *præcipitata raptim conſilia neque revocari, neque in integrum, pœnitentiâ ſerâ atque inutili, reſtitui poſſint*; deliberationis eius, cuius ipſe maturitatem exſpectandam putaret, tempus ita iam nunc ſtatueretur.

Prætor, ſine fraude, cum de bello aut de pace agere velit, advocare concilium poſſit: & quod tum relatum decretumque ſiet; ut perinde ius ratumque eſſet, ac ſi ex legibus in Panætolico, aut Pylaico conſilio, factum eſſet.

Dimiſſis itaque ſuſpenſâ re legatis, egregiè conſultum genti aiebat. *Vtrius namque partis melior fortuna belli eſſet, ad eius ſocietatem inclinaturos.*

PHILIPPVS nihilo-minus impigrè terrâ marique bellum parabat; & navaleis copias Demetriadem in Theſſaliâ contrahebat.

Conſul per Daſſaretiorum fineis exercitum ducebat; cui opida vicique partim voluntate, partim metu ſe tradebant.

Quumque ille ad Lycum ſtativa, propè flumen Bevum, poſuiſſet; & PHILIPPVS conſternata circà omnia cerneret; parùm gnarus, quam partem petiſſet Cos. alam equitum ad explorandum miſit. Conſul, apud quem idem error eſſet, ſpeculatores quoque emiſerat.

Quumque hæ duæ alæ ex diverſo in unum tandem iter conveniſſent; ubi primùm hoſtem videre, inter ſe con.iutrunt: & æquis viribus per aliquot horas depugnant; donec fatigatio ipſorum equorumque, incertâ victoriâ, dirimeret prælium.

PHILIPPVS revocato ex Pelagoniæ faucibus filio, præſidioque; ut iis copijs ſuas augeret; PLEVRATO, Dardaniſque, Romanoiam federatis, iter in Macedoniam patefecit. & ipſe cum XX. pedit. millibus, & IV. equitum, ad hoſtem profectus, paullo-plus CC. paſſib. à caſtris Rom. tumulum, propinquum Athaco, foſſâ ac vallo communivit. Caſtra Rom. eorumque univerſam ſpeciem, & deſcripta ſuis quæque partibus, tum tendentium ordine, tum itinerum intervallis, ex edito admiratus.

INTER MACEDONES ET ROMANOS VELITATIONES, ET MOX IVSTA pugna.

Quùm utrique biduum ſuos intra vallum continuiſſent; tertio die Romanus omneis copias in aciem eduxit. Rex verò univerſi certaminis aleam tam celerem reformidans, DCC. expeditos pedites, cum totidem equitibus, ad laceſſendum hoſtem emiſit. qui poſt aliquantam, cum pari numero Romanis, dimicationem, ſuâ velocitate tuti, in caſtra refugérunt.

Et vix die uno intermiſſo, Romanus iterùm prœlio aperto victor; & tutus à fraude inſidiarum, quas Rex occultatis loco opportuno inter bina caſtra cetratis, locârat, in ſua ſe recepit.

At poſteaquam Conſul ne aliquot quidem pòſt diebus poteſtatem pugnandi dari, & ex tam propinquis ſtativis parum tutam eſſe frumentationem vidit; caſtra ad Octolophum movit.

Hic PHILIPPVS Romanos in vicino agro frumentanteis, ſignis, inter eos ita palanteis, & caſtra ipſorum, conſtitutis, intereipere molitus; ex copijs partem ad eos conſectandos emiſit, dato ſigno ne quem vivum relinquerent: cum alterâ parte ipſe ſubſtitit, itineraque recurſuris obnoxia inſedit.

Iam paſſim cædes ac fuga erat; quùm Conſul equites ferre opem laborantibus iuſſit; & ipſe quadrato legionum agmine ad hoſtem ducit. Et ſic quoque pluribus ſimul locis pugna cæpit, haud ſecunda Romanis. quòd equites per agros aberrantes, & diverſis decepti clamoribus, in obvios hoſteis inciderent: & plurimi in regiam ſtationem, quæ medium obſederat iter, conſertim inferrentur.

Quòd ſi hoſtes modum in inſequendo habuiſſent; non in præſentis modò certaminis gloriam, ſed in ſummam etiam belli haud patùm profectum foret.

Nunc aviditate cædis intemperantiùs inſecuti, in prægreſſas cum Tribunis milit. cohorteis incidere. & eques Romanus, ut primò ſuorum ſigna vidit, convertit in effuſum hoſtem equos.

Verſaque momento temporis fortuna pugnæ eſt; terga dantibus, qui modò ſecuti erant. qui non ferro tantùm periére, ſed in paludes quidam coniecti, profundo limo cum ipſis equis hauſti ſunt.

Nec rex à periculo abfuit, ex equo ſaucio præceps ad terram datus; niſi in alium ſubiectus equum, & circumvectus paludes, trepidè in caſtra evaſiſſet.

CC. Macedonum equites eo prœlio cecidére; C. fermè capti. equi LXXX. ſpolijs ſimul armorum relatis, abducti.

PHILIPPVS minùs tutam moram in iiſdem ſtativis fore ratus, quùm abire inde & fallere abiens hoſtem vellet; caduceatore ſub occaſum ſolis ad Conſulem miſſo, qui inducias ad ſepeliendos equites peteret; fruſtratus hoſtem, ſecundâ vigilia, multis ignibus per tota caſtra relictis, ſilenti agmine deceſſit.

Cos. primâ luce, caduceatore datis inducijs dimiſſo, quùm haud ita multo-pòſt abiiſſe hoſtem ſenſiſſet; Stuberam petit: atque ex Pelagoniâ frumentum, quod in agris erat, convexit. Inde ad Pelinam eſt profectus; quùm PHILIPPVS ad Bruanam ſtativa haberet.

Quumque Romani ad Oſphagum flumen caſtra poſuiſſent; rex haud procul inde & ipſe, vallo ſuper ripam amnis (Erigonum incolæ vocant) ducto, conſedit.

Inde ſatis comperto Heordæam petituros Romanos, ad occupandas anguſtias præceſſit: & viam ſuâpte naturâ difficilem, obiectis per omneis tranſitus operibus, inexpugnabilem fecit.

Romani, partim teſtudine factâ, per adverſos vadunt hoſteis; partim brevi circuitu quùm in iugum colli s evaſiſſent, trepidos ex præſidijs ſtationibuſque Macedonas deturbant, & pleroſque obtruncant.

Ita in Heordæam perventum. Vbi pervaſtatis paſſim agris, Cos. in Elimæam ſe recepit. Inde impetum in Oreſtidem fecit: & opidum Celetrum, in peninſulâ ſitum, & lacu cinctum, metu in deditionem redegit.

Inde in Daſſaretios proceſſit, urbem que Pelium vi cepit: urbem opportunè ſitam ad impetus in Macedoniam faciendos. Servitia inde cum ceterâ prędâ abduxit; & libera capita ſine pretio dimiſit, opidumque iis, ſed impoſito præſidio, reddidit.

Ita peragratis hoſtium agris, in loca pacata ad Apolloniam, unde orſus bellum erat, copias reduxit.

PHILIP-

PHILIPPVM averterant Ætoli, & Athamanes & Dardani; & tot bella repentè alia ex alijs locis exorta.

ÆTOLI ROMANIS CONIVNCTI PHILIPPVM INFESTANT, ET CÆDVNTVR.

Ætolos DAMOCRITVS Prætor, poſt famam equeſtris ad Octolophum pugnæ, & Dardanorum PLEVRATIQVE cum Illyrijs in Macedoniam tranſitum, claſſiſque Romanæ ad Oréum adventum; ad arma conciverat, & Romanis denuò reſtituerat.

Et AMINANDRO, rege Athamanum, adiuncto, profecti, Cercinium obſedére; paucoſque intra dies cepére atque incendére. Hinc liberi ſerviſque, qui è magnâ clade ſuperfuerant, cum prædâ abducti. Quo metu omnes, qui Boeben circumcolunt paludem, relictis urbibus, monteis petiérunt.

Inde Ætoli in Perrhæbiam pergunt: Cyretias ibi vi capiunt, fœdéque diripiunt. Qui Mallæam incolebant, voluntate in deditionem ſocietatemque accepti.

Quùmque ex Perrhæbiâ Gomphos petendi AMINANDER auctor eſſet, quod ei urbi Athamania immineret; Ætoli campos Theſſaliæ opimos ad prædam maluére.

Hic dum incompoſitè palantur, & caſtra ſine diſcrimine, aut curâ muniendi ponerent; PHILIPPVS inopinantibus advénit: quum ſub meridianum tempus plerique graves cibo, potuque ſopiti iacerent. Excitati & raptim educti, vix DC. equites pediteſque, incidunt in regium equitatum, numero animiſque præſtantem. primo impetu fuſi, turpi fugâ repetunt caſtra.

Rex ubi agmen peditum tardiùs, propter gravitatem armorum, ductum advénit, & cibum raptim cepit; ad caſtra Ætolorum, quò ſparſa antè per agros multitudo confluxerat, propiùs ſigna admoveri iuſſit; & ad vallum paratos inſtructoſque ſuccedere.

Tum Ætoli, relictis repentè ſtationibus, per averſam caſtrorum partem, ad tumulum, quem præſagus mali AMINANDER cum ſuis Athamanibus ceperat, & caſtra leviter munierat; perfugérunt, multis in fugâ captis aut cæſis.

Rex die illo per prœlium, deinde per direptionem caſtrorum abſumto; ſub tumulo, in proximâ planitie conſedit; primâ luce inſequentis diei hoſtem adgreſſurus.

Sed Ætoli eodem pavore, quo ſua caſtra reliquerant, nocte proximâ diſperſi fugérunt. maximè uſui fuit AMINANDER, quo duce Athamanes, itinerum periti, ſummis montibus, per calleis ignotos, ſequentibus eos hoſtibus, in Ætoliam perduxérunt.

DARDANI QVOQVE VICTI.

Per eos dies & ATHENEGORAS, regius præfectus, cum expeditis peditibus, & magnâ equitatûs parte, à rege adverſus Dardanos miſſus, & ſe in fineis ſuos ex Macedoniâ recipienteis adeptus; poſtremum agmen carpendo turbavit.

Dein poſtquam Dardani converſis ſignis dirigere aciem; æqua pugna iuſtu prœlio erat. Vbi rurſus procedere Dardani cæpiſſent; equite & levi armaturâ regij, Dardanos, immobilibus armis oneratos, vexabant. occiſi perpauci, plures vulnerati. captus nemo, quia non excedunt temerè ordinibus ſuis, ſed confertim & pugnant & cedunt. Ita damna Romano accepta bello, duabus per opportunas expeditiones coercitis gentibus, fortiter & proſperè reſtituiſſe PHILIPPVS videbatur.

ATHENIENSIVM IN PHILIPPVM ODIVM ET DIRÆ.

Claſſis è Corcyrâ, ineunte æſtate cum L. APVSTIO legato profecta, Maleâ ſuperatâ, circa Scyllæū agri Hermionici, ATTALO regi ſe coniunxerat. Eâ tam præſentis auxilij ſpe elati Athenienſes, odium metu diu diſſimulatum, verbis & acerbiſſimis plebiſcitis in PHILIPPVM effudére. eum, & liberos, regnumque & omne Macedonum genus nomenque, exſecrati. Quæque adverſus Piſiſtratidas olim decreta; eadem omnia in PHILIPPO ſervarentur.

ANDROS EXPVGNATVR.

ATTALVS, Romanique, quùm Piræeum primò ab Hermione petiiſſent; paucos ibi dies moratis, honoratique æquè immodicis, ad honores ſociorum, ac quæ in iram adverſus hoſtem fuerant, Athenienſium decretis; navigant à Piræeo Andrum.

Et miſſis è portu, qui tentarent opidanorum animos, poſtquam præſidio regio arcem teneri, nec ſe poteſtatis ſuæ eſſe, reſponderunt; expoſitis copijs, omnique expugnandarum urbium adparatu, diverſis partibus, rex & legatus Romanus, ad urbem ſubeunt. Opidani territi extemplò fugam in arcem faciunt; urbemque hoſti relinquunt.

Qui in arce erant, tertio die pacti ipſi, præſidiumque, ut cum ſingulis veſtimentis Delium, Boeotiæ, tranſveherentur. Eâ ab Romanis regi ATTALO conceſſâ; prædam ornamentaque urbis ipſi avexérunt.

ATTALVS, ne deſertam haberet Inſulam, Macedonum pleriſque, & Andriorum quibuſdam, ut manerent, perſuaſit. & ab Delio, qui ex pacto eò tranſvecti fuerant, tum promiſſis regis, tum patriæ deſiderio, revocati.

INSVLÆ AB ROMANIS TENTATÆ.

Inde ab Andro Cythnum traiecérunt. & quia vix operæpretium erat oppugnari, abſceſſére.

Ad Praſias (Atticæ continentis locum. alijs, Phalaſſiam) Iſſæorum XX. lembi claſſi Romanorum adiuncti; & miſſi ad populandos Caryſtiorum agros, dum cetera claſſis Geræſtum, nobilem Euboeæ portum, teneret. Inde omnes velis in altum datis, maris medio, præter Scyrum Inſulam, Icum, (Cycladum

cladum unam, pervenére.

Inde, ſedatâ tempeſtate, Sciathum traiecére, urbem à PHILIPPO nuper vaſtatam & direptam.

Inde Caſſandream petentes, primò Mendim, maritimum vicum, tenuére. Et cum inde ſuperato promontorio, ad ipſa urbis mœnia circumagere claſſem vellent; coörtâ tempeſtate propè obruti fluctibus & diſperſi, magnâ ex parte amiſſis armentatis, in terram effugérunt.

Et quaſi omen quoque ex maritimâ tempeſtate ad rem terrâ gerendam eſſet; ab urbe, quam adgreſſi erant, multis vulneribus repulſi, & irrito incepto regreſſi, ad Canaſtrum, Pallenes, traiecére.

Et ſuperato inde Toronæ promontorio, Acanthum petiére. Vrbs ea vi capta & direpta eſt. Nec ultrà progreſſi; navibus iam prædâ gravibus, Sciathum, & inde Euboeam, repetiérunt.

Ibi relictâ claſſe, x. navibus expeditis Sinum Maliacum intravére, ad colloquendum cum Ætolis de ratione gerendi belli. Et SIPYRRHICAS, legationis Ætolicæ princeps, Heracléam ad communicanda cum ijs conſilia venerat.

Sed Ætoli cum ſpe magis, (ATTALO quidem, mille milites adverſus PHILIPPVM præſtare, ob negatum ab Ætolis, pari circa Pergamum caſu, auxilium; renuente: Romanis verò omnia benignè pollicentibus) quàm cum auxilio in præſens dimiſſi.

OREVM OPPVGNATVR ET CAPITVR.

Poſteaquam autem L. APVSTIVS cum ATTALO ad claſſem redijt; de Oréo oppugnando conſultari cæptum: urbe, & à mœnibus & à præſidio validâ. Iuſſis intereà, dum opera ad oppugnandam urbem neceſſaria, adparantur, Rhodijs, qui xx. naveis, duce AGESIMBROTO, Romanæ regiæque claſsi adiunxerant; ad Zelaſium, adverſus hoſtilem claſſem, in præſidio eſſe; legatus quidem Romanus in proxima continentis traijcit; & Lariſſam (quæ Cremaſte dicitur) ſubito adventu, præter arcem, cepit. ATTALVS verò Ægeleon, de-inexſpectato oppreſſit.

Operibus deinde circa Oréum perfectis, & præſidio, quod intus erat, aſsiduis laboribus confecto; & muri parte arietibus ſubrutâ; hinc Romani per apertum ruinâ iter, quodque ſuper portum eſt, in arcem nocte perrupérunt. Inde ATTALVS, luce primâ, ſigno ex arce dato ab Romanis, & ipſe urbem invaſit, ſtratis magnâ ex parte muris.

Quùm præſidium oppidanique in alteram arcem perfugiſſent; biduo pòſt, deditionem fecere. Vrbs regi; captiva corpora Romanis ceſſére.

FVRIVS PRÆTOR SVBDOLE DE GALLIS TRIVMPHAT.

Conſul alter, C. AVRELIVS ad confectum bellum cùm in Galliam provinciam veniſſet; iratus Prætori L. FVRIO, quod ſe abſente rem in Galliâ Ciſalpinâ geſſiſſet, eum in Etruriam miſit: & ipſe in agrum hoſtium legiones induxit: populandoque cum prædâ maiore, quàm gloriâ bellum geſſit.

L. verò FVRIVS Gallico triumphu imminens, quem abſente Conſule, irato atque invidente, faciliùs impetrari poſſe rebatur; Romam inopinatò quùm veniſſet; & ut triumphanti ſibi urbem invehi liceret, petiſſet; poſt acreis eâ de re ſententiarum concertationes, triumphus de Gallis in magiſtratu debellatis FVRIO Prætori, abſente Conſule, eſt decretus. Et in ærarium quidem ille magnam æris argentique vim intulit; non captivi tamen ulli ante currum ducti; neque ſpolia prælata; neque milites ſecuti.

Vt præter victoriam, penes Conſulem, cuius auſpicijs legionibuſque debellatum eſſet, omnia eſſe appareret.

Et certè Conſul, quùm ex provinciâ Romam, comitiorum cauſſâ, veniſſet; nullâ aliâ de re queſtus eſt, quàm quòd ita Senatus triumphum decreviſſet; ut nullius, niſi eius, qui triumphum peteret; neque eorum, qui Tribb. Centuriones, milites, bello interfuiſſent, verba audiret. Neque quid veri Prætor, vanique referret, percunctatione didiciſſent.

RES IN HISPANIIS GESTÆ.

Eodem anno C. CORNELIVS CETHEGVS, qui Proconſule Hiſpaniam obtinebat, magnum hoſtium exercitum in agro Sedetano fudit. xv. Hiſpanorum mill. eo prœlio dicuntur cæſa. I I X. & LXX. militaria ſigna capta.

(Multa tamen ex ijs, quæ hiſce Conſulibus geſta commemoravimus; in annum conſequentem alij rettulérunt.)

3755. 24. Ant. Mag. 4. Pt. Epiph. | 195

Conſul AVRELIVS, die comitijs indicto, Conſules creavit L. CORNELIVM LENTVLVM, & P. VILLIVM TAPPVLVM. Ii inito ſub Id. Martias magiſtratu, & ſorte factâ, LENTVLVS quidem Italiam, VILLIVS vero Macedoniam provinciam obtinuérunt.

CARTHAGINIENSES TRIBVTVM SOLVVNT, ET OBSIDES RECIPIVNT.

Carthaginienſes eo anno argentum in ſtipendium impoſitum, primùm Romam advexerunt. Sed quod eius argenti pars quarta decocta erat; pecuniâ mutuâ Romæ ſumtâ, intertrimentum eius ſupplevérunt.

Peten-

Petentibus obſides ſibi redderentur, c. ſunt redditi. de cæteris, ſi in fide permanerent, ſpes facta. & ex iis, qui non redditi, ab Norbâ, quia ibi parum commodè eſſent; Setiam & Ferentinum tranſlati.

THAVMACI OBSESSI.

PHILIPPVS eo tempore Thaumacos, (al. Thaumaſtos) urbem non modo ſitu admirandam, & altitudine ſuâ tutam; ſed ſaxo undique abſciſſo rupibus impoſitam; ſummâ vi oppugnabat. Sed Ætoli, duce ARCHIDAMO, inter cuſtodias Macedonum mœnia ingreſſi, aſſiduis eruptionibus ita Macedonum ſtationes infeſtabant, ut abſiſtere incepto PHILIPPVS cogeretur.

SOCIETAS PHILIPPI CVM ACHÆIS.

Ipſe de fide ſuorum, & belli eventu ſolicitus, in Achaiam legatos miſit. ſimul qui iuſiurandum, ex pacto, exigerent: ſimul qui redderent Achæis Orchomenon, Heræam & Triphyliam. atque ita cum iis ſocietatem firmavit.

CASTRA PHILIPPI INTER DVOS MONTEIS.

Principio Veris, cum duce ATHENAGORA, omnia externa auxilia, quodque levis armaturæ erat, in Chaoniam, per Epirum, ad occupandas, quæ ad Antigoniam fauces ſunt, miſit.

Ipſe paucis pòſt diebus, graviore ſecutus agmine, & ſitum omnem regionis contemplatus, maximè idoneum ad muniendum locum credidit, præter amnem Aoum. qui inter monteis, Æropum & Aſnaum, anguſtâ valle fluens, iter exiguum ſuper ripam præbebat.

ATHENAGORÆ Aſnaum cum levi armaturâ tenendum ac communiendum tradidit; ipſe in Æropo caſtra poſuit.

Conſul VILLIVS per CHAROPEM Epirotam certior factus quos ſaltus cum exercitu inſediſſet rex: & ipſe, quùm Corcyræ hibernâſſet, in continentem trâiectus, dum conſultat; Vtrum per inſeſſum ab hoſte ſaltum, non ſine labore & periculo, tranſitum tentaret: an eodem itinere, quo SVLPITIVS, priore anno, Macedoniam intraverat, circumduceret copias; nuntius venit, T. QVINCTIVM FLAMININVM Conſulem factum, ſortitumque provinciam Macedoniam, maturato itinere iam Corcyram traieciſſe.

(Valerius Antias auctor eſt; VILLIVM, intrâſſe ſaltum: & quia recto itinere nequierit, omnibus à rege inſeſſis, ſecutum vallem, per quam mediam fertur Aous amnis. & ponte raptim facto in ripam, in quâ erant caſtra regia, tranſgreſſum, acie conflixiſſe. Fuſum fugatumque regem, caſtris exutum: & XII. hoſtium M. eo prœlio cæſa, capta II. M. & CC. præter ſigna militaria & equos.

Alii, nihil à VILLIO memorabile actum; integrumque bellum T. QVINCTIVM accepiſſe, tradidere.)

CENSORES ROMÆ CONCORDES.

Ab altero Cos. LENTVLO, qui Romæ ſubſtiterat, creati Cenſores P. CORNELIVS SCIPIO AFRICANVS, & P. ÆLIVS PÆTVS; magnâ inter ſe concordiâ; & Senatum ſine ullâ notâ legêrunt; & portoria venalium Capuæ Puteoliſque; item caſtrorum portorium, quo in loco nunc opidum eſt, fruendum locârunt. & colonos eò CCC. ex præſcripto, adſcripſerunt: & ſub Tifatis agrum Capuæ vendiderunt.

OVATIO DE HISPANIS.

Sub idem tempus C. MANLIVS ACIDINVS ex Hiſpaniâ decedens, prohibitus à Trib. pl. M. PORCIO LÆCA, ne ovans rediret; cùm a Senatu impetrâſſet, privatus urbem ingrediens, magnam vim auri argentique in ærarium intulit.

RES IMPROSPERE IN INSVBRIBVS GESTÆ.

Eodem anno C. BÆBIVS PAMPHILVS Prætor, cui Ariminum provincia obtigerat; quique ab C. AVRELIO Cos. anni prioris, eam acceperat; temerè ingreſſus Gallorum Inſubrium fineis, propè cum toto exercitu circumventus, ſupra VI. M. & DC. milites amiſit. *Tanta ex eo bello, quod iam timeri deſierat, clades accepta.*

Ea res L. LENTVLVM Cos. ab urbe excivit. Qui ut in provinciam venit, plenam tumultûs, trepido exercitu accepto, Prætorem, multis probris increpitum, decedere atque abire Romam iuſſit. Neque ipſe tamen Cos. memorabile quidquam geſſit: comitiorum cauſâ Romam revocatus.

FLAMININVS EX PRÆTORE CONSVL.

Hic quùm T. QVINCTIVS FLAMININVS conſulatum ex Præturâ peteret; interceſſêre Tribuni pleb. Qui Ædilitatem Præturamque faſtidiri dicerent; & homines nobiles, nullum per honorum gradus ſui documentum danteis, tendere ad conſulatum; & tranſcendendo media, ſumma imis continuare.

Sed Tribuni, re in Senatu & apud populum agitatâ, in auctoritate patrum fuêre.

Creati

3756. xxv. Ant. M. vi. Pt. Epiph.	————————	194.

Creati itaque Conſules, SEX. ÆLIVS PÆTVS, & T. QVINCTIVS FLAMININVS. & ſortitis inter ſe provincias, Ælio Italia; QVINCTIO Macedonia evenit.

ANTIOCHVS ATTALVM BELLO LACESSIT.

ATTALI regis legati à Conſulibus in Senatum introducti, expoſuerunt; In vacuum præſidijs navalibus terreſtribuſque ATTALI regnum, ANTIOCHVM regem invaſiſſe.

Itaque ATTALVM orare, *ſi ſuâ claſſe & copijs, uti ad eam diem impigre atque obedienter feciſſet; ſi ſua operâ uti ad Macedonicum bellum vellent; mitterent ipſi præſidium ad regnum ſuum tutandum. Si id nollent; ipſum ad ſua defendenda, cum claſſe ac reliquis copijs, redire paterentur.*

Quibus à patribus reſponſum: *Quòd rex ATTALVS duces Romanos iuverit; id gratum Senatui eſſe. Auxilia neque ipſos miſſuros ATTALO adverſus ANTIOCHVM. ſocium & amicum populi Romani, neque ATTALI auxilia retenturos, ultra quam regi cōmodum eſſet.*

Legatos tamen ad ANTIOCHVM miſſuros, qui nuntient; ATTALI naviumque eius, ac militum operâ, adverſus PHILIPPVM, communem hoſtem, uti populum Romanum. Gratum eum facturum Senatui; *ſi regno ATTALI abſtineat, belloq; abſiſtat. Æquum eſſe, ſocios & amicos populi Rom. reges, inter ſe quoque ipſos pacem ſervare.*

EIVSDEM ANTIOCHI CVM PTOLEMÆO BELLVM.

ANTIOCHVS itaque metu Romanorum, ab ATTALO bellum in Syriam convertit. PTOLEMÆVS namque EPIPHANES magnum exercitum, duce SCOPA, in Cœlen-Syriam miſerat; qui & multas eius urbeis; & in cæteris Iudæam gentem, Syro faventiorem, vi in poteſtatem regis ſui retraxit.

ANTIOCHVS verò ad Paneadem, haud procul Iordanis fontibus, SCOPAM iuſto prœlio adortus profligavit. eumque cum x. armatorum millib. Sidone concluſum & obſeſſum, ad famem & deditionem adegit.

ANTIOCHI IN IVDÆOS BENIGNITAS ET PIETAS

Reciperatis igitur, Cœles-Syriæ, Samariæque urbibus; Iudæi quoque ultrò in fidem eius conceſſerunt. receptumque intra mœnia eius exercitum, & elephantos, liberaliter aluerunt: & regi præſidium, quod in Arce Hieroſolymitanâ SCOPAS reliquerat, oppugnanti, impigrè auxilium tulerunt.

Quamobrem ANTIOCHVS; ut Iudæis gratiam referret ac reponeret, præfectis ſuis eos enixe per litteras commendavit.

Et ut primaria eorum civitas, varijs bellorum calamitatibus adflicta, foveretur; & priſtinæ frequentiæ, revocatis, quos belli fortuna diſperſerat, colonis, reſtitueretur, præcepit.

Præberi præterea (pietatis ergò) magnam argenti vim iuſſit, ad victimas, oleum, thus, & vinum, triticum & ſalem, materiem & ligna, quæ Templo ædificando ornandóve uſui eſſent. cum omni vectigalium immunitate, & liberâ patriarum legum exercitatione, & capitum omnium libertate.

Alienigenis & profanis aditu in ſepta eiuſdem Templi interdixit. in quo ſolitæ tantùm more maiorum victimæ mactarentur, quibus litari ſibi Deus vellet.

Atque adeò, quùm quidam per Phrygiam ac Lydiam rebus novis ſtudere comperti eſſent; ZEVXIDEM, ſuum in ſupernatibus Aſiæ Satrapijs præfectum, iuſſit, ex ijs Iudæis, qui Babyloniam ac Meſopotamiam tunc incolebant, ad II. M. familiarum, cum tota ſupellectili eò traducere; & opportunis locis per præſidia collocare.

Qui benevoli cauſſæ regiæ defenſores futuri eſſent; tum quia cœleſte numen piè colerent; tum quia fides eorum, fidumque erga reges obſequium, vel maiorum ſuorum teſtimonijs eſſent cōprobata.

Quibus ita traductis, ſuis legibus vivendi eſſet poteſtas; & areæ ad ædificandum, & agri ad colendum, adſignarentur: & decennalis à tributis immunitas daretur.

QVINCTIVS IN MACEDONIAM DVCIT.

T. QVINCTIVS Cos. ita habito delectu, ut eos ferè legeret, qui in Hiſpaniâ aut Africa meruiſſent, ſpectatę virtutis milites; à Brundiſio quùm tranſmiſiſſet, Corcyram tenuit, cum IIX. pedit. millibus, & equitibus DCCC. inde ipſe, in proxima Epiri, quinqueremi traiecit; & in caſtra Romana magnis itineribus contendit.

Ibi VILLIO dimiſſo, paucos moratus dies, dum ſe copiæ à Corcyrâ adſequerentur, inter conſultandum, quo itinere vel in caſtra hoſtium, vel in Macedoniam tutiſsimè penetraret; dies compluſculos ſine ullo conatu, in conſpectu hoſtium, abſumſit.

PAX TENTATA.

Inde ſpes data PHILIPPO, pacis per Epirotarum gentem tentandæ. Et ad eam rem agendam delecti, Conſulem & regem; ubi in artiſsimas ripas Aöus amnis cogitur, in colloquium adduxerunt.

Summa poſtulatorum Conſulis erat: *Præſidia ex civitatibus rex deduceret. Iis, quorum agros urbeſq; populatus eſſet; redderet res, quæ comparerent. cæterarum*

rerum æquo arbitrio æſtimatio fieret. PHILIPPVS, quas ipſe cepiſſet civitates, eas liberaturum: Quæ ſibi tradita à maioribus; earum hereditariâ ac iuſtâ poſſ. ſione non exceſſurum, reſpondit.

Si quas belli clades quererentur eæ civitates, cum quibus bellum fuerit; arbitrio quos vellent populorum, cum quibus pax utriſq; fuiſſet, ſe uſurum.

Conſul ad id quidem arbitrio aut iudice minimè opus eſſe dicere: PHILIPPVM haudquaquàm ab ullis bello laceſſitum; priorem, vim omnibus feciſſe.

Indè cum ageretur, quæ civitates liberandæ; & Theſſalos omnium primos, (al. Theſſalonicam omnium primam) nomináſſet Cõſul; ad id accenſus indignatione rex exclamavit; *Quid victo gravius imperaretur!* atque ità ſe ex colloquio proripuit.

AD BELLVM VTRIMQVE PROCINCTVS. MACEDONVM FVGA.

Aliquot deinceps diebus factâ utrimq́ue ab ſtationibus excurſione, multa levia prælia, nõ ſine mutuâ cæde & vulneribus, commiſſa ſunt.

Hic in faucium anguſtijs, quas hoſtis inſidebat; & in omnibus propè rupibus, quaſi in muris, catapultas baliſtaſq́ue adversùs ſubeunteis, diſpoſuerat; heſitanti conſuli; paſtor quidam, qui eo in ſaltu, qui regijs tunc oneratus caſtris erat, armentum paſcere ſolitus, omneis montium illorum anfractus, colleiſq́ue nóſſet; à CHAROPE, Epirotarum Principe, miſſus, coram adducitur: Et pollicetur, viam ſe commonſtraturum, quà poſſit à tergo Macedonas adoriri, aut ſuprà caput eorum perduci.

Tertio itaq́ue die quùm verticem, quem duce paſtore petierant, Romani cepiſſe ac tenére ſe fumo ſignificaſſent; Conſul, valle mediâ, cum militum robore ſuccedit. Cornua læva dextraq́ue admovet caſtris: & poſt iniquam in locis confragoſis anguſtijſq́; dimicationem, clamor primùm à tergo auditus, dein pugna etiam cæpta, amenteis Macedonas repentino terrore feciſſet; pars in fugam effuſi; pars à Romanis, & à fronte & à tergo urgentibus, circumventi ſunt.

Sed fugienteis perſequi haud facilè fuit. quod equitem anguſtiæ locorumq́ue aſperitas; peditem, armorum gravitas impediret.

Non plus duobus hominum Millibus amiſſis, cætera omnis multitudo, regem primò ſine reſpectu fugientem; deinde quinque Millium ſpatium progreſſum, & tuto tumulo ſubſiſtentem, velut ſignum aliquod ſecuta, in unum quùm conveniſſent, frequenti agmine petunt Theſſaliam.

Romani caſtra regia, etiam ſine defenſoribus difficili aditu, diripiunt: & Conſul poſtero die per ipſas anguſtias, quà ſe inter valleis flumen inſinuat, hoſtem ſequitur.

Rex qui primo die ad caſtra Pyrrhi (locum in Epiro) pervenerat, & inde in montem Lyncon perrexerat; animi dubius, in regnumne ſe reciperet, an reverti in Theſſaliam poſſet; tandem in Theſſaliam agmen ſuum dimittere conſtituit.

Vrbeis illic, quas tueri poſſe deſperabat, ipſe pervaſtat, aut incendit. rerum ſuarum, quas poſſent, ſecum auferendarum dominis ius ſiebat: cætera, militiſ præda erant. Et è terrâ, mòx futurâ hoſtium, corpora ſaltem ſociorum eripere volebat. Pheris excluſus, omiſſo oppugnationis incepto, in Macedoniam tranſcendit.

ÆTOLI ET ATHAMANES MACEDONIAM INFESTANT.

Ætolos namq́ue iam adpropinquare fama erat; qui ad famam prœlij circà Aoum amnem commiſſi, proxima priùs circà Sperchîas, & Macrancomen, pervaſtant; atque indè in Theſſaliam tranſgreſſi, Cymines & Augéas primo impetu potiti ſunt.

Sed à Metropoli, dum vaſtant agros, concurſu opidanorum ad tuenda mœnia facto, repulſi. Et à Callitheris, licet eos qui eruperant intrà mœnia compuliſſent; quia ſpes nulla expugnandi erat, abſceſſérunt. Theuma & Calathana vicos expugnant; & Xynia à cultoribus deſerta diripiunt.

Neque hic AMINANDER, atque Athamanes, proſperæ pugnæ famâ excitati, quievérunt. Ille, ſuo militi parum fidens, petito ab Conſule modico præſidio, cum Gomphos peteret, opidum protenus nomine Phecam, vi cepit. Inde Gomphos adortus, erectis ad mœnia ſcalis, quantumvis per aliquot dies cives ſummâ vi urbem tutati eſſent; eodem metu perpulit ad deditionem. aliaq́ue opida & caſtella, iuxtà ignobilia, ſeſe deinceps dedidére.

EPIROTIS VENIA DATA.

Conſul FLAMINIVS intereà faucibus ijs, quas fuga hoſtium aperuerat, in regionem Epiri tranſgreſſus: & non ignarus cui parti, excepto Charope, Epirotæ faviſſent; tamen quia ab ſatisfaciendi quoque curâ imperata enixè facere videret; ex præſenti eos potiùs, quàm ex præterito æſtimat habitu: & ipsâ facilitate veniæ animos eorum in poſterum conciliat.

Simulac naves onerariæ è Corcyrâ, uti iuſſerat, in ſinum Ambracium venére; ipſe progreſſus quarto die in monte Cercetio poſuit caſtra. quò & ipſe AMINANDER cum ſuis auxilijs accitus, & pleriq́ue ex Epirotis voluntarij venére; quibus in Theſſaliam ducibus ille uteretur.

THESSALIA PHILIPPI SOCIA VASTATVR.

Primam urbium Theſſaliæ Phaleriam, quæ bis Mille Macedonum præſidio tenebatur, adgreſſus; continuâ, nec die nec nocte remiſsâ, oppugnatione, victâque præſidiariorum pertinaciâ, cepit.

Mòx legati à Metropoli, & à Pialia, dedentes urbem, venérunt, veniamq́; impetrant; quùm Phaleria direpta incenſaque eſſet.

Et quùm iam omnia exercitui, in eâ agrorum vaſtitate, deeſſent: tranſvectis à mari commeatibus, & cohortibus invicem Ambraciam frumentatum miſſis, omni rerum copiâ caſtra mòx ſunt repleta.

Inde Rhagen eſt profectus: quæ ſuper Penéum amnem ſita. x. fermè. Millib. à Lariſsâ abeſt. Hi ex Perrhæbiâ oriundi, nihil ad primum Romanorum adventum trepidavére; quòd PHILIPPVS, ſicut in Theſſaliam ipſe progredi non auſus; ita poſitis intrà Tempe ſtativis, præſidia laborantibus per occaſiones ſummittebat.

MARITIMA ROMANOR. IN PHILIPPVM EXPEDITIO.

Sub idem ferè tempus, L. QVINCTIVS, frater Conſulis, cui claſſis cura, maritimæque oræ imperium mãdatum ab Senatu erat; Corcyram tranſvectus; & ad Samen inſulam, claſſem, quæ indè moverat, aſſecutus; L. APVSTIO, cui ſucceſſerat, dimiſſo, tardiùs ad Maleam, trahendis plerumque remulco navibus, pervenit.

A Maleâ, iuſſis cæteris maturè ſequi, ipſe expeditis III. quinqueremibus Piræeum præcepit: accepitque naveis ibi relictas ab APVSTIO ad præſidium Athenarum.

Solverant eodem tempore duæ ex Aſia claſſes; unà cum ATTALO rege, XXIV. quinqueremium. Altera Rhodia, XX. navium tectarum, duce AGESIMBROTO.

EVBOEA VASTATVR.

Hæ claſſes circà Andrum Inſulam coniunctæ, in Euboeam traiecérunt. Caryſtiorum agris vaſtatis, quòd urbs præſidio raptim à Chalcide miſſo iam firma videretur; ad Eretriam acceſſérunt.

Quinctius eódem cum ijs navibus, quæ Pyræci fuerant, venit; iuſſitque, ut quæ ex ſuâ claſſe veniſſent naves, Euboeam peterent.

Eretriâ ſummâ vi oppugnabatur; & opidani haud impigré mœnia tuebantur. Quumque iam feſſi, & muri parte eversâ, trepidi, ad deditionem inclinarent; à PHILOCLE, regio præfecto, qui ſe in tempore auxilio adfuturum receperat, ad ſuſtinendam obſidiunem animati ſunt.

Deinde poſteaquàm illum repulſum trepidantemque refugiſſe Chalcidem accepérunt; oratores extemplò ad Attalum veniam fidemque eius petentes, miſérunt.

Cæterùm dum in ſpem pacis intenti ſegniùs munera belli obeunt; QVINCTIVS noctu, ab eâ mœnium parte, quæ ut minimè ſuſpecta, ità à ſtatione armatâ nuda erat; impetu facto, & ſcalis admotis, urbem cepit. Opidani cum coniugibus ac liberis in arcem confugérunt; deinde in deditionem venérunt.

Hìc præter argenti aurique exiguam copiam, ſigna, tabulæ priſcæ artis, & ornamenta eius generis plura, quàm pro urbis magnitudine, reperta.

Caryſtus inde repetita. ſed prius quàm è navibus copiæ exponerentur, omnis multitudo, urbe deſertâ, in arcem confúgit. indè ad fidem ab Romano petendam oratores mittunt.

Opidanis e-veſtigio vita ac libertas conceſſa eſt: Macedonibus, CCC. nummi in capita, ſtatutum pretium eſt; & ut armis traditis abirent. Eâque ſummâ redemti, in Bœotiam inermes traiecti ſunt.

Claſſes victrices circumvectæ Sunium, Atticæ terræ promontorium, Cenchréas Corinthiorum emporium, petiérunt, Corinthum oppugnaturæ.

RHAGE FRVSTRA A ROMAN. OBSIDETVR.

Conſul verò T. QVINCTIVS ad Rhagen, omnium ſpe longiorem atrocioremque oppugnationem habuit; nihil non ex arte militari molitus.

Sed Macedones, qui in præſidio erant, armis potiùs & virtute, quàm mœnibus urbem tueri glorioſum rati, conferti pluribus introrsùm ordinibus acie firmatâ, quùm tranſcendere parietinas ſenſiſſent Romanos; per impeditum ac difficilem ad receptum locum expellebant.

Neque plus turri ingentis altitudinis exſtructâ, quæ magnam vim armatorum multiplici tabulato portaret, & propiùs in urbem effunderet; profectum.

Neque cohortes invicem ſub ſignis emiſſæ cuneum Macedonum, haſtis obiectis horrentem, vi perrumpere potuérunt.

Conſul itaque, quod nec maturam ſatis expugnandæ urbis ſpem, nec ullam procul à mari, & in evaſtatis bellicâ clade locis, commodam hibernandi rationem cerneret; relictâ obſidione, in Phocidem contendit:

PHOCIS VASTATVR.

Vbi Anticyram, & ad navium onerariarum receptacula, & ad legionum hiberna opportuniſsimè ſitam eſſe iudicaret. Et ea certè urbs, ſecundùm Phanotéam, quæ primo impetu & ſine çertamine capta fuerat; haud multum in oppugnando præbuit moræ. Ambryſus inde, Hyampoliſque receptæ.

Daulis in tumulo excelſo ſita, nec ſcalis, nec operibus capi poſſe videbatur. ſed præſidiarijs ad excurſiones elicitis, & in portam ex levi certamine refugientibus, permiſti Romani, urbe ſunt potiti.

Elatia clauſit portas; nec niſi vi cogerentur, recepturi mœnibus videbantur, aut ducem, aut exercitum Romanum.

Conſuli verò Elatiam obſidenti rei magnæ ſpes adfulſit, Achæorum gentem ab ſocietate regiâ, ad Romanam amicitiam avertendi.

INSIGNES IN CONCILIO ACHAICO ALTERCATIONES, DE FEDERE cum Romm. iungendo.

Achæi CYCLIADEM, qui ſuperiore anno prætor, PHILIPP. prudenter obſliterat; & tunc (auro fortè corruptus) cum ſuâ, factione, res ad eumdem retrahere velle credebatur, in exſilium expulerant. eratque pro tempore Prætor ARISTÆNVS, qui Romanis gentem iungi cupiebat.

Claſſis autem Romana, cum ATTALO & Rhodijs, Cenchréis ſtabat; parabantque communi omnes conſilio Corinthum oppugnare.

Conſul itaque optimum ratus, prius quàm eam rem adgrederentur, legatos ad gentem Achæorum mitti pollicenteis; *ſi ab rege ad Romanos defeciſſent, Corinthum ijs contributuros in antiquũ gentis concilium.* Auctor fuit, ut legati à fratre eius L. QVINCTIO, & ATTALO, Rhodijs & Athenienſibus, mitterentur. quibus Sicyone datum concilium.

Quùm cuiuſque civitatis, & regum, PHILIPPI ATTALIQVE, legati, peroráſſent; & perpetuis orationibus diem abſumſiſſent; Achæi quid potiſſimum probarent, aut non videbant; aut animis ad rerum inter ſe pugnantium cogitationem torpentibus, exprimere non audebant.

Terrebat eos Lacedæmonius, gravis & adſiduus hoſtis. horrebant Romana arma; & duas utrimque claſſeis. Et licet Macedonum beneficijs veteribus recentibuſque obligati, regem tamen ipſum, ut crudelem & impotentem dominum, ſuſpectum habebant.

Hic in aliorum, alios intuentium, ſilentio, ARISTÆNVS liberâ oratione contendit; *præſenti neceſſitati cedendum. nihil eſſe cauſſæ, cur prudentes ſcientes, in PHILIPPI gratiam, funditus perirent*; qui ne ſua quidem tueri poſſet; & priore anno volens eos deſeruerat, & NABIDI vaſtandos obiecerat. eaque in Græcos, & præſertim Athenienſeis, deſægnaverat; quæ vel Barbarum perpetrare puderet.

Achæos ſe à PHILIPPO liberare iamdiu magis votis, quàm armis auſos. Sine labore aut periculo ipſorum, qui in libertatem cupidos vindicent; cum magnis claſſibus exercitibuſque mare traieciſſe. *quos qui ſocios adſpernentur, vix ſanæ mentis eſſe.* Eos aut ſocios, aut hoſteis haberi oportére.

Quùm ſecundum prætoris orationem murmur ortum eſſet, aliorum cum adſenſu; aliorum inclementer adſentienteis increpantium; atque adeò iam non ſinguli tantùm, ſed populi univerſi inter ſe altercarentur.

Et inter ipſos gentis magiſtratus, (qui Demiurgi vocantur, & decem numero creantur) certamen nihilò ſegnius, quàm inter multitudinem eſſet. ex quibus V. relaturos ſe de ſocietate Romanâ aiebant, ſuffragiumque daturos: V. lege cautum teſtabantur; Ne quid, quod adversùs PHILIPPI ſocietatem eſſet, aut referre magiſtratibus, aut decernere concilio, ius eſſet. Ille quoque dies iurgijs eſt conſumtus.

Iamque ſupererat tertius, & unus iuſti concilij dies, quo decretum fieri lege iubebatur. In quem adeò exarſére ſtudia, ut vix parentes à liberis temperaverint.

Sed poſteaquàm RHISIASVS quidam Pellenenſis, filium MEMNONEM, adverſæ partis Demiurgũ, minis & intentatâ morte, ad alteram factionem, quæ pro Romanis eorumque ſocijs, referri ac prorogari volebat; traduxiſſet: Omnibus ferè populis haud dubiè adprobantibus relationem, ac præ ſe ferentibus quid decreturi eſſent; Dymæi ac Megalopolitani, & ex Argivis quidam, priuſquam decretum fieret, conſurrexerunt, ac reliquerunt concilium: Macedonibus ſe plura debere còteſtati, quàm ut eos poſſent de-ſubitò & temerè deſerere. & huiuſce receſſionis ijs venia fuit.

Cæteri Achæorum populi, quùm ſententiæ perrogarentur, ſocietatem quidem cum Attalo, & Rhodijs, præſenti decreto confirmárunt: cum Romanis verò, quia iniuſſu populi non poterat rata eſſe, ſocietas; in id tempus, quo Romam legati mitti poſſent, dilata eſt.

CORINTHVS OPPVGNATVR.

In præſentiâ, legatos ad L. QVINCTIVM mitti placuit, & exercitum omnem Achæorum ad Corinthum admoveri. quam, captis Cenchréis, ex ea parte QVINCTIVS; & ATTALVS, traducto per Iſthmũ exercitu, ab Lechæo, alterius maris portu, oppugnabant. Ipſi è regione Portæ, quæ fert Sicyonem, caſtra poſuérunt.

In urbe, magna transfugarum Italicorum multitudo erat; pars ex ANNIBALIS exercitu, metu pœnæ à Romanis, PHILIPPVM ſecuti: pars navales ſocij, relictis nuper claſſibus, ad ſpem honoratioris militiæ tranſgreſſi. Hos deſperata ſalus, ſi Romani viciſſent, ad rabiem magis quàm audaciam accendebat.

Huc acceſſit præſidium MD. Militum à rege, duce PHILOCLE, ſubmiſſum, & lembis Corinthijs ad Lechæum traiectum. Quòd conſpicatus QVINCTIVS, irrito incepto, & dimiſſis Achæis, ad naveis redijt. & Attalus quidem Piræeum, Romani Corcyram petiérunt.

ELATIA ROMANIS DEDITVR.

Intereà Conſul, caſtris in Phocide ad Elatiam poſitis, & re fruſtra colloquijs tentatâ; ſimul ab omni parte operibus armiſque urbem eſt adgreſſus. eamque vi potitus & deprædatus, miſſis in arcem, qui vitam regijs, ſi abire vellent inermes; & libertatem Elatienſibus pollicerentur: fideque in hæc datâ, poſt paucos dies arcem recepit.

ARGIVI AD PHILIPPVM A ROMM. DEFICIVNT.

PHILOCLES, qui adventu ſuo Corinthum liberárat, arceſſitus à quibuſdam Argivis, quibus pacta cum Romanis ſocietas diſplicebat, collem

urbi imminentem, (Lariſſam eam arcem vocabant) noctu occupárat.

Poſitoque ibi præſidio, quùm lucis principio ſignia infeſtis ad ſubiectum arci forum vaderet, inſtructa acies ex adverſo occurrit. Id erat præſidium Achæorum nuper impoſitum; D. ferè iuvenes ex omnibus civitatibus delecti; iiſque ÆNEsIDEMVs Dymæus præerat.

Miſſus à PHILOCLE, qui, uti longè impareis, urbe excedere iuberet; primò nec ducem, nec ipſos movit. Vt verò Argivos quoque ex alterà parte armatos in ſe magno agmine venienteis vidérunt, quantumvis certam perniciem cernerent: omnem tamen caſum, ſi pertinacior dux fuiſſet, videbantur ſubituri.

ÆNESIDEMVS verò, ne flos iuventutis Achaicæ ſimul cum urbe amitteretur: pactus cum PHILOCLE, ut abire illis liceret: ipſe quo loco ſteterat, armatus, cum paucis clientibus non exceſsit.

Cauſſam rogatus; cum nihil fatus, præiecto præ ſe Clypeo ſtaret: *In præſidio creditæ ſibi urbis mortuum ſe armatum, reſpondit.* Tum iuſſu præfecti coniecta à Thracibus tela, interfectique omnes.

CONIVRATIO SERVORVM APVD SETIAM DETECTA.

Galliâ præter ſpem quietâ, ſervilis circà urbem propè tumultus excitatus eſt. Magna vis ſervorum, tàm eorum, qui obſidibus Carthaginienſium, uti Principum liberis, apud Setiam famulabantur; quàm mancipiorum, quæ ab recente Africo bello, & ab ipſis Setinis captiva eiuſem nationis, ex prędâ coëmta fuerant: coniurationem fecérunt. Miſsis ex eo numero, qui in Setino agro, deinde circà Norbam & Circeios, ſervitia ſollicitarent.

Et ſatis iam omnibus præparatis, Ludis, qui Setiæ propediem futuri erant, ſpectaculo intentum populum adgredi ſtatuerant; eâdemque urbe captâ, Norbam & Circeios occupare.

Servi duo, rei tàm fœdæ indicium Romam ad C. CORNELIVM LENTVLVM, urbis prætorem, detulérunt: atque ordine omnia, quæ acta futuraque erant, expoſuérunt.

Ipſe LENTVLVS, iuſſu Senatûs, ad coniurationem quærendam atque opprimendam cum quinque Legatis profectus tumultuario ex agris delectu, duobus fermè Millib. hominum armatis, Setiam clàm venit. Ibique raptim Principibus coniurationis comprehenſis, fuga ſervorum ex opido facta. Dimiſſi deinde per agros, qui veſtigarent. Indic bus præmia perſoluta, & libertas data; pretiumque eorum ex ærario dominis numeratum.

Quumque paullo-poſt, ex eiuſdem coniurationis reliquijs nuntiatum eſſet, ſervitia Præneſte occupatura; Prætor eò profectus, de D. ferè hominibus, qui in eâ noxâ erant, ſupplicium ſumſit. Obſides intentiore cuſtodiâ in privato ſervari; & in publicum prodeundi facultate privari. & captivi compedibus vincti, in nullâ aliâ, quàm in carceris publici cuſtodiâ eſſe, iuſſi.

Eodem anno Legati ab rege ATTALO coronam auream CCXLVI. pondo in Capitolio poſuérunt: gratiaſque Senatui egérunt, quòd ANTIOCHVS, legatorum Romm. auctoritate motus, finibus ATTALI exercitum deduxiſſet.

Eâdemque æſtate equites CC. & elephanti X. & tritici modiûm CC. Mill. ab rege Maſaniſsâ ad exercitum, qui in Græciâ erat, pervenérunt.

Item ex Siciliâ Sardiniâque, magni commeatus, & veſtimenta exercitui in illa. Illam M. MARCELLVS; hanc M. PORCIVS CATO obtinebat. ſanctus & innocens; aſperior tamen in fenore coercendo habitus; fugatique ex Inſula feneratores; & ſumtus, quos in cultum Prætorum ſocij facere ſoliti erant, circumciſi aut ablati.

Hieme iam ineunte, Opuntiorum (in Peloponneſo) alij Romanos, alij Ætolos arceſſebant. Priores quidem Ætoli venérunt; ſed opulentior factio, excluſis Ætolis, Romanos admiſit, arce à Macedonibus retentâ.

COLLOQVIVM DE PACE AD MALEAM.

Quàm diū obſidere cogitaret, ad T. QVINCTIVM, caduceatorem mittit PHILIPPVS.

In Maliaco ſinu ad Nicæam per aliquot dies collocuti, hinc PHILIPPVS cum CYCLIADE, Achæorum exſule; illinc T. QVINCTIVS, cum AMINANDRO Athamanum rege; DIONYSIODORO Attali, & AGESIMBROTO Rhodiorum delegatis; PHANEA Ætolorum, & ARISTÆNO Achæorum prætoribus.

Poſt multa ultrò citroque dicta, induciæ in duos menſeis datæ. Legatique Romam miſſi, infectâ pace rediérunt: *quòd nec Senatum belli tæderet; & T. QVINCTIVS victoria, quàm pacis avidior eſſet.*

3757.
26. Ant. Mag.
7. Ptol. Epiph.

193.

SEX. ÆLIVS PÆTVS Coſſ. ex Galliâ, comitiorum cauſsâ, Romam cum redijſſet; creavit Coſſ. Cn. CORNELIVM CETHEGVM, & Q. MINVTIVM RVFVM.

Sex prætores illo anno primùm creati, creſcentibus iam provincijs, & latiùs pateſcente imperio.

Conſulibus Italiam Macedoniamque ſortiri parantibus. Tribb. plebis interceſſére. Quod longinqua provincia Macedonia eſſet: neque ulla alia res maius bello impedimentum ad eam diem fuiſſet; quam quod *vixdum inchoatis rebus & in ipſo conatu gerendi belli, prior Coſ. revocaretur.*

Sic Patres, quibus Conſules & Tribuni liberam

conſulta-

conſultationem permiſerant; utrique Conſulum Italiam provinciam decrevérunt: & T. QVINCTIO imperium in Macedoniâ prorogárunt; donec ſucceſſor ei veniſſet.

Eiq́ue ſupplementum decretum, v. pedit. Mill. & equites ccc. ſociorumq́ue navalium III. Mill. Et claſſi, eiuſdem frater, L. QVINCTIVS FLAMINIVS, præeſſe iuſſus.

Conſulibus binæ legiones decretæ; & ut bellum cum Gallis Ciſalpinis, qui defeciſſent à pop. Romano, gererent. Prætoribus in Hiſpanias octona pedit. M. ſociûm ac Latini nominis data, & CD. equites; ut dimitterent veterem ex Hiſpaniâ militem. Et terminare iuſſi, quà ulterior citeriorve provincia ſervaretur.

Quinque tùm coloniæ in oram maritimam deductæ: duæ ad oſtia Vulturni Liternique. Vna puteolos; una ad caſtrum Salerni. his Buxentum adiectum. Et trecenę familię in ſingulas colonias iuſſæ mitti.

BELLVM CVM INSVBRIBVS ET LIGVRIBVS.

Conſules rebus ritè in urbe perfectis, ambo in Galliam profecti. CORNELIVS quidem rectâ ad Inſubreis viâ; qui tum, Cœnomanis adſumtis, in armis erant. Q. verò MINVTIVS in læva Italiæ ad inferum mare flexit iter: exercituque Genuam abducto, ab Liguribus bellum orſus eſt. Opida Claſtidium (f. Cariſtum) & Litubium; & duæ gentis eiuſdē Civitates, Celelates, Cerditiateſq́ue, ſeſe dediderunt. Et iam omnia Cis padum, præter Gallorum Boios, Ilvates Ligurum; ſub ditione erant. XV. opida; hominum XX. Mill. eſſe dicebantur, quæ ſe dediderant.

Indè in agrum Boiorum legiones ductæ. Boiorum exercitus haud ità multo-antè traiecerat Padum, iunxeratq́ue ſe Inſubribus & Cœnomanis. Quòd ità acceperant, Conſules coniunctis legionibus rem geſturos; ut & ipſi collatas in unum vireis firmarent.

Poſteaquàm fama accidit, alterum Coſ. MINVTIVM, Boiorum urere agros; ſeditio extemplò orta eſt. Poſtulare Boij, ut laborantibus opem univerſi ferrent: Et Inſubres negare, ſe ſua deſerturos. Ità copiæ diviſæ: Boijſq́ue in agrum ſuum tutandum profectis, Inſubres cum Cœnomanis, ſuper amnis Mincij ripas, conſedérunt.

Infrà eum locum, & Coſ. CORNELIVS eidem flumini caſtra adplicuit. Et tentatis ad defectionem Cenomannis, Brixiâq́ue, quæ caput gentis erat, (quorum iuventutem ſine auctoritate ſeniorum in armis eſſe compererat) cum excitis ad ſe Principibus, impetrare nequijſſet, ut ipſi, deſertis Inſubribus, aut domos redirent, aut ad Romanos tranſirent; in id data fides Conſuli eſt; ut in acie aut quieſcerent, aut pro re natà adiuvarent Romanos.

Poſteaquàm igitur acies utrimq́ue in apertum educta eſſet; & Romanus à fronte impetum in hoſteis feciſſet; Cœnomani, quos ſubortà animis fidei in ſocijs labantis ſuſpicione poſt ſigna in ſubſidijs Inſubres locaverant; terga ſociorum in ipſo certamine repente adgreſſi, tumultum ancipitem intercérunt.

Cæſa in medio feruntur v. & xxx. hoſtium Mill. quinquies Mille & ſeptingenti capti: cum ſignis militar. cxxx. & carpentis ſuprà cc.

Et AMILCAR, Pœnorum dux, & belli cauſſa, tunc demùm cum cæteris captus eſſe dicitur. Opida, quæ defectionem ſecuta erant, dedidérunt ſe Conſuli Cornelio.

Alter verò Coſ. MINVTIVS, primò effusè populatus agros Boiorum; ubi illi, relictis Inſubribus, ad ſua tuenda ſe recepiſſe comperti ſunt; caſtris ſe tenuit, acie dimicandum cum hoſte ratus.

Boij autem famà ſiniſtræ in Inſubribus pugnæ fracti, relicto duce, caſtriſq́ue, diſsipati per vicos, ſua ut quiſque defenderent, rationem gerendi belli hoſti mutárunt.

Omiſſa enim ſpe per unam dimicationem rei decernendæ, rurſus populari agros, & urere tecta, vicoſq́ue expugnare cæpit.

Claſtidio incenſo, in Liguſtinos Ilvates, qui ſoli non parebant, legiones ductæ. Ea gens, Inſubrium Boiorumq́ue caſu caterrita, in deditionem venit.

COLLOQVIVM MALIACVM CONTINVATVR.

In eo colloquio, quod ſuprà, in Maliaeo ſinu, propè Nicæam, inter regem Philippum, & T. Quinctium cum ſocijs, inſtitutum fuiſſe diximus; Quùm Romanus æquum eſſe cenſeret, ut prior diceret, qui petiſſet colloquium: rex contrà, eius eſſe priorem orationem, qui daret pacis leges, non qui acciperet; *Tum QVINCTIVS; ſimplicem ſuam orationem eſſe; eaq́; ſe dicturum, quæ ni fiant, nulla ſit pacis conditio.*

„ Deducenda ex omnibus Graciæ civitatibus regi præſidia eſſe.

„ Captivos & transfugas ſocijs pop. Romani reddendos.

„ Reſtituenda Romanis ea Illyrici loca, quæ poſt pacem in Epiro factam, occupaſſet.

„ Ptolemaeo regi Ægypti reddendas urbeis, quæ poſt PHILOPATORIS PTOLEMÆI mortem intercepiſſet.

Hæc pro Romanis.

Attali regis legatus; *Naveis captivóſque, quæ ad Chium navali prælio capta eſſent; & Nicephorium, Venerisq́; Templum, quæ ſpoliáſſet evaſtaſſetq́;, pro incorruptis reſtitui.*

Rhodij, PERÆAM (vetuſtæ eorum ditionis regionem continentis, adversùs inſulam) *repetebant.* Poſtulabantq́ue *præſidia deduci ab Iaſo, & Bargylijs, & Euromenſium urbe. Et in Helleſpōto; Seſto atq́; Abydo. & Panopolim Byzantijs in antiquæ formulam iuris reſtitui; & liberari omnia Aſiæ emporia, portúſque.*

Achæi, *Corinthum atque Argos repetebant.*

Prætor Ætolorum PHANEAS eadem ferè quæ Romani, *ut Græciâ decederetur, poſtulavit; redderenturq́; Ætolis urbeis, quæ quondam iuris aut ditionis eorum fuiſſent.*

Die ille altercando & mutuis criminationibus, ac PHILIPPI ad ſingulos purgationibus, conſumto; & dilato in poſterum diem colloquio; Macedo in ſtationem, ex quâ erat profectus, Romani

ſocijſque in caſtra rediérunt.

Poſtridie rex iterum ad Nicæam, ſed ſerius, quàm conſtitutum erat, venit; qui noctem quoque illam, quaſi inops conſilij, quùm tàm gravia & indigna imperarentur, deliberando conſumſiſſet.

Et ut ſine altercatione aliquis finis rei imponi poſſet; cum ipſo Imperatore Rom. ſummotis alijs, ut colloqui ſibi liceret, gravatè impetravit.

Poſt ſecretum colloquium T. QVINCTIVS hæc acta ad ſocios retulit.

„ *Regem Romanis cedere totâ Illyrici orâ; perfugas remittere, & ſi qui eſſent captivi.*

„ *ATTALO, naveis, & cum ijs captos navaleis ſocios: Rhodijs, regionem, quam Peræam (continentem, & quaſi ſibi adverſam) vocant, reddere; Iaſſo & Bargylijs non ceſſurum. Ætolis, Pharſalum Lariſſamq́; reddere; Thebas non reddere. Achæis, non Argis modo, ſed etiam Corintho ceſſurum.*

Quùm hîc toto ex Concilio certatim omnes vociferarentur; *Niſi rex totâ deduxiſſet Græciâ præſidia,* numquam cauſſas certaminum depoſiturum. Et rex à QVINCTIO peteret, ut rem totam in poſterum diem differret: intereà aut perſuaſurum ſe, aut perſuaderi ſibi paſſurum; locus colloquio in littore ad Thronium deſtinatur.

Ibi PHILIPPVS primò & QVINCTIVM, & omneis qui aderant, rogare; *Ne ſpem pacis turbare vellent.*

Poſtremò petere tempus, quo legatos Romam ad Senatum mittere poſſet. *Aut his conditionibus ſe pacem impetraturum; aut quaſcumq́; Senatus dediſſet, leges pacis acceptiurum.*

QVINCTIVS qui inſtante hieme nihil amitti, dato ſpatio ad legatos mittendos, iudicaret; & intereà explorari Senatûs ſententiam auctoritatemq́ue poſſe, ſine quâ nihil eorum ratum foret, quæ cum rege ſinguli pepigiſſent; datis in duos menſeis inducijs, ipſe cum ſociorum legatis, AMINANDRVM Athamanem; & treis ex ſuis, & in ijs Q. FABIVM, ſorore uxoris ſuæ progenitum, Romam miſit.

LEGATIO SOCIORVM, ET PHILIPPI ROMAM, IRRITA.

Vt ventum Romam eſt; ſociorum legati priùs auditi, quùm cæteram orationem convicijs regijs conſumſiſſent, eò maximè Senatum, movérunt, demonſtrato maris, terrarumq́ue eius regionis ſitu. ut cuivis appareret; ſi Demetriadem in Theſſaliâ, Chalcidem in Eubœâ, Corinthum in Achaiâ rex teneret; non poſſe liberam Græciam eſſe. quas urbeis ut contumelioſè, ità non inſulsè rex ipſe compedes Græciæ appellaret.

Legatis deinde regis intromiſſis, & longiorem exorſis orationem, brevis interrogatio; *Ceſſurúſne ijs tribus urbibus rex eſſet?* ſermonem incidit: cum mandatum ſibi de his nominatim negarent quidquam.

Sic, infectâ pace, regij dimiſſi: & QVINCTIO liberum arbitrium pacis, an belli, permiſſum.

PHILIPPVS AD BELLVM REDIT, ET NABIDEM SOCIVM ADSCISCIT.

PHILIPPVS, cui Romanus neque colloquiũ poſteà daret; neque legationem aliam, quam quæ omni Græcia decedendum eſſe, nuntiaret, admiſſurum diceret; quùm acie decernendum videret, & vireis undique ad ſe contrahendas: maximè de Achaiæ urbibus, regionis ab ſe diverſæ; & magis tamen de Argis, quam de Corintho ſollicitus; optimum ratus NABIDI eam, Lacedæmoniorum tyranno, velut fiduciariam dare, ut victori ſibi reſtitueret. ſiquid adverſi accidiſſet; ipſe haberet; PHILOCLI, qui Corintho Argiſq́ue præerat, ſcribit; ut tyrannum ipſe conveniret. PHILOCLES, præterquam quod iam veniebat cum munere, adijcit ad pignus futuræ NABIDI cum rege amicitiæ; *filias ſuas, regem, NABIDIS filijs matrimonio coniungere velle.*

Quùm ille primò negaret aliter eam urbem ſe accepturum, niſi Argivorum ipſorum decreto ad auxilium urbis arceſſitus eſſet. Deinde, ut frequenti concione non adſpernatos modò, ſed abominatos etiam nomen tyranni audivit; cauſſam ſe ſpoliandi eos nactum ratus, tradere, ubi vellet, urbem PHILOCLEM iuſſit.

NABIS ARGIS GRASSATVR. EIVS PERFIDIA.

Et is nocte, ignaris omnibus, in urbem acceptus, primâ luce ſuperiora omnia loca occupat. & paucis Principum inter primum tumultum elapſis, portas claudit. Abſentium fortunas diripit, præſentibuſq́ue aurum atque argentum extorquet: & pecunias ingenteis imperat.

Concione deinde advocatâ, rogationem promulgavit; unam, *de tabulis novis.* alteram, *de agro viritim dividundo. Duas faces, novantibus res, ad plebem in optimateis accendendam.*

Nabis, Argivæ civitatis iam potens, nihil eius memor, à quo eam & qua conditione accepiſſet; legatos Elatiam ad QVINCTIVM, & ad ATTALVM Æginæ hibernantem mittit, qui nuntiarent; Argos in poteſtate ſuâ eſſe. Eò ſi veniret QVINCTIVS ad colloquium, non diffidere ſibi omnia cum eo conventura.

QVINCTIVS itaque ab Anticyra; ATTALVS ab Æginâ, Sicyonem tranſmiſére; & haud procul urbe Mycenicâ ferè inermes, cum armato tyranno, in colloquium venére.

Vbi de conditionibus amicitiæ agi cæptum eſt; Romanus duas poſtulare res; *Vt bellum cum Achæis finiret; utque adverſum PHILIPPVM mitteret ſecum auxilia.*

ATTALVS urbis Argivæ, quàm fraude PHILOCLIS proditam ipſe vi teneret, libertatem urguebat. Ea diſceptatio ſine exitu fuit, & de colloquio diſceſſum. Sexcentis modò Cretenſibus ab tyranno in præſens datis Romano: inducijſque inter NICOSTRATVM Achæorum præt. & Lacedæmoniorum

moniorum tyrannum, in IV. menſeis factis.

T. QVINCTIVS Corinthum profectus, oſtentatâ ad portam Cretenſium cohorte, ſimul PHILOCLE præfecto, Tyrannum à Philippo deſciviſſe, oſtendit.

Et quùm ille ex urbe ad Rom. Imperatorem in colloquium veniſſet; hortanti ut extemplò ad ſe tranſiret, ità reſpondit; ut diſtuliſſe rem magis, quàm negâſſe videretur.

Indè QVINCTIVS ad Anticyram traiecit; & fratrem ad tentandam Acarnanum gentem miſit.

ATTALVS, ab Argis Sicyonem erat profectus. Ibi civitas novis honoribus veteres regis honores auxit: & rex ad id, quod ſacrum Apollinis agrum grandi quondam pecuniâ eis redemerat; civitati ſociæ atque amicæ x. talenta argenti dono dedit; & x. Mill. medimnûm tritici. atque ità Cenchréas ad naveis rediit.

NABIDIS, EIVSQVE VXORIS RAPACITAS.

NABIS verò firmato Argis præſidio, Lacedæmonem regreſſus, quùm ipſe viros ſpoliaſſet, ad feminas ſpoliandas uxorem Argos miſit. Ea nunc ſingulas illuſtreis, nunc ſimul plureis genere inter ſe iunctas, domum arceſſendo, blandiendoq́ue ac minando, non aurum modo iis, ſed poſtremò veſtem quoque, mundumq́ue omnem muliebrem ademit.

BOEOTI ASTV CONSOCIATI ROMM.

T. QVINCTIO Bœotiâ pacatè ingredienti Principes Thebani occurrerunt. Et quantumvis PHILIPPI rebus pro tempore, ob Brachyllelem al. Brachyllam) ſtuderent; QVINCTIVM tamen, quaſi utriq́ue parti amici, ſalutarunt, & honoribus ſunt proſecuti.

Quos ille benignè complexus, ſenſim proceſſit: & tempus, quaſi de induſtriâ, ſermonibus extrahens, dum milites ex itinere feſſos recrearet; unà cum Principibus in urbem ingreſſus eſt: Non quod illi probarent; ſed in tanto militũ comitatu & propinquitate, prohibere non auderent.

QVINCTIVS, quaſi urbis nondum compos, eos hortatus eſt; *Vt deſerto PHILIPPO, in Romanorum parteis diſcederent.*

ATTALI MORS.

Quâ in re quùm ATTALVS maiore, quàm ętas ferret, cõtentione, Oratorem QVINCTIO præſtare nititur; vertigine quâdam, vel pituita, in medio ſermone, correptus, & collapſus eſt. Nec multis poſt diebus Pergamum in Aſiam devectus exſpiravit. Bœoti itaq́ue cum in modum Romanis ſe coniunxérunt.

QVINCTIVS verò Senatûsconſulto, de prorogato ſibi imperio, amicis id Romæ procurantibus, accepto; magnâ victoriæ, gloriæq́ue bello parandæ ſpe, in Theſſaliam, adversùs regem movit.

Habebat ſub ſignis ſuprà XXVI. Mill. militum. Ex quibus Ætoli VI. pedit. Mill. & CCC. equites contribuerant.

Nec minores Philippo erant copiæ. Qui quùm Romanos circà Thebas verſari & caſtra metatos eſſe audíſſet; ipſe quoq́ue caſtris à Lariſſâ motis, univerſum exercitum Pheras versùs educit.

CASTRA ROMM. ET MACEDON. AD SCOTVSAM.

Iamq́ue ab utriſq́ue ad Scotuſam perventum erat, ubi acie inter ſe decernere conſtituerant: & non modò nulla ex mutuo hoſtium adventu perturbatio fuit; ſed maiore & ardore, & alacritate, ad prœliandum ſunt incitati.

Romani quidem, ſi Macedonas, quorum erat ex ALEXANDRO, totius olim Orientis domitore, aliiſq́ue regibus, nobile apud omneis virtutis & potentiæ nomen; iuſto prœlio ſuperáſſent.

Macedones verò; ſi Romanos, quos Perſis longè præſtantiores ducebant, bello fregiſſent; PHILIPPO clariorem, quàm ALEXANDER ex Perſis tuliſſet, gloriam pariturі.

PVGNA FATALIS AD CYNOS-CEPHALAS.

Poſt levia ſubinde inter utrorumq́ue exploratores & præcurſores, certamina; & ſubitum ad ſua cuiuſq́ue caſtra receptum; tandem iuſtioribus copiis ad Cynoſcephalas (faſtigia collium in Theſſalia contiguorum, turbinata, ex figuræ ſimilitudine ſic dictæ ſunt) manus conſeruerunt. Quùm itaq́ue, qui utrinq́ue, & ad res explorandas, & ad inſidias alteris ſtruendas emiſſi erant; locis illis ſaltuoſis, & denſâ tum aëris caligine obtectis, vario eventu pugnarent; & nunc hi, nunc illi fugerent aut inſtarent; primùm Romani in faſtigia collium progreſſi, & inimò perturbati, (licet x. cohortes, & Mille ex robuſtioribus ſelecti eſſent) pòſt aliquantum conflictum, mittunt ad Imperatorem; ut ſibi periclitantibus ſuccurreretur.

TITVS itaq́ue Ætolos, qui cum ARCHEDAMO & EVPOLEMO erant, uti locorum peritiores; & duos ex ſuis Tribb. militum, unà cum D. equitibus, & II. pedit. Millib. ſubmittit.

Horum adventu, velitaris pugna in iuſtum conflictum mutata eſt, additâ Romanis animorum alacritate.

Macedones deínde, quantumvis locorum opportunitate fortiter ſe tuerentur; preſsi tamen, & armis gravati, & ad ulteriora collium faſtigia refugientes, auxilia à rege petitum miſérunt.

Philippus, qui eo die iuſtum universè conflictum fieri haud ſperáret, quamplurimos è caſtris pabulatum dimiſerat. Audito nihilominus ſuorum diſcrimine; & apertis, nebulâ iam evaneſcente, inſidiis; HERACLIDEM Gyrtonium, Theſſalici; & Leonem, Macedonici equitatûs, magiſtros; unà cum ATHENAGORA, omnibuſque, præter

Thracaa, ſtipendiarijs, ſubſidio mittit.

Illi, cum ijs qui in ſtatione erant coniuncti, Romanos viciſſim à collibus abarcent. Et ne hi extemplò in fugam, & in camporum planitiem conijcerentur; Ætolicorum equitum, qui ſeparatim, quàm confertim plus valent, dexteritas effecit; hoſtiumque impetum remorata eſt.

Titus, animadversâ auxiliarium inclinatione, & conſternatione ad alios ſerpente; univerſum exercitum educit, & aciem ad colles inſtruit.

Hic ex Macedonum ſtatione, alij poſt alios, ad PHILIPPVM properè adcurrunt, qui hoſtem fugere clamitent: occaſionem haud negligendam. hunc unum hoſtis Barbari opprimendi diem eſſe,

Rex, quantumvis locorum ſitus ad confligendum minus opportunus, ob aſperos præruptoſque colleis, haud ſatis ipſi probaretur; militari importunitate ad prælium provocatur; & exercitum è vallo educere iubet.

Titus viciſſim copias ſuas ad pugnam explicat; neque minùs in eos hoſtium, qui pugnæ præludia inchoárant, incumbit. & elephantis in fronte oppoſitis, dextrum cornu eo in loco manére iubet. ſiniſtrum verò cornu ſibi cum robuſtiſſimis adſumens, hoſteis ex-adverſum magno animo adortus eſt.

Philippus, qui eo temporis articulo maiorem exercitus ſui partem pro vallo in acie conſtitutam cerneret; ſcutatis ſecum acceptis & dexterâ Phalange, progreſſus, properè in tumulos conſcendit. & NICANOREM, cui Elephanti cognomen, cum reliquis copijs eódem, & e veſtigio ſequi iubet.

Ipſe, acie primorum, qui in ſuperiora loca nitebantur, obiectis ſcutis egregié defensâ. faſtigia collium occupavit. Indè dextro cornu Romanos, immiſsâ in eos ex locis declivibus Phalange, premebat.

Neque ſiniſtrum Romanorum cornu, licet ex fortiſſimis conſtaret; gravem, & intentis horrentem haſtis frontem, acremque eius impreſſionem, ferebat.

Titus itaque omiſſo cornu, quod ceſſim ſe recipiebat; ad alterum. quod ob tumulorum anfractus iam divulſum erat; & quo loco Macedones denſare aciem (quòd apud illos firmamentum eſt exercitûs) contragoſis ſaltibus impediebantur; properè decurrens, ſigna intulit.

Hic vir cum viro congreſſus, mutuo ſe impulſu, gravi atque inhabili premebant.

Romanis denique à tergo irruentibus, quùm Phalangitæ nulli iam uſui eſſent; & virium prœliari cogerentur; vel facilè occidebantur, vel proiectis armis fugiebant.

Quod ubi vidit PHILIPPVS, ſtatim è pugnâ ſe cum paucis equitibus ſubduxit. Et ex edito. prœlij eventum, & victoriam ad Romanos inclinatam, contemplatus; in Tempe ingreſſus, eos qui ex prœlio ſalvi effugerant, recollegit.

Ceciderunt eo prœlio non minus IIX. hoſtium M. & capti ad V. Millia. Ex Romanis, circiter DCC.

Vt verò PHILIPPVS fugâ è manibus elaberetur, Ætoli in cauſsâ fuiſſe videntur. Qui dum Romani hoſteis conſectantur fugienteis, caſtra diripuere, & exhauſére: neque ſocijs è pugnâ revertis reliqui quidquam fecere.

Vt nec iniuriâ apud Duces eorum, Romani, nec ſine convicijs, quererentur: *Sibi quidem labores & prœliandi diſcrimina impoſita; Ætolis vero fructus victoriæ & emolumenta ceſſiſſe.*

Neque minus impudenter, nec ſine gravi QVINCTII imperatoris offenſione, victoriæ ex eo bello gloriam ſibi vindicare, & paſſim iactare auſi ſunt: quæ ſimultatum fuit origo.

ACARNANIA SVBACTA.

Eodem pænè tempore L. QVINCTIVS FLAMINIVS, frater Proconſulis, Leucade urbe quæ caput Acarnaniæ eſt, expugnatâ; & auditâ prœlij famâ, quod ad Cynos-cephalas pugnatum erat; omneis Acarnaniæ populos in deditionem accepit.

PERÆA A RHODIJS RECEPTA.

Et Rhodij continentem regionem, Peræam, à maioribus ſuis poſſeſſam, à PHILIPPO vindicare adnixi, iuſto prœlio duces regios profligárunt. Fruſtrà tamen obſeſsâ oppugnatâque urbe Stratonicéa. quam ſi victores confeſtim petiiſſent, recipere ſine certamine potuiſſent. quæ recipi, niſi aliquanto poſt per Antiochum, non potuit.

PHILIPPVS DARDANOS VINCIT.

PHILIPPVS nihilo minus, quùm audiſſet Dardanos, fineis regni tranſgreſſos ſuperiora Macedoniæ evaſtare; quamvis fortunâ undique iniquiore urgueretur; morte tamen triſtius ratus Macedoniæ etiam poſſeſſione pelli; delectu raptim per urbeis Macedonum habito, cum VI. pedit. Millib. & equitibus D. circà Stobos, Pelagoniæ, improviſò hoſteis oppreſſit. Multi ex hoſtibus in prœlio; plures prædandi cupiditate palantes, per agros, cæſi. Et quibus fuga expeditior fuit, ne tentato quidem caſu pugnæ, in fineis ſuos rediérunt.

ANTIOCHVS NOVVS ROMANORVM HOSTIS, PHILIPPO FEDERATVS.

Non tàm in tempore Punicum bellum terminatum erat, ne ſimul & cum PHILIPPO foret bellandum; quam opportunè, iam ANTIOCHO in Syriâ moliente bellum, PHILIPPVS eſt ſuperatus: quùm & Hiſpania ſub idem tempus magno tumultu ad bellum conſurrexit.

ANTIOCHVS,

ANTIOCHVS, qui hactenus Romanorum ſocietatem coluerat, partim augendi imperij ſtudio; partim Romanorum incrementa ſuſpectans, in offenſionem eorum incurrit.

Et PHILIPPVS traditis ei aliquot in Aſia urbibus, & in cæteris, Abydo, quas tueri poſſe deſperabat; ſocietatem eius emercatus eſſe; & ad bellum Romanis inferendum incitaſſe cenſebatur.

Quùm ille itaque priore æſtate omnibus, quæ in Cœle-Syriâ ſunt, civitatibus PTOLEMÆI, in ſuam poteſtatem redactis, in hiberna, ANTIOCHIAM, conceſſiſſet; nihilo quietiores poſteà res habuit.

Omnibus enim regni viribus connixus, cum ingenteis copias terreſtreis, maritimaſque, comparâſſet; principio veris, præmiſſis cum exercitu filijs duobus, ARDYE & MITHRIDATE, iuſſiſque, Sardibus ſe opperiri; ipſe cum claſſe c. tectarum navium; ad hoc levioribus navigijs, cercuris ac lembis, cc. proficiſcitur. Simul per omnem oram Ciliciæ Cariæque tentaturus urbeis, quæ in ditione PTOLEMÆI eſſent: ſimul PHILIPPVM (nec dum enim debellatum erat) exercitu navibuſque adiuturus.

RHODII ANTIOCHO SE OPPONVNT.

Rhodij nihil territi tantâ mole imminentis belli, quùm rex Zephyrio, Solis, Aphrodiſiade & Coryco ac Selinunte, eius oræ caſtellis, aut metu, aut voluntate, ſine certamine, in deditionem acceptis; Coraceſium, quod præter ſpem portas clauſerat, operibus tum oppugnaret. legatos miſérunt, qui denuntiarent:

Ni Nephelide (promontorio Ciliciæ) copias ſuas contineret; ſe obviàm ituros. Non ab ullo odio; *ſed ne coniungi cum Philippo paterentur, & impedimento eſſe Romanis, liberantibus Græciam.*

Rex iræ temperans, tantùm legatos ſe Rhodum miſſurum reſpondit; qui vetuſta iura, cum eâ civitate, ſua maiorumque ſuorum, renovarent: & vetarent eos adventum pertimeſcere amici regis. *Nihil ipſis, aut ſocijs eorum, noxæ futurum, fraudive.*

Et tum fortè legati eius ab Româ redierant, comiter à Senatu auditi dimiſſique. quod incertus adhuc belli, adversùs Philippum, eventus eſſet.

Quùm hæc legati regis in concione Rhodiorum agerent; nuntius venit; *Debellatum ad Cynos-cephalas eſſe.* Quo nuntio accepto, Rhodijs omni à PHILIPPO, metu liberis, conſilium erat obviàm eundi cum claſſe, ANTIOCHO.

Neque alteram curam omiſérunt, tuendæ libertatis civitatum ſociarum PTOLEMÆI, quibus bellum ab Antiocho imminebat. Nam alias auxilijs iuvérunt; alias providendo, & conatus hoſtis præmonendo. Cauſſaque libertatis fuérunt Caunijs, Myndijs, Halicarnaſſéis, Samijſque.

MORS ATTALI.

Eodem tempore Attalus rex, qui æger Thebis Pergamum fuerat advectus, moritur, altero & ſeptuageſimo ætatis anno; quùm IV. & XL. annos regnâſſet, ſingulari iuſtitiæ, fidei, manſuetudinis ac liberalitatis famâ. Vxorem, ac liberos IV. (EVMENEM, ATTALVM, PHILETÆRVM & ATHENÆVM) ſuperſtites habuit. Regnum adeo ſtabile ac firmum reliquit, ut ad tertiam ſtirpem poſſeſſio eius deſcenderit. Ex ijs EVMENES, annos unde-quadraginta poſteà regnavit. Vid. ſup.

CONSVLVM DE GALLIS TRIVMPHVS.

Sub idem tempus Conſules, C. CORNELIVS CETHEGVS, & Q. MINVTIVS RVFVS, Romam venérunt; & triumphum ob res proſperè in Italiâ adversùs Gallos geſtas, poſtularunt.

Interceſſére Tribb. plebis; *Communem ſe relationem de eâ re fieri non paſſuros, ne par honos in diſpari merito eſſet.*

Victi perſeverantiâ Tribunorum Conſules, ſeparatim retulérunt. Et Cn. CORNELIO omnium conſenſu decretus triumphus: cui Placentini Cremonenſeſque favorem addidérunt, obſidione ab eo liberati; & plerique ex hoſtium ſervitute recepti.

Q. MINVTIVS, quùm tentatâ tantùm relatione, adverſum omnem Senatum videret; in monte Albano ſe triumphaturum, & iure imperij conſularis, & aliorum exemplo, dixit. Intulit uterq; in ærarium ingentem, & parem pænè, argenti ſummam, & militibus ſuis par donativum diſtribuit.

3758. | 192.
27. Ant. M.
8. Ptol. Epiph.

Secundùm triumphum, Conſularia comitia habita; & creati Coſſ. L. FVRIVS PVRPVREO, & M. CLAVDIVS MARCELLVS.

Ob res proſperè in Macedoniâ à T. QVINCTIO geſtas, in dies quinque, ſupplicationes ſunt decretæ.

LEGATIO ROMAM, PHILIPPI SE SVBMITTENTIS.

Nec multo poſt Legati, & à Quinctio, & ab rege PHILIPPO venérunt. In Senatu haud multa verba facta, quùm Macedones, quæcumque Senatus cenſuiſſet, id regem facturum eſſe dicerent. Decem Legati, more maiorum, quorum ex conſilio T. Quinctius Imperator leges pacis PHILIPPO daret, decreti. adiectumque, ut in eo numero Legatorum P. Sulpitius & P. Villius, eſſent, qui Coſſ.

qui Coſſ. Macedoniam obtinuiſſent.

Conſules novi, magiſtratu inito, quùm de provincijs ageretur; & Italiam utriq́ue provinciam Senatus decerneret; & Marcellvs provinciæ cupidior, pacem diſſuaderet; Tribb. plebis intercedentibus, rogatio ad plebem lata eſt; *Vellent iuberéntne cum rege PHILIPPO pacem eſſe?* Et omnes v. & xxx. Tribus, uti rogatæ, iuſſerunt.

Atque ita Coſſ. ambobus Italia provincia, cum ijs legionibus, quas ſuperiores Coſſ. habuiſſent, decreta; & ut iv. novas legiones ſcriberent.

T. Qvinctivs Flamininvs cum ii. legionibus, provinciam eodem exercitu obtinere iuſſus; imperiumq́ue ei prorogatum.

Q. Fabio Bvteoni, & Q. Minvtio Thermo, quibus prætoribus Hiſpaniæ provinciæ evenerant; Coſſ. legiones ſingulas, ex Quattuor ab ſe ſcriptis, quas videretur, uti darent, decretum. ſociúm ac Latini nominis quaterna Millia pedit. & equites trecenos. Hiq́ue primo quoque tempore in provincias ire iuſſi.

NOVVM IN HISPANIIS BELLVM, ET CLADES IBI ACCEPTA.

Bellum namq́ue in Hiſpaniâ quincto pòſt anno exortum eſt, quàm ſecundum bellum Punicum fuerat finitum. Et hoc bellum propè novum; quia tum primùm ſuo nomine, (Hiſpanorum) nullo Punico exercitu aut duce, ad arma ierant.

M. Helvivs (al. Ælius) qui eam provinciam anno ſuperiore obtinebat, litteris Senatum certiorem fecerat; Colcham & Lvscinvm regulos in armis eſſe. Cum Colchâ, xxvii. oppida; cum Luſcino, validas urbeis, Bardonem & Cardonem, (al. Caſtulonem & Betulam) & maritimam oram omnem, quæ nondum animos nudaverit, ad finitimorum motus conſurrecturam.

Et paullo-ante triſtis ex Hiſpaniâ adlatus erat nuntius; C. Sempronivm Tvditanvm Proconſ. in citeriore Hiſpaniâ prœlio victum; exercitum eius fuſum fugatumq́ue; & illuſtreis viros in acie cecidiſſe. Tvditanvm cum gravi vulnere latum ex prœlio, haud itâ multo poſt exſpiráſſe.

Et ijſdem nihilominus diebus, Cn. Cornelivs Lentvlvs, qui antè Sempronivm Tvditanvm citeriorem Hiſpaniam obtinuerat, quùm ex Sen. Conſulto urbem (ovans, an triumphans) ingreſſus eſſet, magnam auri argentiq́ue vim in ærarium intulit.

Et L. Stertinivs; collega eius, ex ulteriore Hiſpaniâ, ne tentatâ quidem triumphi ſpe; & ærarium immenſo argento auxit; & duobus fornicibus, quorum unum in foro Boario, alterum in maximo Circo fecerat; aurata ſigna impoſuit.

BOEOTORVM INGRATITVDO, ET CRVDELITAS.

Hibernabat eo tempore Athenis Qvinctivs Proconſ. qui Bœotis petentibus, ut qui ſuæ gentis apud Philippvm militáſſent, ſibi reſtituerentur, facilè indulſit. quod Antiocho rege iam ſuſpecto, favor Græcorum conciliandus nomini Romano apud Civitates videretur.

Sed ingrati, Philippo, non Romanis, iſtud beneficij imputárunt. & Brachyllam quemdam, quòd Bœotis apud regem militantibus antè præfectus fuiſſet; Bœotarchen fecérunt, præteritis Zevxippo & Pisistrato; alijſq́ue, qui Romanæ ſocietatis auctores fuerant.

Et cædes eiuſdem Brachyllæ, occultâ illorum adverſariorum coniuratione patrata, efferavit Thebanos, Bœotoſq́ue omneis ad exſecrabile odium Romanorum. quòd Zevxippvs Princeps gentis id facinus conſciviſſet; & is, re per ſervum conſcium detectâ, Athenas, tutum exſilio locum, conceſſiſſet.

Sed quùm ad rebellandum neque vireis, neque ducem haberent; proximum bello quod erat, in latrocinium verſi, alios hoſpites, alios vagos per hiberna milites, inſidijs aut fraude excipiebant. adeò ut timidiùs, quàm in hoſtico, egredi caſtris miles auderet.

Multa eius generis facinora Acræphiæ & Coroneæ facta. & peditum Italicorum cadavera, inveniebantur.

Qvinctivs primò noxios ſibi tradi iuſſit; & pro quingentis militibus (tot enim intercepti erant) quingenta talenta conferre. Quorum neutrum quùm fieret; verbis tantùm civitates excuſarent, nihil publico conſilio factum eſſe; miſſis Athenas, & in Achaiam legatis, qui teſtarentur ſocijs, iuſto pioq́ue bello ſe perſecuturum Bœotos; & cum parte copiarum P. Clavdio Acræphiam ire iuſſo; ipſe cum parte Coronéam circumſedit.

Quâ perculſi clade Bœoti, quùm legati eorum in caſtra non admitterentur; Achæorum Athenienſiumq́ue intercesſione, pacem impetrárunt, iuſſi, *noxios tradere, & multa nomine XXX. talenta conferre.* Atque ita ab oppugnatione receſſum.

PAX CVM PHILIPPO.

Poſt paucos dies x. legati ab Roma venérunt: quorum conſilio pax data Philippo, in has leges.

„ *Omnes Græcorum civitates, quæ in Europa, quæq; in Aſiâ eſſent, libertatem ac ſuas leges haberent.*

„ *Quæ earum ſub ditione PHILIPPI fuiſſent; præſidia ex his PHILIPPVS deduceret.*

„ *In Aſiâ; Euromum, Pedaſus, Bargylij, Iaſſus Myrina, Abydus, Thaſſus & Perinthus, deductis præſidijs, liberæ eſſent.*

„ *De Cianorum libertate, PRVSIÆ Bithynorum regi QVINCTIVS ſcriberet, quid Senatui & X. legatis placuiſſet.*

„ *Captivos*

„ *Captivos transfugasq, redderet PHILIPPVS Romanis, & naves omneis tectas traderet.*

„ *Ne plus quingentis armatorum haberet, neve elephantum ullum.*

„ *Bellum extrà Macedoniæ fineis ne inuſſu Senatûs gereret.*

„ *Mille talentûm daret populo Romano, dimidium præſens, dimidium penſionibus X. annorum.*

Adiectum aiunt; Ne cum EVMENE, Attali Filio, novo tum rege, bellum gereret.

(Inhæc obſides accepti, inter quos DEMETRIVS, PHILIPPI F.) Item, Attalo abſenti Æginam Inſulam, elephantoſque dono datos: Et Rhodijs Stratoniceam Cariæ, atque alias urbeis, quas PHILIPPVS tenuiſſet: Athenienſibus Inſulas datas, Paron, Imbrum, Delum, Scyrum.

ÆTOLORVM CONTVMACIA.

Omnibus Græcis hanc pacem approbantibus, ſoli Ætoli id decretum x. Legatorum, clàm muſſantes, carpebant.

Et certè Romani haud ignati Græcos inani ſpecie libertatis delenitos, ſibi in poſterum obſequentiores fore, quàm ſi præſidiorum compedibus adſtringerentur; ut ANTIOCHVM Europæ imminentem anteverterent; & Græcis faventibus in Aſiam traijcerent; ea Legatis ſuis mandata dederant, quæ nomini Romano glorioſa, & novo bello ſerendo commoda videbantur.

Alias enim Romanis tradi urbeis, neque eas nominari; alias nominari, & ſine traditione liberas eſſe iubere; nec vanè, iactabant.

Vt ſcilicet, quæ in Aſiâ ſunt, liberentur, longinquitate ipsâ tutiores: quæ in Græcia ſint; ne nominatę intercipiantur; Corinthus & Chalcis & Oreû, cum Eretriâ & Demetriade.

Et reverâ Romani, ANTIOCHO, quem in Europam tranſgreſſurum, rebus domi pacatis, non dubitabant; tàm opportunas ad occupandum patére urbeis (Corinthum & Chalcidem, cum Demetriade) nolebant.

QVINCTIVS ab Elatiâ Anticyram, cum x. legatis; inde Corinthum traiecit. Ibi in Concilio decretum; *Vt Corinthus redderetur Achæis; in Acrocorintho tamen præſidium eſſet. Chalcidem & Demetriadem ſub tutela præſidij Romani retineri, tutius;* donec cura de ANTIOCHO, ne pro PHILIPPO dominus acciperetur; deceſſiſſet.

GRÆCIÆ LIBERTAS DATA.

Iſthmiorum ſtatum ludicrum aderat: & Græci exſpectatione erecti, qui deinde ſtatus futurus; quæ ſua fortuna eſſet; frequentiores convenerant.

Poſtquàm Romani ad ſpectaculum côediſſent; Præco cum tubicine, ut mos eſt, in mediâ arenam, unde ſolenni carmine ludicium indici ſolet, proceſſit; & tubâ ſilentio facto, ità pronuntiat.

„ *Senatus Romanus, & T. QVINCTIVS Imperator, PHILIPPO rege Macedonibuſq́, devictis, liberos immuneis, ſuis legibus eſſe iubet;* Corinthios, Phocenſeis Locrenſeiſque omneis, & Inſulam Eubœam. & Magnetas, Theſſalos, Perrhœbios, Achæos, Phthiotas.

Deinde, pòſt Græcos, percenſuit omneis genteis quæ ſub ditione PHILIPPI regis fuerant; Oreſtas, Dolopas, Lycum & Parthinos.

Eius beneficij magnitudo Græcos in tantam admirationem rapuit; ut ſui compotes non eſſent, mirificos plauſus ederent; & in Conſulem coronas, flores, lemniſcoſque iacerent. Et præconem iterùm, iterùmque repetere illam vocem, Græcæ libertatis indicem, iuberent.

Ludicrum deinde raptim peractum eſt, *omnium animis uno libertatis gaudio præoccupatis.*

Secundùm hæc, legationes regum, gentium, civitatumque auditæ. Legatis regis ANTIOCHI, nihil iam perplexè, ut antè, quùm dubiæ res, PHILIPPO incolumi, erant; ſed apertiùs, quàm Romæ fuerat, pronuntiatum;

CONDITIONES ANTIOCHO PROPOSITÆ.

Vt excederet Aſiæ urbibus, quæ aut PHILIPPI aut Ptolemæi regum fuiſſent. „ *Abſtineret liberas, omneiſq́, Græcas.* Antè omnia denuntiatum, ne in Europam aut ipſe tranſiret, aut copias traijceret.

Tum conventus gentium civitatumque eſt haberi cæptus; & pro meritorum diſcrimine multa ſingulis attributa.

Quùm dimiſſo conventu, x. legati, partiti inter ſe munia, ad liberandas ſuæ quiſque regionis civitates diſceſſiſſent; Cn. CORNELIVS ad PHILIPPVM miſſus, magnoperè ei ſuaſit, ut quoniam pacem impetrâſſet, ad ſocietatem amicitiamque petendam mitteret Romam legatos. ne ſiquid ANTIOCHVS moveret, exſpectâſſe, & temporum opportunitatem captâſſe ad bellandum videri poſſet.

Is ad Tempe Theſſalica interpellatus, quùm ſe miſſurum extemplò legatos reſpondiſſet; CORNELIVS Thermopylas, & ad ſolennem ibi conventum. Pylaicum, profectus, Ætolos præcipuè monuit, ut conſtanter & fideliter in amicitiâ pop. Romani permanerent.

Et quùm illi ferociùs, ob auxilia Romanis adversùs Philippum data, reſponderent; offenſi, quòd non ex arbitrio eorum Macedonia quoque ademtá regi, & data ſibi in præmium belli eſſet; ut in altercationem excederet res; omnia eos æqua impetraturos, dixit, ſi Legatos Romam miſiſſent. Qui mox ab ijs decreti.

CONIVRATIO SERVORVM IN ETRVSCIS OPPRESSA.

Sub id tempus Hetruriam ſervorum coniuratio propè infeſtam fecit. Ad eam quærendam opprimendamque, M. ACILIVS præt. cum unâ ex duabus legionibus urbanâ miſſus, alios iam congregatos pugnando vicit, ex quibus multi occiſi aut capti: alios verberatos crucibus adfixit; qui principes coniurationis fuerant: alios dominis reſtituit.

ALTER-

ALTERNANS PROELIJ FORTVNA IN BOIIS.

Ex conſulibus Româ in provincias profectis; MARCELLVM in Boiorum ingreſſum fineis, & de viâ feſſum, Coloramus Boiorum regulus, cum magnâ manu adortus, ad III. hominum M. occidit; & in ijs illuſtreis aliquot, Præfectos & Tribunos. caſtra tamen ab Romanis impigrè permunita & retenta, quæ hoſtes à proſperâ pugnâ nequidquam oppugnabant.

Boijs, dum ſtativis eiſdem Romani per aliquot dies ſeſe tenent; in caſtella ſua vicoſque dilapſis; MARCELLVS Pado confeſtim traiecto, in agrum Comenſem, ubi Inſubres caſtra habebant, legiones inducit.

Galli in ipſo itinere prœlium committunt, & acriter anteſignanos impellunt. Sed Conſul ſocijs Latini nominis in hoſtem immiſſis, & acie Romanâ confirmata; tam ſtrenuè ſigna intulit, ut Galli ultrà certamen non ſuſtinerent, & effuſâ fugâ terga verterent.

Eo in prœlio ſupra XL. hominum M. cæſa: & ſigna cum carpentis, aureiſque torquibus, magno numero capta. Caſtra quoque Gallorum eo die expugnata direptaque; & Comum opidum intra paucos dies captum. caſtella duode-triginta ad Conſulem defecérunt.

BOII LIGVRESQVE VICTI.

L. PVRPVREO alter Conſul, ne intercluderetur ſimul à Boijs Liguribuſque, magno circuitu per loca tutiora ad Collegam pervénit. Iunctis dein exercitibus, primùm Boiorum agrum ad Felſinam uſque opidum populando peragravérunt.

Ea urbs, cæteraque caſtella, & Boij ferè omnes, præter Iuventutem, quæ in ſilvas devias receſſerat; in deditionem venérunt.

In Ligures deinde traductus exercitus. ubi quùm Boij. per occultos ſaltus, Romanos ſecuti, neq; adepti, Pado repentè navibus traiecto, Levos, Lebecioſq; pervaſtáſſent; redeũtes inde extremo Ligurũ fine, cũ agreſti prædâ, in agmen incidére Romanũ.

Et ibi cædis magis, quã victoriæ avidi pugnárũt Romani, ut vix nuntium cladis hoſti relinquerent.

Et quùm triumphus MARCELLO, magno patrum conſenſu, decretus; tùm collegæ ſpes triumphi relicta. ob adverſam ipſi pugnam; alteri ſecundam.

ANTIOCHVS CVM PTOLEMÆO BELLIGERATVR, ET ASIÆ EVropæque imminet.

Eodem anno Antiochus rex, quùm hibernáſſet Epheſi, indè profectus Helleſpontum petit: iuſsis Smyrnâ & Lampſaco, quæ libertatem uſurpabant, per præfectos ſuos circumſideri & oppugnari.

Ipſe copijs ab Abydo in Cherſoneſum traiectis, Madytum urbem, quia clauſerat portas, armatis circũdedit. Et iam opera admoventi, deditio facta eſt. Idem metus alias Cherſoneſi urbeis in deditionem dedit.

Lyſimachiam indè omnibus ſimul navalibus terreſtribuſque copijs venit. quam cum deſertam ac ſtratam propè ruinis inveniſſet; (ceperant autem, direptamque, paucis antè annis, incenderant Thraces) cupido eum reſtituendi nobilem urbem, & loco ſitam opportuno, cepit.

LEGATIO AD EVMDEM, ET SENATVS MANDATA.

Ibi Legati Romani, & inter cæteros, L. CORNELIVS miſſus ab Senatu, ad dirimenda inter Antiochum Ptolemæumque reges certamina, eum convenérunt.

Docent Senatui quidem gratum fuiſſe, quod Attali regno abſtinuerit: diſplicere quod Cœlen-Syriam Ptol. Philopatori eripuerit; quùm & ipſe Romanorum ſit ſocius.

Multò magis, quòd in Aſiam reverſus res novas molitus ſit, & in Europam traiecerit; quaſi PHILIPPO debellato ipſe belli præmia habere velit.

Iubere itaque Senatum; *Ut PTOLEMÆO erepta reſtituat: Europâ abſcedat, & ijs omnibus locis, quæ PHILIPPVS tenuerit: Græcorum in Aſiâ urbeis liberas eſſe patiatur.*

Ad ea reſpondet Antiochus; Mirari ſe, *Cur inquirant Romani quid in Aſiâ fiat*; quùm ipſe non inquirat, *quid in Italiâ pop. Romanus faciat.*

Quod ad Ptolemæum attineat, cui ademtas civitates querantur; ſibi cum illo & amicitiam eſſe; & id agere ſe, ut brevi etiam adfinitas iungatur.

Nec ex PHILIPPI quidem adversâ fortunâ ſpolia ulla ſe petiſſe, aut adversùs Romanos in Europam traieciſſe.

Indignum eſſe Cherſoneſi & Thraciæ urbibus ſe arceri, quæ SELEVCVS proavus, Lyſimacho rege bello victo, & in acie cæſo, per ſummum decus parta liquerit; quæque ipſe ab iniuſtis poſſeſſoribus vindicatum & reciperatum veniat.

Lyſimachiam à Thracibus deletam de integro ſe condere, ut SELEVCVS filius eam ſedem aviti regni habeat.

Intereà rumor incerto auctore adlatus, de morte Ptolemæi regis, effecit, ut nullus exitus diſceptationi imponeretur.

Et licet utraque pars audiſſe ſe diſsimularet; dimiſſo nihilo minus Concilio, cum CORNELIVS ad reges duos legatus ſpatium modici temporis ad cõveniendũ Ptolemæum petebat; ut priuſquam moveretur aliquid in novâ poſſeſsione regni, perveniret in Ægyptum: tum Antiochus ſuam fore Ægyptum, ſi occaſio eſſet, cenſebat.

Et hic quidem filio SELEVCO cum terreſtribus copijs ad reſtituendam Lyſimachiam relicto; & legatis ad T. Quinctium miſsis, qui de ſocietate agerent; omni claſſe navigans Epheſum, & oram Aſiæ legens, pervénit in Lyciam.

Patariſque cognito, Ptolemæum vivere; navigandi quidem in Ægyptum omiſit cõſilium; in Cyprum nihilo minus tendens, paulliſper remigum ſeditione retentus eſt in Pamphyliâ.

Atq; inde profectũ ad capita Sari fluminis, fœda tempeſtas oborta propè cum omni claſſe demerſit.

Collectis

collectis naufragij reliquijs, quùm res non in eo eſſet ut Cyprum tentaret; Seleuciam venit. ibíque ſubduci navibus iuſſis ipſe in hiberna Antiochiam proceſſit.

3759. xxi ix. Ant. M. ix. Pt. Epiph. | 191.

Comitijs habitis à M. MARCELLO Cos. creati ſunt Coss. L. VALARIVS FLACCVS, & M. PORCIVS CATO. Hic Hiſpaniam, ille Italiam ſortitus.

T. QVINCTIO, ſuſpectis non ſolùm ANTIOCHO & Ætolis, ſed etiam NABIDE Lacedæmoniorum tyranno, protogatum in annum imperium eſt.

Conſules priùs quàm, ab urbe proficiſcerentur, Ver ſacrum ex pontificum iuſſu fecére. quod annis pòſt xxi. factum eſt, quàm votum.

(Solicitis de bello Hiſpanienſi hominum animis, litteræ à Q. MINVTIO adlatæ; Se, ad Turbam opidum, cum BVDARE, & BESASIDE, ducibus Hiſpanis, ſignis collatis proſperè pugnáſſe. XII. hominum M. cæſa. BVDAREM imperatorem captum.)

X. legati Romam ex Græciâ reverſi, pace cum PHILIPPO factâ, non minorem belli molem ab ANTIOCHO, Ætolis & NABIDE, reſtare docuérunt. Et T. QVINCTIO, quod ad NABIN Lacedæmonium attineret, faceret, quæ è rep. cenſeret eſſe, permiſſum eſt.

Maioris autem eſſe momenti ad ſummam rem pop. Rom. cenſuérunt; magiſque animadvertendum, quid ANNIBAL & Carthaginienſes, ſi cum ANTIOCHO ortum foret bellum, acturi eſſent.

INTESTINA CARTHAGINIENSIVM MALA.

Carthaginienſes, pace quàm bello feliciores cenſeri poterant, niſi inteſtinis morbis laboráſſent.

Opprimebant civitatem duæ peſtes; *Iudicum perpetuorum impotentia, & Quæſtorum rapacitas.* quorum continui peculatus eò rempub. adduxerant, ut penſiones Romanis debitæ, ex tributo privatis indicto, exſolverentur, quaſi non ſufficerent opes ærarij.

ANNIBAL, ut quando bello non licebat, ſaltim pacis artibus gloriam gratiamque ſibi pararet; præturam nactus, retulit ad populum; quàm reipub. damnoſa eſſet & Iudicum & Quæſtorum effrenis potentia.

Itáque Iudices annui pro perpetuis lege latâ ſunt inſtituti. Quæſtorum avaritiâ caſtigatâ, tributum privatis remiſſum; ærariumque publicum plus ſatis idoneum ad ea ſoluenda compertum eſt, quæ Romanis ex pacto debebantur. Vna Leptis ſingula in dies talenta, vectigal Carthaginienſibus præbebat.

CALVMNIÆ IN ANNIBALEM, ET SVSPICIONES.

Sed quantùm eo facto de rep. meritus eſt ANNIBAL; tantùm nocentum, quos paverat per aliquot annos publicus peculatus, odium ſibi conciliavit. qui velut bonis ereptis. non furto eorum manibus extorto, infenſi & irati, Romanos in ANNIBALEM; & ipſos cauſſam udij quærenteis, inſtigabant. criminando, virum inquietum, & implacabiliter Romanis infenſum, *moliri belli reparandi conſilia; Nuntios litteraſq; ab eo ad ANTIOCHVM mitti, & ab rege ad eum clam legatos veniſſe.*

Quæ quamvis probabilia memoria prioris belli, per unum illum non magis geſti quàm moti, facerer: diu tamen repugnavit P. SCIPIO: qui parum ex P. R. dignitate eſſe duceret, Carthaginienſium factionibus inteſtinis publicam auctoritatem inſerere; & bello glorioſo victum ANNIBALEM turpi calumniâ circumſcribere.

Miſſi tamen legati Carthaginem, qui apud Senatum eorum arguerent ANNIBALEM cum ANTIOCHO rege conſilia belli faciendi inire.

ANNIBAL non exſpectato iudicio ad ANTIOCHVM enavigat. Neque parvum momentum animo regis, adhuc fluctuantis & incerti ad moliendum, eius adventus feciſſe creditur.

Ætolorum quoque animi ab ſocietate Romanâ alienati tunc ſunt; quòd legatos eorum, PHARSALVM & LEVCADEM, aliaque ex primo fœdere repetenteis, Senatus ad T. QVINCTIVM reieciſſet.

OPPIA LEX ABROGATA.

Tulerat legem C. OPPIVS Trib. plebis, Q. FABIO, T. SEMPRONIO Coss. in medio ardore Punici belli: *Nequa mulier plus ſemunciâ auri haberet, neu veſtimento verſicolore uteretur; neu vehiculo iuncto veheretur, &c.*

M. FVNDANIVS & L. VALERIVS Tribb. plebis, ad plebem hoc anno tulérunt de Oppiâ lege abrogandâ. M. & P. IVNII BRVTI, Tribb. plebis legem Oppiam tuebantur, nec eam ſe abrogari paſſuros aiebant.

Capitolium turbâ hominum, faventium adverſantiumque legi complebatur.

Matronæ nullâ nec auctoritate, nec verecundiâ, nec imperio virorum, contineri limine poterant. omnes vias vrbis aditusque in forum obſidebant, viros obvios orantes: ut florente rep. & creſcente in dies privatâ omnium fortunâ, matronis quoque priſtinum ornatum reddi paterentur. Iam & Conſules Prætoreſque, & alios magiſtratus adire & rogare audebant.

M. PORCIVS CATO minimè exorabilis, pro lege, ne abrogaretur, ſapientiſſimè diſſeruit. L. VALERIVS contra populari oratione rogationem ab ſe promulgatam defendit.

Et BRVTI tandem, qui collegarum rogationi intercedebant; improbitate mulierum, quæ ſe in publicum poſtero die maiore frequentia effuderant, & uno agmine ianuas eorum obſidebant; evicti, interceſſionem remiſérunt. Sic

lex annis XX. (al. XXIX.) pòſt abrogata eſt, quàm lata.

ACRIVS IN HISPANOS DEFECTORES BELLVM.

Hiſpania citerior, quinto poſt Punici belli finem anno, à Romanis defecerat. Et id bellum ſegniùs adminiſtrârant Prætores. In eam igitur mittuntur & CATO Cos. & P. MANLIVS Prætor. In ulteriorem Hiſpaniam, quietiorem, AP. CLAVDIVS NERO, altèr Prętor.

Vtramque Hiſpaniæ partem ſingulæ legiones regebant. Addita, peditum bina millia, & equites duceni, præter Conſularem exercitum.

M. itáque PORCIVS Cos. XXV. navibus longis ad Lunæ portum profectus, inde ceteris edixit; ut ad portum Pirenęi ſequerentur, unde frequenti claſſe ad hoſteis eſſet iturus.

Vt Rhodam ventum; præſidium Hiſpanorum, quod in caſtello erat, vi deiectum: & ab Rhodâ, ſecundo vento, Emporias perventum. Ibi copiæ omnes, præter navaleis, in terram expoſitæ.

Emporię, duo opida erant, muro diviſa; unum Græci habebant a Phocæâ oriundi, & Maſſilienſium cognati; alterum Hiſpani. Græci inter Hiſpanos eò tutiores, quòd præter diſciplinam cuſtodem infirmitatis, ſub umbra amicitiæ Romanæ latérent. E tunc quoque Conſulem exercitumque comiter ac benignè acceperunt.

Conſul profectus ab Emporijs, agros hoſtium urit, vaſtatque; omnia fugâ ac terrore complet. Redemtoribus Romam dimiſſis, bellum frumento, quòd tum in areis Hiſpani habebat, alere inſtituit.

Militem ſuum non tam imperio, quàm exemplo parcimonię, frugalitatis & patientię præceptis, ita imbuit; ut brevi Hiſpanos tam ineôſtanter bellánteis, quàm temerè rebellanteis. ad officium revocárit.

Eodem tempore M. HELVIO (al. Ælio) decedenti ex ulteriore Hiſpaniâ, cum præſidio VI. millium, dato ab AP. CLAVDIO Prætore, Celtiberi agmine ingenti, ad opidum Illiturgi, occurrunt; ad XX. armatorum millia. Ex ijs XII. millia cæſa, opidum receptum; puberes omnes interfecti.

ÆLIVS, eiuſque ante biennium, ſucceſſor Q. MINVTIVS, Romam ex Hiſpaniâ reverſi; ille ovans urbem ingreſſus eſt: hic bimeſtri pòſt triumphavit.)

STRATEGEMA CATONIS.

Dum Cos. CATO haud procul Emporijs caſtra haberet; legati ab Ilergetum regulo BILISTAGE venére, auxilia ſibi, ſocijs, adverſus communem hoſtem petentes. V. millia, ſatis ad repellendum eſſe.

Ad ea Conſul, primò ſibi nequaquam tantum copiarum eſſe, ut in tantâ hoſtium & prælij propinquitate, dividendo exercitum, minuere rutò vireis poſſit; ne quid interim hoſtes inferant ignominiæ.

Deinde, ſocijs ad genua provolutis, ſpem, pro re, oſtentat. Naveis, aliquantâ militum parte completas in diem tertium expediri iubet. Filium Reguli comiter habendo apud ſe retinet; & duos ex legatis, qui impoſitos navibus milites viderant, dimittit.

Qui id pro haud dubio iam nuntiantes, non ſuos modò, ſed etiam hoſteis, ad famam Romanorum auxilij advenientis, ſpe, & metu, impleverunt.

Tum Cos. ubi ſatis, quod in ſpeciem fuit, oſtentatum eſt; milite è navibus revocato, caſtra hiberna M. paſſ. ab Emporijs poſuit; & prædatum milites in hoſtium agros eduxit. Inde ſuos, iſtiuſmodi velitari militiâ ſatis exercitatos, proximè hoſtium caſtra de improviſo perducit.

HISPANI VINCVNTVR.

Poſt acrem pugnam Hiſpani diſſipati, & in fugam averſi, caſtra repetunt. quæ aliquouſque ſtrenuè tutati, poſteaquam intra vallum Romanos vident; ipſis etiam caſtris exuti, ſigna armaque abijciunt. Ad XL. gentis eius millia cæſa eo die ſeribuntur.

CATO tria eo die laudabilia feciſſe putatur. Vnum, quòd circumducto exercitu, procul navibus ſuis caſtriſque, ubi ſpem niſi in virtute haberent, inter medios hoſteis prœlium commiſit.

Alterum, quòd cohorteis ab tergo hoſtibus obiecit. Poſtremum, quòd ſecundam legionem, ceteris omnibus effuſis ad ſequendos hoſteis, pleno gradu ſub ſignis compoſitam, inſtructamque, ſubire ad portam caſtrorum iuſſit.

Nihil deinde à victoriâ ceſſatum. Militum in agros ad prædandum effuſorum induſtria, non minùs, quàm pugna pridie adverſa, Emporitanos, Hiſpanos, accolaſque eorum in deditionem compulit. Et ut caſtra inde movit Cos. quâcumque incedebat agmen, legati dedentium civitateis ſuas occurrebant.

Et quùm Tarraconem venit, iam omnis cis Iberum Hiſpania perdomita erat; & captivi, varijs antè caſibus oppreſſi, donum Cos. à barbaris reducebantur.

Ad vanum Turdetanicæ expeditionis rumorem; VII. in Bergiſtanis caſtella defecérunt: eaque ſine memorando prœlio in poteſtatem reducta. Sed ijdem iterùm deficientes, iterumque ſubacti, ſub coronâ veniére omnes; ne ſæpiùs pacem ſollicitarent.

Interim P. MANLIVS Prætor in Turdetaniam cum veteranis proficiſcitur. Hoſtes, licet imbelles, freti multitudine ſuâ, obviam iérunt agmini Romano. ſed milites veteres, periti hoſtium belliqué, haud dubiam pugnam fecérunt.

Conſul CATO rebellione Bergiſtanorum ictus, ne exemplum ad alios ſerperet; arma omnibus eis Iberum Hiſpanis ademit. Quam rem adeò ægrè paſſi ſiunt; ut multi mortem ſibimetipſi conſciſcerent.

ALTERVM CATONIS STRATEGEMA.

Quod ubi Cos. renuntiatum eſt; ſenatores omnium civitatum ad ſe vocari iuſſit; & de tollédâ in poſte-

poſterum omni rebellionis materia conſultavit.

Alij, ſcripſiſſe ſingulis uno eodemque die tradunt, ut urbis quiſque ſuæ minumenta diruerent; bellum minitantem, niſi confeſtim obtemperarent. Et ſic ſingulas urbeis, quùm id ſibi ſolis imperatum crederent, mœnia ſua uno die, ſolo æquaſſe. & Conſulem haud difficilè, ut in quamque regionem venerat, omneis qui circa incolebant, populos in deditionem accepiſſe.

Sola Segeſtica, gravis atque opulenta civitas, vineis pluteiſque capta eſt.

VARIÆ DE HISPANIS VICTORIÆ.

Quùm verò Prætori MANLIO difficilius bellum in Turdetaniâ Celtiberi, mercede exciti ab hoſtibus, facerent, Conſul eò arceſſitus litteris Prætoris, legiones duxit. Facilia Romanis cum Turdetanis, imbelli gente, ubique certamina.

Quùm Celtiberi, indicto colloquio, induci non poſſent, vel ut ad Romanos tranſirent, duplexque ſtipendium acciperent; vel publicâ fide acceptâ domos abirent; vel diem locumque, ubi armis decernatur, conſtituerent; audito, Saguntiæ Celtiberûm omnes ſarcinas impedimentaque relicta; eò Cos. pergit ducere ad oppugnandum.

Poſteaquam nec eâ re moveri illos ſenſit; perſoluto omnibus, & ſuis, & Prætoris militibus ſtipendio, relictoque in caſtris prætorianis exercitu; ipſe cum VII. cohortibus ad Iberum eſt regreſſus. Eâ tam exiguâ manu opida aliquot cepit: Et ad eum defecére, Sedetani, Anſetani, Sueſſetani.

Lacetani, devia gens & ſilveſtris, dum Cos. Turdulo bello occupatur; ſubitis incurſionibus ſocios fuerant depopulati. Igitur ad opidum eorum oppugnandum ducit: non Romanas modò cohorteis; ſed iuventutem etiam meritò infenſorum ijs ſociorum.

Ex ijs Sueſſetanos ad murum oppugnandum ſubire iubet. In quos Lacetani, dum patefactâ repentè portâ, univerſi erumpunt; Conſul cohorteis ſuas, quas in propinquâ ſtatione conſtituerat, in urbem vacuam inducit. Prinſque omnia cepit. quam ſe reciperent Lacetani. Mox ipſos, nihil præter arma habenteis, in deditionem accepit.

Inde ad Vergium caſtrum ducit, receptaculum prædonum. Transfugit indè ad Cos. princeps Vergitanus, & purgare ſe ac populareis cæpit. *non eſſe in manu ipſis temp.* prædones receptos, totum ſuæ poteſtatis id caſtrum feciſſe.

Conſul cum domum redire, confictâ aliquâ probabili, cur abfuiſſet, cauſſâ, iuſſit. Quùm Romanum muros ſubiiſſe cerneret, intentoſque prædones ad tuenda mœnia eſſe; tum uti, cum ſuæ factionis hominibus, meminiſſet arcem occupare.

Id uti præceperat, factum. & repentè anceps terror, hinc muros adſcendentibus Romanis; illinc arce captâ, barbaros circumvaſit.

Eius potitus loci Cos. illos qui arcem tenuerant, cum cognatis, liberos eſſe, ſuaque habere iuſſit: Vergitanos cæteros Quæſtori, ut venderet, imperavit. de prædonibus ſupplicium ſumtum. pacatâ provinciâ, vectigalia magna inſtituit ex ferrarijs argentarijſque.

BOII ITERVM VICTI.

Eâdem æſtate alter Cos. L. VALERIVS, in Galliâ, cum Boiorum manu, propter Litanam ſilvam, ſignis collatis & ſecundo prœlio conflixit. IIX. Gallorum millia cæſa traduntur: cæteri dilapſi.

Cos. reliquum æſtatis circa Padum, Placentiæ & Cremonæ, exercitum habuit; reſtituitque quæ ijs in opidis bello diruta fuerant.

BELLVM IN NABIDEM DECRETVM.

Alterâ parte, T. QVINCTIO, ita hiberna agenti, & victoriam temperanti, ut univerſâ Græciâ, præter Ætolos, egregiè ſtatu ſuo gauderet; Senatûs Conſultum, quo bellum adverſus NABIDEM Lacedæmonium decernebatur, adlatum eſt.

Conventu itaque Corinthum, omnium ſociarum civitatum legationibus, in diem certam, edicto, retulit. *An æquum cenſerent Argos, nobiliſſimam vetuſtiſſimamq́ civitatem, in media Græciâ ſitam, repeti in libertatem; & pulſo NABIDE, eodem ſtatu, quo cæteras urbeis Peloponneſi & Græciæ, eſſe!*

Hic quùm Athenienſes Romanorum in Græciam merita extuliſſent, qui vel non rogati adverſum tyrannum NABIN auxilia offerrent. & Ætoli in Athenienſeis & Achæos, ceu communis cauſſæ prævaricatores: atque adeò in Romanos, quaſi in Græciâ manendi cupidiores, procaciùs inveherentur: & ſe ſuis præmijs fraudari quererentur.

Et deportatis in Italiam Romanorum legionibus, ſe, aut conditionibus, & voluntate ſuâ, NABIN præſidia Argis deducturum; aut vi atque armis coacturos, in poteſtate conſentientis Græciæ eſſe, pollicerentur.

Tum ARISTÆNVS Achæorum Prætor, Ætolos ſuis coloribus graphicè depingens, Romanos rogavit; ut ab NABIDE Argos recipiant; & res Græciæ ita conſtituant, ut à latrocinio quoque Ætolorum ſatis pacata omnia relinquant.

Quùm verò T. QVINCTIVS in hác ſententiarum varietate, & communi in Ætolos odio iterùm referret; *Quid de NABIDIS bello placeret, niſi redderet Achais Argos!* & omnes bellum decreviſſent: Tum ipſe, ut pro viribus ſuis quæque civitates auxilia mitterent, eſt cohortatus.

Et copias ab Elatiâ arceſſitas ducere Argos pergebat; quùm ei circa Cleonas ARISTÆNVS Prætor cum X. millibus Achæorum, & mille equitibus occurrit. Et paullo-pòſt coniuncti in agrum Argivorum deſcendunt; & haud procul Argis locum caſtris capiunt.

Præfectus præſidio Laconum, erat PYTHAGORAS; gener idem tyranni, & uxoris eius frater.

Illi, ad externum à Romanis ſocijſque terrorem, inte-

inteſtina etiam ſeditio acceſſit. Sed DAMOCLES, inítę adverſus tyrannum coniurationis auctor, in ipſo conatu, cum ſuis, in foro civitatis interfectus eſt. & alij ex coniuratis comprehenſi, ex ijſque plures occiſi: pauci in cuſtodiam coniecti. multi funibus per murum demiſſi ad Romanos transfugérunt.

T. QVINCTIVS poſteaquam nihil moveri, & oppreſſam metu civitatem vidit; quantumvis, alij Græciæ principes, præter ARISTÆNVM, cenſerent; *Quoniam cauſa belli non alia eſſet, inde potiſſimum, hoc eſt, ab Argorum oppugnatione, ordiendum bellum.* ipſe Ariſtenum, contra omnium conſenſum diſſerentem, haud dubiâ adprobatione audivit;& adiecit.

Quùm pro Argivis, adverſus tyrannum, bellum ſuſceptum eſſet; quid minus conveniens eſſe, quàm omiſſo hoſte, Argos oppugnari! Se verò caput belli, Lacedæmonem, & Tyrannum petiturum,

Et mox cohortibus frumentatum miſſis, quod maturi erat circa, demeſſum & convectum: viride, ne hoſtes mox haberent, protritum & corruptum. Inde poſitis ad Caryas caſtris, ſociorum auxilia exſpectavit.

Venerunt Macedones à PHILIPPO MD. & Theſſalorum equites CD. Etiam ab Leucade L. QVINCTIVS cum XL. navibus venerat. Iam Rhodiæ X. & IIX. tectæ naves: iam EVMENES rex, circa Cycladas Inſulas erat cum X. tectis, & XXX. alius formę navigijs.

Multi pręterea Lacedæmoniorum exſules, variè expulſi confluxerant: quorum princeps AGESIPOLIS, cuius iure gentis, regnum Lacedæmone erat. Pulſus infans ab LYCVRGO tyranno, poſt mortem CLEOMENIS, qui primus tyrannus, ut volunt, Lacedæmone regnavit.

Hoc tanto belli adverſum ſe adparatu nihil territus NABIS, præter X. M. popularium, cum caſtellanis agreſtibus, quos in armis habebat, Cretenſeis, alioſque mercenarios, undique contrahit: & nequid inteſtini motûs oriretur, Lacedæmoniorum reliquorum, tam liberorum, quàm Hilotarum, animos, metu & acerbitate pœnarum tenebat.

QVINCTIVM nihilo minus ad Eurotam ſub ipſis propè fluentem mœnibus, caſtra metarum, & eum expeditis prægreſſum; tyranni auxiliares adorti in magnum terrorem ac tumultum coniecérunt; donec legionum ſigna ſupervenirent, & in urbem hoſtes compellerent.

Deinde, quùm ſubinde in prætereuntes Romanos erumperent, & clade acceptâ, agrîſque & ad Amyclas & ad Taygetum evaſtatis, portâ non excederent; artiùs obſideri cœpta Lacedæmon.

GYTHIVM OPPVGNATVR.

Et eodem ferè tempore L. QVINCTIVS, Proconſulis frater, maritimæ oræ opida partim voluntate, partim metu aut vi recepit.

Et certior factus Cythæum (al. Gythium) omnium maritimarum rerum Lacedæmonijs receptaculum eſſe; in tantâ caſtrorum Rom. propinquitate, omnibus id copijs adgredi conſtituit.

Et rem, ob naturalem urbis ſitum, belli[illegible] in eâ adparatum, haud facilem adgredienti [illegible] EVMENES, & claſſis Rhodiorum, ſupervenerunt.

Multis operibus urbs undique oppugnabatur: & iam propè per ruinas miles, è tribus contractu[illegible] ſibus, irrumpebat; quùm inpetum priùs ſpes obiecta dedendæ urbis; deinde eadem turbata, retardavit. DEXAGORIDAS & GORGOPAS, pari imperio præerant urbi. Ille muros proſtratos videns [illegible]rat nuntium ad legatum Romanum, traditurum ſe urbem. & quùm ad eam rem tempus & ratio convenisset; à collegâ, ceu proditor, interfectus eſt. eoque difficilior facta oppugnatio. ni T. QVINCTIVS, cum IV. delectorum millib. advenisset.

Is cum è ſupercilio tumuli, haud longe ab urbe diſtantis, inſtructam aciem oſtendiſſet: & ex altera parte frater, ab operibus ſuis, terrâ marique inſtaret; GORGOPAS, pactus, ut abducere inde milites pręſidiarios liceret, tradidit urbem QVINCTIO.

Paullo-antè PYTHAGORAS, præfectus Argis relictus, traditâ urbis cuſtodiâ TIMOCRATI Pellenenſi; cum mille mercenarijs militibus, & II. Argivorum millibus Lacedæmonem ad NABIN veneiat.

Is, quùm nihil ab terrâ, omnibus circà hoſtibus, ſpei eſſe; & toto ſe mari interclusum cerneret; cedendum fortunę ratus, miſſo caduceatore, colloquium cum Romano Imperatore, experitur. & inter cætera: *Nihil ſe poſteaquam, cum Romanis amicitiam inſtituerit, cur eius illos pœnitere, commiſiſſe*, dixit.

Romanus contrà: *Nullam ſibi amicitiam & ſocietatem cum NABIDE fuiſſe; ſed cum PELOPE, rege Lacedæmoniorum, iuſto ac legitimo, factam eſſe.* cuius ius, Tyranni quoque, qui poſtea per vim tenuérunt Lacedæmone imperium (quia Romanos alia bella occupabant) uſurpárint; ſicut ipſe quoque Macedonico bello feciſſet.

NABIS tandem *Argis ſe cedere, ac deducere præſidium*, (quando ita Romanis placeret) *& captivos perfugaſq́, redditurum dixit.* Si quid aliud poſtularetur, tempus ad conſulendum dari petijt.

Ipſius quidem Imperatoris animus ad pacem erat inclinatior, qui compulſo intra mœnia hoſte, nihil præter obſidionem reſtare videret; eamque, urbis, ab armis viriſque validæ, diuturnam.

Huc accedebat infida cum ANTIOCHO pax; qui maioribus terrâ marique copijs in Europam tranſiturus nuntiabatur.

Et præter hæc, tacita ſuberat cura, ne novus Conſul provinciam ſortiretur; & inchoati belli victoria ſucceſſori tradenda eſſet.

At ſocij perſeverandum in bello eſſe, & tollendum tyrannum; *ne exemplum latius per Græciam ſerperet*, magno conſenſu iudicabant.

QVINCTIVS verò, qui adverſus tendendo nihil illos moverat; ſimulando ſe in eorum tranſire ſententiam, omneis in adſenſum conſilij ſui traduxit. Placere ſibi, ut ipſis, obſideri Lacedæmonem: Sed lentam tantæ urbis oppugnationem, maiori obſidentibus priùs quàm obſeſſis, tædio, præter labores & pericula, futuram.

Impenſâ rem magnâ egère, in opera & machinas

chinas bel[illegible] in commeatus in hyemem expediendos. Nihil iam præter nudum ſolum, agros hoſtium habere.

Iis Proc[illegible]ſulis oratione, veriis ſubitò voluntatibus, [illegible] omnes, [illegible]quod [illegible] pop. Rom. ſociorumque eſſe crederet, imperatori permiſerunt.

PAX CVM NABIDE.

Inde QVINCTIVS, adhibitis legatis tantùm, Tribuniſque milit. conditiones, in quas cum tyranno pax heret, has conſcripſit.

,, *Sex menſium induciæ ut eſſent NABIDI, Romaniſq., & EVMENI regi ac Rhodijs.*

,, *Legati Romam mitterentur, ut pax ex auctoritate Senatûs confirmaretur.*

Vt intra decimum diem, ab induciarum principio, ab Argis, cæteri q, Argivi agri opidis, præſidia omnia deducerentur. vacua & libera, Romanis traderentur; & mancipia reperta, dominis reſtituerentur.

,, *Obſides, Tyrannus, & in ijs filium daret.*

,, *Exſulibus Lacedæmonijs liberos & coniuges redderet, quæ earum viros ſequi voluiſſent. invita ne qua exſulis comes eſſet.*

EA MOX VIOLATA, ET SPARTA OBSESSA.

Cùm hæ pacis conditiones permoleſtæ eſſent tyranno; tum Spartanos universè, exſules, ſervos, mercenarios, parùm iuvare viſæ.

Concitante multitudinem NABIDE, & ANTIOCHI Ætolorumque auxilia ſibi pollicente; ad arma diſcurſum eſt.

QVINCTIVS itáque nihil præter urbis Spartæ oppugnationem ſuperelle ratus; omnibus copijs erant autem Romanorum ſociorumque ſimul peditum equitumque, ſimul terreſtrium ac navalium copiarum ad L. hominum millia) urbem circumſedit.

Impreſſione in muros ternis aciebus factâ. quùm terga vertiſſent Lacedæmonij, & effuſa fugâ ſuperiora peterent loca; NABIS quidem, ut captâ urbe trepidans, quànam ipſe evaderet, circumſpectabat.

PYTHAGORAS verò ſuccendi ædificia, proxima muro, iuſſit. Vbi flamma latè ſe effudit, & fumus terrorem etiam maiorem, quàm periculum, facere cæpit. & qui extra urbem erant Romanorum, tum maximè impetus facientes, à muro receſſere; & qui iam intraverant, ne incendio à tergo oriente intercluderentur à ſuis, receperunt ſeſe. & QVINCTIO receptui canì iubente, à captâ iam propè urbe revocati, redierunt in caſtra.

QVINCTIVS nihilo minus nunc prælijs laceſſendo, nunc operibus interſepiendo quædam, ne exitus ad fugam eſſet; territare [illegible] pergit. & ijuſmodi comminationibus ty[illegible] compulit, ut PYTHAGORAM rurſùm oratorem mitteret.

INDVCIÆ CVM TYRANNO.

Eóque res deducta eſt, ut ijs condi ionibus quæ ex ſcripto paucis ante diebus ed ta erant, induciæ fierent: pecuniæque & obſides accepti.

ARGOS RECEPTVM.

Dum oppugnatur tyrannus, Argivi ad nuntium tantum-non captæ Lacedæmonis, concitata paucitate eorum, qui in arce erant, duce ARCHIPPO quodam, præſidium expulerunt. TIMOCRATEM, quia clementer præfuerat, vivum fide data emiſérunt.

Huic lætitiæ T. QVINCTIVS ſupervénit, pace datâ tyranno; dimiſſiſque ab Lacedæmone EVMENE & RHODIIS, & L. QVINCTIO fratre, ad claſſem.

Læta civitas celeberrimum feſtorum dierum, ac nobile ludicrum Nemeorum, die ſtata, propter belli mala, prætermiſſum, in adventum Romani exercitûs ducíſque indixerunt: præfecerúntque ludis ipſum imperatorem. Ipſo Nemeorum die, voce præconis, teſtata eſt libertas Argivorum, & reliquæ Græciæ immunitas iterum confirmata. Achæis, quantum reſtitui Argi in commune Achaiæ concilium lætitiæ adferebant; tantùm Lacedæmon ſerva relicta, & lateri adhærens tyrannus, non ſincerum gaudium præbebant.

ÆTOLORVM SVPER EA PACE QVERELÆ.

Ætoli verò eam rem omnibus concilijs lacerare. eum PHILIPPO nobiliſſimo rege, non antè deſitum bellari, quàm omnibus excederet Græciæ urbibus. Tyranno immaniſſimo relictam Lacedæmonem, totius Græciæ principem civitatem.

Regem autem legitimum AGESIPOLIDEM, qui in caſtris fuerat Romanis, cæteroſq. Spartanos civeis in exſilio victuros. ut NABIDIS dominantis ſatell s factus eſſe videatur populus Romanus. QVINCTIVS verò ab Argis Elatiam, unde erat profectus, copias reduxit.

3760. 29. Ant. M. 10. Pt. Epip.		190.

L. VALERIVS Cos. quùm poſt fuſos circa Litanam ſilvam Boios, quietam provinciam habuiſſet; comitiorum cauſſâ Romam redijt, & creavit Coss. P. CORNELIVM SCIPIONEM AFRICANVM

NVM II. & T. SEMPRONIVM LONGVM. Quorum patres I. anno ſecundi Punici belli Conſules fuerant.

Principio anni, legati NABIDIS tyranni Romam venêrunt. pax, quæ cum T. QVINCTIO convenisſet, ut rata eſſet, petierunt impetraveruntque.

De provincijs quùm relatum eſſet, Senatus frequens in eam ſententiam ibat; ut quoniam in Hiſpania & Macedoniâ debellatum foret, Conſulibus ambobus Italia provincia eſſet.

SCIPIO ſatis eſſe Italiæ unum Conſulem cenſebat; alteri decernendam Macedoniam eſſe: cui ab ANTIOCHO, ab Ætolis, ab ANNIBALE, belli periculum immineret.

In Macedoniam tamen novum exercitum transportari non placuit. eum, qui eſſet ibi, reduci in Italiam à QVINCTIO & dimitti. Ei quoque exercitui miſſionem dari, qui cum M. PORCIO CATONE in Hiſpaniâ eſſet.

Conſules duas urbanas legiones ſcriberent; ut dimiſſis, quos Senatus cenſuiſſet, exercitibus, IIX. omninò Romanæ legiones eſſent.

Cenſores, SEX. ÆLIVS PÆTVS, & C. CORNELIVS CETHEGVS, gratiam ingentem apud patres pepêrunt; quòd ludis Romanis, Ædilibus curulibus imperârunt, ut loca ſenatoria ſecernerent à populo. nam antea in promiſcuo ſpectabant.

PLEMINIVS INCENDIARIVS PRISTINORVM SCELERVM POENAS LVIT.

Quùm ſpectaculo Ludorum votivorum, qui tunc una cum Vere ſacro, facti ſunt, omnium animi occupati eſſent; Q. PLEMINIVS, quem propter multa in Deos, hominesque ſcelera, Locris admiſſa, in carcerem fuiſſe coniectum diximus; comparârat homines, qui pluribus ſimul locis urbis, nocte, incendia facerent; ut in conſternatâ nocturno tumultu civitate refringi carcer poſſit. Ea res indicio conſciorum palam facta, delataque ad Senatum eſt: & PLEMINIVS in inferiorem demiſſus carcerem, necatusque.

NOVÆ IN ITALIA COLONIÆ.

Coloniæ civium Romanorum eo anno deductæ ſunt, Puteolos, Vulturnum & Liternum. Item Salernum Buxentumque: & ager diviſus, qui Campanorum fuerat. Et Sipontum, in agrum qui Arpinorum fuerat. Tempſam item & Crotonem.

In Galliâ L. VALERIVS FLACCVS Procos. circa Mediolanum cum Gallis Inſubribus, & Boijs, qui CORALACO duce ad concitandos Inſubreis Padum tranſgreſſi erant; ſignis collatis depugnavit. x. hoſtium mill. cæſa. Et collega eius PORCIVS CATO ex Hiſpaniâ, per eos dies triumphavit.

ANCEPS IN BOIIS PVGNA.

T. SEMPRONIVS Conſul in Boiorum agrum legiones induxit. BOIORIX tum regulus eorum, cum duobus fratribus, totâ gente concitatâ ad bellandum, caſtra locis idoneis poſuerat.

Conſul nuntio ad collegam miſſo, ut venire maturaret, tergiverſando in adventum eius rem extrahebat.

Galli contrà, priùs quàm coniungerentur Conſulum copiæ, rem tranſigere cupiebant. ac poſtremò ad vallum caſtraque Rom. omni ſimul parte adgreſſi, viam propè efferendis ſignis clauſerant.

Hic ingenti prœlio commiſſo, varia hinc atque illinc nunc victoria, nunc fuga fuit. Gallorum tamen ad XI. M. Romanorum V. M. occiſa traduntur.

Eodem hoc anno T. QVINCTIVS Corinthum, conventu edicto, venit. Hic omnium civitatum legationes in concionis modum circumfuſas eſt adlocutus: orſus ab initâ primùm Romanis amicitiâ cum Græcorum gente, & ſuis aliorumque Imperr. rebus geſtis.

Quumque omnia ingenti cum adprobatione audirentur, præterquam quod *minimè conveniens liberanti Græciam videretur, Tyrannum Nabidem, & patriæ gravem, & vicinis metuendum, reliquiſſe.*

Subiecit Quinctius: *Sine exſcidio Lacedæmonis aliter fieri non potuiſſe. ſatius itaque viſum eſſe, tyrannum debilitatum, ac totis propè viribus, ad nocendum cuiquam, ademptis, relinqui; quam intermori vehementioribus, quàm quæ pati poſſet, remedijs civitatem ſinere; in ipſâ vindictâ libertatis perituram.*

In Italiam proficiſci, atque omnem exercitum deportare ſibi in animo eſſe. Demetriadis Chalcidiſque, præſidia prius deducturum, & Acrocorinthum vacuam Achæis traditurum polliceatur. Ut omnes ſcirent; *utrum Romanis, an Ætolis mentiri mos eſſet: qui mutatos, pro Macedonibus, Romanos dominos ſermonibus differrent.* Alienis ipſi armis partam, externâ fide redditam; *libertatem*, civitates ſingulæ *ſuâ curâ, ſummâque inter ſe concordiâ cuſtodirent; Ut populus Romanus dignis datam libertatem, ac munus ſuum bene poſitum ſciret.*

Multi eas voces, *velut benigni parentis, & oraculo quaſi miſſas,* in pectora animoſque demiſêrunt.

CAPTIVI CONQVISITI ET RESTITVTI. ET COS. PROMISSA præſtat.

Ingens erat civium Rom. numerus Punico bello captorum, quos ANNIBAL, quùm à ſuis non redimerentur, venumdederat. mille & ducentos ſola Achaia habuit: pro quibus redimendis centum talenta ipſi contulerint.

Reliqua Græcia, ut QVINCTIO gratificaretur, multos pretio dominis reddito, ſervitute liberavit, & in Italiam remiſit.

Inde Procos. Chalcidem profectus, ex eâ urbe, ex Oréo, Eretriâ, & Demetriade, præſidia deducit.

In Theſſaliâ, gente inquietâ, *à cenſu* maximè Senatum & indices *legit*. potentioremque eam partem in civitatibus fecit, cui *ſalva tranquillaque, omnia magis eſſe expediebat.*

Ab Orico copiæ omnes Brundiſium transportatæ, & inde per totam Italiam ad urbem propè triumphantes venêrunt.

Q. IN-

Q[illegible] non minus ab abſentibus decretus. ipſe tri[illegible], magna pompa, & numeroſo captivorum obſidumque (inter quos DEMETRIVS regis PHILIPPI, & ARMENES NABIDIS Tyranni, Filij) agmine, triumphavit.

PTOLEMÆVS EPIPHANES REX ÆGYPTI. AGACHOCLIS TVtoris impotentia.

Hoc [illegible] anno putant quidam PT. PHILOPATOREM, libidine atque mero effœtum, mortem obijſſe. ut EPIPHANES F. decem pæne annis, patre adhuc ſuperſtite, regnâſſe: Et pater interea iniquas regum PHILIPPI & ANTIOCHI ſpes atque in ſe motiones, una conſtantiâ ſocietatis, cum Romanis ſemel initæ, fruſtratus eſſe cenſeatur.

Pater AGATHOCLES, Macedonum præfecti, fidei ac prudentiæ, filij vix quattuor-decennis pueritiam commiſerat. Is nomine tutoris munia regia obibat; multum indignante EVRYDICE, EPIPHANIS matre; quæ potentiam peregrini ſibi contumelioſam putabat.

Agathocles ut periculum anteverteret, non dubitavit ipſi reginæ manus inferre. Eâdem veſan. â multos quoque magnateis è medio ſuſtulit; alios ſibi inviſos tormentis excarnificari iuſſit.

Hinc coniurant in tyrannum ipſi Macedones, MOIRAGENE qui carnificum manus evaſerat, & & SOSIBIO. SOSIBII, aulicorum antè principis, F. ducibus. Hi impetu in aulam facto, regem ſibi dari expoſtulant, & in ſtadium ducunt; populo inconditis clamoribus obſtrepente.

Tum SOSIBIVS regem rogat: *An non velit plebi caſtigandos, tradere, matri næ necis auctores!* Eo inter tumultum annuente, ſtatim Agathocles, ac præcipui tyrannidis eius miniſtri, meritas ſcelerum ſuorum pœnas dederunt. (Hæc Polybiana lib. 15.) conferantur cum ijs, quæ Iuſtinus l. 30. de Agathocle altero, an eodem! narrat.)

P. SCIPIO Cos. adverſus Gallos Inſubreis miſſus, quod inferius ſuâ virtute negotium ſibi mandatum videret, quaſi langueſcens, nullâ re memorabili in provinciâ geſtâ, Romam ad Conſules ſubrogandos redijt.

3761.
30. Ant. Mag.
11. Pt. Epiph.

189.

Conſules creati L. CORNELIVS MERVLA, & Q. MINVTIVS THERMVS. hic Ligures, ille Galliam provincias ſortiti.

NOVVS A LIGVRIBVS MOTVS.

Et quùm nihil belli eo anno Coss. exſpectarent; litteræ M. CINCII (præfectus is Piſis erat) adlatæ; Ligurum xx. millia armatorum, coniuratione per omnia conciliabula univerſæ gentis factâ, Lunenſem primùm agrum populatos; Piſanum deinde finem tranſgreſſos, omnem oram maris peragrâſſe.

Itaque MINVTIVS Cos. edixit; ut legiones duæ urbanæ, quæ ſuperiore anno conſcriptæ eſſent, Aretij poſt x. diem adeſſent. Ex ſocijs Latini nominis, xv. pedit. mill. & D. equites deſcripti.

FVLVIO FLAMINIOQVE, Prætoribus, quibus Hiſpaniæ ſorte evenerant; terna millia Romanorum pedit. & centeni equites in ſupplementum; & quina M. ſociûm Latini nominis, & duceni equites decreti.

Quùmque alteræ litteræ T. SEMPRONII adlatæ eſſent; Ligurum xv. millia in agrum Placentinum veniſſe; eumque uſque ad ipſa coloniæ mœnia, & Padi ripas, cum cædibus & incendijs perpopulatos eſſe. Boiorum quoque gentem ad rebellionem ſpectare. Ob eas res Tumultum eſſe decrevit Senatus. nec placere ut Tribuni plebis cauſſas militareis cognoſcerent, quò minus ad edictum convenirent ij, quibus aut emerita ſtipendia, aut morbus cauſſæ non eſſent, quò minus militarent.

Conſulibus, delectu habito, in provincias profectis; T. QVINCTIVS poſtulavit, ut ea, quæ ipſe cum x. legatis ſtatuiſſet, Senatus auctoritate ſua confirmaret.

Legatis, qui ex universâ Græciâ, & magnâ parte Aſiæ; quique ab regibus veniſſent; benigne reſponſum.

LEGATIO ANTIOCHI ROMAM. QVINCTIVS CONTROVERSIArum ſequeſter.

QVINCTIO mandatum; ut adhibitis ijs, qui in Aſia aut Lyſimachiæ apud ANTIOCHVM fuerant, eius regis legatis reſponderet, quæ ex *dignitate atque utilitate pop. Romani viderentur.*

Quùm itáque MENIPPVS & HEGESIANAX, principes regiæ legationis, dicerent ſe ſimpliciter veniſſe ad amicitiam petendam, iungendamque ſocietatem. Et cum tria ſint federum genera: *Vnum*, cum bello victis dicuntur leges: *Alterum*, cum bello pares æquo federe in pacem amicitiamque veniunt: *Tertium*, cùm qui hoſtes numquam fuerunt, ad amicitiam ſociali federe inter ſe iungendam coëunt: qui neque dicunt, neque accipiunt leges.

Et ANTIOCHVM ex hoc poſtremo genere eſſe conſtet; iure ſe mirari, quòd Romani *æquum cenſeant ei leges dicere; quas Aſiæ urbium liberas & immuneis, quas ſtipendiarias eſſe velint.*

Ad ea QVINCTIVS: *Duas ſe quoque optiones ponere regi*; Vel, ut ſi Romanos nihil quod ad urbeis Aſiæ attinet, curare velit; ut & ipſe omni Europâ abſtineat. Vel ſi ſe ille Aſiæ finibus non contineat, & in Europam tranſcendat; ut & Romanis ius ſit; Aſiæ civitatum amicitias, & tueri quas habeant, & novas complecti.

Si ſibi ANTIOCHVS pulcrum eſſe cenſet, quas urbeis in Thraciâ & Cherſoneſo proavus eius SELEV-

 CVS, bel-

CVS, belli iure, victo cæſoque in acie LYSIMACHO rege, ante XC. ann. habuerint: & quas avus pater que nunquam uſurpaverint; pro ſuis eas repetere in ſervitutem.

Et populus Romanus ſusceptum *patrocinium libertatis Græcorum non deſerere; fidei conſtantiæq́; ducit eſſe*, ſicut à PHILIPPO, Græciam liberavit; ita & ab ANTIOCHO, Aſiæ urbeis, quæ Graij nominis ſint, liberare in animo habet.

Neque enim in Iöniam Æolidemq́ue *coloniæ è Græciâ in ſervitutem regiam miſſæ, ſed ſtirpis augendæ cauſâ, & gentis propagandæ.*

QVINCTIVS deinde legatis civitatum Græciæ, Aſiæque, in Senatum introductis, poſtulata ſua & regis expoſuit.

Renuntiarent civitatibus ſuis, *populum Romanum, quâ virtute, quâq; fide libertatem eorum a PHILIPPO vindicaverit; eâdem ab ANTIOCHO, niſi decedat Europâ, vindicaturum.*

MENIPPO tamen deprecante, ne Decretum feſtinaretur, quo terrarum orbis turbādus eſſet: utq́ue regi tempus ad cogitandum daretur, integra res dilata eſt. & legatos treis mitti ad regem, eoſdem, qui Lyſimachiæ apud eum fuerant, placuit.

NOVÆ APVD CARTHAG. TVRBÆ OB ANNIBALEM.

Vix dum ij profecti erant; quùm à Carthagine legati bellum haud dubiè parare ANTIOCHVM, ANNIBALE miniſtro, adtulerunt.

ANNIBAL patriâ profugus iam ad Antiochum pervenerat; eratq́ue apud eum magno in honore. Rege iam diu volutante conſilia de Romano bello, ſententia Annibalis una atque eadem ſemper erat; *Vt in Italiâ* (quę & commeatus & milites externo hoſti eſſet præbitura) *bellum gereretur.*

Sibi C. tectas naveis, XVI. pedit. mill. & equites mille depoſcebat. Eâ claſſe primùm ſe Africam petiturum, ubi confideret Carthaginienſeis ad rebellandum ab ſe compelli poſſe. ſi illi cunctentur, ſe aliquâ parte Italiæ bellum excitaturum Romanis.

Rex cum cæteris omnibus in Europam tranſiret; & in aliqua parte Græciæ copias contineat; traijcere pro re natâ, vel in ſpeciem famamq́ue belli, paratus.

ANNIBAL ARISTONEM Tyrium, cum mandatis, Carthaginem mittit; quæ ſecretis notis ij, quibus conveniendis opus eſſet, agnoſcerent. Ille agnitus, & cum Barchinæ ſolùm factionis hominibus colloquia miſcuiſſe convictus; dum in eo eſt, ut pro ſpeculatore comprehenſus, cum legatis Romam mitteretur: tabellis mandatorum, ad ſubſellia magiſtratuum, primâ veſperâ, ſuſpenſis, ipſe nocte navem conſcendit & profugit.

Conſpectis poſtridie & lectis tabellis, ut reſp. etiam extra famam notæ conſervaretur; legatos Romam, qui rem ad Conſules & Senatum deferrent; & ſimul de MASANISSÆ iniurijs quererentur, mitti placuit.

MASANISSA namque, eâ Carthaginienſium inter ſe diſcordiâ fretus, & locum iniuriæ eſſe ratus; agrum maritimum eorum depopulatus eſt; & quaſdam urbeis vectigaleis Carthaginienſium, ad minorem Syrtim ſibi cogit ſtipendium pendere; quarum *dubia eſt poſſeſſio.*

Et ſimul legatos ab ijs Romam queſtum de ijs miſſos cum peteret; & ipſe eodem legatos deſtinavit.

Reſponſum eſt à Senatu, utriuſque partis legatis: *Miſſuros ſe in Africam, qui inter pop. Carthaginienſem & regem in re præſenti diſceptarent.*

P. SCIPIO Africanus, cum duobus alijs miſſus, auditâ in pendentique re, ſuſpenſa omnia neutro inclinatis ſententijs reliquit. qui vel unus tamen, tum notitiâ rei, tum auctoritate, finire nutu diſceptationem potuiſſet.

Neque enim latebat Romanos anceps Pœnorum animus, quos in officio contineret metus potius, quàm fides.

Et ea ſuſpicio crimen belli arcani & novæ animorum alienationis urguebat; quod quem comprehenſum Romam mitti placuiſſet; nec ipſum (ARISTONEM Tyrium) nec navem eius cuſtodiſſent.

NOVA IN HISPANIIS REBELLIO REPRESSA.

Hiſpani, gens inquieta, nec pacem nec bellum ferre poterant. CATONE, qui pacata omnia reliquiſſe putabatur, digreſſo; ſtatim multæ urbes, tam ultra, quàm citra Iberum, rebellârunt.

Eò miſſi Prætores, SEXT. DIGITIVS, in citeriore Hiſpaniâ, crebra ſed pleraque adverſa prœlia fecit. P. CORNELIVS CN. F. SCIPIO, feliciùs pugnavit: eoque terrore non minùs L. opida ad eum defecêrunt.

Idem Pro-prætore, Luſitanos, pervaſtatâ ulteriore provinciâ, cum ingenti prædâ domum redeunteis, in ipſo itinere adgreſſus, poſt acre & anceps certamen, in fugam vertit. Ad XII. hoſtium M. cæſa: capti DXL. omnes fere equites, cum ſignis militaribus.

BELLVM CVM LIGVRIBVS ET BOIIS.

Iam quoque Ligures, Piſas, XL. hominum millibus circumſedebant. MINVTIVS Cos. dicto die militibus Aretium venit; atque inde quadrato agmine ad Piſas duxit.

Et quum hoſteis mille paſſuum ab opido trans flumen moviſſent caſtra; ipſe urbem, haud dubie ſervatam adventu ſuo eſt ingreſſus. Et poſitis inde proximè hoſtem caſtris, levibuſq́ue prœlijs à populationibus tantùm agrum ſociorum tutabatur: in aciem exire non auſus, milite novo & collectitio.

Ligures multitudine freti, & in aciem exibant parati de rerum ſummâ decernere; & prædas per manus emiſſarias agebant.

Conſul alter L. CORNELIVS per extremos Ligurum fineis exercitum in agrum Boiorum induxit. ubi longè alia belli ratio, quàm cum Liguribus.

Conſul in aciem exibat; hoſtes pugnam detrectabant. Romani prædatum diſcurrebant: Boij diripi ſua impunè; quàm tuendo ea, ad manus venire malebant.

Ad Mu-

Ad Mutinam tandem recto ac iuſto prœlio dimicatum eſt; variâ ſubinde fortunâ, donec omnes Romanorum ordines, equites alarij; & legionarij, vexillarijs ſigna raptim inferentibus, connixi, avertêrunt hoſtem.

In fugienteis, legionarij equites immiſſi. xiv. Boiorum M. eo die cæſa: vivi capti mille nongenta duo. equites ccxxi. tres duces eorum, cum ſignis & carpentis.

Nec incruenta Romanis fuit victoria. Supra v. mill. militum ipſorum aut ſociorum amiſſa ſunt: centuriones iii. & xx. Præfecti ſociûm iv. cum ii. Tribunis militum.

Victoriæ huius laus militum virtuti, aut pop. Romani felicitati, quàm L. Cornelii prudentiæ à multis tribuebatur. Vnde negatus triumphus poſtea. Ei namque pro rebus geſtis ſupplicationem & triumphum petenti Tribuni pleb. intercesſerunt.

RES VARIE IN HISPANIIS GESTÆ.

In Hiſpaniâ citeriore C. Flaminivs, præter oppidum Iluciam in Oretanis captum, prœlia adverſus latronum magis, quàm hoſtium excurſiones, vano eventu, nec ſine militum iactura, fecit.

Res maiores geſſit M. Fvlvivs. Is apud Toletum oppidum, cum Vaccæis Vectonibuſque, & Celtiberis, ſignis collatis dimicavit: exercitum earum gentium fudit fugavitque: regem Hilernvm vivum cepit.

3762.
xxxi. Ant. M.
xii. Pt. Epiph.

188.

Cenſores priore anno creati erant, Sex. Ælivs Pætvs & C. Cornelivs Cethegvs. ex iis hic luſtrum condidit. Cenſa ſunt civium capita cxliii. M. & dcciv.

In exitu iam annus erat; & ambitio magis, quàm umquam aliàs, exarſerat, conſularibus comitijs.

Multi & potentes petebant; patricij, plebeijque. Sed omniũ oculi in L. Qvinctivm Flamininvm, qui claſſi in Græciâ præfuerat; & in P. Cornelivm Scipionem, Cn. F. eius qui vir optimus iudicatus matrem Idæam acceperat: quique ex Hiſpaniâ provinciâ nuper deceſſerat, magnis rebus geſtis; erant coniecti.

Et ante omnia accendebant fratres candidatorum, duo clariſſimi ætatis ſuæ Imperatores; P. Cornelivs Africanvs patruelis; & T. Qvinctivs germanus, qui eo anno triumphârat.

Facti ſunt autem Conſules L. Qvinctivs Flamininvs, & Cn. Domitivs Aenobarbvs. Adeò nec in plebeio quidem Conſule, cum pro C. Lælio niteretur; Africanvs valuit.

ÆTOLICVM BELLVM.

Ætoli, qui antea Romanos in Græciam acciverant; tum quaſi inferiora ſuis meritis præmia conſecuti; concilio ad Naupactum indicto; & Thoante, qui ſuperiore anno Prætor eorum fuerat, faces admovente; omneis in Romanos, & bellum incitabant. Legationibus igitur fatigant reges, Philippvm & Antiochvm, & Nabin Lacedæmonium.

Quùm reges vix aut tardiùs moverentur; Nabis verò ſeditionibus omnia circa miſcere cæpiſſet; & alios principum donis ad ſuam cauſſam perduceret; alios pertinaciter in ſocietate Romanâ manenteis, occideret; Achæi, quibus maritimæ Laconicæ tuendæ curam mandarat Qvinctivs; & ad tyrannum legatos mittunt, qui admonerent federis cum Romanis; & auxilia ad Gythéum, quod iam oppugnabatur à tyranno; & Romam, qui ea nunciarent, miſerunt.

Antiochvs rex, eâ hyeme, Raphiæ in Phœnice, (al. Syriâ) Ptolemaeo, regi Ægypti, filiâ, Cleopatra, (quam ante ſexennium deſponderat) in matrimonium datâ, quùm Antiochiam ſe recepiſſet; per Ciciliam, Tauro monte ſuperato, Epheſum pervénit.

Inde Antiocho F. miſſo in Syriam, ad cuſtodiam extremi regni, ipſe cum terreſtribus copijs ad Piſidas oppugnandos eſt profectus.

LEGATI ROM. AD ANTIOCHVM.

Eo tempore legati Romani, qui ad Antiochvm miſſi erant, iuſſi priùs Evmenem adire, Elæam venére; & inde Pergamum, Evmenis regiam, adſcendérunt.

Evmenes, cupidus belli adverſus Antiochvm erat; & ſatiùs rebatur, Romanis ſocijs quamcumque ſubire fortunam; quàm ſolum aut imperium pati Antiochi, aut abnuentem vi atque armis cogi, Ob hæc quà auctoritate, quà conſilio, Romanos ad bellum hoc incitabat.

Dum P. Svlpitivs, princeps legationis, æger Pergami ſubſiſteret; & Antiochvs Piſidiæ bello occuparetur; P. Villivs, alter legatus, Epheſi cum Annibale ſæpè congreſſus eſt: ut & animum eius tentaret, & ſi quà poſſet; & metum demeret, periculi ei quidquam ab Romanis eſſe.

Ex his colloquijs ſecutum eſt, ut vilior ob ea regi Antiocho Annibal, & ſuſpectior ad omnia fieret.

COLLOQVIVM SCIPIONIS CVM ANNIBALE PROFVGO.

Tradunt Græci quidam P. Africanvm in eâ fuiſſe legatione; & cum Annibale Epheſi collocutum, & eiuſmodi ſermonem inter ſe ſeruiſſe.

Quærenti Africano; *Quem fuiſſe maximum Imperatorem* ANNIBAL *crederet!* reſpondiſſe; ALEXANDRVM

XANDRVM *Macedonum regem.*

Quærenti deinde, *quem ſecundum poneret*? PYRRHVM dixiſſe. ob caſtra metandi peritiam, & comitatem, quâ rex externus Italos, à Romanis, tamdiu in eâ terrâ principibus, alienârit & ſibi conciliârit.

Ex ſequenti, quem tertium duceret; haud dubiè ſemetipſum dixiſſe.

Riſu oborto, SCIPIONEM ſubieciſſe; Quid dicturus eſſet, ſi ipſum SCIPIONEM viciſſet? *Tum me verò*, inquit, *& ante ALEXANDRVM, & ante PYRRHVM, & ante omnes alios imperatores eſſe.*

Agnovit, & lætatus dicitur SCIPIO, quod è grege ſe imperatorum, velut inæſtimabilem, Pœnus ſecreviſſet.

P. VILLIVS iam ab Epheſo Apaméam proceſſerat; eique ANTIOCHVS occurrit. Congreſſis inter ſe eadem diſceptatio fermè fuit; quę Romæ, inter QVINCTIVM & legatos regis, fuerat.

Mors nunciata ANTIOCHI, F. regis, quem pater paullo antè in Syriam miſerat; colloquium diremit. Legatus Romanus Pergamum conceſſit: & ANTIOCHVS, omiſſo quod inchoaverat bello, Epheſum rediit. eódem & SVLPITIVS, iam confirmatior, cum collegâ venit.

MINIONIS NON INSVLSVM RESPONSVM.

Ibi MINIO quidam, regis amicorum princeps, abſente ob luctum domeſticum rege, ſive diſceptationem cum legatis fugiente; & colloquio inter ipſos condicto; Romanos aiebat ſpecioſo titulo uti: *Græcarum civitatum liberandi: neque facta eorum orationi convenire. qui aliud ANTIOCHO iuris ſtatuerent; alio ipſi uterentur.*

Illos à Neapolitanis. Rheginis, & Tarentinis, certè Græcis. à Syracuſanis, aliiſque Siculis, ſtipendium aut naves ex fœdere exigere; quòd bello ſuperatis iis haſce leges impoſuerint.

Eamdem de Smyrnâ & Lampſaco, civitatibuſque Ioniç aut Æolidis, cauſſam ab ANTIOCHO accipere; qui armis ſuperatas à maioribus, & vectigaleis factas, in antiquum ius repeteret. *Romanos itáque ex æquo non diſceptare; ſed belli cauſſam quærere, videri.*

Ad ea SVLPITIVS; Imparem longè utrimque civitatum poſſeſſionis & iuris eſſe rationem. Romanos à ſuis, ex quo in ipſorum venerint poteſtatem, uno & perpetuo tenore iuris ſemper uſurpato, nec umquam intermiſſo, quæ ex fœdere debentur, exigere. Civitatum Aſiæ alias in PHILIPPI, alias in PTOLEMÆI fuiſſe poteſtate; neque in perpetuâ regni Aſiatici, ſive Seleucidarum, poſſeſſione, permanſiſſe.

Vocatæ ſub hæc ipſarum civitatum legationes, ab EVMENE antè inſtructæ. Admiſſi plures, dum ſuas quiſque nunc querelas, nunc poſtulationes inſerunt, & æqua iniquis miſcent; è diſceptatione altercationem fecérunt. Itáque neque remiſſâ ullâ re, neque impetratâ, æquè ac venerant omnium incerti legati Romam rediérunt.

Rex iis dimiſſis, conſilium de bello Romano habuit, in quod ANNIBAL uti ſuſpectior, non eſt admiſſus. Sed ille odio inexpiabili in Romanos, ad quod & patris, & ſuo ſacramento erat à pueris adactus, coram expoſito, regi mox reconciliatur.

Ex eo conſilio ita diſceſſum eſt; ut propoſitâ ab Ætolis, à PHILIPPO, à NABIDE, ab ANNIBALE & auxiliorum ſpe, bellum Romanis inferretur.

CONSVLES PROVINCIAS SORTIVNTVR.

Romæ Conſulibus ambobus Italia provincia fuerat decreta: ita ut inter ſe ſortirentur, uter comitiis eius anni præeſſet. Ad utrum ea non pertineret cura; ut paratus eſſet, ſi quò eum extra Italiam opus eſſet ducere legiones. Atque ita CN. DOMITIO extra Italiam, quò Senatus cenſuiſſet, provincia evenit: L. QVINCTIO Gallia.

FLAMINIO, FVLVIOQVE in Hiſpaniis iterùm prorogatum imperium. Ea Prætoribus, A. ATTILIO SERRANO, claſſis & Macedonia: M. BÆBIO PAMPHILO, Bruttii decreti.

Et hi duo Prætores cum duobus exercitibus, terreſtri navaliquc, adverſus NABIN, apertè iam oppugnantem ſocios pop. Romani, dicebantur parari. Vetitus ab urbe diſcedere DOMITIVS, antè quàm legati ad ANTIOCHVM miſſi rediiſſent.

LIGVRES ITERVM DOMITI.

Priuſquàm L. QVINCTIVS Cos. in provinciam perveniret, Q. MINVTIVS in agro Piſano cum Liguribus ſignis collatis pugnavit. IX. hoſtium millia occidit: cæteros fuſos in caſtra compulit. Inde Ligures nocte clàm profecti; & primâ luce Romanus vacua caſtra invaſit.

Ex agro Piſano in Liguriam profectus, caſtella vicoſque eorum igni ferroque pervaſtavit; & prædam Etruſcam ex hoſtibus intercepit.

Reverſis Romam, ab regibus, legatis; ATTILIVS Prętor, cum claſſe miſſus eſt in Græciam ad ſocios tuendos, quos contra fœdus NABIS oppugnabat.

Et Coss. quando nihil ab ANTIOCHO inſtaret, neque ſatis matura belli cauſſa eſſet; proficiſci ambos in priores provincias placuit. Et DOMITIVS quidem, ab Arimino, quà proximum fuit; QVINTIVS, per Ligures, in Boios venit. Duo Conſulum agmina, diverſa, latè hoſtium agrum pervaſtârunt. Primò equites eorum pauci cum Præfectis; deinde univerſus Senatus; poſtremò, in quibus aut fortuna aliqua, aut dignitas erat, ad MD. ad Conſules transfugérunt.

RES PROSPERE IN HISPANIIS.

Eo quoque anno in utrâque Hiſpaniâ res proſperè geſtæ. Nam & C. FLAMININVS opidum Liabrum munitum opulentumque, vineis expugnavit; & nobilem regulum CORRIBILONEM vivum cepit. Et M. FVLVIVS Proconſ. cum duobus exercitibus hoſtium, duo ſecunda prœlia fecit; opida duo & caſtella ali-

ſtella aliquot expugnavit:& ad Tagum amnem pergens, Toletum, urbem parvam,ſed loco munitam, fuſis Vectonibus, qui ſubſidio venerant, operibus cepit.

Quùm incerto rumore adlatum eſſet, ANTIOCHVM ex Æoliâ claſſem extempló in Siciliam miſſurum; Senatus, quantumvis Pr. ATTILIVM cum claſſe in Græciam miſiſſet; tamen quia non copijs modò, ſed etiam auctoritate opus erat ad confirmandos ſociorum animos, T. QVINCTIVM cum tribus collegis legatum in eamdem Græciam miſit.

Et ut M. BÆBIVS ex Brutt js ad Tarentum, & Brundiſium, promoveret legiones, decrevit; ut inde, ſi res poſceret, in Macedoniam trajceret.

Addidit alimenta rumoribus ATTALI, EVMENIS fratris, adventus, qui nuntiavit; ANTIOCHVM Helleſpontum cum exercitu tranſiiſſe: Ætolos ita ſe parare, ut ſub adventum eius in armis eſſent.

Ad rem itaque pertinere viſum eſt, Conſules primo quoque tempore creari. Conſul litteris Senatûs evocatus, præmiſſo ex itinere Edicto, quo Comitia Conſularia edicerentur, Romam venit.

3763. 32. Ant. M. 13. Pt. Epip.		187.

In magnâ petitorum ambitione, P. CORNELIO SCIPIONI Naſicę, qui priore anno repulſam tulerat; ut dilatum viro tali, non negatum, honorem appareret; conſulatus datus eſt. Additus ei de plebe collega, M. ACILIVS GLABRIO. Illi Italia; huic Græcia ſorte obvénit.

Interim dum novi magiſtratus ſortirentur provincias; M. BÆBIVS à Brundiſio eum omnibus copijs tranſire in Epirum iuſſus eſt, & circa Apolloniam copias continere.

BELLVM ANTIOCHINVM.

Dum populus Romanus ad omneis conatus ANTIOCHI ſe præpararet; NABIS iam non differebat bellum, ſed ſummâ vi Gythéum oppugnabat:& infeſtus Achæis, quòd miſerant obſeſſis præſidium, agros eorum vaſtabat.

Achæi non antea auſi capeſſere bellum, quàm legati ab Româ revertiſſent; Iis reverſis, concilium Sicyonem edixérunt.

Quùm omnium ad bellum extempló capeſſendum inclinatæ ſententiæ eſſent; T. QVINCTIVS cunctationem iniecit; auctorque fuit, Prætorem claſſemque Romanam exſpectandi.

PHILOPOEMEN ACHÆORVM PRÆTOR VARIE CVM NABIDE DECERTAT.

PHILOPOEMEN tamē, Megalopolitanus, qui Prætor Achæorum omneis eo tempore & prudentiâ & auctoritate anteibat; & cui à concilio tempus & ratio adminiſtrandi belli libera erant permiſſa; metuens ne dilationem res non pateretur; & non Gythéum modò, ſed prę́ſidium quoque ſubmiſſum, amitteretur; naveis Achæorum deduxit.

Dux quidem terrâ militaris diſciplinæ peritiſſimus; cæterùm rei nauticæ, uti Arcas, & homo mediterraneus, imprudens & rudis. In cæteris, veterem quandam navem quadriremem, ante annos LXXX. (dum CRATERI uxor Nicæa à Naupacto Corinthum deveheretur) interceptam, iam putrem & vetuſtate fatiſcentem, ab Ægio deduci iuſsit. eaque ceu nobili olim, in claſſe regiâ, navigio, pro prætoriâ uſus eſt.

Illi, claſſem cæteram Præfecto TISONE Patrenſi, antegreſſo; à Gythéo occurrére Laconū naves. Et primo ſtatim incurſu, ad novam & firmam navem, vetus, omnibuſque compagum rimis aquam accipiens, divulſa eſt. captique omnes, qui in nave erant. cætera claſsis remorum agilitate evaſit.

PHILOPOEMEN nave ſpeculatoriâ Patras fugam inſtituit. & animo infractus, breve id tyranno gaudium ſe effecturum adfirmavit.

NABIS nihil iam periculi à mari fore ratus; & terreſtreis aditus, poſitis opportunè præſidijs, claudere molitus; tertiâ parte copiarum ab obſidione Gythéi abductâ, ad Pleias caſtra poſuit. Is locus Leucis & Acris imminet, quà videbantur hoſtes exercitum admoturi.

PHILOPOEMEN, cetratis in parva navigia, quæ in ſtationem occultam agri Argivi contraxerat, impoſitis; litora legens, quùm ad propinquum caſtris hoſtium promontorium veniſſet; egreſſus callibus notis nocte Pleias pervénit. ſopitis vigilibus, ut in nullo propinquo metu; ignem caſis ſive tabernaculis, ex arundine tectis, ab omni caſtrorum parte, iniecit.

Ferro, flammâque protinùs omnia abſumta. Perpauci ex tam ancipiti peſte ad Gythéum in maiora caſtra perfugérunt.

PHILOPOEMEN protinus ad depopulandam Tripolim Laconici agri, qui proximus finem Megapolitarum eſt, duxit; & magnam vim pecorum hominumque inde abripuit.

Exercitu deinde Tegeam contracto; concilioque eódem & Achæis & ſocijs indicto, in quo Epirotarum etiam & Acarnanum fuére principes; ſtatuit ad Lacedæmonem ducere. eo modo uno ratus hoſtem ab obſidione Gythéi abduci poſſe.

Eo autem ipſo die Gythéum expugnatum erat. Cuius rei ignarus PHILOPOEMEN, caſtra ad

Barbo-

Barbuſthenem montem promovit.

Et NABIS, recepto Gythéo, cum expeditum exercitum, inde profectus, præter Lacedæmonem, raptim duxiſſet; PYRRHI, quæ vocant, Caſtra occupavit: quem locum peti ab Achæis non dubitabat. Inde hoſtibus occurrit.

Orto deinde circa torrentem, ex quo utrimque aquari neceſſe erat, certamine; NABIDIS miles, multis inter fugiendum cæſis, aut captis, in caſtra concitato curſu eſt compulſus.

NABIS falsò edoctus a perfugâ, Achæos poſtero die ad Eurotam amnem proceſſuros, ut viam ſibi intercludant; & ſimul tentaturos, ſi quorum in urbe animi ſolicitari ad defectionem poſſint; ipſe tamquam in aciem cum robore exercitûs egreſſus, ſigna ocyùs ad urbem ferri iuſſit.

Et PYTHAGORAS cum auxiliaribus, & equitatu, ſtationem agere pro vallo iuſſi; ubi hoſteis adeſſe, & ſe à NABIDA deſertos vidêrunt; primò in caſtra ſe recipere conati ſunt; deinde poſteaquam inſtructa Achæorum acies admovebatur, metu ne cum ipſis caſtris caperentur; ſequi ſuorum agmen, aliquantùm prægreſſum, inſiſtunt.

Extemplò ceteri Achæorum in caſtra vacua impetum faciunt, & diripiunt: ad perſequendos hoſteis ire pergunt.

Tyrannus cum paucis ad urbem penetrârat: cætera multitudo, inermis, toto ſparſa vagabatur ſaltu. & armis pro ſe quiſque abiectis in circumiectas itineri ſilvas diffugerant.

Inde dum ex fugâ ſe recipiunt, & reditum ad ſuos moliuntur, ex devijs callibus & latebris, in patentiores vias delapſi; ibi excepti ab inſidente hoſte paſſim ita multi cæſi captique ſunt; ut vix quarta pars de toto exercitu evaſerit.

PHILOPOEMEN incluſo in urbem tyranno, dies inde propè XXX. vaſtandis agris Laconum abſumſit.

Bello ita, inter Achæos & NABIDEM tyrannum, flagrante; legati Romanorum circumire ſociorum urbeis ſoliciti, ne Ætoli partis alicuius animos ad ANTIOCHUM avertiſſent; minimum operæ in Achæis adiuvandis adeundiſque conſumſére: quos in NABIDI infeſtos, ita ad cętera fidos quoque fore cenſerent.

Athenas primùm, inde Chalcidem, & in Theſſaliam iére; & Demetriadem iter flexére. Quam urbem ubi reddendam eſſe à Romanis PHILIPPO, Magnates ex vano rumore intellexiſſent; omnia novari Ætolorum. ANTIOCHIQVE adventu malebant, quàm id fieret.

Addidit inconſultè EVRYLOCHVS, tum Magnetarches: *Specie liberam Demetriadem eſſe; re verà omnia ad nutum Romanorum fieri.*

Quam vocem quùm ægerrimè ferret T. QVINCTIVS, & Deos teſteis ingrati ac perfidi in Magnetibus animi invocaret: Alij ex eàdem gente, incuſato EVRYLOCHI furore, flentes, ſubiecérunt: *In corpora ſua civius ſe per furorem ſæviturus; quàm ut Romanorum, quibus libertatem, omniaq; ſancta & cara deberent, amicitiam violarent.* EVRYLOCHVS protinus in Ætoliam profugit.

Iam enim, & id magis in dies Ætoli defectionem nudabant.

THOAS BELLI ÆTOLICI INCENTOR. PANÆTOLIVM.

Eoque ipſo fortè tempore THOAS princeps gentis, quem ad ANTIOCHVM miſerant, redierat: indeque MENIPPVM ſecum adduxerat, regis legatum. Qui priùs quàm concilium ijs daretur, exaggerando apud multitudinem regis ANTIOCHI copijs & pecunijs, quibus vel ipſos Romanos emere poſſit; multorum animos ſuæ factioni implicârat.

Quùm non ab re eſſe QVINCTIO viſum eſſet, ſociorum aliquos legatos ei concilio, quod Panætolicum dicunt, intereſſe, qui admonerent Romanæ ſocietatis Ætolos; quique vocem liberam mittere adverſus regis legatum auderent; Athenienſes, quibus primis, poſt regiam legationem, dicendi, quæ vellent, poteſtas facta eſt; Ætolos & ſocietatis Rom. & meritorum in univerſam Græciam admonuérunt; ne *temerè eam celeritate nimiâ conſiliorum everterent.*

Legatos Romanorum, & in ijs T. QVINCTIVM, haud procul inde abeſſe, cum quibus potiùs de rebus controverſis diſceptarent, quàm Aſiam Europamque ad funeſtum armarent bellum. (Hic principum maximè ſeniores obtinuere, ut Romanis concilium daretur.)

Itaque QVINCTIO eundum in Ætoliam eſſe viſum eſt. Aut enim moturum aliquid, aut omneis homines teſteis fore, penes *Ætolos belli culpam eſſe: Romanos iuſta ac propè neceſſaria ſumturos arma.*

Poſteaquam QVINCTIVS in concilio, paucis Romanæ ſocietatis cauſam egiſſet; & ſatius eſſe dixiſſet: Romam legatos mittere, ſeu diſceptare, ſeu rogare Senatum mallent; quàm P. R. cum ANTIOCHO, admiſtis Ætolis, *non ſine motu magno generis humani, & pernicie Græciæ, dimicaro. Neque illos priùs cladem eius belli ſenſuros, quàm qui moviſſent.*

DECRETVM DE ARCESSENDO ANTIOCHO.

THOAS deinde, cæterique factionis eiuſdem, cum adſenſu omnium auditi, pervicérunt, ut ne dilato quidem concilio, & abſentibus Romanis, decretum fieret; Quo arceſſeretur ANTIOCHVS ad liberandam Græciam; diſceptandumque inter Ætolos & Romanos.

Quùm idem Decretum QVINCTIVS poſceret DAMOCRITVM, Aetolorum Prætorem, Romam perferendum; Ille Decretum, reſponſumque in Italiâ, caſtris ſuper ripam Tiberis poſitis, daturum; contumelioſè, an furioſè! ſubiecit.

QVINCTIO Corinthum reverſo, dum quaſi ſedentes exſpectare adventum regis videntur, Ætoli per Apocletos, ſive delectos ex ſanctiore concilio viros, id agitabant; Quonam modò res in Græciâ novarentur, licet inter omneis ferè conſtaret, in

ret, in civitatibus principes, optimum quemque, & Romanâ ſocietate, & præſenti ſtatu gaudere; multitudinem novatum rerum eſſe cupidam.

TEMERARIA ÆTOLORVM MOLITIO.

Ipſi uno die conſilium, ſpei non audacis modò, ſed etiam impudentis cepérunt; Demetriadem, Chalcidem, & Lacedæmonem occupandi. Et ſinguli in ſingulas miſſi ſunt principes; THOAS Chalcidem, ALEXAMENVS Lacedæmonem, DIOCLES Demetriadem.

Hunc poſtremum EVRYLOCHVS exſul, de quo paullo ante; & à Magnetibus, liberorum coniugiſque eius miſericordia inductis, revocari iuſſus, mirum in modum adiuvit.

DIOCLES namque, equitum præfectus, cum omni equitatu, ſpecie reducentis exſulem hoſpitem, in urbem admiſſus, loca opportuna occupavit; & militibus in domos miſſis, principes adverſæ factionis interfecit. Ità Demetrias Ætolorum facta, & ſedes belli conſtituta.

Nabis precibus fatigárat Ætolos; quibus auctoribus rebellâſſet, ut ſibi auxilia mitterent. Mille itaque pedites, & xxx. equites, ALEXAMENO dati, cum arcanis obedientiæ mandatis.

Ille tyrannum vanæ, & de propinquis ANTIOCHI copijs, & de Ætolorum ſubſidijs, ſpei implevit; & ad militarem ſuorum quotidie etiam in campis exercitationem induxit, ut adſiduâ ſcilicet conſuetudine milites in belli propinqui eventa acuerentur.

NABIDIS EXITVS.

Tàm opportunâ tyranni familiaritate utendum ſibi ratus ALEXAMENVS; & ſuos cohortatus, ut mandatorum & obedientiæ meminiſſent; quùm tyrannus fortè ab lævo cornu adequitaret; equitibus haſtas ponere, & ſe intueri iuſſis, in adpropinquantem NABIDEM impetum facit: & transfixo equo eum deturbat. iacentem equites confodiunt. & is prius quàm à media acie ſuccurreretur, exſpiravit.

Tum ALEXAMENVS cum omnibus Ætolis citato gradu ad regiam occupandam pergit. Ipſe regiâ incluſus diem ac noctem in ſcrutandis tyranni theſauris conſumſit.

Ætoli, velut captâ urbe, quam liberâſſe videri volebant, in prædam verſi.

Indè, ſimul indignitas rei; ſimul contemtus, animos Lacedæmonijs ad coëundum fecit.

Hic alij dicere; exturbandos Ætolos, & libertatem pro re nata repetendam. Alij, ut caput rei agendæ eſſet, regij generis aliquem in ſpeciem adſumendum.

Laconicum itaq; eius ſtirpis puerum admodùm, qui educatus fuerat cum liberis tyranni, in equum imponunt; & armis arreptis, Ætolos vagos per urbem cædunt. Tum regiam invadunt; ibiq; ALEXAMENVM cum paucis reſiſtentem obtruncant.

Alij ex Ætolis, circà Chalciœcum Minervæ templum, congregati, cæſi ſunt: pauci abiectis armis, pars Tegeam, pars Megalopolim perfugére: ibique comprehenſi à magiſtratibus ſub coronâ venierunt.

PHILOPOEMEN, auditâ cæde tyranni, profectus Lacedæmonem, evocatis principibus, & oratione tempori convenienter habitâ, Lacedæmonios metu turbatos ſocietati Achæorum adiunxit. quùm tyrannis ſervijſſent ann. XXVII. NABIDI circiter XV.

Idque eò facilius factum, quòd ad idem fortè tempus A. ATTILIVS, cum IV. & XX. quinqueremibus, ad Gythéum acceſſerat.

THOAS verò, circà Chalcidem, per EVTHYMIDAM principem, pulſum opibus eorum, qui Romanæ ſocietatis erant; & per HERODORVM, Cianum quidem mercatorem, ſed ob divitias Chalcide potentem; præparatis ad proditionem ijs, qui Euthymidæ factionis erant, nequaquam eandem fortunam, quà Demetrias per EVRYLOCHVM occupata erat, habuit. Licet ipſe CC. equites; illi II. peditum Millia adduxiſſent; & naveis onerarias, leveiſque XXX. haberent, quibus copias in Chalcidem traijcerent.

MICTION namque, & XENOCLIDES, penes quos tum ſumma rerum, pulſo EVTHYMIDA, Chalcide erat; recollectis ex pavore animis, ab Eretrienſibus & Cariſtijs, qui tum forté communi cœtu feſtum anniverſarium Amarynthidis Dianæ celebrabant, armatam iuventutem accepérunt: & opidi murorumque cuſtodià ijs creditâ, ipſi omnibus copijs tranſgreſſi Euripum; ad Salganéa poſuérunt caſtra.

Et quùm miſſo caduceatore rogatus THOAS, ſe non ad oppugnandos, ſed ad liberandos ab Romanis Chalcidenſeis veniſſe dixiſſet: & Chalcidenſes negarent, aut ſervire ulli, aut præſidio cuiuſquam egere; Ætoli cum THOANTE domum: EVTHYMIDAS verò & HERODORVS, ille Athenas, hic Thronium, undè venerant, re omiſsâ, rediérũt.

QVINCTIVS quoque his auditis, à Corintho veniens navibus, in Chalcidis Euripo, EVMENI regi occurrit. Placuit D. milites præſidij cauſsâ relinqui Chalcide, ab EVMENE; ipſumque Athenas ire. QVINCTIVS, Magnetum animis per VILLIVM fruſtrà iterùm apud Demetriadem tentatis; navibus Corinthum redijt.

ANTIOCHVS IN EVROPAM TRAIICIT IRRITO CONÁTV.

Intentis in adparatum novi belli Romanis, ne ab ANTIOCHO quidem ceſſabatur. Tres eum civitates tenebant, Smyrna, & Alexandria Troas, & Lampſacus. quas neque vi expugnare ad eam diem poterat; neque conditionibus in amicitiam pellicere. neque à tergo relinquere, traijciens ipſe in Europam. volebat.

Annibalis in Africam primùm; deinde in Italiam cum navibus mittendi, conſilium, quod unũ in principio belli utiliter cogitatum erat; abiecit: Eoque comite tantùm, & conſiliario, non duce, ad bellum uti decrevit.

Et Demetriadis maximè defectione, ab Romanis ad Ætolos, elatus; & THOANTIS prætoris vanæ ſpei auxiliorum promiſſis inflatus; non ultrà differre profectionem in Græciam conſtituit,

Prius quàm ſolveret, Ilium à mari adſcendit, ut Minervæ ſacrificaret. Indè ad claſſem regreſſus, XL. tectis navibus, apertis LX. proficiſcitur. & CC. onerariæ cum omnis generis commeatu, bellicoque alio adparatu, ſequebantur.

Imbrum primò inſulam tenuit: inde Sciathum traiecit. Ibi collectis, quæ in alto diſſipatæ erant, navibus, ad Pteleum primum continentis venit.

Ibi EVRYLOCHVS Magnetarches, principeſque alij ei ab Demetriade occurrérunt; & ipſe poſtero die in urbis portum navibus eſt invectus, copiaſque haud procul indè expoſuit. X. pedit. Millia fuére, & equites D. elephanti VI. vix ad Græciam nudam occupandam, nedum ad ſuſtinendum Romanum bellum, pares.

Profectus ab Demetriade rex, Phaleram in ſinum Maliacum proceſſerat: inde decreto, quo ab Ætolis arceſſebatur, accepto, Lamiam venit, ingenti multitudinis favore acceptus.

Ibi rex, excuſatâ in præſens copiarum paucitate, proximo verè omnem ſe Græciam armis, viris, equis; omnem oram maritimam, claſſibus completurum: & depulſo cervicibus eorum, Romano imperio, liberam verè Græciam, atque in eâ principes Ætolos facturum, iactabat, copiam ipſi frumenti ſuis, & annonam tolerabilem ſuppeditent.

Ætoli, quantumvis prætor eorum PHANEAS rege ANTIOCHO, ceu pacis reconciliatore, & diſceptatore de ijs, quæ in controverſiâ cum pop. Rom. eſſent, utendum ſibi potiùs, quam duce belli, cenſeret; THOANTIS ſententiam, *qui nihil æqui ſine armis ab Romanis impetrari* poſſe diceret, ſecuti; regem Imperatorem appellandum cenſuérunt: & XXX. principes, cum quibus, ſi qua vellet, conſultaret, delegérunt.

Dimiſſo concilio, & multitudine in ſuas civitates dilapsâ; rex cum Apocletis eorum de bello conſultans; *Optimum eſſe iudicavit*, bellum à Chalcide, fruſtrà nuper tentatâ, ordiri; eamque celeriter adgredi.

Cæterùm quùm rex, caſtris ad Salganea poſitis, cum principibus Ætolorum Euripum navibus traieciſſet; & magiſtratus Chalcidenſium antè urbis ſuæ portam regi obviàm proceſſiſſet; & colloquio utrimque de ſocietate inſtituto, Ætoli magnoperè ſuaderent, ut ſalvâ Romanorum amicitiâ, Chalcidenſeis regem quoque, qui non inferendi belli, ſed liberandæ Græciæ cauſsâ, in Europam traiecerat, ſocium adſumerent & amicum.

Et ad hæc MYCTION, unus ex principibus, ſubijceret; *Chalcidenſes neque vindice libertatis ullo indigere, cum liberi ſint; neque præſidio, quùm pacem eiuſdem pop. Romani beneficio, & libertatem habeant.* Ætolos cum rege, pro amicis, id primum facturos; *ſi inſulâ excedant atque abeant.*

Nam ipſis certum eſſe; *non modo non recipere mœnibus; ſed ne ſocietatem quidem ullam paciſci, niſi ex auctoritate Romanorum.*

His renuntiatis, in præſentiâ (quoniam eæ ad manum copiæ non erant, ut vi agere quidquam poſſent) rex cum Ætolis, Demetriadem ſunt reverſi.

AMINANDRI VANITAS.

AMINANDER Athamanum rex, uxorem Apaméam, filiam Alexandri cuiuſdam Megalopolitani, habebat, qui ſe oriundum à Magno Alexandro ferens, filijs duobus, PHILIPPVM & ALEXANDRVM, nomina impoſuerat. Ex ijs PHILIPPVS ſororem, regijs inclytam nuptijs, in Athamaniam ſecutus fuerat. Illum fortè ingenio vanum Ætoli & ANTIOCHVS impulerant, uti regiâ ſtirpe ortum, in ſpem regni Macedoniæ, ſi AMINANDRVM Athamaneſque ANTIOCHO coniunxiſſet. & ea promiſſi vanitas non apud PHILIPPVM modo, ſed etiam apud Aminandrum valuit.

ACHAICVM CONCILIVM: ET VARIÆ IBIDEM SENTENTIÆ.

In Achaiâ autem, in dicto Ægij concilio, legatis ANTIOCHI Ætolorumque locus dicendi coram T. QVINCTIO datus eſt. Ibi regis legatus vaniloquus, maria terraſque, inani ſonitu verborum complevit. Navaleis terreſtreiſque regis copias, pecuniam & belli adparatus, nominibus gentium bellicoſarum vix fando auditis, immensùm exaggerando.

Regem, quamquam ab ultimis Orientis terminis ad liberandam Græciam veniat; hoc tantum ab Achæis poſtulare; pacem utrique parti, quod medios deceat amicos, optent: bello ſe non interponant.

Idem fermè Ætolorum legatus ARCHIDAMVS petit; ut quæ facillima & tutiſſima eſſet, quietem præſtarent: ſpectatoreſque belli, fortunarum alienarum eventum, ſine ullo diſcrimine rerum ſuarum, opperirentur.

Quumque ille intemperantiâ linguæ provectus, maledictis, tum communiter in Romanos, tùm propriè in QVINCTIVM ferri cæpiſſet; & victoriam de PHILIPPO, ſuâ & Ætolorum virtute, partam exprobrare;

SANA CONSVLIS AD ACHÆOS CONSILIA.

Quinctius moderatè acri oratione ferociam & faſtum hominis retudit; & vanas utrorumque, regis & Ætolorum, iactationes elevavit. *Malè credidiſſe & Antiochum Ætolis, & Ætolos regia vanitati.*

Quò minus Achæi decipi debeant; ſed expertæ toties, ſpectatæque Romanorum fidei credere. *Nihil tam vanum, immò tam alienû rebus eorum eſſe, quàm ſi bello non interponi, conducibile ſibi putent.* ſine gratiâ quippe, ſine dignitate, præmium victorum fore.

Romani legati oratio apud faventeis æquis auribus accepta. Et Achæi auxilia confeſtim, quò cenſebat Quinctius, D. militum Chalcidem; D. Piræeum miſerunt.

Res enim Athenis haud procul ſeditione aberat;

& quidam

& quidam ibi, ſpe largitionum, venalem pretio multitudinem ad Antiochum trahebant. Donec ab ijs, qui Romanæ partis erant, QVINCTIVS accitus eſt; & accuſante LEONTE quodam, APOLLODORVS auctor defectionis, damnatus atque in exſilium eſt eiectus.

ANTIOCHVS, quùm ad Chalcidis præſidium, & Achæos, & EVMENEM regem, miſiſſe audiſſet; maturandum ratus, ut & prævenirent ſui; & venienteis, ſi poſſent, exciperent; MENIPPVM cum III S. fermè militum Millib. & cum omni claſſe POLYXENIDAM mittit. Ipſe paucos poſt dies VI. Millia ſuorum militum, cum paucis Ætolis, ducit.

Sed iam D. Achæi, & ab EVMENE rege modicum auxilium miſſum, duce XENOCLIDE Chalcidenſi, nondum obſeſsis itineribus, tutò Euripum tranſgreſſi, Chalcidem pervenerant.

Et Romani milites, D. fermè & ipſi, eódem, cum iam MENIPPVS caſtra antè Salganea, ad Hermæum, quà tranſitus ex Bœotiâ in Eubœam inſulam eſt, haberet; venerunt.

MICTION erat cum ijs legatus à Chalcide ad Quinctium, ad id ipſum præſidium petendum, miſſus. qui poſteaquàm obſeſſas ab hoſtibus fauceis vidit; omiſſo ad Aulidem itinere, Delium, Fanum religione Apollinis ſacroſanctum, convertit, ut indè in Eubœam tranſmiſſurus.

Ibi quùm per magnum otium milites, alij ad ſpectaculum Templi Lucíque verſi; alij in litore vagarentur; magna pars per agros lignatum pabulatumque dilapſi eſſent: repentè MENIPPVS palatos paſsim adgreſſus, eos cecidit; ad L. vivos cepit. Perpauci effugérunt; in quibus MICTION, parvâ onerariâ nave exceptus.

Ea res Quinctio Romaniſque, ſicut iactura militum moleſta; ità ad ius inferendi Antiocho belli aliquantum adiecisse videbatur.

ANTIOCHVS AD AVLIDEM, ET TOTA FERE EVBŒA POTITVR.

ANTIOCHVS admoto ad Aulidem exercitu, quùm rursùs oratores Chalcidem miſiſſet, qui eadem illa quæ nuper, cum minis gravioribus, proponerent; nequidquam, contrà MICTIONE & XENOCLIDE tendentibus, facilè tenuit, ut portæ ſibi aperirentur. Qui Romanæ partis erant; ſub adventum regis urbe exceſſérunt. Achæorum & Eumenis milites, Salganea tenebant: Et in Euripo caſtellum Romani milites pauci, cuſtodiæ loci cauſsâ, communicebant. Hoc rex ipſe; illum MENIPPVS, ſimul oppugnare ſunt adorti.

Priores Achæi, & Eumenis milites, pacti, ut ſine fraude abire liceret, præſidio exceſſérunt. Romani, licet pertinaciùs locum tutati, quùm terrâ maríque obſiderentur, & iam machinas tormentaque comportari viderent; non tulére obſidionem. Quùm id, quod caput erat Eubœæ teneret Rex, nec cæteræ quidem eius inſulæ urbes imperium abnuerunt. Magnoque principio ſibi orſus bellum videbatur, quod tanta inſula, & tot opportunæ urbes in ſuam ditionem veniſſent.

GLABRIO COS. SERIO BELLVM HOSTIBVS FACESSIT.

Omnibus iam Romæ, & in Italiâ, ad bellum Antiocho regi, & perduellibus Ætolis faciendum ſatis comparatis: M. ACILIVS GLABRIO Col. poſtquàm hoſtijs ritè perlitaſſet, & diem conventumque militibus, & Tribunis, quos ſecũ in provinciam ire oporteret, Brundiſij. & Idibus Maijs. edixiſſet: ipſe ad V. Non. Maias Paludatus urbe egreſſus eſt.

VARIÆ REGVM ET RERVMP. LEGATIONES ROMAM.

Sub idem tempus Legati, ab duobus regibus, PHILIPPO Macedone & PTOLEMÆO Ægyptio, Romam venérunt, pollicentes ad bellum auxilia, pecuniam & frumentum.

Nihil auri, ſive argenti ab ijs acceptum: ſed gratiæ actæ.

Et quùm uterque ſe cum omnibus copijs in Ætoliam venturum, belloque interfuturum polliceretur; PTOLEMÆO id remiſſum: PHILIPPI legatis reſponſum; gratum eum Sen. pop. q; Romano facturum, ſi M. ACILIO Coſ. non defuiſſet.

Itemq; ab Carthaginienſibus, & Maſaniſſâ rege, legati venérunt. Illi, frumenti & hordei, quod tum ad exercitum, tum Romam adportaretur, vim ingentem: Claſſem ſuo ſumtu comparatam; & ſtipendiariæ pecuniæ, quæ in multos annos debebatur, repræſentationem. Hi, præter frumentum, equites D. & elephantos XX. qui ad Acilium Coſ. mitterentur, polliciti.

De frumento utriſq; reſponſum; Ità uſurum eo pop. Romanum, ſi pretium ipſi acciperent. De claſſe Carthaginienſibus remiſſum; præterquàm ſi quid navium ex fœdere deberent.

De pecuniâ ità reſponſum; nullam ſe antè diem accepturos.

Intereà Chalcide Antiochus, ne ceſſaret per hibernum tempus, partim ipſe miſſis legatis civitatum animos ſolicitabat; partim ultrò ad eum veniebant.

Eléi, adversùs Achæos, quos primum civitati ſuæ arma illaturos credebant, auxilium petebant: Et Mille ijs pedites cum duce Cretenſi EVPHANE ſunt miſſi.

Epirotas ſuâ apud eumdem legatione id agere apparebat: ut ſive rex, (quod magis credebant) abſtinuiſſet Epiro; integra ſibi omnia apud exercitum Rom. eſſent; conciliatâ ſatis apud regem gratiâ, quod cupidè accepturi fuiſſent cum idoneis copijs venientem. Sive veniſſet; ſic quoque ſpes veniæ ab Romanis foret: quod non exſpectato longinquo auxilio ab ſe, præſentis viribus ſuccubuiſſent. Itaq; perplexo cum reſponſo remiſſi.

BOEOTI FLVCTVANT, ET THESSALI TENTANTVR.

Rex in Bœotiam, (quam, cauſſas, in ſpeciem iratũ, adversùs Romanos habere cenſebat; BRACHYLLÆ necem; & bellum Coronêæ, ob cæſos Rom. milites, à

QVINCTIO illatum) profectus; effuſis undique civitatum principibus, Thebas venit.

Ibi, in concilio gentis, quùm amicitiam ſecum inſtitui, non bellum indici Romanis, iam quaſi de more, poſtularet; & neminem, quid ageretur, falleret; decretum tamen ſub levi verborum prætextu pro rege adversùs Romanos factum eſt.

Hàc quoque gente adiunctâ, Demetriadem, quò principes Ætolorum, de ſummà rerum deliberaturos, convenire iuſſerat, venit.

Eódem & AMINANDER, ex Athamaniâ, ad conſultandum accítus; & ANNIBAL Pœnus, iamdiu non adhibitus, eidem concilio interfuit.

Actum de Theſſalorum gente, deque eorum voluntate tentandâ. & dum de modo diſceptatur; ANNIBAL nominatim interrogatus ſententiam, in univerſi belli cogitationem, regem, atque eos qui aderant, accuratâ & ſalutari, ſi auditus fuiſſet, oratione avertit.

ANNIBALIS CONSILIVM DE BELLO.

„ *Ad ſummam præſentis belli, parum eſſe momenti, in Eubœenſium, Achæorum, Theſſalorum Bœotorumve coniunctione. Dubium non eſſe, quin illi, ut quibus nulla ſua vires ſint, præſentibus adulando ſemper, quem metum in conſilio habeant, eodem, ſimulac Rom. exercitum in Græciâ viderint, ad impetrandam veniam uſuri ſint; & ad conſuetum imperium ſe averſuri.*

„ *Antè omnia PHILIPPVM & Macedonas, in ſocietatem belli, quâcumq́; ratione deducendos eſſe. Cui, ſi ſemel in cauſſam deſcenderit, nihil integri futurum ſit: quiq́; eas vires adſerat, quæ non acceſſio tantùm ad Romanum eſſe bellum, ſed per ſe ipſa nuper ſuſtinere potuerint Romanos.*

„ *Si nihil eum legatio regis, & ſociorum moverit, neq́; eum adiungere nobis poſſimus; ne hoſtibus ille noſtris adiungi poſſit, cavendum.*

„ *Quem, SELEVCVS modò, regis F. qui Lyſimachiæ eſt, ſimul cum exercitu, per Thraciam, proxima Macedoniæ caperit depopulari; facilè ab auxilio Romanis ferendo, ad ſua potiſſimùm tuenda, averſurus ſit.*

„ *De ratione univerſi belli, inquit ANNIBAL, ſi ab initio auditus forem; iam Hetruriam, Ligurumq́; & Gallorum oram, bello ardêre; & ANNIBALEM in Italiâ verſari audiretis.*

„ *Sed nunc quoq́; ſuadeam, ut navalibus terreſtribuſq́; copijs ex Aſiâ arceſſitis, ſic ut claſſem onerariæ cum commeatibus ſequantur; partem navium Corcyræ in ſtatione habeatis, ne tranſitus Romanis tutus ac liber pateat: partim ad littus Italiæ, quod Africam Sardiniamq́; ſpectat, traiiciatis.*

„ *Tu verò, rex, cum omnibus terreſtribus copijs in Bullionum Talantiorumq́; agrum procedas; ubi Græciæ præſideas, & ſpeciem Romanis, traiecturum te, præbeas.*

Rex verò nihil horum, quæ ſuaſerat ANNIBAL, re ipsâ exſecutus eſt; niſi quòd ad claſſem copiaſque arceſſendas ex Aſiâ, POLYXENIDAM miſit.

Ita & Ætolorum, ſuis viribus victum PHILIPPVM gloriantium, vanitas: & Syrorum ANNIBALI invidentium, aut ſuſpectantium, malignitas, omnibus eius conſilijs aureis occluſit. Framborum ſtolida de viribus, quas non haberent, inter ſe iactatio; & ipſos, & unà Græciam Aſiamque peſſumdedit.

PHILIPPVS IN ANTIOCHVM EXACERBATVS.

PHILIPPVS iritatus facto ANTIOCHI, qui ad legenda oſſa Macedonum, quos inſepultos ipſe nuper reliquiſſet, circà Cynoſcephalas, ubi debellatum erat à Romanis; PHILIPPVM Megalopolitanum, cum duobus hominum Millib. miſerat; & tumulum, oſſibus in unum, quæ paſſim ſtrata erant, coacervatis, fecerat; (quod factum, exiguam gratiam ad Macedonas; odium ingens ad PHILIPPVM moverat.) Ipſe, qui ad id tempus fortunam in conſilio habiturus eſſe videretur; extemplò ad BÆBIVM proprætor. miſit; ANTIOCHVM in Theſſaliam impetum feciſſe. ſi videretur ei moveret ex hibernis: ſe obviàm proceſſurum, ut quid agendum eſſet invicem conſultarent.

ANTIOCHI IN THESSALIA PROGRESSVS.

ANTIOCHO ad Pheras iam caſtra habenti, ubi coniunxerant ſe Ætoli & AMINANDER: legati ab Lariſſâ venérunt, bellum deprecantes. & eodem tempore D. armatos Pheras in præſidium miſerunt: qui excluſi aditu, Scotuſſam ſe recepérunt.

Pheræi duriùs à rege increpiti; & proinde pro ſuâ ergà Romanos fide, quidquid ſors belli tuliſſet, pati obſtinati; ſummâ ope parabant ſe ad urbem defendendam: & rex ab omni parte ſimul oppugnare mœnia eſt adgreſſus. eâque poſt acrem propugnantium dimicationem, deditione eſt potitus.

Miſſis deinde ad Scotuſſam IV. armatorum Millib. cum ipsâ urbe, HIPPOLOCHVS dux, & Lariſſæorum præſidium ſe dedidit. ſed omnes inviolati ab rege dimiſsi.

Cranonem deinde, & mox Cyperam & Metropolim; & ijs circumiecta caſtella, recepit. Tum denique Lariſſam adgredi conſtituit.

Per eoſdem dies Aminander, cum Athamanum iuventute, Pellenæum; & MENIPPVS cum III. pedit. Ætolorum Millib. & CC. equitibus in Perrhæbiam profectus, Mallæam & Cyretias vi cepit.

Quibus illi raptim peractis, Lariſſam ad regem rediérunt. Et eidem, quidnam de Lariſsâ agendum eſſet, conſultanti, & inter ſpem metumque incerto, legati à Pharſalo, qui ad dedendam urbem ſuam fortè venerant, animos auxérunt.

M. BÆBIVS interim cum PHILIPPO in Daſſaretijs congreſſus, Ap. CLAVDIVM, ex communi conſilio, ad præſidium Lariſſæ miſit. Qui in iugo montium (quod ſuper Gonnos opidum eſt, XX. M. à Lariſsâ diſtans, & in ipſis faucibus ſaltûs, quæ Tempe appellantur, ſitum) caſtra metatus, latiùs quàm pro

copijs;

copijs; ignibuſq; hic, ibi, accenſis, ſpeciem, quam quæſierat, hoſtis fe[illegible] t. [illegible] m [illegible]cem ibi Rom. exercitum cum PHILIPPO rege eſſe.

Rex itaque ANTIOCHVS hiemem inſtare apud ſuos cauſſatus, relictâ Lariſsâ, Demetriadem redijt: Et Appius Lariſſam, ad confirmandos in reliquum ſociorum animos, deſcendit.

ANTIOCHI IGNAVIA.

Rex Chalcide à Demetriade profectus, amore captus virginis Chalcidenſis; & indignas ſuo nomine nuptias, alieno tempore, tamquam in mediâ pace, celebrans, reliquum hiemis in convivijs, & voluptatibus, & ſomno traduxit: & ſuum, ſuorumque procerum atque adeò militum animos, luxu ignaviâque perdidit.

MVLTÆ VRBES A ROMANIS RECEPTÆ.

Initio veris, dum ANTIOCHVS in Ætoliam delatus, Acarnanum civitates ſolicitat; & Medeone per fraudem occupatâ, Tyrrhéum fruſtrà obſidet; & ad famam M. Acilij Coſ. iam cum legionibus mare tranſgreſſi, & Romanorum in Theſſaliâ caſtra metantium, Chalcidem reverſus heret; M. BÆBIVS, & PHILIPPVS rex, coniunctis copijs in Theſſaliam deſcenderunt. Et PHILIPPVS quidem Mallæam Perrhæbiæ; BÆBIVS Phacium eſt adgreſſus. Quo capto, mòx & eâdem celeritate, Phæſto, Cyretijs & Fricio potitus; rurſus PHILIPPO, Mallæam adhuc obſidenti, coniungitur.

Quâ deditâ, ad ea recipienda opida, quæ Athamanes occupaverant, uno agmine ierunt. Erant autem hæc; Æginium, Ericinium, Gomphi, Silana, Tricca, Meliboea, Phaleria. Indè rex ad Limnæam oppugnandam miſſus; dum BÆBIVS ad Pelenæum, quod PHILIPPVS Megalopolites V. pedit. & XL. equitum præſidio tuendum ſuſceperat, reſiſtit.

LARISSA DEDITA CVM PRÆSIDIO ANTIOCHI.

Per eos fortè dies, M. ACILIVS Coſ. à Brundiſio ad Apolloniam adpulſus, cũ X. pedit. & II. equit. Millib. & XV. elephantis, pedeſtreis copias Lariſſam ducere, delectos militum Tribb. iuſsit: ipſe cũ equitatu Limnæam ad PHILIPPVM venit.

Eius adventu deditio ſine cunctatione facta eſt traditumque præſidium ANTIOCHI regium, & cum ijs Athamanes.

Ab Limnæâ Pellinæum profecto Conſuli, primi ſeſe Athamanes tradiderunt; deinde & PHILIPPVS præſidij præfectus.

Cui ex urbe decedenti, quùm obvius fortè fuiſſet PHILIPPVS rex, ad ludibrium, regem eũ conſalutari iuſsit: Ipſe viciſsim congreſſus, fratrẽ, haud ſanè decoro maieſtati ſuæ ioco, appellavit. Deductus indè ad Coſ. cuſtodiri iuſſus, & pòſt in vinculis Romam miſſus eſt. Cętera multitudo Athamanum, aut pręſidiariorum ANTIOCHI regis militum, ad III. hominum Millia, Philippo regi tradita.

Coſ. Lariſſam eſt profectus, ibi de ſummâ belli conſultaturus. In itinere ab Pialiâ & Metropoli legati, tradentes urbeis ſuas, occurrérunt.

ATHAMANIA PHILIPPO TRADITA.

AMINANDER veritus ne traderetur PHILIPPO, iampridem hoſti; aut Romanis, meritò tum propter nuperam defectionem infenſis: cum coniuge ac liberis regno exceſsit: Ambraciamque ſe contulit. Itâ Athamania omnis, gente per captivos indulgenter habitos & dimiſſos, conciliatâ, in ius ditionemque PHILIPPI, qui eò exercitum adduxerat, conceſsit.

Coſ. reparato modicâ quiete exercitu Cranonem profectus eſt. Venienti, Pharſalus, Scotuſſa, & Pheræ; quæque in eis præſidia ANTIOCHI erant, deduntur. Ex ijs Mille manere ſecum volenteis Philippo tradit: cęteros inermeis Demetriadem remittit.

Proarnam indè recepit, & quę circà eam caſtella. Tum porrò in ſinum Maliacum ducere cæpit.

THAVMACI OPPRESSI.

Appropinquante faucibus, ſuper quas ſiti Thaumaci, deſertâ urbe, iuventus omnis armata ſilvas & itinera inſedit; & in agmen Rom. ex ſuperioribus locis incurſavit. Quos poſteaquàm Conſul, fruſtrà deterritos perſeverare in incepto vidit; Tribuno, cum duorum ſignorum militibus, circummiſſo, intercluſit ad urbem iter armatis, vacuamque eam cepit. Tum clamore ab tergo captæ urbis audito, refugientium undique ex ſilvis inſidiatorum cædes facta eſt.

Hinc ad Sperchíum amnem ventum; & Hypatæorum agri vaſtati.

ANTIOCHVS SERO SAPIT.

ANTIOCHVS, qui tum Chalcide erat, cernens nihil ſe ex Græciâ, præter amœna Chalcide hiberna, & infameis nuptias, petiſſe; Ætolorum vana promiſſa, & Thoantem incuſare cæpit; & ANNIBALEM, non ut prudentem modò virum, ſed propè vatem omnium, quæ tum eveniſſent, admirari.

Nuntios nihilo minus in Ætoliam mittit, ut omni contractâ iuventute convenirent. Ipſe X. ferè pedit. Millia, & equites D. eò duxit. Sed deſtitutus undique, & ab ſuis qui morabantur in Aſiâ; & ab ſocijs, qui nomina gravatim dabant; & ea, in quorum ſpem vocaverant, non præſtabant; intrà ſaltum Thermopylarum ſeſe recepit.

DESCRIPTIO THERMOPYLARVM.

Id iugum mediam Græciam dirimit: & ab Leucate, & mari ad Occidentem verſo, per Ætoliam, ad alterum mare, Orienti obiectum, tendens; ea aſpreta rupeſq; interiectas habet, ut non modò exercitus, ſed ne expediti quidem facilè ullos ad tranſitum calles inveniant.

Extremos ad Orientem monteis, Oetam vocant. quorum quod altiſsimum, Callidromon appellatur. In cuius valle.

valle, ad Maliacum ſinum vergente, iter eſt non latius, quàm LX. paſ.

Hæc una militaris via eſt, quà traduci exercitus, ſi non prohibeantur, poſſint. Ideò Pylæ & ab alijs, quia calidæ aquæ in ipſis faucibus ſunt, Thermopylæ, locus appellatus eſt.

ANTIOCHVS caſtris intrà eius loci portas poſitis, munitionibus inſuper ſaltum impediebat, & muro, ex obviâ lapidum copiâ, omnia, quà res poſtulabat, permunijt. Et iam ſatis fidens, numquam eâ vim Rom. exercitum facturum; Ætolos, ex IV. Millibus, quot convenerant, partim ad Heracleam præſidio obtinendam; partim Hypatam mittit.

COS. AD THERMOPYLAS CASTRA METATVR: IBIDEM PVGNA FATALIS.

Conſul depopulatus Hypatenſem primò; deinde Heracleenſem agrum, inutili utrobique Ætolorum auxilio, in ipſis faucibus, propè fonteis Calidarum aquarum, adversùs regem caſtra poſuit.

Tum Ætolorum utræque manus Heracleam ſe incluſérunt: & ANTIOCHVM timor inceſſit, ne quos per imminentia iuga calleis inveniret ad tranſitum Romanus.

Ætolos itaque rogat, ut vertices circà montium occuparent & inſiderent; ne quà tranſire Romani poſſent. Et duo quidem ex ijs Millia Heracléæ ſubſtitérunt; duo verò trifariam diviſa, Callidromum, & Rhoduntiam, & Tichiunta (hæc cacuminibus nomina) occupavére.

Conſul ubi inſeſſa ſuperiora loca ab Ætolis vidit; legatos Conſulares, cum binis delectorum pedit. Millib. ad caſtella Ætolorum; FLACCVM in Rhoduntiam & Tichiunta; CATONEM in Callidromum mittit.

Ipſe priuſquam ad hoſtem copias admoveret, milites cohortatus, armis teliſque paratis, corpora curare iubet. Luce primâ, ſigno pugnæ propoſito, inſtruit aciem artâ fronte, ad naturam & anguſtias loci: Rex, ſignis hoſtium conſpectis, & ipſe copias eduxit.

Macedones Sariſſophori, pro vallo locati primò facile ſuſtinebant Romanos, ab omni parte aditum tentanteis. multum adiuvantibus, qui ex loco ſuperiore, fundis, velut nimbum, glandeis & iacula ingerebant.

Tandem vi maiore pulſi loco, intrà munimenta ſubductis ordinibus conceſſérunt. Inde ex vallo, pænè alterum vallum, haſtis longis præ ſe obiectis, fecérunt.

Multi ex Romanis temerè ſubeuntes vallum, transfixi ſunt. & aut incepto irrito receſſiſſent, aut plures cecidiſſent; ni M. CATO ab iugo Callidromi, deiectis indè Ætolis, & magnâ ex parte cæſis, ſuper imminentem caſtris collem apparuiſſet.

Macedones, quique alij in caſtris regijs erant, primùm Ætolos credere, qui visâ procul pugnâ ſubſidio ſibi venirent. Deinde, ut ſigna armaque ex propinquo cognita errorem aperuérunt; tantus repentè pavor omneis cepit, ut abiectis armis fugerent.

Romani, quà per munimenta, valliſque anguſtias, & per elephantos, in noviſſimo agmine locatos, licuit; Scarphiam uſque eo die fugientem hoſtem ſunt perſecuti. Multis in ipſo itinere cæſis captiſque, non equis viriſque tantùm; ſed etiam elephantis, quos capere non potuerant, interfectis; in caſtra revertérunt.

Quæ & ipſa eo die, inter ipſum pugnæ tempus, ab Ætolis, Heracléæ præſidiarijs, ſine ullo haud parum audacis incepti effectu, tentata fuerant.

Conſul, præmiſſo equitatu, ad perſequendum hoſtem ſigna legionum primâ luce movit. Aliquantum viæ præceperat rex, ut qui non antè, quàm Elatiæ, ab effuſo conſtiterit curſu. ubi primùm reliquijs pugnæque & fugæ collectis, cum perexiguâ manu ſemiermium militum, Chalcidem ſe recepit.

Romanus equitatus, rege elapſo, magnam partem agminis, aut laſſitudine ſubſiſtenteis, aut errore diſſipatos, oppreſſérunt. nec præter D. qui circà regem fuérunt, ex toto exercitu quiſquam effugit; etiam ex X. Millib. militum, quos, Polybius auctor eſt, in Græciam cum rege traieciſſe. (Antias Valer. ſcripſit LX. Millia fuiſſe in regio exercitu. XL. indè Mill. cecidiſſe. ſuprà V. Mill. capta, cum ſignis militaribus CCXXX.) Romanorum circiter CC. interfecti.

Conſule per Phocidem & Bœotiam exercitum ducente, conſciæ defectionis civitates, cum velamentis antè portas ſtabant, metu ne hoſtiliter diriperentur.

Quumque longiùs haud ſecus, quàm in pacato agro, agmen proceſſiſſet, ubi in Coronenſem agrum ventum eſt; ſtatua ibi regis ANTIOCHI, poſita in Templo Minervæ Itonéæ, iram Conſuli militique accendit; & ut ager Templo circumiectus popularetur, effecit. Caſtigati verbis Bœoti, ob ingratum, in tantis tamque recentibus beneficijs, in Romanos animum.

CLASSIS REGIA DISSIPATA.

Inter ipſum pugnæ tempus, X. naves regiæ, cum præfecto Iſidoro, ad Thronium in ſinu Maliaco ſtabant. Quò gravis vulneribus ALEXANDER Acarnan, nuntius adverſæ pugnæ, quùm perfugiſſet; trepidæ indè recenti terrore naves Cenæum Eubœæ petiérunt. Indè, mortuo ſepultoque Alexandro, Iſidorus Demetriadem, ſi fortè eò deferret fuga regem, traiecit. Tres aliæ, quæ ex Aſiâ profectæ eumdem portum, Thronij, tenuerant, naves, auditâ exercitûs clade, Epheſum rediérunt.

Sub idem tempus M. Atilius præf. Romanæ claſſis, magnos regios commeatus, iam fretum, quod ad Andrum Inſulam eſt, prætervectos, excepit. alias merſit, alias cepit naveis. quæ noviſſimi agminis erant, curſum in Aſiam vertérunt.

Attilius Piræeum, undè profectus erat, cum agmine captivarum navium revectus, magnam vim frumenti, & Athenienſibus, & alijs eiuſdem regionis ſocijs, diviſit.

ANTIOCHVS, ſub adventum Conſulis, à Chalcide profectus, Tenum primò tenuit; indè Epheſum tranſmiſit. Et Conſuli Chalcidem venienti portæ patuérunt; quùm appropinquante, eo, Ariſtoteles,

ſtoteles, præfectus regis, urbe exceſſiſſet. Cæteræ quoque urbes in Eubœa ſine certamine traditæ.

Paucoſque per dies omnibus perpacatis, ſine ullius noxâ urbis, exercitus Thermopylas reductus; multò modeſtiâ pòſt victoriam, quàm ipsâ victoriâ laudabilior.

M. PORCIVS CATO à Conſule Romam miſſus eſt, qui S. p. q; Romanum quæ geſta eſſent, edoceret. L. quoque CORNELIVS SCIPIO, aliquot antè diebus à Conſule dimiſſus, quùm adveniens prægreſſum CATONEM in Senatu eſſe audiſſet, ſupervénit exponenti, quæ Conſul geſſiſſet. Duo indè legati iuſſu Senatûs in concionem producti, eadem, quæ in Senatu, de rebus in Ætoliâ geſtis, expoſuérunt.

(Per eoſdem dies & M. FVLVIVS Nobilior, qui biennio antè prætor in ulteriorem Hiſpaniam erat profectus, ovans urbem eſt ingreſſus.)

BELLVM ÆTOLICVM. ET SALVTARIA AD EOSDEM CONSVLIS MONITA.

ACILIVS Conſul ab Thermopylis, Heracléam, ad Ætolos præmiſit; *Vt tunc ſaltem experti regiam vanitatem reſipiſcerent: traditâq; Heracléâ cogitarent de petendâ ab ſenatu, ſeu furoris ſui, ſeu erroris veniâ.*

Cæteras quidem Græciæ civitates defeciſſe eo bello ab optimè de ſe meritis Romanis: ſed quia poſt fugam regis, cuius fiduciâ ab officio defeciſſent, non addidiſſent pertinaciam culpæ; in fidem receptas eſſe.

Ætolos, & regem acceſſiſſe, quem non ſint ſecuti; & duces belli, non ſocios, fuiſſe. Si pœnitere poſſint, poſſe & incolumes eſſe.

Ad ea quùm pacati nihil reſponderetur; caſtra ab Thermopylis ad Heracleam movit.

HERACLEA OPPVGNATA DEDITVR.

Et Romani quidem operibus magis, quàm armis urbem oppugnabant. Ætoli contrà ſe armis conſtantiſſimè tuebantur, & frequenti eruptione hoſtem laceſſebant. Sed nulla eos res æquè, ac vigiliæ, conficiebant. Per IV. & XX. dies, ità ut nullum tempus vacuum dimicatione eſſet, adversùs, IV. è partibus ſimul, oppugnantem hoſtem, nocturnus diurno continuatus labor eſt.

Tandem Romani partim per ruinas iacentis muri tranſcendere conati; partim ſcalis adſcenſus tentárunt. adversùs quos undique ad opem ferendam concurrérunt Ætoli.

Pars una, in quâ ædificia extrà urbem erant, neque defendebatur, neque oppugnabatur. ſed qui oppugnarent, intenti ſignum exſpectabant: & defenſor nemo aderat.

Iam dilucescebat, quùm ſignum Conſul dedit. & ſine ullo certamine partim per ſemiruta, partim ſcalis integros muros tranſcendére.

Simul clamor, index opidi capti, eſt exauditus; undique Ætoli deſertis ſtationibus in arcem confugiunt.

Opidum victores permiſſu Conſulis diripiunt: Arx verò, circummiſſo per rupes milite, & præ rerum ad obſidionem diutius tolerandam neceſſariarum inopiâ, ad primum impetum, abiectis armis, ſeſe dedidit.

Inter cæteros Principes traditus & Damocritus, qui principio belli, Decretum gentis T. Quinctio poſcenti, reſponderat; *In Italiâ daturum, caſtris Ætolorum ſuper Tiberis ripâ poſitis.*

Eo tempore, quo Romani Heracléam; PHILIPPVS Lamiam ex compoſito, & cuniculis maximè oppugnabat. Et quùm parum procederet inceptum, per colloquia principum opidanos tentabat, ut urbem ſibi dederent. haud dubius Conſulem ſuam in obſidione liberandâ gratiam facturum. Et certè nuntius confeſtim ab Heracleâ captâ venit, ut oppugnatione abſtineret. *Æquius eſſe Rom. milites, qui acie cum Ætolis dimicaſſent, præmia victoriæ habere.* Ità receſſum ab Lamia eſt: & propinquæ clade urbis, ipſi, nequid ſimile paterentur, effugérunt.

Ætoli, paucis priuſquam Heracléa caperetur, diebus, concilio ad Hypatam coacto, legatos, & in cæteris THOANTEM, ad ANTIOCHVM miſerant. qui peterent; *primùm, ut ipſe rex coactis rurſus terreſtribus navalibuſq; copijs, in Græciam traijceret:* deinde ſiqua ipſum teneret res, *ut pecuniam & auxilia mitteret.* nec Romani omni curâ vacui. ſublatâ Ætolorum gente, omnibus copijs in Aſiam tranſmittant.

Rex in præſentiâ pecuniam, quæ ad uſus belli neceſſaria erat, legatis dedit: auxilia terreſtria navaliaque adfirmavit miſſurum.

ÆTOLI PACEM PETVNT: SED CONDITIONES RESPVVNT.

Cæterum Heracléa capta fregit tandem animos Ætolorum. & paucis pòſt miſſos ad regem acciendum legatos diebus, abiectis belli conſilijs, pacis petendæ oratores ad Coſ. miſérunt. Re Hypatæ, coram L. VALERIO delegato, variè agitatâ; Hæc una via omnibus ad ſalutem viſa eſt; *ut in fidem ſeſe permitterent Romanorum.* Ità enim, & illis violandi ſupplices verecundiam ſe impoſituros; & ipſos nihilo minus ſuæ poteſtatis fore, ſiquid melius fortuna oſtendiſſet.

Tum ad Conſulem ventum; & quùm PHANEAS, legationis Princeps, diceret; Ætolos ſe ſuaq; omnia fidei pop. Romani permittere, & decretum eâ de re oſtenderet; poſtulavit Conſul, ut DICÆARCHVM, civem ſuum; & MENETAM Epirotam, (is Naupactum cum præſidio ingreſſus ad defectionem compulerat) & AMINANDRVM cum Principibus Athamanum, quorum conſilio ab Romanis ipſi defeciſſent; ſine morâ dederent.

Hic interfatus PHANEAS; *Non in ſervitutem, ſed in fidem Conſulis ſe ſuoſq; tradidiſſe: Imperari ſibi,*

quæ moris Græcorum non eſſent.

Acilivs verò, *Se more Romano imperium habere in deditos, modò ſuo ipſorum decreto, antè armis victos;* ſubiecit. & ſimul vinciri, adferrique catenas, & circumſiſtere lictores iuſſit.

Tum fracta Phaneæ ferocia: *Scire facienda eſſe quæ imperentur; ſed ad ea decernenda publico Ætolorum concilio opus eſſe.* Ad id, petere, ut x. dierum inducias daret.

Quod ut, petente Flacco, impetravit, & Hypatam reditum eſt; Apocleti quidem & Principes ſuæ conditioni ingemuérunt; & patendum tamen victori cenſebant.

Sed poſteaquàm multitudo, ex omnibus opidis coacta, eadem illa audivit; adeò ſævitià imperij atque indignitate exaſperati animi ſunt; ut ſi in pace fuiſſent, illo impetu iræ concitari ad bellum potuerint.

Et ſpes fortè oblata; quòd Nicander eo ipſo tempore ab rege Antiocho veniens; & à Philippo (in cuius ſtationem, pecunià Lamià devectà, inciderat) velut hoſpes, non hoſtis; & quidem datis. qui in tutum proſequerentur, comitibus, dimiſſus vanâ; exſpectatione multitudinem, cui de pace Romanâ conſultanti ſupervenerat implevit: *Terrâ mariq́, ingens parari bellum.*

NOVVM CVM IISDEM BELLVM.
Navpacti obsidio.

M. verò Acilius, venditâ aut conceſsâ militi circà Heracleam prædâ, poſteaquàm nec Hypatæ pacata eſſe conſilia; & Naupactum concurriſſe Ætolos, ut indè totum belli impetum ſuſtinerent, audivit; præmiſſo Ap. Clavdio cum iv. militum Millib. ad occupanda iuga quà difficilis tranſitus montium erat; ipſe Oetam adſcendit, & reliquum iter ſatis expedito agmine fecit.

Et per Coracem, qui mons inter Callipolim & Naupactum altiſſimus; non ſine magnâ iumentorum & exercitûs vexatione, ad Naupactũ deſcendit: & diviſis copijs. pro ſitu mœnium, circumſédit. nec minus operis laboriſque ea oppugnatio, quàm Heracleæ, habuit.

Duæ civitates in Peloponneſo, Meſſene & Elis, extrà concilium Achaicum erant, in Ætolos inclinatæ. Eléi tamen, poſt fugatum ex Græcià Antiochvm legatis Achæorum leniùs reſponderant: *Dimiſſo regio præſidio, cogitaturos ſe quid ſibi faciendum eſſet.*

Meſſenij, ſine reſponſo dimiſſis legatis, moverant bellum. trepidiq́ue déinde rerum ſuarum, quùm iam ager effuſo Achæorum exercitu paſſim ureretur; caſtraq́ue proximè urbem poni viderent; legatos Chalcidem ad T. Qvinctivm, libertatis auctorem, miſérunt; qui nuntiarent; *Meſſenios Romanis. non Achais, & aperire portas, & urbem dedere paratos eſſe.*

Qvinctivs Diophanem, Achæorum præt. reducere à Meſſene exercitum, & ad ſe venire iubet.

Ille, cauſſis oppugnationis expoſitis. leniter caſtigatus. quòd tantam rem ſine auctoritate Romanorum conatus eſſet; & pacem omnium bono partam turbaret; exercitum etiam dimittere iubetur.

Qvinctivs Meſſenijs imperat; *ut exſules reducant, & Achæorum concilio participent. Se rerum controverſiarum arbitrum fore.*

ZACYNTHVS REDDITA ROMANIS.

Et præbito per Diophanem Achæorum concilio, de Zacyntho Inſulâ, per fraudem interceptâ, queſtus, poſtulavit, ut Romanis reſtitueretur.

Zacynthus Philippi Macedonum regis fuerat. Eam mercedem Aminandro dederat, ut per Athamaniam ducere exercitum in ſuperiorem partem Ætoliæ liceret. Eâ expeditione fractis animis Ætolos compulit ad petendam pacem.

Aminander, Philippvm Megalopolitanum Inſulæ præfecit. Poſtcà per bellum, quo ſe Antiocho adverſùs Romanos coniunxit, Philippo ad munia belli revocato, Hieroclem Agrigentinum ſucceſſorem miſit.

Is pòſt fugam, ab Thermopylis, Antiochi; Aminandrvmqve à Philippo Athamania pulſum; miſſis ultrò ad Diophanem nuntijs pecuniam pactus, Inſulam Achæis tradidit.

Id tum præmium belli ſuum eſſe, æquum cenſebat Romanus. neque enim M. Acilivm, legioneſq́ue Romanas, Diophani & Achæis ad Thermopylas pugnáſſe.

Diophanes, & adverſùs ea interdum ſe purgante, & interdum de iure facti diſſerente; tandem decretum eſt; *ut T. QVINCTIO ea res permitteretur.*

Et is quùm ſe non invidere Achæis, quæ intrà Peloponneſum eſſent, dixiſſet; Quæ verò mari disiuncta eſſent; Achæis inutilia eſſe; quibus tutius ſit; *ut teſtudini intrà tegimen ſuum, ità intrà Inſulam (Peloponneſum) maris undique clauſos ſeſe continere. Quæ extrà, nuda omnia Achæis, & ad omnes ictus expoſita eſſe:* Sic adſentiente concilio Zacynthus Romanis tradita. Per idem tempus Philippvs, permittente Conſule, ad Demetriadem copias movit; haud ignarus, quanta ibi tum perturbatio eſſet.

DEMETRIAS PHILIPPO DEDITA.

Itaq́ue præmiſsis à Philippo, qui ſpem impetrabilis veniæ oſtendebant, reſponderunt; *patére portas regi.* Ad primum eius ingreſſum, principum quidam urbe exceſſérunt. Evrylochvs mortem ſibi conſcivit.

Antiochi milites, ità pacti, per Macedoniam Thraciamq́ue tutò Lyſimachiam deducti: & naves cum præfecto Isidoro, dimiſſæ. Indè Dolopiam & Aperantiam, & Perrhæbiæ quaſdam civitates recepit.

COS. NAVPACTVM, ANTE OBSESSVM, RECIPIT.

Intereà T. Qvinctivs, receptâ Zacyntho, Naupactum traiecit, quæ iam per duos menſes, (& propè

propè excidium erat oppugnabatur. & ſi capta vi foret, omne ibi Ætolorum nomen ad interneciónem videbatur eſſe venturum.

Nemo Ætolis iuſtius ſuccenſere poterat, quàm QVINCTIVS; quos ſolos gloriæ ſuæ obtrectáſſe meminerat; & à furioſo rebellionis incepto fruſtrà deterruerat.

Tamen is ſui maximè operis eſſe credens, nullam gentem liberatæ à ſe Græciæ funditùs everti, obambulare muris, ut facilè noſceretur ab obſeſſis, cæpit.

Et ſimulac cognitus eſt; concurſu undique in muros facto, manus pro ſe quiſque tendentes certatim ac nominatim QVINCTIVM orare, ut opem ferret & ſervaret.

QVINCTIVS, propoſitâ PHILIPPI, non modo in urbibus, ſed gentibus etiam, ſibi adiungendis, felicitate, quem ſuprà modum creſcere è re imperij Romani non eſſet; induxit Conſulem, ut legatos ex urbe ſupplices audiret, & inducias in diem certam daret, quâ legatio renuntiari ab Româ poſſet. Et ſolutâ obſidione, exercitus in Phocidem miſſus.

CONCILIVM ACHAICVM. INDE LEGATI ROMAM.

Conſul, cum T. QVINCTIO, ad Achaicum concilium Ægium traiecit. Ibi dum de Eléis, & exſulibus Lacedæmoniorum reſtituendis, ageretur; id ſuæ gratiæ reſervari Achæi; & Eléi per ſe ipſi, quàm per Romanos, Achaico contribui concilio, maluérunt.

Epirotæ, qui non milite quidem, ſed pecuniâ iuviſſe ANTIOCHVM inſimulabantur; datis ad id. xc. dierum inducijs, Romam ad ſe purgandum miſſi, Senatum adiérunt. Iiſque reſponſum datum, quo veniam impetráſſe, non cauſſam probáſſe videri poſſent.

Et PHILIPPI regis legati ſub idem tempus in Senatum introducti, qui de victoriâ gratularentur, ſacrificare in Capitolio, & donum ex auro in Æde Iovis ponere permiſſi, c. pondo coronam auream poſuérunt.

Nec benignè ſolùm ijs reſponſum; ſed regis quoque F. DEMETRIVS, qui obſes Romæ erat, ad Patrem reducendus legatis datus eſt. *Hic, belli, cum ANTIOCHO rege in Græciâ geſti, finis.*

BELLVM ITERVM CVM BOIIS, ET LIGVRIBVS.

Alter Coſ. P. CORNELIVS SCIPIO Galliam provinciam ſortitus, eoque ſeriùs profectus eſt. atque indè Cn. DOMITIVM procoſ. dimiſſo exercitu, Romam decedere iuſſit: ipſe in agrum Boiorum legiones induxit.

Et ſub idem ferè tempus Ligures, lege ſacratâ, coacto exercitu, nocte improviſò caſtra Q. MINVTII procoſ. adgreſſi ſunt.

MINVTIVS, milite ad lucem intrà vallum cohibito, ubi diluxit, duabus ſimul portis eruptionem fecit. Et hoſtes duas ampliùs horas dubium certamen ſuſtinuére. Donec, inter cætera, vigilijs etiam confecti terga darent. Cæſa ſupra IV. Ligurum Millia. Ex Romanis ſocijſque minus ccc. periérunt.

Duobus ferè poſt menſibus, P. CORNELIVS Coſ. cum Boiorum exercitu ſignis collatis egregiè pugnavit. Duodetriginta ex hoſtibus M. cæſa; capti ter Mille & quadringenti traduntur; cum ſignis militaribus, equis & carpentis. ex victoribus. Mill. CDLXXXIV. cecidiſſe. Boij caſtris exuti, poſt eam pugnam extemplò, (al. biduo pòſt) ſe dedidére.

CORNELII COS. TRIVMPHVS DE IISDEM.

P. CORNELIVS Coſ. primò obſidibus à Boiorum gente acceptis, agri parte ferè dimidiâ eos multavit; quò, ſi vellet, P. R. colonias mittere poſſet. Inde Romam, ut ad triumphum haud dubium decedens, exercitum dimiſit, & adeſſe Romæ ad diem triumphi iuſſit.

Poſt aliquantam cum SEMPRONIO Trib. plebis altercationē; quòd diceret; debuiſſe potius Q. MINVTIO, proconſuli, qui in Liguriâ. Boijs proximâ, iam tertium annum vario eventu pugnabat, opem ferre, quàm ad triumphum properè, antè quàm de Liguribus debellatum foret, feſtinare: non modò Senatus univerſus ad decernendum triumphum conſenſit; ſed etiam Tribunum pl. auctoritate ſuâ compulit ad remittendam interceſſionem.

ANNIBAL ANTIOCHI ET BELLI INCENTOR.

ANTIOCHVS quaſi bello Romano defunctus, Epheſi otiabatur. ANNIBAL unus, inter cæteros, qui aut per errorem, aut adſentando, iſtam regi ſecuritatem faciebant; ceu ſagax malorum ipſi impendentium vates; veternum excutere conatus, prædixit; *In Aſiâ, & de ipſâ Aſiâ, brevi, terrâ mariq́; dimicandum regi cum Romanis eſſe; & aut imperium adimendum, orbem terrarum adfectantibus; aut ipſi regnum amittendum.*

Rex itaque navibus, quæ paratæ inſtructæque erant, Cherſoneſum petit; ut ea loca, ſi fortè Romani terrâ venirent, præſidijs firmaret. Cæterum claſſem POLYXENIDAM parare & deducere iuſſit; ſpeculatorijs navibus circa inſulas quáquaverſum dimiſſis.

MARITIMVS VTRIMQVE ADPARATVS.

C. LIVIVS, præfectus Romanæ claſſis, cum L. navibus tectis profectus ab Româ Neapolim, quò apertæ ab ſocijs naves, ex fœdere, convenire iuſſæ erant; indè Siciliam petens, fretoque Meſſanam prætervectus; quùm VI. Punicas naves ad auxilium miſſas accepiſſet; & ab Rheginis Locriſque, & finitimis, debitas exegiſſet; Corcyræ,

cyræ, quam primam Græciæ civitatem adierat, audivit; circà Thermopylarum ſaltum in ſtatione Cõſulem, ac regem eſſe; claſſem, Pyræci ſtare. Ei maturandum ratus, pergit protinùs navigare in Peloponneſum. Samum (ſive Cephallenia) Zacynthumq́ue, quos partis Ætolorum eſſe putaret, depopulatus, Maleam petit; & paucis diebus Piræeum ad veterem claſſem pervenit.

Ad Scyllæum, haud procul Hermione, EVMENES rex cum tribus navibus occurrit, diu Æginæ incertus, utrum ad tuendum ab Antiocho rediret regnum; an nuſquam abſcederet ab Romanis.

A. ATTILIVS, traditis ſucceſſori v. & xx. navibus tectis, ab Piræeo Romam eſt profectus. & LIVIVS I. & LXXX. roſtratis navibus, alijſq́ue minoribus, apertis aut ſpeculatorijs, Delum traiecit.

Eâ de re Polyxenidas certior factus, nuntios ad regem miſit. Qui omiſsis, quæ in Helleſponto agebat, cum roſtratis navibus, celeriter Epheſum redijt. habitoq́ue protinus conſilio, quùm Polyxenidas priùs confligendum eſſe diceret, quàm claſſis Eumenis, & Rhodiæ naves, coniungerentur Romanis. Et numero quidem non fermè impareis futuros, cæteris omnibus ſuperiores, & celeritate navium, & varietate auxiliorum: præter notitiam maris terrarumq́ue & ventorum, quæ omnia ignaros turbatura hoſteis eſſent. Movit omneis auctor conſilij. qui & re conſilium exſecuturus eſſet.

Biduum in adparatu morati, tertio die C. navibus. (App. C C.) quarum LXX. tectæ, cæteræ apertæ; profecti, Phocæam petiérunt.

Et rege, qui navali certamini interfuturus non eſſet, Magneſiam, quæ ad Sipylum eſt, ad terreſtreis copias comparandas, concedente, claſsis ad Ciſſuntem, Erythræorum portum, contendit.

Romani, cadentibus Aquilonibus, ab Delo Phanas, Chíorum portum, petunt. indè navibus ad urbem circumactis, commeatuq́ue ſumto, Phocæam traijciunt.

PVGNA NAVALIS.

EVMENES Elæam ad ſuam claſſem profectus, paucis pòſt indè diebus, cum IV. & XX. navibus tectis, apertis pluribus à Phocæâ, ad Romanos, ſe ad navale certamen inſtruenteis, redijt.

Atque ità C L. tectis navibus, apertis fermè L. profecti, lenità paullùm vi venti, ad Corycum portum, qui ſuper Ciſſuntem eſt, conati ſunt traijcere.

POLYXENIDAS occaſione pugnandi lætus, ſiniſtrum ipſe cornu in altum extendit; dextrum à præfectis navium ad terram explicari iubet, ut æquâ iam fronte ad pugnam procederet.

Nec minore curà atque induſtriâ Romanus cum EVMENE cornua inſtruit. Duæ Punicæ naves claſſem Romanam antecedebant; quibus obviæ tres fuére regiæ. Duæ ex ijs unam ex Punicis circumſiſtunt, & primum ab utroq́ue latere remos detergunt: deinde tranſcendunt armati, & deiectis cæſiſq́ue propugnatoribus, navem capiunt. Altera, ne à tribus circumveniretur, retrò ad claſſem refugit.

Accenſus indignatione LIVIVS, prætoriâ nave in hoſteis tendit. adversùs quàm quum eâdem ſpe duæ, quæ Punicam unam navem circumvenerant, inferrentur; ipſe, demitti iuſsis in aquam remis, & ferreis manibus in regias naveis iniectis, pugnam pedeſtri ſimilem fecit.

Haud paullò facilius, quàm antè duæ unam, tunc una duas naveis expugnavit & cepit.

Et iam paſsim permiſtis navibus pugnabatur; quùm EVMENES, qui extremus commiſſo certamine advenerat, ut animadvertit lævum cornu hoſtium à LIVIO turbatum; dextrum ipſe, ubi æqua pugna erat, invadit.

Nec ita multo-pòſt, primùm ab lævo cornu fuga cæpit. POLYXENIDAS enim, ut virtute militum haud dubiè ſuperari ſe vidit; ſublatis dolonibus effuſè fugere intendit. mòx idem, & qui propè terram cum EVMENE contraxerant certamen, fecere.

Romani cum eodem EVMENE, pertinaciter quidem fugienteis ſunt inſecuti. ſed ut celeritate ſuarum navium. ut pote levium, Romanas, commeatu onuſtas, facilè eluſérunt. XIII. naves captę cum milite & remige; X. demerſæ. Ex Romana claſſe, una Punica navis, quam primo certamine à duabus circumventam diximus, perijt. POLYXENIDAS, non prius quàm in portu Epheſi, fugæ finem fecit.

Dum Romani poſtero die hoſtem perſequi intendunt; mediò ferè in curſu obviæ ijs fuére V. & XX. tectæ Rhodiæ naves, cum PAVSISTRATO præfecto claſsis.

Ijs adiunctis Epheſum hoſtem perſecuti, antè oſtium portús acie inſtructâ ſtetérunt. poſteaquàm confeſsionem victis ſatis expreſſérunt, Rhodij & Eumenes domos dimiſsi: Romani Chium petentes, in inſulam, ad ipſam urbem traiecérunt, & indè in Phocæam tranſmiſérunt.

Ibi relictis ad præſidium urbis IV. quinqueremibus; ad Cauas, Æolidis vicum. claſsis venit & quod iam hiems appeteret, foſsâ valloq́ue circumdatis, naves ſubductæ.

3764.	*Exitu anni Comitia Romæ habita; quibus creati ſunt Coſ. L.*	186.
33. Ant. M.	*CORNELIVS SCIPIO, & C. LÆLIVS NEPOS. intuentibus cun-*	
14. Pt. Epiph.	*ctis ad finiendum cum ANTIOCHO bellum.*	

ÆTOLORVM LEGATI DVRIVS ACCEPTI.

Ijs magiſtratum ingreſſis, nulla priùs, ſecundùm religiones, acta in Senatu res eſt, quàm de Ætolis. Et, quod brevem induciarum diem haberent, eorum legati inſtabant, ab T. QVINCTIO, qui tum Romam ex Græciâ redierat, adiuti.

Plus ita, quàm miſericordia in cauſſa eorum valebat; quia non ut hoſtibus modò, ſed pleriq́ue, tamquà indomitæ & inſociabili genti, ſuccenſerent.

Poſtremò

Poſtremò neque dari, neque negari pacem placuit: ſed duæ conditiones eis latæ ſunt; *Vel Senatui liberum de ſe arbitrium permitterent; vel Mille talentûm darent. eoſdemq́, amicos atque inimicos haberent.* Poſtremò infectâ pace dimiſſi, Vrbe, eodem die; Italiâ, intrà XV. dies, excedere iuſſi.

Vbi de Conſulum provincijs agi cæptum, ambo Græciam cupere comperti. LÆLIVS elegantiùs factutos Patres dicebat, ſi ipſorum iudicio potiùs, quàm ſorti ea res, ſive provinciarum inter Conſules comparatio, permitteretur. Et SCIPIO, re cum fratre Publ. communicatâ, renuntiat collegæ, facturum ſe quod is cenſeret.

Quumque res nova exſpectatione certaminis Senatum erexiſſet, P. Scipio Africanus, Conſulis frater, palàm dixit; *Si L. SCIPIONI fratri ſuo provinciam Græciam decreviſſent, ſe legatum iturum.* Hæc vox magno adſenſu audita ſuſtulit certamen: ac propè omnes SCIPIONI Græciam; LÆLIO Italiam decrevérunt. ANNIBAL, quem viceratnuper AFRICANVS, & in partibus ANTIOCHI erat; metuebatur.

LEGATI AB ÆGYPTO.

Per eoſdem dies III. & XL. Ætolorum principes. inter quos DAMOCRITVS & frater eius erant, Romam ex Græciâ perducti, & in Latomias coniecti ſunt.

Et Legati ab PTOLEMÆO & CLEOPATRA, regibus Ægypti, gratulantes, quòd M. ACILIVS Coſ. ANTIOCHVM regem Græciâ expuliſſet; venérunt. adhortatique ſunt; *ut in Aſiam, metu perculſam, exercitum traijcerent. Reges Ægypti, ad ea quæ cenſuiſſet Senatus, paratos fore.*

SCIPIO COS. AD BELLVM PROCINGITVR.

L. SCIPIO Coſ. conſcriptis à ſe militibus, & ijs qui in Bruttijs cum A. CORNELIO proprætore eſſent; pro concione edixit; ut Idib. Quinctilibus Brundiſium convenirent. Et per legatos, ex orâ maritimâ undique naves eódem contraxit: omnibuſque iam paratis, paludatus ab urbe eſt profectus.

Ad V. voluntariorum Millia ex Romanis ſocijſque, qui emerita ſtipendia ſub Imperatore AFRICANO habebant, præſtò fuére exeunti Coſ. & nomina dedérunt.

Per eos dies, quibus eſt profectus ad bellum Coſ. Ludis Apollinaribus, ad V. Id. Quinctiles, cœlo ſereno, interdiu, obſcurata lux eſt, quùm Luna ſub orbem Solis ſubiſſet.

L. Aimylius Regillus præt. cui navalis provincia evenerat, eodem tempore profectus eſt. quùm L. Aurunculeio, præt. urbano, datum ab Senatu negotium eſſet, ut XXX. quinqueremeis, & XX. triremeis faceret. quia fama erat ANTIOCHVM, maiorem aliquantò claſſem reparare.

Ætoli pacis deſperatione per legatos intellectâ, quamquam omnis ora maritima eorum, quæ in Peloponneſum verſa eſt, depopulata ab Achæis erat; periculi magis, quàm damni memores, ut Romanis intercluderent iter; Coracem montem occupavérunt. haud dubij quin ad Naupacti obſidionem reditetur.

LAMIA EXPVGNATA.

ACILIO, qui id exſpectari ſciebat, ſatius viſum eſt inopinatam adgredi rem, & Lamiam oppugnare. quos antè à PHILIPPO propè ad exſcidium adductos; & tunc eo ipſo, quod nihil tale timerent, opprimi incautos poſſe, ſperaret.

Profectus ab Elatiâ, motis nocte à Sperchío amne caſtris, primâ luce, coronâ mœnia eſt adgreſſus. Sed quùm depoſito pavore viri propugnarent; feminæ tela ſaxaque in muros gererent; urbs eo die defenſa eſt.

ACILIVS verò, poſtridie pluribus locis adgreſſus, quùm opidanos vires, tela, & antè omnia animi deficerent; intrà paucas horas urbem cepit. Præda partim vendita, partim diviſa eſt.

Tum Naupacto iterùm omiſſo, ad Amphiſſam iri placuit. & exercitus ab Heracleâ, per Oetam, eò ductus; & operibus urbs oppugnari cæpta. Iam multis locis murus decuſſus erat; quùm adlatum eſt, ſucceſſorem, SCIPIONEM Coſ. expoſito Apolloniæ exercitu, per Epirum, ac Theſſaliam venire. Veniebat autem cum XIII. pedit. Millib. & equitibus D.

Iamque in finem Maliacum venerat; & præmiſſis Hypatam, qui tradere urbem iuberent; poſteaquàm reſponſum eſt; *nihil niſi ex communi Ætolorum decreto facturos.* ne teneret ſe oppugnatio Hypatæ, nondum Amphiſſâ receptâ, præmiſſo fratre AFRICANO, Amphiſſam ducit.

Sub eorum adventum opidani, relictâ urbe, (iam enim magnâ ex parte nudata mœnibus erat) in arcem, quam inexpugnabilem habebant, armati omnes, atque inermes conceſſére. Coſ. ſex ferè Mill. paſſ. indè caſtra poſuit.

ATHENIENSES PRO ÆTOLIS INTERCEDVNT.

Eò legati Athenienſes primùm ad P. SCIPIONEM, qui agmen prægreſſus erat; deinde ad Coſ. venérunt, deprecantes pro Ætolis.

AFRICANVS, qui cauſſam relinquendi honeſtè Ætolici belli quæreret, & Aſiam regemque ANTIOCHVM ſpectaret; iuſſit Athenienſeis non Romanis ſolùm, *ut pacem bello præferrent*; ſed etiam Ætolis perſuadere.

Quùm itaque auctoribus Athenienſibus frequens ab Hypatâ legatio Ætolorum veniſſet; & poſt varia cum AFRICANO, & fratre Coſ. colloquia, ab illo clementius, & cum ſpe pacis coniunctum; ab hoc idem illud reſponſum rettuliſſent, quo ab Senatu fugati & urbe excedere iuſſi

dere iuſſi fuerant; neque impetrare à Coſ. potuiſſent, ut vel ex ſummâ pecuniæ (Mille talentûm) demeret; vel liberi de ſe arbitrij permiſſionem, extrà civium corpora, fieri iuberet. Tandem per P. SCIPIONEM, ſex menſium inducias, ut legati Romam mitti poſſent, à Coſ. impetravérunt.

Atque ita ſolutâ Amphiſſæ obſidione, M. ACILIVS, tradito Conſuli exercitu, provinciâ deceſſit. Et Coſ. ab Amphiſsâ Theſſaliam repetit, ut per Macedoniam Thraciamque duceret in Aſiam.

EXPROMTVS PHILIPPI IN ROMANOS ANIMVS.

T. SEMPRONIVS GRACCHVS, ad explorandum regis PHILIPPI animum, Pellam præmiſſus, commeatus exercitui venturo benignè paratos; ponteis in fluminibus factos; vias munitas, rege monſtrante, vidit; & Thaumacis, occurrens, Conſuli eadem renuntiavit.

Vndè certiore & maiore ſpe lætus exercitus, ad præparata omnia in Macedoniam pervénit.

Venienteis regio adparatu accepit & proſecutus eſt PHILIPPVS. Indè non per Macedoniam modò, ſed etiam per Thraciam, proſequente & præparante omnia rege, ad Helleſpontum perventum eſt.

ANTIOCHI ADPARATVS.

ANTIOCHVS totâ hieme claſſi maximè reparandæ, ne totâ maris poſſeſſione pelleretur, intentus fuerat: & id unum ſtudebat; ut viribus & magnitudine navium hoſtilem claſſem æquaret.

Itaque & ANNIBALEM in Syriam miſerat ad Phœnicum arceſſendas naveis; & POLYXENIDAM, tum eas quæ erant, reficere; tum alias parare iuſſerat. Ipſe in Phrygiâ hibernavit: undique auxilia arceſſens, etiam in Gallogræciam miſerat.

Filium SELEVCVM in Æolide reliquerat cum exercitu, ad maritimas urbeis in fide continendas; quas illinc à Pergamo, EVMENES; hinc à Phocæâ Erythriſque, Romani ſolicitabant. quorum claſſis ad Canas hibernabat.

Eò mediâ fermè hieme rex EVMENES, cum II. pedit. Millib. & equitibus c. venit. & ex agro Thyatirenſi ingentem prædam avertit.

Phocæa, præſidio Romano, quòd ob gravem frumenti inopiam exceſſerat, liberata; ad ANTIOCHVM, Senatu & optimatibus reclamantibus, defecit.

NAVALIS ROMANOR. ADPARATVS, ET EXPEDITIONES.

Poſtquàm Rhodij, quò magis ceſſatum priore æſtate erat, eò maturiùs æquinoctio verno PAVSISTRATVM, eundem claſſis ſuæ præfectum cum VI. & XXX. navibus miſiſſent; LIVIVS à Canis, cum XXX. navibus, & VII. quadriremibus, quas EVMENES adduxerat, Helleſpontum petebat; ut ad tranſitum exercitûs, quem terrâ venturum opinabatur, præpararet quæ opus eſſent.

In portum, qui Achæorum dicitur, claſſem primùm advertit; indè Ilium adſcendit. Factoque MINERVÆ ſacrificio, legationes finitimas, ab Elæunte, Dardano & Rhœteo, tradenteis in fidem civitates ſuas, benignè audivit.

Indè ad Helleſponti fauceis navigat: & X. navibus in ſtatione contrà Abydum relictis, ceterâ claſſe in Europam, ad Seſton oppugnandam, traiecit.

Iam ſubeuntibus armatis muros, fanatici Galli, Cybeles ſacerdotes, cum ſolenni habitu antè portam occurrunt; *Parcerent mænibus urbique, quæ in tutela Matris Deûm eſſet.* Nemine eorum violato, mox univerſus Senatus, cum magiſtratibus, ad dedendam urbem proceſſit.

Indè Abydum traiecta claſſis. Vbi quùm tentatis per colloquia animis nihil pacati reſponderetur; ad oppugnationem ſeſe expediebant.

POLYXENIDÆ FRAVS ET PERFIDIA, ET PVGNA NAVALIS.

Intereà POLYXENIDAS, regius quidem præfectus, ſed exſul Rhodius, PAVSISTRATO Rhodiæ claſſis præfecto, ob maledicta, infenſus; mittit ad eum hominem utrique notum, qui diceret; *& ſe PAVSISTRATO patriæque ſuæ magno uſui, ſi liceat, fore: & à PAVSISTRATO ſe in patriam reſtitui poſſe.*

Regiam claſſem, aut totam, aut maiorem eius partem ſe traditurum ei, aut aperto certamini obiecturum. Et pretium tanti meriti nullum aliud paciſci, quàm reditum in patriam. Scribit & POLYXENIDAS ſuâ manu, ſe ea, quæ pollicitus eſſet, facturum: ſignoque ſuo impreſſas tabellas miſit.

Quo pignore velut auctoratum ſibi proditorem ratus PAVSISTRATVS; & nimiâ credulitate, ſimulato proditori, fidem adhibens, in inſidias præcipitavit.

Iam ille Panhormum, Samiæ terræ, petierat; ibique ad explorandam rem, quæ oblata erat, ſubſiſtebat. Et partem navium ſuarum ad commeatus arceſſendos Halicarnaſſum; partem Samum ad urbem miſerat, ut paratus eſſet, ubi ſignum adgrediendi à proditore accepiſſet.

POLYXENIDAS verò remige, quem in ſpeciem dimiſerat, à Magneſiâ ad Sipylum, nocte, arceſſito; deductiſque raptim, quæ ſubductæ erant, navibus, eâdem nocte in proxima Samiæ terræ traiecit.

Et NICANDRO quodam archipiratâ, cum V. navibus tectis, Palinurum iuſſo petere; atque indè armatos, quà proximum per agros iter eſſet, Panormum, ad tergũ hoſtium, ducere; ipſe interim claſſe diviſâ, ut ex utrâque parte fauceis portûs teneret, Panormum petit.

PAVSISTRA-

Pauſiſtratus, ut in re nec-opinatâ turbatus, vetus tamen miles, terrâ meliùs arceri, quàm mari hoſteis poſſe ratus; armatos duobus agminibus ad promontoria, quæ cornibus obiectis ab alto portum faciunt, ducit; inde facilè telis ancipitibus hoſtem ſummoturus.

Id inceptum eius Nicanor à terrâ miſſus cum turbaſſet; mutato repentè conſilio, naves conſcendere omneis iubet.

Tum verò, ubi ſe mari terrâque ſimul circumventos cerneret, ſummâ cum trepidatione, militum nautarumque veluti fuga in naveis fieri cæpit.

Pausistratus viam unam ſalutis ratus, ſi viam facere per fauceis portûs, atque erumpere in mare apertum poſſet; ipſe princeps, ſequi cæteris iuſſis, concitatâ nave remis ad oſtium portûs tendit.

Superantem iam fauceis navem eius, Polyxenidas tribus quinqueremibus circumſiſtit. Navis roſtris icta deprimitur: telis obruuntur propugnatores, inter quos & Pausistratus, impigrè pugnans, interficitur.

Navium reliquarum ante portum aliæ, aliæ in portu deprehenſæ; quædam à Nicandro, dum moliuntur à terrâ capiæ.

Quinque tantùm Rhodiæ naves, cum duabus Cois, effugérunt; terrore flammæ micantis, via ſibi inter confertas hoſtium naveis, factâ. Contis enim binis à prorâ prominentibus, trullis ferreis multum conceptum ignem præ ſe portabant.

Erythrææ triremes, quùm haud procul à Samo Rhodijs navibus, quibus ut eſſent præſidio, veniebant; obviæ fugientibus fuiſſent, in Helleſpontum ad Romanos curſum avertérunt.

Sub id tempus Seleucus Antiochi F. proditam Phocæam, portâ unâ per cuſtodes apertâ, recepit: & Cymæ, aliæque eiuſdem oræ urbes, ad eum metu defecérunt.

Et quùm Abydus, per aliquot dies obſidionem toleraſſet, iam omnibus feſſis, Philota quoque præſidij præfecto permittente, magiſtratus eorum cum Livio de conditionibus tradendæ urbis agebant. Vnum in morâ erat; *armatine, an inermes Regij emitterentur.* Atque hæc agentibus, nuntius Rhodiæ cladis intervenit; & emiſſa de manibus res eſt.

Et Livius, metuens ne claſſis, quæ ad Cavas erat, à Polyxenida victore opprimeretur; non modò Abydi obſidione, ſed Helleſponti etiam cuſtodiâ extemplò relictâ, naveis, quæ ſubductæ Cavis erant, deduxit: & Eumenes Elæam venit.

Tum Livius omni claſſe, cui adiunxerat triremeis duas Mitylenæas, Phocæam petit. Quam quùm teneri valido regis præſidio audiſſet, nec procul Seleuci caſtra eſſe; prædâ, ex maritimâ orâ, maximè hominum, raptim in navem impoſitâ, tantùm moratus; dum Eumenes cum claſſe adſequeretur; Samum petere intendit.

Rhodijs, tum ob navium, militumque iacturam; tum ob civis exſulis fraudem; in iram luctus verterat. xx. itáque mox naves duce Eudamo, cautiore, miſérunt.

Romani & Eumenes in Erythræam primùm claſſem adplicuérunt: poſtero die Corycum, Teiorum promontorium, tenuérunt.

Polyxenidas Samum petituros hoſteis haud vanè ratus, ut ſe Rhodiæ claſſi coniungerent; ab Epheſo profectus, primò ad Myonneſum ſtetit: deinde ad Macrin Inſulam traiecit, hoſtilem claſſem pro re natâ adoriturus.

Sed obortâ tempeſtate, utrimque incommodâ, quùm Romani ex medio curſu Corycum, unde in altum digreſſi erant, repetierunt; tum Polyxenidas ex Æthaliâ Inſulâ, quò ſpeculatum proceſſerat, Epheſum redijt.

Atque ita Romanæ naves, vacuo ab hoſtibus mari, Samum, quò intenderant antè, traiecerunt: eódemque Rhodia claſſis poſt dies paucos venit.

Quam ut exſpectatam eſſe adpareret, profecti è-veſtigio ſunt Epheſum, ut aut decernerent navali certamine; aut detrectante pugnam hoſte, timoris confeſſionem exprimerent.

Poſteaquam nemo adversùs ibat, claſſe diviſâ, pars in Salo, ad oſtium portûs, in ancoris ſtetit; pars in terrâ milites expoſuit.

In prædatores, mœnibus urbis adpropinquanteis, Andronicus regij præſidij Præfectus, factâ eruptione, exutos magnâ prædæ parte, ad mare & naveis redegit. Et quùm poſtridie, poſitis in medio fermè viæ inſidijs, elicere extra mœnia, ad certamen Macedonem, ſuſpicione deterritum, non poſſent; Romani ad naveis redierunt: & claſſis Samum, unde venerat, repetijt.

Prætor inde duas ſociorum ex Italiâ, duas Rhodias triremeis, cum Præfecto Rhodiorum Epicrate, ad fretum Cephalleniæ tuendum miſit. Infeſtum id latrocinio Lacedæmonius Hybristas, cum iuventute Cephallenum, faciebat; clauſumque id mare commeatibus Italicis erat.

ÆMILIVS REGILLVS LIVIO SVCCEDIT, ET PARVM PROSPERE REM mari gerit.

Aliquantò-pòſt L. Aimilius Regillus, navalis imperij ſucceſſor Livio datus, Piræum venit: & Epicratem Rhodium ſibi obvium cum xv. navibus in Aſiam ſecum reduxit.

Traijcienti à Chio Samum, II. Rhodiæ quadriremes miſſæ obviam à Livio; & rex Eumenes cum II. quinqueremibus occurrit.

Samum poſteaquam ventum eſt, acceptâ à Livio claſſe, poſt varias in concilio ſententias, quùm hinc Livius, petendam totâ claſſe Epheſum, & onerarias multâ ſaburrâ gravatas in faucibus portûs ſupprimendas ſuaderet, ut inutilem, ademto maris uſu, claſſem hoſtium facerent, inde Eumenes rex, eo facto plus incommodi Romanis, quàm detrimenti hoſtibus acceſſurum, commonſtraret.

Epicrates, omiſſâ in præſens Epheſo, mittendam navium partem in Lyciam cenſuit; & Patara, caput gentis in ſocietatem adiungendam, ut & Rhodij pacatis vicinis, in unum Antiocha bellum incumbere poſsint; & claſsis, quæ in Lyciâ regi Antiocho compararetur, ne Polyxenidæ coniungi poſsit, impediatur.

His ita conſtitutis, & REGILLO totâ cum claſſe, inferendo hoſtibus terrori, ad Epheſi portum evecto; C. LIVIVS cum ſuis, & ſociorum Aſiaticorum navibus in Lyciam eſt miſſus; & cum Rhodijs obiter inceptum communicare iuſſus.

Civitates, quas prætervectus eſt, Miletus, Myndus, Halicarnaſſus, Cnidus, Cous, imperata enixè fecérunt. Ipſe adſumtis tribus Rhodo quadriremibus Patara navigat. Ibi urbem vario Marte adgreſſus, fruſtrà fuit. Nam poſt acre & anceps certamen, licet poſtremò Lycij fugati atque in urbem compulſi fuiſſent; Romani cum haud incruentâ victoriâ ad naveis rediérunt.

LIVIVS prætervectus Aſiam, in Græciam tranſmiſit; ut conventis SCIPIONIBVS, qui tum circa Theſſaliam erant, in Italiam trajiceret.

L. ÆMYLIVS ab Epheſo tempeſtate Samum repulſus, ne Patara fruſtrà tentata dicerentur; proficiſci eò totâ claſſe, & ſummâ vi adgredi urbem ſtatuit. Miletum, & cæteram oram ſociorum prætervecti, in Bargylletyco ſinu exſcenſionem ad Iaſſum fecérunt, urbemque tandem oppugnárunt.

Sed Rhodijs intercedentibus, quòd communis cauſa exſulibus, cum ijs, qui in urbe metu regis, manſerant, unáque mens eſſet; & ſi quà poſſent, utrique regiam ſervitutem effugere vellent, & Romanis adiungi; loci oppugnatione abſtentum eſt. & à Patarenſi expeditione, anquiſito prætextu, etiam receſſum; quòd univerſa ibi claſſis in portu ſtare non poſſet. & hoſtis abducta ab Epheſo claſſe, iam ab tergo liber, in propinquas ſociorum urbeis omnia impunè conaturus metueretur. Samum itaque reductæ ab ÆMYLIO naves.

EVMENIS DITIO VEXATVR.

Per idem tempus SELEVCVS, ANTIOCHI F. ex Æolide, ubi hibernárat, tranſire in fineis regis EVMENIS, abſentis, ſtatuit: & agrum vicinum depopulatus, ad caput arcemque regni, Pergamum, ducit oppugnandam. & ATTALVM ex certaminibus ſuburbanis intra mœnia confeſtim ſe recipientem, obſidere cœpit.

Et ſimul ANTIOCHVS ab Apaméâ profectus cum exercitu, ex varijs gentibus mixto, & cum IV. Gallorum millibus, eundem agrum pervaſtabat.

EVMENIS bello domeſtico avocatus, cum expedito equitum peditumque agmine, hoſte vixdum moto, aut ſentiente, Pergamum contendit. Ibi rurſus levia per excurſiones prœlia. & paullo-pòſt, Romana Rhodiaque claſſis, ut fido regi opem ferrent, Elæam ab Samo venérunt.

Cognito, ANTIOCHVS, tot claſſeis in unum convenisse portum, & Conſulem cum exercitu iam in Macedoniâ eſſe; & quæ ad tranſitum Helleſponti opus eſſent parari; tempus veniſſe ratus de pace agendi, miſſo caduceatore ad ÆMYLIVM, & relicto in caſtris peditatu, cum VI. equit. mill. in campos ſub ipſa Elææ mœnia deſcendit. Cui quùm reſponſum eſſet: *Ante Conſulis adventum agi de pace non poſſe*; ipſe vaſtatis primùm Elæenſium, deinde Pergamenorum agris, relicto ibi SELEVCO F. Adramyteum facto hoſtiliter itinere petit.

Eódem, ut urbi præſidio eſſent, navibus circumvecti ÆMYLIVS & EVMENES venérunt; & ex Achaiâ M. pedites cum C. equitibus, duce DIOPHANE, Elæam arceſſiérunt. eoſque navibus egreſſos, miſſi obviam ab ATTALO, Pergamum deduxérunt. Horum in erumpendo, caſtriſque oppugnandis audacia, SELEVCVM ex agro Pergameno movere caſtra coëgit.

ANTIOCHVS quoque Adramytéo quidem abſtinuit; ſed depopulatus agrum, Peræam, Mitylenæorum coloniam, expugnavit. Cotton & Corylenus, Aphrodiſias & Priene, primo impetu captæ ſunt: atque inde per Thyatyra Sardeis redijt. Claſſis Romana, cum EVMENE Rhodijſque, Phocæam irrito conatu oppugnat.

Aliquanto-pòſt, mediâ iam æſtate, advenientem ex Syria regiam claſſem (quæ VII. & XXX. navium maioris formæ erat, & triremium X.) Rhodij (quorum II. & XXX. quadriremes, & IV. triremes fuére) circa Sida, Pamphyliæ urbem, adorti, egregiè pugnavére.

Ibi ANNIBAL, quantumvis maritimæ ipſe pugnæ, quàm terreſtris minùs experiens; omnibus, quæ in dextro cornu fuerant, navibus ad opem ferendam EVDAMO, propè à ſe circumvento, concurrentibus, ultimus fugit. Et ſi Rhodij fugientibus impigrè inſtitiſſent, totam claſſem capere aut ſubmergere poterant.

Obſtitit morbus, loco gravi, & tempore anni; ad hoc, inſolito odore, maximè in remiges ingruens, quò minus laboris eſſent tolerantes. (Addit Iuſtin. l. 31. Minorem cladem ducis ANNIBALIS ſolertiâ fuiſſe.)

Rhodij EVDAMVM cum VII. navibus maximis, ex eâ claſſe, cui præfuerat, Samum redire ad Romanos iuſſérunt; ut quà conſilio, quà auctoritate, impelleret Romanos, ad Patara denuò oppugnanda. Et apparebat ſatis, ſi ea cura Rhodijs dempta eſſet, vacuos eos tuta eius regionis maria præſtaturos.

Sed ANTIOCHO ab Sardibus profecto, ne opprimerentur urbes maritimæ, abſcedere cuſtodia Ioniæ Æolidiſque prohibuerunt. PAMPHYLIDAM modò cum IV. tectis navibus ad eam claſſem, quæ circa Patara erat, miſérunt.

PRVSIAS TENTATVR AB ANTIOCHO.

ANTIOCHVS ad PRVSIAM, Bithyniæ regem, legatos miſerat literaſque; quibus tranſitum in Aſiam Romanorum increpabat: *Venire eos ad omnia regna tollenda, ut nullum uſquam orbis terrarum, niſi imperium Romanum eſſet. Se à PHILIPPO & NABIDE tertium peti. Ut quiſque proximus ab oppreſſo ſit, per omnes, velut continens incendium pervaſuros. Ab ſe gradum in Bithyniam fore, quando EVMENES in voluntariam ſervitutem conceſſiſſet.*

PRVSIAM verò, nonnihil motum, literæ SCIPIONIS Cos. ſed magis eius fratris AFRICANI, à ſuſpicione tali avertérunt; quibus Romanorum in fidos ſibi reges, ſocioſque, beneficia

& liberalitatem commemorabat.

Verùm maximè regis animus eſt confirmatus, poſteaquam C. LIVIVS, legatus ad eum ab Româ venit, & edocuit: tum *ſpem victoriæ Romanis, quam* ANTIOCHO *certiorem; tum amicitiam ſanctiorem, firmioremq́; apud Romanos futuram.*

ANTIOCHVS eâ ſpe deiectus; & Epheſum ad claſſem, quæ per aliquot menſes inſtructaparatáque fuerat, viſendam profectus. & quod pro tempore maritimæ hoſtium vires variè diſtractæ eſſent; POLYXENIDA cum claſſe, ad tentandam omni modo certaminis fortunam miſſo; ipſe copias ad Notium ducit, (opidum à vetere Colophone II. fermè paſſ. millia diſtans, & Epheſo propinquum) ut ſi Romani, ad opem ferendam ſociæ urbi, claſſem ab Samo moverent; ea POLIXENIDÆ ad rem faciliùs mari gerendam occaſio foret.

Poſtquam igitur urbs operibus oppugnari cœpta eſt, & arietes admoveri; Colophonij tam propinquo malo territi, Samum ad L. ÆMYLIVM oratores opem imploratum miſerunt.

Prætorem cupientem proficiſci in Helleſpontum, ut Conſuli ſuas copias in Aſiam traijcienti, præſidio eſſet; Rhodij tenuére; & inſtitére; *ſatiùs eſſe, vel ſocios obſidione eximere; vel victam iam ſemel claſſem iterùm vincere, totamq́; maris poſſeſſionem hoſti eripere; quàm deſertis ſocijs, traditâ* ANTIOCHO *Aſiâ terrâ mariq́; in Helleſpontum*, ubi ſatis eſſet EVMENES claſſis, *ab ſuâ parte belli diſcedere.*

Dum itàque ad petendos commeatus ab Samo, Chium, (quod erat horreum Romanis, & onerariarum ex Italiâ receptaculum) traijcere parant, & Erythras deferuntur; & in medio curſu adlatum eſſet; Teios regiæ claſſi benignè commeatus præbuiſſe, & vim magnam vini pollicitos; Teum Prætor claſſem avertit; aut volentibus ijs, uſurus commeatu hoſtibus parato; aut ipſos pro hoſtibus habiturus.

TEII MVLTANTVR A PRÆTORE.

Iis iam proras ad terram dirigentibus, XV. fermè naves piratarum, ut poſt conſtitit, apparuérunt. qui Chiorum maritimam oram depopulati, & cum omnis generis prædâ revertentes, conſpectâ in alto claſſe, ante-quàm ea adpropinquaret, Myonneſum perfugérunt.

Circa quod promontorium non auſæ naves Prætoris propiùs inſequi, aut ſuccedere, ne ſub ictu circumſtantium utrinque in rupibus piratarum eſſent; diem trivére.

Tandem ſub noctem vano incepto quùm abſtitiſſent, Téon poſtero die acceſſére: & navibus in portu Geræſtico, à tergo urbis conſtitutis, Prætor ad depopulandum circa urbem agrum milites emiſit.

Teiorum oratoribus civitatem omnis facti dictique hoſtilis, adverſus Romanos, purgantibus, ÆMYLIVS, & iuviſſe eos commeatu claſſem hoſtium arguit; & quantum vini POLYXENIDÆ (V. vaſorum millia) promiſiſſent. Quæ ſi eadem claſſi Romanæ præberent; revocaturum ſe à populatione militem: ſin minùs, pro hoſtibus eos habiturum.

Dum eâ de re io civium concione conſultatur, POLYXENIDAS interim eódem cum regiâ claſſe à Colophone profectus; & de ijs, quæ illic agerentur, certior factus; ipſe adverſus Myonneſum, in Inſulâ Macri, ancoras portu occulto iecit. neque exploratis hoſtium molitionibus, in exiguâ ſpe erat, quemadmodum Rhodiam claſſem, ad Samum, circumſeſſis ad exitum faucibus portûs, expugnáſſet; ſic & Romanam, haud diſsimili naturâ loci, expugnaturum.

Sed quùm Teij facturos ſe imperata Prætori promiſiſſent; Iam Romani ad accipiendos aptiùs commeatus, & vitandum ab terrâ periculū, in eum portum, qui ante urbem eſt, tranſierant. traductâque ad urbem claſſe, ignaris omnibus, egreſſi milites nautæque erant, ad commeatus, vinumque maximè in naveis dividendum.

Quùm medio fortè diei, ab agreſti quodam Prætor edoctus eſt, alterum iam diem claſſem ſtare ad Macrin; & naveis quaſdam ad profectionem moveri.

PVGNA NAVALIS AD TEON.

Re ſubitâ perculſus Prætor tubicines canere iubet, ut ſi qui per agros palati eſſent, redirent; & Tribuni milites nautaſque ex urbe in naveis cogerent. Et vix ſummâ cum omnium trepidatione in naves concurſum eſt.

ÆMYLIVS, partibus diviſis, cum prætoriâ nave primus è portu in altum evectus, & inſequenteis excipiens, ſuo quamque ordine in frontem inſtruxit.

Deinde primæ, quæ paratæ exierant, ordinem in conſpectu Prætoris explicuére; & EVDAMVS cum Rhodijs agmen coëgit. Inter Myonneſum, & Corycum promontorium, erant, quùm hoſtem Romani conſpexére.

Regia claſsis, navibus LXC. & Romana LXXX. conſtabat. Et robore quidem navium, ac virtute militum Romani longè regios præſtabant; Rhodiæ verò naves, quæ eâ in claſſe II. & XX. erant, agilitate, & arte gubernatorum, & ſcientiâ remigum potiores.

EVDAMVS, qui agmen cogebat cornu Romanorū, quod iam à dextro circumiri cœperat, æquato, naveis celeriter concitat; & prætoriæ navi, in qua POLYXENIDAS erat, ſuam obiecit.

Iamque totis claſſibus ſimul ab omni parte pugna conſerta erat, quùm maximo hoſtibus terrori fuére naves eæ, quę ignem præ ſe portabant. Et quod unum ijs ad Panormum circumventis ſaluti fuerat; id tum maximum momentum ad victoriam fuit. Regij namque magis ad incendium, quàm prœlium trepidabant.

Præterea Romani egregiâ virtute mediam hoſtium aciem quùm rupiſſent, circumvecti ab tergo; pugnantibus adverſus Rhodios regijs ſeſe obiecére. momentoque temporis, & media Antiochinorum acies, & circumventæ lævo in cornu naves mergebantur.

Dextra pars, licet integri, & non tam ſuo quàm ſociorum periculo territi, poſteaquam alias circumventas, & prætoriam POLYXENIDÆ navem, relictis ſocijs,

ſocijs, vela dantem viderunt; ſublatis raptim dolonibus, ſecundo ad Epheſum vento, capeſſunt fugã.

XLII. naves eâ in pugnâ amiſſæ. ex ijs XIII. captæ in poteſtatem hoſtium venêre; cæteræ incenſæ aut demerſæ. Ex Romanâ claſſe II. naves fractæ; laceratæ aliquot. Rhodia una, memorabili caſu capta, alteri hoſtili, per ancoram violento roſtri ictu excuſſam, illigata.

ANTIOCHI IMPRVDENTIA.

Huius prœlij caſu territus ANTIOCHVS, quia poſſeſſione maris pulſus, longinqua tueri diffidebat ſe poſſe; præſidium ab Lyſimachiâ, ne opprimeretur ibi à Romanis, (pravo, uti res ipſa poſtea docuit, conſilio: potiùs quâdam θεοβλαβεία, ſeu ſpiritu vertiginis) deduci iuſſit.

Neque enim tueri ſolùm Lyſimachiam à primo Romanorum impetu facile erat; ſed obſidionem etiam per totam hyemem tolerare; & obſidêteis quoque ad extremam inopiam adducere, tempus extrahendo; & interim ſpem pacis per occaſiones têtare.

Neque Lyſimachiam tantùm hoſtibus tradidit; ſed à Colophonis etiam obſidione abſceſſit, & Sardeis ſe recepit. atque inde in Cappadociam, ad ARIARATHEM regem, qui auxilia arceſſerent; & quocumque aliò poterat, ad copias contrahendas; in unum iam conſilium, ut acie dimicaret, intentus, miſit.

REGILLVS ÆMILIVS poſt pugnam navalem profectus Epheſum, directis ante portum navibus, quùm confeſſionem conceſſi maris ultimam hoſti expreſſiſſet; Chium, quò antè intenderat, navigat. Quumque ibi naveis prœlio quaſſatas refeciſſet. L. ÆMILIVM SCAVRVM, cum XXX. navibus Helleſpontum ad exercitum Coſ. traijciendum, mittit.

Rhodios parte prædæ, & ſpolijs navalibus onuſtos, domum quidem redire iuſſit, ſed ijdem impigrè prævertêre. ad traijciendaſque Conſulis copias iêre: atque eo functi officio tum demum Rhodum rediere.

PHOCÆA EXPVGNATVR ET DIRIPITVR.

Claſſis Romana ab Chio Phocęam traiecit. Duobus ibi portubus occupatis, priuſquam aut ſcalis, aut operibus, mœnia adgrederetur; mittendos cenſuit Prætor, qui principum magiſtratuumque animos tentarent. Poſteaquam obſtinatos vidit; duobus ſimul locis oppugnare eſt adortus. Et quamquam admoto iam ariete muri utrimque ſtrati eſſent; ad eorumque caſum Romani milites impetum per ipſam ſtragem ruinarum facerent; & alij ſcalis etiam adſcenſum in muros tentarent; adeò tamen obſtinatè reſtitêrunt opidani, ut coactus militum periculo Prętor receptui cani iuſſerit; ne obijceret incautos furentibus deſperatione ac rabie.

Dum illi diremto prœlio non ad quietem verſi, ſed in munienda & obmolienda, quæ ruinis ſtrata erant, intenti eſſent; miſſus à Prætore Q. ANTONIVS, oſtendit: *Si abſiſtere pertinaciâ & furore vellent, poteſtatem ijs dare; eâdem conditione, quâ prius in C. LIVII fidem veniſſent*; ſe tradendi.

Illi quinque dierum ſpatio ad deliberandum ſumto, tentatâ interim ſpe auxilij ab ANTIOCHO; poſtquam nihil præſidij in rege eſſe relatum eſt; tum portas aperuêrunt, pacti ne quid hoſtile paterentur.

Quùm ſigna in urbem inferrentur, & pronuntiâſſet Prętor parci ſe deditis velle; clamor à militibus ſublatus eſt: *Non paſſuros ſe, ut à Phocenſibus, numquam fidis ſocijs, & infeſtis ſemper hoſtibus, impune eludantur.* Et cum dicto, ad diripiendam urbem paſſim diſcurrerunt.

Quùmque hîc ira & avaritia imperio potentiora eſſent; Prętor præconibus per urbem miſſis, liberos omneis in forum ad ſe convenire iubet, ne violentur. urbem denique agroſque, & ſuas leges, ijs reſtituit. Et appetente iam hyeme, Phocææ portus, ad hibernandum, claſſi delegit.

CONSVL CVM EXERCITV HELLESPONTVM TRAIICIT.

Conſuli per idem ferè tempus Æniorum Maronitarumque fineis tranſgreſſo, nuntiatur; & victam ad Myonneſum regis claſſem, & relictam à præſidio Lyſimachiam eſſe.

Et hoc quidem vel ipsâ navali victoriâ lætius fuit, poſtquam urbs omnium rerum commeatibus referta, velut in adventum exercitûs pręparatis, eos excepit: ubi inopiam ultimam, laboremque in obſidendo ſibi propoſuiſſent. Inde receptis ex Thraciâ ægris & impedimentis, iter rurſus ingreſſi, per Cherſoneſum, Helleſpontum perveniunt.

Ibi omnibus, curâ regis EVMENIS, ad traijciendum præparatis, velut in pacata littora, ſine tumultu, traiecêre.

Ea res Romanis mirè auxit animos; *Conceſſum ſibi in Aſiam tranſitum ſine certamine*, cernentibus.

ANTIOCHVS PACEM ITERVM TENTAT.

Stativa deinde ad Helleſpontum aliquamdiu habuerunt. & legatus ab ANTIOCHO in caſtra venit, HERACLIDES Byzantius, de pace adferens mandata. Illique ab rege mandatum erat, ut priùs P. SCIPIONEM, quàm Conſulem adiret; quod in illo maiorem ſpem haberet. præterquam quòd & magnitudo animi, & ſatietas gloriæ, placabilem eum moderatumque in victorijs faciebat; etiam quod filius eius (quo caſu, incertum, niſi quod rex parvo navigio traijcientem in Aſiam, cepiſſe tradatur) in poteſtate regis erat. habitus interim captivus benignè & liberaliter.

Legatus tandem advocato concilio admiſſus, mandata expoſuit: *Nihil prioribus de pace legationibus impetratum, quòd Smyrna & Lampſacus, & Alexandria Troas, & Lyſimachia in Europâ, in diſceptationibus illis iactata fuiſſent. Ex ijs Lyſimachiâ iam regem ceſſiſſe eas, quæ in Aſiâ ſint civitates, tradere paratum eſſe;*

eſſe; & ſi quas alias Romani, quod ſuarum partium fuerint, vindicare ab imperio regio velint.

,, Impenſa quoque in bellum facta partem dimidiam regem populo Ro. præſtiturum.

Ipſi Europâ imperium finirent. ,, Quod ſi Aſiæ quoque partem aliquam abſtrahere velint, dummodò non dubijs regionibus finiant, vinci ſuam temperantiam Romanâ cupiditate, pacis & concordiæ cauſſâ, regem paſſurum.

Romani, *ſumtum omnem belli præſtari à rege,* cuius culpâ bellum excitatum eſſet, æquum cenſebant.

Et non Ioniâ modò atque Æolide deduci regia præſidia; ſed ſicut Græcia omnis liberata eſſet; ita quæ in Aſiâ ſint, omnes liberari urbeis oportere. Id aliter fieri non poſſe, quàm *ut eis Taurum montem, poſſeſſione Aſiæ* ANTIOCHVS *cedat.*

(Iuſtin. contentus Syriæ regno eſſet. Naveis univerſas, captivos & transfugas traderet.)

Legatus regis deinde privatim P. SCIPIONIS tentare animum conatus, *filium eius ſine pretio reſtituturum, & auri præterea ingens pondus pollicitus eſt;* & ſocietatem omnis regni, ſi per eum pacem impetráſſet.

AFRICANVS *verò, privata beneficia à publicis rebus ſecreta eſſe; aliaque eſſe patris officia, alia patriæ iura: quæ non liberis tantùm, verùm vitæ etiam ipſi præponantur.*

Proinde gratum ſe munus in filio accipere, privatoque impendio munificentiæ regis reſponſurum. Quod ad bellum pacemque pertineat, *nihil neque gratiæ dari, neque de iure patriæ decidi poſſe.*

Nuntiaret tantùm regi, quod fidele conſilium daret; *Bello abſiſtat: pacis conditionem nullam recuſet.*

NOVVS BELLI ADPARATVS.

ANTIOCHVS ijs ſibi nuntiatis; *Belli eà irritamenta, non pacis blandimenta* eſſe, dixit. Et tutam ſibi belli aleam fore ratus, quando perinde ac victo leges ſibi iam dicerentur, totam curam in belli adparatum intendit.

Cos. quùm ex ſtativis moviſſet, Dardanum primùm, inde Rhoetéum, utrâque civitate obviam effuſâ, venit. Inde Ilium progreſſus, caſtris in campo, qui eſt ſubiectus mœnibus, poſitis, in urbem arcemque adſcendit; & ſacrum MINERVÆ fecit: *Ilienſibus in omni rerum verborumque honore ab ſe oriundos Romanos præferentibus; & Romanis origine ſuâ lætis.*

(Iuſtin. Ilienſeis iuvabat, *nepotes ſuos, occidente & Africâ domitâ, Aſiam, ut avitum regnum, vindicare.* Contrà, Romanos, *avitos lareis, incunabula maiorum, templaque, ac Deorum ſimulacra, intueri.*)

Sextis deinde caſtris, ad caput Caïci amnis perventum eſt. quo & EVMENES è claſſe, ob adverſos ventos, in terram egreſſus, in caſtra, parvâ cum manu contendit. Conſilium erat ire ad hoſtem priùs, quàm hyems opprimeret. regia autem caſtra circa Thyatira erant.

Rex ibi cognito SCIPIONEM ægrum Elæam delatum, legatos, qui filium eius reducerent, miſit. Quod certè munus non ſolùm *animo patrio gratum, ſed corpori quoque ſalubre gaudium fuit.*

Ille gratias ſe regi agere dixit: ſed aliam pro tempore gratiam referre non poſſe, quàm ut ſuadeat; *Ne rex antè in aciem deſcendat, quàm ubi in caſtra ipſum rediiſſe audierit.*

CASTRORVM VTRIMQVE METATIO.

ANTIOCHVS motus tanti viri auctoritate, in quo ad incertos belli eventus omnis fortunæ poſuerat præſidia, ſe recepit: & tranſgreſſus Phrygium amnem, circa Magneſiam, quæ ad Sipylum eſt, caſtra poſuit. Hîc, ne, ſi tempus extrahere vellet, Romani munimenta tentarent; foſſâ, vallo, muris, turribuſque caſtra circumdedit.

Et Conſul, quûm ex Thyatirenſi agro regem profectum audiſſet, ſecutus veſtigia, circa amnē Phrygium, IV. ab hoſte M. caſtra metatus eſt.

Eò mille fermè equites (maximam partem Gallo-græci, & Dahæ quidem, aliarumque gentium ſagittarij) tumultuosè amne traiecto, in ſtationes Romanorum impetum fecérunt. donec, facili ex propinquis Roma. caſtris ſubſidio, regij feſſi & recipere ſe conati, circa ripam amnis, priùs quàm flumen ingrederentur, ab inſtantibus tergo, aliquot interfecti ſunt.

Tertio pòſt die Romani ſimul omnes amnem tranſgreſſi, ad bis mille ferè & quingentos paſſus ab hoſte caſtra poſuérunt.

Metantibus & muniendo occupatis, III. delecta equit. peditumque regiorum millia magno terrore ac tumultu advenére. Romani, & ſi aliquantò pauciores in ſtatione erant; & primò æquum prœlium ſuſtinuére, & creſcente certamine pepulerunt hoſteis; C. ex ijs occiſis, C. fermè captis.

Per quatriduum inſequens inſtructæ utrimque acies pro vallo ſtetére: & quincto die Romani proceſſére in medium campi. ANTIOCHVS nihil promovit ſigna, ita ut extremi minus mille paſſus à vallo abeſſent.

Conſul, detrectante certamen ANTIOCHO, conſilium advocavit, quid ſibi faciendum eſſet, ſi rex pugnandi copiam non faceret! *Inſtare hiemem. aut ſub pellibus habendos milites fore; aut ſi concedere in hiberna vellent, differendum eſſe in æſtatem bellum.*

Hîc, magno cum hoſtium, tamquam pecorum, contemtu, conclamatum undique eſt: *Duceret extemplò, & uteretur ardore militum. per foſſas, per vallum in caſtra invadere paratos eſſe, ſi in prœlium hoſtis non exeat.*

Conſul exploratò, quâ parte adiri vallum hoſtium tutiſſimè poſſet; poſtero die propiùs caſtra admovit. tertio ſigna in medium campi prolata, & inſtrui acies cœpta eſt.

Nec ANTIOCHVS ultrà tergiverſandum ratus, & ipſe copias eduxit; tantum à caſtris progreſſus, ut dimicaturum appareret.

ANNIBALIS CAVILLVM.

Aberat, quo caſu non conſtat, ANNIBAL, qui licet infeliciter mari pugnáſſet, unus dignus erat, qui cum hoſte Romano terrâ confligeret. Fortè ob cavillationem regi tum minùs acceptus, quæ huiuſcemodi fuiſſe fertur.

Oſtendebat ei rex ANTIOCHVS in campo copias

ingenteis, quas bellum pop. Romano facturus comparaverat. Convertebatque exercitum inſignibus argenteis & aureis florentem. Inducebat currus cum falcibus. & elephantos cum turribus; equitatumque frenis, ephippijs, monilibus, phaleris præfulgentem.

Atque ibi rex contemplatione tanti ac tam ornati exercitûs gloriabundus Annibalem adſpicit; &, *Putáſne*, inquit, *conferri poſſe, ac ſatis eſſe credis Romanis hac omnia?*

Tum Pœnus eludens ignaviam imbelliamque militum eius, pretioſè armatorum; *Satis planè*, inquit, *Satis eſſe credo Rom. hac omnia; etiamſi avariſſimi ſunt.*

Rex de numero exercitûs ſui, ac de æquiparatione æſtimandâ quæſierat; reſpondit ut lepidè, ita acerbè, Annibal de prædâ. Et ut fortè bellum olim ſuaſerat; ita ubi mores Aſiæ Syriæque penitiùs introſpexit; diſſuadere cæpit. (Quod & Ennius innuit apud Agell. l. 7. c. 2.)

ACIES VTRIMQVE ORDINATÆ: ET PVGNA MEMORABILIS AD CAICVM.

Romana acies unius propè formæ fuit, & hominum & armorũ genere. II. legiones Romanæ; II. ſociûm ac Latini nominis erant. quarũ ſingulę quina millia & quadringenos habebant. Romani mediam aciem; cornua, Latini tenuérunt. Haſtatorum prima ſigna, deinde Principum erant: Triarij poſtremos claudebant.

Extra hanc veluti iuſtam aciem, à parte dexterâ Conſul, Achæorum cetratis immiſtos, auxiliareis Evmenis, III. fermè pedit. millia, æquatâ fronte inſtruxit.

Vltra eos, equit. minus III. millia, (ex quibus Evmenis dccc.) oppoſuit. Extremos, Trallos (Illyricam gentem) & Cretenſeis, ad D. conſtituit.

Lævum cornu flumen ab eâ parte, ripęque diruptæ claudebant. IV. tamen inde equit. turmæ oppoſitæ. Præterea II. M. miſtorum Macedonum Thracumque, qui voluntate ſecuti erant, præſidio relicti ſunt caſtris.

XVI. elephantos; poſt Triarios, in ſubſidio locavérunt: quod neque numero, neque ipſi Libyci, regios Indicos, qui IV. & L. erant; magnitudine, aut animorum robore, æquarent.

Regia verò acies varia magis multis gentibus diſſimilitudine armorum auxiliorumque, erat. (Florus ccc. ped. M. Equit. falcatorumque curruum non minorem numerum tradit.) Aciem rex eleganter & peritè ordináſſe viſus eſt. ut robur phalangis, (XVI. peditum, more Macedonico armatorum, millia) in medio locaretur: & extrema cornua clauderent funditores Cyrtæi, & Elymæi ſagittarij.

Propter phalangem auxilia ex utroque latere duplicia, non multò diſſimili modo ordinata; & elephanti ſeni-deni in ſubſidijs.

Et præter alios elephantos phalangitis intermiſtos, camelorum dromadum, & falcatarum quadrigarum terriculamentum ante aciem ingens poſitum.

Rex ipſe in dextro erat cornu: Seleucum ſuum, & Antipatrum fratris, filios, in lævo præpoſuit.

Media acies tribus permiſſa, Minioni, Zeuxidi, & Philippo elephantorum magiſtro.

Ante initium certamen, ex nebulâ matutinâ, quæ creſcente die in nubes eſt levata; caligo orta, quæ proſpectum pænè eriperet. inde humor ab Auſtro velut perfudit omnia. Quæ nihil admodum Romanis; eadem perincommoda regijs erant. is namque humor arcus, fundaſque eorum & iaculorum amenta emollierat.

Falcatæ quoque quadrigæ in primâ acie locatæ, in quibus, ad perturbandam Rom. aciem, multùm fiduciæ rex habebat; in ſuos terrorem vertérunt.

Evmenes namque, haud ignarus iſtiuſmodi pugnę, & quàm anceps eſſet auxilij genus; ſi quis pavorem magis equis inijceret, quàm iuſtâ adoriretur pugnâ; Cretenſes ſagittarios, funditoreſque, & iaculatores equitum, maximè diſperſos, excurrere iubet; ſimul omnibus partibus tela ingerere.

Hæc velut procella, partim vulneribus miſſilium undique coniectorum; partim clamoribus diſſonis, ita conſternavit equos, ut repentè, velut effrenati, incerto paſſim curſu ferrentur; & ſuis ea incommoda inferrent, quæ hoſtibus illaturi videbantur.

Ita quadrigis medio inter duas acies campo exactis, amotoque inani ludibrio; tum demum ad iuſtum prœlium, ſigno utrimque dato, concurſum eſt. Cæterùm vana illa res, veræ mox cladis cauſſa fuit.

Auxilia enim ſubſidiaria, quæ proximè locata erant, pavore & conſternatione quadrigarum territa, & ipſa in fugam verſa, nudárũt omnia ad cataphractos uſque equites. Ad quos quùm diſſipatis ſubſidijs perveniſſet equitatus Romanus, ne primum quidem impetum pars eorum ſuſtinuérunt. alij fuſi; alij propter armorum gravitatem oppreſſi.

Totum deinde lævum cornu inclinavit: & turbatis auxiliaribus, qui inter equitem & Phalangitas erant, uſque ad mediam aciem terror pervénit.

Ibi ſimul perturbati ordines; & impeditus, intercurſu ſuorum, ſariſſarum uſus; Signa intulére Romanæ legiones, & pila in perturbatos coniecére.

Ne interpoſiti quidem elephanti Romanos terrebant, iam ab Africis bellis adſuetos, & vitare impetum belluæ, & ex tranſverſo aut pilis laceſſere, aut gladio nervos incidere.

Iamque media hoſtium acies ferè omnis à fronte proſtrata erat, & ſubſidia circumita à tergo cædebantur; quùm in parte aliâ fugam ſuorum, & propè iam ad ipſa caſtra clamorem paventium Romani accepére. Namque Antiochus à dextro cornu. primùm equites, qui pro caſtris oppoſiti ſtabant, impetu in eam partem facto fugárat; & proximos peditum ad caſtra compulerat.

Præerat caſtris M. Æmilius Trib. milit. M. Lepidi F. Is fugientibus cum præſidio omni occurrit; & ſtare primùm, deinde in pugnam redire iubet. minæ exinde & pernicies intentata, ni dicto parerent. Ancipiti coacti metu conſiſtunt, & dein in prœlium cum commilitonibus revertuntur. & ope Attali, aliorumque, qui tandem accurrebant, Antiochum ipſum fugere compulérunt; & ſua ipſius caſtra deſerere.

Ita utroque cornu victores Romani, per acervos corporum, quos in mediâ maximè acie cumulaverant, pergunt ad caſtra diripienda.

Equitatus interea toto paſſim campo inſecutus hoſtem, poſtremos, ut quemque adeptus cecídit.

mult

multi ſolutis ordinibus, velut cæci, ſuper alios alij ruentes, ipſo belluarum incurſu obteriti ſunt.

Dum in caſtris pertinaciùs pro vallo pugnatur; Romani viâ vi in portas factâ, graviorem ab irâ cædem edidérunt.

Ad L. pedit. M. eo die cæſa dicuntur, & equitum quater mille: & quadringenti capti. & XV. cum rectoribus, elephanti. Ex Romanis aliquot vulnerati: cecidérunt non plus CCC. pedites, IV. & XX. equit. & de EVMENIS exercitu, uno ampliùs.

Legati mox ab Thyatiris, & à Magneſiâ ad Sipylum venerunt, urbeſque ſuas dedidérunt.

ANTIOCHVS cum paucis fugiens, modicâ, quæ ſeſe adgregarat, manu, mediâ fermè nocte, Sardeis conceſſit. Inde quartâ vigiliâ cum coniuge ac filiâ; ZENONI traditâ cuſtodiâ urbis, & TIMONE Lydiæ Præpoſito, Apaméam petit: quò SELEVCVM F. & amicorum quoſdam prægreſſos eſſe audierat.

A Sardibus nihilo minus, conſenſu opidanorum, & militum, qui in arce erant, legati ad Conſulem miſſi: quo tempore & ab Trallibus, & à Magneſiâ ſuper Mæandrum; & ab Epheſo, venérunt, qui urbeis, in fidem Conſulis, ditionemque pop. Rom. traderent.

Iam enim POLYXENIDAS auditâ pugnâ, & claſſe uſque ad Patara Lyciæ pervectus, metu ſtationis Rhodiarum navium, quę ad Megiſten erat; in terram egreſſus, cum paucis, itinere pedeſtri Syriam petierat.

Sardibus iam Conſul erat; quùm P. SCIPIO ab Elæâ, ut primum pati viæ laborem potuit, eódem venit. (Non illubente fratre, ob morbum, abfuiſſe à pugnâ volunt; ut tota victoriæ gloria ſibi uni cederet.)

ANTIOCHVS PER LEGATOS PACEM PETIT, ET TANDEM IMPETRAT.

ANTIOCHVS impetrato, ut oratores mittere ad Conſulem liceret, ZEVXIDEM & ANTIPATRVM miſit. qui EVMENE priùs convento, & placatiore, quàm ſperárant, invento; tum P. SCIPIONEM, & per eum Conſulem adiérunt: & non tam pacem victo regi, quam erranti veniam, popoſcérunt.

„ *Romanos maximo ſemper animo victis regibus populiſq; ignoviſſe. Idem in hâc victoriâ magis faciendum, quæ dominos orbis terrarum eos feciſſet. poſitis iam adverſus omneis mortaleis certaminum ſtudijs, haud ſecus, quàm Deos conſulere & parcere generi humano oportere.*

AFRICANVS ex præſcripto reſpondiſſe fertur: *Romanos, ex ijs, quæ in Deûm immortalium poteſtate erant, habere ea, quæ Dij dederint. Animos, qui ſuæ ſint mentes, eoſdem in omni fortunâ gerere; neque ſecundis rebus efferri, nec adverſis minui.*

Dum res, inquit, *adhuc integræ eſſent; & incertus Martis, qui communis habetur, eventus; Vobis de pace agentibus, quas pares paribus ferebamus conditiones, eaſdem nunc victores victis ferimus.*

„ *Europâ abſtinete: Aſiâq; omni, quæ cis Taurum montem eſt, decedite.* „ *Pro impenſis in bellum factis, XV. mill. talentûm Euboicorum dabitis: D. præſentia: II. millia & D. quùm Senatus populuſque Romanus pacem comprobaverint.* „ *Mille deinde talentûm, per XII. ann.*

EVMENI quoque reddi CD. talenta; & quod frumenti reliquum ex eo, quod patri debitum eſt; placet.

„ *Pignus certa à vobis fidei, obſides XX. noſtro arbitratu dabitis.*

ANNIBALEM Pœnum, THOANTEM Ætolum, & cum eo MNASIMACHVM Acarnanem, PHILONEM & EVBVLIDAM Chalcidenſeis, belli concitatores, nobis dedétis.

„ *Si rex moratus fuerit; ſciat, regum maieſtatem difficilius ab ſummo faſtigio ad medium detrahi; quàm à medijs ad ima præcipitari. morâ ille hactenus ſuam fortunam deteriorem fecit.*

Neque longior mora aut recuſatio fuit; quod legati ab rege cum his mandatis miſſi eſſent; *ut omnem pacis conditionem acciperent.*

Romanis itáque legatos mitti placuit. & Cos. in hiberna exercitum, Magneſiam ad Mæandrum, & Tralleis Epheſumque, diviſit.

Paullo-poſt obſides ab rege Epheſum ad Cos. adducti. & legati Romam miſſi, quos & EVMENES, & omnium Aſię populorum legationes ſunt cōſecutę.

TRIVMPHVS ACILII DE ANTIOCHO ET ÆTOLIS.

Dum hæc in Aſiâ geruntur, duo ferè ſub idem tempus, cum triumphi ſpe, Proconſules de provincijs Romam redierant; Q. MINVTIVS ex Liguribus; M. ACILIVS ex Ætoliâ. Illi negatus triumphus; huic magno conſenſu decretus; & ipſe triumphans de rege ANTIOCHO & Ætolis, urbem eſt invectus.

DAMOCRITVS, Ætolorum dux, paucos ante dies quùm è carcere effugiſſet; in ripâ Tiberis, conſecutis cuſtodibus, priuſquam comprehenderetur, gladio ſe transfixit.

Triumphus, ſine militibus, qui currum ſequerentur, magnificus & ſpectaculo, & famâ rerum fuit.

RES IMPROSPERÆ IN HISPANIIS.

Eius triumphi minuit lætitiam nuntius ex Hiſpaniâ triſtis: Adverſâ pugnâ in Vaſcetanis, ductu L. ÆMYLII PAVLLI Propr. apud opidum Lyconem, cum Luſitanis, VI. M. de exercitu Rom. cecidiſſe: cæteros paventeis, intra vallum compulſos, ægrè caſtra defendiſſe; & ad modum fugientium in agrum pacatum reductos.

COLONIÆ NOVÆ IN ITALIA.

Haud ita multo-pòſt, quùm iam conſularium comitiorum appeteret tempus, C. LÆLIVS Cos. ex Galliâ Romam redijt. Is ex Senatûs Conſulto, ſe abſente facto in ſupplementum Cræmonæ & Placentiæ colonos (ad VI. millia familiarum) conſcripſit. Et ut novæ coloniæ duæ in agrum, qui Boiorum fuiſſet, deducerentur, & ipſe rettulit, & eo auctore patres cenſuérunt.

Quùmque eodem tempore L. ÆMYLII Prætoris litteræ adlatę eſſent, tum de navali ad Myonneſum pugnâ, tum L. SCIPIONEM Cos. exercitum in Aſiam traieciſſe; & ſupplicationes & ſacrificia Romæ decreta, ut ea omnia proſpera & læta evenirent.

3765.
xxxiv. Ant. M.
xv. Pt. Epiph.

185.

Comitijs magnâ candidatorum contentione habitis, M. FVLVIVS NOBILIOR Cos. unus creatur, quùm cæteri competitores centurias non expleſſent; ſive centuriarum legitima ſuffragia non confeciſſent. iſque poſtero die CN. MANLIVM VOLSONEM collegam dixit.

ÆTOLORVM LEGATORVM PRÆFIDENTIA.

Ætoli legati in Senatum introducti, dum ſua in pop. Rom. beneficia, & ſuam Philippico bello virtutem, non tam commemorant. quàm exprobrant; aureis patrum inſolentiâ ſermonis ita offendérunt; ut quibus miſericordiâ opus erat, iram & odium, ex maleficiorum haud paullò plurium memoriâ, irritarent.

Rogati; *permitterentne arbitrium de ſe pop. Romano!* &, *Habiturine eoſdem, quos populus Romanus, ſocios & hoſteis eſſent!* Quùm ad ea nihil reſponderent; egredi Templo iuſſi ſunt. Conclamatum deinde ab univerſo Senatu eſt; *Totos adhuc* ANTIOCHI *Ætolos eſſe.*; & ex eâ unicâ ſpe pendére animos eorum. bellumque itáque cum haud dubijs & pertinacibus hoſtibus gerendum.

Huc accedebat, quod eo ipſi tempore, quo pacem ab Romanis petebant; Dolopiæ atque Athamaniæ bellum inferrent.

Factum itáque Senatûs Conſultum, ex ſententiâ M. ACILII: *Vt Ætoli eo ipſo die iuberentur proficiſci ab vrbe; & intra* XV. *diem Italiâ excedere.* Denuntiatumque; *Vt ne qua poſthàc legatio Romam, ex Ætolis, ſine permiſſu Imperatoris, aut ſine legato Romano, veniret.*

De provincijs deinde relatum; & Conſules Ætoliam, & Aſiam, ſortiri placuit. Illa M. FVLVIO; hæc CN. MANLIO ſorte evénit.

LEGATI ANTIOCHI ROMAM: ET ALIORVM.

Haud multo pòſt, M. AVRELIVS COTTA, L. SCIPIONIS legatus, cum ANTIOCHI regis legatis; & EVMENES rex, Rhodijque Romam venére.

COTTA in Senatu primùm; deinde in concione, quæ in Aſiâ acta eſſent, expoſuit. Supplicatio in triduum decreta, & maioribus hoſtijs immolatum.

Auditis deinde, EVMENE, Rhodiorum, & ANTIOCHI regis, aliorumque Aſiaticorum legatis, Senatus ante omnia eam *pacem*, quam & quibus legibus L. SCIPIO Imperator ANTIOCHO dediſſet, *ſervandam, ſuáq; auctoritate confirmandam* cenſuit; & populus deinde iuſſit: Et fedus in Capitolio cum ANTIPATRO, regis agnato, & legationis principe, ictum.

Aſiaticis datum reſponſum; X. legatos, more maiorum, Senatum miſſurum ad res Aſiæ diſceptandas & componendas.

Rhodij libertatem omnibus Græcis; ut Europæ, ſic & Aſiæ urbibus, dandam cenſebant. Hunc titulum Romanos prætendiſſe bello adverſus PHILIPPVM & ANTIOCHVM. *Hunc victoria uſum magnificentiorem ipſá victoriá futurum.*

EVMENES ſuis, fratrumque ſuorum, & patris ATTALI meritis deberi putabat Aſiam, ANTIOCHO ereptam.

Senatus hanc compoſitionis in Aſiâ ſummam fore reſpondit; *Vt quæ cis Taurum montem, intra regni* ANTIOCHI *fines, fuiſſent;* EVMENI *attribuerentur:* præter Lyciam, Cariamque, uſque ad Meandrum amnem. Vt *ea, civitatis Rhodiorum eſſent.*

Cætera civitates Aſiæ, quæ ATTALI ſtipendiariæ antè fuiſſent, *eadem* EVMENI *vectigal penderent.* Quæ vectigales ANTIOCHI fuiſſent; *ea libera atque immunes eſſent.*

HISPANIA TVRBAT, ET PACATVR.

Per eos dies legati Maſſilienſium nuntiavérunt, L. BABIVM Prætorem in provinciam Hiſpaniam proficiſcentem, ab Liguribus circumventum, magnâ parte comitum cæſâ: vulneratum ipſum cum paucis, ſine lictoribus, Maſſiliam perfugiſſe; & intra triduum exſpirâſſe.

Ei ſucceſſor à Senatu datus P. IVNIVS BRVTVS, qui Proprætor in Hetruriâ erat; & in ulteriorem Hiſpaniam proficiſci iuſſus.

In quâ provinciâ, priùs aliquantò quàm ſucceſſor veniret; L. ÆMYLIVS PAVLLVS, quùm priore anno haud proſperè rem geſſiſſet; tumultuario exercitu collecto, ſignis collatis cum Luſitanis conflixit. cæſa tum X. & IIX. M. armatorum; IIS. mill. capti, & caſtra expugnata. Eius victoriæ famâ tranquilliores in Hiſpaniâ res fecit.

Eodem anno Bononiam, colonia Latina, IIIL. hominum M. deducta: ager datus, qui de Gallis Boijs captus fuerat, ex quo Galli Tuſcos expulerant.

VARIJ TRIVMPHI.

L. ÆMYLIO REGILLO, qui claſſe Præfectum regis ANTIOCHI devicerat, magno conſenſu patrum triumphus navalis eſt decretus.

Haud ita multo pòſt L. SCIPIO ad urbem venit, & ASIATICVM appellari ſe voluit, ne cognomine fratri cederet. & imperatori triumphus eſt decretus. Triumphavit autem, anno ferè poſtea-quàm Conſulatu abijt.

Eodem ferè tempore, & CN. MANLIVS Cos. in Aſiam, & Q. FABIVS Labeo Pr. ad claſſem venit.

Cæterùm Cos. non deerat cum Gallis belli materia. Mare pacatum erat, devicto ANTIOCHO. FABIO, ne otioſam provinciam habuiſſe videretur, viſum eſt in Cretam Inſulam traijcere.

BEL-

BELLVM CRETICVM.

Ibi Cydoniatæ adverſus Gortynios, Cnoſsioſque bellum gerebant: & captivorum Romanorum, atque Italici generis magnus numerus in ſervitute eſſe per totam Inſulam dicebatur.

Claſſe ab Epheſo profectus, ut primùm Cretæ littus attigit, nuntios circa civitates miſit, ut armis abſiſterent; captivoſque, in ſuis quæque urbibus agriſque conquiſitos, reducerent; & legatos ad ſe mitterent, cum quibus de rebus, ad Cretenſeis pariter Romanoſque pertinentibus, ageret.

Nihil magnoperè ea Cretenſeis moverunt. captivos, præter Gortynios, nulli reddidérunt. Tradunt quidam ad IV. mill. captivorum, quia belli minas timuérunt, ex totâ Inſulâ redditâ: quæ navalis triumphi materia fuerit.

FABIVS à Cretâ Epheſum rediit: Inde III. navibus in Thraciæ oram miſsis, ab Æno & Maroniâ præſidia ANTIOCHI deduci iuſſit; ut in libertate eæ civitates eſſent.

BELLVM IN ATHAMANIA.

Athamania eâ tempeſtate, pulſo AMINANDRO, ſub præfectis PHILIPPI regis tenebatur præſidio; qui ſuperbo atque immodico imperio deſiderium AMINANDRI fecerant. Et exſulanti tum apud Ætolos AMINANDRO, litteris ſuorum ſpes recuperandi regni facta eſt.

Pauci adverſus Macedonum præſidia coniurati, quadrifariam ſe diviſerant. pars una Heracléam, altera Tetraphyliam petiit. (ubi regiæ pecuniæ cuſtodia.) Tertia Theudoriam; Quarta Argitheam, quæ caput gentis.

Hi die certâ multitudinem omnem convocárunt ad præſidia Macedonum arcibus expellenda; quùm & AMINANDER cum M. Ætolis in finibus erat.

Ita ex compoſito quattuor ſimul locis Macedones pulſi. literæque in alias urbeis paſsim dimiſſæ, ut vindicarent ſeſe ab impotenti dominatione PHILIPPI, & reſtituerent in patrium ac legitimum regnum.

Omnis iam Athamania in poteſtate erat, præter Athenæum, caſtellũ finibus Macedoniæ ſubiectum.

PHILIPPVS cum VI. M. armatorum profectus, ingenti celeritate, Gomphos pervénit. ZENO cum mille peditibus præmiſsus, & Ethopiam, opportunè Argitheæ imminentem, occupare iuſſus. & ipſe ad Argitheam ducere intendit.

Sed Athamanibus in tumulos, viæ imminenteis, diſcurrentibus, rex anguſtiis ægrè evadens, eâdem quâ venerat viâ referre ſigna coactus eſt.

Athamanes verò, poſtquam ſe Ætoli ipſis coniunxére, & ab tergo agmini inſtare cæpérunt; ipſi à lateribus ſe circumfudére; alii trãſitus inſedére. Tantumque tumultûs Macedonibus eſt iniectum, ut fugæ magis effuſæ, quàm itineris ordinati modo, multis armis viriſque relictis, flumen traiecerint; & à Gomphis in Macedoniam redierint.

Inde Athamanes Ætolique Ethopiam, ad ZENONEM ac mille Macedonas opprimendos, undique concurrérunt. Illi loco parum freti, & è tumulis altioribus, quò conceſſerant, expulſi, diſperſique, partim capti ſunt, partim interfecti; pauci cum ZENONE ad regem evaſérunt.

AMINANDER, recuperato regno, legatos Romam ad Senatum; & ad SCIPIONES in Aſiam (qui poſt magnum cum ANTIOCHO prœlium Epheſi tum morabantur,) miſit; pacem petens, ſeſeque excuſans quod Ætolorum ope paternũ regnum recuperáſſet.

Ætoli inde in Amphilochos profecti, maioris partis voluntate in ius ditionemque totam redegérunt gentem.

Amphilochiâ receptâ (nam fuerat ea quondam Ætolorum) eâdem ſpe in Aperantiam tranſcendérunt. quæ magna quoque ex parte in deditionem venit.

Dolopes, qui PHILIPPI erant, ad arma quidem primùm concurrebant; deinde cognitis iis, quæ PHILIPPO acciderant, ab eo ad Ætolos defecerunt.

BELLVM ROMANORVM CVM ÆTOLIS.

AMBRACIÆ OBSIDIO.

Hâc victoriâ elatis Ætolis, fama adlata eſt, ANTIOCHVM in Aſiâ victum a Romanis. & legati ab Româ, ſine ſpe pacis, rediére, nuntiantes FVLVIVM Cos. iam cum exercitu traieciſſe. Quibus territi, priùs ab Rhodo & Athenis legationibus excitis, principes gentis ad tentandam ultimam ſpem miſérunt; nihil, ne bellum haberent, priùs, quàm pænè in conſpectu hoſtis erat, præmeditati.

Iam M. FVLVIVS Apolloniam traiecto exercitu, cum Epirotarum principibus conſultabat, unde bellum inciperet. Epirotis Ambraciá placebat adgredi, quæ tum ſe Ætolis contribuerat. Conſul ita perſuaſus, per Epirum ducit, & Ambraciam circumvallat.

Ad famam oppugnationis Ambraciæ, ſtatim iam edicto NICANDRI Præt. convenerant Ætoli. Diviſis hic copiis, cum mille expeditis dux EVPOLEMVS Ambraciam, per nondum commiſſa inter ſe munimenta, intravit: NICANDER ad depopulandam Acarnaniam iter convertit.

Cos. iam munitionibus, quibus urbs ſepienda erat; iam operibus, quæ admovere muris parabat, perfectis; quinque ſimul locis mœnia eſt adgreſſus.

Iamque Ætoli à populatione Acarnaniæ Stratum redierant; quùm NICANDER ſpem nactus, ſolvendæ, incepto forti & audaci, obſidionis, NICOMACHVM quemdam, cum D. Ætolis Ambraciam intromittit; qui nocte certâ opera hoſtium ab urbe adgrediatur; dum ipſe ad caſtra Romana foris terrorem faceret.

Id inceptum conatu, quàm effectu gravius fuit; ſeu metu deterrito Prætore Ætolorum; ſeu quia potius viſum erat; Amphilochis opem ferre, nuper receptis: quos PERSEVS, PHILIPPI F. miſſus ad Dolopiam Amphilochoſque recipiendos, ſummâ vi oppugnabat.

EVPOLEMVS interim & NICANDER, eruptione ex urbe factâ, ferro & igni in Romanorum opera ſunt graſſati. & parte operum incenſâ, & pluribus, quàm ipſi ceciderant, interfectis, quòd à ſuis foris deſtituti eſſent; in urbem compulſi ſunt.

PERSEVS quoque, ubi adeſſe Ætolos audivit, omiſſa urbis, quam oppugnabat, obſidione, depopulatus tantùm agros, Ætoliâ relictâ, in Macedoniam rediit. Sed Ætolos quoque inde revocavit populatio maritimæ oræ.

PLVR-

PLEVRATVS, Illyriorum rex, cum LX. lembis Corinthium ſinum invectus, adiunctis Achæorum, quæ Patris erant, navibus, maritima Ætoliæ vaſtabat. Adverſus quos mi.lo. Ætoli miſſi, quàcumque ſe claſſis circumegerat, per littorum anfractus, brevioribus ſemitis, occurrebant.

LEGATIO ÆTOLORVM AD CONSVLEM.

Quùm ad Ambraciam, muris etiam ariete quaſſatis, parùm apertâ vi Conſuli procederet res, & occultis cuniculis extrema fruſtrà tentarentur; legati ab Ætolis, PHANEAS & DAMOTELES, cum liberis mandatis, decreto gentis, ad Cos. venerunt.

Illi Conſulem orant, ut parceret urbi; miſereretur gentis quondam ſociæ; *ſi non iniurijs, miſerijs certè coactæ inſanire.*

Ad quæ Cos. *magis ſæpè, quàm verè unquam Ætolos pacem petijſſe.* ANTIOCHVM, quem in bellum traxiſſent, in pace petendâ imitarentur; *& de iure ſuo decedere diſcerent.*

Ætolos, niſi inermeis, de pace agenteis, non auditurum ſe. Arma priùs, equoſque omneis tradendos eſſe: *deinde mille talentûm argenti pop. Romano dandum.* cuius ſummæ dimidium præſens numeretur, ſi pacem habere velint. Ad ea adiecturum etiam in fedus eſſe; ut *eoſdem, quos populus Romanus, amicos atque hoſteis habeant.*

Illi nullo reſponſo reddito domum regreſsi, & clamore ac iurgio excepti, quòd rem traherent: qualemcumque pacem referre iuſsi, quùm redirent Ambraciam, Acarnanum, quibuſcum bellum erat, inſidijs, propè viam poſitis, circumventi, Tyrrhéum cuſtodiendi deducuntur. Hæc mora paci.

Et quùm Athenienſium Rhodiorumque legati, qui ad deprecandum pro ijs venerant, apud Cos. eſſent: AMINANDER quoque, Athamanum rex, fide acceptâ, venerat in caſtra Romana. magis pro Ambraciâ, ubi maiorem partem temporis exſulaverat, quàm pro Ætolis ſolicitus. Per hos Cos. certior factus de caſu legatorum, adduci eos à Tyrrhéo iuſsit.

AMINANDER Conſulis permiſſu, in urbem ingreſſus, partim conſilio, partim precibus evicit, ut permitterent ſe Romanis.

Ætolos C. VALERIVS, LÆVINI F. qui cum eâ gente primùm amicitiam pepigerat, Conſulis frater uterinus, ègregiè adiuvit.

AMBRACIA DEDITA.

Ambracienſes priùs pacti; „ *Vt Ætolorum auxiliareis ſine fraude emitterent*, aperuérunt portas.

„ *Dein, ut D. Euboica darent talenta: captivos perfugaſq́, redderent Romanis.* „ *Vrbem ne-quam formulæ ſui iuris facerent*; quę poſt id tempus, quo T. QVINCTIVS traieciſſet in Græciam, aut vi capta ab Romanis eſſet, aut voluntate in amicitiam veniſſet.

„ *Cephallenia Inſula ut extra ius federis eſſet.* Ab Ætolis pax accipi iuſſa.

Ambracienſes coronam auream Cos. CL. pondo dedérunt. Signa ænea marmorea que, quibus Ambracia præ cæteris, quia ibi PYRRHI regia fuerat, ornatior erat; ſublata omnia, avectaque.

ALTERA ÆTOLORVM LEGATIO ROMAM.

Profectus ab Ambraciâ Cos. in mediterraneâ Ætoliæ, ad Argos Amphilochum, (XXII. mill. ab Ambraciâ) caſtra poſuit. Eò tandem legati Ætolorum venérunt.

Quibus, poſtquam à concilio gentis pacem adprobatam accepiſſet, Romam ad Senatum proficiſci iuſſis; & permiſſo, ut & Athenienſes & Rhodij deprecatores irent; ipſe in Cephaleniam traiecit.

PHILIPPVS per legatos & litteras, Dolopas, Amphilochoſque, & Athamaniam, ſibi erepta, querens; præſidiaque ſua; poſtremò etiam filium PERSEA ex Amphilochis pullum; averterat Senatum ab audiendis Ætolorum precibus.

Diu itaque iactati Ætoli, tandem ut conditiones pacis convenirent, effecérunt.

PACIS LEGES IISDEM IMPOSITÆ.

„ *Vt imperium maieſtatemq́, populi Romani gens Ætola, ſine dolo malo, conſervaret.*

„ *Ne quem exercitum, qui adversùs ſocios amicóſque eorum duceretur, per fineis ſuos tranſire ſinerent: neque ullâ ope iuvarent. Hoſteiſq́, eoſdem haberent, quos pop. Rom. & bellum pariter gererent. Captivos, fugitivos, perfugaſq́, Romanis, ſocijſq́, redderent.*

„ *Obſides XL. arbitratu Cos. Rom. darent.*

„ *Cephalenia extra pacis leges eſſet.*

„ *Pecuniæ ſummam, uti cum Conſule convenerat, penderent.* „ *Quæ urbes, qui agri, qui homines Ætolorum iuris aliquando fuerunt:*

„ *Qui L. QVINCTIO, CN. DOMITIO, alijſq́, poſt eos Coss. aut armis ſubacti, aut voluntate in ditionem pop. Rom. veniſſent; ne quem eorum Ætoli recepiſſe velint.*

„ *Oeniada, cum urbe agriſq́, Acarnanum eſſent.*

(In eo tum exercitu, ſub FVLVIO, merebat Q. ENNIVS Poëta, ex Rudiâ Calabriæ opido ortus. ex Sardiniâ Romam à M. CATONE Quæſtore pridem advectus.)

BELLVM GALATICVM, SIVE CVM GALLO-GRÆCIS.

Conſul alter, CN. MANLIVS acceptis Epheſi à L. SCIPIONE copijs, milites cohortatus ad novum cum Gallis ſeu Gallo-græcis, ſuſcipiendum bellum, qui & auxilijs ANTIOCHVM iuviſſent; & adeò indomita haberent ingenia, ut nequidquam ANTIOCHVS emotus ultra Tauri iuga eſſet, niſi eorum frangerentur opes. EVMENE Romæ abſente, cuius intereſſet eamdem gentem domari; ATTALVM eius fratrem Pergamo arceſſit; & operam pollicentem, domum ad comparandum copias dimittit.

Is Con-

Is Conſuli ad Magnetiam, cum M. peditibus, CC. equitibus, occurrit: ATHENÆO fratre iuſſo cum cæteris copijs ſubſequi.

Hinc tranſgreſſi ſimul Mæandrum, ad Hieran-comen (fano Apollinis auguſto, & oraculo nobilem) pervenérunt.

Ad Harpaſum flumen legati ab Alabandis venérunt, ut caſtellum, quod ab ipſis nuper defeciſſet, vel auctoritate, vel armis cogeret iura antiqua pati. Conſul Tribuno militum miſſo cum modica manu, caſtellum vi receptum Alabandenſibus reddidit.

Iam ATHENÆVS, EVMENIS ATTALIQVE frater cum Cretenſi LEVSO, & CORRAGO Macedone, mille pedites, & CCC. equites ſecum ad Coſ. adduxerant.

Ille nihil viâ digreſſus, ad Antiochiam, ſuper Mæandrum fluv. caſtra poſuit. Eò, in caſtra Conſulis, SELEVCVS, ANTIOCHI F. ex fœdere icto cum SCIPIONE, ad frumentum exercitui dandum, venit.

Inde ad Gordiû-Tichos; & ex eo loco ad Tabas tertijs caſtris perventum, urbem in finibus Piſidarum poſitam.

Feroces eâ in regione ad bellandum viri. & tum quoque equites, in agmen Romanum eruptione factâ, haud modicè primo impetu turbaverant. Deinde in urbem compulſi, veniam erroris petebant, dedere urbem parati. pecuniâ & frumento imperatis, in deditionem accepti.

Inde Chaum amnem prætervecti, Erizam urbem primo impetu cepérunt. Ad Thabuſion, caſtellum, imminens flumini Indo, iam venerant, nec procul à Cibyrâ aberant ſunt.

Quumque nulla legatio à MOAGETE, extremo eius civitatis tyranno, homine ad omnia infido atque importuno, veniret; ad tentandum eius animum, Coſ. C. HELVIVM, cum IV. pedit. M. & D. equitibus, præmittit.

Huic agmini, iam fineis ingredienti, legati occurrérunt, nuntiantes: *Paratum eſſe tyrannum imperata facere.* Iu ſſi ad Conſulem ire. iiſque reſponſum; *De pœnâ tyranni, magis quàm de amicitiâ, ſibi cogitandum.*

Permiſſu nihilo minus Conſulis in caſtra tyrannus venit, veſtitu tenui & exiguo comitatu. Oratio eius ſubmiſſa & infracta, extenuantis opes ſuas; urbiumque ſuæ ditionis egeſtatem querentis. Ex tribus urbibus, Cibyrâ, Syleo, & Alimne, ut ſe etiam ſuoſque ſpoliet, V. & XX. talenta confecturum, propè ut diffidens, pollicetur.

Conſul, ludificationis & impudentiæ impatiens, *Niſi D. talenta triduo numeraret*, populationem in agris, obſidionem in urbe exſpectare iuber.

Tandem ille ad C. talenta perductus, X. mill. medimnûm frumenti, ſummæ adijcere coactus eſt.

A Cibyrâ, per agros Sindenſium exercitus ductus; tranſgreſſuſque Calaurem montem; & præter Caralitin paludem, ad Mandrû-pyrum caſtris poſitis manſérunt.

Inde ad Lagon, proximam urbem, progredientibus, metu incolæ fugérunt. Opidum hominibus vacuum, & rerum omnium copiâ refertum, Romani diripuérunt.

Inde ad Lyci fluminis fontem; & poſtero die ad Cobulatum amnem progreſſi.

Thermenſes eo tempore Hyrienſium arcem, urbe captâ, oppugnabant. Conſuli ad ferendam opem per legatos evocato, & volenti, cauſſa in Pamphyliam divertendi oblata eſt. & adveniens Hyrienſeis obſidione liberavit: Thermeſo pacem dedit, L. argenti talentis acceptis. Item Aſpendijs, cæteriſque Pamphyliæ populis.

Ex Pamphylia rediens ad flumen Taurum, poſtero die ad Xylinen-cómen caſtra poſuit.

Inde ad Cormaſam urbem pervenit, cui Derba urbs proxima erat. Eam metu incolarum deſertám, plenam omnium rerum copiâ invenit. Progredienti præter paludes, legati ab Lyſimâchia dedentes civitatem, venerunt. Inde in agrum Sagalaſſenum, uberem & copioſum, ventum eſt.

Conſul, quia nulla legatio ad fineis præſto fuerat, prædatum in agros miſit.

Tum demum bellicoſæ gentis, & munitâ urbe fidentis fracta eſt pertinacia: & legatis miſſis, pacti L. talentis, & XX. M. medimnûm tritici hordeique, pacem impetravérunt.

Quùm inde ad Obrimę fonteis progreſſus, ad Vicum quem Aporidos-comen vocant, caſtra poſuiſſet; eò SELEVCVS ab Apameâ venit. In quam urbem quùm ęgros & impedimenta dimiſiſſet, ducibus itinerum a SELEVCO acceptis, in Metropolitanum campum, in Dinias Phrygię, & inde Synnada venit, omnibus circa opidis metu deſertis.

Denique ad Beudos, quod Vetus vocant, ad Anaburam, ad Alandri fonteis, & poſtremò ad Abaſſum caſtra poſuérunt. Et quod ad Toliſtobogiorũ fineis iam perventum eſſet, ſtativa plureis ibi dies habita.

GALLORVM IN EVROPAM ASIAMQVE OLIM EXPEDITIO; ET PROPAGATIO.

Galli, multis antè annis in Dardanos BRENNO duce, pervenére. Quâ de re ſupr. ubi ſeditione ortâ, & ad XX. hominum M. LEONORIO & LVTARIO regulis, à BRENNO ſecedentes, in Thraciam iter avertérunt: & Byzantium quùm perveniſſent, aliquamdiu oram Propontidis vectigalem habendo, regionis eius urbeis obtinuerunt.

Inde Lyſimachiâ fraude captâ, omnique Cherſoneſo armis poſſeſſâ, ad Helleſpontũ deſcenderunt.

Ibi verò exiguo diviſi freto, Aſiam cernentes, terram uberem; cupiditate tranſeundi accenſi, ad ANTIPATRVM, eius oræ præfectũ, de tranſitu mittebant.

Quę res quùm lentiùs ſpe ipſorum traheretur; aliæ rurſus nova inter regulos ſeditio orta eſt. LEONORIO retrò, unde venerat, cum maiore parte hominũ, Byzantium repetente; LVTARIVS Macedonibus, per ſpeciem legationis ab ANTIPATRO ad ſpeculandum miſſis, duas tectas naveis, & tres lembos ademit. His intra paucos dies, paullatim ſubvehendo omneis copias traiecit.

Neque ita multo poſt LEONORIVS, adiuvante NICOMEDE, Bithynię rege, à Byzantiu tranſmiſit.

Coëunt deinde in unum rurſus Galli; & NICOMEDI, bellum adverſus Zyboeam, qui partem Bithyniæ tenebat, gerenti, auxilia præbent.

Ex Bithyniâ in Aſiam progreſſi, licet non plus, quàm X. armatorum millia iam eſſent; tantum tamen terroris omnibus, quę cis Taurum incolunt,

gentibus iniecérunt; ut tam propinquos, quam remotos imperio ſuo parere cogerent.

Et quùm tres eſſent gentes, Toliſthobogi, Trocmi, & Tectoſagæ; in totidem parteis, quà cuique populorum ſuorum vectigalis Aſia eſſet; diviſérunt.

Trocmis Helleſponti ora data eſt: Toliſthobogij Æolida atque Ioniam; Tectoſagæ mediterranea Aſiæ ſortiti ſunt; & ſtipendium totâ cis Taurum Aſiâ exigebant.

Sedem autem ipſi ſibi circa Halyn fl. anno circiter XXIIX. antè, ceperant. Auctâ deinde cum terrore nominis, ſubole, ita invaluérunt; ut Syriæ quoque, ad poſtremum, reges ſtipendium dare non abnuerent.

Primus omnium ex ijs, qui Aſiam incolunt, ATTALVS, regis EVMENIS pater, abnuit; & collatis ſignis ſuperior fuit. Sed opes eiſdem & imperium, ad bellum uſque ANTIOCHI cum Romanis, manſérunt. Et pulſo tum quoque ANTIOCHO, quia procul mari incolerent, in ſpe erant, Romanos cum exercitu ad ſe non perventuros.

VLTERIOR MANLII CONSVLIS EXPEDITIO.

Conſul MANLIVS, miſſis ad EPOSSOGNATVM, qui unus ex regulis, & in EVMENIS amicitiâ manſerat, & negaverat ANTIOCHO adverſus Romanos auxilia; legatis, caſtra movit. & primùm ad Alandrum fluv. inde ad Vicum, quem Tyſcon vocant, ventum.

Eò Oeandenſium legati quùm veniſſent amicitiam petentes; CC. ijs talenta imperata; poteſtate, ut domum renuntiarent, factâ.

Ducit inde exercitum ad Plitendum; deinde ad Alyatta poſuit caſtra.

Legati EPOSSOGNATI, cùm ijs qui miſſi fuerant, eò venére, orantes; *ne Tectoſagis bellum inferrent*. Ipſum EPOSSOGNATVM in eam gentem iturum, perſuaſurumque, *ut imperata faciant*.

Datâ veniâ regulo; duci inde exercitus per Axylon terram (quam ab inopiâ ligni ſic nominant) coeptus.

Ad Cuballum, Gallogræciæ caſtellum, caſtra habentibus Romanis, apparuére cum magno tumultu hoſtium equites. nec turbárunt modò ſtationes Rom. repentè invecti, ſed quoſdam etiam occidérunt. Verùm effuſo repentè omnibus portis Rom. equitatu, fuſi fugatique Galli, & aliquot inter fugiendum occiſi.

Conſul coacto iam agmine procedens quùm ad Sangarium fluv. perveniſſet; pontem, quia vado nuſquam tranſitus erat, facere inſtituit. Tranſgreſſis ponte perfecto flumen, & præter ripam euntibus, Galli, *Matris Magnæ* (Sacerdotes) à Peſſinunte occurrére, cum inſignibus ſuis, vaticinantes fanatico carmine: *Deam Romanis viam belli & victoriam dare, imperiumque eius regionis.*

Accipere ſe omen quùm dixiſſet Cos. caſtra eo ipſo loco poſuit. & inde ad Gordium pervenit; emporium, pari intervallo, Pontico & Cilicio mari, diſtans. Id opidum tum deſertum fugâ incolarum, idem refertum omni copiâ, invenérunt.

Ibi ſtativa habentibus, legati ab EPOSSOGNATO nuntiant; profectum eum ad regulos Gallorum, nihil æqui impetráſſe. Illos ex vicis agriſque, cum coniugibus ac liberis, Olympum montem petére.

Certiora poſtea Oeandenſium legati attulére. Toliſthobogios quidem Olympum montem cepiſſe; & Tectoſagas alium, non procul ab Ancyrâ & Haly fluv. qui Magaba dicatur, petiſſe. Et Trocmos, coniugibus ac liberis apud Tectoſagas depoſitis, coacto armatorum agmine Toliſthobogijs ſtatuiſſe auxilium ferre.

Trium autem tunc populorum reges erant, ORTIAGON, COMBOLOMARVS & GAVLOTVS.

Iis hæc belli maximè ratio ſumendi fuerat; quòd quùm monteis editiſſimos eius regionis tenerent, convectis omnibus, quæ ad uſum quamvis longi temporis ſufficerent, tædio ſe fatigaturos hoſtem cenſebant.

Conſul ad Olympum montem ducit, & à V. fermè millib. caſtra locat. Eum, cum CD. equitibus, & ATTALO, progreſſum, ad naturam montis, ſitumque Gallicorum caſtrorum viſendum, equites hoſtium, duplex numerus, effuſi caſtris, in fugam vertérunt. occiſi pauci fugientium; plures vulnerati.

Poſtea idem Cos. omnia accuratiùs contemplatus, ſub ipſis radicibus montis poſuit caſtra: trifariàm exercitum diviſum ducere ad hoſtem perrexit.

Galli duobus lateribus ſatis fidentes, invia eſſe ab eâ parte, quæ in meridiem vergeret; ut armis clauderent viam; IV. fermè armatorum mill. ad tumulum imminentem viæ, minus M. paſſuum à caſtris, occupandum mittunt, eo ſe rati, velut caſtello, iter impedituros.

Quod ubi Romani viderunt; expediunt ſeſe ad pugnam. Miſſilibus ex intervallo loci prœlium commiſſum eſt: primò par, loco Gallos adiuvante, Romanos, varietate & copiâ telorum. Procedente certamine, nihil iam æqui erat. quòd ſcuta longa & plana malè tegerent Gallos; & gladiorum, hoſte manum non conſerente, nullus eſſet uſus. Ipſi ſagittis, glande & iaculis, incauti & nudi, ab omni parte configebantur. deprehenſi eo pugnæ genere, in quod minimè apti eſſent.

Pauci ſupererant iam Gallorum; qui ab levi armaturâ ſuperati, ubi inſtare legionum ſigna vidérunt, effuſâ fugâ caſtra repetunt, pavoris ac tumultûs iam plena.

Romanos victores, deſerti fugâ hoſtium tumuli, accepérunt. Ibi milite reſpirare & conquieſcere paulliſper iuſſo, ad caſtra, in quæ compulſus ab levi armaturâ hoſtis trepidabat, oppugnanda ductum eſt.

Galli armati pro vallo conſtiterant. obruti deinde omni genere telorum, nullo in tam denſos irrito ictu, intra vallum momento temporis compelluntur. ſtationibus tantùm firmis ad ipſos aditus portarum relictis.

In multitudinem, ad caſtra compulſam, vis ingens telorum miſſilium coniecta; unde crebra vulnera. In eos, qui portas ſtationibus ſuis clauſerant; legionum anteſignani pila conijciebant. Qui licet non vulnerati, tranſverberatis tamen ſcutis, plerique

inter ſe conſerti herebant. nec diutiùs impetum Romanor. ſuſtinuérunt.

Patentibus iam portis, prinſquam irrumperent victores, fuga è caſtris Gallorum in omneis parteis facta eſt. pleríque præcipites per vaſtam altitudinem ſaxorum rupiumque prolapſi, aut debilitati exanimantur.

Conſul caſtris captis, direptione prædâque abſtinet. militem ſequi pro ſe quemque, & inſtare, & perculſis pavorem addere iubet. Et alterum cum L. MANLIO agmen, quod ſupervenerat, in caſtra intrare non ſinit; ſed protinùs ad perſequendos hoſteis mittit.

Et ipſe, traditâ Tribb. milit. captivorum cuſtodiâ, conſequitur; debellatum ratus, ſi in illo pavore quamplurimi aut cæſi aut capti ſorent.

Egreſſo Conſule, C. HELVIVS cum tertio agmine advénit: nec continere ſuos à direptione caſtrorum valuit. Prædaque eorum, qui pugnæ non interſuerant, *iniquiſſima ſorte* facta eſt.

Equites diu, ignari & pugnæ, & victoriæ ſuorum, ſtetérunt. Deinde & ipſi, quantum equi in colleis ſubire poterant, ſparſos fuga Gallos circà radices montis conſectati, cecidere, aut cepére.

(Ex ſcriptoribus, CLAVDIVS. bis in mõte Olympo pugnatum tradit; & ad XL. hominum M. cæſa. ANTIAS, non plus X. Mill.) Numerus captivorum, haud dubiè XL. Mill. explevit.

Conſul armis hoſtium in uno concrematis cumulo, cæteram prædam conferre omneis iuſſit. & aut vendidit, quod eius in publicum redigendum erat; aut cum curâ, ut quàm æquiſſima eſſet, per milites diviſit.

Supererat bellum integrum cum Tectoſagis. Ad eos profectus Coſ. Ancyram, nobilem iis in locis urbem, pervénit: undè hoſtes paullo plus X. Millia aberant.

MEMORABILE CAPTIVÆ FACINVS.

Vbi quùm ſtativa eſſent, facinus memorabile à captivâ factum eſt.

ORTIAGONTIS, reguli Gallogræci, uxor, formâ eximiâ, à Cẽturione, Romano, cui cuſtodienda tradita erat, ſtuprum pati coacta; poſtquàm ventũ eſt in eum locum, in quem Centurio, miſſo nũtio, neceſſarios mulieris pretium, quo eam redimerent, adferre iuſſerat; aurum expendente Centurione, & animo oculiſque in pondus intento; ipſa Gallogræcis miniſtris, linguâ gentis ſuæ imperavit, ſtringerent ferrum, eúmque occiderent. Interfecti deinde caput abſciſum, & involutum veſte ferens ad maritum, qui ab Olympo domum refugerat, venit: abiectóque antè pedes eius, & iniuriæ & ultionis ſuæ ordinem expoſuit.

BELLVM CVM TECTOSAGIS.

Ad Ancyram, in ſtativa, oratores Tectoſagûm ad Coſ. venérunt; *nullas conditiones pacis iis non bello potiores fore*. Quùm illi neque tempore, neque loco conſtituto comparuiſſent; tandem ATTALO à Conſule miſſo, ad colloquium principum gentis, regibus excuſatis, ventum eſt.

Vbi licet pacis conditiones dictæ eſſent; & ATTALO adfirmante reges poſtridie venturos eſſe, & tranſigi rem poſſe, Conſul è caſtris profectus haud multum à conſtituto loco abeſſet; Mille Galli concitatis equis, cum impetu hoſtili, in Romanos, præſidium trecentorum equitum, invecti ſunt, & in fugam vertérunt. Et maior clades accepta eſſet; ni pabulatores, DC. equites, exaudito ſuorum clamore, occurriſſent, & integri profligatam pugnam excepiſſent; & à victis in victores terrorem convertiſſent.

Romani ardentibus irâ animis, omnibus cum copiis in hoſtem perfidum pergunt. Coſ. in quattuor parteis diviſas copias educit: duas ut medio monte duceret; duas ab lateribus, ut adversùs cornua Gallorum erigeret.

Hoſtium quod roboris erat, Tectoſagæ & Trocmi, mediam tenebant aciem, L. hominum Mill. Equitatum, nullo equorum, inter inæqualeis rupeis, uſu, ad pedes deductum, X. Millia, ab dextero locavérunt cornu.

ARIARATHIS Cappadocis, & MORZI auxiliareis, in lævo, IV. fermè Millium numerum explebant.

Vbi acies inter ſe adpropinquárũt; omnia eadem utrimque, quæ fuerant in priore ad Olympũ prœlio, erant. Itaque à paribus initiis, cæpta res, eumdem exitum habuit. Velut nubes levium telorum coniecta obruit aciem Gallorum.

Et Coſ. iam per ſe turbatis, legionum ſigna oſtendebat: receptiſque inter ordines velitibus, aliáque auxiliorum turbâ, aciem promovebat. quùm Galli, feſſi ſtando & vulneribus, ne primum quidem impetum & clamorem Romanorum tulérunt.

Fuga ad caſtra inclinavit: ſed plures, quà quemque impetus tulit, fugérunt. Romanis per aliquantum ſpatium ſecutis, non plus IIX. hominum Millia in fugâ (nam pugna vix ulla fuit) cecidérunt: reliqui flumen Halyn traiecérunt.

Conſul captis hoſtium caſtris, captivos, prædamque recenſuit; ex Aſiaticis populis, à gente rapiendi avidiſsimâ, per multos annos coacervatam.

Galli ex diſsipatâ paſsim fugâ in unum locum congregati, & variè adflicti, oratores de pace ad Coſ. miſérunt. Quos ille Epheſum venire iuſsit; & victorem exercitum, ex gelidis Tauri montis regionibus, in hiberna maritimæ oræ reduxit.

CEPHALLENIA TENTATVR.

Dum hæc in Aſiâ geruntur, in cæteris provinciis tranquillæ res fuérunt. niſi quod bello in Aſiâ cum Gallis à MANLIO perfecto, alter Coſ. FVLVIVS, perdomitis Ætolis, quùm traieciſſet in Cephalleniam, circà civitates inſulæ miſit percunctatum; *Vtrùm ſe dedere Romanis, an belli fortunam experiri mallent*! Metus ad omneis valuit, ne deditionem recuſarent.

Obſides indè imperatos, pro viribus inopis populi; vicenos Neſiotæ, Cranii, Palenſes & Samæi dedérunt.

SAMÆORVM TEMERITAS, ET CLADES.

Sed hi poſtremi, neſcioquo vano demigrationis, ex urbe opportunè ſitâ, metu, datis iam obſidibus, repentè portas clauſérunt: & ne ſuorum quidem, quos Coſ. ſub muros miſerat, precibus & miſericordiâ, deſiſtere ab incepto voluérunt. donec omni tormentorum machinarumque genere oppugnati, poſt IV. menſium obſidionem fortiter toleratam; & conſecutam in propugnantibus corporum animorumque fatigationem; Romanis nocte, per arcem, Cyatidem, muro ſuperato, in forum progreſſis; & urbe captâ, cum coniugibus ac liberis in maiorem arcem refugérunt: & poſtero die dediti, direptâ urbe, ſub coronâ omnes veniérunt.

PELOPONNESVS TVMVLTVATVR, OB COMITIORVM prærogativam.

Conſul præſidio Samæ impoſito, in Peloponneſum, nonnihil tumultuantem, traiecit.

Ægium, à principio Achaici concilij, ob loci ſive dignitatem, ſive opportunitatem, ſemper cōventus gentis indici ſoliti fuerant. Sub adventum Conſulis, Damiurgis civitatum (qui ſummus ibidem eſt magiſtratus) Ægium evocantibus; PHILOPOEMEN, tum prætor, Argos cōventum edixit. Quò quùm appareret omneis ferè conventuros; Conſul quoque, quamquam Ægienſium favebat cauſſæ; Argos venit. Vbi quùm diſceptatio fuiſſet, & rem inclinatam cerneret; incepto deſtitit.

ITIDEM ET LACEDÆMON, OB DECRETVM PHILOPOEMENIS.

Lacedæmonij deinde eum in ſua certamina averterunt. Solicitam eam civitatem exſules maximè habebant: quorum magna pars in maritimis Laconicæ oræ caſtellis habitabant.

Lacedæmonij, ut aliquem liberum ad mare haberent aditum; ſimulque emporium & receptaculum peregrinis mercibus, ad neceſſarios uſus eſſet; nocte adorti vicum maritimum, nomine Laan, improviſò occupavére. Exſules & vicani, expulſis levi certamine Lacedæmonijs, legatos communiter ad Achæos miſerunt.

PHILOPOEMEN præt. ex concilij ſententiâ decretum fecit: *Quùm in fidem Achæorum tutelamq;, Romanis, Laconicæ oræ caſtella & vicos tradidiſſent; & abſtinere his ex fœdere Lacedæmonij deberent; Laan nihilominus vicum oppugnárint; cædemq; ibi fecerint; Qui eius rei auctores adſineſq; eſſent, niſi dederentur Achæis; violatum videri fœdus.* Et Lacedæmonem legati miſſi, qui eos expoſcerent.

Id imperium adeò ſuperbum & indignum Lacedæmonijs viſum eſt, metuentibus ne PHILOPOEMEN tandem exſulibus Lacedæmonem traderet; ut furentes irâ, XXX. ex factione PHILOPOEMENIS, & exſulum, interfectis, decernerent renuntiandam Achæis ſocietatem. Legatoſque extemplò Cephalleniam mittendos, qui Conſuli M. FVLVIO (Capell. M. ACILIO; & refert ad annum ſuperiorem) & Romanis, Lacedæmonem dederent: orarentque eum, ut veniret in Peloponneſum, ad urbem in fidem ditionemque pop. Rom. accipiendam.

Id ubi Legati ad Achæos rettulérunt; totius concilij conſenſu, bellum Lacedæmonijs indictum eſt. Qui tumultus Conſulem in Peloponneſum adduxit: & concilio Elim indicto, Lacedæmonij ad diſceptandum acciti.

Altercatione ibi inter parteis ſubortâ, Conſul quùm alia ſatis ambitioſè, partem utramque fovendo, incerta reſpondiſſet; unâ denuntiatione; *Vt bello abſtinerent*, donec Romam legatos ad Senatum miſiſſent; finem impoſuit.

LEGATIO ACHÆORVM ROMAM.

DIOPHANES & LYCORTAS, ambo Megalopolitani, Principes, legationis Achæorum; ut diſſidentes in rep. ità tum quoque minimè inter ſe convenienteis orationes habuére.

DIOPHANES Senatui diſceptationem omnium rerum permittebat: LYCORTAS (is pater eſt Polybij hiſtorici) ex præceptis PHILOPOEMENIS poſtulabat; *Vt Achæis ex fœdere ac legibus ſuis, quæ decréſſent, agere liceret: libertatemq; ſibi illibatam, cuius ipſi auctores eſſent, præſtarent.*

Quamquam magnæ auctoritatis apud Romanos gens Achæorum erat; nihil tamen novari de Lacedæmonijs placebat. Cæterum reſponſum ità perplexum fuit; ut & Achæi ſibi de Lacedæmone permiſſum acciperent; & Lacedæmonij non omnia ijs conceſſa interpretarentur.

IMMODERATIO ACHÆORVM.

Hâc poteſtate immodicè ac ſuperbè Achæi uſi; & PHILOPOEMENI continuatus magiſtratus. Is veris initio, exercitu indicto, in Lacedæmoniorum finibus caſtra poſuit. Legatos deinde miſit ad depoſcendos auctores defectionis. *Si id feciſſent, civitatem in pace futuram; & illos nihil indictâ cauſâ paſſuros.*

Ij qui nominatim depoſcebantur, fide acceptâ ab legatis, cum alijs illuſtribus viris, iérunt.

Quibus venientibus, exſules Lacedæmonij, qui tunc totius Achæorum exercitûs ante-ſignani erant, ad portam caſtrorum agmine facto occurrérunt: & primò laceſſere iurgijs; deinde, altercatione ortâ, ferociſſimi ex ijs in Lacedæmonios impetum fecérunt. & quantumvis obnitente cum legatis prætore; & illis Deos fidemque teſtantibus; multitudo accenſa ad vocem unius, qui, *ut ferirent*, inclamabat; ſaxa conijcere cæpit.

Atque ità XVII. quibus vincula per tumultum iniecta erant, interfecti ſunt. LXIII. poſtero die comprehenſi, à quibus prætor

vim

vim arcuerat, (non quia ſalvos vellet; ſed quia perire indictâ cauſſâ nolebat) obiecti multitudini iratæ, quàm averſis auribus pauca locuti eſſent; damnati omnes, & ad ſupplicium traditi ſunt.

Hoc metu iniecto, Lacedæmonijs imperatum; primùm; *Vt muros diruerent*. „ Deinde *ut omnes externi auxiliares*, qui mercede ſub tyrannis militaſſent, cum ſervitijs libertate obiter donatis, *terrâ Laconicâ excederent*. „ *Lycurgi leges moreſq́, abrogarentur; & legibus inſtitutiſq́, Achæorum adſueſcerent.*

Lacedæmonij nihil ægriùs paſſi ſunt, quam exſules reduci. Decretum de ijs reſtituendis Tegeæ factum.

Prætor cum expeditis, in extremos auxiliareis jam dimiſſos, & in Lacedæmoniorum ius adſcriptos, ſive à tyrannis liberatos, qui urbe exceſſerant in agros dilapſi; immiſſus, multos ex eo hominum genere comprehendit, & iure prædæ vendidit.

Et eâ pecuniâ Porticus, quam Lacedæmonij antè diruerant, Megalopoli refecta eſt. & ager Belbinates, quem iniuriâ Lacedæmoniorum tyranni poſſederant; eidem civitati reſtitutus: Ex vetere Achæorum decreto, quod factum erat PHILIPPO, AMYNTÆ F. regnante.

Per hæc velut enervata civitas Lacedæmoniorum diu Achæis obnoxia fuit.

Nulla tamen res tanto erat damno, quàm diſciplina *Lycurgi*, cui per annos DCCC. (veriùs DCCV.) adſueverant, ſublata. Verùm aliquanto-poſt à Romanis obtinuerunt Lacedæmonij, ut reiectis Achæorum inſtitutis, ad patrias Lycurgi leges redirent.

A concilio, ubi apud Conſulem inter Achæos Lacedæmonioſque diſceptatum diximus,

3766. 35. Ant. Mag. 26. Ptol. Epiph.	*M. FVLVIVS, quia iam in exitu annus erat, comitiorum cauſſâ profectus Romam, creavit Conſules M. VALERIVM MESSALLAM, & C. LIVIVM SALINATOREM.*	184.

Comitijs perfectis, M. FVLVIVM in provinciam ad exercitum redire placuit: eique, & collegæ Cn. MANLIO, imperium in annum prorogatum eſt.

Novi Conſules, quùm Idib. Martijs magiſtratum iniſſent, de rep. deque provincijs, & exercitibus, Senatum conſuluerunt. De Ætoliâ & Aſiâ nihil mutatum eſt. Conſulibus, alteri Meſſallæ, Piſæ cum Liguribus; alteri, SALINATORI, Gallia provincia, obtigit.

(Tum M. CLAVDIVS MARCELLVS cenſor, ſorte ſuperato T. QVINCTIO, luſtrum condidit. Cenſa civium capita CCLVIII. Mill. CCCVIII.)

VARIÆ AD COS. LEGATIONES.

Hieme eâ, quâ hæc Romæ geſta. ad Cn. MANLIVM Conſulem, & mòx proconſulem, in Aſiâ hibernantem, legationes undiquè ex civitatibus gentibuſque convenére. ut quibus libertas, ANTIOCHO pulſo; pax, Gallis domitis, data eſſet; coronis etiam aureis adlatis, gratularentur.

Ab ANTIOCHO verò, & ab ipſis Gallis, ut pacis ſibi leges dicerentur: & ab ARIARATHE, rege Cappadocum, ad veniam petendam, luendamque pecuniâ noxam; quòd auxilijs ſcilicet, ipſe vetus ſocius & vectigalis, ANTIOCHVM iuviſſet;

MANLIVS ab Apameâ in Pamphyliam, quò pecuniam frumentumque regios, ex pacto cum L. SCIPIONE federe, convehere iuſſerat; pervénit. Mill. & D. talenta argenti accepta Apaméam deportantur; frumentum exercitui dividitur.

Perga, quæ una in ijs locis, regio adhuc tenebatur præſidio, ei deditur. Indè L. MANLIO fratre, cum IV. milit. Millibus, Oenoanda, ad reliquum pecuniæ exigendum, miſſo; & audito, EVMENEM regem, & X. legatos ab Româ Epheſum veniſſe; iuſſis ſequi ANTIOCHI legatis, Apaméam exercitum reduxit.

FEDVS CVM ANTIOCHO.

Ibi fedus cum ANTIOCHO his verbis & legibus conſcriptum.

„ *Ne quem exercitum, qui cum pop. Romano ſocijſve bellum geſturus ſit, rex per fineis regni ſui, eorumve, qui ſub ditione eius erunt, tranſire ſinito. neu commeatu, neu quâ aliâ ope iuvato.*

„ *Idem Romani ſocijq́, ANTIOCHO; & ijs qui ſub imperio eius erunt, praſtanto.*

„ *Belli gerendi ius ANTIOCHO ne eſto, cum ijs, qui inſulas colunt; néve in Europam tranſeundi.*

„ *Excedito urbibus, agris, vicis, caſtellisq́,, cis Taurum montem, uſq́, ad Halyn fl. & à valle Tauri, uſq́, ad iuga, quà in Lycaoniam vergit.*

„ *Arma nulla ex locis efferto: elata reſtituito.*

„ *Ne militem, neu quem alium ex regno EVMENIS recipito.*

„ *Servos, ſeu fugitivos, ſeu bello captos; ſeu qui liber captus aut tranſfuga erit; reddito Romanis ſocijſq́,.*

„ *Elephantos tradito omneis; neve alios parato.*

„ *Tradito & naveis longas, armamentaq́, earum.*

„ *Argenti probi XII. Mill. Attica talenta dato, intrà XII. annos, penſionibus æquis. & tritici DXL. Mill. modiûm.*

„ *EVMENI regi talenta CCCL. intrà quinquennium dato; & pro frumento CXXVII. talenta.*

„ *Obſides Romanis XX. dato. & pro triennio mutato.*

De ANNIBALE, THOANTE, &c. dedendis, in hoc quoque federe adſcriptum eſt. Conſul in hoc fedus iuravit: & miſſi, qui idem ab rege iuſiurandum exigerent.

VRBES IN LYCIA RECEPTÆ.

Q. FABIO LABEONI, qui claſſi præerat, mandatum, ut Patara confeſtim proficiſceretur. Ibi ille L. tectas naveis aut concidit, aut cremavit.

Telmeſſum eâdem expeditione, territis ſubito adventu claſſis opidanis, recepit.

Ex Lyciâ protinùs, iuſſis ab Epheſo ſequi, qui ibi relicti erant, per inſulas in Græciam traiecit. & Athenis moratus, dum Piræeum ab Epheſo naves venirent, claſſem in Italiam reduxit.

Cn. MANLIVS, quùm, inter cætera, elephantos quoque ab Antiocho accepiſſet, donéque EVMENI omneis dediſſet; cauſſas exinde civitatum, multis inter novas res turbatis, cognovit.

Et ARIARATES rex, parte dimidiâ pecuniæ imperatæ, EVMENIS beneficio, cui deſponderat per eos dies filiam, remiſsâ; in amicitiam eſt acceptus.

CIVITATES IN ASIA VARIE CONSTITVTÆ.

Civitatum autem cognitis cauſſis, x. Legati aliam aliarum fecérunt conditionem. Quæ ſtipendiariæ regi ANTIOCHO fuerant, & cum pop. Rom. ſenſerant; ijs immunitatem dedérunt.

Quæ partium ANTIOCHI fuerant, aut ſtipendiariæ ATTALI regis; eas omneis vectigal péndere EVMENI iuſſérunt.

Chios & Smyrnæos & Erythræos, pro ſingulari fide, & agro donárunt, & in omni præcipuo honore habuerunt.

Rhodijs adtributa, quæ data priore decreto erãt, Lycia & Caria, uſque Mæandrum amnem.

Regi EVMENI Cherſonneſum in Europâ, & Lyſimachiam, quibus tenuerat finibus ANTIOCHVS; adiecérunt. In Aſiâ, Phrygiam utramque. & Myſiam, quam PRVSIAS rex ademerat, reſtituérunt: & Lycaoniam cum Myliade & Lydiâ; & nominatim urbeis, Tralleis, Epheſum & Telmeſſum.

De Pamphyliâ, quòd eius pars citrà, pars ultrà Taurum eſſet; quùm inter EVMENEM & ANTIOCHI legatos diſceptaretur; integra res ad Senatum reiecta eſt.

His ità conſtitutis, MANLIVS cum x. Legatis, omnique exercitu, ad Helleſpontum profectus, evocatis eò regulis Gallorum, leges, quibus pacem cum EVMENE ſervarent, dixit: denuntiavitque; *Vt morem vagandi cum armis finirent; agrorumq; ſuorum terminis ſe continerent.*

COS. IN REDITV A THRACIBVS SPOLIATVR.

Contractis deinde ex omni orâ navibus, copias omneis in Europam traiecit; & Cherſonneſo peragratâ Lyſimachiæ ſtativa habuit. ut quam maximè recentibus & integris iumentis, Thraciam, cum agmine, prædarum omni genere gravi, ingrederetur.

Ab amni Melane, Cypſela perventum. Indè via x. ferè Milium, ſilveſtris & confragoſa excepit. Ibi, ob itineris difficultatem, in duas parteis diviſus exercitus; & præcedere unâ iuſsâ, alterâ magno intervallo cogere agmen: media impedimenta interpoſuit. plauſtra cum pecuniâ publicâ erant, pretioſaque alia præda.

Thracum x. haud amplius Millia, ex quattuor populis, ad ipſas ſaltûs anguſtias viam circumſedére. (Opinio erat non ſine PHILIPPI, regis Macedonum, fraude an conſcientiâ! id factum.)

Thraces, primis per anguſtias prægreſſis, & poſtremis nondum adpropinquantibus; impedimenta & ſarcinas invalére. Cæſiſque cuſtodibus, partim ea, quæ in plauſtris erant, diripere; partim ſub oneribus iumenta abſtrahere.

Clamore ad primum agmen perlato, & prœlio à concurrentibus conſerto; alibi prædo, alibi prædæ vindex cadit.

Nocte appetente, Thraces, poſt variam pugnæ fortunam, prœlio excedunt. non fugâ vulnerũ aut mortis, ſed quia ſatis prædæ habebant.

Hebro flum. & Æniorum finibus, præter APOLLINIS Zerynthij fanum, ſuperatis, ad anguſtias, quæ circà Tempyra, eâdem ſpe prædæ, Thrauſi, gens Thracica, convenerant. ſed loco non adeo iniquo, & acie apertâ, facilè à Romanis pulſi ſunt.

Caſtris ad Saten, Maronitarum vicum, poſitis, triduum ibi manſérunt; frumentum partim ex agris Maronitarum, conferentibus ipſis; partim ex navibus ſuis, quæ cum omnis generis commeatu ſequebantur, accipientes.

Ab ſtativis, diei via Apolloniam fuit: hinc per ABDERITARVM agrum Neapolim perventum.

Hoc omne per Græcorum colonias pacatum iter fuit. reliquum per medios Thracas ſuſpectius, donec in Macedoniam perveniretur.

Indè in Theſſaliam exercitus traductus; & Proconſul quùm per Epirum, Apolloniam veniſſet; ob hibernum mare, ibidem hibernavit.

3767. Ptol. Epiph. 17. Seleuci Philop. 1. | 183.

Exitu propè anni, M. VALERIVS Coſ. ex Liguribus, nullâ memorabili in provinciâ re geſtâ, ad magiſtratus ſubrogandos Romam venit. Comitia Coſſ. creandis fuerunt ad XII. Kalend. Martias. Creati M. ÆMYLIVS LEPIDVS, & C. FLAMINIVS Nepos.

PROVINCIÆ PRÆTORIÆ.

Quùm Coſ. ad Senatum rettuliſſet, quas provincias prætoribus eſſe placeret; decreverunt: duas Romæ iuris dicundi cauſsâ; duas extrà Italiam; Siciliam & Sardiniam. duas in Italiâ, Tarentum & Galliam, eſſe.

Eo anno L. MINVCIVS MYRTILVS, & L. MANLIVS, quòd legatos Carthagine miſſos, pulſâſſe dicebantur; iuſſu prætoris (al. M. CLAVDII; al. CVLLEONIS) per feciales traditi ſunt legatis, & Carthaginem avecti.

TVMVL.

TVMVLTVS A LIGVRIBVS.

In Liguribus magni belli. magiſque in dies gliſcentis, fama erat. Itaque Coſſ. novis, Senatus, utrique, Ligures provinciam decrevit.

Quum huic Sen. Conſulto LEPIDVS Coſ. intercederet, indignum eſſe prædicans, *Coſſ. ambos in valleis Ligurum includi*; & interim M. FVLVIVM, & Cn. MANLIVM, biennium iam. alterum in Europâ, alterum in Aſiâ, velut pro PHILIPPO atque ANTIOCHO ſubſtitutos, regnare. Senatus in ſententiâ quidem perſeveravit; ut Coſſ. ambobus Ligures provincia eſſet; ſed eodem MANLIVM FVLVIVMQVE decedere de provincijs, & exercitus indè deducere, ac redire Romam, placuit, ac decretum eſt.

CALVMNIA IN PROC. FVLVIVM.

M. ÆMYLIVS Coſ. M. FVLVIO infeſtus, ad invidiam ei faciendam legatos Ambracienſeis in Senatum, ſubornatos criminibus, introduxit; qui ſe indignè bello petitos, obſeſſos & ſpoliatos ab eo dicerent.

Motis Patribus, alter Coſ. C. FLAMINIVS, M. FVLVII cauſſam excepit; & Ambracienſeis, *veterem atque obſoletam querendi, & Imperatores criminandi viam ingreſſos*, in eâdem cum Ætolis cauſâ herere dixit. neque ſe de Ambracienſibus aut Ætolis, abſente M. FVLVIO, decerni quidquam paſſurum.

ÆMYLIVS, captatâ deinde occaſione, quùm æger fortè FLAMINIVS collega abeſſet, iterùm rettulit; & S. C. factum: *Vt Ambracienſibus omnes ſuæ res redderentur: Ipſi in libertate eſſent, ac legibus ſuis uterentur*. Signa aliaque ornamenta, quæ ex ædibus ſacris ſublata quererentur, de ijs, quùm M. FVLVIVS Romam reverti ſſet, placere ad collegium Pontificum referri: quodque ij cenſuiſſent, fieri.

MANLIO TRIVMPHVS GRAVATE PERMISSVS, OB RES iniquiùs geſtas.

Conſulibus in provinciam profectis, Cn. MANLIVS proconſ. Romam venit. Qui quùm poſtularet, ut ob res à ſe geſtas Dijs honos haberetur, ſibique triumphanti urbem invehi liceret; contradixérunt pars maior x. Legatorum, qui cum eo fuerant; datique ei fuerant legati, pacis cum ANTIOCHO faciendæ cauſâ; federiſque, & legum, quæ cum L. SCIPIONE inchoatæ fuiſſent, perficiendarum.

Quam pacem ut turbaret; MANLIVM ſummâ ope tetendiſſe: & ANTIOCHVM, ſi ſui poteſtatem feciſſet, inſidijs excipere.

Admoviſſe exercitum, & ad ipſa Tauri montis iuga caſtra poſuiſſe. Nullâ ibi belli cauſſâ, quòd regij quieſcerent, inventâ, circumegiſſe exercitum ad Gallogræcos. cui nationi non ex Senatûs auctoritate, non populi iuſſu, bellum illatum.

Purgantem ſe acriter MANLIO, altercatio in ſenatum perducta eſt. Et Senatus triumphum negaturus videbatur; niſi poſtridie cognati amicique Cn. Manlij, ſummis opibus adnixi eſſent: & auctoritas ſeniorum valuiſſet; *& pudore malignitatem vincente*, triumphum frequentes decreviſſent.

CALVMNIA IN P. SCIPIONEM, QVA SPECIOSE SE EXSOLVIT.

At mòx maius aliud, & cum maiore ac clariore viro certamen Romæ ortum. P. SCIPIONI AFRICANO, duo Q. Petillij diem dixérunt. (Alijs, eſt, M. NÆVIVS Trib. plebis.)

Nec alius anteà quiſquam, nec ille ipſe SCIPIO, Conſul cenſorve, maiore omnis generis hominum frequentiâ, quàm reus illo die in forum eſt deductus.

Iuſſus dicere cauſſam, ſine ullâ criminum mentione, orationem adeò magnificam de rebus ab ſe geſtis eſt exorſus; ut ſatis conſtaret; neminem umquàm neque meliùs, neque veriùs fuiſſe laudatum.

Tribb. plebis, hominem infamiâ intactum, invidiâ, quà poterant, urguebant.

Orationibus in noctem perductis, producta dies eſt.

Vbi ea venit; Tribuni in roſtris primâ luce conſedérunt. Citatus reus, magno agmine amicorum clientiumque, per mediam concionem, ad Roſtra ſubijt: ſilentioque facto; *Hoc*, inquit, *die*, Tribb. plebis, voſque Quirites, *cum ANNIBALE & Carthaginienſibus ſignis collatis in Africâ benè ac feliciter pugnavi. Itaq; quùm hodie litibus & iurgijs ſuperſedere æquum ſit; ego hinc extemplò in Capitolium, ad Iovem O. M. ceteroſq; Deos ſalutandos, ibo. Ite mecum Quirites: & Orate Deos, ut mei ſimileis principes habeatis.*

Ab Roſtris in Capitolium adſcendit. ſimul ſe univerſa concio avertit, & non in Capitolium modò, ſed ad omnia urbis Templa ſecuta Scipionem eſt.

Hic ſpecioſus, & triumpho celebratior, dies ultimus P. SCIPIONI illuxit. poſt quem, quùm invidiam, & certamina cum Tribunis proſpiceret; die longiore productâ, in Liternum conceſſit. Certo conſilio, ne ad cauſſam dicendam adeſſet.

Vbi dies venit. citatique abſens eſt iuſſus; L. SCIPIO morbum fratris excuſabat. Itaque Tribb. plebis appellati à fratre abſentis, ità decrevérunt; *Si morbi cauſſâ excuſaretur; ſibi placere accipi eam cauſſam, diemq; à collegis produci.*

TIB. SEMPRONII DE SCIPIONE SENTENTIA.

Tribunus pleb. eo tempore Tib. SEMPRONIVS GRACCHVS erat, cui privatæ inimicitiæ cum P. SCIPIONE intercedebant. Is. quùm vetuiſſet nomen ſuũ decreto collegarum adſcribi; triſtioremque omnes ſententiam exſpectarent; ità decrevit; *Quùm L. SCIPIO excuſet, morbum eſſe cauſſæ fratri, ſatis id ſibi videri. Se P. SCIPIONEM, priuſquàm Romam rediſſet, accuſari non paſſurum. Tum quoq;, ſi ſe appellet; auxilio ei futurum, ne quam cauſſam dicat.*

Adiecit decreto indignationem; *Scipionem tot rebus geſtis nobilem, & benè de re Rom. meritum, duorum Petilliorum conuiciis ſuccumbere non debere.*

Gratiæ actæ à Senatu Tib. GRACCHO, quòd remp. privatis ſimultatibus potiorem habuiſſet. Petillij vexati ſunt probris; *quod ſplendêre alienâ invidiâ voluiſſent; & ſpolia ex Africani triumphis peterent.*

Silentium deinde de Africano fuit. vitam Literni egit, ſine deſiderio urbis. Morientem rure eo ipſo loco ſepeliri ſe iuſſiſſe ferunt, monimentumque ſibi ædificari. *Ne funus ſibi in ingratâ patriâ fieret.*

CATONIS INVIDIA.

Morte Africani crevêre inimicorum animi, quorum princeps fuit M. PORCIVS CATO, qui vivi etiam magnitudinem adlatrare ſoliſus erat. Eoque auctore Petillij, mortuo etiam Africano, rogationem de intercepta Antiochi pecuniâ, promulgâſſe exiſtimantur, quam ille ſuaſerat: & Q. & L. MVMMIOS, ne rogationi adverſarentur, auctoritate deterruerat.

L. SCIPIO diſſuaſor, eam rogationem, poſt mortem Africani fratris, exortam côqueſtus eſt. *Parum enim fuiſſe, non laudari pro roſtris P. SCIPIONEM poſt mortem, niſi etiam accuſaretur. Ipſius ſepulti famam lacerari, & fratrem etiam acceſſione invidiæ mactari.*

ACCVSATVR ET L. SCIPIO FRATER.

L. nihilo minus ad Q. Terentium Culleonem, quæſitorem, & prætorem, æquum nimis an iniquum! cum legatis & ſcribis duobus, reus factus eſt; quòd quò commodior pax ANTIOCHO daretur, maiorem auri argentique ſummam accepiſſet, quàm in ærarium rettuliſſet.

Iudicijs à Q. Terentio perfectis, A. Hoſtilius legatus, & C. Furius Quæſtor Scipionis, damnati, prædes eo de n die Quæſtoribus urbanis dederunt; alijque abſoluti ſunt.

SCIPIO quùm contenderet, omnem quam accepiſſet pecuniam in ærario eſſe; nec ſe quidquam publici habere; in vincula duci eſt cæptus.

P. SCIPIO Naſica Tribunos appellavit: orationemque habuit plenam veris decoribus gentis Corneliæ & Scipionum.

Tribunis alijs pronuntiantibus, prætori ſe non intercedere quo minus ſuâ poteſtate utatur, hoc eſt, *ni referatur pecunia in publicum, quæ iudicata eſſet;* damnatum reprehendi, & in vincula duci iubeat.

EIVSDEM SEMPRONIJ DE L. SCIPIONE DECRETVM.

Tib. GRACCHVS ità decrevit; *Quo minus ex bonis L. SCIPIONIS, quod iudicatum ſit, redigatur, ſe non intercedere prætori. L. SCIPIONEM, qui tot res pro rep. feliciter fideliterq; geſſerit, & imperium pop. Rom. propagaverit in ultimos terrarum fines; tot hoſtium duces in triumpho ductos carcere incluſerit; non paſſurum in carcere & vinculis eſſe; mittiq; eum ſe iubere.*

Tanto adſenſu auditum eſt decretum, ut vix in eâdem civitate factum iudicium.

TEMPERANTIA L. SCIPIONIS.

In bona deinde L. Scipionis poſſeſſum publicè Quæſtores prætor miſit. neque in ijs non modò veſtigium ullum comparuit pecuniæ regiæ; ſed nec tantum redactum eſt, quantæ ſummæ damnatus fuerat.

Collata pecunia à cognatis, amiciſque & clientibus eſt; ut ſi eam ille acciperet, locupletior aliquantò eſſet, quàm antè calamitatem fuerat. Nihil accepit; ſed quæ ad cultum neceſſaria, proximi cognati redemêrunt.

Etiam Scipionum invidia in prætorem, eiuſque conſilium, & accuſatores, verterat.

BELLVM ASPERVM CVM LIGVRIBVS.

Sub id tempus Coſſ ambo in Liguribus bellum gerebant. In eâ provinciâ omnia erant, quæ militem excitarent; & ad virtutem acuerent. Contrà quàm in Aſiâ, quæ amœnitate urbium, & copiâ rerum, & mollitiâ hoſtium, ditiores quàm fortiores exercitus faciebat.

Inops regio erat, quę parcimoniâ milites adſtringeret. Nec deerat cum eâ gente belli materia aut cauſſa: quia propter domeſticam inopiam vicinos agros incurſabant. nec tamen in diſcrimen ſummæ rerum pugnabatur. Tirocinia militum imbuebant, & quaſi cote quâdam durabant.

C. FLAMINIVS Coſ. cum Friniatibus Liguribus, in agro eorum, pluribus ſecundis prœlijs factis, in deditionem gentem accepit, & arma ademit. Et caſtigati, quòd non ſincerâ fide traderent; relictis vicis, in montem Auginum confugêrunt. Inſecuto confeſtim Conſule rurſus effuſi, fugâ per invias rupeis præcipiti trans Apenninum abiêrunt. Qui caſtris ſe tenuerant, circumſeſſi & expugnati ſunt.

Ductæ indè trans Apenninum legiones, & hoſtes ad deditionem compulſi. arma intentiore cum curâ conquiſita & adempta.

Tranſlatum deinde ad Apuanos Ligures bellum, Piſano Bononienſique agro infeſtiſſimos. Quibus quoque domitis Coſ. finitimis pacem dedit.

Et ne quietâ iam provinciâ militem in otio haberet; viam à Bononiâ perduxit Arretium. (Strab. l. 5. prodidit; FLAMINIVM à Româ, per Etruriam, Ariminum: & Lepidum, ab Arimino Bononiam, atque indè in Aquileiam perduxiſſe.)

M. AEMILIVS, alter Coſ. agros Ligurum, vicoſque, qui in campis aut vallibus erant; ipſis monteis duos, Balîſtam Suiſmontiumque, tenentibus; depopulatus eſt & deuſſit. Deinde eos, qui in montibus erant, adortus, coactos in aciem deſcendere, iuſto prœlio vicit.

Subactis cis Apenninum omnibus; tum trâſmontanos adgreſſus; & in his Friſinates, adhuc intactos, omneis AEMYLIVS ſubegit; atmaque ademit, & de montibus in campos multitudinem deduxit.

Pacatis Liguribus, in agrum Gallicum exercitum duxit: viamque ab Placentiâ, ut Flaminiæ committeret, Ariminum perduxit.

CÆNOMANI RESTITVTI.

In Galliâ, M. FVRIVS præt. inſontibus Cænomanis, in pace ſpeciem belli quærens, ademerat arma. Id Cænomani conqueſti Romæ apud Senatum, reiectíque ad Conſulem ÆMYLIVM, magno certamine cum prætore habito, tenuérunt cauſſam. Arma ijs reddita; & decedere è provincia prætor iuſſus.

INQVILINI ROMA DOMOS REMISSI.

Legatis deinde ſociorum Latini nominis Senatus datus eſt. His querentibus magnam multitudinem civium ſuorum Romam commigráſſe, & ibi cenſos eſſe; CVLLEONI prætori negotium datū eſt, ut eos conquireret, & redire eò cogeret, ubi cenſi eſſent.

Hâc conquiſitione, XII. M. Latinorum domos rediérunt: iam tum multitudine alienigenarum urbem onerante.

FVLVIVS PERVICIT, VT DE ÆTOLIS TRIVMPHARET.

Priuſquàm Coſſ. redirent Romam, M. FVLVIVS proconſ. ex Ætoliâ rediit, & triumphum poſtulavit. Hîc M. AMBVRIVS Trib. plebis, ſiquid eâ de re, antè M. ÆMYLII Coſ. adventum, decerneretur, quùm interceſſurum ſe oſtenderet; & FVLVIVS contrà, Patres oraret, & à Tribunis peteret; *ne ſe ſuperbiſſimo inimico ludibrio eſſe ſinant*; Tib. GRACCHI collegæ plurimùm oratio movit. *Turpe eſſe ad omnem poſteritatem. eiuſdem collegij alterum è duobus Tribunis pleb. ſuas inimicitias reip. remiſiſſe; alterum alienas & mandatas exercuiſſe.*

Tribunus Amburius his caſtigationibus victus, quùm Templo exceſſiſſet, Ser. SVLPITIO præt. referente, triumphus M. FVLVIO eſt decretus.

Is ne plus in triumpho certaminum cum Conſule, iam ad impediendum triumphum adventante, quàm in bello haberet; prætulit diem triumphi. & ad X. Kal. Ianuarias, de Ætolis & de Cephalleniâ triumphavit.

ANTIOCHI MAG. MORS INGLORIA.

ANTIOCHVS iam victus, & intrà Taurum regnare permiſſus, quùm Apaméam primùm, & indè Suſam, remotiſſimas regni ſui urbeis, penetráſſet; ſive inopiâ pecuniæ compulſus; ſive, ſub ſpecie tributariæ neceſſitatis, excuſatiùs ſacrilegia commiſſurus; admotis de nocte copijs, Templum Beli, ſive Iovis Didymæi, apud Elymæos, ſpoliare adgreſſus; & concurſu incolarum, cum omni militiâ interfectus eſt. (Idem factum, an infortunium! in Antiochum Epiphanem, F. expetet.)

SELEVCVS PHILOPATOR VII. SYRIÆ REX.

Antiocho Mag. Philopator ſuccedit, regnatque annos propè XII. infracto, planéque degeneri, ob paternarum cladium, & impoſiti ſibi tributi memoriam, animo.

Hic DANIELI, c. II. prævaricator dici videtur, viliſſimus, & décore regio indignus: qui turpi mangonio regnum infamárit, & tributis lacerárit.

(Hunc IOSEPH. (lib. 12. c. 4.) SOTEREM vocat, cognomine ab adſentatoribus adſcito. Niſi fortè eá ex cauſsà, quòd l. 2. Machab. c. 3. Idem prædicetur ex proventibus ſuis. (Iudææ fort. vectigalibus) omneis ſumtus ſuppeditáſſe, qui ad Sacrorum in Templo Hieroſolymitano miniſteria pertinerent.)

3768. Seleuci Philop. 2. Ptol. Epiph. 18.	*Iam Conſularium comitiorum adpetebat tempus, quibus quia M. ÆMYLIVS, cuius ſortis ea cura erat, occurrere non potuit; C. FLAMINIVS Romam venit. Ab eo creati Coſſ. SP. (al. Sex.) POSTHVMIVS ALBINVS, Q. MARTIVS PHILIPPVS.*	182.

Extremo anni, Cn. MANLIVS VOLSO de Gallis, qui Aſiam incolunt, triumphavit; ſeriùs quidem, ne Q. TERENTIO CVLLEONE præt. cauſſam lege Petilia de peculatu diceret: & incendio alieni iudicij, quo L. SCIPIO damnatus erat, conflagraret. eò infenſioribus in ſe, quàm in illum, iudicibus; quòd diſciplinam militarem, ſeverè ab eo conſervatam, ſucceſſor ipſe omni genere licentiæ corruperat.

Luxuriæ enim peregrinæ origo ab exercitu Aſiatico invecta in urbem eſt, & in veſte, & in ſupellectili; in convivijs, eorumque oblectamentis.

Per idem tempus nuntiatum, & ex litteris cognitum eſt; Celtiberos Luſitanoſque in armis eſſe; & ſociorum agros populari. quâ de re conſultatio integra ad novos magiſtratus reiecta eſt.

BACCHANALIVM ROMÆ, ET in Italiâ fœditas, detecta & punita.

Inſequens annus utrumque Conſulem ab exercitu, bellorumque ac provinciarum curâ, ad inteſtinæ corruptelæ, an côiurationis! vindictam avertit. & ambobus eâ de re quæſtio decreta eſt.

Quùm totâ Etruriâ, ac magnâ parte Italiæ, ac Romæ, in luco SIMILÆ, Bacchanalibus, in ſacro no-

ſturno, ſpecie religionis, infandæ libidines, cædes ac veneficia perpetrarentur: iamque ſuprà VII. virorum ac feminarum Millia coniuraſſent; res tamen clàm erat. quòd qui ſacris initiabantur, diris horrendis ſeſe devovebant, ſiquid eliminâſſent.

Tandem HISPALA FECENNIA libertina, EBVTII adoleſcentis amore percita, quùm videret & doleret eum à matre DVRONIA, & T. SEMPRONIO RVTILO, vitrico, compelli, ut ijs ſacris initiaretur; perniciem impendentem ex eorum ſacrorum contagione patefecit.

EBVTIVS ità edoctus, & renuens Bacchis initiari, à matre & vitrico domo exactus, ad EBVTIAM amitã ſe recipit; cauſſamque, cur eiectus eſſet, expoſuit. Deinde ex auctoritate eius ad Col. POSTHVMIVM, remotis arbitris, rem detulit.

Is magnâ prudentiâ ac vigilantiâ rem eò adducit, ut totam impuriſſimæ ac maleficæ ſuperſtitionis ſcenam detegeret, & everteret. Multi ultimo ſupplicio adfecti: mulieres à cognatis intrà domos punitæ. Conquiſita, & exterminata totâ Italiâ ea ſacra.

IMPROSPERA COS. IN LIGVRIBVS PVGNA.

Perfectis quæſtionibus, prior Q. MARCIVS in Ligures Apuanos profectus eſt. & dum penitùs in abditos ſaltus perſequitur, in præoccupatis anguſtijs, loco iniquo, eſt circumventus. IV. milium Mill. amiſſa, cum ſignis aliquot & vexillis, quæ in poteſtatem hoſtium venérunt. arma multa à fugientibus paſſim iactata. Nec priùs ſequendi finem Ligures, quàm fugæ Romani fecérunt.

Conſul ubi primùm ex hoſtium agro evaſit; ne quantùm copiæ diminutæ forent, apparéret; in locis pacatis exercitum dimiſit.

Non tamen oblitterare famam rei malè geſtæ potuit, quin SALTVS undè Ligures eum fugaverant, MARCIVS in poſterum ſit appellatus.

RES VARIO MARTE IN HISPANIIS GESTÆ.

Sub hunc nuntium ex Liguſtinis vulgatum, litteræ ex Hiſpaniâ miſſam gaudio triſtitiam adiolérunt. C. CATINIVS, qui biennio antè prætor in eam provinciam profectus erat, cum Luſitanis, in agro Aſtenſi, pugnâ congreſſus, ad VI. hoſtium Millia cecidit, cæteri fuſi caſtriſque exuti.

Ad opidum deinde Aſtam oppugnandum legiones ducit; neque multò maiore certamine cepit.

Sed dum incautiùs ſubit muros, ictus ex vulnere pòſt dies paucos moritur. Maturè in provinciam eamdem proficiſci iuſſus eſt C. CALPVRNIVS præt.

Et in citeriore Hiſpaniâ, L. MANLIVS ACIDINVS, qui eodem tempore, quo CATINIVS, in provinciam ierat; cum Celtiberis acie conflixit, incertâ victoriâ; niſi quod Celtiberi caſtra indè nocte movérunt: Romanis & ſepeliendi ſuos, & ſpolia legendi ex hoſtibus, poteſtas facta eſt.

Paullo-pòſt, coacto maiore exercitu, Celtiberi, ad Calagurrim opidum, ultrò la eſſivérunt prœlio Romanos. Superati iterum ſunt; ad XII. hominum Millia cæſa, plus duo capta. Et caſtris Romanus potitus. & niſi ſucceſſor adventu ſuo victoris impetum inhibuiſſet, ſubacti Celtiberi forent.

Novi prætores, L. QVINCTIVS CRISPINVS, & C. CALPVRNIVS PISO, ambos exercitus in hiberna deduxerunt.

Eodem anno Galli Tranſalpini tranſgreſſi in Venetiam, ſine populatione aut bello, non procul indè, ubi nunc Aquileia eſt, locum opido condendo cepérunt. Legatis ab Româ eà de re trans Alpeis miſſis, reſponſum; *Neque profectos ex auctoritate gentis; nec quid in Italiâ facerent, ſe ſcire.*

3769. 3. Seleuci Philop. 19. Ptol. Epiph.		181.

Quùm iam in exitu annus eſſet, Q. MARCIVS abſens magiſtratu abiturus erat. Sp. POSTHVMIVS quæſtionibus, de quibus dixi, ſummâ cum fide curâque perfectis, comitia habuit. Creati ſunt Conſules, Ap. CLAVDIVS PVLCER, & M. SEMPRONIVS TVDITANVS.

NOVA BELLI CVM PHILIPPO origo, ex querelis Græcorum.

PHILIPPVS Macedo, quamdiu Romani cum Ætolis & ANTIOCHO pugnabant, utriſque infenſus, & ſpe participandæ prædæ, fidum in Romanos animum, an vultum! ope ſedulò ferendâ, induerat.

Inter ipſum, & M. ACILIVM Coſ. antè ſexennium ex federe ſociali convenerat; *Vt ipſi cederet, quidquid ſuis copijs, Ætolis eripuiſſet*. Ità Theſſalorum & Perrhæborum urbeis ab Ætolis occupatas PHILIPPVS iure belli ſibi vindicavit. Athamaniam totam AMINANDRO, Ætolorumque Antiochique ſocio, eripuerat; & biennio poſt amiſerat. Quando autem reciperârit, non liquet.

Vt ut ſit; non Athamanes tantum, ſed & Theſſali & Perrhæbi; tum Æni & Maronææ incolæ; item alij, *libertate Græciæ à Romanis datâ frui, ius* ſaſque arbitrabantur.

Et ij omnes, unà cum EVMENE rege, (qui finitimæ Thraciæ opida à Macedone capta; & magnam Thracum multitudinem, gentis propagandæ cauſsâ in Macedoniam introductam doleret) querelas Romam de iniurijs detulerant; neque eas negligi ſatis apparebat.

Venerant & ab ipſo PHILIPPO legati ad ea purganda: *qui nihil niſi permiſſu Impp. Romanorum à rege factum* adfirmarent.

Civitates, quæ de eo expoſtularent, *in eâdem cum Ætolis cauſâ fuiſſe*. ANTIOCHO rege pulſo, & occupato oppugnandis Ætolorum urbibus Conſule, PHILIPPVM, ad recipiendas eas civitates, quæ

rum Ætolis ſentirent, miſſum ab eo fuiſſe: & iuſtis armis ſubactos ſibi parére.

Senatus, ne quid abſente rege ſtatueret, legatos ad eas cõtroverſias diſceptandas in Græciam miſit. Quorum ſub adventum, ad Theſſalica Tempê, omnibus ijs civitatibus, quibus cum rege diſceptatio erat, concilium indictum eſt.

Græci inſolenter atque immodicè indulgentiâ pop. Romani abutebantur. & in primis Theſſali, velut ex diutinâ ſiti, nimis avidè meram haurientes libertatem; itâ ſervorum modo, præter ſpem repentè manumiſſorum, licentiam vocis & linguæ experti, ſeſeque iactare videbantur, inſectatione & convicijs dominorum. Atque itâ procaciùs regem præſentem, tamquam ad audienda crimina reum, ipſi, haud dubij accuſatores, inceſſebant.

PHILIPPI PVRGATIO.

PHILIPPVS tamen, ut accuſatoris potiùs, quàm rei ſpeciem haberet, & ipſe à querelis orſus; *Multa ſibi à Theſſalis, Perrhebiſq. per vim ademta.* Civitates, quarum poſſeſſió in præſenti controvertitur, *ſibi ab Acilio Coſ. & Romanis datas eſſe*, quùm hoſtium tunc eſſent.

Si ſuum munus, qui dediſſent, adimere velint; ſcire ſe cedendum eſſe. Sed melioti & fideliori amico, in gratiam levium & inutilium ſociorum, qui malè utendo libertatem corrupturi ſint, iniuriam eos eſſe facturos.

Et quòd idem rex impatientiùs ferret ſe in ordinem cogi; elatus tãdem irâ adiecit, *Nondum omnium dierum Solem occidiſſe.* Quod minaciter dictum, non modò Theſſali in ſeſe, ſed etiam Romani accepérunt.

Cauſsâ cognitâ, pronuntiavérunt legati; *Placere deduci præſidia Macedonum ex ijs urbibus, de quibus erat diſceptatum: & antiquis Macedoniæ terminis regnum finiri.* De iniurijs, quas ultrò citroq́ue illatas querantur, quo modo inter eas genteis & Macedonas diſceptetur, formulam iuris exſequendi conſtituendam eſſe.

Indè graviter offenſo rege, Theſſalonicen, ad cognoſcendum de Thraciæ urbibus proficiſcuntur.

Acriter ibi, pro Æni & Maroneæ ſeu poſſeſſione, ſeu libertate, Legatis EVMENIS cum PHILIPPO altercantibus, & merita utriuſque regis, in Romanos, exaggerantibus; quùm hinc EVMENES habere ſe, pro ſuâ cauſsâ, x. Legatorum, qui antè biennium ab Româ miſſi in Græciam fuerant, præiudicium diceret; illos ſc. quùm Cherſoneſum Lyſimachiamq́ue ipſi dederint, Maronéam quoque & Ænum dediſſe, quæ ipſa propinquitate regionis, velut appendices maioris muneris, eſſent.

Indè PHILIPPVS, decretum illud x. legatorum, calumniæ impudentiſſimæ ab EVMENE prætendi, quo maximè & refelli & coargui poſſit. In eo planiſsimè ſcriptum; *Cherſoneſum & Lyſimachiam Eumeni dari: neq́, Ænus & Maronéa, aut Thraciæ civitates adſcripta.*

His auditis, Romanorum legati, quos regis oratio aliquantùm moverat, medio reſponſo rem ſuſpendérunt.

Si priore X. Legatorum decreto EVMENI data eæ civitates eſſent; nihil ſe mutare: Si PHILIPPVS bello cepiſſet; eas præmium victoriæ iure belli habiturum. Si neutrum eorum foret; placere cognitionem Senatui reſervari. Et ut omnia in integro manerent; præſidia, quæ in ijs urbibus ſint, deduci.

Hæ cauſſę maximè animum PHILIPPI ab Romanis alienarunt; ut non à PERSEO, filio eius, novis cauſsis poſteà motũ; ſed ob eaſdem, à Patre, bellum relictum filio videri poſsit.

L. MANLIVS proconſul ex Hiſpaniâ reverſus, triumphum poſtulabat. Sed quòd neque exercitum eò deportâſſet; neque perdomitam pacatamq́; provinciam ſucceſſori tradidiſſet; medius illi honos habitus eſt, ut ovans urbem iniret.

Quùm magnus motus ſervilis in Apuliâ exſtitiſſet; L. POSTHVMIVS, qui Tarentum provinciam prætor habebat, de paſtorum coniuratione, qui vias latrocinijs, paſcuaq́; publica infeſta habebant; quæſtionem ſeverè exercuit. ad VII. hominum Mill. condemnavit.

Et Conſules diu retenti ad urbem delectibus, tandem in provincias profecti ſunt.

PRÆTORES IN HISPANIIS VICTI, VICISSIM VINCVNT.

Eodem anno in Hiſpaniâ prætores, C. CALPVRNIVS & L. QVINCTIVS, ex hibernis in Carpetaniam, ubi hoſtium caſtra erant, progreſsi ſunt, cõmuni animo conſilioq́ue rem gerere parati.

Haud procul Hippone & Toleto urbibus, dum utrimq́ue è caſtris ſubvenitur pabulatoribus, inter quos pugna erat orta; omnes paullatim copiæ in aciem eductæ ſunt.

In eo tumultuario certamine, ubi & loca ſua, & genus pugnæ, pro hoſte fuére; duo exercitus Romani fuſi, atque in caſtra compulſi ſunt. Prætores, ne poſtero die caſtra ſua oppugnarentur, nocte ſilenti, & tacito ſigno exercitum abduxérunt.

Luce primâ Hiſpani acie inſtructâ ad vallum acceſſérunt; vacuaq́ue præter ſpem caſtra ingreſsi, paucos dies quietis ſtativis manſérunt. Romanorum ſociorumq́ue, in prœlio fugâq́ue, ad v. Millia occiſa, quorum ſe ſpolijs hoſtes armárunt. Indè ad Tagum amnem profecti.

Prætt. Romani, ubi ſatis ex ſocijs Hiſpanorum civitatibus auxilij contraxére; & iam miles quoque, ad delendam priorem ignominiam, hoſtem ultrò poſcebat; Tagum traijciunt, cunctantibus & quietis Hiſpanis; qui ad xxxv. M. hominum coacti, facilè vadi traiectionem impedire potuiſſent.

Pugnatum ſummâ animorum contentione; prætoribus hinc atque indè, cum equitatu, in latera peditum incurrentibus; & torrentis modo perculſos ſternentibus.

Fugienteis eos in caſtra equites perſecuti ſunt; & permiſti turmæ hoſtium intrà vallum penetravérunt. Adfluentibus legionum copijs, cæduntur paſſim, & per tota caſtra, Hiſpani. nec plus quàm IIX. hominum Mill. effugérunt. Ex Romanis & ſocijs, vix DCCC. deſiderati.

LIGVRES VINCVNTVR A COSS.

Ipſi quoque Coſſ. in Ligures exercitum eduxérunt. Et Sempronivs quidem à Piſis profectus, in Apuanos Ligures, evaſtatis agris & aduſtis vicis, ſaltum aperuit ad fluv. uſque Macram, & Lunæ portum. & ſuperatâ locorum iniquitate, ex monte, quem ceperant, prœlio hoſtes deiecit.

Ap. verò Clavdivs, in Liguribus Ingaunis ſecunda etiam prœlia fecit. vi. eorum opida expugnavit: multa Millia hominum ex iis cepit; belli auctoribus ſecuri percuſſis.

3770. Seleuci Philop. 4. Ptol. Epiph. 20. | 180.

Iam comitiorum adpetebat tempus. Prior ex Conſulibus Clavdivs Romam venit, (licet Sempronio ſors comitia habendi obtigiſſet.) Vt P. Clavdio fratri conſulatum ambiret. quem effuſo præter decorum ſtudio, & toto foro circumcurſando, extorſit potius, quàm impetravit.

Creati itaque Conſules P. Clavdivs Pvlcer, præter ſpem ſuam & cæterorum; & L. Porcivs Licinivs.

ALTERA

ALTERA PARS TOMI II.

HISTORIÆ VNIVERSÆ, SACRÆ ET PROFANÆ.

AVCTORE ANDREA HOIO BRVGENSE,

RES IVDÆORVM, HELIODORI IBIDEM MOLITIONES.

EA quâ dictum eſt, tempeſtate, ſancta Hieroſolymorum civitas, altâ pace vigebat;& fartus tectus Legibus avitis honor habebatur. ONIAS III. SIMONIS II. Filius, ſummâ cum pietate, & iuſtiſſimo ſcelerum rerumque malarum odio, Eccleſiam, & remp. Hebræam moderabatur.

Quarum rerum ſecundâ famâ exciti reges, & Principes pleriqụe, locum eum eximio honore dignabantur; & Templum maximis muneribus illuſtrabant. Adeò ut SELEVCVS ipſe, Aſiæ rex, ANTIOCHI M. Filius, (qui anno regni Græcorum, ſive Seleucidarum, CXXVI. Patri in regnum Syriæ ſuffectus erat ex proventibus ſuis ſumtus omneis, qui ad quotidiana ſacrorum, in Templo Hieroſolymitano, miniſteria pertinerent, liberaliter ſuppeditaret.

SIMON autem Beniamita, Templi præpoſitus, res novare, & quidem ſingulari cum iniquitate, in civitate contendebat; quantumvis ſummâ illi ope princeps ſacerdotum, ONIAS, obſiſteret.

Cuius quùm animum ille nullis artibus evincere, aut inflectere poſſet; ad APOLLONIVM, THRASEÆ F. eo tempore Cœles-ſyriæ & Phœniciæ militarem præfectum, ſe contulit. Et docuit; Ærarium Hieroſolymis innumerabili pecuniarum, aliarumq; rerum copiâ eſſe refertum. Quæ quùm Templi Liturgiæ, & quotidianæ ſacrificiorum ratio ni, neceſſaria non ſint; poſſe omnia in regis Gazophylacium verti, & inferri.

APOLLONIVS id regi SELEVCO renuntiat. Rex HELIODORVM, negotiorum ſuorum actorem, cum mandatis mittit, ut pecuniam eam ad ſe tranſportandam curet.

HELIODORVS, ſimulato per civitates ſuarum provinciarum itinere, Hieroſolymam venit, benignè à Pontifice acceptus.

At Pontifex, poſtquàm regia mandata audivit, HELIODORVM monet; pecunias, quæ in Templo adſerventur, non eſſe ex vectigalibus collectas, quemadmodum SIMON erat ementitus; ſed eſſe depoſita, viduarum pupillorumque alimentis deſtinata. Eaque non ingentia; puta CD. admodùm argenti talenta, & auri CC.

Eam eſſe, & Templi, & Depoſitorum religionem; ut etiam apud Barbaros, inviolata ſit, & in veneratione paſſim habeatur.

HELIODORVS, & metu regis, & auri potiundi cupidine, occæcatus, pia ONIÆ monita reſpuebat.

Quùm iam omnes Templo metuentes, ſoliciteq; anxij eſſent; & ſumma cuiuſvis generis hominum per urbem trepidatio; & publica ad Aram Templi ſupplicatio; HELIODORVS nihil iam miſerabili civitatis facie commotus, quod animo informatum erat facinus, unà cum ſatellitibus, perficere adgreditur.

Sed repentina divini numinis vis ità perculit omneis eos, qui manus admovere auſi fuerant; ut unà cũ duce HELIODORO, ſubito pavore cõſternati, humi adfligerentur:& equi adparentis conſpectum, ſeſſoriſque, aureis armis præfulgentis, non ferrent.

Neque tantum equi invehentis impetu, HELIODORO priores calces eliderentur; ſed à duobus adoleſcentulis, virtute eximiâ gloriâque decoris, qui illum circumſtare & utrimque flagellare viſi; multis plagis cõtinenter verberaretur; & pro mortuo domum exportaretur.

Mòx tamen pijs ONIÆ ad Deum altiſſimum precibus, ſanitati reſtitutus; & Deum Iudæorum impietatis & ſcelerum vindicem, vitæque reſtitutorem, agnoſcere ac prædicare ab ijſdem iuvenibus, eâdem veſte amictis, iuſſus; gratijs ONIÆ actis, hoſtijſque litatis, ad SELEVCVM redijt; *Templi ſanctimoniam, & Dei præſidis potentiam palàm conteſtatus.*

Quùm vero à malitiâ & furore non deſiſteret SIMON; & HELIODORVM ab ipſo Oniâ, ad ea perpetranda, quæ deſignárat, inſtigatum fuiſſe impiè blateraret: & virum, patriæ defendendæ devotum, ceu regni inſidiatorem, traduceret:

Et iam provectis in immenſum inimicitijs, homicidia per ſicarios, Simonis neceſſarios, palàm ederentur.

rentur. quòd Apollonij auctoritate confirmatam proditoris infamiam invaleſceret; & pacem rebus dari, ſine regalis curæ providentiâ, non poſſe, perſpiceret; ipſe ad SELEVCVM acceſſit. & ab eo, (teſte Euſeb.) impetravit, ut SIMON in exſilium eijceretur.

Hæc proraſis belli, & imperij Machabaïci. (Ioſeph. verò l. de Machab. APOLLONIO ipſi tribuit, quæ IASON, auctor libri II. de HELIODORO narrat.)

Principio anni, quùm Q. CÆCILIVS, M. BÆBIVS, & T. SEMPRONIVS, qui ad diſceptandum inter PHILIPPVM & EVMENEM reges, Theſſalorumque civitates, miſſi erant; legationem renuntiâſſent; regum quoque eorum, civitatumque legatos in Senatum introduxêrunt. Eadem utrimque iterata, quæ dicta apud legatos in Græciâ erant.

LEGATI ROMANI GRÆCIÆ CIVITATES IVGO MACEDONICO liberant.

Aliam deinde legationem novam Patres, cuius Princeps Ap. CLAVDIVS fuit, in Macedoniam & in Græciam decrevêrunt; ad viſendum, Redditæne civitates Rhodijs, & Theſſalis & Perrhæbis eſſent!

Iiſdem mandatum, ut ab Æno & Maronéa præſidia deducerentur; maritimaque omnis Thraciæ ora à PHILIPPO & Macedonibus liberaretur.

Peloponneſum quoque adire iuſſi, ubi legatis prioribus, petentibus, negatum fuerat Achæorum concilium. Quâ de re querente graviter Q. CÆCILIO: ſimul deplorantibus Lacedæmonijs, *Diruta urbis ſua mœnia: plebem in Achaiam abductam & venumdatam; ademtas*, quibus ad eam diem civitas ſtetiſſet, *Lycurgi leges.*

Achæi maximè, negati concilij crimen excuſabant; recitatâ lege; *Qua, niſi belli pacisve cauſſâ; & quùm legati ab Senatu, cũ litteris, aut ſcriptis mandatis, venirent; vetaret indici concilium.*

Ea ne poſteà excuſatio eſſet; oſtendit Senatus curæ iis eſſe debere, ut Romanis legatis ſemper adeundi concilium gentis, poteſtas fieret; quemadmodum & illis, quoties vellent, Romæ Senatus daretur.

PHILIPPI OFFENSA, ET VLTIO IN MARONITAS.

PHILIPPVS à ſuis certior factus, cedendum civitatibus, deducendaque præſidia eſſe; infenſus omnibus, in Maronitas iram effundit. ONOMASTO, qui præerat maritimæ oræ, mandat; ut partis adverſæ Principes interficeret.

Ille per CASSANDRVM quendam; unum ex regijs, iamdin habitantem Maronéæ, Thracibus de nocte intromiſſis, velut in bello captâ urbe, cædem fecit.

Ægerrimè id ferentibus Romanis, & de tam crudeli facto querentibus Maronitis; PHILIPPVS abnuebat quidquam eorum ad ſe, aut quemquam ſuorum pertinere. ſeditione inter ipſos dimicatum, quùm alij ad ſe; alij ad EVMENEM, civitatem traherent.

APPIVS, ſi rex culpam à ſe removere vellet, ONOMASTVM & CASSANDRVM, per quos res acta diceretur, mittere Romam iubebat; ut eos Senatus percunctari poſſet.

Rex ONOMASTO quidem, ut honoratiori amico, parcitum volebat; ſed & indicem eum haud paullo plus timebat; multorum talium miniſtrum & conſcium.

CASSANDRA quoque; miſſis qui per Epirum ad mare eum proſequerentur; nequâ indicium emanaret, veneno creditur ſublatus.

Quùm Legati à PHILIPPI colloquio ità digreſſi eſſent, ut præ ſe ferrent nihil eorum ſibi placere; tum PHILIPPVS, minimè quin rebellandum eſſet, dubius, quia tamen immaturæ ad id vires erant, ad moram interponendam DEMETRIVM, minorem filium, mittere Romam, ſimul ad purganda crimina; ſimul ad deprecandam iram Senatûs, ſtatuit. ſatis credens ipſum etiam iuvenem, quòd Romæ antè obſes ſpecimen regiæ indolis dediſſet, aliquid momenti facturum.

Interim, per ſpeciem auxilij Byzantijs ferendi; re ipsâ ad terrorem regulis Thracum iniiciendum, profectus; perculſis ijs uno prælio, & AMADOCO duce capto, in Macedoniam redijt: miſſis ad accolas Iſtri fl. barbaros, ut in Italiam irrumperent, ſolicitandos.

LYCORTÆ FACINORA.

Antequàm Romm. legati ex Macedoniâ in Achaiam & Peloponneſum venirent; LYCORTAS: tum Achæorum prætor, indicto gentis concilio, AREVM & ALCIBIADEM, Lacedæmonios, olim à NABIDE in exſilium pulſos; & dein ab Achæis patriæ reſtitutos; ob legationem ſuſceptam, & querelas de ſe Romam perlatas, prævaricationis ac perduellionis inſimulatos, etiam capite damnat.

Legatis, qui paucos pòſt dies venerant, Clitore, in Arcadiâ, concilium datum eſt. Venerant cum legatis AREVS & ALCIBIADES; terroremque Achæis miſcerant.

APPIVS ea quæ apud Senatum queſti erant Lacedæmonij, diſplicere Senatui oſtendit. *Cædem eorum, qui à PHILOPOEMONE ad cauſſam dicendam evocati veniſſent; muros urbis nobiliſſimæ dirutos; leges vetuſtiſſimas, cum inclytâ per gentes Lycurgi diſciplinâ, abrogatas.*

LYCORTAS, magnificâ quidem oratione uſus eſt; ſed viribus impar, CLAVDIO & Senatûs mandatis cedere; & damnationem, quæ nuper in AREVM & ALCIBIADEM facta erat, tollere cogitur.

(Principio eius anni, Conſulibus, Ligures, (quia bellum nuſquam alibi erat) decreti. Et iiſdem binæ legiones, quas Ap. CLAVDIVS & M. SEMPRONIVS habuerant, attributæ.)

CATONIS CENSORII LAVS.

L. Valerivs Flaccvs, & M. Porcivs Cato, qui ante decennium ſimul Conſulatum geſſerant; hoc quoque anno ſimul cenſurâ funguntur. Cato omneis patricios, plebeiosque nobiliſſimarum familiarum, qui tum competitores erant, ipſe homo novus, nec claris parentibus ortus, vi animi ingeniique dexteritate, anteire, iudicatus eſt.

Nulla ars neque privatæ, neque publicæ rei gerendæ ei defuit. Verſatile ingenium ſic pariter ad omnia fuit, ut natum ad id unum diceres, quodcumque ageret. *Summus bello imperator, iure-peritiſſimus, orator eloquentiſſimus.*

Hunc, ſicut omni vitâ, ita tum petentem premebat nobilitas, & novum hominem cenſorem videre indignabantur. à quo ab pleriſque læſo, & lædendi cupido, triſtem cenſuram, multorumque famæ periculoſam, exſpectarent.

RES IN HISPANIIS.

In Hiſpaniâ ulteriore, fractis proximo bello Luſitanis, quietæ res fuerunt. In citeriore, A. Terentivs Varro, in Sueſſetanis, opidum Corbionem vineis & operibus expugnavit; & captivos vendidit. Veteres Prætores C. Calpvrnivs Piso, & L. Qvinctivs, ex eâ provinciâ Romam rediérunt. Vtrique magno patrum conſenſu triumphus eſt decretus.

CENSORIÆ SEVERITATIS EXEMPLVM.

Cenſores, quos dixi, inter cæteros, quos è Senatu eiecerunt, hac de cauſſâ L. Qvinctivm Flamininvm, Titi fratrem, & ſeptem antè annis Conſulem, Senatorio loco moverunt.

Ille ut Philippo Pœno, caro ac nobili ſcorto, rem gratâ faceret; & gladiatorij ſpectaculi ſpecimé, quod ab amatore poſtulabatur, oculis obijceret; nobilem Boium, cum liberis ad ſe acceptâ fide transfugam, ad nutum ſcorti, ſtricto gladio percuſſiſſe; deinde fugienti, fidemque populi Romani, atque eorum qui aderant, implorante, latus transfodiſſe ferebatur. (Valer. Antias, aliter tradidit: Placentiæ famoſam mulierem, cuius amore deperiret, quum eſſet Conſul in Galliâ, in convivium arceſſitam.

Ille à ſcorto exoratus eſt; (ſic Cicero, Catone) ut ſecuri feriret aliquem eorum, qui in vinculis eſſent, damnati rei capitalis.)

Hic Tito, fratre ſuo, Cenſore, qui proximus ante Catonem fuerat, elapſus erat. Catoni verò & Flacco neutiquam probari potuit tam flagitioſa, tamque perdita libido, quæ cum probro privato coniungeret imperij dedecus.

Facinus ſævum atque atrox, inter pocula & epulas, ubi libare Dijs dapes, ubi bene precari mos eſſet; *ad ſpectaculum ſcorti procacis*, in ſinu Cos. recubantis, *mactatam humanam victimam eſſe: & cruore menſam reſperſam; & Conſulem, vino & Venere amentem, ſanguine hominis in convivio luſiſſe.*

3771. 5. Sel. Philop. 21. Pt. Epip.		179.

Conſules eius anni, qui nec domi, nec militiæ memorabile quidquam egerant, in inſequentem annum creârunt Coss. M. Clavdivm Marcellvm, & Q. Fabivm Labeonem.

Qui Idibus Martijs conſulatum iniérunt. Iiſque Ligures, cum iiſdem exercitibus, quos priores Coss. habuerant, provincia decreta.

PLAVTVS COMICVS.

(M. Accivs Plavtvs, à planitie pedum dictus, patria Sarſinâs, quod Vmbriæ opidum eſt; xv. poſt inchoatum bellum Punicum ſecundum, anno, Romam advectus, M. Cethego & P. Tvditano Coss. comicarum facetiarum urbanitate plurimum famæ ſibi comparavit. ac xx. pòſt annis mortuus, P. Clavdio & L. Porcio Coss., Catone Cenſore; annis xv. ante Ennium.)

Hiſpaniæ, extra ſortem, prioris anni Prætoribus cum ſuis exercitibus ſervatæ.

GALLI OPIDVM CONDVNT IN VENETIS.

L. Ivlio Prætori Gallia evenerat; & is proficiſci maturè eſt iuſſus. Galli namque Tranſalpini (ut ſuprà attigimus) per ſaltus ignotæ anteà viæ, in Italiam tranſgreſſi, opidum in agro, qui nunc Aquileienſis eſt, ædificabant. Id eos ut prohiberet, quoad eius ſine bello poſſet, ei mandatum. Si armis prohibendi eſſent, Coss. certiores faceret. ex his placere alterum adverſus Gallos ducere legiones.

NOVÆ DE PHILIPPO QVERELÆ.

Multorum tum Græcorum, tum Macedoniæ accolarum, & in primis Evmenis, cum fratre eius Attalo, legationes, in Senatu de Philippi iniurijs conqueſtum venerant.

Attalvs quidem, ſimul *quod non deducerentur ex Thraciâ præſidia; ſimul, quòd in Bithyniam, Prvsiæ, bellum adverſus EVMENEM gerenti, auxilia miſſa forent.*

Alij verò: *De controverſiâ finium, de hominibus raptis, pecoribuſque abactis; de rebus per vim aut per gratiam iudicatis.*

DISCEPTATIO INTER DEMETRIVM PHILIPPI F. ET LEGATOS.

Quùm itaque diſceptatio inter DEMETRIVM, PHILIPPI F. quem pater ad ſatisfaciendum ſenatui miſerat, & legatos civitatum eſſet; turbâ querelarum confuſus adoleſcens repentè obticuit. & commentarium tantùm, quem his de rebus à patre acccepiſſet; & quo de ſingulis reſponſa in breve coacta, comprehenſa eſſent; recitare iuſſus eſt.

Cæterùm alia excuſanti iuveni; alia recipienti futura ita, ut maximè vellet Senatus; cauſſa quaſi donata eſt. Ita ut *modeſtiâ ſuâ DEMETRIVS patri veniam, non iure defenſionis, ſed patrocinio pudoris, obtinuiſſe indicaretur.*

Senatus reſpondit: *Obſidem ſe DEMETRII animum habere, & ſi patri corpus reddiderit.* Et ſcire, quantum *ſalvâ in patrem pietate poſſit,* amicum eum populo Romano eſſe.

Velle etiam ſentire PHILIPPVM, (quod etiam decreto publico ſignificaretur) *integra omnia ſibi cum Romanis, DEMETRII F. beneficio, eſſe.*

Hæc quæ augendæ in DEMETRIO amplitudinis cauſſâ facta erant; exemplò in odium obtrectationis; mòx etiam in perniciem adoleſcenti vertérunt.

Lacedæmonijs in Senatu auditis; placuit; *reſtitui eos quos Achæi damnaverant; iudiciaq́; facta tolli. Et Lacedæmonios manere in concilio Achaico:* non ſecretum, ut antè fuerat, eius unius in Peloponneſo civitatis ius eſſe. Quod decretum ita ſcriptum à Lacedæmonijs, & Achæis conſignaretur.

Legatus in Macedoniam Q. MARTIVS miſſus eſt; iuſſus idem in Peloponneſo res ſociorum adſpicere. ubi & ex veteribus diſcordijs reſidui motus erant; & Meſſenij à Concilio Achaico deſciverant.

PHILOPOEMONIS EXITVS.

Atque hinc exorto inter eos bello, PHILOPOEMEN Achæorum dux ad Coronen, quam hoſtes petebant, præoccupandam profectus, & bello ſuperior, in valle iniquâ, cum equitibus paucis oppreſſus prolapſo equo capitur. Iacentem hoſtes ſuperfuſi opprimunt: & captum Meſſenen perducunt. ſeu metu virtutis, ſeu verecundiâ dignitatis, & meritorum memoriâ interficere non auſi.

Ad ſpectaculum tanti viri tota civitas effunditur. At magiſtratus principeſque, veriti ne quem motum miſericordia ſeptuagenarij, & morbo attenuati ducis faceret; quùm alios verecundia priſtinæ maieſtatis, collata præſenti fortunæ; alios recordatio ingentium meritorum & libertatæ Græciæ, motura eſſet; raptim ex theatro & oculis hominum abſtraxerunt; & in theſaurum publicum, ſub terrâ ſaxo quadrato ſeptum, demiſérunt: & ſaxum ingens quo operitur, machinâ ſuperimpoſuérunt.

Quùm poſtero die multitudo integra, ob priſtina eius in civitatem merita, parcendum; ac per eum remedia quærenda eſſe præſentium malorum, (pacem redimendam, & placandos Achæorum animos) cenſerent; defectionis auctores, quorum in manu reſpub. erat, ad necem eius conſentientes, venenum in carcere propinárunt.

Accepto poculo, nihil aliud locutum ferunt; quàm quæſiſſe, ſi incolumis LYCORTAS, equiteſque ex anguſtijs evaſiſſent. Poſteaquam dictum eſt, ſalvos eſſe; *Bene habet*, inquit, & poculo impavidè exhauſto, haud ita multo-pòſt exſpiravit.

Nec diuturnum mortis eius gaudium, auctoribus crudelitatis, fuit. Victâ namque Meſſene bello, expoſcentibus Achæis noxios dedit. oſſaque reddita PHILOPOEMENIS ſunt: & ſepultus ab univerſo Achaico eſt concilio. adeò omnibus humanis congeſtis honoribus, ut ne divinis quidem abſtineretur. cum quo priſtina Græciæ libertas & gloria perijſſe cenſeretur.

ANNIBALIS EXTREMA, ET EXITVS.

Ad PRVSIAM regem legatus T. QVINCTIVS FLAMININVS venit; quem ſuſpectum Romanis, & receptus, poſt fugam ANTIOCHI, ANNIBAL; & bellum adverſus EVMENEM motum faciebat.

ANNIBAL namque, quùm ab ANTIOCHO Romani, inter cęteras pacis conditiones, deditionem eius depopoſciſſent; admonente rege, in fugam verſus, & Cretam delatus eſt.

Ibi quùm diu quietam vitam egiſſet; invidioſumq́ue ſe propter nimias opes videret; amphoras plumbo repletas in Templo DIANÆ, quaſi fortunæ ſuæ pręſidia, deponit. Atque ideo nihil de illo ſollicitâ civitate, quoniam, velut pignus, opes eius tenebat; ad PRVSIAM contendit, auro ſuo in ſtatuis, quas ſecum portabat, inſuſo.

Dein quùm PRVSIAS terreſtri bello ab EVMENE victus eſſet, & prœlium in mare tranſtuliſſet; ANNIBAL novo commento auctor victoriæ fuit. quippe omne ſerpentium genus in fictileis lagenas conijci iuſſit; medioq́ue prœlio in hoſtium naves immittit.

Vbi ſerpentibus repleri naves cœpére; ancipiti periculo circumventi Pontici; victoriam hoſti ceſſere.

Miſſus itaque QVINCTIVS, qui utrumque regem in pacem cogeret, ANNIBALEMQVE depoſceret. Ibi, ſeu quia à FLAMININO in cęteris obiectũ erat PRVSIÆ; hominem omnium, qui viverent, infenſiſſimum pop. Rom. apud eum eſſe; ſeu quia ipſe PRVSIAS, ut gratificaretur legato præſenti, Romaniſq́ue, per ſe necandi, aut tradendi eius in poteſtatem, cõſilium cepit. à primo colloquio FLAMININI; milites confeſtim ad domum ANNIBALIS cuſtodiendam miſſi ſunt: & totius circuitum domûs ita cuſtodijs complexi, ut nemo inde elabi poſſet.

ANNIBAL poſteaquam omnia circa clauſa, cuſtodijs regiorum militum diſpoſitis, ſenſit; venenum, quod multo-antè præparatum ad taleis habebat caſus, popoſcit.

Liberemus, inquit, *diuturnâ curâ pop. Rom. quando mortem ſenis, ſeptuagenarij, exſpectare longum cenſent.* Nec magnam, aut memorabilem ex inermi proditoq́ue FLAMININVS victoriam feret.

Neque

Neque iniuriâ certè in populum Romanum, qui mores immanè muraſſet, mvectus addidit: *Quorum patres* PIRRHO *regi, hoſti armato & exercitum in Italia habenti, ut a veneno caveret, pradixerint; hos nunc legatum Conſularem, qui auctor eſſet* PRVSIÆ *per ſcelus occidendi hoſpitis, ſubmiſiſſe.*

Exſecratus deinde ille in caput, regnûque PRVSIÆ; & hoſpitaleis Deos, violatæ ab eo fidei teſteis, invocans; poculum exhauſit.

P. SCIPIONIS EXITVS.

P. SCIPIONEM AFRICANVM hoc anno mortuum tradidit Polybius. Alij ad ſuperiorem annum referunt. quùm M. NÆVIVS Trib. plebis ab AFRICANO priùs accuſatus, ipſe viciſſim eidem diem dixit., & peculatûs crimen adfinxit. Is verò indignans, quòd quùm bis millies in ærarium intuliſſet, quadragies ratio à ſe poſceretur; urbe ſeceſſit. Neque multo-poſt obijt. Vide ſup.

Ita idem annus, (vel ſpatium certè biennio brevius) inſignis fuit trium, toto orbe maximorum, Imperatorum mortibus. Ex quibus nemo ſatis dignum ſplendore vitæ exitum habuit: Omnes non in patrio ſolo mortui, nec ſepulti.

Veneno abſumti ANNIBAL & PHILOPOEMEN. ANNIBAL exſul proditus ab hoſpite: PHILOPOEMEN captus, in carcere, & in vinculis exſpiravit. SCIPIO, etſi non exſul, neque damnatus; die tamen dictâ, ad quam non adfuerat, reus abſens citatus, voluntarium, non ſibimetipſi ſolùm, ſed etiam funeri ſuo, exſilium indixit.

DEMETRII REDITVS PATRI INGRATVS.

Reditus in Macedoniam DEMETRII, legatorumque, aliter aliorum adfecerat animos. Vulgus Macedonum, quos belli ab Romanis imminentis metus terruerat; DEMETRIVM, ut pacis auctorem cum ingenti favore ſuſpiciebant. ſimul & ſpe haud dubiâ regnum ei poſt mortem patris deſtinabant. Nam etſi minor ætate, quàm PERSEVS eſſet; hunc tamen iuſtâ matre-familias; illum pellice ortum. Ad hoc, Romanos DEMETRIVM in paterno ſolio locaturos; PERSEI nullam apud eos gratiam eſſe.

Et PERSEVM ea cura angebat; ne parum pro ſe una ætas valeret, quùm omnibus alijs rebus frater ſuperior eſſet.

Et PHILIPPVS ipſe, vix ſui arbitrij fore, quem heredem regni relinqueret; credens, ſibi quoque graviorem fore, quàm vellet, minorem filium cenſebat. Offendebatur interdum concurſu Macedonum ad eum; & alteram iam ſe vivo regiam eſſe indignabatur. Et certè Iuvenis inflatior redierat, ſubnixus erga ſe iudicijs Senatûs; conceſſiſque ſibi, quæ patri negata eſſent.

Atque adeò omnis Romanorum mentio, quantam dignitatem ei apud cæteros Macedonas; tantam invidiam, non apud fratrem modò, ſed etiam apud patrem, conciliabat. utique poſteaquam alij legati ab Româ cum novis mandatis venêrunt, cum quibus frequentiorem filium, quàm ſecum cerneret. Obedienter tamen adverſus Romanos rex faciebat; ne quam movendi extemplò belli cauſſam præberet.

Atque ut à talium conſiliorum ſuſpicione animos averteret; mediam in Thraciam, in Odryſas, Dentheletas & Beſſos, exercitum duxit.

Philippopolim urbem ab oppidanis deſertam cepit, & præſidium impoſuit; quod paullo pôſt ab Odryſiis expulſum eſt. & campeſtreis barbaros, vaſtatis eorum agris, in deditionem accepit. In Deutiopo, Pæonum regione iuxta Erigonum fluv. novam urbem condere inſtituit; & Perſeida, ut is filio maiori haberetur honos, appellari iuſſit.

GALLI EX AGRO VENETO, ITALIAQVE DECEDVNT.

MARCELLVS Cos. in provinciam profecturus, nuntium præmiſerat ad L. PORCIVM Proconſulem, ut ad novum Gallorum in Venetis oppidum legiones admoveret. Advenienti Conſuli Galli ſe dedunt. erant XII. armatorum millia. plerique arma ex agris rapta habebant. ea ægrè patientibus adempta: quæque alia aut populantes agros rapuerant, aut ſecum attulerant. His de rebus qui quererentur, legatos Romam miſerunt, oratum: *Ne in ſe innoxios deditos, acerbiùs quàm in hoſteis, ſæviretur.*

Reſponſum; *Neque illos rectè feciſſe, quùm in Italiam venerint; oppidumq́, in alieno agro, ſine Romani magiſtratûs permiſſu, ædificare conati ſint. Neque Senatui placere, deditos ſpoliari.*

Miſſis itaque ad Coſ. legatis, Galli redditis omnibus, quæ ſine cuiuſquam iniuriâ habebant, Italiâ exceſſerunt.

Tranſalpini Galli moniti ab iiſdem legatis, ut multitudinem ſuam domi deinceps contineant: neque Alpeis exſuperare permittant; benignè reſponderunt. & nimiam etiam populi Romani lenitatem & indulgentiam, qui tam temerarios excurſores impunitos dimiſiſſet; caſtigârunt; atque adeò legatos cum donis ſunt proſecuti.

BELLVM ISTRICVM: ET NOVÆ COLONIÆ.

M. CLAVDIVS Cos. Gallis ex provinciâ exactis, Iſtricum bellum moliri cæpit: litteris ad Senatum miſsis, ut ſibi in Iſtriam traducere legiones liceret. Placuit id Senatui, qui iam-tum de deducendâ Aquileiam colonia agitaret.

Quattuor quippe ſub idem pænè tempus coloniæ deductæ. Vna Latina Aquileiam, in Iſtriâ; (quæ uti maximis molis tertio demum pôſt anno perfecta eſt) & tres civium Romanorum; Saturnia in agrum Caletranum; Mutina & Parma, in Boiorum agrum, qui antè Tuſcorum fuerat.

RES IN HISPANIJS.

Eodem anno A. TERENTIVS Propr. haud procul flumine Ibero, in agro Auſetano, & prœlia ſecunda cum Celtiberis fecit; & opida, quæ ibi communicarant, aliquot expugnavit. Vlterior Hiſpania eo anno in pace fuit. quia & Propr. P. SEMPRONIVS diutino morbo fuit implicitus; & nullo laceſſente perpoportunè quieverunt Luſitani. Nec in Liguribus memorabile quidquam à Q. FABIO Cos. geſtum.

3772. 6. S. 1. Philop. 22. Pt. Epiph. | 178.

M. MARCELLVS ex Iſtriâ revocatus, exercitu dimiſſo, Romam comitiorum cauſſâ rediјt. creavit Coss. CN. BÆBIVM PAMPHILVM, & L. AEMILIVM PAVLLVM. Iis Ligures decreti; & ipſi delectus habere iuſſi.

Q. FABIVS ex Liguriâ ſcripſerat; *Apuanos ad rebellionem ſpectare*; periculumque eſſe, ne impetum in agrum Piſanum facerent. Et ex Hiſpanijs, Citeriorem in armis eſſe. & cum Celtiberis bellari ſciebant. In Vlteriore. quia diu æger Præt. SEMPRONIVS eſſet, luxuriâ & otio ſolutam diſciplinam militarem eſſe. & ille paullò pòſt deceſſiſſe renuntiatus eſt.

LEGATIONES TRANSMARINÆ.

Q. MARTIO, qui ad res Græciæ Macedoniæque viſendas miſſus erat, Romam reverſo; auditæ ſunt Trāſmarinorum legationes. Primùm EVMENIS & PHARNACIS regum; & Rhodiorum, de Sinopenſium clade querentium. Deinde PHILIPPI, Achæorum & Lacedæmoniorum: & ſingulis reſponſa data. Aſiæ regibus, & Rhodijs; legatos ad eas res viſendas Senatum miſſurum.

PHILIPPVM fecisse, quæ Senatui placuiſſent, MARTIVS fatebatur; ſic tamen, ut obſcurum non eſſet, rebellaturum; eóque, facta eius & dicta omnia ſpectare. Thracas, Macedonibus, ex orâ maritimâ in Emathiam traductis; uti fidiores bello Romano, ſuccenturiâſſe. Negare ſibi ſatis quidquam tutum, niſi liberos eorum. quos interfeciſſet, comprehenſos in cuſtodiâ haberet; & tempore alium alio tolleret.

MEMORABILE THEOXENÆ FACINVS, REGI INVIDIOSVM.

THEOXENA, HERODICI, Theſſali principis, (quem rex, cum generis eius, multis antè annis occiderat) filia; pro liberis ſuis, & ſororis ſuæ, ARCHVS, admodum pueris, ſoliciѣa; & verita regiorum, in quorum manus, navi fugiens, cum marito PORIDE Æniane, inciderat, libidinem; prolatis in medium gladijs, & poculo, in quo erat venenum; ſuaſit ijs, ut imminens ludibrium morte effugerent. Et alijs alio leto abſumtis, & ſemianimis è nave præcipitatis; ipſa deinde virum, comitem mortis, complexa in mare ſeſe deiecit. Nave dominis vacuâ, regij potiti ſunt. *Hac velut novam, invidiæ regis, flammam adiecêrunt*; ut vulgò ipſum, liberoſque eius, exſecrarentur.

Neque irritæ diræ fuerunt: Aulâ mox, & totâ penè Macedoniâ, in contraria fratrum ſtudia, diſſciſſâ.

FRATRVM, PHILIPPI FILIORVM, DISCORDIA EXITIALIS.

PERSEVS, creſcente in dies fratris DEMETRII apud Macedonas, pacis rectique cupientes, favore, nullam ſibi regni ſpem ſupereſſe, niſi in ſcelere, ratus; ad id unum omnes cogitationes intendit.

Patrem omni ope in Romanos accendit, & ad belli conſilia impellit. & fratrem abſentem quotidie criminando; & nunc amicitiam Romanorum; nunc proditionem ei patris obiectando; primò invisum, pòſt etiam ſuſpectum, reddidit.

Pater itaque illum omnium de rebus Romanis conſiliorum expertem habere: & totus in PERSEA verſus, cum eo cogitationes eius rei dies ac noctes agitare.

SOLENNIS LVSTRATIO EXERCITVS MACEDONICI.

Fortè luſtrandi exercitûs tempus venerat, cuius ſolenne tale eſt.

Caput mediæ canis præciſæ, & prior pars ad dexteram cum extis; poſterior ad lævam viæ ponitur. (*In hoc ſolenni*, inquit Capell. *Satanam Dei mimum & æmulum agnoſcas.*

Geneſ. 15. ABRAHAMVS inter victimæ à ſe diſſectæ medias parteis ambulâſſe traditur. Et Eſa. 66. DEVS canis ſacrificium in primis vetuerat.)

Inter hanc caninam, ita diviſam, copiæ armatæ traducebantur. Primo agmini, arma inſignia omnium, ab ultimâ origine, Macedoniæ regum præferuntur. Deinde rex ipſe cum liberis ſequitur. proxima eſt regia cohors, cuſtodeſque corporis. poſtremum agmen, Macedonum cætera multitudo claudit.

Latera regis duo filij cingebant; PERSEVS, triceſimum iam annum agens; DEMETRIVS, quinquennio minor. (Hoc ſacro luſtrari & expiari credebatur, ſi quis piaculare quidpiam admiſiſſet.)

Luſtrationem exercitûs ſequebatur ludicium certamen, duabus aciebus ad ſimulacrum pugnæ concurrentibus.

Regij Iuvenes, duces ei ludicro dati. Cæterùm non imago fuit pugnæ; ſed ita concurſum, tanquam de vitâ, & regno dimicaretur. Vulnera ſudibus facta: nec præter ferrum, quidquam defuit ad iuſtam belli ſpeciem.

Pars.

Pars ea quæ ſub DEMETRIO pugnárat, longè ſuperior fuit; ægre id patiente PERSEO.

Convivium eodie ſodalium ſuorum uterque habuit. DEMETRIVS PERSEVM ad cœnam invitat.

Ille irâ & invidiâ fremens recuſat: ſed ſpeculatorem ex convivis ſuis mittit, qui voces liberas & iocoſas DEMETRII, ſodaliumque, excipiat.

Et is à iuvenibus, triclinio forìs egreſſis, deprehenſus, & malè mulcatus, diſceſſit.

Cuius facti ignarus DEMETRIVS, ad fratrem pacandum, comiſſatutus cum ſuis, properabat. Et quattuor miniſtri, pulſati à ſe ſpeculatoris conſcij, & cum alijs eódem pertracti, ferrum veſte abdiderant, quo ſe tutari, ſi qua vis adverſa fieret, poſſint.

Hoc ipſum novus ſpeculator deprehendit, & ad PERSEA index præcucurrit; *Ferro ſuccinctos cum DEMETRIO adoleſcenteis venire.*

PERSEVS, infamandæ rei cauſſâ, ianuam obſerari iubet: & fratrem, quaſi hoſtili animo ad cædem faciendam venientem, aditu arcet.

DEMETRIVS per viam, quòd indignè excluderetur, paulliſper vociferatus, ad convivium redit.

Poſtero die PERSEVS, regiam ingreſſus, perturbato vultu, & de lucro vivere ſe clamitans; ſe non occultis iam à fratre inſidijs peti, qui nocte cum armatis, ad ſe interficiendum, domum veniſſet; & ipſe clauſis foribus, parietumque præſidio, à furore eius tutari ſe eſſet coactus:

DEMETRIVS vixdum à ſomno & crapulâ excitatus, ad cauſſam parricidij coram patre & paucis amicis audiendam & dicendam vocatus; poſt miſerabilem patris de iſtâ fratrum diſcordiâ comploratione; & acrem fratris, immiſſis ad rei probationem indicibus, & teſtibus ſubornatis: nec ſine ſimulatis in alterius perniciem lacrymis, criminationem; ipſe contrà flebili adeò oratione, ut lacrymæ ſpiritum ſimul, vocemque pænè intercluderent; in præſens quidem facilè calumniam refellit, & avertit.

Cæterùm DEMETRII virtus, & nimia cum Romanis gratia, non PERSEVM tantùm urebat; ſed & ſuſpicacem patris animum perſtringebat.

(Hæc vivo PHILIPPO velut ſemina iacta ſunt belli, quod maximè cum PERSEO, regni potito, gerendum erat.)

LIGVRES SE DEDVNT.

Conſulibus in Liguriam, quæ tum una conſularis provincia erat, profectis; Ligurum II. millia, ad extremum finem provinciæ Galliæ, ubi caſtra MARCELLVS Proconſ. habebat, venérunt; uti in fidem reciperentur, orantes.

MARCELLVS, conſulto per litteras Senatu, & Liguribus eodem loco opperiri iuſſis; rem integram Conſulibus, quorum provincia eſſet, & ad quos illi deditij, mitterentur, neque armis ſpoliarentur; reſervare iubetur.

BELLVM CVM CELTIBERIS.

Q. FVLVIVM FLACCVM, qui Prætor in citeriorem Hiſpaniam pervenerat, exercitumque à TERENTIO acceperat; dum opidum, Vrbicuam nomine, oppugnaret; Celtiberi ſunt adorti. Dura ibi prœlia aliquot facta. multi Rom. milites & vulnerati & interfecti ſunt.

Neque ullâ tamen vi Prætor ab obſidione abſtrahi potuit: ſed Celtiberi ipſi varijs prœlijs feſſi abſceſſérunt: & urbs paucos intra dies capta ac direpta eſt.

FVLVIVS eo opido capto; & P. MANLIVS, alter Prætor, qui & priore præiuiâ ulteriorem Hiſpaniam obtinuerat; coacto tantùm ibi in unum exercitu, qui morte P. SEMPRONII Proprætoris diſſipatus fuerat; nullâ aliâ memorabili geſtâ re, exercitus in hiberna deduxerunt. TERENTIVS, qui ex eâ provinciâ deceſſerat, ovans urbem inijt.

DISCEPTATIO AGRARIA INTER POENOS ET MASANISSAM.

Inter Carthaginienſeis & MASANISSAM, in re præſenti diſceptatores Romani de agro fuérunt.

Ceperat eum âb Carthaginienſibus MASANISSÆ pater, GALA: GALAN SYPHAX inde expulerat; & poſtea in gratiam ſoceri ASDRVBALIS Carthaginienſibus dono dederat.

Carthaginienſeis rurſus eo anno MASANISSA expulerat: & reciperatum agrum, quaſi poſtliminij ac belli iure, ſibi vindicabat.

Legati poſſeſſionis ius non mutárunt. ſed cauſſam integram Romam ad Senatum reiecérunt.

BELLVM CVM LIGVRIBVS.

Ligures ad famam adventûs Conſulum, primùm in devios ſaltus receſſerant: deinde dimiſſo exercitu, paſſim in vicos caſtellaque ſua dilapſi ſunt. Conſules itaque, quùm ſuum quoque exercitum dimittere vellent; patres eâ de re conſulti, alterum ex ijs dimiſſo exercitu, ad magiſtratus in annum creandos, venire Romam iuſſerunt. alterum cum legionibus Piſis hibernare. quòd fama eſſet, Gallos Tranſalpinos iuventutem armare; nec quam in partem multitudo ſeſe eſſet, effuſura, ſciebatur.

3773. | 177.
7. Scl. Philop.
23. Pt. Epip.

CN. itaque BÆBIVS, quia frater eius M. BÆBIVS conſulatum petebat, ad comitia venit. Creati Coſs. M. BÆBIVS PAMPHILVS, (al. Tamphilus) & P. CORNELIVS LENTVLVS (al. Cethegus). Iis Ligures, provinciæ, ſorte evenérunt.

L. DVRONIO Prætori, cum Apuliâ, Iſtri adiecti; quòd Tarentini Brundiſinique nuntiâſſent, maritimos agros, infeſtos trâſmarinarum navium latrocinijs oſ-

nijs eſſe. Eadem Maſſilienſes de Ligurum navibus querebantur.

NAVALIS REI CVRA.

Quoniam itaque rei navalis cura omitti non deberet; II. Viri à Conſulibus creari iuſſi; per quos naves xx. deductæ, navalibus ſocijs; civibus Romanis, qui ſervitutem ſerviſſent, complerentur: & ingenui tantùm in ijs præeſſent.

Inter eos ita diviſa, tuenda denis navibus maritima utrimque ora: ut promontorium ijs Minervæ (quod Ptol. in Picentinis, inter Surrentum ac Salernum, è regione Prochytæ Inſulę, ponit) velut cardo in medio eſſet. Alter in dexteram partem, uſque ad Maſsiliam; Lævam alter, uſque ad Barium, tuerentur.

L. Duronio Prætori Apulię adiecta de Bacchanalibus quæſtio eſt. cuius reſidua quædam quaſi ſemina, ex prioribus malis, iam priore anno apparuerant.

Inter multa prodigia, quæ pro more pleraq́ue deridicula nuntiabantur Romæ, id minimè ſictum erat; eam in agris & urbe peſtilentiam graſſari, ut Libitina vix ſufficeret.

PHILIPPI, VANI CONATVS.

Philippvs, ſimul ne otio miles deterior fieret, ſimul avertendæ ſuſpicionis, ex ijs quæ Demetrio acciderant, cauſâ quidquam à ſe agitari de Romano bello; Stobos, Pæoniæ urbem, exercitu indicto in Mædicam ducere pergit.

Cupido eum ceperat, in verticem Hæmi montis adſcendendi; unde Ponticum ſimul, & Hadriaticum mare, Iſtrum amnem & Alpeis, conſpici poſſe rebatur: Quæ oculis ſubiecta, haud parvi ſibi momenti futura, ad cogitationem belli Romani, eſſent.

Interim pater Demetrivm, quaſi ad ſubſidium & cuſtodiam regni in Macedoniam remittit; & maiorem filium ſecum in qualvis futuri belli conſultationes ducit.

Ea itineris, ut incertiſsimi, ita difficilimi, vanitas regi ludibrio vertit & ipſe multis difficultatibus per ſolitudines conflictatus, in Denheletas tranſcurrit. Vnde frumento ſublato, in Mædicam regreſſus, urbem, quam Petram appellant, oppugnare adortus eſt.

Opidani territi, obſidibus datis, in præſentiâ ſeſe dediderunt. ſed ijdem poſtea quàm exercitus receſsit, obliti obſidum, relictâ urbe, in loca munita & monteis refugérunt.

Rex fatigatis irrito labore militibus; & fraude Prætoris Didæ (quem datum Demetrio in Macedoniam ducem, Perseus, inter coniuratos, in fratris perniciem habebat; & abditos eius ſenſus familiariter ſpeculari iuſſerat.) auctis in filium ſuſpicionibus; in Macedoniam revertit.

Fugam ad Romanos meditabatur Demetrivs; ſpe captâ, per Pæoniam, cuius Prætor amicus erat, elabi tutò poſſe. Hoc conſilium extemplò per Didam illum, comitem & arcanorum conſcium, & fratri proditur, & eo auctore patri indicatur.

Pater, ad quem, Petræ adhuc obſidioni intentum, literæ erant adlatę, Herodotvm, Demetrii amicorum principem, in cuſtodiam conijci; & ipſum Demetrivm diſsimulanter adſervari iuſſit; eos, quos ad omnia exploranda Romam miſerat, exſpectans. Qui quùm poſt aliquot menſeis, iam antè præmeditatis in Macedoniâ, quæ ab Româ renuntiarent, veniſſent; ſuper cætera ſcelera, falſas etiam literas, ſigno adulterino T. Qvinctii ſignatas, regi reddiderunt, in quibus erat deprecatio; *Si quid adoleſcens, cupiditate regni prolapſus, ſecum egiſſet, nihil eum adverſus ſuorum quemquam facturum neque eum ſeſe eſſe, qui ullius impij conſilij auctor videri poſſit.*

Hæ literæ fidem Persei criminibus fecérunt. quantumvis Herodotvs, diu excruciatus ſine indicio rei ullius, in tormentis mortuus fuiſſet.

Nihil tamen palam gravius de Demetrio pronuntiatum eſt; *ut dolo potiùs interficeretur.* Neque id curâ ipſius, ſed *ne pœna eius; conſilia adverſus Romanos nudaret.*

DEMETRINS VENENO EXSTINCTVS.

Ab Theſſalonicâ, Demetriadem Philippo quùm iter eſſet, Persevm Amphipolim, ad obſides Thracum accipiendos; Demetrivm, Aſtigum Pæoniæ mittit, cum eodem comite Dida, cui ab ſe digredienti pater mandata dediſſe dicitur, de filio occidendo.

Hic ſacrificium quoddam ſive inſtituerat, ſive ſimuláрat; & ad idem celebrandum, ab Aſtræo Heracleam Demetrivm invitárat. In eâ cœnâ dicitur venenum datum.

Poculo epoto, extemplò ſenſit: & mox coortis doloribus, relictóque convivio, quùm in cubiculum recepiſſet ſeſe, crudelitatem patris conquerens, parricidium fratris, ac Didæ ſcelus incuſans, torquebatur. Intromiſſi deinde Thrasis quidam Tyberævs, & Alexander Berœæus, tapetibus in caput fauceiſque iniectis, ſpiritum incluſerunt.

BELLVM CVM LIGVRIBVS INGAVNIS.

Interea L. Æmilivs Pavllvs, prorogato ex conſulatu imperio, in Ligures Ingaunos exercitum introduxit. Vix in hoſtium finibus caſtra poſuerat, quùm legati ad eum, *per ſpeciem pacis petendæ*, ſpeculatum venérunt. Neganti Pavllo niſi cum deditis paciſci ſe pacem: non tam id recuſabant, quàm ut id agreſti hominum generi perſuaderetur; x. dierum inducias dari, poſtulabant.

Petiérunt deinde, ne trans monteis proximos caſtris, (culta ſcilicet ſuorum finium loca) pabulatum aut lignatum milites irent. Id ubi impetravére, poſt eos ipſos monteis, unde averterant hoſtem, exercitu omni coacto, repente multitudine ingenti caſtra Romanorum oppugnare ſimul omnibus portis adgreſsi ſunt.

Dies

Dies aliquot artè obſeſſus ÆMYLIVS ultima metuebat; & ſera auxilia tum à BÆBIO Cos. tum à CLAVDIO MARCELLO futura videbantur. Ipſe itaque non ultrà differendum ratus, quin per ſe fortunam tentaret; quibuſcumque intamentis poteſt, militum iras acuit.

Quùmque Ligures, quaſi impetu iam remiſſo, ſegniùs ſocordiùſque oppugnarent; ad IV. portas exercitum inſtruit: & ſigno dato ex omnibus ſimul partibus eruptionem facit; hoſte ne ſuſpicante quidem Romanos extra vallum ſigna elaturos. Adeóque improviſa res fuit, ut perinde, ac ſi inſidijs circumventi forent, trepidarent.

Fuga poſt aliquam pugnæ formam effuſa; & fugientium paſſim cædes fuit. Equites, conſcenſis equis, neminem effugere paſſi. In caſtra omnes ex trepida fugâ compulſi; & ipſis deinde caſtris exuti. Supra XV. Ligurum M. eo die occiſa; capti bis mille & D. Triduo pòſt, Ligurum Ingaunorum omne nomen obſidibus datis in deditionem venit. Gubernatores nautæque conquiſiti, qui navibus prædatores fuiſſent, omneſque in cuſtodiam coniecti.

A CAIO MATIENO Duumviro, cuius ad Gallicum Sinum provincia erat; quique claſſem in Ligurum oram ducere, ad opem ÆMYLIO ferendam, iuſſus erat eius generis naves; in Liguſtinâ orâ, XXXII. captę ſunt. (Is annus ſiccitate & inopiâ frugum inſignis fuit: qua ſex pænè menſeis non pluiſſe, memoriæ proditum eſt.)

ARCÆ IN AGRO L. PETILII REPERTÆ; ET LIBRI EXVSTI.

In agro L. PETILII ſcribæ, ſub Ianiculo dum cultores agri altiùs molirentur terram, duę lapideæ Arcæ, operculis plumbo devinctis, repertæ ſunt; litteris Latinis Græciſque inſcriptæ. In alterâ NVMAM POMPILIVM. POMPONIS F. Regem Romanorum ſepultum eſſe; in altera libros eiuſdem NVMÆ ineſſe.

Arcis apertis; quæ titulum ſepulti regis habebat, inanis inventa, omnibus per tot annorum tabem abſumtis. In alterâ, ſepteni libri recentiſſimâ ſpecie: ex quibus VII. Latini *de iure Pontificio* erant: VII. Græci, *de diſciplinâ Sapientiæ*; vulgò Pythagorici.

Q. PETILIVS Prętor urbanus, lectis inde rerum ſummis, quùm animadvertiſſet pleráque diſſolvendarum religionum eſſe; annuente Senatu, igne à victimarijs facto, eos in conſpectu populi cremandos curavit.

BELLVM CVM CELTIBERIS.

In Hiſpaniâ citeriore, Celtiberi, ad V. & XXX. hominum M comparaverant. Q. FVLVIVS FLACCVS, provinciæ præſes, magna, ſed nequaquam paria, à ſocijs auxilia contrahit; & ducto in Carpetaniam exercitu caſtra ad opidum Æburam locat.

Poſtremò & Celtiberi omnibus ſimul peditum equitumque copijs è caſtris egreſſi, acie directâ, medio fermè ſpatio inter bina caſtra conſtiterunt, hoſtem exſpectantes.

Prætor Romanus ſuos intra vallum aliquot dies continuit. & ubi ſatis tot dierum quiete credidit ſpem factam hoſti, nihil ſe priorem moturum; ipſe quoldam ex ſuis nocte proficiſci, & circumire montem iubet, qui ab tergo hoſtibus erat; & inde ubi clamorem audiſſent, decurrere ad deſerta eorum caſtra. Alios ex ſuis, primâ luce ad vallum hoſtium cum equitatu mittit.

Quos ubi & propiùs accedere, & pluteis quàm ſoliti erant, Celtiberi conſpexere; omnis equitatus effunditur campis: ſimul & peditibus ſignum ad excundum datur.

Romani, duce SCRIBONIO, uti pręceptum erat, avertis equis, caſtra repetunt. Eò effuſius hoſtes inſecuti, haud dubiâ ſpe caſtra eo die ſe oppugnaturos.

Iamque quingentos paſſus non plus à vallo aberant, quùm Q. FLACCVS, exercitu intra idem vallum inſtructo, tribus partibus ſimul erumpit: clamore non modo ad ardorem pugnæ excitandum ſublato; ſed etiam, ut qui in montibus latebant, exaudirent.

Nec hi morati ſunt; quin decurrerent ad caſtra, quæ vix D. militum præſidio tenebantur. eaque, territis re improviſâ tam paucis, propè ſine certamine capta ſunt.

ACILIVS alæ ſiniſtræ & provincialium auxiliorum præfectus, caſtris, quæ pars maximè à pugnantibus conſpici poterat, ignem iniecit. Iam clamor ſuorum vincentium accidebat; iam ardentia hoſtium caſtra apparebant.

Celtiberi parumper incertis animis fluctuati, poſteaquam receptus pulſis nullus erat; nec uſquam niſi in certamine ſpes; pertinaciùs de integro capeſſunt pugnam. donec ab opido Ebura, qui in præſidio relicti erant, in medio pugnæ ardore advenirent; & ACILIVS ab tergo inſtaret.

Diu in medio cæſi Celtiberi. qui ſupererant, in omneis paſſim parteis capeſſunt fugam. in eos equites bipertito immiſſi magnam cædem edidére. Ad XXXII. hoſtium M. eo die cæſa. capta IV. millia & DCCC. cum equis plùs D. & ſignis militaribus LXXXII.

Neque Romanis incruenta fuit victoria; qui ad ter mille & quingentos ex ſuis deſiderârunt. Prætor in caſtra victorem exercitum reduxit: ACILIVS manere in caſtris ab ſe captis iuſſus. & poſtero die ſpolia de hoſtibus lecta.

Saucijs deinde in opidum Eburam devectis, per Carpetaniam, ad Contrebiam, ductæ legiones.

CONTREBIA CAPTA.

Ea urbs circumſeſſa quùm à Celtiberis auxilia arceſſiſſet; & hi ab domo profecti, ob inexplicabiles continuis imbribus vias, inflatoſque amneis, diſtinerentur; deſperato auxilio ſuorum, in deditionem venit. in eamque exercitus omnis, ob fœdas tempeſtates, introductus eſt.

Celtiberi, deditionis ignari, quùm tandem ſuperatis, ubi primùm remiſérunt imbres, amnibus,

Contrebiam veniſſent; incautiùs & negligentiùs effuſi ad opidum acceſſerunt. in eoſque Romani duabus portis eruptionem fecérunt, & incompoſitos adorti fuderunt. Ad XII. M. cæſi; capti plùs V. hominum millia, & CD. equi, cum ſignis militaribus LXII.

Qui palati è fugâ domum ſe recipiebant; alterum agmen, ſubſidio venientium, ſecum avertérunt. extemplò in vicos caſtellaque ſua omnes dilapſi.

FLACCVS à Contrebiâ profectus, per Celtiberiam populabundus ducit legiones; multaque caſtella oppugnavit, donec pars maxima Celtiberorum in deditionem venit.

In ulteriore quoque Hiſpaniâ, MANLIVS Præt. ſecunda aliquot prœlia cum Luſitanis fecit.

PAX CVM LIGVRIBVS.

Pax in Liguribus fuit; poſtquam L. ÆMYLIVS PAVLLVS de ijs triumphâſſet: eiuſque triumphi famam legati eiuſdem gentis auxiſſent, pacem perpetuam orantes; & ad Coss. ite. & quæ ab ijs imperata eſſent, facere iuſſi eſſent.

BELLVM CVM CORSIS.

In Corſicâ pugnatum eſt cum incolis. ad II. M. ex ijs cæſi. Sed PINARIVS Prætor in acie occídit. Eâ clade compulſi, obſides dedérunt; & ceræ C. millia pondo.

Inde in Sardiniam ductus exercitus: & cum Iolenſibus ſecunda prœlia facta.

PAX CVM POENIS.

Carthaginienſibus eodem anno C. obſides redditi. pacemque cum ijs pop. Rom. non ab ſe tantùm, ſed ab rege etiam MASANISSA præſtitit: qui tum præſidio armato agrum, qui in controverſiâ erat obtinebat.

3774.
8. Sel. Philop.
24. Pt. Epiph.

176.

Otioſam provinciam Coss. habuerant. Ex ijs M. BÆBIVS, comitiorum cauſſâ Romam revocatus, Conſules creavit A. POSTHVMIVM Albinum Luſcum, & C. CALPVRNIVM Piſonem.

Iis ambobus provinciam, Ligures, eſſe Senatus iuſſit. novuſque omnis exercitus decretus eſt. binæ legiones Românæ, cum ſuo equitatu; & ſociùm Latini nominis, quantus ſemper numerus, XV. peditum millia & DCCC. equites. Cum hoc exercitu Apuanis Liguribus ut bellum inferrent, mandatum eſt.

P. CORNELIO & M. BÆBIO, uti Proconſulibus prorogatum imperium; iuſſique provincias obtinere, donec Coss. veniſſent.

DE REBVS HISPANICIS DECRETA.

De TIB. SEMPRONII, cui Hiſpania citerior obvenerat; & Q. FVLVIO erat ſucceſſurus, exercitu; ita actum. novam ei legionem V. millium, & CC. peditum, cum equitibus CD. ſcribere Conſules iuſſi. Et mille præterea peditum Romanorum civium, L. equites. & ſocijs à nomine Latino imperate VII. pedit. M. CCC. equites.

Q. FVLVIO (qui ut ſibi de provinciâ decedenti deportare inde exercitum, cuius forti operâ; & ipſe & alij ante eum Prætores uſi eſſent, liceret; per legatos ſuos, & Tribb. militum; à Senatu poſtulárat) permiſſū; ut qui milites ante SP. POSTHVMIVM & Q. MARTIVM Coss. cives Romani, ſocijve in Hiſpaniam tranſportati eſſent: & præterea ſupplemento adducto, quod ampliùs duabus legionibus, quàm X. M. & CD. pedites, DC. equites eſſent; & ſociûm Latini nominis XII. M. DC. equites: (quorum forti operâ duobus adverſus Celtiberos prœlijs Q. FVLVIVS uſus eſſet) eos, ſi videretur, ſecum deportaret.

Octo legiones, præter exercitum veterem, qui in Liguribus in ſpe propinquâ miſſionis erat; eo anno eſſe placuit. Et is ipſe exercitus ægrè explebatur propter peſtilentiam, quæ iam tertium annum urbem Romanam æquè, atque Italiam vaſtabat. Cos. C. CALPVRNIVS Piſo, multique alij omnium ordinum illuſtres viri, mortui ſunt: & prodigij loco ea clades haberi cæpta.

QVÆSTIO DE VENEFICIIS.

Fraudis quoque humanæ inſinuaverat animis ſuſpicio: & veneficij quæſtio ex S. C. Prætoribus decreta.

Suſpecta Conſulis erat mors maximé. Necatus à QVARTA HOSTILIA uxore dicebatur. Vt quidem filius eius, ex priore coniugio, Q. FVLVIVS FLACCVS, in locum vitrici Cos. eſt declaratus; aliquantò magis infamis mors PISONIS cæpit eſſe.

Et teſtes exiſtebant, qui poſt declaratos Conſules, ALBINVM & PISONEM, quibus comitijs FLACCVS repulſam tulerat; exprobratum ei à matre, dicerent: *Quod iam ei tertiùm negatus Conſulatus petenti eſſet.* & adieciſſe; *pararet ſe ad petendum*, Intra duos menſeis effecturam, ut *Cos. fieret.* Inter alia multa teſtimonia, cauſſæ conſentanea. hæc quoque vox, nimis vero eventu comprobata, valuit, cur HOSTILIA damnaretur.

BELLVM ITERVM CVM LIGVRIBVS.

Interim dum Coss. novos, delectus Romæ tenet; & mors deinde alterius, comitiaque creandi in locum eius Conſulis; tardiora omnia faciunt; P. CORNELIVS, & M. BÆBIVS, qui in conſulatu nihil

memo-

memorabile geſſerant; in Apuanos Ligures exercitum induxérunt.

Ligures improvisò oppreſſi, ad XII. hominum millia dedidérunt ſe. Eos, conſulto per litteras prius Senatu, deducere ex montibus in agros campeſtreis, procul ab domo, ne reditûs ſpes eſſet, Proconſules ſtatuérunt. nullum alium ante finem rati fore Liguſtini belli.

Ager publicus pop. Rom. erat in Samnitibus, qui Taurasinorum fuerat, (fort. Teleſinorum) In eum quùm traducere Ligures Apuanos vellent, edixérunt; Ligures è montibus deſcendere cum liberis coniugibuſque; ſua omnia ſecum portarent. Illi deprecati, ne penateis, ne ſedem, in quâ geniti eſſent, & ſepulcra maiorum relinquere cogerentur; & arma obſideſque polliciti; poſteaquam nihil impetrabant, neque vires ad rebellandum erant; edicto paruérunt.

Traducti ſunt publico ſumtu ad XL. millia liberorum capitum, cum feminis pueriſque. pecunia data, unde in novas ædeis compararent, quæ opus eſſent. Agro dando dividendoque iidem, qui traduxerant, præpoſiti.

Tranſactâ re, quùm veterem exercitum Romam deduxiſſent, triumphus ab Senatu decretus. Et hi omnium primi nullo bello geſto, ſed tamquam confecto, triumphárunt.

BELLVM ITERVM CVM CELTIBERIS.

In Hiſpaniâ, Fvlvivs Flaccvs Propr. quia ſucceſſor tardiùs in provinciam veniebat; educto ex hibernis exercitu, ulteriorem Celtiberiæ agrum, unde ad deditionem non venerant, inſtitit vaſtare.

Illi iritati, clam comparatis copijs, Saltum Manlianum, quà tranſituri eſſent Romani, obſederunt.

Gracchvs, L. Posthvmio Albino, collegæ, in Hiſpaniam ulteriorem prægredienti, mandárat; ut Q. Fvlvivm de ſuo adventu certiorem faceret; Tarraconem exercitum adduceret.

Hæc nova adlata res, omiſſis quæ agere inſtituérat, Flaccvm raptim deducere exercitum è Celtiberiâ quùm coëgiſſet; barbari cauſſæ ignari, diſceſſum eius, ex timore fugam interpretati, eò ferociùs ſaltum inſedérunt. Vbi eum ſaltum primâ luce agmen Romanum intravit; repentè ex duabus partibus ſimul exorti hoſtes Romanos invaſérunt.

Flaccvs tantâ induſtriâ exercitum ordinat; tantâ contentione milites adverſus perduelleis, toties victos, toties ſedifragos, animat; ut equites legionarij duplicatis turmis & detractis frenis, bis ultrò citroque, cum magnâ ſtrage hoſtium, & infractis omnibus haſtis, tranſcurrerent; & cuneum, quo maximè illi impreſſionem in legiones faciebant & urguebant; perrumperent.

Quo diſſipato, Celtiberi trepidare, & omiſſâ propè pugnâ locum fugæ circumſpicere cęperunt. Dumque haud minus alacriter alarij equites, virtute Romanorum accenſi, in perturbatos iam hoſteis equos immitterent; Celtiberi universè omnes in fugam effonduntur: & per totum ſaltum diſſipati cæduntur. XVII. M. eo die cæſa traduntur. vivi capti, ad ter mille, plus CCLXXVII. cum ſignis militaribus, & equis prope MC.

Victoria non ſine iacturâ militum fuit; CDLXXII. Romanorum; ſociûm Latini nominis MXIX. & III. mill. auxiliariorum. Ita victor exercitus, renovatâ priore gloriâ, Tarraconem eſt perductus. Venienti Fvlvio Tib. Sempronivs Præt. obviam proceſſit. ipſique ſummâ cum concordiâ, quos dimitterent, quoſque retinerent milites, compoſuérunt.

Inde Fvlvivs, exauctoratis militibus in naveis impoſitis, Romam profectus; in ſequentem annum Conſul deſignatur: & Sempronivs in Celtiberiam legiones duxit.

BELLVM CVM LIGVRIBVS CONTINVATVR.

Coss. ambo in Ligures exercitus indixérunt, diverſis partibus. Posthvmivs cum duabus legionibus Baliſtam Suiſmontiumque, monteis, obſedit: & premendo præſidijs anguſtias ſaltuum, commeatus eorum intercluſit; inopiâque omnium rerum domuit.

Fvlvivs cum alteris legionibus, adortus à Piſis Apuanos Ligures, qui eorum circa Macram fluv. incolebant, in deditionem acceptos, ad VII. hominum millia in naveis impoſitos, præter oram Etruſci maris, Neapolim tranſmiſit. Inde in Samnium traductis, ager inter populareis datus eſt.

Montanorum Ligurum ab A. Posthvmio vineę cæſæ, frumenta deuſta. donec cladibus omnibus belli coacti in deditionem venérunt, armaque tradidérunt.

QVERELÆ DE GENTIO ILLYRII REGE.

Eodem anno L. Dvronivs, qui Prætor anno ſuperiore ex Illyrico cum X. navibus Brundiſium redierat; & relictis in portu navibus Romam venerat; haud dubiè in regem Illyriorum, Gentivm, latrocinij omnis maritimi cauſſam avertit: & miſſis etiam legatis, eius ſibi conveniendi poteſtatem non eſſe factam queſtus eſt.

Venerant & ab rege legati, qui ab Senatu peterent; ne confictis in ſe criminibus, quę inimici detuliſſent, crederet. Sed quòd Dvronivs ad ea adieciſſet, ſupra iniurias Romanis & ſocijs in regno eius factas, cives etiam Romanos Corcyræ retineri; placuit eos omneis Romam adduci; & C. Clavdivm Prætorem cognoſcere: neque antè Gentio regi legatiſve eius reſponſum reddi.

COSS. FVLVIVS FLACCVS, ET L. Manlivs Acidinvs.

Q. Fvlvivs Flaccvs, magnâ cum rerum geſtarum famâ, ex Hiſpaniâ Romam reverſus, quùm extra urbem triumphi cauſſâ eſſet, Conſul eſt creatus cum L. Manlio Acidino: & poſt paucos dies cum militibus, quos ſecum deduxerat, triumphans urbem eſt invectus.

EXITVS

EXITVS PTOL. EPIPHANIS.

PTOLEMÆVS EPIPHANES, quùm regnáſſet annos XXIV. obijt anno Seleucidarum, ſecundum Iudæos, CXXXIII. PTOL. Aſtronomus, PT. PHILOMETORIS æram inchoat ab antecedente, Thoth, Octobris ſeptimo, feriâ quartâ. ineunte anno NABONASSARI 568.

Euſebius contrà, inchoat ab anno ſequente; qui eſt Olympiadis CL. ſecundus. Eamque ob cauſſam tribuit PHILOMETORI tantùm XXXV. regni annos, ut & Clemens Strom. l. I.

Hic EPIPHANES, XXIX. ætatis anno mortuus, duos reliquit filios, PHILOMETOREM, & PHYSCONEM; filiamque nomine CLEOPATRAM: omnes adprimè impuberes: ex ANTIOCHI MAGNI filiâ, CLEOPATRA.

PTOLEMÆVS PHILOMETOR, VI. ÆGYPTI REX ann. XXXV.

LEX ANNARIA.

Eò anno rogatio primùm lata eſt ab L. IVLIO Trib. pleb. quot annos nati, quemque magiſtratum peterent, caperentque. Inde cognomen familiæ inditum, ut Annales appellarentur; & lex Annaria.

3777.
9. Sel. Philop.
1. Pt. Philom.

173.

Q. FVLVIO FLACCO, & L. MANLIO ACIDINO Fulviano, Coss. eadem provincia, quę ſuperioribus; parique numero copiæ peditum, equitum; civium, ſociorum decretæ.

In Hiſpanijs duabus, TIB. SEMPRONIO & L. POSTHVMIO, cum ijſdem exercitibus, quos habebant, prorogatum imperium eſt.

Q. FVLVIVS Cos. priùs quàm ullam rem publicam ageret, liberare ſe & rempub. religione, votis ſolvendis, velle dixit. Voviſſe ſe, quo die poſtremùm cum Celtiberis pugnáſſet, ludos *IOVI OPT. MAX.* & Ædem *EQVESTRI FORTVNÆ* ſeſe facturum. quas in res pecunia ſibi ab Hiſpanis eſſet collata. Ludi per X. dies facti.

Hiems eo anno, nive ſæva, & omni tempeſtatum genere, arbores, quæ obnoxiæ frigoribus ſunt, deuſſit cunctas. Aliquot in Capitolio ſigna eâdem tempeſta e conſtrata, & complura loca fulminibus deformata.

CENSORES ROMÆ.

Cenſores creati L. ÆMYLIVS LEPIDVS Pont. max. & M. FVLVIVS NOBILIOR, qui ex Ætolis Conſul antè decennium triumpharat. Inter hos viros, nobiles inimicitiæ erant; ſæpe multis & in Senatu, & ad populum atrocibus celebratæ certaminibus.

Q. autem CÆCILIVS METELLVS, dum Cenſores in campo ad Aram Martis ſellis curulibus conſidérent; eoque repentè principes Senatorum cum agmine civitatis veniſſent; egregiâ oratione ad concordiam eos tam graviter cohortatus eſt, adplaudente toto Senatu, & populo idem petente; ut eâ die dexteras fidemque dederint; mittere verè ac finire cum ſimultatibus odium. Nec promiſsis defuit eventus.

Luſtrum ab his Cenſoribus conditum quinquageſimum. Cenſa ſunt civium capita CCLXXIII. M. CCXLIV. & M. LEPIDVS Cenſor princeps Senatûs lectus. Cenſoribus vectigal annuum in opera publica decretum eſt.

RES IN HISPANIA GESTÆ. MVNDA ET CERTIMA, CAPTÆ.

In Hiſpaniâ verò POSTHVMIVS & SEMPRONIVS Proprr. ita inter ſe comparavérunt; ut in Vaccæos per Luſitaniam iret ALBINVS; inde in Celtiberiam reverteretur.

GRACCHVS, quod maius ibi bellum eſſet; in ultima Celtiberiæ penetravit. Mundam urbem primùm vi cepit, nocte ex-improviſo, adgreſſus. Acceptis inde obſidibus, præſidioque impoſito, caſtella oppugnare; agros urere. donec ad prævalidam aliam urbem, Certimam nomine, pervenit.

Vbi quùm iam opera admoveret; veniunt legati ex opido, petentes, ut ſibi in caſtra Celtiberorum ire liceret ad auxilia accipienda. ſi non impetráſſent; tum ſeparatim eos ab illis ſe conſulturos.

Paucis poſt diebus cum alijs X. legatis reverſi, & copias omneis Romanorum peditum equitumque de-induſtriâ ornatas, & decurrere in armis iuſſas, luſtrare permiſsi; ab eo ſpectaculo per legatos miſſos deterruerunt ſuos; ab auxilio circumſeſſæ urbi ferendo.

Opidani quùm igneis nocte è turribus nequidquam, ex convento, ſuſtuliſſent; deſtituti ab unicâ ſpe auxilij, in deditionem venérunt. Præter pecuniam, quadraginta nobiliſsimi equites exacti. nec obſidum nomine; quippe militare iuſsi, & re ipſa ut pignus fidei eſſent.

PVGNA

PVGNA AD ALCEN.

Inde ductus ad Alcen urbem exercitus, ubi caſtra Celtiberorum erant, à quibus venerant nuper legati.

In illos, è caſtris ſuis & munitionibus electos, dum auxiliorum Præfecti, ita iuſſi, contracto certamine, tamquam multitudine ſuperarentur, tergis repentè datis, ad caſtra effusè fugerent; GRACCHVS, inſtructâ ad hoc ipſum intra vallum acie, & clamore ſublato, omnibus ſimul portis erupit.

Non ſuſtinuére impetum nec-opinatum hoſtes: qui ad caſtra oppugnanda venerant, ne ſua quidem tueri potuérunt. Nam extemplò fuſi, fugati; mox intra vallũ paventes concluſi, poſtremò exuuntur caſtris. Eo die IX. hoſtium M. cæſa. capti vivi CCCXX. equi CXII. cum ſignis XXXVII.

Ab hoc prœlio Gracchus ad depopulandam Celtiberiã legiones duxit. Et quùm ferret cuncta paſſim atque ageret; populique alij voluntate, alij metu iugum acciperent, CIII. opida intra paucos dies in deditionem accepit; prædâ potitus ingenti.

Converſo inde retrò agmine, unde venerat, Alcen urbem iterum oppugnare inſtitit. Opidani non armis modò, ſed operibus oppugnati, & urbis præſidio diffiſi, in arcem univerſi conceſſérunt. atque inde poſtremò oratoribus præmiſſis, in ditionem ſe ſuaque omnia Romanis permiſerunt. Magna inde præda facta eſt. multi captivi nobiles in poteſtatem venérunt. inter quos & THVRRI, potentiſſimi in eâ gente reguli, filij duo, & filia.

Is auditâ ſuorum clade, fide publicâ in caſtra ad GRACCHVM venit; & vitam ſibi ſuiſque, & militandi cum Romanis poteſtatem pactus, Romanos ſecutus eſt; fortique ac fideli operâ multis locis rem eorum adiuvit.

Ergavica inde, nobilis & potens civitas, aliorum circa populorum cladibus territa, portas aperuit Romanis.

(Eam autem opidorum deditionem haud cum fide factam quidam auctores ſunt. E quâ regione GRACCHVS abduxiſſet legiones, extemplò inde rebellatum: magnoque eum poſtea prœlio, ad montem Chaunum, cum Celtiberis à primâ luce ad VI. horam diei collatis ſignis pugnâſſe; multos utrimque cecidiſſe: poſtero die ſpolia per totum diem legiſſe.

Tertio die prœlio iterum maiore pugnatum; & tum demum haud dubiè victos Celtiberos, caſtraque eorum capta & direpta eſſe: XXII. hoſtium M. eo die cæſa, plus CCC. captos, præter equos & ſigna. Inde debellatum; veramque pacem, non fluxâ, ut antè fide, Celtiberos feciſſe.)

Eâdem æſtate & L. POSTHVMIVM in Hiſpaniâ ulteriore cum Vaccæis (al. Bracharis) bis egregiè pugnâſſe ſcribunt. ad XXXV. hominum M. cecidiſſe; caſtraque oppugnâſſe.

LIGVRES DOMITI.

Biduo quo Senatum legérunt Cenſores, Q. FVLVIVS Cos. profectus in Ligures, per invios monteis, valleiſque ſaltûs, cum exercitu tranſgreſſus, ſignis collatis cum hoſte pugnavit. neque tantùm acie vicit, ſed caſtra quoque eodem die cepit. III. M. CC. hoſtium, omniſque ea regio Ligurum, in deditionem venit. Cos. deditos in campeſtreis agros deduxit, præſidiaque montibus impoſuit.

GALLI TRANSALPINI REIECTI.

Galli Tranſalpini, III. hominum M. in Italiam tranſgreſſi, nemioem bello laceſſentes, agrum à Cos. & Senatu petebant; ut pacati ſub imperio pop. Rom. eſſent. Eos Senatus excedere Italiâ iuſſit; & Conſulem FVLVIVM quærere & animadvertere in eos, qui principes & auctores tranſcendendi Alpeis fuiſſent.

EXITVS PHILIPPI MACED.

EIVSDEM ANTE MORTEM ANXIETAS.

Eodem anno PHILIPPVS rex Macedon. ſenio & mærore conſumtus deceſſit. Is Demetriade hibernabat, cum deſiderio anxius filij DEMETRII; tum pœnitentiâ crudelitatis ſuæ, quæ animum ſtimulabat. DEMETRIO namque, ceu æmulo, ſublato, non negligentior tantùm PERSEVS in patrem, verumetiam contumacior erat. nec heredem regni, ſed regem ſe gerebat. converſique in eum omnium oculi; & deſtituta ſenectus, eius, qui XLIV. annos iam regnâſſet.

Ibi ANTIGONVS, ECHECRATIS F. patrui Antigoni, qui tutor PHILIPPI fuerat, & nobili pugnâ CLEOMENEM Lacedæmonium vicerat, nomen virtutemque referens, unus ex honoratis PHILIPPI amicis incorruptus, eoque nomine PERSEO inviſus; quùm animo proſpiceret, quanto cum periculo ſuo regni hereditas ventura ad PERSEVM eſſet; & labare regis animum, & interdum filij deſiderio ingemiſcere ſenſiſſet; ſæpe querenti, querens & ipſe aderat: & quùm multa adſoleat veritas præbere veſtigia ſui, omni ope adiuvabat, quò maturiùs omnia emanârent.

Suſpecti, & miniſtri facinoris, APELLES maximè & PHILOCLES erant, qui Romam legati fuerant; litteraſque exitialeis DEMETRIO, ſub nomine & ſigno adulterino FLAMININI, adtuliſſe ferebantur.

ANTIGONVS itaque XICHVM quemdam comprehenſum in regiam perduxit: qui ad tortoris verberumque conſpectum, ordinem omnem facinoris legatorum, ſuique miniſterij totam rem expoſuit; & uter ab utro ex filijs fraude & inſidijs petitus eſſet, detexit.

Extemplò miſſi qui legatos comprehenderent; & PHILOCLEM quidem, qui præſens erat, oppreſſérunt (quem alij tamen tormenta, etiam inficiantem, perpeſſum eſſe adfirmârunt) APELLES verò, indicio XYCHI audito, in Italiam traiecit.

PHILIPPVS cognitâ fraude, non minùs ſcelere PERSEI, quàm innoxiâ DEMETRII morte cruciabatur.

PERSEVS certior factus omnia detecta eſſe, potentior quidem erat, quàm ut fugam neceſſariam duce-

duceret; tantùm ut procul abeſſet, curabat. Interim velut ab incendio flagrantis iræ, dum Philippus viveret, ſe defenſurus.

Pater ſpe potiundi ad pœnam corporis eius amiſſâ, quod reliquum erat, id ſtudere; ne ſuper impunitatem etiam præmio ſceleris frueretur.

Filium itaque fratricidam deteſtatus, Antigonum, patruelis ſui filium, regni hæredem deſignatis & omnis honoris genere productum, civitatibus Macedoniæ principibuſque commendare non deſtitit. Et ſi vita longior ſuppetiiſſet; haud dubium fuit, quin eum in poſſeſſione regni relicturus fuerit.

Ipſe ab Demetriade profectus, & Theſſalonicæ multum temporis moratus, quùm inde Amphipolim veniſſet; gravi morbo eſt implicitus. & animo magis, quàm corpore æger, curiſque & vigilijs, quum identidem ſpecies & umbræ inſontis filij, interempti, eum diris agitarent; nec ſine alterius exſecrationibus, exſtinctus eſt.

Medicus Calligenes, qui curationi præerat, non exſpectatâ morte regis, à primis deſperationis notis, nuntios prædiſpoſitos, ita ut convenerat miſit ad Perseum. & mortem regis, in adventum eius, omneis, qui extra regiam erant, celavit.

Oppreſſit itaque nec-opinanteis ignaroſque omneis Perseus; & regnum ſcelere partum invaſit, annoſque xi. obtinuit.

PERSEVS POSTREMVS MACEDONVM REX.

BASTARNÆ MACEDONI AVXILIARES, RE INFECTA REDEVNT.

Paucis pòſt regis mortem diebus, gens Baſtarnarum diu ſolicitata, ab ſuis ſedibus, magnâ peditum equitumque manu, Iſtrum traiecit. Cum quibus ſic fuerat compoſitum: *Tranſitum per Thraciam tutum, & commeatus PHILIPPVS ut præſtaret. & regionum principes donis cultis fidem ſuam viciſſim obligârant, pacato agmine tranſituros Baſtarnas.*

Dardanorum gentem, Macedoniæ ſemper infeſtiſſimam, delere propoſitum erat; inque eorum agris ſedes dare Baſtarnis. Vnde relictis in Dardaniâ coniugibus liberiſque, ad populandam Italiam, Scordiſcis facilè iter ad mare Hadriaticum daturis, poſſent immitti.

Ingreſſi itaque ſunt pacato ſatis agmine, fide Cottonis, nobilis inter eos ducis; & Antigoni, qui ſæpe vel invitus cum ipſo Cottone legatus, ad concitandos Baſtarnas, miſſus fuerat.

Iis haud procul Amphipoli, famæ incerti nuntij occurrunt, *mortuum eſſe regem*. quæ res omnem ordinem conſilij turbavit. Ad eam namque famam, neque Thraces commercio faciles erant; neque Baſtarnæ emto contenti eſſe poterant, aut in agmine contineri, ne decederent viâ. Inde iniuriæ ultro citroque; earumque in dies incremento bellum exarſit.

Thraces tantæ multitudini impares, ex agris in montem Donucam conceſſerant. Quò ubi Baſtarnæ adſcendere vellent; non imbre tantùm effuſo, & creberrimâ grandine obruti ſunt, cum ingenti fragore cœli, tonitribuſque, & fulguribus oculorum aciem præſtringentibus; ſed fulmina etiam ſic undique emicabant, ut peti corpora viderentur; & cum militibus principes icti caderent.

Diſſipati procellâ, & inſtantibus Thracibus, cum tamquam ex naufragio plerique ſemiermes in caſtra, unde profecti erant, rediiſſent; ortâ inter ipſos diſſenſione, xxx. fermè eorum millia, duce Clondico, in Dardaniam penetrârunt. cætera multitudo retrò, quà venerat, in Tranſdanubianam regionem remeavit.

Perseus potitus regno interfici Antigonum iuſſit: & dum firmaret res, legatos Romam ad amicitiam paternam renovandam, petendumque ut rex ab Senatu appellaretur; miſit.

FVLVII COS. GRACCHI, ET POSTHVMII TRIVMPHI.

Alter Conſulum, Q. Fulvius ex Liguribus triumphavit. quem triumphum magis gratiæ, quàm rerum geſtarum magnitudini datum, conſtabat. Nihilque in eo triumpho magis inſigne fuit, quàm quod fortè evenit, ut eodem die triumpharet, quo priore anno ex præturâ triumphaverat.

3778.
11. Sel. Philop.
2. Pt. Philom.

172.

Fulvius, ſecundùm triumphum, comitia edixit; quibus creati Conſules ſunt M. Iunius Brutus, & A. Manlius Volso. Huic Galli; illi Ligures, provincia, dati.

Tib. Sempronius Gracchus Proconſul, qui Celtiberos victos in deditionem acceperat; & quaſi quoddam operum ſuorum monimentum, Gracchurim opidum in Hiſpaniâ conſtituerat; de illis eorumque ſocijs triumphavit.

Et poſtero die L. Posthumius, qui Vaccæos & Luſitanos debellârat; de ijs, alijſque eiuſdem regionis Hiſpanis, parem triumphum egit.

ANTIOCHVS EPIPHANES, VIII. SYRIÆ REX, ann. XI. de quo Daniel. c. 11. ſub finem.

ANTIOCHVS, per adulationem EPIPHANES dictus: ſed à DANIELE non immento ἐυλιδανὸς, hoc eſt, nequam & vilis, nuncupatus. (cuius ſpurcitiem vel id arguat, quòd Timarcho & Heraclidæ, fratribus, & ambobus eius exoletis, illi Babyloniam, huic ærarium commiſerit.) SELEVCO PHILOPATORI, fratri ſcilicet maiori, in regnum patritum ſucceſſit. Obſes anteà Romæ à Patre datus, (quem idem frater, tradito in obſidatum DEMETRIO Filio liberárat,) in regnum Syriæ ab urbe dimiſſus.

Illum in reditu Athenis Olympicum inchoáſſe, VELLEIVS tradit. Et APPIAN. Syriacis; Ab ijs, qui in Syriâ PTOLEMÆO PHILOMETORI (& fortè DEMETRIO abſenti, Seleuci Filio) favebant; primò non admiſſum: deinde ab ATTALO ET EVMENE, Aſiæ regibus, (adversùs HELIODORVM, SELEVCI interfectorem, qui regnum ſibi, vel DEMETRIO, ex inſidijs vindicare moliretur) adiutum; & illo pulſo, in principatu collocatum fuiſſe.

Vndè mòx clandeſtinis conſilijs, & adfectatæ clementiæ ſimulatione, multorum ſeſe animis amicitijſque inſinuans, DEMETRIO nepoti regnum ſummâ cum fraude interverrit.

Regnare is cœpit anno Seleucidarum, ſecundùm Iudæos, (1. Machab. 1.) & Græcos, 137. Idque, ut rectè IOSEPHVS, annis XIV. & CD. poſt everſum à NABVCHODONOSORE Templum. EVSEBIVS verò à ſequente anno Æram eius incboat.

(Q. VOCONIVS Saxa Trib. pl. Romæ legem tulit; *Ne quis heredem mulierem inſtitueret.* Quam legem M. Cato ſuaſit; èxtatque eius oratio.)

BELLVM CVM ISTRIS.

Intereà dum M. IVNIVS Coſ. res in Liguribus gerit; alter Coſ. A. MANLIVS, conſilio de bello Hiſtris inferendo habito, antè quàm copias contrahere hoſtes poſſent, profectus ab Aquileiâ caſtra ad Lacum Timavi poſuit, qui locus mari imminebat.

Adversùs Illyriorum claſſem creati duumviri navales erant, qui tuendam XX. navibus mari ſuperiore Anconam, velut cardinem, haberent. Indè L. CORNELIVS dextra litora ad Tarentum; C. FVRIVS, læva, ad Aquileiam uſque tueretur.

Eæ naves ad proximum portum in Hiſtriæ fineis, cum onerarijs & magno commeatu, miſſæ. ſecutuſque eum legionibus Coſ. quinque fermè Millia à mari poſuit caſtra.

In portu Emporium brevi perfrequens factum, omniaque hinc in caſtra ſupportabantur. Et quò id tutiùs fieret, ſtationes ab omnibus caſtrorum partibus circumdatæ ſunt.

Indè Mille fermè paſſuum caſtra erant Gallorum, ubi CARMELVS pro-regulo erat, III. aut ampliùs Millibus armatorum.

Hiſtri pòſt colleis occulto loco confidentes, & in omnem occaſionem intenti, duo ſimul præſidia, haud ſatis munita; Placentinæ cohortis, quæ inter mare & caſtra erat oppoſitâ; & manipulorum II. Legionis, quæ aquatoribus ad flumen præſidio erat; adgrediuntur.

Territi utriuſque ſtationis milites, quibus incerta crepuſculi lux multò maiorem, quàm erat, hoſtium aciem oſtenderat; ingenti tumultu quùm in caſtra confugiſſent, magnum terrorem fecérunt.

Ad vocem unius temerè effuſam & exauditam; *Ad mare*, vocantis; totis undique caſtris ad mare decurritur. Nec Coſ. ipſe fruſtrà revocare fugienteis conatus, aut imperio, aut precibus ad extremum valuit.

Hiſtri in vacua caſtra impetu facto; & quibuſdam, qui ſubſtiterant, oppreſſis; prætorio deiecto, ad Quæſtorium forum, Quintanamque portam pervenérunt. Ibi quùm omnium rerum copiam paratam expoſitamque, & ſtratos lectos inveniſſent; regulus accubans epulari cœpit: mòx idem cæteri omnes, armorum hoſtiumque obliti, fecére; avideque vino ciboque corpora onerabant.

Romani pòſt longam terrâ marique trepidationem, & Militum in ſcaphas ruentium, nautarumque cohibentium, certamen; poſtquàm Coſ. procul à terrâ claſſem ſubmoveri iuſſit, & ſecernere inermeis ab armatis cœpit; ſimul ex omnibus locis ad caſtra recipienda, demendamque ignominiam, redire cœpérunt.

Hiſtrorum pauci, qui modicè vinoſi erant, memores fuerant fugæ; alijs ſomno mors continuata eſt. integraque omnia ſua Romani recepérunt. Ad VIII. Hiſtrorum Mill. cæſa, captus nemo; quia ira & indignatio immemores prædæ fecit. Rex hoſtium temulentus, ex convivio raptim à ſuis in equum impoſitus, fugit.

Ex incerto adverſæ cladis rumore ingens Romæ tumultus fuit; quo non capta tantum ab hoſtibus caſtra, & fugam, quæ vera erant; ſed perditas res deletumque exercitum omnem, erat adlatum. Donec M. IVNIVS Coſ. ex Liguribus in Galliam tranſgreſſus, Aquileiam pervénit, & exercitum incolumem repperit ac rènuntiavit.

Hiſtri, qui magnis cum copijs caſtra, haud procul Conſulis caſtris habebant, poſtquàm alterum Conſulem cum exercitu novo adveniſſe audivérunt; paſſim in civitates dilapſi ſunt. Et Conſules Aquileiam in hiberna legiones reduxérunt.

MOTVS IN SARDINIA.

Eodem tempore & in Sardiniâ magnum tumultum eſſe litteris T. Ebvtii prætoris cognitum eſt. Iolenſes, adiunctis Balarorum auxilijs, pacatam provinciam invaſerant. nec eis invalido exercitu, & magnam partem peſtilentiâ abſumto, reſiſti poterat.

Eadem & Sardorum legati nuntiabant, orantes; ut urbibus ſaltem, (iam enim agros deploratos eſſe) opem Senatus ferret. Ea res ad novos magiſtratus reiecta.

LYCIORVM DE RHODIJS QVERELÆ.

Æquè miſerabilis legatio Lyciorum fuit; qui crudelitatem Rhodiorum, quibus illi ab L. Cornelio Scipione, quaſi victoriæ, & belli adversùs Antiochvm geſti præmium, erant attributi; queritebantur.

„ *Fuiſſe ſub ditione ANTIOCHI. eam regiam ſervitutem, collatam cum præſenti ſtatu, præclaram libertatem viſam.*

„ *Non publico tantum ſe premi imperio; ſed ſingulos iuſtum pati ſervitium.*

„ *Iuxtà ſe coniuges liberoſq́; vexari.*

„ *In corpus, in tergum ſæviri. famam dehoneſtari.*

„ *Nihil inter ſe, & parata argento mancipia. intereſſe.*

Motus his Senatus, litteras Lycijs ad Rhodios dedit.

„ *Nec Lycios Rhodijs, nec ullos alicui, quàm qui nati liberi ſint, in ſervitutem dari placere.*

„ *Lycios ità ſub Rhodiorum ſimul imperio & tutelâ eſſe; ut in ditione pop. Rom. civitates, ſociæ ſint.*

TRIBVNOR. IN MANLIVM COS. CRIMINATIO.

Per eoſdem fortè dies M. Ivnivs Coſ. ex Hiſtriâ, comitiorum cauſsâ, Romam venit. Et quoniam prorogatæ Conſulibus in annum provinciæ erant; abſentem Manlivm, Tribb. pleb. Papyrivs & Licinvs, in concionibus lacerárunt; & rogationem promulgárunt; *ne Manlius poſt Id. Martias imperium retineret.* Privatum, rationem redditurum, cur ex Galliâ provinciâ, quam ſortitus eſſet, in Hiſtriam tranſiſſet: bellumq́ue ibi, *nec Senatu decernente, nec populo iubente*, ſuſcepiſſet & geſſiſſet; quoniam Conſul ad cauſſam dicendam venire noluiſſet.

3779. Ptol. Philom. 3. Ant. Epiph. 1.	*Comitijs habitis Conſules creati C. CLAVDIVS PVLCER, & Tib. SEMPRONIVS GRACCHVS.*	171.

Sardinia, quæ provincia C. Mvmmio prætori obvenerat, propter belli magnitudinem, conſularis facta. eamq́ue Gracchvs ſortitus eſt; & Hiſtriam, Clavdivs.

Cn. Cornelivs Scipio; & C. Valerivs Lævinvs, prætores, Galliam, in duas diviſam provincias, ſortiti ſunt.

Legationes ſociûm Latini nominis, quæ & Cenſores, & priores Conſules fatigaverant; in Senatum introductæ, & queſtæ ſunt: cives ſuos Romæ cenſos pleroſq́ue Romam commigráſſe. quod ſi permittatur; perpaucis luſtris futurum, ut deſerta opida cum agris nullum militem dare poſſint. Redire itaq́ue in civitates ſocij iuberentur: & lege caveretur; *Ne quis quem, civitatis mutandæ cauſsâ, ſuum faceret, néve alienaret. Et ſi quis ità civis Romanus factus eſſet, civis non eſſet.* Vide ſuprà.

Inter cætera prodigia. quæ antè Conſulum profectionem, de more nuntiari ſolebant; Lupus Romæ interdiu exagitatus, quùm Collinâ portâ intraſſet, per Eſquilinam, magno conſectantium tumultu, evaſit.

ISTRI DOMITI.

Intereà M. Ivnivs & A. Manlivs, qui priore anno Conſules fuerant, quùm Aquileiæ hibernáſſent; principio veris, in Hiſtrorum fines exercitum introduxérunt.

Dolor & indignatio magis Hiſtros, quàm ſatis certa ſpes victoriæ, excívit. Repentinus & tumultuarius exercitus acriùs primo impetu, quàm perſeverantiùs pugnavit. Ad iv. eorum Millia in acie cæſa; cæteri in ſuas paſſim civitates diffugérunt. Inde legatos primùm ad pacem petendam in caſtra Romana; deinde obſides imperatos miſérunt.

CLAVDIJ COS. TEMERITAS.

Clavdivs Coſ. veritus ne ea res fortè provinciam ſibi exercitumq́ue adimeret; non votis nuncupatis, non Paludatis lictoribus (conſcio tantùm collegâ) nocte profectus, præceps in provinciam abijt, ibiq́ue inconſultiùs quàm venerat ſe geſſit.

Militibus, fugam è caſtris Manlij; M. Ivnio, dedecoris ſocietatem, exprobrat; & utrumque ad extremum decedere provinciâ iubet, vinctos ſe illos Romam miſſurum minitatus.

Quùm verò circumfuſus exercitus, favens imperatorum ſuorum cauſſæ, & Conſuli infeſtus, animos ad non parendum adderet; fatigatus tandem ille & contumelijs ſingulorum, & multitudinis ludibrijs, nave eâdem, quâ venerat, Aquileiam redijt.

Indè collegæ ſcripſit; ut ediceret militibus novis, in Hiſtriam provinciam conſcriptis, Aquileiam ut convenirent. Et litteras ſuas propè conſecutus, habitâ obiter de proconſulibus concione; neque triduo plus Romæ moratus, Paludatis lictoribus, votiſq́ue in Capitolio ritè nuncupatis, in provinciam æquè ampliùs præcipiti celeritate pervénit.

NESA-

NESATIVM OPPVGNATVR. DIRVM CIVIVM FACINVS, ET CÆDES.

Paucis antè diebus, IVNIVS MANLIVSQVE Neſatium opidum, quò ſe Hiſtrorum principes, & regulus ipſe ÆPVLO receperat, ſumma vi oppugnárant.

Eò Claudius II. legionibus novis adductis, (veterem namque exercitum cum ſuis ducibus dimiſerat) ipſe opidum circumſédit, & vineis oppugnare intendit. amnemque præterfluentem mœnia, qui & impedimento oppugnantibus erat, & aquationem Hiſtris præbébat, multorum dierum opere, exceptum novo alveo, avertit.

Ea res Barbaros miraculo terruit abſciſæ aquæ. Et ne tum quidem memores pacis, in cædem coniugum ac liberorum verſi; etiam ut ſpectaculo hoſtibus tàm fœdum facinus eſſet; palam in muris trucídatos præcipitabant.

Inter ſimul complorationem feminarum puerorumque; ſimul nefandam cædem, milites tranſgreſſi murum, opidum intrárunt. Cuius capti tumultum ut accepit rex; traiecit ferro pectus: cæteri capti aut occiſi.

Duo déinde opida, Mutila & Faveria, vi capta & deleta. v. capitum Millia, & eò amplius, ſub corona venierunt. Auctores belli, virgis cæſi & ſecuri percuſſi.

Hiſtria tota, III. opidorum exſcidio, & morte regis pacata eſt: omneſque paſsim populi, obſidibus datis, in ditionem venérunt.

Quùm apud Ligures concilia de bello haberi cæpta eſſe, ex litteris T. CLAVDII proconſulis, qui prætor priore anno fuerat, & cum præſidio legionis unius Piſis tum præerat, cognitum eſſet; Senatus eas ipſas litteras ad C. CLAVDIVM (nam Sempronius alter Coſ. iam in Sardiniam traiecerat) deferendas cenſuit, & decretum adiecit; *Quoniam Hiſtria provincia confecta eſſet; ſi ei videretur, exercitum traduceret in Ligures.*

SARDI DOMITI.

Ab altero, quem dixi, Conſule, in Sardiniâ res proſperé geſtæ. Exercitum ille in agrum Sardorum Ileſienſium induxerat; & magna Balarorum auxilia Iolenſibus venerant. Cum utrâque gente ſignis collatis conflixit. Fuſi fugatique hoſtes & caſtris exuti. XII. armatorum Mill. cæſa. arma lecta & in acervum coniecta, Conſul, tamquam Vulcano Sacrum, cremavit: & victorem exercitum in hiberna ſociarum urbium reduxit.

COS. IN LIGVRES DVCIT, ET VINCIT.

C. CLAVDIVS verò, accepto cum litteris decreto, ex Hiſtriâ legiones in Ligures tranſduxit. Hoſtes ad Scultennam fl. in campos progreſſi caſtra habebant. Ibi cum his acie dimicatum. XV. M. cæſa: plus DCC. aut in prœlio, aut in caſtris capti, cum ſignis militaribus.

Ligures, reliquiæ cædis, in monteis refugérunt paſſim: populantiq; campeſtres agros Conſuli nulla uſquàm apparuérunt arma.

CLAVDIVS duarum gentium uno anno victor, duabus, quod rarò alius, in conſulatu pacatis provincijs, Romam revertit: & in magiſtratu de ijs ſimul triumphavit.

LIGVRES ITERVM REBELLANT.

Dum is triumphus de Liguribus agebatur; Ligures poſtquàm ſenſérunt non conſularem tantùm exercitum Romam adductum, ſed legionem ab T. CLAVDIO Piſis dimiſſam; ſoluti metu, clàm exercitu indicto, per tranſverſos limites ſuperatis montibus, in campos digreſſi, agrum Mutinenſem populari, repentino impetu coloniam ipſam cepérunt. Eo cognito, Senatus eumdem conſulem comitia primoquoque tempore habere iuſſit; creatiſque in annum magiſtratibus, in provinciam redire.

3780. Prol. Philom. 4. Ant. Epiph. 2.	*Comitia itaq; habita: & creati Coſ. Cn. CORNELIVS SCIPIO HISPALVS, & Q. PETILIVS SPVRINVS.*	170.

Et C. CLAVDIO prorogatum in annum imperium, & Gallia provincia. Et ne Hiſtri quoque idem, quod & Ligures, tentarent; ſocios nominis Latini in Hiſtriam mitteret, quos triumphi cauſsâ de provinciâ deduxiſſet.

Sortitione inter Conſules factâ, Piſæ Cn. CORNELIO; Ligures PETILIO obvenérunt.

PRÆTORVM DVORVM MODESTIA.

Duo ex prætoribus deprecati ſunt, ne in provincias ſibi deſtinatas ire cogerentur: M. POPILIVS in Sardiniam, quàm GRACCHVS præſens pacaret; ne imperij interruptione benè gerendæ rei occaſiones interciderent. Et P. LICINIVS CRASSVS, in Hiſpaniam citeriorem; qui ſacrificijs ſe impediri ſolennibus excuſaret. Ambo coràm Coſ. CORNELIO accepto iureiurando in eadem verba iurárunt.

INOPINA MORS CONS. CORNELII.

Ad religionem, ob Latinas ferias non ritè factas, populo Romano iniectam, acceſſerat, quòd Cn. CORNELIVS Coſ. ex monte Albano rediens concidit; & parte membrorum captus, ad aquaſq;

Cumanas profectus, ingraveſcente morbo, Cumis deceſſit. Indè mortuus Romam adlatus; & funere magnifico elatus ſepultuſque. Idem Coſ. & Pontifex fuerat.

Q. Petilius quùm primum per auſpicia poſſet, collegæ ſubrogando comitia habere iuſſus, & Latinas edicere.

MVTINA RECEPTA.

Et dum Coſſ. primùm religiones; deinde alterum alterius mors, & Comitia, & Latinarum inſtaurationes, impediunt; interim C. Clavdivs exercitum ad Mutinam, quam Ligures nuper ceperant, admovit. Antè triduum, quàm oppugnare cœperat, receptam ex hoſtibus, colonis reſtituit. IIX. Ligurum Mill. intrà muros cæſa.

Gloriatus eſt ſuis ad Senatum litteris Clavdivs; Suâ virtute ac felicitate neminem iam cis Alpeis hoſtem populi Romani, eſſe: agríque aliquantum captum, quod multis hominum Millibus dividi viritim poſſit.

SARDI DOMITI A SEMPRONIO.

Eodem tempore Tib. Sempronivs ſecundis prœlijs Sardos domuit, & ad xv. Mill. cecídit. Qui defecerant, omnes in deditionem redacti. ſtipendiarijs veteribus duplex vectigal imperatum, exactumq́ue: cæteri frumentum contulérunt. obſides ex totâ Inſulà cexxx. accepti. Proconſul triumphi cupidus, cum exercitu eo anno in provinciâ manere iuſſus.

Comitia deinde Conſulis unius ſubrogandi, quæ ad diem III. Nonas Sextileis edicta erant; eo ipſo die ſunt confecta. Q. Petilivs Coſ. collegam, qui extemplò magiſtratum occiperet, creavit, M. Valerivm Lævinvm.

NOVA IN LIGVRES EXPEDITIO.

Is iamdiu cupidus provinciæ, quùm nuntiatum eſſet Ligures rebellâſſe; Non Sextilib. Paludatus, tumultûs eius cauſsâ, legionem tertiam ad C. Clavdivm procoſ. in Galliam proficiſci iuſſit: & II. Viros navaleis, cum claſſe, Piſas ire, qui Ligurum oram, maritimum quoque terrorem admoventes, circumvectarentur. Eódem & Q. Petilivs Coſ. ad conveniendum, exercitui diem edixerat.

C. Clavdivs præter eas copias, quas ſecum Parmæ habebat, collectis ſubitò militibus exercitum ad fineis Ligurum admovit.

LIGVRVM FERITAS.

Sub eius adventum hoſtes, cladis nuper acceptæ memores, locorum magis præſidio adversùs infeliciter expertam vim, quàm armis ſe defenſuri, duos monteis, Letum & Baliſtam, cepérunt, muroque inſuper amplexi.

Tardiùs ex agris demigrantes, oppreſſi ad M. & D. periérunt. Cæteri montibus ſe tenebant; & ne in metu quidem feritatis ingenitæ obliti, ſæviunt in prædam, quæ Mutinæ parta erat. Captivos cum fœdâ laceratione interficiunt: pecora in fanis trucidant veriùs paſsim, quàm ritè ſacrificant.

Literis à Petilio acceptis, Clavdivs ex Liguribus caſtra in Galliam movit; exercitumq́ue ad Campos-Macros Conſuli tradidit.

Eódem paucis poſt diebus C. Valerivs Coſ. alter venit. Ibi diviſis copijs, priùs quàm digrederentur, communiter ambo exercitûs luſtravérunt; tum ſortiti regiones, quas diverſi peterent.

Valerivm ferunt auſpicatò, & quidem in Templo, ſortitum: in Petilio, id vitio, & extrà Templum, factum.

OMEN CONSVLIS INFAVSTVM, ET EXITVS.

Petilivs adversùs Baliſtæ & Leti iugum, quod eos monteis perpetuo dorſo inter ſe iungit, caſtra habuit. Ibi inter adhortationem militum, ambiguo verbo ominatus fertur; *Se eo die Letum capturum eſſe.*

Ipſe dum incautiùs, ut aciem inclinatam reſtitueret; antè ſigna obverſatur, miſsili traiectus cecidit; *& fortuitum vocis iactum leto ſuo confirmavit.*

Nec hoſtes ducem occiſum ſenſerunt; & ſuorum pauci, qui viderant, haud negligenter corpus Conſulis occultavére.

LIGVRES CÆDVNTVR.

Alia interim multitudo peditum equitumq́ue, qui ex diversâ parte impigrè ſucceſſerant; deturbatis hoſtibus, monteis ſine duce cepére. Ad v. Ligurum Mill. occiſa. Ex Romano exercitu II. Mill. & L. cecidérunt. C. Valerivs, auditâ collegæ morte, exercitum deduxit.

IMPIA IASONIS NVNDINATIO. PVBLICI MALI LABES.

Apud Iudæos, Iason, (Ieſus antè dictus) Simonis II. Pontificis F. ſimulac Antiochvm Nobilem regnare audivit; ad eum acceſsit, CCCLX. talenta offerens; atque inſuper alia CCL. pollicitus, ut Pontificatum emercaretur.

Grata ea res avaro regi fuit. Iason igitur Antiochi diplomate inſtructus, Hieroſolyma redit: fratrem Oniam, eo nomine Tertium, ſacerdotio circumſcribit; eoq́ue ad triennium fruitur. Néve quid ſacrilegio deeſſet; profanos Græcorum ritus, Panegyreis & Gymnaſia introducit; & Antiochenos Sodaleis in urbe inſtituit.

Quùm

3781. Prol. Philom. 5. Ant. Epiph. 3.

Quùm comitiorum tempus Romæ appeteret; periti religionum, iurisq; publici, quando duo ordinarij Coſſ. eius anni, alter morbo, alter ferro perijſſent; ſuffectum Conſulem (is VALERIVS LÆVINVS erat) negabant comitia habere poſſe.

Creati nihilo minus Conſules ſunt, P. MVCIVS SCÆVOLA, & M. AEMYLIVS LEPIDVS.

169.

MVCIVS, inter Andenam amnem, cum ijs Liguribus, qui Lunam Piſaſque depopulati erant, bellum geſſit: omnibuſque in ditionem redactis arma ademit.

Ob res in Galliâ Liguribuſque geſtas (quæ Interciderunt, & famâ obſcuræ ſunt) duorum Conſulum ductu auſpicioque; ſenatus in triduum ſupplicationes decrevit.

Et tumultus quidem Gallicus & Liguſticus, qui principio eius anni exortus erat; haud magno conatu brevi oppreſſus eſt.

METVS BELLI A MACEDONE.

Belli Macedonici ſubibat iam cura, miſcente PERSEO, inter Dardanos Baſtarnaſque, certamina. Et legati, qui miſſi ad res viſendas in Macedoniam erant, iam reverterant Romam; renuntiaverantq; bellum in Dardaniâ eſſe.

Simul venerant & ab rege PERSEO oratores, qui purgarent; nec accitos ab eo Baſtarnas, nec auctore eo quidquam facere.

Senatus nec liberavit eius culpæ regem, neque arguit. Moneri eum tantummodò iuſsit, ut etiam atque etiam curaret, ut ſanctum haberet fedus, quod ei cum Romanis eſſe videri vellet.

DARDANI VARIO MARTE oppugnant Baſtarnas.

Dardani quùm Baſtarnas non modò non excedere finibus ſuis, quòd ſperaverant; ſed graviores fieri in dies cernerent, ſubnixos Thracum accolarum & Scordiſcorum auxilijs; audendum aliquid vel temerè rati, omnes undique armati ad opidum, quod proximum caſtris Baſtarnarum erat, conveniunt. Et ubi Thracas cum Scordiſcis, ob hiemem impendentem, in fineis ſuos abijiſſe audiérunt; bifariam dividunt copias. Pars, ut recto itinere ad laceſſendum ex aperto iret; pars devio ſaltu circumducta, ab tergo adgrederetur.

Cæterùm, prius quàm hi caſtra hoſtium circumire poſſent, pugnatum eſt: victique Dardani compelluntur in urbem, quæ ferè XII. Milia à Baſtarnarum caſtris aberat. Victores confeſtim circumſidunt urbem: haud dubiè poſtero die, aut metu dedituris ſe hoſtibus; aut vi expugnaturi.

Interim Dardanorum altera manus, quæ circumducta erat, ignata cladis ſuorum, caſtra Baſtarnarum ſine præſidio relicta invadit, & cepit.

PERSEI MORES, ET INCONSTANTIA.

PERSEVS rex tantâ erat ingenij mobilitate per omnia vitæ genera errans, uti nec ſibi nec alijs, quinam homo eſſet, ſatis conſtaret. Quidam ludere eum ſimpliciter; quidam haud dubiè inſanire aiebant. beneficia ſpargebat potiùs, quàm collocabat. in viros illuſtreis & benè meritos, ſordidus ſæpé: & ſi libido feciſſet auſpicium, etiam in obvios, & nihildum meritos, præter ſpem cuiuſque effuſus.

In pomparum inania, aliaque ſpectacula, & ſubſtructionum inſana, perdite prodigus.

In urbium Donis, Deorumq; cultu, verè regium animum oſtentare adfectabat; eâque magnificentiâ ſuperiores reges vincere contendebat.

Gladiatoria munera Romanę conſuetudinis, primò maiore cum terrore hominum, inſuetorum ad tale ſpectaculum, quàm voluptate dedit: deinde ſæpiùs dando, & modò vulneribus tenus; modò ſine miſſione etiam, & familiare oculis, gratumque id ſpectaculum fecit; & armorum ſtudium pleriſque iuvenum accendit. ut magnis præmijs paratos gladiatores deinceps ab Româ arceſſere opus non eſſet.

3782. Ptol. Philom. 6. Ant. Epiph. 4.

Habitis comitijs, Conſules creati, Sp. POSTHVMIVS ALBINVS, & Q. MVCIVS SCÆVOLA.

168.

M. ATTILIVS, cui prætori Sardinia provincia obvenerat, eum legione novâ, quam Coſſ. conſcripſerant; V. Millib. pedit. & CCC. equitibus, in Corſicam iuſſus eſt tranſire. Et dum is ibi bellum gereret, CORNELIO prorogatum imperium, uti obtineret Sardiniam.

Cn. SERVILIO Cæpioni in Hiſpaniam ulteriorem, & P. FVRIO PHILO in citeriorem, III. M. pedit. Romanorum, equites CL. Et ſociûm Latini nominis V. pedit. Mill. CCC. equites, attributi. Sicilia L. CLAVDIO ſine ſupplemento decreta.

Conſulibus, qui II. præterea legiones ſcribere iuſſi erant; cum iuſto numero pedit. equitumque; & X. Mill. peditum, cum DC. equitibus, Socijs imperate.

GRAVIS PESTILENTIA.

Delectus eò difficilior erat, quod peſtilentia, quæ priore anno in boves, aliaſque pecudes ingruerat; eo verterat in hominum morbos. Qui inciderant; haud facilè ſeptimum diem ſuperabant. qui ſuperaverant; longinquo, maximè quartanæ, implicabantur morbo.

Servitia in primis moriebantur: eorum ſtrages per omneis vias inſepultorum erat. Et ne liberorum quidem funeribus Libitina ſufficiebat. Cadavera, intacta à canibus & vulturibus, tabes abſumebat: neque toto hoc biennio, in tam promiſcuâ cadaverum ſtrage, vulturius uſquàm viſus eſt.

Sacerdotes publici eâ peſtilentiâ VII. aut VIII. exſtincti ſunt. Peſtis tandem votis publicis ac ſupplicationibus procurari viſa.

NOVÆ BELLI MOLITIONES.

Legati, qui convento prius MASANISSA rege, Carthaginem ierant, ex Africâ nonis Iunij rediérunt. Ibi compertum adfirmárunt, legatos ab rege PERSEO veniſſe; iiſque noctu Senatum datum eſſe.

Ab Carthagine legatos in Macedoniam miſſos, & rex MASANISSA adfirmaverat; & ipſi Carthaginienſes parum conſtanter negaverant. Itaque mittendos quoque in Macedoniam legatos Senatus cenſuit.

PERSEI EXPEDITIO IN DOLOPAS.

PERSEVS per id tempus, quia quidam Dolopum non parebant; & de quibus ambigebatur rebus, diſceptationem ab rege ad Romanos revocabant; cum exercitu profectus, ſub ius iudiciumque ſuum totam coëgit gentem.

Indè per Oetéos monteis tranſgreſſus, religionibus quibuſdam animo obiectis, oraculum conſulturus Delphos adſcendit. Quùm in mediâ repentè Græciâ apparuiſſet, magnum non finitimis modò urbibus terrorem præbuit; ſed in Aſiam quoque ad regem EVMENEM nuntius tumultûs eius venit.

Triduum non plus Delphis moratus, per Phthiotidem, Achaiam, Theſſaliamque, ſine damno iniuriâque agrorum, per quos iter faciebat, in regnum rediit.

PERSEVS CIVITATVM ANIMOS conciliare ſibi tentat.

Nec earum tantum civitatum, per quas iturus erat, ſatis habuit animos ſibi conciliare; ſed aut legatos, aut litteras dimiſit, petens ne diutiùs ſimultatum, quæ cum Patre ſuo fuiſſent, meminiſſent. nec enim tàm atroceis eas fuiſſe, ut non cum eo debuerint ac potuerint finiri. ſecum quidem omnia illis integra eſſe, ad inſtituendam fideliter amicitiam.

Cum Achæorum maximè gente reconciliandæ gratiæ viam quærebat. Illa una ex omni Græciâ gens, & Athenienſium civitas, vivente adhuc PHILIPPO, eò proceſſerat irarum, ut publico decreto finibus ſuis, & totâ Peloponneſo interdiceret Macedonibus.

Itaque ſervitiis ex Achaiâ fugientibus receptaculum Macedonia erat; quia nec ipſi Achæi iotrare regni terminos audebant.

Id quùm Perſeus animadvertiſſet; comprehenſis omnibus, litteras ad Achæos miſit, ſe ſervos eorum & transfugas benignè remittere: cæterùm ne ſimilis fuga poſteà fieret, cogitandum & illis eſſe.

XENARCHVS præt. eiuſque frater Arcon, cenſebant poſſe munus admitti, & aliquid de ſimultate in Macedonas remitti, illibato ſocietatis cum Romanis initæ fœdere.

Sed vicit CALLICRATES, qui in eo gentis ſalutem verti crederet; *ſi cum Romanis inviolatum fœdus ſervaretur.*

Et indignantibus principibus, quòd quam rem ne legatione quidem dignam ipſe PERSEVS iudicaſſet; litteris paucorum verſuum impetraret, ut decretum differretur; obtinuit. Et quùm deinde rex ad Concilium, quod Megalopoli erat, legatos miſiſſet, ij qui offenſionem apud Romanos timebant, operam dedérunt, ne admitterentur.

ÆTOLORVM INTESTINVS FVROR.

Per idem tempus Ætolorum in ſemetipſos verſus furor, mutuis cædibus ad internecionem adducturus videbatur gentem. Feſſi deinde, & Romam utraque pars miſerunt legatos; & inter ſe ipſi de reconciliandâ concordiâ agebant. Quæ novo facinore diſcuſſa res, veteres etiam iras excitavit.

Exſulibus Hypatæis, qui factionis PROXENI erant, quùm reditus in patriam promiſſus eſſet; fideſque data per principem civitatis EVPOLEMVM; LXXX. illuſtres homines, quibus redeuntibus, inter cæteram multitudinem, EVPOLEMVS etiam obvius exierat; cum ſalutatione benignè excepti eſſent, dextræque datæ; ingredientes portam, fidem datam deoſque teſteis nequidquam invocantes; interfecti ſunt. Inde gravius de-integro bellum exarſit.

Iamque legati ab Senatu miſſi ad res viſendas in Græciam venerant: & apud eos Delphis utriuſque partis legati magno certamine agebant.

PROXENVS maximè cum cauſsâ, tum eloquentiâ præſtare viſus eſt. qui paucos poſt dies ab Orthobulâ uxore veneno eſt ſublatus: damnataque eo crimine, in exſilium abijt.

CRETENSES A PARI FVRORE LABORANT.

Idem furor & Cretenſeis lacerabat. Adventu deinde Q. Minutij legati, qui cum X. navibus miſſus ad ſedanda eorum certamina erat; in ſpem pacis venerant. Cæterùm induciæ & anteà VI. menſium fuérunt: indè multò gravius bellum exarſit.

Lycij quoque per idem tempus ab Rhodijs bello vexabantur.

CELTIBERI ITERVM DOMITI.

Celtiberi in Hiſpaniâ, qui bello domiti ſe Tib. GRACCHO dediderant; pacatique manſerant, M. TITINIO præt. obtinente provinciam; rebellárunt

runt ſub adventum Ap. Claudij. Orſiq́ue bellum ſunt ab repentinâ oppugnatione caſtrorum Romanorum.

Vigilibus pro vallo, quique in portarum ſtationibus erant, ad arma conclamantibus; Ap. CLAVDIVS ſigno pugnæ propoſito, tribus ſimul portis militem eduxit. Ea panſâ paullatim acie, & cornibus exæquatis, Romanorum impetum hoſtes ſuſtinere nequiérunt. ad XV. Mill. cæſi aut capti: & caſtris expugnatis, eo die debellatum.

Qui ſuperfuére prœlio, in opida ſua dilapſi, quieti deinde paruérunt imperio.

PATAVINI PACATI.

M. ÆMYLIO proconſuli (qui Conſul anno priore fuerat) Senatus negotium dedit, ut Patavinorum in Venetia ſeditionem comprimeret; quos certamine factionum ad inteſtinum bellum exarſiſſe legati etiam ipſorum adtulerant. Illis Conſulis adventus ſaluti fuit. Qui verò in Ætoliam legati ad ſimileis motus comprimendos ierant; renuntiárunt, rabiem gentis coerceri non potuiſſe.

3783. Ptol. Philom. 7. Ant. Epiph. 5.	*Iam conſularia comitia appetebant, quibus magnâ contentione habitis, propter multitudinem petentium; creati L. POSTHVMIVS ALBINVS, & M. POPILIVS LÆNAS.*	167.

TRIVMPHATVM DE SARDIS.

Eo anno Tabula, in Æde Matris Matutæ, cum indice hoc poſita. *Tib. Sempronij Gracchi Conſulis imperio auſpicioq́, legio exercituſq́, pop. Rom. Sardiniam ſubegit.* In eâ provinciâ hoſtium cæſa aut capta ſupra LXXX. Mill. (Tantum ille captivorum adduxiſſe traditur, ut longâ venditione res in proverbium veniret; *Sardi venales.*) & de ijs triumphatum.

Vtrique Conſulum Ligures decreti ſunt. Sed priusquàm proficiſcerentur, Senatui placuit; L. POSTHVMIVM Coſ. ad agrum publicum, à privato terminandum, in Campaniam ire: cuius ingentem modum poſſidére privatos, paullatim proferendo fineis, conſtabat.

INIQVÆ POSTHVMIJ EXACTIONES A PRÆNESTINIS. RES mali exempli in poſterum.

Hic iratus Præneſtinis, quòd quùm eò privatus, ſacrificij, in Templo Fortunæ faciundi, cauſsâ, profectus eſſet; nihil io ſe honorificè, neque publicè, neque privatim, ab incolis factũ eſſet; prius quàm ab Româ proficiſceretur, litteras Præneſte miſit; *ut ſibi magiſtratus obviàm exiret. locum publicè pararet, ubi diverteretur: iumentaq́, cum exiret indè, præſtò eſſent.* (Antè hũc Coſ. nemo umquam ſocijs ullâ in re oneri aut ſumtui fuit.) Iniuria Coſ. etiamſi iuſta, non tamen in magiſtratu exercenda fuit. Et ſilentium, nimis aut modeſtum, aut timidum, Præneſtinorum, ius, veluti probato exemplo, magiſtratibus fecit, graviorum in dies talis generis imperiorum & onerum.

Legati verò, qui in Ætoliam & Macedoniam miſſi erant, renuntiárunt: ſibi conveniendi regis PERSEI, quùm alij abeſſe eum; alij ægrum eſſe, falſò utrumq́ue, fingerent; poteſtatem minimè factam. facilè tamen apparuiſſe ſibi, bellum parari; nec ultrà ad arma ire dilaturum.

ÆDES FORTVNÆ EQVESTRIS.

Q. FVLVIVS FLACCVS, A. POSTHVMII ALBINI in cenſurâ collega, Ædem Fortunæ Equeſtris, quam in Hiſpaniâ prætor bello Celtiberico voverat, enixo ſtudio faciebat; ne ullum Romæ amplius aut magnificentius Templum eſſet.

Profectus in Bruttios, Ædem Iunonis Laciniæ (quam neque Pyrrhus, neque Annibal violáſſent) ad partem dimidiam detegit, ut tegulis marmoreis ipſius Templum exornaretur. Tegulæ, fremitu populi patrumq́ue in Curiâ exorto, ex Senatûs-conſulto, in templum ſuum reportatæ: & quòd nemo artifex reponendarum rationem inire poſſet, in areâ Templi relictæ.

Eodem anno, quùm agri Liguſtini & Gallici, quod bello captum erat, aliquantum vacaret; Senatûs-conſulto factum, ut is ager viritim divideretur.

PERSEI MOLITIONES.

Venérunt & Romam ex Ætolia legati de diſcordijs ſeditionibuſq́ue ſuis & ex Theſſaliâ, nuntiantes, quæ in Macedoniâ gererentur.

PERSEVS iam bellum vivo Patre cogitatum in animo volvens, omneis non modò genteis Græciæ, ſed civitates etiam, mittendis legationibus; pollicendo plura, quàm præſtando, ſibi conciliabat.

PERSEI ET EVMENIS COMPARATIO.

Erant tamen magnâ ex parte hominum ad favorem eius inclinati animi; & aliquantù quam in EVMENEM propenſiores. Licet EVMENIS beneficijs muneribuſq́ue omnes Græciæ civitates, & pleriq́ue principum obligati eſſent. & ità ſe in regno ſuo gereret, ut quæ ſub ditione eius urbes eſſent, nullius liberæ civitatis fortunam ſecum mutatam vellent.

Contrà, PERSEA fama erat, poſt Patris mortem, uxorem manu ſuâ occidiſſe: APELLEM, miniſtrum quondam fraudis in fratre DEMETRIO tollendo, quantumvis exſulantem, poſt Patris, qui illum ad ſupplicium requiſierat, mortem; ad præmia tantæ rei perpetratæ, ingentibus promiſſis arceſſitum, clàm interfeciſſe.

Multis prætereà cædibus infamem; nec ullo cõmendabilem merito, pleræque civitates EVMENI præferebant; ſeu famâ & maieſtate Macedonum regum præoccupati, ad ſpernendum originem novi regis: ſeu mutationis rerum cupidi; ſeu quia cum obiectum eſſe Romanis, impari luctâ, ſuum ferro cõmiſiſſe; & ignari ſe quoque PERSEI ruinâ obiectendos, enixè volebant.

AP. CLAVDII, ET MARCELLI prudentia in rebus componendis.

Erant autem non Ætoli modò in ſeditionibus, propter ingentem vim æris alieni; ſed Theſſali etiá. eâdemq́ue contagione, velut tabes, in Perrhæbiam quoque id pervaſerat malum.

Ap. CLAVDIVS ad res Theſſalorum inſpiciendas componendaſq́ue à Senatu miſſus, utriuſq́ue partis principibus caſtigatis, quùm iniuſto fenore gravatum æs alienum, ipſis magnâ ex parte concedentibus, qui oneráſſent, leváſſet; iuſti crediti ſolutionem in annorum penſiones diſtribuit. Eodem auctore & modo res in Perrhæbiâ compoſitæ.

Ætolorum cauſſas, hoſtilibus actas animis, quas inteſtino geſſerant bello, MARCELLVS Delphis cognovit. Qui quùm certatum utrimq́ue temeritate atque audaciâ cerneret; decreto quidem ſuo neutram partem aut onerare, aut levare voluit; ſed cõmuniter ab utriſq́ue petijt: *Abſtinerent bello; & oblivione præteritorum diſcordias finirent*. Cuius reconciliationis inter ipſos fides, obſidibus ultro citroq́ue datis, firmata eſt. Et Corinthum, ubi deponerentur obſides, convenitur.

A Delphis itaque, & Ætolico conſilio, MARCELLVS in Peloponneſum traiecit, quò Achæis conventum edixerat.

Vbi collaudatâ gente quòd conſtanter vetus decretum, de arcendis, aditu finium, regibus Macedonum, tenuiſſent; inſigne adversùs PERSEA odium Romanorum fecit. Quod ut maturiùs erumperet; EVMENES rex commentarium ferens ſecum, quod de adparatibus belli omnia inquirens, fecerat, Romam venit.

Quinque per idem tempus legati ad regem miſſi, qui res in Macedoniâ ſpecularentur. & ijdem Alexandriam ad PTOLEMAVM, renovandæ amicitiæ cauſsâ, proficiſci iuſſi.

LEGATIO ANTIOCHI EPIPH. Romam, cum muneribus.

Et ab rege ANTIOCHO EPIPHANE legati, principe APOLLONIO, venerunt; & in Senatum introducti, regem excuſárunt; quòd ſtipendium ſeriùs, quoad diem, præſtaret. Donum ſe prætereà adferre, vaſa aurea quingentûm pondo.

Petere regem; *ut quæ cum Patre ſuo ſocietas atque amicitia fuiſſet, ea ſecum renovaretur: imperaretque ſibi pop. Romanus, quæ bono fideliq́; ſocio regi imperare fas eſſet: ſe nullo uſquàm ceſſaturum officio. Plurimum ſe Romanis debere; quòd quùm obſes Romæ eſſet, tamen pro rege, non pro obſide, omnibus ordinibus fuerit.*

Quæſtores urbani, ſtipendium; vaſa aurea Cenſores accepérunt, ut quibus videretur in templis deponerent. Legato regis, qui maximo in honore apud ipſum, & amiciſſimus populi Rom. eſſe renuntiabatur; Centum Millium æris munus miſſum: & præter liberas ædeis hoſpitio datas, ſumtus etiam decretus, donec in Italiâ eſſet.

CORSI PACATI.

C. CICEREIVS præt. in Corſicâ ſignis collatis pugnavit. VII. Corſorum Mill. cæſa; capti amplius M. & DCC. Pax deinde data petentibus Corſis; & exacta ceræ ducena Millia pondo. Indè CICEREIVS in Sardiniam tranſmiſit.

LIGVRES CÆSI. DVRIVS ACCEPTI, & mòx clementiùs habiti.

In Liguribus quoque, in agro Statellate, pugnatum ad opidum Caryſtum. Illi primò ſub adventum M. Popilij Coſ. mœnibus ſeſe continebant. deinde poſtquàm opidum à Romano oppugnãdum cernebant, progreſſi antè Portas aciem ſtruxérunt. Nec Coſ. certamini moram fecit.

Ibi poſt trium ampliùs horarum pugnam, quùm neutrò inclinaret ſpes; neque ullâ parte Ligurum ſigna moverentur; Conſule imperante, pars magna equitum mediam hoſtium traiecit aciem; & ad terga pugnantium pervaſit. Terrore indè iniecto Ligures in omneis partes fugérunt; perpauci retrò in opidum. X. hominum Mill. cæſa traduntur; ampliùs DCC. paſſim capti. Romani ex ſuis ad III. plus Mill. amiſere.

Poſt hanc pugnam, ex diversâ fuga in unum collecti Ligures, quùm maiorem multò partem civium amiſſam, quàm ſupereſſe cernerent; (nec enim plus X. hominum Millia erant) dedidérunt ſeſe. nihil quidem illi pacti, quòd ſperarent non atrociùs, quàm ſuperiores Imperatores, Coſ. in ſe ſæviturum.

DVRITIES COS. IN DEDITOS.

At ille arma omnibus ademit: opidum diruit; ipſos bonaq́ue ipſorum vendidit.

Atrox ea res viſa Senatui. Placuit itaq́ue M. POPILIVM Coſ. Ligures, pretio emtoribus reddito, ipſos reſtituere in libertatem: bonaque ut ijs, quà fieri poſſit, reddantur, curare. Arma primo quoque tempore fieri in eâ gente. Conſulem de provinciâ decedere, quùm deditos in ſedem ſuam Ligures reſtituiſſet.

Cõſul eo facto iritatus, quùm, legionibus extemplo Piſas in hibernacula miſſis, Romam rediſſet; & à Patribus poſtuláſſet; *ut Senatus-conſultum in ſe factum tolli iuberent; & ob bene geſtam rem, publicam ſupplicationem decernerent*; neutrâ re impetratâ, in provinciam redit.

Alter

3784. Ptol. Philom. 8. Ant. Epiph. 6.	*Alter Coſ. POSTHVMIVS, conſumtâ in agris recognoſcendis æſtate, ne unâ quidem provinciâ ſuâ; comitiorum cauſſâ Romam rediit.*	166.

Coſſ. C. Popilium Lænatem, P. Ælium Ligurem, creavit.

L. POSTHVMIVS ALBINVS, Q. Fulvij Flacci in cenſurâ collegâ, luſtrum condidit. Cenſa ſunt civium Roman. capita CCLXIX. M. & XV.

MIRA LOCVSTARVM LVES.

Locuſtarum tantæ nubes à mari vento repentè in Apuliam illatæ ſunt; ut examinibus ſuis agros latè operirent. Ad eam peſtem frugum tollendam, Cn. SICINIVS præt. deſignatus, & cum imperio in Apuliam miſſus, ingenti hominum agmine ad colligendas eas coacto, aliquantùm temporis abſumſit.

DISSIDIA IN IVDÆIS, ET SCELERATÆ PONTIFICVM NVNDINATIONES.

Apud Iudæos, IASON, Iudæorum Pontifex, ANTIOCHO mittit pecuniam antè triennium promiſſam, per MENELAVM fratrem.

Is eam ſuo, non fratris nomine, dedit: ſtipulatus inſuper CCC. talenta, ſi ſacerdotij dignitas ipſi deferretur. Quod non illubens annuit ANTIOCHVS.

Ita IASON eâdem arte Pontificatum amittit; quâ fratrem ONIAM eódem circumſcripſerat; & pulſus in Ammanitidem profugit regionem.

MENELAVS verò eo honore auctus, non Sacerdotis, ſed crudelis tyranni animum, & feræ belluæ iram induit.

Et ut ſibi ANDRONICI, quem rex ANTIOCHVS in Ciliciâ apud Tharſenſeis & Mallotas, rerum ſuarum procuratorem reliquerat; gratiam emercaretur; aurea quædam vaſa è Templo furatus, eidem donavit. alia Tyri, & vicinis opidis, vendiderat.

Quam ob rem à fratre Oniâ III. increpitus, eumdem ANDRONICVM, ſicarium, immittit, qui fratrem, Antiocheni publicâ tum Aſyli, ſecùs Daphnen, religione ſe tutantem, per fraudem indè abducat, & abductum confodiat.

Sed ANDRONICVS non multo-poſt ſacrilegij perpetrati pœnas, Iudæis ſimul & Græcis apud ANTIOCHVM conquerentibus, expendit: purpuràque exutus, & totâ Antiochiæ civitate circumductus, eodem in loco, quo ONIAM ſcelerate interfecerat, vitâ privatus eſt.

CRIMINA IN PERSEVM.

EVMENES rex, (alijs, ATTALVS, EVMENIS frater eſt) Romam venit, magno honore exceptus, ut coràm moneret Senatum; PERSEI conatis obviàm iret.

Illum, præter paratum ſibi Græciæ atque Aſiæ civitatum favorem; inter ipſos quoque reges ingentem auctoritate. SELEVCI, qui frater ANTIOCHI fuit, filiam duxiſſe, ultrò petitum. Sororem ſuam verò, PRVSIÆ expetenti atque oranti nuptum elocâſſe.

Bœotorum gentis tribus nunc locis cum PERSEO fedus inciſum literis eſſe, uno Thebis; altero ad Sidenum celeberrimo templo; tertio ad Delum.

Achæos & Ætolos ad ſocietatem ab eo ſolicitari.

Eos illum domeſticos belli adparatus habere, ut externis non egeat. XXX. Mill. peditum, & V. equitum. In X. annos frumentum præparare; ut abſtinere & ſuo & hoſtium agro, frumentandi cauſsâ, poſſit.

Iàm pecuniam tantam habere, ut X. Millia mercenariorum militum, præter Macedonum copias: ſtipendium, in totidem annos præparatum habeat. præter annuum, quod ex metallis regijs capiat, vectigal.

Arma vel tribus tantis exercitibus in armamentaria congeſſiſſe.

Inventurem, ut iam Macedonia deficiat; velut ex perenni fonte undè hauriat; Thraciam ſubiectam eſſe.

LEGATIO EIVS ROMAM, REIECTA.

PERSEI deinde regis legatis Senatus datus. Cæterum præoccupatis non auribus magis, quàm animis ab EVMENE rege, omnis & defenſio, & deprecatio legatorum reſpuebatur.

Et exaſperavit animos ferocia animi, in HARPALO, qui princeps legationis.

Velle quidem & laborare, dicebat. *regem, ut purganti ſe nihil hoſtile dixiſſe aut feciſſe, fides habeatur. Cæterùm, ſi pervicaciùs cauſſam belli quæri videat; forti animo defenſurum ſe. Martem communem eſſe, & eventum incertum belli.*

RHODII LEGATI INTEMPERANTIA.

SATYRVS quoque, Rhodiorum legatus, haud dubius, quin EVMENES civitatem quoque ſuā PERSEI criminibus iunxiſſet; loco diſceptandi cum eodem rege in Senatu quæſito; libertate intemperantiùs in illum invectus, quòd Lyciorum gentem adversùs Rhodios concitâſſet; graviorque Aſiæ eſſet, quàm Antiochus fuiſſet; orationem populis quidem Aſiæ (quò & favor PERSEI iam venerat) gratam; ſed Senatui invisam, inutilemque ſibi & civitati ſuæ, habuiſſe viſus eſt.

Et legationibus dimiſſis, quùm HARPALVS celeriter in Macedoniam regreſſus nuntiâſſet regi; Romanos nondum quidem bellum parare; ſed ità infeſtos reliquiſſe, ut ſatis appareret non dilaturos. & ipſe, prætetquàm quod & ità credebat futurum, iam etiam volebat: in flore virium iam credens eſſe.

PERSEVS

PERSEVS SICARIOS EVMENI IMMITTIT.

Et Eumeni antè omneis infeſtus, ab eius ſanguine quaſi ordiri bellum volens, ſicarios ad regis cædem ſubornat.

Illi redeuntem, per Græciam, ac Delphos, ubi APOLLINI ſacrificare inſtituerat) in regnum, iuxtà Cirrham, & montis Parnaſſi radices, ex inſidijs adorti, ſaxa duo ingentia è macerià quâdam, velut è muro, devolvunt; quorum altero caput ictum eſt regi, altero humerus ſopitus.

Latrones, quùm brevi circuitu maceriæ decurrere ad conficiendum ſaucium, à ſuis deſertum, poſſent; tamquam perfectâ re, in iugum Parnaſſi refugérunt.

Compotem iam ſui regem, amici poſtero die deferunt ad navem; indè Corinthum, & à Corintho, per Iſthmi iugum navibus traductis, Æginam traiecére. Ibi adeò ſecreta eius curatio fuit, ut fama mortuum in Aſiam perferret.

ATTALI CREDVLITAS INCREPITA.

ATTALVS quoque celeriùs, quàm dignum fraternâ concordiâ erat, credidit; & mòx cum Vxore fratris, & arcis præfecto, tamquàm iàm haud dubius regni heres, collocutus. Quæ poſteà non feſellére EVMENEM. & fratri, uxoris petendæ præmaturam feſtinationem verſu Græco (μὴ σπεῦδε, γῆμαι, πρὶν τελευτήσαντ' ἴδῃς.) obiecit.

Sub idem tempus C. VALERIVS ex Græciâ, qui legatus ad viſendum ſtatum regionis eius, ſpeculandaq́; conſilia PERSEI, miſſus erat, redijt: cōgruentiaq́; omnia criminibus, ab EVMENE adlatis, referebat.

INDICES CÆDIS EVMENI INTENTATÆ.

Simul & adduxerat ſecum PRAXO hoſpitam à Delphis, cuius domus receptaculum latronum fuerat; & ad quam rex litteras dederat.

Atque etiam L. RAMMIVM Brundiſinum; quem rex ad ſe arceſſitum ingentibus promiſſis inducere conatus erat. quoniam duces omnes, legatiq́ue Romani, hoſpitio eius uti adſueſſent; quibus eorū ipſe ſcripſiſſet, ut venenum dandum curaret.

Ille à rege digreſſus, nō antè Brundiſium redire, quàm cōvento C. VALERIO legato, qui circà Chalcidem verſabatur, voluit: & ad eum indicio delato, iuſſu eius ſimul Romam venit; & in curiam introductus, quæ acta erant expoſuit.

Hæc effecére, ut maturiùs hoſtis PERSEVS iudicaretur. quippe quem non iuſtum modò adparare bellum regio animo; ſed per omnia clandeſtina graſſari ſcelera latrociniorum ac veneficiorum cernebant.

TACITVS BELLI IN PERSEVM ADPARATVS. ET AMBITÆ REGVM SOCIETATES.

Belli adminiſtratio ad novos Conſules reiecta eſt. In præſentiâ tamen Cn. SICINIVM prætorem ſcribere milites placuit, qui Brundiſium perducti primo quoque tempore Apolloniam in Epirum traiicerentur; ad occupandas maritimas urbeis. ubi Conſul, cui povincia Macedonia obveniſſet, claſſem adpellere tutò, & copias per-commodùm exponere poſſet.

Eumenes aliquamdiu Æginæ retentus, periculoſâ ac difficili curatione, quum primùm tutò potuit, profectus Pergamum. præter priſtinum odium, recente etiam ſcelere PERSEI ſtimulante, ſummâ vi parabat bellum.

Quùm in exſpectatione Senatus eſſet, bello ſi non indicto, tamen iàm decreto; qui Regū, ſuam; Perſei, qui ſecuturi amicitiam eſſent; legati ARIARATHIS, puerum filium regis ſecum adducentes, Romam venérunt: quem Pater educandum Romam miſiſſet, ut iam indè à puero moribus Romanis hominibuſq́ue adſueſceret, obſes voluntarius, & veluti ſub publicâ tutelâ.

Et Thracum legatis, apud ſe diſceptantibus, & ſocietatem petentibus; & quod petebant datū eſt, & munera binûm Millium æris ſummæ in ſingulos miſſa.

Alios adire Cretam & Rhodum iuſſérunt, ſimul renovare amicitiam, ſimul ſpeculari quid illic PERSEVS moliretur.

C. CICEREIVS, anni prioris præt. quùm ob res in Corſicâ geſtas triumphum fruſtrà poſtulaſſet; in monte Albano, quod iam in morem venerat, ut ſine publicâ auctoritate fieret; triumphavit.

ROGATIO MARTIA DE LIGVRIBVS RESTITVENDIS.

Et rogationem Martiam (quam duo Tribb. plebis, M. MARTIVS SERMO, & Q. MARTIVS SCYLLA, promulgandam de Liguribus deditis, in Senatu recitárant) magno conſenſu plebes ſcivit, iuſſitq́ue.

Quùm Patres C. LICINIVM præt. ex rogatione quærere iuſſiſſent; tum demùm Coſſ. in provinciam profecti exercitum à M. POPILIO accepérunt. Neque tamen M. POPILIVS reverti Romam audebat, ne cauſſam diceret adverſo Senatu, infeſtiore populo; apud prætorem, qui de quæſtione in ſe poſitâ Senatum conſuluiſſet.

Sed huic eius detrectationi Tribb. plebis, alterius rogationis denuntiatione, occurrérunt, & redire coëgerunt. Ille multorum in Senatu iurgijs laceratus eſt; & S. C. factum; *Vt qui Ligurum, poſt Q. FVLVIVM, & L. MANLIVM Coſſ. hoſtes non fuiſſent,* ut eos C. LICINIVS & Cn. SICINIVS prætr. in libertatem reſtituendos curarent. agrumq́ue ijs trans Padum C. POPILIVS Coſ. daret.

Multa Millia hominum hoc Senatûs-conſulto reſtituta in libertatem; transductiſq́ue Padum, ager eſt adſignatus.

M. POPILIVS, poſtquàm rogatione Martiâ bis apud C. LICINIVM cauſſam dixiſſet; tertiò prætor, gratia Conſulis abſentis & Popiliæ familiæ precibus victus, quùm Idib. Martijs adeſſe reum iuſſiſſet, quo die privatus ius dicere non poſſet; rogationem de Liguribus arte fallaci eluſit.

DISCEPTA-

DISCEPTATIO DE AGRO INTER Carthaginienſeis, & Maſaniſſam.

Eo tempore legati Carthaginienſes Romæ erant, & Gvlvssa Maſaniſſæ F.

Illi querebantur, præter agrum, de quo antè agitatum erat; lxx. opida caſtellaque agri ſui, biennio proximo, Masanissam vi atque armis poſſediſſe.

Se miſſos eſſe, qui orarent Senatum, ut trium harum rerum unam ab ſe impetrari ſinerent: *Vt vel ex æquo apud ſocium populum, quid cuiuſque eſſet, diſceptarent: vel permitterent Carthaginienſibus, ut adverſùs iniuſta arma, pio iuſtoq; ſe tutarentur bello: Vel ad extremum, ſi gratia plus quam veritas apud eos valeret; ſemel ſtatuerent, quid donatum ex alieno Maſaniſſæ vellent.*

Quùm Gvlvssa interrogatus, neque ſibi facilè eſſe dixiſſet de ijs rebus agere, de quibus nihil mandati à Patre haberet: neque Patri facilè fuiſſe mandare, quòd Carthaginienſes, nec de quâ re acturi eſſent, nec omninò ituros ſe Romam, indicáſſent. Hoc ſolum; Se à Patre miſſum, qui deprecaretur Senatum: *ne quid communibus inimicis, criminantibus ſe, crederent*; quem ob nullam aliam cauſſam, *niſi propter conſtantem fidem ergà pop. Rom.* odiſſent.

His utrimque auditis, Senatus de poſtulatis Carthaginienſium conſultus, reſpondere iuſſit;

Gvlvssam, placere, extemplò in Numidiam proficiſci & nuntiare Patri; *Vt de ijs, de quibus Carthaginienſe querantur, legatos quamprimum mittat; denuntietq; Carthaginienſibus, ut ad diſceptandum veniant.* Si aliquid poſſent, Maſaniſſæ honoris cauſſâ, & feciſſe & facturos eſſe. *Ius gratia non dare. Agrum, quà cuiuſq; ſit, poſſidere velle.* Ità regulus Carthaginienſeſque dimiſſi.

LEGATI ROMANI OMNIA DE Perſeo hoſtilia renuntiant.

Sub idem tempus Cn. Servilivs Cæpio, & collegæ, legati ad res repetendas in Macedoniam, renuntiandamque amicitiam regis, miſſi, rediérunt; & ordine quæ vidiſſent, quæque audijſſent, retulérunt. *Vidiſſe ſe per omneis urbeis Macedonum bellum parari.* Deſperato primùm cũ rege colloquio profectos; & tum demum ex itinere revocatos, & ad eum introductos eſſe.

Suæ orationis ſummam fuiſſe; *Fedus cum Philippo ictum, & cum ipſo eo, poſt mortem Patris renovatum; in quo diſertè prohiberi eum extrà fineis arma efferre; & ſocios P. R. bello laceſſere.* Pro his iniurijs ſatisfieri Senatum æquum cenſere; reddique ſibi res ſocijſq; ſuis, quas contrà ius federis habeat.

Regem poſt alia inclementiùs in Romanos dicta, ſcriptum reſponſum dediſſe;

„ *Fedus cum Patre ictum, ad ſe nihil pertinere. Id ſe renovari paſſum; non quia probaret, ſed quia in novâ regni poſſeſſione patienda omnia eſſent.*

„ *Si novum fedus ſecum facere vellent; convenire priùs de conditionibus debere.*

„ *Si ex æquo id facere vellent; & ſe viſurum quid ſibi faciundum eſſet; & illos credere reip. conſulturos.* Atque ità ſe proripuiſſe; & ſummoveri e curiâ omneis cæptos. Tum ſe amicitiam & ſocietatem renuntiâſſe.

Quâ voce eum accenſum reſtitiſſe; atque voce clarâ denuntiâſſe ſibi; ut triduo regni ſui decederent finibus. Ità ſe profectos; nec ſibi aut venientibus, aut manentibus, quidquam hoſpitaliter aut benignè factum.

Nihil magnoperè quod memorari attineat, eo anno Conſules geſſerant. Magis è rep. viſum, comprimi ac ſedari exaſperatos Ligures, quùm Macedonicum bellum exſpectaretur. Et Senatui, ut ſcirent quamprimum quibus ducibus eo bello res p. utenda eſſet, litteras mitti Conſulibus placuit; ut uter eorum eſſet, Romã ad magiſtratus creandos veniret.

QVERELÆ DE GENTIO ILLYRICO, ET SVSPICIONES.

Gentium quoque, Illyriorum regem, ſuſpectum Iſſenſes legati fecerunt. ſimul queſti fineis ſuos ſecundò populatum; ſimul nuntiantes, uno animo vivere Macedonum, atque Illyriorum reges; communi conſilio parare Romanis bellum. Et ſpecie legatorum Illyrios ſpeculatores Romæ eſſe, Perseo auctore miſſos, ut, quid ageretur, ſcirent.

Illyrij vocati, dum in reſponſo, ſuper quâ re veniſſent, heſitarent; curiâ excedere iuſſi ſunt. Mitti placuit ad regẽ legatos, qui nuntiarent; *Non æquùm eum facere, qui ab ſocijs ſuis non abſtineret iniuriam.*

REGES IN ASIA FIDI. RHODIJ SVSPECTI.

Tum quoque ex Aſiâ, qui circà ſocios reges miſſi erant, rediérunt, & renuntiárunt. Evmenem in Aſiâ; Antiochvm in Syriâ; Ptolemævm in Alexandriâ ſe conveniſſe. Omneis ſolicitatos legationibus Persei; ſed egregriè in fide permanere: pollicitoſque omnia, quæ pop. Rom. imperaſſet, præſtaturos.

Et civitates ſocias adiſſe: & cæteras quidem ſatis fidas; ſolos Rhodios fluctuanteis, & imbutos Persei conſilijs, inveniſſe.

Venerant Rhodij legati ad purganda ea, quæ vulgò iactari de civitate ſua ſciebant: cæterùm Senatum ijs dari, antequàm novi Coſſ. magiſtratum iniſſent, non placuit.

BELLI TERRA MARIQVE ADPARATVS.

Belli intereà adparatum non differendum cenſuérunt. Ex veteribus quinqueremibus, in navalia Romæ ſubductis, naveis l. parari, eas quæ in Siciliâ eſſent, naveis refici atque expediri, ut Brundiſium primo quoque tempore mitti poſſent.

Socios navaleis libertini generis, ex civibus Romanis, in xx. & v. naveis conſcribi; & parem numerum in totidem naveis ſocijs imperari. Peditum iix. Mill. & cd. equites à Latini nominis ſocijs exigi iuſſi.

A. Attilivs Serranvs, qui priore anno prætor fuerat,

fuerat, delectus, qui hunc militem Brundiſij acciperet, atque in Macedoniam mitteret.

Cn. SICINIVS præt. qui exercitum paratum ad traijciendum haberet.

Perſcriptum quoque C. POPILIO Coſ. ut & legionem ſecundam, quæ maximè veterana in Liguribus erat; & ſocios Latini nominis, IV. pedit. Mill. CC. equites Idibus Febr. Brundiſij adeſſe iubeat.

Hâc claſſe, atque hoc exercitu Cn. SICINIVS provinciam Macedoniam obtinere, donec ſucceſſor veniret, iuſſus; prorogato in annum imperio.

3785. — *Exitu prope anni, C. POPILIVS Coſ. Romam venit; aliquanto ſeriùs quàm Senatus; bello imminente, cenſuerat. Illi de rebus a ſe geſtis diſſerenti, frequenter ſucclamatum; Cur ſcelere fratris oppreſſos Ligures in libertatem non reſtituiſſet!* — 165.
Ptol. Philom. 9.
Ant. Epiph. 7.

Comitia Conſularia, in quam edicta erant diem, ad XII. Kal. Martias, ſunt habita. Creati Coſſ. P. LICINIVS CRASSVS, & C. CASSIVS LONGINVS.

Hi maioribus hoſtijs ritè mactatis, quâ die magiſtratum iniſſent, precari iuſſi; *ut quod bellum Pop. Romanus in animo haberet gerere, id proſperum eveniret.* Aliaque vota ſuſcepta, ſi reſp. x. annos in eodem ſtatu fuiſſet. & Ludi facti.

FOEDA FVLVII PONTIFICIS MORS.

Q. FVLVIVS FLACCVS, Pontifex, qui priore anno Cenſor fuerat, fœdâ morte Romæ periit. Ex duobus filijs eius, qui tum in Illyrico militabant, alterum deceſſiſſe, nuntiatum; alterum gravi & periculoſo morbo ægrum eſſe. Obruit animum ſimul luctus metuſque. Mâne ingreſſi cubiculum ſervi, laqueo dependentem invenére.

Erat opinio, poſt cenſuram minus compotem fuiſſe ſui. Vulgò, IVNONIS LACINIÆ iram, ob ſpoliatum Templum, alienaſſe mentem.

BELLVM MACEDONICVM II.

Iam non urbs tantùm Roma, nec terra Italia; ſed omnes reges, civitateſque, quæ in Europâ, quæque in Aſiâ erant, converterant animos in curam Macedonici ac Romani belli.

REGVM ERGA ROMANOS STVDIA.

EVMENEM cum vetus odium, tum recens ira ſtimulabat.

PRVSIAS, Bithyniæ rex, ſtatuerat abſtinere armis, eventumque exſpectare. Nam neque pro Romanis ſe æquum cenſére adversùs fratrem uxoris arma ferre; & apud PERSEA victorem veniam per ſororem impetrabilem fore.

ARIARATHES Cappadocum rex, præterquam quòd Romanis ſuo nomine auxilia pollicitus erat; ex quo eſt iunctus EVMENI adfinitate; in omnia belli paciſque ſe conſociaverat conſilia.

ANTIOCHVS imminebat quidem Ægypti regno, & pueritiam regis inertiamque tutorum ſpernens; & ambigendo de Cœle-Syriâ, cauſſam belli ſe habiturum exiſtimabat; geſturumque ſine ullo impedimento id bellum, Romanis Macedonico occupatis. Tamen omnia & per legatos ſuos Senatui, & ipſe legatis eorum eximiè pollicitus erat.

PTOLEMÆVS, propter ætatem, alieni etiamtum arbitrij erat. Et tutores bellū adversùs ANTIOCHVM parabant: & haud ſecus omnia Romanis ad bellum Macedonicum pollicebantur.

MASANISSÆ CAVTIO.

MASANISSA & frumento Romanos iuvabat; & auxilia cum elephantis, Miſagenemque Fil. mittere ad bellum parabat. Conſilia autem in omnem fortunam diſpoſita habebat.

Si penes Romanos victoria eſſet; ſuas quoque in eodem ſtatu res manſutas. Neque ultrà quidquam in præſenti movendum; quod Romani paſſuri non eſſent vim Carthaginienſibus adferri.

Si fractæ eſſent opes Romanorum, quæ tū protegerent Carthaginienſeis; ſuam omnem Africā fore.

GENTIVS, rex Illyriorum, haud ſatis ſtatuerat utram foveret partem: impetuque magis, quàm cōſilio, ijs aut illis ſe adiuncturus videbatur.

COTYS Thrax, Odryſarum rex, evidenter Macedonum partis erat.

Hæc regum de bello ſententia.

In liberis verò gentibus populiſque, plebs ubique omnis fermè, ut ſolet, deterioribus erat ob regem Macedonaſq; inclinata. Principum diverſa cernentes ſtudia.

Illi in Romanos effuſi; at pauci ex ijs iuſtitiâ pop. Romani capti. plures, ſi præcipuam operam navaſſent, potentes ſe in civitatibus ſuis fore rati.

Alteri, regiæ adulationis erant; ob æs alienum & rerum ſuarum deſperationem, novarū rerum cupidi.

Tertij, optimi & prudentiſsimi, ſi utiq; optio potioris domini daretur; ſub Romanis, quàm ſub rege eſſe malebāt. Si liberum indè arbitriū fortunę eſſet; illibatis potiùs utriuſque partis viribus, pacem ex eo manere optabant. Ità namque inter utroſque optimam civitatium conditionem fore; protegente ſemper altero inopem ab alterius iniuriâ.

ARVSPICVM RESPONSA.

Ad Conſulū ſacrificia ritè perfecta, precationemque de bello factā, Aruſpices ità reſponderāt; *Si quid res novæ inciperetur, id maturandum eſſe. Victoriam, triumphum, prorogationem imperij portendi.*

Rogatio

Rogatio itaq; ad populum, de bello regi PERSEO Macedonibuſque inferendo, per Conſules lata eſt. & Senatûs-Conſultum indè factum; ut Conſules inter ſe provincias, Italiam & Macedoniam, compararent ſortirenturque.

Cui Macedonia obveniſſet; ut is regem PERSEA, quique eius parteis ſecuti eſſent, bello perſequeretur.

In Macedoniam, novo inſtituto, ſena Mill. peditum ſcribi iuſſa, equites treceni; æqualiter in ſingulas legiones. Et in ſociali exercitu, Conſuli alteri auctus numerus. x VI. pedit. Mill. D CCC. equites (præter D C. Cn. Sicinij equites) in Macedoniam traijcerent. Italiæ ſatis viſa, x II. M. ſociorum peditum; D C. equites.

AMPLA COS. PRÆTORVMQVE IN DELECTV POTESTAS.

Id quoque ſorti Macedoniæ datum, ut Conſul centuriones militeſque veteres, quos vellet, uſque ad L. annos, ſcriberet; & ne eo anno Tribuni militum ſuffragijs crearentur, ſed Coſſ. prætorumq; in ijs faciendis iudicium arbitriumque eſſet. Conſules, pòſt aliquantam inter ſe cavillationem, ſortiti provincias à Patribus iuſſi: & P. LICINIO quidem Macedonia; C. CASSIO Italia obvênit.

Obortam quoque inter Tribunos militum, & Centuriones contentionem, Sp. LIGVSTINVS quidam, vetus miles, multis ſtipendijs & palmis nobilis, egregiâ oratione & ſuo demiſſionis exemplo compeſcuit: & ut Centuriones, omiſsâ ad Tribunos plebis appellatione, ad delectum obedienter citati reſponderent; effecit.

Perfecto Latinarum, quæ in Calendas Iunias inciderant, ſolenni; C. LVCRETIVS GALLVS, cui inter prætores, quò Senatus ire cenſuiſſet, ſors evenerat; omnibus, quæ ad claſſem opus erant, præmiſſis, Brundiſium eſt profectus, ubi ſocios navaleis recognoſceret: & dimiſsis, ſiqui parum idonei eſſent, ſupplementum legeret ex libertinis. ità tamen ut ſua civibus prærogativa eſſet.

Præter eos exercitus, quos Coſſ. comparabant; C. SVLPITIO GALBÆ, prætori urbano, negotium datum, ut IV. legiones ſcriberet urbanas, iuſto numero pedit. equitumque: iiſque totidem Tribunos ex Senatu legeret, qui præeſſent.

Socijs Latini nominis imperaret xv. pedit. Millia, & M. CC. equites. Vti is exercitus paratus eſſet, quò Senatus cenſuiſſet.

P. LICINIO Coſ. ad exercitum civilem ſocialemque petenti, addita auxilia, Ligurum MM. & Cretenſes ſagittarij; quantùm Cretenſes rogati miſiſſent.

LEGATI PERSEI, ROMA, RE INFECTA, DIMISSI.

PERSEVS, quieſcentibus Romanis, inquies; ubi fremere eos vidit, pavidus; quùm & iure poſſet ijs bellum inferre, qui amicitiam ei renuntiarant; & ipſe paratiſsimus totò imparatos adoriri; ſpe pacis excæcatus, intempeſtivis colloquijs & inducijs tempus terebat.

Eius legatos, qui per idem tempus venerant, in urbem intromitti non placuit; quùm iam bellum regi eorum, & Macedonibus; & Senatus decreto, & populi iuſſu, indictum eſſet.

Ipſi ad Ædem BELLONÆ in Senatum introducti; Quùm ſi exercitus in Macedoniam tranſportati revocentur, regem de iniurijs, ſi quas ſocijs factas quererentur, ſatisfactutum eſſe, dixiſſent; & reſpondere ad ea, quorum rex argueretur, de Perrhœbiâ armis expugnatâ; de aliquot Theſſaliæ opidis vi captis, alijſque, iuſſi, heſitarent; regi renuntiare iuſſi ſunt; *Coſ. P. LICINIVM brevi cum exercitu adfuturum in Macedoniâ eſſe: Ad eum, ſi ſatisfacere in animo eſſet, legatos mitteret.* Romam quod præterea mitteret, non eſſe. Ità dimiſſi, & intrà x I. diem Italiâ excedere iuſsi.

Cn. SICINIVS, qui priuſquàm magiſtratu abiret, Brundiſium ad claſſem & exercitum præmiſſus erat; traiectis in Epirum v. pedit. Millib. & equitib. CCC. ad Nymphæum, in agro Apolloniate, caſtra habebat.

DASSARETIJ, ET ILLYRICI VLTRO PRÆSIDIA A ROMM. depoſcunt.

Inde Tribunos, cum II. Millibus militum, ad occupanda Daſſaretiorum & Illyriorum caſtella, ipſis ultrò arceſſentibus præſidia, ut tutiores à finitimorum impetu Macedonum eſſent; miſit.

LEGATI ROMM. PROVINCIAS OBNOXIAS PARTIVNTVR.

Paucis pòſt diebus, v. legati in Græciam miſſi, Corcyram peditum Mille ſecum adduxêrunt: ibique & regiones inter ſe, quas obirent, & milites diviſêrunt.

L. DECIMIVS miſſus eſt ad GENTIVM Illyriorum regem.

P. & Ser. CORNELII LENTVLI, in Cephaleniam miſſi, ut in Peloponneſum traijcerent; oramque maris, in Occidentem verſi, antè hiemem circumirent.

Q. MARTIO & A. ATTILIO, Epirus, Ætolia, & Theſſalia circumeundæ adſignantur. Inde Bœotiam atque Eubœam adſpicere iuſsi; tum in Peloponneſum traijcere. Ibique congreſſuros ſe cum Lentulis conſtituunt.

Priuſquam digrederentur à Corcyrâ, litteræ à PERSEO adlatæ ſunt, quibus quærebat; *Quæ cauſſa Romanis, aut in Græciam traijciendi copias, aut urbeis occupandi eſſet* I Reſcribi nihil placuit, ſed nuntio regis dici; *præſidij cauſſâ ipſarum urbium Romanos id facere.*

LENTVLI circumeuntes Peloponneſi opida, quùm ſine diſcrimine omneis civitates adhortarentur, ut quo animo, quâ fide adiuviſſent Romanos, PHILIPPI primùm, deinde ANTIOCHI bello; eodem adversùs PERSEA iuvarent.

ACHÆI MVRMVRANT.

Achæi fremere & indignari viſi; *Eodem ſe loco eſſe, quo Meſſenij atque Eleï, qui pro* ANTIOCHO *hoſte adversùs populum Rom. arma palàm tuliſſent: ac nuper in Achaicum contributi Concilium, velut præmium belli ſe victoribus Achæis tradi, quererentur.*

EPIROTÆ PARENT. ET ALII OPERAM FIDEMQVE POLLICENTVR.

MARTIVS & ATTILIVS ad Gittanas, Epiri opidum, Concilio Epirotarum habito, cum magno omnium adſenſu auditi ſunt: & eo. ex iuventute eorum in Oreſtas, ut præſidio eſſent liberatis ab ſe Macedonibus, miſérunt.

Indè in Ætoliam progreſſi, LYCISCO, quem Romanorum rebus favere ſatis compertum erat, in demortui prætoris locum ſuffecto, tranſiérunt in Theſſaliam.

Eódem legati Acarnanum, & Bœotorum exſules venére. Illi nuntiare iuſſi; *quæ ſuperioribus bellis, pollicitationibus regum decepti, adversùs pop. Rom. commiſiſſent, ea corrigendi occaſionem ipſis nunc oblatam. Si malè meriti clementiam pop. Rom. experti eſſent; benè merendo libertatem benivolentiamq; experirentur.*

His exprobratum; *ſocietatem cum* PERSEO *iunxiſſe.* Et quùm culpam in ISMENIAM, alterius partis principem, conferrent; & quaſdam civitates diſſentienteis in cauſſam deductas; Appariturum id eſſe, MARTIVS reſpondit; ſingulis enim civitatibus de ſe ipſis conſulendi poteſtatem facturos.

THESSALI IN ROMM. EXPROMTI.

Theſſalorum, Lariſſæ, fuit concilium. Ibi & Theſſalis benigna materia gratias agendi Romanis, pro libertatis munere, fuit: & legatis viciſſim, quod ſuperioribus regum bellis enixè adiuti à gente Theſſalorum fuiſſent. Et hâc mutuâ meritorum commemoratione accenſi multitudinis animi, ad omnia decernenda quæ Romani vellent.

REX IN COLLOQVIVM CVM MARTIO VENIT.

Secundum hæc, legati à PERSEO rege venérunt; & privati maximè hoſpitij fiduciâ; quod ei paternum cum MARTIO erat, ut in colloquium veniendi regi poteſtatem faceret, petiérunt. Locus ad Penéum flumen, quà tranſitus ab Omolio Dium eſſet, colloquio eſt conſtitutus. Et quòd rex cum omni comitatu amnem tranſire æquùm cenſeret; obſides dare, nihil in colloquio fraudis fore, coactus eſt.

Hic priùs MARTIVS, quæ poſt renovatum cum Romanis fœdus rex hoſtiliter deſignáſſet, quibuſq; factis fidem violáſſet; commemorat.

Rex eorum quæ obiecta ſibi eſſent, partim ea eſſe, quibus neſciret an gloriari deberet: partim quæ fateri non erubeſceret: partim quæ verbo obiecta, verbo negare eſſet.

Conſcium ſibi ſe eſſe, nihil ſcientem deliquiſſe.

„ *Siquid feciſſet imprudentiâ lapſus, corrigi ſe ac emendari præſenti caſtigatione poſſe. Nihil ſe inſanabile,* nec quòd bello aut armis perſequendum ſit, *commiſiſſe.*

„ *Fruſtrà clementiæ gravitatiſq; Romanæ famam per genteis vulgatam eſſe; ſi talibus de cauſſis,* quæ vix querelâ & expoſtulatione dignæ ſunt, *arma capiant, & regibus ſocijs bella inferant.*

INDVCIÆ REGI CONCESSÆ.

Hæc dicenti PERSEO tum adſenſus MARTIVS, auctor fuit mittendi Romam legati; quùm experienda ad ultimum, omniá, nec prætermittendum ſpem ullam cenſuiſſet.

Quumque ad id, ut tutum legatis iter eſſet, neceſſaria induciarum petitio videretur; cuperetque MARTIVS; gravatè, & in magnam gratiam petentis conceſſit.

Idque callidè ab eo factum, quòd nihil ſatis paratum ad bellum Romani in præſentiâ haberent: non exercitum, non ducem. quùm PERSEVS, ni ſpes vana pacis occæcáſſet conſilia, omnia præparata atque inſtructa haberet; & ſuo maximè tempore, atque alieno hoſtibus, incipere bellum poſſet.

BOEOTI TANDEM, DESERTO Perſeo, Romanis ſe permittunt.

Legatis, poſt colloquium, in Bœotiam, ubi motus iam eſſe cœperat, comparatis, primò à Cheronéâ, deinde à Thebis, in ipſo itinere, legati occurrérunt: eoſque Chalcidem ſe ſequi Romani iuſſerunt.

Quò ut ventum eſt; aliarum civitatum principes, id quod maximè gratum erat Romanis, ſuo quique proprio decreto PERSEI ſocietatem aſpernati, Romanis ſeſe adiungebant.

ISMENIAS, novus prætor, gentem Bœotorum in fidem Romanorum permitti æquum cenſebat.

Indè certamine orto, niſi in tribunal legatorum perfugiſſet, haud multum aberat, quin ab exſulibus, eorumque fautoribus, interficeretur.

Thebæ quoque ipſæ in magno tumultu erant, alijs ad regem trahentibus civitatem, alijs ad Romanos.

Coronéi, Haliartijque, qui ad defendendum regiæ ſocietatis decretum convenerant, victi conſtantiâ principum ſuorum; & quanta vis, & fortuna imperij Romani eſſet, ex PHILIPPI ANTIOCHIQVE regum cladibus, edocti; & ut tolleretur regia ſocietas decrevérunt; & eos, qui auctores paciſcendæ amicitiæ fuerant, ad ſatisfaciendum legatis, Chalcidem miſérunt: fideique Romanorum commendari civitatem iuſſérunt.

MARTIVS & ATTILIVS Thebanos læti audiérunt; auctores & his, & ſeparatim ſingulis, ad renovandam amicitiam, mittendi Romam legatos. Antè omnia exſules reſtitui iuſſérunt; &

auctores regiæ ſocietatis decreto ſuo damnârunt.

Ità, quòd maximè volebant, diſcuſſo Bœotico Concilio, Peloponneſum proficiſcuntur, SER. CORNELIO Chalcidem acceſſito.

CHALCIS PRÆSIDIO ACHAICO DEFENSA.

Præbitum ijs Argis concilium. ubi nihil aliud à gente Achæorum petitum, quàm ut M. milites darent. Idque præſidium ad Chalcidem tuendam, dum Rom. exercitus in Græciam traijceretur, miſſum eſt.

MARTIVS & ATTILIVS, peractis quæ in Græcià agenda erant, principio hiemis, Romam redierunt, DECIMVS unus, ſine ullo effectu, captarum enim pecuniarũ, ab regibus Illyriorum, ſuſpicione infamis, Romam revertitur.

LEGATI AD INSVLAS. RHODII OPEM OPERAMQVE POLLICENTVR.

Indè legatio in Aſiam circùm Inſulas miſſa. Tres erant legati, T. CLAVDIVS, P. POSTHVMIVS, M. IVNIVS. Ij hortabantur ſocios ad ſuſcipiendum adversùs PERSEA pro Romanis bellum.

Inter cæteros Rhodij maximi ad omnia momenti habebantur, qui XL. iam naves, auctore HEGESILO, comparârant. Is quùm in ſummo magiſtratu eſſet (Prytanim ipſi vocant) multis rationibus pervicerat Rhodios; *ut omiſſâ regum fovendorum ſpe, Romanam ſocietatem*, unam cum in terris, vel viribus, vel fide ſtabilem, *retinerent*.

Bellum imminere cum PERSEO: Enixè faciendum, *ut crimina delata ab EVMENE, fide rerum & navali adparatu*, quem Romani, ut anteà, deſiderarent eſſent; *refellant*.

His incitati XL. navium claſſem inſtructam ornatamque legatis Rom. advenientibus oſtendêrunt.

(*Et hæc certè legatio magnum ad conciliandos animos civitatum Aſiæ, momentum fuit.*)

PERSEVS PER LITTERAS RHODIOS ET BOEOTOS SOLICITAT.

PERSEVS legatos Romam, de inchoatis cum MARTIO conditionibus pacis, miſit. Et Byzantium ac Rhodum litteras legatis ferendas dedit.

„ *Confidere pacem futuram.*

Si pergerent Romani contra fœdus movere bellum, tum omni gratiâ atque ope enitendum fore, Rhodijs, ut reconcilient pacem.

Si nihil deprecando profic iant; id agendum ne omnium rerum ius ac poteſtas ad unum populum perveniat.

Sed iam potentior eſſe apud illos partis melioris auctoritas cæperat. Reſponſum itaque ex decreto; *Optare pacem Rhodios. ſi bellum eſſet, nequid ab Rhodijs ſperaret aut peteret rex. quod veterem amicitiam diiungeret ſibi ab Romanis.*

Ab Rhodo redeuntes, Legati ſin Bœotiam conceſſêrunt. Thebani nihil moti ſunt; quamquam nonnihil & damnatis principibus, & reſtitutis exſulibus, ſuccenſebant Romanis.

Coronæi & Haliartij, favore quodam inſito in reges, legatos in Macedoniam miſêrunt; præſidium petentes, quo ſe adversùs impotentem ſuperbiam Thebanorum tueri poſſint.

MARTIVS & ATTILIVS legationem in Capitolio ità renuntiârunt; ut nullà re magis gloriarentur, quàm decepto per inducias, & ſpem pacis, rege.

Bœotorum quoque ſe concilium arte diſtraxiſſe, ne coniungi ampliùs ullo conſenſu Macedonibus poſſent. Hæc quidem, ut ſummâ ratione acta, pleique è Senatu adprobabant.

MARTII ARTES, IN HOSTE decipiendo, à cordatis reprehenſæ.

Veteres verò, & moris antiqui memores, negabant ſe eâ in legatione Romanas agnoſcere artes. *Inſidias, ſimulationes, aſtus, Romana non eſſe. Verſutias Pœnorum; calliditatem Græcorum eſſe*; apud quos fallere hoſtem, quàm vi ſuperare gloriofius fuerit. *Non placere novam hanc in rep. gerendâ ſapientiam.* Vicit nihilo minus ea pars Senatus, *cui potior Vtilis, quàm Honeſti cura* erat; ut MARTIVS, in Græciam cum quinqueremibus remitteretur: iuberetur que cætera, uti è rep. maximè viſum eſſet, agere.

Miſſus quoque ATTILIVS ad Lariſſam in Theſſaliâ occupandam: ne, ſi induciarum dies exiſſet, PERSEVS miſſo eò præſidio, caput regionis in poteſtate haberet.

Et P. LENTVLO ccc. milites dati, ut Thebis operam daret, & Bœotia in poteſtate eſſet.

LEGATI PERSEI IN SENATV AVDITI, ET MOX DECEDERE iuſſi.

His præparatis, quamquam ad bellum conſilia erant deſtinata; ſenatus tamen regijs legatis datus eſt. Illi, quùm multa ex ijs, quæ regi erant obiecta, excuſarent aut defenderent, & cætera deprecarentur; non eis animis audiebantur, qui aut doceri aut flecti poſſent. Denuntiatum; ex templò *mœnibus urbis Romæ, & Italiâ intra XXX. diem excederent.*

ROMM. EXERCITVS IN GRÆCIAM TRAIICITVR.

Præmiſſo cum claſſe C. LVCRETIO prætore, & ad Cephaleniam, ſimul opperiente, ut terreſtres copiæ traijcerentur; ſimul ut onerariæ per altum diſſipatæ conſequerentur; P. LICINIVS Coſ. votis in Capitolio nuncupatis, paludatus ab urbe profectus, Brundiſium ad exercitum venit; atque indè cum omnibus copijs tranſvectus ad Nymphæum, in Apolloniati agro caſtra poſuit.

PERSEVS AD BELLVM ACCINGITVR.

Persevs, poſtquàm legati ab Romà regreſſi præciderant ſpem pacis; Pellæ, vetere Macedonum regiâ, conſilium de regni rerumq́ue ſuarum ſummâ habuit. Vbi multò maior pars ferocioris ſententiæ erat; *Nihil turpius eſſe, quàm ſine certamine, ceßiſſe regno: nec preclarius quidquam, quàm pro dignitate ac maieſtate omnem fortunam experiri.* Quidquid Romanis rex ceſſiſſet, eum eo ſimul regno protinùs cedendum eſſe.

Rex itaq́ue bellum ſuſcipiendum gerendumq́ue decrevit; litterisq́ue circà præfectos dimiſſis, Citium copias omnes contrahit.

Summa omnium, XL. Mill. armata fuére; quorum pars ferè dimidia, Phalangitæ.

Ex gentium vicinarum, Pæonum, Agrianum, Thracum, Gallorum, Cretenſium, auxilijs; ex Lacedæmonijs, Ætolis, Bœotis, ijſq́ue perpaucis, XII. fermè armatorum Mill. efficiebantur. Equitum ex totâ Macedoniâ ad III. Mill. contracti.

Venerat & Cotys, Sevthæ F. rex gentis Odryſarum, cum Mille delectis equitibus, & pari fermè pedit. numero. Vt ſumma totius exercitus XXXIX. (fort. LIII.) pedit. eſſent: & IV. equitum Millia.

Et ſecundùm eum exercitum, quem Alexander M. in Aſiam traiecit, numquam ullius Macedonum regis copias tantas fuiſſe conſtabat.

Tertius & viceſimus agebatur annus, (tot numerantur, à P. Cornelio, & T. Sempronio Coſſ. ad hoſce Conſules) ex quo petenti Philippo pax data erat. Et per id omne tempus quieta Macedonia, & progeniem ediderat, cuius pars magna militiæ matura eſſet; & levibus aſſiduè cũ vicinâ Thracum accolarumq́ue gente bellis, exercitata.

Et decennis belli ſumtus, à Patre paratus in theſauris & horreis, regis animum inflare poterat; ut fortunæ paternæ oblitus, veterem Alexandri gloriam ſpe animoq́ue præciperet.

IDEM MVLTA OPIDA CAPIT.

Ipſe toto exercitu Eordéam petit; & ad Begorriten Lacum poſitis caſtris, poſtero die in Elimeam, ad Haliacmona fluv. proceſſit. Deinde ſaltu anguſto ſuperatis montibus, qui Cambunij vocantur, deſcendit ad Tripolim, quam appellant; Azorum, Pythium & Dolichen, incolentes. Quæ tria opida paulliſper cunctata, quia obſides Lariſſæis dederant; victa tamen præſenti metu in deditionem conceſſérunt.

His benignè appellatis, haud dubius Perrhæbos quoque idem facturos, urbem, nihil cunctatus incolis, primo adventu recepit, Cyretias alterâ impreſſione militari in deditionem accepit.

Mylenſes, opidi munimentis freti, nec minus acriter oppugnati, per triduum ſeſe egregiè defendérunt. Et quarto die, eruptione è portis factâ, pulſi fugienteſq́ue, per patentem portam hoſteis accepérunt. Ità capta urbs & direpta eſt. Libera quoque corpora, quæ cædi ſuperfuérunt, venumdata.

Diruto magnâ ex parte & incenſo opido, profectus ad Phalannam caſtra movit. indè poſterâ die Gyrtonem pervénit.

Quò cum T. Minvtivm Rvfvm, & Hippiam, Theſſalorum prætores, intráſſe accepiſſet, ne tentatâ quidem oppugnatione prætergreſſus; Elatiam & Connum, perculſis inopinato adventu opidanis, recepit. Vtraq́ue opida in faucibus ſunt, quà Tempé adeuntur. Et ex ijs Connum firmiore præſidio equit. peditumq́ue; ad hoc, foſſâ triplici ac vallo munitum, reliquit.

Ipſe ad Sycurium progreſſus, operiri ibi hoſtium adventum ſtatuit. Id opidum ſub radicibus Oſſæ montis, quà in meridiem vergit, ſubiectos habet Theſſaliæ campos; ab tergo Macedoniam & Magneſiam. Summa ibidem ſalubritas, & copia perennium aquarum.

ROMANI IN REGEM DVCVNT.

Conſul Rom. per eoſdem dies Theſſaliam cum exercitu petens, iter expeditum primò per Epirum habuit; deinde poſtquàm in Athamaniam eſt tranſgreſſus, aſperi ac propè invij ſoli, cum ingenti difficultate & parvis itineribus ægrè Gomphos pervénit. Cui ſi vexatis hominibus equiſq́ue, tironem exercitum ducenti; acie inſtructâ, & loco ſuo & tempore rex obſtitiſſet; ne Romani quidem abnuant, magnâ ſuâ cum clade fuiſſe pugnaturos.

Conſul quùm audiret vagari Macedonas effuſos per Theſſaliam, vaſtariq́ue ſociorum agros; ſatis iam refectum militem ad Lariſſam ducit, & ſuper Penéum amnem caſtra ponit.

EVMENES SE ROMM. IVNGIT.

Per idem tempus Evmenes ad Chalcidem navibus acceſſit, unà cum Attalo atque Athenæo fratribus; Philetæro quarto fratre. Pergami, ad regni tutelam, relicto. Indè cum Attalo, & IV. pedit. Millib. & Milli equitum ad Conſulem venit: Chalcide bina pedit. M. Athenæo præfecto, relinquens, Alia etiam, ſed exigua, ex omnibus Græciæ populis, auxilia convenérunt.

C. Lvcretivs præt. qui navibus præerat ad Cephaleniam, M. Lvcretio fratre, cum claſſe, ſuper Maléam, Chalcidem petere iuſſo, ipſe triremem conſcendit, Sinum Corinthiacum petens, ad præoccupandas in Bœotiâ res. Et quùm is ob corporis infirmitatem tardiùs navigaret; frater Chalcidem adpulſus, quùm à P. Lentvlo Haliartum Iuventutis Bœoticæ operâ oppugnari audiſſet, nuntium, prætoris verbis, qui abſcedere eum indè iuberet, miſit.

Hæc ſoluta obſidio locum alteri novæ obſidioni dedit. Extemplò namq́ue idem Lucretius cum exercitu navali, X. Millibus armatorum; ad hoc, II. Millib. ex ijs, qui ſub Athenæo erant, Haliartum circumſedit. Parantibuſq́ue iam oppugnare, ſupervenit à Creüsâ Prætor; qui naveis, quæ ab ſocijs Chalcidem miſſæ ad idem ferè tempus convenerant, quia nuſquam erat maritimum bellum, remiſit.

REX

REX AGRVM PHERÆVM VASTAT IMPVNE.

PERSEVS intereà ad Sycurium ſtativa habebat; & frumento undique circà ex agris convecto, ad vaſtandum agrum Pheræorum miſerat; ratus, ad iuvandas ſociorum urbeis, longiùs ab caſtris abſtractos deprehendi poſſe Romanos.

Quumque eo tumultu nihil illos moveri animadverteret; prædam quidem, præterquam hominum, pecora autem omnis generis, diviſit ad epulandum militibus.

Regi creverant iam animi, vaſtatione agri Pheræi ſibi ab hoſte conceſsâ. Eundum itaque indè ad hoſtium caſtra, nec dandum ultrà ſpatium cunctandi, cenſebat.

Quùm verò Romani cunctationem ſuam apud ſocios, qui opem Pheræis non adlatam indignè ferebant, infamem eſſe cenſerent; & quid agendum, conſultarent; trepidus nuntius adfertur; hoſtem magno agmine adeſſe.

VENITVR AD MANVS. PVGNA DVBIA.

Signo dato arma capiunt. Interim placet ex regijs, EVMENIS, auxilijs, C. equites, & parem numerum iaculatorum peditum exire.

PERSEVS quoque, ſignis peditum conſiſtere iuſſis, prægreſſus ipſe cum equitibus & levi armaturâ; & COTYS unà cum eo, aliorumque auxiliorum duces, præceſſérunt.

Minus D. paſſus ab caſtris aberant, quùm in conſpectu fuére hoſtium equites; II. alæ ferè Gallorum, duce CASIGNATO; & CL. velites, Myſi aut Cretes.

Rex ſubitò conſtitit, incertus quantùm eſſet hoſtium. II. indè ex agmine turmas Thracum, & totidem Macedonum, cum binis Cretenſium Thracumque cohortibus, emiſit.

Prœlium, quùm pares numero eſſent, neq; nova alterutrimque auxilia ſubvenirent; incertâ victoriâ finitum eſt. Ex Eumenianis XXX. fermè interfecti, & inter eos CASIGNATVS Gallorum dux.

Per aliquot deinde dies rex in aciem proceſſit, ſperans fore, ut Romani equites abeuntium noviſſimum agmen adgrederentur: & orto inde certamine, quùm longiùs à caſtris eos elicuiſſet, facilè, ubi ubi eſſent, ſe, qui equitatu & levi armaturâ polleret, aciem in eos converſurum. Tandem, quùm inceptum non ſuccederet; caſtra propiùs hoſtem movit, & à V. paſſuum Millib. communijt.

REX PROELIO VICTOR.

Ad extremum acie utrimque ad fatalem pugnam inſtructâ, par fermè utrimque numerus equitum ac levis armaturæ concurrunt; à funditoribus iaculatoribuſque, qui præceſſerant, orto prœlio.

Pòſt atrocem pugnam, in quâ Thracum, in Italico, equites magnâ vi incurrentium, haſtas, pedites Romani gladijs petebant, & equis crura ſuccidebant, aut ilia ſuffodiebant: & Græcis primo impetu averſis, re iam inclinatâ, Theſſalicus equitatus, ex ſubſidijs, maximo uſui erat; rex equeſtri prœlio haud dubiè victor, (quantumvis proſperè pugnanti pedeſtris phalanx ſuperveniſſet, & audaci cœpto non deeſſet) ſigna referri; equitibus paſſim ſequendo ſparſis, receptui canere; peditumque agmen in caſtra redire iuſſit.

Cecidére eo die ex Romanis CC. equites; capti ferè totidem. Bis Mille haud minùs pedites deſiderati. Ex regijs XX. equites, XL. pedites interfecti.

Apud Romanos non mœſtitia tantùm ex re malè geſtâ, ſed pavor etiam erat, ne caſtra hoſtis adoriretur. Conſul, licet flagitio fatendi timoris moveretur; victus tamen EVMENIS ratione, ſilentio noctis tranſductis amnem Penéum copijs, caſtra in ulteriore ripâ communijt.

Rex levi tantùm armaturâ immiſsâ, ſi victis inſtitiſſet, trepidantium in tranſitu fluminis hoſtium copias magna ex parte delere potuiſſet. fruſtra itaq; poſtero die ad laceſſendos prœlio hoſteis progreſſus eſt.

Romani, licet in tuto caſtra iam haberent; damno inter cætera præcipuè famę movebantur. Cauſſa in Ætolos, ex quibus V. principes terga vertentes conſpecti dicebantur, conlata; quorum pavorem cæteri Græcorum populorum ſocij ſecuti eſſent. Theſſali pro concione laudati, eorumque duces virtutis cauſsâ donati.

Ad regem ſpolia cæſorum hoſtium referebantur. Et ex ijs alia alijs pro meritis, & portione donata; & pleraque verbis regis ad concionem immensùm multiplicata. Ipſe poſtero die iodè profectus ad Mopſelum (al. Mopſium) caſtra poſuit. qui tumulus inter Tempé & Lariſſam medius eſt.

Romani ab Penei ripâ non abſcedentes, in locum tutiorem caſtra tranſtulérunt. Eò MISAGENES Numida, cum M. equitibus, parique peditum numero, & XXII. elephantis, venit.

REX PACEM PETIT, ET DVRIS quidem legibus; neque impetrat.

Poſtquam regi de ſummâ rerum conſilium habenti, ferocia ab re proſperè geſtâ conſediſſet: & auſi eſſent amicorum quidam ſuadére, ut ſecundâ fortunâ ad honeſtæ pacis conditionem uteretur, potiùs quàm ſpe vanâ evectus in caſum irrevocabilem ſe daret; legati ad Coſ. miſſi, & frequenti concilio auditi ſunt.

„*Se pacem petere: vectigal, quantum* PHILIPPVS *pactus eſſet, daturum regem pollicentur. Vrbibus agris locisq;, quibus* PHILIPPVS *ceſſiſſet, ceſſurum.*

Ijs deinde ſummotis, quùm conſultaretur; *Romana conſtantia vicit* in concilio. Reſponſum; *Ità pacem dari, ſi de ſummâ rerum Senatui liberum permittat rex de ſe, deq; universâ Macedoniâ, ſtatuendi ius.*

Hæc quùm renuntiáſſent legati; miraculo quidem, ignaris moris, pertinacia Romanorum eſſe: & plerique vetare ampliùs mentionem pacis facere. *Vltrò, mòx quæſituros, quod oblatum faſtidijſſent.*

PERSEVS verò hanc ipſam *ſuperbiam*, quippe quæ *ex fiduciâ virium* eſſet, timere: & ſummam pecuniæ augens, ſi *pretio pacem emere* poſſet, non deſtitit animum Coſ. tentare.

Poſtquam ille nihil ex eo, quod primò reſponderat, mutabat; deſperatâ pace rex ad Sicurium, undè profectus erat, rediјt, belli caſum de-integro tentaturus.

VARIJ ANIMORVM, EX REGIS VICTORIA, ADFECTVS.

Fama equeſtris pugnæ per Græciam vulgata, nudavit voluntates hominum. Non enim ſolùm qui partis Macedonum erant, ſed pleriq́ue magnis Romanorum beneficijs obligati; quidam vim ſuperbiamq́ue experti, læti eam famam accepére.

HALIARTVM CAPTVM ET EVERSVM.

Eodem tempore in Bœotiâ, ſummâ vi Haliartum LVCRETIVS prætor oppugnábat: & obſeſſi, licet externis auxilijs, præter Coronæorum iuniores, deſtituti, animis magis quàm viribus reſiſtebant. Tandem poſt varia operum tentamenta, mœnia pluribus ſimul partibus, ſcalis per manipulos diviſis, capta ſunt.

In primo tumultu captæ urbis, ſeniores impubeſq́ue, ut caſus obvios tulit, paſſim cæſi. armati, qui in arcem confugerant, poſtero die, quùm ſpei nihil ſupereſſet, deditione factâ, ſub coronâ veniérunt, ad bis Mille fermè & quingentos. Ornamenta urbis, ſtatuæ & tabulæ pictæ, & quidquid prétioſæ prædæ fuit; ad naveis delatum. Vrbs diruta à fundamentis.

THEBÆ RECEPTÆ.

Indè Thebas ductus exercitus, quibus ſine certamine receptis, orbem tradidit exſulibus, & qui Romanorum partis erant. Adverſæ factionis hominum, fautorumq́ue regis ac Macedonum familias, ſub coronâ vendidit. Et his in Bœotiâ geſtis, ad mare ac naveis rediјt.

IRRITVS PERSEI IN CASTRA ROMM. CONATVS.

PERSEVS, qui ad Sicurium ſtativa habebat, quùm audíſſet raptim Romanos circà ex agris demeſſum frumentum convehere; & ſpicis antè tentoria deſectis, ingenteis acervos per tota caſtra ſtramentorum feciſſe; ratus incendio opportuna eſſe, faces tædamq́ue, & malleolos ſtuppæ, illitos pice, parari iubet. atque itá mediâ nocte profectus eſt, ut primâ luce adgreſſus falleret.

Sed Romani primarum ſtationum tumultu exciti, & ſigno arma capiendi dato, propugnationi caſtrorum intenti, regem ipſum feſelleſérunt.

PERSEVS circumactâ acie, prima impedimenta ire, deinde peditum ſigna ferri iuſſit. Ipſe cum equitatu & levi armaturâ ſubſiſtit ad agmen cogendum. ratus id quod accidit, inſecuturos ad extrema ab tergo carpenda hoſteis.

Breve certamen levis armaturæ maximè cum procurſatoribus fuit: equites pediteſq́ue ſine tumultu in caſtra rediérunt. Diebus conſecutis paria prœliorum experimenta utrimq́ue fuérunt.

Quùm rex ad Mopſium caſtra moviſſet; & Romani demeſſis circà Cranonem ſegetibus, in Phalannæum agrum tranſiſſent; rex cognito, ſine ullo armatorum præſidio paſſim vaganteis per agros Romanos metere; cum Mill. equitibus, II. Millib. Thracum & Cretenſium profectus, de-improviſo adortus eſt Romanos. Iuncta vehicula, pleraq́ue onuſta, Mille admodùm capiuntur, & DC. fermè homines.

REX IN PABVLATORES ROMANOS INVECTVS.

Indè ad proximum præſidium ducit, ratus haud magno certamine opprimi poſſe.

L. POMPEIVS Trib. militum præerat, qui perculſos milites repentino hoſtium adventu in propinquum tumulum receperat; loci ſe præſidio, quia numero & viribus impar erat, defenſurus.

PRÆSIDIVM ROMM. OPPVGNAT.

Romani, prœlio comminùs conſerto, dum alij Macedonum adſcenſum undique tentant; alij in confertos tela eminùs ingerunt; magnam partem vulnerati, haud facilè iam arma feſſi ſuſtinebant. & rex ut dederent ſeſe inſtabat, fidem dando, præmia interdum pollicendo. quùm ex inſperato, iam *mori, nedum ſe dedere obſtinatis*, ſpes adfulſit.

Conſul namque certior factus præſidium circumſideri, motus periculo tot civium (nam DCCC. fermè, & omnes Romani erant) cum equitatu & levi armaturâ, & auxilijs Numidarum, caſtris egreditur. Et Tribb. militum imperat, ut legionum ſigna ſequantur. Ipſe velitibus, ad firmanda levium armatorum auxilia adiectis, ad tumulum præcedit.

Quùm in conſpectu prima ſigna ſuorum circumſeſsis fuérunt; Romanis quidem ab ultimâ deſperatione recreatus animus eſt; PERSEVS autem, licet ab omnibus imparatus, quamvis ſciret nihil roboris ſecum eſſe, hoſtium adventum, priore ſucceſſu elatus, manſit; & qui Phalangem arceſſerent, properè miſit.

MVLTOS TVMVLTVARIA PVGNA, cum præda, amittit.

Conſul ante-veniens, extemplò prœlium cum obſidentibus conſeruit. Primò reſiſtere Macedones: deinde, ut nullâ re pares erant, amiſsis CCC. peditibus; & ex alâ, quam Sacram vocant, XXIV. equitum

equitum primoribus; abite conantur.

Cæterùm iter propè ipſo prœlio tumultuoſius fuit. Phalanx namq́ue abs trepido nuntio accíta quùm raptim duceretur, primò in anguſtijs, captivorum, quos diximus, agmini, vehiculiſq́ue frumento onuſtis, oblata: & ijs cæſis ingens ibi vexatio utriuſq́ue partis fuit. dum armati, ut viam ſibi aperiant, impedimenta per præceps detruderent; & iumenta, dum ſtimulantur, in turbâ ſævirent.

Vix ab incondito agmine captivorum expedierant ſeſe; quùm regio agmini, perculſiſq́ue & fugientibus è prœlio equitibus, occurrunt.

Ibi verò clamor iubentium referre ſigna, ruinæ quoque propè ſimilem trepidationem fecit. ut ſi hoſtes introire anguſtias auſi lõgiùs inſecuti eſſent, magna clades accipi potuerit. Sed Coſ. recepto ex tumulo præſidio, contentus modico ſucceſſu, in caſtra copias reduxit.

(Sunt qui eo die magno prœlio pugnatum tradant. IIX. hoſtium Mill. cæſa. Vivos captos circiter MMCD. Neque incruentâ Romanis victoriam fuiſſe: ſupra SV. Mill. & CCC. de exercitu Conſulis cecidiſſe.)

REGIS STVPOR.

Hic dies & Romanis refecit animos; & PERSEA ità perculit; ut dies paucos ad Mopſelum moratus, ſepulturæ maximè amiſſorum militum curâ, præſidio ſatis valido ad Connum relicto, in Macedoniam reciperet copias.

Quùm Pellam veniſſet, exercitu in hiberna dimiſſo, ipſe cum Cotye Theſſalonicam profectus eſt.

COTYS AD SVA TVENDA DIGREDITVR.

Eò fama adfertur, ATLESBIVM regulum Thracum, & CORRAGVM, EVMENIS præfectum, in COTYOS fineis impetum feciſſe; & regionem Marenen, quam vocant, cepiſſe. COTYN itaq; magnis donis proſecutus ad ſua tuenda dimittit.

Coſ. PERSEO digreſſo, ad Connum caſtra movit. Opidum antè ipſa Tempê in faucibus ſitum, Macedoniæ clauſtra tutiſſima præbet; & in Theſſaliam opportunum Macedonibus decurſum. Sed ob loci præſidijq́ue firmitatem, abſiſtere incepto coactus eſt.

ROM. COS. MVLTAS VRBEIS EXPVGNAT.

Flexis indè in Perrhæbiam itineribus, Malloeam primo impetu cepit ac diripuit: & Tripoli, aliâq́ue Perrhæbiâ receptâ, Lariſſam redijt.

Indè Eumene atque Attalo domum remiſſis, MISAGENEM Numidaſq́ue in hiberna proximis Theſſaliæ urbibus diſtribuit. Et partem exercitûs ità per totam Theſſaliam diviſit; ut & hiberna omnes commoda haberent, & præſidio urbibus eſſent.

Q. MVTIVM legatum cum II. Millib. ad obtinendam Ambraciam miſit. Græcarum civitatum ſocios, præter Achæos, omneis dimiſit. Ipſe cum parte exercitûs profectus in Achaiam Phthiotin, Pteleon deſertum ab opidanis, diruit à fundamentis: & Antrôna voluntate incolentium recepit.

Ad Lariſſam deinde exercitum admovit. Vrbe deſerta, in arcem omnis multitudo conceſſerat: eam itaque oppugnare adgreditur. Primi omnium Macedones, regium præſidium, metu exceſſerant. à quibus relicti opidani, in deditionem extemplò venére.

Dubitantem Conſulem, priùſne Demetrias adgredienda foret; an in Bœotiâ adipiſcendæ res; Thebani, vexantibus eos Coronæis, in Bœotiam arceſſebant. Itaq́ue ad eorum preces, quòd hibernis aptior regio, quàm Magneſia eſſet, in Bœotiam duxit.

RES IN ILLYRICO GESTÆ.

Eâdem æſtate, legatus (Q. fortè MVCIVS, quem Conſul cum duobus Millib. ad Ambraciam obtinendam miſiſſe ſuprà dictus eſt) in Illyricum à Conſule LICINIO miſſus, opulenta duo opida vi atque armis coëgit in deditionem: omniaq́ue ijs ſua conceſſit. ut opinione clementiæ eos, qui Carnuntem, munitam urbem, incolebant, adliceret.

Poſtquàm neque ut dederent ſe compellere, neque capere obſidendo poterat; ne duabus oppugnationibus nequidquam fatigatus miles eſſet, quas priùs intactas urbeis reliquerat, diripuit.

CASSII COS. OBSCVRI CONATVS.

Alter Coſ. C. CASSIVS, nec in Galliâ, quam ſortitus erat, memorabile quidquam geſſit; & per Illyricum ducere legiones in Macedoniam vano incepto eſt conatus. quod quidem ex Aquileienſium legatis cognitum eſt.

Illi namq́ue querentes coloniam ſuam, novam & infirmam, necdum ſatis munitam, inter infeſtas genteis Iſtrorum & Illyriorum eſſe; quùm peterent, ut Senatus curæ haberet; interrogati, Vellentne eam rem C. CASSIO Conſuli mandari; reſpondérũt: CASSIVM, indicto Aquileiam exercitu, profectum in Macedoniam eſſe. XXX. dierum frumentum militi datum; & duces, qui ex Italiâ itinera in Macedoniam nóſſent, conquiſitos.

Ad CASSIVM, ubicumq́ue eſſet, perſequendum, & à bello movendo abſterrendũ, III. legati miſſi. Et iuſtus de Conſule & exercitu, qui novo & periculoſo itinere inter exteras genteis duceretur, metus, diſtulit eo tempore Aquileiæ muniendæ curam.

QVERELÆ HISPANORVM, DE MAGISTRATIBVS, ELVSÆ.

Tum quoq́ue Hiſpaniæ utrinſq́ue legati aliquot populorum, de magiſtratuum Romanorum avaritiâ ſuperbiâq́ue, conqueſti, & nixi genibus ab Senatu petiérunt; ne ſe, *ſocios, fœdius ſpoliari vexariq́, quàm hoſteis*, patiantur.

Frigidè ijs ſatisfactum, licet recuperatores dati

eſſent, & ab ijs nominati. Multi ex reis abſoluti: alij gravibus criminibus accuſati; dein ampliati; quùm dicenda deintegro cauſſa eſſet, excuſati; exſilij cauſsâ ſolùm vertiſſe.

CANVLEIVS prætor qui Hiſpaniam ſortitus erat, eâ re omiſsâ, delectum habere inſtituit, & repentè in provinciam abijt; ne nobiles & potentes, ab Hiſpanis compellati, vexarentur. Ità præteritis, ſilentio oblitteratis, in futurum conſultum ab Senatu Hiſpanis; de frumenti æſtimatione, & viceſimarum venditione. neve præfecti in opida ſua, ad pecunias cogendas, imponerentur.

NOVA COLONIA, IN HISPANIA, SPVRIORVM, CARTEIA.

Venit & alia novi generis hominum ex Hiſpaniâ legatio. Ex militibus Romanis, & Hiſpanis mulieribus, cum quibus connubium non eſſet, natos ſe memorantes, ſuprà IV. hominum Millia, orabant: ut ſibi opidum, in quo habitarent, daretur. Ex ijs nomina apud prætorem profeſſos & manumiſſos, Carteiam ad Oceanum deduci placuit. Et eam coloniam Latinam eſſe, & Libertinorum appellari.

LEGATI EX AFRICA.

Eodem tempore ex Africâ; & GVLVSSA; MASANISSÆ F. legatus Patris; & Carthaginienſes venérunt. Ille in Senatu, quæ à Patre ad bellum Macedonicum miſſa eſſent, expoſuit; & plura, ſi imperentur, merito pop. Rom. præſtaturum pollicitus eſt. Monuitque Patres, ut à fraude Carthaginienſium caverent. Claſſis eos magnæ parandæ conſilium cepiſſe; ſpecie pro Romanis, & adversùs Macedonas. Vbi ea parata inſtructaque eſſet; ipſorum fore poteſtatis, quem hoſtem aut ſocium habeant.

3786. Ptol. Philom. 10. Ant. Epiph. 8.	*Comitijs Conſulatibus A. HOSTILIVS MANCINVS, & A. ATTILIVS SERRANVS. Coſſ. facti. Illi Macedonia, huic Italia evénit.*	164.

LICINIVS CRASSVS proconſul, an Conſul! complures in Græcià urbeis expugnavit, & crudeliter diripuit.

LENITAS PRÆTORIS LAVDATA.

Prætor quidam, ijs, qui rebellárant, ſeſe purgantibus, culpamque in ſuorum principum amentiam conferentibus, quòd ſe ultrò ad pœnam ipſi obtuliſſent, quùm veniam dediſſet; omneſque, quò exercitum duxiſſet, imperata facerent; quieto exercitu pacatum agrum, qui paullo antè ingenti tumultu arſerat, peragravit. Quæ lenitas prætoris, quâ ſine ſanguine ferociſſimam gentem (ſ. Gallorum) domuerat, eò gratior plebi patribuſque fuit; quò crudeliùs avariuſque in Græcià bellatum, & ab Conſule LICINIO, & ab LVCRETIO prætore erat.

ABDERITARVM DE HORTENſio querelæ; non irritæ.

Invidiam infamiamque ab LVCRETIO, (quem Tribb. plebis abſentem concionibus aſſiduis lacerabant; quique reip. cauſſa abeſſe excuſabatur; licet in agro ſuo Antiati tum verſaretur; & aquam, ex manubijs, Antium, ex flumine Loracinæ, deduceret) avertérunt in HORTENSIVM, eius ſucceſſorem, Abderitæ legati; querentes opidum ſuum ab HORTENSIO expugnatum & direptum eſſe: principes ſecuri percuſſos; ſub coronâ cæteros veniiſſe.

Senatus decrevit eadem de Abderitis, quæ de Coronæis priore anno decreverat. Legati miſſi, qui & HOSTILIO Coſ. & HORTENSIO præt. nuntiarent; Senatum, Abderitis iniuſtum bellum illatum; conquirique omneis qui in ſervitute ſint, & reſtitui in libertatem; æquum cenſere.

ALIORVM DE COS. CASSIO QVERELÆ, PROLATATÆ.

Eodem tempore de C. CASSIO, (qui Conſul priore anno fuerat, & tum Trib. militum in Macedoniâ cum A. HOSTILIO erat) querelæ ad Senatum delatæ. Frater regis Gallorum CINCIBILI, queſtus, Alpinorum populorum agros, ſociorum ſuorum, depopulatum C. CASSIVM fuiſſe; & indè multa Millia hominum in ſervitutem abripuiſſe.

Simul & Carnorum Iſtrorumque, & Iapidum legati venérunt; Duces ſibi ab Conſule CASSIO primùm imperatos, qui in Macedoniam ducenti exercitum iter monſtrarent. Indè ex medio regreſſum itinere, hoſtiliter peragráſſe fineis ſuos: paſſim rapinas & incendia facta.

Vtriſque reſponſum; *Senatum ea quæ facta querantur, neque ſciſſe futura; neque ſi ſint facta, probare. Sed indictâ cauſſâ damnari, abſentem reip. cauſſâ, virum conſularem, iniurium videri.*

Vbi ex Macedoniâ rediſſet; tum ſi coràm eum arguere vellent, cognitâ re, Senatum daturum operam uti ſatisfiat. Legati ad regulum Gallum trans Alpeis, cum magnis muneribus: alijque circà eos populos miſſi, qui indicarent, quæ Patrum ſententia eſſet.

LEGATI E GRÆCIA ET ASIA. EORVMQVE OBSEQVIA.

Multarum prætereà Græciæ Aſiæque civitatum legati Romam convenérunt. Athenienſes, præter quod navium militumque habuiſſent, Conſuli & prætori miſiſſe expoſuérunt; quibus eos non uſos, frumenti ſibi centum Millia imperáſſe: quod, quanquàm ſterilem terram arent, conſeciſſe; *& alia, ſi imperentur, præſtare paratos eſſe.*

Mileſij, qui nihil præſtiterant; *ſiquid imperare ad bellum Senatus vellet, ſe quoque paratos.*

Ita,

Ita, *quò durius erat Romanorum ingenium; eò meticuloſiores Græcos, & ad obſequij pollicitationem paratiores.*

Sed fœda fuit in primis Alabandenſium adulatio; qui *Templum Vrbis Romæ ſe feciſſe* commemoravérunt; *ludoſq; anniverſarios ei, seu Divæ, inſtituiſſe.* & coronam auream L. pondo, quæ in Capitolio ponatur, donum *Iovi Opt. Max.* attuliſſe: & ſcuta equeſtria CCC. ea, queis iuſſiſſent, traditur os.

Lampſaceni coronam LXXX. pondo adferentes, memorabant, ſe à PERSEO, ubi Rom. exercitus in Macedoniam veniſſet, deceſſiſſe. *Id ſe tantùm petere, ut in amicitiam pop. Rom. reciperentur:* &, ſi pax cum PERSEO fieret, *ne in regiam poteſtatem reciderent.*

LEGATI EX AFRICA, ET CRETA.

Ex Africâ legati, ſimul Carthaginienſium, tritici decies centum Millia, & hordei quingenta, ad mare devecta habere, indicárunt; ut quò Senatus cenſuiſſet, deportarent.

Item MASANISSÆ legati eamdem tritici ſummam polliciti, & MD. equites, XII. elephantos. Viriſque gratiæ actæ; rogatique, ut ea quæ pollicerentur, in Macedoniam ad HOSTILIVM deportarent.

Cretenſium legatis reſponſum; *ſi Cretenſes benè ac gnaviter deſtinarent potiorem pop. Romani, quam regis* PERSEI, *amicitiam habere; Senatum quoque Rom. ijs, tamquam certis ſocijs, reſponſurum.* Intereà nuntiarent ſuis; *Placere Senatui, dare operam Cretenſes, ut quos milites aut ſagittarios intrà præſidia regis haberent, eos primo quoque tempore domum revocarent.*

CHALCIDENSIVM QVERELÆ.

Chalcidenſes, Principe MICCIONE, qui pedibus captus, lecticâ in Curiam introlatus erat. præfante: cum vetera recentiaque ſuæ civitatis benefacta expoſuérunt; tum quæ primò C. LVCRETIVS in populareis ſuos, pr. Rom. ſuperbè, avarè, crudeliterque feciſſet; deinde, quæ tum cum maximè L. HORTENSIVS faceret.

„*Vrbibus, quæ eos clauſis portis excluſerint, tutis & incolumibus; apud ſe Templa omnibus ornamentis compilata, ſpoliataq; ſacrilegijs. C. LVCRETIVM navibus Antium devexiſſe. Libera corpora in ſervitutem abrepta; fortunas direptas*; domos ſuas inconditâ nautarum turba, quæ hieme pariter atque æſtate, in tectis habeatur, plenas eſſe.

Senatus, quæ facta illi querebantur, ſuâ voluntate facta eſſe negare. Litteræ ad HORTENSIVM datæ; *Si qui in ſervitutem liberi veniſſent, ut eos conquirendos reſtituendoſq; in libertatem curaret. Sociorum navalium nemo*, præter magiſtros, *in hoſpitia deduceretur.*

LVCRETIVS VIOLENTIÆ DAMNATVS.

C. LVCRETIVS, quem in Senatum arceſſi placuerat, ut diſceptaret coràm, purgaretque ſeſe: multoque plura præſens audierat, quàm in abſentem iacta erant; ubi dies, quæ ei dicta erat, venit, à Tribb. plebis ad populum accuſatus eſt: multamque decies centum Millium æris ei dixérunt: & comitijs habitis, V. & XXX. Tribus cum condemnárunt.

In Liguribus eo anno nihil memorabile geſtum. Nam nec hoſtes movérunt arma; neque Conſul ATTILIVS in agrum eorum legiones induxit. Militibus itaque duarum legionum Romanar. dimiſſis; & ſociorum Latini nominis exercitu maturè in hiberna, Lunam & Piſas, deducto; ipſe cum equitibus, Galliæ provinciæ pleraque opida adijt.

REX GENTIVS SVSPECTVS. Furij legati temeritas & clades.

Quùm nuſquam alibi, quàm in Macedoniâ bellum eſſet, ſuſpectum tamen GENTIVM Illyriorum regem habebant. Octo itaque naves ornatæ à Brundiſio ad C. FVRIVM legatum, qui cum præſidio duarum Iſſenſium navium Inſulæ præerat, eódem ſubmiſſæ. in quas II. Millia militum impoſita, ex ijs quos in eâ parte Italiæ, quæ obiecta Illyrico eſt; Q. MÆNIVS præt. conſcripſerat.

Miſit prætereà Coſ. HOSTILIVS Ap. CLAVDIVM in Illyricum, cum IV. Millib. militum, ut fidos accolas Illyrici tutarentur.

Is non contentus ijs quas adduxerat copijs, auxilia ab ſocijs corrogando, ad IIX. hominum Mill. vario genere armavit: peragratâque omni eâ regione ab Lichnidum, Daſſaretiorum, conſedit.

Haud procul indè Vſcana opidum finium plerumque PERSEI erat. X. Millia civium habebat, & modicum cuſtodiæ cauſſâ Cretenſium præſidium.

Vanæ proditionis ſpe, & prædæ cupiditate, inductus CLAVDIVS, nec fide datâ, neque re exploratâ, caſtra propiùs urbem admovit, & incompoſito agmine ad tentandum acceſſit. Creverat negligentia, quòd armatum neminem in muris viderent.

Cæterum ubi primùm ſub iactu teli fuérunt; duabus ſimul portis ex urbe erumpitur, & ingens è muris ſtrepitus editur. qui terror undique obiectus effecit, ne ſuſtinere primam procellam eruptionis Romani poſſent. fugientes itaque plures, quàm pugnantes interempti; ut vix IS. Mill. cum ipſo Legato in caſtra perfugérint. Ipſe, ne ſuis quidem è fuga collectis, ad Lychnidum protinus reliquias cladis reduxit.

DISCORDIA INTER PTOLEMÆOS FRATRES.

In Ægypto PT. PHILOMETOR, conſortis impatiens, fratrem PHYSCONEM procul ab aulâ abegerat. Hunc profugum lubenter ANTIOCHVS EPIPHANES, avunculus, (erant enim uterque, PTOLEMÆO EPIPHANE, & CLEOPATRA maiore Antiochi ſorore progeniti) exceperat; eiuſque reducendi in regnum ſpecie, iam bellum parabat. (Appian. tradit; à morte CLEOPATRÆ, tutores regis PHILOMETORIS, LENÆVM & EVLALIVM, regnum Syriæ,

iampridem

iampridem Ægypto attributum, ab eodem Antiocho, qui id dolo occupáſſet; repopoſciſſe; bellumque hinc ortum eſſe. Commiſſo inter Peluſium & montem Caſinm prœlio, duces Ægyptiorum ab eo profligatos.)

ANTIOCHI EPIPH. PERFIDIA; & in Hieroſolymitanos ſævities.

Tum ille quaſi infirmiori regis, Nepotis ſui, ætati parciturus, eiuſque res ex fide procuraturus; per federis & mutuæ amicitiæ ſimulationem, ingreſſus Memphim regiam, regni Ægyptij inſignia & habenas de more ſuſcepit; & uberrimas ibi ditiſſimaſque civitates ſibi ſubiecit. Quumque vix Philometori Cyprum & Alexandriam reliquiſſet; rebus ex animi ſententiâ confectis, in Syriam revertit.

Atque in tranſcurſu, anno Selencidar. 143. itinere per Iudæam inſtituto, Hieroſolymam magnis cum copijs ingreſſus, urbis Templique ornamenta, & res pretioſiſſimas, non ſine miſerabili hominum cæde, & arrogantibus in Deum, Deique cultores, convicijs, compilavit. & impietatis iuxtà atque avaritiæ, quâ in Iudæos erat deinceps deſæviturus, fundamenta iecit. Permultis tum ex adversâ factione necatis; pecunijſque direptis & Antiochiam aſportatis.

3787. Ptol. Philom. 11. Ant. Epiph. 9. | 163.

¶ Res in Iudæâ per Antiochum, & adverſarios eius Aſſamonæos, geſtæ, certis Romanorum annis haud facilè attemperari poſſunt. Suis itaque ſparſim locis pertexentur: Nam & Iosephus hiſtoricus falli cenſeatur, qui putet anno priore Antiochum iuſſu, an metu Romanorum, ab Ægypto receſſiſſe. Id enim alterâ eius in Ægyptum expeditione factum eſt; & quidem poſt biennium. Quo anno (*Mach. 1. v. 30. poſt duos annos dierum*) veniſſe Hieruſalem cum turbâ magnâ traditur. & (*Machab. 2. cap. 5.*) ſecundam profectionem in Ægyptum paráſſe.

RES IN MACEDONIA MINUS PROSPERÆ.

Romani rerum, haud proſperè in Macedoniâ geſtarum, rumore exterriti, legatos miſerant, qui comperta quæ agerentur referrent. & ut A. Hostilius Conſul comitia Conſulibus ſubrogandis ità ediceret, ut menſe Ianuario comitia haberi poſſent; & ut primo quoque tempore in urbem rediret. Hic eo nomine laudatus eſt, quod militem modeſtè, & diſciplinâ militari, coercuerit.

Comitia (ait Livius) ad v. Kalend. Septembris (fortè. Decembris aut Ianuarij) fuère. & creati Coſſ. Q. Martius Philippus II. & Cn. Servilius Cæpio.

Legati ex Macedoniâ exacto admodum menſe Februario reverſi, quas res eâ æſtate proſperè rex Perseus geſſiſſet, retulérunt: quantuſque timor ſocios pop. Rom. cepiſſet, tot urbibus in poteſtatem regis redactis.

Delectu militum per Prætores perfecto, quòd iuniores citati à Coſſ. gravatè reſpondérent; Conſules provincias inter ſe ſortiti ſunt; Cn. Servilius Italiam; Q. Martius Macedoniam.

CENSORUM CONSENSIO.

Cenſores, C. Claudius Pulcer, & T. Sempronius Gracchus, ob nimis ſeverè geſtam cenſuram, maiorem partem civitatis, & ordinem præcipuè equeſtrem, exaſperárunt. Et quùm in pari cauſsâ collegæ eſſent, non modo invidiâ pari non erant, ſed etiam Claudii invidiam Gracchi caritas deprecabatur.

Is namque in maximâ populi & ſuffragiorum contentione, quùm clamor undique plebis eſſet, *periculum* GRACCHO *non eſſe*; conceptis verbis iuravit; *Si collega damnatus eſſet, non exſpectato de ſe iudicio, comitem exſilij eius futurum.*

Luſtrum conditum ab iiſdem perhibetur; quo cenſa ſint civium capita CCXII. Mill. & DCCCV.

LEGATORUM ROMM. IN Græcis fides & induſtria.

C. Popilius & Cn. Octavius, qui in Græciam miſſi erant, Senat. conſultum primùm Thebis recitatum, per omneis Peloponneſi civitates circumtulerunt; *Ne quis ullam rem in bellum magiſtratibus Romanis conferret, præterquàm quod Senatus cenſuiſſet.*

Achaico concilio Argis agitato, benignè locuti auditique, egregiâ ſpe futuri ſtatûs fidiſſimæ genti relictâ, in Ætoliam traiecerunt. Ibi quòd omnia, citrà ſeditionem, ſuſpecta, criminumque inter ipſos plena eſſent; obſidibus poſtulatis, neque fini rei impoſito, in Acarnaniam profecti ſunt.

Concilium legatis Tyrréi datum. Ibi quoque inter factiones erat certamen. quùm quidam principum poſtularent; *ut præſidia in urbeis ſuas inducerentur*, adverſùs amentiam eorum, qui ad Macedonas gentem trahebãt. Alij recuſárent; *ne quod bello captis & hoſtibus mos eſſet, id pacatæ & ſociæ civitates ignominiæ acciperent.* Quæ deprecatio iuſta viſa eſt.

Indè Lariſſam ad Hostilium procoſ. à quo miſſi fuerant, legati rediérunt. & retento ex iis ſecum Octavio, ipſe Popilium cum M. fermè militibus in hiberna Ambraciam miſit.

PERSEI EXPEDITIO HIBERNA IN ILLYRICUM. MULTARUM URBIUM DEDITIO.

Perseus, principio hiemis egredi Macedoniæ finibus non auſus, nequà in regnum vacuum irrumperent Romani; ſub tempus brumæ, quùm inexſuperabileis

ſuperabileis ab Theſſaliâ montes nivis altitudo facit; occaſionem eſſe ratus frangendi finitimorum ſpes, animoſque, ne quid, averſo ſe in Romanum bellum, periculi ſubeſſet; quùm à Thraciâ pacem COTYS; ab Epiro CEPHALVS, Acarnanum regulus; repentinâ à Romanis defectione, præſtarent; Dardanos autem recèns domuiſſet bello. ſolum infeſtum Macedoniæ eſſe latus, quod ab Illyrico pateret, cernens. & ſi proximos Illyriorum domuiſſet, GENTIVM quoque regem, iamdiu dubium, in ſocietatem perlici poſſe: cum X. pedit. Millib. quorum pars Phalangitæ erant; & II. Millib. leviter armatorum, & D. equitibus, profectus, Stuberam venit: & tertio die ad Vſcanam, Peneſtarum urbem, caſtra poſuit. Erat autem ibi cum iuventute Illyriorum, Romanum præſidium.

Poſtquàm, qui miſſi ad tentandum fuerant, nihil pacati referebant; oppugnare urbem adortus, & coronâ capere conatus eſt. Nec minor propugnantium virtus fuit; quibus ſpes erat, neque hiemis vim diutiùs pati in aperto Macedonas poſſe; neque ab Romano bello tantum regi laxamenti fore, ut poſſet morari.

Cæterùm poſtquàm vineas agi, turreiſque excitari vidérunt; victa pertinacia eſt. quod præterquàm adversùs vim pares nō eſſent; ne frumenti quidem, aut ullius alterius rei copia intùs erat.

C. CARVILIVS Spoletinus, & C. AFRANIVS à præſidio Rom. miſſi, qui à PERSEO peterent; primò ut armatos, ſuaque ſecum ferenteis, abire ſineret: Dein, ſi id minus impetrarent, vitæ tantum libertatiſque fidem acciperent.

Id ab rege benigniùs promiſſum, quàm præſtitum. Exire enim ſua ſecum efferentibus iuſſis, primùm arma ademit. His urbe egreſſis, & Illyriorum cohors (D. erant) & Vſcanenſes ſe urbemque dediderunt.

Perſeus præſidio Vſcanæ impoſito, multitudinem omnem deditorum, quæ propè numero exercitum æquabat, Stuberam abducit.

Ibi Romanis (IV. hominum Mill. erant) præter principes, in cuſtodiam civitatum diviſis, Vſcanenſibus Illyriiſque venditis, in Peneſtiam exercitum reducit ad Oenéum opidum, opportunè ſitum; quaque tranſitus eſt in Labeates, GENTIO obnoxios; in poteſtatem redigendum.

Sed quòd caſtellum, Draudacum nomine, opportunius ad omnia poſitum eſſe cognoviſſet; eò exercitum admovit, & haud difficulter in deditionem redegit.

Vndecim alia caſtella eodem agminis ſui metu, partim vi, partim voluntate, ſibi ſubiunxit: & in his Romanos milites, ad M. D, qui per præſidia diſpoſiti erant, recepit.

Inde ad Oenéum perventum eſt, opidum mœnibus validum; & hinc amne Artato, inde monte prealto cinctum. Poſt crebra hinc inde prœlia, magnâ opidanorum & militum multitudine variis caſibus abſumtâ, aut vulneribus inutili; ſcalis, multis ſimul partibus, impetus in urbem eſt factus. Puberes omnes interfecti; coniuges liberique in cuſtodiam dati: prædæ alia militum ceſſére.

GENTIVS A PERSEO SOLICITATVR.

Victor Stuberam revertens ad GENTIVM legatos mittit, qui expoſitis rebus, à ſe adversùs Romanos, Dardanoſque, & in Illyrico feliciter geſtis, illum ad amicitiam ſecum iungendam hortarentur.

Lyſſi rex Gentius erat. quò acciti legati & mandata exponentes, reſponſum ſine effectu tulérunt; *Voluntatem ſibi non deeſſe ad bellandum cum Romanis; ſed ad conandum id quod velit, pecuniam maximè deeſſe.*

Quùm hæc regi Stuberam relata eſſent, tum maximè captivos ex Illyrico vendenti; eoſdem legatos remiſit, ſine mentione pecuniæ; quâ unâ Barbarus inops impelli ad bellum poterat.

Ancyram indè populatus PERSEVS, in Peneſtas rursùs exercitum reduxit: & firmatis Vſcanæ, & circà, præſidiis, in Macedoniam ſeſe recepit.

L. CÆLIVS Legatus Rom. præerat Illyrico. Is poſt regis profectionem conatus in Peneſtis Vſcanam recipere, & à Macedonico præſidio repulſus; Lychnidum copias reduxit. Indè M. TREBELLIVM Fregellanum, cum ſatis validâ manu, in Peneſtas & Parthinos miſit, ad obſides à fidis urbibus accipiendos. Illorum obſides, Apolloniam; horum, Dyrrachium tranſmiſsi.

APPII IGNAVIA.

AP. CLAVDIVS, ut acceptam in Illyrico ignominiam corrigeret; Phanoten, Epiri caſtellum, oppugnare adortus, auxilia Athamanum Theſprotorumque, præter Rom. exercitum, ad VI. Millia hominum, ſecum adduxerat. neque operæ-pretiū fecit, CLEVA, qui relictus à PERSEO cum valido præſidio erat, gnaviter defendente.

NOVI ET PROSPERI PERSEI, eiuſque præfectorum conatus.

PERSEVS verò in Elimeam profectus, & circà eam luſtrato exercitu, ad Stratum, validam Ætoliæ urbem, vocantibus Epirotis & præ cæteris Archidamo, duxit.

Rex difficile emenſus iter, & caſtris propè Acheloum amnem poſitis, clauſas urbis portas; atque eâ ipſâ nocte quâ venerat, receptum Romanum præſidium, cum C. POPILIO legato, invénit.

Et in tempore DINARCHVS, præfectus equitum gentis Ætolorum, cum DC. peditibus, & equitibus centum venerat: & mutato cum fortunâ animo, Romanis, adversùs quos pro PERSEO veniſſe, & Stratum contendiſſe conſtabat, ſeſe iunxerat.

Nec POPILIVS ſecurior, quàm debebat eſſe, inter tàm mobilia ingenia erat. Claveis portarum, cuſtodiamque murorum, ſuæ extemplò poteſtatis fecit. & DINARCHVM cum Ætolis, & Stratiorum iuventute, in arcem, per præſidii ſpeciem, amovit.

PERSEVS multis nominibus ab oppugnando, atque adeò obſidendo deterritus, in Aperantiam

castra

caſtra movit. Aperantij regem accepérunt; & ARCHIDAMVM, per quem Stratus regi tradenda erat, cum DCCC. Militum præſidio, rex ijs præpoſuit: & APPIVM ab obſidione Phanotis, quod dixi, caſtelli, famâ exercitûs ad Stratum ducendi, ſummovit.

CLEVAS eum cum præſidio impigrorum iuvenum inſecutus, ſub radicibus propè invijs mõtium, ad Mille hominum ex agmine impedito occidit, ad CC. cepit.

Dum Appius ſuperatis anguſtijs, in campo, quem Elæona vocant, ſtativa haberet; idem CLEVAS, adſumto PHILOSTRATO, qui gentem Epirotarum habebat, in agrum Antigonenſem tranſcendit. Et Macedonibus ad depopulationem profectis, PHILOSTRATVS cum cohorte ſuâ in inſidijs loco obſcuro conſedit.

Quùm in populatores ab Antigonéa armati erupiſſent, & fugienteis effuſiùs perſequerentur; in vallem ab hoſtibus inſeſſam præcipitárunt. Ibi ad M. occiſis, C. fermè captis, propè ſtativa APPII caſtra movent, ut quæ vis ſocijs ſuis ab Rom. exercitu inferri poſſet.

APPIVS, ne fruſtra tempus ijs in locis tereret; dimiſſis Chaonum & Epirotarum auxilijs, cum Italicis militibus in Illyricum regreſſus, per ſocias Parthinorum urbeis militibus in hiberna dimiſſis, Romam redijt inglorius.

GENTIVS MERCEDEM A PERSEO CAPTAT.

PERSEVS ex Peneſtarum gente Mill. pedites, CC. equites revocatos, Caſſandriam, præſidio ut eſſent, miſit. Et ad eum ab GENTIO legati, eadem ut priùs adferentes, rediérunt. Quumque appareret quantum in eo præſidij eſſet, alios atque alios ſubinde mittendo tentare eum non deſtitit. nec tamen ab animo ſuo impetrare potuit, ut impenſam in te maximè ad omnia momenti faceret.

Motus qui per idem tempus in Pæoniâ ab ELONTCO factus erat, ipſo peremto, conſédit. Is dux erat Baſtarnarum, qui à PHILIPPO rege ſolicitati in Dardaniam multò ante venerant, ibique manſerant.

PTOLEMÆI FRATRES RECONCILIANTVR.

PTOL. PHILOMETOR, toto propè regno, uti diximus, ab ANTIOCHO avunculo pulſus, ad fratrem minorem PHYSCONEM Alexandriam confugerat. Et quantumvis ille ſegnis admodum quotidianâ luxuriâ itâ marcéret, ut non ſolùm regiæ maieſtatis officiâ intermitteret; verumetiam ſenſu propè hominis, præ nimiâ ſaginâ, careret; Ægyptij tamen duces, & animos, & amiſſa receperant.

ANTIOCHI CALLIDITAS: ET nova in Iudæos malignitas.

ANTIOCHVS itaque comparato iterùm adversùs Philometorem, validâ pariter auxiliorum manu ſubnixum, exercitu, invaluit: neque Ægyptij duces, dolis circumventi, ſubſtitérunt. Tanto namque ſimulationis artificio regem Ægyptium ſibi devinxerat, ut familiaria etiam, inter belli ſtrepitum, cum eo iniret convivia: atque hâc viâ ad delendum eius exercitum graſſaretur.

Ille prædâ Ægyptiâ onuſtus, & in regnum ſe ſuum recipiens, converſo iterùm per Iudæam itinere, cælatam diu animi ſui malignitatem prodidit. Et, ut Ioſeph. putat, regni Seleucidarum anno 145. Olympiade 153. milite in urbem Hieroſolymam immiſſo, Templum pretioſiſſimâ vaſorum & ſacrorum ornamentorum ſupellectili, & occultiſſimis theſauris, impius iuxtà atque avarus; magnâ cum hominum ſtrage, & blaſphemis in Deum ipſum convicijs, exſpoliavit. Atque itâ, acto quaſi de geminâ gente triũpho, victor in regnum eſt reverſus.

CONSVLIS CVM COPIIS ADVENTVS.

Veris principio ab Roma profectus Q. MARTIVS Coſ. cum V. Millibus, ſupplemento Macedonicarum legionum, Brundiſium pervénit. & ſimul cum C. MARTIO FIGVLO præt. cui claſſis provincia evenerat, ex Italia profectus, Corcyram; & inde Actium, Acarnaniæ portum, tenuit.

Et ipſe quidem ad Ambraciam egreſſus, itinere terreſtri petit Theſſaliam. prætor verò, ſuperato Leucate, Corinthium ſinum invectus, & relictis Creüſæ navibus, terrâ & ipſe per mediam Bœotiam, Chalcidem ad claſſem contendit.

HOSTILIJ LAVS.

Caſtra eo tempore A. HOSTILIVS in Theſſaliâ, circa Palæpharſalum, habebat. nullâ quidem re bellicâ memorabili geſtâ; ſed ad cunctam militarem diſciplinam, ab effusâ licentiâ, formato milite; & ſocijs cum fide cultis, & ab omni genere iniuriæ defenſis. Ipſe ornato exercitu, obviàm venienti Conſuli proceſſit; & eum, ad rem fortiter gerendam hortatus, eidem tradidit.

Coſ. acri oratione accenſis militum animis, in Macedoniam ipſam ducere exercitum ſtatuit. Et mòx in Perrhæbiam profectus, inter Azorum & Dolichen ſtativa habuit.

PERSEI TORPOR ET PERPLEXITAS.

Intereà Perſeus, quùm appropinquare hoſtem ſciret, omneis ſaltus inſidére præſidijs conſtituit. Ipſe cum reliquis copijs primò circà Dium ſtativa habuit: deinde, adeò ut obtorpuiſſe inops conſilij videretur, cum equitibus expeditis, littore nunc Heracléam, nunc Philam percurrebat; eodem indè curſu Dium repetens.

Coſ. quùm eo ſaltu ducere decreviſſet, ubi, propter Octolophum, regem PHILIPPVM caſtra habuiſſe, & cum T. QVINCTIO dimicâſſe, ſuprà commemoravimus; præmittit IV. armatorum Mill. ad loca opportuna præoccupanda. Illi per vias aſperas, vix biduo, XV. Mill. paſſuum itinere ægrè confecto, & poſtero die VII. Millia progreſſi; tumulo haud procul hoſtium caſtris capto, nuntium ad Coſ. remittunt, ut quantum extendere iter poſſet, conſequeretur.

CASTRA

CASTRA CONSVLIS OPPORtunè poſita : & pugnæ præludia.

Mòx ille properè coniunctis copijs, caſtra tumulo, qui tenebatur; quà aptiſſimum ad loci naturam erat, acclinavit. Non hoſtium modò caſtra, quæ paullo plus M. paſſuum aberant; ſed omnis regio, ad Dium & Philam, oraque maris, ex tàm alto iugo, oculis ſubijciebatur.

Die uno, feſſis labore viæ militibus, ad quietem dato; Coſ. poſtridie parte copiarum ad præſidium caſtrorum relictâ, ad hoſtem ducit.

Hippias nuper ad tuendum ſaltum, & caſtellum, quod ſuper Aſcuridem Paludem erat, ab rege miſſus; ex quo caſtra Romana in tumulo conſpexit, præparatis ad certamen animis ſuorum (erant XII. Macedonum Mill.) venienti agmini Coſ. obvius fuit. Et Romani expediti ad pugnam exierant; & hoſtium levis armatura promtiſſimè certamen laceſſebat. Congreſſi, extemplò tela coniecérunt. Multa utrimque vulnera, ſed pauci cecidérunt.

Iritatis in poſterum diem animis, maioribus copijs atque infeſtiùs concurſum. Sed quod nòn ſàtis loci ad explicandam aciem eſſet; & iugum montis in anguſtum dorſum cuneatum, vix ternis armatorum ordinibus in fronte pateret; ijs, qui gravium armorum erant, pugnæ ſpectatoribus; levis tantùm armatura, per iniqua atque æqua loca, pugnam petebat. ac pluribus eâ die vulneratis, quàm interfectis, prœlium nox diremit.

Conſul, cui neque manere in iugo inopi; neque regredi ſine flagitio, atque etiam periculo, integrū erat: nihil aliud reſtare vidit, quàm audacter commiſſum pertinaci audaciâ corrigere.

ROMANI PERICLITANTES, IGNAviâ, aut ſtupore regis, evadunt.

Ventum quidem erat eò, ut ſi hoſtem ſimilem antiquis Macedonum regibus habuiſſet, magna clades accipi potuerit. Sed rex clamore procul & ſtrepitu pugnantium audito, nec auxit copias, integros feſsis ſubmittendo; neque certamini adfuit. quùm Rom. imperator, maior LX. annis, & prægràvis corpore, omnia militaria munera ipſe impigrè obiret, & ad ultimum perſeveraret.

Tandem Popilio in cuſtodiâ iugi relicto, per invia tranſgreſſus, ſummâ cum difficultate & locorum aſperitate conflictatus, in planitiem exercitum, magnâ cum iumentorum & elephantorum vexatione; Popilio etiam cum copijs in tutum recepto; traduxit. Ipſi in campos digreſsi, inter Haracetum & Libethrum, caſtra poſuerunt.

Lavanti regi dicitur nunſiatum, hoſteis adeſſe. quo nūtio quùm pavidus exſiluiſſet è ſolio, victum ſe ſine prœlio clamitans, proripuit. Et conſilij imperijque incertus, duobus ex amicis, Pellam, ubi pecunia depoſita erat; alterum: Asclepiodotvm, quem iugo ſcilicet Cambuniorum montium, cum X. levis armaturæ iuvenum Millib. impoſuerat; ex præſidijs revocat : omneiſque aditus aperit bello.

Ipſe ab Dio auratis ſtatuis omnibus, raptim, ne præda hoſti eſſent, in claſſem congeſtis, ocyus demigrare Pydnam cogit.

Duos tantùm ſaltus, per quos indè quà proceſſerant, evadere poſſent, Romani habebant : unum per Tempê in Theſſaliam; alterum in Macedoniam, præter Díum : quæ utraque regijs tenebantur præſidijs.

Sed quùm interclusó per Tempê, quattuor diſtantibus locis inſeſſa, ſimul aditu commeantibus; ſimul reditu, ipſi montes, per quos deſcenderant, repetendi eſſent; & propalam id, tenentibus ſuperiora cacumina hoſtibus, fieri non poſſet; viſum eſt in Macedoniam ad Díum per medios evadere hoſteis.

Quod niſi *Dei mentem regi ademiſſent*; id ipſum ingentis difficultatis erat. Sed rex ſubito terrore cæcatus, quùm omnia impedimenta præſidijs nudata, & patefacta bello reliquiſſet, ad Pydnam refugit.

DIVM DESERTVM OCCVPATVR.

Coſ. plurimum & præſidij, & ſpei cernens in ſtultitiâ & ſegnitie hoſtis, remiſſo nuntio ad Sp. Lvcretivm, Lariſſam, ut caſtella ab hoſte relicta circà Tempê occuparet; ſecundis caſtris ad Díum pervénit: metarique ſub ipſo Templo, nequid ſacro in loco violaretur, iuſsit. Ipſe urbem ingreſſus, exornatam & egregiè munitam; & unum diem ad exploranda circà omnia moratus, caſtra movet.

Agaſſam urbem, tradentibus ſe ipſis recepit. Et ut reliquorum Macedonum animos ſibi conciliaret; obſidibus contentus, ſine præſidio ſe eis urbem relinquere, immuneiſque ac legibus ſuis victuros, eſt pollicitus.

Progreſſus indè, ad Aſcordum flumen poſuit caſtra. & quantum procederet longius à Theſſaliâ, eò maiorem rerum omnium inopiam ſentiens, regreſſus ad Díum eſt. Persevs contractis in unum omnibus copijs ducibuſque, increpare præfectos præſidiorum; à quibus diceret clauſtra Macedoniæ tradita Romanis eſſe. cuius culpæ reus nemo iuſtiùs quàm ipſe fuiſſet.

Conſuli, cum ſummâ annonæ inopiâ conflictanti, peropportunæ litteræ à Sp. Lvcretio adlatæ. caſtella ſe, quæ ſuper Tempê eſſent, & circà Philam, tenere omnia; frumentique in ijs. & aliarum in uſum rerum copiam inveniſſe.

Coſ. itaque ab Dío ad Philam ducit. ſimul ut præſidium eius firmaret; ſimul ut militi frumentum divideret.

DIVM A REGE RECEPTVM, ET FIRMATVM.

Cæterùm ſimul ceſsit poſſeſsione Dij, excitavit hoſtem, ut tunc tandem ſentiret reciperanda eſſe, quæ priùs culpâ amiſſa forent. Et is Díum regreſſus, quæ à Romanis diiecta, reficit; & ab omni parte muros firmat. Deinde haud procul ab urbe, citrà ripam Enipei fl. caſtra ponit, amnem ipſum tranſitu perdifficilem pro munimento habiturus : ibique reliquum æſtatis eius tempus extrahere in animo habebat.

HERACLEA A ROMM. EXPVGNATA.

Inter hæc Coſ. à Philâ POPILIVM cum II. armator. Millib. Heracléam mittit, urbem inter Dium Tempêque mediâ regione poſitam. Civibus fruſtrà ut ſeſe dederent monitis, quòd ignes ad Enipéum ex regis caſtris apparuiſſent; terrâ mariq; (claſſis iam adpulſa ab littore ſtabat) ſimul armis, ſimul operibus machiniſque oppugnari cœpti.

Iuvenes etiam quidam Romani, ludicro Circenſi ad belli uſum verſo, teſtudine factâ, humilimam muri partem cepérunt: & depulſis quaſi ex æquo propugnatoribus, duorum ſignorum milites in urbem tranſcendérunt. Coſ. capta iam Heracléa, caſtra eò promovit, tamquam Dium; atque indè ſummoto rege, in Pieriam etiam progreſſurus.

ATTONITI REGIS ARGVMENTA.

PERSEVS tandem ex pavore eo, quo attonitus fuerat, recepto animo, malle imperijs ſuis non obtemperatum eſſe; quùm trepidans gazam in mare deijci. Pellæ; & Theſſalonicæ, navalia iuſſerat incendi.

ANDRONICVS, Theſſalonicam miſſus, traxerat tempus, in id ipſum, quod accidit, pœnitentiæ relinquens locum.

Incautior NICIAS, Pellæ, proijciendo pecuniæ partem, quod fuerat nactus: ſed in rem emendabilem viſus lapſus eſſe, quòd per urinatores omne fermè argentum extractum eſt. Tantus autem eius pavoris pudor regem inceſſit, ut urinatores clàm interfici iuſſerit: Deinde ANDRONICVM quoque, & NICIAM, ne quis tàm dementis imperij conſcius ſupereſſet.

THESSALONICA FRVSTRA OPPVGNATA.

Inter hæc C. MARTIVS cum claſſe ab Heracléâ Theſſalonicam profectus, & agrum vaſtavit; & procurenteis ab urbe, aliquot prœlijs trepidos intrà mœnia compulit.

Sed ob infeſta ex urbe tormenta, quibus & ij qui circà muros temerè adpropinquabant; & qui in navibus erant, percutiebantur; revocatis in naveis militibus, omiſsâque urbis oppugnatione, Æniam inde pervênit: & pervaſtatis finibus eius, legens oram, Antigoniam pervênit.

ALTERNA CLADES AD ANTIGONEAM.

Ibi milites in terram egreſſi, primò & vaſtárunt agros paſſim, & aliquantum prædæ contulérunt ad naveis. dein palatos eos adorti Macedones, miſti pedites equiteſque, & fugienteis effusè ad mare perſecuti, D. fermè occidérunt; & non minus cepérunt. Sed redintegratâ, ex deſperatione, in littore pugnâ, adiuvantibus naviculatoribus, ex Macedonibus CC. fermè cecidérunt, & parem numerum cepérunt.

Ab Antigonéa claſſis profecta ad agrum Pallenenſem, exſcenſionem ad populandum fecit. Ibi EVMENES rex, XX. tectis navibus ab Eléa profectus, obvius fuit: & pares V. naves à PRVSIA rege.

CASSANDREAM FRVSTRA, nec ſine clade oppugnant Romani.

Eâ virium acceſsione animus crevit Conſuli, ut Caſſandréam oppugnaret.

Diviſis itaque inter ſe partibus oppugnare adorti; Romanus ad Clitas, quas vocant, munimenta, cervis etiam obiectis, ut viam intercluderet, à Macedonico, ad Toronaicum mare, perducit. Ab alterâ parte, ubi Euripus eſt, EVMENES oppugnabat.

Quùm Romani per fornices, ſimplici tantum laterum ordine ſtructos, transfoſſo pariete, iter in urbem ſibi patefeciſſe viſi eſſent, & irruptionem undique pârarent; præfecti præſidij urbani, cum validâ manu Agrianum, & Illyriorum Peneſtarum, erumpunt: & Romanos, qui alij aliundè, ut ſigna in urbem inferrent, tum coibant; incompoſitos fundunt; & fugienteis ad foſſam uſque perſequuntur; in eaque compulſos ruinâ cumulant. D C. fermè ibi interfecti; omneſque propè, qui inter murum foſſamque deprehenſi erant, vulnerantur.

Dum verò quòd vis aperta non proceſsiſſet, cuſtodias firmare, ne quòd præſidium ex Macedoniâ intromitti poſſet; & operibus mœnia oppugnare, cogitant; X. regij lembi ab Theſſalonicâ, cum delectis Gallorum auxiliaribus, miſsi, obſcurâ nocte, intrárunt urbem.

Quæ novi præſidij fama abſiſtere oppugnatione ſimul Romanos, regemque EVMENEM coegit. Et circumvecti promontorium ad Toronen claſſem adpulérunt. Eam quoque oppugnare adorti, irrito incepto, Demetriadem petunt. Et prætervecti ad Iolcon claſſem adpellunt. indè agro vaſtato, Demetriadem quoque adgreſſuri.

MELIBOEÆ ET DEMETRIADIS OPPVGNATIO IRRITA.

Inter hæc Coſ. M. POPILIVM, cum V. armatorum Millib. ad Melibœā, urbem, in radicibus Oſſæ montis ſitam, & Demetriadi imminentem, oppugnandam mittit.

PERSEVS, quùm audiſſet ſimul Melibœam à Coſ. exercitu oppugnari; ſimul claſſem Iôlci ſtare, ut inde Demetriadem adgrederetur; EVPHRANOREM, quemdam ex ducibus, cum delectis II. Mill. Melibœam mittit. qui ſubmotis fortè à Melibœâ Romanis, Demetriadem priùs occulto itinere intraret, quàm ab Iôlco ad urbem caſtra moverent Romani.

Is ſimul ab oppugnatoribus in locis ſuperioribus conſpectus eſt; cum trepidatione multa opera relicta ſunt, igniſque iniectus. atque ità ab Melibœâ abſceſſum eſt.

Euphranor, eâ urbe liberatâ, Demetriadem extemplò ducit; confiſus non mœnia modo, ſed agros etiam à populationibus tueri poſſe. Et crebræ eruptiones in vagos populatores, non ſine vulneribus hoſtium, factæ. Prętor tantùm, & rex EVMENES circumvecti mœnia, & ſitum urbis contemplati; ſi quâ parte tentare aut vi, aut opere poſſent.

EVME.

EVMENES SVSPECTVS.

Fama fuit, per CYDAM Cretenſem, & ANTIMACHVM, qui Demetriadi præerat, tractatas inter EVMENEM & PERSEA conditiones amicitiæ. Ab Demetriade certè abſceſſum eſt. Ille ad Coſ. navigat; & gratulatus quòd proſperè Macedoniam intráſſet, Pergamum in regnum redijt.

ATTALVM fratrem tradunt, & remanſiſſe apud Coſ. & ſinceram eius fidem æqnali tenore, egregiamq́ue operam in eo bello fuiſſe. quùm à fratre, ut Gallos equites, quos ſecum adduxerat, relinqueret; impetrari non potuiſſet.

VARIÆ ROMAM LEGATIONES.

Intereà Legati Tranſalpini ab regulo Gallorum, BALANO, Romam venérunt, pollicentes ad Macedonicum bellum auxilia.

Secundùm Gallos, Pamphylij legati coronam auream in Curiam intulérunt. Et petentibus ut id donum in cellâ Iovis ponere, & ſacrificare liceret, permiſſum: benigneq́ue amicitiam renovare volentibus reſponſum.

Tum ab rege PRVSIA; & paullo-poſt ab Rhodijs, de eâdem re longè aliter diſſerentes anditi ſunt. Vtraq́ue lrgatio de pace reconciliandâ cum rege PERSEO egit.

PRVSIÆ preces magis, quàm poſtulatio, fuére. qui profiteretur, & ad id tempus ſe cum Romanis ſtetiſſe; &, qnoad bellum foret; ſtaturum. Quùm verò ad ſe à PERSEO legati veniſſent, de finiendo cũ Romanis bello; uti deprecatorem à Senatu petere; *Si poſſent inducere in animum, ut finiant iram; ſe quoque gratiâ reconciliata pacu poſſe uti.*

RHODIORVM SVPERBA POSTVLATIO.

Rhodij verò ſuperbè commemoratis ergà pop. Rom. beneficijs, & victoriâ de ANTIOCHO rege pænè ſibi vindicatâ; *Quùm pax inter Macedonas Romanoſq́; eſſet, ſibi amicitiam cum rege PERSEO cœptam. Eam ſe invitos, nullo eius in ſe merito, quoniam ità Romanis viſum ſit, in ſocietatem belli trahere; interrupiſſe.*

Se, qui multa & diu eius belli incommoda ſentiant, modò ad PERSEA legatos, modò Romam de pace utrimq́; componendâ, miſiſſe. Per quos ſletiſſet, quò minus belli finis fieret; adverſus eos quid ſibi faciundum eſſet, Rhodios ſcilicet conſideraturos eſſe.

His non ſine indignatione auditis; reſponſi loco, tradunt recitatum, S.C. *Quo Caras, & Lycios liberos eſſe iuberet pop. Romanus*; & literas palam ad utramque gentem miſſas.

Quâ auditâ re, principem legationis, cuius magniloquentiam vix Curia paullo-antè ceperat, animo corporeq́ue corruiſſe.

Alij reſponſum eſſe tradnnt; *Romanis non latuiſſe, Rhodios cum PERSEO rege, adverſùs remp. ſuam occulta pridem conſilia habuiſſe. Viſuros ſe viciſſim eſſe, quid ſibi quoque faciundum ſit. Devicto PERSEO*, quod propediem ſperent fore; *viſurum pop. Rom. ut pro meritis cuiuſq́; in eo bello civitatis gratiam dignam referat.* Munera tamen Legati miſſa non acceperunt.

Litteræ deinde Q. MARTII Coſ. recitatæ; *Se ſaltu ſuperato in Macedoniam tranſijſſe.* Ibi commeatus à prætore fratre proſpectos in hiemen habere. *Ab Epirotis* XX. M. modiùm tritici, X. hordei *ſumſiſſe: ut pro eo frumento pecunia legatis eorum Romæ curaretur. Veſtimenta militibus ab Româ mittenda eſſe. Equis CC. fermè opus eſſe*, maximè Numidis. Sibi ijs in locis nullam copiam eſſe.

CENSORVM SEVERITAS.

Cenſores censũ Idib. X.bri ſeveriùs, quàm anteà habuérunt. Multis equi ademti; & inter eos P. RVTILIO, qui Trib. plebis, cenſoribus diem dixerat. Is tribu motus, & ad opera publica faciẽda dãnatus.

TIB. SEMPRONIVS ex pecuniâ ſibi attributâ, ædeis P. AFRICANI, cum tabernis coniunctis, in publicum emit; & Baſilicam faciendam curavit, quæ poſteà Sempronia appellata eſt.

3788. | *Comitijs à Cn. SERVILIO maturiùs indictis, creati Coſ. L. AIMILIVS PAVLLVS, II. (Eius PAVLLI F. qui ad Cannas fortiter obierat. XIV. anno, poſtquàm primùm Coſ. fuerat,) & C. LICINIVS CRASSVS. Illi Macedonia, huic Italia evenit.* | 162.
Ptol. Philom. 12.
Ant. Epiph. 10.

Legati in Macedoniam ad exercitus viſendos, & comperta referenda, miſſi; quid aut terreſtribus, aut navalibus copijs deeſſet. quæ regis vires; quæ ſociorum fides, quæ provinciarum opportunitas.

ALEXANDRINORVM DE ANTIOCHO QVERELÆ.

Intereà legationes exterarum nationum audiri placuit. Et primi Alexandrini, ab PTOLEMÆO & CLEOPATRA regibus miſſi, in Curiam vocati. Illi ſordidati, barbâ & capillo promiſſo, cum ramis oleæ ingreſſi, procubuérunt. eorumq́ue oratio, quàm habitus, fuit miſerabilior.

ANTIOCHVS Syriæ rex, quem Romæ obſidem fuiſſe diximus. per honeſtam ſpeciem maioris PTOLEMÆI reducendi in regnum, bellum cum minore fratre eius, qui tùm Alexandriam tenebat, gerens, & ad Peluſium navali prœlio, victor fuerat; & tumultuario opere ponte per Nilum facto tranſgreſſus, cum exercitu, obſidione ipſam Alexandriam cinxerat. nec procul abeſſe, quin potiretur regno opulentiſſimo, videbatur. Ea legati qnerentes orabant Senatum, ut opem regno regibuſq́ue, amicis imperio, ferrent.

Si Romani pro ſuis in ANTIOCHVM meritis; & pro eâ, quâ apud omneis reges genteiſq́ue, polleant auctoritate, legatos miſiſſent; qui dennntiarent, *non placére ſenatus bellum ſocijs regibus fieri*; dubium non eſſe, quin rex ille extemplò à mœnibus Alexandriæ abſceſſurus, abducturuſq́ue exercitum in Syriam eſſet.

Quod ſi cunctentur facere; brevi extorres regno, PTOLEMÆVM & CLEOPATRAM, Romam venturos; cũ pudore quodã pop. Romani, quòd nullã ſocijs opem, in ultimo fortunatum diſcrimine, tuliſſent.

LEGATI AD REGES MISSI, BELLO ABSTINEANT.

Alij ſic tradidére. ANTIOCHVM, poſt alteram expeditionẽ, cogniro, ſuos in Ægypto dolos palàm eſſe factos; coolilio nihil diſſimulato, in Ægyptum, cui toti totus inbiabat, regreſſum eſſe; & tum Alexandriam (quò rex pulſus ad fratrem minorem, participato cum eo regno, coofugerat, & præſidij cauſsâ ſe incluſerat) artâ obſidione, ſed irrito conatu, ad deditionem adigere molitum eſſe. Fratres autem miſſis Romam legatis, qui auxilia fidemque ſocietatis implorarent, Senatum facilè moviſſe.

Patres namque Alexandrinorum precibus moti, exremplò C. POPILIVM LÆNATEM, cum duobus alijs legatis, ad finiendum inter reges bellum, miſérunt. Prius ANTIOCHVM, dein PTOLEMÆVM adire iuſſi: & nuntiare; *Ni abſtatur bello, per utrum ſtetiſſet, eum non pro amico, nec pro ſocio habituros eſſe.* Et hiſce cum mandatis, ſimul illi cum Alexandrinis legatis, profecti ſunt.

STATVS EXERCITVS ROMANI IN MACEDONIA.

Legati, qui in Macedoniam, ad explorandum, miſſi fuerant, octiduo poſtquàm Coſſ. magiſtratum inijſſeot, vltimis Quinquatribus Romam regreſſi, nuntiárunt; *Maiore periculo, quàm emolumento, exercitum per invios ſaltus in Macedoniam inductum:* PIERIAM *quò proceſſiſſet, à Rege teneri. Caſtra caſtris propè ità collata eſſe, ut fluminis Enipêi intericctu arceantur. Neque regem pugnandi poteſtatem facere; neque noſtris vim ad cogendum eſſe.*

Hiemem etiam aſperam rebus gerendis interveniſſe. In otio militem ali; nec plus quàm VI. dierum frumentum habere. Macedonum dici XXX. Mill. armatorum eſſe.

Ap. CLAVDIVM, circà Lychnidum, in ſummo periculo eſſe: niſi properè aut iuſtus exercitus eò mittatur; aut ipſe cum præſidio indè deducatur.

Sociorum navalium partem morbo abſumtam; partem, maximè qui ex Siciliâ fuerint, domos ſuas abijſſe; & iam homines navibus deeſſe.

EVMENEM claſſemq́ eius, tamquam vento adlatas naveis, & veniſſe & abiſſe: nec animum eius régis ſatis conſtare viſum; quùm ATTALVS frater egregiè in fide conſtitiſſe compertus eſſet.

Latinis ferijs, quæ prid. Kalend. Aprilis fuére, in monte, ſacrificio ritè perpetrato, Coſ. L. ÆMYLIVS, & Cn. OCTAVIVS, cui claſſis obtigerat, in Macedoniam, fauſtis civium votis & ominibus profecti ſunt.

PERSEVS ITERVM MERCEDE OBLATA GENTIVM, ALIOSQVE, ad ſocietatem ſolicitat.

PERSEVS, qui in animum inducere non potuérat, ut impensâ pecuniæ GENTIVM Illyriorum regem ſibi adiungeret; poſtquàm Romanis Saltum ingreſsis ultimum belli diſcrimen adeſſe animadvertit, ccc. argenti talenta per HIPPIAM legatum pactus eſt, ità ut obſides ultrò citroque darentur.

Legatis, quos Illyrius ad pecuniam accipiendam miſerat, mandatum eſt; *ut iureiurando obſidibuſq́, & pecuniâ à Macedone acceptâ, Rhodum cum legatis Macedonibus proficiſcerentur.* duorum ſimul regum nomine incitari Rhodios ad bellum Romanum poſſe.

Et METRODORVS, qui nuper ab Rhodo veoerat; auctoribuſque DIONE & POLYARATO, principibus eius civitatis, adfirmabat; *Rhodios paratos ad bellum eſſe*; is princeps iunctæ cum Illyrijs legationis datus eſt.

Eodem tempore ad EVMENEM, & ad ANTIOCHVM communia mandata, quæ ſubijcere conditio rerum poterat: *Naturâ inimica inter ſe eſſe, Liberam civitatem, & regem. Singulos populum Rom. adgredi: & quod indignius ſit, regum viribus reges oppugnare. Romanos itaq́, aut ad pacem ſecum faciendam compelli; aut ſi in bello iniuſto perſeverent, communeis omniũ regum hoſteis duci oportere.*

EVMENES, modò ne iuvaret bello Romanos terrâ marique; modò pacis patrandæ cum Romanis paciſcebatur mercedem. & quidem ne bello intereſſet, M. & D. talenta. In utrumq́; noo fidem modò ſe, ſed obſides quoque dare paratum oſtendebat.

Sed ità inter ſe nequidquam captati reges, nihil præter infamiam movére. Neque ea res tantùm PERSEO per avaritiam eſt dimiſſa; ſed etiam Gentij regis parata ſocietas; & tum Gallorum, effuſorum per Illyricum, agmen ingens oblatum, pari avaritiâ dimiſſum eſt.

Veniebant x. Mill. equitum; par numerus peditum; & ipſorum iungentium curſum equis; & in vicem prolapſorum equitum, vacuos capientium ad pugnam equos. Hi pacti erant; eques, denos præſenteis aureos; pedes, quinos: Mille, dux corũ.

Rex PERSEVS ab Enipeo ex caſtris profectus obviàm, cum dimidiâ parte copiarum, & munera principibus gentis ferens, in ripâ fluminis Axij poſuit caſtra. Et exercitus Gallorũ circà Deſadabam, in Mædicâ, conſederat, mercedem pactam opperiens; LXXV. pænè millibus ab Axio flu. & caſtris regis.

GALLI AVXILIARES ELVSI ET REIECTI.

Quùm eò miſſus ANTIGONVS, ex purpuratis unus, iuberet multitudinem Gallorum, ad Bylazora (is Pœoniæ locus eſt) caſtra movere, & principes ad ſe venire frequentes. commeatus in itinere per vicos & opida expeditos; & frumenti, vini, pecorumque copiam multitudini præparatã eſſe. Regem

magnis

magnis muneribus principes, veſtis, argenti equorumque, excepturum eſſe.

Illi contrà, quod præſens pepigiſſent, interrogârunt; Ecquid aurum, quod in ſingulos equites pediteſque dividendum eſſet, ſecum adduxiſſet?

Quumque ad id nibil reſponderetur; ELONICVS, eorum regulus; Abire ANTIGONVM, & renuntiare regi iuſsit; Niſi aurum obſideſque accepiſſent, nuſquàm indè Gallos longiùs veſtigium moturos.

Rex pecuniæ, quàm regni, melior cuſtos, advocato concilio, inſtitit de perfidiâ & feritate Gallorum diſſerere. *Si in Macedoniam accipiantur, graviores ſe ſocios habiturum, quàm hoſteis, Romanos. Quinque Mill. equitum ſat eſſe, quibus & uti ad bellum poßint; & quorum multitudinem ipſi non timeant.*

Remittitur itaque ANTIGONVS, qui nuntiaret; v. equitum Millium operâ tantùm uti regem velle.

Quòd ubi audivére Barbari; cæterorum quidem fremitus fuit, indignantium ſe fruſtrà excitos ſedibus ſuis: ELONICVS verò rurſùs quærit; Ecquid ipſis v. Millibus, quod conveniſſet, numeraret? Quumque adversùs id quoque miſceri ambages cernerent; retrò ad Iſtrum, depopulati Thraciam, quà vicina erat viæ, rediérunt.

Quo facto PERSEVS Romanorum animos confirmavit; & Macedonum, qui eâ pependerant ſpe, haud mediocriter debilitavit.

GENTIVS ABALIENATVS. OB REGIS SORDEIS.

Eadem avaritia Gentium regem ſibi abalienavit. qui acceptâ exiguâ pecuniæ parte, quùm aſsiduè à PANTAVCO, PERSEI legato, ad laceſſendos hoſtili facto Romanos ſtimularetur; M. PERPENNAM & L. PETILIVM legatos, qui tum fortè ad eum venerant, in cuſtodiam coniecit. Quo audito, PERSEVS, contraxiſſe eum neceſsitates ratus ad bellum utique cum Romanis; ad revocandum eos, qui reliquam pecuniam portabant, miſit: velut nihil aliud agens, quàm, *ut quanta maxima poſſet præda, ex ſe victo, Romanis reſervaretur.*

GALLI CÆSI A CLASSIARIIS PERSEI.

Eius intereà claſſis, modò navibus EVMENIS in portu deprenſis, tamquam amicis, parcere: modò v. & xxx. naveis, hippagogos, quæ ad ATTALVM fratrem ab eodem miſſæ; & ab Elæâ profectæ, cum equitibus Gallis, & equis, Phanas, promontorium Chiorũ, petebant, ut inde tranſmittere in Macedoniam poſſent; variè adfligere, quod inhabili iſtiuſmodi naviũ genere, & Gallis vix quietẽ in mari ferentibus, nulla reſiſtendi ſpes eſſet.

Pars itaque eorum, qui propiores continenti littori erant, in Erythræam enabant: pars velis datis ad Chium naveis eiecére; relictiſque equis, effuſâ fugâ urbem petebant.

Sed lembi regij propiùs urbem, acceſſuque commodiore, cum expoſuiſſent armatos; partim in viâ fugienteis adhuc Gallos adepti, Macedones, ceciderunt; partim antè portam excluſos. Clauſerant enim Chij portam, ignari qui fugerent, aut ſequerentur.

DCCC. fermè Gallorum occiſi: CC. vivi capti. Equi, pars in mari fractis navibus abſumti; partim nervos in littore ſuccidérunt Macedones. Inde evecti Ægæo mari Delum traiecerunt.

DELI INSVLÆ RELIGIO.

Dum hæc geruntur, legati Romani, C. POPILIVS, cũ collegis, à Chalcide profecti, III. quinqueremibus Delum quùm veniſſent; lembos ibi Macedonum XL. Et v. regis Eumenis quinqueremeis, invenérunt.

Sanctitas Templi Inſulæque, inviolatos præſtabat omneis; ut impunè permiſti Romani & Macedones, & Eumenis navales ſocij, inducias religione Templi præbente, verſarentur.

LEGATI GENTII ET PERSEI RHODVM VENERE.

Per idem ferè tempus, Legati Macedones Illyrijque ſimul Rhodum venérunt: quibus auctoritatem addidit, non modò lemborum adventus, paſſim per Cycladas & mare Ægéum vagantium; ſed etiam coniunctio ipſa regum, Perſei Gentijque: & fama adhuc recens, cum magno numero peditum equitumque venientium, Gallorum.

Et iam quùm acceſſiſſent animi DINONI & POLYARATO, qui PERSEO favebant; non benignè modò regibus reſponſum eſt, ſed palàm pronuntiatum; *bello finem ſe auctoritate ſuâ impoſituros eſſe.* Ipſi itaque reges quoque æquos adhiberent animos ad pacem accipiendam.

Iam veris principium erat; novique duces in provinciam venerant, Coſ. ÆMYLIVS in Macedoniam; OCTAVIVS, Oréum ad claſſem.

BELLVM ILLYRICVM, CVM GENTIO.

ANICIVS in Illyricum, cui bellandum adversùs GENTIVM erat. Is PLEVRATO Illyriorum rege, & matre EVRYDICA genitus, fratres duos, PLATOREM conſanguineum, & Caravantium uterinũ, habuit. Ex ijs PLATOREM occidit, quò tutiùs regnaret. Nuptias illi invidiſſe fertur ETVTÆ, MONVNI Dardanorum principis filiæ. Eo interfecto, gravis popularibus eſſe cœpit: & violentiam inſitam ingenio intemperantiâ vini accendebat.

Ipſe Liſſum omneis copias, ad XV. armatorum Mill. contraxit: & fratre altero in Caviorum gentem, vi aut terrore ſubigendam, cum M. pedit. & L. equitibus miſſo, ad Baſſaniam urbem, quinque Millia paſſ. ab Liſſo, ducit. Ij ſocij erant Romanorum; & per nuntios tentati, obſidionem pati, quàm dedere ſeſe, maluérunt.

CARAVANTIVS in Cavios adveniens, ab incolis opidi Durnij benignè acceptus eſt: ab alterâ urbe, quæ Caravantis dicta videtur, excluſus; quùm agros eorum effusè vaſtaret. aliquot palatos milites, concurſu agreſtium interfectos, deſideravit.

Iam & Ap. CLAVDIVS, adſumtis ad eum exercitum, quem habebat, Bulinorum, & Apolloniatium, & Dyrra-

& Dyrrachinorum, auxilijs, profectus ex hibernis, circà Genuſiũ amnem caſtra habebat; audito fœdere inter PERSEA & GENTIVM, & legatorum violatorum iniuriâ, accenſus, bellum haud dubiè adversùs eum geſturus.

ANICIVS Pr. eo tempore Apolloniæ auditis, quæ in Illyrico gererentur; præmiſſiſq; ad APPIVM litteris, ut ſe ad Genuſium opperiretur, triduo & ipſe in caſtra venit. Et ad ea, quæ habebat, auxilia adſumtis Parthinorum iuventutis II. Millib. & equitibus CC. parabat ducere in Illyricum; maximè ut Baſſanitas ſolveret obſidione.

Sed tennit imperum eius fama lemborũ, vaſtantium maritimam oram. Erant autem lembi LXXX. ductore PANTAVCO, miſſi à GENTIO ad Dyrrachinorum & Apolloniatium agros populandos.

ANICII LAVS, ET FELICITAS.

ANICII tanta fuit in eo bello gerendo dexteritas & prudentia; in hoſteis fortitudo; in ſubiectos clementia; iuſtitia in omneis; ut minus intrà XXX. dies Gentium debellárit, & Illyrium ſubegerit.

SCODRA OPPVGNATVR. REX PACEM PETIT.

Poſt claſſem regis navali prœlio diſiectam, & conſecutam indè multarum Vrbium deditionem, ad Scodram, belli caput, Gentij regiam, & urbem totius Labeatium gentis munitiſſimam, exercitum promovet ANICIVS.

In eâ regione mons Scodrus longè altiſſimus, ab Oriente Dardaniam ſubiectam habet; à meridie Macedoniam; ab ortu Illyricum. Et opidum naturali ſitu munitum erat; genſq; id tota Illyriorum, & rex ipſe tuebatur.

Et quùm clauſis portis, muros, portarumq; turreis diſpoſitis armatis defendere; & vano cum incepto, Romanos mœnibus pellere facilè poſſent; nunc portâ egreſſi, prœlium loco æquo, maiore animo commiſerunt, quàm ſuſtinuérunt.

Pulſi enim, & fugâ conglobati, CC. amplius in ipſis portæ faucibus cæſis, tantum intulérunt terrorem; ut Oratores extemplò ad prætorem mitteret GENTIVS: per quos inducias peteret, ut deliberare de ſtatu rerum ſuarum poſſet.

Triduo in hoc dato, quùm caſtra Romm. D. fermè paſſus ab urbe abeſſent; navem conſcendit, velut ſecretum locum petens ad conſultandum. Sed, ut apparuit, falsâ ſpe excitus, CARAVANTIVM fratrem, multis millibus armatorum, ex eâ regione, in quam miſſus erat, coactis, adventare.

Qui poſtquàm evanuit rumor; tertio pòſt die navem tandem, ſecundo amni, Barbanâ, Scodram demiſit: præmiſſiſque nuntijs, ut ſibi appellandi prætoris poteſtas fieret; copiâ protinùs factâ, in caſtra venit.

Rex orſus ab accuſatione ſtultitiæ ſuæ; poſtremò ad preces lacrymaſque effuſus, & genibus prætoris accidens, in poteſtatem ſeſe dedit.

Primò bonum habere animum iuſſus, ad cœnam etiam invitatus, in urbem ad ſuos redijt; & cũ prætore eodem die honorificè eſt epulatus. deinde in cuſtodiam C. CASSIO Trib. milit. traditus.

SCODRA RECEPTA, ET REGE VINCTO LEGATI CAPTIVI liberantur.

ANICIVS, Scodrâ receptâ, nihil prius quàm requiſitos PERPENNAM PETILIVMQVE legatos ad ſe duci iuſſit. quibus ſplendore ſuo reſtituto, PERPENNAM mittit ad comprehendendum amicos cognatoſque regis.

Et is Medeonem, in Labeatibus, profectus, ETLEVAM, (f. Etutam, de quâ ſup. anteà fratri PLATORI deſponſam) uxorem eius, cum filijs duobus, SCERDILETO PLEVRATOQVE; & CARAVANTIVM fratrem, Scodram in caſtra adduxit.

ANICIVS bello Illyrico intrà dies XXX. perfecto, nuntium victoriæ, PERPENNAM, Romam mittit: & poſt dies paucos GENTIVM regem ipſum, cum parente, coniuge, ac liberis & fratre, alijſque Illyriorum principibus.

Hoc bellum antè finitum eſt, quàm geri aut captum eſſe, Romæ nuntiaretur.

PERSEVS TVRBATVR.

PERSEVS intereà, ad Coſ. AEMYLII, & præt. OCTAVII cum claſſe adventum, magno in terrore poſitus, urbeis maximè Romanis eorumq; conatibus obnoxias, idoneis præſidijs ducibuſque communijt.

ÆMYLIVS viciſſim iuſſis militibus expedire arma, ipſe cum Tribb. primiſque ordinibus vadit ad contemplandum tranſitus, quà armatis facilis eſſet deſcenſus; & in ulteriorem Enipéi amnis ripam haud iniquus adſcenſus. Atque ut ea omnia ordine, ac ſine tumultu, in agmine, ad nutum imperiumque ducis, fierent, ſedulò commonuit & providit. PERSEO mota à Philâ caſtra in adversâ amnis ripâ metanti, nuntiatum eſt; GENTIVM regem terrâ mariq; ſuperatum; ipſumq; cum regno in poteſtatem Romanorum recidiſſe.

Quæ res uti Romanis auxit animos; ità Macedonibus, regique eorum haud mediocrem adtulit terrorem. Et rex fruſtrà apud ſuos ſupprimere in occulto famam eius rei eſt conatus.

RHODIORVM LEGATI.

Sub idem tempus Rhodiorum legati in caſtra venérunt, cum ijſdem de pace mandatis, quæ Romæ ingentem iram Patrum excitárant. Quumq; multò iniquioribus animis à caſtrenſi concilio auditi eſſent; Coſ. pronuntiavit; poſt diem quinctum-decimum ſe ijs reſponſum daturum. Et neglectâ pacificantium Rhodiorum auctoritate, de ratione belli gerendi conſultare cæpit.

CASTRA PERSEI, ET COS.

PERSEVS, cui IV. equitum Millia eſſent, & pedites plerique Phalangitæ paullo minus XL. Millia, ad mare, ſub Olympo, ſedens, locis aditu difficillimis, quæ undique præſidijs & ligneis propugnaculis erant obſepta, quaſi ſecurus agebat. ratus

ſe tempore,

ſe tempore, & ſumtibus Conſulem eſſe attriturum.

Conſul verò, cum ſuorum, moræ impatientium, murmure, & potiùs pænuriâ, (quam lacubus, & foſſis ad montis latera apertis; utcumque ſedavit) conflictatus, quùm omnia moveret & tentaret; & naturâ operibuſque inexſuperabilis ei ripa Enipéi amnis videretur; aliò mentem advertit.

Et percunctatus Perrhæbos mercatores, quales ad Perrhæbiam tranſitus eſſent; quùm loca non iniqua eſſe audiret, præſidijs autem regis obſideri; ſpem cepit, ſi nocte improvisò validâ manu adgreſſus eſſet, deijci præſidia poſſe.

Et ijſdem ducibus viæ uſurus, prætorem OCTAVIVM arceſſitum, & quid pararet edoctum, Heracléam cum claſſe petere iubet; &, quod ſatis v. M. hominibus, decem dierum cocta cibaria habere.

PERSEVS VNDIQVE CIRCVMVENTVS.

Ipſe P. SCIPIONEM NASICAM, SCIPIONIS AFRICANI generum; & Q. FABIVM MAXIMVM, filium ſuum, cum v. delectis Millib. Heracleam mittit, velut claſſem conſcenſuros; ad maritimam oram interioris Macedoniæ (quod in concilio antè agitatum erat) vaſtandam. Præparata ad claſſem eſſe cibaria, ne quid eos moraretur. Indè iuſſi duces itineris ità dividere viam, ut quartâ vigiliâ, tertio die, Pithoum (urbem) adoriri poſſent.

Ipſe, ut diſtineret regem ab circumſpectu aliarum rerum; crebra, medio etiam alveo fluminis, prælia cum ſtationibus hoſtium, diebus conſecutis, commiſit; & multos ex ſuis impari pugnâ amiſit.

Tertio autem die prœlio abſtinuit, digreſſus ad imam partem caſtrorum; veluti, per devexum in mare brachium, tranſitum tentaturus.

Et NASICA, quùm prius inſtituto mare versùs itinere, iuxta Heracléam caſtra metatus eſſet, veluti claſſe caſtra hoſtium circumventurus; iam tenebreſcente cœlo, & re cum ducibus communicatâ, diverſam à mari viam ingreſſus, conſédit ſub Pythoo; militibuſque, ut quietem caperent, edixit.

PERSEO in Conſulem unum intento, quùm transfuga quidam, Cres gente, Romanorum circuitionem indicâſſet: Ipſe pavefactus caſtra non movit; ſed x. mercenariorum militum, & xii. Macedonum Millia, duce Milone, mittit; & maturare, ſaltumque occupare iuſsit.

Anceps in vertice, & periculoſa fuit dimicatio. Sed SCIPIO tandem deiectis hoſtibus, & MILONE turpiter in tunicâ, abiectis armis, fugiente, agmen tutò deduxit.

Eo caſu trepidans PERSEVS properè caſtra retrò movit: & in magna animi conſilijque perplexitate; *An ad Pydnam ſubſiſteret, & Martis aleam experiretur: an diſsipato exercitu circumlatum per urbes exciperet bellum;*

PROCINCTVS AD PVGNAM.

Suggerentibus amicis; *Ipſum copiarum numero longe eſſe ſuperiorem*; & Macedonas pro coniugibus ac liberis, ſub oculis regis, in diſcrimen ſeſe offerentis, fortiſsimè eſſe dimicaturos; ità animatus, caſtris poſitis, ad prœlij caſum ſe comparabat. quòd prætereà & locus Phalangi explicandæ opportunus, & colles levi armaturæ ac ferentarijs, ad circumcurſandum, & ad receptum, cõmodi eſſent. & amnes per medium labentes nonnihil Romanis negotij præbituri viderentur.

PAVLLVS verò, ubi ſe NASICÆ coniunxit, quadrato agmine in hoſteis proceſsit: & eorum aciem numerumque contemplatus, ſubſtitit; & milites ſiti ac laſsitudine adfectos, quùm hora diei ad meridiem iam vergeret, recenti atque integro hoſti obijcere noluit.

Sed poſtquàm metata caſtra, impedimentaque collocata animadvertit; primùm pedites, equitibus cum levi armaturâ, antè aciem, hoſti oppoſitis, ſine tumultu abduxit; deinde equites; poſtquàm prima frons valli, ac foſſa perducta eſſent, ex ſtatione revocavit.

Rex quoque, quùm ſine detrectatione paratus eo die pugnare fuiſſet; Conſule moram pugnæ faciente, & ipſe in caſtra copias reduxit.

LVNÆ DEFECTIO HOSTIIS PROCVRATA.

Permunitis iam caſtris, quùm à cœna Romani corpora ſomno & quieti dare vellent; Nocte, quam prid. Nonas Septembris inſecuta eſt dies, ab horâ ſecundâ, uſque ad quartam horam noctis, Luna deficere viſa eſt. quòd pridie C. SVLPITIVS GALLVS Trib. milit. ad concionem militibus vocatis futurum pronũtiárat, ne quis id pro portento acciperet. PLVTARC. addit; Romanos de more æris crepitu lumen deficientis Lunæ revocâſſe; & tædas faceſque in cœlum porrexiſſe. Conſulem, ut augurtorum peritum, neque Aſtrologiæ rudem, & religioſum; ubi primùm è tenebris Lunam renitentem conſpexit; undecim iuvencas ei immolâſſe. Exta ijs, qui ſe defenderent, & hoſtem non laceſſerent, victoriam ſpondebant.

Macedonas is ſideris defectus, ut triſte prodigiũ, quod occaſum regni perniciemq; gẽtis portẽderet, cõmovit. Nec aliter vates, clamor, ululatus, in caſtris Macedonũ fuit, donec Luna in ſuâ lucem emerſit.

ARDOR MILITVM AD PVGNAM.

Poſtero die tantus utriſque ardor exercitui ad concurrendum fuit; ut hinc Regem, inde Conſulem, ſuorum quidam, quod ſine prœlio diſceſſum eſſet, incuſarent.

Conſul, quamvis luce primâ ſignum propoſitum pugnæ ad exeundum in aciem fuiſſet; tunc quoque per ſpeciem immolandi terere tempus videbatur. Sed tertiâ demùm hora, ſacrificio ritè perpetrato, dilatæ pugnæ rationem in concione reddidit.

Nihil optatius ſibi eſſe, aut eventurum; quàm ut quorum caſtra, præaltâ fluminis ripâ, tuta, vallo inſuper ſepta ac crebris turribus, oppugnare difficile fuit; eos relictis munimentis, agmine effuſo abeuntes, in patentibus campis, ab tergo adoriantur.

FORTVITA PVGNÆ ORIGO.

Quùm neuter etiamdum Imperatorum ad fatalem pugnam ſeſe accingeret; fortuna, quæ plus humanis conſilijs pollet, contraxiſſe certamen viſa. Vbi namq́ue ad flumen, (ex quo medio, Macedones & Romani promiſcuè, præſidijs ex utraq́ue parte poſitis, aquabantur) neutris laceſſentibus, otium erat; horà circiter quartà, iumentum è manibus curantium elapſum, in ulteriorem ripam effugit.

(PLVT. tradit ab ipſo PAVLLO, quò hoſtes priores pugnam laceſſerent, ità ſtruente, equum freno detracto expulſum; & nonnullos Romanos ad eum retrahendum emiſſos eſſe. qui obiectos Thracas ad certamen exciérint.)

Thraces duo, ex præſidio octingentorum, quod in adversà ripà erat, egreſſi, idem iumentum ad ſe pertrahere conati, cum tribus Romanis militibus manum conſeruére. Et iam Romani, altero eorum occiſo, receptoq́ue iumento, ad ſtationem ſuam ſe recipiebant; quùm pauci primò ex Thracibus, popularis ſui cæde iritati, ad perſequendos interfectores, fluvium tranſgreſſi ſunt; deinde plures; poſtremò omnes & cum præſidio.

ACIEI ROM. ORDO.

Quùm ergò commiſſum prœlium cerneret Coſ. legionem in prœlium ducit. Illa continuò intervallum, quod inter cetratos, & Phalanges erat, implevit. ut à tergo cetratis eſſet; & frontem adversùs Clypeatos, ſive Aglaſpides, haberet.

L. ALBINVS conſularis ſecundam legionem ducere adversùs Leucaſpidem Phalangem, quæ media hoſtium acies fuit, iuſſus eſt.

In dextrum cornu, elephantes inducti, & ala ſociorum. (Et hinc prima Macedonū fuga eſt orta.)

Elephantorum impetum ſubſecuti ſunt ſocij nominis Latini; pepulérunt́que lævum cornu. In medio, ſecunda legio immiſſa diſsiparat Phalangem.

Neque ulla evidentior cauſſa victoriæ fuit, quàm quòd multa paſsim, Romanis ordines ſuos per intervalla inſinuantibus, prœlia erant, quæ fluctuantem turbárunt primò, deinde diſiecere Phalangem. Cuius alioqui confertæ, & intentis horrificæ haſtis, intolerabiles vires ſunt.

Cæterùm, ſicut peditum paſsim cædes fiebant, niſi qui abiectis armis fugérunt; ſic equitatus propè integer pugnà exceſsit.

MACEDONIBVS PROFLIGATIS, FVGA REGIS.

Princeps fugæ, rex ipſe erat: & iam è Pydnâ, cum ſacris equitum alis, Pellam petebat; quem & Odryſæ, & cæteræ Macedonum alæ, integris ordinibus ſunt conſecutæ.

Nec minor peditum, qui ex hoſtium manibus elapſi erant, ad littus, ad mare, ad ipſam claſſem confugientium, erat occiſio. Et qui metu hoſtilis claſsis, retrò nando repetebant terram; ab elephantis, quos rectores ad littus egerant, obtriti elidebantur.

Cæſa ad XX. hominum Millia: ad VI. Mill. qui Pydnam ex acie perfugerant, vivi in poteſtatem venére. & vagi è fuga ad V. Millia capti. Ex victoribus cecidérunt non plus C. & eorum, multo maior pars Peligni, temerè in Phalangem adhuc ordinatam invecti. vulnerati aliquantò plures. Si ſatis diei victoribus ad perſequendum ſuperfuiſſet; deleri omnes copiæ poterant.

PERSEVS ad Pieriam ſilvam, viâ militari, frequenti agmine equitum, & regio comitatu fugit. Simul in ſilvam ventum eſt, ubi plures diverſæ ſemitæ erant; & nox adpropinquabat; metu tumultûs, quem pedites ab equitibus indignè reiecti, iam concitabant, cum perpaucis maximè fidis, viâ divertit. Equites ſine duce relicti, alij aliâ in civitates ſuas dilapſi ſunt. Perpauci indè Pellam celeriùs, quàm ipſe PERSEVS, viâ rectâ & expeditâ, pervenérunt. Rex ad mediam ferè noctem terrore, & varijs viæ difficultatibus vexatus eſt.

In regiâ, qui Pellæ præerat, EVCTVS, regijq́ue pueri præſtò fuére. Contrà ea, amicorum, qui alij alio caſu ſervati è prœlio Pellam venerant, quùm ſæpè arceſsiti eſſent, nemo ad eum vénit.

Cum tribus tantùm fugæ comitibus, EVANDRO Crete, NEONE Bœotio, & ARCHIDAMO Ætolo, iam pertimeſcens, ne qui venire ad ſe abnuerant, maius aliquid mòx audérent; quartâ vigiliâ profugit. Secuti eum ſunt admodum D. Cretes. Amphipolim ipſe petebat: & properabat antè lucem Axium amnem traijcere. Eum finem ſequendi, propter difficultatem tranſitûs, fore Romanis ratus.

COS. DE SCIPIONE F. SOLICITVDO.

Conſulem in caſtris victorem, ne ſincero gaudio frueretur, cura de minore filio ſtimulabat. P. SCIPIONIS erat; AFRICANVS poſteà & ipſe, deletâ Carthagine, appellatus; naturalis ipſius Conſulis, adoptione Africani maioris Nepos.

Is XVII. tunc annum agens, dum effusè ſequitur hoſteis, in partem aliam turbâ ablatus erat. Et ſeriùs quùm rediſſet, tunc demum recepto ſoſpite filio, victoriæ gaudium Pater ſenſit.

CIVITATVM AD ROMM. DEFECTIO.

Tertio die PERSEVS quàm pugnatum erat, Amphipolim, bis Mille Thracum præſidio, (quos DIODORVS opidi præfectus, per ſpeciem Emathiæ, adversùs claſſem Rom. tuendæ, ablegárat) liberatam, venit. atque indè oratores cum caduceo ad PAVLLVM miſit.

Interim HIPPIAS, & MIDON & PANTAVCVS, principes amicorum regis, Berrhoeam, quò ex acie

acie ſugerant, ipſi ad Conſulem profecti, Romanis dedunt. Hoc idem & aliæ deinceps metu perculſæ civitates, facere parabant.

Coſ. nuntijs victoriæ Romam miſſis, ſpolia iacentis hoſtium exercitûs peditibus conceſſit. Equitibus, prædam circumiecti agri; dum ne amplius duabus noctibus à caſtris abeſſent. Ipſe propiùs mare ad Pydnam caſtra movit. Berrhoea primùm, deinde Theſſalonica & Pella, & deinceps omnis fermè Macedonia intra biduum dedita.

Pydnæi, qui proximi erant; inconditâ plurium ſimul gentium multitudine, quæ ex acie fugâ in unum compulſa erat, conſilium & conſenſum civitatis impediente; nondum miſerant legatos. nec clauſæ modò portæ, ſed inædificatæ erant.

Miſſi Midon & Pantavcvs ſub muros ad colloquium Solonis, qui præſidio erat. Militari turbâ per eum impunè emiſsâ, opidum deditum militibus datur diripiendum.

REGIS PERSEI DESPERATIO, ET SOLITVDO.

Persevs, unâ tantum ſpe Biſaltarum auxilij tentati, ad quos nequidquam miſerat legatos; in concionem proceſſit, Philippvm ſecum filium habens; ut & ipſos Amphipolitanos, & equitum peditūque, qui aut ſemper ſecuti, aut fugâ eódem delati erant, adhortando animos confirmaret.

Sed aliquotiens dicere incipientem, cum lacrumæ præpediſſent; quæ ipſe dicere nequibat, Evandro Creti editis, quæ agi cum multitudine vellet; de templo deſcendit.

Multitudo ſient ad conſpectum regis, fletumq; tàm miſerabilem, & ipſa ingemuerat lacrumaveratque; ità Evandri orationem aſpernabatur. quibuſdam etiam ex concione ſucclamare auſis; *Abite hinc, ne qui pauci ſuperſumus, propter vos pereamus.*

Horum ferocia vocem Evandro clauſit: & effecit, ut rex in domum ſe reciperet; pecuniáq; omni in lembos, qui in Strymone ſtabant, delatâ, & ipſe ad flumen deſcenderet.

Thraces navibus ſe committere non auſi, domos dilabuntur; & aliæ militaris generis turbæ.

Cretenſes ſpem pecuniæ ſecuti: & quoniam in dividendo plus offenſionis, quàm gratiæ erat; L. talenta ijs poſita ſunt in ripâ diripienda. Ab hâc direptione quùm per tumultum naveis conſcenderent, lembum unum in oſtio amnis multitudine gravatum merſérunt.

Galepſum eo die; poſtero Samothracen, quam petebant, perventum eſt. ad II. Mill. talenta pervecta eò dicuntur.

Paullus Coſ. per omnes deditas civitates dimiſſis, qui præeſſent, ne qua iniuria in novâ pace victis fieret; retentiſque apud ſe caduceatoribus regijs, ignarus fugæ regis, P. Nasicam, cum modicâ manu Amphipolin miſit. ſimul ut Sinticen evaſtaret. & ad omneis conatus regis impedimento eſſet.

Inter hæc, Meliboea à Cn. Octavio capitur diripiturque. Cn. Anicivs legatus ad Æginium oppugnandum miſſus erat. Eruptione ex opido facta, CC. amiſsi ſunt, ignaris Æginienſibus debellatum eſſe.

PYDNA, PELLA, AMPHIPOLIS, Cos. DEDITÆ.

Coſ. à Pydnâ profectus, cum toto exercitu die altero Pellam pervénit. & per aliquot dies ad urbē ſtativa habuit. Gaza regia eo in loco erat. ſed tū nihil præter CCC. talenta, quæ miſſa Gentio regi, deinde retenta fuerant; inventum eſt. Ibi & legationes, quæ ad gratulandum convenerant, maximè ex Theſſaliâ, auditæ ſunt.

Nuntio deinde accepto, Persea ad Samothracam traieciſſe; profectus à Pellâ Coſ. quartis caſtris Amphipolim pervénit. cumque effuſa omnis obviàm turba, quaſi regis, neque boni ſatis, nec iuſti oblita, honorificè ſalutavit & accepit.

ANTICIPATA VICTORIÆ FAMA. Et ex Illyrico.

Victoriæ nuntij Romam à Coſ. miſsi, præceptam eius rei lætitiam apud civeis invenérunt: partim incertis rumoribus. (Castorem & Pollvcem candidis equis, apud Intvrnæ lacum, pulverem & cruorem abluere conſpectos) partim laureatis literis C. Licinio Coſ. à tabellario quodam, qui ſe ex Macedoniâ venire diceret; redditis.

L. Æmilivm collegam, ſcilicet, ſignis collatis cum rege PERSEO pugnâſſe. Macedonum exercitum cæſum fuſumq;: Regem cum paucis fugiſſe; civitates Macedonia in ditionem pop. Rom. veniſſe.

Ex Illyrico prætereà duo legati nuntiárunt, exercitum Illyriorum cæſum; Gentivm regem, captum, in ditione pop. Rom. & Illyricum eſſe.

RHODIORVM LEGATORVM diſſimulatio increpita.

Traditum eſt etiam, legatos Rhodios nondum dimiſſos, poſt victoriam nuntiatam, velut ad ludibrium ſtolidæ ſuperbiæ, in Senatum vocatos eſſe. & Agepolim principem eorum ità locutum: *Miſſos eſſe legatos ab Rhodijs, ad pacem inter Romanos & PERSEA faciendam. quod id bellum grave atque incommodum Graciæ omni; ſumtuoſum ac damnoſum ipſis Romanis eſſet. Fortunam perbenè feciſſe, quando finito aliter bello, gratulandi ſibi de victoriâ egregiâ Romanis opportunitatem dediſſet.*

Iiſque ab Senatu reſponſum; *Rhodios, neque utilitatium Graciæ, neque curâ impenſarum pop. Romani; ſed pro PERSEO eam legationem miſiſſe.* Neque tranſgreſsis iam pòſt ſuperatos ſaltus in Macedoniam Romanis, ad ullam aliam rem miſiſſe; quàm ad Persea, qui incluſus tum tenebatur, ex imminenti periculo eripiendum. Et cum hoc reſponſo legati dimiſsi.

(Per eoſdem dies M. Marcellvs ex Hiſpaniâ provinciâ decedens, Marcolicâ nobili urbe captâ, magnam auri argentique vim in ærarium tetulit.)

Pavllvs Coſ. quùm caſtra ad Siras, terræ Hodomanticæ, haberet; & litteras ab rege Perseo, per ignobileis III. legatos, ad ſe miſſas cerneret; & ipſe

ipſe

ipſe *illacrymáſſe* dicitur *ſorti humanæ*. quòd rex paullo-antè tam potens, *amiſſo* tum *exercitu*, *exterris regno*, *in parvam inſulam compulſus*, *ſupplex*, *fanis religione*, *non viribus ſuis tutus eſſet*.

Sed poſtquàm; *Regem* PERSEA, *Conſuli Paullo*, *Salutem*; *legit*; miſerationem omnem, ſtultitia ignorantis fortunam ſuam exemit.

Itaque quamquam in reliquâ litterarum parte minimè regiæ preces erant; tamen ſine reſponſo ac ſine litteris ea legatio dimiſſa eſt.

Senſit PERSEVS, cuius *nominis victo* obliviſcendum eſſet. Alteræ itaq; litteræ, cum *privati nominis titulo* miſſæ, & petiére & impetravére, ut aliqui ad eum mitterentur, cum quibus loqui de ſtatu & conditione ſuæ fortunæ poſſet.

Miſſi tres legati nihil perfecérunt; PERSEO, *regium nomen* omni vi *amplectente*; PAVLLO, ut ſe ſuaque omnia in fidem, & clementiam pop. Rom. permitteret, *contendente*.

REX AD SE DEDENDVM SOLICITATVR. SAMOTHRACÆ RELIGIO violata.

Dum hæc aguntur, claſſis Cn. OCTAVII Samothracam eſt adpulſa. Is quoque præſenti admoto terrore, modò minis, modò ſpe perlicere, ut ſe traderet rex, quùm conaretur; L. ATTILII, illuſtris adoleſcentis, operâ factum eſt; ut Samothraces, in concione, de *Templi*, *ſoliq*; *ſanctitate* compellari, miſſo ad PERSEA Theondâ, qui ſummus apud eos erat magiſtratus, in iudicium vocarent EVANDRVM Cretenſem; per quem rex EVMENIS regis cædem Delphis propè perpetráſſet; & qui *inceſtas manus intrà ſacratos Templi ſui terminos* in præſentiâ intuliſſet.

Illum, iam ceu præiudicio condemnatum, & fugam parantem, PERSEVS (ne tamquam à ſe ſubtracto pœnæ reo, iram Samothracum in ſe converteret;) interfici iuſſit.

Quâ perpetratâ temerè cæde, ſubijt extemplò animum; in ſe nimirum receptam *labem*, quæ EVANDRI fuiſſet. Ab illo Delphis vulneratum EVMENEM; ab ſe Samothracæ EVANDRVM occiſum. *Ita duo ſanctiſſima in terris Templa*, *ſe uno auctore*, *ſanguine humano violata*.

PERSEVS FVGAM CIRCVMSPECTAT: ET MOX SE DEDIT.

Tanto facinore, in unicum relictum amicum, ab ipſo per tot caſus expertum, proditumque, quia nō prodiderat; omnium ab ſe abalienavit animos. pro ſe quiſque tranſire ad Romanos; fugæque conſilium capere, ſolum propè relictum, coegérunt.

Is cum OROANDE, Cretenſi mercatore, pactus, ut ſe ſublatum in lembum ad COTYN deveheret; lembo in portu non invento, eluſus eſt. Et vagatus aliquamdiu in litore; neque in hoſpitium redire auſus, in latere Templi, propè angulū obſcurum, cum paucis fidis & pueris ſuis, principum liberis, delituit.

Sed poſtquàm iuſſu Cn. OCTAVII per præconem pronuntiatum eſſet; *regios pueros*, *Macedonasq*; *alios*, *qui Samothracæ eſſent*, *ſi tranſirent ad Romanos*, *incolumitatem libertatemq*;, *& ſua omnia ſervaturos*; omniū facta tranſitio eſt.

Liberos quoque parvos regios, ION Theſſalonicenſis OCTAVIO tradidit: nec quiſquam, præter PHILIPPVM, maximum natu è filijs, cum rege relictus. Tum ſeſe filiumque eidem OCTAVIO tradidit: fortunam, Deoſque, quorum in Templo erat, nullâ ope ſupplicem, iuvanteis, incuſans.

In prætoriam navem imponi iuſſus: eódem & pecunia, quæ ſuperfuit, delata eſt. Extemploque claſſis Amphipolim repetit. Inde OCTAVIVS, præmiſſis litteris, regem in caſtra ad Coſ. miſit.

Rex pullo amictus pallio, in prætorium ingreſſus, & reverenter à Coſ. manu porrectâ acceptus; nec eius attingere genua, ſummiſſo ad pedes corpore, ſitus; quùm ad ea, quæ obijciebantur, *de pace violatâ*; *de infeſto in pop. Rom. animo*, *& bello ſuſcepto*, interrogatus & accuſatus, nihil reſponſi daret; ſed terram intuens diu tacitus fleret; bonum habere animum, & certam propè ſalutis fiduciam in clementiâ pop. Rom. ponere iuſſus eſt.

Tū Coſ. à rege ad ſuos cōverſus; *Exemplum inſigne cernitis*, inquit, *mutationis rerum humanarum. Eum virum eſſe iudico*, *cuius animum nec proſpera fortuna flatu ſuo efferat*; *nec adverſa infringat*.

REGNI MACEDONICI PROGRESSVS, ET EXITVS. REGVM SERIES ſub unum conſpectum data.

Hic *finis belli*, quùm quadriennium continuum bellatum eſſet; inter Romanos ac PERSEA fuit. Idemque *finis inclyti*, per Europæ plærumque, atque Aſiam omnem, *regni*. quod quidem PERSEVS annis XI. tenuerat.

Illum viceſimum (Inſt. l. 33. Triceſimum; Euſeb. quadrageſimum) à CARANO, qui primus regnavit, numerabant. Sub regno totidem regum fuit Macedonia, annis DCCCCXXIII. ſed rerum non niſi CXCII. annis potita.

Macedonum obſcura admodùm fama uſque ad PHILIPPVM, AMYNTÆ F. fuit. Sub eius filio ALEXANDRO MAG. maximum in terris regnum, nomenque. Indè morte ALEXANDRI diſtractum in multa regna, dum ad ſe quiſque opes rapiunt & lacerant viribus, à ſummo culmine fortunæ, ad ultimum finem, CL. annos ſtetit.

Eius Macedoniæ (Plin. lib. 4. c. 10.) uno die PAVLLVS ÆMYLIVS LXXII. urbeis direptas vendidit. (Id veriùs de Epiro dicatur.)

REGVM

REGVM MACEDONVM, QVI SPARSIM IN hâc hiſtoriâ, licet ſuo quiſque loco & tempore, collocati; Series; ſub unum adſpectum data.

Ex novâ Petavij ſupputatione; quam cum noſtrâ curioſus Lector componere, & expendere poſſit.

	Ano. quibus regnárunt.	Ann. Periodi Iul.* quibus iniérunt.
1. Caranvs (Phidonis Heraclidæ, Argivor. regis, frater)	28.	3900
(*Qui eſt Orb. Cond.*		3170
Et ante Nat. CHRISTVM. 814.)		
2. Cœnus	28.	3928
3. Thurimas	45.	3956
4. Perdiccas	48.	4001
5. Argæus	32.	4049
6. Philippus	35.	4081
7. Europus	43.	4116
8. Alcetas	28.	4159
9. Amyntas	49.	4187
10. Alexander	43.	4235
11. Perdiccas	28.	4278
12. Archelaus	14.	4301
13. Oreſtes	3.	4315
14. Archelaus	4.	4318
15. Amyntas	5.	4322
16. Pauſanias	1.	4323
17. Amyntas	5.	4324
18. Argeus	2.	4329
Amyntas iter.	12.	4331
19. Alexander	1.	4343
20. Ptolemæus	4.	4344
21. Perdiccas	6.	4348
22. Philippus	24.	4354
23. Alexander M.	12.	4378
24. Aridæus	7.	4390
25. Caſſander	19.	4397
26. Philippus Caſſandri F.	1.	4416
27. Antipater & Alexander Caſſandri FF.	3.	4417
28. Demetrius Poliorcetes	6.	4420
29. Pyrrhus M.	7.	4426
30. Lyſimachus	6.	4426
31. Arſinoe, Lyſimachi Vxor M.	7.	4432
32. Ptolemæ. Ceraunus Lagi F.	2.	4433
33. Meleager, M.	11.	4434
34. Antipater d.	45.	4434
35. Soſthenes	2.	4434
36. Antigonus Gonatas	36.	4436
37. Demetrius F.	10.	4472
38. Antigonus Doſon	12.	4482
39. Philippus Demetrij F.	42.	4494
40. Perſeus	10.	4536

Tenuit Regnum Macedoniæ ann. 737.
Deſijt anno Periodi Iul.* 4546. Orb. C. 3816.
(Si numeri hi iuſti, Regnum iſtud tantùm ſteterit, 646. ann.)

POPILIVS LEGATVS AD ANTIOCHVM EPIPH. RHODIOS OBITER increpat.

C. Popilivs, qui ad Delum præſidio navibus, Macedoniam petentibus, erat, poſtquàm debellatum in Macedoniâ; & ſtatione ſummotos hoſtium lembos, (Antenor quippe ad famam victoriæ Romanæ, cum claſſe lemborum, quæ ad Phanas ſteterat, Caſſandriam indè traiecerat) audivit; dimiſſis & ipſe Atticis navibus, ad ſuſceptam legationem peragendam navigare in Ægyptum pergit. ut priùs Antiocho occurrere poſſet, quàm ad Alexandriæ mœnia accederet.

Illi Aſiam prætervehenti principes Rhodiorum occurrunt; & legatos orant, ut Rhodum devehi ſe patiantur. Eorum adventus auxit potiùs timorem civitati, quam minuit. Popilivs namque, vir aſper ingenio, vultu truci, & voce minaci, Rhodiorum perfidiam incuſabat, quæque ſinguli, univerſique, eo bello hoſtiliter dixiſſent aut feciſſent, referebat; eorumque, quæ dicerentur, atrocitatem augebat.

Collega eius C. Decimivs, moderatiore oratione uſus, in pleriſque eorum, quæ commemorata à Popilio eſſent, culpã nõ penes populum, ſed penes paucos vulgi concitatores eſſe dixit. quæ omnia, ſi poteſtas populo foret, in capita noxiorũ verſura.

Et quùm plerique Decimio, in auctoribus ad piaculum noxæ objiciendis, adſentirentur; decretum extemplò; ut, *qui pro* PERSEO *adversùs Romanos dixiſſe quid aut feciſſe convincerentur, capitis condemnarentur*. Ex ijs quidam ſub adventum Romanorum urbe exceſſerant; alij mortem ſibi cõſcivérunt.

Intereà Antiochvs, fruſtrà tentatis mœnibus Alexandriæ abſceſſerat; cæteràq; Ægypto potitus, relicto Memphi maiore Ptolemæo, cui regnum quæri ſuis viribus ſimulabat, ut victorem impuniùs mòx adgrederetur; in Syriam exercitum abduxit.

FRATRVM

FRATRVM PTOLEMÆORVM Syncretiſmus, ſuſpecto iam Antiocho.

Nec huius voluntatis eius ignarus PTOLEMÆVS, dum conterritum obſidionis metu minorem fratrem haberet; poſſe ſe recipi Alexandriæ, & ſorore adiuvante; & non repugnantibus fratris amicis, ratus; primùm ad ſororem, deinde ad fratrem amicoſque eius, non prius deſtitit mittere, quàm pacem cum ijs confirmaret.

Suſpectum ANTIOCHVM fecerat; quòd ceterâ Ægypto ſibi traditâ, Peluſij validum relictum erat præſidiū. adparebat *clauſtra Ægypti teneri*, ut quùm vellet rurſùs exercitum induceret. *Bello inteſtino, cum fratre, eum exitum fore, ut victor feſſus certamine nequaquam par ANTIOCHO futurus eſſet*. Itaq; conſentientibus cunctis, pace factâ Alexandriam recipitur.

His quùm lætari ANTIOCHVM conveniens eſſet, ſi, quod ſpecioſè & paſſim iactârat, reducendi eius cauſsâ, exercitum in Ægyptum induxiſſet; adeò eſt offenſus, ut multò acrius infeſtiuſq; adversùs duos, quàm antè adversùs unum, pararet bellum. Et claſſe Cyprum extemplò miſsâ, ipſe primo vere cum exercitu Ægyptum petens, in Cœlen-Syriam proceſſit.

ANTIOCHVS IN ÆGYPTVM VI INVADIT; AD LEGATORVM ADventum obſtupet, & deſiſtit.

Circà Rhinocoluram PTOLEMÆI maioris legatis agentibus gratias, quòd per eum regnum patrium recepiſſet; petentibuſque ut ſuum munus tueretur; & diceret potiùs, quid fieri vellet, quàm hoſtis, ex ſocio factus, vi atque armis ageret; reſpondit: *Se non aliter neque claſſem revocaturum, neq; exercitum reducturum, niſi ſibi & tota Cypro, & Peluſio; agroq;*, qui circà Peluſiacum Nili oſtium eſſet, *cederet*. Diemque præſtituit, intrà quam de conditionibus peractis reſponſum acciperet.

Poſtquam dies data inducijs præterijt; Naviganti oſtio Nili, quod ad Peluſium eſt, per deſerta Arabiæ, populi ſeſe dedidérunt.

Deinde ab ijs, qui ad Memphim incolebant; & ab ceteris Ægyptijs. partim voluntate, partim metu receptus, ad Alexandriam modicis itineribus deſcendit.

Eidem ad Leuſinen tranſgreſſo flumen, IV. ab Alexandriâ Millibus, Legati Romani occurrérunt.

Quos quùm advenienteis ſalutâſſet, dextramq; POPILIO porrigeret; tabellas ei POPILIVS, ſcriptum habenteis, tradit, atque omnium primùm id legere iubet.

Quibus perlectis, quùm ſe conſideraturum, adhibitis amicis, quid faciendum ſibi eſſet, dixiſſet; POPILIVS pro ceterâ aſperitate animi, virgâ, quam in manu gerebat, circumſcripſit regem: ac, *priuſquam hoc circulo excedas*, inquit, *redde reſponſum Senatui, quod referam. aut pacem, aut bellum cum Romanis habiturum.*

Obſtupefactus ille tàm violento imperio, parumper quùm heſitâſſet; FACTAM, inquit, *quod cenſet Senatus*. Et tum demùm POPILIVS dextram regi, tamquam ſocio & amico, (qui, cum Romæ obſes eſſet, inter ceteros eum coluerat) porrexit.

Die deinde finitâ, quùm exceſſiſſet Ægypto ANTIOCHVS; Legati, concordiâ etiam, auctoritate ſuâ, inter fratres firmatâ, inter quos vixdum cōvenèrat; pars Cyprū navigant; & indè, quæ iā vicerat prœlio Ægyptias naveis, claſſem ANTIOCHI dimittunt.

Clara ea per genteis legatio fuit; quòd haud dubiè adempta Antiocho Ægyptus, habenti iam: redditumque patrium regnum ſtirpi PTOLEMÆI fuerat.

Conſulum eius anni, ſicut alterius clarus conſulatus inſigni victoriâ; ità alterius obſcura fama, quia materiam res gerendi nō habuit. Profectus in Galliam circà Macros campos, ad monteis Siciminam & Papinum, ſtativa habuit: deinde circà eadem loca cum ſocijs Latini nominis hibernabat. Legiones Romanæ, quòd vitio dies exercitui ad conveniendum dicta erat, Romæ manſerant.

VARIÆ ROMAM LEGATIONES, ET GRATVLATIONES.

Pòſt POPILII Legati reditum, ipſorum regum legati Romam venérunt. Et ANTIOCHI quidem legati referebant; *Omni victoriâ potiorem pacem regi, quæ Senatui placuiſſet, viſam: eumq; haud ſecus, quàm imperio Deorum, Legatorum Romm. iuſſis paruiſſe.*

Deinde victoriam (de PERSEO) gratulantes, addebant; *regem ſiquid imperatum foret, ad eam ſummâ ope adfuturum fuiſſe.*

PTOLEMÆI verò legati, communi nomine regis & Cleopatræ, gratias egérunt; qui *plus S. P. Q. Romano quam parentibus; plus, quàm Dijs immortalibus, deberent.*

Tum quoque diſceptatum inter Piſanos Lunenſeiſque legatos, de agrorum finibus. de quibus qui cognoſcerent ſtatuerentque, V. Viri à Senatu miſſi ſunt.

Venit & communis legatio ab EVMENE, ab ATTALO, ab ATHENÆO fratribus, quæ de eàdem victoriâ gratularetur.

Et MASGABA, regis MASANISSÆ F. qui Puteolis navem egreſſus, Romam publico ſumtu fuerat perductus; in Curiâ, Patris ſui *ſubſidia*, quæ eo quadriennio in Macedoniam miſerat, commemoravit; quæ *imperata* [illegible], *quam rogata* maluerit. Patrem meminiſſe, *regnum à pop. Rom. partum auctumq; habere. uſu regni contentum*, ſcire *dominium & ius eorum, qui dederint, eſſe*. Victoriam verò, tantæ lætitiæ Patri ſuo eſſe, ut Romam venire velit, & Dijs in Capitolio ſacrificare, & gratias agere.

Neque ita multo-poſt, de altero MASANISSÆ F. MISAGENE, litteræ adlatæ. Miſſum eum ab L. PAVLLO, pòſt devictum PERSEA, in Africam cum equitibus ſuis, navigantem diſperſâ claſſe in Hadriatico mari Brundiſium cum III. navibus ægrum delatum. Ad eum cum ijſdem muneribus, quæ data Romæ fratri eius erant, Quæſtor miſſus, & ſedulò curare iuſſus.

ACRIOR INTER FRATRES PONTIFICES, Hieroslymæ contentio. Antiochvs Ivdæos infeſtat & ſævit.

Interim Hieroſolymis Iason, collectâ perditorum manu Pontificatum reciperaturus, in fratrem Menelavm impetu facto, cruore omnia compler, irrito conatu. Rurſus enim fugatus, & vagus primò in Arabiam, dein in Ægyptum, poſtremò Lacedæmonem fugit; atque ibi miſerè perit.

His motibus auditis Antiochvs, cum acerbo repulſæ dolore æſtuans; tum ſparſo de morte ſuâ rumore irritatus; & Iudæos inteſtino bello inter ſe decertanteis, ecu manifeſtæ perduellioni adfineis, à ſe defecturos ratus; efferato penitus animo Hieroſolymam contendit. captâque armis civitate, omni crudelitatis genere in Civeis deſævijt.

Tantus autem fuit Epiphanis in miſeros Iudæos furor, ut intra triduum xl. m. trucidârit, totidemque mancipio dederit. Alios deinde duces, ſuæ crudelitatis & impietatis adminiſtros, ex Antiochiâ ſubmiſit; qui cæſis aut ſpoliatis civium reliquijs, & Vrbe incenſâ, Temploque exhauſto (mdccc. talentis inde abreptis) atque adeò profanato, imbellem tenuemque turbam in ſervitutem abſtraherent.

Qui arcem Sionis, novis munitionibus, & profanis externorum militum, aut transfugarum præſidijs confirmatam, pro ſcelerum ſentinâ, & omnium propudiorum receptaculo, inſidérent.

Qui quotidianum & ſolemnem ſacrorum ritum penitus tollerent & oblitterarent: & in Templo, toties iam expilato & deſolato, exſecrabile Iovis Olympii, & alibi Xenii, ſimulacrum, ipſiuſque Antiochi ſtatuas, ſuper altari collocarent.

(*Hæc acta à Chronographis tribuuntur anno Seleucid.* cxlv. *& Olympiad.* cliii.)

IVDÆORVM IN PIETATE CONSTANTIA.

Et quantumvis eâ ſeviſſimæ perſecutionis tempeſtate perculſi nonnulli ex Iudęis proavitam pietatem desererent; & præſenti neceſſitati ſuccumberent; non pauci tamen contrà doctrinâ & indole generoſâ præſtantiores (inter quos Eleazarvs ſenex, & vii. fratres Salomonæ filij) cæteris exemplo ſuo prævérunt; *ut quoſvis potiùs cruciatus perpeti, gladijs cædi, flammis amburi, crucibus ſuffigi, captivitate ſive exſilio mulctari bonis in perpetuum ſpoliari; quàm à lege divina præſcripto, vel latum unguem, decedere maluerint.*

MATATHIAS PII BELLI ANTESIGNANVS.

Et inter cæteros Matathias, ex ſacerdotalium præfecturarum principe, quæ Ioaribi dicta eſt, oriundus, gente Hieroſolymitâ, Ioannis F. Simeonis Aſamonæi (quaſi optimatis, & primarij ſacrorum Antiſtitis) qui fortè Simon ipſe ii. fuerit, Oniæ ii. filius; & Simonis I. cognomento Iuſti, Nepos.

Is in Modinâ, montano Iudææ vico, habitans, ſæpenumero apud filios, quos v. habebat, de miſerabili Vrbis Templique ſtatu quiritans, longè ſatiùs eſſe prædicabat: *Pro patrijs legibus ſemel & honeſtè emori, quàm ita ingloriè uſque vivere.*

Quùmque fortè regij Satellites in eumdem vicum veniſſent; & Mattathiam, qui cæteris inibi opibus & auctoritate potior eſſet, ad profana ſacra, oſtentatis etiam à rege præmijs, impellerent; negavit palam; *Etiamſi univerſus terrarum orbis* ANTIOCHI *imperatis obtemperaret; ſe induci, aut ſuis etiam liberis perſuaderi poſſe, ut patriam religionem deſerant.*

Vbi verò, ipſo ſilente, ex Iudęis quidam in medium progreſſus, cæpit in conſpectu omnium, ex regio præſcripto, res immundas ſuper altari immolare; & idolis ſacrificare: rei indignitatem ampliùs haud ferens, & iuſto furore incenſus, impetu cum armis facto, & adſcitis in partem filijs, non modò ſacrilegum, ſed Apellem etiam regium ducem, cum militibus, profanæ impietatis adminiſtris, obtruncat. & ſubverſo altari, exclamat; *Quotus quiſque priſtinæ patriæ & religionis incolumitati ſtudet, me ſequatur.* Et cum dictu, filijs comitibus, in loca montana & deſerta ſe recepit. relictis in vico cantatibus & facultatibus.

Quod & reliqui ex plebe imitati, cum familijs, & pecoribus, in eadem ſolitudinis teſqua profugerunt; ut vel in ſpelæis iuſtè pièque victitarent.

INDIGNA IVDÆORVM CÆDES.

Quo audito, duces regij, adſcito ſecum arcis Hieroſolymitanæ præſidio, profugos in deſerta uſque perſecuti, & adſecuti; priùs verbis pellacibus eos inducere ſunt conati, ut ab incepto deſiſterent; neque regi ſæviendi in ipſos hoſtiliùs neceſſitatem imponerent. Deinde ubi nihil apud obſtinatos oratione profectum vident; die ſabbatino violenter adgreſſi, eos, neque coniectis adverſùm lapidibus, neque obturatis ſpeluncarum aditibus, ob diei religionem, repugnanteis, ad mille circiter promiſcuæ ætatis ſexûſque homines, aut cecidérunt, aut igne iniecto ſuffocárunt.

Nec pauci ex eo caſu elapſi, Mattathiæ ſeſe adiunxérunt; eumque ſibi principem elegerunt.

Ille, ne pari facilitate, & captatâ dierum opportunitate, gens omnis paullatim exterminetur; diebus etiam ſabbatinis, *vim vi repelli, & pugnari pro ſa-*

lute poſſe, edocuit: collectâque concordium inter ſe piorum manu; & profana altaria paſſim ſubvertit, & novæ impietatis tum auctores, tum reos trucidavit, aut ſolo cedere coegit. Libris ſacris, quâ potuit, reſtitutis; & pueris cęli præputij notâ inſignitis.

Hoc Machabæorum p ique belli initium ab alijs refertur ad ann. ab O. C. 3782. qui eſt ante Nat. CHR. 168.

3789. 13. Sel. Philop. 11. Pt. Philom. | *Hoc anno Comitijs Conſularibus Romæ creati Conſules* Q. ÆLIVS PAITVS, & M. IVNIVS PENNVS. | 161.

LIBERTINORVM STATVS MVTATVS.

Cenſores TI. SEMPRONIVS & C. CLAVDIVS, inter cætera, Libertinorum Romæ ſtatum mutárunt. Quùm enim Libertini in IV. Tribus urbanas, Suburranam, Eſquilinam, Collinam, & Palatinam, iam inde uſque à SERV. TVLLIO rege fuiſſent coniecti; & poſteà per omneis Tribus diſperſi; C. FLAMININVS & L. ÆMYLIVS Cenſores, in eaſdem IV. redegérunt. Nunc verò à TI. SEMPRONIO GRACCHO in unam Eſquilinam urbanam relati ſunt; Collegâ non-nihil obſiſtente.

Conſulibus, quos dixi, de provincijs referentibus, cenſuére patres duas provincias, Hiſpaniam, rurſus fieri; quæ una per bellum Macedonicum fuerat. & Macedoniam Illyricumque, ab iiſdem L. PAVLLO, & L. ANICIO obtineri; donec de ſententiâ legatorum, & res bello turbatas, & ſtatum alium eius regni formando compoſuiſſent.

Coss. novis Piſæ & Gallia decretæ, cum binis legionibus peditum, & equitibus quadringenis. Piſæ IVNIO PENNO; & Q. ÆLIO Galba ſortitò obvenit.

LIBERTAS VICTIS DATA.

Legati deinde, quorum de ſententiâ Imperr. L. PAVLLVS, & ANICIVS res componerent, decreti; X. in Macedoniam; V. in Illyricum.

Omnium primùm liberos eſſe placuerat Macedonas atque Illyrios. ut omnibus gentibus appareret, *Arma pop. Rom. non liberis ſervitutem, ſed contrà ſervientibus libertatem adferre.*

Metalli quoque *Macedonici*, quod ingens vectigal erat; *locationeſq; prædiorum ruſticorum tolli. Commune Concilium gentis nullum eſſe*; ne improbum vulgus à Senatu aliquando libertatem ſalubri moderationi datam, ad licentiam peſtilentem traheret.

In IV. regiones deſcribi Macedoniam; ut ſuum quæque concilium haberent. Et *dimidium tributi*, quàm quod regibus ferre ſoliti erant, pop. Romano *pendere*. Similia his & in Illyricum mandata. Cætera Legati cum Imperatoribus ipſis pro re natâ & præſenti conſtituerent.

ATTALI GRATIA.

Inter multas regum, gentiumque & populorum legationes, ATTALVS frater EVMENIS, ab eius belli, quod ipſe adiuverat, conſortibus, haud paullò benigniùs exceptus eſt, quàm ſi frater eius rex veniſſet. Duæ eum res in ſpeciem honeſtæ adduxerant; gratulatio eius victorię, cuius ipſe adiutor & pars; & querimonia Gallici tumultûs, quo ADVERTÆ (is & SALONETTIVS dicitur) regnum in dubium adductum eſſet.

Introductus in Senatum, poſt victoriæ gratulationem, ſua merita eo bello, fratriſque, ſi qua erant; & Gallorum defectionem ac motum expoſuit. petijt ut legati ad eos mitterentur, quorum auctoritate ab armis avocarentur. Æuum ſibi tantùm & Maronéam petijt.

Ita deſtitutâ eorum ſpe, qui inter fratres diſcordiam volebant; & EVMENE, quod nec Romanis, nec PERSEO fidus eo bello ſocius fuiſſet, accuſato, partitionem regni petiturum eum crediderant; è curiâ exceſſit, multis honoribus muneribuſque cultus.

RHODIORVM LEGATI SORDITATI ET SVPPLICES.

Intereà Rhodiorum legati, quùm primò in veſte candidâ viſi eſſent, quod gratulanteis decebat: &, ſi ſordidam veſtem habuiſſent, lugentium PERSEI caſum præbere ſpeciem poterant; à Conſule petebant; ut ſibi, qui de victoriâ gratulatum, purgatumque civitatis crimina veniſſent, Senatus daretur.

M. IVNIVS Conſul, ex Senatûs ſententiâ, ijs reſpondit: *Socijs & amicis, & alia comiter atque hoſpitaliter præſtare Romanos, & Senatum dare conſueſſe. Rhodios non ita meritos eo bello, ut amicorum aut ſociorum numero habendi ſint.*

His auditis, proſtravérunt ſe omnes humi, Conſulem, eunctoſque, qui aderant, orantes, ne nova falſaque crimina plus obeſſe Rhodijs æquum cenſeret; quàm antiqua merita, quorum ipſi conſcij eſſent & teſtes.

Extemplò veſte ſordidâ ſumtâ domos principum cum precibus & lacrymis circumibant; orantes, ut priùs cognoſcerent cauſſam, quàm condemnarentur.

M. IVVENTIVS TALNA Præt. cuius inter civeis & peregrinos iuriſdictio erat, populum adverſus Rhodios incitabat; rogationemque promulgaverat; ut Rhodijs bellum indiceretur: & ex magiſtratibus eius anni deligerent, qui ad id bellum cum claſſe mitteretur. ſe eum ſperans futurum eſſe.

Huic actioni Tribb. plebis ſunt adverſati: & feſtinationem Prætoris, ante tempus intercedendo, in adventum Imperatoris protraxérunt.

Rhodij

Rhodij Legati ad purgandum tandem in Curiam intromiſſi, poſtquam unus ex ijs oratione ut flebili, ita conſtanti, temeritatem quorumdam popularium ſuorum deprecatus eſſet; & fidem conſiliumque publicum expurgaſſet; univerſi rurſus procidérunt; ramoſque oleæ ſupplices iactantes, tandem excitati Curia exceſſérunt. & tum ſententiæ rogari cœptæ.

Infeſtiſſimi Rhodijs erant, qui Conſules Prætoreſve, aut legati, geſſerant in Macedoniâ bellum; & eos malè in pop. Rom. eo bello animatos fuiſſe querebantur.

At M. Porcius Cato, qui aſper ingenio, tum lenem mitemque Senatorem egit: & eoſdem, uti optimos fidiſsimoſque ſocios, (quorum opibus diripiendis, poſsidendiſque, non pauci ex ſummatibus viris intenti infenſique erant) defenſum conſervatumque pergit, orationemque inclytam dixit, cuius & Agell. l. 7. meminit.

Rhodijs à Senatu reſponſum, ita redditum eſt; ut nec hoſtes fierent, nec ſocij permanérent. Philocrates & Astymedes principes eius legationis erant. Partem cum Philocrate renuntiare Rhodum legationem placuit; partem cum Astymede Romæ ſubſiſtere. quæque agerentur, ſciret; certioreſque ſuos faceret.

In præſentiâ, deducere ante certam diem ex Lyciâ Cariâque iuſſérunt præfectos.

Rhodij, quia quùm bellum timuiſſent, maioris mali levatus erat timor; in gaudium renuntiata, licet per ſe triſtia, vertérunt. Et quia per tot annos ita in amicitiâ Romanorum fuerant, ut *ſociali fœdere ſeſe cum iiſdem non illigarent* (ob nullam aliam cauſſam; quàm *ne ſpem regibus abſcinderent auxilij ſui*, ſi cui opus eſſet: *neu ſibi ipſis fructûs* ex benignitate & fortunâ eorum *percipiendi*) tunc utique petenda ſocietas videbatur; Non quæ *tutiores* eos *ab alijs faceret*; (nec enim timebant quemquam præter Romanos) ſed quæ *ipſis Romanis minùs ſuſpectos*.

Itaque extemplò coronam xx. millibus aureorum decrevérunt; & Theodotum, claſsis ſuæ Præfectum, in eam legationem miſérunt.

RHODII A SE DEFECTORES CASTIGANT.

Quùm verò ſub idem ferè tempus, & Caunij deſciviſſent ab his, & Mylaſenſes Euromenſium opida occupâſſent; Non ita fracti animi civitatis erant, ut non ſentirent; ſi Lycia & Caria ademtæ ab Romanis forent, cætera aut ſeipſa per defectionem liberarent, aut à finitimis occuparentur.

Includi ſe Inſulæ parvæ, & ſterilis agri littoribus, quæ nequaquam alere tantæ civitatis populum poſſent.

Miſſa igitur iuventute properè, & Caunios, quamquam Cybiratarum adſciverant auxilia, coëgérunt imperio parére; & Mylaſenſeis Alabandéoſque, qui, Euromenſium provinciâ ademtâ, ad ipſos coniuncto exercitu venerant; circa Orthoſiam acie vicérunt.

ANICIUS RES IN ILLYRICO CONSTITUIT. MULTA IN EPIRO ET Moloſſis opida capit.

Interea in Illyrico Anicius, rege Gentio ſicut antè dictum eſt, capto & in poteſtatem redacto; Scodræ, quæ regia fuerat; præſidio impoſito, Gabinium præfecit: Rhizoni & Olcinio, urbibus opportunis, C. Licinium.

Ipſe cum reliquo exercitu in Epirum eſt profectus. Vbi prima Phanota ei dedita, totâ multitudine cum inſulis obviam effuſâ.

Hic præſidio ſimiliter impoſito, in Moloſsidem tranſgreſſus. cuius regionis opidis (præter Paſſaronem & Tecmonem, Phylacen & Horréum) receptis, primùm ad Paſſaronem ducit.

Antinous & Theodotus, principes eius civitatis erant, inſignes & favore Persei, & odio adverſus Romanos; iidem univerſæ genti auctores deſciſcendi ab Romanis.

Hi conſcientiâ privatę noxæ, clauſerant portas; & multitudinem; ut *mortem ſervituti præponerent*, hortabantur. Sed eadem, Theodoti alterius cuiuſdam nobilis, & ipſius adoleſcentis, qui imperium Romanorum accipiendum eſſe ſuaderet, quod *orbis terrarum accepiſſet*; conſilium ſecuta urbem Romanis dedidit; poſtquam Antinous & Theodotus, quos dixi, irruptione in primam hoſtium ſtationem factâ, ultrò ſe ipſi offerentes vulneribus, ſunt interfecti.

Simili pertinaciâ Cephalonis principis clauſum Tecmonem, ipſo interfecto, per deditionem Præt. recepit. Nec Phylace, nec Horreum, oppugnationem tulérunt.

Pacatâ Epiro, diviſiſque in hiberna, per opportunas urbeis, copijs; regreſſus ipſe in Illyricum, Scodræ, quò V. legati ab Româ venerant, evocatis ex totâ provinciâ principibus, conventum habuit.

ILLYRIIS LIBERTAS DATA. ET PROVINCIA IN III. PARTES diſtributa.

Ibi pro tribunali de ſententiâ concilij pronuntiatum, S. P. Q. Romanum, *Illyrios eſſe liberos, iubere præſidia ex omnibus opidis, arcibus & caſtellis, ſeſe deducturum. Neque ſolùm liberos, ſed etiam immuneis fore Iſſenſeis & Taulantios, Daſſaretiorum Piruſtas, Rhizonitas, Olciniatas*; quòd incolumi Gentio, ad Romanos defeciſſent. *Daorſeis* quoque *immunitatem dare*, quòd relicto Caravantio, cum armis ad Romanos tranſiſſent. & *Daſſarenſibus, Scodrenſibus, & Selepitanis, cæteriſque Illyrijs, vectigal dimidium eius, quod regi pependiſſent*.

Inde in III. parteis Illyricum diviſit. Vnam eam fecit, quæ ſuprà dicta eſt: Alteram, Labeatas omnes: Tertiam, Agravonitas & Rhizonitas, & Olciniatas, accolaſque eorum.

VRBES REBELLES DIREPTÆ IN MACEDONIA.

PAVLLVS verò ÆMYLIVS, ante adventum x. legatorum, Q. MAXIMVM F. iam ab Româ regreſſum, ad Æginium & Ægaſſas diripiendas miſerat. Et has quidem, quòd poſt petitam ultrò, traditâ MARTIO Conſuli urbe, ſocietatem, ad PERSEA rurſus defeciſſent: Æginium verò, quòd famæ de victoriâ fidem non habentes, in quoſdam militum Romm. urbem ſuam ingreſſos, hoſtiliter ſævijſſent.

Ad Æniorum quoque urbem diripiendam miſſus eſt L. POSTHVMIVS; quòd pertinaciùs, quàm finitimæ civitates, in armis fuiſſent.

PROCOS. GRÆCIÆ LOCA CELEBRIORA PERLVSTRAT.

PROCONS. PAVLLVS, quaſi otium nactus, initio Auctumni circumeundam ſibi Græciam; viſendaque, quæ nobilitata famâ, magis auribus accepta, quàm oculis noſcuntur, conſtituit.

Tegentibus latera, SCIPIONE F. & ATTALO, EVMENIS regis fratre, per Theſſaliam Delphos petit, inclytum oraculum. Lebadiæ quoque Templum Iovis TROPHONII adijt. Inde Chalcidem, ad ſpectaculum Euripi; Euboque antè, Inſulæ ponte continenti iunctæ, deſcendit.

A Chalcide ad Aulidem traijcit, portum inclytum ſtatione quondam M. navium Agamemnoniæ claſſis. DIANÆQVE Templum; ubi nauibus curſum ad Troiam, filiâ victimâ aris admotâ, rex ille regum petijt & emit.

Inde ad Oropum Atticę ventum eſt, AMPHILOCHO vate, AMPHIARAI F. & templo eidem ſacrato nobilem.

Inde Athenas, Corinthum, Sicyonem, Argos, Epidaurum Æſculapij templo famoſam, Lacedæmonem, Megalopolim; & Olympiam, IOVE quaſi præſente horrendam.

CÆDES PRINCIPVM IN ÆTOLIA.

Quùm peragratâ eum in modum Græciâ Demetriadem reverteret; in itinere ſordidata turba Ætolorum occurrit. Et percunctanti quid eſſet, defertur: *DL. principes, ab Lyciſco & Tiſippo, circumſeſſo Senatu per milites Romanos, à BÆBIO Præſide miſſos; eſſe interfectos.* Alios in exſilium actos; bonaque eorum, qui interfecti eſſent, & exſulum, poſſidere, qui arguebant.

Iuſſis Amphipolim adeſſe, & convento CN. OCTAVIO Demetriade; poſtquam in fama accidit, traieciſſe iam in mare x. legatos, omnibus alijs omiſſis, Apolloniam ad eos perrexit.

PERSEVS CVM SVIS IN CVSTODIAM DATVS.

Quò cum PERSEVS, Amphipoli, nimis ſolutâ cuſtodiâ, proceſſiſſet, (id die tereſt) ipſum quidem benignè eſt allocutus; cæterùm poſtquam in caſtra ad Amphipolim venit, regem captivum, cum maiore filio PHILIPPO, traditis A. POSTHVMIO, in cuſtodiam miſit; & filiam cum minore filio à Samothrace accitos Amphipolim, omni liberali cultu habuit.

LIBERTAS MACEDONIBVS DATA. REGIO IN IV. PARTEIS DISTRIBVTA.

Poſtquam verò denis civitatum principibus Amphipoli adeſſe iuſſis, & literis regiaque pecunia in medium collatis, cum x. legatis, circumfuſa omni Macedonum multitudine, in tribunali conſediſſet; Quæ Senatui, quæ ſibi ex concilij ſententiâ viſa eſſent, pronuntiavit. *Liberos eſſe iubere Macedonas; habentes urbeis eaſdem, agroſq; utenteis legibus ſuis; annuos creantes magiſtratus &c.*

In IV. regiones dividi Macedoniam.

Vnam fore & primam partem, quod agri inter Strymonem & Neſſum amnem ſit. Acceſſurum huic parti trans Neſſum ad Orientem verſum, quà PERSEVS tenuiſſet vicos, caſtella opida; præter Ænum & Maronéam & Abdera. Trans Strymonem autem vergentia ad Occaſum, Biſalticam omnem cum Heracleâ, quam Sinticen appellant.

II. fore regionem, quam ab Ortu Strymon complecteretur amnis, præter Sinticen, Biſaltas & Heracleam. Ab Occaſu, quà Axius terminaret fluvius; additis Pæonibus, qui propè Axium flum. ad regionem Orientis colerent.

III. pars facta, quam Axius ab Oriente, Penéus amnis ab Occaſu, cingunt. ad Septemtrionem Bora mons obijcitur. Adiecta huic parti regio Pæoniæ, quà ab Occaſu pręter Axium amnem porrigitur. Edeſſa quoque & Beroea eodem conceſſerunt.

IV. regio trans Boram montem, unâ parte confinis Illyrico, altera Epiro.

Capita regionum, ubi concilia fierent; primæ regionis Amphipolim; ſecundæ Theſſalonicen; tertiæ Pellam; quartæ Pelagoniam, fecit. Eò concilia ſuæ cuiuſque regionis indici, pecuniam conferri; ibi magiſtratus creari iuſſit.

LEGES DE CONNVBIIS ET COMMERCIIS.

Pronuntiatum deinde; Neque connubium, neque commercium agrorum ędificiorumque inter ſe, placere cuiquam extra fineis regionis ſuæ eſſe. Metalla quoque auri & argenti non exerceri: ferri & æris permitti. vectigal exercentibus dimidium eius impoſitum, quod regi pependiſſent. Et ſale invecto uti vetuit.

Dardanis repetentibus Pæoniam, quòd & ſua fuiſſet, & continens eſſet finibus ſuis; *Omnibus dare libertatem* pronuntiavit, *qui ſub regno PERSEI fuiſſent*. Sed ijs ſalis commercium dedit; & tertiæ regioni imperavit, ut Stobos, Pæoniæ deveherent, prętiumque ſtatuit. Navalem materiam & ipſos cædere, & alios pati vetuit. Regionibus, quæ adfineis barbaris eſſent (exceptâ autem tertiâ, omnes erant)

permiſit, ut præſidia armata in finibus extremis haberent.

ÆTOLI EX PARTE PACATI.

Ætoli deinde citati. in quâ cognitione magis utra pars Romanis, utra regi fauviſſet, quæſitum eſt; quàm utri feciſſent iniuriam, aut accepiſſent.

Noxâ liberati interfectores. Exſilium pulſis æquè ratum fuit, ac mors interfectis.

BÆBIVS unus eſt damnatus, quòd milites Rom. præbuiſſet ad miniſterium cædis.

Hic eventus Ætolorum cauſſæ, in omnibus Græciæ gentibus populiſque eorum, qui Romanorum partis fuerant, inflavit ad intolerabilem ſuperbiam animos: & obnoxios, eorum ſubiecit pedibus, quos aliqua parte ſuſpicio favoris in regem contigerat.

TRIA PRINCIPVM IN CIVITATIBVS GENERA. CALVMNIARVM ſeges.

Tria tum genera Principum in civitatibus erant: II. qui *adulando*, aut Romanorum imperium, aut amicitiam regum, *ſibi privatim opes oppreſſis faciebant civitatibus.*

Medium unum, utrique generi adverſum; *libertatem & leges tuebatur.* His ut maior apud ſuos *caritas*; ita minor apud externos *gratia* erat.

Secundis rebus elati Romanorum, eius partis fautores, ſoli tum in magiſtratibus, ſoli in legationibus erant. Et x. legatorum aureis implebant; *Non aliter manſuras in fide pleraſque Græciæ genteis; niſi fractis animis partium, aleretur confirmareturq́, eorum auctoritas; qui nihil præter Romanorum imperium ſpectarent.*

Ab his, editis nominibus, evocari litteris Imperatoris ex Ætoliâ, Acarnaniâque, & Epiro & Boeotiâ; qui Romam ad cauſſam dicendam ſequerentur.

Alij ex Achaiâ edicto præſentium legatorum evocari. Cauſſa erat; quòd ex alijs gentibus principum litteras deprenſas in commentarijs regijs habebant. In Achæis cæcum erat crimen, nullis eorum litteris inventis. In Acarnanibus nihil novatum, niſi quod LEVCAS exemta eſt Acarnanum concilio.

In Aſiam quoque extenſa cognitio eſt. & Antiſſa, in Lesbo inſulâ, dirui iuſſa, traductis Methymnam Antiſſæis. quòd ANTENOREM, regium præfectum, circa Lesbum tum cum lembis vagantem, portu receptum commeatibus iuviſſent.

Iuſſi & Macedones, Senatores, quos Synedros vocant, legere, quorum conſilio reſp. adminiſtraretur.

Nomina deinde ſunt recitata principum Macedonum, quos cum liberis maioribus, quàm xv. annos natis, præcedere in Italiam placeret. Quod *primâ ſpecie ſævum*; mox apparuit multitudini Macedonum *pro libertate ſuâ* eſſe *factum.*

Erant enim regis amici, purpuratiq́ue duces exercituum; præfecti navium aut præſidiorum; *ſervire regi humiliter, alijs ſuperbè imperare adſueti; neque legum, neque libertatis æquè patientes.*

LEGVM ACCVRATIO.

Idem PAVLLVS, leges Macedoniæ dedit, tantâ cum curâ, ut non hoſtibus victis, ſed ſocijs benè meritis dare videretur: & quas ne uſus quidem longo tempore, qui unus eſt legum corrector; experiendo argueret.

ARMA CONCREMATA

Edito ludicro omnis generis; clypeiſq́ue æreis in naveis impoſitis; cætera omnis generis arma cumulata in ingentem acervum; precatus Deos, quibus ſpolia hoſtium dicare ius faſq́ue eſt; ipſe Imperator, face ſubditâ, ſuccendit. cumq́ue Tribb. militum ignibus coniectis imitati.

PRÆDA ROMAM DEVECTA.

Præda Macedonica, ſtatuarum tabularumq́ue, textilium, & vaſorum ex auro & argento, ære & ebore factorum, in claſſem impoſita, devehenda Romam CN. OCTAVIO data eſt.

DEPOPVLATIO ILLYRICI; ET miſerabilis Epirotarum direptio; cum fraude, Romanis indigna.

PAVLLVS, dimiſſis benignè civitatum gentiumq́ue legatis; transgreſſus Strymonem, Amphipoli Pellam quincto die pervénit. prætergreſſus urbem, & ad Spelęum, quod vocant, biduum moratus; P. NASICAM, & Q. MAXIMVM F. cum parte copiarum, ad depopulandos Illyrios, qui PERSEA iuverant bello, miſit, iuſſos ad Oricum ſibi occurrere.

Ipſe Epirum petens, quinctis-decimis caſtris Paſſaronem pervénit.

Et monito ANICIO, cuius caſtra haud procul aberant; Senatum, prædam Epiri civitatum, quæ ad PERSEA defeciſſent, exercitui dediſſe; ſummiſſis Centurionibus in ſingulas urbeis, qui ſe dicerent ad præſidia deducenda veniſſe, ut liberi Epirotæ, ſicut Macedones, eſſent; denos principes ex ſingulis evocavit civitatibus.

Quibus quùm denuntiâſſet, ut aurum atque argentum in publicum proferretur; per omneis civitates cohorteis dimiſit. Ii ante in ulteriores, quàm propiores profecti, ut uno die in omneis perveniretur.

Edita Tribunis Centurionibuſq́ue erant, quæ agerentur, mâne omne aurum argentumq́ue collatum: horâ quartâ ſignum ad diripiendas urbeis datum militibus. tantaque præda fuit, ut in equitem CD. denarij; peditibus duceni dividerentur. CL. millia capitum humanorum abducerentur. Muri deinde direptarum urbium diruti ſunt. Ea fuére opida circa LXX. Vendita præda omnium; & de eâ ſummâ militi numeratum eſt.

buiſſe) Albam in cuſtodiam duci iuſſus: & comites, pecunia, argentum, & inſtrumentum quod haberet. Cæteros captivos, qui in triumpho ducti erant, in carcerem condi placuit. Rex quadriennio pòſt in liberâ cuſtodiâ Albæ deceſſit.

LIBERALE ROMM. FACINVS, ERGA COTYN REGEM.

BITYS, regis Thracum F. cum obſidibus in cuſtodiam Carſeolos eſt miſſus. Et paucos poſt dies ab eius patre, COTYE, legati venerunt, pecuniam ad redimendum filium, alioſque obſides, adportantes: Non ſuâ voluntate COTYN, iuviſſe bello PERSEA, quòd ei obſides dare coactus eſſet. pretio eos, quantum ipſi ſtatuiſſent Patres, redimi paterentur. Reſponſum; populum Rom. meminiſſe amicitiæ, quæ cum COTYE maioribuſque eius, & gente Thracum fuiſſet. obſides datos crimen; non criminis defenſionem eſſe: quibus PERSEVS, ne quietus quidem, nedum bello Romano occupatus, timendus fuerit. Filium nihilo minus atque obſides, patri, licet is PERSEI gratiam amicitiæ Romanorum prętuliſſet; gratis remiſſurum.

Naves regiæ captæ de Macedonibus, inuſitatæ antè magnitudinis, in campo Martio ſubductę ſunt.

ANICII TRIVMPHVS DE GENTIO

Recente adhuc Macedonici triumphi memoriâ, L. ANICIVS, Quirinalibus triumphavit de rege GENTIO Illyriiſque, conditione per omnia impari. Ante currum ducti GENTIVS rex, cum coniuge & liberis; & CARAVANTIVS frater regis, & aliquot nobiles Illyrij.

Rex cum ſuis, & fratre, Spoletium ex S.C. in cuſtodiam ductus. cæteri captivi Romæ in carcerem coniecti. Et recuſantibus cuſtodiam Spoletinis, Iguvium reges traducti.

Lembi ccxx. reliquum ex Illyrico prædæ, de GENTIO rege capti; Corcyræis & Apolloniatibus & Dyrrachinis tributi.

DESVLTORIA SAMARITARVM FIDES ET LEVITAS.

Quùm ANTIOCHVS EPIPHANES Iudæos graviſſimè perſequeretur; Samaritani per Sidonios, qui Sichimis erant, ANTIOCHVM rogant; ne pari cum Iudæis conditione habeantur. Quippe ſe Perſarum & Medorum colonos, & à Sidonijs oriundos eſſe: paratos quævis imperata facere, & ſuum Garizimitanum Templum *IOVI Hellenio, ſive Hoſpitali* conſecrare.

ANTIOCHVS Samaritanos NICANORI commendat; & Græcorum, in quorum ſacra & leges, tranſire parati eſſent, loco haberi iubet. anno Seleucid. CXLVI.

MATATHIÆ OBITVS. LIBERI. IVDAS MACCABÆVS PRINCEPS.

MATATHIAS, gravis iam annis, animo vegetus, exacto principatus anno, obijt, commendato filijs reip. defendendæ; & legis conſervandæ ſtudio. Ii quinque erant; IOANNES GADDIS, SIMON MARTHES (al. Thaſi) IVDAS MACCABÆVS, ELEAZARVS AVRANETES, & IONATHAN APPHVS. Ex his IVDAM principem exercitus eſſe iubet; SIMONEM à conſilijs.

IVDÆ elogium fuiſſe dicitur; *Mi Camoca, Baelohim, Iehouah*, hoc eſt; *Quis ſimilis tibi inter Deos, ô Domine!* Hinc MACBAI dictus, & ab eo reliqui MACABÆI.

Pater in Modiniâ ſepultus eſt. Et poſt iuſta funebria, publico omnium piorum luctu perſoluta, IVDAS F. rei ſummæ præficitur: & impigrè à fratribus adiutus, eiecto undique hoſte, & transfugis aut interfectis, aut in ordinem redactis; viciniam totam luſtravit, & profanis piaculorum ſordibus expurgavit.

Eodem ferè tempore ANTIOCHVS EVPATOR IX. Syrię rex, patre ſuperſtite, regnare cæpit.

3790. 14. Pr. Philom. 1. Ant. Eup. V.C. 188. Ab Olymp. 610.	*Primo Comitiorum die Romæ, à Conſulibus anni prioris, qui depopulato tantùm Ligurum agro, neque ullâ aliâ re memorabili geſtâ, ad ſubrogandos magiſtratus reverterant; Conſules creati, M. CLAVDIVS MARCELLVS, MARCELLI quinquies Conſ. Nepos; & C. SVLPITIVS GALLVS.*	160.

PRVSIAS REX ROMAM VENIT.

Eo anno rex PRVSIAS, cum NICOMEDE F. & magno comitatu, Romam venit. Deos, qui urbem Romam incolerent, Senatumque ac pop. Rom. ſalutatum ſe veniſſe profeſſus. & gratulatum; quòd *PERSEA GENTIVMQVE reges vicissent: & eorum populis in deditionem redactis, auxiſſent imperium.*

Sacris in Capitolio ex voto perfectis, perijt à Senatu, ut ſocietas ſecum renovaretur; agerque ſibi de ANTIOCHO rege captus, quem nulli datum à populo Rom. Galli poſsiderent; daretur.

Is omnium, qui in Macedoniâ Imperatores fuerant, favore eſt adiutus: & cætera, quæ petebat, conceſſa. De agro reſponſum; *Legatos ad rem inſpiciendam miſſuros.*

Tradũt alij, eâ po. Ro. in ſe benignitate & donis in filiũ collatis, mirè lętũ ex urbe diſceſſiſſe. ne PERSEI, cuius ſororem duxerat, cladem lugere videretur.

POLYB. verò, cum regem indignum maieſtate tanti nominis, *pileatum capite raſo* obviam ire legatis ſolitum, *libertumq́;* ſe pop. Rom. ferre; & ideò ordinis eius inſignia gerere.

Romæ quoque, quùm veniret in curiam; *ſubmiſiſſe* ſe, & *oſculo limen curiæ contigiſſe. & Deos ſervatores ſuos, Senatum appellâſſe: & id genus putida impiáque*

 uſurpâſſe.

uſurpâſſe, quæ non tam *Romanis honorifica*, quàm *ſibi deformia* eſſent.

(Ex hoc loco, LIVIANA tota hiſtoria, quæ à 45. lib. ad 142. libros excurrebat, deſideratur. Tantùm ſingulorum librorum epitomæ ſuperſunt, & quidem mutilæ.)

EVMENES REX VRBE EXCLVSVS.

Quùm EVMENES rex Romam veniſſet, qui Macedonico bello medium ſe geſſerat; ne aut hoſtis judicatus videretur, ſi excluſus eſſet; aut liberatus crimine, ſi admitteretur; in commune lex lata eſt; *Ne cuiquam regi Romam venire liceret.*

Legati verò PRVSIÆ regis, de eodem conqueſti ſunt; quod fineis ſuos depopularetur; eumque contrà pop. Rom. cum ANTIOCHO conſpirâſſe contendebant.

Ex Conſulibus intereà CL. MARCELLVS, Alpinos Gallos; C. SVLPITIVS Ligures, ſubegit; & uterque triumphavit.

I. MACCABÆI VICTORIA.

In Iudæâ verò APOLLONIVS Samariæ; dein SARON, Cœles-Syriæ, præfecti; numeroſo Syrorum & perfugarum exercitu IVDAM Maccabæum, exiguâ & inermi ferè ſtipatū manu, adgreſſi prœlio, cadunt.

APOLLONII inſuper ille gladio potitus, velut opimo ſpolio, multis deinceps prœlijs eo feliciter uſus eſt IVDAS.

BELLICI ANTIOCHI ADPARATVS, ET IN IVDÆAM MOLITIONES.

Anno 147. Seleucidar. ANTIOCHVS auditâ ſuorum clade conſternatus, copias undique contrahit; & è Græciâ ipſâ militem mercede conducit; primo Vere in Iudæam irrupturus. Sed ærario, quod latrocinijs, & ſacrilegis Templorum direptionibus cumulârat, per luxum & largitionem exhauſto; ut impenſas futuri belli aliunde corraderet, traiecto Euphrate in Perſidem, & ſupernateis provincias, ad tributa exigenda, profectus eſt.

LYSIÆ interim, ſpectatæ fidei amico, regni familiæque adminiſtrationem committit, & mandat; ut ſubactâ Iudæâ, & incolis paſſim ſub haſtâ venditis, Hieroſolymam funditùs deleret, totamque gentem exterminaret.

LYSIAS per delectos duces, PTOLEMEVM DORYMENIS F. GORGIAM & NICANOREM, XL. peditum, & VII. equit. M. in Iudæam immittit.

Ad eos haud procul Emmaunte, in campeſtribus caſtra metatos, præter nova Syrorum, vicinarumque gentium, & ex Iudçâ perfugarum auxilia, ingens vis Mangonum confluxit: qui certâ quaſi victoriâ, mancipia viliſſimè emerent; & compedibus in id comparatis captivos vinctos abducerent.

IVDAS, qui vix tria tironum millia, & pleramque partem inermeis, penes ſe haberet; factâ ijs omnibus, qui vel recentibus connubijs, vel agris nuper coëmtis, illigati, ideoque ſegniùs pugnaturi eſſent; liberè diſcedendi poteſtate; ſuos cohortatus, ut *forti animo eſſent, & omnem in Deo fiduciam collocarent.* Iamque ad pugnam accinctus, intelligit GORGIAM, cum equitibus mille, & V. peditum millibus, miſſum, ut ducibus perfugis, & Arcis præſidiarijs, noctu & à tergo nec-opinantem ſe invaderet.

ALTERÆ IVDÆ MACCABÆI VICTORIÆ.

Ipſe itaque ut ſtrategema arte eluderet; nocte eâdem in hoſtium caſtra, magnâ exercitûs parte deſtituta, impetum facere decrevit: & relictis per caſtra ſua ignium veſtigijs, ad Emmauntem proceſſit.

GORGIAS in vacua Iudæorum caſtra delapſus; & ratus eos aut metu ceſſiſſe, aut in montibus latebras quærere; ad eos perveſtigandos iam ducebat; quùm IVDAS, qui ſub diluculum ad hoſtium ſtationem pervenerat, ſigna canere iubet: & de-improviſo eos adortus ita terruit; ut cæſis, qui reſiſtere auſi, cæteros ad Gadara uſque, in Idumæam, in Azotum & Iamniam, ſit perſecutus.

Et dum à prædâ ſuos cohibet, quòd Gorgianos capiti ſuo ex alto impendére, diceret; Illi perſpectâ ex editis locis ſuorum ſtrage, & caſtris fumantibus, non auſi cum IVDA, qui inſtructâ ipſos acie exſpectaret, manus conſerere; ceu panico terrore perculſi, trepidè in tuta ſe receperunt. Maccabæus verò ſine certamine pænè victor, ditem ingentibus ſpolijs reduxit exercitum. & Deum iam præclaræ victoriæ, & inexſpectatæ libertatis auctorem, publicis ſupplicijs & epinicijs concelebravit.

3791. 15. Pt. Philom. 11. A. Epipat. V.C. 189. Ab Olymp. 611.	*Conſules eo anno* T. MANLIVS TORQVATVS, *&* CN. OCTAVIVS NEPOS.	159.

PATERNÆ SEVERITATIS EXEMPLVM.

Ille T. (CICERONI, LVCIVS) TORQVATVS, filium ſuum D. SYLLANO in adoptionem emancipârat. qui poſteà legatis Macedonum eum accuſantibus, quòd Pretor pecunias in prouincia cepiſſet, cauſſam apud ſe dicere iuſſit. reque utrimque auditâ, pronuntiavit; eum non talem videri fuiſſe in imperio, quales eius maiores fuiſſent: & in conſpectum ſuum venire vetuit. (*Vid. ann.* 3815.)

CN. OCTAVIVS verò, qui primus in eam familiam, quæ poſteà viris fortiſſimis floruit; & ex quâ, poſt annos C. natus eſt AVGVSTVS; attulit Conſulatum; novitatem generis amplitudine domûs,

mis, quam in Pala[illegible] ſtruxit, nobilitavit; & ad honores ſuffrag[illegible] inſtar habuit.

His Conſ[illegible]bus, peſtilentiâ, fameque ita laboratum, ut ex Sibyllinis populus circa compita ſacellaque operaturus ſederit.

Luſtrum à Cenſoribus conditum perhibetur, quo cenſa ſunt civium capita CCCXXVII. M, XXII.

Et PTOLEMÆVS Ægypti rex, à minore fratre iterùm, ut videtur, è regno pulſus, miſſis Romà ad eum legatis, in regnum reſtitutus eſt.

Et ARIARATHE Cappadociæ rege mortuo, filius eius cognominis accepit regnum; & amicitiam per legatos cum pop. Rom. renovavit.

IVDAS MACCABÆVS VICTOR. TEMPLVM HIEROSOL. LVSTRAT.

IVDAS MACCABÆVS trium victoriarum adoreâ inclytus, X. iam armatorum M. comparaverat. LYSIAS, ut cladium acceptarum ignominiam aboleret, novum exercitum conſcribit, ad LX. peditum, & V. equit. mill. Et emenſus Iudææ montana haud procul à Bethſurâ, verſus Idumęam, caſtra locabat.

IVDAS, longè hoſti impar, votis pro victoriâ factis, Deo fretus, tanto impetu primam aciem eſt adgreſſus; ut V. millibus iam è ſuis proſtratis, dux LYSIAS, qui ſibi cum viris, *aut mori, aut in libertatem ſeſe adſerere* obſtinatis, rem eſſe cernebat; trepidè copias Antiochiam reduceret.

IVDAS, rebus utcumque pacatioribus, ſuos cohortatur; ut Hieroſolymam adſcenderent; & luſtrato Templo ſolenneis Deo victimas immolarent.

Ibique omnia, aut incendijs deformata, aut ſitu ſentibuſque obſita conſpicatus, in lamenta ſe cum omnibus effudit.

Et iuſſis partim Arcem ipſam oppugnare; partim Templum repurgare; nova vaſa, & ornamenta, ex auro fabrefacta, Menſis & Alta[illegible]ibus in[illegible]portavit: Et XXV. die men[illegible]ſis, Chaſl[illegible], Encænia, accen[illegible]is lychnis, & ſuffitibus, pane gradili, & holocauſtis; omni denique honeſtæ voluptatis, & ſyſſitiorum genere, per octiduum concelebranda curavit. Eâdem quidem Chaſlei die, ſed triennio [illegible], quàm execrabili IOVIS idolo (quod ſacræ literæ, *Abominationem deſolationis* nominant) fuerat à profanis ſacrificatum.

Inciderat ea Templi profanatio (Ioſ. teſte) in annum Seleucidarum 145. & diem Apellæi (qui Hebr. eſt Chaſleus) XXV. in Olympiadem 153.

Eamque deſolationem Vates DANIEL, ante CDVIII. annos disertè prædixiſſe, putatur.

Lex deinceps lata ad poſteros, quâ decretum, quotannis eaſdem Luminum ferias, ob Templum ritè inſtauratum, & felicitatem ex inſperato illuceſcentem, celebrari.

IVDAS autem muris urbi receptæ circumdatis, & turribus conſtructis, cuſtodias, arcendo hoſti idoneas impoſuit: & Bethſuram ita communivit; ut eâ tamquam arce adverſus hoſtium conatus deinceps uteretur.

3792. Pt. Philop. 16. An. Eup. 3. Ab V.C. 590. Ab Olymp. 612. | *Conſules hoc anno A. MANLIVS TORQVATVS, & Q. CASSIVS LONGINVS.* | 158.

Quid ab ijs, ſive annuis Prætoribus, adverſus Ligures, Corſos, & Luſitanos vario evento geſtum ſit; non liquet.

VICINORVM ADVERSVS IVDÆOS INVIDIA; ET CLADES. IVDÆ MVLTIplices ex hoſtibus victoriæ.

Iſtis, quos diximus, Maccabęorum piorum, ſive Iudæorum, ſucceſſibus invidentes vicinarum regionum populi, de iiſdem, quà vi aperta, quà aſtu opprimendis, conſilia agitabant.

IVDAS viciſſim impetu in Acrabatenam facto, multos ex Idumæis, Eſavi poſteris, interfecit; eorumque agros depopulatus eſt. Et principis eorum BA[illegible]NIS filiorum caſtella, unde in Iudæos, quùm liberet, [illegible]abant; per vim, & propugnantium cædem, capta, incendit.

Iiſq; ie perdomitis in Ammonitas, duce TIMOTHE[illegible] ferocientes, arma tranſtulit. & prœlio victor, Gaz[illegible]ra, primariam gentis urbem expugnavit, diripuit, & flammis delevit: ſecumque in captivitatem abductis eorum coniugibus ac liberis, domum cum gloriâ reverſus eſt.

Eo autem digreſſo, idem TIMOTHEVS, contractis è Galaaditide copijs, finitimos Iudæos tam ſævis excurſionibus infeſtat, ut illi in Arcem Dathemam uno quaſi agmine undique compulſi, IVDÆ opem implorare, ut ſe præſenti obſidionis periculo liberaret, cogerentur.

Et eodem fermè tẽporis articulo nuntij à Galilæis venerũt; ſe à finitimis Phœniciæ populis, Ptolemaide, Tyro, & Sidone, miſerandũ in modũ evaſtari.

Iudas ancipiti malo perculſus, & copias partitus; SIMONEM fratrem, cum III. ſelectorum M. auxilio in Galilæam mittit. Ipſe cum IONATHA, altero fratre. IIX. M. in Galaaditidem ducit. Ioſepho Zachariæ F. & Azariæ urbis Templique cuſtodiã comm[illegible]itrii; & Hieroſolymis abſcedere, aut cum hoſte confligere vetat. SIMON ſimulatque in Galilæam pervenit, cum hoſte congreſſus, eum [illegible]ga vertere coëgit. & fugienteis ad Ptolemaidis uſque portas perſecutus, ad III. ex ijs M. occidit; & receptos captivos cum omni ſuppellectili in Iudæam tranſtulit.

IVDAS verò cum IONATHA, iam trium dierum iter emenſus, Nabathęorum, à quibus amicè acceptus fuerat, indicio comperit; multos è ſocijs, in caſtellis & opidis Galaaditicis paſſim obſeſſos, in extremo diſcrimine verſari.

Accelerato itaque per diſerta itinere, Baraſam opidum coronâ cinxit, & vi cepit: cęſiſque ad unum puberibus, tecta igni ſubiecto concremavit.

Et

Et quantumvis nox appeteret, non intermiſſo itinere, ad Dathemam arcem, in quam Iudęos ex agris compulſos confugiſſe diximus; manè pervenit; & hoſtem, iam ſcalas & machinas mœnibus admoventem, offendit.

Ipſe tubicine canere iuſſo, & diviſis trifariàm copijs, à tergo oppugnanteis adgreſſus eſt. Quo conſpecto. Timotheani trepidè in fugam ſeſe effudére; & Iudæi fugienteis perſecuti ad octies mille interemérunt.

Inde Mallen, Chaſpomam, Boſoram, aliaque eius regionis opida, ferro flammâque evertérunt.

Haud ita multo-pòſt TIMOTHEVS, exercitu iterùm ex Syris & Arabibus contracto, ex-adverſum urbi Raphunti caſtra metatur.

IVDAS, traiecto torrente, & prœlio confeſtim commiſſo, partim hoſtium in acie proſtravit; partim in fugam, abiectis paſſim armis, compulit.

Et quùm ex ijs permulti ad Fanum quoddam, quod Carnaim dicebant, refugiſſent, tutos ſe loci religione fore confiſi; IVDAS, & opido occupato, & incenſo Templo, hoſtium alios flammis, alios ferro perdidit. Iudæos verò è totâ Galaaditide contractos, unà cum uxoribus & liberis ac facultatibus, in penitiorem Iudæam tranſtulit.

Eo in itinere, quùm ab Ephronitis tranſitus exercitui eſſet negatus, qui obſtructis portis viam interruperant; coronâ urbem oppugnavit, & tandem vi cepit. & occiſis maribus, per cineres incenſi opidi, & per denſam cadaverum ſtragem, exercitum traduxit. Traiecto deinde Iordane, Magnum Campum, in quo Bethſane, Græcè Scythopolis, ſita; permenſus, Hieroſolymam redijt. Ibique pro incolumitate exercitûs, quòd poſt tot pugnarum diſcrimina, ne unus quidem ex Iudæis deſideratus eſſet, hoſtias votivas, non ſine publicâ gratulatione, Deo immolavit, & feſtum Pentecoſtes celebravit.

TEMERITAS SACERDOTVM.

Intereà IOSEPHVS & AZARIAS duces, quos præſidio Vrbi Temploque MACCABÆVS reliquerat, mandato Imperatoris inſuper habito, quùm & ipſi memorabili aliquo facinore parare ſibi nominis famæque gloriam concupiſcerent; in Iamnienſeis expeditionem ſuſceperant.

Ibi armis à Gorgiâ, loci præſide, excepti, amiſſis ad II. millia militum, magno cum dedecore in fugam ſunt coniecti.

(Tradit Ioſephus; ZACHARIAM, quaſi circumſcripturus ad feſti Iamnienſis celebritatem pergeret, iuſſiſſe ſuos, carneis idolothytas ſecum adferre: Deumque iſtiuſmodi ſimulationem deteſtatum eos Gorgiæ iugulandos tradidiſſe.) *Neque enim ex eorum erant numero, qui Iudæis ſalutem adferre poſſent.*

IVDAS verò cum fratribus, perfectis Hieroſolymæ ſacris, in Idumæam & meridianos Iudææ fineis profectus, Chebronem cepit, & munimenta diruit ant incendit; deinde parem MARISSÆ cladem invexit.

Tum in Allophylos, ſive Philiſthinos converſus, & Azoto potitus, ſparſa eorum Iudæorum cadavera, qui ab Iamnienſibus cæſi nuper fuerant, ſepulturâ obiter adfeciſſe creditur.

SACRILEGIVM ANTIOCHI, ET MISERABILIS EIVS EXITVS.

Dum hęc in Iudæâ ſtrenuè ab IVDA fratribuſque geruntur; ANTIOCHVS EPIPHANES in ſupernateis regni ſui provincias trâſgreſſus; audito, urbē in Perſide, Elymaida nomine, prædivitem; & Templum in eâ DIANÆ donarijs opulentiſſimum eſſe; ibique ſcuta, thoraces, aliaque eius generis arma, ab ALEXANDRO Macedone olim depoſita, adſervari; ad ea expilanda proximè exercitum admovit.

Opidani, adſcitis in partem vicinis, pro Templi ſui incolumitate acerrimè dimicárunt; & ANTIOCHVM in fugam egerunt: cumque perſecuti, multis deſideratis, Babylonem ſe è fugâ recipere coëgérunt.

Eam cladem, nuntius profligati non ſemel, cum ducibus, quos reliquerat, exercitûs, & invaleſcentis in dies MACCABÆORVM potentiæ; de-repentè ita exacerbavit; ut præ irâ in morbum letalem inciderit.

Et poſtquam fatale ſibi tempus adeſſe intellexiſſet; & amicis præſentibus vim morbi & cauſſam indicâſſet; (*Iuſtas ſcilicet, ſe, iniquiſſimè oppreſſa Iudæorum gentis, & violati immaniter Templi; DEIQVE contemti, pœnas luere*) innſitatis viſcerum torminibus, vermibuſque conſumtus, infelicem animam exhalârit.

(Hæc ſecundum Hebr. anno Seleucidarum CXLIX.)

(Ex Ætoliâ univerſarum ferè urbiū Senatus, cum coniugibus ac liberis, qui dubiâ fide proximis bellis fuerant, Romam à PAVLLO ÆMYLIO miſſus, ibidem, ne in patriâ aliquid novaret, diu detentus eſt. ægrèque per multos annos legationibus civitatum fatigato Romæ Senatu, in patriam quiſque ſuam remiſſi ſunt.)

ANTIOCHVS EVPATOR SYRIÆ REX.

ANTIOCHO EPIPHANI ſuccedit ANTIOCHVS EVPATOR, puer admodum, IX. annos natus. Eamque ob cauſſam pater regni habenas & inſignia commiſerat PHILIPPO.

Sed LYSIAS, ex eo tempore, quo pater peregrè erat profectus, EVPATOREM in poteſtate & tutelâ habens, regimen imperij, quaſi ab EVPATORE pupillo ſibi commiſſum, occupabat. Hinc domi diſſcidia.

VSVS HOROLOGII ROMÆ.

Paruerant Romani (teſte Plin. l. 7. c. 60.) M. VALERII MESSALLÆ horologio (quòd ille ex Siciliâ, captâ Catanâ, anno V. C. CDXC. deportaverat) annis Vnde-centum. Donec Q. MARCIVS PHILIPPVS, qui cum L. PAVLLO fuit Cenſor, alterum diligentius ordinatum iuxtà poſuit. Idque munus inter cenſoria opera, gratiſſimè eſt acceptum. quòd prius illud à climate Siciliæ deſcriptū, ad horas Ro-

rasRo.

ras Romæ minus conveniret. Eumdem MARCIVM, ait CICERO, pro Domo; Signum Concordiæ feciſſe; idque in publico collocaſſe.)

Senatus, cognitâ ANT. EPIPHANIS morte, CN. OCTAVIVM Conſularem ad EVPATOREM tor. & ad PHILOMETOREM) miſit, ad regum populorumque animos perſpiciendos. maximè ut EVPATOREM claſſeis habere, & elephantos alere prohiberet.

OCTAVII CÆDES: ET PAVLLI ÆMYLII ABSTINENTIA.

OCTAVIVS Laodiceæ in gymnaſio quùm eſſet, à LEPTINE quodam interfectus eſt. idque, ut creditum eſt LYSIÆ iuſſu, qui nomine tutoris regij Syriam regebat. Is verò, ut ſceleris ſuſpicionem amoliretur, OCTAVIVM magnificè ſepeliendum curavit.

Sub idem tempus L. ÆMYLIVS PAVLLVS, qui PERSEVM vicerat, è vitâ deceſſit. cuius tanta abſtinentia fuiſſe, proditur, ut quùm ex Hiſpaniâ & Macedoniâ maximas opes in publicum retuliſſet; vix ex auctione bonorum eius redactum ſit, unde dos uxori eius redderetur.

3793. Pt. Philop. 17. An. Eup. 4. Ab V.C. 591. Ab Olymp. 613.	*T. SEMPRONIVS GRACCHVS, II. & M. IVVENTIVS THALNA, Coss. creati. & illi quidem Sardinia; huic verò Corſica, provincia decreta.*	157.

THALNÆ COS. REPENTINA E GAVDIO MORS.

Res adverſus Corſos vario eventu geſta; & tandem Inſula ſubacta. Vbi quùm THALNA, rebus ex arbitrio ordinatis, ſacrificaret; litteræ Senatûs ei traditæ ſunt, quibus decretas ei ſupplicationes nuntiabatur. Dumque eas intento animo legit; caligine obortâ, ante foculum collapſus mortuus humi iacuit.

REX EVPATOR IN IVDÆOS BENIGNVS.

LYSIAS belli adverſus Iudæos infeliciter tentati pertæſus, regem EVPATOREM inducit, ut amicas litteras ad Senatum populumque Iudæorum perſcriberet; & priſtinam ijs libertatem, patriorumque ſacrorum & legum uſum, permitteret.

Quod regis, LYSIAQVE promiſſum, legati etiam Romanorum, Q. MEMMIVS & T. MANLIVS, qui ſub id m tempus Antiochiam ad regem accedebant, ſuis litteris confirmârunt; operam ſuam in procurandis ipſorum poſtulatis & negotijs polliciti.

IVDAS ARCEM SIONIAM, ET PRÆSIDIVM OPPVGNAT.

Et IVDAS quidem, ultrà citráque Iordanem, iam ſatis potens erat; quùm adhuc Hieroſolymis præſidia, quæ Arcem in monte Sinnio poſitam, & ante quinquennium ab EPIPHANE communitam, ipſiuſque civitatis quaſi vertici impendentem, tenebant; Templo, ijſque omnibus, qui eò, ſacrorum cauſſâ, quotidie confluebant, erant infeſtiſſima.

Et Macedones, ſive Græci milites, ijſque permiſti Iudæorum perfugæ, crebris inde excurſionibus & cædibus pios Dei cultores, aut avertebant, aut opprimebant.

Dum itáque IVDAS hanc moleſtam lateri civium ſpinam, convocatis totius populi viribus, avellere tentat: & machinis, aggeribuſque exſtructis, totus oppugnationi incumbit; prævaricatores aliquot ex arce elapſi, ad EVPATOREM adeunt; ut ſibi, qui patrios ritus eiurare, quàm patris ANTIOCHI mandata contemnere maluerint in; extremum diſcrimen adductis, opem ferat.

EVPATOR ALIENATVS BELLVM IN IVDAM COMPARAT.

EVPATOR, quaſi fœdere à IVDA violato graviter offenſus, collectis C. peditum & XX. equitum M. & elephantis XXXII. bellum inſtaurat. & Præfecto his copijs LYSIA, ex Antiochiâ, in Idumæam uſque progreſſus, ad Beth-ſuram, opidum munitum, adſcendit.

Opidani diu fortiterque reſiſtunt; & egreſſi machinas hoſtium iniectis ignibus cremant.

Iudas quoque, omiſſ in præſens arcis Sioniæ oppugnatione, cum copijs regi obviam profectus, ad fauceis quaſdam, Bethzachara dictas, LXX. ab hoſte ſtadijs, caſtra metatur.

Neque ſeciùs rex, relictis Bethſuris, exercitum in Iudam ducit, prœlio certaturus. Elephantis (qui ob loci anguſtias conferti incedere non poſſent; & qui celſa propugnacula, ſagittarijs inſtructa, dorſis ſuis geſtabant) mille ſingulis pedites, & quingenos equites ſtipatores attribuit. Reliquum verò exercitum aureis æreiſque clypeis reſplendentem, utroque ab latere in monteis eniti iubet Et ſublato clamore, quo valles montiumque concavâ reboarent, hoſtem eſt adgreſſus.

IVDAS verò nihil iſto adſpectu deterritus, Impetum Syrorum viriliter ſuſtinet: & ex ijs, qui primi ad manus venerant, ad DC. interfecit.

ELEAZARI VIRTVS.

In eâ pugnâ ELEAZARVS, IVDÆ frater, (ſive agnatus) inter confertiſſimos hoſteis inſigniter dimicans, & excellentem elephantum, regij que phaleris

phaleris exornatum, conſpicatus, eoque regem vehi ratus; vaſto prorſus animo in eum impetum facit. & magnâ in conglobatâ acie ſtrage editâ, cæteris metu cedentibus, ſub belluæ ventrem ſuccedens, eam adacto in ima ferro confodit: & ipſe ſimul illabentis pondere oppreſſus, generosâ morte obijt. Eius audaciam cæteri imitati, victoriam pro tempore peperére.

Cæterùm Ivdas cum rege, tantis copijs ſtipato, congredi ulteriùs non auſus, Hieroſolyma ſe recepit, & ſuos ad Arcem iterùm oppugnandam accinxit.

BETH-SVRA REGI DEDITA.

Antiochvs contrà, parte copiarum ad Bethſuræ obſidionem dimiſſâ, reliquos ad Hieroſolymam ducit.

Et Bethſuritæ quidem, regio adparatu territi, quùm commeatûs inopiâ laborarent, pacti incolumitatem, deditionem fecérunt. Verùm Syri opidanis, quos antè bonis veſtibuſque ſpoliárant, eiectis, præſidium opportuni loci tutelæ impoſuérunt.

REX TEMPLVM OBSIDET, ET INDE AVOCATVR.

Apud Hieroſolyma verò diutiùs tenuit Templi obſidio; Iudæis graviter defendentibus; & machinas hoſtium, quibus muri quatiebantur, ſubinde corrumpentibus.

Magna interim annonæ caritas obſeſſos premebat; tum quia ad exitum decurrebat annus Sabbaticus, ſementis & meſſis expers; & veteres fruges belli prioris vaſtitas abſumſerat.

Quùm itáque ultima iam metuerent Iudæi; & pleriſque dilapſis Templi tutela periclitaretur; res incidit, quę regem & Lysiam ad alias curas averteret.

Epiphanes in Babyloniâ moriens, copias ſuas, & regni inſignia Philippo tradiderat, ad Evpatorem, filium & ſucceſſorem, perferenda. Is itáque nomine tutoris regia uſurpans munia, & è Perſide Mediâque rediens, cum exercitu Antiochiam, regni caput, petebat.

REX PACEM CVM IVDA FACIT.

Lysias veritus ne ſibi, in ordinem redacto, tutela regnique adminiſtratio eriperetur; cum rege ducibuſque primarijs de ſolvendâ obſidione agere cæpit. *Non eſſe cur pertinaciùs in Templi munitiſſimi oppugnatione, diutiuſq́ laboretur*; quùm non minùs obſidentes, quàm obſeſſi cum gravi omnium rerum inopiâ conflictentur: Et *regem longè alia avocent negotia*, quę quàm celerrimè componere oporteat.

Honeſtiorem victoriâ clementiam futuram; hoſti iam iam perituro pepercisse. Amicitiam potiùs cum gente Iudæorum faciendam; & ut ipſi patrijs legibus ſacriſq́ utantur, permittendum.

Mittitur itáque extemplò ad Ivdam caduceator, qui miſericordiæ regiæ obtentu pacem petat; libertatem, & loci immunitatem ſpondeat.

Obſeſſi regiâ fide confiſi, haud illubentes manus dedére, & e ſtatione exceſſére.

Sed rex ubi coram loci munitiones inſpexit; promiſſi oblitus, per immiſſos milites murum, quo Templum undique ſepiebatur, ſolo æquari iuſſit. Dein citato curſu Antiochiam contendit, Philippvm oppreſſurus.

MENELAI PONTIFICIS EXITVS.

Eiuſdem Lysiæ conſilio, rex Menelavm, Oniæ III. fratrem, veluti inquietum hominem, & omnium malorum incentorem, totiuſque impiæ defectionis auctorem, abripi ſecum; & poſt exactum in Pontificatu decennium, apud Beroeam Syriæ, in cineres deiectum, interfici iuſſit.

ALCIMVS PONTIFEX.

Eidem Sacerdotem, nihilo meliorem, Alcimvm ſubſtituit; ab Aarone quidem oriundum, ſed alienum ab Oniæ III. ſive Simonis II. ſtirpe.

(Hanc universè hiſtoriam aliter longè ab Iaſone narratam 2. l. Maccab. c.13. videat curioſior lector, & inter ſe conciliet.)

Antiochvs verò Philippvm Antiochię iam dominantem offendens, bello victum & in poteſtatem ſuam redactum, adfecit ſupplicio.

ONIAS PONTIFICATVM ET TEMPLI RELIGIONEM IN ÆGYPTVM traducit.

Onias autem, Oniæ III. F. quem pater moriens puerum admodum reliquerat, quamdiu vidit patruos, Iasonem & Menelavm, ſummo pontificatu frui, eius adipiſcendi deſiderio fibulam impoſuit; qui ſperaret ijs, ut pote orbis, vitâ defunctis, ſe tandem poſtliminij iure eandem dignitatem reciperaturum.

Poſtquam autem occiſo Menelao perſpexit pontificatum, ab Evpatore, Alcimo delatum, homini à ſuâ familiâ & ſtirpe alieniori; facinus ſuſcipit temerarium & ſacrilegum, innixus Eſaiæ vaticinio, (c. 19. (Quo *ſpiritale* CHRISTI *venturi regnum deſcribitur*, & in Ægyptum uſque propagandum prædicitur. Vbi minimùm quinque, hoc eſt, multæ civitates & inter cæteras, Heliopolis, *linguâ Chananaâ*, ſive Iſraëliticâ ſint *locutura*; & *Altare Domino erectura*. Quaſi dicat; Abiecto *idololatrico ſtylo, eo ſermone uti addiſcet, qui pietatem deceat. & vitulos labiorum*, hoſtias merè ſpiritaleis, *vero Deo immolabunt*.

Hæc ferè Esaias, ultimis Azariæ regis temporibus, ſexcétis ampliùs annis hoc Onia antiquior.)

Onias itaque ſpe avitæ dignitatis abiectâ, & iuvenili confidentiâ Alexandriam venit, à Ptolemæo Philometore, eiuſque uxore Cleopatra humaniſſimè acceptus, quòd Antiocho graviſsimè adverſari crederetur.

Pro

Pro ſuâ in regem fide ac meritis petit, ut lucum quemdam, ſacris tum animalibus deſtinatum, in Heliopolitano Nomo, iuxtà Leontopolim, (al. Bubaſtis agreſtis arcem) CLXXX. ſtadijs à Memphi diſſitum, ſibi donet.

Eò loci ſe, ex ESAIÆ vatis, ſcilicet, ſententiâ, Templum exſtructurum, quò Iudæi, Antiochinæ crudelitatis exoſi, undique confluant; & pro PTOLEMÆORVM incolumitate DEO ſupplicent, ſacraque faciant.

PTOLEMÆVS rex, licet tralatitio apud Ægyptios more, CLEOPATRAM ſororem inceſto connubio duxiſſet; non aliena tamen à pietate reſcripſiſſe viſus eſt: *Miror ſanè*, inquiens, *& dubito, ſatnrumne ſit Deo gratum, ut templum loco tam impuro inædificet.* Quia tamen id ab Eſaiâ pridem prædictum contendis; tuo ut id periculo facias, licet.

Neque ſatis viſum eſt regibus, locum ONIÆ dediſſe; ſed & proventus agrorum ac pecuniarum, ſuſtinendis Templi, Sacrorumque impenſis, adiecérunt.

Onias itaque Templum ſtruit, & ſuo nomine Onion indigetat; Hieroſolymitano haud abſimile; ſed infinitò tenuius & anguſtius. Sicut illud annis CCXXXIII. clauſum VESPASIANI iuſſu, paullo-poſt Hieroſolymitanum exciſum. Circiter ann. V. C. DCCCXXIV.

3794. | *Eo anno*, P. CORNELIVS SCIPIO NASICA, *Corculum dictus; (filius eius, qui Sacra Cybeles accepit, à Senatu vir optimus iudicatus,) & C. MARCIVS FIGVLVS; à TIB. SEMPRONIO Coſſ. declarati: & poſt abdicare iuſſi. Scipio in Corſicam; Figulus in Galliam, miſſi.* | 156.
Ptol. Philom. 18.
Dem. Sot. 1.
Ab V. C. 592.
Ab Olymp. 614.

(Epitom. libr. 47. tradit; C. MARCIVM Coſ. adverſùm Dalmatas primùm parum feliciter; poſteà proſperè pugnâſſe. Cum quibus bello confligendi cauſſa fuerit; quòd Illyricos pop. Romani ſocios, vaſtâſſent. Eandemque gentem à P. CORNELIO Naſicâ domitam.)

VANITAS AVGVRIORVM ROMÆ.

CIC. lib. 2. de Nat. Noſtrorum, inquit, Augurum, & Etruſcorum, & aruſpicum diſciplinam, P. SCIPIONE, C. FIGVLO Coſſ. res ipſa (ſcilicet!) probavit. Quos quùm Tib. GRACCHVS, II. Conſul, crearet; primus rogatorum, ut eos rettulit, ibidem eſt repentè mortuus.

GRACCHVS quùm nihilo minus comitia peregiſſet; remque illam in religionem populo veniſſe ſentiret; ad Senatum rettulit. Senatus quos adſoleret, referendum cenſuit.

Aruſpices introducti reſpondérunt; *Non fuiſſe iuſtum comitiorum rogatorem.*

Tum GRACCHVS incenſus irâ; Itáne verò! *Ego non iuſtus*, qui & *Conſul* rogavi, & *augur*, & auſpicato! *An vos, Tuſci ac Barbari, auſpiciorum* pop. Romani *ius tenetis*! & *interpretes comitiorum* eſſe poteſtis!

Itaque tum illos exire iuſſit. Pòſt autem ex provinciâ (Sardiniâ) litteras ad collegium dedit. (Senóne agens; an Conſulibus, quos creârat, ſubiratus, incertum.) *Se, quùm legeret libros, recordatam eſſe vitio ſibi tabernaculum captum fuiſſe* in horto SCIPIONIS. quod quùm Pomærium poſteà intrâſſet, Senatûs habendi cauſsâ, in redeundo, quùm idem Pomœrium tranſiret, *auſpicari* eſſet *oblitus*. itaque *vitio creatos eſſe Conſules.*

Augures rem ad Senatum; Senatus ut abdicarent. Conſules revocantur, & abdicare iubentur.

Quibus abdicatis P. CORNELIVS LENTVLVS, & Cn. DOMITIVS AENOBARBVS ſuffecti ſunt.

DEMETRIVS SOTER X. SYRIÆ REX.

DEMETRIVS, SELEVCI PHILOPATORIS F. à Patre in locum ANTIOCHI EPIPHANIS, fratris ſui, obſes Romam miſſus; & ab eodem abſens regno patrio circumſcriptus; cognitâ iam-tum eius morte, (ſollicitatus fortè à PHILIPPO illo, LYSIÆ æmulo, nec ſatis regis novi EVPATORIS fido) Senatum adijt.

Obſidem ſe vivo Patre, pro patruo, veniſſe. hoc nuper mortuo, cuius obſes ſit, ignorare.

Dimitti igitur ſe ad *regnum petendum, æquum eſſe.* quod ſicuti iure gentium, quod patruus, uti *ætate maior*, prætendebat, eidem ceſſerit; ita nunc ſibi, qui *pupillum & Patruelem ætate antecedat*, deberi.

Quùm ſe non dimitti à Senatu animadverteret; tacito iudicio tutiùs, apud pupillum, quàm apud ipſum, regnum futurum arbitrante, ſpecie venandi ab urbe profectus, Oſtiæ tacitus, cum fugæ comitibus, navem conſcendit.

Delatus in Syriam, Tripolique ibi occupatâ, Syros, pro ceterâ ingenij mobilitate rerum novarum cupidos; an EVPATORIS, gubernatorumque perfidiam exoſos! ſibi non magno labore conciliat; & ſecundo omnium favore exceptus, regnum invadit.

Et quùm populi certatim ad eum deficerent; & LYSIAS, cum rege puero, comprehenſi coràm adducerentur; vetuit id DEMETRIVS; & procul à conſpectu ſuo iugulari iuſſit.

3795. | *Conſules, M. VALERIVS MESALLA, & C. FANNIVS STRABO.* | 155.
Ptol. Philom. 19.
Dem. Sot. 2.
Ab V. C. 593.
Ab Olymp. 615.

His Conſulibus S. C. de *Philoſophis & Rhetoribus Latinis* factum eſt; Vt M. POMPONIVS præt. animadverteret curaretque, uti ei è rep. fideque ſuâ videretur, uti Romæ ne eſſent.

Aliud item Decretum, in quo iubentur Principes civitatis, qui Ludis Megalenſibus antiquo ritu mutitarent, hoc eſt, mutua convivia agitarent; iurare apud Coſſ. verbis conceptis,

LEGES SVMTVARIÆ.

Non amplius in ſingulas cœnas ſumtûs eſſe facturos, quàm centenos vicenoſq. æris; præter olus & far & vinum. Neque vino alienigenâ, ſed patrio uſuros. Neque argenti in convivio plus pondo, quam libras C. illaturos.

Sed poſt id S. C. FANNIA lex lata eſt; quæ Ludis Romanis, item & plebeijs, & Saturnalibus, & alijs quibuſdam diebus, in ſingulos dies, centenos æris inſumi conceſſit. Decemque alijs diebus, in ſingulis menſibus, tricenos: cæteris autem omnibus diebus, denos.

Aliæ deinceps Sumtuariæ leges alijs temporibus ſunt conſecutæ

(Hæc Romæ, tot iam regnorum populorumque dominæ, frugalitas.)

Per hos annos, cum Liguribus, Corſis & Luſitanis, vario eventu bellatum eſſe, ſcriptum eſt, Epitoma lib. 46. Verùm quibus ducibus, parùm conſtat. Adeò incerta eius temporis hiſtoria.

ALCIMI PONTIFICIS IN IVDAM CRIMINA ET CALVMNIÆ.
Demetrium in bellum concitat.

In Iudæâ verò ALCIMVS, ab EVPATORE anteà Pontificiâ dignitate auctus, quùm ſe videret Aſamonæis, & pleriſque Piorum, exoſum; quod & ſub EPIPHANE, IOVI OLYMPIO ſacra palàm feciſſet; & malis artibus munus illud adeptus eſſet; cum pleriſque, ob novam impietatem profugis, ad DEMETRIVM adit; & IVDAM in primis, cum fratribus, criminatur. *Quamdiu ille vivat, regno quieto numquam potiturum regem.*

Rex BACCHIDÆ. Meſopotamiæ præfecto, mandat, ut ALCIMVM Hieroſolyma deducat; & ſacerdotio inauctóret; & adverſarios vi armorum caſtiget.

Vbi ad urbem perventum eſt; Iudam ille miſſis legatis ad pacem, mutuamque amicitiam invitat.

Ille verò, uti prudentior, homini ſubdolo & ſævo ſeſe committere noluit. Quidam tamen ex ijs, qui Iudæ parteis hactenus fuerant ſecuti, Scribæ & Aſidæi, ut priſtinæ pietatis, ità publicæ tranquillitatis amantes; ad BACCHIDEM, & ad ALCIMVM, acceſſérunt, quaſi cum populari Aaroniæ ſtirpis ſacerdote, amicè & tutò tranſacturi. Eos illi benignè in fidem ſuam accepérunt, omnem impunitatem polliciti.

BACCHIDÆ PERFIDIA ET SÆVITIES.

Sed ubi Iudam nullis blanditijs ad ſe pellici, aut expugnari poſſe videns; BACCHIDES, neglectâ iuriſiurandi fide, LX. ex eo nimis credulorum hominum numero interſectis, cæteros ea ſævitia deterruit; & in priore inſtituto obfirmavit.

BACCHIDES, amoto ab Hieroſolymis exercitu, & ad Bethzeccam metatus, permultos ex ijs ipſis, qui ad ſe refugerant, interfecit: & è populo nonnullus in profundum puteum demerſit. Eoque inuſitatæ crudelitatis terrore non paucos eius regionis homines, ut ALCIMO parérent, adégit: & relictâ ad eius præſidium exercitûs parte, Antiochiam ad regem DEMETR. regreſſus eſt.

ALCIMVS, ſtabiliendo ſacerdotij ſui principatui intentus, multos ex popularibus blandè comiterque appellando, ſibi adiungebat: & magnâ perditorum manu ſtipatus, magnas paſſim, pijs adverſæ partis Iſraelitis, clades invehebat.

Neque ſeciùs IVDAS, obitâ viciſſim cum armatis regione, ſuos ultus eſt, & in deſertores deſævijt.

ALCIMVS ubi Iudæ viribus imparem ſe ſenſit; iterum Antiochiam profectus Demetrij opem, adverſùs audacem, ſcilicet, & facinoroſum virum, implorat.

NICANOR DVX DEMETRIJ PERFIDVS VINCITVR.

DEMETRIVS, qui Iudæ vireis ſibi etiam formidabileis cenſeret; NICANOREM fidum, & ſuæ ab Româ fugæ comitem, cum iuſto exercitu in gentem, ipſi privatim inviſam, mittit; eamque penitùs delere, & nemini parcere iuſſit.

Is Hieroſolymam veniens, pro hoſte pacificatorem egit: *Nihil eſſe cauſſa, cur belli aleam ſubire debeant.* ſiquid fortè periculi metuatur, *iureiurando ſe cavere paratum eſſe.* Veniſſe cum amicorum comitatu, ut regis in gentem Iudæam propenſiſſimi mentem declaret.

Eâ legatione perſuaſi fratres, datâ invicem & acceptâ fide, hoſpitaliter eum cum toto exercitu accepérunt.

Ipſe poſt mutuam ſalutem, cum Iudâ familiariter collocutus, ſignum ſuis extemplò dedit, ut eum comprehenſum è medio abriperent. Sed detectis inſidijs, uterque ad apertam vim ſe convertit. Et commiſſo propè Capharſalamam prœlio, victus NICANOR, amiſſis V. virorum Millib. in arcem Sioniam perfúgit.

Illi ex

Illi ex acie præter Templum revertenti, & in montem adſcendenti, ſacerdotes obviàm facti, oſtentabant victimas, quas *pro regis Demetrij ſalute* forent oblaturi.

At ille irridens, & ne à convicijs quidem in Deum temperans, minatus eſt; ni ſibi Iudam cum exercitu in manus traderent, ſe brevi reverſurum, & *Templum ſolo æquatum funditùs inſectis flammis inceſurum*. Talibus cum minis, nec minore irâ, urbem deſerit.

At ſacerdotes futurorum metu cōſternati, Deum cum lacrymis obteſtati ſunt; ut *Ædem ſuo Numini devotam*, à ſuperbiſſimi hoſtis iniuriâ *tutaretur*; & intolerandæ ab eo *vecordiæ pœnas* expoſceret.

PVGNA CVM NICANORE, ET DE EO VICTORIA.

Et NICANOR quidem, recentibus è Syria auxilijs, ad IX. Millia, auctus, caſtra ad Betboron; Iudas verò, non plus III. Millia militum habens, haud procul Samariâ, ad Habaſſam poſuit.

Et hic ſuos ad fortiter, *pro divini nominis gloriâ*, pugnandum cohortatus, & *Deo* piè *implorato* fretus, hoſtem adortus eſt.

Edito itaque acri certamine, cum multi ex hoſtibus, tum in primis NICANOR manu ipſius Iudæ cecidit. (Sic Ioſeph.) Cæteri abiectis armis, & effusâ fugâ terga vertérunt. Eoſque perſequens victor ad Adazeram uſque, confluentibus ad tubæ ſignum undique è viciniâ armatis, ad internecionem cecídit.

Et inter opima ſpolia, caput ipſius NICANORIS præciſum, cum dexterâ, quam ſuperbiſſimè in Templum cum minis extenderat; Hieroſolyma reportavit; & exadverſum urbi ſuſpendit. Eiuſque victoriæ memoriam quotannis publicâ celebritate, XIII. die Adar ſive Dyſtri menſis, celebrari renovarique præcepit.

Huius certè victoriæ operæpretium tantum fuit, ut tum denique. (Dan. c. 8. (*Iuſtificatum* dicatur *Sanctuarium*, diebus bis Mille trecentis; poſt defectionem Deſolatricem, ſive proculcatum Templum, & ſublatum iuge ſacrificium. (Totidem namque ſunt dies à menſis Caſlei XV. quo Templum fuit profanatum; uſque ad XIII. Adar.)

Et hîc Liber II. Machabæor. deſinit.

IVDÆ CVM ROMANIS SOCIETAS.

IVDAS poſt aliquantam à bellis quietem, præſciens capiti ſuo novi belli molem impendére, de comparandis novis ſocietatibus & auxilijs cogitabat.

Et quoniam audierat, Quanta eſſet Romanorum terrâ mariq; potentia; qui devictis Gallis & Hiſpanis, Græciam ſibi ſubegiſſent. & Reges Macedoniæ Aſiæque bello perdomuiſſent. Et rep. optimè à ſe domi conſtitutâ, ſartam tectam cum ſocijs populis fidem amicitiamque conſervarent; mittit Romam legatos, EVPOLEMVM IOANNIS, & IASONEM, ELEAZARI, FF. qui cum ijs ſuo & Iudaici populi nomine, ſocietatem depeciſcantur: & deprecentur; ut ipſi ſcriptis ad DEMETRIVM litteris, à Iudæis bello ulterius laceſſendis eum abſtinere iubeant.

Senatus, auditis Legatorum poſtulatis; ſocios amicoſque Iudæos admittit: & S.C. eâ de re factum, æreiſque tabulis inſcriptum, in Capitolium refertur: eiuſque exemplar in Iudæam miſſum. Cuius hæc ſumma.

„ *Romanis, aut eorum ſocijs, ſi bellum ingruat; Iudæi expromtis animis, & ſuis ſtipendijs ſuppetias ire iubentur: & Iudæis viciſſim Romani.*

„ *Communibus hoſtibus nulla auxilia, commeatus aut pecuniæ, ab alterutrâ parte præbeantur.*

Perſcriptum & ad DEMETRIVM; *Ne quid duriùs deinceps in Iudæos conſulat.*

(De huius federis æquitate, utilitate &c. an ſecus; Vide Orationem de Iudâ Machabæo noſtram, hiſtoriæ totius compendium & examen.)

3796.
Ptol. Philom. 20.
Dem. Sot. 3.
Ab V. C. 594.
Ab Olymp. 616.

Conſules tum creati L. ANICIVS GALLVS, & M. CORNEL. CETHEGVS.

154.

Ab hoc (Cethego, Pomptinæ Paludes, quę ei provincia obvenerat. ſiccatæ; agerque ex ijs factus.)

ALCIMVS, quantumvis ſceleratus, quod tamen formam pietatis utcumque præ ſe ferret; & ab AARONE ortus eſſet; & regiæ auctoritatis præſidio fulciretur; Templi, ac totius ferè religionis in Iudæâ potens fuiſſe videatur. ut aliquot poſt occiſum etiã NICANOREM diebus, Iudæ integrũ fuerit, ad Hieroſolymã accedere; Epinicia in Tẽplo peragere; & ex Synedrij ſententiâ, legatos Romã mittere.

NOVA BACCHIDÆ EXPEDITIO.

DEMETRIVS intereà, qui cæſo cum copijs NICANORE, vix molem animo iniuriæ ſuſtinebat acceptæ; BACCHIDEM, cum eodem ALCIMO, Maccabæorum ſemperæmulo, in Iudæam mittit.

Is novo exercitu ad XX. pedit. & II. equit. Millia, inſtructus ad Arbela, Galilææ opidum, caſtra poſuit. Et ſpeluncis paſſim, in quas magna inermium agricolarum multitudo ſe receperat; non ſine cæde expugnatis, raptim Hieroſolymam ducit, (*Is erat an. 152. Seleucid.*)

Iudas cum III. delectorum virorum Millib. caſtra ad Laiſam. (Ioſeph, Berzethum vicum) erat metatus. Et ex ijs multi, metu conterriti, ita

dilapſi ſunt, ut vix DCCC. reliqui eſſent.

Ipſe in præſenti prœlij articulo, & tàm repentinâ ſuorum trepidatione ac fugâ, quam ſiſtere, aut aliundè ſupplere non poſſet; animo exſternatus pænè concidit.

GENEROSA VOX IVDÆ, ET SVPREMVS CONATVS, ET EXITVS.

Eo tamen mòx reſumto, paucos, ut hoſti obviàm procedant, cohortatur; *ſi fortè depugnare poſſit.*

Quùm illi poſſe negarent, & ſuaderent; *ut ſe è præſentis periculo ſubduceret, temporiq́, & melioris fortunæ reſervaret*; Ille contrà fugæ conſilium generosè deteſtatus: *Neque priſtinæ gloriæ maculam inurendam, neque mortem præclaram*, ubi fata, ſive ævi metæ vocant; pro fratribus *fugiendam*, cenſet.

Bacchides, productis extrà caſtra copijs, aciem intereà inſtruebat. & equitum alis hinc & indè per cornua diſtributis, levem in fronte armaturam cum ſagittarijs; & inde Macedonicæ Phalangis robur collocabat. Tum ſigna canere iuſſâ; & milites ingenti cum clamore in hoſtem utrimq́ue effuſi.

Nec minus animosè Iudas prœlium capeſſit: Eoq́ue in veſperam uſque protracto, dum animadvertit Bacchidem, cum robore militum, pugnam in dextro cornu acerrimè ciere; ipſe cum audaciſſimâ iuvenum manu, in eum irruit: & perruptâ Phalange, adverſarios in fugam compulſos, ad montem uſque Azoti perſecutus eſt.

Quo animadverſo ab ijs, qui in ſiniſtro cornu ſtabant, Iudam à tergo adorti circumveniunt. Ille nullâ effugij ſpe relictâ, in veſtigio cum ſuis conſtitit. & pugnâ redintegratâ, cæſiſq́ue hoſtium quamplurimis, laſſitudine magis quàm vulneribus confectus, & telis obrutus, cecidit. Eoq́ue duce amiſſo, milites, quà quiſque potuit, fugâ ſaluti ſuæ conſuluére.

Simon verò & Ionathas fratres, inducijs factis, receptum Iudæ cadaver in avitum monimentum Modinæ magnifico funere intulérunt, & publico luctu cohoneſtárunt.

Iudas annis ſex, poſt obitum Patris, præfuiſſe putatur. Ioſeph. tradit eumdem III. annos Pontificatum geſſiſſe. Obijt ille quidem triennio ſolido poſt repurgatum Templum; maximam tamen eius temporis partem, ſummi illius ſacerdotij munia Alcimus Sacerdos uſurpâſſet videatur.

ALCIMI EXITVS.

Quùm verò ad Bacchidæ adventum, úrbe excedens Iudas, collectâ manu bellum intrepidè ſuſcepiſſet; eoq́ue occiſo, fratres eius incertis ſedibus aliquamdiu oberrantes, anxiam vitam ægrè traherent: iſto ſucceſſu inflatus Alcimus cogitare cœpit (Anno 153. Seleucid. menſe 2. qui eſt Iiar) de evertendo muro Adyti, ſive Atrij interioris, quem Zorobabel, ceu ſeptum quoddam, & ſanctorum Vatum domicilium, Templo circumdederat. Quo in opere dum totus eſt; percuſſus eſt morbo lento & ſævo, qui homini vocem ademit, & miſerabili cruciatu peremit, quarto Pontificatûs ſive miniſterij ſui anno. (Perperàm putat Ioſeph. id antè Iudæ mortem cõtigiſſe; ipſumq́ue eidem, ex populi ſuffragijs, in Sacerdotium ſucceſſiſſe. Quùm vero propius ſit, Ionatham Alcimo ſuccidaneum fuiſſe. Vide Seriem Pontificum, ſub Herode) Illo mortuo, biennali ferè pace Iudæa potita aliquamdiu requievit.

Tum quoque inter PTOLEMÆOS fratres ictum fedus, ut maior in Ægypto, minor Cyrenis regnaret.

DEMETRII EXPEDITIONES.

DEMETRIVS, regni iam potens, & novitati ſuæ otium periculoſum ratus; ampliare fineis regni ſui, & opes augere finitimorum bellis ſtatuerat. Itaq́ue ARIARATHI, regi Cappadociæ, ob faſtiditas ſororis nuptias, infeſtus, fratrem eius Oroſernem, per iniuriam regno pulſum, ſupplicem recepit: datumq́ue ſibi honeſtum belli titulum gratulatus, reſtituere eum in regnum adnixus eſt.

Sed Oroſernes ingrato animo, initâ cum Antiochenſibus, tunc Demetrio offenſis, pactione; pellere ipſum regno, à quo reſtituebatur, conſilium cepit. Quo cognito Demetrius, vitæ quidem eius (ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur) pepercit; ipſum autem comprehenſum, & vinctum Seleuciæ cuſtodiri iubet.

Neque tamen Antiochenſes indicio territi, à defectione deſtitérunt. (Epitoma libr. 47. vult Ariarathem, Demetrij conſilio & viribus pulſum, regno, à Senatu reſtitutum eſſe. Miſſos item ab eodem Senatu legatos, qui inter Maſaniſſam & Carthaginienſeis de agro iudicarent.)

3797. Ptol. Philom. 21. Dem. Sot. 4. Ab V.C. 595. Ab Olymp. 617.	*Conſules tum creati* CN. CORNELIVS DOLABELLA, & M. FVLVIVS NOBILIOR.	153.

(Sub ijs TERENTIVS COMICVS mortuus eſſe: & Lex de Ambitu lata traditur.) In eumdem annum Cenſores produnt, Capitolini lapid. P. SCIPIONEM NASICAM & M. POPILIVM LÆNATEM. ab ijſq́ue luſtrum LIV. conditum; quò cenſa ſint civium capita CCCXXIIX. Mill. CCCXIV.

NASICA ille primus aquâ diviſit horas æquè noctium ac dierum: idque horologium ſub tecto dicavit. *Tamdiu populi Romani indiſcreta lux fuit.*

SEVERI-

SEVERITAS CENSORIA.

Ijdem Cenſores, quùm equitum cenſum agerent; & equum nimis ſtrigoſum & malè habitum; ſed herum eius uberrimum atque habitiſſimum vidérent: Et percontantibus cur herus eſſet, quàm *equus curatior*! reſpondiſſet ille; *Ego me curo; equum Statius ſervus meus*. Eo dicto equum ei ademérunt.

MISERABILIS IVDÆORVM CONDITIO. IONATHAS DVX A pijs delectus.

Statim ab IVDÆ MACCABÆI obitu, omnes Iudaicæ religionis deſertores, animis ex eo ſucceſſu reſumtis, in reliquos populareis inſultare cæpérunt, & undique infeſtare. Vt quùm fames ad inteſtinam cladem acceſſiſſet, permulti geminato infortunio tracti, ſeſe vel illubenteis Macedonicæ factioni adiungere cogerentur.

Et illi iam negotijs, rerumque publicarum adminiſtrationi præfecti, pios paſſim, & fidos patriæ civeis, comprehenſos BACCHIDÆ traderent. quos ipſe tortos, & ad ludibrium ex cruciatos, omneis ad extremum crudeliter enecabat.

Iudæi itaque in tantâ calamitate poſiti, quantam à captivitate Babylonicâ experti numquàm fuerant; quotquot præſertim ex IVDÆ MACCABÆI commilitio reliqui erant, veriti ne gens tota quotidianis cædibus paullatim interiret; ad IONATHAM, IVDÆ fratrem, adeunt, & rogant; Vt fratris ſui æmulus, qui ad extremum uſque vitæ halitum, publicam libertatem, cum priſtinâ pietate, propugnâſſet; & tàm præclaro facinori immortuus eſſet; ne ſineret univerſam Iudæorum gentem impunè, & ſine ultore, in extremum ſalutis periculum præcipitari.

Ille vicem populi commiſeratus; & quodvis vitæ diſcrimen pro patriâ adire paratus; militiæ & imperij munia non defúgit.

Quo comperto, BACCHIDES, qui vereretur ne ſibi & Regi ab illo non impares fraternis conatibus moleſtiæ faceſſerentur; novum Imperatorem per inſidias tollere decrevit.

Sed is doli gnarus, cum fratre SIMONE, & aliquantâ armatorum manu, in deſertum Thecuæ perfugit; & ad lacum Aſpharis diutulè commoratus eſt.

BACCHIDES IN IONATHAM DVCIT.

BACCHIDES metum & latebras iuxtà interpretans, caſtris ultrà Iordanem poſitis, copias omneis eódem ducit.

IONATHAS intereà fratrem IOANNEM ad Nabathæos Arabas, amicos, mittit, rogatum; *ut apud ſe impedimenta exercitûs ſui deponi paterentur*, donec armis cum BACCHIDE decertatum eſſet. (Al. ut *commeatum*, cuius magnam copiam illi habebant, ipſis pro tempore commodarent.)

Sed in itinere Amaræi filij obviàm ijs ex Medabâ egreſſi, impetu facto & direptis impedimentis, IOANNEM, cum toto comitatu, comprehenſum, intereméront.

Et BACCHIDES cognito, IONATHAM in Paluſtribus Iordanis caſtra eſſe metatum, ſabbato illum adgredi conſtituit; ob diei religionem non repugnaturum ratus.

At ille ſuos, hinc à tergo amne; indè à fronte hoſtibus concluſos, *implorato* palàm *Dei numine*, ad rem viriliter gerendam, cohortatus, & impigrè hoſtem adortus; multis proſtratis, BACCHIDEM in ſe ruentem ferire conatus eſt. Illo ictum declinante IONATHAS cum ſocijs, flumini ſe commiſérunt: & in adverſam ripam enatárunt.

Hoſtis ferociâ tali conterritus, amiſſis Mille viris, Hieroſolymam repedávit: & vicinas circà civitates muris & turribus communijt; ut impoſitis in eas præſidijs, infeſtis undique excurſionibus Iudæos fatigarent.

Et præ cæteris, Arcem Hieroſolymitanam milite & annonâ firmandam curavit; in eaque acceptos à primatibus Iudæorum filios, obſides, artâ cuſtodiâ concluſit.

IONATHAS FRATRIS IOANNIS MORTEM VLCISCITVR.

Sub idem tempus, IONATHÆ & SIMONI fratribus, renuntiatum eſt; filios Amaræi nuptias magnô pompæ ſtrepitu ac ſplendore celebraturos eſſe, ductâ viri cuiuſdam, inter Chananæos illuſtris, ex Madabâ, filia.

Illi, ſanguinem fraternum ulciſci avidi, inſidijs in monte collocatis, eorum tranſitum opperiuntur: impetuque de-improviſo facto, ſponſum cum virgine, omnem que comitatum, direptis ornamentis omnique nuptiarum choragio, ad unum interfecére.

PERFVGÆ TVRBANT IVDÆAM, ET PLECTVNTVR.

BACCHIDE ad regem ſuum reverſo, reip. Iudaicæ ſtatus per integrum pænè biennium erat pacatior. Transfugæ verò & impij prævaricatores, eam temporum tranquillitatem, & IONATHÆ factioniſque adverſæ ſecuritatem non ferentes; miſſis nuntijs regem DEMETRIVM iterùm ſolicitárunt, ut BACCHIDE cum copijs remiſſo, IONATHAM incautum in poteſtatem ſuam redigeret. Fore id perfacilè, ut omnes eius milites, vel unicâ nocte, ſubitò opprimantur.

BACCHIDES poſtquam iuſſu regis in Iudæam perveniſſet; & dato per litteras omnibus amicis, quos eâ in regione obnoxios ſibi habebat, IONATHÆ comprehendendi & ad ſe adducendi, negotio; nihil proficeret; quòd ille & dolum præſenſiſſet, & inſidias cautè declinaret; iratus transfugis, & ſe regemque ſuum ab ijs ludibrio haberi ratus; ad L. ex ijs primarios conſilij auctores morte adfecit.

BETH-AGLA MVNITVR, ET OPPVGNATVR.

Ionathas cum fratre, & ſuis, in vicum Beth-beſſen (al. Beth-aglam) qui in deſerto ſitus eſt, ſe recepit. Eumq́ue locum ità mœnibus ac turribus permunivit, ut tuti inſtar receptaculi haberet.

Eo audito, BACCHIDES, cum univerſis copijs, & transfugarum auxilijs, adversùs eum profectus, & novam munitionem oppugnare adgreſſus; ad aliquam-multos dies in eo conatu perſtitit.

IONATHAS verò, relicto ad opidi tutelam fratre SIMONE, clàm egreſſus, & collectis è viciniâ ſuæ partis hominibus, noctu in Bacchidæ caſtra irruit, ſtragemq́ue latè fecit. Et dato, ad tumultum in caſtris editum, ſigno, fratrem excivit. Et is eruptione factâ, machinas hoſtium incendit, & cædem viciſſim edidit.

BACCHIDES utrimq́ue circumventus, & re inopinâ conſternatus, irrito obſidionis exitu, in transfugas, uti impoſtores, animi indignationem effudit.

IONATHAS FOEDVS CVM BACCHIDE FACIT.

Et qùm id onum animo verſaret, quo modo ex ſuâ & regis dignitate, ſolutâ obſidione, exercitum reducere poſſet; re cognitâ IONATHAS, per interpretes ſocietatem cum eo amicitiamq́ue expoſcit, redditis utrimq́ue captivis.

Quod honorificum ſibi ratus BACCHIDES, ſocietatem cum Ionathâ inijt; interpoſitâ ſacramenti religione; *Neutrum alteri poſthàc bellum faceſſiturum, aut noxam illaturum.*

Ionathas tàm exoptatæ ſecuritatis compos, fixis ad Machmam opidum ſedibus, rerum adminiſtrationi, & iuri populo reddendo operam impendit; & ſeverè in patriæ religionis deſertores animadvertit.

3798. | *Conſules M. AIMYLIVS LEPIDVS, & C. POPILIVS LÆNAS.* | 152.
Ptol. Philom. 22.
Dem. Sot. 5.
Ab V. C. 596.
Ab Olymp. 618.

BELLI LIGVSTINI FINIS.

Sub ijs M. FVLVIVS Nobilior, anno priore Conſul, de Liguribus & Veleatibus triumphavit. Et hoc certè anno bellum Liguſtinum, quod anno V. C. DXV. cæptum erat, virtute FVLVII profligatum videtur.

Eâde re FLOR. lib. 2. Quùm diu multumq́ue (Ligures) eluderent; FVLVIVS latebras eorum ignibus ſepſit: BOEBIVS in plana deduxit: POSTVMIVS ità exarmavit, ut vix reliquerit ferrum quo terra coleretur. STRAB. lib. 4. Quùm, inquit, diuturnum à Romanis cum Liguribus geſtum eſſet bellum; quòd iter in Hiſpaniam impedirent; ac terrâ mariq́; latrocinia latiſſimè exercerent: Octogeſimum autem poſt annum bello gerendo effectum eſt; ut ijs, qui publicè facerent iter, via ad ſtadia XII. lata pateret. Pòſt autem, alio bello in provinciæ formam redacti ſunt.

EVMENES, Pergami rex, anno regni ſui XL. mortuus eſt, relicto filio adhuc impubere, ATTALO, cognomento Philometore. qui annos circiter XX. ſub ATTALI patrui tutelâ fuit; & poſt eius mortem annos V. regnavit.

3799. | *Conſules C. IVLIVS CÆSAR, & L. AVRELIVS ORESTES.* | 151.
Ptol. Philom. 23.
Dem. Sot. 6.
Ab V. C. 597.
Ab Olymp. 619.

PLINIVS lib. 33. teſtis eſt ijs Conſulibus, annis VII. antè bellum Punicum III. Auri in ærario pop. Romani fuiſſe, pondo M. DCCXXVII. Argenti XCII. Millia. Et extrà numerū, CCC. & LXXXV. Hoc eſt, (ut noſtrate monetâ, æſtimetur: & Auri Libræ Romanæ MDCCXXVII. valeant aureos Gallicos 165792. & Libræ argenti, 92385.) ferè, Septingenta quadraginta Millia aureorum.

3800. | *Conſules L. CORNELIVS LENTVLVS, & C. MARCIVS FIGVLVS II.* | 150.
Ptol. Philom. 24.
Dem. Sot. 7.
Ab V.C. 598.
Ab Olymp. 620.

Ex quibus hic, (teſte VALER. de Irâ) Iuris civilis iudicio celeberrimus, conſulatûs repulſæ dolore accenſus, (eò quidem magis, quod illum bis Patri ſuo datum meminerat) quùm ad eum poſtero comitiorum die multi, conſulendi cauſsâ, veniſſent; omneis dimiſit, præfatus; *Omnes conſulere ſcitis; Conſulem facere neſcitis?*

Alter Coſ. MARCIVS, adversùs Dalmatas (qui plerumq́ue ſub ſilvis agebant, & indè ad latrocinia promtiſſimi;) parum proſperè primùm; poſteà, agnitâ eorum pugnandi ratione, feliciter pugnavit.

Quùm

Quùm namque eius legiones Dalmatæ fudiſſent; pòſt idem illos ad Delminium uſque urbem fugavit. Eoque opido expugnato, & incenſo, finem bello impoſuit.

Belli cauſſa, quòd Illyrios pop. Romani ſocios vaſtâſſent: &, APPIANO teſte; quòd Conſulis legatos non accepiſſent.

Negatus illi videtur triumphus, ob rem, puto, ptimò infeliciter geſtam.

3801.
Ptol. Philom. 25.
Dem. Sot. 8.
Ab V. C. 599.
Ab Olymp. 621.

Conſules P. CORNELIVS SCIPIO NASICA II. & M. CLAVDIVS MARCELLVS II. Illi Dalmatæ, huic Ligures obvenérunt.

149.

LEGATI ATHENIENSIVM, PHILOSOPHI.

Venérunt tum CARNEADES Academicus, & DIOGENES Stoicus, cum CRITOLAO Peripatetico, in Vrbem, ab Athenienſibus, negotij publici gratiâ, legati.

Quumque coràm Senatu in Capitolio ſtarent; ALBINVS Pr. iocans dixiſſe fertur; *Ego tibi, CARNEADE, prætor eſſe non videor, quia ſapiens non ſum. Neque hæc urbs; nec in eâ civitas!* Tum ille; *Huic Stoico non videris.*

Agell. lib. 7. Miſſi erant impetratum, uti multam Romani remitterent, quam fecerant propter Oropi vaſtationem. Ea multa fuerat talentûm ferè quingentûm.

Quùm ſeorſum autem quiſque, oſtentandi gratiâ, magno conventu hominum, diſſertarent; admirationi fuit, Philoſophorum trium, ſui cuiuſque generis, facundia; & quaſi tripartita dictionis, ſive characteris, varietas.

Violenta & rapida CARNEADES dicebat: ſcita & teretia CRITOLAVS: modeſta DIOGENES, & ſobria.

M. MARCELLVM II. Conſulem, alterum etiam triumphum egiſſe, ex fragmentis Capitolinis ſatis intelligi poteſt. Verùm de quibus populis, gentibusve triumphárit; parum compertum. niſi fortè de Liguribus Tranſalpinis. quibuſcum, Nicæam & Antipolim, Maſſilienſium opida, vaſtantibus, anno conſequenti etiam Q. OPIMIVS Coſ. dimicâſſe proditur.

Naſica verò, quantumvis Delminium, Dalmatarum urbem (quæ omnium cõcurſu defendebatur) expugnâſſet; & gentem domuiſſet, (quod alij C. MARCIO, anni prioris Conſuli attribuere) Imperatoris nomen à militibus; & à Senatu delatum triumphum, recuſavit. (Zonaras etiam Illyrios à NASICA domitos, urbibus captis, & captivis venditis, tradidit. Is fortè utramque gentem confundit.)

Hoc anno, & conſecutis, vario eventu pugnatum cum Luſitanis. à M. MANILIO, L. CALPVRNIO PISONE. L. MVMMIO, & M. ACILIO BALBO, & Ser. SVLPITIO GALBA; prætoribus, ſibi invicem ſuccidaneis.

3802.
Ptol. Philom. 26.
Dem. Sot. 9.
Ab V.C. 600.
Ab Olymp. 622.

Conſules Q. OPIMIVS NEPOS, & L. POSTVMIVS ALBINVS.

148.

Hic in magiſtratu mortuus eſt. In provinciam enim proficiſcens, quùm immolaret, in plurimis victimis caput in iocinore nõ invénit: & poſt diem ſeptimum, æger Romam relatus exſpiravit.

Eius in locum ſuffectus eſſe traditur M. ACILIVS GLABRIO.

Hoc anno Romani à Luſitanis, & Gallis Inalpinis, graviter per arma vexati.

In eumdem annum Cenſores produntur M. VALERIVS MESSALLA, & C. CASSIVS LONGINVS, qui luſtrum LV. fecerint.

Illi theatrum lapideum in urbe, à Lupercali Palatium versùs, faciendum locaverant; in quo pop. Romanus ſedens ſpectaret ludos. Sed ijs eximia civitatis ſeveritas; & Conſul SCIPIO quinquennio ferè poſt reſtitére.

Luſtrum tamen anno ſequenti conditum eſt: quo cenſa ſunt civium capita CCCXXIV. Mill.

Et M. AIMYLIVS LEPIDVS, ſextùm princeps Senatûs lectus.

OPIMIVS CONSVL de tranſalpinis Liguribus, qui Maſſilienſium opida, Antipolim & Nicæam, vaſtárant; iam ſubactis, ità triumphâſſe videtur; ut eâ victoriâ domiti in poſterum quieverint.

VENEFICIJ POENA.

Quæſtione de veneficijs Romæ inſtitutâ, PVBLICIA & LACINTA, nobiles feminæ, quæ viros ſuos, illa POSTVMIVM ALBINVM Conſulem; hæc CLAVDIVM ASELLVM, veneno necâſſe inſimulabantur; cognitâ cauſſâ, quùm prætori vades prædeſque dediſſent; propinquorum decreto ſtrangulatæ ſunt.

3803. Ptol. Philom. 27. Alexand. Nob. 1. Ab V.C.601. Ab Olymp.623.	*Conſules* Q. FVLVIVS NOBILIOR, & T. ANNIVS LVSCVS.	147.

Ille, M. Filivs, patrio inſtituto deditus ſtudio litterarum, Q. Ennivm, Poëtam, qui cum Patre eius in Ætoliâ militaverat, civitate donavit, quùm Triumvir coloniam deduxiſſet.

BELLVM CVM CELTIBERIS.

Dies Consvlatvs solennis.

Celtiberi à Tib. Graccho prætore victi, anno V. C. dlxxv. in pace manſerant annos xxv. Hoc autem tempore bellum renovârunt; quùm Segida, Arevacum opidum, muros urbis exſtruxiſſet, ac tributa pendere Romanis recuſâſſet; contrà, quàm legibus pacis à Graccho tum latis cautum fuiſſet.

Itaque quùm eadem cauſſa ad bellum alios etiam populos accendiſſet; viſum eſt conſulari duce & exercitu rem gerendum eſſe. Q. Fvlvivs Coſ. miſſus bis parum feliciter pugnavit.

Hoc anno Conſules Kal. Ian. magiſtratum inire cœperunt, propter ſubitum Celtiberiæ motum. ſive quod anni Sexcenti ab V. C. fluxiſſent. quùm ab anno dxxxi. ad hunc uſque ann. Idib. Martijs inijſſent.

Hic dies deinde ſolennis conſulatui ineundo, rep. ſtante, in perpetuum manſit.

Bellum autem cum Celtiberis per annos xx. geſtum, & Numantiæ exſcidio finitum eſt.

Eius tàm longinqui belli duces, Conſules omnes fuerunt:

Q. FVLVIVS NOBILIOR, M. MARCELLVS III. L. LICINIVS LVCVLLVS. Et poſt aliquot annos, Q. METELLVS, Q. POMPEIVS, M. POPILIVS LÆNAS

C. HOSTILIVS MANCINVS, M. ÆMYLIVS LEPIDVS,

C. CALPVRNIVS PISO, P. AFRICANVS ÆMILIANVS.

Quo anno Celtiberi ſubacti ſunt à Tib. Graccho, eodem etiam Luſitani victi à L. Albino prӕt. Neque verò pòſt Luſitani quieviſſe videntur.

Vt autem Celtibericum bellum Numantia auxit; ſic Luſitanicum Viriathvs; undè Viriathinum bellum appellatum. Quod quidem bellum priùs per Prætores, poſt autem per Conſules adminiſtratum eſt.

Prætores, belli duces, hi commemorantur

M. MANILIVS (poſt Coſ. anno DCIV.) L. CALPVRNIVS PISO (Conſ. anno DCV.)

L. MVMMIVS (Conſ. anno DCVII.) M. ACILIVS BALBVS Conſ. anno DCIIX.)

SER. SVLPITIVS GALBA (Conſ. anno DCIX.)

C. VETILIVS, C. PLAVTIVS, CLAVDIVS VNIMANVS, C. NIGIDIVS, C. LÆLIVS.

Conſules deinde miſſi. Q. FABIVS ÆMYLIANVS QVINCTIVS prætor. Q. FABIVS SERVILIANVS. Q. SERVILIVS CÆPIO, qui VIRIATHVM interfecit.

FASTVS DEMETRIJ REGIS.

Demetrivs Soter, Perſicum faſtum & luxum pridem æmulatus, quadratam non procul ab Antiochiâ Turrim exſtruxerat, in quâ procul à civium conſpectu, & regni curâ, delicias agens, ex palatio, tamquam ex ſacrario, per internuntios reſponſa dabat.

Sed dum venerationem captat; tantum apud Antiochẽſes odium ſibi contraxit; ut Olopherne, quem foverant, etiam in cuſtodiam dato, quod offenſum placare deſperabat; quoquo modo è medio tollere, aut deprimere in animum inducerent.

Itaque adiuvantibus, & Ptolemæo Ægypti, & Attalo Aſiæ, & Ariarathe Cappadociæ, regibus; qui omnes bello à Demetrio fuerant laceſſiti; ſubornant propalàm quemdam fortis extremæ iuvenem, qui Syriæ regnum, velut paternum, armis repeteret. Et nequid contumeliæ deeſſet, nomen ei Alexandri inditur; genituſq; ab Antiocho rege vulgatur. Qui vultu fortèan haut abſimilis eſſet Alexandro, Antiochi Epiphanis F. pridem defuncto.

ALEXANDER NOBILIS, QVI ET VELES ſev Balas, Syriæ rex, xi.

Alexander, priſtinarum ſordium oblitus, viribus populi Antiocheni, & regum ſuccinctus, Demetrio bellum inferre adparat: & in Syriam veniens, Ptolemaidem, militum, qui eam præſidio tenebant, proditione occupat.

IONATHÆ SOCIETAS A REGIBVS EXAMBITA.

Erat autem tanta Machabæorvm virtutis apud omneis fama, ut Ionathæ ſocietatem ampliſſimis promiſſis reges, tum Pſevdalexander, tum Demetrivs ambire non dubitârint.

Et Demetrivs quidem, miſſis legatis, poteſtatem illi fecit agendi militum delectus, & armorum undique comparandorum: & obſides Iudæorum, quos rex in arcem Hieroſolymitanam concluſerat, recipiendi.

Quæ publicè lecta, magnum adeò impijs & transfugis, qui in arce erant, terrorem iniecerunt: ut obſides exemplò traderentur; quos Ionathas ſuis quemque parentibus reſtituit. Et ipſe tutò Hieroſolymis

roſolymis commoratus, urbem multis locis labefactatam inſtauraret; & monti Sioni munitiones ex ſaxo quadrato circũdaret. Multi præterea ex prævaricatoribus, potentiam iramque eius veriti, relictis caſtrorum munitionibus, quibus Hieroſolyma undique cingebatur, Antiochiam profugerent. Solis, qui Bethſuram, & Arcem Hieroſolymitanam inſidebant, remanere auſis.

Rex verò ALEXANDER, litteris datis, IONATHAN fratris nomine compellans, ſuo ſuffragio Pontificem ſuæ gentis declarat, & in amicorum numerum adſcribit. Muneraque addit, *Stolam purpuream; & ex auro coronam:* mutuam modò benivolentiam adprecatus.

Itaque IONATHAS, regis beneficium non aſpernatus; deſito iam pridem ſub ijs, quos dixi, Sacerdotibus, Põtificiæ dignitatis habitu, proximas Scenopegiorum ferias peregit: ſeptimo poſt ALCIMI, & nono poſt Iudæ fratris mortem, anno.

Nec mora, magno armorum numero fabricato, ingentem contraxit exercitum.

DEMETRIVS eo cognito, iterùm ad IONATHAN perſcripſit; conſtantiam ſcilicet in fide ſervandâ collaudans, & plura pollicens, *A tributis immunitatem*, eorum, quæ Syriæ regibus pendi ſolebant. CANONEM præterea *ſalinarum; & aurum coronarium; & trientem ſementis* eius, quæ cuivis iugero conſerendo erat. *Et ſemiſſem fructuum*, qui ex arboribus decerpebantur; & in ſingula incolarum capita *penſitationem*, iamtum remittens.

Tres Toparchias, Samariam, Galilæam & Peræã, in Iudæorum poteſtatem conceſſit.

Hieroſolymam; uti urbem ſacram, cum libero patriarum legum uſu, ius Aſyli habere, & finitima quæque à tributis & decimis expertia eſſe iuſſit.

Arcem, cum facultate præſidij, pro arbitratu, in ea collocandi, Pontifici Ionathæ permiſit.

In ſumtus ſacrificiorum, ex regij ærarij rationibus, XV. ſiclorum argenti, & X. drachmarum Millia, quæ de Templo reges accipere ſoliti; ſacerdotibus & Templi miniſtris, ad quos ea pertinere comperiſſet; addixit. Multaque inſuper alia.

Sed quò plura pollicebatur, eo ſuſpectior rex viſus eſt, pridem perfidiæ manifeſtus. Eo itaque contemto, in ALEXANDRI, qui prior de pace egiſſet, parteis tranſiérunt; & auxilia decrevérunt.

IVDÆÆ STATVS, QVOAD VECTIGALIA.

Quis fuerit per ea tempora Iudææ ſtatus, ex Demetrij epiſtolâ, & amplis de immunitate promiſſis, colligi poteſt.

Reges Perſarum certum demenſum inſtituerant, quod ſingulis annis in quotidiana Templi Hieroſolymitani ſacra impenderetur.

Iudæorum privilegia ALEXANDER Magnus confirmárat; & ANTIOCHVS Magnus auxerat. Huius F. ANTIOCHVS EPIPHANES planè aboleverat.

Sed invaleſcente huius ALEXANDRI Balæ metu; DEMETRIVS, præterea, quæ avus eius ANTIOCHVS Magnus Iudæis fuerat pollicitus, nempe V. ſiclorum Millia; Ionathæ gratiam emercaturus, pollicebatur inſuper ſiclorum XV. Millia; quâ ratione liberalitatem Avi quadruplo ſuperaturus eſſet.

ANTIOCHVS namque Magnus, XX. M. drachmarum promiſerat in ſacrificia quotannis. DEMETRIVS verò, regni potens, longè graviora tributa à Iudæis exegiſſe cenſeatur; præter vetus tributum, canonem Salinarum, &c. quæ ſuprà expoſuimus.

Quod tributorum incrementum, iamtum indè multiplicatum videatur, ex quo IASON tributum illud immenſum exſolvere Epiphani pollitus eſt. hoc eſt, talenta CCCLX.

3804.
Ptol. Philom. 28.
Alexand. Nob. 2.
Ab V. C. 602.
Ab Olymp. 624.

Conſules M. CLAVDIVS MARCELLVS III. & L. VALERIVS FLACCVS. (Hic in magiſtratu mortuus traditur.)

146.

His Conſulibus, vanæ ſuperſtitionis ſpecimen Romæ editum tradidit *Obſequens*.

Quùm turbinis vi, in Campo, columna antè Ædem Iovis decuſſa, cum ſigno aurato, eſſet; & aruſpices reſpondiſſent; magiſtratuum & ſacerdotum interitum fore; omnes magiſtratus ſe protinùs abdicavérunt.

Hoc autem anno, ulterior Hiſpania M. ACILIO prætori provincia obtigit; citerior M. CLAVDIO MARCELLO Conſuli. Ille MVMMIO, hic FVLVIO, ſucceſſére.

M. ACILIVS rem adversùs Luſitanos benè geſſerat; verùm ubi in hiberna exercitum reduxit; omnes rebellárunt, ac Romanorum ſocios invaſérunt.

M. CLAVDIVM Coſ. proſperè in Celtiberiâ pugnáſſe triumphus eius, de quo infrà, declarat.

REGVM PVGNA, ET DEMETRII EXITVS.

ALEXANDER intereà rex, magnis copijs ſtipatus, in DEMETRIVM ducit. Neque DEMETRIO animus in propulſando bello defuit. Nam & primo prœlio hoſtem fugavit: & bello utrimque reſtituto, multa Millia in acie cecídit. Ad poſtremum tamen invicto animo, inter confertiſſimos fortiſſimè dimicans, occubuit: anno regni ſui XI. ut vult Ioſeph. Qui tradit eumdem, poſtquam dextrum aciei cornu, in quo ipſe pugnabat, loco cedere compulſum eſt; reliquis effusè fugientibus, fortiter reſiſtentem, & in cœnum quoddam profundum atque impeditum, abreptum; prolapſo ibi equo, ab adcurrente multitudine oppreſſum, crebriſque vulneribus confectum ſuccubuiſſe.

Initio belli, rex DEMETRIVS duos filios, DEMETRIVM & ANTIOCHVM, apud LASTHENEM, Gnidium, hoſpitem ſuum, cum magno auri pondere, commendaverat, ut belli periculis eximerentur; & ſi fors ità tuliſſet, paternæ ultioni ſervarentur. Ex ijs maior DEMETRIVS pòſt regnavit,

Conſules,

3805.
Ptol. Philom. 29.
Alexand. Nob. 3.
Ab V. C. 603.
Ab Olymp. 624.

Conſules, L. LICINIVS LVCVLLVS, & A. POSTVMIVS ALBINVS.

145.

Ille avus L. LVCVLLI eius, qui cum Mithridate bellum geſſit. Hic litteratus & diſertus, Græcè hiſtoriam conſcripſit.

M. CLAVDIVS MARCELLVS, anni ſuperioris Cōſ. multa in Celtiberiâ præclarè geſſiſſe traditur; multaque ibi opida in ditionem redegiſſe: Tributum DC. talentûm ex eâ regione exegiſſe; Cordubam opidum condidiſſe; Nergobrigas pacem petenteis ad Senatum reieciſſe.

Quùm Senatus LVCVLLVM Conſulem in Hiſpaniam miſiſſet; Marcellus, circumſeſsâ Numantiâ, rem antè Luculli adventum compoſuiſſe traditur, & huic bello finem feciſſe. Res triumpho dignas geſſiſſe viſus, an triumphárit, incertum eſt.

Conſules novi, quùm delectum ſeverè agerent; nec quemquam gratiâ dimitterent; à Tribb. pleb. qui pro amicis ſuis vacationem impetrare non potuerant; in carcerem coniecti ſunt.

MOTVS ET METVS AB HISPANIA: Multiplices ibidem prœliorum caſus.

Quumque Hiſpanienſe bellum, parum proſperè aliquoties geſtum, ità confudiſſet civitatem Romanam, ut ne ij quidem invenirentur, qui aut tribunatum exciperent, aut legati ire vellent; P. CORNELIVS ÆMYLIANVS in medium proceſſit, & ſe excepturum militiæ genus, quodcumque imperatum eſſet, profeſſus eſt. Quo exemplo ad militandi ſtudium omneis incitavit. Sorte autem tum decimus quiſque civium deligi cæpit, qui ad militiam mitteretur.

L. LVCVLLVS Conſ. (licet M. CLAVDIVS, cui ſucceſſerat, pacáſſe omneis Celtiberiæ populos iactaretur) Vaccæos, Cantabros, & alias adhuc incognitas nationes, ſubegit.

Appianus addit; Illum Vaccæos ſine S. C. adortum, Caucéam opidum contrà fidem datam expugnáſſe: Intercatiam in fidem recepiſſe; (ubi P. SCIPIO provocatorem Barbarum, Tribunus militum, occidit; & in urbis expugnatione, cuius murum primus omnium tranſcenderat, maius vitæ periculum adierit.) Pallantiæ obſidione dimiſsâ, in Turditaniam, hibernorum cauſsâ, ſe recepiſſe.

Fine autem Vaccæorum bello impoſito; Luſitanos, qui finitima loca populati erant, ad MD. cecidiſſe. Luſitaniæ partem, ipſum; alteram Galbam præt. diripuiſſe. Eoſdem pacem petenteis, contra fidem interpoſitam, paucis, ex quibus Viriathus fuit, elapſis; interfectos.

Quod ſcelus, ab alijs non Lucullo, ſed Ser. Sulpitio Galbæ totum tribuitur: eumque tradunt XXX. Luſitanorum Millib. perfidiâ trucidatis, Viriathini belli cauſſam exſtitiſſe.

Et Valer. c. de perfidia: *Serv.* Galba trium Luſitaniæ civitatum convocato populo, tamquam de cōmmodis eius acturus; IX. Millia, in quibus flos iuventutis conſiſtebat; delecta, & armis exuta, partim trucidavit; partim vendidit.

Idem tamen prætor antè à Luſitanis magno prœlio victus fuiſſe proditur; univerſoq; exercitu amiſſo, cum paucis vix elapſus effugiſſe: ſed reparatis morâ viribus eoſdem cunctanteis viciſſe.

Et quùm biennio poſt rogatio lata eſſet à SCRIBONIO Trib. pl. Ut Luſitani, qui in fidem pop. Romani dediti, à Ser. Galba in Gallijs væniſſent, in libertatem reſtituerentur; reſpondiſſe; A ſe Luſitanos, qui propè ſe caſtra habuiſſent, occiſos eſſe, quod compertum habuiſſet, equo atque homine, ſuo ritu, immolatis, per ſpeciem pacis, ad orrri ſuum exercitum in animo habuiſſe.

ALEXANDRI CVM PTOL. PHILOMETORE ADFINITAS. IONATHAS à regibus honoratus.

Cæſo in pugnâ, uti dictum, DEMETRIO SOTERE, ALEXANDER iam Syriæ potens, per legatos à PTOLEMÆO PHILOMETORE, ceu quoddam mutuæ amicitiæ pignus, filiam eius CLEOPATRAM, in uxorem, depoſcit.

PTOLEMÆVS filiam, ex condicto, Ptolemaidem adducit, & in matrimonium ALEXANDRO ſplendidè collocat.

Ad eaſdem nuptias venit & IONATHAS, Iudæorum Pontifex, à rege invitatus; & ſuorum ſimul accuſatorum calumnias repulſurus.

Et quùm magnis utrumque regem muneribus donâſſet; in magno etiam apud utrumque honore habitus eſt.

ALEXANDER quidem veſtem mutare; eumque purpurâ indutum ſibi pro tribunali adſidere iuſſit. Deinde illo per duces ſuos in medium civitatis producto, præconis voce edici mandavit; *Nemini fas eſſet crimen ullum ei intentare; aut ullâ in re negotium faceſſere.*

Quo facto adverſarij, eiuſque æmuli, ne hiſcere quidem auſi, clanculum ſe ſubduxere; regum in IONATHAM benivolentiam reveriti.

CONTENTIO IVDÆORVM CVM SAMARITIS.

Per id tempus. (Ioſeph. apud Alexandriam. Alijs, Ptolemaide in illo regum congreſſu) acerrimum inter Iudæos & Samaritanos, de Sacris ipſorū patrijs, certamen incidit; ut res ea ad regis Ptolemæi aureis, cognitionemque perveniret. Sive, cuius arbitrium ſocero non gravatim commiſerit Alexander.

Contendebant Iudæi, ex Moyſis præſcripto, & Prophetarum auctoritate, Templum Hieroſolymitanum,

tanum, quà ſui antiquitate, quà Vrbis nobilitate, eſſe legitimum.

Samaritanorum contrà tanta fuit vecordia, ut ſui Templi, quod in monte Garizimo, ſub ALEXANDRO Magno, infrà cc. annos, exſtruxerant; antiquitatem & ſanctimoniam, indè ab eiuſdem Moyſis temporibus, arceſſerent; & Deum in eo ſolo colendum eſſe adſeverarent.

Quùm ad regem provocatum eſſet; & is rogaſſet; quantæ multæ ſeſe ſubijcerent alterutriùs partis cauſſidici; clamárunt utrique; *Se, ne mortem quidem recuſare, ſi cauſsâ cadant.*

Rationibus ultrò citroque in medium adlatis, & expenſis, impoſtores Samaritani impudentiæ ſuæ pœnas capite luérunt. IONATHAS ſummâ cum lætitiâ & pace victor Hieroſolymam revertit.

3806. Ptol. Philom. 30. Alexand. Nob. 4. Ab V. C. 604. Ab Olymp. 625.	*Conſules eo anno, T. QVINCTIVS FLAMININVS (filius, opinor. Flaminini, qui PHILIPPVM Macedonum devicit) & M. ACILIVS BALBVS.*	144.

Victoriâ L. LVCVLLI Coſ. Celtiberi & Vaccæi; perfidiâ Serv. GALBÆ præt. Luſitani hoc anno & deinceps quieviſſe videntur.

BELLI III. PVNICI INITIA.

Belli Punici tertij, quod pòſt intrà quadriennium ipſius Carthaginis exſcidio terminatum eſt; ſemina & initia hic longius, & pro re nata repetere viſum eſt.

Poſtquam Pœni L. annorum pace potiti eſſent, de bello ijs indicendo, ſæpiùs agitatum fuerat. Nam quùm Q. FVLVIO, T. ANNIO Coſſ. Legati Carthaginem ad diſceptandum de agro, inter MASANISSAM & Carthaginienſeis controverſo, miſſi, (inter quos fuit etiam M. CATO) Carthagine vim ingentem navalis materiæ ſe deprehendiſſe renuntiâſſent; univerſum Senatum valde commovérunt.

Sequenti itaque anno, MARCELLO & FLACCO Coſſ. quùm in finibus Carthaginienſium maximus Numidarum exercitus, ARCHOBARZANE duce, SYPHACIS nepote. diceretur eſſe; M. CATO ſuaſit, ut Carthaginienſibus, qui exercitum, ſpecie contrà Maſaniſſam regem, ſed reverâ contrà Romanos accitum, in finibus haberent; bellum indiceretur.

Contradicente P CORNELIO NASICA; placuit legatos mitti Carthaginem, qui ſpecularentur, quid agerent.

Caſtigato Senatu Carthaginienſium, quòd contrà fœdus exercitum, & navaleis materias haberent; pacem inter eos & MASANISSAM facere adnixi ſunt, MASANISSA agro, de quo lis erat, cedente.

Sed GISGO, AMILCARIS F. homo ſeditioſus, qui tunc in magiſtratu erat, quamquam ipſe Senatus pariturum ſe iudicio Legatorum dixiſſet; ità, bellum adversùs Romanos ſuadendo concitavit; ut Legatos, quo minus violarentur, fuga explicuerit. Is nuntius Senatum longè infeſtiorem Carthaginienſibus effecit.

LVCVLLO autem & ALBINO Coſſ. GVLVSSA, MASANISSÆ F. denuntiavit Carthagine delectus agi, claſſem comparari, & haud dubium bellum ſtrui.

Quùm CATO ſuaderet, ut ijs bellum indiceretur; & NASICA nihil temerè faciundum eſſe diceret; placuit x. mitti Legatos exploratum.

ACILIO autẽ, & QVINCTIO, hoc anno Coſſ. quùm Legati ex Africâ cum Carthaginienſium oratoribus, & GVLVSSA redijſſent; dicerentque ſe & claſſem, & exercitum deprehendiſſe, perrogari ſententias placuit.

Quumque hîc CATO, & alij Senatûs Principes, ſuaderent, ut in Africam confeſtim tranſportaretur exercitus: & NASICA diceret; *nondum iuſtam ſibi cauſſam bellandi videri*; Placuit, ut bello abſtineretur, ſi Carthaginienſes claſſem exuſſiſſent, & exercitum dimiſiſſent. Secùs, proximi Coſſ. de bello Punico referrent.

3807. Ptol. Philom. 30. Alexand. Nob. 4. Ab V. C. 605. Ab Olymp. 627.	*Conſules L. MARCIVS CENSORINVS, & M. MANILIVS NEPOS.*	143.

Hoc anno Ludi ſæculares, centenarij, Romæ facti, DITI Patri, ad Terentum, ex præcepto librorum Sibyllinorum; qui an. I. primi Punici belli, DII. V. C. anno, facti fuerant.

PRVSIAS REX A FILIO INTERFECTVS.

PRVSIAS, rex Bithyniæ, conſilium ceperat interficiendi NICOMEDIS filij, dum conſulere ſtudet minoribus filijs, quos ex novercâ eius ſuſceperat, & Romæ habebat.

Sed res adoleſcenti ab his, qui facinus ſuſceperant, proditur. hortatique ſunt, ut crudelitate Patris provocatus occupet inſidias, & in auctorem retorqueat ſcelus.

Igitur quùm accitus in Patris regnum veniſſet, ſtatim rex appellatur. PRVSIAS regno ſpoliatus à filio, etiam à ſervis deſeritur.

Filius, ATTALO, Pergami rege, opem ferente, Patrem parricidialibus armis infeſtare pergit.

PRVSIAS,

PRVSIAS, Senatûs Rom. fidem implorat. Mittuntur eò legati tres, qui pacem inter Patrem filiumq́ue componant.

Ex quibus, quùm unus caput ulceroſum, ſive multis cicatricibus fartum, haberet; alter pedibus æger eſſet; & tertius ingenio ſocors haberetur; dixit iocosè CATO; *Eam legationem nec caput, nec pedes, nec cor habuiſſe.*

Vicit itaque impietas. & dum PRVSIAS in latebris ageret, non minori ſcelere, quàm filium occidi iuſſerat, à filio interfectus eſt.

EGREGIA DE BELLO PVNICO DISCEPTATIO.

Quùm Carthaginienſes, adversùm fedus, MASANISSÆ bellum intuliſſent; victi ab eo, nonageſimum & alterum iam annum habente, inſuper Romanum bellum meruérunt.

Et quùm varijs in Senatu ſententijs, inter NASICAM & CATONEM, certatum eſſet; & hic bellum, ut penitus Carthago, urbs æmula & inquieta, deleretur, ſuaderet; Ille, utilem Romanis urbis æmulæ viciniam, virtutis magiſtram & bellicæ fortitudinis cotem, eſſe cenſeret; bellumq́ue tam atrox diſſuaderet; placuit tandem: *Et quòd contrà fedus naveis haberent, & extrà fineis exercitum eduxiſſent:* quodq́ue *ſocio Maſaniſſæ arma intuliſſent*; & quod filium eius GVLVSSAM, qui cum legatis Romanis erat, in opidum non recepiſſent; bellum ijs indici.

Conſulibus ambobus Africa provincia decreta; & ut bellum cum Carthaginienſibus gererent, atque Carthaginem exſcinderent. Ex ijs MANILIVS pedeſtribus copijs; CENSORINVS claſſi, præfecti ſunt.

Prius quàm ullæ copiæ in naveis imponerentur; Vticenſes legati Romam venérunt, ſe ſuaque omnia dedentes. Eaq́ue legatio, velut maximum belli omen, grata Patribus, acerba Carthaginienſibus fuit.

BELLO INDICTO, POENI SE PER LEGATOS DEDVNT. DEINDE ad bellum ſe parant.

Quùm Legati xxx. Romam veníſſent, per quos Carthaginienſes ſe dedebāt; Catonis ſententia pervicit, ut decreto perſtaretur: & ut Conſules quamprimum proficiſcerentur ad bellum; & ipſi renuntiarent Pœnis, quid Senatus velit ac decreverit.

Illi ubi in Africam traiecérunt, Carthaginienſibus evocatis, primùm *arma tradere, claſſemq́ comburere.* Et mox eos, traditis ccc. obſidibus & belli inſtrumentis; ſedulò iuſſa facienteis, *procul à mari paſſ. X. Millibus conſidére*, & loco non minus remoto *opidum facere*, adiuſſérunt.

Ijs imperatis, quippe quæ crudeliſſima eſſent; Carthaginienſes incenſi, quùm omninò aut urbem defendere, aut unà cum eâ pugnando cadere ſtatuiſſent; ad bellum coacti ſe compararunt. Itaque protinùs, & ASDRVBALEM toti bello imperioq́; præficiunt: & non ferrea ſolùm & ærea arma, ſed etiam eâ deficiente materiâ, aurea atque argentea fabricárunt.

Conſules urbem ipſam, trepidationis plenam, infirmis adhuc Pœnorum animis & opibus, omni conatu extemplò oppugnare adgreſſi. Sed re fruſtrà ſæpius tentatâ; quùm duo Tribb. Militum neglectos ab unâ urbis parte muros cum cohortibus ſuis temerè invaſiſſent, & ab hoſtibus reiecti graviùs cæderentur; expromto P. SCIPIONIS auxilio conſervati ſunt.

P. SCIPIONIS VIRTVS, ET EGREGIA FACINORA.

Cuius certè, quartæ legionis, tunc Militum Tribuni, ſingularis *virtus & prudentia*, in multis Conſulum temerè cœptis, eminuit.

Ille Pœnos, digreſſo iam ad comitia Romam CENSORINO, ex urbe ſilentio noctis egreſſos, & caſtra Romanorum adortos, intrà mœnia ſeſe recipere, repentinâ & aversâ è caſtris eruptione, coëgit.

Eoſdem à navium præſidio, quod magno clamore invaſerant; eductis cohortibus, & facibus ad terrorem de nocte accenſis, reiecit.

Romanos, Conſule MANILIO, ad caſtra ASDRVBALIS, quæ ad Nepherim urbem erant, tranſmiſſo flumine, oppugnanda progreſſos, & ancipiti in periculo poſitos; ipſe, hoſte in ſe equitatumq́; ſuum converſo, & pugnâ egregiè ſuſtentatâ, liberavit: ijſq́ue traijciendi iterùm fluminis ſpatium dedit; ſeq́ue, fortiſſimè dimicando, ab ASDRVBALIS impetu expedivit.

Octo prætereà cohorteis, quæ ſe à flumine, prœlij eius initio, in collem editum ſubduxerant, & ab ASDRVBALE obſidebantur; poſtquàm, paucis cum equitibus, in ſumma clivi contento curſu ſuperáſſet; impetu in Pœnos acriùs cœptâ obſidionem urguenteis, facto, è præſenti diſcrimine eripuit.

Ob quæ facinora, non Senatui modo gratus evaſit; ſed plebem etiam ità ſibi conciliavit; ut proximis comitijs Coſ. à compluribus Tribubus diceretur. quùm hoc per ætatem minimè liceret, qui annos vix XXXVI. natus eſſet.

DEMETRIVS, DEMETRII SOTERIS F. IVNIOR, NICANOR, DICTVS; XII. SYRIÆ REX.

Demetrivs, quem Pater Soter, apud Lasthenem, Gnidium hoſpitem ſuum, antè belli cladem, uti diximus, depoſuerat; annos pubertatis egreſſus, auditâ Alexandri Balæ luxuriâ, quem inſperatæ opes, & alienæ felicitatis ornamenta, de rectâ mente deiecerant; & velut captum inter ſcortorum greges, deſidemque in regiâ tenebant; auxiliantibus Cretenſibus, ſecurum eum, ac nihil hoſtile metuentem, adgredi, regnoque deijcere inſtituit: câque fini è Cretâ in Ciliciam traiecit.

Cuius rei nuntio territus Alexander, è Phœnice, quam maximâ potuit celeritate, Antiochiam, à ſe alieniorem, contendit; ut res ibi, antè Demetrij adventum, in tuto conſtitueret.

APOLLONIJ IN IONATHAM inſolentia armis repreſſa.

Apollonivs Davvs, qui inter primos ab Alexandro defecerat, & novi regis partibus acceſſerat; quemque ille Cœle-Syriæ ducem præfecerat; cum exercitu Iamniam profectus, miſſo ad Ionatham Pontificem caduceatore, *Rem indignam & ſibi propudioſam* eſſe nuntiavit; *Illum ſolum regij imperij exſortem, & privatum,* in ſummo vicinorum obſequio, *vivere.* E montibus in camporum planitiem deſcendat; & ferro palàm de *virium virtutiſq; bellicæ præſtantiâ* inter ſe decernant. In eum locum ſe provocare, ubi *armis, non ſaxis, pugnandum* ſit.

Ionathas eâ verborum inſolentiâ iritatus, x. armatorum Millib. & fratris Simonis auxilijs ſtipatus, ab Hieroſolymis ad Ioppen contendit. Et prius quidem, quòd urbem eam Apollonij præſidium teneret, excluſus; mox deinde ab opidanis, vim metuentibus, apertis portis acceptus eſt.

Apollonius, cognito Ioppen ab Ionathâ teneri, III. equit. & IIX. peditum Millib. adſumtis, Azotum prius, & indè lento itinere ad Ioppen proximè contendit. Et fretus equitatu, in quo ſpem victoriæ collocâſſet, Ionatham ex urbe in plana pertraxit, Et poſitis, ad torrentem quemdam, Mill. equitum inſidijs, qui hoſtem à tergo adorirentur, prœlium commiſit.

Ionathas fraudis gnarus, inſtructâ in laterculi formam acie; & ſuos ut utrimque pugnarent cohortatus, prœlio iam in veſperam protracto, Simonem quidem fratrem, cum parte exercitûs, adversùs Phalangem confligere; ſuos verò tela ab equitibus immiſſa obiectis ſcutis excipere iuſſit.

Simon itaque, hoſte iam laſſo & telis exhauſto, Phalangem adgreſſus in fugam egit. & equites Apollonij, à peditibus deſerti, & pænè inermes, per plana diſſipati promiſcuè diffugerunt.

Eos Ionathas ad Azotum uſque ingenti cum cæde perſequens, & in templum Dagonis, quod eâ in urbe eſt, è fuga compellens; eodem impetu, & urbem cepit, & unà cum finitimis pagis incendit. Ac ne vulgatâ Dagonis quidem religione deterritus, Fanum eius, & quotquot eò profugerant, concremavit. Octies Mille eodem prœlio, & incendio, ex hoſtibus cecidiſſe memorantur.

Victor, ab Azoto, ad Aſcalonem vix copias admoverat; quùm cives hoſpitalibus cum donis ad eum acceſſêrunt, ſeque dediderunt. quorum voluntate collaudatâ, & prædâ ex victis hoſtibus congeſtâ, Hieroſolymam reverſus eſt.

Rex Alexander, quaſi lætus ob Apollonium debellatum, qui Ionatham amicum & ſocium, præter animi ſui ſententiam, bello adgreſſus eſſet; fibulam ei auream, geſtamen ſolis regum cognatis peculiare, virtutis ergò, tranſmiſit; & Accaronis Toparchiam in perpetuum poſſidendam addixit.

3808. Ptol. Philom. 31. Dem. Nican. 2. Ab V. C. 606. Olymp. 158.	*Conſules, Sp. POSTVMIVS ALBINVS MAGNVS, & L. CALPVRNIVS PISO CÆSONIVS.*	142.

Eoque anno ex III. Legatis, qui ad Masanissam miſsi fuerant; M. Marcellvs, qui ter Conſul, coortâ tempeſtate, fluctibus maris obrutus eſt.

L. Piso, quamquam M. Manilio prorogatum in annum Africæ imperium eſſet; Africam tamen provinciam Conſul obtinuit.

MASANISSA SCIPIONI LIBEROS SVOS COMMENDAT.

Masanissa in lectulo, quùm iam ætate deficiente laberetur, M. Manilivm Proconſulem litteris obſecravit, ut ad ſe Scipionem Æmylianvm, ſub eo tunc militantem, mitteret. Feliciorem ſibi mortem futuram ratus, ſi in complexu dexteræ eius ſupremum ſpiritum, ac mandata poſuiſſet; ut regnum filijs ſuis (Mycipsæ, Gvlvssæ & Manastabali) divideret.

Quod quidem ſedulò, ac fideliter, Scipio præſtitit. Et Phameæ (al. Phaniæ) Imilconi, præfecto equitum Carthaginienſium, perſuaſit, ut cum equitatu ſuo ad Romanos tranſiret.

Scipione Carthaginem reverſo, MANILIVS urbeis aliquot circùm Carthaginem expugnavit; Tezagam in primis. XII. Afrorum Mill. cecidit; & VI. Mill. cepit.

Idem audito PISONEM ſibi ſucceſſorem advenire, SCIPIONEM cum PHAMEA Romam dimiſit.

Piſo verò quùm in Africam veniſſet, & L. MANCINVM claſsis præfectum ſecū haberet; neque Carthaginem, neque ASDRVBALEM adortus eſt. Verùm quùm ad ſingulas urbeis arma circumtuliſſet, fruſtrà conſumtâ æſtate, Vticam in biberna conceſsit.

Pœni intereà, auxilijs undique arceſsitis, animos ad bellum vehementiùs intenderant: atque ANDRISCVM, qui in Macedoniâ bellum adversùs pop. Rom. gerebat, promiſsâ ſocietate incitabant.

BELLVM CVM ANDRISCO, SEV PSEVDO-PHILIPPO, IN Macedonia.

Is ANDRISCVS vir ultimæ ſortis; dubium, liber, an ſervus; mercenarius certè, PHILIPPVM ſe, Perſei fil. ex pellice mentiens, & ex ſimilitudine oris PSEVDOPHILIPPVS dictus, à DEMETRIO SOTERE, Syriæ rege, captus; & Romam miſſus fuerat, circa annū V. C. 603.

Biennio pòſt, fugâ elapſus, & in Macedoniam profectus, ab omnibus ferè magno ſtudio recipitur, tamquam verus PERSEI filius. Non tàm PERSEI caritate, quàm Romanorum odio.

IVVENTIVS Pr. à Romanis ad eos motus compeſcendos miſſus; & temerè acie, cum imaginario & ſcenico rege, congreſſus; virum non Macedonicis modo, ſed Thraciæ quoque auxilijs validum offendit, & fugere è prœlio coactus eſt.

Sed METELLVS prætor, hoc demum anno, maioribus cum copijs miſſus, amiſſum cum legione prætorem ultus; ac victor, & Macedoniam ſervitute multavit; & ducem belli, ab eo, ad quem confugerat, BYZE, Thraciæ regulo, deditum, in urbem in catenis reduxit: Et ex eo, tamquam vero rege, & debellatâ Macedonia triumphans, Macedonici nomen tulit.

SCIPIO CONSVL ET BELLI IMPERATOR.

In Africâ quùm maiore conatu, quàm ſucceſſu, Piſo Coſ. bellum gereret, idq́ue ignaviâ Imperatorum longiùs traheretur; Romæ, reclamante & invito Senatu, populus (penes quem ex Romuli & Tullij legibus comitiorum, mandandi & abrogandi magiſtratûs, ius eſſet) P. SCIPIONI, qui legatus in Hiſpaniâ, Tribunus in Africâ, res præclarè geſſerat; licet nondum legitimam ætatem (quæ eſt, XLIV. annorum) adepto, Tribunis pleb. rogationem, permittente Senatu, ad populum ferentibus; quâ SCIPIONI candidato (qui nullum adhuc in urbe magiſtratum ceperat; & Ædilitatem modò curulem petiturus in campum deſcenderat) petendi antè tempus conſulatûs poteſtas fieret; Conſulatum magno omnium conſenſu detulit. *Quaſi fato quodam Africæ debellandæ neceſſarium eſſet Scipionum nomen.*

3809. Ptol. Euerg. 1. Demetr. Nican. 3. Ab V. C. 607.	*Itaq́, P. CORNELIO SCIPIONI ÆMYLIANO, additus collega C. LIVIVS DRVSVS; quùm illum pòſt ſe ſortiri provinciam debere diceret; populo reclamante, & ſuum in mandandis etiam provincijs ius prætendente, SCIPIONI Africam, ac totum bellum ſine ſorte commiſit.*	141.

ALEXANDER SOCERI INSIDIIS, REGNVM AMITTIT.

Intereà PTOL. PHILOMETOR; dum in Cilicibus, qui primi à ſe ad DEMETR. NICANOREM defecerāt; caſtigandis, ALEXANDER gener, totus eſt; & ſocerum tutandæ Syriæ idoneum maximè, ſperat; per ſpeciem ferendi eidem auxilij, cum magnis terrâ mariq́ue copijs in Syriā venit. Eiq́ue, ex ALEXANDRI præſcripto, omnes certatim civitates ultrò & alacriter portas aperuērunt: præſidiaq́ue regia accepērunt.

IONATHAS INCVSATVS ET PVRGATVS.

Azotij ſoli importunis querelis regem Ægyptium obtudēre; & Ionatham incuſarunt, qui ferro flammâq́ue agros eorum vaſtâſſet; & ſuprà ingentem incolarum cædem, DAGONIS etiam Templum incendiſſet.

PTOLEMÆO iſtiuſmodi invidorum queſtus pænè diſſimulante, IONATHAS ei haud procul ab Ioppe obviàm proceſſit, omni honorum munerumq́ue genere acceptus. Etiam familiarior, quùm regem ad Eleutherum uſque flumen deduxiſſet, Hieroſolymam reverſus eſt.

Poſtquàm rex Ptolemaidem pervēniſſet; & ALEXANDRI inſidijs per Ammonium, eius amicum, à quo, dum rex in ganeis & luſtris perditus iacet; amici omnes regis, & Laodice regina, & Antigonus, Demetrij F. fuerant occiſi. Epit. lib. 50. appetitum ſe ſenſiſſet; ijſq́ue detectis Ammonium ad ſupplicium ab eo, ſed fruſtrà, depoſceret; Indè odiū in Alexandrum, velut inſidiarum auctorem, cōvertit. Neque tamen Ammonius pœnas effugit, qui Ptolemæo & Antiochenis pariter inviſus, dum muliebri habitu latebras quærit, turpiter cæſus eſt.

PHILOMETOR eâ offenſâ iritatus, an per ingenij levitatem? pœnitudine tum adfinitatis, tum auxilij adversùs Demetrium adlati, ductus; revocatâ à marito filiâ, ad Demetrium legatos de ſocietate & amicitiâ mittit. & traditâ in matrimonium eâdem filiâ, eum in Paternum regnum reſtituere promittit.

Antiocheni ab eodem perſuaſi, veterem Patris Soteris offenſam novis meritis corrigere, ſeq́; Demetrio tradere geſtiunt.

Et milites Paterni, favore Iuvenis accenſi, prioris ſacramenti religionem, novi regis &

AMMONII ſuperbiæ præferentes, ſigna ad DEMETRIVM transferunt. Atque ità elapſus ex Antiochiâ ALEXANDER in Ciliciam venit. & PTOLEMÆVS in urbem ingreſſus, & rex à Civibus exercituque conſalutatus, Aſiæ ſimul & Ægypti diademata imponi ſibi paſſus eſt.

Ipſe nihilo minus (IOSEPHO teſte) naturâ iuſtus, nimiæque potentiæ minimè cupidus ; quique Romanorum invidiam declinare vellet; Antiochenos in eam ſententiam induxit, ut DEMETRIVM, qui ſe auctore moderatè, & depoſitis odijs, regnaturus eſſet; regem agnoſcerent.

Cæterùm ALEXANDER, ea iniuriâ iritatus, cum valido è Ciliciâ exercitu in Syriam inſultat, & agrum Antiochenum rapinis incendijſque evaſtat. Sed mòx eum PTOLEMÆVS, coniunctis cum DEMETRIO novo genero, copijs, prœlio victum in Arabiam fugere coëgit.

ALEXANDRI ET PTOLEMÆI REGVM EXITVS.

Acciderat autem ut in eo prœlio PTOLEMÆVS equo, quem elephanti barritus conſternárat, excuteretur; & proſtratus vulnera in capite gravia ab hoſtibus acciperet. Et vix quinctà tandem die, à vulneribus adhuc reſpirans, ſibique redditus, iucundiſſimo ſimul mortis rumore, & ſpectaculo capitis ALEXANDRI, quod ZABDIELVS Arabs recisſum ad ſe miſerat, recreatus; ſive veriùs inani gaudio exſatiatus, vitam finiret.

ALEXANDER itaque *non minore impetu fortunæ deiectus*, quàm *elatus*, pœnas dedit, & DEMETRIO quem occiderat; & ANTIOCHO cuius mentitus originem fuerat.

Nec ſeciùs PHILOMETOR, luit eidem ALEXANDRO genero; quem indignè regno circumſcripſiſſe viſus eſſet.

SCIPIO CARTHAGINEM OBSIDET ET OPPVGNAT.

SCIPIO Conſul Vticam adpulſus, MANCINVM legatum (qui PISONA partem Carthaginis eam, quæ continentem ſpectabat, oppugnante, ex altera murorum parte, ſcalis clàm adpoſitis, adortus, Portam urbis intraverat; ſed commeatuum pænuriâ conflictabatur) milite & commeatu in naveis impoſitis, opportunè opitulatum venit. Et MANCINI milites, periculo iam proximos, & pænè à muris profligatos; (Quingenti, duobus hoſtium Millibus à fronte erant oppoſiti) navibus ſuis excepit, & ſalvos eripuit.

Tum caſtris haud procul Carthagine poſitis, Megara, (qui locus urbis eſt ampliſſimus, & mœnibus coniunctus,) adgreſſus, partim vi, partim aſtu cepit. Adeò ut territi, tàm ij qui in urbe erant; quàm qui foris in vallo, recèns extrà muros iacto, conſedérant; in Arcem Byrſam, ſe receperint.

SCIPIO quùm Carthaginem niſi obſidione expugnari poſſe perſpiceret; circumvallare eam inſtituit. Et Iſthmum omnem à mari, uſque ad mare, complectens, foſsis & quadrato opere munivit; ut copijs undique diſpoſitis, uno tempore & caſtrametaretur, & urbem re omni frumentariâ terrâ marique, intercluderet. quæ copia hoſteis brevi deficere cæpit; quòd maxima ex agris egenorum multitudo in urbem ſe coniecisſet. Et ſiquid frumenti lembis, ventoque ſecundo, in Portum deſerretur; id omne ASDRVBAL ſolis XXX. militum Millibus, quos ex omni numero ſibi ipſe delegerat; dividebat. quo factum eſt, ut reliqua civitas fame acriùs premeretur.

Quùm verò SCIPIO prætereà Portum ipſum Cothonis, aggere perlongo à mole, quæ Lingua dicebatur, in pelagus uſque educto, obſtruxiſſet; Carthaginienſes Portum alterum, ex adversâ ad Ortum parte, ſuffodere inſtituérunt.

Et ſuppetente fabrorum lignorumque materiâ, naveis fabricati ſunt, quas omni armorum genere inſtructas de-repente Romanis oſtentárunt. Adeoque eos, quaſi enatâ ſubito claſſe, exterruérunt; ut ſi in eorum naveis e-veſtigio illi invaſiſſent. quæ à nautis & remigibus vacuæ tum erant; nullo ferè negotio capere aut expugnare potuerint.

Sed quùm triduo pòſt, prælium maritimū committere pararent; Romani à rebus ad pugnam neceſſarijs inſtructi, eos excepérunt: & poſt acrem, in ſummâ Punicorum lemborum celeritate; & ut valido, ita graviore Romanarum triremium impetu; conflictum, Pœni in urbem reiecti ſunt.

Tota deinceps æſtas magna prœliorum terrâ marique contentione, & fortunæ varietate, in ipſo urbis conſpectu, tranſacta eſt.

Cenſores Romæ in hunc annum creati, L. LENTVLVS LVPVS, & L. MARCIVS CENSORINVS, luſtrum LVI. condidére. Cenſa civium Romanorum CCCXXII. Millia. (Hoc anno, Septembris XXIX. ſive Thoth primo, volunt initiꝰ annum CLXXIIX. à morte ALEXANDRI. ut hinc ratio iſtiuſmodi temporum ineatur.)

PTOLEMÆVS EVERGETES EO NOMINE II. ÆGYPTI REX VII.

CLEOPATRA, PHILOMETORIS vidua, eademq; ſoror, ex fratre filium ſuſceperat. Sed is, quùm iunior eſſet, regnoque ineptus; PTOLEMÆO fratri, ei qui Cyrenis regnabat, per legatos regnum; & uxor CLEOPATRA regina, communis ſoror, defertur. Verùm quòd & à Matre Cleopatrâ, & favore principum, impuberem fratris filiū in regnū ſubornari cognoverat; omnibus infeſtus, ſtatim ubi Alexandriam ingreſſus eſt, fautores pueri trucidari iubet. Ipſum quoque, die nuptiarū, quibus matrem eius in matrimo-

matrimonium recipiebat; inter adparatus epularum, & religionum ſolennia; in complexu matris, interficit: atque ita torum ſororis, cæde filij eius cruentus, adſcendit.

Pòſt quod non mitior in populareis, qui eum in regnum vocaverant, fuit. Siquidem peregrinis militibus licentiâ cædis datâ, omnia ſanguine quotidie manabant. Ipſamque adeò ſororem, reginam, filiâ eius virgine, per vim ſtupratâ, & in matrimonium adſcitâ; repudiavit.

3810. Ptol. Euerg. 2. Demetr. Nican. 4. Ab V.C. 608.	*Conſules eo anno, CN. CORNELIVS LENTVLVS, & L. MVMMIVS NEPOS.*	140.

BELLVM ACHAICVM: ET CORINTHI EXSCIDIVM.

Romani libertatem, quam Græcis T. QVINCTIVS FLAMININVS antè L. annos dederat; in dies, & carptim imminutum ibant. Et quærentibus belli cauſſas, adversùs Achæos, tunc ſolos ex universâ Græciâ nimis potenteis; quique Græciæ liberatores audire & Principes eſſe cupiebant; tempeſtivè fortuna querelas Spartanorum obtulit. quorum agros Achæi, propter mutuum odium; quòdque in ordinem ſe redigi, & Achæis ſubijci illi indignum putarent; fuerant populati.

Legati à Senatu in Græciam, quaſi ad inſpiciendas res ſociorum, & bellum dirimendum, miſſi; (quibus clàm mandata data, ut corpus, ſive Commune Achæorum diſſolverent) evocatis Corinthum omnium civitatum Principibus, decretum Senatûs recitant; quo Græciæ urbes, ſuis quæque legibus, vivere; & Sparta cum Corintho, ab Achæorum concilio ſeiungi, iuberentur.

Corinthij, qui prætextu novæ libertatis, omnem Achæis potentiam eripi infremerent; in Legatos contumelioſiùs invecti; CRITOLAO Achæorum duce pænè eoſdem violâre; in Lacedæmonios, eorumque ſocios, qui tum Corinthi peregrinabantur, invaſérunt. Et illos quidem in carcerem condidérunt; reliquos, non paucis trucidatis, gravatè dimiſérunt.

PYTHEAS item, qui Thebis magiſtratum gerebat, Bœotos, quòd à Metello Macedoniæ prætore magnâ pecuniâ multati fuiſſent; ad arma, & ad Achæorum ſocietatem facilè concitavit.

His Romam nuntiatis, bellum Achæis indictum. Q. METELLVS, qui prætor Macedoniam pacaverat, prorogato in alterum annum imperio, in Achaiam cum exercitu deſcendit.

Et quùm L. MVMMIO Coſ. bellum Achaicum decretum eſſe audiſſet; omni ope bellum, antè quàm ille adveniret, conficere conatus eſt. Miſſis itaque ad Achæos de pacis conditionibus legatis, ipſe in Macedoniam, per Theſſaliām & Sinum Maliacum, exercitum duxit. Heracléam, quàm CRITOLAVS pace ſpretâ obſidebat, liberavit; & ducem cum toto exercitu ad Scarphiam Locrorum, (al. Thermopylas) fudit, & ad necem compulit. Arcadas, qui auxilio venerant, ad Chæronéam cecídit. Thebas, cum PYTHEA imperatore, in poteſtatem redegit.

Indè quùm Megaram, ubi duce ALCAMENE Achæorum erat exercitus, duceret; atque hoſtem Corinthum profugiſſe audiſſet; receptâ in fidem urbe, ad Iſthmum venit: atque iterùm de pace agere cepit.

Iamque uno prœlio peractum bellum videbatur, & urbem ipſam Corinthum propinqua terrebat obſidio; quùm L. MVMMIVS Coſ. in Græciam advectus, partam alieno labore victoriam intercepit.

Is cum Diæo, altero Achæorum duce, ſub ipſis Iſthmi faucibus, collatis ſignis congreſſus, Achæos fudit; & (IVSTIN.) geminos portus ſanguine infecit. Diæus verò fugiens, veneno ſibi mortem conſcivit.

MVMMIVS itaque, omni Achaiâ in deditionem acceptâ, Corinthum ab incolis deſertam diripuit; & tubâ præcinente dèlevit atque incendit.

Tot ligna, tot veſtes, tot tabulæ, raptæ atque incenſæ; ut quidquid Corinthij æris toto orbe laudatum eſt, metallis universè incendio iſto, in commune fluentibus, ſuperfuiſſe, & vaſorum materiam dediſſe, comperiatur. (Vell. Corinthum funditùs erutam fuiſſe ait, poſt ann. nongentos quinquaginta duos, quàm ab ALETE, HIPPOTÆ F. erat condita.)

Tum MVMMIVS, reliquorum Achæorum mœnia, qui contrà Romanos ſteterant, evertit; iiſque arma, prius quàm Romà Legati x. mitterentur, ademit. Qui ſimul advenérunt; ex eorum ſententiâ, tributum Græciæ conſtitutum eſt; concilia ſublata; & inſtitutū, ut eò quotannis Prætor mitteretur, qui non Græciæ, ſed Achaiæ Præſes appellaretur. quòd Græciam Romani per Achæos, tum Græciæ Principes, ſubegerant. (Traditur MVMMIVS tàm abſtinens ſuiſſe, ut ex omnibus Corinthi opibus & ornamentis nihil in eius domum pervenerit. Vell. ait; tam rudem fuiſſe; ut quùm maximorum artificum perfectas manibus tabulas ac ſtatuas in Italiam portandas curaret; iuberet prædici conducentibus; ſi eas perdidiſſent, novas eos reddituros.)

Hoc etiam bello, Epirotas cum Achivis, Theſſalis & Macedonibus, in provinciæ formam redactos, alij prodidére. Thebæ quoque & Chalcis, ob opem Achæis adlatam, dirutæ.

Et Coſ. MVMMIVS, primus omnium ex novis hominibus, ab Achæis debellatis, Achaici cognomen, tamquam virtute partum, tulit & vindicavit.

IVSTIN. memorat Achæos, velut nihil negotij Romano bello ſuſcepiſſent; prædam, non prœlium, cogitanteis, vehícula ſpolijs hoſtium reportandis adduxiſſe: & coniuges liberoſque ſuos, ad ſpectaculum certaminis, in montibus collocáſſe. Sed prœlio commiſſo, antè oculos ſuorum cæſi, lugubre iis ſpectaculum, & gravem luctûs memoriam reliquérunt. Coniuges quoque cum liberis, de ſpectatoribus, captivi facti, præda hoſtium fuére, & ſub coronâ veniérunt.

METELLI RARA FORTVNA.

Metellvs, rebus in Macedoniâ compoſitis, quùm hoc anno Romam veniſſet, triumphum tantùm de rebus à ſe in Macedoniâ geſtis, de Andrisco, ſeu Pseudophilippo, aut periiſt, aut certè impetravit. licet Achæos etiam rebellare incipientis, aut iritatos, immani acie fudiſſet.

Idem turmam Statuarum Equeſtrum, Dío, ex Macedoniâ, Romam detulit, & in porticibus à ſe factis collocavit. quas olim Alexander Magn. memoriæ eorum equitum, qui ex ipſius turmâ apud Granicum flumen ceciderant, expreſsâ ſimilitudine figurarum, à Lysippo faciendas curârat.

Hic idem tamen, qui primus omnium Romæ Ædem ex marmore, in iis ipſis monimentis molitus eſt; vel magnificentiæ, vel luxuriæ deinceps inſecutæ, Princeps fuiſſe cenſeatur.

Vix ullius gentis, ætatis, ordinis hominem inveneris, (Vell. et Plin.) cuius felicitatem, fortunæ Metelli huius compares. Præter triumphos honoreſque ampliſſimos, & principale in rep. faſtigium; extentumque vitæ ſpatium; quattuor filios ſuſtulit: omneis adultæ ætatis vidit, & ſuperſtites reliquit, etiam honoratiſſimos.

Morientis eius lectum pro Roſtris ſuſtulérunt iidem filii; unus conſularis & cenſorius, alter conſularis tantum; tertius Conſul; quartus prætorius, & conſulatûs candidatus, quem honorem pòſt adeptus éſt. (Vid. Plin. lib. 7.)

CARTHAGO EXPVGNATVR.

Scipio, Diogene, Pœnorum fautore, ad Nephirim urbem, variè & maximâ clade oppugnato; & urbe eâdem, poſt moleſtam obſidionem, receptâ; compluris Libyæ alias ad deditionem compulit.

Et portum ipſum Cothonis, commeatûs undiq; intercludendi, adgredi ſtatuit. quo propugnaculo ſuperato, & præſidio indè deiecto, Carthagine ipſâ brevi potiturus videretur.

Asdrvbal, parte Cothonis de nocte ſuccensâ, cum lectiſſimâ militum manu egreſſus, fortiſſimè cum Scipione prœlium commiſit. Sed hosteis C. Lælivs, navibus circumvectus, & à tergo adortus, ita turbavit; ut, poſt acre prœlium, inediæ diuturnitate langueſcentes, & in fugam verſi, multis cæſis aut captis, pauci in urbem ſalvi ſe receperint.

Scipio Cothone, & commeatûs ibi copiâ potitus; factâ in muros urbis, quâ parte ceciderant, impreſsione, cum quater Mille militibus, in urbem ipſam irrupit. Quo facto, magna Carthaginienſium pars in Arcem Byrſam confugit, ex eâ propugnaturi.

Romanus Imperator, quùm ex proximorum ædificiorum ruinis, & aſſerum fragmentis, ponteis multi, ad ulteriorem ingreſſum, ſtraviſſet; & illato tribus ex partibus incendio, reliquum exercitum proximè Byrſam admoviſſet; ædibus partim ſuâ ſponte corruentibus; partim ingentem è ruinâ fragorem edentibus; ſenes iuxtà ac pueri, & imbellis ætas aut ſexus, qui præ pavore intrà tecta ſe coniecerant; aut ſemanimes, aut ſaucii, aut flammis adflati procumbebant. Eorumque cadaveribus, fabri, à Scipione ad aperiendum militibus iter immiſsi, ſine diſcrimine foſſas, & depreſſa urbis loca, immaniter replebant. Et hæc ſex dierum ſpatio perfecta ſunt.

Intereà qui in Arce erant, urbis direptione, & Deorum irâ perculſi, ſpeque ſalutis omni deſtituti, legatos ad Scipionem de deditione miſerunt. Illi velamentis, ſupplicum Æſculapii ritu, cuius è Templo deſcenderant, porrectis, ad pedes Imperatoris abiecti, fidem eius miſericordiamque implorant; ut vel iniquiſsimâ conditione ſibi ex Arce exire liceat. Eâque poteſtate, præterquam fugitivis aut transfugis, benignè permiſsâ, & patefactis Byrſæ portis; exemplo ex eâ ad xx. mulierum, & ad xxx. virorum Millia, agminatim ſeſe eiecérunt.

Transfugæ, ad nongentos, ſpe eruptionis, ob præſidium arci impoſitum, ademtâ; ſeſe unà cum Asdrvbale, eiuſque uxore ac liberis, in Æſculapii templum receperant, & ad pugnam accingebant.

Sed Asdrvbal omnibus ad ſalutis deſperationem adductis, ſe paullatim è ſuorum concilio ſubducens, & ſupplex ad Scipionem è Templo confúgit.

Illum humaniter acceptum, & ad Imperatoris pedes ſedére iuſſum, transfugæ priùs ſpectaculi novitate obſtupuerunt; deinde hominis perfidiam palàm criminati, rebus iàm penitùs deploratis, in voluntarias Templi incenſi flammas ſe coniecérunt.

Asdrvbalis quoque Vxor, quæ paucis antè diebus à marito impetrare minimè potuerat, ut rebus integris ad Scipionem transfugeret; quammaximè potuit ornata, cum tribus parvis liberis, ſed antè interfectis, in medium flagrantis urbis incendium, ex arce ſe præcipitavit. Imitata reginam, quæ Carthaginem condidit. Et Maritus, ignominiæ metu, mortem ſibi veneno conſciviſſe traditur.

Quanta urbs, quæ in circuitu xxiii. paſſ. Mil. pateret, deleta ſit; vel ignium morâ probari poteſt. Quippe per continuos x, & vii. dies vix potuit incendium extingui. quod, (teſte Flor.) domibus ac templis ſuis ſponte hoſtes immiſerant.

Ità Carthago diruta eſt, magis imperii invidiâ, quàm ullâ eius temporis noxiâ. quùm ſtetiſſet annis, DCLXVII. *& per annos ferè* CXV. *aut bellum inter eos populos, aut infida pax fuiſſet.*

Sic Africa in provinciam redacta eſt: & Scipio, *avito cognomento, triumphatâ Carthagine,* Africanvs *nuncupatus.*

Ipſe Siculis, quæ Carthaginienſes ſuperioribus bellis ſibi eripuiſſent; reſtituit. Prædam omnem militibus, præter aurum & argentum, inſigneiſque ſtatuas, diſpartivit. Et ſacris ludiſque factis, quotquot capere potuit transfugas, beſtiis obiecit.

AFRICA PROVINCIA.

Romani hanc victoriam ſupplicationibus & certaminibus editis celebravérunt. Decemque

Legatos miſérunt, qui unà cum SCIPIONE Africam provinciam conſtituerent : ſiquid urbis ſupereſſet, diſturbarent. quæ civitates Pœnorum rebus ſtuduiſſent, earum mœnia diruerent : quæ pro Romanis ſtetiſſent, præmijs agriſque donarent. Tributum Africæ impoſitum; & ut quotannis eò prætor mitteretur, decretum.

3811. | 139.
Ptol. Euerg. 3.
Demetr. Nican. 5.
Ab V. C. 609.

Conſules creati, Q. FABIVS MAXIMVS ÆMYLIANVS, & L. HOSTILIVS MANCINVS.

BELLVM EIVS VIRIATHINVM.
VARIA BELLI ALEA.

VIRIATHVS, ut ſuprà attigimus, primùm in Hiſpaniâ ex paſtore venator, & ex venatore latro; mox iuſti quoque exercitûs dux factus, univerſam Luſitaniâ occupavit. Luſitani namque, qui è GALBÆ & LVCVLLI manibus evaſerant, quùm haud ità multo poſt in unum coacti Turdetaniam incurſarent; à M. VETILIO prætore, amiſſis aliquot, in caſtellum quoddam plerique incluſi fuerant: & loci commeatûſque anguſtijs oppreſſi, legatis ad prætorem miſſis, agri partem, quam incolerent, petierant; cæterà ſe Romanis dicto audienteis futuros.

Sed hic VIRIATHVS, ex ijs unus, qui è Galbæ manibus effugerant, commemoratâ Romanorum perfidiâ, ad bellum à pace eos avocavit : profeſſus; ſi ipſi ſe ſequerentur, *incolumeis educturum.*

Illos iam lectus imperator in diverſa, & ſparſos, abire; & in locum certum convenire iuſſit. Sed eos ità palanteis, & tramitum peritos, properè inſecutus VETILIVS, tantùm abfuit ut adſequeretur; ut ipſe incautus in inſidias præcipitaverit. Et equites Romani ad lacum voraginoſum, ac prææltum pertracti; hoſte per notos ſibi tramites evadente; in limum immerſi, & ab inſidiatoribus, terga adortis, cæſi ſint.

Eo in prœlio VETILIVS ipſe captus, & occiſus eſt. Ex Decem Millibus vix ſeſquialtera pars in opidum Carpeſſum pervenére.

Quos quùm eiuſdem prætoris Quæſtor; ac V. prætereà Millia, quæ, Belli Tithique ex Hiſpanis ſocij, miſerant; adſumſiſſet. cum VIRIATHO congredi auſus, omneis pariter amiſit. Et VIRIATHVS, dum ſe Quæſtor opidi mœnibus tenet, opimos Carpetanorum agros depopulatus eſt.

C. autem PLAVTIVM præt. Româ cum exercitu adversùs ſe miſſum, ſimulatâ fugâ, ac converſo indè agmine inſequentem, magnâ cum clade primùm fudit. pòſt autem, traiecto Tago, in Aphrodiſio monte caſtrametantem, ut priorem cladem meliore pugnâ emendaret; adſecutus, collatis ſignis victum, in opidum compulit.

Sed intereà CLAVDIVS VNIMANVS eódem miſſus, ſuperiorem maculam turpiore fedavit infamiâ. Congreſſus cum hoſte non modò cæſum pæné ad internecionem amiſit exercitum; ſed VIRIATHVS etiam Romanorum magiſtratuum, trabeas & faſceis, inſignia, quæ ceperat, in montibus ſuis, ceu tropæa, defixit. Nec meliore fortunâ C. NIGIDIVS cum ijſdem conflixiſſe traditur.

Hæc ferè per triennium geſta antè fuiſſe videantur, quàm Conſulari & duce & exercitu, adversùs talem hoſtem, opus eſſe decretum eſſet.

Hoc tamen anno C. LÆLIVS, qui Sapiens dictus eſt, prætor, ità VIRIATHVM fregit & comminuit, ferocitatemque eius ità repreſſit; ut facile bellum reliquis traderet.

Q. verò FABIVS Coſ. ubi in Hiſpaniam vénit, exercitum è tironibus collectum adducens, levibus tantùm prœlijs hoc priore anno hoſtem laceſſivit; & ſummâ prudentiâ æſtatem exercendis militibus, Patris PAVLI ÆMYLII exemplo, traduxit.

(Alij tradunt, LÆLIVM præt. in Hiſpaniam ulteriorem; FABIVM Coſ. in citeriorem miſſos eſſe; eo animo; ut militum ſuorum vitia priùs, quàm hoſteis debellarent; & diſciplinam militarem reſtituerent.)

DEMETRIVS A MILITE DESTITVTVS.

In Syriâ verò DEMETRIVS NICANOR, ingenio malo, pravoq; oblitus & auxilij & adfinitatis, quæ per Cleopatræ nuptias recens interceſſerat, illiberaliùs Ptolemæi ſoceri milites habebat. Illi ingratum hominem peroſi, relictis tantùm in eius poteſtate elephantis, Alexandriam ſe recepérunt.

IONATHAS ARCEM SIONIAM OBSIDET.
ET DEMETRIO RECONCILIATVR.

Ionathas autem coactis è totâ Iudæâ copijs, Arcem Hieroſolymitanam, & Macedonicum in eâ præſidium, cum patriæ religionis deſertoribus, qui eò confugerant; oppugnare adgreſſus eſt. Qui licet loci munitione ſatis ſiſi, Ionathæ conatus cōtemnerent; aliquot tamen ex ſceleſtis per noctem elapſi ad Demetrium pervenérunt, qui Arcem obſideri nuntiarent.

Ille moto ex Antiochiâ exercitu, quùm Ptolemaidem uſque veniſſet; Ionatham & ab obſidione ſuperſedere, & ad ſe in colloquium venire iuſſit.

Hic verò non intermiſsâ obſidione, cum Sacerdotibus & natu maioribus, egreſſus; & magnam pecuniæ, veſtiſque vim ſecum deferens, inſigni munificentiâ regis animum ità mitigavit; ut non honorificè modò ab illo tractaretur; & in Pontificatu confirmaretur; ſed promiſsâ etiam CCC. talentûm penſitatione, toti Iudææ & Tribus Toparchijs Samariæ, Ioppæ & Galilææ, earumque confinibus, Iudææ attributis, immunitatem, & veteres Templi prærogativas impetraret.

Sed

Sed rex eo rerum ſucceſſu, corruptus, & vitijs adoleſcentiæ in ſegnitiem lapſus, primùm paternos & legionarios Syriæ milites, à quibus Patrem proditum, & ſe nihilo minus adiutum meminerat; ut reip. onerosſos; ità regibus infidos, ac contumaceis exauctórat: peregrinis, quos è Cretâ, duce Laſthene, adduxerat, contentus.

DEMETRIVS ANTIOCHIÆ PERICLITATVR. IVDÆORVM VIRTVS.

Dein, quùm Antiochenſeis malè tractare incepiſſet; illi iàm factioſi, quàm mobiles, veteribus & novis iniurijs exaſperati, in eum inſurgunt: & prœlio victum in regiam compellunt, & ferociter oppugnant.

Rex autem ad incitas iam erat redactus; niſi ter Mille Iudæi milites, quos Ionathas, liberam Arcis Sioniæ, deductis præſidijs, poſſeſſionem ſtipulatus, ſubmiſerat; coniectis è regiæ faſtigio miſſilibus opidanos, qui ad cxx. Millia confluxerant; reppuliſſent. & igne in aliquot urbis loca immiſſo, tectis ſuis potiùs conſulere, quam regis vitam petere, aut oppugnare, coëgiſſent.

Ità dum illi ædium ſuarum incendia exſtinguunt; DEMETRIVS mercenario & Iudæo milite ſtipatus, in ſparſos & incompoſitos invadit, & magnam ſtragem edit.

Erat urbis inclytæ & amplæ miſeranda facies, quùm domos, maximam partem ligneas, & confertas, ignis popularetur: & in Plateis cruoris rivi profluerent. Eâ clade ad c. Millia capitum cæſi creduntur.

Rex, & ſupplicijs ſatiatus, & precibus exoratus, civeis, abiectis iam armis ſupplices, in deditionē fidemq́ue accepit; & Iudæos, eius victoriæ auctores, ſpolijs donatos, non ſine præclaro virtutis teſtimonio, ad Ionatham remiſit.

DEMETRIVS IN IVDÆOS IRITATVS.

Antiochenſes autem, incendij ſui pœnas, quùm à Demetrio non poſſent, à Ionathâ repoſcunt. Docent hominem regibus ipſis formidabilem eſſe; & pluſquàm regium decus ſibi arrogâſſe.

Ab eo ſubactam Iudæam; pervaſtatam Palæſtinam; tentatam Hieroſolymorum Arcem.

Ille iniuriarum, quàm beneficiorum memor, à Ionathâ rationes repoſcit, tum rerum geſtarum, tum tributorum quæ percepiſſet. Bellum etiam minatus; ni tributa omnia, quæ Iudæorum gens prioribus regibus pendere ſolita erat; quorumq́ue ipſe immunitatem Ionathæ, Temploque paullo-antè indulſerat; præſtaret. Feciſſetq́ue etiam, niſi novi belli metus abſterruiſſet.

3812. Ptol. Energ. 4. Demetr. Nican. 6. Ab V. C. 610.	*Conſules Ser.* SVLPITIVS GALBA, *&* L. AVRELIVS (*al.* VALERIVS) COTTA.	138.

Quùm contenderent, uter in Hiſpaniam mitteretur; P. SCIPIO ÆMYLIANVS neutrum mittendum cenſuit. quòd *alter nihil haberet; alteri nihil ſatis eſſet.* Sic *Cotta paupertatem; Galba avaritiam notabat.*

Ità obtinuit SCIPIO, ut imperium proconſulare fratri ſuo, Fabio Æmiliano, Paulli Æmilij Filio in Hiſpania prorogaretur.

MILITARIS TESTAMENTI VANITAS.

Iiſdem Conſulibus, in Hiſpaniâ; GALLVS FAVONIVS IOCVNDVS, qui bello contrà VIRIATHVM occubuerat; moriens, & teſtamentum ſcribens, filijs ſuis abſentibus mandárat; *Vt in Hiſpaniam venirent: corpus ſuum in Italiam reportarent: viâ Appiâ* (ſive Latinâ) *ſepulcro marmoreo conderent.*

Secùs, *exheredat; bona ſua* Deo Silvano Viminali *legat; Deos & Pontifices* impietatis filiorum *ultores* imprecatur.

Romanæ vanitatis ſpecimen. Vti contrà, Iudas Macabæus, pietatis in mortuos, decretis inferijs, exemplum. Eâdem pænè tempeſtate.

Q. FABIVS proconſ. exercitum melius inſtitutum ex hibernis eduxit; ac VIRIATHVM ſecundus ipſe fregit: duobuſq́ue ei opidis ademtis, & magnâ militum eius clade profligatum, in locum quemdam munitum compulit. Indè Cordubam in hiberna receſſit.

ANTIOCHVS THEOS, PVER, REX CORONATVR.

ALEXANDER BELES, à ZABELO Arabarchâ interfectus, filium Antiochum (al. privignum, qui Theos, & eo nomine II. poſtmodò dictus eſt) Bimulum admodum, in ipsâ Arabiâ; apud Malcoëlem, Arabem Principem, deponendum alendumq́ue curárat.

Hic, unus ex ALEXANDRI regis ducibus, DIODOTVS, cognomine TRYPHON, genere Apamenus, ad Malcoëlem. (Ioſ. Malchum) venit; & militum Syrorum à DEMETRIO defectionem nuntiat. traderet ſibi Antiochum; ſe facilè effecturum eſſe, ut puer receptus paterno imperio potiatur.

Tryphon itaque in Syriam cum Antiocho reverſus, & tutor pueri à populo ſubſtitutus; diadema regni pupillo impoſuit. Et militibus, quos DEMETRIVS exauctorárat, & ſtipendijs fraudárat, in partem pellectis, DEMETRIVM aperto bello adortus, prœlio uno victum, in Ciliciam abſcedere coëgit; Antiochiæ, & inibi elephantorum, mòx potens.

ANTIOCHVS THEOS EO NOMINE II.
REX SYRIÆ XIII.

Hic ANTIOCHVS, miſſis ad IONATHAM Pontificem litteris & legatis, amicum & ſocium nominat: & quæ hactenus ei cæteriſque Iudæis, à regibus antegreſſis conceſſa, confirmat. Fratrem eius SIMONEM militiæ univerſæ, Tyrum inter & Ægyptum; ſive Palæſtinæ, præficit.

IONATHAS, SOCIVS AB ANTIOCHO THEO APPELLATVS BELLO IN Demetrianos ſævit.

Ionathas ingratam DEMETRII perfidiam deteſtatus, ANTIOCHI pueri parteis amicitiamq; amplectitur. Et collectis è Syriâ ac Phœnice militibus, DEMETRII duces, per opida propinqua ſparſos, bello adgreditur.

Aſcalonitæ bonorificè eum accipiunt; & ut à DEMETRIO deficiant, inducuntur. Gazæi portas quidem initio clauſerant; ſed editâ agrorum vaſtitate, & obſidionis metu, & auxilij à Demetrianis deſperatione adacti, miſſis ad Ionatham nuntijs, in parem ſocietatem venérunt.

Ionathas acceptis eorum obſidibus, & Hieroſolymam tranſmiſſis, dum totam eam regionem, Damaſcum uſque, victricibus armis obiret; validus interea DEMETRII exercitus ad Cades, urbem, Tyro & Galilææ propinquam, eo conſilio acceſſerat; ut Ionatham, haud dubiè Galilæis, ſuæ ditionis hominibus, opem laturum; à Syriâ vaſtandâ abſtraherent.

Ille itaque, fratre SIMONE ad Iudææ præſidium relicto, hoſti obviàm ire properabat. Frater interim, coactis è viciniâ ſubitò copijs, Bethſuram, urbem munitiſsimam, & à Demetrianis inſeſſam, oppugnat. & aggeribus machiniſque ità infeſtat, ut præſidiarij, exitium fatale veriti, ad pactiones deſcenderent; & traditâ in manus victoris Bethſurâ, incolumes decederent. SIMON, pro Macedonico, ſuum in eâ arce præſidium collocavit.

Ionathas verò, motis à Lacu Geneſaræo caſtris, in campum Azorium progreſſus eſt, ignarus hoſtium. Qui quod uno ante die adventum eius præſenſiſſent, poſitis in monte inſidijs, ipſi, in campi planitie, adversùm ſeſe obtulérunt.

At ille ordinatâ pro tempore acie, ſuos quidem ad certamen inſtruebat; inſidiatores verò à tergo ſe oſtentantes, Iudæos, qui vererentur ne in medio intercepti contrucidarentur; in fugam, deſerto duce, coëgerunt.

Sed quùm ſoli ex ducibus duo, MATATHIAS ABSOLOMI, & IVDAS CHAPSI, (al. Calphi) (Ioſeph. cum quinquaginta viris) fortiſsimè reſiſterẽt, & ex deſperatione ſalutem quærerent; & Ionathas, Deum ſciſsâ veſte, & humili prece obteſtatus, in prœlium rediret; tanto impetu adverſam hoſtium frontem impulérunt; ut illi territi, velut furentibus, cederent.

Qui verò ex Iudæis loco ceſſerant, ducemque deſeruerant; Syrorum aciem fluctuantem & inordinatam eminus conſpicati, eos iam in apertam fugam verſos perſecuti ſunt; & in caſtra, quæ ad Cades erant, compulerunt.

LEGATIO IONATHÆ ROMAM, ET SPARTAM.

Ionathas reportatis tàm egregiæ victoriæ inſignibus, Hieroſolymam reversùs, quùm feliciter, & propitio ſibi Numine, ſuccedere omnia videret; Romam legatos, *renovandæ amicitiæ*, miſit. Iiſque mandavit, ut obiter ad Lacedæmonios viſerent; & *vetuſtæ cognationis*, ac *mutui* iamtum ab *Oniâ* Pontifice, & Arcio rege *federis* commonefacerent.

Romæ itaque omnibus quæ volebant à Senatu impetratis; & acceptis ad reges Europæ Aſiæque litteris, quò tutiùs iter facere poſſent; Lacedæmonem profecti, Ephoros, & S. p. q; Spartanum, ceu *fratres & cognatos* ſalutárunt, mutuam *pace belloq;* operam polliciri.

(*Iuſtin. l. 36. Iudæi*, inquit, (*qui diu in poteſtate Macedonici imperij, ſubiecti Syriæ regno fuerant*) *quùm à Demetrio deſciviſſent, amicitiâ Romanorum petitâ, primi omnium ex Orientalibus libertatem recepérunt. Facilè tunc Romanis de alieno largientibus.*)

TRES IVDÆORVM SECTÆ.

Ioſeph. lib. XIII. circà hoc tempus tres Iudæorum ſectas, quæ de rebus humanis inter ſe diverſa ſentirent, floruiſſe, aut recèns exortas fuiſſe tradit: Phariſæorum, Saducæorum, & Eſſenorum.

Ex quibus Phariſæi, quædam fato tribuerent; quædam in ſuâ poteſtate, fiant necne, eſſe putarent.

Eſſeni, nihil hominibus, præter fati decretum, accidere, adfirmarent.

Saducæi, fato è rebus ſublato, omnia in hominum poteſtate ponerent; ipſoſque ſibi & felicitatis & infortunij auctores eſſe. (Idem verò II. belli Iudaici libro accuratiùs ea pertractat.)

DEMETRIANI DVCES IN IONATHAM INSVRGVNT, ET FVGIVNT.

Duces DEMETRII, ut acceptæ cladis labem abolerent, maiores quàm anteà copias coëgerant.

Quos

Quos quùm Ionathas adpropinquare audiſſet; ad eos aditu Iudææ arcendos, in Amathiten regionem contendit. Et conſilijs hoſtium exploratis, qui aperto Marte impares, de-improviſo ipſum adgredi conſtituiſſent, tàm maturè caſtra ſua communijt, & excubijs præſepſit; ut illi conſilij inopes, relictis, fallendi hoſtis, per caſtra ignibus, noctu diſcederent:

Et Ionathas manè eorum caſtra, iam inania, adortus, fugienteis, licet fruſtrà, qui tranſmiſſo Eleuthero flum. in tutum evaſerant; perſequeretur.

Flexo itaque in Arabas Zabadæos itinere, prædas ex eorum agris abactas, cum captivis, Damaſci ſub haſtâ vendidit.

Frater quoque Simon, rebus apud Aſcalonem, & in viciniâ ritè conſtitutis; & locis, quà opportunum, idoneo præſidio firmatis; Ioppen, quæ in fide vacillare, & in Demetrivm inclinari ferebatur; novis cuſtodijs occupavit.

Ionathas cum fratre Hieroſolymam reversùs, acceptâ à populo poteſtate, collapſa urbis mœnia, muroſq; Templi refecit, & adiectis turribus munivit. Et novis propugnaculorum molibus Arcem ab Vrbe diſpeſcuit. Idemque fratri Simoni negotium, ut cæteris Iudææ locis curaret, dedit.

3813. Ptol. Euerg. 5. Ant. Thei. 2. Ab V. C. 611. | *Conſules, APPIVS CLAVDIVS PVLCER, & Q. CÆCILIVS METELLVS MACEDONICVS. Illi Gallia, huic Hiſpania ſortitò obtigit.* | 137.

LEGATIO ROMM. IN PROVINCIAS TRANSMARINAS.

His Conſulibus, P. Scipio Africanvs à Senatu legatus in Ægyptum, Syriam, Aſiam, Græciamque, ad regum & civitatum animos perſpiciendos, comite Panætio Philoſopho, præceptore ſuo; unà cum L. Metello, & Sp. Mvmmio, miſſus traditur.

Illis Ptolemævs Evergetes, qui vacuam ſuâ crudelitate Alexandriam fecerat; & edicto peregrinos in coloniam ſolicitabat; obvius procedens, quàm *cruentus civibus*, tàm *ridiculus Romanis* fuit. *Vultu deformis, ſtaturâ brevis, & ſaginâ ventris* non homini, ſed *belluæ ſimilis*. Africanus contrà, dum inſpicit urbem, ſpectaculo, ob morum gravitatem, Alexandrinis fuit.

Salaſſos Gallos, gentem Alpinam, tum moviſſe ſatis conſtat: cauſſa motûs parùm comperta. Strab. libr. 4. Prætoribus Romanis, qui in Galliam mitterentur, cauſſas belli cum Salaſſis gerendi, ob aurifodinarum poſſeſſionem, numquam defuiſſe ſcribit.

Et *Obſequens*; Quùm à Salaſſis illata clades eſſet Romanis; x. Viros pronuntiâſſe, in literis Sibyllinis repertum; *Quoties bellum Gallis illaturi eſſent, ſacrificari in eorum finibus oportere.*

TRIVMPVS PATRI A FILIA VIRGINE SACRA EXTORTVS.

Ap. Clavdivs itaque in Salaſſos converſus, & prius victus, x. M. peditum amiſit. Reparatâ dein pugnâ, v. eorum Millia cecidit.

Is quùm ob priorem cladem triumphum non impetrâſſet; & impudenti ambitione uſus, privatis ſumtibus triumphare vellet; ideoque ab inimico Tribuno de curru detraheretur: Clavdia, Virgo Veſtalis, (filia, an ſoror!) mirâ celeritate utrique ſe interpoſuit; & ampliſſimam poteſtatem depulit; & triumphantem, adſcenſo ſimul curru, uſque in Capitolium, Patrem proſecuta eſt.

Viriathvs, quùm priore anno à Q. Fabio in Luſitania victus, rebus ſuis diffidere cæpiſſet; bellum in Celtiberiâ, in quâ pòſt res à Lvcvllo geſtas ſummum otium fuerat; Arevacibus, Tithis ac Bellis, ad arma ſolicitatis, excitavit.

Ea cauſſa fecit, ut ea provincia Q. Metello decreta ſit. Ab eo Vaccæi ſummâ celeritate ſubacti, & Arabachi (qui fortè Arevaces) domiti.

Cæterùm Demetrivs quùm ab imperio ſuo paſſim civitates deficere cerneret; uti dictum: traiecto flumine, in Meſopotamiam pervenerat, eius regionis, & Babyloniæ potiundæ cupidus. & crebris ad id tentandum, gentium Orientalium (Græcorum illic & Macedonum) legationibus evocatus. Et propter Arsacidæ, Parthorum regis, crudelitatem; & quòd veteri Macedonum imperio adſuetæ, *novi populi ſuperbam dominationem* indignè ferebant. Deditionem itaque, ſi veniret, & auxilia adversùs Parthicam vim ultrò pollicebantur.

Eâque ſpe accenſus Demetrivs, eò properavit; haud diffidens, ſi res adversùs Parthos proſperè ſucceſſiſſet; facilè ſe Tryphonem è Syriæ regno exturbaturum.

ARSACIDARVM IN PARTHIS REGNVM. IBI DEMETRII MOLITIONES & CASVS.

Diximus ſuprà, ex inteſtinis Syrorum regum diſſcidijs, novo Arſacidarum in Parthis regno viam munitam fuiſſe. Primumque Arſacem, haud multo-poſt Antiochi Epiphanis obitum, caput homo ſuſtuliſſe; & Tranſ-euphratenſeis regiones, quæ hactenus Seleucidis paruerant, occupâſſe.

In præſens verò Demetrivs à proceribus quibuſdam, qui novo regi inviderent, in regnum avitum invitatus, & magnâ incolarum alacritate exceptus; validiſq; Perſarum, Elymæorum, Bactrianorumque auxilijs ſtipatus, multis prœlijs Parthos fudit. Ad poſtremum tamen, pacis ſimulatione deceptus, capitur; & vinctus, traductuſque per ora civitatum, populis qui deſciverant, in ludibrium favoris oſtenditur.

TRYPHO-

TRYPHONIS AMBITIO ET ARTES.
IONATHAS CAPTIVVS.

TRYPHON, cognita Demetrij calamitate, iamtum animo verſare cæperat, quo pacto regnum Syriæ, ſublato è medio pupillo, Antiocho Theo, ſibi vindicaret.

Quumque huic ſuæ cupiditati IONATHAM, Antiocho fidum & amicum, obſtaturum eſſe haud vanè exiſtimaret; de illo priùs aut comprehendendo, aut tollendo cogitare cæpit.

At ipſe Bethſanem, (quæ Scythopolis) profectus, IONATHAM, cum XL. lectorum virorum Millibus, ad vim repellendam inſtructum offendit. Et hoſti impar, ad fraudes ſe convertit. Comiter hominem habet, & muneribus demulcet; & ut iſthuſmodi benivolentiæ fidem magis adſtrueret; duces ſuos, IONATHÆ imperata facere iubet. Poſtremò perſuadet, ut ceſſante belli cauſsâ, exercitum dimittat; & exiguo cum comitatu ſe Ptolemaidem ſequatur. Eam ſe urbem, cum finitimis arcibus, ex regis voluntate, ipſius fidei ac tutelæ eſſe traditurum.

Iudæus credulus, miſſione exercitui datâ, ex tribus Millibus, quos retinuerat, bis Mille in Galilæâ relictis, cæteros ſecum abducit; & unà cum TRYPHONE Ptolemaidem ingreditur. Quò ut intravit; opidani, clauſis de-compoſito portis, ducem, militibus eius ad unum trucidatis, vivum comprehendunt.

Et TRYPHON extemplò, in bis Mille illos, qui in Galilææ campo à Ionathâ reſidére iuſſi erant, exercitum cum equitatu immittit.

At ipſi, cædis ſociorum, & capti per dolum ducis, iam gnari, arreptis armis, & compoſito agmine, ad prœlium ſeſe accinxerant. hoſte autem vim experiri non auſo, maturè & impunè in Iudæam ad ſuos ſunt reverſi; IONATHAM eiuſque comites magno planctu proſecuti.

Eius cladis nuntius univerſam Hieroſolymam ingenti dolore perfudit, & tanti ducis deſiderio adflixit. Neque enim iniuriâ metuebant, ne finitimi inſito odio & præſenti occaſione inſtigati, in Iudæam, tàm formidabili ipſis Principe orbatam; undequaque inſultarent. Et iamtum TRYPHON ipſe eâ fini magnum exercitum comparare ferebatur.

SIMON DVX A IVDÆIS DELECTVS.

SIMON, IONATHÆ captivi frater, populum ſubitâ trepidatione & metu attonitum, & in Templi Hieroſolymitani atrium, accitum, quàm potuit accommodatiſſima oratione cõſolari & animare conatus; *Se domeſticis maiorum & fratrum ſuorum exemplis veſtigijſq; inſiſtere; & pro libertate, ac patria religionis defenſione, quodvis vitæ fortunarumq; periculum adire, paratum* profitetur. *Se ducem ſequantur*, qui uxores liberoſque ipſorum ab immani hoſtium iniuriâ tueri; Templi ſanctimoniam à profanâ violentiâ ſartamtectam præſtare, *Deo proprio*, obſtinârit.

His verbis accenſa ad meliorem ſpem multitudo, & obedientiam operamque pollicita, iubet SIMONEM accipere ſummam imperij; & in locum fortiſſimorum fratrum, IVDÆ & IONATHÆ, ſuccedere.

Et mòx ipſe collectâ virorum militiæ idoneorum manu, urbem muris turribuſque communit: & Ioppen in fide vacillantem, per IONATHAM ABSOLOMI, incolis populariter indè migrare iuſſis, fido cuſtodum præſidio firmat.

Quumque Tryphon ab Ptolemaide cum exercitu profectus, & ſecum IONATHAM vinctum adducens, in Iudæam veniſſet; ille cum copijs occurrit, iuxta opidum, Addidam, ſitum in monte, qui Iudæorum campis imminet.

NOVA TRYPHONIS FRAVS.
IONATHAM ACCEPTIS FILIIS obſidibus, interficit.

Et TRYPHON, ad eumdem, cui patriæ Principatum à populo delatum tunc cognoverat; ut pari dolo circumveniret; miſſis nuntijs mandat: ut ſi fratrem IONATHAM liberum è vinculis dimitti velit; c. argenti talenta, pecuniam regi ex vectigalibus debitam, exſolveret: & duos eiuſdem filios (ne Pater liberatus Iudæam à regis imperio alienet) obſides ad ſe mitteret.

SIMON, quem doli non latebant; & ſuprà pecuniæ iacturam, & inanem liberandi fratris ſpem, filios etiam eius hoſti proditum iri haud vanè præſagiebat; quùm tamen ex multitudinis ſcito, ut & contemti TRYPHONIS, & neglecti pro pecuniâ IONATHÆ ſuſpicionem à ſe averteret; pueros cum talentis mitti placuiſſet; utrumque, vel illubens, præſtitit.

Syrus verò nec fidem ſervavit, nec Ionatham dimiſit: ſed exercitu circumducto, per Idumæam & Adorios campos, ad Hieroſolyma contendebat. Undè, qui in Arce erant, fame propè enecti, ad importandum ſibi commeatum, aſſiduè urgebant.

Cæterùm Simone perpetuùm eius veſtigia cum copijs conſectante; & nivoſâ, moleſtâque equitibus, aëris intemperie; fruſtrà fuit. Et motis properè in Cœlen-Syriam caſtris, poſt interfectum in Baſcamane IONATHAM, Antiochiam ſe recepit.

SIMON, oſſibus fratris ex Baſcâ Modiniam, in avitum ſepulcrum, tranſlatis; præter publici luctûs honorem, ampliſſimum nobiliſſimi operis monimentum è polito & candido marmore, Patri & fratribus erexit. Porticibus & ingentibus columnis, & VII. in orbem Pyramidibus undique inſignitum. Cuius altitudo vel in Mari navigantibus obijceretur. Mortuus eſt Ionathas anno 8. aut 9. & menſe quarto imperij.

TRYPHON, SYRIÆ REX XIV.

TRYPHON, occiſo per dolum, in itinere, Antiocho pupillo ſuo quem DEVM nuncupárat, Syriæ regnum invadit, Iudæis uſque infeſtus.

SIMON RECONCILIATVR DEMETRIO.

Adverſus eum SIMON, opida & caſtella munita præſidio & commeatu firmat. & inſidiam eius ſævitiam deteſtatus, miſſis ad DEMETRIVM (quem rex ARSACES, à pugnâ miſſum in Hyrcaniam, benignè, & iuxtà cultum priſtinæ fortunæ habebat; atque adeò filiam RHODOGVNEN in matrimonium dederat; Syriæ regnû, quod ipſo abſente TRYPHON occupaverat, reſtituturum pollicitus.)

Miſſis, dico, legatis, & excuſatâ defectione, in gratiam amicitiamque redit: & ſolidam regioni immunitatem, & ſibi Pontificatum ab eo impetrat.

NOVA ÆRA APVD IVDÆOS.
RES GESTÆ SIMONIS.

Anno itáque Seleucidar. 170. ſublatâ tributorum penſitatione, & regum Syriæ mentione; tàm in privatis inſtrumentis, quàm actis publicis, ſcribi cœpti ſunt anni Imperij Simonis, Iudæorum Principis.

Eius certè auſpicijs res Iudæorum mirandum in modum, & victorijs, & multarum civitatum acceſſionibus, auctæ ſuot.

Ipſe Gazam magnâ vi oppugnatam cepit; & eiectis ex urbe incolis; & Ædibus, quas vano ſimulacrorum cultu polluerant, expurgatis, coloniam & Arcem belli ſibi conſtituit.

Arcem quoque Hieroſolymitanam, fame ad deditionem adegit. Et eiecto externorum, qui ab Antiochi Epiphanis temporibus ibi mâſerant, præſidio; & locis ritè purgatis, in eam ſummâ cum populi lætitiâ ingreſſus eſt. Eamdem ſolo pòſt æquavit, uti hoſtium receptaculum, & Civium freonum. Et montem, in quo ea ſita fuerat, incredibili & fermè triennii popularium labore complanavit.

Dies receptæ Arcis, inciderat in XXIII. diem menſis Iiar, ſive XVI. Maij. cumque diem feſtum eſſe voluit; & quamdiu vixit, impetravit.

Eo mortuo, licet vitandæ feriarum frequentiæ, lege cautum eſſet; ne in poſterum ullum eius modi onus Eccleſiæ ſive Synagogæ, imponeretur; SIMONIS tamen gratiæ id datum eſt, ut Iiar deinceps aonum aperiret. qui mos ad Imp. uſque VESPASIANVM, CC. amplius annis obtinuit; (Vid. Scaliger. in Simone.)

LEGATI IVDÆI ROMÆ.

Hoc anno, Seleucidar. CLXX. & SIMONIS I. NVMENIVS ANTIOCHI, & ANTIPATER (al. Antiphron) IASONIS, FF. legati ab Ionathâ Romam & Spartam miſſi, antequàm indè remearent, Ionathæ exceſſum, & Simonem ſucceſſorem audierant. Reſponſum à Senatu Rom. & Spartiatis, honorificentiſſimum retulérunt.

3814. Ptol. Euerg. 6. Thryph. 2. Ab V. C. 612.	*Conſules L. CÆCILIVS METELLVS CALVVS, & Q. FABIVS MAXIMVS SERVILIANVS.*	136.

Ille, frater Q. METELLI MACEDONICI: hic frater germanus Q. SERVILII CAPIONIS, adoptivus Q. FABII ÆMILIANI. Ambo enim à Q. FABIO MAXIMO, VERRVCOSI filio, adoptati fuere: alter ex gente Æmylia, alter ex Servilia.

RES VARIÆ A COSS. IN HISPANIIS GESTÆ.

FABIO Conſuli VIRIATHVS ſortè obvênit. Adverſus quem in locum Quinctij miſſus, quùm iter Vticam intendiſſet, hoſtem laceſſentem fortiter reppulit. Deinde elephantis x. à Micipsâ, Numidarum rege, acceptis, & caſtris loco idoneo communitis, pòſt varia pugnarum diſcrimina, poſt agrorum vaſtitatem, & prædarum à latronibus iacturas, in Luſitaniam uſque VIRIATHVM perſecutus, opidis eius regionis, partim in poteſtatem redactis, partim incenſis, in hiberna, quùm iam annus eius imperij alter appeteret; exercitum reduxit.

At verò Q. METELLVS, prorogato in alterum annum imperio, Celtiberorum opes varijs prœlijs attrivit. Vrbem Trebiam (al. Contrebiam) eius gentis caput, quùm priùs viribus expugnare non potuiſſet; abductis in diverſa copijs, & mòx reflexo ad eamdem itinere, inopinatam, & attonitam oppreſſit. Poſtquam quinque cohorteis legionarias, præcipiti loco puiſas, eôdem protinus ſubire iuſſiſſet. & omnibus in procinctu teſtamenta facientibus, velut ad certam mortem eundum foret; militem, quem moriturum miſerat, victorem recepiſſet.

METELLI COS. MALIGNITAS.

Is quùm cognoviſſet Q. POMPEIVM Conſ. inimicum, ſucceſſorem ſibi mitti; miſſionem militibus volentibus dedit: horrea, cuſtodibus remotis, opportuna rapinæ præbuit; aliaq; eius generis deligna vit; quibus ut cupiditati ſuæ indulút; ita magnificè geſtarum

geſtarum in Hiſpaniâ rerum gloriam corrupit: meritumque triumphi honorem, hoſtium, quàm iræ, fortior victor, amiſit.

CENSORVM DISCORDIA.

Eodem anno P. AFRICANVS ÆMYLIANVS cum L. MVMMIO ACHAICO, ſibi inimiciſſimo, cenſor factus eſt. Inter hos Cenſores ſumma fuit diſcordia. Et SCIPIO collegæ ignaviam notans, pro roſtris dixiſſe fertur; *Se ex maieſtate reip. & maiorum exemplo, omnia fuiſſe geſturum; ſi Quirites ſibi collegam vel dediſſent, vel non dediſſent.*

Quumque in Solitaurilis ſacrificio Scriba ex publicis tabulis ſolenne ei precationis carmen præiret; quo Dij rogabantur; *Vti populi Romani res meliores amplioreſq; facerent*; *Satis*, ſubiecit ille, *bonæ & magnæ ſunt*. Itaque precor; *ut eas perpetuùm incolumeis ſervent*.

Eâque votorum verecundiâ deinceps Cenſores in condendis luſtris uſi ſunt.

Iſto autem luſtro, ſive à SCIPIONE, ſive à MVMMIO conditū ſit; Cenſa ſunt civium capita CDXXIIX. Mill. & CCCLII. (Obſerva immenſum, inter tot bella, numerum.)

NOVVM IN MACEDONIA BELLVM A PSEVDO-PERSEO.

Tum quoque in Macedoniâ, quæ à METELLO præt. pacata antè fuerat, novum bellum coortum. PSEVDO-PERSEO quodam, ſive PSEVDO-PHILIPPO altero, auctore.

Is ſe Perſei filium ferens, quùm XVI. ferè armatorum, maximè ſervorum, M. haberet, à TREBELLIO Quæſtore ſuperatus eſt.

Cn. ille TREBELLIVS, *Scroſa* dictus eſt, ab avo. qui Quæſtor quùm eſſet, LICINIO NERVA prætore, in Macedoniâ provinciâ relictus, ut exercitui præeſſet; dum præt. rediret.

Et hoſtes arbitrati occaſionem ſe habere victoriæ, impreſſionem facere cæpiſſent in caſtra; tum avus iſte Quæſtoris, quùm hortaretur milites, *arma caperent atque exirent contrà*; dixiſſe fertur; *Celeriùs ſe illos, quàm ſcroſa porcos, diſiecturum*. Eoque prœlio hoſteis ità fudit, ut NERVA præt. appellatus ſit Imperator; & avus TREBELLII cognomentum Scrophæ invenerit.

3815. Ptol. Euerg. 7. Tryphon. 3. Ab V.C. 613.	*Conſules*, CN. SERVILIVS CÆPIO, & Q. POMPEIVS RVFVS.	135.

Hic homo novus & per ſe cognitus, honores, ſine ullà commendatione maiorum, adeptus; & primus è Pompeijs (ſeu tres, ſeu duæ eorum fuerint familiæ) Conſul fuit.

Is rogatus à P. SCIPIONE Africano, familiari ſuo, ut pro C. LÆLIO. quem unicè diligebat, Conſulatum peteret; idque facturum pollicitus eſſet; pro ſe prehenſavit.

IVDICIVM DE CORRVPTELA. PATERNA SEVERITAS.

His Conſulibus, quùm Macedonum legati conqueſtum veniſſent, de D. IVNIO SILANO prætore, quòd acceptis pecunijs provinciam ſpoliaſſet; & Senatus de eorum querelis vellet cognoſcere; T. MANLIVS TORQVATVS, SILANI Pater, petijt impetravitque, ut ſibi eiuſmodi cognitio mandaretur. Et domi cognitâ cauſsâ, filium condemnavit abdicavitque; ac ne funeri quidem eius, quùm ſuſpendio vitam finiſſet; interfuit. ſedenſque domi poteſtatem conſulentibus ex inſtituto fecit.

Par ferè quæſtio in L. TVBVLVM prætorem, qui apertè pecunias ob rem iudicandam à ſicarijs ceperat; Cn. CÆPIONI Coſ. à Senatu decreta.

PAX CVM VIRIATHO, INDIGNA.

Q. SERVILIANVS, hoc & ſuperiore anno, rebus magnis in Luſitaniâ geſtis, incautiùs victoriam perſequens, à VIRIATHO in eas loci anguſtias redactus eſt; ut æquis conditionibus pacem petere cogeretur.

„ *Viriathus, ſocius pop. Romani eſſet; quique parteis ſuas ſecuti eſſent.*

„ *Quæ quiſq; haberet, teneret.*

CRVDELITAS SERVILIANI.

Hanc labem ille ſuæ gloriæ impoſuit. ſive verius crudelitatis pœnas luit. quòd Bacciâ oppido, VIRIATHI obſidione, liberato, & in deditionem recepto; quingentis hoſtium (al. transfugarum) Principibus, quos ſocietate invitatos in fidem, deditionis iure, ſuſceperat; manus præcidiſſet. ut truncа præ ſe brachia geſtantes, metum defectionis reliquis inijcerent.

BELLI NVMANTINI OCCASIO.

In Celtiberiâ, quamquam METELLVS pleroſque domuerat aut delérat; uni erant Termeſtini ac Numantini, qui propè intacti arma retinebant.

Numantini, Segidenſeis ſocios ac conſanguineos ſuos, è manibus Romanorum, POMPEIO acriùs inſequente, elapſos, exceperant. Habita pro eis deprecatio nihil valuit. Et quùm ab omni rebellionis contagione ſe eàtenus removiſſent, in legitimi federis pretium iuſsi arma deponere. Hoc ſic à barbaris acceptum, quaſi manus abſcinderentur.

Itaque ſtatim, MEGARA duce, ad arma cõverſi, & POMPEIVM prœlio adgreſsi. quùm debellare poſſent; fedus tamen modeſtè maluérunt. de quo proximè. Hinc bellum Numantinum: quod Romanorum cladibus, obſidionis diuturnitate, & urbis Numantiæ exſcidio, maximè nobilitatum fuit.

DEMETRIVS NICATOR E FVGA RETRACTVS.

Sub idem tempus (Iuſtin. lib. 38.) & ex parte, 1. Mach. c. 14.) DEMETRIVS NICATOR, poſt ARSACIS,

Parthorum

Parthorum regis, à quo regnum ſibi reſtitutum iri ſperárat, obitum; deſperato in patriam reditu, nec ferens peregrinam captivitatem; privatamque, etſi opulentam cum filiâ regiâ vitam pertæſus; tacitus in regnum fugam meditabatur.

Hortator illi & comes GALLIMANDER amicus erat; qui poſt captivitatem eius, à Syriâ, per Arabiæ deſerta, ducibus pecuniâ comparatis, Parthico habitu Babylonem pervenerat.

Sed regem fugientem PHRAHATES, qui ARSACIDÆ ſucceſſerat, equitum celeritate & tramitum compendio occupatum, retraxit. GALLIMANDRO non venia tantùm, ſed præmium etiam fidei datum.

DEMETRIVS & graviter caſtigatus ad coniugem in Hyrcaniam dimittitur, & artiori cuſtodiæ datur.

Interiecto deinde tempore, quùm fidem illi etiam ſuſcepti è coniuge liberi facerent; eodem amico comite, repetita fuga eſt. Sed pari infelicitate propè regni ſui fineis deprehenſus, ac denuò ad regem perductus, à conſpectu ſummovetur. Et tunc quoque uxori ac liberis donatus, in Hyrcaniam, pœnalem ſibi civitatem, relegatur.

Hanc verò tam mitem in DEMETRIVM clementiam, non *miſericordia gentis* faciebat, *nec reſpectus cognationis*; ſed quod Syriæ regnum adfectabant: uſuri DEMETRIO adverſùs ANTIOCHVM fratrem, prout vel tempus vel fortuna belli exegiſſet.

PROSPER IVDÆÆ STATVS SVB SIMONE.

Hoc rerum ſtatu SIMON Pontifex genti ſuę quietem, & imperij incrementa peperit. Portu Ioppes occupato aditum ſibi ſuiſque in vicinas maris inſulas patefecit. Gazarâ quoque, & Bethſurâ potitus, tuta pæně omnia & pervia Iudæis fecit.

Cuiuſmodi principis felicitati congratulati Romani & Spartiatæ, cum eodem amicitiam & ſocietatem, legibus in æneas tabulas inſcriptis, renovárunt.

Ipſe viciſſim NVMENIVM Romam iterùm cum amplis muneribus; & in cęteris, ſcuto aureo, quòd minas mille penderet, miſit. quæ Romanis fuére gratiſſima.

Eidem, ob tam ingentia eius, maiorumque in patriam merita, S. populuſque Iudaicus, publicis ſuffragijs, & maximo conventu, ſummum imperium Sacerdotiumque detulit. die menſis Elul duodeviceſimo; anno Pontificatûs ſui tertio; qui erat Seleucidarum ſeptuageſimus alter ſupra centeſimum.

3816.
Ptol. Eu. 8.
Tryph. 4.
Ab V.C. 614.

Coss. C. LÆLIVS SAPIENS, & Q. SERVILIVS, CÆPIO.

134.

PAX CVM VIRIATHO ABRVPTA.

Hic, CN. CÆPIONIS, eius, qui anno V. C. 585. Conſul fuit, filius, in Hiſpaniam miſſus, otij impatien. pacem à SERVILIANO fratre factam, & à populo Rom. confirmatam, aſſiduè, litteris ad Senatum datis, improbare.

Senatus primùm tacitè CÆPIONI, quod è rep. fideque ſuâ duceret, permittere: pôſt eidem apertè, ut neglectis pacis conditionibus, bellum ſuſciperet, mandare.

Ipſe repentè VIRIATHVM adortus, Arſam opidum eius, cepit; & Vectonum Callæconumque fineis populatus eſt.

Quùmque VIRIATHVS legatos de pace ad eum miſiſſet; CÆPIO eoſdem pecuniâ corruptos, & ingentibus promiſſis oneratos, ad occidendum VIRIATHVM impellit.

VIRIATHI EXITVS.

Quo haud ità multo-pôſt à proditoribus interfecto; exercitus etiam eius, qui duce TANTALO Saguntum profectus, atque inde repulſus Bætim tra[...]iecerat; in CÆPIONIS, qui à tergo inſtabat, poteſtatem pervénit: veniâque ab eo impetratâ, agros etiam fertileis, quos coleret, ne inopiâ coactus ad latrocinia verteretur; obtinuit.

Ea victoria, quia emta erat, à Senatu non eſt probata. VIRIATHVS, qui per ann. XIV. bellum cum Romanis geſſerat, à ſuis multùm comploratus, & nobiliſſimè tumulatus eſt.

POMPEIVS INFELICITER PVGNAT, ET PERFIDE PACISCITVR.

a In Hiſpaniâ verò citeriore, Q. POMPEIVS Cos. poſtquam extremâ ferè hyeme exercitum à METELLO accepiſſet, caſtra ad Numantiam poſuerat.

Tum Numantini, quùm eum ſortè abeſſe à caſtris animadvertiſſent; è colle ſubitò digreſſi, in equites eius impetum facere. POMPEIVS re nuntiatâ in caſtra reverſus, hoſtibus acriter inſtare. Illi leniter ad monteis recedere, dum Romanos in locum impeditum, quem conſtituerant, attraxiſſent.

Ibi priùs POMPEIVS; & ad Termantiam deinde malè pugnans; Maliâ tantùm opido per proditionem recepto, in Sedetaniam, latrocinijs infeſtam, caſtra movit.

Iterùm ad Numantiam regreſſus; & flumen aliò derivare, ut hoſteis fame ſitique opprimeret, fruſtrà conatus, & multis pugnis infeliciter defunctus; quùm poſtremò morbus, quem aquæ & aeris gravitas vulgaverat, totum exercitum adflictaret; & milites pabulatum egreſſi, in Numantinorum inſidias præcipitâſſent, feréque deleti eſſent; vel quòd ſucceſſorem exſpectaret; vel quòd Romæ iudicium reformidaret; clam de pace cum Numantinis, iam bello etiam feſſis, agere cæpit.

Itaque legatis eorum, quùm ad ſe veniſſent, palàm pro dignitate imperij Romani, reſpondit; *Pacem ijs nullâ aliâ ratione, niſi ſe Romanorum poteſtati permitterent, dare poſſe.* clam verò certas, in quas conventum erat, pacis conditiones tulit. Quibus

acceptis, illi ſe ſtatim POMPEII arbitrio in ſpeciem dederunt. Ipſe obſidibus & transfugis, & xv. auri talentis, ut imperárat, acceptis, ſucceſſorem, dum accederet, exſpectavit.

ANTIOCHVS SEDETES (al. SOTER ET PIVS)
SYRIÆ REX XV.

ANTIOCHVS, à Syris SIDETES, hoc eſt, Venator; à Iudæis Soter & Pius dictus; DEMETRII SOTERIS F. minor, in Aſiâ clam educatus; auditâ fratris DEMETRII NICATORIS clade, & metu TRYPHONIS, incertis aliquamdiu ſedibus oberrabat.

Et commodùm milites à TRYPHONE, ſuperbiam eius pertæſi; & paullatim favore recentis imperij exoleſcente, ad CLEOPATRAM, DEMETRII uxorem, quæ ſe Seleuciæ cum liberis incluſam tenebat; certatim deſecerant.

Hæc viciſſim, ſcriptis amicè ad hunc ANTIOCHVM, mariti ſui fratrem, litteris, coniugium ſuum, & Seleuciam dotis nomine, atque adeò ſpem regni adminiſtrandi offert; dum fratris filij adoleſcant.

Ipſe verò SIMONEM regno paterno utiliſſimum fore arbitratus, honeſtas ad eum mittit litteras, & legatos, qui de mutuâ ſocietate agerent: omniaque, quæ à regibus Syriæ ipſi donata fuerant, confirmat, & ampliora ſpondet.

3817. 9. Ptol. Ev. 1. An. Sed. Ab V. C. 615. Olymp. 160.1.	*Conſulibus CN. (al. Luc.) CALPVRNIO PISONE, & M. POPILLIO LÆNATE.*	133.

C. CORNELIVS HISPALVS, Prætor peregrinus, edicto *Chaldæos*, citra x. diem, abire ex urbe atque Italiâ iuſſit. Fruſtrà. *Nam id genus hominum Romæ ſemper damnatum, ſemperq́ retentum eſt.*

M. POPILLIVS Cos. ad exercitum in Hiſpaniam contendit, ut Q. POMPEIO ſuccederet.

BELLVM CVM NVMANTINIS RENOVATVR.

Sed POMPEIVS, omni iam belli metu vacuus, quùm ſe indignis legibus, ſine iuſſu Senatûs, pacem cum Numantinis feciſſe animadverteret; *Negare ſe cum ijs quidquam pactum eſſe.* Illi, *teſtibus ijs*, qui federi feriendo adfuerant, *confirmare.*

POPILLIVS eos Romam ad Senatum, ut eâ de re cum POMPEIO diſceptarent, reiecit. Re in Senatu agitatâ; *placuit bellum cum Numantinis renovari.*

POPILIVS Luſonum, qui Numantinis finitimi ſunt, fineis ingreſſus, inde re infectâ diſceſſit. (Epit. l. 55. addit; Illum à Numantinis, cum quibus pacem factam Senatus irritam fieri cenſuerat, eruptione ex urbe factâ, cum exercitu fuſum ac fugatum.)

TRYPHON AB ANTIOCHO OBSESSVS.

ANTHIOCHVS, auctus viribus, TRYPHONEM prœlio victum, & è ſupernate Syriâ eiectum, in Phœnicen uſque perſequens, in Doram, munitiſſimum caſtrum, compulit, & obſidione cinxit. adductis ſecum cxx. pedit. & xix. equit. M. & ingenti navium numero, ut hoſtem terrâ marique pæne circumvallatum teneret.

ROMANORVM IN SIMONEM, IVDÆOSQVE BENIVOLENTIA.

Intereà NVMENIVS, quem trienno antè SIMON amandárat, Româ redijt, cum litteris, quibus L. Cæcilius Metellus tum Cos. S. populiq́ue Rom. nomine, Simonem, & universè Iudæos, PT. EVERGETÆ, Ægypti; DEMETRIO, Syriæ; ATTALO, Pergami; ARSARATHI, Cappadociæ; & ARSACI, Parthorum; alijſq́ue regibus; & XXIX. populis; Spartiatis, Sicyonijs, Delijs, Samijs, Pamphylijs, Lycijs, Caribus, Rhodijs, Cois, Cyprijs & Cyrenæis, cæteriſq́ue ceu amicos & ſocios, commendabat. Et transfugas, Iudaicæ religionis deſertores, SIMONI, ſacerdotum principi, puniendos ex lege tradere iubebat. Numenius verò peragrandis, quas dixi, regionibus triennium pœnè conſumſit.

ANTIOCHI CVM SIMONE AMICITIA, ET TRYPHONIS EXITVS.

Quùmq́ue iterùm Antiochus caſtra ad Doram admoviſſet, machiniſq́ue obſeſſos urgueret; Simon bina lectorum virorum millia auxilio ei ſubmiſit; & pecuniâ commeatuq́ue impensè iuvit.

Quo beneficio Antiochum ita demeruit; ut ab eo inter intimos amicos reciperetur.

TRYPHON, è Dorâ, antè quàm expugnaretur, Apaméam (al. Orthoſiada, Cariæ opidum) navi profugit. eumq́ue Antiochus perſecutus, urbe captâ, interfecit. ſive ad mortem ultrò ſibi conſciſcendam adegit.

3818. 10. Ptol. Euerg. 2. Ant. Sed. Ab V. C. 616. Ol. 160.2.	*Conſules, P. CORNELIVS SCIPIO NASICA, Corculi illius, qui anno V. C. 592. Conſulatum geſſit, F. cognomine SERAPION. & D. IVNIVS BRVTVS.*	132.

His Conſulibus delectum habentibus, qui exercitum in Hiſpaniâ deſeruerant, damnati & virgis cæſi, publicè veniérunt.

Tribuni pl. quia non impetrarent, ut ſibi denos,

quos

quos vellent, milites eximere liceret; Conſules in carcerem duci iuſſérunt.

Id alij C. CVRATIO, homini ſordidiſſimo, adſignant. qui Tribunus pleb. Conſules in concionem adductos compellebat, ut de frumento emendo, & mittendis, eius negotij explicandi, legatis, in curia referrent.

Huic autem populari actioni, & commodis plebis opponere ſe auſus SCIPIO Coſ. quùm populus obſtreperet; *Tacete, quæſo*, inquit, QVIRITES. *plus enim ego, quàm vos, quid reip. expediat, intelligo.* Quâ voce auditâ, omnes pleno venerationis ſilentio maiorem auctoritatis eius, quàm ſuorum alimentorum, reſpectum, habuérunt.

Non potuit tamen publica hæc veneratio obſtare; quo minus ſervili SERAPIONIS appellatione in vulgum traduceretur; quod huiuſce nominis victimario, ſive ſuario negotiatori, (al. vili negotiatoris mancipio,) perſimilis eſſet.

BRVTI IN LVSITANIA RES GESTÆ.

Quùm VIRIATHO interfecto multi Luſitaniam latrocinijs vexarent; eaque provincia BRVTO Conſuli à Senatu mandata eſſet; Ipſe ijs, qui ſub VIRIATHO militaverant, agros, & opidum dedit, quod Valentia vocatum. ipſamque Luſitaniam multis cladibus & urbium expugnationibus ad, Oceanum uſque perdomuit.

Et quùm fluvium Oblivionis, ſive Lethes, milites tamquam malè ominatum, præ formidine tranſire nollent; raptum ſignifero ſignum ipſe tranſtulit, atque ita ut tranſgrederentur perſuaſit.

Gallæcos, qui ad LX. M. auxilio advenerant, profligavit; & ad Gadeis uſque victricia arma protendit. unde Callaici nomen tulit.

ANTIOCHVS AB AMICITIA SIMONIS RESILIT; ET BELLVM FACESSIT.

ANTIOCHVS, qui quamdiu TRYPHON vixit, SIMONE amico uſus fuerat; ſimul æmulum è medio ſuſtulit, beneficiorum immemor, pacta abrupit; & miſſo ATHENOBIO, expoſtulare cum SIMONE cœpit, *Quod Ioppen, Gazaram, arcemq. Hieroſolymitanam, & alia loca, regno Syriæ obnoxia, dominatu ſuo teneret; & viciniam longè latéque magnis cladibus evaſtaſſet. Redderet itaque civitates*, quas iniuſtè occupáſſet; & *tributa* pro ijs locis, quæ extra Iudææ fineis eſſent, quingenta ſcilicet argenti talenta: & pro damnis factis, hoſtimenti vicem, altera totidem *exſolveret*. Secus, *bellum exſpectet.*

SIMON ſe nihil alienum uſurpáſſe, aut detinere, reſpondit. *ſed maiorum ſuorum hereditatem, quàm hoſtes iniuſtè aliquanto tempore poſſederint*, quodam *poſtliminij iure, & liberali cauſſa manu vindicáſſe.*

Pro *Ioppe & Gazarâ*, quas, ob clades regioni ſuæ hoſtiliter illatas, expugnáſſet, centum talenta ſe depenſurum.

ATHENOBIVS, quem copioſus adparatus, & SIMONIS gloria, auro argentoque conſpicua Hieroſolymæ, perſtrinxerat; & *reſponſi conſtantia* pupugerat, iam reverſus, regem, irâ complevit, & ad bellum accendit.

Ille CENDEBÆVM, rei maritimæ anteà præfectum; tradito peditum equitumque idoneo exercitu, iubet caſtra in Iudæam movere; & munitâ exadverſùm Cedrone, & obſtructis Hieroſolymorum portis, regionem omnem bello infeſtare; & SIMONEM in poteſtatem redigere.

SIMONIS FILII, IMPERATORES, VINCVNT HOSTEM.

SIMON cognito Cendebæum ad Iamniam perveniſſe, & rapere ferreque omnia; & collocato Cedroni præſidio itinera obſidére; rei indignitate commotus, & licet ſenio fractus, IVDÆ & IOANNI filijs, acri oratione, & maiorum exemplo animatis, belli munia, curamque committit.

Illi adſcitis XX. bellatorum M. cum equitatu, rectà ad Cendebæum ex Modiniâ tetendérunt. primique, conſpecto iam hoſte, interiectum torrentem tranſmiſérunt; & in adverſarios, quantumvis ab equitatu firmiores, aciem direxerunt.

Iudæis ad ſolennem ſacrarum tubarum concentum concurrentibus, Syri in fugam verſi, caſtra etiam diripienda reliquerunt. multiſque in acie & pugnâ amiſſis, in propugnaculum quoddam ſe recepérunt.

IOANNES, fratre IVDA, qui vulnus in prœlio acceperat, relicto, hoſteis inſequutus, Cedronem recepit. & turreis in agro Azoti, quò cæteri perfugerant, igni ſuccendit. & cæſis duobus hoſtium millibus, in Iudæam impunè, & magnâ cum gloriâ reverſus eſt.

Iuſtin. l. 36. huc adludens: ANTIOCHVS, inquit, regni paterni potens, memor, quod & pater propter ſuperbiā, & frater propter ſegnitiem, contemti fuiſſent; ne in eadem vitia incideret, receptâ in matrimonium CLEOPATRA, uxore fratris, civitates, quæ initio fraterni imperij defecerant; domitas rurſus regni terminis adiecit Iudæoſque, qui in Macedonico imperio, ſub DEMETRIO patre armis ſe in libertatem vindicaverant, ſubegit. (veriùs, ſubigere eſt conatus.)

Quorum vires tantæ fuére, ut poſt hunc nullum Macedonum regem tulerint; domeſticiſque imperijs uſi, Syriam magnis bellis infeſtaverint. Hæc ille.

LONGINQVA ET VARIA IVDÆORVM SERVITVS, ANTE LIBERTATEM.

Servitutis, quâ Iudæi profanis regibus & gentibus hactenus ſubiecti fuére, initium à temporibus regis Babylonij, NABVCHODONOSORIS, duci poſſe videatur. Nam deinde Perſis; tum Macedonibus, ſive Ægypti, ſive Syriæ regibus; tributum aſſiduè pependérunt. à quo nunc demum SIMONIS filiorumque fortitudine liberati.

Cui quidem libertati hic honos habendus eſt; ut, quæ à Iudæis liberis geſta ſunt, per annos ſuorum magiſtratuum, regum & Pontificum, ceu certas Epochas, ad CHRISTI uſque Meſſiæ natalem; veriùs ad HERODEM, digerantur.

3819.
Prol. Eu. 11.
An. Sed. 3.
Ab V.C. 617.
Oly. 160. 3.

Conſules M. AIMILIVS LEPIDVS PORCINA, & C. HOSTILIVS MANCINVS. 131.

INFAVSTA MANCINI EXPEDITIO, ET TVRPIS PACIFICATIO.

Hic POPILLIO Proconſ. ad Numantiam ſuccedens, quùm in portu Herculis navem conſcenderet;(al. quùm Genuæ ſcapham eſſet ingreſſus) anguis in navi inventus è manibus, & è conſpectu effugit. Et talis vox ſine ullo auctore, ad aures pervénit, *MANCINE mane.*

Et paullo-antè, quùm Lanuvij ſacrum facere vellet; pulli caveâ emiſſi in proximam ſilvam avolárant, & quæſiti reperiri nequierant.

Sic numerum prodigiorum, totidem calamitatibus æquavit; *Infelici pugnâ. turpi fœdere, deditione funeſtâ.* Victus à Numantinis, & caſtris exutus eſt.

Exercitus ſcilicet ad rumorem, quo Vaccæi & Cantabri Numantinis auxilio advenire ferebantur, perculſus, & trepidus; in caſtra, quæ quondam FVLVIVS NOBILIOR fecerat, cum Duce, ſe receperat. Ibique obſeſſus, quùm nulla ſalutis ſpes eſſet; ad turpeis pacis conditiones, quas hoſtis ferebat, deſcendit. XXX. Romanorum M. à quater mille Numantinis victi.

Eam pacem ignominiæ adfinem, Senatus ratam eſſe vetuit. Ipſe Cos. à bello avocatus; & Collega LEPIDVS ad exercitum miſſus eſt.

3820.
Prol. Ev. 12.
Ant. Sed. 4.
Ab V.C. 618.
Ol. 160. 4.
Io. Hyrc. 1.

Coss. LVC. (al. PVBL.) FVRIVS PHILO, & SEX. ATTILIVS SERRANVS. 130.

Illi Hiſpania citerior ſorte obtigit: & D. BRVTO Procos. in ulteriore, prorogatum imperium eſt.

Hoc anno luſtrum LIIX. poſt deditionem MANCINI, conditum eſſe videtur. à Cenſoribus Q. FVLVIO NOBILIORE, & AP. CLAVDIO PVLCRO. ſi quid conjecturæ tribuendum. Cenſa ferunt civium capita CCCXXIII. M.

MANCINVS HOSTI DEDITVS.

In citeriorem provinciam veniens FVRIVS Cos. iuſſu Senatûs, ac ſolvendi fœderis cauſſâ, MANCINVM ad Numantinos vinctum, ac nudum per feciales perduxit. A quibus tamen receptus non eſt; uti quondam Caudini fecerant; *Quod violatio fidei publicæ, unius & privati ſanguine lui non deberet.*

Ipſe MANCINVS, ut Numantinis dederetur; & populus icti fœderis, cuius auctor fuiſſet, religione exſolveretur; eam rogationem ſuaſiſſe perhibetur, quam Coss. ex S. C. tulérunt: quâque acceptâ, hoſtibus eſt deditus.

M. LEPIDVS Proc. otij impatiens, dum legatos Numantinorum, Romam de fœdere cum MANCINO icto profectos, exſpectare grave duceret; & Vaccæos innoxios & ſupplices, invito Senatu, pertinaciter expugnare tentaret; à Pallantinis, Vaccæorum ſocijs, quos ope D. BRVTI, generi, adortus erat; fuſus ac fugatus; acceptâque ingenti clade, improbæ pertinaciæ pœnas luit. VI. Romanor. M. cæſa. reliqui caſtris exuti, & armis amiſſis evaſérunt. Nec FVRIVS, tradito MANCINO, feliciùs cum Numantinis pugnavit.

3821.
Pt. Ev. 13.
An. Sed. 5.
Ab V.C. 619.
Olymp. 161.
Io. Hyrc. 2.

Coss. SER. FVLVIVS FLACCVS, & Q. CALPVRNIVS PISO. Illi Illyricum, huic Hiſpania, provinciæ ſortito evenerunt. 129.

PISO, quùm in Numantinorum, Pallantinorumque agros populabundus incurriſſet, & vaſtáſſet; reliquum imperij ſui tempus in hibernis apud Carpetanos traduxit, viribus nonnihil imminutis.

ILLYRII ET THRACES OBITER DOMITI.

Illyrij verò bello Perſico à Romanis victi, ad id uſque tempus pacati fuerant. Tum verò Vardæi, Illyricum, quod erat ſub Romanorum ditione, armis invaſiſſe ſcribuntur. & legatis nihil apud eos proficientibus, FVLVIVS Cos. eò miſſus bellum unâ excurſione confecit.

Eodem tempore Thraces, & maximè Scordi-

ſci,

ſci, Macedoniam vexabant. cum quibus M. Cosconivs Pr. feliciter pugnavit. Id autem bellum poſteà acriùs exarſiſſe dicetur.

BELLVM SERVILE IN SICILIA.

Nec Sicilia quieta fuit: immò multò cruentiùs Servili, quàm Punico bello, vaſtata. Terra frugum ferax, & pęnè ſuburbana provincia, latè fundis civium Latinorum tenebatur. Hîc ad cultum agri frequentia ergaſtula, catenatique cultores, materiam bello præbuére.

Syrus quidam ſervus nomine Evnvs, fanatico furore ſimulato, & Syriæ Deæ ceremonias præferens, quibuſdam flammarum ex ore præſtigijs, ad libertatem & arma ſervos, quaſi numinum imperio, concitabat.

Et primùm duo millia ex obvijs; mox iure belli, refractis ergaſtulis, xl. ampliùs millium fecit exercitum: Regijſque decoratus infulis, caſtella, opida, vicos miſerabili direptione vaſtabat.

Prætorum Manilii, Lentvli, Pisonis, Hypsæi caſtra ceperant. & qui per fugitivarios retrahi debuiſſent, profugos prœlio ipſi ſequebantur.

Adverſus eos C. Fvlvivs Cos. & alij poſteà miſſi, vix multis prœlijs & calamitatibus fractos, oppreſſérunt. ut ſuo loco dicetur.

PTOLEM. ABOBI PERFIDIA. Simonis cædes.

Ptolemævs Abobi F. Hierichuntini territorij præfectus, vir opulentus, & Simonis Pontificis gener; animo ad principatum ſibi ſtabiliendum ſublato, factâque cum Antiocho conſpiratione; iamtum in ſocerum, eiuſque filios, dolum intentabat; eoſque è medio tollere geſtiebat.

Et Simon commodùm eo tempore, peragratis Iudææ civitatibus, rebuſque ibi ſolicitè conſtitutis; quùm Hierichuntem, unà cum duobus, natu minoribus, filijs, Mathathia & Ivda, deveniſſet; à genero, in arcem Docham, quam ille ædificárat, & ab occulto milite inſtruxerat; magnifico convivio exceptus eſt.

Eos ubi vino incaluiſſe; homo perfidus vidit; immiſſis ſicarijs, patrem cum filijs, magnâque comitatûs parte, inmaniter obtruncavit. ſocrum cum cæteris in vincula coniecit.

His peractis, & ſcriptis ad regem litteris, ut auxilio ſibi copias mitteret, quibus & regionis principatum, & vectigalia ſibi vindicet. alios extempló partim in Gazaram dimittit, qui Ioannem, ex filijs Simonis ſuperſtitem, interficiant: & Tribunos iubeant ad ſe, cum argento & auro, alijſque muneribus, venire. partim, qui Hieroſolymam Templumque cum Arce propè occupent.

Ioannes ab amicis præmonitus, ſicarios ad ſe miſſos comprehendit & occidit. atque curſu citato Ptolemævm antevertit; & in Hieroſolyma ingreſſus, advenienti hoſti portas claudit. quòd populus patris Simonis memoriæ adprimè faveret, & generi parricidium meritò deteſtaretur.

Hic finis Biblicæ Hiſtoriæ, & libri Machabæorum, qui xl. annor. res geſtas complectitur.

IOANNES HYRCANVS PATRI SVCCEDIT.

Occiſus eſt Simon anno Seleucidar. 177. exeunte, menſe xi. qui Sabat, ſeu Schebath dicitur: poſtquam Pontificatum ann. iix. tenuiſſet. Euſeb. à I. Cyri anno, ſive i. anno Olymp. lv. ad Simonis ultimum, annos 425. numerat. Ioannes eius F. qui à rebus in Hyrcaniâ poſteà geſtis Hyrcani nomen tulit, inito Pontificatu; & ſacris ritè Hieroſolymæ perfectis, paricidam confeſtim cum exercitu inſecutus, arcem Dochum, (quæ & Dagon) haud procul ab Hierichunte diſſitam, obſedit & oppugnavit. Cætera quidem ſuperior; ſolâ erga matrem, reliquoſque captivos, pietate & commiſeratione vincebatur.

PIETAS IOANNIS, MATRI IPSI INGRATA.

Hos enim Ptolemævs in pomæriâ productos, loco edito & patente, flagris cædebat; minitans ſubinde ſe eos in præceps daturum, niſi Ioannes ab oppugnando deſiſteret.

Filio propterea, ad primos conatus, ut cariſſimis ſuis gratificaretur, & parceret; relangueſcente. mater nihilo minus, protentis ad eum procul manibus, ſupplicabat; ne *adfectibus emolliretur*. gratum ſibi fore inter tormenta emori, modò *nefarius homo*, in poteſtatem redactus, *ſcelerum* ſuorum *pœnas* exſolveret.

Hyrcanvs quidem, monitis maternis, ad impreſſiones acriùs faciendas, accendebatur; ſed ad ſpectaculum repetitæ in matrem verberationis, ſtatim oppugnandi fervor refrigeſcebat.

Quùmque ijs de cauſſis obſidio diutiùs protraheretur; ſupervenit annus ſeptimus, & Iudæorum genti feriatus. Et Ptolemævs obſidione ſolutus, ſocru comitibuſque eius interfectis, ad Zenonem Cotylam, Philadelphię tyrannum, perfugit.

ANTIOCHVS HIEROSOLYMAM OBSIDET: DEINDE PACEM CVM Hyrcano facit.

Antiochvs, amoto licet proditore Ptolemæo, ex proditione tamen fructum percepturus, antè quàm Ioannis Hyrcani vires augeſcerent, Iudęam bello adgreditur: & vaſtatis circum agris, Hyrcanvm in urbem ipſam compulit. eamque ſeptenis caſtris cinctam obſedit.

Primùm, quidem ob mœnium firmitatem, virtutemque propugnantium, ſuprà aquarum pęnuriam, parù promovens; deinde excitatis, ad Arctoam muri plagam, quà planior erat aditus, centum turribus, & cohortibus totidem in eas impoſitis; è propinquo

in dies mœnia tentabat: & geminis foſſis longè latéque productis, omnem exitùs ſpem Iudæis intercluſerat. licet illi crebris eruptionibus in caſtra inſultare, & aliquâ ſemper clade hoſtem adficere, non deſiſterent.

Quùmque annus tum fortè Sabbathicus ad exitum vergeret; eoque procliviùs Hieroſolymitani ad inediam redigerentur: HYRCANVS, multitudine laborans, retentis ijs, qui ad pugnam idonei eſſent, cæteros omneis ex urbe eiecit.

ANTIOCHVS verò ita excluſos, quos nec capere, nec occidere vellet; fuſtibus ad urbem remeare cogebat. nec ij antè Scenopegiorum ferias, à concivibus, commiſeratione motis, in urbem recepti ſunt.

Mittuntur déinde ad regem legati, rogatum; ut octidui indueias, feſti ritè celebrandi, obſeſſis indulgeat.

Quod non modò ille, Iudæorum pietatem collaudans, conceſſit: ſed hoſtias etiam, & in cæteris, tauros auratis cornibus, & vaſa omni aromatum genere referta, miſit; & exercitui epulum præbuit.

(Longè diverſus ab ANTIOCHO EPIPHANE; qui violatis palam Iudæorum legibus & ceremonijs, porcos ſuper altari mactárat, earumque carnium iure templum conſperſerat.) Pâque de cauſſâ ANTIOCHVM SEDETEN, Iudæi, Σωτῆρος καὶ Εὐσεβοῦς SERVATORIS & PII, cognemento honeſtarunt.

Et HYRCANVS eius æquitate & pietate delectatus, denuò legatos mittit, qui pacem, & liberam patrijs ſibi vivendi legibus poteſtatem, rogent.

Rex reiectis ijs, qui alia ſuaderent; & gentem inſociabilem internecione delendam cenſerent; has pacis conditiones tulit: „ *Vt obſeßi arma ſibi & obſides tradant:* „ *Ioppes, aliarumq; extra Iudeæ fines urbium nomine, tributum pendant: belli ſumtus luant:* „ *Præſidium intra mœnia accipiant; cæterà immunes ac liberi viverent.*

Iudæi communi adſenſu in alia omnia pacta deſcenderunt, præter præſidium; ne inteſtiuâ peregriuorum militum conſuetudine polluerentur. Obſides potiùs (& in ijs HYRCANI fratrem) dare, & D. inſuper talenta, & ex ijs CCC. repræſentare maluérunt.

Atque ita deiectâ loricâ, quæ mœnia ambibat, ſoluta eſt obſidio.

3822. Ptol. Eu. 14. An. Sed. 6. Ab V.C. 620. Olv.161.2. Io.Hyr.3.	*Conſules* P. CORNELIVS SCIPIO ÆMILIANVS AFRICANVS, II. *&* C. FVLVIVS FLACCVS.	158.

Ille quùm Quæſtorijs comitijs ſuffragator Q. FABII MAX. Patruelis, in campum deſcendiſſet; à populo Conſul iterùm creatus, & domum reductus eſt.

Et ſolutus lege tum etiam fuiſſe dicitur: non ætatis, ut priùs, (qui eo tempore, annos plus minus L. natus eſſet) ſed eâ lege, quam CATO ſuaſerat; *Ne quis iterùm Cos. (ſ. intra decennium) fieret*, &c. Datum id virtuti eius, & reip. temporibus, quæ magnum in Hiſpaniâ ducem flagitabant. Ipſi namque Hiſpania; FVLVIO Sicilia evenerat.

SCIPIO COS. AD BELLVM NVMANTINVM PROFICISCITVR, ET DISCIPLINAM militarem reſtituit.

Et bellum Numantinum, extra ſortem, ut anteâ Punicum, gerere iuſſus; diffidens veteri exercitui, novos milites omneis conſcribit: & impedito per æmulos Italorum delectu, multos, qui ſe ultrò militiæ offerebant; quoſque reges, aut civitates miſerant; magnam prætereà ſervorum manum armavit. Amicos D. quos ſecum educeret, ex omni nobilitate delegit.

His, alijſque rebus neceſſarijs ita adparatis, partem exercitûs, ad IV. hominum M. fratri FABIO tradidit. & ipſe ante eum, quàm maximis poſſet itineribus, cum reliquis copijs in Hiſpaniam ire contendit.

Quò poſtquam venit, & exercitum à PISONE accepit; in id unum incubuit, ut inertem, & luxu perditum; avaritiâ corruptum, & ad ſeditiones pronum, militem emendaret: & ad priſtinam maiorum continentiam, laborumque tolerantiam, revocaret.

Tum demum diſciplinâ exercitui reſtitutâ, caſtra movit, & Numantiam verſùs contendit.

Interim *civis ſervandi, quàm hoſtis perdendi ſtudioſior, omnia conſilio potiùs, quam impetu* (quo barbaros potiſſimùm valere ſciebat) gerenda ſibi proponit.

Nullam duce magno indigniorem vocem eſſe dictitans, quam ſi committat, ut ſibi dicendum ſit; *Non putáram.*

Agmen itaque longiore ex duobus, itinere ducens, in Vaccæorum fineis devénit. Ibique frumento, quantum plurimùm potuit, coacto, cætera incendit.

RVTILIVM RVFVM; longiùs quàm mandatum erat, progreſſum, & in Pallantinorum inſidias pænè præcipitatum; ſubmiſſo equitatu è periculo exemit.

Vtque pareis Vaccæorum inſidias, quas illi ad flumen, in medio ſitum, quà difficilis eſſet traiectio, collocárant; tutiùs declinaret: priore itinere relicto, longiorem alteram viam ingreſſus eſt.

Ibi aquarum inopiâ multos puteos effodere eſt coactus. quorum aqua quòd plerumque amarior inveniretur; cum pars iumentorum ſiti confecta perijt; tum homines vix incolumes iter confecérunt.

Inde traijciens per fineis Caucæorum, quibus ſuperiori-

perioribus annis LVCVLLVS contra fœdera bellum intulerat; edixit militibus; ut *ſuam quiſque domum ad negotia reverterentur*. & ipſe pòſt, ad hiberna, in fineis Numantinorum progreſſus eſt.

Quo temporis momento in caſtra ingreſſus eſt; ad edictum: ut *omnia ex ijs, quæ voluptatis cauſâ comparâſſent, ſummoverentur*; maximus *inſtitorum & lixarum* numerus, cum II. *ſcortorum* millib. abijſſe fertur.

IVGVRTHA EO BELLO INNOTESCIT.

Eo tempore quùm rex Numidarum MICIPSA, populo Romano peditum atque equitum auxilia in Hiſpaniam mitteret; IVGVRTHAM, MANASTABALIS fratris F. (eum, qui-cum poſteà pop. Rom. bellavit) cum XII. elephantis, ſagittarijs ac funditoribus multis, unà miſit. quem virum & in amicis habuit SCIPIO; & operâ eius ad res graveis & periculoſas uſus eſt.

(In Siciliâ C. FLACCVS Cos. res etiam geſſiſſe proditur: quo eventu parum certum.)

THESAVRI DAVIDIS REPERTI.

Sub id tempus, Io. HIRCANVS (fortè unde exſolveret ea, quæ ANTIOCHO promiſerat, conquirens) aperto DAVIDIS, regem olim ditiſſimi, monumento, ter mille talenta depromſit. ut abundè haberet, unde & regi ſatisfieret, & deinceps militem ſibi peregrinum mercede conduceret. (BARON τὸ ξενοτροφεῖν, ad hoſpitia, pauperum & peregrinorum receptacula, haud probabiliter rettulit.) quod hactenus Machabæorum nemo fecerat.

Regem, qui-cum fœdus inierat, in urbem cum exercitu acceptum liberaliſſimè tractavit: & paulo-pòſt in expeditionem Parthicam cum alijs auxilijs ſecutus eſt. de quâ re poſteà.

3823. 15. Ptol.Ev. 7. Ant. Sed. Ab V.C.621. Ol. 161. 3. Io. Hyrc.4.	*Coss.* P. MVTIVS SCÆVOLA (MVTII, *anno V. C.* 579. *Conſulis Filius, &* P. CRASSI MVTIANI *frater, iuriſperitiſſimus) &* C. CALPVRNIVS PISO FRVGI, *Annalium ſcriptor.*	127.

TRIBVNITIÆ POTESTATIS INCOMMODA.

Omnium pænè Romæ ſeditionum cauſſas Tribunitia poteſtas excitavit. quæ ſpecie quidem plebis tuendæ, cuius in auxilium comparata fuerat; re autem dominationem ſibi acquirens, ſtudium populi ac favorem, Agrarijs, Frumentarijs, Iudiciarijs legibus, aucupabatur.

In quibus omnibus licet ſpecies æquitatis ineſſet; ea tamen ipſa in perniciem redibant; & miſera reſp. in exitium ſuum merces erat.

Nam & à Senatu in Equitem tranſlata iudiciorum poteſtas, vectigalia, hoc eſt, imperij patrimonium, ſupprimebat. Et emtio frumenti, ipſos reip. nervos exhauriebat. Neque reduci plebes in agros poterat, ſine poſſidentium everſione, qui & ipſi pars populi erant; & relictas ſibi à maioribus ſedes, longâ ætate, quaſi iure hereditario, poſſidebant.

SEDITIO GRACCHANA.

His itaque Conſulibus, TI. SEMPRONIVS GRACCHVS, genere, formâ, eloquentiâ, æqualium facilè princeps, primam certaminum facem accendit. Is filius TI. GRACCHI, eminentiſſimi viri; P. AFRICANI ex filiâ, Nepos; fœderi, quod quadriennio antè C. MANCINVS cum Numantinis pepigerat, feriendo, Quæſtor & ſponſor, interfuerat. Quam ob cauſſam, ſive Mancinianæ deditionis & ignominiæ contagium timens; ſive quâcumque aliâ mente, rem auſus ingentem, à Senatu, qui MANCINVM damnaverat; atque à bonis, deſcivit; totumque ſe populari auræ dedit.

Igitur Trib. pleb. factus, toti Italię civitatem pollicetur. & promulgatis ſimul Agrarijs legibus, quæ omnium ſtatum concuterent; ſumma imis intermiſcet: & in anceps periculum temp. adducit.

LEX AGRARIA.

Lex ferebatur. ,, *Ne quis ex agro publico plus D. iugera poſſideret:* ,, *Quod ſupereſſet; id egentibus è populo divideretur.* Eodem iure etiam eſſent ATTALI, Pergameni regis, opes; qui nuper mortuus pop. Rom. heredem ſcripſerat.

Ille poſtquam rogationis dies aderat, ingenti ſtipatus agmine, roſtra conſcendit. OCTAVIO Collegæ, pro bono publico ſtanti, & legibus ſuis intercedenti, manum inijcit; & imperium abrogat.

III. Viros agris dividundis, coloniſque deducendis, creavit, ſe, ſocerumque ſuum Conſularem APPIVM; & C. GRACCHVM fratrem, admodùm iuvenem.

Hàc indignitate licet graviter moveretur Senatus; & P. MVTIVS Cos. primùm in Curiâ; deinde pro roſtris adverſus GRACCHVM declamaret; & tota nobilitas obſtreperet: ad perpetranda tamen cœpta, eodem Comitiorum die, imperium ipſe ſibi prorogari volebat.

Quod quùm ſummo reip. exitio futurum eſſe Optimates iudicarent; neque ſatis animi in Conſule ad depellendum eſſet; tum P. SCIPIO NASICA, privatus & togatus, quùm eſſet conſobrinus TI. GRACCHI; patriam, cognationi præferens; circumdatâ lævo bracchio togæ laciniâ, ex ſuperiore parte Capitolij, ſummis gradibus inſiſtens, hortatus eſt; *Qui ſalvam remp. vellent; ſe ſequerentur.*

Eo duce Optimates, & intacta pernicioſis con-

 ſilijs

ſilijs plebes in GRACCHVM, qui cum catervis ſuis in areâ ſtabat, & totius pænè Italiæ frequentiam conciebat; certarim irruere.

Is fugiens; & quùm clienteis ad ſuæ ſalutis defenſionem hortaretur, caput tangens; viſus eſt nobilitati præbere ſpeciem, regnum ſibi & diadema poſcentis.

Sed dum clivo Capitolino in forum decurrit; fragmine ſubſellij ictus, & in flumen proiectus eſt. Idque à LVCRETIO Ædili, qui inde VESPILLO dictus.

Hoc initium in urbe Româ civilis ſanguinis: Inde ius vi obrutum. diſcordiæque civium, anteà conditionibus ſanari ſolitæ, ferro dijudicatæ.

SEDITIOSI IN SICILIA SERVI OPPRESSI.

Hoc eodem anno, L. PISO Cos. in Siciliâ bellum cum fugitivis geſſit; & Mamertium opido expugnato, ad VIII. fugitivorum M. interfecit; & quos capere potuit, patibulo adfixit. Quorum verò operâ præcipuâ uſus fuerat, donis proſecutus eſt. & inter eos, filium ſuum, locis aliquot fortiſſimè prœliatum, trilibri coronâ aureâ donavit.

Italia pari peſte vexata: Minturnis CCCCL. ſervi in crucem acti: Sinueſſæ ad IIX. M. oppreſſi.

ATTALI REGIS INSANIA. POPVLVS ROMANVS EIVS HERES.

In Aſiâ verò, rex ATTALVS, florentiſsimum, & ab EVMENE patruo acceptum regnum, cædibus amicorum, & cognatorum ſupplicijs diu fœdârat. Nunc matrem anum; nunc BERENICEN ſponſam, maleficijs eorum necatas confingens.

Poſt hanc ſceleſtam violentiæ rabiem; veſte & barbâ capilliſque, reorum in morem, ſummiſsis, ſqualens; nullumque ſani hominis ſignum præferens; Mânibus interfectorum pœnas pendere videbatur.

Omiſsâ deinde regni adminiſtratione, hortos fodere, gramina ſerere, & noxia innoxijs permiſcere: eaque omnia veneni ſucco infecta, velut peculiare munus, amicis mittere.

Et poſt alia vilium artium oblectamenta, matri ſepulcrum facere inſtituens, eique operi intentus; morbum ex ſolis ardore contraxit, & ſeptimâ die deceſsit.

Luculentam eius hereditatem, pop. Rom. ex teſtamento heres ſcriptus, crevit & adijt. *Hinc Attalica opes.*

NVMANTINORVM DESPERATIO, ET VRBIS EXSCIDIVM.

Numantini intereà undique foſsis, loricis, & aggeribus, & exercitu ſexagies mille hominum, quadrifariam per caſtra diviſo, undique circumvallati; dedere quidem ſeſe volebant, ſi toleranda viris imperarentur. Sed quùm Rom. Imperator, veram, & ſine exceptione vellet deditionem; eò neceſsitatum compulſi ſunt primùm, ut deſtinatâ morte in prœlium ruerent; poſtquam ſeſe potu & epulis, quaſi inferijs, exſatiaſſent, carnis ſemicrudæ, & Celiæ. (ſic vocant indigenæ, ex frumento potionem.)

Eoque intellecto, quùm pugna morituris non eſſet permiſſa; prœlium ab duce orant, ut tanquam viros occideret; & ipſi, vel citâ morte, vel victoriâ lætâ fruerentur.

Quùm SCIPIO pugnam detrectaret; & miles Romanus quereretur; *Mater*, reſpondit ille, *Imperatorem me, non bellatorem genuit.*

Tandem obſeſsis placuit eruptio. & ſic conſertâ manu plurimi ex Romanis occiſi: & fame intùs urgente, aliquantiſper inde vixére.

Neque ſatis fuit SCIPIONI urbem duplici muro cinxiſſe; niſi & fluvium Durium præaltis ſudibus, atque enſibus interiectis munirent, ne quid commeatûs, aut auxilij importari; neve quis enatare poſſet. Sic ad ſummam inediam adacti, ut nec herbis, nec corijs, nec cadaveribus parcerent.

Quùm noviſsimè conſilium ſubitariæ ex urbe fugæ cepiſſent: & hoc quoque, ruptis equorum cingulis, uxores, *ſummo per amorem ſcelere*, ademiſſent; exitu undequaque deplorato, in ultimam rabiem furoremque converſi, hoc poſtremum genere mori obſtinârunt.

Quùm pauci, miſsis legatis, ſe ſuaque SCIPIONI dedidiſſent; maxima pars duces ſuos, ſeque, patriamque veneno, ſubiectoque undique igne, aut mutuis gladijs, *perire, quàm capi* maluérunt.

Qui in victoris manus venerunt; alij ſub coronâ venditi; alij triumpho reſervati.

Ad obſeſſorum contumaciam, acceſſerat *acerbius ſemper SCIPIONIS in victos ingenium.* Ipſe intra annum, & treis menſeis, quàm in Hiſpaniam venerat, Numantiam excidit, & ſolo æquavit.

Eâ urbe deletâ, reliquam regionem in fidem accepit. Quæ defecerant, partim vi, partim deditione in poteſtatem ſuam redegit; reliquis tributa impoſuit.

3824. 16. Ptol. Ev. 8. An. Sed. Ab V. C. 622. Olymp. 160. 4. Io. Hyr. 5.	*Conſulibus* P. POPILIO LÆNATE, & P. RVPILIO NEPOTE *S. C. factum in eos, qui TI. GRACCHVM ſecuti eſſent: & quæſtione habitâ, multi damnati.*	526.

SICILIA SERVILI BELLO LIBERATA.

Quùm RVPILIVS ad bellum ſervile in Siciliam profectus, PISONI ſucceſsiſſet; Tauromenium & Ennam, fugitivorum firmiſsima, qui altero duce

Cleone inſurrexerant) præſidia bello recepit. Ibique ampliùs xx. ſervorum M. fame, quaſi peſtilentiâ, conſumti, aut trucidati. Cos. Q. Fabium, generum ſuum, quòd negligentiâ Tauromitanam arcē amiſiſſet; provinciâ excedere iuſſit. Ipſe nihilo minus publicanis operam dedit; & ultimam inopiam ſuam, auctorato ſocijs officio, ſuſtentavit. (Cic. 3. Verrina: *Ex publicano Conſulem factum* eſſe, ait.) Siculis acerbiſſimo prædonum ac fugitivorum bello liberatis, ex decem legatorum ſententiâ, leges præſcripſit; & provinciam ordinavit. Idem poſteà Procos. ſive Prętor, de ſervis ita debellatis, ovatione contentus fuit; ne dignitatem triumphi ſervili inſcriptione violaret.

TRIVMPHI EX CALLÆCIS ET NVMANTINIS.

Eodem anno Dec. Brutus, qui Conſ. & Proconſ. res proſperè in Luſitaniâ & Gallæciâ, per triennium geſſerat; & Callæci nomen tulerat, de ijſdem populis triumphum egit.

Et P. Scipio Africanus de Numantinis triumphavit, XIV. anno pòſt, quàm priorem triumphum de Africâ, ſive exciſa Carthagine, egerat. Numantini cognomen ex eâ victoria invenit. (Flor. l. 2 ait, triumphum de nomine tantùm fuiſſe; quòd unus vir Numantinus non fuiſſet, qui in catenis duceretur. præda ut de pauperibus nulla; & arma promiſcuè cremata.)

3825. | 125.
17. Pt. Ev.
9. Ant. Sed.
Ab V. C. 623.
Olymp. 162.
Io. Hyrc. 6.

Coss. P. LICINIVS CRASSVS MVCIANVS (Hic Dives dictus, SCÆVOLÆ frater, ex gente Muciâ, in Craſſorum familiam adoptatus. Idem ditiſſimus, nobiliſſimus, eloquentiſſimus Græcæ linguæ doctiſſimus, Iuriſconſultiſſimus, & Pont. Maximus) Et L. VALERIVS FLACCVS, Flamen Martialis.

Luſtrum LIX. conditum à Cenſoribus, Q. Metello Macedonico, & Q. Pompeio, inter ſe inimiciſſimis. utroque ex plebe; qui x. antè annis Conſulatus geſſerant. Cenſa feruntur CCCLXIIX. capitum M. DCCCXXIII. præter pupillos & viduas.

Is Q. Metellus cenſuerat; ut omnes cogerentur ducere uxores, liberorum procreandi cauſſa. Eiuſdem orationem, longè pòſt, Augustus Cæsar, quùm de *maritandis ordinibus* ageret, velut in ea tempora ſcriptam, in Senatu recitavit.

C. Atinius Labeo Trib. pleb. eumdem Metellum, à quo in Senatu legendo præteritus fuerat, de ſaxo deijci iuſſerat. quod ne fieret, cæteri collegæ interceſſére.

BELLVM CVM ARISTONICO.

Attalus, Eumenis F. (al. ex fratre Nepos) ſive Aristonici fratris, ex pellice Epheſiâ nati odio; ſive Romani nominis ſtudio, pop. Romanum heredem moriens ſcripſerat. Id iniquè ferens Aristonicus (Vell. mentitus regiæ ſtirpis originem) partim promiſsis, partim vi urbeis regibus parére ſolitas, ſolicitat, aut capit: & bonam regni partem ſibi adiungit.

CRASSI PONTIFICIS PERNICIOSA AVARITIA.

Ad hoc bellum mitti opidò cupiebant ambo Conſules. Sed Crassus Pontifex Max. quùm eſſet, Collegę, Martiali Flamini, multam ſi à ſacris & urbe abſcedat, interminatur. In Aſiam itaque Pontifex (quod numquam anteà factum) extra Italiam profectus; & prædæ Attalicę congerendæ, quàm bello gerendo intentior; quùm extremo anni tempore, inordinatâ acie, prœlium ad Leucas commiſiſſet (licet ei Nicomedes Bithyniæ, Ariarathes Cappadociæ, Mithridates Ponti, & Pylæmenes Paphlagoniæ, reges adeſſent) victus & captus, pœnas inconſultæ avaritiæ ſanguine dedit.

Sed ille in carcere memor, & familiæ, & Romani nominis, cuſtodem ſui barbarum virgulâ excæcat, & in exitium ſui, quod volebat ita concitat. Caput interfecti, Aristonico oblatum, unà cum corpore, Smyrnæ ſepultum eſt. (Strab. lib. 14. addit, Ariſtonicum initiò, navali prœlio ad Cumæam ab Epheſijs ſuperatum, in Mediterraneam regionem receſsiſſe; ibique vocatis ad libertatem ſervis, maximum exercitum comparáſſe: & primùm Thyatira, deinde Apolloniadem occupáſſe. civitates alias, cum regibus, auxilia Romanis ſubmiſiſſe.)

3826. | 124.
18. Ptol. Energ.
Interr. in Syriâ.
Ab V. C. 624.
Io. Hyrc. 7.

Conſules, M. PERPENNA (al. PERPERNA) NEPOS, (qui Conſul antè, quàm civis fuit) & C. CLAVDIVS PVLCER.

His Conſulibus, quùm Carbo Trib. pleb. rogationem tuliſſet, ut eumdem Tribunum pleb. quoties vellet, creari liceret; rogationem eius P. Africanus graviſsimâ oratione diſſuaſit. In quâ dixit; Ti. Gracchum iure cęſum videri. Et quamvis Gracchus, frater, contrà, rogationem ſuaderet; Scipio tamen pro tempore obtinuit.

Perperna Cos. Crasso in Aſiam ſucceſsit; & Ariſtonico acie victo captoque bellum confecit. quâ de re infrà.

PTOLEMÆI REGIS BARBARA CRVDELITAS.

Ptolemævs, Ægypti rex, quem adulatores

Eve-

Ευεργέτην φιλόλογον appellárant; & populus κακεργέτην & Φύσκωνα, à morum pravitate, & corporis turpi uitio, & ventris ſaginâ; quâ non homini, ſed belluę ſimilis erat, palam traducebat: quùm & peregrinis, quos edicto in urbem, civibus profugis vacuam, ſolicitárat; nihilo æquior, quàm civibus; & ob id invisus eſſet; incenſâ à populo regiâ, cum filio, quem ex ſorore ſuſceperat; & cum novâ uxore, matris pellice, metu inſidiarum, clàm in Cyprum, tamquam exſilium, proficiſcitur: contractoque ex mercenarijs exercitu, bellum ſorori pariter ac patriæ inferre molitur.

CLEOPATRÆ quippe, quam filiâ eius per vim ſtupratâ, & in matrimonium adſcitâ, aliquantò antè repudiárat; populus deturbatis PHYSCONIS ſtatuis, regnum reſtituerat. Et ipſe maximum filium, à Cyrenis arceſſitum, ne eum Alexandrini, contra ſe regem crearent, interfecerat.

Nunc verò novâ, ſcilicet, iniuriâ iritatus, qui detractas ſibi Imagines ſtudio ſororis exiſtimaret; filium etiam, quem ex eâ ſuſceperat, ſecumque abduxerat, interfecit: corpuſque in membra diviſum, & in ciſtâ compoſitum, matri die natalis eius, inter epulas offerri curavit.

Quæ immanitas non reginæ tantùm, verum univerſæ etiam civitati acerba & luctuoſa fuit. Verſo itaque principum ſtudio, ab epulis ad exſequias, membra lacera populo oſtendunt; & quid de rege ſuo ſperare debeant, filij cæde demonſtrant. CLEOPATRA finito orbitatis luctu, quùm urgueri ſe fraterno bello videret; auxilium à DEMETRIO NICATORE rege Syriæ, qui in Parthis tum agebat, per legatos depopoſcit.

3827. Pr. Ev. 19. Interr. in Syr. Ab V. C. 625. Io. Hyrc. 8.	*Hic annus Conſules habuit M. AQVILIVM NEPOTEM, & C. SEMPRONIVM TVDITANVM.*	123.

Sub quibus C. GRACCHVS, Triumvir, nihil TIBERII fratris, quadriennio antè occiſi, morte deterritus; novas ſuper agrorum diviſione turbas excitare cępit; collegis, C. CARBONE & FVLVIO FLACCO, in partem adiuvantibus.

SCIPIONIS AFRICANI EXITVS.

Quibus quùm P. SCIPIO AFRICANVS, ſive patriæ amore; ſive quid ſimultatis ſuberat; conſtantèr, an animosè! adverſaretur: & fortè commotior à CARBONE interrogatus; Quid de TIB. GRACCHI cæde ſentiret: reſpondiſſet; Si is occupandę reip. animum habuiſſet, iure cæſum videri. Et concione acclamante, ſubieciſſet: *Hoſtium armatorum toties clamore non territus; qui poſſim veſtro moveri, quorum noverca eſt Italia.*

Atque inde vegetus tamen, ac corpore valens, pridie domum ſe recepiſſet; poſtridie mortuus in cubiculo inventus eſt. Suſpecta fuit, tanquam venenum ei dediſſet, SEMPRONIA uxor, Gracchorum ſoror. De morte tamen eius quæſtio nulla habita. Factum id poſt Novendialeis ferias, quùm gemini ſoles in cœlo conſpecti fuiſſent. (Sol geminatus, inquit CICERO, quo quidem anno P. AFRICANVS, ſol alter, exſtinctus eſt. Alijs, cœlo illatus.)

Eo defuncto, ſeditiones Triumvirales acriùs exarſérunt. (Velleius addit; quaſdam eliſarum faucium, in SCIPIONIS demortui cervice notas eſſe repertas.)

METELLVS MACEDONICVS, qui graveis antè inimicitias cum SCIPIONE exercuerat, ubi interemtum conclamari audiuit; in publicum ſe proripuit: meſtoque vultu, *Concurrite*, inquit, *cives, mœnia urbis noſtra everſa ſunt*. Et liberis dixit; *Ite, filij, celebrate exſequias. numquam civis maioris funus videbitis.*

ARISTONICVS VICTVS ET CAPTVS.

CRASSO, uti dictum, in ASIAM PERPENNA Conſul; PERPENNÆ M. AQVILLIVS ſucceſſit. PERPENNA auditâ morte CRASSI, & clade exercitûs Romani; raptim in Aſiam pervolárat. & ARISTONICVM, recenti victoriâ furentem, improviſo bello adortus, nudatum omnibus copijs in fugâ verterat. Quùmque Stratonicen urbem, ad quam ille confugerat, obſidione cinxiſſet; enectum fame ad deditionem coëgit, & in ſuam poteſtatem redegit: Attalicaſque gazas, hereditarias populi Romani, navibus imponitas, Romam deportavit.

Id ægrè ferens ſucceſſor eius M. AQVILLIVS, ad eripiendum Perpennę Ariſtónicum, perinde ac ſui potius triumphi munus eſſe deberet; feſtinatâ velocitate contendit. Sed contentionem Conſulum, mors Perpennæ, qui morbo correptus apud Pergamum diem obierat, diremit.

Ariſtonicus verò Romam perductus, in carcere mortuus eſt: aut, ut alij tradunt, iuſſu Senatûs ſtrangulatus.

AQVILIVS Aſiatici belli reliquias confeciſſe traditur, mixtis veneno fontibus, ad deditionem quarumdam urbium. Quæ res ut maturam, ita infamem fecit victoriam. & contra fas Deûm, moreſque maiorum medicaminibus impuris, in id tempus ſacroſancta, Romanę integritatis arma violavit. AQVILLIVS nihilominus ſerò, (& pænè triennio pòſt) triumphavit: vel in provincia conſtituendâ, cum decem legatis, occupatus: uel inimicorum, à quibus pòſt etiam accuſatus eſt, invidiâ impeditus.

ASIÆ PROVINCIÆ ROMANIS DEDITÆ.

Eâdem belli occaſione Lydiam etiam, antiquam regnorum ſedem; Cariam, Helleſpontum ac Phrygiam utramque, in poteſtatem pop. Rom. deditione

veniſſe

veniſſe, proditum eſt. Phrygiam verò ab AQVILIO, MITHRIDATI, regi Pontico, pecuniâ acceptâ conceſſam; ipſumque eo nomine Romæ poſtulatum; & Senatum Phrygiam liberam eſſe iuſſiſſe, tradit Appian.

Sic Aſia Romanorum facta, cum opibus ſuis, vitia quoque Romam tranſmiſiſſe cenſeatur.

PHOCENSES VENIA DIGNATI.

Capto ARISTONICO, Maſſilienſes pro Phocenſibus, conditoribus ſuis (quorum urbem Senatus, & omne nomen; quod & tunc, & anteà ANTIOCHI bello infeſta contra pop. Rom. arma tulerant; deleri iuſſerat) legatos Romam deprecatum miſere, veniamque ijs a Senatu obtinuére.

PRÆMIA FIDIS SOCIIS PERSOLVTA.
REGINA MATER VENEFICA.

Poſt hæc Regibus, qui adverſus ARISTONICVM arma tulerant; præmia perſoluta. MITHRIDATI Pontico, Phrygia maior: filijs ARIARATHIS, regis Cappadocum, qui eodem bello occiderat, Lycaonia & Cilicia datæ. Fideliorque populus Romanus in ſocij filios, quam mater in liberos fuit. quippe hinc parvulis auctum regnum; inde vita adempta. LAODICE namque ex numero ſex filiorum, quos virilis ſexûs ex ARIARATHE rege ſuſceperat; timens ne non diutinam regni adminiſtratione, adultis eorum quibuſdam, potiretur; quinque parricidiali veneno necavit. Vnum parvulum ſceleri matris cognatorum cuſtodia eripuit: qui poſt LAODICES, à populo exſtinctæ, necem, ſolus regno potitus eſt. MITHRIDATES quoque repentinâ morte intereeptus, filium cognominem reliquit; qui bella memorabilia poſteà cum Romanis per XLVII. plus minus ann. variâ victoriâ geſſit.

Eodem anno C. SEMPRONIVS TVDITANVS Cos. quùm vereretur, ne iudex conſtitueretur litis, quæ plebi cum patribus de agrorum diviſione erat; in Illyricum, provinciam, profectus; Iapides, qui intra Alpeis incolunt, bello adgreſſus, prius rem malè geſſit: mox victoriâ cladem acceptam emendavit, virtute D. IVNII BRVTI, eius qui Luſitaniam ſubegerat. (Plin. l. 3. Iſtros etiam domuiſſe ſcribit.)

ANTIOCHI SIDETÆ IN PARTHOS
EXPEDITIO, COMITE HYRCANO.

ANTIOCHVS autem SIDETES, quùm ſciret Parthos, Syriæ regnum adfectare; & DEMETRIO, æmulo fratre, quem captivum tenebant, uti adverſum ſe, pro re natâ, conſtituiſſe; occupandum bellom ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis induraverat, adverſus eos ducit. Sed luxuriæ non minor adparatus, quàm militiæ fuit. Quippe LXXX. armatorum millia, tercenties mille lixæ coqui, & ſcenici, ſecuti ſunt. milites auro argentoque exornati; & pariа culinarum inſtrumenta. prorſus quaſi ad epulas, non ad bella pergerent.

Erat in eius comitatu, Parthicæ expeditionis ſocius, HYRCANVS, Iudæorum Pontifex, magnâ cum popularium manu. Accidit autem, ut eo in itinere, Pentecoſte poſt ſabbathum fortè incideret; quo tempore iter facere, ex patrio Iudæorum ritu, nefas ducitur. ANTIOCHVS itaque nequid impedimenti objiceretur, quo minus Iudæi ſua feſta otio, & quiete ſolenni concelebrarent; erecto ad Lycum fluv. ubi INDATEN Parthorum ducem profligaverat, tropæo, totum exercitum biduo conſiſtere iuſſit.

Regi ulterius tendenti, multi Orientis reguli occurrere, tradentes ſe ſuaque regna, cum exſecratione ſuperbiæ Parthicæ. Iamque tribus prœlijs victor Babyloniam occupaverat; quùm PHRAHATES, DEMETRIVM in Syriam, ad occupandum regnum, cum Parthico præſidio, mittit; ut eo pacto ANTIOCHVS ad ſua tuenda à Parthię finibus revocaretur. & quoniam viribus non poterat, inſidijs hoſtem ubique tentabat.

Quùm autem, propter hominum multitudinem, exercitum ſuum ANTIOCHVS per civitates in hiberna diviſiſſet: & illæ tum neceſſariâ copiarum præbitione, tum militum iniurijs gravari ſe ſentirent; ad Parthos iterùm deficiunt: & die ſtatutâ, omnes, apud ſe diviſum exercitum, per inſidias, ne alteri alteris auxilia ferre poſſent, adgrediuntur. Quo nuntiato ANTIOCHVS, auxilium & remedium proximis laturus; & cum ijs, quæ ſecum hiemabant, copijs progreſſus, obvium habuit ARSACEM, regem Parthorum. adverſus quem fortiùs, quàm exercitus eius, dimicavit. Ad poſtremum tamen à ſuis deſertus, occiditur; exſequijs, regio more, à Partho hoſte honeſtatus, quùm novem aut decem circiter annos, poſt TRYPHONIS necem, regnâſſet.

ARSACES prętereà DEMETRII filiam, quàm ſecum ANTIOCHVS adduxerat, captus amore virginis, uxorem duxit. Eumque deinde dimiſſi à ſe in regnum DEMETRII pœnitere cœpit. Quùmque ad eumdem retrahendum turmas equitum feſtinatò miſiſſet; DEMETRIVM, id ipſum metuentem, iam in regno, miſſi, invenérunt: fruſtraque omnia conati, ad regem ſuum reverſi ſunt.

DEMETRIVS NICATOR, iterùm regnat.

DEMETRIVS In regnum reſtitutus, quantumvis omnis Syria in luctu, propter amiſſum exercitum, eſſet; quaſi Parthica ipſius, ac fratris, bella, quibus alter captus; alter occiſus erat, proſperè ceſſiſſent; ita Ægypto bellum inferre ſtatuit; CLEOPATRA, PT. EPIPHANIS Filia, ſocru, opem eius implorante; & regnum Ægypti, pretium adlati adversùs fratrem ſuum auxilij, ultrò pollicente.

Hoc

3828.
Pt. Ev.20.
Dem. iter.1.
Ab V.C. 626.
Io. Hyrc. 9.

Hoc an. CN. OCTAVIVS NEPOS, & T. ANNIVS LVSCVS, Coss. produntur. Res ab & ſub ijs geſta, latent; inopiâ ſcriptorum, qui interciderint.

Annus conſequens Conſules habuit, L. CASSIVM LONGINVM, qui trienniò pòſt Cenſor: & L. CORNELIVM CINNAM, L. CORNELII CINNÆ patrem, qui poſteà Conſul quater fuit. 122.

RES AB HYRCANO GESTÆ.

Dum Syri auditâ ANTIOCHI morte turbantur, & inteſtinis ſeditionibus laborant; HYRCANVS eam rei benè gerendæ occaſionem nactus, Medabam ſexto obſidionis menſe vi cepit: deinde Samegam cum opidis vicinis. Et Sichemo occupato, Templum Garizimitanum evertit, cum gente Chuthæorum, eius Templi accolâ; cc. pænè annis pòſt quàm id exſtructum fuerat.

Idem Idumæos, urbibus Doréo & Mariſſâ excïſis, perdomitos, ad ſuſcipiendam circumciſionem, alioſque patriæ Iudæorum religionis ritus, metu exſilij, adegit. Atque ita deinceps illi Iudæis accenſi, parique iure habiti ſunt.

3830.
Ptol.Ev.21.
Dem. it. 3.
Ab V.C.628.
Io. Hyrc.11.

MAM. AIMILIO LEPIDO, collega in Cõſulatu datus fuerat C. POPILIVS II. abſens. ſed ſive morte, ſive quâvis aliâ occaſione impeditus, videtur non iniſſe magiſtratũ: verùm eius loco L. AVRELIVS ORESTES ſubſtitutus: & quidem poſt Kolendas Martias. ut huius anni ſeculum duo Conſulum paria viderit: LONGINVM ſcilicet & CINNAM Kal. Ianuarijs; & hoſce, quos nominavi, novos. Huic enim anno, Ludorum Terentinorum, ſive Quindecimviralium (hoc eſt, eorum, qui poſt annos decem & centum recurrunt) Quarti conveniunt. qui eſt V. C. 628. Varronianus; aut 627. Catonianus. 120.

Eorum ludorum hæc ſeries fuit: Ut

Primi inciderint in an. V.C.297. al.298.

Alteri. in ann. 407. al. 408.

Tertij, in ann. 517. al 518.

Quarti, in hunc an. 628. al. 627.

Ex Conſulibus. L. AVRELIO ORESTI Sardinia obtigerat: & is rebellanteis Sardos ſubegit. C. GRACCHVS eidem Quæſtor fuit per triennium; eumque Cos. Romam decedens, in provinciâ reliquit.

LEGATIO HYRCANI ROMAM.

HYRCANVS Pontifex, renovandæ cum Romanis amicitię cupidus, legatos ad Senatum miſit, SIMONEM DOSIHEI, APOLLONIVM ALEXANDRI, & DIODORVM IASONIS, FFF. primæ notę homines. Qui inter cætera ſocietatis capita, contendebant; ,, *Ut Ioppe cum portu, Gazara cum fontibus, reliquæq; urbes, quas præter Senatûs decretum ANTIOCHVS ſibi ademiſſet, reſtituerentur.* ,, *Neve militibus regijs per ipſorum, aut clientium ſuorum regiones iter facere liceret.* ,, *Utque legati à Senatu miſſi. quidquid ANTIOCHVS per vim abſtuliſſet, reddendum curarent; & agrorum, qui eo bello devaſtati eſſent, pretium æſtimarent.* ,, *Litteræ legatis ad reges, populoſq; liberos darentur; quò tutiùs in patriam reverti poſſint.*

Legati omnibus, quæ volebant, impetratis, à Senatu honorificè expediti, & publico ſumtu domum remiſſi ſunt.

SYRI A DEMETRIO DEFICIVNT.

DEMETRIVS bellum quidem HYRCANO, ob vetus in fratrem ANTIOCHVM ſtudium, inferre cupiebat; ſed alijs domi incommodis diſtentus eſt. Dumque Ægypti invadendæ, & ſocrûs ex eo regno deturbandæ conſilia agitat, & aliena adfectat; (ut fieri amat) propria, per Syriæ defectionem, amiſit.

Siquidem Antiochenſes, & reliqui Syri, inveterato in eum odio, concitati, & novam ex Parthicâ conſuetudine ſuperbiam exſecrati; ad PTOLEMÆVM EVERGETEN legatos mittunt, qui regem aliquem ex ſtirpe Seleucidarum poſtulent.

Ille bello ab eodem DEMETRIO petitus, quum præterea cognoviſſet CLEOPATRAM ſororem, opibus Ægypti in naveis impoſitis, ad generum, filiamque in Syriam profugiſſe; immittit iuvenem quemdam Ægyptium, PROTARCHI negotiatoris filium, qui regnum Syrię armis, & præſenti populorum defectione, peteret.

Et compoſitâ fabulâ, quaſi ille, per adoptionem ANTIOCHI regis, receptus in familiam regiam eſſet: Nec Syris quemlibet regem adſpernantibus; modò ne DEMETRII paterentur ſuperbiam; Nomen Iuveni ALEXANDRI imponitur. cui mox ingentia ab Ægypto auxilia mittuntur. (Is ZEBINA, ſeu ZEBENNA, cognomine dictus eſt.)

ALEXANDER ZEBINA SYRIÆ REX XVII.

Accidit intereà, ut ANTIOCHI interfecti corpus à rege Parthorum in loculo argenteo ad ſepulturam in Syriam remiſſum perveniret. Quod cum ingenti ſtudio civitatum, & novi regis ALEXANDRI, ad fir-

ad firmandam fabulæ fidem, exceptum eſt. Eaque res illi magnum favorem popularium conciliavit; omnibus non fictas in eo, ſed veras lacrymas exiſtimantibus.

Demetrivs prœlio commiſſo victus ab Alexandro, quùm undique circumſtantibus malis premeretur; & è pugnâ refugiens Ptolemaidem, ab uxore Cleopatra excluderetur, & à filijs ipſis deſereretur; relictuſque cum paucis ſervulis, Tyrum, *religione Templi* ſe defenſurus, petiſſet; navi egrediens, & captus, & diu miſereque vexatus, præfecti iuſſu interficitur. Alexander regnum adeptus cum Hyrcano fedus ferit.

3831. Ptol. Euerg. 22. Alexand. Zeb. 1. Ab V.C. 629. Ioan. Hyrc. 12.	*Hoc anno Conſules M. PLAVTIVS HYPSÆVS, & M. FVLVIVS FLACCVS.*	119.

Hic, quùm pernicioſiſſimas reip. leges introduceret, de civitate Italis, quos ad id petendum excitârat, dandâ; & de provocatione ad populum, eorum, qui civitatem mutare voluiſſent: ægrè compulſus eſt, ut in Curiam veniret. Deinde partim mouenti, partim oranti Senatui, ut incepto deſiſteret, reſponſum non dedit: & quùm in eâ ſententiâ perſiſteret, à Senatu in expeditionem miſſus eſt.

LOCVSTARVM IN AFRICA LVES, ET INDE PESTILITAS.

His Conſulibus, quùm ingens in Africâ locuſtarum agmen herbas & folia, & amaros etiam cortices adroſiſſet; ventus eas in mare diiecit. Et mare rurſus fluctuans in Cyrenes & Numidiæ oram mortuas eiecit. quarum odore intolerabili, & mortifero vapore, gravis primò peſtilentia pecori facta: & tanta deinde lues orta, ut ad dccc. hominum M. eâ tabe conſumta prodantur. Haud procul Carthagine cc. & ad Vticæ littus xxx. Mill. Ex quibus M. d. uno die perijſſe dicuntur.

CENSORIA SEVERITAS.

Iiſdem Conſulibus, Cenſores L. Cassivs Longinvs; & Cn. Servilivs Cæpio, Aquam, quæ Tepvla vocatur, ex agro Lucullano, (quem Tuſculanum quidam credunt) Romam, & in Capitolium uſque perducendam curárunt.

Eorumdem ſeveritas, in cæteris, Lepidum Aimylivm Augurem, quod ſex Millib. ædeis conduxiſſet, adeſſe iuſſit. Ipſi Luſtrum lx. condidérunt, quo cenſa ſunt civium capita cccxc. Mill. & dccxxxvi.

BELLVM I. CVM GALLIS TRANSALPINIS.

Eodem tempore, primùm cum Gallis, trans Alpeis, dimicatum eſt. Eius belli, Salyes, ſive Salvij, Galliæ, an Liguriæ? populi? (fort. hodie Saluciani) auctores fuére; qui Maſſiliam, ſociam & fidam Romanis civitatem, excurſionibus infeſtárant. Salybus acceſſérunt Arverni, Rutheni, & Allobroges; qui Æduoſque invaſerant.

Fvlvivs Flaccvs Coſ. primus omnium Alpeis tranſgreſſus, Ligures & Gallos aliquot prœlijs domuit, aut veriùs fregit, & intrà fineis ſuos compeſcuit. Bellum hoc Allobrogicum dictum eſt. quamquam ex eâdem gente poſteà Q. Fabivs Max. Æmyliani F. Allobrogici nomen tulit.

CONIVRATIO LATINOR. REPRESSA.

Eodem anno ad Fregellas res bene geſta eſt, à L. Opimio prœt. Fregellæ adversùs Romanos coniuraverant; Fvlvio fortè Conſule Italicos populos in ſpem Romanæ civitatis tunc erigente. Illis per vim (al. Pullo Numitore proditore) captis, & exciſis, Opimivs cæteros Latini nominis ſocios, malè animatos, repreſſiſſe viſus eſt.

Eiuſdem coniurationis, & Aſculanæ defectionis, C. Gracchvs ſocius fuiſſe putatur. Opimivs tamen de iiſdem triumphandi poteſtatem à Senatu non impetravit. Neque id invidiâ Patrum conſcriptor. ſed ſummâ diligentiâ iuris obſervandi; quo cautum erat; ut pro aucto imperio, non pro reciperatis, quæ populi Romani fuiſſent, triumphus decerneretur.

3832. Ptol. Euerg. 23. Al. Zeb. 2. Ab V.C. 630. Ioan. Hyrc. 13.	*Conſules C. CASSIVS LONGINVS, & C. SEXTIVS CALVINVS.*	118.

Hic, M. Fvlvio Coſ. in Galliâ, ſucceſſit, & Salvios funditùs delevit. & coloniam, Aquas Sextias, (ubi haud longè à Maſſilia Salyas devicerat) ab aquarum copiâ, & calidis ac frigidis fontibus, atque à nomine ſuo ita appellatas, condidit; & ex hibernis, novam mœnibus Vrbem excoluit.

3833. Ptol. Euerg. 24. Al. Zeb. 3. Ab V. C. 631. Ioan. Hyrc. 14.	*Conſules* Q. CÆCILIVS METELLVS, *&* T. QVINCTIVS FLAMININVS.	117.

Ille maximus natu è quattuor filijs Macedonici; qui à devictis eo in honore Balearibus, Balearici cognomen tulit. Hoc demum tempore M. FVLVIVS FLACCVS de Liguribus, Vocuntijs, (quorum regio ad Allobrogas uſque protendebatur) & de Salvijs triumphavit: & biennio poſt, in ſeditione C. GRACCHI, ſuæ factionis homines ſpolijs ijs, quæ Gallis Conſul ademerat, in Senatum armavit.

BELLVM BALEARICVM.

Baleares (qui Gymneſias incolunt, & æſtatem nudi exigunt: à teli miſſu, ſive ſundæ iactu, ſic appellati: vel à Baléo, Herculis comite, ibi tunc relicto, quùm ille ad Geryonem in Hiſpaniam navigaret) quòd Piraticâ rabie maria corrumperent. (Strabo; pauci quidam improbi cum maris prædonibus conſpiraſſent) & rates inconditas adſcendere, & præternaviganteis ſubinde inopinato impetu terrere, ac vexare, ſoliti eſſent; à METELLO Conſ. accuſati ſimul, & invaſi ſunt.

Atque adeò quùm venientem ab alto Romanam claſſem proſpexiſſent; prædam rati, & auſi occurrere; primo impetu ingenti lapidum ſaxorumque nimbo claſſem operuére. At poſtquàm cominùs ventum eſt; expertique roſtra, & pila venientia; pecudum in morem effuſi, ſublato clamore, petiérunt fugâ litora; dilapſique in proximos tumulos, quærendi fuérunt, ut vincerentur. Idem METELLVS colonias ibidem condidiſſe proditur.

ALTERA GRACCHANA SEDITIO.

C. GRACCHVS, TIBERII antè decennium occiſi frater, Tribunatum plebis conſecutus; non tàm popularis auræ ſtudio, quàm Senatûs odio, omnia moliebatur, quò plebeijs obſequeretur, & patricijs incommodaret.

Pernicioſas leges tulit; & in cæteris Frumentariam, ut ſemiſſe & triente frumentum plebi daretur. Deinde alteram Agrariam, qualem frater eius tulerat. Tertiam Iudiciariam, ut à Senatoribus ad Equites Iudicia transferrentur: & ſexcenti equites trecentis Senatoribus admiſcerentur. (hoc eſt; ut Equeſter ordo bis tantum virium in Senatu iudicijſque haberet.)

(Plut. Equites non ſexcentos, ſed trecentos ait eſſe in Curiam ſublectos; atque inter utroſque communicata iudicia, quæ anteà Senatorum tantùm propria fuerant. VARRO; ſic Bicipitem civitatem, feciſſe, civilium diſcordiarum fontem.)

CARTHAGO NOVA ROMM. COLONIA.

Ille continuato in alterum annum Tribunatu, & legibus Agrarijs latis, effecit; ut complures coloniæ in Italiâ deducerentur: & una, in ſolo dirutæ Carthaginis, quò ipſe Triumvir creatus coloniam deduxit; eamque primam extrà Italiam. Quod quidem maiores (quùm viderent tantò potentiorem Tyro Carthaginem; Maſſiliam Phocæâ, Syracuſas Corintho; Cyzicum ac Byzantium, Mileto, genitali quamque ſolo; diligenter vitaverant; ut civeis Romanos, ad cenſendum, etiam ex provincijs in Italiam revocaverint.

3834. Ptol. Euerg. 25. Ab V. C. 632. Ioan. Hyrc. 15.	*Conſules* Cn. DOMITIVS AHENOBARBVS, *&* C. FANNIVS STRABO.	116.

Hic, quantumvis à C. GRACCHO Conſul, reiecto OPIMIO, factus eſſet; orationem de ſocijs & nomine Latino, contra GRACCHVM, reliquiſſe, à CICERONE proditur.

Ille Pater Cn. DOMITII, qui Cenſor fuit anno 661. & filius DOMITII eius, quem Coſ. anno 591. fuiſſe, SVETON. Nerone, tradidit.

BELLVM ALLOBROGICVM.

His Coſſ. Lunæ trinæ apparuére; quos plerique ſoles nocturnos appellárunt. Cn. DOMITIVS Coſ. an Procoſ.! contra Allobroges, eorumque ſocios Arvernos, ad opidum Vindalium (ubi Sulga Rhodano miſcetur) feliciter pugnavit. Quibus belli inferendi cauſſa fuit; quod TEVTOMALIVM, Salviorum regem fugientem recepiſſent, & omni ope iuviſſent; quodque Æduorum agros, ſociorum pop. Rom. vaſtaviſſent. Vicit autem illos, maximè cum elephantorum novâ formâ, equi hoſtium, hoſteſque conterriti diffugiſſent. xx. ibi Allobrogum M. cæſa, & III. M. capta referuntur. Ipſe Coſ. victor elephanto per provinciam invectus eſt, turbâ militum, quaſi inter triumphi ſolennia, proſequente.

BELLVM INTER ZEBINAM, ET GRYP.

ALEXANDER ZEBINA, occupato Syriæ regno, tumens ſucceſſu rerum, ſpernere iam etiam ipſum PTOLEMÆVM, à quo fuerat in regnum ſubornatus; ſuperbâ inſolentiâ cæpit.

CLEOPATRA PTOLEMÆI ſoror, quæ ALEXANDRO EPIPHANI, DEMETRIO NICATORI, & ANTIOCHO SIDETÆ, nulli ſatis fida viciſſim enupſerat,

enupſerat, quùm ex DEMETRIO filios duos peperiſſet, totidemque ex ANTIOCHO; huius quidem filios Cyzicum ablegaverat, illius verò filiorum alterum, SELEVCVM, quoniam ſine matris auctoritate diadema ſumſiſſet; interfecerat: Alterum, ANTIOCHVM, ab aduncitate, ſeu naſi magnitudine GRYPVM, hactenus regem conſtituerat; ut nomen regis penes filium, ius autem omnis imperij penes matrem eſſet.

PTOLEMÆVS, reconciliatâ ſororis gratiâ, deſtruere ALEXANDRI regnum, quod, odio Demetrij, viribus ſuis adquiſierat, ſummis opibus inſtituit. Mittit ingentia GRYPO auxilia, & ſimul filiam Tryphænam eidem nupturam: ut populos in auxilium Nepotis, non ſocietate tantum belli, verum & adfinitate ſuâ ſolicitaret.

Nec res fruſtrà fuit: & defectio multarum civitatum ab Alexandro mox conſecuta eſt. Fit deinde inter Reges prœlium: quo victus ille Antiochiam profugit. Ibi inops pecuniæ, quùm ſtipendia militibus deeſſent, è Templo Iovis ſolidum ex auro Victoriæ ſignum tolli iubet, facetis iocis ſacrilegium circumſcribens; *Victoriam commodatam ſibi ab Iove*.

Paullo poſt, quùm & ipſius Iovis aureum ſimulacrum infiniti ponderis, tacitè iuſſiſſet avelli, deprehenſuſque in ſacrilegio, concurſu multitudinis eſſet in fugam verſus, magnâ vi tempeſtatis oppreſſus, ac deſertus à ſuis, à latronibus capitur; perductuſque ad GRYPVM interficitur.

ANTIOCHVS GRYPVS, SYRIÆ REX, XIIX.

3835.
Ptol. Euerg. 26.
An. Gry. 1.
Ab V. C. 633.
Ioan. Hyrc. 16.

Conſules Q. FABIVS MAXIMVS, & L. OPIMIVS NEPOS. Ille PAVLLI ÆMYLII NEPOS, & FABII ÆMYLIANI filius fuit.

115.

Ab altero, OPIMIO, Opimianum vinum, multis poſt ætatibus celebratum; quod eo anno omnis generis frugum bonitas, eaque cœli temperies fuiſſet, quam Cocturam vocant, ſolis opere. (Plin. l. 24. c. 4. ait, Duraſſe ea adhuc vina CC. fermè annis, iam in ſpeciem redacta mellis aſperi.)

BELLVM CVM BITVITO ARVERNO, ET ALLOBROGIBVS.

FABIVS Coſ. adverſùs Allobrogas, & BITVITUM Arvernorum regem, commiſſo apud Iſaram flumen prœlio, feliciter pugnavit. Cæſa ex hoſtibus ad cxx. Mill. Ipſe Conſul; alijs, imbecillus ex recenti vulnere tunc fuiſſe; alijs, febri quartanâ in acie liberatus eſſe, traditur.

BITVITVS, quòd ſive à FABIO, ſive à DOMITIO fraude potiùs, quàm bello captus fuiſſet; quùm ad ſatisfaciendum Senatui Romam profectus eſſet, Albæ in cuſtodiâ datus eſt. quòd eum Senatus punire nollet; quia id contrà fidem erat: nec in Galliam remittere; quia contrà pacem videbatur.

VALERIVS, illum à DOMITIO captum ſcribit, ac Romæ cuſtodiendum datum, lib. 9 Iratus, inquit, Domitius Bitvito, quod tum ſuam, tum Allobrogum etiam gentem, ſe in provinciâ morante, ad Q. Fabij, ſucceſſoris ſui, dextram confugere hortatus eſſet; per colloquij ſimulationem arceſſitum, hoſpitioque acceptum, vinxit; ac Romam navi deportandum curavit. Senatus eius factum neque probare potuit, neque reſcindere voluit. ne remiſſus in patriam Bitvitus bellum renovaret. Albam itaque relegatus eſt: Et decretum; prætereà, ut CONGENTIATVS, eius filius, comprehenſus Romam mitteretur.

Eum itaque & cum Domitio & cum Fabio pugnaſſe, Strabo tradit: & bis in triumphum ductum; videtur ſignificare FLORVS; Nihil, inquiens, tàm conſpicuum in triumpho, quàm rex ipſe bis viſus (alij legunt, Bitvitus, al. Betultus) diſcoloribus in armis, argenteoque carpento, qualis pugnaverat.

Vtriuſque victoriæ gaudium hinc exiſtimari poteſt; quòd & Domitius, & Fabius, ipſis quibus dimicaverant locis, ſaxeas erexére turreis; & deſuper exornata armis hoſtilibus tropæa fixére. Quùm hic mos inuſitatus fuerit: & numquam pop. Rom. hoſtibus domitis ſuam victoriam exprobrârit.

NARBONENSIS PROVINCIA,

Hoc bello Narbonenſis Gallia in provinciam redacta; atque ut quotannis in eam Româ prætores mitterentur, inſtitutum.

Hoc eſt; uti CRITOGNATVS, Arvernus, apud Cæſarem, (libr. 7.) conqueritur; Finitima Gallia, in provinciam redacta, iure & legibus commutatis, ſecuribus ſubiecta, perpetuâ premitur ſervitute.

Cæſar tamen, (lib. 1. de bell. Gall.) Arvernos & Ruthenos à FAB. MAXIMO ſuperatos quidem fuiſſe: ſed ijs popul. Rom. ignoviſſe; neque in provinciam redegiſſe, neque ſtipendium impoſuiſſe, tradit. Ex hac nihilo minus victoriâ Fabius ille, Allobrox, ſive Allobrogicus, appellatus eſt.

GRACCHI LEGES, ET INDE TVRBÆ ET CÆDES.

Iiſdem Coſſ. C. SEMPRONIVS GRACCHVS occiſus eſt. quùm per biennium Trib. pl. legibus ſeditioſis latis remp. perturbâſſet. Quæ fuerunt;

„Vt cui abrogatus magiſtratus fuiſſet; ei iterum capere magiſtratum non liceret.

„Vt qui indictâ cauſâ in civem Rom. animadvertiſſet; de eo populus iudicaret. (Quæ lex præcipue in P. POPILIVM, LÆNATEM, ferebatur; de quo tulerat, ut aqua & igni interdiceretur.)

„Vt agri publici tenuioribus dividerentur.

„Vt veſtes gratuitò militibus darentur.

„Vt ne quis minor XVII. annis ad militiam cogeretur.

„Vt ſocijs Latinis ſuffragium, æquè ac civibus Rom. daretur, (aliaq́, ,de quibus ſuprà, conſtituerentur.)

„Vt viæ dirigerentur, ſternerentur; & lapidibus ſtadia ſignificantibus diſtinguerentur; pontibuſq́, ornarentur.

„Vt Coloniæ, Capua & Tarentum, in Italiâ deducerentur.

Quibus legibus offenſus Senatus, M. LIVIVM DRVSVM, GRACCHI collegam, impulit; ut colligendæ popularis benivolentiæ cauſsa, leges alias & ipſe ad populum ferret. Vnam de XII. colonijs deducendis: alteram; *Ne quis Latinorum in caſtris virgis cæderetur.*

Quùm autem RVBRIVS, alter GRACCHI collega, legem de Carthagine coloniâ in Africam deducendâ pertuliſſet; GRACCHVS ipſe III. Vir eò profectus eſt. Et hæc quidem priore biennio acta.

Hoc autem anno, quùm L. OPIMIVS Coſ. vel, eo inſtigante, MINVTIVS RVFVS Trib. pl. leges Gracchi, qui iam Tribunatu abierat, abrogaturus; & Carthaginem coloniam aliò tranſlaturus eſſet; occupatur ab utrâque parte Capitolium, (Gracchanæ familiæ fatale.)

Ibi Atilio, miniſtro Opimij Coſ. à Gracchanis in turbâ occiſo, eo die, tempeſtatis cauſsâ, nihil eſt perfectum. Poſtero verò die Senatus à Conſule vocatus, & miniſtri publici cæde offenſus; mandat Opimio; *Vt videat, ne quid detrimenti reſp. capiat.*

Ita Opimius poſtridie armato Senatu, & equitibus, in forum deſcendit. GRACCHVS, & FVLVIVS FLACCVS, antè quinquennium Conſul & triumphalis, (quem æquè prava cupientem, C. GRACCHVS in locum TIB. fratris, III. Virum nominaverat, & ſocium regalis adiunxerat potentiæ) Capitolio deturbati, cum ſuis Aventinum obtinebant.

Quùm de pacis conditionibus fruſtrà per Fulvij filium (iuvenem ſpecie excellentem; qui paternorum delictorum immunis, necdum XIIX. tranſgreſſus erat annum) legatum, actum eſſet; FVLVIVS, Pater, Aventino pulſus, unà cum maiore filio interfectus eſt. OPIMIVS capitis, non dico Gracchi, ſed civis Roman. pretium ſe daturum, idque auro repenſurum, minus civiliter propoſuerat.

Ità GRACCHVS, cæſo FVLVIO, profugiens, quùm iam penè ab Opimianis comprehenderetur, cervicem EVPORO ſervo præbuit. Qui non ſegniùs ſe ipſe interemit, quàm hero ſuccurrerat.

Nec minor Pomponij equitis in Gracchum fides; qui, more COCLITIS, ſuſtentatis in ponte hoſtibus, eius gladio ſe transfixit. Vt Tiberij fratris anteà; ità Caij, cadaver in Tiberim, cum inſultatione, deiectum eſt. Et hæc vivâ adhuc matre CORNELIA, AFRICANI filiâ.

Quùm Fulvij minorem filium, qui legatus fuerat pacis faciendæ, haruſpex Tuſcus, HERENNIVS Siculus, flentem in vincula duci, iuſſu Opimij, vidiſſet; Quin tu hoc potius, inquit, facis? & protinùs inliſo in lapideum carceris poſtem capite, effuſoque cerebro exſpiravit. Crudeleſque mòx quæſtiones in amicos clienteiſque Gracchorum habitæ.

VLTIONIS STVDIVM, ODIOSVM.

Factum Opimij, quòd inimicitiarum quæſita erat ultio, minor ſecuta gratia & auctoritas: & viſa privato odio magis, quàm publicæ vindictæ, data. Illumque, virum alioqui ſanctum & gravem, damnatum poſteà iudicio publico, memoriâ ipſius ſævitiæ, nulla civilis perſecuta eſt miſericordia.

Eadem RVTILIVM POPILIVMQVE, qui Conſules aſperrimè in Tib. GRACCHI amicos ſævierant; publicorum poſteà iudiciorum meritò oppreſſit invidia. Luſtratâ nihilo minus civitate, Concordiæ Templum conſtructum eſt.

Hæc cruenta concordia multas in poſterum peperit diſcordias.

3836. Ptol. Euerg. 27. An. Gryp. 2. Ab V. C. 634. Ioan. Hyrc. 17.	*Conſules* P. MANILIVS NEPOS, & C. PAPYRIVS CARBO.	114.

Hic III. Vir agris dividundis à C. Graccho deſignatus, & prius plebis parteis ſecutus; pòſt ad optimates ſe contulit. Cauſſam Opimij ad populum defendebat; nihil de C. Gracchi cæde negabat; ſed id iure pro ſalute patriæ factum dicebat. Itaque OPIMIVS accuſatus ad populum à Q. DECIO Trib. pl. quòd indemnatos civeis in carcerem conieciſſet; abſolutus eſt.

Luſtrum LXI. à Q. METELLO BALEARICO & L. PISONE FRVGI Cenſoribus, conditum putatur. Alij, pro PISONE Q. SERVILIVM CAPIONEM, qui Coſ. fuit anno V. C. 614. ſubſtituunt.

CLEOPATRA VENEFICA.

CLEOPATRA, GRYPI mater, poſtquam ZEBINA ſubmoto, PTOLEMÆI PHYSCONIS adfinitate ſe ſubnixam vidit; quæ cupiditate dominationis maritum DEMETRIVM prodiderat, & alterum filium interfecerat; GRYPI quoque victoriâ, inferiorem dignitatem ſuam factam dolens, venienti ab exercitatione, poculum veneni obtulit.

Filius,

Filius præcognitis antè inſidijs, veluti pietate cum matre certaret; bibere ipſam iubet: abnuenti inſtat. Poſtremùm prolato indice eam arguit: ſolam defenſionem ſceleris ſupereſſe adfirmans; ſi bibat, quod filio propinârit. Sic victa regina ſcelere in ſe verſo, veneno, quod alij paraverat, exſtinguitur.

Partâ igitur regni ſecuritate, GRYPVS octo annis quietem & ipſe habuit, & regno præſtitit.

3837. Ptol. Euerg. 28. An. Gry. 3. Ab V. C. 635. Ioan. Hyrc. 18.	*Conſules C. CÆCILIVS METELLVS, (CALVI, qui anno Vrb. C. 612. Conſul fuit, & frater Macedonici; Filius. Idem pòſt. Cenſor & Pont. Maximus factus) & L. AVRELIVS COTTA. (in cuius iam Conſularis locum, C. CÆSAREM, Flaminem Dialem pòſt eſſe factum, tradit VELLEIVS.)*	113.

MARII INITIA.

C. MARIVS, tunc Trib. Pl. METELLVM Conſulem in carcerem coniecit, teſte PLVTARC. Atque ità MARIVS, homo novus, iſtis auſpicijs ſex Conſulatus adeptus eſt. quùm iam plebeiorum Romæ factio ferrea; Patriciorum lutea eſſe cœpiſſet. (Ex Daniel. vaticinio, cap. 2.)

3838. Ptol. Euerg. 29. An. Gry. 4. Ab V. C. 636. Ioan. Hyrc. 19.	*Conſules M. PORCIVS CATO, & Q. MARCIVS Rex Ille M. filius; & Nepos eius, qui anno Vrb. Cond. 559. Conſul fuit.*	112.

Is quùm ob motus aliquos Africam provinciam ſortitus eſſet, & eam ob rem immolaret; inveniſſe dicitur exta victimæ tabida; iecur ſine capite. Neque multò poſt obijt.

Alter Coſ. MARCIVS, quùm filium vnicum optimæ ſpei amiſiſſet; ita dolorem altitudine animi & conſilij coërcuit, ut à rogo protinùs Curiam petierit; Senatumque, quem eo die lege haberi oportebat, convocârit. (Plin. lib. 11. Treis ſoles ijſdem Coſſ. viſos tradit.)

Narbo Marcius, colonia in Gallia deducta, & condita à Marcio eodem Coſ.

3839. Ptol. Phyſ. 2. 1. An. Gry. 5. Ab V. C. 637. Ioan. Hyrc. 20.	*Conſules L. CÆCILIVS METELLVS DIADEMATVS, & Q. MVCIVS SCÆVVLA.*	111.

Ille Diademátus dictus, quod ulceris tegendi cauſsà, frontem faſciâ diu obligâſſet.

TRIVMPHVS EX DALMATIS, ET EX GALLIS INALPINIS.

In Dalmatiam, iam-tum ab anno V. C. 599. victam, delatus, & à Dalmatis amicè acceptus, Salonæ hibernabat. Mòx triumphandi lubidine, crimen eis aliquod adfingit, & bellum infert. opibuſque eorum acciſis, & exercitu Romam deportato, quaſi re benè geſtâ triumphat; & Dalmaticus dicitur.

Q. MARCIVS Proconſ. Gallorum gentem, ſub radice Alpium ſitam (al. Sarnios, al. Stonos, appellant) bello adgreſſus eſt. Qui quùm ſe Romanis copijs circumſeptos, belloque imparis fore viderent; occiſis coniugibus ac liberis, in flammas ſe proiecérunt. De ijs quoque triumphatum.

CYZICENVS IN GRYPVM FRATREM INSVRGIT.

GRYPO quietè regnanti obortus eſt æmulus regni, frater ipſius, CYZICENVS, (à loco, quo educatus) matre eâdem genitus; ſed ex ANTIOCHO SIDETE, Patruo, ſuſceptus. Quem quùm ille veneno tollere voluiſſet; ut maturiùs annis cum eo de regno contenderet, excitavit.

PTOLEMÆVS PHYSCON II. ÆGYPTI REX VIII.

Inter has parricidialeis Regum Syriæ diſcordias, moritur rex PTOL. EVERGETES II. ſive PHYSCON I. (PHILOLOGVS, apud ATHENÆVM, à Litterarum ſtudio) quùm annos XXIX. regnâſſet. Eique ſuccedit PTOL. EVERGETES III. ſive PHYSCON II. qui & LATHVRVS (quaſi à cicercula, Cicero.) & SOTER dictus eſt.

Cognomen Phyſconis, quod Patri à figura corporis (γάστρων, ſeu Ventricoſi) inditum fuerat; filius retinere, tamquam gentilitium, non eſt dedignatus. Et ex eius nummis conſtare putatur, LATHVRI & SOTERIS, cognomenta non admiſiſſe. (Alij illi 27. annos regni; alij 25. attribuérunt.)

CLEOPATRA REGIAM TVRBAT FAMILIAM.

Pate, regnum Ægypti CLEOPATRÆ ſorori, & uxori priori; atque alteri ex filijs, quem illa legiſſet; reliquerat. Videlicet, quaſi quietior Ægypti ſtatus, quàm Syriæ regnum, foret; quùm mater, altero ex filijs electo, alterum hoſtem eſſet habitura. Quumque illa in minorem filium, ALEXANDRVM, eſſet pronior; à populo regnum maiori tradere compellitur.

Sed quùm filia eius & pellex CLEOPATRA, ex PTOLEMÆO quem dixi rege, & olim marito, treis filias ſuſcepiſſet; *Cleopatram, Selenen & Tryphænam.* Ex quibus poſtrema GRYPO, à Patre collocata, coepiſſet. filio LATHVRO, cui regnum eripere non poterat, uxorem ademit; compulſumque repudiare cariſſimam ſibi ſororem CLEOPATRAM, minorem ſororem SELENEN ducere iubet. Neque id materno inter filias, ſive neptes, iudicio; quùm alteri maritum eriperet, alteri daret.

Sed CLEOPATRA non tàm à viro repudiata, quàm à matre divortio viri dimiſſa, CYZICENO in Syriâ nubit. Eique, ne nudum uxoris nomen adferret, exercitum Cypri ſolicitatum, velut dotalem, ad maritum deducit.

Componendis inter Genuateis & Veiturios, de finibus, controverſijs, Senatus, Q. & M. MINVCIOS Q. FF. Rufos, fratres, mittit. qui in re præſente cognoſcerent. & huius litis à ſe iudicatæ monimentum quod etiamnum exſtat, reliquerunt. (Vid. Antiq. Inſcriptiones Ant. Auguſtini.)

3840. Ptol. Lathu. 2. An. Gry. 6. Ab V. C. 638. Ioan. Hyrc. 21.	*Conſules* C. LICINIVS GETA, & Q. FABIVS MAXIMVS EBVRNVS.	110.

Hic Pullus Iovis (Iovi amatus, ſeu τὰ παιδικὰ) dictus, ob candorem, cui natis fulmine icta erat. *Ita Iovi novum Ganymedem adfingebant Deorum tàm impij deriſores, quàm cultores.* Quinctiliao. tamen, Declamat. III. Hunc Fabium Eburnum, unum ex filijs impudicum, cogoitâ domi cauſſa, necâſſe tradidit.

LVCIVS METELLVS Proconſul, acto, ut diximus, de Dalmatis triumpbo, Ædem Caſtoris, de eorum manubijs, exſtruxit.

BELLVM INTER FRATRES, EARVMQVE VXORES, Sorores.

CYZICENVS, uxorio exercitu auctus, etiam viribus par, cum fratre GRYPO diu multumque, & vario quidem ſucceſſu, pugnavit. & victus tandem prœlio, atque in fugam converſus, Antiochiam perfugerat. Atque ita GRYPVS Antiochiam, in qua erat Cyziceni uxor, CLEOPATRA, obſidere cœpit. eâque captâ, TRYPHÆNA, uxor GRYPI, nihil prius aut antiquius, quàm ſororem CLEOPATRAM, requiri iuſſit: non ut captivæ opem ferret; ſed ne effugere captivitatis mala poſſet. quæ ſui æmulatione in hoc potiſſimum regnum invaſerit; hoſtique ſororis nubendo, hoſtem ſeſe eius effecerit.

Tum peregrinos exercitus in certamina fratrum addoctos; tum repudiatam à fratre, contrà matris voluntatem, extrà Ægyptum, nuptam, accuſat.

Contrà GRYPVS orare, ne tam fœdum facinus facere cogatur. *A nullo* umquam maiorum ſuorum, inter tot domeſtica, tot externa bella, poſt victoriam, *in feminas ſævitum; quas ſexus ipſe, & bellorum periculis, & ſævitia victorum eximat.* Accedere ad hæc *neceßitudinem ſanguinis;* Sororem ipſius, quæ tàm eruentè ſæviat, germanam eſſe, ſuam verò cōſobrinam; *liberorum* deinde *communium materteram.*

His tot ſanguinis neceſſitudinibus adijcit *ſuperſtitionem Templi,* quò abdita profugerit.

Sed quantò GRYPVS abnuit, tantò ſoror muliebri pertinaciâ accenditur; rata *non miſericordia* hæc verba, *ſed amoris eſſe.* Itaque vocatis ipſa militibus, mittit qui ſororem confoderent. Qui ut in templum intravéruot, quùm avellere eam non poſſent; manus amplexantis Deæ ſimulacrum præcidérunt.

Illa cum execratione parricidarum, mandatâ violatis numinibus ſui ultione, decedit. Neque ita multo poſt repetitâ prœlij congreſſione, CYZICENVS victor uxorem GRYPI, TRYPHÆNAM, ſimiliter cepit; eiuſque ſupplicio uxoris mánibus parentavit.

3841. Ptol. Lath. 3. An. Gry. 7. Ab V. C. 639. Ioan. Hyrc. 22.	*Conſules* M. AIMILIVS SCAVRVS, & M. CÆCILIVS METELLVS.	109.

Hic tertius fuit è filijs Macedonici.

SCAVRI PRISTINÆ CLARITATI RESTITVTI.

Ille itâ fuit Patricius, ut tribus ſuprà eum ætatibus iacuerit domûs eius fortuna, Sed ipſe propè intermortuam generis ſui memoriam, virtute renovavit; & à fortunâ ex humili vitâ ſublatus; Princeps Senatûs factus eſt. Priore anno in petitione conſulatûs ſuperatus fuerat à Q. MAXIMO. hoc autem anno P. RVTILIVM ſuperavit. Neque ille ſolum, qui repulſam tulerat, ambitûs accuſavit deſignatum

comperito-

competitorem; ſed Scaurus etiam abſolutus Rutilium in iudicium vocavit. *Ambo fortè tam meritò accuſati, quam immeritò abſoluti.*

Pater SCAVRI, licet Patricius, ob paupertatem, carbonatiam feciſſe proditur. Quumque idem primò dubitáſſet; *honore, ne peteret, an argentariam faceret*; ipſe eloquentiæ conſultus, cauſſis agendis animum adplicuit. *Eiuſq; artis quæſtum, quavis argentariâ longe uberiorem* deprehendit; & ex eâ gloriam peperit.

LIGVRES DOMITI PALVDIBVS EXSICCATIS. CONTINENTIA MILITARIS.

Idem SCAVRVS in Liguribus, quæ ei provincia obtigerat; rem præclarè geſſit. Quùm magna intrà Padum pars Paludibus occuparetur, per quas ANNIBAL magnis difficultatibus iter in Tuſciam olim fecerat; SCAVRVS deductis ex Pado, in Parmenſem uſque agrum, foſſis, navigationi commodis, Paludes ipſas exſiccavit è campis. Per Placentina etenim arva Trebia Padum influens, alijque complures antè fluvij, præter modum ſtagnabant.

Idem per Piſas & Lunam, uſque Sabatios, viam ſtravit ÆMILIAM; & hinc per Derthonem. (Id ab eo cenſore, factum produnt.) Ligures ab eo domiti; deque ijs triumphavit.

Singulare militaris continentiæ exemplum fuit, Pomifera arbor, quam in pede caſtrorum complexa fuerat metatio; poſtero die abeunte exercitu, qui ſub hoc SCAVRO meruit, intactis frugibus relicta.

Idem & legem de ſumtibus, & libertinorum ſuffragijs tulit. (Qua de re Plin. lib. 8.)

INSANIA GVLÆ. ET CENSORIA SEVERITAS.

Sorices & glireis, cenſorijs legibus, & Principeq; M. SCAVRO in Conſulatu, non alio modo cænis ademti; quàm conchylia, aut ex alio orbe cōvectæ aves. *Novum & inauditum gulæ crimen.*

Eodem anno L. CÆCILIVS METELLVS, (CALVI F. antè quadriennium Conſulis) & Cn. DOMITIVS AENOBARBVS, Cenſores; artem ludicram ex urbe removiſſe, præter Latinum tibicinem, cum cantore; & ludum talorum. & duos ac triginta, Senatu moviſſe, produntur. Luſtrum LXII. ab ijs conditum, quo cenſa civium capita CCCXCIV. Mill. CCCXXVI. Ab ijſdem lectus Princeps Senatûs M. ÆMYLIVS SCAVRVS, proxime Conſul. Is honos eloquentiæ potiſſimùm datus.

IVDÆÆ TRANQVILLITAS.

Intercà dum GRYPVS cum fratre CYZICENO conflictatur; & ab expeditione, quam in HYRCANVM moliebatur, ſuſcipiendâ retardatur; pace ferè continenti uſi ſunt Iudæi.

HYRCANVS namque, poſt Antiochi SOTERIS cædem, planè à Macedonibus deſciverat. Iamque nec ut ſubiectus, neque ut amicus aut ſocius, ullam illis opem ferebat. Bellum ipſum, quo ſeſe fratres diſcordes mutuò atterebant; Hyrcano opportunitatem præbuit, cum ſecurè fruendi Iudææ proventibus; tum ingentis pecuniarum vis congerendæ.

3842. Ptol. Lath. 4. An. Gry. 8. Ioan. Hyrc. 23. Ab V. C. 640.	*Conſules* M. ACILIVS BALBVS (*M.* ACILII, *qui Conſulatum geſſit anno Vrb. Cond.* 603. *Filius*) *&* C. PORCIVS CATO (*M.* CATONIS, *qui quadriennio ante Conſul fuit, Filius*; *M.* CATONIS *Cenſorij Nepos*; *& Africani II. ſorore natus.*)	108.

Hic Macedoniam provinciam ſortitus eſt.

CATO CVM SCORDISCIS IMPROSPERE PVGNAT. ET REPETVNDARVM damnatur.

Eiuſque exercitus, quem in Scordiſcos, omnium Thracum ſæviſſimos, duxerat, non fuſus modò aut fugatus; ſed (ſimile prodigio) omninò totus interceptus eſt.

Ad robur gentis, calliditas acceſſerat: & ſilvarum montiumque ſitus, cum ingenio Barbarorum conſentiebat.

T. DIDIVS præt. eoſdem vagos, & dum victoriam inſolentiùs perſequuntur, liberâ populatione diffuſos, repreſſit; & intrà ſuam compulit Thraciam.

Idem CATO repetundarū ex Macedoniâ damnatus eſt: lite eius quater Millib. ſive H. S. 18. Millib. æſtimata. *Severitas iudicij*, ait Velleius, *memoria mandanda: quum iudices magis voluntatem peccandi intuebantur, quàm modum: & quid, non in quantum, admiſſum foret, æſtimabant.*

M. ANTON. ORATOR, INCESTI ACCVSATVS, FIDE ET CONSTANTIA SERVI iudicium evadit.

Et ſub idem tempus M. ANTONIVS Orator à Cicerone laudatus, quùm in Aſiam Quæſtor proficiſceretur; iam Brundiſium advectus, certior fit inceſti ſe poſtulatum apud L. CASSIVM præt. cuius tribunal, propter nimiam ſeveritatem, *ſcopulus reorum*, dicebatur.

Quamvis Lex Memmia vetaret, eorum, qui reip. cauſsâ abeſſent, nomina recipi; Antonius legis beneficio renuntians, in urbem recurrit. Quumque accuſatores ſervum Antonij perſeveranter poſtularent; & id teſtimonium recuſare poſſet reus; patitur tamen ſervum ſuum quæſtioni ſubijci. Is plurimis laceratus verberibus, eculeo impoſitus, candentibus etiam laminis uſtus, accuſatorum exſpectationem fidei conſtantiâ fruſtratus eſt.

3843. Ptol. Lath. 5. Ant. Gry. 9. Ioan. Hyrc. 24. Ab V. C. 641.	*Conſules Q. CÆCILIVS METELLVS, Caprarius quartus Macedonici filius, quem Pater moriens prætorium, & candidatum Conſulatûs reliquit; cognomen, CAPRARII, ex contumeliâ traxit) & Cn. PAPYRIVS CARBO. (C. CARBONIS eius, qui VII. antè annis Conſul fuit, filius; & Cn. CARBONIS, qui anno 669. pòſt Conſul fuit, Pater.) Illi Macedonia, huic Illyricum, evenérunt.*	107.

Hoc anno, & eodem die, duo METELLI fratres; CAIVS Conſul ex Sardiniâ, quam cum Corſica rebellantem bello vicerat: & MARCVS præt. an Proconſ. ex Thraciâ, in quam Catoni ſucceſſerat; triumphárunt.

CIMBRI IN ITALIAM IRRVMPVNT. EORVM ORIGO.

His Coſſ. Cimbrorum arma primum audita ſunt; & nuntiatum, eos cum Teutonis Alpeis tranſgreſſos è Galliâ in Italiam veniſſe. Hi ab extremis Galliæ, (veriùs ex Cherſoneſo Cimbrica, nunc Danica) profugi, quùm terras eorum inundâſſet Oceanus (ſive, Deus latrocinia & rapinas eorum, quibus adſueverant, effuſo in terras eorum mari, ultus eſſet) ſedibus ſuis pulſi, aliquamdiu palantes & vagi errárunt; & ſedes novas toto orbe quærebant.

Romani, quòd longinquis è regionibus profecti, unde venirent, aut quinam eſſent, ignoraretur; eos Germanos eſſe ex iis, qui ad Septemtrionalem Oceanum incolunt, arbitrabantur. quòd Germanorũ linguâ prædones, Cimbri, appellarentur. (Hinc VELL. *Effuſa immanis vis Germanarum gentium, quibus nomen Cimbris ac Teutonis erat*; quique Rhenum tranſcenderant.)

Tandem populabundi in Illyricũ venérunt. Et Cn. CARBO collatis ad Noreiam opidum ſignis, non modò nihil profecit; ſed acie fuſus, & exercitu exutus eſt. Eoque ſuperato, quieviſſe uſque ad Silanum Coſ. Cimbri videntur.

3844. Ptol. Lath. 6. An. Gry. 10. Ioan. Hyrc. 25. Ab V. C. 642.	*Conſules M. LIVIVS DRVSVS (C. DRVSI fil. eius qui Conſul fuit anno 6[1]6.) & L. CALPVRNIVS PISO, (avus L. PISONIS, ſoceri C. CÆSARIS) qui Conſularis occiſus poſteà à Tigurinis.*	106.

DRVSVS in Thraciâ, poſt Didium, proſperè pugnavit adversùs Scordiſcos, gentem à Gallis oriundam; & vetitos tranſire Danubium, finium ſuorum parte multavit.

Tum CYZICENVS, quùm GRYPO evadente, uxore eius Tryphæna potitus eſſet; lege talionis in eam uſus eſt; & ſceleris antè quadriennium in ſororem Cleopatram perpetrati pœnas ab eâ exegit.

ANTIOCHVS CYZICENVS, SYRIÆ REX, XX.

3845. Ptol. Lath. 7. Ant. Cyziceni. 1. Ioan. Hyrc. 26. Ab V. C. 643.	*Conſules P. CORNEL. SCIPIO NASICA (SERAPIONIS, qui anno 616. Conſul fuit, filius, in Ædilitatis petitione repulſã paſſus, Conſulatũ nihilo minus obtinuit) & L. CALPVRN. BESTIA.*	105.

Huic Numidia; illi Italia, provinciæ obtigérunt. Sed Naſica in Conſulatu mortuus, maiorum famam non eſt aſſecutus.

BELLI IVGVRTHINI INITIA. VRBIS ROM. CORRVPTELA.

MICIPSA, MASINISSÆ F. Numidiæ rex, IVGVRTHAM, fratris MANASTABALIS, ex concubinâ, filium, eodem cultu, quo ADHERBALEM & HIEMPSALEM liberos ex ſe genitos, domi habuerat: & ab SCIPIONE AFRICANO, qui eius forti fideliq; operâ bello Numantino uſus fuerat, commendatum, adoptárat; & teſtamento pariter cum liberis heredem inſtituerat.

MICIPSA mortuo, quùm ille interficere fratres ſtatuiſſet, agitatus regni cupiditate; nec illos magis, quàm Sen. pop. q; Romanum, quorum in fide & clientelâ regnum erat, metueret; primum ſcelus mandat inſidiis. Potituſque Hiempſalis, qui minor & ferocior erat, capite, omni Numidiæ imperare parabat. urbeis partim vi, alias voluntate imperio ſuo adiungere.

ADHERBAL, tametſi Romam legatos miſerat, qui Senatum docerent de cæde fratris, & fortunis ſuis; fretus multitudine militum parabat armis contendere. Sed ubi res ad certamen venit, victus ex prœlio profúgit in provinciam; ac dehinc Romam contendit.

Iugurtha viciſſim, qui adversùs populi Rom. irã, in avaritiâ Nobilitatis, & pecuniâ ſuâ, ſpem reliquam haberet; ſciretque *urbem venalem eſſe, ſi emtorem inveniſſet*; paucis diebus cum argento & auro multo, legatos Romam mittit.

Senatus

Senatus auro corruptus, mittit legatos, qui regnum inter prædonem, & ADHERBALEM dividant. Hi quoque pretio emti iniquam partitionem inſtituunt. Quæ pars Numidiæ Mauritaniam attingit, agro viriſque opulentior, IVGVRTHÆ traditur. Illam alteram, ſpecie, quàm uſu, potiorem, quæ portuoſior & ædificijs magis exornata erat, ADHERBAL poſſidere iuſſus.

Poſtquam diviſo regno Legati Africâ deceſſére; & IVGVRTHA, contra timorem animi, præmia ſceleris adeptum ſeſe vidit; certum eſſe ratus, quod ex amicis apud Numantiam acceperat; *Omnia Romæ venalia eſſe*: ſimul & illorum pollicitationibus accenſus, quos paulloantè muneribus expleverat; in regnum ADHERBALIS animum intendit: & ex improviſo fineis eius cum magnâ manu invadit, belli cauſſam aucupatus.

Quumque ADHERBALIS, qui ad neceſſarium bellum ſe comparabat, caſtra haud longè à mari, propè Cirtham opidum, expugnâſſet; & ipſe ADHERBAL cum paucis in opidum profugiſſet; IVGVRTHA Cirtham circumſedit; & vineis turribuſque, atque omnium generum machinis oppugnare adgreſſus eſt.

Senatus verò poſtquàm de bello eorum per legatos accepit; treis adoleſcenteis in Africam ablegat, qui ambos reges adeant, & nuntient; *Romanos velle & cenſére, ab armis diſcedant; & de controverſijs ſuis, iure potius, quàm bello, diſceptent.*

Ijs IVGVRTHA reſpondit; ADHERBALEM dolis vitæ ſuæ inſidiatum; eius ſceleri obviàm ſe iſſe: De omnibus rebus legatos Romam brevi eſſe miſſurum. Ita utrique digreſſi: & ADHERBALI copia appellandi non fuit.

IVGVRTHA intereà mœnibus Cirthæ foſsâ atque vallo circumdatis, cuncta, quæ ad expugnandum uſui, intentus parare.

ADHERBAL duos ex ſuis maximè impigros extrudit, & Romam cum litteris pergere impellit. Litteris in Senatu recitatis, quùm ab ijſdem illis regis fautoribus ſummâ ope eniſum eſſet, ne ADHERBALI ſubveniretur; néve durius in IVGVRTHAM decretum fieret. legantur in Africam maiores natu nobiles, & in his M. SCAVRVS.

Ij quoque, tametſi graveis minas IVGVRTHÆ intentarent, quod ab oppugnatione non deſiſteret; multâ tamen oratione conſumtâ, fruſtrà diſceſſére.

Quo audito, Italici, quorum virtute mœnia defenſabantur, ADHERBALI ſuadent; uti ſeque & opidum, vitam ab hoſte pactus, tradat. De cæteris Senatui curæ fore.

IVGVRTHA in primis ADHERBALEM excruciatum necat: deinde omneis puberes Numidas; atque negotiatores promiſcue, uti quiſque armatus obvius fuerat, interfecit.

BELLVM IVGVRTHÆ INDICTVM.

Tum IVGVRTHÆ bellum indictum; & in id CALPVRNIVS Coſ. miſſus. Qui legionibus per Italiam, Rhegium, atque indè Siciliam, & porrò in Africam tranſvectis; & paratis initiò commeatibus, acriter Numidiam adgreſſus, multos mortaleis & urbeis aliquot pugnando cepit.

Sed ubi IVGVRTHA pecuniâ per legatos tentare; bellique quod adminiſtrabat, aſperitatem oſtendere cæpit; animus æger avaritiâ facilè converſus eſt. Socio & omnium conſiliorum adminiſtro SCAVRO. Indè Iugurtha in maximam ſpem reciperandæ pacis adductus; ſtatuit cum eis de omnibus pactionibus præſens agere. In caſtra venit; ac pauca præſenti conſilio locutus, de invidiâ ſui facti, atque uti in deditionem acciperetur; reliqua cum BESTIA & SCAVRO ſecreta tranſegit. Deinde poſtero die, quaſi per ſaturam exquiſitis ſententijs, in deditionem acceptus eſt. Sed, uti pro conſilio & palàm imperatum erat; præter frumentum; elephanti XXX. pecus atque equi multi, cum non parvo argenti pondere, Quæſtori SEXTO traduntur. Calpurnius Romam ad magiſtratus rogandos proficiſcitur. In Numidiâ, & exercitu noſtro pax agitabatur.

Pax tàm flagitioſa à Senatu improbata eſt; qui iuſtum ſcilicet ſibi vindicandæ in poſterum Numidiæ titulum, an prætextum l acceſſiſſe non indoleret.

Tum quoque novi in Hiſpaniâ motus, primùm per CALPVRNIVM PISONEM; deinde per Ser. GALBAM, prætores, quàm honeſtiſſimis potuére conditionibus, compoſiti ſunt.

3846. Ptol. Lath. 8. An. Cyzic. 2. Ioan. Hyrc. 27. Ab V. C. 644.	*Conſules M. MINVCIVS RVFVS, (Salluſtio, Quinctus eſt) & Sp. POSTHVMIVS ALBINVS. Illi Macedonia, huic Numidia obtigit.*	104.

Ille cum Thracibus, Macedoniæ imminentibus, non modò in Conſulatu; ſed etiam Proconſule, rem benè geſſit.

Quùm à Scordiſcis Daciſque (alij, Triballos adijciunt) premeretur; quibus impar numero militum erat; præmiſit fratrem, & paucos equites, unà cum æneatoribus: præcepitque; ut ubi contractum prœlium vidiſſet, ſubitus ex diverſo ſe oſtenderet, iuberetque æneatores concinere. Sonantibus itaque montium iugis, ſpecies ingentis multitudinis offuſa eſt hoſtibus. quà perterriti dedére terga. (FLORVS, de eodem; Quùm toto Scordiſcos vaſtâſſet Hebro, multos amiſit, dum per perfidum glacie flumen equitatur.)

Thraces hiſce victorijs fracti, multis deinceps annis quieviſſe videntur.

IVGVRTHA ROMAM ARCESSITVR.

L. CASSIVS prætor, agente C. MEMMIO Trib. pleb. & rogationem perferente, ad Iugurtham, miſſus

miſſus eſt; quem interpoſitâ fide publicâ Romam adduceret. quo faciliùs, indicio regis, Beſtiæ & SCAVRI, & reliquorum, qui pecuniæ captæ arceſſebantur, delicta patefierent.

Ille cultu quam maximè miſerabili, cum prætore Romam venit. Rogatus à MEMMIO, quibus miniſtris tàm nota facinora in Numidiá patraſſet; & maieſtatem imperij contemſiſſet! quùm reſpondere iuſſus eſſet; à C. Bæbio Trib. pl. (quem magnâ mercede parárat & corruperat; cuius impudentiâ contrà ius & iniurias omneis munitus foret;) tacere iubetur. Et populus, licet vehementer in intereeſſorem accenſus, velut ludibrio habitus, ex concione diſcedit. Iugurthæ vero, & Beſtiæ, ac cæteris, quos illa quæſtio exagitabat, animi augeſcunt.

MASSIVA, MASANISSÆ F. INTERFICITVR.

Erat eâ tempeſtate Romæ Numida quidam, nomine MASSIVA, MASINISSÆ ex GVLVSSA, altero filio, Nepos. Qui quia in diſſenſione regum, Iugurthæ adversùs fuerat, deditâ Cirthâ, & ADHERBALE interfecto, profugus ex Africâ eò venerat.

Huic Sp. ALBINVS, tum Coſ. perſuadet; quoniam è ſtirpe Maſiniſſæ ſit; Iugurthamque, ob ſcelera, invidia cum metu urgueat; regnum Numidiæ ab Senatu petat.

Quæ poſtquam Maſſiva agitare cæpit; Iugurtha, per Bomilcarem, proximum, & maximè ſibi fidum, Maſſivæ inſidias tendit. Vnús verò ex eo numero, qui ad cædem exſequendam parati erant, Maſſivâ inconſultius obtruncato, deprehenſus, cogente Conſule, iudicium profitetur.

At Iugurtha manifeſtus tanti ſceleris; & ſuper gratiam atque pecuniam ſuam, invidiâ facti flagrans; quamquam in priore actione, ex amicis, L. vades dederat, clàm in Numidiam Bomilcarem dimittit. Et ipſe paucis diebus eódem profectus, iuſſuſque à Senatu Italiâ decedere,

Româ egrediens, & eò ſæpiùs tacitus reſpiciens, dixiſſe poſtremò fertur; *Vrbem venalem, & maturè perituram, ſi emtorem invenerit!*

ALBINVS COS. IN AFRICAM.

Interim ALBINVS, renovato bello, quæ ei adminiſtrando uſui forent, maturat in Africam portare. ſtatimque ipſe profectus eſt, uti antè comitia, quod tempus haud longè aberat; armis, aut deditione, aut quovis modo bellum conficeret.

Iugurtha verò trahere omnia, alias ſubinde moræ cauſſas facere, pollicitari deditionem; nunc cedere, nunc inſtare; Conſulem ludificari.

At fuére, qui tum ALBINVM, haud ignarum conſilij regis exiſtimarent: neque ex tantâ properantiâ tam facilè tractum bellum ſocordiâ magis, quàm dolo, crederent. Poſtquam enim dilapſo tempore, comitiorum dies adventabat; ipſe, AVLO fratre in caſtris pro-prætore relicto, Romam deceſſit.

Quumque tribunitijs ſeditionibus reſp. atrociter tum agitaretur; & L. LVCILIVS, & L. ANNIVS, Tribb. pl. reſiſtentibus collegis, continuare magiſtratum niterentur: eaque diſſenſio totius anni comitia impediret: AVLVS, Conſulis frater, aut conficiundi belli; aut terrore exercitûs, ab rege pecuniæ capiundæ; milites menſe Ianuario ex hibernis in expeditionem evocat; & ad Suthul oppidum, ubi regis theſauri erant, adducit: quod quidem & ſævitiâ temporis, & opportunitate loci, neque capi, neque obſideri poterat.

FOEDA AVLI PROPRÆT. PAX CVM IVGVRTHA.

IVGVRTHA, AVLVM, vanum licet & imperitum imperatorem ſpe pactionis perpulit; uti, relicto Suthule, quò delicta occultiora forent; ſeſe in abditas regiones, veluti cedentem, inſequeretur. Et intereà, per homines callidos, exercitum tentat. Duces, uti ad ſe transfugiant, vel loca deſerant; corrumpit. Quibus ex ſententiâ inſtructis, de improviſo AVLI caſtra circumvenit: terrore, cæde, fugâque complet. Ipſe poſtero die cum proprætore, qui proximum collem occupaverat, in colloquio verba facit. *Tametſi ipſum cum exercitu fame ferroque clauſum teneat; tamen ſe humanarum rerum memorem, ſi ſecum fœdus faceret, incolumeis omnîs ſub iugum miſſurum.* Præterea, *uti diebus decem Numidiâ decederet.* Quæ quamquam gravia ac flagitij plena erant; tamen quia mortis metu nutabant, ſicuti regi libuerat, pax convénit.

IOAN. HYRCANI RES GESTÆ. SAMARIA OBSESSA ET EVERSA.

Hyrcanus intereà, dominatu regio iam liberatus, maiora tentare audet; & exercitum ingentem ad Samariam, urbem munitiſſimam, ſibique infeſtam, adducit. quæ Mariſſenos, Iudæorum colonos ac ſocios, ſed Syris regibus obnoxios, iniuriâ adfeciſſet.

Quumque eam foſsâ & muro duplici circumſepſiſſet; obſidioni filios ſuos, ANTIGONVM, & ARISTOBVLVM, præfecit. Quibus acriter urguentibus; & fame invaleſcente, in eam neceſſitatem adducti ſunt Samaritæ; ut cibis, homini inſuetis, veſci; & ad extremum, ANTIOCHI CYZICENI opem implorare cogerentur.

Ille, quùm properè ſuppetias veniſſet; ita ab ARISTOBVLI militibus victus eſt; ut fratribus ad Scythopolim uſque inſequentibus, ægrè evaſerit. Et hi Samaritas denuò intrà mœnia compulſos, tàm artè obſederint; ut ab eodem rege iterùm auxilium petere cogerentur.

Is acceptis à Ptolemæo Lathuro ſex armatorum Millib. quos ille invitâ matre miſerat; quùm viribus longè impar aperto Marte decernere non auderet; ratus eſt, editâ agrorum vaſtitate, HYRCANVM ab obſidione Samariæ avelli poſſe. Sed poſtquàm multos è ſuis, inſidijs hoſtium paſſim exceptos, deſideráſſet; Tripolim indè profectus, CALIMANDRO & EPICRATI du-

cibus, Iudaici belli ſummam commiſit.

Ex quibus CALIMANDER audaciùs, quàm prudentiùs cum hoſte congreſſus, profligatis ſuis, & ipſe inter alios cecidit. EPICRATES verò, pecuniâ corruptus, Scythopolim,& alia quædam opida, palàm Iudæis prodidit.

Atque ita Hyrcanus, poſt honotinam obſidionem Vrbe potitus, eam ſolo æquavit: & torrenteis eódem induxit: quorum eluvie ita omnia deformata, ut ne veſtigium quidem opidi reliquum eſſet.

Commemorat Ioſeph. eo ipſo die, quo filij eius cum CYZICENO manus conſeruérunt; & ipſe, Pontifex, ſolus in templo odoramenta adolebat; vocem auditam, quæ recentem filiorum de Antiocho victoriam nuntiaret: ipſumque foras progreſſum id multitudini renuntiâſſe: & paullopoſt, eius oraculum certiùs, & reipsâ fuiſſe comprobatum.

Ptolemæi Lathuri mater, tam iniquo animo tuliſſe proditur, copias adversùs Hyrcanum & Iudæos ſubmiſſas; ut tum conſilium ceperit de filio è regno exturbando.

3847.
Ptol. Lath. 9.
An. Cyzic. 3.
Ioan. Hyrc. 28.
Ab V. C. 645.

Conſules Q. CÆCILIVS METELLVS (L. METELLI CALVI fil.) & M. IVNIVS SILANVS. Provincias partiti, ille Numidium, hic Galliam.

103.

Cenſores eo anno putantur fuiſſe M. ÆMYLIVS SCAVRVS, qui Æmyliam viam ſtravit & Pontem Æmylium fecit: & M. LIVIVS DRVSVS, in eo magiſtratu mortuus. Quo mortuo, quùm SCAVRVS collega abdicare nollet; Tribunorum iuſſu in carcerem duci iuſſus eſt.

CIMBRI, GALLOS ET HISPANOS BELLO LACESSVNT.

Cimbri, victo, uti diximus, CARBONE, adversùs Gallos eos, qui imperio pop. Romani ſubiecti non erant; atque indè adversùs Hiſpanos, arma tranſtulerant.

Galli (uti eſt apud Cæſarem libr. 7.) in opida compulſi, atque inopiâ ſubacti, eorum corporibus, qui ætate inutiles ad bellum videbantur, vitam toleravérunt: neque ſe hoſtibus tradere voluérunt. Depopulatâ nihilo minus Galliâ, magnâque illatâ calamitate, alias terras Cimbri periérunt. Iura, leges, agros, libertatem Gallis reliquérunt.

Hoc illi anno ex Galliâ & Hiſpaniâ excluſi, quùm in Italiam remigrarent; miſérunt legatos in caſtra SILANI, indè ad Senatum; petentes, ut pop. Rom. aliquid ſibi terræ daret, quaſi ſtipendium: cæterùm, ut vellet, manibus atque armis ſuis uteretur. *Sed quas daret terras populus, agrarijs legibus inter ſe dimicaturus?*

Repulſi illi, quod nequiverant precibus, armis petere conſtituunt. Sed nec primum impetum Barbarorum SILANVS ferre potuit, & infeliciter pugnavit.

Quùm idem Coſ. plureis leges, quæ per eos annos variè ad populum per Tribb. pl. latæ erant, abrogaſſet; Domitius Trib. pl. quinquennio poſt eumdem apud populum accuſavit; criminatuſq; eſt, bellum cum Cimbris iniuſſu populi geſſiſſe: idque principium fuiſſe calamitatum, quas eo bello populus accepiſſet.

IRRITI ALBINI PROCOS. IN NVMIDIA CONATVS.

Quum ALBINVS, anni ſuperioris Conſul, ex delicto fratris AVLI invidiam, ac demùm periculum timens, Senatum de federe conſuleret; Senatus, uti par fuit, decrevit; *ſuo atque populi iniuſſu nullum potuiſſe fedus cum IVGVRTHA fieri*. Et Conſul impeditus à Tribb. pl. ne quas paraverat, copias, ſecum portaret; paucis diebus in Africam profectus, quamquam perſequi Iugurtham, & mederi fraternæ invidiæ animo ardebat; cognitis militibus, qui ex convento, Numidiâ deducti in provinciâ hiemârant; quóſque, præter fugam, ſoluto imperio, licentia atque laſcivia corruperat; ex copiâ rerum, ſtatuit, nihil ſibi ſubitò agitandum.

METELLVS COS. DISCIPLINAM MILITAREM INSTAVRAT, EIVS CVM Iugurthâ prœlia.

METELLVS Coſ. cui provincia Numidia evenerat, diffidens veteri exercitui; milites alios ſcribere, & præſidia undique arceſſere. Et in provinciam profectus, magnâ ſpe civium, cum propter bonas arteis, tum maximè quod advorsùm divitias invictum animum gerebat; ab ALBINO Proconſ. exercitum accepit, inertem & imbellem, linguâ quàm manu promtiorem. ut imperatori novo plus ex malis moribus ſolicitudinis; quàm, ex copiâ militum, auxilij, aut bonæ ſpei accederet.

Ille itaque edicto primùm adiumenta ignaviæ ſuſtulit;

„ *Ne quiſquam in caſtris panem, aut quem alium coctum cibum venderet.*

„ *Ne miles gregarius in caſtris, aut in agmine ſervum aut iumentum haberet.*

Ipſe caſtrorum ſubinde locum mutavit; eademque tamquam hoſtis ſemper adeſſet, aptiſſime vallo foſsâque munivit. Ita *probibendo à delictis magis, quàm vinduando*, exercitum brevi confirmavit.

IVGVRTHA, ubi quæ METELLVS agebat, ex nuntijs accepit; diffidere rebus ſuis, ac tùm demum veram deditionem facere conatus eſt. Legatos cum ſupplicijs miſit, qui tantummodò ipſi

liberiſque

liberiſque vitam peterent; alia omnia dederent populo Romano.

METELLVS, cognitâ Numidarum perfidiâ, & ingeniorum mobilitate, Legatos, alium ab alio diverſos, adgreditur. ac paullatim tentando, poſtquàm opportunos ſibi cognovit, multaque pollicendo perſuadet; vivum Iugurtham, an necatum! ſibi tradant.

Atque infeſto exercitu in Numidiam procedens, ubi, contrà faciem belli, tuguria plena hominum, pecora, cultoreſque in agris erant; obvios habuit ex opidis, & Mapalibus regis præfectos, qui frumentum dare, commeatum portare, poſtremò omnia, quæ imperarentur, facere, parati eſſent.

Conſul illa deditionis ſigna oſtentui eredens, inſidijs locum tentabat. Nam in Iugurthâ tantus dolus, tantaque locorum & militiæ peritia inerat; ut abſens, an præſens; pacem an bellum gerens; perniocioſior eſſet, in incerto haberetur.

Conſul præſidio Vaccæ opido, quod forum erat rerum venalium totius regni Numidiæ maximè celebratum; impoſito, Iugurtham, ad ſupplices iterùm legatos mittendum, impellit.

Quos item, ille, uti priores, illectos ad proditionem domum dimittebat: & regi pacem, quam poſtulabat, neque abnuens, neque pollicens, inter eas moras promiſſa legatorum exſpectabat.

IVGVRTHA ubi ſuis ſe artibus tentari animadvertit; ſtatuit armis certare. Haud procul à Muthule flumine, in monte quodam, ubi aciem ipſe inſtruxerat, & ſoletter occultârat; impetu in Romanos ignaros, & ex eodem monte digreſſos, facto; pugna acris cæpta eſt.

Duobus diverſâ in parte prœlijs, in colle adverſo, & ad flumen, victor METELLVS; ubi vidit animum regis etiam tum ferocem eſſe, & bellum renovari, quod niſi ex illius lubidine geri non poſſet; minore detrimento illos vinci, quàm ſuos vincere: ſtatuit non prœlijs, neque acie, ſed alio modo bellum gerendum.

Itaque in loca Numidiæ opulentiſſima pergit, agros vaſtat, caſtella & opida capit, aut incendit; puberes interfici iubet. eâque formidine multi Romanis dediti obſides; frumentum, aliaque, quæ uſui forent, adfatim præbita; & ubicumque res poſtulabat, præſidium impoſitum. Quæ omnia multò magis, quàm prœlium malè pugnatum ab ſuis, regem terrebant.

Interim Romæ gaudium ingens ortum, cognitis METELLI rebus. Itaque Senatus Dijs immortalibus ſupplicia decernere, civitas læta agere, de METELLO fama præclara eſſe.

PHARISÆI, ET SADDVCÆI EXORTI.

Ex quo tempore ALCIMVS Sacerdos, BACCHIDE, regis ANT. EPIPHANIS præfecto, fretus, Chaſidæos illos LX. annis antè 52. iugulavit; nulla deinceps eorum mentio comperitur. Sed eorum quaſi loco, pòſt ann. circiter xx. Phariſæi, Sadducæi, & Eſſæi, exorti, deinceps occurrunt.

Ex quibus Sadducæi, à Iuſtitia, vel SADOCO dicti, quidam quaſi inter Iudæos Epicurei; *Nihil fato fieri; omnia in noſtra eſſe manu, & à noſtra voluntatis arbitrio pendere.*

Eſſæi contrà, à Sanctitate, ceu Monachi, *Omnia fato adminiſtrari* contendebant.

Phariſæi, mediam tenentes viam, quædam *fato*, hoc eſt *providentiæ*; quædam *libero hominum arbitrio*, metiebantur. Dicti PERVSCHIM, quaſi ἀφωρισμένοι, ſive Eximij.

Eſſæi in agris auſteriſſimam vitam agebant: Sadducæi palàm ambitioſi optimatum gratiam aucupabantur: Phariſæi occultiore conſilio, dum in vulgum gratiam famamque à ſanctitate captant, principibus etiam terribileis ſe præſtitérunt.

HYRCANI OFFENSA A PHARISÆIS.

Quumque HYRCANVS iſtos, à quibus educatus fuerat, magno hactenus ſtudio coluiſſet; & ipſis viciſſim carus fuiſſet; accidit fortè, ut ipſe Phariſæos omneis ſplendidiſſimo convivio, comiterque acciperet. Vbi vino exhilaratos vidit; rogat; *Quid in ipſo deſiderent; aut ad iuſtitiam vitæ conſectandam, aut ad ſanctitatis perfectionem, deeſſe putent?*

Collaudantibus eius virtutem omnibus, quùm communi omnium teſtimonio vehementer gaviſus eſſet; unus è convivis ELEAZARVS, vir ingenio malo praveque, *Si vis*, inquit, *iuſtus eſſe*; *abdica te Pontificatu.*

HYRCANO cauſſam rogante, cur id ita poſtularet; ſubiecit ille; Quia à grandioribus natu accepimus, *Matrem tuam*, rege ANTIOCHO EPIPHANE *captivam, ſervitutem ſerviiſſe.* (Is autem rumor falſus erat. atque adeò, ſi verus fuiſſet; HYRCANVS id ſibi fraudi eſſe debere negabat.)

Ita convivij hilaritatem iuſta omnium in Eleazarum indignatio abrupit.

Tum IONATHAS, è Sadducæorum ſectâ, quæ Phariſæis adverſa erat; & HYRCANI amicus, in aurem ſuggerit; *Non eſſe quod uni Eleazaro ſuccenſeat*; ex communi Phariſæorum ſententia hoc Eleazari convicium eſſe profectum. Quod ſi dubium videtur; rogentur, inquit, *Quâ pœnâ dignum hominem eſſe cenſeant?*

Quùm in alios etiam clementes & indulgentiores eſſe ſolerent Phariſæi; in ſui ordinis virum triſtem mortis ſententiam ferre iniquum videbatur. Reſpondent itaque; *Conviciatorem, flagra & vincula commeruiſſe videri.*

Tum HYRCANVS vera IONATHAM monuiſſe arbitratus, repudiatâ Phariſæorum ſectâ, ad Sadducæorum caſtra tranſijt: & abrogatis illorum inſtitutis, quæ à lege Moſaicâ diſcreparent, in eius ſtrictæ cultores ſævire cæpit.

Vndè factum, ut & ipſe, & eius liberi, parùm in vulgum

in vulgum gratioſi evaſerint: & Phariſæi, quam ab HYRCANO non potuerant, ab eius filio ALEXANDRO, poſt annos aliquot, ultionem infenſiſſimis animis exegerint.

3848. Ptol. La. 10. An. Cyz. 4. Ioan. Hyr. 29. Ab V. C. 646.	*Conſules. SER. SVLPITIVS GALBA, (SER. GALBÆ filius, eius, qui Conſul fuit anno V. C. 609.) & M. AEMILIVS SCAVRVS; qui poſt, legatus, a Cimbris eſt interfectus: & in locum alterius, qui antè quàm iniret, damnatus ſit, ſuffectus fuiſſe proditur.*	102.

Fidem Gallia obtigit, quam, in locum SILANI miſſus, adminiſtraret; ubi & tertiam cladem à Cimbris accepit; exercitumque amiſit.

Cenſores, qui LXIII. luſtrum fecerint, fuiſſe putantur Q. FABIVS MAXIMVS ALLOBROGICVS, qui Fabianum fornicem iuxta Regiam, in Sacrâ viâ conſtruxiſſe traditur: & C. LICINIVS GETA, qui à L. METELLO & CN. DOMITIO Cenſoribus, inter cæteros, è Senatu pridem eiectus fuerat.

RES IN HISPANIA.

In ulteriore Hiſpaniâ, quæ D. BRVTI imperio pacata fuerat, bellum à latronibus, qui eam paſſim diripientes vexabant, erat excitatum; & a C. MARIO ex Prętore nonnihil coercitum. quod quidem hoc tempore redintegratum videtur. Et Q. CÆPIO, priore anno, in Prætura, Luſitanos, qui ſe quoque moverant, ſortitus; hoc anno de iiſdem triumphavit. qui idem triennio pòſt, pro Conſule, cum Cimbris rem infeliciſſimè geſſit.

RES IN NVMIDIA, VBI ZAMA FRVSTRA OPPVGNATVR.

In Numidiâ intereà METELLVS, ubi ſe dolis IVGVRTHÆ, qui neque prœlium faceret, neque otium pateretur; ſed hoſtem tantummodò retineret; fatigari vidit: Zamam, urbem magnam, & in ea parte, quà ſita erat, regni arcem, ſtatuit oppugnare.

IVGVRTHA, quæ ab Imperatore Roman. parabantur, per perfugas edoctus, magnis itineribus METELLVM antevénit. opidanos hortatur, mœnia defendant, additis auxilio perfugis. pollicetur in tempore ſemet cum exercitu adfore.

MARIVM, METELLI legatum, qui frumentatum cum paucis cohortibus Siccam (opidum, quod omnium primum, poſt malam pugnam, à rege defecerat) miſſus fuerat; ancipiti pugna ad urbis portas adgreſſus, pænè intercepit. Et METELLO ad Zamam acriter certante, & ſcalas mœnibus admovente, ex-improviſo caſtra Romana magnâ cum manu invadit, & portam irrumpit. Et vix ſubmiſſo cum auxilijs ſociorum MARIO, ipſe multis in munimento caſtrorum amiſſis, in loca munita ſe recepit.

Atque iterùm, dum vi maiore METELLVS opidum oppugnatum iret, & murum adgrederetur; equites quos in proximo ille locarat, & pro caſtris agitare iuſſerat; de-repentè, & ex occulto adoritur. aciemque Romanam novâ equeſtris prœlij facie ita implicat & perturbat, ut expeditis peditibus ſuis hoſtes pænè victos daret: & nox denique prœlium utrimque diremerit.

METELLVS poſtquam videt fruſtrà inceptum; neque opidum capi, neque IVGVRTHAM, niſi ex inſidijs, aut de ſuo loco, pugnam facere; & iam æſtatem exactam eſſe; ab Zamâ diſcedit. & in ijs urbibus, quæ ab rege defecerant, ſatiſque munitæ ſitu aut mœnibus erant; præſidia imponit. cæterum exercitum in provincia, quæ proxima eſt Numidiæ, hyemandi gratiâ collocat.

IVGVRTHA A SVI DEDENDI PROPOSITO MOX RESILIT.

BOMILCAR, qui Romæ cum rege fuerat, & vadibus datis de MASSIVÆ nece clàm iudicium fugerat; multis Conſulis pollicitationibus expugnatus, ad deditionem Romanis faciendam IVGVRTHÆ animum ita impulit, ut ad imperatorem legati miſſi ſint. „ *Qui regem imperata facturum dicerent: ac ſine ullâ pactione ſeſe regnumq; ſuum in illius fidem tradere.*

Ille ex conſilij decreto, per legatos, IVGVRTHÆ imperat, argenti pondo CC. M. elephantos omneis; equorum & armorum aliquantulum. iubet omneis perfugas vinctos adduci.

Ita IVGVRTHA, armis viriſque & pecuniâ ſpoliatus, quùm ad Imperatorem, Tiſdrum, vocaretur, rurſus cæpit flectere animum ſuum. & ſecum reputans, quàm gravis caſus in ſervitium ex regno foret, de-integro bellum reſumit. Romæ autem Senatus, de provincijs conſultus, Numidiam METELLO iterùm decreverat.

MARII LEGATI AMBITIO, ET IN COS. CALVMNIÆ.

Per idem tempus, Vticæ fortè C. MARIO, per hoſtias Dijs ſupplicanti, magna atque mirabilia portendi aruſpex dixerat. Proinde quæ animo agitabat, fretus Dijs ageret: Fortunam quamſæpiſſimè experiretur; cuncta proſperè eventura.

At illum iam anteà, quamvis ab Ædilitate bis repulſus, vix antè ſeptennium prętoram adeptus eſſet; Conſulatûs ingens cupido exagitabat. ad quem capiundum, præter vetuſtatem familiæ, alia omnia ei abundè eſſe videbantur. quique à Tri-

 bunatu

bunatu militum, alium poſt alium, magiſtratus ſibi peperiſſet: ſemperque in poteſtatibus eo modo agitaſſet, ut ampliore, quàm gerebat, honore dignus haberetur.

Fretus itaque aruſpicis dictis, ab METELLO, petendi Conſulatûs gratiâ, miſſionem rogat.

Qui quùm Legatum ſuum ab eo honore adfectando dehortaretur; MARIVS cupidine atque irâ, peſſimis conſultoribus, graſſari intendit; neque facto ullo aut dicto abſtinere, quod modò ambitioſum foret. Apud milites & negotiatores Italicos, criminosè ſimul ac magnificè de bello loqui. Dimidia pars exercitûs ſi ſibi permitteretur; paucis diebus IVGVRTHAM in catenis habiturum. Ab Imperatore conſultò bellum trahi; quod homo inanis, & regiæ ſuperbiæ, imperio nimis gauderet.

GAVDAM, MANASTABALIS filium, Maſaniſſæ nepotem, hominem parum valido ob morbos animo, quem MICIPSA teſtamento ſecundum heredem ſcripſerat; cuique METELLVS & ſellam regiam, & cuſtodię cauſſâ præſidium equitum, negaverat; eò impellit; Si IVGVRTHA captus aut occiſus foret, ut imperium Numidiæ ſine morâ habiturum, ſibi perſuadeat. Id adeò maturè poſſe evenire, ſi ipſe Conſul ad id bellum miſſus foret.

Simul Equites, milites, & publicanos, qui diuturnitate belli res familiares corruperant; ſpe pacis inducit, uti Romam ad ſuos neceſſarios aſperè in METELLVM de bello ſcribant; MARIVM imperatorem efflagitent.

Interim IVGVRTHA, omiſſâ deditione, bellum incipit; exercitum cogit; civitates; quæ ab ſe defecerant, formidine aut oſtentatis præmijs, adfectat.

VACCENSIVM PERFIDIA.

Vaccenſes, quò METELLVS initio, IVGVRTHA pacificante, præſidium impoſuerat; fatigati regis ſupplicijs, neque anteà voluntate alienati, Romanos duces per ſpeciem diei feſti variè invitatos, inter epulas, obtruncant. Deinde in milites, improviſo perculſos metu, & opido undique clauſo, adgreſſi, promiſcuè ſæviunt.

Vnus T. TVRPILIVS SILANVS, opidi præfectus, ex omnibus Italicis, intactus profugit.

Re compertâ METELLVS, cum legione, quæ cum eo hiemârat; & magno Numidarum equitum numero, ultum ire iniurias feſtinat. & à Vaccenſibus, IVGVRTHAM adveniſſe arbitrantibus, & magno gaudio obvijs acceptus, dato ſuis ſigno in opidum irrumpit. Ita Vaccenſes biduum modò ex perfidiâ lætati: & civitas magna atque opulens pænè cuncta prædæ fuit.

TVRPILIVS ille, poſtquam cauſſam dicere iuſſus ſeſe parum expurgat; condemnatus verberatuſque pœnas ignaviæ capite ſolvit.

BOMILCAR cuius impulſu IVGVRTHA deditionem, quam metu deſeruit, inceperat, ſuſpectus regi, & ipſe eum ſuſpiciens; ſocium novi doli adiungit ſibi NABDALSAM, hominem nobilem, & vicarium exercitûs regij ducem. Sed inſidijs per litterarum commercia regi patefactis, BOMILCAR, cum alijs conſcijs, interfectus eſt.

Igitur METELLVS de caſu Bomilcaris, & indicio certior factus; rurſus tamquam ad integrum bellum cuncta parabat. Et MARIVM, fatigantem de profectione, ſimul & invitum, & offenſum, ſibi parum idoneum ratus, domum dimittit.

STVDIA ROMAN. IN MARIVM.

Romæ ſeditioſi magiſtratus vulgum exagitare. METELLVM omnibus concionibus capitis arceſſere: MARII virtutem in maius celebrare. Plebes denique, relictis tantum-non operibus, eumdem colere & frequentare. Ita perculſâ nobilitate, poſt multas tempeſtates, novo homini conſulatus mandatur. Et poſteà populus à Trib. pl. L. MANLIO MANTINO rogatus; Quem vellet cum IVGVRTHA bellum gerere; frequens MARIVM iuſsit. Sed quoniam Senatus paullo-antè METELLO Numidiam decreverat, ea res fruſtra fuit.

THALA EXPVGNATVR.

IVGVRTHA rebus ſuis diffidens; cum perfugis & parte equitatûs in ſolitudines, & dein Thalam pervenerat, opidum magnum atque opulentum: ubi plerique theſauri, & filiorum eius multus pueritiæ cultus erat,

METELLVS ſpe patrandi belli, ſi eius opidi potitus foret, omneis locorum, quæ vaſta atque arida interiacebant, aſperitates ſupervadere, & naturam etiam vincere, adgreditur. Romani multo-antè itinerum labore, prœlijſque ad mœnia fatigati, poſt dies XL. quàm eò ventum erat, opido modò ſunt potiti: præda omnis à perfugis corrupta eſt. Hi poſtquam arietibus murum feriri, reſque ſuas adflictas vident; omnia, quę prima ducũtur, in domum regiam comportant: ibi vino & epulis onerati, illaque & domum, & ſemet igni corrupére.

Leptitani, apud quos HAMILCAR, homo nobilis & factioſus, rebus novis ſtuderet; quique iam inde à principio belli, ſocietate impetratâ, boni ſemper fideleſque Romanis manſerant; Metellum orabant; uti præſidium Præfectumque ad ſe mitteret. miſſæ ſunt cohortes Ligurum quattuor, & C. ANNIVS Præfectus.

IVGVRTHA, amiſſâ Thalâ, nihil ſatis firmum contra Metellum ratus, per magnas ſolitudines cum paucis profectus, pervenit ad Gętulos: & ex ijs multitudinem in unum cogit; & iuſtæ militiæ adſuefacit.

BOCCHVs REX IVGVRTHÆ SOCIATVR.

Regem Maurorum BOCCHVM generum adgreſſus impellit, uti adverſùm Rom. bellũ ſuſcipiat; qui eius amicitiam, fœduſque anteà renuiſſêt. Ipſi rebus inter ſe cõſtitutis & exercitu conſociato, ad Cirthã opidum iter intendũt. quòd ibi Metellus prędam, captivoſque, & impedimẽta locaverat. Is haud procul eâdem urbe munitis caſtris reges opperitur. Interim Româ per litteras certior fit, provinciã Numidiam

diam MARIO datam. Cuius ille nuntij acerbitate & dolore impeditus; & magis honore MARII, quàm iniuriâ ſuâ excruciatus, qui iam paratam victoriam è manibus ſibi eripi doleret: & quia ſtultitiæ videbatur, alienam rem periculo ſuo curare; legatos ad BOCCHVM miſit, poſtulatum; ne ſine cauſſâ hoſtis populo Romano fieret: néve opibus ſuis confidens, incerta pro certis mutaret: aut florenteis res ſuas cum IVGVRTHÆ perditis miſceret.

Ad ea rex ſatis placidè reſpondit; *Seſe pacem cupere; ſed IVGVRTHÆ fortunas miſerari. ſi eadem illi copia fieret, omnia facilè conventura.* Eo modo, ſæpè ab utroque miſſis & remiſſis nuntijs, tempus procedere; & ex METELLI voluntate bellum intactum trahi.

MARIVS CONSVL METELLO SVFFECTVS.

At MARIVS, cupientiſſimâ plebe Conſul iam factus, poſtquam ei provinciam Numidiam populus iuſſit; nobilitati infeſtus, & conſulatum ex victis illis, ceu ſpolia, cepiſſe gloriatus, quæ bello opus erant, comparat: ſupplementum legionibus, auxilia à regibus ſocijſque arceſſit.

3849. | 101.
Pi. La. 11.
An. Cyz. 5.
Ioan. Hyr. 30.
Ab V. C. 647.

Conſules C. CASSIVS LONGINVS, (L. CASSII, an. 626. Conſulis, filius) & C. MARIVS Nepos. Illi Gallia, huic Numidia provincia decreta.

CLADES A TIGVRINIS.

CASSIVS, SCAVRO in Galliam ſucceſſit: & à Tigurinis Gallis, pago Helvetiorum, qui à civitate ſeceſſerant, in finibus Allobrogum, cum exercitu cęſus eſt. Quos antè uſque ad Oceanum fuerat perſecutus; rurſùm ab ijſdem, inſidijs circumventus.

Tum quoque L. PISO, vir Conſularis, legatus Conſulis interfectus. Et Q. PVBLIVS alter legatus, ne reliqua exercitûs portio deleretur; obſides, & dimidiam rerum omnium partem, Tigurinis turpiſsimo fœdere dedit.

At MARIVS, quùm A. MANLIVM legatum cum navibus, commeatu, armis, & ſtipendio oneratis, in Africam proficiſci iuſsiſſet; ipſe cum aliquanto maiore militum numero, pleriſque capite cenſis, quàm decretum erat, conſecutus, paucis diebus Vticam advehitur. Exercitus ei traditur à P. RVTILIO legato; quod METELLVS conſpectum eius fugeret.

Reges ubi de adventu eius cognovére, diverſi in locos difficileis abiérunt; qui ſperarent mox effuſos hoſteis invadi poſſe.

METELLVS Romam profectus contra ſpem ſuam, lętiſſimis animis accipitur; plebi patribuſque, poſtquam invidia deceſſerat, iuxta carus.

MARIVS exploratis regum itineribus & conſilijs, Gætulos & IVGVRTHAM ex ſociorum agris prædas agenteis, ſæpe adgreſſus obiter fuderat; ipſumque regem haud procul ab opido Cirthâ armis exuerat.

BOCCHVS quidem nuntios ſæpe ad eum miſerat; Velle populi Romani amicitiam; ne quid ab ſe hoſtile timeret. Sed Conſul, haud ſatis fidens, opida caſtellaque munita adire: partim vi, partim metu, aut præmia oſtentando, avertere ab hoſtibus. Deinde maiora magiſque aſpera adgredi ſtatuit.

CAPSA CAPITVR ET INCENDITVR.

Capſa erat inter ingenteis ſolitudines, opidum magnum & validum, cuius conditor HERCVLES Libys memorabatur. loca circùm inculta, aquę egentia, & ſerpentibus infeſta. MARIVS eius opidi potiundi cupidus, milites ſummis multorum dierum difficultatibus propiùs adductos, abiectis ſarcinis, iubet aquâ modò ſeque & iumenta onerare. Quùm verò tertiâ demùm nocte, multo-antè lucis adventum, in locum perveniſſet tumuloſum, qui non ampliùs duûm millium intervallo à Capſâ aberat; ibi quàm occultiſsimè poterat, cum omnibus copijs operiebatur.

Sed ubi dies cæpit; & Numidæ, nihil hoſtile metuentes, multi opido egreſsi; repentè omnem equitatum, & cum his velociſsimos pedites, curſu contendere ad urbem, & portas obſidére iubet. deinde ipſe intentus properè ſequi, neque milites prædari ſinere.

Quæ poſtquam opidani cognovére; res trepidæ, metus, & improviſum malum; ad hoc pars civium in hoſtium poteſtate; coëgére, uti deditionem facerent. Cęterùm opidum incenſum, & Numidę puberes interfecti: alij omnes venumdati: præda militibus diviſa. Id contra ius belli admiſſum; quia locus IVGVRTHÆ opportunus, Romanis aditu difficilis: & genus hominum infidum, neque metu, neque beneficio coërceri poſſet.

Deinde Caſtellum quoddam, quod haud longè à flumine Mulucba, ſaxeo monti erat impoſitum, ubi regis theſauri erant; ſummâ vi capere intēdit. Locus is aggeribus turribuſque, & alijs machinationibus importunus: in quo & virorum atque armorum ſatis magna vis erat, & frumenti; & fons aquæ.

Multis ibi diebus & laboribus in adgrediundo conſùmtis; LIGVS quidam, miles gregarius, attributis ſibi cornicibus & quattuor centurionibus, aditu arduo inacceſſoque in latus caſtelli (quod prœliantibus adverſum, & ab eâ parte deſertum erat) penetravit. & caſtellanis, Romaniſque prœlio utrimque intentis, illis pro ſalute, his pro gloriâ atque imperio certantibus; ſigna à tergo repentè cecinit; & hoſtem in fugam variè egit; & inſtantibus mutumque tutò ex adverſùm adſcendentibus ſocijs, cædendum obiecit.

PVGNA VARIA, HINC MARIO ET SYLLA, INDE IVGVRTHA ET BOCCHO ſatagentibus.

Dum ea res geritur, L. SYLLA Quæſtor, cum magno equitatu in caſtra venit. Et BOCCHVS viciſſim, præmijs magnis illectus, cum magnâ multitudine ad IVGVRTHAM acceſſit. Ita amborum exercitu coniuncto, reges MARIVM, iam in hiberna proficiſcentem, invadunt.

Poſt acrem pugnam, latrocinio magis quàm prœlio ſimilem; MARIVS, uti ſuis receptui locus eſſet, colleis duos inter ſe propinquos occupat; & milites diſperſos paullatim in unum contrahit: dein cunctos pleno gradu in collem ſubducit. Ita reges, loci difficultate coacti, & prœlio deterriti; ſuos quidem haud longiùs abire ſinunt; ſed utroque colle multitudine circumdato, effuſi conſidunt. Et quia ſui non fugerant exſultare; & pro victoribus ſeſe, non ſine ſtrepitu, inſolentiùs agere.

Conſul ea ex tenebris lociſque editioribus conſpicatus, & hoſtium imperitiâ confirmatus; pòſt altum noctis ſignorumque ſilentium, ubi lux adventabat; defeſſis iam hoſtibus, ac paullo-antè ſomno captis, tubicines ſimul omnes de-improviſo canere; milites clamorem inconditum tollere, atque portis erumpere iubet.

Mauri atque Gætuli, ignoto & horribili ſono repentè exciri, neque fugere, neque arma capere, neque omninò facere aut providere quidquam poterant. Denique omnes fuſi fugatiq́ue. arma & ſigna militaria pleraq́ue capta: pluresq́ue eo in prœlio, quàm omnibus ſuperioribus, interemti.

MARIVS dein, uti cæperat, in hiberna proficiſcitur, quæ propter commeatum in opidis maritimis agere decreverat. Iamq́ue quarto demum die haud longè à Cirthâ aberat, quùm ex ſpeculatoribus hoſtis adeſſe intelligitur. MARIVS incertus, & adverſùm omnia paratus, ibidem opperitur; & IVGVRTHÆ, qui copias in quattuor parteis diſtribuerat, ſpem fruſtratur. SYLLA, quem primùm hoſteis attigerant, turmatim, & quàm maximè conſertis equis Mauros invadit. & equitibus eo modo prœliantibus, BOCCHVS, cum peditibus, quos VOLVX filius recèns adduxerat, in poſtremam Romanorum aciem invectus eſt.

Et quod IVGVRTHA cum paucis ad equites convertens, gladium ſanguine oblitum oſtenderet, ſuaq́ue manu MARIVM interfectum iactaret; perculſi Romani paullulùm à fugâ aberant; ni SYLLA, profligatis ijs, quos advorſum ierat, rediens, ab latere Mauris incurriſſet.

Et BOCCHO ſtatim averſo, IVGVRTHA dum ſuſtentare ſuos, & propè iam adeptam victoriam retinere cupit; circumventus ab equitibus dextrà ſiniſtrà, omnibus occiſis, ſolus inter tela hoſtium vitabundus erupit.

Interim dum MARIVS, fugatis equitibus, accurrit auxilio ſuis, quos pelli iam acceperat; horribile in campis patentibus occiſorum, aut fugientium ſpectaculum erat. omnia, quà viſus erat, conſtrata telis, armis, cadaveribus, aut ſaucijs: & inter ea humus infecta ſanguine.

Poſteà loci Conſul, haud dubiè iam victor, Cirtham, quò initio tetenderat, pervenit. Eò poſt diem à pugnâ quinctum legati à BOCCHO veniunt, qui regis verbis ab MARIO petivère, duos quàm fidiſſimos ad eum mitteret, cum quibus de ſuo, & pop. Rom. commodo diſſereret. L. SYLLA & A. MANLIVS ſtatim ire iuſſi; qui ingenium regis, aut adverſum flecterent, aut cupidum pacis vehementiùs accenderent.

3850. Pt. Lar. 12. Ant. Cyz. 6. Ariſtob. 1. Ab V. C. 648. | *Conſules C. ATILIVS SERRANVS, (CATVLO antelatus) & Q. SERVILIVS CÆPIO (Q. CÆPIONIS F. qui anno 613. Conſul fuit.)* | 100.

His Coss. M. TVLLIVS CICERO Arpini natus, matre HELVIA; patre Equeſtris ordinis, ex regio Volſcorum genere. Eodemq́ue annò naſcitur & CN. POMPEIVS MAGNVS.

LEX DE IVDICIIS.

Tum quoque Iudicia, quę C. GRACCHVS ad ſolos Equites tranſtulerat, per CÆPIONEM Cos. inter Senatores & Equites communicata ſunt. (quæ tamen lex aut ſublata, aut non diu obſervata fuiſſe putetur.)

AVRVM TOLOSANVM; ET INDE CONSECVTA CLADES.

Galli, & in cæteris Tectoſages, in belli ſocietatem contra Delphos, anno V. C. 457. venerant; & APOLLINIS Templum ſpoliarant; eamq́ue ob cauſſam peſte & diris cladibus adfecti putantur. Quo factum eſt, ut ij, quibus in patriam reverti contigit; ſacrum illud & exitioſum Aurum, ad cx. auri, & cxv. argenti pondo M. in Templo Toloſano depoſuerint, ſive lacu APOLLINI ſacro demerſerint.

CÆPIO Cos. hoc anno in Galliam miſſus bellum Tectoſagis intulit; & captâ Toloſâ, theſaurum Delphicum diripuit. Vnde factum, ut & CÆPIO, & quiſque ex eâ direptione aurum attigit, perinde ac fœdo ſacrilegio contaminati, miſero cruciabilique exitu perierint. Romanos quoque Cimbrici belli tumultus, quaſi ultor ſacræ pecuniæ, inſecutus eſſe credatur.

CÆPIO è patriâ eiectus, in publicis vinculis ſpiritum depoſuit: corpuſq́ue eius funeſti carnificis manibus laceratum, in ſcalis Gemonijs iacuit. Filij eius in bonorum poſſeſſionem relicti, inter ſcorta, ea obligurriſſe, fœdèq́ue mortui produntur.

BOCCHVS ROMAN. AMICITIAM AMBIT.

BOCCHVS legatis, quos diximus, ad ſe miſſis, quùm placidè pauca pro delicto ſuo verba feciſſet, reſponde-

ſponderat: Si per MARIVM liceret, legatos ad Senatum miſſurum. Dein eius rei copiâ factâ, ab amicis, quos IVGVRTHA, id metuens, corruperat; aliò flectitur.

MARIVS intereà, exercitu in hibernis poſito, cum expeditis cohortibus, & parte equitatûs, Turrim in ſolitudine regiam, quò IVGVRTHA perfugas omneis præſidium impoſuerat, obſeſſum proficiſcitur. Tum rurſus BOCCHVS, ſive incerta belli reputans; ſive à magè fidis amicis admonitus, quinque ex omni neceſſariorum copiâ, fide ſpectatos, ad MARIVM, & dein ſi placeat, Romam legatos ire iubet. belli quocúque modo componendi licentiam ijs permittit.

Illi, dum ad hiberna Romanorum proficiſcuntur, à latronibus Gætulis in itinere circumventi ac ſpoliati, trepidè & ſine décore ad Syllam Prætorem in caſtra profugiunt: & liberaliter, præter meritum, ab eo habiti, mandata BOCCHI patefaciunt.

MARIVS ubi confecto negotio, quo intenderat, Cirtham redijt; legatis poteſtatem eundi Romam facit: inducijs interim ab eo poſtulatis.

Illi Romam profecti, poſtquam erráſſe regem, & IVGVRTHÆ ſcelere lapſum deprecati, amicitiam fedusque petiérunt; hoc reſponſi rettulérunt; *BOCCHO, quoniam pœniteet delicti, gratiam fieri. Fedus & amicitiam datum iri, quùm promeruerit.*

SVLLA AD BOCCHVM MITTITVR. OCCVLTA DE IVGVRTHA PRODENDO COLLOQVIA.

Iis rebus cognitis BOCCHVS, à MARIO petivit, ut SVLLAM ad ſe mitteret: cuius arbitratu de communibus negotijs conſuleretur. Ille cum aliquantâ equitum peditumque manu, & quidem armis, properandi itineris cauſſâ, velitaribus; & in itinere VOLVCI, quem pater BOCCHVS cum mille non ampliùs equitibus præſidio miſerat, obviam in itinere factus, poſt alternantis metûs & diffidentiæ perplexitatem, per media IVGVRTHÆ, qui ante eos haud procul ſpeculabundus conſederat, caſtra, incolumis, & paucis diebus, quò intenderat, pervenit.

BOCCHVS, DABAREM quemdam, MASSAGRADÆ F. ex gente MASINISSÆ, illicò ad SVLLAM nunciatum mittit, paratum ſeſe facere, quæ pop. Rom. vellet. Punicâne fide id egerit, dixéritve; incertum. ſive dubitárit; IVGVRTHAM Romanis, an illi SVLLAM traderet.

Poſtquam ex compecto; & paucis, (ob Numidam, ASPAREM nomine, quem IVGVRTHA, acciti ad regem Syllæ conſcius, ſubdolè ſpeculatum BOCCHI conſilia præmiſerat) præſentibus, congreſſi ſunt; & SVLLA ſe miſſum à Conſule veniſſe dixit; quęſitum ab eo, pacem an bellum agitaturus foret? Rex, uti à SVLLA, ob ASPAREM præſentem, pręceptum erat, poſt diem decimum redire iubet; nihil pro tempore decreviſſe; ſed illo qui dictus eſſet, die reſponſurum. Deinde ambo in ſua caſtra digreſſi.

Sed ubi plerumque noctis proceſſit, SVLLA occultè à BOCCHO arceſſitur; & fidi tantummodo interpretes, DABARE internuntio, ab utroque adhibentur.

Hic BOCCHVS nihil ſe SYLLÆ, privati licet hominis amicitiâ, & gratiâ prius aut antiquius, aut apud animum ſuum carius, habere profeſſus; cui arma, viros, pecuniam, quidquid denique eius animo liberet, ſumendum utendumque offerret.

De rep. verò, cuius curator ad ſe miſſus eſſet, ſic habere iuſſit. *Bellum ſe pop. Romano neque feciſſe, neque factum umquam voluiſſe. fineis ſuos adverſum armatos armis tutatum. Sed ijs omiſſis, bellum uti vellent, Romani cum IVGVRTHA gererent: ſe flumen Mulucha, quod inter ipſum & MICIPSAM fuerit, non egreſſurum; neque intrare IVGVRTHAM paſſurum. SVLLAM, ſi quid prætereа ſe rege, & Romanis dignum, petijſſet, voti compotem abiturum.*

SVLLA amplius quid à rege, quod Senatus populuſque Romanus non ingratum habiturus eſſet, efflagitat. Id adeò, quoniam IVGVRTHA copiam haberet, in promtu eſſe. quem ſi Romanis tradidiſſet, fore, ut *illi plurimùm deberetur. Amicitiam, fedus, & Numidiæ partē, quam nunc peteret, ultrò adventuram.*

BOCCHVS, cognationem & fedus, quod cum IVGVRTHA intervenerat, excuſare; & metum prætendere; ne fluxâ fide uſus, popularium animos; queis & IVGVRTHA carus, & Romani inviſi erant; averteret. Tandem ſępiùs fatigatus, lenitur: & ex voluntate SYLLÆ omnia ſe facturum promittit. Et dolo ſimulandæ pacis, inter ſe compoſito digrediuntur.

IVGVRTHA per ASPAREM, quæ BOCCHVS vellet, edoctus; *Poſſe certis conditionibus bellum componi;* nuntiari iubet. *Cupere omnia, quæ imperarentur, facere; ſed MARIO parum confidere.* Cæterùm BOCCHVS, ſi ambobus conſultum & pacem ratam vellet; *daret operam, ut unà ab omnibus, quaſi de pace, in colloquium veniretur; ibiq́; ſibi SYLLAM traderet.* Qùùm talem virum in poteſtatem haberet, tum fore, ut iuſſu Sen. populique Rom. fedus fieret; neque hominem nobilem & gratioſum in hoſtium poteſtate relictum iri. (*An id rex, ſæpe ipſe ſibi adverſus, & mobilis, promiſerit, incertum.*)

Poſtremò tamen SVLLAM arceſſit, & ex eius ſententiâ Numidæ inſidias tendit. Deinde ubi conſtitutus colloquio dies advénit; & ei nuntiatum eſt; IVGVRTHAM haud longè abeſſe; cum paucis amicis, & Quæſtore SYLLA, quaſi obvius honoris cauſſâ procedit in tumulum, facillimum viſu inſidiantibus.

Eódem Numida cum pleriſque neceſſarijs, uti dictum erat, inermis venit. Ac ſtatim ſigno dato, undique ſimul ex inſidijs invaditur; & cæteris obtruncatis. IVGVRTHA SVLLÆ vinctus traditur; ab eo ad MARIVM deductus. *Sic fraudulentiſſimus regum fraude generi ſui in inſidias præceps datus.* Viderint Romani; quàm glorioſè deditus.

ARISTOBVLVS PONTIFEX, ET REX IVDÆÆ.

IOANNES HYRCANVS, vitâ ſub exitum ſatis feliciter exactâ, & principatu per annos ampliùs xxx. glorioſè adminiſtrato; naturæ conceſſit. Qui, teſte IOSEPHO, futurorum præſagus, duos è libe-

è liberis ſuis, quos quinque ſuperſtites reliquit; natu maiores, haud diuturnam paterni principatûs uſuram habituros prædixerit.

ARISTOBVLVS veterrimus, & teterrimus è filijs patri ſuccedens, petaſo Pontificio non contentus, regium diadema ſibi primus impoſuit, ſolennibus ſcenopegiorum ferijs. Annis circiter CDLXXXI. poſtquam è captivitate Babylonicâ liberatus Iudæorum populus ad priſtinas ſedes ceu poſtliminiò reverſus eſſet. (Veriùs, ann. 485. poſt captum SEDECHIAM.)

Ipſe cognomine PHILELLEN dictus, ab amore Græcæ gentis, an vanæ ſuperſtitionis! bello Ituræis illato, magnam eius regionis partem Iudææ limitibus adiecit; & incolas metu exſilij, CIRCVMCISIONEM, alioſque Iudaicos ritus amplecti coëgit.

ANTIGONVM, proximum ſibi fratrem, quem amabat, in Societatem dominationis adſcivit: cæteros in vinculis habuit. Matrem, quam HYRCANNVS rerum dominam & regni adminiſtram reliquerat, ac proinde æmulam, in carcere præ inediâ mori coëgit.

Vxor SALOME (quæ & Alexandra) mariti parricidium deteſtata, & ANTIGONVM exoſa, dolore diſſimulato, maritum monet ut ab huius inſidijs ſibi caveat. Eius autem generis calumnias ARISTOBVLVS, uti ab invidis confictas, ſemel atque iterùm ſuſque deque habuerat.

ANTIGONI FRATRIS REGII CÆDES.

Tandem in lecto iacenti, æmuli per nuntium indicant, ANTIGONVM ab expeditione reverſum, magno ſtipatum comitatu, & pompæ ſtrepitu, ad feſtum Tabernaculorum, & in Templum (ubi fortaſsè pro regis fratris ſalute vota facturus erat) adſcendiſſe. *Hæc adfectati regni, ſcilicet, indicia.*

ARISTOBVLVS, inter amorem & metum dubius, quo & ſuſpicionem vitaret, & ſaluti ſuæ conſuleret; collocatis loco obſcuro, haud procul à Bari, ſive Turri STRATONIS, ubi decumbebat, ſatellitibus; additoque mandato; Vt; *ſi frater ſine armis ad ſe accedat; manus ab eo abſtinerent; Sin armatus; vim inferrent.* præmittit tamen, qui moneant, ut inermis ad ſe veniat.

Hle SALOME contrà, clam mandat; *ARISTOBVLVM cupere; ut frater cum armaturâ, ſive panopliâ, quam eximiam ſibi comparâſſet, ſeſe oſtentet.*

Vbi itaque nihil ſuſpicans mali ANTIGONVS, & fratris benivolentiâ fretus, propiùs ad Turrim acceſſit; à ſatellitibus interfectus eſt.

Fortè IVDAS quidam, Eſſenus, ANTIGONVM eâ die ad Turrim STRATONIS periturum prædixerat; qui aliam ipſe STRATONIS Turrim neſciret, neque fando inaudiſſet, pręter eam, & quidem maritimam, quæ poſteà Cæſarea dicta eſt; & DC. ſtadijs ab Hieroſolyma diſtat.

Is ubi ANTIGONVM eâ die incolumem vidit; mortem ſibi, qui hactenus pro veraci vate habitus fuiſſet; imprecabatur; metuens, ne falſi convinceretur. *Sic oraculo* (ſi credere fas eſt) *ſua conſtitit fides.*

ARISTOBVLI POENITENTIA, ET MORS. EI SVCCEDIT ALEXANDER IAMNÆVS.

ARISTOBVLVS fratris ita interemti deſiderio contabeſcens, quùm præ doloris vehementiâ ſanguinem ore evomeret; cumque è miniſtris quidam foràs efferret, & prolapſus eo ipſo loco, qui cruenta ANTIGONI cædis veſtigia habebat, effudiſſet; ingenti eorum, qui id viderant, clamore excitatus, & de caſu edoctus, & conſcientiâ animum graviter ictus, effuſè lacrymatus eſt. Et gemitum ex imo pectore ducens: *Ergo*, inquit, *Deum non latet facinus meum, tam impium & ſceleratum! qui cognati ſanguinis pœnas tam properè à me repoſcat! Quouſque, anima, huius tam impudentis corpuſculi clauſtro retineris, quam materni ſimul & fraterni manes efflagitant! Cur non ſemel redderis, ne per partes opus ſit ſanguinem meum libare; atque ita propinquis, per nefas & parricidium à me oppreſſis, parentare!* Et his dictis animam exhalavit. (*Mirum eſt, cur STRABO, auctore TIMAGENE, hunc virum à naturâ æquum & modeſtum fuiſſe tradiderit.*)

Ab eius obitu SALOME uxor, fratribus quos ille vinxerat, carcere ſolutis; IAMNÆVM, qui & ALEXANDER, cęteris ætate, & morum modeſtiâ præſtantem, regem conſtituit.

IAMNÆI CASVS.

Is mox, ubi natus eſt, in patris odium incurrerat: nec in eius dum viveret, conſpectum umquam admiſſus. Eius odij hæc cauſſa fertur. Quùm patri DEVS aliquando in ſomnis apparuiſſet; & de ſucceſſore conſultus, huius effigiem deſignâſſet; ille dolens, & de ARISTOBVLO atque ANTIGONO, quos præ cæteris liberis diligebat, ſolicitus; ALEXANDRVM clam educandum in Galilæam ablegârat.

Ipſe, ut regno potitus eſt, alterum è fratribus ſibi inſidiantem interfecit: alterum, quòd otioſâ & privatâ vitâ contentus eſſet, in honore habuit. SALOMEN, fratris ARISTOBVLI, qui ſine liberis erat defunctus, viduam, ferè quadragenariam, ex legis præſcripto, uxorem duxit, ut fratri ſemen ſuſcitaret. Et quem primum ex eâ genuit, ARISTOBVLVM de fratris nomine appellavit; quùm iam ex aliâ, HYRCANVM, ita de nomine Avi dictum, ſuſcepiſſet.

ALEXAN-

ALEXANDER IAMNÆVS IVDÆÆ REX.

3851. Pt. La. 13. An. Cyz. 7. Alex. Iamn. 1. Ab V. C. 649.	*Conſules P. RVTILIVS RVFVS, & CN. MALLIVS MAXIMVS.*	99.

Ille quidem repulſam in Tribunatu acceperat; & anteà unà cum M. SCAVRO Conſulatum petierat, competitorem ambitûs accuſárat, ab eodem viciſſim in iudicium vocatus: homo multâ operâ, multâque induſtriâ.)

De hoc verò CICERO, pro PLANCIO: *Populus Romanus Q. CATVLO, in ſummâ familiâ nato &c. præpoſuit CN. MALLIVM, non ſolum ignobilem; verùm ſine virtute, ſine ingenio, vitâ etiam contemtâ.*

Huic Gallia provincia evnit. in quâ CÆPIONI Proconſuli, de quo ſuprà; prorogatum videtur imperium, ob Cimbrorum metum, quorum adventus in dies vehementiùs celebrabatur.

CIMBRORVM IRRVPTIO; ET AB IIS CLADES, OB IMPERAtorum diſcordiam.

Hoc certè anno, ab ambobus his imperatoribus, cum Cimbris in Galliâ dimicatum; & clades, Allienſi ferè par, accepta.

Cimbri ſcilicet, adiunctis ſibi Teutonis, Tigurinis, Ambronibus, Gallorum gentibus, in Romani imperij perniciem conſpirárant.

MALLIVS itaque & CÆPIO provincias inter ſe, Rhodano flumine medio, diviſerant. Ibi dum invicem graviſsimâ invidiâ & contentione diſceptant, cum magnâ ignominiâ & periculo Romani nominis, victi ſunt.

Eâ in pugnâ M. AVRELIVS SCAVRVS, Conſulis legatus, fuſo exercitu captus, quùm in concilium evocatus Cimbros deterreret, ne Alpeis tranſirent, neve Italiam peterent; diceretque Romanos vinci non poſſe; à BOLO rege, iuvene feroci, occiſus eſt. Duo filij Conſulis cęſi. MALLIVS & CÆPIO caſtris binis exuti. LXXX. Romanorum ſociorumque M. trucidati; & calonum ac lixarum LX. (al. XL.) M. Vix decem ex omni exercitu homines ſuperſuerunt. Hoſtes caſtris & ingenti prædâ potiti, omn... peſſumdedérunt. Maximus Romę non tantùm ...ctus, ſed metus etiam fuit, ne confeſtim tot h... Alpeis tranſgreſſi Italiam delerent.

SEDITIO TRIBVNITIA ROMÆ

Hoc anno, ob rogationem C. NORBANI Trib. pl. quâ imperium CÆPIONI, cuius temeritate clades accepta erat, abrogabatur; ſeditio Romæ excitata eſt. in quâ vis, fuga, lapidatio, & tribunitia crudelitas in CÆPIONIS gravi miſerabilique caſu fuerit: princeps & Senatus & civitatis M. ÆMILIVS lapide percuſſus. vi pulſi è templo L. COTTA & T. DIDIVS, quòd rogationi intercederent.

CICERO tamen CAPIONEM virum acrem & fortem nominat; cui fortuna belli crimini; invidia populi calamitati fuerit. Qui poſt damnationem etiam in Senatum venerit, licet Caſſiâ lege prohibitus ne iret. VALER. l. 4. è carcere auſugiſſe. quem veteris amicitiæ memor, publicâ cuſtodiâ liberárit L. RHEGINVS Trib. pl. & fugę eius comes acceſſerit. Idem l. 6. miſerè necatum fuiſſe oſtendit.

ARMORVM EXERCITATIO.

P. RVTILIVS, à quo iudicandorum (al. tractandorum) armorum meditatio militibus tradita fuiſſe fertur, nullius ante ſe imperatoris exemplum ſecutus, ex ludo C. AVRELII SCAVRI gladiatoribus arceſſitis, vitandi atque inferendi ictûs ſubtiliorem rationem legionibus ingeneravit, & artem virtuti immiſcuit. Illo nihilo minus Luſitaniam provinciam cum exercitu obtinente; exercitum Rom. à Luſitanis cæſum Obſequens notavit.

3852. Pt. La. 14. Ant. Cyz. 8. Alex. Iamn. 2. Ab V. C. 650.	*Conſules C. MARIVS NEPOS II. & C. FLAVIVS FIMBRIA.*	98.

Ille duabus legibus ſolutus; unà quòd abſens erat; alterâ, quod ante tempus, quo ei per legem iterùm capere Conſulatum non licebat; metu Cimbrorum, quo omnis Italia contremuerat, Conſul factus eſt. Hic verò, qui quùm Trib. pleb. eſſe non potuiſſet; Conſulatum eſt adeptus.

TRIVMPHVS MARII CONSVLIS DE IVGVRTHA, ET NVMIDIA. Et bellum cum Cimbris.

C. MARIVS, IVGVRTHA capto, & totâ Numidiâ in ditionem pop. Rom. redactâ, hoc anno Kal. Ianuar. Conſul iterùm triumphans urbem inijt, ac regem, eiuſque duos filios, in triumpho duxit.

Cimbri, poſt fuſos victoſque ſummo prœlio Romanos Imperatores, quos memoravimus, nondum de tranſitu in Italiam cogitabant. Hoc autem anno, vaſtatis omnibus, quæ inter Rhodanum & Pyrenæum ſunt, per ſaltum in Hiſpaniam tranſgreſſi, multaque ibi loca populati, & à Celtiberis fugati, atque in Galliam reverſi; Teutonis ſe coniunxérunt.

MARIO autem Conſuli decreta provincia Gallia eſt; & bellum cum Cimbris, quorum tum ex Hiſpaniâ in Galliam reditus timebatur, mandatum. SYLLA, MARII legatus, COPILVM regem Tectoſagum cepiſſe tum traditur. Thraces etiam in Macedoniâ, per neſcio quos Prætores, ſubacti.

3853. Ptol. La. 15. An. Cyz. 9. Alex. Iamn. 3. Ab V. C. 651.	*Coss. MARIVS III. & L. AVRELIVS ORESTES.*	97.

Ille abſens creatus metu belli Cimbrici, quod differebatur; & in cuius adparatu totus hic annus conſumtus eſt. eique extra ordinem Gallia, in quâ tum erat, provincia decreta. Metus enim erat, ne Cimbri ineunte Vere irrumperent. quamquam ne hoc quidem anno movérunt.

Collegâ autem MARII mortuo, ipſe, præfecto caſtris M. AQVILIO, Romam è Galliâ reverſus, comitijs ijs, quæ ipſe habuit, Conſul IV. creatus eſt. eamque ad rem L. SATVRNINVS Trib. pl. maximè populum incitabat.

Eo quoque anno CN. DOMITIVS Trib. pleb. legem tulit: ut *Sacerdotes*, quos anteà collegæ ſufficiebant, *populus crearet*.

CLEOPATRÆ AMBITIO, ET INIQVITAS.

Intereà CLEOPATRA, in Ægypto, regnandi ſemper avida, quòd gravari ſe ſocio regni, filio PTOLEMÆO LATHYRO, doleret; populum in eum incitârat. Quùmque SELENEN uxorem ei abduxiſſet, ex quâ duos iam filios habebat, arceſſito minore filio ALEXANDRO, & rege in fratris locum conſtituto, illum exſulare cogit; & bello, Cypri exſulantem, perſequitur.

LATHYRVS, verecundiâ magis materni belli, quàm virium deſperatione, ab inſulâ receſſiſſe traditur.

Huius CLEOPATRÆ præcipui conſiliarij erant Iudæi duo, CHELCIAS & ANANIAS, filij ONIÆ eius, qui ante annos LXIII. Templum, ONION, in Ægypto conſtruxerat. His ducibus regina tam in bellicis, quàm urbanis rebus, ſummâ cum auctoritate utebatur.

ALEXANDER IAMNÆVS PTOLEMAIDEM OBSIDET.

Et quùm hactenus ex imperij Seleucidarum iam labantis, quaſi ruderibus, ſuæ potentiæ thronum Aſamonæi exſtruxiſſe viſi eſſent; Deus in Alexandro Iamnæo, qui cupiditati ſuæ modum non poneret, victoriarum curſum remorari viſus eſt. In maritimâ Palæſtinæ orâ, Ptolemais & Gaza, liberali ſeſe adſeruerant manu. & ZOILVS Tyrannus Stratonis Turrim, & Doram, ex ditione Iudaicâ occupârat.

Alexander rebus imperij ex animi ſententiâ conſtitutis, eas urbeis reciperare & ſibi iterum ſubigere cupiebat. Et primùm ducto ad Ptolemaidem exercitu, pugnâque proſperè commiſſâ, victos intra mœnia compulit & obſedit.

A fratribus, Syriæ regibus, qui bello internecino diſtinebantur, nihil opis exſpectabatur. Opidani igitur Ptol. Lathyrum, qui regno paterno eiectus Cyprum tum obtinebat, ſolicitant, ut ſe ex Alexandri manibus eripiat.

Dum ille copias & auxilia parat, & ad navigandum accingitur, Ptolemæenſes à Demæneto, gratioſo & populari cive, perſuaſi, longè conducibilius fore, incertam cum Iudæis belli aleam ſubire, quàm in certiſſimam ſervitutem, accito hero peregrino ſeſe dedere; mutant ſententiam.

Et quantumvis PTOLEMÆVS, copijs ad Sycaminum expoſitis, XXX. circiter equitum pedirumque millibus, caſtra proximè urbem poſuiſſet; illi neque legatos eius admittere, neque verba audire voluérunt.

Alexander tamen eius metu & obſidionem ſolvit, & exercitum domum reduxit. Tum per legatos Lathyrum monet; Aſamonæos uſque Ptolemæis ſocios & amicos fuiſſe: neque eſſe cauſſam, cur Zoili ſocietatem ſuæ anteferat. Quin & CD. argenti talenta daturum ſe pollicetur; ſi Zoilum è medio tollat, eiuſque agros Iudæis attribuat.

Lathyro religio non fuit Zoilum, à quo ſuppetias accitus fuerat, capite truncare. Quod ſcelus vix peregerat, quùm compertum habuit, miſſos clam ab Alexandro, ad Cleopatram æmulam, legatos.

Lathyrus itaque Ptolemæenſium levitate iuxta atque Alexandri perfidiâ offenſus, utroſque ſibi ſimul caſtigandos proponit. Et relictis ad continuandam Ptolemaidis oppugnationem cum parte exercitûs ducibus; ipſe cum cæteris copijs ad vaſtandam domandamque Iudæam ſe contulit.

PTO-

PTOLEMÆVS ALEXANDER ÆGYPTI REX IX.

3854. Ptol. Al. 1. Ant. Cyz. 10. Alex. Iam. 4. Ab V. C. 652.	*Conſules, C. MARIVS NEPOS IV. & Q. LVTATIVS CATVLVS. Ambobus Conſulibus Gallia, cum imminenti bello mandata.*	96.

BELLVM CVM CIMBRIS.

Hoc demùm anno Cimbri à Celtiberis ex Hiſpaniâ pulſi, adiunctis ſibi, quos diximus, Gallorum populis, in Galliam irrupérunt; eo animo, ut ſuperatis tandem Alpibus in Italiam traijcerent.

Quo nuntio accepto, MARIVS, quùm protinùs in provinciam conteudiſſet, ipſe Ambronibus & Teutonis in Galliâ ſe oppoſuit: CATVLVM Collegam Cimbris, qui per Noricum, impetum facturi viderentur, occurrere iubet.

MARIVS non auſus ſtatim congredi, militem in caſtris, quæ iuxta Iſaram Rhodanumque locárat, tenebat; donec invicta illa rabies, & impetus, quem pro virtute barbari habent, conſeneſceret.

Barbari ubi MARIVM exciri ad pugnam non poſſe ſenſerunt; multa continenti triduo conati ut Romanos vallo excuterent, atque in æquum extraherent; receſſere increpantes, & tanta erat capiendæ, Vrbis fiducia) conſulentes; *Si quid ad uxores ſuas illi mandarent.* Nec ſegniùs quàm minati fuerant, tripartito agmine per Alpeis, hoc eſt, clauſtra Italiæ, ferebantur.

CIMBRI A MARIO OPPRESSI.

MARIVS mirâ ſtatim velocitate, & occupatis compendijs, ſive colle, qui campo & fluvio, ubi ſe diffuderant hoſtes, imminebat; prævenit. prioreſque Teutonas ſub ipſis Alpium radicibus aſſecutus, in loco, quem Aquas Sextias vocant, immani prœlio oppreſſit. Et poſtero die productæ iterùm in campum acies pænè pari diſcrimine ad meridiem uſque pugnavére: ſed ubi incaleſcente ſole fluxa Gallorum corpora in modum nivium diſtabuérunt; cædes potiùs in noctem, quàm pugna protracta eſt.

Rex ipſe TEVTOBOCCHVS (al. TEVTOBOTVS) quùm fugeret, in proximo ſaltu comprenſus eſt, & occiſus. CC. (al. CL.) armatorum M. cæſa, LXXX. M. capta vix ter mille effugiſſe traduntur.

MARIVS abſens V. Conſul creatus, triumphum ſibi à Senatu decretum, donec & Cimbros vinceret, diſtulit. Nondum enim Cimbrorum metus abierat, qui in Noricis Alpibus alterum Conſulem, CATVLVM, immenſâ multitudine urguebant.

Iiſdem Coss. M. ANTONIVS Præt. maritimos in Ciliciâ prædones bello perſecutus eſt, & à Byzantijs adiutus.

Cenſores eo anno Q. METELLVS NVMIDICVS, (qui L. SATVRNINVM, hominē in populari ratione florentem notavit; & L. QVINCTIVM, inſititium; quique ſe TI. GRACCHI filium mentiebatur, contrà vim multitudinis incitatæ, cenſu prohibuit) & C. METELLVS CAPRARIVS, frater eiuſdem patruelis.

3855. Ptol. Al. 2. An. Cyz. 11. Alex. Iamn. 5. Ab V. C. 653.	*Coss. C. MARIVS NEPOS V. & M. AQVILIVS NEPOS.*	95.

Ille deletis, qui in Galliâ Narbonenſi erant, Cimbris; ſive veriùs, Ambronibus & Teutonis, Cimbrorum ſocijs; Romam accerſitus, revocatis ex Galliâ copijs, ad CATVLVM collegam ſe contulit.

MARIVS CATVLO LABORANTI SVCCVRRIT.

Ille quùm Cimbris, qui per Noricum & Tridentinum ſaltum irruperant, in Alpium iugis reſiſtere, ob multitudinem, poſſ diffideret; in æquum Italiæ campum ſe receperat: atque ad Atheſim fluvium, præſidijs in utrâque ripâ impoſitis, ne illàc tranſirus eſſet, hoſtibus oppoſuerat. ponte etiam in flumen facto, ut ſi qua vi per anguſtias fieret, ijs, qui ulteriorem ripam cuſtodiebant, ſuccurri poſſet.

Barbari flumen, non ponte, non navibus; ſed quâdam ſtoliditate, primùm corporibus adgreſſi; & poſtquam retinere amnem manibus, & clypeis fruſtrà tentaverant; ingeſtâ obrutum ſilvâ tranſiluérunt, pontemque diſturbàrunt. Quo terrore compulſus CATVLVS, caſtellum, quod ibi conſtruxerat, reliquit.

Romani aliquot à barbaris capti, & mox dimiſſi; & equites ad flumen, Cimbrorum impetu, pulſi, deſerto Conſule, pavidi in urbem venerant, & terrore tumultuque omnia complérant.

Et hæ-

Et boſtes virtute ſuâ expliciti, fugientem Procons. exercitumq́ue perſequentes, in Italiam traieciſſe iam ferebantur; quùm Marivs, iunctis cum Catvlo copiis, in tempore occurrit.

ALTERA CIMBRORVM, ET FATALIS CLADES.

Quod ſi barbari ſtatim infeſto agmine urbem petijſſent; grandè forte diſcrimen creatum eſſet. Sed in Venetiâ, quo ferè tractu Italia molliſſima eſt, ipſâ ſoli cœlique clementiâ robur elanguit. & panis uſu, carniſq́ue coctæ & dulcedine vini mitigatos, Conſul commodùm adgreſſus eſt: ipſis ultrò ab Imperatore pugnæ diem petentibus; & fruſtrà fratres ſuos, Teutonas, exſpectantibus.

Marivs virtuti dolum addidiſſe fertur; ſecutus Annibalem, & pugnæ Cannenſis eventum. primùm nebuloſum nactus diem, ut boſti inopinatus occurreret: tum ventoſum quoque, ut pulvis in oculos & ora ferretur; tum acie in ortum converſâ, ut ex ſplendore galearum, armorumq́ue repercuſſu, cœlum quaſi ardere videretur.

Ita barbari in aciem Romanam priùs inſtructam, quàm adeſſe ſenſerant, delapſi; & in patentiſſimo (quem alij Candium, alij Raudium dixére) campo congreſſi, minimâ Romanorum clade cæſi ſunt. cæſa aut capta ampliùs cc. hominum m. Alij, cxl. m. cæſa & lx. capta, prodidérunt.

Nec minor cum uxoribus eorum pugna, quàm cum ipſis, fuit. Obiectis enim undique plauſtris ac carpentis, altæ deſuper, quaſi è turribus, lanceis contiſq́ue diu pugnárunt. Nec minùs ſpecioſa earum mors, quàm pugna.

Quùm namque miſſâ ad Marivm legatione, libertatem ac ſacerdotium (Veſtale) non impetráſſent: (nec fas videbatur) ſuffocatis; eliſiſq́ue paſſim infantibus ſuis, aut mutuis concidére vulneribus, aut vinculo è crinibus ſuis facto, ab arboribus iugiſq́ue plauſtrorum pependérunt. Belevs rex in acie dimicans impigrè, nec inultus, occubuit.

Tertia Tigurinorum manus, quæ quaſi ſubſidio Noricos Alpium tumulos inſederat, in diverſa lapſi; fugâ ignobili & latrocinijs evanuit.

Eo die, quo geſta res eſt, viſi perhibentur pro Æde Castoris & Pollvcis Iuvenes laureati prętori litteras dare: & frequens in ſpectaculo rumor: *Victoria Cimbrica, Feliciter*; dixiſſe.

Hìc victoriâ videtur meruiſſe Marivs, ne eius nati, aut ad honores elati, remp. pœniteret; ac bona malis repenſáſſe. Et certè ad tantæ victoriæ nuntium nemo fuit, eorum etiam, qui ob generis ignobilitatem ei inviderant, qui non ſervatam ab eo remp. fateretur; & tamquam Deo, aut Dijs caro, apud ſacra menſæ ſuæ libaret. Et quùm duplex ei triumphus eſſet oblatus; ipſe uno contentus, alterius gloriam cum Catvlo communicavit.

Eo quoque tempore, Luſitanis devictis, Hiſpania ulterior pacata & quieviſſe, ſed incertis auſpicibus, traditur.

3856.
Pt. Al. 3.
Ant. Cyz. 12.
Alex. Iamn. 6.
Ab V. C. 654.

Conſules C. MARIVS NEPOS VI. & L. VALERIVS FLACCVS, 94.

Plvt. prodit Marivm, hunc vi. Conſulatum emiſſe; collegamq́ue Valerivm ſibi ut miniſtrum ſubrogáſſe. Vell. verò, velut præmium meritorum ei datum. Neque huius conſulatûs gloriâ fraudandum, quo Servilii Glavciæ, Satvrniniqve Appvleii furorem armis compeſcuit.

SEDITIO SATVRNINO AVCTORE; A Mario fota; et mox compressa.

Satvrninvs ille, in annonæ caritate, Quæſturam haud ſatis fideliter adminiſtrárat: eâq́ue cauſſâ à frumentariâ procuratione ſubmotus, (M. Scavro præfici iuſſo) & præ ignominiæ dolore Senatui, & Q. Metello Cenſori, infenſus, ad populum deſciverat: & Tribunatum plebis adeptus, Gracchorvm, non ſecus atque Heröum, exempla imitari, & eorum leges adſcrere iactabat. Ipſe ſub anni finem alterum Tribunatum ambiebat. & quùm ix. Tribunis creatis, unicus locus ſupereſſet, & competitores duo; ex ijs alterum A. Nonivm, adiuvante Mario, tum V. Conſule, domò extractum necavit; atque ita vacuam Tribunatûs ſedem occupavit.

In hoc magiſtratu, ex eiuſdem Marii, iam vi. Conſulis ſententiâ, legem tulit;

„*Vt quem agrum MARIVS in Galliâ, pulſis Cimbris, armis peperiſſet, is populo Rom. divideretur; utq́, eam in legem à ſingulis Senatoribus iuraretur. ſecus, multa recuſanti irrogaretur.*

Metello Nvmidico, in legem popularem iurare nolenti, dies dicitur: & quùm is a bonis civibus defenderetur; ne cædes eorum fieret; in exſilium, quàm in iniquam Tribuni legem ire maluit. Ei ultrò profecto, Marivs etiam igni & aquâ interdixit.

Idem Appvleivs quùm tertiùm Tribunus plebis importunâ ambitione deſignatus, C. Memmivm, Conſulatûs candidatum, quem actionibus ſuis adverſaturum iudicabat, interfeciſſet; & Glavciam, furoris ſui ſatellitem, Conſulem facere eniteretur, ita Senatum commovit, ut Mario Conſuli mandaret; *Videret, ne quid detrimenti reſp. caperet.*

Marivs itaque Glavciam Prætorem; Satvrninvm Trib. pleb. & Savfeivm Quæſtorem, qui remp. lacerarent; & gladijs quoque ac cæde publicâ comitia diſcuterent; armis, & directis in foro aciebus in Capitolium perſecutus, obſedit: atque inciſis aquarum fiſtulis, ad deditionem compulit; &

ab ar-

ab arce degreſſos, contra fidem omneis in Hoſtiliâ Curiâ, morte mulavit. Ædes SATVRNINI ab imis diruta eſt fundamentis.

Florus addit; cum per legatos pœnitentiæ fidem feciſſet; & cum ducibus factionis in Curiam receptus eſſet: ibi eum, factâ irruptione, à populo fuſtibus ſaxiſque coopertum, in ipſâ quoque morte laceratum fuiſſe. RABIRIVS Senator, caput eius per convivia in ludibrium circumtuliſſe traductus eſt. quem CIC. defendit.

SERVILE IN SICILIA BELLVM.

Alterum ſervile bellum per hæc tempora in Siciliâ motum. Auctor eius ATHENIO Cilix paſtor, qui interfecto domino familiam ergaſtulo liberatam ſub ſignis ordinariè adgreſſus, ipſe purpureâ veſte, argenteoque ſcipione, & regium in morem fronte redimitâ, non minorem, quàm EVNVS Syrus, triginta antè annis, conflat exercitum. acriuſque multò, quaſi & illum vindicaret; vicos, caſtella, opida diripiens, in dominos, in fidos ſervos, infeſtiùs; quaſi in transfugas, ſæviebat. Ab eo quoque prætorij exercitus cæſi: capta SERVILII & LVCVLLI caſtra.

Sed M. AQVILIVS, hoc bellum in Conſulatu anno ſuperiore ſortitus, P. RVPILII, qui EVNVM debellavit, exemplo uſus, interclusum hoſtem commeatibus ad extrema compulit: communitaſque armis copias facilè fame delevit. dedidiſſentque ſe, niſi ſuppliciorum metu voluntariam mortem prętuliſſent.

Ac ne à duce quidem ſupplicium exigi potuit, quamvis in manus venerit. Quippe dum circa ad deprehendendum eum multitudo contendit, inter rixantium manus præda lacerata eſt.

Poſt hoc bellum teſte, CICERONE, nullum fugitivorum bellum in Siciliâ fuit. M. AQVILIVS Imperator à Senatu ornatus, ovans in Capitolium adſcendit.

3857. Pt. Al. 4. Ant. Cyz. 13. Alex. Iamn. 7 Ab V. C. 655.	*Conſules M. ANTONIVS Nepos, qui Prætor biennio antè triumphârat, homo eloquentiſſimus: & A. POSTHVMIVS ALBINVS, SP. ALBINI, bello Iugurthino Conſulis frater, qui pacem cum rege ignominioſam fecerat.*	93.

Q. METELLI AB EXSILIO REDITVS.

His Coss. Q. METELLVS NVMIDICVS, qui Rhodum in voluntarium exſilium profectus, ibi legendo & audiendo magnis viris vacârat; ingenti totius favore civitatis, & pietate filij, ab exilio reductus eſt. Ex eo facto, Q. METELLVS F. meritum PII cognomen conſecutus eſt.

L. CORNELIVS DOLABELLA Proprært. Luſitanos, qui iterùm rebellârant, ſubegit, deque ijs triumphavit.

PTOLEM. LATHYRVS IN IVDÆAM INSVLTAT; ET IAMNÆVM VINCIT.

Quùm PT. LATHYRVS, Iudææ agros latè vaſtâret; & Azochim, Galilææ opidum, ſabbatho, & de improviſo adortus vi cepiſſet; & prçter aliam prædam, x. captivorum M. inde abduxiſſet; & Sephorim, haud procul inde diſſitam, licet fruſtrà, tentâſſet; IAMNÆVS, collectis è ſuâ ditione circiter L. (al. LXXX.) millibus, obviam hoſti ire parabat.

Is ad Aſophon, urbem Iordani flumini proximam, ex-adverſum caſtra metatus, Ptolemæum, qui caſtra ſupra fluvium habebat, tranſitu prohibere noluit; faciliorem ſibi fore victoriam ratus, ſi hoſtis, qui fluvium à tergo habiturus eſſet, è pugnâ effugere non poſſet.

Dum æquo primùm Marte certaretur; & deinde ALEXANDRI milites hoſtem acriùs premerent; PHILOSTEPHANVS. LATHYRI dux, & egregius aciei ſtruendę artifex, qui in ſubſidijs erat locatus, maturè cedentibus Ægyptijs opem tulit: & inclinatum novâ belli mole Iudæorum cornu in fugam vertit. xxx. (al. L.) millia ex Iudæis eo prœlio cecidiſſe ferunt. cæteros partim captos, partim fugâ incolumeis evaſiſſe.

LATHYRI INHVMANITAS.

PTOLEMÆVS in pagos Iudæorum, viris vacuos, delapſus, mulieres & pueros in fruſta concidi, & membra in Lebetes ferventeis injici iubet; & carneis quaſi ſemeſas in menſis relinqui. ut exercitum ipſe anthropophagum habere crederetur; & ijs, qui è prœlio effugerant, totique adeò viciniæ, maior terror injiceretur.

CLEOPATRA interim, filij LATHYRI, qui Gazam ſibi ſubegerat, & Iudæam impunè pervaſtabat; potentiæ incrementa metuens, magnas terrâ marique copias excivit: earumque ſupremum imperium CHELCIÆ & ANANIÆ, Iudæis, attribuit. bonam verò theſauri regij partem, cum Nepotibus, & Teſtamenti tabulis, apud Con Inſulam depoſuit.

ALEXANDER REX ÆGYPTI PTOLEMAIDEM OBSIDET ET capit.

Poſteaquam filius eius ALEXANDER, cui imperatum erat, magnâ claſſe in Phœnicen adpulſus, eius regionis incolis deficere ad ſe coactis, Ptolemaidem pervenit; urbem eam, quę venienti portas occluſerat, oppugnare inſtituit.

LATHYRVS, relictâ Syriâ, in Ægyptum, quam præſidijs vacuam ex improviſo occupari poſſe ſperaret; properè contendit.

Sed re-

Sed regina, CHELCIA, quem ad perſequendum PTOLEMÆVM in Cœle-Syriam miſerat; exſtinctos; metuens ne ille CYZICENI opibus ad reciperandam Ægyptium iuvaretur; ingentia viciſſim GRYPO auxilia, & SELENEN uxorem, nupturam hoſti prioris mariti, deſtinat.

LATHYRVS itaque rurſum ex Ægypto eiectus, hiemem eam apud Gazam exegit, & paullo-pòſt in Cyprum receſſit.

IAMNÆI FEDVS CVM CLEOPATRA.

Poſtquam Ptolemæenſes, expugnato per vim præſidio, CLEOPATRÆ dare manus coacti ſunt; venit ad eam cum ampliſſimis muneribus, IAMNÆVS, tum iniuriarum, quas à communi hoſte acceperat, ultionem; tum ſocietatem cum eâ, ad cuius patrocinium perfugerat, expoſcens.

Quumque multi ex amicis reginæ ſuaderent, hominem è medio tollendum, qui præ ſubitâ & immodicâ potentiâ, non minùs PTOLEMAIS, quàm SELEVCIDIS, formidabilis eſſet; & Iudæam Ægyptiæ ditioni, illo in ordinem redacto, eſſe adijciendam; ANANIAS, CHELCIÆ frater, qui magnâ apud reginam gratiâ & auctoritate pollebat, diverſum cenſuit: *Indignum facinus eſſe, ſi hominem in fidem ſocietatemq́; acceptum, ſuumq́; cognatum, paternâ ditione & fortuna exueret.* cuius facti iniuria omnes ubique, tam in exercitu, quàm in Ægypto, Iudæos, à reginæ partibus eſſet abalienatura. His rationibus inducta CLEOPATRA, apud Scythopolim, Cœle-Syriæ urbem, cum ALEXANDRO fœdus renovavit.

3858.
Ptol. Al. 5.
An. Cyz. 14.
Alex. Iamn. 8.
Ab V. C. 656.

Coss. Q. CÆCILIVS METELLVS, BALEARICI F. MACEDONICI N. Et T. DIDIVS NEPOS. A quibus lata lex, CÆCILIA DIDIA. de quâ CIC. pro Domo.

92.

BELLVM CVM CELTIBERIS. STRATEGEMA DIDII COS.

DIDIVS Cos. quùm Cimbris iam deletis, viſum eſſet bellum denuò adverſùs Celtiberos ſuſcipiendum eſſe; eò miſſus, XX. M. Arevacum occidit; & Termeſtinorum urbem captam mœnibus nudavit; & Colendam IX. obſidionis menſe cepit. Alios etiam populos in deditionem redactos, ex X. legatorum ſententiâ, militibus necandos tradidit.

Ipſe, poſtquam acerrimo prœlio, quod nox diremit, conflixiſſet; magno numero utrimque cæſo, compluria ſuorum corpora, atrâ nocte, ſepelienda curavit.

Hiſpani poſtridie ad ſimile officium progreſſi, quia plureis ex ipſorum numero, quàm ex Romanis cæſos repperiſſent; victos ſe eſſe arguentes, in conditiones ab Imperatore propoſitas deſcendêrunt.

DIDIO, tum in Hiſpaniâ bellanti, Q. SERTORIVS Trib. militum fuit. & ipſe quinque poſt Conſulatum annis de Celtiberis, ex Hiſpaniâ citeriore, triumphavit.

NOVÆ IAMNÆI VICTORIÆ.

ALEXANDER IAMNÆVS, ubi ſe & LATHVRI, & matris CLEOPATRÆ metu liberatum vidit; rurſus Cœle-Syriæ ſibi ſubigendæ animum adiecit. Ibi Gadaram X. menſium obſidione cepit; & Amathunte, caſtro ad Iordanem omnium munitiſſimo, quò THEODORVS, ZENONIS F. res cariſſimas depoſuerat; potitus eſt.

Is verò ex-inopinato victores adgreſſus, cæſis ex ijs ad decies mille, Alexandri impedimenta diripuit. Hic verò eâ clade minimè abſterritus eſt, quò minus in maritimo tractu Raphiam, & deinde Anthedonem adgrederetur, & in poteſtatem ſuam redigeret. Quin & Gazæis, quòd Ptolemæum contra ſe in auxilium acciviſſent, graviter infenſus, & urbem eorum oppugnavit, & agrum depopulatus eſt.

3859.
Ptol. Al. 6.
An. Cyz. 15.
Alex. Iamn. 9.
Ab V. C. 657.

Coss. CN. CORNELIVS LENTVLVS; & P. LICINIVS CRASSVS, pater M. CRASSI, qui Parthis bellum intulit.

91.

His Coss. S. C. factum; *Ne homo immolaretur.* ut palam ſit in tempus illud ſacra prodigioſa celebrata. Et Mœdi in Thraciâ Dardaniq́ue ſubacti.

CRASSVS Cos. qui Dolabellæ in Luſitaniam ſucceſſerat, in ulteriore Hiſpaniâ rem bene geſsiſſe; ſed ſexennio poſt Conſulatum, de Luſitanis triumphâſſe proditur.

DVRONII TRIB. PL. LVXVS ET INPROBITAS.

Cenſores, qui LXV. luſtrum condiderint, in eundem annum referuntur, M. ANTONIVS, & L. FLACCVS. Hi DVRONIVM quemdam Senatu movêrunt, quòd legem, de coërcendis conviviorum ſumtibus, latam; Tribunus Plebis abrogaverat. tamquam frenum & amarum vinculum, ut iactabat, ſervitutis.

Quid enim opus libertate, ſi frugi eſſe iubemur? & ſi volentibus luxu perire non licet! Sic ille.

IAMNÆVS GAZA POTITVR.
OPIDANORVM OBSTINATIO.

APOLLODORVS, Gazæorum dux & præfectus, noctu, cum II. mercenariorum militum, & X. opidanorum Millib. ex urbe in caſtra Iudæorum eruptionem fecit. & noctis quidem beneficio, quòd hoſtes Ptolemæum de-ſubito adventâſſe ſuſpicarentur, erant ſuperiores; Sed ubi dies illuxit, & hoſtem detexit; Iudæi globo & impetu in opidanos facto circiter Mille ex ijs interfecêrunt. At ne ſic quidem Gazæi, licet cum rerum neceſſariarum inopiâ conflictati, cedere, animum obfirmârunt; quibus APOLLODORO iam peremto ARETAS rex Arabum ſpem auxilij oſtentaret.

Lyſimachus verò frater, immodicæ eius apud populum gratiæ invidens, eo occiſo, & collectâ militum manu, urbem Alexandro prodidit.

Hic primùm pacati ſpecie in urbem captam introgreſſus, militem deinde, permiſsâ ſæviendi licentiâ, in opidanos immiſit.

Gazæi, ne inulti caderent, vim ſtrenuè propulſabant, & multos occidebant.

Vbi vireis deficere ſenſiunt; partim in deſolatas ædeis ignem iniecêrunt, ne præda hoſtis potiretur; partim ſuiſmet manibus uxores & liberos contrucidabant, ne in captivitatem abſtraherentur.

Alexander eò infenſiùs victoriâ uſus eſt; Senatoribus etiam D. qui in æde Apollinis conſultatum convenerant, iugulatis; & urbe ſolo æquatâ.

Eodem tempore Antiochus Grypus, eo ipſo anno natus, quo Pater eius Demetrius Nicator, à Parthis captus eſt, quùm vixiſſet annos XLV. inſidijs Heracleonis occiditur; undetricêſimo pòſt Patris obitum anno, quùm annos XII. regnâſſet. annos ferè XVI. profugus & exſul potiùs, quàm rex vixiſſet. Huius filius Seleucus, calamitate paternâ non fractus, avunculum ſuum Ant. Cyzicenum belloadgredi non dubitavit; & biennio pòſt prœlio victum neci tradidit.

3860. Ptol. Alex. 7. Ant. Cyzic. 17. Alex. Iamn. 11. Ab V.C. 658.	*Conſules Cn.* DOMITIVS AENOBARBVS, *&* C. CASSIVS LONGINVS.	90.

CYRENE, IN AFRICA, POP. ROM. PROVINCIA.

Tum Ptolemæus, cognomento APION, Ptolemæi Lathyri, ſive Phyſconis ſecundi, frater, ſed ex pellice ſuſceptus; cui Pater Cyrenarum regnum teſtamento reliquerat; herede populo Rom. inſtituto, decedit.

Iam enim fortuna Romana porrigere ſe ad Orientalia regna; non contenta Italiæ, immò Europæ, terminis; cæperat. Itaq; & ea pars Libyæ provincia facta eſt. (Liv. contrà; Senatus eius regni civitates liberas eſſe iuſſit.)

3861. Ptol. Alex. 8. Ant. Cyzic. 16. Alex. Iamn. 10. Ab V.C. 659.	*Coſſ.* L. LICINIVS CRASSVS, *&* Q. MVCIVS SCÆVVLA. *Ille orator; hic iureconſultus & orator eximius, & Pontif. Maximus. Cum quo* CRASSVS *omneis magiſtratus geſſit, præter Tribunatum pl. & Cenſuram.*	89.

ORIGO BELLI ITALICI.

Ab his lata eſt Lex, MVCIA LICINIA, de regendis, in ſuâ quoque civitate, ſocijs.

Quùm enim ſummâ cupiditate civitatis Romanæ Italici populi tenerentur; & ob id magna pars eorum pro civibus Romanis ſe gererent; neceſſaria lex viſa eſt, ut in ſuæ quiſque civitatis ius redigerentur.

Verùm eâ lege ita alienati ſunt animi principum, Italicorum populorum, ut ea vel maxima cauſſa belli Italici fuerit, quod poſt triennium exortum. LICINIO Gallia, MVCIO Aſia obvenerat.

Craſſus quoſdam in citeriore Galliâ, nullo illuſtri, neque certo duce; neque eo numero aut nomine præditos, qui hoſtes pop. Romani eſſe dicerentur; quòd tamen excurſionibus & latrocinijs infeſtam provinciam redderent, armis conſectatus eſt, & cōfecit, Romam rediens triumphum ab Senatu poſtular, neque impetrat.

Atque adeò Q. Scævola, collega, quùm animadverteret, propter ſummam eius in rep. potentiam ac dignitatem, Senatum in decernendo triumpho, illi gratificari; non dubitavit reip. magis, quàm collegæ habere rationem: ac ne fieret S.C. interceſſit.

CRASSI INTEGRITAS

Quùm tamen in Craſſi provinciam Cn. CARBO, cuius Patrem damnaverat, ad ſpeculanda acta ſua veniſſet; non ſolum eum indè non ſummovit, ſed inſuper locum ei in tribunali aſſignavit; nec ullâ de re, niſi eo in conſilium adhibito, cognovit.

SCÆVOLÆ COS. ET RVTILII, VT LEGATI, INNOCENTIA.

Scævola verò Aſiam tàm ſanctè, & tam fortiter obtinuit, ut Senatus deinceps in eam provinciam ituris magiſtratibus, exemplum atque formam officij Scævolæ, decreto ſuo proponeret. Et in honorem eius Aſiani, diem feſtum, MVCIA, nominârunt.

P. RVTILIVS, qui legatus Q. Mucij fuerat, vir ſummæ innocentiæ, quòd à publicanorum iniurijs Aſiam defenderat, inviſus equeſtri ordini, penes quem iudicia erant; repetundarum damnatus, maximo cum civitatis gemitu, in exſilium abijt.

SEDITIO IN IAMNÆVM COORTA, PROMISCVA CÆDE compreſſa.

Exortâ domi ſeditione in ALEXANDRVM, IAMNÆVM per Scenopegiorum ferias, ſacris ad aram operantem, citrei thyrſi à factioſis quibuſdam fortè fuerant coniecti. & convicia addita populariter, quibus & eius captivitas, & conditio ſacris miniſterijs indigna, exprobrarentur. Quam iniuriam impotentiùs ultus, ad ſex hominum Millia trucidavit. Et vim profanæ multitudinis, tabulatis è ligno obiectis, quæ Pronaum ab Adyto Templi diſpeſcerent, in poſterum coercuit.

Syris infenſus, mercenario Piſidarum & Cilicum exercitu utebatur. Arabibus victis & in ordinem redactis; tributa Moabitis & Galaaditis imperavit. Amathuntem, Theodoro pugnam detrectante, evertit. Coëgitque omnes circumcidenditum & Iudaiſmum amplecti.

CLEOPATRÆ IMPOTENTIA, ET EXITVS.

PTOLEMÆVS ALEXANDER, qui matrem CLEOPATRAM, fratri LATHYRO eiuſq; ducibus opidò infeſtam reliquerat; & periculoſo regno ſecuram ac tutam vitam antepoſuerat; dum illa creſcentem in dies LATHYRI potentiam reformidat, a matre per legatos in regnum revocatus eſt. Cui quùm illa occultis inſidijs exitium machinaretur, occupata ab eodem interficitur: ſpiritumque non fato, ſed parricidio dedit. *Digna prorſus hâc mortis infamiâ, qua etiam matrem toro expulerit; & duas filias viduas, alterne fratrum matrimonio, fecerit. Et filiorum alteri in exſilium acto, bellum intulerit; alteri, erepto regno, exitium per inſidias machinata ſit.*

3862. Ptol Alex. 9. Ant. Cyzic. 18. Al. Iamn. 12. Ab V. C. 660.	*Conſules* C. COELIVS CALDVS. *Et* L. DOMITIVS AENOBARBVS.	88.

Ille homo novus, cum duobus nobiliſſimis hominibus conſulatum petijt, & alterum ſuperavit: quùm Quæſtor tamen factus non eſſet. Hic verò, poſt M. AQVILIVM prætorio imperio Siciliam adminiſtrârat,

CELTIBERI RVRSVM DOMITI.

Celtiberis poſt Didij victoriam rebellantibus, FVLVIVS FLACCVS in Hiſpaniam miſſus eſt: eorumque conatus, xx. ferè Millib. cæſis, atque opidis eorum in poteſtatem redactis, compreſſit; & in defectionis principes animadvertit. Eam ille provinciam ex præturâ obtinebat: & Romam reverſus, in annum inſequentem Coſ. factus eſt.

BELLI MITHRIDATICI INITIA.

Bellum cum Mithridate Pontico, à L. SVLLA, qui prætor, Conſulibus C. CÆLIO & L. DOMITIO fuerit, primò initum videtur. Ille, non ſine repulsâ urbanam præturam, & ex prætura Ciliciam provinciam, adeptus, & in Cappadociam adversùs Mithridatem miſſus, non magnis admodum copijs, ſed ſociorum auxilijs uſus, GORDIO pulſo, ARIOBARZANEM in regnum Cappadociæ ex S. C. reduxit.

Quùm enim Mithridates Ariarathem, Cappadociæ regem, cui LAODICE ſoror enupſerat, per GORDIVM, interfeciſſet; NICOMEDES, rex Bithyniæ vacuam morte regis Cappadociam invadit. Mithridates viciſſim, per ſimulationem pietatis, auxilia ſorori, ad expellendum Cappadociâ NICOMEDEM, mittit.

Sed quùm LAODICE vidua per pactionem ſe NICOMEDI in matrimonium tradidiſſet; Mithridates id ægrè ferens, præſidia Bithyni regis è Cappadociâ expellit; & ſororis filio regnum reſtituit. *Egregium facinus; ni fraus ſubſecuta eſſet.*

VARIA REGVM ASIATICORVM INTER SE BELLA.

Paullo enim pòſt ſimulat ſe GORDIVM, quo miniſtro in interficiendo Ariarathe fuerat uſus; reſtituere in patriam velle. Quod ubi Ariarathes iunior moliri cognovit, graviter ferens, interfectorem Patris, per avunculum potiſſimùm ab exſilio revocari, à quo ſibi meritò reformidandum putaret; ingentem exercitum contrahit.

MITHRIDATES LXXX. pedit. & x. equitum M. in aciem educebat, & currus falcatos DC. NICOMEDI, auxiliantibus è viciniâ regibus, minores copiæ erant.

Ille incerta belli timens, conſilia ad inſidias tranſtulit. & iuvenem ad colloquium invitatum, protectus riſu, ferri, quod inter faſcias ad imum ventrem, occultatum, gerebat; inſidijs, inſpectante utroque exercitu, interficit: & regnum Cappadociæ, ſuo, octo annorum filio, impoſito Ariarathis nomine; additoque ei rectore GORDIO, tradidit.

Sed Cappadoces crudelitate ac libidine præfectorum vexati, à Mithridate deficiunt: fratremque regis, & ipſum Ariarathem nomine, ab Aſiâ, ubi educabatur, revocant. cum quo Mithridates prœlium

prœlium renovat; victumq́; Cappadociæ regno expellit. Nec multo-pòſt adoleſcens, collectâ ex ægritudine animi infirmitate, decedit.

Poſt cuius mortem, NICOMEDES, timens ne acceſſione Cappadociæ, etiam finitimam Bithyniam invaderet; ſubornat puerum eximiæ pulcritudinis, quaſi ARIARATHES non duos, ſed tres filios genuiſſet. (Alij; produeit filium ſuum, quem ementitâ ſtirpe ARIARATHIS filium eſſe dicebat) qui à Senatu Romano Paternum regnum peteret. Et Vxorem LAODICEN Romam mittit, ad teſtimonium trium ex ARIARATHE ſuſceptorum liberûm.

MITHRIDATES ubi id cognovit; pari ipſe impudentiâ GORDIVM Romam mittit, qui Senatui adſeveret; poerum, cui Cappadociæ regnum tradidiſſet, ex eo ARIARATHE genitum, qui bello ARISTONICI auxilia Romanis ferens, cecidiſſet.

Sed Senatus, ſtudio regum intellecto, aliena regna falſis nominibus furantium; & Mithridatem Cappadociâ; & ad eius ſolatium, NICOMEDEM Paphlagoniâ (quam & ipſe Pylæmeni ademerat) cedere iuſſit; & utrumque populum libertate donavit.

Et quùm Cappadoces munus libertatis abnuerent, & ſine rege vivere poſſe negarent; ARIOBARZANEM, ex regio genere, iuvenem, Cappadociæ regem appellârunt; & per L. Syllam ſtabilîerunt. Quo tempore & ARSACES rex Parthorum, per legatum OROBAZVM, amicitiam populi Rom. ab eodem Syllâ petivit ac tenuit.

NOVA INTER SYRIÆ REGES BELLA.

ANTIOCHVS GRYPVS quinque filios reliquiſſe proditur; SELEVCVM, ANTIOCHOS duos, (quorum alter nō diu fratri SELEVCO ſuperſtes fuerit, in quâdam adversùs Parthos pugnâ occiſus, PHILIPPVM & DEMETRIVM EVCÆRVM.

ANTIOCHI CYZICENI filij, reliquâ Syriâ fugati, Comagenen occupâſſe videntur: quam eorum poſteri diu tenuerint.

Maximus è GRYPI liberis, SELEVCVS, patruum ANTIOCHVM CYZICENVM bello victum occidit, quùm annos duodeviginti regnâſſet. Et hic, haud multo pòſt, ab ANTIOCHO EVSEBE, CYZICENI F. qui diadema ſibi apud Aradios impoſuerat, uno prœlio victus & totâ Syriâ expulſus eſt.

Atque is fugâ delatus in Ciliciam, & à Mopſoëſtanis receptus, quùm tributa ab eis acerbiùs exigere cœpiſſet; unà cum regiâ, & ipſum & amicos concremârunt.

Antiochus deinde, Seleuci frater, bello Euſebem adgreſſus & victus, vitam ſimul cum exercitu amiſit.

SELEVCVS, GRYPI F. ET ANTIOCHVS EVSEBES Cyziceni. Et alter Antiochus, Seleuci frater. Reges Syriæ.

3863. Ptol. Alex. 10. Seleuc. Cyzicen. & Ant. Euſeb. 1. Alex. Iamn. 13. Ab V.C. 665.	*Conſules* C. VALERIVS FLACCVS; *&* M. HERENNIVS NEPOS.	87.

Hic L. PHILIPPVM, ſummâ nobilitate hominem, cognatione, ſodalitate, collegio, ſummâ etiam eloquentiâ, in conſulatûs petitione, ſuperavit. Eidem bis immolanti (in victima) caput iocinoris defuit. Sed luſtrationibus proſperè id expiatum; & totus annus domi foriſq́ue tranquillus fuit.

Triumphi duo acti; alter ex citeriore, alter ex ulteriore Hiſpaniâ; à T. DIDIO, & P. CRASSO Proconſulibus.

PTOLEMÆO ALEXANDRO, matris CLEOPATRÆ cædes, inulta non manſit. Et, *quòd parricidij nulla iuſta cauſſa eſſe poſſit*; Ipſe populi, eo ſcelere concitati, concurſu in exilium actus eſt: & fratri Lathyro revocato, regnum redditum: qui neque cum matre bellum gerere voluiſſet; neque à fratre armis repetere; quod prior poſſediſſet.

PTOLEMÆVS LATHVRVS, ITERVM REGN. IN ÆGYPTO.

ANTIOCHO EVSEBE, qui diu cum duobus GRYPI filijs, SELEVCI & ANTIOCHI fratribus, PHILIPPO, & DEMETRIO EVCÆRO, bellum geſſerat; dum ſuppetias LAODICÆ, Galaadenorum reginæ, adversùs Parthos ferret, extincto; ex fratribus, quos dixi, alter PHILIPPVS in parte Syriæ; alter DEMETRIVS, à rege LATHYRO, è Gnido accitus & adiutus; apud Damaſcum, regnârunt aliquamdiu.

PHILIPPVS, ET DEMETRIVS, GRYPI FILII; DIVERSI SYRIÆ REGES.

3864. | Pt. Lath. reduc. 1. | Interr. in Syr. | Alex. Iamn. 14. | Ab V. C. 662.

Conſules C. CLAVDIVS PVLCER, *&* M. PERPENNA NEPOS.

86.

Horum Patres unà Conſules fuiſſe putantur anno 623. Quo tempore Mędi, Macedonica gens, provinciam cruentè vaſtárunt: & C. GEMINIVS præt. adversùs eos, & Thracas, infeliciter pugnavit.

CENSORES MORIBVS DISSIMILES.

Cenſores eo anno, ambo nobiliſſimarũ gentium, L. LICINIVS CRASSVS, & Cn. DOMITIVS AENOBARBVS, cenſuram geſſére; frequentem iurgijs, propter diſſimilitudinem morum. Quùm DOMITIVS, CRASSO, pro domo eius, Millia nummûm identidem promiſiſſet; & CRASSVS, concedere eam ſe, exceptis ſex arboribus, reſpondiſſet.

Idem CRASSVS murænam, in piſcinâ domûs ſuæ, mortuâ, atratus, tamquam filiam, luxerat: neq̀ue id obſcurum fuit. Et Domitius collega in Senatu hoc ei quaſi deforme crimen obiecit. (Domitium, Cicero puer, Cõſulem, Cenſorem, & Pont. Max. vidit.)

LATINI RHETORES ROMÆ.

Quùm cenſoribus renuntiatum eſſet; Quoſdam homines, qui novum diſciplinæ genus inſtituerant; & ad quos iuventus in ludos conveniret, & totos ibi dies deſidéret; nomen ſibi impoſuiſſe, Latinos Rhetoras. quoniam maiores, quæ liberos ſuos diſcere, & quos in ludos itare vellent, probè inſtituiſſent. hæc nova, quæ præter conſuetudinem ac morem maiorum fierent; Cenſores edicto; *neque placere, neque recta ſibi videri* decrevérunt.

Neque id factum, quò acui ingenia adoleſcentum nollent; ſed contrà, ingenia eorum obtundi noluérunt; aut corroborari impudentiam. CRASSVS, ob contentionem cum collegâ ortam, hoc anno abdicavit. neque ipſi luſtrum fecérunt.)

ALEXANDER IAMNÆVS, cum Obedâ, Arabum rege congreſſus, & in inſidias pertractus, quùm exercitus eius camelorum multitudine, haud procul Gadarâ, Galaaditidis vico, in aſperas & acceſſu difficiles fauceis protruſus eſſet; ægrè ipſe incolumis evaſerat.

PHARISÆORVM CVM IAMNÆO REGE BELLVM.

Phariſæi, ab HYRCANO Patre olim iritati, neque iniuriarum immemores, regem filium, ſiniſtrâ iſtius prœlij offenſione utcumq̀ue deiectum, & ad ſe fugâ delatum, ſexenni bello divexárunt. Quumq̀ue varijs congreſſibus ad quinquagies Mille Iudæos amiſiſſent; eoſq̀ue rex, toties victor, ad pacem ſecum æquiſſimis legibus firmandam cohortaretur; maioribus in dies odijs inflammati; ſciſcitanti regi;

Ecquid ſe tandem, quod ipſis lubentibus eſſet, facere vellent? Vt ſuâ ſe manu confodiat; ſueq; ipſe ſanguine, tot ſcilicet, iniurias expiet, & tot à ſe occiſis parentet; uno ore reſponderunt.

3865. | Lath. red. 2. | Interr. in Syr. | Al. Iamn. 15. | Ab V. C. 663.

Conſules L. MARCIVS PHILIPPVS, *&* Sex. IVLIVS CÆSAR.

85.

LIV. DRVSI SEDITIO PERNICIOSA, ET CRVENTA.

M. LIVIVS DRVSVS, vir meliore in omnia ingenio animoq̀ue, quàm fortunâ, uſus; quùm Trib. plebis Senatui priſcum reſtituere cuperet decus; & iudicia ab Equitibus, (penes quos Semproniâ lege ea erant) ad eum transferre ordinem; in ijs ipſis, quæ pro Senatu moliebatur, Senatum habuit adverſarium.

Ipſe namq; ut plebem, ac ſocios ſibi, ad ea, quò intenderat, perficienda, faciliùs adiungeret, & quaſi ineſcaret; Leges SEMPRONIAS, *de agris dividundis; de frumento dando, de colonijs deducendis*. Et FLACCI Coſ. legem, *de civitate ſocijs dandâ*; *&* CÆPIONIS, *de Senatu Equitibus; & Iudicijs cum Senatoribus communicandis*; Retulit.

Contrà DRVSVM, par opibus & dignitate; pro Equitibus ſtabat, Q. SERVILIVS CÆPIO alter, is, qui Conſul, Senatûs parteis lege defenderat.

Signa & Aquilæ, & vexilla aderant: & urbe in unâ, quaſi binis caſtris, diſſidebatur. Prior CÆPIO in Senatum impetu facto reos ambitûs, SCAVRVM & PHILIPPVM, principes nobilitatis, elegit.

His motibus ut reſiſteret DRVSVS; plebem ad ſe Gracchanis legibus; eiſdem, ſocios, ad plebem, ſpe civitatis erexit.

Reliquis DRVSI legibus iã acceptis, una, de Socijs, ſive Italicis, in civitatẽ accipiendis, ferenda, reſtabat.

Aderat promulgandi dies; quùm ſubitò tanta vis hominum undique apparuit, ut hoſtium adventu obſeſſa civitas videretur,

Auſus eſt

Auſus eſt obrogare legibus L. Philippvs, (alius fortè à Conſule.) Sed eum adprehenſum faucibus viator non antè dimiſit, quàm ſanguis & in ora & in oculos è naribus redundaret, *Sic per vim latæ, iuſſaq; leges.*

Quod quùm ille (Drvsvs) moliens revertiſſet è foro; immenſa illâ & inconditâ, quæ cum uſque comitabatur, cinctus multitudine, in atrio domûs ſuæ, cultello (ſed incerto auctore) percuſſus, qui adfixus lateri eius relictus eſt; intrà paucas horas deceſſit. Nulla de eius nece quæſtio lata. Et leges eius omnes, tamquàm contrà auſpicia latæ, Philippo Coſ. referente, uno S. C. ſublatæ.

Memorant, inter Cæpionem & Drvsvm, collegas, ex annulo in auctione venali (quem Cæpionem expetitum Drvsvs emerat) inimicitias cœpiſſe; undè belli Socialis origo. Et Drvsvm vulneratum, ſanguinem caprinum bibiſſe, quòd pallore, & invidia veneni ſibi dati, inſimulari Q. Cæpionem inimicum vellet, à quo immiſſum percuſſorem ſuſpicaretur.

Nec ideò minùs ſocij promiſſa Drvsi à pop. Rom. repoſcere armis deſierunt.

MONTES PRODIGIOSE CONCVRRENTES.

His Coſſ. in agro Mutinenſi, duo montes inter ſe concurrunt, & crepitu maximo adſultant receduntque: Inter eos flammâ fumoque in cœlum exeunte interdiu. Quod prodigium, è viâ Æmyliâ, magna Equit. Romanorum, familiarumque & viatorum multitudo, non ſine horrore, conſpexit.

BELLVM ITALICVM EIVSQVE VTRIMQVE ADPARATVS.

Latinos porrò populos in cupiditatem civitatis Romanæ, primus M. Fvlvivs Flaccvs Coſ. erexerat; Deinde Livivs Drvsvs.

Illum ab eo conſilio, decretâ, pro re natâ, Galliâ provinciâ, Senatus prudenter avocavit. Hic, ne quod animo agitabat, exſequeretur; dum aliud capiat ex alio, tantum conflavit incendium; ut nec prima illius flamma poſſet ſuſtineri; & ſubitâ morte correptus, hereditarium in poſteros ſuos bellum prorogaret.

Et dum omnibus blandiri cupit, in omnium offenſionem odiumque incurrit. Coloniarum deductionibus plebem mulcet; & Italos offendit. Iudicijs Senatui reſtitutis, Equites irritat. Trecentis Equitibus in Senatum cooptatis; veteribus patricijs incommodat, & inter ipſos Equites diſſenſiones ſerit.

Italici, tantâ ſpe bis deiecti, facta inter populos coitione, adversùs pop. Romanum conſpirant. Primum eorum conſilium fuit, ut ferijs Latinis Cæſarem, ac Philippum Coſſ. trucidarent. Deinde, eo detecto Q. Servilivm Proconſ. ad motus eorum ſedandos profectum, unà cum Fonteio legato, & omneis, qui Aſculi erant, Romanos interfecerunt.

Quo facto quùm cæteri etiam Italici defeciſſent; pop. Romanus ſaga ſumſit, ac bellum adversùs Italicos iuſſit. Quod bellum Italicum, Sociale, & Marſicum appellatum eſt. Et quidem Marſicum, quod à Marſis primùm commotum ſit, & eorum Imperatore Popædio.

3866. Latb. reduc. 3. Interr. in Syr. Alex. Iamn. 16. Ab V.C. 664.	*Conſules L. IVLIVS CÆSAR (qui Templum Iunonis Soſpitæ, de Senatûs ſententiâ refecit, ex CÆCILIÆ, BALEARICI filiæ ſomnio.) Et P. RVTILIVS LVPVS,*	84.

Belli Italici, uti fortuna atrox, ita cauſſa iuſtiſſima fuiſſe videtur. Petebant eam civitatem legibus Fulviâ & Liviâ ſibi promiſſam, cuius imperium armis tuebantur. Per omneis annos, atque omnia bella, duplici ſe numero (& munere) militum equitumque fungi. neque in eius civitatis ius recipi, quæ per eos, in idipſum pervenilſet faſtigium.

Id bellum amplius ccc. Mill. inventutis Italicæ abſtulit. Latium omne, atque Picenum, Etruria omnis atque Campania: poſtremò Italia univerſa contrà parentem ſuam, Vrbem, conſurrexit.

Eorum populorum celeberrimi duces, Stlo Poppedivs Marſorum & Latinorum; Afranivs Vmbrorum; Vettivs Cato Samnitium; Telesinvs Pontivs Lucanorum.

Aliorumque, Pelignorum, Veſtinorum, Marrucinorum; & qui eos ſecuti, Picentium, Freotanorum, Irpinorum, Pompeianorum, Venuſinorum, Apulorum; Herivs Asinivs, C. Pontidivs, Marivs Egnativs, Papivs Mvtilivs, C. Ivdacilivs. A. Clventivs, &c.

Vtrimque armantur copiæ ad c. M. hominum. Et ambobus Coſſ. graviſſimum bellum decernitur.

Rvtilivs Legatos habuit, Cn. Pompeivm Strabonem; Q. Cæpionem; C. Perpennam; C. Marivm; Valer. Messallam.

Cæsar verò, P. Lentvlvm; T. Didivm; P. Licinivm Crassvm; L. Cornelivm Svllam; M. Marcellvm.

Illi caput imperij ſui, Corfinium legerant, quod appellarent Italicum. Vt quùm regum & gentium arbiter populus ipſum ſe regere non poſſet; victrix Aſiæ Europæque, à Corfinio, Roma peteretur.

Res autem inter eos particulatim geſta ſic eſt. Vettivs Cato, L. Cæsarem Conſulem fudit; & bis Mille interfectis Æſerniam inſecutus eſt. Et quùm cruentus in urbem referretur Cæſar; miſerabili funere mediam urbem, & iam perviam fecit. (Sic quidem Florus, quæ alij, de Rvtilio Lvpo, meliùs memoriæ prodiderunt. Ipſe namque Cæſar copijs mox contractis, contrà Samnites feliciter pugnavit: ob eamque victoriam Romæ ſaga ſunt poſita.)

Egnatius, Venafrum per proditionem occupavit. P. præſenteius Perpeonam fugatum, exercitu etiam exuit. Eamque ob rem huic imperio abrogato Marivs à Rvtilio Coſ. ſuffectus eſt.

M. LAMPONIVS, ex CRASSI exercitu, cecidit ad DCCC. reliquos ad Grumentum perſecutus in fugam vertit.

C. PAPIVS MVTILVS, Nolam coloniam, per proditionem; & cũ L. POSTVMIO præt. Stabias, Minturnas, & Salernum in poteſtatem redegit, atque Acerras obſedit.

Quùm P. RVTILIVS Coſ. parum proſperè contrà Marſis conflixiſſet, & in prœlio ad pontem Liri impoſitum cecidiſſet; & P. CÆPIO Poppedij inſidijs circumventus eſſet; paullatim deinde recipiendo in civitatem, ex Italicis populis, qui arma aut non ceperant, aut depoſuerant maturiùs, vires reſectæ ſunt. & magna populi Romani fortuna, ac ſemper in malis maior, totus denuò viribus inſurrexit.

Et POMPEIVS, SVLLA, MARIVS, GABINIVS ac MARCELLVS, inclinatam remp. reſtituérunt.

MARCVS, VETTIO CATONE pulſo, meliùs pugnavit; & caſtra hoſtium, qui ſe in RVTILIVM converterant, expugnavit. Deinde ASINIO, Marrucinorum prætore, occiſo, Marſos iuſto prœlio fudit.

Etruſcorum animi, dum cum cæteris bellum molirentur, à Senatu Rom. in amicitiam, donatâ civitate, ſunt præoccupati.

A. GABINIVS, rebus adverſùs Lucanos benè geſtis, & opidis aliquot captis, dum caſtra illorum obſideret; interijſſe traditur.

Cn. POMPEIVS STRABO, à Iudacilio, Afranio, & Ventidio, Firmum compulſus, atque obſeſſus, adiutore SVLPITIO, eruptione ex opido factâ, hoſteis reppulit; & ad Aſculum uſque, urbem belli huius auctorem; fugavit, & diu viciſſim obſedit. Hoſtem erumpere auſum vicit: XIIX. Marſorum Mill. cæſa, & III. capta. Aſculo occupato, præfectos & Centuriones, cunctoſque principes eorum virgis cecidit, ſecuriq́ue percuſſit.

SVLLA Samnites prœlio fregit, & bina eorum caſtra expugnavit.

(Hoc etiam anno trans Alpeis in Galliâ bellatum eſſe proditur.)

BELLI MITHRIDATICI FOMES.

Acceſſit & hic MITHRIDATICO bello fomes. NICOMEDEM, qui Patri cognomini ſucceſſerat, ex Bithyniâ, frater eius SOCRATES; ARIOBARZANEM ex Cappadociâ, BAGOAS; vel, (ut alij) TIGRANES, Armeniæ rex, à MITHRIDATE inducti, expulerant.

Senatui viſum eſt, reges, qui ipſius opem implorarent, in regnum reducere. Itaq́; legatos in Phrygiam miſit, quorum princeps erat M. AQVILIVS, vir conſularis: mandavitque, ut ope L. CASSII, Aſiæ prætoris; & regis Ponti, MITHRIDATIS, eos in regnum reſtitueret.

MITHRIDATES, quòd à Romanis antè Cappadociâ & Phrygiâ, quas occupárat, cedere, iuſſus erat; opem ferre noluit. Itaq́; à MANIO & CASSIO in regna illi ſunt reducti.

3867. Lath. red. 4. Interr. in Syr. Alex. Iamu. 17. Ab V. C. 665.	*Conſules Cn.* POMPEIVS STRABO *(Pater Cn.* POMPEII MAGNI*) & L.* PORCIVS CATO, *M.* CATONIS SALONIANI *F. & M.* CATONIS CENSORII NEPOS.	83.

Hic multis rebus, adverſùs perduelleis Italos, præclarè geſtis, glorîatus ſe C. MARIO non inferiora geſſiſſe, quùm ad Lacum Fucinum adverſùs Marſos bellum gereret; à C. MARII F. in tumultu, quaſi incerto auctore, occiſus eſt.

BELLI ITALICI CONTINVATIO.

Hoc enim anno Conſules etiam ambo ad bellum iam gnaviter cæptum miſſi. qui partim per ſe, partim per ſuos Legatos, rem ita geſſerunt.

POMPEIVS Coſ. Marſis acie victis, Veſtinos & Pelignos in deditionem accepit. Aſculo capto, & Italicis per MAMERCVM ÆMYLIVM, legatum, cæſis; & POPPEDIO in acie interfecto, de Aſculanis, Picentibus & Marſis ſolus triumphavit. Quorum antehàc ea fuerat fides & virtus; ut neque de Marſis; neque ſine Marſis, triumphatum fuiſſe memoria exſtet.

Eo in triumpho P. VENTIDIVS is, qui pòſt de Parthis triumphavit, ductus eſt.

COSCONIVS & LVCEIVS, Samnitibus acie fuſis; & MARIO EGNATIO eorum duce occiſo; compluria eorum opida in deditionem accepérunt.

L. SVLLA, cæſo ad Nolam CLVENTIO, Irpinos & Samniteis multis prœlijs fudit, & populos aliquot recepit.

SVLPITIVS legatus, Marrucinis acie cæſis, univerſam eam regionem ſubegit.

Marſorum alij à L. MVRENA & CÆCILIO PIO, Legatis, aliquot prœlijs fracti, pacem petiérunt.

CENSORVM ROMÆ DECRETA.

In hunc annum Cenſores conferuntur P. LICINIVS CRASSVS, & L. IVLIVS CÆSAR, Conſulares. qui edixiſſe produntur; *Ne quis unguenta exotica venderet; Neu quis vinum Græcum, Amineumq́, octonis æris ſingula quadrantalia venderet.*

Ab his nullum conditum luſtrum videtur; quia biennio pòſt Cenſores alij ante tempus creati reperiuntur. Luſtrum eorum infelix ab alijs traditur. Fuerant autem antè quinquennium iuſtum creati (referri namque diem proditum. hoc eſt, anteſerri, religioſum putabatur) ut ſocios, quibus, uti pacarioribus, data civitas fuerat, in Tribus conijcerent.

SOTHIMI IN MACEDONIAM IRRVPTIO.

Rex SOTHIMVS, cum magnis Thracum auxilijs, in Græciam ingreſſus, cunctos Macedoniæ fineis depopulatus eſt. Tandemque à C. SENTIO præt. ſuperatus, & in regnum ſuum reverti coactus eſt.

Hunc

Hunc CICERO prodidit, propter caritatem frumenti, quæ fuerat in Macedoniâ, permagnam ex cibarijs pecuniam reportâſſe.

IMPROSPERVM CVM MITHRIDATE PROELIVM.

Legati Romani, qui principe M. AQVILIO, NICOMEDEM & ARIOBARZANEM, in regnum uterque ſuum, reduxerant; eoſdem impulérunt, ut incurſatione in fineis Mithridatis factâ, regem bello laceſſerent.

Ipſi contractis L. CASSII & Q. OPPII copijs; atque eâ uſi claſſe, cui MINVCIVS RVFVS, ac C. POPILIVS præerant; prœlio cum Mithridate congreſſi, minus proſperè pugnárunt. Et ipſi reges rurſus regnis ſuis; ille Bithyniâ, hic Cappadociâ; à Mithridate pulſi ſunt.

3868. Lath. red. 5. Interr. in Syr. Al. Iamn. 18. Ab V. C. 666.	*Conſules* L. CORNELIVS SVLLA, *&* Q. POMPEIVS RVFVS. *Hic ſextus à* CORNELIO RVFINO, *qui bello Pyrrhi clarus dux. Ille autem.*	82.

Vir, qui neque ad finem victoriæ, ſatis laudari; neque poſt victoriam abundè vituperari poteſt; petens conſulatum, penè omnium civium ſuffragijs nactus eſt, undequinquageſimo ætatis anno. Is, poſt victoriam civilem, FELICEM ſe appellari voluit.

Ipſe Aſiam; & collega POMPEIVS Italiam; ſortiti.

Eo anno, duo graviſſima bella, alterum foris exarſit; alterum domi coortum eſt. Illud, Mithridates, rex Ponti; hoc C. MARIVS, qui ſexies Conſul fuerat, excitavit. Mithridati, ob eas, quas ſuprà dixi, cauſſas bellum indictum; idque Sullæ Coſſ. erat mandatum.

BELLVM CIVILE SVLLANVM. ET SVLPITII TRIB. PL. LEGES EXITIOSÆ.

Ille egreſſus urbe, quùm & reliquias belli Italici in Campaniâ perſequeretur, & circà Nolam moraretur; (quippe ea urbs pertinaciſſimè arma retinebat; exercituque Romano obſidebatur,) P. SVLPITIVS, Trib. pl. qui anteà rectiſſimâ voluntate, maximam apud populum dignitatem quæſiverat; ſubitò pravus & præceps, C. MARIO, poſt LXX. ætatis annum, omnia imperia & omnes provincias concupiſcenti, addixit. Legemque ad populum tulit: *Quâ Sullæ imperium abrogaretur, & C. MARIO bellum decerneretur Mithridaticum.* aliaſque exitiabileis, nec tolerandas liberæ civitati. Quinetiam Q. POMPEII Coſ. quo adverſante legem tulerat; filium; eundemque Sullæ generum, per emiſſarios factionis ſuæ interfecit.

Tum Sulla, contracto exercitu ad urbem redijt; & in eam poſt leve cũ adverſarijs prælium, Eſquilinâ Collinâque portâ, gemino agmine, & viâ incendio factâ, ingreſſus, Arcem Capitolinam, tanquam victor, inſedit. Et ex S. C. XII. inimicos ſuos, hoſteis iudicatos, inter quos MARIVM, cũ filio; & P. SVLPICIVM, urbe exturbavit, ac lege latâ exſules fecit. SVLPITIVM etiã adſecuti equites, in Laurentinis Paludibus iugulavére. Caput eius erectum & oſtentatum pro Roſtris, velut omen imminentis proſcriptionis fuit.

Marius, poſt VI. Conſulatum, anno ætatis LXX. nudus ac limo obrutus, extractus arundineto, circà Paludem MARICÆ, in quam ſe fugiens abdiderat, iniecto in collum loro, in carcerem Minturnenſium, iuſſu II. Virûm perductus eſt. Ad quem interficiendum miſſus ſervus publicus, natione Germanus, Cimbrico bello captus, ut agnovit Imperatorem MARIVM, abiecto gladio, & miſerabili cum eiulatu, profúgit. Tum cives, ab hoſte, miſereri viri, paullo ante principis, edocti, inſtructum eum viatico, collatâque veſte in navem impoſuérunt.

At ille, adſecutus circà Ænáriam filium, curſum in Africam direxit; inopemque vitam in tugurio ruinarum Carthaginienſium aliquamdiu toleravit.

Q. POMPEII CÆDES.

Q. POMPEIVS, Sullæ collega, iuſſu Senatûs ad exercitum Cn. POMPEII STRABONIS, quem aliquamdiu invitâ civitate ille obtinebat, recipiendũ, miſſus; ſeditione, ſed quam dux ipſe excitaverat; interfectus eſt. Milites namque, ambitioſi ducis illecebris corrupti, Conſulem ſacrificare incipientem, in modum hoſtiæ mactárunt.

Et tum primùm ſanguine Conſulis Rom. militis imbutæ ſunt manus.

MITHRIDATES AD BELLVM SE COMPARAT, ET CREBRIS VICTORIJS EXSULTAT.

Dum autem civili bello Sulla, & ordinandâ Romæ rep. occupatur, Mithridates, bello à Romanis, eorumque ſocijs Regibus, laceſſi cæptus, elatus animis ingentibus, Aſiæ totius, &, ſi poſſet, Europæ cupiditate flagrabat. Intelligens autem quantum bellum adversùs Romanos ſuſcitaret; ad eius belli ſocietatem, TIGRANEM Armeniæ regem (qui obſes Parthis antè multum temporis datus, ſed & olim ab ijſdem in regnum paternum remiſſus fuerat) omni ope ſolicitat; Cleopatrâ filiâ in matrimonium traditâ, & regno Cappadociæ in præmium propoſito.

Pacti inter ſe ſunt reges; *Ut urbes agrique, Mithridati; homines verò, & quæcumque auferri poſſent, Tigrani cederent.*

Poſthæc, Legatos ad Cimbros; alios, ad Gallogræcos, ad Sarmatas Baſtarnaſque, auxilia petitum, mittit. Quas genteis, in belli, quod meditabatur, eventum, varijs beneficiorum generibus iamantè il-

 lexerat.

lexerat. Ab Scythiâ quoque exercitum venire iubet; omnemq́ue Orientem adversùs Romanos armat.

Phrygiam & Bithyniam, pop. Romani provincias, cum exercitu ingreditur; Aſiam in poteſtatem redigit; & in omnibus eius civitatibus civeis Romanos, uno die, atque uno nuntio ſive edicto, omneis interficiendos curavit.

Tùm quidem domus, templa & aræ, humana omnia atque divina iura violata ſunt. Ad LXXX. Romanæ civitatis hominum Mill. occiſa feruntur.

Sed & hic Aſiæ terror, Europam quoq́ue regi aperiebat. Poſt M. AQVILIVM, & MANLIVM MALTHINVM, qui Aſiano tantùm exercitu inſtructi erant, cum NICOMEDE, pulſos & fuſos, ipſe ingenti favore civitatium exceptus, multum ibi auri argentiq́ue, ſtudio veterum regum collectum, magnumq́ue belli adparatum, invenit. Quibus inſtructus, debita civitatibus publica privataque remittit, & vacationem quinquennij concedit.

Q. OPPIVM Proconſ. & M. AQVILIVM legatum, captos, atque fœdè excruciatos, necavit. Thraciam & Macedoniam per ARIARATHEM filium; Græciam per ARCHELAVM & NEOPTOLEMVM præfectos, invadit, & Athenas occupat.

Iam Cyclades, Delos, Eubœa, & alia tenebantur; quùm prima torrentis huius impetum morata eſt Rhodus, Romanis fida atque amica, fruſtraq́ue à regijs oppugnata.

PHARISÆI REGEM ALEXANDRVM BELLO LACESSVNT. EORVM SVPPLICIA.

Phariſæi in Iudæâ, recentibus in regem ALEXANDRVM odijs concitati, accitis mòx DEMETRII EVCÆRI, qui apud Syros Damaſcenos regnabat, auxilijs, copijsq́ue cum eodem coniuncti, caſtra circà Sicima collocárant.

Adduxerat rex ille III. equitum, & XL. peditum Mill. Iamnæus verò cum VI. mercenariorum, & paullo-ampliùs; & XX. ſuæ factionis Iudæorum, Millibus, obviàm hoſti proceſſit.

Multis, hinc, indè, fruſtra tentatis; dum Syrus mercenarios, uti Græcos, ab ALEXANDRO; & ALEXANDER populareis Iudæos, à DEMETRIO, ut deficiant, magnâ contentione ſolicitant; tandem viſum eſt armis decernere.

Victus prœlio ancipiti, & cruento ALEXANDER, in monteis perfugit: eodemq́ue ad VI. Mill. victi regis fortunam miſerati, ſe recepérunt; quorum metu, & cladis è pugnâ acceptæ memoriâ, EVCÆRVS retrò ad ſuos receſſit.

Perduelles nihilo minus privatis etiam opibus, licet infeliciter, regem ſemel victum perſequi non deſtitérunt; dum tandem Bethomis, quò potentiſſimi & infenſiſſimi ex ipſis quique compulſi fuerant, expugnatis; partim immaneis regi ſuo (quem in extremum nunc vitæ ſuæ, nunc regni periculum adduxerant; & muniſſima Moabitidis & Galaaditidis regionum opida (quæ ſuperiore bello Arabibus ille ademerat) non ſine inſigni totius Iudææ iacturâ, reſtituere coëgerant) tàm longinquæ contumaciæ, & rebellionis pœnas expendérunt. Et ad DCCC. crucibus ſuffixi, ſpiranteſq́ue, (quùm rex ipſe interim epulum ſub dio paráſſet, & pellicibus delicias faceret;) coràm uxores, cum liberis ſuis, iugulari inſpexerunt. Partim in tutâ recepti, voluntario ſeſe ipſi exſilio multárunt, & ſecuram Alexandro regni adminiſtrationem, vel inviti, aliquantiſper reliquérunt. (*Ex eá crudelitate, Iamnæus, Thracida cognomentum invenit.*)

3869. Lath. red. 6. Interr. in Syr. Alex. Iamn. 19. Ab V. C. 667.	*Conſules* Cn. OCTAVIVS NEPOS, (*qui Galliam citeriorem ſortitus eſt.*) *Et* L. CORNELIVS CINNA.	81.

Hic à L. Sullâ, ex inimicâ factione, eâ conditione Coſ. creatus, ut Sullæ actionibus non adverſaretur. Is tamen, ubi primùm magiſtratum inivit, præſentem reip. ſtatum perturbare adortus, Sullæ etiam accuſationem per Virginium Trib. pl. comparavit. Quo contemto, Sulla adverſum Mithridatem movit.

Quùm pridem aliquot Italiæ populis civitas ita data fuiſſet, ut in octo Tribus novas, novi cives cõtribuerentur; ne potentia eorum & multitudo veterum civium dignitatem frangeret, & in comitijs auctoritatem opeſq́ue ſuperaret; Cinna Coſ. ut ab Italicis gratiam iniret, eos ſe omneis in XXXV. Tribus diſtributurum eſſe pollicitus eſt; Quo nomine ingentem totius Italiæ frequentiam in urbem acciverat.

Quùm autem hanc rogationem per vim ferre vellet; & à Cn. OCTAVIO, collegâ, qui Optimatium veterumq́ue civium cauſſam ſuſceperat, per ſeditionem urbe pulſus, in Campaniam, ad ſolicitandas civitates, contenderet; ex auctoritate Senatûs, magiſtratus ei abrogatus eſt; & in eius locum ſuffectus L. CORNELIVS MERVLA, Flamen Dialis.

SEDITIO CINNANA.

Tum Cinna, corruptis primò Centurionibus, ac Tribunis; mòx etiam ſpe largitionis militibus, ab eo exercitu, qui circà Nolam ſub Ap. CLAVDIO erat, receptus eſt. Qui quùm univerſus in eius verba iuráſſet, ipſe retinens inſignia conſulatûs, & fretus ingenti numero civium novorum, è quorum delectu CCC. ampliùs cohorteis conſcripſerat, & XXX. legionum inſtar compleverat; patriæ bellum intulit. Et quoniam partibus, auctoritate & gratiâ opus ſibi eſſet proſpiceret, C. MARIVM, cum filio, alijſq́ue comitibus, de exſilio ab Africâ revocavit.

Vrbem Octavius, & Merula Coſſ. ad tanti metum belli munire tentárunt. Mario, & Cinnæ ſe Sertorius & Carbo, cum ſuo quiſq́ue exercitu, adiungunt.

Senatus

Senatus Cn. POMPEIVM ad urbis tutelam advocat. Sed is fruſtratus ſpe continuandi conſulatûs, ita ſe dubium mediumq́ue partibus præſtitit; ut omnia ex proprio uſu ageret, temporibuſq́ue inſidiari videretur. Ad ultimum magno atrocique prœlio cum Cinnâ conflixit, evẽtu exitiabili. Ipſe fulmine ictus (al. peſtilentiâ utrimq́ue exercitum lacerante) interijt. Lectum eius populus diripuit; & quam vivo iracundiam debuerat, in corpus mortui contulit, & unco traxit.

MARII CRVDELITAS IN CIVEIS.

C. MARIVS, de quo recipiendo Cinna prius in urbem ingreſſus legem tulerat, (poſt oſtiam nefanda ſtrage direptam, & manum Octavij Ianiculo depulſam) peſtifero civibus ſuis reditu, admiſſus, victoriâ crudeliſſimè uſus eſt. Et excelſiſſimi quiq; civitatis viri principes, quaſi ſigno in cædem dato; varijs ſuppliciorum generibus adfecti.

In ijs Coſ. OCTAVIVS, vir leniſſimi animi, iuſſu Cinnæ, interfectus; eiuſq́ue caput pro Roſtris expoſitum. MERVLA autem, qui ſe ſub adventum Cinnæ conſulatu, abdicaverat, inciſis venis, ſuperfuſoq́ue altaribus ſanguine, non ſine exſecratione Cinnæ, eiuſq́ue partium, optimè de rep. meritum ſpiritum reddidit. M. ANTONIVS, eloquentiæ princeps, gladijs militum, quos ipſos facundiâ ſuâ moratus erat, iuſſu Marij Cinnæq́ue, confoſſus eſt. Q. CATVLVS, Cimbrici belli gloriâ quæ illi cum MARIO communis fuerat, celeberrimus, ſe calcis odore & ignis hauſtu, ludibrijs hoſtium exemit, L. & C. fratres, & Cæſares, Fimbria, in penatibus domeſtum ſuarum; Craſſi, Pater & filius, in mutuo alter alterius adſpectu, trucidantur. Bœbium atque Numitorium, per medium forum unci traxére carnificum. Quibuſcunique denique fatalem illam ſcilicet manum MARIVS ingrediens ſalutantibus nõ porrexerat; tamquàm victimæ, certæ cædi, deſtinati.

Nihil illâ victoriâ fuiſſet crudelius, niſi mòx Sullana fuiſſet conſecuta. Omnia tunc quidem in rep. erant præcipitia; nec tamen adhuc quiſquam inveniebatur, *qui bona civis Rom. aut donare auderet, aut petere ſuſtineret*. Et quùm victores proſcriptorum à ſe penateis vulgi manibus diripiendos obieciſſent; nemo iuventus eſt, *qui è civili iactura prædam peteret*. Paullo poſt, *nihil turpe viſum, quod eſſet quæſtuoſum: & modus culpæ ex pecuniæ modo conſtitutus*.

(Tradit TACITVS; Duobus & Septuaginta annis pòſt Cornelij Merulæ. Flaminis Dialis, cædem, neminem Flaminem eſſe ſuffectum. Quod actum eſt IVLO ANTONIO & Q. FABIO Coſſ.)

SVLLÆ IN MITHRIDATEM GRÆCIAMQVE EXPEDITIO.

Huius anni principio L. SVLLA Proconſ. in Græciam traiecit; & pecunijs ſocijſq́ue ex Ætoliâ Theſſaliâq́ue contractis, in Atticam adversùs ARCHELAVM, contendit: & parte exercitus ad ARISTIONEM Athenis obſidendum miſſâ; ipſe Piræum, qui ab ARCHELAO tenebatur, ſibi oppugnandum ſuſcepit. Quâ in re totam æſtatem conſumſit.

3870. Lath. red. 7. Interr. in Syr. Alex. Iamn. 20. Ab V. C. 668.	*C. MARIVS VII. & L. CORNELIVS CINNA II. nullis habitis comitijs, ſe ipſi Coſſ. renuntiárunt.*	80.

MARII EXITVS.

Eodemq́; die, quo magiſtratum iniérunt. (Kal. Ianuarij) MARIVS, SEXTVM LICINIVM Senatorem de ſaxo deijci iuſsit. Editiſq́ue multis ſceleribus, XV. poſt die, ſive Idib. Ianuar. morbo oppreſſus deceſſit. Vir in bello hoſtibus, in otio civibus infeſtiſsimus, quietiſq́ue impatientiſsimus.

In eius locum ſuffectus L. VALERIVS FLACCVS, qui antè eidem, VI. Conſuli. collega fuit.

Is turpiſsimæ legis auctor, creditoribus quadrantem ſolvi iuſſerat. Cuius facti merita eum pœna intra biennium conſecuta eſt.

Dominante in Italia Cinnâ, maior pars nobilitatis ac Sullam in Achaiam, & deinde in Aſiam perfúgit.

SVLLA ATHENAS CAPIT.

SVLLA, quùm claſſe egeret, nec à Rhodijs, Mithridate maria omnia occupante, facilè iuvari poſſet; L. LVCVLLVM in Syriam atque in Ægyptum vlàm, ut naveis ab amicis pop. Rom. regibus acciperet, miſit. Et Piræo, quem diu fruſtrà oppugnaverat, omiſſo, urbem Athenarum circumvallatam atque obſeſſam Kal. Martijs cepit. ARISTIONEM, qui in arcem confugerat, fame ad deditionem compulſum occidit. Civitati libertatem ac bona ſua reſtituit. Et ingratiſsimos hominũ, ut ipſe dixit; in honorem mortuorum ſacris ſuis famæq́ue donavit. Quantumvis illi oppreſsi domi Mithridatis, quem oderant, armis; & foris, ab amicis oppugnati, animos extrà mœnia; corpóra, neceſsitati ſervientes, intra muros habuiſſe verius iudicarentur.

SVLLA deinde, Piræo in poteſtatem redacto, in Bœotiam movit; & ſe cum HORTENSIO, qui ex Theſſaliâ copias adducebat, coniunxit. Et cum Taxile Mithridatis præfecto, qui ex Thraciâ & Macedoniâ, cum C. pedit. & X. equit. Millibus, & XC. falcatis curribus deſcenderat; & ARCHELAVM, circa Munichiam in ancoris adhuc ſtantem, acceſsierat; ad Chæronéam opidum, acie conflixit. haud dubio pugnæ eventu, quod ex hoſtibus vix X. M. Chalcidem effugerint; Sulla vix XII. ex ſuis ſe amiſiſſe ſit gloriatus.

SVLLÆ

SVLLÆ EX REGIIS PRÆFECTIS VICTORIA.

Interim quùm L. FLACCVM Conſulem, ex adverſâ factione, creatum, Ionium mare traijcere, verbo quidem adversùs Mithridatem; re autem adversùs ſemetipſum inaudiſſet; ut ei obviàm fieret, in Theſſaliam iam caſtra movebat. Verùm poſtquàm DORYLAVM, regis præfectum, Lxxx. militum M. ad Chalcidem expoſuiſſe, & in Bœotiam invaſiſſe, accepit; eumque invito ARCHELAO, qui trahi bellum cuperet, aleam omnem iacere obſtinatum. non modò retrò ſibi referenda caſtra duxit; ſed collatis ad Orchomenum opidum ſignis, primo congreſſu ad xv. hoſtium Mill. unà cum DIOGENE, ARCHELAI F. cecídit. Altero, omneis eorum copias delevit. Victor, Bœotiâ direptâ, & pulſis ex Eubœa regis præſidijs, in Theſſaliam ad hibernâ ſe recepit.

Luſtrum Lxvi. conditur à L. MARCIO PHILIPPO, & M. PERPARNA, Cenſorr. Quo cenſa ſunt civium capita CD. Mill. & L. VALERIVS FLACCVS, princeps Senatûs dictus.

PHILIPPI CENS. ÆTAS DIVTVRNA.

PHILIPPVS avunculum ſuum, in recitando Senatu, præterijt. PERPENNA omnibus, quos in Senatu rogaverat, ſuperſtes fuit: ſeptemque tantummodò, quos cenſor legerat, è Patribus conſcriptis, reliquos vidit. toto ordine ampliſſimo diuturnior, vixit annos duode-centum.

GLADIATORIA FIMBRIÆ INSANIA.

C. FIMBRIA egerat, ut Scævola, vir morum ſanctitate præſtans, in funere C. Marij iugularetur. Poſtquàm eum ex vulnere recreatum comperit; accuſare apud populum inſtituit; obiecturus ſcilicet illi; *quòd parciùs telum corpore recepiſſet*. Crimen Fimbriâ gladiatore dignum.

DEMETRII EVCÆRI CAPTIVITAS.

DEMETRIVS EVCÆRVS, relictis Iudæis, in Syriam remeans; fratrem PHILIPPVM, Berœæ mœnibus ſe tutantem, obſidet & oppugnat; exercitu x. Mill. pedit. & equitum M. inſtructus.

STRATON, Berœenſium tyrannus, & PHILIPPI ſocius; ZIZVM, Arabum principem, & Mithridatem Sinacem, Parthorum regulum, ad opem ferendam excivit.

Hi magno cum exercitu adventantes Demetrij caſtra oppugnant; & cum ſiti, tum miſſilium telorum crebritate, ad deditionem cum ſuis faciendam adegérunt. & unà cum ingenti prædâ DEMETRIVM captivum, ad Mithridatem, Parthorum regem, ablegárunt. Ille, donec morbo ibi extinctus eſt, magno in honore, in externi regis aulà, habitus eſt.

Antiochenſes, qui in caſtris inventi, gratis & humaniter dimiſſi fuerant; PHILIPPVM viciſſim benivolenter excepérunt, & totius Syriæ regno præfecérunt.

PTOLEMÆVS AVLETES, AL. DIONYSIVS, ÆGYPTI REX.

A PTOLEMÆO PHYSCONE, al. LATHVRO, uſque ad hunc AVLETEN, ſive DIONYSIVM, & infrà, non convenit omninò, inter ſcriptores, de regibus, neque de ſingulorum regum annis.

LATHVRO ipſi, alij tribuunt 17. alij 15. annos. Alexandro fratri, qui cum matre Cleopatra regnavit, dantur à pleriſque 10. anni. Et eidem Lathuro, in regnum regreſſo, alij 8. ann. Auletæ verò, 30. ferè annos communiter tribuunt.

Sed Petav. duos (ex Manetijs & aliundè) ſecundùm Lathurum, ſive ante Auleten, alios reges interiectos fuiſſe colligit.

Vnum Alexandrum, prioris Alexandri regis filium. qui in Co inſulâ nutritus, & à Cois Mithridati deditus, ab eo ad Syllam confugerit, & rex ab eo Ægyptijs datus fuerit; quùm nullus Alexandriæ rex eſſet. Sed qui decimo-nóno pòſt die ab Alexandrinis ſit interfectus. (Ex Appian. l. I. Civil. Anno v. 673.)

Alterum, Alexandrum itidem nomine, eius fratrem. (Trog. prol. 39.) de quo Cæſar Ædilis, in regnum, undè pulſus erat, reſtituendo, laborárit: qui moriens popul. Roman. regnum ſuum legárit. (Cic. contrà Rul. de L. Agraria.) Quem apparet (inquit Petav.) deſperata regni reciperatione in Tyrum ſeceſſiſſe; ibique in exſilio mortuum, heredes Roman. inſtituiſſe: (Anno V. C. 690.) Regnavit an. 16. aut 17. inchoatos.

Quo eodem anno XII. rex, cæpit regnare Auletes Nothus; non filius Lathuri, ſed inſititius. Qui propterea, ſui generis conſcius, ac teſtamenti, quod Alexander apud Tyrios condiderat, uſurpatam regni poſſeſſionem Romanà amicitiâ & ſocietate tueri conatus eſt.

De annis eius regni non ſatis liquet. Vulgò xxx. anni adſignantur ex Euſeb. errore tralatitio. quòd expuncto Alexandro (qui XI. eſt in ſerie) Auletæ primordia tantò antè conſtituant. Cęterū quùm Strabo, brevi, poſtquàm reſtitutus eſt, tempore ſupervixiſſe, dicat; (anteà 8. ann. regnárat) annis circiter XI. universè regnáſſe cenſeatur. Hæc ferè Petav.

Huius frater fuit cognominis rex ille Cypri; qui cum ſe rogatione Clodiana regno ſpoliandum videret, vitam ſibi eripuit, anno V. 698. de quo infrà.

L. COR-

3871. Prol. Aulet. 1. Interr. in Syr. Alex. Iamn. 21. Ab V. C. 669.	*L. CORNELIVS CINNA III. & CN. PAPIRIVS CARBO, ſemetipſi per biennium Conſules creárunt.*	79.

FLACCI COS. CÆDES.

Quùm L. Flaccvs, Conſul, in Marij locum ſuffectus, à Cinnâ, ut Sullæ in bellum Mithridaticum ſuccederet, miſſus, in Aſiam traiecıſſet; à C. Flavio Fimbria, legato ſuo, ſive equitum præfecto, (quem ipſe, rei bellicæ rudis, uti ſtrenuum virum, ſecum adduxerat) corrupto exercitu, interfectus eſt.

(Flaccvs, ſive propter avaritiam; ſive propter crudelitatem, in odium exercitûs ſui incurriſſe; & quod videret legati, quàm ſui maiorem apud milites exiſtimationem vigére, Thermum eidem, non ſine iniuriâ, ſubſtituiſſe; inſimulatus eſt.)

Fimbria itaque Thermvm æmulum honoris inſignibus ſpoliat. Flaccvm Coſ. ipſe privatus in Nicomediam fugientem adſecutus, in puteo quodam latentem, occidit. atque arreptis imperij inſignibus provinciam ingreſſus, Mithridatem, Pergamum, atque inde Pitanen confugientem, adeptus, vallo cinxit; quoad rex navibus Mitylenen effugeret.

MITHRIDATES PACEM TENTAT.

Mithridates, poſtquàm de clade ad Orchomenum acceptâ certior factus eſt; Archelao, ut quàm æquiſſimis conditionibus pacem cum Sullâ componeret, perſcripſit. Ille cum Sullâ collocutus, leges, quæ ferebantur, ad regem remiſit.

Sed Sulla, ne in otio eſſet, Dardanos, Henetos, alioſque Thraciæ populos, qui Macedoniam incurſabant, multis prœlijs fregit. Et Archelao comite, quem apud ſe in honore habebat, per Theſſaliam & Macedoniam in Helleſpontum venit.

Quumq; ibi occurrentibus regis legatis, pax convenire nõ potuiſſet, quòd commodiores à Fimbriâ ſibi conditiones ferri rex diceret; vaſtato Mædorũ agro, in Macedoniã revertitur. Et Mithridate ipſo, cum eo coràm congredi cupiente, in Aſiam traiecit.

C. verò Fimbria, fuſis aliquoties Mithridatis copijs, urbem Pergamum cepit: obſeſſumque regem parum abfuit quin caperet. Ilium, quæ ſe poteſtati Syllæ reſervabat, expugnavit ac delevit; magnamque Aſiæ partem recepit.

PHILIPPVS GRYPI F. SYRIÆ REX XXI.

Eivsdem cvm Antiocho fratre, cvm Iamnæo, & Areta, bella.

Philippo, poſt pulſum & captum Evcærvm, Syriæ potito, frater eius Antiochvs, cognomine Dionyſius, (noviſſimus eorum, qui Seleucum generis auctorem habuérunt) Damaſcum venit, eiuſque regionis principatum ſibi vindicavit.

Quem ubi in Arabas cum exercitu profectum eſſe Philippvs cognovit, Damaſcum advolat; & opera Mileſij cuiuſdam arcis præfecti, urbe quidem potitur; ſed mòx ab eodem Mileſio, ob ingratitudinem, excluſus eſt: & urbs Antiocho reddita. Is ex Arabiâ reverſus, quùm exercitum octies Mille peditum, & equites octingentos, in Iudæam duceret; Alexander Iannævs, ut eum tranſitu prohiberet, foſſam profundam à Capharſabe, ſive Antipatride, ad Ioppicum uſque mare, perduxit; & murum cum caſtellis per aliquot ſtadia excitavit.

Antiochvs, munimentis everſis, in Arabiam iterùm exercitum traducit; & cum Aretâ, qui x. equitum Mill. adduxerat, acriter confligens, & pæne victoriæ certus, cadit. Eiuſque exercitûs magna pars, quæ in vicum Canam refugerat, fame pænè abſumpta eſt.

Damaſceni, Philippvm, Mynnæi filium, quem Philippvs rex olim urbi præfeciſſe videtur; exoſi, eidem Aretæ Damaſci, ſive Cœles-Syriæ regnum detulérunt.

Hic finis Seleucidarum. Movit ſe tamen paullopòſt Antiochus, Pij F.

Aretas ductis in Iudæam copijs, Alexandrvm Iamnævm, haud proſperâ apud Adidam pugnâ defunctum, ad pacem certis conditionibus petendam adegit.

Alexander nihilo minus, Dio opido per vim capto, Eſſam, ubi Zenonis res erant pretioſiſſimæ, triplici muro circumdedit, & expugnavit. Deinde Gaulanâ & Seleuciâ ſubactis, Vallem, quæ Antiochi dicitur, & caſtellum Gamalam, in poteſtatem ſuam redegit, & Demetrivm, eorum locorum potentem, uti ſuſpectum, poſſeſſione & Principatu ſuo exuit.

3872. Ptol. Aulet. 2. Intert. in Syr. Alex. Iamn. 22. Ab V. C. 670. Olymp. 174.	*Conſules* Cn. PAPIRIVS CARBO II. *&* L. CORNELIVS CINNA IV. *Ex quibus ille provinciam Galliam obtinuit, cum* VERRE *Quæſtore; &* L. CINNA, *Italiam.*	78

Conſules à ſeipſis per biennium creati, legem tulérunt; *quâ Sulla imperium abrogaretur, & recuſanti bellum indiceretur.*

L. FLACCVS, princeps Senatûs; quique publicæ concordiæ ſtudebant, ſuadent; *ut legati de pace ad Sullam mittantur.*

CINNÆ COS. CÆDES.

CINNA, ab exercitu, quem invitum naveis conſcendere, & in Liburniam traijcere cogebat, adversùs Sullam profecturus; Ancone, ob nimiam crudelitatem, lapidibus obrutus eſt. Vir dignior, *qui arbitrio victorum moreretur, quàm iracundiâ militum. In conſultando temerarius, in exſequendo ſtrenuus.*

Huc acceſſiſſe aiunt, quòd quùm Cn. POMPEIVS, qui poſteà Magnus, iuvenis, in Conſulis caſtra veniſſet; & falſo crimine notatus, clàm fugiſſet; creditum eſt eum à Cinnâ fuiſſe interfectum. Vndè impetu facto à militibus, forte STRABONIS Patris, ſtipendiarijs, interemtus ſit.

CARBO, ne comitia ſubrogando haberet collegæ, auſpicijs ſæpiùs impeditus, ſolus toto anno conſulatum obivit.

PACIS LEGES MITHRIDATI IMPOSITÆ.

Tranſgreſſus in Aſiam Sulla, parentem antè omnia, ſupplicemque Mithridatem invénit. Quem multatum pecuniâ ac parte navium, *Aſiâ, Bithyniâ, Cappadociâ, alijſq; provincijs*, quas armis occupaverat, *decedere* coegit: *Captivos recepit; in perfugas noxioſq; animadvertit. Illum Patertus*, hoc eſt, *Ponticis finibus, & regionibus ultra Halym ſitis, contentum eſſe iuſſit.* Hæ pacis leges, inſpectante utroque exercitu, latæ, & à Mithridate acceptæ, qui navibus Sullæ traditis, in pontum receſſit. Debellatum foret, niſi Sulla de Mithridate citò triumphare, quàm verè maluiſſet. Aſia rursùs ſic erat Romanorum, ut cœperat; & Mithridates tantùm repulſus.

FIMBRIÆ CÆDES.

FIMBRIA, ſub adventum Sullæ, ab exercitu qui auro corruptus certatim ad Sullam tranſibat, deſertus, & Pergami obſeſſus, ſe ipſe interemit; adoleſcens, quæ peſſimè auſus erat, fortiter exſecutus.

Alij, ſe ipſum percuſſiſſe; & deinde ſervo ſuo cervicem præbuiſſe; & ut ab eo interficeretur, impetráſſe, memorant.

Sulla Legatis, qui à Senatu miſſi erant; *futurum ſe in Senatus poteſtate* reſpondit: *ſi cives*, qui ad ſe confugerant, *reſtituerentur.*

Quæ conditio quùm æqua Senatui viſa eſſet; per CARBONEM, eiuſque factionem, belli civilis cupidam, reiecta eſt. Quumque idem CARBO ab omnibus Italiæ opidis, colonijſque obſides exigere vellet, quò fidem illorum adversùs Sullam ſibi obſtringeret; conſenſu Senatûs prohibitus eſt: & *novis civibus S. C. ſuffragium datum. Libertini in V. & XXX. Tribus diſtributi.*

Q. METELLVS PIVS, optimatium parteis ſecutus, quùm in Africâ bellum moliretur, à C. FABIO prætore pulſus eſt. Factumque, CARBONIS & Marianæ factionis inſtigatione, Sen. Conſultum; ut *omnes ubiq; exercitus dimitterentur.*

SVLLA, CVRIONI negotium dedit, ut ARIOBARZANEM, in Cappadociam; NICOMEDEM, in Bithyniam, *ex pacto reducat. Civitates in Aſia, imperium recuſanteis, muris nudet; omneis pecunia multet.*

3873. Ptol. Aulet. 3. Tigran. Armen. 1. Alex. Iamn. 23. Ab V. C. 671.	*Conſules* L. CORNELIVS SCIPIO ASIATICVS, *&* C NORBANVS PISO. *Illi Gallia citerior, &* M. PISO *Quæſtor obtigit.* *Tum* CARBONIS, *qui Romæ Sullæ amicos hoſteis iudicandos curárat, dolo atque operâ Capitolium conflagráſſe volunt.*	77.

TIGRANES ARMENIVS, SYRIÆ REX.

CAPITOLII CONDITORES, ET AMPLIFICATORES

Capitolium voverat olim TARQVINIVS PRISCVS rex, bello Latino; ieceratque fundamenta, ſpe magis futuræ magnitudinis, quàm quò modicæ adhuc pop. Rom. res ſufficerent. Mòx SERVIVS TVLLVS, ſociorum ſtudio; deinde TARQVINIVS SVPERBVS, captâ Sueſſâ Pometiâ; hoſtium ſpolijs exſtruxére.

Pulſis regibus, HORATIVS PVLVILLVS, iterùm Conſul, dedicavit, (anno V. C. 247.) eâ magnificentiâ, quàm immenſæ poſtea pop. Romani opes ornarent potiùs, quàm augerent.

Iiſdem rursùm veſtigijs ſitum, poſtquàm interiecto

teriecto cccc xxv. annor. ſpatio, his, quos dixi, SCIPIONE & NORBANO, Coſſ. flagraverat; Curam victor Sulla ſuſcepit, neque tamen dedicavit. *Id ſolum Felicitati eius negatum.* LVTATII CATVLI nomen (anno 676. Cõnſulis) inter tanta Cæſarum opera, uſque ad VITELLIVM Imper. manſit.

NOVÆ ROMÆ FACTIONES ADVERSVS SVLLAM ABSENTEM; & huius de ijſdem Victoriæ.

Intereà dum cum Mithridate bellum gereret Sulla; Marij, Cinnæ & Carbonis, factiones, ut Italiam obſidebant; ita Sullæ amicos pro arbitrio vexaverant. Ille neque illaturum ſe bellum ijs diſſimulavit; nec quod erat in manibus, omiſit. Exiſtimavitque, *antè frangendum hoſtem, quàm ulciſcendum civem*: Repulſoque externo metu, ubi quod alienum erat, viciſſet; ſuperaret, quod erat domeſticum.

Tùm compoſitis in Aſiâ rebus; Magorum quorumdam, qui inter Parthicos legatos erant, & ex notis corporis reſpondebant; *cæleſtem eius vitam, & memoriam futuram*; prodigijs, animatus, atque in Italiam revectus; haud plura, quam XXX. armatorum M. Brundiſij expoſuit; quùm amplius CC. M. penes Conſules eſſent. ſed ignavi magnam partem, aut parùm fidi.

FLOR. *Scipione Norbanoq́, Conſulibus, Tertius ille turbo civilis inſaniæ*, toto furore detonuit. Quippe quùm hinc IIX. legiones; & indè Quingentæ cohortes ſtarent in armis; Indè ab Aſiâ, cum victore exercitu, Sulla properaret.

Sulla initiò, non ut belli vindex, ſed pacis auctor, magnâ cum quiete, & cum ſingulari agrorum urbiumq́ue curâ, per Calabriam Apuliamq́ue exercitum in Campaniam perduxit; tentavitq́ue iuſtis legibus & æquis conditionibus pacem componere. Sed Legatos, quos ille miſerat, Norbanus Coſ. violavit.

Primi ad SVLLAM, METELLVS PIVS, & CN. POMPEIVS, STRABONIS F. cum parte exercitûs, deficiunt. Tùm circà Capuam, ſub amne Vulturno, ſigna concurrunt. Norbanus ad Canuſiùm prœlio victus eſt. Scipio, ab exercitu ſuo proditus ac deſertus, inviolatus à Sullâ dimiſſus eſt; (al. fugâ ſalutem ſibi quæſivit.)

TIGRANES ARMENIVS, SYRIÆ REX XXIII.

In Syria verò, mutuis fratrum, SELEVCIDARVM, odijs, & deinceps filijs in inimicitias parentum ſuccedentibus; atque ideò regno bellis inexpiabilibus conſumto; ad externa populus auxilia concurrit; peregrinoſque ſibi reges circumſpicere cæpit.

Et quod MITHRIDATES PONTICVS bello Romano implicitus eſſet; & PTOLEMÆVS Ægyptius, ſemper hoſtis Syriæ fuiſſet; omnes, ijs omiſſis, in TIGRANEM, Armeniæ regem, conſenſére: inſtructum, præter domeſticas vireis, & Parthicâ ſocietate, & Mithridatis affinitate. Accitus ille in Syriam, per annos, (al. XIIX. al. XVI.) tranquilliſſimo regno potitus eſt. qui neque bello alium laceſſere; neque laceſſitus inferre alij bellum neceſſe haberet.

3874. Ptol. Aulet. 4. Tigran. 2. Alex. Iamn. 24. Ab V. C. 672.	*CARBO ille, iterùm Conſul, ne quidem eo rerum ſtatu ſibi temperabat, quin Sullanos male tractaret, & patriæ hoſteis iudicaret. Atque adeò obtinuit, ut III. Conſul deſignaretur, cum C. MARIO Iuniore. (Hunc alij putant Marij ſepties Conſulis fil. Alij ex fratre Nepotem; quem idem patruus adoptárit) quùm is XXV. aut ſummum XXVII. annum ageret.*	76.

MARIANÆ FACTIONIS DVCES A SVLLANIS VARIE VICTI & deleti.

Q. METELLVS PIVS, poſtquàm ad Aeſim, CARINATEM, CARBONIS ducem, fudiſſet; à Carbone viciſſim obſideri cæperat. donec is, acceptâ Marij ad Præneſte clade, Ariminum verſùs contendere, aut fugere coactus eſt.

MARIVS namq́ue, vir animi magis, quam ævi paterni, multa fortiterq́ue molitus, apud Sacriportum pulſus à Sullâ acie, Præneſte, quod antè naturâ munitum præſidijs firmárat, ſe exercitumq́ue receperat.

Quod quidem opidum Sulla vallo cinxit. ſed audito L. DAMASIPPVM (al. Brutum prætorem urb.) vocato Senatu, omnem, quæ in urbe erat, nobilitatem, Marij iuſſu, contrucidáſſe; & in cæteris P. ANTISTIVM ædilitium; C. PAPIRIVM CARBONEM prætorium, Conſulis fratrem; L. DOMITIVM; & Q. MVCIVM SCÆVOLAM, Pont. Max. relicto ad Præneſtis, Marijq́ue obſidionem, L. LVCRETIO OFELLA, qui prætor à Marianis partibus ad ſe transfugerat; Romam pergit. & caſtris in campo Martio poſitis, in urbem ingreſſus, inimicorum, qui metu urbe ceſſerant, bona proſcribit. & populo in concionem vocato, ſpem fecit, ſe brevi remp. eſſe conſtituturum. Et impoſitis urbi præfectis, ex eâ iterùm egreſſus, primùm ad Cluſium; deinde ad Saturniam proſperè cum CARBONE conflixit.

CARINAS, cæſo CARBONIS exercitu, à POMPEIO & CRASSO, in agro Spoletino obſeſſus eſt.

Marcivs, dum ad Marivm obſidione eximendum iret, ab eodem Pompeio: C. Lamponivs Lvcanvs, & Pontivs Telesinvs Samnis, & Gvtta Campanus; à Sullâ intercluduntur.

Carbo & Norbanvs, haud procul à Faventiâ fuſi, à Metello copijs ſpoliantur; Lucanis ad eumdem deficientibus.

Atque ita rebus iam pænè deſperatis, Norbanvs Rhodum; Carbo in Siciliam fugam intendũt.

Tum demùm quaſi extrema tentaturi, & ultimũ Romanis diem comminaturi, Pontivs Telesinvs, Carinas, Marcivs & Damasippvs, contractis circiter XL. pertinaciſſimæ in armis retinendis iuventutis Millib. in Albano conſedérunt. Adcurrente de-repente Sullâ, ad portam Collinam acerrimè dimicatum eſt, non ſine ingenti Marianorũ ſtrage.

Telesinvs poſterâ die ſemianimis repertus; eiuſque abſciſſum caput ferri geſtarique circà Præneſte iuſſum.

MARII IVNIORIS CÆDES.

Quo ſpectaculo, Marius adoleſcens, iam trepidans, per cuniculos urbis Præneſtis ſubterraneos, erumpere conatus, quùm è terra emerſiſſet; à diſpoſitis in idipſum militibus interemtus eſt. Sunt, qui ſuâ manu; ſunt qui concurrentem mutuis ictibus cum minore fratre Telesino, unà obſeſſo & erumpente, occubuiſſe prodiderint.

SYLLA FELIX APPELLATVS.

Eo occiſo, Sulla, Felicis nomen adſumſit. *Quod quidem uſurpâſſet iuſtiſſimè; ſi eumdem & vincendi, & vivendi finem habuiſſet.* Eius certè diei felicitatem, perpetuâ Ludorum Circenſium honoravit memoriâ. Et poterant mala belli civilis finita iam videri; niſi pulcerrimam victoriam crudelitate, poſt hominum Vrbiſve conditæ memoriam, maximâ, Felix ille, *infeliciſſimè*, inquinâſſet. A quo octo dedititiorum & inermium Mill. in publicâ villâ interfici iuſſi.

TABVLA PROSCRIPTIONIS: Cædes civium immanis.

Totâ Italiâ ſtrages horrendæ eduntur: Præneſtini dedititij ad unum conciduntur.

Fvrfidio quodam carnificem admonente; *vivere aliquos debere, ut eſſent quibus imperaret*; propoſita eſt ingens illa Tabula Proſcriptionis; & ex ipſo Equeſtris ordinis flore, & Senatûs, duo Millia electi, qui mori iuberentur. Neque in eos, qui contrà arma tulerant; ſed in multos inſonteis ſævitum. Adiectum, ut bona proſcriptorum venirent, excluſique paternis opibus liberi, petendorum etiam honorum iure prohiberentur.

M. Marivs, Senatorij ordinis vir, Conſulis agnatus, (Flor. ducis ipſius frater) apud Catuli ſepulcrũ, oculis effoſſis; naribus, auribuſq; præſectis; cruribus brachijſque fractis, aliquamdiu ſervatus eſt, ut per ſingula membra excarnificatus moreretur.

M. Brvtvs, à Cn. Carbone, qui Coſyram iam adpulerat, miſſus ſcaphâ piſcatoriâ Lilybæum, exploratum; an ibi Pompeivs eſſet, quem adversùs eum Sulla cũ imperio miſerat: & à claſſe Pompeianâ circumventus, ſe ipſe interfecit.

Et Carbo ipſe, à Pompeio in Siciliâ captus, quùm muliebriter fleret, & ſpatium laxandæ alvo deprecaretur; dum in eo eſt, occiditur.

Centena hominum M. hoc Italico civiliſque bello abſumta referuntur.

SVLLA DICTATOR DICTVS.

Conſulibus ita exſtinctis, Senatus Interregem, comitiorum cauſsâ, creari iuſſit. Creatus L. Valerivs Flaccvs, quùm comitia creandis Coſſ. habiturus putaretur, ex L. Sullæ victoris ſententiâ Legem ad popul. tulit; *Sullæ è rep. eſſe videri, Dictatorem dici, qui perturbatam remp. conſtitueret: quouſque civitas, & univerſa Italia, & tota reſp. ordinata ac conſtituta eſſet.*

Sic Sulla ipſe Dictator creatus, XXIV. prælatis faſcibus, & cuſtodibus corporis ſui advocatis, primus Dictatoriâ poteſtate, ad immodicæ dominationis licentiam abuſus eſt.

Eius honoris uſurpatio per annos CXX. intermiſſa. Anno ſiquidem proximo, quàm Italiâ Annibal exceſſerat, ultimus Dictator creatus eſt. Annus item fuit CD. poſtquàm primus Dictator T. Lartivs dictus fuerat.

L. Flaccvs, qui Interregnum inierat, M. Equitum ei additus fuiſſe proditur.

Cic. hanc Legem Interregis, omnium legum iniquiſſimam, diſſimillimamque legis eſſe pronuntiat; *Vt omnia quæ Dictator feciſſet rata eſſent: & quem vellet civium, impunè poſſet occidere.*

Addit Flor. poſitis ſingulorum ferè hominũ pœnis, ſplendidiſſima Italiæ municipia ſub haſtâ veniſſe; Spoletium, Interamniam, Præneſte, Fluentiam. Sulmonem, vetus opidum, ſocium atque amicum, nondum expugnatum, (ut obſides iure belli & modò morte damnati duci iubentur) ſic damnatam civitatem à Sullâ deleri iuſſam.

MVRÆNA BELLVM MITHRIDATICVM CONTINVAT.

L. autem Licinivs Mvræna, à Sullâ Imperatore in Aſiâ, cum II. Fimbrianis legionibus anteà relictus, ut res Aſiaticas ordinaret; triumphi cupidus, (ſive ei Sulla mandatum clàm dederit, pace licet factâ, ne quam caſtigandi Mithridatis occaſionem prætermitteret) bellum hâc occaſione redintegravit.

Quùm Boſporani & Colchi à rege ſuo Mithridate pridem alienati, (ſive quem oderant, ubi regni parte à Romanis ſpoliatum viderent; etiam deſpicati) filium eius ſibi regem depoſcerent: & ille, filio æmulo occiſo, exercitum claſſemque adversùs rebelleis compararet; Mvræna, quaſi ſuſpicatus, ne rex in Boſporanos verbo, re autem adversùs Romanos ſe armaret, (defenſionem neceſſariam, fœderis violationem interpretans) exercitu ſtatim per Cappadociam, ad opidum maximum, cui Comana nomen, ducto; in quoſdam regis equites impetum facit. Et quantumvis

legati

legati regij fœdus Sullæ oſtenderent; non niſi regione vaſtatâ, & templis al quot expilatis, in hiberna ſe recepit. Mithridates Romam mittit, qui de Murænæ iniurijs conquerantur.

3875. Ptol. Aulet. 5. Tigran. 3. Alex. Iamn. 25. Ab V. C. 673.	*SVLLA DICTATOR, ut ſpeciem quamdam antiquæ dignitatis reſp. retineret; Conſules creari permiſit, M. TVLLIVM DECVLAM, & Cn. CORNELIVM DOLABELLAM. Supra quos ipſe more regio ſederit.*	75.

His comitijs, Q. LVCRETIVS OFELLA, quùm antè præturam conſulatum peteret; iuſſu Sullæ occiſus eſt. DOLABELLÆ Coſ. Macedonia provincia obtigit, ex quâ poſteà triumphavit.

Intereà dum Mithridates legatos ad Sullam, *de bello ſibi contrà fedus illato*, conqueſtum mittit; MVRÆNA, Haly fluvio, qui terminus Pontici erat imperij, traiecto, quadringentos Mithridatis vicos diripit.

Et quamvis Legati Romà referrent, Senatui placere; *ut regi, quocum fedus eſſet, parceretur*; & Sulla teſtaretur, *federa ſe violata nolle*; Muræna tamen ab iniuriâ inferendâ non deſtitit.

Mithridates, *Deos, fidei violatæ ultores*, Murænæ imprecatus, impigrè illum adoritur, profligat, & caſtris exercituq; exutum in Phrygiam fugere compellit: & Cappadociam tertiùm occupat.

Tunc demùm Sulla Murænam à bello revocavit: & rex, reſtitutâ ARIOBARZANI Cappadociâ, bello ſe liberavit. Muræna Romam redit; ſed *ad triumphum, non ad pœnam. corruptis adeò reſp. moribus.*

TRIVMPHVS SYLLÆ.

Tunc actus à Sullà, ob res quadriennio geſtas, de Mithridate Ponti rege, ex Græciâ & Aſia, triumphus. Eo in triumpho, quod ex Capitolinæ Ædis incendio, cæteriſque omnibus delubris, (ut ſtipendia ſcilicet militi ſuppeterent) C. MARIVS iunior Præneſte detulerat; XIII. M. auri pondo, & VII. Mill. argenti, ſub eo titulo, eâdemque pompâ tranſtulit. Quùm idem, ex reliquâ omni victoria, pridie oſtentâſſet auri pondo CXV. Millia.

Modeſtiæ & laudi deputatum eſt, quòd *de patria cineribus, ac civium cruore* triumphare noluit: & ut Græciæ Aſiæque multas urbeis; ita civium Romanor. nullum opidum in triumpho vexit.

POMPEIVS RES IN SICILIA & Africa pro Sullâ gerit, & triumphat.

Priore autem anno, quùm nuntiatum eſſet, Cn. CARBONEM, & M. PERPENNAM, Sullæ inimicos, in Siciliâ bellum reparare; Cn. POMPEIVS (qui poſt mortem Patris STRABONIS, bello Marſico inclyti ducis; cuius commilitio aſſuetus, bonum & capax recta diſcendi ingenium ſingulari rerum militarium prudentiâ excoluerat; & annos vix XXIII. natus, privatis ut opibus, ita conſilijs magna auſus, magnificeque conata exſecutus; ad vindicandam reſtituendamque dignitatem patriæ, firmum ex agro Piceno, qui totus paternis eius clientelis refertus erat; exercitum contraxerat, Sullæ parteis ſecutus) Is, inquam, à Sulla in eam inſulam cum imperio miſſus, Perpennâ ex inſula, eiecto, CARBONEM Coſ. captum, uti diximus, interfecit.

Deinde quùm eiuſdem Sullæ iuſſu in Africam traieciſſet, (ubi Cn. DOMITIVS, & rex Numidiæ HIARBAS, ad quos CARBONIS mortui copiæ ex Siciliâ confugerant; bellum moliebantur,) utrumque ingenti prœlio ſuperavit; & illum occidit, hunc cepit. Re omni intrà XL. dies geſtâ, Imperator ab exercitu appellatus.

Eidem Romam revertenti, Sulla Dictator obviàm proceſſit, & ſummo honore adhibito, Magnum etiam appellavit. Triumphum poſtulanti, vix tum propter ætatem, tum propter ordinem conceſſit: & Eques Rom. ſine magiſtratu, & nondũ Senator (quod antè nemo) XXIV. annum agens, de Africâ triumphavit.

IAMNÆVS REGNI POMOERIA PROLATAT.

ALEXANDER verò IAMNÆVS, ex crapulâ in febrim quartanam delapſus, eâque per totum ferè trienniũ contabeſcens; à bellicis tamen curis non abſtinuit; & Iudaici regni pomœria fecit ampliſſima.

In Palæſtinâ, quippe, ad Maris occidui littus, Iudæis parebant, Rhinocorura, Raphia, Anthedon, Gaza, Azotus, Iamnia, Iöppe, Apollonia, & Turris Stratonis.

In Mediterraneis; Idumæa omnis, Adora & Mariſſa, Samaria cum mõtibus Carmelo & Ithaburio: Scythopolis ſive Bethſane, Gadara, Gaulanitis, Seleucia & Gabala.

In Moabitide; Eſebon, Medaba, Lemba, Orona, Telithon, Zara, Aulon Cilicius, & Pella. Et in his paſsim locis Iudaiſmum rex ALEXANDER reſtituerat: & Pellam, quod eos ritus adſpernaretur, funditùs deleverat.

PTOL. AVLETES OB LVXVM ET inertiam regno pulſus.

PTOL. AVLETES, ſive Dionyſius, I. Bacchus, luxu perditus, præter alia flagitia, quibus ſe antegreſſi reges infamârant, etiam Choraulicum exercuit: in eâque adeò ſe iactavit, ut non pigeret præmijs in regiâ propoſitis, cum antagoniſtis in certamen proſilire.

Eum itaque Alexandrini exegêrunt; & è tribus filiabus natu maximam, & legitimam, reginam deſignârunt. & duo eius filij, adhuc tenelli, regno tum protſus excidêrunt. Verùm de caſuum eodem in regno varietate, infrà.

3876.
Ptol. Aulet. 6.
Tigran. 4.
Alex. Iamn. 26.
Ab V. C. 674.

SVLLA, quamquam Dictator, ut quadam reip. ſpecies retineri videretur, cum Q. METELLO Pio Conſulem ſe renuntiari voluit. 74.

METELLVS Hiſpanias, & Sertorianum bellum ſortitus eſt. Sulla Nolam in Samnio recepit: & XLVII. legiones in agros captos deduxit, eoſque illis diviſit. Volaterras, quod opidum adhuc in armis erat, obſeſſum in deditionem accepit.

Mitylenæ quoque, quæ ſolâ urbs in Aſiâ poſt Mithridatem victum, arma retinebat; expugnatæ dirutæque ſunt.

SERTORII MOLITIONES; ET HINC BELLVM IN HISPANIA.

Q. SERTORIVS, MARII partibus addictiſſimus, anno Vrb. C. 670. Præturam Hiſpanienſem ſortitus, anno demùm conſequente in Hiſpaniam venerat; quùm iam MARIVS Præneſti obſideretur: & ipſe SCIPIONIS NORBANIQVE Coſſ. parteis, quibus ſtudebat, acciſas & quaſi profligatas in Italiâ ſentiret. Prætores, qui eum, ut Sullæ gratificarentur, arcebant, ſummâ vi reppulit; & vireis non contemnendas ſibi comparavit.

Poſtero autem anno. MARIO & CARBONE Coſſ. quùm ipſe exercitum magnum conflâſſet; & claſſem etiam confeciſſet; veritus, ne L. Sulla, qui victor remp. invaſerat, adversùs ſe exercitum mitteret; Pyrenæos monteis per LIVIVM SALINATOREM occupavit.

Tertio autem anno, M. TVLLIO & CORNEL. DOLABELLA Coſſ. C. ANNIVS à Sullâ Dictat. in Hiſpaniam miſſus, LIVIO per dolum ſublato, montes Pyrenæos tranſgreſſus, SERTORIVM, primùm Carthaginem Novam; deinde in Mauritaniam compulit. Et cum eodem ſemper recedente, ad Pytiuſam inſulam, navali prœlio decertavit. Ipſe tempeſtate ad Gadeis delatus, Luſitaniam ad bellum impulit atque armavit.

Bellum itaque SERTORIANVM, nihil aliud, quam Syllanæ proſcriptionis hereditas fuit. hoſtile, an civile, in certum; quippe quod Luſitani Celtiberique Romano geſſerint duce.

Exſul & profugus vir ſummæ quidem, ſed calamitoſæ virtutis, feralis illius Tabulæ, quam Sulla fixerat; malis ſuis maria terraſque permiſcuit. Et in Africâ iam, & Balearibus inſulis fortunam expertus, miſſuſque in Oceanum, Fortunatas Inſulas penetravit.

Sed bello Mauritanico, quo Cilices Piratæ Mauris regem dare vellent, avocatus, in Hiſpaniam rediit.

Fertur, ut militum animos religione quâdam adſtringeret, in caſtris Albam Cervam, ceu Dianæ ſacram, nutriiſſe; per quam nocte ſibi omnia, quæ gerenda eſſent, nuntiarentur. Ille non contentus Hiſpaniâ; ad Mithridatem quoque Ponticoſque reſpexit, regemque claſſe iuvit.

Hoc autem anno, maiore adparatu bellum illud egére ratus Sulla, Q. METELLVM collegâm eò mittendum cenſuit. Cui L. DOMITIVS prætor additus.

SERTORIVS, COTTAM navali; & DIDIVM, Bæticæ prætorem, terreſtri prœlio ſuperâſſe tum memoratur.

3877.
Ptol. Aulet. 7.
Tigran. 5.
Alexandræ 1.
Ab V. C. 675.

Pop. Romanus, ut SVLLÆ Dictatori obſequeretur, ab eo, ut Conſulatum continuaret, petiit. SVLLA adverſari ſe fingens, PVBL. SERVILIVM VATIAM, qui ISAVRICVS; & AP. CLAVDIVM PVLCRVM, Coſſ. renuntiandos curavit. Ex quibus hic Macedoniam; ille Ciliciam & bellum Piraticum ſortitus eſt. 73.

SYLLA DICTATVRA SE ABDICAT. PHTHIRIASI INFESTATUR, & indè moritur.

Sulla, Dictaturâ, quam veluti perpetuam ceperat, ſe ultrò abdicavit. Quumque multa hominum Millia, morte, multâ, & cuiuſvis generis contumeliâ adfeciſſet: remp. Romanam & Italiam rerum novarum ſtudio perturbâſſet; dimiſſo à ſe publico præſidio, palàm in foro adfirmare anſus eſt; *Se rerum omnium à ſe geſtarum paratum eſſe rationem reddere.*

Sed quis rationem, ſalvis partium viribus, exigeret! Verùm quas homines repoſcere non audebant pœnas; Deus fœdiſſimo & ſæviſſimo morbo, pediculis totum corpus erodentibus, ab illo FELICE repetiit.

Quùm

3878. Ptol. Aulet. 8. Tigran. 6. Alexandræ 1. Ab V.C. 676.	*Quùm L. SVLLA Dictaturâ ſe abdicáſſet, & comitiorum Conſularium poteſtatem pop. Romano reddidiſſet; M. AIMYLIVM LEPIDVM, SVLLÆ inimicum, & hominem audacem, Cn. POMPEIVS, antè Q. LVTATIVM CATVLVM (Q. CATVLI, qui de Cimbris triumphavit, F.) renuntiandum curavit. Illi Gallia ulterior; huic Italia ſorte obtigit.*	72.

Sulla Lx. ann. natus moritur. Magnus ei honos a Senatu habitus, ut cadaver eius per Italiam efferretur, atque in campo Martio ſepeliretur.

Sullà defuncto; M. LEPIDVS Coſ. legem de actis eius reſcindendis promulgárat; ut qui à Sullâ proſcripti fuerant, & civitatem & bona ſua recuperarent. Cui (quòd ſine magnâ reip. clade & mora id fieri non poſſet) quùm Catulus, & boni omnes adverſarentur; re in concionibus iactatâ, ipſe à Senatu iureiurando adactus, bellum ſe patriæ non facturum, in Galliam ulteriorem, quam ſortitus erat, profectus; ad comitia, tamquam exacto conſulatu ſuo bellum illaturus, non venit.

BELLVM CVM SERTORIO.

Adversùs Sertorium duo duces miſſi erant, Q. METELLVS, & Cn. DOMITIVS. DOMITIVS Proconſ. quem METELLVS ex citeriore Hiſpaniâ arceſſierat; ab HERCVLEIO, Sertorij duce, apud Anam fluv. cũ exercitu oppreſſus eſt. Et MANILIVS Proconſ. è Gallia in Hiſpaniam cum III. legionibus, & MD. equitib. transgreſſus, iniquam cum eodem HERCVLEIO pugnam conſeruit. & caſtris copijſque nudatus, in opidum Ilerdam pænè ſolus effugit.

METELLVS contrà SERTORIVM vario eventu dimicavit: & multis prœlijs ſatigatus, quod SERTORIVS more latronum pugnaret, per devia oberrans hoſtem viciſſim morâ fatigabat; donec cum Cn. POMPEIO iungeretur: qui adhuc Quæſtor, cum imperio Conſulari eò miſſus eſt.

SVBDOLVM; SED FAMILIÆ SALVTARE IAMNÆI MORIBVNDI CONSILIVM.

• Phariſæorum impotentia.

ALEXANDER IANNÆVS, quinquagenario propinquus, & febri triennali tabeſcens, in caſtris adhuc agebat cum liberis & uxore; & Ragabam, caſtellum, in Gergeſenâ regione, trans Iordanem ſitũ, obſidebat. Sed caſtrenſibus laboribus exhauſtus; & conclamatâ ſalute, diem ultimum ſibi imminere ſentiens; uxori ALEXANDRÆ adlacrymanti, & de ſuâ liberûmque incolumitate, & de regni ſtatu, ob inſenſos tot nominibus popularium Phariſæorum in ſe animos, vehementer, nec iniuriâ, ſolicitæ, memorabile & ſuis ſalutare conſilium dedit.

Iubet expugnato, quod obſidebat, Ragabæ caſtello, & morte imperatoris in vulgus militum celatâ, victricem Hieroſolyma reverti: & *Phariſæis licentiæ & dominationis*, quam tantoperè ſemper ambijſſent, *habenas nonnihil relaxare*. Illos, in utrumvis, ſive ament, ſive oderint, validos; pro honore ſibi habito, laudem ipſi, & in vulgum commendationem relaturos.

Tu itaque, inquit, Hieroſolymam regreſſa, primoribus eorum ad te arceſſitis; & vultu quam proximè ad verum compoſito, cadaver meum in medio expoſitum, lubidini ipſorum & arbitrio permitte. Inſepulto & proiecto, ob veteres iniurias, & inimicitiam, quam veluti hereditariam Pater mihi reliquerit, inludant; ſive quovis modo in id deſæviant. Pollicére inſuper nihil te, niſi ex ipſorum ſententiâ, in adminiſtrando imperio, eſſe geſturam.

Iſtiuſmodi certè verborum ſive blanditijs, ſive lenocinijs, & magnificentiorem voto tuo mihi ſepulturam; & ſecuriorem tibi dominationem procuráris.

Mariti dicto audiens mulier, & prolixè omnia turbatoribus pollicita; ex inſenſiſſimis fecit ſibi, ſuæque familiæ maximè benivolenteis. Et illi ſubitò à ſe alij, & in medium progreſſi, conquiſitis ad plebem concionibus, res geſtas ALEXANDRI ad cœlum extollere. regis iuſtiſſimi, quem ſcilicet multo ante vivum diris devoverant, mortem lugubri queſtu complorare: & præſentis multitudinis luctum, præficarum in morem, magis magiſque incendere. Sumtuoſiſſimo denique & publico funere inimiciſſimum ſibi totâ vitâ principem, cohoneſtandum curare.

ALEXANDER filios duos reliquerat, HYRCANVM & ARISTOBVLVM: & teſtamento caverat; *ut mater, dum filij adoleſcerent, regnum adminiſtraret*. Sed quàm ipſa impotenter filijs & civibus imperitabat; tàm ſerviliter Phariſæis ſe ſubijciebat.

ALEXANDRA, AL. SALOME, REGINA IVDÆÆ.

Phariſæi itaque, ceu rerum omnium potentes, & freti perſonatâ Hyrcani, quem mater ut otij amantiorem & rebus gerendis parum idoneum, ſummo ſacerdotio præfecerat, auctoritate; ritus cerimoniarum, & conſtitutiunculas, quas Hyrcanus Avus, uti ſupervacaneas, & ſuperſtitioni adfineis, abrogárat; deintegro ſanxérunt; & plebem iiſdem obtemperare, & adſtringi iuſſerunt. Exſules in patriam revocárunt, & nexos vinculis liberárunt. *Reginam, nomen regni gerere; Phariſæos omnia adminiſtrare, diceres.*

LVXVS IN THEATRIS.

Q. CATVLVS, Campanam imitatus luxuriam, primus ſpectantium in theatro conſeſſum, velorum umbraculis texit; Senatorum alioqui, uti tum reip. mores erant, optimus.

SEDITIO M. LEPIDI COS. ET INTERREGNVM.

M. LEPIDVS, hoc demum anno bellum patriæ moviſſe videatur. Quùm namq; ille alterum Conſulatum peteret, atque Etruriam ad arma concitáſſet; Galliam autem citeriorem per M. BRVTVM obtineret; infeſta ſigna ad urbem admovit, Sullanas proſcriptiones iamtum animo agitans.

Per eum tumultum nulli Conſules deſignati fuerant; & Interreges remp. adminiſtrabant.

L. PHILIPPVS in Senatu prudenter ita cenſuiſſe tum perhibetur: Quoniam LEPIDVS exercitum privato conſilio paratum, cum peſſimis & hoſtibus reip. contrà Senatorij ordinis auctoritatem, ad urbem adduceret; uti App. CLAVDIVS Interrex, cum Q. CATVLO Procoſ. & cæteris, quibus imperium eſſet; urbi præſidio ſint: operamque dent; *Ne quid reſp. detrimenti capiat.*

Pòſt autem, quùm Cn. POMPEIVS, de M. BRVTO, Mutinæ (al. apud Rhegium) à ſe occiſo; & Albâ, cum SCIPIONE, LEPIDI F. captâ, Senatum certiorem feciſſet; magnam metûs partem, quo Rom. civitas tenebatur, ademit.

LEPIDVS autem à Catulo & Pompeio, (qui Sullanæ factionis duces ac ſigniferi Mulvium pontem, collemque Ianiculum, cum alio exercitu, inſederant) primo ſtatim impetu retrò pulſus, hoſtiſq; à Senatu iudicatus, incruentâ fugâ in Etruriā; inde Sardiniam receſſit. Ibiq; fruſtrà bellū molitus, morbo & pœnitentiâ interijt. Victores, quod non temerè alias, in bellis civilibus; pace cōtenti fuérunt.

3879. Ptol. Aulet. 9. Tigran. 7. Alexandræ 2. Ab V.C. 677.	*Rebus ita compoſitis, habitiſq; comitijs, creati ſunt Coſſ.* D. IVNIVS BRVTVS, *&* MAM. ÆMILIVS LEPIDVS, LIVIANVS, (*quod adoptionis cognomen.*)	71.

Cn. verò CORNELIVS DOLABELLA ex Thracibus, in Macedoniâ victis, hoc anno triumphavit. Succeſſor ei miſſus Ap. CLAVDIVS (qui initio anni Interregnum Romę inierat) levia prœlia habuit contrà Sarmatas, & varias genteis, qui Rhodopæam provinciam monteiſque incolebant; & Macedoniam crudeliſſimè populabantur. Ibique ille & curis circūſeptus, & morbo inſuper correptus, interijt.

POMPEIVS SERTORIO OPPONITVR.

Cn. POMPEIVS, ex S. C. & L. PHILIPPI ſententiâ, adversùs SERTORIVM, cui Q. METELLVS impar eſſe videretur; extrà ordinem, & pari, cum Metello, imperio, miſſus, venit: eo ferè tempore, quo ad eumdem SERTORIVM, cum magno exercitu, M. PERPENNA, (LEPIDO in Sardiniâ iam mortuo, eiuſque partibus fractis) acceſſit.

POMPEIVS, Gallis iter in Hiſpaniam Legionibus Rom. probibentibus, eorum internecione (in Alpibus, inter Padi Rhodanique fonteis) patefecit.

SERTORIVS, inter cæteras, quas expugnavit, urbeis, Lauronem, inſpectante POMPEIO, cepit, & incendit. Quo facto, uterque in biberna; SERTORIVS in Luſitaniam; POMPEIVS ad Pyrenæos monteis, ſe rettulérunt.

Ineunte vere, METELLVS & POMPEIVS, è Pyrenæis moventes, ad Sucronem cum Sertorio congreſſi, & eius copias totâ propè Hiſpaniâ perſecuti, diu & ancipiti ſemper acie dimicavérunt; cornibus ex utraque parte modò victis, modò vincentibus. Neque aliter magis apparuit *Hiſpani militis vigor*, quàm *Romano duce.*

Pòſt Lauronis excidium, Herculeius cum Metello congreſſus, apud Italicam Bæticæ urbem, xx. Mill. militum amiſit; victuſque in Luſitaniam cum paucis refúgit.

SERTORIVS Calaguri obſeſſus, aſſiduis eruptionibus in obſidenteis invectus, gravia damna inferebat; & intereà per amicas Hiſpaniæ urbeis delectum agebat.

POMPEIVS præter Segidam, nobilem Celtiberiæ urbem, Herennium, hoſtium ducem, exercitu deleto fugavit; & urbem Valentiam cepit.

3880. Ptol. Aulet. 10. Tigran. 8. Alexandræ 3. Ab V. C. 678.	*Conſules* Cn. OCTAVIVS NEPOS, *&* C. SCRIBONIVS CVRIO.	70.

Hic ad Senatum rettuliſſe perhibetur, ut Legati Erythras mitterentur ad carmina Sibyllæ colligenda, & Romam deportanda. Idem eſt Pater CVRIONIS, (qui civili CÆSARIS bello Trib. pl. fuit) & Macedoniam ſortitus, indè triumphum rettulit.

Eo anno, defectione ſociorum, & Sertorij per monteis fugâ, neque manu certare, neque utilia paſare Romm. Imperatores poterant.

Conſules

3881. Ptol. Aulet. 11. Tigran. 9. Alexandræ 5. Ab V. C. 679.	*Conſules* L. OCTAVIVS NEPOS, *&* C. AVRELIVS COTTA.	69.

Hic M. & L. COTTARVM, Conſularium, frater; antè Tribunatu, poſt civitate etiam pulſus, Sullâ victore in urbem redierat. Ipſe provinciam Galliam ſortitus eſt. L. OCTAVIVS in Ciliciâ, quæ ei provincia obtigerat, anno ſequenti moritur.

QVERELA COTTÆ DE STATV REIP.

Queritur COTTA in oratione ad Quirites, apud Salluſt. *Se factos Coſſ. domi belliq, impeditiſſimâ provinciâ. Imperatores Hiſpaniæ, ſtipendium, milites, arma, frumentum poſcere. Exercitus in Aſiâ Ciliciâq, ob nimias opes Mithridatis, neceſſariò ali. Macedoniam plenam hoſtium eſſe; nec minus Italiæ maritima, & provinciarum, quùm interim vectigalia parva, & bellis incerta, vix partem ſumtuum ſuſtinerent.*

Claſſe, quâ commeatus vehatur, minore, quàm anteà navigari.

Idem Coſ. paullùm Tribunis non poteſtatis, ſed dignitatis addidit: hoc eſt, legem tulit; *ut Tribb. pl. liceret poſteà alios magiſtratus capere.* Quod Lege Sullanâ ijs erat ademtum.

SERTORII PROSPERA.

SERTORIVS in milites ſuos, proditionis ſuſpectos, quos Metellus miris artibus ad defectionem ſollicitabat, graviter ſævit. Et Palantiam nihilo minus à POMPEIO obſeſſam liberat: atque impetu in eos, qui ad Calagurrim caſtra habebant, facto, ad tria Mill. interfecit. Quumque exercitus recèns conſcriptus ad diem convenîſſet; iterùm ex opido erumpens; Metellum in Galliam; POMPEIVM in Vaccæos, diſtractis copijs, hibernandi cauſsâ, recipere ſe coëgit.

M. FONTEIVS, qui eo tempore, per triennium, Galliæ ulteriori præfuerat, devictis multisque hoſtibus rem benè geſſit. (Cicero.)

3882. Ptol Aulet. 12. Tigran. 10. Alexandræ 5. Ab V. C. 680.	*Conſules* L. LICINIVS LVCVLLVS, *&* M. AVRELIVS COTTA.	68.

Ille avum habuit L. LVCVLLVM, qui Conſul fuit cum A. ALBINO. Ipſe Quæſturæ diuturnum tempus, MVRÆNA bellum in Ponto gerente, in Aſiæ pace conſumſit. Deinde Ædilis; continuò Prætor; in Africam miſſus.

COTTÆ Bithynia; Lucullo Cilicia provincia obtigit. Iiſdem Coſſ. NICOMEDES rex Bithyniæ moriens pop. Rom. heredem reliquit: & Bithynia in provinciæ formam redacta eſt.

BELLVM PIRATICVM.

Bellum his temporibus in Ciliciâ & Pamphylia exortum, quod Piratici nomine comprehenſum eſt. Cæterùm, III. Bella adversùs Piratas geſta memorantur. Vnum à M. ANTONIO præt. de quo antè dictum. Alterum hoc, à P. SERVILIO. Tertium, pòſt, à Cn. POMPEIO.

Interim dum pop. Rom. per diverſa terrarum diſtractus eſt; Cilices invaſerant maria: ſublatiſque commercijs, & rupto fœdere ſocietatis humanæ, ſic portus & commeatus bello, quaſi tempeſtate, præcluſerant. Audaciam perditis latronibus dabat. inquieta Mithridaticis prœlijs Aſia; dum ſub alieni belli tumultu, exteriq́ue regis invidiâ, impunè graſſantur.

Ac primùm duce ISIDORO, contenti proximo mari, Cretam inter atque Cyrenas; Achaiam, Siniumque Maléum, (quem à ſpolijs AVREVM ipſi vocavére) latrocinabantur.

P. SERVILIVS CILICAS; ET VICINOS DOMAT: DEQVE IIS, triumphat.

Miſſus in eos P. SERVILIVS (vel extremo conſulatu; vel certè ſequenti poſt conſulatum anno; (quod ex SVETONIO elici poteſt; Qui IVL. CÆSAREM, quùm SERVILIO huic mereret in Ciliciâ, Sullæ morte compertâ; ſimul ſpe novæ diſſenſionis, quam per M. LEPIDVM movebatur; Romam properè rediſſe ſcribit.) Quamvis leves & fugaceis Pyratarum Myoparonas, gravi & Martiâ claſſe turbaret; non incruentâ victoriâ ſuperavit.

Sed nec mari ſubmoviſſe contentus, validiſſimas urbeis eorum, & diutinâ prædâ abundanteis, Phaſelim, & Olympum (al. Olympum montem pervagatus) evertit: Corycum diruit. Et ducto per Taurum exercitu, Iſauron, ipſam Ciliciæ arcem cepit; & Iſauros bello fracto, in deditionem redegit. Indè Iſaurici nomen adeptus; triennio iam emenſo, quo bellum geſtum eſt. (Alij, quinquennium exercitui, ſive provinciæ præfuiſſe putant.)

Et Phaſelis illa quidem à Lycijs, hominibus Græcis, priùs incolebatur; ſed frequenti Piratarum primùm commercio, deinde ſocietate, in parteis tranſierat, & Lyciam ipſam cum Piſidiâ involverat. Quæ & ipſæ à SERVILIO devictæ, cum parte Phrygiæ, in provinciam redactæ ſunt.

Servilius unus plureis prædonum duces vivos cepiſſe traditur, quàm omnes anteà. Et triumphus eius, quo ſigna atque ornamenta ex hoſtium urbibus capta vexit, omnium triumphorum gratiſsimus pop. Romano fuit.

L. Octavius, prioris anni Coſ. Ciliciam ſortitus, Servilio decedenti ſucceſsit. Sed illo in provinciâ mortuo, L. Lucullus eamdem obtinuit.

POMPEIVS RES IN HISPANIA GERIT.

Cn. Pompeius, quùm incommodè in Hiſpaniâ hibernaret, eâ cum inopiâ conflictatus dicitur; ut per litteras à Senatu ſtipendium, veſteis ac frumenta, poſceret; ſecùs, in Italiam, omiſſo bello, exercitum traiecturus.

L. Lucullus Coſ. qui timeret ne bellum Mithridaticum, quod ipſe ſibi mandari cupiebat, Pompeius præſens à pop. obtineret; ſummâ cum curâ omnia, quæ poſtulabat, ei mittenda cenſuit.

Sertorius extremas pugnas, Ilerdæ, & Oſcæ, Ilergetum opidis; & in Vaſconum urbe, Calagurri, & Tarracone, & Hemeroſcopio (quùm à Celtiberis expulſus eſſet) feciſſe memoratur.

MITHRIDATIS CVM SERTORIO FEDVS.

Mithridates, Bithyniâ excluſum ſe dolens, belli prætextum hunc arripuit; Quòd ultima pacis federa Romani nondum publicis monimentis inſcripſiſſent; quaſi irrita mòx redditurì, ſi detur occaſio. Hanc ille præripere, quam exſpectare malens, fedus cum Sertorio inire molitur; & auctis deintegro maiorem in modum copijs, totâ denique regni ſui mole, in Aſiam, non iam quaſi alienam; ſed quia amiſerat, quaſi captam, belli iure repetens; rurſus mari, terrâ, fluminibuſque deſcendebat.

Anno priore L. Magius, & L. Fannius, qui transfugæ facti à Mariano exercitu apud eum regem agebant; ab eodem ad Sertorium miſsi ſunt, de paciſcendâ cum illo adversùs Romanos belli ſocietate. Sertorius pactus (ſed conditionibus reip. Rom. non incommodis, ut Cappadocia & Bithynia Mithridati cedât; & Sertorio Mithridates III. Talentûm M. cum XL. navibus præſter.) M. Marium ad regem, ut eo belli duce uteretur miſit.

BELLVM MITHRIDATICVM.
Lucullus Imper. Rom. exercitus.

Mithridates totâ eâ æſtate, atque Inſequente hieme, in copijs (ad CXL. pedit. & XX. equit. Mill.) contrahendis, & claſſe ædificandâ conſumtis, ineunte vere, in Paphlagoniam; deinde in Bithyniam, iam hereditariam pop. Romani provinciam, impetum fecit. Et tantum opibus conatuque invaluit, ut ſe Oceanum cum Ponto; remotas Sertorij copias cum ſuis coniuncturum brevi putaret.

Bithyniam regebat M. Aurelius Cotta, vir imbellis, ad cernendam potius novæ provinciæ hereditatem, quàm ad bellum gerendum, eò miſſus.

L. Lucullus, cui citerior Gallia obtigerat, L. Octavio In Ciliciâ mortuo, ſibi Ciliciam cum bello Mithridatico mandandam curavit: & Cottæ claſſis commiſſa eſt, ut eâ Propontidem & Bithyniam tueretur.

Sed ſimul Mithridates irruptionem in Bithyniam fecit; Cotta imparatus, nec belli ſciens, Chalcedonem refugit. Eumque rex perſecutus terrâ fudit, ac mari claſſe pulcerrimâ exuit.

Rex CCC. circiter hominum Millibus ſtipabatur: Lucullus, ſubſidio collegæ ire iuſſus, vix diligentiſſimâ conquiſitione XXX. pedit. Mill. & equites Mille collegerat. Rem itaque aſtu gerendam ſtatuit, quòd hoſtium caſtra colle edito & anguſto aditu munirentur.

L. Magius, (al. M. Marius) quem à Sertorio ad Mithridatem miſſum diximus, audito Sertorium in Hiſpaniâ perijſſe; ut Luculli *gratiam* aliquo beneficio promereretur; Mithridatem monet; *Non eſſe cur de tuendo colle fruſtrà laboret. Sertorianas legiones*, quas Lucullus ſecum adduxerit, *ad defectionem ſpectare*; nec quidquam præter commodam occaſionem exſpectare.

Mithridates ita inductus, collem deſerit; eumque Lucullus confeſtim occupat. Indè tamquâ ex ſpeculâ caſtra Mithridatis deſpectans, frumentatores eius infeſtat; & præ rerum neceſſariarum inopiâ Chalcedonis obſidionem dimittere compellit.

3883. Ptol. Aulet. 13. Tigran. 11. Alexandra 6. Ab V. C. 681.	*Conſules M. TERENTIVS VARRO, LVCVLLVS, (ſive LVCVLLIANVS.) & C. CASSIVS VARVS. à quibus lex lata, TERENTIA CASSIA.*	67.

Et fortè M. Licinius Lucullus (Luculli frater) à M. Terentio Varrone adoptatus, agnomen familiæ retinuit, M. Terentius Varro Lucullus.

Lucullo Macedonia; Caſsio Gallia citerior evénit.

CYZICVS OBSESSA ET LIBERATA.
Cædes ingens hoſtium, terrâ marique.

Mithridates ab obſidione Chalcedonis depulſus, iram in Cyzicum, urbem nobilem, Aſiæ ianuam, & Romanis amicam, convertit, & maximâ multitudine obſedit, vehementiſsimeque oppugnavit.

Cyziceni ſua mœnia ſtrenuè propugnant: eoque maiore fiduciâ reſiſtunt, quo Lucullum magno cum exercitu adventare didicerant.

Hîc factis ad Cyzicum caſtris, regem à tergo obſedit; & interclusis commeatibus, fame pene & peſtilentiâ abſumſit. Eumq; iam tumultuariè recedentem

dentem adſecutus, adeò cecídit; ut Granicus & Æſapus amnes, quos traijcere illi properabant, cruenti redderentur; multis hominum Millibus occiſis, & multis vi fluminum abſorptis.

Equorum VI. & captivorum XV. Millia, quos rex, rerum inopiâ coactus, in hiberna Bithyniæ remittebat; Lucullus, Mamerco duce, partim cepit; partim cecídit.

DEIOTARVS, Gallogræciæ Tetrarches, EVMACHVM, alioſque regis duces, qui Phrygiam incurſabant, coercuit.

Nec felicior in mari, quàm in terrâ regiorum fuga. Quippe c. ampliùs navium claſſem, adparatumque belli gravem, in Pontico mari adgreſſa tempeſtas, circà Nicomediam & Heracléam, tàm fœdá ſtrage laceravit, ut navalis belli inſtar efficeret.

Rex præmiſsâ Lampſacum parte exercitûs, ipſe Parium mari receſſit. Sed amiſsâ, eâ, quam dixi, tempeſtate, claſſe, Piratico Myoparone Sinopen, atque inde Amiſum pervénit. Et TIGRANIS, Armeniæ regis, generi; & MACHARIS Boſporani, filij ſui, auxilia imploratum abijt.

Claſſis eius altera, (cui MARIVS, à SERTORIO dux ad Mithridatem miſſus, & ALEXANDER DIONYSIVSQVE præerant; quæ, ut ait Cicer. ducibus Sertorianis ad Italiam ſtudio inflammato rapiebatur,) ad Lemnum depreſſa eſt.

Lucullus Chalcedone & Cyzico liberatis, TRIARIO duce, urbeis interiectas, Apaméam, Pruſiadem & Nicæam recepit.

SERTORIJ EXITVS, PERPENNÆ PERFIDIA.

Hoc anno SERTORIVS à M. PERPENNA, prætorio, è proſcriptis uno, gentis clarioris, quàm animi; inter cœnam, Oſcæ interemtus eſt.

Quo facto Romanis certam victoriam; partibus ſuis excidium; ſibi turpiſſimam mortem peſſimo auctoravit facinore.

Salluſt. Sertorium eo in convivio interiorem in medio diſcubuiſſe, ſcribit. Super eum, L. FABIVM, Hiſpanienſem Senatorem, ex proſcriptis. In ſummo, Antonium, &c. Scribam Mecænatem in imo; medium, inter Tarquitium & dominum Perpernam. Vnde conijcias Perpernam præbitorem & modiperatorem convivij fuiſſe; & tot coniuratos in hoſpitis necem invitaſſe.

Sic domeſticâ fraude oppreſſus Sertorius, nec prius bello quàm ſuorum ſcelere & inſidijs exſtinctus, octavo imperij anno.

POMPEIJ PRVDENTIA, ET INTEGRITAS.

Perpernam paullo-poſt rei ſummæ præfectum, & temerè in ſe illatum, POMPEIVS vicit, cepit, & interfecit. Et Sertorij codicillos, litteraſque à varijs urbis principibus ad eum exaratas, (quæ omnia in Perpernæ poteſtatem venerant) ne quidem lecta, concremavit; & novatum ſeditionum fomitem oppreſſit. Hiſpanias decimo ferè anno, quam cœptum erat bellum, recepit.

BELLVM SPARTACINVM.

Dum Sertorianum bellum in Hiſpaniâ geritur, LXXIV. fugitivi è gladiatorio Lentuli Barbati ludo, Capuâ profugientes, duce Spartaco, (OENOMAO & CRIXO ſocijs) raptis ex urbe gladijs, & per Italiam vagati, vocitatis ad vexillum ſervis; primò Veſuvium montem petiére, & belli ſedem fecére. Et creſcente in dies multitudine, adverſùm ſe miſſos, CLAVDIVM PVLCRVM legatum, & P. VARINIVM prætorem, prœlio vicérunt.

Obſeſſi namque, per fauceis cavi montis, vitigineis delapſi vinculis, ad imas eius deſcenderant radices; & uno in exitu, nihil tale opinantûm ducum, ſubito impetu, caſtra rapuére.

Deinceps Thuram, totamque percurſant Campaniam. Nec villarum atque vicorum vaſtatione contenti; Nolam & Nuceriam, Thurios atque Metapontum, terribili ſtrage depopulati ſunt.

3884. Ptol. Aulet. 14. Tigran. 12. Alexandræ 7. Ab V. C. 682.

Conſules L. GELLIVS POBLICOLA, & Cn. CORNELIVS LENTVLVS. Hic ex Clodiâ gente in Lentulorum familiam adoptatus, CLODIANVS dictus eſt.

66.

C. CVRIO Proconſ. per triennium integrum in Macedoniâ moratus, res ſatis proſperè geſsit. Primus Romanorum ducum ad Danubium uſque penetravit: Dardanos & Moeſios multis prœlijs vicit.

Ex Macedoniâ, antè M. Lucullum; poſt Cn. Dolabellam, triumphavit. Ei hoc demum anno, M. Lucullus, Lucij frater, ſucceſsit.

SPARTACI, ET PRÆDONVM, PROGRESSVS ET VICTORIÆ.

Sed dum Aſiam deprædantur Romani, in Italiâ impunè graſſantur latrones. Adfluentibus namque ad Spartacum in dies copijs, cum iam eſſet iuſtus exercitus; è viminibus, pecudumque tegumentis, inconditos ſibi clypeos; & ferro ergaſtulorum recocto, gladios ac tela fecerant.

Cum ijs Q. ARRIVS prætor, & L. GELLIVS Coſ. circà Garganum montem congreſſi, CRIXVM, SPARTACI ſocium, unà cum XXX. Mill. fugitivis, oppreſſére.

Sed Spartacus meliùs pugnans, in Apennino Lentuli exercitū cecídit; & apud Mutinam C. Caſſij caſtra delevit. Captivoſq; ex Conſulari exercitu trecentos, circà rogum Crixij, armis depugnare iuſſos, quaſi inferias miſit; & defunctorum prœlio, ducum, Mánibus parentavit.

His ille elatus victorijs, de invadendâ urbe

Romanâ

Romanâ deliberat. Dum itaque ex Apennino, ad Alpeis; ab Alpibus, in Galliam properat; & Gellius Conſul præoccupato itinere eum excludere; & Lentulus à tergo eius veſtigijs inherere, contendunt; ſingulos ille converſo impetu adgreſſus, reppulit aut fugavit; eorumque caſtris cum omnibus impedimentis potitus eſt.

Iamque infeſta Romam ſigna ferebat, quùm iterùm a Conſulibus, non ſine magnâ Romanorum clade, retentus, Thurios urbem in Locris, cepit; & rursùs cum Romanis congreſſus, victoriam ac prædam ingentem retulit. C. CASSIVS, qui Galliæ Ciſalpinæ præt. circà Padum, cum x. Mill. exercitu erat; obviàm illi ad Alpeis feſtinanti, profectus; fugatus, ægreque elapſus eſt.

MITHRIDATES BELLVM REPARAT.

MITHRIDATES, Bithyniæ tuendæ ſpe deiectus, in Pontum, non ſine naufragio, ſe receperat; & ad TIGRANEM Armenium, ad Macharem Boſporanum, ad Scythas deniqúe; qui multo auro eorum auxilia & ſocietatem emercarentur, dimiſerat. Et licet tot cladibus attritæ regni vires eſſent; totum penè Orientem ac Septemtrionem in Romanos ſuſcitavit, & ruinâ ſuâ involvit.

LVCVLLVS interim regem fugientem perſecutus, totam Bithyniam receperat; regionem omnium rerum copiâ, præ longâ pace, abundantiſſimam. Et hoſtem regno etiam avito ſpoliare ſatagens, Amiſum & Eupatoriam, Ponticas urbeis; & Themiſcyram, quæ ad Thermodontem fluv. ſita, obſidione cingit & oppugnat.

MITHRIDATES verò, qui Cabiris hiemabat, obſeſſis, quà poterat, commeatum ſuppeditabat.

PHARISÆORVM IMPOTENS SVB ALEXANDRA DOMINATVS, cui Ariſtobulus obſiſtit.

ALEXANDRA, IAMNÆI vidua, mulier, abſque Phariſæis fuiſſet, ſatis cordata, rerum ſuarum ita ſatagebat; ut & magnam mercenariæ militiæ manum aleret; & auctis mirum in modum regni viribus, propinquis Tyrannis terrori eſſet: obſideſque, fidei pignora, ab ijs acciperet.

Sed Phariſæi, quùm conquieſcere, quietâ undique provinciâ, ipſi poſſent, periculo, & omni ab inimicis moleſtiâ liberati; priorum iniuriarum molem diutius non ſuſtinuérunt; & ad ſanandum publicæ, ſcilicet, exiſtimationis vulnus, effrenato vindicationis deſiderio abripi ſe paſſi ſunt. Adeò, ut dum in ALEXANDRI IANNÆI familiareis, quorum ille & fideli operâ & conſilijs uſus antè fuiſſet, promiſcuâ cæde debacchari pergerent; nova belli cauſſa ad perturbandam, penituſque evertendam remp. per eos ſit coorta.

ARISTOBVLVS namque, HYRCANI frater minor, audax & induſtrius invenis, qui tantam Phariſæorum, in Patris ſui domeſticos, impotentiam ægerrimè ferret; & ſpectatos fide amicos, ex tam horribili ultionis carnificinâ vix ereptos, reginæ matris permiſſu, per caſtella longinqua diſtribuiſſet; ſimulatque mater gravi admodum morbo languere cœpiſſet; & metus eſſet, ne ob fratris maioris, HYRCANI, ſocordiam, regia familia in Phariſæorum poteſtatem tota recideret; eas civilis diſcordiæ faces accendit, quibus & patrij principatûs dignitas penitùs tandem exſtincta eſt; & provincia omnis, ſub externæ dominationis iugum redacta, funditùs deflagravit.

Mater ALEXANDRA, filij ARISTOBVLI querelis, & primátum, Phariſæis inviſorum, lacrumis indncta; caſtellorum, quæ tamquam Aſyla petierant, cuſtodiam iiſdem credidit; præter Hyrcaniam, Alexandríum, & Machærûntem. in quibus res ſibi cariſſimas, & regni arcana, recondidiſſet. Nec multo-poſt ARISTOBVLVM F. cum exercitu Damaſcum versùs extrudit; cui civitati PTOLEMÆVS MENNÆVS gravis & vicinus impendebat. Sed ille, nullâ re memorabili geſta, domum confeſtim ſe recepit.

TIGRANIS ARMENII IN SYRIAM EXPEDITIO. ET CVM Iudæis ſocietas.

Sub idem tempus, quùm nuntiatum eſſet, TIGRANEM, Armeniæ regem, cum D. militum Millib. in Syriam (quod in regnum, ob fratrum Seleucidarum diſcordiam populariter accitus fuerat) invaſiſſe; & brevi in Iudæam, regni Syriaci appendicem, eſſe venturum; Regina, & Iudæorum proceres, eâ famâ non immeritò territi, ad eum, qui iamtum Ptolemaidem in propinquo obſidebat, legatos cum magni pretij muneribus deſtinárunt.

Regina namque SELENE, quæ & CLEOPATRA, (Grypi, an Cyziceni? vidua) Syriæ tum imperitabat; & incolis auctor erat, ut Tigranem regno, quod populi ſuffragijs ei delatum erat, excluderent.

At Iudæorum legati, ubi ad regem, obſidioni intentum, acceſſérunt; & ut benè ſibi de reginâ ſuâ, totâque Iudæorum gente, pollicerentur, rogárunt; Armenius viciſſim, eos qui è longinquo, officij obſequijque ſibi exhibendi cauſſâ veniſſent, collaudavit; & benè de ſe ſperare omnia iuſſit.

Ipſe deinde, Ptolemaide expugnatâ; & cognito Lucullum, dum Mithridatem fugientem, & in Iberiam uſque provectum, adſequi non poſſet; in Armeniæ fineis ingreſſum, rapere omnia & ferre; relictâ Syriâ, domum, ad ſua tuanda, ſtatim eſt reverſus.

ARIOVISTVS GERMANVS Gallia potitur.

In Galliâ Sequani, Heduorum & Arvernorum inimici, quique totius Galliæ imperium adfectarent; cum ARIOVISTO, Germanorum rege; ſocietatem

ſocietatem inierant. ARIOVISTVS, Rheno tranſmiſſo, Gallos non Sequanis, ſed ſibi ſubiecit. Sequanos indignanteis inclementer habet, & parte agrorum multat. Ipſe regno Galliæ annos XIV. potitur. ſic tamen, ut ſub dio in caſtris, non in urbibus habitaret.

3885. Ptol. Aulet. 15. Tigran. 13. Alexandræ 8. Ab V. C. 683.	*Conſules Cn.* AVFIDIVS ORESTES *(à Cn.* AVFIDIO *adoptatus)* & *P.* CORNELIVS LENTVLVS SVRA, *(qui prætor* II. CICERONE *Conſule, ob Catilinariam coniurationem, ſtrangulatus) Nepos P.* LENTVLI, *qui princeps Senatûs fuit.*	65.

M. LVCVLLVS VARIAS THRACIÆ GENTEIS DOMAT.

M. LVCVLLVS, C. CVRIONI in Macedoniam ſucceſſerat. Is ad terminum gentium, Tanaim, Lacumque Mæotim, pervénit. neque aliter cruentiſſimi hoſtium, quàm ſuis moribus domiti: quippe in captivos igne ferroque ſævitum.

Per Thraciam, cum Beſſis primus pugnavit. Vſcadamam, caput gentis, eodem die, quo adgreſſus eſt, vicit. Thracibus ſubactis, & montibus Rhodope Æmoque ſuperatis, Eumolpidem, ſive Philippopolim; & Olympiadem, ſive Hadrianopolim; & Cabylen cepit. multas ſuprà Pontum ſitas urbeis, Apolloniam, Calatim, Parthenopolim, Byciam omnem, occupavit; & Tomos, ad Danubium uſque, perveniens, Romana Scythis arma monſtravit: belloque confecto Romam rediens triumphavit.

SPARTACVS CVM SVIS A M. CRASSO FVNDITVS DELETVR.

Re hactenus adversùs SPARTACVM improſperè geſtâ, tandem totis viribus contrà MYRMILLONES conſurgitur: bellumque M. CRASSO prætori mandatum eſt, qui pudorem Romanum adſerat.

Is primùm cum parte fugitivorum, quæ ex Gallis Germaniſque conſtabat; & eum duce eorum GRANICO, congreſſus, ad XXXV. Mill. cecídit. Deinde Spartacum ipſum ſuperavit, cæſis circiter XL. ſervorum Millibus.

Ipſi pulſi fugatique in extrema Italiæ confugerant: & quùm ex Bruttijs fugam in Siciliam pararent, neque navigia ſuppeterent; tandem eruptione factâ, dignam viris, ſcilicet, obiére mortem. & quod ſub gladiatore duce oportuit, ſine miſſione pugnárunt.

SPARTACVS ipſe in primo agmine fortiſſimè dimicans, quaſi Imperator occiſus eſt. Quinque Millia, quæ ex Craſſi pugnâ evaſérant, à Cn. POMPEIO, ex Hiſpaniâ reduce, oppreſſa feruntur: & huius belli ita confecti gloria utrique tributa eſt; licet CRASSVS rem omnem ſex menſibus patráſſet.

Res indigna viſa, de ſervis ſubactis triumphum decernere: ſed permiſſum CRASSO, ut urbem ovans iniret. Ipſe Myrtéam coronam, ovantium inſigne, aſpernàtus, S. C. per gratiam faciendum curavit; *ut lauro, non Myrto, coronaretur.*

EX HISPANIIS TRIVMPHATVM.

CALAGVRRITANORVM OBSTINATIO.

Pompeij tropæa.

At integer triumphus Metello Proconſ. & Pompeio iuveni adhuc & equiti, decretus eſt; ob res per decennium in Hiſpaniâ geſtas.

Omnibus pænè Hiſpaniæ civitatibus in deditionem receptis; duæ tantum reſtiterant, Auxima & Calagurris. Illam POMPEIVS evertit; hanc AFRANIVS iugi obſidione confectam, cæde incendioque delevit.

Calagurritani, quo perſeverantiùs interempti Sertorij cineribus, obſidionem Cn. Pompeij fruſtrantes, fidem præſtarent; quia nullum iam aliud in urbe eorum ſupererat animal, uxores ſuas, natoſque ad uſum nefariæ dapis vertérunt, & cadaverum reliquias ſaliérunt.

Hoc bellum, etſi Romanis imperatoribus geſtum, tamen quia Hiſpanis militibus pugnatum eſt; victores duces externum id magis, quam civile bellum vidéri voluérunt, ut triumpharent.

POMPEIVS, (ait Plin.) Solis occaſum tranſgreſſus, excitatis in Pyrenæo tropæis; Opida DCCCLXXI. ab Alpibus, ad fineis Hiſpaniæ ulterioris; ad officium redacta victoriæ ſuæ adſcripſit.

LVCVLLVS ET MITHRIDATES vario Marte confligunt.

L. LVCVLLVS, ineunte vere, MVRÆNA ad Amiſi obſidionem relicto, Cabíra, adversùs Mithridatem contendit; qui XC. pedit. & IV. equitum Millibus contractis, bellum reparaverat. Ibi ille equeſtri prœlio in montibus parùm proſperè geſto, quùm vitatis hoſtibus caſtra in plana detuliſſet, à Mithridate iterùm in montem compulſus eſt. Et hic, qui eum non acie, ſed fame ſuperare ſtatuiſſet, & à re frumentariâ valde laborare comperiſſet; magnam equitatûs ſui partem in inſidijs collocavit; ut commeatum qui Lucullo duris ſubvectionibus ex Cappadociâ deferebatur, intercipèret.

Verùm illi, Romanos equites, frumentatorum præſidiarios, iniquo loco adorti, pænè omnes profligantur. Cuius cladis famâ rex territus, quòd pauci equites ſibi ſupereſſent; & LVCVLLVM protinùs in ſe irruptionem facturum timeret; ſubitâ ex Ponto fugâ in Armeniam, ad Tigranem

uem regem, contendit: Qui idem in poteſtatem extemplò veniſſet; niſi rex callidus, Romanæque avaritiæ peritus, maximam vim auri atque argenti; ſarcinaſque, & res pulcerrimas, ſpargi à fugientibus iuſſiſſet, quæ ſequenteis morarentur. Et Romani milites, contemtis imperatoris ſui edictis, prædâ colligendâ occupati, ipſum è manibus emiſiſſent. Hunc ex illo timore & fugâ cum duobus equit. Millibus Tigranes quidem excepit; ſic tamen ut quùm ab ingreſſu regni arceri vollet, ad ſe venire vetuerit.

3886. | *Cn. POMPEIVS MAGNVS, & M. LICIN. CRASSVS Dives,* | 64.
Ptol. Aulet. 16. | *Conſules facti. ut Craſſus ex preturâ; ſic Pompeius antè quam quæ-*
Tigran. 14. | *ſturam gereret, legibus ſolutus, ex equite Romano, & ann. tan-*
Alexandræ 9. | *tùm XXXIII. natus.*
Ab V.C. 684.

Hi Tribunitiam poteſtatem reſtituérunt, malo in poſterum exemplo. Cenſura itidem, quæ per multos annos ob ſui ſeveritatem, & odium populare, fuerat intermiſſa, hoc anno relata eſt. Eam nunc propter infamiam corruptorum Iudicum, plebes ipſa, quæ antè recuſárat, expopoſcit.

L. GELLIVS & Cn. LENTVLVS, infauſti Conſulatûs ignominiam ſeveræ cenſuræ integritate eluérunt. IV. & LX. Senatu movérunt: Equitum centurias recognovérunt: Q. CATVLVM principem Senatûs legérunt. Luſtrum LXVII. condidérunt, quo cenſa civium capita CCCCL.

LVCVLLI IN PONTO PROGRESSVS.

MITHRIDATE è Ponto pulſo, præfecti eius ſeſe Luculli arbitrio permiſérunt. Et is Ponticas urbeis, Amaſtrim, Heracléam, Sinopen & Amiſum, alias facilè, alias diuturnâ obſidione, in poteſtatem redegit. MACHAREM, Boſpori regem, Mithridatis F. in amicitiam recepit.

METELLI PRÆTORIS INTEGRITAS IN SICILIA.

Eodem an. L. METELLVS, Siciliæ prætor, quùm fediſſimâ illâ C. VERRIS præturâ Siciliam adflictam inveniſſet; ſuæ adminiſtrationis ſanctitate recreavit. Et præterea Pergamenonem archipiratam, qui pulsâ Romanorum claſſe Syracuſanum Portum obtinuerat, & nefarijs prædis cędibuſque inſulam dilacerabat; navali terreſtrique prœlio comminutum, Siciliâ decedere compulit. (VIRGILIVS MARO, natus his Conſulib. Idib. octob. in Pago, qui Andes dictus, haud procul à Mantuâ.)

3887. | | 63.
Ptol. Aulet. 17. | *Conſules Q. HORTENSIVS NEPOS, (Orator) & Q. CÆ-*
Tigran. 15. | *CILIVS METELLVS, DALMATICI F.*
Ariſtobul. 1.
Ab V. C. 685.

Quùm hi provincias ſortirentur, Q. HORTENSIO Creta, & bellum cum Cretenſibus gerendum obtigerat. Sed ille urbe, ac foro, in quo dominabatur, delectatus, Collegæ Metello exercitum, cum provinciâ, conceſſit.

M PVPIVS PISO ex Hiſpaniâ triumphat, quam Coſſ. POMPEIO & CRASSO, ex pręturâ obtinuerat. Quas res geſſerit, non liquet.

DISSENSIO INTER LIBEROS IAMNÆI, ET ALEXANDRÆ COMMVNEIS: deinde fedus.

Quùm ALEXANDRA, IANNÆI vidua, in morbum difficilem incidiſſet; ARISTOBVLVS, regnandi avidus; & Phariſæis, ambitioſo hominum generi, planè adverſus, clàm matre; & ſolà uxore, quam cum liberis domi reliquit, conſciâ, ad ea caſtella ſe contulit, quibus amicos paternos adversùs vim à regina præficiendos curárat. Quæ paucis diebus omnia occupavit; & ijs tamquam receptaculis uſus, exercitum facilè è Libano, & Thraconitide, & à vicinis Satrapis, collegit; regemque ſe declaravit.

Mater ab Hyrcano, cui regnum viva commiſerat; & primatibus Iudęorum, qui ſibi peſſimè ab ARISTOBVLO, Patris ſimillimo, & iniuriarum ultore, metuebant, interpellata; huius quidem coniugem cum liberis, caſtello (quod ab Arcto, Templo adiacens, tum Baris; pòſt Antonia Turris, dicta eſt) concluſit: ſed antè mortua eſt, (anno vitæ LXXIII.) quàm impendenti malo remedium adferre, aut conſilium aliquod expedire poſſet.

Mulier quidem, ſuprà ſexum egregia, & induſtria; ſed quæ ob immoderatiorem imperij honorumque cupiditatem, quòd priſtinis familiæ regiæ hoſtibus nimium indulſiſſet; & remp. fidis præſidibus orbâſſet; potentiam regni, tot ſudoribus periculiſque partam, non liberis, inter ſe diſcordibus: ſed externis, in omnem occaſionem intentis, poſſidendam invadendamque reliquerit; an propináris!

Et HYRCANVS quidem, qui, matre regnante, ſummi ſacerdotij dignitatem obtinuerat; eâdem mortuâ, uti heres, & regnum uſurpat. ARISTOBVLVS verò, qui viribus, & auctoritate præſtabat, bellum fratri intulit. Et commiſſo ad Hierichuntem de rerum ſummâ prœlio, deſertus pænè à ſuis aliò transfugientibus, HYRCANVS,

fugâ in

fugâ in caſtellum, Antoniam, pervenit. Ibique nactus, quaſi certos ſalutis ſuæ obſides, (ARISTOBVLI uxorem, cum liberis, depoſitos, & in cuſtodiam datos) priuſquam & ſibi & conſortibus, qui intra fani ſepta ſe receperant, gravius aliquid accideret; eâ lege cum fratre pactus eſt; *Vt ipſe facultatibus, quæ ei obvenerant, & honoribus idoneis contentus, vitam privatam in otio ageret; & ARISTOBVLO regni ſacerdotijq́; iura concederet.*

Hoc fedus in ipſo Templo ictum, & iunctis dextris ſancitum eſt. & poſt mutuos inſpectante populo amplexus, factâ quaſi ſtatus permutatione, alter in regiam, alter privatus in ędeis ARISTOBVLI, digreſſi ſunt. Et hic quidem ſex annos, treis menſeis, in utrâque dignitate exegit.

LVCVLLI IN ARMENIAM, TIGRANEMQVE EXPEDITIO: ET DE VTROQVE rege victoria.

L. LVCVLLVS, Pontice regionis iam potens, in Armeniam impetum fecit. TIGRANES in Armeniâ maiore haud ita pridem urbem magnam, quæ regni caput eſſet, condiderat, de ſuo nomine TIGRANOCERTA appellatam: eamq́ue MANCÆO tutandam tradiderat.

Ipſe exercitium, ad CCL. M. pedit. & LX. M. equitum conſcripſit; & tum demum MITHRIDATEM ſui conſpectu dignatus, rogat; *Quid facto opus!*

MITHRIDATES, uſu & exemplo ſuo edoctus, ſuadet; ut à tergo, LVCVLLO inſtet, & à frumentatione prohibeat. eo quàm citiſsimè Romanos fame confectum iri.

TIGRANES, lentum id, & inglorium conſilium arbitratus, prælio decernere ſtatuit.

LVCVLLVS, fugâ ſimulatâ, ſenſim deflectens, incuſtodita TIGRANIS caſtra adortus eſt.

Armenij contrà, rem confectam putantes, pavidos, uti videbatur, Romanos, turbatis ipſi quoque ordinibus inſequebantur. quùm lixæ, & calones, & eius generis homines, à LVCVLLO caſtris ipſorum exacti & profligati, in peditatum TIGRANIS delabuntur: & anteà confuſos prorſus interturbant, & veram ſecum fugam capeſſere impellunt.

LVCVLLVS reges pari fugâ abreptos, ad aliquot ſtadia perſecutus; & nocte opprimente, ad locum prœlij reverſus, caſtra TIGRANIS militibus diripienda dedit.

MANCÆVS, qui TIGRANIS fugam inſpexerat; Græcis, qui in urbe erant, diffiſus; eos exarmari iuſsit. Atque eâ exortæ inter illos ſeditionis occaſione commodùm uſus LVCVLLVS, urbem recèns & eleganter ſtructam; ab opibus & commeatu adfatim inſtructam; cepit.

TIGRANES novo militum, copiarumque delectu, ad LXX. pedit. & XXXV. equitum milia armârat; MITHRIDATIS poſthac conſilijs uſurus. idq́ue ſerò. Dum enim LVCVLLVM fame conficere cogitant; ipſi eò inediæ, diverſis Romanorum artibus, ſunt redacti; ut ambo pariter Armeniâ excedere; & MITHRIDATES, in eas, quæ ſupererant in Ponto, urbeis ſe recipere, ſit coactus.

LVCVLLO laudi datum, quod uxores & concubinas TIGRANIS honorificè, & extra iniuriam conſervari voluerit. Sed quòd reges perſequi, alterumutrum ſaltim; neglexerit; & pecuniæ cupiditate inductus, Tigranocerta, urbis expilandæ, reverſus ſit; in ſuſpicionem adductus eſt: *Noluiſſe magis, quam non potuiſſe bello ultimam manum imponere.* Itaque ut ei finirent imperium, Romæ, Aſiam Prætoribus; Ciliciam Conſuli decreverunt.

ARSACES NEVTER.

Quùm ARSACES, Parthorum rex, ad amicitiam à regibus pariter, & à LVCVLLO vocaretur; ipſe, qui pridem TIGRANEM (cauſſas vide apud Strabonem) oderat; & Romanę potentiæ incrementa metuebat; pactus licet cum Lucullo ſocietatem, neutris opem tulit.

TIGRANE à Lucullo victo; & eâ rei benè tentandæ occaſione utendum ſibi ratus ANTIOCHVS COMMAGENVS, ANTIOCHI EVSEBIS, ſive PII; & SELENES (quæ & patris uxor fuerat) filius; quùm annis XIV. ſolam Commagenen tenuiſſet; Syriam, tum Præfecto ſuo, MAGADATE, deſtitutam, occupavit. eoque faciliùs; quod Syris à principe SELEVCIDA, quàm ab Armenio TIGRANE, regi, gratius eſſet.

Et Lucullus ANTIOCHO, regnum paternum recuperanti favebat; ut eò commodiùs TIGRANEM & MITHRIDATEM, ita diſtrictos, debellaret.

ANTIOCHVS COMMAGENVS, SYRIÆ REX XXIV. ET VLTIMVS.

3888. Ptol. Aul. 18. An. Com. 1. Ariſtob. 2. Ab V. C. 686.	*Coss. L. CÆCILIVS METELLVS (frater Q. METELLI CRETICI) & Q. MARCIVS REX.*	62.

METELLVS, initio magiſtratûs mortuus eſt. Qui in eius locum ſuffectus, antequam Conſulatum iniret; itidem obijt. ideoq́ue, ominis cauſſâ, neminem ſubrogari placuit. Atque ita MARCIVS ſolus eo anno Conſulatum geſsit; ut nomine, & re, quodammodo rex eſſet. Et Cilicia provincia decreta eſt.

LVCVLLVS NISIBIM OBSIDET, ET CAPIT. REGES DIVERSIS LOCIS RES gerunt.

L. LVCVLLVS, motis mediâ iam æſtate (neque enim antè, ob frigoris magnitudinem, licet) caſtris, agros hoſtium populatur; ut ſi fortè poſſet, reges ad pugnam eliceret.

Quod ubi ſe fruſtrà tentare ſenſit; & hoſteis ultrò adortus, dubio ſubinde eventu conflixit; dignum ſuo nomine aliqnid ſuſcipiendum ratus, ad Niſibim, urbem Meſopotamiæ ampliſſimam, oppugnandam, ſe convertit.

Ea, uti munitiſſima, ne tota quidem æſtate labefactari potuit. Sed ineunte hyeme, nocte illuni & tempeſtâ, quùm cuſtodes negligentiùs excubias agitarent; ſcalis & operibus admotis, vallum occupat; & inſinuatis eâ parte copijs, urbem expugnat.

Intereà temporis, reges, MITHRIDATES, in minore; TIGRANES, in maiore Armeniâ, multa loca reciperârunt. Et hic quidem L. FANNIVM, quem Armeniæ tutandæ LVCVLLVS præfecerat, propemodum oppreſſit; ni acriter reſiſtenti ſuppetias ab Imperatore venium fuiſſet. Ille verò M. FABIVM incautum, & cum alijs palantem, prœlio vicit. & dum fugientibus inſtat, ſaxo temerè, ab incerto, ſauciatus, ſuos ab inſequendo compeſcuit. Sed medicato quodam ſerpentium ſucco à Scythis ſanatus, urbem Cabira, in quam FABIVS è fugâ ſe receperat, obſedit. Et actum erat; ni TRIARIVS, LVCVLLI legatus, qui tum ex Aſiâ fortè ad Imperatorem pergebat, copijs raptim, quâ potuit, conflatis, MITHRIDATEM è propinquo exterruiſſet; & ad COMMAGENEN uſque inſecutus, acie devicilſet.

BELLVM CRETICVM.

Creta Inſula, quę numquam anteà peregrini cuiuſquam iugum ſubijſſe gloriabatur, à Romanis hoc tempore bellum paſſa eſt, ſolâ vincendi nobilem Inſulam cupiditate. Quòd priore bello faviſſe MITHRIDATI viſa eſſet; id placuit armis vindicare.

Primus invaſit Inſulam M. ANTONIVS, (M. ANTONII Trium-Viri pater.) quùm ei COTTÆ & CETHEGI Conſulum factione, maritimæ orę cuſtodia decreta eſſet. Ingenti quidem victoriæ ſpe atque fiduciâ, adeò ut plureis catenas in navibus, quàm arma portaret. & non ipſe ſolùm vir nequam, verùm peſſimis etiam comitibus, Siciliam, aliaſque provincias antè depopulatus.

Dedit itaque pœnas vecordiæ. nam pleraſque naveis intercepére hoſtes; captivaque corpora religata velis ac funibus pependere: ac ſic velificantes, triumphantium in modum, Cretes, portibus ſuis adremigavérunt. Ipſe ANTONIVS morbo ibidem perijt.

Quùmque iterùm Cretes, ad famam reviviſcentis à MITHRIDATE belli, inſurgerent; & ducibus PANARE & LASTHENE, XXIV. Juvenum millibus coactis, velocitate perniciſſimis; armorum laborumque patientiſſimis; ſagittarum uſu exercitatiſſimis, Romani exercitûs reliquias fatigarent; miſſus eò METELLVS Cos. totam Inſulam igni ferroque populatus, intra caſtella & urbeis redegit. Cnoſſon & Erythræam (al. Eleutheram) & Lyctou, cepit. & urbium matrem (ut Græci dicere ſolent) Cydonem, obſedit.

3889. Ptol. Aul. 19. Ant. Com. 2. Ariſtob. 3. Ab V. C. 687.	*Conſules* C. CALPVRNIVS PISO, *&* M. ACILIVS GLABRIO.	61.

PISO, Galliam Narbonenſem obtinuit; pacificator Allobrogum dictus. GLABRIO, Bithyniam, cum bello Mithridatico.

BELLVM PIRATICVM, IMPERATORE POMPEIO, ET XV. LEGATIS.

Piratæ, Cilices præſertim, magnis pridem à P. SERVILIO ISAVRICO cladibus domiti, ſe terrâ continere non potuérunt; quin ſub ipſo hoſtis receſſu, ut quædam animalia, quibus aquam terramque incolendi gemina natura eſt; impatientes ſoli, in aquas ſuas reſilirent; & aliquantò latius, quàm priùs evagarentur. maria omnia & oram maritimam, portuſque ab Iſſico ſinu, ad HERCVLEVM uſque fretum, graſſabundi, latrocinijs ſuis infeſta redderent; & commeatus Romanis ipſis intercluderent.

Tum A. GABINIVS, Trib. pl. patriæne conſulens, an amico favens? lege latâ, auctor populo fuit; *Vt ſummum, & æquum in omnibus provincijs, cum Proconſulibus, imperium*, uſque ad quinquageſimum à mari milliarium; extra ordinem, & in triennium, *cum legatis XV.* CN. POMPEIO *deferretur. Exercitus, Claſſes, pecunia, ad VI. uſque Atticorum talentûm millia, attribuerentur.*

Quo, S. C. *totius terrarum orbis imperium, uni viro deferri* viſum eſt. Ideoque CATVLVS & optimates quique diſſuadebant.

Sed ille, qui iam pedit. CXX. & equit. IV. M. & claſſem D. navium undique comparâſſet; diſperſam toto mari peſtem, ſemel & in perpetuum volens exſtinguere; divino quodam adparatu & conſilio adgreſſus eſt. Et bellum extremâ hyeme adparatum; ineunte Vere ſuſceptum; mediâ ęſtate feliciſſimè confecit.

Præclaris, & rei bellicæ peritis, Ducibus, in curarum partem adſumtis. & deſcripto ad-amuſſim in omneis receſſus maris, navium, copiarumque, ſub legatis

gatis, certiſque præfectis, præſidio; utraque Ponti, & maris inteſtini, atque Oceani ora complexus eſt.

GELLIVS, Tuſco mari impoſitus; PLOTIVS, Siculo. GRATILIVS, Liguſtinum ſinum; M. POMPONIVS, Gallicum obſedit. TORQVATVS, Balearicum; TIBERIVS NERO, Gaditanum fretum; (quà primum Maris interni limen aperitur.) LENTVLVS, Libycum; MARCELLINVS, Ægyptium; POMPEII IVVENES, Hadriaticum; VARRO TERENTIVS, Ægæum & Ponticum; & Pamphylium METELLVS; Aſiaticum, CÆPIO: inter ſe ſortiti. Et ipſas Propontidis fauceis PORCIVS CATO, ſic obiectis navibus quaſi portam obſedit, & obſervavit.

Atque ita per omnis æquoris portus, ſinus, latebras, ſecreta & promontoria, Pæninſulas; quidquid Piratarum fuit, quâdam veluti indagine, incluſum & oppreſſum eſt.

Ipſe POMPEIVS, in originem fontemque belli, Ciliciam verſus eſt.

Nec hoſtes detrectavére certamen. ſed nihil tamen amplius auſi, quàm ut ad primum ictum navibus concurrerent. Mox ubi circumfuſa undique roſtra viderunt; abiectis ſtatim velis remiſque, plauſu & celeuſmate pari, quod ſupplicantibus ſignum fuit; vitam petivérunt.

Non aliâ tam incruentâ victoriâ uſi umquam ſunt Romani; ſed nec fideliorem poſterum reperta gens ulla. Idque proſpectum ſingulari conſilio Ducis, qui marinum genus à conſpectu longè removit maris; & mediterraneis quaſi agris obligavit. datâque facultate ſine rapto vivendi, rapinis arcuit.

Hæc victoria XL. die parta, ne unâ quidem navi amiſſâ. quùm CD. (al. DCCCXLIV.) ex hoſtibus captæ eſſent. Et caſtella in continente CXX. dedita, aut expugnata. Atque adeò X. hominum millibus occiſis; reliquis tantùm terroris iniectum, ut nulli deinceps piratæ apparuerint.

Soli, urbs in maritimâ Ciliciæ orâ, à TIGRANE antè deleta, à POMPEIO reſtituta, & Pompeiopolis appellata eſt.

MITHRIDATES TRIARIVM PROFLIGAT.

MITHRIDATES, viribus iterùm auctis, quùm TRIARIVM, anni prioris victoriâ exſultantem, (adverſùs quem ad Gaziuram caſtra habebat) ad certamen, ante LVCVLLI adventum, uti cupiebat, adlicere non poſſet; miſit, qui Dadaſa opidum, quò Romani prædam omnem contulerant; oppugnarent.

Ille, eo audito, militum ſuorum, moræ impatientium, & pugnam poſcentium, vocibus victus; quùm invitus, & viribus inferior, Dadaſæis ſubſidio pergit; in itinere à MITHRIDATE, cum omnibus pænè copijs, eſt deletus. maiorque clades accepta eſſet, niſi rex à milite quodam Romano, qui perfugam mentiretur; adacto in latus pugione vulneratus fuiſſet; & rege læſo, victor exercitus ſubſtitiſſet.

Alter MITHRIDATES, Mediæ rex, & TIGRANIS gener, in cohorteis aliquot Romanas impetu facto, multos iugulâſſe traditur.

MILITVM IN LVCVLLVM CONTVMACIA, REGVM CONATIBVS commoda.

Intereà verò, quùm LVCVLLVS tandem, quaſi præſentiâ ſuâ damnum reſarturus, adveniſſet; & Mithridatem, ſi in eum rectâ & ſine morâ pergeret, oppreſſurus facilè videretur; conatibus eius, militum, multis de cauſſis imperium eius detrectantium, rebellio obſtitit.

Ipſe, licet ſui ſæculi luxu, & pecuniæ cupidine laboraret; cetera tamen laudabilis, & bello pænè invictus, priſcæ diſciplinæ & auſteritatis exempla in milites ſubinde ediderat; & hoc nomine, ut fieri amat, multorum odia, ac contemtum, ſibi conciliárat.

Veterani milites, qui primùm ſub VALERIO FLACCO; pòſt ſub FLAV. FIMBRIA, meruerant; à P. CLODIO, qui LVCVLLI ſororem in matrimonio habebat, ſolicitati; quùm ſtipendia ſua ſe confeciſſe dicerent, & emeriti militiæ onera detrectárent; Imperatorem ſequi noluérunt: præſertim ubi ACILIVM GLABRIONEM Conſulem, ſucceſſorem LVCVLLO Româ miſſum, propè adventare accepiſſent.

MARCIVS præterea, Ciliciæ Procos. auxilium eidem poſtulanti negaverat.

Ita quùm neque militem infenſum, & ferocientem deſertorem, aut in Mithridatem, aut in Tigranem educere poſſet Lucullus: neque Acilius, qui anteà, quaſi Lucullo victoriæ gloriam erepturus, maturárat; & tum acceptâ clade, in Bithyniâ moratus, & placandæ forte ſeditioni impar, ad exercitum non accederet; Reges impunè in Cappadociam incurſárunt; & magnam ſui quiſque regni partem reciperárunt.

METELLI IMPOTENS IN CRETENSES IMPERIVM.

Metellus profligandi in Cretâ belli cupidus. adeò ſævè in captivos conſuluiſſe iudicatus eſt; ut veneno ſe plerique ex ijs conficerent. alij deditionem ſui ad POMPEIVM abſentem mitterent.

Et quùm ille res in Aſiâ gerens, eò quoque Præfectum miſiſſet OCTAVIVM; in alienâ provinciâ irriſus fuit: eoque infeſtiùs Metellus in hoſteis ius victoriæ exercuit.

POMPEIVS quidem piratas multos in Cretam uſque perſecutus fuerat: & bellum Creticum ſibi non iniuriâ depoſcere videbatur, quòd lege Gabiniâ omnes maris Inſulæ eius imperio attributæ eſſent. Metellus autem Cretam, ubi per triennium res magnas geſſerat; ante Pompeij adventum domare, aut exſcindere feſtinabat.

OCTAVIVS, qui non ad bellum gerendum, ſed ad civitates in deditionem fidemque accipiendas, à Pompeio miſſus eſſet; ſine exercitu nihil effecit.

Et CORNELIVS SISENNA, qui Græciæ præfectus, legatus in Cretam venerat; fruſtrà METELLVM, ut ab opidis abſtineret, admonere conatus eſt. Ille namque & Eleutheram, proditione; & Lappam,

quę ab OCTAVIO tenebatur, vi cepit; & Cilicas, qui cum eodem erant, cecidit. Sic perdomitis tandem universe Cretenſibus liberæ in id tēpus Inſulæ leges dedit. eaque tum primùm provincia facta eſt. Nec quidquam amplius tamen de tam famoſâ victoriâ, quàm cognomen CRETICI, & triumphum reportavit.

Duces primarios, LASTHENEM & PANAREM, in triumpho traducere nequivit: quos ab ipſo, per Trib. pl. POMPEIVS, (cuius arbitrio ſe illi tradiderant) abſtulerit; & non exiguum METELLICI triumphi ornamentum ſubduxerit.

METELLI nihilo minus, uti & LVCVLLI paullo-pòſt triumphos, cum ſingularis ipſorum virtus, tum invidia etiam POMPEII, apud populum & optimum quemque fecit favorabileis.

LEX DE AMBITV IRRITA.

Quùm eâ tempeſtate C. CORNELIVS Trib. pleb. populum rogaret; ut ſeveriſſimâ lege *Ambitus* (*quod monſtrum, araneatum telis alligatum; licentiſſimè & pridem graſſabatur*) ſalubriter & ſemel coërceretur; monuerunt Senatores, *Moderata, quàm ſeverioris legis obſervationem impetratum iri.* Et lex quidem lata; ſed invitis ferè Conſulibus, *qui ſcilicet ipſi in eodem hærerent luto*; & muneribus ad Conſulatum perveniſſent.

3890. Pt. Aul. 20. Ant. Com. 3. Ariſt. 4. Ab V. C. 688.	*Conſules* M. AIMILIVS LEPIDVS, & L. VVLCATIVS TVLLVS.	60.

His comitijs, C. PISO Cos. M. PALICANVM, ſuffragijs populi Conſulem creatum, renuntiare noluit; quùm diceret; *Non exiſtimare ſe, tantis tenebris offuſam eſſe remp. ut huc indignitatis veniretur.*

POMPEII GRATIA ET AVCTORITAS. LEX MANILIA. BELLVM Mithridaticum.

CN. POMPEII perſona totum in ſe propè terrarum orbem converterat, & quaſi homine maior, videbatur. & ſpes opeſque reip. in eo uno ſitæ; bello præſertim adverſus Piratas tam brevi, quàm feliciter geſto. C. itaque Manilius Trib. pl. ſemper venalis & alienę miniſter potentię. optimatibus infenſus; quòd legem, quàm de Libertinorum ſuffragijs prid. Kal. Ianuar. tulerat; ipſi Coss. Kalen. Ianuar. ineuntés, abrogáſſent: POMPEIO abſenti, & belli Piratici reliquias in Ciliciâ perſequenti, ſe addixit: & colligendæ eius gratiæ, legem tulit: *Vt illi Bithynia, Phrygia, Lycaonia, Galatia, Cappadocia, Cilicia, Colchis, Armenia minor. præterea, Omnis ad bellum Piraticum adparatus: omnes, qui ſub L. LVCVLLO meruerant, copiæ: Bellum denique contra reges MITHRIDATEM & TIGRANEM, committeretur.*

Hanc quidem legem optimates oppugnabant qui ob nimium imperium periculosè uni mandatū, de libertate & de republ. actum proſpicerent. Et præter triumphum LVCVLLI interpellatum; Q. MARCIVM è Ciliciâ, & M. ACILIVM, è Bithyniâ, ante tempus iniuſtè revocari, cenſerent.

Populus verò (etſi iam legatos ad provinciam cōſtituendam, ex LVCVLLI litteris, quaſi debellatum eſſet, paullo-antè miſerat) magno conſenſu eam accepit, adnitente maximè CÆSARE, & CICERONE tum Prætore ſuadente.

Illo quidem, ut populum ad extraordinaria ſibi quoque mandanda imperia in poſterum promptiorem haberet: hoc verò, ut intelligerent omnes, maximum ei parti, cui ſe adiunxiſſet, momentum adferre poſſe.

POMPEIVS igitur, accepto ad bellum imperio, & ſocietate cum PHRAHATE, Parthorum rege, iunctâ; ubi per legatos MITHRIDATEM ad pacem petendam adduci non poſſe ſenſit; magno adparatu in eum movit. Neque ei ſolùm LVCVLLVS, in Galatiâ occurrens, quod bellum confectum eſſet; & legati conſtituendæ provinciæ iamdiu exſpectarentur; ut recederet, non perſuaſit; Sed ipſe, ne quis militum aut ducum LVCVLLO parêret, edixit.

Certatum aiunt inter Imperatores iurgijs; quùm POMPEIVS, LVCVLLO infamiam pecunię. LVCVLLVS, POMPEIO, immoderatam obijceret cupiditatem imperij.

POMPEIVS MITHRIDATEM, qui in Armeniam minorem impetum fecerat, prœlio inde equeſtri victū, in Armeniam maiorem perſecutus; nocturnâ fractum pugnâ, (quod tum Luna, quaſi commilitans, à tergo hoſtibus; à facie Romanis ſe præbuiſſet: & Pontici, per errorem, longiùs cadēteis umbras ſuas, quaſi hoſtium corpora, peterent) iterùm ad TIGRANEM confugere coëgit.

A TIGRANE, metu POMPEII, non receptus, quòd eum belli eius auctorem fuiſſe diceret, quod ipſe cum filio ſuo gereret; in Boſporum fugit; & ad Mæoridem uſque paludem excurrens, omneis illo tractu Scythas adverſus Romanos concitavit. MACHAREM F. Boſporanorum regem, pop. Rom. ſocium, dolo interfecit, (al. ad manus ſibi inferendas adegit.)

TIGRANES SE POMPEIO DEDIT.

TIGRANES, TIGRANIS F. patri infenſus, ad PHRAHATEM, Parthorum regem, Romanorum ſocium, transfugiens, unà cum illo, patri ſuo bellum intulit; & ad Artaxata uſque, regni ſedem, pervenit. Sed idem, PHRAHATE paullo-pòſt recedente, à patre victus, ad POMPEIVM ſe contulit.

Eo terrore perculſus pater TIGRANES, ubi pace, quam cupiebat, non impetratâ, POMPEIVM cum exercitu adventare audiit; coram eius poteſtati & Artaxata, & ſe ipſe tradidit, abiecto in terram diademate.

POMPEIVS TIGRANI ſummum honorem exhibens, diadema, & theſauros reſtituit: Armeniæ, regni paterni, finibus contentum, eſſe iuſſit. & ingentem pecuniam imperans, Cappadociæ & Syrię partem, Sophenen & Phœnicen (quæ olim SE-

LEVCADIS paruerant) ademit; populoque Romano vindicavit. TIGRANEM filium, qui & in patrem impius, & Romanis non ſatis fidus fuiſſet; in vinculis habitum Romam miſit.

FEDVS CVM ORÆSE ALBANORVM REGE.

Quùm autem tripertito exercitu, cui ipſe, & METELLVS CELER, & L. VALERIVS FLACCVS, præerant, diverſis locis hibernarent; ORÆSES, Albanorum rex, hiberna adgreſſus, à CELERE & FLACCO repulſus; à POMPEIO fugatus, & magnâ cum ſuorum clade victus eſt. cum eo tamen, ita petente, propterea quòd hyems ingraveſceret, fedus factum eſt.

CONIVRATIO CRASSI ET CÆSARIS IRRITA.

Eo anno, & hiſdem Coss. quùm P. ANTRONIVS PÆTVS, & P. CORNELIVS SVLLA, in ſequentem annum Coss. deſignati, à L. AVRELIO COTTA & L. MANLIO TORQVATO, ambitûs accuſati & vi legis, anno ſuperiore latæ, abdicare coacti eſſent, iiſque accuſatores ſubſtituti; M. CRASSVS Conſularis, & IVLIVS CÆSAR Quæſtorius, quibus ea res indigna viſa eſſet; conſilium atrox iniiſſe feruntur, de Senatu per vim adgrediundo. ut initio anni ſequentis, trucidatis, quos placitum eſſet, Senatoribus, Dictaturam CRASSVS invaderet; & CÆSAR à CRASSO Mag. equitum diceretur. Conſtitutâque ad arbitrium rep. SVLLÆ & ANTRONIO Conſulatus reſtitueretur.

Sed CRASSVS vel pœnitentiâ, vel metu diem cædi deſtinatum non obiit; nec CÆSAR ſignum, quod ab eo dari convenerat, dedit. (SALLVST. ea de re paullò aliter.)

PRIOR CATILINÆ CONIVRATIO. LEX CALPVRNIA DE Ambitu.

Paullo-pòſt quàm Antronius & Sulla, quos dixi, legibus ambitûs interrogati, pœnas dediſſent; CATILINA, pecuniarum repetundarum reus, prohibitus erat petere Conſulatum, quòd intra legitimos dies profiteri nequiiſſet.

Erat eodem tempore CN. PISO, adoleſcens nobilis, ſummæ audaciæ, egens, factioſus. Cum hoc CATILINA & ANTRONIVS, circiter Non. Decembreis conſilio inter ſe communicato, parabant in Capitolio, Kal. Ianuariis, LVCIVM TORQVATVM & L. COTTAM Coss. interficere: ipſi, faſcibus correptis, PISONEM cum exercitu, ad obtinendas duas Hiſpanias, mittere. Eâ re palam cognitâ, rurſus in Non. Febr. conſilium cædis tranſtulerunt: iam-tum non Conſulibus modò, ſed pleriſque Senatoribus perniciem machinati.

Quod ni CATILINA maturâſſet pro curiâ ſignum ſociis dare; eo die, poſt Vrbem conditam, peſſimum facinus patratum foret. Quia nondum frequentes armati convenerant; ea res conſilium diremit.

Poſteà PISO in interiorem Hiſpaniam Quæſtor, pro Prætore miſſus eſt, adnitente CRASSO; quòd cum infeſtum inimicum CN. POMPEIO cognoverat, cuius potentia iam tum formidoloſa erat. Is PISO in itinere, ab equitibus Hiſpanis, quos in exercitu ductabat, ob ſuperba imperia, occiſus eſt. (Alii; equites illos, CN. POMPEII veteres fidoſque clienteis, voluntate eius, PISONEM adgreſſos eſſe, tradiderunt.)

3897. Ptol. Aul. 21. An. Com. 4. Ariſtoc. 5. Ab V.C. 689.	*Conſules creati L. AVRELIVS COTTA, & L. MANLIVS TORQVATVS. in locum P. CORNELII SVLLÆ, & P. ANTRONII PÆTI.*	59.

Qui deſignati quidem; ſed quia ambitûs damnati, abdicârant. Damnati ſcilicet lege CALPVRNIA, quam CN. PISO Cos. paullo-antè tulerat.

L. TORQVATVS adoleſcentulus, eripuit P. SVLLÆ (qui Sex. filius, Salluſtio; at DIONI, filius, fratris L. Sullæ Dictatoris) Conſulatum; eumque ad patrem ſuum retulit. MANLIVS pater Cos. Macedoniam provinciam ſortitus eſt; ibique res magnas geſſit: & imperator, CICERONE poſt Conſulem referente, appellatus eſt. COTTA verò, POMPEIO & CRASSO Conſulibus, Pretor, iudicia ad Equites ab Senatu tranſtulit. Et C. PAPIVS, Trib. lege latâ, peregrinos urbe expulit.

POMPEIVS CVM VARIIS REGIBVS FEDERA FACIT.

CN. POMPEIVS ARTOCEM Iberiæ regem, quem bellum in ſe moliri ſenſerat, adortus; magno prœlio victum, obſidibus acceptis, liberum, & cum pace dimiſit. Albanos rege Oræſe res novas molienteis, iterùm ſubigat, & repellit. Phrahaten, cuius fineis GABINIVS ultrà Euphratem, uſque ad Tigrim, ob novi belli ſuſpicionem, fuerat populatus; quùm amicitiam renovare cuperet, POMPEIVS aſpernatus eſt: & Corduenes agros, de quibus ipſe cum Tigrane diſceptabat, quique ab Afranio occupati erant; Tigrani attribuit.

Afranius per Meſopotamiam in Syriam rediens, præ locorum imperitia, in magnum periculum incidit; & cum exercitu periiſſet, niſi Charræos fidos itineris duces, nactus fuiſſet, qui Macedonici, eâ tempeſtate, eius urbis coloni cenſebantur.

Cenſores eo anno M. Craſſus, & Q. Catulus, viri Cōſulares, quùm de dandâ iis, qui trans Padum incolunt, civitate, inter ſe contenderent; non ſolùm nihil aliud egerunt; ſed magiſtratu etiam abdicarunt.

(Plutarc. de CRASSO, Cenſuram, ait, otioſam geſſit: neque enim Senatum legit, neque equites inſpexit, nec cenſum civium egit. Verùm quùm à Collegâ CATVLO, de Ægypto, Romanis tributariâ faciendâ, diſſentiret; ambo ſpontè magiſtratu abiêrunt.)

3892.
Pt. Aul.22.
An. Com. 5.
Ariſtob. 6.
Ab V. C. 690.

Conſules L. IVLIVS CÆSAR, & C. MARCIVS FIGVLVS. 58.

Ille filius L. CÆSARIS, eius, qui Conſulatum geſſit bello Marſico; cuius avus maternus M. FVLVIVS FLACCVS. Pater enim huius, FVLVIAM, FLACCI filiam, in matrimonio habuit.

C. MARCIVS, altero cognomento THERMVS etiam dictus reperitur, quod erat MINVTIORVM. quòd fortaſſe è Thermorum familia, in FIGVLOS per adoptionem tranſiſſet.

PHRAHATIS IN ARMENIAM EXPEDITIO. POMPEII DISSIMVLATIO.

PHRAHATES, altero TIGRANIS F. genero ſuo, ſecum adſcito, copias in Armeniam ducit, TIGRANI pariter & Romanis infenſus, ob Corduēnen ſibi ereptam. & POMPEIO privatim iratus, quod ab eo in litteris non rex regum, ut mos erat, ſed rex nudè eſſet noncupatus.

TIGRANES feliciter primùm pugnans; deinde victus, auxilium à POMPEIO, qui tum in Iberiâ eſſet, petit.

POMPEIVS, qui neque TIGRANI auxilio venire maturaret; neque PHRAHATEM aperto bello perſequeretur; multis utrimque maledictis impetebatur. Ipſe, qui Parthorum vireis extimeſceret; neque bello minimè neceſſario, dum adhuc MITHRIDATES in armis eſſet, Romanos implicare vellet; PHRAHATI quidem amicè reſpondet & monet: *Ne federatum ſibi populum, cuius virtutem nondum ſit expertus, irritet.* Corduēnen TIGRANI, cuius illam eſſe crediderit, attribuiſſe. *Si quid iuris contra prætendat;* mittere ſe treis arbitros, qui *controverſiam inter ipſos ex aqua dirimant.*

TIGRANI verò ſcribit: *Nullam ſibi à Senatu, de ſuſcipiendo adverſus Parthos bello, mandatum eſſe datum. Moderandum ſibi victoriæ impetum; nec æquum videri, ut alia ex alijs bella temerè ſerantur.* MITHRIDATEM (qui more anguium, obtrito licet capite, caudâ adhuc minetur) *prius debellandum*, quàm aliò arma convertantur. Iſtam *de finibus inter ipſos controverſiam, per ſequeſtras pacatè tranſigi poſſe.*

PHRAHATES, quamvis Romanos, litium ſuarum arbitros, gravatè agnoſceret; tamen reputans, nec in promtu, nec è re ſuâ eſſe, ut TIGRANES funditùs evertatur; à POMPEII Triumviris ſententiam ferri paſſus eſt: & renovato cum Romanis ſedere in Parthiam revertens, TIGRANEM præcipuè monet: *Vtrique opidò neceſſe eſſe, ut amicè inter ſe concorditerque vivant,*

MITHRIDATES, belli, tam infelicis, pertæſus, quamvis STRATONICEN etiam uxorem ſibi infenſam, & erga Romanos benivolam, perſentiſceret; iniuriarum tamen molem animo non ſuſtinens, nec iram concoquens, & viribus maiora moliens, bellum irrito conatu gerebat, & ultra Pontum errans Scythas in bellum Rom. concitabat. quùm POMPEIVS, operâ STRATONICES, Symphonum, arcem in Aſpide, caperet, & circa Pontum hibernaret.

CLEOPATRÆ REGINÆ MARITI.

CLEOPATRA illa, PTOL. AVLETÆ filia, patre ab Alexandrinis exacto, regnare iuſſa; CYBIOSACTEN quemdam, qui ſe è Syrorum regum ſtirpe ferebat, quemque illi reginæ maritum è Syriâ acciverant; ob ſordes & illiberalitatem, ſtrangulârat.

In eius locum ARCHELAVS ſubijt: qui ſe MITHRIDATIS EVPATORIS filium ſimulavit, quùm Archelai eius filius eſſet, qui pro Mithridate bellum adverſus Sullam geſſit. (Is poſtea à Romanis in honore habitus, avus illius fuit, qui ætate Auguſti poſtremus apud Cappadocas regnavit, Comanorum in Ponto ſacerdos.) Ille tunc cum GABINIO verſans, tamquam cum eo contra Parthos militaturus, clam per amicos ad reginam deductus, & rex declaratus eſt.

Hoc anno alteri Cenſores, qui luſtrum facerent, creati putantur L. Aurelius Cotta, priore anno Conſul; & P. Servilius Iſauricus. Neque tamen ab ijs luſtrum conditum, quùm triennio pòſt alij Cenſores id condiderint. Neque cenſus actus; quòd fortè Tribuni pl. intercederent; ne Senatum illi legerent; ne & ipſi præterirentur.

3893.
Ptol. Aul. 23.
Ant. Com. 6.
Syria prov.
Hyrcani I.
Ab V. C. 691.

Conſules M. TVLLIVS CICERO, & C. ANTONIVS NEPOS. (Hic ANTONII Oratoris filius.) 57.

CICERO omneis magiſtratus, ſuo quemque anno, adeptus erat. Competitores eius in Conſulatu fuére; duo patricij, P. Sulpitius Galba, & L. Sergius Catilina. Quattuor plebeij; ex quibus duo nobiles, C. Antonius, & L. CASSIVS LONGINVS; duo novi, Q. CORNIFICIVS, & C. LICINIVS SACERDOS.

cerdos. Ipſe Cicero ſolus, equeſtri loco natus.

Quùm eidem Macedonia obtigiſſet, & Antonio Gallia; ille collegæ ſuo Macedoniam conceſſit; neque ex Conſulatu in provinciam eſt profectus. & Gallia Q. Metello Celeri Præt. mandata eſt.

LEGES TRIBVNITIÆ PERNICIOSÆ, A CICERONE, NE FERRENTVR, impeditæ.

Hoc anno Tribb. pl. C. Antonio Conſule non repugnante, leges reip. pernicioſas promulgarunt; „*Vt agri victoriâ POMPEII parti, à X.Viris, quos pars populi creâſſet, venderentur: atque eâ pecuniâ agri emerentur, quò plebs Romana deduceretur:* „*Vt Campanus ager populo divideretur:* „*Vt proſcriptorum filij, quos SVLLA Dictator honorum petitione privârat, ad magiſtratus vocarentur:* „*Vt P. ANTRONIVS & P. SVLLA, damnati ambitûs, in Senatum legi, ac magiſtratus capere poſſent.*

C. etiam Rabirius à T. Labieno Trib. pl. ad populum poſtulatus eſt; quòd XXXVI. (al. XL.) antè annos, in ſeditione, L. Saturninum interfeciſſet.

Hæ leges ne ferrentur, conſilio atque eloquentiâ Ciceronis Conſulis perfectum eſt: & Rabirius ab eo defenſus.

Hoc demùm anno Pompeius in Syriam, quã, Armeniæ finibus contentum Tigranem cedere iuſſerat; ingreſſus, Antiochum Commagenum, precarium Syriæ regem, quem Tigrane victo Lucullus regẽ appellârat: quique omiſſo ad Parthos fugiendi conſilio, Pompeii adventantis clementiam experiri, & ab eo regnum repoſcere maluerat; intra Commagenen, uti pridem, ſe continere iuſſit. adiecitque; *Ne volenti quidem Syriæ, nedum recuſanti daturum ſe regem, qui XVI. annos, quibus TIGRANES, externus, Syriam tenuit, in angulo Ciliciæ latuiſſet. Victo autem à ſe eodem TIGRANE, alieni operis præmia poſtularet.* Igitur ut habenti regnum non ademerit, ita quod ceſſerit Tigrani, quodque tueri neſciat; non daturum, ne rurſus Iudæorum & Arabum latrocinijs pateat. Is poſteà eidem Pompeio auxilia miſiſſe, ante pugnam Pharſalicam, traditur. Cæsar 3. lib. belli civ. Matrem eiuſdem Antiochi, Cleopatram, cognomento Selenen, Tigranes ſuperiore expeditione captam, & diu quodam Seleuciæ, Meſopotamiæ, an Commagenes castello concluſam, pridem interemerat. Atque ita Syria in provinciæ formam redacta eſt. Quod regnum ſub Seleucidis 228. (al. 248.) annis ſteterat.

Hoc quoque loco, & pro re natâ, ſub unum conſpectum dabimus, Regum Syriæ, ſive Seleucidarum ſeriem, cum Annorum Notis, ex nuperâ Petavij ſupputatione. quæ curioſus Lector cum noſtris paſſim conferat.

REGES SELEVCIDÆ.

Nomina.	Anni quibus regnârunt.	Anni Per. Iul.ª
1. Seleucus Nicanor	31.	4402. (*hoc eſt* O.C. 3672.)
2. Antiochus Soter, F.	19.	4433.
3. Antiochus 2. Deus F.	15.	4452.
4. Seleuc. 2. Callinicus.	20.	4467.
5. Seleucus 3. Ceraunus, F.	3.	4487.
6. Antioc. 3. M. Callini F.	36.	4490.
7. Seluc. 4. Philopator, F.	12.	4526.
8. Antiochus 4 Epiphanes, Antiochi Magni Filius.	11.	4538.
9. Antiochus 5. Eupator, F.	2.	4550.
10 Demet. Soter Sel. Philop. F.	11.	4552.
11. Alexand. Balas inſititius.	5.	4563.
12. Demet. 2. Nicator. Demet. Soter. F.	5.	4568.
0. Antioch. Alexandri Balę F.	0.	
13. Tryphon. Tyrann.	2.	4575.
14. Antioch. 7. Sidetes, Demet. Soter. F.	9.	4575.
0. Demetr. 2. iter.	4.	4585.
Nomina	**Anni regni.**	**Anni Per. Iul.ª**
0. Alexand. Sebina, inſititius.	0.	
15. Seleucus 5.	1.	4589.
16. Antiochus VIII. Grypus, Demetrij Nicatoris Filius.	12.	4590.
17. Antiochus IX. Cyzicenus, Antiochi Sidetæ Filius.	18.	4601.
18. Seleucus VI. Grypi F.	1.	4618.
19. Antiochus X. Euſebes, Cyziceni F.	1.	4619.
20. Antioch. XI. Grypi F.	0.	4620.
21. Philip. Grypi F.	0.	
22. Demetrius III. Eucærus, Grypi F.	0.	
23. Tigranes à Syris electus.		
24. Antiochus XII. Aſiaticus, Euſebis F.	0.	

Colliguntur anni Regum Syriæ, CCXLVII.

Deſijt eorum regnum circa annum 4648. (hoc eſt O.C. 3919.)

(*Steterit itaque annis circiter* 247.)

MOLITIONES MITHRIDATIS. FILIVS REBELLIS; MORS DENIQVE.

MITHRIDATES, qui Syriacam POMPEIO expeditionem multò fore laborioſiorem longioremque fuerat ratus; generoſum, ſi vires adfuiſſent, conſilium capit, cum Scythis in Italiam uſque excurrendi.

Flor. addit: Subruto Pirei portu, Colchis tenus iungere Boſporum: Inde per Thraciam, Macedoniam & Græciam tranſilire; & ſic Italiam nec-inopinatè invadere, & ſubito adventu terrere cogitavit. Sed dum hæc molitur, filios aliquot ac propinquos ſuſpectę fidei in Boſporo interfecit.

Eoque terrore perculſus, & conſcius ſibi PHARNACES, filius, POMPEII gratiam aucupans & regnū ſe à Romanis conſecuturum ſperans; patri inſidias fecit. Iiſque patefactis damnatus, ope eorumdem, quo pater ad ſe comprehendendum miſerat, aperto Marte inſurgit, & ſignis illatis regiam occupat.

MITHRIDATES à ſuis deſertus, & ad extrema adactus; uxori & liberis aliquot, quos penes ſe habebat, venenum propinat; & epotat. Sed antidotis pridem uti adſuetus, ne præſentaneâ quidem letalique potione ſpiritum expellere potuit. (Vnde Mithridaticum in poſteros nobile & efficax, amuletum.) Et quùm gladium, ſed ictu invalido, & effœtâ iam dexterâ, in ſe ſtrinxiſſet; ſupervenére PHARNACIS filij ſatellites, & miſerum ſenem iugulârunt. (Alij à milite Gallo, cui BITOETO nomen, quem, ut adiuvaret ſe, rogârat; confectum volunt.) Cadaver ad POMPEIVM, à filio, probandæ, ſcilicet, fidei miſſum; & ab eodem, ut ſepulturæ tradatur, cum honore remiſſum.

Sic MITHRIDATES, XVI. à DARIO HYSTASPIS filio; & omnium ſui iuris regum, præter Parthicos, ultimus, SYLLÆ felicitate, LVCVLLI virtute, & magnitudine POMPEII victus, quùm circiter LIIX. annos regnâſſet. ætatis an. 75. ſublatus eſt. PHARNACES filius, POMPEII poteſtati ſe permiſit; & is parricidæ, Boſpori regnum, largitus eſt.

POMPEII PROGRESSVS.

Rebelleis deinde Aſiæ reliquias perſequens, per diverſa gentium terrarumque impunè volitabat, & victis, aut in ordinem redactis, qui ſub Oriente & Septemtrione erant; in Meridiem verſo agmine, Libanum Damaſcumque tranſgreſſus, per odorata illa Arabum, omnium parére præſtò, nemora; Romana ſigna circumtulit. ARETAM eorum regem, qui ſubinde Syriam, & loca vicina fuerat populatus; prœlio victum in deditionem accepit.

ANTIPATER, HERODIS PATER, IVDAEOS TVRBAT, FRATRIBVS INTER SE commiſſis.

Iudæa, fratribus HYRCANO, & ARISTOBVLO, ALEXANDRI IANNÆI filijs, à morte matris ALEXANDRÆ, inter ſe reconciliatis, pacata ſtare poterat; niſi ANTIPATER, ANTIPATRI. (quem ALEXANDER, eiuſque uxor toti Idumææ præfecerant) Filius, vir genere Idumæus, & nobilitate atque opibus gentis ſuæ princeps; Ariſtobuli potentiam atque inimicitiam ſuſpectâſſet. & alienatis ab illo procerum Iudæorum animis, Hyrcanum, quaſi legitimâ paterni regni poſſeſſione deiectum, ad nova conſilia, & auxilia adversùs fratrem, uſurpatorem; & ut iactabat, inſidiatorem, conquirenda, concitâſſet.

Hyrcanus itaque ab eo ad ARETAM, Arabum regem, Petram urbem, perductus; & multa regi, & in cæteris, opidorum, quæ pater ALEXANDER ex Arabibus ceperat, reſtitutionem pollicitus; ad opem ſibi ferendam, ſeque iu tegnum reducendum, induxit.

Ille, L. peditum equitumque millibus coactis, ARISTOBVLVM prœlio vincit; & Hieroſolymam confugere compellit.

Vbi dum lentâ obſidione urgueretur ARISTOBVLVS; SCAVRVS à POMPEIO (qui bello adhuc Tigranico diſtinebatur) in Syriam miſſus, Damaſcum venit, recèns à METELLO LOLLIOQVE captam. Et dum ille in Iudæâ inde rectâ properaret, ab utriuſque fratris legatis de ſocietate & auxilio interpellatus, acceptâ ampliore ab ARISTOBVLO pecuniâ, & ARETA recedere iuſſo, obſidionem ſolvit.

ARISTOBVLVS, libertate non contentus, collectis, quas potuit, copijs, hoſtes ad locum, qui Papyron dictus eſt, adſecutus, VII. ex ijs millia, & in ijs Cephalionem, Antipatri fratrem, cecidit.

POMPEIVS IN SYRIAM, ET INDE IN IVDÆAM VENIT. HIEROSOLYMAM, & ARISTOBVLVM obſidet.

Poſtquam verò POMPEIVS ipſe in Cœle-Syriam & Damaſcum venit, inter cæteros, ad eum legati à Iudæis, & ab utroque fratrum venére. Neque enim ſoli fratres, HYRCANVS & ARISTOBVLVS inter ſe diſſidebant; verum etiam gens ipſa ab utrisque, quæ nollet ſub regibus, ſervitutem molientibus, degere: ſed ex patrijs inſtitutis, ſolis Dei ſui parére ſacerdotibus.

POMPEIVS, auditis fratrum controverſijs, eos quietos eſſe iuſſit; dum, inſpectis prius Nabatæorum rebus, in Iudæam rediret. Et ne ARISTOBVLVS, cuius violentiam non ſatis probabat; licet ab eo Vitem auream, D. talentis æſtimatam, dono acceptſſet.) tranſitus ei advenienti intercluderet; comiter apud ſe habuit. Sed ille, non exſpectatis POMPEII promiſſis, profectus ad opidum Dium, inde in Iudæam ſe recepit.

Eâ re offenſus POMPEIVS, omiſſâ in Nabatæos expeditione, & contractis undique copijs & legionibus; ad Alexandrium, arcem in montis vertice ſitam, quò ARISTOBVLVS confugerat, acceſſit; illumque ad ſe per nuntios arceſſivit.

Ille, ſpem inter metumque dubius, gravatè quidem deſcendebat, & cum fratre diſceptabat: ſed mox in caſtellum, ne quid regiæ dignitati derogaret; redibat. Quod quùm identidem faceret, & POMPEIVS tandem eum ſcriptis ad Præfectos ſuos litteris

litteris, caſtella ſibi tradere iuberet; paruit quidem; ſed moleſtè id ferens, clam Hieroſolymam diſceſſit, tanquam ad certum ſe bellum comparaturus.

POMPEIVS confeſtim illum inſecutus, eóque alacrius; quòd ei mors Mithridatis apud Hierichuntem è Ponto nuntiata eſſet; Hieroſolymis caſtra exercitumque admovit.

ARISTOBVLVS tam ſubito impetu perterritus, ſupplex occurrit; pecuniamque & urbis deditionem, pollicitus. POMPEIVM mitigat iam ſævientem.

Ipſe itaque, datâ petenti veniâ, GABINIVM cum militibus aliquot, pecuniæ accipiendæ, in urbem miſit. Sed is re infectâ excluſus, & vacuus ad Imperatorem rediit.

Ea res vehementer POMPEIO ſtomachum movit: & ARISTOBVLO in cuſtodiam tradito, ad civitatem oppugnaturus proximè acceſſit; & quâ parte facilimè in eam intrari poſſet, exploravit. Nam & murorum eius firmitatem labeſactari haud facilè poſſe proſpiciebat; & vallem pro mœnibus profundam & horribilem obiici, quæ Templum, muro è ſaxis ſtructo, tutiſſimum, ambibat.

Dum hîc in aquâ, quod dicitur, hæret POMPEIVS; ſeditio in urbe exorta eſt. dum partim portas Romano aperiendas, & urbem dedendam; partim pro ARISTOBVLO, quem captivum tenerent Romani, bellum acriter ſuſtinendum, cenſerent.

Et hi, licet pauciores, alteris, quos metus & Romana conſtantia deterrebat; prævertentes, Templum occupant: & ponte, qui in urbem ferebat, reſciſſo, ad ſui lociique defenſionem accingebant. Illi verò, intromiſſo exercitu, ſeſe urbemque, cum regiâ, POMPEIO tradidérunt. Atque hic ſtatim PISONI legato urbis regiæque cuſtodiam committit; & eorum, qui in Templum confugerant, animos explorare iubet; *An ad ullas pacis conditiones deſcendere vellent.* Quas dum illi obſtinatè reſpuerent; ipſe propinqua Templo ædificia ad oppugnandum communivit; HYRCANO, quidquid uſui eſſet, alacriter ſuppeditante. POMPEIVS autem ad Septemtrionale Templi latus, quod erat iniuriis maximè obnoxium, milites admovit.

Sed quòd locus & altis turribus, & foſſis, & abruptâ valle præceps eſſet; & Iudæi deſuper ſummâ ope obſiſterent; non ſine ſummis difficultatibus, omni materiæ genere per milites comportato, & ingentibus cæſarum arborum ramis truncisque, lacunæ expleri potuére. Et quantumvis aggeres erigerentur, & machinis à Tyro advectis muri concuterentur; opus imperfectum manſiſſet, niſi obſervato ſabbatorum, hoc eſt, ſeptimi cuiuſque diei, ritu, quo Iudæi religioſè manus ab omni opere abſtinere ſolent; & hoſtem quidvis, præter vim, facere ſinunt; POMPEIVS, turreis aggereſque educere, & machinas propiùs admovere, impunè, ſed prohibitis à prœlio interim militibus; properâſſet.

Atque ita menſe obſidionis tertio, vix unâ Turre, crebris arietum ictibus, & proximâ muri ruinâ trahente, deiectâ; impetus in Templum factus eſt. Et primus per ruinas CORNELIVS FAVSTVS, SYLLÆ F. evaſit; quem FVRIVS & FABIVS, Centuriones cum ſuâ quiſque cohorte, ſunt conſecuti.

PROMISCVA, VRBE CAPTA, CÆDES.

Hi circumſepto undique Templo, alios aliò confugienteis, vel paulliſper repugnanteis, promiſcuâ cæde interfecére. Plurimi è ſacerdotibus, quantumvis hoſtem ſtrictis in ſe gladiis irruentem cernerent, intrepidi tamen res divinas peragere perſeverabant: atque adeò in ipſis libandi adolendique miniſteriis, mactabantur. Multi à ſuis, ſed adverſæ partis, gentilibus, immaniter trucidati: Alii in rupes præcipitárunt; nonnulli furibundi, flammis circa murum accenſis, aut in ædeis ſubiectis, pariter conflagrárunt.

Ex Iudæis ad XII. M. occubuiſſe feruntur: Romanorum perpauci cæſi, plures ſauciati. Sed nihil in hâc clade Iudæis gravius accidere potuit, quàm quòd patrium, & *Sanctum* illud *Arcanum* eatenus poſt captivitatem, inviolatum, profanis gentibus, tunc primùm patuiſſet: & humanis veſtigiis oculiſque externi ducis penetratum eſſet.

POMPEIVS namque cum aliquanto comitatu in Templum ingreſſus, ea, quæ ſolis ſacerdotibus propria, coram inſpexit. Neque tamen ex iis, quæ intus erant, ſive ex ſacroſanctis opibus, ſive inſtrumentis, quidquam attingere auſus.

Poſtero poſt excidium & ſtragem die, Templum per Æditùos expurgari, & ſacra ſolemnia celebrari iuſſit.

HYRCANO, ita merito, Pontificatum & gentis ſuæ principatum, abſque diademate, reſtituit; & belli concitatores ſecuri percuſſit.

IVDÆA PROVINCIA FACTA. ARISTOBVLVS CAPTIVVS.

Ita Iudæa, diſcordiâ conſanguineorum regum, Rom. pop. ſtipendiaria facta; & quas civitates, priores reges Aſamonæi, in Cœle-Syriâ bello interceptas ſibi ſubiecerant; proprio deinceps Præſidi parére iuſſæ: & gens tota anguſtis veteris imperii terminis, circumcluſa.

Vrbes Mediterraneæ; Hippon, Scythopolis, Pella, Dion, Samaria, Mariſſa, Azotus, Iamnia, Arethuſa; antiquis indigenis & civibus redditę.

Maritimæ; Gaza, Ioppe, Dora, Turris Stratonis, liberæ factę; & provinciæ Syriæ contributæ ſunt. A Iudæis ſupra X. talentûm millia, brevi tempore, Romani exegérunt.

POMPEIVS, Cœle-Syriâ totâ, ab Euphrate flum. ad fineis uſque Ægypti, SCAVRO Præſidi, cum II. legionibus traditâ, in Ciliciam profectus; & indè Romam abiturus, vinctum ſe cum ARISTOBVLVM, cum quattuor utrovis ſexu liberis, eódem abduxit.

ROM. IMPERII LIMITES PER POMPEIVM PROLATATI.

Sic POMPEIO duce, populus Romanus totam, quà latiſſima eſt, Aſiam pervagatus, quam extrémam

mam habebat provinciam, mediam fecit. Exceptis quippe Parthis, qui fedus maluérunt; & Indis, qui nondum Romanos noverant; omnis Aſia, inter Rubrum & Caſpium mare, & Oceanum, Pompeianis domita, vel oppreſſa, ſignis tenebatur.

In Syriâ, Seleucidæ annos plus minus CCL. imperárant. Sive, ALEXANDER M. poſt Iſſicam pugnam, Syriæ potitus eſt, anno V. C. CCXXXI. Et poſt CCLXX. à pugnâ Iſſicâ annos, Syria à Romanis in provinciæ formam redacta eſt. qui erat annus V. C. DCXCI. Idque SELEVCI primi (32.) & (54.) TIGRANIS, quibus præciſè regnárunt, annis comprehenſis.

Eo bello Bithynia, Cappadocia, & Ciliciæ pars reliqua; Syria Cœle, & Phœnice, & Palæſtina, (ad Euphratem uſque) Paphlagonia, Galatia, Phrygia, & finitima Myſia: Item Lydia, Caria, Ionia, & Aſia Pergamena, atque ipſa Græcia. partim receperatæ; partim in Romanorum poteſtatem veniſſe cenſeantur.

Ex regibus ibidem ſocijs, TIGRANI Armenia maior; PHARNACI, MITHRIDATIS F. Boſporus; ARIOBARZANI, Cappadocia; ANTIOCHO COMMAGENO, Seleucia; ARISTARCHO, Colchis; DEIOTARO, alijſque TETRARCHIS, Galatia; cum Armeniâ minore: ATTALO, & PHILÆMENI Paphlagonia; & Palæſtina HYRCANO, permiſſæ.

ALTERA CATILINÆ CONIVRATIO.

Dum foris Orientem ſub iugum mittit Roma; iugulum eius propemodum domi oppreſſit L. SERGIVS CATILINA, vir patricius. qui triennio antè cum CN. PISONE coniuraverat: & priore, atque hoc anno, conſulatûs repulſam tulerat. Quemque luxuria primùm, tum hinc conflata egeſtas rei familiaris; ſimul occaſio, quòd in extremis finibus mundi, arma Romana peregrinabantur; in nefaria conſilia patriæ ſuæ opprimendæ compulérunt. Senatum confodere; Conſules trucidare; diſtringere incendijs urbem; diripere ærarium; totam denique remp. in ſuæ dominationis libidinem convertere.

Coniurárunt cum eo P. LENTVLVS SVRA, Conſularis, atque iterùm Prætor; & C. CETHEGVS, alijque Senatorij ordinis, & clari nominis viri: CVRIVS, PORCIVS; SVLLÆ duo, SERVII filij; ANTRONIVS, VARGVNTEIVS, LONGINVS, ANNIVS, & BESTIA: tam immanis facinoris ſatellites. Ex Equitibus, FVLVIVS, STATILIVS, GABINIVS CAPITO, & C. CORNELIVS.

Ad hoc, multi ex colonijs & municipijs, domi militiæque nobiles; quibus mala omnia abundè erant; ſed neque res, neque ſpes bona ulla: quique bellum, quàm pacem, malebant.

Additum aiunt pignus coniurationis; quùm ad iuſiurandum populareis ſceleris ſui addiceret, CATILINA; humani corporis ſanguinem vino permixtum, & in pateris circumlatum, & à ſingulis degustatum.

Et iam-tum exercitus in Etruriâ, ad Fæſulas, per C. MANLIVM eâ fini erat comparatus.

Actum erat de pulcerrimo imperio, niſi illa Coniuratio in CICERONEM Conſulem incidiſſet. Re namque per indices (FVLVIAM, & Q. CVRIVM, ſtupri inter ſe conſuetudine coniunctos) patefactâ, S. C. fit: *Vt Conſules videant, nequid detrimenti reſp. capiat.*

Præſidijs itaque in urbe idoneè diſpoſitis. Q. MARCIVS rex Fæſulas; & Q. METELLVS CRETICVS, in Apuliam, circumque ea loca miſſi. (uterque ad urbem Imperatores erant, impediti calumniâ paucorum, ne triumpharent) Et Prætores Q. POMPEIVS Capuam: Q. METELLVS CELER in agrum Picenum. iiſque permiſſum, uti pro tempore atque periculo exercitum compararent. Præmia Indicibus coniurationis decreta.

Quùm CATILINA diſſimulandi, aut ſui purgandi cauſſâ, ſicuti iurgio laceſſitus, in Senatum veniſſet; CICERONIS Conſulis oratione, & Senatorum maledictis exagitatus, ſe palam profeſſus, & *incendium ſuum ruina reſtincturum minitans*; domum è Curiâ proripuit. Et inde nocte intempeſtâ cum paucis in caſtra Manliana profectus; quùm miſſis interim ad amicos litteris, ſe Maſſiliam in exſilium proficiſci ſimularet; non quò ſibi tanti ſceleris conſcius eſſet, ſed ne ex ſuâ contentione ſeditio oriretur. Alijſque ORESTILLAM uxorem, familiamque, ut ab omni iniuriâ defendant, commendaret. Tandem cum faſcibus, atque alijs imperij inſignibus, in caſtra ad MANLIVM pervenit.

Quę ubi Romæ comperta, CATILINA & MANLIVS hoſtes à Senatu iudicantur. Decretum; *Vti Conſules delectum habeant:* ANTONIVS *cum exercitu* CATILINAM *perſequi maturet*; CICERO *urbi præſidio ſit.*

P. LENTVLVS, qui deſtinatum familiæ ſuæ (tribus ſcilicet Cornelijs) Sibyllinis verſibus regnum, ſibi vaticinabatur; cum CETHEGO & cęteris, qui ex præcepto CATILINÆ in urbe, in cędem Conſulis, & Vrbis incendium, remanſerant; non contenti civili conſpiratione, legatos etiam Allobrogum, qui tum fortè in urbem venerant, ad par conſilium, & in arma ſolicitant.

Sed re indicijs certis litteriſque patefactâ, & ad Senatum per CICERONEM delatâ; LENTVLVS cum cæteris, convicti & in cuſtodiam traditi, auctore Senatu, iuſſu Conſulis, in carcere gulâ omnibus fractâ, necati ſunt. Quùm habitâ prius de eorumdem ſupplicio conſultatione, IVL. CÆSAR, parcendum dignitati; M. CATO, pro ſcelere animadvertendum, cenſuiſſent; & in huius ſententiam Senatus pænè omnis diſceſſiſſet.

CICERONI, cuius ſingulari virtute, conſtantiâ & vigiliâ, ſalus reip. parta eſſet; magna à bonis civibus laus & gloria tributa eſt.

CATILINA, quantumvis parte coniurationis oppreſſâ, tamen ab incepto non deſiſtit. Et primùm ex omni copiâ, quam ipſe adduxerat, & MANLIVS habuerat, duas legiones inſtituit. cohorteis pro numero militum complevit.

Sed poſtquam ANTONIVS Cos. cum exercitu adventabat; ipſe per monteis iter facere; modò ad urbem, modò in Galliam verſus caſtra movere; neque hoſtibus pugnandi occaſionem dare.

Atque adeò ubi de ſocijs Romę ſupplicium ſumtum eſſe certiùs cognovit; multis iam ab exercitu dilabentibus, reliquos per aſpera montium, magnis itineribus, in agrum Piſtorienſem abducit: eo

conſi-

conſilio, uti per tramites occultè profugeret in Galliam Tranſalpinam.

Quo cognito, Q. METELLVS CELER, qui cum III. legionibus in agro Piceno præſidebat, caſtris properè motis, ſub ipſis montium radicibus conſedit. Neque ANTONIVS longius aberat, qui locis æquioribus expeditos in fugam ſequeretur.

CATILINA PVGNAT, ET VICTVS CADIT.

CATILINA poſtquam videt montibus atque copijs hoſtium ſeſe clauſum; neque fugæ, neque præſidij ſpem ullam; optimum factu ratus, in tali re fortunam belli tentare; ſtatuit cum ANTONIO quamprimùm confligere. ANTONIVS, pedibus æger, quod prœlio adeſſe nequibat; M. PETREIO legato exercitum permiſerat.

Is, prœlio iam commiſſo, ubi videt CATILINAM, contra ac ratus erat, magnâ vi contendere, & ſtrenui militis & boni imperatoris officia ſimul exſequi; cohortem prætoriam in medios hoſteis, quâ parte CATILINA ſtabat; induxit: eoſque perturbatos, atque alios alibi reſiſtenteis, interficit. Deinde utrimque ex lateribus cæteros adgreditur.

MANLIVS, & FÆSVLANVS, quorum ille in dextrâ; hic in ſiniſtrâ acie curârat; pugnantes in primis cadunt. CATILINA, fuſis copijs, cum paucis relictus, in confertiſſimos hoſteis incurrit, ibique pugnans confoditur.

Ita atrociter dimicatum; ut ex omni coniuratorum copiâ, neque in prœlio, neque in fugâ quiſquam civis ingenuus captus ſit: & quem quiſque pugnando vivus locum ceperat; eum amiſſâ animâ corpore tegeret.

CATILINA longè à ſuis inter ipſa hoſtium cadavera repertus, paullulùm etiam ſpirans ferociam animi, quam ad bellum attulerat; in vultu retinebat. *Pulcerrimâ morte, ſi pro patriâ ſic concidiſſet, ſed ſpiritum, quem ſupplicio debuerat, prœlio reddidit.*

Neque tamen ea populo Romano læta, aut incruenta, fuit victoria.

AVGVSTI NATALIS.

(Conſulatui CICERONIS non mediocre adiecit decus. natus eo anno, C. OCTAVIVS, qui poſteà AVGVSTVS; nono Kal. Octobris.)

LVCVLLI TRIVMPHVS.

L. LVCVLLVS, rebus magnis in Ponto & Armeniâ geſtis, exercitum M. ACILIO GLABRIONI Cos. ſucceſſori; aut certè ſequenti anno, POMPEIO, ſibi in Galatiâ occurrenti, tradiderat. Conſtitutâque per X. legatos (in quibus M. LVCVLLVS frater, & L. MVRÆNA, fuerunt) provinciâ, Romam deceſſerat. Sed hoc demum anno triumphavit: triennio tardiùs, quàm debuerat, præ inimicorum; C. MEMMII &c. calumniâ. quùm & ei milites à POMPEIO mille dumtaxat & ſexcenti ad triumphum malignè relicti eſſent.

3894. Ptol. Aul. 24. Hyrcan. 2. Ab V.C. 692.	*Conſules D. IVNIVS SILANVS, (filius M. SILANI, bello Cimbrico Conſulis) & L. LICINIVS MVRÆNA (L. MVRÆNÆ F. qui de MITHRIDATE Proprætor triumphavit.)*	56.

C. PONTINIVS, ex præturâ, quam CICERONE Cos. geſſit, Galliam Narbonenſem ſortitus eſt: unde pòſt triumphavit.

P. CLODIVS, domi CÆSARIS, tum Pont. Max. in veſte muliebri in ſacrario deprehenſus eſt, quùm ſacra BONÆ DEÆ à mulieribus fierent. ad quæ marem penetrare nefas erat.

ANTONII CLADES IN MACEDONIA.

C. ANTONIVS, CICERONIS in Conſulatu collega, victo apud Piſtorium CATILINA, laureatos faſceis in provinciam, (Macedoniam; in quâ L. TORQVATO ex Conſulatu, ſucceſſit, & per triennium obtinuit) intulit: ibique à Dardanis oppreſſus, amiſſo exercitu, profugit: & equitatu in fugam verſo, peditatum hoſtibus concidendum reliquit. Hoſtibus victoriam portendiſſe viſus; qui Laurum victricem ad eos adtulerit, quam in Capitolio deponere decuerat.

Q. MARCIVS rex, qui ex-Conſule in Ciliciam miſſus, MENEDAMVM, quemdam MITHRIDATIS transfugam, receperat; & P. CLODIVM ſororium, claſſi præfecerat; & L. LVCVLLO, ab exercitu ſuo deſerto, opem imploranti non ſatis honeſtè denegarat; res magnas in provinciâ, cui per annum præfuit, geſſit. vndè & triumphum promeritus, niſi inimicorum invidiâ impeditus eſſet; hoc anno mortuus eſt.

Nec Q. METELLVS quidem anno ſuo triumphavit, qui Procos. in Cretâ res geſſerat; (unde Creticus dictus) ſed his demùm Conſulibus.

3895. Pt. Aul. 25. Hyrcan. 3. Ab V.C. 693.	*Conſules M. PVPIVS PISO, & M. VALERIVS MESSALLA.*	55.

Ille à M. PVPIO adoptatus, CN. POMPEII bello Mithridatico legatus; & ex Aſiâ à POMPEIO ad comitia præmiſſus, eiuſdem operâ Conſulatum adeptus eſt.

Fuit is tantò ætate maior CICERONE, ut pater hunc adoleſcentulum ad eum deduceret; quòd in eo & antiquæ vitæ ſimilitudo, & multæ erant litteræ: maximè quę ex omnibus, qui ante eum fuérunt,

runt, Græcis doctrinis eruditus fuit. Biennio quidem ſeriùs, quàm CICERO, Conſul fuit; ſed ante CICERONIS Conſulatum, Proconſul, de Hiſpanis triumphavit.

C. CÆSAR IN HISPANIAM PROFECTVS. CENSORVM ACTA.

Hoc anno C. CÆSAR, ex præturâ in Hiſpaniam ulteriorem profectus eſt. quo tempore & Senatus cenſuiſſe traditur, uti quicumque Galliam provinciam obtineret, quod commodo reip. facere poſſet; Ædnos, cæteroſque pop. Rom. amicos, defenderet.

Cenſores ſub his Conſulibus, (qui fuerint, non liquet,) omneis eos, qui magiſtratus geſſerant, etiam ſupra legitimum numerum, in Senatum adlegiſſe memorantur. Et Aſiana vectigalia tunc primùm conducta, adeò magno, ut mancipes, eam à Cenſoribus locationem, induci à Senatu poſtularent.

POMPEII TRIVMPHVS TRIPLEX.

POMPEIVS, bellis omnibus confectis, hoc anno triumphavit. Victor cum exercitu maximo rediens, ut Brundiſium traiecit, copias omneis dimiſit; uno triũpho contentus; neque ullo ſe, niſi vetere MAGNI cognomine ornari voluit. Honores Vrbi tribuit in delubro MINERVÆ, quod ex manubijs dicavit. hoc elogio:

CN. POMPEIVS MAGNVS, Imp. bello XXX. annor. confectò; fuſis, fugatis, occiſis, in deditionem acceptis, hominum Vicies ſemel centenis M. & LXXXIII. Depreſſis, aut captis navibus, DCCCLXVI. Opidis, Caſtellis, MDXXXIIX. in fidem acceptis: Terris à Maotis lacu, ad Rubrum mare, ſubactis; Votum merito MINERVÆ.

Triumphi, quem hoc anno, & his Conſulibus, duxit, ad d. tertium Kal. Octob. die natalis ſui, hæc præfatio.

Quum oram maritimam à prædonibus liberâſſet, & imperium maris populo Romano reſtituiſſet; ex Aſiâ, Ponto, Armeniâ, Paphlagoniâ, Cappadociâ, Ciliciâ, Syriâ, Scythis, Iudæis, Albanis, Iberiâ, Inſulâ Cretâ, Baſtarnis. & ſuper hæc, de regibus MITHRIDATE atque TIGRANE; per biduum triumpavit.

(Alij liberos MITHRIDATIS & TIGRANIS etiam in triumphum traductos aiunt.) Ita ille primùm ex Africâ; iterum ex Europâ; tertiò ex Aſiâ triumphavit.

3896. Ptol. Aul. 25. Hyrc. 4. Ab V.C. 694.	*Conſules L. AFRANIVS, Auli F. & Q. CÆCILIVS METELLVS CELER. uterque POMPEII opera Conſulatum conſecutus, cuius legati in Aſiâ ambo fuerant.*	54.

Q. METELLVS CELER, ex Præturâ, quam CICERONE Cos. geſſit, in Galliam profectus, ibi bellum geſſerat.

BELLVM CVM HELVETIIS.

Quòd autem eo tempore Helvetij in armis eſſe, & excurſiones in provinciam facere, nuntiarentur; Senatus decrevit; *Vt Conſules duas Gallias ſortirentur; delectus haberetur; vacationes ne valerent. legati cum auctoritate mitterentur, qui adirent Galliæ civitates; darentq; operam, ne ea ſe cum Helvetijs iungerent.*

C. CÆSARIS RES IN LVSITANIA GESTÆ.

C. CÆSAR ex præturâ urbanâ, ante biennium, in Luſitaniam, ſive ulteriorem Hiſpaniam, (quùm retinenteis creditores interventu ſponſorum removiſſet) ac neque more, neque iure, antè quàm provinciæ ordinarentur, (& fort. metu iudicij quod privato parabatur; aut ut maturiùs ſocijs implorantibus ſubveniret) profectus; ut belli gerendi occaſionem haberet, incolis ex monte Herminio in campos deſcendere iuſſis; (quod diceret eos eâ arce uſos, regionem latrocinando vexare) mandata facere recuſanteis, acie fregit.

Inde ſubactis finitimis, qui eiuſdem exitûs metu ſe ad bellum comparaverant; iterùm in montis incolas, quos ſibi in reditu tetendiſſe inſidias ſenſerat, converſus; eoſque ad Oceanum uſque perſecutus; in Inſulâ, in quam traiecerant, propè ad internecionem redegit. Poſtremò Brigantium, Callæciæ opidum, evertit.

Quibus rebus geſtis, Romam, pari feſtinatione, non exſpectato ſucceſſore, deceſſit. Quùmque triumphare poſſet; maluit Conſulatum, depoſito triumpho, petere. Neque enim, niſi præſens, in urbe petere lege poterat. nec ſi urbem privatus iniiſſet, ei poſtea triumphare permiſſum erat: & ambienti, ut legibus ſolveretur, multi contradicebant.

TERTIA PARS TOMI II.

HISTORIÆ VNIVERSÆ, SACRÆ ET PROFANÆ.

AVCTORE ANDREA HOIO BRVGENSE.

INCLINATIO IMPERII ROMANI. PRIMVS TRIVMVIRATVS, Pompeij, Craſſi, & Cæſaris.

IAM pænè toto orbe pacato, maius erat Imperium Romanum, quàm ut ullis externis viribus labefactari poſſet. quùm invidens fortuna principi gentium populo, ipſum illum in exitium ſui armavit. Et quùm Romanæ potentiæ maieſtas toto orbe polléret; & recentium victoriarum celebritate ac memoriâ ſecura civitas exſultaret; nimia Pompeij potentia apud otioſos, ut ſolet, civeis movit invidiam.

L. LVCVLLVS, & Q. METELLVS CRETICVS, ob imminutam, ſui quiſq; triumphi, gloriam; & CATO adversùs potentes ſemper obliquus; & cum ijs pars optimarium, *detrectare* Pompeium: & refragari; aut acta in tranſmarinis provincijs; aut promiſſa civitatibus, regibuſque, ſocijs, & bene meritis, præmia ne rata eſſent; neque ad arbitrium eius perſolverentur.

Hic dolor tranſverſum egit hominem, & ad præſidia dignitati paranda impulit. Forte tunc M. CRASSVS, genere, divitijs & honorum prærogativâ florebat; vellet tamen auctiores opes. Et quem principatum ſolus adſequi non poterat; auctoritate Pompeij; viribus teneret Cæſaris.

C. CÆSAR, eloquentiâ & ſpiritu, & proximi conſulatûs ſpe allevabatur: & proſpiciebat, cedendo in præſens gloriæ Pompeij, auctutum ſuam; & communis potentiæ invidiâ in illum relegatâ, confirmaturum vireis ſuas. POMPEIVS tamen, partâ iam gratiâ, ſuper utrumque eminebat.

Sic igitur CÆSARE dignitatem cõparare; CRASSO augere; POMPEIO retinere, cupientibus; omnibuſq; pariter potentiæ & imperij cupidis; de invadendâ Rep. facilè convénit. Et inita inter eos, treis civitatis facilè principes, coitio, ſive potentiæ ſocietas, quæ Vrbi, orbique terrarum; nec minus, diverſo quoque tempore; ipſis auctoribus exitiabilis fuit. Ea tali iureiurando firmata;

TRIVMVIRVM IVSIVRANDVM: ET PROVINCIARVM INTER ſe partitio.

Fore, ut nemo alteri in rep. adverſaretur; atque alius alium gratiâ, auctoritate, atque omni ope, in ijs, quæ petiſſent, iuvaret.

Cæſar non modò Pompeium omnibus officijs eſt adſectatus; ſed M. CRASSVM eidem reconciliavit; veterem inimicum ex Conſulatu, quem ſummâ diſcordiâ ſimul geſſerant. Adfinitas etiam inter Cæſarem Pompeiumque contracta, nuptijs. Iulia, Cæſaris filia, Pompeio; Calpurnij Piſonis, futuri Conſulis, filia, ipſi Cæſari enupſit.

Quùm mutuis itaque viribus in ſuum quiſque decus niteretur, Galliam Cæſar invaſit; CRASSVS Aſiam; POMPEIVS Hiſpaniam; treis maximos exercitus. *Et ſic orbis imperium, ſocietate III. Principum, occupabatur.*

CLODIVS TRIBVNATVM ADFECTAT.

P. CLODIVS, ut Tribunos pl. ad Legem, *de Tribunatu patricijs mandando*, ferendam, adducere ſe non poſſe vidit; patriciatu ſe abdicavit, & iura plebis inijt. Quùm verò Tribunatum peteret; adverſante METELLO Coſ. repulſam tulit. quòd diceret; *Legitimam eius adeptionem non fuiſſe, quia Lege tantùm curiatâ rectè fieri poſſet.*

3897. Ptol. Aulet. 26. Hyrcan. 5. Ab V. C. 695. | *Conſules C. IVLIVS CÆSAR, & M. CALPVRNIVS BIBVLVS.* | 53.

E duobus Conſulatûs, eo tempore, competitoribus, L. Lvcceio, & M. Bibvlo, Lvcceivm ſibi Cæſar adiunxit; pactus, ut is, quoniam inferior gratiâ eſſet, pecuniâque polleret, nummus de ſuo, communi nomine, per centurias pronuntiaret. Eâque re cognitâ, optimates viciſſim auctores Bibvlo fuêrunt tantumdem pollicendi. atque ita ille cum Bibvlo Coſ. creatus eſt.

LEX AGRARIA A CÆSARE LATA.

Et aliæ eiusdem populares actiones.

Et mòx legem Agrariam promulgavit; ut *ager Campanus plebei divideretur*. ſuaſore legis Pompeio, aut unà cum Crasso conſentiente. Ita circiter xx. civium M. eò deducta.

Alij, huius Legis duo ſtatuunt capita. Vnum, quo cautum; *ut ager publicus, ad ſubſidia reſp. vectigalis relictus, divideretur.* Alterum; *ut ager à privatis in Campaniâ poſſeſſus, redemtus publicâ pecuniâ, diſtribueretur plebei*. qui treis pluréſve liberos haberent.

Ius Vrbi Capuæ reſtitutum, pòſt annos circiter clii. quàm bello Punico ab Romanis in formam præfecturæ redacta erat.

Quùm Bibvlvs Coſ. Legi obnuntiaret; à Collegâ Cæſare armis foro pulſus, & à plebe malè tractatus, & indè domi abditus; nihilque aliud quàm per edicta obnuntians; dum putat ſe augere Cæſari invidiam, auxit eius potentiam.

M. etiam Catonem, qui legi repugnabat, & diem dicendo eximebat; in carcerem duci iuſſit. Sed ſequente Petreio, qui diceret; *Malle ſe cum Catone in carcere eſſe; quàm cum Cæſare in Senatu*; pudefactus dimiſit.

Publicanos, remiſſionem petenteis, tertiâ mercedum parte relevavit: & acta Pompeij in Aſiâ confirmavit.

Ipſe, lege Vatiniâ, Illyricum & Galliam Ciſalpinam, cum iii. legionibus, in quinquennium à plebe impetrat. Cui mòx Senatus Galliam ulteriorem cum unâ legione adiecit.

CLODIVS TRIB. PLEB.

Cicero, oratione pro C. Antonio (qui provinciâ Macedoniâ malè adminiſtratâ, damnatus; & in Cephalleniam inſulam, in exſilium, eiectus fuerat) cum temporum ſtatum deplorârat, & Cæſarem acerbè perſtrinxerat. Cæsar, iniuriam diſſimulans, Ciceronem invitat, ut ſuus legatus eſſe velit in Gallijs. Quo repudiato, quùm videret Ciceronem adeò ſibi eſſe inimicum, ut ne honorem quidem ab eo accipere vellet; Clodivm, eius inimicum, (qui iampridem & fruſtrà à Patribus ad plebem tranſire nitebatur; quùm eodem die, horâque nonâ, legem de adoptione eius tuliſſet;) à P. Fonteio adoptatum, qui tamen ætate minor erat; ad plebem traducit. & perficit tandem; ut ille Trib. pl. crearetur, quò Ciceroni noceret. Licet Lege ſacratâ cautū eſſet; *Ne cui patricio plebeium magiſtratum capere liceret.*

PTOL. AVLETES, SOCIVS POP. ROM. APPELLATVS. SORDIDA Cæſaris nundinatio.

Ptol. Avletes, rex Ægypti, ut ſocius & amicus pop. Romani appellaretur; Cæsari dedit vi. talentûm M. (ferè, Quinquagies quater, aureorum centena Millia. Sic Dion.) Svetonivs verù, eam ſummam Cæsarem à rege, ſuo Pompeijque nomine, abſtuliſſe tradit.

Cupiditas autem eius ſocietatis in Ptolemæo, non ſolum ex eo nata, quod reges Ægypti ſuperiores, eumdem honorem adepti, præſidium adverſis temporibus in fide ac tutelâ Romanor. ſæpè maximum invenerant; verumetiam quod ipſe, niſi amicus appellaretur; ſtabilem ſibi atque tutam regni poſſeſſionem non putabat. Tum quòd Alexandri regis, qui proximus regnaverat, teſtamento, Ægyptus Romanis relicta dicebatur: tum quòd ipſe non modò Alexandri regis mortui filius; verum nec è regio genere eſſe putabatur.

Sed cupiditas illa, neceſſitatem quamdam Ptolemæo attulit, Ægyptios offendendi. Quùm enim ab eis intolerabilia tributa exigeret; incurrit in eorum odia: ex quo, multitudine concitatâ, vitæ ſuæ timens, è regno Romam profûgit; biennio poſt quàm in amicitiam ſocietatemque pop. Rom. receptus erat.

3898. Ptol. Aulet. 27. Hyrcan. 6. Ab V. C. 696. | *Conſules L. CALPVRNIVS PISO CÆSONIVS, & A. GABINIVS.* | 52.

SYRIÆ PRÆSIDES.

Illi, ex lege Clodiâ, Macedoniâ; huic Syria data eſt. Cæterùm Syria, recenti Pompeij victoriâ, imperio pop. Romani acceſſerat: cui ipſe decedens M. Æmylivm Scavrvm præfecerat, quem in bello pro-Quæſtore habuerat. Is Metello & Afranio Coſſ. præfuit: Cæsare autem

autem & BIBVLO, L. MARCIVS PHILIPPVS. His autem, quos pro tępore dixi, Conſulibus; Cn. LENTVLVS MARCELLINVS; ambo ex præturâ: Et Côſulibus con ecutis, GABINIVS, ex conſulatu, in eam eſt profectus.

CLODII LEGES POPVLARES.

P. CLODIVS, Trib. pl. leges aliquot, plebis ſibi conciliandæ, tulit.

1. Vt frumentum populo (quod anteà ſemis æris & trientibus in ſingulos modios dabatur) gratis daretur.

2. Ne quis per eos dies, quibus cum populo agi liceret, de cœlo ſervaret.

3. Quâ, non ſolum collegia, quæ Senatus ſuſtulerat, reſtituta ſunt; ſed aliâ quædam, ex omni fece urbis atque ſervitio conſtituta.

4. Ne quem Cenſores in legendo præterirent; neve quâ ignominiâ adficerent; niſi qui apud eos accuſatus, & utriusque Cenſoris ſententiâ damnatus eſſet.

5. Item ut Cyprus inſula, in provinciæ formam redigeretur; ac bona regis PTOLEMÆI publicarentur. idque negotium M. Catoni, viro integerrimo, mandaretur.

His legibus latis rogationes alias promulgavit.

1. *De provincijs Conſulum nominatim*, (quâ Conſules ſibi devinxit;) Vt GABINIO Syria; Babylon & Perſæ, PISONI; Achaia, Theſſalia, Græcia, Macedonia, omniſque Bœotia, committeretur.

2. *In eos, qui ſine iudicio pop. Rom. civem Rom. necâſſent.* (Quâ lege unum Ciceronem, ſibi inimicum iampridem, petebat.)

Perſuaſerat ille CICERONI; *ne ſuis legibus adverſari vellet: nihil ſe contra ipſum moliturum*. Quâ re deceptus CICERO, iniurijs obnoxium ſe præbuit.

Lege illa perlatâ CICERO veſtem, & cum eo boni omnes mutârunt. Conſules à CLODIO Trib. in concionem producti, factum CICERONIS (qui Côſul ex S. C. in coniurationis ſocios capitali ſententiâ animadverterat) improbârunt.

CICERONIS EXSILIVM, ET CONDEMNATIO.

Quæ quùm CICERO proſpiceret; ſeque à M. CRASSO, POMPEIO & CÆSARE (qui diverſa inter ſe ſuadebant) deſertum ſentiret; quamquàm à multis defendebatur; ne ſuâ tamen cauſsâ cædes ulla civium fieret, circiter Kalend. April. urbe ceſſit.

Eademque die, quâ rogatio de provincijs Conſulum lata; domus CICERONIS in Palatio à Clodio incenſa; Area, Libertati conſecrata; Bona publicata; prædia direpta ſunt. Lex de eiuſdem exſilio lata; *Vt ei aquâ & igni interdiceretur: Ne quiſquam tectum, intra D. Mill. paſſ. ab Italiâ, præberet: Ne quis de eo ad Senatum referret* &c.

CICERO quùm in Siciliam non reciperetur; Brundiſium abijt: & poſteà in Macedoniam ad PLANCVM venit.

CLODII IN POMPEIVM INSIDIÆ.

Quùm POMPEIVS, die 11. Sextilis, in Senatu, eſſet; ſervo CLODII de manibus ſica exciderat: & ſervus quæſtione habitâ dixerat; *Sibi à CLODIO imperatum, ut POMPEIVM occideret.* Ideoque POMPEIVS domi ſe continuit.

Præterea, quùm CLODIVS à L. FVLVIO prætore petijſſet, ut TIGRANIS filium, quem POMPEIVS apud eum depoſuerat, adduci iuberet; atque adductum vinculiſque exemtum dimiſiſſet; POMPEIVM valdè à ſe alienatum, ut de CICERONE revocando cogitaret, impulit.

Itaque quùm hoc anno ab VIII. Tribb. pl. de reditu eius promulgatum eſſet, & aliàs in Senatu actum; unius tamen ÆLII LIGVRIS interceſſione nihil perfici potuit.

PTOL. ÆGYPTIUS CYPRO CEDERE IVBETVR.

Ptolemæus frater, aut Patruelis, Ptolemæi Auletæ, (quem Strabo, Cleopatræ, poſtremæ Ægypti reginæ, patruû faciat) Cypri rex, federe Romanis erat iunctus.

Sed CLODIVS (Strab. PVBLIVS CLAVDIVS Pulcer) Trib. partim ut factam, ſcilicet, ſibi iniuriam ulciſceretur; quòd à Piratis anteà captus, à Ptolemæo, vicino & avaro rege, redemtus non fuiſſet; partim, ut CATONEM, ſibi & Triumviris gravem ac moleſtum, & CICERONI amicum, procul à rep. amoveret; & honorifico miniſterij titulo relegaret; Legem tulerat, *de Cypro in provinciam redigendâ, & bonis regis publicandis. Vtq. CATO Quæſtor, cum iure prætorio, adiecto etiam altero Quæſtore, ad ea perſicienda, in inſulam mitteretur.*

CATO IN CYPRVM MITTITVR, indè regiam gazam ablaturus.

CATO, CANIDIVM, familiarem ſuum, Cyprum præmiſerat, qui Ptolemæo, ut ſponte legi Clodiæ cedat, perſuaderet. Populum Rom. ipſi daturum Veneris Paphiæ ſacerdotium; ut opulentum, ita præcipuæ apud Cyprios dignitatis. Ille verò ad rei famam, veneno fata præcepit. Rhodi mortuus; (Vell. *omnibus morum vitijs eam cõtumeliam meritus.*)

Inde pecunia, longè ſperatâ maiorem, CATO Liburnis, per Tiberinû oſtium, Româ invexit: quę VII. Mill.

Mill. talentûm exceſſiſſe ſcribitur; & latiùs ærariū pop. Rom. quàm ullus triumphus, impleviſſe. *Atq; ita Romani ius eius inſulæ avarius magis, quam iuſtius ſunt adſecuti.*

BELLVM GALLICVM CÆSARIS.

Aſiâ Pompeij auſpicijs ſubactâ, reliqua quæ reſtabant in Europa, fortuna in C. CÆSAREM tranſtulit. Reſtabant autem immaniſſimi gentiū, Galli atque Germani, & toto orbe diviſa Britannia. Bellum itaque Gallicum, quod Cæſar in Galliâ Tranſalpinâ per IX. annos geſſit, hoc anno ſuſceptum eſt: non Gallorum magis culpâ, quàm Cæſaris: qui gloriæ cupidus, omnem belli occaſionem arripuit.

BELLVM CVM HELVETIIS.

Primus Galliæ motus ab Helvetijs cæpit. qui Rhodanum inter & Rhenum ſiti, non ſufficientibus terris, venere ſedes petitum, incenſis mœnibus ſuis. *hoc ſacramentum fuit, ne redirent.* Illi per provinciam pop. Romani (quæ Narbonenſis Gallia eſt) iter facere ſtatuerant.

Eo cognito, Cæſar magnis itineribus in ulteriorem Galliam contendit. legatis eorum tranſitum per provinciam pop. Rom. negat: ſecùs, vim minatur.

Illi eâ ſpe deiecti, quùm ab Sequanis impetrâſſent, ut per agrum eorum, & Æduorum, iter in Santonum fineis facerent, qui non longè à Toloſatium finibus aberant; & Cæſar id non ſine provinciæ periculo futurum intelligeret. Æduorum præterea, Ambarrorum & Allobrogum, precibus, qui ſe ab Helvetijs vexa[ri] querebantur adductus; caſtris motis, eos ad Ararim flum. adſecutus, Pagum Tigurinum omnem conci[d]it. Equitatus tamen eius, exploratum m[iſ]sus, & cupi[d]ius novîſſimum agmen inſecutus; cæſis [ali]quo[t] fuſus eſt.

Poſtremò Cæſar ab He[lveti]is prœlio laceſſitus, ſummo difficilique certamine eos vicit: & ſupplices in deditionem acceptos, domos ſuas, quas incenderant, repetere iuſſit. qui ex CCLXIIX. hominum Millib. vix CXXX. Mil. ſupe[r]e[r]ent.

BELLVM CVM ARIOVISTO.

His rebus geſtis, Cæſar, Æduorum & Sequanorum precibus permotus, qui ſe ab ARIOVISTO, Germanorum rege, populi Rom. amico, crudeliſſimè opprimi quererentur; iuſtam quaſi belli cauſſam nactus, in illum exercitum duxit. Ubi per colloquium nihil cum eo, qui in Galliam iam deſcenderat, tranſigi potuit; prœlio maximo fuſum uſque ad Rhenum inſecutus eſt. Tantus tamen novæ gentis terror Romanis inceſſerat, ob immania Germanorum corpora; & ante captam virtutis bellicæ opinionem; ut paſſim per caſtra teſtamenta in principijs ſcriberentur. Qui calor, in prœliando, militi Romano fuerit; nullo magis exprimi poteſt, quàm quòd elatis ſuprà caput ſcutis, quùm ſe veluti teſtudine, Barbarus tegeret; ſuper ipſa Romani ſcuta ſalierunt: & indè in iugulos eorum gladijs pugionibuſve deſcendebant.

Ita unâ æſtate duobus bellis confectis, Cæſar in hiberna, in Sequanos, exercitum deduxit: & præpoſito iis LABIENO, ipſe in citeriorem Galliam, ad conventus agendos, profectus eſt.

3899. Ptol. Aulet. 28. Hyrcan. 7. Ab V. C. 697.	*Conſules* P. CORNELIVS LENTVLVS SPINTHER, *&* Q. CÆCILIVS METELLVS NEPOS. *Ille ex Conſulatu in Ciliciam; hic in Hiſpaniam citeriorem, profecti ſunt.*	51.

CICERO AB EXSILIO GLORIOSÈ REVOCATUS.

M. CICERO, Cn. POMPEIO inter alios adnitente; & T. ANNIO MILONE, Trib. pl. agente; P. LENTULO Coſ. referente; & collega eius Q. METELLO patiente; lege centuriatâ, maximo Senatus gaudio, votiſque univerſæ Italiæ, revocatus, & dignitati patriæque reſtitutus eſt. Area domûs eius, Pontificum ſententijs, religione liberata; quòd Clodij adoptionem contrà leges fuiſſe; atque omnia eius Tribunatûs acta irrita eſſe cenſerent. Domus ac villæ publicâ pecunia teſtituitæ. Gratiæ actæ civitatibus, quæ Ciceronem exſulantem excepiſſent.

Quumq; in eius reditu ſumma annonæ caritas eſſet; S. C. in illius ſententiâ factum eſt; ut Cn. POMPEIUS rei frumentariæ per quinquennium præficeretur, cum eodem imperio, quod is ad Piraticum bellum habuiſſet. Quumque POMPEIUS Legatos XV. legeret; CICERONEM principem nominavit.

MILO CLODIO ADVERSATVR.

Eodem anno, T. MILO, P. CLODIUM, Ædilitatis candidatum, de vi poſtulavit: ac ſæpe manu ac ferro cum eo in urbe dimicavit. Namque & eo die, quo cauſſa CICERONIS ad populum relata eſt; Clodiani, cæde in foro factâ, ſanguinis flumine reditum CICERONIS intercludere moliti ſunt: ubi & Q. frater CICERONIS, inter cadavera, tamquam occiſus, iacuit. Et quùm Quæſtores nondum creati eſſent, nec iudicia conſtituta, neque Clodius accuſari poſſet; MILO ſuo ſumtu gladiatores emit, & Clodio reſtitit.

PTOL. AVLETES IN REGNVM RESTITVTVS.

PTOL. AULETES, Ægypti rex, immenſâ vi pecuniæ, per vim ab Ægyptijs extortâ, & conſumtâ, ut *Socius pop. Rom.* appellaretur; quòd neque Cyprum à Romanis ereptam repetere, neque amicitiam eis renuntiare vellet; à ſuis regno pulſus, Romam venerat.

Ægyptij, BERENICE, ſorore eius, ad regnū evectâ (STRABONI, eſt Cleopatra, filia eius natu maxima) legato

legatos & ipſi Romam miſérunt, qui regis adverſus ſe crimina in Senatu purgarent. quorum alios ferro rex ſuſtulit: alios, pecuniâ, ne quid adversùm ſe agerent, corrupit. atque hoc eodem anno extremo, Româ deceſſit.

Quùm namque Romani de eo reſtituendo cogitarent; & carmen SIBYLLINVM inventum eſſet, quo prohiberentur; *Exercitum in Ægyptum deportare*; diutiùs Ptolemæus Romæ heſit; & tantumnon deſperato reditu, Epheſum abijt.

Strabo; à Pompeio Ptolemæum exceptum, & Senatui commendatum tradit. ab eoque, de eius reditu; & de pernicie legatorum, qui ſuprà C. contra regem venerant, agitatum.

Alij, amicitiam, inter Pompeium & regem, bello Mithridatico contractam, prætendunt: quodq; rex idem Pompeio, circâ Iudæam rem gerenti, VIII. equit. Millia ſuo ſumtu miſerit, & tolerárit: Mille convivas totidem aureis potorijs, vaſa cum ferculis mutans, ſaginárit.

ANTIPATER SCAVRO OPITVLAtur: Eique Aretam conciliat.

M. SCAVRVS, quem Pompeius Syriæ præfecerat, ad Petram, Arabiæ urbem, cum exercitu profectus, & regionis aſperitate propiùs accedere prohibitus; agros circum-circà vicinos depopulatus eſt.

Et quùm militem inopia & fames adflictaret; ANTIPATER, iuſſu HYRCANI Pótificis, frumentum, aliaque neceſſaria, ex Iudæâ adſatim præbebat. Idem ad ARETAM regem, cuius familiaris & hoſpes eſſet, à Scauro miſſus, perſuaſit; *ut pactione bellum deponeret; & CCC. talenta Romano adnumeraret.*

ALEXANDRI MOLITIONES. VICTVS, obſeſſus, ſe dedit.

Aliquanto autem pòſt, quùm ALEXANDER, ARISTOBVLI F. qui vinctus à Pompeio, & unà cum Patre, & alijs liberis, Romam miſſus, ex itinere fugerat; collectâ Volonum manu, & Iudæam incurſationibus vexaret; atque HYRCANO, nondum inſtauratis Hieroſolymæ muris, quos Pompeius deiecerat, gravis immineret; GABINIVS in Syriam, SCAVRO ſucceſſor, miſſus, copias in eum convertit.

Ille Romani militis impetum veritus, ampliorem armatorum manum, ad X. pedit. Mill. & M.D. equites, collegit. Et treis arceis, ſibi maximè opportunas, Alexandrium, Hyrcanium & Machærunta, haud longè ab Arabiæ montibus, muris communivit.

Romani, duce M. ANTONIO, quem Gabinius præmiſerat, coniuncti cum lectiſſimo ANTIPATRI comitatu; & fidis Iudæis, quorum MALICHVS & PITHOLAVS principes erant; ſequente mòx cum reliquâ exercitûs parte, Gabinio; obviàm Alexandro procedunt. qui numero hoſtium territus abſceſſit quidem: ſed tamtum Hieroſolymis adpropinquans, & coactus, prœlio decertavit; atque ad VI. è ſuis Mill. partim, proſtratis, partim captis, cum reliquis effugit.

GABINIVS, ubi ad caſtellum Alexandrium pervénit; quùm ne propoſitâ quidem delictorum veniâ concluſos ad pacem aut deditionem adlicere poſſet; partim eorum, qui extrà caſtellum ſtationem habebant, cecídit; partim ad ſocios ſeſe, fugâ recipere coëgit. Et relicto, ad caſtelli obſidionem, cum parte exercitus, Antonio; ipſe reliquam Iudæam obiens, opida priori bello diruta reædificari, & deſerta incolis frequentari iubebat. In ijs Scythopolis, Samaria, Anthedon, Apollonia, Iamnia, Raphia, Mariſa, Dora, Gadara, Azotus, aliæque multæ; civibus auctæ, tectiſque frequentiores evaſére.

His actis, ad Alexandrium reverſus, quùm vehementiùs obſidium urgueret; Alexander & veniam petijt; & miſſis legatis, primùm, quæ ſibi paterent caſtella, Machærunta & Hyrcanium; deinde Alexandrium, victoris poteſtati permiſit. Quæ quidem Gabinius omnia, conſilio matris Alexandri, ne novi in poſterum belli receptacula forent; funditùs evertit.

Mulier autem illa ergà Romanos benivola, ſuis Gabinium obſequijs demulcebat; quòd marito, cæteriſque captivis, qui Romæ in cuſtodiâ erant, metueret; & ipſa viciſſim ab eo, quodcumque peteret, auferebat.

GABINIVS RES IVDÆÆ COMPONIT: & fora conſtituit.

Ille, rebus eius ex voto conſtitutis; Hyrcanum filium Hieroſolyma deduxit; & Templi curâ, ſacerdotijque munere, defungi iuſſit. Cæteris verò reip. partibus optimates præfecit. Et quinque iuris dicundi Conventibus conſtitutis, totam provinciam in totidem parteis æqualiter diſtribuit; ut alij ab Hieroſolymis, alij à Gadaris, (al. Doris) alij ab Amathunte; quarti ab Hierichunte; poſtremi à Sephoris, Galilææ opido, iura peterent. Neq; Iudæi, ſingulari & regio dominatu liberati, illubenter ſub Optimatium imperio degebant.

BELLVM CVM BELGIS.

CÆSAR, contrà Belgas, quos, per hiemem, metu Romanæ potentiæ, tamtum ſibi, ſubactâ aut pacatâ Galliâ, impendentis; inter ſe coniuráſſe, & copias in unum locum conduxiſſe, acceperat: dum illi bellum Rhemis, Roman. ſocijs faceſſunt; exercitum ducit.

Ac primùm quidem, tranſito Axonâ fluv. Belgas, qui iam fugam, & domos quique ſuas, circumſpectabant; ingenti ſtrage cecidit.

Deinde Sueſsionibus, Bellovacis & Ambianis, qui ſe dedebant, in fidem receptis; in Nervios, qui Atrebateis & Veromanduos, finitimos ſuos, ſibi adiunxerant, profectus; eorum gentem propè ad internecionem delevit. ut ex CD. ad III. Senatores; & ex hominum M. LX. vix ad D. qui arma ferre poſſent, redacti eſſent. In hoc prœlio cù multa Romanor. militum inſignia, tum illud egregium facinus ipſius ducis; qui nutante in fugam exercitu, rapto ſigniferi fugientis è manu ſcuto, in primam volitans aciem, manu prœlium reſtituit.

Advatici, qui ſeriùs auxilio veniebant, ex itinere domum reverſi; & in opido munitiſsimo, quò ſua omnia contulerant, acriter oppugnati; ſe ſuaque omnia poteſtati Cæſaris, tãdem, armis traditis permiſerũt. At quùm denuò eruptione ex opido factâ rebellâſſent; occiſis ad hominum Millibus IV. & intromiſſo portis refractis milite; ſectionem eius opidi univerſam Cæſar vẽdidit. Et ab ijs, qui emerãt, capitum numerus ad eum relatus eſt, Millium LIII.

BELLVM CVM VENETIS, ET FINITIMIS IN GALLIA CELTICA.

Eodem tempore, à P. CRASSO qui cum legione unâ miſſus fuerat ad Venetos, Vnellos, Oſiſmios, Curioſolitas, Seſuvios, Aulercos, Rhedones, (quæ ſunt maritimæ civitates, Oceanumque attingunt) certior factus eſt omneis eas civitates in deditionem poteſtatemque pop. Rom. eſſe redactas.

His rebus geſtis, & omni Galliâ, ut videbatur, pacatâ; & legatis nationum, quæ trans Rhenum incolebant, proximâ æſtate ad ſe reverti iuſſis; in Carnutes, Andes, Turones; (quæ civitates propinquæ ſunt ijs locis, ubi bellum geſſerat) legionibus in hiberna deductis, in Italiam proficiſcitur.

3900. Ptol. Aulet. 29. Hyrc. 8. (al. 22.) Ab V. C. 698. Olymp. 181.	*Conſules Cn.* CORNELIVS LENTVLVS MARCELLINVS, *&* L. MARCIVS PHILIPPVS.	50.

Ille, P. LENTVLI F. eius, qui fuit M. MARCELLI filius: & appellatus eſt MARCELLINVS, non CLODIANVS; vel, ut intelligeretur ex quâ CLAVDIORVM familiâ ortus eſſet; vel ut ipſe ab altero LENTVLO CLODIANO, qui tum vivebat, internoſceretur.

Hic verò, L. PHILIPPI F. eius, qui Coſ. & Cenſor fuit ann. 662. & 667. Idem M. CATONIS ſocer.

Eo anno, CLODIVS, Ædilis Curulis, diem MILONI de vi dixit; quem POMPEIVS defendit. Et CICERO, quùm in Capitolium, Comite MILONE, adſcendiſſet; tabulas, quibus acta CLODII Trib. pl. continebantur, ſuſtulit. Orationem tum habuit de provincijs conſularibus, ne Gallia Cæſari eriperetur. TVLLIAM filiam, viduam Piſonis Frugi, Furio Craſſipedi deſpondit.

PTOLEM. IN REGNVM REDVCTVS MORITVR.

A. autem Gabinius, Syriæ præfectus, exercitum contrà Parthos educturus, (ut Mithridatem, Phraate Patre mortuo, ab ORODE fratre pulſum, reſtitueret.) PTOL. AVLETEN, nullâ neque Sibyllinorum carminum, neque Senatus habita ratione; unius iuſſu Pompeij in regnum reduxit; Alexandrinis prœlio victis, & ARCHELAO, quem ſibi Ægyptij præfecerant, pulſo. Eâ in expeditione GABINIVS ab ANTIPATRO, frumento, armis, & pecunijs, egregiè adiutus eſt. Eiuſq; conſilio Iudæi, qui ad Peluſium, quaſi regni clauſtra cuſtodiebant; in ſocietatem ſunt pertracti.

STRAB. tradit; PTOLEMÆVM, poſtquàm à GABINIO reductus eſſet, ARCHELAVM & filiam, interemiſſe. Alij, à GABINIO ARCHELAVM; quem BERENICE regina, Interfecto Seleuco, maritum & regem adſciverat; captum, & ſtudioſè dimiſſum: & mòx victis pedeſtri navalique prœlio Ægyptijs, occiſum.

Ipſe AVLETES haud multò-poſt, morbo abſumtus eſt: relictis duobus filijs, & totidem filiabus. Alexandrini ex ijs filium, & filiam (CLEOPATRAM) natu grandiores, regno præfecerunt. Sed pueri regis, familiares, motâ ſeditione, CLEOPATRAM eiecerunt; quæ poſteà cum alterâ ſorore in Syriam ſeceſſit.

NOVVM CVM VENETIS, ET AQVITANIS BELLVM.

Quùm CÆSAR in Illyrico eſſet; Veneti, ad Oceanum Gallicum populi, præfectos P. CRASSI, qui in Andibus hiemabant; pro traditis Cæſari obſidibus, retinebant. Eos ipſe in Galliam revertens, navali prœlio victos, in deditionem accepit.

Aliâ in parte TITVRIVS SABINVS, eius legatus, Vnellos; CRASSVS Sontiateis in Aquitania, (al. Apiates, ad Pyrenæos monteis) atque indè omneis ferè Aquitaniæ populos, partim vi, partim metu, ut ſe dederent; coegẽrunt.

NOVVM INTER TRIVMVIROS, aliosque colloquium.

CÆSAR, exercitu in hiberna diſtributo, Lucam in Italiam diſceſsit. Eò, colloquendi cauſsâ, POMPEIVS, & M. CRASSVS; Ap. CLAVDIVS Sardiniæ prætor; METELLVS NEPOS Hiſpaniæ procoſ. aliique Senatores convenére. Priores illi in eo aſſenſi ſunt; ut ipſi alterum conſulatum; & provincias ſibi in quinquennium: & Cæſari Gallias in triennium peterent.

POMPEIVS, Romam reverſus, quùm conſulatum ex lege petere non poſſet; curavit, ut Interregnum iniretur.

3901. Ptol. Dion. 1. Hyrcan. 8. al. 23. Ab V. C. 699.	*Conſules Cn.* POMPEIVS MAGN. II. *&* M. LICINIVS CRASSVS II. *ex interregno facti. Comitijs per* C. CATONIS *Trib. pl. intercesſionem ſublatis Prætores, Ædileis, & Tribunos, quos vellent, fecẽrunt.*	49.

SEDITIO CRVENTA ROMÆ.

Senatus veſtem mutavit. L. Domitivs Aenobarbvs, quem Cato ac boni omnes deducebant, foro per vim pulſus. Cato in petitione præturæ, prælato Vatinio, repulſam tulit. Idem, quùm legem à Trib. pl. latam impedire vellet, quâ provinciæ Conſulibus in quinquennium, Pompeio Hiſpaniæ; Crasso Syria cum Parthico bello; Cæſari Gallia & Germania in alterum quinquennium dabantur; à C. Trebonio Trib. pl. auctore legis, in vincula duci iuſſus eſt. Eo in tumultu cæſi aliquot boni, aut vulnerati.

Pompeivs ipſe, dum tumultum ſedat, ſanguine reſperſus eſt. Ad cuius, ita cruenti, conſpectum, Ivlia coniux, Iul. Cæsaris filia, exterrita, abortum fecit. (L. Piſoni ex Macedonia reverteti, Q. Ancharius ex præturâ ſucceſſit.)

METELLVS RES ANCIPITI MARTE IN HISPANIIS GERIT. EIQVE Pompeius ſu[illegible]ectus.

Q. Metellvs Nepos, qui ex Conſulatu in Hiſpaniam citeriorem miſſus erat; vario ibi eventu pugnavit. Q[illegible]dam namque populi, ſolicitatis Vaccæis, deſecerant: & ij quidem primò à Nepote imperati, & prœlio victi, poſteà eumdem, dum Cluniam obſidet, in fugam coniecérunt.

Alterâ autem parte fuſi ſunt illi quidem; nō adeò tamen, ut in eius poteſtatem venirent. Et Nepos ipſe non illibenter à belli negotijs quieſcere viſus.

Quæ cauſa effecit, ut Pompeio Hiſpaniæ decernerentur. qui tamen Iuliæ uxoris. adhuc viventis, amore delinitus in provinciam non eſt profectus; ſed eam per legatos, Petreivm & Afranivm, adminiſtravit.

DEMETRIJ, LIBERTI POMPEII, OPVLENTIA.

Eius libertus Demetrivs, Gadarenſis, tàm ingentem pecuniam corraſerat, ut Theatrum Romæ ædificare moliretur. quod ne Pompeio infamiæ verteret, ipſemet dedicavit. Ibi diebus quinque D. leones confecti ſunt. & elephanti, qui ultimo die pugnarunt, pleriſque interfectis, reliqui populi miſericordiam implorare viſi, & invito Pompeio ſervati ſunt.

ARISTOBVLVS E CVSTODIA PROFVGVS RES IN IVDÆA TVRBAT. Et captu[illegible] Romam remi[illegible]titur.

Aristobvlvs è Romanâ cuſtodiâ profugus, & in Iudæam reverſus, res iterùm turbavit. Alexandrium recens dirutum excitare & munire conatus. Magna ad eum multitudo, rerum novarum avida; & in cæteris, Pithulavs, Hieroſolymæ præfectus, cum M. armatis transfugit. Ipſe cum delectis, octies Mille, ad occupandam Machæruntem contendebat; quùm Romani, ducibus Sisenna, Antonio & Servilio, in eos invecti, ad V. Mill. ex ijs occidérunt; cæteros in fugam egérunt.

Aristobvlvs, qui in caſtrum Machæruntis perfugerat, idque muniebat; dum oppugnanteis Romanos per biduum ſuſtinuiſſet; acceptis multis vulneribus, captus, unà cum Antigono filio, qui ei fugæ comes ſuerat; ad Gabinium perductus; & Romam remiſſus, atque in vinculis habitus eſt.

Liberi tamen eius, à Senatu dimiſſi, in patriam revertérunt: poſt quam ex Gabinij litteris cognitum eſt; *immunitatem matri eorum*, quæ munita caſtella Romanorum fidei invito filio Alexandro, credidiſſet; *eſſe promiſſam*.

TVRBÆ AB ALEXANDRO F. QVI victus diu latuit.

Abſente peregrè Gabinio, Alexander ille Aristobvli F. denuò per vim principatum invadit. & coacto ad xxx. Mill. exercitu, Romanos, qui in præſidijs erant, obtruncat: alios in mōtem Garizimum compulſos, obſedit.

Gabinivs ex Ægypto rediens, & turbatam Syriam offendens; Antipatrvm, ſpectatâ ſibi prudentiâ virum, præmittit, qui tumultuanteis ad ſaniorem mentem reducat. Quod quùm ille ſedulò feciſſet; & multos ad meliora conſilia induxiſſet: Alexander fretus exercitu xxx. Mill. Iudæorum, occurrere Gabinio, & collatis ſignis cum eo ad montem Ithabutium decernere auſus, x. Mill. ex acie Iudaicâ deſideravit. Ipſe ægrè elapſus multis annis delituit.

Victor, rebus Hieroſolymæ, ex Antipatri ſententiâ, conſtitutis, ad Nabathæos converſus, eos uno prœlio profligavit. Mithridatem & Orſanem, Parthos nobileis, qui ad ipſum perfugerant; non ſine notâ perfidiæ, remiſit. ſparſo tentatæ per eos in patriam fugæ rumore.

BELLVM CVM GERMANIS TRANSRHENANIS.

Vſipetes Germani, & Teuchteri, hieme ſuperiore à Suevis pulſi, Rheno tranſmiſſo, in Galliam tranſierant, & locum à Cæſare ad habitandum petierant. Quo non impetrato, dum reditum in Germaniam parant; quidam ex ijs in Cæſaris equites impetum faciunt. Et equites viciſſim, intereà dum legati eâ de re ad Cæſarem mittuntur, in caſtra eorum improvisò invadunt; & ferè internecione delent. equites tantum elapſi ad Sicambros perfugere.

A quibus dum profugos Cæsar repetit, nec impetrat; Germanos ſua ſibi in regione petendos putavit, à quibus Gallia toties vexata eſſet. Ponte itaque facto Rhenum tranſit, & in Sicambrorum fineis contendit: eorumque vicis atque ædificijs incenſis; ex Vbijs; quibus ſuppetias venerat, cognovit: Suevos, audito ſuo in Ger-

maniam tranſitu, in ſilvas, coniuges liberoſque, depoſuiſſe. omneis, qui arma ferre poſſent, unum in locum, mediâ ferè regione, conveniſſe; ibiq; Rom. exercitum exſpectare. Cæſar itaque, reſciſſo ponte, poſt xx. dies, in Galliam ſe rettulit.

CÆSAR IN BRITANNIAM TRAIICIT.

Tum Cæſar in Britanniam, undè hoſtibus ſuis ſubminiſtrata auxilia cauſſabatur; proficiſci contendit. Sive; *Quaſi hic orbis Romanis non ſufficeret; ultrà Oceanum, alterum cognavit.*

Claſſe igitur comparatâ, & Morinis atque Menapijs ex parte ſubactis; mirâ celeritate in Inſulam tranſijt. quippe quùm tertiâ vigiliâ, Morino ſolviſſet à portu, (undè brevilſima tranſmiſſio) minus quàm medio die, in eam tranſgreſſus.

Plena erant tumultu hoſtico littora; & trepidantium ad conſpectum novæ rei carpenta volitabant. Itaque trepidatio pro victoriâ fuit: arma & obſides accepit à trepidis.

Et ulterius iſſet; niſi improbam claſſem naufragio caſtigaſſet Oceanus. Pace petentibus Britannis datâ; in Galliam Cæſar redijt, & recenteis ibi motus compeſcuit.

3902. Ptol. Dion. 2. Hyrcan. 9. Ab V. C. 700. | *Conſules L. DOMITIVS AENOBARBVS, & Ap. CLAVDIVS PVLCER. Huic Cilicia obtigit; & in eam P. LENTVLO ſucceſſit.* | 48.

C. PONTINIVS, ex præturâ, quam CICERONE Coſ. geſſerat; in ulteriorem Galliam miſſus, cum Allobrogibus, Catilinæ coniuratione permotis, bellum geſſerat: iiſque domitis, & opido Solonio ad Iſaram capto, & rep. metu liberatâ, quievit. triumphum, multis repugnantibus, peregit.

Dum Gallos, per Cæſarem, in Septemtrione debellat; interim, ad Orientem, grave vulnus à Parthis populus Romanus accepit.

CRASSO, Parthicum mollienti bellum, Syria, in conſulatu, fuerat decreta.

GABINIVS AVARITIÆ, ET PECVLATVS DAMNATVS.

Et commodùm Syri, abſente apud Alexandriam GABINIO, à latronibus vexati, legatis Romam miſſis, GABINIVM accuſabant, qui avaritiâ infamis, ita provinciam expilâſſet; ut Quater Millies (hoc eſt, plus quam XVII. Milliones) indè exportâſſe diceretur.

Ille, accuſante CICERONE; & plebe, quòd Tiberis exundans plurimum damni dediſſet; id, ob neglectam, in Ptol. rege reducendo, religionem; fieri augurante; in iudicium pertractus, Pompeij ſavore, & datâ pecuniâ abſolutus eſt.

Sed idem haud multo-pòſt, plebe iterum urgente, de repetundis accuſatus, licet à CICERONE, ex POMPEII voluntate, defenderetur; damnatus & in exſilium electus eſt.

INAVSPICATA CRASSI IN PARTHOS EXPEDITIO. EIVSDEM avaritia ſacrilega.

CRASSVS itaque provinciæ cupidus, dum delectu habito, & ſacris de more in Capitolio peractis; Paludatus, nimis properè in Syriam contenderet; Tribuni pl. qui per vim victi, eum lege, & obnuntiatione retinere nequiverant; exſecrati hoſtilibus diris devovêrunt.

Ille ubi in Iudæam pervénit, & Hieroſolymam divertit; homo, qui in pecuniâ concupiſcendâ nec modum nôrat, nec terminum capiebat; ad parandos Parthicæ militiæ ſumtus, Templum, ibi opulentiſſimum, omni auro ſpoliare conſtituit.

Et quantumvis Eleazarus, ſacri illic Theſauri cuſtos, trabem ex auro ſolidam, ex qua pretioſiſſima Templi ornamenta & aulæa dependerent; quæque ccc. minas penderet; ipſi eâ lege obtuliſſet, & iureiurando obſtrinxiſſet; parceret porrò reliquis Tépli Cimelijs & divitijs; Ipſe contrà fidem datam, quidquid auri intùs erat, ad x. talentûm M. egeſſit, & abſtulit.

Indè in Meſopotamiam movit, ORODI, Parthorum regi, bellum, ſine ullâ aut Senatûs auctoritate, aut populi iuſſu, facturus; quùm quieta ibi omnia offendiſſet. & miſſi ad eum ab rege legati, denuntiaſſent; ut percuſſorum cum Pompeio Sullâque fœderum meminiſſet.

CRASSI IN PARTHIS PROGRESSVS.

Sed Parthicis ille inhians theſauris, nihil ne imaginario quidem iure, ſed Seleuciæ ſe reſponſurum eſſe ſubiecit.

Ita Dij fœderum ultores, nec inſidijs, nec virtuti boſtium defuêrunt.

Traiecto ille ad Zeugma Eufrate, & plerifque Meſopotamiæ locis vaſtatis aut occupatis; TALIMENVM, eius regionis Satrapen, imparatum adortus, ad Ichnias (caſtellum) equeſtri prœlio facilè vicit. Eodemque impetu uſus, Nicephorium, & aliquot Græcæ originis urbeis intrà Tigrim, in poteſtatem redegit. Zenodotiam, quæ præſidium Romanum obtruncârat, exercitui ſuo diripiendam dedit. Eâque victoriâ contentus. & urbibus, quas ceperat, præſidio firmatis; in Syriam, in hiberna, conceſſit. Atque imprudenter Parthis, ita laceſſitis, *ſpatium belli adparandi dedit.*

Alterâ verò parte, Cæſar ex Illyrico, quò ad cohibendas Piruſtarum incurſiones excurrerat; in citeriorem

citeriorem Galliam, atque indè ad exercitum, reverſus; Treviros in fide vacillanteis, qui trans Rhenum Germanos ſolicitarent, in officio continuit.

Mox, comparatâ claſſe, in Britanniam iterùm traiecit. Quumque ibi proſperè pugnâſſet, & aliquantam Inſulæ partem in poteſtatem adduxiſſet; obſidibus acceptis, tributiſque genti impoſitis, in Galliam, in hiberna, ſe recepit.

CÆSAR, TREVIROS; ET DEIN BRITANOS ITERVM, EX PARTE, DOMAT. Cicero à Nervijs obſeſſus, liberatur.

Diſtributis in hiberna, cum ſua quoque legione, legatis, Gallorum aliquot populi, AMBIORIGE, Eburonum duce, contrà Romanos inſurgunt. A quibus L. COTTA & Q. SABINVS legati circumventi, cum legionibus, quibus præerant, ad Vatucam cæſi ſunt.

Quâ illi victoriâ elati, improvisò ad hiberna Q. CICERONIS, qui in Nervijs erat, advolârunt; & CICERONEM ipſum undiq; obſidione cinxêrunt.

Caſtra acerrimè ab hoſtibus oppugnata, atque à Romanis defenſa. Donec Cæſar, qui nondum Italiam attigerat, cum exercitu undique rapto adcurreret; & ſuſis fugatiſque hoſtibus, ſuos liberaret. ob motus hoſce in Gallijs hiemare coactus.

Romæ, per auſpicia, & turbas in tep. comitijs Cõſularibus in annum ſequentem relatis; nulli fuêre tum magiſtratus curules; atque ideò nec prætores, neque Ædiles, nec Quæſtores.

3903. Ptol. Dion. 3. Hyrcan. 10. Ab V. C. 701.	*In hunc annum, Conſulatum magnâ contentione atque ambitu, petebant, C. MEMMIVS, Cn. DOMITIVS, M. MESSALLA, & M. SCAVRVS. Facti autem ſunt Conſules, ex Interregno, VII. huius anni menſe, M. VALERIVS MESSALLA, & Cn. DOMITIVS CALVINVS.*	47.

Qui ne tum quidem creati fuiſſent; niſi Q. POMPEIVS Rufus Trib. pl. qui intercesſionibus comitia tollebat; ex S. C. in carcerem coniectus eſſet: atque idem ſe cæteris, qui comitia impediſſent, facturũ, Senatus minaciter oſtendiſſet.

In tanto rerum motu, LVCILIVS Trib. pl. legem de POMPEIO Dictatore creando promulgârat, qui remp. conſtitueret. At CATONE repugnante, nihil effectum. Alij de Tribunis etiam Militum Conſulari poteſtate creandis, mentionem intuliſſe produntur.

IMPROSPERA ET FVNESTA CRASSI PVGNA.

M. CRASSVS, quùm in Parthiam properaret, contemtis fœdæ in tranſitu tempeſtatis, & caliginis: Signorum militarium, terræ fixorum & evelli ſequique negantium: pontis ad Zeugma vi ventorum diiecti, prodigijs; Euphratem tranſmiſit; cũque fluv. qui ſolus & ſubvehere commeatus, & munire poterat, à tergo reliquit.

Et dum ſimulatu cuidam transfugæ Syro, (al. MAZARÆ, al. AVGARO, al. ARIAMNI) nimio plus fidit, & Seleuciam petit; in mediam camporum vaſtitatem, eodem duce, exercitum perduci, paſſus eſt; hoſtibus undique expoſitum.

Vixdum ille Carrhas pervenerat; quùm regij præfecti, SYLLACES & SVRENA, circumfuſo ſine morâ & undique equitatu; in modum grandinis, atque nimborum, denſa tela pariter in Romanos effudêrunt.

Ibi P. CRASSVS, F. qui ad Patrem à I. CÆSARE, cum lectiſſimis equitibus, miſſus è Galliâ venerat; cum maiore exercitûs parte, interfectus.

Pater, quùm Carrhis ſe non crederet, reliquijs exercitus in collem receptis; à SVRENA, quaſi de pace agere vellet, in colloquium ſolicitatus; captus, & ſigno dato vivus in hoſtium poteſtatem veniſſet; niſi Tribunis reluctantibus, fugam ducis, Barbari ferro occupaſſent.

Sic quoque relatum caput, & cum dextrâ reciſum, ludibrio hoſti fuit. & aurum liquidum in oris rictum infuſum; cupiditatis auri in eo exprobrandæ. (Ea clades accepta VI. Id. Iunias.)

Qui è calamitate evaſerant, in Armeniam & Ciliciam, fugâ ſunt diſtracti. Et Caſſius Longinus tũ Quæſtor in Syriam cum aliquâ parte legionum incolumis redijt, exercitumq; reparavit. CICERO, in locum CRASSI, Augur ab Hortenſio & Pompeio cooptatus.

IVLIÆ MORS; CONCORDIÆ PVBLICÆ DISSCIDIVM.

Septimum iam ferè annum Cæſar in Gallijs morabatur; quùm mediũ concordiæ, inter POMPEIVM, & ipſum Cæſarem, malè ex invidiâ alterius cohærentis, pignus; IVLIA, uxor MAGNI, deceſſit. atque omnia inter deſtinatos tanto diſcrimini duces dirimente fortunâ; filius quoque parvus POMPEII, IVLIA natus, intra breve ſpatium, exſtinctus eſt.

SALVTARE SEN. CONSVLT.

Ad coercendum in magiſtratibus adipiſcendis ambitum, S.C. factum eſt; *Vt qui Conſules, prætoréſve fuiſſent, poſt quinquennium demùm, à magiſtratu geſto, in provincias mitterentur.*

MORINI DOMITI IN BELGIS.

CÆSAR, T. LABIENVM Legatum, cum ijs legionibus, quas ex Britanniâ reduxerat, in Morinos rebellanteis, immiſit. Qui quùm propter ſiccitates Paludum, quò ſe reciperent, non haberent (quo perfugio æſtuariorum, annis ſuperioribus uſi fuerant) omnes ferè in poteſtatem LABIENI venêrunt.

INDVCIOMARVS TREVIR CÆSARI NEGOTIVM FACESSIT; ET IN PVgnâ cadit.

Treviri, eorumq́ue princeps INDVCIOMARVS, de Cottæ Sabiniq́ue & exercitûs Romani internecione edocti, totius hiemis nullum tempus intermiſerant, quin trans Rhenum legatos mitterent; civitates ſolicitarent; pecunias pollicerentur: exſules damnatoſq́ue Galliâ magnis præmijs ad ſe adlicerent. Et ſi ex finibus ſuis progredi cæpiſſent; magnas voluntariorum copias ſibi non defore arbitrabantur. Quòd alterâ ex parte Senones Carnuteſq́ue, conſcientiâ apertæ rebellionis inſtigarentur; alterâ, Nervij Advaticiq́ue bellum Romanis iamtum minarentur. Armato concilio indicto, CINGETORIGEM, alterius principem factionis, INDVCIOMARI generum, quòd Cæſaris ſecutus fidem ab eo non diſcederet; hoſtem iudicandum curárunt, eiuſq́ue bona publicárunt.

INDVCIOMARVS, antequàm ad depopulandos Rhemorum agros abiret; prius ſibi LABIENI caſtra, licet loci naturâ & manu munitiſſima eſſent, oppugnanda cenſuit. Et propè quotidie cum omni equitatu ſub caſtris eius vagabatur. aliàs, ut ſitum caſtrorum cognoſceret; aliàs, colloquendi aut territandi cauſsâ, equites plerumq́ue omnes tela intrà vallum conijciebant.

LABIENVS verò, nocte unâ intromiſſis equitibus finitimarum civitatum, quos certâ die convenire iuſſerat; tantâ diligentiâ omneis ſuos cuſtodijs intrà caſtra cõtinuit, ut nullâ ratione ea res enuntiari, aut ad Treviros perferri poſſet.

Quumq́ue ex conſuetudine quotidianâ, Induciomarus propiùs ad caſtra accedens, Romanos ad pugnam evocaret; & nullo ab adverſarijs dato reſponſo, Treviri, ſub veſperum, diſperſi ac diſſipati diſceſſiſſent; LABIENVS duabus ſimul portis omnem equitatum emittit; omnibus, in tàm ſubito terrore ac fugâ hoſtium, unum Induciomarum, quem effugere nollet, petere iuſſis.

Hominis conſilium fortuna comprobavit.

INDVCIOMARVS in ipſo fluminis vado deprehenſus interficitur; caputq́ue eius in caſtra relatum. Equites, in reditu, quos poſſunt, Treviros conſectantur atque occidunt.

Hâc re cognitâ, omnes & Eburonum, & Nerviorum copiæ, quæ convenerant, diſcedunt. Paulòq́; habuit pòſt id factũ Cæſar quietiorem Galliã.

NOVVS A TREVIRIS MOTVS. MENAPII, SENONES, NERVII ET IPSI Treviri à Cæſare ſubacti.

Interfecto INDVCIOMARO, ad eius propinquos à Treviris imperium defertur. Illi ſimiliter finitimos atque Germanos ſolicitant, & iureiurando inter ſe confirmant. AMBIORIGEM ſocietate ſibi & fœdere adiungunt.

Cæſar, ne cum univerſis pugnandum eſſet, confecto celeriter delectu, & coactis proximè IV. legionibus; de improviſo in fineis Nerviorũ cõtẽdit; eoſq́; in deditionem venire, atque obſides ſibi dare coëgit.

Indè in Senones profectus, Æduis intercedentibus, & excuſantibus, veniam ijs dedit. Carnutes, uſi deprecatoribus ſimiliter Rhemis, parta impetrant.

Hâc parte Galliâ pacatâ; totus & mente & animo in bellum Trevirorũ, & AMBIORIGIS inſiſtit. Menapij, propinqui Eburonum finibus, quibus hoſpitium cum AMBIORIGE erat, perpetuis Paludibus ſilviſq́ue muniti, uni ex Galliâ, de pace ad Cæſarem legatos numquam miſerãt. In eos profectus Cæſar, & ædificijs viciſque incenſis, magni pecoris atque hominum numero potitus; legatos pacis petendæ cauſsâ ad ſe mittere, & obſides dare coëgit.

Dum indè in Treviros proficiſcitur, LABIENVS, qui duarum legionum ſupplemẽtum ab eo acceperat, Treviros, fugæ è caſtris & metûs ſimulatione, ſe inſecutos, & in iniquum locũ pertractos, primo concurſu in fugam coniecit: & magno ex ijs numero interfecto, captiſq́ue compluribus, paucis pòſt diebus civitatem recepit.

Germani, qui auxilio veniebant, receptâ Trevirorum fugâ, ſeſe domum contulerunt: & cum ijs propinqui INDVCIOMARI, qui defectionis auctores fuerant, comitati eos, ex civitate exceſſére.

CINGETORIGI, qui ab initio in officio apud Cæſarem permanſerat; principatus atque imperium eſt traditum.

CÆSAR PONTE FACTO RHENVM TRANSIT.

Cæſar poſtquàm ex Menapijs in Treviros venit; Rhenum tranſire, & pontem facere inſtituit; quod ab Suevis auxilia miſſa cognoviſſet. Illi ad initium ſilvæ, quæ Bacenis appellatur, cum omnibus ſuis ſociorumq́ue copijs, adventum Romanorum exſpectare ferebantur.

Cæſar, poſtquam per Vbios exploratores comperit, Suevos ſeſe in ſilvas recepiſſe; inopiam frumenti, ob agriculturæ eâ in regione neglectũ, veritus, conſtituit non progredi longiùs. Et parte pontis, quem Rheno impoſuerat, reſciſsâ: parte magnis munitionibus firmatâ, præſidioq́ue ibi collocato; ad bellum AMBIORIGIS proficiſcitur.

BELLVM CVM AMBIORIGE EBVRONE.

Ille à MINVCIO BASILIO, quem Cæſar cũ omni equitatu præmiſerat, tantum non de ſubito comprehenſus; omni militari inſtrumento, quod circùm ſe habebat, erepto; rhedis equiſq́ue cõprehenſis, mortem manuſve effugit; & fugientem ſilvæ texérunt. Et clàm dimiſſis per agros nuntijs, milites ſuos, ſibi quemq́; conſulere, iuſsit. quorum alij in Arduennã ſilvam; alij in continenteis paludes; alij in Oceani inſulas, ſive æſtuaria, profugérunt.

CATIVVLCVS, rex dimidiæ partis Eburonum, ætate iam confectus; & AMBIORIGEM, eius conſilij auctorem, deteſtatus, taxo ſe exanimavit.

Segni, Condruſiq́ue, ex gente & numero Germanorum, qui cis Rhenum incolunt; legatis miſsis, Cæſarem orant ne ſe, qui nihil de bello cogitáſſent; neque AMBIORIGI auxilia miſiſſent; in hoſtium numero duceret.

CÆSAR TRIPLICI EXERCITV, PROVINCIAS EBVRONIBVS VICINAS; depopulatur.

Cæſar, copijs in treis parteis diſtributis, impedimenta omnium legionum ad Vatucam, caſtellum, COTTÆ & SABINI hibernis ſimul, & cæde nobilitatum, contulit; & præſidio loci legionem unam, cum CC. equitibus, duce Q. CICERONE, reliquit.

T. LABIENVM, cum legionibus III. ad Oceanum versùs, in eas parteis, quæ Menapios attingũt: C. TREBONIVM, cum pari legionum numero, ad eam regionem, quæ Advaticis adiacet; depopulandam mittit.

Ipſe cum reliquis III. ad flumen Scaldim, (al. Sabim) quod influit in Moſam; extremaſq́ue Arduennæ parteis, ire conſtituit. quò cum paucis equitibus profectum AMBIORIGEM audiebat.

Erat manus certa nulla, non præſidium, non oppidum, quod ſe armis defenderet; ſed in omneis partes diſperſa multitudo, in vallibus, ſilvis, aut paludibus.

Quùm Cæſar, dimiſſis ad vicinas civitates nuntijs, omneis ſpe prædæ, ad diripiendos Eburones, evocaret; eius rei fama trans Rhenum ad Germanos pervénit.

Sicambri, coactis II. equitum Millib. & tranſito Rheno, primos Eburonum fineis adeunt: multos ex fuga diſperſos excipiunt. & invitati obviâ prædâ, longiùs procedunt. Eos non Palus, in bello latrociniiſq́ue natos; non ſilvæ morantur.

Et à captivis moniti, ad Vatucam, quæ in propinquo eſſet, omneis Rom. exercitûs fortunas eſſe collatas, & exigui præſidij cuſtodiæ concreditas; eò celeriter contendunt.

CICERO, qui dies iam VII. reditum Cęſaris opperiens; ſummâ diligentiâ milites in caſtris continuiſſet; V. cohorteis frumentatum in proximas ſegetes emiſerat. quos legionarij quidam ſub vexillo, & престереа calones cum iumentis, factâ poteſtate, fuerant ſecuti. Eo ipſo tempore & caſu, Germani equites interveniunt; protinuſq́ue eodem illo, quo venerant, curſu, ab Decumanâ portâ in caſtra irrumpere conantur.

Totis mòx trepidatum eſt caſtris; & ægrè Romani portas tuentur. donec confectâ frumentatione, milites, qui emiſſi erant, clamore exaudito, quanto res eſſet in periculo; ex præcurſoribus cognovére.

Barbari ſigna procul conſpicati, ab oppugnatione deſtitére; rati primùm legiones, quas longiùs diſceſſiſſe ex captivis cognoverant, rediiſſe, poſteà, perſpectâ paucitate, ex omnibus partibus impetum fecére.

Hic in ſummâ trepidatione, & magnâ ſententiarum, de ſe ſervandis, varietate; Veterani, qui ſub vexillo exierant, per medios hoſteis cuneo facto, perrumpunt; & ad unum, incolumeis in caſtra perveniunt. Eoſq́ue ſubſecuti calones, equiteſq́ue, eodem impetu, militum virtute ſervantur.

Eorum, qui in tumuli proximi iugum procurrerant; dum in caſtra recipere ſe conati iniquum in locum demiſiſſent; pars, ſuorum Centurionum, qui pugnando cecidérunt, virtute, ſalvi evaſérunt: pars ab hoſtibus circumventi periérunt.

At Germani, deſperatâ expugnatione caſtrorũ; cum parte prædæ trans Rhenum ſe recepérunt. In quibus hoc maximè admirandum viſum Cæſari; Quòd *qui eo conſilio Rhenum tranſiérunt, ut AMBIORIGIS fineis depopularentur; ad caſtra Romanorum delati, optatiſſimum AMBIORIGI beneficium obtuliſſent.*

EXERCITVS ROM. PER HIBERNA DISTRIBVTI.

Cæſar, conquirendo AMBIORIGI intentus, vicis ædificijſq́ue incenſis, & actâ ex omnibus locis prædâ; exercitum, duarum cohortium damno, ſalvum, Durocortorum, Rhemorum urbem, reduxit, II. legiones ad fineis Trevirorum; II. in Lingonibus: VI. reliquas in Senonum finibus, Agendici, in hibernis collocavit. in Italiam mòx profecturus.

Petebant Romæ Conſulatum T. ANNIVS MILO, M. PLAVTIVS HYPSÆVS, & Q. METELLVS SCIPIO; & largitione palàm profusâ, & factionibus armatorum ſuccincti.

MILO CLODIVM OCCIDIT. HINC IN VRBE TVMVLTVS.

Dum trahuntur Comitia; MILO Lanuvium, cuius erat Dictator, proficiſcens. P. CLODIVM, inimicum ſuum, qui ſuorum adverſariorum petitionem, apertè, contrà ſe adiuvaret; ſibi ultrà Bovillas, Viâ Appiâ, occurrentem, & iam inter mutua convicia ſauciatum, occidit.

Cadaver eius Romam relatum, in Curiâ crematum; quo incendio & Curia flagravit.

Clodiana multitudo domum M. LEPIDI, Interregis, oppugnavit: falceis è lecto, Libitinæ, raptos, ad domum SCIPIONIS & HYPSÆI; deinde ad hortos Pompeij adtulit. clamitans; eum modò Conſulem, modo Dictatorem. Incendio Curiæ MILO recreatus, Romam redierat; petebatq́ue nihilo minus conſulatum.

Quùm Interreges, alij ex alijs facti, ob tumultus, comitia habere non poſſent; & crebeſceret rumor, Cn. POMPEIVM creari Dictatorem oportére; viſum eſt optimatibus tutius eſſe, eum Conſulem ſine collegâ creari.

Is tamen ut invidiam vitaret, in quinque menſeis extremos Q. METELLVM SCIPIONEM, ſocerum, ſibi collegam ſubrogavit; qui reus de ambitu hoc modo iudicium effugit.

CASSII VIRTVS.

C. CASSIVS, M. CRASSI Quæſtor, qui ex Parthicâ ad Carrhas clade, cum parte exercitûs, in Syriam incolumis evaſerat; Parthorum, qui in eamdem Syriam, ceu præſidijs vacuam, haud magnis cum copijs, iam tranſcenderant; impetum, fortiſſimè retudit.

Cæſar in Italiam ad conventus agendos profectus, cognovit de CLODII cæde. De Senatuſq́;

Conſulto

Conſulto, certior factus; *ut omnes Italiæ iuniores coniurarent*. delectum totâ provinciâ habere inſtituit.

NOVA GALLORVM REBELLIO.
Vercingetorix Arvernorum rex.

His rebus in Galliam Tranſalpinam celeriter perlatis; Galli retineri urbano motu Cæſarem; neque ad exercitum, in tantis diſſenſionibus, venire poſſe rati; eâque occaſione impulſi. qui ſe iam antè pop. Rom. imperio ſubiectos dolerent; liberiùs atque audaciùs de bello inire conſilia incipiunt.

Carnutes belli principes fore profeſſi; & reliqui dato iureiurando fidem promittunt. Illi, dato ſigno, Genabim concurrunt; civeiſque Romanos, qui negotiandi cauſſâ ibi conſtiterant; & in iis C. FVSIVM COTTAM, qui rei frumentariæ præerat; interficiunt.

Quâ re Arverni cognitâ, & ipſi, VERCINGETORIGE duce, (quem Gergoviâ à ſuis antè expulſum; & iterùm, iiſdem è civitate viciſſim expulſis, principatu potitum; regem appellârant) arma capiũt, & celeriter Senones, Pariſios, Pictones, Cadurcos, Turones, Auleicos, Lemovices, Andes, reliquoſq; omneis, qui Oceanum attingunt; ſibi adiungunt. Bituriges à Vercingetorige ſolicitati, remiſſis equitum peditumque copiis, quas Ædui ſubſidio miſerant, ſtatim ſe cum Arvernis coniunxére.

His rebus in Italiam Cæſari nuntiatis, quùm iam ille virtute Cn. Pompeii urbanas res commodiorem in ſtatum perveniſſe intelligeret; in Galliam venit.

Et cognito, LVCTERIVM CADVRCVM, quem VERCINGETORIX cum parte copiarum in Ruthenos miſerat, ut eam civitatem Arvernis conciliaret, iam in Nitiobriges & Gabalos progreſſum, ab utriſque obſides accepiſſe; & magnâ coactâ manu, contendere, ut in provinciam, Narbonem versùs, irruptionem faceret; omnibus conſiliis antevertendum exiſtimavit, ut Narbonem proficiſceretur.

Eo quùm veniſſet; præſidia in Ruthenis provincialibus, Volcis, Arecomicis, Toloſatibus, circumque Narbonem, quæ loca erant hoſtibus finitima; conſtituit. Et in Helvios profectus, per montem Gebennam; tum frigore & nivibus infeſtum, ad fineis Arvernorum pervénit; & per equites latiſſimè hoſtibus terrorem intulit.

VARIÆ PROELIORVM INTER CÆSAREM ET VERCINGETORIGEM VICES.
Cæſar multis opidis potitur.

VERCINGETORIX caſtra ex Biturigibus in Arvernos versùs movet. Et indè rurſus, ubi Cæſarem equites à Viennâ, & legiones è Lingonibus, aliiſq; urbibus, unum in locum coëgiſſe cognovit; in Biturigas reducit. atque indè profectus, Gergoviam, Boiorum opidum, Æduis attributum, oppugnare inſtituit.

Cæſar Boiis ſuppetias profectus, ex itinere Vellaunodunum, opidum Senonum, oppugnatum, recepit: & Genabim Carnutum, civibus ex urbe per pontem, flumini Ligeri impoſitum, elapſis, in poteſtatem redactum, diripit atque incendit; & exercitu Ligerim tranſducto in Biturigum fineis iterùm pervénit.

VERCINGETORIX confeſtim Gergoviæ oppugnatione deſiſtit, atque obviàm Cæſari proficiſcitur.

Ille, opidum Biturigum, poſitum in viâ, Noviodunum, oppugnare inſtituerat; quùm legati indè ad ipſum venérunt; oratum, ut ſibi ignoſcerent.

Et iam pars obſidum ab illis tranſdita erat; & pauci milites intromiſſi, qui arma equoſque conquirerent; quùm opidani, conſpecto procul VERCINGETORIGIS equitatu, arma capiunt, & portas claudunt.

Sed centuriones Romani, qui in opido erant, novum conſilium ſubodorati, gladiis diſtrictis portas occupavérunt, ſuoſque omneis incolumeis recepérunt. Et equitibus ſociorum prœlio coràm profligatis, opidani rurſus perterriti, comprehenſos eos, qui plebem concitârant; ad Cæſarem perduxérunt, ſeſeque ei dedidérunt.

Indè Cæſar ad opidum, Avaricum, maximum munitiſſimumque in finibus Biturigum, profectus eſt: quo recepto, civitatem Biturigum omnem ſe in poteſtatem redacturum confidebat. Opidum à Romanis, cum ſummâ rei frumentariæ inopiâ, & militari operum labore, conflictatis, captum & immaniter direptum. ut ex eo omni numero, qui fuit circiter XL. Millium, vix DCCC. ad VERCINGETORIGEM incolumes pervenerint.

Cæſar rebus apud Æduos, (ubi duo, CONVICTOLITANES & COTVS, magiſtratum, regiæ poteſtati adfinem, ceu legibus ritè creati, gerebant, & factiones alebant) ex æquo compoſitis, exercitum in duas parteis diviſit. IV. legiones in Senones, Pariſioſque LABIENO ducendas dedit: ipſe in Arvernos, ad opidum GERGOVIAM, ſecundùm flumen Elaver, duxit. Et uno ex pontibus, quos omneis VERCINGETORIX reſciderat, refecto, legiones tranſduxit. VERCINGETORIX, re cognitâ, ut dimicandi neceſſitatem evitaret, magnis itineribus anteceſsit.

Cæſar, ubi Gergoviam pervenit, poſt equeſtre leve prœlium, perſpecto urbis ſitu, quæ poſita in altiſsimo monte omneis aditus difficileis habebat, de expugnatione deſperavit. Neque priùs de obſeſsione agendum exiſtimavit, quàm rem frumentariam expedíſſet.

ÆDVI, A LITAVICO DEFICIVNT.

Dum ad Gergoviam ſedetur, & utrimque pugnatur; Cæſar ad ſubitam Æduorum, & ſociorum militum, duce LITAVICO, defectionem, caſtris cum præſidio relictis, obviàm adcurrit; & immiſſo equitatu iter eorum, quod Gergoviam versùs in caſtra VERCINGETORIGIS tendebant; moratur atque impedit. Et mendacium LITAVICI, de cæde equitum atque principum Æduæ gentis, quod in vulgus militum, & ad civitates ille iactârat; detegit.

Quo

Quo perſpecto, & duce LITAVICO fugâ Gergoviam elapſo; Ædui milites manus tendere, & deditionem ſignificare ; & proiectis armis, mortem deprecari incipiunt.

CÆSAR, dum Gergoviam versùs indè movet, medio fermè itinere; ex equitibus à FABIO, præſidijs in caſtris præfecto, ſubmiſſis, intelligit, quanto ibi in periculo res Romanorum, qui continenter oppugnarentur, eſſet. Ipſe itaque, ſummo militum ſtudio, ante ortum ſolis in caſtra pervénit.

Et Ædui intereà, qui primis nuntijs & mendacijs à LITAVICO acceptis, bona civium Rom. diripere, cædem facere, in ſervitutem abſtrahere, aliaque ſæviora deſignare, cœperant: mox nuntio contrà adlato; *omnes eorum milites, quos duce LITAVICO miſerant, in poteſtate CÆSARIS teneri*; coram M. ARISTIO Trib. militum (quem fide datâ ex opido Cavillono eduxerant; & iter, ad legionem facientem adorti, omnibus impedimentis exuerant) quæſtionem de bonis Romanorum direptis decernunt. LITAVICI, fratrumque bona publicant; legatos ad CÆSAREM ſui purgandi gratiâ, mittunt. clam illi nihilo minus conſilia de bello inibant, & reliquas vicinitates legationibus ſolicitabant. Adeò ut CÆSAR, maiorem Galliæ motum exſpectans, diſcedendi à Gergoviâ conſilium iniret.

CLADES ROMAN. AD GERGOVIAM.

Sed dum contrà atque CÆSAR præceperat, milites ardore pugnandi abrepti, & munitiones hoſtileis tranſgreſſi, & caſtris potiti, muro opidi, portiſque adpropinquâſſent; & partim mœnia adſcendere, partim portas exſcindere conarentur; magna clades accepta eſt. XLVI. Centurionibus, & DCC. militibus deſideratis.

CÆSAR inde in Æduos caſtra movit; ad quos ſolicitandos LITAVICVM cum omni equitatu profectum eſſe cognoverat.

PRINCIPVM ÆDVORVM PERFIDIA. NOVIODVNVM INTERCEPTVM.

Eorum principes, EPOREDORIX & VERDVMARVI, à CÆSARE, cui merebant, amicè ad confirmandam civitatem dimiſſi; & Noviodunum, opidum Æduorũ, ad ripas Ligeris opportuno loco poſitum, & nuper captum, (quò CÆSAR omneis Galliæ obſides, frumentum & publicam pecuniam; magnam impedimentorum partem; contulerat; & magnorum equorum numerum ex Italiâ atque Hiſpaniâ coëmtorum, miſerat) uti hoſpites, ingreſſi; cognito turbatæ in Æduis civitatis ſtatu, Noviodunì cuſtodes; qui que eò negotiandi, aut itineris cauſſâ convenerant, interficiunt: pecuniam atque equos inter ſe partiuntur. obſides civitatum, Bibracte, (quò Convictolitanes, princeps magiſtratûs, & magna Senatûs pars, ad LITAVICVM convenerat) deducendos curavérunt.

Opidum, ne cui eſſet uſui Romanis, incendérunt. nihil non moliti, ut ab re frumentariâ Romanos excludere, aut adductos inopiâ, ex provinciâ expellere poſſent.

CÆSAR, qui LABIENO, atque ijs legionibus, quas unà miſerat, adiungi vehementer cupiebat; Ligerim reperto vado, exercitum tranſduxit: frumentumque in agris, & copiam pecoris nactus, iter in Senones facere inſtituit.

LABIENVS LVTETIAM FRVSTRA TENTAT.

LABIENVS intereà eo ſupplemento, quod nuper ex Italiâ venerat, Agendici relicto, ut eſſet impedimentis præſidio; cum IV. legionibus Lutetiam proficiſcitur. Inde, per CAMVLOGENVM Aulercum, copiarum, quæ ſubitò ex finitimis civitatibus convenerant, imperatorem, prohibitus; eodem, quo venerat itinere, Melodunum pervenit. & opido propè vacuo potitus, refecto ponte, quem hoſtes reſciderant, exercitum tranſducit; & ſecundo flumine ad Lutetiam iter facere cœpit. Hoſtes verò Lutetiam incendi, ponteſque eius opidi reſcindi iubent. & profecti à palude, quæ in Sequanam influit, in ripis eius fluminis, è regione Lutetiæ, contrà LABIANI caſtra, conſidunt.

LABIENVS, quòd alterâ ex parte Bellovaci, qui cognitâ Æduorum defectione, bellum apertè parabant; ſibi inſtarent: alteram CAMVLOGENVS inſtructo exercitu teneret; non de hoſtibus prœlio laceſſendis, ſed de exercitu ſervando, & Agendicum reducendo cogitabat. Sed hoſtibus, qui cœpto prohibebant, non tam aſtu, quàm virtute victis & ſummotis, Agendicum ad impedimenta revertitur.

CÆSAR ALEXIAM OBSIDET.

VERCINGETORIX, totius Galliæ concilio, Bibracte, indicto; omniumque, præter Æduos, ſuffragijs Imperator delectus, magnas civitatibus copias, ut ad ſe conſtituto die conveniant, imperat. Caſtris haud longè à Cæſare poſitis, equeſtris prœlij aleam tentare auſus; fugato omni equitatu, & copijs ſuis, ut pro caſtris collocaverat, reductis protinus Alexiam, quod eſt opidum Mandubiorum, iter facere cœpit.

CÆSAR, cum inſecutus, quantum diei tempus eſt paſſum, circiter III. millib. hominum ex noviſsimo agmine interfectis, altero die ad eamdem Alexiam caſtra fecit, eamque circumvallare inſtituit. Quod opidum, in colle ſummo, & edito loco ſitum, niſi obſidione expugnari non poſſe videretur. Hic iterùm equeſtri prœlio, ante opidum utrimque contenditur: & ne ſuis in opidum ex pugnâ ſiniſteriore irrumpentibus caſtra nudarentur, VERCINGETORIX portas urbis claudi iubet. Et mox dimiſſo omnem in partem equitatu ad ſolicitanda civitatum auxilia, copias, quas pro opido collocaverat, intra muros recepit.

Cæſar admirandis operibus, & munitionum generibus caſtra ſua, & adverſus opidanorum eruptiones, & adverſus externam vim communit.

COPIÆ CIVITATIBVS, GALLIÆ SOCIIS, IMPERATÆ, AD DISPELLENDAM AB ALEXIÂ CÆSARIS OBſIDIONEM

Galli namque, VERCINGETORIGE ita iubente, concilio principum indicto, certum armatorum numerum cuique civitati imperandum ſtatuérunt.

Æduis, eorumq́ue clientibus, Seguſianis, Ambivaretis, Aulercis, Brannovicibus, Brannovijs; XXXV. millia.

Parem numerum Arvernis, Heleuteris, Cadurcis, Velavijs; qui ſub ditione Arvernorum eſſe & conſeri conſuerant.

Senonibus, Sequanis, Biturigibus, Santonibus, Ruthenis, & Carnutibus; XXII. mill.

Bellovacis X. & totidem Lemovicibus.

Octona Pictonibus & Turonis, & Pariſijs & Helvijs.

Ambianis, Mediomatricis, Petrocorijs, Nervijs, Morinis, Nitiobrigibus; V. millia.

Aulercis & Cenomanis totidem.

Atrebatibus IV. mill.

Bellocaſſis, Lexovijs, Aulercis & Eburonibus; terna.

Rauracis & Boijs; XXX.

Vniverſis civitatibus, quæ Oceanum attingunt, quæ eorum conſuetudine Armoricæ appellantur; quo ſunt in numero, Curioſolites, Rhedones, Ambibarti, Caletes, Oliſsimi, Lemovices, Vnelli; ſena millia.

IMPERATORES COPIARVM AD ALEXIAM DVCVNT: TRIBVS PROELIIS VINCVNTUR.

Coactis itaque equitum IIX. millib. & peditum circiter CCXL. iiſq́ue in Æduorum finibus recenſitis; COMMIO, Atrebati; VIRIDOMARO & EPOREDORIGI Æduis, VERGASILLAVNO Arverno VERCINGETORIGIS conſobrino; ſumma imperij tradita eſt.

Omnes alacres & fiduciæ pleni, ad Alexiam, (ubi præ frumenti inopiâ, de exitu ſuarum fortunarum, vel de deditione, vel eruptione ab obſeſſis iamtum conſultabatur) proficiſcuntur.

Mandubij, qui tantam multitudinem opido receperant; quique vel valetudine, vel ætate ad bellum inutiles cenſerentur, cum liberis atque uxoribus exire coacti; quùm ad munitiones Romanorum acceſſiſſent, flentes, omnibus precibus orabant; *ut ſe in ſervitutem receptos cibo iuvarent. alioqui, eorum corporibus obſeſſos vitam toleraturos.* CÆSAR hos tamen recipi prohibuit.

Poſtquam Gallici exercitûs Imperatores cum omnibus copijs ad Alexiam pervenére; obſeſſi productis copijs ante opidum conſidunt; ſeq́ue ad eruptionem atque omneis caſus comparant.

CÆSAR equites ex caſtris educi, & prœlium committi iubet. Quumq́ue à meridie propè ad ſolis Occaſum dubiâ victoriâ pugnatum eſſet; Germani equites, quos penes ſe aſſiduos CÆSAR habebat; unâ in parte confertis turmis in hoſtem impetum fecerunt, eoſque propulérunt. Iis in fugam coniectis; ſagittarij & alij levis armaturæ expediti, quos Galli inter equites interiecerant; circumventi interfectiq́ue ſunt.

Item ex reliquis partibus Romani cedenteis uſque in caſtra inſecuti, ſui colligendi facultatem non dedérunt.

At ij, qui ab Alexiâ proceſſerant, mœſti, propè victoriâ deſperata, ſe in opidum recepérunt. Neque feliciùs ab ijs mediâ nocte ex caſtris ad campeſtreis munitiones acceſſum eſt: & ad tubæ ſignum eodem tempore, alij ex opido erupére. Vtrique, multis acceptis vulneribus, & nullâ hoſtium munitione perruptâ, ſe ad ſuos in caſtra, aut in opidum recipere coacti.

Tertio prœlio, quod duce VERGASILLAVNO, cum LX. lectorum virorum millibus, adverſum Romana caſtra, II. tantum legionibus firmata, & iniquo loco poſita, ſuſceptum eſt; adeò ſtrenuè à Romanis certatū; ut præter captivū VERGASILLAVNVM, LXXIV. ſigna militaria ad CÆSAREM ſint relata: & pauci ex tanto numero ſe incolumes in caſtra, aut in urbem, receperint. Eâ re auditâ, fit protinus ex caſtris Gallorum fuga.

Quod niſi milites totius diei labore fuiſſent defeſſi; omnes hoſtium copiæ eo die deleri potuiſſent.

Miſſus tamen de mediâ nocte equitatus, & noviſſimum agmen conſecutus, multos capit atque interficit: reliqui ex fugâ in civitates diſcedunt.

VERCINGETORIX SE VLTRO DEDIT.

VERCINGETORIX, concilio convocato, id quidem ſe bellum ſuſcepiſſe, non ſuarum neceſſitatum, *ſed communis libertatis cauſſâ*, demonſtrat. Et quoniam ſit fortunæ cedendum; ad utramque rem ſe illis offerre, ſeu morte ſuâ Romanis ſatisfacere, ſeu vivum tradere velint.

Mittuntur his de rebus ad Cæſarem legati. Ille arma tradi iubet, & principes produci. Armis proiectis, VERCINGETORIX deditur. Æduos, Arvernoſq́ue, qui defecerant, in fidem recipit: iiſq́ue circiter XX. captivorum millia reddit.

Ipſe legatis in diverſas Galliæ parteis cum legionibus, in hiberna, dimiſſis, Bibracte hiemare conſtituit.

DIVERSÆ PROCERVM ROMÆ PRO CÆSARE SENTENTIÆ.

Quùm CÆSARI XX. dierum ſupplicatio Romæ decerneretur; CATO reſtitit. qui Cæſarem hoſtibus, quos iniuſſus laceſſiſſet, dedendum; & ſucceſſorem ei mittendum, cenſeret. Quod & deſignatus Conſul MARCELLVS ſuaſit; ſed POMPEIVS reſtitit.

Idem POMPEIVS leges tulit; Alteram, de vi; quâ CLODII cædes, & Curiæ incendium comprehendebatur: Alteram de ambitu.

Milo de vi accuſatur; à CICERONE defenſus. Qui quòd

quòd Clodianæ factionis clamore, & corona militum turbatus eſſet; timidiſſimè peroravit. & Milonem reum non magis invidia facti; quàm Pompeii damnavit voluntas.

Eundem M. Cato palam latâ abſolvit ſententiâ: quàm ſi maturiùs tuliſſet; non defuiſſent qui exemplum ſequerentur. probarentque eum civem occiſum; quo *nemo reip. pernicioſior; nemo bonis inimicior vixerat.*

Damnati & Sext. Clodivs, qui curiam cremaverat; & Trib. pl. Plancvs, quùm magiſtratu abijſſet.

Scripſerat & legem Pompeivs de iure magiſtratuum; *Ne quis aliquem peteret abſens.* At lege iam in æs inciſâ, ſocerum Cæsarem legi exemit; utque abſenti Conſulatum petere liceret, conceſſit.

3904. Ab V. C. 702.	*Conſules creati (* CATONE *repulſam patiente) M. CLAVDIVS MARCELLVS, & SER. SVLPITIVS RVFVS.*	46.

Ille C. Marcelli eius, qui pòſt cum Lentulo Conſul fuit, frater germanus: & C. Clavdii Marcelli eius, qui deinceps cum Pavllo Conſul, patruelis.

INITIVM BELLI CIVILIS. FACTIONES IN SENATV

Marcellvs ille Conſul, Cæsaris inimicus, ad Senatum retulit; ut CÆSARI, *contra legem* POMPEII *&* CRASSI, *ante tempus ſuccederetur; utq; is exercitum dimitteret; neve eius abſentis in petitione conſulatûs ratio haberetur. & ut colonis,* quos ille rogatione Vatiniâ Novocomum deduxiſſet, *civitas adimeretur.*

Quibus rebus Cæsar per Ser. Svlpitivm, Marcelli collegam; & per Tribb. pleb. aliquot, ſummâ ope obſtitit: atque ſententijs dictis, diſceſſionem faciente Marcello, Senatus in alia omnia ivit. Perſpectâ ſcilicet, Cn. Pompeii voluntate, qui ad urbem cum imperio erat; in eam partem: ut eum decedere poſt Kal. Martias placeret. quæ erant futuræ L. Æmilio Pavllo, & C. Clavdio Marcello Coss.

Senatûs Conſultum factum eſt Prid. Kal. Octob. *Vti dicti Conſules, quùm magiſtratum iniſſent, ad d. IX. Kal. Mart. quæ in ſuo magiſtratu futuræ eſſent, de Conſularibus provincijs ad Senatum referrent: neve quis eis rei moram adferret.*

Cæsar, ne in poteſtate ſuorum inimicorum eſſet; de retinendo imperio conſilia agitat; utque inimicis vel par, vel ſuperior eſſe poſſit.

POMPEIVS, AB ÆQVITATE DECEDIT. VOTA PRO EIVSDEM ÆGRI ſalute.

Iuſtiſsimus certè quiſque, ab utroque, Cæsare & Pompeio, exercitus dimitti volebat. Pompeivs quippe Hiſpanias ſibi decretas iam per triennium, abſens ipſe, ac præſidens urbi, per legatos ſuos adminiſtrabat. Et ijs, qui à Cæſare dimittendos exercitus contendebant, aſſentabatur; ijs, qui ab ipſo, adverſabatur.

Dumque idem graviſsimâ in Campaniâ valetudine tentaretur; univerſa Italia pro eius ſalute, primo omnium civium, vota ſuſcepit. *Felicior, ſi antè deceſsiſſet.*

CVRIO FAX BELLI CIVILIS.

Sed bello civili, & tot, quæ per continuos annos conſecuta ſunt, malis, flagrantiſsimam facem ſubiecit C. Cvrio Trib. pl. Vir nobilis, eloquens & audax, ſuæ alienæque & fortunæ & pudicitiæ prodigus. Ipſe primò pro Pompeii partibus, quaſi pro republicâ; mox contra Pompeivm & Cæsarem, ſtare ſimulans; ſed animo pro Cæſare ſtetit. à quo centies H. S. ad æs alienum diſſolvendum, accepiſſe fertur.

CILICIÆ PROCONSVLES.

P. Lentvlvs Spinther, ex Ciliciâ, quam per triennium obtinuit, re benè geſtâ, Imperator dictus; hoc anno, licet ſeriùs, triumphavit.

Ex eâdem provinciâ, Ap. Clavdivs, & nomen Imperatoris peperit, & triumphum poſtulavit. Sed à P. Dolabella, genero Ciceronis, cui Tvllia enupſerat; de maieſtate (al. repetundarum) accuſatus, eam poſtulationem abiecit.

Cicero, quinque poſt Conſulatum annis, ex Senatûs Conſulto & lege, Proconſul, cum imperio, in Ciliciam provinciam, venit; Appio Clavdio, quem dixi, ſucceſſor datus.

RES IN CILICIA GESTÆ.

Res ſibi à ſe geſtas ad Catonem, & Atticvm ipſe perſcripſit, quas nemo ferè alius prodidit. Quùm Tarſo ad Amanvm, qui Syriam à Ciliciâ, aquarum divortio, dividit, cum exercitu veniſſet; ut perpetuum hoſtem ex eo monte tolleret; diſtributis cohortibus & auxilijs, quùm alijs Q. Frater; alijs, C. Pontinivs; reliquis M. Annetvs & L. Tvllivs legati præeſſent; pleroſque nec-opinanteis oppreſsit.

Eranam, quæ fuit non vici inſtar, ſed urbis, & quidem Amani caput: Item Sepyram & Commorim, acriter & diu repugnantibus, multiſque occiſis, cepit. Caſtellis VI. captis; complura incendit. Tum caſtra in radicibus Amani, apud Aras Alexandri, habita. & in reliquijs Amani delendis, agriſque vaſtandis, aliquantum temporis conſumtum eſt.

Inde ad opidum Eleutherocilicum, Pindeniſſum nomine, exercitum adduxit: vallo & foſſa circumdedit; & maximis caſtris ſepſit. LVII. die tem eò deduxit, ut omnibus partibus urbis diſturbatis, aut incenſis, compulſi in poteſtatem venirent Cilices. A Tibarenis, pari ſcelere & audaciâ finitimis, obſides accepti.

Ita rumore adventantis cum exercitu CICERONIS; & CASSIO, qui ANTIOCHIA tenebatur, animus acceſſit; & Parthis qui obſidebant, timor iniectus eſt. His rebus ita geſtis, CICERO & nomen Imperatoris ab exercitu adeptus eſt; & triumphum ſperavit. ſupplicationes etiam decretæ. Hæc ille de ſe.

BIBVLVS INFELICITET IN SYRIA REM GERIT.

M. BIBVLVS, qui Cæſaris in Conſulatu collega fuit, hoc quoque anno in provinciam Syriam proConſule venit. quem tradit CICERO, in eodem Amano, quem ille vaſtârat, laureolam in muſtaceo quæſiiſſe. at cohortem primam totam, cum Tribuno militum SEX. LVCILIO, & primipili Centurione ASINIO DENTONE; perdidiſſe.

CASSII DE PARTHIS VICTORIA; ET EIVS BELLI FINIS. BIBVLI conatus.

Quùm autem Parthi iterùm, PACORI, ORODIS regis filij, nomine, OSACE quodam duce, ſe in Syriam effudiſſent; & reductis in poteſtatem locis omnibus, ad Antiochiam uſque perveniſſent; ab eo opido, CASSII virtute, repulſi, iter ad Antigoniam convenérunt. atque poſitis in itinere inſidijs ab eodem CASSIO circumventi, magnam cladem, OSACE ipſo ex vulnere mortuo, accepérunt. eoque ſublato, PACORVS totâ Syriâ exceſſit.

BIBVLVS, qui Syriæ déinde præfuit, quietam provinciam nactus; bellum inter Parthos ipſos concitavit. ORNODAPANTEM enim quemdam, ORODIS regis inimicum, impulit; ut PACORVM filium regem conſtitueret, & cum eo bellum adverſus patrem gereret.

(IVSTINVS lib. 42. tradit: PACORVM à patre ORODE, MITHRIDATES (qui bellum Armeniæ intulit, & ob crudelitatem à Senatu Parthico regno pulſus fuit) fratre, ad perſequendas Romani belli, poſt CRASSVM deletum, relliquias, miſſum; & poſtquàm magnas res in Syriâ geſſiſſet, in Parthiam fuiſſe revocatum. Quo abſente, exercitus Parthorum in Syriâ relictus, à CASSIO, CRASSI Quæſtore, cum omnibus ducibus ſit trucidatus.)

Ita bellum Romanorum cùm Parthis, XV. ex quo cæptum erat anno, finem in præſentiâ habuit.

BITVRIGES, ET CARNVTES ITERVM DOMITI.

CÆSAR, quùm militem à tantis ſuperioris æſtatis laboribus, hibernorum quiete reficere vellet; & complures eodem tempore civitates in Galliâ renovare belli conſilia renuntiarentur; magna exercitûs parte in Biturigum agros inductâ, eos ad obſides dandos, & præmia militibus, prædæ nomine, condonanda, adegit.

Deinde Carnutes, qui bellum Biturigibus inferebant, perſecutus; caſtris in eorum opido, Genabo, poſitis, & immiſſo in omnes partes equitatu; eos vagos, tectiſque expulſos, magnâ parte ſuorum amiſſâ, in finitimas civitates diſſipavit.

NOVA IN BELLOVACOS EXPEDITIO. COMMII ATREBATIS conſtantia.

Et II. legionibus, duce TREBONIO, in hibernis, Genabi, collocatis, profectus eſt in Bellovacos; qui cum finitimis civitatibus, Ambianis, Aulercis, Caletibus, Velliocaſſijs, & Atrebatibus; ducibus, CORBEO cive, & COMMIO Atrebate, exercitum comparabant, atque unum in locum cogebant; ut omni multitudine in fineis Sueſſionum, qui Rhemis erant attributi; facerent impreſſionem.

Bellovaci, in inſidias, quas ipſi ſtruxerant, pertracti, poſt aliquantam cum præcurſoribus velitationem, quùm Cæſarem inſtructis copijs adeſſe nuntiatum eſſet; animis concidunt; & maiore parte amiſſâ conſternati, quò ſors cumque tulerat, confugiunt; & in fugâ, acriter Romanis inſequentibus, conficiuntur.

CORBEVS fortiſſimè prœlians, compluribus hoſtium vulneratis, victores iracundiâ elatos tela in ſe conijcere coëgit,

Bellovaci, loco caſtrorum relicto, amiſſo duce & equitatu, & fortiſſimis peditibus; quùm inſequi & adventare Romanos exiſtimarent; concilio repente cantu tubarum convocato, conclamant; *ut legati ad CÆSAREM, obſideſq́; mittantur.*

Reſpondit Bellovacis CÆSAR; *Se eâ contentum fore pœna, quam ſibi ipſi contraxiſſent.*

Obſidibus confectis, concurrunt reliquarum civitatum legati; quæ Bellovacorum ſpeculabantur eventum. atque ita datis itidem obſidibus, imperata fecére.

Excepto COMMIO: qui ad eos profugerat Germanos, à quibus equitum auxilia ad id bellum erat mutuatus; quem que timor, ob intentatam ante ſibi, iuſſu TREBONII, à C. VOLVSENO necem, cohibebat, ne cuiuſquam fidei ſalutem ſuam committeret.

EXPEDITIO IN TREVIROS, IN EBVRONES, PICTONES, CARNVTES, &c.

Bellicoſiſſimis gentibus ita devictis, ut nulla iam

iam civitas eſſet, quæ bellum pararet, quo ſibi reſiſteret; rebus in Celticâ, & Togatâ Galliâ, in tuto conſtitutis; ipſe ad devaſtandos depopulandoſque AMBIORIGIS fineis profectus eſt. Et LABIENVM cum II. legionibus in Treviros mittit; quę civitas numquam imperata, niſi exercitu coacta, fecilſet.

Alterâ ex parte à C. CANINIO, & C. FABIO legatis, res in Pictonibus benè geſta eſt: ſolutâ Lemovici, ubi DVRACIVS, Romanis fidus, à DVMNACO, Andium duce, concluſus oppugnabatur; obſidione.

DVMNACVS, cum Fabio prœlio congredi auſus; ampliùs XII. millia, aut armatorum, aut eorum, qui timore arma proiecerant; deſideravit.

Dum CANINIVS, DRAPETEM Senonem, infeſtum Romanis caput, qui non ampliùs II. hominum millib. ex eâ fugâ collectis, unà cum LVTERIO CADVRCO, provinciam petebat: II. legionibus perſequitur; C. FABIVS cum reliquo exercitu in Carnutes, reliquaſque proficiſcitur civitates: ex quibus, eo prœlio, quod cum DVMNACO fecerat, copias eſſe accitas ſciebat.

Carnutes, qui ſæpe vexati, numquam pacis fecerant mentionem; datis obſidibus, venére in deditionem. Eorumque auctoritate adductæ civitates, Oceano coniunctæ, quę Armoricæ appellantur; adventu FABII, ſine morâ, imperata fecére.

VXELLODVNVM OBSIDETVR A ROMANIS.

DRAPES & LVTERIVS prohibiti provincię aditu; in agris Cadurcorum conſtitére. Hic, magnâ & veteri apud civeis ſuos auctoritate, Vxellodunum, quod rebus integris, in eius fuerat clientelâ; naturâ loci egregiè munitum, ſuis DRAPETISQVE copijs occupat; & opidanos ſibi coniungit.

Dum CANINIVS, qui eò cum exercitu venerat, toto opido munitiones circumdare conatur; magnâ copiâ frumenti ex finibus Cadurcorum comparatâ, DRAPES & LVTERIVS haud longius x. mill. paſſuum ab opido conſidunt; unde paullatim in opidum frumenta ſupportarent. Sed LVTERIO, qui, partitis inter ſe provincijs, agmen iumentorum ad opidum adducere, & frumentum importare ſtatuerat; fugato: & frumentarijs ad unum cæſis; DRAPES, qui caſtris præſidio cum parte copiarum reſtiterat, de-repentè oppugnatus & captus eſt. CANINIVS, ſine ullo pænè militis vulnere, victoriâ potitus, ad obſidendum Opidum revertit: & C. FABIVS, qui eódem cum ſuis copijs poſtero die venerat; partem urguendæ obſidionis ſibi ſumit.

Cæſar, M. ANTONIO Quæſtore in Bellovacis cum cohortibus relicto; reliquas civitates adit, & obſides plureis imperat. Quumque in Carnutes veniſſet, quorum conſilio initium belli ortum fuerat; ut civitatem metu, ex conſcientiâ facti, liberaret; principem ſceleris ipſius, & concitatorem belli, GVTVRVATVM, ad ſupplicium depoſcit; cumque in caſtra perductum, maximo militum conſenſu, ſecuri ferit.

VXELLODVNENSES DEDITI

Et CANINII litteris, tum de ijs, quæ cum DRAPETE & LVTERIO geſta eſſent; tum de Vxellodunenſium, quos obſideret, pertinaciâ, edoctus; cum omni equitatu celerrimè eodem contendit. Et quùm frumenti copià abundare opidanos cognoſceret; aquâ prohibere hoſtem, tentare cæpit. ut non tantum pecora atque iumenta; ſed magna etiam hominum multitudo ſiti conſumeretur. Opidani itaque neceſſitate coacti ſe Cæſari tranſdiderunt. Ipſe, qui, licet naturâ lenis, exemplo ſupplicij reliquos à rebellando deterrendos exiſtimaret; omnibus, qui arma tulerant, manus præcidit, vitamque conceſsit. DRAPES, qui à CANINIO captus fuerat; timore gravioris ſupplicij, cibo ſic abſtinens interijt. LVTERIVS, ab EPASNACTO Arverno, Romanis fido, vinctus ad Cæſarem perductus eſt.

TREVIRI CVM GERMANIS SVBACTI.

LABIENVS interim in Treviris equeſtre prœlium ſecundum fecerat; & compluribus Treviris interfectis, & Germanis, (qui nullis adverſùs Rom. auxilia negarent) principes eorum vivos, cum SVRO Æduo, in ſuam redegerat poteſtatem.

EXPEDITIO IN AQVITANOS.

Eâque re cognitâ, CÆSAR, qui ſuperioribus æſtivis ſubactam eſſe Galliam iudicaret; in Aquitaniam, quam nūquam ipſe adiſſet; ſed per P. CRASſum, quâdam ex parte devicilſet; cum II. legionibus eſt profectus. Confeſtim omnes Aquitaniæ civitates legatos ad eum miſérunt, obſideſque dederunt. Ipſe cum equitum præſidio Narbonem abijt, exercitumque per legatos in hiberna deduxit, ita ut ne qua pars Galliæ ab exercitu vacua eſſet.

CÆSAR, rebus in provinciâ conſtitutis, ad legiones in Belgium ſe recepit: hibernavitque Nemetocennæ.

COMMII ATREB. FORTITVDO; ET CVM ANTONIO RECONCILIATIO.

Quùm M. ANTONIVS in hiberna, quò conſtitutum erat, veniſſet; civitaſque Atrebatium in officio maneret; COMMIVS, quem ſuprà vulneratum fuiſſe memoravimus; patriâ excluſus, cum ſuis equitibus, ſeque, ſuoſque latrocinijs alebat. ANTONIVS, præfectum equitum, Voluſenum, qui cum eo hibernabat, ad perſequendum hoſtium equitatum miſit. Dumque ille COMMIVM, eiùs intercipiendi cupiditate, pertinaciùs cum paucis inſecutus eſſet; & hic fugâ vehementi VOLVSENVM longiùs produxiſſet; equum convertit: & calcaribus incenſum, proximè equo VOLVSENI iungit; lanceâque infeſtâ medium

dium eius femur magnis viribus tranſfixit. Et prœlio inter equites redintegrato; compluribuſque, ex Commianis, vulneratis aut interceptis; dux ipſe malum; equi velocitate, iterùm evitavit. Et quaſi expiato iam ſuo dolore, legatos ad ANTONIVM mittit; *ſeq; ibi futurum, ubi præſcripſerit; & ea facturum, quæ imperaverit; obſidibus datis, firmat.*

Hoc unum concedi ſuo timori poſtulat; *ne in conſpectum cuiuſquam veniat Romani.* ANTONIVS, acceptis obſidibus, veniam petenti dedit.

Romæ verò, Conſulibus L. ÆMILIO PAVLLO, & C. CLAVDIO MARCELLO, qui ſubſecuti ſunt, (circa XXIII. Novemb. Iuliani, ut volunt) CÆSAR ventus ne ſe provinciâ & exercitu ſpoliatum, & præſentem, petere Conſulatum inimici ſui compellerent; L. PAVLLVM, alterum Cos. & C. CVRIONEM Trib. pl. qui eius antè actionibus fuerat adverſatus; illum magnâ mercede, MD. talentûm: hunc centies H.S. defenſores paravit.

FOMES ALTER BELLI CIVILIS.

Quùm itaque Senatuſconſ. *de dimittendis* CÆSARIS *exercitibus* referretur; CVRIO ita adſenſus eſt; *ſi & cæteri quoque* (POMPEIVM notans) *ab armis diſcederent, atque exercitus dimitterent.*

In eam ſententiam ne diſceſſio fieret; Conſules, & amici POMPEII, impedimento fuerunt. Sed Sen. Conſ. fit: *Vt in bellum Parthicum, ad BIBVLVM, Legio una à CN. POMPEIO; altera à C. CÆSARE, mitterentur.*

POMPEIVS, ante triennium, CÆSARI, bellum in Galliâ gerenti, legionem unam ex delectu provinciæ, utendam dederat. eam ad ſe remitti, & in Syriam ſuo nomine proficiſci iubet. CÆSAR ex ſuo numero XV. adiecit.

Atque ita duabus legionibus ſpoliatus (quæ quòd ad bellum Parthicum non eſſent neceſſariæ, à MARCELLO Conſule, ad POMPEIVM ſunt traductæ) quùm POMPEIO tanti exercitus traderentur; ſibi etiam licere putavit; ſuum, quem haberet in poteſtate, exercitum retinere.

GALLIÆ PACANDÆ RATIONES.

Is quùm in Belgio hiemaret, unum illud propoſitum habebat; continere in amicitiâ civitates; nulli ſpem aut cauſſam dare armorum. Itaque honorificè civitates appellando, & principes maximis beneficijs adficiendo, nulla onera nova imponendo, defeſſam tot bellorum caſibus Galliam, conditione parendi meliore, facilè in pace continuit.

Hibernis peractis, quàm celerrimè in Italiam profectus eſt; ut municipia & colonias appellaret, quibus M. ANTONII, Quæſtoris ſui, petitionem ſacerdoij, ſive Auguratûs, commendâſſet. Deinde, ut ijs gratias ageret, quòd officium ſuum, & frequentiam, ANTONIO (qui Augur factus erat, priùs quàm Italiam attingeret) præſtitiſſent. ſimulque ſe, & honorem ſuum, in inſequentis anni petitione commendaret. propterea quòd inſolenter adverſarij ſui gloriarentur, L. CORNELIVM LENTVLVM, & C. CLAVDIVM MARCELLVM, Conſules deſignatos: qui omnem honorem & dignitatem CÆSARIS exſpoliarent. Et ereptum SER. GALBÆ Conſulatum, licet is multò plus gratiâ ac ſuffragijs valuiſſet; quòd ſibi coniunctus & familiaritate & neceſſitudine legationis eſſet.

CÆSAR GRATIOSVS ITALIS.

CÆSARIS adventus, ab omnibus municipijs & Colonijs incredibili honore atque amore exceptus eſt. Ipſe quùm omneis Galliæ Togatæ, cui T. LABIENVM præfecerat, regiones percurriſſet; quàm celerrimè ad exercitum Nemetocennam contendit: legionibuſque ex omnibus hibernis ad fineis Trevirorum evocatis, ibi exercitum luſtravit. Illo per hiberna diſtributo, in Italiam iterùm profectus eſt.

Quò quùm veniſſet, & arma haud dubiè contra ſe parari audîſſet; *Omnia tamen patienda ſibi ſtatuit: quoad ſibi ſpes aliqua relinqueretur, iure potiùs diſceptandi, quam belli gerendi.*

RERVM IN GALLIIS GESTARVM COMPENDIVM.

Ita CÆSAR novem in Gallijs æſtates exegit, ubi vario pugnarum eventu, ampliùs CCCC. hominum millia cæſa, & plura capta, referuntur. nullâ non æſtate iuſtiſſimus triumphus emeritus. Omnem Galliam, quæ à ſaltu Pyrenæo, Alpibuſque & monte Gebennâ; fluminibus Rhodano & Rheno continetur; patetque in circuitu ad XXXII. centena paſſ. millia; præter ſocias, ac benè meritas civitates; in provinciæ formam redegit: eique in ſingulos annos ſtipendij nomen impoſuit.

Cenſores in hunc annum referuntur; AP. CLAVDIVS, & L. PISO; CÆSARIS ſocer. A quibus luſtrum conditum LXXI. & cenſa civium capita CCCXX. M. (quùm biennio pòſt, CÆSARE cenſum agente, dimidio minus ſint inventa.) Et princeps Senatûs lectus, P. SERVILIVS ISAVRICVS.

APPIVS, CÆSARI inimicior, multos Equites & Senatores, libertinos alioſque nobileis, qui parteis CÆSARIS ſequebantur; invito collegâ, aut notavit, aut Senatu, gradu ve ſuo demovit. & in cæteris, C. SALVSTIVM hiſtoricum.

Nemo prudens eo tempore magiſtratum illum adfectavit; ne aut notandis civibus in odium; aut notis prætereundis, in populi reprehenſionem incurreret.

POMPEIO VRBIS; EXRCITVVMQVE CVRA DEFERTVR.

POMPEIVS è Senatu, dum CVRIO acriùs pro CÆSARE, & contra ſe diceret; non ſine ſtomacho & minis egreſſus, in ſuburbanam villam ſeceſſerat. Quùm verò in urbe de Cæſaris adventu rumor falsò eſſet exortus; omneſque metu percellerentur; MARCELLVS Cos. cum collegâ PAVLLO, ocyùs ad POMPEIVM venit: gladioque porrecto, *Curam, cuſtodiamq; urbis capeſſere iubet.* Traditiſque duabus legio-

legionibus, quæ Parthico bello deſtinatæ apud Capuam hibernabant; adeoque exercitu omni, qui uſquam in Italia erat, eidem permiſſo, cum novorum delectuum habendi facultate; ut adverſus Cæſarem proficiſcatur, hortantur.

Adducti erant eidem fini, L. CORNELIVS LENTVLVS & C. CLAVDIVS MARCELLVS, M. F. Conſules deſignati, qui eadem POMPEIO mandarent. Ille legiones, & ea, quæ offerebantur, haud invitus accepit.

CVRIONIS PRO CÆSARE CONATVS, ET TVRBÆ.

CVRIO Trib. pl. qui nihil ſibi ad ſummam, in cauſſâ Cæſaris defendendâ, contentionem reliqui fecerat; quùm obtinere non poſſet à Conſulibus; ut edicerent; *Ne quis POMPEIO delectus habenti nomen adverſus CÆSAREM daret*; metu iudicij, neque dum exacto magiſtratu, ex urbe ad Cæſarem profugit.

Hunc, ait Vell. ad ultimum, *ſaberrimas coaleſcentis conditiones pacis*, quas & Cæſar iuſtiſſimo animo poſtulabat; & POMPEIVS æquo recipiebat; *rupiſſe, aut diſcuſſiſſe.*

Fertur autem Cæſar, quo POMPEII neceſſitudinem retineret, Neptem ſuam OCTAVIAM, C. MARCELLO licet elocatam, ei obtuliſſe: & filiam ipſius viciſſim, licet FAVSTO SYLLÆ deſponſam, ſibi uxorem dari poſtulaſſe.

CÆSARIS MODERATIO ET PACIS STVDIVM.

CÆSAR tum, conventibus in citeriore Galliâ peractis, cum V. pedit. M. & CCC. equit. quos ſecum è Gallia adduxerat, Ravennæ, extremâ provinciæ ſuæ urbe, ſubſiſtebat. Hic CVRIO quùm ei ſuaderet, omnibus mox legionibus è Galliâ atque Illyrico evocatis, ad Vrbem imparatam accederet; ipſe priùs quàm auxilium rebus ſuis ab armis peteret, omneis concordiæ conditiones experiri maluit. Modò per amicos, cum adverſarijs paciſci conatus; ut vel Gallia Ciſalpina cum II. legionibus; vel certè cum unâ, Illyricum ipſi relinqueretur: dum iuſtis comitijs, & ex pacto, Conſul crearetur. Modò Senatum per litteras deprecatus; ne exercitu omni imperioque nudatus, adverſariorum invidię & calumnijs obijceretur.

Si POMPEIVS exercitum dimittere, imperiumque deponere iubeatur; ſe paria facturum. Si ille id facere recuſet; ſe quoque, retento exercitu, propediem, ad ulciſcendas ſui, patriæque iniurias, venturum.

Hoc extremo litterarum, quas CVRIO detulerat, & M. ANTONIVS publicè recitandas curârat; in Senatu perlecto; ab omnibus ſtatim conclamatum eſt: *Bellum à CÆSARE ultrò denuntiari.* Eâque de re diu in Curiâ variantibus ſententijs decertatum eſt: donec tandem Cos. LENTVLI, & M. CATONIS importunitate, iretur in ſententiam Q. METELLI PII SCIPIONIS: qui tum POMPEII ſocer cenſuerat; *CÆSAREM, niſi ad diem certam exercitum dimittat; videri contra remp. facturum.*

M. ANTONIVS & Q. CASSIVS LONGINVS, Tribb. pl. qui ſententiæ interceſſerant; & animoſiùs, ne ea perferretur, ſed fruſtrà, reſtiterant; Curiâ excedere iuſſi, metu acerbioris decreti, & Pompeianorum, qui adventare credebantur; ſervili habitu, unà cum CVRIONE ad Cæſarem de nocte profecti ſunt.

3905. Ab V. C. 703. | *Hæc acta ipſis Ianuar. Kal. quo die novi Conſules, quos ſuprà dixi deſignatos; L. LENTVLVS & C. MARCELLVS, magiſtratum inibant.* | 45.

ADPARATVS BELLI CIVILIS.

Et circiter ſeptem pòſt diebus factum aliud S. C. cui non niſi extremis turbatæ reip. temporibus locus eſſe ſolet; *Darent operam Coss. Prætores, Tribb. pl. quique ad Vrbem Conſulares eſſent, ut ne quid reſp. detrimenti capiat.*

Pecunia POMPEIO ex ærario dari iuſſa. Gallia provincia L. DOMITIO Aenobarbo; METELLO SCIPIONI, Syria; alijs aliæ extra ordinem & contra leges decretæ. Conſul uterque, paludati, inuſitato exemplo, votis nuncupatis, extra urbem proficiſcuntur. Delectus totâ Italiâ habentur; pecuniæ per municipia exiguntur, & arma imperantur.

Cæſar, qui Ravennæ interea poſtulatis ſuis reſponſum exſpectabat, ijs, quæ Romæ acta eſſent, cognitis; & adverſariorum iniurijs, ut iuſtiſſimi ſibi belli cauſis, in concione militum expoſitis; quùm eos, ut ſuam Imperatoris tot annis ſpectati, dignitatem ab inimicorum violentiâ defendant, eſſet cohortatus: Et à XIII. legionis militibus, qui tum aderant, alacriter eſſet acclamatum; Centuriones cum cohortibus, extra provinciæ ſuæ fineis, Ariminum pacato habitu & itinere præmittit; ipſe ad Rubiconem, qui provinciæ ſuæ terminus Galliam ab Italiâ dividebat, eoſdem eſt adſecutus.

ANCEPS CÆSARIS DE BELLO SVSCIPIENDO CONSILIVM: ET AD ROMAM progreſſus.

Ibi quùm varia perplexo ac nutante animo conſilia verſaret: & ad amicos, qui adſtabant, converſus; *Regredi ſibi nunc liberum eſſe* dixiſſet: ponticulo fluminis tranſito, *omnia ſibi armis peragenda fore*; tandem, oblato ſibi oſtento; *Eamus*, ſubiecit, *quò Deorum oſtenta, & inimicorum iniquitas vocat. Iacta eſt alea.* Sic exercitu Rubiconem traiecto, Ariminum etiam ante lucem occupavit.

Ibi Tribb. plebis & CVRIONE, qui eò ad ſe confugerant, in concionem productis; & militibus eorum oratione, & Cæſaris commiſeratione, ad ul-

tionem magis incenſis; exercitum, qui tunc ... erat, recte Romam ducit reliquas: legiones ex hibern... evocat, & ſe ſequi iubet.

Quùm intereà legati ad CÆSAREM, à POMPEIO, L. CÆSAR, & L. ROSCIVS Prætor, rei certis conditionibus, ex CICERONIS ſententiâ, componendæ, miſſi, nihil præter dubia & incerta POMPEII promiſſa adferrent; & iniquas leges Cæſari imponerent: ,, *Vt ipſe Arimino excederet, atque in provinciam reverteretur: POMPEIVS & provincias & alienas legiones teneret. Ipſe exercitum dimitteret; POMPEIVS & Conſules, ſine intermiſsione, delectus haberent.*

Præterea, quod neque tempus colloquio, CÆSARE ita petente, daret POMPEIVS; neque acceſſurum polliceretur; magnam pacis deſperationem adferebat.

Arimini itaque cum II. legionibus ſubſiſtens CÆSAR, delectus habere inſtituit. M. ANTONIVM cum V. cohortibus Arretium mittit. Piſaurum, Fanum, Anconam, ſingulis cohortibus occupat. Tignium municipium, THERMO Prætore fugiente, per CVRIONEM recepit. Inde Auximum profectus: ACTIO VARO, qui id municipium præſidio tenebat; ab ipſis Decurionibus priùs cum cohortibus excedere, ſibique conſulere iuſſo; ab eiſdem in opidum recipitur.

TREPIDATIO ROMÆ. POMPEII ET OPTIMATIVM FVGA.

His Romam nuntiatis, tantus repentè terror invaſit; ut Conſules, & plerique magiſtratus ex urbe profugerent: quùm CÆSAR etiam adventare, eiuſque equites iam iamque adeſſe, in ſummâ agreſtium, ultrò citroque commigantium, trepidatione, & incondito clamore iactaretur.

POMPEIVS, pridie eius diei, non exſpectato legatorum à Cæſare reditu, Capuam ad legiones, quas à Cęſare pridie accepiſſet: & in Apulia, in hibernis diſpoſuiſſet, iter intenderat. non tam ut bellum ibi faciliùs adminiſtraret; quàm metu, ne exercitum dimittere cogeretur.

Decedens, Conſules cum univerſo Senatu, omnibuſque magiſtratibus, ſubſequis pecuniamque omnem, atque adeò ſacra è Templis donaria, ſecum ferre iubet. *Impunitate omnibus, qui ſe ſequerentur conceſſa; hoſtium ſe loco habiturum, quicumque ad vrbem remanſiſſent, profeſſus.*

CÆSAR, contrà; *Amicorum ſe loco habiturum, qui neutri partium adhæſiſſent.*

Senatores ita deſerti, & in re tam ancipiti, animis ſuſpenſi, quùm in Curiâ pernoctâſſent, plerique ſtatim Capuam rectà ad POMPEIVM contendunt: quidam verò, qui vel Cæſari, vel neutri factioni ſtuderent; in urbe remanſere.

VRBES ITALIÆ CÆSARI CERTATIM SE DEDVNT.

CÆSAR, dum Romæ ita trepidatur, omnem agrum Picenum percurrit. cunctæque earum regionum præfecturæ, libentiſſimis animis eum recipiunt; exercitumque eius rebus omnibus iuvant. Cingulum, quod opidum LABIENVS ſua pecuniâ exædificârat, & inſtituerat, miſſis ad ſe legatis, in fidem accipit. Aſculum, in Picentibus, tenebat X. cohortibus LENTVLVS SPINTHER. Is, cognito Cęſaris adventu, ex opido profugit. & ſecum abducere cohorteis conatus, à magnâ parte militum deſeritur.

VIBVLLIVS RVFVS, miſſus à POMPEIO in eum agrum, confirmandorum hominum cauſſâ; milites ab eo in itinere accipit: & ex finitimâ regione, quas poteſt, ex delectibus Pompeianis, cohorteis contrahit. & VALLAM HIRRVM, qui cum VI. cohortibus Camerino fugiebat, excipit. Ex iis ita coactis, XIII. efficit, & ad DOMITIVM AENOBARBVM Corfinium pervenit, qui per ſe circiter XX. cohorteis è vicinitate colligerat.

CÆSAR, recepto Aſculo, Corfinium contendit. Et Domitianis, qui pontem fluminis interrumpebant, repulſis, legionibuſque ſuis tranſductis; ad opidum conſtitit; iuxtaque murum caſtra poſuit.

Sulmonenſes intereà, qui a Q. LVCRETIO Senatore, & ACTIO PELIGNO, ea facere, quæ vellet Cæſar, prohibebantur; & VII. cohortium præſidio tenebantur; ſimulatque M. ANTONII, quem eò cum legione IIX. & IIX. cohortibus Cæſar miſerat ſigna vidérunt; portas gratulabundi aperuérunt. LVCRETIVS & ACTIVS de muro ſe deiecérunt.

Corfinio deinde vallo caſtelliſque circummunito; DOMITIVS, qui ad POMPEIVM oratum, ut ſibi, multiſq; ſecum Senatoribus & equitibus ſubveniret, certos homines cum litteris miſerat; & ab illo, qui rem in ſummum periculum temerè, obſeſſorum cauſſâ, deducere nollet; iuſſus erat cum omnibus copijs ad ſe venire; conſilium fugæ capere inſtituit. Divulgato DOMITII conſilio, milites ſeceſſionem faciunt deinde omnes uno conſilio ipſum productum in publicum circumſiſtunt, & cuſtodiunt; legatoſque ex ſuo numero ad Cæſarem mittunt: *Paratos ſe eſſe portas aperire, quaque imperaverit, facere; & L. DOMITIVM vivum in eius poteſtatem tranſdere.*

CÆSARIS PRVDENTIA, ET CLEMENTIA IN DEDITITIOS.

CÆSAR ſingulari & prudentiâ & clementiâ uſus, qui opidum diripi, aut tot obſeſſos in vitæ periculum venire nollet; eos, qui ad ſe venerant, collaudat, atque in opidum dimittit: portas muroſque adſervari iuber. Suos verò, quaſi eruptiones ex urbe cavendæ eſſent; perpetuijs vigilijs ſtationibuſque diſponit.

In ſummâ omnium exſpectatione, quid obſeſſis futurum eſſet; LENTVLVS SPINTHER, quartâ circiter vigilâ, impetratâ colloquij cum Cęſare facultate, ex opido emiſſus, & in conſpectum Cæſaris deductus; cum eo de ſalute ſuâ agit, atque obſecrat, ut *ſibi parcat.*

CÆSAR; *Se non maleficij cauſſâ ex provinciâ ſuâ egreſſum confirmat, ſed uti ſe à contumelijs inimicorum defenderet. Tribb. pl. eâ re ex civitate expulſos, ad ſuam dignitatem*

gnitatem reſtitueret; ſe denique & pop. Rom. paucorum factione oppreſſum, in libertatem vindicaret.

Eâ ratione confirmatus LENTVLVS, ut in oppidum reverti liceat petit, quod de ſua ſalute impetraverit, tum etiam reliquis ad ſuam ſpem ſolatio.

CÆSAR, ubi luxit, omnes Senatores eorumque liberos, Tribb. milit. Equiteſque Romanos, ad ſe produci iubet. Erant inter eos, præter DOMITIVM eiuſque filium, & LENTVLVM & VIBVLLIVM, SEX. QVINCTILIVS VARVS Quæſtor, & L. RVBRIVS; & Decuriones municipiorum à DOMITIO evocati, alijque. Hos omneis productus à contumelijs militum convicijsque prohibet: & de ſuis in eorum quemque beneficijs commonitos, omneis incolumeis dimittit.

DOMITIO poteſtatem facit; ſiquidem in partibus manere vellet, utra magis ei probaretur, eam ſequeretur; niſi ab armis decedere & quietem agere mallet. H.S. ſexagies, quod ille advexerat, atque in publicum depoſuerat; adlatum ad ſe à II.Viris Corfinienſibus, DOMITIO reddidit. quam tamen pecuniam ei POMPEIVS ex ærario in ſtipendium dederat.

Milites Domitianos ſacramentum apud ſe dicere iubet.

Et VII omninò dies apud Corfinium commoratus, motis inde caſtris, per fineis Marrucinorum, Ferentanorum, Larinatiumque, in Apuliam pervenit.

Poſtquam fama de CÆSARIS, in DOMITIVM reliquoſque, clementiâ Romam perlata eſt; inſperata urbem invaſit lætitia; multique è mediâ fuga ſecuriores domum ſe recepere.

POMPEIVS FVGAM IN GRÆCIAM MEDITATVR. BRVNDISIVM OBSESSVM ET deditum.

POMPEIVS, qui tum fortè Luceriæ erat, Italiæ retinendæ ſpe deiectus, quùm CÆSARE Gallias adhuc obtinente iter ibi in Hiſpaniam, provinciam ſuam ubi exercitum haberet, terrâ interclusum ſciret; fretus regum, populorumque Aſiæ in ſe ſtudijs, relictâ Italiâ, mare Ionium cum exercitu, & ijs, qui ipſi ſ[ad]erant, Senatoribus, traijcere ſtatuit. Luceria itaque Canuſium; inde ipſis Feralibus, VIII. Kal. Mart.) Brundiſium pergit. Conſules, quos cum magnâ parte copiarum Dyrrachium, in Epirum, præmittere conſtituerat; è-veſtigio conſecuturus.

CÆSAR, qui nihil tam cuperet, quàm POMPEIO Brundiſij capto aut oppreſſo, vel ad æquas pacis conditiones adducto, bellum intra Italiam conficere; & qui vereretur, ne POMPEIVS ibi remaneret, quo faciliùs omne Hadriaticum mare, extremis Italiæ, Græciæque regionibus, in poteſtatem haberet; & utrâque ex parte bellum adminiſtrare poſſet; eodem cum VI. legionibus contendit: & oppidum diverſis operibus oppugnare; portûſque Brundiſini uſum hoſti eripere; exituſque obiectis molibus impedire, & intercludere, inſtitit.

Interim ne à pace abhorrere videretur; primò per CN. MAGIVM, Præfectum fabrûm POMPEII, ex itinere à ſuis deprehenſum; tum per CANINIVM REBILVM legatum, SCRIBONII LIBONIS neceſſarium, mutui inter ſe colloquij copiam petit. *Poſſe non iniquis conditionibus ab armis diſcedi.*

POMPEIVS, dato reſponſo, quòd Conſules abſint: *Sine illis nihil de compoſitione agi poſſe*; contrarijs interim operibus munitiones CÆSARIS aut perrumpebat, aut diſturbabat. Et oppugnationem tantiſper ſuſtinuit, dum naves, Dyrrachio, a Conſulibus remitterentur, quæ priorem exercitûs partem eò deportaverant. Ipſe ſive operibus CÆSARIS permotus; ſive quòd ab initio Italiâ excedere conſtituerat; adventu navium, profectionem parare incipit.

Quò quo faciliùs impetum Cæſaris, militumque irruptionem retardaret; portas obſtruit: vicos, plateaſque inædificat: & foſſas tranſverſas vijs perducit, & præſepit. atque aliquot propugnatoribus in muro & turribus oppidi, ad ſpeciem, relictis, qui certo ſigno, & actuarijs navigijs revocandi eſſent; milites ſuos ſilentio naves conſcendere iubet: & ſub noctem (Idib. Mart.) ſolvit.

CÆSAR autem fuga Pompeianorum, per oppidanos, qui iniurijs contumelijſque POMPEII & militum irritati, Cæſaris rebus favebant, e tectis ſignificatâ, ad XV. Kal. Apr. Brundiſium recepit.

Et quantumvis ad ſpem conficiendi maturiùs negotij maximè probabat; coactis navibus, mare tranſire; & POMPEIVM, priùs quàm tranſmarinis auxilijs confirmaretur, perſequi: tamen quòd ille præſentem ſui inſequendi facultatem, abductis ſecum navibus, ademiſſet; & ipſe in alijs procul cogendis moram temporiſque longinquitatem timeret; ſatiùs duxit, Italiam, & quidquid à tergo relinqueretur, præſidijs confirmare: atque in Hiſpaniam, quæ Pompeianis Præſidibus & exercitibus tenebatur, proficiſci.

CÆSAR INSVLAS, ET PROVINCIAS ITALIÆ PROPINQVAS PER LEGATOS occupat.

Et navibus per II. Viros municipiorum undique contrahi, & Brundiſium deduci iuſſis; Q. VALERIVM legatum, cum legione unâ in Sardiniam, quam M. COTTA obtinebat; Q. CVRIONEM Proprӕt. cum III. legionibus in Siciliam, quæ MARCO CATONI obvenerat; dimittit. eâque receptâ, in Africam, quæ TVBERONI ſorte obtigerat, exercitum tranſducere iubet.

Caralitani, Sardiniæ principes, ad famam adventantis VALERII, ſuâ ſponte ex oppido COTTAM eijciunt, qui in Africâ profugit. CATO, navibus in Siciliâ inſtruendis, & delectibus in Lucanis Bruttijſque per legatos ſuos habendis, intentus; cognito CVRIONIS adventu, queſtus in concione ſeſe proditum ac proditum à POMPEIO, ex provinciâ, ad eumdem, per Corcyram, ſe contulit. Sic vacuas ab imperijs Inſulas nacti, qui eò miſſi erant, cum exercitibus pervenere.

TVBERO, quùm in Africam veniſſet, invenit in provinciâ cum imperio ACTIVM VARVM. qui ad Auximum amiſſis cohortibus, protinus ex fugâ in Africam pervenerat; atque eam ſuâ ſponte vacuam occu-

occupaverat; delectuq; habito II. legiones effecerat. Hic venientem Viticam, TVBERONEM, cum navibus, portu atque oppido prohibet; eoque loco excedere cogit: Quæſtore tum ibidem LIGARIO.

ACTA CÆSARIS ROMÆ.

CÆSAR itaque ſpatio LX. dierum universâ Italiâ, citra ſanguinem, potitus, militibus in municipia proxima deductis, Romam ante Kal. April. pervenit. Senatum, quem extra pomerium ANTONIVS & CASSIVS coegerant, benignè adlocutus, ſuæ cauſſæ æquitatem, & adverſariorum acerbitatem commemorat. populum, Syllanæ tempeſtatis memoriâ & metu ferè exanimem, confirmat. filios eorum, qui à SYLLA proſcripti erant; ad honores & magiſtratus admittit. Orat & poſtulat Senatores; Remp. ſuſcipiant, atque unà ſecum adminiſtrent. ſin timore defugiant; illis ſe oneri non futurum, & per ſe remp. adminiſtraturum.

Quùm Senatui placuiſſet, ut ex CÆSARIS ſententia legati ad POMPEIVM mitterentur; nemo repertus eſt, qui id munus ſuſcipere vellet; quod POMPEIVS decedens ab urbe; *Hoſtium loco æque habiturum ſe edixerat, & eos, qui Romæ remanſiſſent, & qui in caſtris CÆSARIS fuiſſent.*

METELLO OBNITENTE, CÆSAR ÆRARIVM COMPILAT.

Sed L. METELLVS Trib. pleb. ab inimicis CÆSARIS ſubiectus, & hanc rem diſtrahebat, & alia quæ agere ille inſtituerat, impediebat. & præcipuè Rogationem, quam ille de pecunijs ex ærario ad bellum gerendum ſumendis, tulerat. Cæſar verò, quùm clavibus non inventis, quas Coſs. ſecum abſtulerant, ærarium ſecuribus effringi iuſſiſſet; mortem METELLO, ſi reſiſteret, comminatus; ſanctiores etiam theſauros, ſoli bello Gallico cum exſecratione deſtinatos, abſtulit. qui temp. perdomitis à ſe Gallis, religione ſolutam prædicaret.

M. ÆMILIVM LEPIDVM Præfectum urbi conſtituit. M. ANTONIVM univerſæ Italiæ, & in eâ præſidijs præfecit. Illyricum C. ANTONIO; & Galliam citeriorem LICINIO CRASSO decrevit. Claſſes præterea duas, unam ad Inferi, alteram ad Superi maris tutelam, inſtruxit: illi Hortenſium, huic DOLABELLAM, præeſſe iuſſit.

CÆSAR IN HISPAIAM MOVET. MASSILIA OPPVGNATA.

His rebus ita paſſim conſtitutis, ab urbe profectus in ulteriorem Galliam pervenit, in quâ pacem ipſe fecerat: inde Hiſpaniam petiturus. Hoc in itinere cognoſcit DOMITIVM, quem Corfinij paullo antè captum dimiſerat; ad Maſſiliam occupandam, cum aliquot navibus obiter coactis, profectum. ipſoſque Maſilienſeis, mandatis à POMPEIO per nobileis adoleſcenteis, indigenas, acceptis; ne nuva Cæſaris officia, veterum ſuorum beneficiorum memoriam pelleret; portas ſibi clauſiſſe; auxilia ab Albicis, alijſque finitimis, accire: frumentum ex agris in urbem convehere; muros, claſſem, & portas reficere; armorum officinas in urbe inſtituere.

CÆSAR, XV. Maſſilienſium primis ad ſe evocatis, cum ijs agit; *Ne initium belli ab ipſis oriatur: Italiæ totius auctoritatem ſequi potius debere; quam unius hominis voluntati obtemperare.*

Illi per legatos Cæſari renuntiant: *Quoniam pop. Rom. in duas parteis diviſus ſit, quarum principes POMPEIVS & CÆSAR, qui civitatis uterq. patroni ſint, ſui iudicij non eſſe, utra pars iuſtiorem habeat cauſſam, diſcernere. ſed paribus eorum beneficijs parem ſe quoque voluntatem tribuere debere; & neutrum eorum contra alterum iuvare: aut urbe, aut portubus recipere.*

DOMITIO BRVTVS OPPONITVR AD MASSILIAM.

Sed dum hæc inter eos aguntur, DOMITIVS ab ijs cum navibus receptus, urbi præficitur; ſummaque ei belli adminiſtrandi permittitur.

Quâ iniuriâ permotus Cæſar, legiones III. Maſſiliam adducit. turreis vineaſque ad oppugnationem urbis agit: & navibus longis XII. Arelate, quàm celerrimè adfectis & armatis, D. BRVTVM præfecit: & C. TREBONIVM legatum cum III. legionibus ad obſidionem Maſſiliæ relinquit. Ipſe in Hiſpaniam ire pergit; præmiſſoque cum III. legionibus, quæ Narbone hiemarant, C. FABIO legato; reliquas, quæ longiùs hiemabant, ſubſequi iubet.

FABIVS, uti imperatum erat, celeriter ſaltus Pyrenæos occupat; & præſidia deijcit, magniſque itineribus ad exercitum AFRANII contendit.

POMPEIANI IN HISPANIA DVCES.

POMPEIVS quippe, antequam Brundiſio decederet, VIBVLLIVM RVFVM in Hiſpaniam miſerat. Cuius adventu, AFRANIVS, PETREIVS, & VARRO, POMPEII legati, quorum unus III. legionibus Hiſpaniam citeriorem; alter à Saltu Caſtulonenſi, ad Anam II. legionibus; tertius ab Anâ Vectonum agrum, Luſitaniamque pari numero legionum obtinebat) officia inter ſe erant partiti. ut PETREIVS ex Luſitaniâ, per Vectones cum omnibus copijs ad AFRANIVM proficiſcatur: VARRO cum ſuis legionibus ulteriorem Hiſpaniam tueatur. Præter legiones; ex utrâque provinciâ auxilia contraxerant, ſcutatos & cetratos, ad DCCC. (al. LXXX.) cohorteis; & equitum circiter V.M. CÆSARI aderant, præter legiones; ad VI. M. auxilia peditum; equit. III. M. quæ omnibus ſuperioribus bellis habuerat. & par ex Galliæ civitatibus numerus.

ILERDÆ LOCVS CASTRIS DELECTVS. IBIDEM VARIA VTRINQVE CERTAMINA.

Pompeiani ad Ilerdam, loco maximè opportuno, bellum gerere conſtituunt, hoſtem que ibi operiri.

FABIVS, qui præmiſſus, ad Ilerdam proximè acceſſerat; & tentatis per nuntios finitimarum civitatum animis, duos in Sicore flumine, quod urbem adluit, ponteis effecerat, quibus pabulatum mitteret; crebrò cum Pompeianis, qui idem facerent, equeſtribus prœlijs contendebat.

Poſtquam Cæſar cum equitibus nongentis in caſtra pervenit, pontem, qui fuerat tempeſtate interruptus; & equitatum FABII, iam tranſgreſſum, & ab Afranianis, qui occaſione & beneficio fortunæ ad eos opprimendos uti vellent circumventum, in magnum diſcrimen coniecerat; biduo poſt ſummâ induſtriâ perficiendum curavit. Et factâ æquo loco pugnandi poteſtate, quùm per Afranium ſtaret quò minùs

minus prœlio dimicaretur; ab infimis radicibus montis caſtra facere conſtituit. & tam admirandis foſſarum atque aggerum operibus communit; ut quùm Pompeiani, terrendi cauſsâ atque impediendi operis, copias ſuas ad infimas montis radices producerent, & prœlio laceſſerent, neque idcirco Cæſar opus intermitteret; illi non diu commorati, copias in caſtra reduxerint.

Mediâ ferè planitie, quæ inter Afranij caſtra, & opidum Ilerdam iacebat, editior ſurgebat tumulus. quem ſi occupâſſet Cæſar & communiſſet; ab opido, & ponte, & commeatu omni, quem in opidum contulerant; ſe interclusurũ adverſarios confidebat.

Dum hic utrimque in eo tumulo occupando contenditur, & horis v. continenter pugnatur; Afraniani, qui ex ſtatione pro caſtris priùs in tumulum venerant; Cæſaris legionem repellũt, & perterritis inſtant, donec Cæſar legionem IX. ſubſidio duceret, & hoſtem inſolentem ſupprimeret; ſeque ad opidum Ilerdam recipere & ſub muro conſiſtere cogeret.

Sed & dum hi eius legionis milites, elati ſtudio, ſarcire acceptũ detrimẽtum vellent; & in iniquum locum progreſſi haud facilè ſeſe inde recipere poſſent; pugna, ſubmiſsis utrâque ex parte auxilijs, ut integri defeſsis ſuccederent, adeò acris exoritur; ut Cæſariani dum graviter a multitudine premerentur, omniaque tela cõſumſiſſent; gladijs diſtrictis impetum adverſus montẽ in cohorteis fecerint, & in opidum pænè compulerint. & equitatu inter duas acies perequitante, commodiorem ſocijs receptum dederint. Ex Cæſarianis primo congreſſu circiter LXX. cæſi; vulnerati ampliùs DC. Afraniani, præter V. Centuriones, plus CC. ex ſuis deſiderârunt. Hi tamen tumulum, pro quo pugnatum erat; magnis operibus muniérunt, præſidiumque ibi poſuérunt.

Biduo, quo hæc geſta ſunt, repentinum accidit incommodum. Coortâ tempeſtate, imbres cœlo effuſi, & nives è montibus profluentes, ſummas fluminis ripas ſuperârunt; & ambos pontes, quos FABIVS fecerat, uno die interruperunt. Cæſaris caſtra, erant inter flumina duo, Sicorim & Cingam; & anguſto XXX. millium ſpatio continebantur. Neque civitates, quæ ad Cæſaris amicitiam acceſſerant, frumentum ſupportare; neque ij, qui longius pabulatum progreſſi erant, fluminibus interclusi, reverti; neque maximi comitatus; qui ex Galliâ, Italiâque exſpectabantur, in caſtra pervenire poterant.

Huc accedebat, quod AFRANIVS omne ferè frumentum e civitatibus, ante Cæſaris adventum, Ilerdam convexerat; & pecora, ſecundum inopiæ ſubſidium, belli metu, longiùs erant remota.

At AFRANII exercitus omnium rerum abundabat copiâ; quas ſine ullo periculo pons Ilerdæ præbebat, & loca trans flumen integra.

Quùmque eæ aquæ compluréis diés permanerent, & CÆSAR ponteis reficere conaretur; neque magnitudo rapidiſſimi fluminis id permittebat; neque ad ripam diſpoſitæ adverſariorum ripæ perfici patiebantur.

AVXILIA CÆSARI SVBMISSA.

Iter ad CÆSAREM ſub id tempus habebant ſagittarij ex Ruthenis; equites ex Galliâ, cum magnis impedimentis. Erant præterea cuiuſque generis hominum millia circiter VI. cum ſervis liberisque. qui nec ordine, nec imperio certo, ex ſuperiorum temporum licentiâ, iter facerent. Erant & complures honeſti adoleſcentes, Senatorum filij, & equeſtris ordinis: legati etiam CÆSARIS & civitatum. Hos omneis flumina continebant.

Id ubi AFRANIO nuntiatum; cum omni equitatu, tribuſque legionibus ad eos opprimendos de nocte proficiſcitur; imprudéteiſque, miſſis antè equitibus, adgreditur. Illi, dum pari certamine res geri potuit, magnum hoſtium numerum pauci ſuſtinuére. Verùm ubi ſigna legionum adpropinquare cæpérunt; paucis amiſsis, ſeſe in monteis proximos contulére.

ANNONÆ INOPIA IN CASTRIS CÆSARIS.

CÆSAR, ubi annonam ingraveſcere, (ut ad L. denarios, in ſingulos modios ea perveniret,) & militum vireis inopiâ frumenti diminui ſenſit; civitatibus ſocijs & amicis, quò minor erat frumenti copia, pecus imperabat. Ipſe, calonibus in longinquiora loca dimiſsis, præſentium inopiam, quibus poterat præſidijs tutabatur.

Hæc Romam in maius etiam partim rumoribus perlata, partim ducum Pompeianorum litteris ad amicos perſcripta, quaſi bellum pænè confectum videretur, effecére, ut multi ex Italiâ ad POMPEIVM, animis cum fortunâ mutatis, concurrerent.

PONTEIS INSTAVRAT CÆSAR AD ILERDAM.

Quùm in his anguſtijs CÆSAR verſaretur; militibus imperavit; ut naves ex levi materiâ fecerent, cuius generis anteà uſus Britanniæ docuerat; quæ viminibus contexerentur & corijs integerentur. Eas ita perfectas, carris iunctis devehit noctu millia paſſ. à caſtris XXII. militeſque ijs flumen tranſportat: continentemque ripæ collem improviſo occupat, & celeriter communit; & eodem legionem poſteà traducit: atque ex utrâque parte pontem inſtitutum biduo perficit. Ita commeatus, & qui frumenti cauſsâ proceſſerant, tutò ad ſe recipit; & rem frumentariam expedire incipit.

Magna pars equitum, flumine tranſmiſſo, inopinanteis hoſtium pabulatores adgreſſa, quam-maximum numerum iumentorum atque hominum intercipiunt: & cohortem unam à reliquis ſeclusam ac circumventam, interficiunt. incolumeſque cum magnâ prædâ eodem ponte in caſtra revertuntur.

PVGNA NAVALIS MASSILIENSIVM CVM BRVTO.

Dum hæc ad Ilerdam geruntur, Maſsilienſes, navei longas numero XVII. expediunt; ijſque multa minora navigia addunt; ut ipſa claſsis ſpeciem præberent. Iis, ipſi magnum ſagittariorum, & Albicorum, montanæ, & in armis exercitatæ gentis, numerum imponunt.

DOMITIVS verò, cuius conſilio utebantur, certas naveis, quas ſibi depopoſcerat, colonis paſtoribuſque,

que, quos ſecum adduxerat, complet. Ita inſtructâ claſſe ad naves Cæſaris procedunt, quæ in adverſâ Maſſiliæ inſulâ ſtationem, duce BRVTO, obtinebant. Et numero quidem navium longè inferior erat BRVTVS; ſed virtute & robore militum, bellicoque telorum adparatu, inſtructior.

Is, cognito hoſtium adventu, naves è portu educit, & cum Maſſilienſibus confligit. Hi quòd & celeritate navium, & rei navalis peritiâ præſtarent, procurſu celeri Cæſarianos eludebant, eorumque impetus excipiebant.

Cæterùm illi, dum locus cominùs pugnandi daretur, æquo animo ſingulas binis navibus objiciebant; & utrâque navi injectis harpagonibus, manibuſque ferreis retentâ, diverſi pugnabant, atque in hoſtium naveis tranſcendebant. & magno numero Albiorum ac paſtorum interfecto, partem navium deprimunt; alias cum hominibus capiunt; reliquas in portum compellunt.

Ad huius victoriæ nuntium, perfecto ſimul ponte, celeriter fortuna in caſtris CÆSARIS mutata eſt.

Afraniani, equitum virtute perterriti, minùs liberè vagabantur; & anguſtiùs, aut etiam noctu, pabulabantur.

Intereà Oſcenſes & Calagurritani, miſſis legatis ad CÆSAREM, ſeſe imperata facturos pollicentur. Hos Tarraconenſes, & Iacetani, & Auſetani, & paucis pòſt diebus Illurgavonenſes inſequuntur. Hi omnes conquiſitis undique iumentis frumentum in caſtra deportant.

Et exſtinctis deinceps rumoribus, de auxilijs legionum, quæ cum POMPEIO per Mauritaniam venire ferebantur; multæ longinquiores etiam civitates, ab AFRANIO, ad CÆSAREM deſciſcunt.

CÆSAR ne magno ſemper circuitu per pontem equitatus eſſet mittendus; averſâ per foſſas altiores parte Sicoris, vadum in eo effecit.

BELLVM IN CELTIBERIAM TRANSFERTVR.

POMPEIANI duces veriti, ne omni frumento pabuloque per equitatum CÆSARIS intercluderentur; bellum in Celtiberiam ad Iberum flumen transferre conſtituunt: unde, ob vetus POMPEII nomen, magnos equitatus, magnaque auxilia exſpectabant; & ſuis in locis bellum in hiemem ducere cogitabant. Et cognito, pontem, quem iuſſerant, ad Octogeſam, in Ibero prope effectum; & vadum in Sicori à Cæſare, eodem ferè tempore, repertum; rati eò magis iter maturandum, II. cohortibus auxiliarijs Ilerdæ præſidio relictis, omnibus copijs Sicorim tranſeunt; & cum II. legionibus, quas ſuperioribus diebus tranſduxerant, caſtra coniungunt.

Equites Cæſaris, ad carpendum adverſariorum agmen ſubmiſſi & flumen tranſire iuſſi, morari atque iter impedire contendunt. Quorum prœlio ex ſuperioribus locis conſpecto; pedites, qui bellum quaſi duci, & hoſtem ex manibus dimitti dolerent; eadem, quà tranſductus erat equitatus, tranſire flumen auſi, quam-celerrimè conſecuti ſunt.

POMPEIANI iis viſis, & novâ re perterriti, maturiùs quàm conſtituerant caſtra ponunt, & totius diei pugna, atque itineris labore defeſſi, neceſſariam in præſens Iberi tranſmiſſionem in poſterum diem diſtulérunt.

CÆSAR, qui in proximo quoque colle caſtra poſuérat, ſaltum, quà hoſtibus neceſſariò iter erat, præſidio occupat. Eum, *omnium laborum finem* fore palam prædicans, *ſi hoſtem Ibero in excludere, & frumento prohibere poſſet.* Erat in celeritate omne poſitum certamen, utri priùs anguſtias monteiſque occuparent.

Quùmque prior Cæſar iter confeciſſet; atque ex magnis rupibus nactus planitiem, contra hoſtem aciem inſtruxiſſet; AFRANIVS, qui ab equitatu noviſſimum agmen premi, & ante ſe hoſtem videret; ex colle, in quo conſtiterat, IV. Cetratorum cohorteis in montem, qui erat in conſpectu, omnium celſiſsimum, mittit, & concitato curſu occupare iubet; unde cum copijs per iuga Octogeſam ſe perventurum faciliùs ſperaret. Illi verò ab equitatu Cæſaris circumventi, in conſpectu utriuſque exercitus interficiuntur.

Erat tum Cæſari occaſio benè gerendæ rei; & duces militeſque ad eum concurrebant, ne dubitaret prœlium committere. Sed Cæſar in eam ſpem venerat, *ſe ſine pugnâ & vulnere ſuorum rem conficere* poſſe. Movebatur etiam miſericordiâ civium, quibus ſalvis & incolumibus rem obtinere mallet. Quin & ex eo loco paullùm digreditur, ut timorem adverſarijs minuat. eâque oblatâ facultate POMPEIANI in caſtra ſeſe referunt.

Ille præſidijs in montibus diſpoſitis, omni ad Iberum intercluſo itinere, quàm-proximè poteſt hoſtium caſtris caſtra communit. POMPEIANI verò perturbati, quòd omnem rei frumentariæ, fluminiſque Iberi ſpem amiſerât; vallum è caſtris ad aquam ducere inſtituunt; ut intra munitionem, & ſine timore, & ſine ſtationibus aquari poſſent.

MVTVA INTER MILITES VTRIMQVE COLLOQVIA.

Cuius operis perficiendi cauſſâ, dum PETREIVS atque AFRANIVS longiùs à ſuis progrederentur, milites liberam nacti colloquendi facultatem, vulgò procedunt, ſermones cum noſtris ſerunt. *Eorum ſe beneficio vivere; qui ſibi pridie perterritis pepercíſſent.* Fidem ab Imperatore, de *PETREII & AFRANII vitâ petunt; ne quod in ſe ſcelus conceptiſſe, neu ſuos prodidiſſe, videantur.* Si ea confirmentur, ſtatim ſe ſigna tranſlaturos.

Legati de pace ad Cæſarem, primorum ordinum Centuriones, mittuntur. Ita ultrò citroque inter ſe commeantibus, una caſtra ex binis iam facta videbantur. Romani & Hiſpani principes certatim ſeſe Cæſari commendant.

In hâc utrorumque lætitiâ & gratulatione; ex ducibus Pompeianis, ad quos rei novæ nuntius pervenerat; AFRANIVS quidem (cuius filius adoleſcens de ſuâ & parentis ſui ſalute cum Cæſare per SVLPITIVM legatum egerat) ab opere in caſtra ſe recipit; ſic paratus, ut videbatur, ut quicunque accidiſſet caſus, eum quieto atque æquo animo ferret. PETREIVS verò, cum familiâ, & prætoria cohorte Cetratorum, ſuiſque cuſtodibus, ad vallum evolans,

colloquia

colloquia militum interrumpit. Cæſarianos ab caſtris ferro repellit, aut deprehenſos interficit. ex ijs tamen plerique gnaviter diſtrictis gladijs adverſùs vim tutati ſua ſe in caſtra recipiunt.

Tum flens PETREIVS manipulos circuit, militeſque appellat; *Neu ſe, neu POMPEIVM abſentem, Imperatorem ſuum, adverſarijs ad ſupplicium tranſdant.* Iuratur in Prætorio ab omnibus; *Se exercitum, duceſq́, non deſerturos, neque prodituros; neque ſibi ſeparatim a reliquis conſilium capturos:* Edicitur, penes quem quiſquam ſit miles Cæſaris, ut producatur: productos, palam in Prætorio interficiunt.

CÆSAR contrà, Pompeianos, qui in caſtra per tempus colloquij venerant, diligenter conquiri & remitti iubet; niſi qui ſuâ voluntate apud eum remanere vellent. Ita res ad priſtinam belli rationem redacta.

Premebantur Afraniani pabulatione; aquabantur ægrè. hinc magnus quotidie Cetratorum auxiliariumq́ue numerus ad Cæſarem perfugiebat. Re in concilio agitatâ Ilerdam, ubi paullulum frumenti relictum erat, non Tarraconem, quæ aberat longiùs; reverti conſtituunt.

Sed CÆSAR, equitatu præmiſſo, qui noviſſimum agmen carperet, cum legionibus ſubſecutus, ita acriter cedentibus inſtitit; ut poſt crebras in itinere velitationes, quùm neque ad explorandum idoneum caſtris locum, neque ad progrediendum ultrà facultas daretur; conſiſtere neceſſariò, & procul ab aquâ, & naturâ iniquo loco caſtra ponere cogerentur.

CÆSAR, qui iiſdem de cauſſis, quæ ſuprà demonſtratæ ſunt, eos laceſſere prœlio nollet; iitis, quę præſentia erant, malis, ſupplices neceſſariam ſubituros deditionem eſſe, proſpiciebat.

Conatus eſt tamen eos vallo foſſâque circumvenire; ut repentinas, quò deſcenſuros putabat, eruptiones demoretur.

Illi & inopiâ pabuli adducti; & quò eſſent ad iter expeditiores; omnia ſarcinaria iumenta interfici iubent. Poſtremò dum munitiones inſtitutas perficere parat Cæſar; Illi vado flumen Sicorim fruſtrà, ob cuſtodias in ripis paſſim diſpoſitas, tranſire conati, unà cum ſpe animos abiecêrunt.

Atque omnibus rebus obſeſſi, aquæ, lignorum & frumenti inopiâ; atque adeò iumentis quartum iam diem ſine pabulo retentis, colloquium petunt.

PAX CVM DVCIBVS POMPEIANIS.

Quod ubi, ſi palam, & audiente utroque exercitu, colloqui vellent, à CÆSARE conceſſum eſt; AFRANIVS cuius filius obſidis loco datus erat; omnium nomine quàm poteſt demiſsiſſimè exponit: *Se fidens erga Imperatorem ſuum, CN. POMPEIVM, conſervare voluiſſe; ſed ſatis iam feciſſe officio, rerum omnium inopiam perpeſſos. Victos ſe confiteri: orare atque obſecrare, ſi quis locus miſericordiæ relinquatur, ne ad ultimum ſupplicium progredi neceſſe habeant.*

CÆSAR, poſtquam ea, quæ ad cauſſę ſuæ æquitatem, & ad probandas adverſariorum in ſe iniurias, pertinere iudicabat, expoſuiſſet; & de Ducibus ipſis, qui à pace abhorruiſſent; & neque colloquij, neque induciarum iura ſervaſſent; ſed milites imperitos, & per colloquium deceptos, crudeliſſimè interfeciſſent, cum ſtomacho expoſtulâſſet; has pacis conditiones tulit.

,, *Vt provincijs, utráq́, Hiſpaniâ, excederent.* ,, *Vt exercitus, quos adverſarij contra ſe, multos iam annos, in pacatâ provinciâ, aluerint; dimitterentur.*

Et ſic ij quidem milites, qui domicilium aut poſſeſſiones in Hiſpaniâ haberent, ſtatim exauctorari & domos quiſque ſuas remitti: Romani verò, Italiæ incolæ, ad Varum uſque flumen, qui Galliam Narboneſem ab Italiâ diſpeſcit, deduci iuſſi.

Cautum erat; *Ne quid cui noceatur: neve quis invitus ſacramento dicere a CÆSARE cogatur.*

MASSILIA ACRITER TERRA MARIQVE OPPVGNATVR.

Intereà C. TREBONIVS, legatus Cæſaris, ad oppugnationem Maſſiliæ relictus; aggerem, vineas, turreſq́ue ad opidum agebat. Sed tanti erant antiquitùs in opido omnium rerum adparatus, tantaque tormentorum multitudo; ut omnis Romanorum adminiſtratio aut pertingeretur, aut tardaretur. licet ij qui eruptiones facere, & igneis operibus inferre tentabant; non ſine damno, in opidum reijcerentur.

Et quùm L. NASIDIVS, quem POMPEIVS cum claſſe navium XVI. L. DOMITIO ſubſidio miſerat; ſummâ ſpe & voluntate Maſsilienſeis compleviſſet: & hortatus eſſet, ut rurſus cum BRVTI claſſe confligerent; illi omnium ſine diſcrimine civium precibus fletuque excitati, naveis recèns armatas iterùm & alacriter conſcendunt. & ex portu egreſſi, ad Taurenta, NASIDIO, expeditis navibus, ſe coniungunt.

BRVTVS, aucto navium numero, eòdem & adverſùs eos contendit. Commiſſo prœlio, Maſsilienſes quidem & Albici acerrimè rem gerebant; ſed Naſidiani nulli uſui fuerunt: celeriterque pugnâ exceſſêrunt; neque ex navibus ſuis ullam deſiderârunt. Ex Maſsilienſium claſſe V. ſunt depreſſæ; IV. captæ. I. cum NASIDIO profugit, & cum reliquis citeriorem Hiſpaniam petivit. Civis, qui in eius diei caſu omnium ſuarum fortunarum eventum conſiſtere exiſtimârant, & ante ſimulacra Deorum proiecti in templis victoriam implorârant; re cognitâ, tantus luctus excepit, ut urbs ab hoſtibus capta eodem veſtigio videretur. Nihilo tamen ſegnius ad urbis ſuæ defenſionem reliqua adparare cæperunt; quùm C. TREBONIVM ad oppugnandum rediiſſe vidiſſent.

Educta erat à legionarijs turris in altitudinem vi. tabulatorum; & milites pluteis tecti, infima muri & hoſtilis turris ſaxa, quibus fundamenta continebantur; convellere cęperant; quùm repentinâ ruinâ pars eius lateritię turris concidit; pars reliqua, quaſi labem trahens, procumbebat.

MASSILIENSES PACEM POSCVNT, ET VIOLANT.

Cives inopinato malo turbati, inermes, cum inſulis, ſeſe portâ forâs univerſi proripiunt: Ad legatos, atque exercitum ſupplices manus tendunt; ſe-

queque ad pedes proiiciunt. Orant: ut *adventus* CÆSARIS *exſpectetur*. cuius imperata ſi minus fecerint, nullam iis rem, captâ iam prope urbe, exoriri poſſe; quo minùs ad nutum eius advenientis è veſtigio diripiantur. Si turris omninò in præſens concidiſſet, non poſſe militem contineri, quin ſpe prædæ in urbem irrumpat.

His rebus commoti legati, milites ex opere deducunt, & oppugnatione deſiſtunt. eoque promtiùs, quòd TREBONIO CÆSAR magnopere mandâſſet; *Ne per vim oppidum expugnari pateretur*: neve graviùs permoti milites, tum defectionis odio, tum ſui contentione & diutino labore, inclementiùs in oppidanos ſævirent.

Hi nihilo minus, ſine fide, tempus atque occaſionem fraudis ac doli quærebant. Interiectiſque aliquot diebus, Cæſarianis tamquam in pace languentibus atque animo remiſſis, ſubitò, meridiano tempore, portis ſe foràs erumpunt. ſecundo magnoque vento ignem operibus cæptis inferunt; ut uno tempore agger, plutei, teſtudo, turris, tormentaque flammam conciperent; & multorum menſium labor interiret.

Quum idem poſtero die, eamdem nacti tempeſtatem, ad alteram turrim aggeremque pugnando tentâſſent; re infecta in oppidum ſunt repulſi.

TREBONIUS, induciis ita per ſcelus, & tantâ cum operum ſuorum iacturâ violatis, offenſus; in ſummâ materiæ inopiâ ac difficultate, arbores omneis longè latèque in finibus Maſſiliæ excidi, & convehi ad ſe iubet inde aggerem novi generis, atque inauditum facere inſtituit.

Quod Maſſilienſes conſpicati, & mirati paucorum dierum operâ ac labore ita omnia refecta, ut nullius perfidię, aut eruptioni locus eſſet; & ſuorum in muris tormentorum uſus, quibus maxime confiſi erant, ſpatio propinquitatis, interiiſſet; ad eaſdem deditionis conditiones recurrunt.

VARRONIS INCONSTANTIA; ET PAULLO POST EIUS, TOTIUSQUE PROvinciæ deditio.

M. autem VARRO, in ulteriore Hiſpaniâ, POMPEII legatus, qui cognitis iis, quę in Italiâ paullò antè geſtæ erant, ceu Pompeianis partibus diffidens, in neutram ſe partem moverat; poſteaquam CÆSAREM ad Maſſiliam detineri; ad Ilerdam rei frumentariæ anguſtiis adflictari, & quidem inflatiùs ex AFRANII litteris cognovit; ſe quoque ad motum fortunę movere cæpit. & graveis in Cęſarem conciones habuit. ſæpè ex tribunali prædicans; *Adverſa* CÆSAREM *prælia feciſſe*, magnumque ab eo militum numerum ad Pompeianos duces transfugiſſe. Atque ita provinciam omnem vanis nuntiis perterritam, in ſua & POMPEII verba per iuſiurandum adigebat. Et cognitis iis rebus, quæ in citeriore Hiſpaniâ verè geſtæ erant, omninò bellum, & hâc quidem ratione parabat. ut ſe, quoniam provincia omnis Cæſaris rebus faveret, cum II. legionibus, Gadeis conferret: naves frumentumque omne ibi contineret; ubi bellum in Inſulâ duci, haud difficile exiſtimabat,

CÆSAR, qui licet multis rebus neceſſariis in Italiam revocaretur, nullam tamen partem omnino in Hiſpaniis POMPEII obnoxiâ, relinquere conſtituerat; duabus legionibus in ulteriorem Hiſpaniam cum Q. CASSIO Trib. pl. dimiſſis; ipſe cum equitibus DC. magnis itineribus progreſſus, edictum præmittit & promulgat: *Ad quam diem magiſtratus, principeſque omnium civitatum ſibi eſſe præſto Cordubæ vellet.*

Secundiſſima totius provinciæ voluntas in Cæſarem reperta eſt. Corduba conventus, per ſe ipſe portas VARRONI clauſit; & cuſtodias, vigiliaſque in muro turribuſque diſpoſuit.

Carmonenſes, firmiſsima regionis civitas, cohorteis III. quas VARRO in arcem oppidi præſidio deduxerat, eiecit, & portas præcluſit.

VARRO eò magis properare, ut cum legionibus quamprimùm Gadeis contenderet: ne itinere aut tranſmiſſu intercluderetur.

Sed paullò longius progreſſus, ex litteris in itinere cognoſcit, Gaditanos Principes, cum Tribunis cohortium, quæ ibi pręſidio erant collocatę, C. GALLONIO, quem oppidi ipſe præfecerat excedere iuſſo; urbem inſulamque Cęſari ſervare. Quod ſimul in exercitu VARRONIS increbuit; altera ex II. legionibus, Vernacula, ipſo duce adſtante & inſpectante, ex caſtris ſigna ſuſtulit; ſeque Hiſpalim recepit. Ibique in foro & porticibus ſine maleficio conſedit, mox amicis hoſpitiis accepta.

His rebus perterritus VARRO, quum itinere converſo ſeſe Italicam venturum promiſiſſet; & certior à ſuis factus eſſet, præcluſas eſſe portas; ad Cæſarem confeſtim mittit; *Se paratum, cui ipſe velit, legionem tradere.* Eâque mox SEX. CÆSARI legato traditâ, ipſe Cordubam ad Cæſarem venit. Et relatis ad eum publicis rationibus, cum fide, quod penes eum erat pecuniæ, tradit: & quod ubique habeat frumenti ac navium, oſtendit.

CÆSARIS LIBERALITAS ET MODERATIO.

CÆSAR, habitâ Cordubæ concione, omnibus generatim, pro meritis & dignitate, tam civibus Romanis & Hiſpanis, quàm Tribunis & militibus gratias agit. pecunias, quæ erant in publicum VARRONI, à civibus Romanis eius provinciæ, (ad H. S. CXC. mill. & argenti pondo XX. mill. & modiorum tritici CXX. mill.) promiſſæ; remittit.

Hinc Gadeis profectus, pecunias, ornamentaque, quæ ex fano HERCULIS, ab eodem VARRONE in privatam domum erant collata, in templum referri iuſsit: & Gaditanos civitate Romanâ donavit. Q. CASSIUM, qui priùs, POMPEIO Hiſpaniam obtinente, Quæſtor fuerat; attributis ei IV. legionibus, provinciæ præfecit. Ipſe iis navibus, quas VARRO, quaſque Gaditani eiuſdem iuſſu fecerant, Tarraconem pervectus eſt; ubi totius ferè citerioris provinciæ legationes ipſius adventum exſpectabant.

Inde, poſt honores privatim ac publicè quibuſdam civitatibus habitos, digreſſus, pedibus Narbonem, atque inde Maſſiliam pervenit.

In montium Pyrenæorum tranſitu, Tropæum

quidem

quidem ibi conſtituere noluit, quòd id priùs in Pompeio notatum intellexerat. ſed veluti quoddam rerum à ſe geſtarum monimentum, ARAM VICTORIÆ, è lapide polito, haud procul à Tropæis Pompeianis, conſtituit.

CÆSAR DICTATOR ROMÆ DICTVS; Deditis Massiliensibvs Romam redit.

Statim verò, ut Maſſiliam pervénit; Ibi legem de Dictatore Romæ latam; ſeſeque Dictatorem à M. Lepido Prætore dictum eſſe; cognoſcit.

Maſſilienſes præter cætera mala, ad ſummam rei frumentariæ inopiam adducti, cum gravi etiam peſtilentiâ conflictati, ſeſe Cæſari ſine fraude dedere conſtituunt. quùm paucis antè diebus L. Domitivs, cognitâ Maſſilienſium voluntate, nactus turbidam tempeſtatem, cum III. navibus, fugam arripuiſſet: & duabus ex ijs à Brvto interceptis, & in portum adductis, tertia, quam ipſe conſcenderat, evaſiſſet.

Maſſilienſes arma tormentaque ex opido, ut imperatum, proferunt: naves ex portu navalibuſque educunt: pecuniam ex publico tradunt. Cæſar eos magis pro *nominis vetuſtate, quàm pro meritis* in ſe civitatis, conſervat. Legionibus ibi II. præſidio relictis; cæteris in Italiam miſsis, ipſe ad urbem proficiſcitur.

CICERO AD POMPEIVM TRANSIT; NON SINE POENITENTIA.

Cicero paullo-antè in Græciam ad Pompeivm tranſierat: cuius rei ipſum poſteà pœnituit; non tam ob privatum periculum, quam ob militum ducumque in caſtris vitia; & plenam minarum crudelitatem, qui de perfundandâ, aut Româ, patriâ, fame obfuſcandâ, boniſque civibus exterminandis, conſilia agitarent.

RES IN AFRICA, INTER CVRIONEM, ET DVCES POMPEIANOS, GESTÆ.

Iiſdem temporibus, C. Cvrio, in Africam ex Siciliâ profectus, II. legiones, ex IV. quas à Cæſare acceperat; & D. equites tranſportárat, & ad locum, qui Aquilaria dictus, adpulerat.

L. Cæsar, filius, Pompeianæ factionis dux, qui cum X. longis navibus ad Clupeam eius adventum præſtolabatur, veritus hoſtilium navium multitudinem, ex alto refugit; & relictâ ad proximum litus conſtratâ trireme, pedibus Adrumetum (quod C. Considivs Longvs, unius legionis præſidio tuebatur) profugit; & reliquæ eius naves eódem ſe, amiſſâ triremi, recepérunt.

Cvrio verò, M. Rvfo Quæſtore, cum XII. ex Siciliæ præſidio navibus, Vticam præmiſſo, ipſe eódem cum exercitu proficiſcitur. Et bidui iter progreſſus, ad flumen Bagradam; Caninivm Rebilvm, legatum ibi cum legionibus relinquit. & cum equitatu ad Caſtra Corneliana (à maiore Africano ſic olim dicta) locum caſtris peridoneum exploratum, antegreſſus; dum inde Vari caſtra, quæ M, ferè paſſibus à Cornelianis, ſub ipſis opidi muris, locata erant, proſpicit; ſimul animadvertit, repentini tumultûs metu, multa undique in urbem ex agris conferri.

Huc ille equitatum immittit, ut diriperet, & loco prædæ haberet. Eodemque tempore Varvs ex opido DC. equites Numidas, pediteſque CD. (quos rex Ivba, Pompeio amicus, & Cvrioni infenſus, paucis antè diebus, auxilij cauſſa, Vticam miſerat) ſuis ſubſidio emittit.

Facto inter ſe concurſu, & circiter CXX. Numidarum interfectis; reliqui ſe in caſtra ad opidum receperunt.

Cvrio interim, ex adventu longarum navium, onerarijs, quæ ad Vticam circiter CC. ſteterant; pronuntiari iubet; *In hoſtium ſe habiturum loco, quæ non è-veſtigio ad caſtra Corneliana vela direxiſſent.* Atque illæ omnes, temporis puncto, ſublatis ancoris, portu Vticæ relicto, quò imperatum erat, tranſiére; & exercitum omnium rerum copiâ complevére.

His rebus geſtis, Cvrio, ſimul in caſtra ad Bagradam, pervénit; univerſi exercitûs acclamatione Imperator appellatus, confeſtim Vticam exercitum ducit, & propè opidum caſtra ponit.

PVGNA AD VTICAM VICTORE Cvrione.

Nondum opere caſtrorum perfecto, quùm nuntiatum eſſet, magna auxilia à rege Ivba Vticam miſſa advenire; Cvrio equites præmittit, qui primum impetum ſuſtineant ac morentur. At illi impetu, in incõpoſitos auxiliareis facto, antè quàm legiones inſtrui explicarique poſſent, ita regios impedierant & perturbárant, ut equitatu quidem eorum ferè omni, quòd ſe per litora in opidum celeriter recepiſſet, incolumi; magnus peditum numerus, inter fugiendum, interficeretur.

Varvs à tranſfugis Marſis inductus, exercitum totum à Cvrione alienum eſſe; & ut in conſpectum mutuum, datâ colloquendi facultate, veniatur, maximè expedire; legiones ſuas ex caſtris educit. Idem facit Cvrio, & ſuas uterque, exiguo vallis ſpatio, copias inſtruunt. Et quũ Sex. Qvinctilivs Varvs, qui tum in exercitu Attii Vari erat; quique Corfinij dimiſſus à Cæsare in Africam venerat; aciem Cvrionis circuiuijſſet, & milites notos obſecráſſet; *ne prioris ſacramenti, quod apud DOMITIVM ſuum Corfinij Imperatorem, atque apud ſe Quæſtorem, dixiſſent, memoriam deponerent*: & pauca ad ſpem largitionis addidiſſet, quæ à ſuâ liberalitate, ſi deſerto Cvrione, ſe Varvm, & Pompeivm ſecuti eſſent, exſpectare deberent: quantumvis nullam in partem ab exercitu Cvrionis facta eſſet ſignificatio; & ſuas uterque copias reduxiſſet; magnus tamen in illius caſtris omnium inceſſit timor; & non vana defectionis tentatæ, aut conſecuturæ, ſuſpicio Cvrionem exagitabat.

Donec vocata concione, ipſe eloquentiâ, quaſi hereditariâ, ita militum ſuorum animos delinivit, ac permovit, ut dicentem crebró interpellarent; &

magno cum dolore infidelitatis ſuſpicionem, aut notam ſuſtinere viderentur. Ne dubitaret prœlium committere, & ſuam fidem virtutemq; experiri.

CVRIO itaque ſuos poſtero die productos loco eodem, quo ſuperioribus diebus conſtiterat, in acie collocat. Nec VARVS quidem dubitat copias producere.

Vbi ad manus ventum eſt; equitatus ATTII, qui ſe cum parte levis armaturæ, in vallem prior demiſerat, primum impetum equitum CVRIONIS, & II. Marrucinorum cohortium, non tulit; ſed admiſſis equis ad ſuos refugit, & levem armaturam hoſti concidendam reliquit.

Hinc tota VARI acies timore, ex fugâ & cæde ſuorum, præoccupata, priùs quàm telum ab adverſarijs, qui præcurrentem CVRIONEM iam ſequebantur, adigi poſſet, aut illi propiùs accederent; terga vertit, ſeque in caſtra recepit.

Atque fugientium multitudine ac turbâ, portæ caſtrorum ita occupabantur, iterque erat impeditum; ut plures eo in loco ſine vulnere, quàm in prœlio aut fugâ, interirent. Neque multum abfuit, quin etiam caſtris expellerentur. nonnulli etiam eodem protinùs curſu in opidum contenderent.

CVRIO, omiſsâ caſtrorum, ob loci munitionem, & rerum eam ad rem utilium inopiam; in præſens oppugnatione, ſuos omneis incolumeis in caſtra reduxit: præter FABIVM quemdam Pelignum, qui, inter perſequendum, apertum VARI humerum gladio confidentiùs appetierat, & circumventus occubuerat. Ex adverſarijs circiter DC. interfecti, ac M. vulnerati. qui, cum multis alijs integris, per ſimulationem vulnerum, ex caſtris in opidum, propter timorem, ſeſe recepére.

VTICENSES IN DEDITIONEM INCLINANT.

Ipſe VARVS cognito exercitûs terrore, Buccinatorem in caſtris, & pauca ad ſpeciem tabernacula reliquit: & de tertiâ vigiliâ ſilentiò exercitum in opidum reducit.

Poſtridie quùm CVRIO Vticam obſidere, & vallo circummunire inſtitui[ſſ]et; Vticenſes belli, præ diuturnitate otij, inſolentes, & Cæſari ob beneficia amici; de deditione palam loqui, & cum P. ATTIO agere cœpérunt, ne ſuâ pertinaciâ omnium fortunas perturbari vellet.

PVGNA INTER IVBAM, ET CVRIONEM. CLADES INGENS ACCEPTA CÆSO CVRIONE.

Ea quùm agerentur, nuntij præmiſſi ab rege IVBA venérunt, qui illum magnis cum copijs mòx adfore dicerent; & ad urbis defenſionem hortarentur. quæ res perterritos civium animos confirmavit.

CVRIO, quamquam eadem illi nuntiarentur; tamen & rerum ſuarum fiduciâ, & ſecundis CÆSARIS in Hiſpaniâ rebus ſublatus, nihil, contra ſe, regem niſurum exiſtimabat. Sed ubi certis auctoribus comperit, minus V. & XX. millibus longe ab Vticâ regis copias abeſſe, relictis munitionibus, ſeſe in caſtra Corneliana recepit. Huc frumĕtum comportare; & ex collatâ materiâ caſtra munire: è Siciliâ legiones IV. reliquumque equitatum evocare.

Huius loci oportunitate, & præſenti rerum neceſſariarum copiâ fretus, bellum ducere parabat; quùm ex perfugis quibuſdam opidanis, audit: *IVBAM ipſum finitimo bello, & Leptitanorum controverſijs revocatum, in regno reſtitiſſe.* SABVRAM, eius Præfectum, cum modicis copijs miſſum, Vticæ adpropinquare.

His auctoribus temerè ille credens, commutato conſilio rem prœlio committere conſtituit. Equitatum omnem primâ nocte ad hoſtium caſtra, quibus SABVRA ad flumen Bagradam præerat, oppugnatum mittit. ignarus regem ipſum cum omnibus copijs inſecutum, VI. millium paſſ. intervallo à SABVRA conſediſſe.

Equites quidem miſſi, itinere noctu confecto, Numidas, qui nullis ordinibus paſſim conſederant, diſperſos & ſomno oppreſſos adorti, magnum eorum numerum interfecére; & cum captivis ad CVRIONEM reverſi ſunt. Ipſe verò, qui cum reliquis copijs quartâ vigiliâ è caſtris exierat, progreſſus VI. paſſuum millia, in equites victores incidit. & ex captivis, idem quod ex perfugis, SABVRAM caſtris ad Bagradam præeſſe, cognovit. reliqua, ſtudio itineris conficiendi, quærere prętermittit.

Suos itaque, veluti ad certam prædam, cohortatus, equites eoſdem ſeſe ſequi iubet, iterque accelerat, ut quam maximè ex fugâ perterritos adoriri poſſet.

At illi, itinere totius noctis confecti, ſubſequi feſtinantem non poterant; atque alij alio loco reſiſtebant. Sed ne hæc quidem res CVRIONEM ab ſpe morabatur.

IVBA, de nocturno prœlio certior factus, II. millia Hiſpanorum & Gallorum equitum, & peditum partem SABVRÆ ſubmittit: ipſe cum reliquis copijs, elephantiſque XL. lentiùs ſubſequitur.

SABVRA, inſtructâ peditum pedituinque acie, ſuis imperat; ut ſimulatione timoris, paullatim Romanis irruentibus cedant, ac pedem referant: ſeſe, ubi opus eſſet, ſignum prœlij daturum.

CVRIO hoſteis verè fugere arbitratus, copias ex locis ſuperioribus in campum deducit; & confecto iam laboribus exercitu, XVI. mill. ſpatio, conſiſtit.

Tum SABVRA, dato ſigno, aciem conſtituit: & peditatu dumtaxat procul ad ſpeciem uſus, equites in adverſam aciem immittit.

Romanis licet defeſſis, & paucis (numero CC. equitibus. quòd reliqui in itinere ſubſtitiſſent) neque ſtudium ad pugnandum, neque virtus deerat. ſed neque longiùs fugientem hoſtem proſequi, nec vehementiùs equos incitare poterant.

At equitatus hoſtium ab utroque cornu circumire Romanorum aciem, & adverſos proterere iam cœperat; ut neque in loco manere ordineſque ſervare; neque procurrere ex acie, & caſum ſubire, tutum videretur. Et hoſtium copiæ, ſummiſſis à rege auxilijs, crebrò augebantur; Romanos vires laſſitudine deficiebant. & iam tota acies equitatu circumda-

eq udata tenebatur; plenaque omnia erant timoris & luctûs.

Cvrio, cuius neque cohortationes, neque preces, fessi & vulnerati milites amplius audiebant; proximum collem capere universos, atque eò inferri ſigna iubet. Sed quùm miſſus à Sabvra equitatus locum præoccupaſſet; Romani ad ſummam deſperationem redacti, partim fugientes ab equitatu interficiuntur: partim metu & labore exanimati procumbunt.

Cvrio monitus à Cn. Domitio, equitum Præfecto, ut fuga ſalutem petat, atque in caſtra contendat; negat ſe amiſſo exercitu, quem à Cæsare fidei ſuæ commiſſum acceperit; in eius conſpectum reverſurum. atque ita prœlians fortiter cadit. Equites perpauci ex prœlio ſe recipiunt.

Ii verò qui ad noviſſimum agmen, equorum reficiendorum cauſa, ſubſtiterant; animadverſà procul totius exercitûs fugâ, incolumeis ſe in caſtra contulêre. milites ad unum omnes interficiuntur.

Qui in caſtris fuerant relicti, M. Rvfvm Quæſtorem, cohortantem ſuos ne animo deficiant; orant, ut in Siciliam navibus reportentur. Imperatum itaque magiſtris navium, ut primo veſpere omneis ſcaphas ad littus adpulſas haberent. Sed in ſummo omnium terrore, dum ſibi quiſque conſulunt, & certatim naveis conſcendere properant; factum eſt, ut multitudine atque onere irruentium complura navigia deprimerentur, & pauci in Siciliam incolumes pervenirent. Reliquæ copiæ, miſſis noctu ad Varvm legatis, ſeſe ei dediderunt.

IVBÆ IN DEDITITIOS SÆVITIES.

Sed eorum militum cohorteis poſtero die ante opidum conſpicatus Ivba, ſuam eſſe prædicans prædam; (Varo ſuam fidem ab eo lædi fruſtrà querente) magnam partem eorum crudeliter interfici, aliis celebris telorum ictibus à Numidis configi iuſsit, pauci electi in regnum remiſſi. Caput Cvrionis ad eum delatum, gratiſſimum ſpectaculum præbuit, ex privatis odiorum cauſis. Ipſe equo in urbem vectus, proſequentibus aliquot Senatoribus, (quo in numero Ser. Svlpitivs, & Licinivs Damasippvs) quæ fieri vellet, Vticæ conſtitutis & imperatis; paucis pòſt diebus ſe in regnum cum omnibus copijs recepit.

DIVERSA PRO REGIBVS STVDIA.

His in Macedoniam ad Pompeivm perlatis; Ivba ab illo, & Romanis Senatoribus, (qui facilè cc. cum eo erant) honorificè Rex appellatus eſt: & Romæ contrà à Senatu & Cæſarianis hoſtis iudicatus. in cuiuſque locum Bocchvs & Bogvd, Pompeio inimiciſſimi, Reges declarati.

RES IN DALMATIA VTRIMQVE GESTÆ.

Eodem ferè tempore P. Cornelivs Dolabella, Cæsaris legatus, à M. Octavio & L. Scribonio Libone, è Dalmatiâ profligatur. Et C. Antonivs, dum ſuppetias Dolabellæ ferre ſtudet; captus in mari ſupero, cum navibus xl. alijſque compluribus Cæſarianæ factionis ducibus, ad Pompeivm à Libone in Dalmatiam deductus eſt.

MILITARIS IN CÆSAREM SEDITIO COMPRESSA.

Cæsar autem, dum à Maſſiliâ ad Vrbem properaret; ex itinere ad Placentiam advolare cogitur: ubi legio ix. tumultuoſiùs agere, & imperium detrectare, & donativum ſibi à Cæsare promiſſum ſeditioſiùs flagitare, nuntiabatur.

Ipſe caſtigatâ acribus verbis militum inſolentiâ, quùm legionem, à quâ ſeditionis initium factum eſſet, decimaturum interminaretur; tandem exoratus, in xii. ſorte ductos animadverti iubet: & tumultu compoſito, rectà Romam pergit.

C. IVLIVS CÆSAR DICTATOR, CONSVL, ET I. ROMANORVM IMPERATOR.

3505 Ab V. C. 706. Ab Olymp. 728.		45.

RES GESTÆ CÆSARIS IN DICTATVRA.

Cæsar poſtquam in urbem pervenit, Dictator iam antè, comitiorum habendorum feriarumque Latinarum cauſsâ, creatus, Dictaturam init; eamque non minore modeſtiâ, quàm clementiâ adminiſtravit. Exſules omneis, præter Milonem ſolum, revocavit. Eoſque, qui lege Pompeiâ, ambitus, maieſtatis, alteriuſve criminis rei, aut præcipiti iudicio damnati erant; abſolvit & reſtituit. Et magiſtratibus in ſequentem annum conſtitutis; Se ii. & P. Servilivm Vatiam Isavricvm, Conſules deſignavit. (Is enim erat annus, quo per leges x. poſt priorem Conſulatum annis) ei Conſulem fieri liceret.)

Ineunt illi magiſtratum. Kal. Ianuarij. (antiqu, hoceſt, ut quidam putant, circiter diem 31. Octob. Iuliani.)

Pontifices quoque & ſacerdotes in locum demortuorum ſuffecti. Populo, in magnâ rei annonariæ anguſtiâ, frumentum publicè diſtributum. Et ad timorem novarum tabularum ex animis hominum minuendum, quùm fides totâ Italiâ eſſet anguſtior; neque creditæ pecuniæ ſolverentur; conſtituit; *Vt arbitri darentur, per quos fierent æſtimationes poſſeſſionum ac rerum; & creditoribus utcumque ſatisfieret.*

TREBONIVS ei rei Præfectus, ſummâ cum æquitate peregit. Additum eſt edictum, quo modus pecuniæ poſſidendæ ſtatueretur:

Ne quis in auro vel argento ſignato, plus H. S. ſexagies poſſideret.

Provincijs, ſuo potiſſimùm arbitratu, quos voluit, præfecit. M. LEPIDVM Hiſpaniæ: A. ALLIENVM Siciliæ: SEX. PEDVCEIVM Sardiniæ: D. BRVTVM, Galliæ Tranſalpinæ, novæ provinciæ: Gallis autem Ciſalpinis, Padi accolis, ius civitatis conceſſit.

CÆSAR BRVNDISIVM, ET INDE IN GRÆCIAM COGITAT.

Hiſce in urbe negotijs, & comitijs Prætorum, Quæſtorumque, XI, ab initio Conſulatu die perfectis; Dictaturâ ſe abdicat; & ab urbe Brundiſium proficiſcitur, quò XII. legiones equitatumque omnem convenire iuſſerat. ſed tantùm navium reperit, ut anguſtè XV. millia legionariorum militum, & D. equites, trâſportari poſſent. Atque eæ ipſæ copiæ hoc infrequentiores, quòd multi Gallicis tot bellis defecerant: magnumque numerum longinqua itinera, & gravis auctumnus circùm Brundiſium adversâ valetudine tentatos, imminuerat.

ADPARATVS NAVIVM ET COPIARVM POMPEII IN GRÆCIA.

POMPEIVS anni ſpatium ad comparandas copias nactus, magnam claſſem (ad DC. naveis) ex Græciâ, Aſiâ, Phœnice & Ægypto, coëgerat; & aliam paſſim ædificandam curaverat. magnam regionibus omnibus & Dynaſtis imperatam pecuniam exegerat; ant ſocietates provinciarum ſibi numerare coëgerat. frumẽti vim maximam ex feracibus terris parárat. Legiones effecerat civium Romanorum IX. & magnũ numerum ex Græciâ conſcriptum, ſupplementi nomine, in legiones diſtribuerat. Maxima prætereà auxilia, præter VII. equitum millia, quæ ſecum habebat, à regibus Europæ Aſiæque federatis, exſpectabat.

In ijs, ANTIOCHVS COMAGENVS ex Syriâ CC. equites miſit; cui POMPEIVS magna præmia tribuiſſe dicitur: licet, ut ſuprà memoratum eſt, eumdem regno Syriæ prælem ſpoliáſſet.

Ipſe Dyrrachij & Apolloniæ, opidiſque maritimis, hiemare conſtituerat. ut maris tranſitu CÆSAREM, claſſe opportunis locis diſpoſitâ, prohiberet.

Claſſe in plureis parteis diſtributâ, præfecti ſingulis dati. Et Ægyptijs navibus, POMPEIVS filius; Aſiaticis, DECIVS LÆLIVS, cum C. TRIARIO: Syriacis, C. CASSIVS: Rhodijs, C. MARCELLVS, cum C. POMPONIO; Liburnicis atque Achaicis, M. OCTAVIVS cum SCRIBONIO LIBONE, præeſſe iuſſi. ſic tamen, ut ad M. BIBVLVM ſumma imperij maritimi reſpiceret.

His ita comparatis, POMPEIVS, qui tam alieno anni tempore non exiſtimaret Cæſarem, rebus urbanis & Conſulari adminiſtrationi, intẽtum, neque ſe, neque exercitum mari commiſſurum; Theſſalonicę remiſſiùs, quàm conveniret, agebat. Neque ipſe certè Cæſar, ante Ver. exercitum tranſmittere conſtituerat; niſi & POMPEIVM longius abeſſe, & adverſa littora à BIBVLO neglligentiùs cuſtodiri, intellexiſſet.

CÆSAR IN GRÆCIAM TRAIICIT.

Vtendum itaque ſibi familiari & proſperâ uſque celeritate ratus, ut Brundiſium venit; ſummâ alacritate militum, qui, quò expeditiores eſſent, mancipia & impedimenta in Italiâ relinquere parati eſſent, exceptus, (prid. Non. f. Idus Ian. naveis ſolvit, impoſitis legionibus VII. equitibus DC. & poſtridie terram attigit Ceauniorum, ſaxa inter & loca periculoſa, quietam nactus ſtationem. atque ad eum locum, qui Pharſalus appellatur, navibus ad unam incolumibus, & ignaris hoſtibus, milites expoſuit. Naves eâdem nocte Brundiſium à Cæſare remittũtur; ut reliquæ legiones, equitatuſque tranſportari poſſent. Eique negotio præpoſitus erat FVSIVS CALENVS, legatus. Sed ſeriùs [illegible] provectæ naves, neque uſæ nocturnâ aurâ [illegible] ſecundo offendêrunt.

BIBVLVS INDILIGENS CVSTOS, ET SÆVVS.

BIBVLVS namque, qui cum CX. navibus Corcyrę erat, certior factus de adventu Cęſaris, ſperans ſe alicui parti onuſtarum navium occurrere poſſe; & nactus circiter XXX. in eas, indiligentię ſuę ac doloris iracundiâ, erupit, omneſque incendit, eodemque igne nautas dominoſque navium interfecit. Quare artioribus deinceps cuſtodijs, à Salonis ad Orici portum, ſtationes litoráque omnia longè latéque occupavit.

OCTAVII RES AD SALONAM INFELICITER GESTÆ.

M. intereà OCTAVIVS, poſt diſceſſum Liburnarum, ex Illyrico, cum ijs quas habebat navibus, Salonas pervenit. Ibique concitatis Dalmatis, [illegible]que barbaris, Iſſanos, qui exiguam in orâ Dalmatiæ Inſulam incolebant; à Cæſaris amicitiâ avertit.

Sed quùm Salonenſeis neque promiſſis neque minis permovere poſſet; opidum oppugnare, & [illegible]nis caſtris circumdare inſtituit. Opidani quum nihil ſibi ad ſummam conſtantiam reliqui feciſſent, quò minus in extremis rei frumentariæ an[illegible] & maximâ ſuorum paucitate, vel diuturnæ [illegible] incommoda fortiter ſuſtinerent; confecti vulneribus, ad extremum auxilium deſcenderunt [illegible]

que

que omneis puberes liberaverunt; & præſectis mulierum crinibus tormenta effecérunt. Et tandem obſervatâ cuſtodiarum in caſtris hoſtilibus negligentiâ; nacti occaſionem meridiani temporis, manu factâ; & pueris mulieribuſque, ad ſpeciem quotidianæ conſuetudinis, in muro diſpoſitis; in proxima OCTAVII caſtra irrupérunt, & expugnarunt. Eodemque impetu altera, & deinceps reliqua adorti, magno numero interfecto, OCTAVIVM cum ſuis in naveis confugere coegérunt. Et hi Dyrrachium ad POMPEIVM ſe è fuga recepérunt.

CÆSAR PACIS MVTVÆ CONDITIONES POMPEIO PROPONIT.

CÆSAR, vel quòd hoſti nequedum à copijs par eſſet; vel re verâ à publicæ pacis concordiâ non abhorreret; L. VIBVLLIVM RVFVM, (qui POMPEII Præfectus bis in poteſtatem ſuam pervenerat; a que ab eo dimiſſus fuerat. quemque pro beneficijs ſuis, & pro eâ, quâ valebat apud POMPEIVM auctoritate, idoneum iudicaret) cum mandatis ad eundem mittit. „ *Vt uterque pertinaciæ finem faciat, & ab armis diſcedat; neque ampliùs fortunam periclitetur. Satis eſſe magna utrimque incommoda accepta, quæ pro præceptis & diſciplinâ habere debeant; ut reliquos caſus reformident.* Hoc unum eſſe tempus de pace agendi, *dum ſibi uterque confideret, & pares ambo viderentur.* Conditiones pacis Romæ à Senatu & à populo peti debere. Interim expedire reip. & ipſis placere oportere; *ſi in concione ſtatim uterque iuraviſſet, ſe triduo proximo exercitum dimiſſurum; &, depoſitis armis auxilijſq́, neceſſario populi Senatusq́ iudicio fore utrumque contentum.*

VIBVLLIVS, qui non minùs neceſſarium eſſe exiſtimabat, ut de repentino Cæſaris adventu POMPEIVM certiorem faceret; & conſilium capere poſſet, antè, quàm de mandatis agere inciperet; continente & celeri itinere ad POMPEIVM contendit; qui eo tempore in Candaviâ erat: & iam-tum iter ea Macedonia in hiberna, Apolloniam Dyrrachiumque verſùs, habebat.

At ille rei novæ nuntio perturbatus, ad Apolloniam citiſſime properabat; ne Cæſar oræ maritimæ civitates occuparet.

CÆSARI VRBES MARITIMÆ CVM EPIRO DEDVNTVR.

CÆSAR verò, expoſitis militibus, eodem die, per aſpera Oricum profectus eſt. Ibi L. TORQVATVS opidi & præſidij Parthini Præfectus, quùm portis clauſis, Græcos arma capere pro POMPEIO iuberet; illi autem, contra imperium pop. Romani pugnaturos ſe eſſe negarent; deſperatis auxilijs, portas aperuit, & ſe atque opidum Cæſari dedit: incolumisque ab eo ſervatus eſt.

Hinc quùm extemplò Apolloniam veniſſet, & Apolloniates itidem, neque L. STABERIO, qui illis præerat, obſides dare; neque portas Conſuli Romano præcludere vellent: Præfecto POMPEII profugiente, cives Cæſarem opido recipiunt. Hos ſecuti ſunt Bellidenſes, Amantini, & reliquæ finitimæ civitates; totaque Epirus. omnes, quæ ille imperaret, facturos polliciti.

DVCES ET MILITES POMPEIO FIDEM IVREIVRANDO PRÆSTANT.

POMPEIVS, Dyrrachio timens, eò quàm citatiſſimè contendit, ſimulac Cæſar adpropinquare dicebatur. Tantuſque terror eius exercitum inceſſit; ut relictis paſſim ſignis, aut armis proiectis, fugæ ſimile iter videretur.

Sed cùm ille propè Dyrrachium ſubſtitiſſet, caſtraque metari iuſſiſſet, exercitu etiam-tum perterrito, princeps LABIENVS procedit; iurat que: *Se eum non deſerturum; eoſdemq́ caſus ſubiturum, quoſcumque fortuna tribuiſſet.* Idem reliqui legati, Tribuni militum, Centuriones, omniſque exercitus iurat.

CASTRA VTRIMQVE AD DYRRACHIVM.

CÆSAR, occupato ad Dyrrachium itinere, finem properandi fecit; caſtraque ad flumen Apſum, haud procul ab Apolloniâ, poſuit. Ibi reliquarum ex Italiâ legionum adventum exſpectare, & ſub pellibus hiemem agere conſtituit.

Hoc idem POMPEIVS facit; & trans idem flumen poſitis caſtris omnes eò copias auxiliaque conduxit.

AVDAX CÆSARIS CONATVS.

Fertur CÆSAR tædio longioris moræ, ſcaphâ piſcatoriâ in Italiam, ad urguendas legiones, traijcere conatus eſſe; & trepidanti ad vim tempeſtatis adverſæ, gubernatori dixiſſe: *Bono animo eſſet, qui* CÆSAREM, *fortunamq́ eius comitem veheret.* & curſu ob marinos fluctus infecto, fluvioque adverſo, in caſtra rediſſe.

Addunt alij, POSTVMIVM cum litteris ad ANTONIVM, CALENVM, & GABINIVM, miſiſſe, ut ſuos quiſque exercitus quam-primùm traducerent. Et ſi fortè duces metu hoſtium aut tempeſtatis, imperata exſequi cunctarentur; milites quotquot vellent, POSTVMIVM ad ſe revertentem ſequerentur.

CALENVS tamen, qui cum ſuis Brundiſio naveis ſolverat; monitus in itinere per litteras à Cæſare, portus littoraque omnia claſſibus adverſariorum teneri, ſe in portum recepit, naveiſque omneis revocavit. Vna ex ijs, quæ privato conſilio adminiſtrabatur, Oricum delata, & à BIBVLO expugnata eſt, vectoribus ad unum interfectis. Ita exiguo tempore, magnoque caſu, totius exercitus ſalus conſtitit.

BIBVLVS CVM CLASSE INOPIA LABORAT

Et BIBVLVS quidem erat cum claſſe ad Oricum, & ſicut mari portubuſque CÆSAREM prohibebat; ita ipſe omni terrâ aditùque earum regionum prohibebatur; neque lignandi, neque aquandi, neque naveis in litoribus deligandi poteſtas habebat. Atque adeò ſummis rerum neceſſariarum anguſtijs

 preme-

premebatur. ut ſicut reliquum omnem commeatum; ita ligna & aquam Corcyrâ navibus onerarijs ſupportare cogerentur : & difficilioribus uti aliquando tempeſtatibus, ex pellibus, quibus tectæ erant naves, nocturnum rorem ad potum excipere.

COLLOQVIVM IRRITVM EX CONTVMACIA POMPEII ET LABIENI.

Poſtquam Libo autem cum Bibvlo ſe coniunxit; ipſi ambo ex navibus, cum M. Acilio, & Statio Mvrco, legatis Cæſaris, qui ad Oricum erant, colloquium expetunt, tamquam de compoſitione cum Cæſare acturi; & inducias ei rei impetrant. Sed multis hinc inde fruſtrà & frivolè agitatis; Cæſar, qui Burbroto Oricum ad eos venerat, ubi perſpexit, præſentis periculi atque inopiæ vitandæ cauſsâ, colloquium iſtud, omnibus alijs,quę ad pacem facerent, ad Pompeii arbitrium reiectis, inſtituiſſe;ad reliquam belli cogitationem ſe recepit.

Bibvlvs, gravi morbo,ex frigore alijſque incommodis, implicitus, haud multò poſt moritur. nec quiſquam in locum eius cum ſummâ imperij ſuffectus eſt.

Vibvllivs, qui à Cæſare cum mandatis ad Pompeivm miſſus fuerat; ſedato tumultu, quem repentinus Cæſaris adventus concitaverat : ubi primùm, adhibito rurſus Libone, & L. Lvcceio, & Theophane (quibuſcum maximis de rebus communicare Pompeivs conſuerat) de mandatis Cæſaris agere inſtituit; eum , ingreſſum in ſermonem, Pompeivs interpellavit; & loqui plura prohibuit: *Sibi nec vita, nec civitate opus eſſe , quam beneficio CÆSARIS habere videretur.* Sic colloquium,ad ripam Apſi fluminis, quod unum inter utraque caſtra intererat; ex pacto;inter P. Vatinivm, Cæſaris legatum, & A. Varronem, iterum inſtitutum (ubi non ſine magnâ militum utrinque exſpectatione, ad pacem intenti omnium animi eſſe videbantur) interrupit T. Labienvs: *Deſinerent de compoſitione loqui, quibus niſi CÆSARIS capite delato,pax eſſe nulla poſſit.*

CAVSSA NOVORVM ROMÆ MOTVVM.

Iiſdem temporibus,Romæ, M. Cælivs (al.Cæcilius) Rvfvs Prætor , cum C. Trebonio , quaſi non more maiorum electus, ſed à Cæſare Prætor eſſet conſtitutus, novis motibus cauſſam dedit. Is cauſſa debitorum ſuſcepta ; *Si quis appellaſſet de æſtimatione,& de ſolutionibus*,quæ per arbitrum, ex Cæſaris præſcripto, fierent; fore auxilio pollicebatur. Sed ſecum eſt æquitate decreti , & æquabili C. Trebonii Prætoris urbani, humanitate , ut nemo provocarit.

Ne tamen ille fruſtrà turpem cauſſam ingreſſus videretur, legem promulgat: *Vt ſexies-ſeni dies, ſine uſuris, creditæ pecuniæ ſolvantur.*

[illegible] Servilivs Cos. reliquique magiſtratus reſtiterunt; ablatâ priore, duas alias promulgat; I. *qua mercedes habitationum annuæ conductoribus donarentur: Alteram, Tabularum novarum.* Quâ re ſic accenſa ſunt hominum ſtudia, ut nonnullis vulneratis, multitudo Trebonium de tribunali deturbârit. Sed mox tali decreto, Cælium Servilivs Senatu prohibuit; & concionari conantem de roſtris deduxit.

Ille ſimulato ad Cæſarem itinere, clam nuntios ad Milonem dimiſit; qui Clodio interfecto,eius nomine erat damnatus , neque à Cæſare cum reliquis exſulibus revocatus.

MILO CVM CÆLIO RES NOVARE CONANTVR, ET PEREVNT.

Eo in Italiam (è Maſſiliâ) evocato, gladiatoriæ familię reliquias, quas habebat, magnis muneribus datis,ſibi coniunxit: atque eum in Turinum, ad ſollicitandos paſtores, præmiſit. Ipſe verò Capuâ & Neapoli,quum de proditione oppidorum appararet,excluſus,conſilio deſtitit.

Milo autem, dimiſſis circùm municipia litteris, *Se,quæ faceret iuſſu atque imperio POMPEII facere*;eaque mandata ad ſe per Vibvllivm delata eſſe;quos ex ære alieno in Apulia laborare arbitrabatur,ſollicitabat. Apud quos,quùm proficere nihil poſſet; Coſam in agro Thurino oppugnare cœpit. ibique à Q. Pedio Prætore ,qui cum legione pręerat, lapide ictus ex muro , perijt.

Coelivs verò , ad Cæſarem, uti dictitabat,profecturus , Thurios pervenit. Quumque ibi quoſdam eius municipij ſollicitaret; equitibuſque Cæſaris,Gallis atque Hiſpanis,qui eò pręſidij cauſſa miſſi erant , pecuniam polliceretur ; ab ijs eſt interfectus. Ita illi in Italiâ motus celerem & facilem exitum habuerunt.

LIBO PORTVM BRVNDISINVM FRVSTRA OBSIDET.

Libo ab Orico, cum claſſe L. navium, cui præerat, profectus;Inſulam, quæ portui Brundiſino exadvorſum eſt,occupavit: quà neceſſarius Cæſarianis erat egreſſus. Hic repentino adventu naveis onerarias quaſdam nactus,incendit; unam frumento onuſtam abduxit. & militibus ſagittarijſque de nocte in terram expoſitis, præſidium equitum d[illegible]; & ad Pompeivm litteras miſit , ob loci, quem ceperat, opportunitatem, ſuâ ſe claſſe auxilia Cæsaris ſolum facilè prohibiturum.

Antonivs verò , qui Brundiſij tum erat, virtuti militum confiſus, ſcaphas navium magnarum , circiter novem , cratibus , pluteiſque contexit; eò milites delectos impoſuit & ſeparatim in littore diſpoſuit. Deinde II. biremeis per cauſſam exercendorum remigum , ad fauces portus prodire iuſſit.

In eas audaciùs progreſſas Libo quadriremeis V. immiſit. quę cum Antonianis adpropinquaviſſent ; veterani in portum refugiebant & adverſarij , ſtudio incitati , incautius ſequebantur. Tum de-ſubito Antonianæ ſcaphæ ſe in hoſtes incitaverunt ; & unam ex ijs quadriremem, cum remigibus defenſoribuſque ſuis , [illegible] reliqu

reliquis turpiter refugere coactis.

Tandem, equitibus per oram maritimam ab ANTONIO diſpoſitis, aquari prohibitus LIBO, eâ neceſſitate & ignominiâ permotus, à Brundiſio diſceſſit, & obſeſſionem portûs omiſit.

Quùm Cæſar, quod præcipitante iam hieme, neque naves, neque legiones Brûdiſio ad ſe venirent, ſeverius ad ſuos ſcripſiſſet; ut nacti idoneum ventum, vel ad Oricum, vel ad littora Apolloniatium, quæ à cuſtodibus claſſis Pompeianę maximè vacabant; curſum dirigerent: M. ANTONIVS, & FVSIVS CALENVS, ipſis militibus multùm hortantibus, nacti Auſtrum, naveis ſolvunt; & alterâ die Apolloniam, Dyrrachiumque provehuntur.

COPONII CVM CÆSARIANIS CONGRESSVS.

Eos Q. COPONIVS, qui Dyrrachij claſſi Rhodiæ præerat, ex continente conſpicatus, naveis ex portu educit: & iam magnâ vi venti Dyrrachium prætervectos, nihilo ſegniùs inſequitur. Illi portum nacti, qui Nymphæum dicitur, ultra Liſſum III. paſſ. millibus, eò naveis introduxérunt. qui portus ab Africo tegebatur; ab Auſtro non erat tutus. Sed Auſtro ſe mox in Africum vertente, & tempore commutato, tempeſtas & Antonianos texit, & naveis Rhodias adflixit. Ita ut ad unam roſtratæ XVI. eliderentur, naufragioque interirent. & ex remigibus propugnatoribuſque, pars ad ſcopulos adliſi interficerentur; pars ab hoſtibus diſtraherentur. quos omneis conſervatos CÆSAR domum remiſit.

IMPAR OTACILII CONGRESSVS. ANTONIVS FELICITER EXSCENDIT, militeſque exponit.

Quùm autem duæ naves ex Antonianis, tardiùs conſecutæ, contra Liſſum, in ancoris per noctem conſtitiſſent; Eas OTACILIVS CRASSVS, qui Liſſi præerat, minoribus navigijs adortus, incolumitatem, ſi ſe dederent, pollicebatur. Vna ex ijs CCXX. milites ex legione tironum ſuſtulerat; altera, ex veteranâ, paullo minus ducentis. Tirones, ſalo nauſeâque confecti, iureiurando de incolumitate accepto, ſe dedidérunt, & omnes ad OTACILIVM producti, contra religionem iuſiurandi, in eius conſpectu crudeliſſimè interficiuntur. Veterani, licet paribus tempeſtatis & ſentinæ vitijs conflictati; at nihil ex priſtinâ virtute remittere obſtinati; extracto longiùs, per deditionis ſimulationem, tractandarum conditionum ſpatio; & gubernatore interim navem in terram eijcere iuſſo; quùm idoneum locum in littore nacti eſſent, ſe adversùs CD. equites, alioſque ex præſidio, ab OTACILIO ſubmiſſos, gnaviter defendérunt; & paucis interfectis, incolumes ad ſuos ſe recepérunt.

CÆSAR civibus Romanis opidum Liſſi anteà attribuerat, muniendumque curaverat. Hi quùm ANTONIVM recepiſſent, omnibuſque rebus iuvarent; OTACILIVS, ſibi timens, ex opido ad POMPEIVM perfugit.

ANTONIVS expoſitis tutò copijs (quę erant legiones III. veteranorum, & I. tironum, & DCCC. equites) pleraſque naveis in Italiam remittit, quibus reliqui tranſportentur. & nuntiandum Cæſari curat, quid militum tranſvexiſſet, & quibus regionibus expoſuiſſet.

Hæc eodem ferè tempore CÆSAR, atque POMPEIVS cognovére; ſed diverſa ſibi ambo conſilia cæpère. CÆSAR, ut quamprimùm ſe cum ANTONIO coniungeret; POMPEIVS, ut venientibus in itinere ſe opponeret; & ſi poſſet imprudenteis ex inſidijs adoriretur.

Quùm POMPEIVS maiore viarum compendio prior ad ANTONIVM perveniſſet; & hic miſſis ad Cęſarem nuntijs, milites unum diem caſtris continuiſſet; POMPEIVS cognito CÆSARIS adventu, ne duobus circùm-clauderetur exercitibus, ex eo loco diſcedit; omnibuſq; copijs ad Aſparagum Dyrrachinorum, profectus, idoneo ibi loco caſtra poſuit.

INFELICES ARISTOBVLI, ET FILII ALEXANDRI, EXITVS.

Sub id tempus ARISTOBVLVS, Iudæorum haud ita pridem princeps, quem CÆSAR, Româ occupatâ, POMPEIO fugato, vinculis ſolutum, in Palæſtinam, cum II. legionibus, dimiſerat; ut provinciâ ordinatâ, Pompeianis inde negotium faceſſeret, iuſſu POMPEII in itinere veneno enecatus eſt. Corpus eius melle conditum diu iacuit, donec ANTONIVS id in Iudęam remiſſum in regum tumulos inferri, recondique mandavit. ALEXANDRVM verò, eius filium, Romanis olim rebellem, dum milites conquireret, SCIPIO captum, & Antiochiam ad ſe perductum, Romanis accuſantibus, & POMPEIO iubente, ſecuri percuſsit.

PTOLEMÆVS MENNÆVS, CVRATOR SVPERSTITVM FILIORVM ARISTOBVLI.

Huius autem fratres, PTOLEMÆVS MENNÆVS, Chalcidis ad montem Libanum, al. in Cœlâ Dynaſta, ad ſe recepit. & miſſo Aſcalonem, ad uxorem ARISTOBVLI, PHILIPPIONE filio iuſsit ad ſe tranſmittere ANTIGONVM filium, & filias. Ex ijs PHILIPPIO ALEXANDRAM coniugem duxit: quam eo mortuo PTOLEMÆVS ſoror ipſe ſibi coniunxit; eiuſque germanorum curam gerere non deſtitit.

ANTIPATRI VXOR, ET LIBERI.

ANTIPATER Idumæus, qui auſpicijs HYRCANI adverſùs ARISTOBVLVM bellum multò antè geſſerat; & PITHOLAVM, ARISTOBVLI parteis cum ſe tuentem, per CASSIVM, Parthico bello defunctum, interficiendum curárat; uxorem duxit, illuſtri inter Arabas loco natam, CYPRON nomine; ex quâ quatuor liberos mares ſuſcepit; PHASAELVM & HERODEM,

qui

qui poſteà regnavit; Ioſephum & Pheroram: filiamque Salomen.

SCIPIONIS IN SYRIA RAPINÆ.

Scipio ille, Pompeii ſocer, ſimulatione belli Parthici, Syriam provinciam eà hyeme inſolentiſſimè expilarat, & pecuniâ emunxerat: equites toti provinciæ imperarat: iiſque coactis, Parthis, finitimis hoſtibus, poſt ſe relictis, legiones equiteſque ex Syriâ deduxerat.

Et quùm nonnullæ militum voces exauditæ eſſent: *Seſe contra hoſtem, ſi educerentur, ituros; contra civem & Conſulem arma non laturos*; deductis Pergamum, atque in locupletiſſimas urbeis, in hiberna legionibus, maximas largitiones fecerat; & conciliandi confirmandive cauſsâ, diripiēdas iiſ civitates dederat. Et iam Epheſi è fano Dianæ depoſitas antiquitùs pecunias tollere parabat; quùm ex litteris a Pompeio redditis, cognoſcit; Cæsarem cum legionibus mare tranſiiſſe: *Properaret ad ſe, omnibus poſthabitis, cum exercitu venire.* Ille itáque ex Aſiâ in Macedoniam iter parabat.

Cæsar, Antonii exercitu coniuncto, & deducta Orico legione, quam tuendæ oræ maritimæ cauſsâ poſuerat; tentandas ſibi provincias, longiuſque procedendum exiſtimabat. Et quùm ad eum legati veniſſent ex Theſſaliâ, Ætoliâque; qui, ſi præſidium mitteretur, pollicerentur earum gentium civitates imperata facturas; C. Cassium Longinum in Theſſaliam, duabus licet factionibus diviſam: C. Calvisium Sabinum in Ætoliam, cum legionibus cohortibuſve miſit; & ut ex tam propinquis regionibus de re frumentariâ ſibi providerent, hortatus eſt.

C. Domitium Calvinum in Macedoniam proficiſci iuſſerat: Ad quem quùm frequentes civitatum legationes, principe & hortatore Menedemo, convenire cœpiſſent; nuntiatum eſt, adeſſe Scipionem cum legionibus, famâ ſuprà verum maiore.

VARIÆ FORTVNÆ VICES, INTER CÆSARIS ET POMPEII DVCES, IN THESSALIA.

Hic dum impetum à Domitio, à quo aliquot paſſ. millia aberat, in Cassium, qui ex Theſſaliæ montibus Ambraciam verſus iter facere & fugere cæperat convertiſſet; à M. Favonio (quem cum IIX. cohortibus, caſtello ad Haliacmonem fluvium munito, legionum impedimētis, præſidio antè reliquerat) certior per litteras factus, à Domitio ſe premi & ſine auxilio eius præſidium, ubi conſtitutus eſſet teneri non poſſe; Cassio itidem omiſſo, ſuppetias Favonio adcurrit. Sic *CASSIO, induſtria DOMITII; & FAVONIO celeritas SCIPIONIS ſalutem attuliſſe cenſebatur.* Multa ab utriſque tum aſtu, tum vi apertâ, ſed exiguo profectu, ſunt tentata.

CN. POMPEII F. AD ORICVM CONATVS

Cn. quoque Pompeius, Magni F. qui claſſi Ægyptiæ præerat, Oricum oppugnare fruſtrà conatus, IV. naveis longas, quæ deligatæ ad terram in ſtatione erant, ſed eas inaneis abduxit: reliquas incendit. Quo confecto negotio; D. Lælium ab Aſiaticâ claſſe deductum, reliquit; qui commeatus Bullide atque Amantiâ, importari in opidum prohiberet. Ipſe Liſſum intereà profectus, naveis onerarias XXX. à M. Antonio relictas, in portu incendit: opidoque per triduum fruſtrà oppugnato, inde inglorius diſceſſit.

CONFLICTVS IMPERATORVM AD DYRRACHIVM ANCEPS.

Cæsar ad Aſparagum, ubi Pompeius conſederat, profectus, expugnato in itinere Parthinorum opido, die in Macedoniam ad Pompeium pervenit; iuxtáque eum caſtra poſuit. Quem ubi decernendi poteſtate à ſe factâ, ſuis ſe locis tenere animadvertit; Dyrrachium, quò omnem commeatum, totiuſque belli adparatum Pompeius contulerat; magno circuitu, & difficili itinere, profectus eſt. Et Pompeius, de eius conſilio per exploratores certior factus, poſtero die caſtra movit. At Cæsar, vix intermiſſo itinere, manè ad Dyrrachium venit, quùm primum agmen Pompeii procul cerneretur; atque ibi caſtra poſuit.

Pompeius, intercluſus Dyrrachio, edito loco, in Taulantiis, qui appellatur Petra, caſtra communit. Eò partem navium longarum convenire; frumentum commeatumque ab Aſia, aliiſque, quas tenebat, regionibus, comportari imperat.

Cæsar, longiùs bellum ductum iri exiſtimans, & de Italicis commeatibus deſperans; in Epirum, rei frumentariæ cauſsâ, Quinctilium & L. Canuleium legatum miſit; vectutaſque frumenti finitimis civitatibus deſcripſit.

Sed quòd ea, ex locis partim ſterilibus, partim anteà ſpoliatis, parciùs ſuppeterent; conſilium ex loci naturâ capit.

MVNITIONES VTRIMQVE CASTRORVM.

Quo minore, ab equitatu Pompeii, periculo ſupportari ad ſe cōmeatus poſſent, diſpoſitis per colleis, qui circùm caſtra Pompeii permulti aſperiq; erant, præſidiis; & caſtellis communitis; & perductis è caſtello in caſtellū munitionibus, circumvallare Pompeium inſtituit; eiuſque equitatum, anguſtiſſimo ſpatio concluſum, pabulatione probibere; & ad rem gerendam inutilem efficere. (Spatium illud, MCC. ſtadiûm fuiſſe perhibent.)

Pompeius contrà, qui neque à mari Dyrrachioque diſcedere vellet; neque munitiones Cæſaris ſine prœlio prohibere poſſet; ut quamplurimum ſpatii maximo circuitu occuparet; & laxiore pabulatione uteretur pariter, & Cæſaris copias quàm maximè poſſet, diſtineret; caſtellis XXIV. effectis, XV. millia paſſuum complexus eſt.

Dum hæc utrimque opera perficiuntur, quod Pompeius rem iuſto prœlio committere non conſtituiſſet; in occupandis præſidiis magnâ vi utrique nitebantur; crebraque prœlia, ſed leviora fiebant.

Cæſariani tamen à ſagittariis funditoribuſque, quorum

quum Pompeius magnum numerum habebat, ... ut vix in opere consistere poſſet ... recipere et.

INOPIA IN CASTRIS CÆSARIS, ET MILITVM TOLERANTIA.

Sed quùm navibus undeque in castra Pompeii commeatus ſupportaretur; Cæsar ... longè lateque frumentis, ſummis erat in anguſtijs.

At eius milites, longè pridem acerbiora in Gallijs atque Hiſpania perpeſſi; ſingulari patientia ferebant: neque hordeum, neque legumina, cum darentur, recuſabant: & pecus ... Alij; meliùs, Panicum ... cuius rei ſumma erat ex Epiro copia, in delicijs habebant.

Erat & radicis genus, quod Charam appellant; quodque admiſtum lacte, panis inſtar, multùm inopiam levabat.

Ex eo effectos panes. quùm in colloquijs Pompeiani famem ipſis obiectarent; vulgo in eos iaciebant, ut ſpem eorum minuerent. Crebroque voces militum in vigilijs, colloquijſque audita: *Prius ſe cortice ex arboribus victuros, quam POMPEIVM, e manibus dimiſſuros.*

Ferunt & Pompeium, uno ex iſtis panibus ad ſe ... ingemuiſſe & dixiſſe: *Cum feris ſibi, non cum hominibus negotium eſſe.* & vetuiſſe panem illum militibus ſuis oſtendi; *Ne tam conſtanti hoſtium tolerantiâ animi in ijs frangerentur.*

INOPIA IN CASTRIS POMPEII, ET INVALITVDO.

Et certè in caſtris iam Pompeianis non minore pabuli, atque aquæ inopiâ laborari cæperat: poſtquàm Cæsar flumina omnia, atque omneis rivos, qui ad mare pertinebant, avertiſſet, aut magnis operibus obſtruxiſſet. Ita ut non equi modò eorum vix tolerarentur, & reliqua iumenta interirent; ſed & caſtra odore tetro, ex multidine cadaverum, bonam militum valetudinem tentarent.

At Cæsaris exercitus, cum firmâ corporum adfectione, ſummâque aquæ copia utebatur; tum commeatûs omni genere, præter frumentum, abundabat. Ipſique quotidie melius ſuccedere tempus; maioremque ſpem matureſcentis frumenti proponi videbant.

VARIA AD DYRRACHIVM PROELIA POMPEIO ADVERSA.

Pompeius, uno die; VI. prœlijs factis, III. ad Dyrrachium, quò Cæsar, P. Sylla caſtris Præfecto, contenderat: III. ad munitiones, (nam plura pariter caſtella, diſtinendæ manûs cauſſâ, tentare placuerat, ne ex proximis præſidijs ſuccurri poſſet) ad bis mille numero ceci diſſe comperit; evocatoſque Centuriones complureis: & ſigna VI. militaria, deſiderari. Quùm Cæſariani omnibus ſimul prœlijs non amplius xx. amiſiſſent. Sed in caſtello nemo fuit omninò ... ltum, quin vulneraretur. quatuorque ex unâ cohorte Centuriones, crebro ſagittarum ictu oculos amiſerunt. quarum ſagittarum millia circiter xxx. intra vallum reperta ſunt. Et Scævæ Centurionis ſcutum, ccxxx. telorum ictibus perforatum, ad Cæsarem relatum. quem quidem ille, cum totâ cohorte, ampliſſimis militiæ ſtipendijſque donis exornavit.

ACHAIA PER CÆSARIANOS TENTATVR.

Iam Ætoliâ, & Acarnaniâ, & Amphilochis per Cassium Longinum, & Calvisium Sabinum receptis Cæsar, qui tentandam ſibi Achaiam, ac paullò longiùs progrediendum exiſtimaret, eò Fusium Calenum mittit, & Sabinum Cassiumque cum cohortibus adiungit. Ille Delphos, Thebas, & Orchomenum, voluntate ipſarum civitatum recepit: urbis nonnullas per vim expugnavit; reliquas, circummiſſis legationibus, amicitiæ Cæsaris conciliare ſtuduerat.

Rutilius autem Lupus, qui Achaiam, miſſus à Pompeio, obtinebat; Iſthmum præmunire inſtituebat, ut Achaia Fusium prohiberet.

Cæsar conſecutis deinceps diebus exercitum in aciem æquoloco produxit, ut pænè caſtris Pompeii legiones ſubijceret. Pompeius autem, ut famam & opinionem hominum teneret; neque certamunis aleam deſugiſſe videretur; ſic pro caſtris copias inſtituebat, ut omnis eius inſtructus exercitus telis, ex vallo abiectis, protegi poſſet.

PAX ITERVM A CÆSARE TENTATVR.

Dum hæc in Achaiâ, atque apud Dyrrachium gererentur; Scipionemque in Macedoniam veniſſe conſtaret; non oblitus priſtini inſtituti Cæſar, mittit ad eum cum litteris, & de pace mandatis, Clodium, ſuum atque illius familiarem. „ *SCIPIONEM, præter auctoritatem, vireis quoque ad POMPEIVM inducendum aut coercendum, habere: ... pacis auctor eſſet; quietem Italiæ, pacem provinciarum, ſalutem imperij, uni omneis accepturas relaturos.*

Clodius primis diebus, ut videbatur, libenter auditus; reliquis ad colloquium non admiſſus; re infectâ, & Favonio Scipionem caſtigante, ad Cæsarem redijt.

SVMMA PABVLI INOPIA.

Pompeius interim equitatum ſuum, quo nihil proficiebatur, quique pabulatione, aditibus præmunitis, & caſtellis tibi poſitis, à Cæſare prohibebatur; navibus ad ſe intra munitiones receperat. Erat enim ſumma pabuli inopia; adeò, ut folijs, ex arboribus ſtrictis, & teneris arundinum radicibus, ijſque contuſis, equos alerent. atque è Corcyrâ uſque, & Acarnania, pabulum ſupportare, idque hordeo adaugere, cogerentur.

Sed poſtquam omnibus conſumtis, frondes etiam ex arboribus defecere; corruptis macie equis; conandum ſibi aliquid Pompeius de eruptione cogitavit.

ALLO-

ALLOBROGVM FRATRVM A CÆSARE AD POMPEIVM DEFECTIO.

Et commodùm ſub id tempus, fratres duo Allobroges, ROSCILLVS & ÆGVS, ex equitum numero, à Cæſare, ob virtutem, & ſingularem Gallicis & ſuperioribus bellis, operam, ampliſſimè habiti: quòd ab eo de ſtipendio equitum ſuorum fraudato, licet clam, caſtigatos ſeſe eſſe indignarentur; multa deinde, antè deceſſum iniquiora conati; primi omnium, cum magno comitatu & multis equis coemtis, ad POMPEIVM à CÆSARE tranſierunt. Ex his poſtquàm POMPEIVS & CÆSARIS conſilia, & munitiones ſitumque caſtrorum, didiciſſet; eruptionis, quod ante ceperat, conſilium exſequi conſtituit.

Magnum itaque levis armaturæ, & ſagittariorum numerum, cum omni aggere, quem comportare milites iuſſerat, noctu in ſcaphas & navigia actuaria imponit. & de media nocte cohorteis LX. ex maximis caſtris præſidijſque deductas, ad eam munitionum partem ducit, quæ pertinebant ad mare; longiſſimeque à maximis Cæſaris caſtris, prætoriòque aberant.

Ibi LENTVLVS MARCELLINVS, Quæſtor, cum legione IX. præerat. & POMPEIVS omni vi oppugnare adgreſſus, editâ ſtrage, multum, vel propugnantium, magna ſtrage, ipſius MARCELLINI caſtris, non ſine terrore imminebat; quum M. ANTONIVS, deductis è proximo præſidio XII. cohortibus, Pompeianorum impetum nonnihil repreſſit; & ſuos metu liberavit.

CÆSAR eodem, ſignificatione periculi, procul per caſtella fumo editâ, ſubſidio cum aliquot cohortibus adproperavit; caſtraque ad mare iuxta POMPEIVM muniri iuſſit.

MEMORABILIS INTRA CASTRORVM MVNITIONES PVGNA, POMPEIO tantum-non victore.

Eâque munitione perfectâ, quùm ei à ſpeculatoribus nuntiatum eſſet, & ex ſuperioribus caſtellis animadverſum, cohorteis quaſdam, & ſigna, quæ procul inuenientibus inſtar legionis eſſent, in vetera caſtra induci; ipſe eam legionem ſe opprimere poſſe ſperans; & eius diei detrimentum ſarcire cupiens: quùm II. cohortibus in opere relictis, reliquas numero XXXIII. (in quibus erat legio IX.) occultè & diverſo itinere, ad minora POMPEII caſtra deduxiſſet; adverſarios quidem è vallo deturbavit: & ericio, quem Pompeiani portis obiecerant, exciſo, primò in maiora caſtra; pòſt etiam in caſtellum, quod ijs caſtris in luſum erat, irrupérunt, & nonnullos ceciderunt.

Sed magna mox fortunę & rerum commutatio eſt ſecuta. Dum namque Cæſariani munitionum perplexitate, & locorum ignoratione impliciti, incertique, diu per maiora caſtra errarent; POMPEIVS cum legione ſuis ſubſidio venit: eiuſque milites, celeri ſpe ſubſidij confirmati, iam ab Decumanâ portâ reſiſtere audebant, & ultrò in Cæſarianos impetum faciebant.

Equitatus Cæſaris, qui cohortes erat ſecutus, ... ex anguſto itinere receptui timens, initium fugæ fecit.

Dextrum cornu, à ſiniſtro ſecluſum, ne fugientibus equitibus intra munitionem opprimeretur, eâ parte, quà perruperat, ſeſe recipiebat. & plerique in foſſas præcipitabant. primiſque oppreſsis, reliqui per eorum corpora ſalutem ſibi atque exitum pariebant.

Siniſtro cornu milites, quum extrà & intus hoſtem haberent; eâdem, quà venerant, receptui conſulebant.

Plena omnia tumultûs, timoris, & fugæ erant. ut vix ullus pedes, aut eques, Cæſare fruſtra cohortante, & ſigna fugientibus extorta inferente, omninò conſiſteret.

Ipſe poſtquam in caſtra redijt; POMPEIVM *uti victoriâ neſcire pronuntiavit*; qui eo die, ſi quando alias, ſuperari potuerit, ſi victor fugientibus inſtitiſſet; & ulteriora Cæſaris caſtra invaſiſſet.

Duobus his unius diei prœlijs, Cæſar deſideravit milites DCCCCLX. & notos equites Romanos CX. Tribunos milit. X. & Centuriones XXX. ſigna militaria XXXII. E ſocijs auxilijſq; permultos. Vt cæſorum numerus univerſe à pleriſque tradatur IV. millium, & eò amplius.

POMPEIVS eo prœlio Imperator appellatus eſt. & deinceps ſalutatus; licet neque in litteris, quas ſcribere eſt ſolitus; neque in faſcibus, Inſignia laurea prætulerit.

CRVDELITAS LABIENI; ET POMPEII VANITAS.

At LABIENVS, captivos, ſibi petenti à POMPEIO traditos, non ſine magnâ verborū contumeliâ commilitones appellans; & fugam in veteranis increpans, in omnium conſpectu, interfecit.

POMPEIVS, cui ex eâ re tantum fiduciæ ac ſpiritûs acceſſerat, ut non de ratione belli cogitaret, ſed viciſſe iam ſibi videretur; neque in poſterum ulla rerum commutatio accidere poſſet, per orbem terrarum, fama ac litteris, victoriam eius diei (quæ caſu potiùs, quàm virtute parta eſſet) cōcelebrabat.

CÆSARIS CONSTANTIA, ET MILITVM ALACRITAS. CASTRA AD APOLLONIAM transferuntur.

CÆSAR contrà, nocte illâ per ſummam mæſtitiam exactâ, omnem ſibi belli rationem commutandam exiſtimavit. Et vocatis poſtridie in concionem militibus hortatus eſt; *Ne ea quæ accidiſſent, graviter ferrent; neve terrerentur.* Multis ſecūdis, in Italiâ, in Hiſpanijs; in ipſâ denique Græciâ, prœlijs, unum adverſum, & id mediocre opponerent, ac conſolarentur. *Si non omnia caderent proſpera; fortunam eſſe induſtriâ ſublevandam. Dandam omnibus operam, ut acceptum incommodum virtute ſarciatur.*

Milites eâ oratione in pudorem dati, ultrò decimationis in ſe exemplum depoſcebant. & tantus inceſſit ex detrimento accepto dolor, tantumque

ſtudium infamiæ ſarciendæ; ut ſimul omnes pugnandi cupiditate arderent: & ſuperioris etiam ordinis nonnulli. manendum eo loco, & rem prœlio committendam exiſtimarent.

Cæsar, ſigniferos aliquot, in quos ſaltim, milites, ob precipitem è pugna fugam, animadverti volebant; ignominia notaſſe ac loco moviſſe contentus: quòd neque ſatis militibus perterritis confidendum; ſpatiumque ad recreandos animos interponendum putaret; omiſsâ oppugnatione, præſidia omnia munitionibus diſiectis, uno tempore, deducit: & ſauciorum modò atque ægrorum habitâ ratione, impedimenta omnia, ſilentio, primâ noctе, ex caſtris Apolloniam præmiſit; ac conquieſcere antè iter confectum vetuit. Tum II. in caſtris legiones retinuit; & reliquas de IV. vigiliâ, compluribus Portis eductas, idem iter inſiſtere iuſſit: parvoque ſpatio intermiſſo, ex militari inſtituto, conclamari. Statimque egreſſus, & noviſſimum agmen cum II. legionibus, conſecutus, celeriter è conſpectu caſtrorum diſceſſit.

POMPEIVS FRVSTRA ABEVNTEIS PERSEQVITVR.

Pompeivs, cognito eius conſilio, ſine morâ, exercitum è caſtris educit; equitatumque præmittit ad noviſſimum agmen demorandum. Qui ad Genuſium flumen conſecuti, extremos prœlio iam diſtinebant; quùm Cæſar ſuos equites ijs oppoſuit: & pulſis equeſtri prœlio adverſarijs, compluribuſque interfectis, exercitum flumen tranſduxit, & veteribus contrà Aſparagum caſtris conſedit.

Quod quùm idem Pompeivs, confecto eiuſdem diei itinere, feciſſet; eiuſque milites ad ſarcinas, è caſtris, quæ in proximo erant, repetendas divertiſſent; neque ad ſequendum expediri poſſent;

Cæsar, ſigno profectionis ſub meridiem dato, exercitum educit; duplicatoque eius diei itinere, IIX. paſſ. Millib. ex eo loco proceſſit.

Id facere Pompeivs, diſceſſu militum ſuorum, non potuit. Nam preter illatam primi illius diei moram, fruſtrà reliquorum etiam dierum labore ſuſcepto, quùm ſe magnis itineribus extenderet; & iam longiùs nullo incommodo, altiſſimis fluminibus & impeditiſſimis itineribus, accepto, progreſſos, conſequi cuperet; IV. die finem ſequendi fecit; atque aliud ſibi conſilium capiendum exiſtimavit.

Cæsari, ad ſaucios deponendos; ſtipendium exercitui dandum; ſocios confirmandos; præſidium urbibus relinquendum; neceſſe erat adire Apolloniam.

DOMITIVS COPIAS CÆSARI CONIVNGIT. ALIQVOT THESSALIÆ OPIDA, aut deduntur, aut expugnantur.

Quibus rebus quùm tantùm temporis tribuiſſet, quantum properanti erat neceſſe; timens Domitio, ne adventu Pompeii preoccuparetur, ad eum omni ſtudio & celeritate incitatus ferebatur. Et relictis præſidio Apolloniæ, Liſsi, Orici, certis cohortibus, & ſaucijs ibidem depoſitis; per Epirum atque Acarnaniam iter facere cœpit.

Pompeivs quoque, ut ſubſidium Scipioni ferret; ad eundem ſibi properandum exiſtimavit, ſi Cæſar illò fortè iter haberet. Sin ab orâ maritimâ, legiones equitatumque ab Italiâ diu exſpectans, non diſcederet; ipſe omnibus cum copijs Domitium adgrederetur. Per Candaviam itaque expeditum in Macedoniam iter habebat; & Cæſarem Apolloniâ à recto itinere averterat.

Et Domitivs, qui dies compluteis caſtris Scipionis caſtra collata, habuiſſet; rei frumentariæ cauſsâ ab eo digreſſus, Heracléam Sinticen, quæ Candaviæ ſubiecta eſt, iter fecérat: ut ipſa fortuna illum Pompeio obijcere videretur.

Harum rerum ignaro Cæsare, Domitivs, per illorum Allobrogum fratrum, qui à Cæſare ad Pompeium profugerant, familiareis, in itinere, de Cæſaris profectione, & adventu Pompeij edoctus; vix IV. horarum ſpatio antecedens; hoſtium fortuito beneficio periculum vitavit: & ad Æginium, quod eſt oppoſitum Theſſaliæ, Cæſari venienti occurrit.

Coniuncto iam exercitu Cæſar Gomphos pervenit: quod venientibus ab Epiro primum Theſſaliæ opidum eſt.

Ea gens paucis antè menſibus ultrò ad Cæſarem legatos miſerat, ab eoque militum præſidium petiverat. Sed ad famam prœlij Dyrrachini. fidem cum fortunâ, auctore Androsthene, Theſſaliæ prætore, mutaverat: & coactâ, ex agris, in opidum, ſervorum ac liberorum multitudine. portas præcludebat. miſsis ad Scipionem Pompeivmqve nuntijs, ut ſibi ſubſidio venirent. Sed Scipio Lariſſam legiones adduxerat; & Pompeivs nondum Theſſaliæ adpropinquabat.

Cæſar itaque, rebus omnibus ad repentinam oppugnationem paratis, eodem quo venerat die, opidum altiſsimis mœnibus cinctum, & copioſum expugnavit, & diripiendum militibus conceſsit.

Et motis mox indè caſtris. ut nuntium expugnati opidi famamque anteverteret; Metropolim pervenit. Opidani, eodem cum Gomphiis conſilio, portas clauſerant, muroſque armatis compleverant. ſed cognito ex captivis propinquæ civitatis caſu, portas aperuerunt. Quibus diligenter ab omni iniuriâ conſervatis, & eorum fortunâ cum Gomphenſium caſu collatâ; nulla fuit Theſſaliæ civitas, præter Lariſſæos, quos Scipio tenebat; quæ non Cæſari parêret, eiuſque imperata faceret.

Cæſar ex ijs locis VII. dierum iter emenſus; & ſegetis pabulique, quæ iam in agris (Pharſalicis) propè matura erant, idoneum locum nactus; ibi adventum exſpectare Pompeii, & belli omnem rationem conferre conſtituit.

SCIPIO POMPEIO CONIVNGITVR. HINC ANIMI VANIS SPEBVS ELATI.

[1] Pompeius, paucis pòſt diebus, in Theſſaliam ad SCIPIONEM pervenit. receptiſque omnibus in una caſtra legionibus, ſuum cum SCIPIONE & claſſici, & prætorij, honorem partitur. Auctis ita copijs; *priſtina omnium confirmatur opinio, & ſpes victoriæ augetur.*

Tantæque adeò in caſtris fiducia; ut non quibus rationibus hoſtem ſuperare poſſent; ſed quemadmodum uti victoriâ, iam quaſi certâ, deberent. Et nihil aliud, quàm de honoribus & præmijs petēdis; de conſulatibus in annos definiendis; de bonis domibuſque perduellium vindicandis; de perſequendis inimicis: quotidianis inter eos ſermonibus & colloquijs, ſtolidiſſimè agitaretur.

SALVTARE POMPEII CONSILIVM, REIECTVM.

POMPEIVS tamen initiò, quòd compertum haberet, Cæſarem, & pecuniæ, & commeatuum copiâ deſtitui; exercitumque eius, ex victûs inſolentiâ, valetudine gravi inteſtari; ſperans ſe, vel ipsâ morâ, hoſtium vireis attenuaturum; vel eos præ fame, ad ſe, cui abundè neceſſaria omnia ſupperterent; brevi tranſituros; omninò conſtitutum habebat, *prælio abſtinere.*

Quod quidem conſilium ſoli ferè CATONI, qui civili parcendum ſanguini cenſeret; probabatur. Alij verò, quidquid intercederet temporis, id morari victoriam, & reditum in Italiam, clamabant. *Verum eſſe negotium diei.* Sed ducem delectari diuturno imperio; & conſulareis prætorioſque viros, atque ipſos adeò reges, ſervorum habere numero; haud ſecus, quàm AGAMEMNON apud Troiam cæteris Græcis olim imperâſſet. Quidam verò eum adverſis oſtentis & inſomnijs territum, pugnâ abſtinuiſſe tradidêrunt.

CÆSAR, quùm exercitu ſæpiùs è caſtris in aciem educto; &, quantumvis equitum numero multis partibus inferior eſſet; tentatâ non infeliciter equeſtris prœlij aleâ; POMPEIVM ad pugnam æquo loco conſerendam elici non poſſe animadvertit; caſtra ex eo loco movere, pluraque adire loca conſtituit: ſperans commodiore re frumentariâ ſe uſurum; aut aliquam in itinere dimicandi occaſionem, Pompeianis inſolito labore defatigatis, oblatum iri.

ACIES POMPEII AD PVGNÆ LOCVM PROGRESSA.

Dum itaque, ſigno profectionis dato, tabernaculiſque detenſis, Scotuſſam verſùs, caſtra movet; ſpeculatores præmiſſi animadvertunt, & nuntiant: extrà quotidianam conſuetudinem, longiùs à vallo aciem POMPEII eſſe progreſſam, ut non iniquo loco dimicari poſſe videretur. POMPEIVS namque victus ſuorum convicijs, & aliena ſecutus conſilia, (licet & ipſe pridie in concilio inſolentiùs iactâſſet; priuſquam concurrerent acies, fore, ut exercitus Cæſaris loco pelleretur, ab tergo circumventus: quòd equites eius polliciti eſſent, dextrum ſe Cæſaris cornu ab latere aperto adgreſſuros) prœlio decertare ſtatuerat: & ad rem ſtrenuè gerēdam ſuos iam erat cohortatus.

Quod POMPEII conſilium LABIENVS ſummis laudibus efferens, adiecit; *Non adeſſe veteranum CÆSARI pro tempore exercitum,* quo Gallias, & Germaniam; Britanos & Hiſpaniam devicisſet. Ex eo magnam partem tot prœlijs & morbis deperijſſe; multos domum diſceſſiſſe; & quod fuit roboris, duplici ad Dyrrachium pugnâ interiiſſe. Copias, quas viderent, ex delectu proximorum annorum, in citeriore Galliâ, eſſe refectas; & ex colonis Tranſpadanis pleraſque.

His dictis, iuravit: *Se niſi victorem in caſtra reverſurum:* reliquoſque, ut idem facerent, hortatus eſt. Id laudans POMPEIVS, idem iuravit: neque quiſquā ex reliquis fuit, qui iurare, atque animo victoriam præcipere dubitaret.

Hoc tamen apud amicos prolocutus eſſe fertur POMPEIVS; *Eum diem, uterlibet eorum vinceret; funeſtum populo Romano, magnarumq; calamitatum initium fore.*

ACIES CÆSARIS PROCINCTA.

Cæſar verò eius in Pompeio conſilij nuntio accepto, quùm adhuc agmen in Portis eſſet; *Differendum eſt,* inquit, *iter in præſentiâ nobis, & de prælio cogitandum.* Si enim, ut ſemper depopoſcimus, ſumus ad dimicandum parati; non facilè occaſionem poſteà reperiemus. Et ſimul cum dicto, expeditas copias educit.

Quidam tradidêre; Cæſarem, nocte proximâ MARTI, & VENERI GENETRICI, operatum, eidem Deæ Ædem voviſſe, ſi victoria penes ipſum ſtetiſſet. Et poſtridie, quàm ſuos caſtris eduxiſſet, vallum ipſum ſolo æquari iuſſiſſe, ne ſpes ulla receptûs relinqueretur.

Ipſe ut primum caſtris Pompeij adpropinquavit, eius aciem ad hunc modum inſtructam animadvertit.

PVGNA PHARSALICA. ET ACIERVM utrimque ordinatio.

In ſiniſtro eius cornu legiones II. erant, I. & III. traſditæ à Cæſare, initio diſſentionis, ex S.C. eoque loco ipſe erat POMPEIVS.

Mediam aciem, cum legionibus Syriacis, SCIPIO tenebat.

Ciliciensis legio, cum cohortibus; quas nuper ex Hiſpaniâ AFRANIVS tranſduxerat; & POMPEIVS firmiſsimas eſſe iudicabat: in dextro cornu erant collocatæ. Reliquas, inter aciem mediam, cornuaque, interiecerat.

Fuére autem in exercitu eius, auctòre Cæſare, CX. cohortes; hoc eſt; LV. Millia: præter XI. circiter Millia Evocatorum. Alijs; universè LXX pedit. & VII. equit. Millia.

Reliquas cohorteis VII. caſtris propinquiſque caſtellis

caſtellis præſidio diſpoſuerat. & cunctum equitatum, ſagittarios, funditoreſque omneis in ſiniſtro cornu obiecerat;propterea quòd dextrum eius cornu rivus quidam, ripis impeditis ſatis muniret.

Cæſar verò, qui inſtructâ iam acie ipſa contrà POMPEIVM conſtiterat ; ſiniſtro cornu ANTONIVM; dextro P. SYLLAM; mediâ acie Cn. DOMITIVM præpoſuit. Et in dextro quidem cornu, x. legionem;in ſiniſtro IX. collocaverat: Eidemque Dyrrachino prœlio attenuatæ, VIII. adiunxit; ut pænè unam ex duabus efficeret.

Cohorteis in acie LXXX. conſtitutas habebat; quæ ſumma erat hominum XXII. Mill. Cohortes II. caſtris præſidio relictæ.

(FLORVS. *Nunquam ullo loco, tantùm virium populus Rom. Tantum dignitatis fortuna vidit.* CCC. amplius Millia, hinc & illinc, præter auxilia regum & Senatûs.)

Cæſar quùm exercitum militari more ad pugnam cohortaretur; ſuaque in eum perpetui temporis officia prædicaret; ſimul & palàm profeſſus, *Magno ſe ſemper ſtudio pacem petiiſſe; neque ſe unquam ab ais militum ſanguine; neque temp. alterutro exercitu privare voluiſſe*. Militibus ut ò expoſcentibus, & ſtudio pugnę ardentibus, tubâ ſignum dedit.

Memorant alij, antequàm claſſicum caneret, utrumque Imperatorem illacrymaſſe,& diu dubiû, funeſtum utriq; e parti pugnę initium facere diſtuliſſe. Donec POMPEIVS, ordines ſuos tædio morę turbari cæptos, conſpicatus; prior ſigna caui iuſſerit.

STVPOR VTRIMQVE IN EXERCITV ANTE PVGNAM. CRASTINVS PROELII anteſignanus.

Alij Cæſarianos (dum io mentem ſubit, quibuſcum ſibi certandum foret; fratri cum fratre aut cõſanguineo, aut filio cum Patre; priorem alacritatem repreſſiſſe, & ſilentium cum luctu aliquamdiu tenuiſſe. Donec CRASTINVS evocatus, qui ſuperiore anno apud Cæſarem primum pilum in leg. x. duxerat, ſigno dato, inclamaret; *Sequimini me, manipulares mei qui fuiſtis: & veſtro Imperatori, quam conſtituiſtis, operam date. Hoc confecto prælio, & ille ſuam dignitatem; & nos noſtram libertatem recuperabimus*. Simul reſpiciens in CÆSAREM; FACTAM, inquit, *hodie Imperator, ut aut vivo mihi, aut mortuo, gratias agas.*

Hoc dicto, primus ex dextro cornu procucurrit: eumque milites electi, circiter CXX. voluntarij eiuſdem centuriæ, ſunt proſecuti.

Erat inter duas acies tantùm ſpatij relictum, ut ſatis eſſet ad concurſum utriuſque exercitûs. Sed POMPEIVS, monente TRIARIO, ſuis prædixerat; ut Cæſarianorum impetum exciperent; neve ſe loco moverent: *ut primus excurſus viſque militum infringeretur*, acieſque diſtenderetur: & ipſi ſuis ordinibus diſpoſiti, diſperſos adorirentur; & denſo agmine telorum impetum ſuſtinerent.

Cæſariani, quùm ad ſignum infeſtis telis procurriſſent, & non concurri à Pompeianis pariter animadvertiſſent; uſu & peritiâ rei militaris edocti, ad medium ferè ſpatium, curſu repreſſo, conſtitere. quumque à priore contentione nonnihil reſpiràſſent, curſu renovato, pila miſerunt; celeriterque, ut erat præceptum,gladios ſtrinxêrunt.

Nec ſeciùs Pompeiani, poſtquàm tela miſſa excepiſſent, & conſervatis ordinibus impetum legionum tuliſſent: pilis miſſis, ad gladios redierunt.

Eodem tempore, equites à ſiniſtro Pompeij cornu intenti; ut erat imperatum, univerſi procurrerunt; omniſque multitudo ſagittariorum unà ſe profudit.

Quorum impetum, Cæſaris equitatus non ferens, paullum loco motus ceſſit. Eoque acriùs Pompeiani inſtare, & turmis explicatis, aciem adverſam à latere aperto circumvenire cæperant; quùm Cæſar id animadvertens, IV. aciei, quam inſtituerat ex cohortium numero, & poſt ordines collocatam, in omnem eventum equitatui oppoſuerat; ſignum vexillo dedit.

Illi celeri procurſu, infeſtiſque ſignis, tantâ vi in POMPEII equites impetum fecêre, ut illi non ſolùm loco excederent, ſed protinùs incitati, altiſſimos monteis peterent: iiſque ſummotis, & turbantibus invicem copijs, omnes ſagittarij funditoreſque, deſtituti & inermes, cæderentur.

(FLOR. Germanorum cohortes in effuſos equites impetum fecêre: ut illi eſſe pedites; hi venire in equis viderentur.)

Eodemque impetu, eædem illæ quartæ aciei cohortes, pugnanteis etiamtum, ac reſiſtenteis in acie Pompeianos, circumiêrunt, atque à tergo ſunt adorti. Eoque acriùs, quòd Cæſar eodem pænè momento, III. aciem, quæ eatenus quieta loco ſe tenuerat, procurrere iuſſiſſet. & interim dum alij à tergo adorirentur; hi recentes atque integri defeſſis ſuccederent, & a fronte ſeſe obijcerent. Atque ita Pompeiani, qui circumventi ſuſtinere non poterant, univerſi terga verterent.

Sic initium victoriæ, ab iis cohortibus, quæ contrà equitatum hoſtilem in IV. acie collocatæ erant; (uti Cæſar præſagierat,) ortum eſt.

CÆSARIS VIRTVS. TESSERÆ VTRIMQVE DATÆ.

Cæſar toto hoc prœlio multis,non ſegniùs manu, quàm verbo, ducis ſimul & militis munus obiiſſe traditur: Et quùm POMPEIVS inter prœliandum ſubinde inclamaret; ad ſuóſne, an ad Cæſarem incertum; *Parce Civibus*. Cæſar ex diverſâ parte ſubieciſſe, dicitur; *Miles, faciem feri*. quòd tirones iſtiuſmodi plagas, & cicatricum deformitatem, maximè reformident.

(FLORVS & alij) utramque eam vocem Cæſari tribuunt. quarum *prior ad iactationem* fuerit compoſita; altera *cruenta, ſed docta, & ad victoriam efficax*.

At poſtquàm univerſa Pompeianorum acie in

fugam verſâ, ſtragem à ſuis longè lateque promiſcuam edi Cæſar cerneret; ſive pietate in civeis cōmotus; ſive metu, ne adverſarij, ſumtâ à deſperatione audaciâ, ordines inſtaurarent; dimiſſis in omneis parteis præconibus, *Civibus* quidem *parci*, ſed in *Auxilia ſævri* imperavit.

POMPEII FVGA.

Pompeius, ut equitatum ſuum pulſum vidit; cui, tanquam invicto exercitûs ſui robori maximè confidebat; acie exceſſit: protinuſque ſe in caſtra equo contulit, & ijs Centurionibus, quos in ſtatione ad Portam prætoriam poſuerat, clarè, ut milites exaudirent; *Tueamini*, inquit, *caſtra*, *& defendite diligenter*, ſiquid duriùs acciderit. Ego reliquas portas circumeo, & caſtrorum præſidia confirmo. His dictis, in prætorium ſe contulit, ſummæ rei diffidens, & tamen eventum exſpectans.

CASTRA POMPEII EXPVGNANTVR. ET POMPEIVS AD MARE fugit.

Cæſar autem, ne Pompeianis ex fuga intrà vallum compulſis, & perterritis, ſpatium ſui colligendi daretur; milites cohortatus eſt, *ut beneficio fortunæ uterentur*, caſtraque oppugnarent. Illi, etſi magno æſtu, re iam ad meridiem perductâ, fatigati, imperio paruérunt.

Cohorteis quidem, quæ præſidio ibi erant relictæ, caſtra ſua induſtriè defendebāt; multoq; acriùs Thraces Barbaraque auxilia: Qui verò ex acie refugerant milites; vel animo perterriti, vel laſſitudine confecti; miſſis plerique armis, ſigniſque militaribus, magis de reliquâ fugâ, quàm de caſtrorum defenſione, cogitabant.

Et qui in vallo conſtiterant, quòd multitudinem telorum ſuſtinere diutiùs non poſſent, aut confecti vulneribus eſſent; locum reliquérunt: protinuſque omnes, ducibus uſi Centurionibus Tribuniſque milit. in altiſſimos monteis, qui ad caſtra pertinebant, confugérunt.

In caſtris Pompeij compluria comperta, quæ nimiam luxuriem, & victoriæ fiduciam deſignarent.

POMPEIVS iam quum intrà vallum Cæſariani verſarentur, equum nactus, detractis inſignibus imperatorijs, Decumanâ porta ſe ex caſtris eiecit; protinuſque equo citato Lariſſam contendit. Atque eâdem indè celeritate, nocturno itinere non intermiſſo, cum xxx. equitibus, quos ex fugâ comites nactus erat, ad mare pervenit, navemque frumentariam conſcendit: de equitatu, à quo proditus fuiſſe, facto ab ijs fugæ inter pugnandum initio, videretur; ſubinde conquerens.

CÆSAR RELIQVIAS POMPEIANI EXERCITVS PERSEQVITVR ET VINCIT: ſupplicesque in gratiam recipit.

Cæſar caſtris tàm opulentis potitus, à militibus ſuis contendit & impetrat; ne in prædâ occupati, reliqui negotij gerendi facultatem dimitterent. & montem, in quem Pompeiani perfugerant, opere circumvenire inſtituit. Et quùm illi, ob aquæ in eo monte pænuriam, loco relicto, Lariſſam verſùs ſe recipere cœpiſſent; Cæſar copias ſuas diviſit; partemque legionum in caſtris Pompeij remanere iuſſit; partem in ſua caſtra remiſit. Quattuor verò legiones ſecum abduxit: & commodiore itinere progreſſus vi. paſſ. Millia, obviámque Pompeianis factus, aciem inſtruxit.

Illi in quodam iterùm monte conſtitérunt, quem flumen ſubluebat. Cæſar, quantumvis miles feſſus, & nox ſubeſſet; munitione tamen flumen à monte ſecluſit; & Pompeianos aquatione prohibuit.

Illi de deditione miſsis legatis agere cœpérunt. Sed pauci ordinis Senatorij, qui ſe cum ijs coniunxerant, nocte fugâ ſalutem quæſiérunt.

Cæſar primâ luce, omneis eos, qui in monte conſederant, ex ſuperioribus locis in planitiem deſcendere, atque arma proijcere, iuſsit. Quo facto, poſtquàm paſsis palmis, proiecti ad terram, ab eo ſalutem petijſſent, & ipſe eos conſolatus conſurgere iuſsiſſet; omneis pro ſuâ lenitate conſervavit: militibuſque ſuis edixit; *Ne qui eorum violarentur.*

Ipſe, alijs ſibi legionibus è caſtris occurrere; & ijs, quas ſecum duxerat, invicem requieſcere, atque in caſtra reverti, iuſsis; eodem die Lariſſam pervenit.

Hic fuit memorabilis illius, & fatalis inter civeis Rom. in campis Pharſalicis, inter Pharſalum urbem & Enipéum flum. pugnæ exitus. Circiter diem XIV. Kalend. Sextil. Menſe, ex quo Cæſar Brundiſio traiecerat, VII.

Cæſar in eo prœlio non amplius c c. milites deſideravit. Centuriones circiter xxx. & in his CRASTINVM, gladio in os adverſum adacto. (ASINIVS POLLIO; præter Centuriones, Mill. c c. periſſe tradidit.)

Ex Pompeiano exercitu xv. circiter Millia cecidérunt. ſed in deditionem venérunt amplius xxiv. Mill. namque etiam cohortes, quæ præſidio in caſtellis fuerant, Syllæ ſe dedidérunt. Multi in finitimas civitates refugérunt. (Idem POLLIO; ex Pompeianis non plus vi. Millib. cecidiſſe ſcribit. Alij xxv. Millia, præter Senatores x. equites xl.) Signa militaria ad Cæſarem ex prœlio relata clxxx. & Aquilæ ix. L. DOMITIVS, qui Cæſari in Galliam ſucceſſor erat deſtinatus, ex caſtris in montem refugiens, ab equitibus interfectus eſt.

LÆLIVS PORTVM BRVNDISINVM OBSIDET, FRVSTRA.

Eodem tempore D. LÆLIVS cum claſſe ad

Brundiſium venit; eâdemque ratione, quâ anteà Libo, inſulam Portui Brundiſino obiectam, tenuit. neque, licet à Vatinio, qui Brundiſio præerat, variè terrâ marique vexatus; antè prœlium in Theſſaliâ factum, cognitumque, indè expelli potuit.

CASSII, CLASSIS PRÆFECTI, circa Siciliam et Italiam conatus irriti.

Cassivs quoque, cum claſſe Syrorum, Phœnicum & Cilicum, in Siciliam venit; & navibus ad Meſſanam advolavit priùs, quàm M. Pomponivs, qui dimidiæ Cæſarianæ claſſis parti ibi præerat, de eius adventu cognoſceret. Perturbatum que cum naſtus, onerarias naveis tædâ, pice, & ſtupâ, aliôque fomite completas, magno vento & ſecundo in Pomponianam claſſem immiſit: omneiſque naveis, xxxv. incendit; & in iis roſtratas xx.

Tantuſque eo facto timor inceſſit; ut licet legio una præſidio Meſſanæ eſſet, vix opidum defenderet. Sed opportuniſſimè nuntiis de Cæſaris victoriâ allatis, hoſtis repulſus eſt.

Ipſe indè Vibonem, ubi alteri claſſis parti P. Svlpitivs ad fretum præerat; profectus, parī atque anteà ratione egit. Naveis ſcilicet xl. ad incendium præparatas, immiſit: & flammâ ab utroque cornu comprehensâ, naves ſunt combuſtæ v.

Quumque ignis magnitudine venti latiùs ſerperet; milites, qui ex ægrorum numero, veteribuſque legionibus, erant relicti præſidio navibus, ignominiam non tulêrunt: & conſcenſis ſuâ ſponte navibus, à terrâ ſolvêrunt: factoque in Caſſianam claſſem impetu; quinqueremeis ii. in quarum alterâ erat Caſſius, cepêrunt. Sed Caſſius, exceptus ſcaphâ, refugit. ii. præterea triremes deprehenſæ. Caſſius, accepto pugnæ Theſſalicæ nuntio, ex iis locis cum claſſe diſceſſit.

CÆSAR POMPEIVM FVGIENTEM terra marique perſequitur.

Cæsar, omnibus rebus relictis, perſequendum ſibi Pompeivm exiſtimavit, quaſcumque in parteis ex fugâ ſe recepiſſet. Seque cum equitatu prægredientem, ut una legio minoribus itineribus ſubſequeretur, imperârat.

Pompeivs, Lariſâ digreſſus, & navem in oſtio Penéi amnis nactus, quùm ad ancoram unâ nocte conſtitiſſet: & Amphipoli (ubi edictum eius nomine propoſitum fuerat; *uti omnes eius provinciæ iuniores, Græci, civeſque Romani, iurandi cauſâ convenirent*) hoſpitibus, ad ſe evocatis, & pecuniâ ad neceſſarios uſus corrogatâ; ſimulac Cæſarem adventare cognovit, primo ſtatim diluculo ſolviſſet; conſcenſo maiore, quod fortè prætervehebatur, navigio, in Lesbum inſulam, circà Mitylenen, advectus eſt.

Erat Mitylenæ Cornelia, Metelli Scipionis filia, Pompeii uxor; Sextvs item filius. hos ex opido in portum, ad ſe venire iuſſit: iiſdemque cum reliquis amicis, commeatu & impedimentis, in iv. triremeis impoſitis, Attaliam, maritimū Pamphyliæ opidum, pervênit. Ibi triremeis quaſdam è Ciliciâ obvias habuit. Eodemque milites quidam, & Senatorii ordinis lx. è fugâ ad eum convenêre.

Inde in Ciliciam, & poſt in Cyprum adpulſus; cognoſcit conſenſu omnium Antiochenſium, civiumque Rom. qui illic negotiarentur, Arcem antè captam eſſe, excludendi ſui cauſâ: & ſuos, qui ex fugâ in finitimas civitateis ſe recepiſſent, Antiochiâ omninò prohiberi.

Idem L. & P. Lentvli, quùm ex fugâ Pompeivm ſequerentur, Rhodi acciderat. Qui opido non recepti, miſſiſque ad eos nuntiis, è portu etiam ſolvere naveis iuſſi erant.

POMPEIVS IN ANCIPITI POSITVS, in Ægyptum cogitat.

Quibus cognitis rebus, Pompeivs conſilium Syriæ adeundæ; & ad Arsacem, Parthorum regem, adeundi, deponit.

Et quùm paullò pòſt ad eum perlatum eſſet, claſſem ſibi in Corcyrâ ſalvam eſſe; Catonemque cum valido exercitu conſtituiſſe in Africam traiicere; dubitavit num & ipſe in Africam, ad Iubam regem, ſibi confugiendum eſſet.

Sed quùm è dignitate non eſſe videretur, tàm parum illuſtri uti perfugio; ex amicorum, conſilio, Ægyptum, quæ triium haud amplius dierum itinere abeſſet, petere conſtituit. ubi præter rerum omniū, ad bellum ducendum idonearum, copiam; reges pueri, paternâ neceſſitudine ſibi coniuncti eſſent, &, ut rebatur, amici.

Poſtquàm igitur Cæſarem, ad ſe perſequendum, cum equitatu & unâ legione, quam celerrimè viam ingreſſum, nuſquàm interquieſcere intellexit, contractis undique publicè, privatim, pecuniis, & bis Mille hominum tumultuariè armatis, è Cypro Peluſium pervênit.

Eâ tempeſtate Ptolemæus rex, ætate puer tredecennis, cum ſorore Cleopatrâ, quam paucis antè menſibus regno expulerat; magnis copiis, è propinquo bellum gerebat. Ad eum Pompeivs miſit; ut *pro hoſpitio atque amicitiâ* Patris, Alexandria reciperetur: atque illius opibus in calamitate iuvaretur: cui, Patre mortuo, *tutor à Senatu datus, regnum ſummâ cum fide reſtituiſſet*.

MISERABILIS POMPEII EXITVS.

Sed qui ab eo miſſi erant, liberiùs cum militibus regis collocuti; eoſque adhortati, ut ſuum officium Pompeio præſtarent; (quo in numero complures erant Pompeii milites, quos ex eius exercitu acceptos, in Syriâ, Gabinivs Alexandriam tranſduxerat; belloque confecto, apud Ptolemaevm Avleten, Patrem pueri, reliquerat) rerum novarum ſuſpicionem movêrunt.

Amici itaque regis, (inter quos Photinvs Eunuchus, & Theodotvs Samius, regis præceptor) qui propter ætatē eius, in procuratione erant regni; ſive timore adducti, ne ſolicitato eius exercitu, Pompeivs Alexandriam Ægyptumque occuparet; ſive deſpectâ eius fortunâ, ut Cæſari victori gratificarentur; quùm prius legatis palàm liberaliter

liberaliter reſpondiſſent, & Pompeium ad regem venire inſtitiſſent; ipſi clàm conſilio inito, Achillam, præfectum regium, & L. Septimium Trib. militum (qui bello Piratico ſub Pompeio meruerat, & ordinem duxerat) ad eum interficiendum miſérunt.

Ipſe ab ijs liberaliter appellatus, quùm in naviculam, cum paucis ſuis, exceptus eſſet; & ſtrictis de-repentè ſe undique mucronibus peti videret; togâ utrâque manu in caput adductâ, & nullâ præter ſuſpirium voce emiſsâ; ſe ipſe ultrò percuſſoribus feriendum obtulit.

L. item Lentulus poſtridie adpulſus, & à rege comprehenſus, in cuſtodiâ necatur. Navis autem, in qua erat Cornelia uxor, cum Sexto filio, Cyprum retrò ſe fugâ recepit.

Hic exitus vitæ Pompeio, à rebus geſtis Magno, quùm annum ætatis LX. non exceſſiſſet. qui die ſuo natali, quo de Mithridate et Tigrane *regibus, & antè de Piratis triumphárat; pridie an poſtridie? Kal. Octob. interfectus eſt. Corpus, capite præciſo, in littus eiectum, paullo pòſt à* Philippo Codro *liberto, Cypri proquæſtore, exſtructo è fragmentis ſcaphæ rogo, concrematum, & in littore tumulatum eſt.*

Cæſar rebus in Theſſaliâ conſtitutis, & nonnullis ſuorum ad recipiendas Græciæ civitates relictis; quùm Pompeium in Aſiam traieciſſe ſuſpicaretur, eódem tertio pòſt die curſum inſtituit. Eo fortè itinere, quùm præmiſſis copijs & triremibus, modico ipſe navigio Helleſponti anguſtias traijceret; medijs ferè freti faucibus, C. Cassium, qui cum parte Pompeianæ claſſis. Lxx. triremium, ad Pharnacem ſolicitandum, in pontum properabat; obvium ſibi habuit.

CASSIVS SE ET CLASSEM CÆSARI dedit. Hic in Ægyptum tendit.

Eum Cæſar interritus ultrò ad deditionem urguére non dubitavit. & Cassius ratus Cæsarem ſtudio contrà ſe navigare, opinione felicitatis Cæſarianæ territus; ſupplices è triremi manus tendens, veniamq́ue petens, ſe & claſſem eidem dedit.

Ita Cæſar præter exſpectationem ſervatus, quùm in Aſiam veniſſet; Æolibus, Ionibus, reliquiſq́ue Aſiæ gentibus, quæ culpam per legatos deprecarentur, veniam conceſſit; & parte tributorum tertiâ remiſsâ, à publicanorum acerbitate liberavit. T. Ampius, qui tollere pecunias Epheſo, ex fano Dianæ, conabatur, eius adventu interpellatus, re infectâ, profúgit.

Cognito deinde Pompeium Cypri viſum, coniectans Cæſar eum in Ægyptum iter habere, propter neceſſitudines regni, & reliquas eius loci opportunitates; Rhodum traiecit. atque indè cum legionibus II. (ſed in quibus III. tantùm hominum Mill. & cc. eſſent) & dccc. equitibus, & Rhodijs Aſiaticiſq́ue navibus perpaucis, quùm ſub veſperam ſolviſſet, nemine è ſuis quò tenderet conſcio; gubernatoribus tantùm ignem & ſignum navis prætoriæ ſequi iuſſis: & miſſo poſteà ad reliquos, ut quamprimum ſe ſubſequantur, nuntio; tertio die (triduo, ut quidam tradunt, à cæde Pompeij) Alexandriam pervenit.

ATHENÆ CÆSARI DEDITÆ. Megarenſes durius caſtigati.

Interea Q. Fusius Calenus, quem Cæſar; antè pugnam Pharſalicam, ad recipiendas Græciæ civitates miſerat; vaſtatis latè Athenienſium agris, Piræum portum ceperat. Cæterùm ipſis Athenis non ante potiri potuit, quàm Athenienſes, cognito prœlij ad Pharſalum eventu, ultrò ſe dederent. Ijs Cæſar, non ipſorum meritis, ſed maiorum gloriæ, culpam eam condonavit.

Megarenſes, qui ſoli in Græcis obſtinatiùs in ſententia perſtiterant; & non iam vi, quàm aſtu & proditione in poteſtatem venerant; magno ſuorum numero interfecto, & cæteris viliſsimè divenditis, imprudentiæ ſuæ pœnas exſolvere.

RES IN ILLYRICO. GABINIVS multa paſſus moritur.

M. verò Octavius, qui Achaicis Liburniciſq́ue navibus præfectus erat, ex clade Pharſalicâ, in Illyricum maximâ ſecum claſſe contulerat. Ibique Q. Cornificius, Cæsaris Quæſtor, proprætore cum II. legionibus æſtate proximâ miſſus, captis caſtellis compluribus, provinciam ſuâ prudentiâ hactenus Cæſari conſervárat. & paucis Iadertinorum navibus adiutus, Octavium etiam cum claſſe ea in loca tunc venientem parte navium exutum, provinciæ acceſſu prohibuerat.

Sed Cæſar, quòd profligato Pompeio, plurimos è fugâ collectos, per Macedoniam, in Illyricum ſe recipere intellexiſſet; veritus, ne dum ipſe diverſâ parte Pompeium perſequitur, bellum alibi inſtauraretur; Gabinio, ut cum legionibus tironum in Illyricum profectus Cornificio ſe iungeret; per litteras imperárat.

Ille verò, & cum hiberni temporis, difficultatibus, & commeatuum inopiâ, conflictatus; & dum Salonam ſe recipit, prœlio cum Barbaris ex itinere decertare coactus; cæſis ſuorum duobus ampliùs Millibus, & centurionibus XXXIIX. & Tribb. militum IV. deſideratis; Salonæ, quò ſe cum reliquijs receperat; pòſt paucos menſeis, in maximâ rerum omnium egeſtate, morbo abſumtus eſt.

Ex hoc Octavius, in ſpem potiundæ provinciæ erectus, percuſſo cum Barbaris fœdere, Cæſaris præſidia mari terrâq́ue infeſtabat. Donec Vatinius Brundiſio arceſsitus, cum tumultuariâ quidem claſſe, ſed non pœnitendâ veteranorum manu, in Illyricum venit: & receptis aliquot civitatibus, Octavium, qui Epidaurum oppugnabat, adſecutus; ab incépto diſcedere compulit: & victum

navali

navali ad Tauridem inſulam prœlio, ex ijs locis penitùs eiecit: & Sinum illum, pulſis adverſariorum navibus, pacatum reddidit. atque ipſe provinciâ intrà breve ſpatium receptâ, Cornificioque reſtituta; & per deditionem ſubactâ, Iſſâ, Brundiſium reverſus eſt.

MOTVS IN HISPANIA, A Q. CASSII PROPRÆT. IMMANITATE & avaritia.

In Hiſpaniâ quoque, alioqui tum pacatâ, graviſſimę ſeditioni cauſſam prębuit Q. Cassivs Longinvs: qui Hiſpaniam ulteriorem, quam proprętore obtinebat, ſive inſitâ ſibi cupiditate; ſive odio quòd Quæſtor in eâ vulnus ex inſidijs olim accepiſſet; per ſummam avaritiam, corrupto etiam largitionibus milite, adminiſtrabat. Et provincialium in ſe odia adeo exaſperabat; ut nova de eius cęde conſilia inirentur.

Quumque acceptis ſub id fortè tempus à Cæſare litteris, quibus exercitum in Africam traijcere; & quò Iubę regis auxilia Pompeio deſtinata impediret, per Mauritaniam, in fineis Numidię, tranſire iubebatur; animo ob id elatus, omnia etiam inſolentius impotentiuſque perageret; ij, qui in exitium eius Cordubę conſpiraverant, impetu facto; & lictore, qui proximus erat, interfecto; Caſsium plurimis ſimul plagis conſauciant; & mortuum rati, alij aliò dilabuntur.

Ipſe verò, poſtquàm vulneribus obligatis & curatis, ad ſe redijt; pleriſque coniurationis auctoribus interfici iuſsis; alijs, crudeliſsimè excruciatis; multos ex ijs nocenteis, ſupplicium & mortem, pecunia redimere paſſus eſt. Quæ res, *crudelitatem, cum avaritia in eo certaſſe*, palàm arguit.

Aliquot pòſt diebus, quùm ex litteris Cęſaris cognoviſſet, Pompeium acie victum, amiſsis copijs, profugiſſe; *miſtam dolori voluptatem* cepit.

Victoriæ nuntius lætitiam exprimebat; confectum bellum, licentiam temporum intercludebat. Sic erat dubius animi; *utrum nihil timeret; an omnia licere mallet!* Pecunias tamen imperatas maiore quàm anteà acerbitate exigere pergebat: habitiſque novis, quaſi ad Africanam expeditionem, per omneis provinciæ conventus & colonias, delectibus; tranſmarinâ militiâ perterritos, ad ſacramenti redemtionem vocabat.

Magnum vectigal; ſed maius indè odium; neque provincialium modò, ſed & legionariorum quorumdam. Eòque tandem res provecta, ut legionibus inter ſe diſsidentibus parum abeſſet, quin univerſa provincia à Cæſare alienata fuerit: & Pompeij iam nomen memoriaque in ſcutis & ſignis prætenderetur: & caſtra ad Cordubam, utrinque adverſa, ponerentur.

Cassivs, nihil nō hoſtile agitans, ad regem Bogvdem in Mauritaniam; & ad M. Lepidvm, in Hiſpaniam citeriorem, pro ſubſidio, litteras ſcribit.

M. LEPIDI ÆQVITAS, ET CONCORDIÆ STVDIVM.

Caſtris deinde ad Vllam, quod ſibi fidele opidum credebat Cassivs, utrinque collatis; pòſt Bogvdem, qui cum copijs ex Africâ venerat, & Cassii adverſarios oppugnabat; venit & M. Lepidvs, cum cohortibus xxxv. & alijs auxilijs, magnoque equitatu: eâ mente, ut ſine ullo partium ſtudio, contentiones Cassii & adverſariorum componeret.

Ei venienti, ſine dubitatione, M. Marcellvs, (qui legatus à Cassio imperatore, aut voluntate, aut neceſsitate adductus, defecerat; & cum Cordubenſibus conſenſerat, ab ijs dux prætorque appellatus) ſe credit, atque offert.

Cassivs contrà, ſive eo quòd plus ſibi iuris deberi, quam Marcello, exiſtimaret; ſive eo quòd, ne præoccupatus animus Lepidi eſſet obſequio adverſarij, vereretur; ſuis ſe tenet pręſidijs.

Ponit itaque ad Vllam caſtra Lepidvs, neque habet à Marcello quidquam diviſi; & ne pugnetur, interdicit. Ad exeundum, Cassivm fide interpoſitâ invitat. Quumque, eo poſtulante, tantum-nō induciјs factis, Marcelli munitiones diſiectæ eſſent, & cuſtodiæ deductæ; auxilia regis Bogvdis, in caſtellum Marcelli, caſtris proximum; neque opinantibus omnibus, (Cassione conſcio, incertum!) impetum fecére; compluresque ibi milites oppreſſérunt. maiorque clades eſſet accepta, niſi celeriter indignatione & auxilio Lepidi prœlium eſſet diremtum.

Cassivs liberum exitum nactus, Norbam ſe cum ſuis recepit. Lepidvs & Marcellvs, qui caſtra iam coniunxerant, Cordubam ſunt profecti.

CASSII DESPERATIO ET EXITVS.

Sub idem tempus C. Trebonivs Proconſ. ad provinciam obtinendā venit. De cuius adventu ut cognovit Cassivs; legiones, quas ſecū habuerat, equitatumque, in hiberna diſtribuit. Ipſe, omnibus ſuis rebus celeriter correptis, Malacam cōtendit: ne privatus, & provinciæ exoſus, cū pecuniâ, ex infinitis rapinis confectâ, in poteſtatem cuiuſquā veniret. Conſcenſiſq́; ibidem navibus, ſecundâ per hiemem tempeſtate progreſſus, quùm ab Iberū flumen, noctis vitandæ cauſſa, divertiſſet; obortaque de ſubitò tēpeſtate, propter adverſos fluctus maris, & vim fluminis, navem flectere, aut directā tenere non poſſet; in ipſis faucibus, demersâ navi, perijt.

3906. | | 44.
Ab V. C. 707.

CÆSAR COS. DICTATOR; ET TRIBUNITIÆ POTESTATIS. Antonius Mag. Equit.

Pop. Rom. auditâ Cn Pompeii cæde, enixè operam dedit, ut præter ſtatuas & coronas, aliaque eius generis decora; Cæſari victori quam honorificentiſſima fierent decreta. Cōſulatum itaque in v. deinceps annos; Dictaturam in annum; Tribunitiā poteſtatem in perpetuum ei mandavit.

Cæſar, quamvis extrà Italiam eſſet, Dictaturam

 ſtatun

ſtatim iniit, quùm Mag. equit. M. ANTONIVM, nondum prætorium, ſibi ſubrogáſſet.

Augures ridicule magiſterium equitum, niſi in ſex menſeis, mandari poſſe negabant; qui contrà leges, Dictatorem in annum creari ſiviſſent.

CICERO M. ANTONIVM aiebat; Cæſare ignaro, quùm ille eſſet Alexandriæ; beneficio amicorum Mag. equitum fuiſſe conſtitutum.

Cæſar verò haud aliâ cauſsâ Dictaturam invaſiſſe putetur; quàm ut eâ poteſtate, quæ ſumma erat, omne ad ſe unum ius reip. traheret, quod antè multorum erat. Idque poſteri eius, ſublato iam à M. ANTONIO Coſ. Dictatoris nomine; Imperatoris vocabulo expreſſérunt. Titulum autem Dictatoris, & Sylla antè; & pòſt, III. Viri, dominationi ſuæ prætulérunt; ut ſe *Reip. conſtituendæ, ſive rei gerendæ cauſsâ*, magiſtratum eum ſumſiſſe dicerent.

Cęterùm hoc anno ineunte, fœda ac propè miſerabilis fuit Vrbis Romanæ facies; nullis nec prætoribus, nec Conſulibus deſignatis. Nam quantumvis ANTONIVS, Mag. equit. purpureâ veſte, & VI. lictorum faſcibus, ſpeciem quamdam antiquæ libertatis præferret; quòd tamen pręſidijs militum ſeptus comitia populi obibat; tyrannidem eam eſſe potiùs civitas putabat: & quùm ea à Magiſtro equit. deſignari cerneret; multò graviora à Dictatore metuebat.

Et ANTONIVS paullo pòſt, ad ſeditionem militum, qui à pugnâ Pharſalicâ in Italiam præmiſſi, compeſcendam, ab Vrbe profectus; quod numquã antè à Magiſtro equit. factũ fuerat, L. CÆSAREM ſeniorem pręfectũ Vrbis reliquit. Comitia reliquorũ magiſtratuũ in adventũ Cæſaris ad finẽ anni dilata.

Eo tempore, P. CORNELIVS DOLABELLA, CICERONIS gener, ære alieno obrutus, à patricijs ad plebem, quò Trib. pl. fieret, tranſierat; & cauſſam debitorum adversùs patricios ſuſceperat. L. TREBELLIVS contrà, Nobilitatem propugnabat, legibus hinc indè promulgatis; neque à cædibus temperatum eſt. ANTONIO à Senatu permiſſum; ut exercitum intrà urbem haberet. Et S. C. cuſtodiam urbis cum reliquis Tribb. pl. ſuſcipere iuſſus eſt, & utrumque in ordinem redigere. POMPEII & SYLLÆ imagines, quæ pro Roſtris ſtabant, in eâ populi inſolentiâ diiectæ ſunt.

CATONIS RES GESTÆ POST PVGNAM PHARSALICAM.

Diversâ parte M. CATO, quem poſt ſatis felicem illum prœlij ad Dyrrachium commiſſi eventum, POMPEIVS, qui Cæſarem indè in Theſſaliam fugientem, perſequi decreverat; Dyrrachij, cum XV. cohortibus & pecunijs commeatibuſque bellicis, pręſidio reliquerat; accepto funeſtæ ad Pharſalum pugnæ nuntio, in Corcyram, ubi Pompeiana CCC. navium claſſis ſtabat; cum ijs, quas ſecum habebat copijs, traiecit.

CICERO RECVSAT IMPERIVM, ET ROMAM CONTENDIT.

Ciceronique præſenti, qui quòd æger pedibus tum eſſet, aut eſſe fingeret, pugnæ Pharſalicæ non interfuerat: exercitum tradere; & prætorius, ſcilicet, Conſulari cedere volebat. Sed ille, qui quantâ clade Pompeiani victi eſſent, animo perpenderet; imperium recuſavit. Adeò militibus in eum, uti desertorem, concitatis; ut niſi Cato interceſſiſſet, certum vitæ periculum aditurus fuiſſe videretur. Ipſe Brundiſium tranſmittens, Romam poſteà cum aliquot Senatoribus rectà ſe contulit.

AD CATONEM RELIQVIÆ POMPEIANORVM DVCVM, VTI AD IMPER. confugiunt: Et provincias ſortiuntur.

Haud multo pòſt ad CATONEM, cui iam ſumma rerum Corcyræ erat delata; ſparſę magis, quàm oppreſſæ partium vires, alij pòſt alios, convenére. In ijs primi, LABIENVS, AFRANIVS, SCAPVLA, ET SCIPIO POMPEII ſocer. Deinde CN. filiorum POMPEII natu maior; qui poſt varios & vanos in Epiro, ad Oricum, ad Brundiſium, cũ claſſe Ægyptiâ, conatus, Corcyram ſe recepit. Et poſteà CASSIVS, pòſt Siciliam, & oram Italię vexatas, cum ſuâ tandem claſſe pervénit. Et C. OCTAVIVS ab Illyrico, & Epidauri oppugnatione depulſus, eodem delatus eſt. Quotquot denique primi nominis Pompeianorum ducum prœlio ſuperfuerant, neque in Cęſaris poteſtatem venerant; huc undique ad CATONEM confluxére.

Claſſe inter eos diviſâ, C. quidem CASSIVS in Pontum, ut Pharnacem ibi regem adversùs Cęſarem concitaret, cum LXXX. navibus miſſus eſt. (Sed quem exitum is habuerit; iàm memoravimus.)

Cn. Magni F. cum Labieno & Scapulâ, in Hiſpaniam, ad maiores copias, adparatuſque faciendos, proficiſcitur.

SCIPIO in Africam ad VARVM, non ſine ſpe auxilij à Iubâ rege impetrandi, curſum dirigit.

CATO ipſe in Peloponneſum tranſmittit; Patriſque occupatis, PETREIVM, & FAVSTVM, POMPEII generum, in cæteris, ſibi adiungit.

Sed poſtquam CALENVM, quem Cæſar in Græciam miſerat, cum copijs ad ſe accedere intellexit; relictis Patris, cum comitibus, Cyrenen petit; & in itinere, è SEXTO, altero POMPEII filio, de cæde Pompeij Patris cognovit.

Tum Berenicen, maritimum Cyrenaicę opidum, delatus; & indè Cyrenen petens, à Cyrenæis receptus eſt.

DISSENSIO INTER POMPEIANOS.

Heic inter eos, qui CATONEM huc uſque ſecuti fuerant, ſententijs aliquamdiu variatum: Vtri ſe partium, POMPEIO iam mortuo, adiungérent. Donec factâ tandem diſceſſione, hi, quibus nulla ſpes veniæ ſupererat, apud CATONEM, (mori obſtinatum potiùs, quam Cæſari ſe permittere,) remanſérunt. Reliqui alij aliò, quò quemque caſus ferebat, dilapſi ſunt. Quidam rectà ad Cæſarem profecti, impunitatem obtinuére.

CATO,

CATO, cognito SCIPIONEM à IVBA rege, ad quem confugerat, amicè & honorificè acceptum; eòdem & ipſe iter inſtituit. Exercitu itaque, ob magnam paſſim iis locis aquæ inopiam, in parteis tributo; & aſinis compluribus, qui utreis aquâ completos geſtarent, ſecum adſumtis; VII. dies continuos, (Strab. XXX. dies) per deſerta Syrtium, & profunda arenarũ æſtuaria, infeſta feris & ſerpentibus loca; X. Millium agmen, pedibus & aperto ſemper capite iter faciens, deducebat.

SCIPIO IMPERATOR EXERCITVS RELIQVI.

Et oblatam ſibi à militibus Imperij ſummam, vel ſaltim æqualem tum SCIPIONI poteſtatem; recuſans; SCIPIONI, qui cum VARO ſuper eâ re diu diſceptárat; quique dignitate reliquos facilè antéibat; haud invitus ceſsit: & exercitum, quem adduxerat, eidem tradidit.

CÆSAR, [illegible] quidem auxilijs, ſed rerum à ſe geſtarum famâ confiſus, Alexandriam iam venerat. Ibi de cęde POMPEII certior factus, & è navi egreſſus, quòd [illegible] militum audiret, quos rex in oppido [illegible] relinquerat; in litore aliquamdiu ad ancoras ſubſtitit.

CÆSARIS, AD CONSPECTVM CAPITIS POMPEII, SVSPIRIA. IPSE AB ALEXANDRINIS laceſſitus, vim parat.

Haud ita multo-pòſt, THEODOTVS Rhetor, quem rex Ptolemæus, circà Caſium montem caſtrametatus, miſerat; caput, & an[illegible] POMPEII [illegible] tulit. ad cuius aſpectum averſo vultu [illegible] miſcens, illacrymaſſe traditur; eum, generumq́; ſuum ſubinde appellans: parricidas, & inhumanum [illegible], exſecratus. Tradunt quidam eo ipſo loco NEMESIS ſacellum ab eo con[illegible]: & caput POMPEII, in ſuburbio Alexandriæ, honeſtâ ſepulturâ di[illegible]natum.

Dum verò quâ [illegible] ſecu[illegible], & à tutor[illegible] us præfectiſque regi[illegible] deductus, Alexandriam ingredi cogitat; concurſum ad ſe fieri videt, quod faſceis antè ſe ferret. quâ re multitudo omnis, maieſtatem regiam minui, clamitabat. Gliſcente magis, magiſque tumultu, ipſe in regiam confugere coactus eſt; multique ex eius militibus à concitatâ plebe malè mulctati ſunt.

Gravioraitaque veritus, legiones ſibi alias ex Aſiâ adduci iuſsit, quas ex Pompeianis militibus cõfecerat. Intereà quærendæ in vulgus benivolentiæ per otium intentus, ut quiſque ad ſe accederet, comiter accipiebat. Urbem, ceu pulcritudinem eius admirantur, obibat: ſapientiæ & diſciplinarũ profeſſores frequens audiebat: POMPEII comites & amicos, ſi qui captivi in regis poteſtatem veniſſent; ſummâ beneficentiâ proſequebatur.

Sic gratiâ ſibi conciliatâ, præſentem regum controverſiam, ad pop. Rom. & ad ſe, quòd Conſul eſſet & Dictator, pertinere exiſtimans: atque eo magis officio ſuo convenire, quòd ſuperiore Conſulatu cum Patre Ptolemæo, & lege & S. C. ſocietas erat facta. oſtēdit ſibi placere, Regem Ptolemæum, & ſororem Cleopatram (qui teſtamento Patris heredes erant ſcripti; & in populi Rom. tutelam curamque tranſditi) exercitus, quos haberent, dimittere; & iure apud ſe potius, quam inter ſe armis, diſceptare.

PHOTINI ET ACHILLÆ CONSPIRATIO.

Heic PHOTINVS Eunuchus, & regis nutricius, regnique procurator, primùm inter ſuos queri atque indignari cæpit; *Regem ad dicendam cauſſam evocari*. Deinde adiutores quoſdam, conſcios ſui, nactus ex regijs amicis, exercitum à Peluſio, clàm Alexandriam evocavit: & ACHILLAM, illum POMPEII cæde imbutum, quæ fieri velit, litteris nuntijſque edocuit; omnibuſque copijs præfecit.

Ij ſi interim, Cæſari invidiam apud populum exercitumque conflare non deſiſtebant. & hoc in primis nomine accuſare; quod is, per ſpeciem mutui repetendi (ferebatur Ptolemæus Pater acceptam Romanis tuliſſe ſummam M. D C C L. Myriadum) expilatis regiæ theſauris, & aureâ argenteâque ſupellectili, atque adeò frumento publico averſo; ne à ſacris quidem manus temperaturus eſſet. Cuius rei ut fidem facerent; ipſi frumentum vetuſtate corruptum militibus diſpertiebantur; vaſiſque ligneis aut fictilibus ad regis convivia utebantur.

CLEOPATRA CÆSARI SE SISTIT.

CLEOPATRA, quæ eâtenus per alios cauſſam ſuã apud Cæſarem egerat; queſta ſe ab amicis & neceſſarijs deſertã; quùm tàm in formæ elegantiâ, quàm ſermonis venuſtate, magnam haberet fiduciam; per internuntium à Cæſare petit; ut *ſibi liceat coràm ius ſuum exponere*.

Clàm itaque à Cæſare, ex interiore Ægypti regione, arceſsita, & ſolo ex familiaribus APOLLODORO Siculo comitata; exiguo lembo, ſub veſperæ crepuſculum, proximè regiam adnavigavit. Eam Apollodorus; ut cuſtodes falleret, culcitæ oblongæ involutam, loroque conſtrictam, ſarcinę inſtar, in regiæ interiora ad Cæſarem intrò ferendam curavit. Ipſaq; quaſi è mari emergens VENVS; ita ex occulto proſiliens, & ad genua Cæſaris adrepens; *Partem ſaltim regni*, quod frater præripuiſſet; ſibi *reſtitui poſtulavit*.

Cæſar puellæ aſtum miratus, ſimul, & formæ gratiâ, & orationis morumque ſuavitate, illectus; quaſi ſororem fratri reconciliare vellet; eorumque controverſias, pro communi amico atque arbitro, componere; Ptolemæum etiam poſtridie ad ſe venire iuſsit.

Is ad Cæſarem ingreſſus, ubi ſororem Cleopatram intùs eſſe vidit; rei inexſpectatæ novitate attonitus, & excandeſcens, proiectoque diademate proditum ſe exclamans; ad populum proſilire parabat; quùm ij, qui tum fortè cum Cæſare aderant, veriti ne ad ſuos rediens tumultum concitaret, comprehenſum ad Cæſarem reduxére.

CÆSAR IN REGIA OPPVGNATVR. Regna regibus diſtribuit.

Heic ſubitò Ægyptij Regiam terrâ mariq́ue inva-dunt: eam proculdubio occupaturi, Cæſare ab omnibus rebus imparato; ni ipſe, de loco tuto, omnia ſe, quæ vellent, facturum promiſiſſet. Et cum PTOLEMÆO ac CLEOPATRA in concionem progreſſus, Regis Patris teſtamentum, (cuius unæ tabulæ Romam per legatos adlatæ, ut in ærario ponerentur, apud POMPEIVM fuerant depoſitæ; alteræ, eodem exemplo, relictæ, atque obſignatæ Alexandriæ, proferebantur) de ſcripto recitari curâſſet.

Quo ritè promulgato, quùm ſubieciſſet; *omnem pop. Rom. poteſtatem in ſe*, qui & Conſul & Dictator eſſet, *tranſlatam*; PTOLEMÆO & CLEOPATRÆ, natu maioribus, & Coniugibus, uti regio teſtamento erat cautum; regnum Ægypti, adiudicavit. PTOLEMÆO verò, & ARSINOÆ, iunioribus, Cyprum de ſuo elargitus eſt.

ACHILLAS CVM COPIIS VRBEM INVADIT.

Sedato vix tumultu, ACHILLAS, inſtigante PHOTINO, properare iuſſus, cum equitatu regio, & exercitu, (qui præter II. equitum Mill. vicies Mille; & ijs plurimum militibus conſtabat, quos GABINIVS, confecto in Syriâ bello, cum SEPTIMIO, PTOLEMÆO regi, præſidij loco, reliquerat: & diſciplinæ patriæ obliti, in conſuetudinem, Alexandrinæ vitæ atque licentiæ, cum uxoribus indigenitalibus, & liberis, degenerârant: & prædones fugitivoſque, ex Syriâ Ciliciâque, & finitimis regionibus collectos, ſecum adſciverant) adventare nuntiabatur.

CÆSAR ſe ſuis opido locis tenuit, & milites in armis eſſe iuſſit. Eoq́ue hortante, rex, DIOSCORIDEM & SERAPIONEM (qui ambo legati Romæ fuerant, & magnam apud Patrem Ptolemæum auctoritatem habuerant) ad ACHILLAM miſit, qui quid ſuæ eſſet voluntatis, oſtenderent. Eos ille inauditos, alterum graviter vulneravit, alterum interfecit.

CÆSAR, ut potius privato paucorum, & quidem latronum conſilio, quam regio, ſuſceptum bellum videretur; regem, cuius nomen apud ſuos, erat ſacroſanctum, ut in ſuâ poteſtate haberet; effecit.

ACHILLAS verò ijs, quas dixi, copijs confiſus, paucitatemq́ue militum Cæſaris deſpiciens; occupatâ Alexandriâ, & militibus Cæſaris ex eâ opidi parte, quam tenebant, depulſis; primo ſtatim impetu in domum eius regiam irrupiſſet; niſi diſpoſitis per vias cohortibus, Cæſar conatus eius infregiſſet.

PVGNA AD PORTVM VRBIS. & Bibliothecæ incendium.

Eodem tempore, & ad Portum acerrimè eſt pugnatum; dum hoſtes naveis, quæ plurimæ in portu erant, (in quibus, L. ad POMPEIVM antè miſſæ, & prœlio ad Pharſalum confecto, domum reverſæ: & XXII. roſtratæ, quæ præſidij cauſſa Alexandriæ eſſe conſueverant) magna multitudine occupare conantur. quibus occupatis, & claſſe Cæſari ereptâ, Portum, ac mare totum in ſuâ poteſtate haberent; & Romanos commeatu auxilijſq́ue prohiberent.

Sed Cæſar; qui tàm latè tueri omnia tam parvâ manu non poſſet; & celerem in eâ re victoriam conſiſtere videret; rem obtinuit: omneiſq́ue eas naveis, & reliquas, quæ erant in navalibus, incendit. Quumq́ue flamma ibi fortè longiùs evecta, proxima navalibus tecta invaſiſſet; cum bonâ urbis parte, nobilis etiam illa (CD. al. DCC. Mill. librorum) PTOLEMÆI PHILADELPHI Bibliotheca; tum horrea publica, ſimul conflagravêre.

PHARVM OCCVPAT CÆSAR.

Veritus etiam Cæſar, ne, ſi Pharum inſulam hoſtis occuparet, portu quoque intercluderetur; milites confeſtim navibus ad Pharum exponit: eamq; præſidio firmat. (Ea obiecta Alexandriæ, Portum quidem efficit; ſed iactis in mare molibus, anguſto itinere & ponte cum opido coniungitur.) Eâ re effectum, uti tutò frumentum auxiliaque navibus ad Cæſarem ſupportari poſſent.

Reliquis opidi partibus ſic eſt pugnatum; ut ob loci anguſtias, æquo prœlio diſcederetur; & neutri pellerentur, paucis utrimq́ue interfectis. Cæſar loca maximè neceſſaria complexus, noctu præmuniebat; partem ſcilicet regiæ, in quam ipſe habitandi cauſſa initio erat inductus; & Theatrum domui coniunctum, quod arcis tenebat locum; aditusq́ue habebat ad Portum & reliqua navalia. Hæc loca noctu diuq́ue ita communijt, ut obiecto quaſi hoſtibus muro, invitus ad pugnam cogi non poſſet.

ARSINOE REGINA AB ÆGYPTIIS SALVTATA: ET AVXILIA ADVERSVS Cæſarem conquiſita.

Interim dum ea Cæſar gereret; & ex Rhodo, Syriâ & Ciliciâ claſſem omnem auxilieq́ue ad ſe adduci iuberet; ARSINOE, minor Ptolemæi regis filia, vacuam poſſeſſionem regni ſperans, operâ GANYMEDIS, Eunuchi & nutricij ſui, ad ACHILLAM Ægyptiumque exercitum ſe tranſiecit, unaq́ue bellum adminiſtrare cœpit.

Eam Ægyptij reginam extemplò ſalutârunt. læti, quod uno ex liberis regijs apud ſe principe, maiore cum dignitate bellum geſſiſſe viderentur.

Cæſar veritus, ne PHOTINVS de rege alumno idem moliretur, quem interceptis nuntios ad ACHILLAM miſiſſe, eumq́ue per literas hortatum miſiſſe, ne animo deficeret, neve cœpto deſiſteret; iam deprehenderat: hominem interficiendum curavit & regem accuratiùs ſervari mandavit.

Neque verò Alexandrinis, in gerendis contrà Cæſarem negotijs, cunctatio ulla aut mora inferebatur. In omneis parteis, per quas fines Ægypti regnumq́ue pertinebant, legatos conquiſitoreſq́ue, delectûs

delectûs habendi cauſsa, miſerant; magnum.que numerum in oppidum telorum atque tormentorum convexerant, armorum oſſicinis in urbe inſtitutis.

In conſilijs eorum & concionibus, hoc agitabatur; *Ferendum non eſſe, populum Rom. paullatim in conſuetudinem eius regni venire occupandi.* GABINIVM, paucis antè annis, cum exercitu in Ægyptum veniſſe: POMPEIVM ex fuga eódem ſe recepiſſe. Cuius morte nihil profectum, quò minus Cæſar apud ſe commoretur. qui ſi non expellatur; *futuram ex regno provinciam.* Id maturè providendum, dum interclusus tempeſtatibus, propter anni tempus, recipere tranſmarina auxilia non poſſet.

ACHILLÆ CÆDES. EI SVFFECTVS Ganymedes. Eius ſtrategema aquarium.

Ortâ interim inter ACHILLAM, qui veterano exercitui præerat; & ARSINOEN reginam, de principatu, controverſiâ; magnis uterque largitionum iacturis ſibi animos conciliare adnitebantur, & alter alteri inſidiabantur.

Sed præoccupat ARSINOE: & falſo proditionis crimine, operâ GANYMEDIS nutricij, ACHILLAM interficit. atque ita ſine ullo ſocio aut cuſtode, omne imperium obtinuit.

Exercitus GANYMEDI traditur. Is ſuſcepto officio, largitionem in milites auget; reliqua pari diligentiâ adminiſtrat. Et primùm quidem, interciſis ſpecubus, ſive emiſſarijs, per quæ aqua è Nilo in eam opidi partem, quam Cæſar tenebat, inducebatur. (Quòd namque Alexandria fonte careat; neceſſariò aquâ, ex Nilo, per ſubterraneos meatus in privatas domos derivatâ & percolatâ, puteiſque exceptâ, iuvatur) aquâ intercludere eſt molitus. Deinde,interſeptis iiſdem ſpecubus,aquæ magnam vim è mari,rotis, aliiſque machinis, exprimere contendit; eamque locis ſuperioribus transfundere; & puteos, quibus Cæſariani utebantur, ſalſugine inficere, non intermittebat. ut aqua ita corrupta omninò potari non poſſet.

Hinc militės tantus inceſſit timor, ut in extremum viæ caſum deducti omnes viderentur. atque alij morari Cæſarem dicerent; quin protinùs naveis conſcendere iuberet.

Sed ne ipſa quidem fuga ſatis tuta eſſe, aut Alexandrinis cælari poſſe videbatur; quibus è propinquo imminentibus, haud facilis in naveis receptus daretur.

Sed Cæſar confirmatis utcumque ſuorum animis; & conſilij de fugâ, quæ cum periculo coniuncta eſſet, oblivisci iuſſis; quùm omnia litora naturaliter aquæ dulcis venas habere, eamque puteis effoſſis reperiri poſſe edocuiſſet; omnibus huic operi intentis, nec parte ullâ nocturni temporis intermiſſâ; magna brevi ſpatio vis aquæ reperta animos militibus reſtituit. Et ita operoſis Alexandrinorum machinationibus conatibuſque occurſum eſt.

CÆSAR PVGNA NAVALI VICTOR.

Eo biduo, Legio XXXVII. ex deditiis Pompeianis, cum frumento, armis, telis, tormentis, in naveis impoſita, à DOMITIO CALVINO, ex Syriâ, ad litora Africæ, ſuprà Alexandriam, delata eſt.

Eæ naves, Euro continenter flante, quùm portum capere prohiberentur, & aquæ inopiâ premerentur; Cæſar navigio actuario eâ de re certior factus, navim conſcendit; atque omnem claſſem ſequi iuſſit; nullo milite impoſito, ne munitiones nudarentur.

Alexandrini, poſtquam ex remigibus, quos Cæſar aquandi cauſâ ad Cherroneſum Alexandrinam expoſuerat; quique longiùs à navibus prædatum progreſſi, & ab equitibus hoſtium excepti fuerant; cognoviſſent Cæſarem quidem cum claſſe veniſſe, ſed nullum militem in navibus habere; magnam ſibi facultatem rei benè gerendæ à fortuna oblatam credebant. Et navibus à propugnatore inſtructis, Cæſari cum legione redeunti, occurrere inſtituerunt.

Cæſar verò, quùm eo die, tum propter militum paucitatem; tum quòd dies poſt horam X. iam inclinabat; a pugnâ nocturnâ abſtinendum ſibi eſſe cenſeret: naveis, quas potuit, ad terram, & in locum tutum, ſubduxit.

Sed quùm in navim unam Rhodiam, quæ in dextro Cæſaris cornu longè ab reliquis erat collocata, hoſtes magnu impetu, & pluribus navibus contenderent; & Cæſar coactus laboranti ſubſidium ferre, in pugnam deſcenderet; magnâ contentione & virtute Rhodiorum effectum eſt; ut captis, aut depreſſis aliquot navibus; alijs perturbatis, & epibatarum miniſterio nudatis, magnâque multitudine propugnatorum paſſim interfectâ; niſi nox prœliū diremiſſet; totâ hoſtium claſſe Cæſar potiturus fuiſſet. Et illis eâ calamitate perterritis, naveis onerarias remulco tractas, cum victricibus ſuis, in Portum Alexandrinum deduxerit.

ALTERA, ET ACRIOR PVGNA navalis ad Pharum.

GANYMEDES, quò detrimentum acceptum ſarciret, quidquid uſquam erat navium, in unum cogit: veteribuſque refectis, magnâ celeritate novas etiam ædificat. Quumque remi deeſſent; aſſeres è gymnaſijs, porticibus, aliiſque publicis ædificiis detracti, remorum uſum præbebant. Aliud naturalis ſolertia; aliud urbis copia ſubminiſtrabat. Paucis itaque diebus, contrà omnium opinionem, præter minores apertas complureis, claſſe XXVII. maiorum conſtratarum, quadriremium & quinqueremium, confectâ; idoneos & uſu exercitatos milites impoſuérunt; ſeque ad confligendum omnibus rebus paravérunt.

Nec ſeciùs Cæſar, ſuam XXXIV. navium claſſem, (quæ tamen non niſi V. quinqueremeis, & quadriremeis X. reliquas infrà hanc magnitudinem, & pleraſque apertas, haberet) virtute militum confiſus, ad pugnam expediebat.

Ipſe Pharum inſulam circumvectus, adverſas naveis hoſtibus conſtituit. Factoque à Rhodijs, qui duce Euphranore dextrum cornu obtinebant, pugnæ

pugnæ initio; iiſdemque primum Alexandrinorum impetum, dum reliqui ſubſequerentur, ſuſtinentibus; totis utrimque viribus concurſum eſt: & ob anguſtias loci, non in arte nauticâ, ſed in virtute omne certamen conſtitit.

Opidani intereà pariter, & Cæſariani, ab opere & oppugnatione averſi, è ſummis tectis, ædiumq; faſtigijs, eam in mari concertationem deſpectabât: & votis utrimque victoriam, ſuis, ab Dijs immortalibus expoſcebant.

Tanto autem à Rhodijs, alijſque Cæſarianis, animo eſt decertatum; ut neque maritimis nauticiſque ſolertia, aut ars, præſidium ferret; neque numero navium præſtantibus multitudo prodeſſet; quin unâ quinqueremi, & biremi, cum defenſoribus remigibuſque captâ, & tribus depreſsis (quùm incolumes, ad unam, Cæſarianæ eſſent) reliquę propinquam fugam ad opidum capeſſerent.

PHARVM OPPVGNAT CÆSAR.

ROMANI MODO VICTORES, modo victi.

Cæſar animadverſo, Alexandrinas naveis, ex molibus atque ædificijs imminentibus, à Pharitis protegi; & ſuos adire & perſequi propiùs prohiberi; omni ratione contendendum ſibi exiſtimavit: ut Inſulam, molemque ad inſulam pertinentem, in ſuam redigeret poteſtatem.

Statim itaque, diſtinendæ manûs cauſsâ, Inſulam duabus ex partibus oppugnare adgreſſus eſt. Et primò quidem impetum Cæſarianorum Pharitæ pariter ſuſtinuérunt; qui uno tempore, & ex tectis ædificiorum propugnarent; & litora armati defenderent. quò, propter aſperitatem loci, neque facilis oppugnantibus aditus dabatur; & ipſi ſcaphis navibuſque longis, mobiliter & ſcienter, anguſtias loci tuebantur.

At poſtquam cognitis locis, vadiſque pertentatis, pauci è Romanis in litore conſtitérunt; eoſque alij ſunt ſubſecuti; conſtanterque in eos, qui litore æquo inſtiterant, impetum fecérunt; omnes Pharitæ terga vertérunt. Et hi pulſi, cuſtodiâ Portûs relictâ, ad litora, & ad vicum adplicaverunt; ſeque ex navibus ad tuenda ædificia eiecérunt.

Sed ne iſtis quidem munitionibus contineri potuérunt: quantumvis turres editæ & coniunctæ, muri locum obtinerent: & Cæſariani neque ſcalis aut cratibus, aut reliquis rebus parati, ad oppugnandum veniſſent.

Sed terror hominibus ignavis mentem conſiliumque eripuit; & membra ſimul debilitavit. Qui ſe æquo loco ac plano pares eſſe erant confiſi; ijdem ſuorum fugâ, & paucorum cæde perterriti; neque xxx. pedum altitudine in ædificijs conſiſtere auſi; ſe per molem in mare præcipitavérunt; & DCCC. paſſuum intervallo, ad opidum enataverunt.

Cæſariani, vico, & præter interfectos, DC. captivis, & prædâ potiti, ædificia etiam diripuérunt: & caſtellum ad pontem, qui propior erat Pharo, præſidio impoſito, communierunt.

Pharitæ ponte illo relicto, alterum fortiorem & opido propiorem tuebantur. Hunc Cæſar, defenſoribus iam depulſis, & in opidum redactis, adverſùs hoſtem prævallari; fornicemque, quo pons ſuſtinebatur, quàque Alexandrini ad repentina latrocinia naveis emittere ſolebant; lapidibus oppleri atque obſtrui iuſsit.

Eo opere nondum perfecto, omnes Alexandrinorum copiæ ex opido ſe eiecere. Et pars è continenti ad pontem cum Romanis, operi intentis, manus conſerebant; pars è navibus, cum ijs qui in molem adſcenderant, dimicabant.

Et quantumvis primo congreſſu navigia hoſtium lapidibus ac fundis à mole repellerentur; poſtquàm tamen pauci ex Alexandrinis auſi ſunt egredi è navibus, & ab latere adgredi remiges & claſſiarios, qui ex longis navibus in molem ſe eiecerant; & ſine certâ ſignorum aut ordinum ratione ad certamen, ſive ſtudio ſpectandi, ſive pugnandi cupiditate, prodierant; ijdem temerè etiam in naveis refugere cæpérunt.

Horum fuga incitati Alexandrini, & plures ex navibus egreſſi, acriùs perturbatos inſequebantur.

Qui verò Cæſariani in navibus longis remanſerant; ſcalas rapere; naveiſque à tergo repellere, ne ijs hoſtis potirentur, properabant. Et qui ex III. cohortibus lecti, in ponte ac primâ mole conſtiterant, quùm pòſt ſe clamorem exaudirent; fugam ſuorum viderent; & magnam vim telorum adverſi ſuſtinerent; veriti ne à tergo circumvenirentur; & diſceſſu navium, omninò reditu intercluderentur; munitione, quæ in ponte inſtituebatur, relictâ, magno curſu incitati ad naveis contendérunt.

Ex ijs pars, proximas nacta naveis, multitudine hominum atque onere depreſſa eſt: pars, dum reſiſtit, ab Alexandrinis interfecta. Pars, feliciore exitu, expeditas ad ancoras naveis conſecuti, incolumes diſceſſérunt. Pauci, animo conixi & ſcutis adlevati, ad proxima navigia adnatárunt.

CÆSAR NATANDO PERICVLVM EVADIT.

Cæſar, ſuos fruſtrà ad pontem & munitiones contendere cohortatus; & eodem in periculo verſatus; poſtquàm univerſos cedere animadvertit, in ſuum navigium ſe recepit. At quùm eódem multitudo hominum inſecuta irrumperet; fore, quod accidit, præſagiens, ſeſe è navigio eiecit; & ad eas naveis, quæ longiùs conſtiterant, adnatavit.

Traditur libellos quoſdam & ſcedas, lævâ altiùs ſuprà aquam ſublatâ, geſtaſſe, & CC. ampliùs paſſ. ſpatium natando emenſus eſſe. Alijs; etiam hoſte perſequente, diu ſubter aquâ natâſſe, & capite per intervalla elato, reſpirâſſe. Quin & paludamentũ, ne eo hoſtis potiretur, mordicùs ore, inter natandum, tenuiſſe. quod tandem in fluctibus relictum, & exceptum Alexandrini tropæo adpenderint. Navigium, undè in mare deſilierat, multitudine depreſſum, unà cum hominibus interijt. ſed Cæſar, laborantibus ſuis ſcaphas ſubſidio mittens, nonnullos conſervavit. Periére eâ pugnæ & naufragij clade, ex numero militum legionariorum, circiter CD. remiges

remiges & claſſiarij aliquantò plures.

Alexandrini eo loco caſtellum magnis munitionibus crebriſque tormentis confirmavérunt; & egeſtis è mare lapidibus, Ponte & fornice uſi ſunt liberè poſteà ad emittenda navigia.

Cæſariani autem eo detrimento, tantum abfuit ut perturbarentur; ut in quotidianis etiam operum hoſtilium oppugnationibus, & prœlijs, deterrendi potius & continendi; quàm ad pugnandum incitandi fuerint.

ALEXANDRINI REGEM SVVM A CÆSARE FALLACITER EXTORQUENT; & commeatus intercipiunt.

Sub hæc Alexandrini, ſive à rege ipſo per internuntios ſubornati; ſive muliebre & fiduciarium puellæ ARSINOES regnum, & ſuperbam GANYMEDIS dominationem, uti prætexebant, pertæſi; legatos ad Cæſarem miſérunt, ut *dimitteret regem, tranſireq́; ad ſuos pateretur*. Paratam civitatem, id quod rex imperâſſet, facere. Et ſi eo auctore in Cæſaris fidem, populiq́ue Rom. amicitiam venturi eſſent; nullius periculi timorem multitudini fore impedimenta, quò minus deditionem facerent.

CÆSAR etſi gentis fallaciam, & ſimulandi artificium, perſpecta haberet; neque ijs, quæ proponebantur, ſatis fidéret; regem tamen ipſis pro tempore dimittendum eſſe cenſuit.

Sive, quòd ſplendidius atque honeſtiùs ſeſe cõtrà regem, ſi eum ducem bello gerendo haberent vellent; quàm contrà multitudinem, duce deſtitutam, bellum eſſe geſturum exiſtimaret. Sive quòd ex regis, ætate pueri, & minus rectè inſtituti, præſentiâ, haud multum præſidij Alexandrinis acceſſurum ſciret. Et eo cum ſubiectis debellato, liberiùs ſe pro arbitratu ſuo de regno conſtituturum ſibi perſuaſiſſet.

Regem itaq́ue cohortatus; ut *conſuleret regno paterno; parceret clariſſimæ patriæ*, quæ turpiſſimis incendijs & ruinis deformari cæpiſſet; *cives ſuos ad ſanitatem revocaret; fidem pop. Romano ſibiq́; ſervaret*; Eum, adultâ iam ætate puerum, à ſe ultrò ad hoſteis armatos dimittere cæperat; quùm illius animus, diſciplinis fallaciſſimis eruditus; neque à gentis ſuæ moribus degener; flens contrà orare Cæſarem cæpit, ne à ſe dimitteret; cuius conſpectus regno ipſo ſibi eſſet iucundior. Vt tantum non Cæſari fidem faceret, ſedulò & ſincerè ea agi.

Ille nihilo minus, uti ex carceribus in liberum curriculum emiſſus, adeò contrà Cæſarem acriter bellum gerere cæpit; ut lacrymas, quas in colloquto proiecerat, gaudio videretur profudiſſe. Et complures Cæſaris neceſſarij, nimiam eius bonitatem, pueri fallacijs deluſam eſſe, lætarentur. quaſi verò id Cæſar facilitate tantum adductus, ac non prudentiſſimo conſilio, feciſſet.

Alexandrini autem, quum rege, ceu duce, recepto, nihilo ſe firmiores factos; aut languidiores Romanos animadverterent; & militibus regis ætatem atque infirmitatem eludentibus, magnum dolorem acciperent; & magna Cæſari præſidia terreſtri itinere, Syriâ Ciliciâque adduci, ex rumore (qui nondum ad Cæſarem permanârat) cognoviſſent; commeatum, qui Romanis mari ſupportabatur, diſpoſitis ad Canobum in ſtatione navibus, intercipere ſtatuérunt. Et ignibus, qualeis à Romanis fieri ſolitos ſciebant, ad proxima Nili oſtia exſtructis; primæ aliquot naves ex ijs, quæ commeatum Cæſari ſubvehebant, ea in loca adpulſæ, ex inſidijs in Alexandrinorum poteſtatem venérunt.

PVGNA ALIA NAVALIS.

Id ubi CÆSARI nuntiatum eſt; claſſem iubet expediri, atque inſtrui; eique TIB. NERONEM præfecit. Eum Rhodiæ naves, duce EVPHRANORE, comitantur.

Quùm ad Canopum ventũ eſſet; & claſſe utrimque inſtructâ, EVPHRANOR primus ex ſuâ conſuetudine prœlium cõmiſiſſet, & illic triremem hoſtiũ perforâſſet & demerſiſſet; proximã lõgiùs inſecutus; parùm celeriter inſequentibus reliquis, ab Alexandrinis circumventus eſt. & qui unus ex omnibus eo prœlio rem benè geſſerat; ſolus cũ ſuâ quadriremo victrice perijt. Sed hoſtibus deinde prœlio ſuperatis, tutam navibus onerarijs navigationem præſtitit.

MITHRIDATIS PERGAMENI, ET ANTIPATRI IDVMÆI, PRÆCLARI, pro Cæſare, conatus.

Sub idem tempus MITHRIDATES Pergamenus; (MENODOTI, (al. Mennæi) F. ex Adobogionis, (unius è Tetrarchico Galatarum genere) filia; quæ MITHRIDATIS EVPATORIS pellex fuiſſe dicitur: & filio id nomen impoſuiſſe, ut non MENODOTI, ſed MITHRIDATIS ipſius filium eſſe perſuaderet) quem Cæſar, initio belli Alexandrini, ad auxilia arceſſenda in Syriam Ciliciamque miſerat; magnas copias, itinere pedeſtri, (quo coniungitur Ægyptus Syriæ,) Peluſium versùs adduxit. Tota namque Ægyptus, maritimo acceſſu, Pharo; pedeſtri, Peluſio; velut clauſtris, munita exiſtimatur.

ACHILLAS, opidum Peluſium, propter opportunitatem loci, firmo præſidio occupatum tunc tenebat. Et quùm MITHRIDATES, quòd Nilo molibus obſtructo, navibus per oſtiũ perveniri Peluſium nõ poſſet; circà Aſcalonem cum exercitu hereret; ANTIPATER, vicarius Iudæorum rector, (qui prius Põpeij parteis iuverat) iuſſu HYRCANI Pontificis, cum III. Iudææ gentis armatorum Millib. ſeſe ei adiũxit.

Idem cum permultis Arabum Dynaſtis egerat; ut ſuppetias Cæſaris rebus venirent. quorum in numero fuére IAMBLICHVS, cum PTOLEMÆO F. & THOLOMÆVS, SOHEMI, Libani montis incola; & univerſa pænè vicinia.

MITHRIDATIS itaque motis è Syriâ caſtris, & tranſportatis noctu, trans molem, quam Ægyptij flumini oſtioq́ue obiecerant, navibus; ijſque, qui ad loci cuſtodiam relicti erant, interfectis; Peluſium claſſe ſimul & terreſtribus copijs circumdedit: & perſeverantiâ conſtantiâque oppugnandi, quo die eſt adgreſſus, in ſuam redegit poteſtatem.

Eâ in oppugnatione, præ cæteris, ANTIPATRI virtus enituit: qui deiectâ, muri parte, ſuccedens,

cæteris pòſt ſe irrumpentibus aditum, in urbem, aperuit.

MITHRIDATES, re benè geſtâ, & præſidio in urbe collocato, Alexandriam ad Cæſarem rectà contendebat: omneiſque eas regiones, per quas iter faciebat, auctoritate eâ, quæ plerumque adeſt victori, pacárat, atque in amicitiam Cæſaris redegerat.

Sed eâ quoque in re magnum adtulit momentum ANTIPATRI prudentiâ: dum Iudæos eos, qui regionem, ab ONIA nomen ſortiam, quiq; Memphim accolût; & PTOLEMAIS regibus fidi, MITHRIDATEM hoſtem tranſitu prohibere conabantur; oſtentatis palàm HYRCANI, ſummi Pontificis, literis, non modò cæpto deſiſtere coëgit; ſed ut commeatibus, alijſque rebus neceſſarijs MITHRIDATIS exercitum iuvarent; & Cæſari, qua poſſent, amicè commodarent, auctor fuit.

Rex autem PTOLEMÆVS, quùm cognoviſſet MITHRIDATEM ei loco, cui à Figura Græcæ literæ, DELTA, cognomen eſt, cum exercitu adpropinquare; & tranſeundum ei flumen ſciret; magnas adversùs eum copias miſit. Vt ſi non penitùs opprimere, ſaltim tranſitu prohibere, & à Cæſare diſiungere poſſet.

MITHRIDATES, quùm caſtris in morem Romanum vallo communitis, impetum eorum, qui primi flumen à Deltâ tranſierant; & commiſſo obiter prœlio, præripere ſubſequentibus victoriæ ſocietatem feſtinabant; prudenter fortiterque ſuſtinuiſſet: tum eoſdem incautè inſolenterque munitionibus ſuccedere conſpicatus; eruptione undique factâ; magnum eorum numerum interfecit. Quod niſi locorum notitiâ reliqui ſe texiſſent; partimque in naveis, quibus flumen tranſierant, ſe recepiſſent: funditùs deléri potuiſſent. Eo quoque in prœlio, forti & fideli ANTIPATRI operâ uſus eſt MITHRIDATES. Locus ille, circà quem pugnatum eſt, *Caſtra Iudæorum*, (& fort. Bubaſtis) antiquitùs dicebantur.

Quumque eâ in pugnâ, ANTIPATER ſiniſtrum cornu; & MITHRIDATES dextrum curaret; hoc quidem primo impetu inclinatum, & cladi iam proximum videbatur, niſi præter fluminis ripam, maturè occurrens ANTIPATER, qui adverſam ſibi aciem profligárat; tum ſocios è periculo eripuiſſet; tum Ægyptios, iam ſuo iudicio victores, terga vertere coëgiſſet. Ipſe præterea tàm acriter fugientibus inſtitit, ut caſtra eorum ceperit. Vocato in partem prædæ MITHRIDATE; quem, dum hoſtem inſectatur, longè à tergo reliquerat. Et hic quidem DCCC. ex ſuis; ANTIPATER verò non amplius L. deſideravit.

Neque immeritò hunc ille, & ſalutis ſibi, & victoriæ auctorem, ingenuè faſſus eſt. Et Cæſar eo nomine tunc collaudavit; & forti eius operâ reliquis bellis uſus eſt. Et bello denique finito, claſſe in Syriam devectus, HYRCANVM, (qui eidem expeditioni interfuiſſe ab alijs memoratur) in priſtina Pontificatûs patrij iura reſtituit: & ANTIPATRVM, civitate Romanâ donatum; magnis prætereà honoribus cumulavit. Ipſiſque adeò Iudæis Alexandrinæ civitatis ius attribuit.

MITHRIDATES PER CÆSAREM PERICVLO LIBERATVR.

MITHRIDATES rursùs ab ijs, quos vicerat & in fugam coniecerat; ubi paullulum ab illo timore ſe recreaſſent, una adiunctis ijs, qui ſubſequebãtur; acriter oppugnari cæptus; nuntium Cæſari mittit, qui rem geſtam periculumque perferret. Et rex pariter, ex ſuis, eadem hæc accidiſſe cognovit.

Ita pænè ſub idem tempus, & rex ad opprimendum MITHRIDATEM proficiſcitur; & Cæſar ad recipiendum. Et quamvis rex celeriore fluminis navigatione, in quo magnam & paratam claſſem habebat, uteretur; Cæſar tamen circumvectus eo mari, quod ad Africam pertinet, priùs regi occurrit, quàm is MITHRIDATEM adgredi poſſet: eumque ad ſe victorem incolumi exercitu recepit.

CÆSAR CASTRA REGIS OPPVGNAT; IISQVE REGE SVBmerſo, potitur.

Rex loco excelſo, & naturâ munito, caſtra poſita habebat, ita ut tribus à lateribus defenderetur. Sed inter caſtra ea, & Cæſaris iter, flumen intercedebat anguſtum, altis & præruptis hinc indè ripis, quod in Nilum influebat; aberatque à caſtris regijs paſſ. M. VII.

Rex quùm hoc itinere Cæſarem venire cõperiſſet; equitatum omnem & expeditos pedites ad id flumen miſit, qui tranſitu prohiberent, & eminus ex ripis prœlium impar inirent.

Sed poſtquàm Germani equites, vadis repertis; & legionarij, aggere ex arboribus cæſis iniecto, flumen tranſierunt; eorum impetum adeò hoſtes pertimuérunt, ut in fugâ ſpem ſalutis collocarent. Verùm pauci ex ijs incolumes ad regem refugérunt.

Cæſar quidem, qui tàm repentini terroris beneficio ſibi utendum putaret; protinùs victor ad regis caſtra pertendebat. Sed quòd ea & opere magno vallata, & loci naturâ munita, armatiſque adſatim inſeſſa, videret; laſſos itinere & prœliando milites, ad oppugnandum ſuccedere noluit. Itaque non magno ab hoſte intervallo, caſtra poſuit. Poſtero die, caſtellum, quod rex in proximo vico haud longè à caſtris ſuis muniverat, brachijſque cum opere caſtrorum coniunxerat; Cæſar adgreſſus, omnibus copijs expugnat. Et eodem pænè curſu, quo refugienteis ex caſtello Alexandrinos in caſtra ſunt milites inſecuti; munitionibus ſucceſſérunt, & eminùs prœliari cæpérunt.

Cæſar quùm videret, propter locorum difficultatem, à ſuis, acriter quantumvis prœliantibus, haud multum profici: eoſque diverſis telis figi; adverſos, ex vallo caſtrorum, & averſos, ex flumine, in quo naves multæ funditoribus & ſagittarijs inſtructæ eſſent: animadvertit tandem excelſiſſimum locum caſtrorum ab Alexandrinis eſſe deſertum; quòd is & per ſe munitus eſſet;

& propu-

& propugnatores partim pugnandi, partim ſpectandi ſtudio dec[illegible] lent in eum [illegible] cum, in quo pugnabatur. C[illegible] hortes [illegible] aliquot, præfecto CARSVLENO, circuire caſtra, & ſummum locum adgr[illegible] iuſſit. Quò ut ventum eſt, [illegible] ucis defend[illegible] tibus munitionem; & Cæſarianis contra acerrimè oppugnantibus; diverſo a tergo clamore & prœlio perterriti Alexandrini, trepidantes, in omneis parteis diſcurrere cœperunt. Eorumque perturbatione, Romanorum animi adeò ſunt [illegible] ti; ut pænè eodem tempore omnibus ex partibus, primitamen editiſſimum illum caſtrorum locum caperent; & indè in depreſſiora delapſi, magnam hoſtium multitudinem interfecerunt. Quod periculum pleriſque ut fugerent; acervatim ſe de vallo præcipitavêrunt in eam partem, quæ flumini erat adiuncta. Eorumque primis, in ipsâ foſſa munitionis, magnâ vi oppreſsis; cæteri faciliorem fugam per cadavera habuerunt.

Rex ipſe è caſtris fugiens, & in navim exceptus, multitudine eorum, qui ad proximas naveis adnatabant; demerſo navigio, perijt.

Corpus eius, [illegible] ellentibus fluctibus, ad litus devolutum, limoque obrutum, indicio aureæ loricæ agnitum eſt. Eadem lorica Alexandriam, in ſignum & fidem rei geſtæ præmiſſa, facilè oppidanos, omni ſpe amiſsa, ad dedit[illegible] em faciendam induxit.

Et Cæſar, magnæ victoriæ fiduciâ, proximo terreſtri itinere Alexandriam cum equitibus contendens, ea parte oppidi victor intr[illegible], quæ præſidio hoſtium tenebatur. Omniſque multitudo oppidanorum, armis proiectis & veſte [illegible] ſuâ, quâ ſupplices victorem & de[illegible] precari conſueverant, [illegible] uſque [illegible], ſe prælatis, advenienti Cæſari o[illegible] r, [illegible] que ei dediderunt (Circà VI. Kalend. M[illegible].)

Cæſar receptos in fidem conſolatus, per h[illegible] ſtium munitio[illegible], in ſuam [illegible], magnâ cum ſuorum gratulatione pervenit.

E[illegible] bello XX. hominum [illegible] cæſa referuntur; capta autem XII. M[illegible]. Naves item longæ LXX. Ex victoribus vero D. tantum deſiderati.

PTOLEMÆVS IVNIOR, ET CLEOPATRA, AVLETÆ FF. ÆGYPTI REGES. CÆSARIS amores, & luxus.

Ita CÆSAR Alexandriâ atque Ægypto potitus, reges denuò conſtituit, quos PTOLEMÆVS ſenior teſtamento ſcripſerat, & pop. Rom. commendârat. Et [illegible] e ex duobus pueris amiſſo, minori regnum tradidit; maiorique ex duabus filijs Cleopatræ, quæ in fide eius præſidijque remanſerat; & cuius potiſsimum gratiâ bellum iam gr[illegible] e ſuſtinuerat.

Minor[illegible] ARSINOEN, quæ [illegible] ugerat, d[illegible] ducere è regno ſtatuit, ne qua nova rurſus ſeditio, naſceretur prius, quàm diuturnitate novorum regum & coniu[illegible] imperia confirmarentur.

Tradunt quidam Cæſarem, rebus iam p[illegible], cum Cleopatrâ aſsidua & [illegible] convivia; & CD. navibus N[illegible], interiora reg[illegible], v[illegible] Æthiopiæ tenus [illegible] em, cum Cleopatra ſemper navi uſum, pe[illegible]. Et ne à conſuetudine quidem formoſæ mulieris abſtinuiſſe. undè natus filius, qui Patrem ore referret; quemque Ægyptij Cæſarionem appell[illegible].

Alij auctores ſunt; Cæſarem, dum per otium in Ægypto peregrinaretur, Sacerdotum & Sapien[illegible] Ægyptiorum conſuetudine atque congreſſu, Aſtro[illegible] pedidiciſſe; ut Faſtos neglig[illegible] orum P[illegible] corruptos, poſteà e[illegible]; atque Annum [illegible] certam motuum cœleſtium, temporumque formam redegerit.

CÆSAR ÆGYPTO DECEDIT.

Rebus ita in Ægypto, poſt novimeſtre bellum, conſtitutis, Legionem unam, VI. veteranam, ſecum deduxit; cæteras partim ad di[illegible] tatem imperij & ſecuritatem reip. partim præſidio novis regibus futuras [illegible] pud Al[illegible] relinquit. Ipſe itinere terreſtri, [illegible] pa[illegible] m lætis de PHARNACE nuntijs, in Syriam profectus eſt.

Dum hæc [illegible] ea, quæ me[illegible] vimus, in Ægypto geruntur; PHARNACES, MITHRIDATIS Ponti regis F. non contentus Boſporo Cimmerio regni paterni parte; Colchidem. & Ar[illegible] minorem, quæ DEIOTARO; & Cappadociam quæ ARIOBARZANI à Senatu p[illegible] fuerant attributæ; partim occupârat; partim etiamnum vaſtabat.

DOMITIVS A PHARNACE prælio ſuperatus.

DOMITIVS CALVINVS, Aſiæ rector à Cæſare datus, [illegible] um inter[illegible] ellatus, PHARNACI a[illegible] Cappad[illegible] deced[illegible] iubet; & [illegible] eas regiones cum exercitu a[illegible]. Cogitæ [illegible] omnes legionum & auxiliorum Comanis convenire iuſſæ.

Leg[illegible], quos DOMITIVS ad PHARNACEM miſerat, re[illegible]; Regem Cappadociâ ultrò deceſsiſſe; Armeniam [illegible] rem quam Paterno [illegible] & iure [illegible] dehcat, retinere; eiuſque regni cau[illegible] Cæſaris cognitio ſervari.

DOMITIO nihilo minus in Armeniam progrediente & regia munera paciſq; c[illegible] ones aſpernante, ad Nicopolim, eius regionis oppidum,

perventum eſt; & caſtra haud procul indè poſita. Domitivs fruſtrà inſidijs, & pacis ſimulatione, à Pharnace petitus; ſed in fraudem pænè pellectus, caſtra propius opido contulit. Et dum Pharnaces aciem ſuo more atque inſtituto inſtruxiſſet; ipſe, parte copiarum viciſſim pro vallo inſtructâ, inceptum caſtrorum opus perfecit.

Quùm autem Pharnaces, interceptis de nocte tabellarijs, qui litteras de rebus Alexandrinis ad Domitivm ferebant, cognoviſſet; Cæſarem magno in periculo verſari; & propere à Domitio ſubſidia flagitare; iamtum victoriæ loco ducebat: Si trahere tempus & ſe prœlio abſtinere poſſet. quòd diſcedendum celeriter Domitio putaret.

Domitivs verò, quùm ſalutem Cæſaris ſibi non negligendam exiſtimaret; neque ſe tutò diſceſſurum arbitraretur, ſi conditiones, quas reiecerat, rurſus appeteret; aut ſine cauſâ, aut cum fugæ ignominiâ diſcederet; rem prœlio committere ſtatuit. Et quamquam viribus longè impar; quòd præter regia Ariobarzanis & Deiotari auxilia, unam tantum Rom. legionem, XXXVI. haberet; copias tamen inſtructas ex propinquis caſtris in aciem edicit. Poſtquàm ad manus ventum; acriter [illegible] pugnatum eſt.

Legio Rom. impetu in equitatum regis facto, adeò ſecundum prœlium fecit, & adverſos hoſteis adgreſſa eſt; ut mœnibus opidi ſuccederet. Auxilia vero, vel primo ſtatim impetu partim oppreſſa; partim diſſipata ſunt.

Ita victrices regis copiæ cornu ſuo dextro, mediâq; acie, convertérunt ſe in Rom. legionem. Et quamquam ea fortiter vincentium impetum ſuſtineret, & præſentiſſimo animo in orbem pugnaret; magno tamen hoſtium globo circumdata, & pulſa tandem loco, ad radices montium [illegible] recepit non amplius CCL. è ſuo numero deſideratis; præter nõnullos equites & viros illuſtreis. Domitivs, ut reliquias diſſipati exercitûs collegit; tutis itineribus per Cappadociam in Aſiam ſe recepit.

Pharnaces, rebus ſecundis opidò elatus; quiq́ue de Cæſare ea, quæ optabat, ſperaret; Pontum omnibus copijs occupavit. Ibiq́ue, fortunam ſibi paternam animo præcipiens, multa opida, & in cæteris, Amiſum, aliquamdiu reſiſtere auſam, expugnavit; & bona civium Roman. qui illic negotiabantur, Ponticorumq́ue diripuit. Suppliciaque in eos, qui aliquam formæ atque ætatis commendationem habebant, vel morte ipsâ miſeriora, conſtituit; impuberibus ad unum omnibus exſectis.

Et iam Bithyniæ, Aſiæq́ue occupandæ animum adiecerat; quùm intellexit Asandrvm, cui Boſpori regnum, per abſentiam, ſervandum commiſerat; res novas domi moliri. & vereri cæpit, ne, dum alienis inhiat, proprijs ipſe poſſeſſionibus excluderetur.

CÆSAR RES IN ASIÆ CIVITATIBVS CONSTITVIT.

Cæsar poſtquam ex Ægypto in Syriam veniſſet: & Romæ, ſeditionibus, ex Tribunorum pl. inter ſe contentione, exortis, multa malè & inutiliter adminiſtrari: & ambitione atque indulgentiâ Tribb. milit. eorumq́ue qui legionibus præerant, multa contrà morem militarem conſuetudinemq́ue fieri, cognoviſſet; eaq́ue omnia flagitare adventum ſuum videret. Tamen cæteris rebus antevertendum exiſtimavit, ut quas in provincias regioneſq́ue veniſſet; ita eas relinqueret conſtitutas, ut domeſticis diſſenſionibus liberatæ, iura legeſq́ue acciperent; & externorum hoſtium, & Pharnacis potiſſimum, metum deponerent.

Commoratus itaq́ue in omnibus ferè civitatibus, quæ maiore eſſent dignitate, præmia benè meritis, & viritim, & publicè, tribuit. De veteribus controverſijs cognoſcit: ac ſtatuit reges, Dynaſtaſq́ue provinciarum: finitimoſq́ue omneis, qui ad eum concurrerant, receptos in fidem, conditionibus impoſitis, & ſibi, & pop. Rom. amiciſſimos dimittit.

ANTIGONO REIECTO, ANtipatrum Iudææ præficit.

Quùm ſub idem tempus Antigonvs, Aristobvli, Iudæi nuper principis, & Cæſaris amici, F. ad Cæſarem veniſſet, queſtum de indigno Patris fratriſq́ue Alexandri caſu. quorum ille à Pompeianis veneno exſtinctus; hic à Scipione ſecuri percuſſus fuiſſet. oraretq́ue, ut ſui, paterno principatu, per Hyrcanum & Antipatrum, eiecti, miſereretur. Et Antipater viciſſim cauſſam ſuam, atque Hyrcani, tàm diſertè ageret; & obiecta ſibi crimina dilueret; & in Antigonvm, ſeditionis rerumq́ue novarum ſtudium retorqueret.

„ Aristobvlvm *Patrem, qui perpetuas anteà cum pop. Rom. inimicitias exercuiſſet; meritiſſime in vinculis Romam fuiſſe pertractum.*

„ *Fratrem* Alexandrvm, *licentiſſimè per Syriam latrocinij meritas ſimiliter* Scipioni *pœnas expendiſſe:*

Cæsar eâ oratione commotus, Antipatrvm, qui proximo bello egregie ſe adiuviſſet; universæ Iudææ præfecit: & Hyrcano, præter ſummi ſacerdotij dignitatem, conceſſit; ut *muros Hieroſolymæ, à Pompeio deiectos reſtitueret.* Iudæos autem omneis, magnis prærogativis ornatos, *ſuis vivere legibus permiſit.*

Et paucis diebus in provincijs Syriæ conſumtis, & Sex. Cæſare, amico & neceſſario ſuo, [illegible] nibus Syriæque præfecto; ipſe eâdem claſſe quâ venerat, in Ciliciam eſt profectus.

IN ASIA REGNA LARGITVR.

Eius autem provinciæ civitatibus, Tarſum, nobile & munitum eâ in regione opidum, [illegible] vocatis, & rebus etiam finitimarum gentium [illegible] utis; & Tarchonuimoto, qui non exiguam C[illegible]iæ partem tenebat, & Pompeivm re navali plurimùm iuverat;

iuverat, delicti veniâ conceſsâ; magnis per Cappadociam itineribus, Mazacam, & deinde Comana pervenit. Ibi vetuſtiſſimum & ſanctiſſimum Bellonæ Templum (quod tantâ religione colitur, ut Sacerdos eius Deæ, maieſtate, imperio & potentiâ ſecundus à rege habeatur) homini nobiliſſimo, NICOMEDI Bithynio adiudicavit; qui regio Cappadocum genere ortus, iure minimè dubio, ſacerdotium id repetebat. ARIOBARZANI Cappadociæ regnum attribuit; qui ſub fratris Ariarathis imperio ac ditione eſſet.

DEIOTARVS IN GRATIAM RECEPTVS.

Quùm propius Pontum, fineiſque Gallo-græciæ acceſſiſſet, DEIOTARVS, Gallo-græciæ pæne totius Tetrarches, & rex Armeniæ minoris à Senatu appellatus; depoſitis regijs inſignibus, & quodam reorum habitu ſupplex ad Cæſarem venit; oratum, ut *ſibi ignoſceret*, quòd auxilia POMPEIO ſubmiſiſſet. *Se Iudicem eſſe controverſiarum pop. Rom. non debuiſſe; ſed parere præſentibus imperijs.*

Cæſar contrà, quùm plurima ſua commemoráſſet officia, quę Conſul ei decretis publicis tribuiſſet; & excuſationem imprudentiæ diſſolviſſet; conceſſit tamen id factum ſuperioribus eius beneficijs, veteri hoſpitio, atque amicitiæ: dignitati ætatique hominis, & precibus eorum qui pro illo intercederent. Et reſervatâ ſibi de cæterorum Tetrarcharum controverſijs cognitione, regium veſtitum ei reſtituit. Legionem eam, quam ex genere civium ſuorum, naturâ diſciplinaque Romanâ conſtitutam rex habebat, equitatumque omnem, ad bellum gerendum adducere iuſſit.

BELLVM PONTICVM CVM PHARNACE.

Quùm in Pontum veniſſet, copiaſque omneis unum in locum coegiſſet; (erant legiones II. quæ ſub Cn. DOMITIO militârant; & I. Sexta Veterana, quam ſecum Alexandriâ abduxerat; adeò deminuta, ut minus ∞. hominum in eâ eſſet: & prima DEIOTARI.) Legati à PHARNACE miſſi Cæſarem adeunt; atque in primis deprecantur; *ne eius adventus hoſtilis eſſet. Facturum omnia regem, quæ imperarentur*; qui nulla POMPEIO auxilia, adversùs ipſum dare voluerit: Quod tamen feciſſe, DEIOTARO impunè ceſſerit.

Ijs reſpondit CÆSAR: *Se fore æquiſſimum PHARNACI, ſi quæ polliceretur, repræſentaturus eſſet. Neque libentius facere quidquam, quam ſupplicibus ignoſcere. Neque publicas provinciarum iniurias condonare ijs poſſe, qui fuiſſent in ſe privatim officioſi. Si rex Ponto confeſtim diſcedat, familiaſq; publicanorum remittat; & cætera ſocijs civibuſq; Romanis reſtituat, quæ penes eum eſſent; Se iniurias civium Romanorum, qui in Ponto negotiati eſſent, (quoniam in integrum reſtituere non poſſet,) regi conceſſurum; & munera, quæ benè geſtis rebus, Imperatores ab amicis miſſa capere conſueſſent, accepturum.*

(Miſiſſe rex per legatos tum ferebatur, Coronam Auream; & filiæ coniugium Cæſari obtuliſſe.)

FLVXA PHARNACIS FIDES.

PHARNACES, accepto reſponſo, omnia liberaliter pollicitus, quùm feſtinantem ac properantem Cæſarem, ſperaret libentiùs etiam crediturum ſuis promiſſis, quam res pateretur, quò celerius honeſtiuſque ad res magis neceſſarias proficiſceretur, (neque enim ignarus erat, Cæſarem maximis de cauſſis, tum in Italiam, tum in Africam, revocari) lentius agere; decedendi è Ponto diem poſtulare longiorem; pactiones interponere. in ſummâ, fruſtrari cæpit.

CÆSAR AD PVGNAM SE COMparat: & feliciter regem vincit.

Cæſar, cognitâ hominis calliditate, & neceſſitate adductus, celeriùs omnium opinione manus conſerere inſtituit. Quùm igitur PHARNACES III. ferè paſſ. Millib. à Zelâ, Ponti opido, in colle editiore, circà montem Scotium (quo ferè loco MITHRIDATES Pater, TRIARIVM vicerat) caſtra poſuiſſet; Cæſar, qui haud longiùs V. paſſ. Mill. ab eodem loco metatus erat; proximâ nocte, nec opinantibus hoſtibus, collem regijs caſtris proximum, MITHRIDATIS victoriâ nobilitatum, occupavit; ita ut Mille nõ amplius paſſus inter utraq; caſtra intercederent. Eumque locum, aggere, per ſervitia, è ſuperioribus caſtris comportari iuſſo, muniri imperat.

PHARNACES, quùm id repentè primâ luce animadvertiſſet; copias omneis ſuas pro caſtris inſtruxit.

Cæſar viciſſim, id fieri ab hoſte ratus, vel ad opus ſuum munitionis tardandum; vel ad oſtentationem regiæ fiduciæ; primâ tantùm acie pro vallo inſtructâ, reliquam exercitûs partem opus perficere iubebat.

Cæterùm PHARNACES, ſive loci felicitate, ſive auſpicijs & religionibus inductus; ſive Cæſarianorum militum paucitate atque adeò contemtu; iam dimicandi conſilium inierat: & deſcendere præruptâ valle cæperat.

Eiuſque Cæſar, velut inanem, oſtentationem aliquamdiu irridebat; & eo loco militum coartatione: quùm interim PHARNACES eodem gradu, quo præruptam in prœlium deſcenderat vallem, adſcendere adversùs arduũ collem inſtructis copijs cæpit.

Cæſar itaque eius vel temeritate, vel fiduciâ commotus, milites ab operibus vocat, & arma capere iubet, & acie inſtructâ legiones opponit.

Falcatæ regis quadrigæ trepidos adhuc & permiſtos Romanos perturbant. ſed eæ celeriter multitudine telorum oppreſſæ ſunt. Acie hoſtium mox eas inſecutâ, &, clamore ſublato, confligitur. Magno atque acri prœlio cominùs facto, & Cæſare cum M. equitibus procurrente, à dextro cornu, quo veterana legio VI. erat collocata; initium victoriæ natum eſt. Multum Romanos adiuvante loci naturâ; plurimùm Deorum benignitate. qui eis pręcipuè belli caſibus intereſunt, quibus nihil ratione poſsit adminiſtrari.

Ab eâ enim parte in proclive hoſtes facilè detruſi. Tardiùs deinde, ſiniſtro cornu, mediaque

acie, totæ regis copiæ ſunt profligatę. Quæ quàm facilè ſubierant iniquum locum; tam celeriter gradu pulſæ, eâdem loci iniquitate premebantur.

Multis itaque eorum partim interfectis; partim ſuorum ruinâ oppreſſis; qui velocitate effugere poterant, armis tamen proiectis, vallem tranſgreſſi, nihil ex loco ſuperiore, inermes, proficere poterant.

Romani, victoriâ elati, ſubire iniquum locum, munitioneſque adgredi non dubitárunt; & deiecto cohortium præſidio, celeriter caſtris hoſtium ſunt potiti.

Pharnaces cum paucis equitibus, fugiens Sinopen, maritimum opidum, ſe recepit.

Ferunt CÆSAREM, profligato PHARNACE, exclamáſſe; *O te beatum, POMPEI, qui cum talibus viris, bello Mithridatico, decertans, MAGNI cognomen peperiſti.*

CÆSAR, ob maximum bellum tantâ celeritate confectum ſummoperè lætus, nihil tamen aliud, neque prolixius eâ de re Romam perſcripſit, quam in hæc verba; *Veni, Vidi, Vici.* antè victum hoſtem eſſe, quàm viſum, ſignificans. Intrà quinctum namque, quàm in Pontum venerat, diem; & quattuor, quibus in conſpectum venerat, horis; unâ acie regem profligavit.

Ponto recepto, prædâque omni regiâ militibus condonata, quo loco PHARNACEM fuderat, Tropæum ſtatuit; adverſum ei Tropæo, quod MITHRIDATES de TRIARIO antè erexerat. Quæque rex tàm civibus, quàm ſocijs per vim abſtulerat, ea recepta ſuis quidque dominis reſtituit.

Amiſenorum calamitatem & iniurias, libertate publicè conceſſâ ſolatus eſt.

Dimiſſis domum DEIOTARI auxilijs; & VI. legionis veteranis in Italiam, ad præmia atque honores accipiendos, præcedere iuſſis, II. legiones cum COELIO VINICIANO in Ponto reliquit. & DOMITIO, perſequendi PHARNACIS negotium imponit.

REGNA CÆSAR FIDIS REGIBVS DISTRIBVIT.

Ita per Gallo-græciam Bithyniamque in Aſiam iter facit: deque earum provinciarum controverſijs cognoſcit & ſtatuit: iura in Tetrarchas, reges & civitates diſtribuit. Inter hæc, partem Armeniæ minoris, quæ priùs tota DEIOTARO parebat; ARIOBARZANI, Cappadociæ regi, attribuit. MITHRIDATEM PERGAMENVM, bello Alexandrino ſpectatum, regio genere ortum, (quem MITHRIDATES EVPATOR, rex Aſiæ totius, Pergamo parvulum ſecum aſportaverat in caſtra, & regijs diſciplinis educandum curárat) regem Boſpori conſtituit, quòd ſub Imperio Pharnacis fuerat: provinciaſque pop. Rom. a Barbaris atque inimicis regibus, interpoſito amiciſſimo rege, munivit. Eidem Tetrarchiam, quam paucis antè annis DEIOTARVS occupárat & poſſederat, legibus Gallo-græcorum, iure gentis & cognationis, adiudicavit. Eumque bellum in ASANDRVM (cuius in PHARNACEM perfidiam impunitam eſſe nolebat) ſuſcipere, Boſporoque eijcere, iuſſit.

CÆSARIS RAPACITAS IN PECVNIIS EXIGENDIS. IN ITALIAM REDITUS.

Ipſe verò per Aſiam in Græciam tranſgreſſus, quód tâ in ſumtus quotidianos; tàm & ad promiſſa militibus prę̄ſtāda, & ad conficiendas belli civilis in Africâ Hiſpaniâque reliquias; denique & ad triumphos ducendos, maximâ ſibi pecuniarum vi opus fore proſpiceret; per omneis paſſim Aſiæ Græciæque civitates, quantas poterat maximas pecunias, quoquo modo cōficere ſtudiosè laboravit: exigentibus eas perquam acerbè, nec ſine maximâ invidiâ, publicanis. Neque tamen uſquam diutiùs moratus eſt, quàm neceſſitas urbanarum ſeditionum pati videbatur. Iiſque rebus feliciſſimè celerrimeque confectis, in Italiam celeriùs omnium opinione, ſub anni exitum, venit.

ANTIPATRI PRVDENTIA, ET DEXTERITAS IN REBVS GERENDIS.

ANTIPATER, poſtquam Cæſarem ex Ægypto in Syriam deduxiſſet; reverſus domum, mœnia Hieroſolymæ, quæ ad id uſque tempus, ex quo a POMPEIO fuerant diruta, iacebant; ſedulò reſtituit. Et obitâ paſſim provinciâ, homines rerum novarum cupidos compeſcuit; eamq; ad rem tum minis, tum ſuaſionibus prudenter uſus eſt.

Fore namque; *ſi Hyrcano principe contenti ſint; ut feliciſſimè agant, & ſuis quiſque poſſeſſionibus fruantur. Sin novas ſpes animis præcipiant; ſibiq; polliceantur, & ex reip. perturbatione captent commoda; Se, pro præſide, dominum; Hyrcanum, pro rege, tyrannum; Romanos deniq; & Cæſarem, pro principibus, acerbos hoſteis, eſſe habituros.*

CICERONIS CVM CÆSARE COLLOQVIVM.

CICERO, qui Brundiſij ſubſtiterat, ut cognovit Cæſarem in Italiam venire, & ad Tarentum adpuliſſe; obviàm ei progreſſus eſt. Quem cum Cæſar vidiſſet, ex equo deſcendit & ſalutavit, & cum eo per aliquot ſtadia varijs de rebus collocutus eſt.

CÆSAR, CLEMENS SIMVL, ET NIMIS INDVLGENS. ÆRVSCATOR. MAGIſtratus & provincias diſtribuit

Quumque Tribunitiæ & urbanæ ſeditiones ad primum Cæſaris adventum conquieviſſent; ipſe ne factâ quidem antè actorum inquiſitione, omnibus ex æquo veniam conceſſit. Maiorine cum laude clementiæ; an indulgentiæ & facilitatis reprehenſione! incertum.

Cæterùm cogendis privatim & publicè pecunijs avidius incubuit. Eaſque non modò munerum ſpecie, utpote, *Coronarum, Imaginum, Statuarum*, & eius

eius generis aliorum, quæ partim ultrò offerebantur; partim exigebantur; ſed & mutui nomine, non minus à civitatibus, quàm à privatis, accipiebat. *Nomina ſibi facere neceſſe eſſe*, dictitans, *qui ſuas facultates reip. impediſſet.*

Atque hinc plebe tum novas petere auſa tabulas, palàm & diſertè recuſavit; ſe quoque obæratum in cæteris profeſſus. Vſuras tantum, quæ ab initio ſuſceptæ contrà POMPEIVM expeditionis deberentur; & mercedes habitationum, remiſit.

Senatoribus, ſacerdotia & magiſtratus, tum in reliquam anni partem; tum in annum inſequentem, contulit. Et prætores, in annum conſequentem, X. deſignavit. additoque ſingulis Pontificum, Augurum, & Quindecimvirorum collegijs, uno, ſacerdotorum etiam numerum adauxit.

Ex Equeſtri ordine, & ijs, qui ſecum militârant, centurionibus, complureis, qui defunctis ſuccederent, in Senatum adlegit.

M. BRVTVM, quem pòſt cladem Pharſalicam amicè ad ſe ev[o]carat; eum exercitu, Galliæ Ciſalpinæ: D. verò BRVTVM, Tranſalpinæ præfecit.

SEDITIO VETERANORVM, CÆSARIS SOLERTIA EGREgiè compreſſa.

In Campaniâ interim Veterani, qui Pharſalico bello interfuerant, præmia ſimul & miſſionem ſeditioſius flagitabant, & duos Senatorij ordinis viros, qui tum fortè prætores erant, interfecerant.

C. quoque SALLVSTIVS CRISPVS, qui & ipſe tum prætor erat, Romamque ad Cæſarem monendum properabat, vix fuga necæ & cædi militari ſe exemit.

Poſtquam autem milites in ſuburbana veniſſent, & poſtulata ſua edidiſſent; Cæſar, per internuntium, Mille in præſens drachmas viritim; & confecto in Africâ bello, ſe reliqua præſtaturum pollicitus eſt. Illi non promiſſis, ſed promiſſorum repræſentatione opus eſſe occlamantes; Cæſari ſe coràm poſtulata ſua exponere velle reſpondent.

Diſpoſitis itaque circà vias urbis, & ad ipſas Cæſaris ædeis, urbanarum M. ANTONII cohortium præſidijs; præter gladios, quos & in urbe geſtare ſoliti erant, inermes, intrà urbem, in Campum Martium, admiſſi ſunt.

Ipſi coràm Cæſare, qui intrepidè ad eos prodierat, & tribunal conſcenderat; expoſitis prolixè ſuperiorum bellorum tum laboribus, tum periculis; non aus[i] Cæſarem de præmijs interpellare, miſſionem ſibi, tamquam emeritis, dari poſtulârunt. quòd ſperarent Cæſarem, ob imminens Africæ bellum, ultrò potiùs præmia repræſentaturum, quam ſe tàm neceſſario tempore dimiſſurum.

Cæterùm Cæſar, præter omnium eorum exſpectationem; *Æquum ipſos poſtulare*, reſpondit: *ſeq́; ijs ſacramento militari ſoluris miſſionem concedere*. Addidit, ijs etiam, qui iuſtum militiæ tempus expleſſent, cum ſtipendijs & præmia perſoluturum, poſtquàm cum alijs triumphâſſet. Eos denique Quirites deinceps, pro commilitonibus, tamquam iam non milites, ſed in communem civium ordinem redactos; appellavit.

Ad hæc, illi primùm taciti, utpote inexſpectato reſponſo attoniti; dein pudore atque æmulatione ad pœnitentiam converſi; ut ſibi diutiùs ſub eius ſignis & auſpicijs militare permittatur, ſupplices rogant. Quod quùm Cæſar primò recuſaret; promiſſa tamen etiam exauctoratis bonâ fide perſoluturum; agroſque vel publicos, vel ſuos, vel ſuâ inſuper pecuniâ coemtos, adſignaturum adpromitteret: Illi magis magiſque inſtare, & diſcedere parantem retinere, rogareque; ut & pœnam, ſi ita videretur, de ſe ſumeret: Et Decumani, qui verbis ſe imperatoris periſtrictos, ſibique eum præ cæteris infenſum, intellexerant; decimationis etiam exemplum in ſe depoſcebant.

CÆSAR, perſpectâ feriâ eorum pœnitentiâ, omneis in gratiam recepit: agroſque univerſis, ſed longiſſimè inter ſe diſtractis, adſignavit. Pecunias verò militibus, ad ſingula ferè prœlia, factaque egregia, promiſſas, partim repræſentaturum ſe pollicitus eſt; partim, bello confecto, vel cum fœnore, perſoluturum. Se autem deinceps neminem invitum ex ipſis ad militiam compulſurum. Si qui tamen ſponte ſuâ ad belli reliquias ipſum ſequi vellint, non reiecturum.

Ad ea, ſuccedente in locum prioris ferociæ, maximâ animorum manſuetudine, actis Cæſari gratijs; univerſi nomen dedêre.

COSS. CREATI. IOCVS CICER. IN VATINIVM.

Hic annus, quo ea, quæ commemoravimus, à Cæſare geſta ſunt, maiorem ſui partem ſine Conſulibus fuit; comitijs nimirum in Cæſaris reditum uſque dilatis. Ita ſub exitum anni Conſules demum creati; Q. FVSIVS CALENVS, & P. VATINIVS; qui CÆSARIS, bellis ſuperioribus, fuerant Legati.

In Conſulatum VATINII, quem paucis diebus cum collegâ geſſit, notabilis CICERONIS facetia; *Magnum oſtentum anno VATINII factum eſſe: quòd illo Conſule nec ver, nec æſtas, nec autumnus fuerit.* Is VATINIVS tamen ex Conſulatu in Illyricum miſſus eſt, unde triumphavit.

INGLORIVS LEPIDI TRIVMPHVS.

Hoc etiam anno, M. LEPIDVS ÆMYLIVS, ex Hiſpaniâ (quam propræt. à primâ CÆSARIS Dictaturâ adminiſtrarat) triumphavit. qui nedum ullum viciſſet, ſed ne omnino quidem pugnâſſet. Motus dumtaxat CASSII LONGINI, & MARCELLI, ibidem pacârat. Itaque in triumpho nihil aliud prætulit, quàm pecunias, quibus ſocios ſpoliârat.

3907. Ab V.C. 708. *In hunc annum* CÆSAR *(iam III. Dictator) ſe ipſe, cum* M. LEPIDO, *Coſſ. III. deſignârat: & antè finem anni proximi (circà initium Decembris antiqui) ſimul magiſtratum inierant.* 43.

CÆSAR IN SICILIAM. AFRICÆ STATVS.

Ipſe Romà digreſſus, ad XIV. Kal. Ianuar. in Siciliam profectus, Lilybæum pervenit. Ibi adverſis diutiùs tempeſtatibus detentus, de copijs hoſtium, qui in Africâ eſſent, cognoſcit. Præter equitatum ferè infinitum, & magnam levis armaturæ vim, regis IVBÆ legiones eſſe quattuor, & SCIPIONI EX. Elephantos CXX. Claſſeis navium complureis.

Hinc SCIPIONEM cum maiore exercitûs parte, & primarijs ferè Pompeianæ factionis ducibus, Adrumetum tenere. CATONEM indè, cum parte copiarum, & univerſæ claſsis oræque maritimæ imperio, Vticæ (ceu bellicorum adparatuum horreo) cum CCC. ad bellica conſilia delectis, in præſidio eſſe.

Quùm namque CATO delatum ſibi à militibus ducibuſque in Africâ imperium, SCIPIONI ceſsiſſet; & de Vticâ, quod impenſiùs CÆSARI faveret, auctore Iubâ rege, evertendâ, agitaretur; cum opidum ad preces CATONIS ab interitu ſervatum eſt; tum eius cuſtodia eidem mandata.

BELLVM CÆSARIS IN AFRICA, varia fortuna geſtum.

CÆSAR interim omnibus ad navigationem expeditis, poſtquam VI. omninò legiones iam collectæ eſſent, II. verò equitum Millia; ut prima quæque legio venerat, in naveis longas imponebatur; equites autem, in onerarias. Ita maiorem partem navium antecedere iuſsit; & petere Inſulam, Aponianam, quæ haud longè abeſt à Lilybæo.

Datis deinde ALLIENO prætori, qui Siciliam proconſ. obtinebat, mandatis, de rebus omnibus, & de exercitu reliquo celeriter imponendo; ipſe navim conſcendit, ad VI. Kalend. Ian. & eas, quæ præceſſerant, ſtatim eſt conſecutus. Et vento certo, celerique navigio vectus, poſt diem quartam cum paucis longis in conſpectum Africæ venit. onerariæ namque reliquæ, præter paucas, vento diſperſæ diverſa loca petierant.

Eâ itaque claſſe Clupeam, Neapolim, aliaque maritimæ Africæ caſtella & opida prætervectus, ſub Kalend. Ianuar. Adrumetum adplicuit.

OMEN ET IOCVLARE CÆSARIS FACTVM.

Quumque è navi in terram deſcendens, pede in litus impacto, procidiſſet; reliquis exterritis, nihil turbatus, verſo in mel us omine, terramque ulnis complexus; *Teneo te,* inquit, *ô terra Africa.*

Similiter, ut vel vanam hoſtium confidentiam rideret, vel invaleſcentem ſuis opinionem eximeret; SCIPIONVM *ſcilicet in Africâ nomen invictum, & fatalem victoriam ſub imperatore* SCIPIONE *portendi,* hominem quemdam, tantumnon infimæ ſortis, è SCIPIONVM tamen gente, Salutionem cognomine, ſibi adſcivit, & parti exercitûs præpoſuit: qui ſuis alter SCIPIO eſſet.

Expoſitis autem in litore Adrumetino, quos ſecum addaxerat, militibus (cuius numerus in præſentia erat, pedit. III. Mill. & equites CL.) caſtriſque ante opidum poſitis; & militibus ab omni iniuriâ & prædâ abſtinere iuſſis; reliquarum navium adventum opperiri conſtituerat. Opidani interim muros armatis complent; & frequentes antè portum, ad ſe defendendum, conſidunt. Erant autem in urbe II. legiones, quibus C. CONSIDIVS præerat.

CONSIDII PRÆFIDENTIA; ET IN nuntium Cæſaris immanitas.

CÆSAR, circum opidum vectus, naturâ loci perſpectâ, redit in caſtra. L. PLANCVS Legatus, à Cæſare petierat, ut ſibi facultatem daret cum CONSIDIO, præſidij præfecto, agendi; ſiquâ ratione eum poſſet *ad ſanitatem perducere.*

Captivus quidam cum litteris in opidum miſſus, & porrectis CONSIDIO litteris, quùm rogatus, à Cæſare Imper. ſe venire reſpôderet; & CONSIDIVS; *Vnum eſſe eo tempore pop. Rom. Imperatorem,* SCIPIONEM, ſubieciſſet; interfici coràm iuſſus eſt. & litteræ, ſicuti erant ſignatæ, ad SCIPIONEM perlatæ.

LEVIS AD ADRVMETVM PVGNA. Multæ urbes Cæſari ſe dedunt.

CÆSAR, qui ad opidum egregiè munitum, & acceſſu difficili oppugnandum, non ſatis copiarum haberet; & nuntiarentur præterea magna equitum auxilia opidanis ſuppetias venire; caſtra iam movere inſtituerat: quùm ſubitò & ſimul multitudo ex opido erupit; & equitatus ab Iubâ miſſus, eis caſu ſuccurrit. caſtraque, undè Cæſar egreſſus iter facere cæperat, occupâtunt; eiuſque extremum agmen inſequi cæpérunt.

Sed legionarijs ſubitò conſiſtentibus; & equitibus, quamquam erant pauci; contra tantam multitudinem audaciſſimè concurrentibus; ut equites minus XXX. Galli, II. Maurorum equitum Millia loco pellerent, & in opidum repellerent; Cæſar iter conſtitutum ire contendit.

Ad eum interim ex opidis & caſtellis legationes venére, frumentum pollicentes. Paratoſque eſſe, quæ imperâſſet, facere. Eo itaque die caſtra ad opidum Ruſpinam poſuit. Eaque pontus, movit indè, & ad

& ad Leptim, liberam atque immunem civitatem, pervenit. Quâ per deditionem receptâ, & ab iniuriâ militum conſervatâ; haud procul indè, ſecundùm litus, caſtra fecit.

Eodem naves onerariæ, & longæ nonnullæ caſu advenerunt; reliquæ, ut eſt ei nuntiatum, incertæ locorum, Vticam verſus petere viſæ erant. Ipſe itaque à mari non digredi, neque mediterranea petere, propter navium reliquarum errorem; & equitatum in navibus omnem, aquâ non ſine periculo, per remiges comportatâ, continere, ne agri vaſtarentur.

Neque contentus certos homines in Sardiniam, in Siciliam, & finitimas provincias dimiſiſſe, ut ſibi auxilia, commeatus, frumentum, mittenda curarent; ipſe cum X. navibus longis, ad reliquas onerarias, quæ deerráſſent, conquirendas; & ſimul mare ab hoſtibus tuendum, proficiſci iubet. Et C. Sallvstivm prætorem, ad Cercinam inſulam, quam adverſarij tenebant; & ubi magnũ frumenti numerum eſſe audiebat; recipiendam amandat.

INDIGNA ROMAN. SVB IVBA SERVITVS.

Inter hæc, Cæſar miſerabilem & indignam Scipionis, & qui cum eo bellum contrà ſe gerebant, conditionem deplorabat. quùm ex perfugis incoliſque cognoviſſet, regium ſcilicet equitatum, à Scipione, provinciæ Africæ impendijs, ali. Et tantâ homines eſſe dementiâ, ut mallent regi Barbaro eſſe vectigales; quàm cum civibus in patriâ, in ſuis fortunis, eſſe incolumes.

Cæſar, relicto, Lepti, VI. cohortium præſidio, cum C. Saserna, ad III. Non. Ian. caſtra movit: & rurſus, undè pridie venerat, Ruſpinam cum reliquis copijs revertit. Ibique ſarcinis exercitûs depoſitis, cum expeditâ manu, circum villas, frumentatum profectus eſt, plauſtris & iumentis ex opido inſecutis. Id ab eo factum, ne maritima opida pòſt ſe vacua relinqueret: præſidioque & commeatu armata, ad claſſis receptacula, muniret.

Ruſpinam, cum magnâ frumenti copiâ, reverſus; relicto ibi cum legione P. Saserna, alterius Sasernæ fratre; cum VII. cohortibus, ad Portum, qui II. paſſ. Mill. ab opido abeſt, proficiſcitur; ibique claſſem ſub veſperum cum eâ copiâ conſcendit. omnibus in exercitu inſcijs; & imperatoris conſilium, non ſine magno metu & triſtitiâ, requirentibus.

Sed ille, unâ nocte in navibus conſumtâ, & cœlo iam albente, quùm proficiſci ulteriùs conaretur; ſubitò navium pars, de qua laborabat, ex errore, eodem conferebatur.

Navibus eis unà morâ in Portum receptis, & advectis militum equitumque copijs; rurſus ad opidum Ruſpinam redit. atque ibi caſtris conſtitutis, ipſe cum cohortibus expeditis XXX. & CD. equitibus, & paucis ſagittarijs, frumentatum eſt profectus.

PVGNA CVM LABIENO, ET NVMIDIS AD RVSPINAM. ET VLTERIVS, vario marte, & aſtu.

Et vix è caſtris circiter III. paſſ. Mill. progreſſus erat; quùm per ſpeculatores, & anteceſſores equites, ei nuntiatum eſt; copias hoſtium haud longè à ſe viſas. Et cum dicto; pulvis ingens conſpici cæptus eſt. Celeriter itaque equitatum omnem, & ſagittarios, arceſſi iubet; atque ordinatim ſigna ſe leniter conſequi. Ipſe cum paucis armatis antecedit.

Hoſtes interim, quorum dux erat Labienvs, & duo Pacidei, aciem dirigunt, mirabili longitudine, non peditum, ſed equitum conſertam: & inter eos levis armaturæ Numidas, & ſagittarios pedites interpoſuerant. Cornua itidem magnis equitum copijs firmaverant.

Cæsar, propter paucitatem, ut poterat, ſimplicem dirigit aciem; & ſagittarios antè aciem conſtituit. Equites dextro ſiniſtroque cornu opponit. Exiſtimabat enim ſe cum pedeſtribus copijs, uti apparebant, acie inſtructâ dimicaturum.

Sed Cæſare nequedum ſe movente, qui artificio magis quàm viribus ſibi in præſentiâ decernendum videret; ſubitò adverſariorum equitatus ſeſe extendere, & in latitudinem promovere; colleſque amplecti, & Cæſaris equitatum extenuare, ſimulque ad circumveniendum ſe comparare, cæpérunt.

Quumque eorum multitudinem Cæſariani equites vix ſuſtinerent; & acies mediæ concurrere conarentur; ſubitò ex condenſis turmis, Numidæ, levis armaturæ pedites, cum equitibus, procurrunt; & inter legionarios pedites iacula conijciunt.

Heîc quùm Cæſariani in eos impetum feciſſent, illorum equites refugiebant: & pedites interim reſiſtebant; dum equites rursùs, curſu renovato, peditibus ſuis in tempore ſuccurrerent. Cæſar, ne ordines ſuorum in procurrendo, & equitibus perſequendis, turbarentur; & quam plurimi vulnerarentur, edixit; *Ne quis miles, à ſignis, IV. pedes longiùs procederet.*

Labienvs, inter hæc, equitatûs ſui multitudine confiſus, Cæſaris paucitatem circumvenire conabatur. Et equitibus longinquiore prœlio defeſſis, aut convulneratis; puncto ferè temporis, omnes legionarij ab hoſtium equitatu circumventi tenebantur; atque in orbem compulſi, atque intrà cancellos coniecti, omnes pugnare cogebantur.

Hoc in congreſſu, Labienvs, qui capite nudo in primâ acie verſabatur; & milites Cæſaris, uti tirones, increpabat; a veterano X. legionis, pilo in ſe coniecto petitus; ſed eodem telo, in adverſum equi pectus, adacto; ipſe de æquo excuſſus, non minimum vitæ periculum adijt.

Cæsar autem acie ſuâ, quæ priùs in orbem coacta fuerat, in longitudinem quammaximam porrigi iuſſâ; & cohortibus alternatim converſis; hoſtium coronam dextro ſiniſtroque cornu mediam dividit; perrumpit, & in fugam vertit.

Neque

Neque longius, metu [illegible] tarum, progre[illegible]us, ad ſua ſe præſ[illegible] c[illegible], cum [illegible] lte [illegible] c[illegible]tum peditumque parte, [illegible]ta[illegible]nt; qu[illegible] M. PETREIVS, & CN. PISO cum [illegible] s. [illegible] MC. [illegible]is, ex itiner[illegible] r[illegible]cta ſubi[illegible] o[illegible]runt. I[illegible] hi ſimul cum Labien[illegible]m, q[illegible] iam anim[illegible] à priore terrore receperan[illegible], nov[illegible]ſsimos ex Cæſarianis adortri, & impedire à receptu cæpérunt.

Ea re cognita Cæſar, iubet ſigna converti, & m[illegible] di[illegible] campo re[illegible] g[illegible] p[illegible]lum. Quum autem hoſtes pri[illegible] re[illegible] iam diu [illegible]candi rationem ſectarentur, neque cominus ad manus venirent; & Cæſar perſpiceret, & equos, & equites ſuos, tum ex nauſe[illegible] recenti, tum [illegible]x ſiti, languore & vulneribus defatigat[illegible]s ad inſe[illegible]uendum hoſtem, perſeverā[illegible] umque [illegible]urſum, tardiores; & exiguam p[illegible]ætere a diei partem reliquam eſſe. Ab horā namque diei quincta, ad ſol[illegible] occaſum fuerat pugnatum [illegible] cohortibus equitib[illegible] q[illegible] circumdatis [illegible] erat; ut uno [illegible]a[illegible]u contend[illegible]rit; neque re[illegible] i[illegible] [illegible], donec h[illegible]ſte[illegible] ultrà pr[illegible]ximos [illegible]lleis repuliſſent; eorumque eſſent po[illegible]iti.

Quod quùm illi ſtrenuè feciſſent; leniter ſe ad ſuas r[illegible]cipere munitiones. Quod i[illegible]em adverſa[illegible]j, malè accepti, & PETREIO in cæteris ſau[illegible]iato, fecere. LABIENVS ſau[illegible]os ſuo imperat plauſtris Adrumetum deportari.

CÆSAR CASTRA MVNIT, AD Scipionis adventum.

Vt verò cognovit CÆSAR SCIPIONEM, quicum copias ſuas LABIENVS & PETREIVS iam coni[illegible]nxerant, adpropinquare, eiuſque [illegible]pias, ſeg[illegible] num eſſe [illegible]IX. & IV. Mil. [illegible]qu[illegible] [illegible]n. caſtra ſua accuratius munire; præſidia firmare; val[illegible] [illegible]que, ab opido Ru[illegible]irâ uſque ad mare: & à caſtris, alterum eòdem deducere; co[illegible]as ex rem[illegible]g[illegible]bus, al[illegible]que e[illegible]a[illegible]iarijs augere; f[illegible]mentum, aliaque ad [illegible]ellum neceſſaria comparare, & imperare inſtituit.

Et quòd pleræque ex navibus eius onerarijs, incertæ l[illegible]corum atque caſtroru[illegible] ſu[illegible]rum adhuc vagæ in mari [illegible]rrarent; qu[illegible]s [illegible]g[illegible]as ſcaph[illegible] adverſari[illegible] [illegible]pl[illegible] res ado[illegible]æ i[illegible] end[illegible]ent, aut expugnarent [illegible] ſ[illegible]laſſe[illegible] [illegible]rcùm in[illegible]ulas, portuſque diſpoſuit, quò tut[illegible]ùs commeatus ſupportari poſſet.

CN. POMPEII F. IN MAVRITANIA CONATVS.

CN. interim POMPEIVS, MAGNI F. qui V[illegible]æ apud CATUNE[illegible]rat, qu[illegible] [illegible]nis fere homi[illegible]is graviſſimi convic[illegible]s; & earum rerum, quas Pater iſtâ ætat[illegible] fortiter [illegible]el[illegible]ite que, domi & f[illegible]ris, pro rep. geſſe[illegible]at, c[illegible] immemoration[illegible], incitatus; cum tumultuaria, fortuitâque minorum navium claſſe, & capt[illegible] collecto, maleque armato bis Mille ſervorum, libe[illegible]rum, exer[illegible]itu; profectus ab Vticâ in Mauritaniam, & in regnum BOGVDIS ingreſſus eſt.

Quumque propiùs ad A[illegible]curum opidum, quod regio præſidio teneb[illegible]tur, acceſſiſſet; & iam a[illegible] ruin adpro[illegible]nquaret; opidani f[illegible]â de ſubito eruptione, proſtratos perterritoſque Pompeian[illegible]s, in mare paſſim, naveiſque compulerunt. Ita, re malè geſta, POMPEIVS naveis indè avertit; neque poſteà litus attigit. ſeque ad Baleareis inſulas convertit. Ibi poſtquam Ebuſum inſulam vi cepiſſet; reliquæ ſine prœlio in deditionem venere,

SCIPIO AD ADRVMETVM CÆSARIANOS PREMIT.

SCIPIO, Vticæ grandi præſidio rel[illegible]cto, cum ijs, quas diximus, copijs, profectus, pri[illegible]ùm Adrumeti caſtra ponit. Deinde, [illegible]ctu itinere facto, [illegible]um PETREIO & LABIENO ſe coniungit. & uni[illegible] caſt[illegible]is factis, ad IV. paſſ. Millia la[illegible]è conſidunt.

Equitatus eorum circa Cæſaris muni[illegible] vag[illegible]ri; atque [illegible]os, qui pab[illegible]landi aut aquandi g[illegible]at[illegible]â, extrà v[illegible]lum c[illegible]reſſi e[illegible]ſent, excipe[illegible]. ita omneis adverſarios intrà munitiones continere.

Hinc Cæſariani gravi annona ſunt conflictati quòd nondum ab Inſul[illegible]s, Sicilia & Sardinia, c[illegible]mmeatus ſupportati e[illegible]ent. neque per anni tempus, claſſes ſine periculo vagari poſſent. neque am[illegible]ùs VI. paſſ. Mi[illegible]ia agrorum, in terrâ Africâ, tenerent. In eâ pabuli inopiâ, veterani milites equiteſque, algâ è litore collecta, & aqua dul[illegible] [illegible]lutâ, vitam iumentorum equorumque [illegible]ducebant.

Rex Iuba, cogni[illegible]is Cæſaris neceſſitat[illegible]bus; & copiarum paucitate; cum maximis equitum peditumque auxilijs, è regno egreſſus, SCIPIONI ſe iungere feſtinabat.

OPPORTVNA SITII OPERA, BOGV DE SIBI ADIVNCTO.

At P. SITTIVS quidam, (ſi non pr[illegible]pitio Numini potius, quàm ei id adſcribendum) Cæſari tum anxio & ſalutem & victoriam attulit. Is Italia pridem pulſus, adiunctâ ſibi exſulum manu, quum in Mauritaniam traieciſſet, imperiumque m[illegible]uare apud BOCCHVM regem obtinuiſſet; manum militum ab eo pe[illegible]it: & Cæſarem, tum bello, gerendo intentum, adiuvare; eiu[illegible]que gratiam pr[illegible]rer[illegible], ſtatuit.

Et cognito commod[illegible]m regis Iubæ egreſſ[illegible] coniunctiſque ſ[illegible]s cum rege Bo[illegible] [illegible] op[illegible]js, p[illegible] p[illegible]s eius r[illegible]um, ſe admovere. Cirtam [illegible] op[illegible]le[illegible] mum op[illegible]dum, & regiam, paucis die[illegible]s [illegible]o cepere. Duo præterea Gætulorum [illegible] Q[illegible] quùm conditionem tu[illegible]ſſent; [illegible] o[illegible] [illegible]accede[illegible]nt, & ca[illegible] vacua tra[illegible] [illegible]que [illegible] re[illegible]uſſ[illegible] ſent; ab eis poſte[illegible] aut inter[illegible]cti, aut cap[illegible] [illegible] mnes. Indè progreſſi agros, aliaque o[illegible] va[illegible]are non deſti[illegible]ere.

IVBA, quum iam n[illegible] longè à SC[illegible]E abe[illegible]e[illegible]s rebus cogni[illegible]is [illegible] t ſui[illegible] e rebus timeo[illegible] [illegible] ſe[illegible] e duxit, ſuo re[illegible]no, qua[illegible] ali[illegible]nis ſubſid[illegible]o re. Ita rurſus ſe recepit, at[illegible]e au[illegible]a à SC[illegible]IO[illegible] [illegible] duxit; rel[illegible]ctiſque tantum XXX. ele[illegible]han[illegible]is, ſuis finibus ſuppetias profectus eſt.

CÆSAR

CÆSAR QVERELIS AFRORVM INSTIGATVS, SERIO AD BELlum ſe comparat.

CÆSAR autem, quùm ipſius in Africam adventus, per maiorem ferè provinciæ partem, in dubium vocaretur; & per legatos tantùm res in Africâ gerere crederetur; litteris circùm provinciam conſcriptis, civitates omneis de ſuo adventu facit certiores.

Confeſtim homines nobiles ex ſuis opidis profugere, & in caſtra Cæſaris devenire; & de adverſariorum eius acerbitate, crudelitateque, commemorare cæpére. Quorum lacrymis querelíſque ipſe commotus, quùm eatenus, per hiemem, in ſtativis caſtris conſtitiſſet; æſtate iam initâ, cunctis copijs auxilijſque coactis, iuſto deinceps cum adverſarijs bello decertare; provinciamque ab illorum crudelitate vindicare conſtituit. Et literis iterùm ad ALLIENVM RABIRIVMQVE perſcriptis, & per Cataſcopum miſsis; ſine morâ ullâ aut excuſatione, ad ſe exercitum reliquum tranſportari præcepit. Et ipſe interim, dum exercitus adducatur, milites in opere exercere, caſtra munire, turreis caſtelláque facere, moles in mare iacere, non intermittebat.

ELEPHANTORVM EXERCITATIO.

SCIPIO alterâ ex parte quotidie adſueſacere elephantos; (qui licet multorum annorum uſu, doctrinâque edocti; communi tamen utrimque periculo in aciem plerumque producuntur,) ne non tàm hoſtium, quàm ſuorum periculo atque exitio, pòſt, pugnæ permiſcerentur, & temerè in hos aut illos converterentur.

PRÆLVDIA PVGNÆ FATALIS.

CÆSARIS PRÆSAGA TOLERANTIA; ET Scipionis temeritas.

Intereà à turmis equitum, quæ utrimque pro vallo in ſtationibus erant, crebris minutiſque quotidie ferè prœlijs concurſum eſt. Et inter Germanos, Galloſque equites, Labienianos; cum Cæſaris, eàdem ex gente, equitibus, fide datâ, colloquia inſtituta.

LABIENVS cum parte equitatûs, Leptim opidum, cui præerat SASERNA, cum cohortibus VI. oppugnare, ac vi irrumpere conatus; non ſine dedecore & fugâ ſe cum ſuis in caſtra recipere coactus eſt.

Et SCIPIO, per ſingulos pænè dies, non longiùs à caſtris ſuis, paſſibus CCC. inſtruere aciem; ac maiore parte diei conſumtâ, quaſi Cæſare fruſtrà ad prœlium provocato, ſe recipere.

Sed Cæſar ijs, qui pabulandi, lignandi, muniendi, aut alterius rei gratiâ, è caſtris proceſſerant; modeſtè, ac ſine tumultu intrà munitiones ſe recipere, atque in opere conſiſtere iuſſis, equitibus etiâ, tum qui in ſtatione fuerant, præcipit, ut uſque eò locum obtinerent; in quo antè conſtitiſſent, donec ab hoſte miſſum telum ad ſe perveniret. Et, ſi propiùs accederetur; quàm decentiſſimè intrà munimenta ſe reciperent. Tum alijs, qui vacabant, edicit; uti ſuo quiſque loco parati armatique præſtò eſſent. Ipſe cū reliquo milite intrà caſtra, vallo foſsâq; altiſſimâ, alijſque maximis operibus, cincta, & ab omni telorum tormentorumque bellicorū genere adprimè inſtructa, magnâ cum fiduciâ, continebat. quæ hoſtem numquam adoriri auſurum, ex certâ rei bellicæ ſcientiâ; & ſingulari ipſius, apud adverſariorum exercitum, auctoritate, quaſi præſciret.

Neque victoriæ ſuorum, qui pauci & tirones eſſent, diffidebat; ſed referre arbitrabatur, cuiuſmodi victoria eſſet futura. Turpe ſibi ratus, tot rebus geſtis, tantiſque exercitibus devictis; ab reliquis copijs adverſariorum ſuorum, qui ex fugâ collecti eſſent, *cruentam ſe adeptum exiſtimari victoriam.* Itaque conſtituerat gloriam exſultationemque eorum pati; donec ſibi veteranarum legionum pars aliqua, in ſecundo commeatu, occurriſſet.

SCIPIO contrà, copijs in caſtra reductis, & concione advocatâ, de terrore ſuo, deſperationeque exercitûs Cæſaris, prolixè verba faciens, victoriam propriam ſe eis daturum brevi pollicebatur.

PERFVGIA AFRORVM AD CÆSAREM.

At Numidiæ, Gætulique complures diffugere ex caſtris SCIPIONIS; & partim in regnum ſe conferre; partim, quod ipſi, maioreſve ipſorum beneficio C. MARII uſi fuiſſent, (cuius adfinem Cæſarem eſſe audiebant) in eius caſtra catervatim perfugere non intermittebant. Quorum è numero, electos, & illuſtriores Gætulos, litteris ad ſuos cives datis, cohortatus, ut manu factâ ſe, ſuoſque defenderent; & ne ſuis inimicis æmulisve dicto audientes eſſent; dimiſit.

Acillitani quoque, per id tempus, legatis ad Cæſarem miſſis; civitateque ſuâ in fidem eius traditâ; frumentumque & quæcumque res eis ſuppeteret polliciti, præſidium ſibi ab eo mitti petunt. CÆSAR C. MESSIVM, Ædilitiâ functum poteſtate, cum præſidio Acillam proficiſci iubet.

Eo cognito, C. CONSIDIVS LONGVS, qui Adrumeti II. legionibus, & DCC. equitibus præerat, parte ibi præſidij relictâ, cum IIX. cohortibus, Acillam ire contendebat. Et quùm MESSIVM eò cum cohortibus perveniſſe, ibique Cæſaris præſidium eſſe è propinquo cognoviſſet; non auſus periculo ſuorum rem facere; Adrumetum revertit. Idem paucis pòſt diebus, equeſtribus copijs à LABIENO adductis, rurſùs Acillitanos, caſtris poſitis & obſidione, nequidquam urguere cæpit.

Per id quoque tempus C. SALLVSTIVS CRISPVS, Cercinnâ Inſulâ, quò miſſus à Cæſare fuerat; eiecto indè C. DECIO, Quæſtorio viro, qui ibi cum grandi familiæ ſuæ præſidio præerat commeatuiſ potitos: & à Cercinatibus receptus, magnam frumenti copiam ibi inventâ, in naveis onerarias, quæ ibi permultæ, imponit; & in caſtra ad Cæſarē mittit.

Tunc

Tunc quoque naves onerariæ, quas ALLIENVS Proconſ. cum ſecundo commeatu, & IX. legionibus, XIII. & XIV. & equitibus Gallis DCCC. & funditoribus ac ſagittarijs M. à Lilybæo ad Cæſarem miſerat; quarto pòſt die in Portum ad Ruſpinam, ubi Cæſar caſtra habuerat; incolumes & vento ſecundo uſæ, pervenére.

Cæſar, milites recèns advectos navibusq́; egreſſos, per caſtella locaq́; munita diſponit; & à nauteâ ac languore refectos aliquantiſper interquieſcere iubet.

SPECVLATORVM CASVS: ET ALIA CÆSARI SECVNDA.

SCIPIO, interim ex novâ patientiâ Cæſaris, qui ultrò hoſteis ſuos prœlio laceſſere conſuéſſet; in magnum timorem aut ſuſpicionem coniectus, Gætulos duos, quos rebus ſuis amiciſſimos arbitrabatur; propoſitis præmijs, in caſtra Cæſaris ceu perfugas, ſpeculatum dimittit.

Illi ad Cæſarem adducti; Se, cum compluribus alijs Gætulis, C. MARII clienteis; & omneis propemodùm civeis Romanos, qui in IV. & VI. legionibus illic eſſent, ſæpenumero voluiſſe ad ipſum, eiuſq́ue præſidia confugere; ſed cuſtodijs equitum Numidarum impeditos fuiſſe. Nunc, datâ facultate, pro ſpeculatoribus à SCIPIONE miſſos, ad ipſum cupidiſſimè venire. Miſſos eius rei cauſsâ, ut perſpicerent, numquæ foſſæ, aut inſidiæ, elephantis antè caſtra, portaſq́ue valli factæ à Cæſare eſſent. Simulq́ue eius conſilia contrà eaſdem beſtias, pugnæq́ue comparationem, cognoſcerent; ipſiq́ue, Imperatori, ex fide, certum quid renuntiarent.

Cuius orationis veritatem ut mòx eventus comprobavit; & ex legionibus ijs, quas Gætuli illi legati nominárant, milites permulti è caſtris SCIPIONIS, ad CÆSAREM poſtridie confugérunt; Cæſar non modò illos collaudavit; ſed ſtipendio etiam donavit.

M. CATO intereà, qui Vticæ præerat, habitis quotidie delectibus, magnam omnis generis hominum, tam libertinorum Afrorum, quam ſervorum; omniumq́ue qui per ætatem armis ferendis habiles eſſent, manum armárat; & in SCIPIONIS caſtra ſubmittere non intermittebat.

Legati viciſſim, ex Tiſdro opido, in quod tritici modiûm CCC. Millia comportata fuerant; à negotiatoribus Italicis, aratoribuſq́ue ad Cæſarem venére; qui de frumenti copiâ eum docerent, ſimulq́ue orarent, ut ſibi præſidium mittat.

CÆSAR gratijs in præſentiâ actis, præſidium brevi tempore miſſurum ſe dixit: euſq́ue cohortatus, ad ſuos civeis iubet proficiſci.

P. ille SITTIVS, quem cum copijs in Numidiæ fineis ingreſſum diximus; caſtellum munitiſſimum, in quod Iuba, belli gerendi gratiâ, & frumentum, & res cæteras, quæ ad bellum uſui eſſe ſolent, convexerat; vi expugnavit.

CÆSARIS AD RVSPINAM MVNITIONES.

CÆSAR, poſtquàm legionibus veteranis IX, aliâq́ue levi armaturâ, copias ſuas, ex ſecundo commeatu, auxerat; navibus VI onerarijs Lilybæum, ad reliquias exercitus tranſportandas, proficiſci iuſſis; ipſe VI. Kalend. Febr. legiones omneis extrà caſtra educit, & ſe conſequi ad opidum Ruſpinam versùs iubet. Indè in parvulam declivitatem digreſſus, ſiniſtrâ parte campi, propter mare, legiones perducit. Campum ibi mirabili planitie latè patentem, iugum ingens à mari ortum, veluti Theatri efficit ſpeciem. In eo iugo colles pauci excelſi; & in ijs ſingulæ turres, ſpeculæq́ue collocatæ erant. apud quorum ultimum, præſidium & ſtatio fuit SCIPIONIS.

CREBRÆ VTRIMQVE, PROPE caſtra, velitationes.

CÆSAR, ad unumquemque collem, turribus ac caſtellis fieri iuſſis, quùm non amplius paſſuum MD. inter hoſtium aciem, ſuaſq́ue munitiones eſſe animadvertiſſet; intellexiſſetq́ue, ad impediendos milites ſuos, & ab opere depellendos, SCIPIONEM, cum LABIENO; cum equitum peditumq́ue acie, propiùs accedere: neceſſeq́ue haberet, legiones à munitionibus deducere; imperat turmæ Hiſpanorum, ut ad proximum collem properè accurrant, præſidiumq́ue deturbent. Eódem levis armaturæ pauci ſubſidio miſſi, & ſimul Numidas adorti, partim vivos cepére; partim equites inter fugiendum convulneravérunt; locoq́ue ſunt potiti.

Id poſtquàm LABIENVS animadvertit; quò celeriùs ſuis auxilium ferret, ex acie inſtructâ equitatûs ſui propè totum dextrum cornu avertit. Cæſar verò id conſpicatus, equitatûs ſui alam ſiniſtram, ad intercludendos reditu hoſteis, immiſit. LABIENVS autem, qui non priùs viderat turmas Iulianas, quàm ſuos cædi à tergo ſenſiſſet; Numidarum equitatu eâ ex re ſubitò in terrorem converſo, rectà in caſtra refugere compulſus eſt.

Galli, Germaniq́; (qui ſub LABIENO merebant; quiq́ue partim eius auctoritatem ex Galliâ ſecuti; partim pretio pollicitationibuſq́ue adducti, ad eum ſe contulerant; & nonnulli ex CVRIONIS prœlio capti, conſervatiq́ue parem gratiam, in fide partiendâ, præſtare voluerant) fortiter reſiſtere ex ſuperiore loco auſi, & poſt tergum circumventi, concidunturuniverſi. Eorum corpora, mirificâ ſpecie & amplitudine, toto campo proſtrata diversè iacuiſſe produntur.

Quùm id legiones SCIPIONIS, quæ pro caſtris erant inſtructæ, animadvertérunt; metu ac terrore obcæcatæ, omnibus Portis in ſua caſtra refugere cæpérunt.

Poſtero die, Cæſar ex omnibus præſidijs cohorteis eduxit; ſuaſq́ue omneis copias in campo inſtruxit. Sed SCIPIO, ob cladem recèns acceptam, intrà ſuas ſe munitiones continuit. Ad eas autem propiùs & leniter accedebat Cæſar; iamq́ue minus M. paſſ. ab opido Vzitta, quod SCIPIO tenebat, aberant legiones; quùm SCIPIO, veritus, ne opidum amitteret, undè aquari, reliquiſq́ue rebus ſublevari eius exercitus conſueverat; eductis omnibus copijs, ſuppetias ire contendit.

CÆSAR arbitratus SCIPIONEM ad dimicandum paratum ad ſe certo animo venire, antè opidum conſtitit. Sed illo tergiverſante, & cominùs congredi non auſo; non eſt viſa ratio propiùs accedendi eo die ad opidum, quod grandi Numidarum præſidio teneretur. neque pugnandi; quùm milites à mâne diei, ieiuni, ſub armis ſtetiſſent defatigati. Reductis itaque in caſtra copijs, poſtero die, propiùs eorum aciem, munitiones exporrigere inſtituit.

IRRITA ACILLÆ PER CONSIDIVM OBSIDIO.

Interim CONSIDIVS, qui Acillam obſidebat, ubi C. MESSIVS præſidio cohortibuſque præerat; diu multumque expertus; & operibus, quæ ſæpè admórat, ab opidanis incenſis; quùm nihil proficeret: & nuntium de equeſtri SCIPIONIS prœlio accepiſſet; frumento, cuius in caſtris copiam habuerat, incenſo: vino & oleo, cæteriſque rebus, quæ ad victum parari ſolent, corruptis; Acillam deſeruit. & itinere per regnum IVBÆ facto, copias cum SCIPIONE partitus, Adrumetum ſe recepit.

Ex ſecundo illo commeatu, quem à Siciliâ ALLIENVS ad CÆSAREM miſerat, navis una, quæ Q. COMINIVM, & L. TICIDAM vehebat, ab reliquâ claſſe quùm deerráſſet, & vento ad Thapſum delata eſſet; à C. VIRGILIO, prætorio, intercepta eſt, & ad SCIPIONEM deducta. Altera item ex eâdem claſſe, ſimili tempeſtate ad Ægimurum delata; & à claſſe VARI, & M. OCTAVII capta eſt. In qua milites veterani, cum uno centurione & nonnulli tirones fuére. Eos VARVS adſervatos, ſine contumeliâ, ad SCIPIONEM deducendos curavit. SCIPIO ijs vitam & pecuniam dare promiſit; ſi remp. cum optimo quoque defendere vellent. quos, ſcelerati ſcilicet Imperatoris impulſu atque imperio coacti, nefariè oppugnarent.

CENTVRIONIS CÆSARIANI MAGNANIMITAS.

Quùm Centurio legionis XIV. (Is Pontius dicitur, à VAL. MAX. lib. 3. cap. 8.) reliquorum nomine reſpondiſſet; *Se quidem. pro ſummo beneficio, SCIPIONI,* (quem tamen Imperatorem non appellarent, neque agnoſcerent) *gratias agere; quod ipſis, iure belli captis, vitam incolumitatemq́ polliceretur.* & ſe eo forſan beneficio uſuros eſſe, *ſi non ei ſummum ſcelus adiungeretur; ut contrà Cæſarem, imperatorem ſuum, adverſi armatiq́ conſiſtant.*

Paratum ſe, cum X. commilitonibus, qui in eius ſint poteſtate; adversùs unam ipſius cohortem, quam firmiſſimam putet, decertare, & periclitari; quid de alterutris copijs, belliq́ue eventu ſperandum ſit.

His dictis, SCIPIO irâ percitus, antè pedem centurionem interfecit; & Veteranos à tironibus ſecretos, ceu quoſdam *nefario ſcelere contaminatos, & cæde civium ſaginatos*, extrà vallum deduci, & cruciabiliter necari; & Tirones inter legiones diſpertiri iuſſit.

CÆSAR eâ re commotus, quos in ſtationibus, cum longis navibus, apud Thapſum in ſalo cuſtodiæ cauſsâ eſſe iuſſerat, ut vagis & adhuc errantibus navigijs præſidio eſſent; ob negligentiam, ignominiæ cauſſa, dimittendos ab exercitu; graviſſimumque in eos edictum proponendum curavit.

FOEDA TEMPESTAS.

Per id ferè tempus, ſub occaſum Virgiliarum, per noctem, nimbus procelloſus ſubitò cum ſaxorum grandine cœlo deiectus, Cæſaris exercitum, (qui vix tentoriolis, ex veſtimentis factis; atque arundinibus conjiſque contectis, protegebatur) graviſſimè afflixit. Quâ nocte v. legionis pilorum cacumina ſuâ ſponte arſiſſe produntur.

REX IVBA SCIPIONI CONIVNGITVR.

Rex interim IVBA de equeſtri & adverſo SCIPIONIS prœlio certior factus, & litteris ab eodem evocatus; (SCIPIO namq́ue omnem Africam, quæ pop. Rom. paréret, ceu præmium ſocietatis & auxilij, regi promiſiſſe traditur.) Ipſe præfecto Saburâ, cum parte exercitùs, contrà Sittium relicto, cum III. legionibus, equitibuſque frenatis DCCC. & Numidis infrenis, peditibuſque eius armaturæ) grandi numero; elephantiſque alijs XXX. è regno iterùm ad SCIPIONEM contendit: & caſtris ſeorsùm poſitis, haud ita longè ab eo conſedit.

Milites Cæſaris, ubi caſtra caſtris conlata ſunt; deſpectis Iubæ regis copijs, omnem terrorem, quo anteà non ſine animorum ſuſpenſione, commoveri viſi erant; deponunt: Et rex viciſſim quam anteâ abſens habuerat auctoritatem; eam omnem præſens dimiſiſſe viſus eſt.

SCIPIO autem, cui regis adventus animum fiduciamq́ue addiderat, poſtero die univerſas ſuas, regiſque copias, cum elephantis LX. productas in aciem, quam ſpecioſiſſimè potuit, inſtruxit. Pauloque longiùs à munitionibus ſuis progreſſus, nec diu commoratus, ſe in caſtra recepit.

CÆSAR viciſſim poſtquàm animadvertit SCIPIONI auxilia ferè, quæ exſpectaſſet, omnia cōveniſſe; neque moram pugnandi ullam fore; per iugum ſummum cum copijs progredi cœpit; & brachia protinùs ducere, caſtellaque munire, propiuſq́; SCIPIONEM capiendo loca excelſa occupare contendit. Adverſarij contrà magnitudine copiarum confiſi, proximum collem occupavérūt; atque ita longiùs progrediendi facultatem Cæſari eripuérunt.

LABIENI INSIDIÆ IRRITÆ.

Eo occupato LABIENVS, quùm Cæſarem quoque ipſum eódem proceſſurum ſibi perſuaſiſſet; & convallis eſſet inter collem & Cæſarem media; magnâ ſatis latitudine, & altitudine prærupta, qua

tranſgrediendum illi antè eſſet, quàm ad eum collem, quem capere volebat, perveniretur; Vltraque eam convallem oliveum vetus, crebris arboribus condenſum: Ipſe eorum locorum peritus, illic in inſidijs cum parte equitatûs, leviq́ue armaturâ, conſedit: & poſt montem collemq́ue, quem Cæſar petiturus eſſet, alios equites in occulto collocárat. Vt quùm ipſe ex improviſo legionarios à tergo adoriretur, equitatus ſeſe ex colle àdverſus oſtenderet. Atque ita duplici re perturbatus Cæſar, neque regrediundi, neque ultrà procedendi facultate oblatâ, circumventus cum exercitu concideretur.

Cæterùm, quùm Cæſar equitatu antè præmiſſo, inſcius inſidiarum, ad eum locum veniſſet: Labienani, ſive obliti præceptorum; ſive veriti, ne in foſsâ ab equitibus opprimerentur; rari, ac ſinguli de rupe prodire, & ſumma collis petere cæperunt. Quos Cæſaris equites inſecuti, partim interfecérunt; partim vivorum ſunt potiti. Eumq́ue collem, decuſſo Labieni præſidio, tàm celeriter occupárunt; ut Labienvs, cum parte equitum, vix fugâ ſibi pepererit ſalutem.

CÆSAR CASTRA IN COLLE OPportuno ponit & munit.

Cæsar, eâ re per equites geſtâ, legionibus opera diſtribuit: atque in eo colle, quem ceperat, caſtra munivit. Deinde ab ſuis maximis caſtris, per medium campum, è regione opidi Vzitæ (quod inter ſua & Scipionis caſtra, in planitie poſitum erat, & Scipionis præſidio tenebatur) duo brachia ducit; & ita erigit, ut ad ſiniſtrum dextrumq́ue opidi angulum pertingerent. Quam rem magno ſibi uſui fore, & ad opidi expugnationem, & ad arcana perfugarum colloquia, exiſtimabat. Huc accedebat, quòd locus depreſſus puteis effodiendis, in longâ & anguſtâ aquatione, non inutilis iudicaretur. Volebat, prætereà Cæſar experiri, quùm propiùs hoſtem acceſſiſſet; an dimicandi voluntatem haberet.

Dum hæc opera à legionarijs fiebant, pars aciei interim antè opus inſtructa adversùs hoſtem ſtabat: & equites Barbari, leviſq́ue armaturæ, prœlijs minutis cominùs dimicabant.

PVGNA MEMORABILIS, ET Cæsari secvnda.

Cæsar ab eo opere quùm iam ſub veſperum copias reduceret; cum omni equitatu leviq́ue armaturâ, Ivba, Scipio, Labienvs, magno incurſu in legionarios ſimul impetum fecérunt. Et equites quidē Cæſariani tam ſubitâ vi univerſæ multitudinis pulſi, paruniper ceſſerant; ſed ea res aliter adverſarijs cecidit. Cæſar namq́ue reductis ex itinere copijs, equitibus ſuis auxilium tulit: & equites, reſumtis adventu legionum animis, magnoq́ue impetu in Numidicum equitatum converſi, eos iam diſperſos & convulneratos ad caſtra uſque regia reppulérunt; multoſq́ue ex ijs occidérunt. Quòd ni in noctem prœlium eſſet coniectum; pulviſque adverſo vento ſublatus omnium proſpectibus offeciſſet; non tantùm equitatus omnis cum levi armatura deleri; ſed Ivba etiam, cum Labieno, capti in poteſtatem Cæſaris venire potuiſſent.

Ad huius tàm ſelicis prœlij eventum & nuntium, plurimi ex iv. & vi. legionibus à Scipione ad Cæsarem tranſiere; Alij, in quam quiſque poterat regionem diffugére. Nec pauci ex Cvrionis equitibus, diffiſi Scipioni, eiuſq́ue copijs, eódem ſe conferebant.

MILITARIS DISCIPLINÆ DOCVMENTVM.

Quùm intereà legiones duæ ix. & x. ex Siciliâ navibus onerarijs profectæ, & diu multumq́ue iactatæ, ad Cæſarem perveniſſent, & iam milites expoſiti eſſent; ipſe memor in Italiâ priſtinæ in quibuſdam licentiæ militaris, ac rapinarum; documentum modeſtiæ & pudoris, more militari, & de ſuggeſtu in eoſdem certos conſtituere voluit. C. Avienvm, Trib. Mil. x. legionis: A. Fonteivm, T. Allienvm, alioſq́ue, ab exercitu removit; miſſos fecit & abeſſe confeſtim ex Africâ, iuſſit.

PERFVGIA GÆTVLORVM, ALIORVMq́ue ad Cæſarem.

At Gætuli illi perfugæ, qui cum litteris mandatiſq́ue Cæſaris ad civeis ſuos pervenerant, & ad deficiendum induxerant; à rege Iubâ deſciſcunt; celeriterq́ue cuncti arma capiunt.

Ivba, triplici bello diſtentus, neceſſitateq́ue coactus, de ſuis copijs, quas contrà Cæſarem adduxerat; vi. cohorteis in fineis regni ſui mittit, quæ præſidio contrà Gætulos eſſent.

Ex opido ſimiliter Vzitâ, brachijs, quæ Cæſar inſtituerat, perfectis, & ad opidum uſque perductis; ut tuto iam inter Cæſarianos, & eos qui in opido erant, colloquia fierent; nobiliores aliquot ex regio equitatu Gætuli, equitumq́ue præfecti, quorum maiores ſub Mario olim meruerant; einſq́ue beneficio, agris finibuſq́ue donati; & poſt Syllæ victoriam, ſub Hiempsalis regis erant poteſtatem dati; occaſione acceptâ, cum equis calonibuſq́ue ſuis, circiter Mille, in Cæſaris caſtra, quæ erant in campo, proximè urbem locata; perfugérunt.

Cæſar enim tàm litteris, quàm famâ vulgaverat; *Afris quidem, qui ad ſe tranſiſſent, eſſent libertatem & facultates omneis conceſſurum; civibus verò Romanis, præter impunitatem, præmia etiam daturum.*

CLADES ALIQVANTA A REGIIS EQVITIBVS: ET MOX REDDITA.

Quo incommodo commoti Scipio et Ivba, viatore miſſo, colloqui ſuos cum hoſtibus vetuérunt. Et quùm poſtero die univerſæ omnium

copiæ

copiæ inſtructæ atque in aciem productæ, haud procul à caſtris Cæſaris, medio inter utrumque exercitum non amplius ccc. paſſuum ſpatio à mâne ad horam uſque diei x. ſub armis conſtitiſſent: neque ab alterutrà parte pugnæ initium fieret: dum Cæſar exercitû, die iam inclinata, reducere intrà munitiones cæpiſſet; de-ſubito univerſus equitatus ulterior Numidarû Gætulorumq; ſine frenis, ad dextrâ partē ſe movere, & caſtra Cæſaris in colle poſita invadere parabat. & frenati LABIENI equites, loco ſuo immoti, legiones Cæſaris diſtinebant. Tum pars equitatûs Cæſaris, cum levi armaturà, contrà Gætulos iniuſſu ac temerè longius progreſsi, Paludemque tranſgreſsi, quùm multitudinem hoſtium pauci ſuſtinere non poſſent: levique armaturâ deſerti, ac pulſi convulneratique; uno equite amiſſo, multis equis ſaucijs, ex levi armatura xxvi. occiſis; ad ſuos ſe recipere ſunt coacti.

Sed poſtero die CÆSAR egregiè redhoſtivit, & SCIPIONIS gaudium imminuit. Equites namque eius Leptim, frumenti cauſſa, miſsi, in itinere prædatores equites Numidas Gætuloſque ex improviſo adorti, circiter centum partim occiderunt, partim vivorum ſunt potiti.

MEMORABILIS INTER VARVM ET CÆSAREM IN MARI CONflictatio.

Interim VARVS, claſſem, quam anteà Vticæ, hiemis gratiâ, ſubduxerat; cognito legionum, vii. & iix. ex Sicilià adventu, celeriter deducit, Gætulis remigibus epibatiſque completam. Inſidiandique gratià ab Vtica progreſſus, Adrumetum cum lv. navibus pervénit.

CÆSAR, eius cæpti inſcius, L. CISPIVM cum claſſe xxvii. naviû Thapſum versùs in ſtationem, præſidij gratià commeatûs ſui, mittit. Item Q. AQVILAM, cum xiii. navibus longis Adrumetum eàdem de cauſsâ præmittit.

Ex ijs, ille, quò miſſus erat, celeriter pervénit: At AQVILA, tempeſtate iactatus, quùm promontorium ſuperare non potuiſſet, àngulum quendam tutum à tempeſtate nactus, cum claſſe ſe longiùs à conſpectu removit. Reliqua claſsis in ſalo, ad Leptim, egreſsis remigibus, ijſque vel in litore vagantibus, vel in opidum progreſſis, vacua à defenſoribus ſtabat.

VARVS, eius rei gnarus, Adrumeto ex Cothone egreſſus, & Leptim universâ claſſe vectus; naveis onerarias, quæ longiùs à Portu in ſalo ſtabant, incendit: & quinqueremeis duas, vacuas à defenſoribus, nullo repugnante, cepit.

CÆSAR, ut id cognovit, nihil cunctatus, equo admiſſo, Leptim, (quæ vi. paſſ. Millib. à caſtris ſuis aberat) proficiſcitur: conſcenſoque parvo navigio, & reliquis navibus ſe conſequi iuſsis, VARVM perſequi contendit. VARVS autem celeritate audaciâque CÆSARIS commotus, Adrumetum versùs, undè venerat, cum universà claſſe fugam intendit.

Eum CÆSAR in Millib. paſſ. iv. conſecutus, reciperatâ quinqueremi; cum omnibus ſuis epibatis, atque etiam hoſtium cuſtodibus cxxx. in ea nave captis; triremem prætereà proximam, quæ in repugnando erat commorata; onuſtam remigum epibatarumque cepit. Reliquæ VARI naves, promontorio ſuperato, Adrumetum in Cothonem ſe contulérunt.

CÆSAR in ſalo & in ancoris eà nocte commoratus, primâ luce Adrumetum accedit: ibique navibus onerarijs, quæ erant extrà Cothonem, incenſis; & reliquis, quæ ſubductæ, aut in Cothonem compulſæ erant, prœlij aleam detrectantibus; rursùs in caſtra ſe recepit.

ALTERÆ LABIENI INSIDIÆ A Cæſare oppreſſæ.

Haud multo-poſt LABIENVS, quùm intellexiſſet Cæſarem, ad loca quædam, ſubterranea, ex conſuetudine regionis, frumenti receptacula, & longiùs à caſtris ſuis diſsita, legiones & equitatum, ſubinde frumentandi cauſsà dimittere; & eoſdem, magno frumenti numero onuſtos, in caſtra recipere; quùm Cæſarem eòdem commeaturum exiſtimaret, cum magno equitatu levique armaturâ inſidiaturus, locis idoneis, in colle, per quem Cæſar pridie iter fecerat, conſédit.

Sed Cæſar cognito ex perfugis LABIENI conſilio, quùm per dies aliquot eá frumentatione abſtinuiſſet; quo hoſtem ſecuriorem negligentioremque redderet; poſteà eductis cum parte equitatûs iix. legionibus; & parte equitum præmiſsâ; ſubitò inſidiatores in convallibus latenteis, neque opinanteis, adortus; ex levi armaturâ circiter D. concídit; reliquos in fugam turpiſſimam coniecit.

LABIENVS fugientibus ſuis cum univerſo equitatu ſuppetias occurrebat; neque eius multitudinis vim pauci Cæſariani milites iam ſuſtinere poterant; quùm Cæſar inſtructas legiones hoſtium copijs oſtendit: eoque facto, & perterrito retardatoque LABIENO, ſuos equites recepit incolumeis. Et poſtero die IVBA Numidas eos, qui loco amiſſo, fugâ ſe receperant in caſtra; in cruce omneis ſuffixit.

CÆSAR CASTRA AD OPIDVM AGAR TRANSFERT; ET OPIDO Zettâ potitur.

CÆSAR nihilo minus, quoniam frumenti inopia premebatur; caſtra ſibi neceſſariò mutanda intelligens, præſidio Lepti, Ruſpinæ & Acillæ relicto; & claſſe Ciſpio Aquilæque tranſditâ, ut alter Adrumetum; alter Thapſum mari obſidérent: ipſe, caſtris incenſis, iv. noctis vigiliâ, acie inſtructâ, impedimentiſque in ſiniſtrà parte collocatis, ex eo loco proficiſcitur; & pervenit ad opidum Agar. quod à Gætulis ſæpè anteà oppugnatum, ſummâque vi per ipſos opidanos fuerat defenſum.

Vbi in campo caſtris unis poſitis, ipſe frumentatum circà villas, cum parte exercitûs, profectus,

magno hordei, olei, vini, fici; & pauco tritici, numero invento; atque recreato exercitu, redijt in caſtra.

Scipio, cognito Cæſaris diſceſſu, cum univerſis copijs, per iugum, illum ſubſequi cæpit: atque ab eius caſtris VI. paſſ. Millib. longè, trinis caſtris, & diſpertitis copijs, conſedit. Quumque ad Zettam opidum (quod aberat à Scipione Mill. paſſ. X. ad eius regionem & partem caſtrorum collocatum; à Cæſare autem diverſum ac remotum, longè XIIX. paſſ. Millib.) legiones II. frumentandi cauſâ, miſiſſet; Cæſar, caſtris ex campo in collem, locaque tutiora tranſlatis, & præſidio ibi relicto; ipſe IV. vigiliâ egreſſus, & præter hoſtium caſtra cum copijs profectus, opido potitur. Et Scipionem comperit longiùs in agris frumentari.

Dumque eò contendere conaretur; animadvertit magnam copiarum partem Scipioni, eiuſque legionibus, ſuppetias occurrere. quæ res eius impetum retardavit.

Capti ſunt in opido C. Brotrvs Rheginus, Scipioni perfamiliaris, & Zettæ præfectus, cum alijs; Et cameli regis XXII. indè abducti.

CÆSAR EX ANCIPITI PVGNA equitatum ſuum expedit.

Præſidio ibi, cum Oppio Legato, relicto, Cæſar ad caſtra ſe recipere cæperat; Quumque iam haud longè à caſtris Scipionis abeſſet, quæ eùm neceſſe erat prætergredi; Labienvs Afranivsqve ex inſidijs adorti, agmini eius extremo ſeſe cum equitatu offerunt; atque ex collibus primis exſiſtunt.

Cæſar, equitibus ſuis, hoſtium vi oppoſitis; legionarijs edicit; ut ſarcinis in acervum comportatis, ſigna celeriter hoſtibus inferant.

Et iam primo impetu legionum, equitatus, & levis armatura hoſtium nullo pænè negotio pulſa erat, & deiecta de colle: & Cæſar hoſteis ita deterritos finem laceſſendi facturos ratus, iter cæptum pergere cæperat. quùm iterùm celeriter ex proximis collibus erumpunt; & uti prius, in legionarios impetum faciunt, Numidæ equites, leviſque armatura, mirabili velocitate præditi; qui inter equites pugnare, & pariter cum equitibus adcurrere & refugere conſueverant. Idemque ſæpiùs conati, & ſingulari pugnæ genere uſi, Cæſarem eò ſe coacturos putabant, ut loco illo caſtra poneret; ubi omninò aquæ nihil eſſet; & exercitus eius ieiunus, (qui à IV. Vigiliâ, uſque ad horam diei X. nihil guſtaſſet) cum iumentis ſiti conſumti perirent.

Sed Cæſar equitatu ſuo, propter equorum interitum, ab extremis in primam mediamve aciem revocato; per legionarium militem, quem ad poſtremum agmen evocarat; vim hoſtium, placidè leniterque procedens, commodiùs ſuſtinebat. Et inſultantibus licet dextrâ ſiniſtrâque Numidis, & coronæ in modum multitudine ſuâ Cæſaris copias cingentibus; & tardiùs propterea itinere confecto; primâ noctis horâ omneis ſuos ad unum incolumeis; decem modò ſaucijs, in caſtra reduxit. Quùm Labienvs, circiter CCC. amiſſis, multis vulneratis; omnibus nunc cedendo, nunc inſequendo, defeſſis; ad munitiones ſuas ſe receperit. Et Scipio legiones interim productas cum elephantis, quos antè caſtra in acie, terroris gratiâ, in conſpectu Cæſarianorum, collocaverat; in caſtra reduxerit.

VACCÆI, IVBÆ, PRODITIONIS tentatæ pœnas luunt.

Haud multo-pòſt quùm Cæſar, productis in æquiora loca copijs, fruſtrà Scipionem ad dimicandum invitaſſet; & legiones ſub veſperum in caſtra reduxiſſet; legati ex opido Vaccâ, quod Vzitæ finitimum erat; veneie, oratum Cæſarem; *ut ſibi præſidium mittat*. ſe complura, quæ bello uſui eſſent, adminiſtraturos.

Sed Ivba rex de eorum voluntate, ſtudioque ergà Cæſarem, per transfugam factus certior, cum copijs ſuis, ante quàm Cæſaris præſidium eò perveniret; ad opidum adcurrit, eoque potitur: & omnibus incolis ad unum Interfectis, idem diripiendum delendumque militibus dedit.

CÆSAR SARSVRAM EXPVGNAT.

Cæsar factâ ſemel atque iterùm pugnæ poteſtate, quùm hoſtem ſuperſedere animadverteret; luſtrato exercitu, iter ad opidum Sarſuram, (ubi Scipio Numidarum habebat præſidium, frumentumque comportârat) ire contendit.

Labienvs interim, cum equitatu levique armaturâ, agmen eius extremum iam carpere cæperat; & ſic lixas mercatoreſque, qui plauſtris merceis portabant, ſarcinis ſuis exuerat: & hinc propiùs audaciuſque ad legiones, quaſi ſub pari ſarcinarum onere defatigatas, accedebat.

Sed Cæſar, properè expeditos, ex ſingulis legionibus, CCC. milites in equitatum Labieni immittit; qui feſſis ſuorum turmis ſuppetias ferant. Et Labienvs, ſignorum conſpectu perterritus, converſis equis, turpiſſime contendit fugere, multis ex eius numero aut occiſis, aut vulneratis.

Poſtquàm Cæſar ad opidum Sarſuram pervénit, inſpectantibus adverſarijs, interfecto præſidio Scipionis; P. Cornelio, Scipionis evocato, qui ibi præerat, fortiter, ſed fruſtrà repugnante, atque interfecto; opido, & frumento, quod mox exercitui dedit, potitus eſt.

Ipſe poſtero die ad opidum Tiſdram pervenit, in quo Considivs per id tempus fuerat cum grandi præſidio, cohorteque ſuâ gladiatorum. Cæſar, opidi maturâ perſpectâ; atque inopiâ rerum neceſſariarum, ab oppugnatione eius deterritus, ad caſtra. quæ ad Agar habuerat, regreſſus eſt: & ſuas viciſſim Scipio copias in antiqua caſtra reduxit.

THABEN-

THABENNENSES CÆSARI SE DEDVNT.

THABENNENSES interim, qui ſub ditione & poteſtate Iubæ eſſe conſueſſent, in extremâ eius regni regione maritimâ locati; interfecto regio præſidio, & legatis ad Cæſarem miſſis, rem domi malè geſtam docent. petuntque, ut ſuis fortunis, qui de pop. Romano benè meriti eſſent, præſtò auxilium ferret. Eò Cæſar M. CRISPVM (al. Criſpium) Trib. cum cohorte & ſagittarijs, tormentiſque compluribus, præſidio tranſmittit.

Eodem tempore ex legionibus omnibus milites, qui aut morbo impediti, aut commeatu dato, cum ſignis non potuerant antè ex Siciliâ in Africam tranſire, ad Millia IV. Equites, CD. Funditores ſagittarijque Mille; uno commeatu, Cæſari occurrerunt.

VELITATIO AD TEGEAM.

His itaq; copijs, & omnibus legionibus eductis, ſicut erat inſtructus, haud procul ab opido, cui Tegea nomen erat; ubi SCIPIO CD. equitum præſidium habebat; in acie conſtitit. Sed dum & hic, SCIPIONE uno in loco diutius commorante, tempus diei in otio conſumeretur; Cæſar tædio victus, equitum ſuorum turmas, una cum levi armaturâ, & ſagittarios cum funditoribus, in hoſtium equitatū, qui ad opidum in ſtatione erat; impreſſionem facere iubet. Quod ubi cæptum eſt fieri; PACIDIVS præt. equites ſuos in longitudinem exporrigere cæpit; & Cæſarianas turmas propè circumfundere. Cæſar confeſtim CCC. quos ex legionibus habere expeditos conſueverat, iubet equitatui ſuccurrere.

Atque adeò, quum LABIENVS ſuis viciſſim equitibus auxilia equeſtria; & saucijs ac defatigatis, integros recenteiſque ſummitteret: & equites Iuliani CD. vim hoſtium, ad IV. Millia numero, ſuſtinere non poſſent; & à levi Numidarum armaturâ vulnerati, minutatim cederent; Cæſar alteram alam ſubſidio ſuis mittit. Quo facto, ſui ſublati, univerſi, factâ impreſſione, in fugam adverſarios dederunt: multis occiſis, compluribus vulneratis. Et per III. paſſ. Mill. inſecuti, non niſi hoſtibus in colleis uſque adactis, ſe ad ſuos incolumeis receperunt.

Cæſar, poſtquàm nullâ conditione cogi adverſarios, ad æquo loco dimicandum, poſſe vidit: neque ipſe propius hoſtem caſtra ponere, propter aquæ pænuriam, poterat; ab opido Agar, XVI. paſſ. Mill. progreſſus, ad Thapſum, ubi VIRGILIVS PETRONIVS cum grandi præſidio præerat, caſtra ponit; opidumque eo die circumvenire cæpit, & loca idonea, ad hoſtem aditu intercludendum, præſidijs occupare.

SCIPIO, ne per ſummum dedecus fidiſſimos rebus ſuis Thapſitanos amitteret, Cæſarem per ſuperiora loca conſecutus, Mill. paſſ. IIX. à Thapſo, binis caſtris conſedit.

Is autem erat opidi ſitus, ut peninſulæ ſpeciem præberet; quod ab unâ quidem parte mari; ab alterâ verò, palude, ſive ſtagno ſalinarum, adlueretur. Et Iſthmus, mare inter & ſtagnum, non amplius MD. paſſus, anguſtum admodùm ad urbem acceſſum præberet.

PVGNA AD THAPSVM FATALIS.

CÆSAR verò ad fauceis eius Iſthmi caſtellum communierat, & valido præſidio firmárat. Vnde SCIPIO, qui anguſtias eas intrare, & Thapſitanis auxilium ferre conabatur, ab incepto itinere excluſus; Mille quingentis, à caſtris Cæſarianis, paſſib. ad mare verſus conſedit, & caſtra munire occæpit. Et parte munitionum iam effectâ, quò reliqua tutiùs perficeerentur, elephantos cum aliquantâ copiarum parte pro vallo, ad deterrendos hoſteis, in acie conſtituit.

CÆSAR, ASPRENATE Proconſ. cum II. legionibus, præſidio in caſtris relicto, cum expeditâ copiâ ad eum locum contendit: & claſſis parte ad Thapſum manére iuſsâ, reliquas naveis iubet pòſt hoſtium tergum quammaximè ad litus adpelli. & ſigno, quod conſtituerat, dato, factoque clamore, ex improviſo hoſtibus averſis incurere terrorem; ut perturbati territique reſpicere pòſt terga cogerentur.

ACIERVM VTRIMQVE ORDINATIO.

Ipſe autem reliquas copias ſummâ cum feſtinatione ad hoſtium munitiones perdùcit. Ibique animadvertit, aciem SCIPIONIS pro vallo, elephantis dextro ſiniſtroque cornu collocatis, inſtructam; & nihilo minus partem militum caſtris muniendis non ignaviter incumbere.

Triplicem itaque contrà inſtruit aciem, & ex legionibus X. & II. dextro cornu; IX. & IX. ſiniſtro, opponit V. hoſtium legionibus. In quartâ acie, antè ipſa cornua quinas cohorteis contrà beſtias collocat. ſagittarios funditoreſque in utriſque cornibus diſponit, levi armaturâ inter equites interiectâ. Ipſe pedibus circùm milites concurſans, animos veteranorū & tironū verbis ad virtutem excitabat.

Et animadverſo intereà hoſteis circà vallū trepidare; (iamium enim inopinato navium Cæſarianarum à tergo acceſſu turbabantur) ſubitò legati evocatique Cæſarem obſecrare; ne dubitaret pugnæ ſignum dare. *Victoriam ſibi propriam à Dijs portendi.*

SCIPIO VNDIQVE CIRCVMVENTVS TRIBVS CASTRIS EXVITVR, MAGNA cum exercitûs clade.

Hic, Cæſare cunctante, cui eruptione pugnari non placeret; tubicen à militibus coactus, iniuſſu Cæſaris, dextro cornu ſignum canere cæpit. Tum centurionibus etiam adverſo pectore fruſtrà obluctantibus, ſigna ab univerſis cohortibus in hoſtem inferri cæpta. Et poſtremò Ipſe Cæſar, quùm incitatis militum animis nullo modo reſiſti

do reſiſti poſſe videret, ſigno *Felicitatis* dato, equoque admiſſo contrà principes ire contendit.

Etiam à dextro cornu ita funditores ſagittarijque concitatela in elephantos frequentes coniecerant; ut beſtiæ ſtridore fundarum lapidumque perterritæ, ſeſe converterent; & ſuos poſt ſe frequenteis ſtipatoſque protererent, & in portas valli ſemifactas ruere contenderent. Atque ita Mauri equites, qui in eodem cornu cum elephantis erant, præſidio tali deſerti, primi omnium fugiunt. Legiones autem Cæſaris, paucis, qui acriter repugnabant, interfectis, vallo hoſtium ſunt potitæ. Et reliquos concitato in caſtra curſu, unde pridie egreſsi erant, confugére coegérunt.

SCIPIONIS copijs ita proſtratis, totoque paſsim campo fugientibus, Legiones, ne ſpatium ſui colligendi hoſtibus daretur, confeſtim conſecutæ ſunt.

Illi verò, poſtquàm ad ea caſtra, quæ petebant, è fuga perveniſſent; & neminem ibi eſſe præſidio animadvertiſſent; protinùs, abiectis armis, in regia Iubæ caſtra fugere contendebant.

Quumque & ea ab Iulianis teneri vidiſſent; deſperatâ ſalute, in quodam colle conſiſtunt; atque armis demiſſis, ſalutationem more militari faciunt.

Sed milites Veterani, irâ & dolore incenſi, non modò, ut parcerent hoſti, non poterant adduci; ſed etiam ex ſuo exercitu, illuſtreis urbanos, quos auctores appellabant, complureis aut vulnerárunt aut interfecerunt. Eoque facto multi equites Rom. Senatoreſque militari furore & licentia perterriti, è prœlio ſe ſubduxére. Et omnes illi SCIPIONIS milites, quamquam Cæſaris fidem implorarent; & ipſe à militibus ſuis, eis uti parcerent, deprecaretur; ad unum in conſpectu ſunt interfecti.

Sic Cæſar, tribus exercitibus uno die (qui fuit VI. Id. April.) profligatis, trinis etiam hoſtium caſtris uno quaſi impetu captis, occiſis hoſtium X. (Plut. L.) Millibus, fugatiſque pluribus; quùm L. tantum è ſuo numero milites, præter paucos ſaucios, amiſiſſet: Elephantos etiam LXIV. ornatos armatoſque cum turribus & ornamentis cepit.

Plurimi autem è Prætorijs Conſularibuſque, qui fugâ evaſerant; alij poſteà ſibi ipſi manus intulere; alij capti, quod prius veniâ impetratâ a Cæſare dimiſſi, arma reſumſiſſent, interfici iuſſi ſunt.

Tradidére quidem Cæſarem iſti prœlio, ad exitum uſque, non interfuiſſe: propterea quòd, dum aciem inſtrueret, ſubito morbo, comitiali, correptus, malumque præſentiens, antè quam vis mali ſenſus occuparet, in turrim quamdam proximam deferri ſe iuſſiſſet.

THAPSVS OBSESSA.

Ipſe quùm ex itinere ad Thapſum aliquamdiu conſtitiſſet, (cuius opidi præſidiarij, flagrante pugnę cupiditate, eruptionem Portâ maritimâ fecerant; ſed à ſervis pueriſque, qui in caſtris Cæſaris erant, lapidibus piliſque prohibiti terram attingere, rurſus ſe intrà mœnia receperant) & elephantos, quos ceperat, inſtructos, antè portas conſtituiſſet; miſſoque rei a ſe geſtæ nuntio, VIRGILIVM, & qui cum eo obſidebantur, ad deditionem leniter invitâſſet, ubi reſponſum à præfecto non dari ſibi animadvertit; ab opido receſſit: & CANINIVM REBILVM Proconſ. cum III. legionibus in obſidione urbis manere iuſſit.

Poſtridie ſacris operatus, militibus pro concione collaudatis, ex veteranorum exercitu, fortiſſimũ quemque ac benè merentem præmijs, pro ſuggeſtu, & in opidanorum conſpectu, donavit. Et CN. DOMITIO, ad Tiſdræ obſidionem, quam CONSIDIVS tenebat, relicto; præmiſſoque Vticam M. MESSALLA, ipſe eodem cum equitatu iter facere intendit.

EQVITVM SCIPIONIS IMMANITAS.

Equites interim SCIPIONIS, qui ex prœlio fugerant, quùm itinere Vticam versùs facto, ad opidum PARADA. (Strab. Phara) perveniſſent; neque ab incolis, ad quos fama de victoria Cæſaris præcucurrerat, reciperentur; vi loco potiti, in medio foro lignis coacervatis, omnibuſque rebus eorum congeſtis, ignem ſubijciunt; & incolas, cuiuſque ſexus atque ætatis, vivos conſtrictoſque in flammam cõijciunt; & acerbiſſimo ſupplicio adfectos enecárunt. Deinde protenus ad Vticam accedunt.

Hic quùm illi plebeiorum Vticenſium (quos M. CATO, uti CÆSARI faventiores, ſuperiore tempore opido eiecerat; & antè Portam caſtris, & parvulâ dumtaxat foſsâ, adverſus repentinos incurſus, munierat, quùm ipſe Senatum opidi cuſtodiâ teneret) caſtra adorti expugnare cœpiſſent; Vticenſes extorres, additis ex victoriâ Cæſaris animis, lapidibus fuſtibuſque equites illos reppulérunt. Et hi ſic reiecti in opidum Vticam ſe coniecérunt; multiſque Vticenſium interfectis, domos eorum expugnárunt & diripuérunt.

Quùm ijſdem CATO nulla ratione perſuadere quiret, ut ſecum opidum defenderent, & à cæde rapiniſque abſtinerent; ut eorum importunitatem ſedaret, ſingulis H. S. C. diviſit. Idem & SYLLA FAVSTVS fecit, ac de ſuâ pecuniâ largitus eſt: unaque cum ijs ab Vticâ profectus, in regnum ire contendit.

CATO VTICÆ, CONTRA CÆSAREM DEFENDENDÆ CONSILIVM DEPONIT. Fuga Pompeianæ factionis procerum.

Quùm permulti interim ex fugâ Vticam confluerent; CATO eos convocatos, unà cum CCC. qui pecuniam SCIPIONI ad bellum faciendum contulerant, quique à bellicis erant conſilijs; hortatus eſt; *Vt ſervitia manumitterent, opidúmque defenderent. ſe ducem rei gerendæ imperatorem*que *fore.*

Quorum quùm non unam eſſe ſententiam intelligeret; & Vticenſes bellum adversùs Cæſarem detrectarent; opidi defendendi propoſitum omittit. Et complureis Senatorij equeſtriſque ordinis, & aliàs magnos viros, qui, quod Vticenſibus non

ſatis

faciſ h[illegible]erent; & vererentur, ne ab ipſis comprehenſi Cæſari [illegible]rad[illegible]ren ur; fugæ conſilium iam ceperant; viati[illegible] & pecun[illegible], cæteriſque ad navigationem neceſſari[illegible] [illegible]ſtructos, ad Portum uſque deduxit; navibus attributis, ut in quas quiſque parteis vellet, profic[illegible]erentur. Ipſe ſe Vticæ manere conſtitutum habere; [illegible]que Cæſaris adventum exſpectaturum, ſimulabat.

CATONIS CONSTANTIA, OBSTINATIO[illegible] AD FINIS. EIVS EXITVS ET ſepultura.

Quumque Vticenſes ſe pro ipſius apud Cæſarem ſalute deprecaturos p[illegible]llicerentur; ſubridens; *nullo ſibi deprecatore opus fore*, reſpondit. Filium autem ſuum h[illegible] veniæ à Cæſare impetrandæ, ad eum profic[illegible], & de eius clementiâ bene ſperare iubebat. monebatque; ut quando eu rerum ſtatu natus & educatus eſſet; *Eam fortunam, quæ ipſi obtingeret, æquo animo ampiecteretur. S[illegible] in libertate vivendi dicendiq, educato & [illegible] æ ate provecto integrum non eſſe [illegible] immutatâ [illegible] ratione, ſervituti ſe addicere.* Sed nec h[illegible], nec ad leſcenti St[illegible]tilio, qui quamvis ſubire fortunam cum ipſo parati eſſent; ut ſe relinquerent perſuadere potuit.

His pera[illegible], Cato, convocatis in f[illegible]rum Vticenſium [illegible] [illegible]us, eiſdem prolixè adminiſtrationis ſuæ [illegible] reddidit: Syngraphas omneis, cū commentar[illegible]is, & quidquid pecuniæ in ærario publico reliquum erat, tradidit. Rebuſque ita conſtitutis, domum reverſus, nihil de quotidianâ vitæ cōſuetudine remittens, l[illegible] us etiam cum amicis. Vticenſiumque primoribus, cœnavit: ut nec iucundis & Ph[illegible]lo[illegible]ph[illegible]is inter cœnandum commentationibus abſtineret; neque vultu aut ſermone ullum turbatæ mentis indicium præberet.

Cœnatuſq[illegible]e, confabulatione in multam etiam [illegible]n protractâ, & amicis benignè à ſe dimiſſis; liberiſque ſuis L. Cæſari, ipſius Cæſaris neceſſari[illegible], qui tum ibi pr[illegible]-quæſtore erat, commendatis; intrà cubiculum, ceu dormiturus, ſe re cepit; pugione furtim illato & ſubter cervical depoſito.

Lectoque ad lucernam, Platonis de *Anima immortal[illegible]* [illegible]bro, poſtquàm aliquantum, etiam ſte[illegible]ns altiùs, quievîſſet, cir[illegible]ter [illegible]rimam vigiliam, ſtricto ferro infrà pectus ſe percuſſit.

Q[illegible] dum, animâ nondum exſpiratâ è lecto delapſus, al[illegible] Geometricum ſi[illegible]ul ipſo caſu in terram impuliſſet; eo ſtrepitu, qui proximi [illegible]babant, excitati, Filius & fa[illegible]liares, & id quod erat ſuſpicati, impetu in cub[illegible]ulum facto, Catonem ſanguine fœdatum, & pro[illegible]identibus e plaga inteſtinis ſin[illegible]tantem, offendunt.

At poſtquam medicus, inteſtinis in ſuum locum repo[illegible]itis, vulnus faſ[illegible]ijs obligâſſet; Cato ad ſe rediens, ſimulatâ facti pœnitentiâ, actiſque pro ſedulâ operâ gratijs, [illegible]no ſibi deinceps opus eſſe aiebat. proinde, [illegible]and[illegible] omnia rectiùs ſe habitura eſſe confideret, ip[illegible] [illegible]cederent.

Iiſ itaque cum pugione digreſſis, ſoribuſque iam clauſis; ipſe ſuis manibus vulnus oblig[illegible]tum crudeliſſimè divellit, atque animo p[illegible]æſenti ſe interemit. (Sunt qui tradant; inter ipſam curationem, reſci[illegible]o vulnere, inter medici manus exſpirâſſe.)

Vticenſes, quamquam parti[illegible] gratiâ Catonem oderant; tamen propter ſingularem eius integritatē, & d[illegible]ſſimile à reliquis ducib[illegible]us ingen[illegible]ium; q[illegible]que Vticam mirificis operibus muniérat; honorificentiſſimo funere elatum in litore ſepelieruot.

VTICA CÆSARI DEDITA.

Eo mortuo, L. C[illegible]ſar, ut al[illegible]od ſibi ex eâ re auxilium par[illegible]r[illegible]t; p pulum cohort[illegible]us, ut Portis apertis Cæſarem adve[illegible]antem exc[illegible]perent, in cuius clementia magnam [illegible]em hi[illegible] [illegible] Vticâ eg[illegible]eſſus, & Cæſari [illegible] [illegible] profectus eſt. Et Messalla, intereà, uti erat imperatum, Vticam præmiſſus, omnibus Portis cuſtodias adpoſuit.

Cæſar verò à Thapſo pr[illegible]greſſus, Vticam pervénit: ubi Sc[illegible]io magnum frumenti numerum, armorum, telorum, cæterarumque rerum, cum parvo præſidio habuerat.

CÆSARIS IN SVPPLICES CLEMENTIA ET MODERAT[illegible].

Eo opido potitus, Adrumetum venit, & ſine mora introijt. Hic armis, frumento & pecuniâ inventâ auctus, Q. Ligario; & C. Considio, filio, qui tum ibi erant, vitam conceſſit.

Indè L. Livineio Regvlo, cum legione ibi relicto, Vticam pergit. Ei in itinere fit obvius L. Cæsar: cui ad genua projecto, & vitam ſibi, neque amplius, deprecanti, ille facilè, & pro ſuâ naturâ, ignovit. Item cōpluribus alijs, qui prius Pompeivm, deinde Scipionem ſecuti fuerant: Cæcinæ, C. Atteio, P. Atrio, L. Ocellæ, Patri & filio; M. Eppio, M. Aq[illegible]inio, & Catonis [illegible] Damasippiqve liberis.

Ipſe circiter noctem, lumi[illegible]bus accenſis; Vticam pervenit: eaque no[illegible]te [illegible]tra op[illegible]um manſit. Et poſtridie ingreſſus, Vticenſeis q[illegible]idem pro eorum ergà ſe ſtudio, non ſine gr[illegible]tum actione, ampliſſimè pro concione collaudavit; civeis autem Ro[illegible]anos negotiatores, & eos, qui inter ccc. pecunias Varo & Scipioni contulerant; & c[illegible] contr[illegible] ſeiu[illegible] verant; multis verbis increpavit. ita tamen, ut vitâ ipſis metu exſan[illegible]nibus, & ex ſuo promer[illegible] deſperantibus, [illegible]ceſſâ, mulsa bis Millies Seſtertiûm impoſitâ, quam per triennium, ſex penſionibus, pop. Romano ſolverent, contentus fuerit.

Et cognitâ Catonis morte multum indoluiſſe fertur, atque excla[illegible]âſſe; Cato. *Ego tibi mortem invideo; qui mihi gloriam vitæ ſalutiſq, tuæ invidiſti.*

Quumque in Scipionis ſcrinia, quibus litteræ arcanæ includebantur, [illegible]diſſet, eas, ne lectas quidem, comburi iuſſit, magno *moderati, & à vindictâ abhorrentis* animi argumento.

Liberis Catonis, & Pompeiæ, Cn. Pompeij filiæ, quæ Fauſto Syllæ enupſerat; eorumque liberis, vitam & bona condonavit.

Rex interim Ivba, ut ex prœlio fugerat, unà cum Petreio, interdiu in villis lautando, tandem noćturnis itineribus in regnum pervénit. atque ad opidum Zamam, ubi ipſe domicilium, coniuges, liberoſque habebat; & unà cum pecuniâ res ex omni regno cariſsimas comportaverat, quodque initio belli operibus maximis munierat; acceſsit.

CRVDELE REGIS IVBÆ, IN SE, SVOSQVE DECRETVM. ET AB EO AD Cæſarem Zamenſium defectio.

Sed cum opidani, rumore antea de victoriâ Cæſaris audito, haſce ob cauſſas opido prohibuérunt: Quòd bello contrà Cæſarem ſuſcepto, lignis congeſtis, maximam in medio opidi foro Pyram conſtruxerat; ut ſi fortè bello fuiſſet ſuperatus, omnibus rebus eò coacervatis, & cunctis deinde civibus interfectis, eodemque proiectis, atque igne ſubiecto: tum demum ſe ipſe inſuper interficeret; & unà cum liberis, coniugibus, civibus, cunctâque Gazâ regia cremaretur.

Poſtquam rex antè Portas diu multumque primò minis, pro imperio, egiſſet cum Zamenſibus; deinde precibus quoque oráſſet, uti ſe, ad ſuos Deos penateis, admitterent; poſtremò nec coniuges ſibi petenti nec liberi redderentur; ſpe omni deſtitutus, ab Zamâ diſcedit; atque ad villam ſuam, cum M. Petreio pauciſque equitibus, ſe contulit.

Zamenſes interim, miſſis Vticam ad Cæſarem legatis, petunt ab eo, ut antè, quam rex manum colligeret, ſeſeque oppugnaret; ſibi præſidium mittat.

Cæsar legatis domum antecedere, ſuumque adventum prænuntiare iuſsis; poſtridie ex Vtica cum equitatu in regnum ire contendit.

Eo in itinere, ex regijs copijs complures, ad Cæſarem veniunt; & ut ſibi ignoſcatur, orant. Iis ſupplicibus venia data. & rumore paſsim perlato de eius lenitate ac clementiâ, omnes propemodum regni equites, Zamam, ad Cæſarem perveniunt; & metu periculoque ab eo liberantur.

CONSIDIVS A SVIS INTERFECTVS; THISDRA DEDITVR.

Considivs interim, qui Thiſdræ cum familiâ ſuâ, gladiatoriâ manu, Gætuliſque, præerat; cognita cæde ſuorum; Domitijque & legionum adventu perterritus, opidum deſerit: ſeque clàm, cum paucis Barbaris, pecuniâ onuſtus, ſubducit, atque in regnum fugere contendit.

Sed eum Gætuli comites, prædæ cupidi, faucium conſidunt, & in ſua quiſque dilapſi ſunt.

C. interim Virgilivs, terrâ marique clauſus, rebus undequaque deſperatis; Caninio Proconſuli, qui obſidebat, fide acceptâ, ſeſe & ſua omnia, & opidum tradidit.

IVBA ET PETREIVS MVTVIS VVLNERIBVS CADVNT.

Rex interim Ivba, ſuis undequaque civitatibus excluſus; & in villa ſua ſumtuosè cum Petreio epulatus; quum aliam honeſtæ mortis occaſionem non inveniret; cæterique omnes ſe Cæſari iam ſubmitterent, ut per virtutem interfectus eſſe videretur, cum Petreio ferro inter ſe depugnare conatus eſt. Quumque ipſe firmior, illum imbecilliorem facilè ferro conſumſiſſet; & ſibi gladio tranſijcere pectus non poſſet; precibus à ſervo ſuo impetravit, ut ſe interficeret. (Alij contrà tradidérunt; Ivbam à Petreio interfectum; & hunc propriâ manu cecidiſſe.)

FAVSTI ET AFRANII. DEIN Scipionis cædes, duce Sittio.

P. autem Sittivs pulſo iam exercitu Sabvræ, Ivbæ regis præfecti; ipſoque interfecto; quùm iter cum paucis per Mauritaniam ad Cæſarem faceret; fortè incidit in Favstvm Afranivmqve, qui eam manum habebant, qui Vticam diripuerant: iterque in Hiſpaniam tendebant; numero circiter M. D. Ille itaque celeriter diſpoſitis noćturno tempore inſidijs, primâ luce eos adortus, magnam partem aut interfecit, aut in deditionem accepit. Afranivm & Favstvm vivos capit, cum coniuge & liberis. Quos dum ad Cæſarem perducere cogitaret, diſſenſione in exercitu ortâ, ipſi interfecti ſunt.

Scipio ſimiliter cum Damasippo, & Torqvato, & Platorio Cæstiano, navibus longis diu multumque iactati, quùm Hiſpaniam & Pompeivm peterent; ad Hipponem Regium tempeſtate delati; ibiſque à claſſe P. Sittii, qui per id tempus ibi erat; circumventi ſunt: eorumque naves depreſſa. Et irrumpentibus in Scipionis navem hoſtibus, atque, ubi Imperator eſſet; quærentibus; Imperator, inquit ille, bene ſe habet, ſimul ferro ſe traijciens, ſe ipſe in mare præcipitem dedit. & cum comitibus interijt.

CÆSAR PRÆMIA ET SVPPLICIA promeritis decernit.

Cæsar interim, Zamæ, auctione regiæ gazæ factâ; boniſque eorum ſubhaſtâ divenditis, qui cives Romani contrà ſe arma tulerant; & præmijs in Zamenſeis, qui de rege excludendo conſilium ceperant, diſtributis; vectigalibuſque regijs abrogatis; Numidiam ex regno novam provinciam fecit. Relićtoque ibi cum imperio Proconſ. Crispo Sallvstio, Vticam ſe recepit. Ibi bona quoque eorum, qui ſub Ivba Petreioqve ordines duxerant, veniérunt. Item Thapſitani, Adrumetini, Leptitani, & Thiſdritani, ſinguli pro ſuâ cuiuſque facultate, certo olei, frumenti, aut etiam pecuniæ modo numeroque multati. Sed civitates, bonaque eorum ab omni iniuria defenſa.

CÆSAR

CÆSAR ROMAM REDIT.

CÆSAR, his rebus ita geſtis; Idib. Iun. Vticæ claſſem conſcendit; & poſt diem III. Caraleis, in Sardiniam, pervenit. Ibi Sulcitanos, quòd NASIDIVM, qui ad Maſſiliam contrà Cæſarem, rem geſſit, cum claſſe recepiſſent, copijſq́ue iuviſſent; octavas pro decimis pendere iuſſos, H.S.C. Millibus mulcavit.

Et nave ante diem III. Kal. Quinctil. iterùm cõſcensâ; partem veteranorum militum, metu novæ ſeditionis, ante quàm in Italiam traijceret, dimiſit. Reliquas autem copias, cum C. DIDIO, in Hiſpaniam, adverſùs Pompeium, miſit; & à Caralibus, ſecundùm terram provectus, duode-tricesimo die, eò quod tempeſtatibus in portubus cohibebatur; ad urbem Romam venit.

HONORES CÆSARI A SENATV DELATI.

Senatus, accepto ſtatim victoriæ Africanæ nuntio, decretà XL. dierum ſupplicatione, plurimis præteréà ampliſſimiſq́ue Cæſarem honoribus, per conſulta decretis, exornavit. Ipſum in primis Dictatorem in decennium deinceps creârunt. Non quidem ex more; ſed quod aliud pro tempore non haberet pop. Rom. quo cum ſummo honore ſupremum ſimul imperium ipſi deſerret.

Præfectum quoque moribus Cenſoriâ poteſtate (quod Cenſoris nomen, infrà ipſius merita eſſe videretur) in triennium conſtituérunt.

Et hæc quidem præ cæteris avidiſſimè admiſit: alijs non prorſus reiectis.

„ *Vt ſella nimirũ curuli proximus ſemper Cõſulibus in Curiâ & Senatu adſideret:*

„ *Sententiam primus diceret: præmiaq́; in equeſtribus certaminibus ſolus divideret: magiſtratus omneis, etiam plebeios, quibus vellet, conferret: equisq́ue albis, & lictoribus, quos in primâ, alterâq́ue Dictaturâ, habuerat, in triumpho uteretur.*

Quæq́; humani faſtigij modum excedebant; *ut Quadrigæ ipſi in Capitolio antè Iovem ſtatuerentur:*

„ *Imagóque ipſius, ſimulacrum orbis terrarum pedibus premens, cum titulo, SEMIDEI, poneretur.*

Tertiam Dictaturam, quam M. LEPIDO magiſtro Equitum ſibi adſumto, & in conſulatu illius anni collegâ adſcito, inierat; in plureis inſequentis anni menſeis continuavit, dum annus compleretur. quod non ſemeſtris, ut anteà, ſed annuus iam is magiſtratus eſſet.

TRIVMPHI IV. CÆSARIS, IN VRBE ACTI.

Poſtquàm in urbem pervénit, omnibus ſtatim, qui arma bellis præteritis contrà ſe geſſerant, ignovit. Inter quos & M. MARCELLO, deprecante Senatu, & orante CICERONE, reditum conceſſit. & tum eidem Senatui, tum populo, moderati in poſterum imperij ſpem bonam iniecit.

Rebus denique omnibus non minus magnificè, quàm ſumtuosè adornatis, IV. egit triumphos, diverſo quemq́ue adparatu & inſtrumento.

Primum quidem, & celeberrimum; Gallicum, de Gallis & Germanis. Cuius adparatus ex *citro* potiſſimum conſtitit. Inter eius fercula, Rhenus & Rhodanus fuére; & Oceani captivi, ex auro, ſimulacrum. Inter captivos VERCINGETORIX ductus eſt, in illum uſque diem eâ fini ſervatus: ſed pòſt triumphum cum aliquot alijs necatus.

Elephantis autem XL. Lychnuchos dextrâ lævâq́ue geſtantibus, ſub veſperam, ad lumina, Capitolium adſcendit; eiuſq́ue gradus genibus ingreſſus pro more conſcendit. Titulum ibi SEMIDEI poſteà ſuſtulit.

Huius triumphi die, quùm Velabrum prætervеheretur; confracto currûs triumphalis axe, apud *Fanum Fortunæ*, quod LVCVLLVS erexerat, pænè excuſſus; alio curru, ad cætera perficienda, uti coactus eſt.

Alter triumphus, Alexâdrinus fuit, de rege PTOLEMÆO. adparatuſq́ue eius Teſtudineus. In eo Nilus, & Pharus ardens. Inter captivos, ARSINOE, CLEOPATRÆ ſoror. quæ non ſine commiſeratione ſpectantium traducta; poſteà precibus CLEOPATRÆ ſororis, & alterius PTOLEMÆI fratris, dimiſſa eſt.

Tertius Ponticus, de rege PHARNACE; Acantho ſpectabilis. In eius ferculis fuit PHARNACIS imago: & hic Titulus; *VENI, VIDI, VICI.* quo celeritas belli confecti ſignificaretur.

Noviſſimus fuit Africanus; de Iubâ rege, Ebore inſignis. Inter captivos, Iubæ regis filius, Patri cognominis, (qui egregia hiſtoriarum, & rerum Naturæ monimenta poſteris reliquit.)

Eo triumpho PETREII, CATONIS, ipſiuſq́ue SCIPIONIS, aliorumq́ue primi nominis civium Rom. qui eo bello contrà Cæſarem militaverant, imagines; *non ſine maximo populi dolore & invidiâ*, in Pompà tranſmiſſæ ſunt.

SVMMA PECVNIÆ TRIVMPHALIS, SIVE POMPATICÆ.

Pecunia ex manubijs, per hos triumphos traducta, A Græcis quidem ſcriptoribus LX. M. talentûm, cum dimidio talento. à Romanis, amplius Sexies Millies ſeſtertiûm traditur. Aureæ, prætereà coronæ bis Mille octingentæ, Põdo XX. M. CDXIV. E quarum pretio militibus poſtea ſtipendium, & donativum quod promiſerat, etiam cum auctario perſolutum; congiariumq́ue plebi datum,

LICENTIA

LICENTIA MILITARIS, ET IOCI IN CÆSAREM.

Obſervatione digna fuit, hiſce triumphorum diebus, militum, qui triumphantem ſubſequebantur, licentia & mordacitas, æquis, an iniquis! auribus, à Cæſare accepta. Ita ut præter Cleopatræ amores, aliaſque Cæſaris libidines; adoleſcentiam etiam parum continenter ſub NICOMEDE, Bithyniæ rege, habitam exprobrare non vererentur. *Galliam Cæſar ſubegit: Nicomedes &c.*

EPVLVM PVBLICVM: CONGIARIVM ET DONATIVVM. Ludi, & Naumachia.

CÆSAR triumphis iam peractis, epulum toti populo in multos etiam dies præbuit ſumtuoſiſsimũ, ita ut uno die XXII. Millib. tricliniorum diſcumberetur. Addita viſceratio, & Congiarium; diſtributo extrà ordinem in populum, viritim, denis frumenti modijs; totidem olei libris. Et præter nummos trecentos, quos olim promiſerat; centenos inſuper, eotollarij nomine, addidit. ut moram beneficij tardiùs præſtiti compenſaret. (Appian. tradit; Minam Atticam viritim diſtributam.)

Militibus etiam præmia, quæ pollicitus, elargitus eſt. Veteranis legionarijs, prædæ nomine, in ſingulos pedites, bina ſeſtertia; in equites, vicena quaterna Millia nummûm. (Appian. Militibus quinquies Millenas drachmas Atticas; Centurionibus duplum; Tribunis, & alarum præfectis, quadruplum exſolutum.)

Ædem VENERI GENETRICI dedicavit. Ludos hiſtrionios, gladiatorios, & Circenſeis cum Venatione fecit. Troiam luſit, duplex turma maiorum minorumque puerorum. Pyrrhicen vero ſaltàrunt Aſiæ Bithyniæque principum liberi.

In Circo, metis ſublatis, caſtra adverſa conſtituit, pugnâ in duas acies diviſâ: & hinc, inde, D. pedites, & CCC. equites, & XX. elephantos, inter ſe commiſit. In campo Martio Athletæ per triduum decertárunt. Et effoſſo, eodem in campo, in modum cochleæ lacu; navalis prœlij ſpecies exhibita eſt; ubi Tyrij Ægyptijque, vario navium genere, additis remigibus & pugnatoribus, inter ſe concurrérunt.

CÆSAR REMP. SERIO ORDINAT. FASTOS CORRIGIT.

Populo iſtiuſmodi muneribus & ludis delinito; & animis, ex triſti civilium bellorum, cladiumque memoriâ, recreatis; ad componendum reip. ſtatum ſe convertit.

Primùm Faſtos negligentiâ, an vitio! Pontificum, per intercalandi licentiam, corruptos & turbatos; ita ut cum meſſium & vindemiarum; tum reliquæ anni feriæ alieno tempore inciderent; correxit. Annumque, qui ad illa tempora, ſecundùm Lunæ curſum æſtimabatur; & CCCLV. dierum fuerat; ex Ægyptiâ diſciplinâ, ad rationem Curſus Solaris digeſſit; & CCCLXV. dierum eſſe voluit. Decem ſcilicet in VII. menſeis, qui ante XXIX. dierum fuerant, additis. è quibus Ianuarius, Sextilis, & December binos ſinguli acciperent: Aprilis verò, Iunius, September & November, ſinguli, ſingulos.

Et quò in poſterum ex Kal. Ianuarijs ea ratio conſtaret, præter menſem intercalarem XXI. dierum, qui ex Numæ inſtituto quarto quoque anno intercalabatur, & in eum annum inciderat; alios etiam duos menſeis, ſive, ut Dion tradit, LXVII. dies inter Novembrem & Decembrem interpoſuit. ſublatoque menſe intercalari, conſtituit, ut illius loco, quarto quoque anno, deinceps ante V. noviſſimos Februarij dies, unus dies intercalaretur. Itaque hic annus, XV. menſium fuit.

SALVTARES REIP. CONSTIT. LEGES.

Saluberrimis legibus, *libidines compreſsit; maleficia compeſcuit; ſumtus nimios cohibuit; fidem revocavit; iudicia reſtituit.*

Quùm namque Iudicia, præter Equites & Senatores, etiam à Tribunis Ærarijs, qui plebeij erant, adminiſtrarentur; ſublatis Tribb. ea ſolis Senatoribus & Equitibus mandavit.

Legem Sumtuariam ſeverè exercuit: diſpoſitiſque circà macellum cuſtodibus, quæ importarentur, obſervari; vetitaque retineri, & ad ſe deferri voluit. Et ſiquà cuſtodes feſelliſſent; immiſſis lictoribus aut militibus, adpoſita è triclinio rapi iuſsit.

Peregrinarum mercium Portoria, quò cariùs venirent, inſtituit. Promiſcuum lecticarum uſum; veſtis item conchiliatæ, & margaritarum; ad certas perſonas, ætates, & tempora reſtrinxit. Et pœnis ſcelerum auctis, parricidij reos omnibus facultatibus; alijs criminibus obnoxios, dimidiâ bonorum parte multari voluit.

Quumque exhauſtâ bellorum civilium impendijs Rep. fides paſsim publica laboraret; debitoreſque creditorum acerbitatem reformidarent; ſublatâ omni novarum tabularum mentione, decrevit; *ut debitores creditoribus ſatisfacerent per æſtimationem poſſeſſionum*, quanti quaſque earum antè bellum civile comparáſſent. deducto ex ſummâ æris alieni, quidquid uſuræ nomine numeratum aut perſcriptum fuerat. ita ut eâ ratione quartâ ferè parte æs alienum imminutum ſit.

Cenſum autem, uti nec Cenſoris nomine uſus, ſed tamquam præfectus moribus; ita nec more, nec loco conſueto, peregit; ſed vicatim per Dominos Inſularum. Inventumque eſt dimidio minus civium, quàm proximâ, antè bella civilia, recenſione. Quùm namque prius CCCXX. Millia, frumentum è publico acciperent; C. & L. Millia dumtaxat reperta ſunt.

Tantum ſanguinis civilibus bellis exhauſtum.

VASTI-

VASTITATIS RESARCIENDÆ REMEDIA.

Cæsar, quo eam civitatis vaſtitatem quoquo modo repararet; ad propagandam ſubolem, præmia ijs, qui plureis liberos procreáſſent, conſtituit: quod *Ius liberorum* dictum eſt.

Sanxit præterea; „ *Ne quis civis, ſuprà XX. annos, aut infrà X. annos, ſacramento liber, amplius, quàm continenti triennio, Italiâ abeſſet.*

„ *Néve quis Senatoris filius, niſi contubernalis aut comes magiſtratûs, peregre proficiſceretur.*

„ *Neve hi, qui pecuariam facerent, minus tertiâ parte puberum ingenuorum, inter paſtores, haberent.*

„ *Omneis, qui Medicinam profiterentur; alioſq; liberalium artium doctores, civitate donavit.*

„ *Multis exſulibus reditum per Tribb. pl. confecit.*

„ *Senatum, qui & ipſe multum erat imminutus, adſcriptis in eum pleriſq; etiam indignioribus, ſupplevit.*

„ *In Patriciorum ordinem quamplurimos adlegit.*

„ *Repetundarum tamen convictos ordine Senatorio movit.*

„ *Qui verò ambitûs damnati fuerant, ab exilio revocatos, in Italiâ verſari permiſit.*

COMITIORVM IVRA, ET ANNVA MAGISTRATVVM.

Comitia cum populo ita partitus eſt, ut exceptis Conſulatûs candidatis, reliqui magiſtratus pro parte dimidiâ, quos populus; pro alterâ, quos ipſe vellet, pronuntiarentur.

„ *Et ne ij, qui in provincias mittebantur, quâdam imperandi conſuetudine dominationem adſectarent (quod ſibi ipſe uſu veniſſe intelligebat) prætorijs provincijs annum; Conſularibus verò biennium, nec amplius, ſtatuit. Ad honorum tamen petitionem, proſcriptorum etiam liberos admiſit.*

Atque hæc omnia, neque inconſulto, neque invito Senatu, magnam ſaltim partem, decreta.

ANTIPATER FILIIS SVIS PARTEIS IMPERII, IN IVDÆIS, DISTRIBVIT. Herodis induſtria, & celebritas. Hinc publica Optimatium invidia.

Antipater intereà, mœnibus Hieroſolymæ reſtitutis, & procuratione Iudææ à Romanis ſibi confirmatâ; quùm Hyrcanvm ſtupido ſegnique ingenio eſſe animadverteret; Phasaelvm, è liberis ſuis natu maximum, Hieroſolymis & toti viciniæ ducem præfecit. Herodi, alteri filio, Galilæam procurandam mandavit; adoleſcenti, vix quintum & viceſimum, (Ioſeph. decimum quintum) ætatis annum egreſſo.

Is, uti induſtrius, & generoſo animo præditus, oſtentandæ virtutis occaſioné mox invénit. Quumque Ezechiam, primarium latronum ducem, qui diu multumque Syriam infeſtárat, captum, cum ſocijs, ſupplicio adfeciſſet; magnam ſibi apud Syros gratiam gloriamque comparavit: & apud Sex. Cæsarem, Cæsaris magni neceſſarium, & Syriæ rectorem, non infimum notitiæ amicitiæque locum nactus eſt.

Hiſce fraternæ laudis, & æmulationis ſtimulis excitatus Phasaelvs; ut pariter apud Hieroſolymitas gratiuſus eſſet; publica negotia per ſe gnaviter obire; & in ijs tractandis, cum laude, & ſine cuiuſquam iniuriâ, verſari contendit.

Quá liberûm ſuorum virtute, ac famâ effectum eſt; ut Antipater, haud ſeciùs, quam rex, à totâ gente coleretur; & eo haberetur in honore, qui Dominum non dedeceret. Rebus tamen tàm ſecundis, haudquaquá, more ingenij humani, depravatus eſt; quò minus Hyrcano fidem amicitiamq; ſervaret.

Cæterùm optimates Iudæorum, tanta eius filiorumque incrementa, quæ partim ſubito gentis favore; partim Hyrcani ipſius pecunijs, annuiſque Iudææ provinciæ proventibus parabantur; haud æquis oculis intuiti; alienari ab eo, animiſque averti iam cœperant, quem cum Romanis Imperatoribus privatim amicitiam iam contraxiſſe; & miſſæ Romam ab Hyrcano cum pecunia alijſque muneribus legationis, ſibi ſoli gratiam uſurpaſſe; moleſtè ferrent. Et violento audacique Herodis ingenio; quod à tyrannidis cupiditate non abhorreret; maximè terrerentur. Quodque Hyrcano, præter inane regni nomen, nihil reliquum fieri cernerent.

QVERELÆ DE HERODIS FACTIS. Ipſe in Iudicium vocatur.

Herodam itaque apud Hyrcanvm hoc nomine incuſabant; Quòd Ezechiam, cum pleriſque, interfeciſſet; non ſine legum Patriarum contemtu; quæ hominem, licet ſceleſtum, indemnatum, puniri aut occidi vetant. Id tamen auſum eſſe adoleſcentem, negotiorum principis ſui ſcilicet procuratorem; à quo eam poteſtatem nondum accepiſſet.

Huc accedebant querelæ matrum, eorum, quos Herodes occiderat. quæ in dies ſingulos, in ipſo templo, ſuis obteſtationibus tum regem, tum populum obtundere non deſiſtebant; ut Herodes, coram Synedrio, ſive Iudicum conceſſu, facti ſui rationem reddere cogeretur.

Hyrcanvs, his rebus permotus, hominem in iudicium, & ad cauſſam dicendam, evocavit. Neque ille præſtò eſſe defugit: ſed à Patre præmonitus, ne privati in morem, ſed cum comitatu ad ſe tuendum idoneo, illuc accederet; rebus in Galilæâ ordinatis, & acceptis à Sex. Cæsare, Syriæ præſide, ad Hyrcanvm, Iudiceſque litteris, ſubire iudicij aleam non dubitavit.

Poſtquàm igitur in forum venit, & coràm Synedrio adſtitit; Iudices omnes attoniti ſtetére; neque quiſquam ex ijs, qui abſentem accuſaverant; in ſummâ conſilij inopiâ, hiſcere auſus eſt.

Vnus tamen ex numero Iudicum Sameas, vir iuſt. tenax, & intrepidus;

SAMEÆ,

SAMEÆ, PRÆSAGA ORATIO: ET IN reum, Iudiceſque invectiva.

Eos aiebat, qui hactenus ad cauſſam dicendam vocati, tàm ſevero nobilis & auguſti conſeſſûs Iudicio ſe ſtitiſſent; ſupplice habitu, atratos, & promiſſo capillitio ſqualenteis, acceſſiſſe. quùm Herodes in præſentiâ, cædis reus, aliiſque criminibus obnoxius; hîc purpuratus, & benè comtus, armiſque ſtipatus, adſiſtere & quidem impunè conſpiceretur. Quâ id aliâ fini, quàm ut, ſi capitalis in eum à nobis, ſecundùm leges, ſententia feratur; ipſe, nobis mactatis, & violatis legibus, incolumis evadat?

Se tamen, non tàm Herodi ſuccenſére, qui maiorem ſuæ incolumitatis, quàm legũ, rationem habuiſſet; quàm regi, & Iudicibus, qui illum tali licentiâ, per diſſimulationem, armáſſent.

Scirent prætereà, Deum potentem eſſe: & adoleſcentem iſtum, qui Hyrcani Iudicumque gratiâ, legibus ſuppliciòque eriperetur; & regem ipſum aliquandò, & Iudices, magno infortunio mactaturum eſſe. (De cui⁹ rei nõ vano vaticinio, infrà.)

FVGA HERODIS, ET METVS AB EODEM.

HYRCANVS, quùm Iudices iſtiuſmodi oratione ad damnandũ HERODEM magis inclinari animadverteret; rem in diem poſterum differendam curavit: reũque clàm admonuit; *ut fugâ ſaluti ſuæ conſuleret.*

Ille Damaſcum, quaſi regis Iudicumque metu, ſeceſſit: conveniéque ibi SEX. CÆSARE, & rebus velut in tuto collocatis; palàm præ ſe ferebat: *ſi denuò in ius à Iudicibus illuc citaretur; ſe comparituruũ non eſſe.*

Eius contumaciæ nuntio indignati optimates, HYRCANVM edocent: in ipſius caput, regnique perniciem omnia, ni proſpiciatur; brevi verſura. Ille, qui vera moneri non ignoraret; neque tamen præ ignaviâ & amentiâ expedire quidquã poſſet; quùm tandem SEX. CÆSAR, acceptâ ingenti pecuniâ, HERODEM Cœle-Syriæ præfeciſſet; vehementer timere cæpit; ne novus ille alieni iuris præfectus, adverſum ſe confeſtim duceret. Neque eum ſua fefellit opinio.

HERODES namque, iniuriæ molem non ſuſtinens, quòd, ceu reus, cauſſam dicere iuſſus eſſet; cũ exercitu Hieroſolymam properabat, ulturus adverſarios.

Sed quùm Pater, ANTIPATER; & frater PHASAELVS obvii, eum rogarent; ut adversùs ſuæ dignitatis auctorem ulteriùs ne progrederetur; à quo nõ modò nihil triſte ipſe paſſus, ſed etiam abſolutus eſſet; paruit quidem. cæterùm, *magni ſibi ad futuras ſpes momenti inſtar* eſſe exiſtimavit, & gaviſus eſt; quòd *ſuæ potentiæ ſpecimen* regi gentique Iudæorum *oſtentáſſet.*

REGES ÆGYPTI ROMAM ARCESSITI.

Per idem tempus CÆSAR CLEOPATRAM, cum PTOLEMÆO, fratre marito, ex Ægypto Romam arceſſitam, propriis etiam ædibus accepit; neque id abſque ſiniſtris, ob præteritos amores, rumoribus. Eos ille maximis honoribus præmiiſque adfecit; & inter reges, pop. Rom. ſocios atque amicos, adſcripſit, atque in regnum dimiſit.

BELLVM HISPANIENSE CONTRA POMPEIOS.

Rebus hunc in modum Romæ conſtitutis; Cæſar, quùm non ignoraret, haud exiguas Africanæ Pharſalicæque cladis reliquias, cum primæ notæ ducibus in Hiſpaniam confluxiſſe: Ibiq; CN. & SEX. POMPEIOS, paternæ magnitudinis æmulos, contractis undique magnis auxiliorum copiis, provinciam vaſtare; plurimaſque urbeis, tum Paterni nominis ſtudio, tum vi & armis, ſibi adiungere. Bellum gravius eſſe conflatum ratus, quàm quod facilè per legatos, ſe abſente, confici poſſe ſperaret: Vrbis cuſtodiâ, LEPIDO, Mag. Equit. cum IIX. (al. VI.) præfectis Vrbis, mandatâ; extremis III. ſui conſulatûs menſibus, III. Dictator, ſed iam IV. deſignatus, expeditionem in Hiſpaniam ſuſcepit.

Huius autem belli hæc potiſſimùm initia extitére. Quòd legiones, quæ ſub CASSIO LONGINO & MARCELLO (quâ de re ſuprà) ſeditionem concitaverant, & cum pleriſque Hiſpaniæ civitatibus ad res novas ſe erexerant. (Licet tumultus, tum eiuſdem LONGINI morte; tum C. TREBONII, quem Cæſar miſerat, ſuperventu, ſedatus videretur) Veritæ, nequid gravius in ſe à Cæſare victore ſtatueretur, miſſis clàm ad SCIPIONEM in Africam legatis, eiuſdem fidei ſe permiſiſſent: & Cn. POMPEIVM, adoleſcentem, qui tentatâ infeliciter Mauretaniâ, ad Balearcis Inſulas adpulerat; pro recẽte adhuc POMPEII Patris, ſub & pro quo nuper militaverat, memoriâ, è Balearibus ad ſe evocáſſent.

Verùm quùm ille morbo prohibitus in Hiſpaniã traiicere non poſſet; & SCIPIO periiſſe nuntiaretur; Legionarii, cognito, C. DIDIVM, cum claſſe, à Cæſare miſſum contrà ſe venire; veritique, ne antè POMPEII adventum opprimerentur; QVINCTO APONIO, & T. QVINCTIO SCAPVLA, ex equeſtri ordine, Viris; ducibus ſibi adſcitis; eiectoque TREBONIO, Bæticam univerſam ad defectionis ſocietatem pertraxerant. Neque ita multo-pòſt POMPEIVM, è morbo reſtitutum, uno pænè omnes conſenſu, Imperatorem ſibi legerant.

Quorum animos quùm POMPEIVS ſibi pro re natâ conciliáſſet; alii quamplurimi, qui ſub SCIPIONE militárant, eidem ſeſe adiunxére. Frater item SEXTVS, cum VARO & LABIENO, & cum claſſe, ex Africâ, eòdem pervenére.

Quibus

Quibus virium incrementis, & populis certatim ſe dedentibus, POMPEIVS tam ipſo CÆSARE latiùs in Hiſpaniâ imperare videbatur. ut Q. PEDIVS, & Q. FABIVS MAXIMVS, legati Cæſaris, qui tum Hiſpaniam adminiſtrabant, Cæſarem hiſce de rebus per litteras certiorem facerent; & ut ipſe quam-primùm illuc accederet ſedulò monerent.

POMPEIVS itáque, poſtquam Cæſarem confeſtim eos, quos præmiſerat, ſubſecutum eſſe cognoviſſet: neque eum universâ Hiſpaniâ prohiberi poſſe ſperaret; totam ſtatim Bæticam occupare contendit. quod conſideret, ſe cum ijs, quas brevi habiturus eſſet, copijs, eum reliquâ poſteà Hiſpaniâ facilè expulſurum.

Et quùm ab eius diſceſſu, omnis ora maritima mòx ad Cæſarem defeciſſet; mediterraneas nihilominus civitates, præter Vllam, ſui habuit fidas & ſtudioſiſſimas.

CÆSAR, POMPEIIS DIVERSA PARTE DISTRACTIS, IN HISPANIAM VENIT.

Et iam-tum SEX. POMPEIVS, frater, Cordubam, provinciæ caput, cum præſidio tenebat: & ipſe CNÆVS, menſeis aliquot in Vllæ oppugnatione diſtinebatur. quùm Cæſar confectis maximâ celeritate itineribus, XVII. poſtquam Româ deceſſerat, die, Saguntum; & poſt X. deinde dies, omnium opinione citius, in conſpectum & ſuorum, & hoſtium, venit.

Legati Cordubenſium, Cæſari in itinere obviam facti, nuntiant: *Si de-ſubito accedere properaret; Cordubam per noctem ex-improviſo, & ignaris hoſtibus, capi poſſe.*

Deinde Vllenſes legati, clam ſtationes Pompeianas prætergreſſi, ad Cæſarem acceſſerunt: & ut ſubſidium civibus ſuis quam-celerrimè mittat, orârunt.

Ad hos Cæſar confeſtim cum L. IVNIO PATIECO, homine illius provinciæ prudente & callido, VI. cohorteis, cum totidem equitum turmis, ſecundâ vigiliâ proficiſci iubet. Hi beneficio perobſcuræ tempeſtatis uſi, per medias adverſariorum ſtationes, magno aſtu ad opidi uſque portam, perducuntur. Et ſigno dato ab opidanis recepti; ſubitò que, unde venerant, converſi, ſublato clamore, in ipſa hoſtium caſtra irruptionem faciunt; magnumque ignaris, & deceptis terrorem incutiunt.

Cæſar, quò magis Cnæum ab Vllæ, quam iam præſidio ipſe firmâſſet, oppugnatione abduceret; Cordubam, præmiſſo equitatu, profectus, opidum obſidione cingit.

Cnæus itaque, SEXTI fratris litteris accitus relictâ Vllâ, cum toto exercitu, ad Cordubam contendit.

Cæſar partim morbo, partim hiemis incommodis, ſuprà commeatuum & rei frumentariæ anguſtias, conflictatus, ſolutâ Cordubæ, quæ opidò validis præſidijs teneretur, obſidione; Atteguam verſus quam frumento abundare audierat) copias abduxit.

Quo in itinere quùm ſibi Bætim, flumen altum, non ſine moleſtiâ tranſeundum intelligeret; corbeis lapidibus conſertos in aquam demiſit; pontéque eum in modum ſuperiniecto, copias traduxit.

Eodem quùm POMPEIVS perveniſſet, & pro ponte occupando variè, ſed levioribus & minutis prœlijs, diu decertatum eſſet; tandem maioribus viribus concurſum, & cominùs ad manum ventum eſt. Et alijs ferro cadentibus; alijs ex ponte & ripâ in flumen præcipitatis; maxima hinc & inde clades accepta.

CÆSAR ATTEGVAM OBSIDET, ET TANDEM CAPIT.

CÆSAR autem, quùm POMPEIVM nullis conditionibus induci poſſe videret, ut ad pugnam æquo loco deſcenderet; copijs Bætim traductis, Atteguam vallo & munitionibus cingere conſtituit.

POMPEIVS verò, ſatis opido ipſi, natura & operè præſidijſque munito, fidens; quùm ſuos hibernis frigoribus confici nollet; & Cæſarem eiſdem de cauſſis diuriùs in obſidione perduraturum non crederet; omiſſo Atteguæ adverſus Cæſarem defendendæ propoſito, Cordubam ſe recepit.

Verùm, quùm Cæſarem munitionibus operibuſque perfectis obſtinatiùs cœpto incumbere cognovit, Atteguam reverſus eſt: factáque per nebulam denſam, in cohorteis & equeſtreis Cæſaris excubias, impetu, magnam ex ijs partem concidit. & L. MINVTIVM FLACCVM ad opidanos mittit; quo duce ipſi uterentur.

Is ſe à Cæſare ad opidum per proditionem recipiendum mitti ſimulans, cognitâ teſſerâ, per medias hoſtium excubias, ad opidum pervenit; & dato ſigno ab opidanis intromiſſus eſt.

POMPEIVS autem prioribus caſtris nocte inſequenti incenſis, trans Salſum flumen, caſtra XIII. legionum, inter duo opida, Atteguam & Vcubin, in monte collocavit. Sed Cæſar, omnibus, quæ ad Atteguæ oppugnationem opus erant, comparatis, turreis vineaſque agere non deſiſtebat. Quùm poſt varias in tantâ caſtrorum propinquitate, pro, & in muris concertationes; opidani, inter cetera, operibus Cæſaris flammas aliquando iniecîſſent; ventus ex adverſo coortus, incendium ab operibus in proxima opidi ædificia reiecit. Atque ita bona urbis parte flammis conſumtâ, & proſpectu per fumum intercepto, plurimi opidanorum, crebris tum lapidum, tum telorum iactibus periêrunt.

Hinc ortâ inter præſidiarios & civeis diſſenſione; his deditionem fieri poſtulantibus; illis reclamantibus, & extrema quæque pati obſtinatis; Pompeiani, complureis ex civibus in conſpectu Cæſarianorum, crudeliter iugulârunt, & è muris præcipitârunt.

Quæ res effecit, ut plurimi quotidie ex opido ad Cæſarem tranſfugerent. atque adeò MINVTIVS ipſe, ſalutem & incolumitatem ſibi per litteras depactus, opidum ſe CÆSARI tradere paratum, nuntiaret: & poſteà opidanis generatim, miſſis legatis, quæ imperarentur, facere ſimiliter paratos; & ſi vita concedatur, poſtridie ſe unà cum opido dedituros, ſignificârent.

Sic, ſimulac CÆSAR reſpondit; *Se CÆSAREM eſſe, fidemq. præſtaturum*: poſtridie a. d. XI. Kal. Mar-

rij. Attegua dedita eſt: & CÆSAR, ob rem proſperè geſtam, IMPERATOR appellatus.

POMPEIVS, cognitâ opidi deditione, & caſtris propiùs Vcubim admotis, ſuis ſe rurum munitionibus tenebat. Sed CÆSAR, caſtra caſtris conferens, quùm POMPEIVM in æquum pugnandi locum deducere non poſſet, levibus ſubinde prœlijs ita eum laceſſebat, ut uno tempore ampliùs CD. ex Pompeianis concederit.

PRODIGIA ANTE PVGNAM MVNDENSEM

Quùmque pleræque aliæ civitates, exemplo Atteguanorum, per legatos Cæſari ſe dederent, eiuſque paſſim præſidia reciperent; POMPEIVS veritus, ne ſi bellum diutiùs traheretur, omnis tandem provincia à ſe ad Cæſarem deficeret; rei ſummam prœlio committere conſtituit. quantumvis plurima oſtenta eſſent adverſa; & haud dubiam alteri partium perniciem portendere crederentur.

Inter quæ, præ cæteris, obſervatione dignum viſum eſt; quòd Aquilæ in Pompeianarum legionum ſignis, fulminibus aureïs, quibus inſiſtebant, proiectis, motiſque alis, a POMPEIO ad CÆSAREM avolantes; certum Pompeianis exitium denuntiare videbantur.

Et POMPEIVS quidem, haud procul ab urbe Mundâ, caſtra poſita habebat: & Cęſar, eòdem profectus, civitatibus aliquot ex itinere in poteſtatem receptis, caſtra, adverſa POMPEIO, conſtituit. ita ut media inter utrumque exercitum, V. paſſ. mil. patens, planities, magnam dimicaturis loci æquitatem præbitura intercederet.

COPIARVM VTRIMQVE NVMERVS, ET AVXILIA. ACERRIMVM AD MVNDAM prœlium.

Copiæ POMPEII, præter equitatum, & VI. mill. levis armaturæ, erant XIII. legiones; Auxilia verò alterum tantum efficiebant. Cæſari autem aderant LXXX. cohortes, & IIX. equit. mill.

Boccuvs quidem POMPEIO filios ſuos ſubſidio miſerat: BOGVD verò ſuppetias imperſonatus Cæſari advenerat.

Poſtero die Cæſar, cognito, Pompeianos à tertiâ vigiliâ in acie ſtetiſſe; & ipſe dimicare paratus, omneis mox copias inſtructas in mediam planitiem producit; quod & hoſtem propiùs in æquum proceſſurum ſperaret.

Cæterùm quùm POMPEIVS, haud longiùs M. paſſib. à munitionibus urbanis, ſuos progredi pateretur, uſque ad rivum quemdam; qui in extremâ planitie, ad partem caſtrorum eius, ſolo paluſtri & prærupto fluens; difficilem admodùm præbebat acceſſum; Cęſariani ad rivum uſque progreſſi, perſpectâ loci iniquitate, non ſine gravi indignatione, coacti ſubſtitére.

Sed quùm Pompeiani, animis inde aucti, & Cæſarianos timore impediri rati, illos è loco tuto iam ultrò ad pugnam provocarent; & hi, ſuperatâ tandem ea loci iniquitate, & clamore utrimque ſublato concurrere auderẽt. quùm illi loco ſuperiores eſſent; & hi rei bellicæ uſu longè vincerent; pari utrimque contentione & impetu ad prœlium ſe comparabant.

Et Cæſariani quidem, hunc potiſſimùm diem diuturnæ militiæ, & tot annorum laboribus finem impoſiturum credebant; Pompeiani verò, in ſolâ victoriâ ſpem ſibi ſalutis reliquam ſtatuebant. maximè quòd plęrique ex his cum AFRANIO & VARRONE, antè in eâdem Hiſpaniâ ſuperati, vitaque donati, armis reſumtis, veniam ab offenſo Cæſare ne ſperare quidem auderent.

Primo ſtatim congreſſu, ſociorum auxiliorumque copiæ, hinc & inde, terga vertére. At Romanæ acies, ubi cominùs congreſſę incaluére, totis in prœlium utrimque viribus incubuére; nemine vel cedente, vel faciem avertente; ſed quo quiſque loco conſtiterat, vel vincente, vel cadente.

Ita diu ancipiti Marte, & quaſi deliberante fortunâ, in utram potiſſimùm partem inclinaret, acerrimè pugnatum eſt.

Tradunt quidam, Cęſarem intereà, & POMPEIVM, in equis, ex loco edito, ſuorum ſtudia & labores deſpexiſſe; interque ſpem & metum dubios, quò ſe inclinaret victoria, obſervâſſe: donec ſuæ uterque parti metuentes; & præſentiam ſuam non parum ad victoriam momenti adlaturam arbitrati; & conſtituto, vel ſimul vincere, vel ſimul occumbere; ex equis deſilientes, & in mediam aciem recepti; ſtudia quidem ſuorum, exemplo excitárunt; ſed ad victoriam parùm profuére. quin ſicuti pari animorum contentione, ita & æquo Marte, quemadmodum prius prœlium utrimque committeretur. & vel univerſi ſimul utrimque caſuri, vel nox ſola prœlium diremtura videretur.

BOGVD VICTORIÆ, LABIENVS FVGÆ AVCTOR.

Niſi BOGVD, qui cum ſuis extra aciem ſtabat, ad capienda POMPEII caſtra converſus, LABIENVM è medio prœlio, ad caſtra defendenda, cum V. cohortibus, ſubitò ex acie excedere compuliſſet.

Is quùm & à ſuis, & ab adverſarijs fugere crederetur; horum quidem animos, dum ſe vincere putant, plurimùm erexit; illos verò, dum ſe vinci credunt, abiectis animis, ad fugam ex aliâ parte tam trepidè capeſſendam impulit; ut ne intellecto quidem aliquanto-pòſt LABIENI inſtituto, acies reſtitui potuerint. ſed inſiſtentibus eodem tenore Cęſarianis, non priùs fugę finem fecerint, quàm pars Mundam, pars in caſtra perveniſſent; tuta fugientibus receptacula.

ANCEPS CÆSARIS EO PROELIO FORTVNA.

Hæc aliter ab alijs tradita. CÆSAREM ipſum, ante prœlium mæſtiorem fuiſſe, & de ſucceſſu ſolicitum. milites eius metu perculſos, & cunctantiùs in aciem progreſſos: & tam remiſsè primo ſtatim congreſſu rem geſſiſſe; ut CÆSARI etiam Deos palam obreſtanti,

ſtanti, ne unius diei & conflictûs ignominiâ, tam inſignes præteritorum annorum victoriæ abolerentur; nunc minis, nunc precibus, apud eoſdem milites, opus fuerit. Et quùm ne ſic quidem multum proficeret; arrepto proximi cuiuſdam ſcuto, Tribuniſque graviter increpitis, inclamaſſe; *Hic mihi vita, ô milites; vobis militia finis erit.* Eoque dicto, in aciem ante omneis perrumpentem, ut x. tantùm pedes ab hoſte diſtaret; univerſam ſuorum aciem pôſt ſe traxiſſe. tela ad ducenta, in ſe coniecta, partim clypeo excepiſſe; partim corporis flexu declinaſſe.

Alij auctores ſunt; Medio ferè prœlio, ſubitum utrimque extitiſſe ſilentium, quaſi convenerint.

Alij; poſt aciem & longam dubia fortuna dimicationem, veteranos etiam Cæſaris, quaſi violentiæ hoſtium impareis, retroceſſiſſe. Atque hinc Cæſarem, furenti ſimilem, primo etiam de morte ſibi conſciſcenda cogitâſſe; deinde equo relicto, in primam aciem proſiliiſſe; ſuoſque cedenteis voce & manu confirmâſſe, ac reppuliſſe. addito; *Se veſtigio non receſſurum. viderent* proinde, *quem quo loco Imperatorem deſererent, & quem quibus proderent; Senem ſcilicet quinquagenarium, pueris.* Eum in modum aciem verecundia magis, quam virtute militum reſtitutam.

Eaque propter, & poſteà, ad amicos dixiſſe ferunt; *Pro laude & gloria ſæpius; tum demum pro ſalute & vitâ decertaſſe.*

Eo prœlio xxx. & eo amplius hominum m. cæſa traduntur; inter quos LABIENVS, & ATTIVS VARVS. Equitum item Romanorum III. millia. Captæ, cum XVII. primi nominis ducibus, Aquilæ legionum XIII. præter ſigna & faſceis. E Cæſarianis, præter D. ſaucios, M. tantùm deſiderati.

His, eo prœlio, pro teſſerâ, VENVS, fuit: Illis, PIETAS. Hæc victoria incidit in ſacrum Liberalium diem, qui Romæ agebatur ad XVI. Kal. Aprileis.

Quo loco prœlium commiſſum eſt, ſtatim à victoria Palmam enatam eſſe memorant. Quod oſtentum non tam Cæſari, quàm OCTAVIO, Cæſaris ex ſorore nepoti, qui tum fortè cum avunculo militabat; felicitatem, & fauſtos rerum in poſterum ſucceſſus, portendiſſe putatum eſt.

MVNDA EXPVGNATA; ET RELIQVIÆ EXERCITVS CONFECTÆ.

Ex Pompeianis ij, qui in caſtra confugerant, non ſine magna Cæſarianorum clade debellati. Qui verò Mundam ſe receperant; non ita ſtatim in poteſtatem venere.

Quùm namque Cæſar opidum obſideri imperâſſet; cadaveribus mortuorum pro ceſpite aggeſtis; ſcutiſque & pilis ſuperimpoſitis, vallum effectum: capitaque occiſorum, gladijs & mucronibus infixa, ad terrorem obſeſſorum ordine diſpoſita ſunt. Et quùm Cæſariani crebris oppugnationibus parum promoverent; per continenteis poſteà eruptiones, omnibus penè, qui eò confugerant, paullatim amiſſis, Munda in Cæſaris poteſtatem venit.

FVGA POMPEIORVM.

SEX. verò POMPEIVS, qui Cordubæ erat, accepto Mundenſis cladis nuntio, veritus ne Cæſari traderetur; perſuaſis opidanis ſe ad Cæſarem de pace acturum proficiſci; cum C. circiter equitibus egreſſus, in Celtiberiam profugit, ibique diu latitavit.

CNÆVS frater, qui cum equitibus aliquot peditibuſque fugiens, Carteiam verſus, quæ à Cordubâ mill. pass. CLXX. diſtat, ſpe claſſis, quæ ibi in ſtatione erat, potiundæ, iter inſtituerat; quùm æger, neque pedibus, neque equo ulteriùs commodè progredi poſſet, lectica clanculùm in opidum delatus eſt.

Cæſar quùm plurimos ex Pompeianis Cordubam ſe contuliſſe intelligeret, & SEXTVM ibi etiamnum eſſe crederet; eodem exercitum ducit: & poſt prœlium in ponte, qui à Pompeianis tenebatur, commiſſum, tranſmiſſo flumine, caſtra ad opidum ponit.

SCAPVLÆ MORS SINGVLARIS.

SCAPVLA totius ſeditionis caput, qui eodem ex prœlio confugerat; urbem defendi poſſe diffidens, lautè cœnatus; nardumque & vinum ſibi infundi iuſſo, ab uno ſervorum ſe iugulari; ab altero in pyram præparatam conijci ſe iuſſit.

CORDVBA MAGNA CVM CÆDE CAPTA, ET DEIN HISPALIS.

Exortâ inde inter opidanos, & fugitivos Pompeianos, diſſenſione, quùm hi muro & maiore parte turrium occupatâ, opidum invitis etiam opidanis adverſus Cæſarem defendere pergerent; opidani diverſa parte Cæſarianos intromiſere.

Pompeiani dum opidum incendere parant, tandem ſuperati ac XXII. M. intra urbem contrucidati interiere. Servi opidanorum, quos omneis SEXTVS manumiſerat, partim venumdati, partim & ipſi interfecti ſunt.

Inde Cæſar Hiſpalim caſtra movet, ubi magnum Pompeianorum erat præſidium. & deprecantibus ultrò Hiſpalenſium legatis, ſuum etiam ipſe præſidium cum CANINIO legato, in opidum mittit. Ea re indignatus PHILO POMPEII acerrimus defenſor, clam ex opido egreſſus, & in proximam Luſitaniam profectus eſt. atque inde cum Cæcilio Nigro, & magnâ Luſitanorum manu, rediens, noctuque in opidum receptus, vigiles præſidiumque Cæſaris trucidavit.

Cæſar veritus, ſi per vim opidum capere contenderet, ne Cordubæ exemplo, idem opidum à Pompeianis incenderetur; remiſſiùs agens, & diſſimulans, opidanos cum Luſitanis eruptionem facere permittit.

Sed dum illi navibus, quæ in Bæti flumine erant, incendendis diſtinentur; & ab equitatu quem Cæſar in inſidijs collocarat, circumventi conciduntur; idem opido potitur.

Poſtillà, pleraſque alia opida, quædam vi, quædam voluntate, in Cæſaris poteſtatem venére.

CARTEIA SE DEDIT. CN. POMPEII CÆDES.

Carteienſeis, qui Cęſari anteà portas præcluſerant; eidem gratificaturi, nuntiant ſe imperata facturos; & , ſimul POMPEIVM, quem in poteſtate haberent, tradituros.

Orto inde inter opidanos, alterutrius partis adſectatores, diſſidio, non exigua cædes eſt conſecuta.

Interea POMPEIVS, humero & crure ſiniſtro ſaucius, occupata XXX. navium, quæ in portu erant, claſſe, in fugam ſe cum ſuis dedit. Quùm quarto die ad terram applicuiſſet, & ſimul è navi egreſſus, ſuos aquandi cauſſa in terram expoſuiſſet; C. DIDIVS, qui fugientem à Gadibus, cum claſſe fuerat conſecutus, naveis ipſius partim cepit, partim incendit.

POMPEIVS. iam mari prohibitus, cum paucis in loca mediterranea perfugiens, præter duo vulnera, talo intorto & luxato ad fugam impeditior, lecticâ in turrim, locum quemdam munitum, defertur. Quò poſtquam cohorteis, ad ipſum perſequendum miſſæ pervenére; ipſe defatigatus, inter avias ſolitudines, quâdam in ſpelunca ſe occultârat. Sed captivorum indicio proditus, à CÆSONIO quodam. (al. CESENNIVS LENTO eſt) poſtquam diu & ſtrenuè ſe defendiſſet, tandem occiſus eſt.

DIDII EXITVS.

DIDIVS verò, qui ſe in proximum caſtellum receperat, naveiſque nonnullas, reficiendi cauſſà, ſubduxerat; quùm Luſitani quidam, ex Pompeianâ factione, navibus ſuis igneis iniicerent; caſtello egreſſus, & eruptione ad naveis defendendas facta, in Luſitanorum inſidias delapſus, & ab iiſdem cum ſuis cæſus eſt.

CÆSAR interea ab Hiſpali Gadeis profectus, ubi celeberrimum HERCVLIS Templum erat; ne à ſacris quidem ibi donariis, uti pecuniis quo iure, quâque iniuriâ conficiundis intentus; abſtinuiſſe fertur.

Perlato Romam, ad XII. Kal. Maias, ipſis ſcilicet Parilibus, (qui dies natalis Vrbis Romæ) Hiſpanicæ victoriæ nuntio; in cęteris honoribus, L. dierum ſupplicatio Cæſari decreta: inſtitutumque poſteà, ut quot-annis eodem die Diis ſacrificaretur.

CÆSAR ROMAM REDIT, COS. ET DICTATOR IV.

CÆSAR, totâ iam Hiſpaniâ ſubactâ, rebus ibidem conſtituendis aliquamdiu immoratus, & bellis civilibus planè defunctus; ſub menſem Octob. Romam reverſus eſt.

Hinc Æra Hiſpanica initium duci volunt. Vid. BARON. Martyrol. 22. Octob. *Alii meliùs triennio priùs.* Vid. Petav.

3908. Ab V. C. 709. *Ipſe, qui abſens, à LEPIDO, ſuo Magiſtro equitum, populo eam ad rem convocato; IV. Conſul creatus, ſine Collegá, fuerat; eum Conſulatum etiam ante-quàm in urbem veniret, ſerùs quidem, & elapſis iam pluribus anni menſibus, iniit. Atque ita reliquo anni tempore reſpubl. ſine Conſulibus fuiſſe cenſeatur.* 42.

Hoc eodem anno idem IV. Dictaturam, cum M. ANTONIO Magiſtro equitum, iniiſſe videatur; quam per plureis inſequentis anni menſes, uſque ad annum expletum, continuárit.

TRIVMPHVS EX HISPANIA.

Romam reverſus V. ex Hiſpaniâ triumphum egit; cuius adparatum ex raſili argento fuiſſe tradunt. Hic triumphus, qui non tam de extero hoſte, quàm de civibus victis, agi videretur; non ſine magno populi dolore & invidiâ ſpectatus eſt. Poſt triumphum etiam prandium populo dedit; primò parcius, deinde ſumtuoſius, Chio & Falerno præbitis.

Q. FABIO MAXIMO, & Q. PEDIO, Legatis, Pro-prætoribus, quos adverſus POMPEIVM cum exercitûs parte multo-antè præmiſerat; ut tres triumphi de civibus Romanis in Hiſpaniâ victis, agi viderentur; ſecundum ſe triumphandi poteſtatem conceſſit. qui ligneis opidorum ſimulacris riſum populo Romano, eâ licet indignitate exulcerato, moviſſe produntur.

CONSVLES SVFFECTI, SIVE HONORARII.

Peracto iam triumpho Cæſar, Dictaturæ honore contentus, Conſulatum depoſuit: & Q. FABIVM MAX. & C. TREBONIVM ASPRVM, novo & inuſitato anteà exemplo, in reliquos anni menſeis ſibi ſuffecit. Hinc deinceps Suffecti ſive Honorarii Conſules primùm creari cæpti. Quorum vix ulla, niſi memorabile fortè aliquid geſſiſſent; ſervata memoria: & ii ſoli, qui Kal. Ianuar. inibant, nomen anno ſuo dedérunt. Reliqui autem magiſtratus, quos populo permiſiſſe videri volebat, re verâ & ii per ipſum creabantur. Quibus enim favebat, eoſdem per libellos aut literas Tribubus commenda-

mendabat, eorumque ſuffragia quodammodo ſtipulabatur.

CLEMENTIA IN CÆSARE.

Hic tamen, uti rerum geſtarum claritate ac magnitudine omneis facile ante ſe principes ſuperavit; ita clementiâ animique moderatione (in ſummâ etiam felicitate; & pronâ, ad arbitrium de omnibus rebus ſtatuendi, iniuriaſque ulciſcendi, facultate) cæteris antecellere ſtuduit. Vnde Templum poſteà, ipſi & CLEMENTIÆ commune, decretum eſt; in quo utriuſque ſimulacra dextras iungerent.

IDEM NIMIVS IN PRÆMIIS TRIBVENDIS: MAGISTRATIBVS augendis, &c.

Vt verò ijs, quos ſuæ dignitatis fautores habuiſſet; quorumque operâ fideli, bellis ſuperioribus, uſus fuiſſet, gratificaretur; & eorum debitorum à ſe præmiorum exſpectationi ſatisfaceret; quorumdam magiſtratuum numerum auxit. Quæſtores XL. Prætores XIV. conſtituit. ut horum numerus numerum provinciarum excederet: & in eas non ſortitò, ſed extra ordinem, quos ipſi viſum erat, mitteret: & interdum loco provinciæ vacuæ pecuniam donaret.

Idem fecit in ſacerdotijs. Nam uti priùs collegio XV. Virûm, ſacris faciundis, unum; ita & VII. Viris Epulonum, treis adiecit.

Senatorum quoque cœtum ad nongentos uſque ampliavit: & quoſvis etiam milites, & libertinos, nullo ferè diſcrimine, dum is numerus expleretur; in Senatum adlegit. & in his pleroſque barbaros, peregrinos, & Gallos, civitate paullo-antè à ſe donatos.

Item & inter Patricios & Conſulares, quamplurimos, etiam qui magiſtratum numquam geſſiſſent, & prorſus indignos, adſcripſit. Monetæ quoque & vectigalibus publicis, ſervos peculiares præpoſuit.

Multis, quibus honores impertiri non poſſet, numeratâ pecuniæ ſummâ ſatisfecit: divenditis etiam, ſub haſtâ, locis quibuſdam publicis & ſacris. Quoſdam etiam graviſſimorum criminum reos, & convictos abſolvit.

Sed hæc ferè omnia viris bonis & cordatis, minùs grata, varijs de CÆSARE ſermonibus; & libellis, ſine auctore, in publicum ſpargendis, occaſionem dedére.

HONORES CÆSARI DELATI.

Poſtquam autem in Senatu CICERO de primarijs quidem honoribus, qui tamen intrà humanæ conditionis terminos conſiſterent, CÆSARI deferendis, rogationem tuliſſet; quamquam CASSIVS, & pauci aliquot eo iniquiores, fiduciâ clementiæ ipſius, liberiùs refragarentur; à reliquo tamen univerſo Senatu, maximi & eàtenùs inuſitati, decreti ſunt. Hi potiſſimùm.

1. *Conſulatus continuus in decennium.*

2. *Dictatura & Cenſura, etiam ſine collegâ, perpetua.*

3. *Tum ut Imperatoris prænomine uteretur.*

4. *PARENS etiam patriæ & Liberator diceretur, & eo nomine in Faſtos referretur.*

5. *Ædes Libertatis, tamquam libertate per ipſum reipublicæ reſtitutâ; publicè exſtrueretur.*

6. *Veſte triumphali, in ludis & ſacrificijs, & quandocumque vellet, etiam intra urbem, uteretur.*

7. *Lauream ſemper geſtaret. faſceis & lictores ſemper laureatos haberet.*

8. *Sellâ curuli & eburneâ ſemper ſederet.*

9. *Si quis ei filius naſceretur; is ſummus Pontifex eſſet.*

10. *Summum in milites & exercitus pop. Rom. imperium haberet.*

11. *Dies maximè inſignium victoriarum ipſius, quotannis feſti haberentur, & ſolennibus ſacrificijs celebrarentur.*

12. *Pecunia ipſius nomine & imagine ſignaretur.*

13. *A ſerijs Latinis, ex monte Albano ovanti urbem ingredi liceret.*

14. *Templum novæ CONCORDIÆ erigeretur; in quo dies feſtus quot-annis celebraretur; ob mutuam inter civeis pacem, & concordiam, confectis bellis civilibus, per eum reip. reſtitutam.*

Hæc, aliaque ampliora, ei ex S. C. decreta, & in tabulis perſcripta, Conſules & Prætores, ſubſequente univerſo Senatu, ad ipſum, pro Æde VENERIS GENETRICIS ſedentem, (al. pro Roſtris ius dicentem) detulére.

ARROGANTIA ODIOSA.

Sed quòd ille, dextrâ licet perhumaniter præbitâ, nec accedentibus, nec coram ſe ſtantibus adſurrexiſſet; ea in homine arrogantia, pro inſigni in Senatum contumeliâ, non modò à Senatoribus, ſed ab universâ etiam plebe iniquiſſimis animis accepta; primam invidiæ, ſive ſiniſtræ, de affectatâ dominatione, ſuſpicioni cauſſam præbuit.

Tradunt quidam CÆSAREM, perſpectâ patrum populique indignatione, detracta domi per deſperationem à collo veſte, ad familiares exclamâſſe: *Se cuicumque volenti iugulum feriendum præbere.*

Alij id factum aliter excuſant: vel præ ſubitâ capitis vertigine, quo minùs adſurgeret; vel alvi profluvio, & deiectionis metu, prohibitum.

Alij, dum is adſurgere conaretur; à CORNELIO BALBO, qui tum fortè adſtabat, his verbis increpitum: *Non te CÆSAREM eſſe meministi?*

Hæc eius anni exitu geſta ſunt, quo CÆSAR alijs Conſulibus, in locum ſuum ſuffectis, quartam, ut dixi, Dictaturam inierat. Quo etiam anno, quia ante CÆSARIS ex Hiſpaniâ reditum nullus Quæſtor creatus fuerat; Ærarij adminiſtratio penes II. Ædileis fuit. E quibus alter, ſumtibus CÆSARIS, ludos Apollinareis fecit; quùm Megalenſes ex S. C. ab Ædilibus pleb. celebrati fuiſſent.

M. autem LEPIDVM, qui per id te upus Hiſpaniam, ſed per amicos, adminiſtrabat; in locum M. ANTONII Candidis, ipſe iam v. Dictator, Magiſtrum equitum ſibi aſcivit.

RIDICVLVS CANINII CONSVLATVS.

Extremo autem anni die, quùm Q. FABIVS, alter Conſul, repentinâ morte ſublatus eſſet; C. CANINIVS REBILVS, CÆSARIS, bellis ſuperioribus, legatus, in campo Martio (Comitijs Quæſtorijs pro tempore inſtitutis.) horâ ſeptimâ, & quidem petens, Conſul eſt renuntiatus; qui uſque ad Kal. Ianuar. eſſet, quæ eſſent futuræ mane poſtridie.

Eo Conſule nemo prandit. ipſe mirificè vigilans; qui toto ſuo Conſulatu ſomnum non viderit.

Vno die Conſul, Roſtra quùm adſcendiſſet, honorem pariter Conſulatûs iniit, & eiecavit. *Conſul dialis.* (Hi CICERONIS ioci.)

NOVI MAGISTRATVS INSTITVTI.

Anno inſequenti, CÆSAR XVI. Prætores conſtituit. Inter quos P. VENTIDIVS, poſteà de Parthis triumphavit. M. item BRVTVS & C. CASSIVS; hic peregrinus, ille urbanus.

Sex item Ædiles creati; duobus à CÆSARE additis, qui Ceriales dicti. & hi patricij, quùm reliqui sv. plebeij eſſent.

TRIBVNAL, ET STATVÆ, LEGES.

Tribunal ſuum, quod eatenus in medio foro fuerat; in Roſtra transferri iuſſit. Iuxta quod, ſtatuas SVLLÆ & POMPEII, quas populus ad Pharſalicæ cladis nuntium deiecerat, reſtitui iuſſit. operis inſcriptione & laude ANTONIO conceſſâ.

Eodem loco duæ & ipſi ſtatuæ S. C. decretæ, vario habitu ſunt conſtitutæ: Vna cum Querceâ, ſeu civicâ coronâ, *ob civeis*, ſcilicet, *ſervatos*: Altera, cum obſidionali; *quaſi Vrbem obſidione liberâſſet.*

Leges multas & ſalubreis promulgavit. Ius civile ad certum modum, ſive methodum redigere; & ex immenſâ legum ſilvâ, optima quæque & neceſſaria delibare & in paucos conſerre libros, conſtituerat.

CARTHAGO ET CORINTHVS RESTITVTÆ, COLONIÆ ALIÆQVE PLVRES.

Inter ceteras urbeis, quas tam in Italiâ, quàm extra, partim novas condidit, partim inſtauravit; Carthaginem & Corinthum, in eum uſque diem deſertas, miſſis eò tum civibus libertini generis, tum pluribus e militibus ſuis; colonias populi Romani conſtituit; & priſtinis nominibus reſtitutas, novis operibus exornavit.

Id populus Romanus, tempore Gracchanæ ſeditionis, de Carthagine efficere erat conatus, miſſis eò propter inopiam vs. civium millibus: ſed quùm Lupi ſulcum murorum coloniæ, aratro in ſolo dirutæ urbis ductum, confudiſſent; oſtento territi deſtitere.

Ilienſeis, quos anteà SVLLA plurimis beneficijs adfecerat; ipſe propter neceſſitudinem, & cognationis vinculum, per IVLVM; agris, libertate & immunitate donavit.

Coloniæ intra Italiam deductæ; Hiſpella, Lanuvium, Calatia, Veij, & Caſilinum. Extra Italiam; Pola in Iſtriâ, quæ poſtea PIETAS IVLIA dicta; & in Galliâ, FORVM IVLII; in Syriâ Berytus. Deductis præterea, ut quidam collegere; in tranſmarinas colonias ampliùs LXXX. civium millib.

CONATVS CÆSARIS, ET EXPEDITIONES ANIMO PRÆSVMTÆ.

Ipſe maior ſe fieri cupiens, vix ullâ amplificandæ gloriæ materiâ reliquâ, expeditionem adverſus Dacos & Getas, qui in Pontum & Thraciam irrupiſſe dicebantur; iam facere conſtituerat. Inde per Armeniam adverſus Parthos, quaſi CRASSVM, & amiſſas cum eo legiones aquilaſque ulturus; exercitum ducere. Ab his per Hyrcaniam, iuxta mare Caſpium, in Scythas proficiſci, eoſque ultrò bello laceſſere.

Et converſo ab ijs ex Aſiâ in Europam itinere, per Sarmatiam in Germaniam tranſire: Inde per Galliam, facto quodam gyro, in Italiam reverti.

(*Paria quædam immoderati animi tentamenta, ſcriptores Græci, ALEXANDRO MAGNO adſinxiſſe cenſeantur, poſt res in Oriente, victo iam DARIO, conſtitutas.*)

Ne tamen nihil Senatui deferre videretur; non modò bellum Parthicum, ſed alia pleraque, quæ animo & cogitatione præſumſerat; tamquam provinciam, ſibi à Senatu decerni voluit. Vt, *Pontinas paludes, emiſſo lacu Fucino, & mieſlo aggere, complanare; & campos uliginoſos ad culturam reducere: Iſthmum Corinthiacum perfodere*, &c.

Quæ omnia, medio expeditionis & belli Parthici tempore, per alios quidem perficere cogitabat. præmiſſo interim ad bellum Parthicum, trans Hadriaticum Sinum, C. OCTAVIO, ſuo ex ſorore nepote, cum x. equit. millib. & XVI. legionibus.

Sunt auctores; bellum Parthicum ab eo valetudinis potiſſimùm cauſsâ ſuſceptum; quòd repentinis animi deliquijs, & comitiali morbo, maximè in otio, infeſtaretur.

MAGISTRATVS DESIGNATI IN ANNOS CONSEQVENTEIS.

Ceterùm, quûm ad eam expeditionem unius anni ſpatium

ſpatiu à nomine ſuffecturum intelligeret; ne tranſlatâ in ſe omnium comitiorum poteſtate atque arbitrio, magiſtratuum ſe abſente in urbe eſſet ſolitudo: aut ne, ut priùs, ſi a populo magiſtratus crearentur, res ad contentiones & motus inteſtinos rediret; magiſtratus omneis in annum ſequentem deſignavit.

In his, Conſules, C. VIBIVM PANSAM, & A. HIRCIVM.

In annum ſecundum, præter Conſules D. ALBINVM BRVTVM, (al. ÆMILIVM LEPIDVM II. qui BRVTO ſuffectus) & L. MVNATIVM PLANCVM; Tribunos plebis duntaxat conſtituit.

E provincijs, Galliam Narbonenſem, cum Hiſpaniâ, LEPIDO attribuit: & in eius locum C. OCTAVIVM Nepotem, eo anno Magiſtrum equitum ſuffecit: & in conſequentem annum, CN. DOMITIVM CALVINVM.

P. quoque DOLABELLAM, vix dum xx. annos natum, & legibus à petendâ eâ dignitate prohibitum; ſibi in Conſulatu ſubrogavit: ut poſtquam ipſe paludatus ex urbe exiſſet, iniret; Conſulatumque illius anni cum M. ANTONIO gereret.

AMBITIOSA SENATVS DECRETA.

Senatus CÆSARIS ambitioni, velificari & blandiri iam inſuetus, nonnullis ægrè id ferentibus, longè ampliores honores decrevit. 1. *Vt deinceps ipſe ſacroſanctus, hoc eſt, inviolabilis eſſet: ſive, Si quis ipſum vel dicto, vel facto læſiſſet, is ſacrilegio & piaculo ſe obſtrinxiſſe cenſeretur.* 2. *Vt ſingulis Senatus decretis, Tribunorum plebis ſimilar, intercedendi poteſtatem haberet.* 3. *Vt eius acta omnia, rata & firma eſſe iuberentur. & magiſtratus inituri iurarent; ſe decretis ipſius neutiquam refragaturos.* 4. *Vt ſatellitio, ex Senatoribus & Equitibus, ad corporis cuſtodiam uteretur.* 5. *Tribus una, mutato nomine, ab eo IVLIA deinceps vocaretur: & menſis Quinctilis, quo et ad IV. Idus, erat natalis; IVLIVS diceretur.* 6. *Vt ſingulis luſtris (al. quot-annis) per Veſtales & ſacerdotes publicè pro ſalute eius vota fierent. & iuſiurandum per Fortunam ipſius conciperetur.* 7. *Vt ſella eius aurea, cum coronâ aureâ, gemmis fulgentibus radiata, in Theatrâ & Circum à multitudine inferretur. qui honor ſolis Dijs tribui ſolebat.* 8. *Vt certamina quinquennalia ipſi, tamquam Heroi, conſecrarentur.* 9. *Vt imago ipſius cum titulo DEI INVICTI in Templo Quirini poneretur: & IOVIS cognomentum ipſi imponeretur. & Flaminem, quaſi Dialem, peculiarem, cum Aris & pulvinaribus, haberet: eique ſacerdotio M. ANTONIVS primus præeſſet.*

Et hæc tam abſurda decreta, aureis litteris, in argenteis tabulis, perſcripta, Senatus ſub pedibus IOVIS CAPITOLINI deponi curavit. Quæ ille, præter Satellitium & pauca, lubentiſſimè admiſit. ſolis enim contentus lictoribus, Prætorias etiam cohorties à ſui cuſtodiâ removit.

HIRCIO autem & PANSA, inter cętera monentibus; ut principatum armis quæſitum, armis & ſatellitibus tueretur; negavit ſe facturum; *Malle ſemel mori, quàm perpetuâ formidine cruciari.*

Et quamquam hæc omnia, longè ſupra mortalitatem, divinæ maieſtati, quàm regio propiora faſtigio, ei à Senatu tributa eſſent;

REGII NOMINIS ADFECTATIO.

Neque tamen tam inimici eius, quàm amici ceſſarunt; quò minus utrique operam darent; ut *ſupremo Regis inſuper nomine honeſtaretur.*

Illi quidem; ut maiore invidia illum apud populum onerarent, & in tyrannidis ſuſpicionem adducerent: Hi vero; ut regium nomen, cętere eius amplitudini & poteſtati, ceu colophonem, adderent.

Et quamquam aliàs CÆSAR, id nomen tamquam infauſtum, averſatus, eos, qui ita cenſuiſſent, ab eiuſmodi conatu in poſterum ſuperſedere iuſſiſſet; quòd tamen id non tam ex animo, quàm metu indignationis publicę, recuſare videretur; non deſtitere, quin id nomen, & adfectatæ dominationis ſuſpicionem, in vulgus ſpargerent.

Sed huic rei alius acceſſit rumor; *Libris ſcilicet, Sibyllinis contineri, Parthos non niſi regis ductu & auſpicijs, Romanorum imperio ſubijci poſſe. alioqui invictos fore.*

Et quùm quidam, ex eo adulatorum numero, lauream albâ faſciâ prælıgatam, pro diademate, ſtatuæ eius, quæ pro Roſtris ſtabat, clam impoſuiſſent; & duo Tribb. pl. detractâ coronæ faſciâ, eum, qui impoſuerat, deprehenſum abreptumque in vincula duci iuſſiſſent; collaudatâ apud plebem Cæſaris modeſtiâ; Ipſe, licet id Tribunorum factum haud ſatis æquo animo ferret; dolorem tamen animi in præſens diſſimulavit.

Quùm verò paullo-pòſt ex Albano monte, à Latinarum ſacrificijs, ovans urbem ingrederetur; & rex à quibuſdam, iiſque paucis & ſubornatis, ſalutatus eſſet; ubi eam ad vocem, ſequutum totius fere populi gemitum ſenſit; quaſi in nomine erratum eſſet; *CÆSAREM* ſe, *non regem vocari*, argutè reſpondit. Factoque mox universè cunctorum ſilentio, mæſtior ſolito prætervectus eſt.

Sed quùm hic iterùm C. EPIDIVS MARVLLVS, & L. CÆSETIVS FLAVVS. Tribb. pl. primos iſtius ſalutationis auctores ad cauſſam dicendam, per apparitores, ad tribunal ſuum pertrahi iuſſiſſent; & universa multitudo adplaudens BRVTOS, eo nomine & facto, illos ſubinde appellaret; CÆSAR graviter indignatus vix ſe continuit, quin acerbius aliquid in eos ſtatueret. Dilatâ tamen ultione, Tribunos & populum ſeveriùs increpuit: & ipſos viciſsim, *homines brutos & turbulentos*, appellavit.

Verùm poſtquam iidem Tribuni rogationem promulgâſſent; *Non licere ſibi tutò ac liberè de rep. loqui, aut agere*, haud ultrà ſibi temperavit, quin apud Senatum conquereretur; *Se à Tribunis dolo malo apud populum in invidiam adfectata tyrannidis vocari:* Eoſque in iudicium citatos accuſavit, ſententiamque de eorum pœnâ rogavit.

Et quùm non deeſſent; qui ipſos vel capite plectendos cenſerent; ipſe vitę eorum parcens, operâ HELVII CINNÆ, collegæ ipſorum, magiſtratu privatos, Senatu movit. *Tribunitiam poteſtatem, hactenus ſacroſanctam, violare potiùs auſus; quàm in eos animadvertere, qui non ſine crimine eum regem nominâſſent.*

Quùmque hi amici iterum monerent; ut ex Hiſpanicis cohortibus corporis ſui ſtipatores adſciſceret; negavit ſe facturum; *Nihil eſſe enim miſerius perpetuâ cuſtodiâ. Inimicis maiorem invidiæ materiam præberi non oportere; qui vel iam anſam nocendi nactos ſe arbitrarentur.*

ADVLATORIVM ANTONII COS. FACINVS.

At quùm Lupercalibus idem, aureâ coronâ, triumphalique veſte exornatus, & in aureâ ſellâ ſedens, pro Roſtris ludos ſpectaret; M. ANTONIVS, ipſius in Conſulatu Collega, qui & ipſe inter Lupercos nudus unctuſque diſcurrebat, conſcenſis roſtris, ſupplex genibus eius advolutus; CÆSAREM, Regem ſalutavit: & diademate capiti eius impoſito ſurgens; *Hoc*, inquit, *pop. Rom. tibi per me exhibet.*

Hîc poſtquam paucorum, qui in id ſubornati erant, minime illuſtris adplauſus; & manifeſtus plurimorum bonorum gemitus, (inter quos M. LEPIDVS, averſa facie, nec à lacrymis abſtinuiſſe perhibetur) ſubſequutus eſſet; CÆSAR diadema ita reiecit, ut tanta ANTONII audaciâ minimè offenſus videretur. Id Cæſaris factum, ſequutus ſtatim totius populi adplauſus. Atque iterum ANTONIO imponente, pauci uti priùs adplauſere: Cæſare denuò repudiante, univerſi.

Id quùm iterùm atque iterùm ab utroque fieret; populus interim tacitus, quò res tandem evaderet, ſpectabat. Donec Cæſar, cedente ANTONIO, diadema in Capitolium deferri iuſſit. addito; *Solum IOVEM Romanorum regem eſſe.* Quo viſo; univerſus populus cum gaudio acclamavit, omniaque ipſi fauſta comprecatus eſt.

Ille nihilo minus in acta publica referri voluit: *Regnum ſibi per Conſulem a populo delatum non accepiſſe.*

Sed quum ne ſic quidem adfectati regij nominis infamiam à ſe amoliri poſſet: & nullam eſſe ampliùs rempublicam; ſed nudum ſine corpore & ſpecie nomen eſſe, palam pronuntiaret; totiuſque ferè multitudinis animos alijs factis dictiſque, Tyranno adfinibus, à ſe alienaſſet; omnes ſtatim converſi in M. BRVTVM, Prætorem urbanum, oculis atque animis, eum quaſi vindicem publicæ libertatis expetebant.

M. BRVTVS VINDEX PVBLICÆ LIBERTATIS DESIGNATVR.

Hic BRVTI illius, qui Sullanâ Seditione eſt interfectus, filius; & à Q. SERVILIO CÆPIONE, avo materno, adoptatus Q. CÆPIO BRVTVS dicebatur; à primo illo BRVTO, qui pulſis Tarquinijs, regibus, conſul creatus fuerat, paternum genus ducere credebatur: & quaſi ex gentilitio munere, *ad remp. in libertatem, ex regiâ CÆSARIS dominatione, adſerendam*, clamoribus, convicijs, publicis inſcriptionibus, inſtigabatur.

Et Cæſaris ſtatuæ hi verſiculi ſubſcripti legebantur.

BRVTVS quia reges eiecit, Conſul primus factus eſt:
Hic, quia Conſules eiecit, rex poſtremò factus eſt.

BRVTVS itaque, his rebus incitatus, tum quod M. CATONIS, qui Vticæ ſibi manus intulerat, ex SERVILIA ſorore nepos; & ductâ in uxorem PORCIA, etiam gener eſſet; quamquam non tam dominantem, à quo honores & beneficia, atque adeò vitam acceperat, odiſſet; quàm dominationem ipſam graviter ferret; ad inſidias Cæſari parandas animum convertit. ſolâ diu PORCIA uxore propoſiti eius conſciâ.

C. CASSIVS SOCIVM FACINORIS SE BRVTO ADIVNGIT; ALIOSQVE ſolicitat.

Aliâ ex parte C. CASSIVS, BRVTI in Præturâ collega, qui IVNIAM eius ſororem in matrimonio habebat: quique præter inſitum à puero tyrannidis odium, privatas etiam cum Cæſare ſimultatum cauſſas habebat; amicorum animos contra Cæſarem aſſiduè ſolicitabat.

Sed ij, qui id factum non tam manuum, quàm maturi conſilij & auctoritatis eſſe ſcirent; ita demùm operam ſuam CASSIO polliciti ſunt; ſi BRVTVS, qui dignitate reliquos facilè anteibat, iſti facto ducem ſe præberet.

CASSIVS itaque, licet BRVTO, ob contentionem de Præturâ urbanâ, offenſus eſſet; prior ipſe ad eum iam reconciliatum ſe contulit.

Et præcrebuerat conſtans tum fortè fama, L. COTTAM XV. Virum, proximo Senatu, ex libris Sibyllinis, relaturum; ut *CÆSAR bellis Parthici cauſſâ rex diceretur*: quòd aliter Parthi à Romanis ſubiugari non poſſent.

Quæ res vel in primis Cæſari cædem maturavit. quùm metuerent adverſarij; ne ſi à frequenti Senatu in eam ſententiam itum eſſet; & ipſi adſentiri cogerentur.

Interrogante igitur BRVTVM CASSIO, *Num Idib. Martijs* (in quem diem Senatus indictus erat) *in Curiam venturus eſſet?* negavit BRVTVS ſe iturum. Tum CASSIVS: *Quid ſi*, inquit, *vocemur, ut Prætores?* Tum meæ erunt partes, reſpondit BRVTVS; *vel ad mortem uſque pro reip. libertate contendere.*

CASSIVS hominem complexus, ulteriùs quærit: *Num quos ex optimatibus in tam pulcri facinoris ſocietatem admiſſurus eſſet?* quando plurimi eſſent, qui idem ſuo cum animo agitarent. quique, uti à cæteris Prætoribus venationes, munera, aut alia ſpectacula, ita ab ipſo, Tyrannidis everſionem, tamquam maioribus ſuis debitam, exſpectarent.

CONIVRATIO IN CÆSAREM; DIES ET LOCVS CONSTITVTI.

Itaque quæ dudum ſinguli in animo habuerant, tum demum tentatis antè amicorum voluntatibus, inter ſe pateſacere & communicare; & in unum omnes conſilia conferre cœpérunt.

Inter cæteros, ex intimis & familiaribus Cæſaris, D. BRVTVM ALBINVM, Cos. deſignatum ſibi adiungunt. Hi principes fuére coniurationis. qui & alios

aliquot, ut fidos, ita manu promtos, in partem facinoris vocárunt. ut LX. ampliùs cum Equites, tum Senatores, conſpiraſſe diceretur, nullo tamen ſacramento aut religione inter ſe adſtricti.

Ex iis præcipui, CN. DOMITIVS, SER. GALBA, P. SERVILIVS CASCA, L. TVLLIVS CIMBER, PONTIVS AQVILA, Q. LIGARIVS, RVBRIVS REX, SEXTIVS NASO.

Quùmque CÆSARE propediem in Parthos profecturo, temporis brevitas urgueret; Diem quidem cædi, ipſas Idus Mart. antequam Senatus ſententiam, de Rege ipſo nominando, rogaretur. Locum autem, Curiam Pompeianam, in qua tum Senatus habendus eſſet; conſtitui placuit.

Ferunt, quùm quidam ANTONIVM & DOLABELLAM apud CÆSAREM criminarentur, tamquam rebus novis ſtuderent; *Minimè ſibi ab obeſis illis ac comatis metuendum*, reſpondiſſe; *ſed à pallidis potiùs illis & macilentis*; BRVTVM & CASSIVM deſignando.

PRODIGIA ET PRÆSAGIA CÆDEM ANTEGRESSA.

Cædem eius complura denuntiáſſe perhibentur cùm prodigia, tum præſagia.

Pridie quàm cæſus eſt, Regulum avem, qui cum ramo laureo in Curiam Pompeianam volatu ſe receperat, aliæ diverſi generis aves, ex proximo nemore inſecutæ, in eâdem Curiâ diſcerpſére.

VXOR CALPVRNIA, quam arto ſomno oppreſſam CÆSAR offenderat voces obſcuras & ſuſpirijs intermiſtas edere, & quaſi lamentari; ſub diluculum excitata, narráſſe traditur: Viſum ſibi per quietem domûs faſtigium collabi; & ipſum maritum plurimis confoſſum vulneribus, in ſinu ſuo iacentem lugere. Rogavit itaque, ut eo die, publico abſtineret; & Senatum differret,

Et quùm pluribus hoſtijs, ad menteis Deorum exquirendas immolatis, vates renuntiaret, non litari: neque aves ipſæ addicerent; Curiâ abſtinere, & Senatui, per ANTONIVM, miſſionem dare, conſtituerit.

BRVTVS verò & CASSIVS, Prætores, quùm eo mâne in porticu, ante theatrum POMPEII, magnâ animorum tranquillitate ius petentibus redderent; & Cæſarem, propter adverſa ſacra, eo die in Curiam non venturum intelligerent; veriti, ne *dilato negotio inſidiæ pateſierent*:

D. BRVTI SVBORNATIO AD CÆSAREM INDVCENDVM.

D. BRVTVM ſubornant, qui ipſum quoquo modo in Curiam adduceret: & expromta diceret omnium ferè Senatorum ſuffragia; quibus *ipſe cunctarum, præter Italiam, gentium rex diceretur.*

Si eum diem rebus gerendis minus idoneum iudicaret, vel alio nomine ſuſpectum haberet; ipſe ſaltem in Curiam procederet: & appellatis patribus, Senatum iam opperientem, in aliud tempus dimitteret.

His ille dictis, ſimul Cæſarem manu apprehenſum foràs deduxit. Et is ſub horam diei quinctam, ſimulato morbo, lecticâ in Curiam ſe deferri iuber, Senatum quamprimùm dimiſſurus.

Multis de coniuratione, & cæde ſuâ, indicijs in itinere neglectis; & quùm in Curiâ ipſâ, ex more, ſacris operatus, nullis victimis litare potuiſſet; contemto cum religione, quod exſta prædicebant, periculo; inimicíſque amicorum ſpecie urguentibus, ne Senatum diutiùs remoraretur; in Curiam ingreſſus eſt.

ANTONIVM Collegam eius, comitemque, C. TREBONIVS, uti inter coniuratos convenerat; quæſitâ colloquij occaſione, extra Curiam detinebat.

CÆSARIS CÆDES.

CÆSARE verò iam ingreſſo univerſus Senatus honorificè adſurrexit. Et poſtquam in ſellâ conſediſſet, coniurati, qui breveis ſub veſte gladios occultarant, frequentes undique ſellam ipſius, alij officij cauſâ; alij aliquid ab ipſo petituri; circumſtérunt: & propiùs accedentes, importuniuſque complexi, quàm vellet & ferret; ſigno cædis à TVLLIO CIMBRO dato, & CASCA iugulum petente; alij mox ſtrictis undique gladijs adgreſſi ſunt.

Quod ut ille animadvertit, dextrâ togam in caput adducens; ſiniſtrâque ſinum ad ima crura deducens; & ad Baſim ſtatuæ POMPEII, quæ in Curiâ erat, prolapſus, XXIII. ſe vulneribus confodiendum præbuit; ſtatuamque eamdem ſuo ſanguine reſperſit.

Paucis menſibus antè quàm CÆSAR trucidaretur, CÆCILIVS BASSVS, unus ex Pompeianis, SEX. CÆSAREM Præſidem Syriæ occiderat. Eo facto, reliqui Cæſariani BASSO ſe opponunt, & pœnas de eo ſumere contendunt. quibus ANTIPATER ſua auxilia miſit. Bellum id circa Apameiam geſtum eſt; donec M. SEXTI ſucceſſor adveniret, anno ineunte.

INTERREGNVM.

Senatores, Cæſare ita proſtrato, dum ſibi quiſque metuit, certatim quò poterant, è Curiâ diffugiunt; nonnullis etiam præ turbâ eliſis. Et totâ paſſim urbe ita trepidatum eſt, ut foribus clauſis, & relictis tabernis atque officinis, veluti amentes, hàc illàc diſcurrerent.

CÆSAR ſolus in Curiâ relictus, à tribus ſervulis, qui & ipſi remanſerāt, lecticę impoſitus; & dependente brachio, domum relatus eſt. Quo minus interfecti corpus in Tiberim proijceeretur, ANTONII & LEPIDI metus obſtitit.

ANTONIVS interim, qui & ſe cum Cæſare neci deſtinatum haud vanè credebat; proiectâ veſte Conſulari, fugiens habitu plebeio, in latebras ſeſe abdiderat.

CONIVRATI CAPITOLIVM OCCVPANT.

Percuſſores duce BRVTO è Curiâ egreſſi, ſpe ac fiduciâ geſtientes, in forum proceſſere: populoque ad liber-

ad libertatem convocato, multiſque optimatium congratulantibus; Capitolium, quò tamquam Deos comprecaturi adſcenderant; occupavere. quod neque à plebe, neque à veteranis Cæſaris militibus, neque à LEPIDO, Prætorianæ cohortis præfecto, ſatis tuti ſibi fiderent.

Eódem tamen & alij ex primarijs aliquot, nec conſcij facinoris, nec ſocij, ſed eiuſdem cum cæteris laudis æmuli, arreptis gladijs, ſe contulere. In his LENTVLVS SPINTHER; C. OCTAVIVS, & alij. Et multi è populo, recepta inde fiduciâ, quòd nulla præterea cędes ſubſecuta eſſet; ad percuſſores eódem adſcenderunt. Quos BRVTVS partim blandis, & rei præſenti accommodatis verbis; partim largitione demulcens, haud mediocrem mercenariorum manum contraxit.

CINNÆ PRÆTORIS INGRATITVDO; ET DOLABELLÆ PROCACITAS.

Et quùm illi pacem percuſſoribus à magiſtratibus expoſcerent; primus CINNA, adfinis Cæſari, & Prætor ab eo factus, reliquos audaciâ ſuperans, proiectis magiſtratûs inſignibus, tamquam à Tyranno datis, Cæſarem ipſum, ut tyrannum, convicijs inſectatus eſt; & percuſſores ut tyrannicidas collaudavit: eoſque ad præmia rei geſtæ capienda e Capitolio deſcendere iuſſit.

P. DOLABELLA, deinde, quem Cæſar ſibi in reliquam anni partem, in Conſulatu ſubſtituerat; vacantem eiuſdem cæde magiſtratum invadens, ſumtiſque Conſulatûs inſignibus progreſſus; pari cum CINNA, in Cæſarem, dignitatis ſuę auctorem, oratione invectus; addito; *Vt is dies interfecti tyranni, Natalis Vrbis deinceps haberetur.* Et ipſe multis comitantibus, in Capitolium adſcendit, & percuſſores, ut inde deſcenderent, cohortatus eſt.

Qui quùm deſcendiſſent; neque ſatis multitudini, quæ frequens convenerat, adhuc confiderent; in Capitolium reverſi, ijs, qui facinoris conſcij non fuiſſent, amicè dimiſſis; ibidem, ceu ſuis munitionibus, per noctem, à cæde proximam, non ſine obſidionis metu, ſe continuere.

LEPIDI ET ANTONII PRO CÆSARE CONTRA PERCVSSORES STVDIA.

Interea M. LEPIDVS, uti Mag. equitum, in caſtris Prætorijs extra urbem erat. Re autem cognitâ, cum militibus ſub noctem ingreſſus forum occupavit, in percuſſores pro concione acerbiſſimè invectus.

Eius in urbem adventu confirmatior ANTONIVS, & ipſe è latebris prodit. Primò, & aliquamdiu, inter ipſos dubitatum eſt; *An Capitolium cum parricidis incenderent.* Tamen tum propter amicos percuſſorum, & conſanguineos, qui ab ijs miſſi legati intercedebant; tum propter Senatûs in eoſdem ſtudia; ſed vel in primis metu D. BRVTI, qui Galliam Ciſalpinam cum valido exercitu tenebat; diſſimulato in præſens vindictæ propoſito; ANTONIVS rem Senatui ſe permiſſurum reſpondit. & nocte inſecutâ commentarios actorum Cæſaris, & pecuniam, ad IV. talentûm millia, in ædeis ſuas, CALPVRNIA adſentiente, transferendam curavit. Et Senatum in diem proximum, ante lucem, in Ædem TELLVRIS, domui ſuæ proximam, convocavit.

CINNA Prætor, dum eò, primo diluculo, veſte, quam proiecerat, reſumtâ, properat; à multitudine agnitus, iactiſque in eum lapidibus, in domum quamdam compulſus; aggeſtis eò lignis, quo minus unà cum domo deflagraret; interventu ANTONII ſervatus eſt.

Cæterùm poſtquam Senatus iam conveniſſet; ANTONIVSQVE tam de ſumma reip. quàm de percuſſorum cauſſâ, egiſſet; & alijs aliter, prout quiſque adfectus erat, conſentientibus;

LEX AMNESTIÆ, AVCTORE CICERONE. ET PVBLICA RECONCILIATIO.

CICERO quem coniurati patrato facinore inclamárant; & in communis cœpti ſuſpicionē vocárant in cæteris, gravi oratione, auctor fuit Senatui; *Vt veteri Atheniensium instituto, Amneſtia decerneretur: utq; omnis diſcordiarum, & cædis factæ memoria perpetua oblivione deleretur. atque a civibus, depoſitis mutuis odijs & contentionibus, in gratiam hinc inde rediretur.*

Additum eſt; *Vt leges CÆSARIS, aliaq; eius acta & decreta, quæcumque vel ad honores & Magiſtratus; vel ad militum præmia commodaq; pertinerent; decreto Senatûs rata eſſe iuberentur.*

In eam CICERONIS ſententiam, reliquis adſentientibus, factum S.C.

Item decretum, ita poſtulante L. PISONE, ſocero Cæſaris; *Vt teſtamentum eius publicè recitaretur; utq; corpus publico funere efferretur.*

Percuſſores interim, habitâ è Capitolio ad milites oratione, ſe nulla Cæſaris acta, quæ maximè ad præmia ipſorum & commoda pertinerent, abrogaturos, polliciti fuerant: & litteras ad eos, qui in foro erant, in eam ſententiam miſerant.

M. ANTONII INDVSTRIA IN PROCVRANDA RECONCILIATIONE.

Sic res à maximo tumultu ſtatim ad pacificationem converſa eſt; auctore potiſſimùm ANTONIO. qui & DOLABELLAM, quem antea ſtatuerat ad Conſulatum minimè admittere; depoſitis ſimultatibus, ſibi Collegam adſumſit.

Et LEPIDO, quem ſciebat fiduciâ exercitûs, animum ad res novas adieciſſe; ne ſolus ferè omnibus alijs refragari pergeret, perſuaſit.

Sic tandem miſſis in Capitolium, loco obſidum, ANTONII LEPIDIQVE liberis, percuſſores è Capitolio deſcendére. eodemque die BRVTVS apud LEPIDVM, propinquum ſuum; & CASSIVS apud ANTONIVM cœnati ſunt.

Poſtridie frequenti Senatu, ANTONIVS, ex ſententiâ SER. SVLPITII, decrevit; *Ne qua tabula ullius beneficij, aut decreti CÆSARIS, poſt Id. Mart. figeretur.*

BRVTVS ibi maximis laudum præconijs ornatus eſt: &

eſt: & percuſſoribus provinciæ, iam antè à Cæſare decretæ, S. Conſulto confirmatæ ſunt: D. BRVTO ſcilicet Gallia Ciſalpina, cum III. legionibus: TREBONIO Aſia: CIMBRO Bithynia.

Nam M. BRVTVM & CASSIVM; id temporis Prętores Cæſar in annum conſequentem, hunc Syriæ, illum Macedonię Pro-prætoribus pręeſſe iuſſerat. ita omnia deinceps pacata tranquillaque, in repub. tamquam libertate reſtitutâ, ſperabantur.

TESTAMENTVM CÆSARIS. NOVA POPVLI CONSTERNATIO. FVNVS eiuſdem.

Sed teſtamento CÆSARIS (quod ipſe Idib. Septemb. proximis, in Lavicano ſuo ſecerat; & Virgini Veſtali maximæ cuſtodiendum tradiderat) aperto, & recitato. & palam cognito heredes ab eo inſtitutos, tres ipſius ex ſorore nepotes, C. OCTAVIVM ex dodrante; L. PINARIVM, & Q. PEDIVM ex quadrante; reliquos in ima cerâ. Et ex ijs OCTAVIVM, (ex ATTIA, ſororis ſuæ IVLIÆ filiâ, nepotem) in nomen familiamq́ue IVLIAM, atque adeò in filium adoptatum. DEC. BRVTVM etiam inter ſecundos heredes ſcriptum; & pleroſque ex percuſſoribus, inter tutores filij, ſi quis ei naſceretur; nominatos. populo autem hortos circa Tiberim, publicè; & viritim, centenos vicenos ſeſtertios ab eo eſſe legatos; Hinc maxima ſtatim civium, miſtâ indignatione, commiſeratio; tum propter populi legatum; tum ob BRVTVM, primis heredibus ſubſtitutum; conſecuta eſt.

Poſt hæc funus ei ampliſſimum, proſequentibus cum univerſo ferè Senatu magiſtratibus; frequentiq́ue cùm civium, tum militum etiam armatorum, ad corporis cuſtodiam, multitudine, deductum eſt. corpuſq́ue in forum delatum, & pro Roſtris depoſitum.

POMPA FVNEBRIS.

Ædes ibi aurata, ad inſtar Templi GENETRICIS VENERIS, collocata erat: intraque lectus eburneus, auro & purpurâ ſtratus; & ad caput Tropæum, cum veſte, in quâ occiſus fuerat.

Alij tradidérunt, corpus ipſum ſanguinolentum, vulneribuſq́ue deforme, populo inſpectanti palam expoſitum fuiſſe: Alij ceream ipſius effigiem, in quâ XXIII. vulnerum notæ expreſſæ erant, machinâ verſatili, eodem in lecto, elatam.

Loco funebris orationis, ANTONIVS, S. Conſultum, quo in eum omnes tum humani, tum divini honores collati fuerant: & iuſiurandum, quo ſe omnes pro ſalute ipſius obſtrinxerant, pronuntiavit.

Ludi etiam funebres facti, in quibus illud PACVVII, ad invidiam cædis, decantatum: *Men' meì' ſervaſſe, ut eſſet qui me perderet!*

TVMVLTVS POPVLARIS, EX MISERABILI CRVENTÆ VESTIS ADSPECTV.

Poſteà idem ANTONIVS oratione, non tam ad CÆSARIS laudes, quàm ad commiſerationem, & ad concitandos in cædis auctores multitudinis, animos accommodatâ, in deplorandâ Cæſaris morte, uſus; intermiſtis interim, cum lacrymis & fletu, ſuſpicijs, dum inter orandum veſtem Cæſaris laceram, & multo ſanguine cruentatam, haſtili altiùs è lecto ſublatam explicat. & alius quidam ſimul ceream, quam dixi, effigiem, eodem ex lecto, ut ab omnibus conſpici poſſet, in ſublime extollit; ita multitudinis animos non ad commiſerationem provocavit, ſed in rabiem potiùs vertit. ut omnis ordinis & decoris obliti, ad perſequendos homicidas (qui perſpecto periculo, maturè ſe ſubduxerant) furibundi diſcurrerent. Senatum quoque ipſum, qui talem virum interfici paſſi eſſent, uti periurum, accuſarent.

ROGVS FVNEBRIS, ET LVCTVS.

Corpus autem eius, nón quidem in Campo Martio, ubi rogus iuxta IVLIÆ filiæ tumulum exſtructus erat; ſed alij in ipsà Curià POMPEII, ubi cæſus eſt; alij in Capitolio, atque adeò in ipsâ cellà IOVIS CAPITOLINI, cremare parabant.

Sed metu vicini incendij, ab eo conatu deſtitum eſt. Et milites, congeſtis extemplò ſubſellijs, tribunalibus & menſis; ſubiectiſq́ue aridis virgulis, tumultuarium in foro rogum exſtruxérunt: & lecto in eum impoſito, cereis facibus ſuccenderunt.

In eumdem ſtatim tibicines, ſceniciq́ue artifices, qui ludos funebreis fecerant; veſtem, quam ex inſtrumento triumphorum in eum uſum induerant, detractam ſibi, diſſciſſamq́ue, cum reliquo pompæ adparatu, iniecére.

Milites quoque dona militaria & arma, quibus exculti funus celebrárant: alij civium, coronas & ornamenta, quę geſtabant; puerorum bullas & prætextas, eódem congerebant.

Exteræ in urbe nationes, ſuo quæque more & patrio ritu, luctum teſtabantur. & in his Iudæi, pluribus continenter noctibus, buſtum eius frequentárunt.

Quùm autem plebs arreptis ex ſemiuſto rogo titionibus, ad percuſſorum ædeis, BRVTI in primis & CASSII: pars ad Curiam, in quà Cæſar cæſus fuerat, convolarent; tumultus hic, militibus maximè obſiſtentibus; & aliquot ex ſeditioſiſſimis de rupe Tarpeià præcipitatis, vix ſedatus eſt.

HELVIVS CINNA, Trib. pl. Cæſari amiciſſimus, obviam factus, quem CORNELIVM CINNAM, illum Prætorem, eſſe crederent; à furentibus diſcerptus eſt: caputq́ue eius, ad aliorum terrorem, haſtâ circumlatum. Hinc Conſules omnibus armorum geſtatione interdixére, præter ſolos milites.

ARA, ET DEIN TEMPLVM, CEV DEO POSITVM.

Quo locus rogus fuerat, in Roſtris, Aram populus (al. AMATIVS quidam, qui ſe MARII filium credi volebat; & quem ANTONIVS occidi iuſſit) poſuit; cui poſtcà ANTONIVS columnam XX. pedum,

dum, ex Numidico ſolidam, cum inſcriptione: *PARENTI PATRIÆ optimè merito.* apud quam populus aliquamdiu ſacrificare ipſi, tamquam Deo: vota ſuſcipere, & controverſias etiam, concepto per CÆSARIS nomen iureiurando, dirimere perſeveravit.

AVGVSTVS enim poſteà cum in Deorum numerum rettulit. & pro Arâ illâ, & columnâ, quam DOLABELLA diſturbârat, & ſolo æquârat; Templum in foro, eodem ferè loco, conſtituit: Et ſimulacrum CÆSARIS, cum ſtellâ crinitâ in vertice, (quæ, dum ludi Latini ab AVGVSTO ederentur, per VII. dies continuas fulſerat; & Anima CÆSARIS cœlo recepta vulgò credebatur) in eo dedicavit. Verſoque in locum & tempus cædis opprobrio, CVRIA POMPEII, tamquam locus infauſtus & ſceleratus, obſtrui iuſſa. Iduſque Martias PARRICIDIVM appellari placuit: cautumque, ne die tam nefaſto poſthàc Senatus haberetur.

VITÆ, ET RERVM GESTARVM EPITOME.

Obijt CÆSAR annos LVI. natus, ſummâ in rep. poteſtate uſus, à primo ſecundi Conſulatûs die, uſque ad diem cædis, annos IV. menſibus II. & dies V. Quarto antè, quàm in Parthos proficiſci conſtituerat, die.

Ipſe quinquagies ſignis collatis dimicâſſe, felici ferè ſemper eventu: & præter eos, qui bellis civilibus interiere, (quos adnotari noluit) undecies centum, nonaginta duo hoſtium millia cecidiſſe, memorantur. mille urbes vi captæ. regiones CCC. ſubactæ.

Vxores habuit IV. Prima fuit COSSVTIA, quam pubes adhuc dimiſit. 2. CORNELIA, CINNÆ IV. Conſulis filia, ex quâ IVLIAM ſuſcepit, POMPEII MAG. uxorem. 3. POMPEIA Q. POMPEI filia, L. SVLLÆ neptis: quam ob adulterium cum CLODIO, in Templo BONÆ DEÆ, repudiavit. 4. CALPVRNIA L. PISONIS filia.

Natus Romæ, C. MARIO VI. & L. VALERIO FLACCO Coſs. Patre C. IVLIO CÆSARE, viro Prætorio; matre AVRELIA, C. AVRELII COTTÆ filiâ.

INFELICES PERCVSSORVM EXITVS.

Percuſſorum nemo ultra triennium à cæde Cæſaris vixit; violentâque morte omnes periere: pars naufragio, pars prœlio: nonnulli & eodem pugione, quo Cæſarem violârant, ſibi vim & manus intulére.

ANTONII AVCTORITAS.

ANTONIVS, qui ſe ab optimatibus ſtare, & Pompeianis partibus favere ſimulabat: quùm ad Senatum rettuliſſet; ut SEX. POMPEIVS, MAG. F. revocaretur; eique pro paternis bonis, quæ in ærarium fuerant relata; H. S. bis millies de publico redderentur; & ſicuti priùs patri, maris imperium claſſiſque ei decerneretur: Quò à plebis impetu tutior foret; ſtipatores, ex veteranorum copiâ, ſibi deligendi facultatem à Senatu obtinuit: & in his lectiſſimos quoſque etiam ordinum ductores; ut ſecuriùs iam regnaret; ad VI. M. ſibi adiungit. quos, ſcilicet, compreſſo plebis furore eſſet dimiſſurus.

PERCVSSORVM FVGA, AVT EX VRBE DECESSIO.

Percuſſores, qui non modò à ſeditioſâ plebe, ſed ab ANTONIO ita armato metuerent; in provincias ſibi decretas, tamquam fugâ dilapſi ſunt. In Galliam Ciſalpinam D. BRVTVS: TREBONIVS in Aſiam: & L. TVLLIVS CIMBER in Bithyniam.

BRVTVS & CASSIVS, Prætores, quos Cæſar in annum ſequentem Syriæ & Macedoniæ præeſſe iuſſerat; Senatui præ cæteris grati, ut ea, quæ ſui muneris eſſent, procurarent, ad urbem remanſerant: militeſque, quibus Cæſar agros adſignaverat, metu novi tumultûs, in colonias diviſerant.

Sed iam vulgò in dies contemtiores, quod nondum exacto Præturæ anno in provincias honeſtè proficiſci poſſent; neve fugientium ſpecie, metu adverſarij, urbe decedere viderentur; uti annonæ, convehendoque in urbem frumento Præfecti, ab urbe in Campaniam ſeceſſérunt.

Quùmque ANTONIVM, ex commentarijs actorum Cæſaris, quæ penes ipſum erant; nihil non pro ſuo arbitrio gerere; & alijs alia tribuere vel adimere: regibus & dynaſtis, provincias & regna; populis libertatem; peregrinis, ius Civitatis; (contra S. Conſultum; de Tabulis decretorum aut beneficiorum poſt Id. Mart. non figendis) impertiri.

Et M. LEPIDVM, quò ſibi illum devinciret, Pont. maximum in locum Cæſaris, translatis populi ad Pontificum collegium ſuffragijs, cooptâſſe; & filium eius ſibi generum adſciviſſe, intellexiſſent; Remp. non niſi ipſo oppreſſo, ſalvam liberamque fore diffiſi; ſocios, qui in provincias iam proficiſci parabant, per litteras, ut de exercitu & pecuniâ proſpicerent, & res bello neceſſarias, in ſuâ quiſque provinciâ compararent, ſunt cohortati.

Sed ut hic quoque ANTONIVS ſpem illorum infirmaret; DOLABELLÆ, collegæ ſuo, auctor fuit, ut vel inconſultis Patribus, *rogatione ad populum latâ*, provinciam Syriam, ſibi dari peteret: unà cum legionibus ad Parthicum bellum à Cæſare comparatis, & in Macedoniam præmiſſis. Ipſe viciſsim Macedoniam à Senatu ſibi impetravit.

Patrum interim precibus hoc dedit, ut BRVTO Creta; CASSIO Libya, ſive Cyrene, provinciæ decernerentur.

C. OCTA-

C. OCTAVIVS, SIVE OCTAVIANVS, AVGVSTVS CÆSAR, 2. ROMANOR. IMPERATOR.

C. OCTAVIVS intereà, annos plus minus XIIX. natus, à Cæſare, magno avunculo, ad bellum Parthicum cum legionibus anteà præmiſſus, & ab eodem, antequàm Vrbe excederet, in LEPIDI locum, Mag. equitum creatus; Apolloniæ (quæ ad Mare Ionium eſt) dum bello neceſſaria comparantur, litteris & ſcientiæ militari operam dabat.

Ibi, ſexto demùm, poſtquàm eò adpulerat, menſe, de cæde Cæſaris factus certior, quùm id facinus privatorum hominum fuiſſe intellexiſſet; & complures nihilo minus Tribuni, qui ex Macedonià ad eum confluebant, ad cædis ultionem inſtigarent; L. tamen PHILIPPO vitrico, & Attià matre ſuadentibus, dilato vindictæ propoſito; (maximè quò & teſtamenti, & eorum quæ cædem conſecuta erant, ignarus eſſet) in Italiam traiecit.

Brundiſium profectus, ab univerſo exercitu, de cuius voluntate dubitárat; tanquam Cæſaris Filius exceptus eſt; & ipſe Cæſar exinde dici cœptus. (Alij Neapolim XIV. Kal. Maij veniſſe tradunt.) Inde magno cum comitatu, quòd novi in horas è colonijs veterani ad eum confluerent, ad Vrbem proficiſcitur.

Cæterùm quùm Tarracinam, ad L. ab Vrbe lapidem, perveniſſet; intellecto rerum urbanarum ſtatu: atque hinc paucis comitatus, habitu privati, quaſi hereditatis ſolùm adeundæ gratià, Vrbem ingreſſus eſt; amicis, ut poſtero die ſibi præſtò eſſent, rogatis.

Ingrediente in urbem, arcus Iridis, colore variegatus, liquido & ſereno cœlo, & Solem circumdedit, & veluti coronam Octavij capiti impoſuit.

OCTAVII CVM ANTONIO CONgreſſus: & mòx diſſenſio.

Poſtridie in forum progreſſus, C. ANTONIVM, MARCI fratrem, (qui BRVTO abſente, prætoris urbani munia adminiſtrabat) ex more adiens, adoptionem ſe Cæſaris ratam habere, & nomen accipere profeſſus eſt. Et quantumvis vitricus & mater dehortarentur; M. ANTONIVM (qui ſe quoque filium Cæſaris, & heredem iactabat) oratione modeſtà, adgreſſus; & Patrem appellans; tantum ſibi pecuniæ ex hereditate paternà, quæ univerſa penes ipſum eſſet, repræſentari petijt; quantum ad præſtanda populo legata ſatis eſſe exiſtimaret. Se reliqua, quæ maioris pretij eſſent, ipſi haud illubenter cedere.

Quâ adoleſcentis libertate offenſus Antonius, quùm duriùs reſpondiſſet; nihil apud ſe pecuniæ reliquum eſſe: Et ab adeundà, tam gravi & invidioſà, hereditate abſterruiſſet: Legem etiam Curiatam, de adoptione Octavij, ne rogaretur; per quoſdam è Tribb. pl. impedire conatus eſt. Quâ quidem lege, Adoptivi idem iuris adſequebantur, quo legitimi filij uti ſolent. *Vt nimirum propinquos, gentem, familiam & libertos adoptantis obtineant.* Eamdem Cæſar tandem proximo anno, in Conſulatu ſuo, pertulit.

Neque eà contumelià contentus ANTONIVS; petenlationi quoque Cæſaris, ut in locum Helvij Cinnæ Tribuni plebis, per errorem cæſi; à collegio cooptaretur, petentis, obſtitit. Et L. ANTONIVM fratrem in Tribunatum ſuffecit.

OCTAVII AMBITIO: ET VANA DE EO OPTIMATIVM SPES. SATAGENTE rerum ſuarum Antonio.

His contumelijs accenſus OCTAVIVS; & populi auxilio ac benivolentià, adverſùs Antonij iniurias, ſibi opus eſſe ratus; neque in promtu eſſet, unde legata populo perſolveret; bona Cæſaris venum propoſuit.

Deinde, quùm ea non ſufficerent; univerſum etiam patrimonium, materna, & PHILIPPI vitrici bona; atque adeò hereditarias Pedij Pinarijque portiones, venire iuſſit: & pecuniam inde confectam tributim erogabat, non ſine ſpe maiorum in poſterum donationum. Neque minore cum liberalitatis laude, quàm Antonij invidia.

Hanc inter eos ſimultatem multi ex Optimatibus ultrò accendebant; qui Antonij dominationem, Cæſaris adoleſcentis, ut acris, ita & magnanimi, conſilio atque armis, aliquandò opprimendam; CICERONIS auctoritate, & L. PHILIPPI, & C. MARCELLI, eius neceſſariorum, commendatione ſubnixi, licet falsò, præſagirent.

ANTONIVS, namque ipſe ob Conſulatum; & quia C. Antonium, prætorem urbanum, & L. Antonium Trib. pl. fratres habebat; in provincijs mandandis, vel invito Senatu, ſolius populi ſuffragijs fretus, nihil non audebat, & poterat.

C. fratri, Macedoniam, BRVTO ademtam, impetrat. Sibi Galliam citeriorem, quam D. BRVTVS adminiſtrabat, vindicat. Cæſarem, cuius nullam rationem habuerat, veluti vitæ ſuæ inſidiatorem, apud Optimates & milites traducit. cui contrà, vel immiſſis percuſſoribus, exitium ipſe moliebatur.

TREBONII, VNIVS EX PERCVSSORIBVS, EXITVS.

BRVTVS & CASSIVS, ſpe demerendæ plebis per ludos & ſpectacula, quos D. BRVTVS abſens per C. Antonium profuſiſſimè ediderat; fruſtrati: quùm in

prouincias ſibi decretas proficiſci cōſtituiſſent; Dolabella prior in Syriam properat.

Is dum per Aſiam, quam TREBONIVS tunc obtinebat, in Macedoniam pergeret; captâ per noctem Smyrnâ, TREBONIVM per ſuos, in cubiculo deprehenſum, obtruncandum curavit. & caput eius in ſellâ prætoriâ, in quâ ius dicere ſolebat, ludibrio expoſuit: & corpus reliquum nullis non contumelijs adfecit.

Hic primus ex percuſſoribus Cæſaris, parricidij, pœnas luit.

ANTONII ARTES ET MOLITIONES.

ANTONIVS verò, quod Getæ Macedoniam prouinciam ſuam incurſare vulgò nuntiarentur, vt legiones Macedonicas, cum equitatu & ſagittarijs, à Senatu ſibi concedi poſtulavit. Vtque omnem adfectatæ dominationis ſuſpicionem ex Senatorum animis eximeret; de Dictaturâ, quæ regiæ poteſtatis inſtar obtinebat, funditùs & æternùm e rep. tollendâ, retulit: & Senat. Conſulto, à ſe deſcripto, & domo adlato, in poſterum ſanxit.

Eodemque Senat. Conſulto, à Patribus, quaſi regni timore iam liberatis, Macedonici exercitûs Imperator appellatus, C. fratrem ſtatim in Macedoniam præmittit.

SEX quoque POMPEIO impunitatem, de quâ ſuprâ, Senatûs decreto confirmandam curavit. Vtque pecuniæ in ærarium collatæ, ex bonis paternis, (cuius prædia & fundos ipſe ANTONIVS vili redemtos occupabat) eidem reſtituerentur.

Et SEXTVS quidem ijs conditionibus à LEPIDO, qui Hiſpaniæ citeriori præerat, & ASINIO POLLIONI bellum faciebat; acceptis; & dimiſſis, quas maximas in Hiſpaniâ contraxerat, copijs, inde in Siciliam deceſsit.

ANTONIVS, exoleſcente Getici belli, aut futuræ in Macedoniam incurſationis, rumore; ut anquiſito colore exercitum è Macedoniâ in Italiam tranſportaret; in Senatu egit: *Vt provincijs permutatis, pro Macedoniâ Gallia Ciſalpina, D. Bruti provincia, ipſi decerneretur.*

Sed Senatus, aſtu Antonij cognito, quaſi in eâdem Galliâ arcem belli, traductis eò legionibus, conſtituere vellet; BRVTVM; *ut provinciam, milite & pecuniâ munitam, conſtanter retineret*; admonnérunt.

ANTONIVS, qui Senatui diffideret; rogationem de Galliâ ad plebem tulit. & ut Patribus terrorem incuteret, C. fratrem cum legionibus è Græciâ Brundiſium traijcere iubet.

Et factâ, poſt multas altercationes, quùm nihil alter alteri de ſuo iure concederet; inter ipſum & Cæſarem per Tribb. militum reconciliatione; ANTONIVS, Tribb. plebis, ne intercederent, corruptis, & ſilentibus; Galliam citeriorem, invito Senatu, per plebiſcitum à populo impetravit. eâ lege, ut BRVTVS pro Galliâ Macedoniam accepturus eſſet. Et ni ille provinciâ confeſtim decedat; fas eſſet ANTONIO, bello ut perſequatur: & Getis nihil molientibus, exercitum in Italiam adversùs illum tranſportet.

APERTÆ SIMVLTATES, ET OFFENSÆ INTER VTRVMQVE, MILITARES prehenſationes.

CÆSAR verò quùm intellexiſſet Antonium, (cuius licet reconciliati vafritiem [illegible] Brundiſium ad legiones eſſe profectum, veritus ne ab eo cum exercitu ſupervenientе opprimeretur; cum magna pecuniarum vi, in Campaniam [illegible] ad veteranos, (qui in colonias paternas miſsi fuerant; & Cæſaris Iulij cædem inultam remanere indignè ferebant) properavit. Pleroſque ibi colonos, è Calatiâ potiſsimum & Caſilino, ad ſe pe[illegible]raxit: & tumultuariam ad x. Mil. evocatorum manum, ſub uno ſigno, coëgit. Eorum operâ, ut videri volebat, & Antonio reconciliandus, & cædem Patris ulturus.

Ipſe, qui prior cum exercitu ad urbem venit, (licet ab utroque metus publicè eſſet) operâ Canutij Tribuni pl. à plebe animis latis exceptus eſt.

Sed veterani, qui adversùs Antonium, ſuum olim Imperatorem, nunc etiam Conſulem, arma capere detrectarent, plerique domum ſe recepe[illegible]. Ita ut ex x. Millibus, Mille tantum; ſive, ut alij tradunt, III. Millia remanſerint.

Sed ij qui receſſerant, partim ſpe præmiorum & prædarū illecti; partim tædio inſolentis agriculturæ; mutata ſententiâ, cum annis, (quorum petendi ſcilicet gratiâ domos regreſſi eſſent) ad CÆSAREM rediérunt: qui tum novos ex Etruriâ, Ravennâ, & locis propinquis delectos, copiaſque coactas, Arretium convenire iuſſerat.

ANTONIVS, inventis Brundiſij IV. è Macedoniâ legionibus, militem [illegible]quent in Galliam ducturum ſe pronuntiarat, donativi parcitate, & crudelitate, (quâ in CCC. ſuſpectos capitaliter in caſtris uſus fuerat) prorsùs à ſe alienavit.

Contrà, Cæſaris liberalitate illectæ, Martia & Quarta legiones, (quæ ex Maced[illegible]iâ ab ANTONIO tevocatæ adpulerant) ſigna ad OCTAVIVM, uti CÆSARIS filium, transferunt. Quorum exemplum complures alij ſecuti ſunt. Elephantis etiam ANTONII ex itinere interceptis.

ANTONII CONTRA D. BRVTVM EXPEDITIO.

Ijs ad ANTONIVM perlatis, quò re[illegible]quas [illegible]tiones in officio contineret; largius donativum ad eas miſit. & deducentibus, cum univerſo ferè Senatu & maximâ Equitum parte, è plebe præſtantiſſi[illegible]s; cum ijs, quas ſecum habebat, copijs Tibur [illegible] profectus eſt. Tibure Ariminum, ſecundum oram maritimam, ad legiones venit. Inde in G[illegible] Ciſalpinam, contrà BRVTVM, qui provi[illegible]a cedere nollet, exercitum ducturus.

Quùm CÆSAR, digreſſo ANTONIO, Senatui, quod copiarum ſuarum robur eſſet, ſignificâſſet; Senat.

Senat. conſultum de rebus gerendis polliciti ſunt, facturos, quàm primum Conſules deſignati magiſtratum iniiſſent.

Sed intereà milites ipſi Cæſari imperium Proprætoris, cum ſecuribus & lictoribus, ultrò obtulerant. quem honorem non modò recuſavit; ſed & legatos eâ de re ad Senatum, ab exercitu mitti noluit; quòd eadem mox minore cum invidia a Senatu accepturum ſperaret.

CÆSAR BRVTVM SIBI CONCILIAT.

Et quamquam D. BRVTVM, ex percuſſoribus Patris unum, meritò odiſſet; Antonium tamen prius armis opprimendum, quàm ſibi de ultione cogitandum, exiſtimavit. Et ad illum miſit, qui ſtudium ipſi & operam ſuam, bellique ſocietatem offerrent; modò is Antonium non recepiſſet.

MVTINENSIS OBSIDIO.

BRVTVS, qui Senatûs auctoritate fretus, Antonio cedere nollet; & ſe nihilominus peti videret; ad Vrbem accire, & properare ſimulans, Mutinam ex itinere occupat; à commeatu & rebus neceſſarijs inſtructam: ſeque ibi circumvallatum ab Antonio obſideri patitur. Romæ, Tribunis pl. potiſſimùm ſuffragantibus, tum Mutinenſibus, qui Brutum, Antonio excluſo, admiſiſſent; tum militibus, qui ad Cæſarem tranſierant, honores & præmia decreta.

3919. Ab V. C. 710. | *Et exeunte iam Conſulatus ANTONII anno, Kalendis Ianuar. C. VIBIVS PANSA, & A. HIRTIVS Coſſ. deſignati, & inito magiſtratu ſacris operati ſunt.* | 41.

CÆSARIS PRÆROGATIVÆ: ET SENATVS CONTRA ANTONIVM decreta.

Et habito per triduum Senatu, poſt varias inter CICERONEM, qui ut ANTONIVS hoſtis iudicaretur, contendebat; & inter SALVIVM Trib. pl. Cæſaris ſtudioſum; & L. PISONEM, FVSIVMQVE CALENVM, qui pro ANTONIO ſtabant; altercationes. Sen. Conſ. factum eſt, quo & D. BRVTVS, ob conſtantiam, laudatus; & æquatum Cæſari, cum HIRTIO & PANSA Coſſ. in legiones & reliquas copias imperium.

CÆSARI præterea, quod privato conſilio arma adversùs Antonium ſumſiſſet, aurea equeſtris ſtatua decreta. Eidem conceſſum; *ut Proprætore bellum gereret: Senator eſſet, & ſententiam loco prætorio diceret. Decennio tempeſtivius, quàm per legem annalem liceret; quosvis magiſtratus petere & capere poſſet.* Vtque legionibus, quæ tranſierant, *donativum*, quod poſt victoriam de ſuo CÆSAR erat pollicitus; *id ex ærario publico perſolveretur*. Et ne imperij dignitas minueretur; additum decreto; *Ne quis ipſum deinceps puerum nominaret*.

Legati nihilo minus, ex CICERONIS ſententiâ. ad ANTONIVM miſſi, L. PISO, L. PHILIPPVS, & SER. SVLPITIVS. *qui ipſum à Mutinæ obſidione deſiſtere; Galliâ ad præſtitutum diem, cedere; & dimiſſo exercitu, in Macedoniam provinciam ſibi decretam proficiſci*, iuberent.

Militibuſque ipſis edicerent; *Niſi intra diem certum domum quiſque ſuam diſcederent, hoſtium loco habendos.*

Interim, quibus ab ANTONIO provinciæ datæ erant; ijs ademtæ ſunt: & DOLABELLA, ob TREBONIVM interfectum, hoſtis à Senatu iudicatus.

Ad hæc, importunis CICERONIS, & CANVTII Trib. pl. concionibus effectum eſt; ut ne dum quidem exſpectato, dum legati ab ANTONIO reſponſum referrent; ut Senatus cenſeret: *Inſtitium in Vrbe indici; tumultum decerni; pro togis ſaga ſumi.*

Vtque M. LEPIDVS, qui in Hiſpaniâ erat; & L. MVNATIVS PLANCVS, qui in Galliâ Tranſalpinâ; ſe cum Cæſare & Conſulibus coniungerent.

ANTONII A SENATV POSTVLATA INIQVA. NEC ÆQVIORA Senatûs decreta.

ANTONIVS poſtquàm multa de Senatu ſibi iniquiore; & de CICERONE, mandatorum auctore, cum legatis expoſtulaſſet; proteſtatus ſe AMNESTIAM, ſive Actorum oblivionem, nuper decretam, (quàdo eâ ipſi contenti eſſe nollent) pro irritâ eſſe habiturum. Ne Senatûs auctoritatem contemnere videretur; utque in eum cauſſam belli reijceret; miſsis vicisſim legatis, nuntiat: ijs ſe conditionibus paratum Senatui parere, quas ſibi certò perſuadebat Senatum non eſſe accepturum.

Quæ ubi ad Senatum perlata; ſtatim hoſtis iudicatus eſt: & cuſtodiâ Vrbis Coſſ. traditâ, factum Senat. Conſult.

„ *Darent operam Coſſ. ne quid detrimenti reſp. caperet.*

BRVTO ET CASSIO PROVINCIÆ decretæ cum Imperio.

Simul Macedonia M. BRVTO iterùm decreta, & CASSIO Syria, *donec reſp. conſtitueretur*. Additumque; ut quidquid provinciarum exercituumque, ab Ionio mari, ad Ortum uſque eſſet, id duorum illorum ſubeſſet imperio: ipſique, DOLABELLÆ bellum faceſſerent.

Quidam tamen & Tribb. pl. & prætores, quibus decreta ea minus grata eſſent; ad Antonium tranſierunt. Quidam veſte non mutatâ legatos iterùm ad Antonium mittendos, & in his CICERONEM, cenſuerunt.

Sed quùm is, metu Antonij. eam provinciam defugeret; alij quoque proficiſci recuſarunt.

COSS. BELLVM ADPARANT CONTRA ANTON.

Tum PANSA Coſſ. habitis per Italiã delectibus, auxilia & copias parabat: Hirtius vero Paludatus ab Vrbe ad Cæſarem, (qui hactenus Foro Cornelij

ſub armis hiemaverat; & à rebus gerendis, bello nondum decreto abſtinebat,) profectus, partitis cum eo copijs, & duabus legionibus, quæ nuper tranſierant, (ita mandante clàm Senatu) ab illo vel diſſimulante, vel non invito, àcceptis, in ſua uterque hiberna conceſſére.

CICERONIS AVCTORITAS, & metus.

In urbe autem, abſentibus Coſſ. CICERO omnia pro ſuo arbitratu adminiſtrabat: & quotidianis apud populum concionibus arma, pecunias, reliquaque bello neceſſaria haud ſegniter imperabat, & comparabat: & Antonianos maximè graviſſimis exactionibus vexabat.

Verùm is ad P. Ventidij adventum, qui duas veteranas legiones è proximis Iulij Cæſaris colonijs deduxerat, ut Ciceronem comprehenderet; urbe profugere coactus eſt.

Præcipitatà iam hieme, HIRTIVS ET CÆSAR, veriti ne BRVTVS Mutinæ obſeſſus, & commeatuum inopià preſſus, aut vi expugnaretur, aut deditionem facere cogeretur; eidem ſe quamprimum cum auxilio adfuturos nuntiárunt. Et coniunctis iam copijs profecti, Bononiam pręſidio deſtitutam, ex itinere recipiunt: atque indè ad Mutinam accedere pergunt.

PRÆLIVM AD MVTINAM.

Antonius, relicto ad Mutinam L. Antonio fratre, ipſe HIRTIO & CÆSARI obviàm progreſſus eſt. Sed quòd illi conſtitutum haberent, tantiſper iuſto prœlio abſtinere, dum Panſa cum copijs, & reliquis auxilijs adveniſſet; levibus tantùm per equites prœlijs concurſum eſt. E quibus uno Antonius, non ſine aliquantà adverſariorum clade, ſuperior evaſit; quòd Germani equites, paullò antè cum elephantis intercepti, converſis ex acie ſignis, ad Antonium rursùs tranſiſſent.

ALTERVM IN ITINERE PROELIVM.

Eà victorià elatus Antonius, cognito, Panſam, cum Carſuleio, (quem HIRTIVS ET CÆSAR, cum legione Martià, Panſæ obviàm miſerant) adpropinquare; parte copiarum ad defenſionem caſtrorum relictà; cum reliquo exercitu contrà illos de nocte profectus eſt. Inſidijſq; loco paluſtri diſpoſitis, magnam partem Vibiani exercitûs cecídit. Reliquis verò, vel intrà vallum, quod Torquatus, Hirtij Quæſtor, infelicem prœlij eventum proſpiciens; perfecerat; vel in fugam compulſis; ipſe PANSA Coſ. ferro ilia traiectus, Bononiam ex fugà delatus eſt. (Hæc circiter 17. Kal. Maij.)

TERTIVM PROELIVM.

Sed HIRTIVS, eà ſuorum ſtrage acceptà, relicto ad caſtra tuenda CÆSARE, cum legione alterà, & parte exercitûs, Antonianis, itinere & prœlio feſſis, & ſolutè ſecureque ad caſtra redeuntibus, inopinus occurrit. & non ſine magnà ſuorum clade ANTONIVM fudit; & intrà vicũ proximũ, (quod Forum Galloium dicitur) fugere coegit.

Ob eam victoriam, præter Conſules CÆSAR etiam, tam à Senatu, quàm à militibus, Imperatores appellati ſunt. quamvis PANSA malè, CÆSAR ne pugnáſſet quidem. Et decretum, ex CICERONIS ſententià; ut *qui eo prælio cecidiſſent, publice ſepelirentur; eorumq; liberis præmia debita redderentur.*

QVARTVM PROELIVM.

ANTONIVS, quùm imminuto exercitûs ſui robore, à prœlio abſtinere conſtituiſſet; qui BRVTVM ſolà fame ad deditionem faciendam brevi coactum iri ſperaret; Et cõtrà HIRTIVS & CÆSAR, auctis indè animis, caſtra Antonij prætergreſſi, copias propius ad Mutinæ mœnia admoviſſent, vimque intentare pararent; ipſe veritus ne Mutinà adverſarij potirentur; legiones duas in pugnam producit.

Ita converſo Cæſarianorum à Mutinà in Antonianos agmine, & reliquis Antonij copijs tardiùs adcurrentibus; diu acre atque anceps prœlium commiſſum eſt. Ex quo Cæſariani tandem ſuperiores diſceſſérunt.

HIRTIVS tamen factâ in caſtra Antonij irruptione, & circà eius prætorium fortiter pugnans, cæſus eſt. At Cæſar è veſtigio cùm ſuis adcurrens, corpore Conſulis ſimul, & caſtris Antonij potitur. Inde verò, eodem pænè momẽto, ab Antonio repulſus, haud ſecus atque ille in armis pernoctavit.

Eo in prœlio PONTIVS AQVILA, unus ex percuſſoribus Cæſaris, cæſus eſt: eique, tamquam qui pro patrià cecidiſſet, ſtatuam Senatus decrevit

MVTINA OBSIDIONE LIBERATA CONGRESSVS BRVTI CVM OCTAVIO, & ſimultas.

ANTONIVS autem, exercitu pæne & caſtris exutus, metuens ne Cæſar, quod pridie tentarat, Mutinam irrumperet; aut ipſe circumventus in diſcrimen adduceretur; ſpe auxiliorum fretus, tum à P. VENTIDIO, qui cum XXX. legionibus in Piceno; tum à LEPIDO & PLANCO, qui in Gallia erant; relictâ Mutinà, iter Alpeis versùs inſtituit, & cum paucis profugit.

D. BRVTVS, metu obſidionis liberatus, quùm ſibi à Cæſare, qui altero ex Conſulibus ſublato; altero ex vulnere Bononiæ moribundo, ſolus ſupererat; non immeritò ob cædem Patris, metueret: miſſis ad eum è ſuo numero, trans flumen, quod Mutinæ præterfluit, certis hominibus: primum illi, tamquam ſui & Mutinenſium liberatori, gratias egit; deinde colloquium, arbitris civibus, ubi coràm de cæde ſe expurgaret, poſtulavit.

At Cæſar colloquium, quòd præter pietatem eſſe videretur, admiſſurum negavit. paſſurum tamen ipſum incolumem, quamdiu Senatui videretur; qui ſolum Antonium hoſtem iſto bello ſibi perſequendum cenſuiſſet.

BRVTVS

BRVTVS cōtrà, ad adverſam fluminis ripam progreſſus, incla[illegible] nato Cæſaris nomine, clarâ voce, prof[illegible] ad ANTO[illegible]VM, ex S. Conſ[illegible]lto, quo Gallium [illegible] ſperar, perſequi [illegible] per ſe parem eſſe; [illegible] Cæſar, tranſ[illegible] flumine, provinciam ſuam intraret, denuntiavit.

SENATVS INGRATITVDO IN Octavi[illegible]m: Et ab eo metus.

CÆSAR Bononiam ad PANSAM profectus, qui i[illegible]lum de Senatus in ſe malevolentia, & de neceſſariâ Antonij reconciliatione, quò Patris cædem cōmodiùs ul[illegible]ſceretur, monuiſſe moribundus, traditur [illegible] ea quæ contrà Antonium geſta erant, ſcriptis ad Sen[illegible]at[illegible]m litteris, nuntiavit.

R[illegible]æ ex S. C. r[illegible]ſtis mutatæ; *decreta LX. dierum, ob pro[illegible]ſ[illegible]um Antonium, ſupplicationes.*

Qu[illegible] cum Antonio militārant, *hoſtes iudicati, bon[illegible], multati, Conſulum mortuorum corpora publicæ ſepulturæ honore honeſtata.*

Sen[illegible]tus, qui prius, in timore, profuſus benignuſque fuerat; in victoriâ & rebus proſperis ingratus; quò Cæſarem, quem veluti legitimum dominationis Cæſinanæ ſucceſſorem, ſuſpectum habere & odiſſe cæpiſſent, magis magiſque deprimeret; cuncta quæ ipſi mentò tribuenda erant, ea omnia uni BRVTO (qui pugnam eminùs è Mutinæ mœnibus otioſus ſpectarat, & alieno beneficio vivebat) tamquam victori, cum triumpho, decrevit.

OCTAVII exercitum, ſuo alioquin Imperatori fidiſſimum, mutuis ſuſpicionibus & diſſidijs involvere; & iniquâ militarium præmiorum inter victores diſtributione corrumpere, an alienare, conati ſunt.

Soli BRVTO imperium, & bellum adversùs Antonium, decernunt. Et votis publicè pro ipſius victoriâ nuncupatis, cum alias, tum PANSÆ ipſius legiones (quas à moribundo ille acceperat) eidem BRVTO attribuunt.

LEPIDVM ſimul, PLANCVM & ASINIVM, quos etiamnum fidos ſibi exiſtimabant, Antonio bellum inferre, unà cum BRVTO, per litteras iubent.

CÆSAR tot tantiſque iniurijs irritatus, de cauſſâ optimatium, & CICERONE ipſo deſerendo, cogitabat.

Diſſimulatâ tamen in præſens indignatione, quò Patrum animos tentaret, triumphum à Senatu, ob rem feliciter & ſuis auſpicijs, bello Mutinenſi, geſtā; pe[illegible]j. Sed Senatus, quòd maiora quàm pro ætate, & *contrà leges* poſtulare videretur; quodque bellum n[illegible]n [illegible]ius, ſed *Conſulum auſpicijs geſtum* & confectum [illegible]let; & ipſe *extraordinarium modo imperium adminiſtrâſſet*, negato triumpho, ne nihil eius poſtulatis tribuere cenſeretur; ornamenta conſul[illegible], & ius l[illegible] cumque ſententiæ inter Conſulareis dicendæ, e[illegible] attribuit. A[illegible] hæc, ut legibus ſolutus, pr[illegible]imo anno præturam, & biennio poſt conſulatum caperet.

CÆSAR CONSVLATVM PRO TRIVMPHO PETIT, FAVTORE Cicerone.

Ea Senatûs decreta, quia vaſtum, & ad maiora graſſantem Cæſaris animum non explebant; Conſulatum, quod reſp. Conſulibus orbata eſſet, & ipſe lege Annali per S. C. ſolutus; tum per alios, tum per CICERONEM, pro triumpho, cuius repulſam proximè paſſus fuerat; enixè petebat. Et CICERO certè, qui ſe ei in magiſtratu collegam futurum, ex pacto, ſperaret; id ſtudioſè, nec ſine ambitionis nota, Senatui perſuadere conatus eſt.

Sed quod plerique metuerent, ne Cæſar, Conſulatu auctus, cædem Patris ulciſceretur; dilatis in aliud tempus, & variè excuſatis, comitijs; neuter Conſul creatus eſt. Ita Cæſar, qui ſe à Patribus eludi prodique videret; Conſulatū vi & armis occupare; & ut ad id tenendum firmior eſſet, Antonium ſibi reconciliare, aut aliquâ federis ſocietate omninò coniungere, conſtituit.

ANTONIVS CVM LEPIDO CONIVNCTVS: QVIBVS, AVCTORE CÆSARE, PLANCUS Aſiniuſque. dein & ille, Senatu deſerto, ſe coniungit.

ANTONIVS namque fugâ interim poſt prœlium Alpeis tranſgreſſus, connivente CVLEONE, quem LEPIDVS cuſtodiæ Alpium præpoſuerat, in Galliā deſcendit: & in adverſâ fluminis, ubi LEPIDVS erat metatus, ripâ, caſtra fecit.

Ipſe à colloquio LEPIDI, id detrectantis, primùm repulſus; deinde propenſis utrimque in mutuam reconciliationem militum animis, & paullatim corruptis; per averſam caſtrorum partem, proruto vallo, in caſtra receptus eſt. Atque ex eo tempore imperij quidem nomen penes LEPIDVM fuit; at rerum ſumma & potentia penes Antonium.

CÆSAR interim, ut Antonij quoque gratiam demereretur; ex eius militibus, aut etiam ducibus, quos captivos habebat, alios in ſuorum numerum allegebat; alios ad Antonium abire permittebat; per quos ipſius in ſe animum cognoſceret.

Poſteà per internuntios, expoſitis Senatûs in ſe contumelijs, LEPIDVM etiam ASINIVMQVE, ut propriæ ſecuritati conſulant, hortatus; ſi eum Antonio conſpirarent, ſe non defuturum pollicetur.

Dum itaque ANTONIVS cum X. legionibus in D. BRVTVM moveret; ſtatim L. MVNATIVS PLANCVS, qui ulteriori Galliæ cum III. legionibus præerat; & mox C. ASINIVS POLLIO, qui Hiſpaniam cum II. legionibus adminiſtrabat; BRVTO, cuius parteis hactenus ſecuti fuerant, deſerto, ad Antonium ſigna tranſtulēre.

Ea re Romæ cognitâ, magna rerum atque animorum inſecuta eſt commutatio. Senatus metuens, ne Cæſar, quem hactenus contemtui habuiſſent, ſe ANTONIO ET LEPIDO iungeret; duobus ex ſuo ordine, clàm in Græciam, ad M. BRVTVM ET CASSIVM dimiſſis, Cæſarem, pari cum DECIMO poteſtate bellum adversùs ANTONIVM adminiſtrare iubent: LEPIDVM, haud ſecùs quam anteà ANTONIVM, hoſtem iudicant.

ARMATA CÆSARIS POSTVLATA.

CÆSAR itáque, ſimul ac ſe ad bellũ Antonio inferendũ proficiſci, adactis priùs ſacramento militibus, ipſos contrà nullum exercitũ, qui ſub IVL. CÆSARE meruiſſet, arma ſumturos; CD. è ſuis, cum Tribunis aliquot & Centurionibus, in Vrbem ad Senatum mittit; qui tum pecuniam, ſibi, initio belli contra ANTONIVM decreti, promiſſam, (V. Mille ſeſtertia) tum Conſulatum Cæſari, Imperatori ſuo, peterent.

Hic cunctante Patrum Concilio, CORNELIVS Centurio, Princeps legationis, reiecto ſagulo, oſtentans gladij capulum, auſus eſt dicere; *Hic faciet, ſi vos non feceritis.*

Militibus itáque, re infectâ ad ſe reverſis; & monitis prius ANTONIO & LEPIDO, ut & ipſi quãprimùm accederent; motis caſtris, traiectóque Rubicone, VIII. legiones hoſtiliter, Vrbem versùs, ducere cæpit.

Senatu præ cæteris, inter hunc Vrbis totius pavorem & tumultum, conſternato; Legati ad Cæſarem mittuntur, qui eidem etiam abſenti Conſulatum deferrent; & legionibus amplius donativum, quàm promiſſum fuerat, repræſentarent.

Dum legati cum mandatis ad Cæſarem proficiſcuntur. & ſimul duæ legiones ex Africâ accitæ in Portum adplicuiſſe nuntiantur; ſumtâ inde de novo fiduciâ, Patres omnia armis priùs experiunda, quàm patriæ libertatem prodendam, mutato Sen. Conſulto decernunt. Et, auctore CICERONE, qui à primo adventûs Cæſaris die eáteuus latuerat; ſaga, depoſitis togis, iterùm ſumunt.

CÆSAR VRBEM OCCVPAT.
COS. CREATVS NOVAS LEGES PERrogat, & cum Antonio paciſcitur.

Atque diſtributis per urbis regiones præſidijs; eiuſque cuſtodiâ prætoribus mandatâ, militibus Cæſaris, *ne ad urbem propius XCIII. paſſ. Millib. accederent*, interdicunt.

CÆSAR offenſus tàm ſubitâ & indignâ Senatûs inconſtantia; dimiſſis non ſine pudore legatis; equites, certos, ut *populo ſe pacatum advenire, nuntiarent*, præmittit. Admotiſq; propiùs legionibus, primũ ea quæ circà collem Quirinalem eſſent; & deinde Vrbem, ſine certamine occupat. Et non modò fauſtis officioſiſſimæ plebis acclamationibus; ſed inſigni Patrum etiam, qui maiorem partem animos deſubito mutárant, adgratulatione, & nullo non officiorum genere, acceptus, introducitur. adeoque, ut tres legiones, quæ ad Vrbis cuſtodiam erant admiſſæ, ad ipſum confeſtim tranſirent.

Ipſe, exercitu in Campum Martium adducto; & comitijs centuriatis; per duos proconſules, (qui in id loco Interregis, à prætore urbano creati erant) habitis; vixdum XX. annos natus. (pridie natalis ſui, X. Kalend. Octob.) cum Q. PEDIO coherede, Conſul creatus, ſive ſuffectus eſt.

Conſul itaque iam factus, primùm DOLABELLAM, quem Senatus, ob interfectum TREBONIVM, hoſtem iudicaverat; *lege latâ, & populi ſuffragijs abſolvit*.

Legem deinde per PEDIVM collegam perrogavit; de *quæſtione in eos habendâ; quorum operâ & conſilio Pater IVLIVS occiſus fuiſſet. Omnibuſq; qui CÆSAREM interfecerant; vel eius facinoris conſcij fuerant, damnatis, aquâ & igni interdictum eſt*. Poſtulatique ea lege in primis, M. & D. BRVTI, C. CASSIVS. P. CASCA. & in cæteris, SEX. POMPEIVS, quod eidem hoſtis fuiſſet.

His ita conſtitutis, quia vireis ſuas longè imbecilliores videret, quàm ut ſolus Caſſij Brutique copijs (qui iam XVII. al. XX.) legiones ſub ſignis habere ferebantur) reſiſtere poſſet; ſeriò de ANTONIO ſibi firmius iungendo cogitare cæpit. Et Senatui per eumdem PEDIVM perſuaderi ut antè quàm factionum ſtudia invaleſcant, cum LEPIDO & ANTONIO publicè in gratiam rediretur.

Antiquato itaque priore Sen. Conſulto, litteræ à Senatu & Cæſare, benivolentiæ plenæ, ad ANTONIVM perſcriptæ ſunt; & fedus paullo-poſt ſancitum.

D. BRVTI EXITVS.

D. BRVTVS, cum IV. veteranis, & ſex tironum legionibus, quas contrà ANTONIVM ex S. C. ducebat, fame rerumque inopiâ preſſus, & à ſocijs deſertus; conſtituerat ad M. BRVTVM & CASSIVM, in Macedoniam, perfugere Sed legiones tædio & difficultate itineris inſueti & pedeſtris, quod traiecto Rheno per Germaniam, & Illyricum, facere propoſuerat; deterritæ: VI. tironum ad Cæſarem; IV. veteranæ, (inediâ Mutinenſi extenuatæ) ad ANTONIVM deficiunt. Ipſe, dum Aquileiam, habitu Gallico, & cum X. dumtaxat corporis cuſtodibus, peteret, à latronibus in itinere captus; & ad CAPENVM Sequanum, qui regioni illi præerat, deductus, & primò humaniter acceptus; ſed poſteà ANTONIO ab eodem proditus eſt. & huiuſdem iuſſu, ſubmiſſo percuſſore FVRIO, occiſus; caputque præciſum, & ad Antonium perlatum.

Ita D. BRVTVS, ſeſquianno poſt caſum CÆSAREM, parricidij pœnas dedit. Nec multo-poſt MINVCIVS BASILLVS è percuſſoribus unus, à proprijs ſervis, quos per iram caſtraverat, interemtus eſt.

TRIVMVIRATVS ET PROSCRIPTIO.

D. BRVTO eum in modum ſublato; paceque inter Cæſarem, & Antonium Lepidumque, ex Galliâ in Italiam arceſſitos, confectâ, locum congreſſui colloquioque deligi placuit, ad confluenteis, Peruſiam inter & Bononiam.

Præmiſſo LEPIDO, qui locum & inſidias, ſi quæ eſſent, exploraret; Cæſar & Antonius, cum V. hinc inde legionibus, ex pacto, eò convenére: & comitibus amicíque extrà inſulam relictis, tres ſoli in inſulam tranſgreſſi; protractóque in biduum ferè, de ſummâ reip. & imperij, colloquio, iunctis tandem dextris (a. d. VIII. Kalend. Decemb.) *ſub ſpecie tollendæ inter cives diſſenſionis, & Reip. rite cõſtituendæ;*

feralis

ſeralis funeſtiſſimique federis ſocietatem inierunt.

PROVINCIARVM INTER III. VIR. PARTITIO. TABVLÆ FERALES.

Populi Rom. imperium, quaſi *privatam poſſeſſionem, partiti* ita ut Cæſar utramq́, Libyam, cū Siciliâ & Sardiniâ; LEPIDVS, Hiſpaniam & Galliam Narbonenſem; reliquas Antonius, obtineret Gallias. (De Aſiâ & tranſmarinis provincijs, quòd tum ab adverſarijs tenerentur; nihil pro tempore actum.)

Placuit præterea; ut ipſi III. Viri *Reip. conſtituendæ* dicerentur; idque cum ſummo imperio, & conſulari poteſtate, in quinquennium: *Magiſtratus omnes, nec Senatu, nec populo conſulto, quibus ipſi vellent, mandarent.*

Additum; ut Cæſar, depoſito conſulatu, Ventidium ſibi ſufficeret. Antonius & Cæſar, M. BRVTVM & CASSIVM bello perſequerentur. LEPIDVM verò, in D. BRVTI locum, in inſequentem annum, Conſulem deſignant; & intereà, Romam, reliquamq́; Italiam, cū III. legionibus, tueri iubent.

Et ne quod ad bellum longinquum profectuis domi ab adverſarijs, aut æmulis potentiæ ipſorum periculum eſſet; placuit, *peſſimum Syllanæ proſcriptionis exemplum revocari, & civium inimicorum cædem tabulis edi.*

Præmium eorum percuſſoribus, quique caput proſcripti ad III. Viros deferrent; *ingenuis quidem* XXV. Millia H. S. in ſingula capita: *ſervis*, dimidiū eius, & ius civitatis cum libertate. totidem, *indicibus* illorum, qui proſcriptos celaſſent aut protexiſſent.

Militibus, præter cætera donativa poſt victoriā, *miſſionem & colonias* XIX. *urbium Italicarum*, opibus & fertilitate præcipuas, cum prædijs tàm urbanis, quàm ruſticis. promittunt.

Huius tàm exſecrandæ coitionis crimen, ſuſtinebant ANTONIVS & LEPIDVS; quorum *crudelitas optimis cædem; reliquis ſervitutem moliebatur.*

CÆSAR diu pro naturæ lenitate, ne qua præter Patris ſui percuſſores, proſcriptio fieret, intercedebat. Sed fruſtrà ſanguinarijs collegis *ſtudio ultionis inflammatis. quos neque à nefario furore, neceſſitudinum aut propinquitatis vinculum; neque pietas aut religio revocabit.*

Sic ANTONIVS L. CÆSAREM, avunculum ſuum, Cæſari proſcribendum permiſit; ut ipſe in locum eius Ciceronem acciperet, pro cuius ſalute Cæſar diu contenderat. LEPIDVS ſimiliter fratrem ſuum PAVLLVM ANTONIO, impiè trucidandum propoſuit.

Ferunt Senatorum quidem primùm CXXX. deinde C. Equitum verò bis Mille, nomina, in haſce tabulas relata.

L. tamen Cæſarem, Iulia, Antonij mater, utpote fratrem, precibus à filio extorſit: & PAVLLVM, diſſimulante fratre LEPIDO, Centurionum pietas ſervavit.

Nec pauci è proſcriptis ad BRVTVM & CASSIVM, in Græciam: ad Cornificiū, in Africam ſe recepére.

Certiſſimum autem, uti & breviſſimum, perfugium fuit Sicilia, ad Sex. Pompeium; cuius tunc ſingularis in miſeros civeis pietas exſtitit. quippe dimiſsis Romam, & ad alias urbeis præconibus, & ad oras maris, navibus; proſcriptos e..ncis invitârit, tutum hoſpitium, & res neceſſarias pollicitus.

Neque enim in Vrbe ſolùm tàm triſtis rerum facies; ſed in agris, & omnibus pænè per univerſam Italiam municipijs, obverſabatur: & paſsim vel fuga, vel cædes.

CICERONIS EXITVS.

CICERO, tot nominibus de patriâ optimè meritus, nunc deſertus & proditus; quùm poſt fugam (ſub adventum namq́, III. Vir. urbe ceſſerat, ab Caietâ navim conſcenſurus) & latebras, ægoritudinis & tædio vitæ cōfectus, quod fors iniqua; & inimici iniquitas Antonij, cogebat, fortiter ferendum duxiſſet; immotā cervicem M. Popilio Lænati, militi legionario, (quē ipſe parricidij reū, manifeſto mortis debitæ periculo, olim patronus. eripuerat) feriendā præbuit. in Formiano, villâ, haud procul a mari.

Capite præciſo, tàm ſtolida fuit militum crudelitas, ut manum quoque dexteram, quæ acerbè ſcilicet in Antonium ſcripſiſſet, cum pari exprobratione, præciderint.

Antonius Tribuno percuſſori coronato; præmiū H. S. decies exſolvit: capitis manûſque, dum comitia in foro habet; eminùs oſtentatæ, ſpectaculo oblectatus.

Fulvia verò eius uxor, arreptum utrâque manu caput, & genibus impoſitum, conſpuens, & atrocibus opprobrijs illudens; linguam etiam ex ore extractam acubus crinalibus compunxit.

Demùm poſt eiuſmodi ludibria, idem caput, cum manibus, pro Roſtris, undè ille toties in Antonium fuerat concionatus; loco illuſtri defixum eſt.

Sic CICERO, VII. Id. Decemb. quùm vixiſſet annos ferè LXIV. naturæ & fato ſatisfecit. vir magnus ac memorabilis, (ſi quis vitam a virtutibus penſarit.) ſummâ cum Antonij invidia & infamiâ extinctus. (Eius frater Q. CICERO, cum filio, pari fato, paucis antè diebus fuerat defunctus.)

CÆSAR, paternæ æmulus clementiæ, non paucis ex ijs, quos proſcripſerat, ignovit; multos è reliquis ſervavit. graviter in eos ſtatuens, qui dominos atque amicos prodidiſſent; & viciſsim in eos, qui eoſdem protexiſſent, beneficus.

Compertum tum fuit, magnam fuiſſe in proſcriptos uxorum fidem; egregiam filiorum in parenteis; libertorum mediocrem, ſervorum in dominos raram. virorum tamen univerſorum: & ut aut præmiorum ſpes, aut ſcelerum licentia invitabat, infidam.

Ad Antonij furioſi & temulenti hominis in proſcribendo libidinem, Fulviæ uxoris occæcata rapiendi aviditas, faceis & furias accēdebat; ut numeros proſcriptorum in incertum ſemper augeretur. Et quos per armorum licentiam, immiſsi percuſſores, vel per errorem, vel propter privatas iniurias, vel etiam ob alienas ſimultates, trucidaverant eos; uti iure cæſos, in Tabulas illas ſanguinarias adſcribi, patiebantur.

NOVI COSS. TRIVMPHI EX HISPAN. ET GALLIA.

Sub id tempus mortuo in magiſtratu Q. Pedio, collegâ Cæſaris, & ipſo Cæſare conſulatum, quem tàm impotenter paullo-ante expetierat, abdicante; Conſules in eorum locum ſuffecti ſunt, P. Ventidivs Bassvs, (depoſitâ præturâ, quam gerebat) & C. Carrinas.

Item, ex Hiſpaniâ, Lepidvs, iii. Vir. (qui Hiſpaniam & Galliam Narbonenſem priore anno à Ivl. Cæsare obtinuerat; & Sextvm Pompeivm, cum Pollione belligerantem, ut Hiſpaniâ decederet, ſpe de bonis paternis reciperandis iniectâ, induxerat.) Et L. Mvnacivs Plancvs, ex Galliâ (al. ex Rhætis) (ubi, iuſſu Senatûs, Lugdunum opidum, ad confluenteis Araris & Rhodani, condiderat, (al. & Rauricam, deductis eò civibus Romanis, qui ab Allobrogibus olim Viennâ Narbonenſi expulſi fuerant) ſinguli antè Kal. Ianuar. triumphârunt.

Et quòd Lepidvs fratrem ſuum, Pavllvm, proſcripſiſſet; quodque Plancvs in fratris, Plotij, proſcriptionem conſenſiſſet; milites currum triumphalem comitati, inter iocos, & civium exſecrationes, hunc verſum uſurpâſſe traduntur;

De Germanis, non de Gallis, duo triumphant Conſules. Deſignati ſcilicet in annum ſequentem Coſſ.

BRVTI ET CASSIJ IN TRANSMARINIS PROVINCIIS, MOLITIONES, & copiarum adparatus.

Intereà, dum ad hunc, quem diximus, modum Italia per Triumviros convellitur; M. Brvtvs & C. Cassivs, alijque federati, rerum ſuarum in Europâ ulteriore, Aſiaque, & alibi, ſatagebant.

Illi quidem, ſpecie procurandæ annonæ, ex Vrbe in Campaniam egreſſi; ibique aliquamdiu, nondum finitâ præturâ, commorati, è Velia ſolventes, & in Græciam navigaturi, Italiâ ceſſerant: præter cæteras civitates, in Pyreéum adpulſi, ab Atheniẽſibus, ſtatuis etiam æreis, honorati ſunt: quæ ipſis, tamquam tyrannicidis, ob facinoris adfinitatem, iuxta Harmodivm, & Aristogitonem, Hipparchi olim Piſiſtratidæ, tyranni, percuſſores, poſitæ fuére.

Ipſi Cretâ, & Cyrene, (al. Bithyniâ) uti minoris momenti provincijs cõtemtis, ad Syriam & Macedoniam, ſibi antè decretas, adſpirabant. Et dum Cassivs Syriam, ſibi à Parthico bello ſpectatam atque obnoxiam, petit; Brvtvs de Græciâ & Macedoniâ, cum Illyrico, tenendâ, cogitabat.

Et universâ mòx Græciâ nullo ferè labore occupatâ; & accepto in contubernium M. Cicerone, Oratoris filio, qui Athenis ſapientiæ ſtudijs operam dabat; ad Macedoniam ſibi adiungendam conatus convertit.

Quò poſtquam C. Antonivm, ut Q. Hortensio ſuccederet; eamque provinciam, M. fratris auſpicijs, occuparet; properare intellexit; M. Ciceronem, induſtrium tum adoleſcentem, cum equitatu eò præmittit. Ipſe ab Antistio Vetere, C. Trebonii Quæſtore, HS. quadringenties conficit: & collectitium, tum ex eo milite, qui à clade Pharſalicâ ſuperſtes oberrabat: tum qui Dolabellam, cauſſis certis impeditus, conſequi non poterat; exercitum conſcribit; & ſub ſigna cogit.

M. Cicero, ubi in Macedoniam pervénit, legionem unam à L. Pisone, C. Antonii legato, recepit. Et ex equitatu, qui ad Dolabellam ducebatur, Quingenti; qui duce Cinna per Theſſaliam iter faciebant, eo relicto, ad Brutum ſeſe contulérunt. reliquos in Macedoniâ, Cn. Domitivs Ahenobarbvs â legato Syriæ abduxit.

Brvtvs in Demetriadem profectus, infinitam variorum armorum vim, quæ iuſſu Ivl. Cæsaris ad Parthicum bellum erant comparata, quæq; ad Antonium deportabantur, occupavit. Et ſumma celeritate uſus, eodem tempore in Macedoniam, quo C. Antonius in Illyricum, pervenit. Ibique Q. Hortensivs, & M. Appvleivs, qui exercitum in Macedoniâ comparaverant; ſe cum Bruto coniungunt.

BRVTI PROGRESSVS ET INCREMENTA.

Antonivs, ut vi s. P. Vatinij legiones præoccuparet, Dyrrachium & Apolloniam ſumma feſtinatione contendebat; quùm Brutum loca aſpera & prærupta, & nives, frigidaque in montibus tempeſtas, retardarent. Legiones tamen, Antonio per Vatinium, quem etiam oderant, repulſo, ad Brutum, cum Apolloniatis, defecere.

Antonivs, multis fruſtrà ad Buthrotum & Bulidem tentatis, à Cicerone, Bruti legato, victus, & in loca paludibus interciſa, depulſus & equitatu undique, velut indagine, cinctus, ſe cum cohortibus aliquot in Bruti fidem poteſtatemque tradidit.

Tenebat itaque Brutus treis, quas dixi, provincias, & viii. legionum exercitum, cum equitatu.

Quumque ea omnia, miſſis Romam literis, S.P.Q. Romani poteſtati permitteret; S. C. factum eſt; *quo BRVTO Macedonia provincia, Illyricum, & Græcia, cum Proconſulari imperio, quoad ipſi ex alio S. C ſuccederetur; ſunt decreta.*

Ita copijs auctus, & imperio confirmatus Brvtvs, de gratiâ quidem cum Cæſare [illegible], & de ſocietate adversùs Antonium, communem hoſtem, iungendâ cogitabat; ſed certior factus Cæſarem in conſulatum invaſiſſe, & fedus cum Lepido Antonioque percuſſiſſe: C. Cæsaris, ad hæc percuſſores Lege Pedia condemnatos, [illegible] reconciliatiónis ſpe, omni [illegible] ope [illegible] ſet, ut armis ſe ſuamque dignitatem ab inimicis tueretur.

C. ANTONII EXITVS

C. Antonivs, quem [illegible] & liberaliter

liberaliter Apolloniæ Brvtvs habebat,& eum prætorijs ornamentis in otio vivere permittebat; cortupt is Tribunis & Centurionibus aliquot, exercitum Bruti ad ſeditionem, concitare, atque ita per tumultum evadere, primùm tentárat. Deinde, M. Frater, qui eum è cuſtodia eriperent, clàm ſubmiſerat; unde Q. Clodivs, cuius ille curæ fideique erat commiſſus; ſive proprio conſilio, ſive occulto Brvti iuſſu, eum interficiendum curavit.

Brvtvs ut à turbidis conſilijs, rerumque novarum ſtudio, exercitum retraheret; relicto in Macedoniâ Proprætore Q. Hortensio, ipſe in Theſſaliam movit. & utiſociorum opibus copias ſuas aleret, in Aſiam traiecit.

Deiotarvm, Gallogræciæ regem, qui Caſſio, ob ſenium, ſe excuſaverat; in parteis ſuas traducit. auxilia undique pecuniaſque cogit.

Sed certior factus de maximo belli adparatu, & Cæſaris Antonijque conatibus, qui mòx terrâ marique in Macedoniam incubituri eſſe timerentur; in provinciam ſuam, ad ſubſta belli occurſurus, properabat.

Quùm in Thraciam adpuliſſet, XII. cohorteis P. Dolabellæ, quæ in Cherſoneſo vagabantur, ad ſe traducit. regnumque Sadalis, cuius ipſe moriens pop. Rom. heredem teſtamento inſtituerat, occupavit.

Inde in Beſſos, Æmi montis accolas, movit. quos poſtquàm, Rascvpolidis reguli operâ adiutus, imperata facere coëgiſſet; Imperator ab exercitu ſalutatus eſt.

Ibi & Polemocratiam viduam,cuius maritus eâ in regione regulus ab inimicis cæſus fuerat, ad ſe, cum Almo F. confugientem, in ſuam pop.que Romani fidem ac clienſelam, una cum infinitâ auri argentique copiâ, ſuſcepit. & Cyzicenis puerum, quouſque eius iniurias opportunè ulciſci poſſet; educandum commendavit. Ex auro autem & argento, quod rude acceperat, pecuniam ſignari fecit. quæ *adverſâ parte, ipſius imaginem; averſâ, Pileum inter duos pugiones, & Eidus Martias exprimeret. Monimentum adſerta eo die, occiſo Cæſare, Libertatis.*

Ipſe, quùm Cæsarem & Antonivm tardiùs, quàm nuntiatum fuerat, bellum moliri intelligeret; in Aſiam redijt, ut Lycios, adhuc cunctanteis, ad ſocietatem adigeret.

Nunc ad res à Caſſio geſtas veniamus.

PAR BRVTI CASSIIQVE FORTVNA.

Hvivs progressvs.

Admirandum ſanè ab omni ſæculorum memoriâ: haud temere duos reperiri potuiſſe, & quidem eiuſdem facinoris neceſſitudine coniunctos, quos aut fortuna, diverſis licet locis, pronius comitata fuerit; aut rurſus veluti fatigata, celeriùs, propè uno momento & loco, quàm quos dico, Brvtvm & Cassivm, deſeruerit.

Cassivs itaque à Brvto digreſſus, dum in Syriam, provinciam ſibi attributam, ut P. Dolabellæ conatibus anteverteret, properandum ſibi ſtatuiſſet; Smyrnæ C. Trebonivm, Aſiæ Proconſ. convénit. ab eo, atque P. Lentvlo Proquæſtore, pecuniâ, milite atque armis inſtructus, in Syriam accelerat. præmiſſum à P. Dolabella equitatum, operâ Lentuli occupat, & ad ſe tranſducit.

Ciliciæ regulum, Tarchondimotvm; & Tarſenſeis, Iuliorum clienteis, etiam invitos, ad ſocietatem compellit. Inde in Syriam tranſit, quam Q. Cæcilij Baſſi audaciâ ſceleréque turbatam reperit.

SEDITIO ET INSANIA MILITARIS,

Baſſo auctore, Ignavia Sex. Iulij Cæſ.

Bassvs ille, eques Romanus, è clade Pharſalicâ elapſus, qui Tyri negotiatorem ſe eſſe diu ſimulárat; præſidia quæ eâ in urbe erant, ad defectionem pellicere, & inducere cœpit.

Præerat tunc Syriæ, Proquæſtore, Sex. Ivlivs Cæsar, quem Dictator, gentilis, dum contrà Pharnacem per Palæſtinam moveret; illi provinciæ, cum imperio & unâ legione, præfecerat.

Is in voluptates proiectus, diſciplinæ militaris ſeveritatem remiſerat. adeò ut dum ſeditione, per factioſos, in præcipitem amentiam erumpente, Sextvs obſiſtere nititur; iaculis à Principibus tumultûs confixus ſit. ijdemque promiſſis impleti, & donis à Basso corrupti, ſigna ad eumdem, ſui furoris ducem, tranſtulerint.

Ex ijs plerique, pòſt facti etiam pænitudinem, inſanabiles, quòd ob cædis atrocitatem de veniâ & clementiâ Cæſaris, propinqui, deſperarent; fide datâ acceptâque coniurant. & Q. Bassvm, quem Prætorem ſalutárant, ſacramento etiam obſtringunt; *niſi deprecantibus iſtius inſania gratia à Cæſare condonetur; armis ſuam ſalutem tutaturos.*

L. Stativm Mvrcvm, ut de flagitioſis pœnas ſumeret; cum III. legionibus à Cæsare miſſum, acriter repellunt. Sed iam Mvrco, Q. Marcivs (al. M. Mentvtivs) Crispvs, cum totidem legionibus è Bithyniâ acceſſerat.

Bassvm itaque, qui conſcriptâ & alterâ legione in Apaméam, Cœles-Syriæ urbem, ſe receperat; Cæſariani illi duces cum ſex legionibus obſidione cingunt.

CASSII INCREMENTA.

Supervénit intereà C. Cassivs, qui Mvrco & Crispo amicè ſalutatis, eoſdem de miſerabili rerum Romanarum ſtatu, & de Senatûs voluntate edocet. Vireis pro tempore ſociandas eſſe, quibus Reſp. à ſervitute & crudelitate Triumvirorum vindicetur.

Illi perſuaſi, exercitus tradunt; & conſtantibus animis, unà cum ipſo, reip. & Senatûs cauſſam ſuſcipiunt. Milites quoque Bassi, miſſis ex obſeſſâ urbe ad Cassivm legatis, eius ſe voluntati permiſére.

Præteréa A. Allienvs, Dolabellæ legatus, IV. quas ex Ægypto in Syriam deduxerat, legiones, eidem Cassio tranſdidit.

Ita Cassivs, Suriâ provinciâ conſtitutâ, & XII. iam legionum Imperator, de tam proſpero rerum ſuarum

rum ſuarum ſucceſſu ad Senatum perſcribit: & BRVTI exemplo; *ſe, ſua, & exercitum in S. P. Q. Rom. poteſtatem permittit.*

TREBONII EXITVS.

P. DOLABELLA, intellecto, Syriam à CASSIO eſſe occupatam: ut copias ſuas confirmaret; in Aſiâ (quam deiecto C. TREBONIO, Proconſ. armis facilè occupaturum confidebat) ſubſtitit. Et licet priùs per eumdem TREBONIVM, Pergamo atque Smyrnâ excluſus fuerat; ipſe de nocte reverſus, de improviſo Smyrnam invaſit, eamque ex inſidijs occupavit.

TREBONIVS in cubili ſuo deprehenſus, & ſervilem in modum, omni cruciatu à SAMARIO, DOLABELLÆ miniſtro, per biduum, ut de pecuniâ publicâ profiteretur; laceratus, tandem interficitur. Cadaveris trunco in mare proiecto, caput ipſius pilo præfigi & circumferri iuſſum eſt. quod milites deinde, per vias ſilice ſtratas, pro pilâ in vicem & per ludibrium ſibi iactantes, ita contrivére, ut nulla facies apparuerit.

Senatus his de rebus certior factus, DOLABELLAM hoſtem iudicavit; & ad eumdem bello perſequendum, CASSIO imperium detulit. Eique, cenſente CICERONE, Syria, Aſia, Bithynia, Pontus, provinciæ decretæ: *ut iis, & oræ omni maritimæ, claſsiq; cum imperio Proconſulari; & optimâ lege, quoad ipſi ex S. C. ſuccederetur, præeſſet.*

Ipſe, ſimiliter, atque BRVTVS, de Lege Pediâ certior factus, reconciliationis, quam cum Cæſare per litteras tentárat, curam depoſuit; & ad belli adparatum ſe convertit.

DOLABELLÆ CONATVS: ET EXITVS.

DOLABELLA, interim, præmiſſo cum unâ legione OCTAVIO MARSO, Aſiam, quaſi TREBONII cæde vacuam, diripiebat; pecuniâ, claſſe, armis acerbiſſimè imperatis.

L. LVCILIVM LVSCINVM, claſſis ſuæ præfectum in Syriam cum navali adparatu præire iuſſit: atque ipſe in Ciliciam profectus, deiecto ab Ægis Caſſij præſidio, Tarſum, Cæſari ante fidam, & ultrò deditam, recepit.

In Syriam ingreſſus, & ab Antiochiâ repulſus, à Laodicenſibus, qui & ipſi rebus Cæſaris ſtudebant; in urbem, Lyco flumini impoſitam, & totius Phœniciæ munitiſſimam, admiſſus; & partem muri demolitus, caſtra opido coniungit.

Dumque is ex eius urbis Portu, cum claſſe, in Aradum traijcere pararet; CASSIVS, ex Palæſtinâ, cum x. legionibus, & xx. auxiliorum cohortibus, & v. equitum Millib. eòdem movet: & Laodicéam, à continente artiſſimâ obſidione cingit. Et Iſthmũ, (quem ibi tres fluvij, Lycus, Aſopus, & Caper, facta peninſulæ formâ, CCL. paſſibus latum in continente relinquunt: ne quà hoſti eruptio pateret, aggere & vallo circumcludit.

DOLABELLA, claſſe Ægyptiâ, & SERAPIONE duce uſus, prælium navale, variâ fortunâ, committit: & tandem a STATIO MVRCO, claſſis Caſſianæ præfecto, fuſus, Laodicéam refugere cogitur.

Ibi mari terrâque circumſeſſus, & ſubinde oppugnatus, & prælio navali ſemel atque iterum victus & tentatâ fruſtrà eruptione iterum in opidum compulſus; ad extremam inopiæ famisq; neceſſitatém (ut panis libra I. ſeſtertijs veniret) adductus eſt.

Quumque corruptis, per munera DOLABELLÆ Centurionibus; & in primis Quinctio Quæſtore adnitente; & Octavij Marſi, ſpectatæ in tuendâ urbe, & hoſte repellendo vigilantiæ, in [illegible]; Caſſij miles, per portas minores, admiſſus in opidũ invaſiſſet; DOLABELLA, ne vivus in poteſtatem adverſarij veniret; ſatelliti ſeſe feriendum præbuit (al. ſuâ manu ſe transfixit. quod & Marſus fecit.)

CASSIVS tamen Dolabellæ cadaver ſepeliri permiſit: eiuſque milites ſacramento ſuo adegit. In Laodicenos & eos maximè, quorum conſilio Dolabella receptus fuerat; ſeveriùs animadvertit. & civitatem publicâ privatâque pecuniâ mulctatam, militum direptioni conceſſit.

CASSIVS AB EXPEDITIONE ÆGYPTIA REVOCATVR. EIVS RAPACITAS.

Iamtum CASSIVS expeditionem in Ægyptũ moliebatur; ut reginam CLEOPATRAM, quæ claſſe DOLABELLAM iuverat, & ad Cæſarem Antoniumq; enavigare conſtituerat; ulciſceretur. regnumq; eius, deducto iam inde, per Allienum, legionũ præſidio, pænè vacuum, occuparet. Verum ab illo incepto, crebris BRVTI litteris avocatur, ut ſibi adversùs Antonium Cæſaremque, iamiam mare traiecturos, auxilio venire properaret.

Quùm intereà Tarſenſes TVLLIVM CIMBRVM, qui ex Bithyniâ copias ad CASSIVM deducebat, portis excluſiſſent: & contumelijs in iritatum inſultâſſent; eam iniuriam ut CASSIVS ulciſceretur, tributũ ijs centies & ter ſeſtertiûm imperavit.

Milites ad eam pecuniam cogendam miſſi, non modò civeis iniquâ collatione ad inopiam redigebant; ſed libera etiam corpora, nullo ordinis, ſexûs aut ætatis diſcrimine, ad ſervitutem vendebât. Donec CASSIVS ſuperveniẽs, & civiũ vicem miſeratus, eoſdem liberos eſſe iuberet.

IVDÆA TRIBVTIS ADFLICTA. HERODIS INDVSTRIA.

IOSEPH. lib. 14. memorat; CASSIVM, præ cæteris, Iudæam tributorum gravitate adflixiſſe, & amplius DCC. argenti talenta imperaſſe. Cuius quidem pecuniæ, propter properam exactionem, quùm minas Caſſij veritus, ANTIPATER, partim filijs, partim MALICHO parum ſibi fido, alijſque commiſiſſet; primus HERODES ex Galilæa, quantum imperatum erat, adtulit: maximamque eo nomine à Caſſio gratiâ inijt. Quod ille in poſterum conducibile fore ſibi exiſtimaret; alieno ſumtu, & debiti repræſentatione Romanorum benivolentiam ſibi conparare.

Aliorum procuratorum ea fuit, in colligendis pecunijs, incuria; ut civitates ipſæ, Gophna, Emmaus, Lydda & Thamna, cum incolis, venum proſcriberentur, & à CASSIO haſtæ ſubijcerentur.

MALCHI ARABIS MAI[illegible]S.

CASSIVS in MALICHVM etiam eo in neg[illegible]ũ-ctatorem, aut infidũ, ita exarſerat, ut eum interfe-

ctutus

ᶜturus fu[illegible]et; niſi Hyrcanus, per Antipatrum, C. tale[illegible] is de ſuo mi[illegible], iram eius le[illegible]ſet; & civitates[illegible]o, quod dixi, peri[illegible]lo liber[illegible]e.

At MALICHVS [illegible] immemor, digreſſo Caſſio, non deſtitit inſidias AN[illegible]ATRO, ſuo ſervatori, moliri; cuius morte, dominatus Hyrcano & ſibi ſecurior eſſet fu[illegible]rus.

E[illegible] ANTIPATER eius conſilia ſubodoratus, copi[illegible] ult[illegible] a Io[illegible]danem tum ex [illegible] tam ex Arabibu[illegible], collectis, ad ſe ab eius inſ[illegible] defenden[illegible]um c[illegible]op[illegible]abat: quùm ille [illegible] impu[illegible]entia u[illegible]us, cum Phaſaelum[illegible] Hie[illegible]ſo[illegible]ymæ pra[illegible] præp[illegible]ſitum; tum HERODEM, cuſtodiæ [illegible]orum deſtinatum, obteſtationibus & ſacramentis inductos, [illegible] impulit; ut ſui, tamquam innocentis, cum Patre ANTIPATR[illegible] reconciliandi auctores eſſent. Et MVRCVS, Syriæ [illegible]um præſes, SEXTI CÆSARIS ſuccidaneus, qui MALICHVM, rebus novis in Iudæâ ſtudentem, interficere conſtituerat; ab ANTIPATRO exoratus, incolumnitatem [illegible] præſtaret.

HERODES COELE-SYRIÆ PRÆFECTVS. ANTIPATRI PATRIS exitus.

Idem autem MVRCVS, & CASSIVS, exercitu è Syriâ conſlat[illegible]; & adornatâ in Cæſarem Antoniumque expeditione; HERODEM qui ſibi magno ad res gerendas uſui fuiſſet; toti Cœle-Syriæ, claſſe, & equi[illegible]um peditumque manu attributâ; procuratorem dedere. regnum Iudææ etiam, finito bello, polli[illegible]ti.

Sic ſpes, & fortuna filij, Patri ANTIPATRO exitium properavérunt. MALICHVS namque futuram utriuſque amplitudinem metuens, corrupto Hyrcani, apud quem ambo epulabantur, Pincerna, mixtum veneno poculum Patri præbendum curavit; & adſcito in parteis milite, civitatis gubernacula capeſſivit.

Hic finis ANTIPATRI, viri ſtrenui, & ad res adminiſtrandas idonei; qui reciperatum HYRCANO regnum conſervárit.

HERODES PATRIS MORTEM VLCISCI STVDET.

Homo quidem ille ſceleratus, & veneficus, Herodem & Phaſaelum filios, detectis in Patrem inſidijs, indignanteis, facti inficiatione eludere tentabat; & armatorum interim manu ſe muniebat; quùm HERODES Patris mortem confeſtim ulci[illegible]ci, & percuſſorem cum exercitu adgredi iam paratus eſſet; ni Phaſaeli conſilio inductus, & vulgaris ſediti[illegible]nis au[illegible] civilis inter ſe belli metu deterritus; cædem, eiuſque auctorem, demiſsè ſe purgantem, pr[illegible] te[illegible]pore diſsimulare; & ad ſolvendas Patri infe[illegible]tas ſe convertere, ſatiùs duxiſſet.

Ipſe nihilo minus rebus Samariæ, quæ ſeditione [illegible] fluctuabat, compoſitis; & civium controver[illegible]ijs, iure æquabiliter reddito, diremtis; qu[illegible]m die feſt[illegible] ad urbem Hieroſolymam, cum militibus, acceſſiſſet; & ab Hyrcano (qui nefas eſſe, ſanctis populi cerimonijs profanam turbam ſuperinduci, prætexebat) ingreſſu prohibitus eſſet; contemtâ obnuntiatione, de nocte introijt: & MALICHVM tanto terrore perfudit; ut ad ſe veniret: & ſimulatis lacrymis, ANTIPATRI, tamquam amici, mortem deploraret.

HERODES, quamvis vix animo dolorem premeret; vitandæ tamen ſuſpicionis cauſsâ, hominem comiter tractat: & hoc interim ſpatio apud Caſſium, de indignâ Patris nece, per litteras, conqueritur.

Ille viciſsim non modò ad ulciſcendam Patris mortem, & pœnas de MALICHO, homine ſibi inviſo, ſumendas, cohortatus eſt; ſed Tribunis etiam, qui apud Tyrum agerent, mandavit, ut iuſtis HERODIS conatibus adeſſent.

MALICHI SVBDOLÆ MOLITIONES, ET EXITVS.

Quumque captâ à CASSIO Laodicéâ, Optimates quique pecunias, cum Coronis, ad CASSIVM victorem adferent; & ipſe HERODES, unà cum HYRCANO & MALICHO, eódem iter facerent; & locus ille ultioni deſtinatus commoduſque viſus eſſet; MALICHVS ſuſpicione fraudem, circà Tyrum, adſecutus, maiora animo moliri adgreſſus eſt.

Filium itaque, qui obſes eâ in urbe ſervabatur, furtim eripere, & ſecum in Iudæam abducere: & dum Caſſius civili contra Antonium bello diſtinetur, gente Iudæorum ad defectionem concitatâ, deiectóq; Hyrcano, Principatum patriæ invadere cogitabat.

HERODES, homo non minus callidus, & MALICHI inſtitutum quaſi ſubodoratus; ipſum, & Hyrcanum, ad cœnā vocárat. Et famulo quaſi ad inſtruendum convivium præmiſſo, Tribunos Caſſianos arceſsit; monetque; ut cu pugionibus venienti MALICHO occurrant.

Illi verò ex urbe egreſsi, & hominem in litore, propè urbem, nacti, multis vulneribus confodērūt. Hyrcanus eo facto attonitus, & intelligens tādem è Tribuno, Caſsij iuſſu id eſſe perpetratum; facinus auctoremque laudavit, qui ſe, & Patriam, à communi ſcilicet inſidiatore, incolumem ſerváſſet.

NOVA HIEROSOLYMIS SEDITIO.

Vix è Syriâ exceſſerat Caſsius, quùm nova Hieroſolymis orta eſt ſeditio. Felix namque, qui ibi cū militibus erat relictus, populo etiam ad arma corripienda, cōcitato; in Phaſaëlum impetū fecit; fratris pœna, ſcilicet, Herodem, ob Malichi necē, ulturus.

HERODES tum cum Fabio, duce Romano, apud Damaſcum diſtinebatur, ne fratri ſuccurrere poſſet, morbo impeditus.

Sed Phaſaelus ſuperato per ſe Felice, & in turrim quamdam compulſo; unde eum, incolumitatem priùs pactum, abire paſſus eſt; graviter cum Hyrcano expoſtulavit; qui Patri[illegible], & ſuorum beneficiorum oblitus, hoſti faveret, & à fratre MA[illegible]ICHI multa caſtella, &, in cæteris, Maſadam longè munitiſsimam, occupari permiſiſſet. Sed & hunc Herodes, ſimulat[illegible]e convaluit; ijs, quæ ceperat, caſtellis exuit; & ſupplicem incolumemque ex pacto dimiſit.

ANTI-

ANTIGONVS RES NOVAT; ET VINCITVR.

Antigonvs, ille Aristobvli F. à Ptolemæo Mennæo, ob adfinitatem, adoptatus, conciliato ſibi, pecunijs ſoceri, Fabio, exercitum iam cõparaverat. Eumq́ue Marion, Tyrannus Tyrijs à Cassio impoſitus; & iam aliquot in Galilæâ conterminâ arcium potens, enixè adiuvabat.

HERODIS GRATIA: ADFINITAS CVM HYRCANO, DVCTA MARIAMME.

Verùm Herodes eò profectus, & caſtella recepit; & Tyrannum totâ Galilæâ expulit. Antigonum verò, vix extremos Iudææ limites ingreſſum, & prœlio ſuper[a]tum, inde profligavit.

Eam ob rem cum tot victoriarum inſignibus Hieroſolyma revertentem, tam Hyrcanvs, quàm populu[s], coronis muneribuſq́ue honoravit.

Eo autem no[mine], utriſq́ iam carior erat; quòd gener, per ſponſionem, in Hyrcani familiam adſcitus eſſet; & ducturus M[a]riamnen, Alexandri Aristobvlo geniti filiam; Hyrcani ex filiâ neptem.

Ille autem ex ea uxore mares treis, & filias duas ſuſcepit. quùm ex Doride populari, quæ ei priùs nupſerat; Antipater natus eſſet, è filijs maximus.

CASSII ET BRVTI EXPEDITIONES, IN LYCIOS ET RHODIOS. ET HORVM calamitas, & Romani ducis rapacitas.

Cassivs cum omnibus copijs è Syriâ in Ioniam profectus, cum M. Brvto, Smyrnæ, de ſummâ rerum colloquium habet. Et licet Brvtvs, quia Decidivs Saxa, & Norbanvs Flaccvs, partium legati, Ionium mare traieciſſe nuntiabantur; coniunctis copijs in Macedoniam properandum contenderet; Cassivs tamen, prius quàm in Europam traijcerent, Lyciorum & Rhodiorum (qui ſoli, cũ Ariobarzane Cappadoce, ſocietatem ſuam detrectabant) contumaciam (ne quid hoſtile aut infeſtum à tergo relinqueretur) armis contundendam evicit: ut Brutus Lycios; Caſsius Rhodios debellandos ſibi ſumerent.

Rhodij, rei navalis peritiâ confiſi, & concurrere cum Caſſianâ claſſe auſi; prius apud Myndum; iterumq́ue apud Rhodum ipſam, a Statio Murco ſuperantur.

Et Caſſius Rhodum urbem terrâ per P. Lentvlvm; & mari, per eumdem Murcum, LXXX. navibus obſeſ[ſ]am, & aliquamdiu oppugnatã, brevi ſe ad deditionem adacturum confidebat. quùm operâ, ſive proditione quorumdam, qui eius erga civeis clementiam eo pacto demereri ſtuderent; ſpeciiùs, intrò in urbem receptus eſt.

Ille nihilo minus in dedititios, & ſuos quondam alumnos, inclementiùs conſuluit. Quinquaginta, quos nominatim citari iuſſerat, capitali ſententia damnatis: & XXV. alijs quod ad præconis vocem non adparuiſſent; exilio mulctatis. Etiam Archelao, (quo in Græcis litteris & diſciplinis, dum ibi olim degeret. præceptore uſus fuerat; quemq́ue cives pro ſe deprecatum miſerant) immodeſtiùs reiecto.

Contentus tamen, ut præferebat, paucorum ſupplicio, militem a direptione & vexatione civitatis abſtinere iubebat.

Cæterum Rhodios, tamquam foederis, quod M. Marcello, & Ser. Svlpi[ci]o Coſſ. pridẽ renovatũ erat, violatores: qui Dolabellam, hoſtẽ a Senatu iudicatum, navibus militeq́ue iuviſſent; cõdemnat. Et mox per præconem, quidquid auri argentiq́ue, ſive id rude ſive ſignatum foret; privatim publicèq́ue, cuiquam in urbe, aut in fanis eſſe[t]; ut id omne ad diem conſtitutum repræſentaretur; ſeveriſſimè imperavit. Et deſpolians tantâ & lictorum exactorumq́ue, & iudicum acerbitate Rhodijs; cæteras ipſis fortunas Caſſius iubet eſſe liberas; amiciſsimamq́ue pop. Rom. commer ſervare.

Ariobarzanem, Cappadociæ regem, quia nullam cum eo ſocietatem inire voluerat; per equites, quos in Cappadociam præmiſerat, derepente oppreſſum captumq́; occidi iuſſit. ex quo immenſa pecuniæ, reliquiq́ue adparatûs copia ad eũ relata.

Aſiæ, universè X. annorum tributum extra ordinem, idque ex cenſu conferendũ. & uſque ad H.S. octogies millies, ſine morâ repræſentãdũ, imperavit.

Relictoq́ue ibi ad præſidium L. Varo; Statium Murcum, cum legione unâ, & ſagittarijs, navibuſq́ue LX. adversùs claſſem, quam fama erat ex Ægypto à Cleopatrâ inſtructiſsimam Antonio & Cæsari ſubſidio navigare, ad Tænarum, Peloponneſi promontorium, una opperiri atque obſervare iubet: & ſi intercipere non poſſet; eius ſaltim navigationem impedire.

BRVTVS LYCIOS DOMAT, XANTHIORVM CLADES.

Brvtvs intereà in Lyciam, Rhodiorum provinciam, profectus, gentem turbulentis Naucratis præfecti concionibus ad arma concitatam; & aditus monteiſq́ue præſidijs militum inſeſſos; repperit.

Circumducto itaque per occultas ſemitas equitatu, Lycios ad curam corporum diſperſos, à fronte & à tergo opprimit, non paucis cæſis. & quod populareis beneficio potiùs, quàm metu ab armis ad fidem ſocietatemq́ue revocare cuperet; captivis impunè & gratìs dimiſsis. Fugientibus verò reliquis, tutum in urbem ſuam receptum, Xanthij præbuére.

Vrbs ea opulenta; & libertatis uſque ad perniciem, & olim, & tum quoque ſtudioſa; nec minus foſsis undique altis munita. Sed poſtquàm muri crebris Romanorũ arietum ictibus pulſati, urbem frequentibus ruinis nudaſſent; & Xanthij, pro nudatâ mœnibus patriâ, corpora armata opponerent; anceps diu inter utroſq́ue certamen, vix ſuperveniens nox diremit.

Et opidani

Et opidani noctu cum facibus ex urbe erumpentes, incendium operibus hoſtium machiniſque, quibus oppugnabantur, injiciere contendunt. Quibus dum incautis BRVTVS occurrit, nun muniuum vitæ ſuæ diſcrimen ad jc.

Sed Brutiani proximo die facto in Xanthios per ruinas & medias flammas impetu, cum ipſis, repulſis & fugientibus, ſimul in opidum irrumpunt.

Xanthij, ne præda militum fierent; plura in ſeipſos victi ſ. inora edidérunt; quàm victores, etiam crudeliſſimi, facturi fuerant.

Vrbe iam captâ, in ſuas quiſque ædeis diſpſi; coniuges, liberos, neceſſarios omneis, qui ultro etiam ſe iugulandos præbebant; interficiunt. ut urbe totâ gemitus, eiulatuſque morientium exaudiretur.

BRVTVS eam à militibus carnificinam ratus; per præcones ſuis denuntiari iuſſit; ut *ab omni vi & direptione abſtinerent.* mox ubi Xanthios, veluti in rabiem actos, immodico libertatis tuendæ ſtudio, ita ſævire cognovit; illacrumavit. & oblata per præconem libertate, omniumque incolumitate; milites inſuper incendium, quod Xanthij proprijs tectis paſſim totâ urbe excitaverant, reſtinguere iuſſit.

Sed illi efferati ſ. res facti, omnibus ſuis contrucidatis, atque in rogos compoſitis flammas ſubjiciunt & ut ſibi poſtremò illatâ, moribundi ſe ipſi, ut unà cremarentur, ſuper ſuorum cadavera proſtraverunt.

Centum & quinquaginta tantùm (al. mulierculæ) præter mancipia, ex eâ clade reliqui fuiſſe tradontur: BRVTI ipſius beneficentiâ (qui militibus, ſi quem Xanthiorum conſervâſſent; & à voluntario facinore avertiſſent, præmia propoſuiſſe perhibetur) conſervati.

(*Fatale huic urbi fuiſſe curioſi obſervárunt: ut tertiâ iam converſione, intra annos D. buſta Civium ſuorum, pro libertate ſuis ipſorum manibus morientium, contegeret.*

CYRO rege, duceque eiuſdem HARPAGO, ſimili clade Xanthios fuiſſe confectos, conſtat: qualem puſt annos CCXLIV. ab ALEXANDRI MAGNI ducibus experti. quàque iam poſt annum D. à BRVTO adfecti.)

BRVTVS, eos ex Xanthijs, qui conſervati erant, libertate donatos conſolatus, in ſpem melio rem inductos, committere ſe dimittit. quò Patarenſibus, Myrijs, cæteriſque, eiuſdem forte ferociæ contagi. ne imbutis, clementiæ & ſalutis exſpectationem, ex victoris lenitate, confirmaret.

Lycios itaque partim vi edomitos, partim oſtentatâ veniâ in fidem ſocietatemque receptos, BRVTVS auro argentoque ſignato mulctat: totique Lyciæ H. S. ter millies imperat: & provinciam legibus datis optimè in præſentiâ conſtituit.

In THEODOTVM Chium, qui ante quadriennium de POMPEII M. capite rogatus in aulâ PTOLEMAEI ſententiam dixerat; *Mortuos non remordere*; poſtquam omni cruciatûs genere, ut *Manibus POMPEI parentaret*, enecaſſet,) eruciu ſupplicio animadverti iuſſit.

CONSVLES. SVBSTITVTI.

3910. Ab V. C. 709. | *In hunc annum Conſules iam antè à* IVLIO CÆSARE *deſignati fuerant* D. BRVTVS ALBINVS, *è Brutis forte in Albinos adoptatus, ut patet è veteri nummo;* A. POSTVMIVS A. F. ALBINVS BRVTI F. COS. DES.) & L. MVNATIVS PLANCVS. | 40.

Verum BRVTO priore anno lege Pediâ damnato, & poſt occiſo; & Rep. a Triumviris occupata, placuit M. ÆMILIVM LEPIDVM, (unum ex III. Viris; qui q; antè etiam, IVL. CÆSARIS in III. Conſulatu collega fuerat) cum L. PLANCO; qui & ipſe ſecutus ANTONIVM a rep. & Senatu deſciverat; conſulatum adminiſtrare.

Cenſores eo anno fuiſſe putantur, nullo licet luſtro facto; L. ANTONIVS, & P. SVLPITIVS QVIRINVS. Qùum tamen, poſtquam L. CÆSAR, repudiato Cenſoris nomine, cenſoriam poteſtatem ſibi arrogavit; vix ulla cenſura fuerit.

IRRITVS MVRCI CIRCA BRVNDISIVM CONATVS. CÆSAR ET ANTONIVS in Græciam trajiciunt.

BRVTVS Lyciorum claſſe, quam ipſis imperaverat, in Helleſpontum, Abydum verſus, præmiſſa; eodem univerſas copias, terreſtri itinere, ducturus, Sardis ex itinere ad Caſſium profiſciſcitur. ut coniunctis copijs, traiectoque ſimul Helleſponto, in Europam tranſmitterent.

STATIVS MVRCVS interea, cognito, CLEOPATRÆ claſſem, vi tempeſtatis, non ſine naufragio, in Libyam... rejectam eſſe; à Tænaro ſolvens, Inſulam, iuxta portus Brundiſini ex-adverſum eſt, occupavit; unde M. ANTONIVM, legiones in Græciam tranſportare prohiberet.

Erat eo tempore ANTONIVS Brundiſij: qui virtuti militum confiſus, naveis aliquot cratibus, pluteiſque conſtratas, milite armato complet, & in MVRCVM immittit.

Facto congreſſu, quum Vento ni primo ſtatim [illegible] MVRCI quaſi [illegible], cum [illegible] & [illegible] expellere; & [illegible] fugere turpiter coegiſſent; MVRCVS praterea per equites ANTONII, ora maritima diſpoſitos [illegible] ratione prohibitus, à Brundiſio [illegible], & [illegible] Co[illegible] ſubiti [illegible].

Cæsar, qui præmiſſo, cum claſſe, Salvio Salvidieno, contra Sex. Pompeivm in Siciliam erat profecturus; quique iam Rhegium pervenerat; ab Antonio evocatus, eodem curſum dirigit.

Vt Brundiſium venit; & ſuo, & Antonii exercitu in naveis impoſito, inde ſolventes, & ventum nacti idoneum, impeditis, pro re natâ, Mvrci navibus & remigibus, Corcyram ſuperant. illuſque cuſtodias & ſtationes prætervecti, Dyrrachium adpellunt.

Hic quùm gravi valetudine adfectus Cæsar decumberet; Antonivs exercitum in Macedoniam rapit. & Amphipoli, quam Norbanvs præſidio munierat; ex itinere occupata: relictoque ibi Pinario, Philippos, Macedoniæ urbem, pervenit, Cęſar x. pòſt diebus, utcumque à morbo recreatus, eodem ſe deferri iuſſit.

BRVTVS ET CASSIVS EODEM CONTENDVNT. SPECTRVM BRVTI.

Brvtvs & Cassivs, in Lydiâ, apud Sardeis, mutua fauſtâque exercituum adgratulatione excepti, & Imperatores ſalutati; & depoſitis ſincerè offenſionibus, inter ſe reconciliati; copias ex Aſiâ in Europam tranſportare conſtituunt.

Brvto nocte concubiâ adhuc in ſummis curis, & ad lumen pervigilanti, immane Spectrum in cubile intrare viſum eſt. & ſe *malum ipſius eſſe Genium* reſpondit, *quem apud Philippos iterum viſurus eſſet*.

Cassivs, qui Epicureus eſſet, dicebat; *Ludibrium id eſſe, ex vi imaginatrice conceptum*, ab eo; cuius ſenſus, immoderato curarum æſtu vexati, mentem uſque adeò turbâſſent; ut eiuſmodi Viſa ſibi obijci alucinaretur.

Sed ijs ſuper eâ re diſſertantibus, litteræ à Mvrco redditæ ſunt: *CÆSAREM & ANTONIVM, mare cum legionibus traieciſſe; rectaque in Macedoniam contendere.*

Sibi opportunè Cn. Domitivm Aenobarbvm acceſſiſſe: Et navibus longis CL. triumque legionum exercitu, confidere ſe, ne qua deinceps hoſtibus auxilia aut commeatus ex Italiâ ſubvehantur; facilè prohibituros.

Illi itaque claſſem ad Abydum convenire iubent: eodemque omneis equitum peditumque copias terreſtri itinere contrahunt. Milites in naveis, ordine, ac ſine tumultu, conſcendere; & gubernatores Seſton adverſam curſu petere iuſſi.

Copijs tum omnibus ad Cherſonneſum expoſitis, primò Lyſimachiam, inde ad Melanis Sinum pervenére, & copias ſuas recenſuere.

EXERCITVS VTRIMQVE SVMMA. CASTRORVM SITVS.

Cassivs ix. Brvtvs viii. comparaverant legiones Duæ aliæ valde attenuatæ, ſupplementi nomine, inter alias erant conſcriptæ. Atque ita LXXX. legionariorum millia numerata ſunt.

Equitum, ex ſocijs & mercenarijs, v. millia Brvtvs; toudemque Cassivs habebat.

Ad hęc, ab amicis [illegible] accepe[illegible]rant. Auxi[illegible] præterea [illegible] infinitum cogerant.

Hinc extemplò in Macedoniam mo[illegible]e, ut caſtra cum hoſtium caſtris conferrent.

Inſederant iam octo cum legionibus, Decidivs Saxa præruptas Turpilorum; & C. Norbanvs, Sapęorum (al. Salapæorum) fauceis; quibus Philippici campi, ad mare Ægæum clauduntur. Rati ita fore; ut Brvto Cassioqve itinera adi uſque omnes, in Macedoniam, præcluderentur.

Earum regionum t[illegible] gui fratres [illegible] erant; Rhascvpolis, qui Brvti; & Rascvs, qui Antonii Cæsarisqve partibus faveret.

Cęterùm Brvtvs & Cassivs, long[illegible] uſi circuitu, ſuperatis, duce Rascvpoli[illegible], m[illegible]ximis [illegible]nemorum locorumque anguſtijs ac difficultatibus, ad Philippicos tandem campos pervenere. Et caſtra locis editis, xiix. à Philipporum opido ſtadijs inter ſe diviſa, valloque & foſsâ contra ſe munita, ſic tamen in uno ambitu cōprehenderentur [illegible] [illegible]que Tvllivs Cimber ſe commodùm coniunxit. Decidivs & Norbanvs, qui viribus impares pugnam detrectarent; & à tergo intercluſi, quid à fronte patiendum eſſet, proſpicerent; ea de re per Rascvm commoniti, deflexo ad lævam itinere, ſecundum Strymonis ripas: poſtquam ex itinere pulverem, primoſque Caſſiani exercitus antecurſores proſpectaſſent; ad Amphipolim ſe ſubduxere.

Quò ubi Antonivs venit; & ſuo adventu legatos, eorumque milites erexit, quùm caſtris haud procul ab hoſte poſitis, frumentatores eorum ex inſidijs adortus, prœlium infeliciùs commiſiſſet: Cæsar eo audito, veritus, ne ſe abſente Antonivs aut vinceretur, aut vinceret; (quorum alterum ſi eveniſſet, Cassivm & Brvtvm, contra ſe ſolum, viribus auctiores fore. In alterum; Antonivm, uti victorem, neque alienæ opis indigentem, ſibi contumaciùs inſultaturum providebat) corpore nondum ſatis confirmato, ex Amphipoli, magnis itineribus ad eum ire contendit.

Neque ipſis, adverſariorum exemplo castra diverſis inter ſe locis, quod id minùs tutum videretur; habere placuit: ſed uno loco, & unis munitionibus uteis exercitus circumſepſerunt.

Eo tamen utriuſque partis caſtrorum ſitu; ut Cęſar quidem & Antonius, cum aquatione & lignatione diffi[illegible]iore, (locis ſcilicet planis, & à flumine remoti[illegible]) tum commeatibus etiam minus expeditis, uterentur. quòd tum Sex. Pompeivs, tum cum Mvrco Aenobarbvs, univerſum mare, quod Siciliam, Italiam, & E[illegible] interiacet; claſſibus ſuis obſiderent: & commeatus in eorum caſtra comportari prohiberent. Neque ab Ægypto, quæ & ipſa tum à fame laborabat; ſpes ulla ſubſidij eſſet. Et Macedoniâ iam exhauſtâ, Theſſalia ad tan[illegible] exercitum alendum [illegible] effectura, non videretur.

IN CASTRIS VNIS PÆNVRIA IN ALTERIS MAIOR COMMEATVVM copia. Pugnæ tentamenta.

Brvtvs contrà & Cassivs, qui locis editioribus conſiderent; ob ſilvarum, fluminumque, Strymo-

nis & Gangetis, vicinitatem, & aquari, & lignari commodius poterant.

Huc accedebat maris Ægæi, quod ſibi à tergo imminebat, opportunitas: in quo & portum Neapolitanum, Sinumque Strymonium, & Thaſum Inſulam, haud procul à continente diſſitam, in ſuâ poteſtate haberent. Et tam inde, veluti ex horreo quodam, quàm ex universâ Aſiâ, commeatus abundè ſubminiſtrarentur.

Quę res uti Cassio Brvtoqve ducendi belli occaſionem dabat; qui hoſtem etiam ſine ſanguine, tantis annonæ difficultatibus fatigatum, brevi in poteſtatem venturum ſperarent; ita è contrario, Cæſarem & Antonium, à maioribus firmioribuſque inſtructos copijs; ut rei ſummam quam-primùm prœlio committerent, incitabat. Qui metuerent; ne ſi bellum in longum protrahi contingeret; ipſi & commeatibus deſtituerentur; & à ſuis prę inopiâ, deſererentur. Simul etiam ne Sex. Pompeivs, poſt occupatas Siciliam & Italiam, mari tranſmiſſo, adverſarijs ducibus ſeſe coniungeret.

Vt igitur id quod audaciter commiſerant, pertinaciore audaciâ quæ ipſo exitu ſubinde prudēs eſſe ſolet; corrigerent, & exercitum ſuum in dies confirmatiorem redderent; continentibus aliquot diebus, copias ad caſtra hoſtium uſque, iniquis etiam locis, ſubijciunt, quò eos ita ad pugnam elicerent.

Quibus pugnam prudenter detrectantibus; Antonivs, ut eos à commeatu, qui Neapoli ſubvehebatur, prohiberet; & pari ſecum conditione decertare cogeret; ſubductis ex acie aliquot legionariorum centurijs, paludem, quę à Cassii caſtris, ad mare pertinebat, aggere conſternit: & loca profundiora pontibus coniungit. tantâ induſtriâ, ut decimo die, in ulteriorem ripam, caſtella aliquot erecta cohortium ſuarum præſidijs confirmârit.

Eo deprehenſo, Cassivs tranſverſam paludem exaggerare cæpit. ut tranſeuntium commercia coerceret; & cohorteis præmiſſas, omni auxilio interſeptas, opprimeret.

Duplicem interea aciem, ne quid ex quotidianâ conſuetudine deſiderari videretur; Antonivs producit, & æquo loco pugnandi poteſtatem facit.

PVGNA PHILIPPENSIS. INSTRVCTÆ VTRIMQVE ACIES. BRVTVS CÆSAREM vincit CASSIVM ANTONIVS.

Et in acie ſiniſtrum cornu Cæsar regebat; Antonivs dextrum. Cassio Antonivs; Cæsari Brvtvs, & Messalla, opponebantur.

Brutiani milites, quùm hoſtis caſtris operibuſque eorum tantum non inſultaret, ultrò ut in prœlium educerentur, rogabant; & ſe vel diſceſſuros, vel invitis Imperatoribus pugnam capeſſituros, minitabantur.

Duces itaque eâ militum alacritate perſpectâ; partim etiam metu defectionis; ſignum pugnę, quamquam inviti, proponunt. Ordinibuſque inſtructis, ſuos utraque pars, hinc & inde, ad conflictum educit.

Brutianis, pro teſſerâ, Libertas, fuit.

Cæsar, quantumvis à valetudine minùs firmus eſſet; inſomnio medici, quo caſtra ipſius capi viſa fuerant, territus; caſtris exceſſerat; lecticâque elatus, pro viribus, ducis munia obibat.

Vbi ad manus ventum; acriterque ancipiti diu Marte dimicatum; tandem dextra Brvti acies, impulſis atque in fugam verſis Cæſarianis acriùs inſtans, eodem impetu, non ſine magnâ tam fugientium, quàm eorum, qui caſtris præſidio relicti erant, cæde, ipſis etiam Cæsaris caſtris potitur.

Cæsaris lectica vacua, iaculis piliſque ita confixa erat; ut milites, gladios cruentatos oſtentantes, Brvto adſeverarent, Cæsarem à ſe confectum eſſe.

Ex eius exercitu x. fermé millia; Tribb. militum xvi. & notæ virtutis xx. Centuriones; equites m. cecidiſſe memorantur.

Aliâ ex parte Antonivs, factâ in Caſſianos, hactenus immotos, impreſſione, quùm ſpatium circumagendi ſigna, aciemque vertendi non haberet; felici audaciâ, vallo proruto, foſſaque impletâ, in Caſſianos, contra adverſum tumulum, armatis undique infeſtum, irrumpit: & magnâ ferociâ, militumque ardore, obvijs quibuſque proſtratis, ad aciem Cassii perrumpit.

Hic cunctis tam audacis cæpti admiratione perculſis, dum alij trepide cedunt; alij ſegniùs ſigna ſequuntur; tota perturbatur acies; & vincente pudorem metu, terga vertere cæperant.

Dum fugienteis Antoniani perſequuntur; pauci ad caſtra; complures ad Brvti ſtationes ſe recipiebant.

Caſtra itaque Cassii, eodem impetu, & cæſis ſubitâ hoſtium irruptione pręſidiarijs, capta ſunt.

Qui ex Caſſianis in palude opera faciebant, dum dato ſibi armandi ſpatio, infeſtis ſignis Antonianos invadere parant; ſimulac caſtra ſua capta, hoſtemque victorem ferociter in ſe irruere, vidérunt: & concitatam vim ſoli ſuſtinere nequeunt; partim in medio cæſi; partim fuga dilapſi, aut in paludem profligati ſunt.

Ex Cassii acie ad viii. m. equitum ſociorumque ad ii. m. cecidére. Vtrique tamen, quaſi exæquato pugnæ periculo, victos & victores ſe pariter credidére.

Cassivs, qui rem inclinatam; ſeque caſtris exutum videret; curſu in proximum tumulum ſe ſubduxit: & de Brvto ſollicitus, Titinnivm evocatum, qui de eventu cognoſceret, mittit.

Is quùm in itinere in equites Brvti, quos ille viciſſim ad Cassivm mittebat, incidiſſet; & ab ijs agnitus, & cum gaudio, mutuiſque amplexibus acceptus eſſet, una cum ijs greſſu compoſito ad Cassivm revertebatur.

CASSII EXITVS.

Quod ubi ex loco ſuperiore Cassivs vidit; ratus hoſtilem equitatum eſſe qui intercepto Titinnio, ad ſe pergeret: in interius tabernaculum ſe recepit; ſagoque caput involvens, Pindaro liberto, quem in huiuſmodi neceſſitatis eventum à Craſſian[illegible] clade ſecum habebat, [illegible] ferie[illegible] [illegible]buit.

Sunt qui putent ab iniuſſo & ult[illegible] cæſum; quòd

PINDARVS ille, nec inventus, nec alibi poſteà conſpectus ſit.

TITINNIVS autem reverſus, & tabernaculum ingreſſus, ut lętum de BRVTI ſalute nuntium adferret; conſpecto CASSII capite, tarditatis pœnas ab ſe exigens, ipſe quoque in gladium incubuit.

BRVTVS A NOVA PVGNA ABHORRET.

BRVTVS, intellecto CASSII interitu, caſum tanti viri non ſine lacrymis deplorans, & nobili elogio, *Vltimum Romanorum*, ſubinde appellans; cadaver eius, (ne ob præcipitatam ducis ſui mortem, militum animi conciderent) clanculum in Thaſum inſulam, per amicos, honeſto funere ſepeliendum, tranſmiſit.

Inde in caſtra Caſſiana tranſgreſſus, quòd eò loco opportuniore ita eſſe crederet: & milites eius verbis, & donativo conſolatus: ſimul & increpans; quòd non exſpectato ducis ſui imperio, temerè ad prœlium provoluiſſent. fertur Lacedæmonem & Theſſalonicam, urbeis opulentas, in prędam iis pollicitus eſſe, ſi proximo prœlio victores reverti contigiſſet.

Conſtitutum tamen habebat à iuſto prœlio deinceps abſtinere; propterea quòd adverſarios cum ſummâ rerum neceſſariarum pęnuriâ conflictari non ignoraret. licet ſubinde caſtris ſuos eduxerit; damna de nocte intulerit; & flumine Zygaſte averſo, caſtra hoſtilia inundârit.

CÆSAR & ANTONIVS, nuntio interfecti CASSII erecti; ex utriſque caſtris copias educunt; acieque inſtructâ BRVTO pugnandi poteſtatem faciunt.

BRVTVS contrà, ut famam & opinionem intrepidi ducis retineret; quùm caſtra in colle haberet, aciem ad infimas montis radices inſtruebat: ibique hoſtem ludificaturus ſuos continebat. Qui exiſtimaret in caſum univerſæ dimicationis ſibi neceſſariò deveniendum non eſſe; tam quod ſibi à tergo commeatus abundè ſubveherentur, locoque munito & ſalubri conſidéret: quàm quòd adverſariis, inter arenas Philippicas, ſtagnaque gelu horrentia, hibernandum eſſe proſpiceret. poſſe itaque ſe, vel *ſedendo vincere, bellumq; conficere, & civium incolumitati clementer conſulere.*

PVGNA NAVALIS AD CORCYRAM BRVTIANIS PROSPERA. BRVTVS AD pugnandum a ſuis urguetur.

Eius prætereà hoſteis, quibus deſperationem inopia acuebat; conſumtis longè lateque frumentis, & hieme impendente; nuntius cladis, Ionio mari acceptæ, maximè perterruit.

STATIVS ſcilicet MVRCVS, & DOMITIVS AENOBARBVS, eodem die, quo prœlium in campis Philippicis commiſſum eſt; DOMITIVM CALVINVM, claſſemque, cui deducendæ pręerat; expugnaſſe, atque adflixiſſe nuntiabantur.

CALVINVS qui ſeverioribus CÆSARIS litteris urgueretur; Marciâ & Quartâ legiones, Prętoriamque II. (al. x.) millium cohortem, alaſque equitum quattuor, & evocatos aliquot, à Brundiſio ſupplementum CÆSARI ſubvehebat.

Brutiani, quos dixi, duces, qui ad Corcyram in ſtatione erant; è ſpeculis conſpicati; cum CL. navibus longis toto impetu in eam claſſem invehuntur; & partim deprimunt, partim incendunt; & triremeis XVII. cum vectoribus capiunt.

CÆSAR & ANTONIVS, qui in diem ex rapto vivebant; neque aliunde auxilia exſpectabant; antequàm ad BRVTVM tam ſiniſtræ ſibi cladis nuntius perferretur; aciem iterùm producunt, locoque æquiſſimo pugnandi poteſtatem faciunt. Qui ſcilicet ex perfugis didiciſſent, BRVTVM, militari propè ſeditione, ad iaciendam prœlii aleam, urgueri. dum milites otium; ſocii moram; principes ducis ambitionem, increparent.

Illi namque, ſimulatque hoſtium aciem ſub ſignis proximè ſtare conſpexérunt; legati, Centuriones, & Tribuni militum, BRVTVM, ut campo patenti cum iis congrediendi poteſtatem faceret, non ſine conviciis flagitabant.

BRVTVS, qui præoccupatis vanâ fiduciâ militum animis, tuta conſilia contemni videret; veteranoſque, qui ſub CÆSARE Dictatore olim meruerant, tranſitionem ad CÆSAREM meditari, ſi res lõgiùs differretur, per indicium intellexiſſet: neque ſuos imperii maieſtate à præcipiti ferociâ cohibere poſſet. Victus tandem multitudinis conſenſu, ceſſit: ſignoque pugnæ propoſito cum omnibus copiis in Campum deſcendit. hoc tantùm deprecatus: *Ne quis caſus conſilium ſuum laudabile efficeret.* Et ſedulò monens; ne longiùs à tumulo quodam proximo, quem pręſidio munierat, progrederentur: quò & receptus eſſet facilior; & hoſtem è ſuperiore loco impeterent.

INFAVSTVM BRVTIANIS PVGNÆ AVSPICIVM.

Dumque hortando conſulendoque tempus extrahitur; diei haud multum ſupererat. Et commodùm ſub horam diei nonam, Sole iam inclinante, duę Aquilę; medio inter utroſque ſpatio, infeſtis roſtris unguibuſque inter ſe concertavére. & milites ſolicitis pendentibuſque animis augurium utrimque magno cum ſilentio captare, & eventum duelli exſpectare viſi. Donec aquila, quæ à BRVTI parte advolârat, victa cederet, & fugâ dilaberetur.

Hinc Cæſariani auſpicio tam ſecundo confirmati, magnâ alacritate procurrunt. Prœlium, ut quod maximum umquam, pari ſpe & fiduciâ ſui, æquis utrimque viribus, committitur. Quod illo die ita anceps ſtetiſſe dicitur, ut aliquamdiu in nullam partem acies inclinârint; donec in Caſſianos, turbatis ordinibus diſſipatos, Antoniani, renovato clamore concitati ſigna inferrent, trepidanteiſque funderent ac fugarent.

Brutiani quidem conſtanter adhuc & pertinaciter prœliabantur; ſed diſpari animorum adfectu. Antoniani namque, quod ferro famem expugnaturi viderentur; ſpe, irâ, atque aviditate victoriæ concitati, in hoſtem rapiebantur. Brutiani verò neceſſitate & pudore inviti magis reſiſtebant, quàm manus conſerebant: & ſtrage fugâque fa-

ciorum Caſſianorum attoniti, ſegniùs repugnabant.

Ibi dum ANTONIVS propè vecors cum equitatu ſuo irruit; & ſimul DECIDIVS atque NORBANVS inſtant & perculſos ſternunt; pudore iam pavori cedente, funduntur & fugantur Brutiani. Iiſque ita perturbatis, equitatus Cæſaris continenter inſecutus, nullum neque reſpiciendi, neque reſpirandi ſpatium dedit.

CATONIS IVNIORIS EXITVS.

Aderat in BRVTI partibus CATONIS filius; qui ubi nullâ vi perculſos fugienteiſque cohiberi poſſe vidit; equum in confertiſſimam hoſtium aciem concitat: ſeſeque inferens, & patrem CATONEM nomine inclamans, infeſtis undique telis obrutus eſt.

BRVTO etiam, inter pugnandum, Tribunos militeſque, qui vel iniuſſu imperatoris arma popoſcerant, & prœlium inierant, increpante; præ ſtrepitu ac tumultu, nec conſilium, nec imperium audiri accipive poterat. donec univerſa ſimul multitudo effuſo curſu conſternata ad caſtra ferretur.

Sed quòd ea Cæſariani iam occupâſſent; ab iiſdem facilè deturbari ſunt. ut iam nec locus, nec flumina pavori obſtarent: & arma ac viri, alij ſuper alios, præcipitarentur.

Poſtremò, voce unâ per totam aciem perlatâ, quâ victores arma poni iuberent, & perterritis vitæ beneficium offerrent; omnes abiectis armis in fidem Cæſaris Antonijque venère.

BRVTI EXITVS, ALIORVMQVE SOCIORVM CÆDES AVT FVGA.

BRVTVS intereà ſuperato Gangetis fluvioli alveo, in tumulum quemdam munitum, denſiſque arboribus conſitum, cum amicis Centurionibuſque aliquot, ſe receperat; fortunam univerſæ pugnæ exſpectaturus.

Sed poſtquam caſtra capta, & milites hoſtium fidem ſecutos cognovit; omni prorſus ſpe ſaluris aut veniæ abiectâ, ingemuit: *Virtutemq; , quæ ſe ſanctum & aſſiduum ſui cultorem, tam fœdè deſeruiſſet; uti turpiter fortunæ ancillantem, incuſavit.*

Et ne quidquam ſibi à victoribus deinceps metuendum haberet; STRATONEM Ægeatem, ex Epiro, Rhetorem familiarem, ut manum ſibi moriturо commodaret, exoravit. & pectore nudato, mucronem gladij, quem STRATO oculis averſis, ne morientem amicum videret, ſubijciebat, lateri, ſive mamillæ ſiniſtræ, quâ parte cor emicat & palpitat; ſuâ ipſe manu admovit; impulſoque per ſe corpore tranſfixus exſpiravit. Anno ætatis ſuæ VII. & XXX.

Cadaver eius purpureâ veſte honoratum ANTONIVS cre[illegible]; ineiſque SERVILIÆ matri, PORCIÆQVE eius uxori, Romam tranſmittendos curavit.

(SVETON. tradit; caput eius à CÆSARE Romam miſſum, ut Dictatoris ſtatua ſubijceretur. DION verò; obortâ in traiectu tempeſtate, cum cæteris rebus in mare proiectum.)

BRVTI exemplum ſecuti ſunt ex principibus Romanis circiter XL. Inter quos, LIVIVS DRVSVS, LIVIÆ AVGVSTÆ Pater; QVINCTILIVS VARVS, & ANTISTIVS LABEO, celebrantur.

Neque alıud bellum cruentius cæde clariſſimorum civium fuit, quàm hoc Philippenſe. In quo cæſi L. CASSIVS, imperatoris CASSII fratris filius, & CN. LICINIVS LVCVLLVS. Q. HORTENSIVS, & M. FAVONIVS; ANTONII iuſſu iugulati.

L. LVCILIVM LVSCINVM, qui perſequentibus BRVTVM RASCI equitibus, ut BRVTVM ſervaret, BRVTVM ſe mentitus, ultrò obtulerat: & ut ad ANTONIVM, non ad CÆSAREM, captivus deduceretur, enixè petierat; Antonius in numerum amicorum recepit. uti Cæſar M. MESSALLAM (ſub quo exercitus BRVTI fugâ diſſipatus ſe denuò, ſed fruſtrà, collegerat) & Stratonem Ægeatem.

STATIVS MVRCVS, cum claſſe LXXX. navium, & II. Legionibus, ad SEX. POMPEIVM in Siciliam perfugit.

CN. AHENOBARBVS, occupatis LXX. navibus & III. legionibus, cum magno factionis ſuæ comitatu, fugæ fortunæque ſe commiſit: & aliquamdiu Ionium mare, magno cum adverſariorum damno, infeſtavit. donec fidem Aſinij Pollionis ſecutus, paulo ante fedus Bruudiſinum, ad Antonium ſponte ſua deficeret.

VICTORES INTER SE PROVINCIAS PARTIVNTVR. LEPIDVS SVSPECTVS.

Debellatis, & è medio ſublatis, potentiſſimis adverſarijs, ſacriſque pro tantâ victoriâ perfectis, & actis militi gratijs; placuit: ut Antonius in Orientem, ad res Aſiæ ordinandas; & militibus pecuniam, quam ad H S. vicena millia virıtim promiſerant, cogendam; proficiſceretur. Cæſar verò à perturbata valetudine relevandus, in Italiam reverteretur: & colonias militibus emeritis adſignaret. Italiæ motus, quos collega ipſorum LEPIDVS excitaſſet; (quem & cum SEX. POMPEIO ſocietatem iniſſe rumor erat) aut præoccuparet, aut opprimeret. Etſi ille eius criminis convictus eſſet; ut abdicare cogeretur; & provinciis, quæ ſedere Triumvirali ipſi attributæ erant, ſpoliaretur. eaſque ipſi ſibi ita compararent, ut Antonius Galliam & Africam, Cæſar Hiſpaniam & Numidiam obtineret.

De reliquis provinciis; quæ nondum pacatæ eſſent, nihil decretum, & Italia, tamquam exſors, in medio relicta.

Cæſar, morbo Brundiſij, ex nimiâ in traiciendo defatigatione, ingraveſcente aliquamdiu uſque adeò adfectus eſt, ut rumor de eius morte paſſim increbeſceret. Sed confirmatâ paullatim valetudine Romam ingreſſus, eſt.

3911. Ab V.C.712. | *L. ANTONIO (qui ex ſingulari in M. fratrem Pietate cognomen traxit) & P. SERVILIO ISAVRICO, Conſulatum iam inituris.* | 39.

Hic SERVILIVS, filius eius eſt, qui ISAVRICI cognomen invenit; quique biennio antè mortuus erat: & cum Cæſare, II. Conſule, Conſulatum geſſerat. (His Conſulibus, genitus putatur TIBERIVS CÆSAR.)

FVLVIÆ AVCTORITAS, MOTVVM NOVORVM AVCTORIS. SIMVLTAS INTER EAM, & CÆSAREM.

L. ANTONIVS. cùm triumphare cuperet de quibuſdam Inalpinis, quaſi eos ſubegiſſet; quamdiu FVLVIA reſtitit, nemo adſenſus eſt. ut verò ipſa placata conceſſit; omnium conſenſu triumphus ei decretus eſt. Adeò ut L. ANTONIVS verbo de ijs triumphare, quos ſe devicisse prædicaret; (neque enim quidquam dignum triumpho geſſerat; neque omninò imperium ijs in locis habuerat) re-verà autem FVLVIA eo honore adfici, ac triumphare videretur. Egit autem triumphum Kal. Ian. quo die Conſulatum erat initurus.

FVLVIA illa, M. ANTONII uxor, & CÆSARIS ſocrus, (eius enim filia CLODIA ei enupſerat) contemto ISAVRICO Cos. cum L. ANTONIO levo Conſulatum adminiſtrabat.

CÆSAR rebus ex præſcripto, cum ANTONII legatis, compoſitis; M. LEPIDVM, qui ſive metu ſui; ſive ignaviâ, à rebus novis abſtineret; & proinde criminibus, de abſente oblatis, teneri non crederetur; ſuâ ſententiâ abſolvit: & Africam ex convento habere permiſit.

Verùm, quùm ipſe emeritos, quorum operâ illi vicerant; in militareis colonias deducere, ut ANTONIO receperat, adgrederetur; in odium acerbiſſimum, motumque belli, ſeditione, & periculo ſuo graviſſimum, incidit. dum poſſeſſores ſe agris eijci; veterani, ſpe præmiorum fruſtrari, quererentur.

Eam acerbitatem FVLVIA, nihil muliebre, præter corpus, gerens, augebat: L. verò ANTONIVS, fiduciâ fraternæ poteſtatis, & Conſulatûs, quem gerebat, res novas moliebatur.

MANIVS AQVILIVS, M. ANTONII procurator, herum, CLEOPATRÆ amoribus captum irretitumque, motu belli Italici à CLEOPATRA in Italiam avelli & revocari poſſe, Fulviæ oſtendebat. (Is tam infelicis conſilij & audaciæ pœnas poſteà ANTONIO dedit.)

Et hæc mariti fratrem, Conſulem, ſuis conſilijs incitabat, ut modò apud veteranos, Cæſarem criminando; modò eos, qui agros amiſerant, ad arma conciendo, exercitum ingentem conflaret; & bello Cæſarem laceſſeret. Ipſa Præneſte ſibi belli ſedem delegerat: ibi non militis ſolùm, ſed & Imperatoris munera uſurpans. Cæſar, optimum ratus ſe militibus credere, eos arbitros facit controverſiæ inter ſe, & Conſulem.

Quùm verò legatis, qui exercituum duces potiſſimi erant, de concordiâ ultrò citroque miſſis, nihil ob Fulviæ contumaciam proficeretur; Cæſar, ſimultate iam in apertum bellum erumpente, CLODIAM, Fulviæ filiam, ſibi Triumvirali fœdere deſponſam, virginem, & adhuc intactam repudiat. & in Nurſinos Sentinateiſque (al. Fontinateis) qui Lucij & Fulviæ parteis ſequebantur, exercitum ducit.

L. intereà ANTONIVS, nocte celeriter ad Vrbem contendit: eamque, per NOVIVM quemdam admiſſus, hoſtiliter invadit; M. LEPIDO, qui cuſtodię urbis, cum exercitu, ſive II. legionibus præerat, profligato. & ipſe Imperator à populo eſt ſalutatus.

CÆSAR L. ANTONIVM SIBI SVBIICIT: ET BELLVM SOPIT.

CÆSAR, Q. SALVIDIENO ad Sentinateis obſidendos relicto, Romam profectus, ANTONII conatus oppreſſit; ipſumque Vrbe eiecit. Et, dum illinc in Galliam contenderet, ex itinere intercepit & Peruſij mœnibus ſe includentem, varijs operibus & munimentis cinctum, diu obſedit; & fame tandem ad deditionem coëgit: veniamque petenti dedit.

Ita tantus motus, qui diu Italiam vexaturus videbatur; cæque odiorum acerbitates, ſine prœlio & ſanguine ſopitę ſunt.

3912. Ab V. C. 713. | *CN. DOMITIO CALVINO, & C. ASINIO POLLIONE, Conſulibus.* | 38.

Peruſia incenſa eſt: cuius quidem incendij initium fecit CESTIVS Macedonicus, eius loci princeps. qui ſubiecto rebus & penatibus ſuis igne, tranſfixum ſe gladio flammę intulit: quę paullatim totâ urbe pergraſſata eſt.

Tradunt quidam, Cæſarem in dedititios aliquot Decuriones crudeliter conſuluiſſe; & eoſdem ad aram DIVO IVLIO ſacram, Idib. Martijs, hoſtiarum more, eſſe mactatos.

Nurſinis in deditionem acceptis grandem pecuniam imperat. Quam quia pendere nequirent, extorreis urbe ſuâ & agris expulit.

TIBERII NERONIS CONATVS OPPRESSI.

TIB. CLAVDIVS NERO, Prætorius, TIB. CÆSARIS pater, manens in partibus Fulviæ, & retentis Prętorij inſignibus, primò Pręneſte; deinde Neapo-

Neapolim evaſit: profeſſus eorum, qui agris pulſi erant, patrocinium. Et ſervis ad pileum vocatis, novum exarſiſſet bellum; niſi id Cæſaris celeritate, & ſubitâ in Neapolim irruptione, oppreſſum ſepultumque fuiſſet.

Clavdivs fugâ elapſus, unà cum uxore Livia, ad Sex. Pompeivm, in Siciliam pervénit. ſed ab eo faſtidioſè acceptus; ad M. Antonivm in Achaiam traiecit.

Cæſar, mortuo tum fortè Fvsio Caleno, qui cum legionibus aliquot (xi.) Galliam, nomine Antonii, tenuerat; eas legiones ad ſe tranſducit: Galliam, Antonii provinciam, ſimul & Hiſpaniam, occupat. Et pacatâ iam universâ Italiâ, ut & remp. tot factionibus laceratam ordinaret, motuſque componeret, Romam reverſus eſt.

FVGA FVLVIÆ ET IVLIÆ. L. ANTONIVS ET LEPIDVS IN PROVINCIAS amandantur.

Fvlvia & ipſa, cum ſuis & communibus Antonii liberis, Puteolos, & inde Brundiſium fugit: & unà cum Planco fugæ comite, Athenas versùs navigavit.

Ivlia etiam Antoniorvm mater, ad Sex. Pompeivm perfugerat: & comiter ab eodem habita, deducentibus L. Scribonio, & Sentio Satvrnino, ad filium tranſmiſſa fuerat; ſolicitationis ergô. ut Antonivs, ſociatis cum Pompeio viribus, bellum Cæſari, multis nominibus iniurio, moveret

Cæſar contrà, ut à turbulentis conſilijs, conſpirationibuſque remp. purgaret, L. Antonivm Hiſpaniæ, Hiſpaniciſque legionibus præfecit; atque ita ſpecie honoris ablegavit; adiunctis ei legatis, Sex. Pedvceio, & C. Lvcilio, qui eius conſilia obſervarent, & novis conatibus maturè obſiſterent. M. verò Lepidvm iii. Virum, qui de collegarum iniuriâ, & iniquâ provinciarum inter ſe diviſione, conquerebatur, cum vi. M. Antonii legionibus, ſibi ſuſpectis, in Africam amandat.

Ibi L. Sestivs Numidiam, Antonii nomine præoccupatam, tenuerat; & Africam, pulſis inde primùm Cornificio & D. Lælio; & deinde Fvsidio Fangone, in eiuſdem poteſtatem redegerat. Sed ille Lepido accedenti, utramque provinciam, ex Antonii Cæſariſque comparatione ei attributam, haud gravatim ceſſit & tradidit.

M. ANTONIVS ASIÆ GRAVIS, ET ODIOSVS.

Antonivs intereà Græciam, cui L. Cenſorinum præfecit, tranſgreſſus, Aſiæ provincias obibat; eaſque graviſſimis tributis & direptionibus indignè vexabat.

Vt Epheſum venit; à mulieribus Baccharum; à viris pueriſque, Panum & Satyrorum habitu exceptus, urbe ederâ & thyrſis paſſim exornatâ, Dionysivs, ab omnibus ridiculè ſalutatur.

Tarſum Ciliciæ ingreſſus, cum Cleopatra, quam priùs ex Ægypto evocârat, de præbitis hoſti Cassio auxilijs expoſtulare cæperat: quùm cultu eiuſdē lugubri, (quæ tamen Veneris habitu, & Cupidinum comitatu, & navi ad omnem laſciviam inſtructâ, eò adveniſſe traditur) tum ſermonis ac morum venuſtate captus; non modò iuſtas eius excuſationes, (quę neglecto Cassio, iv. Dolabellæ legiones ſubmiſiſſet: & inſtructiſſimam claſſem, pro fide, quâ Cæſaris filio obnoxia eſſet; ad ipſum adducere, ni morbus & repens in mari tempeſtas remoram inieciſſet; parata fuiſſet) æquis ipſe auribus admiſit.

ANTONII ET CLEOPATRÆ AMORVM FÆDITAS.

Sed uti erat iuveniliter in Venerem præceps, ita in eam exarſit, *ut ad viliſſimi mancipij obſequia ſe demiſerit*, & omnia quaſi ex præſcripto Cleopatræ agere cæperit. Et externo regioque more uſus, nunc cuncta militum indulgere licentiæ; nunc in eoſdem præter diſciplinam, ſævire.

Denique Cleopatram in Ægyptum ſecutus, Planco in Aſiâ, & Decidio Saxa in Syriâ relictis; Alexandriæ hiemem ſecurè libidinoſéque tranſigebat. ut iam veluti *in homine turpiſſimo omnia dignitatis imperijq́ insignia obſoleſcerent*. Donec clades aliquot acerbę, à fronte, à latere; ex Syriâ & ex Italiæ motibus, obſtreperent; quæ veluti *faces admota*, tantis vitijs indormientem *expergefacerent*.

STATVS IVDÆORVM. ANTONII IN EOS BENIGNITAS. HERODEM TVEtur, & regno pręficit, reiectis acerbè accuſatoribus.

Vt autem & Iudæorum res attingamus, quæ tum quoque ſub Antonio mirificè mutárunt. Inter cæteras omnium ferè gentium legationes, quas Antonius, ex Europâ in Bithyniam adpulſus, obviam habuit; adfuére & Iudæorum primates, Phasaelvm & Herodam accuſare parati. apud quos ſcilicet tota pænè regni patrij poteſtas eſſet; Hyrcano precariò, & in ſpeciem regnante.

Sed Antonius, pecuniâ corruptus, qui Herodem magno in honore haberet; adverſarios neque in conſpectum ſuum, neque ad colloquium admiſit.

Poſtquam autem idem Epheſum progreſſus eſt; legatio altera publico Hyrcani Pontificis, & gentis Iudaicæ nomine, miſſa, coronam auream ad eum adtulit; & rogavit; Vt *quos ex Iudæis CASSIVS, præter ius belli, captivos abduxerat, ſcriptis ad provincias litteris in libertatem vindicaret; & agros, quos idem CASSIVS ademerat, genti reſtitueret*.

Quę poſtulata quùm Antonius æqua eſſe exiſtimaret, amicè reſpondit, & curæ ſibi fore eam rem declaravit. Edictumque per opida propoſuit; ut *quotquot vel liberi, vel ſervi, ſub haſtâ à CASSIO, eiuſve adminiſtris venumdati eſſent; liberè dimitterentur. Queq́ & ſuâ, & DOLABELLÆ benignitate Iudæis*

conceſſa fuiſſent; ea perpetuum rata eſſent.

Tyrios quoque iuſſit iniuriam omnem à Iudæis abſtinere: & quidquid ex eorum ditione & finibus occupando ſibi illi vindicâſſent; id totum reſtituere. Eodem ferè exemplo ad Sidonios, Antiochenos, & Aradios perſcripſit.

Quùm verò Tarſi in Ciliciâ ageret, iam-tum CLEOPATRÆ amoribus implicitus; centum iterùm è Iudæorum gente potentiſſimi & diſertiſſimi ad eum venérunt; qui HERODEM, cum ſuâ factione, accuſarent.

Sed Iuvenum fratrum cauſſam tuebatur MESSALLA; iuvante in partem HYRCANO ipſo, qui deſponſâ in matrimonium nepte, ſocer HERODIS iam factus eſſet.

ANTONIVS, utriſque apud Daphnen auditis; & ſciſcitatus ex HYRCANO; Vtri melius remp. adminiſtrarent? Quùm ex eodem intelligeret, HERODEM eam ad rem maximè eſſe idoneum: quodque priùs Iuvenes, ob paterni hoſpitij, & amicitiæ, iam tum ex eo tempore, quo cum GABINIO agebat, contractæ, memoriam, familiariter diligeret; ambos Tetrarchas conſtituit, & reip. Iudaicæ gubernaculis præfecit.

Quindecim ex adverſarijs in vincula coniecit, occiſurus etiam, niſi HERODES deprecator interceſſiſſet.

Sed ne ſic quidem, irrito legationis eventu, conquievérunt. Mille iterùm, Tyrum, præſtolaturi ibi ANTONIVM, venerant. ANTONIVS verò, magnâ à fratribus pecuniâ corruptus, eius loci magiſtratui imperavit; ut in Iudæorum legatos, ceu ſeditioſos, & rerum novarum cupidos, animadverteret: & HERODI, in parando confirmandoque principatu, adiutor eſſet.

HERODIS IN ADVERSARIOS BENIGNITAS, ET ANTONII CRVDELITAS.

HERODES ad popularis ſuos, cum quibus & Hyrcanus ipſe aderat, & in littore ante urbem diverſabatur; accedens, comiter monet; ut *maturè certo ſe periculo ſubducant.* Quod cum illi contemnerent; Iudæi, cum indigenis, in eos ex urbe erumpunt; & partim trucidant, partim ſauciant. Reliqui, quibus tutò domum refugere contigit; in poſterum quievére.

At quùm populus HERODEM, ceu facti auctorem, clamoribus exagitaret; Antonius irâ incenſus, quos vinxerat, interfici iuſſit.

Nunc ad alterum Parthicum in Syria bellum veniamus.

BELLVM PARTHICVM IN ASIA ET IVDÆA, DVCIBVS LABIENO, ET PACORO.

TITVS LABIENVS (Labieni, qui ſub I. Cæſare in Gallijs militavit F.) à BRVTO & CASSIO, paullo antè Philippenſem pugnam, ad ORODEM, Parthorum regem, miſſus, ut eum ad armorum ſocietatem ſollicitaret; ibi neglectus, & aliquamdiu metu victorum, qui nemini parcerent; commoratus, regi tandem auctor fit, ut ipſe in Aſiam cum exercitu mitteretur: & Syriam vicinaſque regiones à Romanis alieniores ſibi ſubigeret. Dum [illegible] Antonius fœdis Cleopatræ amoribus impeditus, omnia boni Imperatoris officia corrumperet: inde Cæſar domeſtico & laborioſo bello diſtineretur.

Vtendum eâ, quæ ſe ultrò offerret, Aſiæ invadendæ, occaſione, Rex tanti viri auctoritate inductus, eidem communem cum PACORO filio exercitum & imperij poteſtatem tradit.

Ipſi itaque in Syriam ingreſſi, Phœnicen ſubigunt. Et SAXA, quem Antonius ibi reliquerat, profligato, Apaméam per deditionem capiunt; & dein Antiochiam, ab ipſo SAXA deſertam

SAXA, dum in Ciliciam fugeret, ab inſequente Labieno, occiſo; PACORVS univerſas mòx Syriæ urbes, præter Tyrum, occupavit. Et Labienus Ciliciam omnem, & Aſię civitates in continente ſitas, nul o ferè negotio ſubegit. Solæ Mylaſſa & Alabanda, per vim in poteſtatem venére.

Labienus, multis pecunijs, ingentique etiam è locis ſacris prædâ, ditatus, novo more Parthorum ſe Imperatorem appellari paſſus eſt.

ANTIGONVS OPERA PARTHORVM IN REGNVM RESTITVTVS. PHASAELI caſus & exitus.

ANTIGONVS, ARISTOBVLI F. (qui-cum tunc commodùm Lyſanias, Ptolemæi Mennæi filius & ſucceſſor, in gratiam amicitiamque, conciliante Barzapherne, Satrapâ, & PACORI commilitone, redierat) mille talenta, & D. lectę nobilitatis feminas, Parthis ſe daturum pollicitus erat; *Si regnum ab HYRCANO in ſe transferrent; & HERODEM unà cum ſuis interficerent.*

Quę promiſſa quamvis non præſtarentur; Parthi nihilo minus, regnum Antigono adſerturi, exercitum in Iudęam; PACORVS per maritima; Pharnabarzes per mediterranea, duxére.

PACORVM, à Tyrijs repulſum, Sidonij & Ptolemaidenſes, intrò admiſere. Ipſe alam equitum, duce Pincernâ regio, cognomine, ſpeculatum in Iudæam præmiſit, & Antigono ſubſidio eſſe iuſſit.

Cui quùm ſe Iudęi, Carmeli montis incolæ, adiunxiſſent, & ſimul in hoſticum invadere parati eſſent; regione Drymęâ in poteſtatem redactâ, ad Hieroſolyma uſque pervalérunt.

Et aucti numero, ipſam regiam oppugnare iam erant adgreſſi; quùm fratres, Antipatri filij, factionis ſuæ auxilijs ſtipati, conſertâ in foro pugnâ, hoſtem animosè reppulérunt. Eoque in Templum compulſo, armatos ex ſuis quoſdam in propinquas ædeis pręſidio miſérunt. Sed coortus in eos populus unà cum ipſis ædibus concremavit. (Cuius facti auctores, HERODES, multis ex eo numero interfectis, poſteà ultus eſt.)

Quùm quotidianę ferè in tantâ propinquitate velitationes utrimque fierent; & inſtantibus Pentecoſtes ferijs, multa hominum armatorum, mer-

miumi,

mum, e totâ regione multi, circa Templum, ut ſolet, convenîſſent; ipſi & Templum, & urbem occupaverunt. Solam regiam HERODES cum paucis militibus ſervabat. Atque inde, cuſtodiâ muri PHASAELO concreditâ, in hoſtem, qui in ſuburbio agebat, cum aliquot cohortibus erupit; & pugnâ egregiè editâ, multa millia partim in urbem, partim in Templum, aut vallum propinquum, fugere coëgit.

PACORVS autem, Parthorum dux, rogante Antigono, in urbem ingreſſus eſt. cauſsâ quidem compeſcendi tumultus; ſed qui re verâ Antigono principatum adſtruere cuperet.

Qui cùmque à leâ PHASAELO, qui obviam ſe dederat, hoſpitio exceptus eſſet; hoſpiti ſubdolè ſuaſit, ut legatus ad Barzapharnem proficiſceretur.

Is nihil mali ſuſpicatus, ſtatim paruit. ſed HERODES, cui barbarorum perfidia ſuſpecta eſſet, non modò id conſilij non probavit; verùm etiam hortatus eſt fratrem, ut potiùs PACORVM, eiuſque comites, apud ſe diverteuteis, opprimeret.

Profecti itaque ſunt in eam legationem Hyrcanus & Phaſaelus. eoſque Pacorus, relictis apud HERODEM cc. equitibus, & x. quos illi vocant, liberis, honoris cauſſâ, deduxit.

Vt verò in Galilæam ventum eſt; opidorum in eâ regione præſidiarij, comiter eis occurrunt & Barzapharnes, quo dolum tegeret; amicè acceptos muneribus etiam donat.

PHASAELVS, cum ſuo comitatu, in propinquum mari diverſorium deductus; cognito, Antigonum M. talenta & D. mulieres ex pacto Parthis eſſe pollicitum: &, noctu ipſis inſidias parati, & cuſtodiam clam adhiberi; doli à barbaris ſuſpicionem habere cæpit.

Neque certè ab ijs palam violandis aut capiendis Parthi ceſſâſſent; niſi eventus alterius conſilij ſollicitos habuiſſet; ut HERODES priùs ab equitibus, qui Hieroſolymis relicti erant, comprehenderetur. neve frater ſublato, PHASAELVS dolum præſentiens, effugeret.

Nec defuêre, qui PHASAELVM hortarentur, ut ſine morâ conſcenſo equo ſeſe inde proriperet. Et OFELLIVS in primis, qui ex SARAMALLA, Syrorum tunc ditiſſimo, id arcanum cognoverat; naveis etiam ad fugam offerebat.

At ille, qui Hyrcanum, & fratrem HERODEM periculo obijcere nollet; ad Barzapharnem acceſſit, & eâ de re expoſtulavit: *Turpe eſſe, legatos, qui fidem filij regij ſecuti ſint, inſonteis interficere.* Et ſi pecunijs opus habeat; ampliores à ſe, quàm ab Antigono, accepturum.

Licet barbarus, ea quæ delata erant, vera eſſe deierando inficiaretur; & inani ſuſpicioni legatos indulgere diceret; ſimulatque tamen ille ad PACORVM digreſſus eſt; ex Parthis quidam vincula, & Hyrcano, & Phaſaelo, tantum periurium deteſtantibus, iniecêrunt.

Iamque Eunuchus præmiſſus in mandatis habebat, ut HERODEM quoque extra muros productum comprehenderet. & PHASAELVS ad eumdem, de Parthicâ perfidiâ nuntios fruſtrà miſerat; quòd ab hoſtibus intercepti eſſent.

HERODES itaque, re cognitâ ad PACORVM, & ad Parthos arcanorum herilium conſcios, acceſſit, qui ſubdolâ diſſimulatione eum hortati ſunt, ut ſecum extra regiam progrediens, tabellarijs occurreret; qui de felici PHASAELI & legationis ſucceſſu nuntium adferrent.

Sed ille, cùm ex alijs de fratre capto iam certiora audierat; tum monitis ſocrûs ſuæ, Hyrcani filiæ, cui arcana hoſtium conſilia ſubolueraut, obtemperare conſtituerat.

HERODIS FVGA, ET DE PERSEQVENTIBVS VICTORIA.

Et interim dum Parthi, quibus virum tantum apertè adgredi non placeret, quid faciendum ſibi eſſet, conſultant; & rem totam in proximum diem differunt; perſpectâ eorum trepidatione, decrevit veſpertini tēporis opportunitate ad fugam uti; neque rebus tam dubijs, inter hoſteis diutius cunctari.

Adſumto igitur, armatorū, quos apud ſe habebat, præſidio; & mulieribus, matre & ſorore, ſponsâ & ſocru, in iumenta impoſitis; cum fratre minore, & domeſticorum comitum ſervitiorumque turbâ, clam hoſtibus, in Idumæam iter inſtituebat. Et inter eundum, iacenteis ſuorum animos, ne mærori, & calamitatis magnitudini ſuccumberent, comiter erigebat.

Ipſe tamen matris caſu, quæ everſo vehiculo humi ſecum ſuerat adflicta, tertius, vix à morte ſibi conſciſcendâ ſe continuit.

Idem dum ad caſtellum Maſſadam, quam-maximis viarum compendijs pergeret, à Parthis, qui perſequebantur, oppugnatus, victor diſceſſit. Iudæos quoque, qui LX. ab urbe ſtadijs illum adgreſſi in pugnam pertraxerant, ita profligavit; ut eodem in loco, poſtquam regni potitus eſt, regiam cum-primis memorabilem condiderit, opido adiuncto, quod à ſe HERODIVM vocari voluit.

Poſteaquam ad Reſſam, Idumææ vicum, perventum eſt; ex conſilio IOSEPHI fratris, qui et occurrerat (quoniam Maſſada, quò iter & perfugium erat inſtitutum, tantam comitum multitudinem capere non poſſet, maiore quidem parte, ad IX. millia, dimiſſâ; & alijs per Idumææ avia ſalutem, cum viatico, quærere iuſsis; expeditos tantùm, & intimâ neceſsitudine coiunctos ſecum in caſtellum introduxit. Ibique mulieribus, cum ſuo comitatu, ad DCCC. loco tuto, & à rebus neceſſarijs inſtructo, depoſitis; ad Petram Arabiæ properavit.

VRBIS HIEROSOLYMÆ DIREPTIO.

Ceterùm ubi dies à fugâ regis nocturnâ proximus illuxit, omnia Hieroſolymitanorum civium bona, unà cum regiâ ipſâ, ita à Parthis direpta ſunt; ut ſola Hyrcani pecunia, ad CCC. talenta, intacta remanſerit. ſupra eas facultates, quas HERODES maturè in Idumæam tranſportandas curaverat.

Vrbe direptâ, Parthi agrum quoque latè populati ſunt: & Maniſam, urbem opulentam, evaſtârunt.

HYRCA-

HYRCANVS MVTILATVS, ET PHASAELVS AD MORTEM ADACTVS.

Atque ita ANTIGONVS in Iudæam regnumq́ue à rege Parthorum reſtitutus, HYRCANVM & PHASAELVM & vinctos ab eis accepit. hoc unum dolens, mulieres effugiſſe; quas unà cum pecuniâ traditurum illis promiſerat.

Et veritus, ne præ veteri populi ſtudio HYRCANVS, qui à Parthis etiamdum adſervabatur, in integrum reſtitueretur; aureis ei dentibus detruncavit: & recipiendo Pontificatui inidoneum, mutilato corpore, reddidit.

PHASAELVS verò, ubi ſe neci deſtinatum cognovit; quùm manus ſibi propter vincula inferre non poſſet; ne pro inimici arbitratu aut lubidine caderet; adliſo ad ſaxum capite, vitam abrupit.

ANTIGONVS tamen, ſubmiſſis medicis, pro remedio venenum vulneri capitis indidiſſe traditur. Et ipſe PHASAELVS, auditu, HERODEM ex hoſtium manibus elapſum eſſe; valde tranquillo animo mortem tuliſſe: qui fratrem mortis ſuæ ultorem poſt ſe relinqueret.

FVGA HERODIS IN ARABIAM, IN ÆGYPTVM, IN ITALIAM.

HERODES intereà, à malis, quæ undique circumſtabant, infractus, ad MALCHVM, multis beneficijs obſtrictum, proficiſcitur: pecuniam, quâ maximè opus haberet, vel munere, vel fenore ab eo accepturus: quâ vel ccc. talentûm ſummâ, fratrem PHASAELVM, quem interijſſe ignorabat; à Parthis redimeret, eâq́ue cauſsâ fratris filium, circiter ſeptennem, ceu fidei pignus apud Arabas futurum, ſecum ducebat.

At quùm ei, qui à MALCHO miſſi erant, denuntiarent; ut ex *finibus regni eius excederet*: (hoc enim Parthorum iuſſum ille prætexebat; ne pecuniam debitam, & quæ ANTIPATER apud ipſum olim depoſuerat, HERODI redderet) Ipſeq́ue contrà & comiter reſpondiſſet: *Se veniſſe, ut ſine cuiuſquam moleſtiâ, cum rege de rebus neceſſarijs colloqueretur*; ſatiùs tamen eſſe duxit, inde protenùs decedere; &, licet moleſtè, in Ægyptum abire.

Vt poſtridie Rhinocolura pervénit, ibi de fratris interitu certior factus eſt. & MALCHVS, qui ſibi tam incivilis facti pœnitendum putâſſet; fruſtrà HERODEM eouſque inſecutus eſt, quùm ille Peluſio iam adpropinquaret.

Ibi à nautis, qui Alexandriam petebant, reiectus; ſed ab eius loci magiſtratu, ob priſtinæ fortunæ reverentiam honorificè Alexandriam uſque deductus, à CLEOPATRA (quæ idoneum ſibi ad ea, quæ animo agitabat, ducem militiæ fore exiſtimaret) detinebatur.

Ea tamen efficere non potuit, ne Romam, licet hibernâ tempeſtate, & rebus Italiæ parum tranquillis, properaret.

Inde Pamphyliam verſus ſolvens. ægrè, nec ſine ſarcinarum in mare iacturâ, per gravem tempeſtatem, Rhodum evaſit. Eamq́ue civitatem, bello Caſſiano graviter adflictam, pro præſenti rerum inopiâ, liberaliter recreavit: conſcenſâq́ue cum amicis triremi, in Italiam, Brundiſium adpulſus.

ANTONIVS IN ITALIAM VENIT; ET BELLVM CÆSARI FACESSIT, SOCIO POMPEIO.

Iam enim ANTONIVS tot Aſiæ Syriæq́ue cladibus, ab amoris veſaniâ, & ebrietate expergefactus, Vere ineunte, Alexandriâ ſolvens, Tyrum adhuc fidam, claſſe petiérat. Sed illinc tumultuoſis FVLVIÆ ſuæ de Italiæ ſtatu litteris revocatus, mari Cyprio & Rhodio Aſiam prætervectus, Athenas adnavigaverat.

Ibi præter uxorem, IVLIAM etiam matrem repperit. Et inſtituto cum utrâque colloquio, cum FVLVIÆ, Cæſari infeſtiſſimæ, perſuaſionibus; tum IVLIÆ, aliorumq́ue pro SEX. POMPEIO deprecationibus, victus, & eidem POMPEIO reconciliatus, unà cum illo bellum Cæſari inferre conſtituit. Et relictâ, ob morbum, apud Sicyonem FVLVIA, ipſe cum cc. navibus (iam enim AENOBARBVM cum claſſe eò loci occurrentem, in amicitiam receperat) Corcyrâ ſolvens, Brundiſium adpulit.

Sed civibus portas præcludentibus, urbem ſtatim vallo & foſſâ à reliquâ continente intercludit: & relictâ ad obſidionem exercitûs parte, ex itinere Sipuntem capit.

POMPEIVS, Siciliâ excitus, & littora adverſa infeſtare iuſſus, miſſo cum duabus legionibus in Sardiniam, quam Cæſar tum tenebat; MENA liberto; ipſe Thurios & Conſentiam obſidebat.

Cæſar, qui ſub id tempus è Galliâ redierat, cognitis ANTONII conatibus, P. SERVILLIVM RVLLVM, ad Brundiſium tuendum; M. AGRIPPAM, ad recipiendam Sipuntem, mittit.

Quę dum utrimque pari contentione fiunt, & coloniæ veteraniq́ue in parteis ambitioſè ſolicitantur: in tanto rerum, totiuſq́ue adeò Italiæ tumultu, opportunè de FVLVIÆ morte nuntiatum eſt.

FVLNIÆ EXITVS CÆSAR ET ANTONIVS RECONCILIANTVR. PACIS LEGES; ſeu fedus Brundiſinum.

Face itaque belli iam exardeſcentis per mortem FVLVIÆ exſtinctâ; & erectis ad pacificationem omnium animis: non priùs, aut ab amicis alterutrius (inter quos ANTONIORVM mater IVLIA) neque à militibus, ipſorumq́ue ductoribus ceſſatum eſt; quàm Cæſar & Antonius depoſitis armis, in gratiam redirent.

Quę pax ut artiore neceſſitudinis vinculo confirmaretur; OCTAVIA, CÆSARIS ſoror conſanguinea (ex Ancharîâ) & natu maior, MARCELLI, non ita pridem defuncti, vidua, fauſto omnium adplauſu, à Cęſare Antonio deſpondetur.

Ipſi itaque amicitiam & pacis federa, per conventionem, interprete M. COCCEIO NERVA, utriuſque partium neceſſario. CILNIO MECENATE, CÆSA-

CÆSARIS; ASINIO POLLIONE, ANTONII legatis, præſentibus, in hæc verba, & his legibus fecêrunt.

„M. ANTONIVS, C. CÆSAR, *Imperatores, amicitiam pacémque inter ſe comiter ſervanto, & ſine dolo malo coluntо.*

„M. ANTONIO *ius, imperium, arbitriúmque in omnibus provincijs inſuliſque, terrâ marique, versùs Orientem, ab Hadriatico Sinu uſque ad Euphratem:*

„C. CÆSARI *iiſdem legibus, ius imperiúmque, versùs Occidentem, uſque ad Oceanum eſto.*

„*Vterque in Italiâ liberum, ſed pari legionum numero, delectum habento.*

„*CÆSARI contrà* SEX. POMPEIVM; *(quem communem hoſtem inter ſe declarárant)* ANTONIO, *contra Parthos belli ius eſto.*

„*Africam* M. LEPIDVS, *æquo, uti data eſt, fœdere habeto.*

Adſcriptum ſummæ fœderis, (quod BRVNDISINVM dictum eſt) ut *Conſulatûs mandandi, abrogandi, in abdicatorum, vel non ineuntium locum ſufficiendi, quem vellent, poteſtas utrique æqualis eſſet.*

His ita conſtitutis; ob tam inſperatam reconciliationem, ambo, militibus deducentibus, triumphali veſte ovantes in Vrbem equis ſunt invecti.

POMPEIVS ORAM MARITIMAM INFESTAT. POPVLI IN IMPERATORES procax ſeditio.

CÆSAR eâ adfinitate fretus, Antonium impellit, ut initæ nuper cum POMPEIO amicitiæ prorſus renunciet, ſi ab eiuſdem ille provincijs bellum non abſtineat.

Cæterùm POMPEIVS eâ Antonij denuntiatione neutiquam deterritus, ſed ferocior factus, mare Tyrrhenum, oraſque Italię maritimas, littoraque omnia latrocinijs infeſtare; artis commeatibus Vrbem vexare; & frumenti commercia, occupatâ per MENAM libertum Sardiniâ, vaſtatâque nuper Corſicâ, impedire & avertere.

Cives itaque, velut obſidione clauſi, vociferari; & de ultimâ inopiâ quiritari. POMPEIVM per ęqua, per iniqua, in partem publicæ pacificationis vocandum.

Et gravioris famis metu, in furorem rabiemque acti, in Antonium Cęſaremque impetum facere; & di[illegible]s eorum ſtatuis, in publicum prodeuntes lapidibus inceſſere. Neque prius à tumultu deſiſtere; quàm legati de pacis conditionibus ad POMPEIVM mitterentur. cum quibus mater eiuſdem MVCIA, ad demulcendum filij animum, profecta eſt.

CÆSAR etiam & ANTONIVS, ad SCRIBONIVM LIBONEM, SEXTI ſocerum, (cuius etiam ſororem Cæſar duxerat) mandata per amicos dedere; ut gratiâ ſuâ & auctoritate ad pacis conditiones generum inflecteret: locumque ipſis & tempus colloquij cum eodem peteret.

PAX CVM POMPEIO FACTA. PROSCRIPTI RESTITVTI.

Hic POMPEIVS, STATIO MVRCO potius, quàm MENÆ liberto, dicto audiens; poſtulatam à populo Romano pacē cum Cæſare & Antonio, qui Baias venerant; inſtituto circa Miſenum colloquio, fecit. Sic ut illi in continenti; ipſe verò in aggere circumfluo, præſente hinc univerſo exercitu, illinc totâ claſſe, conſiſterent. & his legibus inter ſe paciſcerentur.

„*Vt* POMPEIVS *Siciliam, Sardiniam, & Achaiam, per quinquēnium haberet: maria à piratis liberaret; commeatum in Vrbem immitteret; præſidia ex omnibus Italiæ locis deduceret.*

„ANTONIVS *vicißim &* CÆSAR *proſcriptos, (niſi ſi qui ob* CÆSARIS *cædem damnati eſſent) reſtituto bonorum quadrante, in gratiam reciperent.*

His ita compoſitis, & dextris inter ſe datis, quùm POMPEIVS in navi ſuâ CÆSAREM & ANTONIVM cœnâ exciperet; ſalsè & facetè illudens, *ſe in Carinis ſuis cœnam dare* dicebat. (Eo enim loco Romæ paterna eius domus ab ANTONIO poſſidebatur.)

Hoc pacis fœdere clariſſimi viri, M. SILANVS, SENTIVS SATVRNINVS, L. ARVNTIVS, M. TITIVS, & CLAVDIVS NERO, ex ANTONII beneficio reip. reſtituti ſunt.

At STATIVM MVRCVM, qui adventu ſuo, claſſeque validiſſimâ POMPEII vireis duplicaverat; falſis MENÆ & MENECRATIS, libertorum, criminibus inſimulatum, POMPEIVS per inſidias, Syracuſis, interfecerat. *homo, ut litterarum rudis & ſermone moribuſq; barbarus; ita libertorum ſuorum ipſe quaſi mancipium.*

PERFIDVM MENÆ CONSILIVM.

Quùm inter hæc MENAS illi auctor eſſet; *Vt hoſpites ſuos, CÆSAREM & ANTONIVM, ex inſidijs adoriretur, quos in poteſtate & in navibus habebat. Rempublicam a dominis liberaret. patris fratriſq; Mânibus, eorum nece, parentaret.*

POMPEIVS contrà, ſcelestam liberti perfidiam generoſo dicto retorſit: *Vtinam, inquiens, ſine me, o MENA, hoc efficere poſſes. Peierare enim MENÆ; non POMPEII proprium.*

Conſu-

Conſulatus deinde in quadriennium ita ex fœdere comparárunt. ut M. Antonius & Scribonius Libo, in annum V. C. DCCXIX. deſignati eſſent: Antonivs in ſuum locum, quem vellet ſufficere poſſet.

Proximè Cæsar *&* Sex. Pompeivs.

Tertio deinde anno Domitivs Aenobarbvs, *&* C. Sosivs.

Quarto, Cæsar *&* Antonivs *iterùm coss. eſſent.*

Eas leges ità conſignatas, Veſtalium cuſtodiæ commiſerunt. Et Sextvs quidem in Siciliam; Antonivs verò & Cæsar in Vrbem reverſi ſunt; fauſtis acclamationibus, & incredibili omnium lætitiâ excepti.

Exitu anni Asinivs, & Domitivs (ex quibus hic ex Conſulatu Hiſpaniam obtinuit) abdicarunt: alijque in paucos dies ſuffecti ſunt; L. Cornelivs Balbus Gaditanus, & P. Canidivs Crassus.

HERODIS QVERELÆ: IPSE REX A Senatv appellatvs.

Herodes interea Brundiſio Romam profectus, Antonio, antè omneis, ea quæ ſibi in Iudæâ contigiſſent, enarravit. *Fratris* PHASAELI *cædem, &* HYRCANI *apud Parthos captivitatem.* ANTIGONVM *ab ijs in regnum reſtitutum: Se, cum mulierum & domeſticorum comitatu, vix ex eorum manibus fugâ elapſum: Familiam in extremo periculo relictam undique oppugnari: ſe per medias maris ventorumq; tempeſtates,* ad unicum ſubſidium, *quod in ipſo poſitum haberet,* perfugiſſe.

Antonivm ſtatim mutatæ in Herode fortunæ, quæ ab excelſo faſtigio principem virum deiecerat; commiſeratio ſubijt. Huc accedebat, tum paterni hoſpitij memoria; tum magnitudo pecuniæ, quam, ſi rex à Senatu appellaretur; illi Herodes, ceu operæ-pretium, promiſerat; cuius potiſſimùm beneficio Tetrarchiæ dignitatem paullo-antè fuerat conſecutus. Sed & Antigoni odium, turbulenti, & Romanis infeſti hominis, ad iuvandum enixus exſulem incitabat.

Neque in Cæſare ipſo, partim propter militiam, cum patre ipſius in Ægypto toleratam, & hoſpitalis iura benevolentiæ; partim ut Antonio, quem Herodis ſtudioſum ſciebat, gratificaretur; minus in tuendâ ipſius dignitate exſiſtebat ſtudium.

Convocato itaque Senatu, Messalla & Atratinvs, Herodem in medium productum, commemoratis patris, ipſiuſque erga Romanos meritis, commendárunt. Et ſimul Antigonum, quòd ſupra veteres offenſas, contemtis Romanis, in perium à Parthis accepiſſet; accuſarunt, & hoſtem declarárunt.

Quibus cauſſis, quùm Senatus offenſus eſſet, & Antonius adiecisset; ad Parthicum bellum, quod adornabat, Herodis regnum fore in primis conducibile; omnium ſuffragijs rex declaratus eſt.

Quâ in re Antonij ſtudium, ſpem ipſius exceſſit: qui numquam futurum ſperâſſet, eum honorem, qui regio generi ſervari & deferri à Romanis ſolet; ſibi à Senatu conceſſum iri. Ideoque titulum cum tuſtiùs petiturus videbatur Alexandro, coniugis ſuæ fratri; Nepoti ex patre, Aristobvli; & ex matre, Hyrcani. Quem adoleſcentem ipſe poſteà nefarie in piſcinâ interfecit.

Cæterùm, dimiſſo Senatu, Herodes inter Antonium & Cæſarem medius, Conſulibus, cæteriſque magiſtratibus deducentibus, in Capitolium conſcendit: ubi illi ſacra facere, & Senatûs-conſulta deponere de more conſtituerant. Rex novus primo regni ſui die, ab Antonio exceptus eſt convivio.

(IOSEP. *regio faſtigio auctum eſſe tradit,* CLXXXIV. *Olymp. ijs, quos ſupra nominavi, Conſulibus. & intra dies VII. tam inſperatâ felicitate ornatum, ex Italiâ dimiſſum. Dupliciter tamen anni* HERODI *conſiderari ſolent. Vel ab hoc anno, qui fuit IV. Olymp. 184 & regnárit ann. XL. Vel ab eo tempore, quo cepit Hieroſolymam, Coss.* VIPSANIO AGRIPPA, *&* CANINIO GALLO, *(aut* STATILIO TAVRO*) & regnarit XXXVII. annis.)*

Illo autem diutiùs abſente, Antigonus familiam eius, quæ erat Maſſadæ, acriter oppugnabat cum aquarum inopiâ conflictantem. Ea de cauſſa quum Iosephvs frater, cum cc. familiaribus, inde in Arabiam, ad Malchvm, neglecti erga Herodem officij palam pœnitentem, fugere decreviſſet; imbre noctu de cœlo demiſſo, qui ciſternas aquâ repleverat; id conſilium mutavit. & magno cum ſuis animo excurrens, manus cum Antigonianis non infeliciter conſeruit.

3913. Ab V.C. 714.	*Quo tempore L.* MARCIVS CENSORINVS *(qui ipſis Kal. Ian. ex Macedoniâ, cui præfuerat, triumphâſſe traditur) & C.* CALVISIVS SABINVS, *Conſulatum inierunt; Triumvirorum Reip. conſtituendæ acta, agendaq;, à Senatu populoq; Romano pro ratis habita ſunt.*	37.

Eâque auctoritate fretus Antonivs, inter cæteros, Darivm, Pharnacis F. Mithridatis N. Ponti; & Herodem, præter Iudæos, Idumæorum etiam Samaritarumque reges conſtituit.

CÆSAR ET ANTONIVS ROMA digressi.

Poſtquam autem Cæsar & Antonivs Romæ in otio, ſummâ inter ſe concordiâ, aliquamdiu egiſſent; ille in Galliam, nonnihil turbatam, profectus eſt; hic comitante Octavia, in tranſmarinas provincias, ad bellum Parthicum, ex Vrbe deceſſit: & Athenis hiemare conſtituit.

ANTONII VANITAS ATHENIS.

Ibi, uti priùs Alexandriæ, relicto Imperatoriæ dignitatis cultu, in mera comitum ſolitudine, profeſſoribus diſciplinarum, alijſque audiendis operam dabat: convivia Græcorum more agitabat: ſolennibus ferijs epuliſque, magnâ cum OCTAVIÆ voluptate, intererat. Et Gymnaſiarcha à civibus creatus, BACCHVM ſe alterum appellari paſſus eſt. & deſponſâ ſibi ab ijs MINERVA ſtipulatus dotem H. S. quadragies, (178000. flor.) matrimonium adprobavit. hoc eſt; *Stultæ adſentationis ab Athenienſibus multam exegit.*

VENTIDII EX LABIENO ET PARTHIS VICTORIÆ; ET CVM IVDÆIS prævaricatio.

Interim P. VENTIDIVS, quem ANTONIVS, ante fœdus Brundiſinum, dum in Græciâ ipſe hæreret, contra Parthos ex Aſiâ cum exercitu præmiſerat; LABIENVM, ex Aſiâ in Syriam repulſum, Tauro monte tenùs perſecutus eſt. Et in agro Cyrrheſtico ſupervenientem Parthorum exercitum magnâ ſtrage cecidit: captoque Labieno, Ciliciam univerſam recepit.

Inde per Amani montis anguſtias, ſive portas, in Syriam tranſgreſſus; PHARNABATEM ORODIS regis præfectum, & PACORI legatum, qui fauces illas cuſtodiebat, ex-improviſo, & numero longè impari adgreſſus; & cæſo duce, prœlijs ſecundis uſus, univerſam Syriam, à Parthis deſertam præter Aradum, iterùm ſubegit.

Hoſtibus ità è Syriâ repulſis, ipſe in Iudæam venit quaſi IOSEPHO, HERODIS fratri, auxilium laturus; quùm pecuniæ ab Antigono extorquendæ cauſſam quæreret. quam poſitis propè Hieroſolyma caſtris, ſatis magnam ab eo exegit; & cum maiore copiarum parte mòx receſſit. Atque adeò, ne fraus deprehenderetur; Silonem ducem, cum aliquantâ militum manu, ibi reliquit.

Sed & is muneribus ab Antigono placandus fuit; ne, dum Parthorum auxilia exſpectantur; gravis & moleſtus ei eſſe pergeret.

HERODES REDVX BELLVM ANTIGONO FACESSIT: HIEROSOLYMAMQVE obſidet propugnante ANTIGONO.

HERODES ſimulatque ex Italiâ Ptolemaidem adpulſus eſt; collectâ militum, partim mercenariorum, partim indigenarum, manu, per Galilæam adversùs Antigonum contendit.

Antonius Gellium, cum mandatis, ad Ventidium Silonemque miſerat, ut HERODEM in regnum ſuum deducerent. Sed quùm Ventidius tum fortè componendis civitatum ex Parthicâ irruptione tumultibus diſtineretur; & SILO ab Antigono corruptus in Iudæâ hæreret; HERODES nihilo minus, totius penè Galilææ potens, novis in dies copijs augebatur.

Verùm quùm ei Maſadam versùs ducenti, Ioppe, ab hoſte inſeſſa, remoram injiceret: eamque primùm capi neceſſe eſſet, ne quid infeſtum à tergo, Hieroſolymam petiturus, relinqueret; SILO, eâ occaſione uſus, exercitum movit.

Quem quùm Iudæi Antigoniani perſequerentur; HERODES modicâ manu obvius perſequenteis profligavit; & Silonem ægrè repugnantem ſervavit. Capta deinde Ioppe, & receptis è Maſadâ domeſticis; comite Silone, ad Hieroſolyma contendit.

Hîc caſtris ad occiduum urbis tractum poſitis, & alteris alteros hoſtiliter utrimque infeſtantibus; HERODES miſſo circa mœnia clarigatore, denuntiat: *Se publico gentis urbiſque bono advenisse. nec modò iniurias a quoquam ſuas non perſecuturum, ſed veterum etiam offenſarum memoriam perpetuâ oblivione deleturum.*

Ad ea ANTIGONVS, verſo ad SILONEM, militeſq; Rom. ſermone: *Iniquam rem eos facere,* aiebat; *qui HERODI, homini privato & Idumæo, regnum, quod gentis more, Iudæo, & regiæ ſtirpis ſucceſſori debeatur, detuliſſent.* „ *Si quid ipſe Parthicæ ſocietatis commercio offendiſſet; ſupereſſe ex veteri regum genere permultos, etiam ſacerdotes, qui nihil unquam de populo Romano male ſint promeriti.* deinde à convicijs ad vim converſus, hoſteis à mœnibus omni telorum genere arcere cœpit.

Dum hîc milites Siloniani, ducis familiares, cõmeatum ampliorẽ & pecuniam, non ſine clamore à rege flagitarent; aut abduci ſe in hiberna locis commodioribus poſtularent; HERODES vix precibus, & largioris annonæ ſpe, ne ſe desererent, impetravit. Et mox ſuis per agros dimiſſis, magnam neceſſariarum rerum copiam in caſtra invexit. Et ex Samariâ, ingentem frumenti, vini, & pecorum vim Hierichuntem, velut in horreum, comportari iuſſit.

Ea res quùm ANTIGONVM non falleret; ſubmiſſâ circa eam urbem armatorum multitudine; & inſidijs per agros monteiſque poſitis, frumentatores intercipere moliebatur.

HIBERNA ROMANIS DISTRIBVTA.

Neque HERODES ſegnior, adſcitis ſecum X. tam Romanorum, quàm popularium cohortibus, & modico equitatu, Hierichuntem petit. Et vacuam incolis, qui ad montium cacumina confugerant, urbem nactus; ipſe quidem, quos potuit, captos ad D. gratis dimiſit: Romani urbem, opibus, & rebus pretioſiſſimis refertam, diripuerunt.

Rex relicto ibidem præſidio, reverſus, Rom. exercitum, in regiones, recenti deditione ſibi obnoxias; Idumæam, Galilæam, & Samariam; hibernatum deduxit.

ANTIGONVS itidem, à SILONE, per largitionem obtinuit; ut Rom. exercitûs pars Lyddæ collocaretur.

Ita quieſcentibus, & armorum curâ ſolutis Romanis, HERODES, otij impatiens, miſſo in Idumæam IOSEPHO fratre, cum M. peditibus, & CD. equitibus; ipſe in Samariam profectus, matre ibi depoſitâ, alijſque neceſſarijs, quos è Maſadâ receperat; in Galilæam duxit, loca præſidijs ANTIGONI infeſſa expugnatum.

Sephori, quò ningente cœlo pervenerat; & unde Antigoniani diffugerant, potitus; magnam ibi rerum neceſſariarum copiam nactus eſt.

Déinde prœlio haud procul Arbelis, (is vicus eſt) commiſſo; quùm ſiniſtro aciei ſuæ cornu laborari cœptum eſſet; hoſtes iam quaſi victores terga vertere coëgit. Eoſque palanteis, ad Iordanem uſquè, perſecutus; omnem Galilæam, præter latrones montanis ſpeluncarum receſſibus tutos, ditioni ſuæ adiecit.

Quùm verò Silo, cum ſuis ducibus, qui apud Antigonvm in hibernis fuerant, ad regē veniſſent; quòd non modò illos, exacto iam mēſe, alere diutiùs nollet Antigonvs; ſed circum-vicinos etiam, ſublatis ſecum rebus ad victum neceſſarijs, in aviâ montium refugere iuſſiſſet, quò Romani inopiâ & fame adflictarentur; Herodes, Pheroræ, è fratribus minimo, militaris annonæ curam commiſit: & ſimul Alexandrium caſtellum, quod priùs deſertum fuerat, inſtaurare & muro cingere iuſſit.

HERODES LATRVNCVLOS PERSEQVITVR

Et Silone ad Ventidium, à quo ad bellum Parthicum repetebatur, dimiſſo; ipſe adverſus latrones, qui in ſpeluncis & præruptis montibus, cum tota familia, degebant; exercitum perducit. eoſque, immiſſo in cavernas milite, partim iugulavit; partim veniā per præconem pollicitus, ad deditionem coëgit.

Et Ptolemæo ei regioni præpoſito, in Samariam cum DC. equitib. & III. pedit. M. profectus, armis cum Antigono rem decernere conſtituerat.

Sed Ptolemæo, quem domitæ latronum vaſtitati præfecerat, per eos, qui Galilæam antè turbaverant, occiſo; latrones, qui à cæde in paludes & loca inacceſſa ſe receperant, totum eum tractum rapinis iterùm, & excurſionibus infeſtare cœpérunt.

Herodes verò eódem reveriens, ex defectoribus alios mòx interfecit; alios è locis munitis extractos & conquiſitos, ſupplicio tradidit: & arcibus ipſis funditùs everſis, ſublatiſque rerum novarum auctoribus, civitates C. talentis multavit.

RES GESTÆ AB ASINIO POLLIONE.

Sub idem tempus C. Asinivs Pollio Proc. de Parthinis, (quem populum Plin. in Macedoniâ: Strabo, ſupra Dyrrachium & Apolloniam, in Epiro: Stephanvs, Parthum opidum, (unde Parthini dicti) in Illyrico, collocárunt) triumphavit.

(Alij; Salonâ, Dalmatia urbe, captâ, (unde filio, quem eodem anno ſuſceperat, SALONINI cognomen) triumphâſſe aiunt. Et FLORVS; Dalmatas, inquit, MARCIVS, incensâ urbe Delminio, quaſi detruncaverat. poſteà ASINIVS POLLIO gregibus, armis, agris multaverat. Et VELL. POLLIO, inquit, cum VII. legionibus, diu retentâ in poteſtate ANTONII Venetiâ, magnas res & ſpecioſas circa Altinum, aliaſq́ eius regionis urbeis, ediderat, &c. & DOMITIVM AENOBARBVM, BRVTO caſo, propria claſſis factum ducem, fide datâ, ANTONIO iunxerat.)

ANTONII IN VENTIDIVM INVIDIA.

Idèm Antonivs, dum Athenis adhuc ſubſiſteret, laureatas de Ventidii adverſùs Parthos victorijs & legionum incolumitate litteras accepit. Eo autem nuntio ille non tam recreatus, quàm invidiâ æmulationeque cruciatus eſſe dicitur.

Poſtquam litteræ illæ in Senatu recitatæ ſunt; patres, quòd Antonii auſpicijs Ventidivs rem benè & feliciter geſſiſſet; Craſſianamque cladem ultus eſſet; ſupplicationes Antonio & Ventidio, & utriſque triumphum decrevérunt. Quos honores, Ventidio, ſecum, communicatos ægrè ferens Antonivs, imperium Ventidio abrogavit: & exercitu eius accepto, ipſum collaudatum ad Vrbem remiſit, poſtea, ut videtur, eiuſdem operâ uſurus.

Antonivs ob tam felicem rei geſtę nuntium, epulum Græcis dedit, ludoſque publicos inſtituit.

RES GESTÆ M. AGRIPPÆ.

Cæsar verò in Galliam, bellico tumultu inquietam, profecturus, M. Agrippam, virum impigrum, cum imperio, & exercitu, eódem pręmiſerat.

Is Aquitanos imperata facere coëgit; rebuſque proſperè geſtis, ſecundus à Ivl. Cæsare Rhenum belli cauſsâ tranſmiſit: honore triumphali à Cæsare decoratus, quem poſteà, re cum Sex. Pompeio infeliciùs geſta, neglexit.

DECIMATIONIS EXEMPLVM.

Cn. Calvinvs, Proconſ. Cæretanos in Hiſpaniâ domuit: clademque à Pinvcrio, Cæsaris legato, ſive militum pavore, ſive contumaciâ acceptam, correxit: & acerbiſsimâ concione in exercitum, legati deſertorem, militariſque diſciplinę proditorem, invectus, veteri & nobili exemplo, decimum quemque è duabus centurijs, ſorte ad ſupplicium delegit: & Ivbellivm, (al. Vibvllivm) primipili Centurionem, ob turpem ex acie fugam, fuſte percuſsit.

CÆSAR LIVIAM DVCIT.

Cæsar intereà, ne otio, certiſsmâ diſciplinę militaris pernicie, miles corrumperetur; eumdem crebris in Dalmatiâ, Illyricoque expeditionibus, patientiâ periculorum, & bellorum experientiâ, confirmabat.

Idem, repudiatâ, ob morum, quam culpabat, perverſitatem, Scribonia; Lsviam (Drvsi Clavdiani filiam; Tib. Clavdii uxorem, iam ſexto menſe gravidam) deſpondente etiam Nerone marito; auſpicatis reip. ominibus, ſive veriùs conſultis quaſi per ludibrium Pontificibus; *An LIVIA concepto, neque dum edito partu, rite in alienam domum nuberet!* ad ſe traduxit.

Ea, poſt treis menſeis, peperit Druſum Neronem; quem infantem Avgvstvs patri ſuo remiſit. Et Nero paullo-pòſt moriens, eumdem Avgvstvm liberûm ſuorum tutorem fecit. Proverbium hinc Romæ ortum: *Fortunatis, trimeſtreis naſci pueros.*

POMPEIVS PACEM VIOLAT, MVLTA EXCVSANS. HINC BELLVM SICVLVM.

Intereà creſcente in dies, & claſſe, & famâ Pompei, qui rupto pacis fœdere, mare vicinum ſubinde latrocinijs vexaret; & Italia artis commeatibus premeret: cauſſam belli prætexens. tum quòd Cæsar quidem Mænam, libertum ſuum, (qui pactâ cum eo tranſitione, claſſem ſuam, & inſuper Sardiniam, Corſicamque cum III. legionibus Cæsari prodiderat) in amicitiam receptum, ingenuitati adſeruiſſet; & in equitum cenſum adſcripſiſſet: Calvisioqve legatum eſſe iuſſiſſet: & ſibi, repetenti fugitivum, remittere recuſâſſet.

Tum quòd Antonius Peloponneſum & Achaiam, provincias ex fœdere, ſibi nuper conceſſas; vexare & exhaurire non ceſſaret.

Vnde quùm Cæsar molem eius belli ſuſcipere ſtatuiſſet; Antonium ex Græcia; Lepidum ex Africâ, in conſilium & auxilium accivit.

Antonius Cæſari obſecutus, Athenis Brundiſium navigavit; ſed ſubitò, ne ſalutato quidem, aut non invento Cæſare; (Sive lupi, aliqnot milites in Prætorio ſuo dilaniantis, prodigio territus; ſive bellum Parthicum cauſſatus) curſum in Græciam retroflexit. Lepidus autem ob longiorem cunctationem inutilis fuit.

CÆSAR CLASSEM ADPARAT, PRÆFECTO AGRIPPA.

Cæsar itáque ab utroque collegâ, contra pacta, deſertus, ædificandis navibus, contrahendóque militi ac remigi, navalibuſque adſueſcendo certaminibus, M. Agrippam præfecit. Qui in Averno, ac Lucrino lacubus, ſpecioſiſſimâ claſſe fabricatâ, quotidianis exercitationibus militem, remigemque, ad ſummam & militaris, & maritimæ rei perduxit ſcientiam.

Mena ad Cæsarem tranſgreſſo, Pompeivs, rei navalis ſummâ Menecrati & Apollophani, libertis itidem ſuis, commiſsâ, in Italiam traijciens, eam diripiebat, & hoſtiliter omnia gerebat.

3914. | *Conſulatum iam inibant APPIVS CLAVDIVS PVLCER, &* | 36.
Ab V.C. 715. | *C. NORBANVS FLACCVS.*

Quùm Cæsar, C. Calvisivm Sabinvm Conſularem claſſi ſuæ; & Q. Cornificivm terreſtribus copijs præfecit. Ipſe verò à Tarento adverſùs Pompeivm navigare inſtituit.

PVGNA NAVALIS AD CVMAS.

Pompeivs Calvisio & Menæ, Cæſarianis iam ducibus; Menecratem libertum cum validâ claſſe opponit.

Pugnatum eſt, è regione Cumarum, acriter; Mena, & Menecrate, ob privatas inimicitias, infeſtiſſimè inter ſe concurrentibus: & Menecrate cæſo, prætoriam eius navem Menas expugnavit.

Contra Calvisii claſſem, Demochares, alter Menecratis collega, diu vexatam adflictamque ſcopulis adliſit: & Calvisivs ad Cæſarem, qui Tarento Rhegium venerat, vela fecit. Ita ut dubio Marte eo die pugnatum eſſe cenſeretur. niſi claſſem Cæſaris, iuxta Scyllæum, graviſſimâ tempeſtate diſiectam Apollophanes, quem Pompeivs è Meſſanâ immiſerat; vario impetu laceráſſet. Quùm Cornificivs, alijque duces, ſtrenuè quidem ſe gererent; ſed anguſtijs locorum, ſcopulorumque metu, impetus eorum, virtuſque tardaretur. Cornificivs tamen in Democharem invectus, impetum ipſius, prætoriâ expugnatâ, repreſſit.

CÆSARIS PERICVLVM.

Cæsar, nave ſuâ depreſsâ, ægrè in proximum ſaxum adrepens, per devios tramites fugit. & paullum abfuit; quin à ſervo Æmilii Pavlli, qui in comitatu ipſius erat; quique proſcriptum à Cæſare heri ſui patrem dolebat; per inſidias interficeretur.

Saluti fuit; quòd legio XIII, per devia obrepens, opportunum ſuo imperatori ſubſidium attulerit: quodque primâ luce Calvisivs, & Menas, cum reliquâ claſſe incolumes adpuliſſe nuntiarentur. Ipſe nihilo minus ſævitiâ tempeſtatum deterritus; mari abſtinere, oraſque maritimas præſidio munire, ſatis habuit.

POMPEII VANITAS.

Pompeivs in eam Cæſaris cladem impotenter inſultans, & ſupra humanum genus ſeſe efferens; Neptvni ſe filium vanè iactabat; & cæruleo paludamento utebatur. equis etiam, viriſque vivis, in Fretum, piaculi vicem, coniectis.

Eadum ipſe novis incurſionibus Italiam vaſtat; Menas, Apollophanem, quem ille in Africam cum claſſe præmiſerat; adſecutus, magnâ clade caſtigatum, repreſſit.

Cæsar, ad novæ claſſis adparatus, in Campaniam recedens, miſſo Mæcenate, Antonivm iterùm ad belli contrà Pompeivm gerendi ſocietatem evocarat.

VENTIDII ALTERA DE PARTHIS VICTORIA. EIUS FORTUNA.

Et VENTIDIUS, iterùm contrà Parthos profe-ctus, egregiâque funditorum manu inſtructus, PACORO cæſo, eos vicerat: & ut anteà Syriâ; ita tum Armeniâ expulerat.

Obſervatumque eſt, eodem die victum PACO-RUM cecidiſſe; quo & XV. ante annis Craſsiana clades fuerat accepta. PACORI caput VENTIDIUS opidatim circũferri iuſsit; ut tum M. & P. CRAS-SORUM; tum SAXÆ, nuper cæſi, mánibus eo modo parentaret: & Syriam, quæ ob eiuſdem principis æquitatem, in eum erat propenſiſsima; eiuſdem clade ad deditionem compelleret.

VENTIDIUS autem tum huſce rebus geſtis; tum ipſius fortunæ inconſtantiâ (bis enim ipſe captivus in triumphum, bello ſociali, quod POMPEIUS STRA-BO, MAGNI Pater, geſsit, ductus fuerat) inſignis: po-ſteà primus & ſolus (ſed mortuo iam Antonio) de bellicoſâ Parthorum gente triumphavit: poſt præ-turam Pontificatum, & Conſulatum; morte obitâ, funere publico elatus.

NOVA ANTONII CUM CÆSARE, RECONCILIATIO.

ANTONIUS, auditâ Cæſaris clade, ut præ ſe fere-bat; permotus; ad belli, adversùs communem ho-ſtem, ſocietatem, & quaſi auxilium ex pacto adla-turus; rebus utcumque in Syriâ compoſitis, cũ CCC. navibus Tarentum adpulit.

Sed quùm obortis cauſsis, ſuſpecta alterius alteri fides eſſet; per OCTAVIAM, ceu ſequeſtram, in gra-tiam his legibus rediére.

„*Ut ANTONIUS CXX. naveis CÆSARI ad Si-culum bellum traderet. & viciſſim CÆSAR XX. le-gionariorum militum Millia in bellum Parthicum ei-dem attribueret.*

3915.
Ab V. C. 716. | *TÆDIUS AFER, Coſ. deſignatus, ut ſufficeretur CLAU-DIO, minis AUGUSTI territus, prius quàm magiſtratum in-iret, ſe ipſe de ſaxo præcipitavit. Et Coſſ. facti ſunt M. VI-PSANIUS AGRIPPA (ignobili loco natus, ſed ſpectatus mili-tiâ) & L. CANINIUS GALLUS.* | 35.

Converſo quoque, ſive exeunte, tunc primo Triumviratûs quinquennio, Cæſar & Antonius, ſibi, & LEPIDO abſenti, in alterum quinquennium eamdem poteſtatem prorogárunt. & Pompeium, hoſtem iudicatum, Conſulatûs & Auguratûs præ-rogativâ privárunt.

ADULTERIUM ANTONII.

Quibus ita conſtitutis, Antonius ad bellum Par-thicum, in Syriam, comite OCTAVIA, profectus; hanc mox è Corcyrâ remittit: & apud Cæſarem, fratrem, unà cum liberis, deponit.

Et miſſo ex Syriâ, in Ægyptum, Fonteio Ca-pitone, pro OCTAVIA ablegatâ, CLEOPATRAM acceſſit; venientemque ad ſe magnâ cum benivolen-tiâ, magnificoque adparatu excepit.

MACHÆRÆ LUBRICA FIDES.

VENTIDIUS, cæſo in pugnâ, uti diximus, PA-CORO, & Parthis profligatis; HERODI, qui difficí-li bello erat implicatus; & SILONIS auxiliarij perfi-diam expertus; iuſſu Antonij, MACHÆRAM quem-dam cum II. legionibus, & M. equitibus ſubſidio miſerat.

Ille ex itinere ab Antigono vocatus, & donis cor-ruptus, ad eum, HERODE reluctante, quaſi negotia eius inſpecturus, ſeſe contulit.

Antigonus, hominem cuius adventus ipſi ſuſpe-ctus eſſet, non modò non admiſit: ſed maligno et-iam animo, glandibus per funditores impetitum, longè arcuit.

Ille errore agnito, qui HERODI monenti non obtemperáſſet, in urbem Emmauntem ſe quidem recepit; ſed rei indignitate exacerbatus, quotquot in itinere Iudæorum in manus ei incidérunt; nullo amici, hoſtiſve diſcrimine, trucidavit.

HERODES viciſſim, eo facto vehementer offen-ſus, in Samariam iter contendebat; certus ad Anto-nium accedere, & quiritari: *Sibi ijs auxiliarijs opus non eſſe, qui ſe magis, quàm hoſtem, læderent.* altoqui ſolum ſe Antigono opprimendo parem eſſe.

HERODES QUIRITANS AD ANTO-NIUM ACCEDIT; ET AUXILIUM impetrat.

Relicto tamen apud Machæram, ita rogantem, cum exercitu IOSAPHO fratre; & iſtis mandatis; ut *neque cum MACHÆRA contenderet; neque rei ſummam in diſcrimen adduceret;* ad Antonium, qui Samoſa-tam, & concluſum in eâ ANTIOCHUM Comagenæ regem, tunc oppugnabat; cum aliquanto peditum equitumque auxilio, ire pergebat.

Quùmque Antiochiæ magnum numerum reppe-riſſet eorum, qui iter ad Antonium varijs de cauſſis adfectarét; neque ſe in viam dare, ob barbaros, paſ-ſim inſidijs & cædibus graſſanteis, auderent; du-cem ſe ijs præbuit: & cæſis aperto prœlio, & in ſola-nitie latronibus, iumentiſque ſarcinarijs, & manci-pijs receptis, incolumeis omneis non ſine publicâ SERVATORIS appellatione, in tutum perdu-xit.

Ei iam ad urbem adpropinquanti, ornatiſsi-mas copias obviam miſit ANTONIUS, qui de adductis auxilijs, deque cæſis barbaris ei congra-tularentur: & collaudatâ eius virtute, comiter vi-rum complexus, Regem, uti erat recens à ſe decla-ratus, ſalutavit.

Dedi-

Deditâ deinde per Antiochum Samoſatâ, & bello finito; ANTONIVS SOSIO provinciam, cum exercitu, tradidit; & cauſſâ HERODIS ei commendatâ, in Ægyptum profectus eſt. SOSIVS verò præmiſſo cum duabus legionibus in Iudæam rege, ipſe cum reliquo exercitu mòx conſecutus eſt.

IOSEPHI FRATRIS EXITVS: CVIVS MORTEM VLCISCITVR HERODES. Multa eius ſecunda prœlia.

At fratre interim abſente, IOSEPHVS, mandatorum eius immemor, quùm adſcitis à MACHÆRA v. tironum, è Syriâ ferè, cohortibus, Hierichuntem versùs, ad demetendas eius agri ſegetes, profectus, caſtra in montibus poſuiſſet; circumventus ab hoſte ANTIGONO, fortiter licet pugnans, occubuerat; & vi. cohortes deſideratæ.

ANTIGONVS, cadaverum potitus, præciſum IOSEPHI caput, L. talentis PHERORÆ fratri addixit.

Eo caſu elati Galilæi, & à Præfectis ſuis deficientes, quam-plurimos ex factione HERODIS in lacum demerſos necavérunt; magniq̃ue in Iudæâ rerum novarum motus erupere: Et MACHÆRA, tutelæ ſuæ cauſsâ, Gittham caſtellum operibus munire coactus eſt.

HERODES verò apud Daphnen Antiochiæ ſuburbium, de morte fratris certior factus; itinere accelerato, præter legionem Romanam, quam ductabat, adſumptis ad DCCC. è Carmelo monte accolis, Ptolemaidem petit.

Vnde quùm in Galilæam progredienti hoſteis occurriſſent; ipſe prœlio victos in caſtellum, unde pridie exierant, reppulit. eoſq̃ue primo mâne oppugnare adortus, ob vim repentinæ tempeſtatis, re infectâ, exercitum in proximos pagos abducere coactus eſt.

Verùm ſimulac obſeſſi alteram ab ANTONIO legionem ad HERODEM ſuperveniſſe cognoverunt; noctu, deſerto caſtello, effugerunt.

Rex inde, ulciſcendi fratris cupidus, Hierichuntem venit. ubi cœnâ cum honoratiſſimis quibuſq̃ue, quos invitârat, peractâ, quùm ſe in cubiculum recepiſſet; triclinium, in quo cœnati fuerant, iam vacuum, ſine cuiuſquam noxâ, concidit. ut rex *Deo carus, & divina ope ſervatus* eſſe cenſeretur.

Poſtero autem die, quum hoſtes, ad ſexies mille, è montium verticibus, ad pugnam procincti, procurriſſent; non modò Romanos terruérunt; ſed regios etiam, per velites, iaculis & ſaxis ita infeſtârunt; ut rex ipſe vulnus in latere (al. ventris abdomine) acciperet.

ANTIGONVS, qui copijs abundare videri vellet; ducem PAPPVM in Samariam immiſit. Cui dum MACHÆRA ſe opponit; HERODES interim, præſidiarijs quinque opidorum, ad bis mille, circiter interfectis, & opidis incenſis; adversùs PAPPVM, qui caſtra ad vicum, Iſanas, habebat, reverſus eſt. Et auctus confluente ad ſe, ab Hierichunte & Iudæâ, multitudine hoſtem, qui temerè ad manus veniebat, collatis ſignis egregiè vicit. & ultionis ſtudio abreptus, ſævâ ſtrage in vicum fugientibus inſtabat.

Qui iudq̃ua illi in ædium tecta confugerent; tectis dirutis delapſi, acervatim conficiebantur; & innumera cadavera cæſorum intra parietes cumulata conſpiciebantur.

Quo facinore ita fracta eſt hoſtium audacia, ut omnem in poſterum lætioris fortunæ ſpem abijcerent. & agminatim ita diffugerent; ut niſi repentè valida tempeſtas interveniſſet; regij victores confeſtim Hieroſolyma perituri, & bello finem impoſituri viderentur. Iam enim ANTIGONVS de fugâ, & urbe deſerendâ, cogitabat.

At rex, iam veſpere iuſſis cœnam parare militibus; diurnæ pugnæ labore fatigatus, quùm in conclave quoddam lavatum abijſſet; & ijſdem in ædibus, armati quidam ex hoſtibus, præ metu, latitarent; dum ille nudus, & unius pueri miniſterio ſe abluit; primus ex ijs, ſtricto gladio prodiens; deinde alter & tertius armati, per fores ſeſe proripuérunt. attoniti; & illæſo rege, quem non agnórant; fugâ ſibi ſalutem quærere contenti.

Rex poſtero die præciſum PAPPI, inter reliquos, reperti, caput, veluti quoddam vindicati fratris monimentum, (is namq̃ue fratrem IOSEPHVM, manu ſuâ interemiſſe ferebatur) ad PHERORAM tranſmiſit.

HERODES HIEROSOLYMAM OBSIDET. DVCIT IN VXOREM, MARIAMNEN.

Et tempeſtate eâ deſæviente, exercitum ad Hieroſolyma admovit, caſtra proximè metatus; anno iam tertio, poſtquam Romæ rex fuerat declaratus.

Ipſe POMPEI MAGNI exemplo, fixis ex adversùm Templo tentorijs, eam murorum urbis partem, uti faciliori oppugnationi obnoxiam, ſibi deſignavit: turreis aggereſq̃ue, cæsâ circumquáque materie, circumdedit: & commiſsâ viris idoneis operum machinarumq̃ue militarium curâ, dum ducitur obſidio; Samariam ad nuptias, quibus MARIAMMEN, ALEXANDRI filiam, Ariſtobuli & Hyrcani neptem, ſibi multo-antè deſponſam, ducturus erat; profectus eſt.

Intereà SOSIVS, qui aliquantam copiarum partem per mediterranea præmiſerat, è Phœnice magnum peditum equitumq̃ue numerum in caſtra adduxit. & rex, nuptijs peractis, è Samariâ, haud mediocre ſupplementum, circiter XXX. virorum millia, veteri exercitui adiunxit. Vt iam Boreo urbis Hieroſolymæ lateri, ad XI. peditum legiones, & V. equitum M. præter auxiliares Syrorum copias, adſidérent.

His univerſè copijs, & ſummæ rei, duo cum imperio præerant, Soſius & Herodes: ille ab Antonio in auxilium miſſus; hic pro ſe bellum gerens. ut ANTIGONO, qui hoſtis pop. Rom. iudicatus erat; deiecto, regnum, ex S. C. caducum acciperet.

Quùm autem Iudæi, è totâ regione collecti, & intra mœnia concluſi, certatim reſiſterent: & fauſta populo uſque ominati, TEMPLVM DOMINI, qui ipſos in periculo deſerturus non eſſet, iactarent: & direptis extra urbem equorum hominumq̃ue alimentis, per clandeſtina latrocinia, annonæ difficultates obſidentibus incenderent.

HERODES loca opportuna præſidijs præoccupando, & commeatus è longinquo convehendo, efficit; ut rerum neceſſariarum copia in exercitu eſſet.

Sed pòſt multa hinc inde tentata, quòd Antigoniam arrè obſeſſi, iam fame ſimul & inopiâ, ob annum Sabbaticum, laborarent, paucis primùm è Soſianis in mœnia evadentibus, & muris deinde interceptis; porticus etiam quædam circa templum exuſtæ ſunt; quas Herodes ab Antigono ipſo incenſas, quò populi in ipſum invidiam concitaret, calumniatus eſt.

HIEROSOLYMA EXPVGNATVR, ET DIRIPITVR.

At poſtquam Iudæi exteriorem Templi partem, cum imâ urbe, captam vidêre; in interiora Templi, & urbis ſuperiora refugêrunt. Et veriti, ne ab hoſtijs quotidie Deo immolandis arcerentur; ut eæ tantùm introduci ſinerentur, per legatos, rege annuente, impetrârunt.

Verùm, quùm nec ſic quidem ab obſtinatione deſiſterent; ex totis viribus urbem adortus expugnavit: & Romani, longæ oppugnationis moleſtijs exacerbati, omnia cædibus complevêrunt.

Et Herodiani, adverſam factionem funditùs exſcindere conati, parique cædis rabie incitati, paſſim, nullo ætatis aut ſexûs diſcrimine, ita ſæviebant; ut nec ſupplices TEMPLI RELIGIO tueretur; nec rege deprecante, à manibus temperaretur.

ANTIGONVS, neque prioris, neque præſentis fortunæ ſatis memor, è Turri deſcendens, SOSIO ad genua provolutus eſt. Is homini ignavo inſultans, & ANTIGONAM appellitans, vinctο cuſtodes addidit.

HERODES multò plus, quàm in vincendis hoſtibus, in auxilijs alienigenarum, qui ſe in ſanctiſſimi Fani adyta ingerebant, compeſcendis; negotij habuit. quorum alios precibus, alios minis, quoſdam & armis ægrè repreſſit. Qui *victoriam clade moleſtiorem exiſtimaret; ſi, quæ nefas inſpici, in profanæ multitudinis conſpectum venirent.*

Et rapinas ab urbe abſtinere moliens, SOSIVM identidem rogitabat; *Regémne ſolitudinis ſe Romani facere vellent! Exiguum ſibi ex tantâ civium cæde operæpretium videri; etiamſi totius orbis principatus contingeret.*

Quùmque SOSIVS referret; urbis per vim expugnatæ direptionem militi eſſe permittendam; promiſit ille de ſuo mercedem ſingulis adnumeraturum. Et honorarijs militi ducibuſque liberaliter exſolutis; & SOSIO regijs muneribus donato, an dehinc to! omneis benè nummatos è ſe dimiſit.

Hæc Hieroſolymorum clades incidit, in eorum, quos ſuprà dixi conſulatû CLXXXV. *Olympiade; menſe tertio; ſolennibus Ieiunij ferijs. poſt annos* XXVII. *quàm Vrbs, eâdem die, à* CN. POMPEIO *capta fuerat.*

ANTIGONI EXITUS. ET ASSAMONÆI IMPERII FINIS.

SOSIVS, aureâ coronâ DEO in Templo, conſecrata, Hieroſolymis digreſſus, ANTIGONVM ad ANTONIVM adduxit. HERODES verò veritus, ne aſſervatus ANTIGONVS, & Romam ab ANTONIO perductus; iure ſecum apud Senatum contenderet; quod HERODES plebeio; ipſe regio ſanguine prognatus eſſet. Et, ſi quidem, ob populi Romani offenſam, qui regnaret, indignus eſſe cenſeretur; *filijs certe ſibi... ſontibus regnum avitum iure deberi.* Eapropter multis ille pecunijs ANTONIVM induxit, ut ANTIGONVM è medio tolleret, & iuſto ſe metu liberaret.

Eum in modum ASSAMONÆORVM tam præclaris maiorum in republ. prepugnandâ facinoribus illuſtris; quàm ob continentem in eâdem Sacerdotij honorem, celebrata familia, tandem inteſtinis diſſidijs ſeditionibus, amiſit imperium. annis XXVI. ſuprà C. (al. CXXIIX.) poſt Encænia IVDÆ MACHABÆI.

ANTONIVS cupiebat quidem ANTIGONVM triumpho ſuo ſervare; ſed rerum novarum metu, quòd plebes ANTIGONO impensè favere; &, peregrini principatûs odio, ne tormentis quidem adigi poſſet; ut HERODEM appellatione regis digoaretur, viſum eſt, ignominioſâ morte eius memoriam obſcurare; & publicum HERODIS odium lenire. Illum igitur Antiochiæ ſecuri ſubiecit; & primus Romanorum, Regem eo ſupplicij genere adfecit.

RES IN AFRICA, INTER REGES INDIGENAS ADVERSARIOS.

Paullo antè BOGVDES, Mauritaniæ rex, in Hiſpaniam, ſive ſuâpte voluntate, ſive ANTONII iuſſu, navigârat; clade ibi, & fortunâ alternâ, exercitus. Et deficientibus ibi à ſe Tingitanis, ex Hiſpania digreſſus, regno ſuo exciderat.

Qui namque CÆSARIS in Hiſpaniâ factioni ſtudebant; BOCCHI, adverſarij regis, auxilio, BOGVDEM profligârunt. Quo ad ANTONIVM abeunte, BOCCHVS regno eius, CÆSARE favente, potitus eſt civitate etiam Tingitanis datâ.

BELLVM SICVLVM CVM POMPEIO RECRVDESCIT. CLADES ET CÆSARIS periculum.

ANTONIO vix dum ex Italiâ digreſſo, MENAS, eâdem levitate, quâ ad CÆSAREM tranſierat; indignè ferens, ſe minùs honorificè haberi, & legatum CALVISII eſſe; cum VII. navibus ad POMPEIVM. veni e facilem, transfugit.

CÆSAR itàque comparatâ claſſe, cui M. AGRIPPAM præfecit, è portu Baiano in altum provectus, graviſſimâ iterùm fortunâ adflictus eſt. Maior namque navium pars, quùm circa Veliam, & Palinuri promontorium, vi tempeſtatis lacerata & diiecta;

rum

tum vexationibus [illegible] direpta eſt, aut incenſa.

M. LEPIDVS interea ex Africa, cum XII. legionibus, & Numidarum equitum V. millib. Lilybæum Siciliæ tenuit; PLEMMENIO, quem ad prohibendam cum una legione POMPEIVS miſerat, repulſo.

Illum dum Lilybæi inclusum fruſtrà diutiùs LEPIDVS circumſidet; alia tot oppidula interim partim vi, partim deditione recepit.

Et CÆSAR navibus iam refectis, & aucto remigum ſupplemento; vela in Liparas fecit. Et MENA, dubiæ fidei viro, iterùm à POMPEIO ad CÆSAREM deficiente; pluribus prœlijs, varioque eventu pugnatum eſt. donec tandem M. AGRIPPA, apud Mylas, cum DEMOCHARE & PAPIA, POMPEII Præfectis, congreſſus; depreſſis XXX. hoſtium navibus, & in his ipſius PAPIÆ prætoria; victor abſceſſit.

Altera verò claſſis, quam ipſe CÆSAR ducebat; inopinato Pompeianorum ſuperventu, circa Tauromenium deleta eſt: & ſocij navales, militeſque eius, in terram expoſiti, paullùm abfuit, quin à POMPEIO opprimerentur. Et CÆSAR ipſe, hoſte urgente, territus; à PROCVLEIO, uxoris Mæcenatis fratre, petijſſe dictus eſt: *Vt ſibi morituro manum commodaret.*

Poſtquam verò ſalvus & incolumis ad exercitum pervaſit; CORNIFICIVM, qui iam ſuſtinendo hoſti par erat, ſpe auxilij confirmatum, copijs terreſtribus præfecit. ipſe, vijs undequáque obſeptus, aeatio, velociſſimo navigio, Pompeianorum præſidia prætervectus, MESSALLÆ & ALBIO CARSNATI ſe coniunxit.

CORNIFICIVS intereà, ob commeatuum inopiam, per campos ariditate ſqualentes, ad M. AGRIPPAM, qui Mylas & Tyndarida, deiectis Pompeianis, occupaverat; ſe cum exercitu recipere coactus eſt. Eoque in itinere, infeſtantibus undequáque Pompeianis, illos per triduum variè, neque inultè tamen, vexatos, M. LVRIVS, AGRIPPÆ legatus, qui cum III. legionibus adcurrerat; conſervavit; omniumq; ie rerum copiâ recreavit.

Sed intereà PAPIAS, IV. legionum ſupplementum, quod M. LEPIDO ex Africa veniebat, adortus; partim captis, partim depreſſis, unà cum II. legionibus, aliquot navibus, vehementer adflixit: & ſi qui enatando ad litora evaſerant; eos TISIENVS GALLVS, oræ maritimę ad prohibendum exſcenſione hoſtem, à POMPEIO, Præfectus, confecit.

CÆSAR, collectis tandem undique copijs, LEPIDO ſe coniungit; & coniunctis viribus ambo Meſſanam obſidione cingunt.

STATILIVS TAVRVS, ut commeatus POMPEIO terrâ intercluderet, omniaque populando ageret ferretque; cum IS. legionibus à Cæſare dimiſſus eſt, qui POMPEIVM eâ difficultate ad conferendum cogi poſſe ſperaret.

TACITA LEPIDI CVM POMPEIO SOCIETAS,

LEPIDVS ſenſim à Cæſare alienior; quòd ipſo, non ut Collega, ſed tamquam legato uteretur; occulta cum POMPEIO pacta feciſſe per indicium cognoſcitur.

CÆSAR pro tempore diſſimulandum ratus, quo maturiùs ſe tam infidæ ſocietatis metu liberaret omni curâ induſtriaque urguendum POMPEIVM putavit, ut pugnandi poteſtatem faceret.

PVGNA AD NAVLOCHOS, POMPEIO FATALIS. IPSE VICTVS AD ANTONIVM fugit.

Ille itaque, partim extremæ inopiæ; partim tranſitionis, militibus ſtipendia in diem procaciter poſtulantibus, mox futuræ metu; ad ultimam prœlij navalis aleam ſe comparabat.

Explicata igitur, ad Naulochos, qui locus eſt inter Pelorum & Mylas, navium utrinque acie, poſt acerrimum, diuque ancipitem conflictum, tandem M. AGRIPPÆ fortitudine & ſtrenuâ operâ, victoria pro Cæſare ſtetit. hoſteſque, depreſſis XXIIX. navibus; cæteris ferè omnibus, aut fractis aut corruptis, profligati ſunt.

Ex Præfectis POMPEII, Demochares captus ſibi manus intulit: APOLLOPHANES, victoris ſeſe fidei permiſit.

Ipſe Pompeius, paullò antè CCCL. navium potens, nunc cum XVII. dumtaxat elapſus, Meſſanam profugit. & præ cladis magnitudine ita mente concidit, ut omni ſpe abiecta, copijs terreſtribus neglectis, nullo etiam proſequente, Corcyram primò; inde Cephalleniam continenti curſu peteret: Ibique animo a pavore recepto ad ANTONIVM reſpicere cæperit. (TISIENVS GALLVS, ad LEPIDVM, à Gręcis; ad Cæſarem, à Latinis ſcriptoribus, cum copijs POMPEII terreſtribus, tranſitionem feciſſe traditur.)

MESSANA DIREPTA.

PLEMMINIVS, qui pulſo iam POMPEIO, cum IIX. legionibus Meſſanam adhuc tenebat, deditionis pacta LEPIDO obtulit. Et quamvis AGRIPPA abſentis tum quidem Cæſaris rationem eâ in pactione habendam contenderet; LEPIDVS à PLEMMINIO, Meſſanę receptus, ipſe Plemminium viciſſim in ſuam fidem recepit; & ſuis ſimul, PLEMMINIIQVE militibus diripiendam civitatem dedit.

LEPIDI VANITAS, ET MOX SVBMISSIO, AVGVSTO PRÆVALENTE.

Et iam Pompeianorum acceſſione, uſque ad XX. legionum numerum, auctus, & Meſſanæ potens; de universâ Siciliâ, quæ ſibi iure deberetur, in quam prior deſcendiſſet: & cuius plures civitates in fidem recepiſſet, ſibi vindicandâ retinendaque cogitabat.

Cæſar, eo cognito, poſtridie ad urbem accedens, facilè milites à direptione abſtinere, eumque Lepidum ex urbe excedere, collemque proximum caſtris ſuis occupare compulit.

Et poſtquam multos è Pompeianis, qui pridie

ad LEPIDVM tranſierant, corrupiſſet; cum equitibus ad vallum uſque caſtrorum LEPIDI progreſſus; caſtraque ipſa, cum paucis, ingreſſus, & milites adlocutus eſt.

Poſteà cum univerſis accedens copijs, caſtra LEPIDI obſedit: & poſt leve prœlium, milites tam Pompeiani, quàm Lepidiani, paullatim, alij poſt alios, LEPIDO nequidquam obteſtante, ad CÆSAREM deficiunt: parati etiam ipſum interficere, ni CÆSAR vetuiſſet.

Ita LEPIDVS ab omnibus deſertus, pullatus ad CÆSAREM adiens, ſe genibus eius ſubmiſit. Sed Cæſar adſurgens, dextrâ porrectâ ſublevatum, ſupplicem ſibi fieri paſſus non eſt: imperioq́ue ademto, relicto tamen Pontificatu maximo, ad Vrbem remiſit.

CÆSARIS VIRTVS ET CONSTANTIA.

(Alij, Circeios in perpetuum relegatum tradunt. & CÆSAREM rem tum maximè memorabilem adgreſſum, qui inermis & lacernatus in caſtra LEPIDI venerit: ibíque declinatis, quæ iuſſu hominis ignaviſſimi tela in eum contorta fuerant; lacernâque perforatâ; aquilam legionis rapuerit: cumque inermem, milites armati, deſerto Imperatore ſuo, ſint ſecuti.)

In locum C. CANINII abdicantis, Conſul ſub finem anni ſuffectus putatur T. STATILIVS TAVRVS. qui biennio pòſt Proconſul ex Africâ triumphârit: & iterùm Conſul fuiſſe dicatur.

3916.
Ab V. C. 717.

In hunc autem annum Conſules facti, L. GELLIVS POPLICOLA, Is M. VALERII MESSALÆ frater. POPLICOLA autem, nomen eſt adoptionis: neque enim GELLII, ſed VALERII, POPLICOLÆ cognomen tulerunt) & M. COCCEIVS NERVA. GELLIO poſteà abdicante, in eius locum ſuffectus eſt L. MVNATIVS PLANCVS. 34.

SEDITIO MILITARIS REPRESSA

Quùm ſubita in exercitu CÆSARIS ſeditio erupiſſet; militeſq́ue præter ſtipendia, miſſionem, agros, donativa, tumultuosè, apud tribunal, poſtularent: eam tumultûs procellam, ipſe partim ſeverâ in auctores animadverſione; (Decimam namque legionem, quæ contumaciùs ad iuſſa reſponderet, totam cum ignominiæ notâ exauctoravit. Alias, miſſionem petulanter flagitanteis, citra Emeritorum cōmoda dimiſit) partim liberalitate, ſedavit; quâ viritim II. M. ſeſtertiûm repræſentari iuſſit.

RECENSIO MILITARIS.

In recenſione copiarum, repertæ feruntur legiones XLV. equitum XXV. millia: levis armaturę milites ad XXXVI. millia.

HONORES AGRIPPÆ ET CÆSARI DELATI.

CÆSAR confecto ad hunc modum bello Siculo, M. AGRIPPAM, cuius ſtrenuâ fidelique operâ, eo bello uſus fuerat; novo, & ad eum uſque diem inaudito, honoris genere, Roſtratâ, eaque aureâ, ob victoriam navalem, *Coronâ, & vexillo cæruleo* donavit.

Compoſitiſque Siciliæ rebus, tributoque H. S. millies imperato; STATILIVM TAVRVM in Africam, ad recipiendas LEPIDI provincias, dimiſit.

His rebus Romæ nuntiatis, magno omnium conſenſu CÆSARI ſtatuæ & currus triumphales decreti; ſimul uti ovans urbem iniret, laureâque perpetuò uteretur, conceſſum eſt.

HERODIS MERVM IMPERIVM: ET TYRANNIDIS INITIA.

Poſtquam totius Iudææ potitus eſt HERODES, qui ex urbanâ plebe, eius, ante regnum, conatibus faverant; eoſdem ad honores provehebat: Qui in adversâ fuerant factione; quotidianis ſupplicijs atterebat.

SAMÆÆ PHARISÆI PRÆSAGIVM.

In præcipuo autem apud eum honore erant, POLLIO Phariſæus; eiuſque in diſciplinâ adſectator, SAMAIAS. Hi namque in urbis Hieroſolymæ obſidione, civibus uſque ſuaſores fuerant; uti HERODEM in urbem reciperent.

Idemque SAMÆAS, HERODE tum adoleſcente, apud Hyrcanum, cæteroſque Synedrij iudices, capitis reo, & pro ſe cauſſam dicere iuſſo; non ſine exprobratione prædixerat; *Fore, ut quorum ſententijs ille tunc abſolutus eſſet; ab iiſdem omnibus, idem iniquitatis illius pœnas poſtmodò exigeret.*

Ipſe, captis iam Hieroſolymis, regiam omnem ſupellectilem in unum congeſſit: & magnam auri argentique vim, à locupletioribus extortam, ANTONIO, eiuſque amicis elargitus eſt.

Quinque & quadraginta factionis Antigonianæ primates interfecit; cuſtodibus ad portas adpoſitis, qui & cadavera ſcrutarentur, ne quis vivus pro mortuo efferretur.

Bona quam-plurimorum publicata in grariū regis reſe-

referebantur. Agri ob annum Sabbaticum, inculti, inopibus & exhauſtis civibus famem etiam minabantur. *Hæc Herodianæ tyrannidis initia.*

HYRCANVS INSIDIOSE AB HERODE REVOCATVR.

HYRCANVS autem, quem à PACORO & BARZAPHARNE captum, & ad ſe perductum, PHRAHATES, Parthorum rex, ob generis claritudinem, comiter habebat; & vinculis ſolutum, Babylone, in magna Iudæorum inquilinorum frequentiâ, degere permiſerat. Quemque ob honorem, quo à Iudæis, non modò Babylonijs, ſed Trans-Euphratenſibus etiam, haud aliter, quàm rex & Pontifex, colebatur; præſentis fortunæ non magnoperè pœniteret: poſtquam HERODEM in regiâ dignitate conſtitutum cognovit; novas ſpes animo præcepit, qui patriæ & ſuorum deſiderio flagraret; & gratiam à novo rege exſpectaret. quòd eum olim de capite periclitantem in publico iudicio ſervâſſet.

Atque adeò HERODES ipſe litteris eum cohortatus eſt; rogaret Phrahatem, & regni inquilinos Iudæos; *Ne ſibi communem cum genero futuram inviderent poteſtatem.* Et miſſo cum multis muneribus ad Phrahatem legato, eblanditus eſt; *Ne quid rex ſibi remoræ adferret*; cupienti, gratiam ſuo olim ſervatori, & viro optimè de ſe merito, referre.

Neque hæc tamen à rege ex animi benivolentiâ agebantur. Sed quòd gravis inviſuſque populo rex futurus eſſet; & rerum animorumque in regno converſiones cavendas ſibi eſſe duceret; HYRCANVM, aut de medio tollere, aut in poteſtatem habere contendebat.

Eumque tunc à Partho remiſſum; & viatico à Iudæis illis, Aſſyriæ colonis, honorificè adſutum, quùm excepiſſet, in ſummo honore habere viſus eſt: & primum illi in conventibus; honoratiorem in convivijs locum cedens; patremque ſubinde appellans, omnem inſidiarum ſuſpicionem avertere; & principarum ſibi interim iiſdem artibus ſtabilire moliebatur. Nihilo minus domeſticæ mòx ſeditionis enata eſt occaſio. hoc initio.

ANANELVS PONTIFEX: CVI MOX ARISTOBVLVS SVFFICITVR. DOMESTICA ſeditio, auctore ALEXANDRA.

Rex dum cavet: *Ne quis ex illuſtribus Pontificatum capeſſeret*, ANANELO, non obſcuri generis, ſed peregrino ſacerdoti, quem ob veterem familiaritatem Babylone acciverat; ſummum ſacerdotium tradidit.

Sed ALEXANDRA, HYRCANI filia; quæ ex Alexandro, Ariſtobuli regis patrui ſui filio, (quemque POMPEIVS Antiochiæ ſecuri multo antè percuſſerat) formoſiſſimos liberos, ARISTOBVLVM alterum; & MARIAMNEN, HERODIS uxorem, ſuſceperat. iniquè ferens, filio ſuperſtite, à peregrino Pontificatum uſurpari; CLEOPATRAM, per fidicinem quemdam; litteris ſolicitat, ut ab Antonio, Pontificatum filio ſuo Ariſtobulo petat.

Dum ea res ab Antonio negligitur; Gellius, eius amicus, fortè in Iudæam profectus, & cum Alexandrâ collocutus, quam, tam pulcrâ prole felicem, prædicabat; ſuadere cœpit: ut matrer expreſſas amborum effigies ad Antonium mitteret. Fore, ut ijs conſpectis, nihil non à ſe impetrari ille patiatur.

ANTONIVS verò, indecorum planè ratus puellam, HERODI nuptam, peregrè arceſſere: & CLEOPATRÆ ſuſpiciones vitans; Herodi ſcripſit: ut *adoleſcentem honeſto nomine, ni moleſtum, ad ſe tranſmitteret.*

HERODES, qui tutum non putaret, Ariſtobulum, ætate florentem & puberem, & genere tam illuſtri procreatũ, Antonio, homini tam licenter impotenti, & in libidines proclivi, tradere; reſcripſit: *Si adoleſcens pedem è regno ſuo efferret; Iudæis rerum novarum tam cupidis; regnum tumultibus mox bellicis completũ iri.*

ANTONIO ita pacato; & Mariamne aſſiduis precibus regem maritum interpellante; ut *fratri, quaſi iure debitum, Pontificatum redderet*; & adoleſcenti, per eum honorem, peregrinandi facultatem adimeret; Rex Alexandræ ſocrui, quæ immoderatâ ambitione tantum-non regnum in maximos motus præcipitâſſet; recõciliatus; eius F. cui ANANELVS hactenus ob immaturam ſcilicet ætatem, prælatus fuiſſet; Pontificatum, magnâ cum mulierum voluptate, reſtituit; & domeſticæ diſcordiæ remedium attuliſſe putavit.

ALEXANDRAM tamen, quæ oblatâ rerum novandarum occaſione, quietura non videbatur, intra regiam ſe continere, iuſſit; & nihil pro poteſtate agere permiſit. Quùmque illa præ muliebri ſuperbiâ, ſuſpectam ſe obſervari indigniſſimè ferens; litteris iterùm ad CLEOPATRAM dans, *præſentem rerum ſuarum ſtatum deploraret.* & ut aliquam ſibi opem adferret, rogaret. Et CLEOPATRA, ut unà cum filio in Ægyptum, clam ad ſe confugeret, ſuaſiſſet; ALEXANDRA in ſandapilas, eum in uſum comparatas, ſe & filium ſuum concluſit; quibus noctu, per famulos conſcios, efferrentur; & navigio in Ægyptum deveherentur.

HERODES, per Sabbionem quemdam, de eiuſmodi conatu, & inſidijs edoctus; ſocrum, in ipſo fugæ tentatæ articulo, deprehenſam, retraxit. Ei tamen; metu CLEOPATRÆ, ſimulatâ clementia, erroris auſique veniam dedit: de adoleſcente nihilo minus quovis modo è medio tollendo iam-tum cogitans.

ARISTOBVLI PONTIFICIS GRATIA; ET HINC REGIS INVIDIA; ET IN EVNDEM inſidiæ.

Etiam fortè SCENOPEGIA, celebres apud Iudæos feriæ, inſtabant; quas ille, unà cum populo, per hilaritatem exigere & concelebrare decreverat; quùm adoleſcens, annum ætatis ſeptimum-decimum ſupergreſſus, ſacris de more operaturus, ornatu Pontificiò ad altare adſcendit: & ceremonijs ritè decenterque defungens, & raro formæ ſtaturæque decóre, totâque adeò facie & ore, eximiam veteris proſapiæ dignitatem præferens; multitudinis oculos, ſimul & ſtudia in ſe convertit. & Avi Ariſtobuli, præclarorumque eius facinorum memoriam in eorum animis quaſi refricare cœpit. Neque illi, gaudio nimio perfuſi, à fauſtis vocibus, & gratiæ teſtandæ ſignificationibus, ſeſe abſtinere poterant. Quæ omnia HERODEM maiore adoleſcentis odio inflammárunt.

Peractis itáque ferijs, rex ab Alexandrâ convivio acceptus, adoleſcentem, in locum inſidijs deſtinatis

oppor-

opportunum, pertrahit. ibique iuvenili luſu eſtuantem ad ſpectaculum domeſticorum & famulorum, in magnis circa Aulam piſcinis natantium, perducit: & ut nudato corpore cum iiſdem ſe permiſceat, comi provocatione inducit.

Tum amici regij, quibus id negotij datum, petulantis licentiæ ſpecie, natantem non priùs mergere & deprimere deſtiterunt; quàm faucibus oppletis animam exhalaret.

Hic caſus non modò mulieres inſolabili luctu conſternavit; ſed urbem etiam totam incredibili mœrore adfecit.

Alexandra in primis, quam generi dolus non fallebat; vix ab inferendâ ſibi manu ſe continuit. Sed impetu animi repreſſo; ſi fortè exſtincto per ſummum nefas, filio ſuperesſe poſſet, donec aliquando ultionis offerretur facultas; nullam procuratæ per regem necis ſuſpicionem præ ſe ferebat.

Herodes, qui ſe ab eo crimine alienum videri vellet; non luctum tantùm, ſed & lacrymas, veris proximas, effingebat: & quod ad magnificentiſſimi funeris adparatum attinet; nihil ſibi ad ſummam liberalitatem reliquum faciebat. (*Hæc apud Hierichuntem geſta fuiſſe alij memorant.*)

HERODES CÆDIS CRIMEN A SE AMOLITVR.

Alexandra, quæ nullâ ratione emolliri poſſet; & in dies magis magiſque luctu animum exacerbante, in vindictæ deſiderium exardeſceret; Cleopatram de Herodis inſidijs, & miſerabili filij ſui interitu, per litteras edocet.

Illa mulieris, cuius pridem iuvandæ cupida fuiſſet; infortunium miſerata; Antonium, ad ulciſcendam Iuvenis nobiliſſimi necem, incitare non deſtitit. *Indignum facinus; HERODEM, qui eius operâ, alieni iuris regno potitus ſit; tam inſolenter & impunè in legitimam regum ſubolem graſſari.*

Antonius, quùm Parthico bello intentus, Laodiceam veniſſet; Herodem, ut de obiecto indignæ necis crimine cauſſam coram ſe diceret, arceſſivit; facti, quod deteſtabatur, ſi quidem is auctor eſſet; ſupplicium exacturus.

Ille, etſi cauſſæ ſuæ non ſatis fideret; & Cleopatræ tamen, maritum, in ſe, irritantis, odia metueret; neceſſariò parendum ſibi quidem eſſe duxit. ſed regni curâ fratri Ioſepho traditâ, ei, inter cætera, clam mandavit:

HERODIS VXORIVS ADFECTVS.

Vt, ſi quid gravius ANTONIVS in ſe conſuluiſſet; MARIAMNEN extemplo interficeret. (Antonium ſcilicet, ratus, formoſæ mulieris, quàm pridem famâ cognitam haberet; potiundæ cupidum, hæc in ſe moliri.) *Se verò pati non poſſe, atque adeò iniuriæ adfine exiſtimare; ſi quis, ab ipſius exceſſu, tam pulcræ & generoſæ mulieris, tamq; caræ ſibi uxoris, amplexibus frueretur.*

Quùmque ea mandata imprudentiùs Ioſephus mulieribus prodidiſſet; quibus coniugalem in Herode amorem confirmare & teſtari vellet: quòd neque ille, ſine Mariamne vivere ſuſtineret; neque vel morte ipsâ ab eâ diſiungi. mulieres cōtrà, id non tam quaſi conteſtati in Herode amoris argumētum interpretatæ ſunt; quàm diriſſimum Tyranni animum, qui mortuus in ipſarum capita ſæviret; exhorruerunt.

Rumor intereà incertis auctoribus, ſed regis inimicis, per urbem increbuerat; Herodem excruciatum ab Antonio, & morti deditum eſſe. Et regiâ mirum in modum eo nuntio perturbatâ, Alexandra Ioſephum hortata eſt; ut ſe, ipſaſque, ad ſigna legionis Romanæ, quę tum ad regni cuſtodiam, circa urbem, ſub Tribuno Iulio, tendebat; veluti in tutum, transferret. Mariamnen, ſi in conſpectum Antonij venerit; quidvis, etiam regnum, eaque quæ generi regio debentur, facilè conſecuturam.

HERODES CRIMINE ABSOLVTVS.

Dum ea trahitur conſultatio; litteræ ab Herode ſupervenêre: *ANTONIVM muneribus, quæ ea ſibi Hieroſolymis ſecum attulerat; placatum iam eſſe.* Qui negaret; *regem, qui talis eſt, ſui facti rationem reddere oportere. Honore ſemel dato; liberæ eum eſſe poteſtatis.*

Neque Cleopatræ, quæ in contraria inſtigabat, & regni Iudæi cupidine, perditum Herodem volebat; *conducibile eſſe; alienis ſe imperijs multum immiſcere.*

Cleopatræ nempe iam Antonius Cœle-Syriam eâ lege conceſſerat; ut Herodi moleſta eſſe deſineret: neque poſthàc Iudææ regno inhiaret. Ita rege mòx redituro, perfugiendi ad Romanos voluntas, in mulieribus, refrixit.

ANTONII CVM PARTHIS, MEDIS, ET ARMENIIS BELLA.

Nova tum Parthici belli occaſio Antonio oblata eſt. Phrahates ſcilicet, Pacori, à Ventidio nuper cæſi, frater, patrem ſuum, Orodem, (de quo Iuſtin. lib. 42. Qui fratrem Mithridatem interfecerat) aquâ intercute turgidum, quùm præbito aconito è medio tollere non potuiſſet, ſpiritu intercluſo ſtrangulárat. & xxx. fratribus (quos pater ex Antiochi filiâ ſuſceperat) pariter interfectis; regnum, quod parricidio occupárat; crudeliſſimè iam vexabat. Dilabentibus, ob tyrannidem, in diverſa Parthorum optimatibus; Monæſes, primæ inter cæteros nobilitatis, ad Antonium transfugerat.

Eo recepto Antonius, quùm is ſe ducem belli fore, bonamque Parthiæ partem facilè occupaturum, polliceretur; adiunctis ſibi Pharnabazo, Iberorum; & Zibere, Albanorum, regibus; quos P. Canidius Craſſus paullo-antè ſubegerat: expeditionem contra Phraatem parabat.

Cęterùm Phrahates, defectione ſuorum turbatus, miſſis ad Monæſem legatis, & datâ fide, ad ſe reverti iubet. Antonius, unà cum Monæſe legatos viciſſim mittit: qui ſi ſigna ſub M. Craſſo amiſſa, & cives Rom. captivi redderentur, ſocietatem offerant, & pacem cum Partho conficiant.

Ipſe interim validis inſtructus copijs, (xiv. legionibus; xl. auxiliarium, & xii. equit. millib.) Cleopatra, quæ tum illi aderat, in Ægyptum remiſſâ,

miſſâ; regem hoſtem, ſpe pacis ſecuriùs agentem ex-improviſo oppreſſurus, ad Euphratem uſque & ad Zeugma, proceſſit.

Quem tranſitum ubi validis teneri præſidijs intellexit; ab ARTAVASDE, maioris Armeniæ rege, ſibi fœderato, accitus, monituſque; quoniam Artavaſdes, alter, Medorum rex, quem peſſimè oderat; longiùs, ad præſtanda Parthis rebellibus auxilia, profectus eſſet, Mediam facilè poſſe occupari: Statio Oppiano, poſt ſe cum impedimentis, machinis, & bonâ exercitûs parte, relicto; & ſe quam-primùm ſubſequi iuſſo; ipſe per avios montium itinerumque anfractus, ad D. paſſuum millia; à verſuto Armenio, qui æſtatem eundo & morando extrahi cuperet; circumductus eſt: & vix tandem ad Phraaſpa, Medorum regiam, (in quâ uxor regis erat, cum IV. liberis) pervenit: opidumque arte & milite munitum, fruſtrà oppugnat.

Medus, qui cum ſuis auxilio Parthis occurrerat; ab Antonio in Oppianum converſus, eumdem cum X. militum millib. oppreſſit. capto Polemone, Ponti rege, impedimentis omnibus, machiniſque bellicis potitus.

ARTAVASDÆ ARMENII PERFIDIA. ANTONII A MEDIS CLADES.

Quod ubi Artavaſdes Armenius intellexit; magnâ fraude, & abruptâ armorum ſocietate, domum ſe cum ſuis copijs, quę XVI. equitum millia erant, recepit.

Ita Antonius, & à ſocio deſertus; & in commeatuum difficultates, Parthis undequáque infeſtantibus, coniectus; oblatâ per fraudem pacis ſpe, legatos mittit; *qui ſigna & captivos*, uti priùs, *à Partho repeterent.*

PARTHVS viciſſim, reiectâ earum rerum mentione, ſi ANTONIVS Medorum finibus excedat, & exercitum deducat; pacem ſe conceſſurum reſpondit.

Eoque reſponſo ille ſecurior, ſolutâ Phraäſporum obſidione, dum pacis conditiones exſpectat; ad reducendum exercitum ſe comparabat: Quùm hinc Medi, eruptione ex urbe factâ; machinis operibuſque negligenter cuſtoditis flammas inijciunt; aggeres & vallum diſturbant. Inde Parthi, Antonianos inopinanteis adorti, haud exiguam cladem intulérunt.

Antonius, qui ſe fraude circumventum, neque ulteriùs ſibi de pace cogitãdum videret; duce Mardo quodam (qui à Craſſianâ clade illic captivus, mores conſiliaque Parthorum callebat, & itinerum erat peritus) inſtituto per montium & locorum anguſta itinere, (ne exercitum ſuum, armis gravem, per loca plana, & patentia, ſagittarijs Parthis obijceret) poſt varias itinerum, prœliorumque difficultates & vices; poſt infinitas ex panis aquæque inopiâ ærumnas (octies namque & decies intra octavum viceſimum diem, prœlia ex itinere commiſerant; & per ęqua, iniqua, CCC. paſſ. millia erant emenſi) deſideratis è ſuis ampliùs IV. & XX. millibus, ſuperato Araxe fluvio in Armeniam pervenit.

ANTONIVS EX ARMENIA IN ÆGYTVM REDIT.

Hic, diſſimulatâ ſui in Artavaſdem deſertorem animi acerbitate, & ulciſcendi cupiditate; quòd in ſummâ pecuniæ, rerumque neceſſariarum inopiâ, humanitatem atque hoſpitium Armenij ſibi perquam neceſſaria eſſe intelligeret; blandè benignèque hominem adlocutus, impetravit; *ut ſibi cum exercitu, tot laboribus cladibuſq; fracto, in ipſius regno hibernare liceret.* Primo Vere, alteram ſibi in Medos expeditionem ſuſcipere conſtitutum eſſe.

Cæterùm poſtquam aliquamdiu in Armeniâ commoratus ſe ſuoſque ex proximis incommodis recreaſſet; hieme necdum exactâ, CLEOPATRÆ deſiderium non ferens, quò ea propinquior ei eſſet, per Cappadociæ montana, niveſque hibernas, (ut IIX. militum millia eo itinere amiſiſſe prodatur) exercitum in Phœniciam reduxit. & medio inter Berytum & Sidonem, loco, ad mare conſedit.

Ibi veſte & pecunijs, quas CLEOPATRA ſecum attulerat; ſive ab Antonio ſubminiſtrata ſibi imputari patiebatur; in milites, centenis & quadragenis ſeſtertijs, viritim diſtributis; alijſque rebus conſtitutis, unà cum eàdem in Ægyptum reverſus eſt.

ZELOTYPIA HERÓDIS; ET SALOMES SORORIS CALVMNIÆ.

HERODES verò, poſtquam ANTONIVM, contra Parthos abiturientem, aliquouſque deduxiſſet; in Iudæam reverſus; ex matre, & ſorore SALOME cognovit, quid ALEXANDRA cum ſuis moliri tentáſſet.

Soror inſuper, cui regina, excelſi animi femina, inter muliebria convicia, generis obſcuritatem ſubinde exprobraret; IOSEPHVM maritum ſuum obiectâ eius cum Mariamme conſuetudine, in crimen vocare auſa eſt.

HERODES, qui uxorem perditè deamaret, eam ſeorſim percunctatus, ecquid cum IOSEPHO habuiſſet commercij? Et dein cordatâ eius inſontis purgatione placatus, quùm gratijs ei pro ſervatâ pudicitiâ actis, ſuum viciſſim erga ipſam amorem fidemque commemoraret. & illa ſubijceret; *Verè amantis non eſſe, mandare; ſi quid ipſi humanitùs quandóque accidat; uxorem innoxiam addi fati comitem:* Eo verbo rex veluti fulmine præſtrictus; & capillis præ dolore dilaniatis amens; eam è complexu reiecit: quaſi ſtupri manifeſtè convictam. Cui, non alia conditione, IOSEPHVS ſua privatim mandata prodidiſſe cenſeretur.

Quùm tamen amore victus, ægrè licet, ab eius cæde ſe cohiberet; IOSEPHVM ne in conſpectum quidem admiſſum, & inauditum, interfici iuſſit: & ALEXANDRAM, velut omnium malorum auctorem, vinctam cuſtodiæ tradidit.

CLEO-

CLEOPATRÆ AMBITIO, ET IMPOTENTIA. CVI HERODES VECTIGALIS.

Res intereà in Syriâ turbabant, præ impotenti CLEOPATRÆ cupiditate; quæ ademtos, quo iure, quaque iniuriâ, regibus principatus, ſibi contribui ab ANTONIO poſtularet.

Illa non contenta; primùm fratrem, cui regni ſucceſſio debebatur, annos XV. natum, veneno ſuſtuliſſe: Deinde ARSINOEN ſororem; Epheſi, in Æde DIANÆ ſupplicem, per ANTONIVM interfeciſſe; undecumque etiam ſpes lucri & pecuniarum adfulgeret, nullum neque templum, neque Aſylum, neque ſepulcrum violare dubitavit. Mulier & ſumtuoſa, & voluptatibus dedita: cuius cupiditates vix totius orbis opibus expleri poſſent.

Quæ cum ANTONIO in Syriam ingreſſa, eius quoque regionis poſſeſſionem ſpe & animo devorárit: PTOLEMÆI MENNÆI F. LYSANIAM, quaſi Parthicis rebus ſtudentem, interficiendum curárit: Iudæam ſimul, & Arabiam, regibus ſuis, HERODE & MALICHO, ereptas, ſibi vindicare contenderit. Et quùm ANTONIVM; (quantumvis ille non modò illecebris, ſed veneficijs etiam eius mulieris irretitus videretur) tantæ iniquitatis puderet; neque omnia pernegando triſtem illam à ſe dimittere vellet; parteis ex utriuſque regno delibatas; & urbeis omneis, quæ intra fluv. Eleutherum, uſque ad Ægyptum, interiacent, (præter Tyrum, & Sidonem, omni ætate liberas) ei elargitus eſt.

Illa, Antonio in Armeniam cum exercitu profecto, ab Euphrate reverſa, poſtquam Apamêam & Damaſcum, quæ Lyſaniæ paruerant; obiter adijſſet; in Iudæam venit. Et ab HERODE magnificè accepta, partem propinquæ Arabiæ, ſibi attributam; & annuos Hierichuntini agri (qui balſamum, unguentorum longè pretioſiſſimum, tunc ferè ſolus progignere putabatur) proventus ei elocavit.

Quinque intemperans mulier, & in libidines proiecta, familiariùs regis, ſibi parum amici, utcumque amorem prætexeret; & fortè, per ſtupri ſpeciem, inſidias ſtrueret) concubitum appetiiſſet; ille non modò uti à tam proſtratâ impudentiâ abhorrens, renuit; ſed re cum amicis agitatâ, etiam conſultavit: Num, quam in ſuâ poteſtate haberet, mulierem, omnibus ex æquo infeſtam, nec marito ſuo ſatis fidam, occidere oporteret. Cæterùm ſanioribus amicorum conſilijs; & periculi in poſterum magnitudine, à tanto facinore cohibitus; placatam muneribus reginam in Ægyptum deduxit.

Et earum, quas dixi, regionum vectigalia, CLEOPATRÆ addicta, ipſe quidem quot-annis iuſtè pendebat: Verùm Arabs, exactore eorum HERODE, initiò, pro ratâ portione, CC. talenta; deinde vix, & malignè parteis, ac ne quidem integras, exſolvebat. *Unde belli origo.*

ANTONIVS ITERVM IN PARTHOS; ET ARMENIOS PROFICISCITVR.

ANTONIVM, per Phœnicen, uti diximus, in Ægyptum, cum CLEOPATRA, reverſum, legati ab ARTAVASDE, Medorum rege, comite POLEMONE Pontico, erant conſecuti.

POLEMONEM illum, qui bello ſuperiore Antonij ſigna ſecutus; & in prœlio, quo STATIVS OPPIANVS cladem accepit, captus; benignè habitus à Medo fuerat. ut ſuis promiſſis gratiam fidemque præſtrueret; tamquam gratum Antonio munus, ſine pretio, rex ille remittebat: & orabat; ut quoniam ſibi, cum PHRAHATE, Parthorum rege, novæ belli cauſſæ obortæ eſſent; (contentio erat, de prædâ, & ſpolijs Romani exercitûs, inter ſe dividendis) ſociatis inter ſe copijs opibuſque, ipſe recenteis; Antonius præteritas iniurias in communi hoſte ulciſcerentur.

Antonius, cui oblatâ opportunitate ad vindicandam ARTAVASDIS Armenij perfidiam, uti placuerat; fœdere cum Medi legatis percuſſo; in Armeniam, (quaſi ad Araxem fluv. (qui Mediam ab Armeniâ diſpeſcit) copias ſuas cum Medo coniuncturus) profectus, Artaxata, Armeniorum regum ſedem, pervénit.

Ibi ARTAVASDEM, Armeniæ maioris regem, multis antè artibus tentatum, nec ſubdolæ verſutiæ hactenus obnoxium, ex propinquiore loco, per ingentia promiſſa, (cuius filiam, filio ſuo Alexandro, in uxorem expetere ſimularet) quamvis ambigentem, & ſcelera ſua æſtimantem, perpulit; ut in caſtra ſua intraret.

Tum regem aſtu captum, ne quid regio honori deeſſet; argenteis catenis vinctum per Armeniam circumducit: opibuſque regijs, coniuge, liberiſque (præter ARTAXAN, primæ ætatis filium, qui patre iam captivo in regnum ſuffectus, & prœlio mòx victus, ad Parthos profugerat) potitus; omiſſo, quod in Parthos ſuſceperat, bello, ARTAVASDEM ipſum cum omni prædâ ac neceſſitudinibus, in Ægyptum trahens, aureis oneratum catenis, Alexandriæ, ritu Romano, in triumphum duxit: ipſique CLEOPATRÆ, reginæ, aureo in ſolio conſidenti, ſupplicem fieri iuſſit.

OCTAVIA REPVDIATA.

Inter has Parthicæ expeditionis vices, OCTAVIA in Aſiam adveniſſe memoratur: & ab Antonio, qui ſe ad bellum Parthicum proficiſci cauſſaretur, vel Athenis ſubſiſtere; vel, ſi ita videretur, domum redire iuſſa. Illa, quantumvis facilè ſuſpicaretur, ſe non tam propter Parthicam expeditionem, quàm CLEOPATRÆ amores, remitti; munera tamen, quæ ſplendiſſima Româ ſecum attulerat (in quibus præter veſtem, pecunias, & iumenta, II. erant ſelectorum militum millia) ad Antonium miſit.

(Creditur OCTAVIA à fratre CÆSARE ad Antonium miſſa; ut aliquam iuſti belli occaſionem captaret. qui non ignarus amorum eius & conſuetudinis cum CLEOPATRA, præferendam coniugi pellicem non dubitaret.)

SEX. POMPEII EXITVS, CÆSARI GRATVS.

Inter hæc SEX. POMPEIVS, poſt bellum infeliciter in

ter in Siciliâ geſtum, variâ incertâque fugâ in Leſbum inſulam delatus, Mitylenæ, (ubi olim cum matre, dũ Pater adversùs C. Cæsarem bellum in Græciâ gereret, in tuto, degerat) ſubſtitit. Quumq́ue primùm, miſſis ad Antonium legatis, eius ſe fidei permittere decreviſſet; cognito deinde infelici rerum eius adverſus Medos ſucceſſu, animum ad tranſmarinas provincias ſibi adiungendas adiecit. & claſſiarijs, navibuſq́ue interim comparatis, Parthis etiam ſe iungere ſtudebat. Et Thraciæ, Põtiq́ue reges, aliosq́ue Dynaſtas, ad auxilia & ſocietatem contrà Antonivm, uti prius Labienvs, ſollicitare cœperat.

Antonivs, qui priùs Pompeivm in amicitiam recipere conſtituerat; cœptorum contrà ſe gnarus, M. Titivm, qui à Pompeio ſervatore ſuo, ante ad ſe deſeccerat, cum claſſe adversùs eumdem proficiſci iubet. eo mandato; *ut ſi quidem ſe claſſemq́, ille dederet, honorificè ad ſe deduceretur. ſecus, bello ipſum perſequeretur, & quoquo modo oppreſſum interficeret.*

Titivs Pompeium Nicomediæ adhuc imparatum deprehendens, qui pacem quidem per legatos iterùm ab Antonio peteret; neque ſe tamen, aut claſſem, tradere paratus eſſet; dum per mediterranea Bithyniæ, in Armeniam cogitat; Mindaj circumventum, & in poteſtatem redactum, Antonij iuſſu, (ut fama tenet) interficiendum curavit.

Alij à Mvnatio Planco eam cædem (cuius poſteà Antonium pænituerit) procuratam, aut acceleratam, tradidérunt.

Cæsar, ob id factum, ludis equeſtribus, Antonio currum apud Roſtra, & in Templo Concordiæ ſtatuam poſuiſſe proditur. Titivs verò ex hoc facinore tantum ſibi odium concitâſſe; ut ludis in theatro factis, pop. Romani exſecrationibus, è ſpectaculo, quod præbebat ipſe, pelleretur.

3917. Ab V. C. 718. | *Iam L. CORNIFICIO, & SEX. POMPEIO (qui alterâ Pompeiorum familiâ fuit) Conſulibus, CÆSAR in Siciliam traiecerat. inde in Africam alternis Bocchi & Bogudis, Mauritaniæ regum, motibus turbatam, cogitans.* | 33.

BELLVM CVM ILLYRIIS ET IAPYDIBVS, ET DALMATIS.

Sed tempeſtatibus, quò minus eò navigaret, impeditus; ne miles otio licentiâque corrumperetur, in Illyrios, ſive Iapydes & Dalmatas, movit.

Iapydes, qui à tergo Iſtrorum in Alpibus habitabant, dum Cæſar bello Siculo diſtineretur; finitimos latrocinijs infeſtârant: nec indicta vectigalia perſolverant.

Hos itaque, quod citrà Alpeis, haud procul à mari habitarent, facilè in ditionem compulit. Eos verò, qui iuga & latera montium incolebant; gens fera & aſpera; non ſine maximo labore perdomuit.

Ibi Cæſar, in Metuliæ opidi obſidione, dum è ligneâ quadam turri, in murum, per pontem conſcendere conaretur; Ponte ob multitudinem oppugnatorum, labante, dextro crure & utroq́ue brachio adflictus eſt.

At quùm nihilo minus oppugnatio undique infeſto militum concurſu urgueretur; Barbari, qui de pace ſe agere velle ſimulârant, præſidium, in arcem acceptum, noctu ex inſidijs trucidârunt: & tectis domorum incenſis, alij ſe, alij uxores & liberos ſecum occidérunt. Eoq́ue civium furore Metulia, nullâ militi prædâ, neq́ue exercendæ ſævitiæ materiâ, relictâ, ferro igniq́ue conſumta eſt.

Reliquæ Iapydum gentes, Albij montis, urbiumq́ue Arupini & Monetij, incolæ, metu paris cladis in deditionem venére. Vendiani quoque, omnibus ad ſui oppugnationem paratis, quùm tentati amicitiam Cæſaris, quàm vim experiri mallent; in fidem poteſtatemq́ue accepti ſunt.

IAPYDES, PANNONII, DALMATÆ, ET SALASSI DOMITI.

Cæsar victis Iapydibus has leges dixit; *Ut à latrocinijs & mari abſtinerent: vectigales eſſent: ius magiſtratuſq́, à conventu Scardonitano peterent.* Tedanium civitas, quòd nihil hoſtile patrâſſet, iure Italico donata eſt.

Inde cum exercitu in Pannonios, nullâ ſatis iuſtâ de cauſsâ; ſed ne otio miles difflueret, profectus; & nihil adhuc hoſtile molitus; poſtquàm ipſi, exercitũ Siſciæ urbi propinquantem, hoſtilem in modum vexare cœpiſſent; populari eorum agros iuſſit. Ipſamq́; Siſciam, hinc à terrâ, indè à Savo Colopeq́; fluvijs, obſeſſam; & aliquantâ ſuorum clade perterritã, leges pacemq́ue, cũ reliquâ Pannoniâ, accipere coëgit.

Ibi relicto cum parte exercitûs Fvsio Gemino; in Dalmatas, quos aliquot iã prœlijs M. Agrippa fregerat, proficiſcitur; inſidijs eorum, ex ſilvarum & viarum ambagibus, tentatus.

Cæsar eos, velut indagine clauſos, captosq́ue, oppreſſit & profligavit: fugâq́ue in Setoviam opidum delatos, obſidione cinxit.

Dalmatæ, dum in urbem irrumpere conantur, duobus prœlijs profligati ſunt.

Cæsar, qui genu lapide ſauciatus aliquot diebus decumbere neceſſe habuerat; VII. coborteis, quòd loco ceſſiſſent, decimatas hordeo pavit.

Hoſteis iterùm rebellanteis, ac ſubinde victos, tandem datis obſidibus, imperata facere; & tributum in eum uſque diem, à C. Cæsaris temporibus debitum, perſolvere coëgit. relictoq́ue ad reliquos perdomandos Statilio Tavro, Romam profectus, triumphum ob res bene geſtas decretum, in aliud tempus diſtulit.

Salaſſos, gentem Inalpinam, qui vicinos & viatores per latrocinia quotidie magnis damnis adficiebant: & Valerivm Messallam, quem Cæsar eò in hiberna dimiſerat; ad lignorum pretia, quæ partim ad naveis, partim ad haſtas conficiendas, ex ipſorum ſilvis rapuerat; perſolvenda adegerant; idem Messalla varijs gravibuſque prœlijs attritos, imperata facere coëgit.

3918. Ab V. C. 719. | *Dum hæc in Illyrico, & apud Dalmatas geruntur, M. interim* ANTONIVS, *cum* L. SCRIBONIO LIBONE, *ſecundum inierat Conſulatum, (abſens haud dubiè) ex pacto.* | 32.

Sed poſtquàm eodem die abdicáſſet, L. SEMPRONIVM ATRATINVM ſibi ſuffecit; quem ideò hoc anno Conſulem multi profitentur.

In parte etiam anni ſuffecti inveniúntur; Kal. Iul. P. ÆMILIVS, (qui Porticum ſuis ſumtibus ædificavit, & in Conſulato dedicavit) & C. MEMMIVS. Deinde Kal. Nov. C. HERENNIVS.

ANTONII TRIVMPHVS DE ARMENIIS. ET REGNORVM VANA elargitio.

Quidquid eius eſt; hoc Conſulatu, Armenia, capto ARTAVASDE, in provinciæ formam ab eodem Antonio redacta fuiſſe cenſetur. Et ipſe triumphum, de quo dixi, Alexandriæ egiſſe.

In quo, populo Alexandrino epulum & viſcerationem, uti Romæ fieri conſuérat; dedit. Et habitâ ad populum concione, CLEOPATRAM (iuniorem) reginam regum; PTOLEMÆVM verò CÆSARIONEM, regem regum appellávit.

Et his quidem CLEOPATRÆ, ex C. IVLIO liberis; Ægyptum & Cyprum, uti prius C. CÆSAR, iterùm addixit.

Suis autem ex eâdem Cleopatrâ liberis, gemellis, Alexandro & Cleopatræ, (quibus vana Solis & Lunæ cognomenta addiderat) illi quidem Armeniam, aliaſque trans Euphratem, uſque ad Indiam, regiones, (haud ſecus ac ſi eas ſuæ ditionis feciſſet.) huic verò CYRENAICAM. PTOLEMÆO PHILADELPHO, qui tertius & poſtremus; Syriam, cæteraque cis Euphratem, uſque ad Helleſpontum, regna, attribuit.

Nec veritus hæc Romam etiam perſcribere; & à Senatu, ut eadem decreto ſuo ſanciret, poſtulare.

Addiditque; *Paratum ſe magiſtratu decedere, omniaq; Senatui populoq; Romano permittere.* Quòd ſperaret eâ ſe ratione effecturum, ut Cæſar qui ad urbem erat, prior arma deponere cogeretur: aut ſi id facere recuſaret, publicè in invidiam adduceretur.

ANTONII CVM MEDO FEDVS ET ADFINITAS.

Poſthæc ad Araxem uſque flumen progreſſus, quò & Medus è ſuo regno proceſſerat; fœdere ſociali, (illi contrà Parthos; ſibi contrà Auguſtum) cum eo rege inito, Armeniæ, quam nuper occupárat, parte conceſſâ, filiam viciſſim IOTAPEN, filio ſuo Alexandro deſponſam: ſignaque cæſo OPPIANO nuper amiſſa, à rege recepit. Rex Medus, Antonij auxilijs, & Parthos & Armenios egregiè vicit. Sed revocatis auxilia Antonio, victus in hoſtium poteſtatem devénit. Atque ita Armenia & Media amiſſæ.

POLEMONEM, item, Ponti regem, à Medo, eodem prœlio captum, & ſibi remiſſum, Armeniâ minore donavit.

Hoc anno STATILIVS TAVRVS, ex Africâ, quò, victo in Siciliâ LEPIDO, ab Imp. Cæſare miſſus fuerat, quamque ſine prœlio obtinuerat: & C. SOSIVS ex Iudæâ, & C. NORBANVS FLACCVS, ex Hiſpaniâ, triumpháſſe produntur.

3919. Ab V. C. 720. | CÆSAR *poſtquàm ex Illyrico Romam venit, ſecundum Conſulatum, novem annis poſt primum, cepit; eumq; paucißimis horis geßit.* | 31.

Nam poſtquàm Kal. Ianuarijs inijſſet; & mânè pro Æde Iovis Capitolini aliquamdiu in ſellâ curuli præſediſſet, abdicavit; L. ANTONIO PÆTO, in locum ſuum ſuffecto.

Comparatus fuerat CÆSARI, in eius anni Conſulatu, collega, SEX. POMPEIVS, Mag. F. uti inter eos pòſt pacem factam convenerat; ſed illo iam & hoſte iudicato, & occiſo, in eius locum factus L. VOLCATIVS TVLLVS.

In parte anni, multi alij ſuffecti inveniuntur. Et in ceteris, Kal. Maij, L. FLAVIVS: Kal. Iul. M. ATILIVS, & C. FONTEIVS. Kal. Sept. L. VINVCIVS, Kal. Octob. L. LÆNONIVS.

AGRIPPA Ædilis Tèpulæ rivum intercepit: & aquæ ductus Appiæ, Anienis & Martiæ, pænè dilapſos, reſtituit. aquiſque compluribus ſalutaribus urbem inſtruxit.

TIBERIVS, puer tum novennis, Patrem TIBERIVM mortuum pro Roſtris laudavit.

Boccho rege defuncto, Auguſtus Mauritaniam, & quidquid poſſederat, provinciam fecit.

Quùm iam Sex. POMPEIO occiſo: LEPIDO, in privatorum ordinem redacto: & hinc Parthis, inde gentibus, Italiæ vicinis, perdomitis; penes ANTONIVM & CÆSAREM rerum omnium ſumma eſſet; atque ita pacato pænè toto terrarum orbe nullum aliundè gravius bellum imminere videretur; bellum ſubitò Civile inter eoſdem Principes exarſit.

BELLI CIVILIS FOMITES. ANTONII VANITAS.

ANTONIVS, creſcente in dies amoris in CLEOPATRAM impotentiâ: & vitiorum, (*quæ ſemper nimiâ facultatum copiâ & licentiâ, & adſentatorum indulgentiâ, aluntur*) magnitudine; bellum patriæ inferre conſtituerat.

Iam ille ſe, LIBERVM PATREM, appellari iuſſerat; & hederis redimitus, aureâque coronâ velatus; Thyrſum manu geſtans, & Cothurnis ſuccinctus, curru BACCHI inſtar vehebatur. Et CLEOPATRÆ,

ad viliſſimi

ad viliſſimi mancipij obſequia, ſeſe ſubmittens, totus in regem Barbarum degenerárat. &, quod *m*

amente extremum, Cleopatræ ſuæ imperium Romanum promittere non dubitárat.

3920. Ab V. C. 721. | *Inimicitiæ itaq́, & ſimultates, quæ inter utroſq́, pridem increbeſcere cæperant; anno demùm inſequente,* CN. DOMITIO AENOBARBO, *&* C. SOSIO NEPOTE *Coſſ. erupérunt.* | 30.

Ex ijs Cn. Domitivs, filius eſt eius Domitij, qui in Cæſarem coniurárat. Et C. Sosivs, Antonij in Syriâ ante legatus, & Herodis amicus, qui paullo ante triumphárat.

In parte anni ſuffecti inveniuntur, hi Kal. Iul. L. Cornelivs: Et Kal. Nov. N. Valerivs.

PRINCIPES CRIMINA ET CONVICIA alterna dilacerabant.

Ante quàm illi, quos dixi, rerum Principes in apertum bellum prorumperent; criminibus & conviciis alter alterum per litteras, publicè & privatim: Et Antonius quidem Cæſarem hiſce nominibus criminatus. *Quòd Lepido collega, ſe inconſulto, magiſtratum abrogaſſet: eiuſq́, & Pompeij cum provincias, tum exercitus, (quæ communia ex pacto eſſe debuiſſent) ſuâ auctoritate ſibi vindicâſſet. Quòd naves, quas ipſi commodatò dederat, non reſtituiſſet. Quòd univerſos ferè per Italiam agros militibus ſuis, nullâ habitâ Antonianorum ratione, diviſiſſet.*

Cæſar viciſſim Antonio crimini dabat; *Quòd Ægyptum ſine ſorte obtineret:* quòd Sex. Pompeivm, *cui ipſe ultrò ignoviſſet, interfeciſſet: quòd* ARTAVASDEM *Armeniæ regem, fraude circumventum, magnâ cum pop. Rom. ignominiâ, in vincula conieciſſet; & prædam ſpoliaq́, ſolus uſurpaſſet.*

Huc addebat; Cleopatram, in ſororis ſuæ Octaviæ contumeliam, pro uxore palàm haberi; & liberos ex eâdem ſuſceptos, reges appellari. Cleopatræ, ex Cæſare filium, Cæſarionem nominari; & in gentem Ivliam traductum eſſe.

BELLVM ANTONIO CLEOPATRÆque indictum. Factiones partium.

Ob hæc igitur, aliaq́ue; & in primis, quòd nec ad urbem venire; neque exacto quinquennalis Triumviratûs tempore, imperium deponere velle videretur: & remiſſo Octaviæ, Cæſaris ſorori, repudio; contractis iam undique terrâ mariq́ue copijs, Vrbi; totiq́ue adeò Italiæ bellum moliretur; pop. Romanus, tantis contumelijs irritatus, bellum Cleopatræ, per fecialem; *Quòd mulier Ægyptia, Romanum imperium adſectaret*, indixit.

Antonivs itaq́ue, cum Cleopatrâ, univerſum pænè Orientem contrà Cæſarem armat; Cæſar verò Occidentem in parteis trahit.

C. Sosivs, alter è Conſulibus Antonij cauſſam magno ſtudio & contentione ita defendebat; ut edictum etiam contra Cæſarem propoſiturus eſſet; ni Tribb. plebis vetuiſſent.

Is poſteà cum collegâ Domitio, & permultis Senatoribus, ad Antonivm tranſijt; excuſans; *Conſulibus, liberè de rep. agere non licere*; quòd Cæſar ſatellitio ſtipatus; amiciſq́ue, qui pugiones ſub veſte occultarent, comitatus; in Senatum veniret.

TESTAMENTVM ANTONII.

Sed Cæſar, Antonij teſtamento, quod apud Veſtaleis invenerat, palàm recitato, quo, inter cetera; Cæſarionem, de quo dixi, *legitimum* CÆSARIS *filium & heredem teſtabatur: ſuis autem ex eâdem* CLEOPATRA *liberis maxima regna legabat:* Et ubi deceſſiſſet; *Alexandriæ, communi cum* CLEOPATRA *monimento condi iubebat:* Effecit; ut ea quæ de ipſo vulgò ſpargebantur, de imperio orbi Alexandriam transferendo; deq́ue Româ ipſi Cleopatræ tradendâ, facilè crederentur.

Et pop. Romanum uſqueadeò in Antonivm exacerbavit; ut Conſulatu, quem in proximum annum cum Cæsare, ex pacto, erat initurus; unà cum imperio ipſi abrogato, hoſtem prætereà iudicárit. Animiq́ue ferè omnium, etiam eorum, qui priùs eius rebus ſtuduiſſent; ab ipſo alienarentur. Et M. Titivs, unà cum Planco avunculo, alijſque, ad Cæſarem, ab illo tranſirent.

3921. Ab V.C. 722. | CÆSAR *&* ANTONIVS, *ambo III. in hunc annum Coſſ. comparati fuerant; tùm, quùm pace cum* SEX. POMPEIO *factâ, Conſules in annos octo conſequenteis deſignárunt. Quoniam verò* ANTONIO *Conſulatus, priore anno, à populo eſſet abrogatus, eiq́, bellum una cum* CLEOPATRA, *indictum; in eius, à quo proſcriptus fuerat, locum, Conſul factus eſt.* M. MESSALLA CORVINVS, *& collega* C. CÆSARI OCTAVIANO III. *Conſul datus.* | 29.

Suffecti hoc anno Coſſ. inveniuntur, Kal. Maij. M. Titivs. Kal. Octob. Cn. Pompeivs.

HERODIS CVM MALCHO Arabe bellvm.

Quùm Herodes, dilato in Malichvm Arabem bello, & habito per Iudæam militum delectu, magnoq́ue adparatu, Antonio bellaturienti auxilia expediret; ille, qui copijs abundaret, hanc ei operâ remiſit. ſed in Arabem, (cuius perfidiam tam ex ipſo, quàm ex Cleopatrâ cognitam haberet) bellum vertere iuſſit. Et è re ſuâ eſſe regina exiſtimabat; reges, haud ſatis amicos, inter ſe committi, & alterum ab altero mutuis cladibus adflictari.

Herodes itaq́; probè ab equitatu & pedeſtribus copijs inſtructus, Dioſpolim petit, qua Arabes, quos eius expeditionis conſiliũ nõ latebat; erãt occurſuri.

Ipſe primo certamine victor; iterùm ad Cana,

(locus eſt in Cœle-Syriâ) magnâ militum alacritate uſus, ingentem Arabum exercitum fudit, & maiore ex parte in fugam vertit.

Actumq; de hoſte fuiſſet; ni ATHENIO, ex-improviſo, Herodianos invaſiſſet. Is Cleopatræ eâ in regione præfectus, & Herodem exoſus, pugnæ eventum tacitus immotuſque exſpectabat. ſi Arabes vincerent; quieturus.

Quos ubi vinci ab HERODE conſpexit; cum collectitiâ indigenarum manu, feſſos iam Iudæos, & quaſi victoriæ ſecuros, de-ſubito adortus, magnam ſtragem in locis aſperis edidit. Atque adeò Arabes reſumtis animis in prœlium reverſi, iam loco motos, & fugienteis impunè ita trucidârunt; ut pauci in caſtra evaſerint. Et dum rex ſuos à fuga ſiſtit; & adversùs hoſtem, longè viribus imparem, in pugnã fruſtrà revocat; eodem impetu caſtra capta ſint.

Ex eo tempore HERODES, non auſus ſummam rei, certaminis fortunæ committere; latrocinijs & excurſionibus, poſitiſque in edito caſtris, Arabiam infeſtare inſtitit: ſuoſque militari labori adſuefacere, & continenter exercere; quò tandem confirmatiores eam ignominiam abolere poſſent.

ANTONIVS CVM CLEOPATRA AD bellum proficiſcitur in Græciam.

Poſtquam actis magno utrimque conquiſitionis ſtudio delectibus, CÆSAR & ANTONIVS, ea quæ ad tantum bellum neceſſaria videbantur, cõparâſſent; ANTONIVS paratior, priùs cũ Cleopatrâ, Epheſum venit, quò copias maritimas convenire iuſſerat.

Et quamquam à DOMITIO, alijſque moneretur; ut CLEOPATRAM ibi relinqueret: victus tamen eiuſdem precibus & lacrymis; & CANIDIO, quem illa ſubornârat, inſtante; cum eâdem, omnibuſque copijs, Samum; & inde, diebus aliquot in ſummo illic luxu exactis, Athenas venit.

Quumque paullo-pòſt Corcyram perveniſſet; cognito ſpeculatorias Cæſaris naveis apud Actium, & monteis Ceraunios in ſtatione eſſe; ſuſpicatus univerſam Cæſaris claſſem eò conveniſſe, in Peloponneſum revectus eſt. omnique exercitu in hiberna diſtributo, ipſe Patris hiemavit.

Idque magno Cæſari commodo vertit; qui ab omnibus rebus imparatior, intellectâ Antonij celeritate & copiarum magnitudine, magnoperè metuebat, ne ante hiemem pugnare cogeretur.

CÆSAR EODEM TRAIICIT. VARIÆ MINORVM DVCVM VELITATIONES, & tranſitiones.

Ipſe itaque, vere ineunte, Brũdiſio ſolvens, occupatâ, quæ nullis Antonij præſidijs tenebatur, Corcyrâ, in Epirum cum exercitu traiecit.

Intereà M. AGRIPPA, quem claſſi Cæſar præfecerat; Methone expugnatâ, deprehenſum ibidẽ BOGVDEM, Mauritaniæ regem, qui parteis Antonij ſequebatur, interfecit. Hinc in conſpectu hoſtilis claſsis, Leucadem inſulam vi occupat. & victo navali prælio L. NOSIDIO, Patras, ubi Antonius hiemaverat; deinde Corinthum, bis inde deiectis Antonianis, expugnat.

M. verò TITIVS, & STATILIVS TAVRVS, qui terreſtribus præerant copijs, cum Antonij equitatu congreſsi, ſtrenuè vicére. & PHILADELPHVM, Paphlagoniæ regem, ut ad Cæſarem transfugeret; impulére.

CN. autem DOMITIVS, qui ſolus ex Antonianâ factione, numquàm CLEOPATRAM reginæ nomine dignatus erat; non ſine maximo & præcipitii vitæ periculo, ab ANTONIO ad CÆSAREM tranſmiſit, paullo-pòſt morbo abſumtus.

AMYNTAS quoque Galatiæ, & DEIOTARVS Gallò-græciæ, reguli, in eiuſdem parteis, cum DELLIO, tranſiére.

SOSIVS intereà, abſente AGRIPPA, L. TAVRESIVM, ipſius legatum; necopinantem, iam penè opprimere ſperabat, neque ſpe irritâ; ni AGRIPPA maturè ſuperveniens, victis occiſiſque SOSIO, & THARCONDIMOTO, Ciliciæ rege, cladem avertiſſet.

ANTONIVS itaque, ijs prœliorum offenſionibus, & crebrâ ſuorum ad Cæſarem defectione, permotus; & Cleopatra quibuſdam prodigijs conſternata; quùm ad hæc, commeatibus terrâ mariq; intercluſis, à fame periculum eſſet; prœlio navali rem committendam cenſuérunt. Idque vel eo potiſsimùm conſilio; ut ſi eventus pugnæ votis minùs reſponderet, ANTONIVS & CLEOPATRA, vel inter prœliandũ, fugâ (quæ mari, quàm terrâ, facilior futura eſſet) elaberentur.

SANVM CANIDII CONSILIVM.

Et quùm variantibus ſententijs, P. CANIDIVS CRASSVS, qui legionibus Antonij præerat; cenſeret; *claſſe non experiundum*: quod Cæſaris claſſis, & à milite ſocijſque navalibus, & ab armamentis remigioque eſſet inſtructior; Conſultius fore; *ſi à CLEOPATRA, eiuſq; conſilijs, ſe expediret; exercitumq; in Macedoniam vel in Thraciam deduceret.* Cui, miles eſſet fidiſſimus, & terreſtri prœlio invictus. Qui-cũ Getarum rex, DICOMES, ex locorũ propinquitate, copias & equitatum, uti promiſerat, eſſet ſociaturus.

Sed conſilium tam ſalutare, Cleopatræ gratiâ & auctoritate eluſum, aut neglectũ eſt. Et ANTONIVS, *urguente fatali ipſius clade, & Rep. ad unius conſilium imperiumq; præcipiti; quantò altius erat elatus; eò fœdiùs, occæcante animum fortunâ, & ſana queq; monita corrumpente, corruit.*

Multa per L. MESSIVM, (quem ſpeculatorem Antonius præmiſerat: & à vigilibus exceptum, perque caſtra circumduci iuſſum, Cæſar dimiſerat,) de fiduciâ Cæſaris, & militum eius alacritate; de ſecundis pullariorum auſpicijs, perlata; Antonium de ſummâ rerum perquàm ſollicitum habuére.

PVGNA ACTIACA.

CÆSAR CCL. navium claſſem, à triremibus in ſenos remorum ordines agilem, nauticoque inſtrumento armatam, IIX. legionibus, & V. cohortibus impoſitis inſtruxerat.

Dextrum cornu M. LVRIO; ſiniſtrũ ARRVNTIO cõmiſerat. Præfectoq; univerſo certamini Agrippâ, ipſe ei ſe parti reſervarat, in quã à fortunâ vocaretur.

STATILIVM TAVRVM terreſtribus copijs, quæ LX. pedit. Millia erant; & M. TITIVM equit. XII. Millib. præeſſe iuſſerat.

ANTONIVS CLX. navium claſſem habebat; à quaternis in denos remorum ordines: adhæc, turribus, à prorâ & à puppi, inſtructam. Ita ut in mari, veluti è muris, pugnaretur.

Sed quùm maior claſſiariorum pars, per hiberna diſperſa, nondum advenìſſet; & plurimi vel interiiſſent, vel ad Cæſarem defeciſſent; reliquis omnibus navibus, flammâ, ſtudio iniectâ, concrematis; LX. optimas ex omni nùmero elegit, quæ vaſtitate ſuâ arcium potiùs, quam navium ſpeciem præberét. His XX. pedit. & II. ſagittariorū Millia impoſuit.

Dextrum cornu ipſe, cum L. GELLIO POBLICOLA; ſiniſtrum C. CÆLIVS CALDVS; mediam aciem M. OCTAVIVS, & M. IVSTEIVS regebant. CANIDIVS exercitum terreſtrem, qui erat LXX, pedit. & X. equitum Mill. ducebat.

Quin & vela Antonius in naveis ſuas, in omnem eventum, expedita, collocari iuſſerat; tamquam tacitâ divinatione ad fugam ſe, non ad pugnam, præpararet. Id tamen ſe iubente factum interpretatus eſt; *Ne quis hoſtium fugâ elaberetur.*

Fertur & Antonij prætoria, inauſpicato certè omine, ob echeneidem cohæſam, aliquamdiu immota ſtetiſſe: ipſeque Antonius, dum milites exhortari feſtinat; in aliam tranſcendere coactus fuiſſe.

CLASSIS VTRIMQVE AD PVGNAM PROCINCTA.

Stabat itaque procincta Antonij claſsis intra Sinûs Ambracij fauceis, quæ IV. in Auſtrum ſtadijs patebant: Ab Ortu, præcingebantur promontorio, APOLLINIS ACTII Templo eâ tempeſtate nobili.

Hic quùm diu conſtitiſſent Antoniani; ſævique imbris & grandinis procellâ exagitarentur; demum ubi lenita eſt vis venti, vix tandem ſuperatis faucibus, tardiſsimè, nec ſine maximo labore, naveis in altum moliebantur: ut mole ſuâ ſegneis; ita ab epibatis ſocijsque navalibus, ceu claudas, maléque inſtructas.

Ipſa CLEOPATRA, cuius prætoria purpureis velis erat inſignis, cogere agmen viſa eſt.

CÆSAR verò, in hâc Antonianorum tarditate, quùm iam meridies inſtaret, nec hoſtis adpropinquaret; ipſe occaſione pugnandi lætus, & in altum provectus, quantâ poteſt celeritate cornua diducit.

Poſtquam concurri, & prœlium miſceri cæptū; res minimè navali pugnæ, ſed urbium oppugnationi ſimilis viſa eſt. Antoniani namque ob altitudinem navium, quâ Cæſarianas ſuperabant; graviores, ac pondere ipſo libratiores, ictus ſupernè ex turribus ac propugnaculis inferebant. Contrà, vana pleraque Cæſarianorum tela, ut pote ſupino ictu in locum ſuperiorem; mittebantur.

Sed quùm CÆSAR nuſquam non inſtaret: mox porrigente, ad circumdandos hoſteis, dextrum cornu AGRIPPA; POBLICOLA idem facere, ſuoſque extendere coactus, à mediâ acie divulſus eſt. Et ARRVNTIVS, qui ſiniſtrum Cæſaris cornu regebat, acerrimè ubique occurrit.

FVGA CLEOPATRÆ, ET MOX ANTONII. MILITES EIVS, CVM CLASSE, CÆSARI ſe dedunt.

Iamque totis ſimul viribus, ab omni parte, pugna conſerta erat: & neutrò adhuc inclinabat victoria; quùm CLEOPATRA, quæ poſt eas naveis, quæ primæ prœlium capeſſebant, hâctenus in ancoris ſteterat, ſpem inter metumque dubia, dato ſigno, paſsis velis, directoque Peloponneſum versùs curſu, cum LX. navibus fugam occupare viſa eſt.

ANTONIVS, qui non tam metu periculi, quàm acceptâ iam clade, eos fugere crederet; ipſe quoque attonitus, nec plura percunctatus, in quinqueremem inſilijt, & paucis comitantibus, deſertâ claſſe; vela iam dantem CLEOPATRAM inſecutus eſt. ventoque uſus ſecundo, eódem, quo regina præceſſerat, curſum intendit.

Et ab eâ in navim receptus, ſive pudore, ſive irâ, mœſto per triduum ſilentio ita obtorpuit; ut ne oculos quidem attolleret: neque ſe in faciem inſpici à CLEOPATRA pateretur. Donec tertio pòſt die ad Tænarum promontorium adpulſi, per mulieres, reginæ comites, in colloquium reducti, ſimul & cœnarent, & cubarent.

Antoniani interim ab imperatore ſuo tam turpiter deſerti, per ſe adhuc pertinaciter, deſperatâ iam victoriâ, ad mortem, etiam inter fugiendum, dimicabant.

Quos quùm Cæſariani, velis deſtituti, adſequi non poſſent; & propter molem navium expugnari poſſe diffiderent; faceis, ignitaque iacula navibus iniecère. Tum demum quùm ad incendium magis, quàm ad prœlium trepidaretur: & bona pars navium flammis abſumta medijs in fluctibus miſerè periiſſet; Antoniani, protracto in ſerum uſque diei certamine, ægrè tandem ſummiſsis animis victos ſe faſsi ſunt. Ita tamen, ut priùs veniam vitamque Cæſar ijs obtulerit; quàm illis, ut ea ſupplices peterent, perſuaderi potuerit.

Cæſa eo prœlio, ex Antonianis ad V. Millia naves ferè CCC. in poteſtatem venére.

Qui ad Antonium Cleopatramque perſequendos ſubmiſsi fuerant, remigibus iam laſsis, & velis deſtituti; prætoriâ Antonij captâ, & aliquot navibus depreſsis, incolumes ad Cæſarem reverſi ſunt.

ANTONII STVPOR.

ANTONIVS, quùm Tænari in ſtatione eſſet, cognito, claſsis ſuæ ita profligatæ, & ſimul maris imperio potiri iam Cæſarem: cæterùm XIX. legiones, & X. equit. Millia, quibus CANIDIVS præerat, incolumeis fidem non mutâſſe: & iam ſeptimum diem, ad eius imperium paratos, obdurare: errorem quidem ſuum, & fugæ turpitudinem agnovit: ſed vinum, & quibus ſeſe immerſerat, voluptates, Cleopatræque amores, uſqueadeo dementem hominem enervârunt; ut præteritæ eum victoriæ magis, quam præſentes

præſentes tutarentur vires. *Quando ſimul parta, ac ſperata décora, unius diei clades, in perpetuum everſiſſet.*

Ipſe litteris ad CANIDIVM ſcriptis, iubet eum, per Macedoniam, in Aſiam exercitum tranſmittere. Et amicis navem, multo auro argentoq́ue referram, largitus; eoſdem, quà quiſq́ue poſſet, ſalutem quærere hortatus eſt. Et THEOPHILO cuidam, qui Corintho præerat; eos commendavit: ut donec veniam à CÆSARE impetráſſent, tutum ipſis perfugium, aut latebras præſtaret.

AVGVSTVS MONARCHA.

CÆSAR ab eo die, qui IV. Non. Septembr. erat; & in quem victoria Actiaca inciderat, Singulare in Rep. imperium accepit. Paullo-pòſt AVGVSTVS cognominatus.

Milites Canidiani, poſtquàm ſacramento, quo ducibus fugitivis & deſertoribus obſtricti erant, ſolutos ſe vident; in Cæſaris ſe fidem clementiamq́ue tradidére. Eoſq́ue ille pro ſuâ lenitate conſolatus, omneis conſervavit: ſuiſq́ue militibus, ne quis ex ijs violaretur, edixit.

LVDI ACTII, ET NICOPOLIS CONDITA.

Ipſe APOLLINI ACTIO triremeis, naveiſq́ue, uſque ad X. remigiorum ordines, captivas, conſecravit: Temploq́ue ampliore conſtrui iuſſo, Ludos ſcenicos ac Circenſeis, & Sacrum Quinquennale, quod Actium dictum, inſtituit. Opidumq́ue; in Occiduo Sinûs Ambracij littore, ubi caſtra habuerat; exædificari; & à victoriâ ſuâ, NICOPOLIM, vocari iuſſit.

Vtque novam urbem colonorum frequentiâ ornaret; civeis vicinarum VII. urbium, quæ olim floruiſſent; ſed pro tempore bellicis cladibus proſtratæ iacebant; in eam coloniam deduxit. Et Nicopolitas iure Latij, & libertate donatos, in Amphictyonum (quo nomine antiquitùs commune totius Græciæ Concilium vocabatur) numerum referri, haberiq́ue iuſſit.

TERRÆ-MOTVS IN IVDÆA: BELLVM HERODIS CVM ARABIBVS.

Quo tempore ad Actium eſt pugnatum, (qui VII. Herodiani regni annus erat) Iudæa, maximo ab omni hominum memoria, terræ-motu concuſſa, magnam toto eo tractu pecorum iacturam fecit. ædium ruinis oppreſſa, circiter X. (al. XXX.) hominum Millia; militibus, qui ſub divo agebant, intactis.

Ea clades in maius aucta rumoribus, immanè quantum extulit Arabum animos; quaſi ſubverſis Iudæorum opidis, & incolis unâ ruinâ exſtinctis, vetera odia impunè, rapiendo ferendoq́ue omnia, exſatiare poſſent.

Legatos itaq́ue gentis, qui rebus adflictis pacem petituri venerant; comprehenſos trucidárunt: Et ſine morâ ad hoſtium caſtra advolárunt.

At illi, ob calamitatem animis deiecti, paullulùm à deſperatione aberant; niſi HERODES, ducibus comiter compellatis, & generoſis quibuſque in meliorem ſpem erectis; militum universè animos prudenti oratione ad prœlium capeſſendum, & Arabum perfidiam iuſto Marte ulciſcendam, accendiſſet: & ſacris de more perfectis, ac Iordane tranſmiſſo, properè in hoſtium fineis ad Philadelphiam eduxiſſet.

Ibi contracto circà caſtellum, quod utriſq́ue, & ad pugnandum, & ad caſtra-metandum, idoneum viſum erat; certamine: primùm telis eminus ſunt velitati; deinde manus conſeruérunt. Et permultis utrimq́ue cadentibus, victi tandem Arabes luco deceſſerunt.

Iudæi eâ victoriâ elati, quòd hoſtes certamen detrectare viderentur; vallum eorum divellere auſi ſunt, & in caſtra impetum facere.

Arabes, eâ neceſſitate adacti, acie inconditè inſtructâ, laceſſenti quidem hoſti reſtitére; poſt aliquantam verò cõflictûs moram, non paucis utrimq́ue cæſis, in fugam verſi ſunt.

Quibus ſemel ita impulſis, tanta ſtrages edita eſt; ut non hoſtili modò ferro conficerentur; ſed præ fugæ impetu alij ab alijs proculcarentur: alij ſuis ipſorum telis ſeſe induerent. Et quinq́ue Millibus eo cõflictu amiſſis, cæteri intrà caſtra, nulla ob cõmeatûs, aquæque pænuriam, certæ ſalutis ſpe refugerint.

Iudæi autem, qui unà cum fugientibus irrumpere non potuiſſent, obſidione eos cinxérunt; & auxilijs aditus, fugamq́ue obſeſſis, interclusérunt.

In eâ rerum difficultate Arabes legaros ad HERODEM mittunt; qui primùm pacem; deinde præſenti ſitis neceſſitati remedium peterent.

Ille nec legatos, nec pecuniam pro captivis; nihil deniq́ue æquum admittebat: quòd enixè cuperet, patrati in ſuos legatos facinoris, pœnas ab auctoribus exigere.

Coacti itaq́ue ſiti, inter cætera mala, prægravante, & è caſtris progreſſi; ſe vinciendos, & in captivitatem abducendos, intrà quinctum diem, ad IV. Millia, ultrò præbuérunt.

Sexto verò die, reliqui, quibus ſatius viſum fuiſſet, confertos in aciem prodire, & hoſtem adgredi, quam minutatim carpi & ignominiosè opprimi; quantumvis fractis iam viribus, ad prœlium parùm idonei, è caſtris in-certam veluti mortem, erupérunt: Et primo conflictu circiter VII. Millia cecidérunt. *Domitâ per hanc cladem gentis ferociâ*, vicini quiq́ue in HERODIS clientelam ſe dedidérunt.

Eâ felicitate, & ſuæ exiſtimationis, ob rem bene geſtam incremento, rex elatus, domum quidem cũ gloriâ

gloriâ reverſus eſt: ſed dum quam-maximè res ſuas conſtabiliſſe ſibi viſus eſt; ANTONIO, apud Actium victo, in ſummum diſcrimen adductus non immeritò ſentiebat. Cui tàm intimam, quæ cum ANTONIO interceſſerat, familiaritatem, non impunitam fore, iuxtà cum ipſo omnes augurarentur.

HERODIS DE HYRCANO TOLLENDO CONSILIA; AVT CALVMNIÆ anquiſitæ.

Ipſe verò, quùm de HYRCANO, qui ſolus è regio genere ſupererat; è medio tollendo cogitare cœpiſſet: (quòd, ſive periculum æmuli Auguſti, & ſuſpectæ ſocietatis evaſurus eſſet; tutius arbitraretur neminem imperio præ ſe digniorem exſtare; ſive à Cæſare, Antonianorum hoſte, opprimendus; ſucceſſionem illi invideret.) Regi ea ſecum in animo volutanti, ab ipſius HYRCANI familiâ præbita eſt maturandi facinoris occaſio.

HYRCANVS quidem, miti vir ingenio prǣditus, toto vitæ ſuæ tempore à gerendis negotijs abhorruerat: & quamcũque conditionem fatũ aut fortuna attuliſſet; in eâ probè conſtanterque acquieverat.

Verùm ALEXANDRA, ambitioſa mulier, quæ mutationis ſpem modeſtè ferre neſciret, Patrem ſollicitabat; *ne ulteriùs HERODEM, pernicioſum regiæ familiæ perduellem & inſidiatorem ferat. Sibi potiùs caveat, ſeq; ſperatæ pro re natâ fortunæ reſervet.*

Suadebat prætereà; ut MALCHI, Arabum Dynaſtæ, fidei hoſpitioque ſe permitteret.

Imperium patriæ, ob certam regij generis claritatem, & prærogativâ, & populi ſtudium (ſi Herodes ab offenſo Cæſare malè mulcetur) *ad ipſum rediturũ.*

HYRCANVS filiæ importunitate victus, ſcriptas ad Arabem litteras, (quibus petebat, ut equitibus ad ſe inde ſubmiſſis ad Lacum Aſphaltiten tutò deduceretur) DOSITHEO cuidam, (HYRCANI, & filiæ clienti; IOSEPHI, ab Herode necati cognato: & eorum, qui aliquanto-ante apud Tyrum ab ANTONIO interfecti fuerant, fratri) concredidit.

Sed iſte, eluſâ HYRCANI fide, quam præſenti regis gratiæ poſthaberet, cum eo epiſtolam communicat: eamdemque obſignatam MALCHO reddere, & reſponſum ab eo accipere, iubetur.

Reſcribit Arabs; ſe & HYRCANVM, & eius familiam, & factionis conſcios Iudæos in fidem clientelamque ſuam accipere paratum.

Quo reſponſo accepto, & HYRCANO ad ſe accito, HERODES, (quùm ille, prolatis etiam in conſiſtorio litteris, fœdus cum Arabe initum inficiaretur) occidi eum imperavit. (Alij hæc, & alia crimina ab HERODE conficta; & HYRCANVM nullũ facinus inſidiatũ, à naturâ ſuâ alieniſſimũ, in regem, cuius opes in tuto ſitas eſſe ſciret, molitum eſſe adfirmârunt.)

HYRCANI CASVS, ET EXITVS.

Hic finis vitæ HYRCANI, variâ fortunæ & rerum, dum vixit, viciſſitudine defuncti. Matre ALEXANDRA, adhuc vivente, Pontifex creatus, annis novem cum honorem geſſit. Quumque matri demortuæ in regnum ſucceſſiſſet; trimeſtri pòſt, ab ARISTOBVLO fratre pulſus eſt: ac deinde Pompeij ope reſtitutus, in utrâque dignitate, regiâ ac Pontificiâ, annos XL. exegit.

Iterùm ab ANTIGONO pulſus, & corpore mutilatus, apud Parthos captivus vixit. Inde aliquanto-pòſt domum reverſus, & nihil eorum, quæ de HERODE ſibi pollicebatur, conſecutus: demùm in extremâ ſenectute, octogenarius, indigno iſto exitu exſtinctus eſt. Cuius bonitate & indulgentiâ, ANTIPATER & HERODES ipſe, ad tantas opes fuerant provecti: dum amore otij, degener, & imperitiæ ſibi conſcius, principatum per alios adminiſtrari pateretur.

HERODES RES SVAS CONSTITVIT, ANTE PROFECTIONEM.

Sublato HYRCANO, HERODES, dum ad Cæſarem properaret; neque ob artam veteremque cum ANTONIO amicitiam, æqui bonive quidquam ab eo ſperaret. Et ſuſpectam intereà haberet ALEXANDRAM, ne iſtâ temporum opportunitate abutens, populo ad defectionem concitato, regnum perturbaret; regni curâ PHERORÆ fratri demandatâ, matrẽ CYPRON, & ſororem SALOMEN, totamque cognationem, in Maſadâ depoſuit: Et ſiquid durius ſibi accidiſſet, fratrem iuſſit regni habenas retinere.

MARIAMNEN uxorem, quæ, ob ſimultates, cum matre ipſius & ſorore concorditer degere non poterat; in Alexandrio, cum matre ALEXANDRA, collocavit: eiuſque caſtelli cuſtodiam, quæſtori ſuo, Ioſepho, & Sohæmo Ituræo, hominibus ſibi ſemper fidiſſimis, concredidit.

Iiſque in mandatis datum; *Vt ſiquid, quod nollent, ſibi accidiſſe cognoſcerent; extemplò ambas interficerent. regnumq; liberis eius, ac PHERORÆ fratri, pro viribus, conſervarent.*

CÆSAR ATHENIENSEIS RECREAT: ET DE PATRIS PERCVSSORIBVS pœnas exigit.

CÆSAR à victoriâ Actiacâ M. AGRIPPAM, cum veteranis ſelectis, in Italiam, ne qui novi motus exſiſterent; præmiſerat. Ipſe Athenas profectus, Græciam, ſerviliter ab ANTONIO vexatam & exhauſtã, recreavit, & libertate donavit.

A CASSIO Parmenſi, qui fractis ad Actium ANTONII opibus, Athenas profugerat, ſibique proditus erat. & mòx à P. TVRVLIO etiam, quem eòdem ex Cò inſula ipſe pertrahendum curârat, ultimas parricidij, ſive cæſi I. Cæſaris pœnas exegit; uti ante XII. annos C. TREBONIVS, à Dolabellâ oppreſſus in Aſiâ, primus dederat.

Fertur & ipſe AQVILIOS NIGROS, Patrem & filium, quùm pro vitâ deprecarentur, ſortiri iuſſiſſe, ut ea gratia alterutri concederetur. Et utrumq; morientem ſpectâſſe; quùm filio, qui ſe obtulerat, occiſo, Pater, præ dolore, voluntariâ morte occumberet.

Intereà AGRIPPÆ litteris, de ſeditione veteranorũ, præmia & miſſionem contumaciter poſcentium, turbatus; Italiam mediâ hieme repetere inſtituit.

3922. Ab V. C. 723. I. Ann. Aug. ab Act. pugnâ. | *Idem paullo-ante, quartum Conſulatum, cum M. LICINIO CRASSO ceperat. Hic CRASSVS, & ſi cum ANTONIO & SEXTO ſenſerat; tamen tum, ne prætorius quidem, & reconciliatus, conſulatum geſſit. Verum quum CÆSAR hunc magiſtratum annuum per ſe geſſerit; eidem LICINIO hi Conſules ſuffecti reperiuntur. Ex Kal. Iul. C. ANTISTIVS. Idib. Sept. M. TVLLIVS (CICERONIS F.) Kal. Nov. L. SÆNIVS.* | 28.

CÆSARIS PERICVLVM. ET NOVI belli in Anton. adparatus.

Cæsar in traiectu, dum Italiam repetit, bis ſævâ, & atroci tempeſtate conflictatus eſt. Priùs inter Rhion & Antirrhion, Ætoliæ & Peloponneſi, in Sinu Corinthiaco, promontoria. Iterùm, ad Ceraunios monteis: ita ut non niſi vexatam vehementer & laceratam claſſem Brundiſium adpulerit. Ibique VII, & XX. haud amplius dies, donec militum deſideria ordinaret, commoratus; curſum in Græciam, ut Antonium continenti bello proſequeretur, reflexit.

Et ne duriſsimo anni tempore, tempeſtatibus, circà Peloponneſum ſævientibus, iterùm cõflictaretur: naveis per Iſthmum, Corinthiacũ, ad Schœnuntem, (quæ cervix, V. paſſ. Millia patet) plauſtris transduci iuſsit: ut emenſo Aſiæ Syriæque circuitu maturiùs, in Ægyptum penetraret.

Antonius, dux alioqui ſegnis admodùm, câ adventantis Cæsaris famâ excitatus, è Tænaro Laconiæ ſolvens, claſſe Cyrenen versùs vela facere iuſsâ; Cleopatram, à quâ ægrè divellebatur; in regnum præmittit: ne quid Ægyptij, gens aliàs ad omnem occaſionem mobilis, turbarent.

CLEOPATRÆ IMPOTENS IN SVOS DOMINATVS; ET PRÆMEDITATÆ fugæ conatus.

Illa poſtquàm in Ægyptum venit, victoriã mentita; & coronatis navium proris, & inſigni tibiarum concentu, Alexandriam invecta, dominationem in ſuos acerbiſſimè exercère cæpit. In nobilitatem direptionibus & cædibus graſſata, popularibus maximam pecuniarum vim imperat: & depoſitas in fanis opes, & donaria tollit: copias undique & auxilia comparat.

Vtque Medorum regem, in novam belli contrà Cæsarem ſocietatem privato officio pertrahat; præciſum Artavasdis Armenij caput eidem dono mittit.

Deniqne, ut nihil, quod aut ad ſecuritatem, aut ad fugam viam aperiret, intentatum relinqueret; arduum ſanè opus, adgreſſa fertur: Iſthmum ſcilicet illum, inter mare Ægyptium, & Sinum Arabicum, quâ tamquam cervice quâdam Ægyptus Aſiæ cõmittitur; quique ccc. ſtadijs, ſive XXXVI. paſſ. Millib. patet; perfodere inſtituiſſe: atque ita claſſem è mari Ægyptio, in Sinum Arabicũ, ſive mare Erythræum, cũ univerſo theſauro, & validis copijs, traducere; ſeq; ita, per fugam, bello & hoſtis ludibrio ſubducere.

NOVA ANTONII TENTAMENTA.

Antonius intereà, quùm ad littus Cyrenaicum in ſtatione eſſet, & novas, per deſerta regionum, ſedes quæreret; ad L. Pinarium Scarpum, Africæ ſuo nomine præfectum, certos præmiſit, qui adeſſe imperatorem nũtiarent: proinde cũ copijs ad ipſum properaret. Sed Pinarius, qui iam fidem cũ fortuna mutàrat; miſſos ad ſe, ab Antonio, occidit.

Eaque præfecti perfidiâ ille conſternatus, velis ſubductis, Alexandriam versùs curſum reflectit. Ibi in ancipiti ſpe & metu omnem belli adparatum inſtruit: Parætonium in Africâ; Pelulium in Ægypto; firmiſſimis præſidijs præoccupat.

EIVSDEM LVXVS ET IGNAVIA.

Verum, relictâ Timoniâ domo, quam haud procul Alexandriâ ſtrùxerat; & naturâ ad damnatam ignaviam recurrente: omiſſâque iterùm rerum omnium curâ, in ſummo luxu, reciprocâ inter Commorientes amicos mutilatione, per convivia & voluptates; ac deinde, ex faſtidio eorum magis quàm ſatietate, in ſomno & deſidiâ, hiemem traduxit. Præfectis itidem ipſius, & militibus, in eãdem luxuriem, ad ducis ſui exemplum, penitùs effuſis.

Sic igitur otio ac luxu diffluens, amore præterea & voluptatibus ebrius, Antyllum, ſive Antonium, ſuum ex Fulvia; & Cæsarionem, Cleopatræ ex Cæsare, Filios, poſitâ prætextâ, togam virilem ſumere; & iam emancipatos, *reges regniq; heredes ſalutari* curat. *Quod tunc intempeſtivè & prematurè acceleratum; ijſdem haud multo poſt exitio vertit.*

Hinc cum Cleopatra conſilium fugæ capitant, ſi quæ vis gravior urgueret, claſſe in Hiſpaniam fugerent. Neque id, temerè; quod Lucius, Antonii frater, qui Hiſpanienſeis exercitus nomine Cæsaris ante rexerat; ijs perſuaſiſſet: illos pecuniâ & muneribus; & militari, quâ Antonius pollebat, facũdiâ, haud difficiliter ad tranſitionem ſolicitari poſſe.

LEGATIO CLEOPATRÆ AD Cæsarem.

Vtque intereà Cæsaris animum ab omni ſuſpicione averterent; legatos miſére. quos Cleopatra arcanis mandatis; & ut fidem præſtrueret, etiam muneribus; *Aureo Sceptro, Coronâ & Sellâ regiâ*, quæ Cæsari ipſius nomine donarentur; inſtruxit.

Legationis ſumma fuit; „ *Antonium pacem à CÆSARE iſtis legibus petere; ut ſibi Athenis privato vivere; CLEOPATRÆ cum filijs in Ægypto regnare, liceret.* Mandatum ad hæc legatis, ut Cæsaris militem muneribus ſolicitarent.

Cæsar nihil quidem Antonio reſpondit; ſive quod legatos, qui liberti erant, contemneret; ſive quòd fraudem ſubeſſe ſuſpicaretur. Cleopatram

verò,

verò, per THYRSVM libertum, quem & ipſe cum ſecretis miſerat mandatis, bono animo eſſe iuſſam, in Antonij perniciem ſolicitat.

CORN. GALLI RES PRO CÆSARE AD PARÆTONIVM.

Interea CORNELIVS GALLVS, CÆSARIS legatus, qui exercitum IV. legionum à SCARPO acceperat; Parætonium, eiecto Antonij præſidio, occupâſſe nuntiatur. Antonius eò, cum exercitu claſſeque properãs, & ad murũ accedens, Gallum, eiuſq; milites, adloquio & pollicitationibus tentare cœpit.

GALLVS contrà, ut ſenſum aurium voceſque confunderet, claſſicum canere iuſſit. Deinde ſubitâ eruptione Antonianos, incompoſito agmine palatos, adortus, multâ cum clade perſequitur, & uſque in caſtra profligat. quo tumultu ad II. Millia de Antonij exercitu ceciderunt.

Tertiâ indè luce Antonius, urbem navali oppugnatione adgreſſurus, claſſem, in Parætonico Portu, nautico inſtrumento armabat.

Sed GALLVS Portu, iuxta opidum, eatenis altiſſimè demerſis præſepto, & præſidio intrà muros recepto; claſſiarios Antonij in locum inſidijs præparatum pertraxit: & in naveis, miris catenarũ nexibus impeditas, impetum ex urbe fecit. Tum verò militum pariter ac nautarum trepidatio coorta eſt; qui ſe terrâ mariq́ue ſimul circumventos cernerent: & naves mutilæ partim deprimerentur, partim igne iniecto conſumerentur.

CÆSAR ÆGYPTVM INVADIT.

ANTONIO interim, nova & gravior clades per tumultum nuntiatur. Peluſium à Cæſare captum: ipſum terrâ mariq́ue cum infeſto exercitu in Ægyptũ invadere: federatos reges, Herodemq́ue in primis, ſocium ſibi pridem, & amicum, fidem cum fortunâ mutâſſe. His ille rerum adverſarum rumoribus excitatus, ad extrema tentanda ſeſe accinxit.

HERODES CÆSARI RECONCILIATVS.

Quod ad HERODEM pertinet; Ille è Samo Rhodum, ubi Cæſari occurrere conſtituerat, adpulſus; cætero regiæ dignitatis adparatu nihil mutato, diadema tantùm depoſuit: & ad Romani Imperatoris colloquium admiſſus, nullis adhibitis rogãdæ veniæ precibus, facti ſui rationem intrepidè reddidit.

„ *Magnam ſibi cum* ANTONIO *interceſſiſſe amicitiam; illiq́ue ſupremum rerum imperium animo devoviſſe. Et quùm pro illo, tam bene de ſe merente, non opes tãtùm, ſed caput etiam & ſalutẽ periculis obiectare debuerit; non armis quidem coniunctũ, quòd bello tum Arabico diſtineretur; ſed quà potuit, frumento atque pecunijs, amicum adiuviſſe.*

Et laudi ſibi vertendum, quòd ne poſt Actiacam quidem victoriam illum deſeruerit; neque mutatâ apertè fortunâ, ad novas ſe ſpes tranſtulerit.

Se nihilo minus eo tempore, quùm auxilio non poſſet; conſilio hominem adflictũ adiuviſſe. & ſuaſorem ei fuiſſe; ut ſi ſalvus eſſe, neq́ue omninò in ordinem cogi vellet; CLEOPATRA *interfectâ, in eius opes ſuccederet: eoq; facto faciliores pacis conditiones ab hoſte Cæſare impetraret. Quod conſilium quùm ille per imprudentiam ſit aſpernatus; Cæſari magis, quã ſibi conſuluiſſe cenſeatur.*

Quod ſi, O Cæſar, inquit, *odio Antonij, meum quóque, amici, ſtudium damnas; inficias certè non ierim, quæ feci: neq; ingenuè fateri verear, quanto eũ ſim amore ſtudioq; proſecutus.*

Sin detractis perſonis, id tantùm expendis, qualis amicus, & quàm beneficiorum memor exſtiterim; eius tibi rei in me periculum facere, integrum eſt. Mutato ſolum nomine, amicitia fideſque permanebit; & ſuam laudem promerebitur.

His generoſi hominis verbis, Cæſar, vir liberalis iuxtà ac magnificus, inductus; & diademate HERODI reſtituto, eum ad amicitiam, ſecum pari ſinceritate colendam, cohortatus, in ſummo deinceps honore habuit: regnumq́ue ei Senatûs-conſulto cõfirmandum curavit. Ipſe viciſſim Cæſarem ampliſſimis muneribus donatum, in Ægyptum perduxit; & pari liberalitate, animiq́ue celſitate, eius amicos ſibi conciliavit.

HERODIS ERGA CÆSAREM MVNIFICENTIA. DOMESTICÆ EIVSDEM DIFficultates, & ſuſpiciones.

Inde in regnum reverſus, nec ſine ſubiectorum ſuorũ ſtupore; qui nõ modò incolumem, ſed maiori etiã quàm anteà poteſtate auctũ cernerent; Cæſarem redeuntem, regiâ magnificentiâ, apud Ptolemaidẽ, ubi exercitus eius recenſebatur, accepit; & milites universè omnis hoſpitaliter tractavit. Et per loca arida, ſitúve ſqualentia trãſeuntibus, neceſſaria omnia, vinum, & aquam (cuius potus militi tùm vino gratior) largiter commodèq́ue ſubminiſtravit.

Sed domum regreſſus, familiã vehementer perturbatã offendit; & MARIAMMEN uxorem, ſocrumq́ue Alexandram, ſibi novis de cauſſis, infenſiſſimas, quæ haud immeritò ſuſpicatæ eſſent, ſe non ſecuritatis cauſsâ, in caſtellum Alexandrium; ſed quaſi in carcerem, concludi iuſſas; ubi nec ſuis bonis, nec alienis, frui potuiſſent.

It MARIAMME præcipuè; quæ marito, licet amorem ex commodo ſimularet, ſublato, aut defuncto, nullam ſibi vitæ ſpem reliquam fore præſciret: Et SOHÆMVM, ſuî cuſtodem, ita munuſculis & muliebribus blãditijs eſſet demerita; ut Hèrodis mãdata, de ſe

de ſe in eventum interficiendâ, ex eo cognoverit; Dum ſibi ille, uxori, præ cæteris ſcilicet cariſſimæ, novam amicitiæ Cæſaris, & fortunæ regiæ acceſſionem, non ſine adplauſu, commemoraret; mulier, minimè fucatis moribus, intimum turbati & abhorrentis animi adfectum celare non potuerat; & ad blandas eius appellationes, ſubinde ingemuerat. Vnde ille, amorem inter & odium ſuſpenſus, neque ſibi ipſe ſatis conſtans; puniretne faſtidioſæ mulieris malevolentiam; an cum eâdem in gratiam rediret, in incerto habebat.

His æſtuantem curis, ſoror eius SALOME, & mater CYPROS, nactæ, quam diu optarant, odij in nurum explendi opportunitatem; aſſiduis calumnijs in uxoris ſibi inviſiſſimæ, & nobilitate prætumentis, exitium ita accendebant; ut ille quantumvis ijs fidem non temerè adhiberet, magis tamen in dies magiſque in MARIAMMEN exaſperaretur. Et dum illa, magnanima quidem, ſed nec ſatis modeſta; curas ſuas non occultat; amorem pænè in odium converteret.

Et gravius forte-an iamtum in eam conſuluiſſet; niſi commodùm nuntiatum eſſet; exſtinctis pari fato, ANTONIO & CLEOPATRA, CÆSAREM Ægypti eſſe potitum. Cui dum gratulari, & obviàm ire properat; familiam eo, in quo erat, ſtatu reliquit.

CÆSAR PELVSII POTITVS, CVM Antonio variè confligit.

CÆSAR Peluſium, digreſſo iam ANTONIO, non tam vi, quàm proditione Cleopatræ, (quæ à Thyrſo, Cæſaris liberto, ſplendidis promiſſis & vanâ ſpe ita erat præoccupata; ut eum ſibi quoquo modo, proditis etiam ſuis Antonijque rebus, demereri ſtuderet) tradente SELEVCO, regij præſidij præfecto, iam receperat: quùm ANTONIVS, à mortis ſibi cõſciſcendæ conſilio, per L. LVCILIVM, revocatus, relicto Parætonio; & deductis, quæ ſupererant navibus; Alexandriam repetijt. ſperans ſe navalia ibi Cæſaris caſtra, levi præſidio munita, facilè oppreſſurum; eiuſdemque militem, longo itinere exhauſtum, & onere feſſum, carpi aut deleri poſſe.

Et iam Pharum claſſe tenebat; quùm Cæſarem, ex viâ feſſum, ad Hippodromum ſtativa habere cognoſcit. Ipſe itaque infeſto agmine provolans, & in Cæſarianos equites, ſudore adhuc & pulvere ſqualenteis, invectus, proſperam pugnam facit; & in fugam effuſos uſque in caſtra perſequitur. Et in cæteris C. MÆVIVM Centurionem capit.

MÆVII CENTVRIONIS CONSTANTIA. ANTONIVS CÆSAREM AD DVELlum provocat; & prœlio profligatur.

Hunc, ut captivum oſtenderet, coràm Cleopatrâ adducit; & interrogat; *Quid de ſe ſtatui velit?* Tum ille; *Iugulari me*, inquit, *iube. quia neq; ſalutis beneficio; neq; mortis ſupplicio, adduci poſſim; ut Cæſaris miles eſſe deſinam, & tuus eſſe incipiam.* Eâ in milite conſtantiâ miratus Antonius, incolumè abire permiſit.

Et priore ex equitibus victoriâ elatus copias mòx educit. Cæſarem etiam ad ſingulare certamen provocat; *ut duorum ſcilicet periculo, & alterutrius eventu de Imperio decerneretur.*

Ad id Cæſar aliud nihil reſpondit; quàm ANTONIO, *ſi deſperet, multas ſatis ad interitum vias patere.*

A virtute itaque ad dolum relapſus, ſagittis libellos circumvolvit: eoſque in Cæſaris caſtra eiaculatus, militem oblatis, mercedis nomine, ſenis H.S. Millib. ad tranſitionem ſolicitabat.

Cæſar iiſdem libellis pro concione recitatis, invectus acriter in inſanabile Antonij ingenium, quo militum ſuorum animos, *tamquam ad omnem proditionem, perfidiamq; venaleis*, conciiaret:

Irent, inquit, *Dijs auctoribus, & tàm ſceleſtam* ANTONII *de ſeipſis opinionem ultore ferro vindicarent; fidémque ſuam, inſigni hoſtium clade, Imperatori ſuo liberarent. Alia longè præmia & militiæ commoda, ex fide ſua habituri, quàm quæ* ANTONII *perfidia ex vano iactaret.*

Hinc poſtquàm ille iuſtâ irâ ſuorum animos ad vindictam ſtimulari cerneret; præſenti in ijs ardore utendum ratus, legiones in aciem producit. Neque pugnam detrectat ANTONIVS.

Sed dum Cæſarianos *ira & ſpes in prelium raperet*; Antonianos verò, maximam certè partem, *neceſſitas & pudor invitos reſiſtere* potius, *quàm pugnam inire* cogeret:

Hi primò ferè impetu fuſi, dum partim in urbem, partim in caſtra, alij aliò dilaberentur; ANTONIVS in tumulum quemdam, fugâ cum paucis delatus, unde pugnæ eventum proſpectaret: ubi claſſem ipſam, quæ ad navale prœlium inſtructa, parataque in altum contrà hoſtem provehebatur, ad Cæſarem ultrò tranſire; omnemque unà ſpem fugæ, quam in Hiſpaniam deſtinaverat; interciſam vidit; proditum ſe à Cleopatrâ clamitans, eique malum minatus; furens frendenſque, citatis equis, in urbem decurrit.

CLEOPATRÆ FRAVDES. ET ANTONII DESPERATIO.

CLEOPATRA, ſive furorem Antonij verita; ſive ut in gratiam Cæſaris eum, qui in ipſam quoque duriùs conſulturus metuebatur, præcipitem, & in certum exitium impelleret; in Mauſoléum, quod ſibi illa, iuxta ISIDIS Templum, ſumtuoſiſſimè exſtruxerat; cum Eunucho, & duabus ancillis, ſeſe abſcondit. ſimulque ad ANTONIVM mittit, qui heram voluntariâ morte ſervitutem effugiſſe nuntiarent.

Eo nũtio fractus ANTONIVS, laudatâ interim mulieris fortitudine; in cubiculum irrumpens, depoſito thorace, EROTEM ſervum, ut ſibi ultimam manum, ex fide datâ, commodaret; urguebat.

Sed dum ille Dominum ſuum violare veritus, in gladium ipſe ſuum incubuiſſet; & ad pedes heri moribundus procidiſſet; ANTONIVS mancipij fortitudinem

fortitudinem æmulatus, rapto itidem ferro ventrem ſibi non ſegniter confodit. Sed quùm levior fuiſſet ictus, quàm ut ſtatim exſpiraret, ſeſe in lectum demiſit.

ANTONII EXITVS: ET CÆSARIS DEPLORATIO.

Orto inde ſtatim per totam urbem tumultu, quùm CLEOPATRA è monimenti faſtigio deſpiciens, id quod acciderat, intellexiſſet. & ſimul populus ad conſpectum CLEOPATRÆ, quæ mortua credebatur, altiùs inclamâſſet; tum DIOMEDES ab eadem miſſus, Antonio, inter maximos vulneris cruciatus anhelanti, & decumbenti, ſupervénit, & reginam Mauſoleo incluſam etiamnùm ſupereſſe nuntiavit.

Ipſe itaque cruore adhuc & ſanguine fœdatus, ad Mauſoleum ſe deferri imperat. Cui quùm CLEOPATRA fores aperire vel nollet, vel non poſſet; funibus & catenis per feneſtram, ab ipsâ, duabuſque eius ancillis, ſublimè attractus, & intrà Mauſoléum receptus eſt.

Et potu vini hauſto utcumque recreatus, ægram animi mulierem verbis demulcet, & ſolando erigit: monetque, ut ſibi rebuſque ſuis, in eo rerum cardine, cum dignitate conſuleret: fidemq; C. PROCVLEII, inter cæteros Cæſaris amicos, potiſſimùm coleret. Et cum ijs dictis, inter eiulatus, & muliebres lamentationes, defecit & exſpiravit. anno ætatis L. (al. LIII. al. LVI.)

CÆSAR, ubi id ei nuntiatum eſt; obortis lacrymis, in tabernaculum ſeceſſiſſe traditur: & ſuis convocatis, velut *inſigne rerum humanarum exemplum* propoſuiſſe ANTONIVM.

Qui collega nuper & adfinis, & tot victoriarum curarumque ſocius; Ægyptiæ deinde mulieris delinimentis à ſe alienatus, & libidinum intemperantiâ effrenatus, fas, fidem, dextras datas, neceſſitudinem; ipſos denique Deos, federum teſteis, fefelliſſet. & iuſta in ſe ſua, & pop. Romani arma, pro libertate tuendâ, commoviſſet. Et dum ſoli fortunæ fidit; quantò altiùs erat elatus, eò fœdiùs corruiſſet.

His ita peractis, Cæſar curam funeris; & CLEOPATRÆ cuſtodiam, ne quid ferox mulier gravius in ſe conſuleret; néve regios theſauros, quos recondiderat, corrumperet; C. PROCVLEIO demandavit.

PROCVLEII INDVSTRIA.

Hic, ubi vivam eam præoccupavit, Cæſaris mandata pro foribus monimenti, exponens, primùm ægrum mulieris animum tentare; in ſpem, mentemque meliorem erigere; & ſuadere, ut ſe ſuaque omnia Cæſaris clementiæ arbitrioque committeret.

Quùm is re infectâ ad Cæſarem reverſus eſſet, alio, qui ſimileis ſermones cum Cleopatrâ protraheret, ſubmiſſo; ipſe rurſùm ſubſecutus, & admotis ſcalis, per eam feneſtram, quâ ANTONIVS receptus fuerat, cum EPAPHRODITO liberto, in monimentum ingreſſus eſt.

Quem quùm altera ex ancillis, quæ intùs erant, conſpicata, ſubitò exclamaſſet; *Infelix CLEOPATRA, viva cáperis.* Illa exterrita, arrepto cultro, ſe ipſam interfectura erat; ni PROCVLEIVS eam in tempore continuiſſet.

PROCVLEIVS & EPAPHRODITVS reginam intentiſſimâ quidem cura vivam cuſtodire iuſſi erant; cæterùm, ut eam interea, quàm benigniſſimè blandiſſiméque haberent, ac colerent.

Dumque illa inter cætera, de filijs in reges recipiendis, ſpem à Cæſare fieri cuperet; reſpondent ei, à Cæſare conceſſum; *uti ANTONIVM regio patrioq; more condiret ac ſepeliret.* licet complures tàm reges, quàm privati, eiuſdem corporis ſepulturæ officium ſibi depoſcerent.

CLEOPATRA CÆSARI SVPPLEX.

Quumque illa poſteà in regiam traducta, & ſolito cultu comitatuque uſa, Cæſaris colloquium petijſſet; ipſe ut eam ab animi ægritudine, quâ contabeſcere dicebatur, reficeret, tandem ultrò acceſſit. (metuebat, namque ſi illa ſibi manus inferret, aut inediâ ſe ipſa conficeret; ne funere ipſius, præcipuum ſui triumphi ornamentum ſubtraheretur.)

Ingredienti ipſum cubiculi veſtibulum Cæſari, illa pullata, & luctum habitu teſtata, occurrit. Et Cæſar plorantem, ſeque ad pedes ſubmittentem, ſuſtulit; neque attingere ſibi genua permiſit.

Tum illa: *Omnia tibi*, CÆSAR, inquit *ut in nos poſſes, Dij, virtusque tua & felicitas dedére. Sed ſi captivæ, apud te vitæ necisque dominum, vocem ſupplicem mittere licet; per Genium Patris tui, qui nos in iſto faſtigio rerum, in quo paullo ante fuimus, collocárat. Per eius, quas hîc iuxtà poſitas conſpicis, quáſque ſemper colui, Imagines. per huiuſce regiæ Deos, (qui te melioribus ominibus accipiant, quàm* ANTONIVM *hinc miſérunt) precor quæsóque. hanc ſupplici veniam da; ut ipſe quidem, quodcúmque fert animus, de me captivâ ſtatuas: filios tantùm meos regnare patiaris. Neque me in pop. Romani ſuperbum ac crudele ſpectaculum, ludibriúmve traduci patiaris. Si nullâ aliâ re id facere potes; morte me*

te me ſaltim à tam crudeli ſervitute vindices.

Verſa dehinc ad ſolitas arteis, illecebris & blanditijs Cæſaris continentiam percellere conatur. Cæſar verò eam bono animo eſſe iubens, quæ in eius poteſtatem veniſſet, qui *beneficio quàm metu obligare* homines mallit; curâ eius impenſiùs cuſtodibus mandatâ, diſceſsit.

CLEOPATRA ubi animadvertit Cæſarem, nec proiectis uſqueadeò lacrymis; nec miſerabili oratione emollitum; ſeque ad ludibrium, & ad triumphum, rem omni morte acerbiorem, reſervari; impetum moriendi cepit.

Etenim per internuntium CORNELII DOLABELLÆ, qui CLEOPATRÆ amore captus erat, certior facta; Cæſarem triduo pòſt in Syriam profecturum; ipſamque cum liberis in Italiam claſſe amandandam; haud ulteriùs cunctandum ſibi putavit.

Quumque iam minus ſe arctè cuſtodiri, obſervarique videret; (ſimulárat enim ſe & vitæ longioris, & Romæ viſendæ cupidam. eiuſque rei iam ferè Cæſari & cuſtodibus fidem fecerat) & à Cæſare impetráſſet; ut ſibi, Antonio parentare liceret; iterùm in ſepulcrum ingreſſa eſt.

Ubi perſolutis viro inferijs, & balneo ſibi adparari iuſſo; lota, veſtemque elegantiſſimam cum regio cultu induta, prandium ſumſit.

A prandio, tabellas obſignatas, quibus communi ſe cum ANTONIO ſepulcro condi poſtulabat, ad CÆSAREM, per EPAPHRODITVM, mittit. Liberto digreſſo, & reliquis etiam à ſe dimiſſis, Ianuam ſepulcri occluſit.

CÆSAR perlectis tabellis, id quod evenerat, ſuſpicatus; mittit extemplò, qui quod geſtum eſſet, inſpicerent.

CLEOPATRÆ EXITVS. ET COMMVNIS CVM ANTONIO SEPVLTVRA.

Illi valvis apertis introgreſſi, offendunt CLEOPATRAM aureo in lecto, & cultu regio iacentem, & exanimem. Et ex ancillis unam, ad pedes dominæ mortuam: alteram, quæ diadema capiti reginæ, adaptabat, ſemianimem. Quæque à quodam rogata, *Pulcrane ea eſſent, quæ faceret!* reſponderit; *Pulcerrima; quæque, tot regum prolem maximè decerent.* & cum dicto, exſpirarit.

Mortis genus, aut ratio in CLEOPATRA in incerto eſt.

Sunt qui aſpidem, ab ipsâ laceſsitam, mordicùs brachium eius vulneráſſe: cuius vulneris notæ apparuerint: & eius ſerpentis virus, contactos, ſopore ac ſudore in mortem ſolvere.

Alij venenum, quod ad incerta fortunæ, taliumque caſuum, multo-ante præparaverat; hauſiſſe, ſcribunt. quæ tum undequadrageſimum ætatis annum ageret.

CÆSAR quamvis eius deceſſum moleſtè ferret; adeò ut Pſyllos admoveri iuberet, qui more ſuo virus è corpore exſugerent; animum tamen eius tàm generoſum admiratus; & quod id ipſum per litteras fuerat obteſtata; corpus eius iuxtà Antonium ſplendidè regaliterque condi; & tumulum, ab ipſis inchoatum, perfici iuſsit.

LIBERVM CLEOPATRÆ, ALII INTERFECTI, ALII SERVATI.

ANTYLLVS, ANTONII filius, per THEODORVM; CÆSARION, per RHODONEM, pædagogos, proditi; quia in regni ſucceſſores cooptati erant; ne quid ipſorum cauſsâ, novi in poſterum oriretur, interfecti ſunt. Reliquos Antonij ex eâdem Cleopatrâ liberos; Alexandrum, Cleopatram, Ptolemæum benignè liberaliterque habitos, pro cuiuſque conditione & captu educavit; & curâ omnium Octaviæ ſorori commiſsâ, fovit.

P. CANIDIVM, ſemper infeſtiſsimum, & ipſi Antonio non ſatis fidum: & Q. OVINIVM, qui Senator Romanus, ad viliſsimi mancipij obſequia, Cleopatræ ſe ſubmiſerat; occidi iuſsit.

Alexandriam ingreſſus, Civibus, ALEXANDRI conditoris cauſsâ, & in gratiam Arij Philoſophi, ignovit. Et Antonij ſtatuis deiectis; ne CLEOPATRA pari iniuriâ adficeretur; Archibius, vetus reginæ cliens, H.S. quadringenties redemiſſe traditur.

PTOLEMÆO urbis conditore contemto, ALEXANDRI MAGNI corpus, quod aromatis condítum, huc uſque per CCC. ferè annos perduraverat; ſibi oſtenſum, coronâ aureâ, floribus & veneratione, proſecutus eſt. Et qui ſemper, per bella civilia, SPHINGIS imagine ſignárat; deinceps ipſius ALEXANDRI imaginem in gemmâ exprimi iuſsit, eâque in ſignando uſus eſt.

LAGIDARVM gens, Ptolemæorum prænomine, quæ annis plus minus CCXCV. (al. CCLXXXV. in Ægypto regnavit) L. anno ab exceſſu ALEXANDRI, amicitiam ſociali federe, cum pop. Romano iunxerat: eamque comiter conſervavit; & in ſummo fortunæ culmine, ad ultimum uſque in CLEOPATRA finem, CL. & amplius annis, varijs licet caſibus, Ægypti regnum obtinuit.

Primus ex ijs, PTOLEMÆVS PHILADELPHVS, anno V. Cond. CDLXXX. C. FABIO DVRSONE, & C. CLAVDIO CANINA Coſſ. eam ſocietatem inierat.

HOC QVOQVE LOCO REGVM ÆGYPTI, Lagidarvm, seriem, pro re nata, svbvnvm conſpectum damus (cum nuperâ Petavianâ annorum ſupputatione, quam cum ſuperioribus conferat lector)

Nomina.	Anni quibus regnârunt.	Ann. Period. Iulianæ.
1. Ptolem. Lagi F.	40.	4390.
2. Pt. Philadelphus.	38.	4429.
3. Pt. Evergetes.	26.	4467.
4. Pt. Philopator.	17.	4493.
5. Pt. Epiphanes.	25.	4510.
6. Pt. Philometor.	35.	4535.
7. Pt. Evergetes, II. Phyſcon dictus, Philomet. fr.	29.	4568.
8. Ptol. Lathurus, F.	17.	4597.
9. Pt. Alexander, Lathuri frater.	10.	4614.
10. Pt. Lathurus, iter.	8.	4624.
10. Pt. Alexander, II. Alexandri F.	D. 19.	4632.
11. Pt. Alexander, III. Alexandri primi F.	17.	4632.
12. Pt. Auletes, Nothus.	13.	4649.
13. Pt. Dionyſos.	5.	4663.
14. Cleopatra: perijt anno V. C. 724.	17.	4667.

Regnatum à Ptolemæis 285. annis.

ÆGYPTVS PROVINCIA VECTIGALIS

Eâ gente exſtinctâ, Cæsar, ceu ſuæ præmium victoriæ, Ægyptum ordinavit, atque in provinciæ formam redegit: ſtipendiariamque & vectigalem eſſe iuſsit.

Legiones duas, & totidem equitum turmas, novemque cohortes, victæ urbi impoſuit. iiſque omnibus ſtipendium. populo autem Romano, tributi nomine, præter vectigal. H. S. octies millies; frumentique centies millia modiûm, in ſingulos annos, pendere iuſsit.

ÆGYPTVS SENATORIBVS INTERDICTA. Eqvestris Præfectvra.

Cavit prætereà: ne Senatum; nec plebis concilium; neque ullum omninò magiſtratum de ſuis civibus haberent, aut crearent.

Et quoniam proſpiceret, quiſquis eam provinciam, clauſtraque terræ ac maris, vel levi præſidio inſediſſet; poſſe facilè eam adverſus ingenteis exercitus tueri, edicto cavit: *Ne quis Senator, aut Eques Romanus, niſi ſe conſcio, in Ægyptum ingrederetur.*

Statuit quoque, *non niſi ex Equeſtri & medio ordine Præfectos, eoſque annuos*, Ægypto dari. qui provinciæ præſiderent: apud quos lege ageretur: quorum decreta parem cum magiſtratu Romanò vim haberent. Eique primus provinciæ Præfectus datus eſt Cornelius Gallus.

Cæſar, ut victoriæ ſuę in Ægyptum etiam monimentum extaret; Nicopolim alteram, IV. ab Alexandriâ millib. ad Canopicam foſſam condidit;

quo loci & caſtra habuerat; & ANTONIVM ſupremo prœlio fregerat. Civitatemque libertate donatam, & ludis eiſdem, cum Actiacâ Nicopoli, decoratam; magnificè ſplendidéque excoluit.

M. CICERO F. COS. PATREM VLCISCITVR.

Morte ANTONII per Vrbem nuntiatâ; eâ parte anni, qua Cæſar M. CICERONEM, Oratoris F. ex Idib. Septembr. collegam in Conſulatu ſibi cooptaverat; filius, patris percuſſorem, ita ultus eſt.

Senatus ANTONII ſtatuas, CICERONE Cos. referente, convelli deijcique iuſſit. & ne quis ex gente Antoniâ, MARCI prænomen ſibi ſumeret, utque dies mortis eius ſacer eſſet, decrevit.

Cæſari contrà, victoriæ ſupplicationes, & de reginâ CLEOPATRA triumphū; coronas quoque, Obſidionalem & Civicam, ſive Querceam, decreverant: *cuius conſilio, operâ & virtute, unà cum Libertate & Salute, reſtituta civitati eſſet Concordia: Pax terrâ mariq́, parta, imperium Vrbis & Orbis à ſervitute vindicatum.*

Cæſar itáque primùm cum M. ANTONIO, & M. LEPIDO; dein tantùm cum ANTONIO, per XII. ferè annos; noviſſimè per XLIV. ſolus remp. tenuit. Et à IV. Nonar. Septemb. quo die navalis ad Actium pugna contigit, & univerſum Rom. reip. imperium ad ipſum recidit; plerique cum DIONE, annos eius dominationis enumerant.

LEPIDI IVNIORIS CONATVS: EIVS QVE VXORIS CONSTANTIA.

Dum abſente interea Cæſare; & belli Actiaci Alexandrinique victoriam proſequente, M. LEPIDVS, Ex-Triumviri filius, IVNIA, BRVTI ſorore, natus, res novas moliri; & de Cæſare, ſimul in urbem reverſus eſſet, occidendo, agitâſſe conſilia, delatus eſſet; ipſe C. CILNII Mecænatis, urbis Præfecti, operâ & vigilantiâ, ac celeritate; ſine magnâ hominum rerumve perturbatione, in ipſo articulo oppreſſus eſt: & maturam malè conſultorum pœnam exſolvit.

Sed eius uxor, Servilia, PORCIÆ BRVTI exemplum ſecuta; quia ferrum non dabatur; vivo igni devorato, præmaturam ſibi ſe mortem, immortali caſtiſſimi ſui erga maritum amoris deſiderijque, & nominis ſui memoriâ penſavit.

HERODES AB AVGVSTO AMPLIFICATVS.

Ordinatâ provinciâ, Cæſar in Syriam cum exercitu proficiſcitur. Eò venientem HERODES rex (qui in Ægypto liberiùs cum illo congreſſus, & magnis beneficijs ornatus, præter CD. Gallorum Cleopatræ ſatellitium, regni patrij non exiguam portionem, Tyro propinquâ; quam priùs Ægyptiæ uxori ANTONIVS donâſſet; receperat) magno & regio adparatu accepit: magnâque comitate proficiſcentem ad Antiochiam uſque proſecutus eſt.

Cum eo Cæſar, uti cum ſocio atque amico, fedus iunxit; eiuſque regnum amplificavit. Gadara ſcilicet, Hippon, & Samariam; & in maritimis, Gazam, Anthedonem, Ioppen, Turrimque Stratonis, attribuit. quæ ei non mediocris ad regium ſplendorem foret acceſſio.

RES TVRBIDÆ IN PARTHIS.

TYRIDATES ſub hæc, qui res novas in Parthiâ molitus, bellum inteſtinum moverat. (Illum namque Parthi, PHRAHATE ob crudelitatem in exſilium pulſo; regem ſibi conſtituerant. & ipſe audito Scytharum, à quibus rex exſul in regnum reducebatur, adventu, cum minimo Phrahatis filio profugerat) Apolloniam (fort. Antiochiam) ſupplex ad Cæſarem venit.

Eo cognito, Phrahates, legatis eódem miſſis, ſervum ſuum Tyridatem; & filium (quem ille negligentiùs cuſtoditum rapuerat) remitti ſibi poſtulabat.

Sed Cæſar, legatis cum benigno reſponſo remiſſis, neque TYRIDATEM dediturum ſe Parthis; neque ei adverſus Parthos, reciperandi regni, auxilia daturum adfirmavit.

Et Tyridati quidem, quoad apud Romanos, ſive in Italiâ, ſive in Syriâ, manere vellet; opulentum ſumtum præberi iuſſit. Filium verò Phrahatis, ab eodem acceptum, Romam ſecum velut obſidem duxit; quoad Parthi ſigna, quæ Craſſi Antonijque cladibus cepiſſent, cum captivis, redderent.

3923. Ab V. C. 724. Ab Act. pug. 2.	CÆSAR *Antiochiâ ſolvens in Samum vela fecit; Ibiq́, V. Conſulatum, Collegâ* SEX. APPVLEIO *Nepote inivit.*	27.

Cæſari iam ſextùm Conſuli deſignato, (Al. ipſi APPVLEIO, ſuffectum tradunt (ex Kal. fort. Iulijs) L. Valerium Potitum Meſſallam; à quo primùm honorifico, *PATRIS PATRIÆ, ſive REIP. CONSERVATORIS*, Titulo auctus fuerit.

CÆSARIS IN AMICOS REGES, ET CIVITATES, BENEFICIA.

CÆSAR, Aſiæ ordinandæ intentus, Amyntam, Galatiæ; Archelaum, Cappadociæ; Philadelphum, Paphlagoniæ, reges; qui ante Actiacam pugnam ad ipſum tranſierant; ſocios & amicos ſalutavit. LYCOMEDE verò, Cappadociæ Ponticæ regno exuto; eius in locum, MEDEVM, qui Mæſios, ne cum ANTONIO coniungerentur, diſtinuerat, regnare iuſſit.

Artavaſdi, Medorum regi, qui à Partho victus ad Cæſarem confugerat; filiam IOTAPEN, quam ANTONIVS filio ſuo ALEXANDRO, ingratijs deſponderat, gratis reddidit.

ARTAXÆ verò, qui patri ARTAVASDÆ in regnum Armeniæ ſucceſſerat; fratres, quos ANTONIVS, velut obſides, detinuerat, quantumvis petêti, non remiſit.

miſit. quòd is milites Romanos, qui poſt ANTONII fugam, in Armeniâ remanſerant, trucidari iuſſiſſet.

Epheſijs & Nicæenſibus, ita petentibus, ut DIVO IVLIO, & VRBI ROMÆ: & Pergamenis ſimiliter, Nicomedienſibus ac Bithynijs ut AVGVSTO & VRBI, Templa conderent; permiſſum eſt. Samij quoque libertate donati.

CÆSARIS GRATIA; ET POPVLI IN EVM BENIVOLENTIA. EIVSQVE largitiones.

Cæteris rebus per Aſiam Græciamque ritè conſtitutis, in Italiam reverteus, CÆSAR, quùm Brundiſij exſcenſionem feciſſet; incredibile dictu, quàm fauſtis omnium ordinum acclamationibus; quanto civium militumque favore, votis gratijſque, exceptus fuerit.

Nihil enim optare à Dijs homines; nihil Dij hominibus præſtare potuiſſe videntur. Nihil voto concipi; nihil felicitate conſummati; quod non AVGVSTVS, poſt reditum in Vrbem, reip. populoque Rom. atque adeò ipſi terrarum orbi, repræſentârit.

Finitis, XX. anno bellis civilibus, (ait VELL.) & ſepultis externis: &, ſopito vbique armorum furore; Pax revocata. Vis legibus; iudicijs auctoritas; Senatui maieſtas reſtituta. Rediit cultus agris; ſacris honos; ſecuritas hominibus.

POTITVS VALERIVS, quo die magiſtratum intjt, (Conſul ex Kal. Quinctilib.) ex S. C. S. pro Imperatore CÆSARE operatus, vota ſolvit; *quòd Dij, fauſto ipſius reditu; felici belli eventu: maturâ ex hoſtibus victoriâ. remp. conſervâſſent.*

Sacris peractis, CÆSAR triumphali habitu ornatus, è ſuggeſto militibus dona militaria, pro cuinſque meritis, elargitus eſt. Quique in beneficijs ad ærariũ deferrétur, adſignavit. iiſdemque pecuniam ex prędâ & manubijs diſtribuit: Singulis ducenos quinquagenos denarios; duplum Centurioni; triplum equiti. Stipendium quoque militare, & frumentum duplex, poſt triumphum datum.

Populo verò, congiarij nomine, quadringenos nummos diviſit. ne præteritis quidem, in gratiam MARCELLI, OCTAVIÆ ſororis filij; minoribus: qui aliàs non niſi ab undecimo ætatis anno accipere conſuéſſent.

TRIVMPHI CÆSARIS: EORVMQVE POMPA. PRÆTEREA CARINATIS, MESSALLÆ, ET TAVRI.

Treis deinde triumphos, per triduum, egit. Et primo quidem die, de Pannonijs. Dalmatis, Iapydibus, Illyricis, Salaſſis (quos ipſe partim per ſe; partim per legatos domuerat, & triumphum de ijs a Se-

natu ſibi decretum in aliud tempus diſtulerat.)

Item de Morinis Galliæ, & Suevis Germaniæ populis, (quos C. ALBIVS CARINAS; CÆSARE ex Galliâ, & ab expeditione Britannica, per Pannoniorum aliorumque, quos dixi, rebellionem, revocato; prœlijs aliquot profligârat; & imperata facere coëgerat) CÆSAR ornatiſſimo pompæ adparatu Vrbem invectus, VIII. Id. Sextileis, triumphum duxit.

Nec longo pòſt intervallo. CARINAS Proconſ. (licet pater eius Sullanâ proſcriptione interfectus fuiſſet; eâque clades filium iure honorum, ex lege latâ, privâſſet) ob rem bene in Galliâ geſtam, communem triumphi cum Imperatore ſuo honorem habere meruit.

Inter cæteros, MESALLA CORVINVS, qui Salaſſos; & STATILIVS TAVRVS, qui Dalmatas domuerant; equis in veſte triumphali vecti, omnium oculos in ſe convertebant.

Contra vetus tamen inſtitutum, VALERIVS, ipſius in Conſulatu collega, cum reliquo magiſtratu & Senatoribus, currum CÆSARIS, hoc triumpho, & duobus inſecutis, ponè ſecuti ſunt; aliàs in pompæ ordine anteire ſoliti.

Eos legati & Tribuni in equis; & exercitus laureatus pedibus; cum cantu, & inconditis de more vocibus, adſectabantur.

Imperator eâ pompâ per urbem in Capitolium vectus; & ſacris perfectis, doniſque dedicatis; Senatum cum magiſtratibus, ſplendido epulo accepit.

Secundo autem die, Actiacum triumphum peregit; quo Navalis ad Actium pugnæ Simulacrum, inter pompæ fercula, tranſvectum; & ALEXANDRVM Arabiæ Petreæ regem, inter captivos, ante currum ductum, legimus.

(Hunc ALEXANDRVM, HERODES nullis à CÆSARE precibus impetrare potuit. quòd is ANTONIO, ut in CÆSAREM contumelioſè petulanterque declamaret; linguam ſemper venalem habuerat; itaque poſt triumphum in carcerem compingi & necari iuſſus eſt.

Eodem triumpho Cæſaris currum comitari, Marcellus, OCTAVIÆ; & TIBERIVS, LIVIÆ Filij, iam puberes; & hic quidem ſiniſteriore equo funali; ille dexteriore, vehi, obſervati ſunt.

Sed omnium, præ reliquis, in ſe oculos convertebat M. AGRIPPA, qui Coronâ Roſtratâ inſignis, vexilloque cæruleo à Cæſare donatus, equo ſublimi vectus eminebat: & magno cum populi adplauſu, haud multù infrà Cęſarem, in Capitolium deductus eſt.

Tertio die, ex Ægypto, de reginâ CLEOPATRA, omnium ornatiſſimus ſplendidiſſimuſque triumphus actus eſt: Vtpote Nili capti; opidorumque, Alexandriæ, Pelufij, Paræronij, &c. ſimulacris conſpiciendus. Spolijs prætereà, auro & argento; ſignis partim ex auro & argento, partim ex ebore & marmore; & tabulis pictis, inſtructiſſimus.

Ante currum, in cæteris captivis, ducti liberi gemelli Cleopatræ, ALEXANDER & CLEOPATRA: ex quibus, illi Solis; huic Lunæ, cognomenta parentes indiderant.

Eodem triumpho, ipſius Cleopatræ Imago, ad vivum expreſſa; cuius ſiniſtro brachio aſpis mordicùs adfixa hæreret; tranſvecta fuiſſe proditur.

Et gaza regia, eodem triumpho in urbem invecta, tantam rei numinariæ copiam feciſſe exiſtimatur; ut ſtatum quoque civitatis, anguſtâ fide laborantis, moneret; res inter ſe contrahendo, vendendo & emendo; mutuum dando, & creditum ſolvendo; ut fenore, à dextantibus ad trientem, diminuto, plurimùm agrorum pretijs adſcreſceret.

Et ut tantæ victoriæ fructum cum omnibus universè communicaret, Cæsar; quidquid tributorum, belli civilis neceſſitas, imperaverat; remiſit. Æs alienum & circumforaneum, quod graviſſimum aſſiduis bellis conflatum erat, diſſolvit. Aurum coronarium, cumulatè ab Italiæ civitatibus poſt victoriam oblatum, honore & gratâ voluntate contentus, non accepit.

Dedicata deinde Curia Iulia; eâdem Ægyptijs ſpolijs opulentiſſimè exornatâ; auream Cleopatræ imaginem, in Templo Veneris Genetricis conſecravit.

Ludos deinde Circenſeis & ſcenicos; munera gladiatoria: & inter varia inuſitataque ſpectacula, Troiæ ludum, Tiberio & Marcello, illo maiorum; hoc minorum puerorū, ductoribus, edidit atque exhibuit. Quùm Amphitheatrum Statilii Tauri (quod ſuis ille ſumtibus, in Campo Martio, xc. m. ſpectatorum capax ſubſtruxerat) dedicaretur; præter c. gladiatorum patia, variaſque venationes; Crocodilos etiam exhibuit, magnitudine & miraculo immaneis. uti antea in Circo, Rhinocerotem & Hippopotamum.

RES IN DACIA GESTÆ; ET EX IIS TRIVMPHVS.

Inter hæc ſpectacula,, & publicas ludorum voluptates, litteræ, à M. Licinio Crasso, laureatę adferuntur.

Bellum quippe fuerat inter Suevos, & Dacos, (quorum illi Germani; hi Scythæ ſunt. Illi trans Rhenum; hi circa Danubium incolunt. Ex quibus alij Myſi, alij Daci appellati.) Hi Daci, ſive Getæ quidam, ſive Thraces ex Dacico genere; eo quod Rhodopen olim incoluit. quùm prioribus ante temporibus, legatis ad Imp. Cæsarem miſſis, nihil ex ijs, quæ peterent, impetráſſent; ad Antonium ſe contulerant.

M. autem Crassus, tum Conſul, in Macedoniam & Græciam miſſus, Dacis illis & Baſtarnis bellum intulit. Ex ijs Baſtarnæ, Scythæ eſſe putantur, qui tranſito Danubio Myſiam invaſérūt: & poſtea Triballos, & Dardanos, Myſiæ finitimos, adorti ſunt, ſine ullo adhuc Romanorum detrimento.

At poſteaquam ſuperato monte Æmo, in Thraciam Dentheletarum, Romanis federatam, (quæ Sitæ, ſocio pop. Rom. regi, oculis orbato, tum parebat) irruperant; Crassus, ſuppetias iens Thracibus, eos è regione expulit: fugienteiſque perſecutus, Segeticâ ex itinere in poteſtatem redactâ; factoque in Myſiam impetu; tum agrum eorum vaſtavit, tum opidum etiam munitum obſidione cepit,

Baſtarnæ, quùm Myſis victis Crassum in ſe exercitum adducere viderent; legatos quidem miſérunt, qui à ſe omnem iniqui in Romanos belli culpam removerent; at Crassus nihilo minus factâ irruptione, & ſimul pugnandi poteſtate; Baſtarnas cecidit; & Deldonem, eorum regem, manu ſuà interfecit. (Dignus qui Iovi Feretrio ſpolia opima ferret, niſi Cæſaris auſpicijs rem geſſiſſet.)

Complures ex ijs, qui munitum opidum occupárant, ſocio & adiutore Rhole, Getarum rege, in poteſtatem adduxit.

Myſis iterùm victis, & Baſtarnis, qui Dentheletas vexaverant, pulſis; Thracas Odryſios, qui ex Mœſiâ redeunti infeſtum iter ſibi feciſſent; armis edomuit.

Arceſſitus deinde ab eodem Rhole, ad alterum Getarum regem, Dapygem, qui hoſtilia moliretur, reprimendum; hunc, congredi auſum, immiſſo equitatu profligavit. & in caſtro quodam obſeſſum, rebus opibuſque ad deſperationem fractis, vim ſibi inferre coëgit.

Alij prætorea Getæ, qui ſub Zyrapis imperio erant; eodem belli impetu devicti: eorumque opidum, Genucla, magnâ militū pertinaciâ expugnatū.

Signa militaria, quæ victo ad Iſtrum C. Antonio Procos. Baſtarnæ eo in opido hactenus ſervárant, recepta. Cæſa Getarum xxxv. & Odruſiorum x. millia.

Milites, qui Crasso duce, peragratâ Mœſiâ, Daciâ,, ac Thraciâ univerſâ, incolumes ſupererant; petebant: ut ob res benè & fortiter geſtas, Dijs honos haberetur; & ſuo Imperatori, triumphantis ſpecie, urbem inire, liceret.

Litteris in Senatu recitatis; utrique, Cæſari & Craſſo, ſupplicationes cum triumpho decretæ. Et Crassus quidem nomen Imperatoris, quo milites eum ſalutarant: cuius & Patres auctores facti erant; non accepit: Cæſar verò, cuius & auſpicijs & imperio ea victoria parta eſſet, id uſurpavit, Imperator vii. à Senatu ſalutatus. Crassus tamen Procos. ex Thraciâ, ſive de Getis, Nonis Iul. anni inſequentis triumphavit.

Sed L. Antronius Crassus, etiam Procos. hoc an. poſt Cæsarem, ad xvii. Kal. Sept. triumpháſſe ex Africâ obſcurè proditur. qui poſt Statilium Taurum in eâ provinciâ, quæ poſt M. Lepidum quieviſſe non videtur; rem fortè geſſerit.

IANVS CLAVSVS. CENSVS ACTVS. SENATVS LECTVS. SALVTARIA REIP. conſtituendæ decreta.

Relatum deinde in Senatu à Valerio Messala Conſule, de Iani Templo claudendo: pacatis toto terrarum orbe gentibus, & pace terrâ marique, Cæsaris virtute, pop. Rom. partâ. Ex S. C. itaque intra dclxxxii. annos, Ianus tertiùm ab Imperatore Cæsare cluſus eſt; poſtquam cc. ampliùs annis patuiſſet.

Hoc eodem anno, & Conſulatu, poſtquam Cæsar morum legumque regimen in decennium accepiſſet; ſine cenſuræ tamen honore, cenſum populi Rom. longo intervallo deſitum, egit; & luſtrum lxxii. fecit; adſcito ſibi collegâ, M. Agrippa.

Senatum quoque, ut non aſperè, ita ſeverè legit. eorumque numerum (erant ſuprà mille, & in his improbi complures, qui poſt cædem Cæſaris, per gratiam & præmium, in eum ordinem irrepſe-

rant;

rant: & ABORTIVI vulgò dicebantur; quòd vitiorum turpitudinem Senatoriâ dignitate, velut fuco velarent) ad modum, decuſq́ue priſtinum redegit. Moviтq́ue Senatu cc. Equit. L. præ verecundiâ ſponte ſuâ ceſſére. quibus ille nihilo minus inſigne veſtis Senatoriæ, ſive lati clavi; aliaq́ue Senatoribus publicè uſitata permiſit. cæteros, qui in culpâ hærerent; neque moniti ultrò cederent; è Senatu eiecit.

C. FVRNIVM, & C. CLVVIVM, quòd Conſules deſignati, alijs locum occupantibus, magiſtratum capeſſere, aut gerere non licuiſſet; inter Conſulareis adlégit.

Et quùm quidam Equites, qui attrito bellis civilibus patrimonio, cenſu equeſtri ornamentiſq́ue exciderant; metu pœnæ theatralis, ex lege ROSCIA, in quattuordecim, Ludos ſpectare non auderent; cenſuit eâ lege non teneri; quibus ipſis, vel parentibus eorum, cenſus Equeſter aliquando fuiſſet: & quibus locum ordinis eius, & uſum annuli, retinere permiſiſſet.

Quibuſdam etiam, qui Senatoriæ originis eſſent; H.S. quadraginta (is ſub Iul. Cæſare cenſus Equeſter fuerat) ſupplevit; & publicum equum adſignavit: & ad Tribunatum plebeium, comitijs, & plebis ſuffragijs, viam patére voluit.

Quoſdam præterea ex eodem ordine notavit; qui æs circumforaneum levioribus uſuris mutuati, gravioribus feneráſſent.

Cenſum deinde populi, Cæſaris Dictatoris exemplo, vicatim, & per dominos Inſularum, egit.

Quùmq́ue, (ne plebs, frumentationis cauſâ, à negotijs frequentiùs avocaretur) ter anno, teſſeras quaternûm menſium diſtribuere conſtituiſſet; plebi menſtruam, uſuq́ue receptam conſuetudinem deſideranti, conceſſit; ut ſui quiſque menſis teſſeram à Præfecto annonæ acciperet.

Et quoniam iſto cenſuræ tempore, proventuum anguſtia, ac proinde annonę difficultas erat; frumentum plebi gratis, aut certè viliore pretio, vel duplicatis etiam teſſeris nummarijs, admetiri iuſſit.

Tabulas veterum ærarij debitorum, veluti pręcipuam calumniatorum & criminatorum materiam; concremavit.

Cavit pręterea edicto: *Ne quis Senator, niſi ſe conſcio, extra Italiam proficiſceretur.* ne quid ambitioſuli peregrè novarum rerum molirentur; aut ne ob Senatûs infrequentiam, ſententię eorumdem in cenſendo deſiderarentur.

Antonianæ factionis conſcios; litteris, quas occupatis ANTONII ſcrinijs in poteſtate habuerat; ante lectionem, concrematis: perpetuo in poſterum metu aut ſuſpicione liberavit.

Publicanis, qui vectigalia nimium magno conduxiſſent; trientem mercedum remiſit.

Ærarij inopiam, ut publica fides conſtaret; privatis & amicorum opibus ſuſtinuit. auctorq́ue fuit, ut cura Ærarij, à Quæſtoribus Vrbanis, ad Prętores, Prætoriósve tranſiret.

SALVTIS AVGVRIVM.

Inde SALVTIS AVGVRIVM, (quod ex antiquis cæremonijs præcipuum, vel in oblivionem; vel ob bella continentia, per XXXII. annos, in religionem, an oblivionem? venerat) inſtauravit. Diem ſcilicet unum aliquem quot-annis obſervare ſoliti, in quo neque ad bellum iſſet exercitus; neque quiſquam contra Romanos moviſſet, aut pugnáſſet: tum eo die, ab ijs rebus puro, Augures, ex auſpicio, Deos conſulebant: *An fas eſſet pop. Rom. ſalutem à Dijs poſcere!*

Sopitis itáque bellis, tam civilibus, quàm externis, talem diem CÆSAR, quatenus auſpicia addicerent; neque de cœlo obnuntiaretur; obſervare iuſſit. Idem autem Augurium POMPEII MAGNI triumpho, quod vitiosè captum eſſet; inutile fuerat atque impeditum.

Eodem Conſulatu, ob ſingularia in remp. merita, magno populi Senatûſq́ue conſenſu, PATRIS PATRIÆ cognomen accepit; à M. VALERIO collegâ ita conſalutatus.

Tradunt quidam eodem anno novos colonos Carthagini à CÆSARE adſcriptos eſſe; quod M. LEPIDVS, eorum, quos aliquot inde deduxerat, infrequentiâ, ius auſpiciumq́ue Colonię turbáſſe videretur.

(Alij auctores ſunt; nunc primùm Carthagini coloniam, ex lege CÆSARIS, ad III. M. civium deductam. Alij inſtauratam; quæ ante annos XVI. CÆSARIS DICTATORIS auſpicijs, militaris colonia fuerat deducta.)

IVLIÆ quoque TRIBVI nomen, in gratiam IVLIÆ gentis datum; & ea inter XXXV. Tribus relata.

Multos etiam ex Conſularibus, in Patricios adlegit; qui Interregem, Flamines maiores, aut Regem Sacrorum, aut Sodaleis Titios legere ritè poſſent: quos omneis ex gente plebeiâ creari, nefas eſſet.

3924. Ab V.C. 725. Ab Act. pug. 3.	*Hoc anno, Imperatore CÆSARE, VI. & M. AGRIPPA, iterùm Coſſ. Rep. pacis artibus & legibus firmatâ; comitijs annuiſq́, magiſtratibus, & quâdam imperitandi viciſſitudine, populo reſtitutis. verſare animo ceperat CÆSAR:*	26.

PRÆCLARA DE IMPERIO RETINENDO, AN DIMITTENDO, CONSVLTATIO.

Imperiúmne, quod in manibus habebat, retineret, ſub nomine principis, pro Rep. ſalutarium; An verò Reip. redderet, honeſtius atque utilius.

Convocatis itaque in conſilium, amicorum fidiſſimis, AGRIPPA & MECÆNATE; Quùm ille *reddendã ſibi, ſueq́, libertati aliquando remp. ſed interea*, dum eadem optimè conſtituta eſſet, imperium, quod poſſideret ipſe, *benignitate & clementiâ temperandum: & militum iniuriam arctiore diſciplinâ coercendam eſſe; ſuaderet.*

Hic contrà : *Remp. numquam, aut plebeiæ tyrannidi, aut popularium factioni propinandam eſſe cenſebat.*

Et ſalubriùs conſtantiúſque publicum ſtatum eſſe habiturum ; ſi principatus ita legibus firmaretur, ut ius omne earundem legum & magiſtratuum ; belli ac pacis, atque adeò provocationis, in unius poteſtate eſſet. Iſq; ſtatus, Dijs benignis, & armis, & bonorum votis quaſitus ; armis quoque, ne qua vis ab ingratis civibus Imperatorem incautum opprimat, ab eo defenderetur.

Hanc MECÆNATIS ſententiam CÆSAR ſecutus, ſignum ad imperium lege, legumq́ue moderatione firmandum, adiecit.

Quoq́ue ſibi plura potentiæ præſidia compararet ; AGRIPPÆ MARCELLAM, OCTAVIÆ ſororis ſuæ filiam, in matrimonium collocat ; cumq́ue eodem, ex maiorum inſtituto, faſceis communicat.

CENSVS POPVLI. CÆSAR PRINCEPS SENATVS.

Cenſu deinde, ex more, peracto, luſtrum LXXI. conditum eſt. Quo cenſa ſunt civium Romanorum capita, qui arma ferre poſſent, (ni mendum ſit apud EVSEBIVM) quadragies centena, centum ſexaginta quattuor millia. Quod vix, poſt tot prœliorum conflictus, & lanienas militum, credibile videri poſſit.

CÆSAR præterea, etſi *Cenſoriæ poteſtatis* eſſet, Princeps tamen Senatûs à Collegâ lectus eſt. neque id ſupra civilem modeſtiam ; quod eiuſdem rei, & lectionis exempla extarent. Luſtro XLVI. & L. in SCIPIONE AFRICANO, & M. LEPIDO, qui à collegis, ita lecti fuerant.

CÆSAR, EX OMNIVM VOLVNTATE ET VOTO IMPERIVM SOLVS continuat.

CÆSAR, omnium ordinum voluntatibus variè ſibi conciliatis ; & Senatoribus, quorum operam fidemq́ue ſpectatam haberet, priùs inſtructis, atque ad aliorum animos permovendos præparatis ; Senatu frequentiſſimo, & oratione ad tempus accommodatâ, variè de magnitudine imperij, & de ſuâ modeſtiâ locutus : *Solam Deorum mentem tantæ molis capacem eſſe. Se, qui per aliquot annos eius procurationem ſuſtinuiſſet, experiundo didiciſſe ; Quàm ſit arduum onus ; quamq́; fortunæ obnoxius, multorumq́; inſidijs opportunus Principatus.*

Petere ; ut in civitate, tot illuſtribus viris florente : *Ne ad unius curam omnia referrentur. plures faciliùs munia reip. ſociatis laboribus, expleturos.*

Se proinde, *quod felix fauſtumq́; ſit* ; vindicatâ iam omnium libertate, *Remp. Senatui populoq́; Romano reddere.*

His à Cæſare peroratis, varius in Senatu animorum motus fuit : quùm pleriſque eius oratio *plus dignitatis*, quàm *fidei* habere viſa eſſet. Et saniores quique, *Remp. plurium poteſtati, arbitrioq́; temerè non eſſe committendam*, indicarent. Et maxima pars, tam qui eiuſdem favore, opibus honoribuſq́ue florerent ; tam qui ex rebus novis aucti eſſent ; *tuta & præſentia, periculoſis & veteribus ante-ferenda cenſerent.* Nonnulli & metu, ne ſi à cæteris diſſenſiſſent, offenderent ; pedibus in aliorum ſententiam ibant.

Omnes itaque fortuito magis adſenſu, quàm communi conſilio, ad preces converſi, obteſtantur ut *Imperij eius, cuius tam felicia proſperaq́; ieciſſet fundamenta ; caput, auctorq́; eſſe perſeveraret.*

SATELLITIVM CÆSARIS, ET DECENNALE IMPERIVM. Provinciarum inter CÆSAREM, & populum Romanum, diſtributio.

Ac ſtatim ex S. C. Satellitibus eius, ſtipendium duplicatum. Exauctoratâque Calagurritanorum, quorum operâ & fide diu ad corporis cuſtodiam uſus fuerat ; cohorte : Germanos, qui in eâ corporum vaſtitate, minùs callidi aut maligni eſſent ; ex Agrippæ ſententiâ, ad idem præſidium delegit.

Et his initijs, Reip. conſtituendæ, provinciarumq́ue ordinandarum poteſtatem, in decennium accepit. Sic tamen ut continenti decenniorum ſucceſſione perpetuò Imperium adminiſtrârit.

Et quùm ſolus Remp. conſtituendam ſuſcepiſſet ; alteram de provinciarum curatione partem, cum Senatu populoq́ue ita comparavit ; ut ex ijs pacatiores, ipſis tuendas relinqueret. Sibi verò, eas, quæ necdum ſatis ordinatæ ; neque armis ſatis edomitæ erant, quæve exercitus haberent ; adminiſtrandas depopoſcerit.

Ita Senatui populoq́ue. Africam, Numidiam, Cyrenen cum Cretâ. Bithyniam, Pontum, Græciam, Macedoniam, Epirum, Dalmatiam, Siciliam, Sardiniam, & Hiſpaniam Bœticam, conceſſit.

Sibi verò ſumſit reliquam utramque Hiſpaniam, Luſitaniam, & Tarraconenſem. Galliam univerſam, Narbonenſem ſcilicet, Aquitanicam, Lugdunenſem & Belgicam ; earumq́ue colonias, & Germaniam. In Oriente verò, Cœle-Syriam, Phœniciam, Ciliciam, Cyprum & Ægyptum.

Ex ijs tamen poſteà Cyprum, & Narbonenſem, ut & alias alio tempore, provincias, acceptâ Dalmatiâ, cum populo permutavit.

Suſceptis itaque ijs provincijs, ad quas adminiſtrandas exercitu opus eſſet, quaſq́ue annuis magiſtratuum imperijs regi nec facile, nec tutum eſſet ; cæteras Proconſulibus ſortitò permiſit : ſuas autem per legatos, aut præfectos, ſive præſides, adminiſtravit.

PRÆSIDVM PROVINCIALIVM CAVTIONES.

Et his quidem leges conſtituit, quibus inter cætera cautum erat : „ *Ne pecuniam, niſi ex ſuâ aut Senatûs auctoritate, imperarent.*

„ *Ne militum delectum agerent, aut exercitum conſcriberent.*

„ *Neve provinciæ alicui bellum inferrent.*

„ *Vt ſucceſſore dato, intra tertium menſem, relictâ provinciâ, ad urbem reverterentur.*

Procon-

Proconſulibus verò, ad mulos & vehicula, quæ publicè locari ſolebant; certam pecuniam conſtituit. Eamq́ue legem reſtituit, quâ ventum erat: *Ne quis Conſularis aut Prætorius, niſi poſt quinquennium à geſto magiſtratu, in provinciam, (quam vel ſorte, vel comparatione obtinuiſſet) proficiſceretur; quoad repetundarum convicti, multam pecuniamve, quanti eſſent damnati, ſocijs reſtituiſſent. Tal q; iudicio condemnatos, bonorum & ordinum iure privavit.*

Procuratoribus autem ſuis, *omne ius*, præterquam in ſervitia, & pecuniarum in provincijs ſuis collectionem; *adimebat.*

OPERA IN VRBE MAGNIFICA.

Et ut Vrbem quoque pro maieſtate imperij exornaret; opera publica quædam partim ipſe condidit: partim ab alijs priùs exſtructa reſtituit.

In his TEMPLVM APOLLINIS, in Palatio; idq́ue in eâ parte domûs Palatinæ, quæ fulmine icta fuerat. In eo Templo aureas coronas APOLLINI PALATINO dedicavit; conflatis in eum uſum ſtatuis argenteis, quæ ipſi paſſim poſitæ fuerant.

Addidit & Templo porticum, cum Bibliothecâ Græcâ & Latinâ; & ſub baſi APOLLINIS, libros Sibyllinos recondidit.

Mauſoléum quoque, inter viam Flaminiam, ripamq́ue Tiberis, ex lapide candidiſſimo, cum viridario, exſtruxit.

Agon Actiacus inſtitutus Kal. Auguſti. qui quinto quoque anno, inſtar Olympiadum, celebraretur; poſterioribus etiam ſeculis in uſu fuiſſe videtur, ad an. uſque CHRISTI nati CDXXXIIX.

TVRBA IN HERODIS REGIA.

MARIAMMES ET ALEXANDRÆ interitus. Regis ex deſiderio morbus; & ſævities.

HERODES intereà, anno ferè toto poſt reditum à CÆSARE, domeſticâ ſeditione, an ſuſpicione? ob implacabiles ſororis ſuæ, matriſq́ue, cum MARIAMME uxore, diſpar in ijs genus ſæpiculè exprobrante, ſimultates, exagitatus; tandem in apertum odium erupit.

Ipſe quidem legitimo, ſed nimium quantum immoderato, coniugis amore flagrabat. Ea verò, mulier ut pudica, & fidei tenax, ita moroſa; obnoxij mariti patientiæ nonnumquam improbiùs illudebat; & quàm regem oporteret, contumelioſiùs habebat. Neque modò concubitum rogata abnuebat; ſed patris inſuper fratriſq́ue ſui necem, ceu probrum, obijciebat.

Quo iniuriæ & doloris ſenſu quùm fratrem commotiorem SALOME ſenſiſſet; famulum à poculis ſubornat, qui ſe à MARIAMME fingeret largitione ſolicitatum; ut ei in miſcendo regi amatorio poculo operam commodaret.

Eo audito, HERODES magis etiam exaſperatus, Eunuchū MARIAMMIS, quem fidiſſimum heræ & conſiliorum omnium conſcium putaret; quæſtioni & tormentis ſubiecit.

Qui cruciatuum impatiens, ad quæſita nihil quidem reſpondit; ſed hoc tantùm prodidit: *Mulierem graviter eſſe offenſam, ob ea, quæ SOHÆMVS nuper ipſi aperuiſſet.*

Hic rex confeſtim exclamans; SOHÆMVM, & ſibi antehàc, & regno fidiſſimum, ea quæ in mandatis habebat; non temerè fuiſſe proditurum; niſi quid occultioris commercij inter ipſos interceſſiſſet. SOHÆMVM extemplò comprehenſum interfici imperavit.

Vxore autem cauſſam ſuam agere iuſſâ, & advocatâ intimorum concione; delatum ad ſe veneficij crimen, tam accuratè, & ſuprà iudicij decorum, iracundè, intentare adorſus eſt; ut quùm ita velle videretur; omnium, qui aderant, ſuffragijs rea ſtatim ea ſit condemnata. ſic tamen, ut ſupplicio minimè præcipitato, in aliquem regiæ carcerem concluderetur.

At SALOME, cum ſuâ factione, quę vivâ illâ motum in populo cöoriturum, aut certè formidandum eſſe ingeminaret; regem perpulit: ut ſine morâ ream ad ſupplicium rapi iuberet.

Id conſpicata ALEXANDRA, quæ parem ſibi exitum ab HERODE exſpectandum præciperet; priſtinam illam animi ferociam indecorâ adſentatione mutavit. Vtq́ue ſe eiuſdem criminis culpâ & conſcientiâ liberaret; filiam indignis convicijs inceſſere cæpit. *Sceleſtam, & erga virum ingratam, taliq́; exitu dignam*, clamitans: & tantum-non in miſerę capillos involatura. Adeò ut, quùm cæteri ineptam eius ſimulationem meritò damnarent; tum ipſa rea, & obſtinato ad intemperias eius ſilentio; & intrepido ad caſum præſentem animo, ſatis arguebat.

Eâ peremtâ, rex, qui non vulgari coniugum more amâſſet; ſed pænè ad inſaniam uſque ei cupidini indulſiſſet; impotentiùs etiam tum flagrare cępit; & irato DEO, ſibi viſus MARIAMMEN necâſſe.

Eumq́ue dolorem, nec exquiſitis oblectamentis; neque conviviorum adparatibus, aut compotationibus levare; aut mortuæ deſiderium lenire poterat.

Quùmq́ue lues peſtilis, ſubitò exorta, maiorē plebis & optimatium partem ſuſtuliſſet; omneſque eam plagam, ob iniuſtum reginæ ſupplicium, ab irato DEO immiſſam interpretarentur: aucta adeò in rege ægritudo eſt; ut omiſsâ quaſi regni curâ in ſolitudines ſeſe abderet; ibiq́ue ex ſui adflictatione, in gravem morbum, & mentis denique impotentiam incideret.

Quâ occaſione dum ALEXANDRA, quæ Hieroſolymis tum degebat, arceis, unam Templo adiacentem; alteram in urbe ſitam; in ſuam poteſtatem redigere conatur, & Præfectos tentat; ut ſibi, ſuiſq́ue nepotibus, HERODIS ex MARIAMME liberis, earum cuſtodiam tradant: rex eâ de re, per fidos Præfectos certior factus, ſocrum ſine ullâ morâ interfici iuſſit.

Superatoq́ue tandem morbo, & adfectis inde corporis animiq́ue viribus, ita efferatus eſt; ut quàvis ex cauſsâ ſæviret: & in quamdam naturæ immanitatem degeneraret: & ne ab intimis quidem amicis ſanguinarias manus abſtineret.

3925.
Ab V. C. 726.
Ab Act. pug. 4.

CÆSARE iam VII. & M. AGRIPPA III. Coſſ.

25.

CÆSAR NON ROMVLVS, SED AVGVSTVS DICTVS.

Quùm quidam in Senatu cenſerent; CÆSAREM, propter patriam à ſe conſervatam, quaſi alterum Vrbis conditorem, ROMVLVM appellandum. & ipſe Cæſar eam appellationem defugeret; quòd cum regij nominis invidià & offenſione videretur eſſe coniuncta: obtinuit MVNATII PLANCI ſententia; ut novo & ampliſſimo cognomine, AVGVSTVS diceretur.

AVGVSTI VOCIS ETYMON.

(Quaſi homine maior. quòd omnia, quæ maximo honore digna, ac ſacra ſunt, Auguſta appellentur, in quibus auguratò aliquid conſecratur. Vel ab augendo; vel avium geſtu guſtuve. Sive, quòd remp. auxiſſet, ei fides, reverentia, & pietas, ab omnibus bonis, tamquam PATRI PATRIÆ, deberentur.)

Id alij Idib. Ianuar. Alij triduo pòſt, agitatum tradidére.

CÆSAR REMP. NOVIS LEGIBVS, CONSTITVIT. IVDICIA CORRIGIT. Vrbem Italiámque exornat.

AVGVSTVS, quò tanti nominis decus perſonamque tueretur; neve quem novi ſtatûs pœniteret: leges antiquas quidem utiliter emendavit; novas verò ſalubriter condidit. Comitiorum ius priſtinum, populo: Senatui auctoritatem: Iudicum decurijs, dignitatem reſtituit.

In legibus retractandis Concilium ſibi ex Senatoribus, & præcipuè Conſularibus, ſortiebatur. ut populus Romanus eas leges haberet, non quas ipſe ſolus pro ſuo arbitrio ſanxiſſet; ſed quas eorum, quos in partem adſciverat, conſenſus adprobáſſet.

Inde ad Comitia, quæ vi, ambitu, pecuniá, turpiter corrumpi ſolebant: corrigenda; converſus: populo plebiq́ue ius creandorum magiſtratuum, per ſuffragia, reſtituit.

Candidatorum nomina, ut ambitum coërceret, recipi vetuit; præterquam eorum qui magnam pecuniæ vim pignori dediſſent, quâ ambitùs convicti multarentur. Adiecta ignominiæ nota; ut tali iudicio condemnati, ab omni honorum iure per quinquennium arcerentur.

Magiſtratibus imperia reliquit: ſed ea ut in Vrbe tantùm exercerent, permiſit. Et adlectis in Senatorium numerum ſexcentis, iiſq́ue ſelectiſſimis: ordini ampliſſimo, cuius ipſe princeps eſſet, ſplendorem auctoritatemq́ue priſtinam redhibuit.

Ad hæc, ut ærarium, atque omnia populi Romani vectigalia, in Senatûs poteſtate eſſent; ſumtuſq́ue publici ex eiuſdem arbitrio fierent. utq́ue de proditione, coniuratione, maieſtate, & inſidijs, cognitionem, haberent, conſtituit.

Iudicum quoque decurias recognovit: & quùm ex lege ANTONIA, Senatores, Equites, Centuriones, iudicandi poteſtatem haberent, & ex ijs decuriæ Iudicum tres legerentur; ipſe quartam adiecit, quam duceñariorum appellavit: quæ de ſummis pecuniarum levioribus iudicaret. Quæ quidem decuria, ex inferiore cenſu adlecta videtur; qui cum Equeſtri collatus, eiuſdem dimidius eſſet.

Indem conſtituit, ut X. Viri litibus iudicandis, Haſtam, ſive Concilium centum-virale cogerent; quàm Quæſtorij priùs cogere conſueverant.

Ne quod autem facinus aut flagitium, aut aliud negotium, impunitate vel procraſtinatione, elaberetur; XXX. dies, qui ob honorarios ludos feriati erant, cognitioni, agendiſq́ue cauſſis attribuit.

Inter opera publica, quorum curationem, magnâ cum Vrbis utilitate ſuſceperat; ad prohibendas Tiberis exundationes, ædificijs agriſq́ue infeſtas; alveum eiuſdem ruderibus impeditum, ædiumq́ue ruinis artiorem, repurgavit, & laxavit.

Flaminiam viam, quà exercitus ducendus eſſet; ipſaq́ue urbs faciliùs adiretur: per CCXXXII. millia, Ariminum uſque, inſtauravit. Reliquas Triumphalibus Viris, ex pecuniâ manubiali, ſternendas, muniendaſq́ue diſtribuit.

PRÆFECTVS VRBIS.

Ipſe in Galliam profecturus, MESSALLAM CORVINVM Vrbi Italiæque Præfectum creavit. Quumque is, intra ſextum diem, eò ſe honore abdicaſſet; M. AGRIPPAM in eius locum ſubrogavit. qui octavo demùm pòſt anno, STATILIVM TAVRVM, eo in magiſtratu, ſucceſſorem habuit.

CÆSAR NOVAS EXPEDITIONES SVSCIPIT. BRITANNIA VLtrò vectigalis.

Rebus ita in Vrbe & Italiâ compoſitis, quia Britãniam inteſtinis ſeditionibus turbatam, & Hiſpaniam citeriorem in armis eſſe; & Galliam malè quietam ad res novas ſolicitari, nuntiatum erat: IANI portas iterùm aperuit: votiſq́ue in Capitolio nuncupatis, Viâ Flaminiâ cùm exercitu profectus eſt.

Britanniam IVLIVS CÆSAR aliquot ante annis cum copijs & claſſe ingreſſus, quamquam proſperâ ſatis pugnâ, litore potitus, incolas terruiſſet, & obſides dare coëgiſſet; eamdem tamen poſteris oſtendiſſe tantùm, non tradidiſſe viſus eſt.

Mòx per bella civilia, converſis in remp. principum

pum Roman. armis; longa Britannorum oblivio fuerat. Dum in præſens verò pacem illi per legatos, qui Arimini occurrerant, ultrò peterent; conſultiùs AVGVSTO viſum, bello non eſſe laceſſendos. itáque in fidem per legatos recepti, & vectigales facti ſunt.

Ipſe in Galliam Narbonenſem, ut Hiſpaniæ tumultuanti exercitum propiùs admoveret, iter convertit. conventuque Narbonæ indicto, trium Galliarum cenſum tali formulâ egit; ut ſinguli nomen fundi ſui, cum attributis, profiterentur; omniaque ipſi, qui referrent, æſtimarent.

GALLIA QVADRIPARTITA.

VECTIGAL VNIVERSE IMPOSITVM.

Gallias autem ipſas, ob diuturnos bellorum civilium motus, nondum ſatis compoſitas; pacatis inter ſe populis, eorumque ordinibus; datiſque legibus, ordinavit. & in XV. parteis ſuis quamque fluminibus, diſtinctas, diviſit.

Narbonenſem, quæ à Varo flumine ad Pyrenæos monteis protenderetur: Aquitaniam, quæ inde ad Garumnam uſque: & Lugdunenſem, quæ ad Sequanam: inde Belgicam, quæ Rheno terminatur. Vniverſæ verò Galliæ vectigal H. S. quater millies imperavit.

Inde in Hiſpaniam, ſuperato Pyrenæo, profectus eſt. Tarracone hibernaturus; quam coloniam, in ſinu maris Balearici, SCIPIONES olim condiderant.

MESSALLÆ TRIVMPHVS.

Sub idem tempus, M. VALERIVS MESSALLA CORVINVS ex Galliâ triumphâſſe traditur. Is Salaſſos, alioſque, qui cum eis res novas moliti fuerant; iamtum ANTONIO & LIBONE Coſſ. quùm CÆSAR Imper. bellum Dalmaticum gerebat, bello vicerat.

TIBVLLVS Poët. ab eo Aquitanos, Tarbellos ad Pyrenen, & Santonas, Carnotos, ad Ligerim uſque debellatos, cecinit Eleg. VII.

3926. Ab V. C. 727. Ab Act. pug. 5.	*CÆSAR, Tarracone, VIII. Conſulatum, cum T. STATILIO TAVRO II. iniit.*	24.

Hic TAVRVS anno DCCVI. in parte anni primùm Cos. fuerat. Eiuſque abneptis STATILIA MESSALLINA poſteà NERONI Imper. nupſit.

BELLVM CANTABRICVM. PVGNA AD SIGESANAM.

In Hiſpaniâ, multo mutuoque ſanguine, per annos pæne CC. à Romanis certatum fuerat: totaque in treis provincias diviſa poſſidebatur.

Cantabri tamen & Aſtures, qui Oceani, ad Septẽtrionem vergẽtis, littora; & editiſſimos eius regionis monteis, incolebant; non modo imperata non faciebant; ſed ſocios etiam pop. Rom. minis, terrore, & vaſtitate, ad defectionem ſolicitabant. Nec ſuâ libertate contenti, etiam ad alienam oppugnandam armis graſſabantur. magnâque manu Vaccæos, Autrigonaſque crebris incurſionibus infeſtabant.

Quùm itáque legati à Vaccæis Tarraconem ad AVGVSTVM veniſſent, de Cantabrorum iniurijs queſtum; qui patentibus, uti in pace, portis, ex improviſo Segeſamam opidum primo impetu occupâſſent: & opidanos, cum coniugibus ac liberis, in arcem confugere coëgiſſent. ubi clauſi, & fame inediâque preſſi, extrema quæque, niſi tempeſtivè ſuccurratur; exſpectarent. CÆSAR, legatis bono animo eſſe iuſſis, & præmiſſis, qui Vaccæis præſidio eſſent; alijſque quinque millibus, qui hoſtem diſtinerent. Ipſe compoſito agmine, itineri non magis, quàm prœlio intentus, decimis caſtris Sigeſamam venit.

Poſtquam opidani, per averſam portam, Cæſarianos intrà arcem recepiſſent; Cantabri utrimque urguentur. Et dum ſimul, nec impetum ex arce & ſuperiore loco decurrentium ſuſtinere; nec Romanos, qui urbem coronâ circumdederant, in mœnia iam ſubeunteis, & clauſtra obiceſque portarum, molienteis; arcere valent: Romani undique in opidum irrupére. Atque ita Cantabri, hoſtibus, à fronte, & à tergo inſtantibus; neque viâ ad fugam patente; ad unum omnes, non impunè tamen, in medio cæſi.

COLONIA IVLIA. CANTABRI TANDEM DOMITI TRIPERTITO EXERCITV.

Receptâ ex hoſtibus Sigeſamâ, quòd civitas ea opportuno alioqui loco ſita, ab civium infrequentiâ non ſatis coleretur; ex Veteranis, II. colonorum millia, AVGVSTVS eò deduxit; agroſque ijs è publico adſignavit: & urbem, cognomine IVLIAM, Clunienſium conventui, cum Italico iure, adſcripſit.

Inde impartito exercitu, per legatos C. FVRNIVM, T. & P. CARISIOS; totam complexus Cantabriam, gentem ad omnia contumacem, per annos IV. fractam, V. demum anno, per AGRIPPAM, edomuit.

Tanta locorum aſperitas, & corporum in incolis ad omnia audenda, contra Romanum, armis gravem, & planis locis adſuetum, agilitas. Ipſa regio inops, quæ parcimoniâ milites adſtringeret; & exiguam prædæ ſpem præberet.

Hic CÆSAR varijs curis anxius, animique dubius, quùm per Vaſconum magiſtratus, qui tum fortè aderant, de naturâ & ſitu locorum montiumque, qui tunc Cantabrorum inſidijs occupabantur, edoctus eſſet; claſſem, quam ad Sinum Aquitanicum in ſtatione habebat, expediri iubet.

Peditum expeditorum X. millia P. CARISIO, & TIBERIO NERONI, privigno ſuo, tradit: mandatque, ut ijs copijs in naveis impoſitis, Cantabrorum littora confeſtim petant; atque inde, qui

duces

duces viam monſtraſsint, irent.

His copijs ita dimiſſis, AVGVSTVS ex-adverſùm inſtare, & laceſſere Cantabros, & velut indagine concludere inſtituit. Relictóque ad eius rei curationem T. CARISIO; C. FVRNIVM cum parte exercitûs, per Autrigonas, ad Vellicam, Cantabrorum opidum, ducere iubet. ſic ut per obliquâ montium ad hoſtem deflecteret; ſeſéque in planitie aliquâ, contineret, dum copias cum P. CARISIO coniungere poſſet.

FVRNIVS itaque, per montis Vindij ſaltum, ad hoſtem pergit. Cæterùm, qui præmiſſi ab eo fuerant, confecto ægrè, per biduum, locis confragoſis itinere; ad Camarigam (al. Camaricam) caſtra poſuére: & ſeptimis demùm caſtris, ad Iberi fluminis fonteis, (loco Iuliobrigæ nomen erat) progreſſi, proximè ad hoſtem pervenére, & opportuno ad omnia loco conſedére.

FVRNIVS, cui rei eius nuntius, ad Nervæ fluminis fonteis, occurrerat; ſuos per ſummam itineris difficultatem aſſecutus; coniunctis tandem copijs in tumulo acclivi, quem ſui præmiſſi occupárant, caſtra locat.

Inde patente in omnem partem proſpectu, non hoſtium modò ſedes, quæ paullò plus II. millibus aberat; ſed & omnis ad Vellicam, & Cantabricum Oceanum, ſcopuloſque Vardulorum, regio, oculis ſubijciebatur.

Inter hæc, P. CARISIVS & TIBERIVS oram Cantabriæ legebant: exſcenſioneque ad oſtia Nervæ factâ, primò agrus vaſtant: mòx hoſteis procurrenteis, ſecundis aliquot prœlijs fuſos, in monteis compulerunt. Ita omnis hoſtium multitudo, unà eâdemque nocte, locis campeſtribus & caſtellis deſertis, in Vellicam opidum, vicinoſque ſaltus dilapſa eſt.

Vellica, prædonum receptaculum; quòd in tumulo excelſo ſita eſſet, nec ſcalis, nec operibus capi poterat. Dum tandem illis, ex frequenti certaminum uſu, egredi, & in opidum ſe recipere adſuetis, Romani fugientibus permiſti, facto in portam impetu, ſimul irruerent.

TIBERIVS, urbe potitus, de prædonibus ſupplicium ſumit: cæteri ſub coronâ venditi: & opidum militi diripiendum ceſſit.

Intereà C. FVRNIVS, ſuperatis faucibus, deiectóque inde barbarorum præſidio, Satyrorum colleis occupárat. Monetur is à TIBERIO, Vellicâ iam captâ; hoſtium ut caſtris à tergo, & à lateribus, inſultet, eoſque acriter urgeat: dum CARISIVS, parte aliâ, Cantabros, qui iuga ſaltúſque inſederant; ad opem ſuis ferendam, eliceret. Eâ fini Vellicam incendere; ignémque vicis paſsim inijcere; & latè omnia flammâ ferróque vaſtare iubet.

Cantabri, ad fumi conſpectum, & promiſcuos mulierum puerorumque, ad caſtra uſque, ex incendio & vaſtitate, obrepentium, eiulatus; dum ſine conſilio, & ſine imperio, velut cæci furentéſque, ad ſua tuenda decurrunt; in Romanorum præſidia, idoneis paſsim locis collocata, delapſi; & pars magna cæſi ſunt. Alij in præcipitia; alij ſuper alios ruentes obtriti. Deleri omnes poterant; niſi equitem, anguſtiæ locorum; pedites armorum gravitas, impediiſſet.

Cantabri ea clade diſperſi, cum liberis, coniugibus & neceſſarijs, in Vindium montem, usque ... nis editiſsimum; ſe recipiunt: ubi vel conſidentes, ſolo tædio hoſtem fatigarent.

Romanis, quibus loca tam iniqua ſuperare arduum aut periculosū videretur; placuit: ſubiectos tumulos foſſâ loricâque, per IV. paſſ. millia, circumdare. & ipſos tumulorum vertices, præſidijs caſtelliſque munire: & hoſtem à fame rerumque inopiâ brevi laboraturum, circumſedendo ad deditionem cogere.

Quūque diu ea gentis duriſsima obſidio tenuiſſet; tandem victa pertinacia eſt. poſtquam ſiti fameque enecti, eò tandem neceſsitatis & inopiæ prolapſi eſſent; ut filij parenteis; matres, liberos ſuos; iuniores & validi, ſenes imbelleis, trucidarent; eorumque corporibus famem tolerarent.

Huc acceſsit ipſorum inter ſe diſcordia, his deditionem; alijs mortem & mutuos inter ſe ictus, parantibus. Erant & qui vim ad eruptionem; pars clementiam Romanorum experiundam, cenſerent.

ASTVRES CANTABRIS AVXILIARES ET SOCII; CADVNT PLERIQVE, AVT SE dedunt. Gentis etiam captivæ obſtinatio.

Inter has contentiones, Aſturum X. millia, à Cantabris, quibus cum illi ſe coniunxerant; cùm liberis atque uxoribus eijciuntur. Qui quùm ad Romanorum munitiones accedentes, flenteſque orarent: *Vt ſe in ſervitutem receptos cibo iuvarent*; TIBERIVS, diſpoſitis in vallo cuſtodibus, eos recipi prohibebat. ut eorum vitâ cęterorum vitam oppugnaret; ſedendoque bellum conficeret.

Poſtremò non cibo ſolùm, ſed ſpe etiam defecti, pars maxima utriuſque ſexûs, & imbellis; ne quid inviti ulteriùs paterentur, ſumto, quod ex herbâ quâdam, apio perſimili, miſcuerant, pharmaco; mortem prœoccupant. Iuventus verò ferro inter ſe concurrens, mutuis cædibus concidit. Reliqui, ad III. & XX. mill. miſerabili & fœdo agmine, è montium iugis delapſi, arbitrio ſe Romanorum permiſére.

Ex ijs ſelectiſſimum quemque CARISIVS & FVRNIVS, ad X. M. ſecernunt; ijſdem, in bello, quod contra Aſtures parabatur, uſuri. cæteri ſub coronâ duris conditionibus venumdati.

Vellicenſes urbem inſtaurare permiſſi; ſed arma omnibus adempta. Quam rem uſque adeò ægrè & moleſtè tulérunt; ut multi mortem ſibi ipſi conſciſcerent: *Nullam, ſine armis, vitam eſſe rati.*

Memorant, puerulum quemdam, parenteis ac fratres captivos, vinculiſque adſtrictos, patre ipſo iubente, gladio univerſos confeciſſe. Et mulierem quamdam pariter captivos, neceſſitudine ſibi iunctos, trucidáſſe. Et prædonum pleroſque, quùm in crucem agerentur; cantu etiam & carminibus animi præſentiam, atque adeò alacritatem, in morte teſtatos.

Dum hęc in Cantabriâ aguntur, AVGVSTVS, valetudinis curandæ cauſsâ, Tarraconem profectus; dum noctu, ut æſtum vitaret, iter facit; ſulgur fortè lecticam eius perſtringens, ſervum cum face prælucen-

prælucentem, exanimavit. Ipſe eo periculo liberatus, Ædem IOVI TONANTI vovit.

CALAGVRITANI PRÆMIIS DONATI. NOVÆ IN HISPANIA COLONIÆ.

Ibi & Calaguritanorum cohortem, quàm Romæ anno ſuperiore exauctoraverat; quorumque fideli operâ diu ad corporis cuſtodiam uſus fuerat; miſſione & præmijs donavit: opidumque ipſorum, municipium, Calaguritanum, cum iure militandi in legionibus Romanis, conſtituit.

Deinde Cæſaréam Auguſtam, coloniam liberam in Edetanis, ad Iberi fluminis ripam, ex veteranis deduci; atque unum ex VII. citerioris Hiſpaniæ Conventibus eſſe iuſſit.

Neque procul inde Celſam, civium Romm. coloniam collocavit; & incolas Conventui Cæſarauguſtano adſcripſit. Eaſque duas colonias Celtibericis tumultibus oppoſuit: & flumen Iberum ponte lapideo ſtravit.

INDI ET SCYTHÆ SOCIETATEM EXPETVNT.

Memorant quidam; Seres, Indię populos, ſolo anteà nomine cognitos, legatos cum muneribus miſiſſe: eoſque poſt quadriennium demùm, ab extremo Oriente, in ultimum Occidentem, Tarraconem ad AVGVSTVM perveniſſe, qui amicitiam ipſius, populique Romani peterent. Idem & Scythas, barbaram gentem. feciſſe. Quo tempore & POLEMON, rex Ponti, ſocius amicuſque populi Rom. appellatus eſt.

CORNEL. GALL. CASVS, ET EXITVS.

Romæ, ſub id tempus, CORNELIVS GALLVS (quem, uti inſignem poëtam, ſibi à MECÆNATE & VIRGILIO commendatum; AVGVSTVS, ex infimâ fortunâ, ad Ægypti præfecturam evexerat) à contubernali ſuo, VALERIO LARGO, in Senatu accuſatus eſt: *Multa protervè in ſuâ provinciâ deſignâſſe: acta ſua pyramidibus inſcripſiſſe; & aliquot ſibi ſtatuas poſuiſſe: ipſum* CÆSAREM, *maledictis & contumelijs laceráſſe.* Eóque nomine AVGVSTVS ei domo, & provincijs ſuis interdixerat.

Ipſe itáque, quùm partim CÆSARIS indignationem veritus; partim ſupplicij metu, (quòd, inter cętera, adfectati regni accuſatus erat) ſibi ipſe manus intuliſſet: fertur AVGVSTVS ob eius caſum illacrymâſſe; & vicem ſuam conqueſtus; *Quòd ſibi ſoli non liceret, amicis quatenus vellet, iraſci.* Et GALLO P. PETRONIVM TVRPILIANVM, ex Equeſtri ordine, ſucceſſorem dedit.

INCENDIIS IN VRBE OBVIAM ITVM.

Ædilibus tum quoque mandatum; *Caverent ne incendia exiſterent in Vrbe.* Si fierent; attributis è publico cuſtodiis ſervis, ea confeſtim exſtinguenda curarent.

Idque ob M. EGNATIVM RVFVM, hominem flagitioſum. qui quòd in Ædilitate pleb. incendia, privatæ familiæ miniſterio, exſtinxiſſet; populari aurâ præturam adeptus, animum ad Conſulatûs etiam ſpem attollebat: & ipſum AVGVSTVM inſectari iam audebat. Sed hic ſe ipſe publicâ auctoritate, ut inſanabilis, poſtmodò evertit.

HERODES autem ab exceſſu MARIANNES & ALEXANDRÆ furorem ſuum perſeverans, in amicos, quos intimâ neceſſitudine coniunctos habuerat; ex levi occaſione deſævijt.

COSTOBARI IN HERODEM CONATVS, ET CONSPIRATIO.

Erat COSTOBARVS, inter Idumæorum primates haud infimus; ijs natus maioribus, penes quos olim COZÆ, patrij numinis, ſacerdotium fuerat: quod ab eâ gente religioſè coli ſolitum antè, quàm HYRCANO principe, in Iudaicos ritus abijſſet.

Illum HERODES, regni iam potens, Idumæę Gazęque prefecit, traditâ in matrimonium SALOME ſorore, cuius priorem maritum IOSEPHVM interfecerat. Ipſe eâ felicitate inflatus, & inſolentior; regis imperata iam detrectare: & indignum arbitrari, Idumęos ijs ſervire hominibus, quorum ſacra religionemque accepiſſent.

Et miſſis ad CLEOPATRAM. tum ſuperſtitem, legatis, docet Idumæam, maioribus Reginę, ſemper paruiſſe. eamdem ut regionem ab ANTONIO ſibi ipſa impetraret; cui & ipſe, & cæteri Idumæi, obſequi ſint parati.

Hæc ille; non tam CLEOPATRÆ ſtudioſus, quàm ut acciſis Herodis opibus, rerum apud Idumæos potiretur: cui cupiditati, & generis claritas, & pecuniarum, quo iure quâque iniuriâ partarum, copia, ſuffragabatur.

Cæterùm, quùm id CLEOPATRA ab ANTONIO impetrare non potuiſſet; HERODES, re cognitâ, Coſtobarum erat interfecturus; niſi mater & ſoror pro eo interceſſiſſent. Sed orto deinde inter coniuges diſsidio; SALOME marito libellum repudij, inauditâ licentiâ, remittit: & fraternam quidem benivolentiam coniugali federi ſe prętuliſſe; & maritum, ad res novas moliendum, cum LYSIMACHO, ANTIOCHO, & DOSITHEO, conſpirâſſe, propalam iactabat.

BABÆ LIBERI DETECTI, ET INTERFECTI.

Eique rei fidem ex BABÆ liberis adſtruebat: quos ille, clam rege, per annos XII. incolumeis ſervâſſet. De quibus, quod ſuis conatibus ſemper adverſati eſſent, è medio tollendis, ipſe pridem cogitârat.

Res ea, cuius memoriam depoſuerat, præter opinionem audita, vehementer HERODIS animum perculit. qui commeminiſſet, eo tempore, quo regnante adhuc ANTIGONO Hieroſolyma obſidebat; & populus, maiorem certè partem; rebus tum anguſtis, & difficultatibus feſſus, in ipſum, animis inclinabat; illos BABÆ liberos, auctoritate opibuſque pollenteis, & ANTIGONO fidos, maximoperè,

quo

quo minus intra mœnia tunc victor acciperetur; obſtitiſſe.

Acciderat autem; ut captâ tum urbe. COSTOBARVS portarum cuſtodiæ, ne quis ex adverſâ factione elaberetur; deſtinatus: eoſdem BABÆ liberos, (quos imagnà in vulgum gratiâ valere ſciret; & mutato aliquando rerum ſtatu, ſuis fortè conatibus ex uſu fore opinaretur) è præſenti clade ſubtractos, in ſuis agris clanculũ & liberaliter haberet. Et non modò tum ille regem ſuſpicioſum, perjurio fefellit; ſed ne quidem quæſitione poſtmodò inſtitutâ, & propoſitis indici præmijs, ut latitanteis proderet; in animum induxit.

Poſtquàm verò rex, ſororis indicio, id factum comperiſſet; miſſis qui latebras ſcrutarentur; & illos, & omneis eiuſdem criminis participes, interfecit. Et exſtinctâ univerſè ANTIGONI cognatione; ijſque, qui dignitate excellebant, è medio ſublatis; pro arbitratu, & impunè omnia gerere inſtituit. Hinc ea ſunt conſecuta, quæ & magnam reip. cladem, & Iudaicæ religioni labem intulérunt.

REX IN GENTILEIS RITVS DEGENERAT: HINC NOVA CONSPIRATIO.

Rex ipſe in dies magis magiſque à patrijs ritibus diſcedere; & ſacroſancta veterum inſtituta peregrinis ſtudijs corrumpere.

Athletica certamina & ſpectacula, à Iudæorum moribus abhorrentia, exſtructo Hieroſolymis Theatro, & in campis Amphitheatro; in honorem CÆSARIS AVGVSTI, quinto quoque anno, inſtituta.

Magnis præmijs evocati Athletæ, Muſici, Thymelici, equorum curruumque agitatores. Theatrum undequaque titulis CÆSARIS, & devictarum ab eo gentium Tropæis, auro argentoque collucentibus, exornatum. Choragiorum veſtiumque ſcenicarum, ac gemmatum adparatus exquiſitus. Leones, aliæque feræ cum damnatis commiſſæ.

Cuiuſmodi rerum ſpectaculis, cum peregrini, oblectarentur; tum Iudæi ea omnia in patriæ diſciplinæ exitium vérgere iudicabant.

Quùmque nihil ægrius indigniuſq́ oculis uſurparent, quàm Tropæa; quæ contectas eſſe imagines, rem legibus interdictam, putarent: & uno ore exclamare cæpiſſent: *Vt cætera ferre oporteat; ſe tamen* (quod nefas ſit) *humanas imagines*, hoc eſt, Tropæa, *in Vrbem introferri non eſſe toleraturos*: Rex accitis ad ſe & in theatrum adductis ex illo numero præcipuis; adſcititium ornatum Tropæis detraxit; & nudos truncoſque ſtipites oſtentavit.

Eo facto, quùm in riſum vertiſſet indignatio, & tumultus in plebe ſedatus eſſet; multi nihilo minus externos mores abominati, ſui muneris eſſe putârunt: labanti ita publicæ diſciplinæ, vel capitis ſui periculo, obviàm ire. Neque pati HERODEM, pro rege, hoſtem agere; aut præter receptos ritûs, quidquam novum inducere.

Ex ijs decem cives conſpirant; & Cæco quodam duce animantur; ut tectis ſub veſte ſicis in theatrum ingreſſi, regem cum aulicis & ſtipatoribus obtruncent. vel, quod mortis ſibi ſolatium foret; illum in publicam violatæ religionis invidiam adducant.

Rex per indices eâ de re edoctus; neque è regiâ egreſſus; quùm nominatim coniuratos ad ſe arceſſiſſet; & illi intrepido vultu, & ſicis palam oſtentatis, pium, ut rebantur, facinus confeſſi eſſent; per omneis cruciatus extemplò necari iuſſi ſunt.

Neque ita multo-pòſt, quùm eorumdem delator, omnibus inviſus, palam interſectus, & fruſtatim à furenti plebe conciſus, canibuſque obiectus, fuiſſet; & auctores viciſſim eius cædis, cum totis familijs plexi: plebes nihilo minus, ni ui maiore cohiberetur; leges armis défendere obſtinárat.

SAMARIA, SEBASTE DICTA, ET INSTAVRATA: ALIÆQVE ARCES CONDITÆ.

HERODES verò, ne iſtâ fortè rerum novitate Iudæi rebellarent; quantumvis arces duas, benè munitas, in urbe haberet; unam in ipsâ regiâ; alteram Templo propinquam, ANTONIAM cognomento; dc tertiâ, loco opportuniore ædificandâ, iam tum conſilia agitabat.

Et ad Samariam, quæ unius diei itinere ab Hieroſolymis diſtat; (ceu frenum, non modò compeſcendis Vrbanorum tumultibus, ſed toti etiam viciniæ in officio fideque continendæ, accommodum) magnis & novis munimentis firmandam, ſe convertit: & SEBASTEN, hoc eſt, AVGVSTAM appellavit; quæ circuitu ſuo XX. ſtadia complecteretur.

In cuius meditullio Fanum ſeſquiſtadij amplitudine eſſe voluit: loci firmitate pro arce uſurus. & Templi ornatiſſimi pulcritudinem, ceu quoddam ſuæ magnificentiæ, ac liberalitatis monumentum, poſteris relicturus.

Annis deinde conſecutis, in maritimo tractu Turrim Stratonis, quam CÆSAREAM appellari maluit: & in Magno, quem vocant, Campo, delectis ad id ſorte equitibus, caſtellum condidit. In Galilæâ, Gabalam; & in Piræo Eſthmonitim.

Quibus arcibus, ad regni tutelam opportunè diſpoſitis: vulgo, levibus ex cauſſis plerumque mobili, tumultuandi audendique materiam adimere viſus eſt.

3927. Ab V.C. 728. Ab Act. pug. 6. | *AVGVSTVS iterùm, Tarracone, IX. Conſulatum, cum M. IVNIO SILANO, inierat:* | 23.

Quùm eiuſdem legati, duriſsimâ anni parte, circa Coniſcos, Cantabriæ populos, ex Gallis oriundos, hibernarent; annoque admodum commeatu premerentur.

Coniſci namque, latrocinijs omnia paſsim vaſtantes, Romanos frumentatores, locis aſperis deprehenſos, intercipiebant: & quidquid in vicinis civitatibus frumenti, (præter cladem à muribus

illatam; (ſupererat) id omne in Arracilium, munitum opidum, convexerant; quò præcipua Cantabrorum iuventus, & militum robur, ſeſe incluſerat.

ARRACILIVM, IN CONISCIS, captum, & everſum.

Placuit ab ijs perfidiæ, & crudelitatis pœnas expetere; qui frumentatores, & commilitones nefandâ nece excruciâſſent; Callæcos vexâſſent; & Aſturibus, ad arma ſolicitatis, auxilia miſiſſent.

Romanis, quibus Portæ clauſæ eſſent; tripartito exercitu, & tribus ſimul locis, ancipiti undique terrore, opidum adgreſſi ſunt. Hinc metu certi ſupplicij, non viri tantùm; ſed fœminæ quoque & pueri, ad omnia munia præſtò fuere.

Repulſi Romani, nec ſatis honeſto prœlio trepidavere; donec P. CARISIVS & TIB. NERO, increpitâ militum ignaviâ, ſcalas adferri iuſſére: & ſe ipſos, ſi cæteri cunctentur, adſcenſuros comminati ſunt. Iiſque haud mediocri periculo in mœnia ſubeuntibus, ſoliciti vicem Imperatorum milites; clamore ſublato, & ſcalis erectis, rursùs ad oppugnationem, T. CARISIO & C. FVRNIO ductoribus, ſeſe accinxére.

Tum victâ opidanorum contumaciâ; & deiectis propugnatoribus, mœnia occupant: tantâ irâ & odio; ut neque vivos capiendi; neque prædandi, quamvis cuncta ad direptionem expoſita paterent; memores. feminas pariter ac viros, atque adeò infanteis, ſine diſcrimine, contrucidarint: & igne in tecta iniecto, omnia everterint.

BELLVM ASTVRICVM.

Parte aliâ, C. ANTISTIVS, & Q. ÆLIVS LAMIA, Legati, in Aſtures profecti, poſt agrorum vaſtitatem, hoſteis ingenti agmine ad Intercatiam opidum obvios habnére. Ex viginti armatorū Millib. ad XII. Millia cæſi traduntur. Intercatia recepta; & puberes omnes interfecti.

Inde ad Medullium montem, qui Minio flumini imminet; caſtra mota. In eum montem, Aſturum multitudo, Cantabris permiſta, ſe conglobaverat. Eumdemque Romani, ut hoſtem à pabulatione & ſubitâ eruptione arcérent; vallo foſsâque circumdedére, XV. paſſ. Millia munitionibus amplexi.

Poſtquàm gens efferata, ita undique obſeſſa, extrema inſtare videt; certatim igne. ferro, immò & veneno, inter epulas, metu ſervitutis, in libertate, mortem quæſiérunt.

DEVOTI, QVI?

Aſturibus, ſe maxima pars Devotorum, è Cantabriâ, finitimiſque populis, coniunxerat. Quorum ea eſt conditio; *ut omnibus in vitâ commodis unâ cum his fruantur, quorum ſe amicitiæ dediderint. Si quid ijs adverſi per vim accidat: aut eumdem caſum unâ ferant, aut mortem ſibi conſciſcant.*

His omnibus perditi quidam homines, & latrones acceſſerant: *quos ab agriculturâ, & quotidiano labore, ſpes prædæ, aut belli ſtudium, avocárat.*

Eiuſmodi copijs confirmati Aſtures, & è montibus ſuis degreſſi, caſtra ad Aſturam flumen metantur. ut eodem tranſitu, C. ANTISTIVM, T. CARISIVM, & P. SILIVM, AVGVSTI Legatos, qui trinis caſtris incuriosiùs conſederant: tripertito agmine, & de-improviſo adgrederentur. Et certè clades accipi potuiſſet: niſi Brigæcini, è Tarracone, hoſtium caſtra prodidiſſent.

ANTISTIVS itaque, copias cum cæteris coniungit. ſimulque hoſtibus obviàm profecti, ipſorum conſilia armis oppreſſére. Acrior hic concurſus, quàm cædes fuit: quòd nox prœlium diremerit. & pari clade diſceſſum.

Poſtero die iterùm, pari utrimque ſpe, æquis viribus, concurſum. Et iamdiu pugnatum erat. atroxque circà Aſturum ſigna cadentium ſtrages; quùm necdum ex ullâ parte fugâ. Donec tandem Romani, quùm effluere iam præ laſsitudine hoſtium vires ſentirent. neque diei multum ſupereſſe; irâ accenſi ſeſe in hoſtem concitant.

Acie hoſtium in fugam inclinatâ; & multis tum capi, tum occidi cæptis; reliquiæ fuſi exercitûs Lanciæ, Luſitaniæ opido, exceptæ ſunt. Ad quam oppugnandam poſtquàm eſt admotus exercitus; tantâ militum contentione & irâ certatum eſt; ut Aſturibus ad internecionem cæſis, Lanciam ipſam ferro flammâque delendam ſibi depoſcerent.

ASTVRICA AVGVSTA; ET ALIA AVGVSTA, EMERITA, COLONIÆ.

Sed ANTISTIVS clementiæ Romanæ apud poſteros monimentum exſtare voluit. Et AVGVSTVS, ne gens fera, & montium receptibus freta, iterùm rebellaret; caſtra ſua, quæ eò loci, in plano erant, habitari & incoli iuſſit: opidumque ad Minium fluv. condi, cui nomen factum, ASTVRICA AVGVSTA.

Bello iam confecto, Cæſar veteranos emeritoſque miſſione donavit; opidumque ijs ad Anam flu. in Luſitaniâ condere iuſſit: coloniamque de ſuo nomine Auguſtam; & ab ipſorum miſſione, Emeritam cognominavit.

Tradunt quidam, eodem tempore Auguſtobrigam in Pelendonibus: & in Arevaccis, Auguſtam Novam. Itidem Toletum ad Tagum; colonias, eaſque militareis; deductas eſſe, & iure Veteris Latij donatas.

SALASSI DOMITI. AVGVSTA Prætoria, ibidem Colonia.

Dum hæc in Hiſpaniâ geruntur, A. TERENTIVS VARRO, ab AVGVSTO contrà Salaſſos, gentem Inalpinam, miſſus, rem bene geſsiſſe nunciatur. Eos ille primùm ſparſo, miſtoque variè bello, diſtinuit; Deinde diſtractos carpſit; demùm profligavit, imperatáque

imperatáque pecuniâ, pacem petentibus dedit.

Cæterùm, quùm ſubinde rebellarent; quò eos arte caperet, & in poteſtatem redigeret; militibus, quos prætextu pecuniæ cogendæ eò mittebat, clam mandat: ut omneis puberes ad ſe captivos deducerent. Quos ille, ceu belli iure captos, ſub coronâ vendidit, eâ lege: *ut ne quis eorum ante XX. annos manumitteretur*.

Ad hæc; arma omnibus Salaſſis ademit; ne pacem ſæpiùs ſolicitarent. agroſque præcipuæ fertilitatis, ex parte, militibus Prætorianis adſignavit; coloniamque Auguſtam Prætoriam ibi condidit.

Quùm Germani, negotiatores aliquot Romanos, qui commerciorum gratiâ illuc erant profecti, iniurioſiùs vexâſſent; eam iniuriam ulturus M. VINICIVS, contrà eos movit: & re proſperè geſtâ, bellum pluribus in locis feliciter ſuſtinuit.

Quumque ob hæc, & res in Hiſpaniâ geſtas, triumphus Auguſto decretus eſſet; ipſe iix. Imperatoris cognomine contentus, recuſavit. Id quoque ad honores additum; *Vt primo quoq; anni die, Laureâ & veſte triumphali uteretur.*

TEMPLVM IANI CLAVSVM.

Ipſe ex Hiſpaniâ in urbem reverſus, Templum Iani, quod horum bellorum cauſsâ aperuerat; iterùm clauſit.

IVBÆ CVM CLEOPATRA CONIVGIVM.

IVBAM, hiſtoriæ & rerum Naturæ ſcriptorem, IVBÆ eius, quem IVLIVS CÆSAR, ſibi ſemper infeſtum, regno exuerat, & ad mortem adegerat; filium; collocata ei in uxorem CLEOPATRA, ANTONII & CLEOPATRÆ filiâ, in Mauretaniâ, & Gætuliæ parte, regnare iuſſit.

Res memoriâ dignâ; IVBAM *illum à* D. IVLIO; *& hanc* CLEOPATRAM, *ab* AVGVSTO *in triumphum ductos fuiſſe; & utrumque poſteà & ſimul regnâſſe.*

Sub idem ferè tempus, AMYNTÆ Galatarum regis mors nuntiata eſt. Cuius regni ſucceſſionē, regis eiuſdem liberis AVGVSTVS nō permiſit; ſed Gallograeciâ & Lycaoniâ, per M. LOLLIVM, in provinciæ formam redactis; opida quæ in Pampbyliâ attributa regi illi paruerant; libertati reſtituit.

Quumque ob valetudinis incommoda, IVLIÆ ſuæ nuptias, quam MARCELLO, OCTAVIÆ ſororis filio, deſponderat; ipſe Romæ celebrare non poſſet; eius rei curam AGRIPPÆ commiſit.

Ab eodem Agrippâ, Pantheon, (Templum formâ convexâ, ad cœli ſimilitudinem faſtigiatū) hoc anno abſolutum & dedicatum fuiſſe proditur.

3928. Ab V. C. 729. Ab Act. pug. 7.	*Iam AVGVSTVS, cum* C. NORBANO FLACCO, *X. Conſulatum ceperat.*	22.

Quumque, propter invaletudinem, necdum ad Vrbem rediiſſet; primo ipſius anni die Senatus in eius acta iuravit: Et quo abſolutam ipſi in imperio poteſtatem tribuerent; legibus eum ſolvérunt.

Poſtquàm reſtitutus fuit ille, in urbem rediiſſet; & congiarium populo, CD. ſeſtertios, viritim, diſtribuiſſet; vota & à Senatu, & à pop. Rom. pro eius *Salute* & *Reditu* ſoluta ſunt: Aræ, & Statuæ ac Coronæ ex *Voto* poſitæ.

Tributum & hoc eius honori, ac decretum; ut MARCELLVS gener, & TIBERIVS privignus, lege annali ſoluti; hic Quæſtor; ille Ædilis, ante tempus, crearentur.

REBELLIO CANTABRORVM ET ASTVRVM.

Dum hæc Romæ geruntur; Cantabri & Aſtures, digreſſo iam longius AVGVSTO, iterùm rebellant. ſimulatoque per fraudem obſequio, ÆLIVM LAMIAM, quem CÆSAR iis gentibus cum imperio præfectum reliquerat; rogant: uti milites ad frumentum, quod imperatum ipſis fuerat, cogendum, mitteret. Illi verò miſſos ad ſe, & per inſidias interceptos, iugulârunt.

Eam iniuriam ÆLIVS flammâ ferroque ultus eſt: agroque ipſorum latè vaſtato, urbibuſque incenſis; & venditâ maximâ captivæ iuventutis parte, iterùm eos imperata facere coegit.

ÆLII LARGI EXPEDITIO IN ARABIAM FELICEM. SYLLÆI fraudes.

Sub idem tempus, ÆLIVS LARGVS, (al. Gallus, Straboni, eius expeditionis comiti) qui Ægypto præerat; in Arabiam Felicem, ut regnum auro, gemmis & aromatis locuples, exploraret; X. militum Mill. auſpiciis Auguſti, educit. quibus HERODES, Iudæus, D. è ſuo ſatellitio lectiſſimos adiunxit. Et SYLLÆVS, præcipuorum in Arabiâ regulorum legatus, Nabathæorum nomine, MD.

Nabathæi namque, gens eâ in regione celeberrima, ſocietatis & amicitiæ, quam petebant, prætextu; ÆLIVM magnâ ſuſceptæ expeditionis ſpe; & Syllæus maiore, impleverant.

Hic in primis ÆLIO perſuaſerat, ſi ſecundùm litora, Arabiam claſſe legeret; fore, ut crebris opportunè exſcenſionibus, ſitum eiuſdem regionis commodiùs tutiuſque exploraret. Et interim ab itinere terreſtri eum deterrebat; fingens, invias & perpetuas, à Petrâ, uſque in Sabæorum regionem, ſolitudines pertinere: ubi ſiti & fame, exercitus, ſolo ſterili, adfligi poſſit.

Placuit itaque, exædificatâ, ad Cleopatridem, CXXX. navium longarum claſſe; impoſitoq; exercitu, maritimas Arabici litoris oras explorare.

Eâ in navigatione, Romani, per XV. dies, magno cū diſcrimine vexati, ternâ inſuper naviū parte, vel convulsâ,

convulſâ, vel cum milite ipſo depreſſâ; tandem ad Argancomen, maximum apud Nabathæos Emporium; exſcenſionem fecerunt.

Et ipſa cœli tempeſtas, quæ ab Aquilone ſæviebat; tegendæ SYLLÆI fraudi ſubſervire videbatur. Ipſe namque; qui & regiones locorum, & naturam Situmque Sinûs Arabici, importuoſi, & procellis obnoxij, cæciſque ſcopulis aſperrimi; probè perſpecta haberet: pro actuarijs, militi tranſportando idoneis, naveis longas armataſque, tamquam eæ ad prœlium inſtruerentur, ædificandas curârat. quò ſcilicet mole ſuâ ac magnitudine graviùs, ad cauteis ac vada, reciprocis æſtibus, adliderentur.

ÆLIVS, ut exercitum à nauſeâ, mariſque incommodis, atque adeò à morbis reficeret; id quod reliquum erat æſtatis, ipſamque adeò hiemem, Argancomæ exegit.

SYLLÆVS, ut ad reliqua, quæ deinceps Romanis cum perfidiâ moliebatur, fidem ſibi viamque præſtrueret; ÆLIVM, OBODÆ regi, cuius erat procurator & legatus; commendatum; & ipſum ſimul militem, benignè habuit, hoſpitaliterque accepit.

Quumque inde ſe ad ARETAM, Arabiæ Petrææ regem, viæ ducem fore pollicitus eſſet; per ſqualenteis ariditate campos, maximo cum militum labore, iumentorumque moleſtiâ, camelis aquam ſupportare coactis; per varias itinerum ambages, circumduxit.

ARETAS nihilo minus, Auguſti amicus, Romanos benignè acceptus, multis privatæ publicæque hoſpitalitatis officijs, ex ijs moleſtijs, recreavit.

Cæterùm illinc digreſſos, ÆLIVS, pari viarum aſperitate, & pabuli inopiâ, per integrum menſem vexatos; vix tandem quinquageſimis caſtris ad Sabæos perduxit. Quumque ibi primùm armati occurriſſent hoſtes; cæſis eorum x. Millibus, Romani duos dumtaxat è ſuis deſiderârunt.

Inde Mariabam, urbem, VI. Millium circuitu patentem, cepit, & præſidio firmavit. Sex alia ibidem opida diruiſſe traditur.

Ita paucis admodùm, ex ijs, quæ animo conceperat, exploratis; totum iter ſexageſimis iud. caſtris remenſus eſt; quod ſex anteà menſium ſpatio, cum maximâ militum clade, dolo fraudeque SYLLÆI, parum ſecundâ fortunâ, confecerat.

Hic SYLLÆVS poſteà; quòd OBODAM, regem ſuũ, ex inſidijs interemiſſet, regnumque adfectâſſet; NICOLAO, HERODIS legato accuſante, convictus; & huius quoque in GALLVM perfidiæ, Senatûs iudicio condemnatus, & ſecuri percuſſus eſt.

IVDÆA CALAMITATIBVS ADFLICTA. HERODIS LARGA BENIGNITAS; & hinc gratia atque auctoritas.

Eodem anno, (qui regni HERODIS XIII. fuiſſe IOSEPHO memoratur.) magnæ in Iudæam, ſive ab irato Deo; ſive ex fortuitâ aëris cœlique intemperie, calamitates incubuérunt. *Diuturna ſiccitas, & ſterilitas*: & mutatâ, per inopiam, victûs ratione, *morbi cum peſtilentiâ. Et ex continenti terra malignitate, frugum*, ad vitam neceſſariarum, PENVRIA.

Neque HERODI; qui veterem pecuniam in inſanas arcium urbiumque ſubſtructiones abſumſerat; nihilq́, ex annuis ſterilium diu agrorũ proventibus percipiebat; amplæ ad largiendum facultates ſuppetebant. Huc accedebat, populare in regem odium; quòd publicarum calamitatum culpa, in eos, penes quos reip. eſt regimen, reijci ferè ſoleat.

Ipſe itaque rex, collâtis ad opem præſenti neceſſitati ferendam conſilijs, quidquid in regiâ ſive aureæ, ſive argenteæ ſupellectilis eſſet; totũ concîdit: & pecuniâ inde cõflatâ, atque in Ægyptum miſsâ, à PETRONIO præfecto, ſibi amico, frumentum liberaliter coëmit, & ad ſe advehendum curavit.

Quâ diligentiâ, non modo in gratiam, cum ijs, qui averſi fuerant, redijt; ſed eximiam etiam beneficentiæ, & providentiæ laudem retulit. Nam & gratis frumentum egentioribus diſtribuit; & ſenibus atque infirmis etiam piſtores addidit.

Neque in tanta lanigeri pecoris ſtrage, & lanitij egeſtate; veſtium, quibus adversùs aëris hiemiſque iniurias, nudi tegerentur; curam remiſit.

Tàm benigna regis ſolicitudo non intrà limites regni modò conſtitit; ſed diſtributis ad ſementem faciendam, frugibus, finitimas etiam Syrorũ urbeis tam largiter ſublevavit; ut in exteros, ad decem cororum frumenti Millia; (corus x. Medimnos Atticos capit.) Et intrà regni Pomœria, ad LXXX. eius menſuræ Millia, expenſa, & relata in regijs rationibus reperirentur.

Quæ gratia tàm opportunè collata, & omniũ ſermonibus celebrata, tantum apud Iudæos pondus habuit; ut poſitis odijs, quidquid ille hâctenus, ſive in regni adminiſtratione, ſive in patriorum rituum cõtemtu, peccaverat; haud gravatè condonarent, aut obliviſcerentur.

Nec minor apud exteros eius facti gloria. ut *quantùm damni domi acceptum eſſet; tantùm foris ad eius nominis celebritatem accreviſſe cenſeretur*.

Rebus ita in priſtinam regiæ exiſtimationis felicitatem reſtitutis; HERODES, Regiam alteram, in ſuperiore urbis loco, ædificavit. & ampliſſimas, auroque & marmoribus, & ſubſellijs, ornatiſſimas, domos adiecit: Quarum unam Cæſaris; alteram Agrippæ cognomine inſignivit.

ALTERÆ HERODIS NVPTIÆ. Regni firmamenta.

Tum animum, *ne vagis voluptatibus diſtraheretur*; ad iteras nuptias adiecit. Erat SIMONI cuidam, inter civeis Hieroſolymitanos, BOETHI Alexandrini filio, ſacerdoti cum-primis nobili, filia; omnium eius ætatis puellarum pulcerrima. Cuius amore captus rex, & de eâ in legitimum torum adſciſcendâ cogitans: quùm Pater SIMON, nec adfinitati tali par, nec contemtu dignus videretur, primarij honoris acceſsione eum amplificare cõſtituit.

Mox igitur IESV, PHABETIS filio, Pontificatum abrogat; & SIMONEM ſubrogat; cumque eo adfinitatem paciſcitur.

Peractis deinde nuptijs, novum Caſtellum condidit: quo loco Iudæos olim, ſe perſequenteis, dum Antigoni armis pelleretur, profligârat: In quo nihil,

quod ad commodam habitationem, & ſtructuræ magnificentiam pertinet, deſiderari poſſit. Id circiter LX. ſtadijs ab Hieroſolymis diſtabat: Et quæ circùm planities; magnæ urbis ad-inſtar, ædificijs erat conferta.

His præſidijs ille fiſus; nullos deinceps in regno ſuo motus reformidabat. qui præterea, ſubiectos omneis duobus quaſi retinaculis in officio contineret; *metu ſuppliciorum*, quæ nemini ſonti remittebat: & *inſigni*, quùm publica neceſſitas poſceret; *liberalitate*.

Ambitio nihilo minus, & immodicum demerendi Cæſaris, aliorumque potentiorum, ſtudium, effecit; ut à patrijs inſtitutis paullatim decedere; & leges divinas violare cenſeretur. dum Vrbeis, & in ijs Templa conderet; illorumque memoriæ, licet peregrè, non ſine ſtatuis & imaginibus, conſecraret.

3929. Ab V.C. 730. Ab Act. pug. 8.	*AVGVSTVS XI. Conſulatum, cum A. TERENTIO VARRONE, ceperat. qui ambo paullo-poſt abdicárunt.*	21.

Fuitque is annus ab externis quidem bellis quietus; verum gravi cœlo, & peſtilentiâ; & præcipiti Tiberis inundatione, funeſtus. quo, in cæteris, Cōſul ipſe VARRO, & M. MARCELLVS, Ædilis Curulis, abſumti ſunt.

PESTILENTIA ET MORBVS CÆSARIS. MVSÆ, MEDICI, LAVS.

Ipſe quoque AVGVSTVS, cum difficili morbo cōflictatus, non tàm arte, quàm ancipiti ANTONII MVSÆ, Medici, experientiâ curatus eſt. Hepate namque ex deſtillationibus vitiato, quòd calidis fomentis non relevaretur; frigidis, eſuque lactucæ eum ſanavit.

MVSÆ ſtatua, iuxta Æſculapij ſignum, à populo poſita: Eidemque libertate, & civitate donato, non equeſtria tantùm ornamenta; ſed & ingenuorum iura Senatus attribuit. Et omnibus deinceps Medicis immunitas, in artis eius honorem, data. Et *Vota* pro *ſalute Cæſaris* publicè privatimque *ſoluta*.

CONSVLES SVFFECTI. PISONIS FEROCIA.

Auguſtus, in locum TERENTII VARRONIS, (Murænæ) Cn. CALPVRNIVM PISONEM Conſulem ſubrogavit: & ut magiſtratum accipere vellet, ultrò exoravit.

Piſo namque ferocis vir ingenij, qui Pompeij priùs in Africa, contra IVLIVM CÆSAREM: Inde in Græciâ BRVTI & CASSII parteis, contrà ipſum Auguſtum, acerrimè ſuſtinuerat; licet pòſt bella conceſſus ſibi in Vrbem reditus fuiſſet; hàctenus ab honorum petitione abſtinuerat.

Ipſe quoque Auguſtus, in Albanum profectus, Conſulatu ſe abdicavit. Idque extrà Vrbem; ne populi ſtudio impediretur, & annuum magiſtratum gerere cogeretur: qui contrà, cum pluribus eum honorem in poſterum communicari vellet.

Suffecit autem ſibi L. SESTIVM: qui, uti anteà ſemper, BRVTI ſtudioſiſſimus, eiuſdem etiamnum imagines, laudeſque non obſcurè colebat; neque fidem cum fortuna mutaverat.

NOVI DIGNITATVM HONORES, CÆSARI DELATI.

Senatus itaque tantam Auguſti modeſtiam ſimul & lenitatem, in offenſis condonandis, admiratus; eidem Proconſulare imperium perpetuum, Tribunatumque plebis; & Senatum, quotieſcumque vellet, cogendi poteſtatem tribuit.

Quumque & populus Dictaturam magnâ contentione offerret; genu nixus, deiectâque ab humeris togâ, & nudato pectore, odioſi magiſtratûs invidiam, deprecatus eſt. Tribunitiam tamen poteſtatem, eamque perpetuam; cæteraque, quæ Senatus detulerat, accepit: & ſimul frumentariam curationem, in ſummâ tum annonæ difficultate.

Hinc cæptum deinceps, ut Conſules quidem nomina Faſtis darent; annique, ab Vrbe Conditâ, in ordinem ſeriemque, ſub eorum nominibus, digererentur. Cæterùm Principes, à Tribunitiâ poteſtate acceptâ, veluti ab Imperij tunc demùm conſtituti initio; ſui quiſque principatûs & Imperij annos, numerarent.

ANNONÆ PROCVRATIO.

TIBERIVS interim NERO, iam XIX. agens annum, Quæſtor creatus, curâ annonæ, in anguſtiore proventu, Oſtiæ, atque in Vrbe ex mandato Auguſti, quam-maximâ potuit diligentiâ, adminiſtravit.

M. autem MARCELLVM, AVGVSTVS ſocer, Pontificatu & Ædilitate curuli ornaverat; ſuâque operâ & ſumtu ludos adparatu magnificentiſſimo dederat, Kal. Sextilibus, (qui menſis ab ipſo Auguſto nomen accepit.) Ita ut ludorum diebus, inter cætera, forum velis purpureis inumbraretur.

MARCELLI LAVS: ET EXITVS.

Hunc MARCELLVM (uti iuvenem ingenuis artibus inſtitutum, *& virtutum indole præſtantem*; animo ingenioque, *tantæ, in quam alebatur, fortunæ capaciſſimo*) ſiquid humanitùs ipſi Cæſari accidiſſet, potentiæ eius ſucceſſorem fore omnes ferè augurabantur.

Sed idem haud multo-poſt, incertum, morbóne, an veneficio Liviæ, (utrumque enim proditur) maximo cum omnium dolore, & in adoleſcētiæ flore, extinctus eſt. Eius defuncti reliquias Auguſtus Mauſoléo ſuo inferri iuſſit. De eo Virgil. l. 6. Æn.

LIVIA VENEFICII SVSPECTA.

Qui LIVIAM veneficij culpábant; ita ſuſpicati ſunt. Mulierem ſcilicet ambitioſam, quæ Auguſti favore, MARCELLVM, ſuprà NERONEM & DRVSVM, filios ſuos, eminére, iniquo animo ferret; ad amovendam ambigui ſceleris invidiam, opportunitate morbi peſtilentis, per nota ignotaque

taque capita tùm graſſantis, uſam fuiſſe. ut ille fortuità potius contagione; quàm dolo alicuius, aut veneno exſtinctus crederetur.

AGRIPPÆ SIMVLTATES.

Fama quoque fuit; paullo-ante quàm MARCELLVS morbo tentaretur, AGRIPPAM, ob tacitas cum eodem offenſiones, abdicatâ Vrbis præfecturâ, & impetrato à Cæſare commeatu, veluti Legatum, ad res Syriæ componendas, in Aſiam profectum. qui MARCELLO ad publica munera admoto, quaſi loco ſuo, & uſurpatâ diu, ſecundi à Cæſare gradûs poſſeſſione, ultrò cedere voluerit; & æmulationis ſuſpicionem à ſe avertere.

AVGVSTVS verò, in AGRIPPÆ amicitiâ conſtantiorem patientiam deſideráſſe dicitur; quàm ut ex levi rigoris ſuſpicione, aut æmulatione, domo relictâ in Lesbum inſulam & Mitylenas, tamquam in voluntariam exſilium, concederet.

Alij autem mutuæ illius inter utroſque æmulationis occaſionem ex ipſius AVGVSTI iudicio obortam opinati ſunt. Quòd quùm exiguâ in ſpe valetudinis animam traheret; coràm Senatu & amicis, AGRIPPÆ, tamquàm deſignato ſibi ſucceſſori, annulum ſuum tradidiſſet; præterito, ob ætatis imperitiam, MARCELLO.

RATIONARIVM IMPERII.

AVGVSTVM ſcilicet, tam dubiæ valetudinis tædio affectum, iterùm de reddendâ Rep. cogitáſſe: & Senatu, cum reliquis magiſtratibus, domum ſuam convocato, Rationarium Imperij tradidiſſe.

Quo quidem libello opes publicæ comprehendebantur: quantum civium Sociorumque in armis eſſet; quot claſſes; quæ regna vel provinciæ, tributa aut vectigalia, & quantum eo nomine populo Rom. penderent. Quæ neceſſariò eroganda; quæ donanda eſſent. Sed ipſe à morbo deinde recreatus; ob cauſſas, imperium retinuit.

Sub id tempus, Parthorum Legatis Senatus ab AVGVSTO datus eſt. TYRIDATAS ſcilicet, de quo ſuprà; PHRAATE (al. Phraharte) ob tyrannidem à popularibus pulſo, Parthiam occupaverat. Et is iterùm à Phraharte Scythiſque pulſus; ad AVGVSTVM, in Hiſpaniam, profugerat. Quæ conſecuta ſint; ſuperiùs memoravimus. Ad ann. V. C. 724.

3930.
Ab V. C. 731.
Ab Act. pug. 9.

Anno inſequente, Coſſ. erant M. CLAVDIVS MARCELLVS; *&* L. ARRVNTIVS NEPOS: 20.

Quùmq; ob neglectos agros, caritas & fames annonam peſtilentem excepiſſet; illi malo ut mederetur AVGVSTVS, (quantumvis unà cum TIBERIO, coemto undique frumento, tempeſtivè providiſſet) in tam artis tamen commeatibus, venalitias laniſtarum familias, omneiſque peregrinos, (præter Medicos, & Præceptores) magnamq; ſervitiorum partem, urbe exegit.

FRVMENTATIONVM CVRA.

Et tum ſecum conſtituiſſe traditur; ut frumentationes publicas in perpetuum aboleret; quod earum fiduciâ agrorum cultura negligeretur. Quod quùm minùs placuiſſet; eius rei curam ita temperavit; ut deinceps non minorem Aratorum, & frumentariorum; quàm populi rationem habuiſſe conſtaret. Binos ſcilicet è Senatu prætorios creavit, quibus ea cura, per quinquennium, committeretur.

TRIBVNITIA POTESTAS.

Hoc demum anno, repulsâ à ſe Dictaturæ invidiâ; ad d. v. Kalend. Iulij, Tribunitiam poteſtatem admiſiſſe; & inde imperij initium inchoáſſe, à DIONA traditur. ut XXXVI, eius principatûs, ſint anni, ad eius exceſſum.

CENSVRÆ MVNVS.

Eodem quoque tempore, Cenſura, (quæ per annos XXIIX. intermiſſa fuerat) eaque perpetua, populi itidem ſtudio delata ei fuiſſe videtur. quam etiam repudiârit. Et in ſuum locum, L. MVNATIVM, (Planci proſcripti fratrem) & PAVLLVM ÆMYLIVM LEPIDVM, (è proſcriptis unum) Cenſores creavit.

Verùm ea Cenſura, utpote inter diſcordeis acta; uti neque ipſis honori fuit; ita neque reip. ſalutaris. Quùm alter Cenſoriam auctoritatem non ſatis tueretur; alteri, vita flagitioſè & per dedecus acta, opprobrio eſſet. Atque ita Luſtrum non fecérunt.

Cæterùm AVGVSTVS, ne Cenſoria dignitas, (*cuius ſeveritate in tantam amplitudinem creverat reſp.*) imminueretur; aut in poſterum malo exemplo diſſolveretur; ipſe multa Cenſorum munia ſuſtinuit. Et illi certè ultimi, privati, Cenſuram obtinuérunt. Idque prodigio etiam confirmatum tradidére. tribunal namque, quod ipſi adſcenderant, repentè collapſum eſt, ac diſſipatum.

LEGES VESTIARIÆ. ET DE GLADIATORIBVS.

Quumque Auguſtus habitum etiam, & veſtitum priſtinum reducere vellet; Ædilibus curulibus negotium dedit; *Nequem poſt-hàc in foro, circóve, niſi poſitis lacernis, Togatum conſiſtere paterentur.*

Etiam Sen. Conſult. interdixit: *Ne quis Patricius, aut ex Equeſtri ordine ingenuus; aut ex iiſdem prognatus; ſervilem in modum, ad ſcenicas aut gladiatorias operas produci ſe pateretur; vel in Orcheſtrâ ſaltaret, aut in arenam deſcenderet.*

COLLEGIA SVBLATA.

Et quoniam plurimæ factiones, ſub titulo & iure Collegij, ad res novandas, & ad cuiuſvis facinoris ſocietatem, coibant; omnia Collegia, præter antiqua & legitima, diſſolvit.

Vetuit prætereà; ne gladiatores ſine miſſione, ederentur. néve munus tale, niſi S. C. conceſſum, præberetur: néve ſrequentiùs, quàm bis anno; nec pluribus, quàm LX. paribus.

DOMITII PROFVSIO, ET FIDVCIA.

Id, ob DOMITIVM NERONEM, correctum traditur; qui Ædilis tantùm, in contumeliam Cenſoriæ poteſtatis, L. PLANCVM, cenſorem, viâ ſibi decedere per vim coëgerat: Et Equites prætereà Romm. ac matronas, ad Mimum agendum, produxerat. Munus verò gladiatorium tantâ cum ſævitiâ dederat; ut AVGVSTO neceſſum fuerit, clàm anteà, ſed fruſtrà monitum, edicto eiuſmodi coercere.

Idem eo tempore Ædem IOVIS TONANTIS, quam Cantabrico bello voverat; conſecravit. Tum quoque Cyprum, & Galliam Narbonenſem, uti pacatas provincias, populo reddidit.

MODERATIO AVGVSTI.

Nec minimum ſuæ moderationis documentum præbuit, in iudicio M. ANTONII PRIMI. Is quòd Macedoniæ præfectus, Odryſiorum genti in Thraciâ bellum, nullâ iuſtâ de cauſsâ, ſed prædandi lubidine, moviſſet; repetundarum reus deferebatur.

Et quùm artiùs ab adverſarijs premeretur; huc ille deflexerat; ut modò AVGVSTI auſpicijs; modò ex MARCELLI auctoritate, eam ſe adversùs Odryſios expeditionem ſuſcepiſſe adſeveraret.

AVGVSTVS, ad Prætoris tribunal accedens, palam negavit, M. PRIMVM, neque ex ſuo, neque ex MARCELLI imperio, quidquam feciſſe. Hinc à L. LICINIO MVRÆNA, qui reum defendebat; convicijs, atque acerbâ percunctatione perſtrictus; *Ecquid in foro ageret? aut à quo vocatus adeſſet!* æquiſſimo animo reſpondit; *Se reip. cauſſa, & ultrò veniſſe.*

CONIVRATIO IN CÆSAREM DETECTA.

Et erant nihilo minus, qui tantam Principis æquitatem; tamque felicem reip. ſtatum, odiſſent. FANNIVS CÆPIO quippe, dux & auctor coniurationis; & idem L. MVRÆNA, conſilia de AVGVSTO occidendo inierant. Sed ante, quàm coniuratio invaleſceret; per CASTRICIVM indicem ea res detecta, & mòx oppreſſa eſt.

TIB. NERO utrumque reos maieſtatis fecit: condemnatiſque aquâ & igni interdictum eſt. Ijdem poſteà ex fugâ retracti, & in carcerem conditi, decreto Senatus à III. Viris capitalibus necati ſunt. Neque Terentiæ, (cui, uti uxori, MECÆNAS cōpertam coniurationem prodiderat) pro fratre Murænâ, apud Auguſtum preces; neque C. PROCVLEII, fratris eiuſdem, apud Iudices pro reo ſordidati, prenſationes; reum ſupplicio eximere potuérunt.

CANTABRI ET ASTVRES ITERVM rebellant, & coërcentur.

Dum hæc in Vrbe geruntur; ASTVRES, propter CARISII ſuperbiam & ſævitiam, rebellárunt: Cantabriſque iterùm in ſocietatem defectionis ſolicitatis; C. FVRNIO, AVGVSTI Legato, veluti rerum cum ipſis gerendarum imperitiori, contemtiùs inſultárunt.

Verùm FVRNIVS, coniunctis cum CARISIO copijs, Cantabros, acie congredi auſos, fudit, fugavitque. Pauci ex ijs capti, ſub coronâ veniérunt. ferociſſimi quique, ne vivi in hoſtium poteſtatem venirent; tum veneno, tum ferro & igne, ſe ſuoſque confecére.

Aſtures, depopulato Brigæcinorum agro, ipſum quoque opidum oppugnare adorti ſunt. Cauſſati, ab ijs, conſilia ſubinde ipſorum, Romanis prodi.

Inde tamen non ſine magnâ clade repulſi, dum incompoſiti aut inermes, caſtris locum capiunt; à CARISIO & FVRNIO, qui compoſitum agmen adducebant; oppreſſi ſunt: ijſque, qui cladi ſuperfuerant, in deditionem acceptis, arma omnibus ademta.

BELLVM ÆTHIOPICVM.

Eodem anno, quo, ut ſuprà dictum; ÆLIVS Gallus (al. Largus) Arabicam expeditionem ſuſceperat; Æthiopes, ex occaſione, quòd præcipua militum manus, quorum præſidio limites Ægypti ab eâ parte defendebantur; cum Ælio, in Arabiam, profecta eſſet; in propinquam Thebaidem cum XXX. Millium exercitu, excurſionem faciunt. Oppreſſaque III. cohortium ſtatione, quæ Syëne, ultimâ Ægypti urbe, præſidio relicta erat; Syenen, Elephantinam cum Nili Inſulâ, & Philas, opida, occupant. deturbatiſque AVGVSTI ſtatuis, agunt feruntque omnia.

P. PETRONIVS (al. C. Trebonius) Ægypti præfectus, Æthiopum latrocinia repreſſurus; ad X. Mill. militum veteranorum, & DCCC. equites, coëgit: hoſtemque ad Pſelchim, Æthiopiæ Vrbem, adſecutus, fuſum fugatumque, intrà eiuſdem opidi munitiones ſe concludere compulit.

Quùm Legatis PETRONII, qui ad res repetendas, & cauſſam belli inquirendam, miſſi fuerant, reſponſum eſſet; *Se iniuriam, ab Ægyptijs regibus ante acceptam, ulciſci; non autem novam Romanis inferre voluiſſe.* Et Legati contrà docerent; eam excurſionem in AVGVSTI ditiones eſſe factam, qui antegreſſorum regum noxâ non teneretur: neque intereà tamen reperita, poſt tridui deliberationem, redderentur; PETRONIVS in illos hoſtiliter movit: opidoque Pſelchi per vim potitus, Æthiopas ſuis etiam finibus expulit.

Ipſique per deſerta & inculta elapſi; & præcipui ex ijs rei bellicæ præfecti, qui enatando in proximam Nili inſulam evaſerant; à PETRONIO vivi capti; ſecundo flumine Alexandriam præmiſſi ſunt.

Ipſe,

Ipſe, deletâ Pſelchi, per loca arenis ſqualentia, tumuliſque inæqualia, (quo loci, fama tenet, CAMBVSIS, Perſarum regis, exercitum, arenis vento ac turbine aggeſtis, merſum obrutumque iacere) profectus; Primin, in eâ parte locum, naturâ munitum, adgreſſus, capit ac diripit. locique eius ſitum contemplatus, mœnibus eumdem includit; præſidioque CD. militum, & bienniij commeatu inſtruxit.

Regnabat in eâ tum Æthiopiæ parte CANDACE regina, virilis animi mulier; ſed altero oculo capta.

Ea ubi PETRONIVM, expugnatâ Attenâ, totâ vi versùs Napata opidum, in quo regiam, & filium regni heredem habebat; contendere intellexit: de filio ſolicita; Legatos ad PETRONIVM mittit: qui deiectas AVGVSTI ſtatuas, captivoſque redderent: etſi ab armis abſtineretur, pacis conditiones acciperent.

Eâ legatione nihil commotus PETRONIVS, Napata opidum, coronâ circumdatum, admotis ſcalis, expugnat. Sed filius reginæ fugâ elapſus eſt.

Inde Scadiſim, ad Catadupa; (ubi Nilus, ex arduis præcipitatus rupibus, fragore ac ſonitûs immanitate, accolas proximos non tàm obtundit, quam audiendi in ijs ſenſum penitùs adimit.) Et mox Aboccim, Phthurim, & Cambuſim, opida capit; & captivos, Vrbiumque ſectiones vendit.

Mille ex toto numero delectos, qui ad AVGVSTVM mitterentur, Alexandriam, cum reliquâ prædâ, & victore exércitu, deducit.

Eo longiùs digreſſo; CANDACE totis viribus ad Primin, præſidiumque in eâ relictum opprimendum, contendit.

Eâ de re Romanus celeriter certior factus; & citato ad ſolvendam obſidionem agmine profectus; CANDACES exercitum maximâ ex parte delevit; & urbem ampliore præſidio operibuſque munivit.

Quùm verò ab eâdem regionè Legati, ad leges pacis accipiendas, veniſſent; reſpondit PETRONIVS; ab AVGVSTO eas eſſe petendas. Se, duces ignoti itineris, ad ignotum, uti aiebant, hominem, daturum.

Legati itaque poſteà ad AVGVSTVM, in Samo per id tempus hibernantem, profecti; & benignè ab eo auditi ſunt. Ipſe hortatus tantùm; ut regina populi Rom. amicitiam comiter conſervaret; tributa eiſdem à PETRONIO imperata, remiſit.

(Hæc ferè Strab. lib. 17. quem iſti ſub Gallo expeditioni comitem fuiſſe conſtat.)

CÆSAREA CONDITVR.

HERODES AVGVSTI gratiæ velificari iam adſuetus, Locum in maritimo tractu, urbi condendæ valde opportunum, cui pridem Stratonis Turris nomē fuerat; ædificijs marmoreis, tàm regijs palatijs, quàm privatorum domibus, exornavit. Et quod fuit omnium operoſiſſimum; Portum à tempeſtatibus tutum, magnitudine Piræeo parem, ſtationibus & diverſorijs inſtructum, adiecit. Sita ea eſt in Phœnice, quà in Ægyptum prænavigatur; Doram inter, & Ioppen.

In tumulo, circà Portum, Templum Cæſari exſtruxit, quod à navigantibus procul conſpici poſſit. Et in eo ſtatuas, Romæ ceu Deæ, unam; alteram Cæſaris, collocavit. unde nomen novum, Cæſareæ.

Conſtruxit præterea theatrum è ſaxo; & ab Auſtrino Portûs latere Amphitheatrum capaciſſimū; unde latè in maria proſpectus. Sed hæc omnia vix annor. XII. ſpatio ſunt abſoluta. Vid. infr.

HERODES FILIOS ROMAM MITTIT. IPSE NOVIS DITIONIBUS AUGETUR.

Tùm HERODES filios ſuos, quos ex MARIAMNE ſuſceperat, ALEXANDRVM & ARISTOBVLVM, ſalutandi CÆSARIS ergò, Romam mittere decrevit; ut Romanis ſimul moribus adſueſcerent. quibus, præter Auguſti Aulam, paratum eſſet apud POLLIONEM, veterem Patris amicum, hoſpitium.

Eos ſummâ cum humanitate Cæſar accepit: & Patri poteſtatem fecit; heredis regno, utrùm è filijs vellet; deſignandi. Eumdemque novâ regionum, Trachonitidis, Batanéæ, & Auranitidis, acceſſione amplificavit.

XENODORVS ſcilicet quidam, annuâ mercede LYSANIÆ ditionem redemerat: & compendij ſui cauſsâ, in Trachone latrocinia impunè fovebat.

Damaſceni, & propinqui coloni, ab ijs vexati, apud VARVM, provinciæ præſidem, querelas deplorárunt. Et AVGVSTVS ijs de rebus à VARO commonitus; expugnari iuſſit latronum receptacula; eamque ditionem HERODI attribui.

Poſtquàm ille provinciam à Cæſare accepit, ſpeluncis, in quibus prædones latitabant, per duces militeſque ſuos indagatis, maleficia in poſterum coërcuit: & viciniæ toti ſecuritatem comparavit.

ZENODORVS verò, partim invidiâ, partim poſſeſſionis, ſibi ademtæ, dolore commotus: Romam, accuſandi HERODIS, profectus, nihil profecit.

AGRIPPÆ CVM HERODE CONGRESSVS.

Intereà M. AGRIPPA in Aſiam miſſus eſt, qui tranſmarinas pro Cæſare provincias adminiſtraret. Quumque HERODES, illo, uti amico, apud Mitylenen, ſalutato, in Iudæam reverſus eſſet; & Gadarenſes quidam, HERODEM accuſaturi, ad AGRIPPAM acceſſiſſent; illos, ne auditos quidem, ad HERODEM in vinculis remiſit.

3931.
Ab V. C. 732.
Ab Act. pug. 10.

Intereà quùm ſub veris initium AVGVSTVS ad res Orientis Aſiaq; ordinandas profecturus eſſet; principio anni M. LOLLIVS conſulatum inierat; Auguſto autem, uti, Collegæ futuro, alter locus à populo ſervabatur.

19.

Eo verò magiſtratum recuſante; Q. Lepidvs, & L. Silanvs, candidati & competitores; vi, ambitu, & factionibus Comitia perturbant.

Illos Avgvstvs, priùs verbis caſtigatos, & civilis modeſtiæ commonitos; dum populi ſuffragia perferrentur, ab urbe abeſſe iubet. Et tandem, licet ægrè, Q. Æmylivs Lepidvs Conſulatum cum M. Lollio obtinuit.

Ex eâ ſeditione Cæſar, & urbe tam corruptâ; immoderatas hominum cupiditates artioribus legum vinculis coercendas ſibi putavit: eaque omnia prudenti, & integro Gubernatori, Dictatoriâ ferè poteſtate armato, committenda.

AGRIPPA GENER AVGVSTI, ET VRBIS PRÆFECTVS.

Suadet ei Mæcenas, ut M. Agrippam, virum cum auctoritate gravem, & rerum geſtarum gloriâ clarum; tum à ſtudijs ambitionis alienum; ad Vrbis præfecturam revocet, & ultrò in generum adſciſcat. Qui eò iam amplitudinis progreſſus ſit; ut vel Auguſto ipſi metuendus; vel artiore, per filiam, neceſſitudinis vinculo retinendus videatur.

Avgvstvs itaque, exoratâ ſorore, Octaviâ, ut generum ſibi cederet, (Agrippa namque tunc Marcellam, & ex ea liberos habebat) eidem Ivliam filiam nuptum elocavit.

Agrippa in Vrbem reverſus, ſeditionem inter candidatos coortam, qui armis adhuc, & vi contendebant; compreſſit: & remp. motibus liberavit.

Sacris Ægyptijs, (quorum ſpecie, nocturni coetus ad omnia flagitia audenda aut patienda, invaluerant) in Vrbe interdixit; & D. à Pomærio paſſibus ſemovit. intrà quos, *Ægyptias, aut peregrinas cerimonias, cuiquam colere nefas eſſet.*

AVGVSTVS RES SICILIÆ ORDINAT: ET IN GRÆCIAM NAVIGAT. IN SPARTANOS BENIGNUS; IN ATHENIENſEIS DURIOR.

Avgvstvs intereà, Siciliâ legibus ordinatâ; & Catanâ, Tauromenio, Syracuſiſque colonijs, cum iure Latij veteris, deductis; in Græciam navigavit.

Ibi Lacedæmonios, quòd olim Liviam, cum marito Clavdio, (in cuius gentis clientelâ erant) fugientem, benignè hoſpitaliterque habuiſſent; omni beneficiorum genere proſecutus; libertate, & propinquâ Cytherorum inſulâ opidoque, donavit.

Athenienſibus verò, ſuâ licentiâ ſemper ad exitium præcipitibus; quòd Antonium immodicè fovissent; interdixit; *Ne quem, niſi utroq. parente ingenuum, iure civitatis ſua donare poſſent: nève peregrinum, aut manumiſſum in ius civitatis reciperent.* Inſulas prætereà, Æginam & Eretriam, Athenienſium hactenus vectigaleis, immuneis liberaſque deinceps eſſe iuſſit.

Inter hæc, Regum Aſiæ legati, Templum Iovis Olympici, antiquitùs à Devcalione inchoatum; communi ſumtu exædificandum locârunt: abſolutumque, Genio Avgvsti dedicandum decreverunt.

Ipſe verò Auguſtus, ſacris Elevsinæ Cereris, Athenis initiatus; uti aliarum, peregrinarum præſertim, cerimoniarum, contemtor; ita iſtarū cultor obſervantiſſimus fuit: quarū Arcana evulgari haud facilè pateretur. Inde in Samum traiecit: ibique legatos, de quibus diximus, Candaces, Æthiopum reginæ, audivit.

3932. Ab V. C. 733. Ab Act. pug. 11.	*Romæ Conſules non ſine tumultu, partiumq. ſtudio creati,* M. APPVLEIVS NEPOS, & P. SILIVS NERVA.	18.

ASIÆ RES ORDINANTVR.

Exactâ iam pænè hieme Avgvstvs in Aſiam profectus, tàm ſuas, quàm pop. Romani provincias, legibus & inſtitutis emendavit atque ordinavit.

Cyzicenos, qui anteà bello Mithridatico, ab operam Romanis fideliter præſtitam, amicitiam ſocietatemque populi Romani promeruerant; nunc, quia, ſeditione apud ſe coortâ, civeis Romm. ſervilem in modum necâſſent; libertate privavit.

Tyrijs itidem, & Sidonijs, quòd nimiâ licentiâ in factionum ſtudia, ſociorumque iniuriam præcipites eſſent; vectigal imperavit; ipſoſque in provinciæ formam redegit.

Alias civitates, fide & meritis ergà Romanum nomen ſpectatas, Latinitate; alias civitatis iure donavit: alias ære alieno levavit.

Laodicenorum & Thyatirenorum opida, terræmotu ſubverſa, inſtauravit. Chios, pari clade adflictos; conceſſâ in ſexennium vectigalium immunitate, ſublevavit.

Regna aliquot, quibus belli iure potitus erat; aut iiſdem, quibus ademerat, reddidit; aut novis regibus attribuit.

In his Malicho, filio, Arabiam, quâ Patrem eiecerat, reſtituit. Tarchondimotvm, filium eius, qui bello Actiaco occiderat; in Ciliciam, paternum regnum, reduxit. Archelavm, Medone rege defuncto, Armeniæ minoris regno donavit.

NOVVS AB ARABIBVS MOTVS. HERODES ABSOLVTVS, ET DITIVNCULIS AUCTUS.

Arabes iamdudum Herodi, Iudæorum regi, infenſi, tandem apertas ſimultates, hâc de cauſâ, exercére cœperant. Zenodorvs ille, de quo ſuprâ; rebus ſuis diffiſus, Auranitidem, ditionis ſuæ partem, L. talentis annuis, illi elocârat. Eam, quamvis Cæſaris donatione cōprehenſam, & Herodi attributam;

butam; modò vi & incurſionibus; modò legitimâ apud iudices contentione, vindicabant. Et Herodes, ne novis motibus materia præberetur, moderatione quàm armis rem componi malebat.

Septimo & decimo regni eius anno, (Iux. a Ioſeph.) venit in Syriam Auguſtus. Gadarenſes, Zenodori partim criminationibus, partim promiſſis, inſtigati; (quibus ille iure-iurando pollicitus eſſet, effecturum ſe, ut ipſi, dominatu regio liberi, reliquæ Cæſaris provinciæ attribuerentur) de vi, & rapinis, Templiſque ab Herode violatis, querelas deferunt. Neque rex cauſſam pro ſe dicere, & iure diſceptare, detrectabat.

Sed adverſarij, perſpectâ Cæſaris ergà regem comitate, & amicorum ſtudio; veriti ne irato Herodi dederentur; nocte conſecutâ, alij ſe ipſi iugularunt; alij ſe in rupeis aut flumen præcipitarunt. Atque ita quùm ſe ipſi prædamnâſſe viſi eſſent, Cæſar ſine morâ regem abſolvit.

Quumque & ipſe, totius tumultûs auctor, Zenodorvs, ruptis præcordijs, & ſanguinis per alvum profluvio, apud Antiochiam Syriæ, interijſſet; eiuſdem ditiunculam, (quæ Galilæam inter & Trachonem ſita; Vlatham, Paneadem, agroſque finitimos complectebatur) Herodi attribuit. Et Syriæ ipſius rectoribus iniunxit: ut omnia ex Iudæi regis ſenrentiâ conſtituerentur. Sic ut ille ab Avgvsto, & Agrippa, toto Romano imperio potentiſſimis, pænè ſecundus haberetur. Et ab ijſdem facilè Tetrarchiam fratri Pheroræ impetraret.

Cuius res ut in poſterum tutæ eſſent: neque ille, etiamſi humanitùs, aut fato quid ipſi accidiſſet, filiorum ſuorum imperio ſubijceretur; centum talentorum Millia de regno ſuo decidi paſſus eſt.

Deducto inde ad mare Cæſare, in regnum reverſus, in ditione Zenodori, propè Panium, ad fonteis Iordanis, elegantiſſimum è candido marmore, in Cæſaris honorem, Templum conſtruxit.

HERODES POPVLVM PLACAT: AVT MINIS COERCET.

Et quoniam eiuſmodi operibus, quæ & religioni, & patrijs moribus perniciem, aut labem ſaltim invehere cenſebantur, ſuorum offendi animos perſpiceret; & publicis ſermonibus materia eſſet: tertiam tributorum partem ijs remiſit, ceu quoddam diuturnæ ſterilitatis levamentum.

Cui rei & aliud remedium adhibuit; vetitis per urbem conventiculis, & crebrioribus convivijs: ut tandem maior civium pars metu obſecundaret. Qui verò liberiùs ſtomachabantur; delati, confeſtim è medio, vel clam, tollerentur.

ESSENI CVIVSDAM DE REGNO HERODIS PRÆSAGIVM.

Quumque à Pollionis Phariſæi, & Sameæ ſectatoribus, iuſiurandum fidelitatis exigeret, neque impetraret: & illis, & ijs, qui Eſſeni tum audiebant, eam neceſſitatem remiſit. Propterea quod à Manahemo quodam Eſſeno, ſibi puero, & litterarium ludum adhuc frequentanti, regnum Iudææ, cum ſummâ felicitate, (quantumvis ob iuris divini, humanique, in regni adminiſtratione, neglectum, graviter, & divinitùs, extremâ ætate, caſtigandus foret) præſignificatum eſſe meminiſſet.

REGVM OBSEQVIA. ALTERNÆ IN ARMENIA REGVM ET RERVM VICES.

Intereà dum Auguſtus Syriæ finitima peragrat & luſtrat: multi reges, relictis regnis, & abſque regijs inſignibus, quotidiana ei obſequia, more clientium, præſtitere.

Cæterùm, quòd Armenij Artaxiam, Artavasdæ F. de impotenti dominatione, & de eiuſdem in Romanos perfidiâ, atque iniurijs, apud Auguſtum incuſarent: & Tigranem, eiuſdem fratrem, qui tunc in Vrbe obſes erat, in regnum deduci poſtularent: Avgvstvs Tiberivm, unà cum Tigrane in Syriam evocavit. Et ille quidem cum exercitu Armeniam ingreſſus (quòd tunc commodum Artaxias, ſuis inviſus, & à propinquis per dolum oppreſſus, interijſſet) Tigrani pro tribunali diadema impoſuit.

Verùm neque Tigrani, neque liberis eius, diuturnum imperium fuit. Qui ob tyrannidem, à proceribus mòx regno pulſi ſunt: rege Parthorum conſuratis opitulante.

Tiberivs itaque, ad Orientis provincias viſendas, ab Auguſto, in Cappadociam & Pontum miſſus, & cum legionibus in Armeniam regreſſus; Artaxatis, urbe regiâ, per vim occupatâ, eiuſdem mœnia ſolo æquavit. Et Artageris, obſidione fameque captis; Barbariſam & Olonam, in quibus regij theſauri erant; Ador, quidam præſidiorum præfectus, pactâ ſalute, eidem tradidit.

Ita redactâ in poteſtatem Armeniâ, Tiberivs, iuſſu Avgvsti, Artavasdi regnum reddit. Qui & ipſe poſteà, diſcordiâ ſuorum, odioque adversùs Romanos ſimul, & invidiâ regis Parthorum, non ſine gravi Romanorum clade, regno iterùm depulſus eſt.

PARTHVS CAPTIVOS, ET SIGNA AD AVGVSTVM REMITTIT; ET pacem petit.

Phrahates verò, Parthorum rex, Auguſti & Tiberij, ſibi cū exercitibus ad propinquantium, metu; ne tota belli moles in ipſum verteretur: conſcius ſibi prætereà, ſuâ potiſſimum operâ & conſilio res in Armeniâ turbâſſe; & metuens, ne ob procerum ſuorum odium, vel regno eijceretur, vel Auguſto proderetur: captivos ex Romanis, & Craſſi Antonijque exercitu, magnâ curâ per regnum conquiſitos; ſignaque inſuper militaria, ad Avgvstvm remittit. amicitiam cum ipſo, & pacem cum populo Romano, maximo etiam pignore, (filijs nimirum, & nepotibus aliquot, obſidum loco, miſsis, & in his Vonone, primæ ætatis filio) confirmat.

Avgvstvs

Avgvstvs compoſitis Syriæque Aſiæque rebus; & pace cum Phrahate per legatos factâ; Samum petit: Et Tiberio, ut Rhodum quoque malis inteſtinis adfectam, & tributorum magnitudine exhauſtam, recrearet; conceſſit.

CORINTHVS, ET PATRÆ, COLONIÆ.

Sub id tempus Avgvstvs, Corinthum coloniam, ex Libertinis, quàm-frequentiſsimam deduci, & iuris Italici eſſe iuſsit. Patras quoque coloniam ex veteranis deductam, iure Latij donavit.

SOCIETAS ET PAX CVM INDIÆ REGIBVS.

Intereà Legatos, qui à Poro & Pandione, Indiæ regibus, cum litteris & indigenitalibus donis, venerant; ut pacis, quam anteà in Hiſpaniâ petierant, conditiones acciperent; Avgvstvs benignè auditos, comiter hoſpitaliterque habuit; fedus & amicitiam cum iiſdem, regum nomine, pactus, ad Senatum ſcripſit: *Vt ea rata eſſe vellent; & reges illos amicos ſeipſoſq́, S. P. Q. R. renuntiarent.*

Intereà exoptatum nuntium, de Caio Nepote, ſibi ex Agrippâ & Iuliâ nato, accepit.

3933. Ab V. C. 734. Ab Act. pug. 12.	*Romæ Comitijs Conſularibus iterùm tumultuatum eſt. quùm C. SENTIO SATVRNINO, AVGVSTVS abſens, Collega in Cõſulatu, populi ſtudio, deſignatus eſſet: neque ille honorem per legatos delatum acciperet.*	17.

Sentivs Conſul, M. Egnativm Rvfvm, quòd tumultuoſiùs contenderet: & publico favore fretus, uti priùs præturam Ædilitati; ita & nunc Conſulatum præturæ iuncturum, ſperaret; profiteri vetuit. Eumque, etiamſi ſuffragijs populi Conſulatum obtineret, ſe tamen non eſſe renuntiaturum iuravit.

Quumque nihilo minus certamen, & contentiones invaleſcerent; S. C. factum eſt, *Daret operam SENTIVS Conſul, nequid detrimenti Reſp. acciperet.*

Sed Conſul, ut invidiam vitaret; legatos potiùs ad Auguſtum mittendos cenſuit: ut Conſulem, quem ipſe vellet, in locum ſuum ſufficeret.

Ille Q. Lvcretivm Vespillonem, unum ex Legatis (qui olim inter proſcriptos, Thvriæ uxoris ſingulari fide fuerat ſervatus) ſuffecit.

CONIVRATIO IN AVGVSTVM DETECTA, ET PVNITA.

Egnativs verò, ob repulſam, furore ardens, gladiatori per omnia, quàm Senatori ſimilior; & re familiari adflictâ, audere quidvis paratus: adiunctis ſibi ſimillimis, M. Genvcio, & Plavtio Rvfo, coniuratis; Auguſtum interficere conſtituerat. Verùm coniuratione maturè detectâ, in carcerem detruſus; & ex S. C. cum conſcijs ſupremo ſupplicio adfectus eſt.

NOVI HONORES AVGVSTO DELATI.

Avgvsto, in Vrbem reverſo, eximij honores decreti. E quibus, præ cæteris, Aram *Fortunæ Reduci*, conſecrari; diemque reditûs ſui inter feſtos referri, Auguſtaliaque nominari paſſus; cæteros, ut immodicos, aſpernatus eſt.

Et ne quem officij cauſsâ inquietaret; primis iam tenebris in Vrbem invectus, (quod & in cæteris Italiæ opidis obſervârat; ut non niſi veſpere, aut noctu, ingrederetur aut egrederetur) poſtero die, Tiberio, ob res in Armeniâ geſtas, Prætorios honores decerni; Druſoque, fratri eius, ut annali lege ſolveretur: & quinquennio priùs quàm legitimum eſſet; magiſtratus petere poſſet, permiſit.

Ipſe verò morum legumque regimen ſolus, cum poteſtate Cenſoriâ in quinquennium, à populo accepit; uti priùs in decennium. Ad hæc, Conſularem poteſtatem, ornamentaque Conſularia in perpetuum.

BALBI TRIVMPHVS EX GARAMANTIBVS.

Et ut bellicam virtutem in alijs honoraret; L. Cornelio Balbo triumphum ex Africâ, in Senatu impetravit. qui ſolus alienigena (is Gadibus natus, & unà cum Balbo, Patruo maiore, Civitate donatus fuerat) Romæ triumphavit.

Hic ad Garamantas, qui ultrà Gætulos habitant; iter haſtenus inexplicabile aperuit. quod perpetuis arenis ſqualere crederetur; & latrones eiuſdem gentis, puteos, non altè tamen arenâ obruerent. Traduntur Balbvs nomina & ſimulacra Vrbium viginti; gentium ſex; & montium fluminumque bina; eo in triumpho tranſvexiſſe.

AGRIPPA GERMANOS, ET CANtabros rebelleis domat.

Intereà M. Agrippa in Galliam, Germanorum incurſionibus turbatam, profectus, eorumdem impetus compeſcuit. Inde in Hiſpaniam, Cantabrorum rebellione inquietam, exercitum duxit.

Cantabri namque, qui bellis ſuperioribus domiti ſub coronâ venierant; dominos quiſque ſuos per coniurationem interfecerant. Hinc fugâ, domos, atque in patriam dilapſi, cæteros ad defectionis ſocietatem pertrahunt: loca munita occupant; & Romanorum præſidia oppugnant.

Contrà hos profecturus Agrippa, militem ſuum cõtumaciorem expertus eſt. ſive quòd emeriti iuſtam miſſionem flagitarent: ſive quòd, ob ſpectatam hoſtium ferociam, metu obtorpeſcerent.

Primo itaque congreſſu parum feliciter præliatus; tandem, quùm ſuos, qui malè pugnârant, ignominiâ

ignominiâ notatos, partim hordeo paviſſet; partim ad rem ſtrenue gerendam verbis acuiſſet; Cantabros ferè omneis, qui militari ætate eſſent, conciſdit; reliquos exarmavit, & ex montibus in plana deduxit.

Cum AVGVSTVS ob ea, quæ ab AGRIPPA geſta erant, Imperator IX. ſalutatus eſt; tum ipſe AGRIPPA triumphum, ſibi à Senatu ex AVGVSTI voluntate decretum, magnâ cum animi moderatione neglexit.

AQVÆ-DVCTVS AGRIPPÆ.

Sed hoc eodem anno, Aquam Virginem, (ita appellatam, quod à Virgine quâdam, venæ eius fontis militibus, aquam quærentibus, olim commonſtratæ eſſent) in agro Lucullano collectam; & viâ Collatinâ, ad IIX. ab Vrbe lapidem, conceptam, in Vrbem deduxit.

Idem prætereà, ante annos XIII. Aquam Iuliam, ex agro Tuſculano, per XV. Millia, & CDXXV. paſſus, eòdem perduxerat.

Appiam quoque, & Anienem veterem, & Marciam, pænè collapſas, aut obſtructas, inſtauraverat. Quæ omneis magnâ ſalubritate & copiâ aquam Vrbi ſubminiſtrârunt.

PANNONII REPRESSI.

Tum quoque Pannonij, quos AVGVSTVS ad Siſciam urbem ſuperatos, in ditionem acceperat; relictum cum parte exercitûs FVSTVM GEMINVM, è Siſciâ exturbarunt.

FVSTVS, quà ad Savum, quà ad Dravum, fluvios, prœlijs aliquot feliciter geſtis; arma victorum, non ex more bellico cremari; ſed capta in fluvios proijci iuſſit. ut cæteri rebelles cladem ſuorum, per arma ſecundo flumine ad ſe delata cognoſcerent. At quùm ijdem pacem identidem violarent; per M. tandem AGRIPPAM varijs cladibus ſunt repreſſi.

VIRGILII MORS.

(*VIRGILIVS Poëta, eo anno Brundiſij mortuus eſt: oſſa eius Neapolim tranſlata; ubi altero ab Vrbe Milliario ſepultus eſt*)

De bello Pannonico, ſic VELLEIVS. Bellum Pannonicum inchoatum, AGRIPPA, MARCOQVE VINVCIO Coſſ. quod atrox, & perquam vicinum imminebat Italiæ; per NERONEM geſtum eſt. (Vnde colligi poſſit MINVTIVM iſtum, SENTIO SATVRNINO Conſulem ſuffectum fuiſſe, collegâ Agrippâ.)

TEMPLVM HIEROSOLYMITANVM AB HERODE INSTAVRATVR. EIVS fabricæ planior deſcriptio.

HERODES verò tot præclaris facinoribus, & admirandis operum ſubſtructionibus, cumulū quemdam addere cogitans; quod maximè vel ad patriæ religionis cultum; vel ad regionis ornatum pertinere iudicabat; animo præcipere, & mòx opere exſequi cæpit.

Templum ſcilicet Hieroſolymis de novo; & ambitu ampliore, & convenientc celſitudine conſtrucre. Id opus fore rarus ad ſempiternam poſteritatis memoriam celeberrimum.

Templo illi, quod Maiores à captivitate Babylonicâ, ceu poſtliminiò reverſi, ædificârant, ad Priſcam Salomoniæ ſtructuræ altitudinem, LX. cubiti deerant. quod eam menſuram CYRVS, & DARIVS HYSTASPIDES, Perſarum reges, ſub quorum dominatu tum illi degebant; præſcripſiſſent.

Ipſe itaque, qui tum ſolus rerum latè in Indæâ potiebatur: cui otium; & pecunia in numerato; magnique in annos reditus ſuppetebant: Et quod vel maximum; Romanorum, gentis totius orbis dominæ, amicitia: Id, quod deſiderabatur, ſuppleturum; & Deo, à quo tot beneficia acceptſſet, gratè pieque perſoluturum, pollicitus eſt. Sic tamen ut non ante, vetus ædificium funditùs demoliretur; quàm omnis materia, ad futuram fabricam neceſſaria, eſſet comparata.

Mille in primis planſtra compegit; quibus lapides lignaque undique conveherentur.

Et Decem peritiſſimorum artificum Millia; & Mille ſacerdotes, partim cæmentariæ, partim lignariæ fabricæ non imperitos, ſelegit: omneiſque operi, convectâ iam materiâ, adhibuit.

Sublatis itaque veteribus fundamentis, noviſque repoſitis; Templum deſuper exſtruere cæpit: quod C. cubitis longum; & totidem, ſed XXV. ampliùs, altum eſſet.

Structura omnis è candidis, iiſque firmiſsimis, lapidibus conſtabat: qui longi XXV. cubitis; alti IIX. & XII. lati.

Ianua, ipſi pænè Templo par. Et Superliminare, aulæis variegatis ornatum; quæ flores purpurei, intextis columnis, diſtinguerent. Et ſub columnarum capitellis, Aurea Vitis, dependentibus botris, & corymbis expanſa.

Totum denique Templum, ampliſsimis porticibus cingebatur: quæ reliquæ magnificentiæ pares eſſent. Earumque duæ validis muris fulciebantur.

Tumulum, in quo ſitum Templum; quique è rupe totus, & arduus, à vertice ſenſim, versùs Eoum urbis latus, reſupinabat; rex SALOMON primus muro circumdederat. HERODES, radices eiuſdem alio muro circumſepſit, è ſaxis grandibus, plumbo inter ſe commiſſis. qui & interius ſpatium compleċteretur; & in profundam vallem, ad Auſtrum ſubiectam, declinaret. Atque ita admiranda magnitudo, & altitudo ſtructuræ, quadrangulari undequaque formâ exiſteret.

Id opus poſtquàm cum Tumuli vertice fuit coæquatum; & lacunæ, quæ murum inter & tumulum patebāt, oppletæ; omnibus iam complanatis, Area Templi adeò ampliata eſt; ut IV. ſtadia in circuitu comprehenderet: & ſingula Porticuum latera, inter duos angulos, per ſingula ſtadia porrigerentur. Atque ita tam longitudo, quàm latitudo, in eo monte, unius eſſet ſtadij. hoc eſt; paſſuum CXXV. ſive DCXXV. pedum.

Deinde interiùs, vertex ipſe altero lapideo muro ambiebatur. Cuius ad Ortum latus, quam longum, duplicem Porticum habebat; Templi, in meditullio.

meditullio ſiti, Ianuæ obverſam.

Eam Porticum reges priores adornáraut; & circùm Templum ſpolia è Barbaris adfixerant. Herodes eadem omnia, additis Arabum recentibus, denuò dedicavit.

Ad Septemtriones Arx erat, firma & bene munita; opus Aſſamonæorum Principum, Baris dicta; Stolæ Pontificiæ cuſtodiæ deſtinatâ. Eam Arcem, ſive Turrim, poſtquàm Herodes, quaſi ad tutelam Templi, communijſſet; Antoniam vocavit: & id M. Antonii, è Romanis ſibi ante amiciſſimi, memoriæ dedit.

Ad occaſum, Porticus, iv. Portis erat inſtructa. A-quatum unâ, tranſitus erat iu regiam Herodis, per vallem interiectam. Duæ ferebant in ſuburbia; & poſtrema in urbem. Idque per gradus, ad imam uſque vallem, decliveis: ſed alijs inde ſurſum per acclivia tendentibus, quibus in Templum adſcendebatur. Vrbs enim, è regione Templi ſita, Theatri iu ſpeciem, toto ad Auſtrum tractu in profûndam vallem deſinebat.

Quartum ad Meridiem latus, Portam quoque habebat, quæ ab utroque angulo æqualiter diſtaret: Et triplicem Porticum Baſilicam; quæ longitudine, ab Eoâ Valle, ad Occiduam uſque pertineret.

Hîc quùm Vallis immensùm dehiſceret; & deſpicientium oculi caligarent; ſiquis tecto porticûs prææltæ, quæ deſuper exſtructa erat, conſcenſo, oculos iu utramq́ue altitudinem ſimul deijceret; id non ſine periculo vertiginis fiebat, prius, quàm ad imum pertingeret.

In eis porticibus pari intervallo ſtabant, iv. columnarum ordines: ex quibus quartus, lapideum parietem intermedium habebat.

Columnæ cuiuſq́ue craſſitudo; quantam tres homines, conſertis inter ſe brachijs, amplecti poſſint; hoc eſt, xii. cubitorum. Longitudo xxvii. pedum; ſpirâ duplici ſubiectâ.

Numero universè centum ſexaginta duæ; capitellis, opere Corinthio ſculptis exornatæ: Et ſexaginta pedum intervallo diſpretæ.

Ex his quaternis ordinibus, ternæ exiſtebant per intervalla porticus; ita ut iu quóque latere duæ pariles, triginta pedum latitudine; & amplius quinquaginta altitudine, ſtadijq́ue longitudine, mediam inter ſe concluderent. Cuius latitudo ſeſqualtera; altitudo verò duplicata; tanto amplius utramq́ue exſuperabat.

Lacunaria earum lignea, varijs figuris erant inſculpta. Mediæ verò convexitas altiùs ſurgebat, excitato ſuper epiſtylia pariete ex lapidibus politiſſimis; qui columnis inſertis ita erat diſtinctus, ut commiſſuræ oculos fallerent. *Eo ſe modo primus habebat ambitus.*

Interiùs verò, nec longo interſtitio, ſecundus, paucis gradibus ſcanſilis, Septum è lapide habebat, cum inſcriptione, & pœnæ capitalis interminatione; *Ne quis alienigena id tranſgrederetur.*

Id Septum, tàm ab Auſtrino, quàm ab Arctöo latere, ternis Ianuis, æquo ſpatio, patebat. Ab Ortu verò, unâ, eaq́ue permagnâ; per quàm caſti, unà cum uxoribus, ingrederentur. *Sed in Templi interiora ingredi; mulieribus nefas erat.*

Tertium, & quidem intimum ſpatium, ſolis ſacerdotibus ſubire licebat. In quo Templum, & Altare, hoſtijs Deo immolandis dicatum.

Herodes in interiora, à quibus profani lege arcebantur; ingredi non auſus, intimarum porticuum fabricam per ſacerdotes perficiendam curavit. Et quùm octennium in reliquo ædificio cōſumtum eſſet; Templum ipſum, eiuſq́ue interiora, à ſacerdotibus ſeſqui-anno ſunt perfecta.

NATALIS HERODIS.

Inciderat tum fortè, in hanc inſtaurati & abſoluti celebritatem Templi, etiam Natalis regni, quem Herodes anniverſariâ hilaritate ſolitus erat colere. Regem, qui ccc. boves Deo tum mactarat; alij, pro ſuis quiſque facultatibus certatim ſunt imitati.

(*Natalis autem ille regni dies, neceſſe in vernum tempus inciderit; ſi initium quo Romæ HERODES rex eſt declaratus, inſpicias. In æſtatem verò, ſi à captis SOSIO adiutore, Hieroſolymis, annos numeres.*)

Ferunt Iudæi, toto eo tempore, quo Templum conſtruebatur; numquam interdiu pluiſſe; ſed noctu tantum, ne opus interrumperetur. Ea fama, quaſi per manus tradita, ad poſteros perveniſſe proditur.

3934. Ab V. C. 735. Ab Act. pug. 13.	P. CORNELIO LENTVLO MARCELLINO, & Cn. CORNELIO LENTVLO, *Conſulibus; Getæ & Daci, à L. LENTVLO antè edomiti, domeſticis ſeditionibus laborabant.*	16.

Hâc occaſione utendum ratus Lentulus, Augusto per litteras ſuadere conatus eſt; ut barbaros inter ſe diſcordeis oppreſſum iret.

GETARVM ET DACORVM DISSENSIO. ÆQVITAS AVGVSTI, ET ſalutaria reip. in omnem partem decreta.

Avgvstvs, qui nulli genti bellum, niſi iuſtis de cauſſis, inferendum cenſeret; etiamſi maior emolumenti ſpes, quam damni metus oſtenderetur; barbaros ſuis calamitatibus obnoxios relinqui oportere putavit: modò ne pop. Romani imperiū laceſſerēt. *Civili inter ſe ſanguine, ſatis pœnarum Romanis daturos.*

Ipſe, quà domeſticæ dominationis ſubſidia confirmaret, Agrippæ genero Tribunitiam poteſtatem, in quinquennium, conceſſit. ipſamq́ue Reip. cōſtituendæ poteſtatem, quam in quinquennium acceperat, cum eodem communicavit.

Et quòd moribus, cū Cēſoriâ poteſtate, prǽfectus eſſet; Senatū deformi & inconditâ turbâ adfluentē, (erant enim ſuprà Mille, & quidam indigniſſimi; & poſt necem Cæſaris, per gratiam & prœmium adlecti, quos Abortivos vulgus vocabat) duabus lectionibus ad ſexcentos redegit.

Primâ

Primâ quidem ipſorum Senatorum arbitratu, quo vir virum legit, ex lege LIVIA, quam DRVSVS Trib. pl. tulerat: *Vt ſinguli Senatores, qui tunc vix ccc. erant, viritim ſibi quiſque Senatorem ex equeſtri ordine deligerent.* Alterâ verò, ſuo & AGRIPPÆ iudicio.

Cenſum prætereà Senatorium ampliavit: & pro octingentorum millium ſummâ, duodecies H.S. taxavit, ſupplevitque egentioribus de ſuo. Et impetratis è Senatu x. adiutoribus; *unumquemque Equitum vitæ ſuæ rationem reddere coëgit:* & ſi qui aliquâ in culpâ hærerent; alios pœnâ, alios ignominiâ notavit. Equitum turmas, reducto more tranſvectionis, recognovit. Liberis Senatorum, quò celeriùs reip. adſueſcerent; protinùs virilem togam, & latum clavum induere, & Curiæ intereſſe; etiam impuberibus, permiſit. militiamque auſpicantibus, non Tribunatum modò legionum, ſed & Præfecturas Alarum dedit.

SPECTACVLORVM PVBLICORVM ORDINES.

Morem atque ordinem ſpectandi ludos, valde confuſum, correxit ordinavitque. Et factum decretum; *Vt in publicis ſpectaculis, primus ſubſelliorum ordo Senatoribus vacaret.* militem itidem à populo ſecrevit. Maritis plebeij generis proprios ordines, prætextatis cuneū ſuum, & proximū pędagogis adſignavit.

Feminis ne gladiatores quidem (ut verecundiæ conſuleret) niſi ex ſuperiore loco, ſpectare conceſſit. Virginibus Veſtalibus locum in theatro ſolis ſeparatim, & contrà Prætoris tribunâl, dedit. Hiſtrionum licentiam ſeverè compeſcuit: & adversùs eoſdem, coërcitionem magiſtratibus, in ludis & ſcenâ, ex veterī lege, reliquit.

DECRETA DE MORIBVS; CENSIBVS; MARITANDIS ORDINIBVS; NVPTIIS; adulterijs.

Ad mores quoque corrigendos converſus; de ambitu convictos, magiſtratibus, in quinquennium, prohibuit. Omnibus, qui ſeſtertiûm quadraginta in cenſu poſſiderent, quibuſque per leges liceret; legitimum magiſtratum petendi poteſtatem faciebat.

Quùmque legem de maritandis ordinibus ſeveriùs emendare conaretur; præ tumultu recuſantium eam perferre nō potuit; niſi ademtà demùm, lenitàve pœnarum parte; auctiſque præmijs; & vacatione inſuper triennij conceſſâ.

Cælibes decimâ bonorum multabat. Iis verò, qui uxores ducerent, filioſque alerent; magna præmia propoſuit. & interdum, qui id adprobâſſent, ſingula nummum millia per ſingula capita diviſit.

Et inter cæteros, M. HORTENSIVM HORTALVM, ne clariſſima Hortenſiorum gens exſtingueretur; liberalitate x. H. S. ut uxorem duceret, induxit.

Atque ut matrimonia frequentarentur, conſtituit libertinas plebeijs, ſine probro, poſſe enubere. Et ne legi fraus, aut vis fieret; quùm ex uſu receptum eſſet, virgines ſepteneis deſponderi, ſanxit: *Ne minores X. annorum, pro ſponſis haberentur; cum quibus poſt biennium legitimæ ac iuſtæ nuptiæ eſſe poſſent.*

Statuit, ut qui in adulterio deprehenſi eſſent, impunè occidi poſſent: in iudicio convictis, pœna exſilium eſſet. In adulteram, maritus & cognati, uti vellent, animadverterent. Qui nefandâ aut præpoſterâ Venere tenerentur; capitali ſupplicio punirentur.

M. LEPIDVM, qui Pontificatum maximum gerebat, multis quidem contumelijs adfecit. ſed licet eius dignitatis cupidiſſimus eſſet; vivente tamen illo, abſtinuit.

HERODES ROMA LIBEROS REDVCIT, INVIDIÆ PROPINQVORVM OBNOXIOS.

Per idem tempus HERODES in Italiam navigat, CÆSAREM ſalutaturus; & ad liberos ſuos, qui liberalibus diſciplinis ibi inſtruebantur, viſurus. Ipſe à CÆSARE humaniſſimè acceptus, liberos domum reduxit. Illos, ut in patriam ſunt reverſi; multitudo omnis ſingulari animorum ſtudio excepit. qui ut ſtaturâ corporis conſpicui; ita multis animi ornamentis præſtantes, regium quiddam prę ſe ferrent.

Sed ea res, SALOMEN, cæteroſque, (quorum calumnijs, mater MARIAMNE, oppreſſa fuerat) invidiâ metuque complevit, qui maternæ necis ultores non defore proſpicerent.

Patrem itaque in partem metûs, per novas calumnias, vocandum putârunt. cuius conſuetudo filijs parum eſſet iucunda; qui ſe materno ſanguine polluiſſet. Et ęmuli quidem eiuſmodi rumores in vulgum ſpargebant; qui tandem ad regem perlati, naturalem eius adfectum odio inexpiabili mutarent.

Sed rex integrâ adhuc pietate, nihil ſiniſtri ſuſpicans, in honore, quo par erat, eos habuit; & iamtum adultis uxores dedit: ARISTOBVLO BERENICEN, SALOMES; & ALEXANDRO, GLAPHYREN, ARCHELAI, Cappadocum regis, Filias.

3935.
Ab V.C. 736. | CAIO deinde FVRNIO, & C. IVNIO SILANO Coss. | 15.
Ab Act. pug. 14.

CÆSAR conſtituit: *Ne Acta Senatûs publicarentur.* Et quò religioſiùs ſuo quiſque munere fungerētur; ſanxit: *Vt prius quàm conſidéret quiſquam, ture ac mero ſupplicaret apud aram eius DEI; in cuius Templo coiretur.*

Iis, qui in Senatum non conveniſſent; (niſi iuſtâ de cauſſâ) multam irrogavit. Vel ſi frequentes illi eſſent, ne impunè elaberentur; ſtatuit, ut quintus quiſque ſorte multandus educeretur. Neve deinceps minore quàm CD. Senatorum numero, Senatûs Conſultum fieri poſſet.

Et quò populum Rom. ſincerum ab omni peregrini, aut ſervilis ſanguinis contagione ſervaret; civitatem parciſſimè dedit: & modum licentiamque manumittendi ſervos præſtituit.

Adiecit prætereà: *Ne vinctus aliquando, aut tortus censu, vindictâ aut teſtamento, civitatem adipiſceretur.*

Colonias, quas XXVIII. totâ Italiâ deduxerat; prę'ter vectigalia, & opera publica, inſuper iure ac digni-

dignitate, Vrbi quodam modo adæquavit. excogitato ſuffragiorum genere, quæ de magiſtratibus urbanis decuriones colonici, in ſuâ quiſque colonia, ferrent; & ſub diem Comitiorum, obſignata Romam mitterent.

CARMINA SIBYLLINA.

Sub îd tempus AVGVSTVS, CARMINA SIBYLLINA (post Capitolij deflagrationem) deperdita, ex alijs provincijs; è Samo, Ilio, &c. per Africam & Siciliam, Italicaſque colonias, conquiri iuſſit; & per xv. Virr. recognita, ac purgata, ad APOLLINEM PALATINVM cuſtodiri.

Ea ſub TARQVINIO SVPERBO Romam quidem à Sibyllâ Cumanâ fuerant adlata; ſed Syllanis temporibus, SCIPIONE & NORBANO Coſſ. Olymp. 153. Anno V. C. 671. ſimul cum Capitolio conflagrarant.

Poſt ſeptem verò à Capitolio reſtituto annos, ſub Conſulatu CVRIONIS, ex S. C. tres legati, P. GABINIVS, M. OCTACILIVS, & L. VALERIVS, Erythras miſſi; qui eadem SIBYLLARVM carmina, conquiſita, Romam deportarent. Illi mille circiter verſus, à privatis deſcriptos, adtulérunt.

Ex ijs, neque aliunde, (Cic. pridem lib. de Diu.) de Rege Venturo vaticiniū recitat, eiuſque interpretationem: *Aliter homines ſalvos eſſe non poſſe, niſi eumdem regem exciperent.* Licet id, ut humanum commentum, ad invadendam remp. deteſtetur. Quodque eius rei certum tempus non eſſet definitum; eam latebram obſcuritatis, ad decipiendum, fuiſſe adhibitam exiſtimet. Tamen ipſa adeſſe tempora, ex iiſdem carminibus, ore multorum iactari ſolitum; manifeſtum facit.

Ex iiſdem LENTVLVS Prætor, qui ſe CATILINÆ iunxit, regnum ſibi deberi, (uni, ſcilicet, ex tribus Cornelijs) portendit; & adſciſcere conatus eſt. Et M. ANTONIVS, Lupercalibus, IVL. CÆSARI, ceu Regi deſignato, coronam regiam impoſuit.

VIRGILIVS denique, myſteriorum neſcius, quæ de CHRISTO, ex VIRGINE naſcituro, erant prædicta; tribuit SALONINO, POLLIONIS F. tunc recèns nato. Cuius hoſpitio rex HERODES Romæ uſus; multa eius generis myſteria, exteris ſignificare & prodere potuerit.

DE SIBYLLIS GENERATIM.

Hoc loco, & pro re natâ, de Sibyllis, earumque carminibus, aliquid dicere viſum eſt. M. Varro (ut eſt apud Lactantium lib. 1. Divin. Inſtitut.) Sibyllinos libros, ait, non fuiſſe unius Sibyllæ. ſed appellari uno nomine Sibyllinos, quòd omnes feminę vates, Sibyllæ ſunt à veteribus appellatæ: vel ab unius Delphidis nomine; vel à conſilijs Deorum enuntiandis. Σιοὺς enim, non Θεοὺς, Deos; & conſilium, non βουλὴν, ſed βυλὴν, appellabant Æolico genere ſermonis. Atque ita Sibyllam dictam eſſe, quaſi Θεοβούλην. Cæterùm Sibyllas decem numero fuiſſe. Primam de Perſis (cuius meminerit Nicanor, qui res geſtas ALEXANDRI Maced. ſcripſit. Secundam Libyſſam. (meminit Euripides prologo Lamiæ. Tertiam Delphicam. (de quâ Chryſippus libro de divinatione.) Quartam Cumæam, in Italia (quam Nævius libris belli Punici, & Piſo Annalibus nominat.) Quinctam Erythræam. (quam Apollodorus Erythręus civem ſuam fuiſſe adfirmat. eamque Græcis, Ilium petentibus, vaticinatam; & perituram eſſe Troiam; & HOMERVM mendacia ſcripturum.) Sextam Samiam. (de quâ Eratoſthenes in antiquis Samiorum Annalibus ſcriptum ſe reperiſſe teſtatur.) Septimam Cumanam, nomine Amalthéam, quæ alijs Demophile, vel Herophile nominatur.

(De hac Agell. c. 19. lib. 1. Anus hoſpita atque incognita ad TARQVINIVM SVPERBVM (al. Priſcum) regem, adiſſe proditur, novem libros ferens, quos eſſe dicebat Divina oracula. eoſque velle venumdare. Rege pretiū percontante, illa nimiū atque immenſum popoſcit. (Lact. 300. Philippéos) Rex quaſi anus ætate deſiperet, riſit. Tum illa foculum coram eo cum igni apposuit; & treis libros ex novem deuſſit. &, Ecquid reliquos ſex an eodem pretio emere vellet! regem interrogavit. Sed enim TARQVINIVS id multò riſit magis: dixitque anum iam procul dubio delirare. Mulier ibidem ſtatim treis libros alios exuſſit. atque id ipſum denuò placidè rogavit; Treis reliquos eodem ille pretio emat. TARQVINIVS ore iam ſerio, atque attentiore animo fit: eam conſtantiam confidentiamque non inſuper habendam intelligit. & libros treis reliquos mercatur nihilo minore pretio, quàm quod erat petitum pro omnibus. Sed eam mulierem tunc à TARQVINIO digreſſam, poſteà nuſquam loci viſam conſtitit. Libri tres in ſacrarium conditi, Sibyllini appellati. Ad eos quaſi, ad oraculum, xv. Viri adeunt, quùm Dij immortales publicè conſulendi ſunt. Hactenus ille.) Lactantius 300. aureis emtos eos libros aſſerit: quorum poſteà numerus ſit auctus. Capitolio refecto. Quod ex omnibus civitatibus, & Italicis, & Gręcis, & præcipuè Erythręis coacti, adlatique ſunt Romam, cuiuſcumque Sibyllæ nomine fuerint.)

Octavam Helleſponticam, in agro Troiano natam, vico Marpeſſo, circa opidum Gergithium. (quam ſcribit Heraclides Ponticus, Solonis & Cyri fuiſſe temporibus.) Nonam Phrygiam, quæ vaticinata ſit Ancyræ. Decimam Tiburtem, nomine Albuneam, quæ Tiburi colitur, ut Dea, iuxta ripas amnis Anienis. cuius in gurgite ſimulacrum eius inventum eſſe dicitur, tenens manu librum. cuius ſacra Senatus in Capitolium tranſtulerit. Harum omnium Sibyllarum carmina & feruntur, & habentur, præterquam Cumææ. cuius libri à Romanis occuluntur. nec niſi à xv. Viris inſpici fas eſt. Hæc Lactant.

Vid. B. Aug. l. 18. de Civ. Dei de Sibyllâ præſertim Erythræâ: quam nonnulli, inquit, non Romuli, ſed belli Troiani tempore fuiſſe ſcripſerint. Ibidem Lud. Vivem, accuratè de iiſdem differentem.

B. VIRGI-

B. VIRGINIS DEIPARÆ ORTVS.

Iiſdem Coſs. B. Virgo MARIA, CHRISTI IESV, veri Dei & hominis, futura mater, in Nazaretho nata proditur.

BARON. quidem colligit Natalem eius incidiſſe in Conſulatu FVRNII Nepot. & IVNII SILANI. Anno ab V. C. 737. AVGVSTI, à III. Viratu, 36. Anno 3. Olymp. 190.

Nata autem hâc generis ſerie. (ex HIPPOLYTO Martyre.)

- MATHAN Sacerdos, (AARONIC. ſtirpis) ex MARIA, Tribûs Iudææ muliere, in Bethlehemo, genuit
  - I. MARIAM: quæ nupſit CLEOPHÆ. & ex eo genuit
    - MARIAM,) quæ Ioan. 19. c. dicitur MARIA CLEOPHÆ; & ſoror, coſobrina, Beatiſſimæ Virginis.) Et ex ALPHÆO, viro ſuo, genuit
      - IACOBVM Minorem, IOSEPHVM, SIMONEM, & IVDAM. (qui dicuntur, fratres, .i. conſobrini, Domini.)
    - Sorores eius,
      - MARIA altera: & SALOME: alijs viris enuptére.
  - II. SOBEN: quæ ex alio ſacerdote, Aaronicæ ſtirpis, genuit
    - ELISABETHAM: quæ ex ZACHARIA Sacerd. genuit.
      - S. IOANNEM BAPTISTAM,
  - III. ANNAM: quæ ex IOACHIMO, viro Tribûs Iudææ, genuit
    - Beatiſſimam Virginem MARIAM quæ de Spiritu Sancto concepit. & peperit
      - IESVM CHRISTVM, DEI Fil. Servatorem Generis Humani, Regem cœli & terræ.

Vide infrà IOSEPHI Genealogiam, ad annum ab O. C. 3949.

LVDI SÆCVLARES. PVDICITIÆ PVBLICÆ CVRÆ.

Hoc eodem anno, à Communi Aſiæ, Templum ROMÆ, (ceu DEÆ & AVGVSTO decretum eſt, communi utriuſque nomine.

Etidem AVGVSTVS Ludos ſçculareis, eoſque quinctos, ingenti adparatu, cum M. AGRIPPA, ex S. C. per triduum fecit. C. & x. anno, à poſtremis; qui MAM. LEPIDO, & L. AVRELIO ORESTE, Coſſ. facti fuerant.

Iis ludis, ne iuvenes, utriuſque ſexûs, ullum nocturnum ſpectaculum, niſi cum aliquo, ex propinquis, maiore natu, frequentarent; prohibuit.

Et quoniam in Templo APOLLINIS PALATINI, ter noveni pueri prætexati, totidemque puellæ, patrimi & matrimi omnes, interdiu APOLLINI, & noctu DIANÆ, Carmen Sçculare (ab Horatio, Lyrico Vate, tum conſcriptum) alternis concinebant; obſervari iuſſit: *Ne, quia nox tegendis & audendis ſceleribus opportuna eſſet; ipſorum pudicitiæ detrimenti quidquam accideret*. gentileſque iis, veluti cuſtodes, adpoſuit. Iiſdem ludis multâ ſeveritate contra hiſtrionum licentiam uſus eſt.

AVGVSTI MODESTIA, ET LIBERI ADOPTIVI.

DOMINI appellationem, quâ inter ſcenicos ludos, populo adplaudente, compellari auditus eſſet; ita, uti maledictum & opprobrium, ſe exhorreſcere profeſſus eſt. ut poſtero die populum acerbè corriperet; & ſe poſthâc DOMINVM appellari, ne à liberis quidem ſuis aut nepotibus, pateretur.

Ludis confectis, CAIVM, & LVCIVM. (& hunc quidem tunc recèns natum) AGRIPPÆ ex IVLIA liberos, per æs & libram à patre, veluti emancipatione coemptos, domi adoptavit.

SICAMBRORVM, ALIORVMQVE EXCVRSIONES.

Dum hæc Romæ geruntur; Sicambri, Vſipetes, Tencłheri, Germanicæ nationes, quùm quoſdam Romanos, in territorio ſuo deprehenſos, in crucem egiſſent; Rhenoque tranſmiſſo Gallias popularentur; equitatum contra ſe miſſum per inſidias circumvenerant. Quùmque fugientibus inſtarent, uſque ad M. LOLLIVM, Galliæ tunc finitimę Proconſulem, citato curſu effunduntur: hominem pecuniæ quàm rei benè gerendæ, cupidiorem; ipſumque eodem impetu, & raptâ V. legionis aquilâ, profligant. Ea clades infamiâ, quàm detrimento, maior, AVGVSTVM ab Vrbe in Galliam excivit.

DACI COERCITI.

Parte aliâ CORNELIVS LENTVLVS, ab AVGVSTO miſſus, Dacos, Getis à Ponto in Occaſum, ad Iſtrum proximos, cæſis tribus eorum ducibus, magnis cum copijs delevit. Et ut gentem ferocem, ab incurſionibus, flumine maximo arceret; Iſtri ripam citeriorem præſidijs munivit.

CÆSAR IN GALLIAM MOVET.

3936.
Ab V. C. 727.
Ab Act. pug. 15.

AVGVSTVS, quia Galliam commotam, & Pannoniam in armis 14.
iterùm eſſe intellexerat; ſolitum ob imperium, Quinquennalis (quod
AGRIPPA unus ex XV. Viris curavit) ex voto peracto, poſtquam
eumdem AGRIPPAM in Syriam miſiſſet; & STATILIVM TAV-
RVM Vrbi Italiaq; præfeciſſet (quod onus MESALLA CORVINVS
detrectaverat) ipſe L. DOMITIO AENOBARBO, & P. CORNE-
LIO SCIPIONE Coſſ. in Galliam profectus eſt; TIBERIO in expe-
ditionem ſecum adſumto.

Priùs tamen Templum QVIRINI, Romæ, de novo ædificâſſe proditur; quod LXXVI. columnis exornârit. Caſu autem pòſt factum eſt; ut annos idem totidem vivendo exegerit: & columnæ, pro omine vitæ AVGVSTI, habitæ ſint.

Eam expeditionem ſuſcepiſſe opinantur quidam; ut TERENTIA, MÆCENATIS uxore, quæ ipſum in comitatu LIVIÆ, ſequi ſolita erat; liberiùs potiretur. Alij; ad tempus ab Vrbe decedere voluiſſe; ut vitaret aſſiduitatis faſtidium: ubi vel ſeveriùs iudicare; vel cum pudore reis indulgere, traduceretur.

EXPEDITIONES VARIÆ, IN PANNONIOS, NORICOS, SCORDISCOS, DELMATAS.

Pannonij interim, adiunctis ſibi Noricorum copijs, Iſtriam depopulabantur. quos P. SILIVS aliquot prœlijs fractos ad imperium coëgit: Eâque iniuriâ Noricos ad arma adverſus Romanos movenda provocavit.

Parte aliâ Scordiſci Macedoniam infeſtabant; & Beſſi Thraciam. Horum rex, BVLOGÆSES, finitimis callidè in ſocietatem pellectis, & factâ à Romanis defectione; RASCVPOLIM, COTYOS F. pop. Rom. amicum & federatum, acie victum, interfecerat: eiuſque patruum RHYMETALCEN, copijs exutum, in Cherſonneſum Thraciæ compulerat.

L. ASINIVS eò profectus, & Beſſos domuit: & Scordiſcos, cum Sauromatis, qui arma ſociârant; ultra Iſtrum ſubmovit.

Dalmatæ quoque commoti, Mœſiorum ſocietatem, cum Scordiſcis, ad vim Romanorum cohibendam, ſibi coniunxerant. Sed & ij à legatis AVGVSTI, per agrorum depopulationem, ad ſua tutanda revocati; pacem ſupplices petiêre.

GALLIA EXPILATVR: ET MOX PACATVR LICINII RAPACITAS.

Gallia per id tempus non tam Germanorum incurſionibus, quàm propriorum diſcordiâ principum, inquieta erat. Eamque LICINII ENCELADI, AVGVSTI liberti & procuratoris, avaritia, magis quàm obſequij impatientia, ad nova conſilia irritaverat. Gallis namque ut tributum CÆSAR certum in ſingulos menſeis imperaverat; ita Licinius rapiendi licentiâ uſurus, pro XII. menſibus, XIV. quot-annis inſtituerat.

Is igitur repetundarum apud Auguſtum poſtulatus, & iuſtiſſimis ſociorum oneratus querelis; iudicium magnâ aſtutiâ eluſit. Pecuniam omnem, tam acerbè coactam, Auguſto fruendam obtulit. Et ut honeſtâ præſcriptione rem turpiſſimam tegeret ſubiecit: *Se imperatis pecunijs Gallos emungere & enervare voluiſſe, ne tantâ freti opulentiâ rebellarent.*

AVGVSTVS tamen ut Galliam pacaret; LICINIO revocato; TIBERIO, qui Præturam tunc gerebat, Galliam regendam, & à tributis acerbiùs imperatis recreandam, dedit.

Frater eius DRVSVS, Pręturam urbanam, ex S. C. ad finem uſque anni adminiſtravit

AGRIPPA IN ASIAM VENIT: CVI SE SOCIVM, DOMI BELLIQVE, HERODES adiungit. Huius in civitates beneficentia.

HERODES, audito M. Agrippam, ex Italiâ in Aſiam rediiſſe; eò profectus, & Mytilenis ſubſiſtêtem nactus, comiter hoſpitaliterque in regnum ſuum invitavit. Quo impetrato; nihil prætermiſit ex ijs, quæ voluptatem illi adſerre poſſent. eumque per oppida, recèns in AVGVSTI gratiam honoremque condita, circumduxit; omnique deliciarum & magnificentię genere excepit.

Primùm apud Sebaſten, quam in Samariæ regione, cognomine, Metropolim, bis mille & quingentos paſſus ambitu complexam, pulcerrimis validiſſimiſque mœnibus cinxerat: & deductis ſex colonorum millibus; Temploque AVGVSTI, exornárat.

Deinde, apud Cæſaream, quam ex Stratonis Turri, portu ampliſſimo & ſtupendis ædificijs magnificentiſſimè inſtaurárat.

Poſtremò apud Panium, ſive Iordanis fonteis; ubi & alterum Auguſti Templum ex candido marmore exſtruxerat. In arcibus denique Alexandrio, Herodio, & Hyrcanio, regio luxu à ſe exædificatis.

Inde AGRIPPA in urbem Hieroſolymam à rege perductus, fauſtiſque civium acclamationibus, & feſto cultu populariter exceptus; Hecatomben DEO immolavit, & populo epulum præbuit.

Longiorem ibi moram belli Boſporani fama abrupit: & AGRIPPA, ad tumultus gentis illius compeſcendos, in Iöniam abnavigavit.

Rex nihilo minus, hyeme domi exactâ, vere iam appetente, ad eumdem, quem cum exercitu Boſporum petere intellexerat, contendit. Iamque Rhodum & Côn prætervectus, Lesbum petebat, ibi hoſpitem ſubſtitiſſe ratus: quùm adverſo Boreæ flatu apud Chium aliquot diebus hærere coactus, multos ex ijs, qui privatim ſalutatum venerant, regijs muneribus honoravit. Et urbis porticum, quæ bello Mithridatico diruta adhuc iacebat; collatâ pecuniâ, ad priſtinæ amplitudinis inſtar, erigendam curavit.

Vento deinde mutato; Mitylenen, atque inde Byzantium delatus; ubi cognovit Agrippam ultra Cyaneos ſcopulos provectum; quam-maximâ potuit contentione, & claſſe ſecutus, apud Sinopen, Ponticam urbem, offendit. Gratus eius, tempore tam opportuno, fuit adventus: & ipſe Romano duci laborum ſocium, conſiliorumque participem; & rebus difficilibus iuxtà ac iucundis, commodum ſe præbuit.

Rebus autem in Ponto confectis, terreſtri ſimul uterque itinere per Paphlagoniam, & Cappadociá, Phrygiamque maiorem, Epheſum pervenérunt. atque inde Samum, & poſteà in Lesbum navibus traiecérunt. Toto eo itinere rex multis publicè & privatim, partim pecuniâ largiter adpensâ; partim amicâ apud Romanum deprecatione, gratificatus eſt.

Principem Ilienſibus, quod ſocios navaleis, uti imperatum, mittere neglexiſſent; ſubiratum reconciliavit. Chijs & Coïs, non modò immunitatem impetravit; ſed & pecuniam, quæ CÆSARIS procuratoribus debebatur, exſolvit.

AGRIPPA IVDÆORVM PRIVILEGIA CONFIRMAT.

Poſtquàm in Iöniam perventum eſt; Iudæi, qui regionis eius, Aſiæque urbeis incolebant; magno numero ad Agrippam acceſſérunt; queſtum, de indigenarum iniurijs. qui nec legibus eos ſuis vivere ſinerent; & feſtis diebus ad tribunalia pertraherent; & ſacram è collectis pecuniam Hieroſolyma mittere vetarent. Et contrà privilegia, ſibi à Romanis indulta, ſe ad expeditiones, aliaque publicè munia; & pecuniam in eiuſmodi ſumtus convertendam, adigerent. Ipſi, rege adnitente, benignè auditi ſunt. Et Græci, qui cetera non inficiati, id tantùm prætexerent; *Oneri ſibi eſſe inquilinos Iudæos.* ab iniurijs ulteriùs deſiſtere iuſſi. Et AGRIPPA, quoniam Iudæi ea tantùm poſtularent, ut quæ priùs conceſſa eſſent, ſibi rata manerent; populi Romani beneficium ſe confirmaturum; operamque daturum promiſit: *Ne quis ipſis, ex patrio ritu viventibus, in poſterum ſit moleſtus.*

Rex verò è Lesbo in patriam reverſus; & ſua in Aſiaticos Iudæos beneficiâ; & ſalutarem ſubiectis universè ſui principatûs felicitatem, pro concione, commemoravit. Et quò multitudinem maiore hilaritate perfunderet; tributorum quadrantem ſe remittere profeſſus eſt. Illi viciſſim regi fauſta omnia comprecati.

L. TARIVS RVFVS, infimâ natalium humilitate, Conſulatum militari induſtriâ meritus; antèque aliás parcimoniæ, circiter millies H. S. liberalitate D. AVGVSTI congeſtum, uſque ad detractionem heredis, exhauſit, agris in Piceno coëmendis colendiſque. Is CORNELIO SCIPIONI Cos. ſub Kal. Auguſti ſuffectus fuerat.

3937.
Ab V.C.738.
Ab Aſt.pug.16.

Conſulibus verò M. LIVIO DRVSO LIBONE, & L. CALPVRNIO PISONE CÆSONINO.

13.

BELLVM CVM RHÆTIS, VINDELICIS, NORICIS.

Rhæti, qui ſupra Comum, ad Alpium Tridentinarum uſque crepidinem, proximi Vennonibus & Lepontijs, Stæniſque, habitabant; in Galliam Ciſalpinam infeſtis armis incurrebant, prædaſque ex Italiâ agebant.

Hi locis ipſis uſque adeò efferati fuiſſe produntur; ut quamquam olim à Tuſcis conditi, nihil tamen ex antiquo, præter ſonum linguæ, eumque valde corruptum, retinerent: & victores, per opida aut vicos, non ſolùm in impuberes cædibus graſſarentur; ſed & quùm de ſexu fœtûs, qui utero matrum gerebatur, vates conſuluiſſent, ſi maſculum reſponderent; ipſam quoque gravidam ſecarent & conticerent.

Eam immanitatem, barbariemque, quùm CÆSAR inultam nollet: DRVSVM, privignum ſuum, contra eos miſit. Qui prœlio, apud Tridentinas Alpeis, fuſos; ab Italiâ ſubmovit. hinc imperatoria ornamenta promeritus. Eo prœlio, tanta in mulieribus ipſis feritas fuiſſe ſcribitur; ut deficientibus telis, infanteis humi adflictos in adverſa militum ora côiecerint. DRVSVS ex eâ victoriâ prętorios etiam honores adeptus, anno ætatis 33.

Cæterùm Rhæti ex Italiâ pulſi, in Galliam irruperant. quibus TIBERIVS, DRVSI frater, ſeſe obiecit, eorumque impetus repreſſit. Poſt hæc fratres, coniunctis copijs & ſignis converſis; impetuque in Rhætorum agros facto; tam ipſi, quàm legati ipſorum, tantum univerſæ genti terrorem incuſſére, ut ſingulos populos, iam diſſipatos, facilè deleverint: reliquos, prę̀ deſperatione, in ſuam poteſtatem redegerint. Vindelicos & Licatios, qui inter Rhætos ferociſsimi habebantur; TIBERIVS prœlijs aliquot navalibus,

valibus, in Brigantino, ſeu Veneto lacu, ſuperavit.

Et quùm ex eiuſdem Lacûs Inſulâ, quæ arcis inſtar erat, ſubitos in omneis undique impetus faceret latéque omnia vaſtaret; eoſdem tandem ad deditionem compulit. Colonia eò deducta, quæ Auguſta Vindelicorum appellata eſt.

Nec multo-pòſt, alios Inalpinos, qui latrocinijs viatores infeſtabant; aut delevit, aut facere imperata coëgit.

Noricos, qui cum Pannonijs Iſtriam invaſerant; P. SILIVS in ſervitutem redegit. quo nomine ille eodem hoc anno triumphavit.

COLONIÆ IN GALLIA, ET ALIBI.

Eodem tempore, in Narbonenſi Galliâ, Nemauſum colonia deducta, iuteque Latij donata: *Vt qui, apud Nemanſenſeis, Ædilitatem & Quæſturam adepti eſſent, ij cives Romani cenſerentur. neve Prætoribus pop. Romani parérent: ipſiq́; XXIV. Vicis ſuæ gentis, ius dicerent.*

Tunc & Arelaten, ex Emeritis VI. legionis; & Arauſionem, ex Secundanis; coloniæ deductæ putantur. Et Cyzicenis, poſtquâm Senatui probâſſent. ſe à furente plebe oppreſſos, in civeis Rom. iniquiùs conſuluiſſe; libertas reſtituta eſt.

Paphijs, in Cypro Inſulâ, terræ-motu adflictis, AVGVSTVS immunitatem decrevit: & quidquid ex provinciæ formulâ debebant; in ſexennium remiſit. Atque adeò Paphos ipſa ex S. C. Auguſta cognominata eſt.

INAVDITA VEDII POLLIONIS CRVDELITAS, ET GVLA.

P. VEDIVS POLLIO, libertini generis, Eques Romanus, crudelitate in ſervos, & opulentiâ nobilis, eo anno in fata conceſſit. Invenerat ille nova, per Murænam piſcem, ſævitiæ documenta. Vivarijs earum mancipia, ob minimum etiam delictum condemnata, immiſerat; ut humânâ carne paſtas ad gulam ſuaviores haberet.

Ea POLLIONIS licentia, publicum odium; opulentia, invidiam moverat. Et CÆSAR ipſe malè audiebat, quòd hominis impotentiam non refrenâſſet. Vivum quidem illum AVGVSTVS frequentârat; ſed mortuo, quamquam ex dodrante heres ſcriptus; nullum honorem habuit. Immò & ædeis ipſius diruit. *Ne quod eius ſævitiæ monimentum exſtaret.*

3938. | *M. LICINIVS CRASSVS, (filius M. CRASSI, qui AVGVSTI in IV. Conſulatu collega fuit) & C. CORNELIVS LENTVLVS AVGVR, (qui poſtea Gætulicus dictus, ex eâ gente devictâ: habuit q; in cenſu, AVGVSTI beneficio, quater millies H. S. ſive 18. milliones) tum erant creati Conſules.* | 12.
Ab V. C. 739.
Ab Act. pug. 17.

BELLVM CVM BOSPORANIS. IISQVE REX POLEMON DATVS.

Quùm Boſporani Cimmerij, quibus AVGVSTVS regem, ASANDRVM, dederat; eo mortuo, à SCRIBONIO, qui ad MITHRIDATEM genus ſuum falsò referebat; ad defectionem ſolicitati ſunt.

Is namque DYNAMIN, ASANDRI viduam, PHARNACIS filiam, (cui maritus moriens regnum, ſive hereditate, ſive teſtamento, reliquerat) uxorem duxit; & Boſporum occupavit.

Eâ re cognitâ, AGRIPPA, qui tunc Mitylenis erat; POLEMONEM, Ponti regem, ſocium & amicum pop. Romani, cum exercitu mittit; ut SCRIBONIO bellum moveat, eumq́ue regno eijciat. Cæterùm is SCRIBONIVM à popularibus ſuis, qui generis ementiti ignobilitatem ulti erant; oppreſſum occiſumq́ue invenit. Quùm nihilominus Boſporani POLEMONEM, quem oderant; pro rege accipere, ut AGRIPPA iuſſerat, recuſarent; armiſq́ue obſiſterent: & ne prœlio quidem victi, ad imperata cogi poſſent; AGRIPPA claſſe, cum exercitu, ad Cyaneos ſcopulos adpulsâ, unà cum HERODE, in Boſphoranos, ex adverſo ad Sinopen littore, impetum minatus; eos in ditionem venire; & POLEMONEM, DINAMI reginâ iam eidem in uxorem collocatâ, agnoſcere, accipereq́ue coëgit. *Cætera anno ſuperiore commemorata.*

AGRIPPÆ, ob res in Buſporo & Ponto feliciter geſtas, triumphus, cum ſupplicatione, à Senatu decretus eſt. & AVGVSTI, cuius auſpicijs res geſtæ erant; X. Imperator ſalutatus. Sed AGRIPPA triumphum iterùm neglexit. ſive quòd ad Senatum de victoriâ, ut legibus erat receptum, non ſcripſiſſet; ſive quòd res eas triumpho indignas arbitraretur.

Et nemini poſthàc, qui dignitate cum Agrippâ pari eſſet, triumphus in poſterum; ſed ornamenta tantùm triumphalia decreta ſunt.

PANNONII ITERVM ET LIGVRES DOMITI.

Intereà Pannonij, COTISONIS, Getarum regis, auxilio freti; arma iterùm cæperant. ſed mox per legatos Auguſti, motus eorum celeriter compreſſi; & ipſi in deditionem recepti ſunt.

Maritimæ etiam Alpes, quæ à Liguribus Capillatis tenebantur; hactenus liberæ & iure Italico fruentes; eiuſdem Auguſti auſpicijs in ſervitutem redactæ ſunt.

Vagienni quoque Inalpini, & Taurini Ligures, in deditionem adducti. Et apud eos victoriarum monimenta ab Auguſto condita: Apud illos, Auguſta Vagienorum; apud hos, Auguſta Taurinorum.

BERYTVS COLONIA.

Eodem tempore in Berytum, maritimam Phœniciæ urbem, coloni ex veteranis ab Agrippâ adſcripti; & urbs ipſa iure Latio donata, & Iuliæ Felicis cognomine illuſtrata eſt.

Tarſenſibus quoque in Ciliciâ libertas & ius civitatis Romanæ, quibus ab Antonio Triumviro olim fuerant donati; ex Auguſti imperio, & S. C. ſunt confirmata.

AVGVSTVS, ſedatis Gallorum motibus, & repreſſis Germanorum excurſionibus: compoſitâ Hiſpaniæ rebellione; DRVSOQVE, in Germaniâ, cum imperio & exercitu, ad Rhenum relicto, ipſe in Vrbem reverſus eſt. Et morum legumque regimen in tertium quinquennium accepit.

3939. Ab V. C. 740. Ab Act. pug. 18. | *Paullo-antè TIBERIVS CLAVDIVS NERO (poſt Imperator, quique paucis diebus Conſulatum geſſit) & P. QVINCTILIVS VARVS Conſulatum inierant. Et Theatrum BALBI fuerat dedicatum.* | 11.

TEMPVS MISSIONI MILITARI PRÆSTITVTVM. AGRIPPA PODAgram lenit.

Quùm AVGVSTVS, paucis pòſt diebus, militibus iuſtæ miſſionis tempus præſtituit. Prætorijs quidem annum x. Reliquis annum XVI. Emeritis autem, non agrum ut antea; ſed pecuniam dari mandavit. ne veteres coloni ſedibus uſque ſuis pellerentur; & milites paſſim tumultuarentur. (Quâ de re, paullò plenius infrà.)

Mòx & M. AGRIPPA Romam ex Aſiâ rediijt. Qui dum gravi pedum morbo conflictaretur, neque doloris ſatis patiens eſſet; ignaro quidem AVGVSTO, ſed audaciore medici conſilio uſus; demerſis in acetum calidum cruribus, acerrimum morbi impetum pro tempore evaſit. *Tanti putavit, uſu pedum, ſenſuq; adeò omni carere; dummodò & dolore illo levaretur.*

LEPIDI EXITVS.

Mortuus eſt & tunc, qui longâ inertiâ conſenuerat, M. LEPIDVS, Trium vir nuper, & Pont. maximus. Pontificatum, quem vivo auferre, populo etiam rogante, AVGVSTVS noluerat, eo mortuo, Pontificum operâ, & populi ſuffragijs, prid. Non. Mart. ſuſcepit: ludoſque Pontificaleis magnificentiſſimo adparatu edidit: & Tigrim omnium primus Romæ oſtendit. Iis ludis, ab Athletarum & pugilum ſpectaculis muliebrem ſexum omnem ſubmovit.

FATIDICI LIBRI CONCREMATI.

Quidquid fatidicorum librorum, Græci Latinique nominis, nullis, vel parùm idoneis auctoribus vulgò ferebatur; ſupra bis mille undique contractos, concremavit. Solos SIBYLLINOS retinuit; & quidem habito eorumdem delectu. quos duobus forulis inauratis, ſub APOLLINIS PALATINI baſi recondidit.

ANNVS ORDINATVS.

Annum à D. IVLIO patre ordinatum, ſed poſteà Pontificum negligentiâ conturbatum; (quia inter XXXVI. annos, quùm IX. tantùm dies intercalandi fuiſſent; XII. interſeruerant) rurſùs lege præſcriptâ, ut XII. anni proximi, ſine intercalatione, deſluerent; atque ita tres illi dies, qui plus iuſto inſerti fuerant, conſumerentur; ad priſtinam rationé redegit. Vt annus CCCLXV. dierum, & quadrantis, eſſet: & quarto quoque anno, non ineunte, ſed deſinente, dies unus intercalaretur.

In eius anni ordinatione, è ſuo cognomine, Sextilem menſem paſſus eſt AVGVSTVM nūcupari; quòd eo menſe primus ei Conſulatus, & inſignes aliquot victoriç, cum tribus triumphis, obtigiſſent. Licet menſe Septembri, x. ſcilicet Kal. Octob. natus eſſet.

Hæc & S.C. ſancita, & plebiſcito confirmata.

RATIONARIVM AVGVSTI.

Eodem anno AVGVSTVS, ex Auſtrinis tempeſtatibus; gravedine laborans; convocato Senatu de rep. relaturus; Quæſtori libellum recitandum dedit: quo res ab ipſo geſtæ comprehendebantur: & quidquid ubique militum eſſet, ad certam ſtipendiorum præmiorumque formulam adſtringebat: definitis, pro gradu cuiuſque, temporibus & commodis miſſionum: ne aut ætate aut inopiâ, poſt miſſionem, ad res novas ſolicitari poſſent.

Poſthæc P. QVINCTILIVS VARVS Pontifex, cum TIBERIO collegâ, ludos votivos Iovi, pro reditu AVGVSTI, ex S.C. fecit.

Theatrum MARCELLI eodem anno ab AVGVSTO dedicatum: Ludique eius rei gratiâ facti. (Troięque ludicro, & minorum puerorum delectui, CAIVS, nepos eius, præfuiſſe, traditur à Gręcis ſcriptoribus: Latini id biennio poſteriùs factum prodidére.)

LVDI NATALITII.

Natali ipſius AVGVSTI, ludos, quos equites Romani quotannis ſponte faciebant, atque ipſo conſentiente per biduum celebrabant; IVLVS ANTONIVS, M. ANTONII F. tum Prætor, equeſtri certamine, & venationibus magis ſolenneis fecit: epulumque ex S.C. AVGVSTO & Senatoribus dedit. Eodemque natali, Ordines, in Lacum CVRTII quotãnis ſtipem, ex voto, pro ſalute AVGVSTI, iácere conſuérant.

XX. VIRATVS INSTITVTVS.

Tum & XX. Viratus, novus magiſtratus ex Equitibus, S.C. inſtitutus eſt. Ita tamen, ut qui eo honore functi eſſent, idcirco in Senatum ne legerentur, niſi & aliú magiſtratum, eo ordine dignū, cepiſſent.

Ex his XX. Viris, Tres erant, III. Viri capitales: Tres monetales; qui Auro, Argento, Ære, Flando, & Feriundo, præeſſent. Quattuor, qui vias urbanas curarent: Decem, qui haſtam Centum-viralem cogerent. AVGVSTVS prætereà Senatum recenſuit. omneiſque, qui cenſum Senatoriū haberent, & XXV. ætat. annum attigiſſent, corporeque integro neque deformato eſſent; in Senatum adlegit.

AGRIPPAM autem, exacto iam primo Tribunitiæ poteſtatis luſtro; in proximum iterùm quinquennium Tribunitiâ poteſtate donatum, Conſtituendæ etiam Reip. collegam retinuit.

3940.
Ab V. C. 741.
Ab Act. pug. 19.

| *Conſulatum hoc anno M. VALERIVS MESALLA BARBATVS, & P. SVLPITIVS QVIRINVS iniêrunt.* | 10. |

Illius filia, VALERIA MESSALLINA, CLAVDIO Imp. poſteà nupſit: Hic verò ortus apud municipium Lanuvium, nihil ad veterem & patriciam SVLPITIORVM familiam attinebat.

Iiſdem, in Conſulatu mortuis, ſuffecti produntur: C. VALGIVS, cognomine SATVRNINVS; qui tamen magiſtratum non inijt: & C. CANINIVS REBILVS, qui pariter in eo magiſtratu mortuus eſt.

AGRIPPÆ EXITVS.

AVGVSTVS, AGRIPPAM, cùm maximo imperio & exercitu in Pannonios, qui iterùm, Getis auxiliantibus, rebellârant; adultâ hieme miſit. Sed ij, cum ipſo adparatu territi; tum ducis famâ conſternati; ab armis dilabuntur, & pacem petunt. AGRIPPA inde in Campaniam reverſus, in fatalem morbum incidit.

AVGVSTVS, qui tum fortè Quinquatribus (XIV. Kal. April.) nepotum ſuorum, CAII & LVCII, nomine, munus dabat; quam-celerrimè eò adcurrit. quem ni mortuum repperit; tam ſuâ, quàm reipub. cauſsâ graviſsimè indoluit. funuſque Romam delatum, atque in foro poſitum, laudavit; & in ſuum Mauſoléum condidit.

(*AGRIPPAS ab ægro partu, quòd in pedes naſcantur; dictos putârunt antiqui. quùm hominem capite oriri, ex lege naturæ, ſit conveniens: contrà pedibus antrorſum efferri, ſit inſuetum.*)

EIVSDEM FELICITAS; MAXIMIS INCOMMODIS CVMVLATA. EIVS deſiderium.

Hunc AGRIPPAM iam præpoſtero exortu natum ferunt; unico felicitatis exemplo. Quamquam, & aliàs, eiuſmodi exortûs augurium, AGRIPPAM ſatis luiſſe conſtet. Adverſa nimirùm pedum valetudine, perpetuiſque podagræ cruciatibus: tum miſerâ iuventâ, & reliquâ vitâ inter arma hoſteiſque exercitâ.

Adhæc vitę brevitate; qui anno quinquageſimo, per magnum corporis cruciatum, ſit extinctus.

Qui in tantis, ob uxoris adulteria, anxietatibus, animam traxerit; perpetuo ferè ſoceri ſervitio oppreſſus. Denique, infelici orbi terrarum, poſteritate, per utraſque potiſsimùm AGRIPPINAS. filiam, quæ CAIVM CALIGVLAM: Neptem, quę DOMITIVM NERONEM; principes genuêre: *totidem generis humani extitia & peſtes.*

AGRIPPÆ morte in Vrbem nuntiatâ, luctus omnibus universè inceſsit. Lati clavi, & annuli aurei, depoſiti; veſtemque omnes mutárunt. Et longinqua fuit in populo, tantarum in homine virtutum, recordatio ac deſiderium. cui levamenti pro tempore aliquid adferre viſum, quòd IVLIA filium pepeciſſet, qui Agrippa Poſthumus, è re natâ dictus.

TIBERIVS GENER AVGVSTI, DVCTA IVLIA.

AVGVSTVS, ut domum ſuam aliquo iterùm ſubſidio firmaret, anxius cui filiam collocaret: C. Proculeium, Equitem Romanum; Terentiæ, Mecænatis uxoris, fratrem, ob inſignem moderatæ vitæ tranquillitatem, cæteris præferre, apud ſe conſtituerat. ſed tandem Tiberium, privignum ſuum, elegit. eumque coëgit, Agrippinam, Agrippæ filiam, tum ex ipſo prægnatem, & ex quâ iampridem Druſum genuerat, dimittere. Quod quidem facere, non ſine magno animi angore, tum ob iucundam Agrippinę conſuetudinem; tum ob improbos Iuliæ mores, (quam ſub Agrippâ etiam marito, ſui appetentem ſenſiſſet) induci paſſus eſt.

Cum eâ primò concorditer, & mutuo amore vixit: ſed mox ab eâ diſceſsit: & aliquantò gravius, ut etiam perpetuò ſecubaret. poſtquâ mutui adfectûs pignus, Aquileiæ natus infans extinctus fuit.

PANNONII ITERVM REBELLES DOMANTVR.

Illum AVGVSTVS in Pannoniam, ad arma iterùm, auditâ Agrippæ morte, commotam, cum ſummo imperio mittit. Rebellabant potiſsimùm Breuci & Colapiani; populorum, qui cis Savum degebant, facilè principes; quibus Pinnetes: Item Deſitiatæ, & Amantini, trans Savum; quibus duo BATONES imperabant. Hîc TIBERIVS egregiâ Scordiſcorum, qui ſe cum Romanis iam coniunxerant; fide operâque uſus eſt. Qui, ut ad Claudium montem habitabant, hoſtium tergo obverſum; ita ſubitâ inde incurſione populationeque, ingentem cum terrore cladem, ſuperatis Dravo & Batuncio fluminibus in Amantinos circumtulére. Sic ut fumus, ex villarum agrorumque incendijs, in oculos & ora hoſtium ferretur; & omnia tumultûs plena eſſent.

BATO itaque, quaſi ad ſua defendenda cũ copijs digreſſus; TIBERIVM, quem impeditis & devijs ſaltibus exercitum in Breucos ducêtem, locis tam iniquis, ſiſtere aut perdere etiam poterat; paſſus eſt cũ omnibus copijs incolumé evadere. (quo beneficio pacem poſteà ſibi, ſuiſque; & ingentia inſuper præmia à TIBERIO adſecutus eſt.) Tota itaque belli moles in Breucos, omnium ferociſſimos, verſa.

Et hi clade Dæſitiatarum, quibus alter Batonum imperabat; ex armis (quę proiecta Savo flu. deferebâtur, magnæ ſtragis indices) intellectâ; præ terrore & deſperatione, à ducum ſuorum imperio dilapſi, in deditionem venére. Ex ijs qui arma ferre poterant; magnam partem Tiberius ſub coronâ venire iuſſit. eâ lege: *Vt ne in Pannoniâ, aut vicinis regionibus, à pop. Rom. imperio alienis, ſervirent.* PINNETES eorum princeps, in Piruſtarum ditionem fugâ elapſus eſt.

P. Corn. Dolabella, ut eoſdé Pannonios, qui nõdũ perdomiti erant, ſub ius ditionemq; redigeret, ſubmiſſus

miſſus eſt. Et TIBERIVS, à victoriâ, in Segeſticam, Savi inſulam, ſe ijciens, ibi Syſciam coloniam ex veteranis, cum iure Italico, deduxit. opidumque, haud longè à confluentibus, Colapis & Savi, ſitum, validis mœnibus propugnaculiſque firmavit. Eâ deinceps, tamquam arce, contra Pannoniorum & Dacorum incurſiones, uſus.

Senatus TIBERIO, ob res feliciter geſtas, triumphum decreverat. verùm AVGVSTVS, ne eum ageret, interceſſit; & triumphalibus ſolùm ornamentis donandum cenſuit. Qui honor, ſecundum AGRIPPAM, ei primùm obtigerit.

ALTERA IN SICAMBROS EXPEDITIO: IN BRVCTEROS, FRISIOS, CAVCHOS

Sub hæc, Sicambri, duce MELONE; ſimul & Vſipetes, Galliam iterùm incurſionibus vaſtabant. Multique ex Gallis, ob continua tributa, & fenoris gravitatem; quibus coactórum ſævitia ac ſuperbia acceſſerat; Germanis ſeſe adiunxerant.

Hinc DRVSVS, TIBERII frater, qui tum Galliam pro-Prætore regebat; provincialium primores evocat; & leniter verbis caſtigatos ad imperium reducit. & coactis undique copijs, ſocios navaleis, Batavorum inſulam, cum claſſe, petere iubet.

Ipſe contra Germanos, quàm-maximis potuit itineribus, profectus, ne Rhenum traijcerent, repreſſit.

FOSSA DRVSIANA. MARIS SEPTEMTRIONALIS EXPLORATIO. FRISII ROMAN. AMICI.

Foſſamque novi & immenſi operis, quà ex Moſâ in Rhenum, & ex Rheno per Lacus in Oceanum navigaretur, fecit: cui Druſianæ ab auctore nomen fuit.

Hinc in Amiſiam flumen deflectens; Bructeris navali prœlio ſuperatis, Friſios etiam in deditionem accepit, varijs prœlijs edomitos: & tributi vicem, in uſus militareis, coria boum pendere iuſſit.

Oceanum inde Septemtrionalem, primus ex Romanis, ingreſſus, claſſe ad Cimbrorum uſque promontorium (quæ fortè hodie Scagia eſt) circumvectâ, explorari iubet.

Inde proſpecto immenſo mari, aut famâ ſaltim cognito; ad Scytharum littora, & loca extremo frigore horrentia, atque inculta; idem mare, importuoſum atque inacceſſum, pertingere intellexit.

Inde in Cauchos celerem, proſperamque expeditionem facit; & acie ſecum congredi auſos ſuperat. Ex illis, qui fugâ elapſi fuerant; pars maior ad ſuas ſe paludes, Romanis incognitas, ceu in tutum, recepére.

Quùmque DRVSVS claſſem in ea æſtuaria incitari iuſſiſſet; atque ob æſtuum violentiam, & brevium vadorumque difficultatem, magnum periculum eſſet aditurus; Friſij, paullo-antè in ſocietatem adſciti, tempeſtivè ipſum de loci vitio præmonuérunt.

DRVSVS itaque Sicambris, qui Rhenum tranſiérant, cæſis: & Vſipetum agro longè latéque vaſtato: Friſijs denique in pop. Rom. amicitiam acceptis; in Vrbem reverſus eſt: Et licet prætorijs anteà ornamentis donatus; præturam tamen accepit.

DOMESTICA, IN HERODIS REGIA, MALA, ET DISSIDIA: FRATRIBVS INTER SE COMMISSIS.

Interim HERODES cum novis domeſtici diſſidij malis, miſerandum in modum, conflictatus eſt: quùm ſoror SALOME, cum aliquot conſcijs, tamquam hereditario odio, adoleſcenteis, MARIAMMES filios, ceu futuros aliquando maternæ necis ultores, metueret, & inſectarentur: & ipſi partim eâdem ex cauſſâ malè erga patrem animati; partim iuvenili dominandi cupidine incitati, vix ſibi à convicijs in adverſarios, & inſidiatores, temperarent. Et matris immeritæ mortem impatientiùs ferentes, neque iram diſſimulantes, ſuam quoque ſortem miſerabantur; quibus neceſſe eſſet, cum parentis ſuæ interfectoribus vitam degere; atque eórum ſe quaſi contagione inquinare.

SALOME itaque & Pheroras, irritatâ ſubinde adoleſcentium ferociâ, quam mòx apud patrem in ſuſpicionem eſſent vocaturi; Herodem, iam ex Aſiâ reverſum, monent; magnum ab illis ſibi, & ipſi impendére periculum: Qui palam iactarent: *Haud impunè laturos, quotquot maternæ necis auctores fuiſſent.* Et huic calumniæ adiungunt; ARCHELAVM, Cappadociæ regem, ſpem ijs facere: cuius ope ad Cæſarem accederent, patrem accuſaturi.

His auditis, quæ & ab alijs convenienter renuntiarentur; rex turbatus: & anteacta, memoriâ repetens; atque ex ijſque futura præcipiens; ne maior ex eo diſſidio calamitas conſequeretur, reformidabat.

Atque ita ille, qui foris, fortunâ ſupra omnem ſpem propitiâ uteretur; cuique domi omnia præter opinionem, peſſimè cederent; ambiguum fecit: *Poſſetne externâ felicitate, domeſtica eius calamitas, penſari! An ſatius, utroque, ex æquo carere, & intra privatam ſortem conſiſtere.*

ANTIPATRI MALIGNITAS.

Inter has animi curas, viſum eſt; alium filium, ex DORIDE, ANTIPATRVM, tum privatum, in regiam arceſſire, & in honore habere. Eo fortè pacto minuendam adoleſcentium ſpem & ferociam ratus; quùm ſibi ſolis tanti regni ſucceſſionem minimè ſervari animadverterent.

Sed id longè aliter evenit. Illi namque iniurioſum factum patris interpretati ſunt. & Antipater, ampliore libertate non contentus, hoc unum ſtudebat; *Ne primo apud patrem loco fratribus cederet;* eumque ab illis per calumnias alienaret. Quas quidem non per ſe, ſed per conſiliorum ſocios, regi minimè ſuſpectos, & fidem dictis adſtruere edoctos; intentaret.

Iam enim & complures ad eum, quem nova regni ſpes inflârat, colendum, ſe contulerant; & alij Herodem fucatâ benivolentiæ ſpecie, captabant; & criminibus, undequaque conquiſitis domeſticum diſſidium fovebant.

HERODES FILIORVM INNOCENTIVM ACCVSATOR.

Rex autem ægrè ferens publicos ſuorum ex Mariamme filiorum queſtus, & deplorationes; quò magis, eos

gis eos deprimeret, maioribus ſemper honoribus augebat Antipatrum: eiuſque matrem iam in regiam induxerat.

Agrippæ denique, qui poſt decennalē Aſiæ adminiſtrationē, Romam iam cogitabat; ſoluit hunc ex filijs, itineris comitem adiunxit; à quo multis cum muneribus ad Cæſarem perduceretur, & unicè cōmendaretur. ut quaſi repulſis à principatu adoleſcentibus; per illum omnia agi gerique viderentur.

HERODES ab eodem ANTIPATRO filio etiam abſente, per litteras & calumnias, in filios exacerbatus; ne quid temerè per iram in eos conſuluiſſe cenſeretur; Romam navigare conſtituit; & eoſdem coram apud CÆSAREM accuſare. Quem quùm Romæ non invenisset; Aquileiam uſque eſt perſecutus.

Ibi coram Cæſare, inſolentiæ, veneficij, & adfectati regni, alijsque ex ſuſpicione criminibus, innoxios adoleſcenteis onerabat. quibus neque decorum videretur contra patrem hiſcere, aut liberè dicere; neque tutum cauſſam ſuam deſerere. Eorumque modeſtia & juvenilis conſternatio, Cæſaris prudentiam non latuit; & quotquot aderant, miſericordiam omnibus commovit.

Et poſtquàm ALEXANDER, alter ex filijs, cordatè patris accuſationi reſpondiſſet; rex ipſe pater excuſationis egere viſus eſt: qui ſine certis ullis argumentis eam criminationem tam temerè adgreſſus eſſet. Et Cæſar ipſe patrem rogavit; ut ſuſpiciones eiuſmodi ex animo aboleret, & filij reconciliaretur: *& mutua utrimque pietas in poſterum coleretur.*

3941. | *PAVLLVS FABIVS MAXIMVS, & Q. ÆLIVS TVBERO,* | 9.
Ab V. C. 742. | *Coſſ. creati.*
Ab Act. pug. 20.

SENATVS RESTITVTVS, ET TRIBVNATVS PLEB.

AVGVSTVS, ut res urbanas componeret; Senatum rurſus legere inſtituit. Quùm namque amiſſis per bella patrimonijs, cenſus Senatorius, C. millibus eſſet præfinitus: pòſt autem, magnis iam partis divitijs, uſque ad CC. millia eſſet perductus; nemo erat, qui sponte Senator eſſe vellet. quin & filij nepoteſque Senatorum, adflictâ re familiari, ultrò etiam Senatoriâ dignitate ſe abdicabant; nedum ut appeterent.

Et quoniam nec Tribunatum plebis quiſquam ultrò petebat; uti ex Quæſtorijs, & nondum annos XL. natis, aliqui fierent; omneis ipſe perquiſivit. Et qui ſupra XXXV. annos nati erant, præterijt: qui verò infra eam ętatem eſſent, & cenſum Senatorium haberent; Senatores eſſe coëgit. niſi qui manco aut mutilo corpore eſſent.

Et ne infrequentiâ candidatorum, Tribunatus pleb. negligeretur; ſanxit: *Vt tot ex Equitum numero, aut ſuffragijs crearentur, aut à deſignatis cooptarentur; quoad legitimus Tribunorum numerus expleretur.* Eâ lege; ut quùm Tribunatu abijſſent, ipſis liberum eſſet, in Senatorio ordine cenſeri; vel in Equeſtri manere, ſi mallent.

DRVSI EX GENTIBVS GERMANICIS VICTORIÆ.

Interim DRVSVS, jam Prætor, iterùm in bellum reverſus, ſuperato Rheno, Vſipetas perdomuit. Lupiáque fl. ponte inſtrato, incurſionem in Sicambros fecit. Inde Tencteros adflixit: & Cattos Sicambrorum armis anteà fractos, quia ſocietatem cum cæteris Germanis coire noluiſſent; varijs cladibus adtrivit.

Poſt hæc validiſſimas Chæruſcorum. Suevorum, & Sicambrorum copias, magno difficilique prœlio ſuperavit.

Qui quòd victoriam animo præcepiſſent; ſpolia, prędaſque ex Romanis, pactione inter ſe erant partiti: & Chæruſci equos, Suèvi opes, Sicambri captivos prælegerant. Atque ut aliqua ſceleris neceſſitudine mutuam inter ſe ſocietatem, velut auctoramento aliquo, obſtringerent; XX. centuriones, ex hoſtibus à ſe interceptos, concremaverant. Ita non niſi magno labore & militum Romanorum virtute victa eſt earum gentium pertinacia.

DRVSVS equos, pecora, torqueis, ipſoſque captivos, cen prædam militi ſuo diſtribuit, & ſub coronâ vendidit. Nec incruenta Romanis victoria fuit. Ab horâ diei ſextâ, ad noctem uſque, cæſi hoſtes, ſex paſſuum millia cadaveribus, aut armis opplevére. Repertis, inter ſpolia eorum catenis, quas in Romanos, uti non dubio victoriæ eventu, ſecum adportárant. Miles in ipſo pugnæ loco DRVSVM Imperatorem ſalutavit: & tropæa erexit.

Inde DRVSVS, per Moſam flumen, per Viſurgim, & per Rheni ripam, L. amplius caſtella, coërcendis hoſtium incurſionibus, condidit.

Quùm ob eas res. DRVSO, triumphales honores eſſent decreti & ut ovans urbem iniret: AVGVSTVS eidem Proconſulare quoque Imperium, poſtquam præturâ, quam tum gerebat, abijſſet; conceſſit. ſed Imperatoris nomen, quo ab exercitu fuerat ſalutatus; negavit.

TIBERIVS intereà Delmatas, qui eo abſente cum Pannonijs arma rurſus moverant, iterùm etiam in poteſtatem redegit: & eoſdem cum DRVSO honores adeptus eſt.

AVGVSTVS ob tot victorias, ſuis auſpicijs partas, XII. Imperator à Senatu appellatus eſt. DRVSI ovationem, prematura mors prohibuit.

BELLVM IN THRACIA.

Dum ea per AVGVSTI privignos, in Germaniâ, Pannoniâque geruntur; atrox in Thraciâ bellum exortum eſt. BVLOGÆSES, Beſſorum rex, RHASCVPOLIM, COTYOS F. pop. Rom. ſocium, interfecerat; eiuſque patruum RHYMETALCEN; copijs exutum, in Thraciæ Cherſonneſum compulerat, (ut ſuprà memoratum) L. PISO, ex Pamphyliâ, cui præerat; motis caſtris in Beſſorum regionem venit: clademque ab ijs acceptam, inſigni victoriâ correxit.

DRVSVS Romam reverſus Natalem AVGVSTI magno adparatu celebravit. Et tum S.C. decretum eſt; ut Auguſtalia feſtus dies ipſo Natali AVGVSTI, à Prætore Vrbano quot-annis celebrarentur.

Coſſ.

3942. Ab V. C. 743. Ab Act. pug. 21. | *Coſs. inde creati IVLVS ANTONIVS, AFRICANVS M. ANTONII ex FVLVIA F. & Q. FABIVS MAXIMVS.* | 8.

DRVSI DE SVEVIS, CATTIS, MARCOMANNIS, &C. TROPÆA.

Quùm DRVSVS, ineunte Vere, in Germaniam profectus, Suevos magnâ clade profligatos, in ditionem recepit: iiſque VANNIVM regem dedit; initio ſui principatûs popularibus non ingratum.

Inde etiam Marcomannos congredi auſos, non ſine maximâ ſtrage, prœlijs & populationibus, ad imperata facienda coëgit, quorum ſimiliter ſpolijs tumulum quemdam, in tropæi modum, exornavit.

Inter flumina, Aliſonem, & Lupiam, caſtellum, ad arcendos Cattorum impetus, condidit: præſidiaque & cuſtodias, ad provinciarum tutelam, diſpoſuit. Eaſque ob res, ſimul & ob PISONIS adversùs Beſſos victoriam. AVGVSTVS XIII. Imper. ſalutatus eſt.

OCTAVIÆ MORS, ET HONORES FVNEBRES.

Sub hæc, mortua eſt OCTAVIA, AVGVSTI ſoror, cui ille, quùm præcipua officia vivę pręſtitiſſet, defunctę etiam maximos honores tribuit, & mortuam laudavit. eamque non modò Senatores, latis clavis & annulis publicè poſitis, ſed matronæ etiam omnes luxérunt.

DRVSVS quoque, Cos. deſignatus, pro roſtris veſtem mutavit: itidem & L. DOMITIVS, uterque OCTAVIÆ generi. qui & funus extulérunt, & in AVGVSTI mauſoléo condidérunt.

SENATVS CONSVLTA RESTITVTA.

Tum quoque AVGVSTVS permiſit, ob infrequentiam Senatorum, qui ad edictum conveniebant, ut ex ccc. ſententiâ Senatus-Conſulta perſcriberentur; & ad ærarium perferrentur. Eademque Quæſtoribus cuſtodienda tribuit: quòd Tribuni pleb. & Ædiles, quibus ante id negotij datum erat, per apparitores ſuos negligentiùs ea curâſſent.

FLAMEN DIALIS.

Eodem anno quidam prodidére SER. CORNELIVM MVLVGINENSEM, Flaminem Dialem eſſe creatum; LXXIV. annis poſt L. CORNELIVM MERVLAM. qui bello civili Mariano Conſul, quùm ſe magiſtratu abdicâſſet; incifis venis ſponte vitam finierat. & tunc ex Pontificum decreto fuiſſe conſtitutum; ne Flamen Dialis plus quàm biennio ab Vrbe abeſſe poſſet; idque valetudinis tantùm cauſsâ, & ex Pontificis maximi decreto. Neve ijs, etiamſi magiſtratum capere poterant; provinciarum adminiſtrationes concederentur.

NOVÆ DRVSI, TIBERIJ PISONIS VICTORIÆ.

Haud multo-pòſt DRVSVS in Galliam, motibus Germanorum turbatam, cum AVGVSTO profectus, eidem ARAM Lugduni dedicavit; idque Kal. Auguſti, quo die ipſi TIB. CLAVDIVS DRVSVS, qui poſteà imperavit; natus eſt.

TIBERIVS verò, in Pannoniam, quam COTISONIS regis iuſſu, Daci opprimebant, ab AVGVSTO miſſus, Delmatas, qui ob tributum iniquiſſimè imperatum, & acerbiùs exactum, rebellaverant; ſique cum Dacis ſociaverant; partim acie profligatos, partim ultra Danubium ſummotos. ad imperium coëgit; eiuſque fluminis ripas ulteriores præſidijs caſtelliſque firmavit. Quod itidem ſupra factum memoravimus.

L. verò PISO, Mæſios & Baſtarnas, qui armis Æmimontanos, & vicinos iterùm infeſtabant, magno prœlio vicit. qui in ipsâ etiam captivitate, catenas mortibus imperentes, barbariem ſuam prodidére.

DRVSVS, poſtquam Cattos, qui Sicambris iuncti rebellarant; aliquot cladibus adfectos, ad deditionem coëgiſſet; Lugdunum victor reverſus, unà cum AVGVSTO in Italiam redijt. & AVGVSTVS XIV. Imperator ſalutatus.

CÆSAR VRBEM STATVIS EXORNAT.

Pro ſtatuis autem, quas ipſi Senatus ob victoriam decreverat; SALVTIS, CONCORDIÆ ac PACIS, ſigna poni imperavit. In reſtitutionem DOMVS PALATINÆ quæ incendio erat conſumta; Decuriæ, Tribus, Veterani, & ſigillatim quamplurimi ex cetero hominum genere, libenter, & pro ſuâ quiſque facultate, pecunias contulerant. Cæterùm CÆSAR, delibans tantummodò ſummarum acervos, haud plus denario ex ſingulis abſtulit.

Et quùm Kal Ianuar. abſenti etiam, omnes ordines ſtrenam in Capitolio offerrent. ſimiliter & in Lacum Curtium ſtipem, pro ſalute ipſius, ex voto, conijcerent; eâdem modeſtiâ & continentiâ uſus; ex eâ ſummâ, pretioſiſſima Deorum ſimulacra mercatus, eadem vicatim dedicabat. Et in his APOLLINEM SANDALIARIVM, à vico; & IOVEM TRAGOEDVM, ab habitu, dictos.

AVGVSTI MVTVA IN HERODEM LIBERALITAS.

HERODES, ex Aquileiâ, AVGVSTVM, cum liberis Romam ſecutus; quùm is munera ederet, & congiarium populo divideret; ccc. talentis adiuvit. & CÆSAR haud ingratus, ei vicisſim ſemiſſem redituum è Cyprijs metallis donavit: & reliquum eiuſdem procurationi commiſit; alijſque regiæ hoſpitalitatis officijs honoravit.

Etque liberam, regis, quem vellet cunique è filijs, in ſucceſſorem deſignandi; aut regni, in ſingulos partien-

partiendi, poteſtatam permiſit. Idque quùm facere pararet, & mox pœniteret; negavit ſe commiſſurum; quin, *dum viveret, tam regnum, quàm filios in poteſtatem haberet*. Iiſque Romę peractis, in Iudæam, reverſus eſt.

Ipſo abſente, Trachonitæ, non exigua ditionis pars, ab eo defecerant. Sed operà induſtriâque ducum, quos in regno reliquerat; perdomiti, & imperata facere coacti ſunt.

Rex ad Eleuſam, Ciliciȩ Inſulam & opidum, (quod & mutato nomine Sebaſte, ſive Auguſta, dictum eſt) adpulſus, ARCHELAVM Cappadocem offendit: haud mediocriter de patris, cum filijs, reconciliatione; & ALEXANDRI generi, in refellendis apud Cæſarem patris criminibus, cõſtantià, gaviſum.

HERODES FILIOS, REGNI, SIBI MORTVO, SVCCESSORES DESIGNAT.

Poſtquàm verò Hieroſolyma redijt; in Templo pro concione, peregrinationis ſuæ cauſſam, & ſummam; ac perſpectam Cæſaris erga ſe humanitatem, expoſuit. Et oratione ad filios aulicoſque converſà; eos ad concordiam fovendam adhortatus, pronuntiavit tandem:

Filios poſt ſe regnaturos: Et primò quidem loco ANTIPATRVM; deinde ALEXANDRVM & ARISTOBVLVM. Sic ut interim tamen ſe unum omnes reſpiciant; & pro rege dominóque habeant.

Senectutem ſibi, longinquo rerum uſu exercitatam, ad regendum non eſſe inidoneam; cui tot aliæ facultates ſuppetant, quibus & ſubiecti, & liberi, in fide officióque contineantur.

Milites, ducéſque militares, ſi ſibi dicto audientes ſint; feliciter, & extra omnem perturbationum aleam, eſſe victuros.

3943. Ab V.C. 744. Ab Act. pug. 22. | *Conſulatum inierunt NERO CLAVDIVS DRVSVS, & T. QVINCTIVS CRISPINVS.* | 7.

SPECTRVM DRVSO OBIECTVM. EIVSQVE EXITVS, AC DESIDERIVM. Honores funebres.

Idem DRVSVS repetità in Germanos expeditione, Cattos multis cladibus profligat. & facto cum Suevis prœlio, victor, ad Albim uſque, quem traijcere moliebatur, iam magnâ ex parte Germaniæ domitor, penetraverat; quùm ſpecies incognitæ mulieris, voce humanâ ampliore, & Latino ſermone, eum compellans; *Vlteriùs tendere* vetuit; & *vitæ ipſius terminum iam adeſſe pranuntiavit*. Quo ille prodigio, ſive omine, territus; converſo ſtatim itinere ad Rhenum reflexit. Ibi ſupremam ex morbo diem in caſtris æſtivis obijſſe; quùm annum ageret ætatis XXX. memoriæ proditum eſt. quæ caſtra ex eius morte, SCELERATA, dicta ſint.

LIVIVS; ex fracturà, equo ſuper crus eiuſdem collapſo, triceſimo quàm id acciderat die, mortuum ſcribit. Et STRABO; mortis locum, inter Salam & Rhenum circumſcribit.

TIBERIVS frater, nuntio valetudinis eiuſdem evocatus; raptim duobus ſolùm vehiculis CC. millia paſſuum emenſus adcurrerat. Mortuoque invento, corpus eiuſdem, prægrediente pedibus toto itinere ipſo TIBERIO, per municipiorum coloniarumque primores, ſuſcipientibus obvijs ſcribarum decurijs, ad Vrbem delatum; & in Campo Martio, in AVGVSTI Mauſoléum (al. in C. IVLII tumulum) illatum eſt.

Exercitus verò, honorarium ipſi tumulum excitavit; circa quem deinceps, ſtato die, quotannis miles in armis decurreret: atque adeò ipſæ Galliarum civitates publicè ſupplicarent.

Senatus autem, inter alia complura, DRVSO Arcum marmoreum, cum tropæis, iuxta Viam Appiam, decrevit: & novo exemplo, GERMANICI, cognomen ipſi, à provinciâ; poſteriſque eius, attribuit.

LAVS DRVSI.

Hic, non minus excelſi, quàm civilis animi fuiſſe fertur. adeò ut non diſſimularet, ſe quandocumque poſſet, priſtinum reip. ſtatum eſſe redditurum. Vnde ſuſpectum AVGVSTO fuiſſe quidam falsò putárunt; & è provinciâ revocatum: & quia cunctaretur, veneno interceptum.

Quùm contrà Auguſtus tantoperè vivum dilexerit; ut coheredem, unà cum filijs, inſtituerit: & defunctum ita pro concione laudaverit; ut Deos precatus ſit; *Similes ei Cæſares ſuos, CAIVM & LVCIVM, facerent: ſibiq; tam honeſtum vitæ exitum darent; quàm illi dediſſent.*

Neque contentus elogium tumulo eius, verſibus à ſe compoſitis, inſculpſiſſe; vitæ eius etiam memoriam ſolutâ oratione proſecutus eſt.

Ipſe novas iterùm, de Senatu habendo, & Senatuſconſultis faciendis, leges promulgat: & multas, negligentibus conſtituit. Sanxit præterea; Ne plus, quàm bis menſe, legitimus Senatus cogeretur; Kalendis ſcilicet, & Idibus. Sibi concilia trimeſtria ſortitus; cum quibus de negotijs ad frequentem Senatum referendis, antè, quàm referretur, tractaret.

PRÆTORIBVS IVS DICENDÆ SENTENTIÆ DATVM.

Prætores eâ tempeſtate, quoad magiſtratum gererent; in Senatum quidem venire; ſententiam verò loco ſenatorio dicere, (ſi nondum, vel à Cenſoribus; vel ab ijs, qui Senatûs legendi poteſtatem haberent, adlecti eſſent) nondum poterant. Atque eâ potiſſimum conditione, Prætura Tribunatui plebis cedebat; quòd Tribuni plebis, ex ATINIO plebiſcito, etiam ſine Cenſoriâ lectione, Senatores eſſent; & ſententiam in Senatu, loco Senatorio, dicendi poteſtatem haberent. Hinc fortè DION adſerit; hoc demum anno Prætoribus locum dicendæ in Senatu ſententiæ datum, factumve fuiſſe.

Memoriæ proditum eſt; CASSIVM SEVERVM, ſordidæ aliàs originis, & vitæ probroſæ, vehementem eo tempore oratorem, & improbum accuſatorem fuiſſe, uſqueadeò ut multi, accuſante eo, abſolverentur. Et per immodicas inimicitias euſque contendiſſe, ut iurati Senatûs iudicio in exſilium, in Cretam inſulam, ablegaretur. Sed quoniam & illic eodem morbo animi laboraret; veteraque & recentia odia auxiſſet, quùm bonis exuto, aquâ & igni interdictum fuiſſet; in ſaxis Seriphijs conſenuiſſe, aut extabuiſſe.

TIBERIVS MAGNAM PARTEM GERMANIÆ DOMAT.

Tiberium, qui honorem ovationis, ex rebus in Pannoniâ Dalmatiâque geſtis, decretum, ob publicum fratris demortui luctum, diſtulerat; belli Germanici moles curaque excepit. Id magnâ ipſe fortunâ geſſiſſe, & conſilio maiore patraſſe traditur.

Omneis pænè Germaniæ parteis, ſine ullo exercitûs ſibi commiſſi detrimento, pervagatus; plura artibus & calliditate, quàm vi peregit.

Et diſtractâ, per mutua odia, & ſuſpiciones, in diverſa partium factionumque ſtudia, Germaniâ; ſingulos bellis inter ſe attritos haud difficiliter oppreſſit; quos coniunctos anteà metuiſſet. Iiſque fraudibus uſus, magnam regionis illius partem, inter Albim & Rhenum, perdomuit; & quaſi in provinciæ formam redegit.

HERODES, CÆSAREA PERFECTA, Ludos inſtituit.

Per idem tempus, perfectâ tandem Cæſareâ Palæſtinæ urbe, duodecim & ampliùs annis, quàm ædificari cœpta eſſet; HERODES, (regni ſui anno IIX. ſuprà viceſimum; & Olympiade CXCII. ut putat IOSEPH.) magnâ celebritate, & ſumtuoſiſſimo adparatu, eiuſdem Encænia, ſive Initialia peregit.

Ad certamen Gymnicum exciti undique artifices, Muſici, & Athletæ: & cum ferarum copiâ, gladiatores. Romanorum, cæterarumque gentium, oblectamenta. Iiſque Cæſaris memoriæ conſecratum, quod ſingulis quinquennijs recurreret.

Ipſa CÆSARIS uxor, LIVIA, multa ex Italiâ, quæ ad certaminis ſplendorem facerent, ex Italiâ ſubmiſit. quòd DRVSVM quoque filium, recèns mortuum, in partem eius honoris venire: & Turrim, in novâ civitate ipſius memoriæ ab HERODE dicatam, cognoviſſet. Sumtus in eam rem facti, ad D. talenta acceſſiſſe putantur.

IDEM ANTIPATRIDEM CONDIT, ET CYPRON.

Idem rex, aliud opidum in Campo, qui CAPHARSABA dictus, agro irriguo & plantis idoneo: quem & amnis circumflueret, & pulcerrimus lucus cingeret, condidit. & à Patre ANTIPATRO, Antipatrida nominavit.

Et ſuprà Hierichuntem, caſtellum CYPRON, quod matris nomen referret: communijt, & amœniſſimis domicilijs inſtruxit. Et præter Turrim in ipſa Vrbe, Pharo non minorem, fratri PHASAELO cognominē; & opidum, circà Vallem Hierichuntinā, ædificavit: & locum anteà deſertum, incolis tectiſque frequentem reddidit.

Prætereo alia paris ab homine iſto munificentiæ, quæ per pleraſque Græciæ & Syriæ civitates, Rhodios, Chios, Nicopolitas, & Antiochenos, exſtare voluit monimenta; Vnde aut in præſens laudi, aut in poſterum memoriæ velificaretur.

IDEM SVMTVI, ET QVÆSTVI, ſed ex alijs, deditus.

Sed idem ſuprà facultates ſumtuoſus, gravis & moleſtus ſubiectis ſuis eſſe, & qui plurimum pecuniæ in alios erogaret: malè eamdem, & cum publico quidem odio, aliunde quærere cogebatur.

NOVÆ IVDÆORVM QVERELÆ: & ipſi in integrum reſtituti.

Quùm iterum Iudæi, qui Aſiam & Cyrenen incolebant, multis incommodis iniurijſque adfici ſe putarent, ab earumdem regionum civitatibus: in quas ipſi, pari cum alijs iure, à priſcis regibus aut Dominis adſciti eſſent: quaſi reliquis civibus graves & incommodi, magnam pecuniæ vim aliò exportarent, per legatos, eâ de re apud Cæſarem graviſſimè ſunt conqueſti.

Is, ſuis ad provincias reſcriptis, placere ſibi ſignificavit; *Vt æquale cum alijs ius Iudæis paſſim ſervaretur. Vtq; ij proprijs ritibus legibuſq; vivere ſinerentur: Fani eorum ius Aſyli integrum maneret: Sacram pecuniam Hieroſolyma mittere, nemine prohibente, liceret: cuius procuratio & tutela penes Iudæos eſſet.*

HERODES RAPAX, ET Τυμβωρύχος:

HERODES, vanâ & inutili, domi foriſque, pecuniarum profuſione exhauſtus: & certior factus HYRCANVM, qui ante ipſum regnârat: recluſo DAVIDIS, regis, ſepulcro, III. talentûm argenti

Millia inde exportâſſe: & multo plura ſupereſſe, quæ quantumvis magnis ſumtibus ſufficerent. quod multo-ante animo præceperat, adgredi clanculum, & tentare inſtituit. Et adſcitis amicorum fidiſſimis, in apertum ſepulcrum noctu ingreſſus; depoſitæ quidem pecuniæ nihil repperit: ſed mundi pretioſi, & aureorum ornamentorum vim ingentem inde ſuſtulit.

Quùm his quaſi eſcis invitatus, ad ſcrutandum interiora procederet, ubi DAVIDIS & SALOMONIS, regum, corpora condita iacebant; erumpente, ut fertur, ex adytis flammâ, duos è ſatellitibus ſuis amiſit: Eoque caſu territus, properè exſilijt. Utque animum religione exſolveret; in ipſo ſepulcri aditu, ſumtuoſum è candido marmore monimentum exſtruxit.

Cæterùm HERODIS domus, licet malè adſecta, ex eo tempore, in deterius labi cæpit: DISSIDIO in aulâ exorto, *quòd bello civili adſimile eſſet; ubi & odia mutuis inter ſe calumnijs concertarent.*

3944. Ab V. C. 745. Ab Act. pug. 23.	C. MARCIO CENSORINO, & C. ASINIO GALLO, *Conſulibus.*	6.

DE SACERDOTIIS: ET VIRGINIBVS VESTALIBVS, ET IMPVBERIBUS, cura.

Quùm AVGVSTVS Sacerdotum dignitatem ſimul & commoda auxiſſet; & maximè Virginum Veſtalium. Quumque in demortuæ cuiuſque locum, aliam capi oporteret; multique ambirent, ne filiæ eorum in ſortem darentur; adiuravit AVGVSTVS: *Si cuiquam neptium ſuarum ætas competeret; ſe ultrò oblaturum eam fuiſſe.*

(Virgines illæ Pontificis maximi manu apprehenſæ, ab ijs parentibus, in quorum poteſtate erant; quæ non minores annis ſex; nec maiores quàm decem erant; viginti capiebantur: è quibus una ſortitò, pro concione, quæ in demortuæ locum ſurrogaretur; legebatur.)

Poſthæc, Lupercalibus (quibus nudi diſcurrere ſoliti) vetuit imberbeis, aut impuberes, decurrere; ut eorum pudicitiæ, contrà impudicorum inſidias, conſultum eſſet.

STATVÆ, MONIMENTA: ET EXEMPLARIA VIRTVTVM.

In operibus publicis, proximum à Dijs immortalibus honorem, memoriæ veterum Imperatorum præſtitit; qui Imperium pop. Rom. ex minimo maximum feciſſent. Itaque opera cuiuſque, manentibus titulis, reſtituit; & ſtatuas omnium triumphali effigie dedicavit.

Profeſſus edicto; Id ſe commentum: *Ut ad illorum velut exemplar, & ipſe, dum viveret; & inſequentium ætatum Principes, à civibus exigerentur.*

POMPEII quoque ſtatuam, è Curiâ, in quâ C. IVLIVS CÆSAR fuerat occiſus, tranſlatam, contrà Theatri ipſius Baſilicam, marmoreo IANO ſuperpoſuit.

MÆCENATIS MORES; ET OBITVS.

Iiſdem Coſſ. C. CILNIVS MÆCENAS vitâ exceſſit. Vir ut atavis regibus ex Etruriâ oriundus; ita eruditorum ſui ſæculi hominum fautor cultorque eximius. Qui anguſto clavo, & Equeſtri ordine cōtentus, nullos umquàm honores petierat.

Fertur idem, ubi res curam & vigiliam exigeret; exſomnem prorſùs providumque actiones omneis peritè procuráſſe. E diverſo: ſimulatque aliquid ex negotio remitti poſſet; otio atque molliâ diffluxiſſe. Auguſto carus, eoque tam familiariter uſus; ut auctoritate ſuâ frequenter animi eius impotentiam repreſſerit; multiſque ſaluti fuerit.

FONS OLEI: ET IRIS.

Eodem anno tradunt nonnulli; trans Tiberim, de tabernâ meritoriâ, in Vico Iudæorum, fontem olei è terra erupiſſe; ac per totum diem largiſſimo rivo fluxiſſe. Et circulum Iridis, circà Solem, aliquot diebus apparuiſſe. Alij id ad annum tertium Triumviratûs referunt. (Vid. Baron. Apparat.)

TIBERIVS ITERVM CVM GERMANIS ET SICAMBRIS PVGNAT: & triumphat.

Quùm Auguſtus accepto in alterum decennium Imperio, adversùs Gallos exercitum eduxiſſet; ipſe quidem in provinciâ manſit; TIBERIVS verò, traiecto Rheno, Germanos ad conditiones accipiendas compulit. Quas quùm illi repudiarent, magnis mùx eoſdem cladibus, ſed victoriâ non incruentâ, confecit. ſic tamen, ut conſilio & aſtu plura, quàm vi & armis, perficeret.

Sicambrorum, Suevorumque XC Millia, qui ſe dediderant; in Galliam, inter Rhenum & Moſam, Wahalimque, fluvios, tranſduxit.

Cæteras Germaniæ genteis, poſteaquàm Romanæ ultioni ex ijs factum eſſet ſatis, internis diſcordijs inter ſe conflictanteis eo conſilio reliquit; ut ſecuriùs tandem, faciliuſque ita tracti confectique à Romanis devincerentur.

AVGVSTVS itaque quùm TIBERIVM Imperatorio nomine ultrò ornâſſet; eumdem Conſulem iterùm deſignavit. Et litteras, more maiorum, de rebus ab ſe geſtis ad Senatum mittere; atque ante quàm magiſtratum iniret, de iiſdem in Senatu diſſerere; ac tum demum triumphare voluit.

TIBERIVS è Germaniâ reverſus, Senatu in Ædem OCTAVIÆ, quæ extrà Pomœrium erat; convocato: facta ſua expoſuit, & triumphum petivit.

Senatus res geſtas triumpho dignas cenſuit: Auguſtoque, cuius auſpicijs ea geſta erant, triumphū; itidemque, & ex Auguſti voluntate, TIBERIO decrevit. Sed Auguſto triumphum reijciente; TIBERIVS Kal. Ianuar. de Germanêis ſolus triūphavit.

TROPÆVM

TROPÆVM AVGVSTO ERECTVM.

AVGVSTO verò Tropæum hâc formâ dicatum. "*Imper. Cæſari, Divi Filio, Auguſto, Pont. Max. Imper XIV. Tribunit. poteſt XVII. S. P. Q. R. Quòd eius Ductu, Auſpicijſque, gentes Alpinæ omnes, quæ à Mari Supero, ad Inferum pertinebāt; ſub Imperium pop. Rom. redactæ ſunt.*

Iiſdem P. SVLPITIVS QVIRINVS, licet non ex veteri Patriciaque Sulpitiorum gente; ob rei tamē militaris ſcientiam, & operam reip. fortiter navatam, Conſulatum ante adeptus; nunc quinquennio exacto in provinciam profectus, per Ciliciam, Homonadenſium XLIV. caſtella, locis aſperis poſita, expugnavit: eamque ob victoriam triumphalia ornamenta iuſſu Auguſti accepit.

3945. Ab V. C. 746. Ab Act. pug. 24.	*TIB. CLAVDIVS NERO, Conſulatum II. Kal. Ianuar. init, cum C. CALPVRNIO PISONE, II. Sed Tiberius eum Conſulatum per tres ſolum menſes geßit. (Hic annus DION. HALICARNASSEO putatur ab V. C. 745. & Olympiadis 193.)*	5.

CAIVS, AVGVSTI fil. quùm XIV. tantùm ageret annum; populi ſtudio, aut adulatione, Conſul deſignatus eſt. ſed Conſulatum non inijt, auctoritate & interceſſione AVGVSTI prohibitus. (TACITVS tamen auctor eſt; AVGVSTVM, CAIVM & LVCIVM Cæſares, nondum poſitâ puerili prætextâ; *Principes Iuventutis* appellatos, Conſules etiam deſignari, ſpecie recuſantis, flagrantiſſimè cupiviſſe.)

COGNITIO FAMOSORVM LIBELLORVM.

Ipſe cognitionem de famoſis libellis, ſub ſpecie læſæ maieſtatis, primùm tractavit. commotus CASSII SEVERI, de quo ſuprà, libidine, quâ viros feminaſque illuſtres procacibus ſcriptis infamaverat. Quantumvis ipſe ſcommata & dicteria, etiam in ſe iacta, vel contemnere, vel patienter ferre ſolitus. Et nequid de inhibendâ ſcommatorum licentiâ Senatus conſtitueret, interceſſit. Id modò cenſuit, cognoſcendum poſthâc de his; *qui libellos, aut carmina ad infamiam cuiuſquam, ſub alieno nomine, ederent.*

TIBERIO quoque, eâdem de re violentiùs conquerenti, reſcripſit; *Ne ætati ſuæ eâ in re nimis indulgere vellet. Neve indignaretur, ſi quiſquam de ſe male loqueretur. Satis eſſe; ſi hoc ſaltim haberent: ne quis ipſis malè facere poßit.*

POMÆRIVM PROLATATVM.

Et quoniam Vrbs in maximam amplitudinem excreverat, ſpatium eiuſdem, quod SERVIVS TVLLIVS, quùm Pomœrium ampliâſſet, in Regiones IV. diviſerat: ipſe quidquid etiam collium, aut convallium Pomœrio & mœnibus includebatur, complexus; in Regiones XIV. vicoſque CCX. diſtribuit.

REGIONES VRBIS.

Earum regionum ordo ſerieſque ab antiquis ita memoriæ prodita eſt.

Vt I.a regio, Portâ Capenâ terminaretur.
2 Cœlimontio.
3 Iſidis, Serapidis, & Iunonis Monetæ Templis.

4 Viâ ſacrâ, ſive Templo Pacis.
5 Eſquilino & colle Viminali.
6 Altâ ſemita.
7 Viâ Latâ.
8 Foro Romano.
9 Circo Flaminio.
10 Palatio.
11 Circo maximo.
12 Piſcinâ publicâ.
13 Aventino.
14 Tranſtiberinâ; definirentur.

NOVI REGIONVM VICORVMQVE MAGISTRATVS.

Inſtituit adhæc, ut annui Magiſtratus Regiones ſortitò tuerentur. Vicos autem Magiſtri è plebe cuiuſque viciniæ electi: qui IV. per ſingulos Vicos, erant.

Et ut Magiſtri Vicorum, prætextati, Ludos Compitalitios facerent: Lareiſque compitaleis, bis anno, vernis floribus, & æſtivis ornarent.

Per regiones quoque ſingulas, Curatores II. & totidem Denunciatores inſtituit.

Illorum munus erat: procurare, apud Principem, commoda Regionum; decus elegantiamque viarum, & Vicorum Vrbis. Curare etiam ne à privatis noviſque ædificijs interrumperentur. Horum verò, quidquid ulli regioni tàm publicè, quàm privatim accideret, denunciare.

COHORTES ET EXCVBIÆ INCENDIARIÆ.

Adverſus incendia, excubias nocturnas, vigilumque cohorteis VII. ex Libertinis ſcriptis, conſtituit: ut binis Regionibus ſingulæ præeſſent.

TEMPLA INSTAVRATA.

Ædeis ſacras, vetuſtate collapſas, aut incendio abſumtas, refecit. & inter hæc, IOVIS FERETRII Templum;

Templum; atque in eo opima ſpolia Coſſi CORNELII LENTVLI, quæ ille Cōſul TOLVMNIO, Veientum regi, detraxerat; reſtituit.

Cæteras Ædeis, opulentiſſimis donis adornavit. ita ut in Cellam CAPITOLINI IOVIS, XVI. Millia pondo auri; gemmaſque ac margaritas, uſque ad Quingenties H. S. unà donatione contuliſſe prodatur.

MODESTA AVGVSTI VOTA.

Inter hæc, ut pravas filiorum ſuorum ſpes; nimiâ generis ſui fiduciâ ſeſe efferentium, cohiberet: TIBERIVM, Tribunitiæ poteſtatis collegam, in quinquennium, cooptavit. Populumque edicto increpuit; quòd quùm ambo prætextati adhuc eſſent; LVCIVS, CAIVM fratrem Conſulem, populi eiuſdem ſuffragijs, deſignandum curáſſet. Precatus inſuper; *Ne unquam magno reip. incommodo accideret, ut filij ſui Conſules ante XX. annum crearentur.*

HERODIS AVLA DISSIDIIS LABORAT.

HERODIS verò Aulâ miris animorum motibus, odiorumque, & calumniatum, ac ſuſpicionū tempeſtatibus, percellebatur. Dum hinc ANTIPATER, fratribus, conſanguineis, MARIAMNES filijs, ſimulatâ etiam ergà eos benivolentiâ, malignitſſimè inſidiaretur. Hi verò ægriùs in dies ferrent; ſe loco ſuo motos, & tantum-non in ordinem redactos, deterioribus cedere; & priſtinâ Patris gratiâ excidiſſe.

Huc accedebat non inſolens regiarum nuruum inter ſe æmulatio. quòd GLAPHYRA ALEXANDRO nupta; BERENICEN, SALOMES filiam, ARISTOBVLI coniugem, ſibi honore æquari dedignaretur.

PHERORAS etiam, regis frater, inſano ancillæ privatæ amore ardens; & regiarum filiarum connubia faſtidiens; regem ab ſe abalienárat.

SALOMES CALVMNIÆ. EIVS ET PHERORÆ EXSILIVM.

SALOME verò exploratis, per filiam, adoleſcentum arcanis colloquijs; & odioſis in Patrem, in uxores regias, earumque filios, minis; ſiniſtras uſque in regis animo ſuſpiciones exacerbabat.

Sed hanc de-ſubito, cum PHERORA, rex ab Aulâ ablegavit; poſtquâm ALEXANDER filius commotior ad eum acceſſiſſet; & ſe ab ijs indignâ obtrectatione, & turpi ſuſpicione impletum eſſe ſignificáſſet. Patrem ſcilicet ipſum, Glaphyren, coniugē ipſius, in oculis ferre, & inſanū in modū deperire.

Et quùm deinde, SALOME, ob nuptias SYLLÆI Arabis, viri callidi & ætate florentis, (qui OBODÆ, Arabum regis, negotia illic procurabat) appetitas; &, quòd ille in Iudæorum religionem abire, & adcenſeri nollet, infectas; à fratre Pherorâ, & regijs uxoribus, intemperantiæ, & fœdæ cum eodem cōſuetudinis inſimularetur; factum eſt; ut HERODES puellam, quam Pheroras, domeſticæ mulierculæ illecebris victus, recuſárat: & ipſe rex filio SALOMES, è COSTABARO, erat collocaturus: mutatâ ſententiâ, eiuſdem Pheroræ filio, in Tetrarchiam ſucceſſuro; adiectâ C. talentum dote, nuptum traderet; & prioris offenſæ veniam Patri eius condonaret.

Sed neque hîc ſterére domeſticæ turbæ: immò ab turpibus initijs, àd graviſſimas calamitates, provectæ.

ALEXANDER IN CRIMEN VENEFICII ET PARICIDII VOCATVR. ET IPSE viciſſim adverſarios criminatur.

Treis Eunuchos, qui formæ gratiâ HERODI in delicijs erant, à poculis, ab epulis, & à cubiculo: Quorum etiam operâ in ſerijs regni negotijs ille uti ſolitus: quidam ad regem detulerat, magnâ pecuniæ vi ab ALEXANDRO eſſe corruptos. Id illi tormentis ſubiecti, ſine alterius facinoris conſcientiâ, faſſi ſunt.

Sed miniſtris, in gratiam ANTIPATRI, acriùs inter quæſtiones ſævientibus, neceſſitate victi, adiecérunt: ALEXANDRVM, quaſi *inveteratum, contrà parentem odium alere*; ipſoſque, ut regem, qui ætati ſuæ fucum comâ adſcititiâ faceret; *contemtum deſererent*, eſſe adhortatum. *Sibi, qui omnia ad dominationem invadendā inſtructa haberet; potius adhererent.*

Rex in omnem ſuſpicandi occaſionem effuſus, neminique fidens, calumniatoribus audendi feneſtram aperuit. Et hominis ſævitiam, formidine miſtam, ANTIPATER accendebat.

ALEXANDER, falſis criminibus, aut indicijs oppreſſus, in vincula conijcitur: eiuſque honorariores amici, ne temerè ad vincula damnatus ille cenſeretur; in quæſtionem, & eculeum dantur.

Ille, neque cedere, neque inficias ire, obſtinatus; quò Patrem, nimis credulum, & facilem, exaſperaret magis, aut pudefaceret; ſive, cum totâ regiâ, magnis calamitatibus involveret. ne pluribus tormentis opus eſſet; miſſis quattuor libellis, conteſtatus eſt.

Structas in regis caput inſidias; quarum & PHEROR AS. & fidiſſimi ipſius amici eſſent conſcij.

SALOMEN, tacitâ nocte obrepentem, ſecum invito congredi voluiſſe.

Eò omnium domeſticorum regis, ſtudia, conatuſq; tendere; ut ipſo ſublato, per meram licentiam omnia ſurſumdeq; miſcerent.

In idem conſpiráſſe, PTOLEMÆVM, procuratorem; & Sapinium; quos ſibi præ cæteris ipſe maximè fideles exiſtimáſſet.

MISERA REGIÆ FACIES.

Hoc quaſi claſſico, videre erat, homines pridem inter ſe coniunctiſſimos, quaſi rabie quâdam in ſeſe viciſſim efferari. Neque exſpectato veritatis examine, ſed ſupplicio iudicium prævertente, alios vinciri, alios enecari: alios, qui nihil tetrius exſpectarit, moram ipſam, quàm mali repræſentationem, moleſtiùs ferre.

Ita ut ſubitò, priſtina regiæ felicitas, ingenti mæſtitiâ aut torpore fœdaretur.

Neque ipſum regem, eo rerum motu, vitæ non tæderet;

ſæderet; qui nemini ſe credere auderet: & futuri exitûs exſpectatio, pro tormento eſſet.

Cui irruens in ſe ſtricto gladio filius, in horaſque obverſaretur: & dum noctes atque dies nihil aliud volutat; ab inſani à minimùm abeſſet.

In hâc animi anxietate regem verſari, & generum in vinculis detineri, per litteras edoctus ARCHELAVS CAPPADOX: tàm de filiâ, eiuſque marito ſolicitus; quàm regem adeò perplexis conſilijs involutum miſeratus: ad eum proficiſci conſtituerat.

Quem quùm ita adſectum offendiſſet: neque temeritatis, aut nimiæ credulitatis importuniùs arguere vellet, quaſi ex æquo ipſe, & rectè omnia feciſſet; indignationem de-induſtriâ in generum convertit. & diremto coniugio, ne filiæ quidem ſe parciturum oſtendit; *ſi ſceleris conſcia, indicium ſibi non feciſſet.*

Rex, ex Paterni adſectûs memoriâ, ad miſericordiam inflexus; ubi hominem, conſocerum, pro ſe læſo tàm graviter in generum excandeſcere perſpexit; contrà rogavit: *Ne nimium iræ indulgeret; néve, ob iuvenis erratum, coniugium dirimeret.*

Tum Cappadox, mitiore HERODE uſus, crimina in amicos eius, & præcipuè in regis fratrem transferre cæpit.

Atque adeò PHERORAS, eodem deprecatore uſus; ſed prius ſe eorum omnium malorum, quibus regia fuerat perturbata, cauſſam, & auctorem confeſſus; in regis gratiam redijt.

Et ipſe Cappadox, rebus dexterè & feliciter expeditis: cum bonâ regis gratiâ, & amplis muneribus, dimiſſus. ſuaſit HERODI; propterea quod ijs de rebus ad Cæſarem ſcripſiſſet, Romam adiret. Sed quùm ſimul Antiochiam uſque iter feciſſent; ibique HERODES. TITO, Syriæ præſidi, ARCHELAVM reconciliâſſet; in Iudæam reverſus eſt.

BELLVM ARABICVM CONTRA SYLLÆVM, ET LATRONES.

Illo autem abſente, & Romam cogitante, bellum Arabicum hoc initio exortū eſt. Trachonitæ, paucis ante annis, ad priſtinam latrociniorum licentiam reverſi, rebellârant. & à ducibus, quos HERODES, tum Romæ abſens, in regni limitibus cum præſidio collocârat, perdomiti, atque adeò XL. è ſuis principum captivitate territi, patriâ relictâ, in Arabiam profugerant.

Illis SYLLÆVS, nuptiarum SALOMES repulsâ irritatus, munitum quemdam locum, quem incolerent, conceſſit. unde illi non Iudæam modò, ſed totam Cœle-Syriam excurſionibus infeſtarent; & in tuta recepta. ula prædas abigerent.

Illos, qui ſub tutelâ Arabum eſſent, quùm HERODES ulciſci non poſſet: neque tamen iniuriæ molem ſuſtineret acceptæ: in Trachonitidem cum copijs ingreſſus, eorum neceſſarios promiſcuâ cæde interfecit. Quâ clade illi magis exaſperati; & memores legis: *Quæ cædem domeſticorum, inultam non ſinit*; totam HERODIS ditionem agendo ferendoque evaſtârunt.

Rex re ad præſides, SATVRNINVM & VOLVMNIVM, à CÆSARE in Syriam miſſos, delatâ; latrones ad ſupplicium depopoſcit. Quo illi audito, maiores manus cogunt: & repentino incurſu omnia perturbant: agros vicoſque paſsim populati, & promiſcuâ cæde in obvios debacchati.

Rex itaque ab Arabe latrones ſibi dedi poſtulat: & LX. (al. D. talenta) quæ Obodæ, per Syllæum, commodaverat; ceu mutuum creditum, & præſtituto tempore ceſſum, repetebat.

Syllæus, qui deiecto Obodâ, regni res per ſe adminiſtrabat: latrones quidem in Arabiâ degere inficiatus eſt. pecuniæ verò, de quâ apud præſides diſceptabatur, ſolutionem prolatabat.

Tandem quùm ex præſidum auctoritate ita cōveniſſet: *Vt intrà XXX. dies, & debitum redderetur; & perfugæ, ex utroq́, regno, reſtituerentur.* apud HERODEM quidem nemo Arabum inventus eſt, qui ullâ de cauſſâ iſthùc ad ſe profugiſſet. Arabs verò, latrones Iudæos ad ſe recepiſſe, convictus eſt.

At tempore termini, qui penſioni præſtiturus erat, exacto: Syllæus, qui conventis ſtare nollet; Romam profectus eſt.

Et HERODES, ius ſuum perſequens, & præſidum indulgentiâ fretus; collecto exercitu, Arabiam invaſit. caſtellum, in quod ſe latrones receperant, primo impetu cepit: & munitionem, quæ Ræptá dicebatur, evertit, ſoloque æquavit.

Quumque Arabes, duce NACEBO, ad opem ſocijs ferendam adcurriſſent; circiter V. & XX. ex ſuis, cum duce, in prœlio, amiſsis; in fugam ſunt compulſi.

Eo pacto rex latrones ultus, coërcendis in poſterum eò loci latrocinijs, III. Idumæorum Millia in Trachonem deduxit.

Et ad præſides, qui tum in Phœniciâ erant; perſcripſit: quæ in contumaceis abſque ullo alio regionis, aut incolarum detrimento, ſtatuiſſet.

SYLLÆVS ROMÆ HERODEM ACCVSAT.

SYLLÆVS, qui iam Romæ in Cæſaris notitiam inſinuârat; his auditis, & in maius per nuncios exaggeratis, mutatâ veſte, atratus, extemplò ad Cæſarem adijt.

Adflictæ Arabiæ, & regni per HERODEM evaſtati ſtatum deplorat. Ad bis Mille & quingentos, Arabum optimateis; & in ijs NACEBVM, amicum ſibi & cognatum, cecidiſſe. "Opes magnas quas ad arcem Ræptá depoſitas habuiſſet; ab exercitu HERODIS immaniter eſſe direptas. "Faque ab illo facta, per OBODÆ regis contemtum, qui nec copias in promtu; nec ducem, ſe abſente, idoneum haberet.

Addebat ille: Se iter tàm longinquum nō fuiſſe adgreſſurum; niſi CÆSARI, publicam omnium pacem curæ eſſe credidiſſet. quam, ſe domi præſente, ne HERODES quidem, niſi ſuo malo, violare auſus eſſet.

CÆSARIS CREDVLITAS, ET IN HERODEM INDIGNATIO.

CÆSAR, ijs querelis commotus, quùm obiter percontando, tum ex amicis HERODIS, qui illic aderant; tum ex ijs, qui ex Syriâ recens advenerant; hoc ſaltim cognoviſſet: HERODEM, *extrà regni ſui fineis, exercitum eduxiſſe*; neque ulteriùs in eius expeditionis cauſſam inquireret; magis etiam iratus, minaceis ad HERODEM litteras miſit;

Hâctenus ſe illo, tamquam amico, uſum; poſthàc pro ſubiecto & cliente habiturum.

Arabes quoqúe SYLLÆI, qui câdem de re ſcripſerat, litteris elati, & CÆSARIS offenſâ freti, neque latrones, qui effugerant; dedere voluérunt: neque pecuniam mutuam exſolvere: neque pro paſcuis, quæ ab eodem Herode conduxerant, quidquam numerare.

Quin & Trachonitæ, cum Arabicis latronibus coniuncti; impetu in Idumæorum præſidia facto, miris modis in eos ſæviebant.

HERODES, in quo, offenſo iam Cæſare, minus nimuſque aut fiduciæ, aut audaciæ eſſet; ea omnia licet ægrè, ferre cogebatur. quòd Cæſar eius legatos, quos ad cauſſam pro ſe agendam miſerat, primùm ne admiſiſſet quidem: & iterùm adventanteis, infecto negotio, dimiſiſſet. Quùm intereà SYLLÆVS, præſens, CÆSARI, plus æquo credulo, quidvis perſuaderet: & iam-tum ad maiora adſpiraret.

SYLLÆVS VICISSIM ACCVSATVR.

Poſtquàm enim OBODÆ iam mortuo, in regnū Arabiæ, Ænéas, qui commune regum nomen, ARETÆ, mox induit; ſucceſſiſſet: SYLLÆVS, illo per calumnias pulſo, principatum ſibi vindicare; & pecuniâ in Aulicos profusè diſtributâ, & factâ Cæſari magnorum munerum pollicitatione; uſurpare moliebatur. quòd hunc ARETÆ infenſum eſſe ſciret; qui ſe inconſulto, regnum illud adijſſet.

Miſit nihilo minus & ARETAS litteras ad Cæſarem, cum amplis muneribus; & in cæteris, auream coronam, quæ multis talentis æſtimaretur. Syllæumque accuſavit;

Qui ſervorum nequiſſimus, OBODAM (quo vivo, regni regimen ſuſceperat) veneno ſuſtuliſſet. "Quique Arabum coniuges adulterijs infamaret: & ingenti ære alieno conflato; viam ſibi ad occupandum regnum, muniret.

(Sed ne hos quidem legatos Cæſar audire dignatus eſt; & ſpretis muneribus, re infectâ abire paſſus eſt.)

Atque ita res in Iudæâ iuxtà, atque in Arabiâ turbabant; dum regum alter, Principatu, nondum ſtabili, ſuos coërcere non poſſet: & Herodes, veritus, ne iuſtâ etiam ſui defenſione Cæſarem magis irritaret, iniurias omneis, licet moleſtè, devorare cogeretur.

3946. Ab V. C. 747. Ab Act. pug. 25. | *DEC. LÆLIO BALBO, & C. ANTISTIO VETERE, Conſulibus.* | 4.

BELLEROPHONTEVS TIBERII, abiturientis, morbus.

Quùm CAIVS, Princeps iuventutis, prætextam poſuiſſet; & LVCIVS eódem maturitatis procederet; TIBERIVS, cui tot proſpera in dies ex voto adfluerent; duobus Conſulatibus, totidemque triumphis, ovatione & curru honoratus: ætate & valetudine integer. ſtatuit repentè ſecedere, & ab Aulâ ſe quam-longiſſimè amovére. Dubium, *Vxoriſne tædio*; (quam neque ob comperta adulteria criminari, aut dimittere audebat; neque ob faſtum domi perferre ulteriùs poterat.)

An; *ut vitato aſſiduitatis faſtidio, auctoritatem ſuâ abſentiâ tueretur; eamq; ſi quando ſui indiguiſſet Reſp. augeret.*

Opinati ſunt alij; Adultis iam Auguſti liberis, loco, & quaſi poſſeſſione uſurpati à ſe, ſecundi gradus, ſponte ſuâ ceſſiſſe.)

In præſentiâ verò, *honorum ſatietatem, ac laborum requietem*, prætendens; commeatum ab Auguſto petijt. Animo ita obfirmato; ut neque matri LIVIÆ ſuppliciter precanti: neque vitrico, deſeri ſe in Senatu querenti; quidquam conceſſerit. quin & ijs pertinaciùs retinentibus, cibo ſe per quatriduum abſtinuerit.

Factâ tandem abeundi poteſtate; relictis Romæ Vxore IVLIA, & DRVSO, ex AGRIPPINA, filio; confeſtim Oſtiam deſcendit; proſequenteis vix verbo conſolatus, & paucos admodùm in digreſſu oſculatus.

TIBERIVS RHODI DEGIT.

Ab Oſtiâ, oram Campaniæ legens, nuntio de Auguſti imbecillitate accepto; paulliſper ſubſtitit. Sed increbeſcente de ſe rumore; quòd ad rei maioris occaſionem diutiùs illic commoraretur; quamvis adverſis tempeſtatibus, Rhodum enavigavit. amœnitate & ſalubritate inſulæ iam inde captus, quùm ad eam ab Armeniâ rediens adpuliſſet.

Hic modicis contentus ædibus, genus vitæ civile admodùm inſtituit: ſine lictore, aut viatore, Gymnaſium frequentans: mutuaque cum Græculis officia, propè ex æquo, uſurpans.

COHORTES PRÆTORIÆ.

Intereà Auguſtus, quùm Iſtriam provinciam Italiæ adſcriſſet; eam in XV. Regiones, fluminibus,

nibus, montibus, populiſque diſtinxit.

Quumq́ue creſcente in dies potentiâ atque Imperij magnitudine, odia ſimul & invidiam augeri intelligeret; cohorteis prætorias novem ſuæ cuſtodiæ adlegit. Ita tamen, ut numquam plureis, quàm treis, ſimul in urbe eſſe paſſus ſit; caſq́ue, ſine caſtris, per hoſpitia diſperſas. Reliquas in æſtivis, & hibernis, circà finitima opida dimittere adſueverat.

Et quò plures partem reip. adminiſtrandæ caperent; nova officia excogitavit. *Curationem operum publicorum: viarum & aquarum; Alvei Tiberis: frumenti quoq; populo dividundi.* Triumviratum præterea, legendo Senatui; & alterum, recognoſcendis Equitum turmis; quoties opus eſſet. (Quâ de re, ſuprà.)

3947. Ab V. C. 748. Ab Act. pug. 26.	*AVGVSTVS poſtquàm, XII. Conſulatum, per XVII. à proximo Conſulatu annos, ſæpius oblatum, recuſaſſet: hoc demum anno, etiam ultro eumdem petijt.*	3.

Vt ſcilicet ampliſſimo præditus magiſtratu, CAIVM filium, tirocinio ſuo in forum deduceret: poſitâq́ne ibi, ex more, prætextâ, *Principem Iuventutis* nuncuparet. Collega AVGVSTO datus, L. CORNELIVS SVLLA.

CAIVS AVGVSTI F. PRINCEPS Iuventutis, in Aſiam miſſus.

CAIVS autem filius, ſumtâ iam virili togâ, Clypeis, haſtiſq́ue puris aureis, ab Equeſtri ordine donatus; & *Princeps Iuventutis* appellatus eſt.

Eumdem Auguſtus, mòx Conſulem deſignatum, circùm provincias & exercitus, cum Imperio Proconſulari, dimiſit. Adhibitiſq́ue, qui ætatem eius, haud ſatis maturam, regerent; M. LOLLIO, & P. SVLPITIO QVIRINO, in Aſiam proficiſci iubet.

Eam PHRAHATES nonnihil commoverat: occupatâque Armeniâ inſolentiùs ſe gerebat. Indignatus ſe litteris AVGVSTI, PHRAHATEN tantùm, omiſſo, *Regis Regum*, titulo; ſalutari.

SIMVLTAS INTER TIBERIVM ET CAIVM.

CAIVS, itinere in Syriam inſtituto, TIBERIVM, vitricum ſuum, Rhodi convénit: eiq́ue, uti natu maiori, omnem honorem detulit.

Sed TIBERIVS, (ut auctor eſt SVETONIVS) quùm ad eumdem, privignum ſuum, Orienti præpoſitum, viſurus, in Samum traieciſſet, animo à ſe alieniore ſenſit. Sic tamen, ut ille M. LOLLIVM, comitem eius & rectorem; tamquam pravitatis & diſcordiarum, C. CÆSARI, erga ſe, auctorem inculſaret: & è diverſo, SVLPITIVM QVIRINVM, laudatis in ſe eiuſdem officijs, magnâ in commendatione haberet.

ARABIA LVSTRATA. AFRICÆ VTRIMQVE ET ANTIQVITVS CIRCVMNAVIGATÆ argumenta.

Cæterùm CAIVS in Aſiâ variè inconſtanterq́ue ſe geſſit; laudíne propior, an culpæ! incertum.

Ex Syriâ in Arabicam expeditionem profecturus; DIONYSIVM ALEXANDRINVM, (eum qui Periegeſim, de ſitu orbis terrarum, ſcripſit) ut ſingula per otium pleniùs exactiuſque cognoſceret, & inſpiceret; cognitaq́ue in commentarios redigeret; præmiſit. Ipſe Arabiam eminùs tantùm proſpexit; & inde gloriam, an laureolam! petijt.

In Arabico Sinu res gerenti ſigna navium, ex Hiſpanienſibus naufragijs, agnita feruntur. Vnde, vel ex eo tempore, ex Hiſpaniâ in Orientem navigationes patuiſſe conſtet.

Sic & longè-anteà, HANNO, florente opibus & mercimonijs Carthagine, à Gadibus, ad Arabicum uſque Sinum, Africam circumvectus eſſe proditur.

Et contrà, CORNELII Nepotis ætate; EVDOXVS quidam, qui PTOLEMAVM LATHYRVM, Ægypti regem, fugerat; Arabico Sinu egreſſus, Gadeis eſſe pervectus.

AVGVSTVS intereà Romæ, exſtructis in Campo Martio ſedilibus ligneis; Athletas exhibuit. Item navale prœlium, cavato circà Tiberim ſolo. Et mòx aquam in Circum Flaminium induxit, in qua XXX. Crocodili telis conciſi ſint.

NVMEROSA PROLES CRISPINI FÆSVLANI.

Iiſdem Conſulib. CRISPINVS HILARVS, ex ingenuâ plebe Fæſulanus; cum liberis novem, (quo in numero, filiæ duæ fuerint) Nepotibus XXVII. Pronepotibus XXIX. Nepotibus IX. prælatâ Pompâ, in Capitolio immolâſſe memoratur.

EVRYCLIS LACONIS, PERFIDIA ET IMPOSTVRA.

Intereà dum HERODES dennò legatos, ad CÆSAREM, & in his NICOLAVM DAMASCENVM, miſiſſet; ſiquid fortè æquius per amicos ab eodem impetrare poſſet; EVRYCLES quidam, Lacedæmonius; vir domi nobilis; ſed pravo ingenio, & adulationis artificio exercitatus; in eiuſdem regis amicitiam hoſpitiumq́ue inſinuárat.

Quumq́us is pari fraude filios regis, & in his præcipuè, Alexandrum (cuius cum ſocero, ARCHELAO, amicitiam ipſi intercedere; & GLAPHYRAM, eius filiam, obſeqnijs colere, ſimulabat) ſibi devinxiſſet: Et hic, multa de matris caſu, de Patris iniuriâ, odio, & alienatione; aliaq́ne eius generis, tanquam in amici ſinum depoſuiſſet; homo perfidus,

primùm ANTIPATRO fratri; deinde Patri HERODI, eadem omnia (quæ non modò inſidiatum, ſed paricidij etiam, in adoleſcente offenſo, cupiditatem, præferrent, & arguerent) exquiſitis verborum fucis & ambagibus, patefecit. Et implacabilem Patri iram in filium concitavit.

Hoſpes ille, multis à rege talentis donatus, ad ARCHELAVM ſe contulit: Et præclaram ſe operam, in genero ALEXANDRO, in Patris gratiam reducendo, poſuiſſe commentus, ab eodem etiam pecuniam abſtulit. Sed in patriam reverſus, qùùm ibi paribus præſtigijs uteretur; in exilium expulſus malè perijt.

HERODES SVSPICIONIBVS INDVLGET, ET TORMENTIS VEritatem elicere tentat.

HERODES, in omnem ſuſpicionem effuſus, pronas delatoribus, & filiorum Alexandri atque Ariſtobuli, criminatoribus, aureis ultiò præbebat. Ab alijs, verò ſuſpectis; veritatem, eorum quæ deferrentur, quæſtione & tormentis, eliciebat.

Duo eius ſatellites, IVCVNDVS & TYRANNVS, robore & corporum proceritate anteà grati; ſed, ob offenſam, regiâ pulſi; inter equites, Alexandri ſtipatores, fuerant adſciti, & pecunijs muneribuſque honorati. Hi in ſuſpicionem, & ad quæſtionem vocati; poſt toleratos diu cruciatus, tandem faſſi erant; *Se ab Alexandro ſolicitatos; ut Patrem inter venandum, dum feras perſequitur, confoderent*. Eà fini lanceas ſibi à Venatorum præfecto; & arma, ALEXANDRI famulis, præbita.

Pòſt hos, præfectus arcis, Alexandrij, corripitur, & ad examen datur: qui Iuvenes intrà caſtellum recipere; & pecuniam regiam, ibidem depoſitam, ijs tradere, eſſet pollicitus.

Quæ quùm ille pernegaret; filius eiuſdem, prolatis in medium litteris, quæ manu ALEXANDRI ad præfectum eàdem de re eſſent perſcriptæ; vera eſſe pervicit. Licet ALEXANDER, id totum DIOPHANTO, ſcribæ, imitandi characteris perito; & ANTIPATRI malitiæ, adſignaret.

HERODES, iam quaſi de inſidijs certus; eos, qui torti fuerant & confeſſi, apud Hierichuntem, in populi concionem produxit; ut palam filios accuſarent. Quo facto, ijdem illicò lapidibus ſunt obruti.

Iamque concitum vulgus, pœnâ conſimili in ALEXANDRVM fratremque ferri & ſævire parabat; niſi HERODES, PHERORÆ & PTOLEMÆI operâ, popularem furorem cohibuiſſet; & Iuvenes vinctos in cuſtodiam dediſſet. Vt iam non tàm aliorum, quàm ſuâ ipſorum, opinione, pro condemnatis haberentur.

FILII VINCTI SE PVRGANT.

Fratres ita vincti, quùm iuſſi eſſent ſeparatim ſcripto prodere; *Quid & quantum in Patrem eſſent, moliti*; in hanc ſententiam ſcripſerunt: *Se neque inſidias in Patrem unquam cogitaſſe; nedum patraſſe. Conatos tantùm fugam; quibus, diutiùs in iſtiuſmodi ſolicitudine, & ſuſpicione, vivere, grave & durum eſſet.*

Et commodùm, ſub idem tempus, è Cappadociâ, MELA, unus è regijs Dynaſtis, ab ARCHELAO legatus, in aulam advenerat. Coràm quo ſiſtere ſe iuſſus ALEXANDER; & de tentatâ fugâ interrogatus; Ad ARCHELAVM, ſocerum, reſpondit, *ſeſe fugâ recipere conſtituiſſe: qui pollicitus eſſet Romam ipſos eſſe miſſurum. Cætera innoxios; neque durius quidquam in parentem, aut à pietate abhorrens, machinatos.*

Conficta magnam partem adverſariorum in ſe crimina: qui Satellitibus, alijſque, in auctiùs tortis, veritate nondùm liquidâ, mortem adproperâſſent: & per idoneos homines, vulgum in eos temerè concitâſſent.

CONIVGALIS FIDES.

His dictis, quùm ipſe, & MELA ad GLAPHYRAM deducti eſſent; ex quâ de inſidijs, in Patrem paratis, inquireretur: mulier vinctum maritum conſpicata, non ſine plangore ita ingemuit; ut qui aderant, lacrymas non tenerent; neque mandatis exponendis ſufficerent.

Tandem à Ptolemæo, cui fuerat commiſſus; Iuvenis rogatus; *An uxor conſilij conſcia eſſet? Qui poſſit*, inquit, *non eſſe, vitâ mihi carior, & communium liberorum parens?*

Ad quòd quùm mulier exclamâſſet; *Nullius ſe eſſe mali conſciam: Sed ſi id ſaluti eius conducibile exiſtimaret; ſe vel cum vitæ pernicie mentiri eſſe paratam; & nihil, factum infectúmve, inficiaturam.*

ALEXANDER verò mox ſubiecit: *Nihil ſe unquam impium animo præſumſiſſe, neque uxorem mali ullius eſſe conſciam*. Hoc tantum; *Ad ARCHELAVM decedere, unde Romam mitterentur, ſimul decreviſſe.*

HERODES iam-tum ARCHELAVM malevolentiæ ergà ſe convictum tenere ratus, litteras OLYMPIO & VOLVMNIO tradidit: iuſſis, inter navigandum, ad Eleuſam, Ciliciæ opidum, adpellere. & ARCHELAO ſcripta de novis actis reddere: & cum eodem expoſtulare; *Quòd regiorum impijs, adoleſcentium conatibus adiutorem participemque, ſe præbuiſſet.*

Inde Romam confeſtim navigarent. Et, ſi fortè Cæſarem à Nicolao legato placatum offendiſſent; redderent ei litteras; & argumenta criminum, convincendis Iuvenibus conſcripta.

ARCHELAVS quidem ingenuè confeſſus; *Iuvenes, ſi ad ſe veniſſent, hoſpitio accipere voluiſſe* (quòd, id utile & ipſis & Patri exiſtimâſſet; Nequid hic durius in eos, ob ſuſpiciones & diſſcidia; conſuleret) Neque eos tamen ad Cæſarem fuiſſe, temerè miſſurú; neque ulli malevolentiæ velificaturum.

Ij intereà, quos rex miſerat, Romam delati; Cæſari, quem regi reconciliatum invenerant; litteras reddidérunt.

NICOL. DAMASCENVS SYLLÆVM REGIS, ET ARABVM NOMINE, criminatur.

NICOLAVS namque, longè aliâ, quàm initiò propoſuerat, viâ, Cæſaris gratiam tentârat. Quùm ſiquidem Romæ animadvertiſſet, Arabas, qui eodem venerant, inter ſe diſſidere; & aliquot ex ijs, omnia SYLLÆI facinora patefeciſſe: & eo auctore, pleroſque ex OBODÆ regis cognatis necatos, ex

tos, ex litteris interceptis, coarguiſſe; ipſe SYLLÆVM (ita petentibus Aretæ legatis,) accuſandum ſuſcepit.

Illum regis ſui, dominíque Obodæ interfectorem; multos ex Arabum optimatibus, qui ſibi adverſarentur; è medio ſuſtuliſſe. " *Matronas complureis tàm Romæ, quàm in Patriâ, corrupiſſe.*

Ab eodem, Cæſarem mendacijs circumventum; quem nihil veri, de rebus ab Herode geſtis, docuerit.

HERODEM D. *talenta, quæ mutua Arabi, per iſtum* SYLLÆVM, *dediſſet, iure, & ex ſyngraphâ, quâ pignora etiam, poſt præſtitutum ſolutioni tempus, capi liceret; fruſtrà repetijſſe.*

Neque hoſtiliter aut præproperè quidquã egiſſe; ſed priùs Syriæ præſides, SATVRNINVM & VOLVMNIVM. *ſuper eâre, appellâſſe. Coràm quibus,* BERYTI, *quùm* SYLLÆVS, *per* FORTVNAM & GENIVM CÆSARIS *iuráſſet; ſe intrà XXX. dies pecuniam eam, cum perfugis aliquot, repræſentaturum; nihilque eorum ſtato die præſtitiſſet; præſides iterùm aditi, Herodi, & in Arabiæ fineis cum exercitu proficiſcendi, & pignorum capiendi poteſtatem fecerint.*

Quùm prætereà Trachonitæ latrones, primum XL. deinde plures, metu ſupplicij in Arabiam confugiſſent; Syllæum, qui eodem iuramento eos reſtituere tenebatur; agris donatis foviſſe, & prædis participaſſe. Ex quibus Herodes aliquot dũtaxat captivos, ſine ullo maiore regionis aut incolarũ incommodo, abduxerit.

Sed quùm vindicem iniuriæ exercitum, ſubita quædam Arabum manus invaſiſſet; & unus atque alter, ex regijs militibus, cecidiſſet; Regem tum demum repugnare coactum; XXV. ex hoſtibus, cum duce NACEBO *neque eo amplius; in acie occidiſſe. Quorum numerum adverſarius centuplo auxerit; & bis Mille Quingentosque occubuiſſe falsò rettulerit.*

SYLLÆVS DAMNATVS: ET REgnum Aretæ attributum.

AVGVSTVS, rebus ijs certò exploratis: inſpectis ſyngraphis, & præſidum reſcriptis; lectiſque civitatum de latrocinio querelis; ita mutatus eſt; ut, SYLLÆO capitis damnato, Herodem in gratiam receperit. Quumque ille in provinciam remiſſus eſſet, ut ære ibi alieno diſſoluto, ſupplicium lueret; ARETÆ nihilo minus CÆSAR ſuccenſebat; quòd regium nomen decuſque, ſe inconſulto, adijſſet.

Et Arabiam quoque ipſam HERODI tradere conſtituerat; niſi eius litteræ, quas OLYMPVS & VOLVMNIVS attulerant, id conſilij mutâſſent.

Illi namque, ubi placatum regi eſſe Cæſarem animadvertérunt; litteras ei, uti rex mandârat, reddidérunt, cum argumentis, quibus filios ſuos apertæ impietatis convicerat. Ijs namque perlectis, viſum eſt; regem iam ſenem, & à filijs infortunatum, altero regno non onerare.

Admiſſiſque poſtremò ARETÆ legatis; ijſque hoc tantùm nomine increpitis; *quòd rex eorum, Principatum temerè capeſſiviſſet;* munera ab ijs accepit: & illi regnum ſuâ auctoritate confirmavit.

FILII HERODIS CONDEMNANTVR accuſante Patre.

HERODI verò ſcripſit; *Dolere ſe eius vicem, qui filios haberet tali ingenio præditos. Siquid illi contrà pietatem auſi eſſent: ipſe in eos, ceu parricidas, animadverteret.*

Si fugam tantùm moliti; leniter, & ſalvâ pietate, caſtigaret.

Suadere denique; ut indicto apud Berytum, provinciale Romanorum tribunal, concilio; cum præſidibus, & adfini rege, ARCHELAO, cæteriſque amicis; *quid ſtatuendum ſit: ex communi omnium ſententiâ, diſpiceret.*

HERODES iam quaſi laxatis odiorum in filios habenis: & per nuntios, Berytum, convocatis, quotquot viſum fuerat Cæſari; præter Archelaum, (quem vel oderat; vel ſibi obſtaturum metuebat) filios quidem, quos producere ſtatim in Concilium nollet; in Platane, Sidoniorum vico; detineri iuſſit. Vndè, ſi fortè vocarentur; eos ſiſteret.

Ipſe verò, coràm CL. Viror. conſeſſu, ſolus ingreſſus; & accuſatione non tàm pro re tam miſerabili; quàm parenti parum decorâ, uſus; multa furoris, ac feritatis indicia, incondito geſtu ac ſermone, præferebat.

Nam præter poteſtatem, ſibi cum à naturâ, tum à Cæſare in filios datam; *Patriâ lege cautum eſſe; ut ſi cui aut à ſe, aut ab alijs accuſato, parentes, in caput, manus imponant; eos, qui circumſtent, ceu anteſtatos, ad pervicaceis & inmorigeros liberos ſaxis feriendos, atque ita neci dedendos, teneri.* Id quùm ipſi in patriâ, ſuoque regno facere expromtum eſſet; *Iudicum tamen calculos etiam exſpectare voluiſſe. Exemplum ederent ad poſteros; neque iſtiuſmodi inſidias negligerent.*

Iudices,

Iudices, qui nihil neque gratiæ; neque reconciliationi, Adoleſcentibus inauditis, loci relictum viderent; Patriam in HERODE poteſtatem pleriq́ue ſuffragando confirmárunt.

SATVRNINVS tamen, vir conſularis, (cum tribus filijs, qui legati Patris aderant) ſententiam ita eſt moderatus; *Vt regis quidem filios damnaret, morte verò adficiendos non cenſéret.*

Alter autem præſidum, VOLVMNIVS; quem maior pars ſecuti; capitali pœnâ plectendos apertè pronuntiavit.

HERODES, inde filios Tyrum ſecum abduxit: ubi ex NICOLAO legato, iam reduce, varianteis amicorum, quos ille Romæ convenerat, de filijs, eorumq́ue ſupplicio, ſententias intellexit: & paullo poſt Cæſaréam pervénit.

VARIÆ CONIVRATIONES IN REGEM DETECTÆ ET SVPPLIcijs expiatæ: Regiorum filiorum exitus.

Hic quùm TIRO quidam, regius miles, cuius filius, ALEXANDRO æqualis & amicus eſſet, multa in vulgum, & coràm rege, de Adoleſcentum innocentiâ liberè eloqueretur: Neque multitudinem tantùm plebeiam, tum Patris errorem ſævitiamq́ue damnare: tum iuvenum (qui ex reginâ uxore ſuſcepti, & omni virtute eximij e ent) calamitatem miſerari; ſed militarem etiam tur m, ducesq́ue ipſos, factû exſecrari & auct es eius infortunij abominari clamaret: Ille, & milites & duces, qui id factum carperent, aut ægriùs ferrent, nominatim edere iuſſus eſt. Eoſq́ue omneis rex, unà cum ipſo TIRONE, cuſtodiæ tradidit.

Quumq́ue, inter hæc, TRYPHON quidam, tonſor regius, ſe non ſemel ab eodem TIRONE, magnis præmijs ſolicitatum fuiſſe, regi indicâſſet; ut inter curandum, fauceis ei novacula præcideret: rex eum extemplò corripi, & cum TIRONE, eiuſq́ue filio, torqueri iubet.

Filius, ut Patrem ſævißimis cruciatibus eximeret, ceſſantibus tormentis, faſſus eſt: *Inter eos conveniſſe: ut Tiro, cui facilis ad regem aditus eſſet, manu eum ſuâ interficeret.*

Rex tum, nullo loco veniæ relicto, Trecentos militum duces, unà cum ijs, quos dixi, Tonſoreindice; & Tirone filioq́ue, in concionem producit: omneiſq́ue palàm excogitati in ſe ſceleris accuſat. Quos confeſtim multitudo, raptis ex obvio telis, aut ſaxis, oppreſſit.

ALEXANDER verò, & ARISTOBVLVS, Sebaſtenabducti; gulâ laqueo fractâ, interiérunt. Eorû corpora apud Alexandrium, communi, cum avo materno, alijſq́ue progenitoribus, ſepulturâ, ſunt recondita.

Hic mutui inter Patrem, filióſque odij, aut calumniarum, exitus.

3948. Ab V. C. 749. Ab Act. pug. 27.	*C. CALVISIO SABINO, & L. PASSIENO RVFO, Conſulibus.*

2.

AVGVSTVS, quoniam ob hominum frequentiam, iudiciorumq́ue multitudinem, duo Fora non ſufficerent; Tertium, quod extruere cæperat, necdum perfectâ MARTIS VLTORIS Æde; publicavit. Cautumq́ue eſt; *ut ſeparatim in eo publica Iudicia, & ſortitiones Iudicum fierent.*

CAIVS intereà in Syriam ingreſſus, quòd Iudæâ prætervectus, apud Hieroſolyma in Templo non ſupplicâſſet; velut peregrinarum religionum contemtor, ab AVGVSTO laudatus eſt.

FEDVS CAIJ CVM PHRAHATE.

PHRAHATES, cognito eius in Syriam adventu; non perinde ob metum ab AVGVSTO; quàm fidei popularium, quos nimiâ crudelitate exacerbaverat, diffiſus; SARASPADEM, ex filijs natu maximum, qui amicitiam fedusq́ue cum CAIO (redditâ, quam occupaverat, Armeniâ) coniungeret; illo præmiſit.

CAIVS, adoleſcentem humaniter acceptum, æquato utriuſq́ue partis numero, in Inſulam, Euphrate circumfuſam, ad colloquium invitat. Ita ut citeriorem ripam Romanus; ulteriorem Parthicus obtineret exercitus.

Vbi de conditionibus peractum eſt; prior Parthus, ut fiduciam oſtenderet; in citeriore ripâ apud CAIVM: hic poſterior; apud regium Iuvenem, in hoſtico, epulatus eſt,

Parthus, inter vina, M. LOLLII perfidiam, & plena ſubdoli animi conſilia, CAIO detexit. Quæ ille præ iracundiâ, cuius impotens erat; evulgavit: & LOLLIO ſuâ amicitiâ interdixit. (PLINIVS, hunc, ſexennio pòſt, veneni hauſtu, mortem præoccupâſſe ſcribit.)

SARASPADES autem, quem Pater iterùm, ad fedus cum CAIO confirmandum, miſerat; cuncta venerantium officia AVGVSTO delaturus; Armeniâ cedens, fratres treis legitimos; PHRAHATEM, CEROSPADEM, & VONONEM; duaſq́ue ipſorum coniuges, unà cum liberis; ex ARSACIDARVM gente omneis; CAIO obſides dedit. Sed hi omnes ex verſuto THERMVSÆ, Pellicis regiæ, conſilio, Romam miſſi eſſe traduntur.

THERMVSÆ ANCILLÆ ASTVS, ET AMBITIO.

Hæc Italici generis ancilla, inter alia munera, ab AVGVSTO, ſuperioribus annis, ad PHRAHATEM miſſa fuerat. Eamq́ue Parthus, tum ob formæ venuſtatem; tum illecebris, obſequioq́ue muliebri captus; primùm pro concubinâ; & poſtquàm ex eâdem illegitimum filium PHRAHATACEM procreâſſet; legitimæ etiam uxoris loco habuit.

Ea igitur,

Ea igitur, ut filio ſuo regni ſucceſſionem, defectis legitimis, præoccuparet; alios regis liberos, in obſidatum, Romam mittendos perſuaſerat. Neque fraus paucis pòſt annis, ſucceſſu caruit.

Phrahataces namque, initâ, cum inceſtuosâ matre, in Patris ſui cædem, conſpiratione; eoque peremto, regno potitus eſt. Cæterùm poſteà à proceribus regno deiectus, & trucidatus.

IOANNIS BAPTISTÆ ORTVS.

Zacharias Sacerdos, ex Leviticâ Abiæ familiâ, vicarius, dum vicem, ſive Ephemeriam ſuam, ſacris in Templo Hieroſolymitano adminiſtrandis, obiret; promiſſum ab Angelo Gabriele accepit, de naſcituro ſibi, ex Elisabetha, coniuge, iam effœtâ & ſterili, filio: qui Ioannes audiret.

Erant autem illæ xxiv. Sacerdotum Vices, antiquitùs ab Davide rege inſtitutæ. Et ſub Machabæis, poſt Templũ, quod Antiochvs Epiphanes profanârat, repurgatum; ceu poſtliminiò reſtituræ.

Earumque ſingulæ, plus quinque hominum ſacrorum Millia habebant, qui ſtatis diebus in Templo miniſtrarent; Victimas cæderent; Libamina offerrent, &c.

Ioannes itaque (Baptista) conceptus eſt, ijs, quos diximus Coſſ. Octavo Kal. Octob. Tempore Solennis Ieiunij. Olympiad. 194. anno primo. Anno Avgvsti, à Triumviratu inito, xxxix.

Zachariæ verò tum Adolendi Incenſi munus ſorte obtigiſſe traditur; quùm ab Angelo eſt ſalutatus. Et quod minorem divino promiſſo fidem tribueret, mutus pro tempore factus eſt.

HERODIS NEPOTES; EORVMQVE CONIVGIA.

Herodes verò rex, ſuos, ex filijs, Alexandro & Aristobvlo, (quos iam-tum interficiendos, Antipatro, ut diximus, maximè inſtigante, curárat) Nepotes; ſedulò liberaliterque in Aulâ educebat.

Alexander, è Glaphyra Cappadoce, duos mares; Tigranem & Alexandrvm: Aristobvlvs autem, è Berenice, Salomes filiâ, treis itidem mares, Agrippam, Herodem, & Aristobvlvm: & duas filias; Herodiadem & N. ſuſceperant. Vid. infr. Genealog.

Ijs iam adultis, Avus uxores deſpondit. Tigrani maiori, Pheroræ fratris ſui: & Agrippæ minori, ipſius Antipatri; Filias. Ac viciſſim, Antipatri filio, Aristobvli filiam N. Et alteram huiuſdem filiam, Herodiadem; Herodi, filio ſuo; quem ex alterâ Mariamme, Pontificis Simonis filiâ, progenuerat.

Hæc connubia rex, pupillorum ſolitudinem miſeratus, procuravit. Simul, ut iſtiuſmodi adfinitate, Antipatri, è filijs maximi, & heredis futuri, caritatem ergà eos invitaret. & quod concordiæ mutuæ, paciſque cauſâ; Nepotes cum Neptibus coniungi, cupiebat.

Cæterùm Antipater longè alia volvens, & ſuſpicans, qui poſteros fratrum ſuorum, Alexandri & Aristobvli, poteſtatis, aut regni Paterni ſocios, participeſve habere nollet; Patrem precibus inflexit; ut ipſi, Aristobvli; & filio ſuo, Pheroræ filiam, ducere pertineret.

Regi illi, qui ix. (aut x.) eodem tempore uxores habuerit; copioſa fuit ſuboles. quæ tamen intrà c. plus minus annos, paucis exceptis, tota perijt; & regnis, hic, ibi, excidit.

Seriem totius generis hanc ferè ex Iosepho & alijs collectam, damus.

HERODIS

HERODIS MAGNI PROGENIES.

HERODES Magnus, Antipatri Ascalonitę F. gente Idumęus: ritu, Iudæus Proselytus. x. habuit Vxores: & ex ijs VIII. fecundas, ac matres. Ex quibus

- Prima fuit Doris, (al. DOSITHEA; & DORCAS) plebeia; & privata. Ex quâ genitus
  - ANTIPATER. Cui nupsit N. ANTIGONI, qui proximus ante Herodem rex fuerat; Filia. (PETAVIO autem; est, MARIAMNE, Ariſtobuli Filia, HERODIADIS & AGRIPPÆ maioris ſoror.)
- 2. MARIAMNE, Hyrcani regis & Pontificis Filia, (Veriùs Neptis, ex Alexandrâ filiâ, quę Alexandro, Ariſtobuli Patrui Filio, nupſerat.) Hinc nati
  - 2. ARISTOBVLVS: cui ex Bernice Salomes regiæ ſororis; & Coſtabari Arabis, Filia; Nati ſunt
    - 1. ALEXANDER. Is ex GLAPHYRA, ARCHELAI Cappadocis Filia ſuſtulit. (Eadem Glaphyra, poſteà nupſit Iubæ, Mauritaniæ regi, & deinde Archelao, ipſius Alexandri fratri)
      - TIGRANEM: qui apud Armenios regnans, ſine liberis obijt.
      - ALEXANDRVM: qui genuit
        - Tigranē, Armeniæ reg. Et hic
        - ALEXANDRVM, qui Iotapen, Antiochi Comageni regis F. duxit; & rex fuit Lesidis in Ciliciâ.
      - (Hæc progenies. mòx ab initio à patrijs Iudæorum ritibus, ad Græcorum religionem tranſijt: & peregrè petijt.)
    - 1. AGRIPPA Maior: (qui & HERODES, Actor. 12. dictus) ex Cypro, Selampſus & Phaſaëli Filiâ, genuit
      - AGRIPPAM: qui rex Chalcidis, pòſt Herodem patruum. (Vltimus Herodiadarum Regum, B. Paullum audijſſe putatur. Actor. c. 25. & 26.)
      - DRVSVM: qui pubes mortuus eſt.
      - BERNICEN: quæ Herodi patruo, Chalcidis regi nupſit. (Actor. 24.)
      - MARIAMNEN: quæ deſponſa Iulio Archelao, Chelciæ Filio.
      - DRVSILLAM: quæ deſponſa Epiphani, filio Antiochi Comageni; nupſit Felici præſidi.
      - (Hic idem Agrippa, poſt Philippum, Tetrarcha; & rex totius Iudææ, à CLAVDIO Imper. conſtitutus, adiectâ Abilâ. Lyſaniæ ditione. Et poſt exſilium mortemque Herodis Antipæ; Galilæa & Peræa acceſſére. Idem, Cæſareæ ab Angelo divinitùs percuſſus, (Actor. 12.) quùm ſpectaculis, & ſacrilegæ populi acclamationi intereſſet.
    - 2. HERODES, Chalcidis rex. Cui nati ex MARIAMNE, Ioſephi & Olympiadis Filia.
      - ARISTOBVLVS, qui ex Salome, Herodiadis Filia (auctore Ioſepho) genuit
        - Herodem.
        - Agrippam.
        - Ariſtobulum.
      - (Huic videtur Nero Imperator, Armeniæ Minoris Principatum conceſſiſſe.)
      - (Hic alij, Herodem alterum filium adijciunt, qui itidem rex fuerit Chalcidis.)
      - Ex altera Vxore, quæ fuerit Bernice, fratris ſui Agrippæ filia; Nati dicuntur.
        - Bernicianus, & Hyrcanus.
      - (Hic Herodes à vermibus corroſus, poſtquàm IACOBVM maiorem interfeciſſet; & PETRVM vinxiſſet. Quod alij AGRIPPÆ fratri adſignant.)
    - 3. ARISTOBVLVS. Cui ex Iotape, Sampſigerami, Emeſenorum regis, Filia, nata eſt
      - Iötape ſurda.

HERODES

HERODES Magnus, Antipatri Aſcalonitę F. gente Idumęus, ritu, Iudæus Proſelytus. x. habuit Vxores: & ex ijs VIII. fecundas, ac matres. Ex quibus,

- 2ª. MARIAMME, Hyrcani regis & Pontificis Filia, (Veriùs Neptis, ex Alexandrâ filiâ, quę Alexandro, Ariſtobuli Patrui Filio, nupſerat.) Hinc nati
  - (3. HERODES, natu minimus, Romæ, ſine liberis, obijſſe traditur.)
  - 4. HERODIAS: Vxor Philippi Tetrarchæ. (Eam videtur Ioſeph. facere, Aretæ, Arabum regis, filiam. Et eamdem priùs nupſiſſe Herodi, regis Magni, ex Mariamme, alterâ, Simonis Pontif. natâ, Filio. Vnde nata filia,
    - SALOME. Quam vult Ioſep. nupſiſſe Philippo, illi Tetrarchæ. Quo ſine liberis defuncto, iterùm nupſerit Archelao, Herodis (qui frater Agrippæ maioris) Filio. Vnde nati 3. filij. de quibus ſuprà.

    (Ipſa certè Herodias, poſt natam filiam, (ſive ea Salome, ſive alia puella ſaltatricula ſit) relicto, & ſuperſtite marito, non ſine patriæ legis contemtu; in contuberniū ſe dedidit alteri Herodi, Antipæ; Tetrarchæ Galilææ, conſanguineo fratri mariti. Quod ob crimen increpiti à Ioanne Baptiſtâ.)

    His Ariſtobuli liberis quidam adijciunt, Mariammen alteram filiam; quæ nupſerit Antipatro, Herodis ipſius, & Doridis F.
  - 4. SALAMPSO; quæ ex Phaſaëlo, regis, ex cognomine Phaſaë lo fratre, Nepote, conſobrino ſeu Patrueli ſuo, ſuſcepit
    - 1. ANTIPATRVM: (Cui vult Serar. Cypron illam, Herodis, ex Mariamme, filiam nupſiſſe. Ex qua nata Cypros altera.)
    - 2. (HERODEM, & Alexandrum. qui ſine liberis mortui.) Alexandram. quæ TIMIO, Cyprio Viro, nupta. & ἄπαις.
    - 3. CYPRON: quæ nupſit Agrippæ Maiori, Ariſtobuli filio. Vnde nati 5. Liberi. de quibus ſuprà
  - 5. Cypros, quæ nupta Antipatro, regis, ex Salome ſorore, & Coſtabaro Nepoti, ſuſcepit.
    - Cypron: quæ nupſit Alexæ Selcio, Alexæ Filio; undè altera
      - Cypros.
- 3. Fuit MARIAMME, altera, SIMONIS Pōtif. filia. Ex quâ natus,
  - HERODES: cui vult Ioſeph. Herodiadem, Ariſtobuli filiam nupſiſſe, & ex ea genuiſſe Salomen. (Certum tamen eſt, Herodi alteri prioribus nuptijs iunctam fuiſſe, Aretæ, Arabum regis, filiam. quam repudiatam ad Patrem remiſerit.) Vid. inſr. in Antipâ.)
  - (Hunc Pater teſtamento, quod Romam ad Auguſtum miſit; ſi ANTIPATER, Doridis Filius, priorè vita exceſſiſſet; regni ſui ſucceſſorem declarárat. Sed cognitâ matris in ſe fraude; ex tabulis expunxit.)
- 4. MALTHÀCE, (al. Marthaca) Samaritis. Ex quâ Nati,
  - 2. ANTIPAS, (qui & Herodes ſimpliciter, natu omnium minimus.) Tetrarcha Galilææ & Peræx. Ioan. Baptiſtam capite truncavit; & Dom. CHRISTO capto inlultavit. (Vulpes ab eodem dictus.) Prior huius uxor, Aretæ, Arabum regis, filia. Deinde Herodias adultera. Cum quâ Lugduni unà exſul; & indè in Hiſpaniam ſugiens, perijt. Eiuſque Tetrarchia donata Agrippæ maiori.)
  - 1. ARCHELAVS, maior, (Herodes Palæſtinus, Dioni.) Is in Iudæâ, pōſt Patrem, ex teſtamento, & Cæſaris Auguſti voluntate, regnavit. Ipſoq; itidem Viennam, in exiliū, relegato; & Iudæâ in provinciæ formam redactâ, Syriæque attributa; miſſi ſunt prætores, ſeu præſides, COPONIVS, PILATVS, &c.

    (Nupſerat iſti Archelao priùs Mariamme, quam reiecit. deinde inceſtis nuptijs, Alexandri, fratris viduam, Glaphyren, ſibi inauſpicatò adſcivit.)
  - 3. Olympias: Quam uxorem ſibi coniunxit IOSEPHVS, regis frater, ſive veriùs Patruelis. Vndè nata
    - MARIAMNE; Vxor Herodis, Ariſtobuli F. Ex quo nati; qui ſuprà.
- 5. CLEOPATRA, Hieroſolymitana. Vndè
  - HERODES: Cuius uxor Salome, ut vult Ioſeph.
  - PHILIPPVS: Batanææ, Ituræx, Trachonitidis, &c. Tetrarcha.
  - (Maritus Herodiadis. iuxtà Euangeliſtas. ſecundùm Ioſeph. Salomes, eiuſdem filiæ.)
- 6. PALLAS undè natus
  - PHASAELVS
- 7. PHÆDRA. indè nata
  - ROXANE
- 8. ELPIS. indè nata
  - SALOME

Præter has omneis, duæ aliæ; Vna fratris filia; & altera Conſobrina, N. N. ſteriles fuére. Ex iſtis duabus, Gorionides, unam facit, Herodiphilē, quaſi, Herodis amicam. Ἀδηλο

PHARISÆORVM OBSTINATIO.

Quùm ſub id tempus, quo ANTIPATER, ſublatis æmulis, gratiâ, aut ſimulato obſequio, plurimùm ferè ſolus,apud regem Patrem pollebat;tota pænè Iudæorum gens fidem ſuam regi, Cæſarique iureiurando obſtrinxiſſet: PHARISÆI; qui in cæteris,exactiorem divinæ legis cognitionem & cultũ ſibi vindicabant, (*genus hominum aſtutum, & arrogãs,* (teſte Ioſepho) *& ſummis poteſtatibus, prætextu pietatis, ſubinde infeſtum*) numero, ad ſexies Mille, animis obſtinátant, *ſacramentum non dicere.*

Quo nomine quùm à rege HERODE multati eſſent; & pro ipſis, tamquam caris DEO capitibus, PHERORÆ uxor, multam perſolviſſet; illi, ceu quoddam gratiæ pretium; &, uti futurórum, ex divinis (ut præferebant) colloquijs, præſagi, vaniſſimè prædixerant: Deo ita placitum. "*Vt regnum ab* HERODE, *eiúſque progenie, in* PHERORAM *maritum, communeiſque liberos, aliquandò transferatur.*

DOMESTICÆ IN REGIA HERODIS SIMVLTATES.

Ea quùm ad regem, per SALOMEN,permanâſſent; multi, ex Phariſæis, in crimine deprehenſi, cum domeſticis conſcijs, morte multati ſunt.

Ipſe fratri PHERORÆ; ut mulierem,recẽtis conſpirationis participem; quæque non modò marito ſuo auctor fuiſſet,ut regiarum virginum cõditionem ſperneret: ſed ruptis etiam naturæ legibus, occulta inter fratres fereret diſſidia; longè à ſe ablegaret, imperavit.

PHERORAS,vehementi regis oratione perculſus, aiebat tamen; ſe, *Et fraternæ pietatis iura perſanctè culturum; & nequaquam à coniugali fide ac caritate diſceſſurũ. Qui emori mallet; quàm caræ uxoris contubernio carere.*

Rex irâ in fratrem ſuppreſsâ, ſatis habuit pro tempore, ANTIPATRO,eiuſque matri,domeſticâ PHERORÆ cõſuetudine interdicere: & frequentia, ſuſpectaque regiarum mulierum conventicula inhibere.

Quod illi omnes palàm facturos polliciti: convivia nihilo minus inter ſe clanculùm mutitabant. & ANTIPATER, in primis, atque ipſe PHERORAS,inter ſe concordes,cõſilia in regis perniciem moliebantur.

ANTIPATER ROMAM ITERVM mittitur,cum Patris teſtamento.

Veritus nihilo minus ANTIPATER; ne ulteriùs ſerpendo, Patris odia in ſe quoque redundarent; Amicis, qui Romæ degebant, ſubornatis, Patrẽ per litteras admonendum curat: *Vt quàm-maturrimè ſe, filium, ad* CÆSAREM *dimitteret.*

Eum itáque rex,cum ampliſſimis muneribus, & tabulis Teſtamenti, (quo ANTIPATRVM ipſum, à morte ſuâ regem; aut, ſiquid illi priùs humanitùs accidiſſet; HERODEM, filiâ SIMONIS, Pontificis, progenitum; declarabat) Romam tranſmiſit.

SYLLÆVS ITERVM ROMÆ ACCVSATVR.

Venerat eódem fortè, ſub idem tempus, SYLLÆVS ille Arabs, (qui priora Cæſaris mãdata neglexiſſe; aut pœnas evaſiſſe putetur.) Illum ANTIPATER, eorumdem criminũ, quibus anteà per NICOLAVM fuerat traductus; reum apud CÆSAREM egit.

Acceſſit adhæc, ARETÆ accuſatio; quæ illi multorum ſummæ dignitatis hominum, & in ijs SOHEMI, viri magni cædem,Petræ perpetratam, obiectaret.

Prætereà,quùm idem SYLLÆVS, quemdam ex regio ſatellitio, CORINTHVM, Arabẽ origine, cuius fidei rex HERODES plurimum tribuebat, pecunijs corruptum, eò induxiſſet; ut regis ſui cædem polliceretur. eaque res per Fabatum, Cæſaris procuratorem, regi indicata eſſet: Corinthus,cum duobus Arabibus, Syllæi amicis, (qui propoſiti facinoris exactores, vel etiam adiutores, advenerant) tormentis adhibitis de facinore cõvicti; & vincti, à SATVRNINO (apud quem delati fuerant) Romam(ubi amplius aut iudicarentur, aut punirentur) ſunt tranſmiſſi.

PHERORAS, quòd ab amore coniugis diſiungi non poſſet; in Tetrarchiam ſuam, ex Aulâ, ablegatus; eam quidem iniuriam æquo ſatis animo accepit; ſed iuſiurandum in deceſſu adiecit: *Se, vivo fratre illuc non eſſe reverſurum.* Adeò, ut à fratre, iam ægrotante,& quaſi moribundo,ad mandata quædam acci-

dam accipiendaaccitus; præ ſacramenti religione venire recuſárit.

PHERORÆ EXITVS.

Ipſe rex contrà iam convaleſcens, adfectu nihil remiſſo, ad PHERORAM, quùm in morbum gravem incidiſſet, vel invocatus, viſere non eſt gravatus. Et corpore mortui Hieroſolymam tranſportato; publico id luctu, & magnificâ ſepultura honoravit: & vulgarē, de præbito fratri veneno, ſuſpicionem, facilè à ſe amovit.

Hunc ille vitæ exitum ſortitus; unus ex auctoribus cædis filiorum regiorum, ALEXANDRI & ARISTOBVLI. Sed pæna ſceleris, ex PHERORÆ interitu exorſa, in ANTIPATRVM auctorem, DEO ita fratricidij ultionem repoſcente, tranſijt.

PATRIS IN ANTIPATRVM ODIA.

ET DE VENENO INQVISITIO.

Quùm namque PHERORA mortuo, ex Taphnitis duobus, eiuſdem libertis, cognoviſſet rex, fratrem veneno ab uxore petitū obijſſe; ex ancillis DORIDIS, & ſuſpectarum mulierum, ad tormēta raptis, arcana omnia; occulta earum inter ſe convivia & conventicula; & quos ipſe frater privatos, cum ANTIPATRO ſermones clam habuiſſet; odiúque ergà ſe filij; & ſparſas paſſim de ipſius ſævitie, & longævitate querelas; extorſit. Et mòx DORIDEM, ANTIPATRI matrem, in aperto malitiæ crimine deprehenſam; & ornamētis, quæ illi donárat; ſpoliatam, è regiâ eiecit.

Tum poſtquàm ex ANTIPATRO quodam Samaritâ, filij cognominis procuratore, intellexiſſet; venenum illud ex Ægypto miſſum à THEVDIONE, DORIDIS fratre, ANTIPATRI avunculo; & PHERORÆ traditum; quo (filio Romæ abſente, & proptereà minus ſuſpecto) Patrem ex convento tolleret. Idque penes PHERORÆ uxorem eſſe, quæ à marito adſervandum accepiſſet. Mulier de veneno per regem rogata; faſſa quidem eſt: Sed dum ad id coràm adferendū properare ſimulat; ut tormenta præveniret, è tecto ſe præcipitem dedit.

Cæterùm caſus letalis non fuit. Et poſtquàm ſe recollēgit, rege incolumitatem, ſi vera prometet, & ipſi & familiæ pollicente, hæc addidit:

Venenum ex Ægypto, ab ANTIPHILO, ex fratris medici officinâ, adlatum; ſed ab ANTIPATRO in regis perniciem cōparatum.

Id THEVDIONEM, domum ipſius intuliſſe ſeque à PHERORA acceptum adſerváſſe.

Quumque ille in morbum incidiſſet; & tu, inquit, ô rex, officioſè ad eum viſendum curandumque veniſſes; commotus ille tuâ ergà ſe benivolentiâ, & ad parem pietatem inflexus; Se ab ANTIPATRO circumventum indoluit; qui peſtiferis conſilijs, & veneficis miniſterijs, Patrem ſuum, fratremque ipſius, appetere auſus eſſet.

Et ſine morâ; ne, inſtante vitæ termino, parricidiali animo & facinore maneis maiorum contaminaret; néve ultricem eius ſceleris conſcientiam ad inferos deferret; venenum properè, & coràm adferri, & ipſo inſpectante, concremari iuſſit. Ex quo pauxillum, in Pyxide, quàm vides, in dubios caſus, mihi reſervarim.

Vocata quoque eſt in partem criminis ex fratrum confeſſione, tamquam arcanorum omnium particeps, licet egregiè conſcientiam diſſimularet; MARIAMME, ſummi Pontificis filia.

Quâ etiam abiectâ; rex filium eius HERODEM, quem heredem regni, ANTIPATRO ſuccidaneum, declarárat; è teſtamenti tabulis diſpunxit. Et ſocero ipſi, SIMONI, Boëthi Filio, ſacerdotium abrogavit; eique MATHIAM, THEOPHILI Hieroſolymitani Fil. ſubrogavit.

PONTIFICVM IN IVDÆIS SVCCESSIO ET SERIES.

Haud abs re facturus videor (quoniam HERODES hic, regno, quod ad ſe minimè pertinebat, non contentus; ius etiam in ſummum Pontificatum ſibi vindicans; Pontifices, nequaquam ex generis ſacerdotalis ſucceſſione, neque vitæ perpetuitate; (exemplo fortè-an à prioribus Syriæ Tyrannis ſumto;) conſtituit) ſi breviter ſeriem eorumdem ab origine Pontificum, de quibus ſparſim egimus; & ſubſecutam in ijs eligendis varietatem, pertexere, & ſub unum conſpectum dare coner.

AARONE, poſtquàm ſummum Dei ſacerdotium, in Deſerto, ann. 39. geſſiſſet, defuncto; mòx, & continenter, filij ſucceſſére. Eorumque poſteritati idem honos manſit perpetuus: neque vel regibus ipſis, alio genere oriundis, permiſſus. Fuērunt autem univerſi, à primo AARONE, ad Phanaſum (al. Dinaſum) uſque, (quem ſub belli Iudaici exitum, ſeditioſi, Pontificem ordinárunt) LXXXIII. (Ioſeph.) al. 84.

Ex his XIII. ſacris præfuērunt, ex eo uſque tēpore, quo primùm MOYSES, in Deſerto, erexit DEO Tabernaculum; dum Salomon Hieroſolymis

Templum ædificâſſet.

Duorum verò AARONIS filiorum, ELEAZARI & I. THAMARI, poſteri; cootinuatâ ſerie eam dignitatem ſuſtinuérunt: hâc ſerie.

ELEAZARVS, AARONIS F. PHINEES F. ABIVD (al. Abiſue F BVCHVS (al. Bocci) F. OZIS F. ZARAIAS F. MERAIOTH F. AMARIAS F. (*Hi IX. cum Heli, ſub Iudicibus, per ann. 395. floruère.*

Poſtea ex domo ITHAMARI, in Pontificatum ſucceſſere hi:

1. HELIS (qui & Iudex populi fuit.)

(Optoantur quidam & Samuelem. poſt Helis mortem, non modò populo iura dixiſſe; ſed Pontificatu etiam perfunctum eſſe.)

2. ACHITOB F. (veriùs Nepos, ex Phinée, illo, qui capiâ Arcâ à Philiſthæis in acie cæſus.)

3. ACHIMELECVS (al. Achias) F.

4. ABIATHARVS F. (Hi tres poſtremi, ſub Samuele, Saule & Davide, annis 80. ſuum quiſque muous adminiſtrárunt.

Et ſub iſtis XIII. quos iam generatim commemoravi, Pontificibus, Reip. apud Iudæos adminiſtratio, primò penes Optimateis fuit: Deiode ad Iudices; & poſtremò ad reges tranſijt.)

Tempus autem ex quo Hebræi, duce Moyſe, ex Ægypto demigrárunt, uſque ad Templum à Salomone rege conſtructum; Ioſe. putat, annor. DCXII. Veriùs (3. reg. 6.) CDLXXX.

BARVCHVS (al. Sadoc) ex Eleazari iterùm ſtirpe; pòſt necem Abimeleci, unà cum Abiatharo, illius filio, Pontifex fuiſſe cenſeatur. Et deinde ſolus, deiecto per Salomonem Abiatharo. atque adeò primus, Templo recèns exſtructo.

Poſt iſtos XIII. Pontifices, partim ex Eleazari, partim ex Ithamari ſtirpe proſatos; alij XIIX. ſunt conſecuti. qui à tempore Salomonis regis ſibi uſq; & uſque ſucceſſére, dum Nabuchodonoſor, Babyloniorum rex, Templum incendit; & unà cum totà gente, Ioſedechum quoque Pontificem, in Babylonem abduxit.

Fuere autem, præter SADOCVM, hi:

ACHIMAAZ, SADOCI F. ſub ROBOAMO. AZARIAS F. ſub ABIA.

IORAM (al. Ioannam) F. ſub IOSAPHAT.

ISVS (al. AZARIAS) F. ſub IORAM.

AXIORAMVS (al. Amarias) F. ſub Ochoſiâ.

(Hic alij Ioiadā interponunt: dubiū, an Amariæ F.)

PEOAIAS, Ioiadæ fortè F. ſub Ioâ.

SVDEAS (al. Sedechias) F. ſub Amaſiâ.

(Hic fortéan idem cū Ioiada ſacerdote, qui Ioam regem Iudæ inunxit; diciturque Pontifex, 4. reg. c. 12. Vixitque, teſte Ioſ. annos CXXX. Huius filius, Zacharias Propheta, lapidibus ab eodem rege, oppreſſus.)

IOEL (al. Iulus, & Azarias) Sudéæ F.

IOATHAN, F. qui & Azarias dictus reſtitit OSIÆ regi, incenſum adolenti.

VRIAS (al. Achitob) F. ſub Achazo rege Iudæ.

NERIAS (al. Maraioth) Ioathæ F. ſub Ezechiâ.

OOSAS, F. (al. Sadoc, & Oſaias, & Eliachim) ſub Manaſſe, & Iudithâ.

SELLVM, F. qui & Meſollam. ſub Amone.

HELCIAS, F. ſub Ioſia rege, deperditum hactenus Deuteronomij Librum invénit.

(Hic ab alijs interponitur Azarias, ſub Ioakimo.)

SARAIAS, F. ſub Sedechjâ. Interfectus in Reblathâ à Nabuchodonoſore.

IOSEDEC F. in captivitate Babylonicâ Patri ſucceſſit.

Horum XIIX. Pontificatus, ſub Regibus, (teſte Ioſeph.) explevit universè tempus CDLXVI. annor. menſium VI. & X. dierum.

Pòſt LXX. captivitatis Babylonicæ annum, quum CYRVS Perſa, remiſſis è Babylone in patriam Iudæis, Templum denuò condere permiſiſſet:

IESVS, (al. IOSVE) IOSEDECI F. ſummum ſacerdotium capeſſivit.

Hic, eiuſque poſteri, XV. universè, uſque ad Antiochum Eupatorem, Syriæ regem, popularem an Ariſtocraticum? reip. ſtatum, per annos CCXIII. adminiſtrárunt, hac ſerie.

IESVS iſte, Ioſedeci F. redux è Babylone in patriam, cum ZOROBABELE Templum reficere cæpit.

IOACIMVS, F. (Eum putant quidam, qui tēpore Iudithæ, Eliachim dictus eſt.)

ELIASIBVS F. IOOAE (al. IOIADAS ss. F)

IONATHAS Filius (qui Ioſepho Ioannes al. Iannéus.)

IADDVS, F. qui & IEODA, & ADV. ALEXANDRVM M. victorem Hieroſolymis accepit, ab eodem cultus: & eodem cum eo anno mortuus.

ONIAS, I. F. SIMON IVSTVS F.

ELEAZARVS, ONIÆ F. (Is ad PTOLEM. PHILADELPHVM, regem Ægypti, Biblia, unà cum LXX. Interpret. traditur miſiſſe.)

MANASSES, Iaddi Pontif. F. ONIAS, II. SIMONIS Iuſti F. (Is Ptolemæo Euergetæ tributa ſolvere detrectavit, ſed non impunè.)

SIMON II. ONIÆ II. F. SIMONIS I. N.

ONIAS III. Simonis II. F.

(Ad hunc ARIEVS, rex Lacedæmonius, Legationem miſit. Vid. Lib. Machabæor. PLVT. & PAVSAN.)

IESVS, qui & IASON, ONIÆ frater, Simonis, II. F. ab Antiocho Epiphane creatus:

Et ſeditione concitatâ primus, ab eodem rege abdicatus eſt:

Et Pontificatus, qui eátenus perpetuus, ad tempus dari cæptus.

ONIAS IV. qui & Menelaus, Simonis II. F. Iaſonis frater: ab eodem Epiphane creatus, & pòſt necatus.

(Liber Machab. fratrem facit Simonis cuiuſdam Beniamitæ, qui Oniam III. accuſárat apud Seleucum, Syriæ regem, & ſeditionem moverat.

LYSIMACHVS, MENELAI frater. (Alij hunc prætereunt. vel eo amoto, MENELAVM tradunt ad Pontificatum redijſſe.)

Cęterum Antiochus rex poſtquam ONIAM, cognomine Menelaum, vita ſimul ſacerdotioq, apud Berytū, privaſſet; & filiū eius à ſucceſſione repuliſſet; Ipſe, per Lyſiam, ducem ſuum, (veriùs, Demetrius

trius rex, Seleuci, qui frater Epiphanis filius) Alcimum qui Ioſeph. Iacimus, ſive Ioacimus) Pontificem conſtituit. Ex poſteris quidem Levi; ſed non ex Aaronicâ Eleazari, aut Ithamari familiâ.

(Huius odio, ONIAS, ONIÆ III. Pontificis F. ad Ptolemæum Philometorem confugit; & Templum alterũ, Hieroſolymitano æmulũ, in Heliopôli Ægypti, cõdidit; eique ceu Põtifex præfectus eſt.)

Alcimus, Pſeudo-Pontifex, poſt trienniũ in Pontificatu exactum, mortuus, ſucceſſorem nõ habuit: ſed civitas per ſeptennium Pontifice caruit.

Deinde poſtquam Aſſamonæorum familiæ, Iudaicæ gentis Principatus, acceſſit; Sacerdotiũ etiam ab ijſdem, qui tũ Maccabæi dicti, adminiſtrari cæpit. Et auſpice Mathaniâ, Patre, bella adversùs Macedonas, Aſiæ & Syriæ reges, pro libertate, & divinis legibus, poſteri geſſérũt. Ex Tribu quidem Levitica, & vice Ioaribi; ſed non ex Aaronicâ Eleazari familiâ.

IVDAS, Maccabæus, Matathiæ F. à populo lectus, (Vivente adhuc Alcimo) regionem omni idolorũ impietate expurgavit. Reges Syriæ Antiochos, Epiphanem & Eupatorem; & Demetrium, Seleuci Fil. ſacris armis exercuit & vicit. Ann. ut volunt. 3.

IONATHAS, frater, anno Principatus IX. Pontifex ab eodem populo declaratus eſt.

SIMON frater, in Principatum Pontificatumq́ue ſuccedit, iam quaſi hereditarium.

(Hic abſtulit iugum gentium ab Iſraële, arce Sionis receptâ.)

IOANNES Hyrcanus, filius.

ARISTOBVLVS, F. qui primus ad ſtolam Pontificiam regium diadema nomenq́ue adiecit.

Et quod Sadducæus eſſet; Sacerdotis nomen, ceu vile, aſpernatus eſt.

ALEXANDER Iannæus frater. Rex & ſacerdos. Sadducæus, Phariſæorum hoſtis.

Is moriens Alexandræ uxori, regnum, & ius arbitriumq́ue deligendi Pontificis permiſit. Illa autem id maiori filio, addixit.

HYRCANVS, II. F. poſt matrẽ rex & Põtifex ſimul.

ARISTOBVLVS, frater minor, matre mortuâ, & bello concitato, Hyrcanum fratrem, Pontificem, victum, ad privatam vitam redegit: & ſibi regnum cum ſacerdotio vindicavit.

HYRCANVS, II. frater, à Pompeio Magno, captis iam Hieroſolymis, reſtituitur: & Ariſtobulus cum liberis vinctus Romam abducitur.

ANTIGONVS, Ariſtobuli F. capto à Parthis Hyrcano, per eoſdem rex cõſtitutus eſt. Is urbe à Soſio, M. Antonij duce, & Herode Aſcalonitâ, Antipatri filio, rege adverſario, expugnatâ, captus, & Antiochiæ, iuſſu Antonij, pœnâ capitali adfectus eſt.

In eo deſijt ſceptrum, & Aſſamonæorũ cognatio.

HERODES autem accepto à Romanis; & ab Auguſto, pòſt Actiacam victoriam, cõfirmato regno; deinceps non ex Aſſamonæo genere Põtifices creare, ſuæ ignobilitatis cõſcius, curæ habuit; ſed quibuſvis, qui ex ſacerdotum ordine eſſent, etiam obſcuris, eam dignitatem cõceſſit. Ab eius regni initio, ad exſcidiũ Templi, XXIIX. Pontifices, numerat Ioſep.

ANAELVS, (al. Ananolus) Levites Babylonius, ab Herode ſubſtitutus, & remotus.

ARISTOBVLVS, Alexandræ, quæ Hyrcani regis & Pontificis fuerat, Filius; & Mariammes, Herodis uxoris, frater. Eo per fraudem necato,

ANAELVS, iterùm, ab eodẽ rege datus; & remotus.

IESVS, PHABETIS, F. alienigena, ab eodem datus, & remotus.

SIMON Boëthus, (ſeu Boethi F.) Alexandrinus, alienigena, ſocer regis; datus, & remotus.

MATHIAS, Theophili F. Hieroſolymites, ab eodem datus. (Is quùm noctu ſomniaſſet ſe cũ muliere rem habuiſſe; poſtero die Ieiunij,

IOSEPHVS, Elimi F. cognatus, pro eo, ſacerdotali munere functus eſt.)

IOAZARVS, Simonis Boëthi F. Mariammes, alterius regiæ uxoris, frater, ab eodem datus. (Sub eo (ut quidam volunt) natus, IESVS CHRISTVS.)

Idem ab Archelao rege, Herodis F. & ſucceſſore, remotus

ELEAZARVS, frater, ab eodem Archelao factus & remotus

IESVS, Siæ F. ab eodem datus & remotus.

IOAZARVS iterùm ab Archelao factus: Sed poſt relegationem Archelai, à Quirino, Proconſ. Syriæ, remotus; imperante tum adhuc Auguſto.

ANNA, ſive Ananus, Sethi F. à Quirino datus; ſed à Valerio Grato, Iudææ procuratore, iam Tiberio imperante, remotus.

ISMAELVS, Fabi F. ab eodem Valerio datus & remotus

ELEAZARVS, Annæ F. ab eodẽ datus & remotus.

SIMON, Camithi F. ab eodem datus & remotus.

IOSEPHVS Caiaſas, Annæ Pont. gener, ab eodem Valerio datus. (Sub eo CHRISTVS Dom. paſſus eſt.)

IONATHAS, Annæ Pont. F. à Vitellio, Syriæ Proconſ. datus; imperante iam Caio. Sed ab Agrippâ Herode, rege Iudææ, (al. Chalcidis) remotus.

THEOPHILVS, Annæ Pont. F. ab eodem Agrippâ datus; & imperante CLAVDIO, remotus.

SIMON, Boethi Pont. F. Canthara cognomẽto, ab eodem Agrippâ datus & remotus

MATTHIAS, Annę Põt. F. ab eodem dat. & rem.

ÆLIONEVS, (al. Mathias Elinæus) Simonis Cãtharæ, (Al. Cithæi) F. ab Agrippâ Herode, rege datus; & ab Agrippâ II. fratre, rege Chalcidis, remotus, CLAVDIO imperante. Et SIMON CANTHARA iterum ſubſtitutus.

IOSEPHVS, Camyti (al. Camæi) F. ab Agrippâ, rege Chalcidicæ, datus & remotus; NERONE imperante.

ANANIAS, Nebedæl (al. Annæ) F. ab eodem Agrippâ dat. & rem.

(Hunc B. Paullus parietem dealbatum vocavit. Actor. 23.)

ISMAELVS, Siæ F. (Alij confundũt cum IESV Gamalielis Filio) ab eodem Agrippâ datus. & Romæ obſes retentus.

IOSEPHVS Cabus, Simonis Cantharæ F. ab eodem rege dat. & remot.

ANNA, ſive Annanus, Annæ Pont. F. ab eodem rege dat. & rem.

(Hic Iacobũ minorem, fratrẽ Domini, interfecit.)

IESVS, Damnei, (al. Mnaſcæ) F. ab eodem rege dat. & rem.

IESVS, Gamalielis F. ab eodem dat. & rem.

MATTHIAS; Theophili F. ab eodem dat. (& rem. Sub eo inceptum bellum Iudæorum contrà Romanos)

PHANNIAS, (al. Phanaſſus, & Phinéus, & Pherut) Pheniclis (al. Samuelis F. homo ruſticus & alienigena; & ſorte, populo tumultuante, factus Pontifex. Sub eo Hieroſolymâ à Tito captâ & incensâ, bellumque terminatum. *Hæc ſere ex I[illegible] & alijs.*

Ab HERODIS Principatu, [illegible] I. ſeph. [illegible] in diem, quâ ſub T[illegible]o VESPAS[illegible] F. Vrbs de[illegible]gravit; universè XXIX. numero Pontificatum geſſere. Eorumque ſacerdotij tempus C. & VII. annis comprehenſum eſt. De his hactenus;

NOVÆ IN REGIA TVRBÆ, DOLO ANTIPATRI.

Inter cætera Herodis turbamenta, & alterna regiæ familiæ crimina, venit Romà Bathyllus, Antipatri filij libertus. Qui ad eculeũ datus, faſſus eſt, ſe venenum (virus erat aſpidum) adtuliſſe, quod ſolis patroni ſui, matri, & patruo Pheroræ, concredere iuſſus eſſet.

Vt ſi prius, de quo diximus, invalidum eſſet, aut parùm efficax; hoc poſteriore ſenem adgrederentur.

Acceſſit & alterum maligni, in Antipatro, animi ſpecimen. Litteræ ad regem, ab amicis, qui Romæ erant; ſed Antipatri inſtinctu & dolo, perſcriptæ. quibus alteri fratres, conſanguinei, Archelaus & Philippus, regis ex Cleopatrâ Hieroſolymitide filij (qui tũc excellenti ingenio adoleſcentes Romæ ſtudijs liberalibus operam dabant; quoſque tamquam ſpei ſuæ imminenteis Antipater oderat; & procul removere, aut è medio tollere cupiebat) his nominibus accuſabantur.

Quòd Patrem crebris apud exteros maledictis carperent: De eius ſævitiâ, & iniquâ Alexandri Ariſtobulique fratrum nece, quererentur; & ſe domum à Patre revocari moleſtè ferrent. Propterea quòd ſe nempe, fraterni interitûs mox auctarium fore, putarent.

Ipſe intereà Antipater Romæ, cum Syllæo Arabe contendens; & Principum virorum amicitias colens, magnis ſe ſumtibus, & ære alieno onerabat: ut coemtis, quæ in falſarios erogaret, ornamentis & cimelijs, ad CC. talenta Patri expenſum rettulerit. Ignarus interim eorum omnium; *quæ domi contrà ſe patefacta eſſent;* &, *quo in cardine fortuna, fatumq; eius, tum verterentur.*

3949. Ab V. C. 750. Ab Act. pug. 28. | *Conſecuti ſunt Conſules. L. CORNELIVS LENTVLVS, Flamen Martialis: (Hunc DION, CN. POMPEII MAGNI ex filiâ Nepotem, refert AVGVSTO feciſſe inſidias. Et LIVIÆ uxoris conſilio ab AVGVSTO liberatum, & Conſulẽ factum.) Et M. VALERIVS MESSALLINVS COTTA, (MESSALLÆ CORVINI Oratoris filius.)* | I.

GALBÆ IMPER. ORTVS.

Sub ijs natus SER. SVLPITIVS GALBA, qui LXXI. pòſt annis in Imperium Neroni ſucceſſit. Cui puero adhuc, ſe ſalutanti, Auguſtus (alij, Tiberio id tribuunt) dixiſſe traditur; *Et tu. fili, aliquandò imperium deguſtabis.* Nec omen vanum: Ille namque VII. modò menſib, totidemque diebus, imperavit.

TIBERIVS REDITVM PETIT, NEC IMPETRAT.

TIBERIVS, cui ultimus Tribunitiæ poteſtatis, in quinquennium acceptæ, hic annus erat; confeſſus tandem per litteras; nihil àliud ſuo ſe è Româ *ſeceſſu devitare voluiſſe; quam æmulationis cum Principibus Roman. CAIO & LVCIO, ſuſpicionem.* Petijt; ut ſibi deinceps eà ex parte ſecuro; *Illis iam ætate corroboratis, & ſecundum à Patre locum facile tuentibus; neceſſitudines ſuas viſere permitteretur, quarum deſiderio teneri agnoſceret.*

Eo non impetrato; ultrò etiam ab Auguſto admonitus eſt; *Omnem ſuorum curam miſſam faceret; quos invitos tam cupide nuper reliquiſſet.*

CAII NEPOTIS, ET L. FRATRIS EXITVS.

CAIVS intereà temporis Armeniam ingreſſus, proſperè initio rem geſſerat. Mòx in colloquio, cũ hoſte, circà Artagéram opidum, ab Addone præfecto, circùm tempora capite vulneratus eſt. Verum Addon urbe expugnatâ, à militibus diſcerptus eſt: & Armenia déin per vim recepta.

CAIVS, quùm ex eo tempore, uti corpus minus ex vulnere habile; ita animum quoque reip. regendæ minus idoneum habere cæpiſſet; ab Auguſto poſtulavit; ut ſibi privato vitam deinceps agere liceret.

Et quorumdam improborum cõſuetudine, qui adulatione vitia eius alerent; eò iam perductus erat: *ut in remoto Orbis angulo conſeneſcere, quam Romam regredi, ibiq; in luce verſari mallet.*

Is biennio minus, poſt Lucium fratrem, qui Maſſiliæ morbo conſumtus erat; quùm tãdem a[illegible]um ad reditum in Italiam adiecıſſet; Limyræ, urbe Lyciæ, fato defunctus eſt; non ſine veneni, aut doli, à Liviâ, Tiberij matre, ſuſpicione. *Vt vacuâ iam Auguſti domo, omnia in Tiberium privignum inclinerent.*

PROCVL

PROCVL HINC, PROCVL ESTE PROFANI.

B. Virgo Maria, Ioacimi & Annæ filia, (cuius ortum & ſtirpem, Vid. ſuprà, ad Ann. O. Cond. 3936.) à trimatu, ex parentum voto, in Templum, Hieroſolymis, illata, Deoqve conſecrata, in Cellà, haud procul à Sanctis Sanctorum, xi. illic annos exegerat. Quùm itaque ea iam xv. ætatis annum attigiſſet; ex ſacerdotum conſilio, delectus eſt Virgini in Sponſum, ſeu maritum, vir iuſtus, Ioſephvs, contribulis, ex regia Davidis ſtirpe oriundus; licet opificio faber.

Sed divinâ interim providentiâ, mariti nomine, fidiſſimus cuſtos iuxtà ac teſtis, inæſtimabilis in eâdem B. Maria, Virginitatis, præparabatur.

IOSEPHI AVTEM GENEALOGIA, SIC TRADITVR (ex Damasceno.)

Mathan, de ſtirpe Salomonis regis, filij Davidis; ex uxore ſuâ N. (quam Eſtham quidam dixére) gen. { Iacobum. Qui Heli, fratre uterino, mortuo, ſemen ſuſcitavit; & gen. { Ioſephum, virum B. Mariæ Virginis. Qui proinde Heli, & Iacobi filius dicatur; uni naturalis, è ſtirpe Salomonis: alteri legitimus, ex ſtirpe Nathanis. Et ipſe, B. Virgini, heredi unicæ, Patruelis, aut amitinus.

Levi, ex ſtirpe Nathanis, filij eiuſdem Davidis, genuit { Melchi, qui mortuo Mathane, ex ipſius uxore, iam Iacobi matre, gen. { Heli; qui ſine liberis obijt. frater uterinus Iacobi, Vid. inf.

{ Pantherem. qui gen. { Barpantherem. & is gen. { Ioacimum; qui ex Anna gen. { B. Mariam Virg. Iesv matrem.

(Epiphan. vult { Pantherem, genuiſſe { Iacobum cognomento Pantherem; & hunc, { Ioſephum, Virginis Mariæ Sponſum.)

Eman. Sa. Not. Ex eâdem uxore genuiſſe Mathan quidem, Iacobum: Mathat verò Heli. Dein ſe Iacobum ex uxore Heli, ſine liberis defuncti, genuiſſe Ioſephum. Natura quidem, ſuum: at ex lege, Heli filium.

Item, qui fuit Heli. ſcil. gener (ſecundum quoſdam, qui Heli dicunt eſſe Ioachim, Patrem Mariæ, qui Ioachim & Heli dictus ſit.)

Francisc. autem Lvcas. Brug. Mathan, inquit, potiùs fuerit avus Paternus B. Mariæ quàm Maternus. Hoc eſt; Fuerit Pater Ioacimi potiùs, quam Annæ: Et Iacob. Pater Ioſephi, fuerit frater Ioacimi, Patris Mariæ. Atque ita Mathan avus fuerit ſimul & Ioſepho & Mariæ; proavus autem D. Iesv.

Ac proinde omnes, quos B. Matthævs in genealogiâ enumerat, (excepto Ioſepho, eiuſque Patre Iacobo) veri fuerint, ac proprij progenitores, ſive maiores, coniunctè, & Mariæ, & Iesv; ex quibus ipſe ſecundùm carnem natus ſit. Vtque à Salomone origo, perpetua ſuccedentium ſerie, ducatur.

Apud B. Lucam c. 3. Ioſeph dicitur fuiſſe filius Heli, idque uxoris reſpectu; cuius genealogia condebatur, ſub mariti nomine. Vt præſtabiliùs ſit intelligere, hunc Heli, Patrem Annæ, avum fuiſſe Mariæ. Cuius filius, Ioſephus, dicatur, uti maritus, Mariæ, quæ neptis ſit Heli. Et ipſe viciſſim ſuo modo Nepos: Atque adeò per adfinitatem, & more nominandi inter Iudæos recepto, filius.

Atque Iacob. naturâ Pater ſit Ioſephi; Heli verò, iure adfinitatis, & coniugij conſuetudine.

Et quùm B. Lucas B. Mariæ genealogiam ex latere materno; Matthæus autem ex paterno deſcripſerit: atque adeò utraque ex Davide ducatur; hæc quidem per Salomonem; illa per Nathanem: Tum Iesvs duplici nomine, Davidis fuiſſe filius; omnique iure in regnum Davidis ſuccedere potuiſſe, declaretur.

retur. Sic ille. Et B. Auguſtin. Quum, teſte Apoſtolo, Chriſtus ſecundum carnem ex ſemine ſit Davidis; haud dubium, quin ipſa Maria, mater, de ſtirpe Davidis conſanguinitatem duxerit. Et quoniam neque eius ſacerdotale genus tacetur, (cognata Eliſabethæ, de filiabus Aaron) certò credendum, carnem Chriſti ex utroq́ue genere, regum & Sacerdotum, eſſe propagatam. In quibus perſonis myſtica olim Vnctio, ſive Chriſma; unde Christi nomen. Super hâc tàm difficili quæſtione, obiter pro re natâ, conſultus Exim. Dom. Mathias Navæus, Theologus; & noſter, ad D. Petri apud Duacenſeis Parochus; hæe, quæ ita ſentiret, ſubiecit:

Verumtamen iiſdem ferè ſuppoſitis, Quòd nimirum uterq́ue Euangeliſta naturalem Christi Genealogiam texat: Matthæus quidem per lineam B. Virginis Paternam: Lucas verò, per maternam, ſive per progenitores B. Annæ, quodq́ue Heli, Heliachim & Ioachim, eadem apud Hebræos nomina fuerint: Non minus convenienter diei videtur: Heli apud Lucam, ſive Ioachim, fuiſſe ipſum B. Virginis Patrem: fratrem autem Germanum Iacobi, qui Pater eſt B. Ioſeph; ex eodem Patre Mathan. Adeoq́ue Ioſeph & Virginem fuiſſe Patrueles, ſive duorum fratrum liberos, ex communi eodemq́ue avo paterno. Ita nempe, ut Matthæus deſcendat, à Mathan, ad Iacob, & Ioſeph ſponſum Virginis. Lucas verò à Mathat, Patre naturali B. Annæ, ad Heli, ſive Ioachim, eius maritum, & B. Virginis Patrem. Quia B. Anna, utpote mulier, genealogiæ ſeriem ingredi non debebat. Propter quam cauſſam neque Matthæus deſcendit à Mathan, per Ioachim, ad Virginem: Sed per Iacob, ad Ioſeph eius ſponſum. Qui proinde Ioſeph dicitur fuiſſe Heli, (Luc. 3.) ſive Ioachim; tamquam ſcilicet gener ſoceri.

Id idem Navéus latiùs declarare & probare nitetur oratione XII. inter Encomia B. Ioſephi. Quem Vide.

Genebr. lib. 2. Chron. Ioachim Pater B. Virginis Mariæ, Heli etiam dictus Lucæ 3. per apocopen, à tempore captiv. Babyloniæ uſitatam. Et qui Ioachim vocabantur, indifferenter, ob ſignificationis ταυτότητα, Eliachim quoque dicti. Sic rex Ioachim, 4. reg. 23. Eliachim. Et ſacerdos ſub Iudithâ, c. 4. Eliachim. & c. 15. Ioachim. In Genealogia Matthæi Iacob verus Pater Ioſephi, viri Mariæ. Lucæ autem Ioſeph dicitur fuiſſe Eli, ſcilicet filius generi, (beau-fils.) Hæc inter ſe pius Lector conciliet.

B. VIRGO MARIA AB ANGELO SALVTATVR; ET DIVINITVS FOEtum concipit.

B. Virgo Maria, ita deſponſa, & parentibus reddita, ut eam domum ſuam è Templo reducerent; & quæ futuris nuptijs neceſſaria adpararent; dum in domo Paterna; (vel, (ut alijs placet) apud Ioſephum, cui Virginis ſibi deſponſæ cuſtodia à ſacerdotibus credita fuiſſet) aliquamdiu cõmorata eſſet;

Sexto, poſt Ioannis Baptiſtæ, in Eliſabethæ utero, conceptum, menſe; miſit Deus Gabrielem Angelum, ceu Paranymphum quemdam Nazarethum, Galilææ opidum, ad eamdem Virginem Mariam; Ioſepho (quem dixi, viro è regia ſtirpe Davidis oriundo, deſponſam.

Ad quam rerum cæleſtium contemplationi pro tempore intentiorem ille introgreſſus; & novo ſalutationis genere adfatus,

Ave, inquit *ó gratiæ plena: Dominus tibi propitius adſit, & faveat; quæ eidem cariſſima, & laudatiſſimi inter cæteras omnis ævi mulieres nominis ſis futura, (In ſponſam, & matrem Dei delecta.)*

Virgo autem ad ſubitum Angeli adſpectum, ingreſſumq́ue, nonnihil expaveſcens, & animo turbata; dum ſecum tacita verſaret, *Quid ſibi vellet tam nova, tamque magnifica ſalutatio!*

Neque Angelum lateret; quid turbaretur; quidve illa ſecum agitaret.

Timorem ponere, iuſſit; quæ gratiam apud Deum & eximium favorem conſecuta eſſet. quæq́ue mòx in utero ſuo fœtum eſſet conceptura, & filium paritura; cui nomen Iesv imponeret. quiq́ue populo ſuo totique adeò hominum generi, ſalutem eſſet adlaturus.

Is, licet humili, & loco, & matre natus, omni divinarum virtutũ genere tam præſtans futurus; & humanâ conditione ſublimior; ut paſſim Excelſi Dei filius audiat, & celebretur.

Cui Pater cæleſtis ſolium regale Davidis, progenitoris ſui, ſit daturus: atque ipſe ſuper veros Iſraelitas, ſive Iacobi poſteros, in æternum, & nullo fine, regnaturus.

Virgo, ad hæc neque diffidens, neque vanum aliquid animo præſumens, tantùm de percaro Virginitatis theſauro, & quo ſe adſtrinxerat, voto, ſolicita; modum rei [illegible]endæ, non minus prudenter, quàm verecundè, inquirens:

Quonam, inquit, *pacto fieri poſſit; ut filium pariam! Quæ ita viro ſim deſponſa, & cum eo convivam; ut mihi nulla cũ eo cõnubij, ſit, aut eſſe poſſit, cõſuetudo! Et utriq́ue caſtitas cordi ſit, quam propriam ac perpetuã nobis eſſe cupiamus, uti vovimus.*

Angelus, ut hunc ſcrupulum ex Virginis animo eximeret, reſpondit;

Partum

Partum iſtum à communi naturæ ordine alienum quidem; ſed à cœleſti opifice perficiendum. Neque hoc ſancto divinæ naturæ, cum humanâ, coitu, pudicitiam eius violatum; ſed potiùs conſecratum iri.

Patrem cœleſtem decreviſſe, novo & admirabili modo filium ſuum, ab æterno ex ſe genitum, rursùs ex ipsâ progignere.

Sanctus ſcilicet Spiritus, inquit *in te, ô Virgo, cœlitùs illabetur; & in tuo utero, veluti officinâ cœleſti, tàm arcanum & novum, ſacri fœtûs opificium peraget. & vicem maritalis complexûs, Altiſſimus immensâ ſua virtute totam te obumbrabit. Ideóque, quod ex te, Sancti Spiritûs opificio conceptum, naſcetur, & corpus humanum de tuæ ſubſtantiâ carnis adſumet; Sanctum erit ut non modò Virginis hominiſque; ſed DEI etiam filius vocetur: Ex quo verè bis natus ſit; ſemel ante principium, ab æterno æternus; & nunc in tempore, ex matre, mortali homine, homo mortalis.*

Cœleſtis intereà nuntius, ut trepidantem Virginem, & ſimul tanti ſacramenti veritatem, magis magiſque confirmaret; eiuſque adſenſum, certiore fiduciâ eliceret, exemplum recens è proximo adduxit.

Ecce, inquit, *Eliſabeta, cognata tua, anus deploratæ tamdiu ſterilitatis, & ætate iam æquo provectior; pręter omnem ſpem, & naturæ vireis, filium concepit. Et hic menſis eſt à conceptu ſextus, ei, quæ etiam antè quàm ſeneſceret, vulgò ſterilis habita fuiſſet.*

Hoc ita viſum eſſe Deo; ut intelligant omnes, nihil eſſe tàm arduum aut incredibile apud homines; quod divina poteſtas, *ſi voluerit; non præſtet, & efficiat.*

Tunc illa nihil cunctata, paucis reſpondit: quæ ſummam animi modeſtiam, cum ſingulari fiducia ac pietate coniunctam, teſtarentur. Offerens ſe Domino, infimam omnium Ancillam, ad omne obſequiũ: & ad eius, quod promittebatur ab Angelo, myſterij miniſterium, corpore animoq; paratam.

ADMIRANDVS D. IESV CHRISTI,

Σωτῆρ⁹, adſumtâ humanitate, conceptus.

Et ſimul cum dicto, *Verbum Patris in uterum Virginis delapſum eſt. ut uno eodémque momento,* CHRISTVS, *in unâ eâdémque* perſonâ, *ex duabus* naturis *unus; idémque &* Deus & homo *perfectus; in caſto Virginis utero conciperetur, formaretur, & animaretur.*

Ac peracto paucorum vitæ annorum curriculo, ſuâ ipſe morte, mortale & damnatum hominum genus, in priſtinam Patris ſui gratiam; & in immortalis vitæ gradum, (unde piaculari primævorum parentum culpâ exciderat) reſtitueret.

(Hæc, ut putat BARONIVS, geſta Coſſ. CORNELIO LENTVLO, ET VALERIO MESSALLINO. IIX. Kalend. April. eâdem die, quâ primus homo, ADAMVS, a Deo formatus creditur.)

MARIA VISIT AD ELISABETHAM. MVTVVM INTER SE colloquium.

MARIA verò, quoniam ex Angeli, qui iam digreſſus erat, ſermone didicerat, ELISABETAM, cognatam ſuam, ſextum iam menſem eſſe gravidam; relictis (parentum, an Ioſephi ſponſi!) ædibus, profecta eſt in mõtanam Iudææ regionem: & magnâ cum celeritate pervenit in civitatẽ Hebronem, Sacerdotalem & antiquiſſimam, Leviticæ & Aaronicæ Caathi familiæ, attributam: (quæ & aliàs Cariath-arbe) ubi ZACHARIAS Sacerdos cum Coniuge, ſub id tempus, degebat. Et ingreſſa eius domum, ſalutem & gratulationem cognatæ modeſtiſſimè eſt impertita.

Ibi, quùm ex mutuâ congratulatione, divini ſpiritûs vis in utráque exuberâſſet, in hanc ferè ſententiam inter ſe ſunt collocutæ. Et ELISABETA quidem, cui ad ſalutem Virginis, infans in utero exſultaverat; iam divino numine repleta, ingenti voce exclamavit; & ipſiſſimis ANGELI Paranymphi verbis animi ſui gaudium auſpicata;

O felix, inquit, *Virgo, quæ inter omneis*

omni

omni ævo laudatas mulieres, primum laudis & gratiæ locum adepta ſis. Et ſacer ſimul caſtiſſimi uteri tui fructus, gentium omnium laudibus, per univerſum orbem, Hominum Servator, prædicetur.

At quónam meo merito iſthæc mihi felicitas obtigit? ut futura Domini mei mater *ultrò ad me acceſſerit. Cuius adventum haud dubio argumento præcepi. ſimulatque enim vox ſalutationis tuæ ad aureis meas accidit; infans in utero meo ſubſultavit; & gaudium mecum, reverentiámque teſtatus eſt.*

Eo certè nomine felix es, ô Virgo, quod penè incredibilibus ANGELI *promiſſis non ſis diffiſa. Nec dubium, quin cetera, quę ille* DOMINI. *ſui verbis tibi pollicitus eſt, eidem fide in te præſtentur, & perficiantur.*

Haud mora, MARIA, ſpiritu ſacro adflata, ſibi non temperavit; quin hymno Euchariſtico, in Dei laudem prorumperet;

Cuius bonitati, tanti in humili ancillâ, beneficij magnitudo eſſet tribuenda. Cui tot Prophetarum de MESSIA; *de filio Dei, ex Virgine naſcituro, oracula; & facta Abrahæ eiúſque poſteris, progenitoribus ſuis, eâdem de re promiſſa, nunc tandem perficere viſum eſſet.*

Neque illa diutiùs treis menſeis ibi commorata, & amicis obſequijs operata; appetente cognatæ partu; domum ſuam, ad Sponſum, reverſa eſt.

ORTVS IOANNIS BAPTISTÆ.

Quumque legitimum tempus, quo fœtum ederet, Eliſabetæ advenifſet; filium peperit. Eiuſq; rei rumore per vicinos & cognatos ſparſo, pro ingenti Dei miſericordiâ, *Ex ſterili, maſculæ prolis matrem eſſe factam*; complures adcurrérunt, puerperæ patrique gratulatnri.

Iamque octavus à partu dies venerat, quo ex legis præſcripto, puer erat circumcidendus; nomenque ei imponendum: quùm & propinqui, qui eius officij cauſsâ acceſſerant, ſuſpicati id Patrem, qui tum elinguis erat, ita velle; paterno nomine puerū, ZACHARIAM, appellandum iudicarent.

Mater contrà, Sancti Spiritûs adflatu edocta, IOANNEM, (*à gratia*) vocandum eſſe contendebat.

(Qui præco ſcilicet novæ legis, carnalem hactenus in Iſraëlitis Dei cultum, in gratiam ſpiritalem commutaret.)

Et mòx Pater, nutu, de nomine filij, conſultus; nomine IOANNIS in pugillareis tabellas inſcripto, uxoris ſententiam confirmavit. Simul cum ſcripto, ipſi, qui hactenus ob promiſſi, ſibi ab Angelo facti, diffidentiam, mutus fuerat; linguæ vinculum ſolutum eſt. Nec aliundè redditi ſermonis facultatem auſpicatus, quam à laudibus DEI; cuius gratuitâ munificentiâ tantum ſibi beneficium gaudiumque obtigiſſet.

Hæc omnia, ſubito, non per cognatos tantùm ac vicinos; verùm per univerſam etiam illam montanæ Iudææ regionem, rumore longè latéque ita ſparſa ſunt; ut non ſolùm admiratio, ſed ſtupor quidam & horror, ex tot, tamque inſolitis miraculis, conceptus, omnium animos inceſſeret. Et tacitis apud ſe quiſque mentibus eadem contemplati; ex ijs ceu præludijs, puerum, cuius conceptus, & nativitas iam-tum admirandis prodigijs fuiſſet inſignita; ad res ſummas à DEO delectum augurarentur, & inter ſe iactarent. In quo verè DEI manus virtutem cœleſtem exſereret; & ex ipſo in parenteis redundaret.

Nam & ZACHARIAS, pius ſenex, divino ſpiritu inſtinctus, in Hymnum erupit; eaque fatidico pectore, & Prophetarum priorum exemplo, expromſit; ac de futurâ generis humani per MESSIAM (cuius Ante-curſor, filius ipſius eſſet futurus) antiquitùs promiſſum, liberatione, tam liquidè præcinuit, quaſi iam eſſent reipsâ exituque comprobata.

AVSTERA IOANNIS BAPT. VITA.

Puer autem, prodigiosè natus, quemadmodum per ætatem corpore adoleſcebat, ita per divini numinis adflatum, firmitate etiam ſpiritûs & robore, in dies magis magiſque, augebatur.

Nec ſe diu in parentum ædibus continuit; ſed ab ipsâ ſtatim pueritiâ, ex promiſcuâ hominum frequentiâ ſubduxit. Vino & ſicerâ abſtinuit: locis deſertis, & inter feras, locuſtis ac melle ſilveſtri, victitans: pilis camelinis veſtitus; & Zonâ pelliceâ præcinctus.

Ibi ad multos annos latitavit, & ſiluit; donec præſtituto tempore in publicum prodiret; & Iſraelitis cum Baptiſmate pænitentiam annuntiaret; & DOMINI ſui, MESSIÆ, & iam nati, paullopòſt ſe venturi, Nuntium ac præcurſorem ageret.

ANTIPATER ROMA, SED INAVSPICATO, REDIT AD PATREM. Accuſatur & condemnatur.

Rex intereà HERODES, quùm ad eum ANTIPATER F. Româ litteras, miſiſſet, quibus & ſe brevi in Patriam eſſe reditnrum; & quàm honorificè à CÆSARE dimiſſus eſſet, ſignificarat: inſidiatorem vitæ ſuæ iam manibus tenere deſiderans; pari calliditate,

calliditate, itáque diſſimulatâ, reſcripſit; *Reditum ad ſe maturaret: ne quid ipſi per longiorem abſentiam, quod nollet, accideret. Poſſe per eumdem, matris offenſionem, novâ gratiâ, componi.*

Ille primum de morte PHERORÆ nuntium Tarenti acceperat. hoc unum dolens, quòd patruus, morte præventus, propinandi Patri ſuo veneni munus non expleſſet.

Patris verò epiſtolam in Ciliciâ accepit: & ad Celenderim, eius regionis opidum, delatus, quùm amicorum, ex materni casûs cogitatione, variarent ſententiæ; tandem ab iis, qui repetendæ patriæ cupidiores eſſent, quàm quid ANTIPATRO conducibile, prudenter expenderent; perſuaſus; navigare pergit: & in Sebaſtum, Cæſareæ portum, adpulſus eſt.

Ibi triſtis ab amicis ſolitudo, & infortunij præſagium. Quem priùs namque, quùm Romam diſcederet, votis fauſtiſque acclamationibus clariſſimè fuerat proſecuti; nunc eumdem viciſſim diris, fraterni ſanguinis ultricibus, taciti; ſed datâ aperti odij libertate, devovebant.

QVINCTILIVS VARVS, IVDÆÆ PRÆSES.

Et fortè per idem ferè tempus. QVINCTILIVS VARVS, SATVRNINO ſuccidaneus, præſes in Syriam venerat: & Hieroſolymis agebat, ab HERODE in conſilium de rebus agendis adhibitus.

ANTIPATER, rerum, quæ agerentur, inſcius, & ſuperveniens; amicorum comitatu per ianitores excluſo, in regiam nihilo minus cum purpurâ ingreſſus eſt.

Sed poſtquàm Pater eum à complexu ſuo cum acerbâ, & fratricidij perpetrati, & parricidij cogitati exprobratione, reppuliſſet; & VARVM criminis cognitorem iudicemque in craſtinum diem denuntiâſſet; ipſe inopinato malo, velut fulmine ictus, & attonitus, receſſit. Et à matre, uxoreque, quas obvias habuerat, de omnibus edoctus, ad ſubeundi iudicij aleam ſe audacter comparabat.

Rex poſtridie cum VARO, adſcitis in conſeſſum utriuſque amicis, in tribunali conſidens, cognatos ſuos, ſororemque SALOMEN, & arcanorum conſcios, aut indices, & per tormenta vera faſſos, arceſſit.

ANTIPATER verò, quùm intro admiſſus, pronus ad Patris pedes accidiſſet, eumque oráſſet; *Ne quid de ſe præiudicaret; ſed integram ſibi defenſionem ſervaret:*

Rex plura loqui non paſſus, cum lamentabili oratione ſuam in procreandis fovendiſque liberis infelicitatem deploravit: tum ANTIPATRI, quem indulgentiſſimè habuerat, & dignioribus anhelatum, regni ſui heredem declarârat; præ cæteris ingratum, ſanguinariumque ingenium ingenti cum animi ſensûſque acerbitate exaggeravit: Et criminum argumenta indiciaque per NICOLAVM, ex amicis fidum, exponi iuſſit.

ſcilicet, in Patrem pietatis obedientiæque commemorationem; tàm atroci uſus eſt criminatione: ut cuncta regni maleficia; & fratrum eius conſanguineorum maximè interitum ei adſcriberet. *quos per calumnias leto dedendos curâſſet.* Et alteris ſuperſtitibus, quaſi ſucceſſionis paternæ captatoribus, ſceleſtiſſimè inſidiari non deſiſſet. Et qui Patri venenum paráſſet; multo minus à fratribus, ſi ſupervixiſſent, parem vim eſſet abſtenturus.

Hic ad veneni probationem, VARVS, iuſſo reſpondere ANTIPATRO, & nihil ampliùs elocuto; quàm, *Deum innocentiæ ſuæ eſſe teſtem;* venenum præſentaneum petit; & uni ex capitedamnatis bibendum dedit.

Eoque confeſtim enecto; pauca cum HERODE in aurem collocutus, quæ eo in conſeſſu geſta erant, CÆSARI perſcripſit, & poſtero die diſceſſit; Antiochiamque, Syriæ regiam, profectus eſt. HERODES quoque, ANTIPATRO in cuſtodiam tradito, domeſticæ cladis nuntios ad CÆSAREM miſit.

Et quùm nova ANTIPATRI calumnia, (quam per litteras Româ miſſas, & operâ cuiuſdam ACMES (quæ gente Iudæa, LIVIÆ Auguſtæ erat liberta) procuratas, in Salomen, regiam ſororem, quaſi fratris illa vitæ clàm inſidiaretur, ſtruxerat) detecta eſſet: Rex novo & vehementiore animi mærore ſaucius, de filio Romam ad CÆSAREM ablegando cogitabat, apud quem parricidij cauſſam diceret.

Sed veritus, ne amicorum, quos illic habebat, ope, periculo eriperetur; & nova in ſe, regnúmve ſuum conſilia moliretur; ipſum in vinculis artiùs habuit. vix ultrà cunctatus, quin extemplò de eo, omnium cauſâ, ſupplicium ſumeret. niſi gravi mòx morbo impeditus fuiſſet.

TESTAMENTVM, ET LEGATA HERODIS IAM MORIBVNDI.

Et Litteras quidem tum de ACMES perfidiâ; tum de ementitis in SALOMEN calumnijs, ad CÆSAREM miſit. Morbo autem ingraveſcente, teſtamentum mutavit: & expuncto ANTIPATRI nomine, ANTIPAM, ex natis minimum, regem ſcripſit. ARCHELAO & PHILIPPO, qui natu maiores erant, ob recentem ANTIPATRI criminationem adhuc ſuſpectis, & prætertitis.

CÆSARI, M. eiuſque uxori LIVIÆ, & liberis, amicis ac libertis, D. talenta legavit.

Suis quoque filijs ac nepotibus, pecunias, agros & reditus diſtribuit: & SALOMEN, perpetuâ in ſe, ut putabat, fide ac benivolentiâ ſpectatam, egregiè ditavit.

Deſperatâ deinde ſalute, iam ſeptuagenarius irâ & amarore efferebatur; contemtûs, & ſiniſtræ de ſe in vulgum exiſtimationis, impatiens. Quam opinionem, quorumdam Sophiſtarum, patriæ legis interpretum, concitatâ Iudæorum, qui ſe ipſis in

SEDITIOSI PLECTVNTVR.

Illi, multis in rebus, præſertim operibus, à patriâ conſuetudine abhorrentibus, regis pietatem deſiderabant. Et rumore, de eodem exſtincto, increbeſcente, Aquilam Auream, quam ſuprà maiorem Templi Portam rex olim dedicaverat, ex alto detractam, ſecuribus fruſtratim concidebant. quùm dux regiæ cohortis, validâ cum manu adcurrit; & reliquis facilè diſiectis, circiter XL. iuvenes, cum duobus magiſtris, facinoris autoribus, comprehendit, & ad regem perduxit.

Quibus vinctis, & Hierichuntem tranſmiſſis, quùm ille primórum concilium advocáſſet; & iniuriam tot ſuis in gentem univerſam beneficijs indignè relatam, deploraret; in cæteros, qui factum exſecrarentur, & ſupplicio multandum cenſerent, mitior; MATHIÆ Pontifici, quem ei conſilio adfinem fuiſſe putaret; ſacerdotium abrogavit: & IOAZARVM, uxoris MARIAMMES alterius fratrem, ſuffecit. Et ſeditionis auctores ſociósque, tanquam ſacrilegos, flammis vivos exuſſit: alios carnificibus obtruncandos dedit.

GRAVIS REGIS MORBVS, ET DIRVM FACINVS.

At morbus ille in rege, varijs doloribus adflicto, uſque & uſque recrudeſcebat. Cui lento calore viſcera intùs torrerentur: fames cibis continenter ſuggeſtis vix ſedaretur: venter & inteſtina torminibus diſtenderentur: pedes & inguina pellucente pituitâ, & intercutis vitio, intumeſcerent: & verenda iam putrefacta vermiculis ſcatérent; non ſine moleſtâ fœdâque tentigine, & odore teterrimo.

Huc accedebant: creber difficiliſque anhelitus; & inter ſuſpiria, acerba membrorum omnium contractio. Vt iam conſtans, inter pios prudenteiſque viros, opinio eſſet; *regem DEO, iuſtiſſimas læſa tot modis pietatis, pœnas expendere.*

Ille nihilo minus, inter tot cruciatus, vitæ cupidus, tranſmiſſo Iordane, aquis calidis, apud Callirhoën, ſe fovendum; & de medicorum conſilio, in ſolium, oleo repletum, immergendum curavit.

Ibi quùm corpore diſſoluto, animam propè effundere viſus eſſet; & exorto familiarium ploratu excitatus, conclamatam ſibi ſalutem intelligeret; militibus quinquagenas drachmas, ceu donativum, extemplò diſtribui iuſſit. Non minore in amicos duceſque liberalitate uſus.

Hierichuntem indè regreſſus, & atrâ bili percitus, pæne ipſi morti minitans, eò immanitatis eſt prolapſus; ut facinus animo conciperet, longè atrociſſimum.

Quùm namque è totâ ditione nobiliſſimi Iudæorum, ſevero edicto evocati, ad eum conveniſſent; innoxijs iuxtà ac ſontibus infenſus, univerſos in Hippodromo concluſit. Et accitis ad ſe, ſorore SALOME, eiuſque marito ALEXA; *Ferendam ſibi dixit fati & ſortis humanæ neceſſitatem. Sed illud pertæſum ſore; Si extrema luctûs honore, qui regibus debeatur, carendum ſit:* Aut ſi Iudæi, quem viventem peſſimè oderint, *mortuo ſibi feſtis gaudijs inſultent.*

Rogare itaque, ut, ſimul animam efflarit; omneis, qui in cuſtodiâ haberentur, militibus undique circumdatos, iaculis & promiſcuâ cæde contrucidarent. Atque ita Iudæa omnis, morti ipſius, vel invita, præ cariſsimorum ſibi capitum deſiderio, illacrymaret.

Intereà, quùm litteræ Româ, à legatis, quos ad Cæſarem miſerat, ſuperveniſſent; quibus nuntiabatur; ACMEN, ob operam ANTIPATRO præſtitam, ab irato Cæſare occiſam eſſe: & liberum de ANTIPATRO ſtatuendi arbitrium ipſi relinqui. ſive in exilium expellere, ſive capite plectere mallet. Paullulùm eo nuntio recreatus, & mòx gravioribus iterùm doloribus repetitus; dum arrepto cultello, quo mâlum in ſpeciem diſſecaret, fatum anticipare conatus, & ad ſe feriendum dexteram ſuſtollens, ab ACHIABO (conſobrino, ſive nepote) prohibitus eſt.

ANTIPATRI EXITVS; ET MOX HERODIS PATRIS.

ANTIPATER verò, ubi ſtrépitū trepidantis aulæ è propinquo perſenſit; Patrem verè vitam finiſſe ratus, & lætus, cuſtodes promiſsâ pecuniâ ſolicitare cæperat; ut ſe ſolverent, miſſumque facerent.

Sed commentarienſis mòx eius conatus regi renuntiat. & miſſis unà ſatellitibus ab irato Patre filium, ſine morâ, occidere; mortuumque, in Hyrcanio, obſcuro funere, ſepelire iuſſus eſt.

Rex autem correcto iterùm teſtamento, ARCHELAVM, natu maximum, regni ſucceſſorem; & ANTIPAM Galilææ; ac PHILIPPVM Trachonitidis finitimique tractûs. Tetrarchas inſcripſit. Et quinto pòſt filij ANTIPATRI interitum die, trimeſtri ferè poſt CHRISTI Natalem, & Infanticidium, mortuus eſt, & in Herodio conditus. Anno IV. & XXX. ab ANTIGONI, Aſſamonæi, nece; & VII. ac XXX. (al. XL.) ex eo tēpore, quo rex à Romanis fuerat declaratus.

SALOMES ET ALEXÆ IN CAPTIVOS CLEMENTIA.

SALOME ſoror, (cui Iamniam, Azotum, & Phaſaëlida, urbeis nobileis, legárat, & magnam argenti copiam attribuerat) eiuſque coniux ALEXAS, morte regis apud milites celatâ, vinctos illos homines & in Circo concluſos, (quos ille neci, ceu Piaculareis victimas deſtinárat) abſolverunt: & ſuas quemque domos dimiſerunt. quaſi id rex mutato conſilio iuſſiſſet. Quo certè beneficio univerſam gentem ſibi devinxerunt.

Hæc à nobis anticipato aliquantulùm tēpore pertexta ſunt; ut res geſtas, regnumq; Herodis, ipſius morte, quæ trimeſtri poſt CHRISTI Domini natalem contigit, terminaremus. Nunc ad extremum inſtitutæ nobis ſcriptionis actum, hoc eſt, ad ſaluriferum SERVATORIS Noſtri ortum, veniamus.

EDICTVM

EDICTVM AVGVSTI. DESCRIPTIO ORBIS TERRÆ.

Avgvstvs Cæsar, qui tum pleraſque orbis terræ regiones obtinebat; & rebus undique pacatis, latiſſimè Romanū imperiū adminiſtrabat: provincias omneis, quæ idem imperiū agnoſcebant, publico edicto cenſeri iuſſerat. miſſis quoquoverſum xx. viris, qui capitum fortunarumque ſummam, quæ universè in provincijs, & in Imperio eſſet, cognoſcerent: & iuſtam inde in ærarium, diuturnis bellis exhauſtum, partē inferrent. Vt nulli denique poſſeſſio ſua, agris diſtributis, deinceps haberetur incerta.

Ad eam igitur profeſſionem in Syriâ peragendam, ex Cæſaris auctoritate, & Senatûſconſulto, miſſus eſt Cyrenivs, ſive P. Svlpitivs Qvirinvs, eius provinciȩ, (quæ & Palȩſtinam cum Iudæâ complectabatur) cum Proconſulari poteſtate præſes.

Hæc autem Deſcriptio prima ab eo præſide facta eſſe in Iudæá ſcribitur; non quòd tunc primùm cenſi fuerint Iudæi, vel Romanis facti vectigales:

(*Quùm multo antè, Coss.* CICERONE *&* ANTONIO, POMPEIVS *M. ab ijs, captis Hieroſolymis, quos bello domuerat tributum exegerit. Et idem, civilis, adverſum* IVL. CÆSAREM, *belli tempore, à regibus, Dynaſtis, & Tetrarchis Aſiæ totius & Syriæ, ingenteis pecunias corraſiſſe proditur.* GABINIVS *deinde &* CASSIVS, *cæteriq;, qui ſucceſſerunt, Syriæ præſides; tributa Iudæis graviſſima imperárint.*

Et certè annis plus minus. XXX. antè, quàm ANTIPATER, HERODIS *pater, Iudeæ procurator à Romanis inſtitutus eſſet; Iudæos Romanis tributa pependiſſe teſtatum eſt. Neque, quamvis ea provincia* HERODI, *eiuſq; ſucceſſoribus, cum regum titulo ac dignitate, à Romanis conceſſa eſſet; Iudæi. vel eorum nomine, reges ipſi, tributum ſolvere ijſdem deſiérunt.*)

Sed prima dicitur Deſcriptio; quòd & altera ſub eodem præſide facta ſit; dum more Romano, populus quolibet luſtro cenſeretur. quam Iosephvs innuere videtur novennio pòſt, eſſe factam; & cum primâ confundere.

IOSEPHVS CVM B. VIRGINE MARIA BETHLEHEMVM PROFICISCITVR. DOMINI CHRISTI ortus, & miracula.

Quùm igitur ad hoc Cæsaris Edictum, à Qvirino promulgatum, omnes, in ſuam quiſque Tribum ac civitatem proficiſci, & ex more nomina profiteri iuberentur; Iosephvs quoque, qui Na-

rum pariendi tempus appeteret.

Et quoniam in publico diverſorio, propter hoſpitum novorum frequentiam, non erat alius ſecurior futuræ puerperȩ locus; delecta eſt in ſuburbano opidulo rure ſpelunca; & ſtabulum, ſive præſepe in rupe exciſum. (Alij putant, ſtabulum ipſi diverſorio adhæſiſſe, intra urbis muros, ubi B. Virgo, *Filium peperit ſibi unicum*, (ſibi, cȩteriſque mortalibus æternæ hȩreditatis & ſalutis conſortibus) primogenitum. cui nec anteceſſerat ullum exemplum, neque conſecutum eſt.) Id contigit anno iam prȩcipiti, VIII. Kal. Iannua. Medinoctio.)

Ipſa mater infantulum, recèns ex ſe editum; & quidem ſuis ipſa manibus, nutrix & obſtetrix *faſciolis involvit, & in præſepe reclinavit.*

Cæterùm hæc naſcendi humilitas, quàm plena fuerit magnificentiæ, videamus.

Erat haud procul à Bethlehemo, Turris Ader, regio, ob agros compaſcuos gregibus pecorum abundans. ibique paſtores nocturnas pro gregibus ſuis agitabant excubias. Quùm ecce de-ſubito Gabriel (ut probabile eſt) Angelus, è ſublimi, verticibus eorum imminens, novâ & admirabili luce, quæ repentè circumfulſerat, præſtrictos, & ingenti pavore correptos; blandè & in hanc ferè ſententiam, adfatus eſt: & pavorem deponere iuſſit.

PASTORIBVS ORTVS SERVATORIS DEI, ANNVNTIATVR.

Latiſſimæ ſe rei nuntium adveniſſe; & inauditum hactenus gaudium adportare. quod non ipſis tantùm, ſed toti Iſraëlitarum genti futurum eſſet. MESSIAS *ille*, inquit, *& Servator,* CHRISTVS DOMINVS, *tot prophetarum oraculis promiſſus, & tamdiu exſpectatus, hâc ipsâ nocte, in Bethlehemo, civitate* DAVIDIS, *natus eſt; & vobis, quidem. cæteriſq; omnibus natus eſt. Ite, & inquirite.*

Signum, quo agnoſci poßit; hoc vobis edo. Ingreßi in ſpeluncam, ſive diverſorium; Invenietis infantulum, faſcijs obvolutum, & in præſepe reclinatum.

Simul autem cum dicto Angeli, audita eſt ingens multitudo, cœleſtis militiȩ, (*Angelorum; qui Forti ad prælia Domino miniſtri ſemper adparent*) Qui modulatione quâdam cœleſti & inenarrabili, Deo laudes, & puero recèns nato Natalitium carmē concinerent. Et tum immenſam eius erga genus humanum caritatem prȩdicarent; tum hominibus ipſis gratularentur, quibus tanta felicitas divinitùs contigiſſet. Idque hoc ferè argumento:

Vniverſam huius negotij, tam ſublimis ac ſalutaris, gloriam, uni Deo, qui in excelſis habitat; & è cœlo mortalibus, quos con-

ac voluntatem in caris ſibi animis ingeneret, & promoveat.

Digreſſis in cœlum Angelis, paſtores inter ſe collocuti, & invicem exhortati; ut iuxta Angeli monita, in Bethlehemum proficiſcerentur: & quod auribus factum acceperant, coram oculis uſurparent; properè eò ijdem contendérunt.

Et ingreſſi in diverſorium, reperérunt MARIAM puerperam; IOSEPHVM virginei partûs teſtem; & PVERVM faſcijs obvinctum, atque in præſepi repoſitum.

PASTORES NATIVITATIS, ET EVANGELII PRÆCONES.

Illi poſtquam oculis teſtibus compertérunt haud eſſe vana, quæ Angelus nuntiárat; non ſunt veriti evulgare; & apud alios, quod audierant & viderant de ortu pueli, alijſque, quæ eò pertinerent, paſſim prædicare.

Et hæc ſimplicium Paſtorum vox, non modò fidem apud multos invenit; ſed & admirationem excitavit.

B. quoque VIRGO, in quâ prudentia cum humilitate & modeſtiâ certaret, tacita ſecum, novam divini conſilij rationem, ex ijs, quæ priùs, quæque nunc acciderant, contemplata, & in animo, conſervans in penitiſſimis cordis ſui medullis omnia recondebat: Evangelicæ veritatis, in poſterum, proma-conda.

CHRISTVS PVER CIRCVMCIDITVR.

3950.
AbV. C. 751.
Ab Act. pug. 28.
An. 2. Olymp. 194.
Anno Auguſti à Trium-vir. 41.
Et à nece Iul. Cæſaris 42.

Poſteaquam verò octavus à partu dies adveniſſet, quo ex lege Moſaicá infans maſculus circumcidi iubetur, CHRISTVS DOM. humani generis redemtor, licet ab omni peccati contagione immunis; quoniam tamen à Patre in ſimilitudinem carnis, peccato obnoxia, miſſus eſſet, omnia mundi peccata ſuâ morte aboliturus; non dedignatus eſt, legi (cui non ſolvendæ, ſed adimplendæ venerat) obſecundare.

Annus poſt natum CHRISTVM primus iniens.

Octavo itaque die, qui in ipſas Ianuarij Kal. novi anni auſpices, incidit; AVGVSTO XIII. & PLAVTIO SILVANO, Conſulatum ineuntibus; eo ipſo, quo natus eſt loco, de more, circumciditur.

Eique nomen IESVS, quod ab Angelo antequam in utero conciperetur, fuerat præſignificatum; imponitur. Ex quo gratiſſimo SERVATORIS vocabulo, mortales admonerentur; Hunc illum eſſe; *Qui veram ſalutem omnibus eſſet allaturus, Eoſq; ſanguine ſuo*, (quem circumſectâ membri tenelli cuticulâ iam tum ſpargere, & quaſi DEO PATRI libare auſpicabatur) *vetuſto Diaboli, Mundi, & Carnis iugo exemtos, in ſolidam libertatem, atque adeò immortalitatem adſerturus.*

NON ABS

NON ABS RE VISVM EST, HIS II. HISTORIÆ VNIVERSÆ TOMIS SVBIVNGERE HANC SCRIPTORVM Græcorum, Latinorum, & exterorum Chronologiam. quâ ſingulorum ætates, quibus vixére aut floruére, deſignantur. Donec per otium eadem limatiora demus.

Ann. ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.
2520.	1428.

Cadmus, Thebarum conditor, regno ibi conſtito, primus ex Phœnice litteras in Græciam intulit.

2547. 1401.

Minos Europæ F. rex Cretæ, leges incolis præſcribit.

2583. 1365.

Phemonoë prophetis prima, agitata adflatu Apollinis, Delphis verſus Hexametros effudit. Euſeb.

Clem. Alexand. inventionem Hexametri carminis vetuſtiorem facit. A feminâ tamen inventum ſcribit.

2591. 1357.

Eumolpus Thrax, qui Erechtheo Athen. regi bellum fecit, myſteriorum inventor. Eorum tamen inventionem alij Eumolpo, qui ab illo quinctus, ſive abnepos, tribuunt. qui & Templum in Eleuſine ædificarit.

2674. 1274.

Debora è tribu Nephthali, prophetis, & Iudex Iſraëlitarum.

2680. 1268.

Orpheus claret: cuius diſcipulus Muſæus, Eumolpi F. (al. Orphei) Euſeb.

2698. 1253.

Euander. 60. ferè annis ante bellum Troianum, ex Arcadiâ in Latium venit, Carmentę F. Quæ à â Græcis Themis dicta, vates, & Latinorum Characterum repertrix.

2699. 1249.

Minos Lycaſti Cretenſium regis F. Minois primi, nepos: quùm avi exemplo leges correxiſſet, eas promulgat-

Anno conſequenti, Thamyris Thrax, Philammonis F. poëta inſignis floret, à Muſis, ut volunt, excæcatus.

2779. 1169.

Ann. ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.
3038.	910.

Homerum ante Romam condit. floruiſſe, annis 160. Agell. & Herodotus. Ariſtoteles verò, eum natum in Iónicâ migratione, anno 2879. eoque modo antiquiorem annis 160. Philochorus apud Diog. Laert. floruiſſe annis 180. poſt Troiam captam. qui eſſet mundi 2947. diſtaretque ab hoc anno annis 90. Vell. ante annos 950. floruiſſe, & ante annos 1100. natum, loquens de conſulatu Vinicij, 3971. Atque ita natus eſſet circa ann. 2971. & floruiſſet circa ann. 3021. Videtur veriùs paullo-antè 1. Olympiadem floruiſſe. Scripſit autem, quùm hiſtoriâ Troiana ferè in fabulam abijſſet.

Elias propheta, cuius diſcipulus Eliſęus.

3072. 876.

Ionas propheta Ninivitis futuram cladem prædicit.

3143. 805.

Heſiodus poëta. Alij ex ſtylo conijciunt eum aut Homero ęqualem, aut ſuperiorem fuiſſe.

3152. 796.

Hoſeas propheta, annis 70. docet.

Ioël propheta videtur Amoſum prophetam ætate præceſſiſſe.

Amos propheta.

3160. 788.

Thales muſicus eximius & legiſlator, paullo-pòſt tempora Heſiodi. Strab. Alius à Thalete Milelio, qui annis 120. poſterior.

3176. 772.

Ars ſculpendi marmoris inventa. Plin.

3183. 765.

Eumelus poëta, ex nobili familiâ Bacchiadar. apud Corinthios, Bugoniam ſive de Apibus, ſcripſit. Arctinus poëta, qui Æthiopidem, & Ilij excidium ſcripſit. Euſeb.

3185. 763.

Anno ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.
3199.	749.

Micha propheta. cuius auditores anno primo regis Ioiakim in vivis.

3227.	711.

Nahum propheta.

3246.	702.

Neoptolemus poëta Parianus, quem ad verbum expreſſit Horat. epiſtolâ ad Piſones.

3267.	681.

Tyrtæus poëta, dux Spartanis miſſus ab Athenienſibus.

3270.	618.

Anacreon Teius poëta Lyr.

Archilochus poëta, ſub Tullio Hoſtilio. Cic. ſub Romulo claruiſſe putat.

3274.	674.

Terpander muſicus Citharœdus apud Spartanos.

3284.	664.

Alcman Lacedæm. poëta Lyricus, ſub Ardye patre Alyattis.

3287.	661.

Arion Methymnæus, muſicus.

3296.	650.

Pittacus poëta.

3308.	640.

Habacuc propheta.

3310.	638.

Thales Mileſius Examij F. philoſophus & aſtronomus.

3318.	630.

Steſichorus poëta Lyr. naſcitur.

Mimnermus poëta floret.

Anno conſequenti, Ieremias propheta ſuum miniſterium inchoat. docetque annos circiter 50. Huic σύγχρονος Sophonias propheta.

3326.	622.

Dracon Archon Athenienſis, Athenienſibus præſcribit leges æquo ſeveriores.

3339.	609.

Vrias propheta, templi & urbis exſcidium prædicit: à rege Ioiakim trucidatus.

Anaximander Mileſius philoſophus naſcitur anno 2. Olymp. 42. moritur anno 2. Olymp. 58. vixit annos 64.

3341.	607.

Sappho & Prinna feminæ, poëſi claræ.

3343.	605.

Anaximenes philoſophus naſcitur Olymp. 43. moritur, quando Sardes pòſt captæ. Vixit annis 60.

Baruch vaticinia Hieremiæ publicè populo prælegit. Hieremiæ 36.

3347.	601.

Daniel ſomnium regi Nebudcadnezari de 4. monarchijs in ſtatuâ quâdam præfiguratis, exponit: tantâque fuit ſapientiâ, ut ſanctiſſimis viris Nohæ & Iobo ab Ezechiele compararetur.

3349.	599.

Ezechiel propheta abductus cum rege Iechoniâ in Babylonem, prophetiæ ſuæ initium facit anno 30 ab initio Nabopollaſſaris; à quo nova epocha deducebatur.

Ann. ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.
3356.	592.

Æſopus Apologorum auctor, floret anno 3. Olymp. 46. Vitam ſuam ipſe ſcripſit.

Solon, Archon Athenienſ. ſeditionibus Athenienſium ſedatis, & Draconis legibus ſublatis, novis legibus remp. temperavit.

3358.	590.

Anacharſis Scytha Athenis peregrinatur.

Anno conſequenti, Epimenides Athenas luſtravit: & ſexta dies Thargelionis poſteà ſolennis luſtrationibus fuit.

Tragœdiæ hoc anno primùm in Græciâ actæ.

3370.	578.

Onomacritus poëta Athenienſ. floret, cuius quædam poëmata ſuperſunt.

Sibylla Cumæa floret 50. Olymp.

Pythagoras poſt 50. Olympiadem, in Italiâ floruit ferè ad 70. Olympiadem. ann. 80. longè poſterior Numâ.

3378.	570.

Anacreon poëta Lyr. floret. Al, referunt ad an. 3270.

3380.	568.

Pittacus Mitylenæus philoſophus, & belli dux inſignis moritur.

3386.	562.

Æſopus de ſaxo apud Delphos deijcitur.

Anno conſequenti, Abaris, qui è Scythiâ in Græciam venerat, ſimulacrum Palladij Troiani ex offibus Pelopis feciſſe dicitur.

3392.	556.

Ibycus poëta Lyricus floret, & in Samum inſulam venit, Crœſo Lydis imperante.

Anno conſequenti, Steſichorus poëta, moritur. Et anno altero conſequenti, Simonides poëta, qui artem reminiſcendi invenit; quique de imperio Cambyſis & Darij ſcripſit; floret: vixit ad 78. uſque Olympiadem.

Chilon, unus de 7. Sapientibus, apud Lacedæmonios Ephorus.

3402.	546.

Laſus, F. Charbini Hermionenſis, primus de muſicis ſcripſit, & dithyrambum in certamen adduxit.

Anno conſequenti Anaximenes moritur, captis iam Sardibus.

3407.	541.

Anaximander primus apud Græcos obliquitatem Zodiaci demonſtravit.

3410.	538.

Theognis Megarenſis, ex eâ, quæ Atticæ propinqua, poëta, meminit Simionidis; & Onomacriti: vixit ultra Perſica tempora.

Xenophanes, phyſicus & poëta.

Hipponax poëta, amarus & dicax.

3413.	535.

Zaleucus, Pythagoræus, Locrenſibus leges præſcripſit.

Anno conſequenti, Phocylides poëta

3415.	533.

Cleoſtratus Aſtronomus Octoaëteridem Athenienſibus in anno obſervando propoſuit, anno

a. Olym

Ann. ab Orbe C. | Ann. ant. Nat. Chr.

2. Olympiadis 61.

3430. 518.

Pindarus poëta naſcitur.

Hecatæus hiſtoricus claret.

3437. 511.

Libri Sibyllini ad Tarquinium regem adlati, 9. numero, ab ignotâ fœminâ. ex quibus tres integri reſervati, reliquis exuſtis.

Anno ſeq. Phrynichus poëta claret.

3446. 502.

Heraclitus Epheſius, philoſophus cognomine σκοτεινὸς, floret.

3450. 498.

Anaxagoras Clazomenius philoſophus naſcitur.

3454. 494.

Æſchylus Tragicus, floret; & in pugnâ Marathoniâ adverſus Perſas fortiter pugnat: quam pugnam Tragœdia, Perſa, repræſentavit. Moritur anno ætatis 65. Anno 1. Olymp. 78.

Anno ſeq. Hellanicus hiſtoricus naſcitur.

Sophocles poëta, prætore Athenienſium Philippo, natus eſt; florente tum Pindaro.

3461. 487.

Pantaſis poëta floret.

Anno ſeq. Chionides poëta Comicus, antiquæ Comœdiæ, floret. Et

Dinolochus Syracuſanus, Epicharmi F. vel diſcipulus.

3460. 482.

Herodotus hiſtoricus naſcitur.

Protagoras, qui primus appellatus eſt Sophiſta, floret: eius libri ob impietatem ab Athenienſ. exuſti.

Anno ſequenti, Choerilus poëta floret, qui bellum Xerxis Epico carmine ſcripſit. immeritò riſus ab Horatio. meminit, & laudat Ioſep. contra Appionem.

3470. 478.

Charon Lampſacenus hiſtoricus floret.

Euripides naſcitur.

3478. 470.

Democritus, ut quidem volunt, naſcitur.

Anno ſeq. Sophocles Tragicus primùm commiſſione fabulæ certavit.

3481. 467.

Socrates naſcitur Athenis. mortuus anno ætatis 70. Anno 1. Olymp. 95.

3490. 458.

Democritus Abderita floret.

3492. 456.

Lyſias rhetor naſcitur.

Anno ſequenti, Empedocles & Parmenides florent; ſed hic illum ætate antecedit.

3513. 435.

Ariſtophanis Comœdia, Acharnes, acta Athenis.

Anno ſeq. Phrynichus Comicus poëta hâc Olymp. 86. vincit.

Iſocrates naſcitur, quinquennio ante bellum Peloponneſiacum; minor Lyſiâ annis 22. Obijt paucis diebus poſt prœlium ad Chæronéam. vixit annos 98.

3518. 430.

Meton, Pauſaniæ F. Athenis aquilex & Aſtronomus, Enneadecaëteridem promulgat.

Ariſtomenes Comicus innoteſcit Olympiade 87.

3520. 428.

Eupolis poëta floret.

Anno ſeq. Pericles dux & orator Atheninienſis moritur.

Altero anno ſeq. Plato philoſophorum, ut volunt, Deus naſcitur. Moritur anno 1. Olymp. 108. annum agens ætatis 80. Annis 6. Iſocrate minor.

3523. 425.

Gorgias Syracuſanus rhetor, qui centum minas à diſcipulis exigebat.

3526. 422.

Thucydides, Olori F. hiſtoricus & dux Athen.

3528. 420

Haggæus propheta. *Zacharias* propheta.

3534. 414.

Xenocrates philoſ. naſcitur.

Anno ſeq. Diagoras phyſicus floret, Athenienſibus invíſus.

3538. 410.

Diocles Syracuſanis leges præſcribit.

Anno ſeq. Xenophon ſui temporis hiſtoriam ſcribit annor. 48. ab hoc anno exorſus ubi Thucydides defierat. Theopompus etiam huius temporis hiſtoriam conſcripſit libris 12.

3545. 403.

Euripides moritur in itinere ad Archelaum regem, à canibus laceratus.

Antimachus poëta floret.

3546. 402.

Democritus philoſophus moritur.

Ephorus hiſtoricus tunc floruiſſe videtur

3549. 399.

Euclides Mathematic. floret, quem Plato audivit.

Anno ſeq. Socrates, de læſâ pietate & corruptelâ iuventutis accuſatus, capite damnatur.

Cteſias medicus Artaxerxis, hiſtoriam Perſicam deduxit à Nino uſque ad 3. ann. Olymp. 95.

3551. 397.

Eſras propheta, & dux Iſraëlitarum ex Perſide.

Anno ab Orbe C. | Ann. ant. Nat. Chr.

3560. 388.

Archytas Tarentinus, Pythagoréus, familiaris Platoni, floret.

3563. 385.

Calliſthenes hiſtoricus, ſuas hiſtorias ab Antalcidéa pace inchoat, & ad bellum ſacrum per annos 30. deducit.

Anno ſeq. Eudoxus Cnidius, inſignis Aſtronomus, apud Nectanebum regem Ægypti verſatur. Vixit 103. annos.

Altero anno Nehemias Vates, ex ſtirpe Davidis regis, Hieroſolymam inſtaurat.

3566. 382.

Ariſtoteles Philoſ. Stagiræ naſcitur patre Nicomacho, ex Hippocratis familià. Triennio pòſt Demoſthenes Orator natus eſt.

3574. 374.

Eubulus, Poëta Comicus floret.

Herméas Methymnæus hiſtoricus, Siciliæ hiſtoriam hoc anno terminat.

3580. 368.

Duris Samius hiſtoriographus ab hoc an. incipit.

3582. 366.

Ariſtoteles octodecennis, Athenis, 20. annis operam Platoni dedit.

3584. 364.

Scholas inſignes eo tẽpore habuére Iſocrates rhetor, Anaximenes, Plato, Ariſtippus, Xenophon, &c.

Anno ſeq. Eudoxus ille Aſtronomus, quùm in Ægypto rationem motûs Lunaris didiciſſet, octaeteridem Harpaléam, emendat & novam proponit.

3587. 361.

Anaximenes hiſtoricus, qui res Græcorum ab ortu Deorum, uſque ad Mantineam pugnam, 12. voluminibus complexus erat, deſinit.

Philiſtus etiam Dionyſij hiſtoriam terminat.

3589. 359.

Athanas Syracuſius res à Dione geſtas ab hoc anno incipit, eaſque 33. voluminibus deſcribit.

Dionyſiodorus & Anaxis, ambo Boeotici ſcriptores, hoc eodem anno deſinunt.

Anno ſeq. Theopompus Chius ab hoc anno initium ſumit ſuæ hiſtoriæ utriuſque Dionyſij, quam libris 48. perſecutus eſt.

3593. 355.

Calliſthenes hiſtorias Græcorum decem libris complexus, hîc deſinit.

Demophilus F. Ephori, belli ſacri hiſtoriam ab hoc anno orditur.

Diyllus Athenienſis, hiſtoriam Græciȩ & Siciliæ hinc incipit, & libris 27. continuat.

3602. 346.

Platoni mortuo ſuccedit Speuſippus, ex ſorore nepos, qui ſcholæ Platonicæ 8. annis præfuit.

3609. 339.

Epicurus Philoſ. naſcitur.

Ephorus hiſtoricus, qui res Græcorum & Barbaror. ab Heraclidar. reditu, per annos 770. libris 30. deſcripſit, deſinit in obſidione Perinthi per Philippum. & Diyllus Athen. continuat ad obitũ Philippi.

3611. 337.

Speuſippo mortuo ſuccedit Xenocrates ann. 25. qui venditus ab Athenienſibus, à Demetrio Phaleréo redemptus eſt.

3614. 334.

Soſicles Syracuſanus Tragicus moritur. Diogenes Corinthi notus Maronites Philoſ. & Ereſius, Ariſtotelis diſcip. innoteſcunt. Anno ſeq. Ariſtoteles mortuo Philippo Athenas redit, & ann. 12. in Lyceo ſcholas habet.

3620. 328.

Callippus Cyzicenus Mathematicus annum Metonicum emendavit.

3622. 326.

Crates Thebanus Philoſ. Cynicus floret.

Calliſthenes, Ariſtotelis ex ſorore nepos, ab Alexandro occiditur.

3624. 324.

Calanus Indorum ſophiſta, iam 73. annor. cum valetudine tentaretur., vivus ſe ipſe cremavit.

Anno ſeq. Demetrius Phaleréus inclareſcit, & reip. admovetur.

3617. 321.

Diogenes Cynicus philoſop. eodem die mortuus Corinthi, quo Alexander Babylone.

3634. 314.

Ariſtoxenus muſicus & philoſophus, Ariſtotelis diſcipulus, floret. Anno ſeq. Xenocrati mortuo, ſuccedit Polemo, in ſcholà Platonicà.

3638. 310.

Epicurus aperit ſcholã Mitylenȩ, dein Lampſaci.

3643. 305.

Dinarchus orator Athenis, Chalcidem abit.

3647. 301.

C. Flavius ſcriba, ædilis, civile ius evulgat, & faſtos in Albo proponit.

3649. 299.

Megaſthenes hiſtoricus, res Indicas ſcripſit.

Anno ſeq. Arceſilas philoſ. floret.

Diallus (fort. Dayllus) Athenienſ. hiſtorias horum temporũ l. 26. conſcripſit. Et Pſaon Plateenſis.

3662. 286.

Theophraſtus philoſ. moritur, eius ſcholæ præficitur Straton Lampſacenus.

3665. 283.

Menander Comicus poëta moritur an. ætat. 50.

Apud Ptolemęum Philadelphum florent Alexãdriæ: Aratus aſtronomus, Apollonius, Theocritus, Lycophrõ, Nicãder, Philicus, Homerus Iunior, poëtæ. à numero Pleiades dicti. Item Ariſtarchus Grammaticus, Conon, Hipparchus, Mathematici.

An. ſeq. Soſtratus Cnidius, architectus inſignis, Pharum in Ægypto facit Iſthmum & Peninſulam.

3670. 278.

Ariſtarchus mathematicus Samijs præſcripſit periodum lunarem ad formam Callippicam.

3672. 276.

Callimachus poëta Cyrenenſis, floret ſub Philadelpho uſque ad tempora Euergetæ.

3674. 274.

Eratoſthenes Cyrenæus hiſtoricus, philoſophus, & aſtronomus naſcitur.

3678. 270.

Straton Lampſacenus philoſ. Philadelphi olim prȩceptor, moritur. ſcholam eius in ſe recipit Lycon Troadenſis, regitque ann. 42.

An. ſeq. Epicurus moritur, natus ann. 72.

Ann. ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.

3681. 267.

Pt. Philadelphus, copioſæ bibliothecæ, per Iudæos, qui in Ægypto erant, ſacra Biblia in Græcum ſermonem tranſlata, adiecit.

Et Beroſus apud Babylonios memoriam rerum geſtarum ad annos 480. conſervavit (qui fortè anni Nabonaſſarei, apud Babylonios uſitati) poſt 9. annos hiſtoriam Antiocho dedicavit.

3683. 265.

Arceſilas philoſ. moritur. ſuccedit Lacydes novæ Academiæ princeps.

3690. 258.

Zeno Stoicus, octogenarius, familiaris Antigono regi Macedoniæ.

3693. 255.

Eraſiſtratus medicus floret.

3703. 255.

Syracides venit in Ægyptum, an. 38. Philadelphi. Alij aliter.

3709. 239.

Lacydes philoſop. moritur an. 4. Olymp. 134. quùm ſcholæ præfuiſſet ann. 26. Anno ſeq. Livius Tragœdiarum ſcriptor, primam fabulam exhibuit. poſt Sophoclis & Euripidis mortem ann. ampliùs 160. & poſt Menandri mortem ann. 52. Agell.

3711. 237.

Natus Ennius poëta, Rudijs, an. ætat. 34. traductus Romam à Catone Quæſtore.

3718. 230

Glycon philoſ. moritur anno ætat. 74.

3720. 228.

Cn. Nęvius poëta primam fabulam ad populum dedit. Agell.

3727. 221.

Conon periodum Callippicam Ariſtarchi hoc anno emendat, & faſtos edit.

3721. 217.

Archagathus Lyſaniæ F. ex Peloponneſo Romã venit, & medicinam profitetur. Plin. l. 29. c. 1.

3737. 211.

Carneades philoſ. naſcitur. Moritur an. æt. 85.

3742. 206.

Chryſippus philoſ. Stoicus moritur, natus 73. annos. diſcipulus Cleanthis, qui medius fuit inter Zenonem & Chryſippum.

3746. 202.

Nævius, Comicus, Româ pulſus, moritur Vticæ in Africâ.

3750. 198.

Ariſtophanes Byzantius Grammaticus, Callimachi diſcipulus, floret.

Plautus poëta Comicus, ex Vmbriâ Sarſinas, moritur Romæ.

Ann. ab Orbe C.	Ann. ant. Nat. Chr.

3784. 164.

Terentij Andria acta ludis Megalenſibus, &c. deinceps.

3789. 159.

Romæ Sen. Conſ. factum, ut M. Pomponius Prætor animadverteret, curaretque, ut ſi è Rep. fideque ſuâ videretur, uti Romæ Philoſ., & Rhet. ne eſſent.

3791. 157.

Terentius Com. annos natus 35. moritur in Arcadiâ, præ dolore amiſſarum fabularum.

3794. 154.

Ariſtarchus Gram. Alexandrinus, origine Samothrax, floret.

Anno ſeq. Pacuvius Brundiſinus Tragicus floret: mortuus Tarenti nonagenatius.

3810. 138.

Craſſus orator, Ciceroni laudatus, naſcitur. biennio pòſt; L. Accius Tragicus, tum annum ætatis agebat 33.

3821. 127.

Carneades phil. quùm vixiſſet ann. 83. moritur anno 4. Olymp. 162.

3827. 121.

Polybius hiſtor. moritur, annis ante Ciceronem natum 17.

3844. 104.

M. Tullius Cicero naſcitur. & ferè ſeptimeſtri pòſt, Pompeius magnus.

3847. 101.

Turpilius Comicus moritur ſenex Sinueſſæ.

Anno ſeq. Archias poëta Romam venit, Cicerone puero.

3850. 98.

C. Iul. Cæſar naſcitur. Biennio pòſt, Caſtor Chronographus ſub Deiotaro rege, qui χρονικὰ ἀγνοήματα ſcripſit.

3855. 93.

Lucretius poëta naſcitur.

Hortenſius orator claret.

Cœlius mediocris orator.

3859. 89.

Plotius Gallus, primus Romæ Rhetoricam Latinè docuit.

3862. 86.

Philo philoſ. pulſus Athenis, Romam venit: cui Cicero erudiendum ſe dedit.

Anno ſeq. Moloni Rhodio operam dedit, auctori cauſſarum & magiſtro. Altero ſeq. Saluſtius hiſtor. naſcitur.

3865. 83.

Diodorus Stoicus, cęcus, ſervo prælegente in philoſophiâ diligenter verſatus, & Geometriæ munere functus: quem Cicero domi ſuæ audivit.

Altero, Auguſtus Cæſar naſcitur.

3890. 58.

Diodorus Siculus venit ad Ptolem. cum Dionyſium, nondum regem.

Anno ſeq. Meſſala Corvinus orator, & T. Livius hiſtoricus, naſcuntur.

3893. 57.

M. Calidius orator claret.

3897. 51.

Curio orator claret. fax belli civilis.

Anno ſequenti, Lucretius poëta, amatorio Luciliæ coniugis poculo in furorem actus mortem ſibi conſcivit.

Altero anno, Q.Hortenſius orator moritur.

3897. 41.

Ovidius poëta naſcitur, diebus 262. ante mortem Ciceronis.

3920. 28.

Catullus poeta moritur.

Cornelius Gallus, poeta apud Auguſtum gratioſus, Pollionis amicus, Tibulli & Virgilij. Paullo pòſt ab Auguſto interfici iuſſus, quum Ægypto præfuiſſet, ſive ipſe ſibi manus intulit.

3926. 22.

Quinctilius poeta Cremonenſis, moritur, Horatio & Virgilio familiaris.

3934. 14.

Æmilius Macer Veronenſis poeta moritur. ſcripſerat Ophio- & Ornitho-goniam, & Botanicam. Fuit & alius Macer, qui Paralipomena de bello Troiano ſcripſit.

3936. 12.

L. Cæſtius Smyrnæus, floret: qui Latinè Rhetoricam Romæ docuit.

3946. 6.

Horatius poeta, & Mecænas, moriui.

3944. 4.

Verrius Flaccus, floret; & faſtos ordinat.

Biennio pòſt, M. Porcius Latro, orator, tædio febris quartanæ ſe interficit.

3948. Alijs eſt 3950.

IESVS CHRISTVS: Filius Dei D. N. naſcitur Sapientia Patris, & omnis Boni fons.

Reliqua petantur ex Genebr. vel alijs.

FINIS TOMI SECVNDI.

IN HOC SECVNDO TOMO ERRATA, LEVIORIS LICET MOMENTI, & operarum Typographicarum incuriâ, commiſſa; ſic emenda.

Pag. Verſu.
6. 2. Vltimus; REGES.
8. In ipſo Titulo, Thebanos. Bafcidium.
In med. 2. col obſerent.
3. In med. Lampſacenus.
4. In med. 2 col Oraculi fide
7. 2 à fin. Poſt pacis cō ditiones. in med. obeij cū infulis
9. 18. regni ini
1. col. 2. Bachia.
11. 28 à fin. diu, & iam.
15. 14. col. 2. à fin. γυναικωνῖτιν.
21. 15. Macedonia.
22. 20. iuuerit.
32. 31. à fin bacchabondom.
33. 22. moraret.
31. 25. recordationes ſecur.
32. 38 col. 2. annuo vectigal.
37. 1 principium Aſie
39. 14. col. 2 à fin. adſiſtit.
44. 19 col. 2 à fin tocalt.
Ibid. συνάγχην.
49. 18. à fin. Ro, peſchoori.
50. 9 SELEVCVS.
51. ultim. 2 col. lubidior.
71. 5. depulſo.
19 à fin auctoratis.
14. col 2. lubidinis.
86. 16. Samothraciam.
9. à fin. Meleagrū (qui fratres Caſſandri. Et Antipatrum, qui fratres Caſſandri F. fuiſſe perhibentur.
24. col. 2 κεραυνός.
88. 28. col. 2. Armyllo.
94. 5. Sallentinis.
60. 3. CXL. ſcribe. circiter XLIX. Mill. & D.
103. 10 Antigonus Gonatas. (ita dictus à Gonis, Theſſaliæ urbe, ubi educatus)
124. 21 à fin. 2 col. qui in prov.
128. 19. à fin 2. col Acarnanum
119. 15 à fin Dei, A Romanis.
131. In med ob diſſolutum, aut
132. 16. iudicarentur.
148. 13. à fin. adſutatos.
155. 23. col. 2. dele, lo, liſtore.

Pag. Verſu.
161. 12 ad heroa.
16. 2 fin. Aufidom.
164. 10. col. 2. laſciviae.
167. 5. col 2. Illuſtrati.
170. 1. ijs potiſſim præſidiom Terent.
7. c. 2. FVLVII. equitibus; T. M.
11. ſomma magiſtratus.
171. 7. col. 2. proſpere iul.
174. 21 col. 2. à fin. Conſules, ipſe.
175. In med. col. 2. Nec hoſtes mor.
178. 21. à fine deſerere.
178. 21 tum mutat
ſub fin. 1uſ. Mitteque.
188 7. col. 2 Tradenda
194 10. col. 2. à fi per 101 annos
201. 27 In Tarentinos.
214. 14. col. 2. Nihil niſi.
200. 10 col. 2. à fin. caſtructis.
213. 21. à fin. ultimatum iri.
214 2. ad primum.
In med. col 2 Quum ve rò Aſii-
221. 5. Delezregem ſuum bell.
215. In med. Cos. Sulpitius.
231. 6. col. 2. Lemniſcoſque.
231. 15. à fin. retulit.
215. 3. munimenta.
262. 7. eaſequeoti.
268. 19. col. 2 Indicto
272 24. dimiſſus; canā eaſp. I. pervenerat, implevit.
274. 2 col. 2 ad pugnam.
19. quam, quum.
277. 11 Phocæam.
282. à fin col. 2. ceſſiſſe eas.
287. 22. abeiant. Dele, ſunt.
302. In med col. 2 Infuſo.
305. 4. col. 2. Deditiis.
306. In med. col. 2. DEMETRIVS.
309. 14 col 2. indoserunt.
315. olim quam Graech.
322. 9 col. 2. vulgatam
327. 12 ſediérunt. Decim.
2 col 2. Redeuntes legati, io
337. 6. à fin depoſita erat Ni.

Pag. Verſu.
eiam mittit. alterum, Aſclepiodot.
344. 17. col. 2. à fin P. SCIPIO iterum Afric.
350. ultim. legationes.
370. 1. Galba
360. 3. Antiochus.
380. 16. à fin. libris Sibyll.
385 In med Otij impatiens.
387. 11. à fin. col 2. Sei citus.
391. 6. col. 2. regum ol
402. 3. pater, regn.
403. 3. col. 2. legibus, principeque.
414. 12. Philellen.
415. 19. ecenit.
417. 20. col. 2. capta. vix ter
426. 9. Marſos
429. 14. Oſtiam
7. à fin ad Sallam.
428. 5 col. 2. in Pontum.
429. 11. à fin. col. 2 bello fractos
452. 11. Æduos.
22. col. 2. triumpharit.
468. 11. à fin. col. 2 Ædui, abit
471. 6. quam ſi matet.
6. à fin. col. 2. multiſque occiſis.
475. 20. ſalubertimas.
476. 2. ducit: reliqua
10. à fin. col. 2. perpetuis.
477. 19. à fin. col 2. Cotta.
476. 12. à fin. in Hiſpaniam.
480. 24. col 2. altera ex 11. legionibus.
27. maleficio.
12 à fin. antè geſta erant.
486. 19. col. 2 expeditiores
483 15 col. 2 Thurium
505. 22. ſore impedimento.
511. 5. impendiſſes.
511. 7. col. 2. à fin. ex equo.
514. 22 col. 2. Neque amplius
520. 5. col 2. à fi naturā perſp.
522. 7 col. 2. à fi Imperatoreq;
526. 10 med col. 2. poterebuerat
25. à fin. Brutum
535. 10 à fin. præter ſatellit.
538. 6. col. 2 agnitus.
539. 4. à fin. col. 2. Quo loco reg.

Pag. Verſu.
540. 1. ſolidam adiecit.
541. 25 decreta LX.
13. col. 2. conſulatum
546 1. ſimulans.
550. 20 col 3. Expeditione.
554. 22. à fin, Titinnium.
558. 16 quod ea loco.
560. 12. à fin curatus exſul.
558. Hic obſerves errorem typographi in ſummis marginum, bis 558. & 559. Item 60. 61
587. 23. morituro.
570. 10 med. col. 2. conducibile eſſe
575. 15. Principes per crim. & eooe alter. ſe dilacerant.
26 publ & priv ſe dilacerabant.
24 col 2. à fin. imperio nibit
577 17. col. 2. à fin. V. millia Nae.
580. 10 med. col. 2. convivia mutilatione.
584. 12. à fi. col 2. (al. ccclxxxv.) in Ægypto regnavit. L. 200.
585. 3. à fin. col. 2. in Ægypto
589. 4. E quibus L. præ.
593. 3 col. 2. Rheno terminaretur.
In med. col. 2. ad Sigeſamam.
596. 6. (quos magnā in vulg.
599. 14. col. 2. à fin. ad alteras nuptias.
600. 21. iam arte, quàm.
603. 12. &. ſi ab eam.
604. 15 à fin. ob operam
611. 17. à fin. pud. publ. cura.
612. 1. in med. col. 2. pacatur. Licinij rap.
619. 10 med. col. 2. ex ija futura
613 6 à quo.
619. penult. à fin. col. 2. Eique liberam
620. 2. eiceret.
621 25 à fin. dum viveret.
611. 2. fin col. 2. permitteret
616. 3 & Ithamari

Τῷ Θεῷ Ἀεισομαχίστῳ δόξα εἰς αἰῶνας.